

रूसी-हिंदी शब्दकोष

संपादक

व० म० वेस्क्रोव्नी

शब्द-संख्या २३०००

परिशिष्ट

हिंदी के ध्वनिशास्त्र
और व्याकरण की रूप-रेखा

विदेशी तथा राष्ट्रीय भाषाओं के शब्दकोषों
का राजकीय प्रकाशन-गृह
मास्को। १९५७

РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ
В. М. БЕСКРОВОГНО

23 000 слов

С приложением очерка фонетики
и грамматики языка хинди

Jain Book Agency
C-9, Connaught Place,
NEW DELHI

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИНОСТРАННЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ СЛОВАРЕЙ
МОСКВА — 1957

СЛОВАРЬ СОСТАВЛЕН
СОТРУДНИКАМИ ИЗДАТЕЛЬСТВА
И С Рабиновичем, М Г Грызуновой,
В И Горюновым, Н И Добряковой
под общим руководством И С Рабиновича

РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

под редакцией
Василия Матвеевича Бескровного

Старший редактор В И Горюнов
Редактор Н И Добрякова
Технический редактор Р И Розанова
Корректоры Е А Фрейберг, Э Г Хабибуллина, Х Х Тергулова

Сдано в набор 5/VII 1956 г Подписано в печать 22/V 1957 г
Формат бумаги 84×108 1/32 Бумажных листов 21,5, печатных листов 70,5,
учётно-издательских листов 71,5, Тираж 8000 экз
Цена словаря в переплете 14 р 85 к

Государственное издательство иностранных и национальных словарей
Москва, В-71, Б Калужская, 15

15-я типография „Искра революции“
Главполиграфпрома Министерства культуры СССР
Москва, Филипповский пер, 13
Заказ 1051

ОТ ИЗДАТЕЛЬСТВА

Русско-хинди словарь, издаваемый впервые в нашей стране, должен служить пособием для перевода текста средней трудности (газетного, бытового, научно-популярного, художественного и др.). Но назначение словаря не ограничивается этой главной задачей. Он может оказать помощь изучающим язык хинди — государственный язык Республики Индии. Издательство надеется, что для индийцев, изучающих русский язык, словарь также сможет служить полезным справочным пособием.

По числу словарных статей (т е заглавных русских слов) словарь является кратким, однако, по степени разработки словарных статей (количество значений русских слов, отражённых в переводе на хинди, количество иллюстративных примеров, фразеологических оборотов, идиоматических сочетаний и т п) издание выходит за рамки краткого русско-иноязычного словаря.

Русско-хинди словарь составлен группой индологов — сотрудников Государственного издательства иностранных и национальных словарей.

К словарю приложен фонетический и грамматический очерк языка хинди

На всем протяжении работы над словарем рукопись его рецензировалась на кафедрах индийских языков высших учебных заведений, в Институте востоковедения Академии наук СССР и в других учреждениях. Вся рукопись словаря прочитана и отредактирована Б. И. Клюевым и прорецензирована С. Г. Рудиным. Рецензенты сделали много ценных замечаний, касающихся не только перевода отдельных слов и выражений, но и структуры словаря в целом, принципов перевода, системы транскрипции и т. п.

Издательство выражает благодарность индологам, своими критическими замечаниями и предложениями способствовавшим повышению научной ценности словаря, а также считает своим долгом отметить ту исключительную помощь, которая была оказана при редактировании словаря Анваром Азимом, Шанкаром Гауром, Шьямом Дубе и Самиттаром Сингхом.

При работе над словарём были использованы следующие лексикографические пособия

Толковый словарь русского языка под ред проф Д Н Ушакова, Государственный институт «Советская энциклопедия», М, 1935—1940.

Словарь русского языка, составил С И Ожегов, под ред акад С П Обнорского, изд III, Государственное издательство иностранных и национальных словарей, М, 1953

Хинди-русский словарь, составил В М Бескровный, под ред акад А П Баранникова, Государственное издательство иностранных и национальных словарей, М, 1953

В М Бескровный и В Е Краснодембский, Урду-русский словарь, под ред акад А П Баранникова, Издательство Академии наук СССР, М, 1951

हिंदी-गव्द-सागर, काशी, १९२४—१९२८

रामचंद्र वर्मा, प्रामाणिक हिंदी कोश, काशी, १९५०

रामगङ्कर गुप्त «रसाल», भाषा-गव्द-कोष, इलाहाबाद, तृतीयावृत्ति, १९५१.

J Platts, A Dictionary of Urdu, Classical Hindi and English, L, 1930, 5 th ed.

R C Pathak, «Bhargava's Standard Illustrated Dictionary», Anglo-Hindi, Banaras, 1954

The Student's Model Dictionary, English-Hindi, Ranchi, 1951

- Raghu Vira, A Comprehensive English-Hindi Dictionary, Nagpur, 1953

Издательство сознаёт, что выпускаемый им труд не лишён недостатков, неизбежных при составлении первого русско-хинди словаря

Просьба все замечания и пожелания направлять по адресу Москва, В-71, Б. Капужская ул, д 15, Государственное издательство иностранных и национальных словарей

О ПОСТРОЕНИИ СЛОВАРЯ

1 На основе богатого, разнообразного по происхождению словарного состава хинди строятся два речевых стиля языка, две его разновидности — письменно-книжный стиль и устно-разговорный стиль

Особенностью хинди является обилие синонимов, причем эти синонимы не равноценны по своему употреблению в различных стилях языка. Часть синонимов употребляется в обоих стилях языка — в письменно-книжном стиле и устно-разговорном стиле. Другая часть синонимов, санскритского происхождения, характерна только для письменно-книжного стиля.

Такие слова, как समुद्र самундар «море», पहाड़ пах̄ār «гора», साँस cās «вздых», चढ़ा чандā «взнос», употребляются в обоих стилях хинди, их санскритские синонимы (соответственно समुद्र самудр', पर्वत парват, श्वास швās, शुल्क шулк') употребляются только в письменно-книжном стиле.

Эта особенность хинди — наличие разностилевых по своему употреблению синонимов — заставила составителей построить словарь по следующему принципу: при переводе русского слова на первом месте преимущественно дается слово, употребительное в обоих стилях, далее даются синонимы, употребительные преимущественно (или исключительно) в письменно-книжном стиле, напр

море समुद्र самундар, समुद्र самудр'

гора पहाड़ пах̄ār, पर्वत парват

вздых साँस cās, श्वास швās

взнос चढ़ा чандā, शुल्क шулк'

Так же строится перевод русских выражений и идиом

2 Значительная часть общественно-политических и научных терминов, слов с абстрактным значением и др переводится словами санскритского происхождения, потому что в разговорном языке подобные слова отсутствуют

Данный словарь не включает в себя лексику, характерную для письменно-книжного стиля урду.

Рамки краткого русско-хинди словаря, а также неразработанность индийской стилистики не позволили дать к каждому слову хинди помету, определяющую его принадлежность к определенному речевому стилю Эта задача будет осуществлена в последующих больших русско-хинди и хинди-русском словарях

3 Хотя в принципе структура словаря представляется составителям достаточно четкой, само установление области употребления значительного количества слов, определение порядка подачи синонимов является трудной задачей Так, например, неправильным было бы отнесение всей арабско-иранской лексики только к урду на том лишь основании, что эта лексика заимствована Составители старались установить область употребления каждого слова, независимо от его происхождения

С другой стороны, частота употребления того или иного синонима сама по себе ещё не является достаточным основанием для помещения его на первое место Как и в других случаях, порядок подачи синонимов определялся их местом в языке

Не происхождение слова, не частота его употребления в письменно-книжном стиле, а употребительность слова в обоих стилях, способность слова к образованию большого количества общеупотребительных производных слов, фразеологических сращений и идном позволяют поместить это слово на первое место, перед другим синонимом (или синонимами) письменно-книжного стиля

Такие слова, как *दिल* *дил* (иранское по происхождению) «сердце», *हवा* *хавā* (арабское) «воздух», *जमीन* *замйн* (иранское) «земля», *सवाल* *савāl* (арабское) «вопрос», *जवाब* *джавāб* (арабское) «ответ», *जबान* *забāн* (иранское) «язык, речь», *बहार* *бахār* (иранское) «весна», употребляются в обоих стилях, образуют общеупотребительные производные слова, фразеологические сращения

и идиомы Со словом हवा ḥavā «воздух» связано более сорока фразеологических сращений и идиом, со словом जवान забāн «язык» — более ста, эти фразеологические сращения и идиомы потеряют всякий смысл, если हवा ḥavā будет заменено словом वायु vāyū, а जवान забāн словом भाषा bḥāṣhā. При переводе соответствующих русских слов эти слова должны быть помещены на первое место, перед их санскритскими синонимами письменно-книжного стиля हृदय ḥridai, वायु vāyū, भूमि bḥūmi, उत्तर uttar, भाषा bḥāṣhā, वसंत vasant' Эти санскритские синонимы могут очень часто употребляться в письменно-книжном стиле, но они не употребляются в устно-разговорном стиле и, как правило, не образуют фразеологических сращений или идиом.

При переводе русских слов «воздух», «язык», «сердце» помещение на первое место письменно-книжных синонимов वायु vāyū, भाषा bḥāṣhā, हृदय ḥridai перед их устно-разговорными синонимами हवा ḥavā, जवान забāн, दिल dil могло бы вызвать ошибки переводчика (напр, при устном переводе)

4 Сложная структура русско-хинди словаря обязывала составителей обратить большое внимание на стилистическое единство переводов хинди Так, напр, глагол «взыскивать» (получать) переводится двумя синонимичными глаголами [जब्रन] वसूल करना [джабран] васул кар'nā, [वलपूर्वक] उद्ग्रहण करना [бал-пұрвак] удграḥан кар'nā (квадратные скобки означают факультативность) Глаголу устно-разговорного стиля वसूल करना васул кар'nā предшествует слово этого же стиля जब्रन джабран, глаголу письменно-книжного стиля उद्ग्रहण करना удграḥан кар'nā предшествует слово этого же стиля वलपूर्वक бал-пұрвак Сочетания जब्रन उद्ग्रहण करना джабран удграḥан кар'nā или वलपूर्वक वसूल करना бал-пұрвак васул кар'nā грамматически правильны, но не удовлетворяют требованиям стиля

Составители старались выдержать стилистическое единство при переводе не только отдельных слов, но и иллюстративных примеров

5 Соблюдение стилистического единства переводов хинди отнюдь не исключало стилистического соответствия переводов хинди переводным русским словам или выражениям Составители стремились тща-

вставать с петухами मुरगे की बाँग पर उठना мур'1э ки бāг
пар ут^х'нā (букв. вставать с криком петуха).

строить на песке बालू पर दीवार खड़ी करना бāлū пар дйвār
к^харī кар'нā (букв. воздвигать стену на песке).

9 Система глагола хинди не знает категорий, соответствующих категориям вида русского глагола. Поэтому видовые различия русского глагола не могли быть отражены в русско-хинди словаре. Совершенный и несовершенный виды русских глаголов переводятся, как правило, одинаково, от совершенного вида дается ссылка к несовершенному. При переводе на хинди глаголов совершенного вида выбор переводчиком необходимой грамматической формы глагола хинди не представляет затруднений.

10 Наличие в хинди усилительных глаголов, осложняющих значение образующего (главного) глагола понятием законченности действия, дало возможность показать различные оттенки значения переводов хинди, напр

возвращаться लौटना लाот'нā, लौट जाना लाот джāнā.

Усилительный глагол लौट जाना लाот джāнā не является абсолютным синонимом глагола लौटना लाот'нā, он осложняет его значение понятием законченности действия. Передача видовых различий русского глагола средствами усилительных глаголов («возвращаться» लौटना लाот'нā, но «возвратиться» लौट जाना लाот джāнā) была бы ошибкой, потому что и глагол «возвратиться» может быть переведён глаголом लौटना लाот'нā, эти две грамматические категории русского языка и хинди не являются полностью идентичными и не покрывают одна другую.

Составители широко пользовались усилительными глаголами для передачи оттенка значения, обозначающего направление действия или заинтересованность, напр

записывать लिख देना (लेना) лик^х дэнā (лэнā)

Словосочетание «записывать адрес» может быть переведено на хинди различно, в зависимости от содержания его. Если имеется в виду «записывать для себя», будет использован глагол लिख लेना лик^х лэнā,

если содержанием словосочетания является «записывать для другого», будет использован глагол लिख देना लि^x дэ^{nā}

Усилительные глаголы даются в словаре без соответствующих помет. Если при переводе русского глагола усилительные глаголы даются в качестве синонимов после простых глаголов, для читателя (при знании грамматики хинди) не представится затруднительным установить тот оттенок значения, который характерен для данного усилительного глагола.

11. В некоторых случаях, однако, русские глаголы совершенного и несовершенного вида переводились на хинди различно. Такие глаголы, по своей семантике, составляют несколько особых групп.

К первой группе можно отнести глаголы, выражающие попытку, старание добиться чего-л., получить что-л., напр. «вникать», «вникнуть» (т.е. *внимательно разбираясь в чем-л., стараться понять, добиться понимания*).

В словаре эти глаголы переводятся так:

вника́ть *несов* समझने की कोशिश करना *самадж^x'нэ* *кй*
кошиш кар'нэ, घुसना г^xус'нэ

вни́кнуть *сов* समझना *самадж^x'нэ, घुसना г^xус'нэ*

Вторую группу составляют глаголы, выражающие достижение результата действия, напр. «добиваться», «добиться» (т.е. *достигать чего-л., получать что-л. после больших усилий или стараний*).

добива́ться *несов* 1. पा लेना *пэ лэ^{nā}, हासिल (प्राप्त) करना*
хэсил (прэпт') кар'нэ, 2. (стараться получить) हासिल
(प्राप्त) करने की कोशिश (चेष्टा) करना хэсил (प्राप्त)
кар'нэ кй кошиш (чэштэ) кар'нэ

добы́ться *сов* कामयाब (सफल) हो जाना *кэ-м-йэб (са-п^xал)*
хо джэ^{nā}, प्राप्त कर लेना प्रैप्त' кар лэ^{nā}

Еще один пример

догоня́ть *несов* पीछा करना *пйч^xэ кар'нэ*

догна́ть *сов* दौड़कर पकड़ लेना *даор'кар пакар лэ^{nā} (на-*
стигнуть), दौड़कर . के बराबर हो जाना даор'кар кэ
бар-э-бар хо джэ^{nā} (сравняться)

Третью группу составляют глаголы, совершенный вид которых является также и однократным видом, напр

икáть несов हिचकियाँ आना хич'кийā ānā (को о ком-л.)

икнúть сов हिचकी लेना хич'ки лēnā

Следует отметить, что в ряде случаев различия в переводах совершенного и несовершенного вида зависят не только от семантики русского слова, но и от структуры глагола хинди. Так, например, при переводах глаголов определённых семантических групп отыменными глаголами хинди или описательными конструкциями необходимость в различных переводах совершенного и несовершенного вида ощущалась чаще, чем при переводах русских глаголов простыми глаголами хинди.

12 Широко развитая в хинди категория понудительных (или каузативных) глаголов, в которых простой глагол приобретает понудительное (побудительное) значение, дала возможность отразить в переводе различные оттенки глагола хинди, напр

перелицúвывать उलटना улат'нā, उलटा करना (कर देना) ул'тā кар'нā (кар дэнā), उलटाना ул'тānā, उलटा देना ул'тā дэнā (сдавая в перелицовку)

13 В отдельных случаях, ввиду сложности использования глагола в предложении и невозможности вынести все необходимые объяснения в перевод заглавного слова, приходилось давать даже самые простые иллюстративные примеры, напр

перемйгиваться आँख मारकर इशारा (सकेत) करना āk^x mā'r'кар ишārā (санкэт) кар'нā, они перемигнúлись उन्हो ने एक दूसरे की तरफ देखा और आँख मारकर इशारा किया un^xō нэ эх дус'рэ ки тараф дэк'ā аор āk^x mā'r'кар ишārā кийā переспóрить वहस (विवाद) में मात देना бахас (विवād) мē māт дэнā, егó не переспóришь उस के साथ वहस करके क्या पाओगे? वात तो उस की रहेगी us кэ сāt^x бахас кар'кэ кийā пāогэ бат то ус ки рахэгй

В последнем примере использование глагола, переводящего заглавное слово, было бы недостаточным

14 Перевод ряда русских глаголов строится на хинди различно в зависимости от того, будет ли во фразе указание на инструмент, орудие совершения действия. При переводе таких глаголов часто применялись квадратные скобки, напр

перепиливать [आरे से] काटना [ārэ сэ] kāt'nā

Здесь слова [आरे से] «пилой» — взяты в квадратные скобки

Русскую фразу «перепилить дрова» можно перевести на хинди как लकड़ी काटना лак'рй kāt'nā, так и आरे से लकड़ी काटना āрэ сэ лак'рй kāt'nā (*букв* перепилить дрова пилой). Но при переводе фразы «перепилить дрова пилой» упоминание орудия, инструмента [आरे से] [ārэ сэ] обязательно

15 Грамматический строй хинди не позволяет отразить в переводе различие между русскими глаголами, обозначающими многократное неопределенно направленное движение, движение в разных направлениях (напр «плавать», «бегать»), и глаголами, обозначающими однократное определенно направленное движение, движение в одном направлении (напр «плыть», «бежать»)

16 Система глагола хинди позволяет отразить в переводе различие между действием, совершаемым сознательно, и действием, совершаемым случайно, неумышленно. В первом случае необходим переходный глагол хинди, во втором случае требуется соответствующий непереходный глагол, напр «я сломал карандаш» मैं ने पेंसिल तोड़ दी māэ нэ пэнсил тор дй (*намеренно*), पेंसिल मुझ से टूट गई पэнсил мудж^х сэ тūt гай (*неумышленно*)

17. Раздел «О построении словаря» касается только тех особенностей лексики и грамматического строя хинди, которые имеют существенное значение для разработки структуры русско-хинди словаря

И Рабинович

О ПОЛЬЗОВАНИИ СЛОВАРЁМ

- 1 Русские слова расположены в алфавитном порядке
- 2 Каждому русскому слову посвящается самостоятельная статья
- 3 Омонимы даются самостоятельными статьями и обозначаются римскими цифрами (I, II, III), напр

печь I ж

печь II несов

- 4 Различные значения русского слова обозначаются арабскими цифрами с точкой (1, 2 и т д)

5 Фразеология, относящаяся к данному значению слова, даётся в пределах этого значения

6 Изменяемая часть заглавного слова отделяется от неизменяемой его части двумя вертикальными черточками ||

7 Если заглавное слово повторяется в тексте статьи без изменения, оно заменяется тильдой (~), если оно повторяется с изменением, то неизменяемая часть его заменяется тильдой

8 Слово или выражение, которое может заменить предшествующее слово, дается в круглых скобках. Если таких слов или выражений, заключённых в круглые скобки, несколько, они отделяются запятыми

Кроме того, круглые скобки употребляются также при ссылках, относящихся одновременно к различным видам глагола, напр

вылечить(ся) сов см **вылечивать(ся)**

9 Слово, часть слова или словосочетание, исключение которых не меняет смысла, даются в квадратных скобках. Если таких слов или словосочетаний несколько, они отделяются запятыми

10 Пометы курсивом, предшествующие переводу, поясняют грамматическую категорию или область употребления русского слова, пометы курсивом, следующие за переводом, уточняют значения слова или словосочетания хинди

11 За ромбом (◇) помещаются словосочетания, идиоматические выражения и т д, не связанные непосредственно ни с одним из значений переводимого русского слова

12 Словосочетания при отсутствии перевода заглавного слова даются за двоеточием, напр

зга ж ни зги не вѣдно ...

13 В переводах хинди синонимы (или близкие оттенки значений) отделяются запятыми, различные оттенки значений отделяются точкой с запятой с последующим пояснением значения курсивом в скобках

14. Переводы глаголов на хинди даются преимущественно при несовершенном виде русского глагола, при глаголах совершенного вида даются ссылки на несовершенный вид

15 Грамматические пояснения в скобках относятся только к предшествующему слову хинди

УСЛОВНЫЕ СОКРАЩЕНИЯ

ав — авиация
анат — анатомия
арх — архитектура
астр — астрономия
бакт — бактериология
безл — безличная форма
биол — биология
бот — ботаника
бран — бранное слово
букв — буквально
бухг — бухгалтерия
вводн сл — вводное слово
вежл — вежливо
вет — ветеринария
в знач — в значении
вин — винительный падеж
воен — военное дело
сопросительн — вопросительный
вр — время
в разн знач — в разных значениях
в сложн — в сложных словах
г — город
геогр — география
геол — геология
гл — глагол
гл обр — главным образом
горн — горное дело
грам — грамматика
дат — дательный падеж
ед — единственное число
ж — женский род
ж-д — железнодорожное дело
жив — живопись
зоол — зоология
ирон — иронически
иск — искусство
ист — история
и т д — и так далее

и т п — и тому подобное
канц — канцелярское выражение
карт — карточные термины
кин — кинематография
косв — косвенный падеж
кто-л — кто-либо
л — лицо
лингв — лингвистика
лит — литературоведение
м — мужской род
мат — математика
мед — медицина
межд — междометие
мест — местоимение
метеор — метеорология
мин — минералогия
миф — мифология
мн — множественное число
мор — морское дело
муз — музыка
напр — например
нареч — наречие
наст вр — настоящее время
неизм — неизменяемое слово
несов — несовершенный вид
нп — непереходный глагол
о-в(а) — остров(а)
оз — озеро
особ — особенно
относительн — относительный
п — переходный глагол
п-в — полуостров
перен — переносное значение
пов накл — повелительное на-
 клонение
погов — поговорка
полигр — полиграфия
полит — политика

<i>посл</i> — пословица	<i>спорт</i> — физкультура и спорт
<i>пр</i> — предложный падеж	<i>ср</i> — сравни
<i>превосх</i> — превосходная степень	<i>сравнит</i> — сравнительная степень
<i>пренебр</i> — пренебрежительно	
<i>прил</i> — имя прилагательное	<i>сущ</i> — имя существительное
<i>притяж мест</i> — притяжательное местоимение	<i>с -х</i> — сельское хозяйство
<i>прич</i> — причастие	<i>тв</i> — творительный падеж
<i>прош вр</i> — прошедшее время	<i>театр</i> — театральный термин
<i>прям</i> — в прямом смысле	<i>текст</i> — текстильное дело
<i>псих</i> — психология	<i>тех</i> — техника
<i>р</i> — река	<i>такж</i> — также
<i>рад</i> — радиотехника	<i>тк</i> — только
<i>разг</i> — разговорное слово, выражение	<i>уст</i> — устаревшее слово или выражение
<i>рел</i> — религия	<i>физ</i> — физика
<i>род</i> — родительный падеж	<i>физиол</i> — физиология
<i>рыб</i> — рыболовство	<i>филос</i> — философия
<i>с</i> — средний род	<i>фин</i> — финансы
<i>сказ</i> — сказуемое	<i>фот</i> — фотография
<i>сложн</i> — сложное слово	<i>хим</i> — химия
<i>см</i> — смотри	<i>числит</i> — имя числительное
<i>собир</i> — существительное собира- тельное	<i>что-л</i> — что-либо
<i>сов</i> — совершенный вид	<i>шахм</i> — шахматы
<i>сослаг накл</i> — сослагательное на- клонение	<i>эк</i> — экономика
	<i>эл</i> — электротехника
	<i>этно</i> — этнография
	<i>юр</i> — юридический термин

РУССКИЙ АЛФАВИТ

Печат- ные	Рукопис- ные буквы	Название букв	Печат- ные буквы	Рукопис- ные буквы	Название букв.
Аа	<i>А а</i>	<i>а</i>	Рр	<i>Р р</i>	<i>р</i>
Бб	<i>Б б</i>	<i>Ѣ бѣ</i>	Сс	<i>С с</i>	<i>вс</i>
Вв	<i>В в</i>	<i>вѣ</i>	Тт	<i>Т т</i>	<i>тѣ</i>
Гг	<i>Г г</i>	<i>гѣ</i>	Уу	<i>У у</i>	<i>у</i>
Дд	<i>Д д ђ</i>	<i>де</i>	Фф	<i>Ф ф</i>	<i>ѣф</i>
Ее Еѣ	<i>Е е Ѣ е</i>	<i>е е</i>	Хх	<i>Х х</i>	<i>ха</i>
Жж	<i>Ж ж</i>	<i>жѣ</i>	Цц	<i>Ц ц</i>	<i>цѣ</i>
Зз	<i>З з з</i>	<i>зѣ</i>	Чч	<i>Ч ч</i>	<i>че</i>
Ии	<i>И и</i>	<i>и</i>	Шш	<i>Ш ш</i>	<i>ша</i>
Йи	<i>Й й</i>	<i>и (краткое)</i>	Щщ	<i>Щ щ</i>	<i>ща</i>
Кк	<i>К к</i>	<i>ка</i>	Ъъ	<i>ъ</i>	<i>р (твёрдый знак)</i>
Лл	<i>Л л</i>	<i>эль</i>	Ыы	<i>ы</i>	<i>ы, еры</i>
Мм	<i>М м</i>	<i>эм</i>	Ьь	<i>ь</i>	<i>ерь (мягкий знак)</i>
Нн	<i>Н н</i>	<i>эн</i>	Ээ	<i>Э э</i>	<i>э (оборотное)</i>
Оо	<i>О о</i>	<i>о</i>	Юю	<i>Ю ю</i>	<i>ю</i>
Пп	<i>П п</i>	<i>пѣ</i>	Яя	<i>Я я</i>	<i>я</i>

А

а I союз 1. (противительный) लेकिन लैकिन, पर пар, बल्कि बाल्कि, फिर भी प^५हिर ब^५हि, इस पर भी ис пар ब^५हि, इस के बावजूद (विपरीत) ис कэ ब^५ा-वादजुद (विप^५रित) (после при-
даточного уступительного), я
здесь, а она́ там मैं यहाँ हूँ, लेकिन
वह वहाँ है, не он, а его товарищ
वह नहीं, उस का दोस्त (मित्र) है,
прошло́ де́сять лет, а я все по́мню
दस वरस (वर्ष) गुजर (बीत) गये,
मगर मुझे अभी तक याद (स्मरण) है,
как э́то ни приятно́, а на́до уxo-
ди́ть यह कितना अच्छा न होता फिर
भी मुझे जाना तो है, а его́ здесь
нет वह तो यहाँ नहीं, а сле́до-
вательно गरज यह कि, 2 (присое-
динительный) और аор, вот перо́,
а вот бума́га यह कलम है और यह
कागज, $\diamond$ а то वरना, спеші́, а
то опозда́ешь जल्दी करो वरना देर
लगेगी, а іменно यानी, अर्थात्

а II вопросительн частица разг
माफ (क्षमा) कीजिये? маф (क्षामा)
कपджिने?

а III межд. आह! āḥ!, ऊह!
ūḥ!

абажу́р м [लैप-] शेड [लाэмп'-]
शेद म, ла́мпа с -ом शेडदार लैप म
абза́ц м पैराग्राफ पाэраग्रāф м
абоне́мент м (билет) नियत
समय के लिये टिकट निनात самаи кэ
лийэ тикат м

абоне́нт м (подписчик) चदा
देनेवाला चандā दэнэ-ва́ла м

абони́ровать сов и несов
नियत समय के लिये टिकट लेना
निनात самаи кэ лииэ тикат лэнā न

або́рт м पेट गिरना पэт गिर'на
म, गर्भपात гарб^५-पा́त म, भ्रूणहत्या
ब^५रुन-ḥатиā ज (искусственный)

абрикóс м खूवानी खुबा́ни ज,
जरदालू зар'да́लु म

абрикóсовый прил खूवानी
(जरदालू) का खुबा́नि (зар'दा́लु) कā

абсолюти́зм м निरकुशतावाद
निранकुश'ता-वा́द म, एकतत्रवाद
эк-тантр'-वा́द म

абсолю́тн||ый прил 1. पूरा
पूरा पुरā-पुरā, सपूर्ण सचपुर्न';

2 *полит* निरकुश निरानकुश, ◇

—ое большинство निश्चल बहुमत *м*

абстра́ктный *прил* भाववाचक
ब^२āo-vāchak

абсу́рд *м* बेहूदगी бэ-х^२уд'ги *ж*,
निरर्थकता निरार्त^२ак'ता *ж*

абсу́рдный *прил* बेहूदा бэ-х^२у-
дā *неизм*, निरर्थक निरार्त^२ак

абха́зец *м* अबखाजियन аб'хā-
зинан *м*

абха́зский *прил* अबखाजियन
аб'хāзинан

аванга́рд *м* *прям*, *перен*
हरावल *खारāвал* *м*, अग्रदल *агр'-*
-дал *м*

авāнс *м* पेशगी पेश'ги *ж*,
अगाऊ दाम *агаū* *дām* *м*, *выплачи-*
вать — पेशगी (अगाऊ दाम) देना *п*

авансцēна *ж* *театр* रगमच
का अग्रभाग *ранг'-манч'* *кā* *агр'-*
-б^२āг *м*

авантю́ра *ж* [जान-]जोखिम का
काम [джāн-]джок^२им *кā* *кām* *м*,
जानवाजी *джāн-бāзи* *ж*, *военная*
— फोजी मुहिमवाजी *ж*

авантюри́зм *м* जानवाजी
джāн-бāзи *ж*, दुस्साहस *дуссāхас* *м*

авантюри́ст *м* जोखिमी द्जो-
क^२им *म*, जानवाज *джāн-бāз* *म*

аварийный *прил* मरम्मत-
नवत्री पारामात-सम्बन्ध

авари́я *ж* टूट जाना *तूट* *джā-*
नā *म*, दुर्घटना *दुर्ग^२ат'नā* *ж*, *тер-*
петь — *ю* टूट जाना *नп*, दुर्घटना
होना (नो जाना) *नп* (की *о* *चेम-ल*)

авгу́ст *м* अगस्त *агаст'* *म*

авиаба́за *ж* हवाई अड्डा *хавāй*
аддā *म*

авиабо́мба *ж* हवाई बम *хавāй*
бам *म*

авиадеса́нт *м* (парашютный)
छतरीबाज दस्ता *ч^२ат'ри-бāз* *дастā* *म*

авиако́нстру́ктор *м* हवाई
जहाजो का डिजाइनसाज *хавāй* *джа-*
хāзō *кā* *дизāин-сāз* *म*.

авиали́ния *ж* हवाई रास्ता
хавāй *рāстā* *म*, वायु-मार्ग *вāйу-*
-мāрг' *म*

авиано́сец *м*. विमान-वाहक
[जहाज] *вимāн-вāхак* [джа^२хāз] *म*

авиапо́чт||а *ж* हवाई डाक *ха-*
вāй *дāк* *ж*, विमान-डाक *вимāн-дāк*
ж, *посылать* *письмо* — *ой* *हवाई*
डाक *से* *चिट्ठी* *भेजना* *п*

авиасъёмка *ж* हवाई तसवीर-
कशी *хавāй* *тас'вир-кашй* *ж*

авиа́тор *м* उडाका *ура^२кā* *म*,
हवावाज *хавā-бāз* *म*, वैमानिक *ваэ-*
мāник *म*.

авиацио́нный *прил* हवाई *ха-*
вāй, वैमानिक *ваэмāник*, — *заво́д*
हवाई *जहाज* *बनाने* *का* *कारखाना*
म, — *ая* *промы́шленность* *हवाई*
जहाज *बनाने* *का* *उद्योग* *म*, *विमान-*
उद्योग *म*, — *мотор* *हवाई* *जहाज*
का *इजन* *म*, — *ая* *шко́ла* *हवावाजी*
का *स्कूल* *म*

авиа́ция *ж* 1. (воздушный
флот) एविएशन *эвиэшан* *म*, *हवाई*
वेडा *хавāй* *бэра* *म*, *граждāнская*

— सिविल एविएशन *म*, बомबार्डि-
रॉचная — बममार हवाई जहाज
म मн, истребительная — लडाकू
(शिकारी) हवाई जहाज *म मн*,
разведывательная — देख-भाल कर-
नेवाले हवाई जहाज *म मн*,
2. (теория и практика) एविएशन
एविएशन *म*, हवावाजी ख़ावā-बā-
ज़ि *ज*

авось вводн сл разг शायद शā-
नाद, ◇ на — अटकलपच्चू

аврāl *म* мор जहाजी लशकर
के सब लोगो का एक साथ काम
करना द्वाख़āज़ि लश'कार क़े सब लोग
कā अक सāt^x कām कार'नā *म*

аврālный прил мор जहाज
के सभी मल्लाहो के प्रयत्नो का
द्वाख़āज़ क़े सब^xयि मल्लāख़ō क़े प्राय-
त्नō कā

австралиец *म* आस्ट्रेलियन
āстрэлийан *म*

австралийский прил आस्ट्रेलि-
यन āстрэлийан

австриец *म* आस्ट्रियन āстри-
यान *म*

австрийский прил आस्ट्रियन
āстриयान

автобāза *ज* मोटरो का डीपो
मोट'रō कā दीपो *म*

автобиографія *ज* आत्मचरित
[वर्णन] āत्म'-चरित [वर्णन] *म*,
आत्मकथा āत्म'-कथā *ज*

автоблокировка *ज* *ज* -
ऑटोमैटिक ब्लाकिंग-यंत्र āтоमाэतिक
ब्लāकिंग'-यान्त्र' *म मн*

автобус *म* [मोटर-]बस [मोटर-]
बस *ज*

автогēнн||ый прил. —ая свār-
का गैस से भाल लगाना ग़ास स़े
दज^xāl लगānā *म*

автограф *म* आटोग्राफ āтограф
ज, स्वहस्ताक्षर स्वा-ख़ास्तāक्षार *म*

автозавōд *म* मोटर बनाने का
कारखाना मोटर बानāनē कā कār-खānā
म, आटोमोबाइल प्लाट āтоमобāйл
плāнт' *म*

автоколōнна *ज* मोटर-कारो
की कतार (पॉत) मोटर-कārō क़ि
कātār (पāत) *ज*

автомагистрālь *ज* [मोटर की]
शाहराह (प्रधान सड़क) [मोटर क़ि]
शāख़-rāख़ (प्रद^xān सारक) *ज*

автомāt *म* 1 (самодельствующая машина) आटोमैटिक (आप से
आप काम करनेवाली) मशीन āто-
माэतिक (āप स़े āप कām कार'नē-
वāलй) मशीन *ज*, телефон —
आटोमैटिक टेलीफोन *म*, 2 воен.
टामी-गन तāmй-गान *म*

автоматизāция *ज* आटोमैटी-
करण āтоमाэти-कारन *म*

автоматйческ||ий прил 1.
आप से आप काम करनेवाला āप स़े
āप कām कार'नē-वāलā, आटोमैटिक
āтоमाэतिक, —ая телефонная стāн-
ция आटोमैटिक टेलीफोन एक्सचेंज *म*,
2. (непроизвольный) अपने आप
होनेवाला āप'नē āप ख़ोनē-वāलā

автомātчик *म* воен. टामी-गन-
वाला तāmй-गान-वāलā *म*

автомобиль *м* मोटर[-गाड़ी] *मोटर* [गारी] *ज*, *легковой* ~ [मोटर-] कार *ज*, *грузовой* ~ लारी *ज*, ट्रक *म*

автомобильный *прил* मोटर का *मोटर* क़ा, ~ая *промышленность* मोटर बनाने का उद्योग *म*, ~ая *шина* [मोटर का] टायर *म*, ~ *завод* मोटर बनाने का कारखाना *म*, आटोमोबाइल प्लान्ट *म*

автономия *ж* खुदमुख्तारी *खुद-मुख्तारी* *ज*, *स्वायत्त शासन* स्वायत्त' *शासन* *म*, *स्वराज्य* स्वा-राдж्य' *म*

автономный *прил* खुदमुख्तार *खुद-मुख्तार*, *स्वायत्त स्वायत्त'*, ~ая *область* खुदमुख्तार (स्वायत्त) *जिला* *म*

автопортрет *м* चित्रकार की अपनी तस्वीर *चित्र'-क़ार* क़ी *अप'नी* तस्'वीर *ज*

автор *м* लेखक *लэк'хак* *म*, *লেখিকা* *লেক'খিকা* *জ* (*о женщине*), *сुर-निर्माता* *सुर-निर्मता* *म* *неизм*, *сुर-रचयिता* *सुर-राचायिता* *म* *неизм* (*музыкального произведения*), ~ *резолюции* प्रस्तावक *म*

авторитет *м* प्रतिष्ठा *प्रतिष्ठ-त'हा* *ज*, *गौरव* *गाорав* *म*, *असर* *असार* *म*, *प्रभाव* *प्राब'हा* *म* (*влияние*), *пользоваться* ~ом *प्रतिष्ठित होना* *न*

авторитетный *прил* प्रतिष्ठित *प्रतिष्ठित'*, *गौरवपूर्ण* *गाорав-पूरु'*, *प्रामाणिक* *प्रामाणिक*

авторский *прил* लेखक का *लэк'хак* क़ा, ~ *гонорар* *रायल्टी* *ज*,

~ое *право* *कापी-राइट* *म*, *लेखक* का *हक* *म*

авторучка *ж* फाउटेनपेन *फ़ाун-तэн-पэн* *म*, *ज*

автострада *ж* [बिना चौराहो-वाली मोटर की] *शाहराह* (*प्रधान सड़क*) [बिना चो-रालो-वाली *मोटर* क़ी] *शा'ह-रा'ह* (*प्राद'हान* *सारक*) *ज*.

автотранспорт *м* *मोटर ट्रान्स-पोर्ट* *मोटर-त्रान्स* *पोर्ट'* *म*

агент *м* एजेंट *एजेंट'* *म*, *दलाल* *दालाल* *म*, *गुमास्ता* *गुमाश्ता* *म*

агентство *с* *एजेसी* *एज'सी* *ज* *агентура* *ज* *एजेंट* *एजेंट'* *म* *म*, *दलाल* *दालाल* *म* *म*

агитатор *м* *प्रचारक* *प्राचा'रा'क* *म*, *प्रचारिका* *प्राचा'रिका* *ज* (*о женщине*)

агитационный *прил* *प्रचार-संबंधी* *प्राचा'र-सामबान्ध'ी*

агитация *ж* *प्रचार* *प्राचा'र* *म*.

агитбригада *ж* (*агитационная бригада*) *प्रचार करनेवाला दल* (*ब्रिगेड*) *प्राचा'र* *कार'ने-वाल* *दल* (*бригад*) *म*

агитировать *несов* *प्रचार करना* *प्राचा'र* *कार'ना* *न* (*के हक* *मे*, *के पक्ष* *मे* *за* *кого-л*, *за* *что-л*, *के खिलाफ*, *के विरुद्ध* *против* *кого-либо*, *чего-л*)

агитпункт *м* (*агитационный пункт*) *एजीटेशन* *की* *चौकी* *एजिटेशन* *क़ी* *चा'की* *ज*

агностицизм *м* *филос* *अज्ञेय-वाद* *अग्न'ैय'-वा'द* *म*.

аго́ни||**я** *ж* दम तोड़ना **дам**
 тор'нā *м* , घटका **г^хат'кā** *м* , **быть**
 в ~и दम तोड़ना *п* (का *о* **ком-л**) ,
 घटका लगना *пп* (को *о* **ком-л**)

агра́рн||**ый** *прил* खेतीवारी का
 क^хэति-बाँरि **кā** , कृषि-सबधी **криши-**
самбанд^хи , कृषिप्रधान **криши-пра-**
द^хान (*о стране, области*) , ~ая ре-
 волю́ция कृषक-क्रांति *ж* , ~ая ре-
 фо́рма कृषिसुधार *м*

агрега́т *м* मशीनो का सेट मा-
 шинō **кā** सэт *м*

агрессивный *прил* हमलावर
 ऱ्हाम'लāвар , आक्रमणकारी āक्रामान-
 -कāरि

агрéссия *ж* हमलावरी ऱ्हाम'-
 लāव'रि *ж* , आक्रमण āक्रामान *म*

агрéссор *м* हमलावर ऱ्हाम'लāवार
म , आक्रमणकारी āक्रामान-कāरि *म*

агробिолóгия *ж* कृषि-जीव-
 -विज्ञान **криши-джіо-вигйāн** *म* ,
 कृषि-प्राणी-विज्ञान **криши-прāни-वि-**
गйāन *म*

агроно́м *м* एग्रोनोमिस्ट एग्रो-
 मिस्ट' *म* , कृषिविगेषज्ञ **криши-वि-**
शेश-गि' *म* , कृषिविज्ञानी **криши-**
वигिāनि *म*

агроно́мический *прил* एग्रो-
 नोमिक एग्रोनोमिक , कृषिशास्त्रीय
криши-शाстрй'

агроно́мия *ж* एग्रोनोमी एग्रो-
 номй *ж* , कृषिशास्त्र **криши-शास्त्र'**
म , कृषिविज्ञान **криши-वигिāन** *म*

агротéхника *ж* कृषि-टेकनीक
криши-тэк'ник *ж* , कृषि-सबधी

टेकनीकल तरीके **криши-самбанд^хи**
 तэк'निका **тарйкэ** *म* *मन*

агрохíмия *ж* एग्रोकेमिस्ट्री एग्रो-
 कэमिस्ट्रि *ж* , कृषि-रसायन **криши-**
расāयान *म*

ад *म* दोजख **дозах** *म* , नरक ना-
 рак *म*

адвока́т *м* 'वकील **вакйल** *म* ,
 अडवोकेट **ад'вокэт** *म* , एडवोकेट
 эд'вокэт *म*

адвоката́ура *ж* 1. (*профессия*)
 वकालत **вакāлат** *ж* , 2. *собир* **वकील**
вакйल *म* *मन* , अडवोकेट **ад'вокэт**
म *मन*

аджа́рец *м* अजारी **аджа́रि** *म*
аджа́рский *прил* अजारी **ад-**
жа́रि

администраті́вный *прил*
 इतजामी **инт'зāमि** , प्रबध-सबंधी
 प्राबанд^х-**самбанд^хи** , गासकीय **शा́с'-**
कй'

администра́тор *м* : प्रबधक
 [अफसर] **प्राबанд^хак** [аф'сар] *म*

администра́ция *ж* 1. (*орган*)
 इतजामी **महकमा** **инт'зāमि** **माх'कāmā**
म , प्रबधविभाग **प्राबанд^х-विब^хāग** *म* ,
 2. (*ग्रुप्पा лиц*) **अफसर** **लोग** **аф'сар**
лог *म* *मन* , प्रबधक **प्राबанд^хак**
म *मन*

адмира́л *м* एडमिरल **эд'мирал**
म , नौसेनापति **नाо-сэнā-пати** *म*

а́дрес *м* 1 **पता** **патā** *म* , по-
 сыла́ть по ~у पते पर भेजना *प* ,
 2 (*напр. поздравительный*) **अड्रेस**
адрес *ж* , भेटपत्र **б^хэт-патр'**

м, привётственный ~ अभिनन्दन- -पत्र म.	язык आजरबाइजानी जवान (भा- षा) ж
адресат м पत्र पानेवाला патр' пāнэ-вāпā м	азиат м एशियाई एशियाई म, एशियावासी एशियाई-वāस म
адресн ый прил ~ая книга डाइरेक्टरी दāирэкт'ри ж, ~ стол नागरिको और सस्थाओ का पता सूचित करने का व्यूरो नाг'रिकō аор сā- ст'āб कā पतā सूचित कार'नэ कā ब्यूरो म	азиатский прил एशियाई एशि- याई
адресовать сов и несов पता लिखना पतā लिख'нā п (का кому- -либо)	азот м хим नाइट्रोजन ना- त्रोजन म
адский прил दोजखी доз'хй, नारकीय नार'क्य'	азотн ый прил хим. नाइट्रिक नाइट्रिक, ~ые удобрёння नाइट्रिक खाद ж
адъютант м एजीटाट एजिट- तान्त' म	аист м लकलक लक'лак म.
азарт м जोश द्जोश म, शौक शाок म, входить в ~ जोश मे आना म	айва ж (дерево и плод) विही बिह म
азартн ый прил जोशीला द्जोश्वā, ◇ ~ая игра जूआ म	академик м अकदमीशियन акад'мишийан म
азбука ж कखग как'хаг м, अक्षर अक्षर म म	академический прил 1 अकद- मी का अकद'मी कā, 2. (научный) विज्ञान-संबधी विज्ञान-संबंधी, 3. (учебный) उच्च विद्यालय मे अध्ययन-संबधी उच्च'विद्यालय मे अध्ययन-संबंधी
азбучн ый прил 1 कखग- -संबधी как'хаг-संबंधी, 2 перен इतो ~ая истина यह एक हकीकत है जैसे दो दो चार पाँच эк'हाक'कत है द्जोस दो दो चार, यह स्वय- निद्र मन्य है पाँच स्वाय'सिद्ध' सति' है	академия ж अकदमी अकद'मी ज, विज्ञान-परिषद् विज्ञान-परिषद ज, ~ науक'विज्ञान-अकदमी ज
азербайджанец м आजरबाइ- जानी अजर'बाइджāन म	акция ж बबूल बाबूल म, कीकर किकार म
азербайджанский прил आजरबाइजानी अजर'बाइджāन, ~	акварель ж 1 (краска) पानी का रंग पानी कā रंग' म, आवरग अब-रंग' म, जलवर्ण द्जाल-वरन' म, 2 (картина) आवरग की तस्वीर अब-रंग' कय तस'वीर ज., जलवर्ण- -चित्र द्जाल-वरन'-चित्र' म
	аквариум म मछलीघर मछ'ली- घर म, जल-कुंड द्जाल-कुन्द' म

акклиматизация *ж* ऋतुसह-करण रितु-साखि'-कारन *म*

акклиматизировать *сов* и *несов* परदेश के हवा-पानी का अभ्यास करना пар-дэш कэ खавā-पāनि कā अब्'यāस кар'нā *п*, ऋतुसह कराना रितु-साखि' карāनā *п*

аккомпанемѐнт *м* साथ का वजना (सगीत) सāt^१ कā बадж'नā (санगित) *म*, साथ वजाना सāt^१ बаджāनā *म*, सुर भरना सुर ब^१ार'नā *म*

аккомпаниāтор *м* सुर भरने-वाला सुर ब^१ार'नэ-वāлā *म*, [सगीत से] साथ देनेवाला [санगित सэ] सāt^१ दэнэ-वāलā *म*

аккомпанīровать *несов* साथ वजाना सāt^१ बаджāनā *п*, सुर भरना सुर ब^१ार'नā *п*

аккóрд *м* अकार्ड अкар' *म*, सतत्र सान्त्र' *म*

аккордеóн *м* अकार्डियन अкар-दिāन *म*.

аккредитīв *м* साखपत्र सāk^१-патр' *म*, प्रत्यय-पत्र प्रतनाय-патр' *म*

аккредитовāть *сов* и *несов* दूत बनाकर भेजना दूत банāकर ब^१эдज'नā *п*

аккумулятор *м* वेटरी बэт'-रā *ж*, विजली सचयक यत्र बидज'ल सान्चायक यान्त्र' *म*

аккурāтно *нареч* 1. (точно) ठीक-ठीक ग^१य-त^१य, वक्त पर वाक्' пар (своевременно), 2. (опрятно)

सफाई (स्वच्छता) से साफā (स्वाच^१-तā) सэ

аккурāтность *ж* 1 समयनिष्ठा सामान-निश्त^१ā *ж* (во времени), ठीक [वक्त पर] काम करना त^१य [वाक्' пар] कām кар'नā *म*, परिशुद्धता परिशुद्ध^१тā *ж* (в работе); 2. (опрятность) सुधरापन सुत^१рā-पान *म*, स्वच्छता स्वाच^१तā *ж*

аккурāтный *прил* 1 समयनिष्ठ सामान-निश्त^१ (во времени), ठीक काम करनेवाला त^१य कām кар'नэ-वāлā, परिशुद्ध परिशुद्ध^१ (в работе), 2. (опрятный) साफ-सुधरा सāф-सुत^१рā, स्वच्छ स्वाच^१

акробāт *м* नट नाट *म*

акробāтика *ж* नट की कला नाट कā कālā *ж*

аксиóма *ж* स्वत सिद्ध सत्य स्वा-ता^१-सिद्ध^१ सति' *म*, स्वसिद्ध स्वा-सिद्ध^१ *म*

акт *м* 1. (действие) काररवाई कār-равāय *ж*, कार्य कār' *म*, 2. (документ) ऐक्ट अэкт' *म*, обвинительный — इल्जामनामा *म*, अभियोगपत्र *म*, 3. театр हिस्सा लिसā *म*, [नाटक का] अंक [नāतā कā] अंक' *म*

актёр *м* ऐक्टर अэктार *म*, अदाकार अदā-कār *म*, अभिनेता अब^१-नэтā *म* *неси*

актīв *І* *м* собир по-и. नर-गर्म मेवर सार-гар' *म* *неси*, सत्रिय सदस्य स-क्री' सदस्य' *म* *म*

अर्थात् II म फिन कुल सपत्ति
 और पूँजी का सामूहिक मूल्य कुल
 सम्पत्ति और पूँजी का सामूहिक
 मूल्य' म, सकलसपत्ति सकल-सम्-
 पत्ति ज्ञ.

активизировать сов и несов
ज्यादा (अधिक) सरगर्म (सक्रिय) बनाना
zāyādā (ad^xik) sar-garm' (sa-kriy')
баңānā n

активист *म. सरगर्म मेवर सार-*
-гарм' *मैम्बर म*, सक्रिय सदस्य *सा-*
-क्रीय' *सादस्य' म*

актiвность ञ सरगर्मी sar-gar-
мiя ञ , क्रियाशीलता क्रीया-शील'-
ता ञ

активн||ый прил 1. सरगर्म
сар-гарм', सक्रिय са-крий', -ая
оборона सक्रिय रक्षा ж, 2 грам
- залог कर्तवाच्य картри-вāчй' м

ॐ **अक्षय** प्रिय - जल असेवली
 हाल असेम्ब'ली-हॉल म

актрѣса ж ऐक्ट्रेस аэктрэс ж ,
अभिनेत्री аб^хинэтрй ж

актуальный прил 1. (напр
о тече) फौरी अहमियत रखनेवाला
фаория ах'ми'ят рак'нэ-вāлā, 2.
(существующий в действительности)
अमनी अस्'लव, वर्तमान वार्'ग'
'ān

акўла ॐ गार्क शार्क' म, ग्राह
grā\ "

अकुंस्ति॒का ऽ॒ १ नादवि॒द्या न॒द-
वि॒द्या ऽ॒ २, ध्वनि-वि॒ज्ञानं द॒ध्वनि-
वि॒ज्ञानं ॥ २ (संयुक्त॒ता) श्रवण-
-गुणं श्रवण-गुणं ॥

акустический прил श्रवण-
-संवधी श्रवान-सम्बन्धी
акушёрка ж जनार्ज दजानायि जस,
दाई दायि जस

акцѣнт *м* 1. (ударение) जोर
 зор *м*, स्वराघात सवारāḡhāt *म*,
 2 (в произношении) एक्सेंट एक्सेंट'
म, विशेष उच्चारण विशेश उच्चारण
म, ♦ сделать — जोर देना *н*. (पर
 - *ना чем-л.*)

акционёр *м* हिस्सेदार *हिस्से-*
-दār *м*, शेयरहोल्डर *शेयार-холдар*
м, अगभागी *āш-б^хāгй* *м*

акционерный прил मिश्रित
(सयुक्त) पूँजीवाला मिश्रित (cā-
युक्त') पूँदज्जि-व्वालā, -ое общество
ज्वायट स्टाक कपनी ज्ज, मिश्रित
[पूँजीवाली] कपनी ज्ज.

а́кция ж शेयर शैयार м,
हिस्सा хисса м, अंश āш м

алба́нец *м* अल्बानियन алба́-
нийан *м*

алба́нский *прил* अल्बानियन ал-
ба́нийан, — **язы́к** अल्बानियन जवान
(भाषा) *жс*

алгебра ж बीजगणित   бйдж-
 -ганизт м

алѣть несов 1 (становиться
алым) गहरे लाल रंग का हो जाना
gaḥ'рэ лāl ранг' кā хо джāнā нп ,
2 (виднеться) लाल दिखाई देना
лāl дикḡāй дэнā нп.

алимѣнты *मन् भृति ब्रूति ज्ञ* ,
एलिमनी элим'нй *ज्ञ*

алкоголізм *m* शरावखोरी शा-

раб-хорй *ज*, मदिरापान माдिरā-пāн
म, मद्यासक्ति मादिāसक्ति *ज*

алкогóлик *म* शरावखोर ша-
раб-хор *म*, मद्यासवत मादйāсакт' *म*,
मद्यप मादйाप *म*

алкогóль *म* सुरा-सार сурā-сār
म, अलकाहल ал'ка́хал *म*

алкогóльный *прил* मादक
मादाक, — नापी́ток मादक द्रव्य
(पेय) *म*

аллегорй́ческий *прил* अन्यो-
क्तिपूर्ण अन्योक्ति-पूरुन्', रूपकमय
रूपक-माय

аллего́рия *ज* अन्योक्ति अन्यो-
क्ति *ज*, रूपक रूपक *म*

алле́я *ज* [सायादार] रास्ता
[sāyā-dār] rāstā *म*, उद्यानपथ
удйāन-पात^x *म*

алло́ *межд* अरे! arē!, होत! хот!
аллю́р *म* घोडे की चाल r^xorē
कй चāल *ज*.

алма́з *म* हीरा хйrā *и*, शीशा
काटने का हीरा шйшā kāt'nē kā хй-
rā *म* (для резки стекла)

алта́рь *м* перен कुर्बानगाह кур-
ба́н-га́х *ज*, वेदी वэди *ज*

алфави́т *м* वर्णमाला варн'-
-मा́लā *ज*, по —у अकारादि क्रम से,
वर्णक्रमानुसार

алфави́тный *прил* —порядок
अकारादि (वर्णमाला का) क्रम अकār-
āदि (वारन'-मा́लā kā) कram *म*,
वर्णक्रम-प्रणाली वारन'-कram-प्रना́लй
ज, अक्षर-क्रम अक्षर-कram *म*, —
указатель अकारादि क्रम मे छपी

हुई निर्देशिका अकārāदि कram मē
च[^]ापй खूय निरदэшиकā *ज*

áлчность *ज* लालच लāलच *म*,
लोभ лоб^x *म*

áлчный *прил* लालची लāल'चй,
अति लोभी अति लоб[^]й

áлый *прил* गहरे लाल रंग का
गाх'рэ लāल रान्ग' kā

алыча́ *ज* (дерево и плод) आलूचा
āлучā *म*

альбо́м *м* अल्बम अल्बाम *म*, —
रису́нков (иллюстра́ций) चित्राधार
म, — фотогра́фий फोटो रखने की
पुस्तक *ज*, — для стихов कविता के
लिये पुस्तक *ज*

альмана́х *म* भिन्न-भिन्न लेखको
की रचनाओं का संग्रह б^xинн'-б^xинн'
लэк^x'кō कй राच'наō kā санграх *म*

альпи́йский *прил* आल्प्स
पर्वत-सबधी āल्प्स' पार्वत-сам-
бान्द^xй

альпини́зм *м* पर्वतारोहण
पार्व'tāрохан *म*, शैलारोहण शाэ-
лāрохан *म*

альпини́ст *м* पहाड़ (पर्वत) पर
चढ़नेवाला пахāр (पार्वत) पार चар'
-नэ-ва́лā *म*, पर्वतारोही पार्व'tāро-
хй *म*

алюми́ниевый *прил*. अलुमीनम
का अलुमीनाम kā

алюми́ний *м*. अलुमीनम алу-
ми́наम *म*

амба́р *म* [अनाज की] कोठी
[анāдж कй] कोत'п *ज*, धान्यागार
द'āन्निāगār *и*

амбразура ж воен झरोखा
 दज्खारोक^खा म

амбулатория ж डाक्टर-खाना
 दाक्टर-खाना म, दवाखाना दाव-
 -खाना म, औषधालय ओश'द^खालाय म

амбулаторный прил 1 डाक्टर-
 -खाने (औषधालय) का दाक्टर-खाने
 (ओश'द^खालाय) का, 2 (о больном)
 अस्पताल के बाहर का अस्पताल के
 बाहर का, वहिर्वासी बाहिरवासी, —
 больной वहिर्वासी रोगी म, बाह्य-
 -रोगी म.

американец м अमरीकी अम'-
 रिकी म, अमरीकन अम'रिकन म

американский прил अमरीकी
 अम'रिकी, अमरीकन अम'रिकन

аммиак м. хим अमोनिया अमो-
 -निय़ा म

амнисти́ровать сов и несов
 माफ (क्षमा) करना माफ (क़ामा)
 कार'ना न, माफी (क्षमा) देना माफी
 (क़ामा) देना न, क्षमा करके छोड़
 देना क़ामा कार'क़े च^खोर देना न
 (освободить)

амни́стия ж माफी माफी ж,
 क्षमादान क़ामा-दान म, निर्मुक्ति
 निरमुक्ति ж (освобождение)

амора́льный прил नीतिभ्रष्ट
 नीति-ब^खराष्ट', नीतिहीन नीति-हीन

амортиза́ция ж тех आघात
 का निर्वल करना अग^खात का निरबल
 कार'ना म

аморфный прил वेडौल बे-दा-
 -ओल, आकारहीन अकार-हीन

амплиту́да ж [झूलने की]

चौडाई [दज^खुल'ने क़ि] चाओर^खाई ж,
 विस्तार वीस्तार म

ампу́ла с театр [ऐक्ट का]
 पार्ट [अक्टर का] पार'त म, [अभिनेता
 का] अभिनेय भाग [अभिनेता का]
 अभिनेता ब^खाग म

ампу́ла ж दवा रखने का जीजे
 का छोटा पात्र दावा राक'ने का
 शीशे का च^खोटा पात्र' म

ампу́тация ж काट डालना काट
 दाल'ना म, अंगछेद अंग'-च^खेद

ампу́тировать сов и несов
 काट डालना काट दाल'ना न, अंगछेद
 करना अंग'-च^खेद कार'ना न

амфи́бия ж 1. зоол जलस्थल-
 चारी [जंतु] दजाल-स्त^खाच-चारी
 [दजान्तु] म, 2. (самолет)
 उभयचर हवाई जहाज उब^खाय-चार
 ख^खाव^खाई दज^खाख^खास म

амфи́театр м. [नाचघर का]
 अर्द्धगोल छज्जा [नाच-ग^खार का]
 अर्द्ध^ख-गोल च^खादज्ज^खा म

а́на ж (индийская денежная
 единица) आना आना म

ана́лиз м विश्लेषण विश्ले-
 -षण म

ана́лизировать несов विश्ले-
 -षण करना विश्लेषण कार'ना न
 (का च^खो-ल), छान-बीन करना च^खान-
 -बीन कार'ना न (исследовать, का
 च^खो-ल)

ана́логичный прил एकसाँ
 अक'साँ, सरीखा सारिख^खा, सदृश सा-
 -दृशि, अतिदिष्ट अतिदिष्ट', अनु-
 -धर्मक अनुद^खारमाक

аналóги॥**я** *ज* सादृश्य स॒दृशि' *म* , अतिदेश अति॒द॒श *म* , अनुधर्मता *म* , अनु॒ध॒र्म॒ता *म* , по ~и सादृश्य से

анархíзм *म* अराजकतावाद *म* *अ*रा॒ज॒क॒ता॒वा॒द *म* *अ*रा॒द॒ज॒क॒'ता॒-वा॒द *म*

анархíст *म* अराजकतावादी *म* *अ*रा॒द॒ज॒क॒'ता॒-वा॒दि *म*

анархíческий *прил* 1. (от-
носящийся к анархизму) अरा-
जकतावादी *अ*रा॒द॒ज॒क॒'ता॒-वा॒दि, 2.
(беспорядочный) व्यवस्था-शून्य वी॒या-
वा॒स्त॒'आ-शु॒न्य'

ана́рхия *ज* अराजकता *अ*रा॒-
द॒ज॒क॒'ता *ज* , बद-अमली बाद-अम'ली *ज* , *◇* ~ प्रो॒ड्यु॒क्त्वा उत्पादन-
-स॒ब॒धी (उत्पादन मे) अराजकता *ज* ,
अराजकतापूर्ण उत्पादन *म*

ана́том *म* शरीर-शास्त्र-वेत्ता शा-
री॒र-शा॒स्त्र'-व॒त्ता *म* *न*े॒उ॒म

анатоми́рование *с* मुर्दे की
ची॒र-फा॒ड करना म॒रु॒द॒आ की ची॒र-प॒'आ॒र
का॒र'ना *म* , शवपरीक्षा शव-पा॒रि-
क॒शा *ज*

анатоми́ровать *сов* , *и* *несов*
मुर्दे की ची॒र-फा॒ड करना म॒रु॒द॒आ की
ची॒र-प॒'आ॒र का॒र'ना *न* , शवपरीक्षा
करना शव-पा॒रि॒क॒शा का॒र'ना *न*

анато́мия *ज* शरीरशास्त्र शा-
री॒र-शा॒स्त्र' *म* , अनाटोमी *अ*ना॒तो-
मी *ज* .

анахронíзм *म* कालदोष का॒ल-
-दो॒श *म*

анга́р *म* . [हवाई जहाजो के लिये]
सायवान [ख॒वा॒य॒ा द॒जा॒ख़ा॒उ॒ क॒ए ली॒य॒ए]
सा॒न-बा॒न *म* , हे॒ग॒र ख़ा॒ए॒न॒ग॒र *म*

а́нгел *म* फ॒रि॒श्ता फ॒रि॒श्ता *म* ,
दे॒वदू॒त द॒आ-दू॒त *म*

анги́на *ज* गला आना ग॒ला
आ॒ना *म* , कठ का प्रदाह का॒न्त॒' का
प्रा॒दा॒ह *म* , गलशोथ ग॒ल-शो॒त॒' *म*

англи́йский *прил* अ॒ग्रेजी अ॒-
ग्रे॒ज़ी, ~ या॒ज़ी॒क अ॒ग्रेजी *ज* , अ॒ग्रेजी
ज॒बा॒न (भा॒षा) *ज*

англици́зм *म* *ल*ि॒न्ग्व अ॒ग्रेजीयत
अ॒ग्रे॒ज़ीय॒त *ज*

англича́нин *म* अ॒ग्रेज अ॒ग्रे-
र॒ज़ *म*

англича́нка *ज* अ॒ग्रेजी औ॒रत
(स्त्री) अ॒ग्रे॒ज़ी ओ॒रत (स्त्री) *ज* ,
अ॒ग्रेजीन अ॒ग्रे॒ज़िन *ज*

а́нгло-инди́йский *прил* अ॒ग्लो-
-इ॒डि॒यन अ॒ग्लो-इ॒न्डि॒यन.

анекдо́т *म* चु॒टकु॒ला चु॒ट'कु॒ला
म , लती॒फा ल॒ति॒फा *म* , रा॒स॒का॒उ-
-वा॒त ~ चु॒टकु॒ला छो॒डना *न* , लती॒फा
सु॒ना॒ना *न*

анеми́я *ज* *मे॒द* र॒क्तही॒नता
रा॒क्त'-ख़ि॒न'ता *ज* , अ॒ल्प॒रु॒धि॒रता अ॒ल्प'-
-रु॒द॒'खि॒र'ता *ज*

анке́т॥**а** *ज* फार्म फा॒र्म' *म* ,
प्र॒श्न॒प॒त्र प्रा॒श्न'-पा॒त्र' *म* , जा॒पो॒ल-
-नी॒त ~उ फार्म भ॒रना *न* , प्र॒श्न॒प॒त्र
के उत्तर लि॒खना *न*

анне́ксия *ज* कब्जा का॒ब्जा *म* ,
स॒योज॒न सा॒य॒ओ॒द॒जान *म*

аннота́ция *ज* टी॒का टी॒का *ज* ,
व्या॒ख्या वी॒या॒क॒'नी *ज*

анноти́ровать *сов* *и* *несов*
टी॒का (व्या॒ख्या) कर॒ना टी॒का (वी॒या॒-
क॒'नी) का॒र'ना *न* (पर च॒तो॒-ल)

аннули́ровать *сов и несов*
उठा देना *ут^खा दēnā n*, मन्सूख करना
मानसूख *कार^नā n*, अमान्य ठहराना
अमान्य^त *त^खा^खरānā n*

ано́д *м физ* विजली [की
बैटरी] का धनात्मक छोर बिजली-
ली [की बैट^री] *कā द^खानāत^मक*
च^खोर *म*

аномáлия *ж* अनैयामिकता *ана-*
*э^यāमिक^तā *ж**

анонимный *прил* गुमनाम *गुम-*
-nām, अज्ञातनामा *अ^ग्यāत⁻nāmā*
неизм

ано́нс *м* इत्तला *इट^तlā *ж**,
निवेदन *निवēдан *म** (оповещение),
विज्ञापन *वि^ग्यāपन *म** (афиша)

ансáмбль *м* 1. *муз*, театр
कलाकारों की टुकड़ी *कालā-कārō *की**
*तुक^रī *ж**, 2. *арх* स्थापत्य-कला-
-विशिष्ट ग्रूप *स्त^खāपत^य’-कालā-वि-*
*शिष्ट^त’ ग्रूप *म**

антагонизм *м* लागडॉट *लāг-*
*-dāt *ж**, अंतरविरोध *अन्तार^विरोध^ख*
म, клáссовый ~ वर्गविरोध *म*

антагонистический *прил*
मुखालिफ *मुखāलिफ*, अंतरविरोधी
अन्तार^विरोध^खी

Антарктика *ж* अटार्क्टिक
इलाका (क्षेत्र) *अन्तार्क्तिक *इलākā**
*(क^खशेत्र^र) *म**, कुमेरु प्रदेश *कु-मēरु*
*प्रादेश *म**, दक्षिणध्रुव-प्रदेश *दक्-*
*श्चिन-द^खरुव प्रादेश *म**

антаркти́ческий *прил* अटार्क्-
टिक *अन्तार्क्तिक*, दक्षिणध्रुवीय *दक्-*
श्चिन-द^खरुव^{ीय}

антénна *ж*. रेडियो का तार
*रēडि^यो *कā* *gār* *म**, वायविक *वा^यविक^त*
*विक *म**

антивоо́енный *прил* जग-
-विरोधी *द^खाङ्ग[’]-विरोध^ख*, युद्ध-
-विरोधी *युद्ध[’]-विरोध^ख*

антиимпериалистический
прил साम्राज्यवाद-विरोधी *सā^म्रा-*
द^खी[’]-वād-विरोध^ख, साम्राज्यविरोधी
सā^मरād^खी[’]-विरोध^ख

антиквáр *м* पुरानी चीजों का
संग्रह करनेवाला *पुरāनी *च^यीजō *कā***
*संग्रह^ख *कार^न’नē-वā^तā *म***

антиквáрный *прил* 1. (напр
о магазине) पुरानी चीजों का
*पुरāनी *च^यीजō *कā***; 2. (о вещи)
पुराना और कीमती *पुरānā *और**
की^मती

антимилитаристский *прил*
जग-विरोधी *द^खाङ्ग[’]-विरोध^ख*

антинаро́дный *прил* जन-
-विरोधी *द^खान-विरोध^ख*, जनता-
-विरोधी *द^खान[’]tā-विरोध^ख*

антинау́чный *прил* विज्ञान-
-विरोधी *वि^ग्यāन-विरोध^ख*

антиобщественный *прил*
समाज-विरोधी *सामāद^खज-विरोध^ख*

антипáти||я *ж* नफरत *नाफ^रत*
ज^ख, घृणा *ग^रिनā *ज^ख**, चूँस्त्वोव^{ать}
~ю *नफरत (घृणा) करना *न** (से
*क *क*ому-ल*)

антирелигио́зный *прил* मज-
हब *मुखालिफ *मा^ख’खāब-मुखāलिफ**,
धर्म-विरोधी *द^खार्म[’]-विरोध^ख*

антисанитарный *прил*

अस्वास्थ्यकर अस्वास्थ्य'-कार, आरो-
ग्यविघातक ऋोग्य'-विग्यातक

антисептический *प्रिल मेद.*
सडन रोकनेवाला सारान रोक'न-व-
ला

антисовётский *प्रिल सोवि-*
यत-विरोधी совियत-विरोध

антифашист *म* फासिस्ट-वि-
रोधी फासिस्ट'-विरोध' *म*

антифашистский *प्रिल फा-*
सिस्ट-विरोधी फासिस्ट'-विरोध

антихудожественный *प्रिल*
कलाशून्य कला-शून्य'

античный *प्रिल पुराने यूनान*
और रोम देश का पुराने यूनान
अोर रोम देश का

антракт *म* बीच का समय बीच
का सामान्य *म*, अकाविधि अन्त-
विधि *म*

антрацит *म* अन्त्रासाइट अन्-
त्रासाइट *म*

антрепренёр *म* थियेटर का
प्रबन्धकर्ता थियेटर का प्रबन्ध-
कर्ता *म* *नैस्म*

антрополог *म* मानवशास्त्रवेत्ता
मानव-शास्त्र'-वेत्ता *म* *नैस्म*

антропология *म* मानवशास्त्र
मानव-शास्त्र' *म*

анфас *नारच* सामने से साम'-
ने से

аншлаг *म* 1. (पुब्लिकने अभि-
प्रेषण) इशतहार इशत'हार *म*,
विज्ञापन विज्ञापन *म*, 2. *तेअटर*
“सोल्ड आउट” विज्ञापन “सोल्ड
आउट” विज्ञापन *म*

аорта *म* *अनात* हृदय की सब
से बड़ी धमनी हृदय की सब से
बड़ी धमनी *म*, महाधमनी माहा-
धमनी *म*.

апатичный *प्रिल* बेमन बे-
मन, मुर्दादिल मूर्दा-दिल, उदासीन
उदासीन

апатия *म* मुर्दादिली मूर्दा-
दिली *म*, उदासीनता उदासीन'ता *म*

апеллировать *सोव* *म* *नैस्म*
अपील करना अपील कर'ना *म* (से
क कौ-ल, क कौ-ल)

апелляция *म* अपील अपील
म, पुनर्विचार की प्रार्थना पुनार-
विचार की प्रार्थ'ना *म*

апелсин *म* नारंगी नारान-
गी *म*

апелсиновый *प्रिल*. नारंगी
का नारंगी का

аплодировать *नैस्म* तालियाँ
बजाना तालियाँ बजाना *म*, कर-
तलध्वनि करना कर-तल-ध्वनि
कर'ना *म*

аплодисменты *म* तालियाँ ता-
लियाँ *म* *म*, करतलध्वनि कर-
तल-ध्वनि *म*, बुरने - पुरजोश
(ऊँची) तालियाँ *म* *म*, ऊँची कर-
तलध्वनि *म*

апломб *म*. आत्मविश्वास आत्म'-
विश्वास *म*, अभिमान अभिमान *म*

аполитичный *प्रिल* अराज-
नीतिक अराज-नीतिक, गैरराजनीतिक
गैर-राजनीतिक

апологет *म* प्रशंसक प्रशं-
सक *म*

апофе́бз *м* गुणमाण गुण-
-गान *म*

аппара́т *м* 1. (прибор) यत्र
यान्त्र' *म*, фотографический —
केमरा *म*, 2. मशीन машин *ज*,
मशीनरी машин'री *ज* (совокуп-
ность учреждений), स्टाф стаф
म (штат), госуда́рственный —
राज्य-मशीनरी *ज*, स्टेट-यत्र *म*

аппара́тура *ज* सामग्री साма-
ग्री *ज*, उपकरण उप'कारन *म*,
यत्र यान्त्र' *म* *मन*

аппенди́цит *म* मेद एपेंडि-
साइटिस эпэндिसाитिस *म*, आत्र-
पुच्छकोप अन्त्र'-पुच्छ^ख-कोप *म*

аппети́т *म* भूख ब^खुक^ख *ज*,
रुचि रुचि *ज*, есть с ~ом भूख
(रुचि) से (की हालत में) खाना *न*

аппети́тный *прил* मजेदार
माज़-दार्, स्वाद्युक्त स्वाद-युक्त'
(вкусный), रुचिवर्द्धक रुचि-वर्द-
द^खक (возбуждающий аппетит)

апре́ль *म* अप्रैल अप्राэл *म*

апте́ка *ज* दवाखाना दावा-खाना
म, औषधालय ओष'द^खालाय *म*

апте́карь *म* दवाफरोश दावा-
-фарош *म*, кемिस्ट कэमिस्ट' *म*

апте́чка *ज* दवाओ का बक्स
दावाओ का बाкас *म*, औषध-पेटिका
ओषाद^ख-पэतिकā *ज* (походная)

ара́б *म* अरब араब *म*

араби́зм *м. лингв.* अरवियत अर'-
-बियत *ज*.

ара́бский *прил* अरवी अर'बी,
~ язы́к अरवी *ज*

арби́тр *म* पंच पांच' *म*, मानिस
सांस *म*.

арбитра́ж *म* पचायत पांचा-
यात *ज*., मानिसी सांस *म*

арбу́з *म* तरबूज तर'बूज *म*

аргенти́нец *м* आर्जटाउन का
निवासी आर्джанतानि का निवासी *म*
аргенти́нский *прил* आर्ज-
टाउन का आर्джанतानि का

аргуме́нт *м* दलील दा'लि *ज*.,
तर्क тарक' *म*

аргумента́ция *ज* वितर्क वि-
-तार्क' *म*

аргументи́ровать *сов. и не-*
сов दलील पेश करना दा'लि पेश
कर'ना *न*, तर्क उपस्थित करना
तार्क' उपास्त'ित कर'ना *न*

аре́н||а *ज* 1. अखाड़ा अ^खा'री
म, दगल दान्गल *म*, रगभूमि
रान्ग'-ब^खूमी *ज*, выходить на
~у अखाड़े (दगल) में उतरना *न*;

2. перен. ~ деятельности अमल
(कार्य) का मैदान अमाल (का'र्य')
का माэдान *म*, कार्यक्षेत्र का'र्य'-
-कशेत्र' *म*.

аре́нда||а *ज* ठेका त^खेका *म*,
इजारा इजारा *म*, сдава́ть в ~у
ठेका (इजारा) देना *न* (का что-л),
पट्टे (किराये) पर देना *न*, сдава́ть
зе́млю в ~у भूमि को लगान पर
देना *न*

аренда́тор *म* पट्टेदार पट्टे-
-दार् *म*, किरायेदार किराये-दार्
म, ठेकेदार त^खेके-दार् *म*; जोतदार
जोत-दार् *म*. (крестьянин)

арѣндн||ый прил ~ая пла́та
किराया кирай̄ā м, लगान лага́н
м (за землю), ~ догово́р पट्टा
патта́ м.

арендова́ть сов и несов ठेका
(इजारा) लेना т^хэка̄ (иджа́ра) лэна̄
п. (ка что-л), पट्टे (किराये) पर
लेना паттэ (кирай̄э) пар лэна̄ п,
लगान पर लेना лага́н пар лэна̄ п
(землю)

арѣст м 1. गिरफ्तारी गिराफ-
तारि̄ жс, находя́ться под ~ом
गिरफ्तार होना नп, पहले मे होना
нп, 2. (напр на имущество)
रोक рок жс

ареста́нт м कैदी каэдӣ м,
बंदी бандӣ м, नजरबंद назар-
-банд' м

арестова́ть сов см арестовы-
вать.

арестовыва́ть несов 1. गिर-
फ्तार करना (कर लेना) गिराफता̄р
кар'на̄ (кар лэна̄) п, पहले मे
डालना пах'рэ м̄ дәл'на̄ п, 2.
(наклады́вать арест) रोक लगाना
рок лага́на̄ п (पर на что-л)

аристокра́т м रईस райс м,
अमीर амйр м, अभिजात аб^хи-
джат м

аристократи́ческий прил
अमीरी амйрӣ, अभिजात аб^хиджат,
कुलवान् кул'ва̄н

аристокра́тия жс 1. (госу-
дарственное устройство) अभि-
जाततत्र аб^хиджат-тантр' м, 2.

собир (родовитая знать) तज
перен [अमीर-] उमरा [амйр-] ум'-
ра̄ м мн, अभिजात-वर्ग аб^хи-
джат-варг' м

арифме́тика жс हिसाब хиса́б
м, अकगणित анк'-ганит м

арифмети́ческ||ий прил. हि-
साब का хиса́б ка̄, अकगणित-सं-
बन्धी анк'-ганит-самбанд^хи, ~ая
зада́ча [हिसाब का] सवाल म

а́рия жс [ओपेरा मे] गीत [опе-
ра̄ м̄] гйт м

а́рка жс арх मेहराब мах'ра́б
жс, तोरण торан м, ◇ триум-
фа́льная ~ विजय-मेहराब жс

арка́н м कमद каманд' жс

Арктика жс. आर्कटिक इलाका
(क्षेत्र) а́рктик ила́ка̄ (кшэтр') м,
सुमेरु प्रदेश су-мэру праде́ш м,
उत्तरध्रुव-प्रदेश उत्तर-द^хरुव-праदे́ш
м

аркти́ческий прил आर्कटिक
а́рктик, उत्तरध्रुवीय उत्तर-द^хру-
вий'

арме́йский прил फौजी фао-
джй, सैन्य саэнь'

а́рмия жс फौज фаодж жс,
सेना сэна̄ жс, Советская А́рмия
सोवियत फौज (सेना) жс, ◇ де́й-
ствующая ~ युद्ध-क्षेत्र की फौज
(सेना) жс

армяни́н м अरमनी ар'манй м

армя́нский прил अरमनी
ар'манй, आर्मीनियन а́рмйнийан,
~ язы́к अरमनी जवान (भाषा) жс.

аромáт м खुशबू खुश-बू ж, सुगंध су-ганд' ж

аромáтный прил खुशबूदार खुश-बू-दार, सुगंधित су-ганд'ит

арсенáл м. हथियारघर хат'хи-йār-г'хар м, अस्त्रागार астрā-гār м

артезиáнский прил. ~ को-लोдец कौवारी कुआँ फावार्ण कुā म, पातालकुआँ पāतāl-कुā म, उत्पीड-कूप उत्पीड-कूप म

артéль ж आर्टेल āртэл м, сельскохозяйственная ~ खेतिहर (कृषि का) आर्टेल म

артериáльный прил анат धमनीय д'хам'ний', धमनी-सवधी д'хам'नी-самबанд'хи, रोहिणीय रो-खिनीय'

артéрия ж анат धमनी д'хам'-नी ж, नाडी नāरी ж, रोहिणी रो'खिनी ж

артиллерийск||ий прил तोप (तौपों) का तोप (топō) kā, तोपखाने का तोप-хāнэ kā (относящийся к артиллерии), ~ огōнь गोलदाजी ж., ~ ая подготōвка हमले से पहले की गोलदाजी ж; ~ парк तोपखाने का डिपो м. (склад, место стоян-ки), तोपखाना м (артиллерия), ~ое орудіе तोप ж

артиллеріст м. तोपची топ'чи м, गोलंदाज гол-андāз м.

артиллéрия ж तोपखाना топ-хāнā м, तोपे топē ж мн, зенітная ~ हवाई जहाज तोड तोपे

ж мн, हवामार (विमानवेधी) तोप-खाना म, противотāнковая ~ टैंकतोड तोपे ऽस मн, टैंकमार तōप-खाना म, лёгкая ~ हलकी तोपे ऽ-मн, тяжёлая ~ भारी तोपे ऽस मн, самоходная ~ अपने आप चलनेवा-ली तोपे ऽस मн, स्वयचलित तोप-खाना म

артіст м आर्टिस्ट āртист' м, कलाकार कातā-кār म, अभिनेता अब'инэतā м неиз' (актер), ना-рōдныи ~ अदामी अदाकार м, जन-कलाकार म.; заслू'женныи ~ प्रति-ष्ठित (सम्मानित) अदाकार (कला-कार) म, óперныи ~ ओपेरा का गायक म., ~ балета वāले का नर्तक म.

артистический прил 1. आ-र्टिस्टो (कलाकारो, अभिनेताओ) का āртистō (कातā-кārō, अब'инэतāō) kā, 2. (искусный) कलाकुशल का-लā-कुशल

артістка ж. कलाकर्त्री कातā-картри ж, अभिनेत्री अब'инэтрī ж. (актриса), народная ~ जन-कलाकर्त्री ж

āрфа ж हार्फ хāрп' ж

архайзм м линг्व अप्रचलित शब्द अप'चालित शब्द' म

археόлог м पुरातत्ववेत्ता पु-रātатв'-वэттā म неизм

археологический прил पुरा-तत्व-विषयक पुरātатव'-विशानक, आरक्योलाजिकल āр'к्यōлāджिकल

археологія ж. पुरातत्व पुरā-

татв' *м*, आरक्योलाजी ār'киолā-
джй *жс*

архйв *м* मुहाफिजखाना мухā-
физ-хānā *м*, अभिलेखागार аб^хи-
лэк^хāgār *м* (помещение), [पुरा-
ने] कागजात [पुरānē] kāg'zāt *м*
мн, अभिलेख аб^хилэк^х *м* *мн*
(документы)

архипелāг *м* द्वीप-पुज द्वीप-
пундж' *м*, आर्किपेलगो āркипēла-
го *м*

архите́ктор *м* वास्तु-कला-वि-
शारद vāсту-калā-вишāрад *м*,
आर्किटेक्ट āрkitэкт' *м*

архитекту́ра *жс* वास्तु-कला
vāсту-калā *жс*, आर्किटेक्चर āрки-
тэкчар *м*

архитектурный *прил* वास्तु-
कला-संबंधी vāсту-калā-самбан-
д^хй, आर्किटेक्चर का āрkitэक्чар kā

ары́к *м* नहर нахар *жс*, नाली
nālī *жс*

арьерга́рд *м* चडावल चандā-
вал *м*.

асбэ́ст *м* अजबेस्टो аз'бэсто *м*,
अदह адах *м*

аске́т *м* तपस्वी тапасвй *м*,
सन्यासी саннйāсй *м*

аскетизм *м* तपस्या тапасйā *жс*,
सन्यास саннйāс *м*

аспéкт *м* पहलू пах'лū *м*,
पार्श्व pārшв' *м*

аспира́нт *м*. पोस्ट-ग्रेजुएट
[क्लास का] छात्र пост'-грэджуэт
[клāс kā] ч^хāтр' *м*.

аспира́нтка *жс* पोस्ट-ग्रेजुएट
[क्लास की] छात्रा пост'-грэджуэт
[клāс кй] ч^хāтрā *жс*

аспиранту́ра *жс* पोस्ट-ग्रेजुएट
कोर्स пост'-грэджуэт корс' *м*

ассамбле́я *жс* असेंबली асэмб'лй
жс, सभा саб^хā *жс*, परिषद् परि-
шад *жс*

ассāмец *м* आसामी āсāмй *м*
ассāмский *прил* आसामी āсā-
мй, ~ язык आसामी *жс*, आसामी
जवान (भाषा) *жс*

ассенизацио́нный *прил*
सफाई का сафāй kā

ассениза́ция *жс* 1 सफाई का
काम сафāй kā kāм *м*, 2. (мест-
ности) आरोग्यकरण āрогй'-каран *м*

ассигновáние *с* अनुदान ану-
дāн *м*

ассигновáть *сов* и *несов* अनु-
दान [दे] देना анудāн [дэ] дэнā *п*

ассимили́ровать *сов* и *несов*
घुला-मिला लेना g^хулā-милā лэнā *п*,
आत्मसात् करना āтм'-сāt кар'nā *п*

ассимиля́ция *жс* 1. समीकरण
самй-каран *м*, 2 लिंग्वा सावर्ण्य сā-
варнй' *м*

ассистéнт *м* असिस्टट аси-
стант' *м*, मददगार мадад-гār *м*,
सहायक сахāйак *м*

ассортиме́нт *м*. छोटी हुई ची-
जो का संग्रह च^хāтй хуय чйзб kā сан-
грах *м*

ассоциа́ция *жс* 1. संघ санг^х *м*,
सम्मेलन саммэлан *м*, एसोसियेशन

эсосийэшан *м.*, 2. *псих* सवध
самбанд' *м*, साहचर्य *sāx'*-
-चार्य' *म*

астронóм *м.* खगोलविद्या वि-
शारद *क*खगोल-विद्या विशारद *म*,
ज्योतिषी द्ज्योतिषी *म*

астрономический *прил* खगोल-
विद्या-संबंधी *क*खगोल-विद्या-सम्बान-
द^ख, ज्योतिष-संबंधी द्ज्योतिष-सम्ब-
बान्द^ख

астронóмия *ж* खगोलविद्या
*क*खगोल-विद्या *ж*, ज्योतिष [-शास्त्र]
द्ज्योतिष [-श[ा]स्त्र'] *म*, ज्योतिर्विद्या
द्ज्योतिर-विद'ā *ж*

асфáльт *м.* अस्फाल्ट अस्फाल्ट' *ज*

асфальти́рованный *прил*
अस्फाल्टविद्या अस्फाल्ट'-बिच^खā, अस्फा-
ल्ट का अस्फाल्ट' *क*ā

асфальти́ровать *сов* и *несов*
अस्फाल्ट विद्याना अस्फाल्ट' बिच^खānā
п (पर *что-л*)

асфáльтовый *прил* अस्फाल्ट
का अस्फाल्ट' *क*ā.

атавизм *м.* प्राचीन पूर्वजो से
आकृति में समानता प्राच्यिन पुर्व'-
द्जब स^э āकृति म^э самāн'tā *ж*,
विपर्ययण विपारिणान *म*

ата́ка *ж* हमला хам'лā *म*,
आक्रमण āक्रामान *म*, лобовая
(фронтальная) — सीधा [सामने से]
हमला [आक्रमण] *म*

атаковáть *сов* и *несов* हमला
(आक्रमण) करना хам'лā (āक्रा-
मान) кар'nā *п* (पर *кого-л*,
что-л.).

атеизм " निरीश्वरवाद निर-
श्वार-वाद " , नास्तिकवाद नास्तिक-
-वाद *म*

атеист *м.* निरीश्वरवादी निर-
श्वार-वादी *म*, नास्तिक नास्तिक *म*.

ателье *с* स्टूडिओ स्टूडिओ *म*
(фотографа, художника), दर्जी
की दुकान दारज़ी *का* दुकान
(пошивочное)

áтлас *м* ग्लोब नक्शा की कि-
ताव (पुस्तक) नाक्श^э का *किताब* (пу-
стак) *ж*, भूचित्रावली *भूचित्रावली*
म *ж*

атлáс " (ткань) अतलन ат'-
лас *ж*

атлét *м* कसरती *कास'र.ति* " ,
पहलवान पाचाल'वाँ *म*.

атлétика *ж* कसरत *कास'र.त*
ж, व्यायाम व्यायाम *म*; лёгкая
— दौड़-कूद *ж*, тяжёлая — भार
उठाने की कसरत *ж*, भार उठाने
का व्यायाम *म*

атлетический *прил* (связан-
ный с атлетикой) कसरती *कास'-*
र.ति, व्यायाम-संबंधी व्यायाम-सम्ब-
बान्द^ख

атмосфéра *ж* 1. वायुमंडल
वायु-मण्डल *म*, आकाश[-मंडल]
ākāsh[मण्डल] *म*; 2. перен
वातावरण वातावरण *म*

атмосфérный *прил* वायुमंडल-
-संबंधी वायु-मण्डल-सम्बान्द^ख,
आकाशी āकाशी

áтом *м* एटम एताम *म*, अणु *अणु*
म, परमाणु *पर'माणु* *म*.

áтомн||ый *прил* एटमी *эт'мй*,
 ऐटामिक *аэтāмик*, आणुविक *āнувик*,
 ~ *вес* अणुभार *м*, ~ *ая* बॉम्बा *एटमी*
 बम *м*, अणुबम *м*, ~ *ая* *энергия*
 एटम-शक्ति *жс*, अणुशक्ति *жс*, ~ *ое*
 ядро *एटमी* बीज *м*, ~ *ое* *оружие*
 एटम हथियार *м* (*तजс* *मन*), अणुशस्त्र
म (*तजс* *मन*).

атрибút *м* 1. *филос* गुण *гун*
м, 2. *грам* विशेषण *विशेशан* *м*
атташé *м* अटैची *атаэчй* *м*,
 आसगी *āсанги* *м*

аттестát *м* सनद *санад* *жс*,
 प्रमाणपत्र *прамāн-патр'* *м*, ◇ ~
зрелости दूसरे *दरजे* के *स्कूल* की
 सनद *жс*

аудиторiя *жс* 1. व्याख्यानालय
व्याйк'йāнāлай *м*, 2. *собир* श्रोतागण
 श्रोतā-गण *м* (*слушатели*), दर्शक-
 -समूह *даршак-самūх* *м* (*зри-*
тели)

аукцион *м* नीलाम *निलām* *м*,
продавать с ~ *а* नीलाम *करना* (*से*
बेचना) *п*, *продаваться* с ~ *а* *नी-*
лам पर *चढना* *пп*.

афгáнец *м* अफगान *аф'iāн* *м*
афгáнский *прил* अफगानी *аф'-*
гāнй, ~ *язык* पश्तो *жс*, पश्तो *जवान*
(भाषा) *жс*

афéра *жс* ठगाई *т'хагāй* *жс*,
 दगावाजी *дагā-бāзй* *жс*

аферýст *м* ठग *т'хаг* *м*, दगावाज
दागā-бāз *м*

афýш||а *жс* इश्तहार *ишт'āр*
м, विज्ञापन *विग्नāпан* *м*, *раскле-*

ивать ~ *и* इश्तहार (*विज्ञापन*) *लगाना*
(चिपकाना) *п*

афорýзм *м* सूक्ति *сукти* *жс*
 अх *मेज्ठ* वाह! *вāх'*, अरे! *арé*,
 अरुखाह! *аххāх'* (*восклицания* *уди-*
вления, восхищения, радости),
 आह! *āх'*, उफ! *уф'*, हाय! *хāэ*!
(восклицания *горя, печали, сожа-*
ления)

āхать *несов* आह *भरना* *āх*
б'хар'нā *п* (*созалеть*), वाह *कर-*
ना *вāх* *кар'нā* *п*. (*удивляться,*
восхищаться, радоваться)

ацетилén *м* *хим* एसिटिलीन
эснтйлін *м*

аэродинамика *жс* वायुगति-
विज्ञान *вāйу-гати-विग्नāн* *м*

аэродрóm *м* हवाई मैदान (*अड्डा*)
хавāй *маэдāн* (*аддā*) *м*, विमान-अड्डा
вимāн-аддā *м*

аэроклýб *м* हवाई (फ्लाईंग)
क्लब *хавāй* (*флāйнг'*) *клуб* *м*

аэронавигáция *жс* हवाई जहाज-
रानी *хавāй* *джахāз-рāнй* *жс*, वायु-
-संचालन *вāйу-санчāлан* *м*

аэронáвт *м* हवावाज *хавā-бāз*
м, विमान-नाविक *вимāн-нāвник* *м*,
вैमानिक *ваэмāник* *м*

аэроплāн *м* हवाई जहाज *хавāй*
джахāз *м*, वायुयान *вāну-йāн* *м*,
विमान *вимāн* *м*

аэропóрт *м* एयरपोर्ट *эйар-*
-порт' *м*, विमान-वदर *вимāн-бāн-*
дар *м*

аэросáни *мн* प्रोपेलर *से* *चलती*

हुई बर्फ-गाड़ी (स्लेज) प्रोपेलर स॑ | заграждёния हवाई रक्षा का गुब्बारा
चाल'ती खूय बारफ'-ग़ारि (सल॑дж) *ज॑* | (बेलून) *म*
аэроста́т *म* गुब्बारा губба́ра | аэро[фото]съёмка *ज॑. см*
म, बेलून ब॑लून *म*, — возду́шного | авиасъёмка

Б

ба́ба *ज॑* 1. *уст* प्रेनेбр औ- | воённо-возду́шная — जगी विमानो
रत॑ अोरत *ज॑*, 2 *разг* (ज॑ना) जोरू | का अड्डा *म*, туристская — पर्यटको
दजोरू *ज॑*, ◇ *снежная* — बर्फ की | की सराय *ज॑*
वनी हुई आदमी की मूर्ति *ज॑*; *ка́мен-* | *базáр* *म* बाजार *ба́за́р* *म*, हाट
ная — प्रस्तर-मूर्ति *ज॑*, पाषाण-मूर्ति *ज॑* | *ха́т* *ज॑*, *кни́жный* — पुस्तक-वि-
ба́бочка *ज॑* तितली तित'ली *ज॑* | क्रय-समारोह *म*, *весённый* — वसत-
ба́бушка *ज॑* दादी दादी *ज॑*, | -वित्रय-समारोह *म*
पितामही *пита́-माँहि* *ज॑* (*по от-* | *базáрный* *प्रिल* बाजारी *ба-*
цовской *линии*), नानी *на́ни* *ज॑*, | *за́ри*.
मातामही *मा́ता-माँहि* *ज॑* (*по мате-* | *базы́роваться* *несов* नीव होना
ринской *линии*) | *ни́о* *खोना* *न॑* (की *на* *чем-ल*),
бага́ж *н* असवाव *ас'ба́б* *म*, | कायम (आधारित) होना *का́иам*
наमान *सा́मान* *न*, लगेज *लागेज* | (*а́д'а* *अरित*) *खोना* *न॑* (पर, के ऊपर
म, *сдава́ть* *वेची* *व* — असवाव | *ना* *чем-ल*)
लगेज *मे* *दे* *देना* *न* | *ба́зис* *म* नीव *ни́о* *ज॑*, आधार
бага́жн||ый *प्रिल* असवाववा- | *а́д'а* *अर* *म* *экономический* — आर्थिक
ना *ас'ба́б-वाला*, असवाव (लगेज) | आधार *म*
का *ас'ба́б* (लागेज) *का*, — *вагон* | *байда́рка* *ज॑* डोगी *दोगी* *ज॑*
असवाव (लगेज) का डट्टा *म*, — *а* | *ба́йка* *ज॑* वेज *ब॑ज* *म*, मोटा कपडा
पोचा *नामान* रखने की पटरी *ज॑* | *мота* *काп'ра* *म*
багровый *प्रिल* काकरेजी *का́к'-* | *ба́йков||ый* *प्रिल* — *ое* *оде́-*
рэзи, बैगनी *बाँग'नी* | *लो* *कवल* *काम्बाल* *म*
ба́за *ज॑. 1. (основа)* नीव *ни́о* | *бак* *I* *म* टकी *तान्की* *ज॑*, टव
ज॑, आधार *ा́द'अर* *न*, *экономиче-* | *таб* *म*
ская — आर्थिक नीव *ज॑*, आर्थिक | *бак* *II* *म* *мор* जहाज की छत
आधार *न*; 2. (*место*) अड्डा *адда* *म*, | का अगला भाग *джа́ха́з* *क॑* *चा*
воённая — फौजी (नैनिक) अड्डा *म*, | *का* *अग'ला* *बाँग* *न*

бакалѣйный *прил* परचून का
 пар'चून क़ा

бакалѣя *жс* परचून пар'चून *м*

бактериолог *м* जीवाणुतत्त्ववेत्ता
 द्जिव्बानु-तत्व'-वैत्तā *म* *неизм*,
वैक्टीरियोलाजिस्ट *बाएक्टीरिओल-
 द्जिस्ट' म*

бактериологический *прил*
 जीवाणुतत्त्व-सबधीद्जिव्बानु-तत्व'-सम-
 बन्द^खय, वैक्टीरियोलाजीकल *बाएक्टी-
 रिओलद्जिकल*

бактериологія *жс* जीवाणुतत्त्व
 द्जिव्बानु-तत्व' *म*, वैक्टीरियोलाजी
*बाएक्टीरिओलद्जि *жс**

бактѣрія *жс* जीवाणु द्जिव्बानु
म, कीटाणु क़ितानु *म*, वैक्टीरिया
*बाएक्टीरिीā *म**

бал *म* नाच[रग] न्बच[-रान्ग'] *म*

балала́йка *жс* वालालाइका *बा-
 लालािकā *म**, तीन तारोवाला वाजा
 त्थिन् तारो-वालā *बाद्जā *म**

балáнс *म* *бухг.* आय-व्यय का चि-
 ट्ठा *बिन्-वनाय क़ा चित्त'ā *म**, *подводи́ть*
 ~ चिट्ठा वॉधना *न*, जमा-खर्च मिलाना
 (करना) *न*, आय-व्यय का हिसाब
 निकालना *न*

балери́на *жс* वैले नृत्यकर्त्री
*बाएतэ प्रित्ति'-कार्त्रि *жс**

балѣт *म* नृत्य-नाटक प्रित्ति'-
 -नातक *म*, वैले *बाएतэ *म**

балѣтный *прил* नृत्य-नाटकीय
 प्रित्ति'-नात'क़िी', वैले-सबधी *बाए
 लэ सम्बान्द'न*

ба́лка *жс* (брус) कडी कार्र *жс*,
 गहतीर *शाख'ग़िर *म**

балка́нский *прил* वाल्कन का
 बाँकान क़ा

балко́н *म* बरामदा *बारāम'दā *म**

*छज्जा च'अद्ज्जā *म**

балл *म* 1. (единица измере-
 ния, оценка) प्वाइट प्वाइन्त' *म*, 2.
 (отметка) मार्क *मार्क' *म**, अक
 अन्क' *म*

балла́да *жс* वीरगीत *विर्-ग़ित *म**,
 गाथा *गात्'ā *जс**

балла́ст *म* 1. बोझ *बोद्ज' *म**,
 2. *जс* -ठ गिट्टी *गित्ति *जс**, रोडी *रोरि
*जс**

балло́н *म* बेलून *बेलून् *म**

баллотировать *несов* परचा
 डालना *पार'चा दाल'नā *न**, वोट
 (छदक) देना *वोट (च'अन्दाक) दē-
 नā *न**

баллотироваться *несов* चुनाव
 मे उम्मेदवार होना *चुनाओ मē उम्मēद-
 -वार् खोना *नन**

баллотировка *жс* छदकदान
*च'अन्दाक-दान *म**

бало́ванный *прил* सिर-चढा
सिर-चार'ā

балова́ть *несов* लाड-प्यार (ला-
 लन-पालन) करना *लार-पिार (लालान-
 -पालान) कार'नā *न**, सिर चढाना *सिर
 चार'आनā *न** (का *को-ल*)

балова́ться *несов* (шалить)
 नटखट होना *नात-क'अत् खोना *नन**

ба́ловень *म* लाल लार *लार' *म**, लाट-
 ला *लार'लā *म**

баловство́ *с* 1. लाड-प्यार *लार-
 -पिार *न**, लालन-पालन *लालान-*

пāлан *м*, 2. (шалость) नटखटी нат-
-क^хати *ж*

балтійский *прил* बालतिक бāl'-
тик

бальзām *м* शातिदायक औषधि
шāнти-дāйак аош'д^хи *ж*

бальзаміровать *несов* मसाले
के जरिये लाश सडने से वचाना
масālэ кэ зарииэ лāш сар'нэ сэ
бачāнā *п*

бамбўк *м* बॉस бās *м*, वज
вāш *м*.

банāльный *прил* मामूली mā-
мūлй, साधारण сād^хāран

банāн *м* (дерево и плод) केला
кēлā *м*

бāнда *ж* गुट्टु гутт' *м*

бандāж *м* мед पट्टा паттā *м*,
वधन банд^хан *м*

бандероль *ж* बुक-पोस्ट бук-
-пост' *м*, послать ~ю बुक-पोस्ट से
भेजना *п*

бандйт *м* डाकू дāкū *м*, डकैत
дакаэт *м*, लुटेरा лутērā *м*

бандитйзм *м* डकैती декаэ-
ти *ж*

банк *м* बैंक баэнк' *м*, बैंक-घर
баэнк'-г^хар *м* (здание), госудārст-
венный ~ सरकारी (राजकीय) बैंक *м*

бāнк||а *ж* 1. शीशे का वरतन
шīшэ кā бар'тан *м* (стеклян-
ная), टिन [का वरतन] тин [кā
бар'тан] *м* (жестяная), 2. мед
सींगी सैंगй *ж*, स्तāवित् ~и सींगी
लगाना *п*.

банкёт *м*. दावन дāват *ж*,
भोज б^одж " , प्रीतिभोज прйи-
-б^одж *м*

банкйр *м* साहूकार сāх^у-кār " ,
सेठ सэт^х *м*, वैकपनि баэнь'-па-
ти "

банкнёт " स^н सаны нота

банкнота *ж* नोट ноі "

банкрót *м* दिवालिया दिवā-
линя " , ऋणशोधनाक्षम रिनि-शुद^х-
लākшам *м*

банкрótство *с* दिवाला दि-
вāлā *м*, दिवालियेपन दिवāтййэ-
-пан *м*

бант *м* फीते की गिरह फीतэ кй
гирах *ж*, फीते का फूल फीतэ кā
п^хул *м*

бāня *ж* हमाम хамām " , स्नान-
गृह снāн-грих "

барабāн *м* 1. ढोल д^ол " ,
ढोलक д^олак *ж* (маленький),
бить в ~ ढोल वजाना (पीटना) *п* ;
2. тех सिलडर силандар *м*,
चरखी чар'к^хи *ж*

барабāнйть *несов* पटपटाना
пат'патāнā *п* (напр о дожде),
खटखटाना к^хат'к^хатāнā *п* (напр
в дверь)

барабāнн||ый *прил* ~ бои
गमक гамак *ж*, टकोर такор *ж*,
~ая перепōнка анат ढोल *м*,
कान का परदा *м*

барабāнщик *м* ढोलकिया
д^хол'кийā *м*

барāк *м* वारक бāрак *ж*

баран *м.* भेडा $\bar{b}^x\bar{a}r\bar{a}$ *м*, मेढा $m\bar{e}r^x\bar{a}$ *м.*

баранина *жс* भेड (भेडे) का गोश्त (माँस) $\bar{b}^x\bar{a}r$ ($\bar{b}^x\bar{a}r\bar{e}$) $k\bar{a}$ गोश्त' ($m\bar{a}n\bar{s}$) *м*

барашек *м* 1. भेड का बच्चा $\bar{b}^x\bar{a}r$ $k\bar{a}$ बचचा' *м*, मेमना $m\bar{e}m'n\bar{a}$ *м*, 2. (मेख) भेड के बच्चे की खाल $\bar{b}^x\bar{a}r$ $k\bar{e}$ बचचे $k\bar{i}$ $k^x\bar{a}l$ *жс*

баржа *жс* [माल लादने की] नाव [$m\bar{a}l$ $l\bar{a}d'n\bar{e}$ $k\bar{i}$] $n\bar{a}o$ *жс*, वजरा $b\bar{a}d\bar{z}'r\bar{a}$ *м.*

баритон *м* मध्यम आवाज $m\bar{a}-d^x\bar{i}am$ $\bar{a}v\bar{a}z$ *жс* (голос), मध्यम आवाजवाला $m\bar{a}d^x\bar{i}am$ $\bar{a}v\bar{a}z-v\bar{a}l\bar{a}$ *м* (певец)

барометр *м* वायु-भार-मापक यंत्र $v\bar{a}i\bar{y}-\bar{b}^x\bar{a}r-m\bar{a}p\bar{a}k$ $\bar{i}antr'$ *म*, वैरोमीटर $b\bar{a}e\bar{r}om\bar{i}tar$ *म*

баррикада *жс* वाड $\bar{b}\bar{a}r$ *жс.*, [कच्ची] मोर्चेवदी [$k\bar{a}c\bar{c}h\bar{i}$] $m\bar{o}r\bar{c}h\bar{e}-b\bar{a}n\bar{d}\bar{i}$ *жс*, वैरीकेड $b\bar{a}e\bar{r}\bar{i}k\bar{e}d$ *жс*, возводить —ы वाडे लगाना *п*

барсук *м* बिज्जू $b\bar{i}d\bar{z}d\bar{z}u$ *म*
бархат *м* सखमल $m\bar{a}x'm\bar{a}l$ *म*
бархатный *прил* सखमली $m\bar{a}x'-m\bar{a}l\bar{i}$, सखमल का [वना हुआ] $m\bar{a}x'-m\bar{a}l$ $k\bar{a}$ [$b\bar{a}n\bar{a}$ $h\bar{u}a$]

барщина *жс* уст वाञ्छीना $\bar{b}\bar{a}r\bar{s}c\bar{h}\bar{i}n\bar{a}$ *म*, वेगार [प्रथा] $b\bar{e}g\bar{a}r$ [$p\bar{r}at^x\bar{a}$] *жс*

барыш *м* मुनाफा $m\bar{u}n\bar{a}f\bar{a}$ *म*, लाभ $l\bar{a}b^x$ *म*

барьер *м* 1. (на скачках) टट्टी $t\bar{a}t\bar{t}\bar{i}$ *жс*, брать — टट्टी कूदना *नп*,

2. (ограждение) घेरा $g^x\bar{e}r\bar{a}$ *म*, रोक $r\bar{o}k$ *жс* (तज *перен*)

бас *м* नीची गहरी आवाज $n\bar{i}c\bar{h}\bar{i}$ $g\bar{a}h\bar{r}\bar{i}$ $\bar{a}v\bar{a}z$ *жс* (голос), नीची गहरी आवाजवाला $n\bar{i}c\bar{h}\bar{i}$ $g\bar{a}h^x\bar{r}\bar{i}$ $\bar{a}v\bar{a}z-v\bar{a}l\bar{a}$ *म* (певец)

баскетбол *м* спорт वास्केट-वाल $b\bar{a}sk\bar{e}t-b\bar{a}l$ *म*

баснописец *м* किस्सा (कथा) लिखनेवाला $k\bar{i}ss\bar{a}$ ($k\bar{a}t^x\bar{a}$) $l\bar{i}k^x\bar{a}$ $n\bar{e}-v\bar{a}l\bar{a}$ *म*

баснословный *прил* वेएतवार $b\bar{a}-\bar{e}t'b\bar{a}r$, अविश्वसनीय $\bar{a}v\bar{i}shv\bar{a}s'-n\bar{i}y\bar{i}$, असभव $\bar{a}s\bar{a}m\bar{b}^x\bar{a}v$

басня *жс* किस्सा $k\bar{i}ss\bar{a}$ *म*, [कल्पित] कथा [$k\bar{a}l\bar{p}\bar{i}t$] $k\bar{a}t^x\bar{a}$ *жс*, *перен* झूठ $\bar{z}h^x\bar{u}t^x$ *म*

бассейн *м* 1. तालाब $t\bar{a}l-\bar{a}b$ *म*, हौज $h\bar{o}z$ *म*, — для плаванія तैरने का तालाब *म*, 2. каменно-угольный — कोयला-क्षेत्र $k\bar{o}y'l\bar{a}-k\bar{s}h\bar{e}tr'$ *म*, — реки नदी-क्षेत्र $n\bar{a}d\bar{i}-k\bar{s}h\bar{e}tr'$ *म*

бастовать *несов* हडताल करना $\bar{h}\bar{a}r't\bar{a}l$ $k\bar{a}r'n\bar{a}$ *п*, हडताल पर होना $\bar{h}\bar{a}r't\bar{a}l$ $p\bar{a}r$ $\bar{h}\bar{o}n\bar{a}$ *नп*

батальон *м* воен बटालियन $b\bar{a}t\bar{a}l\bar{i}y\bar{a}n$ *म*

батарейя *жс* 1. воен तोपखाना $t\bar{o}p-x\bar{a}n\bar{a}$ *म*, [तोपखाने की] बैटरी [$t\bar{o}p-x\bar{a}n\bar{e}$ $k\bar{i}$] $b\bar{a}e\bar{t}'r\bar{i}$ *жс*, तोप-श्रेणी $t\bar{o}p-sh\bar{r}\bar{e}n\bar{i}$ *жс*, зенитная — हवामार तोपों की बैटरी *жс*, 2. *тех* электрическая — [विजली की] बैटरी [$b\bar{i}d\bar{z}'l\bar{i}$ $k\bar{i}$] $b\bar{a}e\bar{t}'r\bar{i}$ *жс*

бати́ст *м* रुई का वारीक कप-
डा *руй* *का* *बा́рик* *काप'ра* *म*, किम-
रिख *किम'рик^х* *म*

ба́то́н *म* डवल रोटी *दाбал* *रो-*
ति *ज*

ба́трак *म* कमेरा *कामेरा* *म*,
खेत-मजदूर *क^लएत-माз'दूर* *म*

бахва́лится *несов* *разг* डीग
मारना *द्विग* *मा'र'ना* *न*, शेखी करना
(मारना) *शेखी* *का'र'ना* (*मा'र'ना*) *न*

бахва́льство *с* डीग *द्विग* *ज*,
शेखी *शेखी* *ज*

бахро́м||á *ज* झालर *ज^खालार*
ज; обшива́ть ~ой झालर लगाना *न*

ба́цýлла *ज* कीटाणु *कितानु* *म*,
रोग-कीट *रोग-कित* *म*

ба́шкыр *म* वाश्कीर *बाश्कीर* *म*

ба́шкырский *прил* वाश्कीरी
बाश्कीरि

ба́шмак *म* जूता *जुता* *म*,
जूती *जुति* *ज*

ба́шня *ज* बुरुज *बुरज'* *म*,
मीनार *मिनार* *ज*, орудийная ~ तोप-
दार *बुर्जी* *ज*

ба́ян *и* *иуз* वायान *बायान* *म*

ба́дительность *ж* जागरूकता
ज^खा'रु'क'ता *ज*, एहतियात *ए'ति-*
यात *ज*

ба́дительный *прил* जागरूक
ज^खा'रु'क, चौकन्ता *चाोकान्ता*, एह-
तियाती *ए'तियाति*

бе́г *и* दौड *दाोर* *ज*, वाहन *द^खा-*
वान *म*

бе́га *и* (состязания) घुडदौड
ग^लूर *दाोर* *ज*

бе́гать *несов* 1. दौडना *दाोर'ना*
न, भागना *ब^खा'ग'ना* *न* (*убегать*);

2. (спасаться бегством) भागना
ब^खा'ग'ना *न*, फरार होना *फारार*
खोना *न*

беге́мот *म* आवी घोडा *आबि* *ग^लोर*
म, जलहस्ती *जाल-हास्ति* *म*

бегле́ц *म* भगोडा *ब^खा'гор* *म*,
भागू *ब^खा'गू* *म*, पलायक *पालायक* *म*

бе́гло *нареч* 1. (поверхностно)
सरसरी तौर पर *सार'सари* *ताोर*
पार, 2. (свободно) धारावाहिक रूप
से *द^खार[ा]-वा'खिक* *रूप* *से*

бе́глый *прил* 1. (убежавший)
भाग हुआ *ब^खा'गा* *खुा*, 2. (поверх-
ностный) सरसरी *सार'सари*, 3.
(свободный) धारावाहिक *द^खार[ा]-वा-*
खिक, ♦ ~ огонь *वो'ен* निरतर
गोली चलाना *म* (*ружьины*), धा-
रावाहिक गोलदाजी *ज* (*артилле-*
рийский)

бе́гов||ой *прил* दौड का दा-
ोर *का*, घुडदौड का *ग^लूर-दाोर* *का*
(для беговых лошадей), ~ая до-
ро́жка दौड का मैदान (*चक्कर*) *म*,
घुडदौड का मैदान *म* (для беговых
лошадей), ~ая ло́шадь दौड का
घोडा *म*, ~ые коньки दौडने के स्केट
म *म*

беготня́ *ж* दौड-धूप *दाोर-द^खूप*
ज, भाग-दौड *ब^खा'ग-दाोर* *ज*, भगदड
ब^खा'ग-दार *ज*

бе́гство *с* भगदड *ब^खा'ग'दार* *ज*,
पलायन *पालायन* *म*, обраща́ть
в ~ भागाना *न*, भगा देना *न*, पीठ

फेरना *п* (की को-ल), *обращать-*
ся в ~ भाग जाना *नп*, पीठ दिखाना
п, *спасаться* ~ *म* भागना *नп*, *फरार*
होना *नп*.

бегу́н *м* दौड़नेवाला *दाोर'नэ-*
-वाला म

бед||á *ж* बला *बाला ж*, *मुसीबत*
मुसिबत ж, *विपत्ति* *विपत्ति ж*,
दुख *दुख'क' म*, *попадать* в ~ *у*
बुरा फँसना नп, *मुसीबत* (*विपत्ति*)
में पडना *नп*; *навлекать* на себя
~ *у* अपने सिर एक बला मोलना *п*,
विपत्ति सिर पर लेना *п.*, *◇* на
~ *у* *वदकिस्मती* (*दुर्भाग्य*) से, *не* ~
तो क्या हुआ, कुछ हर्ज नहीं, बला
से, ~ *в* том, что... *मुसीबत* यह है,
कि

беднѐть *несов* गरीब (*दरिद्र*)
हो जाना *गारिब* (*दारिद्र'*) *खो* *джा-*
ना नп

бѣдность *ж* 1. (*нищета*) गरी-
बी *गारिबी ж*, *दरिद्रता* *दारिद्र'ता*
ж, 2. *перен* कमी *कमी ж*,
अभाव *अब'ाо म*

беднотá *ж* *собир* गरीब लोग
गारिब *лог म* *मн*

бѣдный *прил* 1. गरीब *गारिब*,
दरिद्र *दारिद्र'*; 2. (*несчастныи*)
वेचारा *बे-चारा*

бедня́га *м* *п* *ж* *разг* अभा-
गा *अ-ब'ाга म*, *वेचारा* *बे-चारा म*
(*о мужчине*), *अभागी* *अ-ब'ागी ж*,
वेचारी *बे-चारी ж* (*о женщине*)

бедня́к *м* 1. गरीब *गारिब म*,
दरिद्र *दारिद्र' म*, 2. (*бедный* *крс-*

стьянин) गरीब किसान *गारिब* *ки-*
सां म

бедня́цкий *прил* गरीब *कि-*
सान (*किसानो*) का *गारिब* *किसां*
(*किसां*) *का*.

бедро́ *с* जाँघ *ज्यांग' ж*

бѣдственный *прил* आपत्ति-
जनक *आपत्ति-जानाक*, *उत्पातक* *उत्-*
पातक.

бѣдствие *с.* *मुसीबत* *मुसिबत*
ж, *विपत्ति* *विपत्ति ж*, *उत्पात*
उत्पात म (*стихийное*).

бѣдствовать *несов* बहुत गरीब
होना *बाखुत* *गारिब* *खोना नп*, *कष्ट*
पाना *काश'त' पाना प*

бежа́ть *несов* 1. *см* *бегать*;
2. *перен* (*о времени*) *गुजरना* *गु-*
जार'ना नп, 3. (*течь, литься*)
बहना *बाख'ना नп*, 4. (*о дороге*;
тропинке) *गुजरना* *गुजार'ना नп*,
चलना *चाल'ना नп*.

бе́женец *м* भगोडा *ब'хагорā*
म, *शरणार्थी* *शार'नार्त'ी म*

без *предлог* के *वगैर* *कэ* *बा-गाэр*
послелог, के *विना* *कэ* *बिना* *после-*
лог (*часто употребляется инвер-*
сированно *विना.* . के), *विना* *बिना*
(*усеченная форма послелога* के
विना, *чаще употребляется ин-*
версированно, с глаголом — *требу-*
ет *прич* *прош. вр. м.* *в косв* *наде-*
же), ~ *затруднёнии* *विना* *कठिनाई*,
~ *предупреждения* *विना* *चेतावनी*
दिये, ~ *оглядки* *विना* *पीछे* *देखे*;
~ *сомнения* *वेशक*, *निस्सदेह*, ~

пяти́ минут три तीन बजने में पाँच
मिनट बाकी है, он придет — пяти
три वह तीन बजने में पाँच मिनट
पर आएगा, — चैव्तेरुती द्वा पौने
दो, — переды́шки दौडादौड, все —
исключёния सब के सब, и — того́
много यो बहुत ज्यादा (अधिक), —
вас приходил ваш товарищ आप
की गैरमौजूदगी (अनुपस्थिति) में आप
का दोस्त (मित्र) आया था

без- приставка, указывающая
на отсутствие признака, соответ-
ствует приставкам хинди अ-а-,
अन- (अन्-) अन्- (अन्-), बे-बэ-, नि-
निह्-, निस्- निस-, निष्- निश-, निर्-
निर-, निग्- निश-, передается суф-
фиксами -हीन -ह्यिन, -शून्य -शुन्य',
-रहित -राहित, безбоязненно बेशडक,
безоблачный मेघरहित, безболёз-
ненными व्यथाहीन

безапелляционный прил
अलघ्य अलान्ग^खय', अनुपेक्षणीय अनु-
पेक्ष'नीय'

безбилетный прил — пасса-
жир वेटिकट मुसाфिर (यात्री) बэ-गि-
कट मुसाфिर (यात्री) म

безбожник м नास्तिक नास्तिक
म, अनिश्चरवादी अनिश्चर-वादी म

безболёзненный прил व्यथा-
हीन व्था^खहीन, वेदनारहित वद'-
ना-राहित

безбрежный прил अपार अपार,
असीम असीम

безвестный прил न जाना हुआ
ना जाना हुआ, अज्ञात अज्ञात

безвкусный прил (некисный)
वेमजा बэ-माजा नेकिस, वेन्वाद बэ-
-स्वाद, नीरस निर-रस.

безвластие с अराजकता अरा-
जक'ता ж

безводный прил बिना पानी
का बिना पानी का, निर्जन निरजान

безвозвратный прил वापस न
दिया जानेवाला वापस ना दिया जा-
ने-वाला

безвоздушный прил वायुहीन
वायु-हीन, —ое пространство शून्य
अंतर म, शून्यक म.

безвозмездный прил मुफ्त
मुफ्त', निर्मूल्य निरमूल्य'.

безволие с अजम (इच्छा) की
कमी अजम (अच्छा) की कमि अजम,
सकल्पहीनता संकल्प-हीन'ता ж

безвольный прил कमअजम
काम-अजम, सकल्पहीन संकल्प-हीन

безвредный прил नुकसान
(अति) न पहुँचानेवाला नुक'सान
(कशति) ना पहुँचाने-वाला, अहा-
निकर अहानि-कार

безвременный прил वेवक्त
बे-वाक्त', असामयिक असीमानिक

безвыходный прил —ое по-
ложение लाचारी [की हालत] ला-
चारी [की हालत] ж, पोपाсть в
—ое положение निरुपाय हो जाना
न

безграмотность ж अनपढता
अन-पार'ता ж निरक्षरता निरा-
क्षर'ता ж, अज्ञान अज्ञान म (не-
вежество)

безграмотный прил 1. अनपठ
ан-пар^x, निरक्षर निракшар, 2. (не-
вежественный) अज्ञानी агйāни

безграничный прил बेहद бэ-
-хад, अपार अपār, असीम асйм, अनव-
धि анавад^xи

бездарный прил अनाडी анā-
ри, गुणहीन гун-хйн

бездействие с निष्क्रियता ниш-
крий'tā ж

бездействовать несов निष्क्रिय
होना нишкрий' хонā нп

безделушка ж टूम तूम ж

безделье с निठाला нит^xālā м,
सुस्ती सुсти ж, आलस्य āласй' м

бездельник м निखटू ник^xа-
тту м, कामचोर кām-чор м, आल-
सी āл'сй м

бездельничать несов सुस्ती
(आलस्य) मे वक्त (समय) गँवाना
(विताना) सुсти (āласй') мē вакт'
(самай) gāvānā (битānā) п

бездетный прил बेऔलाद бэ-
-аолād, निस्सतान ниссантāн

бездна ж 1. अथाह गढा а-т^xāх
гар^xā м, 2. разг (множество) ढेर
д^xэр м

бездомный прил बेघर бэ-г^xар,
गृहविहीन грих-вихйн, गृहहीन грих-
-хйн

бездонный прил अथाह а-т^xāх,
अगाध а-гād^x

бездорожье с (недостаток
дорог) अच्छी सड़को की कमी अ-
च^xп сар'кō कп камп ж

бездущный прил (безжа-
лостный) बेदर्द бэ-дard', कठोर ка-
т^xор, हृदयशून्य хридай-шүнй'

бездыханный прил वेदम бэ-
-дам, प्राणहीन прāн-хйн

безжалостный прил बेरहм
бэ-рахам, वेदर्द бэ-дard', निर्दय
нирдаи

безжизненный прил बेजान бэ-
-джāн, निर्जीव нирджйо

беззаботный прил अल्हड़
ал^xар, लापरवाह лā-парвāх, निश्चित
нишчинт'

беззаветный прил नि स्वार्थ
निह^xсвāрт^x, -ая преданность उत्तम
श्रद्धा ж

беззаконие с गैरकानूनियत га-
эр-кāнūнийат ж, अधर्म ад^xарм'
м

беззаконный прил गैरकानूनी
гаэр-кāнūни, नियमविरुद्ध нийам-
-вирудд^x

беззастенчивый прил बेहया
бэ-хайā неизм, ढीठ д^xйт^x, धृष्ट
д^xришт', निर्लज्ज нирладждж'

беззащитный прил बिना
वचाव का бинā бачāо кā, रक्षाहीन
ракшā-хйн

беззвучный прил बिना आ-
वाज का бинā āвāз кā, नि.गव्द
ни^xшабд', नीरव нп-рав (безмолв-
ный)

безземельный прил बेखेत का
бэ-к^xэт кā, बेजमीन бэ-замйи,
भूमिहीन б^xуми-хйн

беззубый прил विना दाँत का
binā dāt kā, पोपला поп'ла

безличный прил грам अक-
र्तृक अकार्तृक, — глагол भाववाच्य
क्रिया ж

безлюдный прил गैर-आवाद्
гаэр-ābād, निर्जन निрджан (не-
населённый), उजाड़ उджār, सुनसान
сун'сāн (пустынный)

безмерный прил अनापा अ-
-nāpā, वेहद бэ-хад, अपरिमेय ап'-
римэй'

безмозглый прил разг वेव-
कूफ бэ-вакūф, बुद्धिहीन будд^х-хи-
н

безмолвие с सन्नाटा саннātā
м, चामोजी хāмоши ж, नि गव्दता
ниг^хшабд'тā ж

безмолвно нареч चुपके чуп'кэ

безмолвный прил चुप чуп,
चामोज хāмош, नि.गव्द ни^хшабд'

безмятежный прил निश्चित
нишчинт', शांत शांत'.

безнадёжный прил नाउम्मेद
nā-umēd, निराश निраш

безнаказанно нареч सजा
(दंड) के विना सазā (данд') кэ бинā

безнаказанный прил अदंडित
адандит

безногий прил विना पैर (टॉग)
वा बिचā пазр (tāg) kā, एक
टॉग का अ टॉग kā (одноногий)

безнравственность ж दुः-
चार दु^хрāчār " , अनैतिकता ана-
э-ти-ка " , व्यभिचार व्याб^х-ичār " ,
(अपराध) अपराध

безнравственный прил अनै-
तिक анаэтик, दुराचारी дурāчāри;
व्यभिचार व्याб^х-ичār (развратный)

безобидный прил. सीधा [-सा-
दा] сид^хā [-cādā], निर्दोष निрдош,
नुकसान न देनेवाला нук'сāн на дэ-
нэ-вālā (безвредный)

безоблачный прил [वदलो से]
саф [бад'лō сэ] сāф, निर्मल нир-
мал, मेघशून्य мэг^х-шунй'

безобразие с 1. भद्दापन б^хад-
дā-пан м, वदसूरती бад-сūr'ти
ж, कुरूपता ку-рūп'tā ж, 2. (бес-
порядок) बद-अमली бад-ам'ли ж,
अत्याचार атийāчār м

безобразничать несов गड़बड़
(उपद्रव) мчāна гар-бар (упадрав)
мачāнā п

безобразный прил 1. भद्दा
б^хаддā, वदसूरत бад-сūrат, कुरूप कु-
-рūп, 2. (возмутительный) गुस्से
(क्रोध) मे लानेवाला गुссэ (крод^х)
мэ лāнэ-вālā, घृणाजनक г^хринā-
-джанак

безоговорочно нареч. विना शर्त
бинā шарт'

безоговорочный прил विना
शर्त का бинā шарт' kā, —ая ка-
питуляция पूर्ण आत्मसमर्पण म

безопасность ж सलामती
салām'ти ж, सुरक्षा су-ракшā ж,
निर्भयता निрб^хай'tā ж, техника
—и सुरक्षा की टेकनीक ж, Совет
Безопасности सुरक्षा-समिति ж,
सुरक्षा-परिषद् ж

безопáсный *прил* खतरे से खाली хат'рэ сэ хāли, सुरक्षित су-
-ракшит, निर्भय निरб^१ай

безорúжный *прил* वेहथियार
бэ-хат^१ийār, निहत्था नि-хатт^१ā,
नि शस्त्र नि^१शаст्र'

безосновáтельный *прил* बे-
बुनियाद бэ-бунийād, निर्मूल निर-
мूल, अकारण акāран

безостанóвочный *прил* बरा-
बर бар-ā-бар, लगातार лагātār,
निरंतर निरान्तर

безотвётственность *ж* गैर-
जिम्मेदारी гаэр-зиммэ-дāрй *ж* ,
अनुत्तरदायित्व ануттар-дāйитв' *м*

безотвётственный *прил* गैर-
जिम्मेदार гаэр-зиммэ-дāр, अनुत्तर-
दायी ануттар-дāйй

безотрáдный *прил* शोचनीय
шоч'ний'

безош́бочный *прил* अचूक а-
-чүк, ठीक т^१йк, भ्रम-रहित б^१рам-
-рахит

безработ́ица *ж* बेकारी бэ-кā-
рй *ж* , बेरोजगारी бэ-роз-гāрй *ж*

безработ́ный 1. *прил* बेकार бэ-
-кāр, बेरोजगार бэ-роз гāр, 2. *сущ*
м बेकार бэ-кāр *м* , बेरोजगार бэ-
-роз-гāр *м*

безрáдостный *прил* शोचनीय
шоч'нāй'

безраздélyн||ый *прил* अवि-
भाजित авиб^१āджит, —ое госпóд-
ство एकाधिपत्य *м*

безразл́ичие *с* बेपरवाही бэ-

-пар'вāхй *ж* , विरक्ति विракती *ж* ,
उदासीनता удāсйн'tā *ж*

безразл́ично 1. *нареч* बेपरवा-
ही (विरक्ति, उदासीनता) से бэ-пар'-
вāхй (विराक्ती, उदāसйн'tā) сэ от-
нос́иться — बेपरवाह (विरक्त,
उदासीन) होना *ни* (से *к* кому-л,
к чему-л), 2. *безл* *в* знач *сказ* мне
— मुझे सब कुछ एक है मुज^१э
саб куч^१ э^१к хāэ, मुझे कोई परवाह
नही मुज^१э кой пар'вāх ना^१хй,
емý éто — वह इस से उदासीन है
वा^१х ис сэ удāсйн хāэ

безразл́ичный *прил* बेपरवाह
бэ-пар'вāх, उदासीन उदāसйн, विरक्त
виракт'

безрассúдный *прил* बेअकल
бэ-акал, अपरिणामदर्शी ап'ринāм-
-даршй, बेधडक бэ-д^१арак (бес-
страшный)

безрезультáтно *нареч* बिना
किसी नतीजे के बिनā किसी नति^१джэ
кэ, я старāлся, но — मैं ने कोशिश
की पर कोई नतीजा नहीं निकला,
मैं ने प्रयत्न किया पर कोई परिणाम
नहीं निकला

безрезультáтный *прил* बेफа-
यदा бэ-фāй'dā *неизм* , निष्फल निш-
п^१ал

безро́потный *прил* शिकायत न
करनेवाला शिकāнат на кар'нэ
-вāлā, बेजवान бэ-забāн, सहिष्णु
са^१хишну

безру́кий *прил* 1. बिना हाथ का
बिनā хāt^१ кā, लूला लулā, एक हाथ

का एक х̣āt^x kā (однорукий), 2. *перен* अपटु апату

безры́бье *с* на ~ и *рак* рыба
पोल अवो मे काना सरदार анд⁰ō
м̄ō kānā сар-дār, अधो के देश मे
काना राजा анд^xō кэ дэш м̄ō kānā
рāджā

безудáрный *прил* *лингв* निर्बल
нирбал

безудержный *прил* बेरोक
[-टोक] бэ-рок[-ток], अनियन्त्रित
анинантрит

безукорíзненный *прил* नि-
ष्कलक нишкаланк'

безу́мец *м* पागल пāгал *м*,
उन्मत्त унматт' *м*

безу́мие *с* पागलपन пāгал-пан
м, उन्माद унмāд *м*

безу́мный *прил* पागल пā-
гал, उन्मत्त унматт'

безупрѣчный *прил* *см* без-
укоризненный

безуслóвно 1 *нареч* जरूर
зарур, 2. *вводн сл* (несомненно)
जरूर зарур, वेशक бэ-шак, निस्स-
देह ниссандэх

безуслóвный *прил* 1. कतई
कताप पूरा пūrā, पूर्ण пūrн', 2. (не-
сомненный) वेशक бэ-шак, निस्सदेह
ниссандэх

безуспѣшный *прил* नाकाम нā-
-кāч, नाकामयाव нā-кām-йāб, अस-
फल аса п'ал

безутѣшный *прил* गमगीन
га-гян, शोकाकुल шокакул

безу́хий *прил* वूचा бучā.

безучáстный *прил* वेपरवाह
бэ-пар'вāх, उदासीन удāсиn, विरक्त
виракт'

безыдѣ́нный *прил* वेउसूल бэ-
-усул, सिद्धातहीन сидд'āнт'-āнn

безымы́нный *прил* वेनाम бэ-
-нāм, गुमनाम гум-нāм, अज्ञात
агйāt (неизвестный), ♠ ~ пāлец
анамика ж

безысхóдн||ый *прил*. ~ое гó-
ре वडी मुसीबत барī мусибат ж.,
वडा दुख (शोक) барā духк' (шок) *м*.

белѣть *несов* 1. (становиться
белым) सफेद हो जाना сафэд хо
джāнā *нп*, 2. (виднеться) सफेद
दीखना (दिखाई देना) сафэд дйк'нā
(дик'āй дэнā) *нп*

белизнá ж सफेदी сафэдī ж,
धवलता д'авал'тā ж

бели́ла *мн* सफेदा сафэдā *м*,
सीसे का चूना सйсэ кā чūнā *м*
(свинцовые)

бели́ть *несов* सफेद (сफеदी)
करना сафэд (сафэди) кар'нā *п*,
चूना लगाना (छूना, फेरना) чūнā
лагāнā (ч'унā, п'эр'нā) *п* (изве-
стью, ме что-л), ~ дом घर मे
сфедī करना *п*, ~ стéны दीवारो पर
сфедī करना *п*

бѣ́личий *прил* गिलहरी का ги-
лах'рī кā

бѣ́лка ж गिलहरी гилах'рī ж
белкóвый *прил* хим अलब्यूमेन
ка албйумэн кā, श्वितिय швитий'

беллетристика *ж* गद्य गदि' *म*, सुंदर साहित्य सुन्दर सॉहित्य' *म*
белогвардеец *м* सफेद गार्ड सा-
फ़ेद गार्ड' *म*

белок *м* 1. (яйца) अंडे की सफे-
दी अन्दे की सफेदी *ж*, 2. (гла-
за) आँख की सफेदी आँख की सफे-
दी *ж*, 3. хим अल्ब्यूमेन алб्यू-
мэн *м*, श्विति श्विति *ж*

белокúрый *прил* गोरा горā,
सुनहरे वालोवाला सुनाख'рэ бāлō-
-вāлā

белорúс *м* वेलोरूसी бэлорú-
сй *म*

белорúсский *прил.* वेलोरूसी
бэлорúсй, — язык वेलोरूसी जवान
(भाषा) *ж*

белоснѣжный *прил* बर्फ सा
(की तरह) सफेद барф' сā (की ता-
राख) साफ़ेद

белúдж *м* वलूची बालूचй *म*

белúджский *прил* वलूची बा-
लूचй, — язык वलूची *ж*, वलूची
जवान (भाषा) *ж*

бél||ый *прил* सफेद साफ़ेद, श्वेत
श्वेत, धवल द'авал, गोरा горā
(о цвете кожи, лица), — медведь
सफेद रीछ *म*, ◇ — уголь सफेद
ईधन *म*, —ые стихи मुक्त काव्य
म, средь —а дня दिन दहाडे

бельгíец *м* वेलिजयन бэлджи-
нан *म*

бельгíйский *прил* वेलिजयन
бэлджинан

белье *с* कपडा कप'рэ *म*,

तोशक तोшак *ж* (постельное), निज-
нее — नीचे पहनने के कपडे *म*
मн

бельмó *с* जाला джāлā *म*, ◇
как — на глазу разе नाक मे दम

бельэтáж *м* театр [नाट्य-
शाला की] पहली गैलरी [नाति'-
-शāлā की] पाख'ली ग़ैल'री *ж*, ड्रेस-
-सर्कल द्रेस-सार्कल' *म*

бемóль *м* муз. अनुदात्त अनु-
दात्त' *म*, फ़्लैट फ़्लैट *म*

бенгáлец *м* बंगाली बान्गāलй *म*
бенгáльский *прил* बंगाली
बान्गāलй, बंगला बāग'लā *неизм*,
— язык बंगाली *ж*, बंगाली जवान
(भाषा) *ж*

бензín *м* пेट्रोल पेट्रोल *म*,
तेल तेल *म*

бéрег *м* किनारा किनāрā *म*,
तट तट *म*, पार пāр *म* (противо-
положный), на том —у реки नदी
के पार, морскóй — समुद्र का किनारा
म, समुद्रतट *म*, вдоль —а किनारे
किनारे, переправляться на другóй —
пар उतरना *नп*, पार करना *п*
(को чего-л), причáлить к —у किनारे
पर लगना *नп*, переправлять на
другóй — пар उतारना *п* (को кого-л,
что-л), сходíть на — किनारे पर
उतरना *नп*

берегов||óй *прил* किनारे (तट)
पर का किनāрэ (तट) पार कā,
तटवर्ती तट-वर्ती, —ые укрепления
समुदरी (सामुद्रिक) मोर्चा *म*, —āя
оборóна तट-रक्षा *ж*

бережливый *прил* कमखर्च
кам-харч', किकायती किफाय'ती,
मितव्ययी मित-व्यायि

бережн||ый *прил* सचेत सा-चैत,
सावधान साद'हान, -ое обраще-
ние एहतिायत (सावधानी) के साथ
वर्तवि *म*

берёза *ж* बर्च बारच' *म*

берёзовый *прил* 1. बर्च का
बारच' क़ा, 2. (сделанный из березы)
बर्च का [बना हुआ] बारच' क़ा [बाना
ख़ा]

беременная *прил* पेटवाली पेट-
वाली, गर्भवती गर्ब'वती, गामिनी
गाब'नी (о животном)

беременность *ж* हमल खामал
म, गर्भविस्था गर्ब'वаст'ह *ж*, गाम
गाब' *म* (у животного)

беречь *несов* 1. (хранить)
रखना राख'ना *न*, हिफाजत (रक्षा)
करना चिफ़ाज़त (राक्ष'ह) कार'ना *न*
(की को-ल, च-ल), 2. (забо-
титься) सँभालना साб'хал'ना *न*,
परवाह (चिन्ता) करना पार'वाह
(चिन्ता) कार'ना *न* (की को-ल,
च-ल)

беречься *несов* 1. (быть осто-
рожным) खवरदार (होगियार, साव-
धान) रहना хабар-д'ар (खोший'ар,
साद'हान) राх'ना *न*, берегись!
खवरदार!, सावधान!, 2. (остере-
гаться) होगियार (चौकस) रहना
खोший'ар (चाकास) राх'ना *न* (се
кого-л, च-ल)

берлога *ж* माँद माँद *ж*

бес *м* जैतान शाज'тан *म*, भूत
भूत *म*, पिशाच पिशाच *म*

бес- приставка *см* без-

беседа *ж* 1 वातचीत बात-चित
ж, गुप्तगू गुफ्त'-गू *ж*, 2. (со-
беседование) सभाषण साभा'षान *म*,
3. (интервью) मुलाकात मुलाका'त
ж, भेट भ'ैत *ж*

бесёдка *ж* कुज कुन्दж' *म*,
लतागूह लата-ग्रिह *म* (из зелени)

беседовать *несов* वातचीत
(गुप्तगू) करना बात-चित (गुफ्त'-गू)
कार'ना *न*

бесить *несов* गुस्सा (क्रोध)
दिलाना गुस्सा (क्रोध) दिलाना *न*,
पागल (उन्मत्त) करना पागल (उन्-
मत्त') कार'ना *न*

беситься *несов* बहुत रुठना
बाхут रुठ'ना *न*, क्रोधोन्मत्त होना
क्रोध'онमत्त' होना *न*, जामे से
बाहर होना ज'амэ सэ बा'хар होना
न

бесклассов||ый *прил* श्रेणी-
रहित श्रेणी-राहित, वर्गहीन वार-
ग'-हीन, -ое общество श्रेणीरहित
(वर्गहीन) समाज *म*

бесконечно *нареч* बराबर बार-
-а-बार, लगातार लागा'तार, निरंतर
निरन्तार

бесконечность *ж* अनन्तता
अनन्त'ता, *ж*, असीमता असिम'ता *ж*

бесконечный *прил* बेहद बे-
-ख़ाद, ख़तम न होनेवाला ख़ताम ना
ख़ोने-वाला, अनन्त अनन्त', असीम
असिम

бесконтрольный *прил* बेकाबू
бэ-кабӯ, अनियत्रित анийантрит

бескорыстие *с* बेगरजी бэ-
гар'зй *ж*, नि स्वार्थता ни'хсвār-
т^{х'}тā *ж*

бескорыстный *прил* बेगरज
бэ-гараз, नि स्वार्थ नि'хсвāрт^{х'}

бесноваться *несов см* бесить-
ся

беспамятство *с* बेहोशी бэ-
-хошй *ж*, मूर्च्छा мӯрчч^{хā} *ж*,
अचेतावस्था ачэтāваст^{хā} *ж*

беспартийный 1. *прил* गैर-
पार्टी гаэр-пāртй, 2. *сущ м*
गैरपार्टी гаэр-пāртй *м*

бесперебойный *прил* वेरोक
[-тоок] бэ-рок[-ток], लगातार лагā-
тār, निरंतर нирантар, निर्विघ्न нир-
виг^{х'н'}

бесперспективный *прил* निरा-
शात्मक нирāшātмак

беспёчный *прил* अल्हड ал^хар,
बेफिक्र бэ-фикр', निश्चित нишчинт'

бесплāновый *прил* योजना-
हीन йодж'нā-хйн

бесплāтно *нареч* मुफ्त [ме]
муфт' [мā], वेदाम бэ-дām, बिना
мूल्य бинā мӯли'

бесплāтный *прил* मुफ्त муфт',
वेदाम бэ-дām, बिना мूल्य [ка]
бинā мӯлй' [кā]

бесплодно *нареч* बेफायदा бэ-
-фāи'дā, व्यर्थ вйарт^{х'}

бесплодный *прил* 1. (о жен-
щине, о самке животного) बाँझ

बाँझ^х, बध्या банд^хйā, 2. (непло-
дородный) ऊसर усар, 3. (напрас-
ный) बेसूद бэ-сӯд, असफल аса-п^хал,
विफल вип^хал

бесповоротный *прил* अटल
а-тал, पक्का паккā

бесподобный *прил* बेजोड бэ-
-джор, बेमसल бэ-масал, अतुल атул

беспоко́ить *несов* 1. (нару-
шать покой) तकलीफ (कष्ट) देना
так'лйф (кашт') дэнā *п*, 2. (вол-
новать) घबराना г^хаб'рāнā *п*, घबरा
деना (лена) г^хаб'рā дэнā (лэнā) *п*,
बैचैन करना бэ-чаэн кар'нā *п*

беспоко́иться *несов* 1. (вол-
новаться) घबराना г^хаб'рāнā *пп*,
बैचैन (परेशान) होना бэ-чаэн (парэ-
шāн) хонā *пп*, 2. (утруждать
себя) तकलीफ (कष्ट) उठाना так'-
лйф (кашт') ут^хāнā *п*, не беспо-
койтесь कुछ परवाह नही.

беспоко́йный *прил* 1. डाँवाँ-
डोल дāвā-дол, बैचैन бэ-чаэн, अशात
ашāнт', 2. (причиняющий беспо-
койство) तकलीफ (कष्ट) देनेवाला
так'лйф (кашт') дэнэ-вāлā

беспоко́йство *с* 1 (озабочен-
ность, волнение) घबराहट г^хаб'-
рāхат *ж*, बैचैनी бэ-чаэни *ж*,
परेशानी парэшāни *ж*, 2. (хлопоты)
तकलीफ так'лйф *ж*, कष्ट काष्ट' *м*,
причинять — तकलीफ (कष्ट) देना *п*

бесполезный *прил* बेफायदा
бэ-фāи'дā неизм, बेकार бэ-кār,
निकम्मा ни-каммā, व्यर्थ виарт^{х'}.

беспóлый *прил* निर्लिङ्गी *нир-лингй*

беспóмощный *прил* बेसहारा
 бэ-саḥārā *неизм*, लाचार lā-čār,
 वेवस бэ-бас, असहाय асаḥāй

беспорядок *м.* गडबड гар-бар
 м, वेतरतीवी бэ-тар'тибй *ж*, अव्य-
 वस्था авй'вастḥā *ж*, हगामा ḥан-
 gāmā *м* (суматоха)

беспорядочный *прил* तितर-
 -वितर титар-битар, वेतरतीव бэ-
 -тар'тиб, अव्यवस्थित авй'вастḥит

беспосáдочный *прил* — пе-
 релёт विना उतरने की उडान бинā
 утар'нэ кй урāн *ж*

беспóчвенный *прил* वेवुनि-
 याद бэ-бунинāд, निराधार нирāдḥār,
 निष्कारण нишкāран

беспóшлинн||ый *прил* वेमह-
 मूल бэ-мах'сūл, चुगी (कर) से मुक्त
 чургй (кар) сэ мукт', —ая торгóвля
 निगुल्क व्यापार *м*

беспощáдный *прил* वेरहम бэ-
 -раḥам, निर्दय нирдаи, निर्मम нир-
 -мам

беспрáвный *прил* हक से मह-
 -रूम ḥак сэ маḥ'рум, अविकार-रहित
 адḥикār-рачит

беспредéльный *прил* वेहद
 бэ-ḥад, अपार апār, अवाव абāдḥ,
 अनीम асвā

беспрекослóвн||ый *прил* नि-
 -विवाद нирвиvād, निर्विरोध нирви-
 -рōдḥ, —ое повиновение पूर्ण आज्ञा-
 -पालन "

беспрепятственно *нареч.*
 निर्विघ्नता के साथ нирвиgḥн'tā кэ
 сātḥ, निर्वाध нирбāдḥ.

беспрепятственный *прил*
 वेरोक[-टोक] бэ-рок[-ток], निर्विघ्न
 нирвиgḥн', निर्वाध нирбāдḥ.

беспрерывный *прил* लगातार
 лаgātār, वरावर бар-ā-бар, निरंतर
 нирантар

бесprecedéнтный *прил* अपूर्व
 апūрв', अभूतपूर्व абḥут-пūрв'

беспризóрный 1. *прил* विना
 मालिक का бинā māлик кā (напр
 о вещах, скоте), आवारा āvārā
неизм, गृहहीन гриḥ-ḥин (бездом-
 ный), परित्यक्त паритиакт' (о ре-
 бенке), 2. *сущ м* आवारागर्द वच्चा
 āvārā-гард' баччā *м*, परित्यक्त
 बालक паритйакт' бāлак *м*

беспримёрный *прил* बेजोड़
 бэ-джор, वेमसल бэ-масал, अपूर्व
 апūрв'

беспринципность *ж* बेउसूली
 бэ-усūлй *ж*, सिद्धातहीनता सि-
 -द्धḥāнт'-ḥин'tā *ж*

беспринципный *прил* बेउसूल
 бэ-усūл, सिद्धातहीन सिद्धḥāнт'-ḥин

беспристрастный *прил* गैर-
 तरफदार гаэр-тараф-дār, निष्पक्ष
 нишпакш', अपक्षपाती апакш'-пā-
 тй

беспричýнный *прил* बेसबब
 бэ-сабаб, अकारण акāран

беспробудный *прил* — сон
 गाढी नीद gārḥй нйд *ж*

беспрóигрышный *прил* बिना
हार का बिनā hār kā

беспросвётный *прил* 1. अँधेरा
āḍ^xērā, काला kālā, 2. перен ना-
उम्मेद nā-уммэд, निराश нирāш (без-
радостный)

беспроцéntный *прил* बिना
सूद (व्याज) का बिनā сūd (вйāдж) kā

беспýтный *прил* बदचलन бад-
-чалан, दुराचारी дурāчārй, भ्रष्ट
б^xрашт'

беспýтство *с* बदचलनी бад-
-чал'нй ж , दुराचार дурāчār м ,
भ्रष्टता б^xрашт'tā ж

бессвйзный *прил* अनमेल ан-
-мэл, बेजोड़ бэ-джор, असबद्ध асам-
бадд'

бессердéчный *прил* बेरहम
бэ-рахам, सगदिल санг'-дил, अहृदय
ахридай

бессйлие *с* कमजोरी кам-зорй
ж , निर्बलता нирбал'tā ж , असमर्थता
асамарт^xtā ж (неспособность),
половое — мед नपुंसकता ж

бессйльный *прил* कमजोर кам-
-зор, निर्बल нирбал, असमर्थ аса-
март^x (неспособный)

бессистёмный *прил* बेतरतीव
бэ-тар'tиб, वेदग бэ-д^xанг', क्रम-
रहित крам-рахит

бесслáвный *прил* बदनाम бад-
-нām, कुख्यात ку-к^xйāt, निन्द्य ниндй'

бесслéдно *нареч* लापता होकर
лā-патā хокар, — исчезнуть लापता
हो जाना нп

бесслéдный *прил* लापता лā-
-патā неизм

бессловéсный *прил* बेजबान
бэ-забāн

бессмénный *прил* मुस्तकिल
муст'кил, स्थायी ст^xāйй

бессмёртие *с* अमरता амар'tā
ж , अमरण амаран м

бессмёртный *прил* कभी न
सरनेवाला каб^xй на мар'нэ-вālā,
अमर амар, चिरजीवी чир-дживй

бессмýсленный *прил* बेहूदा
бэ-хūdā неизм , अनर्थक अनарт^xак,
व्यर्थ वйарт^x (напрасный)

бессмýслица *ж* बेहूदा बात
бэ-хūdā бāt ж , बकवाद бак'вād
ж , निरर्थक वचन нирарт^xак ва-
чан м

бессóвестный *прил* बेशरम бэ-
-шарам, निर्लज्ज нирладждж'

бессодержáтельный *прил*
असार асār, निस्सार ниссār

бессознáтельн||ый *прил* बेसुध
бэ-суд^x, —ое состояние बेहोशी
की हालत ж , अचेतावस्था ж , अचै-
तन्य м

бессóнница *ж* नीद न आना
нйд на ānā м , उन्निद्रता уннидр'ta
ж , अनिद्र[-रोग] анидр'[-рог] м

бессóнный *прил* बिना नीद
का बिनā нйд kā, उन्निद्र уннидр',
अनिद्र анидр'

бесспóрный *прил* बेगक бэ-
-шак, निर्विवाद нирвивād, अतर्क्य
атарки' (неопровержимый)

бессрочный прил. विना मीआद (नियत अवधि) का बिनā मीād (नियत आवधि) कā

бесстрастный прил. आवेगहीन āvēg-хйн, निर्लिप्त निरलिप्त

бесстрашный прил. निडर नि-
-дар, निर्भय निरб^хай

бесстыдный прил. वेशरम бэ-
-шарам, निर्लज्ज निरладждж

бестактный прил. वेअदव бэ-
-адаб, उद्द उद्दанд

бестолковый прил. नासमझ नā-
-самадж^х, वेवकूफ бэ-вак^уф (глу-
-пый)

бесформенный прил. वेडौल бэ-
-даот, अनाकार अनāкар

бесхарактерный прил. मुला-
-यम मिजाज का मुतायाम мизāдж
कā, — человек मुलायम चारा म

бесхитростный прил. 1. भोला
[-भाला] б^холā[-б^хālā], सीधा[-सा-
-दा] сй^дā[-сādā], अकुटिल акутил,
2. (простой) सरल сарал

бесхозяйственность ж. वद-
-इतिजामी бад-интизāмй ж, कुप्रवध
कु-прабанд^х м, फजूलखर्ची फаз^уч-
-харчй ж (расточительность)

бесхозяйственный прил. वद-
-इतिजाम бад-интизāм, फजूलखर्च фа-
-з^уч-харч (расточительный)

бесцветный прил. वेरग бэ-
-раг^г, वर्णशून्य варн'-ш^унй'

бесцельный прил. वेमतलव
वेमतलव, उद्देश्यहीन उद्देश्य'-хйн,
व्यर्थ व्यर्थ (бессмысленный)

бесценный прил. अनमोल ан-
-мол, अमूल्य ам^улй'

бесценок м. продават^ь за —
औने-पौने करना (वेचना) аонэ-паонэ
кар'нā (бэч'нā) н, नाममात्र के
दाम पर वेचना нām-мāтр' кэ дām
पर бэч'нā н, покупат^ь за —
औने-पौने खरीदना аонэ-паонэ ха-
-рй^д'нā н

бесцеремонный прил. वे-
-तकल्लुफ бэ-такаллуф, शिष्टाचार-
-रहित шиштāчār-рахит

бесчеловечный прил. वेमुरव्वत
бэ-муравват, अमानुषिक амāнуши^к.

бесчестный прил. बेईमान бэ-
-ймāн, खोटा क^хотā, कुटिल кутил
бесчестье с वेइज्जती бэ-
-изз'тй ж, वदनामी бад-нāmй ж
(позор)

бесчйнство с अधेर анд^хэр м,
उपद्रव упадрав м

бесчйнствовать несов. अधेर
(उपद्रव) मचाना анд^хэр (упадрав)
мачāнā н

бесчйсленный прил. अनगिनत
ан-гинат, वेगुमार бэ-шумār, असंख्य
асанк^хй'

бесчувственный прил. 1. चेत-
-नाशून्य чэт'нā-ш^унй', उदासीन उदā-
-स्य (безразличный), 2. (жестокий)
मुर्दादिल мурдā-дил, निर्मम निर-
-мам

бесшумный прил. विना शोर-
-गुल का बिनā шор-гул кā, निशब्द
ниш^хабл'

бётель *м* पान pān *म*
бетон *м* ककरीट канк'रित *ज*
бетонировать *несов* ककरीट
 विछाना канк'रित बिच^खाना *п*
бетонный *прил* ककरीट का
 канк'रित क़ा
бечёвка *ж* रस्सी расसि *ज* ,
 डोरी दोरि *ज*
бёшенство *с* 1. मेद जलत्रास
 джал-त्रा^с *म* , 2. (неистовство)
 रोष рош *म* , प्रचड क्रोध प्राचанд'
 क्रोड^ल *म*
бёшен||ый *прил* 1. (о живот-
 ном) पागल पागल, -ая सोबाका
 पागल कुत्ता *म* , 2. перен खौफनाक
 хаоф-नाक, प्रचड प्राचанд' , क्रोधोन्मत्त
 क्रोड^खонмат^त
библиография *ж* 1. (наука)
 बिब्लिओग्रफी библиографि *ज* ,
 पुस्तकविद्या पुस्तक-विद्या *ज* , 2.
 (перечень литературы) ग्रथनिर्देश
 грант^ख-निरदेश *म* , सदर्थ-सूची सान-
 दारब^ख-सूचि *ज*
библиотека *ж* कुतुबखाना कु-
 तुब-खाना *म* , पुस्तकालय पुस्त'काल-
 लाय *म*
библиотекарь *м* कुतुबखाने का
 मुहाफिज कुतुब-खाने का मुख़ाфиз *म* ,
 पुस्तकाध्यक्ष पुस्त'काध्यक्ष' *म* , ला-
 इब्रेरियन लाइब्रेरियन *म*
библиотечный *прил* कुतुब-
 खाने का कुतुब-खाने का, पुस्तकालय-
 -सवधी पुस्त'काला-सामबान्द^ख
библия *ж* बाइबिल बाибил *ज*
бйвень *м* - слона हाथी का

दाँत ख़ात^खि का दाँत *म* , गजदत
 गадж-дант' *म*
бидон *м* टीन का बरतन तिन
 का бар'тан *म* , कनस्तर कानастар *म*
биение *с* धडक द^खарак *ज* ,
 स्फुरण स्प^खуран *म*
билёт *м* 1. टिकट тикат *म* ,
 железнодорожный - रेल का टिकट
म , обратный - वापसी [का] टिकट
म , пригласительный - दावत का
 टिकट *म* , अभिमन्त्रण-पत्र *म* , вход
 по -ам दाखिला टिकटो पर है, -ы
 प्रोदаны टिकट खतम हो गये,
 2. (удостоверение) कार्ड कार्ड' *म* ,
 टिकट तिकат *म* , партийный -
 पार्टी-कार्ड *म* , पार्टी-मेबर का टिकट
म , профсоюзный - ट्रेड-यूनियन
 कार्ड *म* , членский - मेबरी (सदस्यता)
 का कार्ड *म* , ♦ кредитный - [बैंक]-
 नोट *म*
билетёр *м* टिकट-कलक्टर ति-
 кат-कालактар *म*
билетн||ый *прил* टिकट का
 тикат का, -ая касса टिकट-घर *म*
бильярд *м* बिलियर्ड билииард'
म , अटे का खेल अन्ते का क^खэл *म*
бинокль *м* दूरबीन दूर-बिन
ज , полевой - मैदानी (जगी) दूरबीन
ज , смотреть в - दूरबीन से देखना *п*
бинт *м* पट्टी पट्टि *ज*
бинтовать *несов* पट्टी बाँधना
 पट्टि बाँध'ना *п* (पर को-ल ,
 что-л)
биографический *прил* जीव-
 नी-सवधी दज्जोन-सामबान्द^ख.

ज , वायोग्राफी बायोग्राफी ज

лāджист' *м*

джй ж

(баиоладжйкал) стэшан *м*

джйо-падарт^х'-видйā *жс*

МН Д/С

वाजार म, चरवाजार म

Брахм'-дэший' м

(भाषा) २८

गाना n

и гурийа , पोत пот жс , ♦

आगे वीन बजाना n

БИСКВІТ *м* विसकुट बिस'कुत *जс.*

двн-б^хаджак м

न M , युद्ध-क्षेत्र M

-ā-t^λac

भर तक

бѣться

टकराना так'рānā *nn* (से *обо что-л.*),

3. (о сердце) घडकना द^харак'нā
нп., धक धक करना द^хак-द^хак
кар'нā п.; 4. (стараться) अजहद
(अत्यंत) कोशिश (अधिक उद्योग)
करना аз-хад (अथान्त') कोशिш
(अद^хिक उद्योग) кар'нā п, ◇ — об
заклад होड वदना (लगाना) п

бифштéкс м वीफस्टीक биф-
-стйк м

бич м 1. चावुक चाबुक м, को-
डा корā м, 2. перен आफत āфат
ж, उत्पात утпāt м

блāг||о с भलाई б^халāй ж,
हित хит м; फायदा фāй'дā м,
लगभ लāб^х м (польза); матери-
āльные —а भौतिक सपत्ति ж, —
нарōда लोगो की भलाई ж,
लोकहित м

благовīдный прил — пред-
лōг देखने मे उचित वहाना дэк^х'нē
мē учит бахāнā м

благодарītь несов शुक्रिया अदा
करना шукрийā адā кар'нā п (का
кого-л, के लिये за что-л), धन्य-
वाद देना д^ханй'-вād дēнā п (को
кого-л, के लिये за что-л).

благодārность ж शुक्रिया
шукрийā м, शुक्रगुजारी шукр'-
-гузārй ж., धन्यवाद द^ханй'-वād м,
कृतज्ञता крит-гй'тā ж

благодārный прил शुक्रगुजार
шукр'-гузār, कृतज्ञ крит-гй', आभा-
री āб^хārй

благодаря предлог (кому-л,
чему-л) की वदीलत कй ба-даолат

последлог, के कारण [से] кэ кāран
[сэ] последлог.

благодётель м уст हितकारी
хит-кārй м, उपकारी उप'кārй м

благодёяние с एहसान эх'сāн
м, उपकार उप'кār м

благодūшие с नर्मī नarmй ж,
नम्रता намр'tā ж, सतोष сан-
тош м, वेपरवाही бэ-пар'вāхй ж
(беспечность)

благожелāтельно нареч खैरखा-
ही (हितैषिता) से хаэр-хāхй (хитаэ-
шитā) сэ

благожелāтельный прил खैर-
खाह хаэр-хāх, हितैषी хитаэшй, अनु-
कूल анукул, उपकारक उप'кāрак

благозвūчный прил सुरीला
сурилā, श्रुतिमधुर шрути-мад^хур

благонадёжный прил मोतबर
мот'бар, विश्वसनीय विश्वास'ний'

благополūчие с खुशहाली хуш-
-хāли ж, सलामती салām'тй ж,
कुशल кушал м, सौभाग्य сао-
б^хāгй' м

благополūчно нареч सलामती
से салām'тй сэ, सकुशल са-кушал,
अच्छी तरह [से] ачч^хй тарах [сэ]
(хорошо)

благополūчный прил खुशहाल
хуш-хāл, सकुशल са-кушал, — исхōд
अच्छा परिणाम м

благоприятный прил मुवा-
фик мувāфик, अनुकूल анукул

благоприятствовать несов
मुवाфик (अनुकूल) होना мувāфик

(анукूल) खोनां *нп* (के लिये кому-л, *чему-л*, मे *в чем-л*)

благоразумие *с* अक्लमदी
अक्ल'-मन्दी *ж*, बुद्धिमानी बुद्ध^{ли}-
मानी *ж*, होशियारी खोशी^{ार} *ж*,
सावधानी सा^{од}खानी *ж* (осторож-
ность)

благоразумный *прил* अक्लमद
अक्ल'-मन्द', बुद्धिमान बुद्ध^{ли}-
मि^{ан}, होशियार खोशी^{ार}, सावधान सा^{од}-
द^खान (осторожный)

благорóдный *прил* शरीफ ша-
रिफ, सज्ज सज्ज^ж, कुलीन कुलिन
(родовитый), — поступок शरीफाना
काररवाई *ж*, ♦ — метáлл कीमती
(वहुमूल्य) धातु *ж*

благорóдство *с* भलमनसी
б^хал-ман'сй *ж*, शराफत шарáфат
ж, सज्जनता सज्ज^жжан'tā *ж*,
महिमा मा^खिमā *ж* (напр *поступ-*
ка), कुलीनता कुलिन'tā *ж* (родо-
витость)

благосклóнный *прил* मेहर-
वान मे^хар-ба^н, अनुग्राही ану^грā^хи,
अनुकूल ану^кूल

благословить *сов см* благо-
словлять

благословлять *несов* वरकत
(आशीर्वाद) देना бар'кат (āшйр-вāд)
देना *п* (को *кого-л*, *что-л*)

благосостояние *с* खुशहाली
खुश-^खā^{ли} *ж*, समृद्धि сам^{ри}द्ध^खи *ж*,
всеобщее — आम खु^гहाली *ж*

благотворительность *ж* खैरात
खा^{эр}āt *ж*, दीनवत्सलता дй^н-ват-

साल'tā *ж*, दानशीलता दā^н-शील'-
tā *ж*

благотворный *прил* मुफीद
му^фид, हितकर хит-кар, लाभदायक
ла^бх-дā^{на}क

благоустро́енный *прил* [अच्छी
तरह] आरास्ता [अच्छ^и тарах] ā^рā^{ст}ā
неизм, मुनियोजित су-ни^{но}द^жнт,
सुसज्जित су-с^адж^жнт

благоухание *с* खुशबू खु^ш-бу
ж, सुगंध су-га^{нд}' *ж*

блаже́нство *с* परम मुख па-
рам сук^х *м*

бланк *м* फारम фā^рам *н*.
कार्ड кā^{рд}' *м*, заполнить — фа-
рм (कार्ड) भरना *п*

бледне́ть *несов* फीका (जर्द,
पीला) पडना प^хйkā (зард', प्या^लā)
пар'на *нп*, पीला (फीका, विवर्ण)
हो जाना पй^लā (प^хйkā, विवार्न')
खो джā^нā *нп*

блédность *ж* पीलापन पय^लā-пан
м, विवर्णता विवार्न'tā *ж*

блédный *прил* पीला पय^लā,
जर्द зард', फीका प^хйkā, विवर्ण वि-
वार्न'

блёклый *прил* फीका प^хйkā,
विवर्ण विवार्न'

блёкнуть *несов* फीका पडना (हो
जाना) प^хйkā пар'на (खो दजā^нā) *нп*,
उतरना उतार'ना *нп* (о *цвете*)

блеск *м* 1. चमक[-दमक] चा-
ма^к[-дама^к] *ж*, दीप्ति दय^{प्ति} *ж*,
2. перен शान शā^н *ж*, शोभा
शоб^хā *ж*

блесnúть *сов* चमक (भलक)
उठना चाмаक (дж^халак) ут^хна *нп*

блестётъ *несов* चमकना चाмаक'-
ना *нп*, दगदगाना दाग'दागाना *нп*,
उज्ज्वल होना उज्ज्ज्वल होना *нп*

блестящий *прил* 1. चमकीला
चम'कीला, रोजन रोशन, 2. *перен*
ज्ञानदार शान-दार्, उज्ज्वल उज्ज्ज्वल-
वाल.

ближайш||ий *превосх* от близ-
кий सब से नजदीक (समीप) सब
से наз'дйк (самйп), [आस-] पास
का [ās-]pās kā (соседний), в -ем
бúдущем नजदीक (समीप) भविष्य
मे, в -ие дни आजकल मे, в -ие
два-три го́да अगले दो-चार वर्षों मे,
-ая зада́ча फौरी काम *м*

бли́жний *прил* पास-पड़ोस का
pās-парос kā, नजदीक наз'дйк,
निकट निकат, समीप самйп.

близ *предлог* के नजदीक (निकट)
कэ наз'дйк (निकат) *последог*

блízиться *несов* नजदीक
(निकट) आना (आ जाना) наз'дйк
(निकат) ānā (ā джānā) *нп*

блízкие *мн* (родственники)
निकट रिश्तेदार (सबधी) निकат
रिश्ते-दार् (सम्बन्ध) *м* *нп*

блízк||ий *прил* 1. (недалекий)
नजदीक наз'дйк, निकट निकат,
समीप самйп, 2. (сходный) बराबर
бар-ā-бар, सदृश सा-дриш, समान
самāн, - к по́длиннику перево́д मूल
का समान अनुवाद *м*, 3. (об от-
ношениях) घनिष्ठ ग^хानिश्त^х, -

друг गाढा (घना) दोस्त (मित्र)
м, -ие отношения घनिष्ठ सबध
м, घनिष्ठता *ж*

блízко 1. *нареч* नजदीक наз'-
дйक, निकट निकат, 2. *безл* в знач
сказ отсúда - до го́рода यहाँ से
नगर तक दूर नहीं йахā сэ нагар
так дूर नाхй

близнецы́ *мн* जुड़वाँ बच्चे
джур'ва́ баччэ *м* *мн*, सहजात साх'-
джāt *м* *мн*

близору́кий *прил* 1. कमबीन
काम-बीन, अल्पदृष्टि अल्प'-дришти,
2. *перен* अदूरदर्शी अदूर-даршй

близору́кость *ж* 1. कमबीनी
काम-बीनी *ж*, अल्पदृष्टि अल्प'-дришти
ж, 2. *перен* अदूरदर्शिता अदूर-дар-
शिता *ж*

блízость *ж* 1. नजदीकी наз'-
дйकी *ж*, निकटता निकат'ता *ж*,
सामीप्य सāmйप्य' *м*, अड़ोस-पड़ोस
арос-парос *м* (соседство), 2. (от-
ношений) घनिष्ठता ग^хानिश्त^х-
ता *ж*

блин *м* मालपुआ माल'пуā *м*,
पूरी पूरй *ж*

блинда́ж *м* воен फौज के लिये
आड फाодж कэ लिये āр *ж*, किलेबंदी
किलэ-बандй *ж*

блиста́ть *несов* 1. चमकना चा-
маक'ना *нп*, 2. *перен* शोभा देना
शोब^хā дэना *п*, विराजना विराдж'-
ना *нп*

блок I *м* тех घिरनी ग^хир'नी
ж, ब्लॉक ब्लāक *м*

блОК II *म* *полит* गुट्टु गुत्त' *म.*,
ब्लाक ब्लाक *म*

блОка́да *ж* घेरा ग^१эра *म.*,
नाकावदी नाका-बान्दी *ж*, अवरोध
ав'род^१ *म*

блОкíровать *несов* घेरना
ग^१эр'на *न*, घेरे (अवरोध) मे डालना
ग^१эрэ (ав'род^१) मэ दाल'ना *न*,
नाकावदी कायम करना नाका-बान्दी
कायाम कार'ना *न*

блОкнОт *म* नोटबुक नोट-बुक *ж.*,
याददास्त की किताब йा́д-да́шт' *क*
किता́б *ж*, स्मरण-पुस्तक स्मारन-पुस-
так *ж*.

блОндíн *म* सुनहरे वालीवाला
сунаख'рэ बा́ल्ब-वा́ला *म*

блОндíнка *ж* सुनहरे वालीवाली
औरत (स्त्री) सुनाख'рэ बा́ल्ब-वा́ली
औरत (स्त्री) *ज*

блОха́ *ж* पिस्मू पिस्सू *म*, पीहू
पिखू *म*

блужда́ть *несов* घूमना ग^१ум'ना
न, भटकते फिरना छ^१атаक'तэ प^१ир'-
ना *न*, पर्यटन (भ्रमण) करना पार'य-
तान (छ^१раमान) कार'ना *न*

блужда́ющий 1. *прич* *от* блу-
ждать, 2. *прил* घूमता हुआ ग^१ум'-
ता хуа, डाँवाँडोल दाँवाँ-दोल, ◇ —
ओगेक छलावा *म*

блУ́за *ж* ब्लाउज ब्लाउज़ *ज*

блОдечко *с* तश्तरी तаш्तर' *ज*

блО́д||о *с* 1. (посуда) थाली त^१а́ली
ज, रकावी राक-बी *ज*, 2. (кушанье)
खाना क^१а́ना *म*, होलौदने न गौराचने
— ठडी और गरम खाने की चीजे

ज *म* *न*, पँरवो (वतरो) — पहला
(दूसरा) कोर्स *म*

блО́дце *с* तश्तरी तаш्तर' *ज*,
चपनी चाप'नी *ज*.

блО́минг *म* ब्लूमिंग ब्रूमिंग'
म, ब्लूमिंग-मिल ब्रूमिंग'-मिल *ज*

блО́сти *несов* पानन करना पा-
लान कार'ना *न*, मानना माँ'ना *न*.
(सबलुदात), हिफाजत (रक्षा) करना
खिफाज़त (राक़्शा) कार'ना *न* (की
चु-ल, ओबेरेगात)

бО́б *म* सेम सэм *ज*.

бО́г *म* ईश्वर ईश्वर *म*, खुदा
खुदा *म* नैउम, देव देओ *म*, भगवान्
ब^१аг'वा́न *म*, ◇ — अनाँ! खुदा (राम)
जाने!

бога́теть *несов* दौलतमंद (धनी)
हो जाना दाолат-मन्द' (द^१ान) हो
दजाना *न*

бога́тств||о *с* 1. दौलत दाолат
ज, धन द^१ान *म*, सपत्ति सामपत्ति
ज, ऐस्तैवन्नये — अ प्राकृतिक
दौलत (सपत्ति) *ज*, 2. *перен* (оби-
ल्ले) बहुतायत बाखुतायत *ज*, बाहुल्य
बाखुल' *म*

бога́тый *прил* 1. दौलतमद
दाолат-मन्द', धनी द^१ान, 2. *перен*
(обильный) भरा हुआ ब^१ара хуा (से
चेम-ल), पूरा पूरा (का चेम-ल),
धनी द^१ान (का चेम-ल)

бога́тырский *прил* पहलवान
का सा पाखाल'वाँ का सा, अत्यंत
वलवान् अतियान्त' बाल'वाँ

бога́тырь *м* 1. (эпический)
महावीर माखा-वीर *म*, 2. (силач)

पहलवान पाखाल'वांन, कसरती (बलवान्)
आदमी कास'रती (बाल'वांन) आद'मी म
бога́ч м अमीर अमीर म., धनी
द^खानि म

бодáть несов सींग मारना सींग
मा'र'ना न

бодáться несов सींग मारना
सींग मा'र'ना न

бодли́вый прил मरकहा मार'-
काहा

бодри́ть несов हौसला (उत्साह)
जगाना खाос'ला (उत्साह) दजागाना न,
स्फूर्ति पैदा करना स्प^खूर्ति पाэд
कार'ना न, उत्तेजित करना उत्ते-
जित कार'ना न

бодри́ться несов अपने आप
को उत्साहित करना अप'ने आप को
उत्साहित कार'ना न, हिम्मत बाँधना
हिम्मत बाँध'ना न

бо́дрость ж हौसला खाос'ला
म, उत्साह उत्साह म, स्फूर्ति स्प^खूर्ति
ज

бо́дрствовать несов जागते
रहना दजाग'ते राख'ना नन, बेदार
(जागृत) होना बे-दार (दजाग्रित)
खोना नन

бо́дрый прил खुशदिल खुश-
दिल, हँसमुख हास मुख^ख

бодря́щий 1. прич от бод-
рить, 2. прил हौसला पैदा करनेवाला
खाос'ला पाэд कार'ने-वाला, स्फूर्ति
दायक स्प^खूर्ति-दायक

боев||о́й прил 1. लडाकू लार-
कु, जगी दजानगी, फौजी फादजि,
-आंय पदगोतवा फौजी तरबियत

ज, सैनिक शिक्षा ज, - पोर्यदक
फौजी तरतीब ज, सैन्य-रचना ज,
-कोराबल जगी (सैनिक) जहाज म,
-आंय ऑपेराशिया फौजी (सैनिक) कार-
रवाई ज, युद्ध-काररवाई ज, व -
गोतवनी लडाई (युद्ध) के लिये
तैयार, 2. (वोनिस्त्वेनन्य) लडाकू
लारकु, लडाका लारका, जुभारू दजु-
दज^खारू

боеприпа́с||ы мн गोला-बारूद
गोला-बारूद ज, सलद -ओव बारूदखा-
ना म

боеспосо́бность ж लडाई की
काबिलीयत लारयि कि काबिलीयत ज,
युद्ध-कौशल यिद्ध^ख-काशाल म

бое́ц м लडाका लारका म,
योद्धा योद्धा^ख म नेउम, सिपाही
सिपाहि म, सैनिक साэनिक म (сол-
дат)

бо||й м 1. लडाई लारयि ज, युद्ध
यिद्ध^ख म, वोदुशनी - हवाई
लडाई ज, आकाशयुद्ध आकाश-यिद्ध^ख
म, रुपकाशनी - आसने-सामने
की लडाई ज, ब्रोसित व - लडाई
मे भोकना न, 2. (नाप्र चासोव)
वजना बादज'ना म, घटा ग^खानता म,
गजर गदजार म, बाराबाननी -
टकोर ज, $\diamond$ वज्या स -या लडकर
(लडाई मे) कब्जा (अधिकार) कर लेना
न (पर चतो-ल.).

бо́йк||ий прил 1. फुरतीला
प^खुर'तिला, चुस्त चुस्त', चतुर चतुर,
- ना यज्यक चरब-जवान, 2. (ल्युद-
नी) -ओ मेस्तो गरमवाजारी की
जगह गाराम-बाज़ारी कि दजागाह ज

бойкóт *м* वाईकाट *байкāt м*,
वहिष्कार *बाहिष्कār म*

бойкотировать *сов* и *несов*
वाईकाट (वहिष्कार) करना *байкāt*
(*बाहिष्कār*) *кар'нā п* (का *кого-л*,
что-л)

бóйня *ж* 1. कसाईखाना *कासाई-*
хāнā म, वूचडखाना *बूचар-хāнā म*,
2. (*резня*) खूनरेजी *खून-рэзй ж*,
[विश्व-]सहार [*विश्व'-*] *साखār म*

бок *म* पहलू *पाख'लू म*, पाखर्व
पāरश्व' म, ◇ — ó — पास-पास, कंधे
से कंधा मिलाकर (भिडाकर, लगाकर).

бока́л *м* जाम *जāм म*

боковой *прил* पहलू का *पाख'लू*
ка, पाखर्वस्थ *पāरश्व'-स्त'*

бóком *нареч* (*вкось*) तिरछा
तिर'च'ā

бокс *м* घूँसेवाजी *ग'खूसэ-बाइज़ ж*,
वाक्सिंग *बाक्सинг' म*

боксёр *м* घूँसेवाज *ग'खूसэ-बाइज़ म*,
वाक्सर *बाक्सर म*

боксѣт *м* बौक्साइट *बाоксā-*
ит ж

боля́н *м* बुद्ध *बुद्ध'खू म*, उल्लू
[का पट्टा] *उल्लू [का पाट्टā] म*

боля́нка *ж* 1. *тех* ईट *ईत ж*,
इनगट *इन'गत म*, *стальная* — फौ-
नाद की ईट *ज*; 2. (*для шляп*)
कानिव *कातिब म*

болга́рин *м* बल्गार *बाल्गār म.*,
बल्गाग्यिन *बाल्गāरियāन म*

болга́рский *прил* बल्गार
बाल्гār. बल्गाग्यिन बाल्गāरियāन, —
язык बल्गाग्यिन *जवान (भाषा) ж*

бо́лее *нареч* और *аор*, ज्यादा
अयāдā, अधिक *अधिक*, — *всего* सब
से ज्यादा (अधिक), ◇ — *или* *мéнее*
कम ज्यादा, कम वा वेश (अधिक),
— *того* [और] यही नहीं, और तो क्या,
еще — और भी, और भी ज्यादा
(अधिक)

боле́зненный *прил* 1. रोगी *रो-*
गй, अस्वस्थ *अस्वास्त'*; 2. (*причиняю-*
щий боль) दर्दनाक *दार्द'-नāक*, पीडा-
युक्त *पिरā-यूक्त'*, कष्टजनक *काश्ट'-*
джानाक

боле́знь *ж* बीमारी *बिमāरй ж*,
रोग *रोग म*, ◇ *морская* — समुद्र की
बीमारी *ज*, समुद्री थकान *ज*

боле́льщик *м* जोशीला [*स्पोर्ट-*]
प्रेमी *जोशीलā [स्पोर्ट'-]प्रेमй म*,
— *футбола* फुटवाल का जोशीला
प्रेमी म

бол|ётъ *несов* 1. (*быть боль-*
ным) बीमार (रोगी) होना *बिमār (रो-*
गй) खōнā नп, 2. (*об органе, части*
тела) दुखना *दुख'नā नп*, दर्द
करना *दार्द' कार'नā न*, दर्द (पीडा)
होना (उठना) *दार्द' (पिरā) खōнā*
(उत्'नā) नп (*मे о* *тем-л*), चरपराना
चार'पारāनā नп (*о ране*), *у меня*
— *я* *голова* मेरे सिर मे दर्द
(पीडा) है, *у меня* — *я* *глаза* मेरी
आँखे दुखती हैं

болеуто́ляющий *прил* दर्द
(पीडा) हटानेवाला *दार्द' (पिरā)*
खātāнэ-вāлā, पीडाहर *पिरā-खār*

болóтистый *прил* दलदला *दाल'-*
दालā, घँसाऊ *द'āसाу*

БОЛОТНЫЙ *прил* दलदल (धसान) का дал'дал (द^хасāн) kā, दलदला дал'далā

БОЛОТО *с* दलदल дал'дал *эс*, धसान द^хасāн *эс*

БОЛТ *м* *тел* पेचदार कीला पच-दार् कйлā *м.*, खील क^хйл *эс*.

БОЛТАТЬ I *несов* 1. (взбалтывать) हिलाना хилāнā *п*, घँघोलना г^хāг^хол'нā *п*, 2. (махать) हिलाना хилāнā *п*, — ногāми पैर हिलाना *п*

БОЛТАТЬ II *несов* (говорить) बकना бак'нā *пп*, गपशप करना гап-шап кар'нā *п*, — без ўмолку तालू से जीभ न लगना *пп*

БОЛТАТЬСЯ *несов* *разг* 1. (о жидкости в сосуде) हलकना хā-лак'нā *пп*, 2. (висеть) लटकना лā-так'нā *пп*, 3. (слоняться) सुस्ती में वक्त (समय) गँवाना сусти мē бак' (самаи) гāвāнā *п*

БОЛТЛИВЫЙ *прил* बातूनी бātū-ный

БОЛТОВНЯ *эс* बक बक *эс*, गपशप гап-шап *эс*

БОЛТУН *м* भक्की दज^хакки *м*, गप्पी гаппи *м*, बकवादी бак'вāди *м*

БОЛЬ *эс* दर्द дard' *м*, पीड़ा пирā *эс*, वेदना вēд'нā *эс*; головная — सिरदर्द *м*, सिर में पीड़ा *эс*, зубная — दाँतदर्द *м*.

БОЛЬНИЦА *эс* अस्पताल асп'тāl *м*, शफाखाना шафā-хāнā *м*, चिकित्सालय чикитсāлай *м*

БОЛЬНИЧНЫЙ *прил* अस्पताल का асп'тāl kā, अस्पताली асп'тā-лий

БОЛЬНО 1. *нареч.* जोर से зор сē, — ударить जोर से मारना *п*, — ушибнуть जोर से चुटकी लेना *п.*, — ушибиться जोर से गिरना *пп*; 2. *безл* *в знач* сказ емū — उस को तकलीफ हुई (हो रही है) ус ко так'лиф хуй (хо рахй хāэ), глазām — आँखो में दर्द होता है āк^хō мē дard' хōтā хāэ, —! तकलीफ हो रही है! так'лиф хо рахй хāэ!; емū — слышать такие слова ऐसे शब्दों को सुनकर उस को दुख होता अэсē шабдō ко сун'кар ус ко духк^х хōтā, емū —, что... उसे अफसोस है कि... усē аф'сос хāэ ки, емū — за нее उस के लिये उसे दु.ख है ус кē лийē усē духк^х хāэ

БОЛЬН||ОЙ 1. *прил* बीमार бй-мār, रोगी роги, दर्दवाला дard'-вālā (о части тела), чем вы —ы? आप की क्या बामारी है?; 2. *сущ.* *м* बीमार бймār *м*, रोगी роги *м*.

БОЛЬШЕ 1. *сравнит* *от* большой और (ज्यादा) बड़ा аор (зйāдā) барā, этот дом — того यह घर उस घर से बड़ा है, 2. *сравнит* *от* много और аор, ज्यादा зйāдā, अधिक ад^хик, как можно — ज्यादा से ज्यादा, अधिक से अधिक; *не* — чем से ज्यादा (अधिक) नहीं; 3. *нареч* (в отрицательных предложениях) он — не студент वह अद

(अभी) छात्र नहीं है वाख अब (अब^ख)
च^खात्र' नाखिं खाэ

большеви́зм *म* वोलगेविज्म
बोल'शेविज्म' *म*

большеви́к *म* वोलगेविक बोल'-
शेविक *म*

большеви́стский *प्रि*ल वोलशे-
विक बोल'शेविक

бо́льш||ий *स* **сравнит** *от* **боль-**
шо́й और (ज्यादा) वडा **аор** (зй[ा]д[ा])
बार[ा], अधिक विशाल **ад^खик** **виш[ा]л**,
ज्यादा [तर] **зй[ा]д[ा]** [-तार], अधिक [तर]
ад^खик [-तार] (*о* *количестве, степе-*
ни), -*ая* *часть* *ज्यादातर* *हिस्सा* *म*,
अधिकतर *भाग* *म*, *अधिकांश* *म.*, *सां-*
म *—* *ее* *ज्यादा से ज्यादा, अधिक से*
अधिक

большинств||о *с* **अकसरियत**
अक^खсарийा *ज*, बहुसंख्या **बाखु-**
सान्क^खिया *ज*, बहुमत **बाखु-मत** *म*
(*при голосовании*); *в* -*е* *случаев*
ज्यादातर (*अधिकतर*) *मौको* *पर*.

больш||ой *प्रि*ल वडा **बार[ा]**,
महान् **माख[ा]न** (*выдающийся, заме-*
чательный), भारी **ब^खार[ि]** (*значи-*
тельный, серьёзный), ज्यादा **зй[ा]द[ा]**,
अधिक **अद^खик** (*по размеру, коли-*
честву), -*ие* *проценты* *भारी* *सूद*
म; *придавать* -*бе* *значение* *वडी*
अहमियत *देना* *न*, *◇* - *палец*
अंगूठा *म.*, -*ая* *дорога* *गाहराह* *ज*,
राजपथ *म*

больша *ज* *разг* **फोडा** **प^खोर[ा]** *म*
बोम्ब||а *ज* *वम* **बाम** *म*, *अ* *म-*
ज *—* *एटमवम* *म*, *अणुवम* *म*, *वोदो-*

родная - *हाइड्रोजन वम* *म.*, *बाल्तेरि-*
логическая - *कीटाणु-वम* *म.*; *з* *अ* *ग*
ग[ा]тельная - *आग* *लगानेवाला* *वम*
म, *स* *ब* *रा* *स* *व* *ग* *र* *अ* *न* *अ*
(*फेकना, वरसाना*) *न*.

бомбардировать *несов* *वम*
गिराना (*फेकना, वरसाना*) **बाम** **गिर[ा]-**
ना (**प^खैक^ख'ना**, **बार'साना**) *न* (*с* *सा-*
молета, पर *को-ल.*, *च* *तो-ल.*), - *из*
ोरुंदि *तोपो* *से* *गोलावारी* *करना* *न*
бомбардировка *ज* *वमवारी*
बाम-बार[ि] *ज*, *वमवर्षा* **बाम-वारश[ा]** *ज*.
(*с* *воздуха*), *गोलावारी* **गो[ा]द[ा]-बार[ि]** *ज*
(*обстрел*)

бомбардировщик *म* *वममार*
[हवाई जहाज] **बाम-मा^र** **[ख[ा]वा^य**
जा^अ] *म*, *वमवर्षक* **[वायुयान]** **बाम-**
वारशाक **[वा^{यु}-या^न]** *म*

бомбёжка *ज* *разг.* *स* *म* **बोम्ब-**
दिर[ा]वका

бомб^ить *несов* *разг* *स* *म* **बोम्-**
बार्दिर[ा]व[ा]ть

бомбоубежище *с* *वम-वचाव-*
घर **बाम-बाच[ा]ो-ग^खार** *म*, *हवाई* *रक्षा-*
गार **ख[ा]वा^य** **राक^खा^गार** *म*

бор *म*. *सनोवर* *जगल* *सानोबार*
जगल *म*

бор||ёц *म* 1. *लडाका* **लार[ा]क[ा]** *म*,
सैनिक **सा^अनिक** *म*, *योद्धा* **य[ो]द^खा** *म*.
नैजम, -*цы* *за* *мир* *शांति* *के* *लडाके*
(*सैनिक, योद्धा*) *म* *म* *न*, *शांति-सैनिक*
म *म* *न*, 2. *स्पोर्ट* *कुश्तीवाज* *कुश्ती-*
बाज *म*, *पहलवान* **पाख[ा]ल'वा^न** *म*,
मल्ल *मल्ल'* *म*

бормотать *несов* *वडवडाना* **बार'.**

барānā *нп*, जवान दबाकर कहना за-
бāн дабāкар ках'нā *п*

бóрн||ый *прил* बोरिक борик,
—ая кислотā बोरिक अम्ल *м*

бородā *ж* डाढी дār^хи *ж*,
отпускāть бóроду डाढी छोडना
(रखना, रख लेना) *п*

бородāвка *ж* मसा масā *м*

бородāтый *прил* डाढीवाला
дār^хи-вāлā, डाढीदार дār^хи-дār

бороздā *ж* हल जोतने से लकीर
खाल दजот'नē सē लākīр *ж*, हलरेखा
खाल-рэк^хā *ж*, सीता सītā *ж*

боронā *ж* हेंगा хēgā *м*

боронītь *несов* हेगा फेरना
(चलाना) хēgā п^хэр'нā (चालānā) *п*
(पर что-л.)

борóться *несов* 1. सामना करना
сām'нā кар'нā *п* (का с кем-л., с чем-
-либo), लडना लार'нā *нп*, संघर्ष करना
санг^харш' кар'нā *п* (से, के खिलाफ,
के प्रति с кем-л., с чем-л.), 2.
спорт कुश्ती लडना कुश्ती लार'нā
нп (से с кем-л.)

борт *м* (судна) नाव (जहाज) का
पहलू нāo (джахāз) кā пах'лū *м*,
за бóртом जहाज के बाहिर, на
—ū जहाज पर, упāсть зā — जहाज
पर से गिर पडना *нп*.

борьбā *ж* 1. लडाई लारāй *ж*,
जद्दोजेहद джадд-o-джэхад *ж*, संघर्ष
санг^харш' *м*; 2. *спорт* कुश्ती कुш-
ती *ж*, मल्लयुद्ध малл'-нудд^х *м*

босикóм *нареч* नंगे पैर (पाँव)
нангē паэр (пāo)

босóй *прил* नंगे पैरवाला नानгē
паэр-вāлā

ботāник *м* वनस्पतिशास्त्री वा-
नाспति-шāстрй *म*

ботāника *ж* उद्भिज्ज-विज्ञान
удб^хидждж'-विगйāн *म*, वनस्पति-
-शास्त्र वानास्पति-शāстр' *म*

ботанйческий *прил* वनस्पति-
-शास्त्र-संबंधी वानास्पति-शāстр'-
-सम्बанд^хи, बोटानिकल बотāनिकल;
— сад बोटानिकल गार्डन *म*, वनस्पति-
-उद्यान *म*

ботйн||ок *м* बूट бूт *म*, जूता
джутā *म*, चйстित् —ки जूतो मे
रोगन लगाना *п*, बूट पर पालिश
करना *п*

бóчка *ж* पीपा पйпā *म*, कबंध
кабанд^х *म*

бочóнок *м* [छोटा] पीपा [च^хотā]
पйпā *म*

боязлйвый *прил* डरपोक дар-
-пок, भीरु б^хйру

боājнь *ж* डर дар *म*, भय
б^хай *म*, आशका āшанкā *ж*.

боājься *несов* डरना дар'нā
нп (से кого-л., чего-л.), खौफ (भय)
खāна хаоф (б^хай) к^хāнā *п* (से
кого-л., чего-л.)

брāво *межд* वाह [-वाह][!] вāх
[-вāх][!], वाहवाही[!] вāх-вāхй[!], शाबाश!
шāбāш[!]

браздý *мн* · — правлénия हुकू-
मत (शासन) की वागडोर хукумат
(शāсан) कй бāг-дор *ж*, शासनसूत्र
шāсан-сूत्र' *म*.

брак I *м* शादी *शदी* *ज.*, व्याह *व्याह* *म*, विवाह *विवह* *म.*, вступа́ть в — शादी (व्याह, विवाह) करना *п* (के साथ *с кем-л*)

брак II *м* (в производстве) रही माल *радди* *माल* *म*, रही चीजे *радди* *चिजे* *ज* *म*; कमजोरी *काम-* *जोरी* *ज*, खराबी *खराबी* *ज*, नुकसान *नुक'सान* *म* (дефект)

браковать *несов* रही करना *радди* *कार'ना* *п*

бранить *несов* गाली देना *गाली* *देना* *प*, भिड़कना *झिड़क'ना* *प*, बुरा कहना *बुरा* *का'ना* *प* (को *кого-л*, *что-л*), तिरस्कार करना *तिरस्क'ार* *कार'ना* *प*.

браниться *несов* 1. (ссориться) झगड़ना *झग'ड़ना* *प*, तू-तू मैं-मैं करना *तू-तू* *माँ-माँ* *कार'ना* *प*; 2. (ругаться) बदजवानी करना *बाद-जाबानी* *कार'ना* *प*

бранный *прил* अपमानजनक *अप'मान-द'जानक*, निदापूर्ण *निन्दा-* *पूर्ण'*.

брань *ж* गाली [-गलौज] *गाली* *[-गालौज]* *ज*, बदजवानी *बाद-जा-* *बानी* *ज*, दुर्वचन *दुरवाचन* *म*

браслёт *м* चूड़ी *चुरी* *ज*, कंकण *कण्कन* *म*

брат *м* भाई *भाई* *म*, भ्राता *भ्राता* *म* *неизм*

братание *с* भाईवंदी *भाई-वंदी* *ज*, भ्रातृवत् *संसर्ग* *भा-तृ-वत्* *संसर्ग'* *म*

брататься *несов* भाइयो की

तरह मिलना *भाई-वंदी* *क* *तारा* *मिल'* *ना* *म*, भाईवंदी (भ्रातृवत् *संसर्ग'*) करना *भाई-वंदी* (भातृ-वत् *संसर्ग'*) *कार'ना* *प* (से *с кем-л*)

братск||ий *прил* विरादराना *बिराद'राना* *म*, भ्रातृभावपूर्ण *भातृ-भाव-पूर्ण'*, — *ая* *республика* *वंधु* *जनतंत्र* *म*

братство *с* भाईपन *भाई-पन* *म*, विरादरी *बिराद'री* *ज*, भ्रातृत्व *भातृ-त्व* *म*.

братъ *несов* लेना *लेना* *प*, ले लेना *ले लेना* *प*, ग्रहण करना (कर लेना) *ग्राह'न* *कार'ना* (कर *लेना*) *प*, — *обязательство* *अहद* (प्रतिज्ञा) *करना* *प*; — *взаимы* *उधार* (कर्ज, ऋण) *लेना* *प* (से, के यहाँ से *у кого-л*); — *напрокат* *भाड़े* (किराये) *पर* *लेना* *प*, — *на* *руки* *गोद* *में* *उठाना* (लेना) *प*, — *с* *собой* *साथ* *लेना* *प*, — *в* *плен* *कैद* *करना* *प*, — *себя* *व* *руки* *कलेजा* *थामना* (पकड़ना) *प*, *अपने* *को* *सँभाल-* *ना* *प*, — *слово* *वचन* *लेना* *प* (*на* *митинге*), *वचन* (कौल) *लेना* *प*. (से *с кого-л*); — *свой* *सлова* *обратно* *अपने* *लफ्जो* (शब्दो) *को* *वापस* *लेना* *प*, — *чью-л.* *स्टोору* *की* *तरफ* *लेना* *प*, *का* *पक्ष* *लेना* (ग्रहण करना) *प*; — *начало* *शुरू* (प्रारंभ) *होना* *म*, *निकलना* *म* (*о* *реке*), — *на* *себя* *अपने* *ऊपर* *लेना* (ले लेना) *प*, — *в* *свой* *руки* *अपने* *हाथो* *में* *लेना* (ले लेना) *प*

братъся *несов* 1. (принимать-*ся*) *शुरू* (आरंभ) *करना* *शुरू*

(āramb^x) कार'नā न , बीडा उठाना (लेना) बिरā उत^xānā (लनā) न (का *за что-л*); 2. (обязываться) अपने ऊपर लेना (ले लेना) अप'नэ उपार लनā (लэ लनā) न , 3. (хвататься) पकड़ना पाकार'नā न , पकड़ लेना पाकार लनā न., धरना द^xार'नā न , छूना च^xूनā न (*касаться*), — *за* रुकि हाथ मिलाना न (*से с кем-л.*), 4.: *откуда это берется?* यह कहाँ से आता (निकलता) है? йах काхā сә ātā (никал'тā) хәэ?

ब्रा^xमान *म* ब्राह्मण ब्रा^xमान *म*
ब्राह्मण^नиз्म *म* ब्राह्मणधर्म ब्रा^x-
खमान-द^xारम' *म*.

ब्रा^xच^नый *प्रिल* शादी (व्याह) का शादी (ब्याह) कā, वैवाहिक वा-
वा^xिक, दापत्य दāमपति'

ब्रेव^नच^नатый *प्रिल* लकड़ी के कुंदो से बना हुआ लक'री कэ कुन-
दō सә банā хуā

ब्रेव^но *с*. [लकड़ी का] कुदा [लक'री कā] कुन्दā *म*, लट्ठा ल^xатт'ā *म*

ब्रे^д *म* बेहोशी में बोलना बэ-
-खोशी मē बोल'नā *म*, चित्तविभ्रम चित्त'-विब^xрам *म*, प्रलाप प्रलāप *म*, डेलिरियम дэлири^нам *म*

ब्रे^дить *несов.* बेहोशी में बोलना बэ-खोशी मē बोल'नā *न*., बे-
समझ बातें करना бэ-самадж^x бātē कार'नā *न*

ब्रे^довый *प्रिल.* चित्तविभ्रम-
-संबंधी चित्त'-विब^xрам-सामबान्द'п, प्रलाप सा प्रलāप сā, — *за*мысел पगला मंसूवा *म*

ब्रे^зг^нать *несов* वितृष्णा होना
वितृष्णā खोⁿā *न*п, नफरत (घृणा)
करना नाफ'रत (ग^xринā) कार'नā *न*
(*гнушаться*, *से чем-л*), он — *ует*
पिये *из* चूजो^го стакāना जूठे गि-
लास से पानी पीने से उसे वितृष्णा
होती है

ब्रे^зглив^ный *प्रिल* दुराराध्य
दुरāरād'й', — *ое* चू^вство वितृष्णा
की भावना *ज*

ब्रे^зэнт *म* कनवास कान'वās *म*,
तिरपाल तिर'пāl *म*

ब्रे^мя *с* बोझ बодж' *म*, भार
ब'ār *म*, нести — भार का सहन
करना *न*

ब्रे^{ст}й *несов* धीरे धीरे आगे
चलना द^xирэ-द^xирэ āгэ चाल'नā *न*п

ब्रे^шь *ж* दरार दारār *ж*, शि-
गाफ शिगāф *म*, छेद च^xэд *म*, про-
бивāть — दरार (शिगाफ, छेद) कर-
ना *न*

ब्रे^ющий *प्रिल* — *полет* नीची
उड़ान (परवाज) न्चि^н урāн (पर'-
वāз) *ж*

ब्रि^гāда *ж*. 1. *воен* ब्रिगेड ब्रि^г
гэд *म*, 2. (*на производстве*) ब्रिगेड
ब्रिगे^д *म*, टीम तिम *ж*, टोली
तो^ли *ж*, полевōдческая — खेत का
ब्रिगेड *म*

ब्रि^гадир *म* ब्रिगेड (टोली) का
मुखिया ब्रिगे^д (तो^ли) कā मुक'н-
йā *म*

ब्रि^{ль}янт *म* हीरा хярā *म*
ब्रि^{ль}янт^{ов}ый *प्रिल.* हीरे का
хярэ कā.

британский прил ब्रिटिश бри-
тиш

брѣтва ж उस्तुरा устурā м,
छुरा च'хुरā м, रेजर рэзар м, без-
опāсна — सेफटी-रेजर м

брѣтый прил मुंडा мундā,
डाढी-मुंडा дār'х-мундā (без боро-
ды)

брѣть несов मुँडना мूर'нā н,
हजामत बनाना (करना) хаджāмат
банāнā (кар'нā) н (की को-л.,
что-л)

брѣться несов अपने आप को
मुँडना ап'нā āп ко мूर'нā н,
अपने आप की हजामत बनाना ап'нā
āп ки хаджāмат банāнā н. (самому),
हजामत बनवाना хаджāмат бан'вāнā
н (у парикмахера).

бровь ж भौ б'хāо ж; хмूर-
рित् ब्रोवि भौ चढाना (टेढी कर-
ना) н, ♠ он и брōвью не повел उस
ने माथे पर वल न आने दिया.

брод м उतारा утārā м, पा-
याव пā-пāб м

бродѣть I несов घूमना г'ум'нā
нп, भटकना б'атак'нā नп, सैर
करना саэр кар'нā न

бродѣть II несов (о вине, пи-
ве, дрожжах) उठना ут'х'нā नп,
खमीर आना хамір āнā नп (को
о चढ़-л)

бродяга м आवारा āvārā м
неизв., पर्यटक парй'так м

бродяжничать несов भटका
फिर्ना б'ат'к'ā п'хир'нā नп, आवारा

होना āvārā хонā नп. (быть бро-
дягой)

бродячий прил आवारा āvārā
неизм, आवारागर्द āvārā-гард', ~
образ жизни आवारगी (पर्यटन) का
जीवन म, खानाबदोशी ж.

брожéние с 1. उठना ут'нā
м; 2. перен (недовольство) वेचैनी
бэ-чаэни ж, अशांति ашāнти ж.

бронёбōйный прил फौलादतोड़
фаолād-тор, कवच-भेदी кавач-б'хэди.

броневік м वख्तरवद मोटर
бахтар-банд' мотар ж

бронепōезд м वख्तरवद रेल-
गाडी бахтар-банд' рэл-гārй ж.

бронетāнков||ый прил ~ые
войскā वख्तरवद (आर्मर्ड) фōже
(सेनाएं) бахтар-банд' (āрмард')
фаоджэ (сәнāэ) ж мн

брōнза ж कौसा кāсā м, पी-
तल пйтал м.

брōнзовый прил कौसे (पीतल)
का [बना हुआ] кāсэ (пйтал) кā [банā
хуā], कौसे (पीतल) के रंग का कāсэ
(пйтал) кэ ранг' кā (о цвete)

бронірованн||ый прил (ре-
зервированный) बचा रखा हुआ бачā
рак'ā хуā, रिजर्व किया हुआ रि-
зарв' кийā хуā, ~ое мēсто बचा
रखी हुई जगह ж

бронирōванный 1. прич от
бронировāть, 2. прил वख्तरवद
бахтар-банд', कवचवाला кавач-
вālā, आर्मर्ड āрмард'

броніровать несов (резерви-

ровать) वचा रखना бачā ра^х’нā
n, रिजर्व करना ризарв’ кар’нā n

бронировать сов и несов
(покрывать бронёй) बख्तरबंद (कवच
से सुसज्जित) करना бахтар-банд’
(कावाच स॑ सु-सा^दज्ज^दजित) кар’нā n

бронхи мн анат ब्राकाई ब्रāн-
कāй ж

бронхиальный прил ब्राकल
б्रāнकाल

бронхит м ब्राकाइटिस б्रāн-
कāйтिस м

броня ж воен बख्तर бахтар
м, कवच कावाच м

броня ж — на место वचा
रखी हुई जगह бачā ра^х’и खूय
джага^х ж, रिजर्व सीट रизарв^д
सिट ж

бросать несов 1. (кидать)
फेंकना प^хэк’нā n, डालना दāl’нā
n, भोकना द^жх^бक’нā n (в пламя,
печь и т n), गिराना गिरāнā n,
पटकना पатак’нā n. (вниз), 2.
— в бой लडाई (युद्ध) में भोकना ला-
रāй (यूद्ध^х) म॑ द^जх^бक’нā n,
— в тюрьме जेल में ठूस (डाल)
देना द^जэл म॑ त^ху^с (дāl) дэнā n,
3. (оставлять) छोडना च^хор’нā n,
त्याग देना त^иāг дэнā n; 4. (пре-
кращать) बंद (खतम) करना банд’
(खатам) кар’нā n, छोडना च^хор’нā
n, त्याग देना त^иāг дэнā n, ♦ —
якорь लगार करना (डालना) n, —
взгляд नजर (निगाह) डालना n, —
вызов चुनौती देना n, ललकारना -n,

— дёньги на ветер रुपये उडाना
(पानी में डालना) n

бросаться несов लपकना ला-
пак’нā न^п, झपटना द^जх^аपात’нā
न^प (पर क^दуда-ल, на кого-л), कूद-
ना कूद’нā न^प (вниз), डुबकी मारना
दुब’क^и мār’нā n (в воду), ♦ — в
глаза दीख पडना न^प, नजरो में चम-
कना न^प

бросить(ся) сов см бросать
(-ся)

брошенный 1. прич от брос-
ить, 2. прил (покинутый, оста-
вленный) परित्यक्त парит^иякт’

брошка ж см брошь

брошь ж ब्रौच браоч м

брошюра ж. पैफ़्लेट पाэмфлэт
ж, किताबचा किताब’ча м, पुस्तिका
пустикā ж

брошюровать несов [किताब
को] सीना [किताब को] स^инā n

брус м धरन द^харан ж, शहतीर
ша^х’тир м, कडी कर^и ж (балка)

брусок м छड च^хар ж (дере-
вянный), ईट ई^т ж (металличе-
ский), точильный — सिल्ली ж

брызгать несов छिडकना च^хи-
рак’нā n, छीटे डालना (उडाना)
च^хईत॑ दāl’नā (урāнā) n

брызги мн छोटें च^хईत॑ ж мн,
छीटे च^хईत॑ म मн

брызнуть сов см брызгать,
слезы —लि у него из глаз उस की
आँखो से तूफान उठा उस क^и आ^खो स॑
तुफāन उत^хā.

брыкаться *несов* लात मारना
лāt mā'r'nā *п*

брюзга *м* и *ж* गुरनिवाला
гуррāнэ вālā *м* (о мужчине), गुरि-
नेवाली гуррāнэ-вāли *ж* (о женщи-
не)

брюзжать *несов* बडबडाना бар'-
барānā *пп*, गुरनिा गुररānā *пп*

брюква *ж*. सलगम сал'гам *м*,
शलजम шал'джам *м*

брюки *мн* पतलून пат'лун *м*,
पाजामा пā-джāmā *м*

брюнёт *м* काले वालोवाला кālэ
бālō-вālā *м*

брюнётка *ж* काले वालोवाली
кālэ бālō-вāли *ж*

брюхо *с* разг पेट пэт *м*,
तोद тōд *ж*

брюшина *ж* анат पेट की
भिल्ली пэт кй дж^хилли *ж*, आँत
(अंत्र) का आवरण āт (антр') кā
āваран *м*

брюшной *прил* उदर-सबधी
удар-самбанд^хй, — тиф टायफायड *м*

брыцать *несов* झनझनाना
дж^хан'дж^ханānā *пп*, ◇ — ору-
жием हथियार से धमकाना *п*

бубны *мн* कर्त ईत йт *ж*
бугор *м* छोटी पहाड़ी ч^хоти па-
хāрп *ж*

буддизм *м* बुद्धधर्म будд^х-
д^харп' *м*

буддист *м*. बौद्ध баодд^х *м*
будет! (довольно) разг वस! бас!,
— वाम! वस करो!

будильник *м*. अलार्म-घडी
алāрм'-г^харй *ж*

будить *несов* *прям*, *перен*.
जगाना джāгānā *п*, उठाना ут^хānā
п (поднимать)

будка *ж* कुटी кутй *ж*, केविन
кэбин *м*, वकस бакас *м.*, कोठडी
кот^хрй *ж*.; караульная — पहरेदार
ка кевин *м*, собачья — कुत्ते का
खाना *м.*, железнодорожная —
रेलवे-кевин *м*; телефонная — टेली-
फोन की कोठडी *ж*, टेलीफोन-वकस *м*

будни *мн* काम करने के दिन
кām кар'нэ кэ дин *м* *мн*

будничный *прил* रोजमर्रे का
роз-маррэ кā, साधारण сād^хāран,
सामान्य сāmāнй'

будоражить *несов* *разг* हल-
चल डालना (मचाना) хал-чал дāl'-
nā (мачānā) *п* (ме кого-л, что-ли-
бо), घबराना г^хаб'рānā *п*, घबरा
देना г^хаб'рā дэнā *п* (беспокоить).

будто союз मानो мāнō, गोया
гойā, जैसे джаэсэ, जैसा джаэсā
(ставятся после существитель-
ного)

будущее *с* भविष्य б^ха-вишй' *м*.
будущий *прил* आनेवाला āнэ-
вālā, आइदा āиндā неизм, भावी
б^хāvй, अगला аг'лā (следующий),
в —ем году агле साल [ме], ◇
—ее время грам भविष्य *м*
будущность *ж* भविष्य б^ха-
вишй' *м*

буйвол *м* भैसा б^хāсā *м*

буйволица *ж.* भैस *б^хाँस* *ж.*

буйный *прил* ऊधमी *уд^хमी*,
प्रचंड *праचанд'*

буйство *с* ऊधम *уд^хам* *м*, उप-
द्रव *упадрав* *м*

буйствовать *несов* ऊधम
(उपद्रव) *मचना* *уд^хам* (उपाद्रव)
मचाना *п*

бук *м* बोट *चिक्कणवलक* *чиккан-*
-валк' *м*

букашка *ж* कीड़ा *кйрā* *м*

буква *ж* हरफ *хараф* *м*, अक्षर
акшар *м*, прописная ~ बड़ा *अक्षर*
м, строчная ~ छोटा *अक्षर* *м*.

буквально *нареч* हरफ *बहरफ*
хараф *ба-хараф*, अक्षरशः *अक्षर'-*
शाख

буквальный *прил* शाब्दिक
शाब्दिक, ~ *смысл* शब्दार्थ *м*

букварь *м* [वर्णमाला *की*]
पहली *किताब* (पुस्तक, पोठी) [वर्ण'-
-मालā *कй*] पाख'ल्य *किताब* (пустак,
пот^хи) *ж*, प्राइमर *प्राइमार* *м*.

букет *м* [फूलो *का*] गुच्छ
[प^хुलō *कā*] *गुचч^х* *м*, गुल-дस्ता
гул-дастā *м*

букинист *м* पुरानी (सेकड हैड)
कितावे बेचनेवाला *पुरāनी* (सैकान्द'
хаэнд') *किताबें* *बेच'नэ-वālē* *м*

букинистический *прил* ~
магазін *पुरानी* (सेकड हैड) *कि-*
तावो *की* *दुकान* *पुरāनी* (सैकान्द'
хаэнд') *किताबें* *कй* *दुकāн* *ж*, सेकड
हैड *वुकशाप* *सैकान्द'* *хаэнд'* *бук-*
-शाп *ж*

буksiр *м* 1. (судно) टाग-बोट
tāg-бот *м*, जहाजो *को* *खीचने* *का*
सबल *वाष्पीय* *जहाज* *джа^хāзō* *को*
क^хीच'नэ *kā* *सा-बाल* *vāшпий'* *джа-*
хāз *м*, 2. (канат) [जहाज *को* *खीच-*
ने *का*] *ररसा* [джа^хāз *को* *क^хीच'-*
नэ *kā*] *रассā* *м*, *वезті* *на* ~*е*
खीचते *ले* *चलना* *नп*, *бāржа* *идет*
на ~*е* *बजरे* *को* *खीचा* *जा* *रहा* *है*

була́вка *ж* पिन *पिन* *ж*; ан-
глийская ~ *सेफटी-पिन* *ж*

бу́лка *ж* पाव-रोटी *pāo-ротй* *ж*

бу́лочная *ж*. *रोटी* *की* *दुकान*
ротй *कй* *दुकāн* *ж*.

бу́лочник *м* *रोटीवाला* *ротй-*
-вālē *м*, *नानवाई* *nān-бāй* *м*

бульж́ник *м* फर्श (रास्ते) *का*
पत्थर *фарш'* (*pāstē*) *kā* *патт^хар* *м*

бульва́р *м* ठंडी सड़क *т^хандй*
сараक *ж*

бульдóг *м* बलडाग *бал'дāг* *м*

бульдóзер *м* बुलडोजер *бул'-*
дозар *м*.

бульóн *м* [माँस *का*] शोरबा
[*māś* *kā*] *шор'бā* *м*

бума́га I *ж* 1. कागज *kāgaz*
м, почтóвая ~ *चिट्ठी* *का* *कागज*
м, промокáтельная ~ *स्याहीचट* *म*,
स्याहीचूस *कागज* *म*, оберточная ~
लपेटने *का* *कागज* *म*, папирóсная ~
पतला *कागज* *म*, 2. (документ)
कागज *kāgaz* *म*, *दस्तावेज* *даст-*
-āvēz *ж*

бума́га II *ж* (хлопок) रूई *रुई* *ж*

бума́жник *м* बटुआ *батуā* *м*.

бумажный I прил कागजी
kāg'zī

бумажный II прил (хлопчатобумажный) सूती सूती, रुई का
रूयि kā

бунт м दगा दंगā म, बलवा
бал'вā म, बगावत багāват ж

бунтовать несов дगा (बल-
वा, बगावत) करना दंगā (бал'вā,
багāवा.) кар'нā न

бунтовщик м बागी बागी म,
बलवाई बल'वāयि म

бурā ж хим. सुहागा सुхāgā म.

бурāв м बरमा бар'мā म

бурāвить несов बरमाना бар'-
мāनā न

бурāн м बर्फ का तूफान барф'
kā туфāн म

буревестник м зоол तूफानी
पितरेल तुфāनि पित'рэл ж

бурение с बरमाना бар'мāनā
म, बोरिंग बोरिंग' म, — сква-
жины ट्यूब-वेल की खोदाई ж

буржуā м बुर्जोआ бурджоā
म неизм, पूँजीपति पूँदजि-पति
म, सपत्तिजीवी सम्पत्ति-दजिवि म

буржуазия ж पूँजीपति पूँदजि-
पति म मн पूँजीपति-वर्ग पूँदजि-
पति-वर्ग' म, мелкая — छोटे
पूँजीपति म मн, निम्न-पूँजीपति म
मн, крупная — बड़े पूँजीपति म मн

буржуāзно-демократический
прил पूँजीवादी-जनवादी पूँदजि-वā-
दि-जन-वāदि

буржуāзный прил बुर्जोआ

बурджोā *неизм*, सपत्तिजीवी सम्पत्ति-
दि-दजिवि.

буржу́й м разг. см буржуā.

бурить несов. बरमाना бар'мā-
नā न, छेदना च'эд'नā न; — скважи-
ну ट्यूब-वेल धंसाना न

бурка ж [नमदे का] चोगा [नाम'-
दэ kā] чога म.

бурлить несов खलवलाना क'ाल'-
बालāनā नन, उवलना उबाल'नā नन.

бурн||ый прил 1. तूफानी तु-
फāनि, 2. перен तूफानी तुфāनि,
बहुत तेज बाхут तэз, गरमागरम
гар'м-ā-гарам, —ые аплодисменты
ऊँची (पुरजोर) तालियाँ ж मн

буров||ой прил. —āя скважина
ट्यूब-वेल त्यूब-वэл म

бурый прил भूरा бурā

буря ж तूफान तुфāन म,
आँधी āд'хи ж

бұсы мн कठा कांत'ā म, हार
खār म, पोत пот ж (стеклян-
ные)

бутафория ж रगमच का
सामान रान्ग'-मान्च' kā sāmān म,
रगमच की सामग्री रान्ग'-मान्च' की
sāmagrī ж, बनावटी (कृत्रिम) नमूने
बानāоти (कृत्रिम) नामूनэ म मн.
(в витрине)

бутерброд м सेडवीच सэнд'विच
म (с закуской), — с маслом डबल-
-रोटी का टुकड़ा और मक्खन म, — с
ветчиной सूअर के गोश्त का सेड-
वीच म

буто́н м कली कालि ж

БЫВАТЬ несов 1. (быть) होना
 होना *ни*, 2. (случаться, происхо-
 дить) आ पडना ā par'nā *ни*,
 [वाके] होना [vākē] होना *ни*, это-

му не —! यह कभी नहीं होगा (हो सकेगा)!, 3. (посещать) मिलना मिल'нā *нп*, [बारबार] भेट करना [бāрам-бār] б^хэт кар'нā *п* (से *у* *кого-л*)

БЫВШИЙ 1. *прич* от быть, 2. *прил* साविक सāбик, भूतपूर्व б^хут-пूर'в

БЫК I *м* सॉड सār *м*, बैल баэл *м* (*кастрированный*)

БЫК II *м*. (устой моста) [पुल का] खभा (पाया, स्तभ) [पुल कā] क^хамб^хā (पāйā, стамб^х) *м*.

БЫЛО *частица* (почти) он чуть — не забыл नजदीक था कि वह भूल गया हो наз'дйк т^хā ки вах б^хул гайā хо, он чуть — не упāл वह गिरते गिरते बच गया वाх гир'тэ-гир'тэ бач гайā

БЫЛОЙ *прил* वीता हुआ бйтā хуā, व्यतीत вйātит.

БЫЛЬ *жс* सच्ची कहानी सचची का-хāнй *жс*, यथार्थ कथा йат^хāрт^х ка-т^хā *жс*

БЫСТРО *нареч* जल्द джалд', तेजी (शीघ्रता) से तэзй (шйг^хр'тā) сэ, जल्द (शीघ्र) ही джалд' (шйг^хр') хй (*немедленно*)

БЫСТРОТА *жс* जल्दी джалдй *жс*, तेजी तэзй *жс*, शीघ्रता шйг^хр'тā *жс*

БЫСТРЫЙ *прил* तेज тэз, शीघ्र शйг^хр'; — *взгляд* उड़ती दृष्टि *жс*

БЫТ *м* रहन-सहन राхан-сахан *м*

БЫТИЕ с हस्ती хастй *жс*, अस्तित्व अस्तित्व' *жс*

БЫТОВ||**ОЙ** *прил*. —*ые* условия रहने (रहन-सहन) की हालत राх'нэ (राхан-साхан) кй хāлат *жс*

БЫТЬ *несов* होना хонā *нп*, रहना राх'нā *нп*. (*с оттенком постоянства, длительности*), у меня́ есть кнйга मेरी (मेरे पास) किताब है, у меня́ есть два брāтā मेरे दो भाई है, у меня́ бы́ло много гостёй मेरे हāँ बहुत से मेहमान थे; — *в налйчии* मौजूद होना *нп* (*о предметах*), — *в отсу́тствии* गैरहा-जिर (अनुपस्थित) होना *нп*, — *впо́ру* ठीक आना (होना) *нп*, — *в со-стоя́нии* सकना *нп*. (*употребляется в сочетании с основой смыслового гла*), लायक (योग्य) होना *нп*; — *вы́нужденным* मजबूर (लाचार, विवश) होना *нп* (पर, के लिये *к чему-л*), — *начеку́* होशियार (साव-धान) रहना *нп*, — *решенным, ус-тановленным* तय (निश्चित) होना *нп*, — *в ходу́*, в употреблѣнии जारी (चालू, प्रचलित) होना *нп*, — *вне себя́* आपे से बाहर होना *нп*, ◇ *как* —? अब क्या करना है?, *будь, что* бू́дет होना हो सो हो, जो हो सो हो, *бू́дьте* दóбры मेहरवानी (कृपा) करके

бюджёт *м* बजट баджат *м*, आय-व्यय [का लेखा] āи-वйāй [कā लэк^хā] *м*

бюджетный *прил* बजट का баджат कā, — *год* राजस्वकोषीय वर्ष *м*

бюллетень *м* 1. बुलेटिन बुले-
тин *ж*, избирательный — वोट
का परचा *м*, मतपत्र *м*; 2. (боль-
ничный листок) वीमार का अस्प-
ताली प्रमाणपत्र बियार् का асп'тāли
прамāн-патр' *м*

бюро *с* दफ्तर дафтар *м*, व्यूरो
бйуро *м*, информационное — समा-
चार-समिति *ж*, справочное — इक्वा-
यरी आफिस *м*, — путешественный
यात्रीसेवक मडल *м*

бюрократ *м*. नौकरशाह наокар-
-шāх *м*, कर्मचारीतन्त्री карм'-чāри-
-тантри *м*

бюрократизм *м* नौकरशाही

नाокар-шāх *ж*, कर्मचारीतन्त्र карм'-
-чāри-тантр' *м*.

бюрократический *прил* नौ-
रकशाही наокар-шāх, कर्मचारीतन्त्र-
-सबधी карм'-чāри-тантр'-самбан-
द² *и*

бюрократия *ж* नौकरशाही нао-
кар-шāх *ж*

бюст *м* 1. (скульптура) बस्ट
баст' *м*, सिर, कथा व छाती की
मूर्ति सिर, कान्द²ā वा च²āति *ки*
мूर्ति *ж*; 2. (женский) छाती
च²āति *ж*

бюстгальтер *м* अंगिया āги-
йā *ж*

В

В *предлог* 1. (для обозначения
места) मे मे *мэ* *послелог*, के भीतर
(अदर) कэ б²хитар (андар) *послелог*,
पर пар *послелог*, в Москвѣ मा-
स्को मे, в дōме घर मे (के भीतर);
в лōдке नाव पर, в другōм мēсте
दूसरी जगह, अन्यत्र, госпōдство в
वōздухе आकाश पर प्रभुत्व *м*,
साढ़ित्स в автомобīль मोटर पर
(मे) सवार होना *нп*; 2. (в ка-
ком-л состоянии) मे मे *мэ* *послелог*,
की हालत (अवस्था) मे *ки* хāлат
(आवस्²ā) *мэ*, в опāсности खतरे
मे, в обмороके बेहोशी की हालत
मे, अचेतावस्था मे, в одिनōчестве
अकेले [मे], 3. (для обозначения

направления) मे मे *мэ* *послелог*, के
भीतर (अदर) कэ б²хитар (андар)
послелог, पर пар *послелог*, को को
послелог, при указании места на-
значения त²ж. के लिये कэ *лнйэ*
послелог, или не переводится, *идтй*
в шкōлу, स्कूल [को] जाना *нп.*;
отправляться (эхать) в Москвѣ
मास्को [को] जाना *нп*, मास्को के
लिये रवाना होना *нп*; 4. (для обо-
значения времени) मे मे *мэ* *послелог*
(при обозначении года и *месяца*),
को को *послелог* (при обозначении
дня недели или *числа* *месяца*), पर
पर *послелог* (при обозначении
часов и *минут*), в *декабрѣ* 1955 *года*

दिसवर सन् १९५५ [ईस्वी] मे, в
 воскресёнье इतवार को, в пять
 часо́в де́сять мину́т पाँच वजकर
 दस मिनट पर, *иногда не перево-*
дится в настоящее время इस
 वक्त (समय), в б́удущем году
 अगले साल, в семь часо́व утра
 सवेरे (सुबह को) सात बजे; 5. (при
 переходе из одного состояния в
 другое) मे मँ *последлог*, превраща́ть
 वो́ду в пар पानी को भाप मे बदल
 देना *n*, 6 (в течение) मे मँ
последлог, के दौरान [मे] क़े दाोरān
 [mā] *последлог*, तक так *последлог*, в
 три го́да तीन साल [के दौरान] मे,
 в корóткий срок थोड़ी देर मे, थोड़े
 अरसे मे, в течéние цéлого ча́са
 घंटे भर तक, 7. (для обозначения
 размера) то́лщиной в два па́льца
 दो अगुल मोटा दो अंगुल मोता,
 8 (при обозначении расстояния
 от чего-л) के फासले पर क़े फ़ास'लэ
 пар, की दूरी पर क़ी दूरि пар,
 в однём кило́метре от дере́вни गाँव
 से एक किलोमीटर के फासले पर,
 9. (при обозначении качества, ха-
 рактера, состава чего-л) с́удно
 водоизмещéнием в ты́сячу тонн
 एक हजार टन वजनी जहाज эк
 хазāр тан ваз'ни джахāз *m*, кран
 грузоподъёмностью в де́сять тонн
 दस टन की [क्षमतावाली] क़ेन
 दास ताn क़ी [क़शам'ता-वाली] क़ेन
ж., 10. (при сравнении) в не-
 сколько раз бо́льше कई गुना

ज्यादा (अधिक) काय गुना зйāдā
 (अधिक); 11. (в качестве, ради,
 для) मे मँ *последлог*, в ш́утку हँसी
 (दिल्ली, मजाक) मे, मजाक के लिये;
 в наг्रा́ду इना́м (पुरस्कार) मे,
 12. одéтый в пальто́ человек कोट
 पहना हुआ आदमी кот пах'на́ хуā
 ād'мй *m*, иѓра́ть в те́ннис टेनिस
 खेलना ते́ннис क'эл'на́ *n*, иѓра в те́н-
 нис टेनिस का खेल ते́ннис का क'эл *m*.
 ваго́н *m* डब्बा दाббā *m*, गाडी
 га́रि *ж*, почто́вый — डाक का
 डब्बा *m*, डाकगाडी *ж*, бага́жный
 — सामान की गाडी *ж*, това́рный
 — मालगाडी *ज*, пасса́жирский
 — मुसाफिरोँ का डब्बा *m*, मुसाफिर-
 गाडी *ज*, —-рестора́н खाने की गाडी
ज, трамва́йный — ट्रामगाडी *ज*
 вагонéтка *ж* ट्राली त्रāली *ज*
 вагоновожа́тый *m* [ट्राम-]
 ड्राइवर [त्रāм-]द्रāिवार *m*
 ва́жничать *несов* अकडना *आकर'*
 ना *न*, इतराना *न* 'त्रāनā *न*
 ва́жно 1. *нареч.* (с'ва́жным
 видом) अकडकर *आकर'* कार, नाक
 चढाकर नाक चार'आकर, घमंड के
 साथ ग'ामान्द' क़े सāt', 2. *безл* *в*
знач *сказ* अहम (मुख्य) बात है
 अहम (मुख्य) बात है, это не
 — *разг* कोई बात नहीं, कुछ [पर-
 वाह] नहीं.
 ва́жность *ж* 1. (значитель-
 ность) अहमियत अ'मियāt *ज*, महत्व
 माхātव' *m*, 2. (надменность) अकड-
 वाजी *आकर-बाज़ी* *ज*, घमंड ग'ामान्द' *m*

वाङ्मय *प्रिल* 1. (значительный) अहम अहम, महत्त्वपूर्ण माहत्त्वपूर्ण, 2. (надменный) नकचढा नाक-चारखा, घमडी गहामण्डी.

वाङ्मय *ज* फूलदान पखुल-दान *म*, गुलदान गुल-दान *म* (для цветов), फलो का बरतन पखालो का बार-तान *म*, फलदान पखाल-दान *म* (для фруктов)

वाङ्मय *म* वेसिलीन वэसिलीन *म*.

वाङ्मय *ज* खाली जगह खाली दजागाह *ज*, रिक्ति रिक्ति *ज*

वाङ्मय *प्रिल* खाली खाली, रिक्ति रिक्ति

वाङ्मय *ज* पालिश पालिश *ज*., रोगन रोगन *म*

वाङ्मय *ज* *перен.* गडबड गर-बार *ज*, अव्यवस्था अव्यवस्था *ज*.

वाङ्मय *ज* *мед* वैक्सीन वाक्सин *ज*

वाल I *म* (земляной) मेड मэр *ज*, बाँध बाँध *म*.

वाल II *म*. *тех* शाफ्ट शाफ्ट *म*

वाल III *म* (волна) [बडी] लहर [बारी] लाहर *ज*, तरंग तरंग *ज*, ♦ **огнево** — गोली का सरकता बाँध *म*

वाङ्मय *म* नमदे के जूते नाम-दे के दजुते *म* *म*, फल्ट-बूट्स फाल्ट-बूट्स *म* *म*

वाल *म*. *карт* गुलाम गुलाम *म*.

वाङ्मय *म* 1. (диванный) गद्दी गद्दी *ज*, 2. *тех* सिलेंडर सिलेंडर *म*

वाङ्मय *несов* 1. [नीचे] गिराना [नीचे] गिराना *न*, उलटना उलटाना

न (опрокидывать), 2. (в кучу) ढेर लगाना दखर लागाना *न* (का *что-л.*)

वाङ्मय *несов* [नीचे] गिर पडना [नीचे] गिर पार'ना *न*, ♦ — *с ног* (напр. от усталости) लटपटाना *न*

वाल *प्रिल* *ज* कुल कुल, — *доход* खाम आमदनी *ज*, कुल आय *ज*

वाल *ज* सिक्का सिक्का *म*, करेसी करेसी *ज*

वाङ्मय *несов* 1. खीचना कखीच'ना *न*, — *в грязи* कीचड में खीचना *न*, — *в снегу* बरफ में खीचना *न*, 2. (сбивать) बनाना बानाना *न*, — *ва* — *ленки* फल्ट-बूट्स बनाना *न*, ♦ — *дурака* बेवकूफ बनाना *न*

वाङ्मय *несов* 1. (о чем-л.) पडा रहना पार'ना *न*, — *в беспорядке* तितर-बितर होना *न*., 2. (о ком-л.) *разг.* लोटना लोट'ना *न*, [सुस्ती में] पडा (लेटा) रहना [सुस्ती में] पार' (लेटा) पार'ना *न* (*лежать, бездельничая*)

वा *мест* *дат* *от* *вы* तुम को तुम को, तुम्हे तुम्हें, *вещ* *форма* आप को आप को

वा *мест* *त्व* *от* *вы* तुम से तुम से, तुम्हारे द्वारा तुम्हारे द्वारा, तुम ने तुम ने, *вещ* *форма* आप से आप से, आप के द्वारा आप के द्वारा, आप ने आप ने

वाङ्मय *म* (варвар) वहशी वाह'शी *म*, बर्बर बर्बर *म*

ванйль *ж* वानीला vānīlā *м*
 वान्न||а *ж* 1. (сосуд) [नहाने
 का] टव [naḥānē kā] таб *м.*, 2.
 (купание) गुस्ल гусл' *м*, नहान
 naḥān *м*, принимать ~у гусл
 (नहान) करना *п*, 3. со́лнечная ~
 धूप-स्नान д^хуп-снāн *м.*, धूप-सेवन
 д^хуп-сэван *м*

вāнная *ж* गुस्लखाना гусл'-
 -хānā *м*, स्नानगृह снāн-гриḥ *м*

вāрвар *м* वहशी ваḥ'шй *м*,
 वर्वर барбар *м*

вāрварский *прил* वहशी ваḥ'-
 шй, वर्वर барбар, वर्वरतापूर्ण бар-
 бар'tā-пूरн'

вāрварство *с* वहशत ваḥ'шат
ж, वर्वरता барбар'tā *ж*

вāрежка *ж* बगैर उँगलियो का
 दस्ताना ба-гаэр ūg'лийō kā да-
 стānā *м*

варёный *прил* उबला हुआ
 уб'лā ḥuā, उवाला हुआ उबālā ḥuā,
 पका हुआ पाकā ḥuā, पक्का पाक्kā,
 ~ रस भत *м*

варёнье *с* मुरब्बा मुраббā *м*,
 जैम द्जाэм *м*

вариāнт *м* रूपांतर रुपāнтар
м; पाठभेद pāt^х-б^хэд *м* (текста).

варйть *несов.* उवालना उबāl'nā
п, [उवालकर] पकाना [убāl'кар]
 пакānā *п* (напр картошку), रसोई
 (भोजन) बनाना расоя (б^ходжан)
 банānā *п* (напр обед), ~ суп गोरवा
 उवालना *п*; ~ бовощи सब्जी उवाल-
 ना *п*, ~ пйво शराव खीचना *п*, वीर

तैयार करना *п*, ~ варёнье मुरब्बा
 बनाना *п*, ◇ ~ сталь फौलाद ढालना
 (वनाना, तैयार करना) *п*

варйться *несов* उबलना उबाल'-
 nā *пп*, पकना पाक'nā *пп*, रसोई
 चढना расоя चар^хnā *пп* (о пище)

вāрка *ж* 1. (кипячение) उवाल-
 ना उबāl'nā *м*, 2. (приготовление)
 पकाई पाकāй *ж*, पकाना पाकānā *м*

вас мест 1. род от вы. я
 ничего не могу без ~ сделать
 तुम्हारे बगैर मैं कुछ नहीं कर
 सकता हूँ तुम^хārэ ба-гаэр māэ куч^х
 naḥī кар сак'tā ḥū, 2. вин от
 вы तुम को तुम को, तुम्हे तुम^хэ,
 वेश्ल форма आप को āп को, 3.
 пр от вы о ~ तुम्हारे बारे में
 तुम^хārэ бārэ mэ, वेश्ल форма
 आप के बारे में āп кэ бārэ mэ

вассāл *м* 1. ист जागीरदार
 द्जाгир-дār *м*, 2. перен ताबेदार
 тāбэ-дār *м*, दास дās *м*

вāта *ж* रूई रुй *ж*

ватерлйния *ж* мор जल-रेखा
 джал-рэк^хā *ж*

ватерпās *м* समतलता जॉचने
 का आला (यत्र) сам-тал'tā джāч'-
 nā kā ālā (йантр') *м*

вāтник *м* रूईदार छोटा अगा
 руй-дār ч^хотā ангā *м*

вāтн||ый *прил* रूईदार रुय-дār,
 रूई का रुय kā, ~ое одеяло
 रजाई *ж*

ватт *м* эл वाट vāt *м*

вāфля *ж*. वफर вафар *м*

वाख||**а** *ж* पहरा पाख'ра *м*,
ड्यूटी द्यूति *ж*; ड्यूटी पर टीम
द्यूति пар тйм *м* (*смена, состав*),
стоять на —е पहरा देना *п*, ड्यूटी
पर होना *нп*, ♠ — міра शांति का
पहरा *м*

ваш *мест* तुम्हारा тум'х'арā,
вежл *форма* आप का āп kā

ваяние *с* मूर्तिकला मूर्ति-का-
लā *ж*

вбегать *несов* अदर दौड़ आना
андар दाор ānā *нп* (के *куда-л*)

вбежать *сов см* вбегать.

вбивать *несов* ठोकना т'х'क'нā *п*,
घुसेड़ना ग'х'सэр'нā *п*, गाड़ना गार'नā
п, ♠ — в *голову* *кому-л* किसी
के दिमाग मे ठूसना (बैठाना) *п* (को
что-л)

вбирать *несов* सोखना сок'нā
п, चूसना चूस'नā *п*, *перен* मन मे
रख लेना *ман* मē *рак'* *лэнā* *п*
(*воспринимать*), — [*в себя*] *воздух*
साँस खीचना *п*

вбить *сов. см.* вбивать

вблизи *нареч* नजदीक *наз'дйк*,
थोड़ी ही दूर पर *त'орй* *хй* *दूर* *пар*,
के नजदीक (*समीप*) *कэ* *наз'дйк*
(*самйп*) *последлог*, — *негó* उस के
नजदीक (*समीप*)

вброд *нареч* पायाबी से *пā-йāбй*
сэ, *переходить* — *चलकर* *पार* *करना*
п (को *что-л*), *पायाब* *उतरना* *нп*
(से *что-л*)

ввāливаться *несов* 1. (*впа-*
дать) धँसना *द'āс'нā* *нп*, 2. (*вры-*

ваться, входить) *разг* घुस आना
г'х'ус ānā *нп*, आ पड़ना ā *пар'нā*
нп

ввāливаться *сов см* *ввāливаться*
ся

введение *с* 1. (*действие*) इज-
राय *идж'рāй* *म*, *लागू* (*जारी*) *करना*
лāгу (*दजāरй*) *кар'нā* *म*, *व्यवस्था-*
पन *वйāवаст'āपान* *म*, 2 (*пред-*
словие) *दीबाचा* *दйбāчā* *म*, *भूमिका*
б'х'умикā *ж*

ввезти *сов см* *ввозить*

вверить *сов см.* *вверять*

ввернуть *сов см* *ввертывать*

ввёртывать *несов* 1. घुमाना
г'х'умāнā *п* (मे *во что-л*), 2. (*напр*
слово) *разг* [बीच मे] कहना [*बйч*
मē] *काख'नā* *п*

вверх *нареч* ऊपर को *унар*
को, ऊँचे *ूँचэ*, ऊपर की तरफ (*ओर*)
унар *кй* *тараф* (*ор*); — *по* *рекé*
बहाव के ऊपर की तरफ (*ओर*);
♠ — *дном* *नीचे* (*तले*) *ऊपर*, *रुँки*
—! हाथ उठाओ!

вверху *нареч* ऊपर *унар*

вверять *несов* सौपना *саōп'нā*
п, *सुपुर्द* *करना* (*कर देना*) *सुपुर्द'*
кар'нā (*कर* *дэнā*) *п*

ввести *сов. см* *вводить*

ввиду *предлог* की वजह से *кй*
वादजाख *сэ*, के विचार से *कэ* *внчār*
сэ, के कारण *कэ* *कāран* *последлог*,
— *того*, *что* *इस* *लिये* *कि*, *इस* *विचार*
से *कि*

ввинтить *сов см* *ввинчивать*.

ВВИНЧИВАТЬ *несов* घुमाना $g^x u-$ mānā *n* (मे वो что-л)

ВВОДИТЬ *несов* 1. [अदर] लाना [андар] lānā *n*, दाखिल (समाविष्ट) करना dākhil (samāviṣṭh) kar'nā *n*, 2. (знакомить) परिचय कराना परिचाय karānā *n*, ♢ ~ в заблуждение वहकावे (भ्रम) मे डालना *n*, ~ в расхोद खर्च मे डालना *n*, ~ в курс जान-पहचान कराना *n*, ~ в действие चालू (जारी) करना *n*, अमल मे लाना *n*, ~ в употреблѣние प्रयोग (व्यवहार) मे लाना *n*

ВВОДН||ЫЙ *прил* प्राथमिक prāth^x-mik, प्रारम्भिक prāramb^xik, ~ая часть резолюции प्रस्ताव की भूमिका *ж*; ♢ ~ое слово *грам* वाक्यातर्गत अवातरपद *м*

ВВОЗ *м* आयात āyāt *м*

ВВОЗИТЬ *несов* बाहर से लाना bāḥar sē lānā *n*

ВВОЗН||ЫЙ *прил* बाहर से लाया हुआ bāḥar sē lāyā *хуа* (о товаре), ~ая пошлина आयातकर *м*

ВВОЛЮ *нареч* जी (दिल) भरकर द्धि (दिल) b^xar'kar, मनमाने man'-mānā

ВВЫСЬ *нареч* ऊपर को उपर kō, ऊँचे ūchē, ऊपर की तरफ (ओर) उपर *кн* тараफ (ор)

ВВЯЗАТЬСЯ *сов см* **ВВЯЗЫВАТЬСЯ**

ВВЯЗЫВАТЬСЯ *несов* разг पडना par'nā *нп*, आ पडना ā par'nā *нп*, मुदाखलत (हस्तक्षेप) करना mudāḥ-

лат (ख़ास्त'-क़िश'ए) kar'nā *n* (में वो что-л).

ВГЛУБЬ *нареч* की गहराई मे *кн* gaḥ'rāy mē, के भीतर क़े b^xitar poslelog, भीतर को b^xitar kō.

ВГЛЯДЕТЬСЯ *сов. см* **ВГЛЯДЫВАТЬСЯ**

ВГЛЯДЫВАТЬСЯ *несов* ताकना tāk'nā *нп*, आँखे फाड फाडकर देखना āk^xā p^xār p^xār'kar dāk^xnā *n*, गौर से देखना гаор स़े dāk^xnā *n*

ВГОНЯТЬ *несов* गाडना gār'nā *n*, गाड देना gār dēnā *n*, घुसेडना g^xusēr'nā *n*

ВДА||ВАТЬСЯ *несов* आगे वढा होना āgē bar^xā ḥonā *нп*, ~ क्लीном बीच मे घुस जाना *нп*, мыс ~ется в море अतरीप समुदर मे आगे को वढा हुआ है, море ~ётся глुобко в сүшу समुदर जमीन को काटता हुआ काफी अदर तक चला (घुसा) आया है; ♢ ~ в подробности तफसील मे आना *нп*, ~ в крайность अति करना *n*

ВДАВИТЬ *сов см* **ВДАВЛИВАТЬ**

ВДАВЛИВАТЬ *несов* [अदर] ठूसना (ठूस देना) [андар] t^xūs'nā (t^xūs dēnā) *n* (втискивать), पिचकाना pich'kānā *n*, घँसाना d^xāsānā *n*. (проминать)

ВДАЛЕКЕ *нареч см* **ВДАЛИ**

ВДАЛИ *нареч* दूर [मे] dūr [mē], держаться ~ दूर रहना *нп*

ВДАЛЬ *нареч* दूर को (तक) dūr kō (так), दूर dūr

вдвигáть *несов* अदर (भीतर) चलाना *андар* (ब^खितार) चालाना *п* (के *куда-л*)

вдвѣ́ннуть *сов см.* вдвигáть.

вдво́е *нареч* दोगुना *до-гунā*, दुगना *दुग'नā*; **слóженный** ~ दोहरा, **склáдывать** ~ दोहरा करना *п*, ~ **бóльше** दुगना *ज्यादा* (अधिक), **дुगना**; **увели́чивать** (умножáть) ~ **дुगना** करना *п*, ~ **мéньше** दुगना *कम*, **умéньшить** ~ आधा करना *п*

вдвоѐм *нареч* दोनो *донō*

вдвойнѐ *нареч* दोगुना *до-гунā*, दुगना *दुग'नā*.

вдевáть *несов* ~ **нѣтку** в игóлку सूई मे तागा डालना (*पिरोना*) सूय मे तागा दाल'ना (*пиронā*) *п*.

вдѣсáтери *нареч* दसगुना *дас-гунā*; ~ **бóльше** दसगुना *ज्यादा* (अधिक)

вдеть *сов. см.* вдевáть

вдобáвок *нареч* ऊपर से उपर सэ, इस के सिवा (अतिरिक्त) *ис* *кэ* сивā (*атирикт'*).

вдовá *ж* बेवा *бэвā ж.*, *रडा* *рандā ж*, **विधवा** *вид^хвā ж*

вдовѐц *м* रँडुआ *рāдуā м.*, **विधुर** *вид^хур м*

вдóволь *нареч* 1. (в изобилии) बहुतायत (*कसरत*) से बा^хутāнат (*кас'рат*) *сэ*, 2. (до полного удовле-творения) जी भरकर *джй* *б^хар'кар*, **поѐсть** ~ **пéт** भर खाना *п*, **насмóтрéться** ~ **аँख** (नजर) भरकर देख लेना *п*

вдогóнку *нареч* [के] पीछे [*кэ*] *पिच'э*, **брóситься** ~ पीछे दौड जाना *нп*

вдо́ль *предлог* के साथ-साथ *кэ* *сāт^х-сāт^х*, के किनारे *किनारे* *кэ* *ки-нāрэ-кинāрэ*

вдох *м* सॉस *сāс ж*, उच्छ्वास *учч^хвāс м*, **сдѐлать** **глубóкий** ~ **лв́и** सॉस लेना *п*

вдохновѐние *с.* उमंग *уманг' ж*
вдохновѐнный *прил* उमगी *умангй*

вдохновѣ́тель *м* प्रेरक *прэ-рак м*

вдохновѣ́ть(ся) *сов см.* **вдох-новлѣ́ть(ся)**

вдохновлѣ́ть *несов* अनुप्राणित करना *анупрāнит* *кар'нā п* (को *кого-л*, के *лिये* *на что-л*), **прéра** देना *прэр'нā* *дэнā п* (को *кого-л*, की *на что-л*)

вдохновлѣ́ться *несов* अनुप्राणित (प्रेरित) हो जाना *анупрāнит* (*прэ-рит*) *ж* *о* *джāнā нп* के (*лिये* *на что-л*)

вдохнúть *сов см.* **вдыхáть**, ~ **жизнь** *रूह* *फूँक* देना *ру^х п^хук* *дэнā п*

вдрéбезги *нареч* **разбивáть** ~ **чкначúр** (टुकडे टुकडे) करना *чак'нā-чúр* (*тук'рэ-тук'рэ*) *кар'-нā п*, **разбивáться** ~ **чкначúр** (टुकडे टुकडे) हो जाना *чак'нā-чúр* (*тук'рэ-тук'рэ*) *ж* *о* *джāнā нп*

вдруг *нареч* अचानक *ачāнак*,

एकाएक *эк-ā-эк*, सहसा *сах'сā*,
अकस्मात् *акасмāt*

вдува́ть *несов* फूँक देना *п^ху́к*
दэна *п*, हवा भरना *хавā б^хар'на *п**

вду́маться *сов см* वदुंमवत्य
वदु́мчиво *нареч* गौर (ध्यान)
से गाор (д^хйāн) сэ, विचारपूर्वक
विचार-पूरवाक

вду́мчивый *прил* पुरगौर पुर-
गाор, ध्यान-मग्न द^хयāन-माग्न', वि-
चारशील विचार-शील

вду́мываться *несов* गौर (ध्यान)
करना गाор (द^хयāन) кар'на *п*. (पर
वो что-л)

вДУТЬ *сов см* вдува́ть
вдыха́ть *несов* साँस (दम) लेना
сāс (дам) лēна *п*

вегетариáнец *м* शाकाहारी
шākāhāри *м*

вегетариáнский *прил* शाकाहा-
री शākāhāри

вÉд||а *ж* वेद वэд *м*, —ы *वेद *м**
मन, श्रुति *ж*

вÉдaть *несов* 1. (заведовать)
प्रवध (संचालन) करना प्रабанд'
(санчāлан) кар'на *п* (का *чем-л*),
2. *уст* (знать) जानना *джāн'на *п**

вÉдение *с* संचालन *санчāлан *м**
(заведование), अधिकारक्षेत्र *ад^хикār-*
*-क्षेत्र' *м** (компетенция)

ведéние *с* प्रवध *прабанд' *м**,
परिचालन *паричāлан *м**; —, *дéла*
मामने (कार्य) का सँभाल (परिचा-
लन) ", कार्यसंचालन " *मामले*
(मुकदमे) की पैरवी *ж*, (सुदर्भयोग)

ведйческий *прил* वैदिक वाэдिक.
вÉдома: без моего — मेरे जानने
के वगैर *мэрэ джāн'на *кэ** बा-गाэр;
बिना मेरी इजाजत (अनुमति) के बिना
*мэри иджāзат (анумати) *кэ** (без
разрешения)

вÉдомость *ж* फिहरिस्त *фих'-*
*рист' *ж**, सूची *сучи *ж**

вÉдомство *с* महकमा *мах'камā*
м, विभाग *виб^хāг *м**

ведрó *с*. बालटी *бāл'ти *ж**, डोल
*дол *м**

ведúщ||ий 1. *прич* *от* *вестй*,
2. *прил* (главный) मुख्य *мук^хй'*,
प्रधान *прад^хāн*, —не *óтрасли про-*
мышленности मूल उद्योग *м *मन**

ведь 1. *союз* *причинный* क्योंकि
कйōки, 2. *частица* ही *хй*, ты —
знāешь *तुम [जरूर] जानते ही हो*.

вÉдьма *ж* चुडैल *чураэл *ж**,
राक्षसी *рāкш'си *ж**

вÉер *м* पखा *панк^хā *м**, व्यजन
वйаджан *м*, обмāливаться —*ом*
अपने आप को पंखा झल देना *п*

вÉжливо *нареч* आदाब से *ādāб*
сэ, शिष्टतापूर्वक *шишт'тā-пूरवाक*

вÉжливость *ж* आदाब *ādāб *м**,
शिष्टाचार *шиштāчār *м**

вÉжливый *прил* तमीजदार *та-*
मйз-дār, शिष्ट *шишт'*

вездé *нареч* हर जगह *хар джа-*
гах, सर्वत्र *сарватр'*

вез||тй *несов* 1. *ле* *जाना *лэ**
*джāнā *нп**, खीचना *к^хйч'на *п**
(телегу *и т *п**) 2. *безл* *ему —ét*

वह खुशकिस्मत है वाँ खुश-किस्मत
खाँ

век *м* 1. (столетие) सदी सदी *ज*,
शताब्दी शताब्दी *ज*; 2. (эпоха)
दौर दाोर *म*, युग युग *म*, средние
—ā मध्य युग *म*, 3. (жизнь) रागे
उम्र उम्र' *ज*, जीवनकाल जिवान-
-काल *म*, на мой — खाँति मेरी
जिदगी भर चलेगा, ✧ испокон —ōв
सदियों (युगयुगांतर) से.

вёко *с*. पलक पालक *ज*

вековой *прил* सदियों का सा-
दीय क़ा, युगो-पुराना युगो-पुरा-
ना

вёксель *м* हुंडी ख़ुन्दी *ज*,
तमस्सुक तामस्सुक *म*; — на предъ-
-вителя दर्शनी हुंडी *ज*, именной
— नामजोग हुंडी *ज*; предъ-
-влять — हुंडी पेश करना *п*

велеть *сов* и *несов* कहना काख'-
ना *п.*, हुक्म (आज्ञा) देना ख़ुकम'
(āghā) दैना *п* (приказывать)

великан *м* दैत्य दैत्य' *म*

велик||ий *прил* बड़ा बड़ा, महान्
माख़ान; Великая Октябрьская со-
-циалистическая революция महान्
अक्तूवर समाजवादी क्रांति *ज*, —ая
दरज़ावा बड़ी ताकत (शक्ति) *ज*,
महाशक्ति *ज*; ✧ от мала до —а बा-
लको से लगाकर बूढ़ो तक

великодушие *с* नेकी नैकी *ज*,
उदारता उदार'ता *ज*, सदाशयता सा-
दाशाय'ता *ज*

великодушный *прил.* उदार
उदार, सदाशय सादाशाय

великолепный *прил* शानदार
शान-दार्, शोभायमान शोब'ān'mān,
तेजस्वी तैजस्वी

величественный *прил* आली-
शान आली-शान, प्रतापवान् प्रताप'-
वान्, महान् माख़ान

величи||е *с* बड़ाई बारā *ज*,
महिमा माख़िमा *ज*, मानीया —या बड़ाई
का ख़व्त *म*

величина *ज* (размер) आकार
आकार *म*, परिमाण परिमाण *म*

велосипёд *м*. साइकिल साइकिल
ज., बाइसिकिल बाइसिकिल *ज*, पैर-
गाड़ी पाэр-ग़ार *ज*; ёхать на —е
साइकिल पर सवार होकर चलना *प*

велосипедист *м* साइकिलवाला
साइकिल-वाला *म*.

вёна *ज* अनात शिरा शिरा *ज*,
नस नस *ज*, रग राग *ज*

венгёрский *прил* हंगेरियन ख़ान-
ग़ेरियान, — язык हंगेरियन जवान
(भाषा) *ज*

венгр *м* हंगेरियन ख़ानग़े-
रियान *म*.

Венёра *ж. астр.* शुक्र शुक्र' *म*,
जुहरा जुह'रा *ज*

венерический *прил* मैथुनज
माथ'नुअज

вёник *м* बुहारी बुख़ार *ज*,
बुहारनी बुख़ार'नी *ज*, भाड़ू दज'ā-
रु *म*.

венóзный *прил* अनात शिरा-
-संबंधी शिरा-सामबान्द'य

венóк *м* [फूलो का] हार [प'ुलō
का] ख़ार *म*., [पुष्प]माला [पुष्प'-]

мālā ж , सेहरा सэх'рā м (для го-
ловы)

венти́лировать несов हवादार
करना खавā-дār кар'нā п

венти́лятор м पंखा पान्खā м ,
फेन फेन म , झरोखा джхарокхā м
(отдушина)

венти́ляция ж वेटिलेशन वэнти-
лэшан м , वायु-संचालन вāйу-сан-
चāलन म

вѐра ж 1. (религия) मजहव маз'-
хаб м , दीन дйн м , धर्म д'харм' м ,
2. (уверенность) यकीन йакйн м. ,
भरोसा бхаросā м , विश्वास ви-
श्वās м

верāнда ж वरामदा барām'дā м
верблѹд м ऊँट ūт м

вербо́вать несов भरती करना
бхар'ти кар'нā п

вербо́вка ж भरती бхар'ти ж
верѐвка ж रस्सी расей ж ,
डोरी дорй ж , रस्सा расā м (тол-
стая), अलगनी ал'ганй ж (для
белья)

веренйца ж पाँत пāт ж , सिल-
सिला сил'силā м , कतार катār ж ,
पक्ति पान्क्ति ж

вѐреск м हीथ хйтх ж
веретенó с तकला так'лā м ,
तकुआ такуā м.

верйтельн||ый прил. —ये грā-
моты प्रमाणपत्र прамāн-патр м ,
प्रवेशपत्र правеш-патр' м.

вѐр||ить несов सच मानना सач
чāн'нā п , भरोसा (यकीन, विश्वास)

рхна (करना) бхаросā (йакйн,
विश्वās) рак'нā (кар'нā) п (पर,
का व को-ल , वो что-ल) , я ~ю मुझे
भरोसा (यकीन, विश्वास) है , मैं भरोसा
(विश्वास) रखता (करता) हूँ

вѐриться безл. * мне не вѐрится
मुझे यकीन (विश्वास) नहीं आता
मुझ्эх йакйн (विश्वās) नाхй āтā.

вермишѐль ж वेर्मिसेली вэрми-
сэли ж

вѐрно 1. нареч (правильно)
ठीक т'хйк , सही сахй , यथार्थत
йат'āрт'тах , что ~ , तो ~ सच सच
ही है , 2. нареч (преданно) वफादारी
से वाफā-дārй सэ , भक्तिपूर्वक б'акти-
-पूरवाक , 3. безл в знач сказ [यह]
ठीक है [йах] त'хйк खाэ , 4. вводн
сл разг शायद шāнад , संभवत
самб'ав'тах

вѐрность ж 1. (правильность)
दुरुस्ती дурусти ж , यथार्थता йа-
त'āрт'тā ж , प्रामाणिकता прāmā-
ник'тā ж (достоверность) , 2. (пре-
данность) वफादारी वाफā-дārй ж ,
भक्ति б'акти ж

вернѹть сов 1. (отдать обрат-
но) लौटाना лаотāнā п , लौटा देना
лаотā дēнā п , वापस दे (भेज) देना
вāпас дэ (б'эдж) дēнā п , 2. (по-
лучить обратно) वापस मिलना вā-
пас мил'нā пп , वापस ले लेना вā-
пас лэ лēнā п , 3. (заставить
вернуться) लौटाना लाотāнā п ,
लौटा देना लाотā дēнā п

вернѹться сов लौट (वापस) आना

लाот (vāpas) ānā *np*, लौटना लाот'-
nā *np*

вѣрный *прил.* 1. (правильный) ठीक त^хिक, सच्चा सचचā, दुरुस्त दु-
रुस', यथार्थ य[ा]त^लāрт^ख', 2. (пре-
данный) वफादार वाफā-दār, नमक-
-हलाल नामाक-खालāl, अनुरक्त अनु-
राक्त', 3. (надежный) अचूक अ-चूक,
विश्वसनीय विश्वास'नीय' (о чело-
веке).

вѣрование *с* मत *मत* *м*

вероисповѣдание *с* मजहब
माज'хаб *м*, दीन дйн *м*, धर्म
д^харм' *м*

веролόмный *прил* नमक-हराम
नामाक-खारām, विश्वासघाती वि-
श्वās-ग^खātī

веролόмство *с.* गहारी गаддāरि
ж, नमक-हरामी नामाक-खारāmī *ж*,
विश्वासघात विश्वās-ग^खāt *म*

веротерпимость *ж* धर्मों के प्रति
सहिष्णुता द^хармō कē प्रति साखिश-
नुतā *ж*, धार्मिक उदारता (सहिष्णुता)
द^खारमिक उदār'tā (साखिशनुतā) *ж*

вероятие *с.* *см* вероятность

вероятно *вводн* *сл* शायद
शāйад, मुमकिन (सभव) है मум'किन
(самб^хав) хāэ

вероятность *ж* मुमकिन होना
मुम'किन хōnā *м*, सभावना самб^хā-
onā *ж*

вероятный *прил* मुमकिन мум'-
किन, सभव самб^хав

вѣрсия *ж* हाल хāl *м*, विवरण
विवारन *म*

верстāk *м* बढई का ठीहा бар^хай
kā त^хйхā *म*, बढई की बेच (मेज)
бар^хай кй бēч (мэз) *ж*

верстātь *несов.* полигр [टाइप]
पृष्ठो मे लगाना [tāip] пришт^хō мē
лагānā *п*

вѣрстка *ж* полигр इपोजिग
импозинг' *м*

вѣртел *м* [कबाव की] सीख [का-
bāb кй] сйх *ж*

вертѣть *несов* घुमाना ग^хумānā
п, फेरना प^хэр'нā *п*.

вертѣться *несов* घूमना ग^хум'нā
np, चक्कर खाना चакकार क^хānā *п*.
फिरना प^хир'нā *np*, ♠ — на язы-
кē ओठो पर नाचना *np*

вертикальный *прил* ऊर्ध्व
урд^хв'

вѣрующий 1. *прил* भगत б^хагат,
धार्मिक द^хारमिक, 2. *сущ* *म* भगत
б^хагат *म*, ईश्वरवादी ईश्वार-वāдī *म*.

верфь *ж* डाक दāk *म*

верх *м* 1. ऊपरी (ऊपर का) हिस्सा
(भाग) ул'рй (упар kā) хиссā (б^хāг)
म (верхняя часть), चोटी чотī *ж*,
शिखर шик^хар *म* (верхушка),
2. (экипажа) टप ताп *म*, 3. (высшая
ступень) शिखर шик^хар *म*, ♠
одѣрживать — हराना *п* (को *над*
ке-*म*-*ल*)

вѣрхний *прил* ऊपर का उपар kā,
ऊपरी ул'рй

верхóвн||ый *прил* सर्वोच्च सर-
वочч', सुप्रीम суп्रिम, —ая власть
सर्वोच्च सत्ता *ж*, Верховный Совет

सुप्रीम (सर्वोच्च) सोवियत *ज*, Верховный Суд सदर-अदालत *ज*, हाईकोर्ट *म*, महान्यायालय *म*

верхов||ой 1. *прил* —ая езда घुडसवारी *ग़ुर-सावारी ज*, —ая лошадь घुडसवारी का (के लिये) घोड़ा *ग़ुर-सावारी का (क़े लिये) ग़ोरā म*, 2. *сущ* *म* घुडसवार *ग़ुर-सावār म*, घुडचढ़ा *ग़ुर-चरख़ā म*, अश्वारोही *अश्वारोहि म*

верховье *с* निकास *निकास म*

верхом *нареч* सवार होकर *सावār* *खोकार* (पर *ना च़ेम-ल*), *ездить* — *на* *लोшади* घोड़े पर सवार होकर जाना *न*, घोड़े की सवारी करना *न*

верхушка *ज* *см* вершина

вершина *ज* चोटी *चोटी ज*, *сирā* *म*, *शिखर* *शिक़ार म*

вес *म* 1. वजन *वाзан म*, भार *ब़ार म*, удельный — विशिष्ट भार (गुस्त्व) *म*; 2. *перен* प्रभाव *प्राबख़āо म*, गौरव *गाोरव म*

веселить *несов* खुश (प्रसन्नचित्त) करना *खुश* (प्रसन्न-चित्त) *कार'ना* *न* (को *को-ल*), जी (दिल) बहलाना *दज़ि* (दिल) *बाख़'लāनā न* (का *को-ल*), विनोदित करना *विनोदित* *कार'ना* *न* (को *को-ल*).

веселиться *несов* खुशी करना (मनाना) *खुशी* *कार'ना* (*मानāनā*) *न*; खुश होना *खुश* *ख़ोनā न*

весело 1. *нареч* खुशी-खुशी *खुशी-खुशी*, खुशी से *खुशी* *सэ*, 2. *безл* *в* *знач* *स्वा* *मне* — मैं आनंद ले रहा हूँ *मāэ āनанд' लэ राख़ā ख़ू*

весёлость *ज* जिदादिली *ज़िन्दा-दिली ज*, रसिकता *रासिक'ता ज*

весёлый *прил* खुशदिल *खुश-दिल*, प्रफुल्ल *प्राफ़'ुल्ल'*, जिदादिल *ज़िन्दा-दिल*

веселье *с*. चहलपहल *चाख़ाल-पाख़ाल ज*, आनंद *āनанд' म*, विनोद *वि-नोद म*

весённый *прил* बहारी *बाख़ारी*, वसती *वासन्ती*

вёс||ить *несов* तौल में होना *ताол* *मэ ख़ोनā न*, तौल होना *ताол* *ख़ोनā न* (का *ओ च़ेम-ल*); *эта* *вещь* — *ит* *пять* *килограмм* इस चीज का तौल (वजन) पाँच *किलोग्राम* का है

вёский *прил* वजनी *वाз'नी*, महत्वपूर्ण *माख़ात'पूरन'*, प्रभावपूर्ण *प्राबख़āо-पूरन'*, पक्का *पाक्का*

весло *с* डौंड *द़ार म.*, चप्पू *चा-प्पू म*

весна *ज* बहार *बाख़ार ज*, वसंत *वासन्त' म.*

весной *нареч* बहार (वसन्त) को *बाख़ार* (*वासन्त'*) को

веснушк||и *म* झाड़ियाँ *दज़ख़ā-ийā ज* *म*, *покрывāть* — *ами* झाड़ियाँ पड़ जाना *न* (पर *ओ च़ेम-ल*)

вести *несов* 1. *в* *разн* *знач*. चलाना *चालāनā न*, — *переписку* लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) करना *न*, — *дело* काम चलाना *न*, — *рассказ* कथा चलाना *न*, — *торговлю* *तिजारत* (व्यापार) करना *न*, — *разговор* बातचीत करना *न* (से *स кем-ल*, पर *ओ च़ेम-ल*), — *борьбу* लड़ना

नप, जद्दोजेहद (सन्नाम) करना न, ~ *войнұ* लडाई (युद्ध) करना न,

2. (с собой, за собой) ले चलना (जाना) लэ चाल'नā (джāнā) नप, ~ *вперед* [आगे] बढ़ाना न, 3. (машину) चलाना चालāनā न; 4. (иметь направление куда-л) मे (की तरफ, की ओर) जाना (आना) मē (кй тараф, кй ор) джāнā (āнā) नप, *эта дорога ведёт в город* यह सड़क शहर की ओर जाती है; *— книги бухг* बही-खाता (हिसाब-किताब) रखना न, ~ *начало* शुरू (आरंभ) होना नप, ~ *себя* पेश आना नप, आचरण (वर्ताव, व्यवहार) करना न

вестовой म अरदली ар'दाली म, चपरासी चाप'रāसй म.

весть ज खबर खабар ज, समाचार самāचār म, *пропасть* бēз вести लापता (गुम) होना (हो जाना) नप.

весь मн तराजू тарāजू म, ज, तुला तुलā ज

весь мест. सारा сārā, पूरा पुरā, तमाम тамām, कुल कुल, समस्त самаस्त, भर ब^खार (ставится после определяемого слова); ~ *целиком* सारे का सारा.

весьмā нареч बहुत [ही] बा-खुत [ख], निहायत निहāयत, अत्यत अतयान्त'

вествістын прил. टहनीदार ताख'नी-दār.

ветвь ज टाल दāl ज, डाली

दāली ज, टहनी тах'नी ज, शाखा шāк^खā ज.

вѣтер म हवा хāवā ज, वायु वāयु म, ज, *знойный* ~ लू ज; *встрѣчный* ~ सामने से हवा ज; *попутный* ~ पीछे से हवा ज.

ветерāн म पुराना सिपाही पुरāनā सипāहि म

ветеринар म. सलोतरी салот'री म, पशुओं का डाक्टर पашुō कā दāктар म, पशु-चिकित्सक पा-शु-चिकित्सक म

ветеринарный прил पशु-चिकित्सा-संबधी पशु-चिकित्सा-साम-बान्द^खी

вѣтка ज 1. см ветвь, 2. ज -*д*. शाख-लाइन शāख-लāइन ज

вѣто с वीटो वीतो म, *налагать* ~ वीटो करना न

вѣточка ज छोटी टहनी (डाली) च^खотй ताख'नी (दāली) ज, सीका सйकā म

вѣтрeный прил 1. (о погоде) तेज हवा (वायु) का तēз хāवā (वāयु) कā, 2. *перен* (легкомысленный) छिछोरा च^खич^खорā, चंचल चानचाल

ветрян||ой прил ~āя мēль-ница हवा-चक्की хāवā-चाक्की ज

ветрян||ый прил ~āя бспа мед छोटी चेचक च^खотй चēचак ज

вѣтхий прил पुराना पुरāनā, जीर्ण जय्ीर्ण.

ветчинā ज हम хām म, सूअर का गोشت суар कā गोшт' म

вѣчер *м* 1. शाम *шāм ж*, сдѣя
санд^ъйā *ж*, 2. (собрание) парті
пārтй *ж.*, शाम-самароह *шāм-са-*
мāрох *м*.

вечеринка *ञ* पार्टी *पार्टी* *पार्टी* *ञ*
 вечерн||ий *प्रिल* शाम (रात)
 का *शाम* (*rāt*) *kā*, सध्या [समय]
 का *सन्ध्या* [*समाय*] *kā*, —*या* *заря*
सध्या की *लाली* *ञ*, —*या* *स्कूल*
रात का *स्कूल* *म*, *सध्या-स्कूल* *म*,
रात्रि-पाठशाला *ञ*

вѣчером нареч शाम को shām
को, सध्या के समय सанд^खय्ā कэ
सामय, सेग^रोद^न्या ~ आज शाम को;
з^ав^тра ~, в^чер^а ~ कल शाम को
вѣчно нареч नित नित, नित्य
नित्य', हमेशा х^аमे^शā, सदा сад[ा]
(всегда)

вечнозелёный при सदावहार
садā-баṛār, वारहमासी बāraḥ-mā-
स

ВѢЧНОСТЬ ऽ नित्यता नित्य'ता ऽ ,
अनन्तकाल अनन्त'-kāṁ म

вѣчи||ый прил शाश्वत् शāshvat,
 नित्यं नित्यं', ◇ -ые снега निरतर
 वर्फъ ж, -ое перо फाउटेनпен м, ж
 вѣшалка ж 1. (для платья)
 हुंटी क'उत्त ж, 2. (у платья)
 टैव ताब ж.

вѣнать *несов* 1. लटकाना *лат'-*
 тѣнѣ *н*, टाँगना *тāг'нā н*, 2.
 (в. *н. н. н. н.*) फाँसी देना *п'дсн дэнā*
н (का *1820-1*), 3. (взвешивать)
 नौबना *тѣнѣнā н*, वजन करना
в'зжн зар'нā н (का *ч. 1*)

вещевóй прил. ~ мешóк
बोरा борā м, थैला т^хаэлā м; ~
склад गोदाम годāм м, भंडार
ब^хандār м

вещественный при भौतिक
 б^хаотик, सदेह सा-дэ^х, —ое дока-
 зательство सदेह प्रमाण *м*

вещество с माहा माद्दā म ,
पदार्थ पादāрт' म , द्रव्य दрав्य' म

вещ||ь ж. 1. चीज चैज ж, वस्तु
 वास्तु ж, 2. -и мн (имущество)
 चीजें चैजैं ж мн, सामान cāmān м.,
 असबाब ac'bāb м

ВÉЯЛКА *ж с-х.* [अनाज को]
 ओसाने की मशीन [анăдж ко] осăнэ
 кй машин *ж*

ВѢЯНИ||е с 1. (зерна) ओसाना
osānā м, 2.: ~ вѣтра हवा का
भोका ṣavā kā дж^xōkā м, वायु
की [मंद] गति वāयु कī [मанд']
गति ж, 3. перен भुकाव दज^xу-
kāo м, नोवये ~या नये विचार म.
मन

ВѢЯТЬ *несов* 1. (о ветре) चलना
чал'нā *нп*, भौंकना дж^хок'нā *п*,
वहना бах'нā *нп*, 2. (зерно) ओसा-
ना осāнā *п*, पछोड़ना пач^хор'нā *п*,
भूसी उड़ाना б^хусй урāнā *п*

Взад нареч. — и вперёд आगे-
पीछे āgə-pīcʰə

ВЗАЙМНО *нареч* आपस में āpas
मैं, वाहम bā-ḥam, परस्पर para-
spar

ВЗАЙМНОСТЬ *ЖС* पारस्परिकता
pārasp'rik'tā *ЖС*

вза́ймный *прил.* आपसी āp'sī, परस्पर параспар, पारस्परिक pā-rasp'rik, बाह्मी bā-ṣ'mī

взаимоде́йствие *с* बाह्मी कार-रवाई bā-ṣ'mī kār-равāī *ж*

взаимоотноше́ние *с* बाह्मी ताल्लुक bā-ṣ'mī tālluk *м*, पार-स्परिक व्यवहार pā-rasp'rik vīa-v'ṣār *м*

взаимопо́мощ||ь *ж.* बाह्मी (आपसी) इमदाद bā-ṣ'mī (āp'sī) im'dād *ж*, परस्पर-सहायता параспар-साṣāī'tā *ж*

взаимопони́мание *с* मिलाप milāp *м*, परस्पर मेल параспар мэл *м*

взаимосвя́зь *ж.* बाह्मी ताल्लुक bā-ṣ'mī tālluk *म*, आपसी (परस्पर) सबध āp'sī (параспар) самбанд^х *м*

вза́ймы *нареч* брать — कर्ज (उधार) लेना карз' (уд^хār) лэнā *п*, दावāть — कर्ज (उधार) देना карз' (уд^хār) дэнā *п*

вза́мен *предлог* के बदले кэ бад'лэ *послелог*

взаперти́ *нареч* तालाकुजी के अंदर tālā-kundjī kэ андар

взба́лмошный *прил* मनमौजी ман-маоджī, तरगी тарангі

взба́лтывать *несов* घँघोलना ḡḡgḡol'nā *п*, हलकाना ḡal'kā-nā *п*

взбега́ть *несов* ऊपर दौड़ना उपार даор'nā *пп* (के कудā-ल)

взбежа́ть *сов. см* взбега́ть

взбеси́ть *сов.* गुस्से मे लाना गुссэ мэ лānā *п*, क्रुद्ध करना क्रुद्ध^х кар'nā *п*

взбесі́ться *сов* 1. बावला (पागल, उन्मत्त) हो जाना bāolā (pāgal, unmat't') ḡo džānā *пп*, 2. *перен.* गुस्से मे आना गुссэ мэ ānā *пп*, अत्यंत क्रुद्ध हो जाना अतйान्त' क्रुद्ध^х ḡo džānā *пп*

взбешённый 1. *прич* от взбеси́ть, 2. *прил* अत्यंत क्रोधपूर्ण (क्रोधित) अतйान्त' क्रोद^х-पुर्न' (क्रोद^хит)

взбива́ть *несов* फेटना pḡḡt'nā *п* (напр яйца, сливки)

взбира́ться *несов* चढ़ना чар^х-nā *пп* (पर कудā-ल)

взб́ить *сов. см.* взбива́ть

взбо́лта́ть *сов. см* взба́лты-вать

взбрести́ *сов* — на ум, — в го́лову दिल मे आना дил мэ ānā *пп* (के कому-ल)

взбудора́жить *сов* हलचल मचाना ḡal-чал machānā *п*, घबराना ḡab'rānā *п*, घबरा देना ḡab'rā dēnā *п* (обеспокоить)

взбунтова́ться *сов* दगा (बल-वा, बगावत) करना данḡā (бал'вā, baḡāvat) кар'nā *п*

взв́аливать *несов. прям, перен* लादना лād'nā *п*, डालना дāl'nā *п* (पर, के ऊपर на кого-л, на что-л)

взвали́ть *сов. см.* взв́аливать.

ВЗВЕСИТЬ(ся) сов см взвѣшивать(ся).

ВЗВЕСТИ сов см взводить.

ВЗВѢШИВАТЬ несов 1. तौलना ताол'на *n*, वजन करना वазан кар'на *n*. (का कого-л, что-л), 2. перен (оценивать) तौलना ताол'на *n*, अदाजा लगाना андāзā лагāнā *n* (का что-л), मूल्यांकन करना मुल्य-āнकान кар'на *n* (का что-л)

ВЗВѢШИВАТЬСЯ несов अपने आप को तौलना ап'нэ āп ко таол'на *n*

ВЗВИВАТЬСЯ несов उड़ जाना урджāнā *нп*

ВЗВЫЗГИВАТЬ несов चीकना чик'на *нп*

ВЗВЫЗГНУТЬ сов см взвѣзгивать

ВЗВИНТИТЬ сов см взвѣнчивать

ВЗВѢНЧИВАТЬ несов उभाड़ना उб'хār'на *n*, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'на *n* (को कого-л), ◇ — цены कीमते आसमान तक पहुँचाना *n*.

ВЗВЫТЬСЯ сов см взвиваться

ВЗВОД *m* पलटून पалтून *жс*

ВЗВОДИТЬ несов 1 (поднимать вверх) चढ़ाना чар'хāнā *n*, ऊँचे उठाना ūчэ ут'хāнā *n*, — курोक घोडा चढ़ाना *n*, 2. (приписывать напрасно) — обвинение दोष डालना दश दāl'на *n* (पर на кого-л)

ВЗВОДНЫЙ *m* पलटून का कमांडर पалतून га камāндар *m*

ВЗВОЛНОВАННЫЙ 1. прич от

ВЗВОЛНОВАТЬ, 2. прил परेशान парēшāн, उत्तेजित उत्तेजित, व्याकुल वйāकुल.

ВЗВОЛНОВАТЬ(ся) сов см. волновать(ся).

ВЗГЛЯД *m* 1. निगाह нигāх *жс*, नजर назар *жс*, दृष्टि द्रिшти *жс*; ताक तāk *жс* (пристальный), на перьвыи — पहली नजर (दृष्टि) मे, ऊपर ऊपर (से), с перьвого — देखते ही; बросать — नजर (निगाह) डालना (फेंकना) *n* (पर на кого-л, на что-л), 2. (воззрение, мнение) समझ समाद^x *жс*, विचार विचār *m*, कल्पना काल्प'ना *жс*, на мой — मेरी समझ मे, मेरे विचार मे.

ВЗГЛЯДЫВАТЬ несов नजर (निगाह) डालना (फेंकना) назар (निगāх) дāl'на (п'х'х'на) *n*, взгля- ный! लो!, देखो!

ВЗГЛЯНУТЬ сов. см. взгляды- вать

ВЗГРОМОЗДИТЬСЯ сов [कठिनाई से] चढ़ना (चढ़ बैठना) [कठिनाई से] чар'х'на (चар'х баэт'х'на) *нп* (पर на что-л)

ВЗДЁРГИВАТЬ несов 1. (поднимать вверх) झटके से ऊँचा करना दज'хат'кэ सэ ūчā кар'на *n*, 2. (вешать кого-л) रास्ते फाँसी चढ़ाना प'х'सि चар'хāनā *n*.

ВЗДЁРНУТЫЙ 1. прич от вздёр- гивать, 2. прил — нос चपटी ताक चाप'ती नाक *жс*

вздёрнуть сов см вздергивать

вздор м अगड-बगड अगर-багар м, बकवास бак'вас ж, निरर्थक (असगत) वचन निरार्त'хак (асангат) вачан м; **молотъ** ~ बकवास बोलना नп

вздорный прил 1. (нелепый) बेमानी बэ-мāнī, निरर्थक निरार्त'хак, असगत асангат, 2. (сварливый) झगडालू दज'аг'рāлу, लडाका लарāкā

вздорожать сов कीमत बढ़ना (चढ़ना) кимат бар'нā (чар'нā) нп (की ० чēm-л)

вздох м साँस cās ж, श्वास швās м; ♦ до последнего —а आखिरी दम तक.

вздохнуть сов см вздыхать

вздрогивать . несов. चौकना चāōк'нā нп, चौक पडना चāōк пар'нā нп, काँपना कāп'нā нп, काँप उठना कāп ут'х'нā нп

вздремнуть сов झपकी लेना दज'ап'кī лэнā п

вздрогнуть сов см вздрагивать

вздувать несов см вздуть I **вздумать** сов खयाल (विचार) आना хайāl (विचार) ānā нп (को ० ком-л)

вздум||аться сов безл дēлать, что ~ается जो कुछ जी चाहता है वही करना दजो कуч' दजī चāх'тā хāэ вахī кар'нā п

вздуть с सूजन सूदजान ж, फुलाव प'хулао м, शोथ шот'х м

вздуть I сов разг (непомерно увеличить цену) अन्याय रूप से बढ़ाना анийāй руп сэ бар'хāнā п.

вздуть II сов разг (избить) खूब पीट डालना хуб пīt дāl'нā п

вздыхать несов 1. साँस (श्वास) छोड़ना (भरना, खीचना, लेना) cās (श्वās) ч'хор'нā (б'хар'нā, к'хīчнā, лэнā) п, 2. (тосковать, грустить) ठडी साँस लेना т'хандī cās лэнā п (पर ० ком-л, ० чем-л)

взимать несов लेना лэнā п, वसूल (संग्रह) करना васул (संग्रह) кар'нā п

взламывать несов तोड़ना тор'нā п, छवस करना д'вās кар'нā п

взлёт м. ав. उड़ जाना ур джāнā м.

взлетать несов उड़ना ур'нā нп, उड़ जाना ур джāнā нп; ♦ ~ на вздох (взрываться) उड़ा दिया जाना нп

взлететь сов см взлетать

взлом м सेध сēд'х ж, кража со —ом सधिचौर्य म, совершать кражу со —ом सेध लगाकर चोरी करना п

взломщик м सेध-मार сēд'х-мār м, सधिचौर सанд'хи-чаор м

взмах м मार мār ж

взмахивать несов [हाथ] हिलाना [хāt'х] хилāнā п (руками), [पर] मारना [пар] мār'нā п, फटफटाना

प^खात'प^खाताना *n*, फडफडाना प^खार'-
प^खाराना *np* (крыльями)

ВЗМАХНУТЬ *сов см* взмахи-
вать

ВЗМОРЬЕ *c* समुंदर (समुद्र) का
किनारा самундар (самудр') *kā*
किनारा *m*, समुद्रतट समुद्र'-तट *m*

ВЗНОС *m* चदा चान्दा *m*, शुल्क
शुल्क' *m*, члѣнский — मेवरी का
चदा *m*, सदस्यशुल्क *m*, вступи-
тельный — प्रवेशशुल्क *m*

ВЗНУЗДАТЬ *сов см* взнүздывать

ВЗНүЗДЫВАТЬ *несов* लगाम लगा-
ना (देना) लगाम लगाना (दэना) *n*

ВЗОБРАТЬСЯ *сов см* взбираться

ВЗОЙТИ *сов см* всходить, —
по лёстнице सीढियाँ (सीढियो पर)
चढना सिर^खийाँ (सिर^खийाँ *пар*) चार^ख-
ना *np*

ВЗОР *m* निगाह निगाह *ж*, नजर
назар *ж*, दृष्टि द्रिшти *ж*, ताक
ताक *ж* (प्रिस्तальный), устрем-
лять — ताक वाँधना *n*, निगाह
(दृष्टि) जमाना *n* (पर *на* кого-л,
на что-л), потупить — आँखे भुका-
ना *n*

ВЗОРВАТЬ *сов* 1. *см* взрывать,
2. *перен разг* его — ало वह
गुस्से से भूत हो गया वाख गुस्से
से ब^хут हो गайа

ВЗОРВАТЬСЯ *сов см* взры-
ваться

ВЗРОСЛЫЙ *прил* सयाना сайана,
बालिग बालिग, प्रौढ प्राोर^ख

ВЗРЫВ *m* 1. विस्फोट विस्प^{от}
m, धडाका द^खारак^а *m*; 2. *перен*
— смеха कहकहा काख'काख^а *m*

ВЗРЫВАТЕЛЬ *m* *тех.* पलीता
पालिता *m*, पयूज फ़ायुज *m*

ВЗРЫВАТЬ *несов* उडाना उराना *n*

ВЗРЫВАТЬСЯ *несов* [धडाके से]
फटना [द^खारак^э सэ] प^खात'ना *np*

ВЗРЫВНОЙ *прил* — звук
лингв स्पर्श सपरश' *m*.

ВЗРЫВЧАТЫЙ *прил* धडाके से
फटनेवाला द^खारак^э सэ प^खात'ने-वा-
ला, विस्फोटक विस्प^{от}отак, — *ое* ве-
ществó विस्फोटक [पदार्थ] *m*.

ВЗЪЕРОШИТЬ *сов. разг.* [वाल]
विखेरना [बाल] बिक^хэр'на *n*

ВЗЫВАТЬ *несов* दुहाई देना दु-
хай दэना *n* (की *к* кому-л, *к* че-
му-л), अपील करना अपील кар'на *n*
(से *к* кому-л, की *о* чём-л)

ВЗЫСКАНИЕ *c* 1. (*напр* нало-
га) [जब्री] वसूली [джабри] васу-
ли *ж*, 2. (*наказание*) सजा सаз^а
ж, दंड दанд' *m*; наложить — *с*जा
(दंड) देना *n*

ВЗЫСКАТЕЛЬНЫЙ *прил* (*стро-
гий*) सख्त сахт', कठोर कат^хор

ВЗЫСКАТЬ *сов см* взыскивать

ВЗЫСКИВАТЬ *несов* तलव करना
талаб кар'на *n* (*требовать*),
[जब्रन] वसूल करना [джабран]
वासул кар'на *n*, [बलपूर्वक] उद्ग्रहण
करना [बल-पूरवाक] उद्ग्रह^{ан} кар'-
ना *n* (*получать*)

ВЗЯТИЕ *c* लेना लэна *m*, ग्रहण

грахан *м*; कब्जा кабзā *м* (напр. крепости).

ВЗЯТК||а *жс* घूस *гхус жс*, रिश्वत रिश्वат *жс*, брать ~у घूस (रिश्वत) खाना (लेना) *п*; दावāть ~у घूस (रिश्वत) देना *п*

ВЗЯТОЧНИК *м* घूसखोर *гхус-хор м*, रिश्वतखोर रिश्वат-хор *м*

ВЗЯТОЧНИЧЕСТВО *с* घूसखोरी *гхус-хорй жс*, रिश्वतखोरी रिश्वат-хорй *жс*

ВЗЯТЬ *сов* लेना *лэнā п*, ले लेना *лэ лэнā п*, ग्रहण करना (कर लेना) грахан кар'нā (кар *лэнā*) *п*, ~ обяза́тельство अहद (प्रतिज्ञा) करना *п*; ~ взаймы उधार (कर्ज, ऋण) लेना *п* (से, के यहाँ से *у ко-го-л*), ~ напрока́т भाड़े (किराये) पर लेना *п*, ~ на́ руки गोद मे उठाना (लेना) *п*, ~ с собо́й साथ लेना *п*, ~ в плен कैद करना *п*, ~ себя́ в ру́ки कलेजा थामना (पकड़ना) *п*, अपने को सँभालना *п*, ~ сло́во वचन लेना *п* (на митинге), वचन (कौल) लेना *п* (से *с кого-л*), ~ свой слова́ обрāтно अपने लफ्जो (शब्दो) को वापस लेना *п*, ~ чью-л. स्तोरону की तरफ लेना *п*, का पक्ष लेना (ग्रहण करना) *п*, ~ на себя́ अपने ऊपर लेना (ले लेना) *п*, ~ в свой ру́ки अपने हाथ (हाथो मे) लेना (ले लेना) *п*

ВЗЯТЬСЯ *сов* 1. (приняться) शुरू (आरम्भ) करना शुру (āрамб^х) кар'нā *п*, बीडा उठाना (लेना) бн-

ра ут^лāнā (лэнā) *п*. (का *за что-л*);

2. (обязаться) अपने ऊपर लेना (ले लेना) ап'нэ उपार *лэнā* (लэ *лэнā*) *п*,

3. (схватиться) पकड़ना пакар'нā *п*, पकड़ लेना пакар *лэнā* *п*, धरना द^хар'нā *п*, छूना च^хунā *п* (को-снуться), ~ за́ руки हाथ मिलाना *п* (से *с кем-л.*)

виаду́к *м* पुल *пул м*

вибра́ция *жс* थरथराहट *т^хар'-*
т^харāхат жс., कपन *кампан м*

вибри́ровать *несов* थरथराना *т^хар'त^харāнā नп*, काँपना *ка́п'нā नп*

ВИД I *м* 1. (внешность) दिखाव *дик^хāо м*, सूरत *сурат жс*, आकार *āкар м*, 2. (форма) शकल *шакал жс*, रूप *руп м*, в ~е *чегó-л.* की शकल मे, के रूप मे, 3. (пейзаж) मनजर *ман'зар м*, [प्राकृतिक] दृश्य [प्राकृतिक] द्रि-
शय' *म*, 4. (поле зрения) नजर *назар жс*, пропадāть *из ~у* नजर (नजरो) से गायब हो जाना *नп*, 5.: ~ы *мн.* (перспективы, надежды) उम्मेदे *уммэдэ жс мн*, आशाएँ *āшāэ* *жс мн*, ~иметь в ~у *самने* (ध्यान मे) रखना *п*, делāть ~ *बहाना* करना *п*, под ~ом *के बहाने*; *ни* под *क़ीम* ~ом *किसी तरह* (प्रकार) भी नहीं, स्तāвить *на ~* मलामत (निंदा) करना *п* (की *кому-л.*), *на ~* देखने मे, सूरत (मुख, आकार) से.

ВИД II *м* 1. (сорт) किस्म

किस्म' *ж*, प्रकार *प्राक़र* *म*, 2. *बिओल* किस्म किस्म' *ж*, जाति *दजा*-*ति* *ж*

видение *с छाया* *च़ाया* *ж*.

видеть *несов* देखना *दэк़'на* *п*,
— во сне सपने (स्वप्न) में देख-
ना *п*; я рад вас — आप से मिलने
से मुझे खुशी (प्रसन्नता) है

видеться *несов* (встречаться)
मिलना *मिल'ना* *пп* (से *с кем-л*)

видимо *вводн* *сл* मालूम होता
है कि *मालूम* *खोता* *खाэ* *ки*, प्रकट
प्राक़त'ता

видимо-невидимо *нареч* *разг.*
बहुत ही ज्यादा बाख़त *ख़ि* *зайаदा*,
ढेर के ढेर *द़эр* *कэ* *द़эр*, भुंड के
भुंड *दज़'уन्द'* *कэ* *दज़'уन्द'* (*о наро-*
де)

видимость *ж* 1. दृष्टिविषयता
दृष्टि-विशай'ता *ж*; 2. (внешнее
подобие) दिखावा *дик'авā* *м*

видимый *прил* 1. (доступ-
ный зрению) दिखाऊ *дик'ау*, दृष्टि-
गोचर *दृष्टि-गोचर*; 2. (очевидный)
साफ़ *साф*, जाहिर *जाхिर*, प्रकट *प्रा-*
क़ात

виднётся *несов.* दिखाई देना
дик'ай *дэна* *пп*, नजर आना *на-*
зар *ана* *пп*.

видно 1. *вводн. сл* मालूम
होना है *मा'लूम* *खोता* *खाэ*, 2. *безл*
о знач *сл* *देखा* जाता है *дэк'а*
देखा *खोता*, из этого —, что इस
[नज़र] ने जाहिर (स्पष्ट) है कि.

видный *прил* 1. (видимый)

दिखाऊ *дик'ау*, दृष्टिगत *दृष्टि-*
गत, 2. (значительный) नुमाय
नुमाय़ा, प्रभावयुक्त *प्राब'ाо-युक्त'*

видоизменение *с रूपपरिवर्तन*
रूप-परिवर्तन *म*

видоизменить(ся) *сов* *см* *ви-*
доизменять(ся)

видоизменять *несов* रूपांतरित
करना *रूपान्त'रित* *कार'ना* *п* (*को*
что-л), रूप [कुछ *न* कुछ] बदलना
रूप [कूच' *на* कूच'] बादाल'ना *п*.
(*का* *что-л*)

видоизменяться *несов* रूपात-
रित होना *रूपान्त'रित* *खोना* *пп.*, रूप
[मे कुछ *न* कुछ] बदलना (*बदल*
जाना) *रूप* [मो कूच' *на* कूच']
बादाल'ना (*बादाल* *दज़ाना*) *пп.*

виза *ж* 1. (*напр* *на выезд*)
वीसा *विसा* *म* *неизм*, आज्ञापत्र
अज्ञापत्र *विज्ञापत्र* *म*, 2. (*подпись*) दस्तखत
दास्त'-хат *म*, हस्ताक्षर *хаста-*
к़ар *म*

визг *м.* तेज चीक तэз *чйк* *ж*,
किकियाना *किкиयाना* *म*

визгливый *прил* तेज चीकवाला
तэз *чйк-वाला*, कर्णकटु *कर्ण'-क़ातु*.

визжать *несов* चीकना *चйк'ना*
пп, तेज चीक मारना तэз *чйк*
मार'ना *п*, किकियाना *किкиयाना* *пп.*

визировать *сов* *и* *несов* 1.
(*напр* *дипломатический паспорт*)
वीसा-चिह्न करना *विसा-चिह्न'* *कार'ना*
п, 2. (*подписывать*) दस्तखत करना
दास्त'-хат *कार'ना* *п* (*पर* *что-*
либо)

ВИЗІТ *м* 1. मुलाकात मुलाक़ात *ж*, भेट ब^खट *ж*, 2. (поездка) आना ānā *м*, आगमन āगमान *म*

ВИЗІТН||ЫЙ *прил.* ~ая кар-точка मुलाकाती कार्ड मुलाक़ाति कार्ड' *म*

ВІКА *ж* बот उरद उराद *म*

ВІЛКА *ж*. काँटा क़ाता *म*

ВІЛЫ *мн* तेंगली tēg'li *ж*, दोसिंगा दो-सिंगा *म*, दोशाखा दो-शाख़ā *ж* (с двумя зубцами)

ВИЛЯТЬ *несов* 1.: ~ хвостом दुम हिलाना дум ख़илānā *п*, 2. перен (лукавить) टल-मटोल करना तал-मतोल кар'на *п*

ВИН||А *ж* कसूर касूर *म*, दोष दोш *म*, अपराध अप'рад^х *म*, по ~е когó-л. के कसूर (दोष, अपराध) से, свалить ~у इल्जाम (दोष, अपराध) लगाना *п* (पर, के ऊपर на кого-л.).

ВИНЕГРЕТ *м* सलाद салād *म*, कचालू кач ālū *म*

ВИНІТЕЛЬНЫЙ *прил* ~ падéж грам कर्म карм' *म*

ВИНІТЬ *несов* इल्जाम (दोष) लगाना илзām (दोश) лагānā *п* (पर, के ऊपर कोгó-л, что-л, का в чем-л.)

ВІНН||ЫЙ *прил* शराब (मदिरा) का_ шарāб (मादिरā) kā, ♠ ~ ка́мень दाँत का मैल *म* (на зубāх), ~ая я́года अजीर *म*

ВИНО *с* शराब шарāб *ж*, मदिरा माдिरā *ж*

ВИНОВА́ТЫЙ *прил* कसूरवार касूर-वār, दोषी दोशी, он в éтом не виновáт उस मे इस का कसूर (दोष) नहीं, виновáт! (извините) माफ (क्षमा) कीजिये!

ВИНО́ВНИК *м* कसूरवार касूर-वār *म*, दोषी दोशी *म*, अपराधी अप'рад^хи *म*

ВИНО́ВН||ЫЙ *прил* कसूरवार касूर-वār, दोषी दोशी, अपराधी अप'рад^хи, признава́ть ~ым दोषी ठहराना *п*, признава́ть себя́ ~ым कसूर मानना *п*, не признава́ть себя́ ~ым कसूर से इनकार करना *п*

ВИНОГРА́Д *м* अगूर अंगूर *म*

ВИНОГРА́ДАРСТВО *с*. अगूर की खेती अंगूर की क^хэति *ж*.

ВИНОГРА́ДНИК *м* अगूर का बाग (खेत) अंगूर का баг (क^хэт) *म*, अगूर-वाटिका अंगूर-वा़तिकā *ж*

ВИНОГРА́ДН||ЫЙ *прил* अगूरी अंगूरि, अगूर का अंगूर का, ~ая лозā अगूर की लता (वेल) *ж*

ВИНОДЕ́ЛИЕ *с* अगूरबानी अंगूर-बांनि *ж*, [अगूरी] शराब खीचने का काम [अंगूरि] шарāб क^хयिच'नэ का काम *म*

ВИНОКУ́РЕННЫЙ *прил* ~ заво́д [शराब की] भट्ठी [शарāб की] ब^хात्त^хи *ж*.

ВИНТ *м* 1. पेंच पेंच *म*, स्कू स्क्रू *म*, 2.: ~ парохóда (самолёта) पखा панк^хā *म*, स्कू स्क्रू *म*, प्रोपé-लर пропéлар *म*.

ВИНТÓВКА *жс.* वदूक बन्दूक *жс.*,
रायफल *ра́й'фал жс.*, **автомати́че-**
ская — आटोमेटिक वदूक (रायफल)
жс.; **магази́нная** — कोठेदार (मग-
जिन) वदूक (रायफल) *жс.*

ВИНТОВ||О́Й *прил.* 1. (винто-
образный) पेचदार पэч-да́р, —**ая**
лэ́стница चक्करदार सीढी *жс.*, 2.
(снабжённый **винтом)** — **пароход**
स्कू-स्टीमर स्कृ-стймар *м.*

ВИОЛОНЧЕЛІ́СТ *м.* वायलनचेलो
बजानेवाला *वाँ'лан'чэло* **бадж**а́нэ-
ва́ла *м.*

ВИОЛОНЧЕ́ЛЬ *жс.* वायलनचेलो
वाँ'лан'чэло жс.

ВИРТУО́З *м.* कलाप्रवीण व्यक्ति
खाला-правिन् *व्याक्ति* *м.*

ВІ́РУС *м.* **биол** विषाक्त सक्का-
मक पदार्थ *विश्याक्त'* **санк**ра́мак **па-**
да́рт *м.*

ВІ́СЕЛИЦА *жс.* फाँसी *प'ाँसी жс.*,
सूली *सुली жс.*

ВИСЕ́||ТЬ *несов.* लटकना *लatak'-*
на *нп.*, **टँगना** *та́г'на* *нп.*, ◇
его́ **жизнь** —**ла** **на** **волоске́** वह
जीवन और **मृत्यु** के बीच **लटक** रहा
था

ВИСКО́ЗА *жс.* रेयान *рэя́ан* *м.*

ВИСО́К *м.* कनपटी *кан-пати* *жс.*

ВИСОКО́СНЫЙ *прил.* — **год** **сале**
कवीसा *са́лэ-кабиса* *м.*, **अवि**वर्ष
ад *अवि*वारш' *म.*

ВИСЯ́ЧИЙ *прил.* **लटकता** हुआ
लatak'ता *хуа*, **आवे**जान *авэ́जान*, —
मोст **भूला** पुल *म.*

ВИТАМИ́Н *м.* **विटामीन** *विता́मिन*
म., **पोषक** **पो**шак *м.*

ВИТА́ТЬ *несов.* — **в** **облака́х**
हवा मे **होना** *хавā* *मэ* *лонā* *нп.*

ВИТРИ́НА *жс.* 1. दुकान की
खिडकी *दुकāन* *क्य* *क'хир'क्य* *жс.*, 2.
शो-कैस *шо-каэс* *м.* (*ящик*), **काँच**
मढी **आल**मारी *काँच* *मार'я* *आल'मार्य*
жс. (*выставочная*)

ВИТЬ *несов.* बटना *бат'на* *п.*,
ऐठना *а́т'на* *п.*, — **гнездо́** **घो**सला
वनाना *п.*

ВІ́ТЬСЯ *несов.* 1. (о **волосах**)
धुँधराले **होना** *г'х'г'ра́लэ* *хонā* *нп.*,
 2. (о **растениях**) **रेग**कर (*लिपटकर*)
चढना *рэг'кар* (*लिपट'кар*) *चाँ'*
ना *नп.*; 3. (*напр* о **реке**, *тро-*
пинье) **चक्कर** **खाना** *चाक्кар* *क'ā-*
ना *п.*

ВИХРЬ *м.* **वगूला** *багу́ла* *м.*,
बवडर *бавандар* *म.*

ВИЦЕ-адми́ра́л *м.* **वाइस-एड्मि-**
रल *ва́ис-эдмира́л* *м.*

ВИШНЁ́ВЫЙ *прил.* **चेरी** **का**
चэри *ка*, **चेरी** **के** **रग** **का** *चэри* *कэ*
रान्ग' *ка* (о **цвете**)

ВІ́ШНЯ *жс.* 1. (*плод*) **चेरी** *चэри*
жс., 2. (*дерево*) **चेरी** **का** **पेड** *चэри* *ка*
пэр *м.*

ВКАТІ́ТЬ *сов.* *см.* **вкаты́вать.**

ВКА́ТЫВАТЬ *несов.* लुटकाकर **अदर**
ले **जाना** *लुर'ка* *कार* *अंदार* *लэ* *джāна*
नп. (*के* *куда-л.*), **पहियो** **पर** **अदर**
ले **जाना** *पाх्यी* *प* *अंदार* *चэ*
джāना *नп.* (*на* *колёсах*, *के* *куда-л.*).

вклад *м* 1. अमानत *амāнат ж*, निक्षेप *निक्षेप म*, डिपाजित *दिपाजित म*, 2. *перен* उपहार *उप'हार म*, *ценный* ~ в *литературу* साहित्य के लिये अच्छा उपहार *म*.

вкладка *ж* *полигр* इजाफा *изāфā म.*, सन्निवेशित पत्र *सन्निवेशित पत्र' म*

вкладной *прил.* ~ лист *सन्निवेशित पत्र सन्निवेशित पत्र' म*

вкладчик *м* अमानत रखनेवाला *अमानत राख'नā-वāलā म*, निक्षेपक *निक्षेपक म*.

вкладывать *несов* 1. रखना *राख'नā न* (मे, के अदर *во что-л*), 2. *эк* (деньги, капитал) लगाना *लागāनā न*, लगा देना *लागā दēनā न* (मे *во что-л*)

вклéивать *несов* चिपकाना *चिप'कāनā न* (मे *во что-л*)

вклéить *сов. см* **вклéивать**

вклíниваться *несов* धँस जाना *द'हāस द'जāनā न* (मे, के अदर *во что-л*)

вклíниться *сов. см* **вклíниваться**

включáть *несов* 1. शामिल (दाखिल, समावेश) करना *शāमिल (дāखिल, самāवेश) कार'नā न* (मे *во что-л*), 2. *тех* [स्विच] खोलना [स्विच] *ख'ोल'नā न*, ~ *радио* रेडियो खोलना (खोल देना) *न*, ~ *механизм* मशीन को खोलना (खोल देना, चालू करना) *न*, ~ *газ* गैस खोलना (खोल देना) *न*, ~ *свет*

बिजली का बटन दबा देना *न*, बिजली की धारा को जोड़ना *न*

включáться *несов.* शामिल होना (हो जाना) *शāमिल हōनā (खो द'जāनā) न* (मे *во что-л*), *перен.* साथ होना (हो जाना) *सāत' हōनā (खो द'जāनā) न* (*присоединяться*); ~ в *работу* काम में शामिल होना *न*

включáя *предлог* मिलाकर *मिलāकर*, के साथ *कē सāत' खेल'ल*, सहित *साहित* *पослелог*

включéние *с* 1. शामिल करना *शāमिल कार'नā म*, समावेश *सामā-वेश म*, 2. *тех* [स्विच] खोलना [स्विच] *ख'ोल'नā म*

включйтельно *нареч* के साथ *कē सāत' खेल'ल*, सहित *साहित* *पослелог*

включйть(ся) *сов. см.* **включáть(ся)**

вколáчивать *несов* ठोकना *ठ'ोक'नā न*

вколóтйть *сов. см* **вколáчи-вагь**

вконéц *нареч* *разг.* बिल्कुल *बिल'कुल*, पूरी तरह *पूरी ताराख*, पूर्ण रूप से *पूरु'रूप सē*

вкóпанный *прич.* как ~ काठ के समान *कāt' कē समāन*

вкоренйвшийся *прич* जड़ जमा हुआ *ज'द'जमा हुआ* *ज'द'पकड़ा हुआ* *ज'द'पकड़ा हुआ*

вкоренйться *сов. см* **вкоре-нягь**

вкореняться *несов* जड जमना
джар джам'на *нп*

вкось *нареч* तिरछे तिर'च^ख

вкрадчивый *прил* चुपके से
दिल मे जगह करनेवाला चुप'कэ सэ
दिल मँ दजाга^ख кар'नэ-वालā, चाप-
लूस चाप'लूस

вкрадываться *несов* 1. (неза-
метно проникать) [चुपके से] घुस
(चले) आना [चुप'कэ सэ] ग^खус (चा-
लэ) ānā *नп*, в статью вкрāлась
ошйбка लेख मे गलती निकली; 2.:
— в доверие चालाकी से विश्वास
को प्राप्त करना चालāकी सэ विश्वās
को प्राप्त्' кар'नā *п*. (के क को-
मु-ल).

вкрасться *сов см* вкрады-
ваться

вкратце *нареч* मुख्तसर तौर
पर मुхत्'сар таор пар, थोडे शब्दो
मे त^खорэ шабदō मँ, सक्षेप मे सान-
क्षेप मँ

вкривь *нареч* — и **вкось**
वेसोचे-समझे बэ-сочэ-сам'дж^ख, тол-
ковāть — и **вкось** वेसोचे-समझे
मतलब लगाना बэ-सочэ-сам'-дж^ख
मत'лаб लगānā *п*

вкрутую *нареч* ज़ाय्द — ठोस
(पूरा) उबला हुआ अंडा त^खос (पूरा)
उब'लā ख़ुā अन्दā *म*

вкус *м* मजा मазā *म*, स्वाद
स्वाद *म*, रुचि रुचि *ज* (эстети-
ческий), भुकाव दज^खукāо *म* (склон-
ность); по —у मजे में, रुचि का
(के अनुसार), прихोदित्या по

—у अच्छा लगना *नп.*, मजे पर
आना *नп*

вкусный *прил*. मजेदार मазэ-
-дār, स्वादिष्ट स्वादिष्ट'

вла́га *ж* नमी नमी *ж*, गी-
लापन ग़िलā-पान *म*. (сырость), पानी
पāनी *म*. (вода)

владелец *м*. मालिक मालिक *म*,
स्वामी स्वāमी *म*

владение *с* 1. मालिकपन मालि-
क-पान *म*, स्वामित्व स्वāमित्व'
म, अधिकार अद^खिक्āर *म*, 2. (соб-
ственность) जायदाद दजāन'दād *ж*,
सपत्ति संपत्ति *ж*; जागीर दजā-
ग़िर *ж*. (имение)

владеть *несов* 1. रखना राख'^ख-
नā *п*, मालिक (स्वामी) होना मालि-
क (स्वāमी) ख़ोनā *नп* (का चे-
म-ल), 2. (уметь пользоваться). — язы-
ком जवान (भाषा) आना *नп* (को
о ком-ल), भाषा मे दखल रखना *п*;
— ору́жием हथियार (शस्त्र) चलाना
п, ♦ — собо́й आत्मसंवरण कर-
ना *п*

владычество *с* हुक्मरानी ख़укм'-
-рāनी *ж*, प्रभुत्व प्राब^खुत्व' *म.*,
आधिपत्य अद^खिपतय' *म*.

вла́жность *ж* गीलापन ग़िलā-
पान *म*, नमी नमी *ж*, तरी тарि *ж*

вла́жный *прил* नम नम, भीगा
ब^खिगā, गीला ग़िलā, तर тар

вла́мываться *несов* जबरदस्ती
अदर घुसना забар-дасты अन्दार
ग^खус'नā *नп*. वलपूर्वक प्रवेश करना
बाल-पूरवाक प्रावेश कार'नā *п*

वियत сан्ग ^х кй लэнин नāमй नाо- -джавāн камйунист' лйг жс	दā नैन्ज़и, वडी गुजाइग का बारण गुन्दजāнш कā
ВЛОЖИТЬ сов см вклāдывать	ВМЕСТИТЬ сов. сч вместиāть
ВЛОМИТЬСЯ сов см влāмы- ваться	ВМЕСТО предлог के बदले (वजाय) कэ бад'лэ (ба-джāй) послелог, की जगह कय द्जागा ^х послелог, के स्थान में कэ ст'āन मē
ВЛЮБИТЬСЯ сов см. влюб- ляться	ВМЕШАТЕЛЬСТВО с दखल दाखल म, दस्तदाजी दास्त-андāзй жс, हस्त- क्षेप ^ख аст'-कшēп म
ВЛЮБЛЁН ЫЙ прил आशिक āшик, आसक्त āсакт', быть ~ым आशिक (आसक्त) होना нп (पर व кого-л)	ВМЕШАТЬСЯ сов см вмести- ваться
ВЛЮБ ЛЯТЬСЯ несов प्रेम मे पडना (फँस जाना) प्रेम मē पार'нā (प ^ख ās द्जāнā) नп (के व कого-ल, वो что-ल); он ~йлся इस के दिल मे प्रेम पैदा हो गया	ВМЕШИВАТЬСЯ несов दखल देना दाखल दэнā न (मे वो что-ल), दस्तदाजी (हस्तक्षेप) करना दास्त'-ан- дāзй (^ख аст'-कшēп) कार'नā न (मे वो что-ल)
ВМЕНИТЬ сов см вменять	ВМЕЩАТЬ несов 1. (содержать в себе) लिये हुए होना लनिэ ^ख уэ ^ख онā नп, 2. (помещать) रखना राक ^х 'नā न, धरना द ^ख ार'नā न
ВМЕНЯТЬ несов ~ в обязан- ность जिम्मा लगाना зиммā лагā- нā न (का что-ल, पर кому-л), ~ в винū आरोप करना (लगाना) āроп कार'нā (लागāनā) न (का что-ल, पर кому-ल)	ВМЕЩАТЬСЯ несов समाना самā- нā नп, अँटना āт'नā नп
ВМЕСТЕ нареч एक साथ эк сāt ^х , साथे मे सāдж ^ख э मē, बाहम бā- ^ख ам (совместно), ♠ ~ с тем उस के साथ, एक ही, साथ ही [साथ].	ВМИГ нареч एकदम эк-дам, पलक मारते ही पालाक मār'तэ ^ख й, क्षण- मात्र मे कशान-мāтр' मē
ВМЕСТИМОСТЬ жс गुजाइग गुन- द्जāнш жс, समाई самāй жс	ВНАЁМ нареч см внаймы
ВМЕСТИТЕЛЬНОСТЬ жс. लवाई- -चौडाई लामбāй-चाорāй жс, गुजाइग गुन्दजāнш жс.	ВНАЙМЫ нареч брать ~ भाडे (किराये) पर लेना б ^ख ārэ (किरāनэ) पार लэнā न, इजारा लेना ид्जārā लэнā न (का что-ल), सदावāть ~ कि- राये पर देना किरāйэ पार दэнā न, इजारा देना ид्जārā दэнā न (का что-ल.)
ВМЕСТИТЕЛЬНЫЙ прил लवा- ~1 लामбā-час ā, कशादा कुшā-	ВНАЧАЛЕ нареч पहले पा ^ख 'लэ,

शुरू (आरंभ) में शुरु (āramb^x)
मं

вне *предлог* के बाहर कэ бāхар
послелог, ◇ ~ *сомнения* बैशक,
निस्सदेह, *быть* ~ *себя* आपे से
बाहर होना *нп*; *объявлять* ~
закона गैरकानूनी करार देना *п*

внедрение *с* लागू करना lāgū
кар'нā *м*

внедрить(ся) *сов см* внед-
рять(ся)

внедрять *несов* लागू करना
lāgū кар'нā *п* (मे कуд-ल), *प्रयोग*
मे लाना *प्रायोग* मं lānā *п*

внедряться *несов* जड पकडना
джар пакар'нā *п*, जड जमना
джар джам'нā *नп* (में वो что-ल)

внезапно *нареч* अचानक ачā-
нак, एकाएक эк-ā-эк, सहसा сах'-
сā

внезапный *прил* अचानक ачā-
нак, आकस्मिक āкасमिक

внеочередной *прил* अतिरिक्त
атирикт' (*дополнительный*), गैर-
मामूली ग़ैर-मामूली, विशेष विशेश
(*чрезвычайный*)

внеплановый *прил* योजना के
सिवा का йодж'нā कэ सिवा कā

внести *сов см* вносить

внешкольный *прил* स्कूल
(पाठशाला) से बाहर का सुल (pāt^x-
shālā) सэ бāхар कā

внёшне *нареч* बाहर (मुख) से
бāхар (मुक्^x) सэ, ऊपर [से] उपर
[сэ]

внёшний *прил* 1. (*наружный*)
बाहरी бāх'रй, ऊपरी उप'रй, ~ *вид*
बाहरी रूप (दृश्य) *म*; 2. (*о по-
литике, торговле и т п*) विदेशी
विदेशी

внёшность *ж* डील-डौल द्या-
-दाол *म*, सूरत सुरात *ж*, आकार
ākār *म*

внештатный *прил* स्टाफ के
अतिरिक्त (बाहर का) स्ताफ कэ
атирикт' (бāхар कā)

вниз *нареч* नीचे [को] न्च[को],
नीचे की तरफ (ओर) न्च क्च ता-
राफ (or).

внизú 1. *нареч* नीचे न्च,
तले तलэ, नीचे की मजिल मे न्च
क्च मानजिल मं (व निज्जेम एतजे),
2. *предлог* के नीचे (तले) कэ न्च
(तलэ) *послелог*

вникать *несов* समझने की
कोशिश करना सामाज^x'नэ क्च को-
शिष कार'नā *п*, घुसना ग^xус'नā *नп*
(मे वो что-ल), खूब ध्यान लगाना
खूब द^xयान लागाना *п* (की तरफ, की
ओर, पर वो что ल)

вникнуть *сов* समझना са-
माज^x'नā *नп*, घुसना ग^xус'नā *नп*.
(मे वो что-ल)

внимáн||ие *с* 1. ध्यान द^xयान
म; *обращать* ~ ध्यान देना (लगा-
ना) *п* (की तरफ, की ओर, पर ना
को-ल, ना что-ल), ध्यान दिलाना
п. (का च्ये-ल, की तरफ, की ओर
ना को-ल, ना что-ल), *привлекать*
~ ध्यान खीचना: *п* (की तरफ,

की ओर *к кому-л, к чему-л*), *принимать во —* सामने (ध्यान में) रखना *п*, *принимая во —*, что यह सामने (ध्यान में) रखते हुए कि, не обраща́й[те] —*ня* कोई बात नहीं, —! ध्यान दे!; 2. (*предупредительное отношение*) खातिर *ж*, आदर *а*дар *м.*, *ока́зывать —* खातिर करना *п*. (की *кому-л*), आदर करना *п*. (का *кому-л*)

внимательно *нареч* गौर (ध्यान) से *га*ор (द^खिān) सэ, *मन* (दिल, ध्यान) लगाकर *मान* (दिल, द^खिān) *लागा*कार, ध्यानपूर्वक द^खिān-पूर-*वाक*.

внимательный *прил* 1. *पुर-गौर* *पुर-गा*ор, सावधान *सा*од^खān, 2. (*любезный*) मेहरवान *मे*खार-*बा*n, कृपालु *क्रि*पा^{लु}, चिताशील *चि*न्ता-*शील*

вничью *нареч* *окончиться —* हार-जीत का फैसला हुए *वगैर* खतम होना *ख*ार-*द*जित *का* *फा*स'लā *खु*э *बा-गा*эр *хатам* *х*онā *न*

вновь *нареч* 1. (*снова*) *फिर* [से] *प*^खир [सэ], *नये* *सिरे* से *ना*йэ *सिरे* सэ, 2. (*недавно*) — *избран-ный* *नवनिर्वाचित* *नाव-निरवाचित*

вносить *несов* 1. *लाना* *ला*nā *п* (*сюда, के अदर, मे* *куда-л*); *ले* *जाना* *लэ* *द*जānā *न* (*туда; के अदर, मे* *куда-ल*), 2. (*платить*) *चुकाना* *चु*कānā *п*, *देना* *दэ*nā *п*, *अदा* करना *अ*dā *का*r'nā *п*, 3.

(*включать*) *शामिल* (दाखिल) करना *श*āmil (dākhil) *का*r'nā *п*; *दर्ज* करना *दा*रдж' *का*r'nā *п* (*записывать*), 4. (*напр предложение*) *पेश* (*उपस्थित*) करना *प*эш (*उपास्त^खित*) *का*r'nā *п*, ♦ — *изменения* *अदल-वदल* (*परिवर्तन*) करना *प*, *तबदीलियाँ* लाना *प* (*मे* *во* *что-ल*).

внук *м*. *पोता* *पो*tā *м* (*сын сына*), *नवासा* *नाव*āsā *п* (*сын дочери*)

внутренний *прил* 1. *भीतरी* *б*^खи'रī, *भीतर* का *б*^खи'तार *का*, *अंदरूनी* *अ*ंद'रूnī, *आंतरिक* *आ*न्'रि'क; 2. (*о политике, торговле и т п*) *अंदरूनी* *अ*ंद'रूnī, *आंतरिक* *आ*न्'रि'क

внутренности *мн. анат.* *आँत* *आँ*t *ж*, *अँतड़ियाँ* *अँ*t'रि'iyā *ж* *म*

внутренность *ж*. *पेटा* *पे*tā *म*, *भीतरी* *हिस्सा* (*भाग*) *б*^खи'रī *अ*न्-*सा* (*ब^खाँ*г) *म*

внутри 1. *нареч* *भीतर* *б*^खи'तार, *अदर* *अ*ндар, *अभ्यंतर* *अ*ब^खिāन्-*तार*, 2. *предлог* *के भीतर* (*अदर*) *के* *ब*^खи'तार (*अंदार*) *प*सलेल

внутри 1. *нареч* *भीतर* *को* *ब*^खи'तार *को*, 2. *предлог* *के भीतर* (*अदर*) *के* *ब*^खи'तार (*अंदार*) *प*सलेल, *मे* *म*э *प*सलेल

вну́чка *ж* *पोती* *पो*tī *ж* (*дочь сына*), *नवासी* *नाव*āsī *ж* (*дочь дочери*)

внуша́ть *несов* (*заставлять* *понять, убеждать*) *समझाना* *स*म'*झ*

дж^хānā *n*, दिल मे लाना дил м^э лānā *n* (के *кому-л*), मन मे बैठना मान म^э ба^эт^хānā *n* (के *кому-л*)

внуш^эение *c* बताना батānā *m*, समझावा сам'дж^хāvā *m* (*наставление*), निदा निन्दā *ж*, भर्त्सना б^хартс'нā *ж* (*выговор*), д^элать — निदा (भर्त्सना) करना *n*

внуш^ительный *прил* शानदार shān-dār, प्रभावशाली प्राब^хāo-шā-lī, काफी बड़ा क़ाफ़ī, барā (*напр о количестве*)

внуш^ить *сов см* वनुशāть

вн^ятно *нареч* साफ़ तौर पर sāf taor par, स्पष्ट रूप से स्पашт' руп с^э

вн^ятный *прил.* साफ़ sāf, स्पष्ट स्पашт'.

во *предлог см* в, — что бы то ни стāло जिस तरह (प्रकार) से हो *джис* тара^х (प्राक़ार) с^э *хо*, हर कीमत पर *хар* к^иमत пар; — *ймя* (кого-л, чего-л) का नाम लेकर कā нāм л^экар

воб^рать *сов см* वбирāть

вовл^ек^ать *несов* खीचना क^хīч'-nā *n*, आकर्षित करना āкаршит кар'нā *n*, भरती करना б^хар'тия кар'нā *n* (*напр в организацию*), फँसाना प^хāсānā *n* (*вп^итывать*)

вовл^ечь *сов см* вовл^ек^ать

в^овремя *нареч* वक्त (समय) पर वाक्त' (समाय) пар

в^овсе *нареч* разг — нет (не) बिलकुल नहीं बिल'кул на^хī **в^овс^ю** *нареч* разг पूरे जोर से पूр^э зор с^э

в^о-втор^ых *вводн сл* दूसरे दुस'р^э

в^огн^ать *сов см* वग^ня^ть

в^огну^тый *прил* नतोदर нато-дар

водā *ж* पानी пānī *m*, जल джал *m*, प्र^эсная — ताजा (मीठा) पानी *m*, प्र^оत^очная — बहता पानी *m*, ст^оя^чая — बंद (बँधा हुआ) पानी *m*, स^оद^оवा^я — सोडा-पानी *m*, सोडा-वाटर *m*, ♦ как в в^оду कāн^уть लापता (गुम) हो जाना *нп*, प्र^оय[ि]त^и ск^воз^ь ог^он^ь и в^оду घाट घाट का पानी पीना *n*.

вод^вор^ить(ся) *сов см* вод^во-р^ить(ся)

вод^вор^ить *несов* 1. बसाना басānā *n*, बिठाना бит^хānā *n*; 2. (*устанавливать*) कायम (स्थापित) करना कāй^аम (ст^хāпит) кар'нā *n*

вод^вор^иться *несов* 1. बसना бас'нā *нп*, 2. (*устанавливаться*) कायम (स्थापित) हो जाना कāй^аम (ст^хāпит) *хо* джānā *нп*

вод^ев^иль *m* वाडेवील вāдэвил *m*, कामिक नाटक कāмик нāтак *m*

вод^итель *m* चलानेवाला चालā-н^э-вāпā *m*, ड्राइवर дрāнвар *m*, सचालक सच^аच^аक *m*

вод^ительство *c* अगुआई аг^уāī *ж*, राहुनुमाई рā^х-н^умāī *ж*, नेतृत्व

नेत्रित्व' म, под ~м की अगुआई (राहुनुमाई) मे, के नेतृत्व मे

ВОДІТЬ несов см вести 2, 3

ВОДІТЬСЯ несов (иметься)

लगना लग'нā नп (तज्ज о живот-
ных), मिलना मिल'нā नп (встре-
чаться), रहना राख'нā नп (о жи-
вотных), ёто за ним водится
यह तो उस का दस्तूर ही है, वह
कभी कभी ऐसी हरकते करता
हैं; ♠ как водится साधारण रीति
से

ВОДКА ж वोडका вод'кā म

ВОДНЫЙ прил पानी का पāनि
кā, जलीय दजालीय', ~ путь तरी
का रास्ता म, जलमार्ग म

ВОДОБОЯЗНЬ ж мед पानी का
डर (खौफ) पāनि कā दार (खाफ) म,
जलत्रास दजाल-त्रāस म

ВОДОВОЗ м सक्का सаккā म.,
भिग्ती ब^खिश्ती म

ВОДОВОРОТ м भँवर ब^खāवार म
(तज्ज перен), आवर्त्त āवर्त्त' म

ВОДОЁМ м हौज ख़ाоз म,
तालाव तāl-āб म, जलाशय दजाल-
āशай म

ВОДОИЗМЕЩЕНИЕ с वजन वा-
зан म, [जहाज की] वहन-क्षमता
[दजाख़āз किय] वाख़ान-कशाम'तā ज़

ВОДОКАЧКА ж पपघर पाम्प'-
-ग^खार म

ВОДОЛАЗ м पनडुव्वा पान-दुबबā
म, गोताख़ोर गотā-खोर म.

ВОДОЛЕЧЕНИЕ с जलचिकित्सा
दजाल-चिकित्सा ज़

ВОДОНОС м. पनहारा पान-ख़ārā
म, सक्का सакकā म

ВОДОПÁД м. भरना दज^खार'нā
म, [जल]प्रपात [दजाल-]प्रापात म

ВОДОПÓЙ म पशुओ को पानी
पिलाने की जगह पशुओ को पāनि
पिलāनē किय दजागाख़ ज़ (для скота)

ВОДОПРОВОД м पानी के नल
पāनि कē नाल म मн.

ВОДОПРОВОДЧИК म प्लंवर प्लам-
бар म

ВОДОРАЗДÉЛ м геогр जलवि-
भाजन दजाल-विब^खāदजान म, वाटर-
-शेड वāтар-शэд म

ВОДОРÓД м हाइड्रोजन खāндро-
дजान म

ВОДОРÓДН||ЫЙ прил. ~ая бóмба
हाइड्रोजन बम खāндродजान-बाम म,
उदजन-बम उद'दजान-बाम म

ВОДОРосль ж सिवार सिवār ज़

ВОДОСТОЧН||ЫЙ прил: ~ая ка-
на́ва मोरी मोरिय ज़, परनाला пар'-
नālā म, ~ая труба नाली नālिय ज़

ВОДОХРАНИ́ЛИЩЕ с तालाव तāl-
-āब म, जलाशय दजालāशай म,
जलागार दजालāगार म

ВОДРУЖАТЬ несов खडा करना
क^खārā कार'नā न, ऊँचा (बुलंद)
करना उँचा (बुलान्द') कार'नā न;
~ флаг भडा खडा करना न

ВОДРУЖІТЬ сов см водружать.
ВОДЯНИ́СТЫЙ прил पनीला पा-
नियālā

ВОДЯ́НКА ж мед जलघर दजाल-
ान्द^खार म, कठदर कत्^खандार म.

ВОДЯН||ОЙ *прил* पानी का पानी
kā, आवी ābī, —āyā मेल्यनीца
पनचक्की *ж.*

ВОЕВÁТЬ *несов* लडना लар'нā
нп, लडाई (युद्ध) करना (चलाना,
लडना) ларāй (йुद्ध^{х'}) кар'нā (चा-
लānā, лар'нā) *п* (के खिलाफ, के
विरुद्ध, से *с кем-л.*).

ВОЕДИ́НО *нареч* एक साथ *эк*
cāt^х, इकट्ठा इकट्ठाā, बाहम бā-хам

ВОЕНАЧÁЛЬНИК *м* सिपहसालार
сипах-сālār *м*, सेनापति сēnā-
пати *м.*, सेनानायक сēnā-нāйāk *м*

ВОЕНИЗÍРОВАТЬ *несов* и *сов*
फौजीकरण (सैन्यकरण) करना फा-
оджй-каран (саэнь'-каран) кар'нā *п*

ВОЕНКО́М *м* (воённый комис-
сár) फौजी कमिसар फाоджй ка-
мисār *м*

ВОЕНКОМА́Т *м* (воённый ко-
миссариát) फौजी [कमिसार का]
दफ्तर (कार्यालय) फाоджй [कामिसār
kā] दाफ्तर (kāryālayā) *м*

ВОЕНКО́Р *м* (воённый коррес-
пондэнт) फौजी नामानिगार फा-
оджй нāmā-нигār *м*, युद्ध-सवाददाता
йुद्ध^{х'}-сāvād-dātā *м неизм*

ВОЁ́ННО-ВОЗДУ́ШНЫЙ *прил* —
флот जगी हवाई बेडा джанги
хāvāy бэрā *м*, वायु-सेना वāйу-
сēnā *ж.*

ВОЁ́ННО-МО́РСКО́Й *прил* —
флот जगी समुदरी बेडा джанги
самунд'рй бэрā *м*, नौसेना ना-
сēnā *ж*, जलसेना джал-сēnā *ж*

ВОЕННООБЯ́ЗАННЫЙ *м* रेजर्विस्ट
резарвист' *м*

ВОЕННОПЛÉННЫЙ *м* जगी (लडई
का) कैदी джанги (ларāй kā) каэди
м, युद्ध-बदी йуद्ध^{х'}-бандй *м*

ВОЕННОСЛУ́ЖАЩИЙ *м* आर्मीवाला
ārmī-vālā *м*, फौजी खिदमत करने-
वाला फाоджй хид'мат кар'нā-вā-
lā *м*

ВОЁ́НН||ЫЙ 1. *прил* जगी джан-
ги, फौजी फाоджй, सैनिक साэник;
युद्ध-कालीन йуद्ध^{х'}-kālyin (воен-
ного времени); — корāбль जगी
जहाज *м*, युद्ध-पोत *м.*, — суд
जंगी (फौजी) अदालत *ж*, कोर्टमार्शल
म, —āyā фōрма фौजी (सैनिक)
पोशाक (वरदी) *ж*, — заво́д हथियार
बनाने का कारखाना *म*, —ые де́й-
ствия фौजी काररवाईयā *ж* *मн*,
युद्ध-काररवाईयā *ж* *मн*, —ое по-
ложéние मार्शल-ला *म*, कर्फ्यू-आर्डर
म, 2. *сущ* *म* आर्मीवाला ārmī-
vālā *म*

ВОЁ́НЩИНА *ж* собир *пренебр*
फौजीशाह फाоджй-шāх *म* *मн*, फौ-
जी गुट्ट फाоджй гутт' *म*, फौजी-
वादी फाоджй-вāдй *म* *मн*

ВОЖА́ТЫЙ *м* — пионеротря́да
[पायोनियर दल का] लीडर [пāйо-
нийар дал kā] лйдар *м*

ВОЖДЬ *м* राहुनुमा rāх-нумā *म*,
अगुआ agūā *म*, नेता нэтā *म*
неизм

ВО́ЖЖИ *मн* बाग[डोर] bāg[-дор]
ж, लगाम лагām *ж*

ВОЗ м 1. [लदा हुआ] छकड़ा [ладā ħuā] ч^хак'рā м, 2. (содержимое) छकड़ा भर च^хак'рā б^хар м

ВОЗБУДИМОСТЬ ж उत्तेजनीयता उत्तेज'ний'тā ж

ВОЗБУДИТЕЛЬ м. उत्तेजक उत्ते-
джак м

ВОЗБУДИТЬ(СЯ) сов см возбу-
ждать(ся)

ВОЗБУЖДАТЬ несов 1. (волновать) उभाड़ना उब^хār'nā п, जोश में लाना दजोश में लānā п, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'nā п, 2. (вызывать) पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) पाэдā (उत्पन्न') кар'nā (кар дэнā) п, — аппетит भूख लगाना (पैदा करना) п, 3. (выносить на обсуждение) — вопрос सवाल (समस्या) उठाना सवाल (самас'я) उत्^хānā п, — дело मुकदमा चलाना (दायर करना) मुकाद'мā чалānā (दāयर кар'nā) п

ВОЗБУЖДАТЬСЯ несов उभड़ना उब^хār'nā нп, जोश में आना दजोश में ānā нп, उत्तेजित हो जाना उत्तेजित हो जानā нп

ВОЗБУЖДАЮЩИЙ 1. прич от возбудать, 2. прил उभाड़नेवाला उब^хār'nē-vālā, उत्तेजक उत्तेजक, — ее средство мед उत्तेजक औषधि ж

ВОЗБУЖДЕНИЕ с जोग[-खरोश] दजोश[-^харош] м, उत्तेजना उत्तेज'-
नā ж

ВОЗБУЖДЕННЫЙ 1. прич от

возбудить, 2. прил. उत्तेजित उत्ते-
джит.

ВОЗВЕЛИЧИВАТЬ несов [वड़ी] तारीफ (प्रशंसा) करना [барй] tārīf (प्राशंसā) кар'nā п (की कого-л., что-л.).

ВОЗВЕЛИЧИТЬ сов см. возвели-
чивать

ВОЗВЕСТИ сов см возводить

ВОЗВОДИТЬ несов 1. (строить) खड़ा करना क^хārā кар'nā п, बनाना банānā п, निर्माण करना निर्माण кар'nā п (का что-л.); — стéну दीवार उठाना п.; 2. (взваливать): — обвинение इल्जाम (दोष) डालना िलज़ām (दोष) дāl'nā п. (पर, के ऊपर на кого-л.).

ВОЗВРАТ м वापसी वāp'sī ж ;
चुकोता चुकाотā м (денег)

ВОЗВРАТИТЬ(СЯ) сов. см. воз-
вращать(ся)

ВОЗВРАТНЫЙ прил грам निж-
वाचक निजж-вāчак

ВОЗВРАЩАТЬ несов 1. (отда-
вать обратно) लौटा देना लाотā дэнā п, — वापस देना (करना) वāпас дэнā (кар'nā) п, 2. (получать обратно) लौटा लेना लाотā лэнā п, फिर से हासिल (प्राप्त) करना प^хир сē ħāsил (प्रāप्त') кар'nā п, 3. (заставлять вернуться) लौटाना लाотānā п

ВОЗВРАЩАТЬСЯ несов लौटना लाот'nā нп, लौट (वापस) आना लाот (वāпас) ānā нп (сюда); लौट

(वापस) जाना लाот (vāpas) джānā
нп (туда)

возвращение с 1. (откуда-л.)
वापसी vāp'sī ж, पुनरागमन पु-
न'rāгаман м; 2. (отдача) वापसी
vāp'sī ж.; चुकौता चुकाотā м (де-
нег)

возвы́сить(ся) сов см возвы-
ша́ть(ся)

возвыша́ть несов ऊँचा करना
(उठाना) ūchā кар'nā (ут'ānā) п,
— góлос आवाज उठाना (बुलद
करना) п.

возвыша́ться несов ऊँचा हो
जाना ūchā хо джānā нп, ऊपर को
उठना उपар ко ут'х'nā нп (высоко
подниматься), खड़ा होना к'хārā
хонā нп. (выситься, के ऊपर над
чем-л)

возвыше́ние с (возвышенное
место) ऊँची जगह ūchī джагах ж,
उठाव ут'хāо м, मच मानч' м (по-
мост)

возвы́шенность ж геогр
ऊँची जमीन (भूमि) ūchī замйин
(б'хуми) ж, बाँगर बाँгар м, उच्च
स्थान учч' ст'хāн м

возвы́шенный прил прям,
перен ऊँचा ūchā, उच्च учч', उन्नत
уннат

возгла́вить сов см возглав-
ля́ть

возглавля́ть несов अगुआई
(राहुनुमाई) करना агуāя (рāх-ну-
мāй) кар'nā ँ (की что-л), नेतृत्व

करना नэтрित्व' кар'nā п (का
что-л)

вóзглас м चिल्लाहट चिल्लाхат
ж, उद्घोष उद्घोष м

воздава́ть несов बदला (प्रतिफल)
देना бад'lā (пратип'хал) дēnā п
(का за что-л), — по заслугам
भले गुणो के अनुसार प्रतिकार
करना п

воздвига́ть несов खड़ा (कायम)
करना к'хārā (кайам) кар'nā п.,
तामीर (स्थापना) करना तāmйр
(ст'хāп'nā) кар'nā п (की что-л.).

воздвигнуть сов см воздви-
га́ть

возде́йствие с दबाव дабāо м,
असर асар м, प्रभाव праб'хāо ж

возде́йствовать сов и несов
दबाव (असर, प्रभाव) डालना дабāо
(асар, праб'хāо) дāл'nā п (के ऊपर,
पर на кого-л, на что-л)

возде́лать сов см возде́лы-
вать

возде́лывать несов जोतना
джот'nā п, काश्त करना काश्т'
кар'nā п (की что-л)

воздержáвшийся м बाज रह-
नेवाला бāз рах'нэ-вāлā м, उदासीन
удāсйн м.

воздержáние с परहेज пар'-
хэз м, सयम сāйам м

возде́ржанный прил परहेज-
गार пар'хэз-гār, सयमी сāйамй

воздержáться сов см. возде́р-
живаться

воздѣрживаться несов. अपने को वाज रखना अप'नэ को ब्राज राख'नā न (से *от* *чегो-ल*), वाज रहना ब्राज राख'नā न (से *от* *чегो-ल*), उदासीन होना उदासीन हो-नā न (при *голосовании*), परहेज करना पार'खेज कार'नā न (से *от* *чегो-ल*, *напр* *от* *спиртных* *напитков*, *курения*)

вѳздух *м* हवा हावā *ж*, वायु वāयु *म*, *ж*, आकाश ākāśh *म* (*воздушное пространство, атмосфера*), *господство* *в* — *е* आकाश पर प्रभुत्व *म*, ♠ *на* *открытом* — *е* खुली हवा (वायु) में

воздухоплавание *с* हवावाजी हावā-बायि *ж*, उड्डयन उद'दायन *म*

возду́шн||ый *прил* हवाई हा-वाय, आकाशी ākāśhī, वायवीय वāyī'vāyī', — *ое* *сообщение* हवाई आवागमन *म*; — *ая* पोचता हवाई डाक *ज*, — *ая* यमा हवा (वायु) की थैली *ज*, — *флот* हवाई बेडा *म*; — *налёт* हवाई हमला *म*; ♠ — *шар* गुब्बारा *म*, [हवाई] बैलून *म*; *строить* — *ые* *зāмки* हवाई पुल बाँधना *न*, हवाई किले बनाना *न*

воззвāние *с* अपील अपील *ज*; — *в* *защиту* *міра* शांति-अपील *ज*, *обращāться* *с* — *м* अपील करना *न*

воззрēние *с* धारणा द'हार'नā *ज*, विचार-धारा विचार-द'हारā *ज*

вози́ть несов *с.и.* वезти 1

вози́ться несов 1. (*заниматься кропотливым делом*) तकलीफ

उठाना तक'लीफ उठ'ānā *न* (की *с* *кем-ल*, *с* *чем-ल*), 2. (*шумно двигаться, играть*) [शोरगुल मचाकर] खेलना[—कूदना] [शोर-गुल मचाकर] क'खल'नā[—कुद'नā] *न*.

возлагāть несов. 1. रखना राख'नā *न*, लगाना लागānā *न*, — *венѳк* माला चढाना *न*; 2. (*поручать*) डालना दāl'नā *न* (के ऊपर *на* *кого-ल*), सौपना साँप'नā *न* (के हाथों में *на* *кого-ल*); ♠ — *от-вѣтственность* जिम्मेदारी छोडना (लादना) *न* (के ऊपर, पर *на* *кого-ल*), — *винү* इलजाम (दोष) लगाना *न*. (के ऊपर, पर *на* *кого-ल*); — *надēжды* उम्मेद (आशा) लगाना *न* (पर *на* *кого-ल*, *на* *что-ल*), उम्मेद (आशा) रखना *न* (से *на* *кого-ल*, *на* *что-ल*)

вѳзле 1. *нареч* पास पास, नजदीक नाज'दीक, निकट निकट, 2. *предлог* के पास (नजदीक, निकट) कэ पास (नाज'दीक, निकट) *послелог*, — *дōма* घर के पास (निकट)

возложи́ть *сов* *с.и.* возлагāть **возлюбленный** 1. *прил* प्यारा प्यārā, प्रिय प्रिय', 2. *сущ* *म* माशूक माशूक *म*, प्रेमी प्रेमि *म*

вѳзмēздие *с* बदला बाद'लā *म*, *प्रतिशोध* प्रतिशोध' *म*

возмести́ть *сов* *с.и.* возме-щать

возмещāть несов पूरा करना पूrā कार'नā *न*, बदला देना बाद'लā दēnā *न* (का *что-ल*). — *убыток*

नुकसान भरना (पूरा करना) *п*,
हरजाना देना *п*

возмещѣние *с* बदला бад'ла
м, पूर्ति पुर्ति *ж*, -मुआवजा
मुआव'зā *м*, हरजाना хар'джāнā *м*
(убытка)

ВОЗМОЖНО 1. *вводн сл.* शायद
шāйад, हो सकता है [कि] *खो*
सак'tā *ख़ाэ* [कि], मुमकिन (सभव)
है [कि] мум'किन (самб'хав) *ख़ाэ*
[कि], सभवत самб'хав'tā*ख*, कदाचित्
कादāचित्, *очень* ~ बहुत मुमकिन
(सभव) है, 2. *нареч.* *насколько*
~ जहाँ तक हो सके द्जा*ख*ā, так
खो सकэ, यथासंभव йат'ā-самб'хав,
~ *быстрее* जल्द से जल्द द्जालд'
сэ द्जालд', जितना शीघ्र हो सके
द्जित'nā शीग'х' *खो* सकэ

ВОЗМОЖНОСТЬ *ж* 1. इमकान
им'कāन *म*, सभावना самб'хāनā *ж*,
2. (удобный случай) मौका माокā
म, अवसर ав'сар *म*, предоставлять
~, दाव'ать ~ मौका (अवसर) देना *п*,
получ'ать ~ मौका (अवसर) मिलना
नп (को *о* *ком-л.*, *чем-л.*), упу-
ск'ать ~ मौका (अवसर) छोड-
ना *п*

ВОЗМОЖНЫЙ *прил* मुमकिन
мум'किन, सभव самб'хав, он сд'елал
все -*ое* जो मुमकिन था उस ने
किया.

ВОЗМУЖАЛОСТЬ *ж* सयानपन
сайāन-пан *म*, पुरुषता पुруश'tā *ж*

ВОЗМУЖАЛЫЙ *прил* सयाना
сайānā, वालिग बāलिग, प्रौढ प्राор^х

ВОЗМУЖАТЬ *сов* सयाना (वालिग,
प्रौढ) हो जाना сайānā (बāलिग,
प्राор^х) *खो* द्जānā *नп*

ВОЗМУТІТЕЛЬНО *безл в знач.*
сказ शर्म की बात है *шарм'* कि бāt
ख़ाэ

ВОЗМУТІТЕЛЬНЫЙ *прил* गुस्से
(क्रोध) में लानेवाला गुस्सэ (क्रोध^х)
мэ лāнэ-вāлā, घृणाजनक ग'रिना-
द्जानाक

ВОЗМУТІТЬ(СЯ) *сов см* возму-
щ'ать(ся)

ВОЗМУЩ'АТЬ *несов* गुस्से (क्रोध)
में लाना गुस्सэ (क्रोध^х) мэ лāнā
п, क्रुद्ध करना क्रुद्ध^х кар'nā *п*.

ВОЗМУЩ'АТЬСЯ *несов* जलजलाना
द्जाल'द्जालāнā *नп.*, गुस्सा (क्रोध)
करना गुस्सā (क्रोध^х) кар'nā *п*.
(पर *кем-л.*, *чем-л.*), गुस्से में आना
गुस्सэ мэ ānā *नп*

ВОЗМУЩЕНИЕ *с* जलजलाहट
द्जाल'द्जाпā^खात *ж*, गुस्सा गुस्सā *म*,
क्रोध क्रोध^х *म*.

ВОЗМУЩЁННЫЙ 1. *прич от*
возмут'ить, 2. *прил* नाराज नā-рāз,
क्रुद्ध क्रुद्ध^х, रुष्ट рушт'

ВОЗНАГРАДИТЬ *сов. см* возна-
гражд'ать

ВОЗНАГРАЖДАТЬ *несов* इनाम
(पुरस्कार, प्रतिफल) देना инām (пу-
раскар, प्रतिप'хал) дэнā *п* (को
кого-л., *что-л.*, का *за что-л.*).

ВОЗНАГРАЖДЕНИЕ *с* 1. (награ-
да) इनाम инām *म*, पुरस्कार पु-
раскар *म*, प्रतिफल प्रतिप'хал *म*;

2 (оплата) मजदूरी маз'дурй эс,
 वेतन वेटан "

возненавидеть сов नफरत
 (घृणा, द्वेष) करने लगना नाф'рат
 (ग़रिब, द्वेष) कार'नэ лаг'на нл
 (मे मरोग, что-л)

возника́ть несов हो उठना хо
 उत्पन्न नп., पैदा (उत्पन्न) होना
 (हो जाना) पाэдā (उत्पन्न) хона
 (हो जाना) नп., अस्तित्व मे आना
 अस्तित्व मे आना नп.; छिड़ना च'хир'
 नп. (नाप्र о вопросе, войне,
 борьба), у меня возникла мысль
 मेरे म्यान (विचार) आया

возникнове́ние с उठान उт'āн
 , उत्पत्ति उत्патти эс

возни́кнута́ сов см возни-
 нута

возни́ 1. (шумные движе-
 ния, игра) हलचल хал-чал эс,
 मलमल मल-мल м; 2. (шлопоты)
 मलमल मल-मल эс

возобновить сов см возобно-
 вить

возобновле́ние с पुनरांश
 पुनरांश "

возобновля́ть पुनरांश नाजा करना
 पुनरांश . फिर मे मल (प्रारंभ)
 पुनरांश पुनरांश (प्रारंभ)

возобновля́ть पुनरांश पुनरांश
 पुनरांश पुनरांश पुनरांश

возобновля́ть पुनरांश पुनरांश
 पुनरांश पुनरांश पुनरांश

дэна n (резко отвечать, को кому-
 -либо, का на что-л), вы не
 -ете? तुम्हे कोई एतराज (आपत्ति)
 तो नही?

возраже́ние с एतराज эт'раэ
 м, आपत्ति आपत्ति эс

возра́зить сов см возражать
 во́зраст м उम्र умр' эс, आयु
 айу эс., अवस्था аваст'ā эс.

возраста́ние с बढ़ती бар'ти
 э, वृद्धि वриद्ध'и эс

возраста́ть несов बढ़ना бар'н
 ना нп., बढ़ जाना бар' джāнā;
 चढ़ना чар'на нп., चढ़ जाना чар'
 джāнā нп. (नाप्र о цене, капитале)

возрасти́ сов см возраста́ть
 возродить сов см возрожда́ть
 возрожда́ть несов फिर से

जिलाना प'хир सэ джилāнā n,
 पुनर्जीवित करना पुनार्दживित कार'
 ना n; बहाल (पुनरुत्थान) करना बा-
 -खाल (पुन'रुत्त'āн) कार'ना n. (вос-
 станавливать, का что-л.).

возрожде́ние с पुनर्जन्म पुнар-
 -जन्म' м, पुनरुत्थान पुन'रुत्त'āн
 " , ◇ эпо́ха Возрожде́ния ист
 पुनरुत्थानकाल м, रेनेсанс м

во́зчик м गाडीवान гар'я-ва̄н м,
 गाडीवाना гар'я-ва̄ла м.

во́з " लडाका ларākā м.,
 बोली बोली'ā м. кризис

во́инск'ий прил फांजी фаодж'я,
 जंगी ल'र'ंग, मैनिंग स'эन्न; —ая
 часть फीन की दुकड़ी эс., मेना का
 गनिट "

ВОЙНСТВЕННЫЙ *прил* लडाकू लарākū, जंगजू दजान्ग'-दजु, रणप्रिय रान-प्रिय'.

ВОЙНСТВУЮЩИЙ *прил* जंगजू दजान्ग'-दजु, युद्धप्रिय йुद्ध^x-प्रिय'

ВОЙ *м* हुआना хуānā *м*

ВОЙЛОК *м* नमदा नाम'दā *म*

ВОЙНĀ *ж* लडाई लारāй *ж.*, जग दजान्ग' *ж*, युद्ध йुद्ध^x *म.*, Великая Отчественная — महान् देशभक्तिपूर्ण युद्ध *म*, граждāнская — घरेलू लडाई *ж*, खाना-जगी *ж*, गृहयुद्ध- *म*, мировāя — महायुद्ध *म*, विश्वयुद्ध *म*, освободительная — मुक्ति-युद्ध *म*, मुक्ति-सग्राम *म*, партизāнская — गुरिल्ला लडाई *ж*, छापामार-जग *ж*, गुरिल्ला युद्ध *म*, бактериологиче-ская — कीटाणु-युद्ध *म*; холóдная — ठडा युद्ध *म*, शीत-युद्ध *म*, — нёрвов स्नायु-युद्ध *म*

ВОЙСКО *с* 1. फौज फाодж *ж*, सेना सēnā *ж.*; 2.: войскā *मн* फौज फाодज *ж*, फौजे फाодजē *ж* *मн*, सेना सēnā *ж*, सेनाएँ सēnāē *ж* *मн.*, сухопूтные войскā थल-सेना *ж*, оккупациóнные войскā कब्जावार फौजे *ж* *मн*, आधिपत्य सेनाएँ *ж* *मн*, род войск фौज (सेना) का नि-जाम *म*

ВОЙТĪ *сов см* входить, войдите! आइये! āiyē!

ВОКАЛЬН||ЫЙ *прил* वोकल वोкаल, गान-संबंधी गान-सम्बन्ध^x, —ая мў-зыка कठ-सगीत *म*.

ВОКЗĀЛ *म*. स्टेशन स्टेशन *म*

ВОКРУГ 1. *нареч* चारो ओर чārō or, इर्द-गिर्द इर्द'-गिर्द', आस-पास ās-pās, 2. *предлог* के चारो ओर कē चārō or *послелог*, के [इर्द-] गिर्द कē [इर्द'-] गिर्द' *послелог*, के आस-पास कē ās-pās *послелог*, ◇ *вер-тётся* — да óколо *разг.* फेरफार की बातचीत करना *п*

ВОЛ *м*. बधिया बад^xийā *म*, बैल баэл *म*.

ВОЛДЫРЬ *म* छाला च^xālā *म.*, फफोला प^xап^xолā *म*

ВОЛЕЙБÓЛ *म* वालीबाल वāलй-бāल *म*, игратъ в — वालीबाल खेलना *п*

ВÓЛЕЙ-НЕВÓЛЕЙ *нареч* *разг* खामखाह खā-मा-खāх, चार-नाचार चār-ñā-чār

ВОЛК *м* भेडिया б^xэрийā *म*, वृक व्रिक *म*, ◇ — в овéчьей шкúре बगुलाभगत *म*, с —āми жить, по вóлчьи выть *посл* पानी में रहकर मगर से बैर नहीं किया जाना.

ВОЛН||Ā *ж* 1. लहर लाखार *ж* (*तज* *перен*), तरंग तारान्ग' *ж*, 2. *рад* तरंग तारान्ग' *ж*, वेव वэв *म*, на —é 24 мётра २४ मीटर वैड में (पर)

ВОЛНÉНИ||е *с* 1. (*на воде*) लहरे लाख'рē *ж* *मн*, 2. *перен* घबराहट ग^xаб'рāखат *ж*, बेचैनी бē-चाэनी *ж*, व्याकुलता वйāकुल'tā *ж*, 3. — *я* *मн* (*массовые*) हलचल खाल-चाल *ж*, बेचैनी бē-चाэनी *ж*, अशांति अशāन्-ति *ж*

ВОЛНІЙСТЫЙ *прил* लहरदार ला-
खार-дār, तरगमय таранг'-май

ВОЛНОВА́ТЬ *несов* घवराना г^{ха}б'-
rānā *п*, उत्तेजित (व्याकुल) करना
уттэджит (вйāкул) кар'нā *п*

ВОЛНОВА́ТЬСЯ *несов* 1. (*напр*
о море) लहराना лах'рānā *пп*,
हिलोरे लेना хилорē лēnā *п*,
2. *перен* घवराना г^{ха}б'-rānā *пп*,
बैचैन (उत्तेजित) होना бэ-чаэн (уттэ-
джит) хонā *пп*

ВОЛНООБРА́ЗНЫЙ *прил* लहरिया
лах'рийā *неизм*, लहरनुमा лахар-
-нумā *неизм*

ВОЛНУ́ЮЩИЙ 1. *прич* от волно-
ва́ть, 2. *прил* बैचैन (उत्तेजित)
करनेवाला бэ-чаэн (уттэджит) кар'-
нэ-вālā, आदोलित करनेवाला āндо-
лит кар'нэ-вālā

ВОЛОКІ́ТА I *ж* (проволочка) लाल
फीता лāl фйtā *м*, [दफ्तरी] घिस-
घिस [दाफ्त'रि] г^хис-г^хис *ж*.

ВОЛОКІ́ТА II *м* (ухажер) *разг*
पुच्छलगा пучч^х-лагā *м*, जिनाकार
зинā-кār *м*

ВОЛОКНІ́ЙСТЫЙ *прил* रेशेदार रэ-
шэ-дār, तंतुमय танту-май

ВОЛОКНÓ *с* रेशा рэшā *м*, तंतु
танту *м*

ВО́ЛОС *м*. वाल बāl *м* (*на*'го-
лове), रोयाँ ройā *м* (*на теле*), -ы
वाल *м* *мн*, केश *м*, शेंगटा *м* (*на*
теле)

ВОЛОСА́ТЫЙ *прил* वालदार бāl-
-дār, भवरा द^хаб'рā

ВОЛОСÓК *м* 1. वाल बāl *м*, रोयाँ
ройā *м* (*на теле*), 2. (*в часах*) वाल-
-कमानी бāl-камāнй *ж*, 3. (*в лам-
почке*) रेशा рэшā *м*, सूत्र сүтр'
м, ◇ быть на ~ (*напр* от гибели)
वालवाल बच जाना *пп* (से от чего-
-либо).

ВОЛОСЯНО́Й *прил*. 1. (*сделан-
ный из волоса*) वालो का बना हुआ
бālō kā банā хуā, 2. (*покрытый
волосами*) वालो से ढँका हुआ бālō
сэ д^хākā хуā

ВОЛОЧІ́ТЬ *несов* घसीटना г^хасит'-
нā *п*, खीचना к^хйч'нā *п*

ВОЛОЧІ́ТЬСЯ *несов* 1. (*тащиться*
с) घसिटना г^хасит'нā *пп*, 2. (*уха-
живать*) *разг*. पीछे-पीछे फिरना
пйч^х-пйч^х п^хир'нā *пп*

ВО́ЛЧИЙ *прил* भेड़िये का б^хэри-
йē kā

ВОЛЧІ́ЦА *ж* भेड़ीनी б^хэринй *ж*

ВОЛЧÓК *м* लट्ठू латтū *м*

ВОЛЧÓНОК *м* भेड़िये का बच्चा
б^хэрийē kā баччā *м*

ВОЛШЕ́БНИК *м* जादूगर джādū-гар
м, करामाती карāmātй *м*

ВОЛШЕ́БНИЦА *ж* जादूगरनी джā-
дū-гар'нй *ж*, भानमती б^хāн'матй *ж*

ВОЛШЕ́БНЫЙ *прил* 1. जादूगरी
ка джādū-гарй kā, 2. (*чарующий*)
मनोहर мано-хар

ВОЛШЕБСТВО́ *с* जादूगरी джādū-
-гарй *ж*, जादू джādū *м*

ВОЛЬНОНАЁМНЫЙ *прил* गैरफौ-
जी гаэр-фаоджй

ВОЛЬНОСТЬ *ж.* 1. *уст* (свобода) आजादी āzādī *ж*, स्वतंत्रता स्वा-
-тантр'тā *ж*, 2. (в обращении с кем-л) वेअदवी бэ-ад'бй *ж*, बेत-
-कल्लुफी бэ-такаллуфй *ж* (бесцере-
-монность).

ВОЛЬНЫЙ *прил* 1. *уст* (сво-
-бодный) आजाद āzād, स्वतंत्र स्वा-
-тантр', 2. (в обращении с кем-л) वेअदव бэ-адаб; बेतकल्लुफ бэ-та-
-каллуф (бесцеремонный), ♠ — пе-
-ревёд आजाद तरजुमा *м*

ВОЛЬТ *м физ* वोल्ट волт' *м*

ВОЛ||Я *ж* 1. मरजी мар'эй *ж.*,
इरादा ирādā *м*, इच्छा ичч'хā *ж*,
सैला —и इच्छाशक्ति *ж*; по доброй
—е राजी-खुशी से, अपनी मरजी
से, स्वेच्छापूर्वक, 2. (свобода)
आजादी āzādī *ж*, स्वतंत्रता स्वा-
-тантр'тā *ж*; отпускатъ на —ю
रिहा करना *п* (को кого-л)

ВОН I *нареч* (прочь) बाहर bāḥar,
व्यग्नать —वाहर निकालना (निकाल
देना) *п*, बहिष्कार करना (कर देना)
п, пошел —! वाहर (हट) जा!;
♠ из рук — पलोхо बहुत बुरी
तरह [से]

ВОН II *нареч* (там) разг वहाँ
vaḥā, — там वही

ВОНЗАТЬ *несов* भोकना б'х'к'нā
п., चुभाना чуб'хāнā *п*, गडाना гарā-
нā *п*

ВОНЗЙТЬ *сов см* вонзять

ВОНЬ *ж* बदबू бад-бу *ж*, दुर्गंध
दुर्गанд' *ж*

ВОНЮЧИЙ *прил* बदबूदार бад-бу-
-дār, दुर्गंधमय दुर्गанд' -май

ВОНЯ||ТЬ *несов* बदबू छोड़ना бад-
-бу ч'хор'нā *п*, दुर्गंध देना दुर्गанд' *п*,
दहना *п*, बदबू आना бад-бу āнā *пп*,
चाय —ет рыбой' चाय से मछली की
बदबू आती है

воображаемый *прил* खयाली
хайāлй, काल्पनिक кālп'ник

воображать *несов* 1. खयाल
बोधना хайāл бōд'нā *п*, खयाल
(कल्पना) करना хайāл (कल्प'нā)
кар'нā *п*, 2.: — о себе खुदपसद
(घमडी, अभिमानी) होना худ-पा-
санд' (ग'хамандй, अब'химāнй)' хонā
пп

воображение *с* खयाल хайāл
м, कल्पना कल्प'нā *ж*

вообразй||ТЬ *сов см* вообра-
-жать, —те! फर्ज कीजिये! फारз'
कйджийэ!

вообще *нареч* आम तौर पर
ām таор пар, साधारणतः сād'āран'-
таḥ

воодушевить *сов см* вооду-
-шевлять

воодушевление *с* बढ़ावा бар'хā-
вā *м*, प्रोत्साहन протсāхан *м*,
हौसला хāос'лā *м*, उत्साह утсāḥ
м (подъём)

воодушевлять *несов* बढ़ावा
(हौसला) देना бар'хāвā (хāос'лā)
дэнā *п*, उत्साहित (अनुप्राणित)
करना утсāхит (अनुप्राणित) кар'нā
п (को кого-л, के लिये на что-л)

вооружать *несов* 1. हथियारबद (सशस्त्र) करना ख़ात^खийāр-банд' (са-шастр') кар'нā *n* (को कого-л), 2. *перен* - लैस (सुसज्जित) करना लाэс (су-саджджит) кар'нā *n* (को कого-л, से чем-л)

вооружаться *'несов* हथियार-बद (शस्त्रसज्जित) होना (हो जाना) ख़ात^खийāр-банд' (шастр'-саджджит) ख़онā (ख़о джāнā) *nn*

вооружение *с* 1. हथियारबदी ख़ात^खийāр-бандй *ж*, शस्त्रीकरण शаст्रй-каран *м*, 2. (*оружие*) हथियार ख़ात^खийāр *м*, असलह अс'-लाख़ *м*, अस्त्रशस्त्र अस्त्र'-शаст्र' *म*

вооружён||ый 1. *прич* от вооружить, 2. *прил* हथियारबद ख़ात^खийāр-банд', सशस्त्र सा-шаст्र', ~ое восстāние हथियारबद बगावत *ж*, सशस्त्र विद्रोह *म*

вооружить(ся) *сов см* воору-жать(ся)

вооб́чно *нареч* अपनी आँखो से [देखते हुए] ап'нй āк^хō сә [дэк^х-тә хуә], साक्षात् сākшāт

во-пéрвых *вводн сл* पहले पाख'-लэ, अव्वल अव्वал, प्रथमतः प्रा-त^хам'ताख़

воп́ить *несов разг* किकियाना क्нйийāнā *nn*, चिल्लाना चिल्लāнā *nn*, चीकना चйк'нā *nn*

вопи́ющ||ий *прил* जवरदस्त заसर-даст', प्रवल प्राबल, ~ее несоотвётствие हृदयदलन करनेवाला अलन *म*

воплот́ить *сов см* воплощать.

воплощ́ать *несов* देहधारी बनाना (बना देना) दēख-द^खāरй банāнā (ба-нā дēнā) *n*, मूर्तिमान् करना (कर देना) मूर्तिमāन кар'нā (кар дē-нā) *n*, अमल मे लाना амал मē लāнā *n*, वास्तविकता मे बदल कर-ना вāст'вик'тā मē бадал кар'нā *n*. (*осуществлять*), ~ мечт́у в дей-ствительность स्वप्न कार्यरूप में लाना *n*.

воплощ́ение *с* 1. अमल मे लाना амал मē लāнā *म*, वास्तविकता मे बदल करना वāст'вик'तā मē बाдал кар'नā *म*; 2. (*олицетворение*) मूर्ति मूर्ति *ж*, अवतार अव'tār *म*

воплощённый 1. *прич.* от воплотить, 2. *прил* मूर्त्त मूर्त्त', मूर्तिमान् मूर्तिमāन

воплъ *м.* चीक चйक *ж*, आक्रदन āक्रन्दान *म*

вопреки́ *предлог* के खिलाफ (विरुद्ध, प्रतिकूल) कē खिलāф (वि-रुद्ध^ख, प्रतिकूल) *послелог*

вопр́ос *м* 1. सवाल सавāल *म*, प्रश्न प्राश्न' *म*, задавать ~ [प्रश्न] पूछना *n*, सवाल करना *n* (से को-मु-ल), 2. (*проблема*) मसला мас'लā *म*, समस्या самасйā *ж*, ~ не в ётом यह दूसरी बात है, спорный ~ विवाद-ग्रस्त समस्या *ж*; больно́й ~ दिल को टीस पहुँचानेवाला सवाल *म*, अत्यंत प्रमुख सवाल *म*, फौरी सवाल *म* (*крайне важный*), ~ы, стоящие на повёстке дня अजडा

के सवाल (प्रश्न) *म* *मन*, подни-
мать ~ मसला (समस्या) उठाना *न.*,
◇ ~ ज़िंजी न स्मैरुती जिदगी और
मौत का सवाल *म.*, जीवन-मरण का
प्रश्न *म*

вопросительный *прил.* 1.
प्रश्नात्मक प्रश्नात्मक, प्रश्नसूचक
प्रश्न'-सूचक, ~ वज़्याद प्रश्नात्मक
(प्रश्नसूचक) दृष्टि *ज*, 2. ग्राम प्रश्न-
वाचक प्रश्न'-वाचक; ~ ज्ञान प्रश्न-
वाचक चिह्न *म*

вор *म* चोर चोर *म*; जेवकतरा
दज़ेब'-क़त'रā *म* (карманный)

ворваться *сов* *см* врываться
воркование *с* गुटरगू गुतार'-
गू *ज*.

ворковать *несов* गुटरगू करना
गुतार'गू कार'नā *न*, गुटकना गुतार'-
नā *न*

воркотня *ж* वडवडाहट बार'-
बारāख़ात *ज*, गुनगुनाहट गुन'गुनā-
ख़ात *ज*

воробей *м* गौरैया गा़राय़ा *ज*
воровать *несов* चोरी करना
चोर्या कार'नā *न.*, चुराना चुरāनā *न*
воровка *ж*. चोर औरत चोर
आरात *ज*

воровство *с* चोरी चोर्या *ज*
ворон *м* [पहाडी] कौवा [पा-
ख़ार्या] कावा *म*, काग़ काग़ *म*

ворона *ж* कौवा कावा *म*, ◇
ворон считать *разг* मक्खी मार-
ना *न*

воронка *ж* 1. चोगी चोगी *ज*,
2. (яма) गढ़ा गरā *म*

ворон||ой *прил* मुश्की मुश्की,
~āя लोшады मुश्की *म*

ворот I *м* (одежды) गरेवान गा-
रēबāन *म*, कालर कालर *म*

ворот II *м* *тех.* चकरी चक'र्या
ज, चरख चरख *म*

ворота *мн.* दरवाज़ा दरवाज़ā *म*,
फाटक पख़ातक *म*, द्वार द्वार *म*

воротник *м* *см.* воротничок.
воротничок *м.* गरेवान गरēबāन
म, कालर कालर *म*

ворох *м* ढेर दख़र *म*

ворочать *несов* लुठकाना लुरख'-
कानā *न*, घुमाना ग़ुमानā *न*, चला-
ना चालāनā *न* (двигать, шевелить),
◇ ~ ग़ाज़ाम्या *разг* आँखो को घुमा-
ना (फिराना) *न*

ворочаться *несов* ऐडना अर'नā
न, करवट बदलना (लेना, करना)
कार'वात बाдал'नā (लāनā, कार'नā)
न, लोटना लोत'नā *न*, ~ *с* бок
नā बोक करवटे बदलना *न*

ворошить *несов* हिलाना ख़िलā-
नā *न*, ~ सेनो घास को [धूप में सुखाके]
उलट-पुलट करना *न*

ворс *м* रोय़ा रойā *म*

ворчание *с* गुनगुन गुन-गुन *ज*,
वडवडाहट बार'बारāख़ात *ज*, गुराहट
गुर्राख़ात *ज* (собаки)

ворчать *несов* वडवडाना बार'-
बारāनā *न*, गुनगुनाना गुन'गुनāनā
न, गुराना गुर्रāनā *न* (о собаке)

ворчливый *прил* चिडचिडा
चिर'चिरā, वडवडानेवाला बार'बारāनā-
वāनā

ворчу́н *м* बडबडानेवाला бар'-
барāнэ-вāлā *м*, गुनगुनानेवाला гун'-
гунāнэ-вāлā *м*

ворчу́нья *ж* बडबडानेवाली бар'-
барāнэ-вāлй *ж*, गुनगुनानेवाली гун'-
гунāнэ-वāलй *ж*

ВОСВОЯ́СИ *нареч.* *отправиться*
— वापस जाना (चलना) वāпас джā-
нā (чал'нā) *нп*; घर आना г^хар āнā
нп (домой)

восемна́дцатый *числит* अठारहवाँ ат^харах'вā

восемна́дцать *числит* अठारह
ат^харах

вОсемь *числит* आठ āт^х

вОсемьдесят *числит* अस्सी
ассй, — один इकारी, — два बयासी,
— три तिरोसी; — четы́ре चौраसी,
— пять पचासी; — шесть छियासी;
— семь सतासी; — вОсемь अठासी,
— де́вять नवासी

восемьсо́т *числит* आठ सौ āт^х
сао.

вОсемью *нареч.* आठ बार āт^х
ба́р, — пять — со́рок आठ बार पाँच
चालीस

ВОСК *м* मोम мом *м*

ВОСКЛІ́КНУТЬ *сов см* восклицать

ВОСКЛИ́ЦАНИЕ *с* चिल्ल-पुकार
чилл'-пукāр *ж*, पुकार पुकāर *ж*,
हाँक ख़ाक *ж*

ВОСКЛИ́ЦАТЕЛЬНЫЙ *прил* —
अन्य विस्मयादिवोधक चित्त विसमय-
वदन-बोधक चिह्न' *म*

ВОСКЛИ́ЦАТЬ *несов.* कह उठना
काह उत^х'нā *нп*

ВОСКОВ|О́Й *прил.* मोमी मом्या,
मोम का [बना हुआ] мом कā [банā
хуā], —āя свеча मोमवत्ती *ж*.

воскресáть *несов* फिर से पैदा
होना प^хир сэ паэдā хонā *нп.*, पु-
नर्जीवित होना गुनार्दज्जिवित хо-
нā *нп*

воскресё́нье *с.* इतवार ит'вāр
м, रविवार рави-вāр *м*.

воскресі́ть *сов* फिर से जिंदा
करना प^хир сэ зиндā кар'нā *п*,
पुनर्जीवित करना पुनार्दज्जिवित кар'-
нā *п*.

воскрё́снуть *сов см* воскре-
сáть

воспалéние *с* सूजन सूदजान
ж, प्रदाह प्रादाх *м*; — лёгких
फेफड़ो मे सूजन *ж*, निमोनिया *м*;
— пóчек гурде की सूजन *ж*

воспалё́нный *прич, прил* सूजा
हुआ सूदжā хуā

воспалі́тельный *прил.* सूजन
का सूदजान कā

ВОСПАЛІ́ТЬСЯ *сов см* воспа-
лāться

ВОСПАЛāТЬСЯ *несов* सूजना सूदज'-
нā *нп*, फूलना फूल'нā *нп*

ВОСПЕВáТЬ *несов* गाना गāнā *п*,
गुणगान करना गुन-गāन кар'нā *п*
(का को-ल)

ВОСПЕ́ТЬ *сов см* воспевáть

ВОСПИ́ТАНИЕ *с* तर्बियत тарбийат
ж. तालीम तāлим *ж*, शिक्षा शि-

кшā ж, [लालन-]पालन [lālan-]
пāлан м, [पालन-]पोषण [pālan-]
пошан м (ребенка)

ВОСПІТАННИК м पोष्यपुत्र пошй'
путр' м (приёмыш); शागिर्द шā-
гирд' м (напр учебного заведения)

ВОСПІТАННИЦА ж शागिर्द शā-
гирд' ж (напр. учебного заведения).

ВОСПІТАННЫЙ 1. прич от
воспитать, 2. прил तर्बियतयाप्ता
тарбийат-йāфтā неизм., तमीजदार
тамйз-дār, शिष्ट शишт'; плохо ~
वेअदव, अशिष्ट; असभ्य.

ВОСПИТАТЕЛЬ м पालनेवाला
пāl'нэ-вālā м., प्रतिपालक прати-
пāлак м, उस्ताद устāд м, शिक्षक
шикшак м (учитель)

ВОСПИТАТЬ сов см воспитывать

ВОСПИТЫВАТЬ несов पालना пāl'-
нā п, [पालन-]पोषण करना [pā-
lan-]пошан кар'нā п. (ка кого-л,
напр ребёнка), तालीम (शिक्षा) देना
тāлим (шикшā) дэнā п (давать
образование), पालना पāl'нā п,
शिक्षित करना шикшит кар'нā п
(напр массы)

ВОСПЛАМЕНИТЬ сов см воспла-
менять

ВОСПЛАМЕНЯТЬ несов 1. आग
лагана āg лагāнā п, भडकाना б^хар'-
кāнā п, प्रज्वलित करना пра-
джвалит кар'нā п, 2. перен बढ़ा-
वा देना бар^хāvā дэнā п, उत्साहित
(अनुप्राणित) करना उत्साहित (ану-
прāнит) кар'нā п (кого кого-л)

ВОСПÓЛНИТЬ сов см воспол-
нить.

ВОСПОЛНЯТЬ несов पूरा (पूर्ण)
करना пūrā (пूरн') кар'нā п, भरना
б^хар'нā п

ВОСПÓЛЬЗОВАТЬСЯ сов इस्तेमाल
(प्रयोग, व्यवहार) करना истэмāl
(प्रायोग, व्वाव'хār) кар'нā п (ка
чем-л), फायदा (लाभ) उठाना фāй'-
дā (лāб^х) ут^хāнā п (се чем-л., извлечь
выгоду), ~ слўчаем मौका पकड़ना п.

ВОСПОМИНА́НИ||е с 1. याद йād
ж, स्मरण смаран м, स्मृति смрити
ж, 2. ~я мн лит सस्मरण сā-
смаран м мн

ВОСПРЕЯ́ТСТВОВАТЬ ссс रोकना
рок'нā п, प्रतिबध करना (कर
देना, कर लेना) пратибанд^х кар'-
нā (кар дэнā, гар лэнā) п

ВОСПРЕТ́ИТЬ сов см воспре-
щать

ВОСПРЕЩ́АТЬ несов मना (निषेध)
करना манā (нишэд^х) кар'нā п

ВОСПРЕЩ́АТЬСЯ не.ов курить
~ется सिगरेट पीने की मनाही
है सिग'рэт पीने कī манāхī хāэ,
सिगरेट पीना मना (निषेधित) है
सिग'रэт पीनā манā (निशэд^хित) хāэ

ВОСПРЕЩ́ЕНИЕ с мनाही манāхī
ж, निषेध निशэд^х "

ВОСПРИЙ́МЧИВЫЙ прил ग्रहण-
शील грахан-шіл, सहजप्रभावित
сахадж-праб^хāвит

ВОСПРИНИМА́ТЬ несов मालूम
करना мālūм кар'нā п, समझना

самадж^खनां न् (पостигать), गोचर करना गो-चर कार'नां न् (понимать, осознавать)

воспринять сов см воспринимать

восприятие с अनुभव अनुब^खав म, अनुभूति अनुब^खुति ज

воспроизведение с 1. (действие) फिर से पैदा करना प^खिर सэ पाэдā कार'नां म, पुनरुत्पादन पुन'रुत्पादान म, 2. (копия) नकल नाकल ज, प्रतिलिपि प्रतिलिपि ज

воспроизвести сов см воспроизводить

воспроизводить несов फिर से पैदा करना प^खिर सэ पाэдā कार'नां न, पुनरुत्पादन करना पुन'रुत्पादान कार'नां न, — कóпию नकल (प्रतिलिपि) बनाना न

воспроизводство с эк доवारा पैदाइश दो-бāрā पाэдāиш ज, पुनरुत्पादन पुन'रुत्पादान म

воспротивиться сов एतराज (विरोध) करना अ'रāव (विरोध) कार'नां न (का चему-ल)

воспрянуть сов — д^खухом दिल (हौसला) बढना दिल (ख़ाос'लā) बार^ख-नां न्, उत्साहित हो जाना उत्साहित हो दजāनां न्

воссоединение с पुनर्मिलन पुनारमिलन म, पुनर्संयुक्तीकरण पुनारसāयुक्ती-कारन म

восставать несов बगावत (विद्रोह) करना बागāवत (विद्रोह) कार'नां न, उठ खड़ा होना उत^ख क^खारā

खोनां न् (के खिलाफ, के विरुद्ध против кого-л, чего-л).

восстанāвливать несов. 1. बहाल (पुनस्थापित) करना बा-ख़ाल (पुनाख़-त^खापित) कार'नां न.; पुनर्जीवित करना पुनारदजāवित कार'नां न (वोस्जодать); फिर से खड़ा करना प^खिर सэ क^खारā कार'नां न, पुनर्निर्माण करना पुनारनिर्मāन कार'नां न (नाप्र प्रомышленность, хозяйство), — здорóвье आरोग्यलाभ करना न, 2. (кого-л в чём-л) — в правах पूर्व अधिकार देना (दिलाना) प^खुरव' ад'икāр дэнā (दिलāनā) न, 3. (возбуждать) — прóтив себя अपने खिलाफ कर देना अप'नэ खिलāф कार दэнā न, अपना दुश्मन (शत्रु) बनाना अप'नā दुश्मान (शत्रु) बा-नāनā न (को को-ल)

восстāние с बगावत बाгāवत ज, विद्रोह विद्रोख म.

восстановить сов см восстанāвливать

восстановление с 1. बहाली बा-ख़ाली ज, पुनस्थापन पुनाख-त^खापन म, पुनर्निर्माण पुनारनिर्मāन म (नाप्र. промышленности, хозяйства), — здорóвья चंगा हो जाना म, आरोग्यलाभ म, 2. (в пре-жнем состоянии, положении) — в правах बहाली बा-ख़ाली ज, पूर्व अधिकार देना (दिलाना) प^खुरव' ад'икāर दэнā (दिलāनā) म

восстāть сов см восставать
востóк म पूरब प^खुराब म, पूर्व

м, चढाई चार^खाई ज, आरोहण ँरो-
खान म

восьмёрка ж 1. (цифра) अट्टा
अट^खा म., 2. карт अट्टा अट^खा म

восьмидесятый числит अस्सी-
वाँ अस्सिवाँ

восьмисотый числит आठ सौ-
वाँ अट^ख सावाँ

восьмиугольный прил अठपह-
ला अट^ख-पाख^ला, अष्टभुजी अष्ट'-ब^खु-
दजी

восьмичасовой прил आठ घटे
का अट^ख ग^खान्तэ क[ा], ~ рабóчий
день आठ घटे का [काम करने का]
दिन म

восьмой числит आठवाँ अट^ख'वाँ

восьмúшка ж आध पाव अद^ख
पाँ म, आठवाँ हिस्सा (भाग) अट^ख'-
वाँ खिसा (ब^खाग) म

вот частица यहाँ йа^खा, इधर
ид^खार (здесь), वहाँ वा^खा, उधर उद^खार
(там), ~ в чем дéло यही बात है,
~ он идет यहाँ वह जा रहा है,
~ он वह यहाँ है, ~ и все вс
इतना ही; водá вот-вóт закипíт
पानी उबलता होगा है, ~ почему
इसी वजह (कारण), ✧ वóт как!
अजी!

воткнúть сов см втыкáть

вóтум м прस्ताв пра^खाँ म; ~
довéрия विश्वास का प्रस्ताव म, ~
недовéрия अविश्वास का प्रस्ताव म

воцарíться сов см воцаря́ть-
ся

воцар||я́ться несов (насту-

пать) साम्राज्य कायम होना sāmprā-
джí' kānam xonā नन; ~йлась ти-
шинаं शांति का साम्राज्य कायम (छा-
या) है

вошь ж जूँ दजूँ ж

воюющ||ий 1. прич от воевáть;
2. прил जगजू दजान्ग'-दजू, लडा-
का परākā, ~ая сторонá जगजू
फरीक म, ~не держáвы युद्ध-रत
राज्य म नन

во́йка м ирон तीस मार खाँ
तिस मār क^खा म

впадáть несов. 1. (о реке) [जा]
गिरना [दजā] गिर'नā नन (मे वो
что-л), 2. (приходить в какое-л
состояние) गिरना गिर'नā नन (मे
во что-л), पडना पर'नā नन (मे
во что-л), 3. (сваливаться) [अदर
को] घँसना (घँस जाना) [अंदर को]
द^खास'नā (द^खास दजāनā) नन.

впадéние с сगम сангам म
(место слияния), दहाना दा^खāनā म,
मुहाना मु^खāनā म (истье)

впа́дина ж गढा गर^खā म, गार
gār म, глазnáя ~ [आँख की] थैली
ज, अक्षिकूप म

впа́лый прил (о глазах) घँसा
द^खācā, कोटरगत कोतर-गत

впасть сов см впа́дáть

впервúе нареч पहली बार (दफा)
पाख^ली бār (दाफā), सर्वप्रथम सार्व'-
-प्रत^खाम

вперéд нареч आगे [की तरफ]
āgā [कí ताराफ], идíte прямо ~
सीधे जाओ; ✧ взад и ~ आगे-

-पीछे; часы идѹт ~ घडी तेज हो गयी; плати́ть ~ पेशगी देना *n*

впередѣ 1. *нареч* आगे āgэ, सामने sām'nэ, 2. *нареч (в будущем)* आगे [को] āgэ [को], भविष्य मे ब^хाविश्य' मэ; 3. *предлог* के सामने (समक्ष) кэ sām'nэ (самакш') *последлог*

вперемѣжку *нареч* बारी-बारी (पारी-पारी) से бāри-бāри (пāри-пāри) сэ

вперемѣшку *нареч* तितर-बितर होकर титар-битар хोकार, वेतरती-वी (अव्यवस्थित रूप) से бэ-тар'тиби (ав'वास्त^хित руп) сэ

вперѣть *сов см.* вперя́ть

вперя́ть *несов* ~ взор (взгляд) ओखे गडाना āk^хэ гарānā *n*, ओख चीर चीरकर देखना āk^х चिर-चिर'-कार дэк^х'nā *n*, नजर (दृष्टि) जमाना назар (दृष्टि) джамānā *n*

впечатлѣние *с* असर асар *м*, छाप च^хाप *ж*, प्रभाव प्रब^хāо *म*, производить ~ असर (प्रभाव) डालना *n* (पर, के ऊपर *на* *кого-л*)

впечатлѣтельность *ж* भावुकता б^хāवुक'tā *ж*, सवेदनशीलता сāvэ-дан-शीл'tā *ж*

впечатлѣтельный *прил* भावुक б^хāवुक, सवेदनशील -сāvэ-дан-शील

впива́ть *несов* पी (सोख) लेना *पि* (сок^х) лэнā *n*.

впива́ться *несов* 1. गडाना гарānā *n* (вонзаться), गडना гар'nā *нп*

(вонзаться), ~ зубāми दाँत चुभाना *n*, ~ ногтями नाखून गडाना *n*; 2. *пéрен* ~ глазāми ओख गडाना āk^х гарānā *n*

вписа́ть *сов см* впи́сывать **впи́сывать** *несов* लिखना लि-क^х'nā *n* (मे *куда-л*), लिख लेना (देना) лик^х лэнā (дэнā) *n* (मे *куда-л*), दर्ज करना दार्ज' кар'nā *n* (еносить, записывать, मे *куда-л*)

впита́ть(ся) *сов см* впи́ты-вать(ся)

впи́тывать *несов* सोखना сок^х'-nā *n*, सोख (पी) लेना сок^х (пи) лэнā *n*

впи́тываться *несов* सोखा जाना сок^хā джānā *нп*, जज्व होना *дж*азб' хонā *нп*, पानी भरना पā-ни мар'nā *नп*

впи́ться *сов см* впи́ваться **впи́хивать** *несов* पेलना пэл'nā *n* (मे *куда-л*), ठूसना т^хūs'nā *n*

впи́хнѹть *сов см* впи́хивать **вплавь** *нареч* तैरकर таэр'кар.

вплести́ *сов см* вплетать **вплета́ть** *несов* गाँथना гāт^х'nā *n*, ऐठना āт^х'nā *n*, बटना бат'-nā *n*

вплотнѹю *нареч* पास-पास пās-пās, बहुत निकट बाхूत निकट

вплоть *частица* ~ до [ठीक .] तक [त^хीक] *так* *последлог*

вполгóлоса *нареч*. दबी (धीमी, मद्धिम) आवाज मे दाबि (द^хीमी, मा-

дд^хим) āwāz mē, धीमे [से] द^хिमэ [сэ]

ВПОЛЗÁТЬ *несов* अदर रेंगना
 андар рēг'нā *нп.* (напр о змеє, на секомом, के कुदा-ल), चलना चाल'-
 нā *нп* (घुटने के बल на коленях, पेट के बल на животе, मे कुदा-ल)

ВПОЛЗТІ *сов см* **ВПОЛЗÁТЬ**.

ВПОЛНÉ *нареч* बिलकुल бил'кул,
 पूरी तरह [से] पूरि ताराख [сэ],
 पूरे तौर पर पूरэтаोर пар, पूर्णत
 पूरि'ताख

ВПОПЫХÁХ *нареч* वेतहाशा бэ-та-
 xāshā, हडबडी (घबडाहट) मे खार'ба-
 रि (ग^хаб'рāхат) мē

ВПО́РУ *нареч* быть ~ ठीक
 (उचित) होना त^хйк (учит) खонā
нп, अटना āт'нā *нп*, ठीक बैठना
 (आना) त^хйк баэт^х'нā (ānā) *нп*
 (напр об одежде)

ВПОСЛÉДСТВИИ *нареч* बाद को
 бād ко, पश्चात् पашчāt

ВПОТЬМÁХ *нареч* अंधेरे में ан-
 д^хэрэ мē

ВПРÁВЕ *нареч* быть ~ हकदार
 (अधिकारी) होना खак-дār (ад^хикā-
 रि) खонā *нп* (का что-ल сделать)

ВПРÁВИТЬ *сов см* **ВПРАВЛЯТЬ**
ВПРАВЛЯТЬ *несов* बैठाना баэт^хā-
 нā *п*

ВПРÁВО *нареч* दाहिने दāхинэ,
 दाये дāйē, दाहिनी (दाई) तरफ
 (ओर) दāхинी (दāй) ताराफ (ор),
 сверну́ть ~ दाई तरफ (ओर) मुडना
нп

ВПРЕДЬ *нареч* आगे [से] āgэ [сэ],
 अब से अब сэ, आगे को āgэ को;
 भविष्य मे ब^хाविशि' मē (о буду-
 щем); ~ до तक *последлог*

ВПРО́ГОЛОДЬ *нареч* अंधपेट ад^х-
 पэт, жить ~ आधे पेट रहना (खाकर
 जीना) *нп*

ВПРОК *нареч* • заготовлять ~
 जमा करके रखना джамā хар'кэ
 рах^х'нā *п.*, जखीरा करना захп्रा
 хар'нā *п*

ВПРОСА́К *нареч* • पोपाсть ~
 गलती मे फँसना (फँस जाना) гал'тā
 мē п^хās'нā (п^хās джāнā) *нп*

ВПРО́ЧЕМ *союз* पर пар, फिर भी
 п^хир б^хй, तथापि तат^хāпи

ВПРЫ́ГИВАТЬ *несов* कूदना कुद'нā
нп (पर, मे कुदा-ल), कूद पडना
 कुद пар'нā *нп* (पर, मे कुदा-ल)

ВПРЫ́ГНУТЬ *сов см* **ВПРЫ́ГИВАТЬ**
ВПРЫ́СКИВАНИЕ *с мед* पिचकारी
 देना पिच'кārи дэнā *л*, इंजेक्शन
 инджэкшан *л*

ВПРЫ́СКИВАТЬ *несов* पिचकारी
 (इंजेक्शन) देना पिच'кārи (инджэ-
 кшан) дэнā *п*, सूई लगाना сун ла-
 гāнā *п*

ВПРЯГÁТЬ *несов* जोतना джот'-
 нā *п*, साज डालना сāз дāl'нā *п*,
 नाघना нāд^х'нā *п*

ВПРЯЧЬ *сов см.* **ВПРЯГÁТЬ**

ВПУСКÁТЬ *несов* अदर आने देना
 андар āнэ дэнā *п* (के कुदा-ल),
 दखल (प्रवेश) की इजाजत (आजा)
 देना дахал (правэш) кй иджāзат

(āgīā) дэнā *п* (разрешать входить)

впустить *сов см.* впускать.

впустую *нареч* बेकार бэ-ка̄р, व्यर्थъ вйартх'.

впутать(ся) *сов см.* впутывать(ся)

впутывать *несов* फँसाना प^खā-sānā *п*

впутываться *несов перен* फँसाना प^खās'nā *нп*, दस्तंदाजी (हस्तक्षेप) करना даст-андāзй (хаст'-кшэп) кар'нā *п* (ме во что-л)

враг *м* दुश्मन душман *м*, शत्रु शत्रु *м*, смертельный — जानी दुश्मन *м*

враждā *жс* दुश्मनी душм'нй *жс*, शत्रुता शत्रुता *жс*

враждёбно *нареч* दुश्मनी (शत्रुता) से душм'нй (шатруता) сэ, दुश्मन (शत्रु) की तरह душман (шатру) कй тарах (как враг)

враждёбность *жс* दुश्मनी душм'нй *жс*, शत्रुता शत्रुता *жс*

враждёбн||ый *прил* दुश्मनीपूर्ण душм'нй-пурн', शत्रुतापूर्ण शत्रुता-पूरन', दुश्मन (शत्रु) का душман (шатру) कā (вражескии), —ая атмосфера दुश्मनीपूर्ण वातावरण *м*

вражеский *прил* दुश्मन (शत्रु) का душман (шатру) कā

вразбрѳд *нареч* अलग-अलग अलग-अलग, पृथक्-पृथक् प्रित^खак-प्रित^खак, असंघटित रूप से असंग^खатит रूप सэ

вразрѳз *нареч* के खिलाफ (विरुद्ध) कэ хилāф (вируद्ध^х) послелог, идтй — с чём-л. के खिलाफ (विरुद्ध) होना *нп*

вразумительный *прил* समझ मे अच्छी तरह आनेवाला самадж^х मэ ачч^хй тарах āнэ-вāлā, स्पष्टार्थक स्पаштāрт^хак, सुबोध су-бод^х (понятный, ясный), शिक्षाप्रद शикшā-प्रद, ज्ञानवर्द्धक гйāн-вардд^хак (пучительный)

вразумить *сов см* вразумлять **вразумлять** *несов* समझाना сам'дж^хānā *п*, समझा देना сам'дж^хā дэнā *п*

враньё *с* रागे झूठ дж^хут^х *м*, गपोडा гапорā *м*

врасплѳх *нареч* यकायक йак-ā-йак, अचानक ачāнак, застигнуть — अचानक आ लेना *п*

врассыпнūю *нареч* ब्रѳсित्स्या — तितर-बितर (अलग-थलग) हो जाना титар-битар (апаг-т^халаг) хѳ джānā *нп*

врастāть *несов* 1. जडना джар'nā *нп*, 2. *перен* जड पकडना джар пакар'nā *п* (ме во что-л), बद्धमूल हो जाना бадд^х-мूल хѳ джānā *нп*

врастй *сов см* врастāть **вратāрь** *м спорт* गोलकीपर гол-кйпар *м*, गोलरक्षक гол-рак-шак *м*

врать *несов* रागे झूठ बोलना дж^хут^х бол'nā *нп*

- врач *м.* डाक्टर द़ाक्तर *м.*, चिकित्सक चिकित्सक *м.*, профёссия ~ा डाक्टरी *ж*

врачёбный *прил* डाक्टरी द़ाक्-
त'री, चिकित्सक चिकित्सक, मेडिकल
मेडिकल (*медицинский*)

вращать *несов* घुमाना ग़ुमाना
п., फेरना प'эр'ना *п*

вращаться *несов* घूमना ग़ूम'ना
пп., फिरना प'хир'ना *пп.*, चक्कर
खाना चаккар क'ānā *п*

вращающийся 1. *прич от*
вращаться, 2. *прил* घूमनेवाला
ग़ूम'नэ-वālā, चक्कर खानेवाला चак-
кар क'ānэ-वālā

вращение *с* घुमाव ग़ुमाव *м.*,
आवर्तन āवर्तन *м*

вред *м* नुकसान नुक'сāн *м.*, हानि
хāни *ж.*, क्षति क्शति *ж.*, причинять
~ नुकसान (हानि) पहुँचाना *п*

вредитель *м* 1. *с-х.* [खेती
को] नुकसान (हानि) पहुँचानेवाला
[क'эти को] नुक'сāн (хāни) пах'учā-
нэ-वālā *м.*, फसल-नाशक जतु फасал-
-नāशक джанту *м.*, 2. *перен* нук-
सान (हानि) करनेवाला नुक'сāн (хā-
ни) кар'нэ-वālā *м.*, अतर्द्वसक
अन्तर्द्वसक *म*

вредительство *с* तोड़-फोड़ तोड़-
-प'ोर *п.*, अतर्द्वस अन्तर्द्वस *म*

вредить *несов.* नुकसान (हानि)
पहुँचाना नुक'сāн (хāни) पाх'учānā *п*

вредно 1. *нареч* बुरी तरह бу-
रा तारा, 2. *безл в знач сказ*
*1 है बुरा है

вредный *прил* नुकसान (हानि)
पहुँचानेवाला नुक'сāн (хāни) पाх'у-
चāनэ-वālā, हानिकारक хāни-कāरक;

~ для здоровья अस्वास्थ्यकर

врезаться *сов см* वрезāться

врезāться *несов* 1. [जा] टकराना
[दज़ा] तक'рānā *пп.*, автомобиль वрэ-
зался в стёну मोटर दीवार से जा
टकराई; самолёт वрезался в зёмлю
हवाई जहाज जमीन पर गिरगर पाग-
-पाश हो गया, ~ в толпु भीड़ को ची-
रना *п.*, 2. (*запечатлеваться*). ~ в
пāмьят मन पर अकित हो जाना मान
पर अंकित हो दज़ānā *пп*

временами *нареч* कभी कभी
काब'х-काब'х, समय समय [पर] са-
май-самай [पर]

временно *нареч* कुछ वक्त (समय)
के लिये कуч'вакт' (самай) कэ лийэ
(*на время*), अस्थायी रूप से अस्थायी
रूप सэ (*непостоянно*)

временный *прил* कुछ (थोड़े)
वक्त (समय) का (तक रहनेवाला)
कуч'-(त'ोरэ) वाक्त' (самай) कā (так
राх'нэ-वālā), सामयिक सāмайिक;
अस्थायी अस्थायी (*непостоянный*)

врем||я *с* 1. वक्त वाक्त' *म.*, समय
самай *म.*, в корōткое ~ थोड़ी देर
मे, थोड़े से समय मे, на корōतкое ~
थोड़ी देर तक (के लिये); थोड़े दिनो
तक (*на несколько дней*), в послēд-
нее ~ आखिरी (अतिम) वक्त (समय)
मे; в настōयщее ~ आजकल, वर्तमान
काल (समय मे), हाल के दिनो (समय)
मे; терāть ~ वक्त (समय) खोना

(गँवाना) *п*, स्वобóдное ~ फुरसत *ж*, छुट्टी *ж*, अवकाश *м*, वो ~ (чего-л) के वक्त (समय), со ~ени (чего-л) के जमाने (समय) से [लेकर], проводить ~ काल (दिन) काटना *п*, वक्त (समय) बिताना *п.*, чéрез нéкоторое ~ थोड़ी देर के बाद, कुछ काल के पीछे, на нéкоторое ~ कुछ अरसे (समय) के लिये; в течéние éтого ~ени इस वक्त (समय) के दौरान (भीतर), в то ~ उस वक्त (समय), तत्काल; 2. (определённый момент, срок) वक्त वाक्त' *м*, अरसा ар'сā *м*, समय самай' *म*, अवधि аваद^खи *ж*; в назнāченное ~ मुकर्रर (निर्दिष्ट) वक्त (समय) पर, рабóчее ~ काम का वक्त (समय) *म*, कार्यकाल *म*; 3. (эпоха, период) जमाना замānā *म*, समय सामाи *म*, काल कāl *म*, 4. (пора) मौसिम माосिम *म*, ऋतु риту *म*; 5. (благоприятный момент) मौका माокā *म*, अवसर अव'сар *म*, 6. (досуг) फुरसत फुर'сат *ж*, अवकाश अव'कāш *म*, совершéнно нет ~ени बिलकुल फुरसत नहीं, 7. грам काल कāl *म*, ♦ ~ от ~ени, от ~ени до ~ени, по временām कभी न कभी, जब तब, समय समय [पर], с течéнием ~ени समय के परिवर्तन से, कालक्रम से; тем ~енем इसी वीच [मे], इतने मे, до поры до ~ени कुछ मुद्तं (काल) तक, в то ~, как जब कि, на ~ कुछ वक्त (समय) पर (के लिये)

वремяисчислéние с सवत् сā-
वात *म*

времяпрепровождéние с वक्त (समय) बिताना वाक्त' (समाय) बितā-
nā *म*, कालयापन кāl-йāпан *म*

врóвень нареч समकक्ष сам-
-какш' (के с чем-л), चौरसाई मे
चाор'сāи мē (की с чем-л), ~ с край-
-ми लवालव [भरा हुआ]

врóде предлог समान самāн (के
чего-л), सा сā (का чего-л), нéчто
~ सा (का чего-л)

врождённый прил पैदाइशी
पाэдāишй, मादरजाद мадар-зāд,
अतर्जात अन्तार्दजāt, जन्मजात
джанм'-джāt

врозь нареч अलग [-अलग] алаг
[-алаг], पृथक्-पृथक् प्रित^खак-प्रि-
-त^खак

врúбов||ый прил ~ая машинā
[कोयला] काटने की मशीन [кой'лā]
кāt'нэ кй машин *ж*

врун *म* разг झूठ बोलनेवाला
дж'ут' бол'нэ-вāлā *म*, झूठा दज'у-
-त^खā *म*

врúнья *ж* разг झूठ बोलनेवाली
дж'ут^ख бол'нэ-вāлй *ж*

вручāть несов सौंपना сāп'нā
п. सौंप देना сāп дēnā *п*, हवाले
(सुपुर्द) करना (कर देना) лавāлэ
(супурд') кар'нā (кар дēnā) *п*
(के लому-л), अर्पण (हस्तांतरित)
करना (कर देना) арпан (хастāн-
-т'рит) кар'нā (кар дēnā) *п* (напр
награду)

вручѣть *сов. см.* вручѣть.

врывѣться *несов* भ्रूणटकर आना
дж^хапат'кар ānā *нп*, फूट पडना
п^хут пар'нā *нп* (मे कूदा-ल)

врьд ли *нареч.* शायद (कदाचित्)
ही шайад (कादाचित्) хй

всадѣть *сов* भोंकना б^хок'нā *п*,
चुभाना चुब^хānā *п*

всадник *м* [घुड]सवार [r^хур-]
савār *м*

всасывать *несов* चूसना चुस'нā
п, सोख लेना сок^х лэнā *п*.

все 1. *мест см* весь, 2. *мест*
(обозначает количество) सब саб,
со ~х сторон हर तरफ से, चारो
तरफ (ओर); 3. *сущ. мн.* सब саб;
~ до одного सब के सब, सभी, он
~х увидел उस ने सब (सभी) को देखा.

всё I *мест* 1. *см* весь, 2. (обоз-
начает количество) सब саб; 3. *в*
знач. сущ. с सब [कुछ] саб [कुच^х],
◇ ~ равно कोई फर्क नहीं, सभी
समान है, при ~м том फिर भी,
तिस (इतने) पर भी.

всё II *нареч.* ~ ещё अभी तक
аб^хи так, ~ же लेकिन लэкин,
फिर भी प^хир б^хи, इतने पर भी
иг'нэ пар б^хи, तथापि तат^хāпи,
~ больше и больше ज्यादा से ज्यादा
अйāдā सэ зиядā, अधिकाधिक अद^хи-
कāt^хик; провōдятся ~ нōвые и нō-
вые изыскāния नई नई खोज हों रही
है नान-नान क^ходж хо рахй хāэ.

всевозмōжный *прил* सब तरह
(प्रकार) का саб тарах (प्रकार) कā

всегда *нареч* हमेशा хāmэшā,
सदा सदā.

всего I *мест род от* весь
всего II *нареч.* 1. (итого) कुल
जोड (मिलाकर) कुल джор (मिलā-
कर), कुलयोग कुल-योग, 2. (лишь)
सिर्फ सирф', महज махаз, केवल
कэвал; ◇ только и ~ और कुछ
नहीं, ~ нāвсего सिर्फ, महज, केवल
[मात्र]

всеиндийский *прил.* अखिल-
-भारतीय अक^хил-б^хār'тий', अखिल-
-भारतवर्षीय अक^хил-б^хāрат-варшйй'

вселение *с* वसना басānā *м*
(действие от гл. вселять); वसना
бас'нā *м* (действие от гл. все-
ляться)

вселенная *ж* जहान джахāн *м*,
संसार сāsār *м*, विश्व вишв' *м*

всели́ть(ся) *сов. см* вселя́ть(ся).

вселя́ть *несов* 1. वसना басānā
п; 2. (внушать) ~ надежду उम्मेद
दिलाना उम्मэд дилānā *п*, आशा
का संचार करना āшā кā санчār
кар'нā *п*

вселя́ться *несов* वसना бас'нā
нп

всемерно *нареч.* हर तरह [से]
खार тарах [сэ], सभी उपायो से саб^хи
упāйō_сэ

всемірный *прил* आलमगीर
āлам-гйр, विश्वव्यापी विश्व'-вйāпй,
संसारव्यापी сāsār-вйāпй; दुनिया
(संसार) भर का दुनियā (сāsār)
б^хар кā (относящийся ко всему)

миру), **Всемирный Совет Мира** विश्व-शांति-कौंसिल *ж*, **Всемирный фестиваль молодежи** विश्व-युवक-मेला *м*.

всемогущий *прил* सर्वशक्तिमान् сарв'-шактиман

всенародный *прил* आम ाम, लोक-व्यापी लोक-व्यापी, **देशीय** देशीय', **राष्ट्रीय** राश्ट्रीय' (*относящийся ко всей стране*), — **опрос** लोकमत-संग्रह *н*, **जनमत-संग्रह** *м*, — **ее** **достояние** **राष्ट्रीय दौलत** (संपत्ति) *ж*

всеобщий *прил*. आम ाम, सर्व-व्यापी сарв'-व्यापी, **सार्वजनिक** सार्व'-джаниक, **देशव्यापी** देश-व्यापी, **राष्ट्रीय** राश्ट्रीय' (*относящийся ко всей стране*), **विश्वव्यापी** विश्व'-व्यापी (*всемирный*), — **ее** **избирательное** **प्रावो** **सार्वजनिक** **मताधिकार** *м*, — **ая** **забастовка** आम हड़ताल *ж*

всеоружий *с . во* — **и** तोप के मुँह चढके **топ** कэ **मुँह** चार'кэ; **перен** **тैयार** होकर **तायार** होकर

всепобеждающий *прил* सर्वविजयी сарв'-विजयि

всероссийский *прил* कुल रूसी कुल **रूसी**, **अखिल-रूसी** अखिल-रूसी

всерьёз *нареч* **संजीदगी** (गभीर-ता) से **संजीदगी** (गम्भीर'ता) सэ

всесильный *прил* सर्वशक्तिमान् सारव'-शक्तिमान्.

всесоюзный *прил* अखिल-सोवियत अखिल-सोवियत

всесторонний *прил* सब पह-लुओ का सब पाख'लुओ क़ा, **चौतरफा** चाओ-तार'फ़ा *неизм*, **ब्योरेवार** बयोरэ-वār, **तफ़सीलवार** таф'सйл-वār, **स-विस्तार** са-विस्तार (*подробный, детальный*), — **ее** **развитие** **चौतरफा** (सर्वांगीण) विकास *м*

всё-таки *союз* फिर भी **पखир** б'х, **तिस** पर भी **तिस** **पर** б'х

всеуслышание *с . во* — **खुले-**आम क'хулэ-ām, **सार्वजनिक** रूप से सार्व'-джаниक रूप सэ

всецело *нареч* पूरी तरह **पूरि** тарах, **पूरा** पूरा **पूरā-पूरā**, **सपूर्ण** रूप से **सम्पूर्ण** रूप सэ

вскáкивать *несов* 1. **उचकना** учак'на *нп*, **उचककर** **सवार** हो जाना **учак'кар** **सावār** **खो** **दजāна** *нп* (*напр в вагон*), 2. (*быстро вставать*) **उठ** **खडा** होना **उठ'क'харā** **खोना** *нп*, 3. (*о прыжке, шипке*) **разг** **निकलना** **निकाल'ना** *нп*, **फूलना** **प'хул'ना** *нп*

вскáпывать *несов* **कोडना** **कोर'ना** *н*, **खोदना** **क'खोद'ना** *н*

вскарáбкаться *сов* [जा] **चढना** [दजā] **चार'ना** *нп*

вскармливáть *несов* **खिलाना**-**पिलाना** **क'खिलāना**-**खिलāना** *н*, **पालना** **पāl'ना** *н*, [पालन-] **पोषण** करना [पāलन-] **पोषण** **कार'ना** *н* (का को-го-л.)

вскач'ь *нареч*. **सरपट** दौडते हुए **सार'पट** **दाор'तэ** **खुэ**, **नेस्त'сь** — **सरपट** **दौडना** *нп*

वस्क्रीदывать *несов* उठना उत^खा-
नā *n.*, उठा रखना उत^खा राक^खनā
n., — мешок на плечо बोरा कधे
पर उठा लेना *n*

वस्क्रीнуть *сов см.* वस्क्रीदывать
вскипáть *несов* उवाल जाना
(उठना) उबाल दजानā (उत^खनā) *нп*,
खोलना क^खाол'नā *нп*

вскипéть *сов см* वскипáть

вскипятить *сов* उवालना उबाल'-
नā *n.*, उवाल देना (डालना) उबाल
दэнā (दाल'नā) *n.*, खोलाना क^खाола-
नā *n*

всколыхнуть *сов* हिलाना खिलā-
नā *n.*, हिला देना खिलā दэнā *n.*,
перен उत्तेजित (आदोलित) करना
उत्तेजित (आंदोलित) कार'नā *n*

всколыхнуться *сов* हिलना
खिल'नā *нп*, हिल जाना खिल दजā-
नā *нп*, *перен* उत्तेजित (आदोलित)
होना (हो उठना) उत्तेजित (आंदो-
लित) खोनā (खो उत^खनā) *нп*

вскользь *нареч* सरसरी तौर पर
सार'सारि ताोर पार

вскопáть *сов см* вскапывать

вскóре *нареч* थोड़ी देर में त^खो-
रि दэр मē, कुछ ही वक्त (समय)
बाद कूच^ख खि वाक्त' (समाय) बād

вскормить *сов см* вскармли-
вать

вскочить *сов см* вскакивать

вск्रीкивать *несов* चिल्लाना
चिल्लāनā *нп*, चिल्ला उठना चिल्लā
उत^खनā *нп*, चिल्लाकर आवाज देना
चिल्लāकार āvāz दэнā *n*

вск्रीкнуть *сов см.* вскрики-
вать

вскружить *сов* — गोलु दि-
माग को फेर देना दिमाग को प^खर
दэнā *n* (के कमी-ल).

вскрывать *несов* 1. खोलना
क^खोल'नā *n.*, खोल देना क^खोल दэнā
n., 2. *перен* (обнаруживать) पता
(सुराग) लगाना पातā (सुरā) लागāनā
n (का चो-ल), — ओश^खिबी गलतियो
को खोलकर रखना *n.*; 3. *мед* नश्तर
लगाना नाश्तार लागāनā *n* (नाप्र
नारिय), शवपरीक्षा करना शव-परि-
क्षा कार'नā *n* (तруп)

вскрыватьсь *несов* 1. पता
लगाना (चलना) पातā लाग'नā (चाल'नā)
नп, 2. (о реке) खुलना क^खुल'नā
नп, खुल पडना क^खुल पार'नā *नп*;
3. *мед* (नाप्र о нарысе) फटना
प^खात'नā *नп*

вскрýтие *с* 1. (नाप्र пакета)
खोलना क^खोल'नā *м*, 2. *мед* शवप-
रीक्षा शव-परिक्शा *ж* (तруп),
चीर-फाड़ चिर-प^खार *ж*, नश्तर लगाना
नाश्तार लागāनā *म* (नाप्र नारिया)

вскрýть(ся) *сов см* вскры-
вать(ся).

вслед 1. *нареч* पीछे पिय^खэ,
पश्चात् पश्चात्, 2. *предлог* के पीछे
(बाद, पश्चात्) कэ पिय^खэ (बād, पश्-
चात्) *последлог*

вслéдствие *предлог* के सबब
(मारे, कारण) कэ саबाब (मāрэ, कā-
रान) *последлог*, की वजह की वादजा^ख
последлог

вслепу́ю нареч बेसोचे-समझे бэ-
-сочэ-сам'дж^{хэ}, अटकल से अत'काल सэ
вслух нареч ऊँचे स्वर से (मे)
ўчэ свар сэ (мэ)

вслу́ша||ться сов см вслу́ши-
ваться; —йтесь в его́ слова उस के
लफजो (शब्दो) पर ध्यान दीजिये ус
कэ лафзё (шаब्दё) пар д^хйāн дй-
джийэ

вслу́шиваться несов гौर
(ध्यान) से सुनना गाор (द^хйāн) सэ
сун'нā п (मे वो что-л.)

всмáтриваться несов см вгля́-
дываться.

всмотре́ться сов см. вгля́ды-
ваться

всмýтку нареч яйцó — आध
उबला हुआ अडा āд^х уб'лā хуā
андā м

всо́вывать несов [अदर] घुसेड-
ना (घुसेड देना) [अन्दार] ग^хусэр'-
нā (ग^хусэр дэнā) п (मे कуд-л)

всо́сать сов см. вса́сывать

вспа́хать сов см вспа́хивать

вспа́хивать несов जोतना दजот'-
нā п, जोत लेना दजот лэнā п,
हल चलाना खाल चालāनā п

вспа́шка ж जोताई दजотāй ж,
जोत दजот ж, सकर्षण संकार-
शान म.

вспéниться сов फेनदार (फेनिल)
होना प^ээн-дār (प^хэनिल) хонā нп,
कफ निकलना काफ निकाल'нā нп,
भाग उठना दज^хāг ут'нā нп

всплеск м छप च^хाप ж

всплесну́ть сов. — рука́ми हाथ
पर हाथ मारना खāt^х пар खāt^х
мār'нā п.

всплыва́ть несов 1. [पानी की]
सतह पर निकलना (आना) [пāнй кй]
сатах пар никал'нā (āнā) нп, 2.
перен (обнаруживаться) पता लगना
(चलना) патā лаг'нā (чал'нā) нп.

всплыть сов. см. всплыва́ть.

всполоши́ть сов हलचल (तहल-
का) मचाना (पैदा करना) खाल-чал
(ताखाल'кā) маचāнā (паэдā кар'-
нā) п

всполоши́ться сов तलमला उठ-
ना तал'малā ут^х'нā нп, तहलका
मचाना ताखाल'कā маचāнā п (под-
нять сумятицу)

вспоминáть несов याद करना
(कर लेना) йād кар'нā (кар лэнā)
п (की о ком-л, о чем-л), स्म-
रण करना (कर लेना) स्मारन кар'-
нā (кар лэнā) п. (का о ком-л, о
чем-л).

вспоминáться несов याद आना
(पड़ना) йād āнā (пар'нā) нп (को
кому-л, की о чём-л), स्मरण आना
स्मारन āнā нп (को кому-л, का
о чем-л)

вспомни́ть(ся) сов см вспо-
минáть(ся)

вспомогáтельный прил इम-
दादी इम'дāдй, सहायक साखāйक, ◆
— глаго́л ग्राम सहायक क्रिया ж.

вспорхну́ть сов उड़ जाना उр
джāнā нп

вспотѣть *сов* पसीना आना पासिना ānā *нп* (को ० *ком-л*), पसीना निकलना पासिना निकाल'на *нп* (पर ० *чем-л*)

вспры́гивать *несов* उचकना учак'на *нп*, उचककर सवार हो जाना учак'кар савār хо джānā *нп* (*напр на лошадь*)

вспры́гнуть *сов см* *вспры́гивать*

вспры́скивание *с* *м* *впры́скивание*

вспры́скивать *несов* 1. छिड़कना च^хирак'на *п*, छिड़क देना च^хирак дēnā *п*, 2. *см* *впры́скивать*

вспры́снуть *сов* 1. *см* *вспры́скивать* 1, 2. *см* *впры́скивать*

вспу́гивать *несов* डराकर भगाना дарāкар б^хагānā *п*; डराकर उडाना дарāкар урānā *п* (*напр птицу*)

вспугнۇть *сов см* *вспу́гивать*

вспы́лѣть *сов* गुस्से से भडक उठना ġussē sē б^харак ут^хнā *нп*

вспы́льчивость *ж* चिडचिडापन चिर'чирā-пан *м*, क्रोधप्रवीणता क्रод^х-правйн'tā *ж*

вспы́льчивый *прил* चिडचिडा चिर'чирā, आशुक्रोधी āшу-क्रод^х

вспы́хивать *несов* 1. भडकना б^харак'на *нп*, भडक उठना б^харак ут^хнā *нп*, 2. *перен* (*напр о восстании*) भडकना б^харак'на *нп*, भडक उठना б^харак ут^хнā *нп*, छिड़ना च^хир'на *нп*, गुरु (आरभ)

होना शुरु (āрамб^х) хонā *нп*, 3. (покраснеть) तमतमाना там'тамā-нā *нп*, तमतमा उठना там'тамā ут^х-нā *нп*, लाल होना (हो जाना) लāत् хонā (хо джānā) *нп*.

вспы́хнуть *сов см* *вспы́хивать*

вспы́шка *ж*. 1 चमक चाмаक *ж*, दमक дамаक *ж*, चीध चाōद^х *ж*, 2. *перен* दौरा दाорā *м*, प्रकोप प्राкоп *м* (*эпидемии и т п*), उवाल उबāл *м*, आवेग āвэш *м*. (*чувств*), — гнēва क्रोधावेग *м*

вставáть *несов* 1. उठना ут^х-нā *нп*, उठ जाना ут^х джānā *нп*, खडा हो जाना к^харā хо джānā *нп*, — *с* постēли पलग पर से उठना *нп*, विस्तर छोडकर उठ खडा होना *нп*, 2. (*напр на защиту, на борьбу*) खडा हो जाना к^харā хо джānā *нп*, — *на стōрону* (кого-л) की तरफ लेना *п*, का पक्ष ग्रहण करना *п*; 3. (*напр о солнце*) चढना чар^х-нā *нп*, निकलना निकाल'на *нп*, निकल आना निकाल ānā *нп*, 4. (*возникать*) [निकलकर] सामने आना (आ जाना) [निकाल'कार] сām'нē ānā (ā джānā) *нп* (*के перед кем-л*)

встáвить *сов см* *вставля́ть*

встáвка *ж* 1. (*действие*) बैठाना баэт^хānā *м*, लगाना лагānā *м*, 2. (*вписанное место*) क्षेपक क्शэ-пак *м*, 3. (*в платье*) इनसेट ин'сэт *ж*, *м*

вставля́ть *несов* बैठाना баэт^хā-нā *п* (*मे वो что-л*), लगाना лагānā

न (मे वो что-л); जडना джар'नā
न, बैठाना बाэт'ānā न (драгоцен-
ный камень и т н), ~ в раму
चौखटे मे जडना न; ~ स्टेक्ला शीशा
लगाना (जडना) न, ~ словечко
बीच मे कहना न; ~ зúбы बनावटी
(कृत्रिम) दाँत लगाना (लगा रखना)
न (о враче), बनावटी (कृत्रिम) दाँत
लगवाना न (о больном)

вставн|| ой прил ~ые зúбы
बनावटी (कृत्रिम) दाँत बानाँती (кри-
трим) दाँत म मн

встать сов см вставать

встревóжить сов परेशान (बैचैन)
कर देना парेशāन (बै-चाैन) कर दे-
नā न

встревóжиться сов तलमला
उठना तल'मलā उत्'नā नн, परेशान
होना (हो जाना) парेशāन खोना
(खो जखānā) नн

встрепенúться сов जगना
джаг'नā नн (пробудиться), भडकना
ब'харак'नā नн, चौकना चाँक'नā नन,
चौक पडना (उठना) चाँक पर'नā
(उत्'नā) नन (вздвогнуть)

встрéтить(ся) сов см встре-
чать(ся)

встрéча ж 1. मुलाकात मुलā-
कāt ж, भेट ब'ैत ж, मेल मэл м,
~ лицом к лицу [आमना-] सामना
м, 2. (прием) स्वागत स्वागत म, 3.
спорт मैच माеч м, ♠ ~ Нóвого
го́да नववर्षोत्सव म

встрéчать несом 1. मिलना
मिल'नā नन (को को-ल — случайно,

से को-ल — намеренно), 2. перен
(напр трудности) मिलना मिल'नā
नन, मिल जाना मिल जखānā नन,
सामना करना सām'नā कर'नā न (का
что-ल), 3. (принимать) स्वागत
करना स्वागत कर'नā न (का को-
го-ल), 4. (находить) पाना पānā न

встрéчаться несом 1. मिलना
मिल'नā नन (को с кем-л — случай-
но, से с кем-л — намеренно, आपस
मे मेжду собой), 2. перен (напр
с трудностями) मिलना मिल'नā
नन, मिल जाना मिल जखānā नन,
सामना करना सām'नā कर'नā न (का
с чем-л), 3. (бывать, случаться)
होना खोना नन, ~ в избы́лии अधи-
कता से पाया जाना नन

встрéчный прил 1. मुखालिफ
मुखāलिफ, विरुद्ध विरुद्ध', ~ вéтер
मुखालिफ (मुँह मे, विरुद्ध) हवा ж,
2. (представленный в ответ) ~
иск उलटा दावा ул'तā дāvā м, प्रत्य-
भियोग प्रतिय'ब'хийог м, ♠ пёрвый
~ राह-चलता म

встря́ска ж разг 1. धक्का
д'хаккā м, विक्षोभ विक्षोब' म,
मथन मन्त'хан м, 2. (выговор) फिड-
की दज'хир'कй ж, फटकार प'хат'кār ж

встря́хивать несом कंपाना кам-
пānā न

встря́хиваться несом см.
встряхнúться

встряхнúть сов см встряхн-
вать

встряхнúться сов перен अपने

आप को जगाना ап'нэ āп ко джа-
gānā п

вступать несов 1. दाखिल (प्रविष्ट) होना дәхил (правишт') хонā нп, प्रवेश करना правэш кар'нā п; 2. (зачисляться) शामिल (भरती) होना (हो जाना) шāмил (б^хар'тй) хонā (хо джāнā) нп, (में куда-л), 3. (начинать) शुरू (आरंभ) करना शुру (āрамб^х) кар'нā п, ~ в разговор बातचीत शुरू (आरंभ) करना п; ~ в переговоры वार्तालाप शुरू (आरंभ) करना п, ~ в спор विवाद में पड़ना нп; ~ на путь रास्ते पर कदम रखना п (के चगे-
-либо); ~ в действии लागू (प्रचलित) हो जाना нп, ~ во владение कब्जा कर लेना п (पर чем-л), अधिकार सँभाल लेना п (पर чем-л), ◇ ~ в брак शादी करना п, ~ в силу लागू (प्रचलित) होना (हो जाना) нп, ~ в сою́з सबंध स्थापित करना п, नाता जोड़ना п, गँठजोड़ा कायम करना п

вступаться несов. मदद (सहाय-
ता) करना माдад (сахāй'тā) кар'-
нā п. (оказывать поддержку) ^{दफ़्ते}
за кого-л), हिमायत करना хймāйат
кар'нā п (защищать)

вступительный прил शुरू का
शुरू कā, आरंभिक āрамб^хик, ~
взно́с आरंभिक फीस жс., प्रवेशगुल्क
м, ~ое сло́во आरंभिक वक्तव्य
м, ~ экза́мен दाखिले का इम्तहान
м., प्रवेश-परीक्षा ж

вступить(ся) сов см. всту-
пать(ся),

вступление с 1. (действие)
दखल दाхал м, दाखिला дәхилā
м, प्रवेश правэш м; 2. (предисло-
вие) मुकदमा मुкад'мā м., भूमिका
б^хумикā ж

всунуть сов см всовывать.

всухомятку нареч: есть ~
सूखा खाना (भोजन) खाना сук^хā
к^хāнā (б^ходжан) к^хāнā п, सूखी
रोटी खाना сук^хй ротй क^хāнā п.

всхлёпывание с сисकी сис'-
кй жс, हिचकी хич'кй жс., घिग्घी
г^хигг^хй жс.

всхлёпывать несов сискина
сисак'нā нп, сисकी भरना сис'-
кй б^хар'нā п

всходить несов. 1. см. восхо-
дить, 2. (прорастать) [अकुर]
निकलना [अंकुर] निकал'нā नп,
उगना उग'нā नп, उग आना उग āнā
नп

всходы мн. पौधे पाод^хэ м мн,
अकुर अंकुर м мн

всыпать сов см всыпать.

всыпать несов अदर डालना
अंदार дәл'нā п (के куда-л),
डालना дәл'нā п. (में куда-л.)

всю мест вин см. вся

всюду нареч हर जगह хар джа-
гах, सर्वत्र сарватр'.

вся мест 1. तमाम тамām, कुल
कुल, समस्त самаст', भर б^хар (ста-
вится после определяемого слова);

2. (обозначает количество) सब
साब

всѣ||**и** прил 1. (каждый, любой) हर [एक] खर [एक], हरेक खर-एक, वो ~ое время हमेशा, सदा; ~ знает, что... यह सब कोई जानता है कि, ~ раз हर बार; ~ раз как जब जब (कभी), 2. (разный) हर तरह का खर ताराх का, सब किसम का साब किसम का, भिन्न-भिन्न ब^хинн'-
-ब^хинн'; ♠ во ~ом случае हर हाल (सूरत) मे; безо ~их ограничѣний बिना किसी निर्वध

- **всѣчески** нареч हर तरह [से] खर ताराх [से], सब प्रकार से साब प्राकार से, सर्वथा सार्व^тख

втѣйне нареч खुफिया तौर पर खुफिय़ा ताोर पर, गुप्त रूप से गुप्त' रूप से

втѣлживать несов ठुसाना त^ху-
सा^нा *n*, घुसेडना ग^хусэр'на *n*, [ढकेल-
कर] घुसाना [द^хакэл'कार] ग^хусाना *n*
(напр человека)

втѣптывать несов कुचलना कु-
चाल'на *n*, कुचल देना कुचाल द^нा *n*,
रौदना रा^दна *n* (मे वो что-л),
♠ ~ в грязь कीचड उछालना
n (पर кого-л, что-л)

втѣскивать несов अदर खीचना
(खीच लेना) андар क^хйच'на (क^хйच
ल^ना) *n*, खीचना क^хйच'на *n* (मे,
के अदर वो что-л, पर ना 'то-л),
खीच लेना क^хйच ल^ना *n*. (मे, के अदर
वो что-л, पर ना что-л.), ऊपर
[को] खीचना (खीच लेना) उपर [को]

क^хйच'на (क^хйच ल^ना) *n* (наверх),
अदर घसीटना андар ग^хасйт'на *n*
(что-л тяжелое, с трудом),
घसीटना ग^хасйт'на *n* (मे, के अदर
वो что-л, पर ना что-л, что-л
тяжелое, с трудом), ऊपर [को]
घसीटना उपर [को] ग^хасйт'ना *n*
(наверх, что-л тяжелое, с тру-
дом).

втѣщѣть сов см втѣскивать

втека́ть несов अदर बहना андар
बाख'на *nn*, बहना बाख'ना *nn* (मे,
के अदर वो что-л)

втерѣть(ся) сов см втира́ть
(-ся), постепенно он втерся к не-
му в доверие वह आहिस्ता-आहिस्ता
उस के एतबार (विश्वास) मे नामालूम
तौर से घुस गया वाख'а^хистा-а^хистा
उस के एत'बार (विश्वास) मे ना-
लूम ताोर से ग^хус गा^न

втира́ть несов मलना мал'на
n (मे वो что-л), मालिश करना
मा^नलिश कार'ना *n*, ♠ ~ очकी आँखो
मे धूल भोकना *n*, धोखा देना *n*

втира́ться несов घुसना ग^хус'на
nn, घुस जाना ग^хус द^जाना *nn* (मे
कुदा-ल, वो что-ल)

втѣскивать несов ठूसना त^ху-
सा^ना *n*, ठुसाना त^хуसा^ना *n* (मे वो
что-ल)

втѣскиваться несов धक्का-पेल
करके घुस जाना द^लакका-पेल कार'-
के ग^хус द^जाना *nn*

втѣснуть(ся) сов см втиски-
вать(ся)

ВТИХОМÓЛКУ нареч चुपके [से] चुप'कэ [сэ], खुफिया तौर पर खु-
фийā таор пар, गुप्त रूप से गुप्त'
рूप сэ (тайком)

ВТОЛКНУТЬ сов см. ВТАЛКИВАТЬ

ВТОЛКОВАТЬ сов см. ВТОЛКОВЫ-
ВАТЬ

ВТОЛКÓВЫВАТЬ несов समझाना
сам'дж'ānā п, समझा देना сам'-
дж'ā дэнā п

ВТОПТАТЬ сов см. ВТАПТЫВАТЬ

ВТОРГАТЬСЯ несов 1. घुस पडना
(आना) г'ус пар'нā (ānā) нп (मे
कूदा-л), 2. घेरना (वमेशिवаться)
दखल (मुदाखलत, हस्तक्षेप) करना
да'ал (मुदाх'лат, ख़ास्त'-кшэп) кар'-
нā п

ВТОРГНУТЬСЯ сов см. ВТОРГАТЬСЯ.

ВТОРЖЕНИЕ с. घुस पडना (आना)
г'ус пар'нā (ānā) м, दखलदाजी
да'лат-андāзи ж, आक्रमण āкра-
मान м

ВТОРИТЬ несов 1. (о певце) साथ
गाना сāt' гānā п (के कому-л,
के मु-л), 2. घेरना हों मे हों मिलाना
हों मे हों मिलānā п.

ВТОРИЧНО нареч दोबारा до-бā-
рā, दूसरी बार дūs'рā бār

ВТОРИЧН'ЫЙ прил दोबारा добā-
рā, दूसरा дūs'рā, द्वितीय द्वитий'
(द्वितीय), —ое рассмотрение पुनर्वि-
चार

ВТОРНИК м मंगलवार чапгāt-

ВТОР||ОЙ числит दूसरा дūs'рā.
द्वितीय द्वитий', во — раз दूसरी
बार (दफा), —āя полови́на उत्तरार्द्ध
м, ♠ полу́ченный из —ых рук
दूसरे से पाया, दूसरे से सुना हुआ
(напр об информации)

ВТОРОКЛÁССНИК м दूसरी जमात-
वाला (श्रेणीवाला) लडका дūs'рī
джамāt-вālā (श्रэнь-вālā) лар'кā м.

ВТОРОКÚРСНИК м. दूसरे वर्ष का
तालिब-इल्म (विद्यार्थी) дūs'рэ варш'
кā тāлиб-илм' (видйāрт'хй) м

ВТОРОПЯХ нареч उतावली (जल्द-
बाजी) से उताोली (दजालद'-бāзй) сэ.

ВТОРОСТЕПÉННЫЙ прил गौण
गाон, अमुख्य अमुक्'хй', दूसरे दर्जे
का дūs'рэ дарджэ кā, घटिया ग'а-
तियā неizm (посредственный)

В-ТРЕТЬИХ вводн сл तीसरे тйс'-
рэ, तृतीयतः тритий'та'х

ВТРО́Е нареч तिगुना ति-гунā;
сложить — तिहराना п.

ВТРОЁМ нареч तीनो тйнō

ВТЫКАТЬ несов. भोकना б'ок'нā
п, चुभाना चुб'ānā п, गडाना га-
рānā п

ВТЯГИВАТЬ несов 1. खीचना к'хйч'-
нā п, खीच लेना к'хйч лэнā п (मे
во что-л, पर на что-л); ऊपर [को]
खीचना (खीच लेना) उपर [को] к'хйч'-
нā (क'хйч лэнā) п (наверх), घसी-
टना ग'асйт'нā п (что-л тяжелое,
с трудом, मे во что-л, पर на
что-л), ऊपर [को] घसीटना उपर
[को] г'асйт'нā п (наверх, что-л.

тяжёлое, с трудом), 2. (втягивать внутрь) अदर फूँकना (भरना) андар प^१ऊँक'नā (б^१ар'нā) *n* (напр воздох), चूसना चूस'नā *n*, सोखना сок^१'नā *n*, चूस (सोख) लेना चूस (сок^१) लēनā *n* (жидкость), 3. (вовлекать) राग खीचना क^१यिच'नā *n*, खीच लेना क^१यिच लēनā *n*, शामिल करना शāмил क़र'नā *n*, फँसाना प^१ाँसāनā *n*, फँसा देना प^१ाँसā दēनā *n* (опутывать)

ВТЯГИВАТЬСЯ *несов* 1. (вбираться внутрь) अदर धँसना (धँस जाना) андар д^१ाँस'नā (д^१ाँс джā-нā) *nn*, 2. (привыкать) आदत पडना (लगना) āдат пар'нā (лаг'нā) *nn* (को *о* ком-л), आदी होना āदि хōнā *nn* (का *во* что-л)

ВТЯНУТЬ(СЯ) *сов см* втягивать(ся)

ВУАЛЬ *ж* नकाब नाकāб *м*, परदा пар'дā *м*

ВУЗ *м* (высшее учебное заведение) उच्च विद्यालय учч' видйā-лай *м*

ВУЛКА́Н *м* ज्वालामुखी джвāлā-मुक^१ *м*, ज्वालामुखी पहाड (पर्वत) दज्वāलā-मुक^१ पाखāр (парват) *м*

ВУЛКАНИЧЕСКИЙ *прил* ज्वालामुखी [पहाड का] दज्वāलā-मुक^१ [पाखāр कā], ज्वालामुखी पर्वत-सबधी दज्वāलā-मुक^१ парват-самбанд^१ *यि*

ВУЛЬГА́РНЫЙ *прил* बाजारी бā-ज़āरि, असभ्य асаб^१'*यि*, अशिष्ट ашишт'

ВХОД *м* 1. (действие) अदर (भीतर) आना (जाना) андар (б^१йтар) āнā (джāнā) *м*, दाखिला दāखилā *м*, प्रवेश प्रवेश *म*, ~ воспрещён अदर आना मना है, ~ по билéтам दाखिला टिकटो पर है, प्लāта за ~ प्रवेश-फीस *ж*, प्रवेश-शुल्क *म*, 2. (место входа) दर्वाजा дарвāзā *म.*, प्रवेश[द्वार] प्रवेश[द्वार] *म*

ВХОДИ́ТЬ *несов* 1. अदर (भीतर) आना (जाना, आ जाना) андар (б^१й-тар) āнā (джāнā, ā джāнā) *nn*, आना āнā *nn* (मे, के अदर *во* что-либо), जाना दजāनā *nn* (मे, के अदर *во* что-л), आ जाना ā джāनā *nn* (मे, के अदर *во* что-л), 2. (вмещаться) अँटना अँत'नā *nn* (मे *во* что-л), समाना самāनā *nn* (मे *во* что-л), 3. (состоять, принимать участие) शामिल (शरीक) होना शāमил (शारйк) хōнā *nn* (मे *во* что-л), अतर्गत होना अन्तर्गत хō-नā *nn* (के *во* что-л), ♠ ~ в до-вёріе खातिर मे आना *nn*, विश्वास-पात्र बन जाना *nn* (का *к* кому-л), ~ в привычку आदत हो जाना *nn*, ~ в употребление रायज होना *nn*, व्यवहार मे आना *nn*, ~ в плоть и кровь रग मे और रक्त के अदर प्रवेश करना *n*, ~ во вкус लुत्फ उठाने लगना *nn*, ~ в пого-вóрку मुहावरा पडना *nn*, ~ в мóду फैशन के मुताबिक (अनुकूल) हो जाना *nn*, ~ в чьё-л положение हमदर्दी करना *n*, ~ в жизнь जीवन

का हिस्सा (अंग) बन जाना *नप*, —
в компетенцию अधिकार-क्षेत्र के अंदर
आना *नप* (के *кого-л*, *чего-л*), — в
контакт सपर्क में आना *नप*

ВХОДНОЙ *прил* प्रवेश का प्रा-
वेश *क़ा*, — билет दाखिले का टिकट
म

ВЦЕПІТЬСЯ *сов см* вцеплѣться

ВЦЕПЛѢТЬСЯ *несов* पकड़ना पा-
कार'नā *п*, पकड़ लेना पाкар *लэनā*
п (*хвататься*)

ВЦСПС (Всесоюзный Централь-
ный Совет Профессиональных
Союзов) *м* सोवियत-संघ की ट्रेड-
-यूनियनों की केंद्रीय कौंसिल सोवि-
यात-संघ' *क़* त्रेड-यूनियन' *क़*
केंद्रिय' *क़* *ज*

вчерá *нареч* कल काल, — вéче-
ром कल शाम (रात) को, — ўтром
कल सुबह को.

вчерáшний *прил* कल का काल
क़ा, कलवाला काल-वāलā

вчернé *нареч* मोटे तौर पर
मोतэ ताोर *पर*

вчéтvero *нареч* चौगुना चाो-
गुनā

вчетверóм *нареч* चारो चāरō

вчитáться *сов см* вчйтывать-
ся

вчйтываться *несов* गौर (ध्यान,
सावधानी) से [कई बार] पढ़ना गा-
ोर (द'यāन, सāोद'āनй) सэ [क़ा *बāर*]
पर'नā *п*

вшéстеро *нареч* छगुना च'а-
गुनā

вшивáть *несов*. सीना सйнā *п*.
(में *во что-л*), टाँकना तāक'нā *п*.

вшйвый *прил*. जुओ से भरा
[हुआ] दजूō सэ *б'ारā* [λyā].

вшить *сов. см.* вшивáть

въедáться *несов* [गभीर] घुस
जाना [गाम'б'यर] ग'хус दजāनā *नप*

въезд *м* 1. (*действие*) अंदर
(भीतर) जाना अंदार (ब'यтар)
दजāनā *म*, दाखिला दāखилā *म*,
समावेश самāवेश *म*, 2. (*место*
въезда) दर्वाजा दारвāзā *म*, प्रवेश
[द्वार] प्रावेश[-द्वāर] *म*

въезжáть *несов* अंदर (भीतर)
आना (जाना) अंदार (ब'यтар) āнā
(दजāнā) *नप* (के *куда-л*), आना āнā
नप, जाना दजāनā *नप* (में *во что-л*,
पर *на что-л*)

въéхать *сов см* въезжáть

вы *мест* तुम *तुम*, *вежл* *фор-*
ма आप āп, *обращаться* *на* *вы*
आप कहकर बुलाना *п*, बहुवचन में
सबोधित करना *п*

выбáлтывать *несов*. उगलना
उगल'नā *п*, उगल देना उगल दэнā *п*

выбегáть *несов* [बाहर] दौड़ना
(दौड़ जाना) [बā'хар] दाोर'नā (दाोर
दजāनā) *नप*

вы́бежать *сов см* выбегáть.

выбивáть *несов* 1. (*вышибать*)
[धक्का देकर] फोड़ना (तोड़ना)
[द'खकā दэकार] प'хोर'नā (тор'नā) *п*;
खदेरना क'адэр'नā *п* (*напр* *про-*
тивника), — *глаз* आँख फोड़ना *п*,
2. (*выколачивать пыль*) झाड़ना

дж^хār'nā *n* ; 3. (штамповать) अ-
कित करना अकित кар'nā *n* (напр
на металле), ठप्पा लगाना त^хаппā
лагānā *n*. (на бумаге, ткани)

выбиваться *несов* ~ из сил
पच मरना पач мар'nā *нп*

выбирать *несов* 1. चुनना चुन'-
nā *n*, चुन लेना चुन лэнā *n*,
इस्तिয়ার करना ихтийār кар'nā
n (предпочитать), पसद करना
пасанд' кар'nā *n* (облюбовывать),
2. (избирать голосованием) चुनना
чун'nā *n*, चुन लेना चुन лэнā *n*,
चुनाव (निर्वाचन) करना चुनāо (нир-
вāчан) кар'nā *n* (ме куда-л), 3.
(вынимать) निकालना निकāl'nā *n*,
निकाल लेना निकāl лэнā *n*

выбираться *несов* निकलना
никал'nā *нп.*, निकल जाना никал
джānā *нп*; ~ из затруднения
कठिनाई से नजात पाना *n*

выбить(ся) *сов см* выбивать
(-ся)

выболтать *сов. см* выбалты-
вать

выбор *м* 1. चुनना चुन'nā *м*,
चुनाव चुनāо *м*, इतिखाब интихāб
м, 2. (предпочтение) तरजीह тар'-
джйх *ж*

выборный 1. прил चुना हुआ
чунā хуā, निर्वाचित निरвāчит
(избранный голосованием), चुनाव
ка चुनāо кā, निर्वाचन-सबधी
निरवāчан-सम्बान्द^хя (относящийся
к выборам), 2. сущ *м* चुना

हुआ नुमायदा चुनā खुā нумāйандā
м, निर्वाचित प्रतिनिधि निरवāчит
प्रतिनिध^хи *м*.

выборы *мн* चुनाव चुनāо *м*,
इतिखाबात интихāбāt *м*, निर्वाचन
निरवāचन *м*, всеобщие ~ आम
(सामान्य, साधारण) चुनाव (निर्वाचन)
м, дополнительные ~ उपचुनाव
м, उपनिर्वाचन *м*

выбрасывать *несов* 1. [ни-
кал] फेंकना [никāl] п^хэк'nā *n*,
फेंक देना п^хэк дэнā *n*; 2. перен
नामजूर (अस्वीकार) करके निकालना
нā-манзур (асвйкār) кар'кэ ни-
кāl'nā *n*, (не признав что-л),
काटना कāt'nā *n* (при сокращении);
3. (выгонять) निकालना निकāl'nā
n, निकाल देना निकāl дэнā *n*, ♦
~ из головы दिमाग से दूर कर-
ना *n*

выбрать(ся) *сов см* выби-
рать(ся)

выбрить *сов.* [саф] मूँडना
[сāф] мўр'nā *n*, [саф] हजामत
वनाना [сāф] хаджāмат банānā *n*

выбриться *сов* अपने आप को
मूँडना (हजामत बनाना) ап'нэ āп
ко мўр'nā (ख़ादजāमत банānā) *n*

выбросить *сов см* выбрасы-
вать

выброситься *сов* ~ с пара-
шютом छतरी के सहारे उतरना
ч^хат'рй кэ сахāрэ утар'nā *нп*

выбывать *несов* चला जाना
чалā джānā *нп*, रवाना होना равā-

नā खनā न् (के लिये कूदा-ल),
प्रस्थान करना प्रस्त^खान कार'नā न,
छोड़ना च^खोर'नā न, छोड़ देना च^खोर
दनā न (नाप्र स राबोत्य, из ин-
ститута), ◇ ~ из стрѣя वेकार
हो जाना न् (приходить в негод-
ность), ~ из игры खेल से निकलना
न्

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**

व्य०ब्य० *несов* फेकना
प^खक'नā न (मे से из чего-л), फेक
देना प^खक दनā न (मे से из чего-ल)

व्य०ब्य० *несов* गिरना
गिर'नā न् (मे से из чего-ल), गिर
जाना गिर दजāनā न् (मे से из че-
го-ल)

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
चिवать(ся)

व्य०ब्य० *несов* 1. (नाप्र
мясо) उवालकर पकाना (सिझाना)
उबā'कार पाकāनā (सिज^खāनā) न,
2. (извлекать) उवालकर निकालना
उबā'कार निकāल'नā न (से, मे से
из чего-ल)

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
व्य०

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
व्य०

व्य०ब्य० *несов* [चलाकी से]
निकालना [चा^खक्य स] निकāल'īā न
(के मुँह से у кого-ल), पता (सुराग)
लगाना (लगा लेना) पा^खā (सुरāग)
ता^खāनā (ला^खā लēनā) न

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
व्य०

व्य०ब्य० *сов* 1. *разг* (व्य०-
скользнуть) निकलना निकāल'नā न्;
2. *перен* (из затруднительного
положения) वचना बाच'नā न्, वच
निकलना बाच निकāल'नā न्

व्य०ब्य० *несов* 1. (व्य०ब्य०-
чивать) घुमाकर निकालना ग^खुमाकार
निकāल'नā न, ~ *винт* पेच खोलना
(निकालना) न, 2. (व्य०ब्य०-
जोड़ हटाना) दजोर^ख खāतāनā न.; ~
रु^ख हाथ मरोड़ देना न, 3.: ~
नाиз^खāन^खकु भीतरी दिखाना ब^खित'रि
दिक^खāनā न

व्य०ब्य० *несов* ठीक करना
त^खीक कार'नā न

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
व्य०

व्य०ब्य० *ж.* [नाम का] तख्ता
[नāम कā] ताх^खā म, तख्ती ताх^खी
ж, [साइन]बोर्ड [सāइन-]बोर्ड' म

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
दित्(ся)

व्य०ब्य० *с геол* आवोहवा
(हवा-पानी) के कारण बरबाद (नष्ट)
हो जाना āब-о-खāwā (खāwā-пāनī) क^ख
kāран бар-бāд (नाшт') खो दजāनā
म, ऋतुक्षरण रितु-क्षारान म.

व्य०ब्य० *несов* लटकाना
ल^खत'कāनā न, ~ *флаг* झंडा खड़ा
करना न, ~ *объявление* इश्तहार
लगाना न

व्य०ब्य० *сов см* **व्य०ब्य०**
व्य०

ВЫВІНЧИВАТЬ *несов* घुमाकर निकालना ग^хумāкар निकāl'нā *n*,
— винт पेच खोलना (निकालना) *n*

ВЫВІХ *м* जोड़ का हट जाना
джор кā хат джāнā *м*, जोड़
उखड़ना джор ук^хар'нā *м*

ВЫВІХНУТЬ *сов* जोड़ हटाना
(उखाड़ना) джор хатāнā (ук^хар'-
нā) *n*.

ВЫВОД *м* 1. (удаление) वापसी
wāp'sī *ж*, हटाना хатāнā *м*, हटा
लेना хатā лēнā *м*.; 2. (заключение)
नतीजा नतिजā *м*, परिणाम परि-
णām *и*, देलать ~ नतीजा
(परिणाम) निकालना *n* (से *из* че-
го-л.), प्रीयति *к* ~у नतीजे
(परिणाम) पर पहुँचना *нп*

ВЫВОДИТЬ *несов* 1. निकालना
никāl'нā *n*, [बाहर] ले जाना
[bāхар] лē джāнā *нп* (уводить),
ले आना лē āнā *нп* (приводить),
हटाना хатāнā *n*, हटा लेना хатā
лēнā *n* (напр войска), 2. (уни-
чтожать) जड़ से उखाड़ना джар
сē ук^хар'нā *n*, उन्मूलन करना
унмūлан' кар'нā *n*, दूर करना
дूर кар'нā *n* (напр पятна), 3.
(делать вывод) नतीजा (परिणाम)
निकालना नतिजā (परिणām) नि-
кāl'нā *n* (से *из* чего-л.), 4.
(плодить) पैदा (उत्पन्न) करना
пāдā (утпанн') кар'нā *n*, अडे
से (सेकर) [वच्चे] निकालना андэ
сэ (сэкар) [баччэ] निकāl'нā *n*
(птенцов), ♠ — *из* себя आपे से

बाहर करना *n* (को *кого-л*), खीज
निकालना *n*, ~ *из* стрóя बेकार
बना देना *n*

ВЫВОДИТЬСЯ *несов* (исчезать)
मिटना мит'нā *нп*, मिट जाना мит
джāнā *нп*, गायब (नाश) होना
gāyāb (nāш) хонā *нп*

ВЫВОДОК *м* [एक साथ पले हुए]
वच्चे [эк сāt^х палэ хуэ] баччэ
м. *мн*, पोटें पोटें *м* *мн* (только
птенцов)

ВЫВОЗ *м* 1. बाहर ले जाना
bāхар лē джāнā *м*, 2. (экспорт)
बाहर भेजना бāхар б^хэдж'нā *м*,
निर्यात निरйāt *м*

ВЫВОЗИТЬ *несов* 1. बाहर ले
जाना (आना) бāхар лē джāнā
(āнā) *нп* (से *откуда-л*), 2.
(экспортировать) बाहर भेजना бā-
хар б^хэдж'нā *n*, निर्यात करना
निरйāt кар'нā *n*, 3. (привозить
с собой) लाना лāнā *n*, ले आना лē
āнā *нп*

ВЫВОЛАКИВАТЬ *несов* खीचना
к^хйч'нā *n* (से *откуда-л*), घसीटना
г^хасйт'нā *n*. (ताँचित् *что-л* с
तुल्य, с *силой*, से *откуда-л*)

ВЫВОРАЧИВАТЬ *несов* *см* *вы-*
вертывать

ВЫГАДАТЬ *сск. см.* *выгáдывать*
ВЫГÁДЫВАТЬ *несов* फायदा
(लाभ) उठाना фāй'дā (лāб^х) ут^хāнā
n (извлекать *пользу*); वचना *ба-*
чāнā *n*, वचा रखना *бачā* ра^х'нā
n (*сбергать*)

व्यगिर्बात् *несов* भुकांना *дж^ху-
kānā n*, भुका देना *дж^хука^१ дэнā
n*, मोडना *мор'нā n*

व्यग्लादित् *сов* इस्तरी करना
ист'रй кар'нā n (से *что-л*)

व्यग्ल्या||деть *несов* मालूम (दि-
खाई) पडना *мālūm (дик'āй) пар'нā
nn*, он ~дит не старше тридца-
ти лет वह देखने में तीस के ऊपर
नहीं, как он ~дит? वह देखने में
कैसा है?

व्यग्लядивать *несов* 1. सावधा-
नी से देखना *сāод'āнй सэ дэк'нā
n*, छिपकर ताकना *ч'ип'кар тāk'нā
n* (से, में से *откуда-л*); 2. (пока-
зываются) दीखना *дйк'нā nn*,
दिखाई देना *дик'āй дэнā nn*, नजर में
आना *назар мē ānā nn*

व्यग्लянуть *сов* *см* **व्यग्लяди-**
вать

व्यгнать *сов* *см* **выгонять**

выговаривать *несов* 1. उच्चा-
रण करना (कर लेना) *уччāран
кар'нā (кар лэнā) n*, बोलना
бол'нā nn (говорить), 2. (обус-
ловливать) शर्त रखना (लगाना)
шарт' раक'нā (лагānā) n, 3.
(делать замечание) *разг* फटकार
सुनाना *प'ат'कār सुनānā n*, मलामत
(निदा) करना *माचāमत (निन्दā)
कार'नā n* (को *кому-л.*, की *за
что-л*)

व्यговор *м* 1. (произноше-
ние) उच्चारण *уччāरण म*, 2.
(замечание) भिडकी *дж'ир'कй ж*,

फटकार *प'ат'कār ж.*, मलामत *मा-
लāमत ж*, निदा *निन्दā ж*, дѣлать
~ भिडकी देना *n.*, मलामत (निदा)
करना *n* (को *кому-л.*, की *за что-л*).

व्यговорить *сов* *см* **выговā-**
ривать

व्यгода *ж* फायदा *फāй'дā म*,
मुनाफा *मुनāफā म*, लाभ *लāब^१ म.*,
सुविधा *सुविद'ā ж* (*преимуществ-*
во)

व्यгодно 1. *нареч* फायदे (मुनाफे,
लाभ) से (के साथ) *फāय'दэ (मुनāफē.
लāब^१) सэ (कэ सāt^१)*, 2. *безл* *в знач*
сказ [यह] फायदेमद (लाभदायक)
है [यāख] *फāय'दэ-मанд' (लāब^१-दāयāक)
खāэ*

व्यгодный *прил* फायदेमद
फāय'दэ-मанд', लाभकारक *लāब^१-कā-
राक*

व्यгон *म* चरागाह *चारā-गāख म.*,
चरी *चारй ж.*

выгонять *несов* बाहर निकालना
(निकाल देना, करना, कर देना)
*бāखार никāल'нā (никāल дэнā,
कार'नā, कार दэчā) n.* (से *откуда-
либо*), दुतकारना *दुत'कār'नā n*, धता
करना *द'хātā कार'नā n*

выгорāживать *несов* 1. घेरकर
अलग करना (कर लेना) *ग'эр'कार
अलग कार'नā (कार लэнā) n* (से
чем-л.), 2. *перен* *разг* कठिनाई
से वचाना *कāt'инāय सэ बāचānā n*
(*выводить* *из затруднительного
положения*), सफाई देना *साфāय дэнā
n* (*оправдывать*)

выгорать *несов* 1. जलना (предавать, से, के साथ कोग-ल, джал'нā *нп*, जल जाना джал джāнā *нп*, जलकर राख हो जाना джал'кар рāk^λ खो джāнā *нп* (напр во время пожара), [तेल] खतम होने तक जलना (जल जाना) [तэл] хатам хонэ так джал'пā (джал джāнā) *нп* (напр о керосине в лампе), 2. (выцветать) रग उतरना (फीका पडना) ранг' утар'нā (п^хйкā пар'нā) *нп*, उतरना उтар'नā *नп*, फीका पडना (हो जाना) प^хйकā пар'नā (खो दजāनā) *नп* (о краске, цвете), 3. (напр о посевах) जलना दжал'नā *नп*, जल (सूख) जाना दжал (सूक^λ) दजāनā *नп*, ♦ дёло не выгорело मामला न बन गया

выгореть *сов см* выгорать

выгородить *сов см* выгорā-
живать

выгружать *несов* वोझ उतारना (उतार लेना) бодж^λ утāр'нā (утāр лēнā) *п* (से *из* *чего* *л*)

выгрузка *ж* वोझ उतारना бодж^λ утāр'нā *म*

выда||вать *несов* 1. देना дēнā *п*, दे देना дē дēнā *п*, — пāспорт पासपोर्ट लिखाना *п*, — чек чек काटना *п*, 2. (вручать) हवाले करना хавāлэ кар'нā *п* (के लому-*ल*), सौपना सāप'नā *п*, 3. (обнаружи-
вать) जाहिर (प्रकट) करना зāхिर (प्राकट) кар'नā *п*; दगा (गद्गारी) करना दाгā (га -

предавать, से, के साथ कोग-ल, что-*ल*); — тāйну राज (भेद) खोल-
ना *п*, — себ्रā अपना राज फाश करना *п*; — своё прису́тствие अपना अस्तित्व जाहिर (प्रकट) करना *п*, 4. — себ्रā (за *кого-л*) बहाना करना бахāнā кар'नā *п*; он —ет себ्रā за *ученого* वह पडित होने का बहाना करता है वाх पान्दित хонэ कā бахāнā кар'तā хāэ; 5.: — зāмуж शा-
दी कराना шāдй карāнā *п*

выдаваться *несов* 1. (высту-
пать) [बाहर को] निकलना [бахар
ко] никал'нā *नп*, उभडना उб^хар'-
нā *नп*, 2. (случаться) आना āнā *नп*, पहुँचना пахūч'नā *नп*, पडना пар'नā *नп*. (происходить)

выдавить *сов см* выдавли-
вать

выдавливать *несов* 1. (вы-
жимать) निचोडना ничор'нā *п*,
पेरना пēr'нā *п*, 2. (продавливать)
दवाकर फोडना дабāкар п^хор'нā *п*

выдāлбливать *несов* खोखला
करना क^хок^хлā кар'नā *п*, — ко-
рыто लकडी के कुदे को खोखला करके
टव बनाना *п*

выдāть(ся) *сов см* выдавать
(-ся)

выдāча *ж* 1. देना дēнā *म*, दे
देना दē दēनā *म*, वितरण वितारन
म, अदायगी अदāй'गि *ж* (выпла-
та), 2. (напр преступника) सौप-
ना सāप'नā *म*, हवाले करना хавāलэ
кар'नā *म* (के लому-*ल*).

выдающийся 1. прич. от выдаваться, 2. прил (выделяющийся) इम्तियाजी इम्तिनाय, असमान асаман, असाधारण асад^ларан, मशहूर маш'хур, प्रसिद्ध प्रसिद्ध^л, विख्यात विक^хйат (известный)

выдвигать несов 1. (вперёд) [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^ханā п, 2. (напр. ящик) खीचना क^хйч'нā п, खीच लेना क^хйच लēнā п, 3. перен (предлагать) रखना राक^х'нā п, पेश (उपस्थित) करना पेश (упаст^хит) кар'нā п, — условие शर्त बढ़ाना (рхна, लगाना) п, 4. (поёшыать) [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^ханā п, तरक्की देना तараक्की дēнā п (напр по службе), — на руководящую работу रहनुमाई (नेतृत्व) के ओहदे (पद) पर मुकर्रर करना п, — кандидатуру उम्मेदवारी खडी करना п, उम्मेदवार की नामजदगी करना п

выдвигаться несов [आगे] बढ़ना [āgə] бар^х'нā нп, मशहूर (प्रसिद्ध) हो जाना маш'хур (प्रसिद्ध^х) हो джāнā нп (становиться известным)

выдвиженец м ऊँचे ओहदे (पद) पर मुकर्रर (नियुक्त) हुआ आदमी ऊँचे ओ'दэ (पाद) पर मुकरрार (नियुक्त') хуā āд'мй м

выдвижение с [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^ханā м, नामजदगी नām-зад'ги ж (कандिदाता), नियोजन नियोजन म (назначение)

выдвинуть(ся) сов см выдвигать(ся)

выделённые с. физиол. 1. मलत्याग мал-тиāг м, 2. (выделившееся вещество) क्षरित पदार्थ कшарит па-дāрт^х м, ग्नोीनोस — पीप ж, मवाद м

выделить(ся) сов. см. выделять(ся)

выделка ж (производство) बनावट банāват ж, बनाव बानāо м, बनाना банāīā м.

выдѣлывать несов. बनाना банāнā п, तैयार करना таэйār кар'нā п, गठना गर'нā п, — кóжу चमड़े को बनाना п

выделять несов 1. (отбирать) चुनना चुन'нā п, चुन लेना चुन लēнā п, विलगाना बिल'гāнā п, अलग करना алаг кар'нā п (отделять), 2. (отличать среди других) फर्क (भेद) करना фарк' (б^хэд) кар'нā п, 3. (часть имущества) बँटना бāт'нā п, बँटवारा करना бāт'вāрā кар'нā п, 4. физиол निकालना निकāl'нā п.

выделяться несов 1. (отличаться) आगे बढ़ना āgə бар^х'нā нп, प्रमुख होना प्रमुख^х хонā нп, 2 физиол निकलना निकāl'нā нп

выдергивать несов. उखाड़ना ук^хār'нā п, नोचना नोच'нā п., खीचना क^хйч'нā п, निकालना निकāl'нā п, — зуб दाँत तुड़वाना

n (о больном), दाँत तोड़ना *n*
(о враче)

ВЫ́держанный 1. прич от
вы́держать, 2. прил (о вине)
पुराना पुरānā, 3. прил (облада-
ющий выдержкой) धैर्यधारी д^хаэ-
र्य'-д^хāри, दृढ और शात चित्तवाला
дрир^х аор ша́нт' читт'-ва́лā

ВЫ́держать сов см выде́ржи-
вать

выде́рживать несов 1. (тя-
жесть, груз) वर्दाश्त करना бар-
-дāшт' кар'нā *n*, सहना साḥ'нā *n*,
2. (выстаивать) सामना करना
сāм'нā кар'нā *n* (का что-л),
टिकना тик'нā *нп*, भेलना дж^хэл'нā
n, वर्दाश्त करना бар-дāшт' кар'нā
n, सहना साḥ'нā *n* (выносить);
3. (испытание, экзамен) पास (сफल,
उत्तीर्ण) होना (हो जाना) пāс (са-п^хал,
उत्तिर्ण') хонā (хо джāнā) *нп*

ВЫ́держка I ж (цитата, вы-
писка) उद्धरण उद्^харан *м*, सार
сār *м*

ВЫ́держка II ж 1. धैर्य द^хаэर्य'
м, 2. фот. इक्सपोज़ икс'поз *м*

ВЫ́дернуть сов см выде́рги-
вать.

ВЫ́долбить сов см выда́лбли-
вать

ВЫ́дохнуть(ся) сов см выды-
ха́ть(ся)

ВЫ́дра ж зоол ऊँद उद *м*

ВЫ́думать сов см выду́мы-
вать

ВЫ́думка ж. 1. ईजाद йджāд
ж, कल्पना कалп'нā ж, 2. (ложь)
गपोडा гапорā *м*, झूठ дж^хут^х *м*

ВЫ́думывать несов 1. ईजाद
(कल्पना) करना йджāд (कालп'нā)
кар'нā *н*, 2. (сочинять) गढ़ना
гар^х'нā *н*, झूठ बोलना дж^хут^х
бол'нā *нп* (лгать)

ВЫ́дыха́ть несов साँस (श्वास)
छोड़ना (बाहर निकालना) сāс (швāс)
च^хор'нā (бāхар никāл'нā) *н*

ВЫ́дыха́ться несов 1. ग़दरहित
हो जाना ганд^х-раḥит хо джāнā
нп, तेज़ी जाती रहना тэज़ джāтй
рах'нā *нп* (की о чем-л, напр
о вине), 2. перен बेजान हो जाना
бэ-джāн хо джāнā *нп*; егó талāнт
давнó вы́дохся उस की प्रतिभा
बहुत पहले ही खतम हो चुकी है;
а́втор к концу́ статьи́ совсе́м вы́-
дохся अत मे जाकर लेख ढीला हो
गया

ВЫ́езд *м* 1. [बाहर] चला (निकल)
जाना [бāхар] чалā (никал) джāнā
м, 2. (место выезда) [बाहर चला
जाने का] दर्वाज़ा (द्वार) [бāхар чалā
джāнā кā] дарва́зā (двār) *м*

ВЫ́езжа́ть несов [बाहर] चला
(निकल) जाना [бāхар] чалā (никал)
джāнā *нп* (से откуда-л), रवाना
होना (हो जाना) равāнā хонā (хо
джāнā) *нп* (के लिये куда-л, से,
द्वारा на чёи-л), प्रस्थान करना
праст^хāн кар'нā *н* (отправлять-
ся)

ВЫЕМКА *ж* 1. (действие) नि-
कालना निकाल'на *м* (напр писем),
खोदाई *к*^ходай *ж* (грунта), 2.
(углубление) गड्ढा гадд^ха *м*
(яма), नाली на́ли *ж* (напр для
укладки труб)

ВЫЕХАТЬ *сов см* выезжать

ВЫЖАТЬ *сов см* выжимать

ВЫЖДАТЬ *сов см* выжидать

ВЫЖЕЧЬ *сов см* выжигать

ВЫЖИВАТЬ *несов* 1. जिदा (जी-
वित) रहना зиндā (джйвит) рах'на
нп, वच जाना бач джāнā *нп*,
अच्छा हो जाना ачч^ха хō джāнā
нп (поправляться), 2. (кого-л)
разг [वाहर] निकालना (निकाल
देना) [бāхар] निकाल'на (निकाल दे-
ना) *п*, ♦ — из उमā सठियाना *нп*

ВЫЖИГАТЬ *несов* जलाना джа-
ла́на *п*, जला देना джала́ дэна́
п, जलाकर खाक (भस्म) करना (कर
देना) джала́кар хāк (б^хасм') кар'-
на́ (кар дэна́) *п* (обращать в пе-
нел), सोलнце вы́жгло траву́ сूरज
की गरमी से घास जल गई, —
кле́ймó [गरम लोहे से] दागना *п*

ВЫЖИДАТЬ *несов* इतिजार करना
ингизāр кар'на́ *п*, प्रतीक्षा करना
пратйкшā кар'на́ *п*, — удобного
случая मौका (अवसर) ताकना *п*

ВЫЖИМАТЬ *несов* निचोड़ना ни-
чор'на́ *п*, पेरना пэр'на́ *п*

ВЫЖИТЬ *сов см.* выживать

ВЫЗВАТЬ(СЯ) *сов см* вызывать
(-ся)

ВЫЗДОРАВЛИВАТЬ *несов* अच्छा
(चगा, स्वस्थ) हो जाना ачч^ха (чан-
гā, स्वास्त^х) хō джāнā *нп*.

ВЫЗДОРАВЛИВАЮЩИЙ *м* अच्छा
हो जानेवाला ачч^ха хō джāнэ-ва́ла
м, स्वास्थ्य-लाभ करनेवाला स्वा́ст^хй'-
ла́б^х кар'на́-ва́ла *м*

ВЫЗДОРОВЕТЬ *сов см* выздорав-
ливать

ВЫЗДОРОВЛЕНИЕ *с* अच्छा (चगा)
हो जाना ачч^ха (чангā) хō джāнā *м*,
आरोग्यलाभ āроги'-ла́б^х *м*, स्वा-
स्थ्य-सुधार स्वा́ст^хй'-суд^хār *м*

ВЫЗОВ *м.* 1. बुलाव була́о *м*,
बुलावा була́ва *м*; — по телефо-
ну टेलीफोन पर (के जरिये) बुलावा
м, — в суд तलबखत *м*, समन *м*;
2. (напр на состязание) ललकार
лал'ка́р *ж*, चुनौती चुनाотि *ж*

ВЫЗУБРИТЬ *сов разг* रटना рат'-
на́ *п*, रटकर याद कर लेना рат'кар
йāд кар лэна́ *п*

ВЫЗЫВАТЬ *несов* 1. बुलाना бу-
ла́на *п*, बुला लेना була́ лэна́ *п*,
बुलाव देना була́о дэна́ *п*; न्योता
(निमन्त्रण) देना नйотā (निमान्त्रण)
дэна́ *п* (приглашать), 2. (напр
на соревнование) ललकारना लал'-
ка́р'на́ *п* (के लिये на что-л),
चुनौती देना चुनाотि दэना́ *п* (की
ना что-л), 3. (порождать) पैदा
(उत्पन्न) करना (कर देना) паэдā
(उत्पन्न') кар'на́ (кар дэна́) *п*,
वजह (कारण) होना वаджах (का़रान)
хōна́ *нп* (являться причиной); —

опухоль सुजाना *n*, — сомнения भ्रम (संशय) में डालना *n*, — усталость थकावट लाना *n*, — зависть (рѣвность) जलाना *n*, — аппетит भूख लगाना *n*

ВЫЗЫВАТЬСЯ *несов* अपने आप को पेश करना अप'नэ āп ко пэш кар'нā *n*

ВЫЗЫВАЮЩИЙ 1. *прич* от вызывать, 2. *прил* सरकश сар-каш, उद्द उद्дан'д', उद्धत उद्ध'त

ВЫИГРАТЬ *сов см* выигрывать

ВЫИГРЫВАТЬ *несов* 1. जीतना джит'нā *n*, जीत लेना джит лэ'нā *n*, फायदा (लाभ) उठाना фāй'дā (лāб^x) ут'хā'нā *n*, फल प्राप्त करना п'хал прāпт' кар'нā *n* (получать выгоду, ме́ что-л), 2. (одерживать верх) कामयाब (सफल) होना кām-йāб (са-п'хал) хонā *nn* (ме́ что-л), जीतना джит'нā *n*, जीत लेना джит лэ'нā *n*; 3. (одерживать победу в игре) बाजी जीतना бāзй джит'нā *n*

ВЫИГРЫШ *м* 1. (в займе, лотерее) इनाम инāм *м*, 2. (выигранное) जीते हुए रुपये द्जйтэ хуэ рупайэ *м* *mn* (деньги), जीती हुई चीज द्जйти хуи чйз *ж* (вещь), 3. (победа в игре) जीत द्जйт *ж*, 4. *перен* (выгода) फायदा фāй'дā *м*, लाभ लāб^x *м*, быть в —е कामयाब (सफल) होना *nn*

ВЫИГРЫШНЫЙ *прил* 1. (даю-

щий право на выигрыш). — билет लाटरी टिकट лāт'ри тикат *м*, — заём लाटरी कर्जा लāт'ри карзā *м*, 2. (выгодный) फायदेमद фāй'дэ-манд', लाभदायक लāб^x-дāй'ак

ВЫЙТИ *сов см* выходить, из этого ничего не вы́дет इस से कुछ नहीं होगा ис сэ куч^x нахйī хогā

ВЫКАЗАТЬ *сов см* выка́зывать

ВЫКА́ЗЫВАТЬ *несов*. दिखाना ди-к'хā'нā *n*, दिखा देना ди-к'хā'дэ'нā *n*, जाहिर (प्रदर्शित) करना зāхир (प्र-даршит) кар'нā *n*

ВЫКА́ЛЫВАТЬ *несов* चुभाना чу-б'хā'нā *n*

ВЫКА́ПЫВАТЬ *несов* खोदना к'ход'нā *n*, खोद डालना к'ход дāл'-нā *n*, खोदकर निकालना к'ход'кар'никāл'нā *n* (откапывать, се́ от-куда-л), — яму गड्ढा करना *n*

ВЫКА́РМЛИВАТЬ *несов* पालना пāл'нā *n*, पालन [-पोषण] करना пā-лан [-пошан] кар'нā *n*

ВЫКАЧАТЬ *сов см* выка́чивать
ВЫКА́ЧИВАТЬ *несов* पंप से नि-कालना пāмп'сэ'никāл'нā *n*

ВЫКІ́ДЫВАТЬ *несов* 1. (выбрасывать) फेंक देना п'эк'дэ'нā *n*, [निकाल] फेंकना [никāл] п'эк'нā *n*, 2. *перен* नामज़ूर (अस्वीकार) करके निकालना пā-манзур (асвйкār) кар'кэ'никāл'нā *n* (не признав что-л); काटना कāt'нā *n* (при сокращении); 3. (выгонять) निकालना

никāl'nā *n*, निकाल देना निकाल
дэнā *n*

ВЫКИДЫШ *м.* पेट गिरना पेट
гир'нā *м*, इस्कात इस्कāt *м*, गर्भपात
гарб^{х'}-пāt *м*

ВЫКИНУТЬ *сов см* выкидывать

ВЫКЛАДЫВАТЬ *несов* 1. रख देना
рак^х дэнā *n* (के सामने *перед кем-*
либо), 2. (выстилатъ) लगाना
лагānā *n* (पर *что-л*)

ВЫКЛИКАТЬ *несов* पुकारना पु-
кар'нā *n*, चिल्लाते हुए बुलाना
чиллātэ хуэ булānā *n*

ВЫКЛИКНУТЬ *сов см* выкли-
кātь

ВЫКЛЮЧАТЕЛЬ *м* [विजली का]
वटन (स्विच) [бидж'лй кā] батан
(свич) *м*

ВЫКЛЮЧАТЬ *несов* बंद करना
(कर देना) банд' кар'нā (кар дэнā)
n, काटना कāt'нā *n*, काट देना कāt
дэнā *n* (прекращать пользование),
बुझाना बुдж^хānā *n*, बुझा देना
будж^хā дэнā *n*. (свет), स्विच बंद
करना (कर देना) свич банд' кар'нā
(кар дэнā) *n* (ток)

ВЫКЛЮЧИТЬ *сов см* выклю-
чātь.

ВЫКОВАТЬ *сов см* выковывать

ВЫКОВЫВАТЬ *несов* *прям*, *пе-*
рен गढ़ना гар^{х'}нā *n*

ВЫКОЛАЧИВАТЬ *несов* झाड़ना
дж^хār'нā *n*

ВЫКОЛОТИТЬ *сов см* выкола-
чивать

ВЫКОЛОТЬ *сов см* выкалывать

ВЫКОПАТЬ *сов см* выкапывать.

ВЫКОРМИТЬ *сов. см* выкармли-
вать

ВЫКОРЧЕВАТЬ *сов см* выкор-
чевывать.

ВЫКОРЧЕВЫВАТЬ *несов*. 1. जड़
से हटाना (हटा देना) джар сэ хātānā
(хātā дэнā) *n*, 2. *перен* जड़ से
उखाड़ना (उखाड़ फेंकना) джар сэ
ук^хār'нā (ук^хār п^хэк'нā) *n*, मू-
लोच्छेदन करना मुлочч^хэдан
кар'нā *n*

ВЫКРАИВАТЬ *несов*. कतरना का-
тар'нā *n*, तराश करना тарāш кар'-
нā *n*

ВЫКРАСИТЬ *сов* रँगना rāg'нā *n*,
रंग देना ранг' дэнā *n*

ВЫКРИК *м* चिल्लाहट чиллāхāt
ж, उद्घोष उद्^хош *м*

ВЫКРИКИВАТЬ *несов*. चिल्लाना
чиллānā *n*, चिल्ला देना чиллā
дэнā *n*

ВЫКРИКНУТЬ *сов см* выкрики-
вать

ВЫКРОИТЬ *сов см* выкраивать

ВЫКРОЙКА *ж* कटाव катāо *м*,
पैटर्न паэтарн' *м*

ВЫКРУТИТЬ(СЯ) *сов. см* вы-
кручивать(ся)

ВЫКРУЧИВАТЬ *несов*. घुमाकर
निकालना г^хумāкар никāl'нā *n*

ВЫКРУЧИВАТЬСЯ *несов* *перен*
разг वच जाना (निकलना) бач
джānā (никал'нā) *нп*

व्यीकूप *म* छुडौती च^५ुराот^५ *ज*
व्यीकूपать *сов* नहलाना नाх'लā-
 नā *п.*, गुस्ल (स्नान) कराना गुсл'
 (снāн) карāнā *п* (का को-ल),
 गुस्ल (स्नान) देना गुсл' (снāн) (द-
 нā) *п.* (को को-ल)

व्यीकूपать *несов.* [पैसा देकर]
 छुडाना [पाэсā दēкар] च^५ुरāनā *п*,
 धन देकर आजाद (मुक्त) करना द^५ан
 दēкар āзāद (मुक्त') кар'нā *п.*
 (प्लेनिका); — из-под залōга (что-
 -либо) रेहन से छुडाना *п*

व्यीкуривать *несов* 1. (पाпи-
 росу, табак) पी लेना पी लēнā *п*,
 2. (नाप्र कोमारोव) धुआँ देकर नि-
 कालना (निकाल देना) द^५уā दēкар
 निकāल'нā (निकāल दēनā) *п*, 3. पे-
 рен разг निकाल देना निकāल दēनā *п*

व्यीкурить *сов* *см* व्यीкуривать.
व्यीлаवलिवать *несов* पकड़ना पा-
 кар'нā *п*, पकड़ लेना पाкар लēनā *п*
व्यीлазка *ж* 1. воен टूट पडना
 तूट पा'नā *м*, धावा द^५āवā *म.*; 2.
 (प्रोगुलका) सैर साэр *ж*

व्यीламыवовать *несов* फोड़ना
 प^५ор'нā *п*, फोड़ डालना प^५ор दāल'-
 нā *п*

व्यीлезать *несов* निकलना नि-
 काल'нā *пп*, निकल जाना निकāल
 दजāनā *пп*, उतरना उतार'नā *пп*,
 उतर जाना उतार दजāनā *пп* (व्यसा-
 живаться)

व्यीлезть *сов* *см* व्यीлезать
व्यीлепить *сов* गढ़ना गर^५नā *п*,
 बनाना банāनā *п*

व्यीлет *म.* उड जाना उर दजāनā
म, रवाना रावāनā *म*, प्रस्थान प्रा-
 स्तāन *म.* (отправление)

व्यीлетать *несов* उड जाना उर
 दजāनā *пп* (में से) откуда-ल),
 रवाना होना (हो जाना) रावāनā
 खōнā (खō दजāनā) *пп* (के लिये कु-
 दा-ल), प्रस्थान करना प्रास्तāन
 कार'नā *п* (नाप्र о самолете), ✧
 — पूलै गोली की तरह बाहर
 निकलना *пп*

व्यीлететь *сов* *см* व्यीлетать
व्यीлечивать *несов.* अच्छा
 (आरोग्य) करना अच^५ā (āрог'й')
 कार'नā *п.* (को को-ल., что-ल.).

व्यीлечиваться *несов.* अच्छा हो
 जाना अच^५ā खō दजāनā *пп*, आरो-
 ग्यलाभ करना āроги'-लāб^५ कार'नā *п.*

व्यीлечить(ся) *сов* *см* व्यीले-
 чивать(ся).

व्यीливать *несов* 1. उडेलना
 उदēल'नā *п*, 2. (из металла и т *п*)
 ढालना द^५āल'नā *п*

व्यीливаться *несов* 1. बहना
 बाख'नā *пп*, वह जाना (निकलना)
 बाख दजāनā (निकाल'नā) *пп* (मे से
 откуда-ल), 2. перен (принимать
 форму) शकल इस्तिहार करना शाकल
 इхтиāर कार'नā *п*, रूप धारण करना
 रूप द^५āरान कार'नā *п*

व्यीлитый *прил.* он — отец
 वह अपने बाप का अवस है वा^५
 अप'नē बाप कā अक' खāэ, वह विलकुल
 अपने बाप को पडा है वा^५ बिल'कुल
 अप'नē बाप को पारā खāэ

ВЫ́ЛИТЬ(ся) *сов см* **ВЫЛИВА́ТЬ**
(-ся)

ВЫ́ЛОВИТЬ *сов. см* **ВЫЛА́ВЛИ-**
ВАТЬ

ВЫ́ЛОЖИТЬ *сов см* **ВЫКЛА́ДЫ-**
ВАТЬ

ВЫ́ЛОМАТЬ *сов см* **ВЫЛА́МЫ-**
ВАТЬ

ВЫ́ЛУПИТЬСЯ *сов* अडे से निकलना
(निकल जाना) अन्दा सॆ निकाल'ना
(निकाल द्वाॆना) *नॆ*, अडा फोडकर
निकलना अन्दा प'खोर'कार निकाल'ना
नॆ

ВЫ́МАЗАТЬ *сов* पोतना पोट'ना *नॆ*,
लेपना लॆप'ना *नॆ*; लथेडना लॆत'ॆर'ना
नॆ, गदा (मैला) कर देना गॆन्दा
(माॆला) कार दॆना *नॆ* (испачкать)

ВЫ́МАЗАТЬСЯ *сов* गदा (मैला) हो
जाना गॆन्दा (माॆला) खो द्वाॆना *नॆ*

ВЫМА́ЛИВАТЬ *несов* माँग लेना
माँग लेना *नॆ*

ВЫМА́НИВАТЬ *несов* धोखा देकर
लेना (ले लेना) द'ख'क'ख' दॆकार लेना
(लॆ लेना) *नॆ* (получать обманом),
खुशामद (चापलूसी) करके लेना खुश-
-ामाद (चाप'लूसी) कार'कॆ लेना *नॆ*
(получать лестью)

ВЫ́МАНИТЬ *сов см.* **ВЫМА́НИ-**
ВАТЬ

ВЫМА́ЧИВАТЬ *несов* 1. भिगोना
ब'खिगोना *नॆ*, तर करना तर कार'ना
नॆ, 2. पानी मे डालकर रखना पानी
मे दाल'कार राक'ना *नॆ* (напр се-
-лॆदकु), सिझाना सिदज'ана *नॆ*
(напр кожу)

ВЫМЭ́НИВАТЬ *несов.* बदलना बा-
दाल'ना *नॆ*, अदला-बदला करना अद'-
ला-बाद'ला कार'ना *नॆ*, विनिमय कर-
ना विनिमान कार'ना *नॆ*.

ВЫ́МЕНЯТЬ *сов см.* **ВЫМЭ́НИ-**
ВАТЬ

ВЫ́МЕРЕТЬ *сов. см.* **ВЫМИРА́ТЬ**
ВЫМЕРЗА́ТЬ *несов.* 1. (промер-
зать) जम जाना द्वाॆम द्वाॆना *नॆ*, 2. (погибать от мороза) ठड
(सरदी) से वरवाद (नष्ट) हो जाना
त'анд' (सार'दी) सॆ बार-бад (नाश'त')
खो द्वाॆना *नॆ*

ВЫ́МЕРЗНУТЬ *сов см.* **ВЫМЕР-**
ЗА́ТЬ

ВЫ́МЕСТИ *сов см* **ВЫМЕТА́ТЬ**
ВЫ́МЕСТИТЬ *сов см.* **ВЫМЕ-**
ЩА́ТЬ

ВЫМЕТА́ТЬ *несов* झाडना द्वा'अर'-
ना *नॆ*, झाड डालना द्वा'अर दाल'ना
नॆ, झाड देना द्वा'अरु दॆना *नॆ*,
बुहारना 'बु'अर'ना *नॆ*

ВЫМЕЩА́ТЬ *несов.* — злॆбу
गुस्सा (क्रोध) उतारना गुस्सा (क्रोद')
उतार'ना *नॆ* (पर ना कम-ल.)

ВЫМИРА́ТЬ *несов.* 1. मरना मार'-
ना *नॆ*, मृत हो जाना मॆरित खो
द्वाॆना *नॆ*, 2. (пустеть) सुनसान
(निर्जन) होना (हो जाना) सुन'सान
(निरद्वान) खोना (खो द्वाॆना) *नॆ*

ВЫМОГА́ТЕЛЬСТВО *с* जबरदस्ती
(बलपूर्वक) माँगना забार-даस्ती (बाल-
-पूरवाक) माँग'ना *मॆ*, धमकी देकर
माँगना द'ख'ам'की दॆकार माँग'ना *मॆ*
(напр путем угроз)

ВЫМОГАТЬ *несов* जबरदस्ती [से] हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना забар-дастї [сэ] х̣ासिल (प्रāप्त') кар'нэ к̣и कोशिш кар'нā *n*, धमकी देकर हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना द̣खाम'क̣ि देकार х̣ासिल (प्रāप्त') кар'नэ क̣ि कोशिш кар'नā *n*. (напр путем угроз)

ВЫМОКАТЬ *несов* भीगना ब̣ख̣िग'नā *нп*, सनना сан'नā *нп*, तर (गीला) हो जाना тар (ग़िला) खो джā-नā *нп*

ВЫМОКНУТЬ *сов см* **ВЫМОКАТЬ**
ВЫМОЛВИТЬ *сов*. कहना काख'नā *n*, कह देना काख दэнā *n*, बोलना бол'नā *n*

ВЫМОЛИТЬ *сов см* **ВЫМАЛИВАТЬ**
ВЫМОСТИТЬ *сов* पक्का करना पакка кар'नā *n* (काम्नेम, किरपिचом)

ВЫМОЧИТЬ *сов см* **ВЫМАЧИВАТЬ**.
ВЫМПЕЛ *м* मर मखरूती भडा माх'रुती दज'андā *म*

ВЫМЫСЕЛ *м* कल्पना कल्प'नā *ज*, कपोल-कल्पना कपोल-कल्प'नā *ज*, मनगढत मान-गार'хान्त' *ज* (व्य-दुमका)

ВЫМЫТЬ *сов* धोना द'онā *n*, धो डालना द'ो दāl'नā *n*, नहलाना नाख'लāनā *n* (व्य'купать)

ВЫМЫТЬСЯ *сов* हाथ-मुँह धोना (धो लेना) х̣āt'x-мūх д'онā (द'о лэнā) *n*, नहाना नाखāनā *нп* (व्य-купаться)

ВЫМЫШЛЕННЫЙ *прил* गढत गार'хान्त', कल्पित कल्पित

ВЫМЯ *с* थन त'хан *म*

ВЫНЕСТИ *сов. см* **ВЫНОСИТЬ**

ВЫНИМАТЬ *несов* निकालना निकāl'नā *n*, निकाल लेना निकāl लэнā *n*, काटना कār'नā *n*, — प्रोबकु डाट हटाना *n*

ВЫНОСИТЬ *несов* 1. [बाहर] ले जाना [bā'har] लэ джāनā *नп*; 2. (терпеть) सहना сах'नā *n*, वर्दाश्त (सहन) करना бар-дāшт' (साखान) кар'नā *n*, भोगना б'ог'नā *n*, ◇ — резолюцию प्रस्ताव पास (मजूर) करना *n*, — приговор सजा का हुक्म देना *n*, दड की आज्ञा सुनाना *n*, — впечатлєние प्रभाव प्राप्त करना *n*

ВЫНОСЛИВОСТЬ *ж* वर्दाश्त бар-дāшт' *ж*, सहनशीलता साखान-शीл'tā *ж*, सहनशक्ति साखान-शक्ति *ж*

ВЫНОСЛИВЫЙ *прил* सहने के योग्य साх'नэ кэ йогй', सहनशील सा-खан-शीл

ВЫНУДИТЬ *сов см* **ВЫНУЖДАТЬ**

ВЫНУЖДАТЬ *несов* मजबूर (बाध्य) करना (कर देना) мадж'бур (бād'х'न') кар'नā (кар дэнā) *n* (को कोग-ल, पर, के लिये क'चेमु-ल)

ВЫНУЖДЕНН||ЫЙ 1. *прич* от **ВЫНУДИТЬ**, 2. *прил* —ая посадка विवश अवतरण विवाश अव'तारान *म*

ВЫНУТЬ *сов см* **ВЫНИМАТЬ**

ВЫНЫРНУТЬ *сов* ऊपर निकल आना उपार निकाल āнā *नп*, उछर आना уч'хар āнā *नп*.

ВЫПАД *м* हमला *хам'ла* *м*,
आक्रमण *ākraman* *м*

ВЫПАДАТЬ *несов* 1. गिरना *гир'-*
nā *нп*, गिर पडना (*जाना*) *гир*
пар'nā (*джānā*) *нп*, 2. (*напр о*
снеге) पडना *пар'nā* *нп*, पड जाना
пар джānā *нп*, 3. (*доставаться*)
पडना *пар'nā* *нп*

ВЫПАЛЫВАТЬ *несов* निराना *ни-*
rānā *п*

ВЫПАРИВАНИЕ *с* *хим* वाष्पी-
करण *вāшпй-каран* *м*

ВЫПАРИВАТЬ *несов* भाप (*वाष्प-*
-रूप) मे उडाना *б'āп* (*вāшп'-рूप*)
мэ *урānā* *п*, औटना *аот'nā* *п* (*ки-*
пячением)

ВЫПАРИТЬ *сов* *см* выпари-
вать

ВЫПА||СТЬ *сов* *см* выпада́ть,
мне — *ло* на до́лю ... मुझे पडा
мудж'э *парā*

ВЫПЕКА́ТЬ *несов* पकाना *пакā-*
nā *п*

ВЫПЕЧЬ *сов* *см* выпека́ть

ВЫПИВА́ТЬ *несов* पीना *пйnā* *п*,
पी लेना *пй* *лэнā* *п*, — до днā *св*
पी जाना *нп* (*все, до капли*), पीकर
खाली कर देना *п* (*осушать*), выпить
अचम एक [ही] सॉस मे पीना *п*

ВЫПИВКА *ж* 1. गराव पीना *ша-*
рāб *пйnā* *м*, 2. (*напитки*) गराव-
वराव *шарāб-варāб* *ж*

ВЫПИЛИВАТЬ *несов* [आरी से]
काटना [*ār* *сэ*] *кāt'nā* *п*

ВЫПИЛИТЬ *сов* *см* выпичивать

ВЫПИСАТЬ *сов* *см* выпи́сы-
вать

ВЫПИСКА *ж* 1. (*выписывание*)
लिख लेना *лик^х* *лэнā* *м*, 2. (*за-*
каз) मँगाना *мāгānā* *м*, आर्डर
ārдар *м*, फर्माइश *фармāиш* *ж*; 3.
(*извлечение из книг, документов*)
सार *сār* *м*, उद्धरण *удд^харан* *м*.

ВЫПИСЫВАТЬ *несов* 1. लिख
लेना *лик^х* *лэнā* *п*, नकल करना
накал *кар'nā* *п* (*की* *что-л*), प्रति-
लिपि लिखना *пратилипи* *лик^х'nā* *п*
(*списывать*), 2. (*заказывать*) मँगा-
ना *мāгānā* *п*, लिखना *лик^х'nā* *п*
(*के* *лियе* *что-л*), आर्डर लिखना
(*देना*) *ārдар* *лик^х'nā* (*дэнā*) *п*
(*делать заказ*), — газéту *अखबार*
(*पत्र*) *мँगाना* *п*, 3. (*напр из боль-*
ницы) रुखसत करना *рух'сат* *кар'-*
nā *п*

ВЫПИСЬ *ж* метри́ческая —
पैदाइश का सर्टिफिकेट *паэдāиш* *кā*
сартификэт *м*, जन्म का प्रमाणपत्र
джанм' *кā* *прамāн-патр'* *м*

ВЫПИТЬ *сов* *см* выпива́ть

ВЫПЛАВИТЬ *сов* *см* выплав-
ля́ть

ВЫПЛАВКА *ж* 1. पिघलाव *пиг^х'-*
лāо *м*, पिघलाना *пиг^х'лānā* *м*,
गलाना *галānā* *м*, 2. (*выплавлен-*
ный металл) पिघलायी हुई धातु
[*की* *пैदावार*] *пиг^х'лāйй* *хуи* *д^хātu*
[*кй* *паэдā-вар*] *ж*.

ВЫПЛАВЛЯ́ТЬ *несов* गलाना *га-*
лānā *п*, पिघलाना *пиг^х'лānā* *п*

ВЫПЛАТА *ж* चुकाना चुकाना *м*,
अदा अदा *ж*, अदायगी अदाय'गी *ж*,
— *долга* चुकौता *м*

ВЫПЛАТИТЬ *сов см* выплáчи-
вать

ВЫПЛАЧИВАТЬ *несов* चुकाना
चुकाना *п*, अदा करना (कर देना)
अदा кар'на (кар дэна) *п*, — *в*
рассрóчку किश्त बाँधना *п*

ВЫПЛЁВЫВАТЬ *несов* थूकना
त'хूक'ना *п*, थूक देना त'хूक дэна *п*,
उगलना उगल'ना *п*

ВЫПЛЁСКИВАТЬ *несов* उडेलना
урэл'на *п*

ВЫПЛЕСНУТЬ *сов см.* выпле-
скивать

ВЫПЛЫВАТЬ *несов. 1.* [तैरकर]
निकलना [ताэр'кар] निकал'на *пп*,
आ जाना आ джана *пп*, — *на по-*
вёрхность सतह पर आ जाना *пп*,
— *в открытое море* खुले समुंदर
पर जाना *пп*, *2. перен* (обна-
руживаться) दिखाई देना दिख'ай
дэна *пп*, देख पडना дэк' пар'на
пп

ВЫПЛЮНУТЬ *сов см* выплевы-
вать

ВЫПОЛЗАТЬ *несов* रेंगना रेंग'ना
пп, चलना चал'ना *пп* (हाथ के बल
на руках, घुटने के बल на коленях,
पेट के बल на животе, से, मे से
откуда-л)

ВЫПОЛЗТИ *сов см* выползáть

ВЫПОЛНЕНИЕ *с.* पूरा करना पू-
ра кар'на *м*, पूर्ति पुरति *ж*

(*напр плана*), तामीली तāmīlī *ж*,
पालन पालन *म* (*напр приказа*)

ВЫПОЛНИМЫЙ *прил* (возмож-
ный) मुमकिन мум'кин, सभव сам-
б'хав, साध्य сād'х'й'

ВЫПОЛНИТЬ *сов см* выполня́ть

ВЫПОЛНЯТЬ *несов* पूरा करना
(कर लेना, कर देना, कर डालना)
पूरा кар'на (кар лэна, кар дэна,
кар дāl'на) *п*, सिद्ध (कार्यान्वित)
करना सिद्ध' (kāryān'vit) кар'на
п (*осуществлять*), — *долг* फर्ज
अदा करना *п*, कर्तव्य निभाना (पूरा
करना, सपादन करना) *п*, — *приказ*
हुक्म वजाना *п*. आज्ञा मानना (का
पालन करना) *п*.

ВЫПОЛОСКАТЬ *сов* खँगालना
к'хāgāl'на *п*, कुल्ला करना कुल्ला
кар'на *п* (*рот, горло*)

ВЫПОЛОТЬ *сов см* выпáлы-
вать

ВЫПРАВИТЬ *сов см* выправ-
лять

ВЫПРАВКА *ж* चाल चाल *ж*
ВЫПРАВЛЯТЬ *несов 1.* (*вы-*
прямлять) सीधा करना सैद'хā кар'-
на *п*, *2. (исправлять)* ठीक (दुरुस्त,
सशोधन) करना त'х'як (दुरुस्त', स-
शод'хан) кар'на *п*, सुधारना
суд'ār'на *п*

ВЫПРАШИВАТЬ *несов* मिन्नत
(याचना, प्रार्थना) करना миннат
(īnāč'na, prārt'na) кар'на *п* (*की*
что-л).

ВЫПРОВАЖИВАТЬ *несов* निकाल-

ना निकाल'ना *n*, निकाल देना निकाल'ना *n*

व्यपरोवदित *сов. см. व्यपरोवदित*

व्यपरोषित *сов. मिन्नत (याचना, प्रार्थना) करके पाना (प्राप्त करना) मिन्नत (यैच'ना, प्रार्थ'ना) कार'क*

व्यप्रयगित *несов. उछलना उच'ल'ना *np*, कूदना कुद'ना *np* (मे से *откуда-л*)*

व्यप्रयगित *сов. см. व्यप्रयगित*

व्यप्रयगत *несов. खोलना क'ोल'ना *n*, खोल देना क'ोल'ना *n*, साज उतारना सैज उतार'ना *n**

व्यप्रयमित(ся) *сов. см. व्यप्रयमित(ся)*

व्यप्रयमित *несов. सीधा करना सैद'खै कार'ना *n**

व्यप्रयमित *несов. सीधा [खडा] होना (हो जाना) सैद'खै [क'ार'पै] खो'ना (खो दज'ना) *np**

व्यपुकल *ज. उभाड उब'खै *m*, उन्नतोदरता उन्नतोदर'ता *ज**

व्यपुकल *प्रिल. उभाडा हुआ उब'खै खु'आ, उभाडदार उब'खै-द'ार, उन्नतोदर उन्नतोदर*

व्यपुक *म. 1. पैदावार पा'द'वै-वै *ज*, उत्पादन उत'प'दन *म*, उद'व'वित ~ प्रोद'क'न दुगनी पैदावार वढाना *n*, 2. (издание) प्रकाशन प्राक'शन *म*, 3. (часть книги и т. *n*) हिस्सा खैसा *म*, भाग-ब'ाग *म*, अंश अंश *म*, 4. (но-*

*мер) प्रति प्रति *ज*, अंक अंक' *म*.; 5. (в учебном заведении) ग्रेजुएट ग्रेजुएट *म* *म**

व्यपुस्क'त *несов. 1. जाने देना दज'नै द'नै *n*, वाहर निकलने देना बा'खै निकाल'नै द'नै *n*; छोडना च'ोर'ना *n*, छोड देना च'ोर'ना *n* (отпускать), आजाद (रिहा, मुक्त) करना अ'ज'द (रि'खै, मुक्त') कार'ना *n* (на свободу); 2. (заем, деньги) निकालना निकाल'ना *n*, प्रचलित करना प्राचलित कार'ना *n*, 3. (издавать) निकालना निकाल'ना *n*, जारी (प्रकाशित) करना दज'र'य (प्राक'शित) कार'ना *n*, 4. (исключать) काटना क'ट'ना *n*, 5. (про-дукцию) तैयार करना तैयार कार'ना *n*.*

व्यपुस्क'न'य *प्रिल. ~ эк'замен आखिरी इस्तहान अखिर'य इत'खै *म*, अतिस परीक्षा अतिस परीक्षा *ज**

व्यपुस्तित *сов. см. व्यपुस्क'त*

व्यपुत'त'स'य *сов. 1. मुक्त हो जाना मुक्त' खो दज'नै *np*; 2. перен. см. व्यक्रुचित'स'य*

व्यप'त'त'य *сов. см. व्यप'त'त'य*

व्यप'त'त'य *несов. खोद खोद-कर पूछना क'ोद क'ोद'कार पु'च'ना *n* (से *у* *кого-л*)*

व्यप'б'त'त'य *несов. 1. (напр. товары) पैदा (तैयार, उत्पादन) करना पा'द'वै (तैयार, उत्पादन) कार'ना *n*, 2. (напр. план) बनाना ब'न'नै *n*, तैयार करना*

таэйār кар'нā *n*, 3. *разг.* (зара-
батывать) कमाना कामānā *n*.

вы́работать *сов см* выбраба́-
тывать

вы́работка *ж* 1. (готовая
продукция) पैदावार паэдā-вār *ж*,
उपज упадж *ж*; 2. (составление,
напр плана) बनाना банānā *м*,
तैयार करना таэйār кар'нā *м*.

выра́внивать *несов* बराबर
करना бар-ā-бар кар'нā *n*, समतल
करना (बनाना) сам-тал кар'нā (ба-
нānā) *n*; चिकनाना чик'нānā *n*
(разглажива́ть).

выра́вниваться *несов.* बराबर
होना (हो जाना) бар-ā-бар хонā
(хо джānā) *нп*

выража́ть *несов* जाहिर (व्यक्त,
प्रकट, सूचित) करना зāхир (вйа-
кт', пракат, сūчит) кар'нā *n*,
— мнѐние राय देना *n* (की ओ-
ком-либо, о чем-л), मत (सम्मति) प्रकट
करना *n*, — недовольство असतोष
प्रकट करना *n*; — пожелāние
सिफारिश करना *n*, — слова́ми
शब्दों में बयान (वर्णन) करना *n*
(का च-л), शब्दों द्वारा अभिव्यक्त
करना *n*.

выража́ться *несов* 1. (выска-
зыва́ться) कहना काх'нā *n*, 2.
(проявля́ться) जाहिर (प्रकट, व्यक्त,
प्रकाशित) होना зāхир (пракат,
वйакт', пракāшит) хонā *нп*

выраже́ние *с.* 1. जाहिर कर
देना зāхир кар дēnā *м*, अभिव्य-

क्ति अब्खिव्याक्ति *ж*, प्रकटीकरण
प्राकटि-कारण *м*, 2. (воплощение)
प्रतिमा प्रатिमā *ж*; 3. (оборот
речи) लपज लाфз' *м*, कौल काол
м, वाक्य वाक्य' *м*, इдиомати-
ческое — मुहावरा *м*; 4. *мат*
सूत्र सूत्र' *м*; 5. (лица) भाव б'āо
м, चेष्टा чэштā *ж*

вы́раженный *прич от* вы́ра-
зить.

вырази́тель *м* तर्जुमान тарджу-
мāн *м*

вырази́тельно *нареч* विशेष
भाव से विशेश б'āо сэ, अर्थपूर्वक
арт'х'-пурвак (многозначительно)

вырази́тельность *ж.* भावपूर्णता
б'āо-пурн'tā *ж*, अभिव्यक्तिशीलता
аб'хив्याक्ति-шил'tā *ж*.

вырази́тельный *прил* भाववा-
हक б'āо-ва'хак, मतलब से भरा
हुआ мат'лаб сэ б'харā хуā,
अर्थपूर्ण арт'х'-пурн' (многозначи-
тельный).

вы́разиться *сов см* выра-
жа́ться

выраста́ть *несов* 1. (о расте-
ниях) उगना уг'nā *нп*, 2. (расти,
взросле́ть) बढ़ना бар'х'nā *нп*, बड़ा
होना (हो जाना) барā хонā (хо
джānā) *нп*

вы́расти *сов см.* выраста́ть.

вы́растить *сов см* выра́щи-
вать.

выра́щивать *несов* 1. (расте-
ние) उगाना угānā *n*, उपजाना

уп'джānā *п.*, उत्पन्न करना *उत्पन्न*
 кар'нā *п.*, 2. (*растить, воспитывать*) पालना *पाल'नā* *п.*, [पालन-]
 पोषण करना [पालन-] *पोषण* *पालन* кар'-
 нā *п.* (का *кого-л.*)

вы́рвать *сов. см. вырывать I*
вы́рваться *сов. см. вырывать-*
ся

вы́рез *м.* 1. काट *कāt* *ж.*, 2. (*платья*) गले की काट *गलэ* *कī* *कāt* *ж.*, *большой* ~ बड़े गले की काट *ज.*, *платье с большим* ~ *ом* बड़े गले की पोशाक *ж.*, *покупать на* ~ *разг.* कटवाकर देखने के बाद खरीदना *п.*

вы́резать *сов. см. вырезать*
вы́резать *несов.* 1. काटना *कāt'-*
нā *п.*, *каटर* हटाना (*निकाल देना*, *अलग कर देना*) *कāt'кар* *खātānā* (*निकाल* *दэнā*, *अलग* *कर* *दэнā*) *п.*, ~ *ножницами* *कैची* करना (*से* *काटना*) *п.*, 2. (*по дереву, металлу*) *खोदना* *क'од'नā* *п.*, *नक्काशी* करना *नाक'āш* *कर'नā* *п.*

вы́резка *ж.* 1. काट *कāt* *ж.*, 2. (*газетная*) कतरन *कāt'रान* *ж.*, *कटिंग* *कātинг'* *ж.*

вы́рэзывать *несов. см. вырез-*
зять

вы́рисóвывать(ся) *несов.* दिखाई देना *दिक'āй* *дэнā* *нп.*, *देख* पडना *दэк'* *пар'नā* *नп.*, *दीखना* *दिक'नā* *नп.*

вы́ровнять(ся) *сов. см. выравни-*
вать(ся)

вы́родиться *сов. см. вырож-*
даться

вы́родок *м.* बदजात *बद-जāt* *म.*
вырожда́ться *несов.* विगडना *बिगड'ना* *नп.*, *विगड* जाना *बिगड* *दजānā* *नп.*, *अपजात* हो जाना *अप'-*
दजāt *खो* *दजānā* *नп.*

вырожде́ние *с.* विगडना *बिगड'-*
नā *म.*, *आपजात्य* *अप'दजātī'* *म.*, *अपकर्ष* *अप'कारश'* *म.*

вы́ронить *сов.* [नीचे] गिराना (*गिरा देना*) [नीचे] *गिरānā* (*गिरā* *दэнā*) *п.*

выруба́ть *несов.* काटना *कāt'नā* *п.*, *काट* देना (*डालना*) *कāt* *दэнā* (*दāl'नā*) *п.*, ~ *уголь* *कोयला* *काटना* ' *देना*) *п.*

вы́рубить *сов. см. выруба́ть.*

вы́ругать *сов.* गाली देना *гālī* *दэнā* *п.*, *घुडकना* *г'урак'नā* *п.*, *फिडकना* *द'и'राक'नā* *п.*

вы́ругаться *сов.* गाली बकना *гālī* *बाक'नā* *п.*

выруча́ть *несов.* 1. मदद (*सहायता*) देना (*दे देना*) *मादाद* (*са'хāй'tā*) *दэнā* (*दे* *दэнā*) *п.*; *छुडाना* *ч'урānā* *п.* (*освобождают*), *बचाना* *बाचānā* *п.* (*спасать*), 2. (*получать прибыль*) *फायदा* (*लाभ*) *उठाना* *фāй'дā* (*лāб'*) *ут'хānā* *п.*

вы́ручить *сов. см. выруча́ть.*

вы́ручка *ж.* 1. मदद (*सहायता*) देना (*दे देना*) *मादाद* (*са'хāй'tā*) *दэнā* (*दे* *दэнā*) *म.*; 2. (*деньги*) *मुनाफा* *मु-नाफā* *म.*, *विक्री-बट्टा* *बिक्री-बाट्टā* *म.*

вырывать I *несов* छीना च^५इन'नā *n*, छीन लेना च^५इन लēnā *n* (напр из рук), नोचना नोच'нā *n* (выдирать), — зуб दाँत तोडना (उखाडना) *n* (о враче); दाँत तोडवाना (उखडवाना) *n* (о больном), — с корнем जड़ से उखाड देना *n*

вырывать II *несов* (выкапывать) खोदना क^४од'нā *n*, खोड डालना क^४од дәл'нā *n*; खोदकर [बाहर] निकालना क^४од'кар [бāхар] निकāl'нā *n*. (откапывать)

вырываться *несов* 1. [पकड से] छूटना [पाकर सэ] च^५ут'нā *nn*; छूट पडना च^५ут пар'нā *nn* (выпадать, выскальзывать), 2. (о стене и т *n*) निकलना निकал'нā *nn*, निकल जाना निकал джā-нā *nn*

вырыть *сов см* вырывать II
высадить(ся) *сов см* высаживать(ся)

высадка *ж*. 1. उतरना उтар'нā *m* (действие от *гл* высаживаться), उतारना утār'нā *m* (действие от *гл* высаживать), — десанта с самолета हवाई जहाज पर से [दस्ते का] उतरना (उतारना) *m*, 2. (растения) लगाना лагāнā *m*, रोपना роп'нā *m*

высаживать *несов* 1. उतारना उतār'нā *n*, उतार देना उतār дēnā *n*; 2. (растения) लगाना лагāнā *n*, रोपना роп'нā *n*

высаживаться *несов* उतरना उтар'нā *nn*, उतर जाना उтар джāнā *nn*

высасывать *несов* चूसना चूस'нā *n*, चूस लेना चूस लēnā *n*, चूसकर निकालना (खीचना) चूस'кар निकāl'нā (क^५йч'нā) *n*

высверливать *несов* बरमे से छेद करना бар'мэ сэ च^५эд кар'нā *n*, बरमाना бармāнā *n*

высверлить *сов см* высверливать.

высекать *несов* (вырезать) कदा (उत्कीर्ण) करना कандā (उत्कीर्ण') кар'нā *n*; बनाना банā-нā *n*, गढ़ना гар^४'нā *n* (статую и т *n*)

выселение *c* निकाल देना निकāl дēnā *m*, निर्वासन निरвā-сан *m*

выселить *сов см* выселять
выселять *несов* निकाल देना निकāl дēnā *n*, निर्वासित कर देना निरвāсит кар дēlā *n*

высечь I *сов см* высекать

высечь II *сов* (розгой) वेत लगाना (मारना) бōт лагāнā (мār'нā) *n*

высидеть *сов см* высидживать

высидживать *несов* 1. разг (напр дома) रह जाना рах джā-нā *nn*, 2. (птенцов) सेना сēnā *n*

выситься *несов* ऊपर उठना упар ут^५'нā *nn*

ВЫСКА́бливать *несов* छीलना च^खल'нā *n*, खुरचना क^खुराच'नā *n*, छील (खुरच) डालना च^खल (क^खुराच) दāल'नā *n*.

ВЫ́сказать(ся) *сов см* выска́зывать(ся)

ВЫСКА́зывание *с* 1. (дейст-
вие) कहना काख'नā *м*, राय देना
रāय दēनā *म*, मत प्रकट करना
मत प्राकट कार'नā *म*; 2. (сужде-
ние) कथन कत^लान *म*, राय रāय *ज*,
मत मत *म* (мнение)

ВЫСКА́зывать *несов* कहना
काख'нā *n*, कह देना काख' दēनā *n*,
जाहिर (व्यक्त, प्रकट) करना
ज़āхिर (विाक्त', प्राकट) कार'नā
n, — мнение राय देना (जाहिर
करना) *n*, मत प्रकट करना *n*
(पर *о* ком-л, *о* чем-л), — пред-
положение अदाजा (अनुमान) लगा-
ना *n* (का *о* чем-л.).

ВЫСКА́зываться *несов* राय
देना (जाहिर करना) रāय दēनā
(ज़āхिर कार'नā) *n* (के हक' मे,
के पक्ष मे *за* что-л, विरोध मे
против, के खिलाफ, के विरुद्ध
против 'его-л), मत (विचार)
प्रकट करना मत (विचार) प्राकट
कार'नā *n* (के हक' मे, के पक्ष मे
за что-л; विरोध मे *против*, के
खिलाफ, के विरुद्ध *против* 'его-
ल), — откровенно बोलकर कह-
ना *n*, अपनी राय माफ' माफ' कह-
ना *n*

ВЫСКА́кивать *несов* झपटकर

बाहर निकलना दज^खापат'कार बāखार
निकाल'नā *नп*, कूदना कूद'नā *नп*.
(मे से *откуда-л*), उछलना उच^खाल'नā
नп (मे से *откуда-л*), कूद (उछल)
जाना कूद (उच^खाल) दजāनā *नп*. (मे
से *откуда-л*).

ВЫСКА́льзывать *несов*. निकल
जाना निकाल दजāनā *नп* (напр
из рук), छटकना च^खатаक'नā *नп*,
खिसक (छटक) जाना क^खисक (च^खा-
так) दजāनā *नп* (ускользать)

ВЫ́скоблить *сов см* выска́бли-
вать

ВЫ́скользнуть *ссв см* вы-
ска́льзывать

ВЫ́скочить *сов см* выска́ки-
вать

ВЫ́ско́чка *м* नौबट नाо-बार^ख *म*

ВЫ́слать *сов см* высылāть

ВЫ́следить *сов см* выслéжи-
вать

ВЫ́слéживать *несов* सुराग लगा-
ना सुरāग लगāनā *n* (का *кого-л*,
что-л).

ВЫ́слуг||а *ж* *за* —у лет
अच्छी लबी खिदमत (सेवा) के लिये
अच^खल^ख लामबी खिद'मत (сэвā) कэ
लिये

ВЫ́служиваться *несов разг*.
खुशामद (चापलूसी) करके ऊँचे
ओहदे पर पहुँचना खुश-āमाद (चाप'-
लूसी) कार'कэ ўчэ ох'дэ пар पा-
खूच'नā *नп*

ВЫ́служиться *сов см* выслу́-
живаться

ВЫ́слушать *соз см* *выслу́ши-*
вать

• **ВЫСЛУШИВАТЬ** *несов* 1. सुनना
сун'нā *n*, सुन लेना сун лēнā
n, 2. *нед* [कान लगाकर गरीर
के भीतर के शब्द] सुनना [kān
lagākar шарйр кэ б^хйтар кэ
шabd'] сун'нā *n*

ВЫСМЕИВАТЬ несов. हँसी (म-
जाक) उडाना ख़ासि (माज़ाक) उराना n

ВЫСМЕЯТЬ *сов см* **ВЫСМЕИ-**
ВАТЬ

व्यस्मरक्या *сов.* नाक साफ
करना *nāḥ* *sāḥ* *kar'nā* *n.*

ВЫСО́ВЫВАТЬ *несов* बाहर निकालना (निकाल देना) *bāḥar nikāl'-nā* (nikāl dēnā) *n* (के *откуда-л*), निकालना *nikāl'nā n*, निकाल देना *nikāl dēnā n*. (के बाहर, से *откуда-л*), — **на́ру́жу** बाहर निकालना *n*, — **я́зы́к** जीभ निकालना *n*

व्यस्यव्यस्य *несов* बाहर
 निकलना (निकल जाना) *bāḥar*
 निकाल'नā (निकाल *dajānā*) *np*
 (के *откуда-л*), निकलना निकाल'नā
np, निकल जाना निकाल *dajānā*
np (के बाहर, से *откуда-л*), он
 व्यस्यनुलस्य इज ओकनā उस ने खिडकी
 के बाहर सिर निकाला

ВЫСО́К||ИЙ *прил* ऊँचा ūchā,
उच्च учч', लंबा लамбā, लंबे कद
का लамбэ кад kā (о человеке), ~ая
температу́ра ऊँचा तापक्रम *м*

ВЫСО́КО нареч **ऊँचे** ऊँचэ

ВЫСОКОКАЧЕСТВЕННЫЙ *प्रिल*
 ऊँची सिफत (क्वालिटी) का ऊँची
 सिफत (क्वालिटी) क़ा, उच्च गुण का
 उच्च' गुण क़ा.

высококвалифицированный
 приल बहुत ही हुनरवाला बाख़त ख़ि
 ख़уна-वālā, उत्तम कौशल-सपन्न उत-
 ताम काशल-सम्पन्न'

ВЫСОКОМЕРЬЕ *c* घमड् ग^xा-
 манд' *м*, गरूर гарūr *м*, अहकार
 ах^hан-кār *м*

ВЫСОКОМѢРНЫЙ *прил* घमडी
ग़ामांदी, मगरूर माग'रूर, अह्का-
री अḥан-ка̄рī.

высокопáрный прил आडबर-
पूर्ण āдамбар-пूरн'

ВЫ́СОАТЬ *сов см* **ВЫСА́СЫ-**
ВАТЬ

ВЫСОТ||**ाँ** **ज** 1. ऊँचाई **यूचाय** **ज** ,
 बुलदी बुलान्दी **ज** , उच्चता **उचच'-**
ता **ज** , ~ **над** **у́ровнем** **мóря**
समुद्रतल **से** **ऊँचाई** **ज.**, 2. (возвы-
 шенность, горка) **पहाडी** **पाख़ारि**
ज , **◇** **быть** **на** **~е** **बराबरी**
करना **п.** (की **चेगो-ल**)

ВЫСОТН||ЫЙ прил ~ полет
 बडी ऊँचाई पर उडान बारी उँचाई
 пар урāн ж, ~ое здāние
 गगनचुवी (अभ्रस्पर्शी) इमारत गा-
 गान-चुम्बी (अब^xp'-स्पर्शी) इमा-
 रत ж

ВЫСОХНУТЬ сов см **ВЫСЫХАТЬ**

ВЫСОХШИЙ 1. прич от ВЫ-
сохнуть, 2. прич सूखा सूख^खा,
खश्क хушк', शूष्क шушк'.

ВЫСПАТЬСЯ сов см высыпаться II.

ВЫСТАВИТЬ сов см. выстав-
лять

ВЫСТАВКА ж नुमाइश[गाह] ну-
मांश[-गाँ] ж, प्रदर्शनी प्रादर्श-
नी ж, сельскохозяйственная ~
खेतीवारी की नुमाइश[गाह] ж,
कृषिप्रदर्शनी ж, ~ цветóв फूलो
की नुमाइश[गाह] ж, पुष्प-प्रद-
र्शनी ж.

ВЫСТАВЛЯТЬ несов 1. रखना
राक'ना n, रख देना राक' दाना
n; आगे बढ़ाना (रखना, रख देना)
आगे बार'ाना (राक'ना, राक' दाना)
n. (вперед), ~ на солнце धूप
देना (दिखाना) n, धूप में डालना
(डाल देना) n, 2. (напоказ)
दिखाना दिख'ाना n, प्रदर्शित करना
प्रादर्शित कर'ना n, ~ कार्टीनु
चित्र प्रदर्शित करना n, 3. (вы-
гонять) разг निकालना निकाल'-
ना n, निकाल देना निकाल दाना
n, 4. (напр возражение) पेज
करना पेश कर'ना n, ~ ~
कандिदатуру उम्मेदवारी खड़ा
करना n, ~ условие शर्त रखना
(लगाना) n

ВЫСТИРАТЬ сов धोना द'она
n, धो डालना द'ो दाल'ना n

ВЫСТРАДАТЬ сов तकलीफ (मुसी-
बत, दुख) उठाना तक'लीफ (मु-
सिबत, दुख'ख') उठ'ाना n

ВЫСТРАИВАТЬ несов (стазितъ
в строй) पक्ति में रखना पान्क्ति

मै राक'ना n, सफ लगाना साफ
लाग'ना n

ВЫСТРАИВАТЬСЯ несов (стано-
виться в ряды) सफ़ (कतार)
वाँधना साफ़ (कातर) बाँध'ना n,
पाँत (पक्ति) बनाकर खड़ा होना
(हो जाना) पाँत (पान्क्ति) बाँध-
कर क'ार' होना (खो दज'ाना) n.

ВЫСТРЕЛ m गोली (गोला)
चलाना गोली (गोला) चाल'ना m,
गोली चलाने की आवाज गोली
चाल'ना की आवाज ж (звук); पुँश्च-
नय ~ तोप का गोला चलाना m,
~ на ~, на расстоянии ~а गोली
(गोले) की पहुँच में.

ВЫСТРЕЛИТЬ сов गोली चलाना
(मारना, दागना) गोली चाल'ना
(मार'ना, दाग'ना) n (из ружья,
пулемета), गोला चलाना (मारना,
दागना) गोला चाल'ना (मार'ना,
दाग'ना) n (из орудия), चलना
चाल'ना n, दागना दाг'ना n
(напр о ружье, орудии), निशाना
मारना (लगाना) निश'ाना मार'ना
(लाग'ना) n (по цели); ~ из
ружья (револьвера, пулемёта,
орудия) बढ़क (रिवाल्वर, मशीनगन,
तोप) चलाना (मारना, दागना) n.

ВЫСТРОИТЬ сов 1. (дом и т n)
बनाना बाँध'ना n, बना लेना
(देना) बाँध लाना (दाना) n,
तामीर करना तामीर कर'ना n (की
что-л.), निर्माण करना निर्माण
कर'ना n (का что-л.); 2. см
выстраивать

ВЫ́строиться *сов см.* **выстра́-**
иваться

ВЫ́ступ *м.* आगे निकला हुआ
हिस्सा (भाग) āgə nik' lā xūā xis-
cā (b^xār) *м*, वहिर्गत भाग बाहिर-
गत b^xār *म*; पहाड से निकली
हुई चट्टान paḥār sə nik' lī xūi
chatān *ж* (скалы)

ВЫ́ступать *несов 1. (выхо-*
дить вперед) सामने आना sā m' nā
ānā *нп*, *2. (отправляться)* रवाना
होना (हो जाना) ravānā ḥonā
(ḥo dajānā) *нп*, प्रस्थान करना
prast^xān kar' nā *п.*, — в поход
कूच करना (बोलना) *п*, मार्च
करना *п*; *3. (выдаваться, обра-*
зовывать выступ) [आगे को]
निकलना [āgə ko] nikal' nā *нп*,
उभडना ub^xar' nā *нп*, *4. (из*
берегов) उमडना умар' nā *нп*,
वह निकलना baḥ nikal' nā *нп*,
5. (появляться, проступать)
निकलना निकал' nā *нп*, छूटना
ch^xut' nā *нп* (о поте), *6. (пуб-*
лично) — на собрании सभा
(मजलिस, मीटिंग) मे तकरीर
(भाषण) करना саб^ā (мадж' лис,
мйтннг') mē tak' rīr (b^āāshan)
kar' nā *п*, — в рóли पार्ट अदा
करना пāрт' адā kar' nā *п*; — в пе-
чāти [со стāтьей] लेख प्रकाशित
करना лэк^x пракāшит kar' nā *п*,
— в зашчīту мīра अमन के वचाव
के लिये उठ खड़ा होना аман кэ ба-
чао кэ лннэ ут^ā к^āрā ḥonā *нп*,

शांति-रक्षा के लिये उठ खड़ा होना
shānti-rakṣā kə līyē ut^x k^āрā
ḥonā *нп*

ВЫ́ступитъ *сов см* **высту-**
пāть.

ВЫ́ступлѐние *с. 1. (отпра-*
вление) रवानगी ravān' gī *ж.*, कूच
kūch *म*, *2. (публичное)* तकरीर
tak' rīr *ж*, भाषण b^xāshan *म.*
(речь); ब्राडकास्ट तकरीर brād-
-kāst' tak' rīr *ж*, ब्राडकास्ट
भाषण brād-kāst' b^xāshan *म* (по
радио), प्रदर्शन प्राдаршान *म.*
(напр на сцене)

ВЫ́сунуть(ся) *сов. см* **высóвы-**
вать(ся)

ВЫ́сушить *сов* सुखाना сук^xā-
nā *п*, सुखा देना сук^xā дэнā *п*,
खुश्क करना хушк' kar' nā *п*

ВЫ́сш||ий *прил 1. сравнит.*
от высокий से ऊँचा (उच्च) сэ
ūchā (учч'), उच्चतर учч'-тар;
2. превосх от высокий सब से
ऊँचा (उच्च) саб сэ ūchā (учч'),
उच्चतम учч'-там, सर्वोच्च сар-
вочч', वहिया бар'инā *неизм* (по
качеству), ♠ в —ей стéпени
बहुत हद तक, नितराम्, —ая ма-
темāтика उच्च गणित *म.*, —ее
учéбное заведѐние उच्चशिक्षालय
म, —ее образовāние ऊँची (उच्च)
तालीम (शिक्षा) *ж.*, उच्चशिक्षा *ж.*

ВЫ́сылātъ *несов 1. (посылать)*
भेजना б^āэдж' nā *п*, भेज देना
б^xэдж дэнā *п*; *2. (администра-*

тивно) निकाल देना निकāl дэнā п., निर्वासित करना निर्वāsит кар'нā п., — из страны जलावतन करना п., देशनिकाला देना п

ВЫСЫЛКА ж. 1. (посылка) भेजना б^хэдж'нā м; 2. (административная) निकाला निकālā м, निर्वासन निर्वāsан м; — из страны जलावतनी ж., देशनिकाला м

ВЫСЫПАТЬ сов. см. ВЫСЫПАТЬ

ВЫСЫПАТЬ несов. 1. गिराना гирāнā п, गिरा देना гирā дэнā п, डालना дāl'нā п.; खाली करना (कर देना) хāли кар'нā (кар дэнā) п (опорожнять), 2. (о сыпи и т. п.) निकलना निकал'нā нп., आना āнā нп.

ВЫСЫПАТЬСЯ сов. см. ВЫСЫПАТЬСЯ I

ВЫСЫПАТЬСЯ I несов (выпадать, вываливаться) गिरना гир'нā нп, गिर जाना гир джāнā нп. (मे से из чего-л)

ВЫСЫПАТЬСЯ II- несов. नींद भर सोना нїд б^хар сонā нп., नींद मारना (लेना) нїд мār'нā (лэнā) п.

ВЫСЫХАТЬ несов सूखना сук^х-нā нп, सूख जाना сук^х джāнā нп; भुरना дж^хур'нā нп, कुम्हलाना кум^хлāнā нп., कुम्हला जाना кум^х-лā джāнā нп (о растении)

ВЫСЬ ж ऊँचाई ўчай ж, उच्चता учч'тā ж

ВЫТАЛКИВАТЬ несов. धक्के देकर निकालना д^хаккэ дэкар निकāl'-нā п

ВЫТАРАЩИТЬ сов.: — глаза आँख फाड़ फाड़के देखना āк^х п^хār п^хār'кэ дэк'нā п.

ВЫТАСКИВАТЬ несов [बाहर] निकालना [bāхар] निकāl'нā п., काटना кār^х'нā п, खीचना к^хйч'-нā п, काढ़ (खीच) लेना кār^х (к^хйч) лэнā п, चुराना чурāнā п, चुरा लेना चुरā лэнā п. (красть), — наружу बाहर निकालना п

ВЫТАЩИТЬ сов см. ВЫТАСКИВАТЬ

ВЫТЕКАТЬ несов. 1. बहना бах'нā нп (से, मे से откуда-л), वह जाना бах джāнā нп (से, मे से откуда-л); 2. перен (о следствии) निकलना निकал'нā нп; отсюда —ет, что... इस से यह नतीजा (परिणाम) निकलता है कि...

ВЫТЕРЕТЬ(СЯ) сов см. ВЫТИРАТЬ(СЯ)

ВЫТЕСНИТЬ сов см. ВЫТЕСНЯТЬ

ВЫТЕСНЯТЬ несов 1. [बाहर] निकालना (निकाल देना) [bāхар] निकāl'нā (निकāl दэнā) п, हटाना хатāнā п, हटा देना хатā дэнā п, 2. перен जगह लेना джагах лэнā п. (की кого-л, что-л), स्थान लेना ст^хāн лэнā п (का кого-л., что-л).

ВЫТЕЧЬ сов см. ВЫТЕКАТЬ

व्यतिरार्त्त *несов* पोछना पॉच^ख न्हा *n*, पोछ डालना पॉच^ख दाल'न्हा *n*; ~ *нос* नाक साफ करना *n*

व्यतिरार्त्त *несов* अपने आप को पोछना अप'नै अप को पॉच^ख न्हा *n*

व्यтолкну *сов* *см* व्यताल-
кивать

व्यтрясти *сов* *см* व्यтрях-
нуть

व्यтряхнуть *сов*. [हिलाकर]
गिराना (गिरा देना) [खिलाकार]
गिराना (गिरा देना) *n* (से, मे से
откуда-л), हिलाकर खाली करना
(कर देना) खिलाकार खाली कार'न्हा
(कार देना) *n* (опорожнить),
भाडना द'खार'न्हा *n*, भाटकारना
द'ख'त'कार'न्हा *n* (пыль и т *n*)

व्य *несов* चिल्लाना चिल्लाना
нп.

व्यтягивать *несов* 1. (растя-
гивать) लंबा करना लाम्बा कार'न्हा
n; 2. (извлекать) निकालना नि-
काल'न्हा *n*, खीचना क'खिच'न्हा *n*

व्यтягиваться *несов* 1. (рас-
тягиваться) लंबा हो जाना लाम्बा
हो द'जाना *नп*, 2. (выпрямлять-
ся) तनना तान'न्हा *नп*

व्यтяжка *ж* *хим* निचोड नि-
चोर *м*

व्यтянуть(ся) *сов* *см* व्यтя-
гивать(ся)

व्यудить *сов* *см* व्युज्जिवать
व्युज्जिवать *н* *сов* 1. [वैसी
से] पकडना (पकड लेना) [बाँसा सै]
पाकार'न्हा (पाकार लैना) *n*, 2.

перен मुश्किल से हासिल करना
मुश्किल सै ख़ासिल कार'न्हा *n*,
खीचना क'खिच'न्हा *n* (извлекать).

व्यучить *сов* 1. (что-л)
सीखना सिक'न्हा *n*, सीख लेना
(रखना) सिक' लैना (पाक'न्हा) *n*,
2. (кого-л) सिखाना सिक'खाना *n*,
सिखा देना सिक'खै दैना *n*. शिक्षा
देना (दे देना) शिक्खा दैना (दे
दैना) *n*

व्यучиться *сов* सीखना सिक'ख-
ना *n*, सीख लेना सिक'ख लैना *n*.

व्यхаживать *несов* पालना
पाल'न्हा *n*, [पालन-]पोषण करना
[पालन-]पोषण कार'न्हा *n* (напр.
ребенка), अच्छी खिदमत (सेवा)
करके अच्छा (आरोग्य) करना अच'ख
खिद'मत (सैवा) कार'कै अच'खै
(आरोग्य) कार'न्हा *n* (больного)

व्यхватить *сов* *см*. व्यख्या-
вать.

व्यख्यात *несов* छीनना
च'खिच'न्हा *n*, छीन (खीच) लेना
च'खिच (क'खिच) लैना *n*

व्यхлопотать *сов* दौड-धूप
करके हासिल करना दाोर-द'खूप
कार'कै ख़ासिल कार'न्हा *n*

व्यход *м* 1. (действие) [वा-
हर] निकलना [बाँहार] निकाल'न्हा
म; उतरना उतार'न्हा *म* (из ва-
гона, на сцену и т *n*), 2.
(место выхода) [वाहर जाने का]
दरवाजा (द्वार) [बाँहार द'जाने का]
दारवाजा (द्वार) *म*, निकास निक़ास
म; 3. (из трудного положения)

निकास निकās म, नि सरण निः-
सारन म.; 4. (книги и т п)
निकल जाना निकल дज्जाना म,
प्रकाशन प्राक़ाशन म.

वЫХОДЕЦ м 1. (переселенец)
प्रवासी प्राव़ासी म; 2.: он —
из крестьян वह पैदाइशी (जन्मत)
किसान है वाः पाद़ाईशी (जन्म-
ताः) किसाऩ हाः

ВЫХОДИТЬ сов см вых़ажи-
вать

ВЫХОДИТЬ несов 1. [वाहर]
निकलना (निकल आना, निकल
जाना) [बाःख़ार] निकल'ना (निकल
आना, निकल दज्जाना) नп (से
откуда-л.); उतरना उतर'ना नп,
उतर जाना उतर दज्जाना नп
(напр из вагона, на сцену); — на
дорогу सड़क पर आ पहुँचना नп,
— на त्रिबुनु मंच पर जाकर खड़ा
हो जाना नп; 2. (напр. о книге)
निकलना निकल'ना नп, प्रकाशित
होना प्राक़ाशित़ हाः नп; 3.
(удаваться) कामयाब (सफल) होना
क़ाम-याब (सा-प़ाल) हाः नп; 4.
(получаться) हो जाना हाः दज्जाना
नп, बनना बन'ना नп, निकल
आना निकल आना नп., 5. (расхо-
доваться) खर्च (व्यय) होना खर्च'
(वयाः) हाः नп; ख़तम (समाप्त)
होना ख़ताम (समाप्त') हाः नп;
(оканчиваться, напр о продук-
тах), ✧ — на пёрвое место
पहले दर्जे पर पहुँचना (पहुँच जाना)
नप; — из себя आपे से बाहर

हो जाना नп.; — в отст़ावकु
इस्तीफ़ा (त्याग-पत्र) देना न.; —
ज़ामुज व्याहना न., व्याह (शादी)
करना न; — из войн़ы लड़ाई
(युद्ध) से हट जाना नп.; — из
त्रुदного положения कठिन परि-
स्थिति से बच निकलना नп; —
из употребления अप्रचलित (अव्य-
वहृत) हो जाना नп., एतот дом
выходит़ फ़ас़адом на вост़оः इस
मक़ान का सामना पूरव के रुख़ है

ВЫХОДКА ж (дерзкий, наглый
поступок) शोख़ी शोख़ी ж,
ढिठाई द़ख़ित़ाई ж, धृष्टता द़ख़ि-
शत़ाई ж

ВЫХОДНО́Й прил — день
छुट्टी का दिन च़ुत्ती का दिन म
ВЫХОЛЕННЫЙ прич वना-सँवरा
बाना-साव़'रा, अच्छी तरह पाला-पोसा
हुआ अच़'या ताराः पाला-पोसा
ख़ुआ

ВЫЦАРАПАТЬ сов см. выцара́-
пывать.

выцара́пывать несов. 1. (на-
царапывать) खरोचना क़ारब'ना
न, खरोच देना क़ारब'न दाना न;
2. (выдирать) खुरचकर हटाना क़ु-
राच'कार ख़ाताना. न.

ВЫЦВЕСТИ сов см. выцветать
ВЫЦВЕТА́ТЬ несов. रंग उतरना
(फीका पडना) रान्ग' उतर'ना
(प़याका' पार'ना) नп (का о च़ेम-ल);
उतरना उतर'ना नп, फीका पडना
(हो जाना) प़याका' पार'ना (हाः
दज्जाना) नп (о краске)

ВЫЧЁРКИВАТЬ *несов* कलम खीचना (फेरना, मारना) कालम क^खिच'नā (प^खэр'нā, मār'нā) *n* ; काटना कāt'нā *n* , काट देना कāt दэнā *n* (*выбрасывать, напр часть*)

ВЫЧЕРКНУТЬ *сов. см* вычеркивать.

ВЫЧЕРПАТЬ *сов см* вычёрпывать

ВЫЧЁРПЫВАТЬ *несов* उलीचना उल^иच'нā *n*

ВЫЧЕСТЬ *сов см* вычитáть

ВЫЧЕТ *м* कटौती कताओ^{ति} *ж* , कमी कमी *ж* , घटी ग^хати *ж* , за ~ом घटाकर

ВЫЧИСЛЕНИЕ *с* हिसाब खिसāб *м* , गणना गāн'нā *ж*

ВЫЧИСЛИТЬ *сов см* вычис-лять

ВЫЧИСЛЯТЬ *несов* हिसाब (लेखा) लगाना खिसāб (लэк^хā) लगāнā *n* , गणित करना गāनित कār'нā *n*

ВЫЧИСТИТЬ *сов см* вычи-щáть

ВЫЧИТАЕМОЕ *с мат* घटाई जानेवाली सख्या ग^хатāй джāнэ-вā-ля сāнк^хйā *ж* वियोजक वीयो-джак *м*

ВЫЧИТАНИЕ *с мат* बाकी (शेष) निकालना бāкй (शэш) निकāl'нā *м* , व्यवकलन वйāv'калан *м*

ВЫЧИТАТЬ *несов* 1. काटना कāt'нā *n* , घटाना ग^хатāнā *n* ; 2.

मत. घटाना ग^хатāнā *n* , बाकी (शेष) निकालना бāкй (शэш) निकāl'нā *n*

ВЫЧИЩАТЬ *несов* साफ़ करना (कर देना) сāф कār'нā (кар дэнā) *n* ; भाडना дж^хār'нā *n* , भाड देना (डालना) дж^хār дэнā (дāl'нā) *n* (*напр от пыли*); मॉजना мāдж'нā *n* , मलना мал'нā *n* , मल डालना мал дāl'нā *n* (*протирасть*), पालिग करना (कर देना) пāлиш कār'нā (кар дэнā) *n*. (*обусь*).

ВЫЧУРНЫЙ *прил* अनावश्यक अलकारो से भरा अनāवāшйāक аланкārō сэ б^харā

ВЫШВЫРНУТЬ *сов* [जोर से बाहर] फेकना (फेक देना) [зор сэ бāхār] п^хэк'нā (п^хэк дэнā) *n*

ВЫШЕ 1. *сравнит. от* высóкий से ऊँचा (उच्च) сэ ūчā (учч'), से लबा сэ ламбā (*ростом*), 2. *сравнит от* высóкó ऊपर उपार, ज्यादा ऊँचा зйāдā ūчā, поднāться ~ ऊपर उठना (चढना) *нп* , 3. (*сверх чего-л*) के बाहर कэ бāхār *последог*, *это* ~ мой^х сил यह मेरे सामर्थ्य से बाहर (परे) है, 4. (*раньше*) ऊपर उपार, как скāзано ~ जैसा ऊपर कहा गया है.

ВЫШЕОЗНАЧЕННЫЙ *прил см* вышеупомāнутый

ВЫШЕПРИВЕДЁННЫЙ *прил. см.* вышеупомāнутый

вышеуказанный *прил см*
вышеупомянутый

вышеупомянутый *прил.* पहि-
 ले कहा हुआ पाखिले काखे खुा,
 पूर्वकथित पूर्व'-कतखित, उपरि-
 निर्दिष्ट उप'रि-निरदिष्ट', उपरोक्त
 उप'रोक्त', उपरिलिखित उप'रि-लि-
 क'खित (*написанный выше*)

вышивáние *с (действие)* कशी-
 दाकारी काशीद-करी *ж.*, कारचो-
 वी क-चोबी *ज*

вышивáть *несов* कारचोवी
 बनाना क-चोबी बनाना *п.*

вышин||á *ж* ऊँचाई उँचाई *ज*,
 बुलदी बुलन्दी *ज*, उच्चता उच'-
 ता *ज*; —óй в дёсять мётров
 दस मीटर ऊँचा

вЫШИТЬ *сов см* вышивать

вЫшка *ж* अटारी अटारी *ज*,
 बुर्ज बुरज' *म*; нефтяная — तेल-
 -कूप का ऊपरी ढाँचा *म*; пара-
 शूтная — छत्रीधारी के कूदने का
 मंच *म*

вЫЯВИТЬ *сов см* выявлять

вЫЯВЛЯТЬ *несов* जाहिर (प्रकट)
 करना (कर देना) झाखिर (प्रकट)
 कर'ना (कर दाना) *प*, खोलकर
 रखना क'खोल'कर राक'ना *प*, ढूँढ
 निकालना द'खूर' निकाल'ना *प* (*вскры-*
вать)

вЫЯСНЕНИЕ *с* पता लगाना
 पता लगाना *म*, स्पष्टीकरण स्प-
 श्टीकरण *म*

вЫЯСНИТЬ(ся) *сов см* выяс-
 нять(ся).

вЫЯСНЯТЬ *несов* पता लगाना
 (लगा लेना, चलाना) पता लगाना
 (लगा लेना, चलाना) *प* (का *что-*
либо), मालूम करना मालूम कर'-
 ना *प*

вЫЯСНЯТЬСЯ *несов* साफ
 (स्पष्ट) हो जाना साफ (स्पष्ट) हो
 जाना *प*, पता चलना पता
 चल'ना *प* (का *о чём-л*), निकल-
 ना निकाल'ना *प*

вЬетна́мец *м* वियेतनामी
 वियेत'नामी *म*

вЬетна́мский *прил* वियेतनामी
 वियेत'नामी; — *язык* वियेतनामी ज-
 वान (भाषा) *ज*

вЫЮга *ж* बर्फ का तूफान बर्फ'
 का तुफान *म*

вЫЮЧНЫЙ *прил* लद्दू लद्दू,
 भारवाही ब'ख-वाही.

вЫЮЩ||ИЙСЯ 1. *прич* от
 вйт'ся, 2. *прил.:* — *неся* बो-
 लो घुँघराले वाल ग'खुर'पाल, बाल
म *म*, — *еся* रास्तीने लता
 लता *ज*.

вЯжу́щий *прил* कसैला कसा
 ला, कषाय काशी, — *вкус* कसाव *म*,
 कसैलापन *म*

вЯза́ние *с* बुनाई बुनाई *ज*

вЯза́нка *ж* गुट्टा गट्टा *म*

вЯза́ть *несов* 1. (*связывать*)
 बाँधना बाँध'ना *प*, कसना कस'ना
प, 2. (*чулки и т* *п*) बुनना
 बून'ना *प*

вЯза́ться *несов* (*соответ-*
ствовать) रास्ते मुताबिक (अनुकूल,

अनुसार) होना मутаबिक (анукूल, अनुसर) खोना *нп* (के *с. ч. ем-л*)

ВЯЗКИЙ *прил* लसदार लस-दार्, चिपचिपा चिप'चिपā, दलदला дал'-далā, धँसाऊ द^хāсāу (*топкий*).

ВЯЗНУТЬ *несов* 1. धँसना द^хāс'-нā *нп*, 2. (*застревать*) अटकना अ^तक'नā *нп*.

ВЯЛЫЙ *прил* 1. मुरझाया हुआ मुर'дж^хāйā ख़уā, बासी बāसि, 2. *перен* (*апатичный*) सुस्त सुст', ठंडा त^хāндā, निस्तेज निस्तēдж

ВЯНУТЬ *несов* 1. मुरझाना मुर'-дж^хāнā *нп*, कुम्हलाना कुम^х'लāनā *нп*, 2. *перен* मुर्दादिल हो जाना मुरदā-दिल ख़ो द^жāнā *нп*.

Г

га *с см* гектār

гāвань *жс*. बंदरगाह बन्दар-*гāх* *м*

гад *м* 1. *зоол* रेगनेवाला जतु रē'नэ-вāлā द^जāयतु *म*, सरीसृप स-रि-स्रिप *म*; 2. *перен* अधम अद^хām *म*, दुष्कृती दुश्कृति *म*

гадāлка *жс* पेशीनगोई करनेवाली पēशिय-गोइ кар'नэ-вāलй *жс*, भाग्यफल बतलानेवाली б^хāग'й'-प^хाल бат'लāनэ-वāलй *жс*.

гадāние *с* 1. पेशीनगोई पēशिय-गोइ *жс*, भविष्य-कथन б^хāविश्य'-क^तāन *म*, 2. (*предположение*) अटकल अ^त'काल *жс*, अनुमान अनु-мāन *म*

гадāтельный *прил* 1. आनुमानिक āнумāник, 2. (*сомнительный*) सदेहजनक स^दēह-ज^नक स^दēह-ज^नक, सदिग्ध स^दиг^д *жс*.

гадāть *несов* 1. (*предсказывать*) पेशीनगोई (भविष्य-कथन) करना पēशिय-गोइ (ब^хāविश्य'-क^तāन)

кар'нā *п*, 2. (*предполагать*) अटकल लगाना अ^त'काल लगāनā *п*, अनुमान करना āнумāन кар'нā *п*

гāдить *несов* *разг* 1. (*начать*) गंदा (मैला) करना ग^दā (माэलā) кар'нā *п*, 2. (*вредить*) चोट पहुँचाना च^{от} па^хūचāनā *п*

гāдкий *прил* बुरा бурā, दुष्ट दुшт'

гāдость *жс* *разг* 1. गंदगी ग^дā'ग'й *жс*, मैली (घृणित) चीज माэलй (ग^хринит) चिज *жс*, 2. (*подлый поступок*) शरारत шарāрат *жс*, बदमाशी б^дā-माशी *жс*, दुष्टता दुшт'тā *жс*

гадјока *жс* काला सॉप кālā сāп *м*

газ *м* गैस гаэс *жс*, ядовитый — जहरीली (विषैली) गैस *жс*, उदुश्लिवый — फुफ्फुसदाह गैस *жс*, слезоточивый — आँसू [वहाने] की गैस *жс*, अश्रुकारक गैस *жс*.

газёта *жс*. अखबार अ^ख'бāр *म*.,

[समाचार-]पत्र [самāchār-]патр' *м*,
стенная ~ दीवार-समाचार-पत्र *म*

газётн||ый *прил* अखबारी अख-
बारी, समाचार-पत्र का самāchār-
-патр' *क़ा*, पत्रकीय патр'क़ीय', ~
кибск अखबार वेचने का अड्डा *म*;
~ая статья अखबार (समाचार-पत्र)
का लेख *म*

газирóванн||ый *прил* ~ая
водá [गैसभरी] सोडा-वाटर [гаэс-
-б^харй] содā-вāтар *म*

газифика́ция *ж* गैसीकरण
гаэсй-каран *म.*, ~ домóв गैस का
घरो मे पहुँचाना *म*.

га́зовый *прил* गैस का гаэс
кā, गैसीय гаэсйй', ~ завод गैस-
-कारखाना *म*

газогенерáтор *м* *тех.* गैस-
-जेनेरेटर гаэс-джэнэрэтар *म*,
गैसोत्पादक гаэсотпāдаक *म*

газoли́н *м* मोटर-спирिट мо-
тар-спирит *ж*.

газóн *м* घास का छोटा मैदान
ग^хāс кā च^хотā माэдāн *म*, лан
лāн *म*, по ~у ходíть воспре-
щāется лан पर मत चलो

газообráзный *прил* गैस-
-सदृश гаэс-са-дриш

газoпровóд *м* गैस-पाइपलाइन
гаэс-пāип-лāин *ж*

газоубéжище *с* गैस-वचाव-घर
гаэс-бачāо-г^хар *म*

га́йка *ж* [पेच की] डिवरी
[पэч कй] д^хиб'рй *ж*.

галантерейный *прил* ~ ма-

газйн विसाती की दुकान бисāтй
कй дукāн *ж*.

галантерéя *ж* विसातवाना बй-
сāт-бāнā *म*, विसातगिरी की चीजें
बिसāत-गिरй कय चйзē *ж*. *मन*.

галерéя *ж*. गैलरी гаэл'рй *ж*,
वरामदा барāм'дā *म*, दीर्घा दय-
र^खā *ж*, ♦ картинная ~ चित्रशा-
ला *ж*

галёрка *ж* *разг.* गैलरी гаэл'-
рй *ж*

галлюцина́ция *ж*. मतिभ्रम
मति-б^храм *म.*, माया мāйā *ж*

галóп *м* सरपट सार'пат *ж*,
डपट दाпат *ж*.; пускáть в ~ सरपट
दौडाना (फेकना) *п*

галóпом *нареч* सरपट सार'-
пат, пускáть ~ सरपट दौडाना (फें-
कना) *п*, скакáть ~ सरपट दौडना
नп (о лошади), सरपट दौडाना *п*
(о всаднике)

галóша *ж*. रवड का जूता रा-
бар कā दжुतā *म*.

гáлстук *м* [नेक]टाई [नэк-]
तāй *ж*, повя́зывать ~ [नेक]टाई
लगाना (वॉधना) *п*.

галу́н *м* कलावतू कालā-баттू
म, लैस लाэс *म*

гáлька *ж* कंकर [-पत्थर] कान-
кар [-पात्त^хар] *म*

гам *м* *разг* धूम д^хум *ж*

гамáк *м* झूला दज^хулā *म.*,
झूलन-खटोला दज^хулан-क^хातोलā *म*.

гáмма *ж*. *муз.* सरगम सार'гам
म, स्वरग्राम सार-ग्रām *म*.

гангрéна *жс мед* देह का
सडाव दэх् क़ा सारāо *м*

гангрéнóзный *прил* देह की
सडन-सबधी दэх् क़ि सारан-сам-
банд^хи

гáнгстер *м* डाकू द़ाकु *м*
гáндйзм *м* ग़ांधीवाद ग़ांद^хи-
-вāд *м*

гарáж *м* मोटर-ख़ाना मотар-
-хāнā *м*, ग़ैरेज गाэрэдж *м*

гарáнт *м* ज़ामिन зāмин *м*, गा-
रटी देनेवाला ग़ारанти дэнэ-вāлā *м*

гарáнтйрoвать *сов* и *несов*
ज़मानत (गारटी) देना замāнат
(гāранти) дэнā *п* (की *что-л*), —
безопāсность अभयदान करना *п*

гарáнтия *жс* जमानत замāнат
жс, गारटी ग़ारанти *жс*

гардерóб *м* 1. (*помещение*)
कपडा रखने की कोठरी काप'рā
рак^хнэ क़ि кот^хри *жс*, कपडद्वार
काпар-द्वār *м*, 2. (*шкаф*) [कपडा
रखने की] अलमारी [काप'рā राक^х-
नэ क़ि] ал'мāри *жс*, 3. (*платья*)
कपडे काप'рэ *м* *мн*, [पहनने के]
वस्त्र [पाख़ान'नэ कэ] वाстр' *м* *мн*

гардерóбщик *м* कपडा (वस्त्र)
रखनेवाला काप'рā (वाстр') राक^х-
नэ-वāлā *м*

гардй́на *жс* परदा пар'дā *м*

гармóника *жс* अकार्डियन अкар-
дийан *м*

гармонй́ст *м* अकार्डियन वजा-
नेवाला अкарदिан баджāнэ-вā-
лā *м*

гармонй́ческий *прил* *муз*
रागात्मक राгāтмаक.

гармонй́чный *прил* सुरीला су-
рилā, लयबद्ध лай-бадд^х

гармóния *жс* 1. *муз* स्वरैक्य
सवराэкй' *м*, स्वर-सगति सवार-сан-
гति *жс*, 2. *перен* ऐक्य аэкй' *м*,
मेल мэл *м*

гарнизóн *м* गढवाले гар^х-вāлэ
м *мн* (*крепости*), — [гóрода]
शहर का [हिफाजत करनेवाला] फ़ौजी
दस्ता शाхар क़ा [ख़ифāзат कार'нэ-
-वāлā] фаоджй дастā *м*

гарнй́р *м* सालन сāлан *м*

гарнитýр *м* सेट сэт *м*

гасй́ть *несов* बुझाना बुдж^хāнā
п, बुझा देना बुдж^хā дэнā *п*

гаснуть *несов* बुझना बुдж^х-
нā *пп*

гастролё́р *м* 1 अतिथि-कलाकार
अतिथ^х-कालā-कār *म*, 2. *перен* रमता
जोगी राम'तā джогй *म*

гастрономй́ческий *прил* —
магазй́н खाद्य-सामग्री की दुकान
क^хāдй'-сāмагрй क़ि дукāн *жс*

гашй́ш *м* ग़ाँजा ग़āджā *म*

гвалт *м* शोर-गुल шор-гул *म*,
कोलाहल कोलāхал *म*

гвард́еец *м* गार्ड्स-मैन гāрдс'-
-маэн *म*

гвард́ейский *прил* गार्ड्स का
гāрдс' क़ा

гвāрдия *жс* गार्ड्स гāрдс' *म* *मн*

гвоздй́ка I *жс* (цветок) पिक
पिन्क' *म*

гвозді́ка II ж (пряность)
लौंग लाङ्ग म

гвоздь м. कील क़ील म, कित्ली
киллй жс деревянный — खूटी ज़

где нареч 1. *вопросительн* कहाँ
काहाँ, किस जगह किस दज़аगाँ, किधर
किद^хар, 2. *относительн* जहाँ
दज़ाहाँ, जिस जगह दज़ис दज़агаँ,
जिधर दज़ид^хар, — бы то нй было
जहाँ कही, कही न कही, जिस कि-
सी स्थान मे

гдѣ-либо нареч см гдѣ-то

гдѣ-нибудь нареч см где-то

гдѣ-то нареч कही न कही काँह
ना काँह, किसी न किसी स्थान मे
किसी ना किसी स्त^хान मѐ, — в дру-
гом мѐсте कही और, — здесь यहाँ
पास मे.

гегемонія ж नेतृत्व नेत्रित्व'
म, नायकत्व नह्य'कत्व' म

гектáр м हैक्टर हाэктар म

гѣлий м хим हीलियं хйлийам м

геликоптер м घिरनीदार विमान
ग^хир'नй дार विमान म

гемоглобін м физиол लाल
रक्ताणुओ का रजक द्रव्य लाल रा-
क्तāнуō कā रанджак दрав्य' м, रक्त
के कणो मे लाल परिमाणु राक्त' कэ
कानō мѐ लाल परिमाणु म मн

генеалогія ж वंशावली वāшāо-
लй ज़

генеалогическ||ий прил —ое
дѣрево कुरसीनामा кур'सй-нāмā म,
वज-तालिका वāш-तāलिकā ज़

генерáл м जनरल джан'рал м

генерали́ссимус м. जनरलिस्सि-
मो джан'ралиссिमो म

генерáл-лейтенáнт м. लेफ़िट-
नेट-जनरल लेफ़्टिनेंट'-джан'рал म.

генерáл-майóр м मेजर-जनरल
मэджар-джан'рал म

генерáл-полкóвник м करनल-
जनरल кар'нал-джан'рал म.

генерáльн||ый прил. आम āм,
मुख्य मुक्^хй', प्रधान प्राद^хान, —ая
रेपेतїция ड़ेस-रिहर्सल म; —ая
лїнія пáртии पáर्टी की आम नीति
ज़, ◇ — штаб जनरल स्टाफ म,

Генеральная Ассамблѣя Органи-
зāции Объединенных Нāций राष्ट्र-
सघ की जनरल असेंवली ज़

генерáтор м (динамо-машина)
जेनेरेटर джэнэрэтар म, विद्युत्-
उत्पादक विद्युत-उत्पāदक म

гениáльный прил प्रतिभासंपन्न
प्रतिब^хā-साम्पन्न'.

гѣний м 1. प्रतिभा प्रतिब^хā ज़,
2. (человек) प्रतिभाशाली आदमी
प्रतिब^хā-शāली āд'мй म.

геноцїд м जातिवध दज़āति-
-वाद^х म

геóграф м भूगोल-शास्त्रज्ञ б^ху-
-гол-шāстр'-ги' म, भौगोलिक б^хао-
голик म

географический прил भौगो-
लिक б^хаоголик

геогрāфия ж भूगोल б^ху-гол म.

геодѣзия ж भूमंडल नापने का
शास्त्र б^ху-मण्डल नāप'नэ कā
शāстр' म, भूमिति б^ху-मिति ज़.

геоблог *м* भूगर्भशास्त्र-वेत्ता *бху-*
-гарб^х-шāстр'-вэттā *м* *неизм*

геологический *прил* भूगर्भी
бху-гарб^хи, भौगर्भिक *бхаогарб^хик,*
भूगर्भशास्त्रीय *бху-гарб^х-шāстрий'*
(относящийся к науке)

геологія *ж* भूगर्भ-शास्त्र *бху-*
-гарб^х-шāстр' *м*

геометрический *прил* रेखा-
-गणितसवधी *рэк^хā-ганит-самбан-*
-д^хи

геометрия *ж* रेखा-गणित *рэк^хā-*
-ганит *м*, ज्यामिति *джйā-мити ж*

георгин *м* डाहलिया 'दāख'लीनā
м, पुरस्कृत *пуру-ракт' м*

герб *м* चिह्न *чи^хн' м*, लाछन
लāч^хан *м*, गसुदāरस्त्वेन *—*
राष्ट्रीय *лаछн м*, राज्यचिह्न *м*

гербарий *м* सूखी फूल-पत्तियो
(वनस्पतियो) का संग्रह *сук^хи п'ул-*
-паттийō (वानस्पतियō) *кā санг-*
-ра^х *м*

гербов||ый *прил* : —ая *мāрка*
अदालती स्टाप *адāл'ти стāмп' м*,
—ая *бумāга* पक्का कागज *паккā*
кāгаз м, — *сбор* स्टाप-ड्यूटी
стāмп'-*дйутि ж*

германский *прил* जरमन *джар'-*
-ман

герметический *прил* भली भाँति
बंद किया हुआ *б^ха^ли-б^хāти банд'*
-кинā *хуā*

геройзм *м* बहादुरी *бахāдурि ж.*,
वीरता *вйр'tā ж.*, वीरत्व *вйратв'*
м, शूरता *шур'tā ж*

геройчески *нареч.* बहादुरी से
बाहāдुरि *сэ*, वीरतापूर्वक *вйр'tā-*
-пурвак

геройческий *прил* बहादुर *бахā-*
-дур, बहादुराना *бахāдурānā неизм*,
वीरतापूर्ण *вйр'tā-пурн'*

герой *м* 1. बहादुर *бахāдур м*,
वीर *вйр м*, 2. *лит* मुख्य पात्र
मुक्^хи' *пāтр' м*, हीरो *хйро м*, ♦
Герой Советского Союза *со^вियт*
संघ का वीर *м*, Герои Социали-
стического Труда *сमाजवादी श्रम-*
वीर (श्रम का वीर) *м*

гётры *мн* [पैर ढाँकने की] पट्टियाँ
[пāэр д'āк'нэ кй] *паттийā ж мн*

гиацинт *м* सवुल *самбул м*

гйбель *ж* तवाही *табāхи ж*,
वरवादी *бар-бāди ж*, विनाश *ви-*
-нāш *м*

гйбельный *прил* विघातक *ви-*
-г^хāтак, विनाशक *винāшак*

гйбкий *прил* 1. लचीला *лачплā*,
लचकदार *лачак-дār*, 2. *перен* (об
уме) तेज *тэз*, तीव्र *тйвр'*

гйбкость *ж* लचीलापन *лачплā-*
-пан *м*, लचक *лачак ж*

гйбл||ый *прил* —ое *дело* वेफा-
यदा काम *бэ-фāн'дā кām м*, इस से
कुछ नहीं आया *ис сэ куч^х нāхй*
āэгā (из этого ничего не выйдет).

гйбнуть *несов* चीपट (तवाह, वि-
-नष्ट) होना (हो जाना) *чаопат (та-*
-бāх, *винāшт')* *хонā (хо джāнā) нп.*

гигант *м* देव *дэо м*, दैत्य *дāэ-*
-тй' *м*

гигáнтский прил 1. (большой по размеру) महाकाय мах̣ā-ка̣й, 2. (исключительный, чрезвычайный) विराट् विरा̣ट्

гиги́ена ж. स्वास्थ्य-विज्ञान स्वा̣-स्त̣х̣й'-विग̣й̣āन м, स्वास्थ्य-संबंधी कार-रवाइयाँ स्वा̣स्त̣х̣й'-सामबान्द̣х̣यि का̣र-रावा̣यि̣यै̣ं ж мн (мероприятия).

гигиени́ческий прил स्वास्थ्य-विज्ञान-संबंधी स्वा̣स्त̣х̣й'-विग̣य̣āन-साम-बान्द̣х̣यि

гигроскопи́ческий прил जला-कर्षक джала̣ка̣ршак

гид м गाइड га̣й̣д м, मार्गदर्शक ма̣рг'-даршак м (проводник)

гидропла́н м जलविमान джал-विमान м, जलचर हवाई जहाज джал-चार ख̣ावा̣यि̣ दजा̣ख̣āз м

гидроста́нция ж पनबिजली-घर пан-бидж'ли-г̣х̣ар м, जलविद्युत् स्टेशन джал-вид̣й̣ут стэ̣шан м

ги́ена ж लकडबग्घा лакар-ба-ग्̣х̣ā м

гильза ж 1. (патрона) कारतूस की नली का̣र'तूस̣ ки̣ на̣ли̣ ж, 2. (папирасы) सिगरेट की [कागजी] नली सिग'रэт̣ ки̣ [ка̣г'з̣й] на̣ли̣ ж

гимн м गीत г̣й̣т м, तराना тар̣ā-ना̣ м, गान га̣न ж, भजन б̣'аджан м (священный), госуда́рственные ~ राष्ट्रीय गीत м, राष्ट्रगान ж, партиный ~ पार्टी का गीत м

гимна́ст м कसरती का̣с'рат̣и м, व्यायामपटु ви̣āй̣ām-पату м

гимна́стика ж कसरत का̣с'рат̣

ज, व्यायाम ви̣āй̣ām м; лече́бная ~ व्यायाम-चिकित्सा ж.

гимнасти́ческий прил. कसरती का̣с'рат̣и, व्यायाम-संबंधी वि̣āй̣ām-सामबान्द̣х̣यि

гинеко́лог м. प्रसूतिशास्त्री прасу-ति-शा̣стри̣ म

гинеколо́гия ж. प्रसूतिशास्त्र प्रасुति-शा̣стри̣' म., स्त्रीरोग-विज्ञान स्त्री-रोग-विग̣य̣āन म

гипéрбола ж лит. अतिशयोक्ति а̣तिшай̣ोक्ति ж

гипертон́ия ж мед उच्च रक्त-चाप уч' ра̣кт'-चा̣प ж.

гипно́з м (состояние) कृत्रिम निद्रावस्था कृ̣त्रिम̣ नि̣द्रावा̣स्त̣ह̣ा ж
гипнотизи́ровать несов कृत्रिम निद्रा मे लाना कृ̣त्रिम̣ नि̣द्रा मे̣ ला̣ना̣ п

гипо́теза ж [परि]कल्पना [पा-रि]का̣ल्प'ना̣ ж, कल्पितार्थ का̣ल्पि-ता̣र्त̣х̣' म, अनुमान а̣नुमा̣न м (пред-положение)

гипотену́за ж мат कर्ण का-र̣н' म

гипотети́ческий прил परि-कल्पित парика̣ल्पित̣.

гипс м 1. мин सिलखडी сил-क̣х̣ारी̣ ж, जिप्स д̣жип̣с' м, 2. (для скульптуры, в хирургии) जिप्स д̣жип̣с' м, प्लास्टर आफ् पेरिस пла̣стар̣ āф̣ па̣рис̣ м

гипсо́вый прил 1. мин сил-खडी का̣ сил-क̣х̣ारी̣ का̣, 2. (из гипса) जिप्स का̣ д̣жип̣с' का̣

гирлянда *ж.* माला māḷā *ж.*,
गजरा गадж'рā *м*

гиря *ж.* बाट bāt *м*, बटखरा бат'-
к'арā *м*

гитарā *ж.* गितार gitār *м*

глава́ I *ж.* (книги) बाब bāb *м*,
अध्याय ад'хйāй *м*, प्रकरण प्राकरан
म, खंड к'анд' *м*

глав||ā II *ж.* (руководитель)
अगुआ агуā *м*, राहुनुमा рāх'-нумā *м*,
नेता нэтā *м* *неизм*, ◇ *стоять во*
—é अगुआ रहना (होना) *нп* (का
чег-л.)

главарь *м* मुखिया мук'хийā *м*

главѣнство с आधिपत्य ād'хи-
पतй' *м*, प्रधानता प्राд'хāн'гā *ж.*,
नेतृत्व नэтрित्व' *м*

главѣнствовать *несов* प्रधान
रहना प्राд'хāн рах'нā *нп* (का *над*
кем-л, *над кем-л*), नेतृत्व करना
нэтрित्व' кар'нā *п* (का *над кем-л*,
над кем-л), शासन करना шāсан
кар'нā *п*

главнокомāндующий *м* प्रधान
सेनापति प्राд'хāн сэнā-пати *м*

главн||ый *прил* प्रधान प्राд'хāн,
मुख्य мук'хй', — *город* प्रधान *नगर*
म, —*ая* ūлица प्रमुख सडक *ж.*,
—*ые* сйлы मुख्य शक्तियाँ *ж* *मн*,
—*ое* управлѣние प्रमुख शासन-विभाग
म, — *инженёр* प्रधान इजीनियर *म*,
—*ая* квартйра воен सदर-मकाम *म*,
—*ое* предложѣние *грам* मूल वाक्य
म, ◇ —*ым* образом ज्यादातर,
अधिकतर, मुख्यतः

глабол *м.* *грам* क्रिया क्रीयā *ж.*

гла́дить *несов.* 1. (утюжить)
इस्तरी करना ист'ри кар'нā *п*.
(मे, पर *что-л*), 2. (ласкать) हाथ
फेरना хāt^x п'хэр'нā *п* (पर *кого-л.*,
что-л)

гла́дкий *прил.* 1. चिकना чик'нā
(*на ошупь*), चौरस चाорас (*ровный*);
पालिश किया हुआ पāлиш кийā хуā
(отполированный), 2. (о ткани)
इकरगा *ик-рангā*, न छपा हुआ *на*
ч'āпā хуā, 3. *перен* (*напр* *о речи*)
प्रवाहमय प्रावāх'-май.

гладь *ж.* тишь да — *разг.*
अमन-चैन аман-чаэн *м*.

гла́жение с इस्तरी करना ист'-
ри кар'нā *м*

глаз *м* आँख āk^x *ж*, ◇ с —*у*
на — *एकात* मे; *на* — *करीब* करीब,
लगभग, प्राय; *темно* хоть — *вы-*
коли *разг* आँखे फाडने पर भी कुछ
नही दिखाई पडता, घनघोर अधिकार
है, в —āх *кого-л.* की नजरों मे,
смотréть во все —ā *ताकना* *п*,
ध्यान देकर देखना *п*, *невооружен-*
ным —*ом* बिना चश्मा (दूरबीन)
लगाये, за —ā *किसी* की अनुपस्थिति
मे (*в* *отсутствии* *кого-л*), जरूरत
से ज्यादा (*с избытком*), с — *долбй*,
из сёрдца вон погов आँखो से दूर,
दिल से दूर

глазѣть *несов* *разг.* टकटकी
बाँधकर देखना *так'такй* бāд'кар
дэк'нā *п*, —, *разинув* рот मुँह
फाडके देखना *п*

глазн||ой прил आँख का āk^x kâ, नेत्र-सबधी нэтр'-самбанд^xй, —бе яблоко анат गोलक म, आँख का डेला म, —आँया वपादिना [आँख की] थैली ж, —врач आँख की बीमारियों का डाक्टर म, नेत्र-विशेषज्ञ म

глазók м (окошечко) भाँकने का छेद дж^xāk'нэ kâ च^xэд м, झरोखा дж^xарок^xā м

глазомёр м देखने से [दूरी] नापना дэк^x'нэ сэ [दूरि] нāп'нā м

глазúнья ж तले हुए अंडे तалэ खुэ андэ м मн

глазúрь ж 1. (сахарная) [मिठाई पर की] कडी चीनी [मित^xāй пар кй] करि चयि ж, 2. (на посуде) इना-मिल инāmил м, रोगन रोगन म

глāнды मн कंठ के दोनों ओर स्थित माँस-ग्रंथि कान्त^x' कэ донō ор-ст^xит माँс-грант^xи ж

глāсность ж लोक-प्रसिद्धि लोक-प्रसिद्ध^xи ж, सार्वजनिकता сāрв'-джаниक'тā ж

глāсный I прил (публичный) सामान्य сāmāнй', सार्वजनिक सāрв'-джаниक.

глāсный II прил лингв — [звук] स्वर स्वार म

глётчер м. बर्फ की सरकनेवाली चट्टान барф' кй сарак'нэ-вāли चा-तāн ж, हिमसहति खिम-सāхати ж, ग्लेशियर ग्लेशियर म

гли́на ж. मिट्टी मित्त^xи ж

гли́нистый прил मिट्टी का मित्त^xи kâ

гли́няный прил. मिट्टी का [बना हुआ] मित्त^xи kâ [बानā खुā], कच्चा कचчā (из необожжённой глины), पक्का पаккā, पकी हुई मिट्टी का पाक^xи खुи मित्त^xи kâ (обожжённый).

глист м [पेट का] कीड़ा (कृमि) [पэт kâ] किरā (कृमि) म.

глицерин ग्लिसेरीन ग्लिसэर^xи ж. гло́бус м भूमंडल का गोलाकार चित्र б^xу-मान्дал kâ गोलाकार चित्र' म, ग्लोब глоб м

глода́ть несов कुतरना कुтар'-нā п

гло́та́ть несов निगलना निгал'-нā п, लीलना लил'нā п

гло́тк||а ж. разг. गला गलā म, कठ कान्त^x' म; ♠ во всю —у पूरे गले से.

гло́т||о́к м घूँट ग^xूँट म, одні́м —кōм एक ही साँस मे.

гло́хнуть несов 1. बहरा हो जाना बाख'рā खो दजāнā नп., 2. (зати-хатъ — о звуках) धीमा पडना (पड जाना) д^xимā пар'нā (пар दजāнā) नп; गतिरुद्ध हो जाना गति-रुद्ध^x' खो दजāнā नп (напр. о моторе)

глуби́на ж прям, перен गहराई гах'рāй ж, गभीरता गाम्ब^xир'тā ж

глубо́к||ий прил 1. прям, пе-рен गहरा гах'рā, गभीर गाम्ब^xир, 2. (поздний) —ой но́чью बहुत रात बडे बाхут рāt бар^xэ, —ой о́сенью शरत् के अंत मे शारत कэ ант' мē

глубо́ко́ 1. нареч नीचे बहुत दूर तक निचэ बाхут दूर तक, перен गहरी

(गभीर) तौर पर गाख'रि (गामब^खरि) ताोर पार, 2. *безл. в знач сказ* *здесь* — यहाँ गहरी जगह है *याख[ा] गाख'-* रि दजागाख[ा] खाэ, यहाँ गहरा स्थान है *याख[ा] गाख'ра* *ст^खान* खाэ

глубокомысленный *прил* विचारशील *विचार-शील*, *ध्यानपूर्ण* *द^खयान-पूरि*

глубь *ж* *см* *глубина*

глумиться *несов* मजाक उडाना *माझाक उराना* *п* (का *नाद* *केम-ल*), हँसी उडाना *खासि* *ुराना* *п* (की *नाद* *केम-ल*), उपहास करना *उप'खास* *कार'ना* *п* (का *नाद* *केम-ल*)

глумление *с* मजाक (हँसी) उडाना *माझाक* (*खासि*) *ुराना* *म*, उपहास *उप'खास* *म*

глупеть *несов* मूर्ख हो जाना *मूरक^ख* *खो* *दजाना* *न*

глупец *м.* मूढ *मूर^ख* *म*, मूर्ख *मूरक^ख* *म*

глупить *несов* मूर्ख होना *मूरक^ख* *खोना* *न*

глупо 1. *нареч* मूर्खतापूर्वक *मूरक^ख* *ता-पूरवाक*, 2. *безл в знач сказ.* *это* — यह बेहूदगी (बेहूदा बात) है *याख* *बे-खूद'ग* (*बे-खूदा* *बात*) *खाэ*
глупость *ж* 1. बेवकूफी *बे-वाकु-फ* *ज*, मूर्खता *मूरक^ख* *ता* *ज*, 2. (бессмыслица) ऊटपटाँग *उत-पातांग* *म*

глупый *прил* बेवकूफ *बे-वाकुफ*, मूर्ख *मूरक^ख*

глухой 1. *прил* बहरा *बाख'रा*, धीमा *द^खिमा* (*приглушенный*), — *звук линг* कठोर (अघोष) *ध्वनि* *ज*,

2. *сущ* *м.* बहरा आदमी *बाख'रा* *आद'मी* *म*

глухота *ж* बहरापन *बाख'रा-* *पान* *म.*

глушитель *м* *тех* आवाज-रोक *आवाज-रोक* *म*, शब्द-प्रशामक यत्र *शब्द-* *प्राशामक* *यान्त्र'* *म*

глушь *ж* उजाड़ *उजार्* *म*, निर्जन जगह *निरजान* *दजागाख* *ज*, *лесная* — *मुनसान* *जगल* *म*

глыба *ж* सिल *सिल* *ज*, ढेला *द^खेला* *म*, चट्टान *चातान* *ज* (*каменная*)

глюкóза *ж* ग्लूकोस *ग्लैयूकोस* *म*, द्राक्षा-शर्करा *द्राकशा-शार्करा* *म*.

глядеть *несов* देखना *देख'ना* *न.*, ताकना *ताक'ना* *п* (*пристально*)

глянец *м* चमक *चामाक* *ज*, आरोचन *आरोचन* *म*

глянцевитый *прил* चमकीला *चामकीला*, चमकदार *चामाक-दार*

гнать *несов* 1. (*прогонять*) भगाना *ब^खागाना* *п*, भगा देना *ब^खागा* *देना* *п*, 2. हाँकना *खाक'ना* *п* (*стадо* *и* *त* *п*), उडाना *ुराना* *п* (*лошадь*), 3. (*преследовать*) पीछा करना *पिच'ना* *प* (का *кого-ल*), 4. *разг* (*торопить*) जल्दी कराना *जालदी* *काराना* *प*, 5. (*спирт* *и* *त* *п*) खीचना *खीच'ना* *п*, टपकाना *ताप'काना* *प*, 6. (*сплавлять*) बहाना *बाखाना* *प*

гнаться *несов* पीछा करना *पिच'ना* *कार'ना* *п* (का *за* *केम-ल*), पीछे दौड़ना *पिच'े* *दाोर'ना* *न* (के *за* *केम-ल*), *◇* — *за* *मóдой* फैशन के पीछे भागना *न*

гнев м. गुस्सा गुссā м., क्रोध
क्रोध^х м, रोष रोश м; вымещать
— गुस्सा उतारना п, подавлять
— गुस्सा मारना п, गुस्सा पी लेना
п, गुस्सा पी जाना नп

гнёвный прил. गुस्सैल गुссаэл,
क्रोधित क्रोध^хит

гнедой прил. कुम्भैत куммаэт
гнездиться несов (о птицах)
घोसला बनाना ग^хос'लā банānā п

гнездо с. घोसला ग^хос'лā м, $\diamond$
пулеметное — मशीनगन का मोरचा м

гнёт м. जुल्म зулм' м, दबाव да-
बाо м, अत्याचार अत^याच^र म

гнида ж. लीख ल^хक^х ж.

гниение с. прям, перен. सड़न
सारन ж, गलन галан м

гнилой прил. прям, перен.
सड़ा[-गला] हुआ सरā[-गलā] хуā,
सड़ियल सारियल, बिगड़ा हुआ 'बिग'-
रā хуā (тк. перен.)

гнить несов. прям, перен. सड़ना
сар'нā нп, गलना гал'нā нп

гноить несов. सड़ाना सरānā п

гноиться несов. पीप से भर जाना
पिप सэ б^хар джānā нп, सड़ना сар'-
нā нп

гной м. पीप पिप ж

гнойный м. फोडा प^хорā м

гнойный прил. पीप से भरा हुआ
पिप सэ б^харā хуā, पीपमय पिप-май

гну́савить несов. नाक से बोलना
ल^хक मэ бол'нā нп

гну́сность ж. नीचता नीч'тā ж,
दुष्टता दुшт'тā ж.

гну́сный прил. नीच नीच, दुष्ट
душт'.

гнуть несов. 1. झुकाना дж^хукānā
п, मोड़ना मोर'нā п (изгибать),

2. (клонить к чему-л.) разг.: куда
вы гнете? आखिरकार आप का क्या
मतलब (मकसद) है? āхир-кār āп
кā кийā мат'лаб (мак'сад) хāэ?,
आप के कहने का अभिप्राय क्या है?
āп кэ ках'нэ кā аб^хипрāй кийā
хāэ?, $\diamond$ — спину खुशामद करना п

гну́ться несов. झुकना дж^хук'-
нā нп

гнуша́ться несов. अलग (दूर)
रहना алаг (दूर) рах'нā нп, अवज्ञा
करना авагиā кар'нā п

го́вор м. 1. बातचीत бāt-чйт ж,
वार्तालाप वāртāлāप м, 2. (диалект)
बोली болй ж, प्रातीय भाषा प्रāн-
तिय' б^хāшā ж.

говор||и́ть несов. बोलना бол'нā
нп, कहना ках'нā п, बात करना бāt
кар'нā п (पर о ком-л, о чем-л),
он —йт на хинди वह हिंदी [मे]
बोलता है; — по телефóну टेलीफोन
से बोलना नп., $\diamond$ —йт (ходят слу-
хи) कहते हैं; कहा जाता है, что и
—! क्या कहूँ!, ठीक है!, иначе —я
दूसरे शब्दों में; по правде —я सच
पूछिये तो; —йт Москвā यह रेडियो
मास्को है; фāкты —йт сāми за себя
तथ्य अपनी कहानी अपने आप कहते
हैं

говорли́вый прил. बकवादी
बाक'вāदि, बातूनी бātунй

говя́дина *जु* गोमॉस गो-мॉस *म*
гоготáть *несов* 1. घे-मे करना
ग^खइ-मई कार'नॉ *न*, 2. (громко сме-
яться)खिलखिलाकर हँसना क^खिल'क^खि-
लॉकार खॉस'नॉ *न*

год *म* 1. साल सॉल *म*, बरस барас
म, वर्ष वारश' *म*, कотóрый емý -?
उस की उम्र क्या है?; бóдущий -
अगला साल *म*, आगामी वर्ष *म*,
прóшлый - पिछला साल *म*, गत वर्ष
म, врéмя гóда मौसिम *म*, ऋतु *म*,
крóглый - साल भर, बारहो मास
म, учéбный - अध्ययन का साल *म*,
अध्ययन-वर्ष *म*, из гóда в - साल
बसाल; Нóвый - नया साल *म*, नवीन
वर्ष *म*; नववर्षोत्सव *म* (новогодний
праздник), 2. гóды *म* (эпоха)
в восьмидеся́тых - अंख प्रóшлого
вéка पिछली सदी (शताब्दी) के आठवे
दशक में पич^खल्य सदय (शताब्दी) कэ
अ^खत'वई दाशक मई

годíт||сья *несов* 1. काम आना
कॉम ऑनॉ *न* (में для чего-л), लायक
(योग्य) होना लॉयक (योग्य') खोणॉ
न (быть подходящим), ёто не
-сья इस से काम न चलेगा; 2. (быть
впорý) ठीक आना त^खयक ऑनॉ *न*,
अच्छा लगना अच^खा लग'नॉ *न*, ёто
пальтó мне не -сья यह कोट मेरे
लिये अच्छा नहीं

годíчный *прил* सालाना सॉलॉनॉ
неизм, वार्षिक वॉरशिक

гóдный *прил* काम का कॉम कॉ
(полезный), लायक लॉयक, योग्य योग्य'
(подходящий), - для едý खाने

योग्य, - для питья पीने योग्य;
नि на что не - निकम्मा, बेकार,
व्यर्थ.

годо́вальный *прил* एक साल
(बरस) का अक सॉल (बारस) कॉ

годо́вой *прил* सालाना सॉलॉनॉ
неизм, वार्षिक वॉरशिक

годо́вщина *जु* सालगिरह सॉल-
-गिराख *जु*, वर्षगाँठ वारश'-गॉत^ख *जु*,
वार्षिकोत्सव वॉरशिकोत्साव *म*

гол *म* спорт गोल गोल *म*, забि-
váть - गोल करना *न*

голе́нище *с* घुटने तक के जूते
का ऊपरी भाग ग^खुत'नэ так कэ द्जुतэ
कॉ उ^पर्य ब^खाग *म*

го́лень *म* टँगड़ी तॉग'र्य *जु*, नली
नाल्य *जु*

голлáндец *म* डच दच *म*, ओलं-
देज оландээ *म*

голлáндский *прил* डच दच,
ओलदेज оландээ, - язы́к डच *जु*,
ओलदेज जवान (भाषा) *जु*

голо́в||á *जु* सिर सिर *म*, मस्तक
मास्तक *म*, ♠ в пéрвую гóлову सव
से पहले, с -ы до ног एंडी से चोटी
तक, सिर से पैरो तक, स्वालित्स्य,
как снег नॉ -у टपक पडना *न*;
очертя́ гóлову बिना विचारे, - са́ха-
ра कद का पिंड *म*

голо́вастик *म* 300 ल मेढक का
डिभकीट मэд^खाक कॉ दिमब^ख-कॉत *म*

голо́вешка *जु* लुआठी लुआ^खन *जु*

голо́вка *जु* 1. (була́вки, звóзды
и т. п.) सिरा सिरॉ *न*, मूँडी मूँदा
जु; 2. - чесно́ка लहसुन का कद

лах'сун. kā канд' м; ма́ковая —
खशखश хаш'хаш м

голови||ой прил 1. सिर (मस्तक)
का сир (мастак) kā, —āя боль
सिरदर्द м, — убо́р टोपी ж, 2. (пе-
редний) आगे का āгэ kā, अगला
аг'ла, — отряд अग्रदल м, अग्रग-
मी दल м

головокруже́ние с. [сир ка]
चक्कर [сир kā] чаккар м, घुमटा
г^хум'та м

головокружи́тельный прил
सिर घुमानेवाला (फेर देनेवाला) сир
г^хумāнэ-вāлā (п^хэр дэнэ-вāлā), —
успех सिर फेर देनेवाली कामयाबी
(सफलता) ж

головоло́мка ж गोरखधधा गो-
रख^х-д^ханд^хā м

головомо́йк||а ж. разг डॉट-
-फटकार दॉट-प^хат'ка́р ж, зада́ть
—у झिडकियाँ सुनाना п

головоре́з м गलाकाटू галā-
-ка́ту м, गर्दनमार гардан-ма́р м

головотя́п м разг कामबिगाड़
ка́м-бигāрū м

головотя́пство с разг अना-
डीपन अनāри-пан м

го́лод м 1. भूख б^хук^х ж, क्षुधा
кшуд^хā ж, почувствовать — भूख
लगना нп (को о ком-л), 2. (народ-
ное бедствие) अकाल अकाल м —

голода́ть несов भूखो मरना
б^хук'б мар'на нп

голода́ющий 1. прич от голо-
да́ть; 2. прил काल का मारा काल

kā māṛā, अकाल-पीडित अकाल-पीरित
(во время народного бедствия)

голо́дный прил. भूखा б^хук^хā.

голодо́вка ж (напр в знак про-
теста) भूख-हड़ताल б^хук^х-х^хар'та́л
ж, अनशन अनशन м

го́лос м. 1. в разн знач. आवाज
āвāз ж, स्वर स्वर м; — со́вести
अतरात्मा की आवाज ж., 2. (избира-
тельный) राय राँи ж, मत मत м.,
वोट वोट म; प्राँवो —а राय देने का
हक м., मताधिकार म; большинство
—ोव बहुमत м; реша́ющий —
निर्णायक वोट म; ♠ в оди́н — एक
मुँह, एक स्वर (मत) से; во весь —
पूरी आवाज मे

голосло́вно нареч. बगैर सबूत के
ба-гаэр сабу́т кэ, बिना प्रमाण के
бинā прамāн кэ

голосло́вный прил निराधार
निराद^хār, निर्मूल निरму́л.

голосова́ние с. मतदान मत-да́н
м, वोटदान वोṭ-да́н м वोटिंग
वोṭिंग' ж; тайное — गुप्त मतदान
м, откры́тое — खुला मतदान м

голосова́ть несов. राय (वोट,
मत) देना (प्रदान करना) राँи (वोट,
मत) दēнā (प्रादा́н кар'на́) п (के
हक मे за кого-л, за что-л, के खिलाफ
против кого-л, чего-л)

голосов||о́й прил वाचिक वāчик,
—іе связи анат वाचिक तंतु м
मन

голубо́й прил नीला нīлā, आस-
मानी [रंग का] āс'ма́ни [रंग' kā]

‘**голубь** *м* कबूतर काबुतार *म*,
कपोत-काпот *म*, — **міра** पिकासो का
(द्वारा अंकित) कबूतर *म*

голубя́тня *ж* कबूतरखाना काबु-
тар-ханā *म*.

го́л||ый *прил* नगा नान्गā, *с*
—ыми нога́ми नगे पाँव, *◇* —ые
фа́кты सिर्फ हकीकत *ж*, —ыми
рука́ми खाली हाथो से

гомеопáт *м* होमियोपैथिक डाक्टर
होमियोपाэ^१िक दा́क्टर *म*

гомеопати́ческий *прил* होमि-
योपैथिक होमियोपाэ^१िक

гомеопáтия *ж* होमियोपैथी हो-
мियोपाэ^१ *ж*

гонéние *с* सताना सता́नā *म*, जुल्म
зуल्म’ *म*, अत्याचार अतियाँचā *म*

гонéц *м* हरकारा खार’का́रā *म*,
सदेशवाहक सान्देश-वाँखā *म*

го́нк||а *ж* 1. *разг* हडबडी खार-
बार *ж*, उतावली उताँली *ж*, 2. —и
मн *спорт* दौड दाोर *ж* दौड का
मुकाबला दाोर का मुकाब’ला *म*, दौड
की प्रतियोगिता दाोर की प्रतियोगिता
ж, *◇* — вооружéний हथियारबंदी
की दौड *ж*

гонора́р *м* मेहनताना मँख’नाता-
ना *म*., फीस फ़िस *ज*

го́ночный *прил* दौड का दाोर
का

гонча́р *м* कुम्हार कुम्हार *म*,
कुलाल कुलाल *म*

гонча́рн||ый *прил* कुम्हार का
कुम्हार का, —ые изделия मिट्टी के
वर्तन *म* *मन*

го́нчая *ж*. शिकारी कुत्ता शिका-
री कुत्ता *म*

гоня́ть *несов* 1. भगाना भ^१ागā
न, उडाना उरāनā *न* (गोलुबей), 2.
(посылать) *разг* भेजा करना भ^१ादजा
कार’ना *न*, नचाना नाचा́नā *न*

гоня́ться *несов. см* гна́ться

гор||а́ *ж* पहाड पाख़ार *म*, पर्वत
पार्वत *म*, спуска́ться *с* —ы́ пहाड
पर से उतरना *न*; *идти* в го́ру
पहाड पर चढ़ना *न*, *перен* तरक्की
करना *न*, *◇* *не* за —а́ми बहुत दूर
नहीं, — родила́ мышь *погов* खोदा
पहाड निकली चुहिया

гора́здо *нареч* कहीं काँई, — *луч-*
ше कहीं बेहतर.

горб *м* कूबड कुबार *म*, कोहान
कोख़ान *म* (वर्बलुदा, बय्का)

горба́тый *прил* कुबडा कुब’ра
го́рбится *несов* कधे (कमर)
भुकना (भुक जाना) कान्द^१ (कामर)
दज^१ुक’ना (दज^१ुक दजāनā) *न*

горбу́н *म* कुबडा कुब’ра *म*

горбу́нья *ж* कुबडी कुब’री *ज*

гордели́вый *прил* घमडी ग^१ा-
मान्दी, अभिमानी अब^१िमāनी

горди́ться *несов* अभिमान (गर्व)
करना अब^१िमāन (गर्व’) कार’ना *न*
(पर *кем-л*, *чем-л*)

го́рдость *ж* अभिमान अब^१िमāन
म, गर्व गर्व’ *म*., घमड ग^१ामान्द’ *म*.

го́рдый *прил* अभिमानी अब^१िमā-
नी, गर्वीला गर्वीला, घमडी ग^१ामान-
दी

го́ре *с* मुसीबत मुसिबत *ज*, दुख

дух^х м, शोक шок м., दुर्भाग्य
дурб^хаг^й м. (несчастье).

горевать несов. शोक करना шок
кар'на п

горёлка ж बर्नर барнар м,
कल्ला калла м, ज्वालक джв^алак м

горелый прил जला हुआ джала
хуа

горемыка м. и ж दुःखी дух^хи
м, ж, हतभागी хат-б^хаг^й м, ж

горение с जलना джал'на м,
दहन дахан м, ज्वलन джвалан м

горестный прил शोकजनक шок-
джанак

гореть несов 1. जलना джал'на
нп, दहकना дахан'на नп (пылать),
2. (светиться) रोशनी देना рош'ни
дэна п

горец м पहाड़ी пах^ари м, पर्वत-
निवासी парват-нива^си м

горечь ж 1. कड़ुवापन карува-
пан м, 2. перен अप्रसन्नता апр'-
санны'та ж

горизонт м क्षितिज кшитидж
м, दिगंत диг-ант' м

горизонтальный прил क्षितिज
के समानांतर кшитидж кэ сам^анан-
тар.

горилла ж वनमानुष бан-мануш
м, गोरिला горилла м

гористый прил पहाड़ी пах^ари,
पर्वतीय पार्व'тий', —ая местность
पहाड़ी इलाका м.

гórка ж (холмик) पहाड़ी пах^ари
ж, टिब्बी тибби ж, टीला тила м

гóрло с. गला гала м, कंठ кант^х
м, ◇ дыхательное — анат. टेढ़ा
м, по — गले तक, आकंठ; быть
сбытым по — नाक तक खाना (भरना)
п, во всё — पूरे गले से.

гóрлышко с 1. см гóрло, 2.
(бутылки) टोटी тóти ж

горн I м (кузнечный) भट्ठी б^ха-
тт^хи ж

горн II м (музыкальный ин-
струмент) बिगुल бигул м, तुरही
тур'хи ж

горный м बिगुल (турही) बजा-
नेवाला бигул (тур'хи) баджанэ-
-ва^ала м

горнорабóчий м खान-मजदूर
к^хан-маз'дур м

гóрный прил 1. पहाड़ी пах^ари,
पर्वतीय पार्व'тий', — прохóд दर्रा м,
घाटी ж; 2. (о промышленности)
खान-संबंधी к^хан-самбанд^хи, 3. геол
(минеральный) खनिज к^ханидж, —
хрустáль बिल्लौर м

горняк м खान-मजदूर к^хан-маз'-
дур м

гóрод м शहर шахар м, नगर
нагар м, —герóй बहादुर-नगर м,
वीर-नगर м

городскóй прил शहरी шах'ри,
शहर [नगर] का шахар [нагар] ка,
नागरिक नाг'рик, — совет शहर
(नगर) की सोवियत ж, नगर-सोवि-
यत ж.

горожáнин м शहरवाला шахар'-
ва^ала м, नागरिक नाг'рик м

горóх *м* मटर मатар *м*.
 горóховый *прил* मटर का मा-
 тар का

горóшек *м* मटर मатар *м*, зе-
 лёный — सब्ज मटर *м*

горсть *ж* मुट्ठी [भर] मुत्त^хи
 [б^хар] *ж*

гортáнный *прил* *лингв., анат.*
 कठ्य कान्त^хи'.

гортáнь *ж* कठनाली कान्त^хи'-
 -नāल्य *ж*

горчй́ца *ж* राई रāй *ж*; सरसो
 сар'сō *ж* (*растение*)

горчй́чник *м* राई का लेप रāй
 कā лēп *м*, पुलटिस पुल'тис *ж*

горшóк *м* भडा б^хандā *м*

горьк||ий *прил* *прям, перен*
 कडवा кар'вā, कटु кату, —ая дōля
 बदकिस्मती *ж*, ♠ — пьāница पक्का
 शराबखोर *м*

горю́чее *с* ईंधन йд^хан *м*,
 जलावन джалāван *м*

горяч||ий *прил* 1. गरम гарам,
 उष्ण ушн', 2. *перен* तीव्र тйвр'
 (*напр о желаниии*), गरम гарам
 (*о приёме, встрече*), जोशीला джо-
 шйлā, उत्साही утсāхй (*страстный*,
напр о стороннике чего-л),
 आतशमिजाज āташ-мизāдж, चिडचि-
 डा чир'чирā (*вспыльчивый*), 3. (*на-*
пряженный) गरम гарам, —ие дни
 गरम दिन *м* *мн*

горячй́ться *несов* गरमाना гар'-
 мāнā *нп*, बलकना балак'нā *нп*, जोश
 मे आना джош мē āнā *нп*

горя́чка *ж* (*лихорадка*) बुखार
 бухār *м*, ज्वर джвар *м*

горя́чность *ж* जोश джош *м*,
 उत्साह утсāх *м*, चिडचिडापन чир'-
 чирā-пан *м* (*вспыльчивость*)

горячó *нареч* 1. गरमी से гар'ми
 сē, 2.: — поздравлять हार्दिक बधाई
 देना *п*

Госбáнк *м* (Госудáрственный
 банк) राजकीय बैंक рāдж'кий'
 баэнк' *м*

гóспиталь *м* अस्पताल асп'-
 тāл *м*

Госплáн *м* (Госудáрственный
 плáновый комитёт) राजकीय योज-
 ना-समिति рāдж'кий' йодж'нā-са-
 мити *ж*

госпо́дйн *м* 1. साहब сāхаб *м*,
 सज्जन सаджджан *м*, श्रीमान шри-
 мāн *м*, महाशय махāшай *м* (*об-*
ращение, ставится после имени);
 2. (*хозяин*) मालिक мāлик *м*,
 स्वामी свāmй *м*

госпо́дство *с* आधिपत्य āд^хи-
 патй' *м*, प्रभुत्व праб^хутв' *м*,
 мировое — दुनिया पर आधिपत्य *м*,
 विश्व-प्रभुत्व *м*

госпо́дствовать *несов* आधिपत्य
 करना āд^хипатй' кар'нā *п*, राज
 होना рāдж хонā *нп* (*царить*,
 का *о чем-л*)

госпо́дствующий 1. *прич от*
 госпо́дствовать, 2. *прил* प्रभुत्व-
 -सपन्न праб^хутв'-сампанн', शासक
 шāсак, — класс शासक-वर्ग *м*

госпожа́ *жс* 1. साहिबा *сāхибā* *жс*, मेम-साहब *мэм-сāхаб* *жс*, श्रीमती *श्रीम'ती* *жс*, 2. (хозяйка) मालिकिन *मāлиकिन* *жс*, स्वामिनी *свāминि* *жс*

госстра́х *м* (главное управле-
ние госуда́рственного страхова́-
ния) राजकीय बीमे का प्रधान विभाग
ра́дж'кий' *бймэ* *кā* प्राद^хान वि-
б^хाг *м*

гостеприймный *прил* मेहमान-
दार *मэх'मान-दा*р, आतिथ्यकारी
āгит^хй'-ка́рй, आतिथ्यपूर्ण āгит^хй'-
-पूर्ण' (*напр о доме*)

гості́ная *жс* ड्राइंग-रूम *дра-*
инг'-рум *м*, बैठकखाना *баэт^хак-ха-*
на *м*

гості́ница *жс* होटल *хотал*
м, सराय *сарāй* *жс*, अतिथिशाला
атит^хи-ша́ла *жс*

гості́ль *м* मेहमान *мэх'मान* *м*,
अतिथि *атит^хи* *м*, быть в —ях
मेहमान होना *нп*

госуда́рственн||ый *прил* राज्य
(राष्ट्र) का रा́джй' (*ра́штр'*) *кā*,
राष्ट्रीय *ра́штрй'*, —ая власть
राज्याधिकार *м*, —строй राज्य-
-व्यवस्था *жс*, в —ом масшта́бе
राष्ट्रव्यापी पैमाने पर.

госуда́рство *с* राज्य *ра́джй'*
м, राष्ट्र *ра́штр'* *м*, Советское —
सोवियत राज्य *м*

гото́вить *несов* 1. तैयार करना
таэ́йār *кар'на* *п*, बदोवस्त (आयो-
जन) करना *банд-о-баст'* (*āйоджан*)
кар'на *п* (*ка что-л., устраивать,*

организовывать); 2. (стряпать)
पकाना *пакāна* *п.*

гото́виться *несов* 1. तैयारी
करना *таэ́йārй* *кар'на* *п.* (*की* *к* *че-*
му-л), 2. (вариться) पकना *пак'на*
нп, पक जाना *пак* *джāна* *нп.*, रसोई
चढ़ना *расой* *чар'на* *нп.* (*की* *о*
чем-л)

гото́вност||ь *жс* 1. रजामदी *ра-*
зā-мандй *жс*, स्वीकृति *свйкрити* *жс.*
(*согласие*), चाह *ча́х* *жс*, इच्छा *ичч^хā*
жс (*желание*), 2. (состояние) मुस्तै-
दी *мустаэди* *жс*, तत्परता *татпар'-*
та *жс*, —ārмин *सेना* *की* *तैयारी* *жс*,
в боевой —и *तोप* *के* *मुंह* *चढके*

гото́в||ый *прил* तैयार *таэ́йār*,
मुस्तैद *мустаэд*, उद्यत *удйат*, तत्पर
तатпар (*подготовившийся*), —ое
प्ला́ये *तैयार* *कपडे* *म* *मन*, ♦ *всег-*
да *гото́в!* (*возглас пионеров*) *सदा*
तैयार हूँ!

грабе́ж *м* लूट *лут* *жс*, डकैती
дакаэ́ти *жс*

граби́тель *м* लुटेरा *лутэра* *м*,
डाकू *да́ку* *м*

граби́тельск||ий *прил.* लुटेरू
лутэру

гра́бить *несов* लूटना *лут'на* *п*,
डाका डालना (*मारना*) *да́ка* *да́л'на*
(*ма́р'на*) *п* (*पर* *кого-л*, *что-л*).

гра́бли *мн* जेली *джэ́ли* *жс*

граве́р *м* नक्काश *накка́ш* *м*,
नक्काशी (खोदाई) *करनेवाला* *накка́-*
शी (*к^хода́й*) *кар'на* *ва́ла* *м*

гра́вий *м* ककर *канкар* *м*

гравировать *несов* खोदना
к^ход'нā *п.*, नक्काशी करना नाक्काशी
कार'नā *п*

гравюра *ж* खुदी तसवीर की
छाप क^худी तас'वीर की च^खाप *ж*,
— по дереву लकड़ी की तख्ती पर
खुदी तसवीर की छाप *ж.*; — на ме-
талле खुदे हुए पत्तर का छपा हुआ
चित्र *म*

град *м* 1. ओला олā *म*, 2. *пе-*
рен बौछाड़ बाच^खार *ж*, वर्षा वार-
शा *ж*

градус *м* डिगरी दिग'री *ж*,
अंश āंश *म*

градусник *м* थर्मामीटर त^खарमा-
मीтар *म*, ताप-मापक [यत्र] तāप-मा-
पाक [यान्त्र'] *म*, तापमान-यत्र तāप-
-मान-यान्त्र' *म*, स्तāवित् — थर्म-
मीटर (तापमान-यत्र) रखना *п*

гражданин *м* नागरिक नāग'-
रिक *म*

граждāнка *ж* नागरिका नāग'ри-
कā *ж.*

граждāнский *прил* 1. (свой-
ственный *гражданину*) नागरिक
नāग'रिक, 2. (не военный) गैरफौजी
गाेर-फाодजी, असैनिक असाэनिक,
3. юр दीवानी दिवāनी, अर्थविधानिक
अर्थ^ख-विधāनिक

граждāнств||о *с* नागरिकता
नāग'रिक'तā *ж*, получить правā —
नागरिकता का स्वत्व प्राप्त करना *п*

грамм *м* ग्राम грām *म*

граммāтика *ж* व्याकरण व्याका-
रान *म*, कवायद कावāयद *ж*

грамматический *прил* व्याक-
रण का व्याकरण कā, व्याकरण
वायāकरण, व्याकरण-संबंधी व्याका-
रान-सम्बान्द^खी.

грамот||а *ж* 1. पढ़ना-लिखना
पार^ख'नā-लिख'नā *म*, 2. (документ)
सनद सानद *ж*, почетная — मानपत्र
म, верительные —ы प्रमाणपत्र *म*,
प्रवेशपत्र *म*

грамотность *ж* साक्षरता सā-
क्षार'तā *ж*

грамотный *прил* लिखा-पढ़ा
लिख^खā-पार^खā, साक्षर सāक्षार

гранāt I *м* бот (дерево и
плод) अनार анār *п.*, दाड़िम дā-
रिम *म*

гранāt II *м* мин तामड़ा रत्न
तām'rā-रत्न' *म.*, रक्तमणि राक्त'-
-मणि *म*

гранāта *ж* воен गोला голā *म*,
ручная —दस्ती वम *म*

грандиόзный *прил* महान् मा-
खāन, महाविशाल माखā-विशāl

гранйц||а *ж* हद्द खад *ж*, सीमा
सिमā *ж*, госудārственная — राज्य-
सीमा-रेखा *ж*, ◇ за —ей परदेश
(विदेश) मे

гранйчить *несов* 1. नजदीक
(समीपवर्ती) होना नाज'दिक (समीप-
वर्ग) खонā *नप*, किनारा बनना
किनārā бан'нā *नप*, 2. *перен*
भुक्ता द्ज^खुक'नā *नप* (की ओर, की
दिशा मे *с* чем-л.)

гранка *ж* полигр पहली छाप
पाख'ली च^खाप *ж*, прूф प्रूफ

гран||ь *ж* 1. पहल पाखाल *м*, 2. (граница) हद्द खад *ж*, सीमा सै-
मा *ж*, быть на -и किनारे पर
होना *нп* (के चगे-ल)

графá *ж* खाना хāнā *м* (блан-
ка), खाता क^хātā *м* (счета)

графíк *м* 1. (диаграмма) रेखा-
चित्र रэк^хā-читр' *м*; 2. (план) कार्यक्रम कārй'-कram *म*, почасо-
वóй - घटेवार कार्यक्रम *म*

графíн *м* शीशे की सुराही
शीशэ кй सुरāхй *ж*, कटर кан-
тар *м*

графíт *м* 1. мин काला सीसा
kālā सैсā *म*, 2. (в карандаше)
[पेन्सिल के अदर का] सीसा [पэнсил
कэ андар कā] सैसā *म*

графíческий *прил* रेखा-चित्र-
सवधी रэк^хā-читр'-самбанд^хй

грациóзный *прил* मनोहर मा-
नो-खार

грáция *ж* लावण्य lāvāñй' *म*

гребёнка *ж* कंघी канг^хй *ж*

грéбень *м* 1. см гребенка,
2. (птицы) चोटी चотй *ж*, चूड
चुड *ж*, 3. (горы) कोहान कोखāн *म*

гребéц *м* [नाव] खेनेवाला [nāo]
क^хэнэ-वāлā *म*, डौडी दāरй *ж*

грéбля *ж* खेना क^хэнā *म*

грéза *ж* सपना сап'нā *म*, स्वप्न
свапн' *म*

грéзить *несов* सपना (स्वप्न)
देखना сап'нā (свапн') дэк^хнā *п*,
грек *м*, ग्रीक ग्रйк *म*, यूनानी

грéлка *ж* (бутылка) गरम पानी
से भरा बोटल гарам пāनй सэ б^харā
ботал *म*

гремётъ *несов* गरजना гарадж'-
нā *नп*, झनझनाना дж^хан'дж^ханāнā
नп (о чём-л металлическом).

грестй *несов*. 1. (веслом) खेना
क^хэнā *п*, डौड खेना (चलाना) दāр
क^хэнā (चालāनā) *п*, 2. (граблями)
जेली से इकट्ठा करना दजэलй सэ
икатт^хā кар'нā *п*

греть *несов* गरम करना гарам
кар'нā *п*, गरमाना гар'мāнā *п*

грéться *несов* गरमाना гар'мāнā
नп, तापना тāп'нā *नп* (напр у
огня), -на солнце धूप लेना (खाना)
п, तापना *नп*, - у огня आग से
तापना *नп*

грех *м* गुनाह гунах *म*, पाप
пāп *म*

грéцкий *прил* -орéх (дереву
и плод) अखरोट ак^хрот *म*

грéческий *прил* ग्रीक ग्रйк,
यूनानी йуnāñй, -язык ग्रीक (यूना-
नी) जवान (भाषा) *ж*

грешíть *несов* गुनाह (पाप)
करना гунах (пāп) кар'нā *п*

грéшный *прил* पापी пāपй,
पापमय пāп-май (о помысле и т *п*)

гриб *м* खुमी क^хумй *ж*, कुकुर-
मुत्ता кукур-муттā *म*

грибóк *м* биол छत्रक च^ха-
трак *म*

грíва *ж* अयाल айāл *ж*, केसर
кэсар *म*

पूर्ण कोलāखल-पूरन' (шумный), 2. *перен* (известный) मशहूर मश'-
खूर, प्रसिद्ध प्रसिद्ध^x.

ग्रомко *нареч* जोर से зор सэ, ऊँची आवाज मे ँचि āvāz mē, जोर की आवाज मे (से) зор कि āvāz mē (сэ), खुलकर क^xул'कार, खुले आम क^xулэ ām (открыто)

громкоговори́тель *м* लाउड-
-स्पीकर लāуд-спікар *м*, आवाज-
रसान āvāz-rasān *м*.

громово́й *прил* गरजनेवाला га-
राдж'नэ-वālā, गरजदार गाराдж-
-дār.

глаго́ласно *нареч* जोर की आवाज मे (से) зор कि āvāz mē (сэ), शतमुख से शत-मुक्^x सэ, खुलकर क^xул'कार, खुले आम क^xулэ ām (открыто)

глаго́ласный *прил* जोर की आवाज का зор कि āvāz kā, वज्रतुल्य वाज्र'-तुल्य'

глаго́здить *несов* डेर लगाना द^xэр лагаṇā *п*. (का च्त्तो-ल.).

глаго́здиться *несов* ऊपर चढ़ना उपार चार^xṇā *नп*, ऊँचाई पर पहुँचना ँचाई पार पाखूच'ṇā *नп*

глаго́здкий *прил* भारी ब^xāरि, बोझल बोझ^xाल, भारी-भरकम ब^xāरि-
-ब^xार'काम

громоотво́д *м* तडित्-वाहक ता-
रित-वā^xाक *м*

громыха́ть *несов* गरजना га-
राдж'ṇā *नп*, कड़कना का^xराक'ṇā *नп*

гроссмейстер *м. шахм.* ग्राड-
मास्टर ग्रāन्द'-мāстār *м*.

грот *м. (искусственный)* वनाव-
टी (कृत्रिम) गुफा (खोह) बानāотि
(क्रित्रिम) गुप^xā (क^xो^x) *ж*

гро́хнуться *сов. разг.* धडाके से
गिरना द^xарāकэ सэ गिर'ṇā *नп*

гро́хот *м.* गडगडाहट гар'गरā^xात
ж, गरज गाराдж *ж*.

грохота́ть *несов.* गडगडाना
гар'गरāṇā *नп*, गरजना गाराдж'-
ṇā *नп*.

грош *м.* ёто —ā लोमानого
не сто́ит *разг.* यह दो कौड़ी की
चीज है णा^x दो काोरि कि चि^xз ^xаэ;
ни в — не ста́вить *разг.* फूटी कौड़ी
न देना प^xуति काोरि ना दṇā *п*.

грошо́вый *прил.* कौड़ी का
काोरि кā

груби́ть *несов.* टराना тарā-
ṇā *नп*.

грубия́н *м.* गँवार गा^xвār *м*

гру́бость *ж.* 1. (невоспи́тан-
ность) बेअदबी बे-ад'би *ж.*, अशि-
ष्टता अशिष्ट'ता *ж*, 2. (грубое вы-
ражение) भद्दी बात ब^xाद^xि बा^xत *ж*,
कटूक्ति कटूक्ति *ж*

гру́б||ый *прил* 1. (невоспи́тан-
ный) बेअदब बे-ада^xб, अशिष्ट
अशिष्ट'; 2. (о ткани, пище) मोटा
मो^xता, खुरखुरा क^xур'क^xुरā (широхо-
ватый), ◇ —ая оши́бка भद्दी गल-
ती (भूल) *ж*

гру́да *ж* डेर द^xэр *म*, निकाय
निकाय *म*, समूह समू^x *म*

грудінка *ж.* पशु की छाती
पशु कय च^खातय *ж*

грудн||ой *прил.* ~ая клетка
анат. वक्ष-भाग वक्ष'-ब^खाग *म*, ~
ребёнок दूध (गोद) का वच्चा दूध^ख
(год) क[ा] बचच[ा] *म*

грудь *ж* 1. छाती च^खातय *ж*,
सीना सयन[ा] *म*, वक्ष वक्ष' *म*,
2. (*женская*) कुच कуч *म*, छाती
च^खातय *ж*, स्तन стан *म*, кормить
~ю दूध (स्तन) पिलाना *п*, छाती
देना *п*

груз *म* भार ब^खार *म*, बोझ
बोध^ख *म*, माल म[ा]ल *म*

грузило *с* [बंसी की डोरी मे
लगाने का] भार [बांसय कय दोरय म[े]
लाग[ा]न[े] क[ा]] ब^खार *म*

грузин *म* गुर्जी गुरджय *म*

грузинский *прил* गुर्जी गुरджय,
~ язык गुर्जी जवान (भाषा) *ж*

грузить *несов* लादना ल[ा]द'न[ा]
п, बोझना बोध^ख'न[ा] *п*, भरना
ब^खार'न[ा] *п* (मे वो च्ठो-ल)

грузный *прил.* बोझल बोध^खल,
भारी-भरकम ब^खारय-ब^खार'कम, मोटा
मोटा, स्थूल स्त^खूल (о человеке)

грузовик *м.* लारी ल[ा]रय *ж*, ट्रक
трак *म*

грузовой *прил* [माल] लादने-
वाला [म[ा]ल] ल[ा]द'न[े]-व[ा]ल[ा], लादू ल[ा]दू,
असवाबवाला अс'बाब-व[ा]ल[ा], ~ авто-
мобиль लारी *ж*, ट्रक *म*, ~ парохód
[माल] लादनेवाला जहाज *म*, लादू
जहाज *म*

грузооборот *м* ढोये जानेवाले

माल का परिमाण द^खोय[े] दज[ा]न[े]-व[ा]ल[े]
म[ा]ल क[ा] परिमाण *म*

грузчик *м* कुली कुल^य *म*, बोझ
लादनेवाला (उतारनेवाला) मजदूर
बोध^ख ल[ा]द'न[े]-व[ा]ल[ा] (उत^{ार}'न[े]-व[ा]ल[ा])
माज'दूर *म*

грунт *м* 1. (*почва*) मिट्टी मित्ति
ж., भूमि ब^खूमि *ж*, 2. *жив.* अस्तर
अстар *म*.

грунтовать *несов жив* [रग
का] अस्तर चढाना [रान्ग' क[ा]] अстар
चार^खान[ा] *п*

грунтов||ой *прил* ~ая дорога
कच्ची सडक कचय सारक *ж*, ~ые
воды अत.सलिल अन्ताख-सलिल *म*

группа *ж* भुंड दज^खुन्द' *म*,
गरोह गारोख *म.*, समूह समूख *म*

группировать *несов* समूह वना-
ना समूख बान[ा]न[ा] *п*, समुदायो मे
वाँटना समुदाय[ो] म[े] बाँत'न[ा] *п*

группироваться *несов* समूह
वनना समूख बान'न[ा]न^प, समुदायो मे
वाँटना समुदाय[ो] म[े] बाँत'न[ा]न^प

группировка *ж.* 1. (*действие*)
समुदायो मे वाँटना समुदाय[ो] म[े]
बाँत'न[ा] *म*, 2. (*объединение*) गुट्टवदी
गुत्त'-बान्दय *ज*, दलवदी दल-बान-
दय *ज*

грустить *несов* उदास (रजीदा)
होना उदास (रान्दजिदा) खोना *नप*

грустный *прил* उदास उदास,
रजीदा रान्दजिदा *неизм*

грусть *ж* उदासी उदास *ज.*, रज
रान्दज' *म*

груша *ж* 1. (*плод*) नागपाती

нāш'пāтй ж , 2. (дерево) नाशपाती
का पेड नāш'पāतй कā पēr м

грь́жа ж мед. वर्ध्म вард'м' м ,
пāховая — अत्रवृद्धि ж.

грь́зня ж перен. भगडना дж'а-
гар'нā м , लडना лар'нā м

грь́зть несов [दाँत से] काटना
[दाँत सэ] кāt'нā п , कुतरना кутар'-
нā п , फाडना п'āр'нā п. (орехи)

грь́зться несов перен भगडना
дж'агар'нā нп , लडना лар'нā нп

грь́зун м зоол कुतरनेवाला
जानवर कутар'нэ-вāлā джāн-вар м

грь́дā ж 1. क्यारी кйāрй ж ,
2. (напр гор) सिलसिला сил'силā
м , श्रेणी шрэнй ж

грь́дка ж см грь́дā 1

грь́дущий прил आनेवाला
āнэ-вāлā , भावी б'āви , आगामी
āgāmй

грь́зев||бй прил. —āя вāнна
मिट्टी का स्नान миттй кā снāн м

грь́зелечёние с मिट्टी का इलाज
मित्तй कā илāдж м

грь́зный прил मैला маэлā,
गदा гандā (тж. перен) , कीचडदार
кйчар-дār (о дороге и т. п.)

грь́зь ж 1. कीचड кйчар ж ,
मिट्टी मित्तй ж. , 2. (нечистоты)
गदापन гандā-пан м , मल мал м ,
3. ग्रीज़и мн मिट्टी मित्तй ж

грь́нуть сов 1. (о грOME, му-
зыкае) गूँज (वज) उठना гūдж (бадж)
ут'нā нп ; 2. перен छिड़ जाना
ч'ир джāнā нп

губā I ж ओठ ɔt^x м. , होठ
ħɔt^x м. ; надуть гūбы ओठ नि-
कालना п

губā II ж गोग्र खाड़ी к'āрй ж ,
उपसागर उप'сāгар м

губёрния ж ист. गुवेरनिया
губэр'нинā м. , गावर्नमेत гāварн'-
мэнт' м

губй́тельный прил नुकसानदेह
нук'сāн-дэл , विनाशकारी винāш-
-кāрй , हानिकारक хāни-кāрак

губй́ть несов तबाह (नष्ट,
इवंस) करना табāħ (нашт' , д'āвāс)
кар'нā п , नाश करना нāш кар'нā п
(का कого-л , что-л) , — здоровье
स्वास्थ्य का नाश करना п.

гūбка ж स्पज спандж' м

губн||бй прил 1. लिंग्व ओष्ठ्य
ошт'х' , 2. (для губ) ओठो का
ɔt^xɔ कā , —āя помāда लिप-स्टик м

гудё́ние с भनभनाहट б'ан'б'хā-
нāхат ж , गूँज गūдж ж. (напр
гудка, мотора)

гудё́ть несов. भनभनाना б'ан'-
б'хāнāнā нп. , भिनकना б'хīнак'нā
нп. (о насекомых) , गूँजना गūдж'нā
нп. (напр о гудке, моторе); हान
वजाना хāрн' баджāнā п (об ав-
томашине)

гуджарáтец м गुजराती гудж'-
рāтй м

гуджарáтский прил गुजराती
гудж'рāтй — язык गुजराती ж ,
गुजराती जवान (भाषा) ж

гудóк м भोपू б'ɔпу м , सीटी

सित्ति ञ् ; हार्नं खार्न' म (автомобильный).

гул м गडगडाहट гар'гарāхат ञ् (грохот), भनभनाहट б'хан'б'ханахат ञ्. (голосов).

гу́лкий прил गूँजवाला गूँज-वāलā

гуля́нье с 1. टहलना ताखाल'नā म, हवा खाना खāvā क'ānā म, 2. (празднество) जशन джашан म, उत्सव उत्सव म, народное — सार्व-जनिक उत्सव म

гуля́ть несов टहलना ताखाल'नā न्, हवा खाना खāvā क'ānā न्, सैर (भ्रमण) करना साэр (б'храман) кар'нā न्

гумані́зм м मानवतावाद mā-नाव'tā-vād म

гумані́ст м मानवतावादी mā-नाव'tā-vādī म

гуманита́рн||ый прил. मानव-जाति-संबंधी māनाव-джāति-самбан-द'ā, —ые нау́ки मानव-जाति-संबंधी विज्ञान म

гума́нность ञ् मानवता māनाव'-

tā ञ्, आदमियत āд'मीयत ञ्, मनुष्यता मनुष्य'tā ञ्

гума́нный прил. मानवतावादी māनाव'tā-vādī.

гумно́ с. खलिहान क'āлиखāन म, भुसौरा б'хусаорā म.

гу́сеница ञ् 1. зоол भौंभा द्ज'āद्ज'ā म, कमला кам'лā म, 2. тел पेटी пэти ञ्

гу́сеничный прил — тра́ктор ढोलाकार (पेटीदार) ट्रैक्टर द'ōлака̄र (पэति-दār) траэктар म

гуси́ный прил हंस का खās kā. густе́ть несов जमना द्जам'нā न्, गाढा (घना) हो जाना gār'ā (ग'ānā) खो द्जānā न्.

густ||о́й прил. गाढा gār'ā, घना ग'ānā; —ое населёние घनी आवा-दी ञ्

густота́ ञ् गाढापन gār'ā-пан म, घनत्व ग'ханатв' म.

гу́сь м हंस खās म.

гу́ща ञ्. 1. (осадок) तलछट ताल-च'āt ञ्, 2. (лесная) झाड़ी द्ज'āри ञ्

Д

да I утвердительная частица हाँ хā, जी हाँ д्जी хā (вежливая форма ответа), हूँ хū (отклик)

да II усиленная частица भला . तो б'лā . то, да скажите kōt' ēto भला इतना तो कह सुनाओ.

да III союз 1. (соединительный) और аор, तथा тат'ā, он да я वह और मैं; 2. (противительный) पर пар, मगर магар, लेकिन лэкин, परंतु паранту

да IV подальная частица —не-

редаётся формой сослаг. накл. да здравствует дружба народов! जनताओ की मित्रता जिदावाद (जी-वित रहे, अमर हो, की जय)! джан'таō кй митр'та зиндā-бād (джйвित рахэ, амар хо, кй джай)!

дава||ть несов 1. в разн. знач. देना дэна n; ~ взаимн. उधार देना n; ему не дали выступить उस को अपना भाषण पेश करने नहीं दिया गया, я не дам ему играть मैं उस को नहीं खेलने दूँगा, 2. пов. переводится формой сослаг. накл.: ~йте читать पढ़े пархэ, ~йте начинё! [हम] शुरू करे! [खाम] शुरु करे, ◇ ~ клятву कसम (शपथ) खाना n, ~ дорогу रास्ता छोड़ देना n (के लिये кому-л.)

давить несов 1. दवाना дабāнā n, 2. (мять, разминать) निचोड़ना ничор'на n, 3. (раздавливать) कुचलना кучал'на n, 4. перен. (угнетать) दवाना дабāнā n, जुल्म (अत्याचार) करना зулм' (атйāчār) кар'на n

давиться несов 1. दम (गला) घुटना дам (гала) гх'ут'на nп (का o ком-л.), ~ от смеха हँसी के मारे दम घुटना nп (का o ком-л.), 2. (глотать с трудом) मुश्किल से नि-गलना мушкил сэ нигал'на n

давка ж भीड़-भाड़ бх'йр-бх'ār ж давлёние с दवाव дабао м давн||ий прил. पुराना पुरāна, बहुकालीन баху-кал'йн, с ~их пор

वडे (पुराने) अरसे (समय) से, चिरकाल से.

давно нареч. बहुत दिन बीते हुए बाхут दिन бятэ хуэ

давнось ж. 1. पुरानापन पुरānā-пан м; प्राचीनता प्राच'यि-ता ж (древность), 2. юр. अति भोग अति-б'ог м, चिरकाल भोग-जनित स्वत्व चिर-каल б'ог-джанित स्वात्व' м.

даже усилительная частица भी б'я, ही х'я, तक так; ему такая мысль ~ в голову не приходила ऐसा खयाल उस को आया ही नहीं. दалай-лама м. दलाई-लामा दалай-лама m

далее нареч. [और] आगे [aor] āgэ, फिर प'хир, आगे चलकर āgэ чал'кар (затем); ~ он заявил आगे चलकर उस ने बताया; ◇ и так ~ वगैरह, इत्यादि.

далёкий прил. दूर दूर, दूरवर्ती दूर-वर्ती

далеко нареч. दूर दूर, बहुत दूर तक बाхут दूर так, ~ от से बड़ी दूरी पर, ◇ ~ за полночь बहुत रात हुए, कुछ रात रहे.

даль ж. दूरी दूरि ж, दूरता दूर'ता ж.

дальнейш||ий прил. अगला ag'lā; ◇ в ~ем बाद मे; आगे को (चलकर), भविष्य में (в будущем) दाल्न||ий прил. दूर का दूर kā; दूरवर्ती दूर-वर्ती (отдалённый); ~ путь लंबा सफर (रास्ता) м;

—ее родство दूर का रिश्ता *м*; —
родственник दूर का रिश्तेदार (सब-
घी) *म*

дальнобóйный *прил* दूरमार
दूर-мār

дальновѣдность *ж* दूरदेशी
दूर-андэши *ж*, दूरदर्शिता दूर-дар-
शिता *ж*

дальновѣдный *прил.* दूरदेश
दूर-андэश, दूरदर्शी दूर-дарशी,
दूरदर्शितापूर्ण दूर-дарशिता-पूरन'
(о плане, руководстве)

далнозóркий *прил.* दीर्घदृष्टि
दीर्घ^ख-дришти

дáльность *ж* दूरी दूरि *ж*,
दूरता दूर'tā *ж*, — полета उड़ान
की दूरी *ж*.

дáльше 1. *сравнит* от дале-
кий и далеко से दूर सэ дूर,
2. *нареч.* (затем) फिर प^хир, आगे
चलकर āgэ чал'кар, что же —?
और फिर क्या [होगा]?, तब क्या?
—! (*продолжайте*) आगे চলिये!

дáма *ж* 1. बेगम бэгам *ж*,
रानी рāни *ж.*, 2. *карт* बेगम бэ-
гам *ж*

дáмба *ж* बाँव बाँद^х *м*, बंद
банд' *м*, सेतु сэту *м*.

дáмка *ж* (в шашках) बादशाह
бад'шах *м*.

дáмский *прил* औरतो का аор'-
тō kā, जनाना занāiā *неизм*

дáнные *мн* तथ्य तат^хй' *м*,
цифровые — आँकड़े *м* *мн*, सख्याएँ
ж. *мн.*

дáнный *прил.* यह йах, यही
йахй, प्रस्तुत प्रастут

дань *ж* 1. *ист* दान дāн *м*;
2. *перен* देन дэн *ж*

дар *м* 1. नजर назар *ж*, दान
дāн *м*, приносить в дар दान [के
रूप] में देना *п*, 2. (*талант*) प्रतिभा
प्रातिब^хā *ж*, योग्यता योग्य'tā *ж*
(*способность*)

дарвини́зм *м* डार्विन-विज्ञान
дāрвин-вигйāн *м*

дарить *несов* नजर (दान) में
देना назар (дāн) мō дэнā *п*

даровáние *с* [स्वाभाविक]
प्रतिभा [स्वाब^хāविक] प्रातिब^хā *ж*

даровы́тый *прил* प्रतिभासपन्न
प्रातिब^хā-सम्पन्न', प्रतिभाशाली
प्रातिब^хā-शāली

даровóй *прил* बेदाम бэ-дāм,
मुफ्त [का] मुफ्त' [kā], सेत का
сэт kā

дáром *нареч* 1. मुफ्त [में]
मुफ्त' [मō], बेदाम бэ-дāм, सेत सэт,
2. (*напрасно*) मुफ्त [में] मुफ्त' [मō],
बेफायदा бэ-фāй'dā, व्यर्थ व्यार्त^х,
त्रातित् — व्रéмя वक्त (समय)
वरवाद (नष्ट) करना *п*

дáт||а *ж* तारीख तāрих *ж*, दिनाक
दिनāнк' *м*, तिथि तिथि *ж* (*по*
лунному календарю), स्तāвить —у
तारीख चढाना (डालना) *п*

дáтельный *прил* — падéж
ग्राम संप्रदान-कारक सम्प्रादां-
-कāрак *м*

датировать *сов* и *несов*

तारीख (दिनांक, तिथि) चढाना
(डालना) तारिख (दिनांक', तिथि)
चार^खाना (दाल'ना) *n*

दात्तский *прил* डेनिश डेनिш,
— язык डेनिш *ж*, डेनिश जवान
(भाषा) *ж*

दात्तचानिन *м* डेन डेन *м*

दात *сов см* दावात

दाच||а *ж* [गर्मियो मे रहने का]

बंगला [гармийо मे राख'ने का]
baḡ'la *म* *неизм*, жить на —
बंगला मे रहना *нп*

दाचनिक *м* बंगला मे रहनेवाला
baḡ'la मे राख'ने-वाला *म*

दाचन||ый *прил* — पौड मकामी
गाडी माकामि गारि *ж*, —ая мест-
ность ग्रिम-विश्राम-स्थान ग्रिम'-
-विश्राम-स्थान *म*

द्व *числит* दो दो, चरेज काज-
दये —-ती गूदा हर दूसरे तीसरे
साल (वर्ष); — *с* पोलोवीनो डई,
— *с* चेतर्वती सवा दो, बेज चेतर्वती
— पौने दो, ♠ *в* द्वुख सलवाक एक
ही वात मे, संक्षेप मे, *в* द्वुख शागाक
पास ही; *в* — *с*चेता विना विलव के,
फुरती (तेजी) से

дв *числит* *с* (годовщина)
वीसवी सालगिरह (वर्षगांठ) बीस'वी
साल-गिराह (वारश'-गांठ) *ж*

द्व *числит* बीसवी
बीस'वा

द्व *числит* बीस बीस,
— *один* इक्कीस, — *два* वाईस,
— *три* तेईस, — *четыре* चौवीस;
— *пять* पचीस, — *шесть* छवीस,

— *семь* सत्ताईस; — *восемь* अठाईस;
— *девять* उनतीस.

द्व *нареч*. दो बार दो बार,
दोवारा दो-बार; — *два*—*четыре*
दो दूनी चार; ♠ *ясно* как — *два*
четыре यह वात विलकुल साफ
(स्पष्ट) है

द्व *числит* बारहवा
बारह'वा

द्व *числит* बारह बा-
राह

द्व *ж* दरवाजा दरवाजा *м*,
द्व *м*

द्व *числит* दो सौ दो सा.

द्व *м* इंजन इंजन *м*,
मोटर मोटर *ж*, — *внутреннего*
сгорания अंतरदहन इंजन *म*

द्व *несов* चलाना चालाना
н, हरकत देना खार'कत डेना *н*,
सचालन करना संचालन कार'ना *н*,
[आगे] बढाना (बढा देना) [आगे]
बार^खाना (बार^खा डेना) *н* (*вперед*),
ढकेलना द^खाकल'ना *н* (*толкать*)

द्व *несов* चलना चाल'ना
नп, हरकत करना खार'कत कार'ना
н, [आगे] बढना [आगे] बार^ख'ना *नп*
(*вперед*)

द्व *с* 1. (*перемещение*)
चाल चाल *ж*, हरकत खार'कत *ж*,
गति गति *ж*, *приводить* *в* —
चलाना *н*, गतिवान् (*संचालित*) करना
н (*को что-л*), 2. (*железнодорож-*
ное и т н) आमद-रफत आमाद-राफ्त'
ж, 3. (*общественное*) आदोलन
आंदोलन *म*, तहरीक ताख'रिफ *ж*.

национально-освободительное —
राष्ट्रीय मुक्ति-आंदोलन *м*, — за мир
शांति-आंदोलन *м*

ДВІЖИМОСТЬ *жс* जायदाद मनकू-
ला दжай'дад ман'кула *жс*, जगम
सपत्ति джангам сампатти *жс*

ДВІЖИМ||ЫЙ *прил* जंगम джан-
гам, चलायमान् чалай'ман, —ое
имущество जायदाद मनकूला *жс*,
जगम सपत्ति *жс*

ДВІЖУЩ||ИЙ 1. *прич* от дві-
гать, 2. *прил* —не сілы пререк
(сचालक) शक्ति प्रेरक (санчалак)
шакти *жс*.

ДВІНУТЬ *сов см* двігать

ДВІНУТЬСЯ *сов см* двігаться,
— в путь रवाना होना (हो जाना)
равана хона (хо джана) *нп*, प्रस्थान
करना प्रаст'ан кар'на *п*

ДВѦе *числит* दो दो

Двоевлáстие *с* द्वैध शासन
дваэд^х шáсан *м*, द्वैध शासनपद्धति
(शासनप्रणाली) дваэд^х шáсан-па-
дд^х'ти (шáсан-प्रणाली) *жс*

Двоетóчие *с* *грам* ऊपर नीचे
дिये हुए दो बिंदुओं का एक चिह्न
упар нйчэ дийэ хуэ до биндуо кá
эк чйхн' *м*

ДВѦЙКА *жс* 1. (цифра) दो दो,
2. *карт* दुक्की дукки *жс*, 3. (от-
метка) बुरा मार्क бурá мáрк' *м*

ДВОЙНІЙК *м* प्रतिरूप прати-
рूप *м*

ДВОЙНО́Й *прил* दुगुना ду-гуна,
दोहरा दोх'ра

ДВѦЙНЯ *жс* जुड़वाँ बच्चे джур'ва
баччэ *м* *мн*, यमज йамадж *м*

ДВѦЙСТВЕНН||ЫЙ *прил* 1. द्वंद्वमय
двандв'-май, 2. (द्वुलिचन्य) दु-
रगा ду-ранга, दोमुँहों दो-мухá,
◇ —ое число *грам* द्विवचन *м*

ДВОР *м* 1. अँगन áган *м*, [घर
का] अहाता [г^хар кá] ахáтá *м*,
2. (क़ेस्त्यानское хозяйство) किसान
का घर किसान кá г^хар *м*; 3. (क़ो-
लेवский) दरबार дар'бáр *м*, ◇
स्कóтный — мवेशियो का बाड़ा *м*,
पशु-घर *м*, पोस्तóлыи — सराय *жс*,
मुसाफिर-खाना *м*

ДВОРѦЦ *м* महल махал *м*,
प्रासाद прáсáд *м*, ДворѦц пионѦ-
ров बालचर-भवन *м*

ДВѦРНИК *м* द्वोरनीक двор'ник *м*
ДВОРНЯЖКА *жс* दोगला कुत्ता
дог'ла куттá *м*

ДВОРЦѦВЫЙ *прил* [राज-]महल
का [рáдж-]माखал кá

ДВОРЯНІЙН *м* रईस райс *м*,
ठाकुर т^хáкур *м*

ДВОРЯ́НСКИЙ *прил* रईस (ठाकुर)
का райс (त^хáкур) кá

ДВОРЯ́НСТВО *с* (द्वоряने) ठाकुर
त^хáкур *м* *мн*, [नवाबी] उमरा [на-
ваби] ум'ра *м* *мн*, अशराफ अश'раф
м *мн*

ДВОЮ́РОДНЫЙ *прил* (о брате,
сестре) चचेरा чачэра (со стороны
брата отца), ममेरा мамэра (со
стороны брата матери), फुफेरा
п^хуп^хэра (со стороны сестры от-

ца), मौसैरा маосэра̄, खलेरा халэра̄
(со стороны сестры матери)

ДВОЯКИЙ прил द्वैध дваэд^а

ДВОЯКО нареч दो प्रकारो से до
प्राकारो सэ, द्विविध द्वи-вид^х

ДВУБОРТНЫЙ прил डब्ल-ब्रेस्टिड
дабл'-брэстид

ДВУГОРБЫЙ прил दोकोहानी до-
कोहानि

ДВУКРАТНЫЙ прил दुगुना ду-
गунā, दूना дунā.

ДВУЛІЧНЫЙ прил दुरगा ду-
рангā, दोमुँहाँ до-мұхā

ДВУРУШНИК м दुरगा (दोमुँहाँ)
आदमी (पुरुष) ду-рангā (до-мұхā)
ād'мй (пुरुш) м

ДВУРУШНИЧЕСТВО с दुरगेपन ду-
рангэ-пан м, कपटाचरण काप'tā-
чаран м

ДВУСМЫСЛЕННЫЙ прил दोअर्थी
до-арт^хй, उभयार्थक уб^хайāрт^аак

ДВУСТОРОННИЙ прил दोतर्फा
до-тарфā неизм (напр о соглаше-
нии), दोरुखा до-рук^хā, दोपीठा до-
пйт^хā (напр о ткани)

ДВУХГОДИЧНЫЙ прил दोसाला
до-сālā неизм, दो साल (वर्ष) का
до сāl (варш') кā

ДВУХГODOBÁЛЫЙ прил दो साल
(वर्ष) का до сāl (варш') кā

ДВУХЛЕТНИЙ прил दोसाला до-
сālā неизм, दो साल (वर्ष) का
до сāl (варш') кā

ДВУХМЕСТНЫЙ прил दो सीट का
до сйт кā

ДВУХМЕСЯЧНЫЙ прил दो महीने
(मास) का до маляне (mās) кā

ДВУХМОТОРНЫЙ прил दो इजन
का до инджан кā.

ДВУХНЕДЕЛЬНЫЙ прил दो
हफते का до хафтэ кā, पाक्षिक पā-
кшиक

ДВУХСОТЫЙ числит दो सौवाँ
до саовā

ДВУХЭТАЖНЫЙ прил दोमजिला
до-манзилā неизм

ДВУЧЛЕН м मत. द्विपद द्वи-пад
м, द्विरागिक (दो रागियो की) सख्या
द्वи-rāшик (до рāшийō кй) сан-
क^хйā ж

ДЕБАТЫ мн वहस-मुवाहिसा ба-
хас-мубāхисā м, तर्क-वितर्क тарк'-
-витарк' м

ДЕБЕТ м बुल्ज जमा джамā ж,
विकलन वикалан м

ДЕБРИ мн जगल джангал м,
घनी झाड़ी г^ханй дж^хāри ж

ДЕБЮТ м 1. लोगो (जनसाधारण)
के सामने पहली (प्रथम) उपस्थिति
логō (джан-сād^хāран) кэ сām'нэ
пах'лй (прат^хам) упаст^хити ж,
2. шахм आरम्भिक चालें āрамб^хик
чālē ж мн

ДЕВАЛЬВАЦИЯ ж эк सिक्के (रुपये)
की कीमत में कमी सिकкэ (रुपайे)
кй кйमत мē камй ж, अवमूल्यन
ав'мұлйан м

ДЕВАТЬ сов и несов रखना рах^х
нā п, रख देना рах^х дэнā п, कудā
он девāл мою кнйгу? उस ने मेरी

किताब कहाँ रख दी?, उस ने मेरी किताब कहाँ इधर-उधर रख दी?

देवा́ться *сов. и несов* गायब होना (हो जाना) *gāiab ḥonā* (ḥo dḡānā) *np*, जाना *dḡānā np*, कूदा он देवा́лся? वह कहाँ गायब हो गया?, कूदा देवा́лась моя́ क्नीга? मेरी किताब कहाँ गयी?

देवी́з *м* आदर्श वाक्य *ādarṣ* 'वाक्य' *म*

देवी́ца *ж* लडकी *lar'kī* *ж*, कुमारी *kumārī* *ж*

दे́вочка *ж* लडकी *lar'kī* *ж*, छोकड़ी *č^xok'ri* *ж*, बालिका *bālikā* *ж*

दे́вственность *ж* कुमारीपन *kumārīpan* *म*

दे́вственный *прил* अछूता *a-č^utā*, शुद्ध *ṣudḡ^x*, अक्षत *akṣat*

दे́вушка *ж* लडकी *lar'kī* *ж*, कुमारी *kumārī* *ж*

девяно́сто *числит* नव्वे *navvē*, — оди́н *इकानवे*, — два *वानवे*, — три *तिरानवे*, — четы́ре *चौरानवे*, — пять *पचानवे*, — шесть *छियानवे*, — семь *सत्तानवे*; — во́семь *अठानवे*, — де́вять *निनानवे*

девяно́стый *числит* नव्वेवाँ *navvēvā*

девятисо́тый *числит* नौ सौवाँ *nao saovā*

девя́тка *ж* 1. (цифра) नौ *nao*, 2. *карт* नहला *naḡ^xlā* *म*

девятна́дцатый *числит* उन्नीस-वाँ *unniṣ'vā*

девятна́дцать *числит* उन्नीस-
уन्नीस

девя́т||ый *числит* नौवाँ *naovā*, —ое *फेव्राल्या नौवी फरवरी*

де́вять *числит* नौ *nao*

девяты́со́т *числит* नौ सौ *nao sao*

дегаза́ция *ж* गैस-निवारण *gaṣ-nivāran* *म*

дегенера́т *м* पतित (हीन) *आदमी (पुरुष) патит (ḡin) ād'mī* (पुरुш) *म*

дегенера́тивный *прил* पतित *патит, हीन ḡin*

де́готь *м* अलकतरा *al'kat'rā* *म*, तारकोल *tār'kol* *म*

дед *м* 1. नाना *nānā* *म*, मतामह *matā-maḡ* *म* (по *материнской* *линии*), दादा *dādā* *म*, बाबा *bābā* *म*, पितामह *pitā-maḡ* *म* (по *отцовской* *линии*), 2. (в *обращении*) बाबा *bā-bā* *म*, ♠ *дед-морóз* सैट *निकोलस* *म*, जाडा *बाबा* *म*

де́душка *м см* дед

дееприча́стие *с грам* क्रियावि-
शेषण *кринā-вишэшан* *म*

дежу́рить *несов* काम (ड्यूटी) *पर* होना *kām (dḡu'tī)* *पर ḥonā np*, *वoен* पहरा देना *paḡ'rā dḡnā* *н*, — *ночь* у *постёли* *больно́го* *वीमार* के *सिरहाने* *रात* *गुजारना* *н*

дежу́рный *म* ड्यूटीवाला *dḡu'tī-vālā* *म*, *वoен* *पहरेदार* *paḡ'rā-dār* *म*, — *по* *ста́нции* *сте́शन-ма-*
стер *म*

देजूरुत्वो स ड्यूटी द्युती ञ्,
 वोगेन पहरा पाख'रा म, नोचनो —
 रात की ड्यूटी ञ्, रात का जागरण
 (у постели больного)

देजर्टीर म भगोडा ब'агорā म,
 भागू ब'āgū म

देजर्टीरुवत्त सव न सव
 [कर्तव्य छोडकर] भागना [कर्ताव'
 च'ोर'कार] ब'āg' nā न

देजर्टीरुत्वो स [कर्तव्य छोडकर]
 भागना [कर्ताव' च'ोर'कार] ब'āg' -
 nā म

देजिनफेक्शिया ञ् कीटाणुशोधन
 क्यितानु-शोद'ान म

देजिनफिर्शिवत्त सव. न स-
 सव कीटाणुरहित (निस्सक्रामक) करना
 (कर देना) क्यितानु-राहित (निस्स-
 क्रामक) कार' nā (कार द' nā) न

देजिनफिर्शिवुञ्छि 1. प्रिच
 ओत देजिनफिर्शिवत्त, 2. प्रिल
 निस्सक्रामक निस्सक्रामक, —
 स्रेदुत्वो निस्सक्रामक द्रव्य म

देजोरगानिर्शिया ञ् गड-बड
 गर-बार म, बद-इतजामी बाद-
 -इत'जामी ञ्, अव्यवस्था अव'वा-
 स्त'ā ञ्

देजोरगानिर्शिवत्त सव स देज-
 रगानिर्शिवत्त

देजोरगानिर्शिवत्त नसव
 गड-बड पैदा करना गर-बार पाद'
 कार' nā न, अव्यवस्थित करना अव'वा-
 स्त'इत कार' nā न

देयुस्त्वन्नि प्रिल असर पैदा
 करनेवाला असर पाद' कार' न-वा'ल,
 क्रियाशील क्यि'ā-शिल

देयुस्त्वन्नि स. 1. काररवाई कार-
 -रावा' ञ्, क्रिया क्यि'ā ञ्., काम
 काम म कार्य कार' म (работа),
 वीरुन्नि —या जगी (फ्रीजी) कार-
 -रावा'य' ञ् म, 2. (вливание) असर
 असर म, प्रभाव प्राब'āो म, का'ड्य-
 -वत्त — असर (प्रभाव) डालना न (के
 ऊपर ना को-ल, ना च'ो-ल), 3. те-
 -атр [नाटक का] अक [नाटक का]
 अक' म, ◊ अरिथ्मेटिक्स् — पाटी
 ञ्, मे'सु —या कर्मस्थान म

देयुस्त्वन्नि 1. नरेश
 सचमुच सच-मुच, हकीकत (वास्तव)
 मे ख'क'क'त (वास्तव) म, 2. पुत-
 -दितुल्य च'रुत्त न ववद' स
 ह'ā ख'ā

देयुस्त्वन्नि स'त' ञ् हकीकत
 ख'क'क'त ञ्, वास्तविकता वास्त'विक'
 त'ā ञ्, ◊ व —ति असल (वास्तव) मे
 देयुस्त्वन्नि प्रिल 1. (ис-
 -तिन्नि) सच्चा सच'ā, असली अ'ली,
 वास्तविक वास्त'विक, 2. (о докумен-
 -те и т.п.) जायज द'ज'ā'ā, ठीक
 त'ā'क, प्रामाणिक प्रा'मा'निक, ◊ -
 -जाल' ग्राम कर्तु'वाच्य म

देयुस्त्वन्नि सव 1. काम
 करना काम कार' nā न (функци-
 -रुवत्त), जारी (चालू, प्रचलित)
 होना द'ज'ā' (चालू, प्रचलित) ख' nā
 न (быть в действии); चलना
 चाल' nā न (о механизме), तेलीफ'
 न —युत टेलीफोन बिगड गया,
 2. (о лекарстве) लगना लाग' nā न,
 अमल करना अमल कार' nā न,
 3. (влиять) असर (प्रभाव) डालना

асар (праб^хао) дāl'nā *n* (के ऊपर
на кого-л., на что-л.)

действующий 1. *прич от*
действовать, 2. *прил* काम करनेवा-
ला kāм кар'нэ-вālā (работающий),
जारी джārй, चालू чālū, प्रचलित
прачалит (находящийся в дей-
ствии), ◇ -ая āрмия युद्ध करती
हुई सेना ж, -ее лицo театр,
лит. पात्र *m*, -ие лйца (в афи-
ше, программе и т. п.) पात्रगण *m*

декабрь *m* दिसबर दिसамбар *m*
декабрьский *прил* दिसंबर का
дिसамбар kā

декада ж दस दिन का अरसा
(сमय) दас дин kā ар'sā (самай)
m, दस दिवसीय उत्सव दас див'-
сий' утсав *m* (напр искусства)

декан *m* डीन дйн *m*

деканат *m* डीन का दफ्तर दйн
kā дафтар *m*

декламация ж सुनाना сунānā
m, रचना का पठन рач'nā kā
пат^хан *m*

декламировать несов [рचना]
सुनाना [рач'nā] сунānā *n*

декларация ж एलान элāн *m*,
[उच्च] घोषणा [учч'-]г^хош'nā ж,
प्रख्यापन прак^хйāпан *m*

деклассированный *прил* वर्ग-
अष्ट वर्ग'-б^храшт'

декоративный *прил* सजावटी
сadjāотй, अलंकारिक аланkāрик

декорация ж सीनरी сян'ря ж

декрет *m* फर्मान фармāн *m*,

विधान вид^хāн *m*, आज्ञप्ति āгня-
пти ж

деланный 1. *прич от* делать,
2. *прил* बनावटी банāотй, कृत्रिम
критрим, अप्रकृत अपракрит

делать несов करना кар'nā *n*,
बनाना банānā *n*, - вывод नतीजा
(परिणाम) निकालना *n*, - вид
बहाना करना *n*, - по-своему अपने
बल पर करना *n*

делаться несов 1. (стано-
виться) बनना бан'nā *nn*, हो जाना
хo джānā *nn*, 2. (происходить)
हो जाना хo джānā *nn*, घटित
होना г^хатит хonā *nn*

делегат *m* नुमायदा нумāйандā
m, प्रतिनिधि пратинид^хи *m*

делегация ж. नुमायंदो का दल
нумāйандō kā дал *m*, प्रतिनिधि-
मंडल пратинид^хи-мандал *m*

делёж *m* बँटवारा бāt'vārā *m*,
विभाजन виб^хāджан *m*

деление с 1. बँटवारा бāt'vārā
m, विभाजन виб^хāджан *m*, 2. (на
шкале, циферблате) लकीर лакир
ж, 3. मत तकसीम так'сим ж,
भाग б^хāг *m*

делёц *m* कारवारी kāр-бārй *m*,
व्यवसायिक व्йав'сāйик *m*

деликатность ж विनम्रता ви-
намр'tā ж, शिष्टाचार шиштāчār *m*

деликатный *прил* 1. (вежли-
вый) विनम्र विнамр', शिष्ट शिшт',
2. (затруднительный) नाजुक нā-
зук, सूक्ष्म сукшм'

дели́мое с мат भाज्य б^хā-
дж' м

дели́мость ж भाजकत्व б^хāдж'-
катв' м

дели́тель м мат [वि]भाजक
[वि]б^хāджак м

дели́ть несов 1. बाँटना бāт'нā
п, तकसीम (विभाजित) करना так'-
सिम (विब^хāджит) кар'нā п, 2. мат
तकसीम (भाग) करना
так'सिम (б^хāг) кар'нā п, 3. (с
кем-л что-л) हिस्सा देना х'иссā
дэनā п, हिस्सेदार होना х'иссэ-дār
хонā нп

дели́ться несов 1. (с кем-л
чем-л) हिस्सा देना х'иссā дэनā п,
हिस्सेदार होना х'иссэ-дār хонā нп,
2. мат तकसीम होना так'सिम
хонā नп, 3. (сообщать кому-л
что-л) कहना का'х'нā п, बताना
батāнā п

дёл||о с 1. काम कām म, कार्य
kāр'й' м, कार-बार kāр-бār म,
काम-काज कām-kāдж м, व्यवसाय
व'यав'сāй म, व्यवहार व'यав'хār म
(занятие), बात бāt ж, मामला
мām'лā म (вопрос, проблема),
это друго́е — यह दूसरी बात है,
в чём —? क्या बात है?, क्या हुआ?,
— в том, что... बात यह है कि,
साराश यह कि, 2. (цель, ин-
тересы) उद्देश्य उद्देश'й' म, लक्ष्य
лакш'й' म, общее — सामूहिक
उद्देश्य (कार्य) म, प्राँवो — न्यायपूर्ण
उद्देश्य म, взять — म'йра в свой

रूकी शांति की रक्षा के लक्ष्य को
अपने हाथ में ले लेना п, 3. юр
मुकदमा मुकाद'мā म, केस कэс м.,
4. канц फाइल фāил ж, 5.: —ā
मн. (положение вещей) हाल хāl म,
हालत хāлат ж., как егō —ā? उस
का हाल क्या है?; ♠ на сāmом
—е सचमुच, असल (वास्तव) में;
पёрвым —ом सब से पहले; तो न
— लगातार, बराबर.

деловóй прил. 1. काम का कām
kā, कार्य-संबंधी kāр'й'-सामबанд'х,
2. (толковый, дельный) चतुर चатур,
दक्ष दक्ष'

дёл'ный прил 1. काविल kāбил,
योग्य йог'й', 2. (серьёзный, заслу-
живающий внимания) काम का कām
kā, उचित उचित

дёл'та ж डेलटा дэл'тā म
демаго́г м. बाजारी लीडर (राह-
नुमा) бāзārи л'йдар (рāх-नुमā) म,
डेमागाग дэмагāг म

демаго́гия ж डेमागागी дэмā-
гāги ж, जन-फुसलाव-कला джан-
-प'х'ус'लāо-कालā ж

демаркациóнн||ый прил —ая
л'йния हदबदी хād-банд'й ж, वि-
भाजक रेखा विब^хāджак рэк'хā ж,
युद्ध-विराम-रेखा йुद्ध'—-विरām-рэк'хā
ж (во время перемирия)

демитилизāция ж गैरफौ-
जीकरण गāэр-фаодж'й-कारण म,
असैनिकीकरण असाэник'й-कारण म

демобилизāция ж वियोजन
व'йоджан म, फौज से नाम काटना

फाодज सэ нāм кāt'нā м (напр солдат).

демоби́лизовáть сов и несов
वियोजन करना वийоджан кар'нā
п, फौज (सेना) से बर्खास्त करना
फाодज (сэна) सэ бар-хāст' кар'нā
п (напр солдат)

демокрáт м 1. प्रजातत्रवादी
प्राджā-तान्त्र'-वāदī म, जनतत्रवादी
джан-тāнтр'-वāдī м, जनवादी
джан-вāдī м, 2. (член демокра-
тической партии) जनवादी दल का
मेबर (सदस्य) джан-вāдī дал кā
мэмбар (साдас'й) м

демократизāция ж जनतत्री-
करण джан-तान्त्रī-каран м, जन-
वादीकरण джан-вāдī-каран м

демократический прил प्रजा-
तत्रवादी प्राджā-तान्त्र'-वāдī, जन-
तत्रवादी джан-तान्त्र'-वāдī

демокрáти||я ж प्रजातत्र प्रा-
джā-तान्त्र' м, जनतत्र джан-तान्त्र'
м, социалистическая ~ समाजवादी
प्रजातत्र (जनतत्र) म, народная ~
अवामी (जनता का) जनतत्र म,
стра́ны наро́дной ~и जनता के
जनतत्र म мн, जनता की लोक-
शाहियाँ ж मн

демонстрати́вный прил दि-
खाने का диक्^хāнэ кā

демонстра́ция ж 1. जलूस
джалूस м, प्रदर्शन प्रादारшान м,
2. (показ) दिखाना диक्^хāнā м,
प्रदर्शन प्रादारшान म

демонстри́ровать сов и несов

1. जलूस (प्रदर्शन) मे हिस्सा (भाग)
लेना джалूस (प्रादारшान) मē खिसā
(ब^хāग) लēнā п (участвовать
в демонстрации), जलूस निकालना
джалूस निकāल'нā п, प्रदर्शन का
आयोजन करना प्रादारшान कā āйо-
джан кар'нā п (устраивать де-
монстрацию), 2. (показывать)
दिखाना диक्^хāнā п, प्रदर्शन करना
प्रादारशान кар'нā п (का что-л)

деморализāция ж नैतिक अधो-
गति नाэтик ад^хогати ж.

деморализовáть сов и несов
नीतिभ्रष्ट करना нйति-б^храшт' кар'-
нā п

де́нежн||ый прил रुपये (सिक्के)
का рупайэ (सिक्कэ) кā, ~ перевод
मनी आर्डर म, ~ая рефо́рма मुद्रा
का सुधार म, ~ая по́мощь रुपये
की सहायता ж, माली इमदाद ж

де́нь м रोज роз м, दिन дин
м, दिवस दिवास м (посвященный
какому-л событию), ~ рождéния
जन्मदिन म, बरसगाँठ ж, वर्षगाँठ
ज, рабо́чий ~ काम [करने] का
दिन म, ~ о́тдыха, выходно́й ~
छुट्टी (आराम, अवकाश) का दिन म,
~ Советской А́рмии и Военно-
Морско́го флóта सोवियत फौज और
नौसेना का दिन म, ~ Пе́рвого ма́я पह-
ली मई का दिन (дिवस) म, Междуна-
ро́дный же́нский ~ स्त्रियो का अंत-
राष्ट्रीय दिवस म, це́лый ~ दिन
भर, на друго́й ~ दूसरे दिन मे,
че́рез ~ एक दिन छोड़कर, на

днѣх आजकल [मे], इन दिनो; कुछ दिन हुए (о прошлом).

дѣньги मн रुपया रुपайा म, रुपये रुपайे म. मн, पैसा पाэса म., पैसे पाэसे म मн, मुद्रा मुद्रा म; नालीयने — नकद रुपया म

депó с डिपो дипо м., इजन-यार्ड инджан-йार्ड' м (паровозное)

депрéссия ж 1. (уनेतेँनне состояние) खिन्नता क^хинн'ता ж, उदासी उदासी ж; 2. ж गिरावट गिरावट ж, मदी मандी ж, सर्द-बाजारी सर्द'-बाज़ारी ж (в торговле)

депутáт м नुमायदा नумайанда म, प्रतिनिधि प्रатинिध^хи म

депутáтский прил नुमायंदे का नумайандे का, प्रतिनिधि-संबंधी प्रатинिध^хи-सम्बन्ध^хи

депутáция ж नुमायदो (प्रतिनिधियो) का दल नумайандो (प्रतिनिध^хийो) का दल म, प्रतिनिधिमंडल प्रतिनिध^хи-मण्डल म

дёргать несов 1. झटके से खीचना (घसीटना) द्ज^хат'कэ सэ क^хйч'на (г^хасйт'на) п, 2. (выдёргивать) [खीच] निकालना [क^хйच] निकाल'ना п, नोचना नोच'ना п

дёргаться несов फडकना प^ха-рак'на नп

деревéнский прил गाँव का गाँव का, देहाती दэх्हाती, ग्रामीण ग्रामीण

дерéвн||я ж गाँव गाँव म, देहात दэх्हात म, ग्राम ग्राम म., жить в —e गाँव में रहना नп

дѣрево с. 1. पेड़ पэр म, दरख्त дарахт' м, वृक्ष व्रिक्श' म; 2. (материал) लकड़ी лак'ря ж., काठ काठ^л म.; красное — महोगनी म, чёрное — आवनूस म

деревя́нный прил लकड़ी का [वना हुआ] лак'ря का [बाना हुआ]

держáва ж. ताकत ताकत ж., शक्ति शक्ति ж, राष्ट्र राश्ट्र' म, вели́кая — बड़ी ताकत ж, महा-शक्ति ж

держáть несов रखना राक^хна п; पकड़े (थामे) रहना पाक'рэ (त^ха-мэ) राख'ना नп, सँभालना साँभाल'ना п (удерживать), ◇ — в руках मुट्ठी (काबू, वश) में रखना п, — парі दाँव (वाजी) लगाना п, — экзáмен इम्तहान (परीक्षा) पास करना п, — себя पेश आना नп, व्यवहार करना п, — курс मार, अव बढना नп (की तरफ, की ओर ना что-л), — речь तकरीर (भाषण) करना п, — слóво बात रखना п, वचन निभाना п, — стóрону तरफ दारी करना п. (की को-ल), पक्ष लेना (ग्रहण करना) п (का को-ल).

держáться несов 1. (за ко-го-л, с чем-то-л) पकड़ना पाкар'ना п, 2. (придерживаться) रखना राक^хна п, अनुसरण करना अनुसरण कर'ना п (का के-ल), 3. (вести себя) पेश आना पेश आना नп, व्यवहार करना वйав'खार कर'ना п, 4. (не сдаваться) डटा रहना दाता

раx'нā *нп*, ◇ — в сторонē अलग
(दूर) रहना *нп* (से *от* чего-л.)

дерзāние *с* साहस cāxас *м*,
साहसिकता cāx'सिक'tā *ж*

дерзāть *несов* साहस करना cā-
xас кар'nā *п*, हिम्मत बॉधना
(करना) xиммат бāд^x'нā (кар'nā)
п (की *сделать* что-л.)

дёрзкий *прил* 1. ढीठ d^xит^x,
गुस्ताख़ गुстāх, धृष्ट d^xришт',
2. (*смелый*) दिलेर дилэр, साहसिक
cāx'सिक

дерзнýть *сов см* дерзāть

дёрзость *ж* 1. ढिठाई d^xит^xāй
ж., गुस्ताख़ी गुстāхй *ж*, धृष्टता
d^xришт'tā *ж*, 2. (*смелость*)
दिलेरी дилэри *ж*, साहस cāxас *м*,
साहसिकता cāx'सिक'tā *ж*

дёрн *м* जमीन की घास की तह
замйн кй г^xās кй таx *ж*

дёрнуть(ся) *сов см* дергать
(-ся)

десāнт *м* 1. (*высадка*) उतराई
ут'рāй *ж*, 2. (*войска*) उतारी हुई
फौज (सेना) утāри xуй фаодж
(сэна) *ж*

десёрт *м* खाने के बाद फल,
मिठाई k^xānэ кэ бāд п^xал, мит^xāй
ж, भोजन के अंत में परोसे गए फल,
मिठाई б^xоджан кэ ант' мē паросэ
гаэ п^xал, мит^xāй *ж*

деснā *ж* मसूडा масūrā *м*

дэспот *м* तानाशाह tānā-шāx
м, निरकुश शासक निरानकुश шā-
сак *м*

деспотизм *м* तानाशाही tānā-
-шāxй *ж*, निरकुशतावाद निरान-
कुश'tā-вād *м*

деспотический *прил* तानाशा-
ही tānā-шāxй, निरकुश निरानकुश

десятиднёвный *прил* दस दिन
(रोज) का दас दिन (роз) kā,
दसदिवसीय दас-див'сий'.

десятикрáтный *прил* दसगुना
дас-гунā

десятилётie *с* 1. दस साल
(वर्ष) का अरसा (समय) दас сāl
(варш') kā ар'сā (самай) *м*,
दशक दाशак *м*, 2. (*годовщина*)
दसवीं बरसगाँठ (वर्षगाँठ) दас'वीं
барас-гāт^x (варш'-гāт^x) *ж*

десятилётный *прил* दस साल
(वर्ष) का दас сāl (варш') kā

десятичн||ый *прил мат*
दशमिक दाश'мик, —ая дробь
दशमिक भग्नांश *м*, —ая систéма
दशमिक प्रणाली *ж*

деся́тка *ж* 1. (*цифра*) दस दас
м, दशक दाशак *м*, 2. *разе* (де-
сятирублевка) दस रूवल का नोट
दас рубал kā нот *м*, 3. *карт*
दहला даx'лā *м*

деся́тник *м*. फोरमैन фор'ма-
эн *м*

деся́ток *м* दस दас *м*, दशक
дашак *м*

деся́т||ый *числит* दसवाँ दас'-
вā, ◇ с пятого на —ое बेपरवाही
(असावधानी) से

деся́ть *числит* दस दас, —

तबीसच दस हजार म, — миллиओन
करोड म

детáл||ь ж 1. व्योरा бйорā м,
तफसील таф'сйл ж, विस्तार वि-
स्तार म, वदाव'त'या व ~и तफसील
मे आना न्., 2. (механизма и
त न) पुरजा पुर'ज़ा म

детáльно нареч व्योरेवार бйо-
рэ-вār, विस्तार से वистार सэ

детáльный прил व्योरेवार
бйорэ-вār, सविस्तार सा-विस्तार

детворá ж собир वाल-वच्चे
बाल-बचचэ म म्

детёныш м वच्चा बचचā म,
शावक शāवक म

дэти म्н वाल-वच्चे बाल-बचचэ
म म्

дэтск||ий прил वच्चो (बालको)
का बचचō (बाल'कō) कā, वच्चो का
सा बचचō कā सā, बालोचित बालोचित
(свойственный детям), वच्चो के
लिये बचचō कэ लिये, बालकोपयोगी
बाल'कोपायोगी (для детей), — сад
किंडरगार्टन ж, बालोद्यान म, —
дом वच्चाखाना म, बालभवन म,
— ая [комната] वच्चो का कमरा म

дэтство с. वचपन बच-пан म,
लडकपन ларак-пан म, बाल्यावस्था
बाल्यावस्था ж, ♠ впасть в —
बुढापे से दिमाग खराब हो जाना न्
(का 0 ком-л)

дэть(ся) сов см- дэв'ать(ся)
дефэкт м खामी хāमी ж, दोष
दोष म.

дефицйт м. 1. कमी कामी ж,

घाटा ग'āтā म., 2. (недостаток)
कमी कामी ж, अभाव अब'āо म

дефицйтный прил घाटेवाला
ग'āतэ-वāलā (убыточный), नाकाफी
नā-कāफी (напр о товаре)

дешевэть несов सस्ता हो जाना
састā खो दжāнā न्, भाव उतरना
(गिरना) ब'āо उतार'нā (गिर'नā) न्
(का 0 чем-л)

дешевйзна ж. सस्तापन सастā-
пан म

дешёво нареч सस्ते (थोडे) दाम
पर सастэ (т'хорэ) дām пар

дешёвый прил 1. सस्ता са-
стā, कमकीमत काम-कमत, अल्पमूल्य
अल्प'-मूल्य', 2. перен तुच्छ तुचч'ā,
ओछा оч'ā

дэятель м कारकुन कār-कун म,
कार्यकर्ता कāरि'-कर्तā म неизм,
गосударственный — राजनीतिज्ञ म,
राष्ट्रकर्मी म, общественный —
सार्वजनिक (सामाजिक) कार्यकर्ता म
неизм

дэятельность ж सरगर्मी सर-
-гарमी ж, काररवाई कār-रावायि ж,
काम कām म, कार्य कāर्य' म. (ра-
бота)

дэятельный прил सरगर्म सर-
-гарм', फुरतीला प'хुर'तिला, सक्रिय
सा-क्रिय'

джэмпер м जपर джампар म

джунгли м्н जंगल джангал म

джут м पटसन пат'сан म

диабэт м мед. मधुमेह मद'ху-
-मэх म

दिअग्नोЗ *म* मेद तशखीस तаш'-
хис *ж*, [रोग-]निदान [rog-]ни-
дāн *म*, स्तāवित् ~ [बीमारी की]
तशखीस कर लेना *п.*, रोग का निर्णय
करना *п*

диагно́стика *ж. мед* निदान-
-शास्त्र निदāн-शास्त्र' *म*

диагона́ль *ж мат* कर्ण कर्ण'
म, विकर्ण विकर्ण' *म*.

диагона́льный *прил* आडा ārā

диагра́мма *ж* नक्शा накшā *म*,
रेखा-चित्र रэк'ā-चित्र' *म*

диалéкт *м лингв* [उप]वोली
[уп']बोली *ж*, उपभाषा उप'ब'āशā *ж*

диалéктика *ж* द्वद्वाद् द्वान्द्व'-
-वद् *म*

диалекти́ческий *прил* द्वद्वादी
द्वान्द्व'-वद्, द्वद्वात्मक द्वान्द्वā-
-तमक, मार्क्सीстский ~ ме́тод मार्क्स-
-वादी द्वद्वादी प्रणाली (पद्धति) *ж*,
~ материали́зм द्वद्वात्मक भौतिकवाद
(प्रधानवाद, पदार्थवाद) *म*

диалóг *м* वातचीत् बāt-चि'त *ж*,
प्रश्नोत्तर प्रश्नोत्तर *म*, सभाषण
सम्ब'āशāन *म*

диáметр *м* व्यास в'āс *म*

диапазо́н *м* 1. *муз* पहुँच पा-
खुँच *ж*, 2. *перен* (объём) विस्तार
विस्तार *म*, 3. *рад* रेज रेंडज' *म*

дивáн *м* सोफा софā *म*

диверса́нт *м* तोड-फोड डालने-
वाला तोर-प'ोर दāl'नэ-वālā *म*

диверсио́нный *прил* तोड-फोड
का तोर-प'ोर kā, ~ अक तोड-फोड
की हरकत *ж*

дивёрсия *ж* तोड-फोड की हरकत
तो-र-प'ोर क'ी खार'कत *ж*

диви́зия *ж воен.* डिवीजन दिवि-
-जान *म*

ди́вный *прил.* दिलकश दिल-काश,
आलीशान āली-शāन, आश्चर्यजनक
āश्चर'य'-जानाक (*удивительный*)

диéта *ж* परहेज पार'खэ *म*,
पथ्य पत'ख' *म*

диетиче́ский *прил* परहेजी
पार'खээ, पथ्य-सबधी पत'ख' *म*-सम्-
-बान्द'ख' *म*

ди́зель *м тех* डीजेल-इजन दि-
-जेल-इन्जान *म*

дизенте́рия *ж мед* रक्तातिसार
रक्तāतिसār *म*

дика́рь *м* वहशी वाख'शी *म*,
फ्लेच्छ म्लेच्छ' *म*

ди́кий *прил* 1. जगली दजान्ग'ली,
वहशी वाख'शी, वनैला बानाэлā (*не-
прирученный*), 2. (*нелепый*) बेसिर-
पैर का बे-सिर-पाэр kā, ऊटपटाँग
उ'त'-पतāग, 3. (*застенчивый*) डरपोक
दर'पोक, शर्मीला शर्मिलā, लज्जा-
शील लज्जदजā-शील

ди́кость *ж* 1. जगलीपन दजान्ग'-
ली-पान *म*, 2. (*варварство*) बर्बरता
बर्बर'तā *ज*

дикта́нт *м* इमला इम'लā *म*

дикта́тор *м* तानाशाह तānā-शāह
म, अधिनायक अद'खिनायक *म*, एक-
सत्ताधारी अक-सत्तā-द'āर' *म*

дикта́торский *прил* तानाशाही
तānā-शāह' *म*, एकसत्ताधारी-सबधी अक-
-सत्तā-द'āर' *म*-सम्बान्द'ख' *म*.

диктату́ра *ж* अधिनायकत्व
 ад^хинай'катв' *म*, एकसत्तावाद *एक-*
-सत्ता-वाद *म*, — пролетариáта
 सर्वहारा-वर्ग का अधिनायकत्व *म*

диктовáть *несов* 1. बोलकर लि-
 खाना бол'кар лик^хānā *п*; इमला
 बोलना им'लā бол'нā *п* (*дик-*
тант), 2. (*принуждать*) दबाव
 डालना дабао दāл'нā *п*

диктóвка *ж* 1. बोलकर लिखाना
 бол'кар лик^хānā *म*, 2. (*диктант*)
 इमला им'लā *म*

дй́ктор *м* [रेडियो-]अनाउन्सर
 [рэдийо-]анāунсар *म*

дй́кция *ж* शब्दों के बोलने का
 ढंग शब्दō कē бол'नē kā द^ханг' *म*,
 उच्चारण уччāरण *म*

дилетáнт *म* गौकीन शाokin
म, अमेचर амэчар *म*

дилетáнтский *прил* अमेचर का
 амэчар kā

динáмика *ж* गतिविज्ञान गति-
 विगйāन *म*

динамй́т *म* डायनामाइट दāय'-
 нāмāйт *म*

динамй́ческий *прил* गत्यात्मक
 गतйāत्माक, गतिशील गति-शील

динáмо-мáшина *ж* डायनमो
 दāन'नामो *म*

динáстия *ж* [शाही] खानदान
 [शāहि] खāन-दāन *म*, [राज]वंश
 [रāज-]वāश *म*

диплóм *м* डिप्लोमा дипломā *म*
неизм, सनद санад *ж*, अधिकारपत्र
 अद^хिकāर-पत्र' *म*

дипломáт *म*. कूटनीतिज्ञ कूट-नी-
 ति-गй' *म*

дипломатй́ческ||ий *прил* कूट-
 नैतिक कूट-नाэतिक; —не отноше-
 ния कूटनैतिक (राजदूत का) संबंध *म*;
 — корпус कूटनैतिक मडल *म*.

дипломáтия *ж* कूटनीति कूट-
 -नीति *ж*

директй́ва *ж* हिदायत хидāйат
ж., सरकुलर сар'кулар *म*, आदेश
 āдэш *म*.

директй́вный *прил* हिदायत
 (सरकुलर) का хидāйат (сар'кулар)
 kā, आदेश-संबंधी āдэш-самбанд^хи

дирéктор *म* प्रबधक प्रабанд^хак
म, सचालक санчāлак *म*, डाइरेक्टर
 дāирéктар *म*

дирéкция *ж* प्रबंधक-विभाग
 प्रабанд^хак-विब^хāग *म*

дирижáбль *м* डिरिजिब्ल दि-
 रिजिब्ल' *म*, जेप्लिन зéплин *म*

дирижёр *म* कडाक्टर कान्दāक-
 тар *म*, संगीत-निर्देशक संगйित-निर-
 дэшак *म*

дирижй́ровать *несов* तालस्वर
 बताना 'तāल-स्वार батānā *п*, हिदायत
 'करना хидāйат кар'нā *п*

диск *м* मंडल мандал *म*, *спорт.*
 डिस्क диск' *म*

дискредитй́ровать *сов* и *не-*
сов बदनाम (कलकित) करना बाद-нāм
 (कालंकित) кар'нā *п* (को को-ल.,
 что-л)

дискримина́ция *ж* भेदभाव
 б^хэд-б^хāо *म*, भेदभावमूलक वर्तवि

б^хэд-б^хао-мулак бартāо *м*, рā-
совая — रंगभेद *м*, जातीय भेद *м*

диску́ссия *ж* बहस баҳас *ж*,
बहस-मुवाहि́सा баҳас-мубāхисā *м*,
वाद-विवाद вāд-вивāд *м*

дискути́ровать *сов* и *несов*
बहस (बहस-मुवाहि́सा, वाद-विवाद)
करना баҳас (баҳас-мубāхисā, вāд-
-вивāд) кар'нā *п* (से *с кем-л*,
पर *что-л*)

диспансёр *м* डिस्पेसरी ди-
спэс'ри *ж*

диспéтчер *м* डिस्पैचर ди-
спаэчар *м*

дй́спут *м* बहस баҳас *ж*, बहस-
-मुवाहि́सा баҳас-мубāхисā *м*, वाद-
-विवाद вāд-вивāд *м*

диссертáц||ия *ж* थीसिस т^хйсис
м, निबध निबанд^х *м*, защи́щать
~ию डिग्री के लिये थीसिस तैयार
करना *п*

диссонáнс *м* बेसुरापन бэ-су-
рā-пан *м*, स्वर-वैषम्य свар-ваэ-
шамй' *м*

дистáнция *ж*, दूरी дūри *ж*,
फासला фāс'лā *м*

дистилли́рованный *прич*,
прил टपकाया (चुलाया) हुआ тап'-
кайā (чулāйā) хуā

дистилли́ровать *сов* и *несов*
टपकाना тап'канā *п*, चुलाना чулā-
нā *п*

дистилля́ция *ж* टपकाना тап'-
канā *м*, चुलाना чулāнā *м*, अभि-
खावण аб^хисрāван *м*

дисципли́на *ж* 1. अनुशासन
анушāсан *м*., विनय винай *м*,

2. (отрасль науки) विषय вишай *м*
дисциплина́рный *прил* अनु-
शासनात्मक अनुшāс'нāтмак, विनय-
-सवधी винай-самбанд^хй

дисциплини́рованный *прил*
अनुशासन-बद्ध अनुшāсан-бадд^х,
विनयशील винай-шйल

дитя́ *с* बच्चा баччā *м*, बालक
бāлак *м*

дифтерй́т *м* मेढ डिफ्टेरिया
дифтэрийā *м*

дифтóнг *м* लिंग्व सधिस्वर
санд^хи-свар *м*

дифференциáл *м* मат अवकल
ав'кал *м*.

дифференциáльн||ый *прил*
~ое исчислѐние चलन-कलन चालन-
-калан *м*

дифференциáция *ж* इम्तियाज
करना имтийāз кар'нā *м* (разли-
чение); अलग (पृथक्) करना अलग
(प्रित^хак) кар'нā *м* (расчленение),
अलग (पृथक्) हो जाना अलग (при-
т^хак) खो джāнā *м* (распадение)

дифференци́ровать *сов* и *не-
сов* इम्तियाज करना имтийāз кар'-
на *п* (различать), अलग (पृथक्)
करना अलग (प्रित^хак) кар'нā *п*
(расчленять)

дичй́ться *несов* शर्मीला होना
шармйлā хонā *пп*, बचना бач'нā
пп, दूर (अलग) रहना дūр (अलग)
раχ'нā *пп* (избегать)

дичь I *ж* शिकार शिकार *म*

дичь II *ж* разг (вздор) बकवास
бак'вас *ж*, अगड-बगड अगर-ба-
гар *म*

длина *ж* लंबाई लамбай *ж*

длинный *прил* लंबा लамба

длительный *прил* लंबा लамба,
दीर्घ दीर्घ^ख

длиться *несов* हो रहना *खो* рах'-
на *нп*, जारी होना (रहना) джारी
хона (рах'на) *нп*

для *предлог* के लिये (वास्ते) *кэ*
лийэ (вастэ) *послелог*, को *ко* *по-*
слелог (выражает цель, намере-
ние), का *ка* *послелог* (выражает
назначение), загон — скотá पगुओ
का शरणस्थल *म*, — чего? किस [के]
लिये?, *◇* — того, что́бы ताकि

дневник *म* रोजनामचा роз-
на́м'ча *म*, दिनपत्रिका दिन-патрика
ж, вести — रोजनामचे (दिनपत्रि-
का) मे लिखना *п*

дневной *прил* दिन का दिन *ка*,
дैनिक даэник

днём *нареч* रोज [को] роз [को],
दिन को दिन *ко*

дно *с* तह тах *ж*, तली тали *ж*,
◇ вверх — *म* नीचे (तले) ऊपर

до I *с* मुझ सा *са* *म*

до II *предлог* 1. (указывает на
предел) तक так *послелог*, от Мо-
сквы́ до Ленинграда मास्को से
[लेकर] लेनिनग्राद तक, де́ти до 16
лет १६ साल तक के बच्चे, до сих
пор अब (अभी) तक, अद्यापि (до

настоящего времени), यहाँ तक (до
этого места), до некоторой стé-
пени किसी हद्द (सीमा) तक, до тех
пор..., пока... उस वक्त तक
जब तक, तब तक जब तक;
2. (раньше) से पहले *сэ* пах'лэ, के
पहले *कэ* пах'लэ *послелог*, 3. (около)
लगभग लग'б^खаг, तकरीबन так'रि-
бан, *◇* до свидания खुदा हाफिज़,
राम राम, नमस्ते; мне не до того
मैं इस बात की नहीं दूसरी बात की
चिन्ता करता हूँ

добавить *сов см* добавлять

добавление *с* 1. जोड़ना *джор'*-
на́ *म*, मिलाना *милāна* *म*, в — *क*
के अतिरिक्त, के साथ साथ, से अधिक,
2. (добавка) इजाफा *изāфā* *म*

добавлять *несов* 1. जोड़ना
джор'на *п* (मे *к* *чему-л*), मिलाना
милāना *п*, इजाफा करना *изāफā*
кар'на *п*, 2. और [कुछ] लिखना
аор [कुच^ख] *лик^ख'на* *п* (*писать* *в*
дополнение), और [कुछ] कहना *аор*
[कुच^ख] *ках'на* *п* (*говорить* *в до-*
полнение)

добавочный *прил* अतिरिक्त
атирикт'

добегать *несов* दौड़ आना *даор*
āна *нп* (तक *до* *чего-л*)

добежать *сов см* добегать

добелá *нареч* раскаленный
— आग से सफेद हुआ *āг* *сэ* сафэд
хуā, ज्वेतोष्ण श्वेतोष्ण', *раскалять*
— सफेद रंग तक गरम करना *сафэд*
ранг' так *гарам* *кар'на* *п*

добивать *несов* मार डालना
mār dāl'nā *n*

добиваться *несов* 1. पा लेना
pā lēnā *n*, हासिल (प्राप्त) करना
hāsila (prāpt') kar'nā *n*; 2. (ста-
раться получить) हासिल (प्राप्त)
करने की कोशिश (चेष्टा) करना hā-
sila (prāpt') kar'nā kī košīśa
(chēštā) kar'nā *n*, इसरार से माँगना
is'rār sē māṅ'nā *n*, आग्रहपूर्वक
प्रार्थना करना āgraḥ-pūrvaḥ prārth'-
nā kar'nā *n* (домогаться)

добираться *несов* पहुँचना पा-
hūch'nā *nn* (तक до чего-л.)

добить *сов см* добивать

добиться *сов* कामयाब (सफल)
हो जाना kā-m-yāb (sa-p^xal) hō džā-
nā *nn*, प्राप्त कर लेना prāpt' kar
lēnā *n*, — своего अपना काम
निकालना *n*

доблестный *прил* बहादुर बा-
hādūr, बहादुराना bahādurānā *не-*
изм (напр о труде)

доблесть *ж* बहादुरी bahādurī
ж, शूरता šūr'tā *ж*

добратся *сов см* добираться

добр||о I *с* 1. (благо) भलाई
bhālāī *ж*, नेकी nekī *ж*, उपकार
up'kāṛ *м*, желать —ā भलाई चाह-
nā *n* (की кому-л.), 2. (имущес-
тво) माल māl *м*, सामान sā-
mān *м*, संपत्ति sampatṭi *ж*, ♦ это
не к —ú! разг यह तो बुरा शगुन
है!

добрó II *нареч* — пожало-

вать! स्वागत! svāgat!, तशरीफ
таш'риф āīz!

добровóлец *м* स्वयसेवक свайā-
-сэвак *м*

добровóльно *нареч* अपनी
इच्छा से ап'ни ичч^xā sē, स्वेच्छया
свэчч^xāīā

добровóльный *прил* इस्तिয়ারी
ихтийārī, स्वेच्छापूर्ण स्वэчч^xā-
-пūrṇ', स्वैच्छिक स्वाэчч^xик

добродéтель *м* सदाचार сад-
-āchār *м*, [нैतिक] सद्गुण [наэтик]
сад-гун *м*

добродéтельный *прил* नेक-
चलन нэк-чалан, सदाचारी сад-
-āchārī

доброду́шие *с* नेकदिली нэк-
-дилī *ж*, सुशीलता су-шил'tā *ж*

доброду́шный *прил* नेकदिल
нэк-дил, सुशील су-шил

доброжелáтельный *прил* खैर-
खाह хаэр-хāḥ, हितैषी хитаэші

доброка́чественный *прил*
अच्छी किस्म का ачч^xи кисм' kā

добросóвестный *прил* ईमान-
दार ймāн-дār, कर्तव्यपरायण карта-
वй'-парāīān

добротá *ж* नेकी nekī *ж*,
मेहरबानी мэхар-бāни *ж*, दयालुता
дайāлутā *ж*

добр||ый *прил* नेक нэк, मेहरवान
мэхар-бāн, दयालु дайāлу; ♦ по
—ой во́ле अपनी मरजी से,
स्वेच्छापूर्वक, लोदн —ой во́ли —нек
इरादे के लोग *м* *ин*, —ос_у́тро!

सुवह बखैर^१, бूँध्ये ~ы मेहरबानी (कृपा) कीजिये, всего ~ого! खुदा हाफिज!, सलाम^१, नमस्ते!

ДОБЫВА́ТЬ *несов* 1. पाना pānā *n*, हासिल (प्राप्त) करना ḥāsila (prāpt') kar'nā *n*, 2. (руды и т. *n*) निकालना nikāl'nā *n*, उत्पादन करना utpādan kar'nā *n*

ДОБЫ́ТЬ *сов см* добыва́ть

ДОБЫ́ЧА *ж* 1. पाना pānā *m*, हासिल (प्राप्त) करना ḥāsila (prāpt') kar'nā *m*, उपार्जन upārdžan *m*, 2. (полезных ископаемых) निकालना nikāl'nā *m*, उत्पादन करना utpādan kar'nā *m*, खीच kḥīč *ж* (нефти), खुदाई kḥudāi *ж* (угля), 3. (добытое) पैदावार pādā-vār *ж*, उत्पादन utpādan *m*, खीच kḥīč *ж* (нефти), खुदाई kḥudāi *ж* (угля), 4. (захваченное) लूट lūt *ж*, लूट का माल lūt kā māla *m*, 5. (охотника) शिकार šikār *m*

ДОВЕЗТ́И *сов см* довози́ть

ДОВЕ́ренность *ж* मुखतारनामा muḥ'tār-nāmā *m*, अधिकारपत्र adḥikār patr' *m*

ДОВЕ́рие *с* ईमान imān *m*, विश्वास viśvās *m*

ДОВЕ́ритель *м юр* प्रिंसिपल prīnsipala *m*, प्रतिनियोक्ता pratiniyoktā *и неизм*

ДОВЕ́рить(ся) *сов см* дове-
ря́ть(ся)

ДОВЕ́рчивый *прил* विश्वासकारी viśvās-kārī, भोला bḥolā, सीधा-

-सादा sydḥā-sādā (простодушный), विश्वास-प्रवण viśvās-pravan (лег-
коверный)

ДОВЕ́ршение *с* в ~ всего और सब से बढ़कर [यह है] aor sab se bārḥ'kar [iaḥ ḥāḥ]

ДОВЕ́рять *несов* 1. (поручать) सौपना sāṭp'nā *n*, सुपुर्द कर देना супурд' kar dēnā *n*, विश्वासपूर्वक अर्पण करना viśvās-pūrvaka arpan kar'nā *n*, 2. (верить) ईमान (भरोसा) रखना imān (bḥarosā) rakḥ'nā *n* (पर кому-л), विश्वास करना viśvās kar'nā *n* (का кому-л)

ДОВЕ́ряться *несов* ईमान (भरोसा) रखना imān (bḥarosā) rakḥ'nā *n* (पर кому-л), विश्वास करना viśvās kar'nā *n* (का кому-л)

ДОВЕ́СТИ *сов см* доводи́ть

ДОВО́Д *м* दलील dalīla *ж*, तर्क tark' *м*

ДОВО́дить *несов* 1. (вести, со-
провождать) ले जाना lē jānā *нп* (तक до чего-л), पहुँचाना pahūčānā *n* (проводить, तक до чего-л), 2. (до какого-л состояния) पहुँचाना pahūčānā *n* (मे, तक до чего-л), ले जाना lē jānā *нп* (पर, तक, मे до чего-л); ~ до конца अजाम देना *n*, समाप्त करना *n*, ~ до слез रुलाना *n*, ~ до сведения परिचित कराना *n* (से что-л)

ДОВО́енный *прил* लडाई (जग, युद्ध) के पहले (पूर्व) का larāi

(джанг', йудд^{х'}) кэ пах'лэ (пूरव')
क़ा

ДОВОЗІТЬ *несов* पहुँचाना पाखू-
चाना *n* (तक до чего-л), पहुँचा देना
पाखूचा दाना *n* (तक до чего-л)

ДОВОЛЬНО *нареч* 1. काफी
क़ाफ़ी, — хорошó काफी अच्छा,
2. *в знач сказ (хватит)* बस! बस!,
каफी [है]! क़ाफ़ी [ख़ाэ]!

ДОВОЛЬНЫЙ *прил* राजी ऱाज़ी,
खुश хуш, संतुष्ट सन्तुष्ट', प्रसन्न
प्रसन्न'.

ДОВОЛЬСТВО *с* 1. (удовлетворе-
ние) आसूदगी ंसूद'गी *ж*, सतोष सन्तो-
ष *м*, 2 (достаток) खुशहाली
хуш-х़ाלי *ж*, समृद्धि самриद्ध^х
ж, संपन्नता सम्पन्न त़ा *ж*

ДОВОЛЬСТВОВАТЬСЯ *несов* राजी
हो जाना ऱाज़ी हो джāнā *нп*. (के लिये
чем-л), संतुष्ट होना सन्तुष्ट' х़онā
нп (से чем-л)

ДОВЫБОРЫ *мн* उपचुनाव उप'чу-
नाo *м*, उपनिर्वाचन उप'निरवāचन *м*

ДОГАДАТЬСЯ *сов см*. догады-
ваться

ДОГАДКА *ж* अटकल अत'काल *ж*,
अनुमान अनुमāन *м*

ДОГАДЛИВЫЙ *прил* समझदार
самадж^х-дār, सूक्ष्मदर्शी सूक्ष्म'-
дарशी

ДОГАДЫВАТЬСЯ *несов* ताडना
तār'nā *n*, अटकल करना अत'काल
кар'nā *n* (угадывать), समझ लेना
самадж^х лəнā *n* (понимать)

ДОГМА *ж* जडसूत्र джар-сूत्र' *м*

ДОГМАТИЧЕСКИЙ *прил* मतवादी
मत-вāदी, प्रमाणवादी प्रामāन-वāदी

ДОГНАТЬ *сов* दौडकर पकड लेना
даор'кар пакар лəнā *n* (настиг-
нуть), दौडकर के बराबर हो जाना
даор'кар кэ бар-ā-бар хo джāнā
нп (сравняться), — и перегна́ть
прям, перен बराबर होके पीछे छो-
डना *n* (के кого-л, что-л)

ДОГОВАРИВАТЬ *несов* अत तक
कह देना अन्त' так ках' лəнā *n*

ДОГОВАРИВА||ТЬСЯ *несов* सम्-
झौते पर पहुँचना सम्'дж^хाотэ пар
पाखूच'nā *нп*, वचनबद्ध होना वचान-
-बद्ध^х х़онā *нп*, शर्त करना शर्त'
кар'nā *n* (условливаться), — ющие-
ся стóроны सधिकर्ता *м* मन्तु *неизм*,
я договорился с ним о встрече मैं ने
उस से समय ठीक कर लिया

ДОГОВОР *м* सम्झौता सम्'дж^ха-
отā *м*, संधि सанд^хи *ж*, इकरारनामा
ик'rār-nāmā *м*, सधिपत्र सанд^хи-
-патр' *м* (письменный)

ДОГОВОРЕННОСТЬ *ж* मेल मэл
м, सम्झौता सम्'дж^хаотā *м* शर्त'
шарт' *ж*

ДОГОВОРИТЬ(СЯ) *сов см* дого-
варивать(ся)

ДОГОВОРН||ЫЙ *прил* на —ых
начāлах सम्झौते के तौर पर सम्'-
дж^хаотэ кэ таор пар

ДОГОНЯТЬ *несов* पीछा करना
пйч^хā кар'nā *n* (का кого-л, что-
-либо)

ДОГОРАТЬ *несов* जल जाना джал

джānā *нп* (сгорать), जलकर बुझना
 джал'кар будж^х'nā *нп*, बुझ जाना
 будж^х джānā *нп* (погасать)

догорѣть *сов см* догорать

доделать *сов. см* доделывать

доделывать *несов* बाकी काम
 करना बाकी काम кар'nā *п*, समाप्त
 करना समाप्त' кар'nā *п*

додуматься *сов см* додумываться

додумываться *несов.* [सोच
 सोचकर] खयाल मे आना [सоч-соч'-
 кар] хайāl мē ānā *нп.*, सोच नि-
 कालना सोच निकाल'nā *п*, विचार पर
 पहुँचना विचार पर पाखूच'nā *нп*

доедять *несов* आखिर (अंत) तक
 खा लेना अखिर (अंत') так к^хā лēnā
п, सब [कुछ] खा लेना सब [कुच^х]
 к^хā лēnā *п*

доезжать *несов* पहुँचना पा-
 खूच'nā *нп* (так до чего-л)

доестъ *сов см.* доедять

доехать *сов см* доезжать

дожд|аться *сов он* —ался,
 наконец, письма आखिरकार उस को
 एक चिट्ठी मिली अखир-кар ус ко эк
 читт^хй मिली, мы ждем не —емся
 हम वैचैनी से इतिजार कर रहे है हम
 बै-चाएनी से इतिजार кар राखे है,
 हम आतुरतापूर्वक प्रतीक्षा कर रहे है
 हम आतुर'ता-पूरवाक प्रतिक्षा кар
 राखे है.

дождевой *прил* वरसाती बार'-
 सती, — зонттик छतरी *ж.*, ◇ —

червь кечуआ *м*, जमीनी (वरसाती)
 कीड़ा *м*

дождливый *прил.* वरसाती
 बार'सती, वृष्टि-बहुल व्रिшти-बाहुल

дождь *м.* बारिश बारीश *ж*, मेह
 मछ *м*, वर्षा वर्षा *ж*

доживатьъ *несов* जिंदा (जीवित)
 रहना जिंदा (जिवित) राख'nā *нп*
 (так до чего-л)

дожидаться *несов* इतिजार
 करना इतिजार кар'nā *п.* (ка кого-л.,
 чего-л), प्रतीक्षा करना प्रतिक्षा
 кар'nā *п.* (की кого-л, чего-л),
 ठहरना त^хахар'nā *нп* (напр трам-
 вая)

дожить *сов см* доживатьъ

доза *ж* खुराक хура^к *ж.*, डोज
 доз *ж*, [औषधि की] मात्रा [औष'धि
 की] मात्रा *ж*

дозволенный 1. *прич* от до-
 зволять, 2. *прил.* जायज джайаз,
 स्वीकृत स्विकрит, कानूनी कानूनी,
 न्यायोचित न्यायोचित (законный)

дозволить *сов см.* дозво-
 лять

дозволять *несов* इजाजत (आज्ञा)
 देना इजाजत (आज्ञा) дēnā *п*

дозвониться *сов разг* 1. (по
 телефону) टेलीफोन पर बुलाना
 (बुला लेना) तेलीфон пар булānā
 (बुलā लēnā) *п*, टेलीफोन पर बात
 करना तेलीфон пар бат кар'nā *п.*
 (से до кого-л), 2. (у дверей) घटी
 बजाकर बुला लेना ग^ханти баджāкар
 булā लēnā *п*, दरवाजा खुलने तक घटी

мāр дāл'нā *n* (погубить), बरबाद (नष्ट) करना бар-бād (нашт') кар'-нā *n*. (уничтожить)

ДОКОНЧИТЬ *сов. см* докāнчивать

ДОКРАСНĀ *нареч* раскаленный ~ तपकर लाल पडा हुआ ताप'कार लāल парā хуā, ताव खाकर लाल तāо к^хāкар лāл, रक्तोष्ण राक्तोश्न', раскалять ~ लाल रग तक गरम करना लāल रान्ग' так гарам кар'-нā *n*

ДОКТОР *м* 1. डाक्टर दāктар *м*, चिकित्सक चिकित्सक *м*, 2. (ученая степень) डाक्टर दāктар *м*

ДОКТРИНА *ж* सिद्धांत सिद्ध^хāнт' *м.*, मत मत *м*

ДОКУМЕНТ *м* दस्तावेज दास्त-āвэз *ж.*, कागज kāгаз *м*, लेख्य लēк^хй' *м*

ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ *прил* दस्तावेजी दास्त-āвэजी, ~ фильм दस्तावेजी (डाक्युमेटरी) फिल्म *м.*, *ж*

ДОЛБИТЬ *несов* 1. खोखला करना क^хок^х लā кар'нā *n*, खोदना क^ход'нā *n*, ~ [долотом] टांकी मारना (लगाना) *n*, ~ [клубом] चोच चलाना *n*, 2. (повторять) राग रट लगाना रात लगāनā *n* (की что-л), 3 (зубрить) राग रटना रात'нā *n*, कठस्थ करना कान्त^х-स्त^х кар'нā' *n* (को что-л)

ДОЛГ *м* 1 (обязанность) फर्ज фарз' *м*, कर्तव्य कार्तावय' *म*, считать своим ~ом अपना फर्ज (कर्तव्य) मममना *n*, выполнить свой ~

अपना फर्ज (कर्तव्य) अदा करना *n.*, 2. (взятое взаймы) कर्ज карз' *म*, ऋण रनि *म*, брать в ~ कर्ज (उधार) लेना *n*, дать в ~ कर्ज (उधार) देना *n*, быть в ~य कर्जदार (ऋणी) होना *न* (का у кого-л), ◇ отдать последний ~ श्रद्धाजलि अर्पित करना *n*

ДОЛГИЙ *прил* लंबा लамбā, दीर्घ दйрг^х, ◇ откладывать в ~ ящик खटाई में डालना *n*

ДОЛГО *нареч* बहुत देर तक बाхут дэр так

ДОЛГОВРЕМЕННЫЙ *прил* बहुत देर तक का बाхут дэр так kā, दीर्घकालीन दйрг^х-kāлин, चिरस्थायी चिर-स्त^хāйй (नाप्र об укреплении)

ДОЛГОЖДАННЫЙ *прил* बहुत देर से बेसब्री से इतिजार (प्रतीक्षा) किया हुआ बाхут дэр सэ бэ-сабрй сэ ин-тизār (प्रतिक्षā) कियā хуā, जिस की राह देखी हुई दजिस की राख दэк^х хуи

ДОЛГОЛЕТНИЙ *прил* लंबा लамбā, चिरंजीवी चिरान-дживй

ДОЛГОСРОЧНЫЙ *прил* लंबी मुद्त का लамбй मुद्дат kā, चिरकाल का चिर-кāl kā

ДОЛГОТА *ж* 1. गेहर गेहर रेखाश रēк^хāш *म*, देशांतर देशā-तार *म*, 2. लिंग दीर्घता दयрг^х-тā *ж*

ДОЛЖЕН *в знач сказ* 1. переводится личными формами ग्ल कर्जदार (ऋणी) होना карз'-дār (रिनी) खोना *न*., 2. (обязан) переводится герундивом он - идтй उस को

जाना है उस को दजाना खाэ, я —
 написатъ ей письмो मुफ को उसे
 चिट्ठी लिखनी है मुज्ज को उस चि-
 त्तहि लिख'नी खाэ, मुफ को उसे पत्र
 लिखना है मुज्ज को उस पत्र'
 लिख'नी खाэ, < > должнó быть
 शायद, हो सकता है, संभवतः; оні,
 должнó быть, уехали वे गये होंगे

должнѣик м कर्जदार कर्ज'-दार्
 и, ऋणी रनि и

должность ж ओहदा ओ'दा म,
 पद पद म

должн||ый 1. прил मुनासिब
 मुनासिब, उचित उचित, यथोचित
 यात'ओचित, на -ой высотé उचित
 सह (स्तर) पर, -ым óбразом
 ठीक तरीके से, जैसा चाहिए, उचित
 रीति से, 2. сущ с отдаватъ -ое
 सचाई का व्यवहार करना सचाई का
 वैयाव'हार कर्ज'ना न

доліна ж वादी वदी ज, घाटी
 ग'दी ज, उपत्यका उपति'का ज

доллар м डालर दालर म

доложить сов см докладыв-
 вать

долóй нареч -! दूर हो! दूर
 हो!, हट जा! खत दजा! (उबिराई),
 - поджигателей войн! जगवाज
 मुदाबाद! दजान्ग'-बाज मुरदा-बाद!,
 जगवाजो का [सर्व] नाश हो! दजान्ग'-
 -बाजो का [सर्व]-नाश हो!

долотó с छेनी च'नी ज

дóлька ж [छोटा सा] हिस्सा
 (भाग) [च'ोता सा] हिस्सा (बाग) म,
 पोथी पोट'हि ज (चसुको)

дóльше 1. сравнит от долго
 कुछ वक्त (समय) ज्यादा (अधिक)
 कूच' वक्त' (समाय) ज़्यादा (अधिक),
 से ज्यादा (अधिक) वक्त (समय) से
 ज़्यादा (अधिक) वक्त' (समाय), 2. срав-
 нит от долгий से लंबा से लम्बा

дóля ж 1. (часть) हिस्सा हिस्सा
 म, भाग बाग म, अंश अंश म,
 2. (судьба) किस्मत किस्मत ज, भाग्य
 बाग'हि म

дом м घर ग'ार म, मकान माकान
 म (जिल्ह, क्वार्टिरा), इमारत इमा-
 रात ज, भवन ब'वान म (उदानी),
 - ोटдыха आराम-घर म, विश्रामगृह
 म, вне дома घर के (से) बाहर

дóма нареч घर पर ग'ार पर
 домарксѣстский прил मार्क्स-
 वाद से पहले का मार्क्स'-वाद से
 पाख'ले का

домáшн||ий 1. прил घरेलू ग'ा-
 रेलू, घर का ग'ार का, गृह-संबंधी
 ग्रिह-सम्बन्ध'हि, -या хозяйка घर-
 नी ज, घरवाली ज, गृहिणी ज,
 -या рабóтница नौकरानी ज;
 2. прил (о животных) पालतू पाल'-
 तु, 3.: -не сущ म घर (परिवार)
 के लोग ग'ार (परिवार) के लोग म
 म

дóменн||ый прил -ая печь
 см домна

доминиóн м स्वशासित उपनिवेश
 स्वा-शासित उप'निवेश म, डोमिनियन
 डोमिनियन म

доминіровать несов (над
 чем-л) गालिब (प्रबल) होना गालिब

(прабал) खोना *нп*, प्रभाव रखना
प्राब^खाо राक^ख'ना *п*

ДОМИНО *с* डोमीनो домйно *м*

ДОМНА *ж* पिघलाऊ (धौकु) भट्टा
पिग^ख'лау (д^खаоку) б^खатт^खा *м*,
व्लास्ट-फर्नेस ब्लास्त'-фарнэс *м*,
व्लास्ट-भट्टा ब्लास्त'-б^खатт^खा *м*

ДОМОВЛАДЕЛЕЦ *м* मकान का
मालिक макāн кā māлик *м*

ДОМОВЫЙ *прил* —ая кнйга
घर के रहनेवालो का रजिस्टर г^खар
कэ рах'нэ-вāлб кā раджистар *м*

ДОМОГАТЬСЯ *несов* इसरार से
माँगना ис'рār सэ māг'на *п*, आग्रह-
पूर्वक प्रार्थना करना āграх'-пूरवाक
п्राрт^ख'на кар'на *п*

ДОМОЙ *нареч* घर को (की तरफ,
की ओर) г^खар ко (кй тараф, кй ор),
идтй — घर जाना (आना) *нп*

ДОМОУПРАВЛЕНИЕ *с* घर का
दफतर (विभाग) г^खар кā дафтар
(विब^खाг) *м*

ДОНЕСЕНИЕ *с* रिपोर्ट रिपोर्ट' *ж*,
सूचना सूच'ना *ж*

ДОНЕСТИ I *сов.* ले जाना लэ джā-
на *нп* (तक до чего-л), पहुँचाना
пахūчāна *п* (तक до чего-л)

ДОНЕСТИ II *сов см* दणोसित
दणोसित्स *сов см* दणोसित्स
दोनीзу *нареч* स्वर्खु — ऊपर
से नीचे तक उपार सэ нйчэ так

ДОНОР *м* अपना लोहू (रक्त) देने-
वाला अप'ना лоху (ракт') дэнэ-вā-
ла *м*

ДОНОС *м* मुखविरी मुख'бирй *ж*

ДОНОСИТЬ *несов.* 1. (о чём-л)
रिपोर्ट (सूचित) करना रिपोर्ट' (सू-
चित) кар'на *п*; 2. (делать донос)
मुखविरी करना मुख'бирй кар'на *п*
(के खिलाफ на кого-л)

ДОНОСИТЬСЯ *несов.* (о звуке)
सुनाई देना सुनाय दэна *нп*, आना
āна *нп*

ДОНОСЧИК *м* मुखविर मुख'бир
м, भाँजीमार б^खаджи-мār *м*

ДОПИВАТЬ *несов* पी लेना पй лэнā
п, पी जाना पй джāна *нп* (воду,
чай, вино и т *п*), खाली करना
хāли кар'на *п* (стакан, бутылку
и т *п*)

ДОПИСАТЬ *сов см* дописывать
दोपिसывать *несов* आखिर (अत)
तक लिखना āхир (अत') так лик^ख'на
п, लिख चुकना лик^ख чук'на *нп*

ДОПИТЬ *сов см* допивать
दोपलाता *ж.* अतिरिक्त अदायगी
अतिरिक्त' अदाय'गी *ж*, अतिरिक्त भा-
डा अतिरिक्त' б^खārā *м* (नाप्र за
प्रोезд, за наем)

ДОПЛАТИТЬ *сов см* दोपलाचि-
вать

ДОПЛАЧИВАТЬ *несов.* अतिरिक्त
अदायगी दे देना अतिरिक्त' अदाय'गी
дэ дэнā *п*.

ДОПЛЫВАТЬ *несов* तैरना तैर'на
нп (तक до чего-л), वहना बाх'на
нп (быть принесенным течением)

ДОПЛЫТЬ *сов см* доплывать
दोपलन *с* 1. इजाफा इजाफā
म, परिवर्द्धन परिवारद^खान *म*,

अनुपूरण अनुपूरान *м*, 2. *грам* कर्म
карм' *м.*, прямо́е — प्रधान कर्म *м*,
ко́свенное — गौण कर्म *м*

дополни́тельно *нареч* इस के
सिवा (अतिरिक्त) *ис* कэ сивā (ати-
рикт'), ऊपर से उपर सэ

дополни́тельный *прил* अति-
रिक्त аतिрикт', अनुपूरक अनुपूरक

допо́лнить *сов см* дополнять

дополня́ть *несов* जोड़ना джор'-
нā *п* (मे *к чему-л*), इजाफा (परि-
वर्द्धित) करना *изāфā* (परिवारद^४ित)
кар'нā *п*

допра́шивать *несов* पूछ-ताछ
करना *पूच^४-ताच^४* кар'нā *п*, *वयान*
लेना *байāн* *лэнā* *п*, *जिरह* करना
джирах кар'нā *п*

допризы́вник *м* फौज मे भरती
से पहले का नौजवान *फाодж* *मē*
б^४ар'тй *сэ* *пах'лэ* *кā* *нао-джавāн* *м*

допризы́вн||ый *прил* —*ая*
подгото́вка फौज मे भरती से पहले
की तरबियत (शिक्षा) *फाодж* *मē*
б^४ар'तй *сэ* *пах'लэ* *кй* *тар'бийат*
(*шикшā*) *жс*

допро́с *м* *जिरह* *джирах* *жс*
(*тжс. перекрестный*), पूछ-ताछ *पू-*
च^४-ताच^४ *жс*, *प्रश्नोत्तर* *прашноттар* *म*

допроси́ть *сов см* допра́ши-
вать

допуска́ть *несов* 1. (*до чего-л*,
к чему-л) देना *дэнā* *п* (*употреб-*
ляется с инфинитивом гл в косв
падеже), — *до экзāменов* *इस्तहान*
पास करने देना *п*, 2. (*позволять*)

इजाजत (अनुमति) देना *иджāзат*
(*анумати*) *дэнā* *п* (*की* *что-л*),
3. (*предполагать*) मानना *мāн'нā*
п, *मान* लेना *мāн* *лэнā* *п*, *फर्ज*
(*अनुमान*) करना *фарз'* (*अनुमāन*)
кар'нā *п*, *не* — *да́же* *мы́сли*
खयाल तक को *दिल* मे *न* *लाना* *п*
(*के* *о чем-л*), ◇ — *ошы́бку* *भूल*
(*गलती*) करना (*कर* *डालना*) *п*

допусты́мый *прил* *मुनासिव*
मुनāसिब, *जायज* *джāйаз*, *ग्राह्य*
грāхй'

допусты́ть *сов см* допускать
допу́щение *с* (*предположение*)

कयास *кайāс* *м*, *अनुमान* *अनुमāन* *म*

допыта́ться *сов см* допы́ты-
ваться

допы́тываться *несов* *खोद* *खोद-*
कर *पूछना* *к^४од* *к^४од'кар* *पूच^४'нā*
п, *आग्रहपूर्वक* *प्रश्न* करना *āग्रāх-*
पूरवाक *прашн'* кар'нā *п*

дорва́ться *сов разг* *लालच* से
टूट *पडना* *लāलच* *сэ* *तूत* *пар'нā* *नп*
(*पर* *до чего-л*)

дореволюцио́нный *прил* *इन-*
килав (*क्राति*) के पहले का *ин'киलāб*
(*क्रāнти*) *кэ* *пах'лэ* *кā*

дорóг||а *жс* 1. *раस्ता* *рāстā* *м*,
सड़क *сарак* *жс*, *मार्ग* *мāрг'* *म*, *же-*
лѐзная — *रेल* [*की* *सड़क*] *жс*, *रेलवे*
жс, 2. (*путешествие*) *सफर* *сафар*
म, *यात्रा* *нāтрā* *жс*, ◇ *तудā* *ему́* *и*
—! *खूब* *वदला* *मिला!*; *мне* *с* *вāми*
по — *е* *हमारा* *раस्ता* *एक* *है*, *идти́*
своёй — *он* *अपने* *रास्ते* *पर* *जाना* *नп.*

दोरोго *нареч* बहुत ज्यादा दाम [पर] बाहुत зиаदा दाम [पर], для меня это — मेरे लिये यह बहुत ज्यादा दाम है.

дороговизна *ж* महंगाई माха-
गाय *ж*

дорогой *прил* 1. (дорогостоя-
щий) महंगा माхага, कीमती किम'ती,
मूल्यवान् मुल्य'वान्; 2. (милый, лю-
бимый) प्यारा प्यारा, लाडला लार'ला,
प्रिय प्रिय'

доробный *прил*. मोटा-ताजा मो-
ता-ताजा, स्थूल [काय] स्तूल [-कय]

дорожать *несов* महंगा हो
जाना माहागा हो जहाना *नप*, कीमत
वढ जाना किमत बार^ख जहाना *नप*.

дорожить *несов* 1. कीमती
(मूल्यवान्) समझना किम'ती (मुल्य'-
वान्) समादज^खना *न* (беречь), खर्च मे
किफायत करना खर्च'मे किफायत
कर'ना *न* (экономно расходовать);
2. (ценить) कदर (आदर) करना का-
दार (आदर) कर'ना *न*

дорожка *ж* 1. पगडंडी पाग-दान-
दी *ж* (тропинка), रविश रविश *ज*.
(садовая) 2. (коврик) कालीन का-
लीन *म*, — [на лестнице] सीढियो
का गलीचा *म*

доробни||ый *прил* 1. रास्ते
(सडक, मार्ग) का रास्तэ (सarak,
mārg') का, —ое строительство रास्तो
की तामीर *ज*, मार्ग-निर्माण *म*; 2.
(служащий для путешествия) सफ-
री साफ'री, मुसाफिरी मुसाफिरा, या-
त्रा-संबंधी पात्रा-सामबान्द^ख

досада *ж*. चिढ चिर^ख *ज*., दुःख
दुःख^ख *म*.; काकाया —! वड़े अफसोस की
वात!

досадить *сов. см* досаждать
досадно *безл. в знач сказ.*
अफसोस की वात अफ'सोस कि बात; мне
— मुझे अफसोस है.

досадный *прил*. अफसोसनाक
अफ'सोस-नाक, दुःखप्रद दुःख^ख-प्रद.

досаждать *несов*. तंग करना
तंग'कर'ना *न*., चिढाना चिर^खाना *न*.,
तकलीफ (कष्ट) देना तक'लीफ (काश')
देना *न*.

доск||а *ж* तख्ता тахта *म*, पटरा
पातरा *म*, क्लासная — काला तख्ता
म; грифельная — स्लेट *ज*, [स्लेट-]
पट्टी *ज*, шахматная — [शतरज की]
विसात *ज*; ♠ — पोचेता सम्मान-
फलक *म*.; ставить на одну доску
एक ही सतह पर रखना *न*., от —
до —ई शुरू (आरम्भ) से आखिर (अंत)
तक

дословно *нареч* लफज-बलफज
लाफज'-बा-लाफज', शब्द प्रति शब्द
शाब्द'प्रति शाब्द', यथाशब्द यात^ख-
शाब्द'.

дословный *прил* शब्द प्रति शब्द
शाब्द'प्रति शाब्द', आक्षरिक आक्ष'-
रिक

досрочно *нареч*. मुकरर (निर्धा-
रित) वक्त (समय) से पहले मुकारर
(निरद^खारित) वाक्त' (समाय) सэ पाख'-
लэ

досрочно||ый *прил*. मुकरर (निर्धा-
रित) वक्त (समय) से पहले का मुकार-

рар (нирд^харит) вакт' (самāй) сэ
पाख'लэ क़ा, ~ое выполнѣние плāна
योजना की अवधि से पहले ही पूर्ति ज़.

доставать несов 1. लेना लēнā
п., निकालना निकāl'нā п (извле-
кать); 2. (добывать) पाना पāनā п.,
प्राप्त (उपलब्ध) करना प्रāप्त' (उप-
लाब्^х) कार'नā п (получать),
3. (касаться, трогать) छूना च^хуनā
п, ~ до дна थाह तक पहुँचना नп

доставаться несов. 1. मिलना
мил'нā नп. (को कому-л, чему-л),
प्राप्त होना प्रāप्त' खōнā नп., जातना
джит'нā п (при розыгрыше), 2.
безл разг (получать нагоняй) डॉ-
टा जाना дātā джāнā नп

доставить сов см доставлять

достāвка ж पहुँचाना पाख'учāнā
м, डिलिवरी дилив'рй ж (напр
писем, газет)

доставлять несов 1. (товары,
письма и т п) [ла] पहुँचाना [лā]
पाख'учāнā п (के घर कому-л на
дом), पहुँचा देना पाख'учā дēнā п,
लाना लāнā п, 2. (причинять) ढाना
д^хāнā п, लाना लāнā п, ~ удо-
вольствие खुशी लाना п

достāточно нареч काफी क़ाфй,
~! बस!, काफी [है]!

достāточный прил काफी क़ाфй,
पर्याप्त पर्यāप्त'

достāть(ся) сов. см доставать
(-ся)

достигать несов 1. पहुँचना
पाख'уч'нā नп (तक чего-л), पहुँच

जाना पाख'уч джāнā नп (तक чего-л),
2. (доходить по размерам, весу)
आना āнā नп (तक до чего-л),
3. (подниматься до какого-л уров-
ня) चढना चар^х'нā नп, बढना бар^х-
нā नп, 4. (добиваться) पाना पāнā
п, हासिल (प्राप्त) करना ख़ासिल
(प्रāप्त') कार'नā п, он не достйг
успѣха उस को कामयाबी (सफलता)
न हुई

достйгнуть сов см достигать
достижение с 1. प्राप्ति प्रāप्ति
ж, पूर्ति पूरति ज़, ~ совершенно-
лѣтия वयस्कत्व-प्राप्ति ज़, 2. (успех)
कामयाबी कām-йāбй ज़, सफलता
са-п^хал'тā ज़, उपलब्धि उप'लाब्^хи
ज़

достижимый прил पहुँच के
भीतर [का] पाख'уч कэ б^хитар [кā],
प्राप्य प्रāप्य', साध्य सād^хй'

достйчь сов см достигать
достовѣрн||ый прил पक्का
पाक्кā, विश्वस्त विश्वास्त', प्रामाणिक
пrāmāник, из ~ых истόчников
विश्वस्त सूत्रो से

достόинств||о с 1. इज्जत иззат
ж, गौरव гаорав м, चूवство сόб-
ственного ~а आत्मसम्मान म,
आत्मगौरव म, 2. (качество) खूबी
хубй ж, गुण гун म

достόйн||ый прил लायक लā-
йак, काबिल कāбил, योग्य йогй', быть
~ым लायक (योग्य) होना नп

достопримечāтельность ж
दर्शनीय वस्तु дарш'ний' वास्तु ज़,

दर्शनीय स्थान दारश'नीय' स्त^खान म
(место).

достопримечательный прил
दर्शनीय दारश'नीय'

достояние с जायदाद द्जाय'दाद
ञ, माल माल म, सपत्ति सम्पत्ति
ञ, всенародное — जनसपत्ति ञ

доступ м पहुँच पाखुच ञ, दखल
दाखल ञ, प्रवेश प्रवेश म, имёт
— दखल [का हक] रखना ढ (मे क
चेमु-ल)

доступ||ный прил सुलभ सु-
लाभ, प्राप्य प्राप्य', आसान आसान,
सरल सरल (лёгкий), в нашей
стране искусство стало —но наро-
ду हमारे देश मे कला समूची जनता
की पहुँच के भीतर हो गयी है

досуг м फुरसत फुर'सत ञ,
अवकाश अव'काश ञ; ना —с फुरसत
के दौरान, अवकाश के समय

досуха нареч . вытирать — सूखे
पोछना सुख^खэ पौच^ख'ना ढ

досыта нареч पेट भर पेट ब'र,
भरपेट ब'र-पेट, आकठ आ-कान्त^ख

досягаемый прил पहुँच के भी-
तर का पाखुच कэ ब'यतार का, प्राप्य
प्राप्य', मुलभ सु-लाभ

ДОТ (долговременная огневая
толка) दिव्दिवानुमा चिरस्थायी
गमती दिव्दिवानुमा चिर-स्त^खानि

дотация с सरकारी इमदाद
(सरकारी इमदाद), सरकार से प्राप्त
अर्थप्रदायक सरकारी से प्राप्त'

дотла нареч पूरे तौर से (पर)
पूरे तौर से (पर), बिलकुल बिल'-
कुल, पूर्णतया पूरन'ताय, сгореть —
भस्म (राख) हो जाना ढ, सжечь —
जलाकर राख कर देना ढ

дотрагиваться несов छूना च^खу-
ना ढ, स्पर्श करना स्पर्श' कार'ना
ढ; — [рукой] हाथ लगाना ढ, —
[пальцем] उंगली लगाना ढ.

дохлый прил (мертвый) मरा
हुआ मारा खूआ, मुर्दा मुरदा ढेउम

доход м आमदनी आ'मदानी ञ,
आय आय ञ

ДОХОДИТЬ несов 1. पहुँचना
पाखुच'ना ढ. (तक до чего-ल), पहुँच
जाना पाखुच द्जांना ढ (तक до
чего-ल), आ जाना आ द्जांना ढ (तक
до чего-ल), मिलना मिल'ना ढ.
(напр о письме, को до кого-ल),
наконец я дошел до дома आखिर-
कार मे घर आ पहुँचा, 2. (подни-
маться, возрастать) बढ़ना बार^ख'ना
ढ, расходы дошли до ста рублей
व्यय एक सौ खूवल तक आ चला

ДОХОДНЫЙ прил फायदेमद फाय'-
दे-मन्द', लाभकारक लाभ-कारक,
अर्थप्रदायक अर्थ-प्रदायक

ДОЦЕНТ м असिस्टेंट प्रोफेसर अ-
सिस्टेंट' प्रोफेसर म

дочиста нареч перен पूरे तौर
पर (से) पूरे तौर पर (से), बिलकुल
बिल'कुल, पूर्णतया पूरन'ताय

дочитатъ сов. с.м. дочиты-
вать

ДОЧИТЫВАТЬ несов. आखिर (अंत)

तक पढना āखिर (अन्त') так пар^x'нā
n., पढ चुकना пар^x चुक'нā न्

दो́чка *ж* *см* дочь

дочь *ж* बेटी бэतī *ж*, लडकी
लार'कī *ж*, पुत्री पुत्रī *ж*

дошко́льник *м* पूर्वस्कूली [आयु
का] बच्चा (बालक) पृर्व'-स्कूलī
[āyū kā] बचचā (bālak) *म*

дошко́льный *прил* पूर्वस्कूली
[आयु का] पृर्व'-स्कूलī [āyū kā]

доша́тый *прил* तरुतो का [वना
हुआ] ताх्त्ō kā [banā ṣyā]

доше́чка *ж* तरुती ताх्त्ī *ж*,
पटरी पात'रī *ж*

доя́рка *ж* दूध दुहनेवाली औरत
(स्त्री) दूद^x दुख'नэ-वāī अोरत
(स्त्री) *ж*

драві́д *м* द्रविड द्राविर *म*

дравиді́йский *прил* द्राविड
द्रāविर

драгоце́нность *ж* 1. कीमती
(बहुमूल्य) गहना (आभूषण) कīm'тī
(बाखु-मुली') गाख'нā (āb^xушान) *म*,
2. (предмет высокой ценности)
कीमती (बहुमूल्य) चीज (वस्तु) कīm'тī
(बाखु-मुली') चīз (वास्तु) *ж*

драгоценный *прил* कीमती
कīm'тī, बहुमूल्य बाखु-मुली', ~ का-
мень जवाहर *म*, मणि *ж*, रत्न *म*

дразні́ть *несов* चिढाना चिर^xānā
п, चिढ निकालना चिर^x निकāl'нā *п*

дра́ка *ж* हाथापाई ṣāt^x-ā-pāī
ж, लडाई लारāī *ж*, मारपीट māp-
-pīt *ж*

драко́н *м* अजगर अज'गर *म*

дра́ма *ж* *лит*, театр नाटक
नāताक *म*, रूपक रुपक *म*, ड्रामा
drāmā *म* *неизм*

драматі́ческий *прил* *прям*,
перен नाटकीय нāt'कīय'

драмату́рг *м* नाटककार नāताक-
-kāp *म*

драп *м* ऊन का मोटा कपडा ūn
kā मोतā काप'rā *म*

дра́повый *прил*. ऊन के मोटे
कपडे का ūn कэ मोतэ काп'rэ kā

дра́ть *несов* 1. फाडना p^xār'нā
п, चाक करना चāक कार'нā *п*, ~
zá уши कान उमेठना (ऐठना, मार-
ना) *п*, 2. (сечь) कोडे (वेत) मारना
कोरэ (बैत) māp'нā *п*.

дра́ться *несов* लडना लार'нā न्.,
हाथापाई करना ṣāt^x-ā-pāī कार'нā
п (से *с кем-л*)

дребезжа́ть *несов* झकारना
ज^xанкār'нā *п*, झझनाना ज^xан-
ज^xā'नānā न्

древесі́на *ж* काठ kāt^x *म*,
लकड़ी लाक'रī *ж*, काष्ठ kāшт^x *म*

древесный *прил* काठ (लकड़ी,
काष्ठ) का kāt^x (लाक'रī, kāшт^x)

kā, ~ уголь लकड़ी का कोयला *म*

дрéвко *с* (флага) डडा दандā
म, पताकादड पातākā-दанд' *म*

дрéвний *прил* पुराना पुरānā,
प्राचीन प्राचīन, बूढा būr^xā, बृद्ध
व्रिद्ध^x (старый, дряхлый)

дрéвность *ж* पुरानापन पुरānā-
-пан *म*, प्राचीनता प्राचīन'tā *ж*

дрéзі́на *ж* टैली त्राэлі *ж*

дрейф *м мор.* बहाव [मे बहना]
бах̣āо [мэ бах̣'нā] *м*

дрейфовáть *несов мор.* बहाव
मे बहना бах̣āо мэ бах̣'нā *нп.*; हवा
के रुख जाना खавā кэ рух джāнā *нп.*
(по направлению движения вет-
ра)

дремá||ть *несов* 1. ऊँचना ūḡ^x нā
нп., भूपकी लेना दज^xап'кй लēнā
п., 2.: не — चौकन्ना (सावधान) होना
चाोकान्нā (сāод^xāн) хōнā *нп.*, враг
не — ल शत्रु की आँखे बदन थी

дремóта *ж* ऊँच ūḡ^x *ж* भूपकी
दज^xап'кй *ж*

дремúчий *прил* घना ḡ^xанā,
गुजान гунджāн, घोर ḡ^xор

дрессирóванный *прич*, *прил*
सिखलाया हुआ सिक^x'лāйā х̣уā.

дрессировáть *несов.* ट्रेन करना
трэн кар'нā *п.*, सिखलाना सिक^x'лā-
нā *п*

дрессирóщик *м* [जानवरो का]
शिक्षक [джāн-варō кā] шикшак *м*

дробíть *несов* 1. (камень и т
п) तोड़ना тор'нā *п.*, टुकड़े टुकड़े
करना тук'рэ тук'рэ кар'нā *п.*,
पीसना пйс'нā *п*; 2. (делить) बाँटना
бāт'нā *п.*, तकसीम (विभक्त) करना
так'сйм (виб^xакт') кар'нā *п*

дروبь I *ж собир (ружейная)*
छर्रे च^xаррэ *м. мн*

дروبь II *ж. мат* भिन्न б^xинн'
м., भग्नाग ब^xагнāш *м.*, десяти-
तयिका — दशमिक भिन्न *м.*, про-
стая — साधारण भिन्न *м*

дровá *мн* लकड़ी лак'рй *ж*, काठ
кāt^x *м.*, काष्ठ кāшт^x *м.*

дровосéк *м* लकड़हारा лакар-
-хāрā *м*

дрóгнуть I *несов (зябнуть)* ठंड
खाना т^xанд' к^xāнā *п.*, ठिठरना
т^xит^xар'нā *нп.*

дрóгнуть II *сов* 1. (задрожить)
चौक पडना चाōк пар'нā *нп.*, काँप
उठना кāп ут^x'нā *нп.*, 2. (поколе-
баться) डटकर न रहना дат'кар на
рах̣'нā *нп.*, पाँवो उखड़ने लगना пāвō
ук^xар'нэ лап'нā *нп (о войсках)*

дрожáть *несов.* 1. काँपना कāп'-
нā *нп.*, थरथराना т^xар'т^xарāнā *нп.*
(के सारे от чего-л); 2. (забо-
титься, оберегать) चिन्ता करना
чинтā кар'нā *п.* (की над кем-л,
над чем-л)

дрожáщий *прич*, *прил* काँपता
(थरथराता) हुआ कāп'тā (त^xар'т^xа-
рāтā) х̣уā, कपित кампит

дрóжжи *мн* खमीर хамйр *м*

дрожь *ж* कपकपी камп'-кампй
ж., थरथराहट त^xар'त^xарāх̣ат *ж*

друг I *м* दोस्त дост' *м.*, यार
йāр *м.*, मित्र митр' *м.*, — дётства
बचपन का दोस्त *м*

друг II — дрúга एक दूसरे को
эк дýс'рэ ко, — с дрúгом आपस मे
āпас мэ, — за дрúгом एक दूसरे के
बाद эк дýс'рэ кэ бād

друг||óй I. *прил.* दूसरा дýс'рā,
और аор, अन्य анй', и тот и —
दोनों [ही]; ни тот ни — न वह न

यह, दो में से एक भी नहीं, на -
 день अगले (दूसरे) दिन, и -іе (при
 перечислении) वगैरह, इत्यादि,
 आदि; 2.: -іе сущ. мн. दूसरे (अन्य)
 लोग дѹс'рѹ (ани') лог м. мн.

дру́жба ж़ दोस्ती दस्त़ि ж़ ,
मित्रता मित्र'ता ज़

дружелюбный прил см дружеский

дру́жеский прил दोस्ताना दो-
स्तānā неизм , मित्रतापूर्ण मित्र'tā-
-пूरн'.

дружѣть *несов* दोस्ती (मित्रता)
करना *достя* (मित्र'ता) कर'ना *п*
(से *с кем-л*)

द्रुंज्ञन नरर 1. [घुल-] मलकर
 [r^xुल-] मल'कर, मलत्रतापूर्वक मल-
 त्र'तā-पूरवाक (व सगलसल), एक मुंह
 अक मुंख, एकमत से अक-मत स (ेदल-
 नलगसल), 2. (रलसल) एक सलथ अक
 sāt^x

дружный прил. 1. दोस्ताना до-
стānā неизм., मित्रतापूर्ण митр'tā-
пурн', 2. (действующий или про-
исходящий одновременно) एक साथ
эк сāt^λ.

дрянной прил निकम्मा नि-кам-
 mā, तूच्छ तुच्छ

дрянь *ꣳ* (*खलम*) कूडा-ककट कु-
 र्पा-कार्कट *म*, काठ-कवाड *काट^ख-का-*
बा^र म

дряхлый прил वृद्धा बुरा, जरा-
-जीर्ण джарā-джпрн'

дуб ॥ बलूत बापुट ॥

дубйна ж 1. डंडा dāḍā ж ,

सोटा sōtā म , लाठी lāt^xи ज्ञ , 2.
 перен разг [काठ का] उल्लू [kā^x
 kā] उल्लू म , मूँख mūr^x म

दुब्लिकाँत म नकल नाकाल ज्ञ ,
प्रतिलिपि प्रतिलिपि ज्ञ

дублировать *несов 1. театр.*
 पार्ट अदा करना *pārt' adā kar'nā*
n (ка кого-л), 2. (кинокартину)
 डब करना *даб кар'nā n (ме на*
каком л языке)

ДУБОВЫЙ прил 1. बलूत का बा-
लूत kā, 2. (сделанный из дуба)
बलूत का [बना हुआ] बालूत kā [बानā
ṣyā]

дуга́ *ж* 1. चाप चाप *ж* , कमान
 कामान *ж* , वृत्ताश व्रित्तांश *м* ,
 2. (в упряжи) जघा джуа́ *м*

दुंदुका ञ वसूरी बसुरी ञ

दुलो स मुंह मूख म, - ружья
बटुक का मुंह म

दुमा I жс. (мысль) खयाल खानाँल
म, विचार विचार म

дўма II ж ист [राज-]दूमा
[rād̪ʒ-] dūmā ж, विचार-सभा वि-
चार्-साбʰā ж

думать несов 1. सोचना соч'нā
 n, खयाल (विचार) करना खानā
 (विचार्) кар'нā n, समझना сама-
 жъ'нā nn (полагать), 2. (наме-
 реваться) इरादा (सकल्प) करना
 пра̄дā (संकल्प') кар'нā n (का
 сделать что-л)

дуновѣніе с भोक्ता द्वाय्का म

дѣнута сов сл дуть

дупло с 1. कोटर कोटर ॥

दरवा дар'ба м, 2. (в зубе) सूराख
сुराх м

दूरा ञस मूर्ख औरत मूरक^ख ओ-
रत ञस

दुराक म अहमक अख'маक म, मूर्ख
मूरक^ख म

दुराचित् नसोव बेवकूफ (मूर्ख)
वनाना बै-वाकूफ (मूरक^ख) банा-
ना न

दुराचित्स्या नसोव दिल्लगी करना
दिह'गी कर'ना न

दурमान म नशा नाश[ा] म, सुन्न
(सज्ञाहीन) करनेवाली औषधि सन्न'
(санगी-यिन) कर'न-वैली ओश'द^ख
ञस (наркоз)

दुरमानित् नसोव नगे मे चूर
करना नाश[े] मै चूर कर'ना न, सुन्न
(सज्ञाहीन) करना सन्न' (санगी-यिन)
कर'ना न (наркозом)

दुरनेत् नसोव वदसूरत हो जाना
बाद-सूरत खो दजाना न

दूरно 1. нареч बुरी तरह [से]
बुरी ताराх [स], 2. безл в знач
сказ мне — मुझे मूर्च्छा आ रही है
मुदज^ख मूरच^ख आ राखी खे

दुरनот||[ा] ञस बेहोशी बै-खोशी
ञस, मूर्च्छा मूरच^ख ञस, चूवस्त्वोव
—^य बेहोशी (मूर्च्छा) आना (आ जाना)
न (को 0 को-ल)

दुरь ञस बेवकूफी बै-वाकूफी ञस,
मूर्खता मूरक^ख-ता ञस

दुृत्य प्रिल перен वड़ाया हुआ
बार^ख-यि[ा] खू[ा], अत्युक्त अत्यूक्त', खो-
खला क^खक^ख-ल[ा] (ложный)

दुत् नसोव 1. चलना चाल'ना

न, वहना बाख'ना न, 2. (रत)
फूकना पखूक'ना न

दुृत्या नसोव. रत मुह फुलाना
मूख प^खलाना न.

दुख म 1. रूह ру^ख ञस, आत्मा
आत्मा ञस, हिम्मत अहम्मात ञस, साहस
सा^खस म (बोदरत), मनोवल मा-
नो-बाल म (मोराल्नीये सिल्ले), प्रि-
सूतस्त्वोव दु^ख सुव-दुव ञस., 2. रेल,
मिफ भूत ब^खत म, प्रेत प्रेत म;
0 नम नि सु^ख, नि दु^ख वह लापता
है; बूत् न व दु^ख उकताना न,
उदास होना न, ओनीम दु^ख एक
ही साँस मे, वो वस — पूरे वेग से
दुखी म अतर अतर म, सुगव
सु-गान्द^ख ञस

दुखोवनस्त्वो स सोबर पादरी-
समुदाय पाद'री-सामुदाय म

दुखोवका ञस चूल्हा चुल^ख ञस

दुखोवनीय प्रिल दिमागी दिमागी,
मानसिक मान'सिक

दुखोव प्रिल — инструमेंत
हवा-वाजा खवा-बादजा म, — ओ-
कैस्त्र हवा-वाजो का आर्केस्त्रा खवा-
बादजा का आर्केस्त्रा म नैउम

दुखोता ञस दम घुटनेवाली वायु
दाम ग^खत'न-वैली वैयु ञस, उमस
उमास ञस, लू का जोर लू का ओर
(ओनी)

दुश म फौवारा-स्नान फावारा-
स्नान म, प्रिनीमात् — फौवारा-
स्नान करना न

दुश||[ा] ञस रूह रु^ख ञस, आत्मा
आत्मा ञस,
व ग्लुबिने —^य दिल
ही दिल मे, स्कौल्को —[े] उगौदो

जी (दिल, मन) भरकर, सतोषपूर्वक,
жить ~ в ду́шу घुल-मिलकर
(सलूक से) रहना *нп*, не имéть ни
грошá за ~ой एक कौड़ी तक न
होना *нп*, у него ~ в пýтки ушлá
वह हक्का-बक्का रह गया, смея́ть-
ся от ~й जी खोलकर हँसना *नп*,
его́ слова́ запáли мне в ду́шу उस
की बात मेरे मन में चुभ गई

душевнобольно́й *прил* पागल
пáгал, सिडी सिरि, उन्मत्त унматт'

душéвный *прил* 1. (психичес-
кий) मानसिक ма́н'сик, आत्मिक
áत्मिक, 2. (сердечный, искренний)
दिली दिली, हार्दिक ख़ार्दिक

душй́стый *прил* खुशबूदार खुश-
-बू-दार, सुगन्धित सु-गन्ध'खित

душй́ть *несов* 1. गला घोटना
गलá ग'òт'на *п* (का को-ल), 2.
перен गला घोटना गलá ग'òт'на *п*
(का च्छो-ल), कुचालना कुचáल'ना *п*,
दवाना दाба́ना *п*

душй́ться *несов* अतर लगाना
(छिड़कना) अतर लागा́ना (च'हिराक'-
ना) *п*

ду́шно *безл* в знач сказ в
कोमнате ~ कमरे में घुटनेवाली वायु है
काम'रэ मэ ग'ут'नэ-वाली वायु ख़ाэ

ду́шный *прил* दम घुटनेवाला
दाम ग'ут'नэ-वाला, उमसदार उमास-
-दार, वातहीन वात-हीन

дуо́ль *ж* द्वंद्वयुद्ध द्वन्द्व'-नूद्ध'
'', артиллерийская ~ तोपों का द्वंद्व-
युद्ध ''

дуо́т '' (производение) दो गवै-

यो के लिये राग दो गावाэйò कэ
लीयэ рāг *м* (вокальный), दो वजा-
नेवालो के लिये राग दो बादжа́नэ-
-वाँò कэ लीयэ рāг *м* (инструмен-
-тальный)

ды́бом *нареч* у меня́ во́лосы
вста́ли ~ मेरे रोंगटे खड़े हो गए
मэрэ रòг'तэ क'харэ खò गाэ

дыбы́: встать на ~ पिछले
पैरो पर खड़ा हो जाना पич'लэ
पाэрò पार क'харá खò दжа́ना *नп*.

дым *м* धूआँ द'यूá *म*

дыми́ть *несов* धूआँ छोड़ना (देना)
द'यूá च'òर'ना (दэना) *п*

дыми́ться *несов* धूआँ छोड़ना
(देना) द'यूá च'òर'ना (दэना) *п*

ды́мка *ж* धुँध द'यूद' *ж*, धुँधलेपन
द'यूद'लэ-पान *म*

ды́мный *прил* धुआँधार द'यूá-
द'хāр

ды́мов||òй *прил* ~áя труба́
धुआँरा द'यूáра *म*, ~áя за́веса धूएँ
का परदा द'यूé कá पार'दा *म*

ды́моход *м* [धूआँ निकलने की]
चिमनी [द'यूá निकाल'नэ क'प] चिम'-
नी *ж*

ды́ня *ж* खरबूजा хар'बूzá ''

дыра́ *ж* छेद च'эд *म*

дыря́вый *прил* छेददार च'эд-दार

дыхáние *с* साँस са́с *ж*, दम दाम
'', उच्छ्वास उच'वāस ''

дыхáтельн||ый *прил* साँस का
सा́с कá, उच्छ्वास-मवधी उच'वāस-साम-
बान्द'प, ~òс го́рло *анат* [गले की]
श्वासनली *ж*

дышáть несов. сॉс (дм, श्वास) लेना сॉс (дам, श्वास) लेंन п, тяжелó ~ हॉपना नп	дЮ́ны мн बालू के टीले बालू के तйлэ м мн
дья́вол м शैतान शाэтāн м, पि- शाच पिшāч м	дядя м. चाचा चāचā м. (по от- цовской линии); मामा мāmā м. (по материнской линии).
дЮ́жина ж दर्जन дарджан м.	дятел м. कठफोडा कठ ^x -प ^л орā м.

Е

евáнгелие с इजील инджил м éвнух м हिजडा хидж'рā м, नपुसक नापुसак м	किसी प्रकार घर पहुँचा, ◇ ~ लि शायद (कदाचित्) ही, ~ не . переводится сочетанием дважды повторенного прич наст вр м смыслового гл
евр́ей м यहूदी йахूди м евр́ейский прил यहूदी йахूди. европéец м युरोपियन йуโรปि- йан м	в косв надеже с гл वच जाना он ~ не упāл वह गिरते गिरते वच गया
европéйский прил युरोपियन йуโรปииан, युरोपीय йуโรปий'	единéние с मिलाप मिलāप м, ऐक्य аэकй' м.
егі́петский прил मिस्री мисрй, मिसरी мис'рй	едини́ца ж 1. इकाई इकāй ж, дéнежная ~ मौद्रिक एकक म, 2. (цифра) एक эк.
егó мест 1 род от он, онó उस (इस) का ус (ис) कā, 2. вин от он, онó उस (इस) को ус (ис) को, उसे उसэ, इसे исэ	едини́чный прил. अकेला अकēлā единоврéменн ый прил : ~ое посóбие एक मुश्त रकम की ग्राट эк मुश्т' ракам кй грāнт' ж
едā ж खाना क ^x ānā м, भोजन б ^x оджан м	единогласіе с सर्वसम्मति сарв'- -саммати ж
едвā нареч 1. जिस दम दजис дам, чаще переводится сочетанием прич наст вр. м в косв надеже с частицей ही ~ он вошёл, как за- говори́т आते ही वह कहने लगा; 2 (насилу, с трудом) मुश्किल (कठिनता) से मुश्киल (क ^x ин'тā) сэ, он ~ добрался до́ дому वह गिरते पडते	единогласно нареч एक मुंह эк мू᳚᳚, एक स्वर (मत) से эк свар (मत) सэ, सर्वसम्मति से सारв'-сам- мати सэ, резолюция была́ прійнята ~ прस्ताव बिना मत-विभाजन के स्वी- कृत कर लिया गया, प्रस्ताव सर्वस- म्मति से स्वीकृत कर लिया गया.

единогла́сный *прил* **एकमत**
эк-мат, सर्वसम्मत्त सर्व'-саммат

единоду́шие *с* **मैत्रेय्य मताङ्क**
м, **एकात्मकता** **एकतम**'ता *ж*

единоду́шн||ый *прил* **एकदिल**
эк-дил, **एकमत** эк-мат, **быть** —ым
एकमत **होना** *нп* (*पर व чем-л.*)

единоли́чник *м* [**कृष्यान्नि**—]
— **अलग** **खेत** **जोतेनेवाला** **किसान**
अलग **क^खएग** **джот'нэ-वाँला** **किसाँ** *м*,
वैयक्तिक **किसान** **वाय्याक्ति** **कि-**
साँ *м*

единоли́чный *прил* **1.** (*относя-*
щийся к единоличнику) **अलग** **खेत**
जोतेनेवाले **किसान** **का** **अलग** **क^खएत**
джот'нэ-वाँले **किसाँ** **का**, **2.** (*осу-*
ществляемый одним лицом) **वैयक्तिक**
वाय्याक्ति, **व्यक्तिगत** **व्याक्ति-गत**

единомы́шленник *м* **हमख्याल**
хам-хйяँल *м.*, **सहमत** **साх'-मत** *м*

единообра́зие *с* **एकरूपता** **एक-**
रूप'ता *ж*

единообра́зный *прил* **एकसाँ**
эк'саँ, **एकरूप** **एक-रूप**

еди́нственн||ый *прил* **अकेला**
акэла, **एकमात्र** **эк-ма́тр'**, **एकाकी**
экаки, **इकलौता** **ик'лаотā** (*о ребен-*
ке), — **в** **своем** **ро́де** **अपने** **ढग**
का **अकेला**, **◇** —ое **число** **ग्राम**
एकवचन *м*

еди́нство *с* **मेल** **мэл** *м*, **ऐक्य**
аэки' *м*, **एकता** **эк'та** *ж*, **अखंडता**
ак^х-анд'ता *ж* (*целостность*).

еди́н||ый *прил* **एक[सा]** **эк[са]**,
एकीभूत **एक-भूत** (*один, общий*),

अखंड **ак^х-анд'** (*целый*), **по** —ому
प्रींциपु **एक** **उसूल** (*सिद्धात*) **से**
(*मे*).

э́дк||ий *прил* **1.** **काटू** **ка́ту**,
कटु **кату**, **2.** **परन** (*язвительный*)
सरूत **сахт'**, **तीखा** **тик^хā**, —ое **за-**
мечáние **जली-कटी** **बात** *ж*

едо́к *м* **खानेवाला** **क^хāнэ-वाँला** *м*,
खाऊ **к^хāу** *м*

её *мест* **1.** **род** *от* **она́** **उस**
(*इस*) **का** **उस** (*ис*) **का**, **2.** **विन** *от* **она**
उस (*इस*) **को** **उस** (*ис*) **को**, **उसे** **उसэ**,
इसे **исэ**

ёж *м* **साही** **са́хй** *ж*

ежего́дник *м* **सालनामा** **са́л-на-**
मा *м*, **वार्षिक** **पत्र** **वा́ршиक** **पात्र'** *м*

ежего́дно *нареч* **हर** **साल** **खार**
साँल, **सालाना** **सा́लāना**, **प्रति** **वर्ष** **प्रा-**
ति-वारш'

ежего́дный *прил* **सालाना** **са́-**
लāना *неизм*, **वार्षिक** **वा́ршиक**

ежедне́вно *нареч* [**हर**] **रोज**
[**खार**] **роз**, **प्रतिदिन** **प्राति-दिन**.

ежедне́вн||ый *прил* **रोजाना** **ро-**
заँना *неизм*, **दैनिक** **दाэник**. **प्रतिदिन**
का **प्राति-दिन** **का**, —ая **газэ́та**
दैनिक [**पत्र**] *м*.

ежемéсячник *м* **मासिक** [**पत्र**]
ма́сик [**पात्र'**] *м*

ежемéсячно *нареч* **माहवार** **ма́х-**
-ва́р, **प्रतिमास** **प्राति-मा́с**

ежемéсячный *прил* **माहवार**
ма́х-ва́र, **मासिक** **ма́сик**.

ежеминúтно *нареч* **1.** **हर** **मिनट**
खार **मिनат**, **प्रतिमिनट** **प्राति-मिनат**,

2. (непрерывно) प्रतिपल прати-пал,
प्रतिक्षण прати-кшан

еженедельник *м* हफ्तेवार
अखवार х'афтэ-в'ар ах'б'ар *м*, са-
प्ताहिक [पत्र] сапта'х'ик [патр'] *м*

еженедельный *прил* हफ्तेवार
х'афтэ-в'ар, साप्ताहिक साпта'х'ик

езда *ж* 1. (верхом, в экипаже,
вагоне и т. п.) सवारी сав'арй *ж*,
2. (уличное движение) आना-जाना
ānā-дж'ānā *м*, ट्रैफिक трэ'фик *м*,
आमद-रफ्त āмад-рафт' *ж*

ездить *несов* 1. *см* éхать,
2. (путешествовать) सफर (यात्रा)
करना сафар (й'атра) кар'нā *п*

ей *мест дат от онā* उस (इस)
को ус (ис) ко, उसे усэ, इसे исэ

эле *нареч* (насилу, с трудом)
मुश्किल (कठिनता) се мушкил
(кат'ин'тā) сэ

ёлка *ж* फिर [का दरख्त] фир
[कā दарахт'] *м*; новогодняя —
नववर्ष-वृक्ष *м*

еловый *прил* 1. फिर का фир
кā, 2. (сделанный из ели) फिर का
[वना हुआ] фир кā [банā х'уā]

ель *ж см* ёлка

ёмкий *прил* कुशादा куш'адā
неизм, लवा-चौडा ламбā-чаорā
(напр о сосуде)

ёмкость *ж* समाई самāй *ж*,
गुंजाइग гунджāнш *ж*.

ему *мест дат. от он*, онó उस
(इस) को ус (ис) ко, उसे усэ, इसे
исэ

епископ *м* वडा पादडी барā
пād'рй *м*, बिशप бишāп *м*

ересь *ж*, विधर्म вид'харм' *м*,
पाषंड пāшанд' *м*

еретик *м* विधर्मी вид'хармй *м*,
पाषंडी пāшандй *м*

ёрзать *несов* चुलबुलाना чул'бу-
лānā *пп*

ерундā *ж* वकवास бак'вās
ж, बेवात [की वात] бэ-бāt [кй
бāt] *ж*.

эли *союз* अगर अगर, यदि йадй,
— и не वरना; — только अगर,
यदि, बशर्तेकि (при условии), — не
अगर (यदि) नहीं, यदि न, а — не
नहीं तो, यदि न, — бы да́же
यद्यपि.

естественно *нареч* स्वभावत
स्वाब'х'аотах

естественный *прил* 1. कुदरती
कुद'ратй, स्वाभाविक स्वाб'х'авик, प्रा-
कृतिक प्रा'критик, 2. (непринуж-
денный) बेतकल्луф бэ-такаллуф,
अकृत्रिम акритрим

естествознāние *с* प्रकृतिशास्त्र
пракрити-шāстр' *м*, पदार्थविद्या па
дāрт'х'-видйā *ж*

есть I *несов.* (питаться) खाना
к'хānā *п*, भोजन (आहार) करना
б'х'оджан (āх'ār) кар'нā *п*

есть II 1. *см.* быть, 2. (иметься)
переводится сочетанием гл होना
с послелогам и притяж *мест.* у
нее — брат उस का एक भाई है
ус кā эк б'х'ай х'аэ, у меня — сестра

नп , लालायित रहना lālāyīt raḥ'nā
नп (के लिये чего-л)

жажду́щий 1. прич от жа-
ждать, 2. прил लोभी лоб^хи, लाला-
यित lālāyīt

жакёт м जाकेट джākэт ж

жалётъ несов 1. तरस खाना
тарас kḥānā n (पर кого-л , что-л),
दया करना дайā кар'nā n ; 2. (со-
крушаться) पछताना पच^хтānā नп ,
अफसोस करना अफ'сос кар'nā n ;
3. (беречь) बचाना бачānā n ; 4. (ску-
питься) राख कंजूसी करना कान्जूसि
кар'nā n (में что-л)

жалить несов काटना kāt'nā n ,
डक मारना данк' mā'r'nā n (को ко-
го-л), डसना дас'nā n (о насеко-
мых и змеях)

жалкий прил 1. अफसोसनाक
अफ'сос-нāk, करुणाजनक कारुणā-
-джанак, 2. (плохой) बुरा бурā,
खराब харāб, हीन हिन, 3. (ничи-
тожный) नीच нйч, तुच्छ तुचч^х

жалко нареч см жаль

жало с डंक данк' м , दंश दाश м

жалоба ж शिकायत शिकāयत ж ,
नालिश नāलिश ж

жалобн||ый прил दर्दनाक дард'-
-нāk, दुःखी दुḥ^хи, शोकाकुल शो-
काकुल, ◇ -ая кнйга शिकायतो
की किताव (पुस्तक) ж

жалованье с तनखाह тан-хвāḥ
ж , मजदूरी मаз'दुरी ж , वेतन वэ-
тан м

жаловаться несов शिकायत कर-

ना शिकāयत кар'nā n. (की ना что-л.,
के खिलाफ ना кого-л , से кому-л),
ना что [вы] жалуетесь? (вопрос
врача) [आप को] क्या शिकायत है?

жалостливый прил तरस (रहम,
दया) करनेवाला тарас (राḥам, дайā)
кар'nэ-вāḥ, दयालु дайāлу, दयापूर्ण
дайā-пूरн'

жалость ж तरस тарас м ,
रहम раḥам м , दया дайā ж

жаль безл 1. в знач сказ अफ-
सोस है अफ'сос ḥāэ; мне — ego मुझे
उस का अफसोस है; 2. (прискорбно)
अफसोस की बात है अफ'сос क्य बāt
ḥāэ, दुख का विषय है दुḥ^х कā
विषय ḥāэ, как —! यह कितने अफ-
सोस की बात है!; 3. (чего-л) ना-
राज होना नā-рāз ḥonā नп ; ему —
дать кнйгу वह किताव देने मे
नाराज है

жандāрм м जेनदार्म джэн'-
дāрм' м

жанр м किस्म किस्म' ж , रचना-
-पद्धति राच'nā-पाद^хति ж , अंग अंग'
म (литературный)

жар 1. (зной) गरमी гар'मी ж ,
उष्णता उश्न'tā ж , 2. перен (пыл)
जोश द्जोश म , उत्ताप उतtāप म ,
3 (повышенная температура) बु-
खार बुखār म , ज्वर द्जवार म , 4. (го-
рячие угли) अगारा अंगārā म

жарā ж गरमी гар'मी ж , धूप
д^хуп ж , उष्णता उश्न'tā ж , сто-
йт — ज्यादा गरमी पड रही है

жаргón м कठबोली कट^х-बोली ж ,

जर्जन джарган *м*, खिचडी भाषा *к^хи-
ч'ри б^хашā жс*.

жареный *прил* भूना हुआ *б^ху-
нā хуā*

жарить *несов* भूना *б^хун'нā п*,
तलना *тал'нā п*

жариться *несов* भूना *б^хун'нā
нп*, भूना जाना *б^хунā джāнā нп*,
◇ ~ на солнце *разг* धूप खाना (сека-
на) *п*

жаркий *прил* 1. गरम гарам,
उष्ण ушн', 2. перен (пылкий)
गरम гарам, उत्तापपूर्ण उत्ताप-пурн'

жарко *безл в знач сказ* गरम
है гарам *хаэ*, गरमी पडती है гар'-
मी пар'тй *хаэ*, мне ~ मुझे गरमी
लगी है.

жарко́е *с* भूना हुआ माँस *б^хунā
хуā ма́с м*, कबाब *каба́б м*

жаро́вня *жс* अंगीठी *ангйт^хя жс*

жаропонижа́ющ||ий *прил* बु-
खार (ज्वर) कम करनेवाला *бухāр
(джвар) кам кар'нэ-ва́лā, ज्वरनाशक
джвар-на́шак, ~ее срéдство बुखार
(ज्वर) कम करनेवाली दवा (औषधि)
жс, ज्वरनाशक औषधि жс*

жасми́н *м* चवेली *чамбэ́лй жс*

жа́тва *жс* कटाई *ката́й жс*, फसल
काटने का वक्त (समय) *фасал кāt'нэ
ка́ вакт' (самаи) м (время
уборки)*

жать I *несов* 1. (давить) दवाना
दाबा́нā *п*, 2. (быть тесным) तग
होना *танг' хонā нп (об обуви),
तकलीफ देना так'пиф дэ́нā п, काटना*

काट'नā *п*, कसना *кас'нā нп (о
платье), 3. (виноград, сок) निचोड-
ना* *ничор'нā п*

жать II *несов. (рожь и т п)*
[फसल] काटना [фасал] *ка́т'нā п*,
कटनी करना *кат'нй кар'нā п*

жва́чк||а *жс* जुगाली *джугā́лй жс*,
पागुर *па́гур м*, жевать ~у *жуга-
ली (पागुर) करना п, जुगालना п*

жва́чн||ый *прил* जुगाली (पागुर)
करनेवाला *джугā́लй (पा́гур) кар'нэ-
-ва́лā, ~ое живóтное जुगाली (पागुर)
करनेवाला जानवर (पशु) м*

жгу́чий *прил* जलता हुआ *джал'-
та́ хуā, दग्धकारी दाгд^х'-ка́ря*

ждать *несов* इतिजार करना *ин-
тиза́р кар'нā п (का को́го-л,
что-л), प्रतीक्षा करना* *пратйкша́
кар'на п (की को́го-л, что-л), ठह-
रना* *т^ха́хар'пā нп (напр трамвая)*

же I союз (противительный)
मगर *магар*, लेकिन *лэкин*, तो *то
(в смысле «ведь»)*, он же *бо́лен वह
तो बीमार है; ◇ и всё же* *तिस पर
भी, ताहम, तदपि*

же II *частица* 1. (усилительная)
ही *хй*, भी *б^хй*, 2. (означает тож-
ество) ही *хй*, *тако́й же* *ऐसा ही
(как этот), वैसा ही (как тот),
тот же* *वही, éтот же* *यही, тогдā
же* *उसी वक्त (समय); там же* *उसी
जगह (स्थान), так же* *इसी तरह
(प्रकार) [से]*

жева́ть *несов* चवाना *чаба́нā п*
жезл *м* छडी *ч^харй жс*.

желáние с ख्वाहिश хвāхиш *жс*,
इच्छा ичч^хā *жс*, अभिलाषा аб^хилā-
шā *жс*

желáнный *прил* इच्छित ич-
ч^хит, अभिलषित аб^хилашит

желáтельно безл `в знач сказ
चाहिये чāхийэ, — получить сейчāс
же इसी वक्त हासिल करना चाहि ये

желáтельный *прил* इष्ट ишт',
प्रार्थनीय прāрт^хний'

желатйн *м* जेलाटीनджелāтйн *жс*

желáть *несов* चाहना чāх'нā *п*,
ख्वाहिш (इच्छा, अभिलाषा) करना
хвāхиш (ичч^хā, аб^хилāшā) кар'нā
п (की чего-л.)

желáющий 1. *прич от* желáть,
2. *сущ м* चाहनेवाला чāх'нэ-вāлā
м, ख्वाहिग (इच्छा, अभिलाषा) करने-
वाला хвāхиш (ичч^хā, аб^хилāшā)
кар'нэ-вāлā *м*

желé с जेली джэли *жс*

железā *жс* अनात गिल्टी гилтй *жс*

железистый *прил хим* लौह-
उत्पादक лао᳚х-утпāдак, लौह-मिश्रित
лао᳚х-мишрит (*о воде*)

железнодоро́жник *м*. रेलवे-मु-
लाजिम рэл'вэ-мулāзим *м*, रेलवे-
कर्मचारी рэл'вэ-карм'-чāри *м*, रेल-
मजदूर рэл-маз'дूर *м* (*рабочий*)

железнодоро́жный *прил* रेल-
वाला рэл-вāлā, रेलवे (रेल) का रэл'-
वэ (рэл) кā; — транспорт रेलवे-
यानायात *м.*; — указáтель रेलवे-गा-
उत *жс*.

желéзн||ый *прил* लोहे का [वना

हुआ] ло᳚хэ кā [банā хуā], लौह
лао᳚х, —ая рудā लोहा-पत्थर *м*,
—ая доро́га रेल [की सडक] *жс*,
रेलवे *жс*

желéзо с लोहा ло᳚хā *м*, крó-
вельное — [लोहे की] चादरे *жс* *мн.*,
चादरी लोहा *м*

железобетóн *м* लोहा और
ककरीट ло᳚хā аор канк'рйт *жс*,
फैरो-ककरीट фаэро-канк'рйт *жс*

железопрокáтный *прил* —
завóд लोहे की चद्दर बनानेवाला
कारखाना ло᳚хэ кй чаддар банāнэ-
вāлā кār-хāнā *м*

жёлоб *м* नाली нāли *жс*.

желтéть *несов* 1. (*становиться*
желтым) पीले रंग का हो जाना
पйлэ ранг' кā ᳚о джāнā *нп.*,
2. (*виднеться*) पीला दिखाई देना
пйлā дик^хāй дэнā *нп*

желтóк *м* जरदी зар'дй *жс*, अड-
मद्य अन्द'-мад^хй' *м*

жёлтый *прил* पीला пйлā, जरद
зарад

желу́д||ок *м* मेदा мэдā *м*, पेट
пэт *м*, उदर удар *м*, ᳚ несварéние
—का वदहजमी *жс*, अजीर्ण *м*

желу́дочный *прил* मेदे (पेट)
का मэдэ (пэт) кā, उदर-संबधी удар-
самбанд^хй

жёлудь *м* बलूत का बीज (फल)
балут кā бйдж (п^хал) *м*

жёлчный *прил* 1. पित्त का
पित्त' कā, पौष्टिक पाэttик, — ка́мень
мед. पित्त की थैली की पथरी *жс*, —

пузырь *पित्त की थैली* *ж*, *पित्तकोष* *м*, 2. (*раздражительный*) *बदमिजाज* *бад-миза́дж*, *चिडचिडा* *чир'чирā*

жёлчь *ж* 1. *पित्त* *питт'* *м*; 2. (*раздражение*) *बदमिजाजी* *бад-миза́джж* *ж*, *चिडचिडापन* *чир'-чирā-пан* *м*

жемáниться *несов разг* *नखरा करना* *нах'рā* *кар'нā* *п*

жемáнный *прил* *नखरेबाज* *нах'-рэ-бāз*

жёмчуг *м* *मोती* *моти* *м*, *मौक्तिक* *маоктик* *м*

жемчúжина *ж* *मोती* *моти* *м*, *मौक्तिक* *маоктик* *м*

жемчúжный *прил* *मोतियो* *ка* [*बना हुआ*] *мотийō* *kā* [*банā хуā*], *मौक्तिक* *маоктик*

женā *ж* *बीबी* *бийби* *ж*, *जोरू* *джорū* *ж*, *पत्नी* *патни* *ж*

женáтый *прил* *व्याह* (*विवाह*) *киया* *हुआ* *бйāх* (*вивāх*) *кийā* *хуā*, *विवाहित* *вивāхит*

женить *сов* и *несов* *व्याह* (*शादी*, *विवाह*) *कराना* *бйāх* (*шāди*, *вивāх*) *карāнā* *п*

женитьба *ж* *व्याह* *бйāх* *м*, *शादी* *шāди* *ж*, *विवाह* *вивāх* *м*

жениться *сов* и *несов* *व्याह* (*शादी*, *विवाह*) *करना* (*कर* *де**ना*, *कर* *ле**ना*) *бйāх* (*шāди*, *вивāх*) *кар'-нā* (*кар* *дēнā*, *кар* *лēнā*) *п* (*се* *на* *ком-л*)

женйх *м* *दुलहा* *дул'хā* *м*, *वर* *вар* *м*.

жéнский *прил* *औरत* (*स्त्री*) *ка* *аорат* (*стрй*) *kā*, *जनाना* *занāнā* *неизм*, *◇* *—* *род* *грам* *स्त्रीलिङ्ग* *м*

жéнственный *прил* *स्त्रैण* *стра-эн*, *स्त्रीवत्* *стрй-ват*

жéнщина *ж* *औरत* *аорат* *ж*, *स्त्री* *стрй* *ж*, *महिला* *махилā* *ж*

жердь *ж* *बाँस* *бāс* *м*, *लग्गी* *лаг-гй* *ж*

жеребёнок *м* *घोड़े* (*घोड़ी*) *ка* *बच्चा* *г^хорэ* (*г^хорй*) *kā* *баччā* *м* *बछेड़ा* *бач^хэрā* *м*

жерло́ *с* (*пушки*, *вулкана*) *मुँह* *мүх* *м*, *मुख* *мук^х* *м*

жёрнов *м* *चक्की* *чаккй* *ж*

жёртв||а *ж* 1. *कुरबान* *кур'бāн* *м*, *बलिदान* *бали-дāн* *м*, *यज्ञ* *йагй'* *м*, *приносить* *в* *—у* *कुरबान* (*बलिदान*) *करना* *п*, 2. (*пострадавший*) *शिकार* *шикар* *м*, *शहीद* *шāхид* *м* (*особ* *пострадавший* *за* *правое* *дело*), *человéческие* *—ы* *जनहानि* *ж*

жёртвовать *несов* 1. (*приносить* *в* *жертву*) *कुरबान* (*बलिदान*) *करना* *кур'бāн* (*бали-дāн*) *кар'нā* *п*, 2. (*дарить*) *दान* *करना* (*देना*) *дāн* *кар'нā* (*дēнā*) *п*

жест *м* *इशारा* *ишāрā* *м*, *सकेत* *санкэт* *м*

жестикулй́ровать *несов* *इशारा* (*सकेत*) *करना* *ишāрā* (*санкэт*) *кар'нā* *п*

жестикулй́ция *ж* *इशारा* (*सकेत*) *करना* *ишāрā* (*санкэт*) *кар'нā* *м*, *अगविक्षेप* *анг'-викшэп* *м*

жѣсткий *прил* 1. कडा карā, रुखा рух^खā, अमृदु अम्रिदु, 2. *перен* कडा карā, सख्त साख्त', कठोर कठ^खोर

жестóк||ий *прил* 1. वेरहम бэ-
-рахам, क्रूर क्रूर, 2. *перен* कडाकेदार
कारāकэ-दār (о морозе и т п),
तेज तэज (о боли), जवरदस्त забар-
-даст' (о сопротивлении), -ая бом-
бардирóвка अधाधुध वमवर्पा *ж*

жестóкость *ж* बेरहमी бэ-рах'-
मी *ж*, क्रूरता क्रूर'ता *ж*

жесть *ж* टीन तिन *м*

жестя́нка *ж* टीन [का वकस]
तिन [कā बाкас'] *м*

жестяно́й *прил* टीन का [बना
हुआ] तिन कā [банā хуā]

жетóн *м* टिकट तिकट *м*, का-
उटर काउन्तर *м*

жечь *несов* जलाना джалāнā *п*,
दाह करना दāх кар'нā *п*

живи́тельный *прил* जान डालने-
वाला джāн дāl'нэ-вālā, जीवनप्रद
джйवान-прад.

жйво *нареч* 1. जीवित ढग से
джйवित д^खанг' сэ, स्पष्ट रूप से спа-
ष्ट' руп сэ, 2. (оживленно) गरमा-
गरमी (जिदादिली) से гар'म-ā-гар'मी
(зиндā-दिली) сэ, चुस्ती से (के साथ)
чусті сэ (कэ сāt^ख), 3. (быстро) राउ
फुर्ती (जल्दी) से प^खурती (दजालदी) сэ

жив||óй *прил* 1. जीता [हुआ]
джйता [хуā], जिंदा зиндā *неизм*, जी-
वित दजйवित, жив и здорóв जीता-जा-
गता, सही-सलामत, 2. (деятельный)

चुस्त-चालाक चुस्त'-चālāk, त्रियात्मक
क्रीयātмаक; 3. (оживлённый) गर-
मागरम гар'м-ā-гарам, जिंदादिल
зиндā-दिल, अनुप्राणित अनुप्रāणित;
◇ -ые цветы असली फूल *म* *मि*,
-āя изгородь भाड़ियो की टट्टी
ж, भाड़ियो का घेरा *म*; - язы́к
जीवित (सजीव) जवान (भापा) *ж*;
ни жив, ни мёртв *разг.* अधमुआ,
मृतप्राय.

живопи́сец *м*. चित्रकार चित्र'-
-ка̄р *म*.

живопи́сный *прил*. चित्रमय
चित्र'-मान, प्रकृतिमनोहर प्राकृति-
-मानो-खार

жйвопись *ж* चित्रकारी चित्र'-
-ка̄र *ж*

жйвость *ж* चुस्ती चुस्ती *ж*,
सजीवता सा-джйотā *ж*.

жйвóт *м* पेट पेट *म*, उदर удар
म

животвóрный *прил* जीवनप्रद
джйवान-праद, जीवनदायी दजйवान-
-दāयि

животновóд *м* मवेशी पालनेवा-
ला मावэши पāl'नэ-वālā *म*, पशुपाल
पашु-пāl *म*

животновóдство *с* मवेशी पालना
मावэши पāl'नā *म*, पशुपालन पашु-
-пāлан *म*

животновóдческий *прил* मवे-
शी पालने का मावэши पāl'नэ कā,
पशुपालक पашु-пāлак

жйвóтное *с* *прям*, *перен*
जानवर दजāन-वार *म*, पशु पашु *म*;

व्योचनो ~ लद्दू जानवर (पशु) म , भारवाही पशु म , खीशनो ~ हिसक जानवर (पशु) म , दरिंदा म , श्वापद म , म्लेकोपितायुषो ~ स्तनपायी पशु म

животный *प्रिल* जानवरो (पशुओ) का दजान-वारो (पशुओ) का, *परन* पशुतामय पशुता-माय, ~ मिर जतुजगत् म

животрешущий *प्रिल* जोश पैदा करनेवाला दजोश पाएदा कार'-न-व-ला, ~ वोप्रोस जोश पैदा करनेवाली और जल्द फैसला-तलव वात ज

живучий *प्रिल* वडी जीवन-शक्ति का बारी दजिवान-शक्ति का, वडे जीवन-वल का बार-दजिवान-बाल का, *परन* रायज राय-दज, चिरस्थायी चिर-स्त-य

живьём *नारच* राग जीता हुआ दजिता खू, जिदा जिनदा, जीवित दजिवित.

жидкий *प्रिल* 1. तरल तराल, द्रव द्राव, 2. (водянистый) पतला पात'-ला, पनिहा पानिहा, हलका खाल'-का (नाप्र ० चा), 3. (редкий) छिदरा च-द-रा, विरल विराच

жидкость ज तरल (द्रव) पदार्थ तराल (द्राव) पादार्थ म

жижа ज. (грязь) कीचड कपचार ज.

жизненный *प्रिल* 1. (относящийся к жизни) जिदगी (जीवन) का जिन-ग-प (दजिवान) का, ~ उ-रोवन रहन-सहन की सतह ज, जीवनस्तर म, ~ पुत जीवनपथ म., 2. (крайне

необходимый) जरूरी जरूरि, अति आवश्यक अति आवश्याक

жизнеописание स. जीवनी दजिनी ज, वायोग्राफी बायोग्राफी ज

жизнерадостный *प्रिल* खुशमि-जाज खुश-मि-दज, जीवनानंद दजि-ऑनानंद'

жизнеспособный *प्रिल* वडी जीवन-शक्ति का बारी दजिवान-शक्ति का, वडे जीवन-वल का बार-दजिवान-बाल का

жизнь ज जिदगी जिन-ग-प ज, जीवन दजिवान म

жила ज 1. (кровеносный сосуд) नस नास ज, रग राग ज, 2. गोरि चट्टान की दरार चट्टान की दार-र ज **жилёт** म वास्कट वास्कट ज

жилец म [भाडे के मकान में] रहनेवाला [ब-र- क- माकान में] रा'-न-व-ला म

жилистый *प्रिल* नसीला नासला, नसदार नास-द-र

жилище स घर ग-र म, रिहायशी मकान रि-हा-न-श माकान म, नि-वासस्थान नि-वास-स्त-य म

жилищный *प्रिल* रिहायशी रि-हा-न-श, ~ ओ-स-त-र-त-र रिहायशी मकानों की तामीर ज, गृहनिर्माण म, ~ ये उ-लो-व-न-य रहने की हालत ज, आवास-स्थिति ज

жилка ज 1. बोट नस नास ज, रेशा रेशा म, 2. (склонность) झुकाव दज-उ-का-ओ म, चसका चास'-का म, प्रवृत्ति प्रावर्तति ज

жил||ой *प्रिल* आवाद आवाद (ओ-

ЖУК *m* गुवरैला губ'раэла *m*.

जूलीक *म* राङ्ग 1. (вор) चोर चोर *म*, 2. (мошенник, плут) ठग त^खाग *म*, धूर्त द^खूर्त' *म*

जूल्नीचअ नसोव राङ्ग ठगना त^खाग'नā *न*

जुरावल् *म* सारस सāрас *म*

जुर्नāल *म* 1. रिसाला रिसāलā *म*, जर्नल दजरनल *म*, पत्रिका पत्रिकā *ज*, [ежемёсячный] ~ मासिक *म*, [двухнедельный] ~ पाक्षिक *म*, 2. (книга для записи) रोजनामा роз-
नāмā *म*, रजिस्टर रजिस्तार *म*,

वा^खत्तनय् ~ मोर [जहाज का] रोजनामचा *म*, लागबुक *ज*

जुर्नāलीस्त *म* अखबारनवीस अ^ख'-
बāर-नाविस *म*, पत्रकार पत्र'-कāर *म*

जुर्चा^{नी} *स* कलकल कल-कल *म*, भरभर दज^खार-दज^खार *ज*

जुर्चा^त नसोव कलकल के साथ बहना कल-कल कē सāग^ख बा^ख'नā *न*।

जूत्की *प्रि*ल डरावना दारāणā, भयानक ब^खायāनाक

जूरी *स* जुरी दजुरी *ज*, अभि-
निर्णयिक अब^खिनिर्णयāक *म*

3

за предлог 1. (о местоположе-
нии) के पीछे कē पйच^खए послелог
(позади, сзади), के पार कē पāर
послелог (по ту сторону), के बाहर
कē बā^खार послелог (вне, за пре-
делами), за दōमोम घर के पीछे,
за океāनोम समुद्र के उस पार, समु-
द्रपार, за гōродом उपनगर मे; за го-
рāमी पहाडो के उस पार, за углōм
नुक्कड से घूमकर, за спинōय पीठ
के पीछे, за шйрмой टट्टी के पीछे, टट्टी
की ओट मे (त^ख перен), за бōртом
जहाज के बाहर [से]; पानी मे (в воде),
упāस्त^ख за борт जहाज पर से गिर
पडना *न*। 2. (вслед, следом) के
पीछे कē पйच^खए послелог, के बाद कē
बāद послелог, पर पार послелог (о
времени), одйन за другйम एक के
बाद (पीछे) एक, बारी बारी [से] (по

очереди), एक एक करके (по одному),
год за гōдом साल पर साल, वर्ष पर
वर्ष, удāर за удāром चोट पर चोट,
раз за рāзом बार बार, बारहा,
почтй срāзу за के बाद ही, 3. (около,
вокруг) के पास कē पās послелог,
पर पार послелог, सест^ख за стол
मेज के पास बैठ जाना *न*।, मेज पर
जा बैठना *न*। 4. (для обозначения
цели) के लिये कē लй^खए послелог, पोस-
लāत^ख за хлēбом रोटी खरीदने (लेने)
के लिये भेजना *न*।, идтй за водōй
पानी लाने के लिये जाना *न*।, पोस-
लāत^ख за дōктором डाक्टर को बुलवा-
ना *न*।, पोсылāत^ख за кēм-л. बुला
भेजना *न*। 5. (вследствие, по причи-
не) की वजह [से] कй वадजा^ख [सē]
послелог, के कारण [से] कē कāран
[सē] послелог, за недостатком कमी

की वजह, अभाव के कारण, за недо-
стáтком врѣмени वक्त की कमी की
वजह, समयाभाव के कारण; за отсут-
ствием улик सबूत के अभाव में, за
неимѣнием áдреса पता न जानने की
वजह, 6. (больше, сверх) के ऊपर кэ
унар *последлог*, से ज्यादा (अधिक)
сэ зйáдá (अधिक), ему за 40 лет
उस की उम्र ४० वरस से अधिक है,
ужé зá полночь आधी रात से ऊपर
हो गयी, 7. (на расстоянии) के
फासले पर кэ фáс'लэ пар, की दूरी
पर кй дूरй пар, за сто киломёт-
ров от Москвѣ मास्को से सौ कि-
लोमीटर के फासले पर; 8. (в какой-л
промежуток времени) में мѐ *послед-
лог*, के दौरान (भीतर, अंदर) कэ दा-
рāн (बैतर, अंदर) *последлог* (व
तечение), за ёто врѣмя इस समय के
दौरान (भीतर, अंदर), за три гóда
तीन वरस में, за прошédшие 24
часá पिछले (विगत) २४ घंटों के दौ-
रान, за одйн раз एक बार में, за
однѹ смѣну एक पाली में, ёто мóжно
сдѣлать за час यह एक ही घटे का
काम है, 9. (раньше) के पहले кэ
पाख'लэ *последлог*, से पहले сэ पाख'लэ,
за два дня до прáздников त्यóहार
(उत्सव) से दो दिन पहले; за день
(мѣсяц) до ётого इस से एक दिन
(महीना) पहले, 10. (вместо кого-л,
чего-л) के वजाय кэ ба-джай *послед-
лог*, की जगह कй джагаख *последлог*,
я расписáлся за них मैं ने उन के
वजाय दस्तखत किये, он рабóтает

за трóих वह तीनों का काम करता है'
11. (при указании цены) में мѐ
последлог, पर пар *последлог*, के लिये
кэ лнйэ *последлог*; за однѹ рѹпню
एक रुपये में; за плáту (цѣну) मूल्य
पर, за дѣньги रुपये पर, रुपये के
लिये; купítь за пять рублѣн पáंच
रुबल में मोल लेना n, 12. (ради)
के लिये кэ лнйэ *последлог*, борбá
за мир शांति के लिये संग्राम m,
13. (в пользу кого-л, чего-л.) के
हक (पक्ष, हित) में कэ хак (पक्ष,
हित) мѐ, голосовáть за когó-л.,
чтó-л. के हक (पक्ष) में वóт (मत) देना
n, стоять за чтó-л. किसी बात के
हक (पक्ष) में होना nn; за n прóтив
पक्ष विपक्ष में; 14. (при обозначении
предмета действия). схватítь ко-
гó-л. зá руку किसी का हाथ थाम
लेना кйя кá хáт' т'áм лэнá n.;
♦ за исклѹчѣнием छोड़कर, के
सिवा *последлог*, за мной пять руб-
лѣй मेरा ऋण पáंच रुबल का है,
ни за чтó हरिज नहीं, किसी
सूरत में भी नहीं (ни в коем случае),
भूठमूठ, अकारण (зря, напрасно),
óчередь за вáми आप की बारी है;
принять за рабóту काम करने
लगाना nn, за счет когó-л. किसी के
खर्च पर

забáва ж वहलाव बाख'लáo m,
खेल क'эл m, चिनóद विनóд m

забавлѣть несов जी (दिल) वह-
लाना दजй (दिल) बाख'लáná n (का
кого-л, что-л), विनóदित करना

винодит кар'нā *n* (को को-ल, что-л)

забавля́ться *несов* जी (दिल) वहलाना *дजी* (दिल) बाह'लānā *n*, क्रीडा करना *क्रीरā* кар'нā *n* (*играть*)

заба́вный *прил* मजे का मазэ *kā*, दिलचस्प *дил-часп'*, मनोरंजक *мано-ранджак*

забаллотировать *сов* काली गोली डालना *каली* गोली दाल'нā *n*, वोट देने में नामजूरी (अस्वीकृति) जाहिर (प्रकट) करना *वот* दэнэ *мэ* *nā*-манзुरी (*асвйкрити*) *зāхир* (प्राकट) кар'нā *n*.

забастова́ть *сов* हड़ताल करना *хар'тāl* кар'нā *n*

забастовка *жс* हड़ताल *хар'тāl* *жс.*, — протэста *विरोध-हड़ताल* *жс*

забастовочный *прил*: — комитет *हड़ताल-कमेटी* *хар'тāl-камэти* *жс*, *हड़ताल-समिति* *хар'тāl-самिति* *жс*

забастовщик *м* हड़ताली *хар'-тāли* *м*

забвѣние *с* फरामोशी *фарāмоши* *жс*, विस्मृति *висмрити* *жс*

забегáть *несов* थोड़ी देर के लिये आ जाना *т'орā* *дэр* *кэ* *ли'йэ* *ā* *джāнā* *нп* (के पास *к* *кому-л*, *मे*, *पर* *куда-л*), थोड़ी देर के लिये मिलने को जाना *त'орā* *दэр* *कэ* *ли'यэ* *मिल'नэ* *ко* *джāнā* *нп* (*напр* *в* *гости*), भौकना *джā'क'нā* *нп* (*заглядывать*), ♦ — вперед (*प्रेरुदसरे-*

менно *делать*) *वक्त* (*समय*) से पहले काम करना *n*

забежáть *сов* *см.* *забегать*
заберёменеть *сов* पेटवाली (गर्भवती) हो जाना *пэ'т-вāли* (*гарб'х-вāли*) *хо* *джāнā* *нп*

забивáть *несов* 1. ठोकना *т'ōк'-нā* *n*, गाड़ना *гāр'нā* *n*, ठोक (गाड़) देना *т'ōк* (*гāр*) *дэнā* *n*, — гвоздь *в* *стéну* दीवार में कील लगाना (*ठोकना*) *n*, 2. — гол *спорт* गोल बनाना (*करना*) *гол* *банāнā* (*кар'-нā*) *n*, 3. (*наполнять*) कूट कूटकर भरना (*भर देना*) *ку'т* *ку'त'кар* *б'хар'-нā* (*б'хар* *дэнā*) *n*

забивáться *несов* (*прятаться*) छिपना *ч'хип'нā* *нп*, छिप जाना *ч'хип* *джāнā* *нп*

забинтова́ть *сов* *см* *забинтовывать*

забинтóвывать *несов* पट्टी बाँधना *пат'ти* *бā'д'х'нā* *n*

забира́ть *несов* 1. (*брать*) ले लेना *лэ* *лэнā* *n*, कब्जा करना (*कर लेना*) *кабзā* *кар'нā* (*кар* *лэнā*) *n* (*захватывать*), — *с* *собой* [*अपने*] साथ ले जाना *нп*, 2. (*задерживать*) पकड़ना *пакар'нā* *n*, पकड़ लेना *पा-кар* *лэнā* *n*

забира́ться *несов* 1. (*взбираться*, *влезать*) ऊपर चढ़ना (*चढ़ जाना*) *у'пар* *чар'нā* (*чар' джāнā* *нп*, *चढ़ना* *чар'нā* *нп* (*पर* *на* *что-л*, *कूदा-ल*, *по* *चे.मु-ल.*), *चढ़* *जाना* *чар' джāनā* *нп* (*पर* *на*

что-л, куда-л, по чему-л),

2. (заходить, проникать далеко куда-л) घुसना ग़ुस'नā न्नि (मे कुदा-ल), भीतर प्रवेश करना ब'हितार प्रवे'श кар'नā न्नि (के कुदा-ल)

забѣтый 1. прич от забить,

2. *прил* (о человеке) पद-दलित पाद-
-दालित, हीन कर दिया हुआ хйн кар
дийā хуā

забѣть *сов см* забивать, ~ тре-
вогу अलार्म दे देना ал'арм' дэ дэ-
на̄ *n*

забѣться I сов см забивать-ся

забѣться II сов (начать бить-
ся) घडकने लगना д^харак'нэ лаг'нā
np

забияка *м* и *ж* भगडालू *дж*^ха-
г'рālū *м* , *ж* , लडाका *лар*ākā *м* , *ж*

заблаговременно нареч पहले
से पाख'लэ сэ

заблагорассуди||ться сов он
 делает, что ему ~тся जो जी चाहे
 वह करता है द्जो द्जि चāхэ вах
 кар'tā хāэ

заблестѣть *соs* चमकीला हो
जाना чам'кйлā хо джāнā *нп*, чм-
кне लगना чамак'нэ лаг'нā *нп*,
तारे खिलना तārэ к^лил'нā *нп* (о
звѣздах)

заблудѣться *сов* वहकना баѡак'-
 нā *нп* रास्ता (मार्ग) भूलना pācīā
 (mārg') б'ул'нā *п*

заблуждаться *несов* गलती पर
होना गल'ती पर खोना *न*, भुलावे

(भ्रम) मे पड़ना б^хулаवэ (б^храм) मँ
 пар'на *nn*

заблуждѣние *c* गलतफहमी
 галат-фах'мй *ж*, भुलावा *б'улаwā*
м, भ्रम *б'храм* *м*, вводить в —
 भुलावा देना *н*, वहकाना *н*, भ्रम मे
 डालना *н*

забóйщик *м.* कोयला निकालने-
वाला (खोदनेवाला) को'लā निकāl'नэ-
-вālā (к'од'нэ-вālā) *м*

заболеваемость *ज* वीमारियो
(रोगो) की सख्या *बिमारीयों* (रोगों)
की *संख्या* *ज*

заболева́н||ие с बीमारी бимारी
 ण्, रोग rog म, हा́रअकтер -निया
 बीमारी (रोग) का रूप म

заболевать *несов* बीमार पड़ना
(होना, हो जाना) бимār пар'нā (खो
नā, खो джāнā) *нп*, दर्द उठना *дार्द'*
उत्'नā *нп* (मे *о чем-л*), — *бспой*
चेचक निकल आना *нп* (को *о ком-л*),
— *лихора́дкой* बुखार लगना (आना)
нп. (को *о ком-л*), у него́ забо-
лела голова́ उस के सिर मे दर्द उठा

заболѣть сов см заболевать

забор *म* बाड *बार् ञ*, घेरा *र^खरा^अ*
म, चहारदीवारी *चा^खर-दिवारि ञ*
 (ओграда), обносить —*ом* बाड (घेरा)
 लगाना *न*, चहारदीवारी से घेरना *न*

забо́та Ж परवा пар'ваं Ж ,
 фикр' Ж , चिंता चिन्तां Ж ,
 без забо́т बेफिक्र

забóтиться *несов* परवा (फिक्, चित्ता) करना *पर'वā* (फिक्', चिन्तā) *कर'nā* *n*, — о своем здоровье

अपने स्वास्थ्य की परवा (फिक्र, चिंता) करना *n*

забóтливый *прил* फिक्रमद फिक्र'-मन्द', चिंताशील चिन्ता-शील, सावधान साद^१हान

забраковáть *сов* रद्दी करना (कर देना) राददी कार'नā (कार दēnā) *n*, अग्राह्य करार देना अग्रā^१ह्य' कारāर दēnā *n*

забрáсывать I *несов* 1. — ग्र्या^१зью गदा (मैला) करना गन्दā (मा^१लā) कार'नā *n*, धब्बे डालना द^१खāब^१बे दāl'नā *n*, — कान्नी^१मि पत्थरो की बौछाड़ करना पात्त^१र^१बे क्यि बा^१च^१ार कार'नā *n*, — व^१प्र^१सा^१मि सवालो की बौछाड़ करना (लगाना) सवāल^१बे क्यि बा^१च^१ार कार'नā (लागāनā) *n*, 2. (за^१प^१ल^१न^१्या^१त्) भरना ब^१खार'नā *n* (से ^१च^१ेम-ल), भर देना ब^१खार दēnā *n* (से ^१च^१ेम-ल)

забрáсывать II *несов* 1. (дале-^१को ब^१рос^१ать) [दूर] फेकना (फेक देना) [दूर] प^१ख^१क'नā (प^१ख^१क दēnā) *n*, 2. (оста^१в^१ля^१ть без^१ в^१ни^१м^१а^१н^१я) गफलत (बेपरवाही, उपेक्षा) करना गाफ'ला^१त (बे-पार'वा^१ह्य, उपेक्षा) कार'नā *n*, 3. (пер^१ес^१та^१в^१ать за^१ни^१м^१а^१ть^१ся) छोड़ना च^१खोर'नā *n*, छोड़ देना च^१खोर दēnā *n*, बंद करना बान्द' कार'नā *n* (प्रे^१क्रा^१श^१त्), अधूरा छोड़ना (छोड़ देना) अद^१खूरā च^१खोर'नā (च^१खोर दēnā) *n* (оста^१व^१ля^१ть не^१о^१ко^१н^१ч^१ен^१н^१ым)

забрáть *сов см* за^१би^१ра^१гь

забрáться *сов см* за^१би^१ра^१ть-^१ся

забрестí *сов* चलते-फिरते आ जाना चाल'त^१ए-प^१हिर'त^१ए ā द^१जāनā *nn*

забронíровать *сов* बचा रखना बा^१चा रा^१क^१'नā *n*, रिजर्व करना (कर देना) रि^१जार^१व' कार'नā (कार दēnā) *n*, पहले से सुरक्षित कर लेना पा^१ख'ल^१ए स^१े सāरा^१क^१श^१ित कार लēnā *n*

забросáть *сов см* заб^१ра^१сы-^१вать I

забрóсить *сов см* заб^१ра^१сы-^१вать II

забрóшенный 1. *прич* ^१от^१ заб^१рос^१ить, 2. *прил* सूना सūnā, सुनसान सुन'सान, उजाड़ उ^१जāर, — को^१लो^१दे^१उजाड़ कुअ^१ँ *m*

забры́згать *сов см* заб^१ры^१з^१ги-^१вать

забры́згивать *несов* छीटे देना (डालना) च^१खी^१त^१ए दēnā (दāl'नā) *n*, छीट डालकर गदा करना च^१खी^१त दāl'-^१कार गान्दā कार'नā *n* (पा^१च^१का^१त्)

забывáть *несов* 1. भूलना ब^१खूल'नā *n*, भूल जाना ब^१खूल द^१जāनā *nn*, फरामोश (विस्मृत) करना फारāमोश (विस्म^१रित) कार'नā *n*, — ^१o^१ से^१बे^१ अपने आप को भूलना *n*, 2. (оста^१व^१ля^१ть) छोड़कर जाना च^१खोर'कार द^१जāनā *nn*, भूलना ब^१खूल'नā *n*

забывáться *несов* 1. (дре^१मा^१त्) ऊँघना ū^१ग^१'नā *nn*, झपकी लेना द^१जāअ^१प'क्यि लēnā *n*, 2. (o^१ пове^१де^१нии) उचित बर्ताव भूलना उचित बर्ता^१वो ब^१खूल'नā *n*

забы́вчивый *прил* भुलवकड ब^१खुला^१क^१कार

забытый 1. прич от забыть, 2. прил फरामोश фарāмош, विस्मृत विसмрит

забыть сов см забывать

забытьё с 1. बेहोशी бэ-хоши ж, 2. (дремота) भूपकी дж^хап'ки ж, तद्रा тандрā ж

забыться сов см забываться

заваливать несов 1. (наполнять) ऊपर तक भरना (भर देना) упар так б^хар'нā (б^хар дэнā) п (се чем-л), 2. перен (переобременять) बहुत [कुछ] लादना बाखुत [कुच^х] लāд'нā п

заваливаться несов (падать) गिर जाना гир джāнā нп

завалить(ся) сов см заваливать(ся)

заваривать несов बनाना банā-нā п (напр чай, кофе)

заварить сов см заваривать

заведение с संस्था сāст^хā ж (учреждение), दुकान дукāн ж (мастерская, магазин), учебное — शिक्षालय м, पाठशाला ж, विद्यालय м; प्राचैतन्य ~ लौड़ी ж.

заведование с सचालन санчā-лан м

заведовать несов चलाना чалā-нā п, प्रवध (сचालन) करना प्रा-банд^х (санчāлан) кар'нā п (ка чем-л)

заведомо нареч. (умышленно, сознательно) जान बूझकर джāн-буж^х кар

заведующий м. प्रवधक प्रा-банд^хак м, सचालक санчāлак м

завезти сов см завозить

завербовать сов भर्ती करना (कर लेना) ब^хартя кар'нā (кар лэнā) п

заверить сов см заверять

завернуть(ся) сов. см завер-тывать(ся)

завертеться сов. 1. घूमने लगना ग^лум'нэ лаг'нā нп, 2. (захлопотаться) राग बहुत दौड-धूप करना बाखुत даор-д^хуп кар'нā п

завёртывать несов. 1. (обертывать, упаковывать) लपेटना ла-пэт'нā п, लपेट देना (लेना) лапэт дэнā (лэнā) п; 2. (скрываться за поворотом, повёртывать) मुड़ना мур'нā нп, मुड़ जाना мур джāнā нп, — за угол नुक्कड से (पर) मुड़ जाना नп; 3. (заходить мимоходом) राग भौकना दज^хāк'нā нп., 4. — кран पानी [की कल] बंद कर देना पāни [ки кал] банд' кар дэнā п, नल बंद करना नाल банд' кар'нā п, — гāйку पेच कसना पэч кас'нā п, 5. (загибать, приподнимать) चढाना чар^хāнā п, चढा लेना чар^хā лэнā п

завёртываться несов 1. (закру-тываться) [अपने आप को] ओढना (ओढ लेना) [ап'нэ āп ко] ор^х'нā (ор^х лэнā) п, 2. (загибаться) मुड़ना мур'нā нп, मुड़ जाना мур джāнā нп

завершать несов खतम (पूरा,

समाप्त) करना хатам (пурā, самāпт')
кар'нā *п*

завершāтьсѧ *несов* खतम
(समाप्त) होना (हो जाना) хатам
(самāпт') खонā (खो джāнā) *пп*

завершēние *с* (окончание)
खतम хатам *м*, समाप्ति самāप्ति
жс

завершītь(ся) *сов см* завер-
шāть(ся)

заверѧть *несов* 1. यकीन (वि-
श्वास) दिलाना йакйн (विश्वāс) दि-
लāнā *п*, आश्वासन देना āшвāсан
дэнā *п*, 2. (подпись, документ)
तसदीक करना तас'дйк кар'нā *п*
(की что-л)

завēса *жс* परदा пар'дā *м*,
आवरण āваран *м*, ◇ дымовāя ~
धूँँ का परदा *м*

завēситель *сов см* завēши-
вать

завестй *сов см* заводītь

завēt *м* आदेश āдēш *м*

завētный *прил* हृद्गत ख्रид-
-गत, मनोगत मानо-गत, पवित्र पा-
वित्र' (священный)

завēшивать *несов* परदा लगाना
(लगा देना) пар'дā лагāнā (लागā
дэнā) *п*

завещāние *с* वसीयतनामा वा-
सीят-нāмā *м*, इच्छापत्र *иччā-*
-патр' *м*

завещāть *сов и несов* वसीयत
करना (मे देना) वासीят кар'нā
(मै दэнā) *п*.

завзѧтый *прил* राउ पक्का
पाक्कā, कट्टर कट्टार

завивāть *несов* (делать завив-
ку) [बाल] घुघराले (छल्लेदार) बनाना
(बना देना) [बाल] ग^खуंग^खरālэ (च^खअल-
लэ-дār) банāнā (बानā дэнā) *п*

завивāтьсѧ *несов* (делать за-
виеку) [बाल] घुघराले (छल्लेदार)
बनाना [बाल] ग^खуंग^खरālэ (च^खअललэ-
-дār) банāнā *п*. (самоу), [बाल]
घुघराले (छल्लेदार) बनवाना [बाल]
ग^खуंग^खरālэ (च^खअललэ-दār) бан'вāнā
п (у парикмахера)

завйвка *жс* 1. (действие) बाल
घुघराले (छल्लेदार) बनाना बाल ग^खउ-
ग^खरālэ (च^खअललэ-दār) банāнā *м*;
2. (прическа) छल्लेदार बाल च^खअ-
ललэ-दār बाल *м. мн*

завйдно безл *в знач сказ* ему
~ वह डाह खाता है वाख дāख क^खātā
खāэ

завйдный *прил* डाह (रश्क) के
काबिल [का] दāख (राश्क') कē कāбил
[kā], स्पर्द्धनीय स्पर्द्ध^खनीय'

завйдовать *несов* डाह खाना
दāख क^खāнā *п*, रश्क करना राश्क'
кар'нā *п*

завинītь *сов см*. завйнчи-
вать

завйнчивать *несов* पेच से कसना
(वॉधना, जकडना) पēच सē कас'нā
(बāद^खनā, दजाकार'नā) *п* (винтом)

завйсеть *несов* अधीन होना
अद^खयन खонā *пп* (के *от* кого-л.,
от чего-л.), अवलंबित होना अवलाम-

биг хонā *нп* (पर *от* *кого-л*, *от* *чего-л*), निर्भर करना निरब^хар кар'нā *п* (पर *от* *кого-л*, *от* *чего-л*)

завѣсимость *жс* अधीनता ад^хин'тā *жс*, निर्भरता निरब^хар'тā *жс*
завѣсимый *прил* अधीन ад^хин, निर्भर निरब^хар

завѣстливый *прил* डाही दा^хи, रश्क करनेवाला राश्क' кар'नэ-вāлā, ईर्षालु ईर्शāлу

зāвисть *жс* डाह दा^х *жс*, रश्क राश्क' *м*, ईर्षा ईर्शā *жс*

завитой *прил* घुघराले ग^хун-ग^х'рāлэ, छल्लेदार च^халлэ-дār (о *волосах*)

завиток *м* जुल्फ зулф' *м*, घुँघर ग^хूँग^хар *м*

завѣть(ся) *сов см* завивать (-ся)

завкōм *м* (заводской комитет) फैक्टरी कमिटी फ़аэкт'ри камити *жс*

завладевать *несов* कब्जा करना (पाना) кабзā кар'нā (пāнā) *п* (पर *чем-л*), अधिकार करना (जमाना) ад^хикār кар'нā (джамāнā) *п* (पर *чем-л*)

завладеть *сов см* завладевать

завлекать *несов* लुभाना लуб^хā-нā *п*, लुभा लेना लуб^хā лēнā *п*, फुसलाना प^хус'лāнā *п*

завлечь *сов см* завлекать

завōд I *м* कारखाना кār-хāнā *м*, मिल मिल *жс*, फैक्टरी फ़ाэкт'ри *жс*, त्राкторный — ट्रैक्टर वनाने

का कारखाना *м*; лесопильный — लकड़ी चीरने का कारखाना *म.*, железодельательный — लोहे का कारखाना *म*, кожвенный — टैनरी *जс*, चमड़ा सिभाने की फैक्टरी *जс*

завōд II *м* (у часов и т *п*) कूक कूक *жс*

заводить *несов* 1. ले जाना (आना) लэ джāнā (āнā) *нп*, 2. (приобретать) हासिल (प्राप्त) करना खāसिल (прāпт') кар'нā *п.*, खरीदना харид'нā *п*, मोल लेना мол лēнā *п* (покупать), 3. (устраивать, основывать) कायम (स्थापित) करना कāйам (ст^хāпит) кар'нā *п*, 4 (устанавливать, вводить) अमल (प्रयोग) मे लाना амал (प्रायог) мē лāнā *п*, 5. (начинать что-л) शुरू (आरम्भ) करना шуру (āрамб^х) кар'нā *п*, — ससору भगडा उठाना *п*, बखेडा मचाना *п*, — разговор बातचीत छेडना *п*, — знакомство मेल-जोल पैदा करना *п*, 6. (приводить в действие механизм) चालू (स्टार्ट) करना чāлū (старт') кар'нā *п*, कूकना कूक'нā *п*, चाबी देना चāбि दēнā *п* (मे *что-л*) (напр *часы, игрушку*)

заводной *прил* मेकेनिकल मे-कэникаल, आत्मचालित āтм'-чāлит

заводоуправление *с* कारखाने का प्रबधक विभाग кār-хāнэ кā प्राबанд^хак виб^хāг *м*

заводской *прил* कारखाने (मिल) का कār-хāнэ (मिल) कā

завоева́ние *с* 1. विजय विदजय *ж*, विजित प्रदेश (इलाका, क्षेत्र) वि-
जित प्रदेश (इलाका, क्षेत्र) *म*
(завоеванная территория), 2. (до-
стижение, успех) कामयाबी काम-
याबी *ж*, सफलता सा-प^खाल'ता *ж*,
उपलब्धि उप'लाब्द^ख *ж*

завоева́тель *м* विजेता विजэ-
ता *м неизм*

завоева́ть *сов см* завоевы-
вать

завое́выва́ть *несов* 1. जीतना
джит'на *п*, जीत लेना джит лэна
п, विजय करना विदजай кар'на *п*
(की что-л), 2. (доверие, почет)
जीतना दжит'на *п*, जीत लेना दжит
лэна *п*, प्राप्त करना प्राप्त्' кар'на
п, — симपा́ति सहानुभूति प्राप्त
करना *п*, — себе́ популярно́сть
अपने लिये लोकप्रियता तैयार करना
п (के बीच среди кого-л)

завозы́ть *несов* पहुँचाना пахू-
ча^{на} *п*, पहुँचा देना пахूचा дэна *п*,
लाना ला^{на} *п*

завора́чива́ть(ся) *несов см*
завёртыва́ть(ся)

завсегда́тай *м разг* हमेशा
जानेवाला हमेशा दजानэ-वाला *м*
(को чего-л), अक्सर (नित्य) आने-
वाला अक्सर (नित्य) आने-वाला *म*

за́втра *нареч* कल काल, — у́тром
कल सुबह को

за́втрак *м* हाजिरी ख़ाज़िर *ж*,
नाश्ता नाश्ता *м*

за́втрака́ть *несов* हाजिरी खाना

ख़ाज़िर ^ка^н *п*, नाश्ता करना नाश्-
ता кар'на *п*

за́втрашний *прил* कल का काल
का

завыва́ть *несов* [जोर से]
चिल्लाना [зор сэ] чилла^{на} *пп*

завы́ть *сов* [जोर से] चिल्लाने
लगना [зор сэ] чилла^{नэ} лаг'на *пп*

завяза́ть(ся) *сов см* завя́зы-
ва́ть(ся)

завя́зка *ж* 1. डोरी दор *ж*,
बन्दी बाद^д *ж*, 2. लिट — рас-
сказ कथा-पीठ क^तа^ख-पिट^х *म*

завя́знуть *сов* फँसना प^ас'на
пп, फँस जाना प^ас джана *пп*
(मे व чём-л)

завя́зывать *несов* 1. बाँधना
ба^дна *п*, बाँध देना ба^д дэна *п*,
पट्टी बाँधना (बाँध देना) प[ा]ट्टी
ба^дна - (ба^д дэна) *п* (наклады-
ва́ть повязку), — गा́лстук टाई
बाँधना *п*, 2. перен. (начина́ть)
जोड़ना джор'на *п*, — перепи́ску
लिखा-पढी करने लगना *пп* (से с
кем-л), — разгово́р बातचीत छेड़-
ना *п*

завя́зыва́ться *несов* 1. बाँधना
ба^дна *пп*, बाँध जाना ба^д джана
пп, 2. (начина́ться) छिड़ना ч^хир'-
на *пп*, ठनना т^ан'на *пп*, शुरू
(आरम्भ) होना (हो जाना) शुру
(आरम्भ^х) хона (хо джана) *пп*

за́вязь *ж* बот बीजकोप ब^адж-
कोш *म*

завя́нуть *сов* कुम्हलाना कु^мх^а-

лānā *нп*, *मुरझाना* *мур'дж^хānā*
нп, *मुरझा जाना* *мур'дж^хā* *джā-*
nā *нп*

загад́ать *сов см* зага́дывать

зага́дк||а *ж* *पहेली* *пахэли* *ж*,
मुअम्मा *муамма* *м*, *गोरखधधा*
горак^х-д^ханд^хā *м* (*головоломка*),
разга́дывать *~и* *पहेलियो को हल*
करना *п*

зага́дочн||ый *прил* *गूढ* *гӯр^х*,
रहस्यपूर्ण *рахасй'-пӯрн'*, *अज्ञेय*
агнэй', *~ая картинка* *अज्ञेय चित्र* *м*

зага́дывать *несов ~* зага́дку
पहेली *कहना* (*कह देना*) *пахэли*
ка^х'nā (*ка^х дēnā*) *п*

зага́р *м* *धूप की कालिमा* *д^хуп*
кя *ка́лимā* *ж*.

заги́б *м* 1. *मोड़* *мор* *м*, 2. *पे-*
रेन *разг* *अतिकोटि* *ати-коти* *ж*

загиба́ть *несов* *मोड़ना* *мор'nā*
п, *खम* (*टेढा*) *करना* *хам* (*तэр^хā*)
кар'nā *п* (*изгибать*)

загла́вие *с* *नाम* *нām* *м*, *शीर्षक*
शिरशाक *м*, *टाइटिल* *тāнтил* *м*

загла́вн||ый *прил* *~ая* *страни-*
ца *मुखपृष्ठ* *мук^х-пришт^х* *м*, *टाइ-*
टिल-पेज *тāнтил-пēдж* *м*, *◇ ~ая*
बुँवा *बडा अक्षर* *барā* *акшар* *м*

загла́дить *сов см* *загла́жи-*
вать

загла́живать *несов* 1. *चिकना*
रगना *чинь'nā* *кар'nā* *п*, *इस्तरि*
रगना *ист'рп* *кар'nā* *п* (*утюгом*,
से *что* *п*), 2. *पेरन* (*विनु* *и* *त* *п*)
प्रायश्चित्त *करना* *प्रायश्चित्त'* *кар'-*

nā *п* (*का* *что-л*); *ठीक* *करना* *т^хик*
кар'nā *п*, *सुधारना* *суд^хār'nā* *п*
(*исправлять*)

загло́х||нуть *сов* *धीमा* *पडना*
(*पड जाना*) *д^химā* *пар'nā* (*пар*
джānā) *нп* (*напр* *о* *голосе*), *गतिरुद्ध*
हो जाना *гати-рудд^х* *хо* *джānā*
нп (*напр* *о* *моторе*), *◇* *सुंखि*
~ли *अफवाहे* *खतम* *हो गई*.

заглуша́ть *несов* 1. (*делать*
глухим, *неслышным*) *धीमा* *करना*
д^химā *кар'nā* *п*, 2. (*подавлять*)
दबाना *дабānā* *п*, *~* *बोल्* *दर्द* (*वेदना*)
दबाना *п*; 3. (*напр* *мотор*) *गतिरुद्ध*
करना *гати-рудд^х* *кар'nā* *п*

заглуши́ть *сов см* *заглуша́ть*

загледё́нье *с* *разг* *это* *просто*
~ 1. *कितना* *अच्छा* (*मनोहर*) *दृश्य* *है*!
कित'nā *अच^хā* (*मानो-खार*) *दृशि*
ख़ाэ!

загледё́ться *сов см* *загледы-*
ваться

загледы́вать *несов* 1. (*бро-*
сать *взгляд*) *नजर* *फेकना* *назар*
п^хэк'nā *п*, *झाँकना* *дж^хāк'nā* *нп*,
~ *в* *словарь* *शब्दकोष* *से* *परामर्श*
करना *п*, 2. (*заходить* *мимохо-*
дом) *разг* *झाँकना* *дж^хāक'nā* *нп*,
[*थोड़ी* *देर* *की*] *मुलाकात* *के* *लिये*
जाना [*त^хोर* *दэр* *кя*] *मुलाकāt* *кэ*
лийэ *джānā* *нп* (*के* *घर* *к* *кому-л*
домой)

загледы́ваться *несов* *आँखें*
फाड़के *देखना* *āк^хэ* *п^хār'кэ* *дэк^х-*
nā *п*

загляну́ть сов см загляды-
вать

загна́ть сов см загоня́ть

загнива́ние с *прям*, *перен*
सड़न सारन *ж*, गलन गалан *м*,
अवनति अव'нати *ж*, ह्रास х्रा́с *м*
(*тк перен*), — капитализма पूँजी-
वाद की अवनति *ж*, पूँजीवाद का
ह्रास *м*

загнива́ть несов *прям*, *перен*.
सड़ना सार'на *нп*, गलना гал'на *нп*,
गल जाना гал джа́на *нп*

загни́ть сов см загнива́ть

загну́ть сов см загиба́ть

заговáривать несов *кहने*
लगाना काख'на лаг'на *нп*, कहना
शुरू करना काख'на шуру кар'на *п*

за́говор *м* साजिश са́зиш *ж*,
षड्यत्र шад-йантр' *м*, соста́вить —
साजिश करना *п*, षड्यत्र रचना *п*

заговоры́ть сов см заговáри-
вать

заговóрщик *м* साजिश करने-
वाला са́зиш кар'на-ва́ला *м*, षड्-
यत्रकारी शад-йантр'-ка́रि *м*

заговóрщицкий *прил* षड्-
यत्रिक ша́д-йантриक, — вид रह-
स्यमय आकृति *ж*.

заголо́вок *м* नाम на́म *м*,
शीर्षक शीршак *м*, टाइटिल таи-
тил *м*

заго́н *м* बाड़ा ба́ра *м*, ◇ быть
в —е गौण स्थान पर होना *нп*

загоня́ть несов 1. (заставлять
входить) भीतर दौड़ाना б^хятар

दाорānā *п*, पेलना пэл'на *п* (*напр*
скот), 2. (вгоня́ть) घुसेडना г^хусэр'-
на *п*, ठूसना т^хус'на *п*, ठोकना
т^хок'на *п*, गाडना гār'на *п* (*заби-*
вать), 3. (изну́рять) थका डालना
т^хакā дāl'на *п* (को *кого-л*), दौ-
डाकर थका मारना दाорāкар т^хакā
мār'на *п* (*напр* *лошадь*), कमजोर
(नि शक्त) बनाना (बना देना) кам-
зор (निष्शक्त') банānā (банā дēnā)
п (*обессиливает*)

загорáживать несов 1. बाड
लगाना ба́р лага́на *п*, [चहारदीवारी
से] घेरना [चाखार-दिवारी सэ] г^хэр'на
п (*кругом*), — шірмой टटूर देना
(लगाना) *п*, 2. (прегра́ждать) रोक-
ना рок'на *п*, — *дорóгу* रास्ता
रोकना *п*

загора́ть несов धूप सेकना д^хуп
сēк'на *п*, धूप में झुलसना д^хуп
мē дज^хулас'на *нп*

загора́ться несов 1. आग लगाना
(लग जाना) āг лаг'на (лаг джа́на)
нп (मे *о чем-л*), सुलगना сулаг'на
нп, भड़कना б^харак'на *нп*, 2. *пе-*
рен जोश में आना दजोश мē ānā
нп, उत्साहित हो जाना उत्साहित хо
джа́ना *нп*

загорéлый *прил* धूप में झुलसा
हुआ द^хуп मē दज^хул'сā хуā

загорéть(ся) сов см загора́ть
(-ся)

загороды́ть сов см загорáжи-
вать

загорóдка *ж* कटघरा कат'г^харā

म, कठरा कत^xрā म, चहारदीवारी
चाखार-दिवāरй ж (ограда)

загородный прил शहर (नगर)
के बाहर (आस-पास) का शाखार
(नागर) कэ бāखार (ās-pās) кā,
उपनगर का उप'नागर कā

заготāвливать несов см заго-
товлять

заготóвить сов см заготов-
лять

заготóвка ж जमा रखना द्ज-
мā राक^xнā म, अर्जन арджан м,
सचयकरण санчай-каран म

заготовлять несов तैयार करके
रखना (जमा करना) таэйār кар'кэ
рак^xнā (द्ज-मā кар'нā) п, जखीरा
बनाना захйрā - банāнā п (का
что-л), भंडार में रखना (बटोरना)
б^xандār мē राक^xнā (батор'нā) п
(запасать)

заградительный прил. —
огóнь воен हमला (आक्रमण) रोकने-
वाली गोलियों की बाढ खाम'лā
(आक्रामन) рок'нэ-вāлй голийō кй
бār^x ж

заградить сов см заграждать
заграждать несов रोकना рок'-
нā п, बाड डालना бār दāl'нā п

заграждение с बाड бār ж,
проволочное — कॉटेदार तारों की
बाड ж

заграница ж विदेश विदेश म,
परदेश पर'дэш म

заграничный прил विदेशी वि-
देशी, परदेशी पर'дэши

загребать несов : — дёньги разе
रुपया भाडना रुपайā द्ज^xār'нā п
загрі́вок м भोटा द्ज^xōtā म
загримировать сов मेक-अप
करना मэк-अप кар'нā प

загримироваться сов मेक-अप
करना मэк-अप кар'नā प

загроможда́ть несов ढेर करके
आने-जाने न देना द^xэр кар'кэ āнэ-
-द्жāнэ на дэнā प (नाप्र प्रोход),
перен बोझ से लादना बод्ज^x सэ
лāд'нā प (के चेम-ल)

загроможде́ние с ढेर लगाना
द^xэр лагāнā म, перен बोझ से
लादना बод्ज^x सэ лāद'нā म (के चेम-
-либо)

загромозди́ть сов см загро-
можда́ть

загрубе́лый прил रूखा रुक्^xā,
खुरखुरा क^xур'क^xурā, खुरदरा क^xур'-
दारā

загрубе́ть сов खुरखुरा (खुरदरा)
हो जाना क^xур'क^xुरā (क^xुर'दारā)
खो द्जāнā प

загружа́ть несов 1. भरना б^xар'-
нā प, भर देना б^xар дэнā प, लादना
लāद'нā प, बोझना बод्ज^xनā प
(нагружать), 2. перен (работой)
कार्यभार (कार्य का भार) लादना
ка́र्य'-б^xār (ка́र्य' कā ब^xār) लāद'-
नā प

загрузи́ть сов см. загружа́ть
загру́зка ж 1. लदाव लदाō म,
2. (загруженность работой) कार्य-
भार का́र्य'-ब^xār म

зада́тки *мн* भुकाव *дж* ^хукаō
м, प्रवृत्ति *правритти* *ж*

зада́ток *м* बयाना *байānā* *м*,
पेगगी *пэш'гй* *ж*

зада́ть(ся) *сов см* задава́ть(ся)

зада́ча *ж* 1. सवाल *савāl* *м*
(*тж* *арифметическая*), समस्या *са-*
मास्यā *ж* (*проблема*), 2. (то, что
необходимо осуществить) काम *кām*
м, कार्य *кārй'* *м*, उद्देश्य *уддэшй'* *м*,
लक्ष्य *лакшн'* *м* (*цель*), *ближайшая*
— फौरी *каम* *м*.

задви́гать *несов* 1. ढकेलना
д^хакэл'нā *п*, अदर (*भीतर*) चलाना
андар (*б^хйтар*) *чалānā* *п*. (*ке куда-*
либо), 2. (закрывать) बद करना
банд' кар'нā *п*

задви́ж||ка *ж* बिल्ली *билли* *ж*,
छिटकिनी *ч^хнт'кини* *ж*, *запира́ть*
на — *ку* *вилли* (*छिटकिनी*) *लगाना* *п*

задви́жнóй *прил* फिसलनेवाला
п^хисал'нэ-вālā

задви́нуть *сов см* *задви́гать*
задво́рки *мн* पिछवाडा *пич^х-*
вārā *м*

задева́ть *несов* 1. छूना *ч^хунā*
п, टकराना *так'рānā* *пп* (*наталки-*
ваться, ударяться, се за что-л),
2. (облизать, приводить в рас-
стройство) दुखाना *дук^хānā* *п*, —
चूँ-ल. *самоліобне* *किसी की आत्म-*
प्रतिष्ठा को चोट पहुँचाना *п*, *ego* *это*
задело за живое *जैसे उसे विच्छू ने*
उत्त मार दिया

заде́лать *сов см* *заде́лывать*

заде́лывать *несов* 1. (чинить)
दुरुस्त करना *дуруст' кар'нā* *п*,
मरम्मत करना *мараммат кар'нā* *п*
(*की что-л*); — *течь छेद बंद करना*
п, 2. बद करना *банд' кар'нā* *п*.
(*закрывать, напр ящик*), लपेटना
лапэт'нā *п*, लपेट देना *лапэт дэнā*
п, पैक करना *паэк кар'нā* *п* (*упа-*
ковывать)

заде́ргивать *несов* — *занавэску*
(*штору*) परदा खीचना *пар'дā* *к^хйч'-*
нā *п*

заде́ржа́ние *с*. (арест) गिर-
फ्तारी *гирафтāри* *ж*, रोक *рок* *ж*
заде́ржа́ть(ся) *сов см* *заде́р-*
живать(ся)

заде́рживать *несов* 1. (не пус-
кать, удерживать) ठहराना *т^хах'-*
рānā *п*, रोकना *рок'нā* *п*, रोक
लेना *рок лэнā* *п*, 2. रोकना *рок'нā*
п (*приостанавливать, напр выда-*
чу), टालना *тāl'нā* *п*, टाल देना *тāl*
дэнā *п*, मुलतवी (स्थगित) करना
(*कर देना*) *мул'тави* (*ст^хагит*) *кар'-*
нā (*кар дэнā*) *п*. (*откладывать*),
3. (арестовывать) पकड़ना *пакар'*
нā *п*, पकड़ लेना *пакар лэнā* *п*,
गिरफ्तार करना (*कर लेना*) *гира-*
фтār *кар'нā* (*кар лэнā*) *п*

заде́ржива́ться *несов* रुकना
рук'нā *пп*, ठहरना *т^хахар'нā* *пп*,
रुक (ठहर) जाना *рук* (*т^хахар*) *джā*
нā *пп*, देर में आना *дэр мē ānā*
пп (*приходить с опозданием*);
मुलतवी (स्थगित) होना (*हो जाना*)

мул'тави (ст^хагит) хона (хо джāнā)
нп (откладываться)

задёржка жс देर дэр жс, रुका-
वट रुкават жс, विलंब вилаб' м

задёрнуть сов см задерживать

задѣть сов см задевать

задыра м и жс राग भगडालू
дж^хаг'рāлу м, жс, लडाका ларāка
м, жс

задирать несов 1. उठाना ут^хā-
нā п, उठा देना (ле^{на}) ут^хā дēнā
(лēнā) п, — गोलु सिर को पीछे
फेकना п, 2. (приставать) छेडना
ч^хэр'нā п, परिहास करना परि^хās
кар'нā п (ка кого-л); ♠ — нос
दिमाग सातवे आसमान पर रहना नп
(ка о ком-либо), घमडी हो जाना
नп, घमड पडना नп

зāдний прил पिछला пич^х'лā,
पीछे का पич^хэ кā, — план पृष्ठभूमि
жс, ♠ — проход анат गुदा м

зāдник м (обуви) [जूते की] एडी
[джутэ кй] эрй жс

задобрить сов см задāбривать

задōлго нареч बहुत अरसे (с^мय)
पहले बाखुत ар'сэ (самаи) па^х'лэ
(се до чего-л)

задолжāть сов कर्जदार (ऋण-
ग्रस्त) हो जाना карз'-дār (рин-г्रा^{ст})
хо джāнā нп

задōлженность жс कर्ज कार्ज'м,
कर्जदारी कार्ज'-дārй жс, ऋण रिन м

зāдом нареч (о дви^{же}нии) पीछे
की तरफ (ओर) पич^хэ кй тараф
(ор), — наперед उलटे

задōр м जोश दजोश म, उत्साह
утсāх м

задōрный прил पुरजोश पुर-
-दजोश, जोशीला दजोशिलā

задохнūться сов см зады-
хāться

задрāть сов см задирāть I

задремāть сов ऊँघने लगना ūг^х'.
нэ лаг'нā нп

задрожāть сов काँप उठना कāप
ут^х'нā нп, काँपने लगना कāप'нэ
лаг'нā нп

задувāть несов 1. फूँककर बुझा-
ना (बुझा देना) п^хūk'кар будж^хāнā
(будж^хā дēнā) п, 2. तेज — दōмनु
पिघलाऊ भट्टे को गरमाना पиг^х'лāу
б^хатт^хэ ко гар'мāнā п

задūмать(ся) сов. см задūмы-
вать(ся)

задūмчивость жс [गह^{रा}] सोच
[га^х'рā] соч м, सोचने-विचारने की
हालत (अवस्था) соч'нэ-ви^чār'нэ кй
хāлат (аваст^хā) жс, [गभीर] चि^{ता}
[гамб^хār] чинтā жс

задūмчивый прил चितापूर्ण
чинтā-пūrн'

задūмывать несов जी मे डाल-
ना (रखना) джй мē дāl'нā (рак^х-
нā) п

задūмыва||ться несов सोच मे
पडना соч мē пар'нā нп, धुन मे
बैठना д^хун мē баэт^х'нā нп, चि^{ता}
मे डूबना चिन^{ता} мē дуб'нā нп, ने
— ясь वे सोचे-समझे, विना कुछ सोचे-
-विचारे.

заду́ть *сов см* задува́ть
задуше́вный *прил* दिली दिली,
 हार्दिक ख़ार्दिक, — друг दिली दोस्त
 म, गाढा मित्र म

задуши́ть *сов* गला दवाकर
 (घोटकर) मार डालना गाला दाबा-
 кар (ग़ाँठ'कार) मार दाल'ना *п* (का
 кого-л), गला घोट देना (डालना)
 गाला ग़ाँठ दाना (दाल'ना) *п* (का
 кого-л)

задыха́ться *несов* दम घुटना
 (घुट जाना, टूटना, टूट जाना) दाम
 ग़ुत'ना (ग़ुत दजाना, तुत'ना, तुत
 दजाना) *пп* (का *о ком-л*), सॉस
 रुकना (रुक जाना) सॉस रुक'ना (रुक
 दजाना) *пп*. (की *о ком-л*), हॉपना
 ख़ाप'ना *пп* (тяжело дышать), सॉस
 चढना सॉस चार'ना *пп* (की *о ком-л*,
 от тяжелой работы, бега)

зае́здить *сов разг* दौडाकर थका
 मारना दाораकार त़ाका मार'ना *п*,
 перен थकाना त़ाकाना *п*, थका
 डालना त़ाका दाल'ना *п*

заезжа́ть *несов* 1. जाना दजाना
пп (मे, के अदर कूदा-ल), — *очень*
 далеко बहुत आगे बढ जाना *пп*,
 बहुत दूर निकल जाना *пп*, — *за*
 что-л. किसी से आगे निकल जाना *пп*,
 2. (заглядывать) भाँकना दज़ाक'-
 ना *пп*, जाकर ले आना दजाकार
 ला आना *пп* (за кем-л, за чем-л)

зае́м *м*. कर्ज कारз' *м*, उधार
 उधार *म*, ऋण रिन *म*, госуда́рст-
 венный — सरकारी कर्ज (ऋण) *म*,
 вы́нгрышны — लाटरी कर्ज *म*

зае́хать *сов см*. заезжа́ть.

зажа́ть *сов см* зажима́ть

заже́чь(ся) *сов. см* зажига́ть
 (-ся)

зажива́ть *несов* भरना ब़ार'ना
пп, भर जाना ब़ार दजाना *пп*,
 अच्छा हो जाना अच़ख़ा ख़ो दजाना *пп*,
 राना зажилा जख़म अच्छा हो गया.

за́живо *нареч* जीते जी दजिते
 दजि, хороніть — जिंदा दफनाना
 (दफन करना) *п*

зажига́лка *ж* सिगरेट-लाइटर
 सिग'रэт-लान्तर *म*

зажигате́льн||ый *прил* 1. आग
 लगानेवाला आग लगाने-वाल, — *ая*
 бомба आग लगानेवाला बम *म*,
 अग्निबम *म*, 2. *перен*. भडकानेवाला
 ब़ार'काने-वाल

зажига́ть *несов* 1. जलाना दजा-
 लाना *п*, जला देना दजाला दाना *п*,
 सुलगाना सुल'गाना *п*, आग लगाना आग
 लगाना *п* (मे *что-л*, поджигать),
 2. *перен* उत्तेजित (उत्साहित) करना
 उत्तेजित (उत्साहित) कार'ना *п*

зажига́ться *несов* जलना दजाल'-
 ना *пп*, जल जाना दजाल दजाना *пп*

зажи́м *м* 1. *тех* क्लप क्लाम्प'
म, 2. *перен* *разг* दमन даमान *म*

зажима́ть *несов* 1. दवाना दाबाना
п, — *в клещи* (तज़. *воен*) सँडसी
 मे जकडना *п*, — *под мышкой* काँख
 (बगल) मे दवाना *п*; 2. (сжав,
 плотно *закрывать*) बढ करना
 банд' कार'ना *п*, — *уши* कानो को
 बढ करना *п*, 3. *перен* *разг* (под-

вергать притеснениям) दवाना
даба́на *n*, कुचलना кучал'на́ *n*;

◇ — рот मुँह वद करना *n* (ка
кому-л)

зажи́точность *жс* खुशहाली
хуш-ха́ли *жс*, सपन्नता सम्पन्न'ता́
жс, समृद्धि सम्प्रिद्ध'и *жс*

зажи́точный *прил* खुशहाल
хуш-ха́л, सपन्न सम्पन्न', समृद्ध са-
мриद्ध'

зажи́ть I *сов* (начать жить)
रहने लगना राх'не лаг'на́ *нп* (напр.
в новом доме, на новом месте),
— по-но́вому नयी जिदगी विताने
लगना *нп*, नया जीवन विताने लग-
ना *нп*

зажи́ть II *сов* (зарубцеваться)
см зажива́ть

зажму́рить *сов* — глаза́ पलके
मूँदना (भुपाना) пал'кэ му́д'на́ (дж^х-а-
па́на) *n*

зазвони́ть *сов* वजाने लगना
баджа́не лаг'на́ *нп* (напр взвонок),
वजने लगना бадж'не лаг'на́ *нп*
(напр о колоколе)

зазвуча́ть *сов* वजने लगना ба-
дж'не лаг'на́ *нп* (издать звук),
सुनाई पडना (देना) сунáй пар'на́
(дэна́) *нп* (послышаться)

зазевáться *сов* मुँह फाडकर
देखता रहना му́х п^ха́р'кар дэк^х'та́
ра́х'на́ *нп*

зазеле́неть *сов* पनपना पानाप'-
на́ *нп*, हरा हो जाना ха́ра хо
джа́на *нп*

заземле́ние *с* राड ग्राउडिंग
гра́ундинг' *жс*

зазнава́ться *несов* मगरूर होना
(हो जाना) маг'ру́р хо́на (хо джа́-
на́) *нп*, इतराना इत'ра́на *нп*, घमंड
पडना (पर आना) г^хама́нд' пар'на́
(пар а́на) *нп*

зазна́ться *сов* *см* зазнава́ться
зазрён||ие *с* без —ия со́вести
बिना किसी शर्म के बिना́ кися
ша́рм' кэ

зазу́брeнный 1. *прич* от за-
зу́брить, **2.** *прил* दाँतेदार दाँते
-да́р

зазу́бри́на *жс* दाँता दाँता́ *м*

зазу́брить *сов* दाँतेदार बनाना
да́ते-да́р бана́на *n*, दाँत बनाना
да́т бана́на *n* (ме что-л)

зазубри́ть *сов* (напр урок) रट-
ना राг'на́ *n*, रट लेना राг лэна́
n, रटकर जवानी याद कर लेना
раг'ка́р забáни йáд кар лэна́ *n*
(को что-л)

зайгры́вание *с* (кокeтство)
नाज-नखरा ना́з-нах'ра́ *м*, हाव-भाव
ха́о-б^ха́о *м*

зайгры́вать *несов* नाज-नखरा
(हाव-भाव) करना ना́з-нах'ра́ (ха́о-
-б^ха́о) кар'на́ *n*

зай́ка *м* и *жс* हकला हा́к'ла́ *м*,
हकलानेवाला हा́क'ла́ने-ва́ला́ *м* (о
мужчине), हकलानेवाली हा́क'ла́ने-
-ва́ली *жс* (о женщине)

заика́ться *несов* **1.** हकलाना
हा́к'ла́ना́ *нп*, हकलाकर बोलना हा́к'•

लāкар бол'нā *нп*, 2. (намекать, упоминать вскользь) नाम लेना नāम लēनā *п* (का *о* ком-л, *о* чēm-л), जिक करना зикр' кар'нā *п* (का *о* ком-л, *о* чēm-л).

заикну́ться *сов см.* заикáть-ся

заимообráзно *нареч* कर्ज (उधार) के तौर पर карз' (уд^xār) *кэ* таор пар

займствование *с* ग्रहण грахан *м* (से *откуда-л*)

займствовать *сов и несов* लेना лēнā *п* (से *откуда-л*), ग्रहण करना грахан кар'нā *п* (से *откуда-л*)

заинтересованный 1. *прич* *от* заинтересовать, 2. *прил* दिल-चस्पी (स्वार्थ) रखनेवाला дил-часпй (स्वार्त्^x) рак^x нэ-вāлā (मे *в* чēm-л)

заинтересовать *сов* दिलचस्पी पैदा करना дил-часпй паэдā кар'нā *п* (की *кого-л*, में *в* чēm-л)

заинтересоваться *сов* दिल-चस्पी लेना дил-часпй лēнā *п* (मे *кем-л*, *чем-л*), ग़ुबोक़ो — तन्मय होना (हो जाना) *нп* (मे *кем-л*, *чем-л*)

зайскивать *несов* खुशामद करके दिल मे जगह करना хуш-āмад кар'кэ дил мē джагах кар'нā *п*, खुशामद (चापलूसी) करना хуш-āмад (चाप-लूसी) кар'нā *п* (ल्यстить).

зайти́ *сов см* заходить

закабалить *сов см* закабаля́ть

закабаля́ть *несов* [अपना] गुलाम

(दास) बनाना [ap'nā] гулāм (дās) банāнā *п*

закады́чный *прил.* — друг दिली दोस्त дили лост' *м*, गाढा मित्र gār^xā митр' *м*

зака́з *м.* आर्डर āрдар *м* (*тоже* заказанная вещь), फर्माइश фармā-иш *ж*, по —у आर्डर पर

заказáть *сов см* заказывать

заказн||ой *прил* 1. (сделанный по заказу) आर्डर पर बनाया हुआ āрдар пар банāйā хуā, 2. (о письме и т *п*) रजिस्टरी राज्जист'ри, —бе письмó रजिस्टरी चिट्ठी *ж*

зака́зчик *м* फर्माइश करनेवाला фармāиш кар'нэ-вāлā *м*, आर्डर देनेवाला āрдар дэнэ-вāлā *м*

зака́зывать *несов* फर्माइश करना фармāиш кар'нā *п* (की *что-л*, से *у* *кого-л.*), आर्डर देना āрдар дэнā *п* (का *что-л*, को *у* *кого-л.*), बनवाना бан'вāнā *п*. (поручать изготовлять, делать *что-л*); —билёт (напр *в* театр) सीट बुक करना *п*; — товāр माल की फर्माइश करना *п*

зака́л *м* (свойство стали и т *п*) पुरुतगी (कठोरता) और लचक पухт'ги (кат^xор'тā) аор лачак *ж*

закалённый 1. *прич* *от* закалйть, — в борьбē संघर्षों की आग मे तपा हुआ санг^xаршō кй āг мē тапā хуā, 2. *прил* (мужественный, стойкий) तपा-तपाया тапā-тапāйā, इस्पाती испāти

закалѣть(ся) *сов см закалѣть (-ся)*

зака́лка *ж см зака́л*

зака́лывать *несов* 1. मारना *मार'на* *п.* (से *чем-л*), जवह करना *забах кар'на* *п* (*животное*), — *ножом छुरी मारना* *п*; 2.: — [бу-*лávкой, шпíлькой*] आलपीन (*पिन*) लगाकर बाँधना *ал'пйн (пин) лага́кар* *ба́дх'на* *п*

закалѣть *несов* 1. तपाना *тапā-
на* *п*, तपाकर पुख्ता करना *таपा́кар*
пुختā *кар'на* *п*; 2. (*делать му-
жественным, стойким*) इस्पाती
(*सहनशील*) बनाना *испа́ги (сахан-
ший)* *банāна* *п*

закалѣться *несов* 1. तपना *тап'-
на* *пп*, पुख्ता हो जाना *пुختā* *хо*
джа́на *пп*, 2. (*становиться му-
жественным, стойким*) तपा-तपाया
हो जाना *таपा-तापा́या* *хо* *джа́на* *пп*,
इस्पाती सा बनना *испа́ги са* *бан'-
на* *пп*

закáнчивать *несов* खतम (*समा-
प्त*) करना (*कर देना*) хатам (*са-
ма́пт'*) *кар'на* (*кар* *дэна*) *п*

закáнчиваться *несов* खतम
(*समाप्त*) होना (*हो जाना*) хатам
(*самāпт'*) *хона* (*хо* *джа́на*) *пп*

зака́пать *сов* 1. *см* **зака́пывать**,
2. (*начать капать*) टपकने लगना
тапак'на *лаг'на* *пп*, बूँद बूँद गिरने
लगना *бу́д бу́д* *гир'на* *лаг'на* *пп*

зака́пывать I *несов* गाडना *га́р'-
на* *п*, गाड देना *га́р* *дэна* *п*, दफन

करना (*कर देना*) *дафан* *кар'на* (*кар*
дэна) *п*

зака́пывать II *несов* (*забрыз-
гивать*) छीटे देना (*डालना*) *ч'хйтэ*
дэна (*да́л'на*) *п*, छीटे डालकर गदा
करना *ч'хйтэ* *да́л'кар* *гандā* *кар'на*
п (*пачкать*)

закáт *м* *прям, перен* अस्त *аст'*
м, — *сólнца* *सूर्यास्त* *म*, *на* — *е* *दिन*
ढले; — *жízни* *जीवनसंख्या* *ज*

закатáть *сов см* **закáтывать** I

закатѣть *сов см* **закáтывать** II

закатѣться *сов см* **закáтывать-
ся**

закáтывать I *несов* (*катая,
обертывать, обматывать*) लपेटना
лапэт'на *п* (*मे* *во что-л*); он за-
ката́л *брю́ки* उस ने *पतलून* की
मोहरियाँ ऊपर चढा रखी है.

закáтывать II *несов* (*катая,
задевать куда-л*) लुढकाना *лурх'-
ка́на* *п*, लुढका देना *лурх'ка* *дэна*
п, ◇ — *пощёчину* *разг.* तमाचा
जडना (*मारना*) *п*; — *сцёну* तुमार
खडा कर देना *п*, — *глаза́* आँखे
ऊपर चढाना *п*, आँखे ऊपर चढ
जाना *пп* (*की* *о ком-л*)

закáтываться *несов* 1. (*ка-
тясь, попадать куда-л*) लुढक
जाना *лурх'ак* *джа́на* *пп*, *мяч* ку-
да́-то *закатѣлся* *गेद* *लुढककर* *कही*
पीछे *चला* *गया*, *мяч* *закатѣлся* *под*
стол *गेद* *कही* *मेज* *के नीचे* *लुढक*
गया; 2. (*о светилах*) डूबना *दु́б'-
на* *пп*, *डूब* *जाना* *दु́ब* *джа́ना* *пп*,

अस्त होना (हो जाना) अस्त' होना
(खो ज्ञाना) नन , ✧ ~ स्मैखोम राग
अट्टहास करना न , ~ प्लाँचैम राग
फूट फूटकर रोना नन

закáшляться сов खाँसी का
दौरा पड जाना क^१ाँसि का दाора
पर दज्ञाना नन

закáя||ться сов राग न... का
वचन देना ना का बचन दंना न ,
~ ल्या या कुरीत मै ने तंवाकू न
पीने का वचन दिया.

заквáска ж खमीर हामिर म ,
जामन दज्ञामन म (दल प्रोस्त्व-
शि)

закидáть сов см заки́дывать I
закі́дывать I несов I.: ~ ग्र-
зु गदा (मैला) करना गान्दा (मा-
ल) कर्'ना न , धव्वे डालना द^१ाब-
बे दाल'ना न , ~ कान्नीमि पत्थरो
की वौछाड करना पात्त^१रबे की बा-
च^१र् कर्'ना न , ~ वोप्'रसामि सवा-
लो की वौछाड करना (लगाना) स-
वालबे की बाच^१र् कर्'ना (लगाना)
न , 2. (заполнять) डालकर भरना (भर
देना) दाल'कर् ब^१र्'ना (ब^१र् दंना)
न , закида́.ь яму कान्नीमि पत्थर
डालकर गढे को भर देना न

закі́дывать II несов (далеко
бросать) दूर फेकना (फेक देना) दूर
प^१क'ना (प^१क दंना) न , ~ सेत
जाल डालना (फेकना) न , ~ उदोचकु
वसी लगाना न , ~ गोवु सिर को
पीछे फेकना न

закі́нуть сов см заки́дывать II
закипа́ть несов उवालने लगना

убáл'на लग'ना नन , उवाल आना
(आ जाना, उटना) उबाल आना (आ दज्ञा-
ना, उत'ना) नन (प्रिहोदित् व सो-
स्थानि क्पिनी)

закипéть сов см закипать
закисáть несов खट्टा हो जाना
क^१ात्ता खो दज्ञाना नन , उटना उत'ना
नन (ब्रोदित्), फटना प^१ात'ना नन
(ओ मोलोके)

закі́снуть сов см. заки́сать
зáкись ж लिम प्रोटोक्साईड प्रो-
त्कसाईड म

заклáд м रेहन रेखान म , गिर-
वी गिर'वी ज , वधक बान्द^१ाक म ,
отдава́ть в ~ रेहन (वधक) रखना
न , गिरवी रखना न

заклáдка ж I. (фундамента)
बुनियाद (नीव) डालना (रखना)
बुनीयद (नीव) दाल'ना (राक^१'ना) म ,
शिलाग्यास शिला-नीयस म , 2. (दल लि-
नु) [पुस्तक मे पृष्ठ-सकेत के लिये रखने
का] काई [पुस्तक मे प्रिश्त^१-स-
कैत के लिये राक^१'ना का] कर्द' म

закладна́я ж रेहननामा रेखान-
नामा म , गिरवीनामा गिर'वी-नामा म

заклáдывать несов I. (засовы-
вать) रखना राक^१'ना न , डालना
दाल'ना न , रख (डाल) देना राक^१
(दाल) दंना न , 2. (заполнять) भरना
ब^१र्'ना न , भर देना ब^१र् दंना न ,
3. (фундамент, основание) बुनि-
याद (नीव) डालना (रखना) बुनीयद
(नीव) दाल'ना (राक^१'ना) न (की च्चो-
-लिबो); 4. (позозку, экипаж) गाडी
जोतना गार्पि दजोत'ना न , 5. (отда-

вать в залог) रेहन (बधक) रखना
रखान (बान्द^खак) राख^खना *n* (को
что-л), गिरवी रखना गिर^वी राख^ख-
ना *n*

заклёивать *несов* (напр кон-
верт) बंद करना बान्द^д кар^дना *n*

заклёить *сов. см* заклёивать

заклеймить *сов* 1. दागना दा^г-
ना *n*, दाग लगाना (लगा देना) दा^ग
लागाना (ला^गा द^ना) *n*, 2. (опозо-
рить, осудить) कलकित करना का-
लकित кар^дना *n*, — как предате-
ля गद्दार का नाम देना *n*

заклёпка *ж* टाँका ताँका *м*

заклинение *с* जादू द^जादु *м*,
भाड-फूँक द^जा^दार-प^खूँक *ж*, [यत्र-]मन्त्र
[यान्त्र'-]मान्त्र' *м*

заклинять *несов* (умолять)
विनती करना विन^ती кар^дना *n*,
साग्रह प्रार्थना करना सा^गра^ह प्रा^रथ^त-
ना кар^дना *n*

заключать *несов* 1. (лишать
свободы) कैद करना का^д кар^дना *n*, —
[в тюрьму] जेल भेजना (मे बंद कर-
ना) *n*, 2. (делать вывод, заключе-
ние) नतीजा (परिणाम) निकालना ना-
ति^दजा (पारिना^म) निकाल^नना *n* (से *из*
чего-л), अनुमान करना (लगाना)
ану^मान кар^дना (ला^गाना) *n* (का *из*
чего-л), 3. (напр. мир, договор)
करना кар^दना *n*, — мир सुलह (सधि)
करना *n* (से *с кем-л*), — соглаше-
ние समझौता करना *n*, शर्त बाँधना
n, — контракт ठेका लेना *n*, —
сделку सौदा करना (पटाना, ठीक

करना) *n* (से *с кем-л*), ◇ — в скоб-
ки कोष्ठों में रखना *n*, — в объё-
тия गले लगाना *n*, आलिंगन करना
(देना) *n* (का *кого-л*)

заключа́||ться *несов* होना होना
нп, निहित होना नि^{हि}त होना *нп*
(напр *о смысле, значении*; मे *в*
чем-л), दे^{ло} —ется *в том, что...*
बात यह है कि...

заключёни||е *с* 1. — *міра* सुलह
(सधि) करना सुला^ह (सान्द^खи) кар^д-
ना *म*, — торгового соглашения
व्यापारिक समझौता करना व्या^पारिक
सान^दज^खा^ता кар^दना *म*, — сделки
सौदा करना (पटाना, ठीक करना) सा^द-
दा кар^दना (पा^ताना, त^खिक кар^दना) *म*,
2. (вывод, следствие) नतीजा नति^द-
जा *म*, अनुमान अनु^मान *म*., परि-
णाम पारिना^म *म*, приходить *к* —ю
नतीजे (परिणाम) पर पहुँचना *नп*, 3.
(*тюремное*) कैद का^д *ж*, नजरबंदी
назар-बान्दी *ж*

заключённый *м* कैदी का^ди *м*,
बंदी बान्दी *म*

заключітельн||ый *прил* आखि-
री अ^खिरी, अतिम अ^{ति}म, शेष शेष,
—ое *слово* अ^तभाषण *म*

заключить *сов см* заклучать
заклятый *прил*, — враг जानी
(कट्टर) दुश्मन (शत्रु) द^जानी (क^ततार)
दुश्मान (श^तत्रु) *म*

заковать *сов см* заковывать
заковывать *несов* — [в кан-
далы] वेडियाँ डालना बै^रи^या द[ा]ल^न-
ना *n*, वेडियो मे जकडना बै^रи^यो

мэ джакар'нā *n*; — [в цепи] जजीर डालना занджир дәл'нā *n*

заколáчивать *несов* 1.: — [дóс-ками] तख्तो से ढँक देना тахтō сē д^хāк дэнā *n*; — [гвоздьями] कीले जडकर बंद करना килē джар'кар банд' кар'нā *n*, 2. (забивать) ठोंक-ना т^хōк'нā *n*, गाड़ना гār'нā *n*., ठोक (गाड़) देना т^хōк (gār) дэнā *n*, — гвоздь कील गाड़ना *n*.

заколдóванный *прич*, *прил* जादू किया हुआ джадū кийā хуā,
♦ — круг दुश्चक्र *m*

заколдóвать *сов* जादू करना джадū кар'нā *n*

заколотítть *сов см* заколáчи-вать.

заколóть *сов* 1. *см* заkáлы-вать; 2. *безл* (о боли) टीस उठना тис ут^х'нā *нп*, टीस मारना тис мār'нā *n*

закóн *m* कानून kāнун *m*, नियम нийам *m*, основнóй — बुनियादी कानून *m*, мूल-विधान *m*; объявítть вне —а गैरकानूनी करार देना *n*

закóнность *жс* जाव्तगी зāбт'гй *жс*, वैधता वाэд^х'тā *жс*

закóнн||ый *прил* 1. कानूनी kāнунй, आईन-सगत āйн-сангат, на —ом основāнии कानूनी आधार पर, 2. *перен* जायज джайāз, उचित учит, —ая гóрдость जायज (उचित) गर्व (अभिमान) *m*

законодáтельн||ый *прил* कानू-नसाज kāнун-сāз, व्यवस्थापक वйāва-

स्त'āпак, —ое собрāние धारा-सभा *жс*, विधान-परिषद् *жс*, विधान-मभा *жс* законодáтельство *c* 1. कानून-साजी kāнун-сāзи *жс*, कानून-निर्माण kāнун-нирмāн *m*, 2. (совокупность законов) कानून kāнун *m* *мн*, विधान विद'āн *m* *мн*.

закономёрность *жс* नियमितता нийамит'тā *жс*.

закономёрный *прил* नियमित нийамит

законопроéкт *m* बिल бил *m*, विधेयक विद'эīак *m*.

закóнченный 1. *прич* от за-кóнчить; 2. *прил* तमाम тамām समाप्त самāпт', पूरा пурā, सपूर्ण сампурн', पक्का паккā (совершен-ный)

закóнчить(ся) *сов см* заkáнчи-вать(ся)

закопáть *сов см* заkáпывать **закоптéлый** *прил* धूँ से काला д^хуō сē kālā

закоптítть *сов* धूँ से काला बनाना (करना, कर देना) д^хуō сē kālā банānā (кар'нā, кар дэнā) *n*

закопчённ||ый 1. *прич* от за-коптítть, 2. *прил* धूँ से काला д^хуō сē kālā

закоренéл||ый *прил* पुराना पुरānā, पक्का паккā (неисправимый), —ая болéзнь पुराना रोग *m*, पुरानी बीमारी *жс*, — преступник पक्का (अभ्यस्त) अपराधी *m*, — пья-ница पक्का शराबखोर *m*.

закоснёлый *прил* जिद्दी *зид्दी*,
हठी खत^खय, पक्का *पाक्का*

закоулок *м* 1. [छोटी और
अधेरी] गली [च^चोटी *аор* *अन्ध^अэरी*]
गली *ज*, 2. (уголок) कोनी *कोनी*
ज, अलग-थलग जगह *अलग-त^तअलग*
джага^ख *ज*.

закоченёлый *прил.* सुन्न *सुन्न*,
जडीभूत *दजरी-ब^बूत*.

закоченеть *сов* सुन्न (जडीभूत)
हो जाना *सुन्न* (दजरी-ब^बूत) *खो*
дж^अान^अ *न*

закра́дываться *несов* 1. चुपके
से घुसना (घुस आना) *चुप^पक^कэ स^स*
г^खус^अ’*न^अ* (ग^खус *आ^अन^अ*) *न*, 2. перен
(возникать — о мыслях, чувствах)
जी मे आना *दज^अी म^अ आ^अन^अ* *न*, जी
पकडा जाना *दज^अी पाक^क’र^अ दज^अान^अ* *न*
(*напр* о сомнениях, опасениях)

закра́сить *сов см* закра́ши-
вать.

закра́стcя *сов см.* закра́ды-
ваться

закра́шивать *несов* रग चढाना
रान्ग’ *चार^अान^अ* *п* (*पर* *что-л*), रग
से चढाना *रान्ग’ स^स चार^अान^अ* *п* (*को*
что-л).

закрепíть *сов см* закреплять

закреплáть *несов* 1. जोडना
दजोर’*न^अ* *п*, जकडना *दजाकर’न^अ* *п*,
[कसकर] बाँधना [क^अ’*कार*] बाँद^अ’*न^अ*
п (*сковывать, связывать*), 2. (де-
лать прочным, устойчивым) मजबूत
करना *माज^अ’बूत कार’न^अ* *п*, दृढ बना-
ना *द्रीर^अ बा^अान^अ* *п*; — *успехи*

सफलताओ को दृढ बनाना *п.*, 3.
(*за кем-л, за чем-л*) अधिकार देना
अद^अिकार *द^अन^अ* *п*. (*पर* *что-л*).

закрепостíть *сов см* закрепо-
щать

закрепощáть *несов* [अपना]
गुलाम (दास) बनाना [अप’*न^अ*] गुल^अाम
(दास) बा^अान^अ *п*

закрепощёние *с* गुलाम (दास)
बनाना गुल^अाम (दास) बा^अान^अ *म*

закрича́ть *сов* 1. चिल्ला उठना
(पडना) *चिल्ला उत^अ’न^अ* (*पर’न^अ*) *न*,
चिल्लाकर कहना *चिल्लाकर का^अ’न^अ*
п (*громко сказать*), 2. (начать
кричать) चिल्लाने लगना *चिल्ला^अने*
लाग’*न^अ* *न*

закро́йщик *м* कपडे कतरनेवा-
ला *काप’र^अ कатар’न^अ-वा^अला* *म*, कपड़-
विदार *कापार-विदार* *म*

за́кром *м* कोठी *कोत^अ’य* *ज*

закружíтьcя *сов* (начать *кру-*
житься) घूमने (चक्कर खाने) लगना
ग^अूम’*न^अ* (*चाक्कार क^अ’आ^अन^अ*) *लाग’न^अ* *न*;
◇ *у меня* — *लास^अ गोवा^अ मेरा सिर*
चकराने लगा.

закрутіть *сов см* закру́чивать.

закру́чивать *несов* 1. — *кран*
पानी [की कल] बंद कर देना *पा^अनी*
[*की कल*] बा^अन्द’ *कार द^अन^अ* *п*, बल
बंद करना *नाल बा^अन्द’ कार’न^अ* *п*,
— *гаику* पेच कसना *п*; 2. (*напр.*
веревку) ऐठना *आ^अत^अ’न^अ* *п*, बटना
बा^अत’*न^अ* *п*, भाँजना *बा^अज’न^अ* *п*,
लपेटना *लाप^अत’न^अ* *п* (*наматывать*)

закрыва́ть *несов* 1. बंद करना

банд' кар'нā *n*, — дверь दर्वाजा वद करना *n*; — स्तāवनि टट्टी लगाना *n*; 2. (покрывать) भाँपना दज'āп'нā *n*, ढाँकना द'āक'नā *n*; 3. (заслонять) छिपाना च'хипāнā *n*, छिपा देना च'хипā दēнā *n*, ◇ — глазā आँख मुँदना *n* (की तरफ से, की ओर से *na chō-l*)

закрыва́ться *несов* 1. वद होना (हो जाना) банд' хонā (खो दजāнā) *np*; 2. (накрываться) ओढना ор'нā *n*, ओढ लेना ор' лēнā *n*, 3. (о собрании, заседании) खतम (समाप्त) होना (हो जाना) хатам (समाप्त') хонā (खो दजāнā) *np*, 4. (заживать — о ране) भरना б'ар'нā *np*, पूजना पूдж'нā *np*

закрýт||ие *c* वद करना банд' кар'нā *m*, खातमा खāt'мā *m*, समाप्ति самāпти *ж* (окончание); व्रéмя —*ия* माгазінов दुकाचो का बंद होने का वक्त *m*

закрýт||ый 1. *прич. от* закрýть, 2. *прил* वद банд', मुँहवद मू'х-банд' (закупоренный), भाँपा (ढाँका) हुआ दज'āпā (द'āकā) खूā (покрытый), ◇ —*ое* голосовāние गुप्त मतदान *m*

закрýть(ся) *сов см* закрывāть(ся)

закряхтётъ *сов* काँखने लगना कāк'нē лаг'нā *np*

закудāхтатъ *сов* कुडकुडाने लगना кур'курāнē лаг'нā *np*

закули́сн||ый *прил* 1. नेपथ्य

में होनेवाला नэпат'х' мē хонē vāl 2. *перен.* छिपा च'хипā, खुफिया फийā *неизм.*, गुप्त गुप्त', वेश-ую игру टट्टी की ओट में शिख खेलना *n*

закупāть *несов.* खरीदना харिद'нā *n*, खरीद लेना харिद लēнā *n* मोल लेना мол лēнā *n*

закупíть *сов. см* закупāть **закупка** *ж* खरीदारी харिदā *ж*, क़य край *m*.

закупóренный 1. *прич от* — купорить; 2. *прил* मुँहवद मू'х-банд'.

закупóривать *несов.* — [प्रó-кой] डट्टा लगाकर वद करना (देना) दत्तā лагакар банд' кар'ē (кар дēнā) *n*

закупóрить *сов. см* закупóривать

закупóрка *ж* мед घमनी (शिर) मे खून का जम जाना द'ам'нī (शिरā) мē хун кā джам джāнā *m*

закуривать *несов* 1. — [पाप] рóсу, сигарету] सिगरेट जला (सुलगाना) сиг'рэт джāтāнā (सुत'гāнā) *n*, 2. (начинать курить) तवाकू पीने लगना तामбāकु лаг'нā *np*

закурíть *сов см* закуривāть

закусíть *сов см* закусывāть

заку́ск||а *ж* (лёгкий завтрак) हलका नाश्ता खाल'кā नāштā *m*, कले कालēвā *m*; холóдная — ठडा खाद-पदार्थ *m*; ◇ *на* —*у* खतम (अंत)

закúсочная *жс* चायखाना чай-
xānā *м*, काफीहाउस kāфй-хāус *м*

закúсывать *несов (есть)* हलका
नाश्ता खाना хāл'кā нāштā к'xānā *п*

закúтать(ся) *сов см* закúты-
вать(ся)

закúтывать *несов* लपेटना
лапэт'нā *п*, ओढना ор^х'нā *п* (*оде-
вать*)

закúтываться *несов* अपने आप
हो लपेटना ап'нэ āп ко лапэт'нā *п*,
ओढना ор^х'нā *п.*, ओढ लेना ор^х
lēnā *п.* (*укрывать*).

зал *м* हाल хāл *м*, концертный
— कसर्ट-हाल *м*, — судā अदालत
ад кмрā *м*

зала́дить *сов разг.* — одно и то
же एक ही राग अलापना эк хй rāg
lāp'nā *пп*, एक ही तार बजाना эक
tār баджānā *п*, एक ही बात का
फेर फिरके जिक्र करना эк хй bāt kā
fīr'p'хйр'кэ зикр' кар'нā *п*,
बारबार एक ही बयान करना бā-
bām-бār эк хй байāн кар'нā *п* (*в
разговоре*)

зала́ять *сов.* भौकने लगना
b'āok'nē лаг'нā *пп*

залегáние *с геол (пласт)* तह
tāх *жс*, परत парат *жс*

залегáть *несов. геол* तह जमना
(होना, मौजूद होना) тах джам'нā
hōnā, маоджуд хонā *пп*

залежáлыйй *прил (напр о про-
дуктах, плодах)* बासी бāсй

залежáться *сов 1.* बहुत (बड़ी)

देर तक लेटना बाखुत (बारी) дэр так
лэт'нā *пп*, 2. (*о товаре*) मड़ी न
पाना маңди на пānā *п*; 3. (*о про-
дуктах*) बासी हो जाना бāсй хō
джānā *пп*

зáлежи||ыйй *прил* —ые зéмли
पडती пар'тй *жс*, поднимáть —ые
зéмли पडती उठना пар'тй ут^хānā *п*

зáлеж||ь *жс геол* तह ताख *жс*,

~и углā कोयले का जखीरा *м*, ~и
железной руды लोह-पाषाण-क्षेत्र *м*

залезáть *несов 1.* चढना чар^х-
нā *пп*, चढ जाना чар^х джānā *пп*

(पर куда-л), 2. (*проникать*) घुसना
г'ус'нā *пп*, घुस आना г^хус ānā *пп*.

залéзть *сов см* залезáть

залепíть *сов см.* залеплāть

залеплāть *несов 1.* (замазывать)

लीपना лйп'нā *п*; 2. (заклеивать)

बद करना банд' кар'нā *п*

залетáть *несов 1.* उडना ур'нā

пп (मे, के अदर куда-л, की ऊँचाई

पर на высоту чего-л, की दूरी पर

на расстояние чего-л), उड आना

(जाना) ур ānā (джānā) *пп* (मे, के

अदर куда-л, की ऊँचाई पर на

высоту чего-л, की दूरी पर на рас-

стояние чего-л), [उडकर] पार करना

[ур'кар] пār кар'нā *п* (за что-л;

пересекать), 2. (куда-л — по пути)

रास्ते मे ठहर जाना рāстэ мē т'āхār

джānā *пп*, оный залетéли в Москвū

за горючим बीच (रास्ते) मे वे मा-

स्को मे पेट्रोल के लिये टहर गये.

залéчивать *несов* पुजाना पु-

джānā *n*; ~ рāны *прям*, *перен*.

घाव पूरा करना (कर डालना) *n*

залечить *сов см* залечивать

залив *м* खाड़ी क^xāpī *ж*, खलीज халйдж *ж*.

заливāть *несов 1. (затоплять)* [पानी से] भर देना [пāни сэ] б^xар дэнā *n* (*водой*), सैलाब (प्लावित) करना साэлаб (плāвит) кар'нā *n*, водā залилā бēрег पानी तट पर चढ़ आया, 2. *перен (наполнять чем-л)* भरा (प्लावित) करना б^xарā (плāвит) кар'нā *n* (*се чем-л*), ~ свēтом रोशनी से भरा-पूरा करना *n*, प्रकाश से प्लावित करना *n*; 3. (*поливая, тушить*) [पानी डालकर] बुझाना (बुझा देना) [पāनि दāl'кар] будж^xānā (будж^xā дэнā) *n*

заливāться *несов* ~ слезāми आँसुओ से मुँह धोना āсуō сэ мūх д^xонā *n*, रोना-धोना ронā-д^xонā *нп*

залить(ся) *сов см* заливāть(ся)

залог *I м 1.* रेहन रēхан *м*, बंधक बанд^xак *м*, отдавāть в ~ रेहन (बंधक) रखना *n* (*को что-л*), выкупāть пāльтō из ~а रेहन का कोट छुड़ा लेना *n*, под ~ जमानत के आधार पर; 2. (*доказательство, ручательство*) जमानत замāнат *ж*, गारंटी gāранти *ж*

залог *II м грам* वाच्य वāчй' *м*

заложить *сов см* заклāдывать.

заложник *м* ओल ол *ж*, शरीर-बंधक шарйр-банд^xак *м*

залп *м* वाढ бār^x *ж*, झड दज^xар

ж, फायर फāйар *м*, давāть ~ वाढ चलाना (मारना) *n*, फायर करना *n*

зāлпом *нареч. 1..* стрелять ~ वाढ उड़ाना (झाडना) бār^x урānā (дж^xār'nā) *n*; 2. *перен* व्यपित् ~ एक ही सॉस में [पानी] पीना эх^xи сāс мē [пāни] пинā *n*, डगडगाकर [पानी] पीना दाग'दागāकार [पāनि] пй-нā *n*, व्यस्कāзывать ~ एक सॉस में कहना эх сāс мē ках'нā *n*.

замāзать *сов см* замāзывать

замāзка *ж*. पुटीन путйн *ж*

замāзывать *несов 1.* पुटीन लगाना (लगा देना) путйн лагānā (лагā дэнā) *n* (*замазкой*), ~ стеклō पुटीन से शीशा जोडना *n*, ~ щель छेद भरना *n*, 2.: ~ [क्रāской] रंग चढाना (*से ढाँकना*) ранг' чар^xānā (сэ д^xāk'nā) *n*, 3. (*пачкать*) मैला (गदा) करना माэла (गандā) кар'нā *n*, 4. *перен* परदा डालना пар'дā дāl'nā *n* (*पर что-л*), चुपडना चुपार'nā *n*, लीपापोती करना लйпā-потй кар'нā *n* (*напр. недостатки*)

замāлчивать *несов* परदा डालना пар'дā дāl'nā *n* (*पर что-л*); चुप्पी साधना चुप्पй сād^x'nā *n*, खामोश रहना хāмош рах'nā *нп* (*напр произведение, के बारे में что-л*); चुपडना चुपार'nā *n* (*напр недо-статки*)

замāнивать *несов* फुसलाना п^xу-с'лānā *n*

заманить *сов см* замāнивать
замāнчивый *прил* ललचानेवाला

лал'чāнэ'-вāлā, लुभानेवाला लुब^xāнэ'-
-вāлā, दिलचस्प दिल-часп' (интерес-
ный), आकर्षक āкаршак (привлека-
тельный).

замаскировáть сов см зама-
скирóвывать

замаскирóвывать несов छिपा-
ना चⁱипāнā n, छिपा लेना च^xипā
лэнā n

замáхиваться несов तानना
тāн'нā n, मारने के लिये उठाना
мār'нэ кэ лийэ ут^xāнā n (हाथ ру-
кой, तलवार мечом, को на кого-л)

замахнúться сов см замáхи-
ваться

замáшки мн разг. चाल-ढाल
чāл-д^hāп ж, हाव-भाव хāо-б^xāо м

замедлѐние с 1. (хода) सुस्त
होना суств' хонā м, धीमा पडना
д^xймā пар'нā м, 2. (промедление,
задержкa) देर дэр ж, विलव ви-
ламб' м

замѐдлить сов см замедлѧть

замедлѧть несов 1. (ход, движе-
ние) सुस्त (धीमा) करना सुств' (д^hймā)
кар'нā n; 2. (задерживать, мед-
лить) देर (विलव) करना дэр (ви-
ламб') кар'нā n

замедлѧться несов. 1. (стано-
виться медленным) सुस्त होना सुств'
хонā nп, धीमा पडना द^hймā пар'нā
nп, 2. (задерживаться) देर लगना
дэр лаг'нā nп (मे о чем-л)

замѐна ж 1. (действие) बदलना
бадал'нā м, बदल देना бадал дэнā

м, 2. (то, что заменяет) बदली
бад'ли ж, एवज эваз м

заменѧмый прил बदलने योग्य
бадал'нэ йоги'

заменѧтель м एवजी [पदार्थ]
эв'зй, [падār^x'] м, хим आदेश
ādэш м

заменѧть сов см заменѧть.

заменѧть несов 1. रखना рах^x-
нā n (की जगह, के बदले मे *кого-л*,
что-л), पहनना пахан'нā n (напр
фуражку шляпой, के बदले मे
что-л), लगाना лагāнā n (напр
деталь машины, की जगह *что-л*),
बदलना бадал'нā n (сменять),
लाना лāнā n (работника, की जगह
кого-л, को кем-л), — метāлл дѐ-
ревом धातु के एवज मे लकड़ी इस्ते-
माल करना n, 2. (заступать место)
जगह ले लेना джагах лэ лэнā n (की
кого-л, *что-л*), स्थान ले लेना ст^xāн
лэ лэнā n (का *кого-л*, *что-л*), के
एवज मे काम करना कэ эваз мē кām
кар'нā n (*кого-л по работе*), —
труд человекa आदमी की जगह काम
करना n, она́ заменила ребенка
мать उस ने माँ की तरह बच्चे को
पाला-पोसा, बच्चे के लिये जैसे कि वह
दूसरी माँ थी, *никто не может его*
заменѧть उस का स्थान कोई नहीं ले
सकता है

замерѐть сов см замирать

замерзāни||е с जम जाना джам
джāнā м, точка —я हिमाक м

замерзāть несов 1. जमना джам'-

нā नп , जम जाना जам джāнā नп ,
 вода́ замерзла पानी जमकर बर्फ़ हो
 गया, 2. (зябнуть) ठरना т^хар'нā नп ,
 ठिठरना т^хит^хар'нā नп., ठिठर (ठर)
 जाना т^хит^хар (т^хар) джāнā नп , ठड
 लगना (लग जाना) त^ханд' лаг'нā (лаг
 джāнā) नп , у него́ замерзли но́ги
 उस के पाँवों को ठड लग गई

за́мертво нареч बेहोशी (अचेता-
 वस्था) में बэ-хоши (अचेतावस्त^хā) मē,
 मृतवत् मрит-वत्

замесить сов см замёшивать II.

заме||стий сов безл доро́гу — ло́
 снёгом रास्ता बर्फ़ से ढँका हुआ है
 रास्ता барф' सэ д^хākā хуā хāэ

заме́ститель м 1. एवज एवाз
 म , कायममुकाम कायाम-मुकाम म ,
 स्थानापन्न स्त^хāнāपान्न' म , 2. (назва-
 ние должности) डिप्टी दिप्टी म ,
 часто передается через приставку
 उप-, напр : — ди́ректора उपसचालक
 म , — ми́нистра उपमंत्री म , डिप्टी-
 -मिनिस्टर म

~ заме́стить сов см замещать

заме́тать несов см заместить.

заме́тить сов см. замечать

заме́тк||а ж 1 (статья) मजमून
 मаз'мून म , लेख लэк^х म , 2. (крат-
 кая запись) नोट नो᳚ म , путеше́е
 ~и सफरनामा म , ~ для па́мяти
 याददास्त ж , स्मारक-लेख म , ~ на
 полях हाशिये पर टिप्पणी ж , 3.
 (отметка, значок) निगान निशāн
 म , मार्क मार्क' म

заме́тный прил 1. (видимый)

नमूदार नमुदा́р , जाहिरी зāхири ,
 दृष्टिगत द्रिश्ति-गत , प्रत्यक्ष प्रा-
 त्याक्ष' , 2. (известный) मशहूर маш'-
 खूर , प्रसिद्ध प्रसिद्ध^х .

заме́чание с 1. (краткое суж-
 дение) रीमार्क रीма́рк' м , टिप्पणी
 типп'नी ж , विचार विचा́र म , вста́-
 вить ~ बीच में कहना न , 2. (выго-
 вор) फटकार प^хат'ка́र ж , मलामत
 малāмат ж , भर्त्सना б^хартс'нā ж ,
 де́лать ~ फटकार सुनाना न

заме́чательный прил गैरमामू-
 ली гаэр-ма́मुли , असामान्य असāman' (необычный, необыкновенный); अद्-
 भुत адб^хут , विलक्षण विलाक्षान (изу-
 мительный, удивительный), शान-
 दार ша́н-दा́र (великолепный)

заме́чать несов 1. देखना дэк^х-
 нā न , देख लेना दэк^х лэनā न , 2.
 (запоминать) मन में टाँक रखना
 मान मē ताँक राक^х नā न , 3. (делать
 замечание в разговоре) बीच में कहना
 (कह देना) बय मē काх' नā (काख' दēनā)
 न , ♦ замéтьте, что... इस बात की
 ओर ध्यान दीजिये कि .

заме́шанный прич फँसाया हुआ
 प^хāсайā хуā (में वो что-л)

заме́шательств||о с परेशानी
 парешāни ж , उधेड-बुन उद^хэр-बुन
 ж , सकोच санкоच म , быть в ~е
 उधेड-बुन में रहना नп , संकोच में पडना
 नп

заме́шать сов см замёшивать I
 замёшивать I несов (вмешивать)
 फँसाना प^хāсāнā न

замёшивать II несов. (напр тесто) गूँधना गूँद^хнā n

замёшкаться сов разг. देर हो जाना дэр хо джāнā nп. (опоздать), देर (विलव) करना दэр (виламб') кар'нā n. (промедлить)

замещать несов काम करना कām кар'нā n (के वजाय, के बदले кого-л), एवजी होना एव'जी хонā nп, एवजी करना एव'जी кар'нā n

замещёние с एवज एवाз m

заминдār m. (индийский помещик) जमीनदार замйн-дār m

замйнка ж देर दэр ж, रुकावट रुкават ж, विलव виламб' m

замирать несов. 1. सन्नाटे में आ जाना саннāтэ мē ā джāнā nп, सन्न हो जाना санн' хо джāнā nп, — от страха जान (खून) सूखना nп; 2. (переставать действовать, прекращаться) ढील होना д^хйл хонā nп (о движении), थकना т^хак'нā nп. (о деятельности), दबना даб'нā nп (о слухах), बाजार ठडा होना бāзār т^хандā хонā nп (о торговле)

зāмкнутость ж कूपमडूकता кूप-мандук'тā ж, एकातवास экāнт'-вās m. (обособленность)

зāмкнутый прил (нелюдимый) एकातप्रिय экāнт'-прий', — человек कूपमडूक m

замкнуть(ся) сов см замы-кать(ся)

зāмок m. किला कилā m, दुर्ग дург' m, ◇ стрóить воздушные

зāмки हवाई किले बनाना n, मन के लड्डू खाना (फोडना) n

замóк m ताला तālā m.; कुफल कुфл' m (висячий), держать под замкóм ताले मे बंद रखना n

замолкать несов चुप हो जाना चुप хо джāнā nп, शांत हो जाना шāнт' хо джāнā nп (стихать)

замóлкнуть сов см замолкать
замолчать I сов см замол-кать

замолчать II сов см замāлчи-вать

заморāживать несов जमाना джамāнā n, जमा देना джамā дэ-нā n

заморóзить сов см заморāжи-вать

зāморозки mn हलका पाला खाल'кā пālā m

замочйть сов भिगाना б^хигāнā n, भिगा देना б^хигā дэнā n; पानी मे डुबा देना пāни мē дубā дэнā n (погрузить в воду)

замóчн||ый прил. — ая сква-жина चाबी (ताली) का छेद चाबी (तāли) кā ч^хэд m

зāмуж нареч. वыйти — व्याह (शादी) करना (कर देना) бйāх (шā-дй) кар'нā (кар дэнā) n (се за кого-л), она व्यшла — उस का व्याह हो गया

заму́жество с. विवाहित जीवन वивāхит джйван m; व्याह бйāх m, शादी शāдй ж (брак).

замурова́ть *сов см замуро́вы-
вать.*

замуро́вывать *несов दीवार में चुनना* дйвār мē чун'нā *n*, [ईटबंदी] मे बंद करना [йīt-бандй] мē банд' кар'нā *n*; — **за́живо जीता चुनाना** *n*

заму́чить *сов सताना* сатānā *n*, थका मारना (डालना) т^хакā мār'нā (дāl'нā) *n* (*изнурить*)

заму́читься *сов चूर हो जाना* чūr хо джānā *np*, थक जाना т^хак джānā *np*

за́мша ж साबर sāбар *m*, साँभर का चमड़ा cāб^хар kā чам'рā *m*.

за́мшевый прил साबर (साँभर के चमड़े) का sāбар (cāб^хар кэ чам'-рэ) kā

замыка́ние с корóткое — *эл.* लघु परिपथ लग^ху परिपत^х *m*, *произомло́* корóткое — *वर्की* दौर छोटा हो गया है баркй даор ч^хотā хо гайā хāэ

замыка́ть *несов (напр шест-
вие)* सब से पीछे आना саб сэ пйч^хэ ānā *np*, पीछे चलना пйч^хэ чал'нā *np*.

замыка́ться *несов 1. बंद हो जाना* банд' хо джānā *np*, — *в себе* अपने दरवे मे बंद हो जाना *np*; *2. (соединяться концами)* जुड़ना джур'нā *np*

за́мысел м 1. (намерение) इरादा ирāдā *m*, योजना йодж'нā *ж*, *2. (напр. художественного произведе-
ния)* योजना йодж'нā *ж*.

замы́слить *сов см замыш-
лять*

замысловáтый прил उलझा हुआ ул'дж^хā хуā, पेचीदा пэчйдā *неизм*

замышля́ть *несов इरादा (नीयत)* करना ирāдā (нйиат) кар'нā *n* (*на-
мереваться*), योजना बनाना йодж'нā банānā *n* (*की что-л; строить
планы*)

замя́ть сов. — *дело* मामले को दबा देना мām'лэ ко дабā дэчā *n*, *мामле* पर मिट्टी डालना мām'лэ пар миттй дāl'нā *n*, — *разговóр* बात टालना бāt тāl'нā *n*, *बात* [का पहलू] बदलना бāt [kā пах'лū] бадал'нā *n* (*перемениать тему*)

замя́ться сов 1. घबराना г^хаб'-рānā *np*, घबरा जाना г^хаб'рā джānā *np*, *उलझन* मे पड़ जाना ул'дж^хан мē пар джānā *np*, *व्याकुल* हो जाना вйāкул хо джānā *np*, *2. — и* перейти на другóю тému घबराके बोल-चाल का पहलू बदलना г^хаб'рāкэ бол-чāl kā пах'лū бадал'нā *n*

за́навес м परदा пар'дā *m*, पटी पतй *ж*, *यवनिका* йав'никā *ж*

зана́вэсить *сов см зана́вэши-
вать*

зана́вэска ж परदा пар'дā *m*, टट्टी та́ттй *ж* (*циновка*)

зана́вэшивать *несов टट्टी लगाना* (लगा देना) таттй лагānā (лагā дэnā) *n*, *परदे* से ढाँकना (ढाँक देना) пар'дэ сэ д^хāк'нā (д^хāк дэnā) *n*, — *окно́*

खिडकी के परदे को नीचे खीचना
(खींच लेना) *n* (*опускать занавеску*)

занести́ *сов см заноси́ть*

занима́тельный *прил* दिलचस्प
दिल-चस्प', मनोरंजक मानो-रान्दजाक,
रोचक रोचाक

занима́ть I *несов* (*брать взаи-*
мы) कर्ज उठाना (लेना, खाना) कार्ज'
उत्^१ाना (लंना, क^१ाना) *n*, उधार लेना
उद^१ार लंना *n* (से *y* को-ल)

занима́ть II *несов* 1. ले लेना लं
लंना *n*, छेकना च^१क'ना *n*, ~ मे^१ो-
जगह (स्थान) घेरना (घेर लेना) *n*,
2. ~ द^१ो^१ज्ज्ना^१ ओहदे (पद) पर
होना ओ'दं (पाद) पार खंना *nn*, он
ज़ान्याल द^१ो^१ज्ज्ना^१ रेदा^१ктора उस ने
सपादक का पद ग्रहण किया, 3. (*за-*
хватывать силой) कब्जा (अधिकार)
करना (कर लेना) काब्ज़ा (अद^१िकार)
कार'ना (कार लंना) *n* (पर *что*-ल),
4. (*развлекать*) वहलाना बाख'लंना
n, 5. *перен* (*заполнять время*)
लगना लाग'ना *nn*, это займёт у вас
два часа इस के लिये तुम को दो घटे
लगेगा; ♢ ~ *позицию* रख लेना *n*
(*напр по какому-л вопросу*)

занима́ться *несов* 1. लगना
लाग'ना *nn*, जुटना द्जुत'ना *nn* (मे
чем-ल), मशगूल (व्यस्त) होना माश'-
गूल (व्यास्त') खंना *nn* (मे *чем*-ल),
переводится так *гл* करना *или*
चलाना в сочетании с соответ-
ствующим суц, ~ *общественной*
раб^१отой समाज के कामो मे लगना *nn*,
~ *земледелием* खेतीवारी (किसानी)

करना *n*, 2. (*изучать*) सीखना सै-
क^१'ना *n*, अध्ययन करना अद^१्यायान
कार'ना *n* (का *чем*-ल)

за́ново *нареч* फिर से प^१ир सэ,
नये सिरे (रूप) से नायэ सिरэ (रूप)
सэ

зано́за *ж* फाँस प^१ाँस *ж*

зано́зи||ть *сов* काँटा चुभ जाना
क़ाँता चुब्^१ द्जाना *nn*, он ~ *л* पाँले^१
उस की उँगली मे काँटा चुभ गया

зано́сить *несов* 1. पहुँचाना पा-
ख़ुचाना *n*, लाना लाना *n*, 2. (*под-*
нимать) उठाना उत्^१ाना *n*, ~ *руку*
для удара मारने के लिये हाथ उठाना
n, 3. (*записывать*) लिखना लिख^१'ना
n, लिख लेना लिख^१ लंना *n*, ~ *в*
спісок फिहरिस्त मे डालना *n*, सूची
मे लिखना (लिख लेना) *n*, 4. (*за-*
сыпать сыпучим, мелким) ढँकना
द^१ाँक'ना *n*, ~ *снегом* बर्फ से ढँक-
ना *n*

зано́счивость *ж* ऐठ अँत^१ *м*,
घमंड ग^१ामान्द' *म*

зано́счивый *прил* अकडवाज
आकार-बाँड, ऐठू अँत^१ू, घमडी ग^१ामान-
दय

зано́сы *mn* (*снежные*) बर्फ के ढेर
(अवार) बारफ' कэ द^१эр (अम्बार) *म mn*

заня́т||ие *с* 1. (*дело, работа*)
काम कांम *म*, कार्य काँरय' *म*, पेशा
पेशां *म*, व्यवसाय व्याव'सां *म* (*про-*
фессия, ремесло), 2. (*овладение,*
захват) कब्जा काब्ज़ा *म* (पर *чего*-ल),
3. ~ *ня mn* (*уроки, учение*) पढाई
पार^१ाय *ज*

заня́тный *прил.* मन को वहला-
नेवाला *ман ко бах'ләнэ-вālā*, दिल-
चस्प *дил-часп'*, रोचक *рочак (инте-*
ресный)

занято́й *прил.* काम में लगा हुआ
kām mē lagā hūā

за́нят||ый 1. *прич. от* занять
II, место ~о कुरसी खाली नही
है *кур'си хālй нахй хāэ*, 2. *прил*
(захваченный силой, оккупирован-
ный) कब्जा किया हुआ *кабзā кийā*
хуā, अधिकृत *ад^хикрит*

заня́ть I *сов см* занима́ть I

заня́ть II *сов см* занима́ть II

заня́ться *сов* 1. (*приступить*)
मगगूल (व्यस्त) होने लगना *маш'гул*
(*вйаст'*) *хонэ лаг'нā нп* (*ме чем-л*),
2. (*обратить внимание*) ध्यान देना
д^хйāн дэнā п (*पर, की ओर кем-л.,*
чем-л)

заодно́ *нареч* दे́йствовать ~
मिलकर काम करना *мил'кар kām*
кар'нā п; *быть* ~ *एकमत होना*
эк-мат хонā нп (*быть одного мне-*
ния)

заокеа́нский *прил* महासागर के
उस पार स्थित *махā-sāgar кэ ус пār*
ст^хит, समुद्र पार का *самудр' пār*
кā

заостре́нный 1. *прич от* заос-
тρίть, 2. *прил* नुकीला *нуکیلā*,
नोकदार *нок-дār*.

заостри́ть *сов см* заостря́ть

заостря́ть *несов* 1. तेज (नुकी-
ला) करना (*कर लेना, कर देना*) *тэз*

(*нуکیلā*) *кар'нā* (*кар лэнā, кар*
дэнā) *п*; 2. *перен* जोर देना *зор*
дэнā (*पर что-л.*).

зао́чник *м.* बाहरी छात्र *бāх'ря*
ч^хāтр' м, डाक द्वारा शिक्षा पानेवा-
ला छात्र *дāk двārā шикшā*
пāнэ-вālā ч^хāтр' м

зао́чно *нареч* गैरमौजूदगी (अनु-
पस्थिति) में *гаэр-маоджуд'гй* (*ану-*
паст^хити) *мō*

зао́чн||ый *прил* ~ое *обучение*
डाक (चिट्ठी-पत्री) द्वारा शिक्षा *дāk*
(*чит^тй-патри*) *двārā шикшā ж*;
~ые *кúрсы* पत्र-व्यवहार द्वारा *коर्स'*
патр'-вйав'хār двārā корс' м, ~ое
решение судā मुलजिम की गैरमौजूद-
गी में *адалат* का फैसला *мул'зим*
кй гаэр-маоджуд'гй мō *адāлат кā*
фаэс'лā м, अभियुक्त की अनुपस्थिति
में *न्यायालय* का निर्णय *аб^хийукт' кй*
анупаст^хити мō *нйāйāлай кā* *нир-*
най м.

за́пад *м* पच्छिम *пачч^хам м*,
मगरिव *маг'риб м*, पश्चिम *паш-*
чим м

за́падный *прил* पच्छिमी *пачч^х-*
мй, मगरिबी *маг'рибй*, पश्चिमी *паш-*
чимй

запа́дн||ый *ж* *прям*, *перен* फँदा
п^хādā м, *попада́ть в* ~ю *фँде* में
पडना (फँसना) нп

запа́здывать *несов* 1. (*задер-*
живаться) *де́р* होना (*हो जाना*) *дэр*
хонā (*хо джāнā*) *нп*, *де́р* से *आना*
дэр сэ āнā нп (*приходить с опоз-*

данием), 2. (медлить) देर लगाना дэр лагāнā *n* (मे с чем-л.).

запáивать *несов* झालना *дж*^хāl'-*nā n*, टाँके लगाना (लगा देना) *тāкэ* лагāнā (лагā дэнā) *n*

запаковать *сов. см* запакóвы-
вать

запакóвывать *несов* बाँधना *бāд*^х-*nā n*, लपेटना *лапэт*^х-*nā n*, पैक करना *паэк кар*^х-*nā n*, गठरी बाँधना *гат*^х-*рй бāд*^х-*nā n* (*увязывать в тюк*), — *вёщи असबाब बाँधना n*.

запáл *м* पलीता *палйгā m*
запáльчивый *прил* चिड़चिड़ा
чир'чирā

запáс *м* 1. भंडार *б^хандār m*, सचय *санчай m*, रसद *расад ж*, खाद्यपदार्थ *к^хāдй'-падāрт^х m* (*продовольствие*), отклáдывать *про* — बचा *рхна n*; *словáрный* — शब्द-
-भांडार *м*, —ы *ўгля* *койле का जखीरा m* (*напр в стране*), 2. *воен* रिजर्व *ризарв' m*, *солдát* —а *रिजर्व सैनिक m*

запасáть *несов* इकट्ठा (संचित) करना (कर देना) *икатт^хā (санчит) кар*^х-*nā (кар дэнā) n*, बचा *рхна бачā рак^х-nā n*

запасáться *несов* अपने लिये इकट्ठा (संचित) करना *ап'нэ лийэ* *икатт^хā (санчит) кар*^х-*nā n*, अपने लिये बचा *рхна ап'нэ лийэ бачā* *рак^х-nā n*, — *дровами* *на зиму* *сदी के लिये लकड़ी बचाकर रखना n*,
◇ — *терпéнием धैर्य रखना n*

запáсливый *прил* पहले से बंदो-
बस्त करनेवाला *пах'лэ сэ банд'-о-*
-баст' кар'нэ-вāлā, पूरी सावधानी
रखनेवाला *пūрй сāод^хāнй* *рак^х-*
нэ-вāлā (предусмотрительный)

запасно́й *прил см* запáсный
запáсн||ый *прил* 1. फाजिल *фā-*
зил, अतिरिक्त अतिरिक्त', रक्षित रा-
क्षित, —ые ча́сти (машины) *फाजिल*
कलपुरजे m mn., — *вýход* *चोरदर-*
वाजा m, — *пути* *बगली पटरी ज*, 2.
воен (резервный) *रिजर्व रियार्व' m*
запáстй(сь) *сов см* запáсáть
(-ся)

за́пах *м* बू *бу ж*, गंध *ганд^х ж*
запáхиваться *несов (в пальто*
и т n) कसकर लपेट लेना *кас'кар*
лапэт лэнā n, я *запахнýлся в*
пальто मैं ने ओवरकोट कसकर लपेट
लिया

запахнýться *сов. см* запáхи-
ваться

запáчка *сов* मैला (गदा) करना
(कर देना) *маэлā (гандā) кар*^х-*nā*
(кар дэнā) *n*

запáшка *ж с -х* जोत *джот ж*
запáять *сов см* запáивать
запéвāла *м* अग्रणी *агр'-нй m*
запéвāть *несов* गाने लगना *гāнэ*
лаг'нā nп, गाना शुरू करना *гāнā*
шурū кар^х-*nā n*

запéкáть *несов* पकाना *пакāнā n*.
запéкáться *несов* 1. *пкна*
пак'нā nп, *пк* जाना *пак джāнā*
nп, 2. (о крови) सूखना *сүк^х-nā nп*,

जमना джам'на *нп*, सूख (जम)
जाना сук^х (джам) джāнā *нп.*, थक्का
होना (हो जाना) т^хакkā хонā (хो
джāнā) *нп*

запеленать *сов* लपेटना लपэт'-
на *п*, लपेट देना लपेट दēनā *п*.

запереть(ся) *сов см* заперать
(-ся)

запеть *сов см.* запевать

запечатать *сов см* запечатыв-
вать

запечатлевать *несов* अकित
करना अकित कर'на *п*, — в пāм्याति
याद (स्मृति) मे अकित करना *п*

запечатлеть *сов см* запечат-
левать

запечатывать *несов* 1. मुहर
लगाना (लगा देना) मुखार लागāнā
(लागā दēनā) *п* (पर что-л), लाख-
मोहर लगाना लāк^х-мохар लागāнā *п*
(सुरगुचनौ, वसुकोवौ ढुऑतु), 2.
(закрывать, клеивать) बंद करना
(कर देना) बानंद' कर'ना (कर दēनā)
п (मे वो что-ल)

запечь(ся) *сов см* запекать
(ся)

запивать *сов.* 1. (वोदौय औ त *п*)
खा खाकर पीना क^хā क^хāकर पीनā *п*,
2. (नऑनऑतु ढुऑतु वऑतु) शराब
उडाने लगाना शाराब उरāनē लाग'नā *नप*

запинаться *несов* रुक रुकर
वोलना रुक रुक'кар бол'на *नप*

запінк||а *ж* без —и बिना रुका-
वट के बिनā रुकावट कē, तेजी से
तēय सē (बेगलो)

запирательство *с.* इनकार *नप* -
ка̄р *म*, अस्वीकार अस्वीका̄र *म*

запирать *несов* बंद करना (कर
देना) बानंद' कर'ना (कर दēनā) *п*; —
[на замóк] ताला लगाना *п*; — [на
ключ] चावी लगाना *п*; — [на засóв]
कुलावे मिलाना *п*

запираться *несов разг.* इनकार
करना *नप* -का̄र कर'ना *п*. (से व чем-ल)

записать(ся) *сов см* записыв-
вать(ся)

записька *ж.* खत खат *म.*, चिट्ठी
चिट्ठ'य *ж*, पत्र पत्र' *म*, नोट नोट
म; дипломатическая — मेमóरंडम
म, स्मृतिपत्र *म*, докладная —
रिपोर्ट *ж*, любовная — प्रेमपत्र *म*

записки *мн* 1. लिख सस्मरण
सा̄сमारान *म* (मेमुअरय), путевоё —
सफरनामा *म*, 2. (नाउवणे ऑरुनल-
लव) कार्यविवरण कार'и'-विवारान *म*,
पत्रिका पत्रिका *ж*.

записн||óй *прил* —āя книжка
नोटबुक नोट-बुक *ж*

записывать *несов* 1. लिख देना
(लेना) लिख^х дēनā (लēनā) *п*, 2. (वुन-
सुऑतु व सुऑसुक) फिहरिस्त मे डालना
फिख'рист' мē दāл'नā *п*, सूची मे
लिखना (लिख लेना) सुच'य мē लिख^х'नā
(लिख^х लēनā) *п*, ◇ — на пластинку
रिकार्ड मे भरना (भर लेना) *п*

записываться *несов* सूची मे
अपना नाम लिखाना (लिखवाना) सुच'य
मē अप'नā नāम लिख^хāनā (लिख^х'वāनā)
п, — в библиотéку पुस्तकालय का
पाठक हो जाना *नप*. — [на прием]

заподóзрить сов सदेह करना
сандэ́х кар'на́ *n* (मे, का *व* चैम-ल,
पर कोश-ल)

запоздальный прил देर में आया हुआ दэр मॆँ ाय़ा ख़ूा

запоздानी с देर दэр ज़ ; поезд пришел с —нием रेलगाडी देर मे आई है

запоздаты сов см запоздывать запой м डटकर पीना दत'кар पीना म , пить —ем डटकर पीना п.

заползаты несов रेगना रॆग'ना न्न (मे कूदा-ल), रेगकर घुसना रॆग'कार ग़'उस'ना न्न (मे कूदा-ल), चलना चाल'ना न्न. (हाथ के बल на руках, घुटने के बल на коленях, घुटनो और हाथो के बल на четвереньках, पेट के बल на животе, मे कूदा-ल)

заползти сов см заползаты заполнить сов см заполнять заполнять несов 1. भरना ब़'ार'ना प , भर देना ब़'ार दॆना प , पाटना प़ात'ना प ; 2. (напр бланк) भरना б़'ार'ना प , भर देना ब़'ार दॆना प , — анкॆту प्रश्नपत्र के उत्तर लिखना (लिख देना) प

запоминать несов याद (स्मरण) रखना (रख लेना) य़ाद (स्मारन) राक़'ना (राक़ लॆना) प.

запоминаться несов. याद होना (हो जाना) य़ाद ख़ोना (ख़ो द्ज'ाना) न्न , मन मे जमना मान मॆँ द्ज'ाम'ना न्न ; мне ॆто запомнилось मेरे मन मे यह बात जम आई है.

запомнить(ся) сов см запоминать(ся)

запонка ж कफ-बटन काफ़-बा-

тан म. (для манжеты), कलर-वटन कालर-बटान म. (для воротника).

запор м. 1. कुंडी कुन्दी ज़ ; тала त़ाला म. (замок); на —е बंद है; дверь на —е दर्वाजा बंद है, 2. мед. कब्जियत काब्जिनत ज़., मलावरोध मालाव'रोद म.

запорошить сов. — [снегом] बर्फ़ से ढ़ंकना बारफ़' सॆ द़'अक'ना प.

запотелый прил. (о стекле) धुंधला द़'उद'ल़ा, गीला ग़ीला

заправила м разг मुखिया मु-क़'नीया म , आका आका म नेизम

заправить сов см заправлять.

заправлять несов. 1. (кушанье) [चटनी] मिलाना (मिला देना) [चात'नी] मिला'ना (मिला दॆना) प , 2. (лампу) चिराग ठीक करना चिराग़ त़'यक कार'ना प ; 3.: — делами разг. सब कुछ करना धरना सब कूच' कार'ना-द़'ार'ना प

запрашивать несов 1. (о чем-л) पूछना पूच'ना प , पूछ-ताछ (दरि-याफ़्त) करना पूच'ताच' (दारिय'ाफ़्त') कार'ना प , मँगाना माग़'ना प (напр сведения), 2. (цену) अधिक दाम (मूल्य) माँगना अद़'िक दाम (मुल्य') माग़'ना प

запрёт м रोक рок ज़ , पाबदी पा-बान्दी ज़ , प्रतिबंध प्रतिबान्द' म , налагать — रोक (पाबदी, प्रतिबंध) लगाना प (पर на что-л)

запретительный прил रुकावटी रुकाव'टी, निषेधक निशॆद'अक, निषे-धात्मक निशॆद'आत्मक

запретить *сов. см* запрещать
запрётный *прил* मना किया हुआ माना कियā ख़ुā, हराम ख़арām, निषिद्ध निषिद्ध^ख

запрещать *несов 1. (не позволять делать что-л)* मना (निषेध) करना (कर देना) माना (निषेध^ख) कार'नā (कार दēnā) *п*, रोकना рок'нā *п.*, 2. (налагать запрет) रोक (प्रतिबध) लगाना (लगा देना) рок (प्रतिबанд^ख) लागānā (लागā दēnā) *п* (पर что-л)

запрещёние *с* रोक рок *ж*, पाबंदी पā-बандी *ж*, निषेध निषेध^ख *м*, प्रतिबध प्रतिबанд^ख *м*

запрещённый *прич*, *прил* मना [किया हुआ] माना [कियā ख़ुā], निषिद्ध निषिद्ध^ख, वर्जित वार्जित

заприхóдовать *сов бухг* हिसाब में जमा करना ख़िसāб में джамā कार'-нā *п*

запрокíдывать *несов* — गóлову सिर को पीछे फेकना सिर को पीच^ख प^खक'नā *п*, सिर को झटका देना सिर को दज^खат'कā दēnā *п*

запрóс *м 1.* पूछ-ताछ पूच^ख-तāч^ख *ж*, दरियाफ्त दारियāфт' *ж*, प्रश्न प्रश्न' *म*, 2. —ы *мн* (потребности, интересы) जरूरते зарूर'тē *ж* *мн*, माँगे māḡē *ж* *мн*, आवश्यकताएँ авāшйāक'tāē *ж* *мн*

запросить *сов см* запрашивать
зāпросто *нареч разг* बेतकल्लुफी (सादगी) से бē-ताкаллуфй (сāд'гй) сē
запротоколіровать *сов* रिकार्ड

में दाखिल कर देना रिकāрд'мē дāхил'кар' дēnā *п*.

запру́да *ж*. बाँध बāḍ^ख *м*, [पानी रोकने के लिये] मेड़ [пāни рок'нē кē лийē] мэр *ж*

запрудить *сов* [बाँध] बाँधना (बाँध देना) [бāḍ^ख] бāḍ^ख'нā (бāḍ^ख дēnā) *п*, बाँध से पानी रोकना (रोक देना) бāḍ^ख сē пāни рок'нā (рок дēnā) *п*

запрягáть *несов* नाधना нāḍ^ख-нā *п*, जोतना джот'нā *п*, जुआ बाँधना джуā бāḍ^ख'нā *п* (надевать ярмо)

запряжка *ж* (действие) जोतना दजот'нā *м*, नाधना нāḍ^ख'нā *м*

запрятать *сов* छिपाकर रखना च^खипāкар рак^ख'нā *п*

запрячь *сов. см* запрягать
запугáть *сов см* запугивать
запугивать *несов* धमकाना д^खам'кānā *п*, धमकी (धौस) देना द^खам'कй (द^खāос) дēnā *п*, धौसना द^खāос'нā *п*

запуска́ть I *несов 1. (бросать)* फेकना प^खक'нā *п*, फेक देना प^खक дēnā *п*, 2.: — змей कनकौवा बढाना (उडाना) кан'каовā бар^खānā (урā-нā) *п*

запуска́ть II *несов* लापरवा होना лā-пар'вā ख़онā *нп*, लापरवाही करना लā-пар'вāख़ī कार'нā *п.*; — болéзнь रोग पर (की तरफ, की ओर) ध्यान न देना *п*, तोता पालना *п*

запустёлый *прил* सुनसान сун'-

сāн, वीरान विरāн, निर्जन निरджан
(безлюдный)

запустѣние с वीरानी विरāनी
ज्., निर्जनता निरджан'ता ज्.

запустѣть I сов см запускать I

запустѣть II сов см запус-
кать II.

запѣтанный 1. прич от запѣ-
тать, 2. прил उलभा हुआ ул'дж^хā
жуā, पेचीदा पэчйда неизм, जटिल
джатил

запѣтать сов 1. (спутать) उल-
झाना ул'дж^хānā n, उलझा देना ул'-
дж^хā дэнā n, 2. (напр дело) उल-
झाना ул'дж^хānā n, उलझा देना
ул'дж^хā дэнā n, गड़बड़ डालना гар-
-бар дāl'nā n (मे что-л), — вопрос
सवाल मे गड़बड़ डालना (डाल देना)
n, 3. (вовлечь) फँसाना п^хāsānā n
(मे वो что-л), फँसा देना п^хāsā дэнā
n. (मे वो что-л)

запѣтаться сов 1. (спутаться)
उलझना уладж^х'nā n, उलझ जाना
уладж^х джānā n, 2. (попасть
в затруднительное положение)
फँसना п^хās'nā n (मे वो что-л),
फँस जाना п^хās джānā n (मे वो
что-л), — в противоречиях विरोधो
मे फँसना n, विरोधो के भँवर
मे पड़कर अपना रास्ता खोना n

запѣщенный I прич от запѣ-
стѣть I

запѣщенный II 1. прич от
запустѣть II, 2. прил (заброшен-
ный) उजाड़ उджār, वीरान विरāн,

सुनसान сун'sāн, वेमरम्मत бэ-ма-
раммат (неремонтированный), 3.
прил. (о болезни) पुराना पुरānā

запылѣть сов 1. (покрыть
пылью) धूल-धूसरित करना д^хул-д^хус'-
рит кар'nā n; 2. (начать пылить)
गर्द उड़ाने लगना гард' урāнэ лаг'-
nā n

запылѣ|ться сов मिट्टी से भर
जाना миттй сэ б^хар джānā n,
गर्द जमना (जम जाना) гард' джам'-
nā (джам джānā) n; кóжа — лась
चमड़े पर गर्द जम (वैठ) गई है; ego
одежда — лась उस के कपड़े धूल से
भर गये.

запыхаться несов सॉस चढना
(фूलना) сās чар^х'nā (п^хул'nā) n
(की o ком-л), दम भरना (चढना,
фूलना, भर जाना) дам б^хар'nā
(чар^х'nā, п^хул'nā, б^хар джānā) n
(का o ком-л)

запѣстье с 1. анат कलाई का-
लāй ж, पहुँचा пахūчā m, 2. (брас-
лет) पहुँची пахūчй ж, बाजूबंद бāзū-
-банд' m, चूड़ी чурй ж

запѣтая ж कामा кāmā m,
अर्द्धविराम ардд^х-вирām m, अल्पवि-
राम алп'-вирām m

запѣтнать сов 1. धब्बे लगाना
(лага देना) д^хаббэ лагānā (лагā
дэнā) n (मे что-л), 2. перен
(опозорить, обесчестить) धब्बा
(कलक) लगाना (лага देना) д^хаббā
(каланк') лагānā (лагā дэнā) n
(मे что-л), कलकित (दूषित) करना

(कर देना) कालंकित (दुःशित) कार'-
नā (कार दनā) *п.* (को *что-л*)

зарабáтывать *несов* कमाना कामānā *п.*, उपार्जन करना (कर लेना) उपार्दजान कार'नā (कार लनā) *п.*, पैसा बनाना (बना लेना) पाэсā банā-
нā (банā लनā) *п.*

зарабóтать *сов* 1. *см* зарабá-
тывать, 2. (начать работать) काम
करने लगना कām कार'नэ лаг'нā *пп*

зárаботн||ый *прил* —ая плáта
मजदूरी मаз'दुरी *ж.*, तनखाह तान-
-खāх *ж.*, वेतन वэтан *м.*

зárаботок *м* कमाई कामāй *ж.*,
उपार्जन उपार्दजान *म.*

заражáть *сов* 1. [बीमारी की]
छूत लगाना [बिमारी क्ति] च'युत लागānā
п., छूत से बीमार डालना च'युत сэ
бимār дāл'нā *п.*, 2. *перен* प्रभावित
करना प्राब'āवित कार'नā *п.* (द्वारा
чем-л)

заражáться *несов* 1. [बीमारी
की] छूत लग जाना [बिमारी क्ति] च'युत
लाग दजānā *пп* (को *о ком-л*), — *от*
кого-л. किसी से संक्रमक रोग ले लेना
п., он заразýлся от меня гриппом
उसे मुझ से ग्रिप हो गया; 2. *перен*
प्रभावित हो जाना प्राब'āवित हो दजā-
nā *пп* (द्वारा *чем-л*), он заразýлся
всеобщей радостью सब की खुशी
का उस पर भी प्रभाव पड़ा.

заражéние *с* छूत च'युत *ж.*,
[रोग-]सचार [रोग-]सानचār *м.*, —
крови मून में जहर फैल जाना *म.*

зарáза *ж.* 1. छूत च'युत *ж.*, रोग-

-सचार रोग-सानचār *म.*, 2. (*эпидемия*)
разг ववा वाбā *ж.*, महामारी मा-
खā-मāरि *ж.*

заразýтельный *прил* 1. *см*
зарáзный; 2. *перен*. [औरो को] लग-
नेवाला [аорō ко] лаг'нэ-вāлā, फैल-
नेवाला प'āэл'नэ-वāлā, प्रभाव डालने-
वाला प्राब'āо दāल'नэ-वāлā

заразýть(ся) *сов см* зара-
жáть(ся)

зарáзный *прил* छूत का च'युत
कā, सक्रामक सानक्रāмаक, छूतहा च'युत'-
खā

зарáнее *нареч* पहले ही पाख'лэ
खā, पहले (पूर्व) से [ही] पाख'लэ (пूरव')
сэ [खā], रāदोवāться — पहले से [ही]
खुश हो जाना *пп*

зарастáть *несов* आछादित हो
जाना āच'āदित हो दजānā *пп* (से
чем-л), егō лицō зарослō бородо́й
उस का चेहरा दाढ़ी से ढँपा (भरा)
हुआ है, холм зарос лéсом टीला जगल
से छाया (भरा) हुआ है.

зарасти́ *сов см* зарастáть
зāрево *с* लाली लāल *ж.*, लालिमा
लāलिमा *ж.*; — *закāта* अस्त होते हुए
सूर्य की लाली *ж.*

зарегистрýровать *сов* रजिस्टरी
(दर्ज) करना (कर देना) रāदजнст'र *प.*
(दार्दज') कार'नā (कार दनā) *п.*

зарегистрýроваться *сов* 1.
(*встать на учёт*) रजिस्टर में दर्ज
होना रāदजнст'र में दार्दज' हो *प.*
пп, रजिस्टर में नाम लिखवाना रā-
दजнст'र में नāम लिख'वāनā *п.*, 2.

(оформить брак) शादी (ब्याह) की रजिस्टरी करना (कर देना) शāदी (бйāх) кй раджист'рй кар'нā (кар дэнā) п

зарéзать сов. काट (मार) डालना कāt (mār) dāl'nā п (से чем-л), जबह करना बाबाх кар'нā п (जि-वотное), — ножом छुरी मारना п

зарека́||ться несов. разг н का वचन देना на कā бачан дэнā п, я —юсь ходить туда मैं वहाँ न जाने का वचन देता हूँ.

зарекомендова́||ть сов — себя निकलना निकाल'нā नп, साबित होना सāбит хонā नп, он —л себя хо-ро́шим студéнтом वह अच्छा छात्र निकला (साबित हुआ).

зарéчься сов см зарека́ться

заржа́веть сов. मोरचा (जग) लग जाना мор'чā (занг') лаг джāнā नп (पर, मे о чем-л), मोरचे (जग) से ढँकना (ढँक जाना) мор'чэ (занг') сэ д'āк'нā (д'āк джāнā) नп, जग पकडना занг' пакар'нā п, मोरचा जम जाना мор'чā джам джāнā नп

заржа́вленный прил मोरचा (जंग) लगा हुआ мор'чā (занг') лага хуā, मोरचे (जग) से ढँका हुआ мор'чэ (занг') сэ д'āкā хуā

зарисóвка ж खाका хāкā м

зарнйца ж दूर की विजली की लपक दूर कй бидж'лй कй лапак ж

зародíть(ся) сов см заро-ждáть(ся)

зарóдыш м. भ्रूण б'рун м., ✧ в —е अधूरी अवस्था मे.

зарождáть несов पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पन्न') кар'нā п
зарождáться несов. прям, перен. पैदा (उत्पन्न) होना पाэдā (उत्पन्न') хонā नп, ठनना त'ан'нā नп (о мысли, плане).

зарождéние с 1. गर्भाधान गर्-б'āд'āн м, 2. перен. उत्पत्ति उत्-पत्ति ж, उद्गम उदगम м

зарóк м. дать — [не] [н]... का वचन देना [на] . कā бачан дэнā п, [न] . की कसम (शपथ) खाना [на]... कй касам (शापत'x) क'āнā п

зāросли мн झाड़ी дж'āри ж

зарплáта ж मजदूरी मаз'дुरй ж, तनखाह тан-хвāх ж, वेतन वэтан м

зарубáть несов काट(मार) डालना कāt (mār) dāl'nā п (से чем-л).

зарубéжный прил विदेशी वि-देशी, परदेशी пар'дэши

заруб||íть сов см зарубáть, ✧ —й себе на носу! разг हमेशा याद रखो! хамэшā йād рак'ol, सदा ध्यान करो! садā д'йāн карo!

зарúбка ж काटने का निशान (चिह्न) кāt'нэ кā нишāн (чих'н') м

зарубцевáться сов см заруб-цовываться

зарубцóвываться несов भरना б'ар'нā नп, पूजना पूдж'нā नп

заручаться *несов.* हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना) *ख़ासिल (प्राप्त)* *кар'нā* (кар лēнā) *п*; ~ *согласием* स्वीकृति प्राप्त कर लेना *п* (की *च्यै-ल*), *зарāнее* ~ *помощью* पहले से ही सहायता की प्रतिज्ञा प्राप्त कर लेना *п* (की *च्यै-ल*)

заручиться *сов см* заручаться

зарывать *несов* गाड़ना *гār'nā* *п*, गाड़ देना *гār дēнā* *п*, दफन करना (कर देना) दाफन *кар'нā* (кар дēнā) *п*

зарываться *несов* 1. गड़ना *гар'nā* *пп*, गड़ जाना *гар джāнā* *пп*, 2. *перен* डूबे रहना *दुबे राख'-нā* *пп* (में *во что-л.*)

зарыдать *сов* रो उठना (पड़ना) *ро ут'нā* (пар'nā) *пп*

зарыть(ся) *сов см.* зарывать (-ся)

зарычать *сов* गुराने लगना *гур-рāнэ* *лаг'nā* *пп*

зар||я *ж* 1. तड़का *тар'кā* *м*, सबेरा *сабэрā* *м*, उषा *ушā* *ж* (*утренняя*), संध्या (अस्त होते हुए सूर्य) की लाली *санд'хйā* (*аст' хотэ хуэ сұрй'*) *кй* *лāй* *ж* (*вечерняя*), на ~е तड़के, दिन चढ़े, प्रातः काल, 2. *воен* जगाने (सुबह) का विगुल *джагāнэ* (*субах*) *кā* *бигул* *м* (*утренняя*), शाम का विगुल *шāм* *кā* *бигул* *м* (*вечерняя*)

зарябить *сов* ~ в глазах आँखों में चकाचौंध (तिलमिल, तिरमिरा) लगना *āк'ō* *мō* *चाकā-चाōद'* (*тил'-*

मिल, तिर'मिरā) *лаг'nā* *пп* (*от яркого света, блеска*), आँखों के आगे अधेरा छा जाना *āк'ō* *кэ āгэ* *анд'эрā* *ч'ā* *джāнā* *пп* (*от слабости*)

заряд *м* 1. कारतूस *кар'тूस* *м*, холостой ~ खाली कारतूस *м*, 2. *эл*, *физ* चार्ज *чāрдж'* *м.*, प्रभार *праб'ār* *м*; *электрический* ~ वैद्युत प्रभार *म*

зарядить *сов см* заряжать

заряд||ка *ж* 1. (заряжание) भरना *б'ар'nā* *म*, चार्ज करना *чāрдज'* *кар'нā* *म*, प्रभरण *праб'аран* *म* (*аккумулятора, батареи и т п*), 2. (*физкультурная*) कसरत *кас'рат* *ж*, व्यायाम *вйāйām* *म*, *дэлаТЬ* ~ку कसरत (*व्यायाम*) करना *п*

зарядный *прил* ~ ящик воен गोला-बारूद की गाड़ी *голā-бārуд* *कй* *гāरй* *ж*.

заряжать *несов* 1. भरना *б'ар'-нā* *п*, भर देना *б'ар дēнā* *п*; ~ *орудие* तोप भरना *प*, ~ *фотоаппарат* फिल्म चढ़ाना *प*, 2. *эл*, *физ* चार्ज करना *чāрдज'* *кар'नā* *प*

засād||а *ж* घात *г'āt* *ж*, *कमीन-गाह* *камын-гāх* *ж*, *сидеть* в ~е घात (*कमीनगाह*) में बैठना *пп*

засадить *сов см* засаживать.

засаживать *несов* 1. (*растениями*) रोपना *роп'nā* *प* (में *что-л*), लगाना *лагāнā* *प* (में *что-л*), लगा देना *лагā* *дēनā* *प* (में *что-л*), 2. (*за работу*) लगाना *лагāनā* *प* (में

за что-л), लगा देना лагā дэнā *n* (मे за что-л)

засаливать I *несов* (соли́ть впрок) नमक छिड़कर बचा रखना намак ч^хир'кар бачā рах^х'нā *n*.

засаливать II *несов.* (загряз-
нять) चिक्कट करना चिकкат кар'нā *n*, चरबी (तेल) से गंदा करना чар'-
бй (तэл) сэ гандā кар'нā *n*

засалить *сов см* заса́ли-
вать II

засасывать *несов* (втягивать,
поглощать) अदर (भीतर) चूसना (चूस लेना) андар (б^хйтар) чūs'нā (चूस लэнā) *n*, अदर (भीतर) खीचना (खीच लेना) андар (б^хйтар) к^хйч'нā (क^хйच लэнā) *n* (затягивать), бо-
лбо́то засосāло егó वह दलदल मे फँस गया

засахаренный *прич*, прил चीनी के कवाम मे रखा हुआ चй'йй кэ кавāм мē рах^хā хуā, ऊपर [मे] चीनी जमाया हुआ उपार [मē] чй'йй джамāй'ā хуā

засветиться *сов* रोशनी देने लगना रोш'нй дэнэ лаг'нā *nn*, प्रज्वलित (प्रकाशित) हो उठना प्रा-
джвалит (प्राकाशित) хо ут^х'нā *nn*

засветло *нареч* साँझ होने से पहले सँदज^х хонэ сэ пах'лэ, संध्या-
काल से पहले सन्द^хйā-काल सэ пах'лэ

засвидетельствовать *сов* 1. (подтвердить) गवाही (प्रमाण) देना गавāхй (प्रामāн) дэнā *n* (पर что-
либо), 2. (подпись, документы,

नाप्र у нотариуса) रजिस्टरी करना
раджист'рй кар'нā *n* (की что-л).

засевать *несов* बोना бонā *n*
заседание с बैठक баэт^хак *ж*,
इजलास идж'лās *м*, अधिवेशन ад^х-
вэшан *м*.

заседа́тель *м* юр असेसर асэ-
сар *м*., народный — जन-असेसर *м*,
जनता का असेसर *м*

заседа́ть *несов* इजलास करना
идж'лās кар'нā *n*., अधिवेशन होना
ад^хивэшан хонā *nn* (का о ком-л.,
о чем-л.)

заселённый *прил* आबाद ābād,
वसा हुआ басā хуā (नाप्र о квар-
тире, доме)

заселить *сов см* заселя́ть
заселя́ть *несов* आबाद करना
ābād кар'нā *n*, वसाना басānā *n*
(नाप्र квартиру, дом).

засесть *сов* 1. बैठ जाना баэт^х
джāнā *nn*; — в заса́ду घात
(कमीनगाह) में बैठ जाना *nn*, 2.
(नाप्र за работу) लगना лаг'нā
nn (मे за что-л), लग जाना лаг
джāнā *nn* (मे за что-л), 3. (на-
долго остаться) [देर के लिये] रह
जाना [дэр кэ лийэ] рах^х джāнā *nn*

засе́ять *сов см* засевать
засиде́ться *сов см* заси́жи-
ваться

заси́женный *прич* — मुखाम
मखियो द्वारा गदा कर दिया गया
макк^хийō двāрā гандā кар дийā
гайā, मखियो के अडो से ढँका हुआ

макк^хийō кэ андō сэ д^хākā
 хуā

засйживаться *несов* बड़ी देर
 तक रहना барй дэр так рах'нā *нп*,
 बहुत समय तक रहना बाхут самай
 так рах'нā *нп*

засйлье *с* बोलबाला бол'бālā
м, प्राधान्य प्राद^хāнй' *м*

заскрежетать *сов* ~ зубāми
 दाँत पीसने (चबाने) लगना दाँत पिस'-
 нэ (чабāнэ) лаг'нā *нп*

заскрипётъ *сов* चरचराने लगना
 चर'चारāनэ лаг'нā *нп*

заслать *сов см* засылать

заслонить *сов см* заслонять

заслōнка *ж* चूल्हे का दर्वाजा
 चूल^хэ кā дарвāзā *м*

заслонять *несов* 1. (закрывать,
 скрывать) छिपाना च^хипāнā *п*,
 छिपा देना च^хипā дэнā *п*, व्यवहित
 करना व्йав'хит кар'нā *п*, 2. (за-
 щипать) बचाना бачāнā *п*

заслуг||*а ж* खूबी खूबी *ж*,
 सुकृति सु-कृति *ж*, получать по
 ~ам अपना किया पाना *п*, करम
 भोगना *п*

заслуженный 1. *прич* от за-
 служить, 2. *прил* (получаемый по
 заслугам, справедливый) लायक लā-
 йак, उचित учит, 3. *прил* (почет-
 ное звание) प्रतिष्ठित प्रатишт'ит,
 सम्मानित सम्मāнит, ~ артист
 प्रतिष्ठित आर्टिस्ट (कलाकार) *м*

заслуживать *несов* लायक (यो-
 ग्य) होना लāйак (йогй') хонā *нп*

(के चगे-ल), ~ доверия भरोसे [के]
 लायक होना *нп*, विश्वसनीय होना
нп; ~ внимāния ध्यान देने योग्य
 होना *нп*; ~ упоминāния उल्लेखनीय
 होना *нп*

заслужить *сов* पाना पāнā *п*,
 प्राप्त करना प्राप्т' кар'нā *п* (по-
 лучить, से чем-л); लायक (योग्य)
 हो जाना लāйак (йогй') хō джāнā
нп (стать достойным чег-л),
 अधिकार पाना ад^хикār пāнā *п*
 (получить право, का что-л),
 ~ доверие भरोसा (विश्वास) प्राप्त
 करना *п*

заслүшать(ся) *сов см* заслу-
 шивать(ся)

заслүшивать *несов* सुनना сун'-
 нā *п*, सुन लेना сун лэнā *п*.

заслүшиваться *несов* कान
 लगाकर सुनना कāн лагакар сун'нā
п, सुनकर अपने आप को भूल जाना
 сун'кар ап'нэ āп ко б'ул джāнā
нп, सुनकर आत्मविभोर हो जाना
 сун'кар āтм'-виб^хор хō джāнā *нп*

засмёивать *несов разг* हँसी
 उडाना (उडा देना) хāсй урāнā (урā
 дэнā) *п* (की कого-л)

засмёять *сов см* засмёивать

засмёяться *сов* हँसने लगना
 хāс'нэ лаг'нā *нп*, हँस पडना (उठ-
 ना) хāс пар'нā (ут^хнā) *нп*

засмолить *сов* (залить, зама-
 зать смолой) राल (धूना) लगाना
 (लगा देना) рāл (д^хунā) чагāнā
 (लागā дэнā) *п*

засну́ть сов см засыпа́ть I

засо́в м खट्का क^хात'к[ा] म, कुंडी
कुण्डी ज, बिलाई बिलाई ज

засо́вывать несов रखना राक^х-
на n, डालना दाल'на n, रख (डाल)
देना राक^х (दाल) द[े]ना n (मे कु-
दा-ल), — ру́ку в карма́н हाथ जेव
मे डालना (डाल देना) n

засо́л м (действие) नमकाई
नाम'काई ज, नमकीन बनाना नाम'-
किन банाना m

засоли́ть сов см заса́ливать I
засоре́ние с (загрязнение) गंदा
(मैला) करना गанда (मा^эला) кар'-
на m, — желу́дка बढ़हजमी ज,
अपच m

засори́ть сов см засоря́ть

засоря́ть несов 1. गंदला (मैला)
करना गाद'ла (मा^эला) кар'на n,
2.: — глаз (соринкой) आँख मे ति-
नका पड़ना आ^क म[े] तिन'ка пар'на
नп (की o ком-л), — желу́док
बढ़हजमी लगना बाद-хаз'ми лаг'на
नп (की o ком-л)

засоса́ть сов см заса́сывать

засо́хнута сов см засыха́ть

засо́хший прил सूखा सूख^а,
ठूठा त^хूत^а, ठंठ त^хант^х (o дереве)

за́спанн||ый прил उनीदा унй-
दा, नीद से भरा [हुआ] न्द स^э б^хара
[x̥uā], у него́ —о^е лицо́ उस का
चेहरा नीद से भारी है; —ые глаза́
नीद से भारी (बोझल) आँखें ज मн,
у него́ — вид वह उनीदा है

заста́ва ж 1. दर्वाजा дарваза

м, 2. воен चौकी चाоकी ज; погра-
ничная — सीमात चौकी ज

застава́ть несов. पकड़ना पाкар'-
ना n, पकड़ लेना पाкар' ल^эना n;
— на ме́сте престу́пления अपराध
करते हुए पकड़ लेना n (को को-л),
мы случа́йно заста́ли его́ до́ма
इत्तिफाक (सयोग) से वह हम को घर
पर मिल गया.

заста́вить I сов см застав-
ля́ть I

заста́вить II сов см застав-
ля́ть II

заставля́ть I несов (выну́ж-
дать, прину́ждать) मजबूर (बाध्य)
करना (कर देना) мадж'бур (бад^хй)
кар'на (кар д^эна) n (को को-л);
иногда передаётся понудительной
формой гл — шить силана си-
ла^эна n, — дать дилана дила^эна
n, — замолча́ть चुप करा देना चुप
кара д^эна n, जवान बंद कर देना
заба^н банд' кар д^эна n, निस्तर
कर देना निруттар кар д^эна n, —
заду́маться सोच मे डालना соч м^э
да^л'на n

заставля́ть II несов 1. (зани-
мать, загроможда́ть) भरना б^хар'-
на n, भर देना б^хар д^эна n, —
всю ко́мнату ме́белью सारे कमरे
को फर्नीचर से भर देना n; — по́лку
ста́рыми кнй́гами सारे खाने को
पुरानी किताबो से भर देना n, здесь
все́ так заста́влено, что нельзя́
пройти́ यहाँ इतना सामान भर दिया

गया, कि चलने-फिरने की जगह न रही; 2. (загораживать) — дверь шкафа́ми अलमारियाँ रखकर दर्वाजा बंद कर देना ал'ма́рийā раक्'кар дарва́зā банд' кар дэна́ n

застаре́л||ый прил पुराना पुरा́nā, जीर्ण द्जिर्न', बहुकालीन बाहु-कालीन, — ая бо́лезнь पुराना (जीर्ण) रोग m

заста́ть сов см заставля́ть

застёгивать несов लगाना ла-गा́nā n (बटन पुगोविцу, आँकड़ा क्रुचोक, बकसुआ प्रज्झकु), — пальто́ कोट के बटन लगाना n

застёгиваться несов [बटन] लगाना [बटन] लाग़ाना n

застегну́ть(ся) сов см застё-гивать(ся)

застёжка ж बकसुआ бак'суā m, बकलस бак'лас m

застекли́ть сов см застекля́ть

застекля́ть несов शीशा लगाना (जडना) शीशā लाग़ाना (द्जар'на) n

застё́нчивый прил शर्मीला шар-मीलā, लजीला लद्जिलā, संकोची सान-कोची

застига́ть несов पकडना पा-कार'на́ n, पकड लेना पाकार लэना́ n, — врасплóх गफलत में पकडना n, असावधान दशा में पकडना (पा-ना) n

засты́гнуть сов см застига́ть
застила́ть несов 1. (покры-вать) ढाँकना द'āक'ना́ n, छाना च'ānā n, 2. (напр о туче, дыме)

छाना च'ānā n, छा जाना च'ā द्जā-नā n

застла́ть сов см застила́ть.

засто́й m ठहराव त'āख'раo m, तद्रा तान्द्रā ज, — в торго́вле सद्-बाजारी ज

заstraßeивать несов तामीर (नि-र्माण) करना तāमिर (निरमा́n) कार'ना́ n, बनाना बांना́ n, — пустырь но́выми дома́ми ऊसर भूमि पर नई इमारते खड़ी करना n

застраховáть сов см застра-хóвывать

застрахóвывать несов बीमा कराना бйमा कारānā n (का को-ल, что-ल), बीमादार करना бйमा-दār कार'ना́ n

застрева́ть несов 1. फँसना प'āс'на́ n, अटकना атак'на́ n, फँस (अटक) जाना प'āс (атак) द्जā-नā n; — в го́рле गले में फँसना (अटकना) n., 2. перен (задерживаться) अटकना атак'на́ n, उल-झना उलाद्ज'на́ n

застрели́ть сов गोली मार देना गोли ма́р дэна́ n

застрели́ться сов अपने आप को गोली मार देना ап'нэ āп को गोли ма́р дэна́ n

застрельщик m पहल करनेवाला पाख़ाल कार'नэ-वा́lā m, आरभक āрамб'ак m, नई राह दिखानेवाला नाय ра́х दिक्'āнэ-वा́lā m

застро́ить сов см заstraßeивать
застро́йка ж (строительство)

तामीर tāmir ж, निर्माण nir-
mān м

застрѣть сов см. застревать

застудить сов см застуживать

застуживать несов सर्दी (ठडक) लगना (लग जाना) सर्दी (त^хандак) लग'на (लग джāнā) нп (को что-л), я застудил горло मेरे गले को सर्दी (ठडक, हवा) लगी

заступ м कुदाली कुदाली ж, कुदाल कुदाल म, फावडा प^хāorā м

заступаться несов कहना काँ'-
ना न (के पक्ष मे за кого-л), हि-
मायत करना हिमायत कार'на न
(की за кого-л), रक्षा करना राक्षā
कार'ना न (की за кого-л, защи-
щать)

заступиться сов см засту-
паться

заступник м हिमायती हिमाय'-
ती म, रक्षक राक्षक म

заступничество с हिमायत हि-
मायत ж, रक्षा राक्षā ж

застывать несов 1. (замерзать)
जमना जाम'на नп, जम जाना जाम
джāнā नп, कडा हो जाना कारā खो
джāнā नп (затвердевать), 2. (ко-
ченеть от холода) [सर्दी से] अकड़ना
(अकड़ जाना) [सर्दी से] अकार'ना
(अकार दजāनā) नп, ✧ кровь застыла
в его жилах उस का खून सूख (जम)
गया; — на месте जगह पर जम
जाना नп, काठ जाना नп

застыть сов см застывать

засунуть сов см засовывать
засуха ж सूखा सूख^хā म.

засучивать несов चढाना
चर^хānā न; — рукаवा рубāшки
कमीज की बाँहे चढाना न

засучить сов см засучивать
засушивать несов सुखाना
सूख^хānā न, सूखा देना सूख^хā दēnā
न (को что-л)

засушить сов см засушивать.
засушливый прил खुश्क хушк',
सूखा सूख^хā

засылать несов भेजना ब^хэдж'на
न, भेज देना ब^хэдж दēnā न

засыпать сов см засы-
пать II

засыпать I несов (погру-
жаться в сон) सो जाना सो джāнā
नп, नींद मे पडना नैद मे пар'ना नп

засыпать II несов 1. (напр
яму) भरना б^хар'на न, भर देना
б^хар दēnā न, पाटना पāt'ना न, 2.
(насыпать куда-л) डालना दāl'ना
न, डाल देना दāl दēnā न, 3. перен
— вопросами सवालो की बौछाड़
लगाना (लगा देना) सवालो के बा-
च^хār лагāнā (लागā दēnā) न, — кам-
нями पत्थरो की बौछाड़ करना पत-
त^хrō के बाच^хār कार'ना न

засыхать несов. सूखना सूख^хна
नп, सूख जाना सूख^х दजāнā नп,
मुरझाना मुर'дж^хānā नп, कु^хहला-
ना कुम^хलānā नп (о растениях),
कठियाना कत^хийānā नп (затверде-
вать).

затаённый 1. прич от зата-
ить, 2. прил छिपा हुआ च^хипā
ṣuā, पोशीदा पोшидā неизм, गुप्त
гупт', मन मे दवा हुआ मान मē дабā
ṣuā (о чувстве), -ая враждā
गुवार म

затаить сов छिपाना च^хипāнā
n, दवाना дабāнā n, छिपा (дवा)
लेना च^хипā (дабā) лэнā n, पोशीदा
करना (рхна) पोшидā кар'нā
(рак^х'нā) n, ~ злōбу मन मे डाह
दवाना n, दिल मे छुरी छिपा रखना
n, ◇ ~ дыхāние सॉस दवा लेना n

затāпливать несов ~ печь
(камīн) चूल्हा जलाना चूल^хā джа-
лāнā n

затāпывать несов रौदना
रāод'нā n, कुचलना кучал'нā n,
रौद (куचल) डालना рāод (кучал)
дāl'нā n

затāсканный прил разг
1. फटा हुआ प^хатā ṣuā, 2. перен
पिटा-पिताया पितā-питāйā, घिसा-पिटा
г^хисā-питā

затāскивать несов खीच लेना
к^хйч лэнā n

затащītь сов см затāски-
вать

затвердевātь несов कडा (काठ,
घनीभूत) हो जाना карā (кāt^х, г^ха-
нй-б^хут) ṣо джāнā nп

затвердévший прил ठस т^хас,
घनीभूत г^хани-б^хут

затвердénие с мед कठोरता
кат'ор'tā ж, патологическое ~

кóжного покрóва चर्म की अस्वाभा-
विक कठोरता ж

затвердétь сов см затверде-
вātь

затвердītь сов разг रटना
рат'нā n, रट लेना रат лэнā n,
रटकर जवानी याद कर लेना रат'кар
забāнй йād кар лэнā n

затвóр м. (винтовки) बोल्ट болт'
ж, अर्गली арг'лй ж

затворītь сов см затворяť

затворяť несов वद करना (कर
देना) банд' кар'нā (кар дэнā) n

затевātь несов छेड़ना च^хэр'нā
n, उठाना ут^хāнā n, ठानना т^хāн'нā
n, ~ ссóру भगडा उठाना (ठानना)
n, बखेडा मचाना n, ~ разговóр चर्चा
छेड़ना n, ~ дéло काम ठानना n

затéйливый прил लच्छेदार
лачч^хэ-дār (витиеватый), पेचीदा
пэчйдā неизм (запутанный, слож-
ный)

затекātь несов 1. घुसना г^хус'нā
nп, घुस आना (जाना) г^хус āнā
(джāнā) nп; водā затеклā в кóм-
нату कमरे मे पानी आ (घुस) गया,
во врéмя купāния водā затеклā
емú в ухó гуस्ल के वक्त पानी उस
के कान मे भर (चला) गया, струя
дождя затеклā емú за воротник
पानी की धार उस के कालर के नीचे
चली गयी, 2. (неметь) у меня за-
теклй нóги मेरे पैरो को जैसे चिउँ-
टियाँ काट रही है मэрэ паэрб ко
джаэсэ чйўтийā кāt рахй хāэ, मेरे

पैर भनभना उठे मэрэ паэр дж^хан'-
дж^ханā ут^хэ

затём нареч (после, потом) फिर
प^хир, बाद [मे] бād [мē], ◇ — чтобы
ताकि, इस [बात] के लिये कि

затемнёние с काला (अंधेरा)
करना कālā (āд^хэрā) кар'нā м,
воен तारीक (निष्प्रदीप) करना तārйк
(निष्प्र'दйп) кар'нā м

затемнить сов см затемнять
затемнять несов 1. (делать
темным) काला (अंधेरा) करना कālā
(āд^хэрā) кар'нā п, воен तारीक
(निष्प्रदीप) करना तārйक (निष्प्र'-
दйп) кар'нā п., 2. (лишать ясно-
сти) अस्पष्ट करना аспашт' кар'-
нā п.

затереть сов см затира́ть
затерять сов गँवाना гāvānā п,
गँवा देना гāvā дэнā п, खोना क^хо-
нā п, खो देना (डालना) क^хо дэнā
(дāl'нā) п

затеряться сов खो जाना क^хо
джānā нп, गुम हो जाना गुम खो
джānā нп; अदृश्य (नष्ट) होना (हो
जाना) अदृश्य' (नाश्ट') खонā (खो
джānā) нп (напр в толпе)

затёчь сов см затека́ть

затёя ж 1. (забава, развлече-
ние) खेल क^хэл м, пустāя — लडको
का खेल м, 2. (замысел, предпри-
ятие) काम कām м, कार्य कārй' м,
бессмысленная — व्यर्थ कार्य м,
опāсная — खतरे का काम м

затёять сов см затева́ть

затира́ть несов. 1. (стирать,
уничтожать, напр надпись) मि-
टाना митānā п, मिटा देना митā
дэнā п; 2. (напр льдами) दवाना
дабānā п, दवा देना дабā дэнā п,
сूदनो затерलो льदāми जहाज बर्फ
के बीच फँस गया, जहाज बर्फ से
घिरा हुआ है; 3. перен उन्नति करने
न देना уन्नати кар'нэ на дэнā п

затиха́ть несов 1. (умолкать,
переставать звучать) नीरव (नि-
स्तब्ध) होना (हो जाना) нйрав (ни-
стабд^х) खонā (खो джānā) нп, 2.
(ослабевать) शांत हो जाना шāнт'
खो джānā нп (напр о ветре,
гневе), ठंडक पडना т^хандак пар'нā
нп (об эпидемии)

затйхнуть сов см затиха́ть.
затйшье с खामोशी хāмошй ж,
निस्तब्धता निस्ताбд^хтā ж.

заткнүть сов см затыка́ть
затмевáть несов (превосходить)
मात करना мāt кар'нā п

затмёние с ग्रहण грахāн м,
— सौलнца सूर्यग्रहण म

затмйть сов см затмевáть
затó союз लेकिन лэкин, पर пар,
कितु кинту

затовáривание с माल की भर-
मार мāl кй б^хар'мār ж

затолка́ть сов (в толпе) धकेल-
कर (ठेलकर) थकाना (थका देना,
थका डालना) д^хакэл'кар (т^хэл'кар)
त^хакānā (त^хакā дэнā, त^хакā дāl'-
нā) п

затонуть *сов* डूब जाना दुब
джānā *np*

затопить I *сов см* затапли-
вать

затопить II *сов см* затоплять
затоплять *несов* सैलाव (प्ला-
वित) करना (कर देना) साэलāб
(प्लावित) кар'нā (кар дэнā) *n*, всю
деревню затопило सारे गाँव में बाढ़
आई

затоптать *сов см* затапты-
вать

затоп *м* रोक рок *жс.*, रुकावट
рукават *жс*

затормозить *сов* ब्रेक से चाल
रोकना (कम करना) ब्रेक से चाल
рок'нā (काम кар'нā) *n*, перен रोक
लगाना рок лагānā *n* (पर что-л)

заточать *несов уст* कैद करना
(कर देना) काэд кар'нā (кар дэнā)
n, बाँधना बाँध'нā *n*, बाँध देना बाँध'
дэнā *n*

заточить *сов см* заточать

затравить *сов* 1. पीछा करके
पकड़ लेना प्याच'ā кар'кэ пакар лэнā
n (कुत्तो से собаками); 2. перен
जुल्म (अत्याचार) कर देना зулм'
(атиāчāр) кар дэнā *n*, उत्पीड़ित
करना उत्पीरित кар'нā *n*

затрагивать *несов* 1. छूना च'у-
нā *n*, स्पर्श करना सपारш' кар'нā
n, у него затронуты лёгкие उस
के फेफड़े खराब हैं, 2. (напр инте-
ресы, чувства) असर करना (डालना)
асар кар'нā (दाल'нā) *n* (के ऊपर

что-л), प्रभावित करना प्राब'āवित
кар'нā *n*, — больное место जखम
कुरेदना *n*, मर्म स्पर्श करना *n*; —
чьй-л. интересы किसी के हित को
हानि पहुँचाना *n*, — чье-л. само-
любие किसी की आत्मप्रतिष्ठा को
चोट पहुँचाना *n*, 3. (напр тему,
вопрос) [मोटे तौर पर] जिक्र (चर्चा)
करना [मोटे तौर पर] зикр' (चर्-
चा) кар'нā *n* (बोलने में व. разго-
ворे, लिखने में व. письमें)

затрата *жс* खर्च харч' *м*, व्यय
व्याय *м*, — трудā मेहनत का खर्च
म, परिश्रम-व्यय *म*

затратить *сов см* затрачивать.

затрачивать *несов* खर्च (सर्फ,
व्यय) करना харч' (сарф', व्याय)
кар'нā *n* (में ना что-л); — вре-
мя वक्त (समय) लगाना *n*

затребовать *сов* मँगाना माँगānā
n, मँगा लेना माँगā लэнā *n*

затронуть *сов см* затраги-
вать

затруднѐни||*е с* 1. (препятст-
вие) रुकावट рукават *жс*, बाधा बा-
द'ā *жс*, устранять —я रुकावट हटा-
ना *n*, 2. (трудное положение), तक-
लीफ तक'लीफ *жс*, कठिनाई कट'निāя
жс, सक्कट सक्कट *म*, घबराहट ग'аб'-
राхат *жс*, परेशानी परेशāनी *жс*
(защешательство)

затруднительн||*ый* прил मु-
श्किल मुश्किल, कठिन कट'नि, सक्कट-
मय सक्कट-मान; —ое положение
तग (नाजुक) हालत *жс*

затруднить сов см затруд-
нить

затруднять несов 1. (беспоко-
ить кого-л) तकलीफ (कष्ट) देना
так'лйф (кашт') дэна *n* (को को-
-либо), 2. (препятствовать) रोकना
рок'на *n*, रोक देना рок дэна *n*,
रुकावट (बाधा) डालना रुकावट (ба-
д^ха) дәл'на *n* (मे что-л)

затуманиться сов धुंधला हो
जाना д^худ^хлā хо джāна *nn*

затушевать сов см затуше-
вывать

затушёвывать несов перен
छिपाना ч^хипāна *n*, परदा डालना
пар'дā дәл'на *n* (पर что-л)

затхлый прил सड़ा हुआ सरā
хуā, वासी बāси (о продуктах), दम
घोटनेवाला дам г^хот'нэ-вāлā, सॉस
रोकनेवाला сās рок'нэ-вāлā (о воз-
духе)

затыкать несов डाटना дәт'на
n, — пробкой डाट कसना (лагана,
вд करना) *n*

затылок *m* डब दाब *m*

затягивать несов 1. (напр
узел, ремень) कसना кас'на *n*, कस
देना кас дэна *n*, 2. (засасывать)
अंदर खीचना (खीच लेना) андар
к^хйч'на (к^хйч лэна) *n*, लोड्कु
затянуло в водоворот भँवर ने
कग्ती को अंदर खीच लिया, 3. (за-
держивать) टालना тāl'на *n*, टाल
देना тāl дэна *n*, झुलाना дж^хула^хна
n (выполнение работы), — войну

युद्ध लंबा चलाना (चला देना) *n*;
4. безл (зажигать — о ране) भरना
б^хар'на *nn*, भर जाना б^хар джāна
nn, 5. (начинать петь) गाने लगना
гāнэ лаг'на *nn*

затягиваться несов. 1. (напр
об узле) उलझना уладж^х'на *nn*,
2. (задерживаться: о собрании
и т *n*) लंबा चलना ламбā чал'на
nn, 3. (при курении) कश खीचना
(лагана, लेना, मारना) каш к^хйч'на
(лагāна, лэна, мār'на) *n*, 4. (о
ране) भरना б^хар'на *nn*, भर जाना
б^хар джāна *nn*

затяжка *ж* 1. (при курении)
कश каш *m*, दम дам *m*, глубокая
— लंबा कश *m*, 2. (задержка) देर
дэр *ж*, विलंब वиламб' *m*

затяжной прил लंबा[-खिंचा]
ламбā[-к^хйчā]

затянуть(ся) сов см затяги-
вать(ся)

заунывный прил उदास उदा^с,
रजीदा ранджйдā неизм, दुखी
ду^хк^хй

заурядный прил आम āм,
घटिया г^хатийā неизм, — писатель
घटिया लेखक *m*

заусеница *ж* नाखुन की जड़
на^хун кй джар *ж*.

зафиксировать сов 1. लिख
लेना (देना) лик^х лэна (дэна) *n*,
दर्ज कर लेना дардж' кар лэна *n*,
2. (установить, определить) ठीक
(निश्चित) करना (कर देना) т^хйк

(нишчит) кар'нā (кар дэнā) *n*,
मुकर्रर (नियत) करना मुकार्रार
(нийат) кар'нā *n* (назначить),
3. (сосредоточить) ~ внимание
ध्यान लगाना द^хयान лагānā *n*

захвāт *м* 1. कब्जा करना каб-
зā кар'нā *м*, 2 *спорт.* पकड पा-
कार *ж*

захватить *сов см* захватывать

захвāтническ||ий *прил* विजया-
काक्षी विजयāākān^{क्ष}ी, ~ая войнā
कब्जा करने की लडाई *ж*, विजया-
काक्षी युद्ध *м*

захвāтчик *м* कब्जा करनेवाला
кабзā кар'нā-вāлā *м*, आक्रता
ākrantā *м неизм*

захвāтывать *несов* 1. लेना
лэнā *n*, ले लेना лэ лэнā *n* (अपने
साथ *с собой*), साथ ले जाना сāt^х
лэ джānā *нп*, он захватил *с собой*
дэньги वह रुपया साथ ले गया; 2.
(завладевать) कब्जा करना (कर
लेना) кабзā кар'нā (кар лэнā) *n*
(पर *что-л*); [बल से] पकडना (पकड
लेना) [бал сэ] пакар'нā (пакар
лэнā) *n* (напр пленного), ~ власть
в свой рўки हुकूमत की बागडोर
अपने हाथ मे ले लेना *n*, 3. (засты-
гать) по дорōге егō захватил
дождь वह जा रहा था कि रास्ते मे
वारिश (वर्षा) होने लगी वा^х джā ра-
лā т^хā *кн* рāстэ мē бāриш (वरशā)
хонэ лагй, 4. (увлекать) मूझुका
его захватила वह संगीत से प्रभावित
हुआ वा^х сангйत сэ праб^хāвит ^хуā,

◇ **захватить** вóвремя болéзнь
समय रहते रोग का निराकरण करना
n; от éтого у негō дух захватило
इस से वह स्तंभित (दंग) रह गया,
захватить врасплōх औचक में धर
दवाना *n*

захворāть *сов разг* बीमार
पडना (हो जाना) бймār пар'нā (хō
джānā) *нп*

захлебнўться *сов см* захле-
бываться

захлѐбываться *несов* गिरह पड
जाना गिरा^х пар джānā *нп* (से
чем-л)

захлестнўть *сов см* захле-
стывать

захлѐстывать *несов* (перели-
ваться) ऊपर तक भरकर वह निकल-
ना उपार तक б^хар'кар ба^х никал'нā
нп, волнā захлестнўла лōдку लहर
उठकर कश्ती पर पड गयी, लहर कश्ती
के ऊपर से निकल गई

захлōпнуть *сов см* захлōпы-
вать

захлōпывать *несов* पटककर
(जोर से) बढ करना (कर देना) па-
так'кар (зор сэ) банд' кар'нā (кар
дэнā) *n*

захōд *м* (светила) अस्त अस्त'
м, ~ сōлнца सूर्यास्त *м*

заходить *несов* 1. आना ānā *нп*
(से मिलने *к кому-л*, लेने *взять*
что-л), आ मिलना ā мил'нā *нп*
(से *к кому-л*), भौकना दज^хā^кнā
нп (заглядывать), ~ ненадōлго

थोड़ी देर के लिये आना *नप*,

2. (углубляться) पहुँचना *पाखूच'नā*

नप, पहुँच जाना *पाखूच दज्जानā* *नप*,

घुसना *ग़ास'नā* *नप* (вонзаться, по-

грузжаться), — *слишком далеко*

перен दूर तक पहुँचना *नप*, (напр

в разговоре), 3. (сворачивать) मुड़ना

मुर'नā *नप*, 4. (с какой-л сто-

роны) जाना *दज्जानā* *नप* (की तरफ

से, की ओर से *откуда-л*); 5. (о

светилах) डूबना *दूब'नā* *नप*, डूब

जाना *दूब दज्जानā* *नप*, अस्त होना

(हो जाना) *अस' ख़ोनā* (*ख़ो दज्जानā*)

नप, सॉलнце *заш्लो* सूरज *डूब*

गया, 6. (возникать, начинаться —

о разговоре) छिड़ना *च'хिर'नā* *नप*

захолу́стный *прил* दूर का दूर

कā, दूरवर्ती दूर-वर्ती (*отдален-*

ный)

захолу́стье *с* दूर (परे) का

इलाका (प्रदेश) दूर (पर) *कā* *илаकā*

(*प्रादेश*) *म*, दूर की वस्ती दूर *क़ि*

बास्ति *ज*

захотéть *сов* चाहना *चाख'नā* *п*,

जी मे आना *दज्जि मē ānā* *नप* (के

о *ком-л*)

захохотáть *сов* हँसने लगना

ख़ास'नē *लाग'नā* *नप*, हँस उठना (*पड-*

ना) *ख़ास* *उत'नā* (*पर'नā*) *नप*

захудáлый *прил* गरीब *гариб*,

कगाल *कान्गāल*, दरिद्र *दारिद्र'*, पत-

नोन्मुख *पात'ноन्मुख'.*

зацвести́ *сов см* **зацвётáть**

зацвётáть *несов* फूलने लगना

प'खूल'नē *लाग'नā* *नप*

зацепи́ть(ся) *сов. см.* **заце-**
пля́ть(ся).

зацеп||ля́ть *несов* पकड़ना *पा-*

कार'नā *п*, पकड़ लेना *पाकार'लэнā*

п, — *и́ть* *крючкóм* *काँटी* से *पकड़*

लेना *п*

зацеп||ля́ться *несов* · *он* — *и́лся*

за *стул* *वह* *कुरसी* से *रगड़ते* *हुए*

निकला *वाख़* *कुर'सि* *सē* *रागार'तē* *ख़уэ*

निक'लā

зачасту́ю *нареч* *अक्सर* *अक्सर*,

बहुधा *बाख़ुद'ā*

зача́тие *с* गर्भाधान *गारब'āд'āन*

म

зача́точн||ый *прил* *अल्पविक-*

सित *अल्प'-विकासित*, *अविकसित* *अवि-*

कासित, *प्रारंभिक* *प्रāरामब'खिक*, *प्राथ-*

मिक *प्रāत'ख'मिक* (*первоначальный*,

элементарный), *в* — *ом* *состоянии*

बीजरूप *मे*

зачéм *нареч.* *किस* *लिये* *किस* *लीयē*,

किस *हेतु* *किस* *ख़ेतु*, *क्यो* *क़िब* (*поче-*

му)

зачёркивать *несов* [*रेखा* *से*]

काटना (*काट देना*) [*रэк'ā* *सē*] *कāt'-*

नā (*कāt* *दэнā*) *п*, *कलम* *फेरना* *का-*

लाम *प'खэр'नā* *п* (*पर* *что-л*), *आडा*

आडी *लकीर* *खीचकर* *काटना* (*काट*

देना) *ārā* *ārй* *लाक़िर* *क'ख़िच'कार* *कāt'-*

नā (*कāt* *दэнā*) *п* (*перечеркивать*)

зачеркну́ть *сов см* **зачерки-**

вать

зачерпну́ть *сов. см* **зачёрпы-**

вать

зачёрпывать *несов.* *निकालना*

никāл'нā *n* (पानी वodu, से चे-ल),
उठाना *ут'āнā n* (напр *суп*).

зачерствѣть *сов* 1. बासी (रूखा)
हो जाना *бāсй (рук'ā) ъо джāнā nп*,
2. *перен* सख्तदिल (संगदिल, शुष्क)
हो जाना *сахт'-дил (санг'-дил,*
шушк') ъо джāнā *nп*

зачёт *м* इम्तहान *имт'хāн м*,
परीक्षा *парйкшā ж*, сдать — *इम्त-*
हान (परीक्षा) पास कर देना n

зачѣнщик *м* छेडेनेवाला *ч'эр'-*
нэ-вāлā м, भडकानेवाला *б'хар'кā-*
нэ-вāлā м, उत्तेजक *уттэджак м*

зачѣслить *сов см* **зачислѣть**
зачислѣть *с несов* शामिल
(अतर्गत) करना *шāмил (антарगत)*
кар'нā n, भरती करना (कर लेना)
б'хар'тй кар'нā (кар лэнā) n (напр
в школу, в армию), रजिस्टर करना
раджистар, кар'нā n (вносить в
список), — в штат *स्टаф* में शामिल
करना n

зачитāться *сов см* **зачѣты-**
ваться

зачѣтываться *несов* पढने मे
डूब जाना *пар'х'нэ мē дуб джāнā*
nп

зашатāться *сов* लडखडाने लग-
ना *лар'к'харāнэ лаг'нā nп*

зашивāть *несов* 1. सीना *сйнā*
n, सी देना *сй дэнā n*, टाँकना
тāк'нā n, टाँक देना *тāк дэнā n*,
2. (накладывать швы) टाँके लगाना
(लगा देना) *тāкэ лагāнā (лагā дэнā)*
n (मे *что-л*)

зашѣть *сов см* **зашивāть**

зашнуровāть *сов* फीते से बाँध-
ना (बाँध देना) *фйтэ сэ бāд'х'нā*
(бāд'х' дэнā) n, तसमे बाँधना (बाँध
देना) *тас'мэ бāд'х'нā (бāд'х' дэнā) n*.
(के *что-л*)

заштōпать *сов* रफू करना (कर
देना) *рафū кар'нā (кар дэнā) n*

зашумѣть *сов* शोर मचाने लगना
шор мачāнэ лаг'нā nп

защѣт||а *ж* 1. (действие) बचाव
бачāо м, हिफाजत *хйфāзат ж*, रक्षा
ракшā ж, — диссертāции डिग्री
के लिये थीसिस तैयार करना *म*, под
—ой *हिफाजत (रक्षा) मे (की कोग-ल,*
चेग-ल), 2. *юр'* *वकालत* *вакāлат ж*,
प्रतिवाद *प्रतिवāद म*

защитѣть *сов см* **защищāть** 1

защѣтник *м* 1. बचानेवाला *ба-*
чāнэ-вāлā м, मुहाफिज *мухāфиз м*,
रक्षक *ракшак-м*, 2. (в футболе)
पीछे का खिलाडी *пйч'э кā к'хилāри*
м, 3. *юр* [सफाई का] *वकील [са-*
фāй кā] вакйल м

защѣтн||ый *прил* *हिफाजती*
хйфāз'тй, रक्षात्मक *ракшāтмак*, —ая
полосā *रक्षक-पॉती ж*, —ые *очки*
भॉपदार चश्मे म मн, — *цвет* *खाकी*
[रग] м

защищāть *несов* 1. बचाना
бачāнā n, हिफाजत (रक्षा) करना
хйфāзат (ракшā) кар'нā n (की
кого-л, что-л), 2. *юр* *वकालत*
करना *вакāлат кар'нā n*

защищāться *несов* अपनी हि-

फाजत (रक्षा) करना अप'न्य हिफाजत
(राक्ष) कर'नā n

заявить сов см заявлять

заявка ж 1. दरखास्त दार-хāст'
ж, माँग माँग ж, 2. (напр на
открытие, постройку) दावा दā-
vā m

заявление с वयान байān m,
घोषणा ग'ош'нā ж, वक्तव्य वा-
क्ताव' m (сообщение), दरखास्त
дар-хāст' ж, प्रार्थना प्रāрт'х'нā ж
(прошение), दावा दāvā m, अभियोग-
पत्र अब'хийог-патр' m (в суд)

заявлять несов वयान (घोषणा)
करना байān (ग'ош'нā) कर'нā n,
वक्तव्य देना वाक्ताव' дēnā n

заядлый прил разг पक्का پاک-
kā, कट्टर कट्टार

заяц m खरगोश хар-гош m

звание с पदवी пад'в'и ж,
उपाधि उपāд'хи ж, матч на — чем-
пиона мира по шахматам विश्व चैस
चैपियनशिप का मैच m

званый прил — обед दावत
дāват ж, भोज ब'ождж m, जेवनार
джэонār ж

звать несов 1. बुलाना булānā
n, बुला लेना булā лēnā n, पुकारना
пукār'нā n, — на по́мощь अपनी
मदद (सहायता) पर बुलाना n, दुहाई
देना n (की को-ल), गोहार मारना
n; 2. (именовать, называть) कहना
каह'нā n, как вас зов'ут? आप का
नाम क्या है?; 3. (приглашать)
बुलाना булānā n, बुला लेना булā

लēnā n, निमंत्रण करना निमāнत्रण
कर'нā n (का को-ल), निमंत्रण देना
निमāнत्रण дēnā n (को को-ल.)

звезда ж तारा tārā m, सितारा
ситārā m; Полярная — ध्रुवतारा m

звёздный прил 1. तारो का
tārō kā, 2. (усеянный звездами)
तारोवाला tārō-vālā, तारामय tārā-
may

звенеть несов ठनठनाना т'хан'-
त'ханānā nп, घनघनाना ग'хан'ग'ханā-
nā nп, वजना बадж'нā nп (напр.
о колокольчике, часах)

звенó с 1. прям, перен कड़ी
кари ж, 2. (организационная
ячейка) टोली तōли ж; ав. उड्डयन-
गुल्म उद्дайāн-гулм' m

звеньевóй m टोली का नेता
तōли kā нēтā m неизм

зверинец m चिडियाघर च'ирийā-
-г'хар m

звериный прил जानवर (पशु)
का джāн-вар (пашу) kā

звёрский прил वहशियाना वाх'-
шийānā неизм, पाशविक пāш'вик,
निर्मम' нирмаm

звёрство с पाशविकता пāш'-
вик'tā ж, पैशाचिकता пāшāч'ик'-
tā ж, निर्ममता нирмаm'tā ж.

звёрствовать несов जुल्म
(अत्याचार) करना (ढाना) зулм'
(ат'йāчār) кар'нā (д'ānā) n

зверь m जानवर джāн-вар m,
पशु пашу m, хищный — दरिदा
m, हिंस्र पशु m

ЗВОН *м* खनखनाहट क^खан'क^खанā-
 ख^खात *ज*, भनभन दज^खан-दज^खан *ज*,
 भकार दज^खанकār *ज*, — будиль-
 ника गजर *म*

ЗВОН||**ИТЬ** *несов* 1. बजाना ба-
 दजānā *п*, बजना бадж'нā *пп* (напр
 о звонке), ट्राम-चालक की घंटी टन-
 टनाना त्रām-चāлак кй г^ханти тан'-
 танānā *пп* (о трамвае), — в коло-
 кол घंटी बजाना *п*, —ят घटी सुनाई
 पड रही है, 2.: — по телефону
 टेलीफोन (फोन) करना तэлифон (фон)
 кар'нā *п* (को, के पास кому-л),
 вы не тудā —йте (по телефону)
 आप का नबर गलत है āп kā नाम्बर
 गलत ख^खा

ЗВОНК||**ИЙ** *прил* [उच्च स्वर से]
 गूँजनेवाला [учч' свар सэ] गूँदज'नэ-
 वālā, उच्चशब्दकारी учч'-शाब्द'-
 कārī, — गोलос खनकती (ठनठनाती)
 हुई आवाज *ज*, — смех खिलखि-
 लाहट *ज*, ♦ —ая монéта नकदी *ज*

ЗВОНОК *м* в разн знач घटी
 г^ханти *ज*, элeктрический — बिज-
 ली-घटी *ज*, द्वeर्नोय — दवजि की
 घटी *ज*, дать — घटी बजाना *п*,
 раздāлся — घटी सुनाई दी, — те-
 лeфōна टेलीफोन की घटी *ज*

ЗВУК *м* आवाज āvāz *ज*, ध्वनि
 द^хवनि *ज*, शब्द शाब्द' *म*, ग्लāsный
 — स्वर *म*, соглāsный — व्यजन
म, ♦ пустой — खोखला शब्द *म*

ЗВУКОВОЙ *прил* 1. आवाज
 (ध्वनि) का āvāz (द^хवनि) कā,
 2.: — фильм वोल्ता (सवाक्) फिल्म

(चलचित्र) бол'tā (सा-वāक) फिल्म'
 (चाल-चित्र') *म*

ЗВУКОУЛОВИТЕЛЬ *м* воен, ав.
 आवाज--प्रदर्शक-यंत्र āvāz-प्रादार-
 शक-यान्त्र' *म*, ध्वनिग्राहक यंत्र
 द^хवनि-ग्रāहक यान्त्र' *म*

ЗВУЧ||**АТЬ** *несов* बजना बадज'नā
пп (напр о колоколе), गूँजना
 गूँदज'नā *пп* (ग्रेमेट, отдаваться
 эхом); आवाज आना āvāz ānā *пп*
 (доноситься, की о чем-л), его
 слова все еще —āt у меня в ушāх
 उस के शब्द आज भी मेरे कानो मे
 गूँज रहे है.

ЗВУЧНЫЙ *прил* पुर-आवाज पुर-
 āvāz, ध्वन्यात्मक द^хवनिāत्मक

ЗВЯКАТЬ *несов* भनभन करना
 दज^खан-दज^खан кар'нā *п*, ठनकना
 त^ханак'нā *пп* (о чем-л), ठनकाना
 त^хан'कānā *п* (чем-л)

ЗВЯКНУТЬ *сов* см звякать

ЗГА *ज* नि зги не відно अंधेरा
 गुप्प है āद^хэрā групп' ख^खा

ЗДАНИЕ *с* इमारत имāрат *ज*,
 मकान макāн *म*, भवन б^хавान *म*

ЗДЕСЬ *нареч* यहाँ [पर] йāхā
 [पर], इधर ид^хार

ЗДЕШНИЙ *прил* यहाँ का йāхā
 कā, यहाँवाला йāхā-वālā, स्थानीय
 ст^хāний' (местный)

ЗДОРОВАТЬСЯ *несов*. салам (नम-
 स्कार) करना салām (नामास्कār)
 кар'нā *п* (को с кем-л), — зā руку
 हाथ मिलाना *п* (से с кем-л)

ЗДОРОВО *нареч* в знач сказ

(хорошо, прекрасно) разг. शाबाश! шābāш!

здорóв||ый прил 1. तदुस्त тан-дуруст', स्वस्थ स्वाст', नीरोग нй-рог, 2. (полезный) सेहतमद сэхат-манд', स्वास्थ्यप्रद स्वाст'х'-прад, पुष्ट пушт' (о пище), 3. перен. हितकर хит-кар, ◇ бۇد்யте —ы! (при прощании) खुदा हाफиз!, बिदाई!, नमस्ते!

здорóвье с तदुस्ती тан-дурусти ж., सेहत сэхат ж, स्वास्थ्य स्वाст'х' м, как ваше —? आप का मिजाज क्या है?

здράвица ж टोस्ट тост' м

здравница ж आरामगाह ārām-gāх ж, स्वास्थ्य-घर स्वाст'х'-г'ар м санаторий, дом отдыха), स्वास्थ्य (-केंद्र स्वाст'х'-кэндр' м, स्वास्थ्यवर्धक स्थान स्वाст'х'-вард'хак ст'х'ан м (курорт)

здравó нареч ठीक т'х'ик (правильно), सद्बुद्धि से сад-будд'х'и сэ (разумно, рассудительно)

здравомыслящий прил समझदार самадж'дār, विचारशील विचār-шил, बुद्धिमान् будд'химāн

здравоохранение с स्वास्थ्य-रक्षा स्वाст'х'-ракшā ж

здрав|ствовать несов да —ствует! जिंदाबाद! зиндā-бād!, जय! джай! (की кто-л, что-л), अमर (चिरायु) हो! амар (чирāйу) хо!, —ствуйте नमस्ते नामастэ, नमस्कार नामस्कār, सलाम-अलैक салām-алаэк

здравый прил समझदार самдж'дār, विचारशील विचār-шил, — смысл सहज (सामान्य) बुद्धि ж, साधारण समझदागी ж

зэбра ж जेवरा зэб'рā м

зевáка м (лентяй, бездельник) разг आलसी āл'сп м

зев|ать несов जँभाई लेना джā б'āя лэнā л, जँभाना джāб'āя нп, ◇ — по сторонам разг मुँह और आँखें फाड़के हेरानी से देखना л, не —āй! разг खबरदार!

зевнۇть сов см зевать.

зевóта ж. जँभाई दजāб'āя ж

зеленéть несов. 1. (становиться зеленым) हरा (सब्ज) हो जाना хārā (сабз') хо джāнā нп, 2. (покрываться зеленью) लहलहाना лах'лахā нā нп, डहडहाना дах'дахāнā нп, 3. (виднеться) हरा (सब्ज) दिखाई देना хārā (сабз') дик'āя дэнā нп

зеленн|ой прил —āя лāвка кूँजडे (सब्जीफरोश) की दुकान кўдж'рэ (сабзй-фарош) кй дукāн ж, — рынок सब्जी-मदी сабзй-манди ж

зелёный прил 1. हरा хārā, सब्ज сабз', 2. (недозрелый) कच्चा каччā

зэлень ж 1. हरापन хārā-пан м, सब्जी сабзй ж, 2. (растительность) हरियाली харийāли ж, 3. собир (овощи) तरकारी тар'карй ж, सब्जी сабзй ж, भाजी б'āджй ж

земельн||ый прил जमीनी замй нй, — налóg лгган м, भूकर м,

—ая реформа भूमिसुधार б^хуми-
-суд^хар *м*

землевладéлец *м* जमीदार за-
мй-дār *м*

земледéлец *м* काश्तकार कāшт'-
-кār *м*, कृषक кришак *м*

земледéлие *с* काश्तकारी कāшт'-
-кārй *ж*, खेतीवारी к^хэти-бārй *ж*,
कृषि криши *ж*

земледéльческий *прил* खेतीहर
к^хэти-хар, कृषिप्रधान криши-пра-
д^хāн (*о районе, стране*)

землекóп *м* बेलदार бэл-дār *м*,
कुदाली-मजदूर कुдāли-маз'дūr *м*

землемёр *м* जरीबकश джарйб-
-каш *м*, भूमापक б^ху-мāпак *м*

землетрясéние *с* भूचाल б^ху-
-чāl *м*, भूकंप б^ху-камп' *м*

землечерпāлка *ж* ड्रैजर драэ-
джэр *м*

землйстый *прил* 1. मिट्टी से
मिला हुआ मित्ति सэ милā хуā (*напр*
о песке), 2. (*о цвете лица*) भूरा
б^хурā

земл||я́ *ж* 1. पृथ्वी प्रित^хви *ж*,
धरती д^хар'ти *ж*, भूगोल б^ху-гол
м, 2. (*поверхность*) जमीन замйн
ж, भूमि б^хуми *ж*, पृथ्वी प्रित^хवि
ж, 3. (*почва*) मिट्टी митти *ж*,
जमीन замйн *ж*, 4. (*владение*)
जमीन замйн *ж*, भूमि б^хуми *ж*,
◇ на —é и на морé जल-स्थल
पर

землйāk *м* हमवतन хам-ватан
м, देस-भाई дэс-б^хāй *м*

землянй́ка *ж* जगली स्ट्रावेरी
джанг'ли стрāбэрй *ж*

землйāнка *ж* तहखाना тах-хā-
нā *м*

землян||óй *прил* 1. मिट्टी का
मित्ति कā, —ые рабóты मिट्टी की
खोदाई के काम *м* *мн*, 2. (*из земли*)
मिट्टी का बना हुआ मित्ति कā банā
хуā, — пол कच्चा फर्श *м*

земно́й *прил* 1. पृथ्वी का
प्रित^хवि कā, पार्थिव пāрт^хив, — шар
भूगोल *м*, 2. *перен* इहलौकिक их'-
-лаокик, सासारिक сāсāрик

зенй́т *м* अस्त्र आकाशचोटी
ākāш-чоти *ж*, शीर्ष-विंदु ширш'-
-бинду *м*

зенй́тный *прил* воен हवामार
хавā-мār, यानतोडक йāн-торак,
विमानवेधी विमāн-вэд^хи

зенй́ц||а *ж* берéчь как —у óка
अपनी आँख की पुतली की तरह रक्षा
करना ап'нй āк^х кй пут'ли кй тарах
ракшā кар'нā *п*

зёркало *с* 1. आईना āйнā *м*,
दर्पण дарпан *м*, 2. *перен* प्रतिबिंब
пратибимб' *м*

зерка́льный *прил* आईनेदार
āйнэ-дār, *перен* चिकना чик'нā,
— шкаф आईनेदार अलमारी *ж*.

зернй́ст||ый *прил* दानेदार дāнэ-
-дār, —ая икрā काला कवियार *м*,
मछली के काले अडे *м* *मн*

зерно́ *с* 1. बीज бйдж *м*, दाना
дāнā *м*, कóфе в зёрнах काफी के
बीज *м* *मн*, काफी-विन *म*, 2. со-

бир. अनाज *анāдж* *м*, अन्न *анн'* *м*

зерносовхоз *м* अनाज का सरकारी फार्म *анāдж* *кā* *сар'кāри* *фāर्म'* *м*

зернохранилище *с* अनाज का भंडार *анāдж* *кā* *б^хандār* *м*

зигзаг *м* टेढी-तिरछी लकीर (रेखा) *тэр^хи-тир'ч^хи* *лакйр* (*рэ-к^хā*) *ж*

зигзагообразный *прил* टेढा-मेढा *тэр^хā-мэр^хā*, टेढा-तिरछा *тэр^хā-тир'ч^хā*

зимā *ж* जाड़ा *джārā* *м*, सर्दी *сардй* *ж*, शीतकाल *шйт-кāl* *м*

зймн||ий *прил* जाड़ो (शीतकाल) का *джārō* (*шйт-кāl*) *кā*, — спорт वर्फ (शीत ऋतु) के खेल *м* *мн*; — яя спячка शीतस्वाप *м*

зимовāть *несов* जाड़ा बिताना (काटना) *джārā* *битānā* (*кāt'nā*) *п*

зимóвка *ж* जाड़ा बिताना (काटना) *джārā* *битānā* (*кāt'nā*) *м*, जाड़ा बिताने की जगह *джārā* *битāнэ* *ки* *джагах* *ж* (*место*)

зимóщик *м* जाड़ा बितानेवाला (काटनेवाला) *джārā* *битāнэ-вālā* (*кāt'nэ-вālā*) *м*

зимóй *нареч* जाड़ो में *джārō* *мэ*

зйāние *с* लिंगव विवृति विव्रिति *ж*.

злāки *мн* अनाज *анāдж* *м*, गरला *галā* *м*, घान्य *д^хāнй'* *м*

злэйший *превосл* от злой, —

враг जानी दुश्मन (गत्रु) *джāни* *душман* (*шатру*) *м*

злить *несов* जलाना *джалānā* *п*, जी जलाना *джи* *джалānā* *п* (*ка* *кого-л*), गुस्सा दिलाना *гуссā* *дилānā* *п*, क्रोधित करना *крод^хит* *кар'nā* *п*, जोश में लाना *джош* *мэ* *лānā* *п*

злйтьсѧ *несов* जी जलना *джи* *джал'nā* *нп* (*ка* *о* *ком-л*), गुस्से (क्रोध) में आना *гуссэ* (*крод^х*) *мэ ānā* *нп*, जलना-भुनना *джал'nā-б^хун'nā* *нп*

зЛО I *с* बुराई *бурāй* *ж*, खराबी *харāби* *ж* (*несчастье*), नुकसान *нук'sāн* *м*, हानि *хāни* *ж* (*вред*)

зЛО II *нареч* डाह से *дāх* *сэ*, द्वेषपूर्वक *двэш-пūрвак*, — подшутить *бुरी* *तरह* *мूर्ख* *बनाना* *п*

злóба *ж* डाह *дāх* *ж*, द्वेष *द्वэш* *м*, गुस्सा *гуссā* *м*, क्रोध *крод^х* *м* (*гнев*).

злóбный *прил* डाह-भरा *дāх-* *б^харā*, द्वेषपूर्ण *द्वэш-пūर्न'*

злoбoднѧвнѧй *прил* — वो-प्रोस *फौरी* *समस्या* *फाोरй* *самасйā* *ж*

зловѧщий *прил* अमंगल[सूचक] *амангал* [*сūчак*]

зловóние *с* बदबू *бад-бū* *ж*, गदगी *ганд'гй* *ж*, दुर्गंध *дурганд^х* *ж*

зловóнный *прил* बदबूदार *бад-бū-дār*, गदा *гандā*, दुर्गंधमय *дур-ганд^х-маи*

зловрѧдный *прил* नुकसानदेह *нук'sāн-дэх*, हानिकर *хāни-кар*

зЛОдѐй *м* बदमाश бад-мāш *м* ,
दुर्जन дурджан *м*

зЛОдѐйскій *прил* शरारतपूर्ण
шарāрат-пурн', दुर्जनोचित дурдж'н-
очит

зЛОдея́ние *с* दुराचार дурāчār
м , जुर्म джурм' *м* , अपराध ап'рād^х
м (преступление)

зЛОй *прил* बद бад, दुष्ट душт'
зЛОка́чественный *прил мед*
सख्त сахт', दुष्ट душт', घातक г^хā-
так

зЛОнаме́ренный *прил* दुष्टात्मा
душтātмā неизм (о человеке),
दुर्वसनामय дурвās'нā-май (о по-
ступке)

зЛОпа́мятный *прил* वैर-साधन-
तत्पर баэр-сād^хан-татпар, प्रतिहि-
साशील пратихйсā-шйл

зЛОполучный *прил* बदकिस्मत
бад-кисмат, अभागी а-б^хāги

зЛОра́дный *прил* [दूसरो का]
बुरा चाहनेवाला [дус'рб кā] бурā
चāх'нэ-вāлā बदखाह бад-хвāх,
द्रोही дрохи

зЛОслóвие *с* बदगोई бад-гой
ж , चवाव чавāо *м* (сплетни, пе-
ресуды)

зЛОстный *прил* 1. द्वेषपूर्ण द्वэш-
-пурн', द्रोही дрохи, 2. (закорене-
лый) पक्का паккā, कट्टर каттар

зЛОсть *ж* डाह дāх *м* , गुस्सा
гуссā *м* , ईर्षा иршā *ж*

зЛОумы́шленник *м* अपराधी
ап'рād^х *м*.

зЛОупотребить *сов см* зло-
употреблять.

зЛОупотреблѐние *с* दुरुपयोग
дурупайог *м* , कुव्यवहार ку-вйав'-
хāр *м*

зЛОупотребля́ть *несов* दुरुपयोग
(कुव्यवहार) करना дурупайог (ку-
-вйав'хāр) кар'нā *п* (ка чем-л)

зМЕЙный *прил* साँप का сāп кā
зМЕЙ *м* बумажный — कनकौवा
кан'каовā *м* , पतंग патанг' *м*

зМЕя́ *ж* साँप сāп *м* , नाग нāг
м , очко́вая — काला साँप (наг) *м*

знак *м* 1. निशान нишāн *м* ,
चिह्न чихн' *м* दाग дāг *м* (метка),
काँстовый — टीका *м* , 2. (жест,
кивок) इशारा ишāрā *м* , सकेत сан-
кэт *м* , दावāть — इशारा (сकेत)
करना *п* (ка чем-л), 3. (эмблема,
символ) प्रतीक пратик *м* , 4. (пись-
менный) अक्षर акшар *м* (буква),
зна́ки препина́ния विरामादि के
चिह्न *м* मн , ♠ в — дру́жбы
दोस्ती (मित्रता) के उपलक्ष मे

знако́мить *несов* 1. परिचय
कराना паричан карānā *п* (ка
кого-л , से с кем-л), 2. (сообщить
сведения о чем-л) जानकारी कराना
джāн-кārй карānā *п* , परिचय कराना
паричан карānā *п* (ка кого-л , से
с чем-л)

знако́миться *несов* 1. परिचय
करना паричай кар'нā *п* (се с
кем-л), 2. (получать сведения о
чем-л) परिचय मिलना паричай

मिल'नā *नप.*, परिचित हो जाना परिचित हो जाना *नप* (से *с* *чем-л*)

знакóмство *с* 1. जान-पहचान *джāн-пах'чāн* *जस*, परिचय परिचय *म*, 2. (ज्ञान) जानकारी *джāн-кārи* *जस*, परिचय परिचय *म*

знакóм||ый 1. *прил.* मालूम *мā-лूम*, ज्ञात *गिāt*, — *ое* *лицó* जाना-पहिचाना चेहरा *म*; 2. *прил* (*с* *чем-л*) वाकिफ *вāкиф*, परिचित परिचित, 3. *сущ* *м* जान-पहचान *джāн-пах'чāн* *म*, परिचित परिचित *म*

знаменáтель *м* *मत* हर *खार* *म*
знаменáтельный *прил* महत्वपूर्ण *माहतव'-पूरुन'*

знаменítость *जस* 1. प्रसिद्धि *प्रसिद्धि* *जस.*, विख्याति *विक'यāति* *जस*; 2. (о человеке) मशहूर (प्रसिद्ध) आदमी *माश'लूर* (प्रसिद्ध^ख) *ād'-mā* *म*.

знаменítый *прил* मशहूर *माश'-लूर*, नामी *नामी*, प्रसिद्ध *प्रसिद्ध* *ख*, विख्यात *विक* *नात*.

знаменовáть *несов* इंगारा (सकेन) करना *निшārá* (संकट) *кар'нā* *न* (पर *что-л*), सूचित करना *सूचित* *कर'नā* *न*

знаменóсец *м* निशानवाला *निशā-вāлā* *म*, निशानवरदार *निशāн-वर-дар* *म*

знāмя *с* झंडा *झ'андā* *म*, निशान *निशāन* *म*, ध्वज *ध'वāज* *म*

знāние *с* विद्या *विद्या* *जस*, ज्ञान *ज्ञāन* *म*

знāтный *прил* खानदानी *खāн'-дāни*, कुलीन *कुलीन*, जाना-माना *जāनā-мāнā* (*напр* *о* *производственнике*).

знатóк *м*. माहिर *мāхир* *म*, विशेषज्ञ *विशेश-ग'ि* *म*, быть *знаткóм* माहिर (विशेषज्ञ) होना *नप*

знáть *несов* जानना *जāन'नā* *न*, वाकिफ (परिचित) होना *वāकिफ* (परिचित) *खōнā* *नप* (быть *в* *курсе* *дела*, *से* *что-л*); — *в* *лицó* चेहरा देखकर पहचानना *न*, — *по* *наслы́шке* सुनकर जानना *न*, ♦ *дать* — *जतāनā* *न*, *дать* — *о* *себé* (*кому-л*) अपनी खबर देना (पहुँचाना) *न*; *дать* — *о* *себé* *письмóм* चिट्ठी (पत्र) द्वारा अपना हाल भेजना *न*, *он* — *не* *хóчет* वह सुनता (मानता) *नही*, वह कान *नही* देता; *кто* *знāет?*, *как* —?, *почем* —? *कौन* *जāने?*; — *мéру* जानना *कि* *कब* *वंद* *करने* *का* *समय* *आ* *गया* *न.*, — *себé* *цéну* अपना महत्व समझना *न*, अपना मूल्य जानना *न.*, — *толк* *न्याय* *करना* *न* (*का* *в* *чём-л*), *давāть* *себā* — *असर* (प्रभाव) डालना *न*; *रोव* *गालिव* *करना* *न* (*проявлять* *себā*), *знāете* *ли* *вы?* *вводн* *сл* क्या, आप को मालूम है?

знāчéние *с* 1. मतलब *मत'लāब* *म*, माने *мāनэ* *म*, अर्थ *अर्थ* *ख* *म*, 2. (важность) महत्व *माहतव'* *म*, गौरव *गाौरव* *म*; *придавāть* — *महत्व* *देना* *न* (*का* *чému-л*)

знāчит *вводн* *сл* तब तो *ताब* *तो*, इस का मतलब यह है *कि..* *ис* *कā*

मत'लाब याँ ख़ाँ कि (следовательно)

значительный прил 1. बड़ा барā, काफी kāфя, 2. (важный) जरूरी зарुरी, अहम अहम, महत्वपूर्ण मा-ख़ातव'-पूरन', गौरवपूर्ण गाорав-पूरन'

значить несов मतलब (अर्थ) होना मत'लाब (арт^х) ख़онā नп

значок м बैज баэдज м

знающий 1. прич от знать, 2. прил वाकिफ़ वāकिफ़, परिचित परिचित; जानकार दजāн-कār, माहिर māхир (напр о специалисте)

знобить несов जूड़ी आना दजू-र्या āнā नп.; меня знобит मुझे जूड़ी आती है

зной м. धूप द^хуп ж, ताप tāप м

знойный прил गरम гарам, उमसदार умас-дār, — ветер लू ж

зоб м. 1. (у птицы) पोटा पोटā м, 2. мед. घेघा ग^хэг^хā м., गलगड गल'ганд' ж

зов м बुलाव булāо м, पुकार पुкар ж, आह्वान āхвāн м

зола ж राख рāк^х ж, छार च^хār м, भस्म б^хасм' м

золówka ж ननद नанаद ж

золотистый прил. सुनहरा सु-नाख'рā, सुवर्ण सु-варн'

золото с सोना сонā м, स्वर्ण सवारн' м

золотой прил 1. सोने का сонэ kā, — запās ж स्वर्ण-सचित्ति ж; — песок स्वर्ण-धूलि ж, 2. (сделанный из золота) सोने का [बना हुआ] сонэ

kā [банā хуā], 3. (о цвете) सुनहरा सुनाख'рā, सोने के रंग का сонэ кэ ранг' kā

золотонóсный прил सोने से भरा сонэ сэ б^харā (напр о песке), सोना उपजानेवाला сонā उप'джāнэ-वāлā (напр о месторождении)

золотопромышленность ж सोना निकालने का उद्योग сонā नि-कāl'нэ kā удйог' м

золотуха ж мед कंठमाला कान्त^х-мāлā ж.

зона ж जोन зон м, क्षेत्र क्शेत्र' म, कटिबंध कати-बान्त^х м (географическая)

зонд м мед सलाई салāя ж, एषणी эш'ня ж

зондировать несов सलाई से टटोलना (परीक्षा करना) салāя сэ татол'нā (परिक्शā кар'нā) п, перен टटोलना तатол'нā п, थाह लेना т^хāх лēнā п

зонт м छतरी च^хат'र्या ж, छत्र च^хатр' म, आफतावगीर āф'тāб-गяр м (от солнца)

зóнтик м см. зонт

зоóлог м प्राणिशास्त्री прāणि-शāстр्या м

зоологический прил प्राणिशास्त्रीय прāणि-शāстриय' (относящийся к зоологии), — сад पशु-वाटिका ж

зооло́гия ж प्राणिशास्त्र प्रāणि-शāстр' ण

зоопарк м चिडियाघर चारिद्या

ЗЫЧНЫЙ *прил* ऊँचा ūchā, बुलद буланд', उच्च учч'

ЗЫБКИЙ *прил* जल्दी जाडा (ठड, सर्दी) खानेवाला джалди джārā (т^ханд', сарди) к^хāнэ-вāлā

ЗЫБЛЕВ||ЫЙ *прил* —ая вспāш-ка с -х खिजाँ (शरत्) की जोत хизā (шарат) кй джот эс

ЗЫБНУТЬ *несов* सर्दी (ठड) खाना

сарди (т^ханд') к^хāнā n, जाडा (सर्दी) लगना джārā (сарди) лаг'нā *нп*

ЗЯБЬ *эс* с -х खिजाँ (शरत्) मे जोता हुआ खेत хизā (шарат) мē джотā хуā к^хэг *м*

ЗЯТЬ *м.* दामाद dāmād *м.*, जामाता джāмātā *м* *неизм* (муж дочери), बहनोई бах'ной *м* (муж сестры)

И

И союз 1. (соединительный) और *аор*, तथा tat^hā, एव эвам, *иногда не переводится* мир и спокóйствие *अमन-चैन* аман-чаэн *м*, свой и *चुजोई* अपना-параया ап'нā-парāйā, я и ты मैं और तू māэ *аор* तु, 2. (перечислительный) и . и और *дोनó* *аор* *донб*, и. ., и ., и और.. और *св* *аор* *аор* *сзб*, и *армия* и *флот* *फौज* (सेना) और *जगी* वेडा *дोनó* *фаодж* (сэнā) *аор* *джанги* *бэрā* *донб*, 3. (в смысле «даже», «также») भी б^hя *частица*, и *без* *тогó* *много* *यो* *तो* *вहुत* *ज्यादा* (अधिक) [है]; и *не только это* और *यही* *нहीं*; и *все же* *फिर* (तिस पर) भी, *дэсāт* и *дāжэ* *бóльше* *दस*, *वल्कि* *इस* *से* *भी* *ज्यादा* (अधिक), ◇ *и так дāлее* और *इसी* *तरह* और भी, *वगैरह*, *इत्यादि*, и *прóчее* *वगैरह*, और *दूसरी* *चीजे*, *आदि*

ИБО *союз* *क्योंकि* *क्योंकि* *चूँकि* *चूँ-*

ки, *इस* *कारण* *से* *कि* *ис* *kāран* *сэ* *ки*

ИВА *эс*. वेत *бэт* *м*, वेद *бэд* *эс* **ИВНЯК** *м* वेद की भाडियाँ *бэд* *кй* *дж^хāрийā* *эс* *мн*

ИВОЛГА *эс* *зоол* अरीओल *аря-ол* *эс*

ИГЛА *эс* 1. सूई *суй* *эс*, सूची *сучи* *эс*, *вязāльная* — [जाली] *вунне* *की* *сूई* (*सलाई*) *эс*, *патефóнная* — *ग्रामोफोन* *की* *सूई* *эс*, 2. (у *животных*) काँटा *кāтā* *м*, 3. (у *растений*) काँटा *кāтā* *м*, *कंटक* *कान्ताक* *м*, *खार* *хār* *м*

ИГНОРИРОВАТЬ *сов* и *несов* अवहेलना (उपेक्षा) करना *ав'хэл'нā* (*упэкшā*) *кар'нā* *н*. (*की* *кого-л*, *что-л*)

ИГО *с* जुआ *джуā* *н* **ИГОЛКА** *эс* *см* *иглā* 1, *сидеть* *как* *на* —*х* [जैसे] *काँटो* *पर* *लोटना* [*джаэсэ*] *кāтō* *пар* *лот'нā* *нп*

игóлочк||а *жс см* иглá, с ~и
разг विलकुल नया बिल'कुल नयाँ

игóльн||ый *прил* सूई का सुई
kā, ~ое ушкó सूई का नाका *म*, सूई
की आँख *жс*

игра́ *жс* 1. खेल क^खэл *म*, क्रीडा
क्रिप्रा *जस*, जुआ दजुआ *म* (азартная),
2. (на музыкальных инструментах)
बाजा बजाना बāджā баджāнā *म*,
वाद्य वāद्य' *म*, 3. (актёра) अदाकारी
адā-кārй *जस*, अभिनय аб^хинай *म*, ♦
~ слов [ज्ञवद]श्लेष *म*, ~ не стóит
свеч दमड़ी की बुँडिया टका सर-मुँडाई

игра́||ть *несов* 1. खेलना क^खэл'нā
п, क्रीडा करना क्रिप्रा кар'нā *п*,
~ в мяч गेद [से] खेलना *п*, ~ в
ша́хматы, футбóл शतरज, फुटबाल
खेलना *п*, 2. (на музыкальных ин-
струментах) [बाजा]बजाना [बāджā]
बदजāनā *п*, ~ на флэйте, рояле
мурली, प्याना बजाना *п*, 3. (на сцене)
खेलना क^खэл'нā *п*, अदाकारी (अभि-
नय) करना адā-кārй (аб^хинай)
кар'нā *п*, ~ роль पार्ट खेलना (अदा
करना) *п* (तज перен), ♦ ёто не
~ет рóли कोई बात नहीं; улыбка
~ла на егó лицé उस के चेहरे पर
मुस्कराहट खेल रही थी.

игривый *прил* (шаловливый)
रंगीला रāगйлā, चुलबुला चुल'булā,
चंचल चанचल

игрóк *м* खिलाडी क^खэлārй *म*,
जुआरी दजुārй *म*. (в азартные
игры)

игру́шечн||ый *прил* 1. खिलौना

का क^खिलाонō kā, ~магазин खिलौने
की दुकान *जस*; 2. (не настоящий)
~ая лошāдка घोड़े का खिलौना
ग^хорэ kā क^खिलाонā *म*; ~ слон हाथी
का खिलौना खāт^хй kā क^खिलाонā *म*.

игру́шк||а *жс. перен*, перен
खिलौना क^खिलाонā *म*, быть ~ой
в чьёх-л. руках किसी के हाथ की
कठपुतली होना *नп*.

идеáл *м* नमूना नामुनā *म*, आदर्श
āдарш' *म*

идеализировать *сов* и *несов*
आदर्श बनाना (मानना) āдарш' банā-
нā (мāн'нā) *п*

идеалі́зм *м* 1. आदर्शवाद āда-
рш'-вāд *म*, अध्यात्मवाद ад^хйāтм'-
-вāद *म*, 2. (склонность к идеали-
зации) आदर्शवाद āдарш'-वāद *म*

идеалі́ст *м* 1. आदर्शवादी
āдарш'-वāद्य *म*, अध्यात्मवादी ад^хй-
āтм'-वāद्य *म*, 2. (мечтатель) आदर्श-
वादी āдарш'-वāद्य *म*

идеалистический *прил* 1.
आदर्शवादी āдарш'-वāद्य, अध्यात्मवा-
दी ад^хйāтम'-वāद्य, अध्यात्मिक ад^хйā-
त्मिक, 2. (идеализирующий дей-
ствительность) आदर्शवादी āдарш'-
-वāद्य

идеáльный *прил* (образцовый)
आदर्श का āдарш' kā

иде́йный *прил* 1. (о произве-
дении, человеке) उच्च-आदर्श का
उच्च'-āдарш' kā, 2. (идеологический)
सैद्धांतिक साэд^дхāन्तिक, विचारधा-
रात्मक विचार-द^खārāत्मक

अनुजीवी होना анудживи хона̄ नп
(का कोश-ल)

из предлог 1. (откуда, для обо-
значения источника) से स॒ सं *послелог*,
में में म॑ सं *पосलेлог*, вынимать
из карма́на जेव मे से निकालना *n*,
глядеть из окна́ खिडकी से बाहर
देखना *n*, из достоверных исто́ч-
ников изве́стно विश्वस्त सूत्रो से
मालूम है; 2. (из числа) मे से म॑ सं
पосलेлог, में म॑ *पосलेлог*, पीछे पीछे,
один из моих товарищей मेरे दोस्तो
(मित्रो) मे से एक; девяносто де́вять
из ста सौ मे निनानवे, лишь один
из ста सौ पीछे एक ही, лу́чший из
всех सब से अच्छा (उत्तम), 3. (о ма-
териале) का क॑ *पослелог*, से स॒ सं
पослелог, дом из ка́мня पत्थर का
(से) [बना हुआ] घर *m*, сала́т из
капу́сты गोभी का सलाद *m*, 4. (по
причине) से स॒ सं *पослелог*, की वजह
[से] क॑ *वाджаय* [सं] *पосलेлог*, के
कारण [से] क॑ काँरण [सं] *पосलेлог*,
из стра́ха डर (भय) से, भयवश; из
не́нависти नफरत की वजह [से],
घृणा के कारण; ◇ व्यैति из упо-
треблѣния प्रचलन से निकलना *np.*;
व्यैति из себѣ आपे में न रहना *np.*;
आपे से बाहर होना *np.*, изо *विसै*
सिल पूरे जोर से, गक्ति भर, *из негъ*
व्यैдет хоро́ший рабо́тник, *अच्छा*
काम करनेवाला *है*; *ज्याग* *из*
года в год साल वसाल *साल*

избā *жс* इज्वा избā *м*, देहाती घर
दखāति घर-*म*

избавитель *м* मुक्तिदाता मुक्ति-
-дātā *м* неизм

избавить(ся) сов см. избав-
лять(ся)

избавлѣніе с хуटकारा च^४उत्-
kāra म., रिहाई रि^४हाय ञс., मुक्ति
मुक्ति ञс

избавлять *несов* वचाना बचाना
n, छुटकारा (रिहाई) देना च^хут'kāra
 (рих'ай) дэна *n*, मुक्त कर देना मुक्त'
 кар дэна *n*

избавляться *несов* वचना बच'-
nā *нп*, छुटकारा पाना च^xут' kārā pānā
п., मुक्त हो जाना मुक्त' хо джānā *нп*.

избалованный прич, прил
[लाड-प्यार से] विगाड़ा हुआ [lār-pīār
sə] bīgārā hūā, दुलारा दुलārā

избаловать сов [लाड-प्यार से]
विगाडना (विगाड देना) [लार्-पयार्
से] бигār'nā (бигār дэнā) *n*, दुलार
कर देना дулār кар дэнā *n*

изба́-чита́льня ж ग्राम-वाचना-
लय ग्राम-वाच'नालाय ж

избегать несов 1. (уклоняться, сторониться) टालना ताल'ना *n*, बचना बच'ना *нп*, दूर रहना दूर राख'ना *нп* (се кого-л, чего-л), 2. (спасать-ся) बचाना बач'ना *нп*, छुटकारा पाना चहुँप'кар'п'ан'ना *n*, मुक्त हो जाना мукт' хо дж'ан'на *нп*, ему не удалось избежать заболевания बीमारी नो उससे अच्छा नहीं छोड़ा था.

избѣгнуть сов см избегать

избежание во ~ बचने के
 लिये बच'नэ कэ लियэ (से *чег*-л).

избежать сов см избегать
избивать несов पीटना पित'नā
 n , मारना mār'nā n , पीट (मार)
 देना पित (mār) दэнā n

избиение с मार[पीट] mār
 [-पित] ж , कत्ले आम катлэ āм м
 (массовое)

избиратель||ь м राय (वोट) देने-
 वाला рāй (вот) дэнэ-вāлā м , निर्वा-
 चक निर्वāचक м , मतदाता मत-дātā
 м неизм , स्पीसक -ей राय देनेवालो
 की फिहरिस्त ж , निर्वाचक-सूची ж

избирательн||ый прил चुनाव
 (निर्वाचन) का चुनāо (निर्वāचन)
 kā , चुनाव-संबंधी चुनāо-सामबान्द^хи,
 निर्वाचन-संबंधी निर्वāचन-सामबान-
 द^хи , -ая кампāनिया चुनाव-आदोलन
 м , निर्वाचन-आदोलन м , - округ
 राय देनेवालो का हलका м , निर्वाचन-
 क्षेत्र म , - бюллетень [वोट का]
 परचा м , राय की चिट्ठी ж , निर्वा-
 चन-पत्र म , -ая ūрна वोट देने (के
 परचे जमा करने) का सद्क म

избирать несов 1. (делать вы-
 бор) चुनाव चुन'nā n , इस्तिyар कर
 लेना ихтийār кар лэнā n , 2. (на
 выборах) चुनाव चुन'nā n , चुनाव
 (निर्वाचन) कर लेना चुनāо (निर्वā-
 चन) кар лэнā n (का को-л)

избйтый 1. прич от избйгь,
 2. прил перен पिटा-पिताया पितā-
 -литāйā , घिसा-पिटा г^хисā-पितā

избйть сов см избивать

избрание с चुनाव चुनāо м ,
 निर्वाचन निर्वāचन м

избранный 1. прич от из-
 брать , 2. прил (лучший) चुना हुआ
 चुनā хуā , सब से अच्छा саб сэ аччā ,
 उत्तम уттам

избрать сов см избирать.

избйт||ок м 1. (изобилие) बहु-
 तायत бахутāйат ж , प्राचुर्य прā-
 चुरй' м , от -ка чувств भावनाओ
 के आवेग से , 2. (излишек) फालतू
 мिकदार фāl'тū мик'дār ж , अधिक-
 ता ад^хик'tā ж

избйточный прил फालतू फāl'-
 तū , जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा
 (अधिक) зарūрат (āвашйак'tā) сэ
 зйāдā (ад^хик)

изваяние с मूर्ति मूर्ति ж ,
 प्रतिमा пратимā ж

изведать сов см изведывать

изведывать несов पाना пānā
 n , भुगतना б^хугат'nā n , पा (भुगत)
 लेना пā (б^хугат) лэнā n , अनुभव
 करना (कर लेना) ануб^хав кар'nā
 (кар лэнā) n

изверг м जालिम зāлим м ,
 नर-पिशाच нар-пишāч м.

извергать несов उगलना угал'-
 нā n

извергаться несов फोड़कर
 (तोड़कर) निकलना п^хор'кар (тор'-
 кар) никал'nā нп

извергнуть сов см извергать

извержение с फटना п^хат'nā
 м , [वि]स्फोट [वि]сп^хот м

известй сов см изводить

извести||е с 1. खबर хабар ж ,

संवाद sāvād *м*, सगाचार samāchār *м*, सूचना सूच'नā *ж* (сообщение),
 последние -या ताजी खवरे *ж* *मн*,
 ताजे समाचार *म* *मन*, 2.. -या *मन*
 (периодическое издание) समाचार-
 -पत्रिका samāchār-patrikā *ж*

ИЗВЕСТИТЬ *сов см* извещать

ИЗВЕСТИКОВЫЙ *прил* चूनेदार चु-
 न-दार्, चूने का चुन-का

ИЗВЕСТНО *нареч* в знач сказ
 मालूम (ज्ञात, विदित) है मालूम (ग़िात,
 видит) खाэ, ему - उसे मालूम (ज्ञात)
 है; мне все это хорошо - यह सब
 कुछ मुझे अच्छी तरह मालूम है; на-
 сколько мне - जहाँ तक मुझे मालूम है

ИЗВЕСТНОСТЬ *ж* ख्याति क'याति
ж, प्रसिद्धि प्रसिद्ध' *ж*, शोहरत
 शोख'рат *ж*, प्रतिष्ठा प्रतिष्ठ' *ж*
 (репутация), пользующийся гром-
 кой -ью мशһур, सुप्रसिद्ध, ◇ поста-
 вить в - खवर (आवेदन) देना *п*,
 सूचित कर देना *п*

ИЗВЕСТНЫЙ *прил*. 1. (знакомый)
 मालूम मालूम, ज्ञात ग़िात, परिचित
 परिचित, -ное положение प्रसिद्ध
 (जाना-माना) सिद्धात *म*, он ей -ен
 वह उस को जानती है, वह उस से
 परिचित है, он -ен под ~~इसके~~
 वह नाम से मशһुर (प्रसिद्ध) है (के
 कोग-ल, चगे-ल), 2. (знаменитый)
 मशһुर маш'хुर, विख्यात विक'यात,
 प्रसिद्ध प्रसिद्ध', он -ен своей
 чёстностью वह ईमानदारी के लिये
 मशһुर (प्रसिद्ध) है, он - लगुन. वह
 झूठी बातों में मशһुर (प्रसिद्ध) है,

3. (определённый) मुकर्रर मुकारрар,
 निश्चित निश्चित, до -ного периода
 नियत काल तक; 4. (кое-какой,
 некоторый) कुछ कуч'; в -ных
 случаях कुछ हालती (मामलों) में;
 до -ной стёпени कुछ हद तक; в
 -ной мере कुछ मात्रा में; ему при-
 дётся встретиться с -ными труд-
 ностями उसे काफी कठिनाई का
 सामना करना पड़ेगा.

ИЗВЕСТНЯК *м* चूने का पत्थर चुन-
 का पत्त'ар *म*

ИЗВЕСТЬ *ж* चूना चुनā *म*, आहक
 āhak *म*

ИЗВЕЩАТЬ *несов* खबर (सूचना)
 देना хабар (सूच'नā) दēnā *п*, आवेदन
 (सूचित) करना āvedan (सूचित) kar'-
 nā *п*

ИЗВЕЩЕНИЕ *с* 1. (действие)
 सूचना देना सूच'नā दēnā *म*, विज्ञापन
 विग़्यापन *म*, 2. (новостка) समन
 саман *म*, तलवी ताल'बी *ж*

ИЗВИВАТЬСЯ *несов* घेर लेना ग'эр
 лēnā *п* (о дороге, реке), टेढ़े रास्ते
 से बहना तэр'э рāстэ сэ бах'нā *नп*
 (о р'еке, ручье), टेढ़ा-मेढ़ा चलना
 эр'ā-мэр'ā чал'нā *नп* (о змее)

ИЗВИЛИНА *ж* मोड़ म'ор *म*, बल
 бал *म*.

ИЗВИЛИСТЫЙ *прил* टेढ़ा [-मेढ़ा]
 тэр'ā [-мэр'ā], चक्करदार चаккар-
 -दार्

ИЗВИНЕНИЕ *с* माफी मा'фия *ж*,
 क्षमा क'шамā *ж*, просить -या मा-
 फी (क्षमा) माँगना *п*

ИЗВИНИТЬ(СЯ) *сов см* изви-
нять(ся)

ИЗВИН||ЯТЬ *несов* माफ करना
(फरमाना) माफ кар'нā (फार'мānā)
n, क्षमा करना क्शамā кар'нā *n*,
—йте меня маф (क्षमा) कीजिये

ИЗВИНЯТЬСЯ *несов* माफी (क्षमा)
माँगना माफी (क्शамā) माँग'нā *n*

ИЗВЛЕКАТЬ *несов* निकालना नि-
काल'нā *n*, खीचना क्खीच'नā *n*, खीच
लेना क्खीच लēnā *n*, — корень мат
मूल निकालना *n* (का *из* чего-л), —
квадратный корень वर्गमूल निकाल-
ना *n*, ♢ — выгоду फायदा (लाभ)
उठाना *n*. (का, से *из* чего-л), — урок
सबक लेना *n* (से *из* чего-л)

ИЗВЛЕЧЕНИЕ *c* 1. (действие) नि-
कालना निकाल'нā *m*, खीच क्खीच *ж*,
समुद्धार समुद्ध'ār *m*, — корня мат
मूल निकालना *m*, मूल-निस्सारण *m*,
2. (выдержка) सार cār *m*, उद्धरण
उद्ध'ारण *m*

ИЗВЛЕЧЬ *сов см* извлекать
ИЗВНÉ *нареч* बाहर से bāḥar cē
ИЗВОДИТЬ *несов разг* थका देना
(डालना) त'ाकā дēnā (दाल'नā) *n*
(мишать сил), सताना सатānā *n*,
कलेजा पकाना कालēджā пакānā *n*
(का *кого-л*, мучить)

ИЗВÓЗЧИК *m* 1. (лучер) गाडीवान
gāri-bān *m*, कोचवान कоч'vān *m*,
2. (экипаж) गाडी gāri *ж*, éхать
на —с गाडी पर सवार होकर चलना
(जाना) *nn*

ИЗВОРАЧИВАТЬСЯ *несов* टालना

ताल'нā *nn*, टाल जाना ताल दजānā
nn, हीले-वहाने करना खिले-बाḥānē
кар'нā *n*, बचने की कोशिश करना
बच'नē кй कोशिш кар'нā *n*

ИЗВОРОТЛИВЫЙ *прил* सूझ-बूझ-
वाला सूज'x-бूज'x-вālā, साधनसपन्न
cād'ān-campān'n', — человек सूझ-
-बूझवाला आदमी *m*, — ум प्रत्युत्पन्न
मति *ж*

ИЗВРАТИТЬ *сов см* извращать
ИЗВРАЩАТЬ *несов* तोड़ना-मरोड़-
ना तोड़'нā-मारोड़'нā *n*, गलत मानी
लेना गलत māni लēnā *n*, मिथ्या
अर्थ लेना मिथ'xīā арт'x' लēnā *n*

ИЗВРАЩЕНИЕ *c* 1. तोड़ना-मरोड़-
ना तोड़'нā-मारोड़'нā *m*, 2. (ненор-
мальность) विकृति विकृति *ж*

ИЗГÁДИТЬ *сов разг* 1. (испач-
кать) गदा (मैला) करना गандā
(माэलā) кар'нā *n*, 2. (испортить)
बिगाड़ना बिगāड़'нā *n*, खराब करना
खारāб кар'нā *n*

ИЗГÍБ *m* मोड़ мор *m*, बल बल
m, खम хам *m*, वक्ता वाक'тā *ж*

ИЗГИБАТЬ *несов* झुकाना द्ज'ху-
कānā *n*, झुका देना द्ज'ху'кā дēnā *n*,
टेढ़ा (खम) करना तэр'ā (хам) кар'-
нā *n*

ИЗГЛÁДИТЬ *сов. см* изглажи-
вать

ИЗГЛÁЖИВАТЬ *несов* मिटाना
मितānā *n*, मिटा देना मितā дēnā
n, — из пāмяти याद (स्मरण) से
मिटाना (मिटा देना) *n*

ИЗГНÁНИ||Е *c* 1. [дег-]निकाला

[дэш-]никālā м, जलावतनी джа-
лā-ват'нй ж, निर्वासन निरвāsан м
(из страны), वहिष्कार бахишкār
м (из общества), 2.: жить в —и
निर्वासित जीवन विताना निरвāsит
дживан битānā п

изгнāнник м जलावतन джала-
-ватан м, निर्वासित निरवāsит м

изгнāть сов см изгонять

изголо́в||ье с सिरहाना сир-
-хānā м, сидеть у —ья सिरहाने
वैठना пп

изголода́ться сов 1. भूखो मरना
бхукхō мар'нā пп, क्षुधा-पीडित
होना कशुदхā-пйрит хонā пп, 2.
перен प्यासा होना प्यासā хонā пп
(का по чему-л), तरसना тарас'нā
пп (के लिये по чему-л), लालायित
होना लālāйит хонā пп (के लिये
по чему-л)

изгоня́ть несов बाहर निकालना
(निकाल देना) бāхар никāl'нā (ни-
кāl дэнā) п (से откуда-л), — из
страны जलावतन (निर्वासित) करना
(कर देना) п (высылать)

изгородь ж वाडा бārā м., घेरा
гхэрā м, живāя — भाडियो से वना
हुआ वाडा м

изготāвливать несов बनाना
банānā п, बना देना банā дэнā
п, तैयार करना (कर देना, कर लेना)
таэйār кар'нā (кар дэнā, кар лэ-
нā) п

изготōвить сов см изготāвли-
-вать

изготовлѐние с. बनाना банānā
м, रचना рач'нā ж, निर्माण нир-
мāн м

изда́вать несов 1. (печатать)
छापना чхāп'нā п, छपाना чхāпānā
п, जारी (प्रकाशित) करना джāри
(प्राकāшит) кар'нā п (को что-л),
2. (опубликовывать) जारी (प्रका-
शित) करना джāри (प्राकāшит)
кар'нā п, 3. (производить) —
звук आवाज (ध्वनि) करना āwāz
(дхвани) кар'нā п, — запах वू
छोडना бу чхор'нā п, वू आना бу
ānā пп (से о чем-л)

издавна нареч कदीम (मुद्दत) से
кадим (मुद्दत) сэ, बहुत समय से
бахут самай сэ

издалекā нареч दूर से дūr сэ

издали нареч см издалекā

издāние с 1. (действие) छपाई
чхāпāй ж, प्रकाशन प्राकāшан м,
2. (изданное) संस्करण सāскаран м
издāтель м प्रकाशक प्राकāшак
м, पब्लिशर पाблишар м

издāтельство с प्रकाशन-गृह
п्राकāшан-грих м, पब्लिशिंग हाउस
паблишинг' хāус м

издāть сов см издавать

издевāтельство с हँसी хāси
ж, मजाक мазāk м, उपहास уп'-
хās м, परिहास परिхās м (ग्लум-
ление), जुल्म зулм' м, दुर्व्यवहार
дурвиав'хār м (зверское обраще-
ние)

издевāться несов हँसी उडाना

ख़ासि урānā n (की *नाद* кем-л),
 ताना देना tānā дэнā n (को *नाद*
 кем-л), उपहास करना up'xās кар'-
 nā n (елумиться), जुल्म करना
 зулм' кар'nā n (पर *नाद* кем-л),
 दुर्व्यवहार करना дурवйав'xār кар'
 nā n (зверски обращаться, से, के
 साथ *नाद* кем-л)

издэ́ли||e с चीज чйз жс, पदार्थ
 падāрт' m, —я мн माल m,
 असबाब m, कुस्तārные —я दस्तकारी
 की चीजे жс мн, प्रोम्य़шенные
 —я कारखानो की चीजे жс मн,
 ग्लीняные —я मिट्टी के बरतन m
 मн (посуда), желёзные —я लोहे
 की चीजे жс мн

издержа́ть сов खर्च (व्यय) कर-
 ना (कर देना) харч' (वйай) кар'nā
 (кар дэнā) n (पर *ना* кого-л, *ना*
 что-л), सर्फ़ करना (कर देना) сарф'
 кар'nā (кар дэнā) n (मे *ना* кого-л,
ना что-л)

издэ́ржки мн खर्च харч' m,
 व्यय वйай m, — произво́дства ला-
 गत жс

издо́хнуть сов см издыхать
издыха́ть несов मरना мар'nā
 nп, मर जाना мар джānā nп, दम
 निकलना दाम निकाल'nā nп

изжи́вать несов छुटकारा पाना
 ч'хут'kāṛā pānā n (से *что-л*),
 उखाड़ फेकना ук'āṛ p'xāk'nā n,
 निर्मूल करना निर्मुल кар'nā n

изжи́ть сов см изжива́ть
изжо́га жс कलेजे की जलन का-

लэджэ кй джалан ж, अम्लपित्त
 амл'-питт' m

из-за предлог 1. (откуда-л)
 से सэ *последлог*, के पीछे से кэ пйч'э
 सэ, — углā कोने के पीछे से, —
 гра́ницы विदेश से, 2. (по причине)
 से सэ *последлог*, की वजह [से] кй
 ваджах [сэ] *последлог*, के कारण [से]
 कэ kāṛan [сэ] *последлог*, — недо-
 ста́тка ме́ста и вре́мени स्थानाभाव
 और समयाभाव के कारण

излага́ть несов बयान (वर्णन)
 करना байān (варнан) кар'nā n

излече́ни||e с 1. (выздоров-
 ление) अच्छा हो जाना ачч'ā хō
 джānā m, आरोग्य-प्राप्ति ārogy'-
 -prāpti жс, 2. (лечение) इलाज
 илāдж m, उपचार up'chār m, он
 нахо́дится на —и वह अपना इलाज
 करा रहा है

излэ́чивать несов इलाज करना
 илāдж кар'nā n, भला-चगा कर
 देना б'халā-чангā кар дэнā n

излечи́мый прил साध्य сād'й'
излечи́ть сов см излэ́чивать
излива́ть несов प्राम, перен
 उँडेलना ўдэл'nā n, — гнев गुस्सा
 उँडेलना n, — ду́шу दिल से वोभ
 उठाना n

изли́ть сов см изливать
изли́шек m फालतू मिकदार фāl'-
 ту мик'дār жс, बहुतायत बाхутайāt
 жс, अधिकता ад'хик'tā жс

изли́шний прил फालतू фāl'ту
 अनावश्यक अनāवाश्या

излия́ние с भावोद्गार б^хавод-
га́р м

изловчи́ться сов उपाय निकाल-
ना उपाय निकाल'на п, उपाय सोचना
упа́й соч'на нп

изложе́ние с बयान байа́н м,
विवरण вивара́н м, वर्णन варна́н
м, — фактов तथ्य-कथन м

изложи́ть сов см излага́ть
изло́м м (место перелома) टूट
ту́т ж, भंग б^ханг' м

изло́манный прич, прил टूटा
हुआ ту́та хуа́, भंग किया हुआ б^ханг'
кийа́ хуа́

излома́ть сов चकनाचूर (टुकड़े
टुकड़े) करना (कर देना) чак'на-чу́р
(тук'рэ тук'рэ) кар'на́ (кар дэна́) п

излуча́ть несов किरणे छिटकाना
(फेकना, विकीर्ण करना) кир'на́
च^хит'ка́на (п^хэ́к'на́, विकिरн' кар'-
на́) п

излуче́ние с विकिरण викиран
м; тепловое — ऊष्म-विकिरण м

излу́чина ж घुसाव г^хума́о м,
मोड़ мор ж

излю́бленный прил प्रिय प्रिय'.

изма́зывать сов राग लथेड़ना
лат^хэр'на́ п, मैला (गदा) करना
(कर देना) маэла́ (ганда́) кар'на́
(кар дэна́) п

изма́заться сов लथेड़ना ला-
т^хар'на́ нп, मैला हो जाना маэла́
хо́ джа́на нп

измельча́ть несов (क़ोशित्)
टुकड़े टुकड़े करना (कर देना) тук'-

рэ тук'рэ кар'на́ (кар дэна́) п,
कचूमर करना (निकालना) качу́мар
кар'на́ (ника́л'на́) п

изме́на ж गद्दारी гадда́ри ж
(से चेतु-ल), विश्वासघात विश्वा́с-
-г^ха́т м, परदारगमन пар'да́р-гаман
м (सुपुत्रजесका), госуда́рственная
— वतन से गद्दारी ж, राजद्रोह м

измене́ние с तबदीली таб'ди́ли
ж, परिवर्तन परिवарта́н м

измени́ть(ся) сов см изме-
ня́ть(ся)

изме́нник м गद्दार гадда́р м,
विश्वासघाती विश्वा́с-ग^ха́ति म, द्रोही
дро́хи м, — ро́дины वतन से गद्दार
м, मुल्क-फरोश м, देशद्रोही м

изме́нчивый прил बदलने के
योग्य бадал'на́ кэ йогй', परिवर्तन-
शील परिवарта́н-शील

изменя́ть несов 1. (произво-
дить перемены) बदलना бадал'на́
п, बदल देना бадал дэна́ п, तब-
दील (परिवर्तित) करना таб'ди́л (па-
ривартит) кар'на́ п, 2. (преда-
вать) गद्दारी (विश्वासघात) करना
гадда́ри (विश्वा́स-ग^ха́त) кар'на́ п
(से चेतु-ल), परदारगमन करना
пар'да́р-гаман кар'на́ п (в су-
पुत्रजестве)

изменя́ться несов बदलना ба-
дал'на́ нп, बदल जाना бадал джа́-
на́ нп, तबदील (परिवर्तित) होना
таб'ди́л (паривартит) хона́ нп

измере́ние с 1. (действие)
पैमाइश паэма́иш ж, नपाई नापा́и

ज् , माप माप ज् , 2. मत परिमाण
परिमāन म

измеримый прил नापने योग्य
नाप'नэ йोगि'

измеритель м मापक मापाक म

измерить сов см измерять

измерять несов नापना नाп'на
n , मापना माप'на n , माप करना
माप кар'на n (की च्ठो-ल), थाहना
त'आ'ना n (ग्लुबину), ~ темпера-
त'уру टेपेरेचर लेना n

измождённый прил घुला हुआ
ग'खुला ख'या (истощенный), थका
[-माँदा] त'आका[-माँदा], क्लान्त
(усталый)

изморозь ж पाला पाला म

измученный 1. прич थकाया
हुआ त'आका'ना ख'या, 2. прил [हारा-]
थका [ख'ारा-]त'आका, क्लान्त

измучить сов सताना सताना n ,
कष्ट पहुँचाना काश्त' पाख'ुचाना n , थका
डालना त'आका दाल'ना n (утомить)

измучиться сов क्लान्त हो जाना
क्लान्त' खो दजाना n , थक जाना त'आक
दजाना n (устать)

измышление с ढकोसला द'आ-
कोस'ला म , कल्पित (गढी हुई) बात
कल्पित (गार'खी ख'यी) बात ज् , मनगढत
मान-गार'खान्त' ज्

измышлять несов गढना गार'ख-
ना n

измять сов भुरी (चुनट) डालना
दज'उर्री (चुनात) दाल'ना n

изнанка||а ж उलटा उल'ता म ,
вывернуть на ~у उलटा कर देना n

изнасиловать сов बलात्कार
करना बालात्कार कार'ना n (पर को-
ठो-ल)

изнашивать несов घिसना
ग'खिस'ना n , घिस डालना ग'खिस दाल'-
ना n , तार तार करना तार तार
कार'ना n (тк об одежде)

изнашиваться несов घिसना
ग'खिस'ना n , घिस जाना ग'खिस दज'आ-
ना n , तार तार हो जाना तार तार
खो दज'आना n (тк об одежде)

изнеженный прил लाड-प्यार
किया हुआ लार-प्यार कीया ख'या (о
ребенке), नाजूक नाजूक (о взрос-
лом), कोमल कमल (नाप्र о теле,
коже)

изнемогать несов थकना त'आк'-
ना n , क्लान्त हो जाना क्लान्त' खो
दज'आना n

изнеможение с थकावट त'आका-
वाट ज्

изнемо́чь сов см изнемогать
изно́с м тех घिस-पिस ग'खис-
-пис ज् , छीज च'खिदज् ज्

изно́сить(ся) сов см изнаши-
вать(ся)

изно́шенный 1. прич от из-
носить, 2. прил घिसा हुआ ग'खिसा
ख'या, फटा[-पुराना] प'खता[-पुराना],
जीर्ण दज'खिर'

изну́рять сов см изну́рять

изну́рять несов थकाना त'आका-
ना n , थका डालना त'आका दाल'ना n

изну́трь нареч अंदर (भीतर) से
अंदर (बा'यतार) से

ИЗНЫВА́ТЬ *несов* तपना ताप'नā *нп*, वेताव होना бэ-таб хонā *нп*, दु.ख (शोक) से दुर्बल हो जाना दुख^ख (शोक) सэ дурбал хо джāнā *нп* (тосковать)

ИЗОБЫ́ЛИ||**е** *с* बहुतायत बाहुता-
यात *ж*, कसरत कस'рат *ж*, अधिकता
ад^хик'ता *ж*, в -и कसरत (बहु-
तायत, अधिकता) से

ИЗОБЫ́ЛОВАТЬ *несов* कसरत (बहु-
तायत, अधिकता) से होना (पाया
जाना) कस'рат (बाहुतायात, ад^хик'-
ता) सэ хонā (пāйā джāнā) *нп*

ИЗОБЛИЧА́||ТЬ *несов* 1. (разо-
блачать) परदाफाश (अनावरण) कर-
ना (कर देना) пар'дā-фāш (анā-
варан) кар'нā (кар дэнā) *п* (का
кого-л, что-л), कलई खोलना (खोल
देना) калай к^хол'нā (к^хол дэнā)
п (की кого-л, что-л), -во लжи
भूठे का मुँह काला करना *п*, -वराга
दुश्मन का परदाफाश (अनावरण) करना
п, दुश्मन की कलई खोलना *п*, दुश्मन
को बेनकाब करना *п*, 2. (раскрывать,
обнаруживать) दिखाना दिक्^хāнā
п, जाहिर (प्रकट) करना зāхир
(प्राकट) кар'нā *п*, все -ет в нем
охотника उस के हर लक्षण से पता
चलता है कि वह गिकारी है

ИЗОБЛИЧЭ́НИЕ *с* (проступка *и*
т *п*) परदाफाश пар'дā-фāш *м*,
दोष-प्रकाशन दोш-प्राकāशन *м*

ИЗОБЛИЧЬ́ТЬ *сов см* изобли-
чать

ИЗОБРА||ЖА́ТЬ *несов*, 1. चित्रित

करना चित्रित кар'нā *п*, वयान
(वर्णन) करना байāн (वारनान) кар'-
нā *п* (описывать), 2. (представ-
лять на сцене) खेलना к^хэл'нā
п, अदा (अभिनय) करना адā (аб^хи-
नाय) кар'нā *п*, नकल उतारना
(करना, बनाना) नाकाल утāр'нā
(кар'нā, банāнā) *п* (копировать;
की को-л, что-л); ◇ - из себя
स्वाँग रचना *п* (का को-ल, что-ल),
- на лицэ चेहरे पर [कोई भाव]
लाना *п*, он -зіл сочүвствие на
своём лицэ उस ने सहानुभूति का
भाव दर्शाया

ИЗОБРАЖЭ́НИЕ *с* 1. (действие)
दिखाना दिक्^хāнā *м*, वर्णन вар-
नान *м*, चित्रण चित्रान *м*, 2. (пред-
мет, образ) तसवीर तас'वीр *ж*,
चित्र चित्र' *м*, मूर्ति मूर्ति *ж*

ИЗОБРАЗЫ́ТЕЛЬН||ЫЙ *прил* -ые
искусства ललित कलाएँ ललित
कालā *ж* *мн*

ИЗОБРАЗЫ́ТЬ *сов см* изобра-
жать

ИЗОБРЕСТ́И *сов см* изобре-
тать

ИЗОБРЕТА́ТЕЛЬ *м* ईजाद करने-
वाला йджāд кар'нэ-вāлā *м*,
आविष्कारक āвишкāрак *м*

ИЗОБРЕТА́ТЕЛЬНЫЙ *прил* -सूक्ष्म-
बूझ का सूज^х-बूज^х кā, उपाय-
योजक упāй-йоджак, साधनसंपन्न
сāд^хан-сампанн', -ум आविष्का-
रिणी प्रतिभा *ж*

ИЗОБРЕТА́ТЬ *несов* ईजाद करना

Иджăд кар'нă *n* (की *что-л*), आविष्कार करना आविष्कार кар'нă *n* (का *что-л*)

изобретение *c* ईजाद Иджăд *ж*, आविष्कार आविष्कार *м*

изогнутый 1. *прич от* изогнуть, 2. *прил* खमदार хам-дър, टेढा[-मेढा] тэр^хă[-мэр^хă], वक्र вакр'

изогнуть *сов см* изгибать

изодранный 1 *прич от* изодрать, 2. *прил* चीरा (फाड़ा) हुआ дйрă (п^хāră) хуă, छेददार ч^хэд дър, जर्जर джарджар

изодрать *сов* फाड़ना п^хār'нă *n*, फाड़ डालना п^хār дăл'нă *n*, चिथड़े-चिथड़े कर देना чит^х'рэ-чит^х'-рэ кар дэнă *n*

изолгаться *сов* अव्वल नवर का झूठा बन जाना аввал намбар кă дж^хут^хă бан джăнă *нп*

изолировать *сов и несом* 1. (*отделять*) अलग (पृथक्) करना алаг (прит^хак) кар'нă *n* (*се от кого-л, от чего-л*), 2. *эл, тех* [अपरिचालक पदार्थ द्वारा] अलग करना [अप'риचालक पादार्त^х двāră] алаг кар'нă *n*

изолятор *м* 1. *эл* इन्सुलेटर अलगानेवाला (अपरिचालक) पदार्थ अल'ганэ-вăлă (अप'риचालक) पादार्त^х *м*, 2. (*в больнице*) अस्पताल का अलग कमरा अсп'तăл кă алаг кам'рă *н*

изоляция *ж* 1. (*действие*) अलग कर देना алаг кар дэнă *м*,

पृथक्करण प्रित^хак-каран *м*, 2. (*состояние*) अकेलापन अकəлă-пан *м*, पृथक्ता प्रित^хак'тă *ж*, पार्थक्य पार्त^хакй' *м.*, 3. *эл. тех* पृथग्ग्यास प्रित^хаг-нйăс *м*

изорвать *сов* फाड़ डालना п^хār дăл'нă *n*, टुकड़े टुकड़े कर देना тук'рэ тук'рэ кар дэнă *n*, चिथड़े-चिथड़े कर देना чит^х'рэ-чит^х'рэ кар дэнă *n* (*напр платье*)

изошрённый *прил* परिमार्जित паримăрджит, सम्भ्य саб^хй', अति सूक्ष्म ати сукшм' (*напр о языке*)

изошряться *сов см* изошряться

изошряться *несом* (стать более восприимчивым, острым) श्रेष्ठतर हो जाना шрəшт^х-тар хо джăнă *нп*

из-под *предлог* 1. (*откуда-л*) के नीचे (तले) से कэ нйчэ (талэ) сэ, 2. (*для, от, о посуде и т н*) का कă *послелог*, бутылка ~ молока दूध का बोतल *м*

изразец *м* ओलदेज टाइल оландэз тăил *м*

израсходовать *сов* खर्च (सर्फ, व्यय) करना (कर देना) харч' (сарф', виай) кар'нă (кар дэнă) *n*

изредка *нареч* कभी कभी का-б^хя-каб^хя, कदाचित् कादăचित्

изрѣзать *сов см* изрѣзывать **изрѣзывать** *несом* ~ [на кускй] काटकर टुकड़े टुकड़े करना कăт'кар тук'рэ тук'рэ кар'нă *n*

изрека́ть *несов* कहना काख'на̄
п, कह देना काख' दэна̄ *п*

изрече́ние *с* वाक्य ва́кй' *м*,
 सूक्ति सूक्ति *лс*

изре́чь *сов см* изрека́ть

изрешети́ть *сов* — पु́ल्याми
 गोलियो से छलनी कर डालना गोлийो
 सэ च'а'н'ий кар дәл'на̄ *п*

изруби́ть *сов* — [на кускй]
 काटकर टुकड़े करना का́т'кар тук'-
 рэ кар'на̄ *п*, कीमा करना кйма̄
 кар'на̄ *п* (мясо)

изруга́ть *сов разг* बुरा-भला
 कहना бурā-б'ала̄ काख'на̄ *п*, गालियाँ
 देना га́лийā̄ дэна̄ *п*

изры́||ть *сов* — ямами बहुत से
 गड्ढे खोदना бахут сэ га́дд'хэ к'х'од'-
 на̄ *п*; снаря́ды — ли все по́ле गोла-
 вारी से सारे खेत मे गढे हो गये गोла-
 -ба́рй сэ са́рэ к'х'эт мē га́р'хэ хо̄ га́йэ

изры́дно *нареч* काफी का́фй, खूब
 хуб

изры́дный *прил* काफी बडा का́фй
 ба́ра̄, खूब хуб

изувечи́ть *сов* लँगडा-लूला कर-
 ना (कर डालना) ла́г'ра̄-лу́ла̄ кар'-
 на̄ (кар дәл'на̄) *п*, लुज बनाना
 (बना देना) लундж' банāна̄ (бана̄
 дэна̄) *п* (को को-ल)

изуми́тельный *прил* अजीब
 अद्भुत адб'хут, आश्चर्यजनक
 ашчарй'-джана́к

изуми́ть(ся) *сов см* изумля́ть
 (-си)

изумле́ние *с* अचरज ач'радж

м, हैरानी हा́эра̄нӣ *ж*, आश्चर्य аш-
 чарй' *м*, विस्मय висмай *м*

изумле́нный 1. *прич* от изу-
 мить, 2. *прил* दंग данг', चकित
 чакит, विस्मित висмит, हैरान हा́э-
 ра̄н

изумля́ть *несов* अचभे मे डालना
 (डाल देना) ача́мб'хэ мē дәл'на̄
 (да́л дэна̄) *п*, चकित (विस्मित)
 करना чакит (висмит) кар'на̄ *п*

изумля́ться *несов* अचभे मे आ
 जाना ача́мб'хэ мē ā джа́на̄ *пп*,
 चकित (विस्मित) हो जाना чакит
 (висмит) хо̄ джа́на̄ *пп*

изумру́д *м* जमुर्द замуррад
м, मरकतमणि мар'кат-мани *м*

изумру́дный *прил* जमुर्दी за-
 мурр'дй, मरकतमणि का мар'кат-
 -мани का̄

изуро́дованный 1. *прич* от
 изуро́довать, 2. *прил* लँगडा-लूला
 ла́г'ра̄-лу́ла̄, विरूपित विरूपित

изуро́довать *сов* लँगडा-लूला
 करना (कर डालना) ла́г'ра̄-лу́ला̄
 кар'на̄ (кар дәл'на̄) *п*, विरूपित
 करना विरूपित кар'на̄ *п*, लुज
 बनाना (बना देना) लундж' банāना̄
 (бана̄ дэна̄) *п* (को को-ल)

изуча́ть *'несов* सीखना сйк'на̄
п, अध्ययन करना ад'х'айан кар'на̄
п (का что-л), छान-बीन करना
 ч'х'ан-бйи́н кар'на̄ *п* (की что-л),
 अन्वेषण करना анвэшан кар'на̄ *п*
 (исследовать, का что-л)

изуче́ние *с* सीखना сйк'на̄ *м.*,

अध्ययन अद^खयान *м*, अन्वेषण अन्-
वेषान *м* (исследование)

изучить *сов см* изучать

изъездить *сов* ~ весь мир
सारी दुनिया का सफर करना *сāri*
दुनीया का साфар кар'на *п*, ससार
भर का भ्रमण करना (कर लेना)
sāsar б^хар का б^храман кар'на
(кар лэна) *п*

изъезженный *прил* (ухабис-
тым) ऊबड उबार, ऊँचा-नीचा ऊँचा-
-नीचा

изъявительн||ый *прил* ~ое
наклонение *грам* स्वार्थनियम स्वा-
рт^х-нийам *м*

изъявить *сов см* изъяслять

изъяслять *несов* जाहिर (выक्त)
करना (कर देना) *zāhir* (выакт')
кар'на (кар дэна) *п*

изъян *м* बुराई बुराई *ж*,
खराबी खराबी *ж*, दोष दोष *м*

изъяти||е *с* 1. ले लेना लэ лэна
м; जब्ती забती *ж* (конфискация),
~ из обращения старых денег
पुरानी मुद्रा का चलन न रहने देना
म, 2. (исключение) अपवाद अप'вад
म, все без ~я निरपवाद रूप से सब,
в ~ из правил आम नियम के अप-
वाद के रूप में

изъять *сов см* изымать

изымать *несов* ले लेना लэ лэна
п (се у кого-л, где-л), जब्त कर-
ना (कर लेना) забт' кар'на (кар
лэна) *п* (конфисковать)

изыскание *с* खोज क^ходж *ж*;

अनुसंधान अनुसन्द^खान *म*, अन्वेषण
अन्वेषान *म* (исследование)

изысканн||ый *прил* परिमार्जित
परिमार्दजित, सम्भ्य सब^хй', अति
सूक्ष्म अति सूक्ष्म' (напр о языке),
~ые манеры शिष्टाचार *म*, ~ое
блюдो विशेष खाद्यपदार्थ *म*

изыскать *сов см* изыски-
вать

изыскивать *несов* ढूँढ निकाल-
ना द^хूँद^х никаल'на *п*

изюм *м* किशमिश किш'миш *ж*
изыщество *с* सजीलापन саджи-
लā-пан *म*, लालित्य लāलित्य' *म*

изыщный *прил* सजीला саджи-
लā, ललित ललित

икать *несов* हिचकियाँ आना
खिच'кийā ānā *म* (को о ком-л)

икнуть *сов* हिचकी लेना खिच'की
лэна *п*

икона *ж* देवता का चित्र दэотā
कā चित्र' *म* (изображение свято-
го), देवी का चित्र дэви कā चित्र' *म*.
(изображение святой)

икота *ж* हिचकी खिच'की *ж*

икра I *ж* मछली के अंडे मач^хली
кэ андэ *म* *म* (рыбья), कावीयार
कāvīyār *ж* (как кушанье), лягү-
шечья ~ मेढक के अंडे *म* *म*

икра II *ж* (ноги) पिडली पин-
д'ली *ж*

ил *м* कीचड कичар *ж*, कीच-कादा
кич-кадā *म*

или союз या नā, अथवा ат^хвā.
वा वā, ~ ~ या या йā йā,

चाहे चाहे चाह्‌ए चाह्‌ए, क्या
क्या क्य़ा क्य़ा

иллю́зия ж माया माय़ा ж,
मोह मोह म

иллюмина́тор м мор [जहाज
मे छोटी गोल] खिडकी [джаह्‌ाэ मэ
чхотй гол] кхир'кй ж

иллюмина́ция ж रग-विरगी
रोशनियाँ रान्ग'-बिरान्गि रोश'ний़ा
ж мн, दीपमाला दीप-मा़ला ж,
आलोक आ़लोक म

иллюминировать несов रोशनी
करना रोश'नй кар'на n (की что-
-लिбо), आलोकित करना आ़लोकित
кар'на n

иллюстра́тивный прил प्रद-
र्शन-सबधी प्राдарशान-самбанд्‌ख़ि
दृष्टात-सबधी द्रिश्तान्त'-самбан-
द'ख़ि

иллюстра́ция ж 1. (рисунок)
तसवीर तас'व़िर ж, चित्र चित्र' म,
क़ीन्ग़ा स ~ми सचित्र पुस्तक ж, 2.
(пример) मिसाल मिस़ाल ж, उदाहरण
उदाह'харан म, दृष्टात द्रिश्तान्त' म
иллюстри́рованный прил
सचित्र सा-चित्र'

иллюстри́ровать сов и несов
1. (снабжать иллюстрациями)
तसवीरो (चित्रो) से सजाना तас'व़ि-
रб (चित्रब) सэ सаж'анā n, 2. перен
(пояснять) मिसाल (उदाहरण,
दृष्टांत) देना मिस़ाल (उदाह'харан,
द्रिश्तान्त') дэна n

им мест 1. तू от он, онс उस
से ус сэ, उस के द्वारा ус कэ дв़ारā,

उस ने ус नэ, 2. दान от онй उन
को उन को, उरहे उन'इ

имб́ирь м अदरक ад'рак म
имéние с जागीर ज़ाग़िर ж,
भूसंपत्ति ब'सु-सम्पत्ति ж

имен́ны мн नामकरण की
वर्षगाँठ ऩाम-कारान क़ा वारश'-गाँठ
ज, जन्मतिथि दज़ान्म'-तिथ'и ж

имен́ительный прил ~ па-
दэж грам कर्ता कर्ता म неизм

именно частица 1. (как раз)
ही ख़ा частица, ~ он यही, वही;
~ पोэтому इसी लिये, इसी कारण
से, 2. (перед перечислением) यानी
य़ानी, अर्थात् अर्त्ता

имéть несов रखना राख'на n,
के पास (हाँ) होना कэ पास (ख़ा)
ख़она न्न, она́ имéет дост़ाточно
дэнег उस के पास (हाँ) काफ़ी रुपया
है, बाँश्या имéет वो́семьдесят ме-
тров в высот़у वुर्ज की ऊँचाई अस्सी
मीटर है, он не имёл возмóжности
приэхать उस को आने का मौक़ा
(अवसर) नहीं मिला; ~ значéние
महत्व रखना n, महत्वपूर्ण होना न्न
(के लिये द़्या कого-ल, द़्या चे-
го-ल), मतलब (अर्थ) होना न्न
(значить, का о чем-ल), не ~
значéния महत्वरहित होना न्न, ♦
~ в вид़ु सामने (याद, मन मे)
रखना n, इरादा करना n (иметь
намерение), имéйте в вид़ु मत
भूलिये, ~ успéх कामयाब (सफल)
होना न्न, ~ притязáние दावा कर-
ना n (पर, का ना 'что-ल), दावा

रखना *n* (का *на что-л*), ~ место (происходить) होना *np*, घटना *np*,
 это изобретение имеет больше
 будущее भविष्य इस आविष्कार के
 साथ है; ~ дело ताल्लुक (संबंध)
 रखना *n* (से *с кем-л*, *с чем-л*)

имѣться *несов* होना *хона np*,
 मौजूद होना *маоджуд хона np*

ими *мест. tw* от *они* उन से
 ун сэ, उन के द्वारा ун *кэ дварā*,
 उन्हो ने *ун^хō нэ*

имитация *ж* 1. (подражание)
 नकल *накал ж*, अनुकरण *анукаран*
м, 2. (вещь, подделка) नकली
 (कृत्रिम) चीज (वस्तु) *нак'ли* (кри-
 трим) *чйз (васту) ж*

имитировать *несов* नकल करना
 (उतारना) *накал кар'на* (*утār'nā*)
n (की *кого-л*, *что-л*), अनुकरण
 करना *анукаран кар'на n* (का
кого-л, *что-л*)

иммигрант *м* विदेश से आया
 हुआ स्थायी प्रवासी *видэш сэ ānā*
хуā ст'āни *правāси м*

иммиграция *ж* विदेश से आकर
 बसना *видэш сэ āкар бас'на m*

иммунитет *м* 1. *мед* मुक्ति
 मुक्ति *ж* (से *к чему-л*), 2. *юр*
 उन्मुक्ति *унमुक्ति ж*

император *м* बादशाह *бād-шāх*
м, सम्राट् *самрāt m*

империализм *м* साम्राज्यवाद
сāmrāджй'вād m

империалист *м* साम्राज्यवादी
сāmrāджй'वāदि m

империалистический *прил*
 साम्राज्यवादी *сāmrāджй'-вāदि*, सा-
 म्राजी *сāmrāджि*

империя *ж* साम्राज्य *сāmrā-*
джй' m

импонировать *несов* अच्छा
 असर (प्रभाव) डालना *ачч^хā асар*
 (प्रब^хāо) *дāl'nā n* (पर *кому-л*,
чему-л)

импорт *м* आमदनी *ām'дани*
ж, आयात *āйāt m*

импортировать *сов* и *несов*
 आमदनी (आयात) करना *ām'дани*
 (āйāt) *кар'на n*, बाहर (विदेशो) से
 मँगाना *бāхар (видэшō) сэ māgānā n*

импортный *прил* दिसावरी दि-
 सāорй, आयात *āйāt*

импровизация *ж* अचिंतित
 रचना *ачинтит рач'на ж*, आशु-
 रचना *āшу-рач'на ж*

импровизированн||ый 1. *прич*
 от импровизировать, 2. *прил*
 —ое стихотворение आशुकविता
 āшу-काविता *ж*, —ая речь मुँहजवानी
 भाषण *мūх-забāни б'āшан m*

импровизировать *несов* तुरत-
 -फुरत शेर (कविता) कहना *турат-*
п'урат шэр (काविता) ка^х'на n
 (стихи), तुरत-फुरत संगीत तरतीव
 देना *турат-п^хурат сангйत тар'-*
тиō дэнā n, तुरत-फुरत धुन बनाना
турат-п^хурат д'ун банāнā n
 ("узыку), तुरत-फुरत गीत तरतीव
 करना *турат-п^хурат гйत тар'tpō*
кар'на n (песню)

импульс *м* (побудительный мотив) प्रेरणा प्रेर'ना *ж*, संचार санч'ार *м*

имущество *с* जायदाद द्जा'й'да'д *ж*, संपत्ति сампат'ти *ж*, двіж-ное ~ चल (जंगम) जायदाद (संपत्ति) *ж*, недвίжимое ~ अचल (स्थिर) जायदाद (संपत्ति) *ж*

имущий *прил* जायदादवाला द'ज'ай'दा'द-वा'ल'а, मालदार मा'ल-दा'р, धनी द'ан'и

имя *с* 1. नाम ना'м *м*, दाव'ать ~ नाम रखना *п* (का को'го-л), नाम-करण करना *п* (का को'го-ल), 2. (известность, репутация) नाम ना'м *м*, प्रतिष्ठा प्र'तिष्ठ'а *ж*, ученый *с* мировым іменем ससार का महान् वैज्ञानिक *м*, тер'ять до'б'рое ~, по'з'орить ~ नाम डुवाना *п*, 3. ग्राम ~ существительное संज्ञा संग'ज्ञ'а *ж*, ~ прилагательное विशेषण विश'ешан *м*, ~ числительное संख्या संख'्या *ж*, ♦ во ~ के नाम पर, के लिये; от імени के नाम से; завод імени Кірова Кіро'в नामी (नामक) कारखाना *म*, на ~ के नाम

иначе 1. союз (а то) नहीं तो ना'ही तो, वरना व'र'ना, अन्यथा अ'न्य'था 2. нареч (по-другому) दूसरी तरह पर दु'स'री तराх पर, भिन्न प्रकार से भ'ि'न्नि' प्रकार स'э, ~ говоря दूसरे शब्दों में, ♦ так ~ किसी न किसी तरह (प्रकार).

инвалид *м* अपाहज अप'а'х'ад'ж *म*, पंगु प'ан'गु *म*, ~ труд'а अपाहज (पंगु) सजदूर *म*, ~ войн'ы अपаहज (पंगु) सिपाही *म*, अपाहज (पंगु) अफसर *म* (офицер)

инвалиднос||ть *ж* अपाहज (पंगु) होना अप'а'х'ад'ज (प'ан'गु) हो'ना *म*, पो'с'о'бие по ~ти अपाहज हो जाने पर आर्थिक सहायता *ж*

инвент'арь *м* 1. (список) [जाय-दाद की] फिहरिस्त (सूची) [द्जा'й'-दा'द की] फि'х'рист' (सू'ची) *ж*; 2. (оборудование) औजार औ'जार *म* *म* *न*, उपकरण उप'कारन *म* *म* *न*; сельско-хозяйственный ~ खेती के औजार *म* *म* *न*, कृषि-उपकरण *म* *म* *न*; жив'ой и ме'рт'вый ~ पशु और औजार *म*

индеец *м* रेड इंडियन रे'ड ин-дий'ан *म*

инд'ейский *прил* रेड इंडियन का रे'ड индий'ан का

індекс *м* 1. (список) फिहरिस्त फि'х'рист' *ж*, अनुक्रमणिका अनु-क्राम'निका *ж*, 2. (показатель) इंडक्स ин'дакс' *म*, निर्देशिका निर-द'ेशिका *ж*

индивиду'альн||ый *прил* निजी नि'जी, व्यक्तिगत व्य'क्ति-गत, в ~ом порядке निजी तौर पर, व्य-क्तिगत रूप से; ~ое хозяйство व्य-क्तिगत अर्थ-व्यवस्था *ж*

инд'иго *с* नील नी'ल *म*

инд'иец *म* हिंदुस्तानी हि'न्दु-स्ता-नी *म*, भारतीय б'х'ар'тия' *म*, भारत-वासी б'х'ार'त-वा'सी *म*

индийский прил *हिंदुस्तानी* *хинду-стāни*, भारतीय *б^хār'тйй'*.

индоевропейский прил *лингв* *हिंद-युरोपीय* *хинд'-йуропий'*, *भारत-युरोपीय* *б^хārat-йуропий'*, *भारोपीय* *б^хāропий'*

индолог *м* भारततत्व-विशारद् *б^хārat-татв'-вишāрад* *м*

индология *ж* भारततत्व *б^хā-рат-татв'* *м*.

индокитайский прил *हिंद-चीनी* *хинд'-чийни*

индонезиец *м* हिदेशियन *хиндэшийан* *м*

индонезийский прил *हिदेशियन* *хиндэшийан*, — *язык* हिदेशियन *जवान (भाषा)* *ж* -

индуизм *м* हिदूपन *хиндū-пан* *м*, हिदूत्व *хиндūtв'* *м*

индуистский прил *हिंदू* *хиндū*

индус *м* हिदू *хиндū* *м*

индусский прил *हिदू* *хиндū*.

индустриализация *ж* औद्योगीकरण *аодйогй-каран* *м*, социалистическая — *страны* देश का समाजवादी औद्योगीकरण *м*

индустриальный прил *औद्योगिक* *аодйогик*, उद्योगप्रधान *удйог-прад^хāн* (*о стране, районе*)

индустрия *ж* उद्योग[धंधा] *удйог[-д^ханд^хā]* *м*, лёгкая — हलका *удйог* *м*, тяжёлая — बड़ा *(भारी)* *удйог* *м*

индьюк *м* पेरू *пэру* *м*, таркий *таркй* *м*

индьюшка *ж* तर्किया *таркийā* *ж* *иней* *м* पाला *пālā* *м*, निहार *нихār* *м*

инёртность *ж* *перен* काहिली *ка̌хили* *ж*, जड़ता *джар'тā* *ж*

инёртный прил *काहिल* *ка̌хил*, जड़ *джар*

инёрция *ж* 1. *физ* जड़ता *джар'тā* *ж*, 2. *перен* काहिली *ка̌хили* *ж*, जड़ता *джар'тā* *ж*

инженёр *м* इजीनियर *инджй-нийар* *м*

инженёр-конструктор *м* डिजाइन बनानेवाला *इजीनियर डिज़ाइन* *банāнэ-вālā* *инджйнийар* *м*

инженерн||ый прил *इजीनियरिंग* *инджйнийаринг'*, —ое *дело* इजीनियरिंग *м*, *ж*

инженёр-экономист *м* इजीनियर-अर्थशास्त्री *инджйнийар-арт^х-шāстри* *м*

инженёр-электрик *м*. विजली का इजीनियर *бидж'ли* *ка̌* *инджй-нийар* *м*

инжир *м* अजीर *анджйр* *м*

инициалы *мн* नाम के इत्तिदाई *акшар* *нām* *кэ* *ибтидāй* *акшар* *м* *мн*, आद्याक्षर *āднāкшар* *м* *мн*

инициатив||а *ж* पहलकदमी *पाखал-кад'мй* *ж*, अग्रसरता *агр'-сар'-тā* *ж*, по чьёй-л. —е *किसी* की पहलकदमी [*के आधार*] *पर*

инициатор *м* पहल करनेवाला *पाखал* *кар'нэ-вāпā* *м*, आरम्भक *āрамб^хак* *м*

ИНКВИЗИЦИЯ *ж* (*орган*) कैथोलिक चर्च की तहकीकात करनेवाली और सजा देनेवाली सस्था काэт^холик чарч' кй тах'кйкәі кар'нэ-вәлй аор сазә дэнэ-вәлй сәст^хә *ж*

ИНКУБАТОР *м* अंडे सेनेवाला यत्र अंदэ सэнэ-вәлә йантр' *м*, डिबौषक димбаошак *м*

ИНОГДА *нареч* कभी [कभी] каб^хй [каб^хй]

ИНОГОРÓДНИЙ *прил* दूसरे (अन्य) शहर (नगर) का (मे रहनेवाला) дус'рэ (анй') шахар (нагар) кә (мә рах'нэ-вәлә)

ИНОЗЕМЕЦ *м* अजनबी адж'наби *м*, विदेशी видэши *м*

ИНОЗЕМНЫЙ *прил* अजनबी адж'-наби, विदेशी видэши

ИН||ÓЙ *прил* 1. (другой) दूसरा дус'рә, अन्य анй', भिन्न б^хинн', ~ЫМИ слова́ми दूसरे शब्दो मे, 2. (некоторый) कोई кой, ♠ — раз कभी कभी

ИНОРÓДНЫЙ *прил* विजातीय विजәтий'

ИНОСКАЗÁТЕЛЬНЫЙ *прил* व्यज-नापूर्ण वйандж'на-пурн'

ИНОСТРА́НЕЦ *м* गैरमुल्की гаэр-мулкй *м*, विदेशी видэши *м*

ИНОСТРА́ННЫЙ *прил* गैरमुल्की гаэр-мулкй, विदेशी видэши

ИНСПЕ́КТОР *м* इस्पेक्टर йспәктар *м*, निरीक्षक нирикшак *м*

ИНСПЕ́КЦИЯ *ж* 1. निरीक्षण निрикшан *м.*, 2. (учреждение)

निरीक्षण करनेवाला महकमा (विभाग) निрикшан кар'нэ-вәлә мах'камә (виб^хәг) *м*

ИНСПИ́РОВАТЬ *сов* и *несов* उकसाना ук'сәнә *п*, भडकाना б^хар'кәнә *п*, उकसा (भडका) देना ук'сә (б^хар'кә) дәнә *п*, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'нә *п*.

ИНСТА́НЦИЯ *ж* महकमा माх'ка-मा *м*, विभाग विब^хәг *м*

ИНСТЫ́НКТ *м.* स्वाभाविक (नैसर्गिक) प्रवृत्ति स्वाб^хәвик (наэсаргик) правритти *ж*, ~ самосохранения आत्मरक्षा की प्रवृत्ति *ж*.

ИНСТИ́НКТЫ́ВНЫЙ *прил* स्वाभाविक (नैसर्गिक) प्रवृत्ति का स्वाб^хә-вик (наэсаргик) правритти кә

ИНСТИТУ́Т *м* संस्थान сәст^хән *м*, सस्था сәст^хә *ж*, विद्यालय विद्यालय *м* (учебный), अनुसंधान-शाला अनुसанд^хән-шәлә *ж* (исследовательский)

ИНСТРУКТИ́РОВАТЬ *сов* и *несов* हिदायत (आदेश) करना (देना) хидәйат (әдәш) кар'нә (дәнә) *п*

ИНСТРУ́КТОР *м* हिदायत करनेवा-ला хидәйат кар'нэ-вәлә *м* आदेशक әдәшак *м*

ИНСТРУ́КЦИЯ *ж* हिदायत хидәйат *ж*, अधिसूचना ад^хисуч'нә *ж*, हिदायतनामा хидәйат-нама *м* (письменная)

ИНСТРУМЭ́НТ *м* 1. आला әлә *м*, हथियार хат^хийәр *м*, यत्र यानтр' *м*, ~ы औजार *м* *мн*, 2. .. музыкаль-

ный — बाजा ब़ाज़ा м, वाद्ययंत्र
वाद्य'—यान्त्र' м

инструментальный прил
1. औज़ार (यंत्र) बनाने का аозар
(यान्त्र') банāнэ кā, 2. муз — ое
त्रीо तीन बजानेवालो के लिये राग
तйн баджāнэ-вāлō кэ лийэ рāг м
(произведение), तीन बजानेवालो की
चौकी तйн баджāнэ-वāлō кй चाोकй
ж (ग्रुप्पा артистов), концерт
— ой муз'ыки वाद्य-यंत्र-कसर्ट' व़ाद्य'
— यान्त्र'—क़ासарт' м

инсценировать сов и несов
नाटक-रूप से परिणत करना नāтак-
— रूप मē парьнат кар'нā п

инсценировка ж 1. (действие)
नाटक-रूप से परिणत करना नāтак-
— रूप मē паринат кар'нā м,
2. (постановка) नाटकीय रूपांतर
नाट'क्य' रूपāन्तर म

интеграл м мат अनुकल ану-
кал м

интегральный прил — ое
исчисление अनुकल-कलन анукал-
— калан м

интеллект м अक्ल अक्ल' ж,
बुद्धि बुद्ध'и ж

интеллектуальный прил बुद्धि-
— सवधी बुद्ध'и-самбанд'и, मानसिक
मांन'सिक

интеллигент м बुद्धिजीवी
बुद्ध'и-दज्जिव'и м

интеллигентный прил लिखा-
— पढा लिख'ā-पार'ā, शिक्षित शिक्षित,
सम्य सभ'्य'

интеллигенция ж बुद्धिजीवी
श्रेणी बुद्ध'и-दज्जिव'и श्रэний ж,
बुद्धिजीवी लोग बुद्ध'и-दज्जिव'и лог
м мн (интеллигенты)

интендāнт м воен फौज (सेना)
को रसद (खाद्य) पहुँचानेवाला अफसर
फ़ाодж (сэनā) ко расад (к'āद्य')
पाख'учāнэ-वāलā अफ'сар м

интенсивный прил श्रमसाधित
श्राम-सāद'ित, वृद्धिकर व्रिद्ध'и-कार,
— ое земледелие गहरी (पैदाइश
बढानेवाली) खेती ж

интервал м बीच бйч м, अंतर
अन्तर म, विराम विरāम м (пауза)

интервент м दखलदाज दाखал-
— अन्दाз म, आक्रमणकारी āक्रामान-
— क़ार'и म

интервенция ж दखलदाजी दा-
खал-अन्दाз'и ж, विदेशी हस्तक्षेप वि-
द़ेश'и ख़ास्त'—क़शэп м.

интервью с सवाल-जवाब सавāл-
— दज्जавāб м, भेट б'āэт ж

интервьюировать сов и несов
сवाल-जवाब (भेट) करना सавāл-
— दज्जавāб (б'āэт) кар'нā п (से को-
— го-л)

интерес м 1. दिलचस्पी दिल-
— चास्पी ж, रुचि रुचि ж, 2. —ы
мн (нужды, потребности) हित खित
म मн, स्वार्थ स्वāрт'х' м

интересно 1. нареч दिलचस्पी
से दिल-चास्पी सэ, он — рассказы-
— ваєт उस का वयान दिलचस्प है, वह
दिलचस्पी से वयान करता है; 2. безл
в знач сказ दिलचस्पी की बात है

दिल-चस्पि कयि बत खै, ऐसि वाम
— अगर (यदि) आप इस मे दिल-
चस्पी लेते है.

интерёсный прил 1. दिलचस्प
दिल-चस्प', रोचक रочак, चित्ताकर्षक
चित्ताकारशक, 2. (красивый) разг.
खूबसूरत खूब-सूरत, सुंदर सुन्दार

интересовать несов दिलचस्प
होना दिल-चस्प' खोनां नл (को
кого-л), ध्यान खीचना द^खयान क^खयच'-
नां न (привлекать внимание)

интересоваться несов दिल-
चस्पी लेना दिल-चस्पि लैनां न. (मे
кем-л, чем-л), रुचि रखना रुचि
राख^खनां न (मे кем-л, чем-ल)

интернационал м 1. इटरनेशनल
नल инतर'नैश'नाल म, अंतर्राष्ट्रीय
सब अन्तर्राष्ट्रिय' सान्ग^ख म.,
2.: Интернационаल (गुमन) अंतर्रा-
ष्ट्रीय गान अन्तर्राष्ट्रिय' गान म

интернационализм म अंतर्रा-
ष्ट्रीयता अन्तर्राष्ट्रिय'तां जे, प्रो-
लेतारский — प्रोलेतेरियत (सर्वहारा
वर्ग) की अंतर्राष्ट्रीयता जे.

интернационалист म अंतर्रा-
ष्ट्रीयतावादी अन्तर्राष्ट्रिय'तां-वा-
दी म

интернациональный прил
अंतर्राष्ट्रीय अन्तर्राष्ट्रिय'

интернировать сов и несов
नजरबंद (अंतर्वासन) करना नजर-
बंद' (अन्तरवासान) कार'नां न

интерпретация जे मानी (अर्थ)
वताना मानि (अर्थ^ख) बातानां म,
व्याख्या वैयाक^खयां जे

интерпретировать сов и несов.
मानी (अर्थ) वताना मानि (अर्थ^ख)
बातानां न, व्याख्या करना वैयाक^खयां
कार'नां न (की चित्-ल)

интимный прил दिली दिली,
आत्मीय आत्मीय', घनिष्ठ ग^खनिष्ठ

интонация जे आवाज का उतार-
चढ़ाव आवैज का उतार-चढ़ाव म.

интрига जे चालवाजी चाल-बा-
जी जे, साजिश सैजिश जे, पड्यत्र
शाद-नान्त्र' म (заговор)

интриговать несов 1. चालवा-
जी (साजिश, पड्यत्र) करना चाल-बा-
जी (सैजिश, शाद-नान्त्र') कार'नां न.
(के खिलाफ против кого-ल, чего-ल);

2. (возбудить чье-л любопыт-
ство) दिलचस्पी पैदा करना दिल-
चस्पि पाइदा कार'नां न, कुतूहल
उत्पन्न करना कुतूहाल उत्पानि'
कार'नां न

интуиция जे सहज-ज्ञान स^खहज-
ग^खयान म, अतज्ञान अन्तर्ग^खयान म

инфекционный прил मेद
छूत का च^खउत का, संक्रामक सान्क्रा-
मक

инфёкция जे मेद छूत च^खउत जे,
रोग-सचार रोग-सान्चार म

инфинитив म. ग्राम क्रिया का
साधारण रूप क्रीनां का स^खाद^खारान
रूप म

инфляция जे अक. मुद्रास्फीति मु-
द्रा-स्फीति जे, मुद्राप्रसार मुद्रा-
प्रसार म

информационный прил खबर
देनेवाला खबर दैनां-वाला, परि-

चयात्मक परिच'य'ात्मक (напр о
статье)

информация ж 1. (действие)
खबर (समाचार) देना хабар (самā-
чār) дэнā м, 2. (сообщение) खबर
хабар ж, समाचार самāचār м

информбюро с (информацион-
ное бюро) खबर देनेवाला ब्यूरो ха-
бар дэнэ-вālā б'йуро м, समाचार-
-समिति самāचār-самिति ж

информировать сов и несов
खबर (समाचार) देना хабар (самā-
чār) дэнā п

инцидент м घटना ग'ат'нā ж
ипподром м घुडदौड का मैदान
г'ур-даор кā маэдāн м

иприт м хим राईवाली गैस
рāй-вālй гаэс ж

иранец м ईरानी йрāнй м
иранский прил ईरानी йрāнй
ирландец м आयरिशमैन āй'-
риш-маэн м

ирландский прил आयरिश
āй'риш

иронизировать несов व्यंगपूर्ण
शब्दो से कहना व'янг'-п'урн' шабдō
мē ках'нā п

иронический прил व्यंगपूर्ण
व'янг'-п'урн', व्यंग्यात्मक व'янгиāt-
мак, श्लेषात्मक श्लेशātмак

ирония ж ताना gānā м, व्यंग्य
व'янги' м

ирригация ж सिँचाई स'йчāй ж,
आवपाशी āб-пāшй ж

иск м [अर्जी-]दावा [арзи-]дā-

вā м, नालिश नāлиш ж, граж-
дāнский — दीवानी अर्जी ж, предъ-
являть — दावा (नालिश) करना п
искажать несов खराब करना
харāб кар'нā п, बिगाडना бигār'нā
п, तोडना-मरोडना тор'нā-марор'нā
п, गलत मानी लेना gалат māнй
лэнā п, मिथ्या अर्थ लेना мит'йā
арт' лэнā п (слова, смысл)

искажение с 1. तोडना-मरोडना
тор'нā-марор'нā м; 2. (неправиль-
ность, погрешность) विकृति वि-
कृति ж

искажённый 1. прич от ис-
казить, 2. прил तोडा-मरोडा торā-
-марорā, विकृत विकृत

исказить сов см искажать
искалечить сов लँगडा-लूला कर-
ना (कर डालना) лāг'рā-лулā кар'нā
(кар дāl'нā) п, पंगु (लुज) बनाना
(बना देना) пангу (लुन्दज') банānā
(банā дэнā) п

искать несов в разн знач
ढूँढना д'ūr'нā п, खोज (तलाश)
करना к'одж (талāш) кар'нā п
(की कोग-л, что-л)

исключать несов 1. (из учеб-
ного заведения и т п) [बाहर]
निकालना [bāхар] никāl'нā п,
खारिज (बरखास्त) करना (कर देना)
хāридж (бар-хāст') кар'нā (кар
дэнā) п, 2 (вычеркивать) काटना
кāt'нā п, काट देना (डालना) кāt
дэнā (дāl'нā) п, ◇ взаимно —
друг д'руга एक दूसरे को रद्द करना п

исключая *предлог* छोड़कर च^хор'кар, के सिवा (अलावा) क^э सि-
वा (अलावा) *последлог*

исключёни *е с 1. (из учебного заведения и т п)* बाहर निकालना बा^ххар निकाल'на *м*, बहिष्कार बा^хши^хка^р *м*, 2. (из правил и т п) छोड़ा च^хора^о *м*, अपवाद अप'वाद *м*, за некоторыми —ями कुछ बातों के अपवाद के साथ, दे^лать — रिआयत करना *п* (के साथ कому-л)

исключительно *нареч 1. (лишь)* सिर्फ सिर्फ', केवल केवल, 2. (особенно) खासकर खा^с'кар, विशेषकर विश^эश'кар

исключительный *прил* खास खा^с, विशेष विश^эश, असाधारण असा^द-^दआ^रण

исключить *сов см* исключать **исковеркать** *сов* बिगाड़ देना बिगा^р दे^нा *п*, विकृत (विरूप) करना विक्रित (विरूप) कार'на *п*

исколесить *сов* — всю область सारे इलाके का सफर करना सा^рэ иला^кэ का सा^фар कार'на *п*, इलाके भर का भ्रमण करना (कर लेना) иला^कэ बा^хार का बा^хра^मान कार'ना (кар л^эна) *п*

ископаемый *прил 1..* —ое жив^отное जमीन (पृथ्वी) में से निकाला जानेवाला शिलीभूत जानवर зам^ин (प्रित'व^и) म^э स^э निकाला द^жान^э-वा^ला शिली-ब^хут द^жान-वा^र *м*, —ое रा^{ст}ение जमीन (पृथ्वी) में से निकाला जानेवाला शिलीभूत पे^д

зам^ин (प्रित'व^и) म^э स^э निकाला द^जान^э-वा^ला शिली-ब^хут प^{эр} *म*.; 2.: —ые *сущ* *мн* гор^и खनिज पदार्थ क'ани^दज पा^दार्त् *м*. *мн*

искоренить *сов. см* искоре-
нить

искоренять *несов* उखाड़ना उखा^र'ना *п*, उखाड़ फेंकना (डालना) उखा^र प^लैक'ना (दा^ल'ना) *п*., निर्मूल करना (कर देना) निर्मु^त कार'ना (кар д^эна) *п*

искоса *нареч* तिरछी नजर (दृष्टि) से तिर'च'я ना^зар (दृष्टि) स^э, कनखियों से कान'क'नी^ठ स^э

искр *а ж* चिनगारी चि^न'га^री *ж*, ♦ у меня —ы из глаз посы-
пались मुझे तारे दिखाई दिये

искренне *нареч. см* искренно **искренний** *прил* सच्चा सच^{चा},
हार्दिक हार्^दिक, सरल सराल

искренно *нареч* दिल खोलकर दिल क'ол'кар, हृदय (सत्यता) से ह्रि^दай (सा^त'ता) स^э

искренность *ж* खरापन क'ара^प-
पान *म*, सत्यता सा^त'ता *ж*

искривить *сов см* искривлять **искривление** *с* (кривизна) मरोड़
मार^{ор} *म* आकुचन आकु^चन *म*

искривлённый *прил* टेढ़ा त^{эр}'а, झुका हुआ द^жу^का ह^уा, आकुंचित आकु^चित

искривлять *несов* मोड़ना मो^{ड़}'-
ना *п*, झुकाना द^जу^काना *п*, टेढ़ा करना त^{эр}'а कार'ना *п*

искриться *несов* चिनगारियाँ

फेकना (निकालना) चिन'гāрийā
प'эк'нā (никāл'нā) *n.*, चमकना
चाмаक'нā *np*

искромсать *сов* [बुरी तरह]
टुकडे टुकडे कर देना (डालना) [बुरी
तराह] тук'рэ тук'рэ кар дэнā
(дāл'нā) *n*

искрошйть *сов.* छोटे छोटे टुक-
डो मे तोड़ना च'отэ च'отэ тук'рō
мэ тор'нā *n*, छोटे छोटे टुकडे कर
फेकना च'отэ च'отэ (тук'рэ) кар
п'эк'нā *n*.

искупать I *сов* (выкупать)
разे नहलाना नाх'лāнā *n*, गुस्ल
देना गुсл' дэнā *n*

искупать II *несов* प्रायश्चित्त
करना प्रायश्चित्त' кар'нā *n*
(का что-л), ~ винु पाप का प्राय-
श्चित्त करना *n*

искупйть *сов см.* искупать II
искуплєние *с* प्रायश्चित्त प्राय-
श्चित्त' *m*

искусный *прил* चतुर चатур,
कुशल कुशल

искусственный *прил* बनावटी
बानाотि, कृत्रिम कृत्रिम.

искусств||о *с* 1 कला कालā
ж, произведение ~а कलाकृति *ж*,
2. (умение) हुनर ख़уनार *m*, कारी-
गरी कारि-гарि *ж*, कुशल куशल *m*

искушать *несов* लुभाना लуб'ā-
нā *n*, प्रलोभन देना प्रालоб'ан дэ-
нā *n*

искушение *с* प्रलोभन प्रालो-
ब'ан *m*

ислām *m.* इस्लाम ис'лām *m*
испāнец *m* स्पेनी स्पāнй *m*,
испāнский *прил* स्पेनिश स्पā-
निश, ~ язык स्पेनिश *ж*, स्पेनिश
जवान (भाषा) *ж*.

испарєн||ие *с* 1. (действие)
भाप हो जाना б'āп खो джāнā *m*,
वाष्पीभवन बāшпй-б'āван *m*, 2.:
~ия *mn* भाप б'āп *ж*

испарина *ж*. पसीना पसйнā *m*,
स्वेद स्वэд *m*

испарйться *сов. см* испаряйт'-
ся

испаряйтся *несов* भाप बनकर
उड़ जाना б'āп бан'кар ур джāнā
np, भाप हो जाना б'āп खो джāнā
np

испāчкать *сов* मैला (गदा)
करना माэлā (गандā) кар'нā *n*.

испāчкаться *сов.* मैला (गदा)
हो जाना माэлā (गандā) खो джāнā
np.

испєчь *сов* पकाना пакāнā *n*,
भूनना б'хун'нā *n*, भून देना (डाल-
ना) б'хун дэнā (дāл'нā) *n*

испещрєнный *прич* धब्बेदार
(छीटेदार) [किया हुआ] д'āббэ-дār.
(च'йтэ-дār) [кийā хуā]

испещрйть *сов см* испещряйт'
испещряйт' *несов* धब्बेदार (छी-
टेदार) करना द'āббэ-дār (च'йтэ-
дār) кар'нā *n*

исписать *сов см* испйсьывать.,
испйсьывать *несов* 1.; ~ стра-
нищу पूरा पन्ना (पृष्ठ) लिख देना

~обещание प्रतिज्ञा का पालन करना *n.*; 2. театр. अदा (अभिनय) करना *адā* (аб^хинай) · кар'нā *n*, बाजा बजाना बāджā баджāнā *n* (музыкальное произведение), गाना गāनā *n* (петь), — तāнец नाचना *нп.*

исполняться *несов.* 1. (осуществляться) पूरा (सिद्ध) हो जाना *пūrā* (сидд^х) хо джāнā *нп*, 2. (истечении срока и т. п.) हो जाना хо джāнā *нп*, समाप्त होना самāпт' хонā *нп*, ему исполнилось двāдцать лет उस की उम्र बीस बरस की हो गई.

использование *с* इस्तेमाल *истēmāl m.*, उपयोग *упайог m*, व्यवहार *виав'хār m*

использовать *сов* и *несов* काम (प्रयोग) में लाना *kām* (прайог) *mē lānā n*, इस्तेमाल (व्यवहार) करना *истēmāl* (виав'хār) *кар'нā n* (ка *кого-л*, *что-л*), — чый-л *недостātки* किसी की खामियों से फायदा उठाना *n*

испортить *сов* बिगाड़ना *бигār'-nā n.*, बिगाड़ देना *бигār дēnā n*, खराब करना (कर देना) *харāб* *кар'-nā* (кар *дēnā*) *n*

испорченный 1. *прич. от испортить*, 2. *прил* बिगाड़ा हुआ *бигārā хуā*, खराब *харāб*, भ्रष्ट *б^храшт'* (о человеке)

исправительный *прил* सुधार-नेवाला *суд^хār'нэ-вālā*, संशोधन करनेवाला *сāшод^хан кар'нэ-вālā*

исправить(ся) *сов см.* исправ-лять(ся).

исправлѐние *с* 1. (действие) ठीक (दुरुस्त) करना *т^хйк* (дуруст') *кар'нā m*, 2. (улучшение) सुधार *суд^хār m*, संशोधन *сāшод^хан m.*

исправлѐнный 1. *прич от* исправить, 2. *прил* (подвергшийся исправлению) संशोधित *сāшод^хит*, —ое издāние संशोधित *сск-रण m*

исправлять *несов* 1. ठीक (दुरुस्त) करना *т^хйк* (дуруст') *кар'-nā n*, 2. (улучшать) सँवारना *сā-vār'-nā n*, सुधारना *суд^хār'-nā n.*, सुधार (संशोधन) करना *суд^хār* (сā-шод^хан) *кар'нā n*, — ошйбку *г*लती सुधारना *n.*

исправляться *несов* सुधरना *суд^хār'-nā nп*, अपना आचरण ठीक करना *ап'нā āчаран* *т^хйк кар'нā n*

исправность *жс.* 1. *дुरुستی* *ду-русти жс*, 2. (аккуратность) वक्त की पावदी *вакт' кй* *пā-бандй жс*, समयनिष्ठ *самай-ништ'ā жс.*

исправный *прил* 1. ठीक *т^хйк*, *दुरुस्त* *дуруст'*; 2. (аккуратный) वक्त का पावंद *вакт' кā* *пā-банд'*, समयनिष्ठ *саман-ништ'*, ठीक काम करनेवाला *т^хйк कām* *кар'нэ-вālā* (*в работе*)

испражнение *с.* सर्जन *сарджан m*, मलत्याग *мал-тйāг m*

испражняться *несов* [मेदे को] खारिज (खाली) करना [*мэдэ ко*]

хāридж (хāлй) кар'нā *n*, मलत्याग
करना мал-तйāг кар'нā *n*

испрóбовать *сов* आजमाना āз'-
мāнā *n*, परीक्षा करना парйкшā
кар'нā *n* (की *что-л*)

испуг *м* डर дар *м*, खौफ хаоф
м, घबराहट г^хаб'рāхат *ж*, [आक-
स्मिक] भय [āкасмик] б^хай *м*,
с ~у डर (भय) के मारे.

испуганный 1. *прич от* испу-
гāть, 2. *прил* डरा हुआ дарā хуā,
भयभीत б^хай-б^хйт.

испугāть *сов* डराना дарāнā *n*,
डरा देना дарā дēнā *n*, खौफ दिखा-
ना хаоф дик^хāнā *n*

испугāться *сов* डरना дар'-
нā *нп*, डर जाना дар джāнā *нп*

испускāть *несов* छोड़ना ч^хор'-
нā *n*, निकालना निकāl'нā *n*,
~ зāпах बू देना *n*, ~ крик चीक
मारना *n*, ◇ ~ дух रूह (दम)
निकलना (निकल जाना) *нп*

испустītь *сов. см.* испускāть

испытāние *с* 1. (*проверка*)
परख парак^х *ж*, आजमाइश āз'мā-
иш *ж*, परीक्षा парйкшā *ж*, 2. (*эк-
замен*) इस्तहान имт'хāн *м*, परीक्षा
парйкшā *ж*, व्यदержать ~ इस्त-
हान (परीक्षा) पास करना *n*, इस्त-
हान (परीक्षा) मे पूरा उतरना *нп*,
3. *перен* आजमाइश āз'мāиш *ж*,
इस्तहान имт'хāн *м*, परीक्षा парй-
кшā *ж*

испы́танный 1. *прич. от* ис-
пытāть; 2. *прил.* तपा-तपाया тапā-

-तापāиā, आजमूदा āз'мудā *неизм*,
परीक्षित парйкшит.

испытāть *сов. см.* испы́тывать.

испы́тывать *несов* 1. (*прове-
рять*) परखना парак^хнā *n*, जाँचना
джāч'нā *n*, आजमाइश (परीक्षा) कर-
ना āз'мāиш (पारय्कशā) кар'нā *n*
(की *кого-л*, *что-л*); 2. (*перено-
сить*) सहना са^х'нā *n*, उठाना ут^хā-
нā *n*, भोगना б^хог'нā *n*; अनुभाव
करना अनुб^хāо кар'нā *n* (का
что-л.), महसूस करना ма^х'сус кар'-
нā *n*. (*чувствовать, ощущать*)

исслéдование *с* 1. खोज क^ходж
м., अनुसंधान अनुсанд^хāн *м*, अन्वे-
षण анвэшан *м*, 2. *мед* छान-बीन
ч^хāн-бйн *ж.*, परीक्षा парय्कшā *ж*,
3. (*сочинение*) निबंध निбанд^х *м*,
वैज्ञानिक लेख वाэгийāник лэк^х *м*

исслéдователь *м* खोज (जाँच)
करनेवाला क^ходж (джāч) кар'нэ-
вāлā *м*, अनुसंधानकर्ता अनुсанд^хāн-
картā *м* *неизм*

исслéдовательск||ий *прил*
खोज का क^ходж кā, खोजपूर्ण क^ходж-
पूरन' (*напр. о статье*); ~ая
экспедиция खोज की यात्रा *ж.*

исслéдовать *сов* и *несов*
1. जाँचना джāч'нā *n*, खोज (तहकी-
कात) करना क^ходж (ता^х'कйкāt) кар'-
нā *n* (की *что-л*), अनुसंधान करना
анусанд^хāн кар'нā *n* (का *что-л*),
2. *мед* छान-बीन (परीक्षा) करना
ч^хāн-бйन (पारय्कशā) кар'нā *n*
(की *кого-л*)

ईसстари нареч पुराने जमाने से
पुराणэ замāнэ сэ, प्राचीन काल से
प्रāचीन काल से

исступлѣние с उन्माद унмāд м
исступлѣнный прил उन्मत्त
унматт', उन्मादपूर्ण унмāद-पूरुण'

иссушій сов 1. बिल्कुल खुरक
(शुष्क) करना (कर देना) бил'кул
хушк' (шушк') кар'нā (кар дэ-
нā) п, 2. перен सोखना сок^х'нā п,
शोषण करना शोшान кар'нā п

иссякātь несов टूटना तुट'нā
нп, все срѣдства иссякли сारे
साधन चुक गये, любōвь иссякла
प्रेम न रहा.

иссякнуть сов см иссякātь
истекātь несов (о времени)
गुजर जाना गुजार джāнā нп, पूरा
(व्यतीत) होना (हो जाना) पूрā
(व्यातīt) хонā (хо джāнā) нп.,
◇ ~ кровью खून बहने से मर
जाना नп

истѣкший 1. прич от истѣчь,
2. прил पिछला पич^х'лā, [वि]गत
[वि]गत, व्यतीत व्याтīt

истѣрика ж हिस्टीरिया हисти-
रियā м неизм, क्षोभोन्माद क्शоб^хон-
мāд м

истерический прил मूच्छारोग-
ग्रस्त मूरच^хā-रोग-ग्रаст'

истѣц м मुद्दै муддай м, वादी
вāдī м

истечѣние с (срока) समाप्ति
самāпти ж

истѣчь сов см истекātь

ईстина ж. सचाई सचāई ж,
हकीकत हāकिकат ж, सत्य सतī' म

ईстинный прил सच्चा सचчā,
हकीकी हāकिकी, सात्विक सātविक,
वास्तविक vāст'विक

истлевātь несов 1. (гнить)
गलना गал'нā नп, गल जाना गал
джāнā नп, 2. (сгорать) जलकर
राख (भस्म) होना (हो जाना) джал'-
кар рāк^х (б^хасм') хонā (хо джā-
нā) नп

истлѣть сов см истлевātь
истōк м прям, перен निकास
никāс м, उद्गम удгам м

истолковātь сов 1. (разъяс-
нить) [अर्थ] समझाना (समझा देना)
[арт^х] сам'дж^хāнā (сам'дж^хā дэ-
нā) п, व्याख्या करना (कर देना)
вйāк^хйā кар'нā (кар дэнā) п (की
что-л), 2. (понять) समझना сама-
дж^х'нā п

истолōчь сов पीसना पīs'нā п.,
चूरचूर कर देना (डालना) чур-чур
кар дэнā (дāл'нā) п, बुकनी कर
डालना бук'нī кар дāл'нā п

истомītься сов घुल (थक)
जाना г^хул (т^хак) джāнā नп, घुल
घुलकर काँटा हो जाना г^хул г^хул'кар
кāītā хо джāнā नп

истомлѣнный прил थका [हुआ]
т^хакā [хуā], क्लान्त क्लāнт'

истопнīк м भट्ठी भोक्तेवाला
б^хатт^хй дж^хōк'нэ-вāлā м, भोक्किया
дж^хōкнīā м (отопительных кот-
лов и т п)

историк *м* इतिहासकार इतिहास-
-क़ार *म*, इतिहासवेत्ता इतिहास-वेत्ता
म **неизм**

исторический *прил* ऐतिहासिक
ऐतिहासिक, — **материализм** ऐति-
हासिक भौतिकवाद (पदार्थवाद) *म*

история *ж* 1. तारीख़ तारिख़ *ज*,
इतिहास इतिहास *म*, इतिहासविज्ञान
इतिहास-विज्ञान *म*. (*наука*), 2. (*рас-*
сказ) कहानी काहानी *ज*, कथा
कथा *ज*

источник *м* 1. चश्मा चаш्मा *म*,
स्रोत स्रोत *म*, स्रोत स्रोत *म*, 2. *пе-*
рен सूत्र सूत्र' *म*, स्रोत स्रोत *म*,
कारण कारण *म* (*причина*)

истощать *несов* [पूरा पूरा] चूस
लेना [पूरा पूरा] चूस लाना *प*,
कमजोर बनाना कम-जोर बनाना *प*,
[कमजोर] क्षीण बनाना [कमजोर] क्षीण
बनाना *प*, — **запасы** जखी-
रा (भंडार) खाली कर देना *प*,
— **ресурсы** साधनों को कम कर
देना *प*, — **почву** जमीन की शक्ति
क्षीण करना *प*, — **копи** कानों को
खाली कर देना *प*; — **терпение**
सहन-शक्ति का अतिक्रमण करना *प*
(को ७७६-१)

истощение *с* (*изнурение*)
थकावट थकावट *ज*, क्लान्ति क्लान्ति
स, कमजोरी कम-जोरी *ज*

истощенный 1. *прич* *от* исто-
-... 2. *прил* थका [हुआ] थका
[हुआ], कमजोर कम-जोर, शक्तिहीन
शक्तिहीन, क्षीण क्षीण, क्लान्ति
क्लान्ति

истощить *сов см* **истощать**
истратить *сов* खर्च (सर्फ़, व्यय)
करना (कर देना, कर डालना) खर्च'
(सर्फ़, वया) कर'ना (कर देना,
कर दाल'ना) *प*

истребитель *м. ав.* शिकारी
(लडाकू) हवाई जहाज शिकारी (ला-
रकू) खवाई जहाज *म*, शिकारी
(लडाकू) वायुयान (विमान) शिकारी
(लारकू) वायु-यान (विमान) *म*

истребительный *прил* तबाह
(विध्वंस) करनेवाला तबाह (वि-
ध्वंस) कर'ना-वाला, तबाहकुन तबाह-
कुन, विनाशकारी विनाश-कारी

истребить *сов см* **истреблять**
истребление *с* तबाही तबाही
ज, वरबादी बार-बादी *ज*, विनाश वि-
नाश *म*

истреблять *несов* तबाह (वि-
ध्वंस, सर्वनाश) करना (कर डालना)
तबाह (विध्वंस, सर्व-नाश) कर'ना
(कर दाल'ना) *प*

истрепать *сов* घिसाना ग'हिसाना
प, घिसा देना ग'हिसा देना *प*

истрепаться *сов* घिस जाना
ग'हिस जाना *प*

истый *прил* पक्का पक्का, सच्चा
सचचा, पुरजोश पुर-जोश

истязание *с* सताना सताना *म*,
यातनाएँ देना यात'नाएँ देना *म*

истязать *несов* सताना सताना
प, यातनाएँ देना यात'नाएँ देना *प*

исход *м* खातमा खत'मा *म*,
समाप्ति समाप्ति *ज* (*окончание*),
नतीजा नतीजा *म*, परिणाम परि-

на́м м, फल प^хал м (результат),
पेचा́льный ~ कुपरिणाम м.

ИСХОДИ́ТЬ I сов (много ходить)
हर जगह पैदल सफर करना खर द्जा-
गाँ पाэдал сафар кар'на́ п; ~ всё
पोले खेत भर मे घूमना нп

ИСХОДИ́ТЬ II несов (основы-
ваться) कायम (आधारित) होना
कायाम (ад^харит) хона́ нп (पर, के
ऊपर из чего-л), я исхожу́ из того́,
что... मैं इस बात की बुनियाद यह
समझता हूँ कि...

ИСХО́ДН||ЫЙ прил आरंभ का
आरम्भ^х का, प्रारम्भिक प्रा^хराम्भ^хिक,
~ая позиция आरंभस्थल м

ИСХУДА́ЛЫЙ прил दुबला[-पतला]
दुब'ला[-पात'ला], विशीर्ण विशीर्ण'.

ИСХУДА́ТЬ сов दुबला-पतला (वि-
शीर्ण) हो जाना दुब'ला-पात'ला (वि-
शीर्ण') хо джа́на́ нп

Исцелё́ние с (выздоровление)
तदुस्त (अच्छा) हो जाना तान-दुरुस्त'
(अच^хा) хо джа́ना́ м, आरोग्य-
-प्राप्ति आरोग्य'-प्राप्ति ж

Исцели́ть сов см исцеля́ть

Исцеля́ть несов तदुस्त (अच्छा,
आरोग्य) करना तान-दुरुस्त' (अच^хा,
आरोग्य') кар'на́:п.

Исчеза́ть несов गायब (अदृश्य)
होना (हो जाना) ग़ायब (अदृश्य')
хона́ (хо джа́ना́) нп (пропадать),
मिटना मित'на́ нп, मिट जाना मित
джа́ना́ नп, नष्ट होना (हो जाना)
नाшт' хона́ (хо джа́ना́) нп (пере-
ставить существовать), छिपना

च^хिप'ना́ नп (скрываться, пря-
таться).

Исчезнове́ние с गायब होना
ग़ायब хона́ м, लोप लोप м,
अदर्शन आदर्शन म

Исчезну́ть сов см исчеза́ть

Исче́рпать сов см. исче́рпы-
вать

Исче́рп||ывать несов 1. [पूरी
तरह] सर्फ (खर्च, व्यय) करना (कर
देना) [पूरी ताराख] सारफ' (खर्च',
व्याय) кар'на́ (кар दэना́) п; исче́р-
пать пове́стку дня पूरे अजडे पर
विचार कर लेना п, ~ все до́воды
तर्क का तूणीर खाली कर देना п,
вопро́с ~ан समस्या हल हो गयी,
вре́мя ~ано वक्त (समय) पूरा हो
गया, 2. (улажива́ть) सुलझाना सुल'-
дж'а́ना́ п, तय (निश्चित) करना тай
(निश्चित) кар'на́ п, निपटारा करना
निप'ता́रा кар'на́ п (का что-л).

Исче́рпывающий прил सपूर्ण
साम्पूर्ण', नि शेषकारी निशेष-
-कारी, व्योरेवार ब्योरेवार, तफसील-
वार ताफ'सйл-वा́र (подробный, де-
тальный); विस्तीर्ण विस्तीर्ण' (об-
ширный, пространный)

Исчислё́ние с शुमार шумार м,
हिसाब хिसा́б м, गणना ган'на́ ж

Исчисля́ть несов शुमार (हिसाब)
करना шумार (хिसा́б) кар'на́ п
(का что-л), शुमार (गणना) करना
शुमार (ган'ना́) кар'ना́ п. (की
что-л)

Ита́к союз इस तरह (प्रकार) ис

ताराख (प्राक़र), अच्छा अच^खा, अस्तु
अस्तु.

Итальянец *म* इटालियन इत़ालि-
यान *म*

Итальянский *प्रि*ल इटालियन
इत़ालियान; — язы́к इटालियन *ज*.,
इटालियन जवान (भापा) *ज*

И Т. Д. (и так да́лее) वगैर
वागाэराख, और इसी तरह और भी
अोर इसी ताराख अोर ब^खि, इत्यादि
इत़िआदि

Ито́г *म* [कुल] मीजान [कुल]
मिज़ान *ज*, कुल जोड (योग) कुल
जोर (योग) *म*, перен फल प^खाल *म*,
नतीजा नतिज^खा *म*, परिणाम परि-
नाम *म*, в —е कुल जोड (मिलाकर,
जमा), नतीजे के तौर पर, के फलस्व-
रूप *पосले*лог

Ито́г *нареч.* कुल जोड (मिलाकर,
जमा) कुल जोर (मिलाकर, जमा),
सर्वयोग सार्व'-योग.

И Т. П. (и то́му подобное)
वगैरह वागाэराख, और इसी तरह और
भी अोर इसी ताराख अोर ब^खि, इत्यादि
इत़िआदि.

Итти́ *несов см* इत़ि

Их *мест* 1. *ро*ड *от* *он*ी *उन*
का *ун* *का*, *इन* का *ин* *का*, 2. *вин*.
от *он*ी *उन* को *ун* *को*, *उन्हे* *ун*^खэ,
इन को *ин* *को*, *इन्हे* *ин*^खэ

Ищѐйка *ज* खोजी कुत्ता *क*^खоджи
कुत्ता *म*, सूँघा *सूँ*ग^खा *म*

Ию́л||*ь* *म*. जुलाई *जु*लाय *ज*.;
पѐрвого —*я* पहली जुलाई को.

Ию́н||*ь* *म*. जून *जु*न *म*., पѐрвого
—*я* पहली जून को.

Й

Йог *म* जोगी *ज*ोग *म*

Йод *म* आयोडिन *अ*योдин *म*

К

К *предлог* 1. (*по направлению к*)
की तरफ (ओर) *क*ी ताराफ (ओर) *पосле*-
лог, के पास *क*э *पा*с *पосле*лог; *плыть*
क *бе*регу तट की ओर तैरना *न*и,
обращаться к *ком*у-л. किसी से
कहना (पूछना) *н*; *ло*дка *при*чала
к *бе*регу नाव किनारे पर लगी,
2 (*при указании срока*) तक так
*после*лог, *к* *за*втрашнему *дню* *क*ल
तक, *я* *при*ду к *тре*м *час*ам *м*ै *ती*न
वजे तक आऊँगा, 3. (*по отноше-*
нию к) से *с*э *после*лог, के *प्र*ति *क*э
*प्र*ति *после*лог, *пр*оявлять *со*чу́в-
ствие к *ком*у-л. किसी के *प्र*ति
*स*हानुभूति *प्र*कट करना *न*, *лю*бо́вь
к *тру*ду́ मेहनत से *प्र*ेम *म*, *до*ве́рие

क **комý-ल.** किसी पर भरोसा *म*, किसी का विश्वास *म*, 4. (для) के लिये *कэ* *ली* *э* *послелог*, *क* *чемý* *это?* यह किस लिये है?; *क* *обеду* *डिनर* के लिये; ♠ *क* *ва́шим* *услу́гам* *आप* की खिदमत मे हाजिर हूँ, *आप* की सेवा मे उपस्थित हूँ, *лицо́м* *к* *лицу́* *आम्ने-* *-सामने*, *रू-वरू*, *क* *тому́* *же* *इस* के साथ साथ

кабала́ *ज* *गुलामी* *гула́мий* *ज*, *दासता* *да́с'ता* *ज*, *कुला́цкая* — *कुलको* की *गुलामी* *ज*, *कुलक-दास-* *ता* *ज*

каба́н *म* 1. (*вепрь*) *जंगली* (*बनै-* *ला*) *सूअर* *джанг'ली* (*банаэला́*) *सूअर* *म*, 2. (*самец* *свиньи*) *सूअर* *सूअर* *म* **кабачо́к** *म* (*овощ*) *घिया-कद्दू* *ग^खийा-काददु* *म*

ка́бель *म* *केवल* *कэबल* *म*, *मोटा* *तार* *мота́* *ता́р* *म*

каби́на *ज* *कोठरी* *кот^ख'री* *ज*, *कमरा* *кам'ра* *म*, — *पिलोता* *काक-* *पिट* *म*

кабинéт *म* 1. *लिखने-पढनेवाला* (*काम* *करने* *का*) *कमरा* *лик^ख'नэ-* *-पार^ख'नэ-वाला* (*का́м* *का'नэ* *का*) *का'म'रा* *म*, — *वराचा* *मरीजो* *को* *देखने* *का* *कमरा* *म*, 2. *полит* *मंडल* *मण्डल* *म*, *केविनेट* *कэбинэट* *म*

каблогра́мма *ज* *सामुद्रिक* *तार* *सांमुद्रिक* *ता́र* *म*

каблۇ́к *म* *एडी* *эरी* *ज*

каботаж *म* *मोर* *किनारे* की *जहाजरानी* *किना́рэ* *क़ि* *джаख़ा́з-रा-* *निय* *ज*

каботажн||ый *प्रिल* *मोर*. *किनारे* *का* *किना́рэ* *का*, *समुद्रतटीय* *सामुद्र'-* *-तटिय*; ~*ая* *तर्गोवля* *समुद्रतटीय* *व्यापार* *म*

кавалерийский *प्रिल*. *सवार* *सा-* *वा́र*, *अश्वारोही* *अश्वारोही*

кавалеры́ст *म* *सवार* *साва́र* *म*, *घुडसवार* *ग^खुर-सावा́र* *म*, *अश्वारोही* *अश्वारोही* *म*

кавалерия *ज* *रिसाला* *रिसा́ला* *म*, *घुडसवार* *फौज* *ग^खुर-सावा́र* *फाодज* *ज*, *अश्वारोही* *सेना* *अश्वारोही* *सेना* *ज*, *लैक्या* — *हलके* *हथियारवाले* *घुड-* *सवार* *म* *मन*

ка́верзный *प्रिल* 1. *कठिन* *का-* *त^खिन*, *उलझान* *मे* *डालनेवाला* *उल'-* *दज^खान* *मे* *दाँल'नэ-वाला*, — *вопро́с* *जटिल* *समस्या* *ज*, 2. (*о* *человеке*)

छलिया *च^खालियā*, *धोखेबाज* *द^खोक^खэ-बा́з*

кавкáзский *प्रिल* *काकेशिया* [*का*] *काँकेशियā* [*का*]

кавы́чки *मन*. *उलटे* *विराम* *उल'तэ* *विरāम* *म*. *मन*, *उद्धरण-चिह्न* *उद्द^खा-* *रान-चिह्न'* *म*, *अवतरण-चिह्न* *अव'-* *तारान-चिह्न'* *म*

ка́дка *ज* *पीपा* *पि́पा* *म*, *कठौता* *कात^खाотā* *म*

кадр *म* (*кино*) *चित्र* *चित्र'* *म*, *दृश्य* *द्रीश्य'* *म*

ка́дровый *प्रिल* *पेशावर* *पэша́-* *-वार*, *पेशेवाला* *पэша-वाला*, — *रा-* *बोचिय* *पेशावर* (*पेशेवाला*) *मजदूर* *म*

ка́дры *मन* *कार्यकर्ता* *का́ри'-का'रता* *म* *मन* *नैउज़म*, *क़्वालिफ़िци́рован-* *नये* — *कुशल* *कार्यकर्ता* *म* *मन*

काद्यक *म* टेंदुआ *tēṭuā म*, कठ
कान्त^ख *म*

काждоднёвный *прил* हर रोज
का *хар* роз *kā*, रोजाना *rozānā*
неизм, दैनिक *даэник*

каждый *1. прил* हर *хар*, प्रत्येक
प्रतियेक, — *день* हर रोज *म*, प्रति-
दिन *म*, *2. суц* *म* सब (हर) कोई
साब (*хар*) कोय, हरेक *хар-эк*

казак *म* कजाक *казāk म*.

казарма *ж* बारक *бāрак ж*,
सैन्यवास *साэнь'-вās म*

казать|ться *несов* *1.* जान पडना
джāн *пар'нā न*, लगना *лаг'нā न*,
он *ка́жется* *умным* वह बुद्धिमान जान
पडता है, он *ка́жется* *ребёнком* वह
बच्चे जैसा है, *вам это может* — *стран-*
ным तुम्हे यह बात अजीब सी लग
सकती, *2. безл* *ка́жется*, *что...* मा-
लूम होता है, *कि.* . *мāлूम* *хотā*
хаэ, *ки* , जान पडता है, *कि.* . *джāн*
пар'тā *хаэ*, *ки* , लगता है, *कि*
лаг'тā *хаэ*, *ки* , *ему́* *ка́жется*,
что... उसे *मालूम* होता है, *कि* *усэ*
мāलूम *хотā* *хаэ*, *ки* , उसे जान
पडता है, *कि* . *усэ* *джāн* *пар'тā* *хаэ*,
ки , *3. вводн сл* *ка́жется* *मालूम*
होता है *मāलूम* *хотā* *хаэ*, लगता है
лаг'तā *хаэ*, он, *ка́жется*, *довόлен*
मालूम होता है वह खुश है *मāलूम* *хотā*
хаэ *वाँ* *хуш* *хаэ*, *всё*, *ка́жется*,
идет *хорошō* लगता है *कि* सब काम
ठीक तरह चल रहा है *лаг'तā* *хаэ* *ки*
साб *кām* *त^खक* *तराख* *चाल* *राखā* *хаэ*,
кажется, *будет* *дождь* *शायद* *वारिश*

होगी *शāनाद* *बāरिश* *खोल*, *आसार* *वा-*
रिश *के* है *ācār* *बāरिश* *क^खख*, — *лось*
бы *सोचा* *जावेगा* *сочā* *джāवэгā*.

казāk *म* कजाख *казāk म*

казākский *прил*. *कजाख* *казāk*;
— *язык* *कजाख* *जवान* (*भाषा*) *ж*

казённый *прил* *1.* सरकारी *сар'-*
кар, *на* — *счёт* *सरकारी* *हिसाब*
पर; *2. перен* *नीकरगाहाना* *नाокар-*
शā'ānā *неизм*, *नीकरगाही* *नाокар-*
शā'хи

казнā *ж*. *खजाना* *хазānā म*,
कोप *कोश म*

казначей *म* *खजाची* *хазāнчи म*,
कोपाध्यक्ष *कोशād^खनाक्ष' म*

казнить *сов* *и* *несов* *मीत* *की*
सजा *देना* (*दे देना*) *माот* *क^प* *साзā* *дэнā*
(*दэ* *дэнā*) *н*, *प्राणदंड* *देना* (*दे देना*)
प्रāन-दанд' *дэнā* (*दэ* *दэнā*) *н*, *फाँसी*
देना (*दे देना*) *प^खस^ख* *दэнā* (*दэ* *दэнā*)
н (*гл* *обр* *через* *повешение*).

казнь *ж* *मीत* *की* *सजा* *माот*
क^प *साзā* *ж*, *प्राणदंड* *प्रāन-दанд' म*,
फाँसी *प^खस^ख* *ж* (*гл* *обр* *через* *пове-*
шение)

кайма *ж* *झालर* *дж^खāлар* *ж*,
किनारी *किनāरि* *ж*

как *1. нареч* *कैसे* *काэсэ*, *किस* *तरह*
किस *तराख* (*вопросительн*), *जैसे*
джаэсэ, *जिस* *तरह* *дж^खिस* *तराख* (*от-*
носительн), — *поживāете?* *आप* *कैसे*
है?, — *жāрко!* *कितनी* *गमीं* *है!*, — *он*
это *сделал?* *उस* *ने* *यह* *किस* *तरह*
किया?, — *вас* *зовūt?* *आप* *का* *नाम*
क्या *है?*, *я* *вīдел*, — *онā* *ушлā* *मैं*

कालीब्र *म* मोहरी मोख'रि *ज* ,
[नली का] छेद (व्यास) [नालि क़ा] च^खएद
(व्यास) *म*

कालीय *म. хим* पोटैसियम पोता-
सियम *म* , दहातु दाख़ातु *म*

कालित्का *ज* चोर-खिडकी चोर-
क^खिर'कि *ज* , छोटा फाटक च^खोता प^खा-
ताक *म*

कालो́रिया *ज* *физ* केलोरी क़ेलो-
रि *ज* , उष उश *म*

कालो́शा *ज* रबड का जूता राबार
क़ा दजुता *म*

काल्यका *ज* चरबे का कागज चार'-
बे क़ा क़ाгаз *म* (*бумажная*), मोमी
(चरबे का) कपडा मोग (चार'बे क़ा)
काप'रा *म* (*полотняная*)

калькуля́ция *ज* हिसाब ख़िसाब *म*

кальсо́ны *म* [पतलून के नीचे
पहना हुआ] पाजामा [पात'लून के नी-
चे पाख'ना ख़ुा] पा-दजामा *म*

каменістый *प्रिल* पथरीला पा-
त^ख'रिपा, ककरीला कानक'रिपा

каменноуго́льный *प्रिल* कोयले
का कोय'ले क़ा, — бассей́н कोयला-
क्षेत्र *म*

каменный *प्रिल* पत्थर का पात-
त^खार क़ा, सगीन सांगिन, पक्का पाक़ा
(*напр о доме*), ◇ — уголь [पत्थर-]
कोयला *म*

каменоло́мня *ज* पत्थर की खान
पात^खार कि क़ान *ज*

каменотёс *म* सगतराश सांग'-ता-
राश *म*

каменщик *म* राज रादज *म* ,
थवई त^खावा *म*

ка́м|ень *म* पत्थर पात^खार *म* ,
कंकर कानकार *म* (*галька*), मणि मा-
नि *ज* (*драгоценный*), ◇ не оста-
вить —ня на —не ईट से ईट बजा-
ना *म*

ка́мера *ज* 1. (*в тюрьме*) सेल
सल *म* , काल-कोठरी क़ाल-कोत^ख'रि *ज*
(*одиночная*), 2. *фот* केमरा क़ेम'रा
म ; 3. *тех* खाना ख़ाना *म* , घर ग^खार
म , ◇ — хране́ния багажа असबाब-
घर *म* , लगेजघर *म*

ка́мерный *प्रिल* कमरे का काम'-
रे क़ा, — конце́рт कमरे का कसर्ट *म*
कामी́н *म* चिमनी चिम'नि *ज* , अँगी-
ठी अंगित^खि *ज*

камо́рка *ज* कोठरी कोत^ख'रि *ज*
काम्पा́निया *ज* आदोलन अन्दो-
लन *म*

камфо́ра *ज* काफूर काफ़ूर *म* ,
कर्पूर कार्पूर *म*

камы́ш *म* सरकडा सार'कान्दा *म*
काना́ва *ज* खाई क़ावा *ज* , मोरी
मोरि *ज* , नाली नालि *ज*

काना́ल *म* नहर नाख़ार *ज* , नाला
नाला *म* , ороси́тельный — नहर *ज*

кана́лиза́ция *ज* गदे नाले गान्दे
नाले *म* *म* , मोरी मोरि *ज* , नाली
की व्यवस्था नालि कि व्वावास्त^खा *ज* ,
मलप्रवाह-पद्धति माल-प्रावाख़ पाद-
द^ख'ति *ज*

канаре́йка *ज* कनारी कानारी *ज*
काना́त *म* रस्सा रासा *म*

канва́ *ज* 1. किरमिच किर'मिच *म* ,
2. *перен* (*напр романа*) उपन्यास-पट
उपान्यास-पात *म*

कण्डाली *म* हथकडी खत^ख-करी *ज* (रुचनी); बेडी बरि *ज* (नोजनी);
 डकववत व — हाथ और पैर मे बेडी
 डलन *न*

कण्डिदत *म* उम्मेदवार उम्मद-
 वार *म*, ◇ — науक विज्ञान का उम्मेद-
 वार *म*

कण्डिदतुरा *ज* उम्मेदवार उम-
 म्मद-वार *म*

कानिकुली *म*. छुट्टी च^चउत्ति *ज*,
 अवकाश-काल अव'काश-काल *म*

काननाडा *ज* गोलदाजी गोल-
 -अन्दाई *ज*, गोलावारी गोल-बारी *ज*

कान्त *म* किनारा कनारा *म*, हा-
 शिया खानी *म*

कानून *म* पूर्ववर्ती काल पुरव'-
 -वर्ती काल *म*

कानुत *स* — व वचन सदा
 के लिये विदा हो चुकना सदा के लिये
 विदा हो चुकना *न*

कान्सेलरी *ज* दफ्तर दाफ्तर *म*,
 आफिस ऑफिस *म*, कार्यालय कार्या-
 लाय *म*

कान्सेलरीस्क||यि *प्रिल* दफ्तरी
 दाफ्'री, दफ्तर का दाफ्तर का, —ने
 प्रानलेशनी कागज-कलम *म*,
 लिखने के सामान *म* *म*

कान्पात *स* 1. टपकना टापक'-
 ना *न*, बूँद बूँद बहना बूँद बूँद
 बाख'ना *न*, 2. (लिखने के लिये) टप-
 कना टाप'काना *न*

कान्पात *म* पूँजी पूँजी *ज*,
 समिया सर्मिया *म*, फिनांसवय —
 महाजनी पूँजी *ज*, ओवनोय — अचल
 पूँजी *ज*, मूलधन *म*, ओवरनी —

चल (कार्यशील) पूँजी *ज*, मर्तवय —
 बेकार पूँजी *ज*.

कान्पातलिज्म *म* पूँजीवाद पूँ-
 -जि-वाड *म*, समियादारी सर्मिया-
 -दारी *ज*

कान्पातलिस्त *म* पूँजीवादी पूँ-
 -जि-वादी *म*, पूँजीपति पूँजि-पति
म, समियादार सर्मिया-दर *म*

कान्पातलिस्तिचस्किय *प्रिल*
 पूँजीवादी पूँजि-वादी, समियादारी
 सर्मिया-दारी, — स्त्री पूँजीवादी
 प्रथा (व्यवस्था) *ज*

कान्पातलोज्मे *स* लगाई
 हुई पूँजी लागी खूय पूँजि *ज*, लगा-
 या हुआ धन लागी खूय द^खान *म*

कान्पातल्य||यि *प्रिल* — ओ
 स्त्रीत्व बुनियादी तामीरी काम
 बुनियादी तामीरी काम *म*, बुनियादी
 निर्माणकार्य बुनियादी निर्माण-का-
 रि' *म*, — रमन्त मुकम्मल सरम्मत
 मुकम्मल माराम्मत *ज*.

कान्पात *म* व रानि अन्त कप्तान
 कान्पात *म*

कान्पातुलीरुवत *स* व *स*
 आत्मसमर्पण करना आत्म'-सामरपान
 कार'ना *न*, हथियार डालना खत^खनी *म*
 दाल'ना *न* (के सामने राने के लिये)

कान्पातुल्यन्त *म*. हथियार डालने-
 वाला खत^खनी दाल'ने-वाला *म*

कान्पातुल्यन्त *ज* आत्मसमर्पण
 आत्म'-सामरपान *म*

कान्पात *म* जानवरी को पकडने के
 लिये कल दजान-वार को पकडने के
 लिये कल *ज*

कान्पात *ज* बूँद बूँद *ज*, विदु विदु

карикату́ра *ж* कारटून क़ार'-
तुन *м*

карикату́рный *прил.* कारटून-
वाला क़ार'तुन-वाला, कारटून का सा
क़ार'तुन का सा

карка́с *м* ढाँचा द^खाँचा *м*.

ка́ркать *несов* काँव काँव करना
क़ाо क़ाо кар'на *п*

ка́ркнуть *сов. см* ка́ркать.

ка́рлик *м* बौना बाона *м*

ка́рликовый *прил* ठिगना
त^хинг'на, बौना सा बाона са

карма́н *м* जेब джэб *м*

карма́нн||ый *прил* जेबी джэबी,
जेब का джэб का, —ые часы जेबी घड़ी
ж, — фона́рик टार्च *ж*, чор-बत्ती
ж, ◇ — вор गिरहकट *м*., пакеटमार *м*

карнава́л *м* कार्निवाल क़арни-
वाल *м*

карни́з *м. арх* कारनिस क़ар'-
нис *ж*, कँगनी काँग'ни *ж*

ка́рт||а *ж* 1. *геогр* नक्शा नक्शा
м, मानचित्र माँ-चित्र' *м*, 2. (*иг-
ральная*) [ताश का] पत्ता [ताश का]
पाгता *म*; ◇ ста́вить на —у दाँव
पर रख देना *п* (को *что-л*), वाजी
लगाता *п* (की *что-л*)

карта́вить *несов* तुतलाना тут'-
लाँपा *пп*, तुतला होना тут'лаँ *хона*
пп (*быть картавым*)

карта́вый *прил* तोतला тот'ла.

карте́ль *м* *ж* कार्टेल क़артэл *м*

карте́чь *ж* बंद गोला банд' го-
ла *м*, बंद गोली банд' गोली *ж*., छर्चा
च^хар्रा *м* (*крупная дробь*)

карти́н||а *ж* 1. तसवीर तас'वीр
ж, चित्र चित्र' *म*, 2. *кино* फिल्म
फिल्म' *म*, *ж*, चलचित्र चाल-चित्र' *म*;
◇ нарисова́ть я́ркую —у जिда
तसवीर पेश करना *п* (की *чего-л*).

карти́нк||а *ж* तसवीर तас'वीр
ж, चित्र चित्र' *म*, зага́дочная —
अज्ञेय चित्र *म*, кн́ига с —ами सचित्र
किताब (पुस्तक) *ж*

карти́нн||ый *прил* चित्रमय чи-
त्र'-май, —ая галере́я चित्रशाला *ж*,
चित्रसारी *ж*

карто́н *м* दफती दाфти *ж*, मोटा
कागज मोता काгаз *म*

карто́нка *ж* [सामान रखने का]
दफती का बकस [साмаँन राक^ख'नэ का]
दाфти का बाкас *म*

картоте́ка *ж* कार्ड-इडेक्स क़ार्д'-
-индэкс' *म*

карто́фель *м* आलू आलु *म*

карто́фельный *прил* आलू का
आलु का

ка́рточка *ж* कार्ड क़ार्द' *म*,
टिकट तिकट *म*, фотографическая —
फोटो *म*, визи́тная — मुलाकाती
कार्ड *म*

карусе́ль *ж* हिडोला खिन्दोला *म*

карье́р I *м* (*аллюр*) सरपट [दौड]
сар'пат [даор] *ж*

карье́р II *м. горн* पत्थर की खान
पात्'ар क़ा क^खाँ *ж*

карье́р||а *ж* (*продвижение по
службе*) तरक्की तराक़ी *ж*, де́лать
—у तरक्की पाने की कोशिश
करना *п*

карьерист *м* कमाऊ-खाऊ का-
मायू-क^खायू *м*, पदलोलुप пад-лолуп *м*.

касательная *ж мат* स्पर्श-रेखा
спарш'-рэк^ха *ж*

касаться *несов*. 1. छूना ч^хуна
п, स्पर्श करना спарш' кар'на *п*,
छूना च^хуना *пп*, स्पर्श होना спарш'
хона *пп* (соприкасаться), — паль-
цем उंगली लगाना *п* (पर чего-л), —
рукой हाथ लगाना *п* (से чего-л),
2. перен (упомянуть) जिक्र करना
зикр' кар'на *п* (का чего-л), चर्चा
करना чарча кар'на *п*. (की чего-л.),
3. (иметь отношение) वास्ता पडना
васта пар'на *пп*. (से чего-л), सबध
रखना самбанд^х рак^хна *п* (से
кого-л, чего-л), ёто егó не касá-
ется उस का इस से कोई ताल्लुक
(संबंध) नहीं है, что касáется меня
जहाँ तक मेरा संबंध है.

ка́ска *ж* लोहे की टोपी लो^хэ кй
топи *ж*, शिरस्त्राण शिरास-त्रा^н *м*

ка́сса *ж* 1. (билетная) टिकट-
घर тикат-г^хар *м*, 2.: сберега́тель-
ная — सेविग-वैक सэвинг'-баэнк' *м*

кассацио́нный *прил юр* —
суд अपील की अदालत अपील кй адá-
лат *ж*; — ая жа́лоба अपील अपील *ж*

касса́ция *ж юр* अपील अपील
ж, пода́ть на —ю адалат से अपील
करना *п*

кассéта *ж. фот* कार्टिज кáрт-
рида *п*,

касси́р *м* केशियर केशि^ннар *м*,
टिकट-चाबू तिकат-бабу *м* (билет-

ной кассы), खजाची хазāнчи *м*.
(напр. предприятия)

ка́ста *ж* जाति джа^нти *ж*., वर्ण
варн' *м*

ка́стовый *прил* जाति का दжа^нति
ка, जातीय दжа^нतीय', वर्णात्मक вар-
ना^нत्मा^क

касто́ров *ый прил*. —ое ма́сло
रेडी का तेल рэндй ка тэл *м*

кастра́ция *ж* अंडकोश निकालना
анд'-кош ника^л'на *м*, बधिया करना
бад^хийā кар'на *м* (животного), पुस-
त्व-हरण पूसा^нव'-ха^нरान *м* (человека)

кастри́ровать *сов и несов* अंड-
कोश निकालना (निकाल देना) анд'-
кош ника^л'на (ника^л дэ^на) *п*,
[गुप्तांगों को छेदकर] बधिया बनाना
[गुप्तāंगō को च^хэд'кар] бад^хийā ба-
на^на *п*, बधिया करना бад^хийā кар'-
на *п* (животное), हीजडा (नामद)
करना хйдж'ра (на-мард') кар'на *п*
(человека)

кастри́юля *ж* [пкане ка] बरतन
[пакāнэ ка] бар'тан *м*

катало́г *м* सूचीपत्र सूचй-патр' *м*,
सूची सूचй *ж*.

катало́гиза́ция *ж* सूचीपत्र मे
दर्ज करना सूचй-патр' ма^н дарж'
кар'на *м*, सूची बनाना सूचй банā-
на *म*, прова́дить —ю सूचीपत्र मे
दर्ज करना *п*., सूची बनाना *п*

ката́ние *с* (верхом, в экипаже,
в вагоне) सवारी савāри *ж*, — на
конька́х ске́тинг *м*, *ж*, — на лóд-
ке кэ́ти की сैर *ж*

कतार *म.* इलेफा श्लेश्मा *म*
 катастрофа *ज* दुर्घटना दुरग^खात'-
 ना *ज*, железнодорожная — रेल-
 -दुर्घटना *ज*

катастрофический *प्रि*ल आप-
 त्तिजनक आपत्ति-दजानक

катать *несов* 1. *см* катить 1;
 2. (раскатывать) बेलना बल'ना *न*
 (напр тесто), [बेलन से] चिकना
 करना [बलान स] चिक'ना कर'ना *न*
 (напр белье), 3. (скатывать) गोल
 लपेटना गोल लपेट'ना *न*, — शारीकि
 из бумага, хлеба कागज, रोटी की
 गोलियाँ लपेटना (बनाना) *न*

кататься *несов* सवार होना са-
 वार होना *न* (напр на велосипеде),
 — на коньках скеटिंग करना *न*

катафалк *म* खुली ताबूत-गाडी
 क^खुली ताबूत-गारी *ज*, रथी रत^खी *ज*

категорически *нареч* साफ-
 -साफ स^खफ-स^खफ, स्पष्ट रूप से स्पष्ट'
 रूप स

категорический *प्रि*ल साफ स^खफ,
 स्पष्ट स्पष्ट'

категория *ज* दर्जा दार्दजा *म*,
 श्रेणी श्रेण *ज*, वर्ग वर्ग' *म*

катер *म* मर छोटा तेज जहाज
 च^खोटा तेज द्जाह^खाज *म*, торпедный —
 टारपीडो-बोट *ज*

катет *म* मत भुजा ब^खुदजा *ज*,
 भुज ब^खुदज *म*

катить *несов* 1. लुडकाना लुर'^ख-
 काना *न* (напр шар), चलाना चालाना
न (напр. тачку), ले जाना ले दजाना
न (везти, मे в ч^खेम-ल), 2. (быстро

ехать) तेजी से चलना तेज स चाल'-
 ना *न*

катиться *несов* लुडकना लुर^खाक'-
 ना *न*

катод *म* физ कैथोड का^खत^खод *म*,
 बिजली [की बैटरी] का ऋणात्मक
 छोर बिज'ली [की बा^खैट'री] का रिन-
 ात्मक च^खोर *म*.

каток *म* (на льду) स्केटिंग रिक
 स्कैटिंग' रिक' *म*

катolik *म* कैथोलिक का^खत^खो-
 лик *म*

католический *प्रि*ल कैथोलिक
 का^खत^खोलिक

католичество *с* कैथोलिक मत
 का^खत^खोलिक मत *म*

каторга *ज* कालेपानी काले-पा-
 न *म*

каторжанин *म* *ист* कालेपानी
 की सजा काटा हुआ [आदमी] काले-
 -पान *की* सजा का^खता ह^खुआ [आद'मी] *म*

каторжник *म* *уст* कालेपानी का
 कैदी काले-पान *की* का^खदी *म*

каторжный *प्रि*ल कालेपानी का
 काले-पान *की*

катушка *ज* 1. रील रील *ज*,
 अटेरन अटेरान *म*; 2. *эл.* कुडल कुन-
 дал *म.*, индукционная — प्ररोचन
 कुडल *म.*

каучук *म* रबड राबर *म*

каучуковый *प्रि*ल रबड का रा-
 бар का, रबडवाला राबर-वाला

кафе *с* कहवाखाना का^ख'वा-खाना
म, काफी-घर का^खफ-ग^खार *म*, काफी-
 -हाउस का^खफ-हाउस *म*

काफेद्रा ж 1. भाषण-मंच ब^खाशान-
-मानच' म , 2. (напр учебного заве-
-дения) ज्ञानपीठ ग^यान-पित^ख ж

кача́лка ж भूला-कुरसी दज^खула-
-कुर'स^й ж

кача́ние с 1. (раскачивание)
भुलाव दज^खуला^о м , हिलाव खिला^о м ,
2., — насóсом पप करना पамп' кар'-
на м

кача́ть несов 1. हिलाना खिला-
ना n , हिला देना खिला द[े]ना n , भुलाना
दज^खуल[ा]ना n , 2. (насосом) पप कर-
ना पамп' кар'ना n

кача́||ться несов 1. भूलना
दज^खुल'ना n , हिलना खिल'ना n ,
लóдка — лась на волна́х नाव लहरे
ले रही थी, 2. (пошатываться)
डगमगाना दाг'माга[ं]ना n

каче́ли mn भूला दज^खула[ं] म , हि-
डोरा खिंदора[ं] म

ка́чественный прил गुणात्मक
गुनात्मक, गुण-सबधी गुण-सम्बन्ध^खи.

ка́честв||о с गुण गुण म , क्वालिटी
क्वालिटी[ं] ж , ◇ в — е когó-л की
हैसियत से, के रूप में

ка́чка ж थरथराहट त^खार'त^खारा^खात
ज , [एक तरफ से दूसरी तरफ] हिलना-
-डोलना [एक तराफ से दुस'र^यी तराफ]
खिल'ना-दोल'ना म

качну́ть(ся) сов см кача́ть(ся)

ка́ша ж 1. खिचडी क^खич'र^यी ज ,
2. перен खिचडी क^खич'र^यी ज , मुरब्बा
मुраब्बा[ं] म

кашева́р м वावरची बावार'ची म

ка́шель м खाँसी क^खाँस^यी ज

ка́шлять несов खाँसना क^खाँस'ना
n

кашне́ с गुलूबंद गुलु-बन्द' म ,
गलाबद गाला-बन्द' म

кашта́н м. 1. (дерево) शाहबलूत
शाख-बालूत म , 2. (плод) शाहबलूत का
फल शाख-बालूत का प^खाल म

кашта́новый прил 1. शाहबलूत
का शाख-बालूत का , 2. (о цвете) भूरा
ब^खुरा

каю́та ж केबिन कэбин म , ж. ,
कमरा काम'रा म , कोठरी कот^ख'र^यी ज .

ка́яться несов 1. (раскаиваться)
पछताना पच^ख'ता[ं]ना n (के लिये в
чем-л) , पछतावा करना पच^ख'ता[ं]वा
कार'ना n (पर в чем-л) , पश्चात्ताप
करना पश्चात्ताप कार'ना n , 2. (при-
носить покаяние) प्रायश्चित्त करना
प्रायश्चित्त कार'ना n

квадра́т м мат 1. (фигура) सम-
चतुर्भुज सम-चतुर-ब^खुदज म , 2. (про-
изведение) वर्ग वर्ग' म , возводи́ть в
— वर्ग करना n (का च्छो-ल) , — рас-
стояния दूरी का वर्ग म

квадра́тн||ый прил 1. (имею-
щий форму квадрата) चौकोर चाо-
-क़ोर , 2. — метр वर्ग-मीटर वर्ग'-
-मीटर म , — ко́рень мат वर्गमूल
वर्ग'-मूल म , — ое уравне́ние мат ,
वर्ग-समीकरण वर्ग'-समी-कारन म ,
— ые ме́ры वर्ग-मापे वर्ग'-मापे[ं]
ज mn

ква́кать несов टरना тарра[ं]ना
n , टरटर करना тар-тар कार'ना n

ква́кнуть сов см ква́кать

кѡалифика́ция *жс.* चतुरता चा-
тур'тā *жс.*, कुशलता कुशल'тā *жс.*,
योग्यता योग्य'तā *жс.*

кѡалифици́рованный *прил*
चतुर चатур, कुशल कुशल, ~ рабó-
чий कुशल मजदूर *м*, कारीगर *м*

квартáл *м* 1. (часть города) महल्ला माхал्लā *м*, बस्ती бастй *жс.*,
2. (четверть года) तिमाही ति-мāхй
жс., त्रिमास три-мāс *м*

квартéт *м* муз (произведение)
चौरागा чао-рагā *м*

кварті́р||а *жс* 1. लाजिग लā-
джинг' *жс.*, फ्लेट फ्लэт *м*, मकान
макāн *м* (жилье), 2. ~ы *мн* воен
छावनी ч^хāōнй *жс*

квартира́нт *м* кираयेदार ки-
райэ-дār *м*

кварті́рн||ый *прил* ~ая плāта
किराया кирайā *м*, भाडा б^хārā *м*

кварц *м* мин क्वार्ट्ज квāртз' *м*

квас *м* क्वास квāс *м*

квасцы́ *мн* хим फिटकिरी п^хит'-
кирй *жс*

квāшенный *прил* खट्टा к^хаттā

квёрху *нареч* ऊपर [ко] उपар
[ко]

квита́нция *жс* रसीद расйд *жс.*;
बिलटी бил'тй *жс* (багажная)

квй́ты *разг* тепёрь онй ~ अब
उन का लेन-देन (हिसाब) саф हो गया
аб ун кā лэн-дэн (хисāб) сāф хō
гайā, мы ~ हम बराबर हुए (रहे)
хам бар-ā-бар хуэ (рахэ)

квóрум *м* कोरम корам *м*,

कार्यसाधक संख्या кārй'-сāд^хак
संक^хयā *жс.*, इयत्ता ийаттā *жс.*, गण-
पूर्ति ган-пूरти *жс*

кедр *м* бот. (гималайский) देव-
दार дэо-дār *м*

кекс *м* केक кэк *м*

келья *жс* [मठ की] कोठरी [мат^х
кй] кот^х'рй *жс*

кем мест *тв* от *кто* 1. *вопроси-*
тельн किस से (के द्वारा) кис сэ
(кэ двārā), किस ने कис नэ *ед*;
किन से (के द्वारा) кин сэ (кэ двārā),
किन्हो ने किन्^хō нэ *мн*, 2. *относи-*
тельн जिस से (के द्वारा) джис сэ
(кэ двārā), जिस ने джис नэ *ед.*;
जिन से (के द्वारा) джин сэ (кэ двā-
rā), जिन्हो ने джин^хō нэ *мн*

кенгуру́ *м* कंगेरू кангэрū *м*

кёпка *жс* छज्जेदार (सफरी) टोपी
ч^хаджджэ-дār (саф'рй) топй *жс*

керāмика *жс* (гончарные изде-
лия) मिट्टी के बरतन (पात्र) миттй
кэ бар'тан (пāтр') *м* *мн*

керосін *м* किरासिन [तेल] ки-
рāсин [тэл] *м*, तेल тэл *м*

керосінка *жс* प्राइमस-बूल्हा прā-
имас-чūл^хā *м*, आयल-स्टोव āйал-
стов *м*

керосі́новый *прил* किरासिन
(तेल) का किरāсин (तэл) кā

кёта *жс* 300ल साइबेरियन सैमेन
сāибэрийāн сāэмэн *жс*

кётов||ый *прил* ~ая икрā लाल
(रेड) कवियार लāl (рэд) кавийār *м*
кивāть *несов* सिर हिलाना (हिला

देना) сир хилāнā (хилā дэнā) *n*
(स्वीकृति मे व знак согласия, सहा-
नुभूति मे व знак сочувствия, जवाब
देने में व ответ), сир के इगारे से
सलाम करना сир кэ ишāрэ сэ салām
кар'нā *n* (в знак приветствия),
сир का इгारा करना сир кā ишāрā
кар'нā *n* (की तरफ व сторону ко-
го-л, чего-л)

кивнўть *сов см* кивāть

кивōк *м* [сир ка] इगारा [сир
кā] ишāрā *м*

кидāть *несов* фекна п^хэк'нā *n*,
डालना дāл'нā *n*, фек (डाल) देना
п^хэк (дāл) дэнā *n*

кидāться *несов* भपटना дж^ха-
пат'нā *нп*, टूट पडना तूट пар'нā *нп*,
पिलना पил'нā *нп*, लपकना лапак'-
нā *нп*

кий *м* अंटा (विलियर्ड) खेलने का
डंडा антā (билийард') к^хэл'нэ кā
дандā *м*

килō *с см* килограмм

киловāтт *м эл* килowaт кило-
вāt *м*

килогрāмм *м* килोगрам кило-
грām *м*

киломēтр *м* килоमीटर кило-
мйтар *м*

киль *м мор* जहाज का पेदा दजा-
खāз кā пēдā *м*

кинематогрāфия *жс* फिल्म-कला
филм'-कālā *жс*

кинжāл *м* खंजर ханджар *м*,
कटार катār *м*

кинō *с. 1.* सिनेमा-घर सिनेмā-г^хар
м; 2. (кинематография) फिल्м-
-कला филм'-कālā *жс*, सिनेकला си-
ने-कālā *жс*

киноартīст *м* फिल्मी अदाकार
филмй адā-кār *м*, सिनेमा-अभिनेता
सिनेमā-अभिनētā *м* *неизм*

кинооперāтор *м* कैमरामैन कāэ-
м'рā-маэн *м*, चलचित्रकार चал-
-चित्र'-кār *м*

кинопередвїжка *жс* सफरी सिने-
मा саф'рй सिनेмā *м*

кинорежиссёр *м* फिल्मी निर्दे-
शक филмй нирдēшак *м*

киностўдия *жс* फिल्मी स्टूडिओ
филмй стўдио *м*, सिनेमा-स्टूडिओ
सिनेमā-стўдио *м*

киносценāрий *м* सिनेरियो си-
нэрийō *м*, फिल्मी कहानी филмй ка-
хāнй *жс*

киносъёмка *жс* फिल्миंग фил-
минг' *жс*, शूटिंग शूटинг' *жс*

кинотеāтр *м* सिनेमा-घर सिने-
мā-г^хар *м*

кинофестивāль *м* फिल्म-उत्सव
филм'-утсав *м*.

кинофїльм *м* फिल्म филм' *м*,
жс, चलचित्र चал-चित्र' *м*

кинохрōника *жс* समाचार-संबंधी
फिल्म самāчār-самбанд^хй филм'
м, *жс*

кїнуть(ся) *сов см* кидāть
(-ся).

киōск *м* अड्डा аддā *м*, кнїж-
ный — बुकस्टाल *м*

कीपा *ज* गट्टा गट्ट^खा *म*, गॉठ
gāt^ख *ज*, — खलपका रूई का गट्टा *म*

किपारीस *म* सरो सरो *म*

किपेनी *स* उबाल उबाल *म*, उफान
up^खान *म*, जोश दजोश *म*

किपेत *несов* उबलना उबाल'ना
न, खोलना क^खाол'ना *न*; ◇ —
खलुओम जोश खाना *न*, राबोता कि-
पीत खलुओम काम जोरो से हो रहा है,
— गनेवोम दिमाग गरम हो जाना *न*
(का *о* *ком-л*), दिमाग (मिजाज)
खोलना *न* (का *о* *ком-л*), — खलुओम
द्वेष से उबलना *न*

किपुची *прил* *перен* सरगमे
सर-гарम', जोशीला दजोशिला, अथक
а-त^खак (*неутомимый*)

кипятільник *म* वायलर बाई'-
लर *म*

кипятить *несов* उबालना उबाल'-
ना *न*, खोलना क^खाол'ना *न*

кипятиться *несов* 1. उबलना
उबाल'ना *न*, खोलना क^खाол'ना *न*,
2. *перен* जोश मे आना दजोश मे आना
न, अंगारो पर लोटना अंगारो पर
लोट'ना *न*

кипятók *म* उबलता [हुआ] पानी
उबाल'ता [खुआ] पानी *म*

кипячёный *прил* उवाला हुआ
उबाला खुआ

किर्गीз *म* किर्गिज किर्गिज *म*

киргізский *прил* किर्गिज किर्-
गिज, — जयिक किर्गिज जवान (भा-
षा) *ज*

किर्ка *ज* कुदाली कुदाली *ज*

किर्पीч *म* ईट ईट *ज*

किर्पीчн||ый *прил*. ईटो का
[बना हुआ] ईटो का [बना खुआ], पक्का
पाक्का (*напр. о стене*), — जवोद
ईट बनाने का कारखाना *म*, — *ая*
खलदका ईटकारी *ज*, ईटवदी *ज*,
— *дом* ईटो का घर *म*

кисэль *म* जेली दजेली *ज*, मो-
लुओनी — दूध की जेली *ज*

кисёт *म* तवाकु रखने की थैली
ताम्बाकु राक्^ख'ने कय त^खाेली *ज*

кислорód *म* आक्सीजन अक्सी-
जान *म*

кислорódный *прил* आक्सीजन
का अक्सीजान का

кислота *ज* *хим* तेजाब तैज-अब
म, एसिड एसिड *म*, अम्ल अम्ल' *म*

кйсл||ый *прил* खट्टा क^खात्ता;
— *ое* मोलुओ दही *म*

кйсточка *ज* ब्रश ब्रश *म*, कुंची
कुंची *ज* (*для рисования*), — *для*
ब्रित्या शेविग-ब्रश *म*

кисть *ज* 1. (*художника*) कुंची
कुंची *ज*, तुलिका तुलिका *ज*, 2. (*ви-*
нограда) गुच्छा गुच्छ^खा *म*, 3. (*ру-*
ки) पजा पांज्जा *म*, 4. (*украше-*
ние) गुच्छा गुच्छ^खा *म*

кит *म* ह्वेल ख्वेल *ज*

китаец *म* चीनी चीनी *म*

китайский *прил* चीन का चीन
का, चीनी चीनी, — *язык* चीनी जवान
(भाषा) *ज*

кичиться *несов* घमड पर आना
ग^खामान्द' पर आना *न*, डीग भरना
(मारना, हॉकना) दयिग ब^खार'ना (मार'-
ना, खॉक'ना) *न*

किचलीवोस्त् *ज* डीग दीग *ज* ,
घमड ग^खामान्द' *म*

किचलीवय् *प्रिल* डीग-मार दीग-
-मार, घमंडी ग^खामांदी

किशेत् *несов* कुलवुलाना कुल'-
буланā *न*

किशेचनिक *म* अँते अँते *ज* *म* ,
अँतडी अँत'री *ज*

किशेचनय् *प्रिल* अँतो का अँत
कā, अत्र-सवधी अन्त'-साम्बान्द' *य*

किश्कā *ज* 1. *анат* अँत अँत
ज , अँतडी अँत'री *ज* , आत्र अन्त' *म* ,
воспаление кишोक आत्रकोप *म* ., 2.
(для поливки) राग पानी छिडकने की
नली पान्नी च^खिराक'नē क्क नाल् *ज* ,
सीचने के लिये लचीला नल सैच'नē
कē लिये लचिलā नाल *म*

किश्म्या *нареч* . — किशेत् *разг*
कुलवुलाना कुल'буланā *न*

क्लावियतुरा *ज* कीबोर्ड क्कबोर्ड'
म

क्लाविशा *ज* कुंजी कुन्दज् *ज* ,
चावी चाबी *ज* , कुजी-पटल कुन्दज्-
-पताल *म* (пишущей машинки)

क्लाд *म* गुप्त (छिपा, गड़ा हुआ)
घन गुप्त' (च^खिपā, गरā खूā) द^खान *म*

क्लादбище *с* कविस्तान काब्रि-
'-स्तāन *म* , गोरिस्तान गोरि-स्तāन *म*

क्लाдка *ज* 1. (действие) चुनाई
चुनाई *ज* , जोडाई दजोरāय *ज* , 2.:
किर्पीचना — ईटवदी ईत-बान्दी *ज* ,
ईटकारी ईत-कारी *ज*

क्लाдовая *ज* कोठरी कौत^ख'री *ज* ,
गोदाम गोदāम *म* , भंडार ब^खान्दār *म*
क्लाдовщій *म* भंडारी ब^खान्दारी *म*

क्लानяться *сов* 1. सिर भुकाना
सिर दज^खुकānā *न* , — в пояс कमर
तक शरीर को भुकाना *न* .; 2. (пере-
давать привет) सलाम (नमस्कार,
प्रणाम) करना सलām (नामास-कār, प्रा-
नām) कार'नā *न* (को कोमु-ल) , नमस्ते
कहना नामास्ते काख नā *न* (से कोमु-ल.)

क्लाпан *म* वाल्व वāल्व' *म* , प्रे-
дохранительный — सेफटी-वाल्व *म*
क्लार्नेт *म* क्लेरोनेट क्लैरोनेत' *म*
क्लасс I *म* *полит* वर्ग वार्ग' *म* ,
श्रेणी श्रैन् *ज* , तवका ताब'कā *म* ,
राबोचний — मजदूर-वर्ग *म*

क्लасс II *म* 1. (подразделение)
दर्जा दार्दजā *म* , वर्ग वार्ग' *म* ,
श्रेणी श्रैन् *ज* , 2. (в школе) जमात
जामात *ज* , कक्षा कक्शā *ज* , स्कूल
की श्रेणी स्कूल क्क श्रैन् *ज* , क्लास
[-रूम] क्लās[-रूम] *म* , जमात (पढने)
का कमरा जामात (पार^ख'नē) कā
काम'रā *म* (комната)

क्लāссик *म* क्लासिक क्लāसик *म* ,
आदर्श-लेखक आदर्श'-लैक^खाक *म* (пи-
сатель)

क्लассификация *ज* 1. श्रेणी-
करण श्रैन्-कारान *म* , वर्गीकरण
वार्गी-कारान *म* , 2. (система) श्रेणी-
विभाग श्रैन्-विब^खाг *म*

क्लассифицировать *несов* वर्गी-
करण करना वार्गी-कारान कार'नā *न*

क्लассическ||ий *प्रिल* क्लासिक
क्लāसик, — примёр आदर्श-उदाहरण
म ., —ая मूझुका शास्त्रीय संगीत *म*
क्लāссн||ий *प्रिल* —ая कौमनात
क्लास[-रूम] क्लās[-रूम] *म* , जमात

(पढने) का कमरा джамāt (पर^xनэ) क़ा кам'рā м ; —ये зан्याтия सबक сабак м , पाठ पāt^x म , —ая досक़ा काला तख़ता क़ālā тахтā म

क्लāस्सोव||य़ी прил वर्गवादी वार्ग'-वāद़ी, वर्गीय वार्गीय', श्रेणिगत श्रэनि-गत, —ая борьбāश्रेणी-सघर्ष म

क्लाсть несов 1. रखना राक^xнā न , रख देना राक^x дэнā न ; — пёред соббōय अपने आगे रख लेना न , — в кармāन जेव मे डालना (डाल लेना) न , 2. (напр в больницу) दाख़िल करना दāख़िल कार'нā न (मे क़уда-ल), 3. (прибавлять, всыпать) डालना दāल'нā न , डाल देना दāल дэнā न , 4. (делать кладку) जोड़ना दज़ोर'नā न , जोड़ देना दज़ोर дэнā न , ◇ — яница अडे देना न , — под сукнō खटाई मे डालना न

क्लेвāть несов 1. [चोच से] चुगना [चōच सэ] चुग'नā न , चोच से उठाकर खाना चōच सэ उत^xāकार क^xāनā न , 2. (ударять клювом) ठोगना त^xōग'नā न , चोच मारना चōच मār'नā न , 3. (о рыбе) मुंह मारना मūख़ मār'नā न (पर на что-л), वंसी खीचना बāस़ी क^xāय'नā न , ◇ — нōсом ऊँघना न्न

क्लेвер м तिपतिया घास тип'-तिनā ग^xāस ज़

क्लेветā ज़ वदनामी बад-नāमी ज़ , अपवाद अप'वāद म

क्लेветāть несов वदनामी लगाना बад-नāमी лагāнā न , अपवाद करना अप'वāद कार'नā न

क्लेветнīक म वदनामी लगाने-वाला बад-नāमी лагāनэ-вāлā म , अपवादक अप'वāदाक म

क्लेветнīческий прил अपवा-दात्मक अप'वāदāत्मक

क्लेёнка ज़ मोमजामा мом-दज़āmā म , रोगनी कपडा रог'नी कप'рā म

क्लेить несов सरेस से जोड़कर वनाना सरэс सэ दज़ोर'कार банāनā न

क्लेиться несов : राбōता не क्लéится разг काम नहीं चलता है कām नाх़ी चाल'tā ख़ाэ

क्лей м सरेस सरэस म

क्लэйкий прил लसीला लасīlā , चेपदार चэп-дār , चिपचिपा चिप'चिпā .

क्леймīть несов 1. दागना दāग'नā न , दाग लगाना दāग लागāनā न , 2. перен धव्वा (दाग) लगाना द^xаббā (дāг) लागāनā न

क्леймō с दाग दāग म , фабріч-ное — ट्रेड-मार्क म

क्लён м मेपल मэпал म

क्लётк||а ज़ 1. पिजरा पиндж'рā म , सажāть в —у पिजरे मे वद करना (कर देना) न , сидеть в —е पिजरे मे वद होना न्न , 2. (рисунок) चेक चэк म (на материии, бумаге); खाना хāнā म (бланка), घर ग^xार म (шахматная), 3. биол जीवकोष दज़ीо-कोश म , ◇ груднāя — анат सीना म , छाती ज़ , वक्षस्थल म

क्लёточка ज़ биол जीवकोष दज़ीо-कोश म

क्लётчат||य़ी прил —ая матé-рня खानेदार कपडा (वस्त्र) хāनэ-дār

काप'रā (वास्त्र') *म*, चारखाना चार-
-खānā *म*

क्लेश्नी *ज* चंगुल चान्गुल *म*,
पंजा पान्दजā *म*

क्लेश्चि *म* सैंडसी cād'sī *ज*,
चिमटा चिम'tā *म*

क्लिँन्ट *म* गाहक gāḥak *म*,
ग्राहक grāḥak *म* (покупатель, посе-
-титель парикмахерской), मुवक्किल
मुवाक्किल *म* (адвоката), असामी
асāмі *म* (банка, сберкассы)

क्लिन्तूरा *ज* गाहक gāḥak *म*
म, ग्राहक grāḥak *म* *म* (поку-
-патели, посетители парикмахер-
-ской), मुवक्किल मुवाक्किल *म* *म*
(адвоката), असामी асāмі *म* *म*
(банка, сберкассы)

क्लि́зма *ज* मेद एनीमा энімā *म*
क्लीका *ज* गुट्टु गुत्त' *म*, गिरोह
гироḥ *म*

क्लीक्नुत् *स* ~ क्लिच पुकार
देना पुकार दēnā *न*, आह्वान करना
āḥvān kar'nā *न*

क्लि́मत *म* आब-हवा āb-ḥavā *ज*,
जलवायु джал-वāйу *म*

климатическ||й *прил* आव-हवा
का āb-ḥavā kā, जलवायु-संबंधी
джал-वāйу-самбандḥī, ~е услóвия
जलवायु-परिस्थितियाँ *ज* *म*

क्लिन् *म* 1. पच्चर паччар *म*,
कील кйл *ज*, 2. (на платье) कली
काṭī *ज*, 3. (пахотный) खेत कḥэт *म*

क्लीनिका *ज* क्लिनिक клиник *म*

क्लीні́ческий *прил* क्लिनिकी

क्लीники

क्लिно́к *म*. धार dḥār *ज*, फल
पḥāl *म*

क्लिच *म* नारा nārā *म*, पुकार
पुकार *ज*; боевой ~ रणहुँकार *म*,
सिहनाद *म*

क्लीчка *ज* लकव लाकाब *म* (чело-
-века), नाम nām *म* (животного)

क्лок *म* टुकड़ा тук'rā *म*, चिथड़ा
चिथḥ'rā *म*, गाला gālā *म* (шерсти,
-ваты), रвать в क्लóच्या टुकड़े टुकड़े
करना *न*, धज्जियाँ उड़ा देना *न*

क्локотáть *несов* भभकना бḥа-
-бḥак'nā *न*, बुलबुला उठना буल'-
-булā утḥ'nā *न*

क्लो́нИть *несов* 1. (наклонять)
भुकाना द्जḥукānā *न*, भुका देना
द्जḥукā дēnā *न*, 2. перен इरादा
करना इра́दा кар'nā *न* (का क चे-
-му-либо), मतलब रखना मत'लाब
ракḥ'nā *न*, कудā он क्लóнит? उस का
मतलब क्या है?, ◇ меня к्लóнит ко
снṽ मुझे नींद आती है.

क्लो́нИться *несов* 1. भुकना
द्जḥук'nā *न*, 2. (приближаться)
पहुँचना पाḥūч'nā *न* (तक क चेमु-
-либо), ढलना दḥāl'nā *न* (к зака-
-ту — о светиле, к концу — о вре-
-мени), де́ло क्लóнится к разв́яз-
-ке मामला अत तक पहुँचनेवाला है,
दे́нь क्लóнится к ве́черу दिन ढल
रहा है

क्лоп *म* खटमल कḥात'माल *म*

क्लो́ун *म* मसख़रा мас'харā *म*,
भाँड бḥāд *म*

क्लो́чОк *म* टुकड़ा тук'rā *म*, ~

бума́ги कागज का टुकडा (पुरजा) *म*,
— землі́ जमीन का टुकडा *म*

клуб I *म* क्लव क्लаб *म*

клуб II *म*. — द्यूमा धुएँ की
कुंडली *द^खउ* क्ण कुन्द'ली *ज*, क्लूбы
प्यलि धूल के बादल *द^खउल* क३ बाдал
म *मन*, क्लूбы тумाना कोहरे के बादल
कोख'र३ क३ बाдал *म* *मन*

क्लूбень *म* बोट कंद कान्द' *म*

क्लु́бнѣться *несов* लहराना लाख'-
ра́н३ *न*

клубни́ка *ज* स्ट्रावेरी स्त्राबे-
रि *ज*

клубо́к *म* 1. लच्छा लच^खा *म*,
अंटी अन्ति *ज*, 2. перен उलझाव
उल'द^खाओ *म*

क्लु́мба *ज* सेज स३ज *ज*, फूलो
की क्यारी प^खउल३ क्ण क्णारि *ज*

клык *म* कुचली कुच'ली *ज*, दाँत
दाँत *म* (бивень), खाँग क^खांग *म* (ка-
бана)

клюв *म* चोच च३च *ज*, ठोग त^ख३ग
ज, चचु चानचु *ज*.

клю́нуть *сов* *स*म क्लेवा́ть

ключ I *म* चाबी चाबि *ज*, ताली
ताली *ज*, कुंजी कुन्दजि *ज* (*तज*
перен)

ключ II *म* (источник) चश्मा
चश्मा *म*, सोता सोता *म*, झरी
ज^खारि *ज*; ♠ кипётъ —३म उबलना
न, खौलना *न*, бить —३म जोरो
से होना *न*, жизнь бьет —३म
जीवन उत्साहपूर्ण है, в го́роде жизнь
бьет —३म शहर मे धुआँधार काम हो
रहा है.

ключи́ца *ज*. *анат* हंसली ख^खस'-
ली *ज*.

кля́кса *ज* [स्याही का] धब्बा
(दाग) [सि^खाहि का] द^खाब३ (दाग) *म*

кля́сться *несов* कसम (शपथ)
खाना कासम (शापात^ख) क^खांना *न* (की
व चे^म-ल).

кля́тв||а *ज* कसम कासम *ज*.,
शपथ शापात^ख *ज*, брать —३ कसम
(शपथ) लेना *न* (से *с* को३-ल)

кля́твенный *прил* शपथवद्ध शा-
पात^ख-बाद^ख.

кля́уза *ज* *разг*. गपशप गाप-शाप
ज, झूठी अफवाह दज^खउत'यि अफ'वाख *ज*,
भाँजी ब^खादज्णि *ज* (донос)

кля́узничать *несов* *разг* गपशप
करना गाप-शाप कार'ना *न*, अफवाह
उडाना अफ'वाख उरांना *न*, भाँजी
मारना ब^खादज्णि माँर'ना *न* (клеве-
тать)

кля́ча *ज* मरियल घोडा मारियल
ग^ख३रा *म*

кни́га *ज* किताब किताब *ज*,
पुस्तक पुस्तक *ज*, — ३तзывов दर्शको
की पुस्तक *ज*, телефонная — टेली-
फोन-डायरेक्टरी *ज*

книгопеча́тание *с* किताबो की
छपाई किताब३ क्ण च^खाप^खा *ज*, मुद्रण-
कार्य मुद्रान-काँरि' *म*

книгохра́нище *с* पुस्तक-
भाडार पुस्तक-ब^खांदार *म*, पुस्त-
कालय पुस्त'कालाय *म*

кни́жка *ज* *с*म क्णि́га, записна́я
— नोटबुक नोत'बुक *ज*, трудовая —
श्रमवही श्राम-बाखि *ज*

кни́жный *прил* किताबी किताबी, पुस्तको का पुस्त'ко̃ kā, ~ *при-*
мер *पुस्तकीय उदाहरण* *м*

кни́зу *нареч* नीचे [ко] *ни*चे
[ко]

кно́пка *ж* 1. (звонка *и т* *п*)
वटन батан *м*, 2. (канцелярская)
[नक्शे की] *पिन* [накшэ кй] *пин* *ж*,
3. (застежка) बद बанд' *м*

кнут *м* चावुक चाбук *м*, कोडा
корā *м*

кня́жество *с* रियासत рийāсат
ж, राज्य ра́джй' *м*, रजवाडा радж-
-वāра *м*

ко *предлог* *с* *м* *к*

коа́лиция *ж* सघ санг' *м*, गठ-
वधन гат'х-банд'хан *м*, गुटवदी гут-
-бандй *ж*.

ко́бра *ж* काला साँप (наг) кāлā
сāп (нāг) *м*, फणी п'хāнй *м*.

кобу́ра *ж* पिस्तौलदान пистаол-
-дāн *м*

кобы́ла *ж* घोड़ी г'хорй *ж*

ко́ван[ый] *прил* आग मे तपाकर
गढा [हुआ] āг мē тапāкар гар'хā
[хуā], ~ое желе́зо पीटा हुआ ло-
-हा *м*

кова́рный *прил* मक्कार мак-
-ка̃р, कपटी кап'тй.

кова́рство *с*. मक्कारी макка̃ри
ж, कपट कापट *м*, *ж*

кова́ть *несов* 1. आग मे तपाकर
गढना (पीटना, कूटना) āг мē тапā-
-кар гар'х'нā (пйг'нā, кут'нā) *п*, 2.
(подковы́вать) नाल जडना (लगाना,

वाँधना) नāल джар'нā (лагāнā,
ба́д'х'нā) *п*, ◇ куй желе́зо, пока́
горячо́ *посл* मौका हाथ से न दो.

ковё́р *м* कालीन कāлйин *м*, दरी
дарй *ж*

ковёрка́ть *несов* तोड़ना-मरोडना
тор'нā-марор'нā *п*

ко́вка *ж* 1. लोहा तपाकर गढना
(पीटना, कूटना) ло'хā тапāкар гар'х'-
-нā (пйг'нā, кут'нā) *м*, 2. (лоша-
-ди) नालवदी नāл-бандй *ж*

ко́вкий *прил* लचीला लачйла,
नरम нарам

ковш *м* डोल дол *м* (*тж*
экскаватора), पली палй *ж*, *тех.*
वकेट бакэ́т *м*

ковы́лять *несов* डगमगाना даг'-
-магāнā *нп*, डगमगाते (लडखडाते)
हुए चलना даг'магāтэ (лар'к'хāрāтэ)
хуэ чал'нā *нп*, लंगडाते हुए चलना
лāг'рāтэ хуэ чал'нā *нп* (*при-*
храмывать)

ковы́ря́ть *несов* कुरेदना курēд'-
-нā *п*, ~ в зуба́х दाँत कुरेदना *п*,
खरका करना *п* (*соломинкой*).

когда́ *нареч* 1. *вопросительн*
कब काब, किस वक्त किस वाक्त', 2.
относительн जब джаб, जिस वक्त
джис ваक्त', ◇ ~ бы ни जब कभी,
जिस किसी वक्त (समय)

когда́-нибу́дь *нареч* कभी [न
कभी] каб'хй [на каб'хй], किसी भी
वक्त (समय) किसी б'хй ваक्त' (са-
-май)

когда́-то *нареч* एक बार *эк*

बा, कभी का^खय, किसी वक्त (समय) किसी वाक्त' (समाय)

को^ग мест 1. विन от кто किस को किस को, किसे किस, किन को किन को, किन्हे कि^ख (व्यपदेश्य), जिस को जिस को, जिसे जिस, जिन को जिन को, जिन्हे जि^ख (относитель), 2. род от кто किस का किस का, किन का किन का (व्यपदेश्य), जिस का जिस का, जिन का जिन का (относитель)

को^गот м नाखून ना^खउ^न м, попада^т в ко^гти прям, перен पजे मे आना ^न (के च^य-ल)

को^डекс м जा^वता ^अब^ग म, कोड को^ड म, नियमसंग्रह नि^यम-सा^गरा^म म; ग्रा^जद[ा]न्ский — जा^वता दी^{वा}नी ^अ, सि^विल-कोड म, व्य^वहा^र-सा^{हि}ता ^अ, उ^गो^लो^वन्ный — जा^वता फौ^जदारी ^अ, पे^नल-कोड म, द^ड-सा^{हि}ता ^अ

को^ए-ग^दे ^नर^एच कही कही का^ख का^ख

को^ए-का^क ^नर^एच किसी न किसी तरह (प्रकार) किसी ना किसी तारा^ख (प्रा^कर)

को^ए-का^को^य мест 1. कोई को, 2. (скудный, немногочисленный) थोडा सा ^तख^रा ^{सा}

को^ए-क^तो^य мест कोई एक [व्यक्ति] को^य ^अक [व्या^{क्}ति]

को^ए-कु^{दा} ^नर^एच कही का^ख

को^ए-क^तो^य мест कुछ [एक] कु^च ^अक [अ^क]

को^ज||^अ ^अ. चमडा चाम'प्रा म, जिल्द

जिल्द' ^अ, चर्म चर्म' म, खाल क^खाल ^अ (जिवотного), केचुल क^अचुल ^अ (अ^{मे}), ^अ из —^अ ल^एत्^अ जमीन आसमान एक करना ^न, जी-जान से प्रयत्न करना ^न

को^जानый ^{प्र}ल चमडे का चाम'-प्रा का, चर्मी चर्म

को^जे^वенный ^{प्र}ल —^अवा^वड टै^न-री ता^अन'प्रा ^अ, चमडे का कारखाना चाम'प्रा का का^र-खाना म

को^जे^वник म चमार चामार म, चर्मकार चर्म'-का^र म

को^जиц||^अ ^अ छिलका च^खिल'का म, ^अनि^मा^तь —^अ छिलका उ^तारना ^न

को^जи||^य ^{प्र}ल —^अये बो^ले^जनी चर्मरोग चर्म'-रोग म ^म

को^जура ^अ. छिलका च^खिल'का म

को^जा ^अ वकरी बाक'प्रा ^अ

को^जёл म वकरा बाक'प्रा म

को^जлёнок म मेमना म^अन'ना म, वकरी का वच्चा बाक'प्रा का बा^चचा म

को^जлы ^म 1. (экипажа) कोच-वकस कोच-बाकास म, 2. (подставка) [कैचीदार] घोड़ी [का^अचि-दार्] ग^खो-प्रा ^अ

को^जни ^म साजिश सा^अनिश ^अ, दा^व-पेच दा^अो-प^अच म, कुचक्र कु-चाक्र' म, ^अstro^बить — दा^व-पेच खेलना ^न

को^जырёк म [टोपी का] छज्जा [तोपी का] च^खा^अज्ज^अ म

को^जырь म तुरुप तुरुप म

को^जырь^तь ^नसो^व 1. कर्त तुरुप लगाना तुरुप ला^गाना ^न, 2. ^अpe^रen डींग मारना द^अग मा^र'ना ^न

को^यка ^अ चारपाई चार-पाई ^अ,

पलंग पаланг' *м*, वर्थ बарт^х' *м.* (ко-
рабельная)

कोकैतका *ж* नखरेवाज (मटकीली)
औरत नाх'рэ-बाз (मात'कीली) аорат
ж, विलासिनी विलासिनी *ж*

कोकैतलीवई *прил* नखरेवाज
नाх'рэ-बाз, मटकीला मात'कीला

कोकैतनीचत *несов* नखरा करना
(बघारना) नाх'ра кар'ना (बाग^хार'-
ना) *п*

कोकैतство *с* [नाज-]नखरा [नाз-]
नाх'ра *м*

कोक्लीश *м* мед काली खाँसी
काली क^хाँस *ж*

कोकून *м* कोकून कोकून *м*, कोया
कोया *м*, कोश कोश *м* (шелковичного
червя)

कोकोसोव^{||}ई *прил.* — оरेख
नारियल नारीया *м*, —ая पाल्या
नारियल का पेड नारीया *क*ा *प*эр *м*

कोक्स *м* कोक[-कोयला] कोक[-कोय'-
ला] *м*

कोल *м* कील कील *म*, खूटा क^хूटा
म, ◇ [у него] *ни* —а *ни* द्वारा
раз घर मे भूनी भाँग नही.

कोल्बा *ж* जतर दजान्तार *म*

कोल्बासा *ж* सासेज सासेज *म*

कोल्दोवство *с* जादू दजादू *म*,
जादू-गरी दजादू-गरी *ж*

कोल्दून *म* जादूगर दजादू-गरी *म*

कोल्दून्या *ж* जादूगरनी दजादू-
गरी *ज*

कोल्बाणी *с* 1. *физ* दोलन दो-
लान *म*, 2. *перен* (напр *цен*,
курса валюты) उतार-चढ़ाव उतार-

-चार^хाо *म*, घट-वढ ग^хात-बार^х *ज*;

3. *перен* (нерешительность) आगा-
पीछा āgā-пич^хā *म*, सदेह सन्देह *म*

कोल्बात *несов* हिलाना खिलाना
п, डोलाना दोलाना *п*

कोल्बात *несов* 1. [आगे-पीछे]
हिलना [āgā-पич^хā] खिल'ना *न*, डोल-

ना दोल'ना *न*, 2. *перен.* (напр. о
ценах, *курсе валюты*) चढ़ना-उतर-

ना चार'ना-उतार'ना *न*, घटना-वढ-
ना ग^хात'ना-बार^хना *न*, 3. *перен*

(не решаться) आगा-पीछा करना
āgā-पич^хā кар'ना *п*, सदेह करना

सन्देह कार'ना *п*

कोल्न^{||}о *с* 1. घुटना ग^хут'ना *म*;
стоять на —ях घुटनो के बल खड़ा

होना *न*; становиться на —и
घुटनो के बल खड़ा हो जाना *न*;

2: садиться на —и गोद में जा
बैठना год म^३ दजा बात^хना *न*

(की *к* кому-л), 3. (тростника,
бамбука) पोर पोर *ज*, जोड़ दजोर

म, ◇ *по* — घुटनो तक.

कोल्नचतीय *прил* — *вал* *тех*
धरी-फेर द^хारी-प^३эр *म*, *ज*

कोल्सनीца *ж* रथ रात^х *म*

कोल्со *с* पहिया पाखिया *म*; *махо-*
*во*е — *चक्का* *म*, *फलाई-वहील* *म*.

कोले^{||}я *ж* 1. पहिये की लीक
पाखिया *क*ी *ल*ीक *ज*, 2. *ж* -*ठ* लाइन

लाइन *ज*; *широкая*, *узкая* — *बड़ी*,
छोटी लाइन *ज*, ◇ *выбить* *из* —*и*

अस्थिर कर देना *п.*, *он* *выбит* *из* —*и*
उस का मन विश्रुल हो गया.

कोल्चествен^{||}ई *прил* परि-

माण-सबधी парिमāन-самбанд^खй, — ое
числітельное गणबोधक (गणात्मक)
संख्या *जс*.

कोल्यчество *с* мिकदार мик'дār
जс, परिमाण парिमāन *म*, मात्रा
mātrā *जс*, तादाद tādād *जс*, सख्या
санк'йā *जс* (число)

कोल्का *जс* काटना kāt'nā *म* (дров)

कोल्кий *прил* 1. काँटेदार kātē-
dār, कँटीला kātīlā, 2. перен चु-
भता चुब^ख'tā

कोल्कось *जс* जली-कटी बात द्वा-
ल्य-कति bāt *जс*, ताना tānā *म*, वाक्य
-वाण vāki'-vān *म*

कोल्лёга *म* साथी sāt^खй *म*, सह-
कर्मी saḥ-karmī *म*

कोल्лёгия *जс* बोर्ड борд' *म*

कोल्лектів *म* सघ sang^ख' *म*,
मडली манд'लй *जс*, समूह samūḥ *म*

कोल्лективизāция *जс* सामूही-
करण sāmūḥi-karan *म*

कोल्лективїзм *म* समष्टिवाद са-
मашти-вād *म*

कोल्лектівн||ый *прил* सामूहिक
sāmūḥik, — ое хозяйство—सामूहिक
खेती (कृषि) *जс*, — ое руководство
सामूहिक नेतृत्व *म*.

कोल्лекционер *म* जमा (इकट्ठा)
करनेवाला दजामā (िकатт^खā) кар'нэ-
-vālā *म*, संग्राहक sangrāḥak *म*

कोल्лекционїровать *несов* जमा
(इकट्ठा, संग्रह) करना दजामā (िका-
त्त^खā, संग्राḥ) кар'nā *н*

कोल्лёкция *जс* मजमूआ мадж'-
муā *म*, संग्रह sangrāḥ *म*

कोलो́да *जс* 1. (бревно) लट्ठा ला-
त्त^खā *म*, 2. карт [ताश की] गड्डी
(ढेरी) [tāsh kī] гаддй (द^खэрй) *जс*

कोलो́дец *म* कुअँ कुā *म*

कोलो́дка *जс* कलबूत काल'बूत *म*,
орденская — रीब्वन *म*

ко́локол *म* घटा g^खantā *म*, зво-
ніть в — घटा वजाना *н*

कोлокóльня *जс* घटाघर g^खantā-
-g^खar *म*

कोлокóльчик *म* घटी g^खanti *जс*,
घंटिका g^खantikā *जс*

कोलोניהлізм *म* उपनिवेशवाद
उप'निवेश-वād *म*

कोलोניה́льный *прил* उपनि-
वेशी उप'निवेशी, औपनिवेशिक аоп'-
निवेशик

कोलोניה́тор *म* उपनिवेशवादी
उप'निवेश-वādй *म*

कोलोניה́ция *जс* 1. *полит*
औपनिवेशीकरण аоп'निवेशी-कारण
म, उपनिवेशण उप'निवेशान *म*, 2.
(заселение) बसाना басānā *म*, आबाद
करना ābād кар'nā *म*

कोलोניה́ровать *сов* и *несов*
1. *полит* उपनिवेश बनाना उप'नि-
वेश банānā *н* (को *что-л*), 2. (за-
селять) बसाना басānā *н*, आबाद
करना ābād кар'nā *н*

колоні́ст *म* (поселенец) उप-
निवेश बसानेवाला उप'निवेश басāнэ-
-vālā *म*

коло́ния *जс* 1. *полит* उपनि-
वेश उप'निवेश *म*, 2. (поселение)
आबादी ābādй *जс*

КОЛО́нка *ж* 1.: бензи́новая —
 филिंग стेशн филинг' стэшан *м*,
 2. (напр газетная) калм кāлам *м*,
 स्तम्भ स्тамб^х *м*

КОЛО́нна *ж* 1. कतार कतार *ж*,
 — демонстра́нтов जलूस करनेवालो
 की कतार *ж*, प्रदर्शनकारियों की
 कतार *ж*, — по́ два दो-дो आदमियों
 की पक्तिवद्ध कतार *ж*, 2. *арх* खभा
 क^хамб^хā *м*, लाट लāt *ж*, स्तम्भ
 स्тамб^х *м*

КОЛО́рительный *прил* रसात्मक рас-
 āтмаक, सुरम्य су-рамй'

КО́лос *м* बाल बāl *ж*, वाली бā-
 ली *ж*

КОЛО́ситься *несов* बाल लगना
 (लग आना) बāl लग'нā (лаг āнā)
нп (को о чѐм-л)

КОЛО́сник *м* *тех* भैरवी दज^хā-
 दज^х *рй ж*

КОЛО́сальный *прил*. बहुत बडा
 बाहुत барā, विशाल विशāl, बृहत्काय
 брихат-кай (напр. о заводе, судне)

КОЛО́тить *несов* पीटना पīt'нā
п, मारना мār'нā *п*

КОЛО́ть *несов* 1. भोकना б^хок'нā
п (штыком и т *п*), चुभोना
 чуб^хонā *п* (иглой), 2. काटना
 кāt'нā *п* (дрова), टुकड़े करना
 тук'рэ кар'нā *п*. (сахар), — лед
 बर्फ तोड़ना *п*.

КОЛпāк *м* टोपी तोपी *ж*, стек-
 лянный — शीशे की टोपी *ж*

КОЛУ́н *м* कुल्हाडा कुл^хāpā *м*

КОЛХÓз *м* कोलखोज кол'хоз

м, ж, सामूहिक फार्म сāmūхик
 фāрм' *м*

КОЛХÓзник *м* कोलखोजी [ки-
 сан] кол'хозй [кисāн] *м*

КОЛХÓзный *прил* कोलखोज
 (सामूहिक फार्म) का кол'хоз (сāmū-
 хик фāрм') кā

КОЛЫБÉль *ж* हिंदोला हиндола
м, पालना пāl'нā *м*, गह्वारा гах'-
 वāрā *м* (*тж перен*)

КОЛЫБÉльн||ый *прил* . — ая пёс-
 ня लोरी лорй *ж*

КОЛЫХáть *несов* लहकाना лах'-
 кāнā *п*, लहराना лах'рāнā *п*

КОЛЫХáться *несов* लहकना ла-
 хак'нā *нп*, लहराना лах'рāнā *нп*

КО́лышек *м* खूँटी к^хūти *ж*,
 शकु шанку *м*

КОЛЬнУть *сов см* колóть 1

КОЛЬцевой *прил* चक्राकार चा-
 кракар.

КОЛЬцО *с* कुडली कुнд'ли *ж*,
 छल्ला ч^халлā *м*, अंगूठी अंगुठ'и *ж*
 (для пальца).

КОЛЮч||ий *прил* काँटेदार कātэ-
 дār, कँटीला кāтилā; — ая про́воло-
 ка кँटीла (ка́нтедар) तार *м*

КОЛЮ́чка *ж* कँटिया кāтийā *ж*,
 काँटा кātā *м*.

КОЛя́ска *ж* गाड़ी гārй *ж*, дёт-
 ская — [वच्चे की] ठेला-गाड़ी *ж*,
 वच्चा-गाड़ी *ж*

КОМ *м* ढेला д^хэлā *м*, पिंड
 пинд' *м*., ♦ пёрвый блин ко́мом
 पोगов पहली विसमिल्ला गलत.

команда *ж* 1. (приказ) हुक्म *м*, कमान कामान *ж*, आज्ञा *अज्ञा* *ж*, 2. мор लश्कर лаш'кар *м*, अमला ам'ла *м*, 3. спорт. टीम *ж*; 4.: пожарная — आगगार्ड *आग-गार्ड* *м*, फायर-ब्रिगेड *फ़ायर-ब्रिगेड* *м*

командир *м* कमांडर कामандар *м*, फौजी अफसर фаоджй *अफ'सार* *м*; कप्तान каптан *м*, पोताध्यक्ष पो-
ताд'х'якш' *м* (корабля)

командировать *сов* и *несов*
भेजना *बेज'ना* *п*

командировка *ж* मिशन ми-
шан *м*

командный *прил* — состав
[सेना के] *अफसर* [сэна кэ] *अफ'सार*
м. мн

командование *с* [फौजी] *कमान*
[फाоджй] *कामान* *ж.*, — *армией*
सेनापतित्व *м*

командовать *несов* *कमान* *कर-*
ना *कामान* *кар'на* *п* (पर *чем-л*)

командующий *м* कमांडर *ка-*
माइндар *м'*, — *военно-морскими*
силами जलसेनापति *म*

комар *м* मच्छड *мачч'ар* *м*

комбайн *м* कंवाइन *камбайн*
ж, *м*

комбайнер *м* कवाइन-आपरेटर
камбайн-ап'ратар *м*, *кवाइन* *का*
सचालक *камбайн* *ка* *санч'алак* *м*

комбинат *м* कवाइन *камбайн* *ж*

комбинация *ж* 1. (соединение,
смешение) मेल *мэл* *м*, मिश्रण *ми-*

шран *म*, सयोग *с'айог* *м*, 2. (белье)
स्लिप *слип* *ж*, शमीज *шамйз* *ж*,
3. перен (машинация) जोड़-तोड़
джор-тор *ж*

комбинировать *несов* (соеди-
нять, смешивать) मिलाना *мил'ана*
п, मिला देना *мил'а* *дэна* *п*, मिश्रण
करना *мишран* *кар'на* *п*

комедия *ж* हँसी-मजाक *का* *ना-*
टक *х'асй-маз'ак* *ка* *на'так* *м*, प्रह-
सन *прах'асан* *м*, कामेडी *ка'мэди* *ж*,

комендант *м* 1. *воен* फौजी
हाकिम *фаоджй* *х'аким* *м*, कमांडांट
кам'андант' *м*, — *крепости* किले-
दार *м*, *киле* *का* *हाकिम* *म*, 2. (зда-
ния) निरीक्षक *нир'икш'ак* *म*

комендатура *ж* कमांडांट *का*
दफ्तर (*कार्यालय*) *кам'андант'* *ка* *даф-*
тар (*ка'рй'алай*) *म*

комета *ж* दुमदार तारा *дум-да'р*
та'ра *м*, धूमकेतु *д'х'ум-кэту* *म*

комик *м* कामेडी-अदाकार *ка'мэ-*
दि-ад'а-ка'р *म*, प्रहसन *का* *अभिनेता*
прах'асан *ка* *аб'хинэ'та* *म* *неизм*

комиссар *м* कमिशनर *камиш-*
нар *म*

комиссия *ж* कमीशन *ка'мишан*
म, समिति *самити* *ж*, *следствен-*
ная — जाँच-समिति *ж*.

комитет *м* कमिटी *камитй* *ж*,
समिति *самити* *ж*, *Центральный* —
केन्द्रीय *कमिटी* (*समिति*) *ж*, *партий-*
ный — पार्टी-कमिटी *ж*, *Партий-*
समिति *ж*

комический *прил* 1. *каме'ди*

का कामेदयि क्वा, प्रहसन-संबधी प्रा-
खसान-सामबान्द^खयि, 2. (напр о та-
ланте) कामेडी-अदाकार (प्रहसन के
अभिनेता) का कामेदयि-अदा-कार (प्रा-
खसान के अब^खयिनेता) क्वा, 3. (смеш-
ной) हास्यजनक ख^खसयि'-दजानक

कमयिचनयि प्रिल ह^खसी लानेवाला
ख^खसयि ल^खाने-व^खाला, हास्योत्पादक ख^ख-
सयिोत्पादक

कमक^खात^ख न^खесов [दवाकर] चुनटे
(सिलवटे) डालना [दाब^खाकर] चुन^ख'त^ख
(सिल^ख'वात^ख) द^खाल^ख'ना *n*

कममेन्त^खारीय *m* टीका तयि^खा *ж*,
[टीका-]टिप्पणी [तयि^खा]-तिप्प^ख'नयि *ж*,
भाष्य ब^खा^खशयि' *m*

कममेन्त^खा^खтор *m* टीकाकार तयि^खा-
-कार *m*; रेडियो-वक्ता रेडियो-वाक्ता
m न^खेиз^ख (радио)

कममेन्त^खी^खर^खов^खать *сов* и *несов*
टीका[-टिप्पणी] करना तयि^खा[-तिप्-
प^ख'नयि] कार^ख'ना *n* (पर *что-л*).

कममे^खर^खческ^खий प्रिल व्यापारिक
वि^खाप^खारिक

कममु^खना *ж* कम्यून कामयून *ж*,
Парижская комм^खуна *ист* पैरिस
की कम्यून *ж*

कममु^खना^खलयि प्रिल म्यूनिसि-
पल मी^खुनिसिपाल, नागरिक ना^खग^ख'-
रिक

कममु^खन^खार *m* *ист* कम्यूनार्ड
कामयूनार्ड' *m*

कममु^खन^खी^खзм *m* साम्यवाद स^खामयि'-
-वाद *m*, कम्यूनि^खज्म कामयूनि^खज्म' *m*;
पुस्तो^खे^खन^खी^खне ~ा साम्यवाद का नि-
र्माण *m*

कममु^खन^खी^खका^खция *ж* यातायात-मार्ग
यि^खा^खता^खया^खत-मार्ग' *m*

कममु^खन^खी^खст *m*. साम्यवादी स^खामयि'-
-वाद *m*, कम्यूनि^खस्ट कामयूनि^खस्ट' *m*

कममु^खन^खी^खст^खी^खческ^ख||नयि प्रिल सा-
म्यवादी स^खामयि'-वाद^ख, कम्यूनि^खस्ट का-
मयूनि^खस्ट', कममु^खन^खी^खст^खी^खческая प^खार-
तिया सोव^खेत^खского Со^खю^खза सोवियत
संघ की कम्यूनि^खस्ट पार्टी *ж*; बेसक^ख्ला^ख-
सोव^खое ~ое ^खоб^खщ^खество वर्गहीन कम्यू-
नि^खस्ट समाज *m*

कममु^खत^खा^खтор *m* कम्यूटेटर का-
म^खी^खत^खатар *m*, इक्स्चेज इक्स्चें-
ज' *m*

कममु^खी^खन^खी^खके *c* विज^खप्ति वि^खग^खा-
प^खति *ж*

कम^खन^खता *ж* कमरा काम^ख'रा *m*,
कुरी^खत^खельная ~ तवाकू पीने का
कमरा *m*

कम^खन^खत^ख||यि प्रिल कमरो का
काम^ख'रा क^खा, ~ये रास्ते^खन^खी^खया कमरो
के पौधे *m* *mn*

कम^खो^खद *m* दराजदार अलमारी दा-
रा^खज-द^खार अल^ख'म^खारी *ж*.

कम^खो^खक *m* पिंड पिन^खद' *m*, थक्का
त^खाक^खा *m* (сгусток)

कम^खपा^खक्त^खनयि प्रिल ठोस त^खос,
जमा हुआ दजामा ख^खу^खा (о свёртке)

कम^खपा^खनी^ख||या *ж* 1. साथ स^खा^खत^ख *m*,
सग सान^ख' *m*, गिरोह गिरोख *m*,
मडली मान^ख'ली *ж*; व^खो^खी^खть ~^खю
रा^खज मिलना-जुलना *nn*, साथ रहना
nn, 2. (предприятие) साभा स^खा^खद^खज^खा
m, कपनी काम^ख'नयि *ж*

कम^खपा^खन^खी^खон *m* साथी स^खा^खत^ख *m*.

साक्षी cāдж^хя м, साभेदार cāдж^хэ-
-dār м (пайщик)

кóмпас м कुतुबनुमा कुतुब-нумā
м, दिग्दर्शक दिग्-даршак м

компенсáция ж मुआवजा муā-
в'зā м, बदला бад'лā м, क्षतिपूर्ति
क्षति-पूरति ж

компенсйровать сов и несов
मुआवजा (बदला) देना муāв'зā
(бад'лā) дэнā н, क्षतिपूर्ति करना
क्षति-पूरति кар'нā н (की что-л)

компетéнтн||ый прил (пра-
вомочный) हकदार хак-дār, साधि-
कार cād^хикār, अधिकारयुक्त ад^хи-
кār-иукт', быть ~ым अधिकार
रखना н (पर, के विषय पर в чем-
-либо)

компетéнц||ия ж अधिकारक्षेत्र
ад^хикār-क्षэтр' м, कार्यक्षेत्र कā-
ри'-क्षэтр' м (напр сфера дея-
тельности), входить в ~ию अधи-
कारक्षेत्र में आना नп, éто в егó ~ии
यह उस के कार्यक्षेत्र की बात है

компиля́ция ж सकलन санка-
लान м

кóмплекс м मजमुआ мадж'муā
м, संयोग cāиог м

комплéкт м पूरा सेट пūrā сэт
м, फाइल фāил ж (подшивка), го-
довби ~ (напр газет) पूरे वर्ष
की सख्याएँ ж

комплектóвать несов 1. पूरा
सेट बनाना пūrā сэт банānā н, 2.
वосн भर्ती करना б^хартि кар'нā न

комплéкция ж डील-डौल дил-

-даол м, काठी kāt^хя ж, [शरीर
की] वनावट [शरйр кй] банāват ж

комплимéнт м बडाई барāй ж,
तारीफ gāриф ж, प्रशसा prāshāsā
ж, сдéлать ~ बडाई (तारीफ, प्रशसा)
करना न

компози́тор м संगीतकार сан-
गйī-kār м

компози́ция ж (строение,
структура) वनावट банāват ж,
तरकीब тар'кйб ж, रचना рач'нā ж

компостй́ровать несов [रेलवे-
-टिकट को] छेदना [рэл'вэ-तिकат ко]
ч^хэд'нā न

компо́т м कमपोत кам'пот м,
फल का शरबत п^хал kā шар'бат м

компрéсс м पुलटिस пул'тис м;
положить ~ पुलटिस चढाना न.

компромети́ровать несов बद-
नाम करना бад-нāм кар'нā न, मान-
हानि करना мāн-хāни кар'нā न
(की को-ल)

компроми́сс м समझौता сам'-
дж^хаотā м

комсомо́л м (Коммунистиче-
ский Союз Молодежи) कोम्सोमोल
комсомол м, नौजवान कम्यूनिस्ट
लीग नाо-джавāн камйūнист' лйг ж

комсомо́лец м कोम्सोमोल-मेवर
комсомол-мэмбар м, नौजवान कम्यू-
निस्ट लीग का सदस्य नाо-джавāн ка-
मйūнист' लйг kā सदаси' म

комсомо́лка ж नौजवान कम्यू-
निस्ट लीग की सदस्या नाо-джавāн
कामйūनिस्ट' लйг कй सदасиā ж

КОМСОМÓЛЬСКИЙ *прил* कोम्सो-
मोल (नौजवान कम्युनिस्ट लीग) का
комсомол (नाओ-द्जावāन काम्युनिस्ट'
लीग) kā, —билёт कोम्सोमोल कार्ड *м*

КОМСОСТА́В *м* (комáндный со-
ста́в) [सेना के] अफसर [सэनā कэ] अफ'-
सर *म* *मन*

КОМУ́ *мест дат от* *кто* 1. *во-*
просительн किस को किस को, किसे
किसэ *ед*, किन को किन को, किन्हे
किन^ख *मन*, 2. *относительн* जिस
को दजिस को, जिसे दजिसэ *ед*, जिन
को दजिन को, जिन्हे दजिन^ख *मन*

КОМФÓРТ *м* आराम[-चैन] ārām
[-चाэн] *म*, सुख सुक^ख *म*

КОМФОРТА́БЕЛЬНЫЙ *прил* आराम
देनेवाला ārām दэнэ-वālá, सुखद सु-
क^ख *ад*

КОНВЕ́ЙЕР *м* कन्वेयर कान्वэйार *म*
КОНВЕ́ЙЕРНЫЙ *прил* कन्वेयर का
कान्वэйार kā

КОНВÉНЦИЯ *ж* सम्मौता sam'-
दज^खाотā *म*, कवेशन कāव᳚शान *म*,
संघि सान्द^ख *न* *ж*

КОНВÉРТ *м* लिफाफा लिफāфā *म*

КОНВО́ЙР *м* अनुरक्षक अनुरा-
कшак *म*

КОНВО́ЙРОВАТЬ *несов* अनुरक्षण
करना अनुракшान кар'нā *न*

КОНВÓЙ *м* पहरेदार दस्ता पाख'рэ-
-दār दास्तā *म* (सुखोपुत्नय), अनुर-
क्षक रण-पोत अनुракशак रान-पोत
-*म*, कानवाई कāन'वāय *ж* (морской)

КОНВУ́ЛЬСΙΑ *ж* ऐठन ā᳚त^खан *ж*,
मरोड़ मारор *म*

КОНГРЕ́СС *м* कांग्रेस kāнгрэс *ж*,
सभा саб^खā *ж*, Всемирный Кон-
грéсс сторóнников мiра विस्व-शाति-
-कांग्रेस *ж*

КОНДЕНСА́ТОР *м* эल विद्युत्-
-सग्राहक विद्युत-संग्रāहक *म*

КОНДЕНСА́ЦИЯ *ж* घनीकरण г^खанй
-каран *м* (действие от *г* *кон*
денсiровать), गाढा हो जाना gār^खā
खो दजānā *म* (действие от *г*
конденсiроваться)

КОНДЕНС́ИРОВАТЬ *несов* अधिक
घना करना अद^खिक г^खанā кар'нā *न*,
— пар भाप को पानी के रूप में
वदलना *न*

КОНДЕНС́ИРОВАТЬСЯ *несов* गाढा
हो जाना gār^खā खो दजānā *न*

КОНДÍТЕРСКАЯ *ж* हलवाई की
दुकान खाल'वāय कयि दुकāन *ж*

КОНДÍТЕРСК||ИЙ *прил* —не то-
вары मिठाइयाँ मिठ^खāनयā *ж* *मन*

КОНДИЦИОНÍРОВАНИ||ЫЙ *прил*
कंडीशंड कान्दिशान्द'; вагóн с —ым
вóздухом कडीशंड डिब्बा *म*

КОНДУ́КТОР *м* कंडक्टर कान्दाक-
-тар *म*, गार्ड gāрд' *म*

КОНЕВÓДСТВО *с* घोड़ो का पालन
г^खорō kā пāлан *म*, अश्वपालन अश्व'-
-пāлан *म*

КОН||Е́Ц *м* 1. (кончик) सिरा सयि
rā *म*, किनारा कинārā *म* (край).
2. (завершение) खतम хатам *म*,
समाप्ति самāпти *ж*, 3. (остаток)
बाकी бāкй *ж*, शेष шэш *म*, 4. (о
времени) अंत ант' *म*, врéмя под-

हो जाता है; ♠ **положить** — खतम (अत) कर देना *n* (का *चेमु-ल*), रोक देना *n* (*прекращать*), व *одін* — एक तरफ (ओर), व *оба* — *ца* इधर-उधर, *билёт* व *оба* — *ца* आने-जाने का टिकट *m*, स *начала* до — *ца* शुरू से आखिर तक, आरंभ से अत तक, со *всех* — *цов* *свёта* ससार के हर कोने से, *сводить* — *цы* स — *цами* अपनी आमदनी के अदर गुजर-बसर करना *n*, खर्च को आमदनी के अदर रखना *n*, आमदनी से जरूरियात पूरा करना *n*, व — *це* — *цов* आखिरकार, अत मे, अतत.

конечно 1. *вводн сл* जरूर *за-рур*, अवश्य *аваश*, क्यों नहीं *кйб* *нахй* (*а почему бы нет*), 2. *частича* तो *то*, ही *хй*.

конечности *mn* हाथ-पैर *хāt^x-पाэр m mn*, हाथ-पाँव *хāt^x-पाо m mn*

конечный *прил* आखिरी *āхирй*, अंतिम *антим*, ♠ व — *ом* *счете* आखिरकार, मूलत.

конический *прил* चौड़ीदार *चो-तй-दार्*, गावदुम *गाо-दुम*, शक्वाकार *शान्क्वाकार*.

конкретизация *ж* ठोस करना (बनाना) *त^xос* *कार'ना* (*बानाना*) *m*

конкретизировать *сов* и *несов* ठोस करना (बनाना) *त^xос* *कार'ना* (*बानाना*) *n*

конкретно *нареч* ठोस (साकार) रूप मे *त^xос* (*साकार*) *रूप मे*

конкретный *прил* ठोस *त^xос*, साकार *साकार*, मूर्त *मूर्त*

конкурент *m* मुकाबला करनेवाला *मुकाब'ला* *कार'ना-वाला m*, प्रतियोगी *प्रतियोगी m*

конкурэнция *ж*. मुकाबला *मु-काब'ला m*, होड *खोर ж*, प्रतियोगिता *प्रतियोगिता ж*

конкурировать *несов* मुकाबला करना *मुकाब'ला* *कार'ना n* (से *с кем-л*, *с чем-л*), होड (प्रतियोगिता) करना *खोर* (*प्रतियोगिता*) *कार'ना n* (से *с кем-л*, *с чем-ल*).

кóнкурс *m* मुकाबला *मुकाब'ला m*, प्रतियोगिता *प्रतियोगिता ж*; *лите-ратурный* — साहित्य-प्रतियोगिता-*ж*

кóнкурсный *прил* मुकाबले का *मुकाब'ला* *का*, प्रतियोगिता-संबंधी *प्रतियोगिता-सम्बन्धी*.

кóнница *ж* रिसाला *रिसाला m*, घुडसवार फौज *ग^xुर-सावांर फाодज ж*; अश्वारोही सेना *अशवा'रोही सना ж*

кóнный *прил* घोड़ो का *ग^xорб* *का*, घुडसवार *ग^xुर-सावांर*, अश्वारोही *अशवा'रोही* (*относящийся к коннице*), — *отряд* घुडसवार सिपाहियो का *दस्ता m*

конопатить *несов* गहनी करना *गाख'नी* *कार'ना n*, ठूसकर बद करना *त^xूस'कार* *बानद' कार'ना n*, — *пак-лей* सन ठूसकर बद करना *n*

конопля *ж* भग *ब^xанг' ж*

конопляный *прил* भग का *ब^xанг' का*

консервативный *прил* अपरि-

वर्तनवादी अप'रिवार्टन-व्वादी, परि-
वर्तन-विरोधी पारिवार्टन-विरोध^१,
अनुदार-दलीय अनुदार्-दालीय' (отно-
сящийся к консервативной пар-
тии)

консерватизм *म* अपरिवर्तनवाद
अप'रिवार्टन-व्वाद् *म*

консерватор *म* अपरिवर्तनवादी
अप'रिवार्टन-व्वादी *म*, अनुदारपथी
अनुदार्-पान्त^१ *म* (член консерва-
тивной партии)

консерватория *ज* संगीतविद्या-
लय संगित-विद्यालय *म*

консервирование *с* डब्बो मे
बंद करना दाबब्बो म्बे बान्द' कार'ना *म*

консервировать *сов* *и* *несов*
डब्बो मे बंद करना दाबब्बो म्बे बान्द'
कार'ना *न*.

консервн||ый *прил* —ая फाँ-
रिका कैनरी काँन'री *ज*, डब्बो मे
सामान भरनेवाला कारखाना दाबब्बो
म्बे सैमान् बाँर'ने-वैलाँ कार-खाना *म*,
—ая बाँका टिन का डब्बा तिन का
दाबब्बा *म* (из жести)

консервы *म* टिनबंदी तिन-
-बान्दी *ज*, टिन मे बंद खाद्य तिन म्बे
बान्द' क'व्वादी' *न* (в жестяной упа-
ковке), रूबिनी — टिन की मछली
ज; फ्रुक्टोवये — टिनबंद फल *म*,
डब्बे के फल *म. म.*

консилиум *н* मेड डाक्टरी
सलाह-मशवरा (परामर्श) दैक्तरि स-
लाह-मश'वारा (परामर्श') *म*

конспект *н* खुलामा खुलामा *न*,
संगीत सै, रूबिनी *न*

конспектировать *несов* खुला-
सा लिखना खुलामा लिख'ना *न*

конспиративный *прил* खुफिया
खुफियाँ नैउम, गुप्त गुप्त'

конспирация *ज* खुफियेपन खु-
फियाँ-पान *म*

констатировать *сов* *и* *несов*
निरूपण करना निरूपान कार'ना *न*;
— смерть मृत्यु की अधिकृत घोषणा
करना *न*

конституционный *прил* वैधा-
निक वाय्द^१निक

конституция *ज* संविधान सै-
विद^१न *म*

конструктор *म* डिजाइनसाज
डिजाइन-साँ *म*

конструкция *ज* डिजाइन डि-
जाइन *ज*, बनावट बनावट *ज*, ढाँचा
द^१चा *म* (структура)

консул *म* कौसल काँसल *म*
консульский *прил* कौसल-सबधी
काँसल-सामबान्दी

консульство *с* कौसल का
दफ्तर काँसल का दाफ्तर *म*

консультант *म* सलाहकार स-
लाह-कार *म*, परामर्शदाता परामर्श'-
दाता *म* नैउम

консультация *ज* 1. सलाह-मश-
वरा सलाह-मश'वारा *म*, परामर्श
परामर्श' *म*, 2. (совет) सलाह
सलाह *म*, परामर्श परामर्श' *म*,
3. (учреждение) सलाह-केंद्र सलाह-
-केंद्र' *म*, परामर्शलिय परामर्शा-
-लान *म*, मेड डाक्टरी सलाह-केंद्र
दैक्तरि सलाह-केंद्र' *म*

консультировать *несов* सलाह (परामर्श) देना салаह (парамарш')
 дэна *n*

консультироваться *несов* सलाह (परामर्श) लेना салаह (парамарш')
 лэна *n*

контакт *m* संपर्क сампарк' *m*

контэкст *m* प्रसंग प्रасанг' *m*

контингэнт *m* श्रेणी श्रэणी *ж*

континэнт *m* महाद्वीप माहा-
 -द्वीप *m*

континентальный *прил* महा-
 द्वीपीय माहा-द्वीपीय'

контóра *ж* दफ्तर दाфтар *m*,
 कार्यालय कार्यालय *m*, आफिस
 афис *m*

контóрск||ий *прил* दफ्तर
 (आफिस) का दाфтар (āфис) kā, —ая
 кнйга लेखावही *ж*

контóрщик *m* दफ्तरी दाфт'-
 री *m*, क्लर्क кларк' *m*

контрабáнд||а *ж* 1. महसूली माल
 को चोरी से ले आना (जाना) माх'-
 सुली माल को चोरी से ले आना (जाना) माх'-
 नā) *m*, बिना महसूल दिये गैरकानूनी
 तरीके से माल ले आना (जाना) бिनā
 माх'सुल динē гаэр-कानूनी тарिकэ
 सэ माल ले ānā (джānā) *m*, зани-
 маться —ой चौकी मारना *n*, मह-
 सूली माल को चोरी से ले आना
 (जाना) *нп*, बिना महसूल दिये
 गैरकानूनी तरीके से माल ले आना
 (जाना) *нп*, 2. (товар) निषिद्ध वस्तुएँ
 निषिद्ध वस्तु *ж. मн*

контрабандйст *m* महसूलमार

माख'सुल-मार् *m*, चुगीचोर चुंगी-
 -चोर *m*, चौकीमार चाоки-मार् *m*

контрабáс *m* मुड डबल-वास
 дабал-бās *m*

контрагэнт *m* ठेकेदार г'экэ-
 -дār *m*

контрáкт *m* ठेका г'экā *m*, ठीका
 [-पत्र] г'यकā[-पत्र'] *m*, पट्टा пат-
 tā *m*

контракта́ция *ж* ठेका लेना
 (देना) г'экā लэна (дэна) *m*

контрактовáть *несов.* ठेका लेना
 г'экā लэना *n*

контрáст *m* भेद б'эд *m*, व्यतिरेक
 वयतिरेक *m*, अंतर अन्तर *m*

контрата́ка *ж* जवाबी हमला
 दजावāби хам'лā *m*, प्रत्याक्रमण
 пратйāक्रामान *m*

контрибúци||я *ж* जगी महसूल
 दजान्गी माख'सुल *m*, हर्जाना харджā-
 нā *m*; наложить —ю हर्जाना (जगी
 महसूल) लगाना *n* (पर *на* *кого-л*)

контрнаступлэ́ние *s* जवाबी
 हमला दजावāби хам'лā *m*, प्रत्याक्रमण
 пратйāक्रामान *m*

контролёр *m* जाँचनेवाला ज्जāч'-
 नэ-вāлā *m*, निरीक्षक निरйкшак *m*;
ж -д, театр टिकट-कलक्टर тикат-
 -калактар *m*

контроли́ровать *несов* जाँच
 करना ज्जāч кар'нā *n* (की *кого-л*,
что-л), निरीक्षण करना नि-
 रयкшान кар'нā *n* (का *кого-л*,
что-л), नियंत्रण करना नियन्त्रान
 кар'нā *n* (का *кого-л*, *что-л*),

वश (प्रभुत्व) से रखना ваш (प्राब^५उत्व')
मै राक^खना *n* (подчинять, дер-
жать под властью)

контроль *म* जाँच दजाँच *ज*,
कंट्रोल кантроल *म*, निरीक्षण निरि-
क्षान *म*, नियन्त्रण नियांत्रान *म*,
он потерял всякий ~ над собой
अपने आप पर उस का कोई अधिकार
न रहा

контрольный *прил* जाँच-संबंधी
दजाँच-सामबान्द^खя, निरीक्षण-संबंधी नि-
रिक्क्षान-सामबान्द^खя

контрразведка *ज* सिक्कूरिटी-
सरविस सिक्कूरिति-सार'विस *ज*

контрреволюционер *м* क्रांति-
विरोधी क्रांति-विरोध^खि *म*, प्रति-
क्रांतिकारी प्रतिक्रांति-कारि *म*

контрреволюционный *прил*
क्रांति-विरोधी क्रांति-विरोध^खि, प्रति-
क्रांतिकारी प्रतिक्रांति-कारि

контрреволюция *ज* प्रतिक्रांति
प्रतिक्रांति *ज*

контуженный *прич*, *прил* भी-
तरी मार (चोट) खाया हुआ ब^खात'रि
मार (चोट) क^५ाँयाँ खूा

контужить *сов* भीतरी चोट
पहुँचाना ब^खात'रि चोट पाखूचाना *n*,
भीतरी मार मारना ब^खात'रि मार
मार'ना *n*

контужия *ज* भीतरी चोट (मार)
ब^खात'रि चोट (मार) *ज*

контур *м* बाह्य-रेखा बाख^५ि-
रैक^खा *ज*, रूप-रेखा रूप-रैक^खा *ज*

конура *ज* कुत्ता-घर कुत्ता-
-ग^५ार *म*

кonus *म* *геом* गावदुम गाो-दुम
ज, शकु शान्कु *म*

конусообразный *прил* चोटी-
दार चोटी-दार, गावदुम गाो-दुम,
शक्वाकार शान्क्वाकार

конференция *ज* सम्मेलन сам-
मेलान *म*, सभा सब^खा *ज*, काफरेस
कान्फ'रेंस *ज*

конфёта *ज* कलाकंद कालाकान्द'
म, मिठाई मिठ^खाँ *ज*

конфиденциально *нареч* गुप्त
रीति से गुप्त' रीति से

конфиденциальный *прил* गुप्त
गुप्त', गोप्य गोप्य', विश्वाभी वि-
श्राम्ब^खा

конфискация *ज* जब्ती जब्ती
ज, कुर्की कुरकी *ज*

конфисковать *сов* *и* *несов*
जब्त (कुर्क) करना (कर लेना) जब्त'
(कुरक') कार'ना (कार लेंना) *n*

конфликт *म* अंतरविरोध अन्त-
र-विरोध^ख *म*, मुठभेड मुठ^ख-ब^खअर *ज*,
विवाद विवाद *म*

конфуз *म* परेशानी परेशानी
ज, घबराहट ग^खाब'राख^खात *ज*

конфузить *несов* घबराना ग^खाब'-
राना *n*, घबरा देना ग^खाब'रा देंना *n*,
परेशान करना परेशान कार'ना *n*

конфузиться *несов* घबराना
ग^खाब'राना *न*, घबरा जाना ग^खाब'रा
दजाना *न*, शरमाना शार'माना *न*

конфузливый *прил* शरमीला
शार'मीला

концентрационный *прил* ~
लागерь कन्सेंट्रेशन-कैप कान्सेन्ट्रेशन-

-काэмп' *म*, नजरबंद-कैप назар-
-банд'-काэмп' *म*

концентра́ция *ज* 1. एकत्रीकरण
экатри-каран *म*, केद्रीकरण कэन्द्रि-
-каран *म*; 2. *хим* गाढेपन гार्^खэ-
-पान *म*

концентри́ровать *несов* केद्रित
(एकत्रित) करना कэन्द्रित (экатрит)
кар'नā *न*, ~ *внимáние* मन को
केद्रीभूत करना *न* (पर *на* *чем-ल*)

концёпция *ज* धारणा д^खार्'-
नā *ज*, कल्पना कल्प'नā *ज*

конце́рн *म* *ज* कन्सर्न कान-
сарн' *म*

конце́рт *म* सगीत-सम्मेलन сан-
गित-सम्मेलन *म*, कसर्ट क़ासर्ट' *म*

конце́ссия *ज* कन्सेशन कान्से-
-शन *ज*

конча́ть *несов* खतम (समाप्त)
करना (कर देना) хатам (самāпт')
кар'नā (кар дэнā) *न*, अत करना (कर
देना) अन्त' कार'नā (кар дэнā) *न*
(का *что-ल*), ~ *вуз* विद्यालय से पास
होना *न*, ~ *рабо́ту* काम पूरा कर
देना *न*, ~ *чем-ल*. के साथ खतम
(समाप्त) कर देना *न*, *на* *этом*
он *कॉंचил* यहाँ वह ठहर गया,
~ *петь* गाते गाते ठहर जाना *न*,
गाना खतम (बंद) कर देना *न*, ♠ *плó-*
хо *кончить* बुरा हश्च होना *न* (का *о*
ком-ल), *с* *ним* *все* *кॉंचено* उस का
मामला निपट गया, ~ *самоуби́и-*
ством खुदकुशी (आत्महत्या) करना *न*

конча́ться *несов* खतम (समाप्त)
होना (हो जाना) хатам (самāпт') *खो-*

नā (*खो* *джāнā*) *न*, अत होना (हो
जाना) अन्त' *खो*नā (*खो* *джāнā*) *न*
(का *о* *чем-ल*), चुकना चुक'नā *न*,
चुक जाना चुक *джāнā* *न* (*напр*
о *деньгах*, *запасах*), *кॉंचиться*
чем-ल. के साथ खतम (समाप्त) हो
जाना *न*, *на* *этом* *все* *и* *кॉंचилось*
और बस यह खतम (समाप्त) हो गया,
этим *дело* *не* *кॉंचилось* मामला
खतम (समाप्त) नहीं हो गया; *кॉн-*
читься *ничём* निरर्थक होना *न*.

кॉнчик *म* नोक नोक *ज*, सिरा
सिरā *म*

кончы́на *ज* स्वर्गवास स्वार्ग'-
-वांस *म*, गोलोकवास голоक-वांस *म*

кॉнчить(ся) *сов* *см* *конча́ть*
(-ся)

конъю́нктура *ज* हालत *खāला*
ज, परिस्थिति *पारिस्त^खिति* *ज*

конь *म* घोड़ा *ग^खорā* *म*

коньк||й *म* स्केट्स स्कैट्स' *ज*
म, *ката́ться* *на* ~*ах* स्केटिंग
करना *न*

конькобе́жец *म* स्केटिंग कर-
नेवाला स्कैटिंग' कार'नэ-वाला *म*

конькобе́жный *прил* स्केटिंग
स्कैटिंग'

конья́к *म* ब्रेडी ब्रैंडि *ज*

кॉнюх *म* साईस साईस *म*, अश्व-
पाल अश्व'-पाल *म*

कोно́шняя *ज* घुडसाल *ग^खур-सा*
म, अस्तवल अस्त'बाल *म*

кооперати́в *н* कोआपरेटिव
कोअ'परेटिव *ज*, सहकार-समिति *सा^ख-*
-का^र-समिति *ज*

कोопेरातिवनी *प्रिल* कोआ-
परेटिव कोअप'रैतिव, सहयोगी साख-
-योग, सहकारी साख-क़रि

कोपेराति *ज* सहयोग साख-
-योग *म*, सहकारिता साख-क़रिता *ज*,
सहयोग-समिति साख-योग-समिति *ज*
(*организация*)

कोपेरीरवनी *स* सहयोग-
-समिति का प्रबध करना साख-योग-
-समिति क़ा प्रबान्द^ख क़र'ऩा *म*,
सहयोग-समिति मे सगठित होना साख-
-योग-समिति म़े सगठित^ख होना *म*

कोपेरीरवनी *स* *и* *несов*
सहयोग-समिति प्रबध करना साख-योग-
-समिति प्रबान्द^ख क़र'ऩा *न*

कोपति *ज* शामिल करना
श़ामिल क़र'ऩा *म*, नियुक्ति ऩियु-
क्ति *ज*.

कोपतिरवनी *स* *и* *несов* शा-
मिल करना श़ामिल क़र'ऩा *न*

कोपति *ज* समन्वय सामान-
वय *म*

कोपतिरवनी *स* *и* *несов*
समन्वय करना सामानवय क़र'ऩा *न*,
सुसवद्ध रूप देना सु-साम्बान्द^ख रूप
देना *न* (को *что-л*)

कोपति *несов* खोदना क़'द'ऩा *न*

कोपति *несов* 1. (*искать*)
उलट-पुलटकर ढूँढना उलट-पुलट'क़र
द'युर'ऩा *न*, 2. (*медлить*) देर
(अव-तव, विलंब) करना द़ेर (अब-तब,
विलम्ब) क़र'ऩा *न*

कोपेयक *ज* कोपेक कोपेक *म*,
इस्त्रातिव *все* *до* *и* अपनी आखिरी
प़ाई तक खर्च कर डालना *न*

कोपि *म* *и* खाने क़'अऩे *ज* *म*,
क़ामेनुग़ोल्नीये — कोयले की खाने
ज *म*, सोलानीये — नमक की खाने
ज *म*, नमकसार *म*.

कोपिलक़ा *ज* मनी-वक़स मानि-
-बाक़स *म*

कोपिरोव़ाल्नी *प्रिल* नक़ल
(प्रतिलिपि) बनानेवाला नाक़ल (प्रा-
तिलिपि) बाऩाने-व़ाल़ा, *—* *ая* बूम़ा-
गा क़ारबन (नक़ल करने का) क़ाग़ज *म*

कोपिरोव़नी *несов* *в* *разн* *знач.*
नक़ल उतारना (करना) नाक़ल उत़ार'ऩा
(क़र'ऩा) *न* (की *кого-л*, *что-л*);
नक़ल (प्रतिलिपि) बनाना नाक़ल
(प्रतिलिपि) बाऩाना *न* (की *что-л*,
изготавливать копию)

कोपिरोव़नी *и* नक़ल (प्रतिलिपि)
करनेवाला नाक़ल (प्रतिलिपि) क़र'-
ऩे-व़ाल़ा *म*

कोपित *несов* इकठ्ठा (जमा) करना
इक़ात्त^ख (दज़ाम़ा) क़र'ऩा *न*

कोपि *ज* नक़ल नाक़ल *ज*,
प्रतिलिपि प्रतिलिपि *ज*; *снимать*
— *ю* नक़ल (प्रतिलिपि) उतारना
(करना) *न* (की *с чего-л*)

कोपनी *ज* ग़जी ग़ान्दज़ *ज*

कोपोत् *ज* क़ालिख़ क़ालिख़ *ज*.

कोपोशित *несов* (о *насеко-*
мых, *червях*) कुलबुलाना कुल'बुलाना
न

कोपित *несов* 1 धूअँ देना द़'यूअँ
देना *न*, 2. (*напр* *мясо*) धूअँ मे
सुखाना द़'यूअँ म़े सुख़ाना *न*

कोपेनी *प्रिल* धूअँ मे सुखा
हुआ द़'यूअँ म़े सुख़ा *ज*

कोपीतो с खुर क^खुर म, सुम
सुम म, टाप ताप ञ

कोप ञ स म कोप

कोपे с वरछी बार'चेप ञ,
भाला ब^अल^अ म

कोरा ञ छाल च^अल ञ, पपडा पाप'-
रा म

кораблекрушение с जहाज की
तवाही द्वाहाज क ताबा^अप ञ, पोत-
भग पोत-ब^अअंग' म

кораблестроение с जहाजसाजी
द्वाहाज-साज ञ, पोत-निर्माण पोत-
निर्म^अ म

корабль म जहाज द्वाहाज म,
पोत पोत म, воённый — लडाकू (नौ-
सैनिक, जगी) जहाज म, रणपोत म,
साढ़ित्सा ना — जहाज पर चढना म

коралл म मूंगा मूंग^अ म, प्रवाल
प्रावाल म

коран म कुरान कुर^अ म

кордон म वॉन 1. चौकी चा-
क^अ ञ, कार्डिन कार्डान ञ, 2. (цепь
отрчдо) चाकियो की पक्ति चाकियो
क पान्क्ति ञ, कार्डिन कार्डान ञ

корёец म कोरियन कोरियन म

корейский прил कोरियन को
रियन, कोरियायी कोरियिय, — язык
कोरियन जवान (भाषा) ञ

коренастый прил गठीला ग^अठ-
ला, मजबूत काठी का मजबूत काठ^अ
का

корениться несос जट पकटना
जट पकटना म

коренистой при 1. अनन्ती अ^अ म,
वुनियादी बुनियादी, मौनिक चाओनिक,

— ым образом बुनियादी तीर पर,
2. — जितल मूलनिवासी म, ◇ —
зуб डाढ ञ

кор|ень म 1. प्रम, परम जड
जड ञ, मूल मुल म, вырывать с
— нем जड से उखाडना म, 2. ग्राम
धातु द^अातु म

корешок м 1. बोट जड जडर ञ,
2. (книги) पुढा पुत^अा म, पुस्ता
पुस्ता म, 3. (напр чека) मुसन्ना
मुसन्ना म

корзина ञ टोकरा टोक'रा म,
डला दाला म

корзинка ञ टोकरी टोक'री ञ,
डलिया दालिया ञ

коридор м दालान दालान म,
कारिडर कारिडर म

корифей м आधारपुज अ^अर-
पुण्डज' म

коріца ञ दारचीनी दार-चीनी ञ

коричневый прил भूरा ब^अुरा

корка ञ 1. छिलका च^अन^अका म,
2. (напр на ране) पपडी पाप'री ञ,
3. хлебная — रोटी का छिलका रोट
का च^अन^अका म

корм м चारा चारा म, रातिव
रातिव म, задать — चारा डालना म

корм^अ ञ (у судна) [जहाज की]
पिछाडी [द्वाहाज का] पिछ^अरी ञ,
दबूमा दाबूसा म

кормилец м कमाज क^अमाज म,
अन्नदाना अन्न-दाता म

кормилица म (женщина) दूधपि-
लाई दूध-पि^अलाई म

кормить несос 1. गिताना ग^अताना

लाना *n*, खिला देना *k^x*илā дэнā *n*,

भोजन देना *b^x*оджан дэнā *n*, 2. —

ग्रूद्यु दूध (स्तन) पिलाना *d^x*

(स्तन) पिलā *n*, 3. (содержать)

खिलाना-पिलाना *k^x*илāнā-पिलā *n*

кормиться *несов* चरना चар'нā

нп (о животном), रोजी कमा लेना

розй камā лэнā *n* (о человеке)

кормовой *прил* चारे का चारэ *kā*

кормушка *ж* चरनी चар'ни *ж*,

नौद नौद *ж*

кормчий *м* खेवनहार *k^x*эван-

-хār *м*, कर्णधार карн'-д'ār *м*

корневйще *с* जड़ джар *ж*

корневой *прил* 1. जड़ (मूल) का

джар (मूल) *kā*, 2. ग्राम धातु का

д'āту *kā*

корнеплоды *мн* [खाने की] जड़े

[*k^x*āнэ *кй*] джарэ *ж* *мн*, मूल मूल

м *мн*

коробить *несов* 1. टेढा हो जाना

тэр'ā хо джāнā *нп*, 2. перен

नफरत पैदा करना नाф'рат паэдā

кар'нā *n*, विराग उत्पन्न करना विरāг

утпानн' кар'нā *n*

коробиться *несов* टेढा हो जाना

тэр'ā хо джāнā *нп*, मुड़ जाना мур

джāнā *нп*

коробка *ж* डब्बा даббā *м*,

वकस बाकस *м*

корова *ж* गाय गāй *ж*

коровий *прил* गाय का गāй *kā*,

—ये मāsло मवखन *м*

коровник *м* [गाय] गोठ [गāй-]

гот' *ж*, गोशाला го-шāлā *ж*

королева *ж* महारानी махā-рā-
ни *ж*

королевский *прил* [बाद]शाही

[бād-]шāхй, राजकीय рāдж'кйй'

королевство *с* बादशाहत бād-

-шāхат *ж*, सलतनत сал'танат *ж*,

राज्य рāджй' *м*

король *м* 1. बादशाह бād-шāх

м, महाराज махā-рāдж *м*, 2. шахм,

कार्ट बादशाह бād-шāх *м*, शाह

шāх *м*

коромысло *с* 1. बहगी бахāн-

гй *ж*, 2. (у весов) डडी дандй *ж*

корона *ж* ताज тāдж *м*, मुकुट

мукут *м*

коронк||а *ж* (зуба) [दाँत का]

टोप [дāт *kā*] топ' *м*, स्तāवित् -у

दाँत पर टोप चढाना *n*

короновать *сов* и негов ताज

(मुकुट) पहनाना тāдж (мукут) пах'-

нāнā *n*

коротать *несов* राग काटना

кāt'нā *n*, बिताना битāнā *n*, गुजार-

ना गुзār'нā *n*, — वरēमा वक्त काटना

(बिताना, गुजारना) *n*

короткий *прил* छोटा ч'отā,

ऊँचा ūчā (об одежде), थोडा т'орā,

अल्प алп' (о времени), मुस्तसर

мухт'сар, सक्षिप्त санкшипт' (напр

о статье, речи)

коротко *нареч* मुस्तसर तौर पर

мухт'сар таор пар, संक्षेप मे сан-

क्षेप मे, संक्षेपतः संक्षेप'ताх, —

говоря कुछ शब्दों मे

коротковолновый *рад* शार्ट-

-वेव [का] शार्त' वव [kā], ह्रस्व तरगवाला ख्रसव' таранг'-वालā

коротковолокнистый прил. छोटे रेशे का च^хотэ रेशэ कā, छोटे धागेवाला च^хотэ द^хागэ-वालā

корпéть несов разг लगा हुआ होना लगā खुā खोनां नп (मे над чем-л), लीन होना लीन खोनां नп (मे над чем-л).

корпорация ж कार्पोरेशन कār-порэшан м, निगम निगाम м

корпус м 1. (туловище) बदन бадан м, शरीर шарир м; 2. (здан-ние) इमारत имāрат ж, 3. воен कोर кор м, ◇ дипломатический — कूटनैतिक मडल м

корректировать несов ठीक (सही, शुद्ध, सुधार) करना т^хик (са^хй, शुद्ध^х, суд^хār) кар'наं п, प्रूफ सशोधित करना प्रूफ सāшод^хит кар'наं п (держать корректуру)

коррèктный прил. सभ्य саб^хй', शिष्ट шишт'

коррèктор м प्रूफ पढनेवाला प्रूफ пар^х'нэ-वालā м, शुद्धिकारक शुद्ध^хи-कāрак м

корректúra ж प्रूफ प्रूफ м

корреспондèнт м. नामानिगार नāмā-निगār м, सवाददाता सāvād-дāтā м неизм, सवाददात्री सāvād-दāтрī ж (о женщине)

корреспондèнция ж. 1. डाक दāк м, срóчная — जरूरी डाक м, 2 (перписка) पत्र-व्यवहार патр'-वīव'āр м, पत्राचार патрāчār

коррупция ж घूसखोरी г^хус-хорī ж, भ्रष्टाचार б^храштāчār м

корточк||и мн разг сидеть на —अх उकड़ बैठना ук'рū баэт^х'наं नп **корчевать** несов जड़ से उखाड़ना джар сэ ук^хār'наं п

корчить несов — гримасы मुँह बनाना мūх банāнаं п; — из себя बहाना कर ना бахāнаं кар'наं п, он корчит из себя ученого वह पंडित होने का बहाना करता है वाख пандит खонэ कā бахāнаं кар'тā хāэ, его корчит от боли वह दर्द से तड़प रहा है वाख дард' сэ тарап рахā хāэ

корчиться несов ऐठना āэт^х'наं नп, — от боли दर्द से ऐठना नп **коршун** м चील чīл ж, गिद्ध गिद्ध^х м

коры́стный прил लोभी лоб^хй, स्वार्थलोलुप свāрт^х'-лолуп

корыстолюбый прил लोभी лоб^хй, धनलोलुप д^хан-лолуп

корыстолюбие с लोभ лоб^х м, धनलोलुपता д^хан-лолуп'тā ж

коры́сть ж 1. (выгода) फाय-दा фāй'дā м, लाभ लāб^х м., 2. (ко-рыстолюбие) लोभ лоб^х м, धनलो-लुपता д^хан-лолуп'तā ж

коры́то с [कपडे धोने का] तश्त [кап'рэ д^хонэ कā] ташт' м

корь ж мед खसरा к^хас'рā ж

коря́вый прил भद्दा б^хаддā, च-पिच (о почерке) с-ल घास, कāt'नэ कā ā.

коśа II ж геогр समुद्र मे चली गई नुकीली धरती समुन्दर मे चाली गाय नुकीली д'ар'тII ж

коśа III ж (волос) वेनी ब॑णी ж, लट ल॑त ж

коśарь м घसियारा ग'асийāṛā м, घास काटनेवाला ग'ās kāt'nə-vāḷā м

коśвенный прил अप्रत्यक्ष अप-रति॑क्ष', परोक्ष॑ парокш', — ना-ल॑ग अप्रत्यक्ष (परोक्ष) कर म

коśылка ж с -а घास काटने की मशीन ग'ās kāt'nə kī māšīn ж

коśинус м мат कोटि॒ज्या क॒ति-द॒ज्या ж, को॒ज्या को-द॒ज्या ж

коśить I несов с -а काटना कāt'nā n

коśить II несов (о глазах) भेगा होना б'ēgā ḥonā nп

коśиться несов 1. (поглядыв-ать искоса) क॒नखि॒यो (तिरछी न॒जर) से देखना कान'к'хийб (तिर'ч'х॑ ना॒зар) स॑ द॒эк'नā n, 2. (смотреть недружелюбно) दुश्मनी से देखना दुश्म'नी स॑ द॒эк'नā n

коśмáтый прил भवरा द॒ज'अब'-पā

коśмэтика ж 1. क॒स्मे॒टि॒क्स क॒स्मे॒टि॒क्स' м, 2. собир (мази, при-тирания) का॒ति॒द्रव्य॑ कान्ति-द्रा-व्य' м, अगराग॑ अ॒ग'-पāग॑ म, अ॒ग-ले॒प अ॒ग'-ल॑प म (тк для тела)

коśметический прил क॒स्मे॒टि॒क्स-स॒वधी॑ क॒स्मे॒टि॒क्स'-स॒म॒ब॒न्द'खि, सौ॒दर्य॑-वर्द्धक॑ सा॒он॒दा॒र्य'-व॒र॒द'अक

коśмическ||ий прил का॒स॒मि॒क क॒ās'मि॒क, —не лучи॑ का॒स॒मि॒क किरणे॑ ж म॒न, ब्र॒ह्मा॒ण्ड-र॒श्मि॑ म॒ म॒न

коśмополіт м वि॒श्व॒ना॒ग॒रि॒क वि॒श्व'-ना॒г'रि॒क म

коśмополити́зм м अ॒रा॒ष्ट्री॒यता॑ अ॒रा॒ष्ट्रि॒य'ता॑ ж, वि॒श्व॒वा॒द वि॒श्व'-व॒ाद॑ म

коśность ж रू॒ढि॒वा॒द रू॒ṛ'न-व॒ाद॑ म, अ॒क॒र्म॒ण्य॒ता अ॒क॒र॒मा॒न'ता॑ ж

коśноязы́чный прил व॒द्ध-जि॒ह्व बा॒द'द॒जि॒ह्व'

коśну́ться сов с॒м का॒са॒त्स॒या

коśный прил रू॒ढि॒प्रि॒य रू॒ṛ'न-प्रि॒य', अ॒क॒र्म॒ण्य॒ अ॒क॒र॒मा॒न'.

коśо нареч॑ ति॒रछे॑ ति॒र'च'॒э, आ॒डे āṛэ, — про॒хо॒ди॒ть (на॒пр о॒ ли॒нии) ति॒रछे॑ आ॒ना nп

коśогла́зие с भेगा॒पन॑ б'ēgā-पान॑ म

коśогóр м ढाल॑ द'āल॑ ж

коśой прил 1. ति॒रछा॑ ति॒र'च'ā, टे॒ढा ते॒र'ā, 2. भेगा॑ ब'ēgā, ऐ॒चा॒ता॒ना āčāṭānā (о человеке), ति॒रछा॑ ति॒र'च'ā (о взгляде), — व॒з॒ग॒ла॒द व॒क्र॒दृ॒ष्टि॑ ж

коśола́пый прил 1. अ॒दर॑ (भी॒तर) को॑ मु॒डी हुई॑ पैर॑ की उँ॒ग॒लि॒योँ र॒ख॒ने॒वा॒ला अ॒न्द॒र (ब'॒यि॒तार) को॑ मु॒रि॒ खू॒ण पा॒эр क॒यि॒ग'ली॒यā रा॒क'न॑-वāḷā, 2. (неуклюжий) अ॒ना॒डी अ॒ना॒रि॒, भ॒द्दा ब॒ह॒द॒दा, फू॒ह॒ड प'хू॒अर

коśтёр м अ॒ला॒व अ॒ла॒о म, раз-लो॒жить॑ — अ॒ला॒व ल॒गा॒ना n

КОСТЫ́СТЫЙ *прил* हड्डीवाला
 ẖаддй-вāлā, हड्डीला ẖаддйलā

КОСТЛЯ́ВЫЙ *прил* हड्डियाँ-निकला
 ẖаддийā-ник'лā, दुबला-पतला дуб'-
 лā-пат'лā, सूखा сук'ā

КО́СТОЧКА *жс* (плода) गुठली
 гут'лй *жс*

КОСТЫ́ЛЬ *м* बैसाखी баэсāк'й *жс*

КОСТЬ *жс* 1. हड्डी ẖаддй *жс*,
 2. (игральная) पासा пāсā *м*, ♠
 слонóвая ~ हाथी-दाँत *м*

КОСТЮ́М *м* पोशाक пошāк *жс*,
 सूट сūt *м* (европейский)

КОСТЮМИ́РОВАННЫЙ *прил.* ~
 вéчер बहुरूप पोशाक पहननेवालो
 का नाच баху-रूप пошāк паḥан'-
 нэ-вāлō кā нāч *м*

КОСТЯ́К *м* ठठरी т'хат'рй *жс*,
 ककाल канкāl *м*

КОСТЯНО́Й *прил* हड्डियो का
 [वना हुआ] ẖаддийō кā [банā
 ẖuā], हाथी-दाँत का [वना हुआ]
 ẖāt'хй-дāт кā [банā ẖuā] (из сло-
 новой кости)

КОСЫ́НКА *жс* रुमाली румāли *жс*,
 दुपट्टा дупаттā *м*

КОСЯ́К *м* (напр двери) चौखट
 чао-к'хат *жс*

КОТ *м* बिल्ला биллā *м*

КОТА́НГЕНС *м* मात कोटि-स्पर्शि
 коти-спаршй *м*

КОТЁ́Л *м* देग дэг' *м*, कटाह
 катāḥ *н*, паровóй ~ बायलर *м*,
 ~ высóкого давлéния ऊँचे दबाव-
 वाला बायलर *м*

КОТЕЛО́К *м* देगचा дэг'чā *м*,
 देगची дэг'चй *жс*.

КОТЕ́ЛЬНАЯ *жс* बायलर का कम-
 रा бāй'лар кā кам'рā *м*, बायलर-
 -रूम бāи'лар-рूम *м*

КОТЁ́НОК *м* बिल्ली का बच्चा
 биллй кā баччā *м*

КО́ТИК *м* (мел) सील сйल *м*

КО́ТИКОВЫЙ *прил* (меховой)
 सील का सйल кā

КОТЛÉТА *жс* कटलेट кат'лэт *м*,
 कीमे के तले हुए कबाब кймэ кэ
 талэ ẖуэ кабāб *м*

КОТЛОВА́Н *м* ट्रेंच трэнч' *м*

КОТЛОВИ́НА *жс* वादी вāдй *жс*

КОТО́МКА *жс* भोला дж'олā *м*,
 थैला т'хāлā *м*

КОТО́РЫЙ *мест* 1. *вопроси-*
тельн कौन काон (о ком-л, о
 чем-л), क्या кйā (о чем-л), कौन-
 सा काон'сā (который из), ~ *час?*
 क्या वक्त (वजा) है?; ~ *раз?* कित-
 नी बार?, 2. *относительн* जो दजो,
 जैसा [कि] джаэсā [ки]

КО́ФЕ *м* कहवा каḥ'вā *м*, काफी
 кāфй *жс*

КОФÉЙНИК *м* कहवादान каḥ'вā-
 -дāн *м*

КО́ФТА *жс* ब्लाउज блāуз *м*,
 शलूका шалукā *м*

КОЧА́Н *м* ~ [капúсты] [गोभी
 का] कल्ला [गोब'хй कā] каллā *м*

КОЧЕВА́ТЬ *несов* खानाबदोश हो-
 ना хāнā-ба-дош ẖонā *нп*

КОЧЕ́ВНИК *м* खानाबदोश хāнā-

-ба-дош *м*, घुमतू ग^хуманतु *м*,
अस्थिरवासी अस्^хир-वāсī *м*

кочевóй *прил* खानावदोश хānā-
-ба-дош, घुमतू ग^хуманतु

кочегáр *м* कोयलाभोक् कोय'лā-
-дж^хōकु *м*, स्टोकर стокар *м*

коченéть *несов* अकडना акар'-
нā *нп*, ठिठरना त^хит'ар'нā *нп*,
ठिठर जाना त^хит'ар джāнā *нп*

кочергá *ж* [आग-]कुरेदनी [āг-]
कुरэд'нī *ж*

кóчка *ж* टीला тīлā *м*

кошáчий *прил* विल्ली का бил-
ли кā

кошелёк *м* थैली т'аэли *ж*,
बटुआ батуā *м*

кóшка *ж* विल्ली билли *ж*

кошмáр *м* कुस्वप्न ку-свапн' *м*

кошмáрный *прил* भयानक
б^хайāнак

кошúнство *с* ईश्वर-निदा
йшвар-ниндā *ж*

коэффициéнт *м* 1. *мат*
गुणक гунак *м*, 2. *физ* — по-
лéзного дéйствия फलोत्पादक शक्ति
п^халотпāдак шакти *ж*

КПСС (Коммунистическая пáр-
тия Советского Сою́за) सोवियत
संघ की कम्यूनिस्ट पार्टी - совийат
санг^х кī камйūнист' пāрти *ж*

краб *м* केकडा кэк'рā *м*

кра́деное *с* चोरी का माल चори
кā мāl *м*

кра́деный *прил* चोरी का चो-
ри кā.

краеуго́льный *прил*. — ка-
мень नीव का पत्थर नīव कā пат
т'ар *м*, आधारगिला āд'ār-शि-
лā *ж*

кра́жа *ж* चोरी चори *ж*, — со
взлóмом अभिहार *м*

кра||й *м* 1. किनारा кинāрā
м, हाशिया хāшийā *м* (*материц*,
листа); हद хад *ж*, सीमा сīмā
ж (*граница*), переливāться чéрез
— छलकना *нп*, उमडना *нп*,
наполня́ть до —év му́хаму́ह भरना
п; на —ió дорóги सड़क के किनारे
पर, 2. (*область*) प्रदेश प्रादेश *м*,
देश дэш *м* (*страна*), ◇ стоящий
на —ió गिबेलि पतनोन्मुख

кра́йне *нареч* बेहद бэ хад,
अत्यत अतियान्त', अति ати, — не-
обходíмый बहुत जरूरी, अति आव-
श्यक

кра́йн||ий *прил* 1. सिरे (छोर)
का सिरэ (ч'ор) кā, दूरतम दूर
-там, Кра́йний Сéвер सुदूर उत्तर
м, 2. (*чрезвычайный*) गैरमामूली
гаэр-мāмūли, हद दर्जे का хад дар-
джэ кā, अत्यत अतियान्त', 3. (*напр*
о взглядах) गरम гарам — ре-
акционёр घोरतम प्रतिक्रियावादी
м, ◇ по —ей мéре कम से कम,
в —ем слúчае आखिर मे

кра́йност||ь *ж* ज्यादाती зйāд'-
ти *ж*, अतिकोटि ати-коти *ж*;
доходíть до —и हद (सीमा) तक
पहुँचना *нп*

кран I *м*. (водопроводный) पानी

की कल पāनि कय काल *ज*, बंबा
बाम्बा *म*

क्रान II *म* *тех* подъемный —
क्रैन *क्रैन* *ज*

क्रापíва *ज* बिछुआ बич^хуā *म*
क्रáпинка *ज* छोटा धब्बा च^хотā
द^хаббā *म*, बूटी बुती *ज* (ना मा-
териी)

क्रасáвец *म* खूबसूरत आदमी
хуб-сұрат āд'мй *म*, छेला च^хаэ-
лā *म*

क्रасáвица *ज* सुंदरी сунд'рй *ज*
क्रасíвый *прил.* खूबसूरत хуб-
сұрат, सुंदर сундар, छवीला च^ха-
бйлā (изящный, грациозный)

क्रасíльня *ज* रगघर ранг'-
-г^хар *म*, रगरेजी का कारखाना
ранг'-рэзи кā кār-хāнā *म*

क्रасíльщик *м* (тканей)
रँगनेवाला рāг'нэ-вāлā *म*, रगरेज
ранг'-рэз *म*

крáсить *несов* रँगना рāг'нā
п, रग चढाना रान्ग' चार^хāнā *п*,
— гúбы [अपने] होठो पर सुखी
लगाना *п*

крáска *ज* रग रान्ग' *म*, типо-
графская ~ मुद्रण-मसी *ज*.

краснётъ *несов* 1. लाल
(सुख) हो जाना лāल (सुरх') *खो*
джāнā *пп*, 2. (от смущения, сты-
да) चेहरे (मुँह) पर लाली (सुखी)
दौड जाना चэ^х'рэ (мū^х) пар лāलй
(सुरхй) दाор джāнā *пп* (के *о*
ком-л), 3. (виднеться) लाल दिखाई
देना लāल दिक्^хāй дэнā *пп*

красноармеец *м* लाल सिपाही
(सैनिक) लāल सिпāхй (साэनिक) *म*
красногвардеец *м. ист* लाल
गार्ड (रक्षक) लāल гāрд' (राकशक) *म*
краснознамённый *прил* लाल
झंडे के आर्डर (पदक) से पुरस्कृत
लāल द्ज^хандэ кэ āрдार (पादाक) सэ
पुरास्कृत.

красноречíв||ый *прил* 1.
खुशबयान хуш-байāн, वाक्-पटु
वāक-पату, वाक्-चातुर वāक-चāतुर,
सुभाषित सु-ब^хāषित (नाप्र. *о* вы-
ступлении), 2. перен सशब्द सा-
-शब्द', वzőры были —ей слов आँखे
वाणी से कही सशब्द थी

краснорéчие *с* खुशबयानी
хуш-байāнй *ज*, वाक्-पटुता वāक-
-पātутā *ज*, वाक्-चातुर्य वāक-चāतु-
रй' *म*

краснофлóтец *м* लाल नाविक
लāल нāविक *म*

краснощёкий *прил* लाल गालो
का लāल гāлō кā

крáсн||ый *прил* लाल लāल, सुख
सुरх', —ое знāмя लाल झंडा
म, ◇ —ое словцō मसखरी *ज*,
विनोदपूर्ण उक्ति *ज*

красовáться *несов* सजना
साज'нā *пп*, विराजमान् होना
विरāदज'мāн *खो*नā *пп*, शोभा देना
शоб^хā дэнā *п*

красотā *ज* खूबसूरती хуб-сұ-
р'тй *ज*, सुंदरता сундар'тā *ज*

крáсочный *прил* रगीला रान-
गйлā

красть *несов* चोरी करना चोरि
кар'нā *п*

кра́стcя *несов* छिपकर (चो-
री से) जाना च'ип'кар (चोरि सэ)
джāнā *пп*.

кра́сящ||ий 1. *прич* от кра-
сить, 2. *прил*: —не вещества
रँगनेवाले द्रव्य rāg'нэ-вāлэ дравн'
м *मн*

кра́тер *м* ज्वालामुखी पर्वत
का मुँह джвāлā-मुक्'и парвāt kā
мūх' *м*

кра́ткий *прил* (संक्षिप्त) मुक्त-
सर мухт'сар, संक्षिप्त संक्षिप्त'

кратковре́менный *прил* थोड़े
वक्त (समय) का त'орэ вак' (са-
май) kā, अल्पकालिक अल्प'-कāलिक

краткосро́чный *прил* थोड़े
अरसे (समय) का त'орэ ар'сэ (सा-
май) kā, अल्पकालिक अल्प'-कāलिक,
अल्पकालीन अल्प'-कāलिन

кра́ткость *ж.* (संक्षिप्तता)
संक्षिप्तता संक्षिप्त'тā *ж*

кра́тное *с* *मत* गुणित गुणित
म, ऐसी सख्या जो बिना गेप छोड़े
दूसरी सख्या का भाग दे सकती है
असंख्यā द्वां बिनā शेश च'орэ
दूस'रि संख्यā kā ब'āग दэ सак ति
खā, общее наименьшее — लघुतम
समापवर्त्य *म*

кра́тный *прил* विभाज्य विब'ā-
दज'и, भाग करने योग्य ब'āग кар'-
नэ йог'и

крах *м* (банкротство) दिवाला
दिवāलā *म*, перен तवाही ताबāहि

ज, नाग नāश *म* (गिबेल), потер-
пéть — नाकामयाव (असफल) होना
пп

крахмāл *м* कलफ कालाफ *म*,
माँडी mār'и *ж*

крахмāлить *несов* कलफ लगाना
कालाफ लगāनā *п* (में что-л)

крахмāльн||ый *прил* कलफ
का कालाफ kā, कलफदार कालाफ
-dār, — वरुणिक कडा (कलफ
किया गया) कालर *म*, —आ रु-
बāшка कलफदार (कलफ की हुई)
कमीज *ж*

кра́шенный *прил* रंगीन रंगिन,
रंगा हुआ rāgā luyā

краю́ха *ж* पाव-रोटी का बड़ा
टुकड़ा pāo-रुति kā बārā तुक्'rā *म*

креді́т *м* उधार उद'ār *म*, कर्ज
कार' *म*, ब्राथ व — उधार (कर्ज)
लेना *п*

креді́тный *прил* उधार-संबंधी
उद'ār-संबान्द'и

кредитова́ние *с* उधार (कर्ज)
देना उद'ār (कार'з') дэнā *म*

кредитова́ть *сов* *и* *несов.*
उधार (कर्ज) देना उद'ār (कार'з')
дэнā *п*

— кредито́р *м* महाजन माхā
-दजान *म*, उत्तमर्ण उत'मार्न' *म*

кредитоспосóбный *прил*
उधार (कर्ज) चुकाने के योग्य
उद'ār (कार'з') चुकāनэ кэ йог'и,

ऋणशोधनक्षम रिण-शोद'ान-कशाम

крéйсер *м* क्रूजर क्रूज़र *म*

крейсі́ровать *несов* 1. आना-

-जाना ānā-джānā *нп*, 2. (о воен-
ных судах) गश्त करना гашт' кар'-
nā *п*

крем *м* क्रीम крим *м*, —
для бритъя शेविग-क्रीम *м*

крематорій *м* क्रीमेटोरिअम
кримэториам *м*

крема́ция *ж* [शव]दाह [шав-]
дāх *ж*, दाहक्रिया дāх-крийā *ж*,
मृतक सस्कार म्रिताक сāsкар *м*

кремёнь *м* चकमक чак'мак *м*,
पथरी пат'рй *ж*

кремлёвский *прил* केमलिन
ка крем'лин kā

кремль *м* केमलिन крем'лин *м*
кремнезём *м* мин, *лим* सिली-

का सिलिकā *м*, सैकजा सзэк'джā *ж*
крёмний *м* *лим* सिलीकन си-

लिकан *м*, सैकता सзэк'tā *ж*
кремні́стый *прил* 1. पथरीला

пат'рйлā, 2. *мин* सिलीका का си-
लिकā kā

крéмовый *прил* (о цвете) पी-
लापन लिये सफेद पйлā-пан лийэ
сафэд

крен *и* мор, *ав* भुकाव дж'ху-
kāo *м*

крени́ть *несов* भुकाना дж'ху-
kānā *п*

крени́ться *несов* भुकना дж'хук'-
nā *нп*, भुक जाना дж'хук джānā
нп, भोका खाना дж'бкā к'ānā *п*

креп *м* क्रेप крэп *м*

крепи́ть *несов* 1. मजबूत (दृढ,
प्रबल) करना मаз'бूत (द्रिर', пра-

бал) кар'nā *п*, 2. *горн* थूनी
लगाना т'хуни лагānā *п*

крепи́ться *несов* कलेजा थामना
(पकडना) कालेजā त'ām'nā (पाकार'-
nā) *п*, हिम्मत न हारना (छोडना)
химмат на хār'nā (च'ор'nā) *п*

крéпкий *прил* 1. मजबूत
маз'бूт, दृढ द्रिर', 2. (о напит-
ке) गहरा гах'рā (напр о чае), तेज
тэз (о вине), ♠ — морóз कडाके
की सर्दी (ठड) *ж*, — сон गाढ
नीद *ж*

крéпко *нареч* मजबूती (दृढता)
से मаз'бूти (द्रिर'тā) сэ, — свя-
зāть जकडबद करना *п*, — задү-
маться *разг* चिंता मे डूब जाना
нп, — обнимāть भीच भीचकर
गले लगाना *п* (को को-ल), — поце-
ловāть प्यार से चूमना *п*

крéпнуть *несов* मजबूत (दृढ)
हो जाना मаз'бूत (द्रिर') хō джā-
nā *нп*

крепостни́чество *с* *ист*
कम्मीगिरी камми-гирй *ж*, जागीर-
दारी दжāгир-дāрй *ж*

крепостно́й I *ист* 1. *прил*
कम्मीगिरी (जागीरदारी) का камми-
-гирй (джā.йр-дāрй) kā, 2. *сущ*
м कम्मी камми *м*

крепостно́й II *прил* *воен*
किले (गढ) का कилэ (гар') kā, —
вал घुस्स *м*, गढ का मिट्टी का
प्राचीर *म*

крéпость I *ж* *воен* किला कि-
лā *м*, गढ гар' *м*

кре́пость II *ж* 1. मजबूती
маз'бу́ти *ж*, दृढता द्रि́р^хта́ *ж*,
2. (напитка) जोर зор *м*

крепча́ть *несов разг* तेज हो
жана́ гэз хо́ джа́на́ *ни*

кре́сло *с* आरामकुरसी ārām-
-кур'си́ *ж*

крест *м* क्रूस क्रу́с *м*, कास
क्रा́с *м*, ♦ поста́вить — на
чем-л. *разг* किसी से हाथ धोना
п, Кра́сный Крест रेड कास *м*,
—на́крест आडे, तिरछे

крестья́нин *м* किसान किसान
м, कृषक криша́к *м*

крестья́нка *ж* किसान औरत
киса́н аорат *ж*, गँवारिन गा́ва-
рин *ж*

крестья́нский *прил* किसान
का किसान का́, किसान-सवधी ки-
सा́н-самбанд^хи, कृषकीय криш'-
кий'

крестья́нство *с* किसान-лог
киса́н-лог *м*, किसान-वर्ग किसान-
-варг' *м*, किसान-जनता किसान-
-джан'та́ *ж*, тру́довое — मेहनत-
कण किसान-जनता *ж*

крива́я *ж мат* वक्र रेखा
вакр' ра́к^ха́ *ж*, टेढी लकीर ते́^хи
лакйр *ж*

кривизна́ *ж* वक्रता вакр'та́ *ж*

кривы́ть *несов* — душо́й *разг*
सच्चाई से न बोलना सачча́ई से
на бол'на́ *п*, अपने मन की बात
छिपाकर. बोलना अप'нэ ман ки
ба́т- ч^хипа́кар бол'на́ *п*.

кривля́нье *с* (гримасничанье)
मुँह बनाना му́х бана́на *м*

кривля́ться *несов* (гримасни-
чать) मुँह बनाना му́х банा́ना *п*

крив||о́й *прил* 1. टेढा [-मेढा]
ते́^ха́ [-ме́^ха́], वक्र вакр', —а́я
ли́ния टेढी लकीर *ж*, वक्र रेखा
ж, 2. (одноглазый) काना का́ना

кривонóгий *прил* कमान सी
टाँगोवाला कामा́न सी та́го-ва́ла

кри́зис *м* सकट санкат *м*,
ह्रास х́ра́с *м*; эконо́мический —
आर्थिक सकट *м*; о́бщий — капи-
тали́зма पूँजीवाद का आम सकट *м*

крик *м* चीक чйа́к *ж*, चिल्ला-
हट चилла́ха́т *ж*; पुकार पुка́р
ж, टेर ते́р *ж* (зов)

кри́кет *м спорт.* क्रिकेट кри-
кэ́т *м*

крикли́вый *прил* 1. नादकार
ना́д-ка́р, तेज ते́з (о го́лосе), 2.
перен दिखावटी दिक्^хао́ти

кри́кнуть *сов см* крича́ть
крику́н *м* चीकने-चिल्लानेवाला
чйа́к'нэ-чилла́нэ-ва́ла *м*, नादकार
ना́д-ка́р *м*

криминали́стика *ж* अपराध-
विज्ञान अप'ра́д^х-विग्या́न *м*

кримина́льный *прил* अपरा-
धिक अप'ра́д^хик

криста́лл *м* स्फट स्प^хат *м*,
स्फटिक स्प^хатик *м*

криста́льный *прил перен*
स्वच्छ स्वाचч^х

крите́рий *м* कसौटी कासाо́ти *ж*

крй́тик *м* आलोचक ँलोचक *м* ,
समीक्षक самйкшак *м* , नुक्ताचीन
नुक'тā-चйन *м*

крй́тика *ж* आलोचना ँलोच'-
нā *ж* , समीक्षा самйкшā *ж* ,
नुक्ताचीनी नुक'तā-चय्नी *ж*

критиковáть *несов* आलोचना
(नुक्ताचीनी) करना ँलोच'нā (नुक'-
तā-चय्नी) кар'нā *п* (की को-ल ,
что л) , आक्षेप करना ँक्षэп кар'-
нā *п* (पर, के प्रति को-ल , что-л)

критй́ческий I *прил* आलो-
चनात्मक ँलोच'नāत्मक , आलोचना-
वादी ँलोच'नā-वāदй

критй́ческий II *прил* (тя-
желый, опасный) नाजुक नāзук ,
सकटमय санкат-माय

кричáть *несов* चीकना चйк'нā
пп , चिल्लाना चिल्लāनā *пп* , आ-
वाज देना (मारना, लगाना) āvāz
дэнā (мāр'нā, лагāнā) *п*

кров *м* पनाहु панāх *ж* , शरण-
स्थल шаран-ст^лाल *м* , лишенный
крóва बेपनाहु, गृहविहीन.

кровоáвый *прил* खूनी хуनी,
रक्तमय राक्त'-माय

кровоáть *ж* खाट к^хāt *ж* ,
चारपाई чāр-пāй *ж* , पलंग па-
ланг' *м*

крóвельн||ый *прил* -ое же-
лéзо छत बनाने के लिये लóहे के
पत्तर च^лат банāнэ кэ лийэ лóхэ
кэ паттар *м* *म्म*

кровенóсный *прил* - сосúд
रग राг *ж* , शिरा ширā *ж*

крóвля *ж* छप्पर च^хаппар *м* ,
छान च^хāн *ж* , छाजन च^лāджан *м* ,
छत च^хат *ж*

крóвн||ый *прил* 1. (о род-
стве) सहोदर са^ходар, 2. (об
обиде и т п) गहरा га^х'рā,
गभीर гамб^хйр, 3. (о животных)
नसली нас'лй, ♠ éто -ое дéло
каждого यह तो सब ही का सरो-
कार है.

кровожа́дный *прил* खून (रक्त)
का प्यासा хуन (राक्त') кā пйāсā,
रक्त-पिपासु राक्त'-पिपāсу.

кровоизлия́ние *с* мед खून
(लोहू) का बहना (स्राव) хуन (लो^ху)
кā ба^х'нā (срāо) *м* , रक्त-स्राव
राक्त'-срāо *м* , - в мозг दिमाग
(मस्तिष्क) का रक्त-स्राव *м*

кровообращéние *с* खून का
दौरा хуन кā даорā *м* , रक्त की
चाल राक्त' кй चāл *ж*

кровоподтёк *м* नील नйल *м*
кровопрóлитие *с* खूनरेजी
хуन-рэй *ж* , रक्तपात राक्त'-пāt *म*
кровопрóлитный *прил* खूनी
хуनी, खूनरेज хуन-рэй

кровотечéние *с* мед. खून का
निकलना хуन कā निकал'нā *म* , रक्त-
स्राव राक्त'-срāо *म* , नकसीर नाक-
सйр *ж* (из носа)

кровоточй́ть *несов* खून (रक्त)
निकलना (बहना) хуन (राक्त') ни-
кал'нā (ба^х'нā) *пп*

кровохарканье *с* мед खून
(लोहू) थूकना хуन (लो^ху) т^хук'нā *म*

кровь *ж* खून *खून* *म*, लोहू
लोखू *म*, रक्त राक्त' *म*, रुधिर रु-
द^खिर *म*; ◇ пролить — खून बहाना
न (का च्यु-ल)

кровяной *ओय* *प्रिल* खून-सबधी
खून-सम्बन्ध^खी, रक्तमय राक्त'-
माय, — शरीर रक्ताणु *म*; — *ओ*
दाबलन रक्त का दबाव *म*

кроить *несов* कतरना कатар'-
ना *न*, तराश करना तराश कार'-
ना *न*

крóйка *ж* कतराई कत'राय *ज*,
तराश तराश *ज*

крокоди́л *म* मगर [मछ] मागर-
[मच^ख] *म*, घडियाल ग^खारियाल *म*

крокоди́лов *प्रिल* — *य* слезы
प्रон कपट अश्रु कापत अश्रु *म* *मन*

крóлик *म* खरगोश खर-गोश *म*

кроликовóдство *с* खरगोशो
का पालन खर-गोशो का पालन *म*

крóме *предлог* 1. (исключая)
के सिवा (विना) कэ सिवा (बिना)
последлог, को छोड़कर को च^खोर'कार,

2. (сверху) से बढकर सэ बार^ख'कार,
के अतिरिक्त कэ अतिरिक्त' *последлог*

крóмка *ж* किनारा किनारा *म*

кромсáть *несов* राग पारा-
पारा करना पारा-पारा कार'ना *न*

крóна *ж* (дерева) चोटी चोटी *ज*

кронштéйн *म* *тех* ब्रैकेट
ब्राकैट *म*

кропотли́вый *प्रिल* मेहनती
म^ख'नाय, परिश्रमी परिश्रामी
(усердный), श्रमसाध्य श्राम-साद^ख'
(трудолюбивый)

кроссвóрд *म* वर्ग-पहेली वर्ग'-
पाखेली *ज*, कासवर्ड क्रास-वार्द'
म; решáть — वर्ग-पहेली (कासवर्ड)
हल करना *न*

крот *म* छछूंदर च^खाच^खूंदर *म*
крóткий *प्रिल* नम्र नाम्र',
विनीत विनीत

крóтость *ж* [वि]नम्रता [वि-]
नाम्र'ता *ज*

крохá *ж* 1. *уст* कन कान *म*,
2.: क्रोखी *मन* *परन* अवशिष्टान
अव'शिष्टांश *म*

крóхотный *प्रिल* *см* क्रोшеч-
ный

крóшечный *प्रिल* नन्हा ना-
न^खा

крошáть *несов* चूरे कर देना
चूरэ कार दэн^खा *न*, चूरचूर करना
चूर-चूर कार'ना *न*

крóшк||а *ж* 1. कन कान *म*, *न*
— *न* जरा भी नहीं, रत्ती भर भी नहीं,
2. (о ребенке) नन्हा बच्चा नान^खा बच-
चा *म*

круг *म* 1. दायरा दाय'रा *म*,
घेरा ग^खेरा *म*, चक्र चक्र' *म*, 2.
(лиц) हलका खाल'का *म*, मंडली
मन्द'ली *ज*, — друзей मित्रमंडली
ज, 3.: круги *मन* (официальные
и *त* *न*) क्षेत्र क्शेत्र' *म*, 4. *परन*
(сфера) क्षेत्र क्शेत्र' *म*, ◇ спа-
сáтельный — डूबन-रोक *ज*, гончар'-
ный — चाक *म*, चक्र *म*, ना —
औसतन

круглоли́цый *प्रिल* गलफुला
गल-प^खुला

кру́гл||ый *прил* गोल गोल, गोलाकार गोलākār, ♠ — год साल भर, ~ые ~сўтки दिन रात

кругов||ой *прил* चक्करदार चक्कर-दār, ~ое движение घुमाव *м*

кругозόр *м перен* समझ का दायरा самадж^x kā dāy'rā *м*, दृष्टि-सीमा द्रिшти-सिमा *ж*, с ўзким ~ом तंगनजर, सकुचित दृष्टिकोण का; с ширόким ~ом विस्तृत दृष्टिकोण का

кру́гом *нареч* у меня голо-
vá ~ идет मेरा सिर चकरा जाता है मэрā сир чак'rā джātā хāэ

кругóм 1. *нареч* आस-पास āс-пās, चारो तरफ (ओर) чārō тараф (ор), 2. *предлог* के आस-पास (इर्द-गिर्द, चारो ओर) кэ āс-пās (ирд'-гирд', чārō ор) *последлог*

кругооборóт *м*. गर्दिश गर्दिш *ж*, परिधि परिध'и *ж*, ~ капи-
тāла *ж* लाभपरिधि *ж*

кругосвётн||ый *прил* ~ое путешествие ससार-भ्रमण сāsār-
-б^xраман *м*

кружевной *прил* लैस का
лаэс kā

кру́жево *с* लैस лаэс *м*

круж́ить *несов* 1 फिराना प'ирānā *п*, घुमाना г'умānā *п*, 2. (описывать круги) चक्कर लगाना (मारना) चक्कर лагānā (mār'nā) *п*, मँडराना मād'rānā *пп* (पर над кем-л, над чем л),

3. (प्लутать) भटकना б'атак'nā *пп*, मँडराना मād'rānā *пп*

круж́и||ться *несов* घूमना г'ум'nā *пп*, फिरना п'ир'nā *пп*, चकराना चак'rānā *пп* (तज о голове), самолет ~лся над го-
ро́й हवाई जहाज पर्वत पर मँडरा-
ता था, ♠ у меня кру́жится
голова मेरा सिर घूमता (चकराता,
फिरता) है

кру́жка *ж* मग mag *м*, ~ пй-
ва एक गिलास बीर *м*

кружóк *м* 1. छोटा घेरा च^xо-
тā г'эрā *м*, 2. (ग्रुप्पा лю-
дей) हलका खाल'kā *म*, मडली
मанд'ली *ж*, ~ худόжественной
самодéятельности अमेचुअर-कला-
-मडली *ж*

круп *м* (лошади) पुट्टा पु-
т^xā *म*

крупá *ж* दलिया दालियā *म*

круп́инка *ж см* крупница

круп́ица *ж* कन кан *ж*

кру́пно *нареч* ~ писать बड़े
अक्षरो मे लिखना барэ акш'рō
мō лик^x'nā *п*, ~ нарэзать बड़े
बड़े टुकड़े काटना барэ-барэ тук'-
рэ кāt'nā *п* (के что-л), ♠ ~
поговорить खरी-खोटी सुनाना
क^xारि-क^xोति सुनānā *п*, गरमागरम
वाते करना गर'м-ā-гарам бāīō
кар'nā *п* (के साथ с кем-л)

кру́пный *прил* 1. (большой)
बड़ा барā, बड़े पैमाने का барэ
पाэмāнэ kā (большого масштаба),

2. (выдающийся) महान् махāн;
— ученый महापंडित п

крупч́атка ж मैदा маэдā м.

крутизнá ж ढालवाँपन дхāл'-
вā-пан м

крут́ить несов 1. (вертеть)
घुमाना гхумāнā п, फेरना пхэр'-
нā п, 2. (свертывать) मरोड़ना
मारор'нā п, भौजना бхāдж'нā п

крут́иться несов घूमना гхум'нā
пп, चक्कर खाना (काटना) чаккар
кхāнā (кāt'нā) п

кру́то нареч 1. (обрывисто)
здесь доро́га — поверну́ла вверх
यहाँ रास्ते की खड़ी चढ़ाई है
йахā рāстэ кй кхарй чархāй
хаэ, 2. (внезапно) एकाएक э-а-
-эк, अचानक ачāнак, — повер-
ну́ть फुरती से घूम जाना пп, 3.
(сурово) सख्ती से (के साथ) сахтй
сэ (кэ сātх), — распрáвиться
रती भर भी दया न दिखाना п,
◇ — замес́ить कड़ा गूँधना п;
— посол́ить ज्यादा नमक डाल-
ना п

крут||о́й прил 1. (обрыви-
стый) ढालवाँ दхāл'вā, 2. (внезап-
ный) अचानक ачāнак, 3. (суро-
вый) सख्त сахт', कठोर катхор,
कर्कश каркаш, ◇ —о́е яйц́о ठोस
उबला हुआ अडा м

кру́ча ж ढार дхār м, कड़ा-
डा, कारāра м

круш́ение с 1. टूट-गिकस्त
टूट-शिकास्त' ж, दुर्घटना дур-

гхāt'нā ж, 2. перен लोप लоп м,
विनाश винāш м.

крыж́овник м गुसवेरी гус-бэ-
ря ж

крыла́тый прил पखवाला
पान्कल'-वāлā, परदार пар-дār

крыло́ с 1. पख पान्कх' м, पर
пар м, 2. (группировка) पक्ष
пакш' м

крыльцо́ с वरामदा барām'дā м
крýмский прил क्राइमियन
क्रāимнийан

крýса ж चूहा чухā м

крыть несов रँगना рāг'нā п
(краской), छाना чхāнā п, छत
डालना чхāt дāл'нā п (крышу)

крýться несов здесь что́-то
क्रóется दाल में कुछ काला है दāл
мэ кучх кāлā хāэ

крýша ж छत чхāt ж

крýшка ж ढकनी дхāk'нй ж,
सरपोश сар-пош м (кастрюли)

крюк м 1. अँकुड़ा āкурā м,
2. (обход) फेर पхэр м, चक्कर
का रास्ता (मार्ग) чаккар кā рāстā
(мāрг') м

крючкóватый прил काँटे
(अँकुड़े) की शकल का काँते (āкурэ)
कй шакал кā, अकुशाकार अकुшā-
кар

крючóк м अँकुड़ा āкурā м,
काँटा काँतā м (рыболовный), спу-
сковóй — (в оружии) घोड़ा м

кряж м पर्वतश्रेणी парват-
-शрэнй ж

क्र्याक्या *несов* 1. (об *утке*) कौ-कौ करना कौ-कौ कर'नौ *n* ;
2. (о *человеке*) *разг* कराहना कर-
रौ'नौ *n*

क्र्याहत्य *несов* कौखना कौ'क'-
नौ *np*

कस्तति *нареч*. मुनासिब मौके
पर मुनासिब माोकэ пар, युक्ति-
युक्त ियुक्ति-ियुक्त' (*уместно*), साथ
ही सौ'त' िय (заодно), да,
कस्तति!... हौ, खूब-याद आयी!

кто *мест* 1. *вопросительн*
कौन काон, — *это* यह कौन है?,
2. *относительн* जो द्जो, тот, —
वह, जो, *◇* — *бы* तो िय *был* कोई
भी न हो

кто-либо *мест см* *кто-ни-*
будь

кто-нибудь *мест* कोई [न
कोई] *кой* [на *кой*]

кто-то *мест* कोई [एक] *кой*
[एक]

куб I *м* *मत* घन ग'ан *म*,
त्रिघात *त्रि-ग'ात* *म* (*третья сте-*
пень)

куб II *म* (*котел*) [पानी का]
पतीला [पानी का] पतिला *म*,
बायलर बा'य'लर *म*

कुबारем *нареч* *разг* सिर नीचे
पाँव ऊपर करके सिर ियचэ पाँ
उपर कर'कэ, कलाबाजी खाते हुए
काला-बा'य *क'ातэ* *खुэ*.

кубатúra *ж* घन-क्षेत्र ग'ан-
-कशेत्र' *म*

кубик *म* (*игрушка*) लकड़ी का

छोटा टुकड़ा लक'रि का च'отौ तук'-
रा *म*, *играть* в *—* *लकड़ी के छोटे*
टुकड़ों से खेलना *n*

кубическ||ий *прил* क्यूबिक क्यू-
बिक, घनाकार ग'ाना'कार (*о форме*),
त्रिघातीय *त्रि-ग'ातीय'* (*об измере-*
нии), — *метр* क्यूबिक मीटर *म*,
घनमीटर *म*, — *корень* घनमूल *म*,
— *ие* *меры* घन-मापे *ж* *मн*

кубок *म* जाम द्जाम *म*; कप
काप *म* (*призовой*)

кубомётр *м* क्यूबिक मीटर क्यू-
बिक मी'тар *म*, घनमीटर ग'ан-मी-
тар *म*

кувшин *म* घड़ा ग'ारौ *म*, सुरा-
ही सुरा'हि *ж*

кувыркаться *несов* कलाबाजी
खाना (*करना*) काला-बा'य *क'ाना*
(कर'नौ) *n*

кувыркóm *нареч* उलटे-पुलटे
उल'तэ-पुल'तэ, कलाबाजी खाते हुए
काला-बा'य *क'ातэ* *खुэ*

куда *нареч* 1. *вопросительн*
कहाँ का'ह, किधर कид'ार, 2. *от-*
носительн जहाँ द्जहाँ, जिधर
द्जिद'ार, — *бы* *ни* जहाँ भी, जहाँ
कही [न], *◇* — *лучше* कही बेहतर
(अच्छी)

куда-либо *нареч см* *куда-ни-*
будь

куда-нибудь *нареч* कही का'हि
кудахтать *несов* कुडकुडाना
कुर'कुराना *np*

кудри *मन* घुँघराले बाल ग'य'रा-
लэ बा'ल *म* *मन*

кудря́вый *прил* घुँघराले ग^खग^ख-
rālē (о волосах), घुँघराले वालोवाला
ग^खग^ख-rālē bālō-vālā (о человеке)

кузнёц *м* लोहार лохār *м*

кузнёчик *м* टिड्डा тиддā *м*

кузнёчный *прил* लोहार-खाने
का लोहार-хānē kā (относящийся
к кузнице), लोहार का लोहार kā
(относящийся к кузнецу), — мех
धौकनी *ж*, खाल *ж*, — мо́лот ло-
हार का हथौडा *м*

ку́зница *ж* लोहार-खाना लोहार-
-хānā *м*

кукаре́кать *несов* बाँग देना बाँг
дēnā *п*

ку́кла *ж* पुतली пут'ли *ж*,
गुडिया гурийā *ж*

куко́вать *несов* कुहुकना кухук'-
nā *пп*, कूकना कूक'нā *пп*

ку́колка *ж* (насекомого) को-
षस्थ कीट कोш-ст^х кйт *м*

ку́кольный *прил* 1. गुडिया
(पुतली) का гурийā (пут'ли) kā,
2. — теа́тр कठपुतली-थियेटर кат^х-
-пут'ли-т^хнийэтар *м*

кукуру́за *ж* मकई макай *ж*,
मक्का маккā *м*

куку́шка *ж* कोयल койал *ж*,
कोकिल кокил *ж*

кула́к I *м* बाँधी मुट्ठी ба́д^хи мут-
т^хи *ж*, घूँसा ग^खсā *м*, मुक्का муккā
м, бить кулако́м घूँसा (मुक्का) мार-
ना *п*, сжать — घूँसा तानना *п*,
मुट्ठी कस (बाँध) लेना *п*, показывать
— तना हुआ घूँसा दिखाना *п*

кула́к II *м* (в деревне) कुलक
кулак *м*

кула́цк||ий *прил* कुलक का कु-
лак kā, —ая кабала́ कुलक-दास-
ता *ж*

кула́чество *с. собир.* कुलक-लोग
кулак-лог *м* *мн.*

кулёк *м* बोरी борй *ж*

ку́ли *м* कुली кули *м.*

кулина́рн||ый *прил* पाककला-
-सवधी पाक-काला-सामबान्द^хи, —ое
иску́ство पाककला *ж*, व्यजनक-
ला *ж*

кули́с||ы *мн* театр नेपथ्य
नэпат^хи' *м*, за —ами नेपथ्य मे
кулу́ары *мн* लावी ла́би *ж*,
कक्ष какш' *м*

кульминацио́нный *прил* उच्च-
तम учч'-там, — пункт ऊँचा (उच्च-
तम) शिखर *м*

культ *м* धर्म д^харм' *м* ♦
— личности व्यक्तित्वपूजा *ж*

культиви́ровать *несов* उपजा-
ना उप'джānā *п*

культу́р||а *ж* 1. सस्कृति sā-
स्कृति *ж*, सभ्यता саб^хи'тā *ж*, 2.
с -х फसल фасал *ж*, зерновые —ы
गल्ले की फसले *ж* *мн*, техниче-
ские —ы औद्योगिक (टेकनिकल) फसले
ж *мн*

культу́рный *прил* सास्कृतिक
सास्कृतिक, शिक्षित शिकशित (обра-
зованный), सभ्य саб^хи' (воспитан-
ный)

куми́р *м* वुत бут *м*

кумовство *с. перен* कुनवापर-
वरी कун'бā-пар'варй *ж*

кунжút *м бот* तिल тил *м*

купáльный *прил* नहाने का ना-
хāнэ кā.

купáльня *ж* नहाने की जगह
नाхāнэ кй джага᳚ *ж*

купáльщик *м.* नहानेवाला ना-
хāнэ-вāлā *м*

купáние *с* नहाना नाхāнā *м.*

купáть *несов* नहलाना नाх'лāнā
п, गुस्ल देना гусл' дэнā *п*

купáться *несов* नहाना नाхāнā
пп, गुस्ल करना गुсл' кар'нā *п*

купé *с* डब्बा даббā *м*, कपार्टमेट
काम्पāрт'мэнт' *м*

купéц *м* सौदागर साодā-гар *м*,
व्यापारी वйāпāरй *м*

купéческий *прил* सौदागरो का
साодā-гарō кā

купéчество *с* सौदागर लोग साо-
дā-гар лог *м* *мн*

купйть *сов* खरीदना харйд'нā
п, मोल लेना мол лēнā *п*, क्रय कर-
ना краи кар'нā *п*

куплét *м* वैत баэт *ж*, दोहा
дохā *м* (द्वुстиши)

кúпол *м* गुब्द гумбад *м*

купóн *м* कूपन купан *м*

купорóс *м* *или* [мédный] —
तूतिया тутинā *м*, [желéзный] —
कसीस касйс *м*

кургāн *м* टीला тйлā *м*

курéние *с* तवाकू पीना тамбāкū
пйнā *м*

курйльщик *м* तवाकू पीनेवाला
тамбāкū पйнэ-вāлā *м*, — óпиума
अफीमची *м*

курйный *прил* मुर्गी का мургй
кā

курйть *несов* तवाकू पीना там-
бāкū पय्नā *п*, — [папирóсу, сига-
рétу] सिगरेट पीना *п*

курйться *несов* धूअँ देना дхуā
дэнā *п*

кúрица *ж* 1. मुर्गी मургй *ж*,
2. (мясо) मुर्गी का गोश्त मургй कā
гошт' *м*

курнóсый *прил* चिपटी नाकवा-
ला चип'тй नāк-вāлā, नक-चिपटा
नाк-चип'тā

курóк *м* घोडा g^хорā *м*, взво-
дйть — घोडा चढाना *п*, спускāть
— घोडा दवाना (छोडना) *п*

куропáтка *ж* तीतर तйтар *м*

курóрт *м* सेहतगाह सэхат-га᳚ *ж*,
स्वास्थ्य-निवास स्वāст^хй'-ниवāс *м*

курс *м* 1. रास्ता rāstā *м*, те-
рйть — रास्ते से हटना *пп* (о ко-
рабле); держāть — राह लेना *п* (की
ना что-л), 2. фин भाव б^хāо *м*,
दर дар *ж*, 3. (учебный) कोर्स
корс' *м*, साल сāl *м*, वर्ष варш'
м (год обучения), студéнт второго
кúрса दूसरे साल (वर्ष) का विद्यार्थी *м*,
◇ быть в кúрсе чего-л आगाह (अव-
गत) होना *пп* (से чего-л)

курсāнт *м* विद्यार्थी विदिāрт'й
м, उपसैनिक उप'саэник *м* (воен-
ный)

курсів *м* *полигр* इटैलिक
итаэлик *м*

курсировать *несов* आना-जाना
ānā-джānā *нп*

курсы *мн* कोर्स *корс' м*

куртка *ж* जाकेट *джāकэт ж*

курчавый *прил* घुँघराले *г'х'уг' -*
рālэ (о волосах), घुँघराले बालोवाला
г'х'уг' - रālэ बālō-вālā (о человеке)

куръёз *м* अनोखा मौका *анок'ā*
маокā м (куръезный случай), अनो-
खी बात анок'хī бāt ж (куръезный
факт)

куръёзный *прил* अनोखा ано-
к'ā, अद्भुत адб'ут

куръёр *м* चपरासी *чап'расī м*

куръёрский *прил* — *пóезд*
एक्सप्रेस-रेलगाडी *экс'прэс-рэл-гā-*
рī ж

курятник *м* मुर्गीखाना *мургī-*
хānā м

курящи||й *м* तबाकू पीनेवाला
тамбākū пīнэ-вālā м, вагōн для
—х तबाकू पीने का डब्बा म, तबाकू
पीनेवालो के लिये डब्बा म

кусать *несов* [दाँत से] काटना
[дāт сэ] кāt'нā п, कुतरना кутар'-
нā п, डंक मारना данк' мār'нā п,
डसना дас'нā п (жालить)

кусаться *несов* काटना *кāt'нā п*

кусковой *прил* डले का दाले
кā, — са́хар शक्कर के टुकड़े म मн

кус||ок *м* टुकड़ा *тук'рā м, डला*
далā м (соли, сахара), रāзбивāть
на —кī टुकड़े टुकड़े करना п

кусочек *м* टुकड़ी *тук'рī ж,*
डली दाली ж (напр сахара)

куст *м* झाड़ी *дж'āрī ж*

кустарник *м* झाड़ियो के झुंड
дж'āрīнīō кэ дж'унд' м мн; за-
рōсший —ом झाड़ीदार, झाड़ियो से
भरा हुआ

кустарн||ый *прил* दस्तकारी का
даст'-кārī кā, —ая промýшлен-
ность दस्तकार-उद्योग म, घरेलू उद्योग
म, कुटीर-उद्योग म

кустарь *м* दस्तकार *даст'-кār*
म, शिल्पकार शिल्प'-кār म

кутать *несов* [गरम कपड़े से]
ढँकना [гарам кап'рэ сэ] д'āк'-
нā п

кутаться *несов* अपने आप को
[गरम कपड़े से] ढँकना अप'нэ āп ко
[гарам кап'рэ сэ] д'āк'нā п

кутёж *м* कोलाहलपूर्ण मद्यपानो-
त्सव कोलāхал-пूरн' мадй'-пāнот-
сав м

кутерьма *ж* राउ गडबड *гар'-*
-бар м

кутить *несов* डटके (खूब, कसकर)
शराब पीना दāt'кэ (хūб, कस'кар)
шарāб пīнā п

кухарка *ж* बावरचिन *бāвар'-*
чин ж

ку́хня *ж* (помещение) रसोईघर
расой-г'ар म, बावरचीखाना бāвар'-
चī-хānā м

ку́хонный *прил* रसोईघर (बा
वरचीखाने) का расой-г'ар (бāвар'-
चī-хāнэ) кā

कुँय प्रल 1. दुमकटा दूम-का-
ता, 2. (об одежде) ऊँचा ऊँचा

कुँच||ा ञ ढेर द^खएर म, स्कलढ-
वत व -उ ढेर करना (लगाना) न
(का चत-ल)

कुँचर म गाडीवान-गार-बान म;
टाँगेवाला ताँगे-वाला म (одноколки)

कुँचा ञ 1. ढेरी द^खएरि ञ, 2.
(ग्रुपु लुदेय) गिरोह गिरोह म,
मडली माँद'ली ञ, मुट्टी भर मुट्ट^खि

ब^खार ञ (ставится перед опреде-
ляемым словом).

कुशाक म कमरबद कामर-बान'
म, [कमर-]पेटी [कामर-]पेटी ञ.
कुशान्ये स खाना क^खाना म., भो-
जन ब^खоджан म

कुशत नसव खाना क^खाना न,
भोजन करना ब^खоджан कार'ना न
कुशेतका ञ सोफा софа म, कोच
कоч म

ल

лабиринт म भूल-भुलैयाँ ब^खुल-
ब^खुलायैा ञ, चक्र-व्यूह चक्र'-व्यूह
म

лаборант म प्रयोगशाला का नौ-
कर प्रायोग-शाला का नाकार म

лаборатория ञ प्रयोगशाला
प्रायोग-शाला ञ, लेबोरेटरी लेबोरे-
त'री ञ

лава ञ लावा लावा म

лавина ञ बर्फ का गिरता हुआ
ढेर बारफ' का गिर'ता हुआ द^खएर म,
[पहाड से फिसला] बर्फ का ढेर [पा-
खार स प^खिस'ला] बारफ' का द^खएर म

лави́ровать नसव перен चाल
चलना चाल चाल'ना न, चतुर युक्ति
का प्रयोग करना चतुर युक्ति का
प्रायोग कार'ना न

ла́вка I ञ (скамейка) चौकी चा-
की ञ, बेच बच ञ

ла́вка II ञ (магазин) दुकान दु-
कान ञ

ла́вочник म दुकानदार दुकान-
दार म

лавр м बत लारेल लारेल म,
◇ पचीत ना लावराह अपनी काम-
याबियो पर खुशियाँ मनाना अ'नी
काम-याबियो पर खुशियाँ मनाना
ना न

лавро́вый प्रल लारेल का ला-
रел का, - वनोक लारेल [की पत्तियो]
की माला ञ, विजय की माला ञ

ла́герный प्रल कैप (पडाव) का
काँप' (पाँव) का, कैप-सबधी
काँप'-सामबान्द^खि

ла́гер||ь म 1. कैप काँप' म,
पडाव पाँव म, छावनी च^खाणी ञ,
располагаться -ем, стоять -ем
पडाव (ढेरा) डालना न, कैप करना
न, 2. перен पक्ष पक्ष' म, शिविर
शिविर म

лад м काँदय ना सव - अपने
अपने ढग से अ'ने अ'ने द^खान्ग'

сэ, на все —Ы हर तरह से खार ता-
राख़ сэ

ла́дан м дыша́ть на — разг
कन्न मे पैर (पाँव) लटकाना काбр' मँ
पाэр (पाँव) लात' काना न

ла́д||ить несов разг они не
—ят उन लोगो मे नही बनती है उन
लोगो मे नाहीं बां'ती खाэ

ла́дит||ься несов बनना बां'ना
नन, देलो ने —ся बात नही बनती
(बन रही) है

ла́дно нареч разг 1. अच्छी तरह
अच्छी ताराख़, 2. в знач сказ अच्छा
अच्छा, खैर खाэр

ладо́н||ь ж हथेली खат'эली ж
—ью вверх हथेली ऊपर करके, ✧
быть [видным] как на —и हस्ता-
मलकवत् होना नन

ладо́ши мн хло́пать в — тали
(तालियाँ) वजाना (पीटना) ताली (tā-
लीयाँ) बादжाना (पीट'ना) न, करतल-
ध्वनिकरनाकार-ताल-द'वानी कार'ना न

ладья́ ж шахм रुख рух м,
कश्ती काश्ती ж

лазарёт м अस्पताल अस्प'ताल म,
चिकित्सालय चिकित्सालाय म, ऐबुलेंस
अम्बुलेंस म (полевой)

ла́зать несов см лазить
лазе́йка ж 1. [घुस जाने का]
सुराख [ग'ह'स दजाने का] सुराख म, 2.
перен वच निकलने का उपाय बाच
निकाल'ने का उपाय म

ла́зить несов (взбираться) चढ-
ना चार'ना नन, आरोहण करना आरो-
खान कार'ना न

лазу́рный прил आसमानी ās'-
mānī

лазу́рь ж आसमानी रंग ās'mā
nī rang' म

лазу́тчик м जासूस djasūs ॥,
गुप्तचर गुप्त'-चार म

лай м भाँकना b'āṅk'nā म

ла́йка ж (кожа) किड कид म,
वकरी के वच्चे का चमड़ा बाक'री के
बाचचे का चाम'रा म

ла́йковый прил किड (वकरी के
वच्चे के चमड़े) का बना हुआ कид
(बाक'री के बाचचे के चाम'रे) का बां
खुआ

лак м वार्निश vārniś ॥, रोगन
роган म

лака́ть несов चाटना chāt'nā ॥

лаке́й м 1. [वरदीदार] नौकर
[var'dī-dār] नाоकार म, 2. перен
नौकर नाоकार म, गुलाम гуलām ॥,
चाटुकार chātu-kār म

лаке́йский прил перен गुलाम
का सा गुलām का सा, दासोचित dās
очит

лакиро́ванный 1. прич от ла
кирова́ть, 2. прил वार्निशदार vār
niś-dār, रोगनदार rogan-dār

лакирова́ть несов वार्निश कर
ना vārniś kar'nā ॥, रोगन लगाना
rogan lagānā ॥ (पर что-л)

ла́кмусов||ый прил —ая бу
ма́га लिटмस कागज лит'мас का
газ म

ла́ковый прил वार्निशदार vār
niś-dār, रोगनदार rogan-dār

ла́комиться *несов* मजा ले लेकर
खाना мазā лэ лэкар к^хānā *п*,
मीठा खाना खाना मीत्^५ā к^хānā к^хā-
nā *п*

ла́комка *м и ж* चटोरा [आद-
मी] чаторā [ād'мй] *м* (о мужчи-
не); चटोरी [औरत] чаторй [аорат]
ж (о женщине)

ла́комство *с* (сласти) मिठाइयाँ
मित^५āийā *ж* *мн*, शीरीनी шйрінй
ж, रुचिर भोजन ручир б^ходжан *м*

ла́комый *прил* मजेदार мазэ-
дār, स्वादिष्ट свāдншт', ♠ — ку-
сок ललचाऊ कौर *м*, मीठा लुकमा *м*

лакони́чный *прил* सक्षिप्तसं-
क्षिप्त'

ла́ма *м* रел लāма лāmā *м*

ла́мп||а *ж* लैप лаэмп' *м*, चिराग
чирāг *м*, राद वाल्व वāл्व' *м*, за-
жигать —у лैप (чираг) जलाना
п, тушить —у лैп (чираг) बुझा-
ना *п*

ла́мпочка *ж* (электрическая)
[विजली की] वत्ती [бидж'лй кй] бат-
тй *ж*

ландша́фт *м* लैडскеп лаэнд'-
скэп *м*, सैर саэр *м*, प्राकृतिक दृश्य
प्रākритिक द्रिши' *п* (пейзаж)

ланцёт *м* नश्तर наштар *м*

лань *ж* हरिण харин *м*, मृग
мриг *м*, हरिणी харинй *ж*, मृगी
мринй *ж* (самка)

ла́п||а *ж* पजा панджā *м*, ♠
попасть в —ы пजे ме आना (फँस-
ना) *пп* (के ल कому १)

лапша́ *ж* सेवई сэвай *ж*

ларёк *м* अड्डा аддā *м*, छोटी
दुकान च^५отй дукāн *ж*

ла́ска *ж* दुलार дулār *м*, लाड
лār *м*

ласка́тельн||ый *прил* —ое имя
प्यार का नाम पйār kā nām *м*,
दुलार का [पुकारने का] नाम दुलār
kā [пукār'нэ kā] nām *м*

ласка́ть *несов* लाड (प्यार) करना
лār (пйār) кар'нā *п*, दुलारना ду-
लār'нā *п*

ласка́ться *несов* छाती से लगना
च^५ātй сэ лаг'нā *пп*, चाटना चāt'-
нā *п*, लुरियाना लुरийāнā *п* (о со-
баке)

ла́сковый *прил* प्यारा पйārā,
मीठा मीत्^५ā (о словах), प्रेमपूर्ण प्रेम-
पूरन', स्नेहमय सनэх-माи (напр о
словах, обращении)

ла́стик *м* (резинка) रबड [का
टुकड़ा] рабар [kā тук'рā] *м*

ла́сточка *ж* अवाबील абāбйл *ж*

латв́йский *прил* लाटवियन
лāt'вийан

лати́нский *прил* लैटिन лаэтин,
लातीनी лāтинй, — алфавीत रोमन
लिपि *ж*

лату́нь *ж* पीतल пйтал *м*, कॉ-
सा kācā *м*

латы́нь *ж* लैटिन лаэтин *ж*

латы́ш *м* लाटवियन лāt'винан *м*

латы́шский *прил* लाटवियन
लāt'винан, — язык लाटवियन जवान
(भाषा) *ж*

лауреа́т *м* इनाम-यापता *инām-*
-īāftā *м* *неизм.*, पुरस्कार-विजेता
पुरस्कār-विजेतā *м* *неизм*

лафе́т *м* *воен.* तोप-गाडी *топ-*
-gārī *ж*

лачу́га *ж* भोपडी *дж^хоп'ри* *ж*
ла́ять *несов* भौकना *б^хок'на* *нп.*
лгать *несов* झूठ बोलना *дж^хут^х*
бол'на *нп*

лгу́н *м* झूठ बोलनेवाला *дж^хут^х*
бол'нэ-ва́ла *м*, मिथ्यावादी *мит^х-*
-īā-vādī *м*

лебе́дйн||ый *прил* राजहंस का
ра́дж-ха́с *ка*, ◇ —ая *пéсна*
अंतिम कृति *ж* (*последнее произведе-*
ние), प्रतिभा का अंतिम प्रकाश *н.*
(*последнее проявление таланта*)

лебе́дка *ж* *тех.* विंच विंच' *ж*
ле́бедь *м* राजहंस *ра́дж-ха́с* *м*
лебези́ть *несов* लल्लो-पत्तो
(ठकुर-सुहाती, चापलूसी) करना *ла-*
ल्लो-патто (*т^хакур-суха́ति, ча́п'лу-*
си) *кар'на* *п*

лев *м* शेर *шэр* *м*, सिंह *сिंह* *м*
левша́ *м* *и* *ж* खब्बा *к^хабба* *м*,
बैहत्या *ба́хат'а*

ле́вый *прил* 1. बायाँ *ба́нā*, 2
полит बाये बाजू का *ба́йэ* *ба́зу*
ка, वाम[पक्षी] *ва́м[-* *пакши]*

лега́в||ый *прил* —ая *соба́ка*
शिकारी कुत्ता *шика́ри* *кутта* *м*

лега́льный *прил* कानूनी *ка́ну-*
ни, वैध *ваэд^х*

леге́нда *ж* उपाख्यान *упāк^хйāн*
м, पुरानी कथा *пурāни* *кат^ха* *ж*

легенда́рный *прил* दास्तानी
dāstāni, पौराणिक पात्रांशिक, अभूत-
पूर्व *аб^хут-пурв'* (*исбывааый*)

легио́н *н* लीजन *лвджан* *н*

ле́гкий *прил* *прям*, *перен.* हल-
का *ха́л'ка*, सहज साहज, आसान
āsān, सरल सरल (*нструдный*), —
уशीब *हनकी* *चोट* *ж*

легко́ *нареч* सहज में *са́хад^х мē*,
आगानी (*मुगमता*) में āsāni (*сугам'-*
та) *сэ*

легковё́рный *прил.* सीधा-मादा
сид'а-сādā, सहज विश्वासी *са́хад^х*
विश्वāси, विश्वास-प्रवण विश्वāс-प्रा-
वान

легковё́сный *прил* 1. *हलका*
ха́л'ка, 2. *перен* छिछोरा *ч^хич^хора́*,
चलचित्त *чал-चित्त'*

ле́гковóй *прил* — *автомобиль*
मोटर-कार *мотар-ка́р* *м*

ле́гк||ое *с. анат* फेफडा *п^хэп'-*
ра *м*, *воспаление* — *нх* *नमूनिया* *н*

легкомы́сленный *прил* छिछो-
रा *ч^хич^хора́*, *चलचित्त* *чал-चित्त'*,
चचल चानचल (*о человеке*), अनुत्तर-
दायी *ануттар-да́ни* (*о поступке, об*
отношении)

легкомы́слие *с* छिछोरपन *ч^хи-*
ч^хор-пан *м*, *चचलता* *чанчал'та* *ж*

ле́гкость *ж* 1. (*по весу*) *हल-*
कापन *ха́л'ка-пан* *м*, 2. (*неслож-*
ность) *आसानी* *āsāni* *ж*, *सरलता*
сарал'та *ж*

ле́гочный *прил* फेफडो का *п^хэ-*
п^хрō *ка*

лёд *м* बर्फ़ барф' *ж*, हिम *х*им *м*
 леденётъ *несов* 1. जमना джам'-
 нā *нп*, जम जाना джам джāнā
нп, 2. (коченеть) अकडना акар'-
 нā *нп*

леденёц *м* कलाकदकालाकान्द' *м*
 леденящий *прил* बहुत ठडा
 бахут т^хандā, перен दिल (जी)
 तोडनेवाला дил (джй) тор'нэ-вāлā,
 कपजनक кам्प'-джанак

лёдник *м* बर्फ़खाना барф'-хāнā
м (здание).

леднйк *м* *геогр* बर्फ़ीली नदी бар-
 фйлий надй *ж*, हिमसहति *х*им-сā-
 хати *ж*

ледникóвый *прил* हिमसंहति का
*х*им-сāхати кā; — период *геол*
 हिमयुग *м*

ледокóл *м* बर्फ़ काटनेवाला
 (तोडनेवाला) जहाज барф' кāt'нэ-
 -вāлā (тор'нэ-вāлā) джахāз *м*

ледоход *м* बर्फ़ का बहाव барф'
 кā бахāо *м*

ледяно́й *прил* बर्फ़ का барф',
 कā, बर्फ़ीला барфйлā, перен बहुत
 ठडा бахут т^хандā, हिम-शीत *х*им-
 -шйт

лежáть *несов* 1. लेटना лэт'нā
нп, पडा होना гарā хонā *нп*, 2.
 (находиться) होना хонā *нп*, स्थित
 होना ст^хит хонā *нп*

лэзвие *с* धार д^хār *ж*, फल
 п^хал *м*; ब्लैड блаэд *м*, [सेफटी रेजर
 की] पत्ती [сэф'тй рэзар кй] паттй
ж (для безопасной бритвы)

лезть *несов* 1. चढना чар^х'нā *нп*
 (взбираться), घुसना г^хус'нā *нп*
 (проникать), ~ в вóду पानी मे
 उतरना *нп*, 2. (вмешиваться) разг
 दखल देना дахал дэнā *п* (मे वो
 что-л), 3. (о волосах) गिरना гир'нā
нп, 4. (быть впору) साпоगी еमु'
 не лэзут वह जूते पहन नहीं सकता
 вах джутэ пахан нахйй сак'тā; 5.
 (в шифр, ящик и т п) समाना
 самāнā *нп*, अँटना āт'нā *нп*, ко-
 рóбка не лэзет в ящик डिबिया
 दराज मे नहीं समाती, ◇ ~ на ро-
 жóн ओखली मे सिर देना *п*, ~ из
 кожи वон बूते से बाहर काम करना
п, ~ не в своё дéло दूसरे के मामले
 मे अपनी नाक घुसेडना *п*

лейборйст *м* लेबर दल का
 मेबर (सदस्य) лэбар дал кā мэмбар
 (सादासй') *м*

лэ́йка *ж* पौधो को सीचने का
 बरतन (जलपात्र) पाод^хō ко сйч'нэ
 кā бар'тан (джал-пāтр') *м*

лейтенáнт *м* लेफ्टिनेट лэфти-
 нэнт' *м*, म्लāदший ~ छोटा लेफ्टि-
 नेट *м*, स्तāрший ~ बडा लेफ्टिनेट *м*

лекáрственн||ый *прил* औष-
 धीय аош'д^хйй', ~ое растéние जडी-
 -बूटी *ж*

лекáрство *с* दवा давā *ж*,
 औषधि аош'д^хн *ж*.

лэ́ксика *ж* शब्द-भाडार शाब्द'-
 -б^хāндār *м*

лексикóграф *м* कोशकार कोश-
 -кār *м*

лексикогра́фия *жс* कोश-कला
कोश-काला *जस*

лексико́н *м* (запас слов) गव्द-
-भाडार शब्द'-ब^xांदार *म*

ле́ктор *м* लेकचरर लэк'चारар
म, व्याख्याता वीāk^xीātā *म* *неизм*

лектóрий *м* लेकचर-केद्र लэк'-
चार-कэндр' *म*, भापण-केद्र ब^xाशान-
-कэндр' *म*

ле́кци||**я** *жс* लेकचर लэк'चार *म*,
व्याख्यान वीāk^xीān *म*, чита́ть ~ю
लेकचर (व्याख्यान) देना *н* (पर, के वि-
षय पर *о чем-л*)

лелéять *несов* लालन-पालन कर-
ना लāлан-пāлан кар'нā *н* (का *को-
го-л*), *перен* पोषण करना पोшान
кар'нā *н* (का *что-л*), ~надежду
आशा का पोषण करना *н*

лемéх *м* *с-х* फाल प^лāl *жс*

лён *м* पलेक्स флэкс' *м*

ленíвый *прил* आलसी āл'сй,
सुस्त'-सुस्त', मद मанд'

лэ́нинец *м* लेनिनवादी лэнин-
-вāдй *м*

ленинíзм *м* लेनिनवाद लэнин-
-वāद *म*

лэ́нинск||**ий** *прил* लेनिनवादी
лэнин-वāदй, लेनिनी лэнинй, लेनिनीय
лэниний', ~комсомóл लेनिन नामी
कोम्सोमोल, ~ое руковóдство लेनिन-
वादी नेतृत्व *म*, ~стиль в рабóте
काम का लेनिनवादी तरीका *म*, по
~ому путй लेनिन द्वारा प्रदर्शित
(आलोचित) मार्ग पर, ~ие дни लेनि-
- *म* *मн*

ленíться *несов* अलसाना ал'сā-
нā *नп*, आलस्य मे गिरना (पडना)
āласи' मē गिर'нā (пар'нā) *नп*

лэ́нта *жс* फीता fītā *म*, पट्टी पत-
तй *जस*; пулеметная ~ मशीनगन की
पेटी *जस*

лэ́нточка *жс* спорт. फीता fī-
tā *म*

лентя́й *м* आलसी āл'сй *म*

лентя́йничать *несов* अलसाना
ал'сāнā *नп*, आलस्य मे गिरना (पड-
ना) āласи' मē गिर'нā (пар'нā) *नп*

лень *жс* सुस्ती сустй *जस*, आलस्य
āласи' *म*

леопáрд *м* चीता чйtā *म*, ते-
दुआ तēдуā *म*

лепестóк *м* पखडी पान्क^लरй *ज*,
पत्ती पततй *जस*

лэ́пет *म* कलवल वचन काल'बाल
बачान *म*

лепетáть *несов* तुतराना तुत'-
рāнā *नп*

лепёшка *жс* चपाटी चापāतй *जस*,
फुलका प^लул'кā *म*, टिकिया तिकи-
йā *जस*

лепíть *несов* [मूर्ति] बनाना [मूर-
ति] банāнā *н* (से *из чего-л*)

лэ́пка *жс* मोडलिंग мод'линг' *म*,
[मूर्ति] बनाना [मूरति] банāнā *н*

лес *м* 1. जगल джангал *म*, वन
वान *म*, 2. (материал) लकड़ी पा^ल-
रй *जस*, काठ kāт^ल *म*

лесá I *मн* (на стройке) मचान
माचāन *म* *मन*

лесá II *жс* рыб डोरдор *जस*

лесистый *прил* जगली दजान्ग'-
ली, जगल से भरल दजान्गल स॑ ब॒खारā,
वन्य वानि'

лесник *м* जंगल का दारोगा
दजान्गल कā दāрогā *м*

лесничество *с* जंगली इलाका
(प्रदेश) दजान्ग'ली इलāकā (प्रद॑श) *म*

лесничий *м* जगल का अफसर
दजान्गल कā अफ'सर *म*

лесной *прил.* 1. जगली दजान्ग'-
ली, वन्य वानि', —ые богāтства
वन्यसंपत्ति *जс*, 2 (о материале)
लकडी (काठ, काष्ठ) का लक'री
(कāt^ख, कāшт^ख) कā.

лесоводство *с* जगल-विज्ञान
दजान्गल-विग्याँन *म*

лесозавод *м* लकडी का कारखा-
ना लक'री कā कār-खāनā *म*

лесозаготовки *मн* लकडी काटने
के काम लक'री कāt'न॑ क॑ कām *म मн*

лесозащитный *прил* —ые
пóлосы जगली (जगलात, वृक्षो) की
रक्षा-पक्वियाँ दजान्ग'ल॑ (दजान्ग'लāt,
व्रिकश॑) कय राकशā-पान्क्तीयā *जс*
मн

лесонасаждение *с* 1. जगल
लगाने का कार्य दजान्गल लगāन॑
कā कār' *म*, वृक्षारोपण व्रिकशā-
रोपण *म*, 2. (участок) जगल दजान्ग-
ल *म*

лесопилка *जс* राडे चीरघर चिर-
-र॒खार *म*

лесопильный *прил* — завод
लकडी चीरने का कारखाना लक'री
चिर'न॑ कā कār-खāनā *म*

лесопромышленность *जс* लक-
डी का उद्योग लक'री कā उद्योग *म*,
काष्ठ-उद्योग कāшт^ख-उद्योग *म*

лесоразработки *मн* लकडी
काटने के काम लक'री कāt'न॑ क॑ कām
म मн

лесоруб *м* लकडहारा लाकार-खā-
रā *म*

лесоплав *म* लकडियो का बहा-
ना लक'रीय॑ कā बाखāनā *म*

лесостепь *जс* वन्यस्तपीय प्रदेश
वानि'-स्तापीय' प्रद॑श *म*

лестниц *||а* *जс* सीढी सिर^खी *जс* ;
черная — चोरसीढी *जс*, парāдная
— सामने (प्रवेश-द्वार, मुख्य-द्वार) की
सीढी *जс*, верёвочная — रस्सी की
सीढी *जс*; поднимāться по —е सी-
ढियाँ (सीढी पर) चढना *मн*, спу-
скāться с —ы सीढियाँ (सीढी से)
उतरना *मन*

лестный *прил* प्रशसापूर्ण प्रा-
शāसā-पूरि'

лесть *जс* चापलूसी चāप'लूसी *जс*,
खुशामद खुशāमाद *जс*

лет *म*, на лету उडते हुए *вр'*-
त॑ खू॒ (о птице), जमीन पर गिरने
से पहले замयन पार गिर'न॑ स॑ पाख'-
ल॑ (о летящем предмете), перен
तेजी से त॑य स॑, चटपट चат-पात

летā *मन* (возраст) उम्र उम्र'
जс, आयु āनु *जस*, स्क॑ल्को еमु' лет?
उस की उम्र क्या है?, еमु' द॑स्य
лет उस की उम्र दस बरस की है, во
цв॑ете лет जवानी [की उम्र] मे, यौवन
मे; на стāрости лет वुढापे (वृद्धाव-

स्था) मे, **срédних лет** अधेड उम्र का, अधेड आयुवाला.

летáть *несов см летéть*

летéть *несов* उडना *ур'нā* *нп*,
— на самолёте (о пассажире)
हवाई जहाज से जाना *नп*

лётный *прил* गरमियो का गर'-
मийō *kā*, ग्रीष्मकालीन ग्रीष्म'-कालीन

лётный *прил. 1.* (удобный для летания) उडने के काबिल *ур'нэ* *кэ* *kāбил*, उडने योग्य *ур'нэ* *योग्य*,
2. (авиационный) हवावाजी का *ख़ावा-
-бāзй* *kā*, उड्डयन-संबंधी उड्डायन-साम-
बान्ध^य.

лётó *с* गरमी गर'मी *ж*, गरमि-
यौ गर'मийā *ж* *मн*, ग्रीष्म[-काल]
ग्रीष्म'[-काल] *म*

лётóм *нареч* गरमियो मे गर'-
मийō *मэ*

лётóпись *ж* तवारीख़ गавāरйх
ж, इतिवृत्त इतिवृत्त' *म*, इतिहास
इतिहāस *म*

летóсчислénие *с* वर्षगणना
वारश'-गण'नā *ж*

лётóч||ий *прил 1.* उडनेवाला
ур'нэ-वāлā, **2.** *хим* उडनशील *уран-
-शील*, शीघ्रवाष्पशील *शीघ्र'-वāष्प'-
-शील*, ♠ —ая мышь चमगादड *म*

лётчик *м* उडाका *урāкā* *म*,
हवावाज *ख़ावा-бāз* *म*, विमान-चालक
विमान-चालक *म*; —-наблюдатель
छान-वीन करनेवाला उडाका *म*, —-ис-
пытатель परीक्षक-उडाका *म*, परी-
-चालक *म*

лечéбница *ж* अस्पताल *асп'tāl*
म, चिकित्सालय चिकित्सāलय *म*

лечéбный *прил* इलाज करनेवा-
ला *илāдж* *кар'нэ-वāлā*, औषधीय
औष'द^{यि}, चिकित्सा-संबंधी चिकित-
सā-सामबान्ध^{यि} (*напр* об учрежде-
нии).

лечéние *с* इलाज *илāдж* *म*,
चिकित्सा चिकित्सā *ж*

лечйть *несов* इलाज करना
илāдж *кар'нā* *п* (का *кого-л*, *что*
-*либо*), दवा (चिकित्सा) करना *दावā*
(चिकित्सā) *кар'нā* *п* (की *кого-л*,
что-л)

лечйться *несов* अपने आप को
इलाज करना *अप'नэ* *अप* *को* *илāдж*
кар'नā *п*; — *у* врачā डाक्टर के
पास अपना इलाज करना *प*

лечь *сов см* ложйться

лещ *м* ब्रीम *брийм* *म*

лжесвидéтельство *с* झूठी
गवाही *дж^хут^{यि}* गवा^{यि} *ж*, झूठा
साक्ष्य *дж^хут^{यि}ā* *साक्ष्य* *म*

лжец *м* झूठ बोलनेवाला *дж^хут^х*
бол'नэ-वāлā *म*, मिथ्यावादी *मित^хйā-
-वāदी* *म*

лжйвйй *прил* झूठा *дж^хут^хā*,
मिथ्या *मित^хйā* *неизм* (ложный)

ли **1.** *вопросительн* *частица*
क्या *кйā*, न *ना*, *знāешь* *ли* *ты* *это?*
क्या *तुम* *को* *यह* *मालूम* *है?*; *не* *п्राव-*
दा *ли?* ठीक *है* *न?*, **2.** *союз* *कि* *नही*
कि *ना^{यि}*, *я* *не* *знāю*, *दōма* *ли* *он*
वह *घर* *पर* *है* *कि* *नही* *यह* *मुझे* *मालूम*
नही *है*

लिांना *ज* बेल ब०प *ज*, लता ला-
ता *ज*

लिबेरालि० *म* उदारवाद उद०र-
-व०द *म*

लिबेर०ल्य० *प्रि*ल उदार उद०र,
उदारदली उद०र-दालि (относящийся
к либеральной партии)

लि०बो *सो*य या िा, अथवा अत^खव०ा,
— — या तो या , क्या
क्या .

लि०व०न् *म* बौछाड बा०च^ख०र *ज*,
मूसलधार वारि०श मु०सल-द^ख०र बा-
रि०श *ज*

लि०ग||ा *ज* ली०ग लि०ग *ज*, स०घ सान०ग^ख
म, च०ल०न ~-ि ली०गी *म*, स०घी *म*

लि०गात०रा *ज* लि०ग०व स०यु०क्ताक्षर
सा०यु०क्ताक्षर *म*

लि०द०र *म* अ०गुआ अ०गुा *म*, ने०ता
ने०ता *म* ने०उ०म, ली०ड०र लि०द०र *म*

लि०डा०त् *ने*स०व चा०टना चा०त'न०ा *न*
लि०ड०नु०त् *सो*व स०म लि०डा०त्

लि०क्वि०डा०जि० *ज* 1. (устранение)
दूर करना दूर कार'न०ा *म*, परि०हार
पारि०ख०र *म* (напр недостатков),
2. (упразднение) व०द करना बान०द'
कार'न०ा *म*, नि०वार०ण नि०वा०रान *म*,
— दे०ल कार-वार व०द करना *म*, 3.
(уничтожение) मि०टाना मि०त०ाना *म*,
उ०न्मूल०न उ०न्मु०लान *म*

लि०क्वि०डि०र०व०त् *सो*व *न* *ने*स०व
1. (устранять) दूर करना दूर
कार'न०ा *न* (को च०तो ल), 2. (упразд-
-न्यात्) नि०वार०ण करना नि०वा०रान कार'-
न०ा *न* (का च०तो-ल), 3. (уничто-
-ज्यात्) मि०टाना मि०त०ाना *न*, मि०टा

दे०ना मि०ता द०न०ा *न*, न०ष्ट कर०ना
ना०श०त' कार'न०ा *न*

लि०को०वा०नि० *स* उ०म०ग उ०मान०' *ज*,
उ०ल०स०न उ०ल०सान *म*

लि०को०वा०त् *ने*स०व बा०ग-बा०ग हो०ना
बा०ग-बा०ग ख०न०ा *न*, खु०शि०याँ (आ०न०द)
म०न०ाना खु०शी०याँ (आ०न०द') म०न०ाना *न*

लि०ली० *ज* लि०ली लि०लि *ज*

लि०लो०व०य० *प्रि*ल नी०ले लाल र०ग
का नि०ल०े ल०ाल रान०' क०ा

लि०मि०त *म* ह०द ख०द *ज*, सी०मा सी-
मा *ज*

लि०मि०ति०र०व०त् *सो*व *न* *ने*स०व
सी०मि०त कर०ना सी०मि०त कार'न०ा *न*.

लि०मो०न *म* नी०बू नि०बू *म*, ली०मू
लि०मु *म*

लि०मो०ना०द *म* ले०मो०ने०ड ले०मो०ने०ड *म*
लि०मो०न०न०||य०य० *प्रि*ल नी०बू (ली०मू)
का नि०बू (लि०मु) क०ा, ~-ा०य कि०स०लो०ता
खि०म नी०बू की ख०टाई *ज*, ~-ो०े दे०रे०वो
नी०बू का पे०ड (वृ०क्ष) *म*

लि०म०फा *ज* फि०जि०ओल लि०फ लि०म०फ'
म, [शरी०र का] प०छा [शरी०र क०ा]
पान०च^खा *म*, लसी०का लसी०का *ज*

लि०म०फा०ति०चे०स०की०य० *प्रि*ल फि०जि०ओल
लि०फ (लसी०का) का लि०म०फ' (लसी०का)
क०ा, [शरी०र के] प०छे का [शरी०र क०े]
पान०च^खा क०ा

लि०ग०वि०यि०स०त *म* भा०षा-वि०शे०ष०ज्ञ ०^खा-
शा-वि०शे०ष०-गि०य' *म*

लि०ग०वि०यि०स०ति०का *ज* भा०षा-वि०ज्ञान
०^खाशा वि०गि०यान *म*

लि०ग०वि०यि०स०ति०चे०स०की०य० *प्रि*ल. भा०षा-
[वि०ज्ञान]-स०ब०धी - ०^खाशा [-वि०गि०यान]-
-स०म०बान०द^खा

लिनेय्का *ज* 1. लकीर लाक़िर *ज*, रेखा रэк^खा *ज*, 2. (для черчения) रूलर रूलर *म*, लогारिफ्मिचैसक़ा — स्लैड-रूल *म*

लिनेय्न्||यि *प्रिल.* — कोरबल् स^मुद्री भीमकाय जहाज समुद्री ब^खिम-क़ाय द्जाख़ा *म*, —ये मेरु *मत.* लबाई की मापे लाम्बाय क़ि मापे *ज* *मन.*

लिन्डा *ज* *फ़िज* ताल ताल *म*, लेस लैस *म*

लिन्नि||या *ज* 1. (चरुता) लकीर लाक़िर *ज*, रेखा रэк^खा *ज*, प्रुवो-दित् —यु लकीर (रेखा) खीचना *न*, 2. (रुबेज) पाँत पाँत *ज*, रेखा रэк^खा *ज*, पक्ति पान्क्ति *ज*, — फ़रोंता मोर्चे की रेखा *ज*, युद्ध-रेखा *ज*, देमार्कातिऑनना — विभाजक रेखा *ज*, युद्ध-विराम-रेखा *ज* (во время перемирия), — उक्केरुलैनी किलेबदियो की पाँत *ज*, दुर्गपक्ति *ज*, — ओबोरोन रक्षा-पक्ति[-रेखा] *ज*, 3. (पुत्) रास्ता रास्ता *म*, मार्ग मार्ग *म*, लाइन लाइन *ज*, जेलेजनो-दोरोजना — रेलवे-लाइन *ज*, रेल-मार्ग *म*, वोझुशना — हवाई रा-स्ता (मार्ग) *म*, आकाश-मार्ग *म*, 4 *परन* (नाप्रालेने) मार्ग मार्ग *म*, नीति निति *ज* (पोलितिका)

लिनोवानय् *प्रिल* रूलदार रूल-दार

लिनोव़ात् *नेसव* [एक के बाद दूसरी] लकीर (रेखा) खीचना [एक क़े बाद दुस'रि] लाक़िर (रэк^खा) क़ख़िच'ना *न*, [रूलर से] सीधी लकीरे (रेखाएँ)

खीचना [रूलर से] स्या^ख लाक़िर (रэк^खा) क़ख़िच'ना *न*

लिनोतिप *म* लाइनोटाइप लाइनो-तान्प *म*

लिन्यात् *नेसव* 1. फ़ीका पडना प^खिका पार'ना *नन*; 2. (ओ ज़िवोत्नय्) रोयाँ गिराना रौयाँ गिराना *न*; पर गिराना पार गिराना *न* (ओ पतिषाख), केचुली बदलना (छोडना) क़ेचुली बादाल'ना (च^खोर'ना) *न* (ओ ज़ेमा)

लिपक़िय *प्रिल* चिपचिपा चिप'-चिपा, लसदार लस-दार

लिपनुत् *नेसव* चिपकना चिपाक'-ना *नन*

लिरीका *ज* गीतिकाव्य गीति-क़ा-वि' *म*

लिरीचैसक़िय *प्रिल* गीतिकाव्य-सबंधी गीति-क़ावि'-साम्बान्द^ख, *ने-रेन* भावमय ब^खाओ-माय

लिसा *ज* 1. लोमडी लोम'रि *ज*, 2. (मेख) लोमडी की खाल लोम'रि क़ि क़ख़ाल *ज*

लिसिषा *ज* *सम* लिसा

लिस्ट *म* 1. बोट पत्ता पत्ता *म*, पत्र पत्र' *म*, 2. वरक वारक *म*, चादर च़ादर *ज*, परत पारत *ज* (मैतल्ला)

लिस्त्वा *ज* [पेडो के] पत्ते [पेर्बो क़े] पत्ते *म* *मन*

लिस्टोवका *ज* परचा पार'चा *म*, छोटा इस्तहार च़ोता इश्त'हार *म*

लिस्त्वो||ओ *प्रिल* —ओ जेलेजो चादरी लोहा च़ाद'रि लोहा *म*

लिस्तोपाद *म* पतभड पत-दज^खार *ज*

литейная *ж* लोहे का ढलाई-
-खाना लोखे क़ा द^१अल़ाय-ख़ाना *म*,
फौडरी फाонд'रय *ж*

литейный *прил* — завод लोहा
ढालने का कारखाना लोख़ा द^१अल'नэ
क़ा क़ार-ख़ाना *म*, फौडरी फाонд'-
रय *ж*

литейщик *м* ढलिया द^१अलिय़ा *म*
литератор *м* साहित्यकार स़ाख़ि-
तय़'-क़ार *म*

литерату́ра *ж* साहित्य स़ाख़ितय़'
म, अदब़ адаब *म*, художественная
— उच्च (ललित) साहित्य *म*,
उपाख्यान-साहित्य *म*

литерату́рный *прил* साहित्यिक
स़ाख़ितय़िक, अदबी अद'बी, शिष्ट-सम्मत्
शिश्ग'-सम्मत् (о слове)

литературовед *м* साहित्यशा-
स्त्रज्ञ स़ाख़ितय़'-श़ास्त्र'-ग़य़' *म*

литературоведение *с* साहित्य-
शास्त्र स़ाख़ितय़'-श़ास्त्र' *म*

литовец *м* लिथुआनी लि^१уа́नй
म, लिथुआнийन लि^१уа́нийан *म*

литовский *прил* लिथुआनी
लि^१уा́नй, लिथुआнийन लि^१уा́नि-
य़ान, — язык लिथुआनी जवान (भा-
षा) *ж*

литография *ж* 1. (печатание)
पत्थर का छापा पत्त^१अर क़ा च^१अपा
म, प्रस्तर-मुद्रण प्रастар-мудран
म, лито लि^१ओ *म*, 2. (предпри-
ятие) लिथो-छापाखाना लि^१ओ-च^१अपा-
ख़ाना *म*

литой *прил* ढलवाँ द^१अल'व़ा.
литр *м* लिटर литар *म*

лить *несов* 1. डालना द़ा^१ल'ऩा
न, बहाना बाख़ाना *न*, 2. (течь)
बहना बाख़'ऩा *न*, дождь льёт как
из ведра सूसलधार पानी बरसता है,
пот лил с него́ градом वह पसीने
से नहा गया; 3. *тех* ढालना द़ा^१ल'-
ऩा *न*, ◇ — слёзы आँसू वहाना
(गिराना) *न*, — ма́сло в огóнь
आग पर आग डालना *न*, घी में आग
का काम करना *न*

литьё *с тех* 1. (действие)
ढलाई द़ा^१अल़ाय *ж*, 2. (изделия) ढली
हुई चीजे द़ा^१अल़ि ख़ुय़ि चय़िज़े *ж* *म*
лй́ться *несов* बहना बाख़'ऩा *न*,
ढलना द़ा^१अल'ऩा *न* (течь, стекать),
धार बँधना द़ा^१अर बा^१द़'ऩा *न*
(струйёй, की о чем-л.)

ли́фт *м* लिफ्ट лиф^१т' *म*

ли́фтер *м* लिफ्ट-आपरेटर лиф^१т'-
अप'रэтар *म*, लिफ्ट-चालक лиф^१т'-
चालाक *म*

ли́фчик *м* अँगिया अग़िय़ा *ж*

лихо́й I *прил* (злой) बुरा बुरा,
दुष्ट दुश्^१त'

лихо́й II *прил* (удалой) राडे
मनचला मान-चाला, साहसी स़ाख़'स़ि

лихора́д||ить *несов* — меня́ — и^१т
मुझे बुखार (ज्वर) चढा है मुज^१ख़े
бух़ार (джвар) चार^१आ хаэ

лихора́дка *ж* बुख़ार बुख़ार *म*,
ज्वर दज्वार *म*

лихора́дочный *прил* 1. बुखार-
वाला बुख़ार-वा^१ला, 2. (болезненно
возбужденный) बेताव बे-ताब, बिह्वल
बिखवाल

лицев||бѣй прил. —ая сторона
अग्रभाग агр'-б^хаг м (фасада); सीधी
तरफ сйд^хй тараф ж, सीधा रुख
сйд^ха рух м (ткани)

лицемёр *м* वगुलाभगत बागुलā-
-ब^хаगत *м*, पाखडी pāk^ханди *м*

лицемѣрие с पाखंड pākṣand' *м*

лицемёрный прил पाखंडी pā-
क़ाण्डी

ЛИЦЕНЗИЯ *जु* *एक* लाइसेंस लाइ-
सेंस *म*, अधिकारपत्र अधिकार-
पत्र' *म*

лиц || **о** с 1. मुंह *му̐х* *м*, चेहरा
 चेह'रा *म*, черты ~ **а** मुखाकृति *ж*,
 поворачиваться ~ **ом** *прям*, *перен*
 मुंह करना *п* (की तरफ, की ओर
к кому-л, *к чему-л*), 2. *перен*
 (индивидуальный облик) व्यक्तित्व
 व्‍याक्तिव' *म*, 3. (человек) शख्स
 шахс' *म*, व्यक्ति व्‍याक्ति *म*,
 ответственное ~ जिम्मेदार व्यक्ति
म, उत्तरदाता *म* *неизм*; 4. *грам*
 पुरुष *पुरुष* *म*, *первое* ~ उत्तम
 पुरुष *и*, *второе* ~ मध्यम पुरुष *म*,
третье ~ प्रथम पुरुष *म*, **◇** *в*
 ~ **е** *кого-л.* के रूप से; *от* ~ **а**
кого-л., *чего-л.* के नाम से, *быть*
к ~ **у** अच्छा लगना *нп* (*идти*),
знать *в* ~ देखते ही पहचान लेना
п, *меняться* *в* ~ **е** चेहरा उतरना
नп (*का ०* *ком-ल*), ~ **ом** *к* *лицу*
आमने सामने, *रु-वरु*, *действующее*
 ~ *театр*, *лит* *पात्र* *म*

личйна ж бeс б^хэс м, свайг
свайг м

लिचिीनका जस. कीडे का वच्चा कएर
का बचचा ज , कीटडिभ कएट-दिमब' ज

लीचनो नारच निजी तौर पर
निदल्य ताोर पार, खुद खुद, स्वयं
स्वयं, व्यक्तिगत रूप से व्याक्ति-
गत रूप से.

ЛІЧНОСТЬ||Ь ж 1. (индивидуальность) शस्त्रिसयत шахсийात ж, व्यक्तिव व्वाक्तिव' м; неприкосновенность —и शारीरिक स्वतंत्रता ж, 2. (человек) शख्स шахс' м, व्यक्ति व्वाक्ति м

लीचन॥य्यं прил 1. जाती जाति,
निजी निज्जि, व्यक्तिगत व्यक्ति-
गत, 2. грам. पुरुषवाचक पुरुष-
वाचक; -ое местоимение पुरुष-
वाचक सर्वनाम ,, , ◇ - состав अमला
म, कर्मचारी म मि

лишай м 1. мед दाद दाद м;
2. бот काई काई ж

लिषात् नसोव छीनना च^५यिन'नā
n, छीन लेना च^५यिन लэнā n, वचित
करना वानचित कार'नā n (से चेतो ल),
— सेब्र्य ज़िंज्नि खुदकुशी (आत्महत्या)
करना n.

लिश'त'स्य नसोव खोना क'ोना
 न, वचित (रहित) होना (हो जाना)
 वानचित (राखित) खोना (खो दजाना)
 नन (से चगे-ल), ~ चउस्व होश
 उडना नन (के ० कोम-ल), बेहोश
 (मूच्छित) हो जाना नन

लिशें||ие с 1. अपहरण ап'хара
म, — прав юр अधिकार-लोप म,
2. —ия मн कठिनाइयाँ कат'иний
ज् मн, अभाव аб'ао म मн, тер-

पेट् — न्या कठिनाइयाँ (अभाव) सहना
(भेलना) *n*

लिशीत्(स्य) *сов см* लिशीत्
-स्य)

लीशनीय *प्रिल* फालतू फ़ाल'तु,
नरुरत (आवश्यकता) से ज्यादा
(अधिक) झरूरत (आवाश्याक'ता) स्य
आदद (अद'निक) (अव्युत्थनीय), अना-
श्याक अनावाश्याक (अनुत्थनीय),
अपरफट उपर-प'त, अतिरिक्त अति-
रिक्त' (अव्युत्थनीय)

लिश 1. *नारच* (अव्युत्थनीय) सिर्फ
सिर्फ', निरा निरा, केवल केवल,
सोय (अव्युत्थनीय) जब ही दज्ज
आ, ज्यो ही दज्ज आ

लब *म* माथा मात'आ *म*, ललाट
लालाट *म*

लवित् *नेसव* पकडना पाकार'ना
n, दबोचना दाबोच'ना *n*, पकड
(दबोच) लेना पाकार (दाबोच) लना
n, फंसाना प'आना *n* (सत्यामि),
— रूबु मछली पकडना *n*, मछलियों
का शिकार करना *n*, ◇ — मोमेंट
मौका हुँदना *n*, अवसर ताकना *n*,
— ना सलोवे बात पकडना *n* (की
को-ल)

लवकीय *प्रिल* 1. फुरतीला प'उर'-
तिला, तेजदस्त तेज-दास्त', चतुर चा-
तुर, 2 (अव्युत्थनीय) चालाक चाला-
क

लवकीय *ज* 1. फुरतीलेपन प'उर'-
तिले-पान *म*, चतुराई चतुराई *ज*,
2 (अव्युत्थनीय) चालाकी चाला-
की *ज*

लवली *ज* पकडना पाकार'ना *म*,

शिकार शिकार *म*, आखेट आ'एत
म, रूबना — मछली पकडना *म*,
माहीगरी *ज*

लवुशक||*अ* *ज* *प्राम*, *पेरन*
फंडा प'आद *म*, पौमात् *व* —*उ* फंडे
मे फंसाना *n*

लगरिफम *म* *मत* लघुगणक
लग'उ-गणक *म*

लुगीका *ज* तर्क [—शास्त्र] तर्क'
[—शास्त्र'] *म*

लुगीकीय *प्रिल* *स्म* लुगीक-
नीय

लुगीनीय *प्रिल* तर्कयुक्त तर्क'-
युक्त', सतर्क सा-तर्क'

लुगोविशे *स्* माँद माँद *ज*

लुडका *ज* कश्ती काश्ती *ज*, नाव
नाव *ज*, मोटरीय — मोटर-बोट *ज*,
पुवुदीय — डुबकनी *ज*, पनडुब्बी
ज, पनडुब्बी-जहाज *म*

लुडुनीय *म* मल्लाह मल्लाह
म, नाविक नाविक *म*

लुडरीय *म* कामचोर काम-चोर *म*
लुजा *ज* *तेअर* [थियेटर का]

वकस [त'नीएतार का] बाकास *म*

लुजनीय *ज* घाटी ग'आती *ज*

लुजे *स्* सेज सज्ज *ज*, गय्या
शायी *ज*

लुजित् *नेसव* 1. लेटना ल'त'ना
न, लेट जाना ल'त दज्जना *न*, —
व बोलनीय अस्पताल मे दाखिल
(भरती) हो जाना *न*, 2. *पेरन* (अ
अव्युत्थनीय) पडना पार'ना
न

लुजका *ज* चमचा चाम'चा *म*,
चायनीय — चमची *ज*

ложный прил झूठा दज'ут'а,
गलत गалат, मिथ्या मित'иा неизм,
जाली джа'ли, नकली нак'ли (под-
дельный).

ЛОЖЬ ऽस भूठ दम^खउत्^ख म , असत्य
 असत्^ख म

лозá жс (виноградная) अगूर की
 बेल (लता) अंगूर की बेल (लता) жс
 лóзунг м नारा नारा म, घोष
 ग^खोश म

локализация ж स्थानीयकरण
ст^ханий'-каран м

локаут м полит талавдӣ tālā-
-бандӣ ж

ЛОКОМОТИВ *м* रेल का इजन रेल
का इंजन *म*

लोकोन म घुंघर $r^x \bar{y} r^y ar$ म

ЛОКОТЬ ж कुहनी кух'ни ж

ЛОМ *м* 1. (инструмент) छड
 चार *म*, ज, रभा राम्बा *म*, 2.
 собир (ломаное) दुकडे तुक्'रं *म*
 म्म, चरा चुरा *म*

лѡманый прил 1. дѹта हुआ
тѹтѧ хѹѧ, 2. (о языке) дѹта-фѹта
тѹтѧ-пѹтѧ

लोमार्त्त नसोव 1. तोडना तोर'ना
 n, फोडना प^खोर'ना n (रसकाल्य-
 वार्त्त), टुकडे टुकडे करना तुक रे
 तुक'रे कार'ना n (ना कुस्कि), 2
 परेन. वरवाद (नष्ट) करना बार-
 बार (नाशत') कार'ना n ; ~ सोप्रो-
 तिवर्त्तने मुखालिफत कुचलना n (की
 कोगोल), विरोध का दमन करना n ;
 ♦ ~ सेबे गोळु माथापच्ची करना
 n (पर नाद चेल्-ल)

ломаться *несов* 1. टूटना तुट'-
ना *нп*, फूटना फूट'ना *нп* (*рас-*
калываться); 2. (кривляться) *разг*
मुँह बनाना मुँह बान'ना *п*; 3. *перен*
(*не сразу уступать*) ना-ननच करना
на-нанач кар'на *п*

ЛОМІТЬ несов безл дѣтн тѣт'-
нѣ нп (напр о суставах)

ЛОМІТЬСЯ несов по́лки ло́мат-
ся от книг ताक किताबो (पुस्तको)
से अटे पड़े है ताँक किताबो (पुस्त'को)
сэ атэ парэ х̣аэ, ◇ — в откры-
тую дверь खुले दरवाजे पर दबाव
डालना n

ломка ж तोडना тор'на "

लोमकिय् *प्रिल* चुरमुरा चुर'मुरा,
भगुर ब^४अंगुर

ЛОМОВ||ОЙ прил. — извѣстник
गाडीवान गरी-बान् म, छकडेवाला
ч^хак'рэ-вāлā м, —āя лошадь दोफ
ढोनेवाला घोडा बोज^х द^хорэ-वāлā
г^хорā м

लोमोता ऋ फूटन प^खुतान ॐ ,
कडक कारक ऋ

ЛОМО́ТЬ и टुकड़ा тук'ра "

ल०म०त०क० म० फाँक प०ख०क० ज०, [छोटी]
टुकडी [च०ओ०ति] तुक'रि ज०

लो०||० स . ना —е природы प्रकृति
 की गोद मे प्राकृति की गोद मे
 लोपास्त ज [डॉडे का] पत्ता
 [Dāṛē kā] patṭā n (весла), फलक
 प०हालक म (винта)

लोपाता ङ कुदाल कुदाँल म'
फावडा प^xāorā म

लोपातका ज् *anāt* कधे [पर] क।

हड्डी कान्द^ख [पार] कयि खड्डी *जु* ,
स्कधास्थि स्कान्द^खस्त^खनि *जु*

लोपा^{त्}त्स्या *नेसोव* फटना प^खात'न^खा
*न*प , फूटना प^खुत'न^खा *न*प , फट (फूट)
जाना प^खात (प^खुत) दज^खान^खा *न*प

लोप^{नु}त् *सोव* *स*म लोपा^{त्}त्स्या,
मो^खे तर्पे^खनी *लो* *राउ* मेरी सहन-
शक्ति अपनी सीमाये तोडकर उबल
पडी म^खरि साखान-शक्ति अप'नी स^खिमायै
तोर'कार उबल प^खरि, मेरा धीरज (धैर्य)
छूट गया म^खर^खा द^खिराज (द^खा^खरि)
प^खुत गाय^खा

लор^ख *म* लार्ड लार्ड *म* , पाला^खता
लार्डोव हाउस आफ लार्ड्स *म* , लार्ड-
सभा *जु*

लो^ख *म* रग-रोगन रान्ग'-रोगन
म , *पेरन* चमक-दमक चा^खमाक-दा^खमाक
जु , दिखावा दि^खा^खव^खा *म*

लो^खयु^{त्} *म* धज्जी द^खादज्ज^खि *जु* ,
चिथडा चि^खथ^खा *म*

लो^खन^{त्}त्स्या *नेसोव* चमकदार होना
चा^खमाक-दार् ख^खान^खा *न*प

लो^खस^खिना *जु* सैमेन सा^खेम^खन *म*

लो^ख *म* गोजन गो^खान *म*

लो^ख *म* मोर पनसाल पान'सा^खल *जु*

लो^खतेरे^ख *जु* लाटरी ला^खत'रि *जु* ,
भाग्य-क्रीडा ब^खा^खगि-क^खरि^खा *जु* , प्रो-
वोदित् ~^खो लाटरी डालना *न*

लो^ख *स* लाटो [का खेल] ला^खतो
[क^खा क^खेल] *न*

लो^ख *म* खवाँचा ख^खा^खचा *म* , छावडी
प^खा^खब'रि *जु*

लो^ख *म* कंवल का^खवा^ख *म* , कमल
का^खवा^ख *म* , पद्म पा^खद^ख *म*

लो^खान्का *जु* *स*म लो^खान्

लो^खान् *जु* [कपडे धोने का] टब
[का^खप'रे द^खोने का] ता^खब *म*

लो^खमा^{त्}यि *प्रि*ल भबरा द^खा^खब'-
रा, बिखरे वालोवाला बिक^ख'रे बा^खल^ख-
वा^खला

लो^खमो^{त्}त्त्या *म*न चिथडे चि^खथ^खा *म*.
*म*न , फटे कपडे प^खाते का^खप'रे *म* *म*न

लो^खमान *म* आबगिनास आ^खब-शि-
ना^ख *म*

लो^खमा^{त्}यि^ख *प्रि*ल घोडे का
ग^खोरे का, ~^खा स^खि^खला *ते*ख हासपावर
म , घोडे की शक्ति *जु* , अश्व-बल *म*

लो^खमा^{त्}यि *जु* घोडा ग^खोरे *म* ,
सा^खदित्स्या ना ~ घोडे पर सवार
होना *न*प

लो^खसे^खनी *प्रि*ल चिकना चिक'ना,
चमकदार चा^खमाक-दार्

लो^खशिना *जु* दोन द^खन *म* , घाटी
ग^खा^खति *जु*

लो^खाल्नी *जु* राजभक्ति रा^खदज-
ब^खा^खति *जु*

लो^खाल्नी *प्रि*ल राजभक्त रा^खदज-
ब^खा^खत्

लो^खब^ख *म* मे^खद खपची क^खाप'चि *जु*

लो^ख *म* घास का मैदान ग^खा^खस का
मा^खदान *म* , तृणभूमि त^खरि-ब^खुमि *जु*

लो^खित् *नेसोव* टीन से मढना त^खन
से मा^खर'ना *न*

लो^खजा *जु* डबरा दा^खब'रा *म*

लो^खजा^खिका *जु* घास का मैदान
ग^खा^खस का मा^खदान *म* , लान ला^खन *म*

लो^ख *जु* [विलियर्ड की] थैली
[बि^खल्लिना^खर्द' क^खि] त^खा^खेलि *जु* , पो-
लित् शर व ~^खु [विलियर्ड की]
थैली मे गेद डालना (पहुँचाना) *न*

лук I м бот प्याज पिाँз м
 лук II м (оружие) कमान कामाँन
 жс, धनुष दखानुष म

лука́вить несов चाल चलना चाल
 чал'на नп, दाँव खेलना (देना) दाँव
 कखल'ना (दना) न

лука́вость жс см лукавство.
 лука́вство с चालाकी चालाक
 жс, धूर्तता दखुरत'ता жс

лука́вый прил चालाक चालाक,
 धूर्त दखुरत'

лу́ковица жс 1. प्याज पिाँз म ;
 2. (цветочная) कद कान्द' म

луна́ жс चाँद चाँद म, चंद्रमा
 चान्द्र'मा म

луна́тик м नीद मे चलनेवाला
 नैद मे चाल'ने-वाला म, स्वप्नचर
 स्वाप्न'-चार म

лу́нка жс छोटा गड्ढा चखोता
 गад्ढा म

лу́нн||ый прил चाँद का चाँद का
 चाँद चाँद', चंद्रमा-संबंधी चान्द्र'मा-
 -सम्बन्ध', —ая ночь चाँदनी-रात
 жс, — свет चाँदनी жс, — мёсяц
 चांद्रमास म

лу́па жс आतशी (वृहत्प्रदर्शक)
 शीशा आत'शी (व्रिहत-प्रादारशक)
 शीशा म

лупи́ться несов छिलना चखिल'ना
 नп, छिलका उतरना चखिल'का उतर'-
 ना नп (से о чем-л)

луч м किरण किरान жс, रश्मि
 -राशि жс

лучево́й прил किरण का कि-
 रानाका, - किरण-संबंधी किरान-सम्-

बन्धन, किरणों की तरह छितराया
 हुआ किर'नो किर ताराख चखित'राया
 खुा

лучеза́рный прил चमकता-दमक-
 ता चामाक'ता-दामाक'ता, प्रकाशमान्
 प्राकाश'मान्, उज्ज्वल उज्ज्ज्वल

лучеиспу́ска́ние с физ प्रकाश
 का विकरण प्राकाश का विगारान म
 лучи́на жс [लकड़ी की] छिपटी
 [लाक'री किर] चखिप'ती жс

лучи́стый прил प्रकाशमान् प्रा-
 काश'मान्, उज्ज्वल उज्ज्ज्वल

лу́чше 1. сравнит от хоро-
 ший и хорошо́ से अच्छा सэ ачч'а,
 बेहतर बेख-तार, गора́здо — कही
 अच्छा, कही [ज्यादा] बेहतर, — всего
 सब से अच्छा, больно́му станó-
 вится — बीमार (रोगी) अच्छा हो
 जाता है, 2. нареч в знач сказ
 यह अच्छा (बेहतर) होगा [कि..]
 याख अचч'ा (बेख-तार) खोगा [कि]

лу́чш||ий 1. сравнит от хоро-
 ший से अच्छा सэ ачч'а, बेहतर
 बेख-तार, 2. превосх от хороший
 सब से अच्छा सब सэ ачч'а, श्रेष्ठ
 श्रेश्ठ'ा, в —ем слýчае अच्छी से
 अच्छी हालत (दशा) मे

лущи́ть несов छिलका निकालना
 (उतारना) चखिल'का निकाल'ना (उतार'-
 ना) न, फोडना पखोर'ना न (орели)

лы́ж||и мн स्कीइस स्कैис жс,
 ходи́ть на —ах स्कीइस पर चलना
 नп

лы́жник м स्कीइस पर चलने-
 वाला स्कैис पर चाल'ने-वाला म

ЛЫЖНЫЙ *прил* स्कीइस का ски-
нс क़ा

ЛЫСИНА *ж* गज गандज' *м*

ЛЫСЫЙ *прил* गजा गандजा, चंद-
ला च़ाद'ла

ЛВЬИЦА *ж* शेरनी शэр'ни *ж*,
सिहनी स़िह'ни *ж*

ЛВГОТА *ж* रिआयत रिайят *ж*,
सुविधा सुविद'а *ж*

ЛВГОТНЫЙ *прил* रिआयती रिай'-
ти, सुविधाजनक सुविद'а-джанак

ЛВДИНА *ж* बर्फ का टुकड़ा барф'
ка тук'ра *м*

ЛВНОВОДСТВО *с* प्लेक्स की खेती
फ़лэкс' кй к'эти *ж*

ЛВНОПРЯДЕНИЕ *с* प्लेक्स की
कताई ф़лэкс' кй кат'и *ж*

ЛВНОПРЯДИЛЬНЯ *ж* प्लेक्स कात-
ने का कारखाना ф़лэкс' кат'нэ ка
ка-р-хан'а *м*

ЛВНУТЬ *несов* चिमटना चिमат'на
нп, लगा (सटा) रहना लाга (сат'а)
ра'х'на нп (से क кому-л)

ЛВНЯН||ОЙ *прил* प्लेक्स का फ़лэ-
кс' ка, लिनेन लिनэн (о ткани),
—be मांसло अलसी का तेल *м*

ЛВСТЕЦ *и* चापलूस चाप'लूस *м*,
खुशामदी खुश'ам'ди *м*, चाटुकार
ча-ту-кар *м*

ЛВСТИВЫЙ *прил* चापलूस चाप'-
लूस, खुशामदी खुश'ам'ди

ЛВСТИТЬ *несов* चापलूसी (खुशा-
मद) करना चाप'लूस'и (खुश'ам'द)
кар'на *п*

ЛВБЭЗНОСТ||Ь *ж* 1. (одоле-

ние) मेहरवानी मे'хар-ба'ни *ж*, कृपा
кри'па *ж*, अनुग्रह अनुгра'х *м*,
сделать — मेहरवानी (कृपा, अनुग्रह)
करना *п*, 2. (комплимент) बडाई
бар'ай *ж*, तारीफ़ त'ар'иф *ж*, प्रशसा
праш'а-са *ж*, говорить —и बडाई
(तारीफ़, प्रशसा) करना *п*

ЛВБЭЗНЫЙ *прил* मेहरवान मे-
хар-ба'н, विनीत विनित (учтивый),
अनुग्रहपूर्ण अनुгра'х-пूर'н', विनयपूर्ण
вина-пूर'н' (напр об обращении),
— прием सत्कार саткар *м*

ЛВБИМЕЦ *м* लाडला ला'р'ла *м*,
प्रेमपात्र प्रेम-पात्र' *м*.

ЛВБИМЫЙ *прил* प्यारा пи'ар'а,
प्रिय प्रिय'

ЛВБИТЕЛЬ *м* शौकीन шаок'ин
м, प्रेमी प्रेम'и *м*, अनुरागी अनु-
ра'ги *и*

ЛВБИТЕЛЬСКИЙ *прил* अमेचुअर
амэчу'ар, शौकिया шаок'ий'а *неизм*

ЛВБИТЬ *несов* 1. प्यार (मुह-
ब्बत, प्रेम) करना пи'ар (му'хаббат,
प्रेम) кар'на *п* (से को-л, что-л.),
2. (иметь склонность) पसंद आना
пасанд' а'на *нп* (को о ком-л), я
—лю чаи मुझे चाय पसंद आती है
ЛВБОВАТЬСЯ *несов* खुशी (आ-
नंद) से देखना खुशी (आनंद') से
дэ-к'на *п*

ЛВБОВНИК *м* यार й'ар *и*, उप-
पति उप'пати *м*

ЛВБОВНИЦА *ж* रखनी ра-к'ни
ж, उपपत्नी उप'пат'ни *ж*, प्रेमिका
преми'ка *ж*

любо́вн||ый *прил* प्रेमपूर्ण प्रेम-
-पूरन', आशिकाना ऀशिकाना *неизм*
(влюбленный), -ая истор́ия прेम-
-व्यापार *м*, -ое пись́мо прेम-पत्र *м*;
- взгляд прेमपूर्ण दृष्टि *ж*, आशिका-
ना निगाह *ж* (влюбленный), у него́
-ое отноше́ние к де́лу काम के
लिये उस मे वडी लगन है.

любо́вь *ж* प्यार प्यार *м*, मुह-
वत मुखाббат *ж*, प्रेम प्रेम *м*

любозна́тельность *ж* जिज्ञासा
джигйासा *ж*

любозна́тельный *прил* जि-
ज्ञासु джигйासु

любо́й 1. *прил* कोई [भी] кой
[б^хи], हरेक खार-эк, जो कोई द्जो
кой, 2. *сущ* *м* कोई [एक] кой [эк],
जो कोई द्जो кой

любопы́тный *прил* 1. कौतुका-
क्रात काотुकाक्रांत', जिज्ञासु джигй-
ासु, 2. (интересный) अजीब аджиб,
कौतूहलजनक काотूखал-джанак

любопы́тство *с* कुतूहल कुतू-
खал, जिज्ञासा джигйासा *ж*

любо́ящий 1. *прич* от любить,
2. *прил* प्रेमी प्रेमि, अनुरागी अनु-
राги

лю́ди *мн* लोग लोग *м* *мн*, जनता
джан'ता *ж* (народ), - до́брои
во́ли नेक इरादा रखनेवाले लोग *м* *мн*

лю́дный *прил* 1. भीड-भाड का
б^хяр-б^хяр *к*, जनाकुल джан^акул,
2 (густо населенный) घना वसा
हुआ г^хана бас^а ху^а, जनपूर्ण джан-
-पूरन'

людоо́ед *м* आदमखोर आдам-хор
м, नरभक्षक नार-б^хакшак *м*

людоо́едство *с* आदमखोरी आдам-
-хори *ж*, नरमाँस-भक्षण नार-माँस-
-ब^хакшान *м*

людско́й *прил* लोगो (आदमियो)
का लोगो (आद'मийो) *क*, मानवी मान'-
वी

люк *м* мор नौका-पृष्ठ का द्वार
नाока-пришт^х *क* द्वार *м*

лю́лька *ж* (колыбель) पालना
पाँल'ना *म*, गह्वारा га^х'वार[ा] *म*,
हिडोरा खिन्दора *म*

лю́стра *ж* झाल [-फानूस] *ज*
[-फाँनुस] *म*

лю́тый *прил* 1. भयानक ब^хай[ा]
नाक, उग्र उग्र', 2. перен कडाके
का कारा^क *क* (नाप्र *о* морозе),
असह्य असा^х' (नव्यनोसिमый)

ля *с* муз घ द^ха *म*

ляга́ть *несов* लात मारना ला^т
मा^र'ना *п* (को, पर को-ल)

ляга́ться *несов* लात मारना
ला^त मा^र'ना *п*

лягну́ть *сов* *см* ляга́ть

лягу́шка *ж* मेढक मेद^аक *म*,
मडूक मандूक *म*

ля́жка *ж* जाँघ *ज* *ज*, रान
रा^न *ज*

ля́згать *несов* झनकना *ज*
नाक'ना *न*, झनकारना *ज* *ज* *ज*
ना *प*, वजना बадज'ना *न* (*о* зубах)

ля́мк||а *ж* तसमा तас'मा *म*,
पट्टी पाट्टी *ज*, *◇* тяну́ть -у разе
सरत मेहनत करना *п*

М

мавзолéй *म* मकबरा мак'барā
म, समाधि самāд^खи *ज*

магазин *म* 1. दुकान дукāн *ज*,
кни́жные ~ किताबो (किताबफरोश)
की दुकान *ज*, किताबघर *म*, универ-
сáльный ~ डिपार्टमेंट-स्टोर *म*, от-
крывáть ~ दुकान करना (खोलना)
п, закрывáть ~ दुकान उठाना
(बढाना, बढ करना) *п*, 2. (винтов-
ки) कोठा कот^खā *म*

магарáджа *म* महाराज ма^खā-
-рāдж *म*

магистрáль *ज* शाहराह шā^ख-
-рā^ख *ज*, मुख्य मार्ग मुक्^खय' мār^ग'
म, [железнодоро́жная] ~ [प्रधान]
रेलवे-लाइन [प्रद^खāन] रēल'वē-लāनि
ज, гáзовая ~ गैस की प्रधान नाली
ज, водопровóдная ~ पानी की
प्रधान नाली *ज*

магíческий *प्रि*ल जादू का
दजāदु कā

магнáт *म* [थैली-]शाह [т^खāэлй-]
шā^ख *म*, финáнсовый ~ बैक-शाह
म, थैली-शाह *म*

магнέто *с* *ते*х мегнет мē^г-
нэт *ज*

мáгний *и* *लि*म मैग्नेसियम маэ-
гнэснам *म*

магнít *и* [लोह]चुंबक [लो^ख-]
चुम्बक *म*, मकनातीस мак'нāतिस *म*

магнítн||ый *प्रि*ल [लोह]चुवकीय
[लो^ख-]चुम्ब'कयि, ~ая стрéлка कुतुब-
नुमा की सूई *ज*

магнóлия *ज* मैगनोलिया маэ-
г'нолийā *म*

мáзать *несов* 1. लीपना लीप'нā
п, पोतना пот'нā *п*, लीप (लगा)
देना लीप (लागā) дэнā *п*, लगाना
लागāनā *п* (पर *что*-ल), ~ мáслом
मक्खन लगाना *п* (पर *что*-ल),
2. (पाचक^ख) मैला (गदा) करना
माэлā (गандā) кар'нā *п*.

мáзаться *несов* लिपना लिप'нā
प, मैला (गदा) हो जाना माэлā
(गандā) *खो* दजāनā *प*.

мазня́ *ज* *разг* भद्दी पोताई ब^खад-
दयि पोटāय *ज*, भद्दी तसवीर ब^खадदि
तас'वीर *ज*, भद्दा चित्र ब^खадदā चित्र'
म (плохой рисунок)

мазóк *म* *жив* ब्रश (तूलिका)
से दिया (किया) हुआ हलका रंग
ब्रаш (तूलिका) सē дийā (कियā) *ख*уā
खाल'кā ранг' *म*

мазúт *м* *тех* काला तेल кāлā
तэл *и*

маз||ь *ज* 1. मरहम мар'хам *म*,
लेप лēп *и*, 2. (сапожная) रोगन
रोगन *и*, ♦ дéло на ~й *разг*
काम चल रहा है

ма||й *म* मई май *ज*, Пёрвое
мāя पहली मई का दिवस *म*, прытого
мāя पाँचवी मई को.

мāйка *ज* बिना आस्तीन की
कमीज бинā āстия कय कामіз *ज*

майóр *म* मेजर мэджар *и*
мāйский *प्रि*ल मई का मāя कā,

पहली मई का पाख़'ली माय क़ा
(первомайский), ◇ — жук भौरा म
мак м 1. पोस्त पोस्त' м, 2. (се-
мена) खसखस хас'хас м

макаро́ны мн मकारोनी мак-
роний ж.

мака́ть несов डुबाना дуба́нā n,
डुबона дубо́nā n, डुवा (डुवो) देना
дубā (дубо) दे́nā n

маке́т м. नमूना नामुनā म

максима́льный прил ज्यादा से
ज्यादा зйāдā सэ зйāदā *неизм*, अधिक
से अधिक अद^खिक सэ अद^खिक, अधिकतम
अद^खिक-там

ма́ксимум 1. м अधिक परिमाण
अद^खिक парिमāन म, सर्वोच्च मात्रा
सार्वोच' मा́त्रā ज, 2. нареч (самое
большее) सब से ज्यादा (अधिक)
साब सэ зйāदā (अद^खिक)

маку́шка ж चोटी चोटी ज

мала́ец м मलायी मала́यि m

мала́йский прил मलायी मा-
ला́यि, — язы́к मलायी जवान (भा-
षा) ज

мале́йший прил सब से छोटा
साब सэ च^хотā, अल्पतम अल्प'-там

ма́ленький прил 1. छोटा च^хотā,
2 (немногочисленный) थोडा त^खорā,
अल्प अल्प', 3. (незначительный) टुच
तुनच'

мали́на ж रसवेरी рас-бэरी ज

мали́новый прил 1. रसवेरी का
рас-बэरी क़ा, 2. (о цвете) गहरे
लाल रंग का गाख़'рэ लाल रान्ग' क़ा

ма́ло нареч थोडा [-थोडा] त^खорā

[-त^खोरā], कम कम, काफी नहीं क़ाफ़
नाख़ि (недостаточно); — вероятно
किसी हद (सीमा) तक संभव है; ◇ —
तोड़ यही नहीं, इतना ही नहीं; — по-
ма́лу आहिरता-आहिस्ता, धीरे धीरे,
— ма́льски कम से कम, थोड़े से
थोड़े

малова́жный прил तुच्छ
तुच^ख'', नगण्य नागानि'', महत्वहीन मा
ख़ात्व'-ख़िन.

малове́роятный прил सदेह-
जनक सान्देख-दजानक

малово́дный прил (о реке, оз-
ре) छिछला च^खिच^ख'लā, उथला उथ^ख'लā,
छिछले पानी का च^खिच^ख'लэ पāनि क़ा

малогра́мотный прил कम पढ़ा
काम पार^ख'ā, अर्द्धशिक्षित अर्द्ध^ख'-शि
ख़िशत

малодо́ушие с कचदिलापन कच-
दिलā-पान म, कायरता क़ायार'तā ज

малодо́ушный прил कचदिला
कच-दिलā, कायर क़ायार

малоземе́льный прил थोड़ी
जमीनवाला त^खोरā зам्यान-वाला

малоизве́стный прил कम जा-
ना हुआ काम दजāनā ख़ुā, अप्रसिद्ध
अप्रसिद्ध^ख' (नाप्र о писателе)

малоиму́щий прил गरीब गारिब,
दरिद्र दारिद्र'

малокро́вие с रक्तहीनता राक्त'-
ख़िन'तā ज, अल्परुधिरता अल्प'-
रुद्धिर'तā ज

малокро́вный прил रक्तहीन
राक्त'-ख़िन

малолéтний прил कमसिन काम'-

सिन, अल्पवयस्क алп'-вайस्क',
अल्पायु алपायु

малолѹдный прил कम बसा
हुआ कम басā хуā, थोडी आवादी-
वाला त^१ोरй āбāдй-вāлā (малонасе-
ленный), थोडी हाजिरीवाला त^१ो-
रй хāзирй-вāлā (малопосещаемый),
सुनसान сун'сāн (пустынный)

малопродуктивный прил कम
पैदावार देनेवाला कम पाэдā-वār
дэнэ-вāлā, कम उपजाऊ कम उप'-
джāу

малорѹсый прил नाटा नāтā,
छोटे कद का च^१отэ кад कā

малосодержательный прил
खाली-खोली хāлй-холй

малосѹбный прил ताजा-ताजा
नमक मिलाया हुआ тāзā-तāзā नामक
मिलāयā хуā, अभी-अभी नमक मि-
लाया हुआ āб^१й-āб^१й नामक मि-
लāयā хуā

малоупотребительный прил
कम-इस्तेमाल कम-истэмāл, थोडा उप
योगी त^१ोरā उपायोगй

малоцѹнный прил कम कीमत
का कम कйमत कā, घटिया г^१атийā
неизм

малочисленный прил छोटा
च^१отā, अल्पसंख्यक алп'-санк^१наक

мāл||ый I 1. прил छोटा च^१отā,
2. — ое суц с अल्पाता алп'тā ж,
◇ с —ых лет वचपन से, сāмос — ое
कम से कम, без —ого लगभग, प्राय .

мāлын II म разг छोकडा
च^१ок'рā म

мāлыш м छोटा बच्चा च^१отā
बचчā म, मुन्ना मुन्नā म (в обра-
щении)

мāльчик м लडका लар'कā म
мальчйшеский прил लडका सा
лар'कā सā

мальчйшка м разг लडका लар'-
कā म, वालक बāлак म, छोकडा
च^१ок'рā म

мальчугāн м लडका लार'कā म
мāлыотка म न ж गोद का बच्चा
год कā बचचā म

мāляр м रगसाज रानг'-сāз म,
सफेदी करनेवाला साфēदй кар'नэ-
-वāलā म

малярйя ж мед मलेरिया малэ-
рийā म

мāма ж разг माँ мā ж, अम्मी
амми ж, माता мātā ж

мāнго с. (дерево и плод) आम
ām म

мандарйн м (плод) चिपटी
नारंगी चिप'тй नāरान्गй ж

мандāt м 1. अधिकारपत्र ад^१и-
कār-патр' म, 2. полит. (право на
управление) आदेश āдēш म, शास-
नादेश шāс'नāдēश म

манёвр м 1. прям, перен
पैतरेवाजी пāт'рэ-бāзй ж, 2.: —
मн воен सैनिक कवायद साэник का-
वāनāद ж, नकली जग नाक'लй джанг'
ज, नकली युद्ध नाक'लй йुद्ध^१ "

маневрйровать несов пряч,
перен पैतरेवाजी करना पāत'рэ бāзй
कार'नā न

मानेकें *म* पुतला पुत'लā *म*

मानेर॥ *अ* ढग द^खान्ग' *म*, तरह
तारा^ख *अ*, प्रकार प्राक^{ार} *म*; 2. — *म*
म चालचलन चाल-चापान *म*, चाल-
-ढाल चाल-द^खाल *अ*, आचार अच^{ार} *म*,
होरोषी — *म* शिष्टाचार *म*

मानेरनी *प्रि* बनावटी बान[ा]-
ोती

मानजेता *अ* कफ काफ *म*

मानिक्यूर *म* नाखूनतराशी न[ा]खून-
-तराशी *अ*

मानिक्यूरशा *अ* नाखूनतराशिन
न[ा]खून-तराशिन *अ*

मानिपुलीरवार *न* सफाई
से चलाना (वरतना) साफ[ा]ई स[े] चाल^{ान}ā
(बारात'नā) *न*, जोड-तोड (साज-बाज)
करना दजोर-तोर (स[ा]ड-ब[ा]ड) कार'
नā *न*

मानिपुलीया *अ* 1. (नाप्र
फोकुसिका) हाथ-कडा हाथ^ख-कान्दा *म*,
2. (उलुका, प्रिएम) जोड-तोड दजोर-
-तोर *म*

मानित *न* 1. (जवात) इगारे
-(सकेत) से बुलाना इश^{ार} (सक^{ेत}) स[े]
बुल^{ान}ā *न*, 2. प्रिएन (प्रिएल[े]क[ा]त) कशिष देना काशिष द[े]नā *न*, आकर्षित
करना आकारशित कार'नā *न*

मानिफेस्त *म* ऐलाननामा अल^{ान}-
-नāमा *म*, घोषणापत्र ग[ो]श'नā-पात्र'
म, Манифест коммунистической
партии कम्युнист पार्टी का घोषणा-
पत्र *म*

मानिफेस्ताया *अ* जलूस दजा-
लूस' *म*, प्रदर्शन प्राद^{ार}शान' *म*

मानिषका *अ* छाती पर पहनने का

कपडा च[ा]ईय प्र पाखान'न[े] कā काप'
रā *म*

मानिया *अ* खवत खाबत' *म*, सनक
सानक *अ*, — वेलीनिया वडाई का
खवत *म*

मानिक्यूरवार *स* *न* *न* (प्र-
न[े]ब्रेगात) उपेक्षा करना उपेक्षा
कार'नā *न* (की चे^म-ल), — सवोयमी
ओबाजान्नायामी गैरजिम्मेदारी (अनु-
तरदायित्व) वरतना *न*

मानि॥य *प्रि* — *अ* कुरा
सूजी सुदज *अ*, — *अ* कāशा सूजी का
भोजन सुदज कā ब^खोदजान *म*

मानोम[े]त्र *म* फिड दवाव नापने का
यत्र दाब[ो] न[ा]प'न[े] कā यान्त्र' *म*

मान्तिया *अ* चोगा चोगā *म*
मानुफाक्युरा *अ* 1. *अ* कारखाना
कार-खानā *म*, 2. (मातरिया) कपडा
काप'रā *म*

मानुफाक्युरनी *प्रि* — *मा*-
गायिन बजाज की दुकान बाड[ा] क[ि]
दुकान *अ*

मार[ा]त *न* राड 1. मैला
(गदा, मलिन) करना मा[ा]लā (गान्दā,
मालिन) कार'नā *न*, — ब[ु]मागु कागज
खराब करना *न* (त^ज प्रिएन), 2.
प्रिएन (पोजोरित) कलकित करना
कालानकित कार'नā *न*

मारगाने *म* लीम मगनीज
मानग'नी *म*

मारगारिन *म* मारजेरीन मार'दज[े]-
रिन *म*, नकली (बनावटी) मखन
नाक'ली (बान[ा]ोती) माक^खान *म*

मारगारितका *अ* गुलबहार गुल-
बाख^{ार} *म*

मारिनीवान्||यि 1. *प्रिच* *от* मारिनीवान् 1, 2. *प्रि*ल मसालेदार मासाले-दार्, —ये फ्रुक्त् (बोव्णि) अचार *म*

मारिनीवान् *несов* 1. अचार बनाना अचार बानाना *न*, सिरके मे डाल-ना सिर'कэ मँ दाल'ना *न*, 2. *पर*न *раз* खटाई मे डालना क'तायि मँ दाल'ना *न*, ताक पर रखना ताक पर राक'ना *न*

मारिनीवत् *ज* *प्र*ям, *पर*न कठपुतली क'त'पुत'ली *ज*

मारिनीवत्||यि *प्रि*ल —*ое* प्रावितीयत्व कठपुतली-सरकार क'त'पुत'ली-सर'क'र *ज*

मार्क *ज* 1. (पोस्टेज-) [पोस्टेज-] स्टाप [पोस्टेज-] स्टांप' *म*, [पोस्टेज-] टिकट [पोस्टेज-] टिकाट *म*, 2. (फाब्रिचन) ट्रेडमार्क त्रेड-मार्क' *म*, छाप च'ाप *ज*, 3. (सोर्ट) किस्म किस्म' *ज*, प्रकार प्राकार *म*

मार्कसिज्म *म* मार्क्सवाद मार्क्स'-व'द *म*

मार्कसिज्म-लениनिज्म *म* मार्क्स-वाद-लेनिनवाद मार्क्स'-व'द-लेनिन-व'द *म*

मार्कसिज् *म* मार्क्सवादी मार्क्स'-व'दी *म*, मार्क्सिस्ट मार्क्सिस्ट' *म*

मार्कसिज्स्कि *प्रि*ल मार्क्सवादी मार्क्स'-व'दी

मार्कसिज्स्को-लेनिन्स्कि *प्रि*ल मार्क्सवादी-लेनिनवादी मार्क्स'-व'दी-लेनिन-व'दी

मार्ल *ज* जाली दज'ली *ज*

मार्मेल'द *म*. [फलो का] मुरब्बा

[प'ाल' क'ा] मुराब'बा *म*, य'बलोचनीय — सेव का मुरब्बा *म*

मारोद'र *म* लुटेरा लुटेरा *म*

मार् *म* मार्च मार्च' *म*

मार्तेनीवस्||यि *प्रि*ल *ते*х —*ая* पेच खुले मुँह की भट्टी क'उले मूख कि ब'ह'ति *ज*, खुले मुँह का फर्नेस क'उले मूख का फार्नेस *म*, —*ая* स्ताल खुले मुँह की भट्टी मे बना हुआ इस्पात क'उले मूख कि ब'ह'ति मँ बाना खु'ा इस्पात *म*

मार्तोवस्कि *प्रि*ल मार्च का मार्च' का

मार्श *म* मार्च मार्च' *म*, कूच कुच *म*

मार्शल *म* मार्शल मार्शल *म*

मार्शीरोव'त् *несов* मार्च करना मार्च' कार'ना *न*

मार्शीरोव्का *ज* ड्रिल द्रिल *ज* (строєвые занятия)

मार्श'रु *म* रास्ता रास्ता *म*, मार्ग मार्ग' *म*

मार्स्क||а *ज* 1. मास्क मास्क' *म*, 2. *पर*न नकाव नाकाब *म*, स'ब'रोसित' —*у* नकाव फेक देना *न*, स'र'व'त् —*у* बेनकाव करना *न* (को स' को-*ल*)

मास्किरोव'त् *несов* छिपाना च'िप'ाना *न*, छिपा लेना (देना) च'िप'ाना ल'ना (द'ना) *न* (को च'तो-*ल*, के पीछे च'ेम-*ल*)

मास्किरोव'त्स'я *несов* छिपना च'िप'ना *न*

मास्किरोव्का *ज* छलावरण च'ाला-वारान *म*

मास्किरोवोच'न||यि *प्रि*ल —*ये*

срédства [शत्रु से] छिपने के उपाय
[शत्रु सэ] च^खिप'नэ कэ उप^वाँ म मн.

маслѐнка ж मक्खनदानी мак-
क^खан-д^{ан}и ж, тех तेल की कुप्पी
तэл क^यि कुप्प^यि ж

маслѝна ж. (дерево и плод)
जैतून заэтून म.

маслѝчный прил जैतून का заэ-
तून क[ा]

мáсл||о с 1. तेल तэл म (расти-
тельное, минеральное, смазочное),
मक्खन макक^खан म (сливочное), घी
ग^खि म (топленое), торгóвец ~ом
तेली म, 2. жив तैल-चित्र ताэл-
-चित्र' म (картина), तेल का रग
तэл क[ा] रान्ग' म (краска), писáть
~ом तेल के रग से चित्र बनाना n,
◇ कáतáться как сыр в ~е पॉचो
उंगलियाँ घी से होना nп

маслобóйка ж मथनी मत^ख'नी ж

маслобóйный прил ~ заवóд
मक्खन बनाने का कारखाना макक^खान
बान^{ान}э क[ा] क^{ार}-ख^{ान}ा म (вырабаты-
вающий сливочное масло), कोल्हू-घर
कोल्हू-ग^खार म (вырабатывающий
растительное масло)

маслодѐлие с मक्खन बनाने का
काम макक^खान बान^{ान}э क[ा] क^{ाम} म

маслянѝстый прил तेलिया तэ-
лनी[ा] नैउम, चिकना चिक'न[ा]

мáслян||ый прил 1. तेल का तэл
क[ा], 2. жив ~ая क[ा]स्क[ा] तेल का
रंग तेल क[ा] रान्ग' म, писáть ~ыми
क[ा]स्क[ा]मी तेल के रग से चित्र बनाना
तэл क[ा] रान्ग' स[े] चित्र' बान^{ान}ा n

мáсс||а ж 1. (мнoжeствo) ढेर
द^खэр म, समूह समूख म, बहुतात
बाखुत[ा]त ж, 2.: ~ы मн आम जनता
आम दजान'त[ा] ж, जनसमुदाय दजान
-समुद[ा]य म, ширóкие ~ы трудя
щихся मेहनत करनेवाली आम जनता
म^ख'न[ा]त क^{ार}'न[े]-व[ा]ल[ी] आम दजान'त[ा] ж,
व्यापक श्रमजीवी जनसमुदाय व[ि]आप[ा]
श्राम-दजिव[ि] दजान-समुद[ा]य म, 3.
(смесь) ढेर द^खэр म, लुगदी लुग'दी
ज (напр древесная), 4. физ पदार्थ
पाद^{ार्}त^ख' म

массáж म मालिश म[ा]लिश ж,
मलाई माल[ा]यि ज, अग-मर्दन अन्ग'-म^{ार}
दान म

массѝв м геол पुजक पुन
दजक म

массѝвный прил भारी ब^खार[ि],
बोझल बोज^खाल (увесистый), महा
घन माख[ा]-ग^खान (плотный)

массóвка ж разг 1. (митинг)
[आम] सभा [आम] सब^खा ज, 2. (экс
курсия) सामूहिक सैर स[ा]मूख[ि]
साэр ज

мáссов||ый прил 1. आम आम,
सामूहिक स[ा]मूख[ि], सार्वजनिक स^{ार}व'
दजानिक, 2. (производимый в боль
шом количестве) ~ое производ
ство बड़े पैमाने पर पैदावार बार^э
पाэм^{ान}э प^{ार} पाэд[ा]-व^{ार} ज, बड़े पैमाने
का उत्पादन बार^э पाэм^{ान}э क[ा] उप[ा]
दान म

мáстер м 1. मिस्तर[ी] मिस्^{र्}त^र
म, फोरमैन फोर'म[ा]эн म (на заводе),
2. (знаток) माहिर मा^खिर म, विशेष

вишэш-ги' *м*, कलाकार काला-क़ार *м*
(в области искусства), ♠ — на все
руки हर फन उस्ताद *м*, चौदह
विद्या निधान *м*

мастерить *несов* बनाना банā-
нā *п*

мастерская *ж* 1. दुकान дукāн
ж, वर्कशाप варк'-шап *м* (напр
на заводе), 2. (художника) स्टुडिओ
студио *м*, चित्रकार का काम करने
का कमरा चित्र'-क़ार क़ा क़ām кар'нэ
क़ा кам'рā *м*

мастерской *прил* उस्तादाना
устādānā *неизм*, दक्षता-पूर्ण दाक्ष'-
तā-пूरн'

мастерство *с* उस्तादी устādī
ж, हुनर ख़унар *м*, कौशल काошал *м*.

мастїка *ж* (для натирания по-
лов) फर्श की पालिश фарш' кī пā-
лиш *ж*

мастїтый *прил* पूजनीय пудж'-
нйи', आदरणीय āдар'нйй'.

масть *ж* 1. (у животных) रंग
ранг' *м*, 2. карт [ताश का] रंग
[тāш кā] ранг' *м*

масштаб *м* पैमाना паэмānā *м*,
नाप नāп *ж*, परिमाण паримāн *м*,
в большом —е वडे पैमाने पर

мат *м* शाह *м* [шах] मात [шāх-]
мāt *ж*, объявлять — मात करना *п*

математик *м* रियाजीदान рийā-
зй-дāн *м*, गणितज्ञ ганит-гн' *м*

математика *ж* रियाजी रийāзй
ж, गणित ганит *м*

математический *прил* रियाजी

का रийāзй क़ा, गणितीय ганитйи',
गणित-सबधी ганит-самбанд^хй

материāl *м* 1 सामान сāmān *м*,
सामग्री сāмагрй *ж*, द्रव्य дравй' *м*,
पदार्थ падāрт^х' *м* (из которого сде-
лана вещь), 2. перен (источник,
данные) ससाला масāлā *м*, सामग्री
сāмагрй *ж*, 3. (п.кань) कपडा кап'-
рā *м*

материализм *м* भौतिकवाद
б^хаотик-вāд *м*, पदार्थवाद падāрт^х-
-вāд *м*, диалектический — द्वद्वात्मक
भौतिकवाद (पदार्थवाद) *м*, исторйче-
ский — ऐतिहासिक भौतिकवाद (पदार्थ-
वाद) *м*

материалист *м* भौतिकवादी
б^хаотик-вāдй *м*, पदार्थवादी па-
дāрт^х-вāдй *м*

материалистический *прил*
भौतिकवादी б^хаотик-вāдй, पदार्थवादी
падāрт^х-вāдй

материālный *прил* 1. филос
भौतिक б^хаотик, 2. (относящийся
к заработку, доходу) माली мāли,
आर्थिक āрт^хик

матерйк *м* महाद्वीप махā-д्वйп
м, मुख्य भूमि мук^хи' б^хуми *ж*

материкóвый *прил* महाद्वीपीय
махā-д्वйпйй'

матерйнск||ий *прил* माँ (माता)
का मā (мātā) क़а, मादरी мād'рй,
—ая प्रीति ममता *ж*

матерйнство *с* मातृत्व мā-
त्रित्व' *м*

матёрня *ж* 1. филос पदार्थ पा-

दार्त^१ *म*, 2. (तकन) कपडा कप'-
प्रा *म*

मातका *ज* 1. अनात कोख कोक^२
ज, गर्भाग्य गर्ब^३आशाय *म*, 2. (यु
नचल) रानी मक्खी प्राणि माक्क^४ *ज*

मातव^५||यि *प्रिल* धुधला द^६उद^७-
ला, -०००००० गहरा शीशा *म*

मात्रास *म* *सम* मात्रास

मात्रास *म* तोकक तोशाक *ज*,
गद्दा गद्दा *म*

मात्रिका *ज* गोलीर सौचा सौ-
चा *म*

मात्रोस *म* मल्लाह मल्लाह *म*,
नाविक नाविक *म*, वीर जलसैनिक
दजाल-सायनिक *म*

माच *म* *सपुत* मैच माच *म*, *ज*,
प्रतियोगिता का खेल प्रतियोगिता का
क^८एल *म*.

मात *ज* माँ माँ *ज*, माता माता *ज*

माख *म* *ओनम* माख *म* *एकदम*
एक-दम, दत्त माख *म* *एकदम* माँका खोना
माका क^९ओना *न*, गलती (भूल) करना
गल'ती (ब^{१०}खुल) कार'ना *न*

माखात *नसव* हिलाना हिलाना *न*,
-करीय्यामी पर फडफडाना *न*

माखिनास *ज* चालवाजी चाल-
बाय *ज*, कूटप्रवच कूट-प्राबान्त^{११} *म*

माखुत *सव* *सम* माखात, -
रुकोन ना च^{१२}ल नाउम्मेद (निराश)
होकर छोडना ना-उम्मेद (निराश)
खोकार च^{१३}ओर'ना *न*

माखोविक *म* *तख* चक्का चक्का *म*,
पलाई-व्हील फ्लाई-व्हील *म*

माखोरका *ज* महोरका माखोर'-
रा *ज*

माखोविय *प्रिल* बोट हजार
ख़ाज़ार

माचेखा *ज* सौतेली माँ सातेली
माँ *ज*, विमाता विमाता *ज*

माचता *ज* मस्तूल मास्तूल *म*

माचतोविय *प्रिल* - लस मस्तूल
वनाने की लकड़ी मास्तूल बायाना क
लाक'री *ज*

माशीना *ज* 1. मशीन माशीन *ज*,
इजन इन्जन *म* (द्विगतेल), 2.
(ऑमोबल) रास मोटर मोटर *ज*

माशीनाली *नरच* अपने आप
से अप'ने आप स, यत्रवत् यान्त्र'-वात
माशीनालीय *प्रिल* अपने आप
होनेवाला अप'ने आप ख़ोने-वाला, यत्र-
वत् यान्त्र'-वात

माशीनस्त *म* *ज* -० इजन-इन्जन
इन्जन-दरावर *म*, इजन चलाने-
वाला इन्जन चालाने-वाला *म*

माशीनस्तका *ज* टाइपिस्ट तान-
पिस्ट' *ज*, टाइप करनेवाली तान
कार'ने-वाली *ज*

माशीनका *ज* 1. [पीशुसा] -
टाइपराइटर तान-प्रांतर *म*, 2.:-
[दल स्ट्रीज्की वोलस] बाल काटने की
मशीन बाल काट'ने क माशीन *ज*

माशीनन-त्राक्टर||यि *प्रिल*.
-आ स्तान्स मशीन-ट्रैक्टर-स्टेशन
माशीन-त्राक्टर-स्टेशन *म*

माशीनन||यि *प्रिल* मशीनी मा-
शीनी, -आ ऑबराबुतका मशीनी काम
म, -०००००० इजन-रूम *म*,
इजन का कसरा *म*, -०००००० ऑबराबुदा-
नी मशीनरी *ज*

माशीनोस्ट्रोएनी *स* मशीनसाजी

машин-साईज *ज*, मशीन-निर्माण-उद्योग
मशीन-निर्माण-उद्योग *म*

машиностроительный *прил*
मशीनसाज *मशीन-साईज*, मशीनी मा-
शिन्य, — завод मशीन बनाने का
कारखाना *म*, — институт मशीनी
विद्यालय *म*

маяк *म* रोशनी का मीनार रोश'नी
का मीनार *म*, प्रकाशस्तम्भ प्राकाश-
-स्तम्भ *म*

маятник *म* लटकन लट'कान *म*,
लगर लानगर *म*

маячить *несов* दूर दूर दिखाई
देना दूर-दूर दिख'ाई देना *न*

мгла *ज* धुँध द'ख'द' *ज*, धुँधलेपन
द'ख'द'ल'पान *म*, अंधेरा अन्ध'ेरा *म*
(*тьма*)

мглістый *прил* धुँधला द'ख'द'-
ला

мгновѣние *с* पल पल *म*, दस
दाम *म*, क्षण क्शान *म*, *◇* в — *о*ка
разг *पलक मारते [ही]*.

мгновѣнный *прил* पल (दस)
भर का पल (दाम) ब'ार का, क्षणिक
क्शानिक

мебель *ज* असबाब अс'बाб *म*,
फर्नीचर फार्नियार *म*

меблировать *сов* и *несов*
[असबाब से] सजाना [अस'बाब से] स-
जाना *न*

мёд *म* शहद शाहद *म*, मधु मा-
द'ख' *म*

медаль *ज* तमगा ताम'गा *म*, पदक
पादक *म*

медвѣдица *ज* रीछिनी रीच'नी

ज, *◇* Большая Медвѣдица *अ*स्त्र
सप्तऋषि *म*, Малая Медвѣдица
*अ*स्त्र ऋक्ष *म*

медвѣдь *म* भालू ब'ालू *म*, रीछ
रीच' *म*

медвѣж||ий *прил* भालू का ब'ालू
का, *◇* оказывать —ью усл'угу बुरी
खिदमत करना *न* (की *кому-л*)

медвежонок *म* भालू (रीछ) का
बच्चा ब'ालू (रीच') का बच'चा *म*

медеплавильный *прил* तेज
ताँवा गलाने का ताँबा गलाने का,
ताम्र-पिघालक ताम्र'-पिघ'ालक, —
завод ताँवा गलाने का कारखाना *म*

медикаменты *म* दवाएँ दावा'एँ
ज *म*, औषधीय सामग्री औष'धीय'
सामग्री *ज*

медицина *ज* चिकित्साशास्त्र चि-
कित्सा-शास्त्र' *म*

медицинск||ий *прил* मेडिकल
मैडिकल, चिकित्सक चिकित्सक, —
персонал मेडिकल स्टाफ *म*, —ая
сестра नर्स *ज*, —ая पो'мощь चिकि-
त्सीय उपकार *म*

медленно *нареч* धीरे द'्यारे,
आहिस्ता अहिस्ता

медленный *прил* धीरा द'्यारा,
आहिस्ता अहिस्ता *неизм*

медлительный *прил* सुस्त
सुस्त', आलसी आल'सी

медл||ить *несов* देर (अव-तब,
विलंब) करना देर (अब-तब, विलंब')
कर'ना *न*, не —я नि मि'न'уты एक
पल (क्षण) गँवाए बिना.

медн||ый *прил* ताँवे का ताँबा का,

—ая рудá कच्चा ताँवा म, ताम्र-
पाषाण म

медóвый прил शहद (मधु) का
शाहад (माद^ख) कá, ◇ — мёсяц
सुहाग-रात ж, मधुर-चंद्र म

медпúнкт м (медицинский
пункт) डाक्टरी स्टेशन दáкт'रि
स्टेशन м, मेडिकल केंद्र मेडिकल
केंद्र' м

медúза ж зоол छत्रिक च^а-
त्रिक म

медь ж ताँवा तãбã м, ताम्र
tãmp' м

межã ж मेड मэр ж, दाँडा-मेडा
दãदã-मãदã म (между землями двух
владельцев), सीमा सैमा ж (граница)

междомётie с грам विस्मयादि-
बोधक [शब्द] विसमािãदि-बोद^खак
[शाब्द'] म

междоусóбный прил आपसी
ãп'сै, भीतरी б^хят'ри

ме́жду предлог 1. (о положении,
среди) के बीच [मे] कэ бйч [मã] पो-
सलेल, मे मã посलेल, 2. (о времени)
से [लेकर] तक सэ [लेकार] так,
◇ — делом फुरसत मे, — прóчим
बीच मे, और बातो के अलावा, вводн
слово हाँ, — тем इतने मे इसी बीच
मे, — тем, как जब कि.

междугорóдный прил शहरो
(नगरो) के बीच का शाख'рõ (नाग'रõ)
कэ бйч कã, अंतर्नगर अन्तर्-नागर,
— телефón अतर्नगर [टेली] फोन म

междунарёдный прил अतर्रा-

ष्ट्रीय अन्तर्-राष्ट्रिय', अंतरदेगीय
अन्तर्-देशीय', Международný
जैनस्कीय दैन् सत्रियो का अतर्राष्ट्रीय
दिवस म

мел м खडिया क^खारिीã ж, चाक
चãक म (для письма), सफेदी साफेदी
ज (для побелки)

меланхольический прил उदास
दãस, म्लान म्लान

меланхóлия ж उदासी उदासी ж,
विपाद विपाद म.

мелётъ несов उथला (छिछला) हो
जाना उथ'लã (च^хич^х'लã) खो द्जा
नã न्

мелиорáция ж с -ã भूमिसुधार
ब^хुमि-सुदãर म

мёлк||ий прил 1. (некрупный)
छोटा च^хотã, वारीक बãरिक्. छोटे
पैमाने का च^хотэ पाэмãनэ कã (незна-
чительного масштаба), — не дёнь-
ги रेजгारी ж, — рога́тый скот
मेड-वकडियाँ ж म्; 2. (неглубокий)
छिछला च^хич^х'लã, उथला उथ'लã,
— ая тарёлка चपटी प्लेट ж, ◇ — ая
буржуазия छोटे पूँजीपति (सर्माया-
दार) म म्

мелкобуржуáзный прил टुट-
पूँजिया तुत'पूँजियã неizm, मध्य-
वर्गी माद^хй'-वर्गी

мелковóдный прил छिछला
च^хич^х'लã, उथला उथ'लã.

мелкосóбственнический прил
छोटे मालिको का च^хотэ मãлиकõ कã,
छोटी संपत्ति रखनेवालो का च^хотã
सम्पत्ति राक^х'नэ-वãलõ कã

мелодичный *прил* सुरीला सु-
रिला

мелодия *ж* राग राг *м*

мелочность *ж* छिछोरपन च^खि-
च^खोर-पान *म*

мелочный *прил* 1. (о человеке)
छिछोरा च^खिच^खोरा, 2. *перен* (ни-
чтожный) टुच тунч', तुच्छ тучч^х',
नगण्य नाганй'

мелочь *ж* 1. (деньги) रेजगारी
रैज'गारि *ж*, 2. (пустяк) जरा
सी बात зарā सै ба^т *ж*, तुच्छ
(नगण्य) वस्तु तучч^х' (नागण्य') वा-
स्तु *ж*

мел||ь *ж* छिछले पानी की जगह
च^खिच^ख'लэ पāни क[ी] द्वागा^ख *ж*, छिछले
जल का तल (स्थान) च^खिच^ख'लэ द्वा^ल
कā तल (स्थāन) *म*, сад[ी]त[ी]या на —
जमीन (धरती) पर फँसना (फँस जाना)
न, на —[ी] छिछले जल के तल पर

мелькать *несов* झलकना द्वा^ख-
लाक'नā *न*, झलक मिलना (पडना)
द्वा^ख-लाक मिल'नā (पार'नā) *न* (की
о чем-л.)

мелькнуть *сов* см мелькать

мельком *нареч* 1. (весьма ко-
роткое время) चलते हुए चाल'तэ ^खуэ,
क्षणमात्र के लिये क्शन-मा^{त्र}' कэ ल[ी]ये,
2. (поверхностно) सरसरी तौर पर
सार'सरी та^{ор} पार

мельник *м* चक्कीवाला चक्की-
वा^{ला} *म*, चक्की का मालिक चक्की
कā मा^{लि}क *म* (владелец мельницы),
चक्की चलानेवाला चक्की चालāनэ-वा^{ला}
म (работающий на мельнице)

мельница *ж* चक्की चक्की *ж*,
चक्की का घर चक्की कā ग^खार *म*

мельчать *несов* 1. छोटा हो जाना
च^खो^{ता} - ^खो द्वा^{नā} *न*, 2. *перен*
तुच्छ हो जाना तучच^х' ^खो द्वा^{नā} *न*.

меморандум *м* स्मृतिपत्र स्मृति-
पा^{त्र}' *म*

мемуары *мн* सस्मरण सा^{स्म}-
रा^न *म*

мёна *ж* अदला-बदला अ^द'लā-बा^द'-
लā *म*, अदल-बदल अ^दाल-बा^दाल *म*,
आदान-प्रदान आ^{दा}न-प्रा^{दा}न *म*

мёнее *сравнит* от ма^{ло} से कम
(थोडा) सэ का^म (त^खो^{रा}), — ^खо^गо^स ^खब
से कम; ♦ тем не — ^खिस पर भी,
तथापि; бо^{ле}е [ी]लि — कुछ न कुछ,
थोडा बहुत, किसी ह^द (सी^{मा}) तक

мензурка *ж* नापने का गिलास
ना^प'नэ कā ग[ि]ला^स *म*

менов||ой *прил* —^{ая} торго^вля
अदले-बदले का व्यापार अ^द'लэ-बा^द'लэ
कā व[ि]या^पार *म*, —^{ая} сто^имость *ж*
बदल का मोल बा^दाल कā मो^ल *म*, वि-
निमय-मूल्य विनिमा^य-मु^ल' *म*

мёньше 1. *сравнит* от ма^{лы}й,
ма^{ле}нький से छोटा (अल्पतर) सэ
च^खो^{ता} (अल्^प'-तार), 2. *сравнит* от
मा^{ло} से कम (थोडा) सэ का^म (त^खो^{रा}),
— ^खо^गо^स ^खब से कम.

меньшеви́к *м* मे^{न्}ше^{ви}क मे^{न्}शэ
वि^क *म*

мёньш||ий 1. *сравнит* от ма^{лы}й,
ма^{ле}нький से छोटा (अल्पतर)
सэ च^खो^{ता} (अल्^प'-तार), 2. *превосх* от
मा^{лы}й, ма^{ле}нький ^खब से छोटा सा^ब

सэ च^хотă, अल्पतम алп'-там, ◇ по
—сй мёре कम से कम.

меньшинство с अल्पसख्या алп'-
санк^хйă ж, अल्पमत алп'-मत म
(напр при голосовании)

меню с [खानो की] फिहरिस्त
[क^ханō кй] фих'рист' ж, भोजनसूची
б^ходжан-सूचй ж, मेन्यू-कार्ड мэниу-
-кăрд' म

меня мест 1. род от я впе-
редй — मेरे सामने मэрэ сām'нэ, 2.
вин от я मुझ को मुдж^х ко, मुझे
मुдж^хэ

менять несов 1. (изменять, пе-
ременять) बदलना бадал'нă н, परि-
वर्तन करना паривартан кар'нă न
(का что-л), 2. (обменивать) बदल-
ना бадал'нă न, अदला-बदला करना
ад'लă-бад'лă кар'нă न (का что-
-либо)

меняться несов 1. बदलना ба-
дал'нă न, बदल जाना бадал джăнă
न, — в лице चेहरा उतरना न
(का о ком-л), 2. (обмениваться)
अदला-बदला करना ад'लă-бад'लă
кар'नă न (का чем-л)

мер||а ж 1. (единица измерения)
माप māp ж, 2 (граница) हद्द хад
ж, सीमा сймă ж, 3. (мероприя-
тие) कदम кадам म, उपाय упăй म,
принимать —ы कदम उठाना न,
उपाय करना न, ◇ в значительной
—е बहुत कुछ, по меньшей —е कम
से कम; по —е возможности जहाँ
तक हो सकता है, जहाँ तक मुमकिन

(सभव) हो; в —у परिमित रूप से;
по —е сил यथाशक्ति.

мерещит||**ься** несов मालूम होना
मालूम होना न, दिखाई पडना दि
क^хाय пар'नă न, जान पडना ज्ञान
пар'नă न, сй —ся, что.. उसे
मालूम होता है कि...

мерзавец म बदमाश бад-мăш म,
दुर्जन दुरджан म

мерзкий прил नीच नीच, दुष्ट
दुष्ट'.

мерзлый прил [शीत से] जमा
हुआ [शित सэ] джамă хуă, ठंड से मारा
त^ханд' सэ मăрă (напр о картошке)

мерзнуть несов जमना джам'нă
न, जम जाना джам दजानă न
(замерзать), ठंड लगना त^ханд' लग'
नă न (कोचने, जलन)

мерзость ж गदा काम गन्दă
कăम म (о поступке), गदी चीज
гандй चयз ж (о вещи), गदी बात
गандй बăt ж (о сказанном)

меридиан म देशांतर देशान्तर
म, मध्याह्न-रेखा माद^хयăхн'-रэк^хă ж

меридиональный прил देशा-
ंतर-सबधी देशान्तर-सामबान्द'य,
मध्याह्न-रेखा-सबधी माद^хयăхн'-र-
क^хă-सामबान्द'य

мерило с कसौटी कासोती ж

мерить несов (измерять) नापना
नăप'नă न, मापना māp'नă न, नाप
(माप) लेना नăप (मăप) लॅनă न

мерк||а ж नाप नăп ж, माप māp
ज, снимать —у नाप लेना न (की
с кого-л, с чего-л)

мёркнуть *несов* धुँधला हो जाना
दूँद^ख ल[ा] खो दज[ा]न[ा] *нп*

мерлушка *ж* मेमने का चमड़ा
म^{ेम}न[े] क[ा] च[ा]म[ा]र[ा] *м*

мёрный *прил* (ритмичный)
तालवद्ध त[ा]ल-ба^दд^ख, तालदार त[ा]ल-द^{ार}.

мероприятие *с* काररवाई क^{ार}-
-राव[ा] *ж*, योजना *йодж*'н[ा] *ж*, उपाय
उप[ा]य *м*

мёртвенн||ый *прил* मुर्दा रा
मुर^दा स[ा], मृत्यु-तुल्य म्रित्यु-तुल्य',
—ая блéдносьть मुर्द^{नी} *ж*

мертвёц *м* लाश ल[ा]श *ж*, शव
श[ा]व *м*

мертвёцкая *ж* लाश-घर ल[ा]श-
-ग^{ार} *м*, शवागार श[ा]व[ा]ग^{ार} *м*

мёртв||ый *прил* मरा हुआ म^{ार}
ख[ु]ा, मुर्दा मुर^दा *неизм*, मृत म्रит,

◇ —ая пётля *ав* दरार चक्कर *м*,
—ая зыбь мор [तूफान के बाद]

समुद्र-गत आदोलन *म*

мерцáние *с* जगमगाहट द^{жа}г'ма-
ग[ा]ख[ा]त *ж*, टिमटिमाहट तिम'тим[ा]-
ख[ा]त *ж*

мерцáть *несов* जगमगाना द^{жа}г'-
माग[ा]न[ा] *нп*, टिमटिमाना तिम'тим[ा]-
न[ा] *нп*

мéсиво *с* राख सानी с^ан^а *ж*
(корм), भरता ब^ар'т^а *м* (меша-
нина, смесь)

месíть *несов* सानना с^ан'н[ा] *п*,
फैटना प^ат'н[ा] *п*

местáми *нареч* जगह जगह द^{жа}-
ग[ा]ख द^{жа}ग[ा]ख, कही कही क[ा]ख[ी] क[ा]ख[ी],
स्थान स्थान पर स^т'^ан स^т'^аन *पर*

местéчко *с* गेог^र बस्ती बा^{ст}
य[ा], नगरी ना^ग'र[ी] *ж*

местí *несов* भाडना द^ж'^ар'н[ा] *п*,
भाड लेना (देना) द^ж'^аर ल[े]न[ा] (द[े]न[ा])
п, भाड देना द^ж'^аरु द[े]न[ा] *п*

месткóм *м* (местный комитет)
[ट्रेड-यूनियन की] स्थानीय समिति
[ट्रेड-यूनीयन की] स^त'[ा]न[ी]य' са^{ми}-
ति *ж*

мéстность *ж* सकाम мак^ам *м*,
स्थान स^त'^ан *м*, इलाका и^ल'[ा]क[ा] *м*,
प्रदेश प्रा^देश *म* (район), населен-
ная — आबाद इलाका *म*

мéстный *прил* सकामी мак^аम[ा],
स्थानीय स^त'[ा]न[ी]य', देशी द^{ेश}ी (в про-
тивоположность иностранному),
— жíтель सकामी रहनेवाला *м*, यहाँ-
वाला *म*, स्थानीय निवासी *म*

мéст||о *с* 1. जगह द^{жа}ग[ा]ख *ж*,
स्थान स^त'^ан *म*, क्षेत्र क^शेत्र' *म*
(пространство), занимáть — स्थान
रखना *п*, на [свое] — ठीक जगह पर,
उचित स्थान पर (положить *и* *т* *п*),
в другóм — दूसरी जगह, अन्यत्र,
схватíть на — е преступлénия
अपराध करते हुए पकड लेना *п*, 2.
(должность) ओहदा ओ'द[ा] *म*, पद
पाद *म*, 3. (в театре, вагоне, пар-
ламенте *и* *т* *п*) सीट स[ी]ट *ж*, 4.
(отрывок из книги *и* *т* *п*) खंड
क'анд' *и*, उद्धरण उद्'द[ा]र[ा]न *и*, 5
(багаж) यात्री की सामग्री का भाग
य[ा]त्र[ी] क[ी] स[ा]माग^{्री} क[ा] ब[ा]ग
य[ा]त्र[ी] क[ी] स[ा]माग^{्री} क[ा] ब[ा]ग *म*, √
ста́вить на — फूँक निकाल देना *п*
(की को-), शेखी फोड देना *п* (की

кого л), оставаться на —е वही की वही रहना *нп*, больное — भेद्य स्थान *м*, мर्म [स्थान] *м*, на —е जगह पर (की को-л), स्थान पर (के को-ल)

местожительство *с* रहने की जगह राख'नэ кй джагаख *жс*, निवास-स्थान निवास-स्थान *म*

местоимение *с* *грам.* सर्वनाम सार्व'-नाम *म*

местонахождение *с* [ठौर-] ठिकाना [त^хаор-] त^хिकाना *म*, बूदवाश बुद-बाश *жс*

местопребывание *с* [ठौर-] ठिकाना [त^хаор-] त^хिकाना *म*, बूदवाश बुद-बाश *жс*

месторождение *с.* *геол.* उद्गम-स्थान उद्गम-स्थान *म*, — руды धातु-पाषाण-क्षेत्र *म*, — угля कोयला-क्षेत्र *म*, — нефти तैलाशय *म*

месть *жс* बदला बाद'ла *म*, प्रति-शोध प्रतिशोध^х *म*, प्रतिहिंसा प्रति-हिसा *жс*

месяц *м* 1. (часть года) महीना माхинā *म*, माह माх *म*, मास मास *म*, 2. (луна) चाँदचाँद *म*, चंद्रमा चандр'-मा *म*

месячный *прил* माहवार माх'-वार, मासिक मासिक

металл *м* धातु द^хātu *жс*, цвет-нон — अलौहिक (अनयस्य) धातु *жс*

металлист *м* धातु का मजदूर द^хātu का मаз'दूर *म*

металлический *прил* धातु का द^хātu का

металлоид *м* *хим* अधातु अध^хātu *жс*, धात्वाभ द^хात्वāб^х *म*

металлообрабатывающий *прил* —ая प्रोद्योगिकता धातु का उद्योग द^хātu का उद्योग *म*

металлургический *прил* धातु-उद्योग-संबंधी द^хātu-उद्योग-संबंधी द^хा, — завод लोहे और फौलाद का कारखाना *म*

металлургия *жс* धातु-उद्योग द^хātu-उद्योग *म*, धातुकर्म द^хातु-कर्म *म*, черная — लौह-व्यवसाय *म*; цвет-ная — अलौहिक (अनयस्य) धातुकर्म *म*

метание *с* (гранаты и т. п.) फेकना प^хэк'ना *म*, विक्षेप विकशेप *म*

метать *несов* फेकना प^хэк'ना *п.*, ♦ — жребий कुरा (पाँसा) फेकना (डालना) *п*

метаться *несов* कसमसाना कास'-मासāना *नп* (от нетерпения), छट-पटाना च^хात'पातāना *नп* (о больном)

метафизика *жс* अतिभौतिकवाद अति-ब^хाотिक-वाद *म*

метафизический *прил* अतिभौ-तिकवादी अति-ब^хाотिक-वादी

метафора *жс* *лит* अन्योक्ति अण्योक्ति *жс*

метель *жс* बर्फ का तूफान барф'का туфан *म*

метеор *м* उल्का улका *жс*

метеорологический *прил* ऋतुविज्ञान-संबंधी रितु-विग्यान-संबंधी, अंतरिक्ष-विज्ञान-संबंधी अन्-रिकश'-विग्यान संबन्ध^х

метеорология *жс* ऋतु-विज्ञान

риту-विग्यांन *м*, अतरिक्ष-विज्ञान
 ант'риक्ष'-विग्यांन *м*

МЭТИТЬ I *несов (помечать)*
 निशान (चिह्न) लगाना निशान (चिह्न')
 лагана *п* (मे что-л), नाम लिखना
 на́м лик^х'на *п* (पर что-л), निशान
 वनाना निशान बानाना *п* (पर что-л,
 напр бельё)

МЭТИТЬ II *несов (целиться)*
 निशाना बाँधना (साधना) निशाना
 ба́д^х'на (са́д^х'на) *п* (पर в кого-л,
 во что-л)

МЭТИТЬСЯ *несов* निशाना बाँधना
 (साधना) निशाना ба́д^х'на (са́д^х'на)
п (पर в кого-л, во что-л)

МЭТКА *жс* चिह्न चिह्न' *м*, दाग
 да́г *м*, निशान निशान *м*, — на бельё
 (для стирки) धोवी का निशान *м*

МЭТК||ИЙ *прил* 1. ठीक त^хйк (о
 пуле), तेज तээ (о глазе), — стрелок
 तेज निशानवाज *м*, 2. перен ठीक
 т^хйк; —ое замечание चुटीला रि-
 मार्क *м*

МЕТЛА *жс* झाड़ द^ж'а^ру *м*

МЭТОД *м* ढग द^х'анг' *м*, तरीका
 тари́ка *м* (путь, способ), प्रणाली
 прана́ли *жс*, पद्धति पाद^х'ти *жс*
 (напр теории), द्वालेकीचैकी —
 द्वदवाद की प्रणाली *жс*

МЕТОД|ЧЕСКИЙ *прил* प्रणाली-
 -सवधी प्राना́ली-सामबान्द^х

МЕТР *м* मीटर मीтар *м*, कुबी-
 -चैकी — घनमीटर *м*

МЭТРИКА *жс* (документ) पैदाइश
 का सर्टिफिकेट पाद^д'ांश का सर्टिफि-

कैत *म*, जन्म का प्रमाणपत्र दजान्'
 का प्रामांन पात्र' *म*

МЕТР|ЧЕСКИЙ *прил* (о мерах)
 मैट्रिक मैट्रिक

МЕТР|О *с см* मेट्रोपोलितेन
МЕТРОПОЛ|ИТЕН *м* मीट्रो मीट्रो
म, भूमिगत (भूगर्भी) रेल (रेलवे) ^бху-
 मि-गत (б^ху-гарб^хй) рэл (рэл'вэ) *жс*

МЕТРОП|ОЛИЯ *жс* विलायत विला-
 यत *म*

МЕХ I *м* (животного) पोस्तीन
 पोस्तीн *म*

МЕХ II *м* (кузнечный) खाल
 к^ха́л *жс*, धौकनी द^х'а^бक'नी *жс*

МЕХ III *м* (для воды) मशक मा-
 шक *жс*

МЕХАНИЗ|АЦИЯ *жс* मशीनीकरण
 машинी-कारन *म*, यंत्रीकरण यान्त्री-
 -कारन *म*

МЕХАНИЗ|ИРОВАТЬ *сов и несов*
 मशीनीकरण (यंत्रीकरण) करना मा-
 शिनी-कारन (यान्त्री-कारन) कार'ना
п (का что-л)

МЕХАНИЗМ *м* कल काल *жс*, —ы
 म^म मशीनरी *жс*

МЕХАНИК *м* मेकेनिक मैकेनिक
म, यंत्र-प्रवीण यान्त्र'-प्रावीन *म*

МЕХАНИКА *жс* (наука) यंत्रशास्त्र
 यान्त्र'-शास्त्र' *म*

МЕХАНИЧЕСК||ИЙ *прил* 1. यंत्र-
 शास्त्र-सवधी यान्त्र'-शास्त्र'-साम-
 बान्द^хй, 2. (напр о труде, обо-
 рудовании) मशीनी मशीनी, —ое
 обору́дование मशीनरी *жс*, 3. (ма-
 шинальный) यंत्रवत् यान्त्र'-वत्

мехово́й прил पोस्तीन का पो-
сти́н का

меховщи́к м पोस्तीनदोज पो-
сти́н-दोज म

меч м तलवार तал'ва́र ञ

ме́ченный прил दाग (निशान,
चिह्न) लगाया हुआ दा́ग (निशा́न,
चिह्न') लाग़ाया हुआ, चिह्नित चिह्नीत

мече́ть ञ मसजिद мас'джид ञ

мечта́ ञ सपना сап'на́ м, स्वप्न
स्वाप्न' м, मन-मोदक ман-мода́к м

мечта́тельный прил स्वप्नपूर्ण
स्वाप्न'-पूरुन'

мечта́ть несов सपना (स्वप्न)
देखना сап'на́ (स्वाप्न') дэк'на́ п,
मन-मोदक खाना ман-мода́к к'на́ п

меша́ть I несов 1. (размешивать, напр ложкой) चलाना चала-
ना́ п, 2. (смешивать) मिलाना मि-
लाना́ п, मिला देना मिला́ दэना́ п,
मिश्रित करना (कर देना) मिश्रित
कार'ना́ (कार दэना́) п

меша́ть II несов (кому-л, че-
му-л) तकलीफ (कष्ट) देना так'лиф
(काश्т') дэна́ п (беспокоить),
रोकना рок'на́ п (से в चे́м-л),
प्रतिबध करना प्रतिबान्द' कार'ना́
п (препятствовать), तंग करना
танг' कार'ना́ п (стеснять)

меша́ться несов (вмешиваться)
разг बीच में आना бйч में आना
नп, हस्तक्षेप करना हास्त'-क्षेप
कार'ना́ п (में वो च्छो-ल); ने मे-
शायँ है ने в свое де́ло! अपना
काम देखो!

ме́шкать несов разг देर (अव-
-तव) करना दэр (अब-ताव) कार'ना́ п,
विलंब करना विलाम्ब' कार'ना́ п

мешковáтый прил 1. ऊलजलूल
у́л'джаतूल, 2. (о платье) ढीला
द'पला.

мешо́к м वोरा बोरा́ м, थैला
т'аэла́ м, заплечный — भोला
भोला

мещани́н м (обыватель) टुट
पुंजिया वावू तु́т'पुंजिया́ बाбу

мещáнский прил (обыватель-
ский) टुटपुंजिया तु́т'पुंजिया́ नैज

мещáнство с (обывательщина)
टुटपुंजियेपन तु́त'पुंजिया́-पान
वावूगिरी बाбу-गिरिँ ञ

ми с муз गा गा́ м

миг м पल पाल म, दम दाम-म,
क्षण कшान म

мига́ть несов. 1. भ्रुकना द'खा
पाक'ना́ नп (о глазах), पलक भौजना
(मारना) पалаक б'а́дж'ना́ (मा́र'ना́)
п (о ком-л), — [глаза́ми] आँखों
को भ्रुकाना प, 2. (кому-л) पलक
भौजना (मारना) पалаक б'а́дж'ना́
(मा́र'ना́) п, 3. перен (о свете)
टिमटिमाना तिम'तिमाना́ नп, झिल
मिलाना द'ज'न'मिलाना́ नп

мигну́ть сов см мигать

ми́гом нареч पल के पल में पाल
कэ пал में, पलक मारते [ही] पालक
मा́र'ते [हि]

мизе́рный прил कम काम, थोड़ा
त'ора́, तुच्छ तुच्छ'

мизи́нец м कानी [अंगुली] काँनी
[अंगुली] ञ, कनिष्ठा कनिष्ठ'ा ञ

मिह्रोब *म* कीटाणु कितानु *म* ,
जीवाणु द्जिवानु *म*

मिह्रोबिओलोगी *ज* कीटाणु-वि-
ज्ञान कितानु-विग्यान *म* , जीवाणुतत्व
द्जिवानु-तत्व' *म*

मिह्रोस्कोप *म* खुर्दवीन खुरद'-
-बिन *ज* , अण्वीक्ष अन्विक्ष' *म* , सूक्ष्म-
दर्शक यत्र सूक्ष्म'-दारशाक यान्त्र'
म , माइकोस्कोप माइक्रोस्कोप *म* .

मिह्रोस्कोपिचस्की *प्रि*ल बहुत
छोटा बाखुत च^१ोता, सूक्ष्म सूक्ष्म'

मिह्रोफोन *म* ध्वनिवर्ध द^१वनि-
-वर्ध^१ *म* , अणुभाष अणु-ब^१ाश *म* ,
माइकोफोन माइक्रोफोन *म*

मिहस्तुरा *ज* घोलुवा ग^१ोलुवा
म , मिश्रित औपधि मिश्रित ओश'-
द^१ि *ज* .

मिलिटारिजा *ज* फौजीकरण
फाओजि-कारन *म* , सैन्यकरण सैन्य'-
-कारन *म*

मिलिटारिज्म *म* फौजवाद फाओज-
-वाद *म* , सैनिकवाद सैनिक-वाद *म*

मिलिटारिस्ट *म* फौजवादी फा-
ओज-वादी *म* , सैनिकवादी सैनिक-
-वादी *म*

मिलिटारिस्टिचस्की *प्रि*ल
फौजवादी फाओज-वादी, सैनिकवादी
सैनिक-वादी

मिलिजिओनर *म* मिलिशिया का
सिपाही मिलिशियी का सिपाही *म*

मिलिजिया *ज* मिलिशिया मिल्-
शिनी *ज*

मिल्लिअर्द *म* अरब अरब *म*

मिल्लिअर्दर *म* अरबपति अरब-
-पति *म*

मिल्लिमेट्र *म* मिलीमीटर मिल्-
मितर *म*

मिल्लिओन *म* दस लाख दस ल^१क^१ *म*

मिल्लिओनर *म* लाखपति ल^१क^१-
-पति *म* , लक्षाधिपति ल^१क^१श^१-
-पति *म*

मिल्लो *नर*च मधुरता से म^१द^१खुर'-
त^१ स^१ , एओ ओच^१ - स^१ व^१ाश^१ स्तो-
रण^१ आप ने बड़ी मेहरबानी (कृपा)
की (व^१ ओच^१ लुओओ), - उलुओ-
न^१त^१ मधुरता से मुसकराना *न*

मिल्लिओन *प्रि*ल सुदर्शन सु-
-दारशन

मिल्लेस^१र्द *स* रहम राख^१ *म* ,
कृपा कृपा *ज*

मिल्लेस^१र्दनी *प्रि*ल रहम-दिल
राख^१-दिल, कृपालु कृपालु

मिल्लेस^१र्वी *प्रि*ल मेहरबान
म^१ख^१-ब^१ान, स^१दय स^१-द^१

मिल्लेस^१तनी *ज* भीख ब^१ाक^१ *ज* ,
भिक्षा ब^१ाक^१ *ज*

मिल्लेस^१तनी *ज* मेहरबानी म^१ख^१-
-ब^१ान *ज* , कृपा कृपा *ज* , ◇ -
प्रसिम! मेहरबानी करके! , कृपा!

मिल्लेस^१नी *प्रि*ल प्यारा प्यारा, प्रिय
प्रिय' (त^१ व ओओओ)

मिल्लेस^१ *ज* मील मील *म*

मिल्लेस^१ *ज* [चिहरे की] नकाली
[च^१ख^१रे की] न^१काली *ज*

मिल्लेस^१ 1 प्रदल के पास से क^१
प^१स स^१ , के ऊपर से क^१ उपर स^१ (न^१
पुओओओ), के नजदीक (करीब,
निकट) क^१ न^१द^१ (करीब, निकट)
पुओओ (बुल, ओओ), प्रीतनी -
द^१ओा मकान के पास से गुजरना *न* ,

пропускать — ушей सुनी अनसुनी करना *n*, 2. *нареч* पास से *pās* сэ; ऊपर से *у*пар сэ (*над поверлно-стью*), नजदीक *наз'дийк*, करीब *ка-риб*, निकट *никат* (*близ, около*); попадать — (*о пуле*) वहकना *нп*, निशाना खाली जाना *нп*, लить — छलका देना *n*

МИМО́ЗА *жс*. छुईमुई *ч^хуи-муи жс*, लजाधुर *ладжад^хур m*

МИМОЛЁТНЫЙ *прил* क्षणस्थायी क्शान-ст^хайи, सरसरी *сар'сарй* (*бег-лый*), — *взгляд* सरसरी *нигаह жс*

МИМОХО́ДОМ *нареч. прям, пе-рен* राह चलते *ра^х чал'тэ*, *перен* चलते-चलते *чал'тэ-чал'тэ*, *загля-ну́ть* — भौंकना *нп*.

МІ́НА I *жс* (*выражение лица*) चेहरे का भाव *чэ^х'рэ* *ка б^хао m*

МІ́НА II *жс* *воен* माइन *маин m*, सुरंग *суранг' жс*

МИНДА́ЛЬ *m* (*дерево и плод*) बादाम *бадам m*

МИНДА́ЛЬНЫЙ *прил* बादामी *ба-дами*

МИНЕРА́Л *m* खनिज [पदार्थ] *к^ха-нидж [пад^харт^х'] m*, धातु *д^хату жс*

МИНЕРАЛО́ГИЯ *жс* खनिज-विज्ञान *к^ханидж-вигй^{ан} m*

МИНЕРА́ЛЬНЫЙ *прил* खनिज *к^ханидж*, धातुज *д^хатудж*

МИНИАТЮ́РНЫЙ *прил* छोटा *ч^хо-та*, छोटे आकार का *ч^хотэ^а *आकार* का*

МИНИМА́ЛЬНЫЙ *прил* सब से कम *саб сэ кам*, अल्पतम *алп'-там*

МИ́НИМУМ 1. *m* अल्पतम *सख्या* *алп'-там* *санк^хй[ा] жс*, न्यूनतम *परि-माण* *ни^{यून}-там* *परिम^{ान} m*; *про-жйточный* — निर्वाह-वेतन *m*, *дово-дйть* до — *а* छोटे से छोटा करना *n*, 2. *нагеч* (*самое меньшее*) सब से कम *саб сэ кам*

МИНИ́РОВАТЬ *сов и несов воен* माइन (*сурंग*) डालना (*लगाना, वि-छाना*) *маин* (*суранг'*) *да^л'на* (*ла-га^नदा, бич^ха^नदा*) *n*.

МИНИСТÉРСКИЙ *прил*. मंत्री का *мантри* *ка* (*относящийся к мини-стру*), मंत्रालय का *мантра^लай* *ка* (*относящийся к министерству*)

МИНИСТÉРСТВО *s* मंत्रालय *ман-тра^लай m*, सचिवालय *сачив^алай m*, *Министёрство* *иностр^{ан}ных* *дел* परराष्ट्र-मंत्रालय *m*, *Министёрство* *вн^утренних* *дел* गृह-मंत्रालय *m*, *Министёрство* *обороны* *рक्षा-мंत्रा-लय m*

МИНИ́СТР *m* मंत्री *мантри m*, सचिव *сачив m*, премьер- — प्रधान-मंत्री *m*, *заместитель* — *а* उपमंत्री *m*, — *иностр^{ан}ных* *дел* *виदेश-मंत्री m*, *परराष्ट्र-मंत्री m*, — *вн^утренних* *дел* *гृहमंत्री m*, — *обороны* *рक्षा-मंत्री m*, — *здравоохранения* *स्वास्थ्य-मंत्री m*, — *просвещения* *शिक्षा-मंत्री m*, — *юстиции* *कानून का मंत्री m*, — *финансов* *वित्त-मंत्री m*

МИ́НН||ЫЙ *прил* *воен* माइन (*сурंग*) का *маин* (*суранг'*) *ка*, — *заградитель* *माइन* (*сурंग*) *लगाने-*

वाला जहाज *म*, -ое पोле सुरग-
-क्षेत्र *म*

МИНОВАТЬ *сов* 1. (оставить
позади) गुजरना गुजार'ना *न*, गुजर
जाना गुजार द्जाना *न*, 2. (избе-
жать) बचना बच'ना *न*, बच जाना
बच द्जाना *न*, ему́ этого не ~
वह इस से नहीं बचेगा; 3. (напр о
времени) बीतना बीत'ना *न*, गुजरना
गुजार'ना *न*, बीत (गुजर) जाना बीत
(गुजार) द्जाना *न*, зима -ала
सर्दी बीत (गुजर) गई, опа́сность
-ала खतरा टल गया, ◇ мину́я
подробности बिना तफसील के,
तफसील छोड़कर

МИНОМЁТ *м воен* [ट्रेंच-]मार्टर
[त्रेंच'-]मार्टर *म*

МИНОНО́СЕЦ *м мор* तबाहकुन
जहाज табāх-कун द्जाखāз *म*, टार-
पीडो-वोट तार'पिदो-बोट *म*, эска́-
дренный ~ डिस्ट्रायर *म*.

МИНУ́ВШ||ИЙ *прил*. पिछला पिच'ल-
लā, पूर्व पुरव', [वि]गत [वि]गत,
~им лётom पिछली गरमी.

МИ́НУС *м* 1. *мат.* ऋण रिन *म*,
2 (недостаток) राख कमी काम
ज, न्यूनता न्यून'ता *ज*

МИНУ́Т||а *ж* 1. *минут* *минат* *म*,
2 (момент) पल पाल *म*, दम *दाम*
म, क्षण क्शान *म*, сию́ ~у अभी,
इसी दम

МИНУ́ТН||ЫЙ *прил* 1 *минут* का
минат कā, ~ая стрёлка बड़ी (минут
की) सूई *ज*, 2 (мгновенный) क्षणिक
क्शानिक

МИНУ́ТЬ *сов см* *миновать* 1, 3.

МИР *І* *м* 1 (вселенная) दुनिया
दुनियā *ज*, ससार सāsār *म*, विश्व
विश्व' *म*, 2. (сфера жизни, круг
явлений) विश्व विश्व' *म*, органи́
ческий ~ चराचर विश्व *म*

МИР *II* *м* 1. (спокойствие) शाति
शāнти *ज*, अमन *аман* *म*, борьба́
за ~ शाति की लडाई *ज*, शाति-
-सग्राम *म*, сторóнник мiра शातिप्रेमी
म, Всеми́рный Совет Мiра विश्व-
-शाति-परिषद् *ज*, 2. (мирный до-
говор) शातिसधि शāнти-санд'хи *ज*

МИРИ́ТЬ *несов* मिलाप कराना
मिलāप कारāनā *न* (मे *кого-л*), मि-
लाना मिलāनā *न*, मित्र बनाना मित्र'
बानāनā *न*

МИРИ́ТЬСЯ *несов* [मेल-]मिलाप
करना [मेल-]मिलāप कार'नā *न*

МИ́РН||ЫЙ *прил* शातिमय शāन्-
ति-माय, असैनिक असैनिक (не *воен-
ный*), शातिप्रिय शāन्ति-प्रिय' (*миро-
любивый*), शात शāन्त' (*спокойный*),
~ договор शातिसधि *ज*, ~ое на-
селение असैनिक जनसमूह *म*

МИРОВОЗЗРѐНИЕ *с* विचार-धारा
विचार-द'āрā *ज*, विचार-पद्धति वि-
चार-पादद'ति *ज*, *марксистско-
-ленинское* ~ मार्क्सवादी-लेनिनवादी
विचारधारा *ज*.

МИРОВО́Й *прил* दुनिया (ससार)
भर का दुनियā (सāsār) ब'ार कā,
अंतर्राष्ट्रीय अन्तर-रāश्ट्रिय' (*между-
народный*), ससारव्यापी सāsār-
-व्यापी (*всемирный*)

миролюбивый *прил* अमनपसद
аман-пасанд', शातिप्रिय शांति-
-прий'

мйска *жс* रकावी राकाबी *жс*.

миссионёр *м* मिशनरी मिशन'-
рй *м*

мйссия *жс* 1 (задание, поручение) मुहिम मुहिम *жс*., काम काम *м*, कार्य कार्य' *м*; भूमिका भूमिका *жс*. (роль), 2 (делегация) मिशन मिशन *жс*, मंडल मण्डल *м*

мйстика *жс*. रहस्यवाद राхасй'-
-вад *м*

мистификация *жс*. ढकोसला
д'акоc'ла *м*

мистический *прил* रहस्यवादी
рахасй'-вади, गूढार्थक गुर'арт'ак

мйтинг *м*. जलसा джал'са *м*.,
सभा саб'ха *жс*, मीटिंग мйтинг' *жс*

миф *м*. 1. दत्तकथा дант'-кат'а *жс*, पौराणिक उपाख्यान паор'аиник
уп'ак'ий'ан *м*, जनश्रुति джан-шрути *жс*, 2. перен भूठी (कल्पित) कहानी
дж'ут'хй (калпит) ка'х'аия *жс*.

мифический *прил* 1. पौराणिक
паор'аиник, 2. (воображаемый, мни-
мый) काल्पनिक काल्प'ник

мифоло́гия *жс*. (наука) दत्तकथा-
-विज्ञान дант'-кат'а-виг'й'ан *м*

мишён' *жс* निशाना ниш'ан'а *м*,
चौद चौд *м*

мишура́ *жс* चमकी चам'ки *жс*
младенец *м* गोद (दूध) का
वच्चा год (दूध) का बच'ча *м*, शिशु
шишу *м*

младённый *прил* शैशव
шаэшав

младёничество *с* शिशुता ши-
шута *жс*, शैशवावस्था шаэш'в-
-аваcт'а *жс*

мла́дший *прил* छोटा ч'от'а.

млекопитающие *мн* दूध पिला-
नेवाले जानवर दूध' пил'анэ-ва'лэ
дж'ан-вар *м*. चन, स्तनपायी स्तान-
-п'аия *м* *мн*

млечный *прил* Млечный Путь
астр दूधधारा дू'д'а'ра *жс*,
आकाशगंगा आ'каш-ганга *жс*

мне мест 1. दान्त от я मुझे
мудж'э, मुझ को मुдж'ко, 2. *пр*
от я. обо — मेरे बारे (सबध) मे
мэрэ ба'рэ (самбанд') мэ, подобно
— मेरे समान मэрэ сам'ан

мнени||е *с* खयाल хай'ал *м*, राय
ра'и *жс*, विचार ви'чар *м*, मत मत
м, по моему —ю मेरे नजदीक, मेरे
खयाल (विचार) मे, मेरी राय मे,
общественное — लोकमत *м*

мнймый *прил* झूठा дж'ут'а,
खयाली хан'ал, काल्पनिक काल्प'ник
(предполагаемый, придуманный)

мнйтельный *прил* शक्की
шак'ки, वहमी вах'ми, अविश्वासी
авиш'ва'си

мнить несов сли́шком много
— о себе अपने को बड़ा लाट साहब
сам'а'на ап'нэ ко бар'а л'ат са'хаб
самадж'на *н*, आसमान पर चढ़ना
ас'ма'н пар чар'на *нн*

мно́гие *мн* 1. *прил*. बहुत

ॐ ५१, २. ०५५ बहुत लोग ॐ ५१
००५ ५ ५५., ~ ५३ ५५५ उन में बहुत.

много 1. нареч बहुत [कुछ]
 बहुत [बुध^x], 2 числит बहुत
 बहुत, અનેક અનેક.

मноговекской при सदियो
पुराना सदियो पुराना, यताद्वियो का
शतशब्दो १५

многoвoднoй при अधिक पा-
नी वा одъно пѣна кѣ.

многогранный прил. перен.
बहुमुखी बाला मुलान, अनेक गुणों का
अर्थ गुणवत्ता.

многодѣтный при बहुत
बच्चेवाला बाबूत बाबाबू बच्चन, बहु-
पुत्री बाबू-कृतुम्भ

многое с. बहुत नी चीजे साथ
एक पक्ष में, यह

многочѣство   बहूपत्नीत्व
6. 43. पत्नीत्व' ५.

многозначительный при:
этих обстоятельствах

महोदयश्री श्री प्रभु -

महोदय महोदय महोदय
०० ००, यशवन्त ०० ००

многokrатный 100 217217
с 10 0 50,

ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ   1   47
ОТРИЦАТЕЛЬНЫЙ   2   53

[illegible]

1970年1月1日

(r^xanā) bacā xūā (напр о горо-
де)

многонациональный прил
 बहुजातिक बाहु-दजातिक, —ое госу-
 дарство बहुजातिक राज्य ॥

многообещающий прил 1.
(подающий надежды) भरोसा देने-
वाला बहारोस दान-वाल, होनहार
खो-खर, 2. (обнадёживающий)
आशाजनक लश-दजाना

многообразный при बहु रूप
ба-ху-рун

МНОГОПÓЛЬЕ с с -х. कई फसलों
की तरतीब (पद्धति) काय फास'लू का
तार'तूब (पाद'तु) अ.

многосе́мейный прил बहुकुटुंबी
ba'lyu-ku'tumbī

многослѡвие с शब्द-बाहुल्य
шабд' бахулй' и

многословный прил शब्दबहुल
шабд'-базул, ва-ча-ан рача-а

многосложными при грам.
अनेकधातु नामाद्वय

1. महामयी बायु-बहुदन्तः 2. चरेण
3. महामयी बायु-मुद्रः

МНОГОТОЧНЫЙ *gras* बहुस जित्दो
(पुस्तको) का *gras* *gras* (पुस्तको)
१०१

МИНОТОЧНЕ, गुप्तों की जनता

многочисленным и разнообразным.

7. The following are the names of the persons who have been
 appointed as members of the Board of Directors of the
 Corporation:

многоуго́льник *м мат* बहुभुज [क्षेत्र] बाहु-ब^खउज [क्षेत्र'] *м*

многоцвѣтный *прил* बहुरंग बाहु-रंगā

многочѣсленный *прил* बहुत बाहुत, बहुसंख्यक बाहु-संख^यक

многочлѣн *м мат* बहुपद बा-
हु-पद *м*.

многоэта́жный *прил* बहुमजि-
ला बाहु-मान्जिला *неизм*

многоязы́чный *прил* बहुभाषी बाहु-ब^खाशी

мно́жественн||ый *прил* ~ое
число ग्राम बहुवचन बाहु-वा-
चन *म*

мно́жество *с* अधिक संख्या
अधिक संख^यक *ज*, अनेकता अनैक'
ता *ज*

мно́житель *м мат* गुणक गु-
णक *म*

мно́жить *несов* 1. (увеличивать)
बढाना बार^खाना *п*, 2. *мат* गुणा
करना गुना कार^ना *п*

мно́й *мест см* мно́ю

мно́ю *мест* त्व *от* я मुझ से
मुझ^ख स, मुझ के द्वारा मुझ^ख क
द्वारा, मैं ने^मा *न*

моби́лизácia *ж*. भरती ब^खार'
ती *ज*

моби́лизова́ть *сов и несов*
भरती करना ब^खार'ती कार^ना *п*,
गोलबंद करना गोल-बान्द' कार^ना *п*
(के लिये ना *что-ल*)

моги́ла *ж* कब्र काбр' *ж*, समाधि
समाध^ख *ज*

моги́льщик *м* कब्र खोदनेवाला
काбр' क^खोद'न-वाला *म*

мого́льский *прил* *ист* मुगल
मुगल

могу́чий *прил* जोरावर зор-
-वार, शक्तिशाली शक्ति-शाली

могу́щественность *ж, см.* мо-
гу́щество.

могу́щественный *прил* प्रबल
प्राबल, शक्तिमान् शक्तिमान्

могу́щество *с* ताकत ताकत *ज*,
शक्ति शक्ति *ज*, बल बल *म*.

мо́д||а *ж* फैशन फाэशन *म*, चलन
चालन *म*, выходить из ~ы फैशन
से बाहर हो जाना *न*, гнаться за
~ой फैशन के पीछे भागना *न*, быть
в ~е फैशन के मुताबिक (अनुकूल)
होना *न*, входить в ~у फैशन के
मुताबिक (अनुकूल) हो जाना *न*,
журнал мод फैशन की पत्रिका *ज*,
по ~е फैशन के मुताबिक (अनुकूल),
быть одетым по ~е फैशन के मुता-
बिक (अनुकूल) कपडा पहनना *न*,
не по ~е फैशन से बाहर, फैशन के
गैरमुताबिक; это не в ~е इस का
फैशन नहीं रहा, по последней
~е नवीनतम फैशन के मुताबिक (अनु-
कूल); вводить [в] ~у फैशन चला-
ना *п*

моде́ль *ж* माडेल माडेल *म*,
नमूना नामुना *म*

мо́дный *прил* फैशनवाला फाэ-
шान-वाला

мо́жно *в знач* сказ 1. (воз-
можно) передается основной смы-

слового гл с формами гл सकना
 ни — предполагать, что. . खयाल
 किया जा सकता है कि खайāl книйā
 джā сак'тā хāэ ки , 2. (разре-
 шается, позволено): а) пере-
 дается сослаг накл смыслового
 гл — мне войти? मे [अदर] आऊँ?
 мāэ [андар] āū?, б) передается
 сочетанием гл देना п с косв
 формой инфинитива смыслового
 гл здесь — курить? क्या यहाँ
 सिगरेट पीने दिया जाता है? кийā
 йахā снг'рэт пийэ днийā джāтā
 хāэ?, ♠ как — скорей житनी
 जल्दी हो सके, जल्द से जल्द द्जित'नी
 джалди хō сакэ, джалд' сэ
 джалд'

МОЗГ м दिमाग димāг м , मस्तिष्क
 мастишк' м , костными — मज्जा
 ж , головной — मस्तिष्क м

МОЗГОВОЙ прил анат दिमागी
 димāи, मस्तिष्क का माстишк' कā
 МОЗОЛИСТЫЙ прил घट्टेदार
 г'аттэ-дār

МОЗОЛИТЬ несов — ग्लाэ разг
 आँखों में खटकना (काँटा होना) āk'xō
 мā к'атак'нā (кātā хонā) ни

МОЗОЛЬ ж घट्टा г'аттā м

МОЙ мест मेरा мэрā, ♠ по-мбе-
 му मेरे नजदीक

МОКНУТЬ несов तर (गीला) हो
 जाना тар (гйālā) хō джāнā ни
 (становиться мокрым), भीगना
 с'яг'нā ни (промокать, намо-
 кать)

МОКРОТА ж мед. कफ कफ^x ж ,
 वलगम бал'гам м

МОКРЫЙ прил तर тар, गीला
 гйālā

МОЛ м (дамба) वाँध बāд^x м.

МОЛВā ж अफवाह аф'вāх ж ,
 किवदती किин-вадантй ж

МОЛВИТЬ сов разг कहना ках'нā
 п , कह देना ках дэнā п

МОЛДАВАНИН м मोलदावियन
 мол'дāвийан м

МОЛДАВСКИЙ прил मोलदावियन
 мол'дāвиан, — язык मोलदावियन
 जवान (भाषा) ж

МОЛЕКУЛА ж физ अणु ану м ,
 व्यूहाणु वйūхāну м , मोलीक्यूल
 моликйūл м

МОЛЕКУЛЯРНЫЙ прил физ आण-
 विक āн'вик, — вес व्यूहाणु-भार м

МОЛИТВА ж दुआ дуā ж , प्रार्थना
 прāрт'нā ж , भजन б'аджан м

МОЛИТВЕННИК м भजन की पुस्तक
 б'аджан кй пустак ж

МОЛИТЬ несов याचना (प्रार्थना)
 करना йāч'нā (прāрт'нā) кар'нā п
 (की о-ём-л)

МОЛИТЬСЯ несов दुआ (प्रार्थना,
 भजन) करना дуā (прāрт'нā, б'а-
 джан) кар'нā п

МОЛНИЕНОСИ||ЫЙ прил विजली
 की तरह का बिज'ली कй тарах кā;
 —ая वणिā विजली की झमक में
 लड़ाई ж , विद्युत्पुद्ग म

МОЛНИЯ ж 1. विजली बिज'ली
 ж , वज्र वаджр' в ; удारना —

बिजली गिर पड़ी (पर वो что-л),
वज्र गिर पड़ा (पर वो что-л),

2. (застежка) जिपर जिपर *म*

МОЛОДЁЖЬ *ж* नौजवान लोग
नाо-джавान *лог म मн*, युवा-समूह
йुवा-самूख *म*

МОЛОДЁТЬ *несов* जवान बनना
(हो जाना) द्जावान् बान'नā (लो द्जा-
नā) *नп*

МОЛОДЁЦ *м* 1. जवान द्जावान् *म*
(здоровяк), *ирон* बच्चू बचचू *म*,
2. —! शाबाश! шабаши!

МОЛОДНЯК *м* 1 (молодой лес)
कमउम्र जगल काम-ум्र' द्जान्गल *म*,
2. (о скоте) पाठे पāt'э *म मн*, 3.
(молодежь) नौजवान लोग नाо-द्जा-
वान् *лог म मн*

МОЛОД|ОЙ *прил* 1. [नौ]जवान
[नाо-]द्जावान्, युवा йुवा *неизм*,
—бе госудārство कमउम्र (नवस्था-
पित) राज्य *म*, 2. (напр о вине,
сыре) नया найā, 3. — мēсяц नवो-
दित चंद्र नावोदित चान्द्र' *म*

МОЛОДОСТЬ *ж* जवानी द्जावान्
ж, यौवन йाован *म*

МОЛОЖАВЫЙ *прил* जवान सा
द्जावान् सā

МОЛОКО *с* दूध दूद' *म*, क़िस्लє
— फटा दूध *म*, दही *म*

МОЛОТ *м* हथौड़ा хат'аорā *म*

МОЛОТІЛКА *ж* *с-л* गाहने की
मशीन गāх'нэ क़ि माशין *ж*

МОЛОТІТЬ *несов* गाहना गāх'нā *п*

МОЛОТÓК *м* हथौड़ी хат'аорй *ж*

МОЛÓТЬ *несов* 1. पीसना пīs'нā

п, 2. перен वकना бак'нā *नп*, —
вздор разг वकवास वोल्ना *नп*

МОЛОТЬБÁ *ж* गाहना гāх'нā *म*
МОЛÓЧНАЯ *ж* दूध की दुकान
दूद' क़ि दукāн *ж*

МОЛÓЧНИК *м* 1. (посуда) दूधदान
दूद'-दāन *म*, दूध के लिये वरतन
दूद' कэ लийэ бар'तāन *म*, 2. (тор-
говец молоком) दूधवाला दूद'-वāлā
म, रवाला ग्वāлā *म*

МОЛÓЧНИЦА *ж* (торговка мо-
локом) दूधवाली दूद'-वāलй *ж*, रवा-
लिन ग्वāलिन *ж*

МОЛÓЧН|ЫЙ *прил* दूध का दूद'
кā, दुधार दूद'ār (о скоте), — по-
рошóк मिल्क-पाउडर *म*, ◇ —ये
зубы दूध के दाँत *म मн*

МОЛЧА *нареч* चुपके चुप'कэ, मौन
रूप से माон रूп सэ

МОЛЧАЛІВЫЙ *прил* चुप्पा चुप्пā,
अल्पभाषी अल्प'-ब'āशй

МОЛЧÁНИЕ *с* चुप्पी चुप्पй *ж*,
मौन माон *म*, — — знак соглāсия
посл चुप रहना स्वीकृति का चिह्न
होता है

МОЛЧÁТЬ *несов* चुप रहना (होना)
चुप राх'нā (खонā) *नп*, —! चुप
रहो!

МОЛЬ *ж* पतंगा पतāнгā *म*

МОЛЬБÁ *ж* गिडगिडाहट गिर'गि-
रāखत *ж*, याचना йāच'нā *ж*, प्रार्थना
प्रāрт'नā *ж*

МОЛЬБÉРТ *म* तसवीर रखने का
ढाँचा тас'вйр राक'नэ कā द'āचā *म*

МОМÉНТ *м* 1 (миг) पल पाल *म*,

दम дам *म*, क्षण क्शान *म*, 2. (व्रे-
म्या) वक्त वाक्त' *म*, समय самаय *म*,
मौका माоका *म*, अवसर अव'सर *म*
(случай)

моментально *нареч* पल के
पल मे पल कэ पल मэ, क्षण भर मे
क्शान б'сар मэ

моментальный *прил* एक दम
का эк дам का, क्षणिक क्शаниक

монархист *м* राजतंत्रवादी
рәдж-тантр'-вәдй *м*

монархический *прил* राजतंत्र-
वादी рәдж-тантр'-वәдй

монархия *ж* राजतंत्र रәдж-
-тантр' *म*

монастырь *м* मठ मत^१ *и*
монах *म* मठवासी मत^१-वәसй *म*
монахиня *ж* मठवासिनी मत^१-
-वәसिनй *ж*

монгол *м* मंगोल мангол *म*
монгольский *прил* मंगोली
мангоלי, मंगोलियन манголийан,
~ язык मंगोलियन जवान (भाषा) *ж*
монет||а *ж* सिक्का सिकका *म*,
чеканить ~у सिक्का मारना (ढालना)
п, टकसालना *п*

монография *ж* [विशेष] निबंध
[विशेश] निबान्द^१ *म*

монойтный *прил* 1. (из це-
лого камня) एकचट्टानी эк-чаттанй,
एक पत्थर का эк патт'ар का, 2.
перен (цельный) एकचट्टानी эк-чат-
-танй, अखंड अक'ान्द'

монолог *м* अपने आप से की हुई
वातचीत अप'नэ अप सэ क्य ह्युय бат-

-चय्त *ж*, आत्मभाषण अत्म'-ब'आशान *म*,
स्वभाषण स्वा-ब'आशान *म*

монополизировать *сов* *и* не-
сов इजारा लेना иджа'ра ләнә *п*
(का что-л), एकाधिकृत करना
экаद'िक्रित कार'नә *п*

монополистический *прил*
इजारेदार иджа'रә-дәр, एकाधिकारी
экаद'िकारй, ~ капитализм इजारे-
दार (एकाधिकारी) पूंजीवाद *म*

монополия *ж* इजारेदारी иджа'-
रә-дәрй *ж*, एकाधिकार экад'и-
कार *म*

монотонный *прил* एक लय का
эк लाи का, एक से शब्द मे эк सэ
शाब्द' मэ (о чтении, пении), थका-
नेवाला त'ाकानэ-वәलә (утомитель-
ный)

монтаж *м* (действие) असेबल
(ढाँचा खड़ा) करना असэмबाल (द'आचә
क'ारә) कार'नә *म*, समन्वायोजन सा-
मानव'यौदजान *म*

монтажный *прил* असेबल (ढाँचा
खड़ा) करने का असэмबाल (द'आचә क'а-
-рә) कार'नэ का

монтер *м* फिटर фитар *म*, एले-
क्ट्रीशियन элэкт्रियशियान *म* (эле-
-ктромонтер)

монтировать *несов* असेबल
करना असэмबाल कार'नә *п* (को что-
-либо), ढाँचा खड़ा करना द'आचә क'ारә
कार'नә *п* (का что-ल), समन्वायोजन
करना सामानव'यौदजान कार'नә *п*

монумент *म* यादगार йәд-гәр
ж, स्मारक स्मारक *म*

монументальный *прил* विशाल
विशाल, बृहत्काय ब्रिहत्-क़ाय

мор *м* महामारी мах̣а-м̣ар̣и *жс*

мораль *жс* नैतिकता नाэтик'-
ता *жс*

моральный *прил* नैतिक नाэ-
तिक, — дух मनोबल *м*

морг *м* लाश-घर लाश-г̣ар *м*,
शवागार шавāгār *м*

моргать *несов* 1. भपकना дж̣х̣а-
पाक'на *нп* (о глазах), पलक
भौजना (मारना) палак б̣а̣дж'на
(м̣ар'на) *п* (о ком-л), — [глаз̣ами]
आँखो को भपकाना *п*, 2. (кому-л)
पलक भौजना (मारना) палак б̣х̣ा̣дж'-
на (м̣ар'на) *п*, 3. перен (напр об
огоньке) टिमटिमाना тим'тимāна
нп, झिलमिलाना дж̣х̣ил'милāна *нп*

моргнуть *сов см* моргать

морда *жс* थूथना т̣'ут̣'на *м*,
मुँह м̣у̣х̣ *м*

мор||е *с* समुद्र самундар *м*,
समुद्र самудр' *м*, सागर сагар *м*,
आ морем समुद्रपार, выходить в —
समुद्र पर निकलना *нп*, уровень —я
समुद्रतल *м*, в открытом — खुले
समुद्र मे

мореплавание *с* जहाजरानी
джах̣аз-ра̣ни *жс*

мореплаватель *м* मल्लाह
малла̣х̣ *м*, नाविक ना̣вик *м*

морж *м* बालरस बāl'рас *м*

морить *несов* — голодом भूखा
रखना б̣х̣ук̣'а рах̣'на *п*

морковь *жс* गाजर га̣джар *м*

морженое *с* कुल्फी кул'ф̣и
жс, आइसक्रीम а̣ис-кр̣им *м*, сли-
вочное — मलाई की बर्फ *жс*

морженщик *м* कुल्फीफरोश
кул'ф̣и-фарош *м*

мороз *м* ठंड त̣'анд' *жс*, सर्दी
сарди *жс*, पाला пālā *м*

морозить *несов* 1. पाले से नष्ट
करना пālэ сэ нашт' кар'на *п*,
2. बेल ठंड पड़ना त̣'анд' пар'на *нп*

морозный *прил* ठंडा त̣'ан,ā,
पालेदार пālэ-дār

морозостойкий *прил* पाले
से नष्ट न होनेवाला пālэ сэ нашт'
ना खोने-वाला, तुपार-सहिष्णु тушār-
са̣хи̣шну

моросить *несов* भीसी (बूँदा-बूँदी)
पड़ना дж̣'ис̣я (б̣у̣дā-б̣у̣ди) пар'на
нп

морс *м* फ्रुट-वाटर фр̣ут-вāтар *м*

морской *прил* 1 समुद्र का са-
मुन्दार कā, समुद्री самудри, सामु-
द्रिक सāमुद्रिक, — въздух समुद्र
की हवा *жс*, 2. (связанный с море-
плавание *м*) जहाजी джах̣аз̣и

морфий *м* मरफिया мар'ф̣ийā *м*

морфология *жс* आकार-विज्ञान
āкар-виг̣йāн *м*

морщина *жс* झुर्री дж̣х̣урри *жс*,
बल бал *м*

морщинистый *прил* झुर्रीदार
дж̣х̣урри-дār

морщи||ть *несов* सिकोड़ना си-
кор'на *п*, सिकोड़ लेना сикор лēна
п, — губы होठ सिकोड़ना *п*, — нос

नाक मिकोडना *n* ; он — л нос при
одном упоминании об этом वह इस
का नाम मुनते ही नाक सिकोड लेता
था.

मोरщиться *несов* 1. भुर्रियाँ
पडना (पड जाना) दजूर्रियाँ पार'ना
(पार दजाना) *ни* (पर *о чем-л*), नाक-
भी सिकोडना नाक-बाँठ सिकोर'ना
n (*о человеке*), 2. (напр *о тка-*
ни, коже) सिकुडना सिकुर'ना *ни* ,
बल खाना बाल कखाना *n*

मोर्याक *m* मल्लाह माल्लाह *m* ,
जहाजी दजाखाना *m* , नाविक नाविक *m* ,
वोённый — नौसैनिक *m*

москвич *m* मास्कोवासी मास्को-
-वासी *m*

москóвск||ий *прил* मास्को का
मास्को का, —ая *область* मास्को
प्रदेश *m*

мост *m* पुल पुल *m*

мостить *несов* — *пол* फर्शबद
करना फारश'-बान्द' कार'ना *n* , —
улицу पक्की सडक करना पाक्य स-
राक कार'ना *n*

мостовая *ж* पक्की सडक पाक्य
सराक *ж* , पत्थर का फर्श पाट्टार
का फारश' *m*

мотать *несов* 1. (намотать)
लपेटना लापेट'ना *n* (पर *на что-л*),
2. (золотой) हिलाना खिलाना *n*

мотать *и* *несов* (расточать)
मिसे [धन] डडाना [खान] उराना *n*

мотаться *несов* (качаться) लट-
कना लाटक'ना *ни* , झूलना दजूर्रि-
ना *m*

мотив *m* 1. (основание, причи-
на) वजह बадजाह *ж* , कारण कारान
m ; 2. *муз* राग राग *m* , 3. (тема,
сюжет) विषय बिषाय *m*

мотивировать *сов* *и* *несов* वजह
पेश करना बадजाह पेश कार'ना *n* ,
हेतु प्रस्तुत करना खेतु प्रस्तुत कार'-
ना *n*

мотивировка *ж* (действие)
वजह का पेश करना बадजाह का पेश
कार'ना *m* , हेतु का प्रस्तुत करना
खेतु का प्रस्तुत कार'ना *m*

мотовство *c* फजूलखर्ची फाजूल-
-खर्चा *ж*

моток *m* लच्छा लाचचा *m* , —
[नीтоक] ओटी *ж*

мотор *m* इजन इंजन *m* , मोटर
मोतार *m* , авиационный — हवाई
जहाज का इजन *m*

моторизованный *прил* मोटर-
वाहित मोतार-बाहित

мотор||ый *прил* मोटरवाला मो-
तार-वाला, — *катер* मोटर-नौका *ж* ,
—ая *лодка* मोटर-बोट *m*

мотоцикл *m* मोटर-साइकिल मो-
तार-साइकिल *ж*

мотоциклист *m* मोटर-साइकिल
चलानेवाला मोतार-साइकिल चालाना-
-वाला *m* , मोटर-साइकिलिस्ट मोतार-
-साइकिलिस्ट' *m*

мотыга *ж* कुदाल कुदाल *m* , फा-
वडा पखोर *m*

мотылёк *m* तितली तितली *m*

мох *m* काई काई *m*

мохнатый *прил* बालदार *m*

-दार् (волосатый), भबरा दज^хаб'рā (косматый), खुरदरा क^хур'дарā (шершавый), -ое полотёнце तुकी तौलिया ж

मोचा^а ж पेशाब पेशāб м, मूत मूत м, मूत्र मूत्र' м

मोचा^аल्का ж खीसा क^хйсā м (в виде рукавицы)

мочевой прил — पुзырь anat मसाना масānā м, मूत्राशय मूत्रāशай м

мочить несов तर (गीला, सिक्त) करना тар (ग़िला, सिक') кар'nā п., भिगोना б^хигонā п (से व्यमाचिवать в чем-л)

МОЧЬ I несов सकना сак'nā нп (употребляется в сочетании с основной смыслового гл), в знач. «уметь» передается сочетанием гл आना नп, जानना п с инфинитивом смыслового гл, в оборотах, выражающих просьбу, разрешение, передается сослаг. накл смыслового гл, я могу читать मैं पढ़ सकता हूँ; он не может плавать वह तैरना नहीं जानता, उस को तैरना नहीं आता, можно войти? अदर आऊँ?, ♦ может быть हो सकता है, शायद, संभवतः

МОЧЬ II ж разг что есть мочи पूरे जोर से पूरэ зор сэ

МОШЕ́ННИК м ठग त^хаг м, जालसाज दजāल-साज м

МОШЕ́ННИЧАТЬ несов ठगना त^хाग'nā п

МОШЕ́ННИЧЕСТВО с धोखा द^хок^хā м, छल च^хाल м, धूर्तता द^хурт'tā ж मोшка ж छोटा कीड़ा च^хотā किरā म

МОЩЕ́НЫЙ прил पक्का पाक्कā МО́ЩНОСТЬ ж 1. ताकत ताकत ж, शक्ति शक्ति ж, 2. тех. क्षमता क्शам'tā ж.

МО́ЩНЫЙ прил ताकतवर ताकत-वार, शक्तिशाली शक्ति-शāली

МО́ЩЬ ж ताकत ताकत ж, शक्ति शक्ति ж

мрак м अधेरा अन्ध^хэрā м, अंधकार अन्ध'-कār म

мракобёс м अधिकारवादी अन्ध'-कār-वāदी м, प्रगतिविरोधी प्रागति-विरोध^х म

мракобёсие с अधिकारवाद अन्ध'-कār-वāद м, प्रगतिविरोध प्रागति-विरोध^х м

мра́мор м [सग] मरमर [सांग'-] मार'मार म

мра́морный прил [सग] मरमर का [सांग'-] मार'मार कā

мра́чный прил 1. अधेरा अन्ध^хэрā, 2. перен (печальный) उदास उदास

МСТІ́ТЕЛЬНЫЙ прил कीना रखने-वाला किरnā राक^х'नэ-वālā, तामसिक तām'सिक

МСТИТЬ несов बदला (प्रतिशोध) लेना बाद'лā (प्रतिशोध^х) लēnā п (से कому-л, का за что-л), प्रति-हिंसा लेना प्रतिह^хिसā लēnā п (से कому-л, की за что-л)

МТС (машино-тракторная станция) मशीन-ट्रैक्टर-स्टेशन машин-траэктар-стэшан *м*

мудрёный *прил* 1. (трудный) मुश्किल мушкил, कठिन кат^хин, 2. (запутанный, сложный) पेचीदा пэчй дāнеизм, जटिल джатил

мудрёц *м* ज्ञानी гйāни *м*, दाना дāнā *м* неизм

мудрить *несов* *разг* [मामले को] गैरजरूरी पेचीदा करना [mām'-лэ ко] гаэр-зарүрй пэчйдā кар'-нā *п*

мúдрость *жс* दानिशमदी дāниш-мандй *жс*, बुद्धिमानी будд^х-и-мā-ни *жс*

мúдрый *прил* दानिशमद дāниш-манд', बुद्धिमान् будд^х-имāн

муж *м* शौहर шао^хар *м*, खाविद хāвинд' *м*, पति пати *м*

мужаться *несов* हिम्मत बाँधना (करना, न हारना) химмат бāд^х-нā (кар'нā, на хāр'нā) *п*

мúжественный *прил* बहादुर бахāдур, साहसी сāх'си

мúжество *с* हिम्मत химмат *жс*, साहस сāхас *м*

мужской *прил* मर्द (पुरुष) кард' (пуруш) кā, ◇ — род грам पुलिग *м*

мужчина *м* मर्द кард' *м*, पुरुष пуруш *м*

музёй *м* अजायबघर аджāйаб-г^хар *м*, म्यूजियम мйузиам *м*, संग्रहालय санграхāлай *м*

мúзыка *жс* बाजा бāджā *м*, संगीत сангйит *м*

музыкальн||ый *прил* संगीत-सबधी сангйит-самбанд^хй, ~ое со-провождение पृष्ठभूमि *жс*

музыкант *м* बाजा बजानेवाला бāджā баджāнэ-вāлā *м*, वादक вāдак *м*

мúка *жс* दुख दु^хк^х *м*, कष्ट кашт' *м*

мука *жс* आटा āтā *м*

мул *м* खच्चर к^хаччар *м*

муллā *м* मुल्ला муллā *м*

мúмия *жс* ममी мамй *жс*

мундёр *м* वरदी вар'дй *жс*

мундштúк *м* मुँहनाल мў^х-нāл *жс* (трубки), निगाली нигāлй *жс* (кальяна)

муниципальный *прил* म्युनिसिपल мйунисипал.

муравей *м* चिउँटी чйўтй *жс*

муравейник *м* बाँबी бāбй *жс*

мурашки *мн* у меня — по спине бēгают *разг* मेरे जिस्म (शरीर) ме снснй пड जाती है мэрэ джисм' (шарйр) мē сан'санй пар джāтй хāэ, मेरे रोगटे खडे हो गये мэрэ рōг'-тэ к^харэ хō гайэ

мурлыкать *несов* गुगुनाना гун-гунāнā *нп*

мúскул *м* माँसपेशी мāс-пэшй *жс*

мúскулистый *прил* माँसल мā-сал

мúсор *м* कूड़ा [-कुर्कुट] кўрā [-куркут] *м*, कचरा кач'рā *м*

мусорный *прил* कूडे (कचरे) का कुरэ (кач'рэ) क़ा, — ящик कूडाकोठ *м*, कचरा-पेटी *ж*

мусульманин *м* मुसलमान मु-сал'ман *м*

мусульманский *прил* मुसलमा-नी मुсал'мāнī, मुसलिम मुस'лим

мусульманство *с* इस्लाम ис'-лām *м*, मुसलमानियत मुсал'мāни-йат *ж*

мут||ить *несов* 1. (делать мут-ными) घँघोलना г'āг'ол'нā *н*, 2. безл меня —йт मेरा जी मिच-लाता है мэрā джī मिच'лāтā хāэ

муть||ый *прил* 1. (о жидкости) गँदला гāд'лā, 2. (затуманенный, тусклый) धुँधला д'ūд'лā, ◇ в —ой водё рыбу ловить погов किसी का घर जले कोई तापे

муфта *ж* सूफ маф *м*

муха *ж* मक्खी макк'хī *ж*

мучение *с* कष्ट кашт' *м*, दु ख दु'х'к' *м*, यातना йāt нā *ж*

мученик *м* शहीद ша'хīд *м*

мучитель *м* सतानेवाला сатāнэ-вāлā *м*, कष्टदाता кашт-дāтā *м* неизм.

мучительный *прил* कष्टदायी кашт'-дāйī.

мучить *несов* सताना сатāнā *н*, कष्ट पहुँचाना кашт' па'х'учāнā *н*, यातनाएँ देना йāt'нāэ дēнā *н*

мучиться *несов* कष्ट (यातनाएँ) भोगना кашт' (йāt нāэ) б'ог'нā *н*

мучной *прил* आटे का āтэ кā

мушка *ж* (прицельная) मक्खी макк'хī *ж*

муштра *ж* ड्रिल дрил *ж*

муштровка *ж см* муштра

мчать *несов* तेजी से ले जाना

тэзī сэ лэ джāнā *нп*

мчаться *несов* तेजी से चलना тэзī сэ чал'нā *нп*, हवा से वाते करना лавā сэ бātэ кар нā *н*; वेतहागा दौड-ना (भागना) бэ-та'хāшā даор'нā (б'āг'нā) *нп* (бежать)

мщение *с* बदला бад'лā *н*, प्रतिशोध प्रतिशोद' *м*, प्रतिहिसा ग्राति'हिसā *ж*

мы мест हम хām мы увéрены, что... हमे यकीन है कि..., мы с вами आप और हम, हम दोनों (мы оба), мы с вами давно знакомы हम तुम पुराने परिचित है.

мылить *несов* साबुन लगाना сā-бун лагāнā *н* (पर что-л.)

мылкий *прил* भागदार дж'āг-дār, फेनदार п'эн-дār

мыло *с* साबुन сāбун *м*

мыловарение *с*, साबुन बनाना сāбун банāнā *м*

мыловаренный *прил* — завод साबुन बनाने का कारखाना сāбун банāнэ кā кār-хāнā *м*

мыльница *ж* साबुनदान сāбун-дāн *н*

мыльн||ый *прил* साबुन का сā-бун कā, साबुनी сāбуни, — пюзьрь साबुन का बुल्ला *м*, — ая пёна साबун का भाग (फेन) *м*.

мыс *м* रास *ра̄с* *м*, अतरीप
अन्त'रिप *м*

мысленный *прил* खयाली хайā-
लй, कल्पनासभव कल्प'на̄-самб^хав
(воображаемый), विचारगत विचār-
गत (*напр* об отражении)

мыслимый *прил* मुमकिन мум'-
кин, सभव самб^хав

мыслитель *м* विचारक विचāрак

мыслить *несов* 1. सोचना соч'-
на̄ *п*, खयाल (विचार) करना хайāl
(विचār) кар'на̄ *п*, अदाज (अनुमान)
करना андāз (अनुमान) кар'на̄ *п*
(судить, оценивать), 2. (представ-
лять) धारना करना д^хār'на̄ кар'-
на̄ *п*

мысль *ж* खयाल хайāl *м*, वि-
चार विचār *м*, चिन्ता चинтā *ж*,
अनुमान अनुमान *м* (предположение),
योजना йодж'на̄ *ж* (замысел)

мыслящий 1 *прич* от мыс-
лить; 2. *прил* विचारील विचār-
шил

мыть *несов* धोना д^она̄ *п*, नह-
लाना нах'ла̄на̄ *п*, नहला देना
нах'ла̄ дэна̄ *п* (купать)

мыться *несов* नहाना нахāна̄
нп, हाथ मुँह धोना хāt^х-мūх д^она̄
п (умываться)

мычание *с* डकराना дак'ра̄на̄
м, राँभना ра̄б^х'на̄ *м*

мычать *несов* डकराना дак'ра̄-
на̄ нп, राँभना ра̄б^х'на̄ нп

мышеловка *ж* चूहादान चुхā-
-дāн *м*

мышечный *прил* माँसल ма̄сал
мышление *с* विचार-प्रक्रिया
विचār-प्रक्रियā *ж*

мышца *ж* माँसपेशी ма̄с-пэши *ж*

мышь *ж* चूहा चुхā *м*

мышьяк *м* सखिया санх^хийā *м*

мягкий *прил* नरम нарам,

मुलायम мула̄йам, गद्दीदार гадди-
-дār, गुदगुदा гуд'гудā (о мебели),

— воротничок मुलायम कालर *м*

мякина *ж* भूसा б^хуса̄ *м*, छौंस
ч^хāс *ж*

мякиш *м* [रोटी का] гूदा [रोटी
ка] гудā *м*

мякоть *ж* 1. (плода) गूदा гудā
м, 2. (мяса) माँस ма̄с *м*

мямлить *несов* разг चबा चबा-
कर बाते करना чабā чабāкар ба̄тэ
кар'на̄ *п*

мясистый *прил* माँसल ма̄сал,
माँसयुक्त ма̄с-йукт'

мясник *м* कसाई касāй *м*, बूचड
бучар *м*

мясн||ой *прил* गोश्त (माँस) का
гошт' (ма̄с) кā, — ёе консервы
माँस-टिन *м*

мясо *с* गोश्त гошт' *м*, माँस
ма̄с *м*

мясорубка *ж* कीमा बनाने की
मशीन кйма банāнэ кй машин *ж*

мята *ж* бо *п* पुदीना пудйна̄ *м*

мятеж *м* बगावत багāват *ж*,
विद्रोह видрох *м*

мятежник *м* बागी ба̄гй *м*, वि-
द्रोही видрохй *м*

мятѣжный *прил* वागी बाग़ि, विद्रोही विद्रोहि

мять *несов* गीजना गिज'ना *п*

мяться *несов* चुनट पड जाना चुनट пар джана *пп*

мяуканье *с.* म्यो म्यो मिਓ-मिਓ *ж.*

мяукать *несов* म्यो म्यो करना

मिਓ मीਓ कार'ना *п*

мяч *и* गेंद गेंद *м*, играть в — गेद [से] खेलना *п*.

Н

на *I предлог* 1. (на вопросы «куда?», «где?», если обозначает «сверху чего-л») के ऊपर क़े उपर *послелог*, पर пар *послелог*, на стол, на столé меज़ पर, садиться на стул कुरसी पर बैठना *пп*, 2. (на вопрос «куда?», «где?», если не обозначает «сверху чего-л») में में *послелог*, पर пар *послелог*, на солнце, на припеке धूप में, на улице सड़क पर (में); [рабóтать] на заводе कारखाने में [काम करना *п*], идти на завод कारखाने जाना *пп*, на западе पच्छिम में, присутствовать на собрании मीटिंग में गरीक होना *пп*, на оборóте पीठ पर, 3. (на вопрос «когда?») में में *послелог*, के क़े (смысл) क़े वाक' (самаи) *послелог*, के दौरान [में] क़े दाоран [में] *послелог* (во время чего-л), на будущей неделе अगले (आनेवाले) हफ़ते (सप्ताह) में, на каникулах छुट्टी (छुट्टियो) पर, अवकाश के समय, иногда не переводится на полгóда рáньше छ महीने पहले, на слéдующий день अगले दिन, 4. (о сроке) के लिये क़े

लिने *послелог*, на минúту मिनुट के लिये; на éтот год इस साल (वर्ष) के लिये, на корóткое врéмя थोड़ी देर के लिये, 5. (о сроке, в значении «до») तक так *послелог*, отложить на зáвтра कल तक (के लिये) टालना (टाल देना) *п*, перенести собрание на 15 нióня जलसा 15 जून तक (के लियе) स्थगित करना (कर देना) *п*, 6. (в значении «для») के लिये क़े लिने *послелог*, на éтот год इस साल (वर्ष) के लियе; на всю жизнь जन्म भर [के लियе], выходить на прогулку हवा खाने जाना (निकलना) *пп*, ♠ на кáждом шагú कदम कदम पर, бег на сто мéтров सौ मीटर की दौड़ *ж*, на рýсском языке रूसी में, на дéле амली тóйр पर (से), карýрूप में, прáво на труд काम करने का अधिकार *м*, перевод на хинди हिंदी अनुवाद *м*, принимáть на слúжбу नौकरी में लेना (भरती करना) *п*, на нéкотóром расстоáнии कुछ दूरी पर на *II частица* (возьми) लो! लो! नाбáвить *сов см* नाбавлять

набавля́ть *несов* (увеличивать) वढाना бар^хānā *n*, वढा देना бар^а дэnā *n*, — *цену कीमत (मूल्य) बढ़ाना (बढ़ा देना) n*, — *ещё три рубля और तीन रूबल देना n*

наба́т *м* खतरे का घटा хат'рэ кă г'антā *м*, अलार्म алāрм' *м*, бить в — *खतरे का घटा बजाना n*, अलार्म-बेल बजाना *n*

набе́г *м* धावा д^хāwā *м*, छापā च^аāpā *м*

набегáть *несов* 1. (наталки-*ваться*) दौड़कर टकराना दाор'кар так'рānā *нп* (से *на кого-л*, *на что-л*), 2. (напр *о тучах, облаках*) उमड़ना उमार'nā *нп*, छा जाना च^аā джānā *нп*, 3. (сбегаться) भाग आकर इकट्ठा (एकत्रित) होना б^хāг āкар *икатт^хā* (экаग्रिग) ĩо-nā *нп*

набежа́ть *сов см* набегáть

набекре́нь *нареч разг* तिरछे तिर'च^аэ, надева́ть ша́пку — टोपी को टेढा रखना *n*

на́бело *нареч* साफ cāф, перепи-*сать* — साफ लिखना *n*

на́бережная *ж* घाट г^аāt *м*, बाँध бāд^х *м*, नदी के किनारे पर सड़क नदी कэ किnārэ пар сарак *ж* (ули-*ца*)

набивáть *несов* 1. ठूस ठूसकर भरना (भर देना) т^хūs т^хūs'кар б^хар'nā (б^хар дэnā) *n*, ठूसना т^хūs'nā *n*, कूटना कूт'nā *n*, 2. *текст* छापना च^аāп'nā *n*, ◆ *наб́ить*

ру́ку हाथ बैठना (जमना) *нп* (मे *на чем-л*), — *цену कीमत (मूल्य) बढ़ाना (बढ़ा देना) n*, — *карма́н जेब भर-ना n*

наби́вка *ж* 1. (действи-) भरना б^хар nā *м*, पूरण पूран *м* ~ चू-*чел चर्मपूरण m*, प्राणिपूरण *м*; 2. (то, чем *набито*) भराई б^харāй *ж*, 3. *текст* छपाई च^аāпāй *ж*

набивно́й *прил текст* 'छपा च^аāпā

набирáть *несов* 1. जमा करना джамā кар'nā *n*, संग्रह करना сан-*граह* кар'nā *n* (का *что-л*), चुनना चुन'nā *n*, चुन लेना चुन лэnā *n* (вы-*бирать*), — *воду पानी भरना (भर लेना) n* (मे *во что-л*), 2. (произ-*водит* *набор*) भरती करना б^хар'ти кар'nā *n* (की *кого-л*), 3. полиг^р कपोज करना кампоз кар'nā *n*, टाइप बैठाना тāип баэт'ānā *n*, अक्षरयो-*जन* करना акшар-йоджан кар'nā *n*, ◆ — *но́мер телефо́на टेलीफोन को नंबर मिलाना (डायल करना) n*, набрать 10 очко́в спорт 10 प्वाइंट जीतना (प्राप्त करना) *n*, — *ско́-рость* तेजी पकड़ना *n*, तेज हो जाना *нп*

набирáться *несов* 1. (накоп-*ляться*) जमना джам'nā *нп*, जम जाना джам джānā *нп*, पहुँचना पा-*खूच*'nā *нп*, पहुँच जाना пахūच джā-nā *нп* (तक *докакого-л количества*), в комнате набралось мно́го наро́ду कमरे मे बहुत से लोग जम गये, 2.:~

смелости *разг* साहस करना (बटोर-
ना) cāḥas kar'nā (बатор'nā) *n* ,
— силजोर भरना (पकड़ना) зор б^аар'-
nā (पाकार'nā) *n* , ताकत पकड़ना tā-
kat paakar'nā *n* ., ♦ *набратъся* उमा
बुद्धिमान् वन जाना *np*

набѣтый 1. *прич* от *набѣть*,
2. *прил* ठसाठस (खचाखच) भरा
हुआ त^хас-ā-त^хас (क^хач-ā-क^хाच)
б^харā ḥuā, ठूसा हुआ त^хūcā ḥuā,
परिपूर्ण परिपूरन' (*переполненный*);
♦ — *दुराक* *разг*. काठ का उल्लू *m*
набѣть *сов* *см* *набивать*
наблюдатель *m* निरीक्षक नि-
र्यक्शाक *m*

наблюдательность *ж* तेजनज-
री तээ-नाз'रि *ж* , सूक्ष्मदर्शिता सू-
क्ष्म'-दारशिता *ж*

наблюдательный *прил* 1. (*о*
человеке) तेजनजर तээ-назар, सूक्ष्म-
दर्शि सूक्ष्म'-दारши, 2. (*служащий*
для наблюдения) देखभाल का दэк^х-
-б^хाल क़ा, — *пункт* *воен* देखभाल की
चौकी *ж*

наблюдать *несов* 1. गौर (ध्यान)
से देखना गाор (द^хयान) सэ दэк^х'nā
n , पर्यवेक्षण करना парй'вэкшан
кар'nā *n* , 2. (*надзирать*) निगरानी
(देखभाल) करना (रखना) निग'рāनि
(दэк^х-ब^хाल) кар'nā (राक^х'nā) *n*
(की *за кем-л* , *за чем-л*) , निरीक्षण
करना निर्यक्शान कार'nā *n* (का *за*
кем-л , *за чем-л*)

наблюдение *s* 1. देखभाल दэк^х-
-ब^хाल *ж* , पर्यवेक्षण парй'वэкшान *m* ,

2. (*надзор*) निगरानी निग'рāनि *ж* ,
निरीक्षण निर्यक्शान *m*

набóйк||*a* *ж* 1. *текст* छपा
हुआ कपड़ा च^хापā ḥuā kap'rā *m* ,
2. (*на каблуке*) फालतू एडी फ़ाल'तू
эри *ж* , स्तáवित् — *у* फालतू एडी
लगाना *n* , एडी पर चमड़ा लगाना *n*
(*кожаную*)

на́бок *наре* एक तरफ (ओर)
को *эк* тараф (*ор*) को, तिरछे तिर'च^э-
(*набекрень*)

наболéвший *прил* — *вопрос*
कष्ट देनेवाला प्रश्न कаш्त'дэнэ व़ाला
प्राश्न' *m*

набóр *m* 1. (*напр* *учащихся*;
тж *воен*) भरती ब^хар'ति *ж* , 2.
полигр कपोजिग кампозинг' *ж* ,
टाइप बैठाना त़ान्प बाэт^хānā *m* , अक्ष-
रयोजन अक्षार-य़ोदजान *m* , 3. (*ком-*
плект) सेट सэт *m* , ♦ — *слов* शब्द-
बाहुल्य *m* , *निरर्थक* लेख *m* (*о сти-*
тье)

набóрщик *n* *полигр* कपोजिटर
कामपозितार *m* , कपोज करनेवाला
कामपоз कार'nэ-व़ाला *m* , टाइप बैठ-
नेवाला त़ान्प बाэт^хāनэ-व़ाला *m* ,
अक्षरयोजक अक्षार-य़ोदजाक *m*

набрáсывать *несов* 1. डालना
दाल'nā *n* , भरना ब^хार'nā *n* , भर
देना б^аар дэнā *n* (*наполнять*),
— *कुचु* *काम्नेय* पत्थरो का ढेर लगाना
n , 2. (*составлять в общих чер-*
тах) स्थूल वर्णन करना स्त^хूल वार-
नान कार'nā *n* , — *схému* (*план*)
खाका बनाना (*खीचना*) *n* , — *конспéкт*

доклада भाषण का जोड़-तोड़ बैठाना *n*,
3. (напр одержу) ओढ़ना *ор'нā n*,
डालना *дāl'нā n*

набрасываться *несов разг*
भपटना *дж'апат'нā nп* (पर *на ко-
го-л*), टूट पड़ना *तूट пар'нā nп*,
हमला (आक्रमण) करना *хам'лā (āк
раман) кар'нā n* (нападать)

набрать(ся) *сов см* набирать
(-ся)

набрести *сов* पहुँचना *пах'уч'нā
nп*, मिलना *мил'нā nп* (को *на ко-
го-л*, *на что-л*), — *на* след पता
लगाना *n* (का *кого-л*, *чего-л*), он на-
брёл на мысль उसे खयाल (विचार)
आ पड़ा

набросать *сов см* набрасы-
вать 1, 2

набросить *сов см* набрасы-
вать 3

наброситься *сов см* набрасы-
ваться

набросок *м* खाका *хākā m*,
मसविदा *мас'видā m*, पांडुलिपि *пāн-
ду-липи nп*, पांडुलेख *пāнду-лэк' m*.
(черновик)

набухать *несов* फूलना *п'ул'нā
nп*, फूल जाना *п'ул джāнā nп*, बढ़-
ना *бар'нā nп*, बढ़ जाना *бар' джā-
нā nп*

набухнуть *сов см* набухать

наваливать *несов* 1. ढेर लगा-
ना (करना) *д'эр лагāнā (кар'нā)
n* (в кучу, का *что-л*), भरना
б'ар'нā n, भर देना *б'ар дēнā n*

(*напр в яму и т n*), लादना
лād'нā n, लाद देना *лād дēнā n*,
बोझना *бодж'нā n* (нагружать),

2. перен *разг* (обременять) लाद-
ना *лād'нā n*, बोझना *бодж'нā n*;

3. безл *навалило* *много* *снēгу* बहुत
बर्फ पड़ी है *ба'хут барф' парй хāэ*

наваливаться *несов* पूरे जोर से
दबाना (दबा देना) *пूरэ зор сē да-
бāнā (дабā дēнā) n* (давить *всей
тяжестью*); भपटना *дж'апат'нā
nп*, टूट पड़ना *तूट пар'нā nп* (на-
брасываться)

навалить(ся) *сов см* навали-
вать(ся)

навар *м* शोरबा *шор'бā m*, भोल
дж'ол m, रस *рас m*, जूस *джус m*.

наваристый *прил* चरबी से भरा
हुआ *чар'бй сē б'арā х'уā*, — *бульон*
चरबी से भरा हुआ *шорба m*

навеать *несов перен* पैदा
(उत्पन्न) करना *паэдā (утпāнн') кар'-
нā n*, — *грусть* उदासी छाना *nп*.
(से *о чем-л*)

наведаться *сов см* наведы-
ваться

наведение *с* — справок पूछ-
-ताछ *п'уч'тāч' m*; — *лōска*,
ग्लान्छा रोगन (पालिश) करना *роган
(пāлиш) кар'нā m*, चमकाना *чам'-
кāнā m*, — *порядка व्यवस्थित कर-
ना* *вйаваст'ит кар'нā m*

наведываться *несов* देखने जा-
ना (आना) *дэк'нā джāнā (āнā) nп*
(को *к кому-л*), मिलने आना *мил'нā*

ānā *нп* (से क कому-ल), भौकना
дж^ха^к'nā *нп* (заглядывать, के
पास क कому-ल)

नावे^{कि} *нареч* हमेशा (सदा) के
लिये *хамэша* (садā) *кэ* *лине*, अनत-
काल तक *анант'-काल* *так*

नावे^रное 1. *взодн сл* (вероят-
но) शायद *शायद*, सभव (हो सकता)
है कि *самб^хав* (хо *сак'ता*) *хаэ* *ки*;
2. *нареч* (несомненно) बेशक *бэ-*
шак, निस्सदेह *निससन्देह*

नावे^रня^{ка} *нареч* *разг* जरूर
зарूर, अचूक *अ-चूक* (безошибочно)

नावे^रста^{ть} *сов см* *नावे^रсты-*
вать

नावे^रсты^{вать} *несов* पूरा करना
पूरा *कार'ना* *н*, पूर्ति करना *पूरति*
कार'ना *न* (की *что-ल*), ~ *упу^сщен-*
ное *врément* विलंब का *प्रायश्चित्त*
करना *न*

नावे^रх *нареч* ऊपर की तरफ
(ओर) *उपर* *कै* *तराफ* (*ор*), ऊपर
[को] *उपर* [*को*]

नावे^रх^у *нареч* ऊपर *उपर*

नावे^с *म* ओसारा *осāра* *म*, साय-
बान *साय-बांन* *म*, शामियाना *शāमийā-*
नā *म*. (*парусиновый*)

नावे^селé *нареч* *разг* मतवाला
(मद्यपी) होते हुए *मत-वाला*
होते हुए *मत-वाला*, *быть* ~ *शराब चढाए* हुए *हो-*
ना *नп*

नावे^сить *сов см* *नावे^сивать*

नावे^сти *сов см* *नावодить*

नावे^сить *сов см* *नावещать*

नावे^रт^ренный *прил* हवा (वायु)
की तरफ (दिशा) का *हावा* (*वायु*) *कै*
तराफ (*दिशा*) *का*, हवा के रुख का
हावा *कэ* *रुख* *का*.

नावे^сивать *несов* लटकाना
लट'काना *न*, टाँगना *तांग'ना* *न*

नावे^сать *несов* देखने आना
(जाना, चला जाना) *देख'ना* *न* *देख-*
ना, *चला* *देखना* *नप* (को *кого-ल*),
मिलने आना *मिल'ना* *न* *देख'ना* *नप* (से
кого-ल), भेट करना *देख'ना* *न*
(से *кого-ल*)

नावे^сять *сов см* *नावे^сать*

नावे^сни^чь *нареч* पीठ पर (केवल)
पीठ *पर* (*केवल*), *उपा^सть* ~ *चित*
गिर पडना *नप*

नावे^सация *ж* जहाजरानी *जा-*
हाजरानी *ज*, जहाजरानी का मौसिम
जाहाजरानी *का* *मासिम* *म* (*период*
времени), नौकानयन *नाका-नायन* *म*
(*наука*)

नावे^сать *несов* 1. [ऊपर से]
भुका होना [*उपर* *से*] *देख'ना* *होना*
नप, लटकना *लटक'ना* *नप* (के ऊपर
над *кем-ल*, *над* *чем-ल*), भूमना
देख'ना *नप* (के ऊपर *над* *кем-ल*,
над *чем-ल*), छा जाना *छा* *देखना*
नप, घुमडना *गुमार'ना* *नप* (*о ту*
चाх), 2. *перен* मँडलाना *मां'लाना*
नप (के सिर पर *над* *кеम-ल*, पर *над*
чем-ल), *नावे^सला* *опāсность* *खतरा*
मँडला रहा है

नावे^снуть *сов см* *नावे^сать*.

नावे^сш||ий 1. *прич* *от* *नावे^с-*
нуть, 2. *прил* लटका हुआ *लट'का*

खुआ, —ая угроза फौरी खतरा *म*,
आसन्न आशका *ज*

навлёкаты *несов* अपने ऊपर ला-
ना ап'नэ उपार लाना *п*, सिर पर
लेना सिर पर लाना *п*, पैदा (उत्पन्न)
करना पाэд (उत्पन्न) कार'ना *п*
(*вызывать*), — *недовольство* अप्रस-
न्नता उठाना *п* (की *चे-ल*)

навлёчь *сов см* навлёкаты

наводять *несов 1.* (*указывать*
путь) राह दिखाना राख दिखाना
п, 2. (*нацеливать*) निशाना बाँधना
(साधना) निशाना बाँध'ना (साध'ना)
п, 3. (*приводить в какое-л состоя-*
ние) — *чистоту* सफाई करना साफाई
कार'ना *п*, — *глянец* चमकाना चाम'-
काना *п*, *रोगन* (पालिश) करना पालिश
(पालिश) कार'ना *п*, — *порядок* व्य-
वस्थित करना व्यवस्था'त कार'ना *п*,
◇ — *мост* पुल बनाना (बाँधना) *п*
(*напр о рабочих*), पुल बनवाना (बाँध-
वाना) *п* (*напр об инженере*), —
справку पूछ-ताछ करना *п* (से *уко-*
го-ल, की *о чем-ल*), — *на мысль*
खयाल दिलाना *п*.

наводка *ж* (*орудия*) निशाना
बाँधना (साधना) निशाना बाँध'ना
(साध'ना) *म*, ◇ — *мост* पुल का
बनाना (बाँधना) *म*

наводнёны *е с* बाढ़ बाढ़'ना *ж*,
सैलाव साेल'ब *म*, *пострадавший*
от — *я* बाढ़-पीड़ित

наводнить *сов см* наводнять

наводнять *несов 1.* सैलाव (प्ला-
वित) करना साेल'ब (प्लावित) कार'ना

п, 2. *перен* पाटना पाट'ना *п*, पाट-
देना पाट देना *п*. (से *चम-ल*)

наводчик *म* *воен* निशाना बाँध-
नेवाला निशाना बाँध'ना-वाला *म*

наводящий 1. *прич от* наво-
дить, — *на размышление* विचारका-
रक विचार-कार'क *म*, 2. *при* — *во-*
прос पते का सवाल पते का सवाल *म*

навоз *म* खाद क'बाद *ज*, पौंस
पाँस *ज*

наволока *ж см* наволочка

наволочка *ж* तकिये का गिलाफ
такий'э का गिलाफ *म*

наострять *сов разг* — *уши*
कान उठाना (खड़ा करना) कान उठाना
(क'ार'ना कार'ना) *п*, *कनौतियाँ* उठाना
(खड़ी करना) काना'तियाँ उठाना (क'ार-
रि कार'ना) *п* (*о животных*), —
лыжи भाग खड़ा होना ब'हा'ग क'ारा
ख'ाना *न*

наврять *сов разг 1.* झूठ बोल-
ना (बोल देना) झूठ'बोल'ना (बोल
देना) *п*, 2. (*ошибиться*) गलती
करना गल'ती कार'ना *п*

навряд [ли] *нареч разг* शायद
(कदाचित्) ही शाय'द (कदाचित्) *ख*,
[यह] सशय का विषय है [नाख] सा-
शय का विषय है *ख*

навсегд *нареч* हमेशा (सदा) के
लिये *ख* (सदा) के लिये, अनंत-
काल तक *ख*

навстрёчу *нареч* मिलने को मिल'-
ना को, *идти* — मिलने को आना *न*
(से *кому-ल*), — *ехала* मशीन
सामने से कार आ रही थी

НАВЫК *म अभ्यास* *अब'ह्यास* *म (प्रविचका)*, तजरबा तadjар'ба *म*, अनुभव अनुब'ав *म (опыт)*, कौशल काо-शल *म (умение, мастерство)*, трудовые ~и श्रमकौशल *म*

नावЫкат [e] *нареч .* *глаза* ~ उभ-डनेवाली आँखें *уб'ар'नэ-वāли āк'э* *ज मн*

नावЫлет *нареч* आर-पार āр-пār, वारपार vār-пār, он был ранен ~ उस को आर-पार का जखम लगा

नाव्यूचित *несов* बाँधकर लादना (लाद देना) *ба'д'кар ла'д'нā (ला'द'дэ'нā) п*

नाव्यूचित *сов см* *नाव्यूचित* *вать*

नावязать *сов см* *नावязывать*

नावязчив||ый *прил* तग करनेवा-ला *танг' кар'नэ-वāलā*, अधिक प्रार्थना करनेवाला *ад'хик प्रा'рт'नā* *कार'नэ-वāलā*, ~ая идея स्थिर विचार *म*

नावязывать *несов (принуж-дать)* बलात् लादना (लाद देना) *बाला'त् ला'द'नā (ला'द'दэ'नā) п (पर'кому-ल)*, ~ своё мнение जबरदस्ती (बलात्) अपनी राय लादना *п (पर'кому-ल)*

नाгаЙка *ж* चाबुक चा'बुक *म*

नाгаН *म* नगान [का रिवात्वर] *नाга'न [ка'रивāल'वर] म*

नाгаР *म (на свече)* [मोमबत्ती का] गुल (फूल) [मोम-बत्ती का] गुल *(प'खुल) म*

नाгибать *несов* [नीचे को] भुका-ना (भुका देना) [नी'चे को] *дж'ук'анā (дж'укā'दэ'नā) п*

नाгибаться *несов* [नीचे को] भुका-ना (भुका देना) [नी'चे को] *дж'ук'नā (дж'ук'दजā'नā) नп*

नाгишом *нареч* *разг* विलकुल नंगा बिल'कुल *नानга*, नंगे शरीर *नान-गэ* *शारीर*.

नाглец *म* तोताचश्म *तो'ता-चаш'म* *म*, ढीठ (धृष्ट) आदमी (पुरुष, व्यक्ति) *द'हित' (द'रि'ष्ट') अ'द'मी (पुरु'श, वी'क'गि) म*

नाгло *нар.ч* ढिठाई (धृष्टता) से *द'हित'ā' (द'रि'ष्ट'ता) सэ*, निर्लज्जता-पूर्वक निरलाज्ज'ता-पू'र'वाक

नाглость *ж* ढिठाई *द'हित'ā' ж*, गुस्ताखी *गु'स्ता'ख' ж*, धृष्टता *द'रि'ष्ट'ता' ж*, *иметь* ~ *сделать* धृष्टता करना *п (की'что-ल.)*

नाглухо *нареч* मजबूती (दृढता) से *मा'з'बू'ती (द'रि'ष्ट'ता) सэ*, ~ *за-бивать* कीलो से जड देना *п*

नाглый *прил* ढीठ *द'हित'*, गुस्ताख *गु'स्ता'ख*, धृष्ट *द'रि'ष्ट'*

наглядé||ться *сов* काफी देख लेना *का'फी'दэ'क' लэ'नā* *п*, नजर भर-कर देखना (देख लेना) *ना'зар'ब'хар'-कार'दэ'क'नā (दэ'क' लэ'नā) п*, *чего'то'лько* *я* *не* ~*лся*! मैं ने क्या क्या देख लिया!

наглядн||ый *прил* 1. (ясный) साफ *सा'फ'स्प'ष्ट'спаш'त'*, ठोस रूप मे पेश किया हुआ *त'х'ос'रूप'मэ'पэ'श'की'या'ख'уā*, ~ *примёр* जीता-जागता उदाहरण *म*, 2. ~*ое* *обучение* नज-री तालीम *ना'з'री'ता'ली'म ж*, आँखो-देखी शिक्षा *आ'क'ो-दэ'क'या'शी'क'शा'ज*.

нагна́ть *сов см* нагоня́ть
нагнетáтельный *прил* चढाने
का चर^खाने क़ा, — насóс *тех* (водя-
ной) पानी चढाने का पप *म*

нагнетáть *несов тех* चढाना
चर^खाना *н*, दवाव डालना दाब़ा
दाल'ना *н*, सपीडन करना सम्पीडन
कार'ना *न*

нагно́ение *с. мед* पकाव पाक़ा
म, पीप पडना (आ जाना) पीप пар'-
ना (आ दज़ार) *म*

нагну́ть(ся) *сов см* нагибáть
(-ся)

наговáривать *несов 1. разг*
(много) बहुत कुछ कहना (कह देना)
बाхूत कूच^ख काख'ना (काख दाना) *न*,
2. *разг (клеветать)* कान भरना कान
ब^खार'ना *न* (के कому-ल), वदनाम कर-
ना बाद-नाम कार'ना *न*, कलक लगा-
ना कालक' लाग़ाना *न* (पर ना को-
गो-ल), 3. (о звукозаписи) भरना
ब^खार'ना *न*, — пластинку रिकार्ड
मे भरना *न*

наговорíть *сов см* наговáри-
вать

наговорíться *сов* काफी बात-
चीत करना क़ाफ़ी ब़ात-चीत कार'ना *न*

нагóй *прил* नगा- नान्गा, नग्न
नाग्न'

на́голо *нареч* стричь — बाल
चमड़े तक काटना ब़ाल चाम'ऱे तक
क़ाग'ना *न*, с шáшкон — नगी तल-
वार [हाथ मे लिये] नान्गी ताल'व़ार
[ख़ात' म़े लीने]

на́голову *нареч* разбítь —

सफ़ाया कर देना साफ़ाया कर दाना
न (का कोगो-ल)

нагоня́й *म* *разг* भिडकी
दज^खिर'की *ज*, डॉट-डपट द़ात-दापात
ज, получить — भिडकी खाना *न*

нагоня́ть *несов 1. जा* पकडना
(पकड लेना) दज़ा पाकार'ना (पाकार
लाना) *न*, पीछा करके जा लेना पीच^खा
कार'क़े दज़ा लाना *न*, दौडकर पकड-
ना (पकड लेना) दाोर'कार पाकार'-
ना (पाकार लाना) *न* (बेगम), बराबर
आना (आ जाना) बार-आ-बार आना (आ
दज़ाना) *न* (के कोगो-ल, च़ो-ल, срав-
ниваться), 2. *перен. разг (вызыв-
вать)* — स्कूकु उदासीनता छाना
उदासिन'ता च^खाना *न*, — страх
डराना दाराना *न*

наго||ра́ть *несов 1 (о свече)*
[मोमबत्ती का] गुल बनना (बन जाना)
[मोम-बातगी क़ा] गुल बान'ना (बान
दज़ाना) *न*, 2. *безл. разг* емў
— ऱेलो उस ने भिडकी खाई उस ने
दज^खिर'की क़ाई, उस को खूब सज़ा मि-
ली उस को खूब सज़ा मिली

нагородíть *сов разг* ढेर लगा-
ना द़ाेर लाग़ाना *न* (का च़ेगो-ल),
ढेर के ढेर लगाना द़ाेर क़े द़ाेर ला-
ग़ाना *न* (के च़ेगो-ल, нагромоздить)

наготá *ज* नगापन नान्गा-पान *म*,
नग्नता नाग्न'ता *ज*

наготáвливать *несов* तैयार कर-
ना (कर देना) त़ाईय़ार कार'ना (कार
दाना) *न*, बनाना बानाना *न*, बना
(पका) देना बाना (पाका) दाना *न*
(настряпать)

наготóве *нареч* तैयार ताэнार,
 быть — तैयार होना *нп*, **держать** —
 तैयार रखना *п*

наготóвить *сов см* наготáвли-
 вать

награ́бить *сов* लूटना लूत'на *п*,
 लूट लेना लूट лэна *п*

награ́бленное *с* लूटा हुआ माल
 लूता хуа мाल *п*, लूट का माल लूट
 का माल *п*

награ́да *ж* इनाम инām *п*, пу-
 рस्कार पुरаскар *м*, पारितोषिक पā-
 रितोшиक *п*, तमगा там'га *म*, पदक
 падаक *म* (*знак отличия*)

наградíть *сов см* награж-
 дать

награждáть *несов* इनाम (пу-
 рस्कार) देना инām (पुरаскар) дэна *п*,
 पुरस्कृत करना पुरасकृत кар'-
 на *п*, विभूषित करना विबूषित
 кар'на *п* (*орденом, медалью*)

награждéние *с* इनाम (पुरस्कार,
 पारितोषिक) देना инām (पुरаскар,
 पāरितोшиक) дэна *म*, विभूषित करना
 विबूषित кар'на *म* (*орденом,
 медалью*)

нагревáние *с* 1. (*действие от
 гл* нагревáть) गरमाना гар'манā *म*,
 गरम करना гарам'кар'на *म*,
 तपाना ताпанā *म*, 2. (*действие от
 гл* нагревáться) गरमाना гар'ма-
 नā *म*, गरम हो जाना гарам хо
 джанā *म*, तपना ताп'на *म*

нагревáть *несов* गरमाना гар'-
 манā *п*, गरम करना (कर, देना)

гарам кар'на (кар дэна) *п*, तपाना
 ताпанā *п*

нагревáться *несов* गरमाना
 гар'манā *नп*, गरम होना (हो जाना)
 гарам хона (хо джанā) *नп*, तपना
 ताп'на *नп*

нагрéть(ся) *сов см* нагрe-
 вать(ся)

нагромождáть *несов* ढेर लगा-
 ना द'эр лаганā *п* (का что-л), ढेर
 के ढेर लगाना द'эр कэ द'эр лаганā *п*
 (के что-л)

нагромождéние *с* 1. ढेर लगा-
 ना द'эр лаганā *п*, 2. (*ग्रिदा*) ढेर
 द'эр *п*

нагромоздíть *сов см* нагро-
 мождáть

нагрубíть *сов* रूखी वाते सुना
 देना рух'я батэ сунā дэна *п*

нагружáть *несов* लादना लāद'на *п*,
 लाद देना लāद दэना *п*, बोझना
 бодж'на *п*

нагружáться *несов* भार लेना
 б'ār лэна *п*, अपने आप को लादना
 ап'нэ āп ко лāд'на *п*

нагрузíть(ся) *сов см* нагру-
 жать(ся)

нагру́зка *ж* 1. (*действие*) बोझ
 लादना बодж' लāद'на *म*, बोझना
 बодж'ना *म*, 2. (*груз*) बोझ बодж'
 म, भार ब'ār *प*, 3. (*объём
 работы*) काम का विस्तार काम का
 вистār *म*

нагрáнуть *сов* (*явиться неожиданно*)
 разг अचानक (अकस्मात्) आ

पहुँचना аचाना (акасмāг) ā пахूँच' -
ना नп, आ धमकना ā द'амаक'ना
नп, आ पडना ā пар'ना नп (तज
о беде, несчастье)

над *предлог* के ऊपर कэ उपर
послелог, — *столом* मेज के ऊपर,
— *головой* सिर के ऊपर, *насме-*
хаться — *кем-л.* किसी की हँसी
उडाना *п*, *рабóтать* — *чем-л* किसी
पर काम करना *п*

надав́ить *сов см* *нада́вливать*
нада́вливать *несов* दवाना दा-
बाना *п*, दवा देना दाба дэना *п*,
निचोडना निचोर'ना *п*, निचोड देना
निचор дэना *п* (*выжимать*)

надба́вить *сов см* *надбавлять*
надба́вка *ж* इजाफा иза́фа *м*,
बढती бар'ती *ж*, वृद्धि व्रिद्ध' *н ж*,
— *на дороговизну* महंगाई भत्ता *м*

надбавля́ть *несов* बढाना бар'а-
ना *п*, बढा देना бар'а дэना *п*,
इजाफा करना иза́фа кар'ना *п*

надвига́ть *несов* चलाना чала-
ना *п*, सरकाना сар'काना *п*, на-
двинуть шल्याпу टोपी मुँह पर सरका
देना *п*

надвига́ться *несов* आना āна
नп, करीब आना (पहुँचना) करीब
āना (पाхूँचना) *नп*, नजदीक (समीप)
आना (जाना) наз'дик (самйп) āना
(джāна) *नп* (*приближаться*), छा
जाना ч'а джāना *नп* (*напр о*
темноте)

надвига́ющийся 1. *прич от*
надвига́ться, 2. *прил* आनेवाला

āनэ-वाला, नजदीक (समीप) आने-
वाला наз'дик (самйп) āनэ-वाला,
सिर पर मँडरानेवाला सिर पर माद'-
रāनэ-वाला (*напр об опасности*)

надв́инуть(ся) *сов см* *надви-*
гать(ся)

на́двое *нареч* दो टुकडे करके दो
तुक'рэ кар'कэ, दो भागो मे दो б'агб
मэ

надвяза́ть *сов см* *надвя́зы-*
вать

надвя́зывать *несов* 1. — [чул-
की, носकी] [जुराब मे] पजा लगाना
[джुरāб мэ] पान्दजा лагаāना *п*,
2. — [веревку] [दो रस्सियो को
मिलाकर] लवाई बढाना [до рассийб
को मिलाकर] लामбаय бар'āना *п*

надгробн́ый *прил* — *камень*
कब्र (समाधि) का (के ऊपर बैठाया
हुआ) पत्थर काбр' (самāд'и) कā (कэ
उपर बाэт'āиā खूā) पत्त'ार *म*,
— *памятник* समाधि-स्तभ *м* (*ко-*
лонна), — *ая* на́дпись कब्र (समाधि)
का स्मरणलेख काбр' (самāद'и) कā
смаран-лэк' *м*

надева́ть *несов* पहनना पाхан'-
ना *п*, पहन लेना पाхан лэना *п*
(*на себя*), पहनाना пах'наāना *п* (*на*
другого), चढाना चар'āना *п*, चढा
देना चार'ā दэना *п* (*натягивать—*
чулки, чехол и т п); डालना
दाँल'ना *п* (*накидывать, набрасы-*
вать), — *очки* चश्मा [आँखो पर]
चढाना (चढा लेना) *п*
наде́жд||а *ж* उम्मेद उम्मэд *ж*,

आशा āshā *ज*, व ~े ना की उम्मेद (आशा) करते हुए, के भरोसे *послелог*, *терять* ~у उम्मेद (आशा) खोना *п*, हताश होना *пп*; подав́ать (вселя́ть) ~у उम्मेद दिलाना *п*

надё́жный *прил* भरोसे का (के लायक) б^харосэ кá (кэ лāйак), विश्वस्त विश्वास्त', विश्वसनीय विश्वास'ний' (о человеке)

наде́л *м* [земельный] ~जमीन का टुकड़ा замйन кá тук'рā *м*

наде́лать *сов* करना кар'нā *п*, कर देना кар дэнā *п*, तैयार करके रखना таэйāр кар'кэ राक'нā *п* (сделать заранее). पैदा (उत्पन्न) करना паэдā (उत्पन्न') кар'नā *п* (причинить)

наде́лить *сов см* наделя́ть
наде́лять *несов* 1. (кого-л чем-л) विभक्त करके देना विб^хाक्त' кар'कэ दэнā *п*, देना дэнā *п*, प्रदान करना प्रादāन कार'नā *п* (снабжать), 2. *перен* (одарять) बख्शना बाखश'नā *п*

наде́ть *сов см* надева́ть
наде́яться *несов* उम्मेद (आशा) रखना उम्मэд (āshā) राक'नā *п* (पर ना को-ल, ना च्त्तो-ल), भरोसा करना ब^хारосā कार'नā *п* (पर ना को-ल), я ~юсь на успе́х मुझे उम्मेद (आशा) है कि सफलता होगी.

надзе́мн||ый *прил* जमीन (भूमि) के ऊपर का замйन (б^хुमि) कэ उपा^र कā, ~ая желе́зная доро́га जमीन (भूमि) के ऊपर की रेलवे *ज*

надзира́тель *м* दारोगा да́рога *м*, सुपरवाइजर सुपा^र'वा́изар *म*, тюре́мный ~ जेलर *म*

надзира́ть *несов* निगरानी करना निग'रāनी कार'नā *п* (की *зи кем-ल*, *за чем-ल*), निरीक्षण करना निरिक्शान कार'नā *п* (का *за кем-ल*, *за чем-ल*).

надзо́р *म* निगरानी निग'रāनी *ज*, देखभाल दэк^ख-ब^खāल *ज*, निरीक्षण निरिक्शान *म*

надла́мывать *несов* 1. थोड़ा थोड़ा तोड़ना (तोड़ देना) त^खора त^खора तोर'नā (तोर दэнā) *п*, 2. *перен* कमजोर करना काम-зор कार'नā *п*

надлеж||а́ть *несов безл* ~ит сде́лать это यह काम करना है йāख कām कार'नā खāэ, вам ~йт эхāть आप को जाना है

надлежа́щ||ий *прил* मुनासिब मुनासिब, उचित उचित, ठीक त^खी, दुस्त दुस्त' (правильный), ~им об́разом उपयुक्त रूप से; в ~ем по́рядке ठीक क्रम में; принима́ть ~не ме́ры उचित काररवाई करना *п*

надло́м *म* 1. (действие) फूट प^खुत *ज*, थोड़ा टूटना त^खора तुत'नā *म* (от *гл* надломи́ться), थोड़ा तोड़ना त^खора तोर'नā *म* (от *гл* надломи́ть), 2. (место) दरार दारāर *ज*, भग ब^खांग' *म*, 3. *перен* विषाद विषाद *म*

надломи́ть *сов см* надла́мывать

надломи́ться *несов* 1 फूटन

पूत'नां न्, थोडा टूटना तूरा
तूत'नां न्, 2. *перен* कमजोर हो
जाना *कम-जोर* हो *जोर*
टूटना *जोर* तूत'नां न् (*का* *ओ* *कम-ल*,
ओ *चेम-ल*), *его* *सि* *ल* *नादलोमिलि*
उस *का* *जोर* *टूट* *गया*

नादलोमल्लन 1. *प्रि* *स*
नादलोम, 2. *प्रि* *फूटा* *हुआ*
पूता *खू*, *पर* *विपद्-ग्रस्त* *विपद्-*
ग्रस्त, *खिन्न* *क*

नादमल्लन *प्रि* *घमडी*
ग *अमल्लन*, *अमल्लन* *अ*
पूर

नादो *स* *नू*, *तक* *मु* *न* —
र *खू* *बदला* *मिला* *खू* *बाद* *ला*
मिला

नादोबल्लन *ज* *जरूरत* *जरूरत*
ज, *आवश्यकता* *आवाश* *ता* *ज*, *पो*
मेरे *न* *जरूरत* (*आवश्यकता*) *के*
अनुसार, *व* *सू* *अगर* *जरूरत*
(*आवश्यकता*) *पडे*

नादोदल्लन *ने* *तकलीफ*
(*कष्ट*) *देना* *तकलीफ* (*काश*) *देना*
न, *तग* *करना* *तकलीफ* *करना* *न*,
मने [*ओ*] *नादो* *मे* [*इस* *से*] *थक*
गया *हूँ*.

नादोदल्लन *प्रि* *थकानेवाला*
तकलीफ *वाला*, *थकाने* *तकलीफ*, *तग*
करनेवाला *तकलीफ* *करना* *वाला*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोल्लग *नर* *बहुत* *दिनो* *तक*
बाखूत *दिन* *तक*, *काफी* *समय* *तक*
क *समय* *तक*, *चिरकाल* *तक* *चिर-*
काल *तक*, *दीर्घकाल* *के* *लिये* *दीर्घ-*
काल *के* *लिये*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

नादोदल्लन *ने* *नादोदल्लन*

надрывáть *несов* 1. [थोड़ा] फाडना [tʰorā] pʰār'nā *n*, 2. *перен* ~ горло गला फाडना галā pʰār'nā *n*, ~ гóлос आवाज वैठ जाना āvāz баэтʰ джānā *нп* (की *о ком-л*), ~ свой сйлы बूते से बाहर काम करना बूतэ сэ бāхар кām кар'nā *n*, सामर्थ्य से बाहर काम करना सāmарт'й' сэ бāхар кām кар'nā *n*

надрывáться *несов* 1. कमरतोड़ (जीतोड़) कोशिश करना камар-тор (джй-тор) кошиш кар'nā *n*, अत्यत प्रयत्न करना अतियन्त' прайатн' кар'nā *n*, बूते से बाहर काम करके अपना स्वास्थ्य बिगाडना बूगэ сэ бāхар кām кар'кэ ап'nā свāст'й' бигāр'nā *n*, गला फाडना (फाडकर चिल्लाना) गलā pʰār'nā (pʰār'кар чиллānā) *n* (*от крика*), 2. (*слегка разрываться*) फटना पʰат'nā *нп*, फट जाना पʰат джānā *нп*

надсмóтр *м* निगरानी निग'рāни *ж*, देखभाल दैक-б'āл *ж*, निरीक्षण निरйкшान *м*

надсмóтрщик *м* दारोगा дāрогā *м*, सुपरवाइजर супар'вāизар *м* निरीक्षक निरйкшак *м*

надстáвить *сов см* надстав-
лять

надставля́ть *несов* लबाई बढ़ाना ламбāй бар'ānā *n*

надстрáивать *несов* ~ этаж इमारत के ऊपर एक और मजिल बनाना имāрат кэ ўпар эк аор манзил банānā *n*

надстрóить *сов см* надстраи-
вать

надстрóйка I *ж* 1. (*действие*) [इमारत के ऊपर] नई मजिल बनाना [имāрат кэ ўпар] най манзил банānā *м*, 2. (*то, что надстроено*) वालाई इमारत बāлāй имāрат *ж*, इमारत का ऊपरी हिस्सा имāрат кā ўп'рй хиссā *м*

надстрóйка II *ж* филос इमा-
рат имāрат *ж*

надувáтельство *с* разг धोखा
दʰокʰā *м*, दगा दाгā *ж*

надувáть *несов* 1.: ~ [вóз-
духом] हवा भरना (भर देना) хавā бʰар'nā (бʰар дэнā) *n*, हवा से फुलाना хавā сэ пʰулānā *n*, ~ [гáзом] गैस भरना (भर देना) гаэс бʰар'nā (бʰар дэнā) *n*, गैस से फुलाना гаэс сэ пʰулānā *n*, 2 (*об-
манывать*) разг ठगना tʰag'nā *n*,
धोखा देना दʰокʰā дэнā *n*, ◇ ~ гý-
бы होठ लटकाना (निकालना) *n*,
मुँह फुलाना *n*

надувáться *несов. (обижаться)*
разг मुँह फुलाना мўх пʰулānā *n*,
नाराजी से होठ निकालना नā-рāзи сэ
хóтʰ никāл'nā *n*, चुप रूठा बैठना
чуп рўтʰā баэтʰā нā *нп*

надумáнный 1. *прич от на-
думать*, 2. *прил (неестественный)*
वनावटी बानāоти, कृत्रिम критрим

надумáть *сов* सोचकर इरादा
(निश्चय) करना соч кар ирāдā
(निश्चय) кар'nā *n*. (*решить*), सोच

निकालना सोच निकाल'ना *n*, चित्त मे स्थिर करना चित्त' मे स्तिर कार'ना *n* (प्रिदुमать)

नादुत'य 1. प्रिच ओत नादुत', 2. प्रिल रुठा हुआ रूत'ा खूा, म्लान म्लान (उग्रुमय), घमडी ग'ामान्दी, अहकारी अ'हान-क'ारी (व्य-सोकोмерный), ♠ —ये गु'ब्य निकाले होठ *m mn*

नादुत'ь(ся) *сов см* नादुва'ть (-ся)

नादुशी'ть *сов (духами)* वसाना бас'ाना *n*, सुगधित करना सु-गान्द'ित कार'ना *n*

नादुशी'ться *сов* अपने आप को वसाना (सुगधित करना) अप'ने आप को бас'ाना (सु-गान्द'ित कार'ना) *n*

नाेदा'ться *несов* पेट भरना पेट ब'ार'ना *n*, पेट भर खाना (खा लेना) पेट ब'ार क'ाना (क'ा ल'ना) *n*

नाेदिने *нареч* अकेले (एकात) मे अक'ले (अक'ान्त') मे

नाेड'निक *m* [घुड]सवार [ग'ुर-]सवार *m*, घुडदौड का सवार ग'ुर-दाोर का सवार *m* (ना स'क'क'ाल)

नाेड'ज'ा'ть *несов* 1. (पосещать) [कभी कभी] आना [क'ब'्या-क'ब'्या] आना *nn*, आया करना आना कार'ना *n*, 2. (ना च'तो-ल) [चलकर] टकराना (टकरा जाना) [चाल'कार] त'क'र'ाना (त'क'र'ा द'ज'ाना) *nn*

नाेम *m* 1. (рабочий) भरती ब'ार'त्या *ж*, मजदूरी पर रखना मज-दूरी पर राक'ना *m*, राब'त'ा'ть पो ना'йमु उजरत पर काम करना *n*,

— राब'च'ेय स'ल्य मजदूरी को उजरत पर रखना *m*, 2. (квартиры и т п) किराये (भाडे) पर लेना (रखना)

किरा'ये (ब'ार'े) पर ल'ना (राक'ना) *m* नाेम'निक *m* भाडे का टटू ब'ार'े का त'त'ु *m*, भाडे का सिपाही ब'ार'े का सिपा'हि *m* (स'ल'द'ा'त)

नाेम'ный *प्रिल* 1. किराये का किरा'ये का, त'र'वाहदार त'ान'ख'व'ा'ख'-द'ार, वेतनभोगी वेत'ान-ब'ा'ोग'ी, — त'रुद मज-दूरी *ж*, — राब'च'ी त'र'वाहदार मज-दूर *m*, 2. (снятый, нанятый) किराये का किरा'ये का, भाडे का ब'ार'े का, किराये (भाडे) पर लिया हुआ किरा'ये (ब'ार'े) पर ल'या हुआ

नाे'сться *сов см* नाेदा'ться

नाे'х'а'ть *сов см* नाेड'ज'ा'ть 2.

ना'ज'ा'ть *сов см* ना'ज'िमा'ть

ना'ज'да'क *m* करुन पत्थर कारुन पात'ख'ार *m*, कुरड [-चूर्ण] कुरान्द' [-चूर्ण'] *m*

ना'ज'ी'वा *ж* बढोतरी बार'ो'तर'ी *ж*, फायदा फा'य'दा *m*, लाभ ला'ब' *m*

ना'ज'ि'वा'ть *несов* कमाना काम'ाना *n*, हासिल (प्राप्त) करना हा'स'िल (प्राप्त') कार'ना *n* (प्रा'ि'ब'र'े'ता'ть), — न'े'प'र'ी'य'त'न'ो'स्ति आफत सिर पर लाना *n*, — व'रा'ग'ो'व दुश्मन पैदा करना *n*

ना'ज'ि'वा'ть'ся *несов* नफा उठाना ना'फ'ा' उत'ाना *n*, दौलतमद (धनवान्) वनना दा'ल'ा'त-मान्द' (दा'ान'वा'न) बा'न-ना *nn*

ना'ज'ी'म *m* दवाव दा'वा'व *m*, त'क'-प'रे'न दवाव (असर, प्रभाव) डा-

लना दाबाо (асар, प्राब^५ाо) दाल'-
ना म (पर, के ऊपर ना को-ल ,
ना चो-ल)

нажимать несов 1. (надавли-
вать) दवाना दाबाना न , दवा देना
दाबा दाना न , ~ क्нопку बटन दवाना
न , 2. перен (оказывать воздей-
ствие) दबाव (असर, प्रभाव) डालना
दाबाо (асар, प्राब^५ाо) दाल'ना न
(पर, के ऊपर ना को-ल , ना चो-ल)

нажить(ся) сов сн нажи-
вать(ся)

назавтра нареч разг अगले दिन
अग'ले दिन

назад нареч 1. पीछे प्यच^५э, पीछे
की तरफ (ओर) प्यच^५э क्य ताराफ (ор),
वापस वाпас (обратно), ~! पीछे!
हट जा! , отдавать ~ वापस देना न ,
брать ~ वापस लेना न ; отступать ~
पीछे हटना नн , 2. тому ~ а) пере-
водится прич прощ вр от гл
होना नн , согласованным в числе,
б) पहले पाख'लэ, पूर्व पुरव', मे'स्य
тому ~ एक महीना (मास) हुआ,
[आज से] एक महीना (मास) पहले
(पूर्व), द्वा गो'दा тому ~ दो साल
(वर्ष) हुए

название с नाम नाम म , शीर्षक
शीरशाक म (заголовок)

назвать(ся) сов см называть
(-ся)

наземный прил ~ые войска
स्थलसेना स्^५ाल-संना ज

наземь нареч разг जमीन-पर
जामान-पर

назидание с नसीहत नासि^५हत
ज , उपदेश उप'देश म , व ~ सदुपदेश
देने के लिये

назидательный прил उपदेश-
पूर्ण उप'देश-पूरन', शिक्षाप्रद शिक्शा-
-प्राद

назло нареч चिढ़ाने के लिये
चिर^५ानэ कэ लिये, क्रोधित करने के
लिये क्रोद^५ित कार'नэ कэ लिये

назначать несов 1. в разн
знач मुकरर (नियुक्त) करना (कर
देना) मुकारार (नियुक्त') कार'ना
(कार दाना) न ; ठहराना त^५ाख'राना न
(देन, षेनु), 2. (напр лекарство)
नुसखा लिखना नुस'खा लिख'ना न ,
दवा (औषधि) वताना दावा (ाश
द^५ि) बताना न

назначени||е с 1. मुकरर करना
मुकारार कार'ना म , नियुक्ति
नियुक्ति ज , 2. (на должность)
[पद पर] नियुक्ति [पाद पर] नियुक्ति
ज , 3. (врача) [डाक्टर का] नुसखा
[द^५ाक्टर का] नुस'खा म , इलाज
(औषधि) के प्रयोग की आज्ञा иपा'ज
(ाश'द^५ि) कэ प्रायोग क्य आगिा ज ,
4 (предназначение, цель) मकसद
माक'साद म , उद्देश्य उद्देश्य' न ,
◇ मे'сто ~या गतव्य स्थान म

назначить сов см назначать
назойливо нареч दिक् (तग,
परेशान) करके दिक् (तान्ग', पारेशान)
कार'कэ

назойливость ज परेशानी पा
रेशाना ज

назойливый прил थकानेवाला

त^३ाक^३ा^३न^३३-व^३ा^३ल^३ा, उक^३त^३ानेवा^३ला उक^३'त^३ा^३न^३३-
-व^३ा^३ल^३ा, तग (परे^३शान) कर^३नेवा^३ला तान^३'
(पार^३ेश^३ा^३न) कार^३'न^३३-व^३ा^३ल^३ा

ना३३रेवा^३त् *नेस३व* 1. (० नार^३ये) पक^३ना पक^३'न^३ा *न३*, पक^३ जाना पक^३
द^३ज^३ा^३न^३ा *न३*, 2. *पेरेन* उपस्थित
(निकट) होना (हो जाना) उपा^३त्^३ित
(निकट) ख^३ो^३न^३ा (ख^३ो^३द^३ज^३ा^३न^३ा) *न३*, सिर
पर म^३डराना (म^३डलाना) सिर पार म^३ाद'
र^३ा^३न^३ा (म^३ाद'ल^३ा^३न^३ा) *न३*, वोप^३र^३ो^३स ना३३रेल
सवाल फौरी हो गया है, प्रश्न काफी
महत्वपूर्ण हो गया है

ना३३रेत् *स३व* *स३म* ना३३रेवा^३त्
ना३३वा^३॥त् *नेस३व* 1. कहकर
पुकारना का^३ख'कार पुका^३र'न^३ा *न३*
(*जवा^३त्*), नाम देना न^३ा^३म द^३ेन^३ा *न३*
(*दावा^३त्* *ि३म*, *ना३३वा३ने*, *का३* *का३-ल*),
कहना का^३ख'न^३ा *न३* (*खा३रा३क३रि३*
जवा३त् *का३क३म-ल* *स३वो३म*, *ओ३वा३ना३*
चे३ने३म), *गे३* ना३३वा^३लि *ि३वा३नो३म* *उ३स*
को *इ३वा३न* का नाम दिया गया, *उ३स*
का नाम *इ३वा३न* रखा गया, *गे३* ~ *ि३त*
वा३ने३ *उ३स* को *वा३न्या* कहकर पुकारते
है, *े३* न^३ेल्य^३ा ना३३वा^३त् *क३रा३सा३वि३चे३*
उ३से सुदरी नहीं कहा जा सकता,
2. (*प३रि३ज३नो३स३त्* *ना३३वा३ने*) *उ३चे३न३क*
ना३३वा^३ल ग^३ा३व३ने *गे३रो३दा* *ि३न३दि३* छात्र
ने *हि३दु३स्ता३न* के प्रमुख शहरो के नाम
गिनाये, *ो३न* ना३३वा^३ल *से३ब्या* *उ३स* ने अपना
नाम बताया, ♠ ~ *वे३च्३न३* *स३वो३म३*
ि३ने३ना३म३ दूध को दूध और पानी को
पानी कहना *न३*, *ता३क* ~ *े३म३य३* *त३था३*
कथित

ना३३वा३त्से३ *नेस३व* 1. कहलाना
का^३ख'ल^३ा^३न^३ा *न३*, 2. (*ना३३वा३त्* *से३ब्या*)

अपने आप को कहना *अप'न३* *अप* को
का^३ख'न^३ा *न३*

ना३३ओ३ले३ *प३रेवो३स३ख* *ओ३त* *म३नो३*
सब से ज्यादा (बढकर, अधिक) *सा३ब*
स३ *ज्या३दा* (बा३र^३ख'कार, *अ३द३ख३क*)

ना३३व३नो३त् *ज३* *भो३ला३प३न* *ब३ख३ओ३ला३*-
-पान *म३*, सादगी *सा३द'ग३य३* *ज३*

ना३३व३न३य३ *प३रि३ल* *भो३ला३भा३ला* *ब३ख३ओ३*
ला३-ब३ख३ाला३, सीधा-सादा *स३य३द३ख३ा३-सा३दा३*

ना३३व३य३स३श३य३ *प३रेवो३स३ख* *ओ३त* *व३य३*
स३ओ३क३य३ *स३ब* से ऊँचा *सा३ब* स३ *ऊँचा३*,
उच्चतम *उ३च्च्'ता३म*

ना३३ग३र३वा३त् *नेस३व* (*ना३* *स३त३रु३न३*
नो३म *ि३न्स३त३रु३मे३न्ते*) तारो को छेडना
(भनकारना) *गा३र३ब* को *च्'ख३र'न३ा*
(*द३ज३ख३ान'का३र'न३ा*) *न३*

ना३३ज३ना३न३कु *ना३रेच* *व३वो३रा३च्३*
वा३त् ~ *उ३ल३टा* *कर* देना *उ३च्'ता३* *का३र*
द३ेन३ा *न३*

ना३३जु३स्त् *ना३रेच* *र३टकर* *पा३त'का३र*;
जा३ु३च्३वा३त् ~ *र३टकर* *ज३वा३नी* *या३द*
करना *न३*, *क३ठस्थ* *करना* *न३*, *र३टना* *न३*,
र३ट *लेना* *न३*, *घो३खना* *ग३ख३क'न३ा* *न३*
(*जा३जु३ब३रि३वा३त्*), *ो३न* *ज३ना३ेत* *स३ति३खो३ग३वो३*
रे३ने३ ~ *उ३स* को कविता की जवानी
याद है

ना३३लु३च्३श३य३ *प३रेवो३स३ख* *ओ३त* *खो३*
रो३श३न३ *स३ब* से अच्छा *सा३ब* स३ *अ३च्च्'ा३*,
श्रे३ष्ठ *श३रे३श३त्*

ना३३मे३ने३ *ना३रेच* *स३ब* से कम *सा३ब*
स३ *का३म*

ना३३मे३नो३वा३ने३ *स३* *स३म* *ना३३वा३ने३*

ना३३स३को३स३क *ना३रेच* *स३म* *ना३३स३को३स्*.

ना३३स३को३स् *ना३रेच* *ति३र३छे* *ति३र'च्'अ३*
आडे *अ३रे*

сывать) फेकना प^१३क'नā न (पर ना
кого-л, на что-л), ओढना ор^१'нā
न (напр шаль, покрывало), 2. (при-
бавлять) разг. बढना бар^१āनā न,
कुछ और (अधिक) करना कृच^१ аор
(ад^१ник) кар'нā न

накідываться несов разг дूट
पडना तूट пар'нā न, हमला (आक्र-
मण) करना ऋम'लā (आक्रामन) кар'-
нā न (нападать)

накінуть(ся) сов см накіды-
вать(ся)

накіпъ ж 1. (пена) भाग दज^१āग
म, कफ काफ म फेन प^१३न म,
2. (осадок) तह ताँ ज

накладная ж बीजक बय्दजक
म, विलटी बिल'ती ज

накладн||ой прил —ые расхо-
ды अतिरिक्त खर्च (व्यय) अतिरिक्त'
харч' (व्याय) म

накладывать несов 1. रखना
रख'नā न (पर ना что-л, मे वो
что-л), — повязку पट्टी बाँधना
(बाँध देना) न, 2. (наполнять) रख-
कर पूरा (पूर्ण) करना (कर देना) रा-
क'कार पूरा (पूरन') кар'नā (кар
дэнā) न, भरना ब'ар'नā न, 3. (на-
лагать) — штраф जुर्माना करना
दजुर'मानā кар'नā न, डौड लगाना
दौर लगानā न, — запрё. पावदी
लगाना पा-बान्दी लगानā न (पर ना
что-ल), — на себя रूकी खुदकुशी
(आत्महत्या) करना न

наклёивать несов लगाना ना-
लानā न, लेई से चिपकाना तै सै

चिप'कानā न (पर ना что-ल), लसना
लस'नā न, — марку स्टाп (टिकट)
लगाना न (पर ना что-ल)

наклёйка ж 1. (действие) लेई
से चिपकाना लै सै चिप'कानā न,
2. (наклеенное) चेपी चैपी ज, ले-
विल लэбил म

наклён м भुकाव दज'уकाо म,
ढाल द'āl ज (склон)

наклонёние с 1. भुकाव दज'у-
काо म, 2. ग्राम नियम न्णियाम म,
изъявительное — स्वार्थ नियम म,
повелительное — अनुमत्यर्थ नियम म

наклонить(ся) сов см накло-
нять(ся)

наклонность ж भुकाव दज'у-
काо म, रुमान रुदज'āन म, रुचि
ручи ज (मे क चेमु-ल)

наклонный прил भुका हुआ
दज'уका खूā, ढालू द'ālू, ढालवाँ
द'āl'वाँ (покатый)

наклонять несов भुकाना दज'у-
कानā न, भुका देना दज'уका दэнā न,
नीचा करना नीचा кар'नā न

наклоняться несов [नीचे] भुक-
ना [नीचै] दज'ुक'नā न

наковальная ж निहाई निहāई ज
накожн||ый прил мед चमडे का
चाम'रэ कā, चर्म-सवधी चर्म'-सव-
बान्दी, —ая болёзнь चर्मरोग म

наколоть сов см накалывать
наконёц 1. нареч आखिर (अंत)
मे अखिर (अंत) मē, आखिरकार अखिर-
कार, 2. вводн с (помимо всего
прочего) आखिर [को] अखिर [को]

наконёчник *м* नोक नोक *ж*
накопíть(ся) *сов см* наkáпли-
вать(ся)

накоплéние *с* सचय санчай *м* ,
उपचय уп'чай *м* , एकत्रीकरण эка-
त्रй-каран *м* (тк *действие*)

накоплáть(ся) *несов см* наkáп-
ливать(ся)

накормíть *сов* खिलाना क^хилā-
нā *п* , खिला देना क^хилā дэнā *п*

накрáпывать *несов (о дожде)*
फुहार (भीसी) पडना प^хухāр (дж^хй^сй)
пар'нā *пп*

накрахмáлить *сов* कलफ देना
कालाफ дэнā *п* (को *что-л.*), कलफ
लगाना कालाफ лагāнā (पर *что-л.*)

накрёнíться *сов см* накре-
нāть^{ся}

накрёнāть^{ся} *несов* एक तरफ
(ओर) झुकना эк тараф (ор) дж^хук'-
нā *пп*

накричáть *сов* ऊँची आवाज से
गाली देना ũчй āвāз сэ гāлй дэнā
п (को *на кого-л.*)

накрывáть *несов 1.* (покры-
вать) ढाँकना д^хāк'нā *п* , ओढना
ор^х'нā *п* , बिछा देना бич^хā дэнā *п*
(напр *одеялом*), — скáтертью चादर
विछाना *п* , 2. *перен* — на мéсте
преступлénия अपराध करते वक्त
पकड लेना अप'рāд^х кар'тэ вакт'
पाкар лэнā *п* ; ♠ — на стол परीसना
п , стол был накрýт на сто человек
सौ आदमियों के लिये मेज पर वर्तन
रखे गये

накрывáться *несов* ओढना
ор^х'нā *п* , ओढ लेना ор^х лэнā *п*

накрýть(ся) *сов. см* накры-
вáть(ся)

накупáть *несов* बहुत ज्यादा
खरीदना (मोल लेना) बाखुत зйāдā
харйд'нā (मол лэнā) *п*

накупíть *сов см* накупать
накурíть *сов* в кóмнате наку-
рено कमरा [सिगरेट के] धूएँ से भरा
हुआ है काम'рā [सिग'रэт कэ] д^хуэ
сэ б^харā х^хуā хāэ

налагáть *несов см* наклады-
вать

налāдить *сов см* налаживать
налāживать *несов* ठीक करना
त^хйк кар'нā *п* , प्रबध करना प्रा-
बанд^х кар'нā *п* (напр *работу*,
производство)

налéво *нареч* बाई तरफ (ओर)
бāй тараф (ор), बाएँ бāэ, спráва
— दाहिनी से बाई तरफ (ओर), —
от меня मुझ से बाई तरफ (ओर)

налегáть *несов 1.* टेकना тэк'нā
п , 2. — на рабóту पूरे जोर से काम
करना पूрэ зор сэ кām кар'нā *п* ,
— на весла पूरे जोर से चप्पू मारना
पूрэ зор сэ чаппū мār'нā *п*

налегкé *нареч 1.* (без багажа)
बगैर असबाब के बा-гаэр ас'бāб кэ,
छडी सवारी च^харй савāрй, 2. (в лёг-
ком *костюме*) हलके कपडो मे खाल'кэ
кап'рō мэ

налёт *1 м воен* धावा д^хāвā *м* ,
उडान व्रāн *ж* , [हवाई जहाजो का]

हमला (आक्रमण) [ख़ाव़ाई द्जाख़ाईब् क़ा]
 ख़ाम'लā (आक्रामन) *म* (воздушный)

नालैत II *म* 1. (слои) तह ताख़ *ज* ,
 परत पारा *ज* , перен छाप च़ाप *ज* , 2. (в горле, на языке) वरम
 वारम *म* , शोथ शोत^ख *म*

नाлетать *несов* 1. (наталки-
 ваться) [चलकर] टकराना (टकरा
 जाना) [चल कर] так'रāनā (так'рā
 द्जāनā) *नप* (से на кого-л , на что-
 либо), 2. (набрасываться) भप-
 टना द्जख़ापāt'नā *नप* , टूट पडना
 टूट पार'नā *नप* (पर на кого-л , на
 что-л); 3. перен (совершать на-
 лет) धावा करना द'āवā кар'नā *न* ,
 हमला (आक्रमण) करना ख़ाम'लā
 (आक्रामन) кар'नā *न* (напр о само-
 лётах), 4 (напр о комарах) उड-
 कर ढेर लगना उर'кар द'ख़र лаг'नā
नप

налететь *сов см* налетать

налетчик *м* लुटेरा लутэра *म* ,
 धावा करनेवाला द'āवā кар'नā-वāलā *म*

налечь *сов см* налегать

наливāть *несов* डालना दāल'नā *न* ,
 उडेलना उरэл'नā *न* , भरना
 б'ар'नā *न* , पूरा (पूर्ण) करना पूरā
 (पूरन') кар'नā *न* (наполнять)

наливāться *несов* 1. [बहकर]
 भरना (भर आना) [बाख़'кар] б'ар'-
 нā (б'ар āनā) *नप* , [बहकर] पूरा
 (पूर्ण) हो जाना [बाख़'кар] पूरā
 (पूरन') ख़ो द्जāनā *नप* , 2. (о пло-
 дах) रसदार हो जाना рас-дār ख़ो
 द्जāनā *नप* , पकना пак'नā *नप*

нали́вка *ж* नलीवका-शराब ना-
 лив'кā-शарāб *ज*

налит||**об** 1. прич от налить,
 ~ые кровью глаза खून से भरी हुई
 आँखे खून सэ б'арй ख़уй āк'э *ज*
मн , 2. прил रसीला расйलā , रस-
 दार рас-дār

нали́ть(ся) *сов см* наливāть
 (-ся)

налицо нареч मौजूद माодजूद,
 हाजир ख़ाज़िर, उपस्थित упаст^хит,
 быть ~ मौजूद (हाजिर, उपस्थित)
 होना *नप* , ~ ничего нет कोई चीज
 नहीं है, преступлѐние ~ अपराध
 का प्रत्यक्ष प्रमाण मौजूद है

нали́чие *с* मौजूदगी माодजूд'-
 ги *ज* , हाजिरी ख़ाज़िरй *ज* , उपस्थिति
 упаст^хити *ज*

нали́чник *м* (двери) प्लेटबड
 плэт'банд' *м*

нали́чность *ж* 1. *см* налй́чие,
 2. 'дѐнежная ~ नकद [रुपया] наकाд
 [रुपायā] *म*

нали́чи||**ый** *прил* मौजूदा माо-
 दजूदा *неизм* , ~ые [дѐньги] नकद
म , रोकड *ज* , ~ыми [дѐньгами]
 नकद के रूप में, ~ состав
 [मुलाजिमत के काबिल] आदमी *म. मн* ,
 ◇ ~ расчѐт бухг नकद चुकौता *н*

наловчй́ться *сов разг* चतुर
 (प्रवीण) बनना चतुर (प्राविण) бан'-
 नā *नप*

налог *м* महसूल माख़'сул *म* , कर
 кар *म* , टैक्स таэкс' *म* , прямо́й
 ~ प्रत्यक्ष कर (टैक्स) *म* , ко́свенный

— अप्रत्यक्ष (परोक्ष) कर (टैक्स) *м*,
 подоходный — आयकर *м*, इनकम-
 -टैक्स *м*, облагать — *ом* महसूल
 (कर) लगाना (बैठाना, का बधन
 करना) *п*

налогоплатёльщик *м* महसूल
(कर) अदा करनेवाला माх'сул (कर)
адā кар'нэ-вāлā *м*, करदाता кар-
-दāतā *м* неизм

на́ложенный 1. прич от на-
ложить, 2. прил — платёж प्रदान-
-संग्रहण प्रादान-संग्राहण м

наложѣть сов см наклады-
вать

налюбоваться сов अँख भर
देखना āk^x b^λar dēk^x nā n

НАМ мест дат от мы हम को
 ऋम को, हमे ऋमऌ

нама́зывать *сов см нама́зывать.*

нама́зывать *несов* लीपना लिप'-
ना *n*, पोतना пот'на *n*, चुपडना
чупар'на *n*; लगाना лага'на *n* (на-
кладывать — напр варенье), ~
ма́слоम मक्खन लगाना (पोतना) *n*
(पर что-л)

нама́тывать *несов* अटेरना
 атэр'нā *n*, लच्छा बनाना ла́ччхā
 банāнā *n* (клубок)

нама́чивать *несов* भिगोना ब^२ि-
 гонā *n*, तर (गीला) करना тар
 (ग़ीलā) कार'नā *n*

नामैक म इशारा *ishāra* म,
सकेत *saṅkṣat* म, *तोंकिय* ~ *नाजुक*
इशारा म, *नि* ~ *कोई भी गुमान*
नहीं, सदेलात ~ *इशारा (सकेत)*

करना n , понять - इंगारा (सकेत)
समझना n

नामेक||ात् नसोव इशारा (सकेत)
करना ण्शारं (संकट) कर्'नं ण
(का ना च्छा-ल), ना च्छा व्छा-ते?
आप का इशारा (सकेत) किधर (किस
तरफ, किस ओर) है?

намекну́ть сов см намека́ть
намерева́ться несов इरादा
(सकल्प) रखना इरादा (संकल्प)
राक^१ना n (का сделать что-л)

намерен в знач сказ я не ~
 вас беспокоить आप को तकलीफ
 देना मेरा इरादा नहीं आप को तक'लीफ
 дэна' мэра' пр'ада' нах'и

намерение с इरादा *ирāдā* м,
अभिप्राय *аб^хипрāи* м

наме́ренно нареч जान बूझकर
джан бूдж^хкар, पहले से सोचकर
пах'нэ сэ соч'кар

намеренный *прил* पहले से
 सोचा हुआ *पाख'लэ सэ सोचाँ खूब*,
 इच्छित *ичч'ит*, सोद्देश्य *सोददेश्य'*

नामँतित् *сов см* **नामечать**
नामечать *несов* 1. खाका खीचना
 (खीच लेना) $xākā\ k^{x}īc'hā$ ($k^{x}īc$
 $lēnā$) *n*, मसूबा बनाना $māsūbā\ ba-$
 $nānā\ n$, 2. (नाप्र कान्दिदाता) नाम-
 जद (निर्दिष्ट) करना $nām-zaḍ$ (निर-
 दिष्ट') $kar'hā\ n$, 3. (सावित्
 मत्कु) निशान करना $niśān\ kar'-$
 $nā\ n$

на́ми мест тво́ от мы हम से
 ऱाम सॆ

намока́ть *несов* भीगना *б^хйг'на*

नम , भीगा (गीला , तर) बनना ब^१गिग (गिला , तर) बान'ना नम , गीला (तर, लथपथ) हो जाना गिला (तार, लत^१-पत^१) खो दजाना नम

नाम^१कनुत^१ сов см नाम^१क^१त^१

नाम^१र^१दनिक^१ म पूजबद पु^१उ-बान^१'
म , मु^१हवद मु^१ख-बान^१' म , नादेवा^१त^१
— मु^१हवद लगाना (चढाना) न

नाम^१र^१षित^१ сов सिकोडना सि-
क^१र'ना न , — लोब तेवरी चढाना न

नाम^१ो^१त^१ा^१त^१ сов см नाम^१ा^१त^१ы^१वा^१त^१

नाम^१ो^१च^१ी^१त^१ сов см नाम^१ा^१च^१ы^१वा^१त^१

नामु^१चित^१्या^१ сов तग आना तान'
ना नम , थक जाना त^१ख^१क^१ ङ^१जाना नम
(उस्ता^१त^१)

नामु^१ल^१ы^१वा^१त^१ сов साबुन लगाना
(मलना) सा^१बुन ला^१ग^१ना (माल'ना) न

नाम^१े^१स्ती^१ сов см नाम^१ो^१स्ती^१

नाम^१ी^१ज़ा^१त^१ сов см नाम^१ी^१ज़ы^१वा^१त^१

नाम^१ी^१ज़ы^१वा^१त^१ сов पिरोना पि-
रोना न (मे ना च^१ो-ल), गूथना
गू^१त^१ख^१ना न , — ना नी^१त^१कु लडी मे
पिरोना न

नाम^१ी^१मा^१ते^१ल^१ь м 1. (स्ते^१म^१ि^१च^१िक^१)
किरायेदार किरा^१ये-द^१ार म , 2. (रा^१बो-
च^१ी^१ स^१ы^१) भरती करनेवाला ब^१ख^१र'ती
क^१र'ने-ग^१ाला म

नाम^१ी^१मा^१ते^१ сов 1. (पो^१म^१े^१च^१ी^१ते^१)
किराये (पट्टे) पर लेना किरा^१ये (पा^१त^१ते)
पा^१र ल^१ेना न , 2. (रा^१बो^१च^१ी^१ स^१ы^१) मज-
दूरी पर रखना मज'दूरी पा^१र रा^१क^१ख^१ना न , नियुक्त करना न^१युक्त' क^१र'ना न
(को को^१ो-ल), — ना रा^१बो^१त^१ु काम
पर लगाना न

नाम^१ी^१मा^१ते^१्या^१ сов भरती (नि-

युक्त) होना (हो जाना) ब^१ख^१र'ती
(न^१युक्त') खोना (खो दजाना) नम

नाम^१ो^१с м कछार काच^१ार म

नाम^१ो^१स्ती^१ сов 1. (प्र^१न^१ो^१स्ती^१)
लाना ला^१ना न , ढेर लगाना द^१ख^१र ला-
ग^१ना न (का क^१ुच^१ु च^१े^१ो-ल), वे^१ते^१र
ना^१े^१स सु^१ग्रो^१ब हवा ने बर्फ का ढेर
लगाया, 2. (प्र^१च^१ी^१न^१्या^१त^१) लगाना ला-
ग^१ना न , पहुँचाना पा^१ख^१ुच^१ाना न , —
रा^१नु जखम (घाव) लगाना न , —
उ^१ष^१े^१र^१ब नुकसान (हानि) पहुँचाना न ,
— पो^१रा^१जे^१ने हराना न , शि^१क^१स्त देना
न , पो^१रा^१ज^१य करना न , 3. (ओ^१म^१च^१ी^१त^१)
निशान (अक) लगाना नि^१श^१ान (अक')
ला^१ग^१ना न , ◇ — वि^१ज़ी^१त मुलाकात
(भेट) करना न. (से को^१मु-ल)

नाम^१ो^१स्नी^१ प्र^१ल कछार का
काच^१ार का , पे^१रे^१न ऊ^१परी उ^१प'री,
बाह्य बा^१ख^१ी

नाम^१ी^१त^१्या^१ (स^१्या) сов см नाम^१ी^१त^१्या^१
(-स^१्या)

नाओ^१बो^१रो^१त 1. ना^१रे^१च (सो^१व^१रे^१ष^१े^१न^१ो
अ^१न^१ा^१चे) उ^१ल^१टे उ^१ल^१ते, 2. व^१वो^१द^१न स^१ल उस
के वरखिलाफ (प्रतिकूल, विपरीत) उ^१स
के बा^१र-खि^१ला^१फ (प्रतिकूल, विपरीत)
नाओ^१बु^१म ना^१रे^१च अ^१ट^१क^१ल^१प^१च^१ू अ^१त'
क^१ल-पा^१च^१ू, ऊ^१ट^१प^१टो^१ग उ^१त-पा^१टो^१ग, वे-
सो^१चे-सम^१झे ब^१े-सो^१च^१े-साम^१'द^१ज^१ख^१

नाओ^१त^१रे^१ज़ ना^१रे^१च ओ^१क^१ा^१ज़ы^१वा^१त^१ —
सा^१फ इनकार करना सा^१फ नि^१'क^१ार क^१र'
ना न , सा^१फ जवाब देना सा^१फ द^१जा^१व^१ा^१ब
देना न

नापा^१दा^१त^१ сов 1. हमला (आ^१क्र-
मण) करना (कर देना) ख^१ाम'ला (आ^१क्र-
मण) क^१र ना (क^१र देना) न , टूट पड-

ना तूत пар'на *нп* (внезапно), 2. (случайно находить) पाना पाना *п*, मिलना मिल'ना *नп* (को *о* ком-л), — на след पता लगाना (करना) *п* (का *кого-л*, *чего-л*), सुराग लगाना *п* (का *кого-л*, *чего-л*), 3. (о страхе, тоске и т *п*) आना आना *नп*, होना होना *नп*

нападѣние *с* हमला खाम'ला *м*, धावा द'आवा *म*, आक्रमण आक्रामन *म*
नापादकी *म* बोली-ठोली बोली-
-त'ओली *ज*, आक्षेप आक्षेप *म*, आक्रमण
आक्रामन *म*

напасть I *сов см* нападать

напасть II *ज* *разг* बदकिस्मती
बाद-किस्म'ती *ज*, विपत्ति विपत्ति *ज*

напѣв *म* लय लाय *ज*, राग राग *म*

напевать *негов* गाना गा'ना *п*,

— про себя मुँह ही मुँह से गाना *п*

наперебой *нареч* एक दूसरे को
टोकके एक दूस'रे को टोक'के

наперевѣс *нареч* भुकाये हुए
दुख'काये खुए

наперегонки *нареч* दौड़-दौड़ा
करके दौड़-दौड़ा कर'के

наперѣд *нареч* (заранее) *разг*
पहले से पाख'ले से

наперекор *нареч* (кому-л, че-
му-л) के खिलाफ (विरुद्ध) के खिलाफ
(विरुद्ध') *послелог*

наперечѣт *нареч* знать всех —
हर एक को जानना खार *эк* को जान'ना *п*

напёрсток *म* अंगुष्ठाना अंगुष्ठा-
ना *म*

напечатать *сов* छापना च'आप'ना
п, छाप देना च'आप देना *п*, प्रका-
शित करना (कर देना) प्रकाशि-
कर'ना (कर देना) *п* (издать),
टाइप करना टाип कर'ना *п* (на ми-
шинке)

напиваться *несов* 1. पी लेना पी
ल'ना *п*, प्यास बुझाना (मारना) पी'स
बुझ'आना (मार'ना) *п*. (утолять
жажду), 2. (пьяным) मतवाला हो
जाना मत-वाला हो *दुख'आना* *नप*

напійлок *म* *см* напійльник

напійльник *म* रेती र'ती *ज*,
सोहान सो'हान *म*

напирать *несов* *разг* 1. (тес-
нить) दवाना दा'ब'ना *п*, दबाकर
हटाना दा'बाकर हा'ट'ना *п*, 2. (подчер-
кивать) जोर देना зор де'ना *п* (पर
на что-л)

написаť *сов* लिखना लिख'ना *п*,
लिख लेना (देना) लिख' लेना (देना) *п*

напійт||ок *म* पान पान *म*, पेय
प'य' *म*., прохладительные —किठडा-
इयाँ *ज* *म*., спиртные —कि मादक
द्रव्य *म* *म*

напійться *сов см* напиваться

напихать *сов см* напихивать

напихивать *несов* *разг* ठूसना
त'ख'स'ना *п* (से *куда-л*), ठूसकर भरना
(भर देना) त'ख'स'कर भर'ना (भर
देना) *п*

наплевать *сов* *прям*, *перен*
थूकना त'ख'क'ना *नप* (पर *на* *кого* *л*
на *что-л*), ему — *на* *это* वह वह
वात फूटी कौड़ी बराबर नहीं समझता

नापल्य *म* 1. (नाप *публиक*, *посетителей, заявлений*) वडी ता-दाद मे आना барि त्दद म् अं न् *म*, 2. (नाप *чувств*) उमड उमार *ज*, आवेग अवंग *म*, आवेश अवश *म*, — म्यसल विचार-तरंग *ज*

नापोवाल *нареч* उबित् — मार [ही] डालना मार [हि] दाल'न *न*, और मार देना त्'ओर मार दंन *न*

नापोदोब *предлог* की तरह (भाँति) कि तारा (भाँति) *послелог*, के सदृश के स-दृश *послелог*

नापोित *сов* पिलाना पिलान *न*, पिला देना पिला दंन *न*

नापोказ *нареч* दिखाने के लिये दिक्'अन के लिये

नापोлнить(ся) *сов* *см* *напол-нять(ся)*

наполнить *несов* भरना ब'अर'न *न*, भर देना ब'अर दंन *न*, पूरा (पूर्ण) करना (कर देना) पूरा (पूर्ण') कार'-न (कार दंन) *न*

наполняться *несов* भरना ब'अर'-न *न*, भर जाना ब'अर द्ज'न *न*, पूरा (पूर्ण) होना (हो जाना) पूरा (पूर्ण') लोना (हो द्ज'न) *न*

наполовину *нареч* अधविच मे अद'-बिच म्, — विसोशनी आधा सूखा, देलать देलो — काम अधूरा छोडना *न*, काम को अधूरा करना *न*

напоминание *с* याद (स्मरण) दि-लाना न्द (स्मरण) दलान *म*, इत्त-ना न्त'ल *ज*, सूचना सूच'न *ज* (सूचि-पत्रिका), *перен* याद न्द *ज*, स्म-रण स्मरण *म*

напоминать *несов* 1. याद दिलाना (दिला देना) न्द दलान (दिल दं-न) *न* (की ओ *ком-ल*, ओ *чем-ल*), स्मरण दिलाना (दिला देना) स्मरण दलान (दिल दंन) *न* (का ओ *ком-ल*; ओ *чем-ल*), 2. (быть похожим)

मिलना-जुलना मिल'न-द्जुल'न *न* (से *кого-ल*, *что-ल*), सदृश होना स-दृश होना *न* (के *кого-ल*, *что-ल*)

напомянуть *сов* *см* *напоминать* **напор'** *м* *прям*, *перен* दबाव दबा *म*

напористый *прил* *разг* उत्सा-ही उत्साहि, फुरतीला प'अर'तिल

напоследок *нареч* आखिर (अंत) मे (को) अखिर (अंत') म् (को)

направить(ся) *сов* *см* *направ-лять(ся)*

направленье *с* 1. तरफ ताराफ *ज*, ओर ओर *ज*, दिशा दिशा *ज*, वो *всех* — *иях* चारो तरफ (ओर), — *по* — *ню* क *чему-л*. की तरफ (ओर) *послелог*, — *ветра* हवा (वायु) का रुख *म*, 2. (тенденция, течение) झुकाव द्ज'अक *म*, धारा द'अरा *ज*, 3. (документ) चिट्ठी चिट्ठा *ज*, पत्र पत्र' *म*, *дать* — *на работу* काम के लिये नियुक्त करना *न*

направлять *несов* 1. *прям.*, *перен* रास्ते (मार्ग) पर लाना रास्ते (मार्ग') पार लान *न*, संचालन करना संचालन कार'न *न* (का *кого-ल*, *что-ल*), निशाना लगाना निशाना ला-गान *न* (नाचеливать), — *внимание* ध्यान देना (लगाना) *न* (की ओर *на*

что-л), 2. (посылать) भेजना б^хэ-
дж'на *n*, लिख भेजना लिख^х б^хэдж'-
на *n* (напр письмо, приказ), —
на рабóту काम पर भेजना *n*, 3.
(править) तेज करना тэз кар'на *n*,
— брйту छुरा (रेजर) तेज करना *n*
направляться *несов* राह लेना
ра^х лэна *n* (की куда-л), चला जा-
ना चала दजाना *нп*, चल देना चल
дэна *нп*

напра́во *нареч* दाहिनी तरफ
(ओर) दाहिनी तराफ (ор), दाएँ दाँ,
दाहिने दाहिने, поворáчивать —
दाएँ (दाहिने) मुड़ना *нп*, — от меня
मुझ से दाहिनी तरफ (ओर).

напра́сно *нареч* 1. (бесполезно)
मुफ्त [ही] मुफ्त' [हि], बेफायदा бэ-
фай'да, व्यर्थ वयрт^х, 2. (неспра-
ведливо) झूठमूठ дж^хут^х-мूт^х, बिना
किसी आधार के बिनā किसी अद^хार कэ
— напра́сный *прил* 1. (бесполез-
ный) बेकार бэ-ка^р, बेफायदा бэ-фай'-
да *неизм*, व्यर्थ वयрт^х, 2. (неспра-
ведливый) अन्यायपूर्ण अन्याय-पूरन'

напра́шива||ться *несов* 1. —
на обéд अपने आप को भोजन के लिये
दावत देना अप'нэ आप को б^ходжан कэ
лийэ दा^वат дэна *n*, — кому́-л. в
друзья किसी पर अपनी दोस्ती (मि-
त्रता) थोपना किसी пар अप'नी достि
(मित्र'ता) т^хоп'на *n*, — на непри-
ятности बला अपने सिर लेना बाला अप'-
нэ सिर лэна *n*, — на комплименты
वाहवाही चाहना वा^х-वा^х च[ा]ख'на *n*,
2. (о мысли, выводе и т. *n*)

—ется мысль मुझे यह खयाल (वि-
चार) सूझता है मुдж^хэ йа^х хай^ал
(विचार) с^удж^х'та^а х^аэ, —ется срав-
нение खुद वखुद दिमाग मे [इस का]
विकल्प आ जाता худ ба-худ दिमा^г
мэ [ис к^а] ви^{ка}ल्प' ^а дж^ата

напримéр *вводн сл* मिसाल (उदा-
हरण) के लिये (तौर पर) मिसाल (उदा-
हारण) कэ लийэ (ताोर पर), उदा-
हरणार्थ उदा^हार'ना^रत्^х.

напрока́т *нареч* किराये पर क^н-
ра^йэ пар, брать — кिराये पर लेना *n*
напролёт *нареч* всю ночь —
रात भर रा^т б^хар

напроло́м *нареч* ид. ^и — अपना
रास्ता पैदा करना ап'на^а ра^ста^а па^эда^а
кар'на *n*

напро́тив 1. *нареч* (на проти-
воположной стороне) सामने са^м'нэ,
उस पार उस पा^р (напр на другой
стороне ^улицы), 2. *предлог* (кого-л.,
чего-л) के सामने (रू-बरू) कэ са^м'нэ
(रू-बा-रू) *последлог*, 3. *нареч* (наобо-
рот) उस के वरखिलाफ उस कэ бар-
-хила^ф, उलटे उल'तэ

напряга́ть *несов* 1. (натяги-
вать) तानना ता^н'на *n*, खीचना
к^хйч'на *n*, 2. *перен* — все си^лы
सारी ताकत (शक्ति) लगाना (बटोर-
ना) са^रй та^кат (शक्ति) ла^гана^а
(बटोर'ना) *n*; — слух कान फाड़
फाड़कर सुनना का^न п^хар-प^хар'кар
сун'на *n*, — ум बुद्धि लडाना बु^दधि
ла^रана^а *n*, — зрение आँखे फाड़ फाड़के
देखना आ^कख^э प^хар-प^хар'कэ द^эक^х'ना *n*

напрягáться *несов* 1. (*натягиваться*) तनना तान'नā *нп*, 2 (*делать усилия*) अधिक कोशिश (प्रयत्न) करना ад^хик कोशिш (प्रानात्न') кар'нā *нп*, बहुत जोर लगाना बा^хут зор лагāнā *п*

напряжéние *с* 1. (*тжэ физ, тех*) तनाव तानāо *м*, खिंचाव क^хичāо *м*, 2. (*усилие*) कठिन उद्योग (प्रयत्न) कत^хин удйог (प्रानात्न') *м*

напряжённѳй *прил* ताना हुआ तāнā ख़уā, सख़्त साхт' (*н.пр* о работе), जुम्हारू दजудж^хārū (*напр* о состязании)

напрямѳк *нареч* बिना मोड के बिनā мор кэ, सीधे [रास्ते से] сйд^хэ [рāстэ сэ], перен दिल खोलकर дил क^хол'кар, साफ-साफ सāф-сāф, स्पष्टतः स्पашт'ता^х

напрѳчь(ся) *сов см* напрягáть (-ся)

напугáнный 1. *прич* от напугáть, 2. *прил* डरा हुआ дарā ख़уā, भयभीत б^хай-б^хйт

напугáть *сов* डराना дарāнā *п*, डरा देना дарā дэнā *п*, भयभीत करना (कर देना) б^хай-б^хйт кар'нā (кар дэнā) *п*

напугáться *сов* डरना дар'нā *нп*, डर जाना дар джāнā *нп* भयभीत होना (हो जाना) б^хай-б^хйт хонā (खो джāнā) *нп*

напудрить *сов* पाउडर लगाना (लगा देना) пāудар лагāнā (लागā дэнā) *п* (पर что л)

напудриться *сов* [मुँह पर] पाउडर लगाना [мūх пар] лāудар лагāнā *п*

напускáть *несов* (*наполнять*) भरना б^хар'нā *п*, भर देना б^хар дэнā *п*, पूरा (पूर्ण) करना पūрā (पूरन') кар'нā *п*, ◇ — на себя वāжнoсть अकड दिखाना *п*, इतराना *नп*

напускáться *несов разг* गालियों से टूट पडना गāлийō сэ тūt пар'нā *нп*, तूफान करना तुфāн кар'нā *п* (पर на кого-л)

напускнōй *прил* वनावटी банāो-तї, कृत्रिम критрим

напустѳть(ся) *сов см* напускáть(ся)

напугáть *сов* गलती (भूल) करना गал'тї (б^хул) кар'нā *п* (*ошибиться*), गडबड करना гар-бар кар'нā *п* (*привести в беспорядок*)

напугáть *с* [विदाई की] शुभेच्छाएँ [विदाई की] शुब^хэчч^хāē *ж* *мн*, [विदाई की] मगल-कामना [विदाई की] мангал-кām'нā *ж*

напыщеннѳй *прил* आडवरपूर्ण āдамбар-пूरन' (*высокопарный*)

наравнē *нареч* बराबर бар-ā-бар, समान रूप मे самāн руп мē, — с другими दूसरो के बराबर (समान रूप मे).

нараспāшку *нареч разг* बटन खोलकर बатан к^хол'кар, пальतō — खुला हुआ कोट *м*, он нōсит шūбу — वह कोट खुला रखता है, ◇ *у* негō

душа́ — वह दिल का साफ है, वह साफदिल आदमी है.

нараспéв *нареч* गाते हुए *гātэ̌хуэ*
нараста́ние *с* बढ़ना *бар^х'нā* *м*,
बढ़ाई *бар^хāй* *ж*, वृद्धि *व्रिद्ध^и* *ж*
нараста́ть *несов* (возрастать,
увеличиваться) [और] बढ़ना (बढ़ता
जाना) [аор] *бар^х'нā* (*бар^х'тā* *джā-*
нā) *нп*

нарасти́ *сов см* нараста́ть
нарасхва́т *нареч* *товáр* беру́т
— माल हाथो हाथ उड जाता है *мāл*
ṡāt^хṡ ṡāt^х *ур* *джāтā* *ṡāэ*

нарва́ть I *сов* चुनना *чун'нā* *п*,
चुन लेना *чун* *лэнā* *п* (*цветов, фрук-*
тов), टुकड़े टुकड़े करना (*कर देना*)
тук'рэ-тук'рэ *кар'нā* (*кар* *дэнā*)
п (*напр бумага*)

нарва́ть II *сов см* *нарыва́ть*
нарыва́ться *сов см* *нарыва́ться*
наре́зать *сов см* *нареза́ть*
нареза́ть *несов* 1. [टुकड़े] काट-
ना (*काट डालना*) [*тук'рэ*] *кāt'нā*
(*кāt* *дāл'нā*) *п*, 2. — *винт धारियाँ*
(*लकीरे*) डालकर पेच बनाना *д^хāрийā*
(*лакйрē*) *дāл'кар* *пэч* *банāнā* *п*

наре́зка *ж* (*винта*) *धारियाँ* *д^хā-*
рийā *ж* *мн*, *लकीरे* *лакйрē* *ж* *мн*
нарекáние *с* मलामत *малāмат*
ж, आक्षेप *āक्षэп* *м*

наре́чие I *с* (*диалект*) उपबोली
уп'болй *ж*, मकामी बोली *макāмй*
болй *ж*

наре́чие II *с* *грам* क्रियाविशेषण
крियā-विशेषण *м*

нарисова́ть *сов* तसवीर खीचना
тас'вйр *к^хйч'нā* *п* (*की* *кого-л*,
что-л), चित्र खीचना *читр'* *к^хйч'-*
нā *п* (*की* *кого-л*, *что-л*), वर्णन
करना *варнан* *кар'нā* *п* (*का* *кого-л*,
что-л; *изобразить, описать*)

нарица́тельн||ый *прил* 1. *наम-*
मात्र का *нāм-мāтр'* *кā*; —*ая* *ценā*
ж *नाम-मात्र* *मूल्य* *м*, 2. *ग्राम* · *य्या*
—*ое* जातिवाचक सज्ञा *джāति-वāचक*
сангийā *ж*

нарко́з *м* नीद ланеवाली औषधि
से होनेवाली बेहोशी *нйिद* *лāнэ-वāलй*
аош'д^х *сэ* *ṡонэ-वāलй* *бэ-ṡошй* *ж*,
под —*ом* बेहोशी की हालत मे.

нарко́тик *м* नशा *нашā* *м*, मादक
द्रव्य *мāдаक* *дравй'* *м*

наро́д *м* लोग *лог* *м* *мн*, जनता
джан'тā *ж*, कौम *каом* *ж*, जाति
джāति *ж*, राष्ट्र *рāштр'* *м* (*нация*)

наро́дяться *сов см* *нарожда́ть-*
ся

наро́дно-демократи́ческ||ий
прил —*ие* *госуда́рства* जनता के
जनवादी राष्ट्र *джан'тā* *кэ* *джан-वāदि*
рāштр' *м* *मн*

наро́дность *ж* 1. *कौमियत* *као-*
मियत *ж*, 2. (*напр* *искусства*)
जन-तत्व *джан-तат्व'* *м*, *जातीयता*
джāतीय'тā *ж*

наро́днохозя́йственный *прил*
जातीय (*राष्ट्रीय*) *आर्थिक* *джāतीय'*
(*रāश्र्तीय'*) *āрт^хик*

наро́дн||ый *прил* जनता का
джан'тā *кā*, *कौमी* *каомй*, *राष्ट्रीय*

рāштрй' (национальный), ~ суд
जनता की अदालत *जс*, ~ая респуб-
лика जनता का प्रजातंत्र *म*, ~ое
сказāние लोककथा *जс*, जनकथा *जс*,
~ добровόлец जन-स्वयसेवक *म*,
~ артист СССР सोवियत सघ का
जनकलाकार (जनता का कलाकार)
म, ~ фронт जनता का मोरचा *म*

народонаселѣние с आबादी ābā-
dī *जс*, जनसख्या джан-санк^хйā *जс*

народжāтьсѧ несов (возникать)
जन्म लेना джанм' лēnā *п*, पैदा
(उत्पन्न) होना (हो जाना) паэдā
(उत्पान्नि') хонā (खो джāнā) *नп*, नि-
कलना निकал'нā *नп*

нарόст *म* रसौली расаолй *जс*

нарочйтый *прил* सोचा-समझा
сочā-сам'дж^хā, इच्छित *नच^хित*

нарόчно *нареч* जान बूझकर दजāн
बूज^х'кар, अभिप्राय से āb^хипрāи сē

нарўжность *जс* डील-डौल दयल-
-दाол *म*, सूरत सूरत *जс*, [रग]रूप
[ранг'-]рूप *म*, आकृति āकृति *जс*

нарўжный *прил* 1. बाहरी бāх'-
रй, बाहर का бāхар кā, बाह्य бāхй',
2. (показной) ऊपरी उप'रй

нарўжу *нареч* बाहर को (की तरफ,
की ओर) бāхар ко (कй тараф, कय
ор), व्यंति ~ персн जाहिर (प्रगट)
हो जाना *नп*, дѣло व्यшло ~ बात
जाहिर हुई

нарушāть *несов* 1. भग करना
(कर देना) б^ханг' кар'нā (кар дēnā)
п, 2. (преступать, не соблюдать)
तोडना тор'нā *п*, भग (उल्लघन)

करना (कर देना) б^ханг' (उल्लान्ग^хан)
кар'нā (кар дēnā) *п*, अवहेलना
करना अव'хэл'нā кар'нā *п* (की
चु^хто-*ल*, *напр* дисциплину), पार
(अतिक्रमण) करना पार (अतिक्रामन)
кар'нā *п* (границу)

нарушѣние с भग б^ханг' *म*,
उल्लघन उल्लान्ग^хан *म* (несоблюде-
ние), अतिक्रमण अतिक्रामन *म* (*напр*
границы)

нарушйтель *म* भग करनेवाला
б^ханг' кар'нē-вāлā *म*, ~ закона,
порядка नियम के विरुद्ध चलनेवाला
म, ~ границы हद (सीमा) का उल्लघन
करनेवाला *म*

нарушйть *сов см* нарушāть
нарцйсс *म* नरगिस нар'гис *जс*
нарй *मн* [सोने के] माँचे [сонē
कē] мāчē *म* *मн*

нарйв *म* फोडा प^хорā *म*

нарывāть *несов* पकना пак'нā
नп, पीव पडना पйб пар'нā *नп*,
फोडा निकलना प^хорā निकал'нā *नп*,
рука ~ет हाथ पर फोडा निकलता है

нарывāтьсѧ *несов разг* अचानक
मिलना अचāनाक मिल'нā *नп* (को *о*
ком-*ल*), इत्तिफाक से मिल पडना
इत्तिफāक सē मिल пар'нā *नп*

нарьд I *м* (платье) लिवास लи-
бāс *म*, साज-सिगार сāз-сингār *म*,
वस्त्र वाстр' *म*

нарьд II *म* 1. (документ) आर्डर
āрдар *म*, 2. воен дस्ता дастā *म*
нарьдйть(ся) *сов см* наряжāть
(-ся)

нарядный *прил* खुश-लिवास खुश-
-लिबās, ठाट का कपडा पहना हुआ
त^खात कā काप'रā पाख'नā खुā, सुवेश
सु-वेश, ठाट का त^खात कā (о платье)

нарядú *нареч* के साथ-साथ कэ
сāt^х-сāt^х (с чем-л.); एक ही वक्त
(समय) эх хй वाक्त' (самай) (одно-
временно), — с ́тим [इस के] साथ-
-साथ, साथ ही, इस के अलावा (кроме
этого)

наряжāть *несов* ठाट का लिवास
(कपडा, वस्त्र) पहनाना त^खात कā लिबās
(काप'रā, वास्त्र') पाख'नā *п*

наряжāться *несов* ठाट का लि-
वास (कपडा, वस्त्र) पहनना त^खात कā
लिबās (काप'रā, वास्त्र') पाख'नā *नп*

нас *мест* 1. *рбд* от мы он
ничего не мōжет без — сд́елать
हमारे वगैर वह कुछ नही कर सकता
है खामāрэ ба-гаэр वाख' куч^х нах'й кар
сак'тā खāэ, 2. *вин* от мы हम को
खाम को, हमे खामē, 3. *пр* от мы
о — हमारे बारे मे खामāрэ бāрэ мē

насад́ить *сов* 1. लगाना лагāнā
п (деревья), जमाना джамāнā *п*
(рассаду), 2. *см* насаждāть, 3.
(набить на ручку) दस्ता लगाना
дастā лагāнā *п* (मे что-л), — топóр
на топор́ище कुल्हाडी मे दस्ता
लगाना *п*

насаждāть *несов* (внедрять)
फैलाना प^хाэлāнā *п*, प्रसारित करना
прасāрит кар'нā *п*

насажд́ен||ие *с* 1. (действие)
लगाना лагāнā *м* (деревьев), जमाना

джамāнā *м* (рассады), 2. перен
(распрсстранение) फैलाना प^хाэлāнā
м, 3.: зелёные —ня जगलात джан-
г'лāт *м* *मн*

насв́истывать *несов* सीटी बजाना
сйті баджāнā *п*

нас́едка *ж* अडे सेनेवाली मुर्गी *ан*-
दэ сэнэ-вāлй мургй *ж* (сидящая
на яйцах); बच्चेवाली मुर्गी *баччэ*-
-वāलй мургй *ж* (водящая цыплят)

насекóмое *с* कीडा किरā *м*, कीट
कйт *м*

насел́ен||ие *с* आवादी ābādй *ж*,
जनसख्या दжан-санк^хнā *ж*, निवासी
нивāсй *म* *मन* (жители), चँसलन-
ность —ня जनसख्या *ж*

насел́енн||ый 1. *прич* от насе-
лйть, 2. *прил* वसा हुआ बसā खुā,
आवाद ābād, वासित वāसित, — пункт
[आवाद] वस्ती *ж*, —ая м́естность
आवाद इलाका *म*

населйть *сов* बसाना басāнā *п*,
आवाद करना ābād кар нā *п*

населйть *несов* 1. (обитать)
रहना рах'нā *नп*, बसना бас'нā *नп*,
निवास करना нивāс кар'нā *п*, 2.
см населйть

нас́ест *м* वसेरा басэра *म*, अड्डा
аддā *म*, сидеть на —е अड्डे पर
बैठना *नп*

нас́ечка *ж* काटने का निशान कāt'-
नэ कā нишāн *म* (напр на дереве),
खोदने का निशान क^ход'नэ कā нишāн
म (напр на металле, камне)

насй́женн||ый *прич* —ое м́есто

разг बहुत दिनो से रखा हुआ स्थान
(पद) बाखुत दिनो सэ राक^хā хуā ст^хāн
(पाद) म

насі́лие с जुल्м зулм' м,
बलात्कार बालात-कांर म

насі́ловать несов बलात्कार कर-
ना बालात-कांर कार'नां न, जबरदस्ती
करना забар-даст' कार'नां न (при-
нуждать)

насі́лу нареч разг मुश्किल से
मुश्किल सэ, आखिर को (मे) āхир
को (मэ) (наконец-то)

насі́льно нареч जबरदस्ती [से]
забар-даст' [сэ], बलपूर्वक बल-पूर-
वाक

насі́льственн||ый прил बलपूर्वक
बल-पूरवाक, हिसात्मक हिसातмаक,
◇ — ая смерть अस्वाभाविक मृत्यु
ज, अपमृत्यु ज

наскáкивать несов 1. (на что-л)
टक्कर खाना таккар क^хāнā न, भिड़ना
ब^хир'наं न, 2. (встречаться) разг
[एकाएक] मिलना [эк-ā-эк] मिल'नां
न (को на кого-л), [इत्तिफाक से]
मिल पडना [इत्तिफाक सэ] मिल पार'नां
न, 3. (набрасываться) ~ झपटना
ज^хापат'नां न, टूट पडना तूट
पार'नां न

насквóзь нареч आर-पार āр-пāр,
एक सिरे से दूसरे सिरे तक एक सिरэ
сэ दुस'рэ सिरэ так, बिलकुल बिल'-
कुल (совершенно), проходить ~
आर-पार करना न, प्रमóкनूत ~
तर-बतर (बिलकुल गीला) हो जाना न

наскóлько нареч 1. (вопроси-

тельн) कितना कित'ना, 2. (относи-
тельн) जितना जित'ना, जहाँ तक
जहाँ तक, ~ возможно जहाँ तक
हो सके, यथासभव, ~ мне известно
जहाँ तक मुझे मालूम है.

на́скоро нареч सरसरी तौर पर
सार'सार' ताोर पार, जल्दी से जल-
दी सэ

наскóчить сов см наскáкивать
наскóчи||ть сов थकना त^хак'नां
न, तग आना तांग' āनā न, उचटना
учат'नां न, мне это ~ло मैं इस
बात से थक गया हूँ

насладжíться сов см наслаж-
даться

наслаждáться несов मजा लेना
(उडाना) माза लēнā (урāнā) न,
आनद उठाना āनанд' उत^хāनā न

наслаждéние с मजा माза म,
आनद āनанд' म

наслаиваться несов तह पर तह
जमना ताх पार ताх джам'नां न

наслéдие с विरासत विरासत ज,
उत्तर-दान' उत्तर-दान म

наслéдник м वारिस वारिस म,
उत्तराधिकारी उत'राद^хिकāर' म

наслéдница ज उत्तराधिकारिणी
उत'राद^хिकāरिणी ज

наслéдовать сов и несов 1.
(что-л) विरासत में पाना विरासत
मē पāनā न, वारिस (उत्तराधिकारी)
होना वारिस (उत'राद^хिकāर') खōнā
न, 2 (кому-л) वारिस (उत्तराधि-
कारी) होना वारिस (उत'राद^хिकāर')
खōनā न (का कому-ल).

наслѣдственность *ж* आनुवशिकता ānuvāshik'tā *ж.*, वश-परपरा प्राप्त गुण-दोष वāш-парампарā prāpt' гун-дош *м* (качества)

наслѣдственный *прил* मौरूसी маорусй, पैतृक паэтрик (об имуществе), आनुवंशिक ānuvāshik (напр о болезни)

наслѣдств||о *с* विरासत विरासत *ж*, उत्तराधिकार утт'рад'хикār *м*, по ~у वक्त्रम से; оставлять ~ विरासत (उत्तराधिकार) छोड़ना *п*.

наслоёние *с* 1. (действие) स्तर-वद्धकरण стар-бадд'х'-каран *м*, तह पर तह जमना тах пар тах джам'на *м* (действие от гл наслоиться), 2. (слой) तह тах *ж*, परत парат *ж*, स्तर стар *м*

наслоиться *сов см* नसलाиваться

наслышк||а *ж* по ~е सुनी-सुनाई वात से सुनी-सुनाई बात сэ, अफवाही खवरे सुनकर अफ'वा'हि хаб'рэ сун'-кар.

на́смерть *нареч* 1. आखिरी दम तक āхирй дам так, 2. (очень, крайне) बहुत ही बा'хут хй

насмехаться *несов* हँसी उडाना хāси урāнā *п* (की नाद кем-л, नाद चे м-л), मजाक (उपहास) करना मазāk (уп'хāс) кар'на *п* (का नाद кем-л, नाद चे м-л)

насмешить *сов* हँसाना хāсāнā *п*, हँसा देना хāсā дэнā *п*

насмѣшка *ж* हँसी хāси *ж*, मजाक мазāk *м*, उपहास уп'хāс *м*

насмѣшливый *прил* 1. ठोलियाँ मारनेवाला т'хат'холийā māp'нэ-вāлā, दिलगीवाज дил-лагй-бāз, व्यंग्यपरा-यण वйангй'-парайāн, 2. (напр о тоне, улыбке) परिहासशील परि-хāс-шйल, व्यंग्यमिश्रित वйангй'-мишрит

насмѣшник *м* ठोल त'хат'хол *м*, दिलगीवाज дил-лагй-бāз *м*, ठट्टेवाज त'хатт'хэ-бāз *м*, विडंबक विдамбак *м*

на́сморг *м* जुकाम зукām *м*, नज़ला наз'лā *м*, схватить ~ जुकाम लगना *пп* (को о ком-л), у меня ~ मुझे जुकाम हुआ है.

насмотрѣться *сов* काफ़ी (नजर भरकर) देखना (देख लेना) кāфй (назар б'ар'кар) дэк'х'на (дэк'х'лэнā) *п*.

насолить *сов* 1. [बहुत] नमकीन बनाना [ба'хут] нам'кийн банāнā *п*, 2. *перен* разг कष्ट पहुँचाना (पहुँचा देना, मे डालना) кашт' па'х'учāнā (पा'х'учā дэнā, मē дāл'нā) *п*

насо́с *м* पप पамп' *м*

на́спех *нареч* सरसरी तौर पर सार'сарй таор пар, जल्दी करके दжалदी кар'кэ, जल्दवाजी से दжа'д'-бāзй сэ

наставать *несов* आना āнā *пп*, आ जाना (पहुँचना) ā джāнā (पा'х'уч'нā) *пп*, настало лёто गरमी का वक्त आया

наста́вить *I сов* 1. (поставить) [जगह जगह पर] रख देना [джага'х джага'х пар] рак'х дэнā *п*, 2.

(удлинить) लवा करना लम्बा कर'ना *n*, 3. (нацелить) निशाना लगाना निशाना लगाना *n*

наста́вить II *сов* (научить) नसीहत (उपदेश) देना नसीहत (उप'द'ेश) द'ेना *n*, ~ на путь истинный सचाई के रास्ते पर लाना *n*, सत्य के मार्ग पर लाना *n*

наста́вление *с* 1. (поучение) नसीहत नसीहत *ж*, उपदेश उप'द'ेश *м*, 2. (инструкция) हिदायत हि-दा'य'ат *ж*

наста́вник *м* उपदेशक उप'д'ेशक *м*, गुरु गुरु *м* (особ религиоз-ный)

наста́ивать *несов* इसरार करना ис'ра'р кар'на *n* (पर на чем-л), जोर देना зор д'э'на *n*. (पर на чем-л), जिद (आग्रह) करना зид (āграх) кар'-на *n* (упорствовать)

наста́ть *сов см* настава́ть

насте́жь *нареч* окно раскрыто ~ खिड़की पूरी तरह खुली हुई है क'х'र'ки पू'रि ताराх क'х'у'ли ख'у'и хаэ

настига́ть *несов* जा पकड़ना (पकड़ लेना) द'जा पाкар'на (पाкар ल'э'на) *n*, पीछा करके जा लेना प'и'च'а кар'кэ д'жа л'э'на *n*, दौड़कर पकड़ना (पकड़ लेना) दा'ор'кар पाкар'на (पाкар ल'э'на) *n* (бегом)

насти́гнуть *сов см* настига́ть

насти́лать *несов* बिछाना बिच'а'ना *n* (растилать), ~ до́ски तरत'ी से आच्छादित करना *n*, ~ пол फ'र्श बनाना *n*, फ'र्शबंदी करना *n*

насто́й *м* क्वाथ क्वा'т' *м*

насто́йка *ж* नास्तोयका-शराब ना'стой'ка-शा'ра'б *ж*

насто́йчивость *ж* इसरार ис'ра'р *м*, हठ ख'ат' *ж*, *म*, जिद зид *ж*, आग्रह āграх *м* (упрямство), दृढता द'ри'त'ā *ж* (твёрдость)

насто́йчивый *прил* 1. (упря-мый) हठी ख'ат'я, जिद्दी зид'ди, 2. (напр о просьбе) जरूरी зар'у'ри, अति आवश्यक а'ти āва'ш'я'क

насто́лько *нареч* इस कदर ис ка-дар, यहाँ (इस हद) तक йа'х'ā (ис х'ад) так, इतना ит'на, उतना ут'на

насто́льн||ый *прил* 1. (предна-значенный для стола) मेज का म'э'з *ка*, ~ые часы मे'ज की घड़ी *ж*, ~ая ла́мпа मे'ज [पर रखने] का ल'ै'п *м*, ~ телефо́н मे'ज पर लगा हुआ ट'е'ली'фо'н *м*, ~ те́ннис पि'г-по'г *м*, 2. (по-стоянно необходимый) ~ая кн'и'га पास (हाथ तले) सदा होती हुई किताब पा'с (х'ā'т' тал'э) са'да хот'и х'у'и ки-та'б *ж*, दिग्दर्शिका दि'ग-дар'ши'ка *ж*, प्रसंग-पुस्तक प्रा'स'ा'ंग'-पु'स्ता'क *ж* (справочник)

насто́ражива́ться *несов* चौकस (सावधान) होना (हो जाना) चा'о'का'с (с'ā'од'ā'н) х'о'на (х'о д'жа'п'ā) *нп*, कनौतियाँ उठाना (खड़ी करना) का-ना'от'и'я' उ'त'ā'на (к'ха'ри кар'на) *н* (о животном)

насто́роже *нареч* бы'гь ~ चौकस (सावधान) रहना चा'о'का'с (с'ā'од'ā'н) ра'х'на *нп*, चौकना च'ā'ок'на *нп*

насторожиться *сов см насто-
раживаться*

настояни||*е с* ताकीद tākīd *ж* ,
इसरार is'rār *м* , आग्रह āgrah *м* ,
по ~ю (кого-л , чего-л) की ताकीद
पर , के इसरार (आग्रह) पर .

настоятельно *нареч* जोर देकर
зор дэкар , आग्रहपूर्वक āgrah-pūrvak

настоятельн||**ый** *прил* 1. जोर-
दार зор-дār , ~ое трéбование जोर-
दार माँग *ж* , तकाजा *м* , 2. (на-
сущный) जरूरी зарुरी , आवश्यक
āvashyak

настоять *сов см настаивать* .

настоящ||**ий** *прил* 1. (о време-
ни) मौजूदा маоджудā *неизм* , वर्त-
मान वार्त'мāн , в ~ее время आज-
कल , वर्तमान समय मे , ~ее время
वर्तमान [काल] *м* , 2 (подлинный)
असली as'lī , सच्चा sachchā , वास्तविक
vāst'vik , ~ друг सच्चा दोस्त *м* ,
наш поселок стал ~им гóродом
हमारी बस्ती अच्छा-खासा नगर बन
गई , ♠ по-~ему ठीक तरीके से ,
जैसा चाहिए , उचित ढग से

настраивать *несов* 1. *муз* सुर
ठीक करना сур t'xīk kar'nā *п* , सुर
मिलाना сур милānā *п* , 2. (кого-л)
उकसाना uk'sānā *п* , भुकाना джху-
kānā *п* , प्रोत्साहित करना протсāхит
kar'nā *п* , ~ в пользу когó-л . कि-
सी की तरफ (ओर) भुकाना *п* , ~
प्रóтив когó-л . किसी के खिलाफ
(विरुद्ध) भुकाना *п*

настрого *нареч* सख्ती से сах्ति сэ

настроени||*е с* मिजाज mizādj
м , मनोभाव मानо-б^хāо *м* , मनोवृत्ति
मानो-वрит्ति *ж* ; быть в хоро́шем
~и प्रसन्न (संतुष्ट) होना *нп* , быть
в плохóм ~и अप्रसन्न (असंतुष्ट)
होना *нп* , отражáть ~я масс जनता
के रग-ढग को जाहिर (प्रतिबिंबित)
करना *п*

настроить *сов см настраи*вать
настройка *ж муз* सुर ठीक
करना сур t'xīk kar'nā *м* , सुर मि-
लाना сур милānā *м* .

настройщик *м* सुर ठीक करने-
वाला сур t'xīk kar'nā-vālā *м*

наступáтельный *прил* आक्रमण-
कारी ākraman-kāri

наступáть I *несов* 1. (ногой)
पैर रखना (धरना) паэр рак^х'nā
(द^хар'nā) *п* (पर на кого-л , на
что-л) , 2. воен हमला (आक्रमण)
करते हुए आगे बढ़ना хам'лā (ākra-
man) kar'tē xūē āgē bar^х'nā *нп* ,
अग्रसर होना agr'-сар хонā *нп* ,
चढ़ाई करना чар^хāй kar'nā *п*

наступáть II *несов (наставать)*
आना ānā *нп* , आ जाना (पहुँचना)
ā džānā (пахūч'nā) *нп*

наступíть I *сов см насту-
пáть* I I

наступíть II *сов см насту-
пáть* II

наступлénие I *с воен* चढ़ाई
чар^хāй *ж* , आक्रमण ākraman *м* ;
переходíть в ~ आक्रमण शुरू करना
(कर लेना) *п*

наступлѣние II с (времени)
 आना ānā м, आगमन āгаман м,
 शुरू шурū м, आरंभ āрамб^а м
 (начало), с —м नोचि रात आते ही
насұпиться сов नाक-भौ सिकोड-
 ना नैक-ब^खाँ सिकор'нā п, भ्रूभग
 करना б^аरू-ब^खांग' кар'нā п

на́сухо нареч विलकुल सूखा हो
 जाने तक бил'кул сук^хā хо джāнэ
 так

насу́щн||ый прил जरूरी зарū-
 री, आवश्यक āвашйак, असली ас'-
 ली, बुनियादी бунниādй (коренной,
 основной), —ая по́требность जोरदार
 (अति आवश्यक) маँग ж, — вопро́с
 असली सवाल м, महत्वपूर्ण प्रश्न м

насчё́т предлог के बारे में कэ
 бāрэ мē, के विषय (सबध) में कэ вишай
 (सम्बन्ध^х) мē

насчѣ́тыва||ть несом го́род —ет
 миллион жѣтелей शहर की आबादी
 (जनसंख्या) दस लाख की है शाहर
 की āбаदी (джан-санк^хйā) दास лāк^х
 кй хāэ

насчѣ́тываться несом (быть,
 иметься) होना хонā нп

насы́пать сов см насыпа́ть

насыпа́ть несом I. (сыпать)
 डालना дāл'нā п, डाल देना दāल
 дēнā п, 2. (наполнять) भरना
 б^ар'нā п, भर देना б^хар дēнā п

на́сыпь ж बाँध बाँध^х м, मेड
 мэр м

насы́тить(ся) сов см насы-
 щāть(ся)

насыщāть несом I. (кого-л) पेट
 भर खिलाना (खिला देना) пэт б^хар
 к^хилāнā (к^хилā дēнā) п, 2. хим
 भरना б^ар нā п, परिपूर्ण करना
 परिपूर्ण' кар'нā п

насыщāться несом I. पेट भर
 खाना (खा लेना) пэт б^хар к^хāнā
 (к^хā лēнā) п, 2. хим भरना б^хар'-
 нā нп

насыщѣ́ние с I. तृप्ति त्रिप्ति
 ж, पूर्ति पूरति ж, 2. хим परि-
 पूर्णता परिपूर्ण'тā ж

насыщѣ́нный I. прич от на-
 сы́тить, 2. прил भरा हुआ б^харā
 хуā, भरपूर б^хар-पूर

натāлкивать несом — на мысль
 खयाल (विचार) दिलाना хайāл (वि-
 चार) дилāнā п

натāлкиваться несом I. [जा]
 टकराना (टकरा जाना) [джā] так'-
 рāнā (так'рā джāнā) нп (से на
 кого-л, на что-л), टक्कर खाना
 таккар к^хāнā п, 2. перен. [एका-
 एक] मिलना [эк-ā-эк] мил'нā нп
 (को на кого-л), [इत्तिफाक से] मिल
 पडना [иттифāк сē] мил пар'нā нп

натаскāть сов см натāскивать

натāскивать несом I. लाना
 лāнā п, натаскāть कुँचु लाकर ढेर
 लगाना п (का чего-л), 2.: — собāку
 कुत्ते को सिखाना कुत्तē ко сик^хāнā
 п, 3. — к экзāмену разг इम्तहान
 (परीक्षा) की तैयारी कराना имт'хāн
 (परीक्षā) кй таэйāри карāнā п

натвори||ть сов कर देना кар

дэна *n*, что ты ~л? तुम ने क्या किया?

натереть(ся) *сов см* нати-
рять(ся)

натерпéться *сов* बहुत मुसीबते
उठाना बाखुत मुसйб'ते उत'анā *n*

натирáть *несов 1. (мазью и*
т n) लगाना лагānā *n*, मलना
मल'नā *n*, 2. (на терке) रगडना
рагар'нā *n*, रगड देना राгар дэна
n, 3. (напр пол) सोम लगाकर
पालिश करना мом лагакар пāлиш
кар'нā *n*, 4. (ногу и т n)
फोडा निकलना प^xорā никал'нā *nn*,
я натёр [себё] нóгу मेरे पैर मे
फोडा निकला, ~ мозóль घट्टा पडना
nn (मे на чем-л)

натирáться *несов (мазью)* अपने
आप को लेप लगाना ап'нэ āп ко
лэп лагānā *n*

натиск *м* भपट दज^xаपा^t *ж*,
हल्ला खाल्ला *м*

наткнúться *сов см* натыкáться

натолкнúть(ся) *сов см* натáл-
кивать(ся)

натопíть *сов 1. (печь)* गरम
करना (कर देना) гарам кар'нā (кар
дэна) *n*, 2. (воск и т n) गलाना
галānā *n*

наточíть *сов* तेज करना (कर
देना) тэз кар'нā (кар дэна) *n*,
सान देना (रखना) сāн дэна (рак^x-
нā) *n* (на оселке)

натощáк *нареч* खाली पेट खāли
पेट, नहार, (वासी, निरन्ने) मुंह ना-

खार (बास, निरान्ने) मूख, прини-
मात् лекарство ~ वासी मुंह दवा
पीना (पी लेना) *1*

натр *м хим* नाट्रन नाтран *м*,
सज्जी साज्जि *ж*, ёдкий ~ दह वि-
क्षार *м*

натравíть *сов см* нагрáвли-
вать

натрáвливать *несов прям*,
перен उकसाना ук'сānā *n*, उकसा
देना ук'сā дэна *n*, लडाना ларānā
n, छोड देना ч^xор дэна *n* (कुत्ते
को सोबाकु, पर ना को-ल)

натрий *м хим* सोडियम सोдиам
м, धारातु क्षāрāту *м*

натур||а *ж 1. (характер)* मिजाज
मिजाज *м*, स्वभाव स्वा-б^xāо *м*, он
по ~е óчень дóбрый человек
उस का स्वभाव दयालु है, वह दयालु
स्वभाव का है, éто стāло у него
вторóй ~ой यह उस का स्वभाव सा
हो गया, 2. *иск* माडेल мадэл *м*,
рисовáть ~у माडेल को सामने रख-
कर उस की नकल करना *n*, माडेल
को सामने रखकर उस की तसवीर
बनाना *n*, она служíла ~ой для
этой стāтуи उस ने अपने आप को
माडेल के रूप मे इस मूर्ति के लिये
पेश किया, 3. (товары, продукты)
माल мāl *м*, платíть ~ой माल
अदा करना *n*, माल के द्वारा अदायगी
करना *n*, ✧ писáть, рисовáть с ~ы
प्रकृति का चित्रण करना *n*

натуралист *м* प्रकृतिवादी प्रा-
कृति-वादी *м*

नатурáल्य॥यि *प्रि*ल असली अस्-
 ली, प्राकृतिक प्रākृतिक, स्वाभाविक
 स्वाब^खाविक (естественный, природ-
 ный), व ~ую величинú असली
 (पूरे) आकार का

натѹрщик *м* माडेल मादэл *м*

натѹрица жс माडेल मॄदॄल жс

नाट्यकृत्या नसव १. टकराना
 तक्र'राना न्नि (से ना च्त्तो-ल), टकरा
 जाना तक्र'रा द्जाना न्नि (से ना
 च्त्तो-ल), २. पेरन (नेओजिदान्ना
 व्त्तरेचत्ता) ररग एकाएक (इत्ति-
 फाक से) मिला (मिल पडना) एक्-आ-एक्
 (इत्तिफाक स३) मिल्'ना (मिल् पार'ना)
 न्नि (को ना को-ल), ~ ना वॢरन्नु
 म्मल् थीक व्चिार से टकराना न्नि ,
 व्चिार सुम्नाना न्नि (को ० को-ल)

ज, गुस्ताखी गुस्ताखी ज, घुटता
द^खरिश्त'ता ज, निर्लज्जता निर-
लज्ज'ता ज

नाहवात' сов पकड़ पकड़कर
रख लेना पाकर पाकर'कार राक^ल
ल'ना n, $\diamond$ — з'наний थोडा सा
इल्म (ज्ञान) हासिल (प्राप्त) करना n

नाहवात'ся сов разг — з'н-
аний थोडा सा इल्म (ज्ञान) हासिल
(प्राप्त) करना त^खор'а स' नल्म' (गि'ान)
ख'ासिल (प्राप्त') कार'ना n

नाहलोब'учивать несом — ша'पकु
टोपी आँखो तक खीचकर पहनना
(पहन लेना) तोपी आँख'ो तक क^खिच'-
कार पाख'ान'ना (पाख'ान ल'ना) n

नाहलोब'учить сов см नाहलोब'у-
чивать

नाहलोब'учк||а ज разг डाँट-फट-
कार दाँट-प'ात'कार ज, द'ात — у
डाँटना-फटकारना n

नाहлы'нуть сов 1. वह उठना बाख^ख
उत'ना n, 2. перен तेजी से बढ़ना
(बढ़ जाना) त'э'и स'э बार'ना (बार^ख
द'ज'ान'ना) n (नाप्र о толпе), छा
जाना च'ख'ा द'ज'ान'ना n, घिर आना
र'ख'िर आ'ना n (о мыслях, чувствах)

नाхму'рить сов — ब्रो'ви भौ
सिकोडना (चढाना) ब'ख'ा'о सिकोर'ना
(चार'ख'ान'ना) n

नाхму'риться сов नाक-भौ सि-
कोडना नाक-ब'ख'ा'о सिकोर'ना n

नाхо||д'ить несом 1. [तलाश से]
पाना [तालाश स'э] प'ान'ना n, ढूँढ लेना
(निकालना) द^खू'द^ख ल'ना (निका'ल'ना)
n. (отыскивать), मिलना मिल'ना

न (случайно, को о ком-л), आवि-
ष्कार करना आविष्कार कार'ना n (का
च'то-ल ; открывать, изобретать),

2. (считать) समझना सामाद^ख'ना
न ; я — жу' что возможным मेरे
नजदीक यह बात सभव है, डॉक्टर
— द'ит е'го положение безнадёжным
डाक्टर ने पता चलाया कि उस की
हालत नाजुक है, कोई उम्मेद नहीं,
3. (заставать) पाना प'ान'ना n

नाход'иться несом 1. मिलना
मिल'ना n, बरामद होना бар-а'माद
ख'она n (обнаруживаться), 2. пе-
рен (не теряться) तुरंत समझ
लेना गु'रान्त' सामाद^ख ल'ना n, 3.
(пребывать) होना ख'она n, रहना
राख'ना n

नाход'ка ज अकस्मात् पाई हुई
चीज (वस्तु) आकस्मात् पाई ख'ुय च'из
(वास्तु) ज

नाход'чивый прил तर्कशील
तार्क'-शील, साधनसंपन्न स'ाद'ख'ान-साम-
पान्न' (изобретательный), हाजिर-
जवाब ख'азिर-द'जाव'ाब, क्षणिक उत्तर
देनेवाला कशानिक उत्तर द'энэ-व'ाल'а
(в ответах).

नाхо'хли||т'ся сов पर फुला लेना
पर प'ख'ुल'ा ल'ना n, कुरी'ца — ल'ась
मुर्गी ने अपने पर फुला लिये

नाц'еливаться несом निशाना
लगाना (बाँधना) निश'ान'ना पा'ग'ान'ना (बाँ-
द'ख'ना) n (पर в кого-л, во что-л)

नाц'и'зм m नाजीवाद ना'з'и-व'ाद m
नाционали'зация ज राष्ट्रीकरण
रा'श'त्र'ी-कारान m

नाционаलिजिरोव^{ать} *сов* и *не-*
сов कौमी मिलिकियत बनाना (बना
देना) काомि मिलкиनात бан^{ан} (बान[ा]
द^{эн}) *п*, राष्ट्रिय बनाना (बना देना)
रा^शत्रिय' бан^{ан} (बान[ा] द^{эн}) *п*

национализм *м* कौमपरस्ती
काом-परास्ती *ж*, राष्ट्रवाद रा^शत्र'-
वा^द *м*

националист *м* कौमपरस्त काом-
परास्त' *м*, राष्ट्रवादी रा^शत्र'-वा-
दी *म*

национальность *ж* 1. कौम
काом *ж*, जाति द^जाति *ж*, 2. (प्रि-
नादलेजनोस्त) कौमियत काомियात
ж, जातीयता द^जातीय'ता *ж*, он
पो -ति रु^сский वह कौम (जाति)
का रु^сी है

национальн||ый *прил* कौमी
काомि, जातीय द^जातीय', राष्ट्रिय
रा^शत्रिय', -ое меньшинство अल्प-
सख्यक जाति *ж*, -ая політика जा-
तीय नीति *ж*

нация *ж* कौम काом *ж*, जाति
द^जाति *ж*, राष्ट्र रा^शत्र' *म*

начал||о *с* 1. शुरू शु^{रु} *म*,
आरभ आ^रभ^ख *म*, с са^мого -ा
शुरू से ही, ब्रा^त - शुरू (प्रारभ)
होना *नп*, 2., -а *मн* (принципы)
उसूल उ^{सु}ल *म*, बुनियाद बु^निया^द
ж, सिद्धात सि^दद^खा^{न्त}' *म*, ◇ *быть*
под -ом у ко^го-л अधीन होना
नп (के *у* को^гो-л), लि^खा बे^दा -
पहला कदम सब से मु^जकिल है

начальник *и* मुखिया मु^खिय^а
и, सरदार स^र-दा^र *म*, प्रधान

प्रा^दान *म*, - *стаन्^{ци}и स्टे^шन-
मास्टर *म**

начальн||ый *прил* 1. (элемен-
тарный) इन्तिदाई इ^бतिदाई, प्रार-
भिक प्रा^राम^खिक, प्राथमिक प्रा^थि^ख-
मिक, 2. (находящийся в начале)
इन्तिदाई इ^бतिदाई, शुरू का शु^{रु}
का, प्रारभिक प्रा^राम^खिक, प्राथमिक
प्रा^थि^ख-मिक, -ая *бук*वा (स^лова) शुरू
का हरफ (अक्षर) *म*, आ^चाक्षर *म*

начальство *с* 1. सो^бिर अधि-
कारी अ^दि^खि^कारि *म* *मन*, 2. (началь-
ник) मुखिया मु^खिय^а *म*, सचालक
सा^नचा^लाक *म*

начальствующий *прил* - *со-*
स्ता^в कमा^डिग अफसर काम^аन्दि^{न्}ग'
अफ'सार *म* *मन*

начатки *मन* प्रारभिक ज्ञान प्रा^र-
राम^खिक ग^यान *म*

начать(ся) *сов* *см* *начина*ть(ся)
नाचे^{कु} *нареч* *быть* - चौकस
(सावधान) रहना चा^оका^с (सा^оद^खान)
रा^ख'ना *नп*

начерно *нареч* मसविदे (पा^{डु}लि-
पि) के रूप मे मा^स'विदे (पा^{न्}दु-लि-
पि) के रूप मे

начертание *с* रूप-रेखा रूप-
रे^खा *ж*

начертательн||ый *прил* - *ая*
गेोमेट्रिया वर्णनात्मक रेखा-गणित
वार^न'ना^तमा^क रे^खा-गानि^त *म*

начертать *сов* (предсказать,
определить) रूप-रेखा बताना रूप-
रे^खा बा^ताना *п* (की *что*-ल), नि-
र्धारित करना नि^रद^खारि^त का^र'ना *п*

начертить *сов* खीचना क^खच'ना *n*,
 खीच लेना (देना) क^खच लेना (देना) *n*
 начётчик *м* रट्टू तोता रततू
 totā *м*, ग्रंथचुवक грант^х-чумбак *м*,
 पुस्तकपूजक пустак-पूजक *м*

начинание *с* समारभ самāрамб^х
м, अनुष्ठान анушт^хан *м*, पहल
 пахал *м*, लगा लागा *м* (иници-
 атива)

начинать *несов* शुरू (आरभ)
 करना (कर देना) शुरु (āрамб^х)
 кар'на (кар дэнā) *n*, लगना лаг'-
 на *нп* (с дополнением — отгла-
 голным сущ в косв форме), он
 начал писать वह लिखने लगा

начин||аться *несов* शुरू (आरभ)
 होना (हो जाना) शुरु (āрамб^х)
 хонā (хo джāнā) *нп*, लगना лаг'на
нп, लग जाना лаг джāнā *нп* (с
 дополнением — отглагольным сущ
 в косв форме), —ается дождь
 बारिश होने लगती है

начинающий 1. прич от начи-
 нать, 2. сущ *м* शुरू (आरभ) कर-
 नेवाला शुरु (āрамб^х) кар'нэ-вā-
 лā *м*, नौसिखिया нао-сик^хийā *м*

начиная *предлог* — с से लेकर
 सэ लेकर, के प्रभृति कэ праб^хрити
 послелог, — с сегоднāшнего дня
 आज से [лекар]

начинить *сов см* начинять

начинка *ж* भरावट б^харāват *ж*,
 भरने का मसाला б^хар'нэ кā масāлā *м*

начинять *несов* भरना б^хар'на
н, भर देना б^хар дэнā *н*

начисление *с* 1. (прибавка к
 счету) हिसाब जोडना хисāб джор'-
 нā *м*, 2. (сумма) अधिक रकम
 ал^хик ракам *ж*

начисто *нареч* 1. (набело) साफ
 [तीर पर] сāф [таор пар], 2. (спол-
 на) पूरी तरह [से] पूरि тарах [сэ],
 पूर्णतः पूрн'тах

начитанный *прил* बहुत पढा
 हुआ бахут пар^хā хуā, बहुपठित
 баху-пат^хит

наш *мест* हमारा хамāрā, это
 наша кнīга यह हमारी किताब
 (पुस्तक) है; эта кнīга наша यह
 किताब (पुस्तक) हमारी है

нашатёрный *прил* — спирт
 लим अमोनियाई पानी амонийāй
 пāнй *м*

нашёптывать *несов* 1. कानाफू-
 सी (कानावाती) करना कāнā-प^хूसी
 (कāнā-бāти) кар'на *н* (की कoму-л),
 2. (наушничать) कान भरना कāн
 б^хар'на *н* (के कoму-л)

нашество *с* हमला хам'лā *м*,
 आक्रमण āкраман *м*

нашивать *несов* सीना सिनā *н*,
 सी देना सि дэнā *н*, लगाना лаганā
н (पर на что-л)

нашивка *ж* воен (на рука-
 ве) लकीर लाкир *ж*, धारी д^хā-
 рй *ж*

нашить *сов см* нашивать
 нашлапать *сов разг* [चूतडो पर]
 थप्पड मारना [चुत'रō пар] т^хаппар
 мār'на *н*

нашумѣ||ть *сов* 1. शोर[-गुल] मचाना शोर[-गुल] मचाना *п*, 2. *перен* शोर मचना (मच जाना) शोर मच'नā (मच दज्जānā) *пп* (का *о ком-л*, *о чем-л*), वāша кнīга ~ла आप की किताब का शोर मच गया है, आप की किताब ने सनसनी पैदा कर दी

нашѹпать *сов см* нашѹпывать
нашѹпывать *несов прям*, *перен* टटोलना तटोल'нā *п*, टटोल लेना तटोल लēnā *п*, ~ पōचवु जमीन टटोलना *п*, ~ प्रāवильный путь ठीक रास्ता पā लेना *п*, ठीक रास्ता तलाश करना *п*

наявѹ *нареч* जागते हुए दज्जā'тэ хуэ, जागृत अवस्था मे दज्जāग्रित अवस्^{त्}ā मē

не частица 1. (*при глаголах*) नहीं नाхī, न ना, मत मत (*с пов накл*), он не возражāет उसे कोई एतराज (आपत्ति) नहीं, *никогō* не хочѹ вīдеть किसी को नहीं देखना चाहता हूं; *ничегō* не хочѹ कुछ नहीं चाहता हूं, *больше* не бѹду दूसरी बार ऐसा न करूंगा, я не мог не ска-зāть मे कहे वगैर नहीं रह सका, не ходī मत जाओ, *хōчешь* не хō-чешь चार-नाचार, खामखाह, я чуть бѹло не упā^ч मे गिरते गिरते वच गया, 2. (*перед другими частями речи*) नहीं नाхī, не прāвда ли? ठीक है न?, और आप का खयाल क्या है?, ты поидешь тудā, не прāвда ли? तुम वहाँ जाओगे न?, не бōлее

чем से ज्यादा (अधिक) नहीं, не бō-
лее не мēнее ठीक इतने ही, тем не
мēнее तिस पर भी, तथापि, не гово-
र्या नि слōवा कुछ कहे वगैर, *◆* *не*
за что कोई बात नहीं, कुछ मुजायका
नहीं, не तो (*иначе*) नहीं तो, वरना

неаккурāтность *ж* 1. (*небреж-
ность*) लापरवाही लā-पर'वāхī *ж*,
असावधानी असāद^хāनī *ж*, 2. (*не-
точность*) नादुरुस्ती नā-दुरुस्ती *ж*,
अयथार्थता अयāt^хāрт^х'тā *ж*

неаккурāтный *прил* 1. (*не-
брежный*) लापरवाह लā-पर'वāх,
ढीला द^хīलā, असावधान असāद^хāन,
2. (*неточный*) नादुरुस्त नā-दुरुस्त',
अयथार्थ अयāt^хāрт^х'

небēсный *прил* आसमानी āс'мā-
नī, आकाशी āकāशī, ~ *свод* आकाश-
-मडल *м*, नभमडल *म*

неблаговīдный *прил* बेजा бē-
-दज्जā *неизм*, अयोग्य अनोगि', अनुचित
अनुचित

неблагодāрность *ж* नमक-हरामी
नाмаक-खारāmī *ж*, अकृतज्ञता अकृत-
-गīतā *ж*

неблагодāрный *прил* नमक-हराम
नाмаक-खारām, अकृतज्ञ अकृत-गि'

неблагожелāтельный *прил* बुरा
चाहनेवाला बुरā चāх'नэ वāलā, अशुभ-
चितक अशुब^х-चिन्ताक

неблагозвѹчный *прил* बेसुर бē-
-सुर, बेताल бē-तāल

неблагонадежный *прил* अवि-
श्वसनीय अविश्वस'नīय'

неблагополѹчно 1. *нареч* बुरी

तरह बुरी ताराख, 2. *безл в знач сказ* у них — उन की बात बिगड गई ун кй бѣт бигар гай, उन के मामले बिगड गये ун кэ мѣм'лэ бигар гайэ

неблагополучный *прил* बुरा बुरा

неблагоприятный *прил* नामुवा-
फिक न्हा-मुवाफिक, प्रतिकूल प्रतिकूल, अकल्याणकारी अकाल्यै-
कैरि

неблагоразумный *прил* बेपर-
वाह бэ-пар'ваख, अविवेकी अविवेकी, अदूरदर्शी अदूर-
दार्शी (непредусмотрительный)

небо *с* आसमान ँस'मान *м*,
आकाश ँकाश *म*, ♠ под открытым
—м खुले मैदान में; превозносить до
небес आसमान पर चढ़ाना *п*, तारीफ़
के पुल बाँधना *п* (की कोग-ल, चो-
लिबो)

небо *с* तालू तालू *म*

небогатый *прил* असपन्न асам-
पान्न', दरमियानी आमदनी का दार-
मियै-नी ँम'दानी क्हा, सामान्य आय
पानेवाला सैमान' ँय पै-नै-वाला
(имеющий небольшой доход), गरीब
गरीब, दरिद्र दारिद्र' (бедный), —
выбор थोड़ा चुनाव *म*

небеспособный *прил* लडाई
(युद्ध) करने नालायक (अयोग्य) लारै
(युद्ध) कार'नै नै-लै-यै-क (अयोग्य)

небольшой *||* *ой* *прил* छोटा चोटा,
कम काम, थोड़ा त'ора (о количест-
ве), ना — высотे कम (थोड़ी)
बुलदी पर, ♠ सорок *с* —им चालीस

से कुछ ऊपर (ज्यादा), किलो *с* —им
किलोग्राम से कुछ ज्यादा; *тысяча*
रुबл'ей *с* —им एक हजार रुबल से
कुछ ज्यादा

небосвод *м* आसमान ँस'मान *म*,
गगन-मंडल गगन-मण्डल *म*

небосклон *м* आसमान ँस'मान
म, आकाश ँकाश *म*

небоскрёб *м* गगनचुंबी इमारत
गगन-चुम्बी इमारत *ज*, अभ्रस्पर्शी
अभ्र-स्पर्शी *म*

небрежный *прил* 1. बेपरवाह
बे-पर'वाख, बेफिक्र बэ-फिक्र', असाव
धान असाद'हान (неаккуратный), 2.
(пренебрежительный) गफलती गाफ'-
लती, बेतकल्लुफ बэ-ताकाल्लुफ (раз-
вязный)

небывальный *прил* 1. अनोखा
अनोखा, अनुपम अनुपम, अ[भूत]पूर्व
अ[ब'हूत-]पूर्व', 2. (выдуманный,
вымышленный) गढत गार'हान',
कल्पित कल्पित

небылицы *||* *а* *ж* झूठी कहानी
ज'हूत'है का'है-नी *ज*, झूठ ज'हूत'
म, рассказывать —ы लंबी-चौड़ी
हॉकना *п*

неважно 1. нареч (плохо) अच्छा
नहीं अच्छा ना'है, बुरी तरह बुरी
ताराख, я себя чувствую — मेरी
तबीअत अच्छी नहीं, 2. *безл в знач*
сказ कुछ परवाह नहीं कुछ पर'वाख
ना'है

неважный *прил* 1. (плохой) बुरा
बुरा, खराब ख'राब, दरमियानी
(मध्यम) दर्जे (श्रेणी) का दार-मियै-नी

(мад^хйам) дарджэ (шрэнь) к̄а (по-средственный), 2. (несущественный) तुच्छ तृच^х, नगण्य नाган्य'

невдалекé нареч दूर नहीं दूर नाहीं, थोड़ी ही दूरी पर त^хोरि ही दूरि пар

невéдение с अज्ञान а джāн м, अज्ञानता агйāн'тā ж

невéдомый прил बेजाना-बुझा бэ-джāнā-будж^аā, अज्ञात агйāт, रहस्यपूर्ण राхас्य'-पूरन' (таинственный)

невéжа м и ж गंवार गāвār м, ж невéжда м и ж अनाड़ी анарй м, ж, मूर्ख मूरк^х м, ж

невéжественный прил अनाड़ी анарй, अनभिज्ञ ан'б^хигй', मूर्ख мूरк^х

невéжество с अज्ञानता агйāн'тā ж, मूर्खता мूरк^х'тā ж

невéжливость ж बेअदबी бэ-ад'бй ж, अशिष्टता ашишт'тā ж

невéжливый прил बेअदб бэ-адаб, अशिष्ट ашишт'

невéрие с अविश्वास авишвās м, नास्तिकता нāстик'тā ж (безбожие)

невérно 1. нареч गलत तौर पर галат гаор пар, गलती से гал'ти сэ, — понимāть галат समझना п, — истолкóвывать भूठा (अशुद्ध) अर्थ लगाना п, 2. безл в знач сказ éто — यह ठीक नहीं है नाх т^хик नाहीं хāэ, यह गलत है йах галат хāэ

невёрный прил 1. (ошибочный) गलत галат, अशुद्ध अशुद्ध^х, 2. (вероломный) बेवफा бэ-вафā неизм, नमक-हराम намак-харām

неверóятный прил असभव асамб^хав (невозможный), अकल्पनीय акалп'ний', अविश्वास्य авишвāsй' (невообразимый)

невéрующий м नास्तिक нāстик м, अनीश्वरवादी анишвар-вāдй м

невесёлый прил निरानंद нир-āнанд', उदास удās (печальный)

невесóмый прил भारीपन के बिना б^хārй-пан кэ бинā

невéста ж मँगेतर मāгэтар ж, दुलहिन дул'хин ж

невéстка ж भाभी б^хāб^ай ж, भावज б^хāвадж ж (жена брата); बहू баху ж, पतोहू патоху ж, पुत्रवधू путр'-вад^ху ж (жена сына)

невзгóда ж मुसीबत мусйбат ж, अभाग्य аб^хāгй' м

невзирāя предлог ध्यान मे न रखते हुए д^хйāн мē на рах^х'тэ хуэ, — на के विचार के बिना, — на लйца किसी का मुँह न ताककर; — на éто इतने पर भी.

невзначāй нареч разг अचानक ачāнак, अकस्मात् акасмā, इत्तिफाक (सयोग) से ण्तिण्फāक (сā-йог) сэ

невзрāчный прил बदसूरत бад-сурат, कुरूप ку-руп, आकर्षणरहित āкаршан-рахит (непривлекательный)

НЕВЗЫСКАТЕЛЬНЫЙ прил ना-मुनासिब (अनुचित) माँग न करनेवाला न्हा-मुनासिब (अनुचित) माँग ना कर'-न-व्हाल्

НЕВИДАННЫЙ прил अनदेखा अ-дэк^ха, अदृष्टपूर्व अद्रीшт'-пूरव', अनहोना अ-хो^{на}, अ[भूत]पूर्व а[б^хут-]пूरव' (небывалый), बेमिसाल бэ-миса^л (बेप्रतिमान)

НЕВИДИМЫЙ прил अदृश्य अद्री-श' , अप्रत्यक्ष अप्रा^तй^аक^श'

НЕВИННОСТЬ ж 1. (невинность) बेगुनाही бэ-гуна^хй ж , निर्दोषता निर्दोश'ता ж , अनपराध анап'ра^дх^м , 2. (наивность) भोलापन б^хола^а-пан^м , सादगी सा^д'ги ж. , 3. (девственность) कुमारीपन कुमा^रй-пан^म

НЕВИННЫЙ прил 1. (невинный) बेगुनाह бэ-гуна^х , निर्दोष निर्दोश , निरपराध निрап'ра^дх^м ; 2. (наивный) भोला-भाला б^хола^а-б^ха^{ла} , सीधा-सादा स[ि]द^ха-सा^दа , 3. (девственный) अछूता अ^чута , शुद्ध शु^дд^х'

НЕВИНОВНОСТЬ ж बेगुनाही бэ-гуна^хй ж , निर्दोषता निर्दोश'ता ж , अनपराध анап'ра^дх^м

НЕВИНОВНИ||ЫЙ прил बेगुनाह бэ-гуна^х , निर्दोष निर्दोश , अनपराधी анап'ра^дх^й , призна^ть ~ым निर्दोष ठहराना^п.

НЕВКУСНЫЙ прил बेमजा бэ-ма^за^а не^из^и , फीका प^хй^{ка} , बेस्वाद бэ-сва^д

НЕВМЕНЯЕМЫЙ прил 1. юр । जवाबदेही का बिन[ा] द^जवा^बदे-

-द^эх^й क[ा] , अनुत्तरदायी अनुत्त^र-दा^यी , 2. (вне себя от гнева и т. п.) आपे से बाहर [हुआ] [ा]प^э स^э बा^хар [ху^а] невмеш^ательств^о || о с полит अहस्तक्षेप अ^хаст'-क^शэ^प ^म , поли^тिका ~а बीच मे न आने की नीति^ज , अहस्तक्षेप-नीति^ज

НЕВМОГОТУ нареч в знач сказ разг ^это мне ~ मुझ से नही सहा जाता मु^दж^х स^э ना^хй सा^ха^а द^जा-ता , मेरे लिये यह असह्य है मे^रэ ली^यэ йа^х аса^хй' ^{ха}э

НЕВМОЧЬ нареч. см. невмоготу
НЕВНИМАНИЕ с 1. बेपरवाही бэ-пар'ва^хй ж , असावधानी असा^о-द^хा^नй ж , 2. (неуважение) आना-कानी आ^{ना}क[ा]न^й ж , अनादर आ^{ना}द^र ^म , असम्मान असा^ममा^न ^म

НЕВНИМАТЕЛЬНОСТЬ ж см невним^ание

НЕВНИМАТЕЛЬНЫЙ прил 1. बेपरवाह бэ-пар'ва^х , असावधान असा^оद^хा^न , 2. (невезливый) बेअदब бэ-а^{दा}б , अशिष्ट अशि^शत'

НЕВНЯТНО нареч अस्पष्ट रूप मे аспа^शт' ру^п ^मэ

НЕВНЯТНЫЙ прил अस्पष्ट अспа^शत' , अव्यजन अव^यज^न अव^यान^दज^{ान} न[े]व^оद ^म महाजाल मा^हा[ा]-द^जा^ल ^म **НЕВОЗВРАТИМЫЙ** прил см не возвра^тный

НЕВОЗВРАТНЫЙ прил लौटकर न आनेवाला ला[ो]त^कर ना आ^{ने}वा^{ला} ला[ो]त'का^र ना आ^{ने}वा^{ला} ला[ो]त'-वा^{ला} असा^ह्य असा^दх^य'

НЕВОЗДЕЛАННЫЙ прил न जोता

हुआ ना ज्योतां खुआ, वे ज्योतां[-बोया]

हुआ ब० ज्योतां[-बोया] खुआ

НЕВОЗДЕРЖАННЫЙ *прил* ब०-
परहेज बाद-पर'खेज, असयमी असा-
मी, अनर्गल अनर्गल (*невыдержан-*
ный)

НЕВОЗМОЖНО *нареч* *в знач*
сказ : १ तो — यह मुमकिन नहीं नाख
मुम'किन नाखी, यह नामुमकिन (अस-
भव) है नाख ना-मुम'किन (असम्भव)
खा०

НЕВОЗМОЖНОСТЬ *ж* असंभवता
असम्भव'ता *ж*

НЕВОЗМОЖНЫЙ *прил* नामुमकिन
ना-मुम'किन, असम्भव असम्भव

НЕВОЗМУТИМОСТЬ *ж* शांति शां-
ति *ж*, स्थिरता स्था'र'ता *ж*

НЕВОЗМУТИМЫЙ *прил* शांत
शांत', स्थिर स्था'र

НЕВОЛИТЬ *несов* मजबूर (बिबश)
करना मजबूर'बु (बिबश) कर'ना *п*
(पर *заставлять* *делать* *что-л*)

НЕВОЛЬНИК *м* गुलाम गुलाम *м*,
दास दास *м*

НЕВОЛЬНЫЙ *прил* 1. बेइरादा ब०-
-प्रादा *неизм*, अनिच्छित अनिच्छित,
आप से आप होनेवाला आप स० आप खो-
-वा १०, स्वाभाविक स्वाभाविक (*непро-*
извольный), —ये स० आप से आप
बहनेवाले आँसू *म* *म*, 2. (*вынуж-*
денный) मजबूर मजबूर'बु, बिबश
बिबश

НЕВОЛЯ *ж* गुलामी गुलामी *ж*,
दासत्व दासत्व' *ж* (*рабство*), कैद
काद *ж* (*पहन*)

НЕВООБРАЗИМЫЙ *прил* विचार
मे न आनेवाला विचार मे न आने-
-वाला, खयाल (मन) से बाहर [का]
खयाल (मान) स० बाखर [का], अवलप-
नीय अकल्प'नीय'

НЕВООРУЖЁННЫЙ *прил* वेहथि-
यार ब०-खत'थिआ, निहत्था नि-
-खत'थिआ, निशस्त्र निशस्त्र', *—*ым
гла-
зом खाली आँख से.

НЕВОСПИТАННЫЙ *прил* बेअदब
ब०-आदब, अशिष्ट अशिष्ट', असभ्य
असभ्य'

НЕВПОПАД *нареч* ताल बेताल
ताल ब०-ताल, कुसमय मे कु-
-सामान मे

НЕВРАЗУМИТЕЛЬНЫЙ *прил*
समझ मे न आनेवाला समझ' मे
ना आने-
-वाला, दुरुह दुरुह

НЕВРАЛГИЧЕСКИЙ *прил* मेद
नसो के दर्द का नसो के दर्द' का,
वातशूल-सवधी वात-
-शूल-सामान'य

НЕВРАЛГИЯ *ж* मेद नसो का दर्द
नसो के दर्द' *म*, वातशूल वात-
-शूल *ж*

НЕВРАСТЕНИЯ *ж* नसो की कम-
जोरी (दुर्बलता) नसो के कम-
-जोरी (दुर्बलता) *ж*, स्नायविक दाँवत्य
स्नाय'विक दाँवत्य' *ж*

НЕВРЕДИМЫЙ *прил* भला-चगा
ब०-आ-चाना, स० *ж* भला-चगा,
सही-सलामत

НЕВЫГОДНЫЙ *при* : 1. बेफायदा
ब०-फायदा *неизм*, लाभहीन लाभ-
-हीन, घाटेवाला घाटेवाला, हानिकार
हानिकार (*убыточный*) 2. (*не-*
выгодный) नामुगफिक नामुगफिक

फिक, असुविधाजनक असुविद^खा-दजानक, प्रतिकूल प्रतिकूल, показ^अать себя с ~ой стороны अपने आप को बुरी रोशनी में दिखलाना *न*

невыдержанный *прил* 1. (о человеке) अनर्गल अनर्गल, असयत असायत, 2. (о стиле) विषम विशाम; 3. (напр о вине, сыре) नया नया

невыносимый *прил* वर्दाश्त से बाहर [का] बार-दाश्त' स३ बाखार [का], असह्य असाख्य', असहनीय असाख'नीय'

невыполнение *с* पूरा न करना पूरा न करना *म*, अपूर्ति अपूर्ति *ज*, ~ приказа आज्ञा का न मानना *म*, ~ плана योजना का पूरा न करना *म*, योजना की अपूर्ति *ज*

невыполнимый *прил* असाध्य असाध्य', असभव असाभव', अव्यवहार्य अव्यवहार्य'

невыразимый *прил* वयान से बाहर [का] बायान स३ बाखार [का], अकथनीय अकथनीय', अनिर्वचनीय अनिर्वचनीय'

невысокий *прил* नीचा नीचा, ऊँचा नहीं ऊँचा नाहीं, कम लंबा कम लंबा, नाटा नाटा (о человеке)

нега *ж* 1. (довольство) आराम आराम *म*, आसूदगी आसूद'गी *ज*, आप्यायन आप्यायन *म*; 2. (блаженство) परम सुख परम सुख *म*

негатив *м* फोट निगेटिव निगेटिव *म*

негде *нареч* [ऐसी] कोई जगह नहीं [अस] कोय जगहाख नाहीं, ему ~

सेठ उस को बैठने की कोई जगह नहीं, эту вещь ~ достать यह चीज विलकुल नायाव है, мне ~ было взять это кही भी मैं इसे पा न सका; мне ~ положить это इस को रखने के लिये मेरे पास कोई जगह नहीं, मेरे पास ऐसी कोई जगह नहीं जहाँ मैं इस को रखूँ.

негибкий *прил* न झुकनेवाला न झुक'न३-बाँला, सख्त सख्त', कडा कारा, दृढ़ द्रिर' (твердый)

негласный *прил* खुफिया खुफिया *неизм*, गुप्त गुप्त'

неглубокий *||* *ий* *прил* छिछला च'खि-च'ला, उथला उथ'ला, कम गहरा कम गाख'रा, перен उथला उथ'ला, ऊपरी उप'री, पल्लवग्राही पल्लव-ग्राखी (поверхностный), в ~ом месте (напр реки, пруда) कम गहरे पानी में.

неглубокий *прил* समझदार सामाज'दार्

негó *мест*. 1. род от он, онó उस का उस का, इस का इस का, 2. вин от он, онó उस को उस को, उसे उस, इस को इस को, इसे इस

негодность *ж* 1. निकम्मेपन नि-कम्म३-पान *म*, अयोग्यता अयोग्य'ता *ज*; 2. (плохое состояние) निकम्मेपन नि-कम्म३-पान *म*, प्रीति व ~ निकम्मा हो जाना *न*

негодный *прил* 1. (неподходящий) नाकाविल ना-काबिल, नालायक ना-लायक, अयोग्य अयोग्य', ~ к военной службе फौज (सेना) के

लये नाकाविल (अग्राह्य), 2. (плохой)
निकम्मा नि-कम्मā, खराब खारāब

негодováние с गुस्सा गुस्सा म,
रोष रोश म, क्रोध क्रोध^ख म

негодováть несов गुस्से मे आना
गुस्से मē ānā न्नि, कुपित हो जाना
कूपित हो दज्जānā न्नि

негодýй м बदमाश бад-мāश
म, लुच्चा लुच्चा म, दुष्ट दुष्ट' म

негостеприймный прил आति-
थ्य-विमुख ātith^ख'-विमुख^ख

негр м हवशी खāब'शी म, नीग्रो
नैग्रो म

негра́мотност||ь ж 1. अनपढ़ता
अन-पार^ख'tā ज, निरक्षरता निरा-
क्षर'tā ज, ликвидация ~и
निरक्षरता-निवारण म, 2. (невжес-
тво) जहालत दजाखāлат ज, अज्ञान
अज्ञान म

негра́мотный 1. прил अनपढ़
अन-पार^ख, बेपढ़ा-लिखा बē-पार^खā-
-लिख^खā, निरक्षर निराक्षर, 2. прил
(написанный с ошибками) व्या-
करण के नियम के विरुद्ध वयāकारण
कē नयām कē विरुद्ध^ख, 3. прил
(невжественный) बेखबर बē-खाбар,
जाहिल दजāखिल, अज्ञानी अज्ञāनी, 4.
сущ м अनपढ़ (अशिक्षित) आदमी
अन-पार^ख (अशिक्षित) ād'mī म

негритя́нский прил हवशियो
(नीग्रो) का खāब'शीयō (नैग्रो) कā

неда́вн||ий прил हाल मे हुआ
खāल मē खुā, अभी के काल का अब^खि
कē कāl कā, हाल का खāल कā, с ~их
पौर थोड़े अरसे (दिनो) से.

неда́вно нареч अभी हाल ही
मे अब^खि खāल खि मē, थोड़ी देर हुई
त^खोरि-दэр खुि, कुछ समय पूर्व (पहले,
हुआ) कूच^ख самаय पūर्व' (पाख'लэ,
खुā)

недалёк||ий прил 1. निकट
निकट, на ~ом расстоянии от...
से थोड़ी दूरी पर, ...से थोड़े
फासले पर; в ~ом будущем निकट
(अचिर) भविष्य मे, недалек тот
день, когда... अब वह दिन दूर नहीं
जब .., 2. перен सामान्य сāmāny'
(об уме), सकुचित विचारवाला सान-
कूचित विचāर-वāलā (о человеке)

недалеко́ нареч दूर नहीं दूर
नाखि, थोड़ी [ही] दूरी मे त^खोरि [खि]
दूरि मē (только о расстоянии), ~
время, когда... यह वक्त (समय)
जल्द आवेगा जब ..

недальновидный прил अदूर-
दर्शी अदूर-दार्शी, अदूरदर्शितापूर्ण
अदूर-दार्शिता-पूरन' (नाप्र о поли-
тике)

неда́ром нареч (не без причи-
ны) अकारण नहीं अकारण नाखि, ~
говорится, что .. बजा तौर पर कहते
हैं कि ..

недви́жимость ж गैरमनकूला
जायदाद गैर-मान'कुलā दजāय'दāद
ज, अचल (स्थिर) संपत्ति अचल
(स्थिर) संपत्ति ज

недви́жим||ый I прил ~ое
имущество см недвижимость

недви́жимый II прил अचल
अचल, स्थिर स्थिर

недвусмысленный *прил* साफ-
-मानी सॉफ-मॉनी, असदिग्ध асан-
दिग्द^х, साफ सॉफ, स्पष्ट स्पष्ट'
(ясный)

недействительный *прил* 1.
योर अशक्त ашакт', 2. (не оказы-
вающий действия) बेकार бэ-ка̄р,
बेअसर бэ-асар, निष्फल निष्फ^लал
неделикатность *ж* बेअदवी
бэ-ад'бѳи *ж*, असभ्यता асаб^х'и'तā
ж, अशिष्टता ашишт'тā *ж*

неделикатный *прил* बेअदव
бэ-адаб, असभ्य асаб^х'и', अशिष्ट
ашишт'

неделимый *прил* न बँटनेवाला
на бāт'нэ-вāлā, अविभाज्य авиб^х'ā-
джй' (*тжс мат*)

недельный *прил* [пूरे] हफते
(सप्ताह) का [पूरэ] ऱाफ्तэ (साप्ताह)
ка̄

недел||я *ж* हफता ऱाफ्तā *м*,
सप्ताह साप्ताह *м*, कāждую ~ю हफते
के हफते, प्रतिसप्ताह, две ~и पखवा-
डा *м*

недисциплинированность *ж*
अनुशासन-हीनता अनुशāсан-ह्यिन'तā
ж, अविनय авинай *м*

недисциплинированный
прил अनुशासनहीन अनुशāсан-ह्यिन,
अविनयशील авинай-श्यल

недоброжелательность *ж*
वद-ख्वाही бад-хвāхй *ж*, द्वेष द्वэш
м, शत्रुता शат्रुतā *ж* (враждеб-
ность)

недоброжелательный - *прил*

वद-ख्वाह бад-хвāх, अशुभचितक
ашуб^х-чинтак, द्वेषपूर्ण द्वэш-пूरн',
शत्रुतापूर्ण शат्रुतā-पूरन' (враждеб-
ный)

недоброкачественность *ж*
बुरी क्वालिटी бурй квāлитй *ж*
недоброкачественный *прил*
बुरी क्वालिटी का бурй квāлитй कā,
घटिया किस्म का ग^ха^{ति}निā кисм' कā
недобросовестность *ж* 1. (не-
честность) बेईमानी бэ-ймāни *ж*,
2. (небрежность) लापरवाही लā-пар'-
वāхй *ж*, ढिलाई д^хилāй *ж*

недобросовестный *прил* 1.
(нечестный) बेईमान бэ-ймāн, 2. (не-
брежный) लापरवाह लā-пар'वāх,
ढीला д^хилā

недобр||ый 1. *прил* (недруже-
любный) ~ое чўство दुर्भाव дур-
б^хāо *м*, पितāть ~ые чўства
दुर्भाव रखना дурб^хāо राक^х'нā *п* (के
प्रति क кому-ल, क чему-ल), 2. *прил*
(плохой, неприятный) बुरा бурā,
~ая весть बुरी खबर *ж*, दुस्समाचार
म, 3. *сущ* с замышлять ~ое
शैतानी पर होना शाэтāни пар хōнā
नп, चूयत् ~ое माथा ठनकना
मा^тхā г^ханак'нā *नп*

недовер||ие с बेएतिबारी бэ-
-этибāरй *ж*, अविश्वास अविश्वās *म*,
वोटुम (резолूция) ~ия अविश्वास
का प्रस्ताव *म*, पितāть ~विश्वास न
करना *п*

недоверчивый *прил* बदगुमान
бад-гумāн, अविश्वासी अविश्वāsй,

अविश्वासपूर्ण अविश्वास-पूरुण' (напр
о взгляде)

недовёс м कम वजन देना कम-
вазандэна м (недовешивание), कम
वजन कम-вазан м, अपूर्ण तौल
अपूर्ण' таол ж (недостаток в весе)

недовольный прил नाराज ना-
-राज, नाखुश ना-хуш, असंतुष्ट асан-
тушт' (се кем-л, чем-л)

недовольство с नाराजगी ना-
-राज'गी ж, नाखुशी ना-хуши ж,
असतोष асантош м

недогадливость ж मोटी बुद्धि
моти будд^{хи} ж

недогадливый прил मोटी
बुद्धि-वाला मоти будд^{хи}-वाला, मद-
बुद्धि манд'-будд^{хи}

недоглядёть сов разг देखकर
भी न देखना дэк^х'кар б^хи на дэк^х'-
ना n, चूकना चुक'ना nп, चूक जाना
чук дж^{ан}на nп

недоедание с अपुष्ट-भोजन
अपुष्ट'-ब^ходжан м

недоедать несов आधे पेट खाना
अध^хэ пэт к^хана n, जरूरत से कम
भोजन मिलना зару^рат сэ кам б^хо-
джан мил'на nп (को о ком-
-либо)

недозволенный прил नाजायज
ना-ज^{ай}яз, अननुमत ан'нумат,
वर्जित варджит, निषिद्ध нишидд^х'
(запрещенный)

недоймки mн वकाया [लगान]
बाक^{ай}я[-лаг^{ан}] м, बाकी कर्ज ба^{ки}
карз' м

недоконченный прил अधूरा
अधूरा, अपूर्ण अपूरुण'

недолго нареч देर (चिरकाल)
तक नहीं देर (чир-кал) так на^хй,
ज्यादा वक्त नहीं अ^йада ва^кт' на^хй

недолговечный прил थोड़ी
देर का त^хори дэр ка, अल्पजीवी алп'-
-дживй

недолёт м воен निशाने तक गो-
ली (голе) का न पहुँचना निश^{ан}э
так го^лй (голэ) ка на па^ху^ч'на м

недолюбливать несов नापसद
करना ना-пасанд' кар'на n, [खास
तौर पर] पसद न आना [х^{ас} таор
пар] пасанд' на ^{ан}на nп (को о
ком-л)

недомогание с रोगी अवस्था
रोगी अव^{ст}а ж, किंचित अस्वस्थता
кинчит асв^{ст}х'та ж

недомолвка ж [कहते-कहते]
सच्ची बात को जान बूझकर छिपाना
[ка^х'тэ-ка^х'тэ] саччй ба^т ко дж^{ан}
будж^х'кар ч^хип^{ан}на м, प्रगट न की
हुई बात प्रग^त на кй х^{уй} ба^т ж

недомыслие с विचारहीनता वि-
चार-हीन'ता ж

недоносок м वक्त (समय) से
पहले पैदा हुआ वच्चा (शिशु) वा^кт'
(самаи) сэ па^х'лэ паэд^а х^уа ба^чч^а
(шишу) м

недооценивать несов असलियत
(वास्तविकता) से कम अदाजा करना
अस'лий^{ат} (ва^{ст}'вик'та) сэ кам ан^да-
за кар'на n, कम आँकना кам
अक'ना n, नाचीज (नाकाबिल) समझना

недвусмысленный *прил* साफ-
-मानी सॉफ-मॉनी, असदिग्ध асан-
दिग्द^х, साफ सॉफ, स्पष्ट स्पашт'
(ясный)

недействительный *прил* 1.
युर अशक्त ашакт', 2. (не оказы-
вающий действия) वेकार бэ-кār,
वेअसर бэ-асар, निष्फल нишп^хал
неделикатность *ж* वेअदवी
бэ-ад'бй *ж*, असम्यता асаб^хй'тā
ж, अशिष्टता ашишт'тā *ж*

неделикатный *прил* वेअदव
бэ-адаб, असम्य асаб^хй', अशिष्ट
ашишт'

неделимый *прил* न वँटनेवाला
на бāt'нэ-вāлā, अविभाज्य авиб^хā-
джй' (т^ж мат)

недельный *прил* [पूरे] हफते
(सप्ताह) का [पूरэ] ऋाफते (साप्तāх)
кā

недел||я *ж* हफता ऋाफतā *м*,
सप्ताह साप्तāх *м*, कāждую ~ю हफते
ке हफते, प्रतिसप्ताह, две ~и पखва-
डा *м*

недисциплинированность *ж*
अनुशासन-हीनता अनुшāсан-ह्यिन'तā
ж, अविनय авинай *м*.

недисциплинированный
прил अनुशासनहीन अनुशāсан-ह्यिन,
अविनयगील авинай-шил

недоброжелательность *ж*
वद-ख्वाही бад-хвāхй *ж*, द्वेष द्वэш
м, शत्रुता शатрутā *ж* (враждеб-
ность)

недоброжелательный *прил*

वदख्वाह бад-хвāх, अशुभचितक
ашуб^х-чинтак, द्वेषपूर्ण द्वэш-пूरн',
शत्रुतापूर्ण शатрутā-пूरन' (враждеб-
ный)

недоброкачественность *ж*
बुरी क्वालिटी бурй квāлитй *ж*
недоброкачественный *прил*
बुरी क्वालिटी का бурй квāлитй कā,
घटिया किसम का ग^хатийā किसм' कā
недобросовестность *ж* 1. (не-
честность) वेईमानी бэ-ймāнй *ж*,
2. (небрежность) लापरवाही लā-пар'-
वāхй *ж*, ढिलाई д^хилāй *ж*

недобросовестный *прил* 1.
(нечестный) वेईमान бэ-ймāн, 2. (не-
брежный) लापरवाह लā-пар'вāх,
ढीला д^хилā

недобр||ый 1. *прил* (недруже-
любный) ~ое чўвство दुर्भाव дур-
б^хāо *м*, питāть ~ые чўвства
दुर्भाव रखना дурб^хāо राक^х'нā *п* (ке
प्रति क кому-л, क чему-л), 2. *прил*
(плохой, неприятный) बुरा бурā,
~ая весть बुरी खबर *ж*, दुस्समाचार
म, 3. *сущ* с замышлять ~ое
शैतानी पर होना शाэтāनй пар хōнā
пп, чўять ~ое माथा ठनकना
मात^хā त^ханāк'нā *пп*

недовёр||ие с वेएतिवारी бэ-
-этибāрй *ж*, अविश्वास авишвāс *м*,
वोटुम (резолүция) ~ия अविश्वास
का प्रस्ताव *म*, питāть ~विश्वास न
करना *п*

недовёрчивый *прил* वदगुमान
бад-гумāн, अविश्वासी авишвāсй,

अविश्वासपूर्ण अविश्वास-पूरुण' (напр
о взгляде)

недовёс *м* कम वजन देना कम-
вазан дэнā *м* (недовешивание), कम
वजन कम-вазан *м*, अपूर्ण तौल
अपूरुण' таол *ж* (недостаток в весе)

недовольный *прил* नाराज नā-
рāз, नाखुश नā-хуш, असंतुष्ट асан-
тушт' (се кем-л, чем-л)

недовольство *с* नाराजगी नā-
рāз'гй *ж*, नाखुशी नā-хушй *ж*,
असंतोष асантош *м*

недогадливость *ж* मोटी बुद्धि
мотй будд^хи *ж*

недогадливый *прил* मोटी
बुद्धि-वाला मотй будд^хи-вāлā, मद-
बुद्धि манд'-будд^хи

недоглядеть *сов* разг देखकर
भी न देखना дэк^х'кар б^хй на дэк^х'-
нā *п*, चूकना चुक'нā *нп*, चूक जाना
चूक джāнā *нп*

недоедание *с* अपुष्ट-भोजन
апушт'-б^ходжан *м*

недоедать *несов* आधे पेट खाना
āд^хэ пэт к^хāнā *п*, जरूरत से कम
भोजन मिलना зарурат сэ кам б^хо-
джан мил'нā *нп* (को о ком-
-либо)

недозволенный *прил* नाजायज
нā-джāйāз, अननुमत ан'нумат,
वर्जित варджит, निषिद्ध нишидд^х
(запрещенный)

недоймки *мн* वकाया [लगान]
बाक़ाया [-лагāн] *м*, बाकी कर्ज бāкй
карз' *м*

недоконченный *прил* अधूरा
अधूरā, अपूर्ण अपूरुण'

недóлго *нареч* देर (चिरकाल)
तक नहीं दэр (चिर-кāл) так нахй,
ज्यादा वक्त नहीं зйāдā वाक्त' нахй
недолговёчный *прил* थोड़ी
देर का त^хори дэр кā, अल्पजीवी अल्प-
-джйवी

недолёт *м* воен निशाने तक गो-
ली (गोले) का न पहुँचना निशāнэ
так голий (голэ) кā на пахўч'нā *м*

недолóбливать *несов* नापसद
करना नā-пасанд' кар'нā *п*, [खास
तौर पर] पसद न आना [хāс таор
пар] пасанд' на āнā *нп* (को о
ком-л)

недомогание *с* रोगी अवस्था
रोगी अवास्तā *ж*, किंचित अस्वस्थता
किनचित अсваस्त^х'тā *ж*

недомóлвка *ж* [कहते-कहते]
सच्ची बात को जान बूझकर छिपाना
[ках'тэ-ках'тэ] саччй бāt ко джāн
बूझ^х'кар ч^хипāнā *м*, प्रगट न की
हुई बात प्रगट नā кй хуй бāt *ж*

недомыслие *с* विचारहीनता वि-
चार-हिन'тā *ж*

недонóсок *м* वक्त (समय) से
पहले पैदा हुआ बच्चा (शिशु) वाक्त'
(самаи) сэ пах'лэ паэдā хуй баччā
(शिшу) *м*

недооцёнивать *несов* असलियत
(वास्तविकता) से कम अदाजा करना
अस'лият (вāст'вик'тā) сэ кам андā-
зā кар'нā *п*, कम आँकना कम
āк'нā *п*, नाचीज (नाकाबिल) सम्भना

нā-чнз (нā-кāбил) самадж'нā *п* (пренебрегать)

недооценить *сов см* недооценивать

недооценка *ж* कम (नाकाफी) अदाजा काम (नā-कāफ़ि) अन्दाज़ा *म*, कम आँकना काम आँक'नā *म*, नाचीज (नाकाविल) समझना नā-चनз (नā-कā-बिल) самадж'नā *म* (пренебрежение)

недопустимый *прил* नाजायज नā-दजāनाз, अग्राह्य अग्रāह्य', अनुचित अनुचित

недоразумение *с* गलतफहमी गलत-फ़ाह'मी *ж*

недорогой *прил* कमकीमत काम-क़िमत, सस्ता सास्ता (дешевый)

недород *м* बुरी फसल बुरी फ़सल *ж*.

недосмотр *м* भूल ब'хूल *ж*, चूक चूक *ж*, गलती गल'ती *ж*

недосмотреть *сов* देखकर भी न देखना दэк'कार ब'ह на दэк'नā *п*, चूकना चूक'नā *नп*, चूक जाना चूक दजāनā *नп*

недоспать *сов см* недосыпать

недоста|в|вать *несов* 1. कम (ना-काफी) होना काम (नā-कāफ़ि) खोना *नп*. (не хватать), न होना на खोना *नп* (отсутствовать), ему -эт о́пыта उस का तजरवा (अनुभव) नाकाफी (अपर्याप्त) है, -эт слов, चतॉбы... मुझे ऐसे लफ़्ज (शब्द) याद (स्मरण) नहीं आते कि , 2 अभाव अनुभव करना अब'खो ануब'खав

कार'नā *п* (का को-ल , चै-ल); न होने में तकलीफ़ मालूम करना ना खोना सэ तāk'लāफ़ मालूम कार'नā *п* (के चै-ल). न होने पर गम करना ना खोना पार गाम कार'नā *п* (के को-ल), ему -ет умершего д्रु́га वह दोस्त को मर जाने पर गम करता है.

недоста|т|ок *м* 1. (нехватка) कमी काम *ж*, अभाव अब'खो *म*, за -ком चै-ल. किसी चीज की कमी की वजह से; - सवेता प्रकाश की न्यूनता *ж*, 2. (дефект) खराबी खराबी *ж*, दोष दोष *म*, ब्रुटि त्रुटि *ж*, достॉнства *न* -कि गुण-दोष *म*

недостаточный *прил* नाकाफी नā-कāफ़ि, कम काम, अपर्याप्त अपार-याप्त', असतोषप्रद असान्तोष-प्राद (неудовлетворительный)

недоста|ть *сов см* недоста-вать 1

недоста|ча *ж* कमी काम *ж*, न्यूनता न्यून'ता *ж*

недостижимый *прил* नायाब नā-याब, अप्राप्य अप्राप्य'

недостовёрный *прил* अप्रामा-णिक अप्रामाणिक, बेवुनियाद बे-बु-नियād, निराधार निраद'хар (необос-нованный)

недостойный *прил* नालायक नā-लāयक, अयोग्य айог्य'

недосту́пный *прил* पहुँच से (के) बाहर का पाख़ूच सэ (कэ) बाख़ार कā, अप्राप्य अप्राप्य'

недосу́г *м* राग - мне - मुझे फुरसत नहीं मुदज'खे फुर'सат नाह्य,

за -ом फुरसत न होने (मिलने) के कारण फुर'सत ना खोने (मिल'ने) के कारण

недосчитаться сов см недосчитываться

недосчитываться несов न पाना ना पाना *н*, कम होना कम खोना *न*, недосчитались трёх книг तीन किताबो (पुस्तको) की कमी थी

недосыпать несов काफी नीद न लेना क़ाफी नैद ना लэна *н*, नीद भर न सो पाना नैद б'хар ना सो पाना *н*, नीद पूरी नहीं होना नैद पूरि नाहीं खोना *न* (की *о* ком-либо)

недосягаемый прил पहुँच के बाहर का पाख़ूच के बा'хар का, अलभ्य अलाब'х', अप्राप्य अप्राप'य'

недотрога *м* и *ж* разг छूई-मूई च'хуй-मुи *ж*

недоумевать несов चक्कर में आना चक्कर में आना *न*, परेशान होना परेशान खोना *न*

недоумённый с हैरानी ख़ाэра'नी *ж*, परेशानी परेशानी *ж*, быть в -ии न समझना *न*, हैरान (परेशान) करना *н*, चकित होना *न*, он посмотрел на нее с -ием उस ने उस पर हैरत भरी निगाह डाली.

недоумённый прил भ्रांति का б'х्रा'нти का, विस्मयपूर्ण विसмай-पूर'न'

недоучка *м* и *ж* अर्द्धशिक्षित आदमी ардд'х'-шиक्षित अर्द्ध'म' *м* (*о* мужчине), अर्द्धशिक्षित औरत (स्त्री)

ардд'х'-шиक्षित аорат (стрй) *ж* (*о* женщине)

недочёт *м* 1. (недостаток) कमी काम' *ж*, घटती ग'त'ती *ж*, 2. (в работе) कमी काम' *ж*, खा-मी х'ам' *ж*, स्थूलता नै'न'ता *ж*

недра *м* - [земли] जमीन (पृथ्वी) की आँत заमीन (प्रित'वी) की आँत *ж*, भूगर्भ б'хू-गर्भ' *м*

недруг *м* बैरी बाэरी *м*, दुश्मन दुश्मान *м*, शत्रु शत्रु *म*

недружелюбный прил अमित्र अमित्र'

недружный прил बिना ऐक्य बिना ऐकी', ऐक्यहीन ऐकी'-हीन

недуг *м* बीमारी बीमारी *ж*, रोग रोग *म*

недурно нареч в знач сказ बुरा नहीं बुरा नाहीं, -! अच्छा!

недурной прил 1. (неплохой) बुरा नहीं बुरा नाहीं, 2. (*о* наружности) खूबसूरत खूब-सूरत, सुंदर सुंदार

недобрый прил गैरमामूली ग़ैर-मा'मुली, असामान्य असा'मान'य', असाधारण असा'धार'न

неё мест 1. род от она उस का *उ* का, इस का *इ* का, 2. вин от она उस को *उ* को, उसे *उ* से, इस को *इ* से *उ* से

неестественный прил 1. अस्वा-भाविक अस्वा'भाविक, बनावटी बनाव-टी, कृत्रिम कृत्रिम (деланный), 2. (необычный) गैरमामूली ग़ैर-मा'मुली, असाधारण असा'धार'न

нежданный *прил* अचानक अचानक, आशातीत āṣāṭīṭ, आकस्मिक ākaśmika, — *гость* सयोग से आया हुआ अतिथि *м*

нежелан||*ие с* अनिच्छा अनिच्छा *ж*, अनिच्छुकता अनिच्छुक'ता *ж*, из-за -ия अनिच्छа के कारण.

нежелательный *прил* अनिष्ट अनिष्ट', अनभिलाषित अन'भिलाषित

неженатый *прил* अनव्याहा अन-б्याहा, अविवाहित अविव्राहित

неженка *м* и *ж* जनान-मत्री जानान-मन्त्रि *м*

нежизненный *прил* अव्यवहारिक अव्याव'हारिक

нежилой *прил* गैर-आवादा गैर-आवादा, न वसाया हुआ न बसाया हुआ (необитаемый)

нежить *несов* लाड-प्यार करना लाड-प्यार कर'ना *п*, स्नेह के साथ पालना सनэх कэ सत' पाल'ना *п*

нежиться *несов* चैन करना चाэн कर'ना *п*, जी भरके लुत्फ उठाना दज्जि б'хар कэ लुत्फ' उठाना *п*, — на солнце धूप खाना *п*, — в постели вистер में पड़े पड़े मजे लेना *п*, — в ванне गुस्लखाने में लुत्फ उठाना *п*

нежность *ж* नरमी नार'मी *ж*, कोमलता कमал'ता *ж*, लाड[-п्यार] लाड[-प्यार] *м*, स्नेह सनэх *м* (ласковость)

нежный *прил* 1. (ласковый) कोमल कमал, स्नेहमय सनэх-माय (напр о словах, обращении), 2.

(мягкий) नरम नाराम, मुलायम मुला-याम, कोमल कमал

незабвенный *прил* अविस्मरणीय अविसमार'नी', चिरस्मरणीय चिर-स्मार'नी'

незабываемый *прил* अविस्मरणीय अविसमार'नी'

незавидный *прил* मामूली मा-मुली, सामान्य सामान्य'

независимо *нареч* 1. खुदमु-स्तारी (आजादी, स्वतंत्रता) से खुद-मुखा'री (आजादी, स्वा-तंत्र'ता) सэ, स्वतंत्रत. स्वा-तंत्र'ता, 2.: — от से अलग होकर सэ अलग होकर

независимость *ж* खुदमुस्तारी खुद-मुखा'री *ж*, स्वाधीनता स्वा-धीन'ता *ж*, स्वतंत्रता स्वा-तंत्र'-ता *ж*

независимый *прил* खुदमुस्तार खुद-मुखा'र, स्वाधीन स्वा-धीन स्व-तंत्र स्वा-तंत्र'

независящий||*ий прич* по -им обстоятельством पैदा हुई हालत (परिस्थिति) के कारण पादा' खूय खालат (परिस्थिति) कэ करान

незадача *ж* राग वदकिस्मती बाद-किस्म'ती *ж*, अभाग्य अब'भाग्य' *м*

незадачливый *прил* वदकि-स्मत बाद-किस्मत, अभागा अब'भाग.

незадолго *нареч* — до से कुछ ही अरसे (समय) पहले सэ कуч' खी अर'से (समय) पा'लэ

незаконный *прил* गैरकानूनी गैर-कानूनी, नाजायज ना-जायज, नियमविरुद्ध नीयाम-विरुद्ध'

незако́нченный *прил* अधूरा
ад^५ура, असमाप्त अс^५мапт', अपूर्ण
апूरн'

незаменѣмый *прил* जिस का
वदल न हो दजिस क़ा бадал на खो,
अपरिहार्य अप^५рих़ारी', जरूरी за-
रूरि, आवश्यक आवश्याक (нужный)

незамѣтный *прил* 1. (плохо
видимый) अगोचर агочар, अप्रत्यक्ष
апратиаक्ष', 2. (незначительный)
तुच्छ तुच्छ', नाचीज ना-चिज, क्षुद्र
кшудр'

незамысловатый *прил* सीधा-
[-सादा] сид^५а[-сада], मामूली मामु-
ली, सरल सरал

незапа́мятн||ый *прил* с -ых
време́н स्मरणातीत काल से स्मार^५н-
ाति काल सэ, अनादिकाल से अनदि-
-काल सэ

незапѣтанный *прил* वेदाग
бэ-दाг, अकलक अकालक'

незара́зный *прил* निस्सक्रामक
ниссанक्रामक

незаслуженн||ый *прил* नाहक
ना-हाक, अयोग्य айог्य', अनुपयुक्त
анупайукт', он получил -ую на-
граду इनाम उस को वेजा मिला.

незате́йливый *прил* [सीधा-]
सादा [सिद^५ा]-सादा, सरल सरал

незаура́дный *прил* गैरमामूली
гаэр-मामूली, विशिष्ट विशिшт',
विलक्षण विलाक्षान

не́зачем *нареч* कोई जरूरत
(आवश्यकता) नहीं कोय зарूरत
(आवश्याक^५ता) नाहीं

незащищённый *прил* बेपनाह
бэ-панāх, अरक्षित अरक्षित, — от
вѣтра हवा को खुला हुआ.

незвѣ́ный *прил* बुलावे (निमन्त्रण)
के बिना आया हुआ बुलावे (निमान-
त्रान) कэ бина āйā хуā, अनिमन्त्रित
аниманत्रित

нездорови||ться *несов* безл
мне -тся मैं अच्छा नहीं माँ अच्छा
नाहीं, मेरी तबीअत अच्छी नहीं मेरी
तबीअत अच्छा नाहीं

нездоров||ый *прил* 1. (болез-
ненный) बीमार सा बीमार सा, 2.
(больной) बीमार बीमार, रोगी रोगी,
अस्वस्थ अस्वास्त^५', 3. (вредный для
здоровья) अस्वास्थ्यकर अस्वास्त^५य'-
-कार, अपथ्य अपाथ^५и' (о пище), ◇
-ая атмосфе́ра दूषित वायुमंडल
(वातावरण) म

нездоровье с बुरी तबीअत бу-
ри तबीअत ж, अस्वस्थता अस्वास्त^५-
ता ж

неземно́й *прил* आसमानी āс'-
मानі, अलौकिक अलाокиक

незлобѣ́вый *прил* नरम нарам,
सरल-हृदय सरал-хридай

незнако́мец м अजनबी адж'-
नाबी м, अपरिचित अप^५риचित м

незнако́мство с नावाकिफियत
ना-वाकिफियात ж, अपरिचय अप^५ри-
चай м

незнако́мый *прил* 1. नामालूम
ना-मालूम, अनजान अन-जान, अप-
रिचित अप^५риचित, 2. (не из числа
знакомых) अपरिचित अप^५риचित

незнáние с बेखबरी бэ-хаб'ри
ж , अज्ञानता агйāн'тā ж

незначительный прил 1.
(маловажный) तुच्छ тучч^х, क्षुद्र
кшудр', 2. (маленький) छोटा ч^хотā,
थोडा т^хорā

незрѣлый прил कच्चा каччā,
अधपक्का ад^х-паккā, अपरिपक्व ап'-
рипакв' (тѣж перен)

незрѣмый прил अदृश्य адри-
шй', अलोक алок

незыблемый прил अटल атал,
स्थिर ст^хир, दृढ дрир^х

неизбѣжный прил अनिवार्य
анивāрй', अवश्यभावी авашйам-б^хā-
вй

неизвѣданный прил न जाना
हुआ на джāнā хуā, अनोखा анок^хā,
नामालूम нā-мāлूम, अज्ञात агйāt
(неизвестный)

неизвѣстно безл в знач сказ
मालूम नहीं मāлूम нахй, никому
— किसी को मालूम नहीं, — где न
मालूम कहाँ.

неизвѣстност||ь ж 1. अज्ञान
агйāн м , находиться в —и (не
знать) नहीं जानना п , он был в
—и о происшедшем उसे इस घटना
की तनिक भी खबर न थी, उसे इस
घटना का तनिक भी ज्ञान न था, 2
(скромное, незаметное существо-
вание) अप्रसिद्धि अपр'сидд^хи ж ,
он жил в —и वह गुमनाम रहा

неизвѣстный 1. прил नामालूम
нā-мāлूम, अनजान ан-джāн, अज्ञात

агйāt, 2. прил (не пользующийся
известностью) अप्रसिद्ध अपр'сидд^х,
3. сущ м अजनवी адж'набй м ,
अपरिचित ап'ричит м (незнако-
мец)

неизгладим||ый прил अमिट
а-мит, अमार्जनीय амāрдж'ний';
оставлять —ое впечатлѣние अमिट
छाप छोडना п

нейзданный прил अप्रकाशित
апр'кāшит

неизлечимый прил अचिकित्स्य
ачикитсй', असाध्य асāд^хи'

неизмѣнный прил अचल ачал,
बेबदल бэ-бадал, स्थिर ст^хир; सदा
एकसाँ सदā эк'сā (всегда одинако-
вый)

неизмеримый прил अपरिमेय
ап'римэй', अनापा а-нāпā, अपरिमित
ап'римит, विशाल вишāл

неизу́ченный прил न जाँचा
हुआ на джāчā хуā, अपरीक्षित ап'-
рийкшит, अज्ञात агйāt (о стране и
т п)

неимѣние с न होना на хонā м ,
कमी камй ж , अभाव аб^хāо м , за
—м врѣмени फुरसत न होने के
कारण.

неимовѣрный прил अविश्वस्त
авишваст', अपूर्व апурв', असाधारण
асāд^хāран (необычайный)

неиму́щий прил नादार нā-дār,
निर्धन нирд^хан, गरीब гарйб, दरिद्र
даридр' (бедный)

нейскренний прил कपटी кап'-

ति, वनावटी банाотि, कृत्रिम कृत्रिम
(деланный)

нейскренность *ज* कपट कापट
म, छल च^खल *म*

неискусный *прил* बेहुनर ब^ख-खु-
नार, अदक्ष адаक्ष'

неискушённый *прил* (неопыт-
ный) नातजरवाकार न^ख-ताджार'बा-
-क^खर, अनुभवहीन अनुब^खав-खिन

неисполнение *с* पूरा न करना
पूरा ना кар'न^ख *म*, अपूर्ति अपूर्ति

ज, पालन न करना पालन ना кар'-
न^ख *म* (का च^खगोल, *напр* приказа)

неисполнимый *прил* असाध्य
асаद^खय', दुष्कर दुष्कर

неисправимый *прил* न सुधरने-
वाला ना суд^खार'न^ख-ब^खल^ख, सुधार के
अयोग्य суд^खार क^खे अयोग्य'.

неисправность *ж* (машины и
т. п.) विगडना बिगार'न^ख *म*, विगड
बिग^खर *म*, खराबी खराबी *ज*, भग
ब^खानग' *म*

неисправный *прил* 1. खराब
खराब, टूटा हुआ तूटा खूटा, 2. (о
человеке) लापरवाह ल^ख-पार'वा^ख (не-
брежный)

неисследованный *прил* अनखो-
जान-क^खोदजा, अपरीक्षित अप'रिक्शित

неиссякаемый *прил* सदा भरपूर
होनेवाला सादा ब^खार-पूर खोन^ख-ब^खल^ख,
अक्षय अक्षय, अटूट अ-तूट (неисто-
щимый)

нейстовство *с* रोष रोष *म*,
उद्धतता उद्^खत'ता *ज*, प्रीति व -
आवेश मे आना *न*

нейстовый *прил* उद्धत उद्^खत,
प्रचंड प्रचण्ड'

неистощимый *прил* अटूट
अ-तूट, सदा भरपूर होनेवाला सादा

ब^खार-पूर खोन^ख-ब^खल^ख, अक्षीण अक्षीण

неисчерпаемый *прил* *см* неис-
сякаемый

неисчислимый *прил* अनगिनत
अन-गिनत, बेशुमार ब^ख-शुमार, अस-
ह्य असानक^खय'

нейтрализа́ция *ж* 1. *хим*
बेअसर करना (कर देना) ब^ख-असर кар'-
न^ख (кар द^खन^ख) *म*, 2. *полит* गैर-
जानिवदार (तटस्थ) बनाना ग^खैर-
-दजा^खनिब-द^खार (त^खट-स^खथ') ब^खान^खन^ख *म*,
3. (пресечение) विफल करना विप^ख-अल
कार'न^ख *म*

нейтрализов^खать *сов* и *несов*
1. *хим* बेअसर करना (कर देना)
ब^ख-असर कार'न^ख (कार द^खन^ख) *н*, 2. *по-*
лит गैरजानिवदार (तटस्थ) बनाना
ग^खैर-दजा^खनिब-द^खार (त^खट-स^खथ') ब^खान^खन^ख
н, 3. (пресекать) विफल करना
विप^ख-अल कार'न^ख *न*, - च^खे-ल. व^खर^खद-
न^खे व^खल^खिय^खन^खी के व^खुरे असर
(प्रभाव) को मेटना (विफल करना) *न*.

нейтралит^खет *म* गैरजानिवदारी
ग^खैर-दजा^खनिब-द^खार *ज*, तटस्थता त^खट-
-स^खथ'ता *ज*, अपक्षपात अपक्ष'-प^खात
म, *сохранять* - गैरजानिवदार
(तटस्थ) रहना *न*

нейтра́льный *прил* *полит*
गैरजानिवदार ग^खैर-दजा^खनिब-द^खार, त^खट-
स्थ त^खट-स^खथ', अपक्षपाती अपक्ष'-
-प^खाति

нейтрон *м* *физ.* न्यूट्रन न्णु-
тран *м.*, क्लीवाणु क्लीवानु *म*

неквалифицированный *прил*
अदक्ष अदाक्ष', अकुशल अकुशल,
अनिपुण अनिपुण

нёкем *мест* *тв* *от* некого
किसी व्यक्ति के द्वारा नहीं किसी व्था-
क्ति कэ द्वारā नाह्ण

некий *мест* एक एक, कोई кой,
अमुक अमुक, फलाँ फालā

нёкогда I *нареч* (*нет* *време-*
ни) फुरसत नहीं फुर'सत नाह्ण, мне
— मुझे फुरसत नहीं

нёкогда II *нареч* (*когда-то*)
अगले दिनो मे अग'लэ दिनō मō, एक
जमाने मे एक замāनэ मō, किसी समय
मे किसी самай मō

нёкого *мест* किसी को नहीं कि-
सि को नाह्ण; — послать भेजने के
लिये कोई मौजूद नहीं

некомпетентный *прил* अन-
धिकारी अन'द^хिकारि, अक्षम अक्षम,
अयोग्य अयोग्य',

нёкому *мест* *дат* *от* некого
किसी को नहीं किसी को नाह्ण

нёкоторый 1. *мест* कोई [н
कोई] кой [на кой], कुछ कуч^х, с
—ых пор थोड़े दिन हुए; в —ой стé-
пени किसी हद (अंश) तक, कुछ; 2.:
—ые *сущ* *мн* कुछ लोग कуч^х लोग
म *मन*.

некрасивый *прил* बदसूरत बद-
-सूरत, कुरूप कु-रूप, बेडौल बे-दाот
(о *नारужности*), घृणित ग^хринित
(*напр.* о *поступке*)

некролог *м* मृत्युलेख म्रित्यु-
-लख^ख *म*

некстати *нареч* वेवक्त बे-वाक्',
ताल-बेताल ताल-बे-ताल, कुसमय क
कु-самай मō

нёкто *мест* कोई एक кой एक,
कोई गुरुस (व्यक्ति) кой शाख' (व्था-
क्ति), — Иванов कोई गुरुस (व्यक्ति)
इवानोव नामी.

нёкуда *нареч*. कहीं नहीं नाह्ण ना-
ह्ण

некульту́рность *ж* असम्यता
असाब'ह्ण'ता *ж*, अशिष्टता अशिष्ट ता
ж; वेअदबी बे-अद'बā *ж* (*невоспи-*
танность)

некульту́рный *прил* असम्य
असाब'ह्ण', अशिष्ट अशिष्ट', वेअदब
बे-आदब (*невоспитанный*)

некурящ||ий 1. *прил* तवाकू न
पीनेवाला तामबाकू на पिनэ-वāलā,
2. *сущ* *м* तवाकू न पीनेवाला ताम-
बाकू на पिनэ-वāलā *म*, вагон для
—их तवाकू न पीनेवालो के लिये
गाडी *ж*

неладн||ый *прил* *разг* здесь
что-то —о दाल मे कुछ काला है दā'
मō कуч^х कāलā खāэ

неладь *мн* झगडा ज^खअग रा *म*,
कलह काला *म*, अनैक्य अनाह्ण' *म*,
у них какие-то — उन मे खूब नहीं
वनती, उन मे फूट हुई.

нелегальный *прил* गैरकानूनी
गाэр-कानूनी, अवैध अवाह्ण' (*незакон-*
ный), निषेधित निषेध'ित (*запре-*
щённый)

нелёпость *ж* बेहूदगी бэ-хūd'гй
ж , निस्सारता ниссār'tā *ж*

нелёпый *прил* (бессмысленный)
ऊटपटाँग उत-патаँग, निस्सार निसсār.

нелóвк||ий *прил* 1. (неуклюжий) भद्दा бхаддā, 2. (затруднительный) मुश्किल мушкил, पोपाсть в -ое положение शशोपज की हालत मे आ पडना *нп*

нелóвко *безл в знач сказ*
мне — его спрашивать об этом
मे उस से यह बात पूछना नामुनासिव
(анुचित) समझता हूँ māē us sē īāx
bāt pūch'ā nā nā-munāsib (анучит)
самадж'ā gā xū

нелóвкость *ж* 1 (неповоротливость) भद्दापन бхаддā-пан *м* , 2.
(смущение) शर्मदगी шарманд'гй *ж* ,
परेशानी парэшāнй *ж* , 3. (неловкий
поступок) भारी भूल бхārй бхūл *ж* ,
сделать — भारी भूल करना *п*

нелъзй *нареч* 1. (невозможно)
मुमकिन नहीं мум'кин нахй, नामुम-
किन (असभव) है नā-мум'кин (асам-
бхав) хāэ, 2. (воспрещается) मना
है मानā хāэ, ♢ как — लुच्चे बहुत
अच्छा

нелюбёзный *прил* नामेहरवान
нā-мэхар-бāн, अशिष्ट ашишт'

нелюбймый *прил* अनभीष्ट
ан'бхйшт', अप्रिय अपрий'

нелюбóвь *ж* अप्रीति अपрийти *ж*

нелюдймый *прил* नामिलनसार
нā-милан-сār, अनमेल ан-мэл, एकान-
प्रिय экāнт'-прий'

немáло *нареч* बहुत कुछ бахут
куч^х, काफी ज्यादा kāфй зйāдā

немáл||ый *прил* काफी बडाँ kā-
фй барā, —ые деньги काफी रकम *ж*

немёдленно *нареч* फौरन фао-
ран, भटपट джхат-пат, तुरत ту-
рант'

немёдленный *прил* फौरी фао-
рй, तात्कालिक तātкāлик

немётъ *несов* 1. *прям* , *перен.*
मौन (मूक) बनना маон (мूक)
бан'нā' *нп* , अवाक् हो जाना авāk
хō джāнā *нп* , 2. (цепенеть) सुन्न
हो जाना сунн' хō джāнā *нп* , ठि-
ठरना тхитхар'нā *нп* (коченеть)

нёмец *м* जरमन джар'ман *м.*

немёцкий *прил* जरमन джар'-
ман, — язык जरमन जबан (भाषा) *ж*

немилосёрдно *нареч* बेरहमी
(वेदर्दी) से бэ-рах'мй (бэ-дардй) сэ,
निर्दयतापूर्वक निрдай'tā-пурвак

немилосёрдный *прил* बेरहम
бэ-рахам, वेदर्द бэ-дард', निर्दय निर-
дай

неминуемый *прил* अनिवार्य
аниварй', अवश्यभावी авашйам-
бхāвй

немно́гие *прил* मн कुछेक куч^х-
эк, बहुत नहीं बाхут нахй, इने-गिने
инэ-гинэ, गिनती के गिन'tй кэ (счи-
танные)

немно́го *нареч* कुछ [कुछ] куч^х
[куч^х], थोडा тхорā, कम кам, जरा
зарā, चार्य — отстаюत घडी जरा
सुस्त है, хоть — जरा भी.

HEMHOCTBOBHH *прил.* चुप्पा
चुप्पा, अल्पभापी अलप'-ब^खाशि, अल्प-
शब्दक अलप'-शाब्दाक.

HEMHOC'HCJIEHH||BHH *прил* बहुत
ज्यादा नही बा^खुत ज़ि^अद^अ ना^खी, अल्प-
संख्यक अलप'-संख^खाक, ~ые зр^अ-
तेलि बहुत कम तमाशाइयों (दर्शको)
का समूह *म*

HEMHÓJKO *нареч* *см* HEMHÓГО
HEMÓЙ 1. *прил* गूंगा गुंगा, वे-
जवान ब^अ-बाबा^अ, मौन मा^अन, मूक मु^अक,
2 *сущ* *м* गूंगा गुंगा *म*, ◆ ~ фильм
मूक (अवाक्) फिल्म *म*, *ж*

HEMOJIOÓЙ *прил* अघेड अ^अर,
प्रौढ प्रा^अर^ख

HEMOTÁ *ж* गूंगापन गुंगा-पान *म*,
मूकता मु^अक'ता *ж*

HEMOHCHHH *прил* कमजोर काम-
अर, जरा-जीर्ण दजार^अ-दजिर^अ

HEMÓ *мест* *дат.* *от* *он* उस को
उस को, उसे उस^अ, इस को इस को, इसे इस^अ

HE *мудренó* *нареч* आश्चर्यजनक
नही आश्चर्य'-दजानाक ना^खी (не уди-
вительно), ~, что... यह तो कोई
अजीब बात नही कि..., यह आश्चर्य-
जनक नही कि...

HEMÓCJIMHH *прил* असोच
अ-सोच, कल्पनातीत काल्प'ना^अति, ना-
मुमकिन ना-मुम'किन, असंभव असा-
ब^खाव (HEMOBOHCHHH)

HEHABÍDETH *несов* नफरत (घृणा)
करना नाफ'रत (ग^खरिना) कार'ना *п*
(से *кого-л*, *что-л*)

HEHABÍCTHH *прил* घृणास्पद
ग^खरिनास्पद.

HEHABÍCTH *ж* नफरत नाफ'रत
ж, घृणा ग^खरिना *ж*, द्वेष द्वेश *म*

HEHAGJÁDHH *прил.* लाड़ला
लार'ला, प्यारा पी^अरा, प्रियतम प्रि^अ-
-ताम

HEHAEHCHHH *прил* 1. (о челове-
ке) अविश्वसनीय अविश्वस'नीय', 2.
(HEHPOCHHH) गैरमजबूत गैर-मा^अज-
बूत, अदृढ अदरि^अ

HEHAEÓBHCTH||B *ж* गैरजरूरी
होना गैर-जरूरी खोना *म*, अनाव-
श्यकता अनावशा^अक'ता *ж*, за ~ую
वेफायदा होने की वजह से, अना-
वश्यकता के कारण.

HEHAEÓJMO *нареч* थोड़ी देर के
लिये त^अोर^अ द^अर क^अ ली^अये, थोड़े समय
के लिये त^अोर^अे स^अमा^अ क^अ ली^अये

HEHAEADÉH||IE *с* हमला न करना
खाम'ला ना कार'ना *म*, अनाक्रमण
अनाक्रामान *म*, दोगो^अर *о* ~-
हि हमला न करने की सधि *ж*, अना-
क्रमण-सधि *ж*

HEHAEYHCHHH *прил* अनुत्लष
नीय अनुल्लान्ग^अ'नीय', अलघ्य अलान-
ग^अ'

HEHAECTHH *прил* बरसाती बार'-
सा^अति (дождливый), आँधी का आ^अख^अ का
(HEHMYPHHH)

HEHAECTHE *с* खराब मौसिम हा
राब मा^असिम *म*

HEHAEYTHHH *прил* अतृप्त
अत्रिप^अ्त, अतोषणीय अतोश'नीय', मर-
-भूखा मार-ब^खूक^अ (голодный)

HEHOPMÁJHH *прил* 1. असाधा-
रण असा^अद^अरान, नियम के विरुद्ध

नियां कॆ विरुद्ध^१, व्यवस्था के
प्रतिकूल व्वावस्त^१ कॆ प्रतिकूल,
2. (душевнобольной) पागल पागल,
दीवाना दिवānā *неизм*

नेनुंजनी *प्रिल* बेकार बॆ-कॆर,
अनावश्यक अनावश्याक, फालतू फाल'-
तू (*лишний*)

नेोबुदुमाननी *प्रिल* बेसोचा-
-समझा बॆ-सोचा-सम'दज^१, अचितित
अचिन्तित, असतर्क असतर्क'

नेोबेस्पॆचॆननी *ज* 1. (*मा-
териальная*) जीवन-उपाय का अभाव
दजिवान-उपाय कॆ अब^१ओ म, 2. (*чем-л*)
कमी कामी *ज*, न्यूनता न्यून'गॆ *ज*
(*недостаток*), अभाव अब^१ओ म (*от-
сутствие*)

नेोबेस्पॆचॆननी *प्रिल* जीवन-
-उपाय-रहित दजिवान-उपाय-राहित
(*материально*), खाली खाली (से *чем-
-либо*)

नेोबिताॆमी *प्रिल* गैर-आवाद
गाॆर-आवाद, निर्जन निरदजन

नेोबोझाॆननी *प्रिल* चिह्न-
रहित चिह्न'-राहित

नेोबोझीमी *प्रिल* बेहद बॆ-खद,
असीम असिम, अनत अनत'

नेोबोसुवननी *प्रिल* बेबुनि-
याद बॆ-बुनियाद, निराधार निराधार,
निर्मूल निरमूल

नेोबोबुतानी *प्रिल* न जोता
हुआ ना दजोता^१ खुआ, बे जोता [-बोया]
हुआ बॆ-दजोता [-बोया^१] खुआ (*о земле*),
कच्चा कच्चा (*о материале*)

नेोबोबुवानी *प्रिल* अ[न]पद
अ[न]-पार^१, अशिक्षित अशिक्षित.

नेोबुडुदानी *प्रिल* बेलगाम
बॆ-लागाम, उच्छृखल उच्छृखल^१अल,
निरकुश निरकुश

नेोबुचॆननी *प्रिल* न सिखला-
या हुआ ना सिक^१लाया^१ खुआ, अशि-
क्षित अशिक्षित

नेोबोखुदो *नारॆ* जरूर जरूर,
आवश्यक आवश्याक, — *рассмотрॆть*
ॆतот वप्रोस इस बात पर गौर करने
की जरूरत है, यह प्रश्न विचारणीय है.

नेोबोखुदो *मो* जरूरत जा-
रूरत *ज*, आवश्यकता आवश्याक'ता
ज, क्रायनीया — गहरी (अत्यधिक)
जरूरत (आवश्यकता) *ज*, в *слुॆ*चाॆ
—ти अगर जरूरत (आवश्यकता) पडे,
चो जा —? जरूरत क्या है?

नेोबोखुदो *मो* जरूरी जा-
रूरि, लाजिमी लाजिमी, आवश्यक
आवश्याक, मेने —ы ओकी मुझे चश्मा
पहनना चाहिये.

नेोबोखुदो *प्रिल* नामि-
लनसार ना-मिलान-साॆर, एकातप्रिय
ॆकान्त'-प्रीन'

नेोबोखुदो *प्रिल* अबोध
अबोध^१, अकथनीय अकथनीय^१

नेोबोखुदो *प्रिल* बेहद बॆ-खद,
असीम असिम, अनत अनत'

नेोबोखुदो *प्रिल* गैरमा-
मूली गाॆर-माॆमूली, असाधारण असा-
द^१आरान, अपूर्व अपूर्व' (*небывалый*),
अनोखा अनोखा^१, अजीब अजीब (*уду-
वительный*)

नेोबोखुदो *प्रिल* गैरमामूली
गाॆर-माॆमूली, असामान्य असाॆमानी',
अनभ्यस्त अनाब^१न्यास्त' (*непривычный*)

необяза́тельный *прил* इक्षित-
यारी ихтийāर्य, इच्छाधीन *ичч*^хā-
द^хयिन, ऐच्छिक *аэчч*^хик (*факультета-*
тивный)

неограни́ченный *прил* अबाध
абād^х, वेहद бэ-хад, असीमित *аси-*
мит, वेरोकटोक бэ-рок-ток, अनि-
यत्रित *анийантрित*, निरकुण *ниран-*
куш (*напр о власти*)

неоднокра́тно *нареч* कई (अनेक,
एकाधिक) वार *кай* (анэк, *экад*^хик)
бār, वार वार бār бār, अनेकग
анэк'шах

неодобре́ние *с* नापसदगी *на-*
пасанд'гй ж, नामजूरी *на-манзүрй*
ж, अस्वीकृति *асвй-крити ж* (*непри-*
нятие), असम्मति *асаммати ж* (*не-*
согласие)

неодобри́тельный *прил* ना-
रजामद *на-разā-манд'*, निदासूचक
нинда-сучак

неодушевлённый *прил* वेजान
бэ-джāн, निर्जीव *нирджйо*

неожиданность *ж* 1. (*вне-*
запность) आकस्मिकता *āкасмик'тā*
ж, 2. (*сюрприз*) अचानक घटना *ачā-*
нак г^хат'на ж

неожиданн||ый *прил* अप्रत्या-
गित *апратйāшит*, अनपेक्षित *ана-*
пэкшит, अचानक *ачāнак*, आकस्मिक
āкасмик (*внезапный*), ~ *приход*
विना किसी मूचना के आगमन *м*,
~*ая* *смерть* अचानक मौत (*मृत्यु*) *ж*

неоконча́тельный *прил* अनि-
र्णायक *анирнайак*, अनिर्णीत *анирнийт*

неокон́ченный *прил* अधूरा
ад^хурā, नातमाम *на-тамām*, अपूर्ण
апурн'

неопису́емый *прил*. वयान से
वाहर *байāн сэ бāхар*, वर्णनातीत *ва-*
рн'найт, अनिर्वचनीय *анирвач'ний'*

неопла́тный *прил* चुका देने न
लायक (*योग्य*) चुका दэнэ *на лāйак*
(*йогй'*), ~ *должник* दिवालिया कर्ज-
दार *м*

неопла́ченный *прил* न चुकाया
हुआ *на чукāйā хуā*

неопра́вданный *прил* बेबुनि-
याद *бэ-бунийād*, नामुनासिव *на-му-*
насиб, अनुचित *анучит* (*нецелесооб-*
разный), ~ *поступок* अनुचित हर-
कत *ж*

неопределённ||ый *прил* अनि-
श्चित *анишчит*, अनियमित *анийа-*
мит, अनिर्धारित *анирд^харит*, ◇ ~*ое*
наклонение грам क्रिया का सामान्य
रूप *м*

неопровержи́м||ый *прил* अखण्ड-
नीय *ак^ханд'ний'*, अकाट्य *акāтй'*,
निर्विवाद *нирвивād* (*напр о дово-*
де), ~*ое* *доказательство* अकाट्य
प्रमाण *м*

неопря́тный *прил* मैला-कुचैला
маэлā-кучаэлā, गदा *гандā*

неопублико́ванный *прил*
अप्रकाशित *апр'кашиг*

неопы́тность *ж* नातजरवाकारी
на-таджар'бā-кārй *ж*, अनुभव-हीन-
ता *ануб^хав-хйн'tā ж*, अनभ्यास
анаб^хйās *м*

нео́пытный *прил* नातजरबाकार
нā-таджар'бā-kār, अनुभवहीन ану-
б[^]ав-хйн, अनभ्यस्त анаб[^]्याст'

неоргани́ческ||ий *прил* निर्जीव
нирджийо, —ая химия अप्राणिज (जड,
अकारबनिक) रसायन *м*

неосведомлённый *прил* बे-
खबर бэ-хабар, अनजान ан-джāн,
अपरिचित अप'ричит

неосла́бн||ый *прил* लगातार
лагātār, निरतर निрантар, —ое
внимáние पूरा ध्यान *м*

неосмотрíteльный *прил* अवि-
वेकी авивэкй, अविचारशील авичār-
шил, जल्दबाज джалд'-бāз, असाव-
धान асāод[^]āн (опрометчивый)

неосновáтельный *прил* बेअसल
бэ-асал, बेबुनियाद бэ-бунийād,
निर्मूल निरмूल

неоспорíмый *прил см* не-
опровержимый

неосторóжный *прил* लापरवाह
лā-пар'вāх, असावधान асāод[^]āн,
असोच असоч

неосущест́вймый *прил* असाध्य
асāд[^]хй', अव्यवहार्य авиав'хāрй',
नामुमकिन нā-мум'кин, असभव асам-
б[^]ав (невозможный)

неосязáемый *прил* गैरमहसूस
гаэр-мах'сус, निस्पर्शी ниспаршй,
अनुभवातीत अनुб[^]хавātит

неотвратíмый *прил* अटल
а-тал, अनिवार्य аниварй'

неотвя́зный *прил* चिमटू चिम'-
тū, तग करनेवाला таңг' кар'нэ-вāлā

неотёсанный *прил* राखे गँवारू
гāvārū, बेढग бэ-д[^]ханг', रूढ़ rūṛ[^].

неоткуда *нареч* कोई ऐसी जगह
нही जिस से кой аэсй джагах
нахй джис сэ

неотлóжный *прил* फौरी फाо-
рй, जरूरी зарūrй, आवश्यक āва-
шйак (необходимый)

неотлúчно *нареч* हर दम хар
дам, लगातार лагātār, बराबर бар-
ā-бар, निरतर निрантар

неотразíмый *прил* 1. अरोक
а-рок, अखड्य अक[^]андй' (неопровер-
жимый), 2. (обаятельный) दिलकश
дил-каш, रमणीय рам'ний', मनो-
हर мано-хар

неотстúпный *прил* लगा हुआ
лагā хуā, साग्रह саграх, आग्रहपूर्ण
āграх-пурн' (настойчивый)

неотъёмлем||ый *прил* अपरि-
हार्य अप'рихāрй', अविच्छेद्य авичч[^]э-
дй', —ая часть अविच्छेद्य हिस्सा
(अंश) *м*

неофициáльный *прил* गैरसर-
कारी гаэр-сар'кāрй, अनधिकारी ан-
д[^]икāрй

неохóта *жс* नारजामदी नā-разā-
-мандй *жс*, अनिच्छा аничч[^]ā *жс*

неохóтно *нареч* नारजामदी से
नā-разā-мандй сэ, अनिच्छा [भाव]
से аничч[^]ā [б[^]āо] сэ, अनिच्छा-पूर्वक
аничч[^]ā-пурвак

неоценíмый *прил* अनमोल ан-
-мол, अमूल्य амūли', अनुल атул
(несравненный)

неошутимый *прил* गैरमहसूस
гаэр-мах'сус, अतिसूक्ष्म ати-сукшм'

непалец *м* नेपाली *нэпāли* *м*
непальский *прил* नेपाली *нэ-*
пāли

непарный *прил* बेजोड бэ-джор,
अकेला акэла

непартийный *прил* गैरपार्टी
гаэр-пāрти

непереводимый *прил* अनूदित
होने अयोग्य анūdит хонэ айогй',
अनुवादातीत अनुवादāтит

непередаваемый *прил* वयान
से बाहर байāн сэ бāхар, अकथनीय
акат^х'ний', अवर्णनीय аварн'ний'

непереходный *прил* ग्राम —
ग्लāбл अकर्मक क्रिया *ж*

неплатёж *м* वेअदायगी бэ-адāй'-
ги *ж*, नादिहदी нā-диҳандй *ж*,
अदायत्व адāйатв'

неплательщик *м* [रुपया] न
चुकानेवाला [рупаиā] на чукāнэ-вā-
лā *м*, वाकीदार бāкй-дār *м*, कि-
राया न देनेवाला кирāйā на дэнэ-
вāлā *м* (арендной платы, налога)

неплодородный *прил* अनुप-
जाऊ अ-уп'джāу, अनुर्वर анурвар,
निष्फल нишп^хал

непобедимый *прил* अजेय
аджэй'; अदम्य адамй' (неукроти-
мый)

неповиновение *с* नाफमानी нā-
фарма^{ни} *ж*, आज्ञाभंग āгиā-б^ханг'
м., अवज्ञा аваг^иā *ж*

неповоротливый *прил* आलसी

āл'си, सुस्त су^{ст}', विलंब करनेवाला
виламб' кар'нэ-вāлā (медлитель-
ный)

неповторимый *прил* बेमिसाल
бэ-мисāл, बेजोड бэ-джор, अद्वितीय
адвитйй'

непогода *ж* खराब मौसिम ха-
рāб маосим *м*

непогрешимый *прил* अचूक
а-чук, अभ्रात аб^хрāнт'

неподалёку *нареч* कुछ थोड़ी
ही दूरी पर куч^х т^хори хй дūри пар

неподатливый *прил* अटल
а-тал, न भुक्नेवाला на дж^хук'нэ-
вāлā, जिद्दी зиддй, हठीला хат^хилā
(упрямый)

неподвижность *ж* अचलता
ачал'тā *ж*, स्थिरता ст^хир'тā *ж*

неподвижный *прил* अचल
ачал, स्थिर ст^хир

неподдельный *прил* 1. अकृ-
त्रिम अकритрим; 2. перен (искрен-
ний) सच्चा саччā

неподкупный *прил* निष्पक्ष
нишпакш' (беспристрастный),
अडिग а-диг (стойкий)

неподобающий *прил* नामुना-
सिव нā-мунāсиб, अनुचित анучит

неподражаемый *прил* बेमि-
साल бэ-мисāл, अनुपम анупам, अद्वि-
तीय адвитйй'

неподсудный *прил* юр कानूनी
अधिकार के क्षेत्र से बाहर का (хо-
неवाला) कāнунй ад^хнкār кэ кшāтр'
сэ бāхар кā (хонэ-вāлā)

неподходящий *прил* नामुना-
सिव नā-मुनāसिब, अनुचित अनुचित

неподчинение *с* नाफरमानी नā-
-फरमाणी *жс*, आज्ञाभंग āगिā-ब^ханг'
м, अवज्ञा аваगйā *жс*

непозволительный *прил* ना-
जायज नā-джāиाज, अनुचित अनुचित

непоколебимый *прил* अडिग
а-диг, अटल а-тал, अ[वि]चल а[वि]-
-чал

непокорность *жс* सरकशी сар-
-кашй *жс*, उद्दता удданд'ता *жс*

непокорный *прил* उद्द उद-
данд', दुर्दाति дурдāнт'

непокрытый *прил* विना ढाँके
бинā д^акэ, खुला हुआ к^аула хуā
(не имеющий покрывки), с —он
головой नगे सिर

неполадки *мн разг* कमियाँ ка-
минā *жс* *мн*, खरावियाँ харабниā
жс *мн*, त्रुटियाँ трутниā *жс* *мн*

неполноценный *прил* खोटा
к^аотā, नाकिस नāкис, दोषपूर्ण дош-
-пурн'

неполный *прил* नातमाम नā-та-
мāм, अपूर्ण अपурн'; अधूरा ад^хурā
(незаконченный), —ये दāнные अधूरे
आँकडे *м* *мн*

непомёрный *прил* बहुत अधिक
бахут ад^хнк, हद से ज्यादा (वडा)
лад сэ знядā (барā), अत्यधिक ати'-
д^хнк

непонимание *с* नासमझी нā-
-сам'дж^аи *жс*, समझने का अभाव
самадж^аи *нэ* кā аб^ао *м*

непонятливый *прил* नासमझ-
[दार] нā-самадж^а[-дār]

непонятно *нареч* समझ से बाहर
самадж^а сэ бāхар

непонятный *прил* समझ से बाहर
самадж^а сэ бāхар, दुरूह дурұх

непоправимый *прил* असाध्य
асād^ай', अप्रतिकार अपр'тикар, सशो-
धनातीत сāшод^анāтит

непорядок *м* गडबड гар-бар *жс*,
वद-इतजामी бад-инг'зāмй *жс*, अव्य-
वस्था ави'васт^а *жс*

непорядочный *прил* खोटा к^а-
тā, बेईमान бэ-ймāн, असाधु асād^аху

непосвящённый *прил* न जान-
नेवाला на джāн'нэ-вāлā (को वो
что-л), नावाकिफ нā-вāкиф

непосёда *м* *и* *жс* चपल (चुलवु-
ला) аадमी чапал (чул'була) āл'мй
м (о мужчине), चपल (चुलवुली)
औरत чапач (чул'були) аорат *жс*
(о женщине)

непосильный *прил* योग्यता से
बाहर йогй'тā сэ бāхар, असह्य
асахй' (невыносимый)

непоследовательный *прил*
क्रमरहित крам-рахит, वेमेल бэ-мэл,
असंगत асангат (бессвязный)

непослушание *с* नाफरमानी नā-
-फरमाणी *жс*, अवज्ञा аваगйā *жс*

непослушный *прил* हुकम
(आज्ञा) न माननेवाला хукм' (āгйā)
на мāн'нэ-вāлā, अवज्ञाकारी ава-
гйā-кārи

непосредственно *нареч* सीधे

सिद्ध^खэ, सीधा सिद्ध^खा, प्रत्यक्ष रूप से
प्रतियक्ष' रूप से

непосредственность *ж* सीधा-
पन सिद्ध^खा-पान *म*, सरलता सरल'ता
ж, शुद्धभाव शुद्ध^ख'-ब^खाо *म* (есте-
ственность)

непосредственн||ый *прил* 1.
(прямой) सीधा सिद्ध^खा, प्रत्यक्ष प्रा-
तियक्ष', — начальник प्रत्यक्ष प्रधान
म, —ая связь सीधा सबध *म*, —ая
причина प्रत्यक्ष कारण *म*, 2. (есте-
ственный) सीधा[-सादा] सिद्ध^खा[-साद^खा],
सरल सरल, निष्कपट निष्कापट

непостижим||ый *прил* समझ
(अक्ल) से बाहर सामाज^ख (अक्ल')
से बा^खार, अचिंतनीय अचिंत'नीय',
◇ उम^ख —о समझ मे नहीं आता है.

непостоянн||ый *прил* अस्थिर
अस्थिर, अस्थायी अस्थायी (времен-
ный), दुलमुल-यकीन दु^खул-मुल-यकीन
(напр в убеждениях), —ая погоडा
बदलता हुआ मौसिम *म*

непостоянство *с* अस्थिरता
अस्थिर'ता *ж*, चंचलता चंचल'ता
ж, दुलमुल-यकीनी दु^खул-मुल-यकीनी
ж (напр убеждений)

непочатый *прил* अछूता अच^खु-
ता, ◇ राब^खोती — край काम करने
की बेहद गुजाइश है.

непочтительный *прил* अना-
दरपूर्ण अनादर-पूरन', बेअदब ब^खे-आदब,
अशिष्ट^ख अशिष्ट' (невежливый)

неправд||а *ж* झूठ द^खखुत^ख *म*,
असत्यता असति'ता *ж*, गов^खरित^ख —у
झूठ बोलना *п*, это — यह सच नहीं,

◇ सभी प्र^खव^खदामि и —ами न्याय
अन्याय से.

неправдоподобный *прил* अन-
होन अन-ख^खोन, असभव асамब^खाव

неправильно *нареч* नादुरुस्ती
से ना^ख-दुरुस्ति से (неточно), गलती
से गल'ती से (ошибочно), — пон^खा^खत^ख
गलत समझना *п*.

неправильн||ый *прил* असत्य
असति', गलत गलत, अशुद्ध अशुद्ध^ख
(ошибочный), बेकायदा ब^खे-क^खा^खि'द^खा
नैउ^खम, अनियमित अनियमित (не сле-
дующий общему правилу), ◇ —ая
द्रो^खब^ख मत विषम भिन्न *म*

неправомочный *прил* अनधि-
कार[-युक्त] अन'द^खिकार[-युक्त'], अन-
धिकारी अन'द^खिकारी

неправот^ख *ж* 1 (заблуждение,
ошибка) भूल ब^खुल *ж*, भ्रम ब^खराम
म, दोष दोष *म*, 2. (несправедли-
вость) बेइन्साफी ब^खे-इन्साफी *ж*,
अन्याय अन्याय *म*

неправый *прил* 1. (ошибаю-
щийся) गलती करता हुआ गल'ती
कार'ता ख^खु^खा, он неправ वह गलती
पर है, उस से गलतफहमी है, 2. (не-
справедливый) बेइन्साफ ब^खे-इन्साफ,
अन्यायपूर्ण अन्याय-पूरन'

непрактичный *прил* व्यवहार-
-शून्य व^खाव'ख^खार-शुन^खि', प्रयोग मे न
लाने योग्य प्रायोग मे^ख ना लाने योग्य
(напр о материале)

непревзойдён||ый *прил* 1.
(совершенный) अद्वितीय अद्वितीय',
अनुपम अनुपम, — образ^खец अद्वि-

तीय नमूना *м*, — художник अद्वितीय चित्रकार *м*, 2. (крайний) अपूर्व अपूर्व', —ая жестокость अपूर्व अत्याचार *м*

непредвиденный *прил* पहले से न जाना हुआ पाख'लэ сэ на джāнā хуā, आगे से अदृष्ट āгэ сэ адришт'

непредубеждённый *прил* बेतरफदार бэ-тараф-дār, पक्षपातरहित пакш'-пāt-раहित

непредусмóтрeнный *прил* पहले से न सोचा (जाना हुआ) पाख'लэ сэ на сочā (джāнā хуā), अपूर्वदृष्ट अपूर्व'-дришт'

непредусмотрительный *прил* अदूरदर्शी адур-дарший (недальновидный), लापरवाह пā-пар'вāх, असावधान асāод'хāн (неосторожный)

непреклóнный *прил* न भुक्नेवाला на дж'хук'нэ-вāлā, अडिग а-диг, अटल а-тал, दृढ дрнр'х (твёрдый)

непрелóжный *прил* 1 (неизменный) अटूट а-тūt, अटल а-тал, नित्य нитй', 2. (неоспоримый) निर्विवाद нирвивād, अतर्क्य атаркй'

непремённо нареч जरूर зарур, अवश्य авашй', वेशक бэ-шак, निस्सदेह ниссандэх (несомненно), я — पौन्दु मै जरूर (अवश्य) चलूंगा

непремённый *прил* जरूरी зарур, आवश्यक āвашйак

непреодолимый *прил* अदम्य адамй', दुर्जेय дурджэн', अनिवार्य аннвārй' (неотвратимый)

непрерывный *прил* लगातार

लागातार, बराबर бар-ā-бар, निरन्तर нирантар

непривётливый *прил* अमित्र амитр', अस्नेही аснэхй

непривлекáтельный *прил* आकर्षणरहित āкаршан-раहित, असुंदर асундар, फीका п'йкā

непривы́чный *прил* अनभ्यस्त анаб'хйаст', गैरमामूली гаэр-мāмулй, असामान्य асāмāнй' (необычный)

неприглядный *прил* आकर्षणरहित āкаршан-раहित, असुंदर асундар

непригóдн||ый *прил* बेकार бэ-кār, अयोग्य аюги', अनुपयुक्त ану-пайукт', éта земля —а для земледéлия यह मिट्टी खेती करने के लिये लायक नहीं होती

неприёмлемый *прил* अस्वीकरणीय асвйкар'ний', अग्राह्य агрāхй' (недопустимый)

неприкосновённость *жс* — личности शारीरिक स्वतन्त्रता шārй-рик сва-тантр'tā *жс*, — границы सीमाओं की अधुण्णता сймāб क्ण акшунн'tā *жс*, — жилища घर के भीतर अनुचित प्रवेश का प्रतिषेध ग'ар кэ б'йтар анучит правэш кā пратишэд' *м*

неприкосновённый *прил* बचा रखा हुआ бачā рах'ā хуā (не подлежащий расходованию), अभग अब'анг', सुरक्षित су-ракшит (нерушимый), — фонд स्थायी कोष "

неприкрáшенный *прил* [सी-

धा-]सादा [सिद^खा-] cāḍā, सरल सरल

неприличный *прил* गदा गान-
दा, अश्लील अश्लील

неприменимый *прил* अव्यव-
हार्य अव्यव'हारि', अप्रयुक्त अप्रयुक्त'

непримиримый *прил* दृढ
द्रि^ख, ~ враг जानी दुश्मन *м*, ~ая
борьба जीवन-मरण का संघर्ष *м*.

непринужденность *жс* अकृ-
त्रिमता अकृत्रिम'ता *жс*, स्वाभाविक-
ता स्वाब^खाविक'ता *жс* (естествен-
ность), वेतकल्लुफी бэ-такаллуфй *жс*
(бесцеремонность)

непринужденный *прил* स्वाभा-
вик स्वाб^खавик (естественный), ве-
ткलлуф бэ-такаллуф (бесцеремон-
ный)

неприспособленный *прил*
अयोग्य айогй', व्यवहार-शून्य व्वाव'-
हार-शुनй' (непрактичный)

непристойный *прил* गदा गान-
दा, अश्लील अश्लील

неприступный *прил* 1. पहुँच
से बाहर पाखुच сэ бахар, अगम्य
агамй', अजीत अजйत (непобедимый),
2. (о человеке) अपने को दूर खीचने-
वाला अप'нэ ко дूर к^хйч'нэ-ва^ла

непритворный *прил* सच्चा
сачча, सरल सरал, अकृत्रिम अकृ-
त्रिम

непритязательный *прил* см
неприхотливый

неприхотливый *прил* नामुना-
सिव (ануचित) माँग न करनेवाला

ना-मुनासिब (анучит) माँग на кар'-
नэ-ва^ла, दिखावे से रहित दिख^खावे
сэ рахит (скромный)

непричастный *прил* हिस्सा
(भाग) न लेनेवाला хисса (б^хаг) на
लэнэ-ва^ла, उदासीन उदासिन

неприязненный *прил* बदगुमान
бад-гуман, अस्नेही аснэхи, विमुख
виму^х

неприязнь *жс* दुश्मनी душм'ни
жс, वैमनस्य वाэманасй' *м*.

неприятель *см* 1. दुश्मन ду-
шман *м*, बैरी баэри *м*, विपक्षी ви-
пакши *м*, 2. (враг) दुश्मन душман
м, शत्रु шатру *м*

неприятельский *прил* दुश्मन
(शत्रु) का душман (шатру) ка, ~ая
территория शत्रु-प्रदेश *м*

неприятно нареч в знач сказ :
это очень ~ यह बहुत नाखुशगवार
बात है йах бахут на-хуш-гавар
ба^т хаэ

неприятнос *жс* तकलीफ
так'лиф *жс*, भंफट दज^хандж^хат *м*,
कष्ट кашт' *м*, ~ти परेशानियाँ *жс*
мн, доставлять ~ तकलीफ (कष्ट)
де^на *п*

неприятный *прил* न रुचनेवा-
ला на руч'нэ-ва^ла, अप्रिय अपрий'

непроверенный *прил* न जाँचा
हुआ на джа^ча хуа, अपरीक्षित ап'-
рикшит

непроглядный *прил* ~ая
तमा अंधेरा गुप्प ад^хэра гу^пп' *м*,
निविड़ अधिकार निवि^р анд^х-ка^р *м*

непродолжительный *прил* थोड़ी देर का 1^४०री द०र क०, अल्प-कालीन अल्प-कालीन; ~ срок थोड़ा अरसा *म*, अल्पकाल *म*, в с०म० ~ом вр०мени थोड़ी ही देर में, थोड़े ही अरसे (काल) में, शीघ्र.

непродуктивный *прил* अनुप-जाऊ अ०-उ०'द०ज०यू, निष्फल निष्प०ल, निरर्थक निरार्त०ख

непродуманный *прил* अविवे-चित्त अविव०चित, असतर्क असार्क०

непрозрачный *прил* अपारदर्शक अप०र-द०रशाक

непроизводительный *прил* अनुपजाऊ अ०-उ०'द०ज०यू, अनुत्पादक अ०-उ०त्पादक, निष्फल निष्प०ल, बेफाय-दा ब० फ०यि'द० न०उ०म, व्यर्थ व०यार्त० (бесполезный)

непроизвольный *прил* वेइरादा ब०-इ०र०द० न०उ०म, स्वाभाविक स्वा०ब०ख-विक

непролазный *прил* रा०ग नागु-जर न०-गु०जर, अगम्य अगमि०

непромокаемый *прил* पनरोक प०न-र०क, ~ प्लाश वरसाती (प०न-रोक) कोट *म*, वाटरप्रूफ-कोट *म*

непроницаемый *прил* अप्र-वेश्य अप्र'व०शि', अभेद्य अब०ख०दि', ~अ०य० त्मा अ०धेरा गुप्प *म*, निविड अध-कार *म*

непропорциональный *прил* विषम वि०शम, वेडौल ब०-दा०ल (не-складный)

непростительный *прил* अक्षम्य अक्षमि०, माफी (क्षमा) न

करने योग्य म०फी (क्षम०) ना क०र'न० यो०गि', ~अ०य० ओ०श०य०का अ०ति०दोष *म*

непроходимый *прил* वेनिकास ब०-न०क०स, अगम्य अगमि०

непрóчный *прил* गैरमजबूत ग०अ०र-मा०य'बू०ग, अ०दृढ अ०द०रि०र०ख, भुरभुरा ब०ख०र'ब०ख०र०द०, भगशील ब०ख०अ०ग'श०य०ल (хруп-кий, ломкий)

не прóчь *нареч* в знач сказ ра०ग कोई ए०तराज नही को०य ए०त'रा०य ना०ख०यि, я ~ मैं इ०न०का०र नही क०रता हूँ, मैं अ०नि०च्छु०क नही, अ०न० स०दे०ल०त०य० ए०त० वह इ०स क०अ०म को क०रने के खि०ला०फ (वि०रु०द्ध) नही, अ०न० ~ प०यि०ती तु०द०ा व०हों जा०ने प०र उ०से कोई ए०त-रा०ज नही; अ०न० ~ प०व०से०ल०य०त०य०य० वह क०छ म०जा ले०ना चा०हता है.

непрóшенный *прил* ~ ग०स्ते बेबुलाया (अ०नि०म०त्रि०त) मे०ह०मा०न ब०-बु-ल०यि०द० (अ०नि०म०त्रि०त) म०ख०म०अ०न *म*

неработоспособный *прил* काम न करने योग्य क०अ०म ना क०र'न० यो०गि'

нерабóчий *прил* ~ दे०य छुट्टी (अ०व०का०श) का दि०न च०ख०उ०त्ती (अ०व०क०अ०श) क०द० दि०न० *म*

нера́венство *с* ना०व०रा०व०री न०-बा-र-अ०-ब०रि० अ०ख, अ०स०मा०न०ता अ०सा०म०अ०न'ता अ०ख

неравноме́рность *अ०* अ०स०मा०न-ता अ०सा०म०अ०न'ता अ०ख

неравноме́рный *прил* अ०स०मा०न अ०सा०म०अ०न

нера́вный *прил* ना०व०रा०व०र न०-बा-र-अ०-बा०र, अ०स०मा०न अ०सा०म०अ०न, अ०स०म अ०सा०म (неодинаковый)

нераді́вый *прил* सुस्त सुस्त',
लापरवाह ला-пар'ваह

неразбері́х||а *ж* गडबड़ гар-
-бар *ж*, घपला ग^хап'ла *м*, उलभन
ул'дж^хан *м*, घपलेबाजी ग^хап'лэ-
-баэ *ж*, вносить ~у गड़बड़ डालना
п (मे वो что-л)

неразбо́рчивый *прил* 1. (о по-
черке) नासाफ ना-саф, अस्पष्ट аспа-
шт', घिचपिच г^хич-пич, 2. (о че-
ловеке) अविवेकी авивэки, बुरे भले
का विचार से रहित बुरэ б^халэ кэ
विचार सэ рахит, सिद्धातशून्य си-
द्ध^хант'-шунй' (беспринципный)

неразвито́й *прил* अधकचरा
ад^х-кач'ра, अविकसित авикасит
(о человеке), पिछडा हुआ पिच^х'ра
хуа, अविकसित авикаси, अनुन्नत
ануннат (напр о стране, промыш-
ленности)

неразго́ворчивый *прил* चुप्पा
чуппа, कम बोलनेवाला кам бол'нэ-
-ва́ла, मितभाषी мит-б^хаши, अल्प-
भाषी алп'-б^хаши

неразде́льный *прил* अखंडनीय
ак^ханд'ний', अविभाज्य авиб^хаджй'

неразличі́мый *прил* 1. अलक्ष्य
алакшй', 2. (недоступный зрению)
अदृष्टिगोचर адришти-гочар

неразлу́чный *прил* अलग
(जुदा) न होनेवाला алаг (джуда) на
хонэ-ва́ла, अभिन्न аб^хинн' (напр о
дружбе)

неразре́шенный *прил* 1. (не-
решённый) न सुलभा हुआ на сул'-

дж^ха хуа, 2 (запрещённый) मना
манā неизм, निषिद्ध нишидд^х

неразре́шимый *прил* ~ во-
प्रोच हल न होनेवाला सवाल хал на
хонэ-ва́ла савал *м*, समाधान के
अयोग्य समस्या самād^хан кэ айогй'
самасйā *ж*

неразры́вный *прил* अटूट а-тут,
अभिन्न аб^хинн', अविच्छेद्य अविच^хэды'

неразу́мный *прил* बेसमझ бэ-
-самадж^х, निर्बुद्धि нирбудд^х

нерасположе́ние с अरुचि ару-
чи *ж*, अप्रीति अप्रйति *ж*, विमुखता
вимук^х'та *ж*

нераствори́мый *прил* न घुलने-
वाला на г^хул'нэ-ва́ла, अगलनीय
агал'ний', अविलेय авилэй'

нерасче́тливый *прил* अदूरदर्शी
адур-даршй, अपरिणामदर्शी ап'ри-
на́м-даршй (непредусмотритель-
ный), खर्चीला харчйла, अमितव्ययी
амит-вйайй (неэкономный)

нерв *м* नस нас *ж*, स्नायु сна-
йу *ж*, ◇ де́йствовать на нервы चि-
ढाना *п* (раздражать), उत्तेजित कर-
ना *п* (возбуждать)

не́рвничать *несов* घबराना
г^хаб'ра́на *пп*, कलमलाना кал'ма-
ла́на *пп*

не́рвн||ый *прил* 1. नसो का ना-
सो का, स्नायविक снай'вик, ~ая си-
сте́ма नस-जाल *м*, स्नायु-प्रणाली
ж, ~ое переу омле́ние नसो की
थकान *ж*, 2. (о человеке) कमजोर
नसो का кам-зор насो ка, चिडचिडा

чир'чирā (раздражительный), बेचैन
бэ-чаэн, परेशान парэшāн (беспо-
койный)

нереальный прил 1. गैरहकीकी
гаэр-хакйкй, अयथार्थ айт^харт^х
(несуществующий), खयाली хайāлй,
कल्पनामय काल्प'नā-май (фантасти-
ческий), 2. (неосуществимый) असा-
ध्य асāд^хй', अव्यवहार्य авйав'хāри'

нерегулярный прил बेकायदा
бэ-кāн'дā неизм, क्रमहीन крам-хйн

нередко нареч अकसर ак'сар,
प्राय प्राйāх

нерешительно||ть ж हिचकि-
चाहट хич'кичāхат ж, दुविधा ду-
вид^хā ж, быть в ~ти हिचकिचाना
нп, डगमगाना нп., दुविधा मे पडना
нп

нерешительный прил हिचकि-
चानेवाला хич'кичāнэ-вāлā, दुविधा
मे पडा हुआ द्दविद^хā мē парā хуā,
अस्थिरचित्त अст^хир-читт'

нержавеющий||ий прил बेजग бэ
-занг', जग न लगनेवाला занг' на
лаг'нэ-вāлā, ~ая сталь बेजग (जग
न लगनेवाला) फौलाद м

неровный прил नाहमवार нā-
-хам-вār, असम асам, ऊँचा-नीचा
ūчā-ничā, ऊबड़-खाबड़ ūбар-к^хāбар,
असमतल асам-тал (напр о мест-
ности дороге), ~ пульс बिना
ताल सुर की नाडी ж

нерушимый прил अटूट а-тут,
अक्षय акшай, अभेद्य аб^хэдй'

неряха м п ж разг मैला-कुचै-

ला आदमी маэлā-кучаэлā āд'мй м
(о мужчине), मैली-कुचैली औरत маэ-
лй-кучаэлй аорат ж (о женщине)

неряшливый прил मैला-कुचैला
маэлā-кучаэлā

несамостоятельн||ый прил
परतत्र пар-тантр', अस्वाधीन асвā-
д^хйн, अमौलिक амаолик (напр о
произведении), ~ юноша परतत्र
युवक м, ~ое мнѐние परतत्र
मति ж

несбыточный прил नामुमकिन
нā-мум'кин, असंभव асамб^хав;
असाध्य асāд^хн' (неосуществимый)

несварение с ~ желūdка мед.
बदहजमी бад-хаз'мй ж, अ[न]पच
а[н]-пач м, अजीर्ण аджйрн' м

несведущ||ий прил अनजान
ан-джāн, नावाकिफ нā-вāкиф, अप-
रिचित अप'ричит, быть ~им на-
वाкиф (अपरिचित) होना नп (से
व चम-ल)

несвежий прил 1. ताजा नही
tāzā нахй, 2. (испорченный) वासी
бāсй, सड़ा हुआ सरā хуā (гнилой)

несвоевременный прил बेवक्त
ка бэ-вакт' кā, असामयिक асāма-
инк, कुसमय ку-самай, देर मे आने-
वाला дэр мē āнэ-вāлā (запозда-
лый)

несвойственн||ый прил गैर-
मामूली гаэр-мāмулй, असाधारण асā-
д^хāран, अविशेषतासूचक авй'шэш'tā-
-сучак, с ~ым оживлѐнием गैरमा-
मूली जोश से, éто сму ~о यह उस

की तबीअत के खिलाफ है, यह उस के स्वभाव के विरुद्ध है.

несвя́зный *прил* बेमेल ब॒-म॒ल, असगत अсанगत, असंबद्ध अсамबाद्ध^ख

несговóрчивый *прил* बेलगाम ब॒-लाग॒म, अवश्य अवश्य^य, हठी ख॒त^ख, जिद्दी झिद्दी (*упрямый*)

несгорáемый *прил* अदाह्य अदाह्य^य, ~ श्काफ तिजोरी *ज*, सेफ *म*

несдérжанность *ж* बेसब्री ब॒-साब्रि *ज*, अनर्गलता अनार्गल^{ता} *ज*

несдérжанный *прил* 1. (*напр* об обещании) अपूर्ण किया हुआ अपूर्ण^य किय॒ा ख॒या, 2. *перен* बेसब्र ब॒-साब्र^य, अनर्गल अनार्गल, असयत असायत

несерьёзный *прил* 1. (*легко-мысленный*) छिछोरा च॒खिच॒खोरा, चलचित्त चाल-चित्त^य, चचल चानचाल, अनुत्तरदायी अनुत्तार-दायि (*напр* об отношении), 2. (*о деле, вопро се и т п*) मामूली मामूली, क्षुद्र क्षुद्र

несклáдный *прил* 1. भद्दा ब॒खद्धा, 2. (*о речи*) बेजोड ब॒-जोर, असगत असानगत

несклоня́емый *прил* ग्राम [व्याकरण मे] अव्यय [व्याकरण म॒] अव्यय

не́сколько *о* I *числит* (немно-го) कई काय, अनेक अनेक, व ~-ख सवाख अल्प शब्दों मे, मुख्तसर तौर पर, संक्षेप मे (*вкратце*), ~-र कई बार, बार बार, च॒रे॒ज ~ मि-नूट कुछ ही मिनट मे.

не́сколько II *нареч* (*отчасти*) कुछ क॒च^ख, थोडा थोडा त॒खोरा त॒खोरा, ~ ब॒ल॒शे कुछ ज्यादा.

несконча́емый *прил* खतम न होनेवाला ख॒ताम ना ख॒न॒-वा॒ला, अनंत अनंत^य

нескрóмный *прил* बेशरम ब॒-शराम, निर्लज्ज निरलाज्ज^य (*бес-стыдный*), अश्लील अश्लील, अशिष्ट अशिष्ट^य (*непристойный*)

неслóжный *прил* आसान आ॒सान, सरल सरल, मामूली मा॒मुली, सीधा सी॒धा

неслы́ханный *прил*. अनसुना अन-सुना, अ[श्रुत]पूर्व अ[श्रुत-]पूर्व^य

неслы́шн||ый *прил* सुनाई न देनेवाला सुनाई ना द॒न॒-वा॒ला, अस्पष्ट अस्पष्ट^य, कर्णगोचर न होने-वाला क॒र्ण-गो॒चर ना ख॒न॒-वा॒ला, ~-यिमी श॒गा॒मी बेआवाज कदमों से.

несме́тный *прил* अनगिनत अन-गिनत, बेहिसाब ब॒-खि॒साब, बेशुमार ब॒-शुमा॒र, असंख्य असा॒नख॒य^य

несмолка́емый *прил* लगातार ला॒गा॒ता॒र, अविरत अ॒वि॒रा॒त

несмотре́я *предлог* ~ ना के बा-वजूद क॒-बा॒-वा॒जुद पो॒स॒ले॒ल॒ग, ~ ना तो, च॒त॒ स॒दे॒ला॒ली ता॒क... हा॒लां॒कि ऐ॒सा क॒या ग॒या... ख॒ा॒ल॒ां॒की अ॒सा॒ की॒-य॒ा ग॒या, ~ नि ना च॒त॒ स॒ब कु॒छ वि॒रु॒द्ध हो॒ने पर॒ भी सा॒ब कु॒छ वि॒रु॒द्ध^य ख॒न॒-पा॒र ब॒ख॒य, ~ नि ना च॒त॒ या पो॒ते॒रप॒े॒ल नु॒दा॒चु इ॒तनी॒ को॒शि॒श की॒ म॒गर ना॒का॒म ही॒ रहा॒ इ॒त॒नी॒ को॒शि॒श की॒ मा॒गर ना॒का॒म ख॒य रा॒ख॒ा.

несно́сный прил नागवार nā-gavār, अमह्य асахй'; तग करनेवाला танг' кар' нэ-вālā (надоедливый)

несоблю́дение с न मानना na mān'nā м, पालन न करना pālan на кар' nā м

несовершенноле́тие с नावालिगी nā-bālnīy ж, अवयस्कता аванаск'tā ж

несовершенноле́тний прил नावालिग nā-bāling, अवयस्क авайаск'

несоверше́нный прил नाकिस nākis, दोषयुक्त дош-иукт'

несоверше́нство с ऐव aēb м, दोष дош м

несовместі́мый прил नामुनासिव nā-munāsib, अनुचित анучит, परस्पर-विरोधी параспар-вирод'хй

несогла́сие с 1. (разногласие) नाइत्तिफाकी nā-иттифākī ж, मतभेद мат-б'эд м, असम्मति асамматī ж, विवाद вивād м; 2. (разлад) फूट п'хут ж, नाइत्तिफाकी nā-иттифākī ж, 3 (отказ) नामजूरी nā-manzūrī ж, अस्वीकार асвйkāp м

несогла́сный прил असम्मत асаммат (се с кем-л, с чем-л), भिन्नमत ка б'хинн'-мат kā

несогласо́ванность ж ऐक्य ка аभाव aēki' kā аб'хāо м, अनैक्य анаэкй' м

несозна́тельность ж अनुत्तरदायित्व ануттар-дāйитв' м, श्रेणी-जागृति ка аभाव шрэний-джāгрити

kā аб'хāо м (отсутствие классового самосознания)

несозна́тельный прил चेतना-शून्य чэт' nā-шунй', अनुत्तरदायी ануттар-дāйи

несоизмері́мый прил अनुल्य' атули'

несокруші́мый прил अखड्य ак'хандй', अभेद्य аб'хэди'

несомне́нно нареч बेशक бэ-шак, निस्सदेह ниссандэх, जरूर зарур, अवश्य аваши' (конечно)

несомне́нный прил निस्सदेह ниссандэх, जाहिर зāхир, स्पष्ट -спашт' (очевидный)

несообра́зный прил नामुवा-फिक nā-мувāфик, असगत асангат

несоотве́тственный прил अन-मेल ан-мэл, अयुक्त айукт'

несоотве́тствие с अनमेलपन ан-мэл-пан м, अयुक्तता айукт'-тā ж

несоразме́рный прил बेडौल бэ-даол, तारतम्यहीन tār'tamī'-хйн

несосто́ятельный прил 1. (неплатежеспособный) दिवालिया дивā-лийā неизм, 2. (необеспеченный) नादार nā-dār, दरिद्र даридр', 3. (необоснованный) बेवुनियाद бэ-бунинād, निराधार нирād'ār

неспё́лый прил अधपक्का ад'х-пакkā, कच्चा каччā, गदरा гад'rā

неспоко́йный прил घबराया हुआ г'хаб'rāyā хуā, बेचैन бэ-чаэн, अधीर ад'хйр, व्याकुल вйāкул

неспособность *жс* अक्षमता अ-
क्षम'ता *жс*, अयोग्यता अनोग्य'ता *жс*

неспособный *прил* असमर्थ
асамарт', अक्षम अक्षम, अयोग्य
айог्य', सुस्तदिमाग सुस्त'-दिमाг,
मदबुद्धि манд'-буд्धि (лишённый
способностей, тупой), быть —ым
к чему-л. किसी काम में अक्षम हो-
ना *нп*

несправедливость *жс* वेइन्सा-
फी бэ-инсāфй *жс*, अन्याय अन्याय *м*

несправедливый *прил* ве-
इन्साф бэ-инсāф, अन्यायी अन्यायी,
न्यायहीन न्याय'-हीन

неспроста *нареч* जान बूझकर
джāн-бूдж'кар, इरादे (अभिप्राय)
से इरादे (अभिप्राय) सэ

несравнённый *прил* बेमिसाल
бэ-мисāл, बेजोड бэ-джор, अतुलनीय
атул'ний', अद्वितीय अद्वितीय', अतुल
атул

несравнимый *прил* अतुलनीय
атул'ний'

нестерпимый *прил* बर्दाश्त से
बाहर का бар-дāшт' सэ бāхар कā,
असह्य असाх्य', असहनीय असाх'नीय'

нести *несов* 1. ले जाना लэ джā-
нā *нп*, ढोना द'хонā *п*, — на спине
अपनी पीठ पर [उठाकर] ले जाना *нп*
(को что-л.), 2. перен (выполнять)
पूरा (पूर्ण) करना पूरā (पूरन') кар'-
нā *п*, — ответственность जिम्मेदार
(उत्तरदायी) होना *нп*, — караул
पहरा देना *п*, 3. перен (терпеть)

९

ना उत'āनā *п*,

वर्दाश्त करना бар-дāшт' кар'нā *п*,
— убытки नुकसान उठाना *п*, — на

казание दंड सहना (भुगतना) *п*; 4.
(мчать) जल्दी से ले चलना (जाना)
джалдй सэ лэ чал'нā (джāнā) *нп*,
वहाना бахāнā *п* (напр о р'ке)
उड़ाना урāнā *п* (напр о ветре).

5. (о птицах) — яйца अंडा देना
андā дэनā *п*; 6. (болтать) बकना
бак'нā *нп*, — вздор बक-भक्त करना
(मचाना) *п*, 7. (дуть) с प'ла не
сёт फर्श से सर्दी आ रही है फार्श'
сэ сардй ā рахй хāэ, 8. безл. (पा-
र नुत) रागे. здесь несёт चैम तो
यहाँ बदवू है नाहā бад-бू хāэ; † कु-
दा तेб्या несёт? कहाँ चल रहे हो?

нести́сь *несов* 1. (быстро бе-
гаться) जल्दी से चलना (जाना)
джалдй सэ чал'нā (джāнā) *нп*, दौड़
ना दाор'нā *нп* (бежать), 2. (о з'ву-
ках и т. п.) आना āнā *нп*, आ
जाना ā джāнā *нп*, 3. (нести яй-
ца) अंडा देना андā дэनā *п*

нестойкий *прил* धैर्यशून्य д'хāэ
рй'-шунй' (невидержанный), अस्थिर
аст'хир (о запахе)

нестроевой I *прил* (о лесе)
तामीर (स्थापत्य) के काम में न आने
वाला तāमिर (स्थापत्य') कэ кām म'э
на āнэ-вāлā

нестроевой II *прил* воен *н*
लड़नेवाला на лар'нэ-вāлā, अयोद्धा
айодд'хā неизм.

нестройный *прил* 1. बेमेल бэ-
мэл, बेसुरा бэ-сурā (напр о пении),

2. (беспорядочный) बेतरतीब бэ-тар'-
तिब, क्रमरहित крам-рахит

несудоходный прил जहाज
(नौका) चलाने अयोग्य джахāз (нао-
kā) चालाने аиоги', अनाव्य анавй'

несущественный||ый прил तुच्छ
तुचч', नगण्य नाгани', गौण गाон,
это ~о कुछ परवाह (वात) नहीं.

несчастливый прил अभाग
а-б^хāgā, वदकिस्मत бад-кисмат, अम-
गल амангал (сулящий несчастье)

несчастный 1. прил अभाग
а-б^хāgā, वदकिस्मत бад-кисмат, बे-
चारा бэ-чārā, हतभाग्य хат-б^хāgй',
~случаи आफत ж , दुर्घटना ж , 2.
сущ м बेचारा бэ-чārā м

несчастье с वदकिस्मती бад-
-кисм'ति ж , अभाग्य аб^хāги' м , ◆
к ~тью वदकिस्मती (दुर्भाग्य) से.

несчётный прил अनगिनत ан-
-гинат, बेशुमार бэ-шумār, असख्य
асанк^хй'

несъедобный прил खाने के
नालायक (अयोग्य) क^хāнэ кэ нā-лā-
йак (айогй'), अखाद्य ак^хādй'

нет 1. частица नहीं नाхй, ~ ещё
अभी [तक] नहीं , 2. безл. в знач
сказ. (не имеется) नहीं [है] नाхй
[хаэ], его ~ в Москвэ वह मास्को
मे नहीं है, ~ только брата सिर्फ
(केवल) भाई गैरहाजिर (अनुपस्थित) है

неактивный прил बेअदव бэ-
-адаб, अशिष्ट ашишт'

нетвёрдый прил 1 (неустойчи-
вый) डाँवाँडोल дāвā-дол, अस्थिर

अस्थिर, 2. (в науках) कमजोर кам-
-зор, он нетвёрд в математике वह
रियाजी (गणितविद्या) मे कमजोर है.

нетерпеливый прил उतावला
утāолā, असहिष्णु асахишну, अधीर
ад^хир, धैर्यशून्य д^хаэри'-шунй'

нетерпение с उतावलापन утāо-
лā-пан м , अधीरता ад^хир'tā ж ,
अधैर्य ад^хаэри' м

нетерпимость ж असहिष्णुता
асахишнутā ж , असहनशीलता аса-
хан-шил'tā ж , कट्टरता каттар'tā ж

нетерпимый прил 1. (о чело-
веке) असहिष्णु асахишну, असहनशील
асахан-шил, कट्टर कटтар, 2. (о пс-
стунке и т п) असह्य асахй', असह-
नीय асах'ний'

неточность ж. 1. नादुरुस्ती нā-
-дурусты ж , अशुद्धता ашудд^хтā ж ,
2 (ошибка) गलती гал'tй ж , भूल
[-चूक] б^хул[-чук] ж

неточный прил बेठीक бэ-т^хйк,
गलत галаг, नादुरुस्त нā-дуруст',
अशुद्ध ашудд^х

нетребовательный прил नम्र
намр', उदार उदār, सादा сādā (скром-
ный)

нетрезвый прил मतवाला мат'-
вāлā, मस्त маст'

нетронутый прил अछूता ач^ху-
тā

нетрудовой прил काम न करने-
वाला кām на кар'нэ-вāлā, मेहनत
(परिश्रम) से न कमाया (प्राप्त) हुआ
мэх'нат (पариश्राम) सэ на камāиā

(प्राप्त') *ṣuā*, अनुपार्जित *анупार्джित* (напр о доходах), — доход परिश्रम द्वारा न प्राप्त हुई आमदनी *जс*.

нетрудоспособность *जс* काम करने अयोग्यता *kām kar'ne ānogi'tā जс*, असमर्थता *асамарт'тā जс*

нетрудоспособный *прил* काम करने अयोग्य *kām kar'ne ānogi'*, असमर्थ *асамарт'х'*

неубедительный *прил* न विश्वासजनक *на विश्वास-джанак*, न निश्चयात्मक *на निश्चायात्मक*

неуважение *с* बेअदबी *бэ-ад'би जс*, अनादर *анадар म*

неуважительный *прил* 1. ना-मुनासिब *на-मुनासिब*, अनुचित *ану-चित*, —ая *приचीना लंगडा वहाना म*, 2. (непочтительный) बेअदब *бэ-адаб*, अनादर करनेवाला *анадар кар'ने-वाला*

неувéренность *जс* अनिश्चय *аниश्चай म*, शक *шак म*, सदेह *сандэх म* (сомнение), — в себе अपने ऊपर कम-एतबारी *जс*, आत्मस-देह *म*

неувéренн||ый *прил* 1. (лишенный уверенности) ढिलमिल-यकीन *д'хил-мил-йаकिन*, आत्मविश्वासहीन *आत्म'-विश्वास-हीन*, — в себе अपने ऊपर भरोसा न रखनेवाला, 2. (не-решительный) अनिश्चित *аниश्चित*, सदेहयुक्त *сандэх'-युक्त'*, — жест कच्चा इशारा (सकेत) *म*, —ая *по-ходка* डगमगाती *चाल जс*

неувяда́ем||ый *прил* अमर

अमर, —ая *сла́ва अमर (नित्य) की-र्ति जс*

неувяда́ющий *прил* 1. न मुर-भानेवाला (कुम्हलानेवाला) *на мур'-дж'ā-ने-वाला* (कुम्'लā-ने-वाला), 2. *см* *неувяда́емый*

неувязка *जс* ऐक्य का अभाव *аэки' кā а'б'āо м* (отсутствие договорённости), भेद *б'эд м* (рас-ложение)

неугомо́нный *прил* अस्थिर *аст'хир*, चंचल *чанчал* (подвижный), अ[न]थक *а[н]-त'хак* (неустанный)

неуда́ч||а *जс* नाकामयावी *на-каम-यावी* *जс*, असफलता *аса-प'खाल'tā जс*, терпéть —у *नाकामयाव* (असफल) होना *नп* (मे *з ч'ем-ल*)

неуда́чник *м* असफल (दुर्भागि) *आदमी* *аса-प'खाल* (दुरब'ख'āगि) *आद'मी म*

неуда́чный *прил* नाकामयाव *на-каम-यावी*, असफल *аса-प'खाल*, खराब *хараб* (плохой)

неудержи́мый *прил* बेरोकटोक *бэ-рок-ток*, न रुकनेवाला *на ру'क'ने-वाला*, न दबनेवाला *на да'ब'ने-वाला*, अदम्य *адамй'*

неудóбно 1. *нареч* असुविधा-जनक रूप से *асуविद'खā-джанак रूप* से, बिना सुविधाओ के *бинā सुविद'खā* के, 2. *безл* *в знач* *сказ* *здесь* *си-лётъ* — *यहाँ* बैठना तकलीफदेह है, *перен* *यहाँ* बैठना *नामुनासिब* (अनुचित) है.

неудóбн||ый *прил* 1. असुविधा-जनक *асуविद'खā-джанак*, 2. (आ

труднительный) तकलीफदेह так'-
лиф-дэх, —ое положение खराब
हालत *жс*

неудобство с तकलीफ так'лиф
жс, असुविधा асувид^ха *жс*

неудовлетворённость *жс* ना-
राजगी nā-rāz'gi *жс*, असतुष्टि асан-
тушти *жс*

неудовлетворён||ый *прил*
नाराज nā-rāz, असतुष्टि асантушт',
быть —ым नाराज (असतुष्टि) हो-
ना *нп*

неудовлетворительный *прил*
असतोषजनक асантош-джанак, ना-
काफी nā-kāfi, अपर्याप्त अपарйāпт'
(недостаточный)

неудовольствие с नापसदगी
nā-pasand'gi *жс*, असतोष асан-
тош *м*, вызывать — नाराज
करना *п*.

неужёли частица [क्या]
असल मे [क्या] असал мэ, [क्या]
दर असल [क्या] дар असал, — это
प्रवृत्ति क्या यह हकीकत मे सच है?
— он пришёл? क्या वह दर असल
आ गया?, да —! क्या कहा!

неуживчивый *прил* भगडालू
дж^хаг'рāлу, वखेडिया бак^хэрниā
неизм

неузнаваемый *прил* पहचानने
के नाकाविल пах'чāн'нэ кэ nā-kā-
бил, पहचानने अयोग्य пах'чāн'нэ
айогй'

неуклонный *прил* अडिग а-диг,
अ[वि]चल а[ви]чал

неуклюже нареч भद्दी तरह
б^хаддй тарах, भद्दे ढग से б^хаддэ
д^ханг' сэ

неуклюжий *прил* भद्दा б^ха-
ддā; वेढव бэ-д^хаб, बेडौल бэ-даол
(нескладный), ठस т^хас (неповорот-
ливый)

неукротимый *прил* न दबनेवा-
ला на даб'нэ-вāлā, अदम्य адамй'

неуловимый *прил* 1. पकडा न
जा सकनेवाला пак'рā на джā сак'-
нэ-вāлā, अधर ад^хар, 2. (неощути-
мый) गैरमहसूस гаэр-мах'сус, अति-
सूक्ष्म ати-сукшм'.

неумёлый *прил* बेहुनर бэ-ху-
нар, अनिपुण анипун

неумение с बेहुनरी бэ-хун'ри
жс, अनिपुणता анипун'тā *жс*

неумеренность *жс* वदपरहेजी
бад-пар'хээй *жс*, असयम асāйам *м*

неумеренный *прил* 1. (чрез-
мерный) बहुत ज्यादा бахут зйāдā
неизм, अत्यधिक атий'д^хик, 2. (о че-
ловеке) वदपरहेज бад-пар'хээ, अस-
यमी асāйамй

неуместный *прил*. बेजा бэ-джā
неизм, बेसौका бэ-маокā *неизм*,
अनुचित анучит

неумолимый *прил* बेरहм бэ-
рахам, सगदिल санг'-дил, कठोरचित्त
кат^хор-читт'

неумышленный *прил* बेसोचा-
-समझा бэ-сочā-сам'дж^хā, बेइरादा
бэ-ирāдā *неизм*, अनिच्छित ан-
ичч^хит (невольный)

неупла́т||а *жс* भुगतान (गोधन)
न देना ब^खуг'तान (शод'ан) ना द-
ना *म*, в сл^{учае} —ы भुगतान (गो-
धन) न देने की सूरत मे

неупотребительный *прил*
इस्तेमाल (प्रयोग) से बाहर [का]
истэма^л (प्रानो^ग) सэ ба^खар [ка],
अप्रचलित अप्र'चा^लित, अव्यवहृत अवि'-
वा^खरित

неуравнове́шенный *прил*
अव्यवस्थित [चित्त] अवि'वास्त^{न्}ित
[-चित्त'], असतुलित अस^{न्}तुलित, *у*
ма^льчика — хар^{ак}тер वालक असतु-
लित बुद्धि का है, वालक मे सतुलन
नही है

неурожай *м* बुरी फसल बुरी
फसल *жс*

неурóчный *прил* वेवक्त (अस-
मय) का бэ-ва^{क्त}' (асамай) का, *в* —
час वेवक्त, अनुचित वक्त (समय) पर
неуря́дица *жс* गडबड гар-бар
жс, गडबडी гар-бар^и *жс*, अव्यवस्था
अवि'वास्त^{ल्}ा *жс*

неуспева́емость *жс* [पढाई मे]
पीछे रहना [पर^खा^य म[े]] पिय^खэ ра^ख'-
ना *म*

неуспéх *м* नाकामयावी ना-ка^म-
-या^वी *жс*, असफलता असा-प^खाल'ता *жс*

неустóйка *жс* हजाना ख^{ार}дж^{ान}ा
म, जुरमाना द^жुर'मा^ना *म*, अर्थदंड
अ^रत^ख'-द^{ान}द' *म*

неустóйчивый *прил* अस्थिर
अस्थिर, ढिलमिल द^खित-मिल (कोलेब-
ल^यु^यी^यसा), ढिलमिल-यकीन द^खिल-
-मि^त-या^की^न (ना^{प्र} *व* उ^बे^जद[े]न[ि]या^ख)

неустрашимо *нареч* वेवडक
बэ-द^खारा^क

неустрашый *прил* निडर
नि-द^{ार}, निर्भय निर^बख[ा]य

неустúпчивый *прил* हठी ख[ा]-
त^ख, जिद्दी अ^नि^दद^ख, अडियल अ^री^या^त
(उ^पर^या^ची^य)

неусы́пный *прил* न थकनेवाला
ना त^खा^क'नэ-वा^{ल्}ा, अथक अ-त^खा^क,
अ[वि]श्रा^त अ[वि]श्रा^{न्}्त'

неутéшный *прил* अप्रबोधनीय
अप्र'बो^दनी^य

неутоли́м||ый *прил* न बुझनेवा-
ला ना बु^जख^{न्}'नэ-वा^{ल्}ा, अतृप्त अग्रि-
प^{त्}, ठडा न होनेवाला त^खान[्]ा ना
ख[ो]नэ-वा^{ल्}ा (о *чувств*), —ая ^{жа}ж-
दा न बुझनेवाली प्यास *жс*, अतृप्त
तृ^{ष्}णा *жс*

неутоми́мо *нареч* थकावट के
बिना त^खा^का^वा^त कэ बिना, विला थका-
वट बि^ता त^खा^का^वा^त.

неутоми́мый *прил* न थकनेवा-
ला ना त^खा^क'नэ-वा^{ल्}ा, अथक अ-त^खा^क,
अ[वि]श्रा^त अ[वि]श्रा^{न्}्त'

неу́ч *м* जाहिल [आदमी] द^जा^खी^{न्}
[ा^द'मी] *म*

неучтíвый *прил* वेअदब बэ-
-आ^दब, असभ्य असा^ब'य', अशिष्ट
अशि^{ष्ट}

неуóтный *прил* वेआराम बэ-
-आ^राम, सुख-साधन-रहित सु^ख-सा^द'ख^{ान}-
-रा^खन्त

неуязв́имый *прил* अकट अ-का^त,
अभेद्य अ^बख[े]दी^{न्}, अखडनीय अ^खान[्]-
नी^य' (ना^{प्र} *о* द[ो]का^зा^तель^ьстве).

нефтеналивн||ой прил मिट्टी-तेल ढोने के लिये मित्ति-तल द^खोनэ कэ लिये, तैल-वाहक ताल-वाहक, — बेसूदो तैल-वाहक [जहाज] म

нефтепровод м तेल का नल (पाइप) तल क़ा नल (पान्प) म

нефть ж [मिट्टी का] तेल [मित्ति क़ा] तल न , आयल अयल म , ж

нефтян||ой прил तेलवाला तल-वाहक, [मिट्टी के] तेल का [मित्ति क़े] तल क़ा, — अयल वयशक तेलकूप का ऊपरी ढाँचा म

нехватка ж कमी कामि ж , अभाव अब^खाо म

нехороший прил बुरा бурā, खराब खारāब

нехорошо нареч अच्छा नहीं अच्छ^खा नाह्य, बुरी तरह बुरी ताराख, это — यह अच्छा नहीं, поступать — बुरी हरकत करना न

нехотя нареч अपनी मरजी के खिलाफ अप'नी मार'अय क़े खिलāफ़, अनिच्छापूर्वक अनिच्छ^खा-पूरवाक

нецелесообразно нареч. बेमतलब बे-मत'लाब, अभिप्राय के प्रतिकूल अब^खिप्राय क़े प्रतिकूल, व्यर्थ वयार्त^ख

нецелесообразный прил. बे-मतलब बे मत'लाब, उद्देश्यविहीन उद्देश्य-विहीन, व्यर्थ वयार्त^ख

нецензурный прил अश्लील अश्लील, निर्लज्ज निरलाज्ज

нечаянно нареч 1. बेइरादा बे-इरादा, अनिच्छापूर्वक अनिच्छ^खा-पूरवाक, विना अभिप्राय बिना अब^खिप्राय.

2. (неожиданно) अचानक अचानक, अकस्मात् अकस्मात्

нечаянный прил 1. बेइरादा बे-इरादा अचानक, अनिच्छित अनिच्छित, 2. (неожиданный) अचानक अचानक, अकस्मिक अकस्मिक

нечего I мест कुछ नहीं कुछ नाह्य, тут — удивляться यह तो अजीब बात नहीं, мне — тебе ска-зать मुझे तुम से कुछ कहना नहीं है.

нечего II нареч. (незачем) कोई जरूरत (आवश्यकता) नहीं कोय जरूरत (आवश्यक'ता) नाह्य, — об этом думать इस बात पर खयाल करने की कोई जरूरत नहीं, — и спрашивать पूछने की भी जरूरत नहीं, — и говорить यह कहने की कोई जरूरत नहीं

нечеловеческий прил. आदमी की ताकत (शक्ति) से बाहर का अद'म्य कय ताकत (शक्ति) स़े बाहार क़ा, अमानुषिक अमानुषिक

нечем мест तब от нечего I कोई [ऐसी] चीज नहीं जिस से कोय [अस्य] चय नाह्य दजिस स़े, कुछ [ऐसा] नहीं जिस से कुछ [अस़ा] नाह्य दजिस स़े, — писать लिखने का कोई हथियार नहीं

нечему мест дат от нечего I कोई [ऐसी] चीज नहीं जिस को कोय [अस्य] चय नाह्य दजिस को, कुछ [ऐसा] नहीं जिस को कुछ [अस़ा] नाह्य दजिस को, тут — удивляться इस में आश्चर्य की कोई बात नहीं, — радоваться खुशी की कोई वजह नहीं

нечёстно нареч बेईमानी से бэ-
-ймāнй сэ, поступать ~ बेईमानी
करना *n*

нечёстность *жс* बेईमानी бэ-
-ймāнй *жс*, कुटिलता कुтил'тā *жс*

нечёстный *прил* बेईमान бэ-
-ймāн, कुटिल कुтил

нечёткий *прил* नासाफ नā-сāф,
अस्पष्ट अспашт', घिचपिच ग²нч-пич
(*о почерке*).

нечётный *прил* ताक तāk, वि-
षम вишам

нечистоплётный *прил* प्राम ,
перен गदा гандā, मैला маэлā, बुरे
भले के विचार से रहित बुरэ-б²алэ
कэ вичār сэ рахит (*неразборчивый*
в средствах), सिद्धातशून्य सिद्ध²āнт'-
-шūнй' (*беспринципный*)

нечистоты *мн* मैला маэлā *м*,
मल мал *м*

нечйст||ый *прил* 1. (*грязный*)
मैला маэлā, गदा га²дā; 2. (*с при-
месью*) मिलावटी милāотй, मिश्रित
мишрит, 3. (*недостаточно пра-
вильный*) ~ व्यंग्वор अगुद्ध उच्चा-
रण अशुद्ध² уччāран *м*, 4. (*не-
честный*) ~ое дёло गदा मामला
गандā мām'лā *м*

нечленораздѣльный *прил* ना-
साफ नā-сāф, अस्पष्ट अспашт'

нечто *мест* कुछ कуч², एक चीज
(वस्तु) э²к чйз (वास्तु) *жс* (*вещь*),
कोई (एक) वात кой (э²к) бāt *жс*
(*напр сказанное*)

нечувствительный *прил*. अस-

वेदनशील असवेदान-शील, ~ к холо-
ду सर्दी के प्रति असवेदनशील.

нешуточн||ый *прил* अनुपेक्षणीय
अनुपेक्ष'नीय', गभीर गाम्ब²ीर, ёто
было ~ое дёло यह तो हँसी की
बात न थी

нещадный *прил* बेरहम бэ-ра-
хам, निर्दय निрдай.

неявк||а *жс* गैरहाजिरी гаэр-хā-
зирй *жс*, न आना на āнā *м.*,
अनुपस्थिति अनुपास्त²ити *жс*, за
~ою अनुपस्थिति के कारण

неяркий *прил* फीका प²хйkā,
धुंधला д²хūd'лā (*тусклый*)

неясность *жс* अस्पष्टता аспа-
шт'тā *жс*.

неясный *прил* नासाफ नā-сāф,
अस्पष्ट अспашт'

ни 1. *частица* (после *гл* с отри-
цанием не переводится) он не
сказāл ни слōва उस ने कोई बात
ही न कही उस ने кой бāt хй на ка-
хй, как бы то нй было जो कुछ भी
[न] हो द्जो कуч² б²хй [ना] хō, во
что бы то ни стāло чаहे जो हो
чāхэ д्जो хō, हर हालत मे хар хā-
лат мē, प्रत्येक दशा मे प्रतйैक दा-
шā мē, हर कीमत पर хар кйमत
пар, किसी भी मूल्य पर किय ब²хй
мūлй' пар (*любой ценой*), ёто ни на
чем не основано यह बात बिलकुल
वेबुनियाद है йах бāt бил'кул бэ-
-бунийāд хāэ, यह निराधार है йах
нирāд²ār хāэ, 2. *союз* ни... ни...
न . न на на.. , ни так ни сяк

न इस तरह न उस तरह на ис тарах
 на ус тарах, ни с тогó ни с сего́
 (वदरु) एकाएक эк-а-эк, अचानक
 ача́нак, ни за что ни про что बिना
 किसी वजह (कारण) के बिना киси
 ваджах (kāran) кэ; ни тот ни дру-
 го́й न यह आदमी न वह на йах
 а́д'мий на вах

नीवा *ж* [जोता हुआ] खेत [джо-
 та хуа] к^хэт *м*

нигд́е *нареч* कहीं नहीं काхй
 нахй

ни́же 1. *сравнит от* नीзкий
 и *от* низко से नीча сэ нйча,
 2. *предлог* के नीचे кэ нйчэ *после-*
лог, — нулря сифер (शून्य) के नीचे,
 3. *нареч* नीचे нйчэ, *спускаться* —
 नीचे [की तरफ] उतरना *нп*

нижеподписа́вшийся *прил.*
 दस्तखत (हस्ताक्षर) नीचे करनेवाला
 даст'-хат (хастākшар) нйчэ кар'нэ-
 вāлā, *हस्ताक्षर* नीचे अकित करता
 हुआ हастākшар нйчэ *анкит* кар'тā
 хуā, я, — मै, नीचे *हस्ताक्षरवा-*
ला.

нижеприведённый *прил см*
 нижеупомянутый

нижеупомянутый *прил* नीचे
 लिखा हुआ नйчэ лик'хā хуā, निम्न-
 लिखित निम्न'-лик'хит

ни́жн||ий *прил* निचला निच'лā,
 नीचे का नйчэ кā, — *яя* चéлюсть
 निचला जवडा *м*, — *ее* बेल्ये नीचे
 पहनने के कपडे *м* *मн*

низ *м* तला तалā *м*, पेदा पёदā

म, निचला हिस्सा (भाग) निच'लā
 хиссā (б'āг) *м*

низверга́ть *несов* उतार (उलट,
 गिरा) देना उतार (улат, гирā) дэ-
 нā *п*

низвѣргнуть *сов см.* низвер-
 га́ть

низверже́ние *с* उतार (उलट,
 गिरा) देना उतार (улат, гирā) дэ-
 нā *м*

ни́зкий *прил* 1. नीचा नйчā,
 — *рост* नाटा (नीचा) कद *м*, 2.
перен (подлый) नीच नйч, *कमीना*
 камйīnā, *अधम* ад'хам, 3. (*плохого*
качества) खराब харāб, घटिया
 किस्म का ग'хатийā *किसम' कā*

ни́зко *нареч* नीचे нйчэ

низкоопла́чиваемый *прил*
 कम वेतन पानेवाला *काम* वэтан
 пāнэ-вāлā

низкопоклóнник *м* चापलूस
 चाप'लूस *म*, चापलूसी करनेवाला
 चाप'लूसी кар'нэ-वāлā *म*

низкопоклóнничать *несов*
 बहुत ज्यादा चापलूसी (खुशामद) करना
 बाхут зйāдā चाप'लूसी (хушāмад)
 кар'нā *п*, लल्लो-पत्तो करना लल्लो-
 'патто кар'нā *п*

низкопоклóнство *с* चापलूसी
 चाप'लूसी *ж*, खुशामद хушāмад *ж*

низкопрóбный *прил перен.*
 नीचे दर्जे का नйчэ *дарджэ* кā, घटिया
 ग'хатийā *неизм*

низкорóслый *прил* नाटे (छोटे)
 कद का नāтэ (च'отэ) *काद* кā

НИЗМЕННОСТЬ *ж. геогр* तराई *та-
ра́й ж.*, निम्न-भूमि *нимн'-б'хуми ж*
НИЗМЕННЫЙ *прил* 1. *геогр*
नीचा *нича́*, 2. (*подлый*) नीच *нич*,
दुष्ट *душт*

НИЗОВОЙ *прил* (*об организации
и т.п.*) मकामी *мака́ми*, स्थानीय
ст'х'аный'

НИЗОВЬЕ *с* [नदी का] निचला
हिस्सा (*भाग*) [नादी का] निच'ला
хисса́ (*б'х'аг*) *м*; ~ Во́лги वोल्га
का निचला हिस्सा (*भाग, प्रदेश*) *м*

НИЗОСТЬ *ж* कमीनापन *камин'а-
пан м.*, नीचता *нич'та ж.*, नीच
करतूत *нич кар'тут ж* (*низкий
поступок*)

НИЗШИЙ *превосх* от *низкий*
सब से नीचा *саб сэ нича́*, आधीन
а́д'х'ин, मातहत *ма-тахат* (*подчинен-
ный*)

НИКА́К *нареч* किसी तरह (*भाँति*)
भी नहीं *кисй тарах (б'х'ати) б'х*
нахй, ~ *нельзя́* *достигнуть* *этого*
यह विलकुल अप्राप्य है; ~ *нельзя́*
किसी तरह से *намукин* है, विलकुल
मुमकिन नहीं, ◇ *как* ~ *вы все-
таки* *пришли* खैर आप आ ही गये

НИКАК||О́Й *мест* कोई.. नहीं
кой нахй, *нет* ~ *ого* *основания*
कोई ऐसी वजह नहीं है

НИ́КЕЛЕВЫЙ *прил* निकल का नि-
कल का

НИКЕЛИРОВА́ННЫЙ *прич*, *прил*
निकल चढाया हुआ *никал чар'хайа́*
х'у.

НИКЕЛИРОВА́ТЬ *сов* и *несов*
निकल चढाना *никал чар'х'анā л*

НИ́КЕЛЬ *м* निकल *никал м*

НИКЕ́М *мест* *те* *от* *никто́*
किसी से नहीं *кисй сэ нахй*

НИКОГДА́ *нареч* कभी (*कदापि*)
नहीं *каб'хй (када́пи) нахй*

НИКОГÓ *мест* 1. *род* *от* *никто́*
किसी का नहीं *кисй का́ нахй*, 2. *вин*
от *никто́* किसी को नहीं *кисй ко*
нахй

НИКО́||Й *мест* ~ *им* *образом*
किसी तरह (*भाँति*) भी नहीं *кисй*
ताराх (*б'х'ати*) *б'хй нахй*

НИКОМУ́ *мест* *да* *от* *никто́*
किसी को नहीं *кисй ко нахй*

НИКОТ'ИН *м* *никоти́н* *никот'ин м*
НИКТÓ *мест* कोई [*आदमी*] नहीं
кой [а́д'ми] нахй, कोई भी नहीं
кой б'хй нахй, ◇ ~ *иной* कोई
दूसरा *आदमी* नहीं

НИКУДА́ *нареч* 1. *कही* नहीं *кахй*
нахй, 2. (*ни* *на* *что*, *совсем*)
विलकुल *बिल्'कुल*, ~ *не* *годится*
विलकुल *निकम्मा* है

НИКЧЁМНЫЙ *прил* *निकम्मा* *ни-
камма (о человеке)*, *निरर्थक* *нир-
арт'х'ак (о занятии)*.

НИМА́ЛО *нареч* ज़र्रा भी नहीं
зарра́ б'хй нахй

НИОТКУ́ДА *нареч*. *कही* *से* *нहीं*
кахй сэ нахй, *किसी* *जगह (स्थान)*
से *नहीं* *किसй* *जगह (स्थान)* *से* *на-
хй*.

НИПОЧЁМ *нареч* *это* *ему́* ~ *यह*

[काम] उस के लिये वच्चो का खेल सा है नाख [kāṃ] us kə liṇē baččō kā kᵂāl sā ḡaē

НИСКÓЛЬКО *нареч* कुछ (जर्ा) भी नहीं कуч^x (zarā) bᵂḡi naḡi, लेश मात्र नहीं लेश मात्र' नाखि, — не мёньше कुछ कम नहीं.

НИСПРОВЕРГÁТЬ *несов* उलटना उलत'ना *n*, उतार (उलट) देना उतार (उलट) दँना *n*

НИСПРОВÉРГНУТЬ *сов см* нис-провергáть.

НИСХОДЯ́ЩИЙ *прил* नीचे जाने-वाला निचँ दज्ान-वālā, अधोगामी अद^xogāmī

НИ́ТК||а *ж* सूत सूत *म.*, तागा tāgā *म*, धागा dᵂāgā *म.*, —и для шитья सिलाई के सूत *म* *मन*, — жёмчуга मोती की माला *ж*, вде-вáть —у в игóлку सूई में तागा डालना (पिरोना) *n*, नानि́зывать на —у लडी पिरोना *n*, ♦ обобráть до —и धडी धडी करके लूटना *n*, चाँद पर वाल न छोडना *n*, промóкнуть до —и विलकुल तर (गीला) हो जाना *नन*.

НИТЬ *ж* 1. *см* нитка, золотáя (серёбряная) — कलावत्तू कालābatṭu *म*, 2 *перен* — расскáза कथासूत्र कतᵂā-सूत्र' *म*

НИЦ *нареч* पáदаты — मुँह के बल जमीन पर लेट जाना मूख कə बल जमीन पर पेट दज्ānā *नन*

НИЧЕГÓ *нареч* 1. कुछ नहीं कуч^x naḡi, я — не вижу में कुछ नहीं

देखता हूँ, что случилось? **НИЧЕГÓ** क्या हुआ? कुछ (कोई बात) नहीं,

2. (*удовлетворительно*) ऐसे वैसे अँसँ वँसँ, он चूँवствует себ́я — उस का मिजाज मामूल पर है

НИЧÉЙ *мест* किसी का नहीं किय कā नाखि

НИЧÉМ *мест* तव *от* **НИЧТО** किसी चीज (बात) से नहीं किय चिँ (बāत) सँ नाखि

НИЧЕМУ́ *мест* दत *от* **НИЧТО**. он — не удивля́лся उसे किसी बात का अचरज (आश्चर्य) न था उस किय बāत कā अच'राज (āshcharī') नā tᵂā

НИЧКО́М *нареч* औधे [मुँह] ādᵂḡ [mūḡ], मुँह के बल मूख कə बल, अधोमुख अद^xo-मुक^x, лежáть — औधा (मुँह के बल) लेटना *नन*, лежáщий — मुँह के बल लेटा हुआ.

НИЧТО́ *мест* कुछ नहीं कуч^x naḡi, कोई चीज (बात) नहीं कोय चिँ (बāत) नाखि, ♦ — *инё* कोई दूसरी बात नहीं

НИЧТО́ЖЕСТВО *с* 1. तुच्छता तुच^xᵂtā *ж*, 2. (*ничтожнныи* *чело-век*) निकम्मा आदमी नि-कम्मā ād'āmī *म* (*о* *мужчине*), निकम्मी औरत नि-कम्मī āorat *ж* (*о* *женщине*).

НИЧТО́ЖНОСТЬ *ж* 1. तुच्छता तुच^xᵂtā *ж*, 2 *с* **НИЧТО́ЖЕСТВО** 2

НИЧТО́ЖНЫЙ *прил* 1. (*членень-лии*) छोटा च'otā, तुच्छ तुच^xᵂ, 2. (*о* *человеке*) तुच्छ तुच^xᵂ, नि-कम्मā नि-कम्मā

НИЧУ́ТЬ *нареч* *см* **НИСКÓЛЬКО**.

НИЧЬЯ *ж спорт.* बराबर की बाजी бар-ā-бар кй бāзй *ж* , बराबर का खेल бар-ā-бар кā к^хэл *м* , шахм. कायम кāйам *ж*

НИША *ж* ताक तāk *м* , आला ālā *м* , ताखा тāk^хā *м*

НИЩЕНСКИЙ *прил* 1. भिखारी का б^хик^хārй кā, 2. перен तुच्छ तुचч^х.

НИЩЕНСТВОВАТЬ *несов* भीख (भिक्षा) माँगना б^хик^х (б^хикшā) māṅ'nā *п*

НИЩЕТА *ж* गरीबी гарйбй *ж* , मुफलिसी муф'лисй *ж* , दरिद्रता даридр'тā *ж*

НИЩИЙ 1. *прил* गरीब гарйб, मुफलिस муф'лис, कगाल кангāl, 2. *сущ* *м* भिखारी б^хик^хārй *м* , भिक्षु б^хикшу *м*

НО *союз* लेकिन लэкин, मगर ма-гар, पर пар, परंतु паранту, किंतु кинту, не только..., но и... न सिर्फ (केवल) . . बल्कि (वरन्).... ही नहीं बल्कि .

НОВАТОР *м* नई रीति चलानेवाला най рйति чалāнэ-вāлā *м* , इन्नोवेटर инновэтар *м* , ~ производства पैदावार (उद्योग) का इन्नोवेटर *м*

НОВЕЙШИЙ *превосх* от **НОВЫЙ** नये (सब) से नया найэ (саб) сэ нанā, नवीनतम навйн-там, आधु-निकतम āд^хуник-там (*современный*)

НОВЕЛЛА *ж* कहानी काखāни *ж* , कथा кат^хā *ж*

НОВИЗНА *ж* ताजगी тāз'гй *ж* ,

नयापन найā-пан *м* , नवीनता ना-वйн'tā *ж*

НОВИНКА *ж* नई चीज (वात) най чйз (бāt) *ж*

НОВИЧОК *м* नौसिखिया нао-сик^хийā *м* , नवसिखुआ нав-сик^хуā *м* , नवछात्र нав-ч^хāтр'м (*о школь-нике*)

НОВОБРАНЕЦ *м* रगरूट ранг'-рут *м*

НОВОБРАЧНЫЕ *мн* दुलहा-दुलहन дул'хā-дул'хан *м* . *мн.* , नवदरवधू нав-вар-вад^ху *м* *мн*

НОВОВВЕДЕНИЕ *с* नवीनता ना-वйн тā *ж* , नवीन प्रवर्तन навйн правартан *м*

НОВОГОДН||ИЙ *прил* नये साल (वर्ष) का नानэ। сāl (варш') кā, नववर्षीय нав-варшйй', ~ нōмер (*журнала, газеты*) नववर्षीक *м* , ~яя речь नववर्ष पर भाषण *м*

НОВОЛУН||ИЕ *с* नया चाँद найā чāд *м* , день ~ия अमावस *ж* , अमावस्या *ж*

НОВОПРИБЫВШИЙ *прил* नया आया हुआ найā āйā хуā, नवागत नाвагāt, नवागतुक नाвагантук

НОВОРОЖДЕННЫЙ *прил* हाल का पैदा хāl кā पाэдā *неизм* , नवजात नाव-джāt, नवोत्पन्न навоत्панн'.

НОВОСЁЛЪЕ *с* 1. (*новое жилище*) नया घर найā г^хар *м* , 2. (*празд-ник*) नये घर मे दाखिल होने का जशन найэ г^хар мē дāхил хонэ кā джашан *м* , गृहप्रवेश का उत्सव грих-

-правэш कā उत्सव *м*, नवगृहप्रवेशो-
त्सव नав-ग्रिह-правэшотसव *म*

НОВОСТРОЙКА *ж* 1. नयी इमारत
का बनाना найй имāрат कā банāнā
म; 2. (новое здание) नयी इमारत
найй имāрат *ज*

НОВОСТЬ *ж* 1. (новизна) नया-
पन найā-пан *म*, नवीनता नавйн'тā
ज.; 2. (известие) [ताजा] खबर
[tāzā] хабар *ж*, [नया] समाचार
[найā] самāчār *म*

НОВШЕСТВО *с* नवीनता नавйн'-
тā *ज*, नई पद्धति най падд^х'ти *ज*

НОВЫЙ *прил* नया найā, नव
नाव, ◇ **НОВЫЙ ГОД** नया साल *म*,
नववर्ष *म*, —ая истōрия आधुनिक
(अर्वाचीन, वर्तमान युग का) इतिहास
म. —ые языки आधुनिक (अर्वाचीन)
भाषाएँ *ज*. *मन*, что —ого? क्या
खबर है?

НОВЬ *ж* अछूती धरती अच^хुती
द^хार'ती *ज*

НОГ||ā *ж* टाँग tāg *ж*, पैर पाэр
म, पाँव pāo *म* (ступня); с голо-
вы до ног сिर से पैरो तक, ◇ ид-
ти в нōгу कदम वकदम (मिलाके)
चलना *न*, бежāть со всех ног
तेजी से दौडना *न*, поднāть всех
нā —и [अलार्म देकर] लोगो को
जगाना *न*, стāвить нā —и अपने कद-
मो (पैरो) पर खडा कर देना *न*;
стать нā —и अपने कदमो (पैरो) पर
खडा हो जाना *न*, стоять однōй
—би в могīле कब्र मे पैर (पाँव)
लटकाना *न*, вверх —āми उलटे, तले

ऊपर, сбить с ног मारकर गिरा देना
न, под —āми पैरो तले

НОГОТЬ *м* नाखून nāxūn *म*, नख
нак^х *म*, царапать ногтями नाखूनो
से नोचना *न*, стричь нōгти नाखून
काटना (लेना) *न*

НОЖ *м* छुरी च^хुरी *ज*, चाकू
чāкū *म*, перочинный — कलमतराश
म, складной — खुलने और बँध-
नेवाला चाकू *म*, разрезной — कागज
काटने की छुरी *ज*, к^хухонный —
बावरची-खाने की छुरी *ज*, ◇ быть
на —āх с кем-л. किसी के साथ
लडने पर तुले हुए होना *न*

НОЖИК *м см* нож

НОЖК||а *ж* 1. *см* ногā, прыгать
на однōй —е एक पैर के बल कूदना
эк паэр кэ бал кूद'нā *न*, 2. (сту-
ла, кровати и т *н*) पाया pāyā
म, стул на трёх —āх तिपाई *ज*

НОЖНИЦЫ *मन* कैची kāčī *ज*,
кतरनी катар'ни *ज*

НОЖНОЙ *прил* पैर का पाэр कā
НОЖНЫ *मन* म्यान mīān *म*,
кош кош *म*

НОЗДРЕВАТЫЙ *прил* भिरभिरा
дж^хир'дж^хирā, सुराखदार surāx-
dār, छिद्रपूर्ण च^хидр'-л^хूरन'

НОЗДРЯ *ж* नथना nat^х'nā *म*,
नासापुट nāsā-пут *म*

НОЛЬ *м см* нуль

НОМЕР *м* 1. नवर नавбар *म*,
порядков^х й — नवरवार *म*, — те-
лефōна фोन-नवर *म*, 2. (газеты,
журнала) नवर नавбар *म*, अक

анк' м, предыдущий ~ गताक м,
 новогодний ~ नववर्षिक म, 3. (в го-
 стинице) [होटल का] कमरा [хотал
 к̄а] кам'ра м, 4. (размер) साइज
 с̄аиз м

номеро́к м टिकट тикат м

номина́л м. अकित мूल्य анкит
 му́лй' м

номина́льный прил नाम [मात्र]
 का नām [мāгр'] к̄а, नामधारी нām-
 द्धारि

норá ж विल бил м, माँद маँद
 ж, змейная ~ बाँवी ж

норве́жец м नार्वेजियन нār-
 वज्जियान м.

норве́жский прил नार्वेजियन
 नार्वज्जियान м, ~ язы́к नार्वेजियन
 जवान (भाषा) ж

норд м мор उत्तर уттар м

норд-ве́ст м. мор पश्चिमोत्तर
 पश्चिमोत्तर म

норд-о́ст м мор पूर्वोत्तर पूर्व-
 उत्तर म

но́рка ж зоол. мик минк' м

но́рма ж 1. मानक ма́нак м,
 2. (установленная мера, размер)

निश्चित मान निश्चित ма́н м, कोटा
 ко́та м

норма́льный прил सामूली ма-
 му́лй, साधारण साद̄хāран

нормиро́вание с मानकीकरण
 ма́н'к̄й-каран м, राशनिंग राश'-
 निंग' ж (снабжения)

нормиро́ванный 1. прич от
 нормиро́вать, 2. прил (распреде-

ляемый по норме) राशनवाला ра-
 шан-वाला.

нормиро́вать сов и несоев मा-
 नक के अनुसार करना ма́нак к̄э ану-
 сār кар'на̄ п (устанавливать
 норму), राशन करना रा́шан кар'на̄
 п (напр снабжение)

нормиро́вка ж разг. मानकी-
 करण ма́н'к̄й-каран м, राशनिंग
 राश'निंग' ж (снабжения)

но́с м 1. नाक на́к ж, 2. (суд-
 на) माथा ма́т̄х̄а м, आगा а́га м,
 ◇ води́ть за ~ नकेल पकडकर
 ले चलना नп, задира́ть ~ दिमाग
 सातवे आसमान पर रहना नп (ка
 о ком-л), घमडी हो जाना नп,
 घमड पडना नп, оста́ться с но́сом
 उल्लू बन जाना नп, उलटे मुँह गिरना
 नп, под са́мым но́сом му́ंह पर

но́сик м 1. см нос, 2 (чайника,
 .уви́шина) टोटी तौ́ती ж, परनाला
 пар'пāла м

но́сильки мн पालकी पा́п'к̄य ж,
 डोली до́лй ж, गिंविका शिविका ж,
 स्ट्रेचर стрэ́чар м, बीमार-डोली
 бимāр-до́лй ж (для больного)

но́сильщик м हमाल хамāл м

но́ситель м वाहक ва́хак м,
 ~ но́вых идéй नयी चेतना का वाहक
 м, ~ инфéкции रोग-वाहक м

но́сить несоев 1. см нести 1, 4,
 2 (одежду) पहनना па́хан'на̄ п,
 ~ очк̄ы आँखो पर चश्मा लगाना п

но́ситься несоев 1. (об одежде)
 पहनना па́хан'на̄ नп, पहना जाना

पाख'नां द्जानां *नप*, 2. *см* *नेस्तись*
1; 3. (*в воздухе*) उडना *ур'नां नप*

НОСОВОЙ *прил* 1. नाक का *नाक*
का, नास्य *नास्य*, — *पлатोक* *रूमाल*
म, 2. *लिंगव* अनुनासिक *अनुनासिक*,
सानुनासिक *सानुनासिक*

НОСОК I *м* (*обуви*) [जूते का]
पजा [द्जुते *का*] *पандजा* *म*

НОСОК II *м* (*короткий чулок*)
[छोटा] मोजा [च^хот^а] *मोजा* *म*

НОСОРОГ *м* गैडा *गाइदा* *म*

НОТ||*а* I *ж* *मुअ* *स्वर* *स्वर* *म*,
ध्वनि *द^хवाचि* *ज* (*звук*), *सगीत-स्वर*
का *चिह्न* *संगीत-स्वर* *का* *चिह्न* *म*
(*знак*), —*ы* *म* *स्वरलिपि* *ज*,
सगीतलिपि *ज*, *положить* *на* —*ы*
ताल *सुर* *मे* *लाना* *न*, *играть* *по* —*ам*
स्वरलिपि (*सगीतलिपि*) *पर* *बजाना*
न, *играть* *без* *नот* *स्वरलिपि* (*सगीत-*
लिपि) *के* *विना* *बजाना* *न*

НОТА II *ж* (*дипломатическая*)
नोट *नот* *म*, *पत्र* *патр* *म*, *सूचना* *सुच*-
ना *ज*, *обмен* —*ми* *नोटविनिमय* *म*

НОТАРИАЛЬНЫЙ *прил* —*ая*
контора *दस्तावेजो* *को* *प्रमाणित* *करने*
का *आफिस* *दास्तावेजो* *को* *प्रामाणित*
कार'ने *का* *ऑफिस* *म*, —*ое* *засвиде-*
тельство *ражист'री* *राजिस्ट'*-
री *ज*

НОТАРИУС *म* *लिखित* *पत्रो* *को*
प्रमाणित *करनेवाला* *लिखित* *पत्रो*
को *प्रामाणित* *कार'ने* *वाला* *म*, *लेख्य-*
प्रमाणक *लैख'य'*-*प्रामाणक* *म*

НОТАЦИЯ *ж* *उपदेश* *उप'देश* *म*,
वाक्य *दंड* *वाक्य'*-*दण्ड* *म* (*व्यговор*)

НОЧЕВАТЬ *сов* *и* *несов* रात बि-
ताना (*काटना*) *रात* *बिताना* (*काट*-
ना) *न*

НОЧЁВКА||*а* *ж* रात बिताना (*काट*-
ना) *रात* *बिताना* (*काट*'*ना*) *म*, *मै* *मै*
—*ल* *बसेरा* *म*

НОЧЛЁГ *म* *см* *ночевка*, *оста-*
навливаться *на* — *रात* *बिताने* *के*
लिये *टिकना* *रात* *बिताने* *के* *लिये*
टिक'ना *नप*, *устроить* *на* —
बसेरा *लेना* *बसेरा* *लेना* *न*, *предо-*
ставлять — *बसेरा* *देना* *बसेरा* *दे-*
ना *न*

НОЧНИК *म* [*रात* *का*] *चिराग* [*रात*
का] *चिराग* *म*

НОЧН||*ой* *прил* रात का *रात* *का*,
रात होनेवाला *रात* *होने-वाला*, —*ая*
रुबा *नीचे* *पहनने* *की* *रात* *की*
कमीज *ज*, —*ая* *स्मे* *रात* *की*
पाली *ज*, —*ой* *полет* *रात्रि-उडान*
ज, — *горшок* *पेशाब* *करने* *का*
बरतन *म*

НОЧЬ *ж* रात *रात* *ज*, रात्रि *रा-*
त्रि *ज*, *каждую* — *हर* *रात* *को*,
प्रतिरात्रि, *днем* *и* *ночью* *दिन-रात*,
уже *поздняя* — *रात* *ज्यादा* *हो* *गई*,
настала — *रात* *पड़ी* *है*, *до* *поздней*
ночи *रात* *गये* *तक*, *अत्यंत* *रात्रि* *तक*,
среди *ночи* *आधी* *रात* *मे*, *по* *ночам*
रात-रात *को*, *रातों* *रात*, *ночью* *रात*
को, *сегодня* *ночью* *आज* *रात* *को*,
спокойной *ночи*! *रात-शुभ*!, *रात*
वखैर!, *всю* —, — *напролет* *रात*
भर, *सारी* *रात*, *♦* *полярная* —
ध्रुव-रात्रि *ज*

но́ша *жс*. वोभ बодж^x *м*, भार
б^xār *м*

ноябрь *м* नववर навамбар *м*

ноябрьский *прил* नववर का
навамбар *ка*

нрав *м* 1. (*характер*) मिजाज
мизāдж *м*, स्वभाव स्वा-б^xāо *м*,
प्रकृति प्राकृति *жс*, дурно́и —
वदमिजाजी *жс*, दु स्वभाव *м*, быть
не по нра́ву नाпсад होना *нп*. (को
кому-л), 2. нра́вы *мн* रस्म-रिवाज
расм'-ривāдж *м*, रीति-रस्म रिति-
-расм' *жс*, आचार-विचार āchār-
-вичār *м*

нра́виться *несов*. पसद होना
(आना) пасанд' хонā (ānā) *нп* (को
кому-л), अच्छा (भला) लगना ачч^xā
(б^xалā) лаг'нā *нп*, अच्छा जान
пडना ачч^xā джāн пар'нā *нп* (*при-
ходиться по вкусу*)

нравоуче́ние *с* उपदेश *уп'*-
дэш *м*

нравоучи́тельный *прил* उप-
देशात्मक *уп'*дэшāтмак, उपदेशपूर्ण
*уп'*дэш-пурн'

нра́вственность *жс* नैतिकता
наэтик'тā *жс*, सदाचार सादाचār *м*,
नीतिधर्म नीति-д^xарм' *м*

нра́вственный *прил* नैतिक
наэтик, सदाचारी सादाचāри

ну 1. *межд* (*выражает пону-
ждение*) ну, начинāй! अच्छा, शुरू
кरो! ачч^xā, шуру каро!, ну, ско-
ре́й! अव जल्दी करो! аб джалди
каро!, झटपट करो! дж^xāt-пат ка-

ро!, 2. *межд* (*выражает удивление,
восхищение, негодование, иронию*)

ну и молодёц! कितना बहादुर है!
кит'нā бахāдур хāэ!, ну что ёто
такое? यह क्या बात है? йах кйā
бāt хāэ?, ну и погóда! क्या मौसम!
кйā маосам!, 3. *частица* ну, а что
же потóм? और फिर (तब) क्या? аор
п^xир (таб) киā?, अच्छा, अव और
क्या? ачч^xā, аб аор киā?, ну, а тепёрь
как? और अव क्या? аор аб кйā?,
ну, а что, если .. क्या होगा अगर .
कйā хогā агар , अगर तो क्या?
агар то киā?, ну и пусть! नहीं
сही! нахй сахй!, ну, а как насчёт
этого? अच्छा, अव इस के बारे में
क्या खयाल है? ачч^xā, аб ис кэ бā-
рэ мэ киā хайāл хāэ?, ну
что ж, приходите за́втра अच्छा
तो फिर कल आओ ачч^xā то п^xир
кал āо

ну́дный *прил*. разг थकानेवाला
т^xакāнэ-вāчā, उकतानेवाला ук'тāнэ-
-вāлā, थकाऊ т^xакāу

нужд||ā *жс* 1. (*надобность*)
जरूरत зару́рат *жс*, आवश्यकता
āва.шйак'тā *жс*, испытывать —ў
в чём-л. किसी चीज की जरूरत
(आवश्यकता) होना *нп*, в слўчае
—ы अगर (यदि) जरूरत (आवश्यक-
ता) पडे, 2. (*бедность*) गरीबी गरй-
би *жс*, दरिद्रता даридр'тā *жс*.;
жить в —é दरिद्रता में रहना *нп*,
—ы нет! कुछ (कोई) परवाह(चिंता)
नहीं.

нуждаться *несов* 1. मुहताज होना мух'тадж хонā *нп* (ка в *ком-л*, в *чем-л*); 2. (бедствовать) गरीब (दरिद्र) होना гариб (даридр') хонā *нп*

нуждающийся 1. *прич от* нуждаться, 2. *прил* (бедный) गरीब гариб, दरिद्र даридр', अभावग्रस्त аб^хао-граст'

нужно *безл в знач. сказ* 1. *выражается сочетанием неопределенной формы смыслового гл с формами гл* होना *или с отглагольным нареч* चाहिये, мне — сделать эту работу к сроку मुझे यह काम मुकर्रर वक्त तक पूरा करना है मुдж^{хэ} иах кām мукаррар вакт' так пурā кар'нā хāэ, тебе — прийти вовремя तुम को वक्त पर आना चाहिये тум ко вакт' пар āнā чāх-ийэ, вам не — было говорить ему ^{эго} आप को उस से यह नहीं कहना चाहिये था āп ко ус сэ йах нахй ках'нā чāхйийэ т^хā, 2. (*требуется*) जरूरी (आवश्यक) है зарुरी (āвашйак) хāэ, мне — отдохнуть मुझे आराम करना जरूरी (आवश्यक) है, мне ничего не — मुझे किसी चीज की जरूरत (आवश्यकता) नहीं, что вам —? (*что вы хотите?*) आप क्या चाहते हैं?; на такой костюм — три метра [материи] ऐसे जोड़े के लिये तीन मीटर की जरूरत होगी, ऐसे जोड़े में तीन मीटर कपड़ा लगेगा.

нужный *прил* जरूरी зарुरी, दरकार дар-кар, आवश्यक āвашйак, крайне — अत्यावश्यक, परमोचित, в — момент [эен] वक्त (समय) पर. **нул**||*ь м* सिफर сифар *м*, शून्य शुний' *м*, быть равным —ю नहीं के बराबर होना *нп*

нумерация *жс* 1. नंबर (अंक) लगाना (डालना) намбар (анк') лагā-нā (дāl'нā) *м*, 2. (цифровое обозначение) क्रमवाचक संख्या क्राम-вāчак санк^хйā *жс*

нумеровать *несов*. नंबर (अंक) डालना (लगाना) намбар (анк') дāl'-нā (лагāнā) *п* (पर что-л)

нутро *с* (внутренние органы) *разг* पेटा पēтā *м*

ныне *нареч см* нынче

нынешний||*ий прил* आज[कल] का āдж[-кал] кā, अद्यतन адй'тан, वर्तमान वарт'мāн, आधुनिक āд^хуник (*современный*), —не временā वर्तमान काल *м*.; — год यह साल *м*, при —их обстоятельствах विद्यमान अवस्था में.

нынче *нареч разг* आज āдж (*сегодня*); अब аб, आजकल āдж-кал, वर्तमान समय में वарт'мāн самаय мē (*в настоящее время*)

нырять *несов* गोता मारना го-тā мār'нā *п*, डुबकी लगाना дуб'кй лагāнā *п* (में куда-л)

нытик *м* बिसूरनेवाला бисур'-нэ-вāлā *м*, लगातार (निरंतर) शिकायत (विलाप) करनेवाला лагā-

तार (निरन्तर) शिकायत (विताप) कार'न-वला म

НЫТЬ *несов* 1. (болеть) टीस उठना तिस उत'ना *न*, निरन्तर पीड़ा होना निरन्तर पिरा खोना *न*, 2. (жаловаться охат) बिसूरना बिसुर'ना *न*, शिकायत (विलाप) करना शिकायत (विलाप) कार'ना *न*.

НЮАНС *м* बारीक (नाजुक) फर्क बारिक (नाजुक) फार्क' *म*, अतिसूक्ष्म अतर अति-सूक्ष्म' अन्तर *म*

НЮХ *м*. सूँघने की शक्ति सूँघ'ना

की शक्ति *ज*, у него хороший ~ *перен.* उस की नजर बहुत तेज है

НЮХАТЕЛЬНЫЙ *прил* ~ табак

नास नास *ज*, नसवार नास'वार *ज*

НЮХАТЬ *несов* सूँघना सूँघ'ना *न*, ~ табак नास लेना *न*, दा-
वा- ~ (напр лекарство) सूँघाना *न*

НЯНЧИТЬ *несов* पालना पाल'ना *न*

НЯНЧИТЬСЯ *несов* (с детьми)

पालना पाल'ना *न* (को с кем-л)

НЯНЯ *ж* 1. आया आना *ज*, दाई दाय *ज*, 2. (в больнице) नर्स नार्स' *ज*

О

О *I* *предлог* 1. (относительно) के बारे (विषय) मे कэ बारэ (विशय) में, я ничего не слышал об этом इस विषय मे मैं ने कुछ नहीं सुना; забóтиться о ком-л. किसी को सँभालना *न*, किसी की रक्षा करना *न*., кнйга о живописи चित्रकला की किताब *ज*, 2. (с вин, при обозначении соприкосновения, столкновения) से सэ *послелог*, पर *пар* *послелог*, он оперся о стол उस ने मेज का सहारा लिया; удариться о камень पत्थर से टकरा जाना *न*, бок о бок आस-पास, कधे से कधा मिलाकर (भिडाकर, लगाकर); об эту пору इस वक्त (समय); рука об руку साथ-साथ, पहलू बपहलू

О II *межд* अजी अज्जी (वोस्क्लिца-
ние удивления, изумления), वाहि-

वाह (वोस्क्लिцание одобрения); अहा [हा] अहा [हा] (वोस्क्लिцание радости, похвалы, удовольствия), है हा (वोस्क्लिцание удивления), о, что случилось? है! क्या हुआ?

ОАЗИС *м* शाद्वल शाद्वल *म*.
नखलिस्तान नाख'लि-स्तान *न*

ОБ *предлог* *см* **О I**

ОБА *числит* दोनों दोनो, по обе стороны दोनों तरफ (ओर) (के от чего-л), ♦ *смотреть* в ~ разг सावधान रहना *न*

ОБАГРИТЬ *сов* *см* *обагрять*

ОБАГРЯТЬ *несов* ~ [क्रोव्यू] [रक्त से] लाल करना [राक्त' सэ] पाल कार'ना *न*

ОБАЛДЕВАТЬ *несов* *разг* स्तब्ध हो जाना *स्तम्भित* हो जाना *स्तम्भित* हो जाना *न*, ~
от шума धडाके से अचेत हो जाना *न*.

обанкротиться *сов* दिवाला निकलना (निकल जाना, पिटना) दिवाला निका'नā (निका'ल'नā, पिट'नā) *нп* (का *о* ком-л, *о* чем-л), टाट उलटना (उलट जाना) तāt улат'нā (улат'д'जāнā) *нп* (की *о* ком-л, *о* чем-л), दिवालिया हो जाना दिवा'ल'ийā *खो* д'जāнā *нп*

обаяние *с.* मोहन मो'хан *м*, आकर्षण āкар'шан *м*

обаятельность *жс см* обаяние
обаятельный *прил* मोहन मो'хан, आकर्षक āкар'шак.

обва'л *м* 1. (действие) गिरावट गिरāват *жс*, 2. (обрушившаяся глыба) पहाड से गिरता हुआ ढेर पा'хāр сē гир'тā хуā д'х'эр *м*, снежный — पहाड से वर्ष का गिरता हुआ ढेर *м*

обва'ливать *несов* — в муке आटे में डालकर लपेटना (लपेट लेना) āтē мē дāл'кар лапēt'нā (лапēt'лэнā) *п*

обва'ливаться *несов* गिरना गир'нā *нп.*, गिर जाना गिर'д'जāнā *нп*

обва'литься *сов см* обва'ли-ваться

обва'лять *сов см* обваливать
обва'ривать *несов* जलाना द'जā-लāнā *п* (से'чем-л), जला देना द'जāलā дэнāп (से'чем-л), — кипятком खोलते पानी से जला देना *п*, обварить себе रू'ку अपने हाथ को जला देना *п*

обва'риваться *несов* जलना द'जāल'нā *нп* (से'чем-л)

обварить(ся) *сов см* обва'ривать(ся)

обве'сить *сов см* обве'шивать -
обвести *сов см* обводить

обве'тренный *прич*, *прил* तूफान का मारा हुआ तू'фāн कā мāрā хуā, धूप-हवा से झुलसा हुआ द'х'уп-хā-वā сē д'ж'х'ул'сā хуā

обве'тша'лый *прил* जीर्ण [-शीर्ण] द'ж'ир'н' [-ш'ир'н']

обве'тша'ть *сов* जीर्ण [-शीर्ण] हो जाना द'ж'ир'н' [-ш'ир'н'] *खो* д'जāнā *нп*

обве'шивать *несов* झूठा वजन बनाना (बना देना) द'ज'х'ут'хā वāзан банāнā (банā дэнā) *п*, तौल कम करना (कर देना) ता'ол काम кар'нā (кар'дэнā) *п*

обви'вать *несов* 1. लपेटना ला-पēt'нā *п*, लपेट देना (लेना) लाпēt'дэнā (лэнā) *п*, 2. (обнимать) — रु'का'ми लपेट में लेना लाпēt'мē лэнā *п*

обви'ваться *несов* लिपटना लि-पāt'нā *нп*, लिपट जाना लिपāt'द'जā-नā *нп*

обви'нени||*е с* इलजाम ил'зāм *м*, अभियोग аб'хийог *м*, आरोप āроп *м*, अभियोगपत्र аб'хийог-патр' *м* (в письменной форме), возво-д'ить — इलजाम (अभियोग, आरोप) लगाना *п* (पर, के ऊपर, के प्रति *на* кого-л, का *в* чем-л), быть аре-стованным по — *ю* *в* чем-л. के जुर्म पर गिरफ्तार हो जाना *нп*.

обви'нитель *м* प्रासीक्यूटर प्रā-

सिक्कितार *म* आरोपक आरोपक *म* ,
अभियोक्ता अब्खियोक्ता *म* *неизм.* ,
अभियोगकर्ता अब्खियोग-कर्ता *म* *не-*
изм. , *государственный* ~ *सरकारी*
प्रासीक्वूटर (आरोपक) *म*

обвинительный *прил* अभि-
योगात्मक अब्खियोगात्मक, ~ая *речь*
प्रासीक्वूटर (आरोपक, अभियोक्ता,
अभियोगकर्ता) का भाषण *म* , ~ *акт*
अभियोगपत्र *म*

обвинить *сов см.* обвинять

обвиняемый 1. *прич от* об-
винить; 2. *сущ м* मुलजिम
मुल'зим *म* , अभियुक्त अब्खийुक्त *म*

обвинять *несов* इलजाम (आरोप,
अभियोग) लगाना (लगा देना) *ил'з'ам*
(आरोप, अब्खियोग) *लाग'ना* (लागा *देना*)
न (पर, के ऊपर, के प्रति *кого-л.* , का
в чем-л.).

обвить(ся) *сов см* обвивать
(-ся)

обводить *несов* 1. [घूमकर] ले
चलना [ग'ूम'कार] *ले चाल'ना* *न*
(को *кого-л.* , के *गिर्द* *вокруг* *чего-л.*),
2 (*чертой*) बाहर की रेखा खीचना
बा'हार *की* *रेखा* *खीचना* *बा'ह'र-के*
रेखा *अंकित* *करना* *बा'ह'र-के*
अंकित *कार'ना* *न* , 3. (*напр* *рвом*)
घेरना *ग'हर'ना* *न* , ♠ ~ *глазами*
चारो ओर देखना *न* , इधर-उधर
नज़र दौड़ाना *न* , *обвести* *кого-л.*
वскр'уг *п'альца* *разг* *किसी* *को* *धोखा*
देना *न*

обводнение *с* आवपाशी आब-पा-
शी *ज* , सिंचाई *सिंचाई* *ज*

обводнить *сов. см* обводнять
обводнять *несов* आवपाशी करना
आब-पाशी *कार'ना* *न*

обворовать *сов см* обворовы-
вать

обворовывать *несов* चोराना
चोर'ना *न* , लूटना लूट'ना *न* , चोरी
करना चोरि *कार'ना* *न*

обворожительный *прил* मनो-
रम *मनो-राम* , मोहन मोह'न , हृदय-
हारी खुरिदाय-ख'र'य

обворожить *сов* मोहना मोह'ना
न , मोहित करना मोहित *कार'ना* *न*
(से *чем-л.*)

обвязать *сов см* обвязывать
обвязывать *несов* बाँधना बाँध'ना
न , लपेटना *लाप'त'ना* *न* , लपेट
देना *लाप'त* *देना* *न* , बल देना
(बाँधना) *बाल* *देना* (बाँध'ना) *न*
(से *что-л.*)

обглаживать *несов* चचोड़ना चा
चोर'ना *न* , दाँत से नोचना दाँत से
नोच'ना *न* , ~ *кость* हड्डी पर का
गोश्त दाँत से नोचना *न*

обглодать *сов* [दाँत से नोचकर]
साफ करना [दाँत से नोच'कार] साफ
कार'ना *न*

обгонять *несов* पीछे छोड़ना
(डालना) पीछ'छे च'ोर'ना (दाँल'ना) *न* ,
आगे निकल (बढ) जाना आगे *निकाल*
(बार'ख) *दजा'ना* *न* (के *кого-ल.* ,
что-ल.)

обгорать *несов* [ऊपर से] जलना
(जल जाना) [उपर से] *दजाल'ना*
(दजाल *दजा'ना*) *न*

обгорелый *прил* [ऊपर से] जला हुआ [ūpar sɐ] джала хуа

обгореть *сов см* обгорать

обгрызать *несов* दाँत से नोचना (कुतरना) दाँत सɐ नोच'на (кутар'на) *п*, — *кость* हड्डी पर का गोشت दाँत से नोचना *п*, [दाँत से नोचकर] हड्डी को साफ कर देना *п*

обдавать *несов* 1. (обливать, окатывать) डालना दाल'на *п*, — *кипятком* खीलते पानी से जलाना (जला देना) *п*, — *грязью* कीचड़ के छीटे डालना *п*, 2. *безл* его обдало холодом उसे ठंड समा गई उसɐ t'ханд' сама гай, его обдало теплым воздухом उसे गरम हवा लगी (का अनुभव हुआ) उसɐ гарам хавā лаги (ка ануб'хав хуа)

обдать *сов см* обдавать

обдѣлать *сов см* обдѣлывать

обделить *сов см* обделять

обдѣлывать *несов* 1. (подвергать обработке) बनाना банāна *п*, — *кожу* चमड़ा सिक्काना *п*, 2. — *драгоценные камни* रत्न जडना रатн' джар'на *п*, ◇ — *дело* राग अपना काम बना लेना *п*

обделять *несов* [पूरा] हिस्सा न देना [pūrā] х'ссā на дэнā *п* (को *кого-л*, का *чем-л*)

обдирать *несов* खसोटना k'хасот'на *п*, खसोट लेना k'хасот лэнā *п*, — *кору* छाल खीचना *п*; — *шкуру* खलरियाना *п*, चमड़ी (खाल) उधेडना (खीचना, उतारना) *п*, ◇

ободрать как липку विलकुल नगा कर लेना *п*

обдывать *несов* फूँक मारना p'хук ма'р'на *п*, हवा के झोके आना-जाना खавā कɐ дж'х'кɐ āнā-джāнā *пп* (*ветром*), — *пыль* धूल हटाना (हटा देना) *п*

обдуманно *нареч* जान बूझकर джāн-будж'кар, सोच-समझकर соч'-самадж'кар, युक्तिपूर्वक йукти-पुरवाक

обдуманный 1. *прич* от обдумать, 2. *прил* सोचा-समझा сочā-сам'дж'ā, पूर्ण रूप से सुचितित पुरн' руп सɐ सु-чинтит, *хорошо* — *план* सुविचारित योजना *ж*, с *заранее* — *ым* намерением जान-बूझकर.

обдумать *сов см* обдумывать

обдумывать *несов* सोचना соч'-на *п*, सोच लेना соч лэнā *п*, विचार करना विचार кар'на *п* (*पर что-л*)

обдуть *сов см* обдывать

обе *числит* दोनों दोнō

обѣд *м* [दोपहर का] खाना [दो-पाखар कā] k'āнā *м*, मध्याह्नकालीन भोज माद'х'йāх'н'-कāलीन б'х'одж *м*, डिनर *динар* *м*, звāныи — *भोज-समारोह* *м*, звать к — *у* [दोपहर के] खाने पर बुलाना *п*, मध्याह्नकालीन भोज के लिये निमन्त्रण देना *п*, *перед* — *ом* [दोपहर के] खाने से पहले

обѣдать *несов* [दोपहर का] खाना खाना [दो-पाखар कā] k'āнā k'āнā *п*

обѣденный *прил* खाने का k'ā-

नэ क्ā, ~ стол खाने की मेज ж, ~
переры́в खाने की छुट्टी ж

обеднёвший прич, прил गरीबी
(दरिद्रता) पर आया हुआ गरीबी
(दारिद्र'ता) пар āiā xūā

обеднёние с गरीबी (दरिद्रता) पर
आना गरीबी (दारिद्र'ता) пар ānā
м, गरीब (दरिद्र) हो जाना गरीब
(दारिद्र') хо джānā м

обеднётъ сов गरीबी (दरिद्रता)
पर आना गरीबी (दारिद्र'ता) пар
ānā न्, गरीब (दरिद्र) हो जाना गा-
रिब (दारिद्र') хо джānā न्

обезбо́ленн||ый прич वेदना-
रहित वद'नā-राहित, पीडारहित पिरā-
राहित, ~ые ро́ды वेदनारहित (पी-
डारहित) प्रसव म

обезбо́ливание с мед सुन्न
करना सुन्न' кар'нā म, अचेतनीकरण
अचैत'नī-कारन म

обезвре́дить сов сн обезвре-
живать

обезвре́живать несов बुरा असर
डालने न देना бурā асар दāल'नэ ना
дэनā न, नुकसान (क्षति) पहुँचाने न
देना नुक'सांन (कशति) पाखुचāनэ ना
दэनā न

обездо́ленный прич बेनसीब
बे-नासिब, अभागा а-б^хāgā

обездо́лить сов बेनसीब (अभागा)
करना (कर देना) बे-नासिब (а-б^хāgā)
кар'нā (кар дэनā) न

обеззара́живание с शुद्धीकरण
शुद्ध'ी-कारन म, सक्रामक रोगाणुओ
से मुक्त करना संक्रāमाक रोगāणुओ

से मुक्त' कार'नā म, कीटाणुरहित
करना कितāणु-राहित कार'नā म

обеззара́живать несов शुद्ध
करना शुद्ध' कार'नā न, सक्रामक
रोगाणुओ से मुक्त करना संक्रāमाक
रोगāणुओ से मुक्त' कार'नā न, कीटाणु-
रहित करना (कर लेना) कितāणु-
राहित कार'नā (कार लэनā) न

обеззара́зить сов см обезза-
ра́живать

обезлі́чивать несов 1. (ли-
шать индивидуальности) व्यक्तित्व
छीनना (छीन लेना) व्йक्तिव' च'ин'-
नā (च'ян लэनā) न, 2. (напр руко-
водство) निजी जिम्मेदारी से महरूम
करना निदज्जि जिम्मэ-दāरि सэ माх'-
रूम कार'नā न, व्यक्तिगत उत्तर-
दायित्व से वचित करना व्йक्ति गत
उत्तार-दāयित्व' सэ वानचित कार'नā न

обезлі́чить сов см обезлі́чи-
вать

обезлі́чка ж निजी (व्यक्तिगत)
जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) का अभाव
निदज्जि (व्йक्ति-गत) जिम्मэ-दāरि
(उत्तार-दāयित्व') कā अब^хāо म

обезобра́живать несов बदसूरत
(कुरूप) करना (कर देना) बाद-सूरत
(कु-रूप) कार'नā (कार दэनā) न

обезобра́зить сов см обезо-
бра́живать

обезопа́ситель сов सुरक्षित करना
(कर लेना) सु-राक्षित कार'नā (कार
लэनā) न

обезору́живание с हथियार
(शस्त्र) ले (छीन) लेना хат'ийāр

(шаштр') लэ (च^५इन) लэнā *м*, निः-
शस्त्रीकरण निखशаш्ट्र-каран *м*

обезоруживать *несов* हथियार
(शस्त्र) ले (छीन) लेना ख^५त^५ийār
(шаштр') लэ (च^५इन) लэнā *п*, बे-
हथियार (नि शस्त्र) करना (कर लेना)
бэ-ख^५त^५ийār (निखशаш्ट्र') кар'нā
(кар лэнā) *п*

обезоружить *сов см* обезоруживать

обезуметь *сов* पागल (दीवाना,
उन्मत्त) हो जाना पāгал (दिवāнā,
унматт') хо джāнā *пп*

обезьяна *ж* 1. बदर बन्दार *м*,
человекообразная ~ मनुष्याकृति
बदर *м*, 2. перен разг नक्काल
наккāl *и*

обезьяний *прил* 1 बदर का
бандар कā, 2. перен разг बदर सा
бандар सā, बदर-सदृश बन्दार-सा-
दृशि

обезьянничанье *с* बदर की
तरह नकल (अनुकरण) करना बन्दार
कī ताराख नाкаल (अनुकारन) кар'-
нā *м*

обезьянничать *несов* बदर की
तरह नकल (अनुकरण) करना бан-
дар कī ताराख नाкаल (अनुकारन)
кар'нā *п*

обелиск *м* स्मारक-स्तम्भ स्मारक-
-стамб^х *м*

обелить *сов см* обелять

обелять *несов* सफाई देना साफāй
дэнā *п*, निर्दोषता साबित करना
निरदोश'ता सāबित кар'нā *п*

оберегать *несов* बचाना बचāनā
п, हिफाजत (रक्षा) करना खिफāзат
(राक्षā) кар'нā *п* (की क^०го-л,
что-л, защищать)

оберегаться *несов* बचना бач'-
нā *пп* (избегать), सावधान रहना
сāод'āн рах'нā *пп* (остерегаться)

оберечь(ся) *сов см* оберегать
(-ся)

обернуть *сов см* обертывать
обернуться *сов см* оборачи-
ваться

обёртка *ж* रेपर рēпар *м*,
लपेटने का कागज लापэт'нē कā कā-
газ *м*

обёрточн||ый *прил.* ~ая бу-
мага लपेटने का कागज लापэт'нē कā
кагаз *м*

обёртывать *несов* 1. लपेटना
लापэт'нā *п*, लपेट देना (लेना) ला-
पэт дэнā (लэнā) *п*, ~ кнīгу бу-
магой किताब को कागज से लपेट देना
п, 2. (поворачивать) मोड़ना मोड़'нā
п, обернуть лицō अपना मुंह मोड़-
ना *п* (की तरफ, की ओर *к кому-л*,
к чему-л), обернуть все в своіō
пōльзу перен घुमा-फिराकर हर एक
चीज को अपने लायक बना लेना *п*, ◇
обернуть когō-л. вокруг пāльца
किसी को उंगली पर नचाना *п*

обескрóвить *сов* 1. खून निकाल-
ना खून निकāl'нā *п* (का क^०го-л,
что-л), रक्तहीन करना राक्त'-*खीन*
кар'нā *п* (को क^०го-л, что-л), 2.
перен बेजान (निर्जीव) कर देना бэ-

-джāн (нирджио) кар дэна *n*,
 क्षार-क्षार कर देना क्शāр-क्शāर кар
 дэна *n*

обескрóвленный 1. *прич.* от
 обескрóвить; 2. *прил* वेखून ब-
 -खून, खून से खाली хун сэ хāли,
 रक्तहीन ракт'-хйн

обескура́живать *несов* जी छो-
 टा करना दज्जि च^хотā кар'на *n*
 (ка *кого-л*), हिम्मत तोड़ना химмат
 тор'на *n* (की *кого-л*), निरुत्साह
 करना (कर देना) нирутсāх кар'на
 (кар дэна) *n*

обескура́жить *сов см* обеску-
 ра́живать

обеспéчение *с* 1. (снабжение)
 मुहैया करना मुखाэйā кар'на *n*,
 सप्लाई साप्लāй *жс*, 2. (гарантия)
 गारटी гāранти *жс*, सुरक्षा су-ракшā
жс, जमानत замāнат *жс* (залог); под
 хорóшее — ठोस जमानत पर; 3.
 (средства к жизни) रोटि-कपडा
 ротй-кап'рā *м*, जीविका дживикā
жс, социāльное — समाज की ओर से
 परिवरिज *жс*

обеспéченность *жс* 1. लैस
 (सुसज्जित) होना लाэс (су-са-
 джджит) хонā *м* (से *чем-л*), 2. (за-
 житочность) खुशहाली хуш-хāли
жс, समृद्धि самриद्ध^хи *жс*, सपन्नता
 сампанн'^{ता} *жс*.

обеспéченный 1. *прич* मुहैया
 (सप्लाई) किया हुआ मुखाэйā (са-
 плāй) кийā хуā, सज्जित саджджит,
 गारटी (सुरक्षित) किया हुआ-गāранти

(су-ракшит) кийā хуā (гаранти
 рованный); 2. *прил* (आजीविकीय)
 खुशहाल хуш-хāл, समृद्ध самриद्ध^х,
 सपन्न сампанн'.

обеспéчивать *несов* 1. (снаб
 жать) मुहैया (सप्लाई) करना मु
 खाэйā (साप्लāय) кар'на *n*, 2. (гаран
 тировать) गारटी (सुरक्षित) करना
 (कर देना) гāранти (су-ракшит)
 кар'на (кар дэна) *n*; निश्चित बनाना
 нишчит банāнā *n* (подготовли
 вать; को *что-л*), — *успех* कामयाबी
 (सफलता) को निश्चित बनाना *n*,
 обеспéчить мир во всём *мире* वि-
 श्वशांति को सुदृढ करना *n*, 3. (मा
 तेरिाल्) जरूरियात बहम पहुँचाना
 заруринāт бахам пахūчāнā *n*

обеспéчить *сов см* обеспéчи
 вать

обессй́леть *сов* कमजोर (दुर्बल)
 हो जाना кам-зор (дурбал) хō джā
 нā *нп*

обессй́ливать *несов* कमजोर
 करना (कर देना) кам-зор кар'на
 (кар дэна) *n*, नि शक्त बनाना (बना
 देना) нишакт' банāнā (банā дэ-
 нā) *n*

обессй́лить *сов см* обессй́ли-
 вать

обессмёртить *сов* अमर (चिर-
 स्मरणीय) करना (कर देना) амар
 (चिर-स्मार'ний') кар'на (кар дэ-
 нā) *n*

обесцвётить *сов см* обесцвё-
 чивать

обесцвѣчивание *с* रग बिगाडना
रान्ग' बिगार्'ना *म*, विवर्ण करना वि-
वार्न् कार'ना *म*

обесцвѣчивать *несов* रग बि-
गाडना (बिगाड देना) रान्ग' बिगार्'ना
(बिगार् दэнā) *п*, विवर्ण करना वि-
वार्न् कार'ना *п*, *перен* व्यक्तित्व-
हीन करना व्वाक्तित्व'-ह्यिन् कार'-
ना *п*

обесцѣнение *с* कीमत (मूल्य)
घटाना (कम करना) क्यमत (मुल्य')
ग^хатāнā (काम कार'ना) *म*, अवमूल्यन
अव'मुल्य'न *म*

обесцѣнивать *несов* कीमत
घटाना (घटा देना कम करना) क्य-
मत ग^хатāнā (ग^хатā दэнā, काम कार'-
ना) *п* (की *что-л*), मूल्य घटाना
(घटा देना, कम करना) मुल्य' ग^ха-
तāनā (ग^хатā दэнā, काम कार'ना) *п*
(का *что-л*)

обесцѣнить *сов см* обесцѣни-
вать

обесчѣстить *сов* इज्जत उतारना
(उतार देना, बिगाडना, बिगाड देना)
इज्जत उतार्'ना (उतार् दэнā, बिगार्'ना,
बिगार् दэнā) *п* (की *кого-л*),
बेइज्जती करना (कर देना) бэ-इज्'त्ति
कार'ना (कार दэнā) *п* (की *кого-л*),
अपमानित (कलकित) करना अप'मानित
(कालनकित) कार'ना *п*

обѣт *म* व्रत व्रत *म*, सकल्प सान-
कल्प' *म*

обещāн||ие *с* वादा वāदā *म*,
प्रतिज्ञा प्रатигिā *ж*, *не* сдержāть
—ия वादा टाल देना *п*, वादा (प्रति-

ज्ञा) तोड देना *п*, сдержāть — वादे
को पूरा करना *п*, प्रतिज्ञा का पालन
करना *п*

обещāть *сов* *и* *несов* वादा
(प्रतिज्ञा) करना वāдā (प्रतिगिā)
कार'ना *п* (को *кому-л*)

обжāлование *с* *юр* अपील
अपिल *ж*, उज्जदारी узр'-дāरй *ж*,
पुनर्विचार की प्रार्थना पुनारविचāр
क्य प्रāрт^хना *ж*

обжāловать *сов* अपील (पुनर्वि-
चार की प्रार्थना) करना अपिल (पुनार-
विचāर क्य प्रāрт^хना) कार'ना *п*

обжѣчь(ся) *сов см* обжигāть
(-ся)

обжигāние *с* *тех* पकाना па-
कāनā *म*, पक्का करना पक्कā कार'-
ना *म*

обжигāтельн||ый *прил* *тех*.
—ая печь पजावा पाзāвā *म*, भट्ठा
ब^хатт^хā *म*

обжигāть *несов* 1. (*напр* ру-
ку) जलाना джалāнā *п*, जला देना
джалā दэнā *п*, обжѣчь себе пā-
лец अपनी उंगली जला लेना *п*, 2.
тех पकाना पकāनā *п*, पक्का करना
पक्कā कार'ना *п*

обжигāться *несов* 1. अपने
आप को जला लेना अप'नā āп को दжа-
लā लэнā *п*, 2. *перен* बला में फँसना
बालā मā प^хāс'नā *नп*, हाथ डालकर
पछताना хāт^х दāल'कार पач^хтāнā
नп, обжѣгшись на молокѣ, бѹдешь
дуть *и* нā воду *посл* दूध का जला
छाछ फूँक-फूँककर पीता है

обжора *м* *и ж* *разг* खाऊ *म*, *ज*, पेटू *पेटू म*, *ज*

обжорство *с* *разг* पेटूपन *पेटूपन म*

обзавестись *сов см* обзаводиться

обзаводиться *несов* हासिल (प्राप्त, उपार्जन) करना (कर लेना) खासिल (प्राप्त, उपार्जन) कर'ना (कर लेना) *п*, обзавестись семьей बाल-बच्चेदार हो जाना *न*, обзавестись хозяйством अपना घर चलाना *п*

обзор *м* आलोचन आलोचन *म*, सिहावलोकन सैख'लोकन *म*

обзывать *несов* कहना का'ना *п*, он обзвал его дураком उस ने उसे मूर्ख कहा.

обивать *несов* — мебель फर्नीचर पर कपडा (चमडा) चढाना फर्नीचर पर का'रा (चम'रा) चार'ना *п*, — железом लोहे की पत्तियों से बाँधना लो'खे की पत्तियों से बाँध'ना *п*, — пороги разг दरवाजे की मिट्टी खोदना (ले डालना) दरवा'जे की मिट्टी को'द'ना (ले डाल'ना) *п*

обивка *ж* 1. (действие) कपडा (चमडा) चढाना का'रा (चम'रा) चार'ना *म*, 2. (материал) कपडा का'रा *म*, चमडा चम'रा *म* (кожа)

обид *а ж* नाराजी ना-रा'जी *ज*, अपकार अप'कार *म*, अपमान अप'मान *म*, наносить —у अपकार (अपमान) करना *म*, сносить —у अपमान सहना *п*, горькая गहन (तीव्र) विषाद

म, затаить —у प्रतिहिंसा की भावना रखना *п* (के प्रति ना को'ल), проглотить —у [शांति से] अपमान सहन करना *п*, не в —у будь сказано बुरा न मानिये; — он не даст себя в —у वह अपनी रक्षा कर सकती है **обидеть(ся)** *сов см* обижать (-ся)

обидно *безл в знач сказ* अफसोस (दु'ख) की बात [है] अफ'सोस (दु'ख) की बात [है], мне — मुझे अफसोस (दु'ख) है; —, что это произошло यह दु'ख है कि ऐसा हुआ, —, что вы опоздали यह अफसोस (दु'ख) है कि आप समय पर न आये, мне — это слышать मुझे यह सुनकर अफसोस (दु'ख) है.

обидный *прил* अपमानजनक अप'मान-जानक, —ое сознание दु'खदायक अनुभव *म*

обидчивый *прил* जल्द नाराज (अप्रसन्न) हो जानेवाला द'जाल'ना-रा'ज (अप्र'सन्न) जो द'जाने-वाला, चिड़चिड़ा चिर'चिरा

обидчик *м* अपमान करनेवाला अप'मान कर'ने-वाला *म*

обижать *несов* 1. अपमान करना अप'मान कर'ना *п*, नाराज (अप्रसन्न) करना ना-रा'ज (अप्र'सन्न) कर'ना *п*, они его обидели उन्हो ने उसे नाराज (अप्रसन्न, क्रुद्ध) कर दिया, 2. (наносить ущерб) हानि (नुकसान) पहुँचाना खानि (नुक'सान) पहुँचाना *п*

обижаться *несов* नाराज (अप्र-

सन्न) हो जाना *nā-rāz* (अप्र'सन्न')
 खो *džānā* *nn*, बुरा मानना *burā*
mān'ā *n*, रूठना *rūt^xā* *nn*, не
 обижайтесь! बुरा न मानिये!

обі́женный 1. *прич* от оби-
 деть, 2. *прил* नाराज *nā-rāz*, अप्रसन्न
 अप्र'सन्न', हूट रुष्ट', он обі́жен
 на отца́ उसे अपने बाप से नाराजगी
 है, उसे अपने बाप के खिलाफ शिकायत
 है, у него́ был — вид वह नाराज
 लगता था, वह क्षुभित हुआ जान पड़ा,
 उसे क्षोभ हुआ जान पड़ा

обі́лие *c* भरमार *b^har-mār* *ж*,
 आधिक्य *ād^xikī'* *m*, बहुतायत *bāhu-*
tāyat *ж*

обі́льн||ый *прил* भरा-पूरा *b^ha-*
rā pūrā, अधिक *ād^xik*, विपुल *vipul*,
 जोरदार *zor-dār* (об урожае), —ая
 пи́ща अतिशय भोजन *m*

обиня́к *m* *разг* без обиняко́в
 विना किसी लाग-लपेट *binā* *kisī* *lāg-*
-lapēt, говорить без обиняко́в *saḥ*
 साफ बोलना *sāḥ-sāḥ* *bol'ā* *nn*,
 खुले दिल से कहना *k^hulē* *dil* *sē*
kaḥ'ā *n*

обира́ть *несов* 1. (собирать)
 तोड़ना *tor'ā* *n*, चुनना *čun'ā* *n*,
 2. (грабить, красть) लूटना *lūt'ā*
n, लूट लेना *lūt* *lānā* *n*, खसोटना
k^xasot'ā *n*

обита́емый *прил* वसा हुआ
basā *ḥuā*, आबाद *ābād*

обита́тель *m* रहनेवाला *raḥ'nē-*
vālā *m*, वाशदा *bāšandā* *m*, नि-
 वासी *nivāsī* *m*

обита́ть *несов* बसना *bas'ā* *nn*,
 रहना *raḥ'ā* *nn*, निवास करना
nivās *kar'ā* *n*

обі́ть *сов* *см* обивать

обихо́д *m* रहन-सहन *raḥan-sa-*
ḥan *m*, प्रथा *prat^xā* *ж*, в до-
 машнем —е *g^huṣṭhī* *mē*, предме́гы
 домашнего —а घर-गिरिस्ती के सा-
 मान *m* *mn*, повсе́днёвныи — *roj-*
marrē *kā* *m*, रोजमर्रे की चाल *ж*

обихо́дн||ый *прил* रोजमर्रे(प्रति-
 दिन) का *roz-marrē* (प्रतिदिन) *kā*,
 चालू *čālū*, प्रचलित *pracalit* (упо-
 требительный), —ое выра́жение
 बोलचाल का मुहावरा *m*

обкла́дывать *несов* 1. (класть
 кругом) इर्द-गिर्द लगाना *ird'-gird'*
lagānā *n* (के *kogol*, *čtol*), 2.
 (окружать) घेरना *g^xēr'ā* *n*, घेरे
 में डालना *g^xērē* *mē* *dāl'ā* *n*

обко́м *m* (областнóй *komitēt*)
 प्रादेशिक समिति *prādešik* *sami-*
ti *ж*

обкра́дывать *несов* चोराना
čorānā *n*, लूटना *lūt'ā* *n*, चोरा
 (लूट) लेना *čorā* (*lūt*) *lānā* *n*, चोरी
 करना *čorī* *kar'ā* *n*

обла́ва *ж* हँकवा *ḥāk'vā* *m*,
 खेदा *k^hedā* *m*, छापा *č^xāpā* *m* (на-
 лет)

облага́ть *несов* (обязывать *k*
уплате) लगाना *lagānā* *n* (पर
kogol, *čtol*), — *nalógom* टैक्स
 (महसूल) लगाना *n*, करनिर्धारण
 करना *n*, — *póšliṇoi* चुगी (कर)

लगाना (वैठाना) *n*; — штрафом
जुरमाना करना *n*, दंड लगाना *n*
облагоражива||ть *несов* ऊँचा
करना *ūchā kar'nā n.*, भद्र (उदार)
वनाना *bḡadr' (udār) banānā n*;
труд —ет человека *श्रम मनुष्य को*
महान् (उच्च) वनाता है, *श्रम मनुष्य*
को गौरव प्रदान करता है.

облагородить *сов см* облаго-
раживать

обладание *с* देखल *дахал m*,
अधिकार *адḡikār m*

обладатель *m.* मालिक *mālik*
m, अधिकारी *адḡikāri m*

обладать *несов* मालिक होना
mālik hōnā n (का *чем-л*), अधि-
कार में रखना *адḡikār mē rakḡ'nā*
n, — *пра́вом* अधिकार रखना *n.* (पर
на *что-л*), — *талан́том* प्रतिभाशाली
होना *n*

облако *с* बादल *бадал n*, मेघ
mēḡḡ m, nébo заволокло *облака́ми*
बादल छा गये, आसमान पर बादल
आये.

обламывать *несов* तोड़ना *тор'-*
nā n, तोड़ देना (डालना) *тор дэнā*
(*дāl'nā*) *n*

обласка́ть *сов* बड़ी मेहरबानी
करना *барī mēḡar-bānī kar'nā n*

областнóй *прил* प्रादेशिक *prā-*
дэшик, प्रातीय *prāntīy'*

область *ж* 1. इलाका *илākā*
m, प्रदेश *прадэш m*, भूभाग *бḡu-*
-бḡāḡ m, 2. (административно-
территориальная единица) जिला

ज़िला m, प्रात *prānt' m*, प्रदेश *пра-*
дэш m; 3. (сфера знаний, дея-
тельности) क्षेत्र *क्षेत्र' m*.

облачность *ж*. बदली *бад'ли*
ж, घटाटोप *गḡatātop m*

облачный *прил*. बादल से घिरा
हुआ *бадал сэ гḡirā huā*, मेघयुक्त
मēḡ-yukt'.

облега́||ть *несов (о платье)* चि
पटना *चिपात'nā n*, लगा रहना
лагā rakḡ'nā n, ठीक वैठना *tḡīḡ*
баэтḡ'nā n, *плáтье* *плóтно* —ет
фигу́ру पोशाक चुस्त है, उस में
शरीर के सब अंग उभड़ आये हैं.

облегч||ать *несов* सहज (सुसाध्य)
वनाना *साḡадḡ (су-сāдḡī')* *banānā n*
(*задачу, дело*), हलका (सहज) करना
(वनाना, कर देना) *ḡal'kā (saḡadḡ)*
kar'nā (banānā, kar dēnā) n (*ра-*
боту и т n); — *груз* भार कम
करना (कर देना) *n*; — *наказáние*
सजा (दंड) घटा देना *n*; *э́то* *намно́-*
го —*йт* *их* *рабо́ту* यह उन के काम
को ज्यादा आसान बनायेगा, इस से
उन का काम (कार्य) ज्यादा आसान हो
जायेगा.

облегче́ни||е *с* सहूलियत *саḡu-*
лийат ж, सुभीता *субḡītā m*, вздох
—*я* राहत की साँस *ж*, *вздохну́ть с*
—*ем* सतोष की साँस लेना *n*

облегчи́ть *сов см* облегча́ть
обледе́нёлый *прил* [जमी हुई]
वर्फ से ढाँका हुआ [джамि *ḡuī*]
барф' сэ дḡākā ḡuā

обледе́неть *сов* [जमी हुई] बर्फ

से ढँक जाना [джамि खуй] барф' сэ
द^хाक джāнā न्

облѣзлый прил (потертый,
пришедший в ветхость) फटा-पुराना
प^तातā-पुरāнā, जर्जर दजार्दजार

облекать несов 1. (одевать
во что-л) पहनाना पाख'नāनā न ,
पहना देना पाख'नā दēनā न ; 2. перен
(наделять). — властью, полномо-
чиями अधिकार से सपन्न करना अद^ख-
कār सē सम्पान्न' कार'नā न , — в
форму чего-л. रूप देना रूप दēनā
न (का चगे-ल)

облекаться несов पहनना पा-
खान'नā न

облениваться сов आलसी (मुस्त)
हो जाना ā'सī (सुस') खो दजāनā न्

облепить сов см облеплять

облеп||лять несов 1. (обклеи-
вать) लगाना लगāनā न , लगा देना
लगā दēनā न , ढँकना द^खाक'नā न
(покрывать), 2. перен разг (окру-
жать) घेरना ग^खэр'नā न , घेर देना
ग^खэр दēनā न , देति —ईलि егō बच्चे
उस के गिर्द लिपटे हुए थे, बच्चे उस
से चिमटे हुए थे.

облет||ать несов 1. उड़ना उर'नā
न् (के इर्द-गिर्द вокруг кого-л , че-
го-л), 2. (о листьях) गिरना गिर'नā
न् , गिर पड़ना गिर पार'नā न् , 3.
перен (о слухах, известиях) फैलना
प^खाэл'नā न् , फैल जाना प^खाэл दजā-
नā न् , слух —ёл весь город खबर
सारे शहर मे फैल गई.

облететь сов см облетать.

облечь сов. см облекать.

облечься сов см облекаться,
— в форму чего-л. रूप धरना रूप
द^खार'नā न (का चगे-ल)

обливáние с शरीर के ऊपर
जलधारा का प्रक्षेप शरीर कē उपर
जाल-द^खārā कā प्राक्षेप म

обливáть несов [पानी] डालना
[пāनि] दāत'नā न (के ऊपर को-ल ,
что-ल), — кнйгу чернйлами क्तिाव
पर स्याही गिरा देना न

облив||аться несов. 1. (напр
водой) अपने ऊपर पानी डालना
अप'नē उपर पāनि दāल'नā न , 2.
(опрокидывать на себя) अपने ऊपर
गिरा लेना अप'नē उपर गिरā लēनā न ;
облйться чернйлами अपने ऊपर
स्याही गिरा लेना न , ◇ — слезāми
आंसुओ से मुंह धोना न , — пōтом
पसीने मे डूबा होना न् , पसीने मे
भीग जाना न् , сēрдце —āется
крōвью दिल रो रहा है.

облигáция ж कर्ज-पत्र कारз'-
-पत्र' म , ऋणपत्र रिन-पत्र' म.

облизáть(ся) сов см облизь
вать(ся)

облизывать несов चाटना चāt'-
नā न , चाट लेना चāt लēनā न

облизываться несов अपने ओठो
को चाटना (चाट लेना) अप'नē ठ^खठ
को चāt'नā (चāt लēनā) न , अपने आप
को चाटना अप'नē āप को चāt'नā न
(о животном)

облик м. चेहरा चēख'рā म , शकल
शाकल ж , आकृति āकृति ж , रूप

रूप *м*, моральный — रूहानी चेहरा *म*, मानसिक (नैतिक) ढाँचा *म*, при-
н्यात — कोगो-ल., चегो-ल. का रूप
धारण कर लेना *п*

облѣть(ся) *сов см обливать*
(-ся)

облицевать *сов см облицовы-
вать.*

облицовка *ж* पोशिश पोशिш
ж, मुखावरण मुक्^хаваран *म*

облицовывать *несов* पोशिश
करना पोशिш кар'на *п*, पक्का कर-
ना पक्का кар'на *п* (каменем, кир-
пичом)

обличать *несов* परदाफाश (भडा-
फोड) करना пар'да-фаш (б^хандā-
п^хор) кар'на *п* (ка кого-л,
что-л)

обличение *с* परदाफाश пар'да-
-фаш *म*, भडाफोड б^хандā-п^хор *म*

обличительный *прил* परदा-
-фаश (भडाफोड) करनेवाला пар'да-
-фаश (б^хандā-п^хор) кар'на-вāла,
अभियोगात्मक अब^хийोगātмаक

обличить *сов см обличать*

обложение *с* महसूल (कर) लगा-
ना मा^хсул (कर) лага^нā *म*, करनि-
र्धारण кар-нирд^хāран *म*, करस्थापन
кар-ст^хāпан *म*; कौसेन — अप्र-
त्यक्ष कर लगाना *म*

обложить||ть *сов* 1. *см* обкла-
дывать, небо —लो तुंचами. बादल
छा गये बादल च^хā гайэ, आसमान पर
बादल आये āс'мāн пар बादल. āиэ,
—लो जयंक जवान (जीभ) पर छाले पड

गये забāн (джиб^х) пар च^хāलэ пар
1 айэ, जवान पर काँटे जम गये забāн
пар काँते джам гайэ, 2. *см* обла-
гать

обложка *ж* कवर кавар *и*,
जिल्द джилд' *ж*, आवरणपत्र āва-
ран-патр' *म*

облокачиваться *несов* सहारा
लेना са^хārā лēнā *п* (ка на что л),
उठगना उт^хāг'на *нп*, कोहनी टिका
ना ко^х'нī тикāнā (पर на что-л)

облокотиться *сов см* обло-
качиваться

обломать *сов см* обламывать

обломить *сов см* обламывать

облом||ок *м* टुकड़ा тук'рā *म*,
टूट तुт *ж*, खंड к^ханд' *м*

облупить *сов* छिलका उतारना
ч^хил'ка утār'на *п* (ка что-л)

облысёвший *прил* गजा ган-
джā

облысёт *сов* गजा हो जाना
ганджā хо джāнā *нп*

облюбовать *сов* पसंद करना
(कर लेना, कर देना) पासанд' кар'-
на (кар лēнā, кар дēнā) *п*

обмазывать *сов см* обмазывать

обмазывать *несов* 1. लीपना
लीп'на *п*, लीप देना लीप дēнā *п*,
पोतना пот'на *п*, 2. (пачкать)
मैला करना (कर देना) маэлā кар'на
(кар дēнā) *п*

обмакивать *несов* डुबोना ду-
бонā *п*, डुवाना дубāнā *п*, डुबो
देना дубо дēнā *п*

обмакну́ть *сов см* обма́кивать
обма́н *м* धोखा $д^xок^xā$ *м*,
ढकोसला $द^xाकोस'लā$ *म*, झूठ $झूठ^x$ $उत^x$
म (ложь), ввести в — धोखा देना
п (को *кого-л*), ढकोसला करना *п*
(का *кого-л*), ♦ — зрёния दृष्टि-
भ्रम *म*

обма́нный *прил* झूठा $झूठ^x$ $उत^xā$,
धोखेवाज $द^xाक^xā-बाज$

обману́ть(ся) *сов см* обманы-
вать(ся)

обма́нчивый *прил* धोखे से भरा
हुआ $द^xाक^xā$ स $ब^xारā$ $खुā$, मायिक
माँनिक

обма́нщик *м* धोखेवाज $द^xाक^xā-$
 $बाज$ *म*, कपटी $काप'तī$ *म*

обма́нывать *несов* धोखा देना
 $द^xाक^xā$ $देना$ *п* (को *кого-л*), ढको-
सला करना $द^xाकोस'लā$ $कार'नā$ *प* (का
кого-л), झूठ बोलना $झूठ^x$ $उत^x$ $बोल'-$
 $नā$ *नп*. (लगать), — наदे́жды उम्मेदो
(आशाओ) पर पानी फेरना (फेर देना)
п (की *ची-ल*), — *च्е-л*. дове́рие
का विश्वास तोडना *п*, का विश्वास-
घात करना *п*

обма́нываться *несов* धोखा
खाना $द^xाक^xā$ $क^xāनā$ *п*, धोखे मे
आना $द^xाक^xā$ $मē$ $āनā$ *नп*, обма-
ну́ться в своих ожида́ниях निराश
हो जाना *नп*

обма́тывать *несов* लपेटना $ला-$
 $पेट'नā$ *п*, लपेट लेना (देना) $लापेट$
 $लेनā$ ($देनā$) *п* (पर *что-л*)

обма́хивать *несов* झाड़ देना
 $झाड़^x$ $देनā$ *п* (сметать), — *वेером*

पखा करना (झलना) *п*, — *пыль*
घूल हटाना (हटा देना, झाड़ना) *п*

обма́хиваться *несов* : — *वेером*
अपने आप को पखा झल देना $अप'नē$
 $āप$ $को$ $पांक^xā$ $झ'ल$ $देनā$ *п*,
— *पлатко́м* अपने पर *रूमाल* से
झलना (हवा करना) $अप'नē$ $पर$ $रु-$
 $मāल$ $सē$ $झ'ल'नā$ ($खā$ $कार'नā$) *п*

обмахну́ть(ся) *сов см* обма́-
хивать(ся)

обмелёние *с* छिछला (उथला)
हो जाना $च^xिच^x'लā$ ($उथ^x'लā$) $खो$ $झ'जā-$
 $नā$ *म*

обмелёть *сов* छिछला (उथला)
हो जाना $च^xिच^x'लā$ ($उथ^x'लā$) $खो$ $झ'जā-$
 $नā$ *नп*

обме́н *м* [अदला-]बदला [$अद'लā-$]
 $बाद'लā$ *म*, आदान-प्रदान $आदांन-प्रा-$
 $दांन$ *म*, विनिमय *विनिमाय* *म*, в —
на के बदले मे, — *मне́ниями* विचार-
विनिमय *म*, विचारो का आदान-
प्रदान *म*, — *о́пытом* तजरवे का
तवादला *म*, — *вещёств* *физиол.*
[देहगत] भोजन का रासायनिक
परिवर्तन *म*

обме́нивать *несов* बदलना $बा-$
 $दाल'नā$ *п*, [अदला-]बदला करना
[$अद'लā-$] $बाद'लā$ $कार'नā$ *п*, विनिमय
करना *विनिमाय* $कार'नā$ *п*

обме́ниваться *несов* बदलना
 $बादाल'नā$ *п*, [अदला-]बदला करना
[$अद'लā-$] $बाद'लā$ $कार'नā$ *п*, विनिमय
करना *विनिमाय* $कार'नā$ *п*, — *руко-*
пожа́тием हाथ मिलाना *п* (से *с кем-*
либо)

обменя́ть(ся) *сов см обмени-
вать(ся)*

обме́р *м* 1. नपाई नापай *ж*, नाप
नाप *ж*, माप माप *ж*, 2. (обман) *разг*
भूठी नाप लेना *дж^хут^хи* नाप
लэна *м*

обме́рить *сов см обмеря́ть*

обмеря́ть *несов* 1. नापना नाप'-
ना *п*, नाप लेना (देना) नाप लэना
(дэна) *п*, 2. (обманывать) *разг*
भूठी नाप लेना *дж^хут^хи* नाप लэना *п*

обмести́ *сов см обметáть I*

обметáть I *несов (пыль)* धूल
झाड़ना (हटाना, हटा देना) *д^хул*
дж^хар'на (хата́на, хата́ дэна) *п*

обметáть II *сов см обме́ты-
вать.*

обме́тывать *несов (обиивать)*
टाँका लगाना (लगा देना) та́ка лага-
ना (лага́ дэна) *п*

обмозгова́ть *сов разг* आगा
पीछा सोच लेना *ага-пич^ха* соч лэна
п, गौर करना गाор кар'на *п*, मन
मे तौलना मान маэ таол'на *п*

обмолáчивать *несов с -х* गाह-
ना गाх'на *п*

обмо́лвиться *сов* 1. (оши-
биться) एक बात की जगह दूसरी
बात कहना *эк ба́т ки джага^х дус'ри*
ба́т ках'на *п*, भूलकर कह-डालना
бу́л'кар ках да́л'на *п*; 2 (ска-
зать) [चलते-चलते] कह डालना
[чал'тэ-чал'тэ] ках да́л'на *п*, не
— ни сло́вом कताई जिक्र न करना
п (ка о чем-л)

обмо́лвка *ж* जवान की चूक за
बाँन *ки* чу́к *ж*

обмоло́т *м с -х* गहाई *га^хаи*
ж, [अनाज की] पिटाई [ана́дж *ки*]
пита́й *ж*

обмоло́титъ *сов см обмоло́чи-
вать*

обморáживать *несов* • он обмо-
ро́зил себе́ па́лец उस की उँगली को
पाला मार गया *ус ки* у́г'ли *ко* па́ла
ма́р гайа

обморóженный *прич, прил*
पाले (सर्दी) का मारा हुआ *па́ла* (сар
ди) *ка* ма́ра хуа

обморóзить *сов см обморáжи-
вать*

обморок *м* बेहोशी *бэ-хоши* *ж*,
मूर्च्छा मुरच^хा *ж*, в глубóком —
गहरी बेहोशी मे, प्रगाढ मूर्च्छा मे,
पा́дать в — गरा (मूर्च्छा) खाना *п*,
बेहोशी आ जाना *ни* (को о ком-л)

обморочн||ый *прил* —ое со-
стоя́ние बेहोशी की हालत *бэ-хоши*
ки ха́лат *ж*, अचेत अवस्था *ачэт*
аваст^ха *ж*; в —ом состоя́нии
बेहोशी की हालत मे *бэ-хоши* *ки*
ха́лат *маэ*, अचेत अवस्था मे *ачэт*
аваст^ха *маэ*

обмотáть *сов см обма́тывать*

обмо́тка *ж эл* पट्टी *патти* *ж*

обмо́тки *мн* [पिंडलियो पर
बाँधने की] पट्टियाँ [пинд'лийо пар
ба́д^х'не *ки*] *паттийа́* *ж* *мн*

обмунди́рование *с* वरदी *вар'-
ди* *ж*

обмундировать *сов* वरदी से लैस (सज्जित) करना वार'दी सэ लाэс (साज्जित) कार'नā *n*

обмундироваться *сов* वरदी से लैस (सज्जित) हो जाना वार'दी सэ लाэс (साज्जित) खो джāнā *nn*

обмундировка *ж* *см* обмундирование

обмывать *несов* धोना द^хонā *n*, नहलाना [-धुलाना] नाх'लāнā [-द^хुलāнā] *n*, [पानी में] साफ करना [पā-न्य मē] сāф кар'нā *n*

обмыть *сов см* обмывать

обнаглеть *сов* गुस्ताख (निलज्ज) हो जाना густāх (निरलाज्ज) खो джāнā *nn*

обнадёживать *несов* उम्मेद दिलाना उम्मэд дилāнā *n*, आशा देना āшā дэнā *n* (को को-ल), यकीन (विश्वास) दिलाना йākйи (विश्वāс) дилāнā *n* (уверять)

обнадёжить *сов см* обнадёживать

обнажать *несов* 1. नगा करना नангā кар'нā *n*, उघाडना उग^хār'нā *n*, उघाड देना उग^хār дэнā *n*, — меч [म्यान से, कोष से] तलवार खीचना *n*, — го́лову अपने सिर को उघाडना *n*, 2. *перен* (раскрывать, обнаруживать) उघाडना उग^хār'нā *n*, खोलकर रखना क^хол'кар раक^х'нā *n*, परदाफाश (भडाफोड) करना пар'дā-фāш (б^хан-дā-п^хор) кар'нā *n* (разоблачать, का что-л)

обнажаться *несов* नगा हो

जाना नангā खो джāнā *nn*, उघडना उग^хār'нā *nn*

обнажённый 1. *прич* *от* обнажить, 2. *прил* नगा नангā, उघाडा उग^хārā.

обнажить(ся) *сов. см* обнажать(ся)

обнаро́дование *с* एलान элāн *м*, घोषणा ग^хош'нā *ж*, प्रकाशन प्राकāशन *м* (опубликование)

обнаро́довать *сов* एलान (घोषणा) करना элāн (ग^хош'нā) кар'нā *n*; प्रकाशित करना प्राकāшит кар'нā *n* (опубликовать)

обнару́жение *с* खोलना क^хол'-нā *м*, उद्घाटन उद^гāтан *м* (раскрытие)

обнару́живать *несов* पता लगाना патā лагāнā *n* (का что-л), उघाडना उग^хār'нā *n*, खोलना क^хол'-нā *n*, उद्घाटन करना उद^гāтан кар'нā *n* (раскрывать, का что-л), — तालांत प्रतिभा प्रकट करना *n*

обнару́живаться *несов* पता लगाना (चलना) патā лаг'нā (чал'нā) *nn*, उघडना उग^хār'нā *nn*, वरामद हो जाना бар-āмад खो джāнā *nn*

обнару́жить(ся) *сов см* обнару́живать(ся)

обнести *сов см* обносить

обнимать *несов* गले लगाना गलэ лагāнā *n* (को को-ल), आलिंगन करना āлиंगан кар'нā *n* (का को-либо), अक भरना अक' б^хār'нā *n*

обниматься *несов* गले मिलना

(लगना) गलэ मिल'на (लाग'ना) *न* (के *स के* *न-ल*)

обнищание *с* गरीब (दरिद्र) हो जाना गरीब (दारिद्र') हो जाना गरीबी *ज*, दरिद्रता दारिद्र'-ता *ज* (*निश्चिता*)

обнищать *сов* गरीबी आना गरीबी *आना* *न* (पर *о* *ком-ल*, *о* *чем-ल*), गरीब (दरिद्र) हो जाना गरीब (दारिद्र') हो जाना *न*

обновить(ся) *сов см* обновлять(ся)

обновка *ж* *разг* नयी चीज नयी चीज *ज*, नया कपडा (वास्त्र) नया कपड़ा (वास्त्र') *म* (*об одежде*)

обновление *с* नवीकरण नवीकरण-कारण *न*, पुनर्नवीकरण पुनर्नवीकरण-कारण *म*, मरम्मत करना मराममत कर'ना *म* (*ремонт*)

обновлённый *прич*, *прил* नया (नवीन) किया हुआ नया (नवीन) किया हुआ *न*

обновлять *несов* [फिर से] नया (नवीन) करना [प'र सэ] नया (नवीन) करना [प'र सэ] *न*, मरम्मत करना मराममत कर'ना *न* (*ремонтировать, की что-ल*), ~ руководство रहनुमाओ को बदल देना *न* (के *чего-ल*)

обновляться *несов* [फिर से] नया (नवीन) होना (हो जाना) [प'र सэ] नया (नवीन) होना (हो जाना) *न*

обносить *несов* 1. (*окружать*) घेरना *न*, घेर देना (लेना)

ग'र द'ना (त'ना) *न*, परिवेष्टित करना परिवेष्टित कर'ना *न*, ~ стеноं दीवार से घेरना *न*, ~ заббором घेरा लगाना *न*, अहातावदी करना *न*, 2. (*угощать*) परोसना पारос'ना *न*, их всех обнесли пловом पुलाव सब के आगे लाया गया.

обноски *ин* फटा-पुराना कपडा प'ता-पुर'ना कप'रा *म*

обнохоть *сов см* обнохивать обнохивать *несов* सूँघना सूँघ'ना *न*, सूँघ लेना सूँघ'ना *न*

обнять(ся) *сов см* обнимать (-ся).

обо *предлог см* *о* 1

обобратить *сов см* обирать

обобщать *несов* आम उसूल बनाना (कायम करना) आम उसूल बनाना (कायम करना) *न*, आम (साधारण) नतीजे (परिणाम) निकालना आम (साधारण) नतीजे (परिणाम) निकालना *न* (के *чей-ल*, *чего-ल*), अनुभव से आम नतीजे निकालना *न* (के *чей-ल*, *чего-ल*), अनुभव का निचोड़ बनाना *न* (के *чей-ल*, *чего-ल*)

обобщение *с* साधारणीकरण साधारणीकरण *म*

обобществить *сов см* обобществлять

обобществление *с* सामूहीकरण सामूहीकरण *म*

обобществлять *несов* सामूहीकरण करना सामूहीकरण कर'ना *न* (*का что-ल*)

обобщить *сов см* обобщать

обога́тить(ся) *сов см* обога-
щать(ся)

обогаща́ть *несов* 1. दौलतमद
(धनी) वनाना दाолат-манд' (द^खानि)
банānā *n* (की कого-ल, что-л), 2.
перен обогатить свой опыт अपने
अनुभव को समृद्ध करना अप'नэ ану-
ब^खав को सम्रिद्ध^ल кар'нā *n*, वि-
स्तृत अनुभव प्राप्त करना विस्त्रित
अनुब^खав प्राप्त्' кар'нā *n*

обогаща́ться *несов* दौलतमद
(धनी) वनना (हो जाना) दाолат-मन्द'
(द^खानि) бан'нā (खो джānā) *nn*

обогаще́ние *с* दौलतमद (धनी)
वनाना दाолат-मन्द' (द^खानि) банā-
nā *m* (действие от гл обогаща́ть),
दौलतमद (धनी) वनना (हो जाना)
दाолат-मन्द' (द^खानि) бан'нā (खो
джānā) *m* (действие от гл обога-
щаться), ~ руд तेज धातुशोधन *m*

обогна́ть *сов см* обгонять

обогну́ть *сов см* огиба́ть

обогрева́ть *несов* गरम करना
гарам кар'нā *n*

обогрева́ться *несов* गरम होना
(हो जाना) гарам хонā (खो джānā)
nn, तापना tāp'nā *nn* (у огня, на
солнце)

обогре́ть(ся) *сов см* обогре-
вать(ся)

обод *m* ~ колесā पहिये का घेरा
पांथीयē kā g^खэрā *m*

ободо́к *m* घेरा g^खэрā *m*

ободрáть *сов см* обдира́ть

ободрéние *с* बढ़ावा бар^खāvā *m*,

दिलासा дилāsā *m*, प्रोत्साहन प्रो-
त्साहान *m*

ободрíть(ся) *сов см* ободрять
(-ся)

ободря́ть *несов* बढ़ावा (दिलासा,
प्रोत्साहन) देना бар^खāvā (дилāsā,
प्रोत्साहान) дэнā *n*, हिम्मत बँधवाना
खिममत бāд^ख'вānā *n* (की कого-ल,
что-л), उत्साहित करना उत्साहित
кар'нā *n*

ободря́ться *несов* हिम्मत बाँध-
ना खिममत бāд^ख'нā *n*, उत्साहित
होना उत्साहित хонā *nn*

обожа́ние *с* पूजा पूजā *ж*,
आराधन ārād^खан *m*, उपासना उपās'-
nā *ж*

обожа́ть *несов* पूजा करना पू-
जā кар'нā *n* (की कого-ल,
что-л), आराधन कारना ārād^खан
кар'нā *n* (का कого-ल, что-л)

обóз *m* गाडियो की कतार (पाँत)
гāрийō кī катār (пāт) *ж*

обозва́ть *сов см* обзывать

обозли́ть *сов* क्रोधित (क्रुपित)
करना क्रोद^लнт (купित) кар'нā *n*,
चिढ़ाना चिर^खānā *n*

обозли́ться *сов* गुस्से (क्रोध) में
आना गुस्सē (क्रोद^ल) мē ānā *nn*,
क्रोधी हो जाना क्रोद^खи खो джānā *nn*

обознача́ть *несов* 1. (отме-
чать) निशान (लक्षित) करना निशāн
(लक्षित) кар'нā *n*, 2. (значить)
मतलब (अर्थ) रखना मत'лаб (арт^ल)
рак^ख'нā *n*, सूचित (अर्थ प्रकट) कर-
ना सूचित (арт^ल' प्राकट) кар'нā *n*

обозна́чить сов см. обозна-
чать 1

обозрева́тель м समीक्षक समी-
क्षक म

обозрева́ть несов 1. (осматри-
вать) देखना देख'ना n, निरीक्षण
करना निरीक्षण कर'ना n, 2. (в
печати) आलोचना करना आलोच'ना
कर'ना n (की что-л.)

обозре́ние с समालोचन самā-
लोचन म., आलोचना आलोच'ना ж,
सिंहावलोकन सिंहाव'लोकन म,
театральное — रीव्यू म

обозре́ть сов см. обозревать

обо́||и мн दीवारी कागज दिवारी
kāgaz म, कमरे की दीवारो पर मढ़ने
का कागज काम'रэ की दिवारी पर
मार'नэ का कागज म, оклэить — ями
दीवारी कागज मढ़ना (लगाना, चिपका
देना) n (पर что-л.)

обо́йма ж 1. воен (патронная)
चार्जर चार्दजार म, 2. тех आयरन-
-रिंग आयर-रिंग' म, लोह-वलय
लोह-वालय म

обойти́(сь) сов см. обходить
(-ся)

обо́йщик м सोफासाज софа-сāз
म, कुर्सियो मे गढ़ियाँ लगाकर चढा-
नेवाला कुरसियो मे गаддийाँ लगā-
कार चार'आन-वāलā म

обокра́сть сов см. обкрадывать

оболо́чка ж गिलाफ गिलाф म,
खोल क'ओल'म, आवरण आवरण म,
वेष्टन वेश्टन'म, анат. फिल्ली
फिल्ली'म, परदा पर'दā म

оболту́с м अहमक अह'маक म,
मूर्ख मूरक' म, काठ का उल्लू कāठ'
कā उल्लू म

обольсти́тель м भाँसिया धज'आ-
सिया म

обольсти́тельный прил प्रलो-
भक प्रलोभ'क; मनोमुग्धकर मानो
-मुग्ध'-कार, मनोहर मानो-हार (оча
ровательный)

обольсти́ть(ся) сов см. оболь-
щать(ся)

обольща́ть несов लुभाना लुभ'आ-
ना n, भाँसना धज'आस'ना n, — себя
надéждой भूठी उम्मेद वāधना n,
भूठी आस लगाना n, भूठी आशा
करना n., मिथ्या आशा का पोषण
करना n

обольща́ться несов भाँसे (प्रलो-
भन) मे आना धज'आसэ (प्रलोभ'खान)
मэ आना n; — надеждами भूठी
उम्मेद वāधना n, भूठी आस लगाना
n, भूठी आशा करना n, मिथ्या
आशा का पोषण करना n.

обольще́ние с भाँसा धज'आसā
म, प्रलोभन प्रलोभ'खान म

обомлэ́ть сов разг 1. बेहोशी
की सी हालत मे आना (आ जाना)
बэ-होशी की सी खāлат мэ आना (आ दजā-
ना) n, सजाशून्य सा हो जाना सज-
ग्या-शुन्य' सā हो दजāना n,

2. (оцепенеть от изумл^{ения}) आश्चर्य
से सन्न (स्तमित) हो जाना आश्चर्य'
सэ सन्न' (सामभ'खित) हो दजāना n

обоня́ние с सूँघने की इन्द्रिय
सुँग'नэ की इन्द्रिय'ज, घ्राण ग'रāन

м, имѣть тѣмное — तेज नाक रख-
ना *n*

обоня́ть *несов* सूँघना *сुँг^x'нā*
n, सूँघ लेना *सुँग^x लēnā n*

оборáчивать *несов см.* обёрты-
вать

оборáчиваться *несов (повора-
чиваться)* मुड़ना *мур'нā nn*, फिरना
п^xир'нā nn, (पीछे *назад*, की *तरफ*,
की ओर *в чью-л сторону*), गरदन
घुमाना *гар'дан г^xумānā n* (*повора-
чивать голову*), — [क्रुगóm] घूमना
nn, ♦ *это зависит от того, как*
обернется дело यह भविष्य पर
निर्भर है

оборв́анец *м* चिथडिया *чит^x'-*
рийā м., चिथडेपोश *чит^x'рэ-пош м*,
जीर्ण-शीर्ण वस्त्रधारी *джирн'-ширн'*
вастр'-д^xārī m

обор́ванный 1. *прич от обо-*
рвать, 2. *прил* फटा [हुआ] *п^xатā*
[хуā], फटा-पुराना *п^xатā-पुरānā*,
जीर्ण-शीर्ण *джирн'-ширн'*

оборв́ать(ся) *сов см* обрывать
(-ся)

обор́ка *ж* झालर *дж^xāлар ж*

обор́она *ж* बचाव *бачāо м*,
हिफाजत *хифāзат ж*, रक्षा *ракшā ж*

оборонительный *прил* बचाव
का *бачāо кā*, हिफाजती *хифāз'тī*,
रक्षा-संबंधी *ракшā-самбанд^xī*, —
रुबेज *रक्षात्मक चौकी ж*

оборонн|ый *прил* रक्षा-संबंधी
ракшā-самбанд^xī, —*ая промыш-*
ленность रक्षा-उद्योग म mn

обороноспособность *ж* रक्षा-
शक्ति *ракшā-шакти ж*

обороня́ть *несов* हिफाजत (रक्षा)
करना *хифāзат (ракшā) кар'нā n*
(की *что-л.*)

обороня́ться *несов [अपनी]*
हिफाजत (रक्षा) करना *[ап'нī] хифā-*
зат (ракшā) кар'нā n

оборóт *м* 1. चक्कर *чаккар м*,
[एक बार का] घुमाव *[эк бār kā]*
г^xумāо м, *машіна дѣлает сто —ов*
в мину́ту मशीन मिनट मे सौ चक्कर
काट लेती है, 2. *эк (товаров) आमद-*
नी-रफ्तनी āм'дани-рафт'нī ж,
विक्रयराशि विक्राय-рāшī ж, *пу-*
скāть в — इस्तेमाल (व्यवहार) मे
लाना n, 3. (*листа*) पीठ *пīt^x ж*,
на —е (листа) पीठ पर, 4. (*речи*)
भाषाप्रकार ब^xāшā-пракār м, ♦ *дело*
пріняло плохой — मामला बिगड
गया, *взять в — डपटना n*, *फि-*
डकना n (дать нагоняй)

оборóтн|ый *прил* 1. — *капи-*
тāl эк चल (कार्यशील) पूँजी चाल
(кārī'-шīл) пūджī ж; 2.: —*ая*
сторонā पीठ पīt^x ж, *उलटा ул'tā*
м, *उलटी तरफ ул'tī ताराफ ж*
(*изнанка*)

обору́дование *с* [साज-]सामान
[сāз-]сāmān м, *सामग्री सāмаग्रī ж*,
मशीनरी मशीन'री ж (машинное)

обору́довать *сов и несов*
[साज-]सामान (सामग्री) से लैस (सु-
सज्जित) करना *[сāз-]сāmān (сāмаग्रī)*
сэ лаэс (सु-साज्जित) кар'нā n

обоснование с आधार ād`ār
м, प्रतिपादन प्रतिपादन म

обоснованный 1. прич от
обосновать, 2. прил साबित स़ाबित,
प्रतिपादित प्रतिपादित, सतर्क са-
-тарк'

обосновать(ся) сов см. обосно-
вывать(ся)

обосновывать несов आधार
देना ād`ār дэна n, आधारित करना
ād`ārīt кар`нā n, साबित करना
с़аबित кар`нā n (доказывать), नियम
पर आधारित करना निनाम пар ā`r`ā-
рит кар`нā n (напр свое право
на что-л)

обосновываться несов अड्डा
जमा लेना аддā джамā лэна n, घर
कर लेना г`ар кар лэна n (о че-
ловеке)

обособить(ся) сов см обособ-
лять(ся)

обособление с अलगवा ал`gāo
м, पृथक्करण प्रित`ак-каран म

обособленный 1. прич от обо-
собить, 2. прил अलग अलग, पृथक्
प्रित`ак, विलग विलाг

обособлять несов अलग (पृथक्)
करना (कर देना) अलग (प्रित`ак)
кар`нā (кар дэна) n

обособляться несов अलग
(पृथक्) होना (हो जाना) अलग (प्रि-
t`ак) खोना (खो दजānā) n

обострение с [और] गहरा (तेज,
भारी) हो जाना [аор] гах`рā (тэз,
б`ари) хо джānā м (усиление),

वृद्धि वृद्धि न ज (рост, увеличе-
ние)

обострённый 1. прич от обо-
стричь; 2. прил तेज तэз, तीव्र तीвр',
तीक्ष्ण तीкшн', ~ интерес गहरी
दिलचस्पी ज, 3. прил (напряжён-
ный) तना हुआ तана хуā, तीव्र
तीवर', ~ые отношения तनाव म
खिंचाव म

обострить(ся) сов см обост-
рять(ся)

обострять несов 1. (делать
более острым) तेज (तीव्र, तीक्ष्ण)
करना तэз (तीवर', तीкшн') кар`нā
n, ~ внимание ध्यान को और भी
ज्यादा तेज (तीव्र, तीक्ष्ण) करना n,
2. (ухудшать) गहरा (तेज) बनाना
гах`рā (тэз) банānā n, तीव्र करना
तीवर' кар`нā n, [और भी] खराब
करना [аор б`аи] харāб кар`нā n

обостряться несов 1. (стано-
виться острее) तेज (तीव्र) होना
(हो जाना) तэз (तीवर') хона (хо джā
nā) n, 2. (ухудшаться) [और]
गहरा (तेज, भारी) हो जाना [аор]
гах`рā (тэз, б`ари) хо джānā n,
[और भी] खराब हो जाना [аор б`аи]
харāб хо джānā n

обоюдный прил आपसी āp`сi,
पारस्परिक пāрасп`рик

обоюдоострый прил दुधारा
ду-д`ārā

обрабатывать несов ~ зёмлю
खेती करना к`эти кар`нā n, ~
сырьё कच्चे माल को पक्का करना

каचэ माल को पक्का कार'ना *n* , —
с помощью машин मशीनिंग करना
मशीनिंग' कार'ना *n* (की चो-ल)

обрабатывающ||ий 1. прич
от обрабатывать, 2. прил —ая
промышленность चीजे तैयार करने-
वाला उद्योग चीजे तैयार कार'ने-
वाला उद्योग *n*

обрабатывать *сов см* обрабатывать

обработка *ж* — земли काश्त-
कारी काश्त'-क़ार *ж* , जोत दजот *ж* ,
машинная — मशीनिंग मशीनिंग' *ж*

обрадовать *сов* खुश कर देना
खुश कार दाना *n* , आनंदमय बना
देना आनंद'-माय बाना दाना *n*

обрадоваться *сов* खुश (आनंद-
मय) हो जाना खुश (आनंद'-माय) हो
जाना *न* (से कому-ल , चेमु-ल)

образ *м* 1. (вид, облик) सूरत
सूरत *ж* , आकार आकार *म* , मूर्ति
मूर्ति *ж* , 2. (представление о
ком-л , чем-л) प्रतिमामूर्ति प्रतима-
-मूर्ति *ж* , 3. (способ, порядок)
तरह तारा *ж* , ढग द'आंग' *म* ,
तरीका तारिका *म* , प्रकार प्राकार *म* ,
— жизни रहन-सहन *म* , रहने का ढग
(तरीका) *म* , आचरण *म* , — мыслей
विचारधारा *ж* , विचारपद्धति *ж* , —
правления शासनपद्धति *ж* , каким
—ом? किस तरह (प्रकार)?, таким
—ом इस तरह (प्रकार), каким —ом
किसी तरह (प्रकार) नहीं, главным
—ом खासकर, मुख्यत , равным
—ом समान रूप से, должным —

ठीक तरह से, समुचित रूप में (से) ,
наилучшим —ом सब से अच्छे प्रकार
से, सर्वोत्तम रीति से, 4. (в пьесе,
произведении) छवि-चित्र च'आवि-चित' *म* ,
создать — (об актере, писа-
теле) छवि-चित्र आ'कना *n*

образец *м* 1. (пример) मिसाल
मिसाल *ж* , उदाहरण उदा'हारा *म* ,
आदर्श आदर्श' *म* , 2. (модель) नमूना
नामुना *म*

образн||ый прил बामुहावरा ба-
-मु'आора *неизм* (о языке) , —ое
описание कलापूर्ण विवरण *म*

образование I *с* (создание)
गठन गат'आ *ж* , स्थापना स्'आप'ना
ж , रचना राच'ना *ж*

образование II *с* (просвеще-
ние) पढाई-लिखाई पा'र'आ-लि'आ
ж , तालीम तालिम *ж* , शिक्षा शिक्शा
ж , давать — तालीम (शिक्षा) देना
n , शिक्षित बनाना *n* (को कому-ल)

образованный прил (полу-
чивший образование) लिखा-पढा
लि'आ-पा'र'आ , तालीमयाप्ता तालिम-
-या'फ'ता *неизм* , शिक्षित शिक्शित

образовать(ся) *сов см* обра-
зовывать(ся)

образовывать *несов* बनाना ба-
-ना *n* , बना देना बाना दाना *n* ,
कायम (गठन, निर्मित, स्थापना) करना
का'याम (गत'आ , निर्मित , स्'आप'ना)
कार'ना *n*

образовываться *несов* बनना
बान'ना *न*

образумить *сов* अक्ल (सुमति)

देना अक्' (सु-मति) द०न० *n*, मन पर बैठाना मान् पर बा०त्'०न० *n*, सन्मार्ग पर लाना सान्मार्ग' पर ल०न० *n*.

образу́миться *сов* होश में आना लोश म० ०न० *nn*, बुद्धि ठिकाने आना बुद्धि' त'िक०न० ०न० (की ओ *क०म-ल*)

образцо́вый *прил* नमूने का नामु०न० *का*.

обра́зчик *м* नमूना नामु०न० *म*

обраста́ть *несов* (покрываться) ढँकना द'०क्'०न० *nn*, ढँक जाना द'०क्'०न० *nn*, आच्छादित हो जाना अ'च'०दित' ०ओ द'०क्'०न० *nn* (से *चेम-ल*), его́ лицо́ обросло́ उस का चेहरा दाढी से ढँपा (भरा) हुआ है; холм оброс лёсом टीला जंगल से छाया (भरा) हुआ है.

обрасти́ *сов см* обраста́ть

обрати́ть(ся) *сов см* обра-
ща́ть(ся)

обра́тно *нареч* 1. (назад) वा-
पस वा०पस, तुदाँ *и* — इधर-उधर,
идти́, ёхать — लौटना *nn*, वापस
जाना *nn*, брать — वापस लेना *n*,
2. (наоборот) उलटे उल'ते, ◇ —
пропорциональный प्रतीपानुपाती.

обра́тн||ый *прил* वापसी वा०प'सी,
उलटा उल'ता, विपरीत विप'रित (*प्रो-
तिवोप०ल०ज०न०*), *в* — *ую* स्तो०रु०नु
उलटी तरफ (ओर) में, — *ход* उलटी
चाल *ж*, — *ая* स्तो०रु०ना *перен*
उलटा रुख *м*, ◇ — *ой* पो०च०त०य वा-
पसी डाक से (द्वारा); — *билёт* वापसी
टिकट *म*

обраща́ть *несов* 1. (устре-
лять, направлять) फेरना प'०ए'०न०
n, फेर लेना (देना) प'०ए'० ल०न० (द०
न०) *n*, — *внима́ние* ध्यान देना *n*
(की ओर *на* को०-ल, *на* च०-ल), —
ч'०-ल. *внима́ние* किसी का ध्यान
दिलाना (आकर्षित करना) *n* (की ओर
на को०-ल, *на* च०-ल); — *на* себя́
внима́ние अपनी तरफ (ओर) ध्यान
खींचना (आकर्षित करना) *n* (का
च'०-ल), — *взор* दृष्टि फेरना (दीडा
ना, करना) *n* (की ओर *к* को०-ल,
к चे०-ल.); 2. (превращать) बदलना
बादल'न० *n*, बदल देना बादल द०न०
n, परिवर्तित करना परिवर्तित
कार'न० *n*; ◇ — *в шу́тку* हँसी की
वात बनाना *n*, — *в бе́гство* भगाना *n*.

обраща́ться *несов* 1. (прев-
ращаться) बदलना बादल'न० *nn*, बदल
जाना बादल द'०क्'०न० *nn*, परिवर्तित
हो जाना परिवर्तित ०ओ द'०क्'०न० *nn*,
2. (*к* को०-ल) खिताब (सवोधित)
करना खिताब (सामबोद'नित) कार'न० *n*
— *к* *врачу́* डाक्टररी मशवरा लेना *n*,
डाक्टर से मशवरा करना *n*, — *к*
юри́сту कानूनी मशवरा लेना *n*,
3. (обходиться) बर्ताव (व्यवहार)
करना बर्ताव (व'वाव'०खार) कार'न० *n*
(के साथ *с* के०-ल), 4. (пользоваться
चे०-ल) इस्तेमाल करना इस्तेमाल कार'
न० *n*; он не уме́ет — *с* э́тим
инструме́нтом उसे यह हथियार इस्ते-
माल करना नहीं आता; ◇ — *в бе́г-*
ство पीठ दिखाना (फेर देना) *n*

обраще́н||ие *с* 1. (*к* को०-ल)

खिताब хитаб *м*, संबोधन самбод^хан
м, अपील अपील *ж* (воззвание),
 2. (с кем-л) बर्ताव барт^ао *м*, व्यव-
 हार वйав^хार *м*, 3. (уменьше пользо-
 ваться) इस्तेमाल करना ист^эм^ал
 кар'*н*а *м*, неосторожное ~ ला-
 परवाही से इस्तेमाल करना *м*, на-
 учиться ~ию इस्तेमाल करना सीखना
п, 4. денежное ~ मुद्राचलन मु-
 द्रा-चалан *и*

обрёз *м* (у книги) सिरा सिर[ा]
м, ♠ в ~ разг ज्यादा नहीं पर
 काफी [है], ठीक इतना ही, ठीक यथेष्ट
 सख्या मे, у меня времени в ~ मुझे
 बिलकुल वक्त (समय) नहीं

обрёзать *сов см* обреза́ть

обреза́ть *несов* 1. काटना काट'*н*ा
п, काट देना काट द^эना *п*, तराशना
 тар[ा]ш'*н*ा *п*, 2. перен काटना काट'-
 на *п*, काट देना काट द^эना *п*

обреза́ться *сов* अपना अंग सयोग
 से काट लेना अप'*н*ा अंग' स[ा]योग स^э
 काट ल^эना *п*

обрёзки *ин* कतरन कट'*р*ан *ж*,
 छाँट च[ा]ट *ж*

обрека́ть *несов* शिकार बनाना
 शिक^{ार} бан[ा]ना *п* (को *кого-л*, का
 на *что-л*), मुँह से ढकेलना मु[ँ]ह म^э
 द^эак^эल'*н*ा *п* (के *на что-л*), ~ на
 смёрть मौत के हवाले करना *п*, ~ на
 г^ибель नाश के लिये ठहराना (नियत
 करना) *п*

обременительный *прил*
 मुश्किल मुश्किल, कष्टदायक क[ा]шт'-
 ला^यनाक

обременить *сов см* обремене-
 нять

обременя́ть *несов* लादना लाद'-
 на *п*, लाद देना लाद द^эना *п*

обрести́ *сов см* обрета́ть

обрета́ть *несов*. ढूँढ निकालना
 द^खूर^ख निक[ा]ल'*н*ा *п*, [तलाश से] पाना
 [तालाश'स^э] पा^ना *п*

обреchéнный *прич* ~ на смёрть
 मरणोन्मुख मार'*н*ोनमुख^ख

обре́чь *сов см* обрека́ть

обрисова́ть *сов см* обрисовы-
 вать

обрисовыва́ть *несов* (описыва-
 вать) बयान (वर्णन) करना бай[ा]н
 (वरनन) кар'*н*ा *п* (का *кого-л*,
что-л)

обро́к *м* *ист* लगान лага^н *м*.

обронить *сов* гирानа гира^на
п, гира देना гира д^эना *п*, छोड़ना
 ч^хор'*н*ा *п*, खोना क^хона *п*, गँवाना
 गा^वана *п* (потерять)

обро́сший *прич*, прил ढँका
 हुआ द^खाका ख[ा]ा, ढाँका हुआ द^खाका
 ख[ा]ा.

обруба́ть *несов* काटना काट'*н*ा
п, काट डालना काट दा^л'на *п*

обруби́ть *сов см* обруба́ть

обру́бок *м* टोटा तोटा *म*

обруга́ть *сов* गाली देना गा^लि
 द^эना *п* (को *кого-л*)

обруч *м* घेरा ग^эरा *प*, набива́ть
 ~и на б^очку पीपे को घेरो से जकटना
 (बाँधना) *п*

обру́шиваться *несов*. 1. (на-

дать, обваливаться) गिरना गिर'нā
 न् , गिर जाना गिर джāнā न् , गिर
 पडना गिर пар'нā न् , 2. (на-
 падать, атаковать) टूटना तूट'нā
 न् , टूट पडना तूट пар'नā न् ,
 झपटना द्ज^хाप^хат'नā न् (पर на
 кого-л), 3. (о несчастье) टूटना तूट'-
 नā न् , टूट पडना तूट пар'नā न् ,
 पडना пар'नā न् , आ पडना ā пар'नā
 न् (पर, के ऊपर на кого-л)

обру́шиться сов см обру́ши-
 ваться

обры́в м खड़ी चट्टान क^хारि
 च^хात^хāन ж , कडाडा карā^рā м (бере-
 га)

обрыва́ть несов 1. (веревку и
 т. п.) तोडना тор'нā न् , 2. (ягоды,
 листья) तोड लेना тор лē^нā न् ,
 3. перен (останавливать) काटना
 कāt'नā न् , [बीच मे] रोकना (рок
 देना) [बीच मे] ро^к'नā (рок дē^нā)
 न् , — речь अपने भाषण को रोक
 लेना न्

обрыва́ться несов 1. टूटना
 तूट'नā न् , 2. (падать) गिरना गिर'-
 नā न् , गिर पडना गिर пар'नā न् ,
 3. перен (останавливаться) रुकना
 ру^к'नā न् , रुक जाना रु^क джā^нā
 न् , разговор обор^вā^лся на полу-
 слове बातचीत एक दम रु^क गई

обры́вистый прил [बहुत] ढाल-
 वाँ [बाँхूत] द[॰]āl'वā-

обры́в||ок м छोटा टुकडा च[॰]отā
 तु^क'^रā म , टूट-फूट तूट-प[॰]хू^त म , —ки
 разгово^ра बातचीत के अश म म्

—ки воспоми^нā^ний सस्मरण के अश
 म म्

обры́згать сов см обры́зги
 вать

обры́згивать несов छीटे डालना
 (उडाना) च[॰]йтэ дāl'नā (урā^नā) न् ,
 छिडकना च[॰]ира^क'नā न् , छिडक देना
 च[॰]ира^क дē^नā न्

обры́зглый прил см обры́зг-
 ший

обры́згший прил मोटा और
 ढीला मो^तā аор д[॰]илā, गिथिल स्थू-
 लाकार शित[॰]ил ст[॰]улā^कār

обряд м [धार्मिक] क्रिया [द[॰]ār-
 мик] кри[॰]йā ж , सस्कार सā^कār
 म , विधि विद[॰]хи ж

обрядо^вый прил धार्मिक द[॰]ār-
 мик, विधि-सबधी विद[॰]хи-сам[॰]банд[॰]ā

обсервато́рия ж बेधशाला бē^दā-
 шālā ж , आकाशलोचन ā^कāш-लो
 चान म

обсле́дование с जाँच द्जā[॰]च ж ,
 निरीक्षण निरि[॰]क[॰]शान म , परीक्षा па-
 रि[॰]क[॰]шā ж , медицинское — मेडिकल
 जाँच ж , डाक्टरी परीक्षा ж

обсле́довать сов и несов जाँच
 लेना द्जā[॰]च लē^नā न् (की को[॰]го-ल ,
 что-ल) , निरीक्षण करना निरि[॰]क[॰]शान
 кар'नā न् (का को[॰]го-ल , что-ल) ,
 परीक्षा करना परि[॰]क[॰]शā кар'नā न्
 (की को[॰]го-ल , что-ल)

обслу́живание с सरविस सार'-
 вис ж , सेवा सē[॰]vā ж , медицинское
 — मेडिकल सरविस ж , डाक्टरी
 सेवा ж

обслуживать *несов* नौकरी (सेवा) करना नाок'рि (сэвā) кар'нā *n* (की *кого-л*, *что-л*), चलाना चालānā *n* (नाप्र *станки*)

обслужить *сов см* **обслуживать**

обсохнуть *сов см* обсыхать

обста́вить *сов см* обставля́ть

обставля́ть *несов 1.* (комнату)

सजाना सаджānā *n*, आरास्ता करना ārāstā кар'нā *n*, 2. (обманывать) राग ठगना t'ag'nā *n*, धोखा देना d'ok'xā dēnā *n* (को *кого-л*.)

обстано́вка *жс 1.* (мебель)

फर्नीचर фар'ничар *m*, असवाव ас'бāб *m*, комфортабельная ~ आराम की सामग्री *жс*, 2. (положение, условия) हालत ख़ालат *жс*, हाल ख़āl *m*, स्थिति स्'थिति *жс*, परिस्थिति पारिस्'थिति *жс*, международная ~ अंतर्राष्ट्रीय परिस्थिति *жс*

обстоя́тельный *прил* (детальный, подробный) व्योरेवार биорэ-вār, तफसीली таф'сили, विस्तृत विस्त्रित

обстоя́тельств||о с 1. (условие)

हालत ख़ालат *жс*, हाल ख़āl *m*, स्थिति स्'थिति *жс*, परिस्थिति पारिस्'थिति *жс*, по семейным ~ам पारिवारिक कारणों से, в затруднительных ~ах तग हालत में, प्रतिकूल परिस्थिति में, он находится в затруднительных ~ах वह मुश्किलो (तग हालत) में पड़ा है; объяснить все ~а дела मामले के सब कुछ तफसीलो को मालूम करना *n*, 2. *гран* क्रियाविशेषण कर्नीā-विशेषण *m*

обсто||я́ть *несов* все ~йт благополучно सब कुछ ठीक है सब कуч'т'йк хаэ, дело ~йт так बात यह है बāt йах' хаэ, как ~йт ва́ши дела? क्या हाल? किā ख़āl?, आप का क्या हाल है? āp kā kiā khāl khā?

обстрёл *m* गोलीकाड गोली-कāнд' *m* (ружейный), गोलाबाजी गोла-бāзи *жс*, गोलावारी गोла-бāри *жс* (орудийный), находиться под ~ом गोलियों की बौछाड़ में होना *np.* (ружейным)

обстреливать *несов* गोले बरसाना (मारना, दागना) голэ бар'сānā (мāр'нā, дāг'нā) *n* (पर *кого-л*, *что-л*), गोलावारी करना गोла-бāри кар'нā *n* (की *кого-л*, *что-л*, *из орудий*), गोलियाँ चलाना गोलीयā चालānā *n* (पर *кого-л*, *что-л*), गोली मारना गोली मāр'нā *n* (को *кого-л*, *что-л*, *из винтовок, пулеметов*)

обстреля́ть *сов см* обстрели-вать

обстрога́ть *сов* चिकना करना चिक'нā кар'нā *n* (से *чем-л*), ~ ру-бāнком रदा चलाना (फेरना) *n*, रदे से चिकना करना *n*

обстру́кция *жс* अडगा арангā *m*, अवरोध ав'род' *m*

обступáть *несов* [चारो तरफ से] घेरना [чārō тараф сē] г'эр'нā *n*

обступіть *сов см* обступать

обсудіть *сов см* обсужда́ть

обсужда́ть *несов* बहस करना

बाहस кар'на *n* (पर *что-л*), विचार करना विचार кар'на *n* (का, पर *что-л*)

обсуждѣни||е *c* वहस बाहस *жс*, विचार विचार *н*, предмет ~я विचाराधीन मामला *म*, выносить на ~ वहस के लिये पेश करना *n*

обсчитáть(ся) *сов см* обсчитывать(ся)

обсчѣйтивать *несов* गलत हिसाब करके धोखा देना गалат *хिसाब* кар'кэ *द^хок^хा* *дэна* *n*

обсчѣйтиваться *несов* गलत हिसाब करना गалат *хिसाब* кар'на *n*, अशुद्ध गणना करना अशुद्ध^х *गान'ना* кар'на *n*

обсы́пать *сов см* обсыпáть

обсыпáть *несов* खिडाना *क^хин-^दाना* *n*, छितराना *च^खित'राना* *n*, बखेरना *बक^хэр'ना* *n*

обсыхáть *несов* सूखना *сुक^хна* *нп*, सूख जाना *सुक^х *джана* *नп**

обтáчивать *несов* रेतना *рэт'-ना* *n*, ~ на токарном станке खरादना *n*, खराद पर चढाना (चढाकर बनाना) *n*

обтека́емый *прил* सुवाही *सु-वा^हय*

обтерѣть(ся) *сов. см* обтирать(-ся)

обтесáть *сов см* обтесывать

обтёсывать *несов* 1. काटकर चिकना करना *का^त'कार* *चिक'ना* *कार'-ना* *n*, 2. перен *सभ्य* (शिष्ट) बनाना *सा^बय' (शिष्ट) *बाना* *न**

обтира́ние *с.* पोछना *पो^च'ना* *и* (स्पज से *गु^बक^हой*)

обтира́ть *несов* पोछना *पो^च'ना* *n*, ~ *лицо* *платком* *रूमाल* से *मुँह* पोछना *n*

обтира́ться *несов.* (делать *обтирание*) अपने आप को पोछना *अप'ने* *आप* को *पो^च'ना* *n* (स्पज से *गु^बक^हой*); ~ *мокрым* *полотёнцем* *गीले* *अँगोछे* से *पोछना* *n*

обточѣть *сов см* обта́чивать
обтрёпанный 1. *прич* от *об* *трепáть*, 2. *прил* *फटा* [हुआ] *प^ता^ता* [*хуа*], *फटा-पुराना* *प^ता^ता-पुराना*, *जीर्ण* *джирн'*

обтрéпá||ть *сов* घिसकर (रगड-कर) उडा देना *ग^हिस'कार* (*रा^गार'कार*) *ुरा* *दэना* *n*, छिजाना *च^хиджाना* *n*, он ~л *обшлагá* उस के *कफ* घिस गये.

обтя́гивать *несов* 1. चढाना *चार^хाना* *n*, ~ *материей* *कपडा* *चढाना* *n*, 2. (*прилегалъ*) *चिपटना* *चिपत'ना* *नп*, *चिपका* (*लगा*, *सटा*) *रहना* *चिप'का* (*ला^गा*, *सा^ता*) *पा^ख'ना* *नп*, *लगना* *ला^ग'ना* *नп*

обтя́жк||а *жс*. в ~у ठीक ठीक *त^хя^к-त^хя^क*, *плáтье* в ~у *चुस्त* *पो-शाक*, जिस से *शरीर* के *सब* *अग* *उभड* *आये* *हे* *चुस्त'* *पोशाक*, *джис* *मэ* *शारिर* *कэ* *सा^б* *अंग'* *उ^बख[ा]र* *अ^नэ* *ख[ा]अ* *жс*.

обтяну́ть *сов см* обтя́гивать.

обувáть *несов* जूते पहनाना *जू-ते* *पा^ख'नाना* *n*

обувáться *несов* जूते पहनना

(पहन लेना) द्जुतэ पाखан'нā (पाखान
लэनā) *n*

обувн||ой *прил* जूते का द्जुतэ
kā, -āя промышленность जूता-
-उद्योग *m*

обувь *жс* जूता द्जुतā *m*, बूट बूट *m*
обугливать *несов* जलाकर कोय-
ला बनाना द्जालāकार кой'लā ба-
नā *n*

обугливаться *несов* अध-जलकर
कोयला हो जाना ад^x-द्जाल'कार
кой'लā खो द्जāनā *np*

обуглить(ся) *сов см* обугли-
вать(ся)

обуза *жс* बोझ बोज^x *m*, भार
ब^xार *m*

обуздать *сов см* обуздывать
обуздывать *несов* डाँटना दāत'-
नā *n*, काबू मे लाना कāबु मē लāनā
n, दबाना दाबāनā *n*

обузить *сов* तग करना (कर
देना) तान्ग' कार'नā (कार दēनā) *n*

обусловить *сов см* обуслов-
ливать

обусловливать *несов* 1. (ого-
варивать) शर्त बढाना (रखना, लगा-
ना) шарт' бар^xānā (рак^x'nā, лагā-
nā) *n*, 2. (служить причиной)
वजह (कारण) होना वаджа^x (kāран)
खōnā *np*

обусловливаться *несов* 1.
(быть оговоренным) होना
шарт' пар^xōnā *np*,
चेम-ल) वजह (कारण
(kāран) खōnā *np*

обуть(ся) *сов см* обувать(ся)
обучать *несов* सिखाना सिक^xānā
n, सिखा देना सिक^xā दēनā *n*, ता-
लीम (शिक्षण) देना तāलिम (शिक्शान)
दēनā *n* (को को-ल, давать обра-
зование), ट्रेन करना त्रेन कार'नā *n*,
ट्रेनिंग देना त्रेनिंग' दēनā *n* (напр
военному делу)

обучаться *несов* सीखना सिक^x-
नā *n*, सीख लेना सिक^x लēनā *n*,
तालीम (शिक्षा) पाना तāलिम (शिक्शā)
пāнā *n* (получать образование),
ट्रेनिंग पाना त्रेनिंग' पāनā *n* (напр
военному делу)

обучение *c* पढाई-लिखाई пар^xāй-
-лик^xāй *жс*, तालीम तāलिम *жс*, शिक्षा
शिक्शā *жс*; ट्रेनिंग त्रेनिंग' *m*
(военное, профессиональное и т *n*),
совместное — सहशिक्षा सा^x-शिक्शā
жс, सहशिक्षण सा^x-शिक्शान *m*

обучить(ся) *сов см* обучать
(-ся)

обхват *m* (окружность) घेर
ग^xэр *m*

обхватить *сов см* обхва-
тывать

обхватывать *несов* बाहुपाश मे
बद (बद्ध) करना बा^xху-пāш мē бан^x.
(бадд^x) кар'нā *n*

обход *m* 1. दौर *m*, पहरा *p*
... ать — ,
...
) चक्कर
यम-ग^xу

обходительный *прил* *нмр*
напр'

обходить *несов* 1. चक्कर लगा-
ना (मारना) чаккар лагānā (мār'nā)
п, दौरा (भ्रमण) करना (कर लेना)
даорā (б`раман) кар'nā (кар лēnā)
п, 2. (огибать) किनारे के पास से
जाना (चला जाना) кинārэ кэ пās
сэ джānā (чапā джānā) *нп* (ке
что-л), 3. (распространяться) फैलना
п'хāэл'nā *нп*, फैल जाना п'хāэл'
джānā *нп*, новость обошла весь
гóрод खबर सारे गहर मे फैल गई;
4. (избегать) बचना बच'nā *нп*, बच
जाना бач джānā *нп*, нельзя обойти
этот вопрос यह सवाल छोड़ा नहीं
जा सकता है, — затруднение कठि-
नाई से बचना *нп*, — закон कानून
से अलग हो जाना *нп*

обходиться *несов* 1. (обра-
щаться, поступать) वर्तवि (सलूक,
व्यवहार) करना बартāо (सलूक,
व्याव'хār) кар'nā *п* (ке साथ с
кем-л), 2. (стоять) राख कीमत
(दाम, मूल्य) लगाना - क़िमत (दām,
मुल्य') ला'नā *нп*, это ему́ дорого
обойдется यह उस को महँगा पड़ेगा,
во сколько это обойдется? कितना
दाम होगा?, 3. (довольствоваться)
राजी होना (हो जाना) рāзй хонā
(хó джānā) *нп* (ке लिये चे-л),
4. (без чего-л) он обходится без
вашей помощи वह आप की मदद के
-बगैर काम करता है वा' आप कय मादाद
कэ ба-гаэр кām кар'tā хāэ, без крй-

का не обходится बिना चिल्लाये कोई
काम नहीं होता बिना चिल्लाये कोई
काम नाहीं होता, без учебников не
обойтись पाठ-पुस्तके अनिवार्य हैं
पठ'-पुस्त कэ अनिवārй' хāэ; ◇ обой-
дётся как-нибудь किसी न किसी
तरह ठीक होगा

обходный *прил* घुमावदार ग'·
माँ-दār, — путь घुमावदार रास्ता
п, —ым путём घुमा-फिरकर.

обхождение с वर्तवि बартāо
п, सलूक सलूक *п*, व्यवहार व्याव'-
हār *п*

обшаривать *несов* खूब तलाश
करना खूब ताताश кар'nā *п*, उलट-
पुलटकर ढूँढना उलट-पुलट'кар
द'ूर' नā *п*, он —л весь дом उस
ने कोना-कोना देखके, एक एक चीज
उलटके, घर की तलाशी ली

обшарить *сов* см обшаривать

обшива||ть *несов* 1. सीना सनā
п, она —ет всю семью वह सारे
परिवार के लिये सिलाई करती है,

2. (чем-л) लगाना लागānā *п*, —
досками тхता बैठाना (लगाना) *п*,
तख्ताबदी करना *п* — бахромой
(क़айमóи) किनारी (भालर) लगाना *п*

обшивка *ж* 1. (действие) कि-
नारी. (भालर) लगाना कинārй (дж'ā-
лар) लागānā *п* (बाхромой, क़айमóй),
तख्ता बैठाना (लगाना) ताхтā баэт'ā-
нā (लागānā) *п* (досками), 2. (от-
делка) किनारी कинārй *ж*, भालर
дж'āлар *ж* (क़айма, बाхрома),
तख्ताबदी ताхтā-बандी *ж* (из досок)

обши́рн||ый *прил* लवा-चौडा
ламбā-чаорā, विस्तृत वист्रित, व्या-
पक व्യാपक, —ая торго́вля लवा-
-चौडा व्यापार *м*, —ое знако́мство
बहुत से दोस्त *м* *мн*

обши́ть *сов см* обшивать

обшла́г *м* कफ काफ *м*

обща́ться *несов* मिलना-जुलना
мил'нā-джул'нā *нп*, साथ रखना
cāt[^] rak[^]'nā *п*, संगत करना сангат
кар'нā *п*.

общедосту́пн||ый *прил* 1. (по
цене) —ая це́на मामूली (साधारण)
दर मामूली (cād[^]āran) дар *ж*,
2. (понятный) आमफहम ām-фахам,
सर्वसुलभ сарв'-су-лаб[^]

общеж́итие *с* 1. बोर्डिंग-हाउस
бординг'-хāус *м*, студénческое —
छात्रालय *м*, 2. (общественный быт,
обиход) सहवास сах'-вās *м*

общеизв́естный *прил* आम ām,
सर्वविदित сарв'-видит, — факт आम
तौर से जानी हुई बात *ж*, आम तौर
पर मालूम हकीकत *ж*

общена́родный *прил* आम ām,
साधारण cād[^]āran, सार्वजनिक сарв'-
джаник

общ́ение *с* मेल-जोल мэл-джол
м, संगति сагати *ж*, личное —
निजी (व्यक्तिगत) सगति *ж*

общеобразовáтельный *прил*
आम तालीम का ām tālīm kā, साधा-
रण शिक्षा-सवधी cād[^]āran шикша-
-санбанд[^]п

общеп́ринятый *прил* सर्व-

स्वीकृत сарв'-свикрит, रायज рā-
иадж, [सर्वत्र] प्रचलित [сарватр']
прачалит (общеупотребительный),
रूढ rūr[^] (традиционный)

общесою́зный *прил* अखिल-
-सघीय ак[^]ил-санг[^]ий'

общ́ественник *м* समाजी कार-
कुन самāджй кār-кун *м*, सामाजिक
कार्यकर्ता сāmāджик кārи'-картā *и*
неизм

общ́ественность *ж* सार्वजनिक
राय сārв'джаник рāи *ж*, जनमत
джан-мат *м* (общественное мнече-
ние), समाज самāдж *м* (общество)

общ́ественн||ый *прил* समाजी
самāджй, सार्वजनिक сārв'джаник,
सामाजिक сāmāджик, — строи сама-
जिक व्यवस्था *ж*, —ая организа́ция
जनसंस्था *ж*

общ́ество *с* 1. समाज самāдж
м, первобы́тное — आदिम समाज *м*,
बेक्लāсовое — श्रेणीरहित (वर्ग-
रहित) समाज *и*, коммунистическое
— कम्युनिस्ट समाज *м*, 2 (органи-
зация) सभा саб[^]ā *ж*, सघ саг[^]
м, 3. эл कंपनी камп'ни *ж*, стра-
ховое — बीमा-कंपनी *ж*, 4 (при-
вileгированный круг людей) समाज
самāдж *и*, 5. (компания) गिरोह
гирох *и*, मंडली манд'ли *ж*

общеупотреб́ительный *прил*
सर्वजनोपयोगी сарв'-джанопайогй,
रायज рāиाдж, [सर्वत्र] प्रचलित [сар-
ватр'] прачалит (распространён-
ный)

общ||ий *прил* आम ām, साधारण sādhāraṇ, सामूहिक sāmuḥik (общественный), सम्मिलित sammilit, सयुक्त sāyukt' (объединенный), -ая सूमा कुल मीजान् *ж*, कुल जोड *м*, -ее собрание आम (साधारण) सभा *ж*, -ая प्लोशад सम्मिलित रक्वा (क्षेत्रफल) *м*; -ее блага सम्मिलित हित *м*, ♦ в -ем आम तौर पर, साधारणतः, имёт -ее सरोकार रखना *п* (से *с кем-л*, *с чем-л*), не имёт ничего -его कोई ताल्लुक (свध) नहीं रखना *п* (से *с кем-л*, *с чем-л*)

община *ж* 1. (сельская, деревенская) ग्रामसस्था grām-sāsthā *ж*, 2. (религиозная) फिरका фир'к़ा *м*, सप्रदाय सम्प्र'दाय *м*

общительный *прил* मिलनसार मिलान-sār, मेली मेली, - харáктер मिलनसार स्वभाव *м*

общность *ж* ऐक्य аэ'к' *м*, समन्वय саманвай *м*, - интерéсов उद्दे'यो की एकता *ж*

объеда́ться *несов* *разг* बहुत (पेट भर) खा जाना बा'хут (पेट б'хар) क'खā джāнā *пп*

объеде́ние *с* это прóсто -! कितनी मजेदार चीज है! कित'नी मазे-दār चि'ज खāэ!

объедине́ние *с* 1. (действие) इकट्ठा करना иक'त्त'खā кар'нā *м*, एकीकरण э'ки-каран *м*, सघीकरण संग'ख'य-каран *м* (в союз), 2. (союз) सगठन संग'त'खāन *м*, सघ संग'х' *м*.

объединённый 1. *прич.* от объедини́ть; 2. *прил* एक में मिला हुआ э'к' मē м'илā хуā, सम्मिलित सम्मिलित, सयुक्त sāyukt', सगठित संग'त'ख'ित (организовачный), Организа́ция Объединённых На́ций सयुक्त-राष्ट्र-सघ *म*.

объедини́ть, объедини́ться *сов* *см* объединя́ть, объединя́ться.

объединя́ть *несов* एक (सयुक्त, सम्मिलित) करना (कर देना) э'क (सāyukt', सम्मिलित) кар'нā (кар дэ'нā) *п*, सगठित करना (कर देना) संग'त'ख'ित кар'नā (кар дэ'नā) *п* (организовать)

объединя́ться *несов* एक (सयुक्त, सम्मिलित) होना (हो जाना) э'क (सāyukt', सम्मिलित) хōнā (खō джā'नā) *пп*, एक में मिलना э'क' मē मिल'नā *пп*, सगठित होना (हो जाना) संग'त'ख'ित хōнā (खō джā'नā) *пп* (организоваться)

объе́дки *мн* जूठा द'जु'त'खā " , उच्छिष्ट उच'च'ख'ишт' *म*

объе́зд *м* 1. दौरा даор *म*, दौरा даорā *म*, भ्रमण б'храман *म*, 2. (круглой путь) चक्कर चаккар " , घूम-घुमावट ग'хूम-ग'хूमāव'त *ж*

объе́здить *с* *см* объезжа́ть 1, 3

объезжа́ть *несов* 1. दौरा (भ्रमण) करना (कर लेना) даорā (б'храман) кар'नā (кар лэ'нā) *п* (का *что-л*), 2. (огибать) किनारे

के पास से जाना (चला जाना) कि-
नारэ कэ пās सэ джāнā (чалā джāнā)
нп (के что-л), — войска́ सेना का
निरीक्षण करना *п*, 3.: — лошадь
घोडा निकालना (निकाल देना) г^хо-
рā никāл'нā (никāл дэнā) *п*

объект *м* 1. филос вस्तु वास्तु
ज, 2. военный — फौजी ठिकाना
फाоджй त^хикāнā *म*, — исследова-
ния खोज का विषय क^ходж कā वि-
शай *म*

объектив *м* शीशा शयशā *म*,
— фотоаппарāта фотो-кемरे का
शीशा *म*

объективный *прил* 1. वस्तुगत
वास्तु-गत, 2. (беспристрастный)
निष्पक्ष निष्पाक्ष'

объём *м* पैमाना पाэмāнā *म*,
परिमाण परिमāन *म*, विस्तार[-क्षेत्र]
विस्तार[-क्षेत्र'] *म*

объёмистый *прил* बडा बārā,
विशालकाय विशāl-कāय

объесться *сов см* объедаться

объехать *сов см* объезжать 1, 2

объявить *сов см* объявлять

объявление *с* 1. एलान (घोष-
णा) करना элāн (г^хош'нā) кар'нā
म, — войны युद्ध-घोषणा *ज*, 2.
(печатное сообщение) इत्तला इत'лā
ज, इश्तहार इшт'хār *म*, विज्ञापन
[-पत्र] विगйāпан[-पत्र'] *म*, вы-
весить — इश्तहार (विज्ञापन) चिपका
देना *п*

объявлять *несов* 1. (оглашать)
एलान (घोषणा) करना (कर देना)

элāн (г^хош'нā) кар'нā (कर दэнā)
п, 2. (извещать) विज्ञापन करना
विगयāпан кар'нā *п*

объяснение *с* 1. (разъяснение)
समझावा сам'дж^хāвā *म*, व्याख्या
वयāक'यā *ज*, дать — समझाना *п*;
сफाई देना *п* (напр проступку),
2. (причина, источник) वजह वा-
джа^х *ज*, कारण कāरण *म*, искать —
कारण खोजना *п* (का чего-л), 3. (раз-
говор) बातचीत बāt-чйत *ज*

объяснимый *прил* समझाने के
योग्य сам'дж^хāनэ कэ йогй', व्याख्या
योग्य वयāक'यā योगй'

объяснительный *прил* अर्थ-
प्रकाशक अर्थ^х-प्राकाशक

объяснить *сов см* объяснять

объясниться *сов см* объяс-
няться 1, 3

объяснять *несов* बताना батāнā
п, समझाना сам'дж^хāнā *п*, स्पष्ट
करना स्पашт' кар'нā *п*, व्याख्या
करना वयāक'यā кар'нā *п* (की что-л),
अर्थ खोल देना अर्थ^х к^хол дэнā *п*
(का что-л), он не смог объяснить
этого слова वह यह शब्द समझा
न सका.

объясня|ться *несов* 1 अपने
बारे (विषय) मे समझाना (स्पष्ट
करना) अप'нэ бāрэ (विशай) मē сам'-
дж^хāнā (स्पашт' кар'нā) *п*, 2. (гово-
рить, разговаривать) बोलना бол'нā
नप, — на иностранном языке वि-
देशी भाषा बोलना *नप*, объясниться
на иностранном языке विदेशी भाषा

मे अपने को स्पष्ट करना *п* ; 3. (становиться понятным) साफ (स्पष्ट) हो जाना *сѣф* (спашт') *ло дѣанѣ* *нп* , 4. (находить объяснение, причину)

वजह होना *वादजा* *хонѣ* *нп* (की *о чѣм-л.*), कारण होना *каран* *хонѣ* *нп* (का *о чѣм-л.*); *этим* — *ется* *егó* *поведѣние* उस का वर्ताव इस से स्पष्ट हो जाता है; *♦* — *в любви* मुहब्बत (प्रेम) का इजहार करना *п* , प्रेम-पादन करना *п* . (से *кому-л*)

объя́тия *мн* आलिंगन *ālinṅan* *म* , *заключа́ть* *в* — गले लगाना *п* . (के *кого-л*), गोद में लेना *п* . , आलिंगन करना *п* , *бро́ситься* *кому-л* . *в* — किसी की बाँहों में समा जाना *नп* , *♦* *с* *распростёртыми* — *ми* बाँहें फैलाकर, दिल खोलकर.

обыва́тель *м* (мещанин) कमाऊ-खाऊ *कामाऊ-क'आऊ* *म* , सकुचित विचार-वाला *संकुचित* *विचार-वाला* *म*

обыва́тельск||ий *прил* कमाऊ-खाऊ का सा *कामाऊ-क'आऊ* *का* *सा* , — *не* *взгляды* *संकुचित* *विचार* *म. मн*

обыгра́ть *сов* *см* *обыгрывать* **обы́грывать** *несов* वाजी मार लेना *बाज़ी* *मार* *लेंना* *प* (से *кого-ल*), हरा देना *हार* *देना* *प* , वाजी जीतना *बाज़ी* *जित'ना* *प* , *он* *обыгра́л* *егó* *на* *пять* *рублѣй* *उस* *ने* *खेल* *मे* *उस* *के* *पाँच* *रुबल* *जीत* *लिये* .

обы́денный *прил* रोज (प्रति-दिन) का *роз* (प्रतिदिन) *का* , मामूली *मामूली* , साधारण *साद'आран*

обы́кновен||ие *с* आदत आदत

ж , *рسم* *расм' म* , *दस्तूर* *दास्तूर* *म* , *आचार* *आचार* *म* ; *по* — *ню* *वदस्तूर* , *व्यवहारत* , *имѣть* — आदत होना *न* (की *о* *ком-ल*)

обы́кновенно *нареч* अक्सर *अक'सर* , बहुधा *बा'खुद'आ* (*ча**сто*), आम तौर पर *आम* *ताोर* *पार* , साधारण रीति से *साद'आран* *रयति* *सэ* (*обы'чно*), आदत (रिवाज) के अनुसार आदत (*रивा'दज*) *कэ* *анусार* (*по* *установившему* *обы'чаю*)

обы́кновенный *прил* मामूली *मामूली* *मुती* , आम आम , साधारण *साद'आран*

обы́ск *м* . तलाशी *तालाशी* *ж* . *личный* — जिसमें की तलाशी

обы́ска́ть *сов* *с* *м* *обы́скивать*

обы́скивать *несов* तलाशी करना (लेना) *तालाशी* *कार'ना* (*लेंना*) *प* (की *кого-ल* , *что-ल*)

обы́чай *ж* आदत आदत *ж* , रिवाज *रивा'दज* *ж* , दस्तूर दास्तूर *ж* , प्रथा *प्रत'आ* *ж*

обы́чно *нареч* अक्सर *अक'सर* , बहुधा *बा'खुद'आ* (*ча**сто*), आम तौर पर *आम* *ताोर* *पार* , साधारण रीति से *साद'आран* *रयति* *सэ* (*обы'кновенно*), आदत (रिवाज) के अनुसार आदत (*रивा'दज*) *कэ* *анусार* (*по* *установившему* *обы'чаю*)

обы́чный *прил* आम आम , साधारण *साद'आран* , राज *रा'याдж* , प्रचलित *प्राचा'लित* (*общепринятый*) , रोज (प्रतिदिन) का *роз* (प्रतिदिन) *का* (*повседневный*) , हमेशा का *हामेशा* *का* (*постоянный*)

обязанность || *ब् ज फर्ज* фарз' *м*, कर्तव्य कार्ताव' *м*, ड्यूटी द्युति *ж* (напр *служебная*), काम क़ाम *м*, कार्य क़ар' *м* (дело), исполняющий — *и* कायममुकाम *м*, स्थानापन्न, वीनская — फौजी खिदमत *ж*, सैन्य-सेवा *ж*

обязан || *прил* 1. (имеющий своей обязанностью) लाचार लā-чār, वाध्य бāд^хй', быть —ным वाध्य होना *нп* (пер *сделать что-л*), он обязан это сделать उस को यह काम पूरा करना है, 2. (признательный) आभारी āб^хārй, ऋणी ринй, быть —ным आभारी (ऋणी) होना *нп* (के लिये *за что-л*, *ка кому-л*), я вам очень обязан आप का ऋणी हूँ; я обязан вам своим жизнью मेरी जिदगी ही आप की बदौलत है

обязательно *нареч* जरूर зарूर, अवश्य авашй', अनिवार्यत. अनिवार्य'ताख.

обязательный || *прил* जरूरी зарूरй, आवश्यक āвашиак, अनिवार्य अनिवार्य', —ое обучение अनिवार्य शिक्षण *м*, решения конференции —ы для всех सभा के निश्चय सभी पर लागू है, सभा के निश्चय सब के लिये अनिवार्य है.

обязательство *с* वादा वāдā *м*, प्रतिज्ञा пратигйā *ж*, सट्टा саттā *м*, इकरारनामा *ик'рār-нāмā* *м*, प्रतिज्ञापत्र пратигйā-патр' *м* (письменное), взять на себя — कर्तव्य नि-वाहने का जिम्मा लेना *п*

обязать(ся) *сов см* обязывать (-ся)

обязыва || *ть несов* 1. मजबूर (लाचार) करना мадж'бूर (лā-чār) кар'нā *п*, वाँधना бāд^х'нā *п*, к чему это —ет? इस से क्या मजबूरी (पावदी) है?; это меня ни к чему не —ет मे इस से नहीं बंधा हूँ, मुझ पर इस का कोई बधन नहीं है; 2. (делать одолжение) вы меня очень обяжете आप की बड़ी कृपा होगी āп кй барй крипā खогй

обязываться *несов* [अपने] जिम्मे मे लेना [अप'नэ] зиммэ मэ лэнā *п*, वादा (वचन) देना वāдā (वचान) дэнā *п*

овальный || *прил* अडाकार андā-кār

овация *ж* तालियो की तूफानी गडगडाहट तāलीनो कй तुфāनй гар'-гарāхат *ж*, जयध्वनि джай-д^хвани *ж*, जयजयकार джайджайकār *м*, धूम का स्वागत д^хум कā स्वāгат *м*

овдовевший || *прич* रंङुआ рāдуā **овдоеь** *сов* रंङुआ रह जाना рāдуā рах джāнā *нп* (о мужчине), रडा (विधवा) रह जाना рандā (विद^х-वā) राх джāнā *нп* (о женщине)

овёс *м* जई джай *ж*

овечий || *прил* भेड का б^хёр कā

овин *м* खलिहान к^халихāн *м*

овладевать *несов* 1. (захватывать) कब्जा (अधिकार) करना кабзā (अद^хिकār) кар'нā *п* (पर *чем-л*), जीतना джйत'нā *п*, 2. перен दिल

(दिमाग) में घर कर लेना *дил* (димāг) *мѣ г̃хар кар лэнā n* (के *केम-ल*, *चेम-ल*), *им овладѣл ѹжас वह भय-भीत हो गया, овладеть соббѣй* अपने को सँभाल लेना *n*, अपने को वश में कर लेना *n*, 3. (*уस्ваивать*) अपनाना *ап'нānā n*, अधिकार (महारत) हासिल करना *ад^хникāр* (ма^хāрат) *хāсил кар'нā n* (पर *चेम-ल.*), काबू पाना *кāбѹ пānā n* (पर *चेम-ल*)

ÓВOД м गोमक्खी го-макк^хя ङс

ÓBOUHI MH तरकारी tar'kāri HC ,
 सब्जी sabzi HC

ОВОЩНО́Й *прил* सब्जियों का [बना हुआ] सब्जीयों का [banā ʒyā], — магазин सब्जीफरोश की दुकान *ис*

овра́г *м*   на́ла *нālā* *м* ,   ча́टी
г^ха́тї *жс*

овсянка *ज* जई का आटा दज्ज
 kâ ātā m (मुका), जई का दलिया
 दज्ज kâ दालियā m (काशा)

ОВЦА *जस भेड ब^xर जस* , ♠ **पारश्व-**
व्या — **वसे** **स्टादो** **पोर्टित** *पोसल* **एक**
मछली **सारे** **जाल** **को** **गदा** **करती** **है**.

ОВЦЕВѢДСТВО с भेडो का पालन
b^xǽrǝ kâ pātan m

овч'арка *ж* गडरियो का कुत्ता
gar'riyō kā kutṭā *м*

Овчина ис भेड की खाल 6⁵⁹p कि
क^खाल ис

ОВЧІЙКА *ис* ~ вЫделки не стоИт
погов इस खेल मे सर्फ जयादा, मजा
कम् *ис* क^xएल म^० सारफ' зйādā, мазā
kāṁ, दमडी की बुढिया, टका सरमुंडाई
दाम'रि क^० बुर^०ийā, ताकā सार-मूराय

orárok म टोटा totā म, मोम-
-बत्ती का टुकड़ा mom-battiā kā tuk'-
pā म

огибать *несов* किनारे के पास
से जाना (चला जाना) *книārэ кэ*
пās сэ джāнā (чалā джāнā) нл (के
что л.).

оглавление с [किताब की] फिह-
 रिस्त [किताब का] फिह'रिस्त' जे , उप-
 क्रमणिका उपक्रम'निका जे , लेख-
 सूची लेख-सूची जे (список ста-
 тей)

огласить(ся) сов см оглашать
(-ся)

огла́ск||а *жс* получи́ть ~у ма-
лूम (विदित) हो जाना mālum (видит)
Хо́ джа́нā *нп* , सर्व-साधारण मे प्रकट
होना сарв'-сāд^хāран mā пракат
Хо́нā *нп* , избега́ть ~и малूम (ви-
дित) हो जाने से बचना mālum (ви-
дит) Хо́ джа́нэ сэ бач'нā *нп*

оглаша́ть несов. 1. (объявлять)
 सुनाना sunānā *п.*, घोषित करना
 g^hoṣhit kar'nā *п.*, **2. (наполнять**
звуками) आवाज से भरना āvāz se
 b^xar'nā *п.*, मुखरित करना muk^x-
 rit kar'nā *п.*

оглаш^атьс^я нес^{ов} आवाज से
भर जाना āvāz se bhara jānā *np*,
प्रतिध्वनित होना pratid^xvanit hōnā
np (से *чем-л*)

оглашение с घोषणा ग^खोश'-
नां ज्ञ

оглобля *ж* [गाडी का] वम [gārī
kā] бам *м*, मियाना мийānā *м*

огло́хнуть *сов* बहरा वनना (हो जाना) бах'рā бан'нā (Хо джāнā) *нп*

оглуша́ть *несов.* बहरा करना (कर देना) бах'рā кар'нā (кар дэ-нā) *п*, कान फोड़ना कान प^хор'нā *п* (के *кого-л.*)

оглуши́тельный *прил* गगनभेदी गगन-б^хэди, गर्जनापूर्ण гардж'нā-пурн'

оглуши́ть *сов см* оглуша́ть

огляде́ть *сов. см* огля́дывать

огляде́ться *сов см.* огля́дывать-ся 1.

огля́дка *ж. разг* бежа́ть без ~и जी छोड़कर भागना दृष्टि च^хор'-кар б^хāг'нā *нп*, सिर पर पैर रख-कर भागना सिर पर पाэр рах^х'кар б^хāг'нā *нп*

огля́дывать *несов* देखना-भालना दэк^х'нā-б^хāl'нā *п*, दृष्टि घुमाना द्रिшти г^хумāнā *п* (पर *кого-л*, *что-л*)

огля́дываться *несов 1. (смотреть вокруг, в разные стороны)* [अपने] चारो तरफ (ओर) देखना [ап'нэ] чāрō тараф (ор) дэк^х'нā *п*, सब ओर देखना सब ор дэк^х'нā *п*, 2. *(смотреть назад)* पीछे [मुड़कर] देखना पич^хэ [мур'кар] дэк^х'нā *п*

огляну́ться *сов см* огля́дываться 2, не успел ~, как ... पलक मारने न पाया कि.. पालाक māp'-нэ на пāйā *ки*

огнемёт *м воен* आग फेकने की तोप āг п^хō'нэ *ки топ ж*

огненный *прил* आतशी āт'ши, अग्निमय агни-май

огнеопа́сный *прил* आतशगीर āташ-гир, ज्वलनशील джвалан-шил

огнепокло́нник *м.* आतशपरस्त āташ-параст', अग्निपूजक агни-пуджак *м*

огнепокло́н[ниче]ство *с* आतश-परस्ती āташ-парасты *ж*, अग्निपूजा агни-пуджā *ж*

огнестрёльн||ый *прил.* — ое орудіе बारूद के हथियार бāруд кэ хат^хниār *м. мн.*, आग्नेय अस्त्र āгнэй' астр' *м*

огнетуши́тель *м тех* आग बुझाने की कल āг будж^хāнэ *ки кал ж*, बुझानी будж^хāни *ж*.

огнеупо́рный *прил* आग-रोक āг-рок, अग्निरोधक агни-род^хак, ~ किरपीच आग मे न जलनेवाली ईंट *ж*, अग्नि-इष्टका *ж*

огова́ривать *несов 1. (клеветать)* बदनाम करना бад-нāм кар'нā *п*, कलक लगाना कालांक' лагāнā *п*, 2. *(обусловливать)* कैद (शर्त) लगाना काэд (шарт') лагāнā *п*, अव-тор оговорил что в предисловии लेखक ने भूमिका मे इस की चर्चा की.

огова́риваться *несов 1. कैद (शर्त) लगाना काэд (шарт') лагāнā п*; 2. *(ошибаться)* जवान की चूक (गलती) करना забāн *ки чук (гал'-ти) кар'нā п*

оговори́ть(ся) *сов см* оговáри-вать(ся)

ограблѣние с लूट[-खसोट] लूट
[-क^хасот] *жс*

огра́да *жс* चहारदीवारी चाह^хар-
दिव^аरि *жс*, अहाता अह^аता *м*, घेरा
г^хэра *м*, दीवार दिव^ар *жс* (стена)

оградить *сов. см* ограждать

ограждать *несов перен* बचा-
ना бач^ана *п* (से *от* чего-л.), सुर-
क्षित रखना су-рак^шит рак^х'на *п*
(оберегать), हिफाजत (रक्षा) करना
хи^фазат (ракша) кар'на *п* (охра-
нять, की *кого-л.*, *что-л*)

ограничѣние с पाबदी п^а-бан-
ди *жс*, प्रतिबध пратибанд^х *м*

ограничѣнный 1. *прич от*
ограничить, 2. *прил (о средств-
вах и т п)* सीमित सि^мит, परिमित
паримит, 3. *прил (о человеке)* ओछा
оч^ха

ограничѣвать *несов* शर्त (पाब-
दी, प्रतिबध) लगाना шарт' (п^а-банди,
пратибанд^х) лаг^ана *п*, सीमित कर-
ना सि^мит кар'на *п*, — *кого-л.* в
права^х किसी के अधिकारी को सी-
मित करना *п*, — *оратора* време-
нем वक्ता का समय सीमित करना *п*

ограничѣваться *несов* 1. *सी-
मित* होना सि^мит *жс*на *пп* (оста-
ваться в *каких-л* пределах, *тк*
чем-л), समाप्त हो जाना сам^апт' *жс*
дж^ана *пп* (сводиться к *чему-л*, *पर*
чем-л), 2. (довольствоваться) बस
करना бас кар'на *п* (*पर* *чем-л*)

ограничить(ся) *сов см* огра-
ничивать(ся)

огро́мный *прил* बहुत बडा ба-
хут бар^а, अधिक ад^хик, भारी б^ха-
ри, विशाल виш^ал

огрубѣ́лый *прил* खुरखुरा к^хур'-
к^хура, रूखा ру^ха, खुरदरा к^хур'-
дар^а, मोटा мот^а

огрубѣть *сов* रूखा (खुरदरा) हो
जाना ру^ха (к^хур'дар^а) *жс* *д*жа-
на *пп*

огрызаться *несов* 1. दाँत नि-
कालकर गुराँना दाँत ник^ал'кар гур-
ра^{на} *пп*, 2. *перен* सहसा क्रोध से
बोलना सा^х'са кро^дсэ бол'на *пп*

огрызну́ться *сов см* огрызаться

огры́зок *м* [बचा हुआ] टुकड़ा
[бач^а ху^а] тук'ра *м*, — карандаш^а
पेन्सिल का [बचा हुआ] टुकड़ा *м*

огу́льно *нареч* विवेचन के बिना
विवेचन *кэ* би^{на}, बिना किसी इस्ति-
याज (भेद-विचार) के बिना *к*си^и
им^тий^аз (б^хэд-ви^чар) *кэ*

огу́льный *прил* बेबुनियाद бэ-
буний^ад, निराधार निра^да^р (не-
обоснованный)

огуре́ц *м* ककड़ी как'ри *жс*
ба^{да} *жс* *лит.* कसीदा кас^ида *м*,
स्तोत्र стотр' *м*

ода́лживать *несов см* одол-
жать

одарѣ́нный *прил* होशियार *жс*-
ший^ар, बडे जौहर का бар^э джао^хар
ка^а, गुणी гун^и

ода́ривать *несов см* одарять
ода^рить *сов см* одарять

одаря́ть *несов* 1. (подарками и т. п.) तोहफे (उपहार) में देना तोх'фэ (уп'хяр) мэ дэна п.; 2. *перен.* (качествами, свойствами и т. п.) वरुशना бахш'на п

одева́ть *несов* पहनाना пах'-на́на п

одева́ться *несов* पहनना пахан'-на́ п, पहन लेना пахан лэна́ п, хорошо́ — अच्छे कपड़े पहनना п

оде́жда *ж* कपडा кап'ра́ м, पो-शाक पोша́к *ж*, वस्त्र वाстр' м, फॉर्मальная — निश्चित पोशाक *ж*, वरदी *ж*, ве́рхняя — ऊपर पहनने का कपडा м

одеколо́н м यूडीकोलन йудйко-лан м

оде́лать *сов см* оделя́ть

оде́лять *несов.* वरुशना бахш'-на́ п, प्रदान करना प्राда́н кар'на́ п (को को-л)

оде́ргивать *несов* 1. (платье) सजाना саджа́на п, 2. *перен* रोकना рок'на́ п, रोक-थाम करना рок-т'хам кар'на́ п (की को-л)

оде́ржать *сов см* одёрживать

оде́рживать *несов* हासिल (प्राप्त) करना ह्याсил (प्राप्त') кар'-на́ п, — *верх* हराना п, गालिब आ-ना *пп*, — *победу* जीत (विजय) पाना (हासिल करना, प्राप्त करना) п

оде́ржимый *прил* भूत चढाहुआ б'хут чар'ха́ хуа́ (का *чем-л.*), — *стра-*хом भयभीत होकर

оде́рнуть *сов см* одёргивать

оде́ть(ся) *сов см* одева́ть(ся). одея́ло с कंबल камбал м, लोई लой *ж*, स्टेगानое — दुलाई *ж*, रजाई *ж*

оде́яние с पहनाव пах'на́о м., वस्त्र वाстр' м

оди́н 1. *числит.* एक э́к; 2. *прил* (оди́нокий) अकेला акэла́, तनहा тан'-ха́ *неизм.*, 3. *прил* (तो́т же са́мый) एक ही э́к хэ; — *и то́т же* वही, 4. *мест* (то́лько) ही хэ, 5. *сущ* म एक э́к м, 6. *мест* (не́кий) एक э́к, ♦ *оди́нм сло́вом* एक बात में, सारांश, संक्षेप में; *все, как* — एक जवान; एक दिल (एकदुधु), व — *миг* एक दम, क्षण मात्र, *оди́нм ду́хом* एक ही साँस (श्वास) में; *все до одного* सभी; *за* — *раз* एक बार में, *по одному́* एक एक करके (в *сочетании с п*), एक एक होकर (в *сочетании с пп*)

оди́на́ково *нареч* एक समान э́к самāн, *сमान* रूप से самāн руп сэ

оди́на́ковый *прил* बराबर бар-ā-бар, अभिन्न аб'хинн', *э́करूप* э́к-руп, *э́кसा́* э́к'са́, *сमान* самāн

оди́нна́дцатый *числит* ग्यारह-वाँ гйāрах'ва́

оди́нна́дцать *числит* ग्यारह गйāрах

оди́но́к||ий 1. *прил* अकेला акэ-ла́, तनहा тан'ха́ *неизм*; 2. *прил.* (холостой) बिन ब्याहा бин бйāха́, *авиваहित* авивāхит, 3. *сущ.* म बिन ब्याहा आदमी бин бйāха́ āд'мй

म, अविवाहित आदमी अविवāहित āद'-
मि म, -आ विन ब्याही औरत ञ,
अविवाहिता ञ

ОДИНО́КО нареч अकेला акэла,
अकेले акэлэ, तनहा тан'хā, жить
- अकेले रहना नि, чУВСТВОВАТЬ
себ - तनहाई महसूस करना न

ОДИНО́ЧЕСТВ||о с अकेलापन акэ-
ла-पान म, तनहाई тан'хāयि ञ, व
-е अकेले (तनहाई) मे

ОДИНО́ЧК||а म и ञ अकेला आद-
मी акэла āद'मि म (о мужчине),
अकेली औरत (स्त्री) अकэलि अोरत
(стри) ञ (о женщине), ♠ по -е
एक एक [करके], अलग अलग; рабó-
тать в -у अपना काम अकेले करना न

ОДИНО́ЧН||ый прил अकेला акэ-
ла, -ое заключёние कैद-तनहाई ञ,
तनहाई मे रखने की सजा ञ

ОДИО́ЗНЫЙ прил नागवार नā-गा-
वār, घिनौना ग्‌हिनाонā

ОДИЧА́ВШИЙ 1. прич. от оди-
чáть, 2. прил см одичáлый

ОДИЧА́ЛЫЙ прил जगली джанग'-
लि, वहशी वाख'शि

ОДИЧА́ТЬ сов जगली (वहशी) हो
जाना दजानग'लि (वाख'शि) खो दजā-
नā नि

ОДНá ञ см один

ОДНáЖДЫ нареч 1 (один раз)
[केवल] एक दफा (मरतवा, बार)
[क़वाल] एक दाफā (मार'ताबā, बār),
2 (как-то раз) एक रोज (दिन)
एक रोज (दिन), एक जमाने मे एक
जमानē मē, एकदा एक'दā

ОДНáКО 1. союз पर पर, लेकिन
लेकिन, मगर मागर, कितु कितु,
परतु परान्तु, - он ошибся लेकिन
वह गलती पर था, 2. вводн сл पर
पर, फिर भी प्‌खिर ब्‌खि, परतु पा-
रान्तु, तथापि तат'āपि, पóзже, -,
он пришёл फिर भी बाद मे वह
आया.

ОДН́Й мн см од́йн

ОДНó с см один

ОДНОВРÉМЕННО нареч एक ही
वक्त (समय) मे एक खि वाक्त' (समाय)
मē, उसी समय मे उसी समाय мē,
साथ ही सāt' खि (के स кем-ल, с чем-ल)

ОДНОВРÉМЕННЫЙ прил एक वक्त
(समय) का एक वाक्त' (समाय) कā,
एक साथ एक सāt', समकालीन сам-
-कāलि

ОДНОДНÉВНЫЙ прил एक रोज
(दिन) का एक रोज (दिन) कā, एकदि-
वसीय एक-दिव'स'यि'

ОДНОЗВУ́ЧНЫЙ прил एक ही
आवाज का एक खि āvāz कā, एकसाँ
स्वर का एक'сā स्वार कā

ОДНОЗНА́ЧН||ый прил मत -ое
числó अक अंक' म

ОДНОИМЁННЫЙ прил एकनाम
एक-नाम

ОДНОКЛáССНИК м सहपाठी साख'-
-पāt' खि म

ОДНОКОЛéЙНЫЙ прил एकहरी
लाइन का एकाख'रि लाइन कā

ОДНОЛéТ||ок м हम-उम्र खाम-
-उम्र' म, оні -कि वे बराबर उम्र
के हे

одномѣстный *прил* एक सीट का
эк сѣт к̄ā, एक आदमी के लिये эк
āд'мि क̄э лийэ, — самолёт एक
आदमी का हवाई जहाज *м*.

однообра́зие *с* एकरूपता эк-
-रूप'ता *ж*, एकाकारता экака̄р'ता *ж*

однообра́зный *прил* एकरूप эк-
-रूप, एकाकार экака̄र

однорóдный *прил* एक ही किस्म
(प्रकार) का эк х̄й किस्म' (प्राका̄р)
क̄ā, एकरस эк-рас, सदृश सा-द्रीश.

односло́жн||ый *прил* एकाक्षरी
экака̄क्ष'रि, एकपदीय эк-पादिन्'
(напр об ответе), —ое сло́во एका-
क्षरी शब्द *м*

односторóнн||ий *прил* एकतरफा
эк-तार'фа, एकागी экаंगि, एकपक्षीय
эк-पाक्षीय', —ее соглаше́ние एकागी
समझौता *м*., — откáз от догово́ра
एकपक्षीय सधि-विच्छेद *м*, —ее вос-
пита́ние एकागी शिक्षा *ж*

однотíпный *прил* एक नमूने
का эк नामु́нэ क̄ā, एक किस्म
(प्रकार) का эк किस्म' (प्राका̄र) क̄ā,
उसी प्रकार का उसि प्राका̄र क̄ā
(*однородный*)

однофа́милец *м* हम-नाम х̄ам-
-नाम *м*, समान उपनामी मनुष्य са-
मा́न् उप'नामी मानुषी' *м*

одноцвѣ́тный *прил* एक रंग का
эк ранг' क̄ā

одноэ́тажный *прил*. एक मजि-
ला эк-मानзила *неизм*

одо́брение *с* 1. (*разрешение*)
मंजूरी मान्जूри *ж*; अनुमोदन ану-

मोदान *म*, 2. (*похвала*) शाबाशी
шаба́शि *ж*, प्रशंसा प्राशāсā *ж*

одо́брительный *прил* प्रशंसा-
सूचक प्राशāсā-सुचाक, प्रशंसापूर्ण प्रा-
शāसā-पूरन्'.

одо́бритъ *сов см* одобрять
одо́бръть *несов* 1. (*разрешать*)

मंजूर (अनुमोदन) करना मान्जूर
(अनुमोदान) कार'ना *н*, मंजूरी देना
मान्जूरि देना *н* (की *что-л*), 2.
(*хвалить*) शाबाशी (प्रशंसा) करना
शाба́शि (प्राशāसā) कार'ना *н* (की
кого-л, *что-л*.)

одолева́ть *несов* 1. (*побеж-
дать*) जीतना द्जित'ना *н*, जीत (वि-
जय) पाना (हासिल करना, प्राप्त करना)
द्जित (विजय) पाना (ख़ासिल कार'ना,
प्राप्त' कार'ना) *н*; 2. *перен* *разг*
(*усваивать, овладевать*) अधिकार
(महारत) हासिल करना अद'хिकार
(माख़ारत) ख़ासिल कार'ना *н* (पर
что-л), अपने अधिकार से लेना अप'-
नэ अद'хिकार मэ लэना *н*, काबू पाना
काबू पाना *н* (पर *что-л*), он ни-
का́к не одоле́ет э́ту кни́гу वह इस
पुस्तक को समाप्त नहीं कर सकता.

одоле́ть *сов см* одолева́ть
одо́лжа́ть *несов* उधार (ऋण)
देना उद'ार (रिन्) देना *н*

одо́лже́ние *с* आभार āб'ार *м*
(*услуга*), मेहरबानी ма́хар-ба́ни *ж*,
कृपा криपा *ж* (*любезность*), сде-
лайте — मेहरबानी (कृपा) कीजिये;
сде́лать — मेहरबानी (कृपा) करना *н*
одо́лжи́ть *сов см* одо́лжа́ть

одряхлѣть *сов* डोकरा (जीर्ण, जीर्ण-शीर्ण) हो जाना док'рā (джирн', джирн'-ширн') खो джāнā *нп*

одуматься *сов см* одумывать-ся

одумываться *несов* गौर करके अपनी राय बदलना गाор кар'кэ ап'ни рāй бадал'нā *п*

одурāчить *сов разг* उल्लू (बेवकूफ, मूर्ख) बनाना (बना देना) उल्लू (бэ-вакүф, мүрк^х) банāнā (банā дэнā) *п* (को को-л)

одурѣлый *прил разг* मूढ मूर^х, घामड ग^хāмар (от зноя), मदहोश मद-хош (от вина), निदासा निन-дāсā (от сна)

одурѣть *сов разг* बेवकूफ हो जाना бэ-вакүф खो джāнā *нп*, मद-होश हो जाना मद-хош खो джāнā *нп* (от вина), — от рāдости खुशी के मारे बेवकूफ हो जाना *нп*

одурмāнивать *несов* मदहोश करना (कर देना) मद-хош кар'нā (кар дэнā) *п*

одурмāнить *сов см* одурмāни-вать

óдурь *жс* जड़ता джар'тā *жс*, दिमागी सुस्ती [की हालत] димāги сустй [की खāлат] *жс*

одуряющий *прил* — záпах मदहोश करनेवाली बू मद-хош кар'-нэ-вāли бу *жс*

одутловāтый *прил* फूला [हुआ] п^хулā [хуā]

одохотворѣнный 1. *прич от*

одохотворить, 2. *прил* पुरजोश पुर-джош, उच्च भाव से प्रेरित учच' б^хāо сэ прэрит, तेजस्वी тэджа-сви

одохотворить *сов см* одухотворять

одохотворять *несов* जोश पैदा करना द्जोश паэдā кар'нā *п*, अनुप्राणित (चैतन्य) करना अनुप्रāнит (चाэтāнй') кар'нā *п*

одушевить(ся) *сов см* одушев-лять(ся)

одушевлѣние *с* गरमागरमी гар'м-ā-гар'ми *жс*, बढ़ावा бар^хāвā *м*, जोश द्जोш *м*, उत्साह утсāх *м*

одушевлѣнный 1. *прич от* одушевить, 2. *прил* जोशीला д्जо-шйлā, पुरजोश पुर-джош, उत्साही утсāхй, 3. *прил* ग्राम प्राणिवाचक прāни-вāчак

одушевлять *несов* बढ़ावा (जोश) देना бар^хāвā (द्जोш) дэнā *п*, उत्साहित (अनुप्राणित, उत्तेजित) करना утсāхит (анупрāнит, उत्तэ-джит) кар'нā *п*

одушевляться *несов* जोश में आना द्जोш мē āнā *нп*, उत्साहित (अनुप्राणित, उत्तेजित) होना (हो जाना) утсāхит (анупрāнит, उत्तэджит) хо-нā (खो джāнā) *нп*

одышк||а *жс* दम फूलना (चढ़ना) лам п^хул'нā (чар^х'нā) *м*, दमा дамā *м*, ऊर्ध्वश्वास उрд^хв'-швāс *м*, страдāть —ой दम फूलना (चढ़ना) *нп* (का ० ком-л).

ожерёлье с माला mālā ж ,
हार hār म

ожесточать несов सख्त (कडा)
करना saḥt' (karā) kar'nā n

ожесточаться несов सख्त
(कडा) हो जाना saḥt' (karā) ḥo
djānā nn

ожесточение с सख्ती saḥtī ж ,
कठोरता kat'or'tā ж

ожесточённый 1. прич от
ожесточить, 2. прил सख्त saḥt',
कडा karā, सगदिल sang'-dil (же-
стокосердный), 3. прил (напр о
борьбе) जबर्दस्त забар-даст', घनघोर
g'an-g'or

ожесточить(ся) сов см оже-
сточать(ся)

оживать несов फिर से जिदा
(जीवित) हो जाना p'hir se zindā
(дживит) ḥo djānā nn, पुनर्जीवित
हो जाना पुनार्दजिवित ḥo djānā
nn, सजीव हो उठना sa-djīo ḥo
ut'nā nn (о чувстве)

оживить(ся) сов см ожив-
лять(ся)

оживление с 1. (действие) फिर
से जिदा करना p'hir se zindā kar'-
nā m, पुनरुज्जीवन पुनारुदज्जि-
वान m, 2. перен (душевное состо-
яние человека) जिदादिली zindā-
dilī ж

оживлённый прил (исполнен-
ный жизни, бодрый) जिदादिल
zindā-dil, सजीव sa-djīo, गरमा-
गरम gar'm-ā-garam (напр о споре)

оживлять несов 1. (возвращать
к жизни) फिर जिदा (जीवित) करना
p'hir zindā (дживит) kar'nā n,
पुनर्जीवित करना पुनार्दजिवित kar'-
nā n, 2. перен रूह फूंकना (फूंक
देना) ruḥ p'ūk'nā (p'ūk dēnā) n
(मे को-ल, что-ल), सजीव करना
sa-djīo kar'nā n

оживляться несов जिदादिल
(चैतन्य) हो जाना zindā-dil (चा-
तन्य) ḥo djānā nn (о человеке);
गरमागरम हो जाना gar'm-ā-garam ḥo
djānā nn (напр о споре), सजीव
हो उठना sa-djīo ḥo ut'nā nn
(напр об улицах)

ожидани||е с 1. इतिजार инти-
zār m, प्रतीक्षा пратикшā ж ,
зал -я ठहरने का कमरा m, प्रती-
क्षागृह m, в -и его возвращения
उस के लौटने तक, 2. (надежда)
उम्मेद уммэд ж, आशा āshā ж ,
сверх -я उम्मेद से बाहर, प्रोतिव
-я उम्मेद के खिलाफ; обмануть
чый-л. -я किसी को निरुत्साहित कर
देना n

ожидать||ть несов इतिजार (प्रती-
क्षा) करना интизар (प्रतिक्शā)
kar'nā n, ठहरना t'ahar'nā nn
(напр трамвая), его -ет боль-
шое будущее उस के लिये बड़ा
भविष्य है, я не -л вас видеть
मुझे आप को देखने की उम्मेद
(आशा) n थी

ожирение с मोटाई motāī ж ,
मेद mэд m

ожить *сов см* оживать

ожог *м* दाग दाग *м*

озаботиться *сов* पहले से परवाह कर लेना पाख'लэ сэ пар'ваख кар лэнā *п*

озабоченность *жс* फिक्र फिक्र' *жс*, चिंता चिंतā *жс*

озабоченный *прил* बेचैन бэ-чаэн, चित्ताकुल चिंतāकुल, सचित्ता-चिंत'

озаглавить *сов см* озаглавливать

озаглавливать *несов* नाम (शीर्षक) देना (रखना) नाम (शीर्षक) दēnā (राख'nā) *п*

озадаченный 1. *прич от* озадачить, 2. *прил* हैरान хээрāн, व्याकुल व्याकुल

озадачивать *несов* हैरान (व्याकुल) करना хээрāн (व्याकुल) кар'nā *п*

озадачить *сов см* озадачивать

озарить(ся) *сов см* озарять (-ся)

озарять *несов* रोशन (आलोकित) करना рошан (āлокит) кар'nā *п*, प्रकाश डालना (फेकना) प्राकाश дāl'nā (पख'नā) *п*

озаряться *несов* रोशन (आलोकित) होना (हो जाना) рошан (āлокит) хонā (खो джāнā) *нп*

озвереть *сов* बेरहम (निर्मम) बनना бэ-рахам (нирмām) бан'nā *нп*, वहशी (निर्दय) हो जाना ва'ши (निरदाय) хо джāнā *нп*

оздоровить *сов см* оздоравливать

оздоровление *с* स्वास्थ्य के लिये आवश्यक बातों का प्रयोग स्वास्त'х' कэ лийэ āваш'як бātō кā прайог *м*

оздоравливать *несов* स्वास्थ्यकर करना स्वास्त'х'-кар кар'nā *п*

озеленить *сов см* озеленять

озеленять *несов* हरियाली से सुसज्जित करना खारीāली сэ су-са-джджит кар'nā *п*

озеро *с* झील дж'х'л *жс*, सरोवर सаровар *м*

озимые *мн* जाड़े की फसलें джā-рэ кй фас'лэ *жс* *мн*, रबी раби *жс*

озимый *прил* जाड़े (रबी) का джāрэ (раби) кā

озираться *несов* इधर-उधर नजर दौड़ाना ид'ар-уд'ар назар даорāнā *п*, [अपने] चारों तरफ (ओर) देखना [अ'नэ] чārō тараф (ор) дэ-к'нā *п*

озлобить(ся) *сов см* озлоблять(ся)

озлобление *с* गुस्सा गुссā *м*, क्रोध क्रोध' *м*, मनोमालिन्य मानो-мāлинн' *м*

озлобленный 1. *прич от* озлобить, 2. *прил* खफा хафā *неизм*, क्रुद्ध крудд'х'

озлоблять *несов* गुस्सा दिलाना गुссā дилāнā *п* (को को-л), गुस्से (क्रोध) में लाना गुссэ (क्रोध') мē лāнā *п* (को को-л)

озлобляться *несов* खफा जाना

хафā джāнā *нп*, क्रोध मे आना
क्रोध^x мē āнā *नп*

ознакóмить(ся) *сов см* озна-
комлѣть(ся)

ознакомлѣние *с* आगाही āgā-
खी *ज*, परिचय परिचाय *म*

ознакомлѣть *несов* आगाह कर-
ना āgāx кар'нā *п* (से *с чем-л*),
परिचित कराना परिचित карāнā *п*
(से *с чем-л*)

ознакомлѣться *несов* वाकिफ
(आगाह, परिचित) हो जाना वāकिफ
(āgāx, परिचित) खो джāнā *नп* (से
с чем-л)

ознаменовāние *с* व — अवसर
पर अव'сар пар (के *чего-л*), सम्मान
मे सम्मान मē (के *в честь чего-л*)

ознаменовāть *сов* मनाना मा-
नāनā *п*

означā||ть *несов* जाहिर (सूचित)
करना зāхир (сूचित) кар'нā *п*
(*свидетельствовать*), это — *ет*,
что... इस का मतलब यह है कि...,
इस की यह मानी है कि...

ознóб *м* झुरझुरी दज^xур'दज^xу-
री *ज*

озóн *м хим* ओजोन озон *м*

озорнѣк *м* गरारती वच्चा ша-
рār'ती बचчā *म*, शैतान-लडका शाэ-
तāन-лар'кā *म*, नटखट नात'क^xात *म*

озорничāть *несов* शरारत (नट-
खटी, शैतानी) करना шарāрат
(नात'क^xाति, शाэतāनि) кар'нā *п*,
गरारती होना шарār'ती खōнā *नп*

озорн||óй *прил* गरारती ша-

рār'ती, नटखट नात'क^xात, — माल्य-
चिक गरारती लडका *म*, शैतान-लड-
का *म*, имѣть — *вид* नटखट लगना
नп, —āय улыбка गरारत-भरी मुस-
कान *ज*.

озорствó *с*. गरारत шарāрат *ज*,
नटखटी नात'क^xाति *ज*, शैतानी शाэ-
तāनि *ज*

озыā||нуть *сов* ठड (सर्दी) खाना
त^xанд' (сарди) क^xāнā *п*, ठड (सर्दी)
लगना (लग जाना) त^xанд' (сарди)
लाग'нā (लाग दजāनā) *नп* (को *о*
ком-л, *о чѣм-л*), у меня рúки — *ли*
मेरे हाथो को ठड (सर्दी) लगी.

ой *межд* ऊह उx (*выражение*
боли), अरे अरэ (*восклицание изум-*
ления, удивления)

оказāн||ие *с* देना дēнā *म*, для
— *ния* पóмощи मदद (सहायता) देने के
लिये (वास्ते).

оказāть(ся) *сов см* окāзывать
(— *ся*)

окāзи||я *ज*. मौका माокā *म*,
अवसर अव'сар *म*, послāть *с* — *ей*
मौका पड़ने पर भेजना *п*, मौका
इस्तेमाल करके भेजना *п*

окāзывать *несов* — *пóмощь*
मदद (सहायता) देना मादाд (сахāй'-
тā) дēнā *п* (को *кому-л*, *чему-л*,
की *в чѣм-л*), — *влияние* असर (प्र-
भाव) डालना асар (प्राब^xāо) дāл'нā
п (पर, के ऊपर *на кого-л*, *на*
что-л), — *гостеприимство* पहुनाई
करना पाхунāй кар'нā *п* (की *ко-*
му-л), आतिथ्य करना āति^xय' кар'нā

n (का *кому-л*), — давлѣние *दवाना* *дабānā n*, जोर (*दवाव*) डालना *зор* (*дабāo*) *дāl'nā n*, — покровитель-ство *पनाह देना* *панāḥ dēnā n* (को *кому-л*, की *в чем-л*), आश्रय देना *āsh-рай dēnā n* (को *кому-л*, का *в чем-либо*), — мѣлость *मेहरबानी* (*कृपा*) करना *мэхар-бāni* (*крипā*) *кар'nā n*

ока́зываться *несов* 1. (*обна-руживаться, выясняться*) *मालूम* (*विदित*) *होना* (*हो जाना*) *мālūm* (*видит*) *ḥonā* (*ḥo dajānā*) *нп*, *ни-*कलना *никал'nā नп*, *साबित* (*सिद्ध*) *होना* *сābit* (*सिद्ध'*) *ḥonā नп* (*быть установленным*), — *प्रā-*вильным *सच* (*ठीक*) *निकलना नп*, — *бессѣльным* *अपने को लाचार पा-*ना *n*, — *в состоянии* *काबिल होना* *नп* (*के что-л сделать*), *द्वух эк-*земплѣров *кнѣги* *не* *оказāлось* *पुस्तक की दो प्रतियाँ गायब थी, त्रे-*वंगा *оказāлась* *नाप्रāsной* *भय का* *कोई कारण न था*, 2. (*попадать в* *какое-л положение*) *पडना* *пар'nā नп*, *पहुँच जाना* *пахūч dajānā नп*, — *изолированным* *अकेला रह जा-*ना *नп*

окаймѣть *сов см* *окаймлѣть*

окаймлѣть *несов* *किनारा* (*हा-*शिया) *लगाना* *кинārā* (*ḥāshiyā*) *ла-*гānā *n*

окаменѣлость *ж* *प्रस्तरीभूत पशु* *пра-*ст'рй-бхут *пашу m* (*окамене-*лое *животное*), *प्रस्तरीभूत वृक्ष प्रा-*

ст'рй-бхут *व्रिक्श' m* (*окаменелое* *растение*)

окаменѣлый *прил* *पथराया* (*पत्थर मे बदला*) *हुआ* *пат'рāyā* (*па-*тт'ар *मै* *бад'лā*) *ḥuā*, *प्रस्तरीभूत* *प्रास्त'रि-बखुत*

окаменѣть *сов* 1. *पथराना* *пат'рānā नп*, *पत्थर बन जाना* *पात्त'ар* *бан* *джānā नп*, *प्रस्तरीभूत हो जाना* *प्रास्त'रि-बखुत ḥo* *джānā नп*, 2. *перен* *हक्का-बक्का* (*स्तभित*) *हो जा-*ना *ḥakkā-bakkā* (*стамб'хит*) *ḥo* *джānā नп* (*डर से, भय से* *от* *страха*)

ока́нчивать *несов* *खतम* (*समाप्त*) *करना* *хатам* (*самāпт'*) *кар'nā n*, *तमाम* (*पूरा*) *करना* *тамām* (*पू-*рā) *кар'nā n* (*выполнять, завер-*шать), *चुकना* *чук'nā नп*. (*употреб-*ляется *только с основой смыслового* *гл*), — *университѣт* *विश्वविद्यालय* *की* *उपाधि पाना n*, — *школу* *स्कूली* *पढाई* *खतम करना n*, *स्कूल की* *पढाई* *पूरा करना n*

ока́нчиваться *несов* *खतम* (*समाप्त*) *होना* (*हो जाना*) *хатам* (*са-*мāпт') *ḥonā* (*ḥo dajānā*) *नп*, *तमाम* (*पूरा*) *होना* (*हो जाना*) *тамām* (*पू-*рā) *ḥonā* (*ḥo dajānā*) *नп* (*завер-*шаться), *चुकना* *чук'nā नп* (*упот-*ребляется *только с основой смыс-*лового *гл*)

ока́пывать *несов* 1. *चारो तरफ* (*ओर*) *से* *खोदना* *чārō тараф* (*ор*) *сэ* *к'од'nā n*, 2. (*окружать* *рвом*,

канавой) खदक से घेरना хандак сә
г^хэр'нā п

ока́пываться несов воен ट्रेच
(खदक) खोदना (वनाना) трэнч' (хан-
дак) к^ход'нā (банāнā) п

ока́йнный прил разг शैतानी
शाэтāни

океа́н м समुद्र самундар м,
[महा]सागर [माहा-]сāгар м, समुद्र
самудр' м

океа́нский прил समुद्री самун-
д'ри, [महा]सागर का [माहा-]сāгар
кā, समुद्री समुद्रि, समुद्रीय саму-
дрिय', — парохóд समुद्रगामी (सामु-
द्रिक) जहाज м.

оки́дывать несов — взгльдом
नजर फेकना назар п^хэк'нā п, नि-
गाह डालना निगाँह дәл'нā п

оки́нуть сов см оки́дывать
оки́сление с хим आक्सिजन के
साथ मिलना āксиджан кэ сāt^х
мил'нā м

оки́слитель м хим आक्सिजन
के साथ मिलानेवाला āксиджан кэ
сāt^х милāнэ-вāлā м

оки́слять несов хим आक्सिजन
के साथ मिलाना āксиджан кэ сāt^х
милāнā п

оки́сляться несов хим आक्सि-
जन के साथ मिलना āксиджан кэ
сāt^х мил'нā нп

о́кись ж хим आक्साइड āксā-
ид м

о́ккупант м कब्जा करनेवाला
кабзā кар'нэ-вāлā м, आधिपत्य-

कर्ता āд^хипатй'-картā м. неизм,
आक्रता āкрантā м. неизм

о́ккупация ж कब्जा करना кабзā
кар'нā м

о́ккупировать сов и несов
कब्जा करना (कर लेना) кабзā кар'-
нā (кар лэнā) п (पर что-л), हस्त-
गत करना ऋаст'-гат кар'нā п, फौज
फैला देना фаодж п^хаэлā дэнā п
(से что-л; вводить войска)

о́кляд м तनख्वाह тан-хвāх ж,
वेतन वэтан м

о́клеветать сов वदनाम (दुर्नाम)
करना бад-нāм (दुरनāм) кар'нā п,
भूठा कलक लगाना дж^хут^хā каланк'
лагāнā п

о́клеивать несов चसपाँ करना
час'пā кар'нā п (से чем-л, पर
что-л), चिपकाना чип'кāнā п (से
чем-л, पर что-л), चिपका देना чип'-
кā дэнā п (से чем-л, पर что-л),
— обóями दीवारी कागज चिपकाना
(मढना, लगाना) п (पर что-л)

о́клеить сов см о́клеивать
о́кликать несов [नाम से] पुकार-
ना [нāм сә] пукāр'нā п, संबोधित
करना самбод^хит кар'нā п

о́кликнуть сов см о́кликать
о́кно с खिडकी к^хир'кй ж
о́к||о с уст आँख āк^х ж, नेत्र
нэтр' м, ◇ в мгновéние —а पल
(पलक) मारते [ही].

о́ковать сов см о́ковывать
о́ковы мн уст जजीर занджйр
ж, हथकडी ऋत^х-кари ж (ручные

कण्डाल्य), वेडी बॢरि ञ (नोजन्ये कण्डाल्य), ~ रॢबॢत्वा ढेरन गुलामी की जजीर ञ

ОКО́ВЫВАТЬ *несов* (*сундук и т. п.*) [लोहे की पट्टियो से] बाँधना [лохэ кй паттийѳ сэ] бॢद^х’нॢ *п*

ОКОЛДОВА́ТЬ *сов см* околдо́вывать

ОКОЛДОВЫВАТЬ *несов* 1. जादू करना (कर देना) द्जॢदु कार’नॢ (कार दॢनॢ) *п* (पर को-ल), 2. *ढेरन* (*очаровывать, подчинять*) जादू डालना द्जॢदु दॢल’नॢ *п*, मोह लेना मोख लॢनॢ *п*, मुग्ध करना (कर लेना) मुग्द^х कार’नॢ (कार लॢनॢ) *п* (को को-ल)

ОКОЛЕВА́ТЬ *несов* मरना мар’नॢ *пп*, मर जाना мар द्जॢनॢ *пп*

ОКОЛѢТЬ *сов см* околева́ть

О́КОЛО 1 *нареч* राउ आस-पास ॢस-पॢस, नजदीक नाउ’दॢख, करीव कारॢब, निकट निकट, इर्द-गिर्द इर्द’-गिर्द’, चारो ओर चॢरॢ ओ (वॢकृग), ॢто совсѣм ~ यह विलकुल पास (नजदीक, करीव, निकट) है, никогѳ нет ~ आस-पास कोई नही है, гдѣ-нибудь ~ कही आस-पास, 2. *предлог* (*возле, рядом*) के [आस-]पास कॢ [ॢस-]पॢस *последлог*, के नजदीक (करीव, निकट) कॢ नाउ’दॢख (कारॢब, निकट) *последлог*, के इर्द-गिर्द (चारो ओर) कॢ इर्द’-गिर्द’ (चॢरॢ ओ) *последлог* (*वॢकृग*), ~ मेनॢ मेरे पास (नजदीक), 3. *предлог* (*приблизительно*) तकरीबन तॢक’रॢबॢन, लगभग

लग-ब^хाग, प्राय प्राॢयॢख, कोई कोय, के लगभग (समीप) कॢ लग-ब^хाग (समीप) *последлог*, ~ 70 ग्रादुसॢ ७० सेटीग्रेड के समीप, ~ स्तॢ चॢलॢवॢक कोई (प्राय) सौ आदमी, ~ द्वादॢत्तिॢ लेॢ तोमुॢ नाउॢद लगभग बीस वर्ष हुए.

ОКО́ЛЬНЫЙ *прил* घुमाव का ग^ху-मॢо कॢ, ~ पुॢ चॢकॢरदॢर रास्ता *म*, घूम-घुमावट *ञ*

ОКО́ННЫЙ *прил* खिडकी का क^खि-र’कॢ कॢ

ОКОНЧА́НИЕ *с* 1. खॢतमा खॢत’मॢ *म*, अॢत अॢत’ *म*, समाप्ति सॢमॢप्ति *ञ*; 2. (*заключительная часть*) शेष शॢश *म*, 3. *грам* (*надежное*) विभॢ-क्ति विॢ^खाॢत्ति *ञ*

ОКОНЧА́ТЕЛЬНО *нареч* कॢतई तौर पर कॢतॢ तॢओर पॢर, अॢतिॢ रूॢ से अॢतिॢ रूॢ सॢ

ОКОНЧА́ТЕЛЬНЫЙ *прил* कॢतई कॢतॢ, आखिरी ॢखिॢरॢ, अॢतिॢ अॢतिॢ ओकॢनॢचिॢ(सॢ) *сов см* ओकॢनॢचिॢ-वॢत्(सॢ)

ОКО́П *м* ट्रेच त्रेनॢच’ *म*, खदक खॢनॢ-दॢक *ञ*, मोरॢचा मोर’चॢ *म*

ОКОПА́ТЬ(ся) *сов см* ओकॢपॢ-वॢत्(सॢ)

О́КОРОК *म* हॢम खॢम *म*

ОКОСТЕ́НЬЛЫЙ *прил* हड्डी वन गया खॢदॢ बॢन गॢयॢ, सॢत्त (कडॢ) हो गया सॢखॢत’ (कॢरॢ) खॢ गॢयॢ (ॢतॢगॢरदेॢविॢषॢ)

ОКОСТЕ́НЕТЬ *сов* हड्डी वन जाना खॢदॢ बॢन द्जॢनॢ *пп* सॢत्त

(कडा) हो जाना сахт' (карā) хо
джāнā *нп* (затвердеть)

окоченёлый *прил* अकडा हुआ
अक'рā खूā (सर्दी के मारे *от холода*),
सुन्न सунн' (ठड के कारण *от холо-*
да)

окоченётъ *сов* अकडना अकार'нā
нп (के मारे *от чего-л.*), सुन्न होना
(हो जाना) सунн' खōnā (खो *джāнā*)
нп (के कारण *от чего-л.*)

окошечко *с* [छोटी] खिडकी
[च^खोती] क^खिर'क^खि *жс*

окошко *с* खिडकी क^खिर'क^खि *жс*

окраина *жс* नगर का किनारा
(छोर) नागर कā किनāрā (च^खोर) *м*,
उपनगर उप'नागर *м* (города), सर-
हद सर-खād *жс* (страны)

окрасить *сов см* окрашивать

окраска *жс* 1. (действие) रंगाई
रान्गāй *жс*, 2. (цвет) रग रान्ग' *м*

окрашивать *несов* रँगना रāг'-
нā *п*, रग चढाना रान्ग' चार^खāнā *п*
(पर *что-л.*), रग करना (कर देना)
रान्ग' кар'нā (कर दēнā) *п* (को
что-л.), रजित करना रान्दजित кар'-
नā *п* (को *что-л.*)

окрепнуть *сов* मजबूत हो जाना
माз'бूत खो *джāнā* *нп*

окрестност||ь *жс* गिर्द [-पेश]
गिर्द' [-पेश] *म*, [अडोस-] पडोस
[ारос-] पारос *म*, в -ях आस-पास.

окрестный *прил* आस-पास का
ās-pās kā, निकटवर्ती निकट-वर्ती
(близлежащий)

обкрик *м* 1. (резкий возглас)

चिल्लाहट चिल्लāखāt *жс*, 2. (оклик)
पुकार पुकār *жс*

окровáвленный *прил* लहलुहान
लाखु-लुखāन, खून (लहू) से सना [हुआ]
खून (लाखु) सē सानā [xūā], रक्तमय
राक्त'-माय

о́круг *м* जिला зилā *м*, इलाका
илākā *म*, डिस्ट्रिक्ट डिस्ट्रिक्ट' *म*;
избирáтельный - चुनाव का जिला
म, निर्वाचन-क्षेत्र *म*, воéнный -
फौजी जिला *म*, सैनिक इलाका *म*,
национа́льный - जातीय (जातिक)
क्षेत्र *म*

округли́ть *сов см* округлять
округля́ть *несов* 1. गोल करना
(बनाना) गोल кар'नā (बानāनā) *п*, 2.
(выражать в круглых цифрах) पहुँ-
चाना पाखūचāनā *п* (तक *до чего-л.*)

окружа́ть *несов* [चारो तरफ से]
घेरना (घेर लेना) [चāरō ताराफ सē]
ग^खэр'нā (ग^खэр लēनā) *п*, मुहासिरा
करना मुखāसирā кар'नā *п*, घेरे मे लेना
ग^खэрэ मē लēनā *п* (नाप्र *неприятеля*)

окружа́ющ||ий 1. *прич* *от* ок-
ружа́ть, 2. *прил* आस-पास का āс-
-пās kā, परिवेष्टक पारिवेश्ठाक, -ая
средā प्रतिवेश *म*

окружéн||ие *с* 1 (окружающая
среда) प्रतिवेश प्रатिवेश *म*, 2. *во-*
ен मुहासिरा मुखāसирā *म*, घेरा ग^खэ-
рā *म*, ब्यूह ब्यूख *म*, попада́ть в -
मुहासирे (घेरे, ब्यूह) मे फँसना (फँस
जाना) *नп*, вырыва́ться из -ия
घेरे को तोडना *п*, 3. (окружаю-
щая *местность*, *окрестность*)

गिर्द[-पेश] гирд'[-пэш] *м*, [अडोस-] पडोस [арос-] парос *м*, 4. *перен* घेरा ग^खэरā *м*, капиталистическое

— पूँजीवादी घेरा *म*

оку^ржить *сов см* окружать

оку^ржн||^{बी} *прил* 1. जिलेवार

जिले-वार्, 2. —^आया железная дор^{बी}-गा चक्कर मे जानेवाली रेलवे-लाइन चक्कर मे दज्जाने-वाली रेल'वे-लाइन

ज, —^आया дор^{बी}गा चक्कर चक्कर *म*

оку^रжность *ज* *मत* घेरा ग^ख-
रा *म*, परिधि परिध^ख *ज*

оку^रить *сов см* оку^रлять

оку^रлять *несов* अनुप्राणित (उत्ते-
जित) करना अनुप्राणित (उत्तेजित)
कार'नā *न*

оку^रтава *ज* *муз* आठ सुरो का
अतर अ^ख सुर^{बी} कā अन्तर *म*, सप्तक
साप्तक *म* (совокупность семи то-
нов)

оку^रтябрь *म* अक्टूबर अक्तुबर *म*

оку^रтябрьский *прил* अक्टूबर
का अक्तुबर कā, Великая Октя^रбрь-
ская социалистическая революция
महान् अक्टूबर समाजवादी क्रांति *ज*

оку^रнать *несов* डुवाना дубāनā
न, डुवा देना дубā दēनā *न*

оку^रнаться *несов* 1. डूबना дуб'-
नā *न*, डुवकी लगाना दуб'की ला-
गāनā *न* (मे वो что-ल), 2. *перен*
तन्मय (निमग्न, सलग्न) होना (हो
जाना) तानमान (निमाग्न', सāलाग्न')
खōनā (खō दज्जानā) *न*

оку^रнуть(ся) *сов см* оку^रнать
(-*स*)

оку^रнать *несов* [खर्च] का रुपया
लौटा देना [खर्च'] कā रुपया ला^रता
दēनā *न*

оку^रнаться *несов* खर्च उठाया
जाना खर्च' उ^खāयā दज्जानā *न*

оку^रпнть(ся) *сов см* оку^रпать
(-*स*)

оку^रрок *म* सिगरेट-बट सिग'र^रेट-
ब^रट *म*

оку^रтать(ся) *сов см* оку^रты-
вать(ся)

оку^रтывать *несов* लपेटना ला-
प^रत'नā *न*, लपेट लेना (देना) लाप^रत
ल^रनā (दēनā) *न*, आच्छादित करना
आच^खāदित कार'नā *न*, ढँकना द^खāk'नā *न*

оку^रтываться *несов* अपने आप
को लपेटना अप'नē अप को लाप^रत'नā *न*,
ढँकना द^खāk'नā *न*, ढँक जाना द^खāk
दज्जानā *न*

оку^रчивать *несов* *с-х* [जडो को]
मिट्टी के ढेर से ढँकना [दजार^{बी} को]
मित्ती कē द^खэр सē द^खāk'नā *न*

оку^रчить *сов см* оку^रчивать
ола^रдья *ज*. टिकिया तिкийā *ज*,
ओलाछा ола^रдиā *म*, картофельная
— आलू की टिकिया *ज*

оледенёлый *прил* बर्फ से ढँका
हुआ बरफ' सē द^खākā ख^रуā

оледенётъ *сов* बर्फ से ढँकना (ढँक
जाना) बरफ' सē द^खāk'नā (द^खāk दज्जानā)
न, जम जाना दज्जाम दज्जानā *न*
(*о* *रेके*)

ол^रён||^{नी} *прил* —^यन *र*огā वारह-
सिगे के सीगे बāराख-सिंगē कē स^रग
म *न*

олѣнь *м* हिरन खिरान *म*, बारह-
सिंगा बाराख-सिंगा *म*

оли́ва *ж* (дереву и плод) जैतून
заэтून *म*

оли́вковый *прил* जैतून का заэ-
तून का

олига́рхия *ж* कुलीनतत्र कुलिन-
-тантр' *म*

олимпи́ада *ж* ओलिंपियाड олим-
пийाद *ж*

олимпі́йский *прил*. Олимпий-
ские йгры ओलपिक के खेल оламник
कэ क^хэл *म* *मн*

олицетворѣние *с* मूर्तिमत्ता मूर-
ति-मат्ता *ж*, मूर्ति' मूर्ति *ж*,
— мужества मुजासिम बहादुरी *ж*,
साक्षात् वीरता की मूर्ति *ж*

олицетворѣнный 1. *прич* от
олицетворить, 2. *прил* मूर्तिमान्
मूर्तिमान्

олицетворить *сов см* олице-
творять

олицетворя́ть *несов* जिसमानी
रूप होना दजिस्मानि रूप खона *नп*
(का что-л), आदर्श रूप ग्रहण करना
ādarsh' रूप грахан кар'на *п* (का
что-л.)

оло́во *с* टिन тин *म*, राँगा ра-
га *म*, कलई कалай *ж*

оловя́нный *прил* टिन (राँगे,
कलई) का तин (раँगे, कалай) का,
टिन (राँगे) का बना हुआ तин (раँगे)
का банा खुा

ом *म* эл ओм *म*.

омерзѣние *с* घिनौनापन ग^хинао-

ना-пан *म*, घृणा ग^хरिना *ж*, अरुचि
арुचि *ж*, внушать — तीव्र घृणा
उत्पन्न कर देना *п*

омерзительный *прил* घिनौना
ग^хинаона, घृणित ग^хринит, अरुचिकर
арुचि-кар

омертвѣние *с* мед गल जाना
гал джāна *म*

омлѣт *м* आसलेट āм'лэт *म*

омоложѣние *с* कायाकल्प काйā-
-कल्प' *म*

омо́ним *м* *лингв* हमनाम खाम-
-नाम *म*, समनाम сам-नाम *म*

омрача́ть *несов* उदासी छाना
(छा देना) удāси ч^хāна (च^хā дēна) *п*

омрача́ться *несов* उदास (दु खी)
हो जाना удāс (दु^хк^хи) खो джāना *नп*

омрачи́ть(ся) *сов см* омра-
чать(ся)

о́мут *м* भँवर б^хāвар *म*, गिरदाब
гирд-āб *म*

омыва́||ть *несов* 1. (обмывать)
गुस्ल (स्नान) करना गुсл' (снāн)
кар'на *п*, 2. (о морях, водных
пространствах) वॉды двенадцати
морей —ют берега Сове́тского
Сою́за बारह समुद्रो का पानी सोवियत
सघ के तटो को धोता है बाराख са-
मुद्रो का पानी совийат санг^х' кэ
татō ко д^хотā खэ

омы́ть *сов см* омыва́ть 1

он *мест* वह वाख (तот), यह
йах (этот), он са́мый वही, यही.

она́ *мест* वह वाख (ता), यह йах
(эта), — са́мая वही, यही

онемѣть *сов* 1. गूंगा हो जाना *gūgā ḥo džānā nṇ*, मूक बनना *мूक бан'нā nṇ*, *перен* सन्न (मूकवत्) हो जाना *санн' (мूक-वत्) ḥo džānā nṇ* (से *от* *чегो-л*), सन्नाटे में आ जाना *саннāтэ मэ ā džānā nṇ* (से *от* *чегो-л*), 2. (потерять чувствительность) सन्न हो जाना *санн' ḥo džānā nṇ*

оній *мест* वे *вэ (те)*, ये *иэ (эти)*

онó *мест* वह *вах (то)*, यह *йах (это)*

опадать *несов* 1. गिरना *гир'нā nṇ*, झडना *дж'ар'нā nṇ*, झड जाना *дж'ар джāнā nṇ*, 2. (уменьшаться) कम होना (हो जाना) *кам ḥonā (ḥo džānā) nṇ*, घटना *г'хат'нā nṇ*, घट जाना *г'хат джāнā nṇ*

опāздыв||ать *несов* 1. (прибывать, приходиться позже срока) देर में आना (आ पहुँचना) *дэр мэ ānā (ā paḥūc'nā) nṇ*, देर से आना *дэр сэ ānā nṇ* (में *куда-л*), он опоздал на поезд वह रेल-गाड़ी को पकड़ न सका, उस ने रेल-गाड़ी न पकड़ ली, поезд —аёт *रेलगाड़ी आ जानी चाहिये थी*; 2. (выполнять позже срока) देर हो जाना *дэр ḥo džānā nṇ*

опāла *жс* अनादर *анāдар м*, अपमान *ап'мāн м*

опаліть *сов* स *н* *опалятъ*

опалятъ *несов* झुलसाना *дж'ул'сānā n*

опасаться *несов* डरना *дар'нā nṇ* (से *кого-л*, *чегो-л*), आशका

करना *āшанкā кар'нā n* (की *кого-л*, *чегो-л*), चौकन्ना (सावधान) रहना *चाоканнā (cāod'ān) raḥ'nā nṇ* (остерегаться, से *кого-л*, *чегो-л*)

опасѣни||е *с* डर *дар м*, खतरा *хат'рā м*, भय *б'хай м*, आशका *āшанкā ж*, из —я *आशका के कारण*; *вызывать —я* *आशका उत्पन्न कर देना n*

опāск||а *жс* रास् *с —ой* खबर-दारी (सावधानी) से *хабар-дāри (cāod'ānī) сэ*

опāсливый *прил* खबरदार *хабар-дār*, चौकन्ना *चाоканнā*, सावधान *cāod'ān*

опāсност||ь *жс* खतरा *хат'рā м*; *подвергнуться —и* *खतरे में पड़ जाना nṇ*, *с —ью* *для* *жизни* *जान खतरे में डालकर, जान-जोखो से*; *быть в —и* *खतरे में होना nṇ*, *вне —и* *खतरे से बाहर*

опāсный *прил* खतरनाक *хатар-нāк*, सकटमय *санкат-май (критический)*

опāсть *сов* см. *опадать*

опѣка *жс*. परवरिश *пар'вариш жс*, सरपरस्ती *сар-парастī ж*, सरक्षण *сāракшан м*, अभिभावकता *аб'нб'āвак'tā ж*

опекāемый 1. *прич* *от* *опекать*, 2. *сущ. м* *प्रतिपालित* *प्रतिपालित म*, *सुरक्षकता में रहनेवाला* *नावालिग सāракшак'tā мэ* *राख'नэ-वāлā нā-бāлиग म* (*о несовершеннолетнем*)

опекáть *несов* परवरिश करना
 пар'вариш кар'нā *n* (की को-ल),
 सरक्षण करना सāракшान кар'нā *n*
 (का को-ल), सरपरस्त (सरक्षक)
 होना सर-पारаст' (सāракшак) खो-
 нā *нп*.

опеку́н *м* सरपरस्त सर-पा-
 раст' *м.*, सरक्षक सāракшак *м*,
 अभिभावक аб^хиб^хāвак *м*, ट्रस्टी
 трасти *м* (попечитель)

опера *ж* ओपेरा оперā *м*
неизм., संगीत-नाटक संगित-нā-
 ताक *м*

оперативн||ый *прил* 1. सक्रिय
 सा-क्रिय', ~ое руковóдство सक्रिय
 सचालन *च.*, 2. мед जरही (शल्य)
 का жарраखी (शाली') कā, ~ое
 вмешáтельство अस्त्रोपचार *म*,
 3. воен ~ая свóдка जग के
 मैदान से इत्तला (सूचना) दजानг' कэ
 माэдāн сэ итт'лā (сूच'нā) *ж*,
 ~ое искúсство युद्धकला йудд^х-
 калā *ж*

оперáтор *м* в разн знач आप-
 ретер āп'рэтар *м*

операциóнный *прил* мед
 चीर-फाड़ का चिर-प^хār कā, जरही
 (शल्य) का жарраखी (शाली') कā

опера́ция *ж* 1. мед चीर-
 -फाड़ चिर-प^хār *ж*, अस्त्रोपचार
 астроп'чār *म*, आपरेशन āп'рэ-
 шан *म*, дéлать ~ю जरही (चीर-
 -फाड़, आपरेशन) करना *п*, под-
 вёргнутьсЯ ~и आपरेशन कराना
п, 2. воен. आपरेशन āп'рэшан *म*,

जगी (फौजी, सैनिक) काररवाई
 दजानगी (फाодजि, साэनिक) кār-
 -равāи *ж*, 3. (напр почтовая)
 आपरेशन āп'рэшан *च*, कार-वार
 кār-бār *म* (напр торговая, бан-
 ковская)

опередить *сов см* опережать.

опережать *несов* आगे बढ़ना
 (बढ़ जाना) āгэ бар^х'нā (бар^х джā-
 нā) *нп* (से को-ल, что-ल), पीछे
 छोड़ना पिय^хэ ч^хор'нā *п*

оперéние *с* [पक्षी के] पर [पा-
 क्शी कэ] пар *म* *मн*

оперётта *ж* आपरेटा āп'рэтā
म., छोटा संगीत-नाटक च^хотā сан-
 गित-नāताक *च*

оперéться *сов см* опирáться

оперй́ровать 1. *сов и несов*
 мед जरही (चीर-फाड़) करना жар-
 раखी (चिर-प^хār) кар'нā *п*, 2. *не-*
сов воен (действовать) जगी (फौ-
 जी, सैनिक) काररवाई करना दजान-
 गी (फाодजि, साэनिक) кār-равāи
 кар'нā *п*, 3. *несов* (пользоваться)
 इस्तेमाल (प्रयोग) करना इस्तэмāl
 (प्रायोग) кар'нā *п*

оперй́ться *сов см* оперя́ться

о́перный *прил* ओपेरा का оперā
 कā, ~ театр ओपेरा हाउस *म*,
 ओपेरा की रगशाला *ж*

оперя́ться *несов* 1. कलियाना
 कालीयāनā *नп*, पर (पख) निकलना
 (उगना) пар (पानक^х) निकाल'нā (उग'-
 नā) *नп* (के ओ-ल), परदार हो जाना
 пар-дār खो दजāनā *नп*, 2. *перен*

खुदमुखतार (अनाश्रित) हो जाना худ-
-муктār (анāшрит) खो джāнā न्

опечáлить сов उदास (रजीदा,
दुःखित) करना उदās (रान्दजिदā,
दुःखित) кар'нā न्

опечáлиться сов उदास (रजी-
दा, दुःखित) होना (हो जाना) उदās
(रान्दजिदā, दुःखित) खōнā (खो दजā-
нā) न् (से इ-उ-अ-को-ल, इ-उ-अ-के-
-गो-ल)

опечáтать сов см печáты-
вать

опечáт||का ज छापे की गलती
च'āपे क्य गल'तj ज, भूल ब'खुल ज,
спйсок -ок गलतनामा म, शुद्धिपत्र
म, शुद्धाशुद्ध-सूची ज

опечáтывать несов मुहर से
बद करना मुखार सē बान्द' кар'нā
न, सील-मुहर करना स्याल-मुखार кар'-
नā न, लाखमोहर लगाना लāख'-मो-
खार लगāनā न (पर च्-ओ-ल, सुर-
गुचनौ, वसुकोवौ पचात्यू)

опéшить сов разग हक्का-वक्का
हो जाना हाक्कā-बाक्कā खो दजāनā
न्, घवरा (अक्चका) उठना ग'अ-ब'रā
(अक्'चाकā) उत'नā न्

опйलकि म् चूरा चुरā म, बुरादा
बुरāदā न्

опирáться несов 1. टेकना
त'क'नā न, सहारा लेना सāहāрā लēनā
न (का ना च्-ओ-ल), टिकना त'क'नā
न्, (द'र'चात्यू ना च्-ओ-ल); नदतौ,
опिरāय् ना नāत्यू लाठी टेककर
(के गतारे) चलना न्, 2. पर न
आधारित (निर्भर) करना अद'ारित (निर-

ब'ार) кар'नā न (नाप्र ओ अतारे,
पर, के ऊपर ना च्-ओ-ल), आधारित
होना अद'ारित खōनā न् (नाप्र ओ
तेरेतिकेसुको पोलखेनौ, पर, के
ऊपर ना च्-ओ-ल), भरौसा (अवलवन)
करना ब'ारसā (अ'लामबान) कार'नā
न (पोलागत्यू, का ना को-ल, ना
च्-ओ-ल)

описáние स वयान बायāन म,
वर्णन वारनान म, निर्देश निरदēश म
описáтельный прил वयानी
बायāनौ, वर्णनात्मक वार'नāतमाक

описáть сов см описывать
опйска ज कलम की गलती
(भूल) कालाम क्य गल'तj (ब'खुल) ज

опйсывать несов 1. वयान
(वर्णन, निर्देश) करना बायāन (वारनान,
निरदēश) कार'नā न; 2. (देलात्यू
опис) फिहरिस्त (सूची) वनाना फिख'-
रिस्त' (सुचौ) बायāनā न (की च्-ओ-ल),
युर (इमुषेसुसु) कुर्की करना कुर-
क्य कार'नā न (की च्-ओ-ल.), 3. मात
खीचना क'य'च'नā न (के बाहर बा'रुच
च्-ओ-ल)

опись ज. (सुको) फिहरिस्त
फिख'रिस्त' ज, सूची सुचौ ज

опиум म अफीम अफिम ज

оплāकать сов स्य оп'āकनवात्यू
оплāकивать несов रौना रौनā
न् (के पीछे, के न्दिये ल'ओ-ल, को
च्-ओ-ल), अफसौस (शोक) करना
अफ'सुस (शौ) कार'नā न (को अ-
ल'अ)

оплāता न् अदायगी अद'āता न्,
नुकीती च्-ओ-ल न्; पोलखेनौ -

दिन तक अदायगी *ж*, सदैव —
काम के हिसाब से अदायगी *ж*

оплатить *сов см* **оплачивать**
оплаченный 1. *прич от*
оплатить, 2. *прил* अदा किया गया
адā кийā гайā

оплачивать *несов* अदा करना
адā кар'нā *n*, चुकाना चुकāнā *n*,
— *счёт* हिसाब चुकाना (साफ करना)
n, — *расходы* खर्च उठाना *n*, व्यय-
-भार उठाना *n*

оплевать *сов см* **оплевы-**
-вать

оплёвывать *несов* थूकना *т^хук'-*
нā n (मे, पर को-ल, что-ल)

оплеух||а *ж* *разг* तमाचा *тамā-*
чā m, थप्पड *т^хаппар m*, *дать* —*у*
तमाचा (थप्पड) मारना *n*

оплодотворение *с* गर्भधारण
гарб^{х'}-д^хāран *m*

оплодотворить *сов см* **опло-**
-дотворять

оплодотворять *несов* 1. जरखेज
करना *зар-хээ* кар'нā *n*, उपजाऊ
बनाना *уп'джау* банāнā *n* (*землю*),
2. *перен* फलप्रद बनाना *п^хал-प्राд*
банāнā *n*

оплёт *m* किला *килā m*, गढ़
гар^х *m*, दुर्ग *дург' m*

оплошность *ж* गलती *гал'ти*
ж, भूल *б^хул ж*

оповестить *сов см* **оповещать**

оповещать *несов* इत्तला (सूच-
ना) देना *итт'лā (суч'нā) дэнā n*
(की *o* चे-ल)

оповещение *с* इत्तला *итт'лā*
ж., सूचना *суч'нā ж*

опоздавший 1. *прич от* **опоз-**
-дагы, 2. *сущ m* देर से आया हुआ
[आदमी] *дэр сэ айā хуā [ād'мй] m*

опоздани||е *с* देर *дэр ж*, वि-
लंब *виламб' m*, *приходить* *с* —*ем*
देर मे (से) आना *нп*, *без* —*я* *वक्त*
पर.

опоздать *сов см* **опаздывать**

опознавать *несов* पहचानना
पाख'चāн'нā *n*, पहचान जाना *पाख'-*
चāн *джāнā nп*, पहचान करना *पाख'-*
चāн *кар'нā n*

опознать *сов см* **опознавать**

опозорить *сов* बदनाम (कल-
कित) करना *бад-нām (каланкित)*
кар'нā n

опозориться *сов* बदनाम होना
(हो जाना) *бад-нām хонā (хо* *джā-*
нā) nп

оползень *m* *геол* भूम-बिछल
б^хум-бич^хал ж, जमीन के एक बड़े
टुकड़े का फिसलना (*फिसल जाना*)
замйн *кэ эк* *барэ* *тук'рэ* *кā* *п^х-*
сал'нā (п^хисал *джāнā) m*

ополчаться *несов* *перен* उठ
खड़े होना *ут^х к^харэ* *хонā nп*

ополчение *с* [अस्थायी राष्ट्रीय]
फौज (सेना) [*аст^хāйй* *рāштрिय'*]
фаодж (сэнā) ж, *народное* —
नागरिको की सेना ж

ополчиться *сов см* **ополчаться**
ся

опомниться *сов* होश ठिकाने

होना खोश त^खिकाने खोना *нп* (के *о* *ком-л*), होश में आना खोश *मэ* *ānā* *नп*

опóр *м* во весь — जल्द से जल्द
джалд' *сэ* *джалд'*

опóр||а *ж* 1. टेक तэк *ж*, ढास-
ना द^खास'ना *म*, तóчка —ы टेक *ж*,
2. *перен* आधार ād^खār *म*, निर्भर
निरब^खार *म*, सहारा сахārā *म* (*по-*
мощь)

опóрный *прил* : — пункт *воен*
[फौजो की] चौकी [फाоджò क्य] чао-
кы *ж*

опорóжнить *сов см* опорож-
нить

опорожнѳть *несов* खाली करना
хāлы кар'на *п*, खलाना क^खालānā
п, उडेलना उन्दэл'ना *п* (*выливать*)

опорóчить *сов* बदनाम (मलिन)
करना бад-нāм (малин) кар'на *п*

опохмельѳться *сов см* опохме-
лѳться

опохмельѳться *несов* [खुमार का
असर दूर करने के लिये] थोड़ी सी
शराब पीना [хумār kā асар дूर
кар'не кэ лийэ] т^хорй сй шарāб
пйна *п*

опóшлить *сов см* опошлѳть

опошлѳть *несов* ओछा बनाना
оч^खā банānā *п*, बिगाडना бигār'на
п (*напр* *учение*)

опоясать *сов см* опоясывать

опоясывать *несов* कमरबंद से
कसना камар-банд' *сэ* *кас'на* *п*,
перен घेरना г^хэр'на *п*

оппозициóнный *прил* मुख़ा-
लिफ़ मुखāлиф़, विरोधी विरोध^ख

оппозѳция *ж* मुख़ालिफ़त मु-
खāलिफ़त *ж*, विरोध विरोध^ख *म* (*про-*
тивodeйствие), विरोध-पक्ष विरोध^ख-
पक्ष' *म* (*напр* *в парламенте*)

оппонéнт *м* मुख़ालिफ़ मुखāलिफ़
म, विरोधी विरोध^ख *म*

оппонѳровать *несов* मुख़ालिफ़त
करना मुखāलिफ़त кар'на *п* (की
кому-л), विरोध करना विरोध^ख кар'-
на *п* (*का кому-л.*)

оппортуни́зм *и* मौकापरस्ती
माокā-पारастि *ж*, अवसरवाद अव'-
सार-वād *म*

оппортуни́ст *м* मौकापरस्त
माокā-पारаст' *म*, अवसरवादी अव'-
सार-वāदй *म*

оппортунистѳческий *прил*
मौकापरस्त माокā-पारаст', अवसर-
वादी अव'सार-वāदй

опра́ва *ж* किनारा किनārā *म*
(*напр* *камня*), कमानी कामāनी *ж*
(*очков*)

оправдāние *с* 1. (*действие*)
सफ़ाई करना (देना) сафāй кар'на
(дэнā) *म*, बरी करना барй кар'на
म (*по суду*), 2. (*довод*) सफ़ाई сафāй
ж, в своё — अपनी सफ़ाई में (के
लिये), 3. *юр* सफ़ाई сафāй *ж*,
विमोचन विमोचन *म*

оправдāтельный *прил.* : —
приговóр रिहाई का फैसला रिहāय कā
फāэс'лā *म*, — документ दोचर वो-
чар *म*

оправд́ать(ся) сов см оправ-
дывать(ся)

опра́вдывать несов 1. सफ़ाई करना साफ़ाई кар'на *n* (की को-ल, что-л), सफ़ाई देना साफ़ाई дэна *n* (को को-ल, что-л), 2. (подтверждать на деле) पूरा करना पूरा кар'на *n*, ~ надежды आशाएँ पूरी करना *n*, ~ доверие когб-л. अपने आप को किसी का विश्वासपात्र प्रामाणित करना *n*, 3. юр सफ़ाई देना साफ़ाई дэна *n* (को को-ल, что-л), अपराध से बरी करना अप'рад^x сэ барि кар'на *n*, निरपराध (निर्दोष) ठहराना निराп'раद^x (निरदोश) त^xाख'-रांना *n*

опра́вдываться несов 1. अपनी सफ़ाई देना (पेश करना) ап'ни са-फ़ाई дэна (पेश кар'на) *n*, 2. (сбы-ваться) सच (सही) निकलना (होना) сач (साखि) निकал'на (खона) *nn*, ◇ расхóды оправд́ались खर्च लायक था.

опра́вить(ся) сов см оправ-
лять(ся)

оправля́ть несов 1. (платье) ठीक करना त^xяк кар'на *n*, 2. (вста-влять в оправу) किनारा लगाना कि-नारा лагаंना *n*, जड़ना джар'на *n* (камень)

оправля́ться несов 1. (выздо-равливать) अच्छा होना (हो जाना) ачч^xа хона (खो джаंना) *nn*, 2. (приводить в порядок) कपड़े संभाल-ना кап'рэ саб^xал'на *n* (костюм),

वाल सँवारना बाल सँवार'ना *n* (при-
ческу)

опра́шивать несов पूछना पूच^x.
ना *n*, पूछ-ताछ करना पूच^x-ताच^x
кар'ना *n* (से को-ल), सवाल (प्रश्न)
करना सавाल (прашн') кар'ना *n*
(से को-ल)

определе́ние с 1. ठहराव त^xाख'-
रां *m*, निर्देश निरदेश *m*, 2. (суд) तजवीज тадж'виз *ж*, फैसला फ़ाэс'
ла *m*, 3. ग्राम विशेषण विशेशान *n*

определе́нный 1. прич от
определи́ть, 2. прил पक्का पक्का,
मुकर्रर मुкаррар, निश्चित निश्चित,
ठीक त^xяк (точный), स्पष्ट स्पашт'
(ясный), 3. прил (некоторый, из
вестный) फ़लाई फ़алаई неизм, कोई
кой, в ~ых усло́виях खास हालत मे.

определе́ть(ся) сов см опре-
делять(ся)

определя́ть несов 1. ठहराना त^xाख'-रांना *n*, ठहरा देना (लेना) त^xाख'-रा दэना (लэना) *n*, तय (निर्देश)
करना тай (निरदेश) кар'ना *n*, ~
цэну कीमत का अदाजा लगाना *n*
(की чего-л), 2. (давать форму-
лировку, определение) लक्षण करना
лакшан кар'ना *n* (का что-л), 3.
मत ऑकना ँक'ना *n*, 4. (सु-
жить причиной) वजह (कारण) हो-
ना वаджаख (कारण) хона *nn*, ◇
~ на слúжбу काम पर मुकर्रर
(नियुक्त) करना *n* (को को-ल)

определя́ться несов (выяснять)
ся) निकलना निकал'на *nn*

опроверга́ть *несов* तरदीद कर-
ना тар'дйд кар'нā *n* (की *что-л*),
खडन करना क^хандан кар'нā *n* (का
что-л.), झूठा (गलत) ठहराना (साबित
करना) द्ज^хут^хā (गालत) त^хा^хрāнā
(сāбит кар'нā) *n* (को *что-л*)

опровер́гнуть *сов см* опро-
верга́ть

опроверже́ние *с* तरदीद тар'-
дйд *ж*, खडन क^хандан *м*

опроки́дывать *несов* 1. उलट-
ना उлат'нā *n*, पलटना पалат'нā
n, उलट (पलट) देना उлат (палат)
дēнā *n*, गिरा देना गिरā дēнā *n*,
2. (противника) हटाना *ж*ātāнā *n*

опроки́дываться *несов* उलट-
ना उлат'нā *нп*, पलटना पалат'нā
нп, उथलना उт^хал'нā *нп*, उलट
(उथल) जाना उлат (ут^хал) д^жāнā
нп

опроки́нуть(ся) *сов см* опро-
кидывать(ся)

опромётчивость *ж* जल्दबाजी
द्जालд'-бāзй *ж*, उतावलापन утā-
олā-пан *м*

опромётчивый *прил* जल्दबाज
द्जालд'-бāз

опрометью *нареч* जल्दबाजी
करके द्जालद'-бāзй кар'кэ

опро́с *м* पूछ-ताछ पुच^х-тāч^х *ж*,
vsenarōdnyy — [लोक]मतसग्रह *म*

опро́сить *сов см* опра́шивать

опро́сный *прил* — лист सवा-
लात का कागज सавāлāt kā kāgaz
м, प्रश्नावली प्रашнāолй *ж*

опротестова́ть *сов юр* एतराज
करना эт'рāз кар'нā *n* (पर *что-л*),
प्रतिवाद कर देना пративāд кар дэ-
нā *n* (का *что-л*)

опро́тыве||ть *сов* мне ёто —लो
मै इस से तग हो गया māэ ис сэ
танг' *ж*о гаийā

опры́скать *сов см* опры́ски-
вать

опры́скиватель *м с -х* फुहारा
п^хухāрā *म*

опры́скивать *несов* छीटे देना
ч^хйтэ дēнā *n* (के *чем-л*), छिड़कना
ч^хирак'нā *n*, छिड़क देना च^хирак
дēнā *n*, छिड़काव करना च^хир'кāо
кар'нā *n*, फुहारा छोडना प^хухāрā
ч^хор'нā *n* (из *опрыскивателя*)

опры́снуть *сов см* опры́ски-
вать

опря́тный *прил* पाकीजा پاکي-
ज़ā *неизм*, साफ सāф (*чистый*)

оп́тика *ж* प्रकाश-गणित प्रा-
кāш-ганит *म*, प्रकाश-विज्ञान प्रा-
कāш-विग्यāन *म*

оптимі́зм *м* आशावाद āшā-
вāд *म*

оптимі́ст *м* आशावादी āшā-
вāдй *म*

оптимисті́ческий *прил* आशा-
वादी āшā-вāдй

опт́ический *прил* 1. प्रकाश-
गणित-सवधी प्राकāш-ганित-सम्बान-
द^хй, 2. (зрительный) दृष्टि-सवधी
दृष्टि-सम्बानद^хй, — обмāн दृष्टि-
-भ्रम *म*

оптóв||ый *прил* थोक-व्यापार-सवधी $t^xok-viāpār-samband^xā$, -ая *торгóвля* थोक-विक्री *ж*, थोक-व्यापार *म*; — *торгóвец* थोक-दुकान-दार *म*, थोक-फरोश *म*, — *покупá-тель* थोक-खरीदार *म*, थोकवाला *म*.

óптом *нареч* थोक के हिसाब से $t^xok\ kē\ hīsāb\ sē$

опубликовáние *с* प्रकाशन *प्रा-काशान म*

опубликовáть *сов см* опубли-ковывать

опубликóвывать *несов* प्रका-शित करना *प्राकाशित* $kar'nā\ n$ (को *что-л*), छपाना $ch^xapānā\ n$, छपवाना $ch^xap'vānā\ n$ (*печатать — об авторе*)

опуска́ть *сов 1. (спускать)* नीचा (नीचे) करना *ниचा (ниचे)* $kar'nā\ n$, नीचे रखना (*रख देना*) *ниचे* $rak^x'nā\ (rak^x\ dēnā)\ n$, डुवाना $duvānā\ n$, डुवा देना $duvā\ dēnā\ n$ (*погружать*), — *письмо* चिट्ठी डाल-ना *न*, — *зáнавес* परदा डालना *न*, 2. (*наклонять, склонять*) झुकाना $dhukānā\ n$, झुका देना $dhukā\ dēnā\ n$, नीचा (नीचे) करना *ниचा (ниचे)* $kar'nā\ n$, — *гóлову* सिर नीचा करना *न*, 3. (*пропускать*) छोड़ना $ch^xor'nā\ n$, छोड़ देना $ch^xor\ dēnā\ n$; — *бúкву* अक्षर छोड़ना (*छोड़ देना*) *न* -

опуска́||ться *несов 1. नीचे* जाना (*आना*) *ниचे* $dhānā\ (ānā)\ n$, [नीचे] उतरना [*ниचे*] $utar'nā$

न, डूबना $dhub'nā\ n$, डूब जाना $dhub\ dhānā\ n$. (*погружаться*), 2. (*склоняться*) झुकना $dhuk'nā\ n$, झुक जाना $dhuk\ dhānā\ n$, 3. *перен (морально)* बिगड़ना $bhigar'nā\ n$, बिगड़ जाना $bhigar\ dhānā\ n$, पतित होना (*को जाना*) *पतित* $khonā\ (khō\ dhānā)\ n$; ♠ *у меня* $rūkh$ — *ются* मैं *हताश* हो जाता हूँ

опустéть *сов 1. खाली* हो जाना $khāli\ khō\ dhānā\ n$, 2. (*стать пу-стынным*) वीरान (*सुनसान*) हो जाना $virān\ (sun'sān)\ khō\ dhānā\ n$, निर्जन (*जनशून्य*) हो जाना *निरджан* (*джан-шун'и*) $khō\ dhānā\ n$ (*обез-людеть*); उजड़ जाना $udjar\ dhānā\ n$ (*прийти в упадок*)

опустítь(ся) *сов. см* опус-кáть(ся)

опустошáть *несов 1. वीरान* (*सुनसान*) करना $virān\ (sun'sān)\ kar'nā\ n$ (*приводить в запусте-ние*), तबाह (*वरबाद*) करना $tabāh\ (bar-bād)\ kar'nā\ n$, नाश करना $nāsh\ kar'nā\ n$ (*का что-л.*), उजाड़-ना $udjar'nā\ n$ (*разорять*), खा-ली करना $khāli\ kar'nā\ n$ (*опо-рожнять*), 2. *перен* खोखला बना देना $k^xok^x'lā\ banā\ dēnā\ n$

опустошéние *с 1. उजाड़ना* $udjar'nā\ m$, तबाह (*वरबाद, नाश*) करना $tabāh\ (bar-bād, nāsh)\ kar'nā\ m$, 2. (*разрушение, разорение*) तबाही $tabāhī\ j$, बरबादी $bar-bādī\ j$, नाश $nāsh\ m$

опустошительный прил तबाह-
कुन табāх-кун, प्रलयकारक प्रалаय-
-kāрак, प्रलयकर प्रалаयान-кар

опустошить сов см опусто-
шать

опутать сов см. опутывать

опутывать несов 1. लपेटना ла-
पेट'на *n*, बाँधना бāд^x'на *n*, लपेट
(बाँध) देना (लेना) лапэт (бāд^x) дэна
(лэна) *n*, 2. перен जाल मे फँसाना
(फँसा देना) джāl мē п^xāсāна
(п^xāсā дэна) *n* (के чем-л)

опухать несов सूजना сūdж'на
нп, फूलना п^xул'на нп, फूल जाना
п^xул джāна нп., उभडना уб^xар'на
нп (напр о железах)

опухнуть сов см опухать

опухоль ж सूजन сūdжан ж,
फुलाव п^xулао *m*

опушка ж (लैसा) [जगल का]
सिरा (किनारा) [джангал का] сирā
(кинāрā) *m*

опыление с бот पोलीनेशन
полинэшан *m*., पराग का छिड़काव
парāг кā ч^xир'кāо *m*

опылить(ся) сов см. опылять
(-ся)

опылять несов бот पराग छिड़-
कना (छिड़क देना) парāг ч^xирак'на
(ч^xирак дэна) *n*

опыляться несов бот पराग छिड़-
का जाना парāг ч^xир'кā джāна нп

опыт м 1. (эксперимент) तज-
रवा таджар'бā м, आजमाइश аз'-
маиш ж, परीक्षा парйкшā ж, 2.

(практика) तजरवा таджар'бā *m*,
अनुभव अनुб^xав *m*, обобщать ~
अनुभव से आम नतीजे निकालना *n*
опытн||ый прил. 1 (о человеке)
तजरवाकार таджар'бā-кār, अनुभवी
ануб^xави, 2. (экспериментальный)
इस्तहानी имт'хāни, ऐक्सपैरीमेंटल
аэкс'паэримаэнтал, ~ое पोле प्रयोग-
-खेत *m*

опьянение с. 1. नशा нашā *m*,
मस्ती माсти ж, मद माд *m*, 2. пе-
рен उन्माद унмāд *m*

опьянеть сов मदहोश (मतवाला)
हो जाना мад-хoш (мат-вāлā) хo
джāна нп

опьянить сов см опьянять

опьянять несов 1. मदहोश (मतवा-
ला, मस्त) करना माд-хoш (мат-вāлā,
मास्त') кар'на *n*, 2. перен उन्मत्त
करना унматт' кар'на *n*, опьянён-
ный успехом सफलता से उन्मत्त.

опять нареч फिर [се] п^xир [сэ],
पुन пунах

орава ж राउ भीड б^xир ж

оранжевый прил नारंगी [रंग
का] нāранги [ранг' кā]

оранжерёя ж गरम-घर гарам-
-г^xар *m*, शीशा-घर шйшā-г^xар *m*,
पौधा-घर паод^xā-г^xар *m*

оратор *m* बोलनेवाला бол'нэ-вā-
лā *m*, वक्ता вaktā *m* неизм

орать несов राउ गला फाडना
галā п^xār'на *n*, गला फाडकर चि-
ल्लाना галā п^xār'кар чиллāна *nm*.,
किकियाना кикийāна *nm*

орбйта *ж*. 1. *астр* कक्षा *какш* *ж*, ग्रहपथ *грах-пат* *м*., 2. (*глаз-ница*) [अँख का] गड्ढा [ãk^x kã] *гадд* *а* *м*, नेत्रकक्ष *нэтр'-какш'* *м*

óрган *м* 1. *анат* अंग *анг'* *м*, अवयव *авайав* *м*, इन्द्रिय *индрий'* *ж*., ~ *речи* भाषणावयव *м*, ~ы *чувств* ज्ञानेन्द्रिये *ж* *мн*, *внутренние* ~ы भीतरी *авयव* *м* *мн*, 2. (*печатный*) [मुख] पत्र [मुक्^x-] पत्र' *м*, 3. (*организация, учреждение*) सस्था *саст* *а* *ж*, *законодательный* ~ धारासभा *ж*, *высший* ~ *государственной власти* राज्यशक्ति की सर्वोच्च सस्था *ж*

орган *м* *муз* अरगन *ар'ган* *м*
организа́тор *м* इतिजाम(*прबंध*) करनेवाला *интизām* (*прабанд* *а*) *кар'нэ-вāлā* *м*, *сгठनकर्ता* *сангат* *хан-картā* *м* *неизм*

организацио́нн||ый *прил* इतिजामी *интизāmī*, *сгठनात्मक* *сангат* *а* *нātмак*, *сгठन-сबंधी* *сангат* *хан-самбанд* *а*, ~ые *способности* प्रशासन-योग्यता *ж*, ~ые *выводы* व्यावहारिक परिणाम *м* *мн*, ~ое *бюро* प्रशासन-सगठन *м*

организа́ция *ж* 1. (*действие*) *बदोवस्त* (*इतिजाम, प्रबंध, सगठन*) करना *банд-о-баст'* (*интизām, प्राबанд* *а*, *сангат* *хан*) *кар'нā* *м*, 2. (*строение, устройство, структура*) ढाँचा *д* *āчā* *м*, *व्यवस्था* *व्йаваст* *а* *ж*, 3. (*союз, учреждение*) *सगठन* *сангат* *хан* *м*, *सस्था* *саст* *а*

ж, *सघ* *санг* *а* *м*, *Организа́ция Объединённых На́ций* सयुक्त-राष्ट्र-सघ *м*

органи́зм *м* 1. *जिस्म* *джисм'* *м*, 2. (*живое существо*) जीवधारी *джйо-д* *āрй* *м*

организо́ванно *нареч* सगठित रूप से (*से*) *сангат* *а* *хит* *рूप* *мā* (*сэ*).

организова́ть *сов* и *несов* 1. (*сплотить, объединить*) *सगठित* करना (*कर देना*) *сангат* *а* *хит* *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п* (*को* *кого-л*), 2. (*учредить, основать*) *कायम* (*स्थापित*) करना (*कर देना*) *кайām* (*ст* *ā* *а* *пит*) *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п*, 3. (*устроить, наладить*) *बदोवस्त* (*इतिजाम, प्रबंध*) करना (*कर देना*) *банд-о-баст'* (*интизām, प्राबанд* *а*) *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п* (*का* *что-л.*).

организова́ться *сов* и *несов* 1. (*объединиться, сплотиться*) *सगठित* हो जाना *сангат* *а* *хит* *хō* *джāнā* *нп*, 2. (*возникнуть, сложиться*) *खडा* (*स्थापित*) हो जाना *к* *āрā* (*ст* *ā* *а* *пит*) *хō* *джāнā* *нп*

органи́ческ||ий *прил* आर्गेनिक *āргэник*, *सेन्द्रिय* *сэндрий'*, ~ая *хімня* आर्गेनिक *кемист्री* *ж*, *सेन्द्रिय* *рसायन* *м*

óргия *ж* नगा नाच *нангā* *нāч* *м*, *ताडव* *тāндав* *м*

орда́ *ж* भुंड *дж* *хунд'* *м*

орден *м* *पदक* *падак* *м*, *आर्डर* *āрдар* *м*, ~ *Лéнина* *ленин-पदक* *м*, *ленин-आर्डर* *м*, ~ *Крāсного Знā-*

мени लाल भुडा आर्डर *м*, получать
— पदक मिलना *нп* (को *о ком-л*)

орденонóсец *м* पदक-विजेता
падак-виджэता *м. неизм*

óрдер *м* परवाना пар'вāнā *м*,
वारंट वāरान्त' *м*, दस्तक दास्तक *ж*
(на арест)

ордина́рец *м* воен. अरदली ар'-
далй *м*

орёл *м* उकाव укаб *м*

ореóл *м* प्रभामडल प्राब^хā-मान-
дал *м*, — герóя зूरवीर का अद्वितीय
यश *म*, в —е славы गौरव के प्रभा-
मडल मे.

орéх *м* 1. (плод) грецкий —
अखरोट अक^х'рот *म*, земляной —
मूंगफली मूंग-प^хालй *ж*, китайский
— चीना वादाम चयनā бāдām *म*, ко-
кóсовый — नारियल नāरियल *म*,
खोपडा क^хоп'рā *म*, мускātный
— जायफल द्जāй-प^хाल *म*, 2. (дерево)
अखरोट अक^х'рот *म*

орéховый *прил* अखरोट का
अक^х'рот कā (из орехового дерева)

оригина́л *м* 1. (подлинник) मूल
मुल *म*, 2. (о человеке) राउ अनोखा
(अजीव) आदमी анок^хā (अज्जिब)
āд'мй *म*

оригина́льный *прил* 1. (под-
линный) असली अс'लय, मौलिक मा-
лик, 2. (своеобразный) निराला नि-
रāлā, अनोखा анок^хā, अजीव अज्जिब,
स्वतंत्र स्वा-तान्त्र' (самостоятель-
ный, напр о литературно-м тру-
де), — стиль अछूती प्रदर्शनशैली *ж*

ориентáция *ж* नीति नयिती *ж* ;
политическая — राजनीतिक नीति *ж*

ориент́ироваться *сов* и *несов*
1. (разбираться) ओर मालूम करना
ор мālūм кар'нā *п*, — в создав-
шейся обстанóвке वर्तमान दशा को
ठीक देखना *п*, 2. (держать курс)
आधार ग्रहण करना āд^хār грахан
кар'нā *п* (का *на кого-л*, *на что-л*)

ориентирóвка *ж* см ориентá-
ция

ориентирóвочный *прил* 1.
(служащий для ориентировки)
ओर मालूम करनेवाला ор мālūм
кар'нā-वāлā, 2. (предварительный,
приблизительный) लगभग सही लग-
-б^хаг सāхй, आजमाइशी āз'мāиशी,
परिक्षात्मक पारिक्षāत्माक

оркéстр *м* आर्केस्ट्रा āркэстрā *म*
неизм, वाजा बāджā *म*, बैड बा-
энд' *म* (эстрадный, военный), сим-
фонический — सिफोनी-आर्केस्ट्रा *म*
неизм

орл́иный *прил* उकाव का उкаб
кā

орна́мент *м* अलकरण аланкаран
म, बूटा बुता *म* (из цветов),
बेलबूटा बēल-बुता *म* (из цветов и ли-
стьев)

оробéть *сов* जी छोडना (हारना)
द्जй ч^хор'нā (खāр'нā) *п*, धमकी मे
आना द^хам'कй मē āнā *नп* (испу-
гаться угроз)

орос́ить *сов* см орошāть
орошāть *несов* सीचना सāй'нā

n, पानी देना (लगाना, लगा देना) *pāñi dēnā* (лагānā, лага dēnā) *n* (को *что-л*), आबपाशी करना *āb-pāñi kar'nā n* (напр. с помощью каналов)

орошение *c* सिचाई *синчай* *ж*, आबपाशी *āb-pāñi ж*

орудие *c* 1. हथियार *хатхийār m*, इस्त्रूमे^т *инструмент' m*, —я औजार *m mn*, —я *производства* पैदावार (उत्पादन, उपज) के हथियार (औजार, साधन) *m mn*, *сельско-хозяйственные* —я कृषि-सबधी (खेती के, कृषि के) हथियार (औजार, साधन) *m mn*, 2. *перен (средство)* हथियार *хатхийār m*, अस्त्र *астр' m*, साधन *साध'ан m*, इस्त्रूमे^т *инструмент' m*, 3. *воен* तोप *топ ж*, *зенітное* — *हवामार* (यानतोडक) *тоप ж*, एटी *एयर* *गन m*, *полевое* — मैदानी *тоप ж*

орудийный *прил* तोप का *топ kā*, — *обстрёл* गोलाबारी *ж*

оружейный *прил* — *завод* हथियार बनाने का कारखाना *хатхийār банāнэ kā kāр-хānā m*

оружие *c* हथियार *хатхийār m*, अस्त्र *астр' m*, शस्त्र *शाстр' m*, *огнестрельное* — बारूद के हथियार *m mn*, *आग्नेय* *अस्त्र m*, *átomное* — एटमी *हथियार m*, *अणु-अस्त्र m*, *бак-териологическое* — कीटाणु-हथियार *m*, *складывать* — हथियार छोडना (डालना) *n*

орфографическ||ий *прил* इमले

का *им'लэ kā*; —*ая* *оші́бка* लिखने की गलती *ж*

орфография *ж*. इमला *им'लā m*, हिज्जे *खिज्जэ m*, अक्षरी *अक्ष'री ж* *осā ж* भिड *ब'хिर ж*, हड़्डा *खаддā m*, वरल *वारल m*

осāд||ा ж मुहासिरा *मुखāसिरā m*, घेरा *ग'хэрā m*, *снять* —*у* मुहासिरा (घेरा) उठाना *n*

осадить *сов* 1. *см* *осажда́ть*, 2. *см* *оса́живать*

осадки *mn* अवपतन *अव'पतान m*, पानी *पāñi m* (ओ *दो* *ज्दे*)

осади||ый *прил* *воен* —*ое* *поло-жение* घेरे की हालत *ग'хэрэ क| खā-лат ж*

осадок *m* तलछट *तल-च'खत ж*, गाद *गāद ж*

осажда́ть *несов* 1. *воен* मुहा-सिरा करना *मुखāसिरā कर'nā n*, घेरना *ग'хэр'nā n*, घेरे में डालना *ग'хэрэ में दāल'nā n*, 2. *хим* [नीचे] बैठाना (बैठा देना) [नीचे] *बाэт'хāनā* (*बाэт'хā दēnā*) *n*, < — *прóсьбами* माँगो से तकलीफ देना *n*

осажда́ться *несов* *хим* [नीचे] बैठना (बैठ जाना) [नीचे] *बाэт'х'नā* (*बाэт'х दजānā*) *nn*

оса́живать *несов* (लो *шады*) [लगाम से] रोकना (रोक लेना) [ला-गām सē] *рок'nā* (*рок लēnā*) *n*

осāнка *ж* सूरत *सुरात ж*, रूप *रूप m*, आकृति *ākṛiti ж*

осва́ивать *несов* 1. (овладевать) *अपनाना* *अप'nānā n*, अधिकार (महा-

रत) हासिल करना (कर लेना) ад^анкār (махāрат) хāсил кар'нā (кар лēнā) *п* (पर *что-л*), काबू पाना कāбу пāнā *п* (पर *что-л*), 2. (приучать к климату, почве) उगाना угāнā *п*
освāиваться *несов* अभ्यस्त हो जाना аб^хнаст' хō джāнā *пп* (से *с чем-л*, में *где-л*)

осведомитель *м* खवरगीर ха-бар-гйр *м*, मुखिर мух'бир *м*, इत्तला (सूचना) देनेवाला इत्त'लā (सूच'नā) дēнē-вāлā *м*

освѣдомить(ся) *сов см* осведомлять(ся)

осведомлѣние *с* खवरगीरी хабар-гйр *ж*, इत्तला (सूचना) देना इत्त'लā (सूच'नā) дēнā *м*

осведомлѣнность *ж* जानकारी джāн-īārī *жс*

осведомлѣнный 1. прич от осведомить, 2. прил जानकारी दजāн-кār, वाकिफ् वāкиф, आगाह āgāh

осведомлять *несов* खवर (इत्तला, सूचना) देना хабар (इत्त'लā, सूच'नā) дēнā *п* (को *кого-л*, *что-л*, की *о чѣм-л*), आगाह करना āgāh кар'нā *п* (को *кого-л*, *что-л*, से *о чѣм-л*)

осведомляться *несов* पूछना पूछ'нā *п*, पूछ लेना पूछ' लēनā *п*, नवान (दखियावन) करना (कर लेना) सन'व (अखियावन) кар'нā (кар лēनā) *п* (में *в кого-л*)

освежать *несов* [फिर में] तरोजा (ताजी) करना [फिर से] तā-
 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

-o-tāzā (tāzā) кар'нā *п*, ताजी लाना tāz'gī lānā *п*, ~ в пāмйят' याद ताजी करना *п*. (की *что-л*)

освежāться *несов* [फिर] ताजी हो जाना [फिर] tāzā хō джāнā *пп*, फिर से सवल हो जाना प^хир सē са-бал хō джāнā *пп* (वोस्станаवливāть силы)

освежительный *прил* तरोजा करनेवाला тар-о-tāzā кар'нē-вāлā, नया जोर देनेवाला नāнā зор дēнē-वāлā, नवशक्तिदायक नав-शक्ति-दāйक, प्राणपोषक прāн-पोшक (बोध-प्राप्ति)

освежить(ся) *сов см* осве-жāть(ся)

осветить(ся) *сов см* освещāть(ся)

освещāть *несов* 1. रोशनी देना रोш'नी дēнā *п*. (को *кого-л*, *что-л*, से *чем-л*), रोशन करना (कर देना) рошан кар'нā (кар дēнā) *п* (को *кого-л*, *что-л*, से *чем-л*), 2. तराच. रोशनी (प्रकाश) डालना रोш'च (प्राकāश) дāल'нā *п* (पर *чи-л*); समझाना sam'dжānā *п*, नमझा देना sam'dжā дēнā *п*, स्पष्ट करना स्पшт' кар'нā *п* (सब'स'त)

освещāться *несов* रोशन होना (हो जाना) рошан хō (से *чем-л*) нā *пп*

освещѣние *с* रोशनी, तराच रोशनी रोш'नी *ж*, प्रकाश प्राकāश

освещѣнный 1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. ... 9. ... 10. ... 11. ... 12. ... 13. ... 14. ... 15. ... 16. ... 17. ... 18. ... 19. ... 20. ... 21. ... 22. ... 23. ... 24. ... 25. ... 26. ... 27. ... 28. ... 29. ... 30. ... 31. ... 32. ... 33. ... 34. ... 35. ... 36. ... 37. ... 38. ... 39. ... 40. ... 41. ... 42. ... 43. ... 44. ... 45. ... 46. ... 47. ... 48. ... 49. ... 50. ... 51. ... 52. ... 53. ... 54. ... 55. ... 56. ... 57. ... 58. ... 59. ... 60. ... 61. ... 62. ... 63. ... 64. ... 65. ... 66. ... 67. ... 68. ... 69. ... 70. ... 71. ... 72. ... 73. ... 74. ... 75. ... 76. ... 77. ... 78. ... 79. ... 80. ... 81. ... 82. ... 83. ... 84. ... 85. ... 86. ... 87. ... 88. ... 89. ... 90. ... 91. ... 92. ... 93. ... 94. ... 95. ... 96. ... 97. ... 98. ... 99. ... 100.

कारा च'ут'kāṛā *м* (से *от чего-л*), मुक्ति मुक्ति *ज* (से *от чего-л*), छूट च'उट *ज*. (*от уплаты налога, долга и т п*), बचाव бачāо *м*. (*спасение*), 3. (*напр территории*) मुक्तिकरण मुक्ति-каран *म*

освоёние *с* 1. अपनाता अप'нанā *म*., 2. (*растений, сельскохозяйственных культур*) उगाना угānā *म*

осво́ить(ся) *сов см* осваивать (-ся)

оседáние *с*. в разн знач बैठना баэт'нā *म*, बैठ जाना баэт' джā-нā *म*

оседáть *несов* 1. (*о здании, земле и т п*) बैठना баэт'нā *न*, घंसना д'ās'нā *न*, बैठ (घंस) जाना баэт' (द'ās) दजānā *न*, घसकना द'асак'нā *न*, 2. *хим* [नीचे] बैठना (बैठ जाना) [निये] बाэт'नā (बाेत' दजānā) *न*

оседлáть *сов* 1 जीन (काठी) कसना (कस देना) जिन (कāt'य) कас'नā (कस दēnā) *न* (*पर кого-л*), 2 *разг* (*сесть верлом*) सवार होना सавār खōnā *न* (*पर что-л*)

осéдлый *прил* मुस्तकिल जगह पर बसा हुआ मुस्'киल джагах пар басā хуā

осекáться *несов* 1. (*о ружье*) न दगना ना даг'нā *न*, 2. *перен* [एकाएक] चुप होना (हो जाना) [एक-ā-एक] चुप खōnā (खो दजānā) *न* (*неожиданно обрывать речь*), 3. *перен* *разг* (*терпеть неудачу*) नाकामयाव

(असफल) होना (हो जाना) nā-kām-yāb (аса-п'ал) खōnā (खो दजānā) *न* (*मे на чем-л*)

осел *म* गधा гад'ā *म*

оселóк *म* सान सāн *म*

осенí||ть *сов см* осенять, егó ~लो उस को एक विचार सूझा उस को एक विचār судж'ā, егó ~ला блестя-щая мысль चमकदार विचार से उस का मस्तिष्क प्रज्वलित हो उठा चामाक-दār विचār सэ उस कā माстишк' प्रा-джвалит खो ут'ā

осéнный *прил* खिजā (शरत्) का хизā (शарат) कā, शारदीय शār'दीय'

óсень *ж* खिजā хизā *ж*, पतझड़ पत-дж'ар *ж*, शरत् शारат *ж*

óсенью *нареч* खिजā (पतझड़, शरत्) मे хизā (पत-дж'ар, शारат) *म*

осеня́ть *несов* सूझना судж'нā *न* (*को кого-л*), मस्तिष्क प्रज्वलित होना (हो उठना) माстишк' प्रा-джвалит खōnā (खो ут'нā) *न* (*напр. о мысли, догадке, का кого-л*)

осéсть *сов см* оседать

осетрі́на *ж* स्टर्जन старджан *म*. **осéчка||а** *ж* मिस-फायर мис-фāйар *म*, न दगना ना даг'нā *म*, *дать* ~у न दगना *न*

осéчься *сов см* осекаться

осíлить *сов см* одолевать

осíна *ж* ऐस्प аэсп' *म*

осíновый *прил* ऐस्पन аэспан

осíн||ый *прил* ~ое гнездó भिड़ का छत्ता б'нр कā च'аттā *म*.

осипнуть *сов* आवाज बैठना (पड़ना) āvāz baēg^h'nā (par'nā) *нп* (की *о ком-л*), गला बैठना (पड़ना) galā baēt^h'nā (par'nā) *нп* (का *о ком-л*)

осиротеть *сов* यतीम (अनाथ) हो जाना नाथिम (anāt^h) хо джānā *нп*

оскалнить *сов* ~ зѹбы दाँत दिखाना दाँत दिक्^hānā *п*

оскандальиться *сов* नाकामयाव (असफल) हो जाना nā-kām-nāb (asa-p^hal) хо джānā *нп*

осквернение *с* अपवित्रीकरण अप'वित्री-каран *м*

осквернить *сов см* осквернять

осквернять *несов* नापाक (अपवित्र, अशुद्ध) करना nā-pāk (ap'vitr', ashudd^h) кар'nā *п*

оско́лок *м* टुकड़ा тук'rā *м*, कतरा кат'rā *м*, ~ снаряда गोले का टुकड़ा *м*

оско́мин||а *ж* नाबित् ~у दाँत खट्टे कर देना दाँत क^hatīē кар дэнā *п*

оскорбительный *прил* अपमानजनक अप'мāн-джанак, परुष паруш (*о словах*)

оскорб́ить(ся) *сов см* оскорбля́ть(ся).

оскорбл́ение *с* तिरस्कार तिरаскār *м*, अपमान अप'мāн *м*, अनादर anādar *м*, наносить ~ तिरस्कार (अपमान, अनादर) करना *п* (का *кому-л*), публі́чное ~ सार्वजनिक अपमान *м*.

оскорбля́ть *несов.* तिरस्कार

(अपमान, अनादर) करना तिरаскār (ap'mān, anādar) кар'nā *п* (का *кого-л.*), वाते मुनाना bātē sunānā *п* (*словами*)

оскорбля́ться *несов* बुरा मानना (मान लेना) бурā mān'nā (mān tē-nā) *п*

ослабевáть *несов.* कमजोर (दुर्बल, शिथिल) बनना (बन जाना, हो जाना) кам-зор (дурбал, шит^hил) бан'nā (бан джānā, хо джānā) *нп*, कमजोर पड़ना кам-зор пар'nā *нп*, जोर घटना зор г^hat'nā *нп* (का *о чем-л*); ढीला हो जाना д^hилā хо джānā *нп*. (*напр о внимании*), मद हो जाना манд' хо джānā *нп* (*напр об огне*), он ослабел उस का सारा बल टूट गया

ослаб́еть *сов см* ослабевáть

осла́бить *сов см* ослабля́ть

ослабл́ение *с*. ढीलापन д^hилā-пан *м*, शिथिलता шит^hил'tā *ж*, ह्रास хрās *м* (*напр силы, влияния*)

ослабля́ть *несов* कमजोर बनाना (करना) кам-зор банānā (кар'nā) *п* ढीला करना (कर देना) д^hилā кар'nā (кар дэнā) *п* (*распускать, напр пояс*), ढीला छोड़ना (छोड़ देना) д^hилā ч^hор'nā (ч^hор дэнā) *п* (*контроль, узел, вожаки*), ह्रास करना хрās кар'nā *п* (का *что-л*, *напр силы, влияние*)

ослеп́ительный *прил* [बहुत चमकीला [बाहुत] чам'кылā, तेजोमय तेजो-май

ослепѣть сов см ослеплять
ослеплѣние с 1. (от яркого света) चकाचौध चाकचौध^ख ж , 2. перен (заблуждение) मूढग्राह मूर^ख-ग्राह^ख м.

ослеплять несов 1. अधा करना (वनाना) अंध^खा кар'нā (банāнā) п , 2. (блеском, светом) चकाचौध करना चाकचौध^ख кар'нā п (से чем-л), 3. перен (поражать) हक्का-वक्का (चकित) करना ऱाककā-बाककā (चाकित) кар'нā п (से чем-л)

ослѣпнуть сов अधा हो (वन) जाना अंध^खा हो (бан) джāнā нп

осложнѣние с 1. (сложность, запутанность) उलझन उल'дж^खан ж , 2. мед. बीमारी (रोग) के बाद का असर बीमāरि (रोग) कē бāд कā асар м

осложнѣть(ся) сов см осложнять(ся)

осложнѣть несов. उलझाना उल'дж^खāнā п., उलझा देना उल'дж^खā дēнā п , जटिल (पेचीदा) करना द्जा-तिल (पēचिदā) кар'нā п.

осложнѣться несов उलझना उलाдж^ख'нā нп , उलझ जाना उलाдж^ख джāнā нп

ослушаться сов न मानना на māн'нā п , नाफरमांनी (अवज्ञा) करना नā-фармāни (आवागिā) кар'нā п (की कого-л , чего-л)

ослѣшаться сов गलत सुनना गालत сун'нā п , सुनने मे भूल करना सун'नē мē б^खул кар'нā п , सुनने

मे भूल होना सун'नē мē б^खул हो-नā नп

осмāтривать несов 1. देखना दēक^ख'нā п , देख लेना दēक^ख лēнā п., दर्शन (अवलोकन) करना दारशन (अवलोकन) кар'нā п (का कого-л , что-л), 2. (обследовать) जाँचना दजāच नā п , जाँच लेना दजāच лēनā п , जाँच (परीक्षा) करना दजāच (पारीक्षā) кар'नā п (की कого-л , что-л), तलाश करना तालāश кар'-नā п (की कого-л , что-л), तलाशी लेना तालāशि लēनā п (की कого-л , что-ल , обыскивать)

осмāтриваться несов [अपने] चारो तरफ (ओर) देखना [अप'नē] चā-रō ताराф (ор) дēक^ख'нā п.

осмēивать несов हंसी उड़ाना ऱāси урāнā п (की कого-л , что-ल), मजाक उड़ाना माजāक урāнā п (का कого-ल , что-ल), उपहास करना उप'-खāс кар'нā п (का कого-л , что-ल)

осмелѣть сов हिम्मती (साहसी) हो जाना ऱिमम'ति (сāх'си) हो द्जā-нā नп

осмēливаться несов हिम्मत करना ऱिममत кар'नā п. (की на что-ल), साहस करना сāхāс кар'нā п (का на что-ल), हिम्मत पडना (बँधना) ऱिममत пар'нā (бāд^ख'нā) नп (पर на что-ल), धृष्टता करना द^खришт'तā кар'नā п (की на что-ल)

осмēлиться сов см осмēливаться

осмēять сов см осмēивать

осмóтр *м* 1. दर्शन даршан *м*, आलोकन ञ्लोकन *म*, 2. (обсле^дова^ние) जॉच द्जॉच *ज*, परीक्षा परि^{क्ष}ा *ज*

осмотрéть(ся) *сов см.* осмá-
тривать(ся)

осмотрíтельность *ज* एहति^{या}त
ए'तियॉत *ज*, होशियारी ञोशियॉरि
ज, सावधानता सॉद'ऑन'तॉ *ज*

осмотрíтельный *прил* एहति-
याती ए'तियॉति, होशियार ञोशि-
यॉर, सावधान सॉद'ऑन

осмы́сленный 1. *прич от* ос-
мыслить, 2. *прил* युक्तियुक्त ञुक्-
ति-युक्त', सतर्क सा-तार्क'

осмы́слить *сов* समझ-बूझना सा-
माдж'बुद्ध'नॉ *न*

оснастíть *сов см* оснащáть

осна́стка *ज* мор जहाज की
सामग्री द्जाखॉз क्य सॉमाग्रि *ज*

оснащáть *несов* लैस (सुसज्जित)
करना लाэस (सु-सा^दज्जित) कार'-
नॉ *न* (से *चे*म-*ल.*), [जहाज मे] रस्सी
लगाना [द्जाखॉз मॉ] रससि लागॉनॉ *न*
(*корабль, судно*)

оснащё́ние *с* 1 लैस (सुसज्जित)
करना लाэस (सु-सा^दज्जित) कार'-नॉ
म, 2. (оборудование) [साज-] सामान
[सॉज-] सॉमॉन *म*, सामग्री सॉमाग्रि *ज*,
- *техніческое* — कील-कॉटा *म*

осно́в||**а** *ज* 1. बुनियाद बुनियॉद
ज, आधार ऑद'ऑर *म*, नीव न्यो *ज*,
ना ~*е* *चे*गó-*ल.* की बुनियाद (नीव)
पर, के आधार पर, *служить* ~*ой*
आधार का काम देना *न* (के लिये

*चे*गó-*ल*), *закладывать* ~*у* बुनियाद
(नीव) डालना *न*; *положить* в ~*у*
आधार-विद्दु वनाना (वना लेना) *न*
(का *चे*गó-*ल*), 2. *मन.* ~*ы* उसूल उसूल
म मन, आधार ऑद'ऑर *म मन*, सिद्धात
सिद्ध'ऑन' *म मन*; नीवे न्यिवे *ज* *मन*
(*начала, устои*), ~*ы* *ленинизм*
लेनिनवाद के सिद्धात *म मन*, 3. *текст*
ताना तॉनॉ *म*, 4. *грам* प्रातिपदिक
प्रातिपादिक *म*

осно́вани||**е** *с* 1. कायम (स्थापित)
करना कॉनाम (स'ऑपित) कार'नॉ *म*,
स्थापना स'ऑप'नॉ *ज*; 2. नीव न्यो
ज, उपान उपॉन *म* (*здания*), जड
द्जार *ज*, तला तातॉ *म*, पाद पॉद *म*
(*горы*), 3. (*основа, базис*) बुनियाद
बुनियॉद *ज*, आधार ऑद'ऑर *म*, 4.
(*причина, мотив*) वजह वад्जाख *ज*,
कारण कॉरान *म*, आधार ऑद'ऑर *म*,
ना ~*и* *चे*गó-*ल.* की बुनियाद पर, के
आधार पर, *на каком* ~*и*? *किस*
आधार पर?, *нет* ~*и* *कारण* नहीं है;
5. *मत*, *хим* बाइस बॉंस *म*, *◇*
разрушáть до ~*я* आमूल विनाश
करना *न* (का *что*-*ल*), ईट से ईट
बजाना *न*

осно́ватель *म* बानी बॉनि *म*,
सस्थापक सॉस'ऑपाक *म*, प्रवर्तक प्रा-
वर्ताक *म*, जन्मदाता द्जानम'-दॉऑ
म *неизм*

осно́вательно *нареч* पूरे तौर
से पुरे ताोर सै, पूर्णरूप से पुरन'-
रूप सै

осно́вательный *прил* 1. (*проч-*
ный, крепкий) ठोस त'ऑस, दृढ द्रिर',

2. (серьезный) सजीदा सанджिदा *неизм.*, गभीर гамб^айр, भारी б^арй,

3. (обоснованный) पक्का пакк^а, सका-रण са-ка^аран

ОСНОВАТЬ *сов см* осно^авывать

ОСНОВН||ОЙ *прил* असली ас'ли, वुनियादी бунии^ади, मौलिक маолик, आधारभूत ^ад^ар-б^ахут, खास х^ас, मुख्य мук^аи' (главный), — капит^ал *эк* मूल-धन *м*, आरम्भिक (अचल) पूंजी *жс*, —^аые права वुनियादी (मूल) अधिकार *м* *мн*, —^апринцип (теории, учения) मूलतत्त्व *м*, मौलिक सिद्धात *м*, —^азакон वुनियादी कानून *м*, मौलिक नियम *м*, $\diamond$ в —^аом खास तौर पर, मुख्यत, अधिकांश

ОСНОВОПОЛОЖНИК *м* सस्थापक सा^аст^аपाक *м*, जन्मदाता दजानм'-^аद^а-^аत^а *म* *неизм*

ОСНОВЫВАТЬ *несов* कायम (स्था-पित) करना क^айам (ст^аपा^аपित) кар'-^аन^а *п*, स्थापना करना (कर देना) स्त^аपा^аन^а кар'^аन^а (кар д^аन^а) *п* (की *что-л*), वुनियाद (नीव) रखना (डाल-ना) бунии^аद (न^ай^а) रा^аक^а'^аन^а (द^аल'^аन^а) *п* (की *что-л*), वसाना बा^аसा^аन^а *п*, आवाद करना ^аб^аद кар'^аन^а *п* (*напр* *город*), —^аорганиза^ацию सस्था की नीव रखना *п*

ОСНОВЫВАТЬСЯ *несов* (опират^а-^ась, базироват^ась) अपने आप को आधारित करना ап'^аन^а ^аप *ко* ^аद^аर^аит кар'^аन^а *п* (*напр* *об* *авторе*, पर, के ऊपर *на* *чем-л*), आधारित होना ^аद^аर^аित ^ах^аन^а *न* (*напр* *о* *теоре-*

тическом положении, पर, के ऊपर *на* *чем-л*)

ОСОБА *жс* शख्स шахс' *м*, व्यक्ति *म*

ОСОБЕННО *нареч* 1. खासकर х^ас-^акар, खास तौर से х^ас ता^аор स^а, он —^аз^аन^аत *по* *вечерам* वह सा^аयकाल को विशेष व्यस्त रहता है, 2. (*необычно*) विशेषकर ^аविश^аश-^аकार, विशेषत ^аविश-^аश'^аता^а, он *сегодня* —^аб^аदे^аन आज वह असाधारण पीला दिखाई देता है, он *сегодня* *вечером* —^аवे^аसे^аल आज *रात* को वह विशेष प्रसन्न है, $\diamond$ *не* —^аअधिक *नही*, *не* —^аदा^аव^аन[ा] बहुत पहले *नही*

ОСОБЕННОСТЬ||Ь *жс* खासियत х^а-^аसि^аत *жс*, विशेषता ^аविश^аश'^аत^а *жс*, लक्षण ला^аक्षा^аन[ा] *म*, в —^аи खासकर, खास तौर से, विशेषकर, विशेषत, —^аप्र[ा]वि[ा]ब[ा]द[ा]स्ता *ж* उत्पादन का लक्षण *म*

ОСОБЕНН||ЫЙ *прил* खास х^ас, वि-शेष ^аविश^аश, *ничего* —^ао^аго कुछ *नही*

ОСОБНЯК *м* हवेली ^аख^аवे^аली *жс*, बंगला बा[ा]ग'[ा]ल[ा] *म* *неизм*

ОСОБНЯКОМ *нареч* держ^ат^аься —^аजू^аदा (*अलग*) रहना ^аद[ा]जू^аदा (*अलग*) रा^аख'[ा]न[ा] *न*, फटकना ^аप[ा]ता^аक'[ा]न[ा] *न*

ОСОБО *нареч* 1 (*отдельно*) *अलग* *अलग*, 2. (*очень, особенно*) खासकर х^ас-^аकार, खास तौर से х^ас ता^аор स^а, विशेष रूप से ^аविश[ा]श ^аरूप स[ा], विशेष-कर ^аविश[ा]श-^аकार

ОСОБ||ЫЙ *прил* 1. (*отдельный, специальный*) खास х^ас, स्पे^аशल स्पे-शल, *по* —^ао^аму *зака^азу* स्पे^аशल आ^аई^аर

पर; оставаться при -ом мнѣнии
खास राय रिजर्व करना *n*, 2. (осо-
бенный) खास хās, विशेष विशेश,
в -ых условиях खास अवस्था मे

осознавать *несов* समझना са-
мадж^ख नā *n*, समझ-बूझना са-
माдж^ख-बूझ^ख नā *n*, स्पष्ट रूप से
उपलब्ध करना स्पष्ट रूप से उप-
लब्ध^ख कार' नā *n*

осозна́ть *сов см* осознавать

осóка *ж* सेज सэдज *ж*

óсп||а *ж мед* चेचक चэчак *ж*,
शीतला शीत'लā *ж*, чёрная - काली
शीतला *ж*, ветряная - छोटी चेचक
ж., прививать -у चेचक का टीका
लगाना *n*

оспа́ривать *несов* एतराज (आप-
त्ति) करना एत'राз (āпатти) कार' नā *n*,
प्रतिवाद करना प्रативाद कार' नā *n*
(возражать)

оспопривива́ние *с* चेचक का
टीका लगाना चэчак कā तिकā लागā नā *m*

осра́мить *сов* बदनाम (अपमानित,
कलकित) करना बाद-नाम (अप'मानित,
कालंकित) कार' नā *n*, जिल्लत देना
जिल्लत दēनā *n*

осра́миться *сов* बदनाम होना
(हो जाना) बाद-नाम खōनā (खो दजāनā)
nn, जिल्लत उठाना जिल्लत उत'खāनā *n*

оста́иваться *несов* रहना राख' नā
nn, रह जाना राख' दजāनā *nn*, बाकी
रहना (रह जाना) बाकी राख' नā (राख'
दजāनā) *nn*, अवशिष्ट होना अव'शिष्ट'
खōनā *nn* (о чем-л), - в живых
जीता वचना *nn*, जीवित रहना *nn*, -

в силе वरकरार रहना *nn*, - безна-
क़азанным सज़ा से वचना *nn*, нам не
-ётся ничего иного, как... हमारे
लिये इस के सिवा कोई चारा नहीं कि..,
पобेदा ओतāलस्ये ज़ा नāमि विजय
[-लक्ष्मी] हमारे हाथ रही, времени ओ-
तāलस्ये मāलो समय बहुत थोड़ा रह
गया है, दो шестि -ётся नēскоल्को
मिनुत छ वजने मे कुछ मिनुट रह गये
है; - त्री नēदेलि в Москвē मास्को मे
तीन हफते रहना *nn*, ज़ा निम ओतāलस्ये
द्वā रुबल' उस को दो रूबल देना है;
- в долгу, - кому-л. дол'жным
किसी का कर्जदार (ऋणी) होना *nn*,
после него ओतāलस्ये женā *n* дēти
वह पीछे वीवी और वच्चे छोड मरा है;
он ओतāलस्ये при своēм мнēнии उस
का भी यही मत है; э́то навēки ओтā-
нēтс्ये в нāших сердцāх यह हमारे
दिलो मे हमेशा बने रहेगा, - в ду-
раках разг उलटे मुंह गिरना *nn*,
उल्लू बन जाना *nn*

оста́вить *сов см* оставлѣть

оставлѣть *несов* 1. छोडना च^खोर'-
नā *n*, छोड देना च^खोर दēनā *n*, वि-
सर्जित करना विसर्दजित कार' नā *n*,
- в покóе इसी हालत पर छोड देना
n (को को-ल); - без внимāния
ध्यान न देना *n*, उपेक्षा करना *n* (иг-
норировать, की को-ल, что-ल).
2. (сохранять) रखना राख^ख नā *n*, -
ज़ा собóй रिजर्व करना *n*, 3. (отка-
зывается) छोडना च^खोर' नā *n*, छोड
देना च^खोर दēनā *n*, इनकार (तर्क) कर-
ना ин'कār (तार्क') कार' नā *n*, त्यागना

तय्āg' nā n , — надéжду आशा छोडना (छोड देना) n ; ♠ не оста́вить кáм-
ня на кáмне ईट से ईट बजाना n ,
оста́вьте! जाने (रहने) दो! ; छोडिये
इस बात को (напр разговор)

оста́льн||о́й 1. прил वाकी बाक्य,
शेष शेष, 2 : —ये суц म्н वाकी
(अन्य) लोग बाक्य (अनि') लो म
म्न , 3. —बे सुц. с वाकी हिस्सा
(भाग) बाक्य हिस्सा (ब^āg) m , शेष
शेष m , всё —बे और (शेष) सब
अोर (शेष) सब, в —ом दूसरे लिहाज
से दुस'रэ लिहाज से

остана́вливать несов 1. रोकना
рок' nā n , रोक देना рок दэнā n , था-
मना त^āм' nā n , खडा करना क^ारā
कार' nā n (напр машину), रोक-थाम
करना рок-त^āम कार' nā n (пресе-
кать, की что-л), — по́езд रेल
रोकना n , — внима́ние ध्यान लगाये
रखना n (पर на чём-л), 2. (прекраща-
ть) बंद करना (कर देना) बन्द'
कार' nā (कार दэнā) n

остана́вливаться несов 1. रुक-
ना रुक' nā n , रुक (ठहर) जाना रुक
(त^āखार) दजānā n , ठहरना त^āखार'-
nā n , खडा होना (हो जाना) क^ारā
खōnā (खो दजānā) n , नि перед чем
не — कोई कसर न छोडना n (मे व
चैम-ल), कोई बात (कसर) उठा न रखना
n (मे व चैम-ल), 2. (располагаться,
поселяться) ठहरना त^āखार' nā n ,
ठहर (बस) जाना त^āखार (बस) दजānā
n , बसना बस' nā n , 3. (прекраща-
ться, прерываться) बंद होना (हो

जाना) बन्द' खōnā (खो दजānā) n ,
थकना त^āक' nā n (замирать, напр
о деятельности), 4. (на теме, воп-
росе) जोर देना зор дэнā n (पर на
чем-л)

оста́нки м्н लाश लाश ж ,
शरीर की मिट्टी शरीर की मिट्टी ж ,
शव शव m

останови́ть(ся) сов см оста-
на́вливать(ся)

остано́вк||а ж 1. (в пути, в
работе) रोक [-थाम] рок [-त^āम] ж ,
ठहराव त^āख' rāo m , रुकावट रुका-
वट ж (задержка), विराम विरām
m (перерыв), без —и दौडादौड, 2.
(трамвайная и т n) स्टेशन स्टेशन
m , конечная — आखिरी स्टेशन m ,
авतंबुसनाय — बस का अड्डा m , ♠
— तóлько за разрешéнием अब सिर्फ
एक ही रुकावट रह गयी यानी इजाजत
हासिल करना

оста́т||ок m 1. वाकी बाक्य ж , शेष
शेष m , बचत बचत ж (излишек),
2. म्н —कि आसार āsār m. म्н ,
अवशेष अव'शेष m. म्н , 3. मत
वाकी बाक्य ж , 4 (конеч, остав-
шаяся часть) अतिमाश अतिमाश m ,
शेषभाग शेष-ब^āg m

оста́ться сов см остава́ться
остекли́ть сов शीशा लगाना (बै-
ठाना) शीशā लगānā (बाँत^ānā) n ,
काँच देना काँच दэнā n

остепені́||ться сов शांत हो जाना
शānt' खो दजānā n , он с годāми
—лся उस ने जवानी मनायी

остерега́ться *несов* चौकस होना चाокас хонā *нп*, होशियार (सावधान, सतर्क) रहना хошийār (сāод^хāн, са-тарк') рах'нā *нп* (से *кого-л*, *чего-л*)

остерё́чься *сов см* остерега́ться

о́стов *м* ढाँचा द^хāчā *м*, ठाट त^хāt *м*, *анат.* ककाल कान्कāl *м*, [अजर-] पजर [анджар-] панджар *м*

остолбе́неть *сов* ठक रह जाना त^хак рах' джāнā *нп*, स्तम्भित (अवाक्) हो जाना стамб^хит (авāк) хо джā-нā *нп*

осторо́жно *нареч* एहतियात से эх'тийāt сэ, सावधानी से сāод^хāни сэ, —! (*берегись*) खबरदार! , सावधान!

осторо́жность *ж* होशियारी хо-шийārи *ж*, सावधानी сāод^хāни *ж*, एहतियात эх'тийāt *ж*, खबरदारी ха-бар-дārи *ж* (*осмотрительность*), दूरदेशी दूर-андэши *ж* (*предусмот-рительность*)

осторо́жный *прил* होशियार хо-шийār, सावधान сāод^хāн, एहतियाती эх'тийāти, खबरदार хабар-дār (*осмотрительный*), दूरदेश दूर-андэш (*предусмотрительный*)

острига́ть *несов* काटना कāt'нā *п*, — *кого-л.* किसी के बाल काटना *п*, — *вблосы* बाल काटना *п*, — *нобжницами* कैची से काटना *п*, कैची लगाना *п*

остриё *с* 1. नोक नок *ж* (*кон-чик*), धारा द^хārā *ж* (*оружия, ин-*

струмента), 2. *перен* बिंदु बिन्दु *म*, — *критики* आलोचना का मुख्य बिंदु *म*, — *сатиры* व्यंग का नुकता *म*, व्यंग-बिंदु *म*

остри́ть *несов* ठट्ठा (मजाक) करना त^хатт^хā (мазāk) кар'нā *п*, चुभती कहना चुб^х'ти ках'нā *п*, चुटकुला छोड़ना चут'कुलā च^хор'нā *п*

остри́чь *сов см* острига́ть

остри́чься *сов* अपना बाल काटना ап'нā бāl кāt'нā *п*, बाल कटवाना बāl कāt'вāнā *п* (*в парикмахерской*)

о́стров *м* जजीरा джазирā *м*, टापू tāpū *म*, द्वीप द्वीप *म*

островóк *м* छोटा जजीरा (टापू) च^хотā джазирā (tāpū) *म*, उपद्वीप उपад्वीप *म*

остроконе́чный *прил* नुकीला नुकीलā, सूच्याकृति सूचयāकृति

остротá I *ж* 1. तेजी तэзи *ж*, तीखेपन तीх^хэ-пан *म*, तीव्रता तीвр'-тā *ж*, 2. *перен* (*напр* *вкуса, запа-ха*) तेजी तэзи *ж*, कटुता कटुतā *ж*, — *зрения* सूक्ष्मदर्शिता *ж*, 3. (*край-няя напряженность*) तनाव तानāо *म*, उग्रता उग्र'тā *ж*

остротá II *ж* (*остроумное вы-ражение*) ठट्ठा त^хатт^хā *म*, मजाक मा-зāk *म*, चुटकुला चут'कुलā *म*, उदाच-ная — अच्छा मजाक *म*, злāя — व्य-ग्य *म*

остроу́мие *с* हाजिरजवाबी хā-зир-джавабй *ж*, तर्कशीलता тарк'-шил'тā *ж*

остроу́мный *прил* खिल्लीवाज

क^१िल्लि-बाँ, ठडोलिया त^१ात^१ोलिा (о человеке), हाजिरजवाव *ḥāzīr-jawāb* (находчивый в ответах), मजा-किया मаз^१ाकीा (об ответе), परि-हासजनक परि^१ास-джанак (напр об эпиграмме), निपुण निपुण (напр о решении)

ोष्ठ॥ीय *прил* 1. तेज तэз, तीव्र तीвр', तीक्ष्ण तीक्ष्ण', नोकदार नोक-द^१ार, नुकीला नुकील^१ा (остроконечный), 2. (изоощренный, пронизательный) तेज तэз, पैना पाэна, 3. (о вкусе, запахе) तेज तэз, कटु क^१टु, — *सौस* तेज चटनी *ж*, 4. (выразительный, колоритный) तेज तэз, — *о*е замечание तेज जवाव *м*, उग्र उत्तर *м*, — *о*е слов^१ो रसिकोक्ति *ж*, — *язык* तेज (कडवी) जवान *ж*, 5. (резкий, сильный — о болезни) तेज तэз, तीव्र तीवर', — *ая* боль तीव्र वेदना *ж*, 6 (очень сильными, резко выраженными) बडा бар^१ा, गहरा га^१х'ра, गभीर гамб^१ार, — *интерес* गहरी दिल-चस्पी *ж*, — *ая* проблема, — *вопрос* कंटीला प्रश्न *и*, गभीर समस्या *ж*, 7. (критический, катастрофический) सख्त स^१ात', बडा бар^१ा, गहरा га^१х'ра, गभीर гамб^१ार, — *ая* необходимость सख्त जरूरत *ж*, गहरी आवश्यकता *ж*, — *недостаток* बडा अभाव *м*

остудить *сов см* остужать

остужать *несов* ठडा (शीतल) करना त^१анд^१ा (शीतल) क^१ार'на *п*

оступаться *несов* ठोकर खाना त^१ोकर क^१ा^१ना *п*

оступиться *сов см* оступаться
остывать *несов* ठडा (शीतल) हो-ना (हो जाना) त^१анд^१ा (शीतल) *खो*ना (*खो* द^१ज^१ान^१ा) *न* *п*, *перен* बुझना बु-ज^१ना *न* *п* (о чувствах), *интерес* *остыл* दिलचस्पी घट गई है

остыть *сов см.* остывать

осудить *сов см* осуждать

осуждать *несов* 1. (порицать) मलामत करना мал^१амат क^१ार'ना *п* (पर, को *кого-л*, *что-л*), आक्षेप कर-ना *अक्षेप* क^१ार'ना *п* (पर, के प्रति *кого-л*, *что-л*), निंदा करना नि^१न्दा क^१ार'ना *п* (की *кого-л*, *что-л*), — *аг-*рессию दखलदाजी को निदनीय करार देना *п*, 2. *юр* (приговаривать к *чему-л*) मुजरिम (अपराधी) ठहराना मुज^१рим (अप'राद^१ा) त^१ा^१र^१ान^१ा *п* (को *кого-л*)

осуждение *с* 1. (порицание) मलामत мал^१амат *ж*, आक्षेप *अक्षेप* *म*, निंदा नि^१न्दा *ж*, 2. *юр* (судеб-ный приговор) मुजरिम (अपराधी) ठह-राना मुज^१рим (अप'राद^१ा) त^१ा^१र^१ान^१ा *и*

осуждённый 1. *прич* *от* осу-д^१ить, 2. *сущ* *м* *юр* मुलजिम मु^१त'-*зим* *и*, अपराधी अप'राद^१ा *и*

осушуться *сов* दुबला-पतला हो जाना дуб'ла-пат'ла *खो* द^१ज^१ान^१ा *न* *п*, पिचकना पिचक'ना *न* *п* (о лице), — *вше* *лицо* पिचका हुआ चेहरा *и*

осушать *несов* 1. मुखाना су-क^१ान^१ा *п*, सुखा देना सु^१ा द^१ान^१ा *п*, खुश करना *खुश* क^१ार'ना *п*, — *бо-*

जून १९५६ वाला फैसला

отáпливаться *несов* गरम किया
जाना गरम कीया द्जāनā *пп*

отбавлять *несог* अलग करना
 a naḡ kar' nā n , विलगाना bil'gānā n

отбѣжать со со отбѣгать

отбиваться *несов* 1. (защищаться) अपनी हिफाजत (रक्षा) करना अप'नी खिफ़ाज़त (राक्ष) कर'ना *п* , 2. (оставать) पीछे रहना पिय^खэ рах'на *нп* , 3. (откалываться) टूटकर अलग हो जाना तुट'कार अलग हो जा'ना *нп* , ♦ **отбійться** *от рук разг* काव से बाहर हो जाना *нп*

отбѣть(ся) сов сн отбѣвѣть
(-ся)

отбó||и и бить — वह न चापनी
का विगुल बजाना рѣш'ся на бегу
бодн'т'и и , — позышной тревоги
हवाई हमला चलने होने का निगमन

खवई खम'लā खतम खनē कā सग'-
नल म , ◇ ॐ नल ~ॐ नल उन से
छुटकारा पाने का इमकान नही उन
सē च'उत'कārā पāनē कā इम'कāन नā'ई.

ॐॐॐ म 1. चुनना चुन'नā न ,
वीनना बिन'नā म , 2. बीॐ (सेलेक्शिय)
चुनाव चुनāॐ म

ॐॐॐॐ प्रल चुना हुआ चुनā
खुā

ॐॐॐसवत नसॐ 1. फेकना
न'ॐक'नā न , फेक देना न'ॐक दēनā न ,
लत मारना पāt मār'नā न (को, पर
कोॐ-ल , चॐ-ल) , ठुकराना त'ुक'रāनā
न (नॐगॐ) , 2. (नार प्रॐतलवनलका)
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पलच'ॐ] ख-
तāनā (खतā दēनā) न , 3. (ॐकअ-
वत'स) रहु (तुक्कत) करना रलदद'
(त'लकत') कलर'नā न

ॐॐॐसलत सॐ सॐ ॐॐॐसवल ॐ.

ॐॐॐस मॐ कूडा [-कक'कट] कूरā
[-कलरकत] म , ~ प्रॐनूवद'सतल उत्पल-
दन की वची हुई वेकलर चीजे ख मॐ

ॐॐवलत नसॐ 1. (ॐसजतल)
चलल जलनल चलā दजāनā नॐ , रवलनल
हॐनल (हॐ जलनल) रलवāनā खॐनā (खॐ
दजāनā) नॐ (के ललये कुदल-ल) , प्रसुथलन
करनल प्रलसुत'खāन कलर'नā न , तगरीफ
ले जलनल तलश'रलफ लē दजāनā नॐ (ॐफल-
शललललल — ॐ कॐ-ल) , 2. (सॐक) कलट-
नल कāt'नā न , ~ तुॐरēमनॐ कलकुल-
चēनॐ सजल (जेल) कलटनल न ; ~ सॐक
नलकलजāनलनल अॐनी अवधल पूरल करनल न

ॐॐॐत सॐ सॐ ॐॐॐवलत

ॐॐवāग ख वलहलदुरल बलखāदुरल ख
हलमूत खलमूत ख सलहस सāखस म

ॐॐवāजलवलत'स नसॐ हलमूत
करनल खलमूत कलर'नā न (की नल
चॐ-ल) , सलहस करनल (कलर पलनल) सā
खस कलर'नā (कलर पāनā) न (कल नल
चॐ-ल)

ॐॐवāजलत'स सॐ सॐ ॐॐवāजल
वलत'स

ॐॐवāजनी प्रल वलहलदुर बलखā
दुर, हलमूतनी खलमूत'तल, सलहसी सāख'सल

ॐॐवल म . नलसुत'स दॐ ~ल रलदē
पेट भर खल जलनल पēt ब'लर क'ā दजā
नā नॐ

ॐॐवललवलत'स नसॐ अलग हॐकर
गलर पडनल अलग खॐकलर गलर पलर'नā नॐ

ॐॐवललत'स सॐ सॐ ॐॐवललवलत'
स

ॐॐवल न भॐल दज'ॐल म , जॐशलदल
दजॐशāनā म , रलसॐवल ~ पीच ख ,
मलसॐवल ~ अखनी ख

ॐॐवलरलवलत नसॐ उवलकलर (खॐ
लकलर) पकलनल उबāl'कलर (क'ललॐत'कलर)
पलकāनā न

ॐॐवलरलत सॐ सॐ ॐॐवलरलवलत

ॐॐवलरनी प्रल उवलकलर पकल
यल हुआ उबāl'कलर पलकāयā खुā

ॐॐवēदलत सॐ सॐ ॐॐवēदलवलत

ॐॐवēदलवलत नसॐ चखनल चलक'
नā न , चलटनल चāt'नā न , चलट लेनल चāt
लēनā न , असुवलदन करनल āसुवलदलन
कलर'नā न (कल चॐ-ल.)

ॐॐवेत'त सॐ सॐ ॐॐवेत'त

ॐॐवैरगāt नसॐ ठुकरलनल त'ुक'
रāनā न , ठुकरल देनल त'ुक'रā दēनā न ,
नलमजूर करनल (कलर देनल) नā-मलनजूर
कलर'नā (कलर दēनā) न , असुवीकलर

करना (कर देना) асви́кар кар'на
(кар дэна) *п* (का *что-л*)

отве́ргнуть *сов см* отверга́ть

отвердева́ть *несов* सख्त (कडा,
दृढ) होना (हो जाना) сахт' (кара,
द्रिर्^ल) खона (खो *джана*) *нп*

отверде́ть *сов см* отвердевать

отве́рженный *прил* निकाला हुआ
никālā *ख़уā*, खारिज खāридж, समाज-
च्युत самāдж-च्युत (*отвергнутый*
обществом).

отверну́ть(ся) *сов см* отверты-
вать(ся)

отве́рстие *с* सुराख сурāх *м*,
छेद च^खэд *м*, मुँह मुँख *м*, छिद्र
च^хидр' *м*

отвертэ́ться *сов разг* टालना
тāл'на *п*, बचकर निकल जाना бач'-
кар никал *джана* *нп*, टालमटूल
करना तāl-матул кар'на *п*

отве́ртка *жс* पेचकश пэч-каш *м*

отвертывать *несов* 1. (*отвин-
чивать*) घुमाकर निकालना ग^лумāкар
никāл'на *п*, पेच खोलना (*निकालना*)
пэч к^лол'на (*никāл'на*) *п* (*винт*),
— кран नल का पेच खोल देना *п*,
2. (*отгибать*) मोड़ना мор'на *п*,
मोड़ देना мор дэна *п*

отвертываться *несов* 1 (*отвин-
чиваться*) घूमकर निकल जाना ग^лум'-
кар никал *джана* *нп*, 2. (*повора-
чиваться*) मुँह फेर (फिरा) लेना मुँख
п^лэр (п^хирā) пэнā *п* (से *от кого-л*,
от чего-л), отверну́ться в другую
сторону दूसरी ओर मुँह करना *п*,

отверну́ться к стене दीवार की
ओर मुँह करना *п*

отвёс *м* साहुल сāхул *м*

отвёситель *сов см* отвешивать

отвёсно *нареч* सीधे सैद^хэ, खडे
क^ларэ, लवरूप मे लамб'-रूप मे (*пер-
пендикулярно*)

отвёсный *прил* सीधा सैद^ха,

खडा क^लарā, लवरूप लामб'-रूप (*пер-
пендикулярный*)

отвести́ *сов см* отводи́ть

отвёт *м* जवाब *джаваб* *м*,
उत्तर *уттар* *м*, вопро́сы *и* —ы
сवाल-जवाब *м*, प्रश्नोत्तर *м*, при-
зывать когó-л *к* —у किसी से जवाब
माँगना *п*, быть в —е जिम्मेदार
(उत्तरदायी) होना *нп* (के लिये *за
что-л*)

ответвлéние *с* शाख шāх *жс*,
शाखा шāк^лā *жс*

ответвля́ться *несов* शाखाओ मे
बँटना शāк^хāб मे бāt'на *нп*

отвётн||ый *прил* जवाबी *джа-
ваби*, —ая телегрāмма *जवाबी* तार
м, —ая атака *जवाबी* हमला *м*

отвётственность||ь *жс* जिम्मेदारी
जिम्मэ-дāри *жс*, जिम्मा जिम्मā *м*,
उत्तरदायित्व *уттар-дāйित्व* *м*,
брать на себя — अपने ऊपर
जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) लेना (ले
लेना) *п*, возлагáть — जिम्मेदारी
लादना (लाद देना) *п*, уклоня́ться
от —и जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) से
बचना (बच जाना) *нп*, привлекáть *к*
—и *जवाबदेह* (जिम्मेदार) करार देना *п*

ОТВѢТСТВЕНН||ЫЙ прил 1. जिम्मेदार *зиммэ-дār*, उत्तरदायी *уттар-дāйй*; —ое *лицо* जिम्मेदार व्यक्ति *м.*, उत्तरदाता *м неизм*, 2. (важ-ный) अहम *ахам*, महत्वपूर्ण *махатв'-пूरн'*, — *момент* अहम मौका *м*, महत्वपूर्ण *авसर* *м*

ОТВѢТЧИК *м юр* मुद्दालेह *муд-дālэх* *м*, प्रतिवादी *пративāдй* *м*, उत्तरपक्ष *уттар-пакш'* *м*

ОТВЕЧАТЬ *несов* 1. जवाब (उत्तर) देना (दे देना) *джавāб (уттар) дэнā* (дэ дэнā) *п.*; — *на письмo* चिट्ठी का उत्तर लिखना *п*; — *урок* सबक (पाठ) सुनाना *п*, 2. (нести ответствен-ность) जिम्मेदार (उत्तरदायी) होना *зиммэ-дār (уттар-дāйй) хонā нп* (ке *лियе за что-л*), 3. (соответ-ствовать) मुताबिक (अनुकूल) होना *мутāбик (анукūл) хонā нп* (ке *чему-л*), उचित होना *учит хонā нп* (ке *лियе чему-л*), — *назначению* काम का होना *нп*, — *своему на-значению* काम देना *п (о вещи)*, — *требованиям* माँग पूरी करना *п*

ОТВЕШИВАТЬ *несов* तौलना *таол'-нā* *п*, वजन करना *вазан кар'нā* *п*, वजन करके देना *вазан кар'кэ дэнā* *п. (покупателю)*

ОТВІЛИВАТЬ *несов* राग टालना *тāl'нā* *п*, वचन निकल जाना *бач'-кар* निकल *джāнā* *нп*, टालमटूल करना *тāl-матūл кар'нā* *п*

ОТВІЛЬНУТЬ *сов см* отвīли-
вать

ОТВІНТИТЬ *сов. см* отвīнчи-
вать

ОТВІНЧИВАТЬ *несов* घुमाकर निकालना (निकाल देना) *гхумāкар* निकाल'нā (निकाल दэнā) *п*; पेच खोलना (निकालना) *пэч кхол'нā* (निकाल'нā) *п (винт)*

ОТВІСАТЬ *несов* ढीला लटकना *дхīлā латак'нā* *нп*, [ऊपर से] झुका होना [ūпар сэ] *джхукā хонā* *нп*

ОТВІСЛ||ЫЙ прил लटकता हुआ *латак'тā хуā*, с —ыми ушами लटकते हुए *канoвала*

ОТВІСНУТЬ *сов см* отвисать
ОТВЛЕКАТЬ *несов* अलग खीचना (खीच लेना, कर लेना) *алаг кхīч'нā* (कхīच लэнā, кар лэнā) *п*, दूसरी तरफ (ओर) खीचना (खीच लेना) *дус'рй тараф (ор) кхīч'нā* (कхīच लэнā) *п*, बहलाना *бах'лāнā* *п (напр от тяжелых мыслей)*, — *внимāние* ध्यान बँटाना (हटाना) *п*

ОТВЛЕКАТЬСЯ *несов* ध्यान बँटना (बँट जाना) *цхīāн бāt'нā* (бāt джā-нā) *нп (о внимāнии)*, अर्थ (मुख्य विषय) से दूर होना (हो जाना) *артх' (мукхī' вишāй) сэ дūr хонā (хо джāнā) нп (от темы)*, बहलना *бах'лāнā* *нп (напр от тяжелых мыслей)*

ОТВЛЕЧЕНИЕ *с* पृथक्करण *при-*
тхак-каран *м*

ОТВЛЕЧЁННЫЙ 1. *прич от* отв-
влечь; 2. *прил (абстрактный)*
भाववाचक *бхāо-вāчак*

отвлéчь(ся) *сов см отвле-
кать(ся)*

отвóд *м 1. (кандидата и т п)*
नामजूर (अस्वीकृत) करना नā-मान्ज़ूर
(अस्वीकृत) कार'नā *म*, उज्ज़ उज़' *म*-,
2. (земель и т п) तकसीम так'сйम
ज, बँटवारा बāт'वāрā *म*, विभाजन
विब'āджан *म*, ♠ для —а глаз
разг दिखावे (वहाना लेने) के लिये

отводíть *несов 1. (кого-л)* ले
जाना लэ джāнā *न* (के पास क को-
मु-*ल*), [पीछे] हटाना (हटा लेना)
[पिच'э] хātānā (хātā лēnā) *п* (на-
зад), — в сторону एक तरफ (ओर)
ले जाना *न*, 2. (направлять
в сторону, изменять направление)
रोकना рок'нā *п*, रोक देना рок
дēnā *п*, — вóду पानी को..
चलाना *п* (मे कуд-*ल*), पानी काटना
п (напр из канала); 3. (канди-
дата) नामजूर (अस्वीकृत) करना
नā-मान्ज़ूर (अस्वीकृत) कार'नā *п*,
4. — обвинение *юр.* बेगुनाह
(निर्दोष) ठहराना бэ-гуnāх (निरदोष)
г'ах'рānā *п* (को от кого-*л*),
5. (землю, помещение) देना дēnā *п*,
तकसीम (विभक्त) करना так'сйम
(विभ'क्त') कार'नā *п*, बँटाना бāтā-
nā *п* (делить), — мéсто जगह
(स्थान) देना *п*, ♠ — дýшу जी
(दिल) वहलाना *п*, — взор दृष्टि
हटाना (फेरना) *п* (से от кого-*л*,
от чего-*л*), — глазаँ आँखे फेरना
(फेर लेना) *п* (से, की ओर से от ко-
го-*л*, от чего-*л*)

отвóдный *прил* — канāल जल
बाहर निकालनेवाली नाली джал
бāх'ар никāл'нэ-вāлй нāлй *ज*

отвоевāть *сов см отвоевы-
вать*

отвоёвыва́ть *несов (отби-
рать)* फिर से फतह (विजय) पाना
(करना) п'хир сэ фатах (विजय)
пānā (कार'нā) *п* (की что-*л*), वा-
पस ले लेना वāпас лэ лēnā *п* (से
у кого-*л*)

отвозíть *несов* ले जाना लэ
джāнā *न*, — на стāнцию स्टेशन
पर ले जाना *न*

отворāчива́ть(ся) *несов см
отвертывать(ся)*

отворíть(ся) *сов см отворя́ть
(-ся)*

отворóт *м* [कोट का] मुडा हुआ
सामना [कोट का] муrā хуā сām'нā *म*

отворя́ть *несов* खोलना к'ол'-
нā *п*, खोल देना к'ол дēnā *п*

отворя́ться *несов* खुलना к'ул'-
нā *न*, खुल जाना к'ул джāнā *न*

отвратíтельный *прил* घिनौना
г'хинаонā, घृणास्पद г'ринāспад,
अरुचिकर अरुचि-कार

отвратíть *сов см отвра́щать*
отвра́щать *несов (напр опас-
ность)* हटाना хātānā *п*, रोकना
рок'нā *п*, हटा (रोक) देना хātā
(рок) дēnā *п*, दूर करना दूर कार'-
नā *п* (को что-*л*)

отвра́щение *с* नफरत наф'рат
ज, घृणा г'ринā *ज*, अरुचि अरुचि

ज, चूँस्त्वोवतु - नफरत (घृणा)
करनु न (से क कोमु-ल, क चेमु-ल)

ОТВЫКА́ТЬ *несов* आदत भुलाना
 ँदात ब^хула^нā *n*, अश्यास छोडना
 (छोड देना) аб^хйās ч^хор’нā (ч^хор
 дэнā) *n*

ОТВЫ́КНУТЬ сов см ОТВЫКА́ТЬ

ОТВЯЗАТЬ(СЯ) сов см ОТВЯЗЫ-
ВАТЬ(СЯ), ОТВЯЖИСЬ ОТ МЕНЯ जाने
(रहने) दो दजानэ (paх'пэ) до

ОТВЯЗЫВАТЬ несов **निबेडना** नि-
 बэр'на *n* , **खोलना** क^хол'на *n* , **खोल**
 देना क^хол дэна *n*

ОТВЯЗЫВАТЬСЯ несов 1. खुलना
 क़ुल'नā नп, खुल जाना क़ुल द्जā-
 नā नп, 2. (отделяваться) разг
 पीछा छुडाना पिय़ा च़ुरāनā न (से
 от кого-л, от чего-л), छुटकारा
 पाना च़ुत'क़āरā पāनā न (का от ко-
 го-л, от чего-л)

отга́дывать сов см отга́дывать

отгáдывать *несов* हल करना
 ख़ा^h кар'nā *n*, ताडना tāṛ'nā *n*,
 भॉपना Ḡ^hāp'nā *n*, ताड (भॉप)
 लेना tāṛ (Ḡ^hāp) लэнā *n*

отгибать *несов* मोडना мор'нā
n, मोड देना мор дēnā *n*, सीधा
 करना सँद^xā кар'нā *n* (*распрямлять*)

отглагольный прил грам
क्रियापद से बना हुआ क्रियā-पद स॑
banā khūā, क्रिया का क्रियā kā

отгла́дить сов см отгла́живать

отглаживать *несов* इस्तरी करना
 ист'рѣ кар'нā *n*

отговаривать *nessa* वाज रखने
का मशवरा देना *bāz rakʰnə kā*
मаш'варā дэнā *n* (से *от чего-л*),
विपरीत परामर्श देना *vip'rit parā-*
марш' дэнā *n*

отговариваться *нссов* वहाना
 (ढालमढूल, अगर्-मगर्) करना baḥānā
 (tāl-matūṇ, agar-magar) kar'ṇā n

отговорить сов मन फेरना ман
 п'эр'нā п (का को-ल, से от чего-л),
 सम्भा-बुभाकर रोकना сам'дж'ā-
 -बुज'āकार रोक'नā प

отговори́ться сов см отгова́-
риваться

отговóрка ж वहांना баḥānā м,
टालमटल tāl-matūl м

отголѡсок *м*   гूँज *गूँज* *ज* ,
 भनक *ब^ханак* *ज* ,   प्रतिध्वनि *प्रा-*
 तिद^खवनि *ज* ;

ОТГОНЯТЬ несов **भगाना** bʰagānā
n, **भगा** (हटा) देना bʰagā (ḥatā)
 दэнā *n*, **हटाना** ḥatānā *n*

отгорáживать *несов* अलग
(विभाजित) करना (कर देना) अलग
(विभ^xाजित) кар'нā (кар дэнā) n
(दीवार से стеной, перьгородкой)

отгородить сов см отгораживать

отгрызать *несов* कुतरना कु-
 тар'нā *n*, [दौत से] काटना (काट
 लेना) [dāṭ sɐ] kāt'nā (kāt lənā) *n*

отгрызть сов см отгрызать
отдавать несов 1. देना दाना *n*,
दे देना दै दाना *n*, वापस देना वा-
पस दाना *n* (возвращать), पहुँचाना

पाहूँचा देना पाहूँचा
 दाना *n*. (передавать), हवाले (सुपुर्द)
 करना (कर देना) ख़ाव़ल (सुपुर्द)
 कार'ना (कर दाना) *n* (वरुचा, के को-ल), 2. (पुसाचा) उत्सर्ग
 करना उत्सर्ग' कार'ना *n* (पर को-
 मु-ल, चेमु-ल), ~ जिअन नाँके
 विज्ञान की वेदी पर प्राणोत्सर्ग करना
n, ~ से सेवे वरुआ अरुना
 सारा समय पढने मे लगाना *n*, 3. (पे-
 रेदावा कूदा-ल स काको-ल चेल्नु)
 रेवेरुडिआ पुनुड फुर्मासि
 ससुलुवुगु गल ~ शिअ सिलाना
 सिलाना *n*, सिलवाना सिल'वाना *n*,
 ~ व शकुलु सुकुल मे भरती करा देना
 सुकुल मे ब'खार'ती कारा दाना *n*,
 4 (नाप्र इमेअ वापाख) वू हुना बु
 खाना *n* (प्रिपाखिवा, से ओ चेमु-ल,
 की चेमु-ल), मजा हुना मजा खाना
n (ओ वकुसे, का चेमु-ल), ♠ ~ प्रि-
 काअ आर्डर (हुक्म) देना (दे देना) *n*,
 ~ वनाम किराये पर देना *n*,
 ~ प्रेपुचतेनि तरजीह देना *n*
 (को को-ल, चेमु-ल), ~ दुबलुने
 इसाफ करना *n* (के साथ को-ल,
 चेमु-ल), उचित आदर करना *n*,
 ~ चेअ वुअ सेलूट (फौजी सलाम)
 करना *n*, ~ पुसलेदनी दुल
 श्रुदाजलि अरुपित करना *n* (की को-
 मु-ल)

отдаваться *несов* 1. जी लडाना
 दजि लाराना *n* (मे चेमु-ल), जी से
 लगाना (सलग्न हुना)-दजि सै पाग'ना
 (सैलग्न' खाना) *n* (मे चेमु-ल),
 2. (ओ वुअ) गुँजाना गुँदज'ना *n*,

प्रतिध्वनित हुना प्रतियुध्वनित खो-
 ना *n*

отдавить *сов* कुचालना कुचाल'-
 ना *n*, कुचाल देना कुचाल दाना *n*,
 ~ को-ल. नुगु किसी के पैर को
 कुचाल देना *n*

отдалён||ие *с* 1. (देसुते)
 हटाना खताना *m*, हटाव खताओ *m*,
 2. (रसुतुआनि) दूरी दूरि *ж*,
 देरुआ व ~नि दूर रखना *n*,
 देरुआसे व ~नि दूर रहना *n*

отдалённость *ж* दूरी दूरि *ж*,
 दूरता दूर'ता *ж*

отдалённ||ый 1. प्रिअ ओ ओ-
 दालिअ, 2. प्रिल दूर का दूर का,
 [सु]दूर [सु-]दूर, दूरवर्ती दूर-वर्ती,
 ~ओ सखुदुसुतु थुडी समानता *ж*

отдалить(ся) *сов см* ओदाल्या
 (-सै)

отдалять *несов* 1. दूरी करना
 दूरि कार'ना *n*, दूर करना (हटाना)
 दूर कार'ना (खताना) *n* (से ओ
 चेओ-ल), हटाना खताना *n*, 2. (ओ-
 क्लादुवाअ ना ओले पुअदनी सुरु)
 मुलतवी (सुथगित) करना (कर देना)
 मुल'तावि (सु'तागि) कार'ना (कर
 दाना) *n*

отдаляться *несов* दूर हुना (हु
 जाना) दूर खाना (खो दजाना) *n*
 (से ओ कोओ-ल, ओ चेओ-ल)

отд́ать *сов см* ओदावा 1 2, 3
отд́аться *сов см* ओदावासे

отд́ача *ж* 1. वापसी वाप'सै *ж*,
 2. (प्रि सुतेरुले) पिच्छुट पिच'अत
ж, प्रतुआधवका प्रतुआध'अक'अ

отдёл *м* 1. (в учреждении) महकमा мах'камā *м*, शाखा шāk'ā *ж*, विभाग виб'аг *м*, — кáдров निजी विभाग *м*, 2. (в книге) अध्याय ад'йāй *м*, परिच्छेद паричч'эд *м*

отдёлать(ся) *сов см* отдёлы-
вать(ся)

отделение *с* 1. (действие) अलग (जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā *м*, पृथक्करण प्रित'ак-ка-
ран *м*, 2. (филиал) शाखा шāk'ā *ж*, विभाग виб'аг *м*; थाना т'āнā *м* (милиции), 3. (часть помеще-
ния, вместилница) खाना хāнā *м* (в ящике, шкафу), машинное —
इजनरूम *м*, यंत्रालय *м*, багáжное
— (на станции) लगेजघर *м*, 4. воен
सेक्शन сэкшан *м*

отделить(ся) *сов см* отделять
(-ся)

отдёлка *ж* 1. (действие) तक-
मील करना так'мйल кар'нā *м*,
परिष्करण परिшкарान *м*, 2. (ук-
рашение) सजावट саджāват *ж*,
вну́тренняя — भीतरी सजावट *ж*

отдélyивать *несов* तकमील
(सुसस्कृत, परिष्कृत) करना так'мйल
(सु-संस्कृत, परिष्कृत) кар'нā
п, सँवारना сāvār'нā *п* (напр
платье)

отдélyиваться *несов* 1. (из-
бавляться) टालना тāl'нā *п*, टाल
देना тāl дэнā *п*, पीछा छुड़ाना пйч'ā
ч'хурāнā *п* (се от кого-л), मुक्त
होना (हो जाना) мукт' хонā (хo

джāнā) *пп*, 2. (чем-л) он отде-
лался пятью рублāми वह पाँच
रुबल देकर वचा था वह पाँच
रुबल देकर वचना वādā дэкар бач'нā
пп, счāстливо — बाल बाल वचना
бāl-бāl бач'нā *пп*

отдélyно *нареч.* जुदा जुदा джу-
дā джудā, अलग [अलग] алаг
[алаг], पृथक् [पृथक्] прит'ак
[прит'ак].

отдélyный *прил* जुदा джудā
неизм, अलग алаг, पृथक् प्रित'ак
— нoмер (газеты, журнала) फुटकर
अक *м*, एक प्रति *ж*

отдélyать *несов* अलग (जुदा,
पृथक्) करना (कर देना) алаг
(джудā, प्रित'ак) кар'нā (кар дэнā)
п, अलग रखना алаг рах'нā *п*;
विभाजित करना (कर देना) वि-
द्वित кар'нā (кар дэнā) *п* (раз-
делять)

отдélyаться *несов* अलग (जुदा,
पृथक्) होना (हो जाना) алаг (джу-
дā, प्रित'ак) хонā (хo джāнā) *пп*,
विलगाना бил'гāнā *пп*

отдёргивать *несов* खींच नि-
कालना к'йч никāl'нā *п* (напр ру-
ку), हटाना хатāнā *п* (напр зана-
веску)

отдёрнуть *сов см* отдёргивать
отдирать *несов* उखाड़ना ук'ār'-
нā *п*, उखाड़ देना (लेना, डालना)
ук'ār дэнā (лэнā, дāl'нā) *п*,
उकेलना укэл'нā *п*

отдохну́ть сов см отды́хаться
отду́шина ж सूराख сӯра̌х м,
छेद च^खेद м

ÓТДЫХ *म* आराम āram *म*,
 विश्राम viśrām *म*, дом ~а आराम-
 गाह *ज*, विश्रामगृह *म*, день ~а
 छुट्टी (अवकाश) का दिन *म*

ОТДЫХАТЬ *несов* आराम (विश्राम)
करना (लेना) ārām (viśrām) kar'nā
(лэнā) *n* , आराम फर्माना ārām фар-
mānā *n* (*вежливо о ком-л*)

отдыхающий *м* आराम (वि-
श्राम) करनेवाला āram (viśrām)
кар'нэ-вāлā *м*

отды́шаться сов सॉस लेना cās
लэнā n

отѣк *м мед* फुलाव *п^хулао м*,
 спай *сп^хай м*, शोफ *шоп^х м*

отека́ть *несов* सूजना सूज'на
nn, फलना प^хул'на *nn*

отелѣться сов वियाना бниānā
нп

отец *м* वाप *бāп м* , पिता *питā*
м нецм

отéческий прил पितातुल्य пита-
-тули', पितृवत् पितृ-वत्

отечественный прил [स्व]
देशी [स्वा-] देशी, Великая Оте-
чественная война महान् देशभक्तिपूर्ण
(देशप्रेमी) युद्ध म

отѣчество с. वतन वатан *м*,
मातृभूमि मा́три-бʼұми *жс*, पितृभूमि
पि́त्र-бʼұми *жс*

отѣчь сов см отекачь

ОТЖИВА́ТЬ *несов* पुराना (काला-

तीत) हो जाना *पुरānā* (कालांतरित)
 हो जाना *पुरānā* *न* (उसारेवत), अप्रच-
 लित हो जाना *अप्र'चलित* हो जाना *पुरānā*
न (व्युहोदित् इउ नुतुरेबलनित्),
 ~ सवोय वुक अडनी जीवन-अवधि
 सडान्त करन *न* ; ँतुत ओब्युचय उजु
 ओतुजल यहु रलवज डुराना डड गयल.

ОТЖИВШИЙ 1. прич от от-
жить, 2. прил पुराना purānā, का-
लातीत kālātīt (устарелый), काल-
विरुद्ध kāl-вирудд^x (об обычае и
т. п.), अप्रचलित अप्र'чалит (вышед-
ший из употребления)

ОТЖИ́ТЬ *сов см* **ОТЖИВА́ТЬ**

ॐ॒त्र॒वुक॒ म॒ गूँज॒ गूँद॒ज॒ ङ॒, भ॒न॒क॒
 ब॒^॒ना॒न॒क॒ ङ॒, प्र॒ति॒ध्व॒नि॒ प्र॒ति॒ध्वा॒-
 नि॒ ङ॒

ОТЗЫВ *м* 1. (посла и т п) वापस बुलाना *vāpas* булānā *м*,
 ~ депутата डिण्टी को सदस्यता से हटाना *м*, 2. (мнение) राय *rāi* *ж*,
 मत *mat* *м*, सनद *sanad* *ж* (пись-
 менный), похвальный ~ प्रशसापत्र
м (письменный), дать хороший
 ~ о ком-л. किसी की प्रशसात्मक
 चर्चा करना *п*

ОТЗЫВАТЬ *несов* वापस बुलाना
(बुला लेना) vāpas buḷānā (buḷā le-
nā) *n*, — депутата डिप्टी को
सदस्यता से हटाना (हटा देना) *n* :

— в сторону एक तरफ बुला लेना *n*
отзываться *несов* 1. (*оповещать*) जवाब (उत्तर) देना *джаваб*
(*уттар*) *дэна n*, 2. (*высказывать*
свое мнение) अपनी राय देना *ап'на*

рāй дэнā *n* (की *о ком-л*, *о чем-л*), अपना मत प्रकट करना *ап'нā* मत प्रकट कर'нā *n* (पर *о ком-л*, *о чем-л*), 3. (влиять) असर (प्रभाव) करना (डालना) *асар* (праб^xāo) кар'нā (дāл'нā) *n* (पर, के ऊपर *на ком-л*, *на чем-л*), असर (प्रभाव) पडना *асар* (праб^xāo) пар'нā *nn* (сказываться, पर, के ऊपर *на ком-л*, *на чем-л*), хорошó — अच्छā असर पैदा करना *n*

отзы́вчивость *жс* सहृदयता *са-
-х्रिдай'tā жс*

отзы́вчивый *прил* सहृदय *са-
-х्रिдай*

отка́з *м* 1. इनकार *ин'кār* *м*, नामजूरी *нā-मानजूरी жс*, अस्वीकार *अस्वीकār* *म*, получа́ть — इनकार मिलना *nn*, 2. (от *чего-л*) दस्तबर्-
दारी दास्त'-बार-दāरी *जс*, त्याग *तйāг* *म*, ♦ *напóлненный* до — *а ठस*, ठसाठस भरा हुआ

отказа́ть(ся) *сов см* отка́зы-
вать(ся)

отка́зывать *несов* इनकार (अस्वीकार) करना *ин'кār* (अस्वीकār) кар'нā *n*, — *नाотрээ* साफ इनकार (जवाब) करना *n*

отка́зываться *несов* इनकार (तर्क) करना *ин'кār* (तार्क') кар'нā *n* (से *от чего-л*), त्याग करना *तйāг* кар'нā *n* (को, का *от чего-л*), अपने, को वचित करना *अप'नē* को वानचित кар'नā *n* (लिशत' *себя*, से *от чего-л*), — *от* *своего* *мне-*

निया अपनी राय से इनकार करना *n*; — *от* *предложения* प्रस्ताव से वाज रखना *n*

отка́лывать *несов* 1. (кусок *чего-л*) काटना *कāt'нā* *n*, तोड़कर अलग करना *तोर'कार* अलग кар'नā *n*, 2. (булавку) [पिन] हटाना [पिन] *хатāнā* *n*

отка́лываться *несов* टूटकर अलग हो जाना *तूत'कार* अलग हो *दजāнā* *nn*

отка́пывать *несов* [जमीन से] खोदना (निकालना) [замин *сэ*] *к'од'нā* (никāл'нā) *n*, [जमीन] खोदकर निकालना [замин] *к'од'कार* *никāл'нā* *n*

отка́рмливать *несов* [खिला-
-पिलाकर] मोटा (स्थूल) करना [क^xилā-पिलāकार] *мотā* (ст^xул) кар'-
нā *n*, परिपुष्ट करना *परिपुष्ट'* кар'नā *n* (को *кого-л*)

отка́т *м* (орудия) [तोप का] धक्का [топ *кā*] *द^xаккā* *म*

отката́ить *сов* लुढ़काना *लुर^x'кā-
нā* *n* (से *от чего-л*, की तरफ, की ओर *к чему-л*)

отката́иться *сов* लुढ़कना *लुर^x'क'нā* *nn* (से *от чего-л*, की तरफ, की ओर *к чему-л*), लुढ़क जा-
ना *लुर^x'क* *दजāнā* *nn* (से *от че-
го-л*, की तरफ, की ओर *к чему-л*)

откача́ть *сов см* откачивать
отка́чивать *несов* पंप से नि-
कालना *памп'* *сэ* *никāл'нā* *n*,
♦ — *уто́пленника* डूबे हुए आदमी

मे देम भरना *n*, डूबे हुए आदमी मे जान डालना *n*

откашливаться *несов* गला साफ करना *галā sāḥ kar'nā n*, खुरखुराना *k'xur'k'xurānā n*

откашляться *сов см откашливаться*

откидн||ой *прил* तह हो जानेवाला *taḥ ḥo džānē-vālā*, ~бе сиденье *~be sidēnye* तह हो जानेवाली कुरसी (सीट) *ज*

откидывать *несов* 1. फेकना *p'ēk'nā n*, फेक देना *p'ēk dēnā n* (पीछे *назад*), *перен* त्यागना *t'jāg'nā n*, त्याग देना *t'jāg dēnā n* (*отказываться*), ~ *голову* अपना सिर पीछे की ओर झुकना *न*, 2. (*открывать*) खोलना *k'xol'nā n*, खोल देना (डालना) *k'xol dēnā (dāl'nā) n*

откидываться *несов* पीछे झुकना (झुक जाना) *пич'э дж'ук'нā (дж'ук джānā) n*, ~ *в кресле* आराम-कुरसी पर पीछे टेक लेना *n*, आराम-कुरसी मे पीछे को झुकना *न*

откинуть(ся) *сов см откидывать(ся)*

отклáдывать *несов* 1. [अलग] रखना (रख देना) [अलग] *рак'x'nā (рак'x dēnā) n*, [पृथक्] रखना [प्रित'xак] *рак'x'nā n*, रख छोड़ना *рак'x ч'ор'nā n* (*денге*), 2. (*отсрочивать*) रखना *рак'x'nā n* (पर *на какой-л срок*), टालना *tāl'nā n* (पर *на какой-л срок*), रख (टाल) देना *рак'x (tāl) dēnā n* (पर *на*

какой-л срок), मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) *मुल'таवी (st'agit) kar'nā (kar dēnā) n* (के *लिये* *на какой-л срок*), ~ *со дня* *nā* день आजकल करना (वताना) *n*

отклáняться *сов* विदा लेना *бидā лēnā n*

отклéивать *несов* अलग करना *अलग kar'nā n*

отклéиваться *несов* छूटना *ч'ут'nā n*, छूट जाना *ч'ут džānā n*, उकलना *укал'nā n*

отклéить(ся) *сов см отклéивать(ся)*

отклик *м* 1. जवाब *джаваб m*, उत्तर *уттар m* (*ответ*), गूँज *गूँज j*, प्रतिध्वनि *प्रतिध्वनि j* (*отзвук, эхо*), 2. *перен* जवाब *джаваб m*

откликáться *несов* 1. जवाब (उत्तर) देना *джаваб (уттар) dēnā n* (*का* *на что-л*), 2. *перен* (*высказывать отношение, отзываться*) अपनी सम्मति प्रकट करना *अप'नी सम्मति प्राकट kar'nā n*, ~ *на* *призЫв* आमत्रण *अपनाना n*

отклíкнуться *сов см откликаться*

отклонéние *с* 1 (*отход в сторону, уклон*) [एक तरफ को] झुकना [एक ताराफ को] *дж'ук'нā m*, झुकाव *дж'укāo m*, ~ *от* *тёмы* असल मजमून से हट जाना *n*, 2. (*отказ*) इनकार *ин'кар m*, नामजूरी *ना-मान-जूरी j*, अस्वीकार *अस्वीकार m*

отклонить(ся) *сов см отклонять(ся)*

отклонять *несов 1. (отводить в сторону)* हटाना *хатанā n*, हटा देना *хатā дэнā n*, 2. *(отказывать)* नामजूर (अस्वीकृत) करना (कर देना) *нā-манзूर (асвйкрит) кар'нā (кар дэнā) n*

отклоняться *несов 1. हटना хат'нā nп, हट जाना хат джāнā nп, झुकना дж'ук'нā nп, झुक जाना дж'ук джāнā nп (наклоняться в сторону), — от кўрса रास्ते से हटना nп, — от правильного пути सीधी राह से हटना nп, 2. (уклоняться от начатого) हटना хат'нā nп, हट जाना хат джāнā nп, — от тēмы असल मजमून से हट जाना nп*

отколотить *сов разг [хв] मारना (मार देना, पीटना) [хуб] мār'нā (мār дэнā, пйт'нā) n*

отколóть(ся) *сов см откáлызать(ся)*

откопáть *сов см откáпывать*

откормить *сов см откáрмливать*

откóрмленный 1. *прич от откормить*, 2. *прил मोटा मोतā, स्थूल स्'थूल, [परि]पुष्ट [पारि]पुष्ट'*

откóс *м डलान д'алāн ж, पुस्कātь пóезд под — रेल गिराना n*

открепить(ся) *сов. см откреплять(ся)*

откреплять *несов 1. (отвязыв-*

ать) खोलना *к'ол'нā n*, खोल देना *к'ол дэнā n*, निवेडना *нибэр'нā n*, 2. *(снимать с учета)* रजिस्टर से नाम निकालना *раджистар сэ нāм никāл'нā n*

открепляться *несов 1. (отвязываться)* खुलना *к'ул'нā nп, खुल जाना к'ул джāнā nп, 2. (сниматься с учета)* रजिस्टर से अपना नाम निकालना *раджистар сэ ап'нā нāм никāл'нā n*

открóвénничать *несов разг दिल खोलकर वाते करना दिल क'ол'-кар бātэ кар'нā n*, अपने मन की वाते कहना *ап'нэ ман кй бātэ ках'нā n*

открóвénно *нареч 1. (искренно)* दिल खोलकर दिल क'ол'кар, सफाई (खुले दिल) से साфāй (к'улэ दिल) сэ, — *говоря* साफ साफ कहकर, 2. *(открыто, прямо)* सीधे-साधे सйд'э-сāд'э, खुले तौर पर क'улэ таор пар, स्पष्ट रूप से स्पашт' руп сэ, बिना किसी लाग-लपेट बिनā кнй лāг-лапэт (без обиняков)

открóвénность *ж. सफाई साфāй ж, सादगी сād'гй ж, स्पष्टोक्ति स्पаштокти ж, निष्कपटता нишкапат'тā ж.*

открóвénн||ый *прил 1. (искренний)* साफदिल сāф-дил, निष्कपट निшкапат, साफ साफ बोलनेवाला сāф-сāф бол'нэ-вāлā, स्पष्टभाषी स्पашт'-б'āшй (о человеке), — *ое признание* खुली स्वीकृति *ж, 2. (от-*

крытый, прямой) खुला [हुआ] क़ुलā [xūā], स्पष्ट स्पष्ट' (очевидный),
—ая неприязнь खुली नफरत *ज*

открыва́ть *несов* 1. खोलना क़ोल'नā *п*, खोल देना क़ोल दēnā *п*, खुलवाना क़ुल'वānā *п* (через посредство кого-л), 2. (обнаруживать) पता लगाना पतā лагānā *п*. (का को-л, что-л), उघाडना उग़'āр'нā *п*, उघाड देना उग़'āर दēnā *п*, वरामद करना бар-āмад кар'нā *п*, 3. (начинать) खोलना क़ोल'нā *п*, खोल देना क़ोल दēnā *п*, आरभ (उद्घाटन) करना āрамб' (удг'āтан) кар'нā *п*. (का что-л), — заседāние अधिवेशन का उद्घाटन करना *п*, 4.: — вь́ставку प्रदर्शनी खोलना (का उद्घाटन करना) प्र-
दारश'नी क़ोल'नā (कā उदг'āтан кар'нā) *п*, — пāм'ятник मूर्ति खोलना मूर्ति क़ोल'नā *п*, 5. (де-
лать научное открытие) आवि-
ष्कार करना āвишкār кар'нā *п* (का что-л), ◇ — огóнь (из ору-
дий) गोलदाजी शुरू करना *п*, —
счет खाता खोलना (डालना) *п*

открыва́ться *несов* 1. खुलना क़ुल'नā *नп*, खुल जाना क़ुल джā-
нā *नп*, 2. (о выставке и т. п.)
खुलना क़ुल'नā *नп*, खुल जाना क़ुल
джāнā *नп*, आरभ (उद्घाटन) होना
āрамб' (удг'āтан) хонā *नп* (का
о чем-л), 3. (обнаруживаться) पता
लगाना पतā лаг'нā *नп* (का о чем-
либо), उघडना उग़'āर'नā *नп*, 4.

(кому-л) भरोसा करके साफ-साफ कह
देना ब़ारосā кар'кэ сāф-сāф काх
дēnā *п*

открýти||*е с* 1. (научное и т
п) आविष्कार āвишкār *м*, 2. (вы-
ставки, школы и т. д) उद्घाटन
удг'āтан *म*, церемóния —я उद्घा-
टनोत्सव *म*, उद्घाटन-संस्कार *म*,
3. (разоблачение) परदाफाश пар'дā-
фāш *म*, उद्घाटन उदг'āтан *म*

открýтка *ж* [पोस्ट]कार्ड [пост'-]
кāрд' *म*

открýто *нареч* खुले तौर पर
क़ुलэ таор пар, खुले आम क़ुलэ
ām, खुल्लम-खुल्ला क़ुल्लам-क़ुल्लā,
साफ-साफ сāф-сāф, स्पष्ट रूप से
स्पष्ट' руп сэ (ясно, откровенно),
विना किसी लाग-लपेट बिना किसी
лаг-лапэт (без обиняков)

открýт||**ый** *прил* 1. खुला [हुआ]
क़ुलā [xūā], —ая пāлуба खुला
डेक *म*, 2. (доступный для всех)
उद्घाटित उदг'āतित, —ое заседāние
खुला अधिवेशन *म*, खुली (सार्वजनिक)
सभा *ज*, 3. (прямой, откровенный)
साफदिल सāф-दिल, निष्कपट निष्का-
पट, सीधा सід'ā (напр о харак-
тере), 4. (явный) जाहिर зā'ир,
प्रकाश्य प्राकāш'й', ◇ —ое мóре
खुला समुद्र *म*, —ое письмо खुली
चिट्ठी *ज*, खुला पत्र *म*, — счёт
चलता लेखा *म*, на —ом вóздухе
खुली हवा मे, под —ым нёбом खुले
मैदान मे, पोतींत्का —ых дवर'й
मुक्तद्वारनीति *ज*

откры́ть(ся) *сов см* откры-
ва́ть(ся)

отку́да *нареч* 1. *вопросительн*
कहाँ से काँह स॒, किस जगह (स्थान)
से किस द्वागाह (सु॒हान) स॒, — вы
идете? आप कहाँ से आ रहे हैं?
— он взялся? वह कहाँ से निकला?
— дуёт ветер? हवा का रुख किधर
है?, 2. *относительн* जहाँ से द्वा-
हा स॒, जिस जगह (स्थान) से किस
द्वागाह (सु॒हान) स॒

отку́да-либо *нареч см* отку́да-
нибудь

отку́да-нибудь *нареч* कहीं न
कहीं से काँह ना काँह स॒

отку́да-то *нареч* कहीं से काँह
स॒

отку́поривать *несов* डाट हटाना
(हटा देना, निकालना) दा॒त हा॒ताना
(हा॒ता द॒ना, निका॒ल'ना) *п.* (की
चि॒तो-ल)

отку́порить *сов см* отку́порн-
вать

откусы́ть *сов см* отку́сывать
отку́сывать *несов* काट लेना
का॒त ले॒ना *п.* , कुतरना कु॒तार'ना *п.* ,
गस्सा मारना ग॒स्सा मा॒र'ना *п.* (ку-
сок)

отлага́тельств||о *с* э॒то де॒ло
не те́рпит —а यह काम फौरी है
हा॒ह का॒म फा॒ोरि हा॒э

отла́мывать *несов* तोड़कर अलग
करना (कर देना) तो॒र'का॒र अला॒ग का॒र'-
ना (का॒र द॒ना) *п.*

отла́мываться *несов* टूटकर

अलग हो जाना तु॒त'का॒र अला॒ग हा॒
दा॒ना *प.* , उखडना उ॒ख'ार'ना *प.* ,
उखड जाना उ॒ख'ार दा॒ना *प.*

отлежа́||ть *сов* он —л ру॒ку
उस का हाथ सो गया उस का हा॒त सो
गा॒ना, उस का हाथ सुन्न पड गया उस
का हा॒त सु॒न' पा॒र गा॒ना

отлепи́ть(ся) *сов см* отлеп-
ля́ть(ся)

отлепля́ть *несов* अलग करना
(कर देना) अला॒ग का॒र'ना (का॒र द॒-
ना) *п.*

отлепля́ться *несов* छूटना च॒'उ॒त'-
ना *प.* , छूट जाना च॒'उ॒त दा॒ना *प.* ,
उकलना उ॒का॒त'ना *प.*

отле́т *м* (отп॒равле॒ние) रवानगी
रा॒वा॒न'गि हा॒ , प्रस्थान प्रा॒सु॒हान *प.* ,
◇ **стоя́ть** на —е अलग होकर
रहना *प.*

отлетáть *несов* 1. उड जाना उ॒र
दा॒ना *प.* , 2. (о самолете) रवाना
होना (हो जाना) रा॒वा॒ना हा॒ना (हा॒
दा॒ना) *प.* (के लिये कु॒दा-ल) ,
3. (быть отброшенным) फेंका गया
होना प॒'हा॒का गाय॒ हा॒ना *प.* , [टकरा-
कर] पीछे उछल (लौट) आना [ता॒क'-
रा॒का॒र] प॒िच'हा॒ उ॒ख'ाल (ला॒ओ) हा॒ना *प.*
(от॒ска॒ки॒вать, о мя॒че) , 4. (отры-
ваться) उडना उ॒र'ना *प.* , अलग हो
जाना अला॒ग हा॒ दा॒ना *प.*

отле́чь *сов* у меня отлегло от
се॒р॒дца मे॒रे दि॒ल को ता॒व आई मे॒र॒
दि॒त को ता॒ब आई

отли́в *м* भाटा बा॒ता *म.* , उतार
उ॒ता॒र *म.*

отлива́ть *несов* 1. (отбавлять) [अशत] उडेलना [āsh'taḥ] ундэл'нā *n*, 2. (металл) ढालना द^खाल'नā *n*, ढाल लेना द^खाल लēnā *n*, ढाल देना द^खाल दēnā *n*, 3. (каким-л цветом) चमकना चामाक'नā *nn*

отли́ть *сов см* отлива́ть 1, 2

отлича́ть *несов* इम्तियाज (अतर, भेद) करना इमтийāз (अन्तर, ब^खेद) कार'नā *n* (मे *что-л*), पृथक् करना प्रित^खाक कार'नā *n*, — *одно* от друго́го दो चीजो मे इम्तियाज करना *n*

отлича́ться *несов* 1. (разни́ться) मुख्तलिफ (भिन्न) होना мухт'лиф (б^хинн') хонā *nn*, फर्क होना फार्क' хонā *nn*, 2. (выделя́ться) मशहूर (प्रसिद्ध) होना маш'хूर (प्रसिद्ध^ख) хонā *nn* (के लिये *чем-л*), अपने आप को मुमताज करना अप'नē āп ко мум'-тāз кар'нā *n* (в бою)

отли́ч||ие *с* (разли́чие) इम्तियाज इमтийāз *ж*, *м*, अतर अन्तर *м*, विभिन्नता विब^хинн'तā *ж*, ◇ *в* — *от* के वरअकस (विपरीत) *последлог*, *зна́ки* —*ия* निशान *м* *mn*

отлича́тельный||ый *прил* इम्तियाजी इमтийāзй, लाक्षणिक लāкш'-ник, —*ая* черतā पहचान *ж*, लक्षण *м*, विशेषता *ж*

отлича́ть *сов см* отлича́ть

отлича́ться *сов см* отличаться

отли́чник *м* मुमताज शागिर्द мум'тāз шāгирд' *м*, श्रेष्ठ शिष्य श्रेश्ठ' шиншй' *м*

отли́чно 1. *нареч* बहुत ही अच्छा बाхут хй ачч^хā, उत्तमता (उत्तम रूप) से उттам'tā (उत्तम रूप) сē; — *знать* अच्छी तरह से जानना *n*, — *понима́ть* अच्छी (पूरी) तरह से समझना *nn*, 2. *нареч* в знач сказ बहुत ही अच्छा बाхут хй ачч^хā; 3. *сущ* *с* (оценка) उत्तम मार्क उттам māрк' *м*

отли́чн||ый *прил* 1. इम्तियाजी इमтийāзй, मुख्तलिफ मुхт'лиф (से *от* *кого-л*, *от* *чего-л*), [वि]भिन्न [वि]б^хинн' (से *от* *кого-л*, *от* *чего-л*), 2. (превосходный) भला ब^халā, प्रशस्त प्रашаст', —*ое* здо-ро́вье अच्छा स्वास्थ्य *м*

отло́гий *прил* ढालवाँ द^खाल'вā.

отложéние *с геол* तह таḥ *ж*.

отложíть *сов см* отклады-вать

отложíться *сов* 1. *геол* तह जम जाना таḥ джам джānā *nn*; 2. (отпасть, отделиться) अलग हो जाना алаг хо джānā *nn*

отложно́й *прил* — *воротник* खुला कालर к^хулā кāлар *м*

отлома́ть(ся) *сов см* отла́мы-вать(ся)

отломíть(ся) *сов см* отла́мы-вать(ся)

отлуча́ться *несов* हाजिर (उपस्थित) न रहना хāзир (उपस्थित) ना रा^х'нā *nn*, गैरहाजिर (अनुपस्थित) होना (हो जाना) гаэр-хāзир (अनुपस्थित) хонā (хо джānā) *nn*

отлучи́ться *сов см* отлуча́ться
отлу́чк||а *ж* गैरहाजिरी गाэр-
-ḥāziri *ж* , अनुपस्थिति अनुपास्त^хिति
ж , быть в ~е गैरहाजिर (ануп-
स्थित) होना *нп*

отлы́нивать *несов разг* टालना
tāl'nā *п* , जी चुराना दжи चुरānā
п (से *от* чего-л) , बचना बच'nā
нп , बच जाना बच джānā *нп* ,
~ от рабóты कामचोरी करना *п*

отмáлчиваться *несов* चुप (खा-
मोश) रहना चुप (хāмош) раḥ'nā *нп*

отмáхиваться *несов* 1. हाथ
हिलाकर उडाना (उडा देना) ḥāt^х
ḥilākār urānā (urā dēnā) *п* , ~ от
мух मक्खियो को उडाना *п* , 2. пе-
рен उपेक्षा करना उपेक्षā кар'nā *п*
(की *от* чего-л)

отмахну́ться *сов см* отмахн-
ваться

отмежева́ться *сов см* отмеже-
вываться

отмежёвываться *несов* अस्वी-
कार करना अस्वीकार кар'nā *п* , कुछ
सरोकार न रखना कुछ^х сар-о-ка̄р на
рак^х'nā *п*

отмель *ж* रेती रэти *ж* (песча-
ная)

отме́на *ж* मसूखी mācūḥi *ж* ,
उत्सादन उत्साдан *м* , रद्द करना
радд' кар'nā *м* (закона)

отмени́ть *сов см* отменя́ть
отменя́ть *несов* मसूख (रद्द)
करना (कर देना) mācūḥ (радд')
кар'nā (кар дэна) *п* , रोकना рок'-

nā *п* , उठाना ут^хānā *п* , रोक (उठा)
लेना (देना) рок (ут^хā) лэна (дэна)
п , ~ разрешение मजूरी रद्द करना
(कर देना) *п* , ~ приказ हुक्म को
रोक देना *п* , आज्ञा वापस ले लेना
п , आज्ञा उठाना (उठा देना) *п* ,
~ ограничения बद्दिश हटाना *п*

отмен||я́ться *несов* मसूख होना
mācūḥ ḥonā *нп* , концерг ~яется
कंसर्ट मसूख हुआ है.

отмере́ть *сов см* отмира́ть
отме́рить *сов см* отмеря́ть
отмеря́ть *несов* नापना nāp'nā
п , नाप लेना (देना) nāp лэна (дэ-
на) *п*

отмести́ *сов см* . отмета́ть
отме́стк||а *ж* в ~у बदले में
бад'лэ мэ

отмета́ть *несов* (отвергать)
ठुकराना t^хук'rānā *п* , ठुकरा देना
t^хук'rā дэна *п* नामज़ूर (रद्द,
प्रतिरोध) करना nā-манзूर (радд',
प्रतिरोध^х) кар'nā *п*

отме́тить *сов см* отмечáть
отме́тка *ж* 1. निशान нишāн
м , चिह्न चिḥn' *м* , नोट नोट *м* ,
2. (оценка) मार्क mārk' *м*

отмеча́ть *несов* 1. निशान कर-
ना (डालना) निशāн кар'nā (дāл'nā)
п , 2. (обращать внимание) ध्यान
देना (लगाना) д^хйān дэна (лагānā)
п (की ओर, पर что-л) , 3. (упо-
минать) जिक्र (उल्लेख) करना зикр'
(уллэк^х) кар'nā *п* (का что-л) ,
4. (праздновать, проводить) मनाना

манānā *n*, — юбилей जुबली मनाना *n*, 5. (записывать, регистрировать) लिख लेना лик^x лēnā *n*, अंकित (दर्ज) करना अंकित (दार्ज) кар'нā *n*

отми́рание *c* मर जाना мар джānā *m*

отми́рать *несов* मर जाना мар джānā *nn*, सूख जाना сук^x джānā *nn* (засыхать)

отмо́лчаться *сов см* отма́лчиваться

отмо́раживать *несов см* отморозить

отмо́ро́з||ить *сов он* —ил себе रूки उस के हाथ सर्दी के मारे हुए हे *us* кэ хāт^λ сарди кэ ма́рэ хуэ хāэ

отмы́вать *несов* धो धोकर साफ करना द^xо д^λокар са́ф кар'нā *n*, परिमार्जित करना परिमा́рджит кар'нā *n*

отмы́ть *сов см* отмы́вать

отмы́чка *жс* हर-कुपली कुजी खार-куфли कुन्दжи *жс*, सर्वकुची сарв'--кунчи *жс*

отне́живаться *несов разг* नामज़ूर (अस्वीकार) करना नā-манзूर (अस्वीकार) кар'нā *n*, इनकार करना नn'ка́र кар'нā *n*

отне́сти *сов см.* отно́сить

отне́стись *сов см* отно́ситься 1, 2

отни́мать *несов* 1. छीनना च'яn'нā *n*, ले (छीन) लेना लो (च'яn) лēnā *n*, अपहरण करना अप'харан

кар'нā *n* (लिशत), 2.. ésta рабóта отн́имет у меня́ два часа यह काम [करने] के लिये मुझे दो घटे लगेंगे йах кām [кар'нэ] кэ лийэ мудж^xэ до г^xантэ лагēгэ, 3. (ампутировать) काटना का́т'нā *n*, काट डालना का́ट दा́ल'нā *n*, ◇ — от грудиं दूध छुड़ाना *n*

отни́маться *несов* ऐठना ऐ́त^x'нā *nn*, ऐठ जाना ऐ́त^x джānā *nn*, लकवा मार जाना лак'ва́ ма́р джānā *nn*, у неё отня́лся язы́к उस की जीभ ऐठ गयी; у него́ отня́лась рука́ उस के हाथ को लकवा मार गया है

отно́сительно 1. *нареч* अपेक्षया अपेक्षायā, 2. *предлог* के वारे (विषय) मे कэ ба́рэ (विशय) मэ, की निस्वत कि नnсбат *послелог*

отно́сительн||ый *прил* निस्वती нисб'ти, सापेक्ष सा́пекш', ◇ —ое местоимение *грам* अवधवाचक सर्व-नाम *m*

отно́сить *несов* 1. ले जाना лэ джānā *nn*, — что-л. на ме́сто ले जाकर (आकर) अपनी जगह पर रखना *n*, 2. (ветром, течением) बहाना бахānā *n*, 3. (приписывать) ठहराना т^xах'ра́nā *n*

отно́ситься *несов* 1. मलूक (वर्तवि, व्यवहार) करना सलूक (बर्ताओ, ब्याव'хāр) кар'нā *n* (से, के साथ *к кому-л*), он ко мне хоро́шо отн́осится वह मुझ से अच्छा व्यवहार करता है, 2. (считать) मानना

mañ'nā n , विचार करना viñcār
kar'nā n , как вы к этому отно-
ситесь? इस बात के बारे में आप का
क्या विचार है?, 3. (иметь отно-
шение) लागू होना lāgū hōnā nñ
(पर क. кому-л. , к чему-л.) , सवध रख-
ना sambandh' rak'nā n (से क. ко-
му-л. , к чему-л.) , это к нему не
относится यह बात उस पर लागू नहीं,
उस से इस बात का कुछ ताल्लुक
(सवध) नहीं है, 4. (принадлежать
к какой-л. эпохе) это здание отно-
сится к XIV в. यह इमारत १४ वी
सदी की है naḥ imārat cāodah'vñ
sadi kñ ḥaḥ

отношён||ие с 1. सलूक salūk
m. , वर्तवि bartāo m , व्यवहार viav-
hār m (обращение), 2. (связь)
ताल्लुक tālluk m , सवध sambandh'
m , वास्ता vāstā m , этот вопрос не
имеет ко мне никакого -ния मुझ
से इस सवाल का कुछ ताल्लुक नहीं
है, मुझ से इस प्रश्न का कोई वास्ता
नहीं है, 3. मत अनुपात anupāt m ,
रेशियो rēshio m , 4. -ния mn
ताल्लुकात tāllukāt m mn , सवध
sambandh' m mn , быть в дру-
жеских -ниях मित्रता करना (से
с кем-л.) , ♠ во всех -ниях हर
पहलू (दृष्टि) से; по -нию к की नि-
स्वतts postloog , के प्रति postloog

отныне нареч уст अब (इस
वक्त) से ab (is vakt') cā , आगे [से]
āgā [cā] (впередь)

отнёдь нареч ~ не किसी तरह

(प्रकार) नहीं किसी तरह (prakār
naḥī , किसी तरह भी न किसी तरह
b'ñ na , ~ нет вилकुल नहीं bñ'ku
naḥī

отнять(ся) сов см отнимать
(-ся)

отображать нессов. प्रतिवि-
डालना pratibimb' dāl'nā n ,
चित्रित (चित्रवद्ध) करना chitrit (ch-
tr'-badh') kar'nā n (изобразить,
рисовать)

отображаться нессов. प्रतिवि-
होना (हो जाना) pratibimbhit hōnā
(ho dñānā) nñ

отображение с प्रतिवि-
प्रतिबिम्ब' m

отобразить(ся) сов см ото-
бражать(ся)

отобрать сов см отбирать.
отовсюду нареч सब (हर) जगह
से sab (har) dḥagaḥ cā , अगल-वगल
आगे-पीछे āgal-bagal āgā-pñchā

отогнать сов см отгонять
отогнуть сов см отгибать
отогреть нессов. गरम करना
(कर देना) гарам кар'nā (кар dñā)
n , गरमाना gar'mānā n

отогреться нессов. अपने आप
को गरमाना ap'nā āp ko gar'mānā
n , रूँकी ओग्रेलिस हाथ गरम हो
गये

отогреть(ся) сов см отогре-
вать(ся)

отодвигать нессов 1. (переме-
щать) टालना tāl'nā n , हटाना

खताना *n*, सरकाना *сар'काना n*, खिसकाना *ख^२ис'काना n*, टाल (हटा, सरका) देना *ताल (खता, सार'का) दэн-ना n*; 2. *перен (отсрочивать)* रखना *राख'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टालना *ताल'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टाल देना *ताल दэн-ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) *मुल'तावी (स^२ागित) कार'ना (कार दэн-ना) n* (के *लिये* *на* *какой-л* *срок*)

отодвигаться *несов 1 (перемещаться)* टलना *ताल'ना n*, हटना *हात'ना n*, सरकना *सारक'ना n*, टल (हट) जाना *ताल (खत) दजाना n*, ~ *назад पीछे* *हटना (हट जाना) n*, 2. *перен (отсрочиваться)* टलना *ताल'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टल जाना *ताल दजाना n* (पर *на* *какой-ल* *срок*), मुलतवी रहना *मुल'तावी राख'ना n*, स्थगित होना (हो जाना) *स^२ागित खोना (खो दजाना) n* (के *लिये* *на* *какой-ल* *срок*)

отодвинуть(ся) *сов см отодвигать(ся)*

отодрать *сов см отдирать*

отожествить *сов см отождествлять*

отожествление *с* अभिन्न सम-भना *अब^२न्नि' सामाज^२'ना n*, समरूप करना *सम-रूप कार'ना n*, समानता देना *समान'ता दэн-ना m*

отожествлять *несов* अभिन्न समभना *अब^२न्नि' सामाज^२'ना n*,

समरूप करना *सम-रूप कार'ना n*, समानता देना *समान'ता दэн-ना n*

отозвать(ся) *сов см отзывать(ся)*

отойти *сов см* *отходить*

отомстить *сов* बदला (पलटा) लेना *बाद'ला (पाच'ता) लэн-ना n*

отопить *сов см* *отапливать*

отопление *с* हीटिंग *खितिंग' ज*, паровое ~ *स्टीम हीटिंग ज*

отóрванность *ज* विलगाव *बिल'गाव m*, तनहाई *तान'хай ज*, अकेला-पन *अकला-पान m* (*одиночество*)

отóрванный 1. *прич от* *оторвать*, 2. *прил* अलग किया हुआ *अलग क्निा लुा*, विच्छिन्न *विच^२न्नि'*

оторвать(ся) *сов см* *отрывать(ся)*

оторопеть *сов* हक्का-वक्का हो जाना *खक्का-बाक्का खो दजाना n*, घबडा (अकचका) उठना *ग^२ाब'रा (अक'चाका) उत'ना n*

отослать *сов см* *отсылать*

отпаदा||ть *несов 1. [अलग हो-कर]* गिरना *[अलग होकर] गिरना n*, पडना *पाच'ना n*, गिर पडना *गिर पाच'ना n*; 2. (*выходить из состава*) छिटकना *च^२ितक'ना n* (*से बाहर от чего-л*), निकलना *निकाच'ना n* (*से बाहर от чего-ल*), निकल जाना *निकाच दजाना n* (*से बाहर от чего-ल*), 3. (*терять смысл, силу*) *этот вопрос —* *एत यह बात छोडने की है* *यह बात च^२ोड'ने की है*

отпáрывать *несов* फाडकर अलग करना *п'áр'кар ачаг кар'нā п*

отпарываться *несов* अलग हो जाना *алаг хо джānā нп*

отпа́сть *сов см* отпа́дaть

отперéть(ся) *сов см* отпи-
рать(ся)

отпеча́тaть(ся) *сов см* отпе-
ча́тывать(ся)

отпеча́ток *м* 1. छाप *ч'āп ж*,
अक *анк' м*, — пáльца अगुली-चिह्न
м, अगुलाक *म*, अगुली-प्रतिमुद्रा *ж*,
— руकी थापा *म*, 2. перен छाप
ч'āп ж, सील *сйл м*

отпеча́тывать *несов* छापना
ч'āп'нā п, छाप देना *ч'āп дэнā п*,
टाइप करना *тāип кар'нā п* (*на*
машинке)

отпеча́тываться *несов* उपटना
упат'нā нп, निशान (चिह्न) पडना
нишāн (чих'н') пар'нā нп

отпивáть *несов* चुसकी लगाना
чус'ки лагānā п

отпíливaть *несов* [आरे से]
काटना (चीरना, काट देना) [*āрэ сэ*]
kāт'нā (чйр'нā, kāт дэнā) п

отпи́лить *сов см* отпиливать

отпира́тельство *с* इनकार *ин'-*
kār м, अस्वीकार *асвйkāр м*

отпира́ть *несов* खोलना *к'ол'-*
nā п, खोल देना *к'ол дэнā п*, —
замóк ताला खोलना *п*

отпира́ться *несов* 1. खुलना
к'ул'нā нп, खुल जाना *к'ул джānā*
нп, 2. (отказываться) इन्कार

(अस्वीकार) करना *ин'kāр (асвйkāр)*
кар'нā п

отпíть *сов. см* отпирaть

отпíхивaть *несов* राउठ दकेलना
д'акэл'нā п, दकेल देना *д'акэл*
дэнā п, [दूर] हटाना [*дур*] *хатānā*
п, ठुकराना *т'ук'рānā п*, लात
मारना (मार देना) *лāt māр'нā (мār*
дэнā) п (*ногой, को, पर* *кого-л*,
что-л).

отпихну́ть *сов см* отпихивaть

отпихну́||ться *сов* राउठ *он*
—*лся* шестóm от бёрега वह वल्ली
से किनारे पर जोर लगाकर कइती
को मझधार मे ले गया वह बालव
सэ *кнāрэ пар зор лагāкар кашт*
ко мадж'-д'ār мэ тэ гайā

отпла́т||а *с* बदला *бад'лā м*,
पलटा *пал'tā м*, एवज *эваз м*, в
—*у* बदले (पलटे) मे

отпла́тить *сов см* отпла́чивать.

отпла́чивать *несов* बदला (पल-
टा) लेना *бад'лā (пал'tā) тэнā п*
(*ка за что-л*, *се кому-л*, *чему-л*),
एवज देना *эваз дэнā п* (*ка за*
что-л, *ко кому-л*, *чему-л*), ✧
отпла́тить той же монéтой जैसे को
तैसा करना *п*

отплы́вать *несов* 1. तैर जाना
таэр джānā нп (*की दूरी पर* *на*
какое-л расстояние), 2. (о корабле)
रवाना होना (हो जाना) *равānā хонā*
(*Хо джānā*) *нп* (*के लिये куда-л*),
लगर उठाना *лангар ут'хānā п* (*под-*
нимать якорь)

отплы́тие *с* (отправление) रवानगी *равā́н'гй ж*, प्रस्थान *пра-ст^хā́н м*

отплы́ть *сов см* отплыва́ть

отполза́ть *несов* रेगना *rēg'nā* *нп* (पीछे *назад*, से *от* кого-л, *от* чего-л, की *т*арф, की *ओ*र *в* *сто-*рону *кого-л*, *чего-л*), चलना *чал'нā* *нп* (हाथ *के* बल *на* *руках*, घुटने *के* बल *на* *коленях*, घुटनो *और* हाथो *के* बल *на* *четвереньках*, पेट *के* बल *на* *животе*, से *от* *кого-л*, *от* *че-*го-л, की *т*арф, की *ओ*र *в* *сторону* *чего-л*)

отползти́ *сов см* отползать

отпо́р *м* सामना *сā́м'nā* *м*, मुकाबला *मुकाब'लā* *м*, प्रतिरोध *प्रा-*तिरोध^१ *म*; встречáть — प्रतिरोध *मिलना* *नп*, दावáть — सामना *करना* *п* (का *кому-л*, *чему-л*), दावáть *सक्रुषितैलनय* — मुंहतोड *जवाब* *देना* *п* (का *кому-ल*, *чему-ल*)

отпорóть(ся) *сов см* отпáры-
вать(ся)

отправите́ль *м* भेजनेवाला *ब^хэдж'नэ-वā́लā* *м*, प्रेषक *प्रेशक* *म*, — *письма* खत (चिट्ठी) का भेज-
नेवाला *म*, पत्रप्रेषक *म*

отпра́вить(ся) *сов см* отпра-
влять(ся)

отпра́вка *ж см* отпра́вление
1, 2

отпра́вление *с* 1. (писем, ба-
гажа) भेजना *ब^хэдж'नā* *म*, प्रेषण
प्रेशन *म*, 2. (отъезд, отход)

रवानगी *равā́н'гй ж*, प्रस्थान *пра-*ст^хā́н *म*, 3. (поезда, парохода)

रवाना करना *равā́nā* *кар'нā* *म*, 4. *физиол* इन्द्रिय-कर्म *инд्रीय'-карम'*
म, 5. (исполнение) अदा करना *адā*
кар'नā *म*, — *обязанностей* अपने
फर्ज का अदा करना *म*

отправля́ть *несов* भेजना *ब^хэ-*
дж'нā *п*, भेज देना *ब^хэдж दēnā* *п*,
भिजवाना *б^хидж'вā́nā* *п* (через *ко-*
го-л), रवाना करना (कर देना) *ра-*
वā́nā *кар'नā* (*кар* *дēnā*) *п* (को
кого-л, *что-л*), — *по* *пóчте* डाक
से भेजना *п*, — *в* *шко́лу* (впервые)
स्कूल में भरती करा देना *п*

отправля́||ться *несов* 1. [चला]
जाना [чалā] *джā́nā* *नп*, चल पडना
чал *пар'нā* *नп* (*в* *путь*), रवाना
होना (हो जाना) *равā́nā* *खōnā* (*खो*
джā́nā) *नп* (के *लिये* *куда-л*),
प्रस्थान करना *प्रास्त^хā́न* *кар'नā* *п*
(*отбывать*), कूच करना *कुच* *кар'नā*
п (*в* *полсд*), — *пóездом* ट्रेन से जा-
ना *नп*, 2. (*отъезжать*, *отходить*
и *т* *п*) रवाना होना (हो जाना)
равā́nā *खōnā* (*खो* *джā́nā*) *नп* (के
लिये *куда-л*), छूटना *च^хुट'गā* *नп*
(*о* *поезде*); *пóезд* — *ется* *в* *пять*
часóв *रेलगाडी* पाँच बजे रवाना हो-
ती है, 3. (*исходить* *из* *чего-л*)
आधारित होना *ā́д^хā́रित* *खōnā* *नп*
(*पर*, के ऊपर *от* *чего-л*)

отправн||ой *прил* — *пункт*,
— *ā́я* *тóчка* *प्रस्थान-विदु* *प्रास्त^хā́न-*
बिन्दु *म*

отпраздновать *сов* मनाना मा-
नाना *n* , उत्सव रचना उत्सव राच'ना
n (के लिये *что-л*)

отпрашиваться *несов* विदा
(रुखसत, छुट्टी) माँगना बिदा (рух'-
сат, ч^хутти) माँग'ना *n* , जाने की
इजाजत (अनुमति) माँगना दज्जाने कय
इज्ज'ज'त (अनुमति) माँग'ना *n* (से
у *кого-л*)

отпроситься *сов.* विदा (रुखसत)
पाना बिदा (рух'сат) पाना *n* , जाने
की इजाजत (अनुमति) पाना (हासिल
करना, प्राप्त करना) दज्जाने कय इज्ज'ज'
त (अनुमति) पाना (ख'सिल कार'-
ना, प्राप्त् कार'ना) *n*

отпрыгивать *несов* कूदकर हट
जाना कूद'कार ख'त दज्जाना *nn* , टक-
राकर पीछे उछल (लौट) आना तक'-
राकार पय'च'खे उच'ख'ल (लाट) आना *nn*
(*напр* *о* *мяче*), ~ [ना'ज'द] कूदकर
पीछे चला जाना *nn*

отпрыгнуть *сов* *см.* отпрыги-
вать

отпрыск *м* (*потомок*) वशधर
वाश-द'ख'र *म*

отпрягать *несов* खोलना क^хोल'-
ना *n*

отпрянуть *сов* भिभकना दज्ज'ख'-
दज्ज'ख'क'ना *nn* , ~ *от* *окна* खिडकी
से [पीछे]-हट जाना *nn*

отпугивать *несов* 1. डराना
दाराना *n* , डरा देना दार'ना द'ना *n* ,
डराकर उड़ाना दार'कार उ'र'ना *n*
(*птиц*), डराकर भगाना दार'कार
ब'ख'ग'ना *n* (*заставлять* *убегать*),

2. *перен* डराना दार'ना *n* , डरा देना
दार'ना द'ना *n*

отпугнуть *сов* *см.* отпуги-
вать

отпуск *м* छुट्टी च^хутти *ж* , अव-
काश अव'काश *म* , уходить *в* ~ छुट्टी
पर जाना *nn* , ~ *по* *бол'езни* अस्व-
स्थता-अवकाश *म* , декр'етный ~
प्रसूति-अवकाश *म* , *в* ~ *е* छुट्टी पर

отпускать *несов* 1. जाने देना
दज्जाने द'ना *n* , छुट्टी (विदा, रुखसत)
देना च^хутति (बिदा, रुख'सत) द'ना
n , आजाद (रिहा, मुक्त) करना (कर
देना) आ'ज'द (रि'ख'ा, मुक्त') कार'ना
(कार द'ना) *n* (*освобождасть*, को
кого-л), ~ *на* *волю* रिहा (मुक्त)
करना *n* , ~ *с* *раб'оты* छुड़ाना *n* ,
छुड़ा देना *n* , 2. (*продавать*) बेचना
ब'च'ना *n* , 3. (*отрацивать*) बढ़ा-
ना बार'आना *n* , ~ *б'ороду* डाढ़ी छोड़-
ना (रखना, रख लेना) *n* , ~ *во* *лосы*
बालो को बढ़ाना *n* , 4. (*ослаблять*)
ढीला छोड़ना (छोड़ देना) द'ख'िल'ा
च^хор'ना (च^хोर द'ना) *n* , ~ *пов'одья*
लगाम ढीली छोड़ना *n* , 5. (*давать*,
ассигновать) देना द'ना *n* , ~ *ср'ед-*
ства रकम देना *n* (के लिये *на*
что-л), ~ *ш'утки* सजाक करना
n , फबती कसना *n*

отпускн|ой *прил* ~*ые* *де'ньги*
छुट्टी का मुआवजा च^хутति का मुआव'-
ज'ना *म*

отпустить *сов* *см* отпускать
отрабатывать *несов* 1. काम
करना काम कार'ना *n* , ~ *пять* *дней*

पाँच दिन काम करना *n*, 2. (возмещать работой) काम करना *kām* кар'нā *n* (के एवज *что-л*)

отрабóтанный 1. *прич от* отрабóтать, 2. *прил — пар тех* फाजिल भाप फ़ाзил б^хап *ж*

отрабóтать *сов см* отрабáты-
вать

отра́ва *ж* जहर захар *м*, विष
виш *м*

отравíть(ся) *сов см* отрав-
лять(ся)

отравлénие *с* (заболевание)
जहर खाने का असर захар к^ханэ
kā асар *м*

отравля́ть *несов* जहर (विष)
खिलाकर मार डालना захар (виш)
क^хिलāкар мār дāl'нā *n* (убивать),
जहर (विष) लगाना (डालना) захар
(виш) лагāнā (дāl'нā) *n* (मे
что-л), जहरीला (विषाक्त) बनाना
зах'рйлā (вишāкт') банāнā *n* (*напр*
колодец, пищу), ◇ — *удовольствие*
खुशी (आनद) नष्ट करना (कर दे-
ना) *n*

отравля́ться *несов* जहर (विष)
खाके मरना (मर जाना) захар (виш)
क^хākэ мар'нā (мар джāнā) *нп*,
जहर (विष) खाके बीमार पडना за-
хар (виш) к^хākэ бймār пар'нā *нп*
(заболевать), он отравíлся кол-
басōй सोसिज खाकर वह मर गया
(умер от отравления)

отра́да *ж* खुशी хушй *ж*, सुख
сук^х *м*

отра́дн||ый *прил* खुशी का хушй
kā, सुखमय сук^х-май, आनदमय
āнанд'-май, —ое явлénие खुशी की
बात *ж*

отражáть *несов* 1. (отбивать)
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पिच^хэ]
хатāнā (хātā дэнā) *n*, — удár वार
को खाली करना *n*, — ата́ку हमले
को पीछे ठेलना (ठेल देना) *n*,
2. (воспроизводить) प्रतिबिंब डालना
प्रतिबिंब' дāl'нā *n*, अक्स (पर-
छाई) डालना акс' (пар'ч^хāй) дāl'-
нā *n* (бросать отражение), — свет
फिज प्रकाश पीछे फेकना *n*, ◇ — на-
строénия масс आम जनता के रंग
को जाहिर करना *n*

отражá||ться *несов* 1. प्रति-
बिंबित होना प्रतिबिंबित होनā *нп*,
पीछे पडना पिच^хэ пар'нā *нп*, झलक
आना द्ज^халаक āнā *нп* (*напр о*
свете, की о чем-л), 2. (оказывать
влияние) असर (प्रभाव) करना (डाल-
ना) асар (праб^хāо) кар'нā (дāl'нā)
n (पर, के ऊपर *на ком-л, на*
чем-л), असर (प्रभाव) पडना асар
(праб^хāо) пар'нā *нп* (показы-
ваться, का *о чём-л*), éто —ется
на егó здорóвье यह बात उस की
सेहत पर असर डालती है

отражénие *с* 1. हटाना хатāнā
м, 2. (изображение) प्रतिबिंब प्रा-
तिबिंब' *м*, छाया च^хāйā *ж*, परछाई
пар'ч^хāй *ж* (в воде, зеркале);
3. *физ* प्रतिध्वनि пратид^хвани *ж*
(звук), झलक द्ज^халаक *ж* (свет),

4. (следы воздействия, влияния)

छाप च^хाप *ж*, प्रभाव प्राब^хाव *м*

отразить(ся) *сов см* отра-
жать(ся)

отрасль *ж* शाखा ша^ха *ж*,

क्षेत्र кшэтр' *м*, अंग анг' *м*

отрастать *несов* बढ़ना бар^хнā

нп, निकलना никал'нā *нп*

отрастй *сов см* отрастать

отрастить *сов* बढ़ाना бар^хāнā

п, ~ бороду डाढ़ी छोड़ना (рхна,
рх लेना) *п*

отрез *м* (материю) कटपीस кат-
пйс *м*, ~ на платье ड्रेस के लिये
कटपीस *м*

отрезать *сов см* отрезать

отрезать *несов* 1. काटना कāt'-
нā *п*, छाँटना च^хāт'нā *п*, कतरना
катар'нā *п*, काट लेना (देना, डाल-
ना) कāt लēनā (дēनā, дāl'нā) *п*,
छाँट लेना च^хāт लēनā *п*, 2. перен
(резко отвечать) झुंझलाकर कहना
दज^хूदज^хलāकार काх'нā *п*.

отрезвить(ся) *сов см* отрезв-
лять(ся)

отрезвление *с* नशा उतरना на-
шā утар'нā *м* (от гл отрезвлять-
ся), नशा उतारना нашā утār'нā *м*
(от гл отрезвлять)

отрезвлять *несов* नशा उतारना
нашā утār'нā *п* (ка кого-л)'

отрезвляться *несов* नशा उतर-
ना (टूटना) нашā утар'нā (तूत'нā)
нп (ка о ком-л)

отрезок *м* कता कतā *ж*, कतरा

कāt'рā *м*, खंड क^ханд' *м* (часть),

~ времени अरसा *м*, कालखंड *м*

отрезывать *несов см* отрезать

отрекаться *несов* छोड़ना च^хор'-

нā *п*, छोड़ देना च^хор дēनā *п*,

त्यागना तйāг'нā *п*, त्याग करना तйāг

кар'нā *п*, इनकार (तर्क) करना

ин'кār (тарк') кар'нā *п* (отказы-
ваться)

отрекомендовать *сов* 1. (пред-

ставить) मिलाना милāнā *п* (се

кому-л), मिला देना милā дēनā *п*

(се кому-л), परिचय कराना परि-

चाय карāнā (ка кого-л), 2. (ото-

зваться о ком-л) सिफारिश करना

сифāриш кар'нā *п* (какого-л)

отрекомендоваться *сов* अपना

परिचय कराना ап'нā परिचाय ка-

рāнā *п*

отрѣпье *с* собир. फटा-पुराना

п^хатā-пурāнā *м*, कथा कान्त^хā *ж*,

कर्पट карпат *м*

отречение *с* त्याग तйāг *м*

отрѣчься *сов см* отрекаться

отрешаться *несов* (отказы-

ваться) छोड़ना च^хор'нā *п*, छोड़

देना च^хор дēनā *п*, इनकार (तर्क)

करना ин'кār (тарк') кар'нā *п* (се

от чего-л), आजाद (मुक्त) होना

(हो जाना) āзād (мукт') хōнā (хо

джāнā) *нп* (освободиться, се от

чего-л)

отрешиться *сов см* отрешать-

ся

отрицание *с* इनकार ин'кār

म, अस्वीकार अस्विकार म, नकार
नाकार म

отрицательно нареч इनकार के
तौर पर ин'कार कэ ताор पार, अस्वी-
कारपूर्वक अस्विकार-पूरवाक, — пока-
чать головой नकारते हुए सिर हि-
लाना न, он отвётил — उस ने इन-
कार किया

отрицательный прил 1. इन-
कारी ин'कारि, नकारात्मक नाकारात्-
माक, — отвёт नकारात्मक उत्तर म, 2. физ, мат निगेटिव निगेटिव,
ऋणात्मक रिनात्माक, 3. (плохой) बुरा
बुरा, खराब खराब

отрицать несов इनकार (अस्वी-
कार) करना ин'कार (अस्विकार) कार'-
ना न (से что-л), मुकरना मुकार'-
ना न, नकारना नाकार'ना न, खडन
करना क^खान्दान कार'ना न (опровер-
гать, का что-л)

отроги мн पहाड की शाखे पा-
खार कि शाखे ज म

отродье с разг бран बच्चा
बाचचा-म

отросток м 1. бот फुनगी
प^खुन'गी ज, पल्लव पल्लव म, 2.
анат आत्र-पुच्छ अन्त्र'-पुच्छ' म

отрочество с वाल्य बालि' म,
नवयौवनावस्था नाव-याव'नावस्था
ज, बाल्यावस्था बालिनावस्था^ख ज

отрубать несов काटना काट'ना
न, काट देना (डालना) काट दэना
(दाल'ना) न

отруби мн भूसी ब^खूसि ज, चो-
कर चोकर न

отрубить сов см отрубать

отрыв м बिलगाव बिल'गाव म,
व —е от чего-л. से अलग होकर, से
ताल्लुक (सबध) न रखते हुए, без
—а от производства अपने काम
को छोड़े बिना

отрывать несов 1. तोड़ना तोर'-
ना न, तोड़ देना तोर दэना न, उधेड-
ना उद^खэр'ना न, उधेड डालना उद^खэр
दाल'ना न, जुदा (अलग) करना (कर
देना) दजुदा (अलग) कार'ना (कार
दэना) न (отделять, से от кого-л,
от чего-л), 2. (отвлекать) तुडाना
तुडाना न

отрывать несов 1. (отде-
ляться) उडना उर'ना न, उड जाना
उर दजाना न, — от земли (о са-
моете) जमीन से उठना न, 2.
(отвлекаться) छोड़ना च^खोर'ना न,
छोड़ देना च^खोर दэना न, он не мог
оторваться от книги वह किताब से
अलग न कर सका; не отрываясь
(не прекращая работы) अपने काम
को छोड़े बिना; 3. (утрачивать
связь) ताल्लुक (सबध) छोड़ना ताल-
लुक (सम्बन्ध^ख) च^खोर'ना न (से от
кого-л, от чего-л), — от масс
आम जनता से अपने सबध तोड़ना
(तोड़ लेना) न

отрывисто нареч. एकदम एक-
—दाम

отрывок म खंड क^खान्द' म, अश
अश म, भाग ब^खाग म

отрывочный прил बेसिलसिला
बे-सिल'सिला (бессвязный), नामुक्मल

нā-मुकाम्मल, अपूर्ण अपूर्ण' (непол-
ный)

отры́жка *ж* डकार दाकār *ж*
отря́д *м* दस्ता दास्तā *м*, दल
дал *м*, передово́й — अगला दस्ता
м, अग्रदल *म*, воен अग्रगामी सैन्य
म, изыска́тельный — खोज-मडल
म, пионе́рский — पायोनियर दल *म*

отряди́ть *сов см* отряжа́ть

отряжа́ть *несов* भेजना ब^хэдж'-
нā *п*, भेज देना ब^хэдж दэнā *п* (по-
сылать), मुकर्र (नियुक्त) करना
मुकारр (नियुक्त) кар'нā *п* (на-
значать, को कого-л, что-л, पर
куда-л)

отря́хивать *несов* झाड़-भूडना
дж^хār-дж^хур'нā *п*

отря́хиваться *несов* 1. अपने
ऊपर से धूल झाड़ना अप'नэ उपार सэ
द^хул дज^хār'нā *п* (стряхивать
пыль), 2. (о птице) फडकाना प^хар'-
कāнā *п*

отряхну́ть(ся) *сов см* отря-
хивать(ся)

отсвѣчива́ть *несов* अग्भासित
होना āб^хāsīt хонā *пп*

отсеб́ятина *ж* разг बनी-बनाई
बात बानि-बानāй бāt *ж*, театр
प्रक्षिप्त वाक्य प्राक्षिप्त' вāкй' *म*

отсѐв *м* в разн знач छोट
ч^хāt *ж*

отсѐва́ть *несов см* отсѐи-
вать 1

отсѐивание *с* छोट च^хāt *ж*

отсѐива́ть *несов*, 1. [छलनी

से] झारना (छाँटना) [च^хाल'नी सэ]
дж^хār'нā (च^хāt'нā) *п*, 2. *перен*
छाँटना च^хāt'нā *п*, चुनकर निकाल
देना चुन'कार निकāl дэнā *п*

отсѐива́ться *несов* छँटना च^хāt'-
нā *пп*

отсѐка́ть *несов* काटना कāt'нā
п, काट देना (डालना) कāt दэнā
(дāl'нā) *п*

отсѐчѐние *с* काट कāt *ж*, ✧
да́ть го́лову на — *разг* अपने सिर
की शपथ देना *п*

отсѐчь *сов см* отсѐка́ть.

отсѐять(ся) *сов см* отсѐи-
вать(ся)

отска́кивать *несов* 1. उछलना
уч^хал'нā *пп*, उछल आना уч^хал
āнā *пп*, कूदना कुद'нā *пп* (पीछे
को, पीछे *назад*, से *от* *чего-л*),
टकराकर पीछे उछल (लौट) आना
так'ракар पिय^хэ уч^хал (लाот) āнā
пп (о мяче), 2. (отрывать, от-
деляться) उडना ур'нā *пп*, अलग
(पृथक्) हो जाना āлаг (प्रित^хак) хō
джāнā *пп*

отско́чйть *сов см* отска́кивать.

отслужі́ть *сов* 1. (прорабо-
тать некоторое время) खिदमत
(सेवा) करना хид'мат (сэвā) кар'нā
п, 2. (срок) जमाना पूरा करना
замāнā пурā кар'нā *п*, [इकरार के
मुवाफिक] पूरे वक्त काम करना [ик'-
рār кэ мувāфик] пурэ вакт' кām
кар'нā *п*, अपनी नौकरी का अरसा
पूरा करना अप'नी наок'री кā ар'сā

पुरा कार'नā *n*, 3. (о вещах) बेकार होना (हो जाना) बэ-ка̄р खो̄нā (खो джāнā) *нп*, घिसना ग^хис'नā *нп*, घिस जाना ग^хис джāнā *нп* (износиться)

отсовéтовать *сов* समभाकर रोकना сам'дж^хāकार रोक'नā *n*

отсрóчить *сов* टालना ताल'नā *n*, टाल देना ताल दэнā *n*, मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) मुल'तावी (ст^хагит) कार'नā (कार दэнā) *n*

отсрóчк||а *ж* मोहलत मोख'лат *ж*, स्थगितकरण स्त^хागित-कारन *म*, दावāत् -у मोहलत देना *n*

отстава́ние *с* पिछडेपन पич^х'рэ-пан *म*, अनुवृत्ति अनुन्नति *ж*

отста||вāть *несов* 1. पिछड़ना पич^хार'नā *नп*, पिछड़ जाना पич^хार джāнā *नп*, पीछे रहना (होना) पич^хэ राख'नā (खो̄नā) *नп* (मे व चैम-ल), отста́ть на киломе́тр एक किलोमी-टर पीछे रहना *नп*, не ~ पीछे लगना *नп*, не ~ от когó-л. किसी के बरा-बर होना *नп*, не ~ ни на шаг от когó-л. किसी के बराबर चलना (दौड़ना) *नп*, ~ от поезда गाडी से बचना *नп*, éтот учени́к отста́л от клāсса यह छात्र क्लास में पीछे है; 2. (о часах) सुस्त होना (चलना) सुस्त' खो̄нā (चाल'नā) *नп*, часы ~ют на де́сять мину́т घड़ी दस मिनट पीछे (सुस्त) है; 3. (отделяться) अलग होना (हो जाना) अलग खो̄नā (खो दजāнā) *नп*, 4. (оставлять в покое) राख [अकेले] रहने देना

[अक़लэ] राख'नэ дэнā *n*, अकेला छोड़ देना अक़लā च^хор दэнā *n*

отста́вить *сов см* отставля́ть
отста́вк||а *ж* इस्तीफा इस्तिफā *म*, पदत्याग पद-तйāग *म*, पदच्युति पद-च्युति *ж*, अवसर-ग्रहण अव'सार-ग्राхан *म*; подава́ть в ~у अपने पद से इस्तीफा देना (पेश करना) *n*, त्यागपत्र देना (दे देना) *n*, уходи́ть в ~у पदत्याग करना *n*, अपनी नौकरी की अवधि पूरी होने पर काम से हट जाना *नп*

отставля́ть *несов* 1. एक तरफ रख देना эक् ताराф राख' दэнā *n*, सरकाना सार'कāनā *n*, खिसकाना क^хис'कāनā *n* (отодвигать), 2. (сме-щать) बरतरफ (पदच्युत) करना बार-ताराफ (पद-च्युत) कार'नā *n*

отставно́й *прил* अवसर-प्राप्त अव'सार-प्राप्त', विरत विरत

отста́ивать *несов* लड़ना लार'-नā *n* (бороться, के लिये что-л), बचाना बачāनā *n* (को कого-ल, что-ल), हिफाजत (रक्षा) करना хи-फāजत (राक्षā) कार'नā *n* (защи-щать, की कого-ल, что-ल), जोर देना зор दэнā *n* (настаивать, पर что-ल), ~ де́ло ми́ра शांति की रक्षा करना *n*

отста́иваться *несов* निथरना नित^хार'नā *नп*, ठहरना त^хाखार'नā *नп*, ठहर जाना त^хाखार दजāनā *नп*
отста́лость *ж* पिछडेपन पич^х'-рэ-пан *म*, अनुवृत्ति अनुन्नति *ж*
отста́лый *прил* पिछड़ा हुआ

पिच^xрā хуā, अनुन्नत अनुन्नत (о промышленности, стране), अविकसित अविकासित (неразвитый)

отста́ть сов см отставáть

отстёгивать несов खोलना क^xोल'нā n, खोल देना क^xोल дэнā n, ~ पुँगोविцу बटन खोलना n

отстёгиваться несов खुलना क^xул'нā nп, खुल जाना क^xул джā-нā nп

отстегну́ть(ся) сов см отстёгивать(ся)

отсто||я́ть I несов (находиться) वाका (स्थित) होना वākā (ст^xит) хонā nп (की दूरी पर на каком-л расстоянии, से от чего-л), ётот гóрод ~йт отсю́да на пять кило-мётров यह गहर यहाँ से पाँच किलोमीटर दूर (की दूरी पर) है, ёти городā ~я́т друг от дру́га на пять киломётров ये दोनो शहर एक दूसरे से पाँच किलोमीटर दूर (की दूरी पर) हैं.

отстоя́ть II сов см отста́ивать

отстоя́ться сов см отста́иваться

отстра́ивать несов बनाना банā n, बना देना банā дэнā n (फिर से заново), तामीर करना तā-мйр кар'нā n (की что-л), निर्माण करना निर्माँन кар'нā n (का что-л)

отстранёние с 1. हटना хатā-нā m, वहिष्कार बाहिष्कार m (устранение), 2. (от должности)

वरतरफी бар-тар'фй ж, पदच्युति пад-чйути ж

отстранить(ся) сов см отстраня́ть(ся)

отстраня́ть несов 1. हटना хатāнā n, हटा देना хатā дэнā n, वहिष्कार करना बाहिष्कार кар'нā n (устранять), 2. (от должности) छुड़ाना च^xурāнā n, छुडा देना च^xурā дэнā n, वरतरफ (पदच्युत) करना бар-тараф (पाद-चयुत) кар'нā n; ~ от участия हिस्सा लेने से महरूम करना n

отстраня́ться несов हटना हा́т'нā nп, हट जाना हा́т джāнā nп

отстрéливаться несов बचाव मे गोली चलाना бачāо мё голй чалāнā n

отстрига́ть несов. काटना कāt'-нā n, काट देना (डालना) कāt дэнā (дāл'нā) n

отстри́чь сов см отстрига́ть

отстро́бить сов см отстра́ивать

отступáть несов. 1. [पीछे] हटना

(हट जाना) [पिच^xэ] хат'нā (хат джāнā) nп, ~ на но́вые пози́ции

नयी पाँत (पक्ति) पर हटना (हट

जाना) nп, 2. (от обещания,

принципов) डिगना диг'нā nп, डिग

जाना диг джāнā nп

отступáться несов पराङ्मुख

होना парāн-मुक्^x хонā nп (से

от чего-л), छोड़ना च^xор'нā n,

छोड देना च^xор дэнā n, त्यागना

тиāг'nā *n*, इनकार (तर्क, त्याग) करना ин'kāр (तार्क', तिāг) кар'nā *n* (отказываться)

отступіть(ся) *сов см* отступать(ся)

отступлѣние *с* 1. [पीछे] हटना [पिच^{хэ}] хат'nā *м*, 2. (от правила, закона) खिलाफवर्जी хилāф-варзй *ж*, अपवाद ап'вāд *м* (исключение), 3. (от обещания, принципов) डिग'ना दिग'nā *м*, 4. (от темы) विषया-तरकरण вишайāнтар-каран *м*

отступник *м* स्वपक्षत्यागी स्वा-पाक्ष'-तिāги *м*, स्वमतत्यागी स्वा-मत-तिāги *м*

отступно||е *с* तावान tāvān *м*, हर्जाना харджānā *м*, дать —го कष्ट से बचने के लिये रुपया देना *п*, बदला देना *п*

отступя *нареч* हटकर хат'кар (से *от* кого-л, *от* чего-л)

отсѹтств||ие *с* 1. गैरहाजिरी гаэр-хāзирй *ж*, अनुपस्थिति अनु-पास्त^хити *ж*, в мое — मेरी गैर-मौजूदगी मे; находіться в —ин गैरहाजिर (анुपस्थित) होना *нп*, 2. (недостаток) कमी कामी *ж*, अभाव аб^хāо *м*, रयूनता нйун'tā *ж*, за —нем врѣмени समयाभाव के कारण

отсѹтствовать *несов* गैरहाजिर (анुपस्थित) होना гаэр-хāзир (анुपास्त^хит) хонā *нп*

отсѹтствующий 1. *прич* *от* отсѹтствовать, 2. *прил* गैरहाजिर

гаэр-хāзир, अनुपस्थित अनुपास्त^хит, ◇ — взгляд निरुद्देश्यदृष्टि *ж*

отсчитāть *сов см*. отсчйты-вать

отсчйтывать *несов* गिनना गिन'nā *п*, गिन देना (लेना) гин дэнā (лэнā) *п*

отсылāть *несов* भेजना б^хэдж'-нā *п*, भेज देना б^хэдж дэнā *п*, भिजवाना б^хидж'вānā *п* (через ко-го-л), लौटाना лаотānā *п*, लौटा देना лаотā дэнā *п* (посылать об-ратно)

отсыпāть *сов см* отсыпāть

отсыпāть *несов* डालना дāl'nā *п*, डाल लेना (देना) дāl лэнā (дэнā) *п*, डालकर नाप लेना дāl'-кар нāп лэнā *п* (отмерять)

отсырѣть *сов* तर (गीला) हो जाना тар (гйлā) хо джānā *нп*

отсѹда *нареч* 1. यहाँ (इधर) से йāхā (ид^хар) сэ, 2. *перен* (из этого) इस से ис сэ, इस लिये ის लийэ (таким образом), इस वजह (कारण) ис ваджах (kāран) (по этой причине), — слѣдует, что ... इस से यह नतीजा निकलता है कि ..

оттāивать *несов* पिघलना पि-г^хал'nā *нп*, गलना гал'nā *нп*, गल जाना гал джānā *нп*

оттāлкивать *несов* 1. धक्का देना д^хаккā дэнā *п*. (को *кого-л*, *что-л*), ढकेलना д^хакэл'nā *п*, ढकेल देना द^хакэл дэнā *п*, — *ногón* ठुकराना *п*, 2. *перен* बेगाना करना

бэгānā кар'нā *n*, घृणा (विरक्ति)
पैदा करना ग्^хринā (виракти) पाэдā
кар'нā *n*

оттāлкиваться *несов он от-*
толкну́лся шестом от бёрега वह
वल्ली से किनारे पर जोर लगाकर
कश्ती को मझधार में ले गया वाх
баллй сэ кинāрэ пар зор лагāкар
каштй ко мадж^х-д^хār мē лэ гайā

оттāлкивающий 1. *прич от*
оттāлкивать; 2. *прил (отерати-*
тельный) घिनौना ग्^хинаонā, घृणा-
जनक ग्^хринā-джанак, वीभत्स ब्रि-
ब^хатс'

оттāчивать *несов तेज करना*
तэз кар'нā *n*, सान पर रखना सāн
пар ра^кх'нā *n* (*на точильном*
камне, को что-л)

оттāять *сов см оттāивать*

оттенить *сов см оттенять*

оттēнок *м रग ранг' м*

оттенять *несов 1. [रग की]*
छाया डालना [रान्ग' क्य] च^хāйā
дāл'нā *n*, रग के मुख्तलिफ दर्जो से
रगना रान्ग' कэ мухт'лиф дарджō
сэ ранг'нā *n*, 2. *перен जोर देना*
зор дēнā *n* (*подчёркивать, पर*
что-л)

оттепель *ж वर्ष पिघलने का*
मौसिम बारफ' पिंग^хал'нэ кā мао-
сим *м*

оттеснить *сов см оттеснять*

оттеснять *несов ढकेलना द^ха-*
क^эт'нā *n*, हटाना खātānā *n*, ढकेल
(हटा) देना द^хакэл (खātā) дēнā *n*

оттиск *м полигр छाप च^хāп ж*
оттогō 1. *нареч (по этой при-*
чине) इस लिये ис лийэ, इस वजह
(कारण) ис ваджах (kāран), इस
सबब से ис сабаб сэ, 2. *союзное сло-*
во ~ что इस लिये कि ис лийэ
ки, क्योंकि क्यō-ки

оттолкну́ть(ся) *сов см оттāч-*
кивать(ся).

оттопёриваться *несов разг*
उभडना उब^хар'нā *нп*

оттопёриться *сов см отто-*
пёриваться

отточить *сов см оттāчивать*

оттūда *нареч वहाँ (उधर) से*
वाहā (уд^хар) сэ

оттягивать *несов 1. (войска)*
अपनी तरफ (ओर) खीचना अप'нй
тараф (ор) к^хйч'нā *n* (*отвлекать*);
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पिच^хэ]
хātānā (хātā дēнā) *n* (*отводить*);
2. *перен (отодвигать на более*
поздний срок) टालना तāл'нā *n* (*पर*
на какой-л срок), टाल देना तāл
дēнā *n* (*पर на какой-л срок*);
मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना)
мул'тави (ст^хагит) кар'нā (кар
дēнā) *n* (*के लिये на какой-л срок*,
वक्त वचने के लिये чтобы выиг-
рать время)

оттяну́ть *сов см. оттягивать*

отупение *с सुस्ती सुस्तй ж*,
मदपन मанд'-пан *м*

отупеть *сов मदबुद्धि हो जाना*
मанд'-будд^хи хō джānā *нп*

отучать *несов* छुड़ाना च^хурānā *n*, छुड़ा देना च^хурā дэнā *n*

отучаться *несов* आदत भुलाना ādat б^хулānā *n* (की *от* чего-л), अभ्यास छोड़ना аб^хиās ч^хор'нā *n* (का *от* чего-л)

отучить(ся) *сов см* отучать (-ся)

отхаркивать *несов* खखारना क^хак^хār'nā *nn*, बलगम (कफ) निकालना бал'гам (काफ^х) никāл'nā *n* (मोक्रóту)

отхлебнуть *сов разг* चुसकी लगाना चुस'की лагānā *n*

отхлынуть *сов* [पीछे] बह जाना [पिच^хэ] ба^х джānā *nn*, *перен* [पीछे] दौड़ पड़ना [पिच^хэ] दाор пар'nā *nn*

отход *м* 1. (отправление) रवाना होना равānā *хонā* *м.*, रवानगी равāн'ги *ж*, प्रस्थान प्रаст^хāн *м*, 2. *воен* [पीछे] हटना [पिच^хэ] *хат'*нā *м*

отходить *несов* 1. हटना *хат'*нā *nn*, हट जाना *хат* джānā *nn*, 2. (о поезде и т *n*) चला जाना चалā джānā *nn*, रवाना होना (हो जाना) равānā *хонā* (*хо* джānā) *nn* (से *откуда-л*, के लिये *куда-л*); 3. *воен* [पीछे] हटना (हट जाना) पिच^хэ *хат'*нā (*хат* джānā) *nn*, 4. (от темы и т *n*) छोड़ना च^хор'нā *n*, он отошел от своей темы, затрóнув ряд других попросов उस ने अपने असल

मजमून को छोड़के और किसी बात का जिक्र किया; 5. (в чью-л *собственность, владение*) चला जाना चалā джānā *nn* (के हाथों में, के कब्जे *к кому-л*)

отходчивый *прил* आसानी से ठंडा हो जानेवाला āsāni сэ т^хандā *хо* джāнэ-вāлā

отходы *мн* फजूल पैदावार फा-зूल паэдā-вār *ж*

отцветить *сов см* отцветать
отцветать *несов* 1. फूल चुकना प^хул चुक'нā *nn*; 2. *перен* मुरझाना मुर'дж^хānā *nn*, मुरझा जाना मुर'дж^хā джānā *nn*

отцепить(ся) *сов см* отцеплять(ся)

отцеплять *несов* अलग (जुदा) करना अलग (джудā) кар'nā *n*, खोलना क^хол'nā *n*, खोल देना क^хол дэнā *n*

отцепляться *несов* छूटना च^хут'nā *nn*, खुलना क^хул'nā *nn*, छूट (खुल) जाना च^хут (क^хул) джānā *nn*, अलग हो जाना अलग *хо* джānā *nn*

отцовский *прил* बाप का बाप का, पैतृक पाэтриक

отцовство *с* बापपन बाप-пан *म*, पितृत्व पितरित्व' *म*

отчаяиваться *несов* नाउम्मेद (निराश, आशाहीन) होना (हो जाना) нā-уммэд (нирāш, āшā-*ह*nn) *хонā* (*хо* джānā) *nn*, отчаяться спасти больного मरीज की जिदगी

отчужд́ать *несов юр* जव्त कर-
ना забт' кар'нā *n*

отчужд́ение *c* 1. *юр* जव्त
забт' *m*, 2. (отдаление) बिलगाव
бил'гāо *m*

отшатн́уться *сов см* отшāты
ваться

отшāтываться *несов* 1. [पीछे]
हटना (हट जाना) [пич^xэ] *хат'нā*
(*хат джāнā*) *нп*, चौकना चाōк'нā
нп (в страхе), 2. *перен* हटना
хат'нā *нп*, हट जाना *хат джāнā* *нп*

отшвы́ривать *несов* फेकना
п^xэк'нā *n*, фек देना п^xэк дэнā *n*,
लात मारना лāt мār'нā *n* (को, पर
кого-л, что-л), ठुकराना т^xук'рāнā
n (ногой)

отшвырн́уть *сов см* отшвы́-
ривать

отшэ́льник *m* त्यागी тйāгй *m*,
सन्यासी саннйāсй *m*

отшут́иться *сов см* отшүчи-
вагся

отшүчи́ваться *несов* हँसी मे
उडाना *хāсй мē урāнā n*

отщепéнец *m* स्वपक्षत्यागी сва-
-пакш'-тиāгй *m*, स्वमतत्यागी сва-
-मत-тиāгй *m*

отъéзд *m* रवाना होना равāнā
хонā m, रवानगी равāн'гй *ж*,
प्रस्थान प्रास्त^xāн *m*

отъезж́ать *несов* जाना джāнā
нп (की दूरी पर на какое-л рас-
стояние)

отъéхать *сов см* отъезж́ать

отъя́вленный *прил* पक्का пак-
кā, कट्टर каттар

отыгр́аться *сов см* оты́гры-
ваться

оты́грываться *несов* 1. जीत
लेना джйत лэнā *n*; 2. *перен* बदला
लेना бад'лā лэнā *n*

отыскáть *сов см* оты́скивать
оты́скивать *несов*. ढूँढना д^xūr^x'-
нā *n*, खोजना к^xодж'нā *n*, ढूँढ
(खोज) निकालना д^xūr^x (к^xодж) ни-
кāl'нā *n*

офицёр *m* [फौजी] अफसर [фао-
джй] аф'сар *m*, — связи सपर्काधि-
कारी *m*

официáльн||ый *прил* सरकारी
сар-кārй, अधिकृत ад^xикрит, —ое
сообщение शासकीय सूचना *ж*

официáнт *m* वेटर вэтар *m*,
बायरा бāй'рā *m*

официóз *m* अर्ध-सरकारी समा-
चारपत्र ард^x'-сар-кārй самāчār-
-патр' *m*

офóर्मить(ся) *сов см* оформ-
лять(ся)

оформл́ение *c* 1. शकल देना
шакал дэнā *m*, सजावट саджāват
ж (здания), — кнйги छपाई सफाई
ж, 2. (узаконение) जायज ठहराना
джāйяз т^xāх'рāнā *m*, विधानीकरण
вид^xāнй-каран *m*

оформл́ять *несов* 1. शकल देना
(बनाना) шакал дэнā (банāнā) *n*,
सजाना саджāнā *n* (здание), 2.
(узаконивать) जायज ठहराना джā

йаз т^хах'рānā *n*, कानून-सगत (विधानीकरण) करना कानून-संगत (विद^хानि-कारण) कार'नā *n*, ~ [на рабóту] काम पर लगाना (नियुक्त करना) *n*

оформля́ться *несов* 1 (принимать законченную форму) गकल (रूप) इक्षित्यार (धारण) करना शाकाल (रूप) ихтийār (द^хāरण) कार'нā *n*, 2.. ~ [на рабóту] काम पर लग जाना काम पर लग दजānā *nn*

ох межд आह! āh!, उफ! uf!, ऊह! ūh!, हा! hā!, हाय! hāy!

оха́лк||а *жс* गढा गат^хā *m*, गाँठ गāт^х *жс*, ♠ взять в ~у गोद में लेना *n*

о́хать *несов* कराहना कारāх'нā *nn*, कहरना काхар'нā *nn*

охва́т *m* 1. (масштаб) पैमाना पाэмānā *m*, व्यापकता वйāпак'tā *жс*, 2. (включение) शामिल करना शामिल कार'нā *m*

о́хватить *сов см* охва́тывать

о́хва́тывать *несов* 1. (обхватывать) लपेटना लाпэт'nā *n*, लपेट लेना (देना) लापэт лēnā (дēnā) *n*, 2. (включать) शामिल करना शामिल कार'нā *n*, 3. (огне и т *n*) पकड़ना पाкар'nā *n*, पकड़ लेना पाкар лēnā *n*, 4. (понимать, усваивать) समझना самадж^х'нā *n*, समझ लेना самадж^х лēnā *n*

охладева́ть *несов* 1. ठडा (सर्द, शीतल) होना (हो जाना) т^хандā (сард', шйтал) хōnā (хō джānā) *nn*, 2. перен जी फिरना джй п^хир'-

нā *nn* (से क кому-ल), बुझना बुдж^х'-нā *nn*, बुझ जाना बुдж^х джānā *nn* (о чувствах)

охладе́ть *сов см* охладева́ть

охлади́ть(ся) *сов см* охлад-да́ть(ся)

охлажда́ть *несов* 1. ठडा (सर्द) करना त^хандā (сард') कार'нā *n*, 2. перен (чувства) बुझाना बुдж^хā-нā *n*

охлажда́ться *несов* 1. ठडा (सर्द, शीतल) होना (हो जाना) त^хандā (сард', шйтал) хōnā (хō джānā) *nn*, 2. перен (о чувствах) बुझना बुдж^х'нā *nn*, बुझ जाना बुдж^х джā-нā *nn*

охлажде́ние *c* 1. (действие) ठडा करना त^хандā कार'нā *m*, 2. (состояние) ठडा हो जाना т^хандā хō джānā *m*

о́хмелеть *сов* मतवाला हो जाना मत'вālā хō джānā *nn*

о́хнуть *сов см* о́хать

охо́та I *жс* शिकार शिकār *m*, आखेट āк^хэт *m*

охо́та II *жс* (желание) चाह чāх *жс*, इच्छा ичч^хā *жс*

охо́титься *несов* शिकार करना (खेलना) शिकār कार'нā (क^хэл'nā) *n* (का на кого-л), आखेट करना āк^хэт कार'нā *n*

охо́тник *m* शिकारी शिकārī *m*

охо́тнич||ий *прил* शिकारी शिकārī, शिकार का शिकār kā, ~ья собāка शिकारी कुत्ता *m*.

ओखतु नरच खुशी से खुश सэ,
इच्छापूर्वक इच^खा-पूरवाक

ओख्रा *ज* गेरू गरू *म*

ओख्रा^{ना} *ज* 1. (действие) हिफा-
जत खिफा^{ना}जत *ज*, सुरक्षा सु-राक^शा
ज, सरक्षण सारक^शान *म*, — त्रुदा
श्रमरक्षा *ज*, 2. (стража) पहरा
पा^ख’रा *म*, गारद गारा^द *म*

ओखर^नी^त *स* *स* *म* ओखर^नी^त

ओखर^नी^त *प्र*ल —^{ना}या ग्रा^मो^{ता}
राहदारी का परवाना रा^ख’दारी का
पर^{वा}ना *म* (подорожная)

ओखर^नी^त *न* *स* *म* हिफाजत (रक्षा)
करना खिफा^{ना}जत (राक^शा) कार^ना *न*
(की को^म-ल, ^{ना}च^{ना}-ल), पहरा देना
पा^ख’रा द^ना *न* (приставлять охра-
ну, को को^म-ल, ^{ना}च^{ना}-ल)

ओखर^नी^त *स* *म* आवाज पडना
(बैठना) आव[ा]ज पर^{वा}ना (बा^एत^ख’ना) *न*
(की *म* को^म-ल), गला पडना गाला पर^{वा}-
ना *न* (का *म* को^म-ल), स्वर बैठना
स्वर बा^एत^ख’ना *न* (का *म* को^म-ल)

ओखर^नी^त *प्र*ल बैठा (पडा)
हुआ बा^एत^ख’ना (परा) खू^आ (*म* *ग*ो^लसे),
बैठी (पडी) हुई आवाजवाला बा^एत^ख’ना
(परी) खू^य आव[ा]ज-वाला (*म* *च*ेलो^वके)

ओचारा^{ना} *स* *म* खरोचना क^खार^ब’च-
ना *न*, नोचना नो^च’ना *न*

ओचारा^{ना} *स* *म* छिलना च^खिल-
ना *न*

ओ^चे^नी^वा^त *न* *स* *म* 1. कीमत (दाम)
लगाना क^यमत (दाम) चा^गाना *न*, की-
मत का अदाज करना क^यमत का अदा^ज
कार^ना *न* (की ^{ना}च^{ना}-ल), कीमत (मोल)
ठहराना क^यमत (मोल) त^खाल^ख’राना *न*,

दाम करना दाम कार^ना *न* (назначать
цену), 2. перен (высказывать суж-
дение) अदाज (मूल्याकन) करना अदा^ज
(मुल^यानकान) कार^ना *न* (का ^{ना}च^{ना}-ल),
— по дост^оинству सच्चा (वास्तविक)
अदाज (मूल्याकन) करना *न* (का
^{ना}च^{ना}-ली^बो)

ओ^चे^नी^वा^त *स* *म* ओ^चे^नी^वा^त

ओ^चे^नी^वा^त *ज* 1. कीमत (दाम) लगा-
ना क^यमत (दाम) ला^गाना *म*, 2. перен
(суждение) अदाज अदा^ज *म*, मूल्या-
कन मुली^यानकान *म*

ओ^चे^नी^वा^त *म* कीमत (दाम) लगा-
नेवाला क^यमत (दाम) ला^गाने-वाला *म*

ओ^चे^नी^वा^त *स* *म* अकडना अकार^ना
न (от холода), सन्न (स्तब्ध) हो
जाना सान^न’ (स्ता^बद^ख’^{ना}) खो द^जाना *न*
(от удивления, страха)

ओ^चे^नी^वा^त *स* *म* ओ^चे^नी^वा^त

ओ^चे^नी^वा^त *न* *स* *म* घेरना ग^खेर^ना
न, घेर लेना (देना) ग^खेर ल^ना (द^ना)
न, मुहासिरा करना मु^खासिरा कार^न-
ना *न* (का ^{ना}च^{ना}-ल)

ओ^ची^नक^वान^नी^य 1. *प्र*ल *म* *न* *म*
ओ^ची^नक^वा^त, 2. *प्र*ल जस्तेदार द^जा-
स्ता^दार

ओ^ची^नक^वा^त *स* *म* जिक (जस्त) की
कलई करना ज^नक’ (द^जास्त’) क^य का-
लाय कार^ना *न*

ओ^चा^ग *म* 1. (печь) चूल्हा चूल^खा *म*,
अगीठी अंगी^त’ना *ज*, 2. перен (сре-
доточе) अड्डा अद^दा *म*, केद्र क^ने^{द्र}’
म (से^न्त्र), — इंफे^क्श^नी रोग-कीटो
के टहर जाने का स्थान *म*

ओ^चारो^वा^नी^य *स* मोह मो^ख *म*, जादू

джăдѹ *м*, आकर्षण āкаршан *м*
(привлекательность)

очаровáтельный *прил* दिल-
कश दिल-каш, मोहन мохан, मनो-
हर мано-хар

очаровáть *сов см* очарóвывать
очарóвывать *несов* मोहित कर-
ना (कर लेना) मोहित кар'нā (кар
лэнā) *п*, जादू करना (कर देना,
डालना) द्जăदѹ кар'нā (кар дэнā,
дāl'нā) *п*, आकर्षण करना āкаршан
кар'нā *п* (का को-л.).

очевíдец *м* चश्मदीद गवाह
чашм'-дйд гавāх *м*, प्रत्यक्षदर्शी प्रा-
तйакш'-даршй *м*, साक्षी сākшй *м*

очевíдно 1. *вводн сл* शायद
шāйад, स्पष्टत स्पашт'тах, प्रकटतः
пракат'тах, *вы, —, дѹмаете, что...*
आप जाहिर तौर पर ऐसा सोचते है
कि. ; 2. *безл в знач сказ —,*
что. जाहिर है कि зāхир хāэ
ки, *это — यह саф (स्पष्ट) है йах*
сāф (спашт') хāэ

очевíдный *прил* जाहिर зāхир,
प्रत्यक्ष प्रतय़ाकश'

очень *нареч* बहुत बाхут, अति
ати, सा सā (*усилительная части-*
ца), он был — заинтересóван उस
को बहुत दिलचस्पी थी, он поёт не
— хорóшо वह बहुत अच्छा नहीं गा-
ता है, — мáленький छोटा सा, — трѹд-
ное дéло बड़ा भारी कार्य *м*, — мяг-
кий सुकोमल; — далёкий सुदूर

очередн||óй *прил* 1. निकटतम
[स्थित] निकат-там [सखित], ठीक अग-

ला (पिछला) त^хяк аг'лā (पिच^хлā),
переходить к —ым делām अपने
दूसरे कामो मे लगना *пп*, 2. (*обыч-*
ный) मामूली māmūli, साधारण sā-
द^хāран, — óтпуск मामूली छुट्टी *ж*,
—ые выборы साधारण निर्वाचन *м*
óчеред||ь *жс* 1. (*последователь-*
ность) सिलसिला сил'силā *м*, क्रम
कram *म*, 2. (*черед*) वारी бāри *ж*,
दाँव दāо *म*, по —и वारी पर, वारी
वारी [से]; 3. (*хвост*) कतार कātār
ж, ताँता tātā *म*; становиться в —
कतार बाँधना *п*

óчерк *м* रूपरेखा रुप-рэк^хā *ж*
очернítь *сов* मुंह काला करना
мūх кālā кар'нā *п* (का को-л,
что-л), कलक चढाना (लगाना) ка-
ланк' чар^хānā (лагānā) *п*. (पर ко-
го-л, *что-л*).

очерствéть *сов* सख्त (सगदिल,
कड़ा) हो जाना сахт' (санг'-дил,
карā) хó джānā *пп*

очертáния *мн* बाह्य रेखाएँ бāхй'
рэк^хāэ *жс мн*

очертítь *сов см* очёрчивать
очертя: — гóлову разг बिना
विचारे бинā вичārэ, बे सोचे-समझे
बे सोचे-сам'дж^хэ, अधाधुंध अन्ध^хā
-д^хунд^х'

очёрчивать *несов* बाहर की रेखा
खीचना бāхар ки рэк^хā к^хйч'нā *п*,
बाह्य-रेखा अंकित करना бāхй'-рэк^хā
анкит кар'нā *п*

очёски *мн* — шерсти बारीक
रही पशम бāрик радди пашам *ж*

очини́ть *сов* तेज करना तэз кар'-
нā *n*

очисти́ть(ся) *сов см* очи-
ща́ть(ся)

очисти́тк||а *ж* सफाई сафāй *ж* ,
परिशोध परिшод^x *н* , — семьян वी-
जशोधन *м.* , ♦ для —и со́вести मन
निर्मल रहने के लिये.

очисти́тки *мн* छीलन च^xйлан *ж*
очища́ть *несов* 1. साफ करना
сāф кар'нā *n* (को что-л) , निखारना
ник^xār'нā *n* (चिस्तित्), — хлōпок
ओटना *n* , पीजना *n* , 2. (снимать
кожицу, шелуху) छिलका उतारना
ч^xил'кā утār'нā *n* (का что-л) ,
छीलना च^xйл'нā *n* , — рис от шелухи
धान से चावल निकालना *n* , 3. (осво-
бождать) साफ करना сāф кар'нā
n , — дорōгу रास्ता साफ करना *n* ,
4. (опорожнять) खाली करना хāли
кар'нā *n* .

очища́ться *несов* साफ होना
(हो जाना) сāф хōнā (खो джāнā) *нп* ,
निखरना ник^xār'нā *нп* (चिस्तित्-
ся), खुलना к^xул'нā *нп* (о небе)

очки́ *мн* ऐनक аэнак *ж* , चश्मा
чашмā *м* , надева́ть — чश्ма [आँखो
पर] चढाना (चढा लेना) *n* , носи́ть
— चश्मा लगाना *n*

очк||ó *с* प्वाइट पवāинт' *м* , पौ पाо
ж (на игровой кости), ♦ втира́ть
—й разг आँखो मे धूल भोकना *n*

очну́ться *сов* (прийти в себя,
опомниться) होश मे आना хōш мō
āнā *нп*

óчн||ый *прил* устраивать —ую
ста́вку सामने ले आना сām'нэ лэ
āнā *нп*

очути́||ться *сов* पड जाना пар
джāнā *нп* , पहुँच जाना пахūч джā-
нā *нп* , как вы здесь —лись?
आप यहाँ कैसे पहुँचे?

оше́йник *м* पट्टा паттā *м*

ошеломи́ть *сов см* ошелом-
ля́ть

ошеломля́ть *несов* हक्का-बक्का
करना хаккā-баккā кар'нā *n* , अचभे
मे डालना (डाल देना) ачамб^xэ мō
дāл'нā (дāл дэнā) *n*

ошеломля́ющий 1 *прич* от
ошеломля́ть, 2. *прил* हक्का-बक्का
करनेवाला хаккā баккā кар'нэ-вā-
лā, अजीब аджйб

ошиба́ться *несов* गलती पर
होना гал'ти пар хōнā *нп* , गलती
करना гал'ти кар'нā *n* , भूलना б^xул'-
нā *нп* , भूल करना б^xул кар'нā
n , चूकना чук'нā *нп* (заблуждаться)

ошиби́ться *сов см* ошиба́ться

ошибк||а *ж* गलती гал'ти *ж* ,
भूल б^xул *ж* , चूक чук *ж* , गलतफहमी
галат-фах'ми *ж* (заблуждение),
по —е गलती (भूल) से; исправля́ть
—у गलती (भूल) को सुधारना *n*

ошибо́чно *нареч* गलती से гал'-
ти сэ, б́ыло бы — д́умать, что ..
यह सोचना गलत होगा कि .

ошибо́чный *прил* गलत गалат,
अशुद्ध अशुद्ध^x , अमपूर्ण б^xрам-пूरн'

П

पा स गत *gat* २, [नृत्य की] मद्रा
[न्रित्य' क] मुद्रा २

नावильон *n* पैवीलियन *navil-*
लिनान *n*, मडप *vandap* *n*

पावलीन *n* मोर *mor* *n*, मयूर
मानुर *n*

पावोदक *n* वाढ *bār^x* २२, सैनाव
साएलाब *m*, वाढो का पानी *bār^xō kā*
pānī *m*

पागुबный *прил* नुकसानदेह *पु-*
k'sān-dē^x, विघातक *विग^xातक*, ~
पुत्त विघातक पथ *n* - ३५०

पादाल *२* मुद्रा *murdār* *m*

पादाल *पदाल* १ *२* *पादाल* २२

गिरना *गिरना* *n*, गिर जाना *गिर*
जाना *n*, २. (० *n* *मिरापुर*)

उतरना *उतरना* *n*, उतर जाना
उतर *जाना* *n*, ३. (० *n* *मिरापुर*)

पडना *पडना* *n*, ४
~ *लु^xोम* हिम्मत हारना (छोडना) *n*,

जी छोडना *n*, कलेजा टूटना *n* (का
० *लोम-१*)

पादायुषि *॥* *॥* १. *प्रिच* *०* *पादायुषि*;

२. *प्रिच*. गिरनेवाला *गिरना-वाला*,

— не звёзды टूटते (टूटनेवाले) तारे
м мн

падёж м грам कारक क़ारक м
падёж м — скотá मवेशियो
(पशुओ) की मरी मавэшийō (पशुō)
क़ी मरि ज़ , पशुमृत्यु पशु-मृति-
त्यू ज़

падёние с 1. गिरना गिर'нā м ,
पतन पतान м , 2. (моральное) बि-
गडना бигар'нā м , पतन पतान м
пáдкий прил लोभी लоб'я ,
लालची लाल'чи (का दो चगे-ल)

падучая ж (болезнь) разг мир-
गी мир'ги ж , अपस्मार अपасмār м
пáдчерица ж सौतेली बेटी सा-
तेली बेटि ज़

паёк м राशन रāशन м

пáзух||а ж за —ой लिवास के
नीचे सीने पर लिबās कэ निचэ सिनэ
पर

пái ж (индийская денежная
единица) पाई пāи ज़

пай м हिस्सा खिसā м , अंश āш м

пáйса ж (индийская денежная
единица) पैसा पाэсā м

пáйщик м हिस्सेदार खिसэ-дār
म , सांभेदार सāдж'э-дār म

пакёт м 1. (свёрток) पार्सल पār-
सल म , पोटली पोट'ли ज़ , पुलिदा
पुलिन्दā म , 2. (почтовый) रजिस्टरी
चिट्ठी राज्जिस्ट'रि चिट'त'и ज़ , रजि-
स्टरी पत्र राज्जिस्ट'रि पत्र' म , па-
केट पāकэट म (конверт)

пакиста́нец м पाकिस्तानी पā-
किस्तāни म

пакиста́нский прил पाकिस्तानी
पāकिस्तāनि

пáкля ж मोटा सन मोतā сан म
пáковáть несов पैक करना पाэк
кар'нā न , गठरी बाँधना गат'रि
बाँध'नā न , कसना कас'नā न (увя-
зывать)

пáкос||ть ж разг अश्लील वात
अश्लील बāt ज़ , बदमाशी बाद-мāशि
ज़ (гадкий поступок), дéлать —ти
बदमाशी करना न (से कому-ल)

пакт м संधि सанд'хи ज़ , Пакт
Міра शांति-संधि ज़ , — о взаимо-
пóмощи पारस्परिक सहायता की संधि
ज़ , — о ненападéнии हमला न करने
की संधि ज़ , अनाक्रमण-संधि ज़

палáта ж 1. (в больнице) वार्ड
वāрд' म , 2. (учреждение) भवन
б'хавान म , सभा саб'ā ज़ , सभा-
-भवन саб'ā-б'хавान म , — мер и
весов भार और माप का चेवर म ,
भार और माप की सभा ज़ , 3. по-
лит सभा саб'ā ज़ , भवन б'хавान म

палáтка ж 1. तबू тамбу м , खेमा
хэмā म , 2. (киоск) अड्डा аддā म

палáч м 1. ज़रलाद джаллāд м ,
2. перен हत्यारा खатйārā म , घातक
ग'хāтак म

пáлец м उंगली ūг'ли ज़ , अगु-
ली अंगुलि ज़ , большóй — (руки)
अँगूठा म , अगुष्ठ म , указáтельный
— तर्जनी ज़ , सकेतक अगुली ज़ ,
безымянный — अनामिका ज़ , сред-
ний — बीच की उंगली ज़ , मध्यमा
ज़ , ♦ — о — не удáрить अगुली तक

न हिलाना *n*, स्मोत्रेगь स्कвозь
 пáльцы आँख मुँद लेना *n* (की तरफ
 से *на что-л*), знать, как свой пять
 пáльцев भली भाँति जानना *n*,
 वाये हाथ का खेल होना *nn*

палисáдник *m* हाते (घर के
 सामने) का वागीचा *лāгэ* (*1^xар кэ*
сāм'нэ) *кā бāгичā m*

пáлїтра *ж* [चित्रकार की रंग
 मिलाने की] पटिया [चित्र'-*кār* *кї*
ранг' *милāнэ* *кї*] *патинā ж*

пáлїть I *несов (жечь)* 1. (соло-
 му *и т n*) आग जलाना *āг джа-*
лāнā n (मे *что-л*), जलाना *джа-*
лāнā n, जला देना *джалā дэнā n*,
 2. (о *зное*) धूप पडना *द^xूप* *पर'нā*
nn, भुलसना *дж^xулас'нā n*, भुल-
 साना *дж^xул'сāнā n* (*обжигать*),
 сóлнце пáлїт कड़ी धूप पडती है,
 धूप तेज है

пáлїть II *несов (стрелять)*
разг गोली (आग) वरसाना *गोली (āг)*
бар'сāнā n. (*из ружья*), गोले वर-
 साना *गोलэ* *бар'сāнā n* (*из орудия*),
 बाढ उडाना (भाडना) *бār^x урāнā*
(дж^xār'нā) n (*стрелять залпом*)

пáлк||а *ж* लाठी *лāт^xї ж*, छड़ी
च^xारї ж (*трость*), ◇ *стāवित्* —
 в колёса पच्चर मारना *n*, राह मे
 रोडे अटकाना *n* (की *кому-ı*), *из-*
под —и मजबूर होकर.

пáлочка *ж* 1. छोटा डंडा *च^xотā*
дандā m, छड़ी *च^xारї ж*, дирижёр-
 скач — कडक्टर की छड़ी *ж*, 2. (ба-
 цилла) बेलनाकार कीटाणु *बэл'नā-*

кār *कятāну m*, राग-कीट *रो-कят*
m, ◇ *волшѣбная* — जादूगर (मदा-
 री) की छड़ी *ж*

пáлуба *ж мор* [जहाज की] छत
*[джа^xāз *кв*] च^xात ж*, [जहाज का]
 तरता *[джа^xāз *кā*] ता^xतā m*, डेक
दэк m

пáльбā *ж* गोली चलाना *गोली*
चालāनā m, пúшечная — गोले चलाना
m, गोलाबाजी *ж*

пáльма *ж* ताड *тār m*, фінніко-
 вая — खजूर *m*, *ж*; кокóсовая —
 नारियल *m*, नारिकेल *m*

пáльто *с* [ओवर]कोट [овар-]
кот m

пáлїщий 1. *прич от* пáлїть
 I; 2. *прил*: — *знон* कड़ी (जलती
 हुई, चटाके की) धूप *каरि* (जाल'ति
*खुई, चатāकэ *कї*) द^xूप ж*

пáмїятка *ж* याददास्त *йāд-дāшт'*
ж

пáмїятник *m* यादगार *йāд-гār*
ж, स्मारक *смāрак m*

пáмїятн||ый *прил* [चिर]स्मरणीय
[चिर-]स्मार'नїय', —*ая* *кнїжка* *नोट-*
बुक ж

пáмїят||ь *ж* 1. याद *йāद ж*,
 स्मरणशक्ति *स्मारन-शक्ति ж*, éто
 собы́тие ещё свежо́ в егó —*и* यह
 घटना उस के मस्तिष्क मे अभी ता-
 जी है, *вы́пасть* *из —и* स्मृति से
 निकल जाना *nn*, 2. (*воспоминание*)
 याद *йāद ж*, स्मृति *स्मरिति ж*, *в*
 — *याद* (स्मृति) मे (की *кого-л*, *चे-*
го-л), *вечер —и* स्मृति-सभा *ж*, ◇

बैहोशी *बैहोशी* (बैहोशी) *बैहोशी*
 की हालत में होना *नप*, बैहोश (मूर्च्छित) होना *नप*

панджа́бец *м* पंजाबी *м* панджа́-
би *м*

панджа́би *м см* панджа́бский
язы́к

панджа́бка ж पजाबिन панджā-
бин ж

панджа́бский прил पंजाबी
панджа́би, — язы́к पंजाबी ж,
पंजाबी जवान (भाषा) ж

панель *ж* 1. फर्श фарш' *м* ,
 पटरियाँ пат'рийā *ж* *мн* , तख्ते тах-
 तэ *м* *мн* , फुटपाथ фут-пāт^x *м* , де-
 ревянная — लकड़ी के तख्ते *м*
мн , 2. (стенная) पनेल панэл *м* ,
 लकड़ी की पट्टियो का जडाव лак'ри
 ки паттийō kā джарāо *м* , तख्तबंदी
 тах'т-бандी *ж*

पाँनिक॥*अ* ङ हलचल खाल'चल ङ ,
तहलका ताखाल'कां *म* , भगदड बखार'-
दार ङ , наводить ~*у* हलचल (तहल-
का , भगदड) मचाना *न*

паникёр *м* तहलका मचानेवाला
таҳал'ка маҷанэ-валā *м*

панихйда ж सरसिया мар'снийā
м, ◇ граждáнская ~ शोक-सभा ж

पानिचैसुकी प्रल हलचल (भग-
दड) कल खल'चल (ब'अर'दलर) कल

панора́ма *жс* 1. (вид) चतुर्दिक्-
स्थ विस्तृत दृश्य चतुर-दिक्-स्थ^x, ви-
стрит дришй' *м*, 2. (картина)
चित्रावली चित्रावली *жс*

панси́он м 1. (учебное заведе-

2. (гостиница) बोर्डिंग-हाउस बोर-
दिङ्ग'-xāus म

пансионёр *м* बोर्डिंग-स्कूल का छात्र
 бординг'-скул kā ч^хāтр' *м*
 (учащийся в пансионе), बोर्डिंग-हा-
 उस में ठहरनेवाला бординг'-х^аус
 म^३ त^хāखर'नэ-वāलā *म* (в гостинице)

пантѣра жс तेदुआ तЭдуā м

пáнцирь *м* 1. (латы) वख्तर
 бахтар *м*, कवच कावाच *н*, 2. зool
 कचकडा кач'кара̄ *м*

पापा I म (отец) बाबा बाबा म ,
अब्बा अब्बा म (обращение)

па́па II м (римский) पोप поп
м, धर्मगुरु д^харм'-гуру м

папи́рoса жс सिगरेट सिग'рэт жс

पापिरोसन्||यि प्रि सिरिगरेट का
सिग'रैट क्, -आ बूमङ्गा महीन का-
गज म

пáпка жс **फाइल** **फ़ाईल** жс, **मिसिल**
मिसिल жс, **नत्थी** **नट्ठ^ख** жс (для бу-
маг)

па́поротник *м* फर्न' फार्न' *м*

पर I म भाष ६^खअप ज्ञ, वाष्प
 ँष' म, ✧ ना वसख ~अख पूरे जोर से

пар II м с-х пडती [जमीन]
 пар'ти [замйін] *जस*, *находиться*
 под -ом пडती पडना *नप*

пáра жс в разн знач जोडा
джорā м

पाराग्राफ म दफा दाफा म,
पैराग्राफ पाэрагра́ф म, अनुच्छेद
अनुच्छेद म

पाराद *म* परेड *पारेड* *ज*, प्रदर्शन
प्रादर्शन *म*, воённый ~ [पलटनो
की] परेड *ज*, कवायद-परेड *ज*, सैनिक
प्रदर्शन *म*, **प्रिनिमात्** ~ परेड का
मुआयना (निरीक्षण) करना *न*

पारादन् *प्रिल* 1. (главный)
~ая дверь बाहरवाला दर्वाजा (द्वार)
बाखार-वाला दारवाजा (द्वार) *म*, ~
подъезд प्रधान दर्वाजा प्राद^खान दार-
वाजा *म*, ~ая लैस्तिन्ना प्रधान सीढी
प्राद^खान सिर^खि *ज*, 2. (торжествен-
ный) त्योहार (उत्सव) का त्योहार
(उत्सव) का

पारादोक्स *म* मिथ्याभास मिथ्या-
बास *म*, विरोधाभास विरोधा-
बास *म*

पारादोक्साल *प्रिल* मिथ्या-
भास-सबधी मिथ्याबास-सम्बन्ध

पारायित *म* 1. *बिोल* परोपजीवी
पारोप^जिवी *म*, 2. *पेरन* मुफ्त-
खोर मुफ्त'-खोर *म*, कामचोर काम-
चोर *म*, परोपजीवी पारोप^जिवी *म*

पारायित्थिक *प्रिल*: परोप-
जीवी पारोप^जिवी

पारायित्थ *सोव* *и* *несов* 1.
लकवा मारना लकवा मारना *न*; 2.
पेरन पगु बना देना पान्गु बना
देना *न*, शक्तिहीन करना (कर देना)
शक्तिहीन करना (कर देना) *न*

पारायित्थ *म* लकवा लकवा *म*,
फालिज फालिज *म*, पक्षपात पक्ष-
पात *म* (половины тела)

पारालेल *ज* 1. समानांतर सा-
मानांतर *म*, सादृश्य सादृश्य *म*,
2. *गेोग्र* समानांतर-रेखा समानांतर-

-रेखा *ज*, अक्षांश अक्षांश *म*, अक्षांश-
रेखा अक्षांश-रेखा *ज*

पारालेल *प्रिल* 1. समा-
नांतर समानांतर, 2. (аналогичный)
अनुरूप अनुरूप, सदृश सा-दृश्य

पाराशुत *म* छतरी च^खात'रि *ज*

पाराशुतिस्त *म* छतरीबाज च^ख-
त'रि-बाज *म*, छतरीधारी च^खात'रि-
द^खारि *म*, *воен* छतरीबाज सिपाही (सै-
निक) च^खात'रि-बाज सिपाही (सैनिक) *म*

पाराशुत *प्रिल* छतरीबाज
च^खात'रि-बाज, छतरीधारी च^खात'रि-
द^खारि, ~ *десант* छतरीबाज दस्ता *म*

पारेनि *स* उडान उडान *ज*

पारेन् *म* लौडा लौडा *म*, छोकरा
च^खोक'रा *म*

पारि *स* बाजी बाजी *ज*, शर्त शर्त'
ज, होड होड *ज*, *держать* ~ बाजी
(शर्त) लगाना *न*, होड बदना (लगा-
ना) *न*

पारिक *म* विग विग *म*, बालो की
नकली टोपी बालो की नाकली टोपी
ज, उपकेश उपकेश *म*

पारिकमाखर *म* नाई नाई *म*,
हज्जाम हज्जाम *म*

पारिकमाखर *ज* हज्जामखाना
हज्जामखाना-हज्जाम *म*, हज्जाम की
दुकान हज्जाम-की दुकान *ज*,
केशशृंगारशाला केश-शृंगार-शाला
ज

पारि *सोव* *и* *несов* रोक-
ना रोकना *न*, *पेरन* रद करना रद
करना *न* (напр довод, को что-л)

पारितेत *म* 1. बरावरी बरा-
वरी *ज*, समानता समानता *ज*, 2. (от-

ношение между валютами) मूल्यो
का अनुपात मुल्यौ क़ा अनुपात *м*

паритётный прил на -ых
начáлах समान रूप से самāн руп сэ,
समान अवस्था मे самāн аваст^хā мō,
साम्यावस्था मे сāmйāवаст^хā мō

пáрить несов (варить на пару)
भाप से पकाना б^хāп сэ, пакāнā *п*

парйть несов 1. उड़ना ур'нā
нп, उड़ियमान् होना उदिय'мāн хō-
нā *нп*, 2. перен. — в облакāх
हवा मे होना खāвā мō хōнā *нп*, हवाई
किले बनाना खāवāй किलэ банāнā *п*

пáриться несов भाप का हम्माम
करना б^хāп क़ा хāम्मām кар'нā *п*

парк *м* 1. पार्क пāрк' *м*, बाग
бāг *м*, उद्यान उदйāн *м*, 2. (машины)
पार्क पार्क' *м*, машинно-тракторный
— मशीन और ट्रैक्टर पार्क *м*

паркét *м* लकड़ी के तख्तो से
बना हुआ फर्श लाक'рй кэ тахтō сэ ба-
нā хуā фарш' *м*

парлāмент *м* पार्लमेТ пāрл'-
мэнт' *ж*, ससद् सāсад *ж*, धारा-
सभा д^хārā-саб^хā *ж*

парламентарйзм *м* धारासभा-
वाद द^хārā-саб^хā-вāд *м*

парламентāрий *м* पार्लमेТ
(ससद्, धारा-सभा) का मेवर (सदस्य)
пāрл'мэнт' (сāсад, д^хārā-саб^хā)
кā мэмбар (сaдасй') *м*

парламентāрный прил पार्लमेТ
(ससद्, धारा-सभा) का पāрл'мэнт'
(сāсад, д^хārā-саб^хā) кā

парламентёр *м* सुलह का झुंडा

ले जानेवाला सुलाх क़ा द्ज^хандā लэ
द्жāнэ-вāлā *м*

парнйк *м* गरम बयारियाँ गराम
कйāрийā *ж* *мн*

парнйшка *м* राउ बच्चू बचчу
м, लौडा लāдā *м*

парн||ōй прил. — бе молоко थन
तले का दूध त^хан талэ क़ा дūd^х *м*,
— бе мясо ताजा गोश्त tāzā гошт' *м*

пāрный прил जोड़े का джорэ
к़ा, समरूप сам-рूप

паровōз *м* [रेल का] इजन [рэл
क़ा] инджан *м*, रेलवे-इजन रэл'вэ-
-инджан *м*

паров||ōй прил भाप का б^хāп
क़ा, वाष्पीय वāшпйй', —āя машинā
भाप से चलनेवाला इजन *м*, भाप का
इजन *м*, वाष्प-यंत्र *м*, —бе отон-
лénие स्टीम-हीटिंग *ж*, केद्रीय स्टीम-
-हीटिंग *ж* (центральное)

парōдия *ж* भड़ोआ б^хараоā *м*

пароксйзм *м* 1. мед दौरा дао-
рā *м*, आक्रमण āкраман *м*, 2.
(чувства) आवेग āвэг *м*, आवेश
āвэш *м*

парōль *м* воен टोक ток *ж*,
परोल парол *м*, साकेतिक शब्द सāन-
क़ैतिक शāбд' *м*

парōм *м* [पार उतारने का] वेडा
[пāр утār'нэ क़ा] бэрā *м*, पटेला
патэлā *м*

парōмщик *м* [पार उतारने के
वेडे का] मल्लाह (माली) [пāर утār'-
नэ क़ा бэрэ क़ा] маллāх (мāдж^хп) *м*

парообráзный прил भाप के

रूप का ब^xाप कэ रूп क़ा, वाष्पीय
रूप का व़ाष्पिय' रूप् क़ा

पारोоброзование *с физ, тех*
वाष्पीकरण व़ाष्पिय-कारण *म*

пароход *म* जहाज द्जाह़ाज़ *म*,
स्टीмер स्तिमार *म*

парс *म* पारसी पार'सि *म*

парта *ज* डेस्क द़ेस्क' *म*

партактив *म* (партийный ак-
тив) पार्टी के सरगर्म (सक्रिय) मेवर
(सदस्य) पार्ति क़े सार-गर्म' (सा-
-क्रिय') म़ेमबार (सा असि') *म म्*

партибिलёт *म* (партийный би-
лёт) पार्टी का कार्ड पार्ति क़ा क़ार्द'
म, पार्टी-मेवरशिप कार्ड पार्ति-म़ेम-
बार-शिप क़ार्द' *म*

партёр *म* [नाट्यशाला मे] सब से
नीचे के आसन [ऩात़िय'-श़ाल़ा म़े] सब
सэ ऩिचэ क़े ँसान *म म्*

партиёц *म* *разг* कम्यूनिस्ट पार्टी
का मेवर (सदस्य) काम्यूनिस्ट' पार्ति
क़ा म़ेमबार (सादसि') *म*.

партизán *म* छापेमार च^xापэ-म़ार
म, गुरिल्ला गुरिल्ल़ा *म* *неизм*

партизánск||ий *прил* छापेमार
च^xापэ-म़ार, छापेमारो (गुरिल्लाओ)
का च^xापэ-म़ारो (गुरिल्ल़ाओ) क़ा, -आ
войн़ा छापेमार लडाई *ज*, -ओ *д*वि-
ज़ेение छापेमार आदोलन *म*

партийность *ज* 1. (членство)
पार्टी की सदस्यता पार्ति क़ि सादसि'-
त़ा *ज*, 2. (в науке, литературе) पार्टी
का सिद्धांत पार्ति क़ा सिद्ध^xान्त' *म*

партийн||ый 1. *прил* पार्टी का
पार्ति क़ा, दलवासा द़ाल'व़ाल़ा, दल-

गत दाल-गत, -आ *ज* *организация* *स* *म*.
парторганиза́ция, - *комитет* पार्टी
की कमिटी (समिति) *ज*, - *стаж*
पार्टी की सदस्यता का अरसा (पुराना-
पन) *म*, - *съезд* पार्टी की कांग्रेस
ज, -आ *конференция* पार्टी की का-
फरेस *ज*; -ओ *собрание* पार्टी की
मीटिंग (सभा) *ज*, पार्टी का जलसा
म, -आ *рабóта* पार्टी का काम
(कार्य) *म*, -ओ *взыскание* पार्टी की
सजा *ज*, पार्टी का दंड *म*, 2. *сущ*
म पार्टी का मेवर (सदस्य) पार्ति क़ा
म़ेमबार (सादसि') *म*

партитýра *ज* *муз* स्कोर स्कोर
म, संगीत-रचना के पार्ट सान्गित-राच'-
ऩा क़े पार्त' *म म्*.

пáртия I *ज* *полит* पार्टी पार-
ति *ज*, दल दाल *म*, *коммунистиче-*
ская - *км्यूनिस्ट* पार्टी *ज*.; *Комму-*
нистическая पार्тия *Советского Со-*
юза सोवियत संघ की कम्यूनिस्ट पा-
र्टी *ज*

пáртия II *ज* 1. (*отряд*) दल
दाल *म*, जत्था द्जात्त^xा *म*, 2. (*това-*
ра) थोक त^xोक *म*, 3. (*в игре*) बाजी
बाज़ि *ज*, 4. *муз* पार्ट पार्त' *म*

партнёр *म* जोड़ीदार द्जोरि-
द़ार *म*, भागी ब^xाग़ि *म*

партóрг *म* (партийный органи-
за́тор) पार्टी का सगठनकर्ता पार्ति क़ा
सान्गत^xान-कार्त़ा *म* *неизм*

парторганиза́ция *ज* (партий-
ная организа́ция) पार्टी का सगठन
पार्ति क़ा सान्गत^xान *म*

па́рус *म* पाल प़ाल *म*, वादवान

бад-ба́н *м*, подня́ть паруса́ пाल
चढाना (तानना) *н*, वादवान खोलना
न, идти́ под паруса́ми пाल चढाकर
आगे बढना *नन*; ◇ на всех паруса́х
разг तमाम बादवान खोलकर

паруси́на *ж* टाट ताँत *м*, кир-
मिच кир'мич *м*

паруси́новый *прил* टाट (кир-
मिच) का ताँत (кир'мич) का

па́русник *м* बादवानी ба́д-ба́ни
ж, палова́ла जहाज पाँल-वाँला दजा-
खाँз *м*

па́русн||ый *прил*. —ое су́дно
см па́русник

парфюме́рия *ж* परफ्यूमरी пар-
фйу́м'ри *ж*, गध-द्रव्य गान्ध^х'-द्रावि'
म (товары), अत्तारी अत्तारी *ж*
(производство, торговля)

парча́ *ж* जरी зари *ж*, जरवप्त
зар-бафт' *м*, कमखा́в кам'ха́б *м*

парчо́вый *прил* जरीदार зари-
-да́р, कमखा́वी кам'ха́बी

па́сека *ж* मधुमक्खियो के पालने
का स्थान माद^ху-маक्^хий^б कэ पा́л'नэ
का स्^ха́н *म*

па́сечник *м* मधुमक्खियाँ (शहद
की मक्खियाँ) पालनेवाला माद^ху-маक्-
क^хий[ा] (शाхад की माक्क^хий[ा]) पा́ल'नэ-
-वाँला *म*

па́смурный *прил* 1. बदली का
बाद'ली का, बरसाती बादलो से घिरा
हुआ бар'са́ти बा́д'लो सэ ग^хира́ хуа́,
2. (незеселый) उदास уда́с, फीका
प^хяка́

пасова́ть *несов* 1. कार्त पास

करना पास кар'на́ *н*, छोड देना च^хор
दэना́ *न*, अपनी वाजी फेक देना ап'-
नी बाँझि प^хэк दэना́ *न*, 2. *перен* भुक-
ना दज^хук'ना́ *नन*, दवना दाब'ना́ *नन*

па́спорт *м* पासपोर्ट पास'порт' *म*

па́спортный *прил*. — стол
पासपोर्ट का महकमा (विभाग) पास'-
порт' का माх'кама (वि^бाँग) *म*

пассажи́р *м* पैसिजर पाэсин-
джар *म*, मुसाफिर मुसाфिर *म*,
यात्री या́त्री *म*, зал для —ов वेदिग-
-रूम *म*

пассажи́рск||ий *прил* पैसिजर
पाэсинджар, यात्री या́त्री, —ое дви-
же́ние पैसिजरो (मुसाफिरो) की
आमद-रफ्त *ж*, यात्रियो का यातायात *म*

пасси́в *м* 1. *фин* देयघन दэй'-
-द^хан *म*; 2. *грам* कर्म-वाच्य карм'-
-वाच' *म*

пасси́вный *прил* 1. निष्क्रिय
निष्क्रिय', अक्रिय अक्रिय', उदासीन
उदासीन, 2. *эк* (о балансе) घाटेवाला
ग^хाँते-वाँला, प्रतिकूल प्रतिकूल

па́ста *ж* पैस्ट पाэст' *म*, क्रीम
क्रीम *म*, зубна́я — डेटल क्रीम *म*

па́стбище *с* चरागाह चारा-गाँह
म, चरनी चार'नी *ж*, चरणभूमि चा-
रण-भूमी *ж*

пасти́ *несов* चराना चारा́ना *न*

пасти́сь *несов* चरना चार'ना́ *नन*

пасту́х *म* चरवाहा चार'वाँहा *म*,
गवाला गवाँला *म*, गल्लेवान गल्ले-
-बाँन *म*

пасту́шеск||ий *прил* —ая पो-

—-उनिया गवाल-काव्य गवाँल-काँव' *म*

пасть I *сов* 1. (погибнуть) पछडना पच^хар'на *нп*, गिरना गिर'-
ना *нп*, — в бою खेत आना (रहना) *нп*, काम आना *нп*, — смертью
храбрых वीर-गति प्राप्त करना *п*,
2. (о крепости и т п) पतन होना
патан хона *нп*, 3. (морально) बि-
गडना бигар'на *нп*, पतित हो जाना
патит хо джāнā *нп*

пасть II *ж* मुंह *мүх* *м*, मुख
мук^х *м*

пāсха *ж* ईस्टर йстар *м*

пāсынок *м* सौतेला बेटा (पुत्र)
саотēлā бētā (путр') *м*

пат *м* шахм जिच зич *ж*

патāн *м* पठान пат^хāн *м*

патēнт *м* পেটেট пētэнт' *м*, ला-
इसेस लāйсēs *м*, अधिकारदान-पत्र
ад^хикār-дāн-патр' *м*, брать —
पेटेट कराना *п* (को ना что-л),
लाइसेस लेना *п* (का ना что-л)

патентōванный *прил* পেটেट
किया हुआ पētэнт' кийā хуā, इश्त-
हारी ишт'хāри

патефōн *м* ग्रामोफोन грāмо-
фон *м*

пāтока *ж* राब рāб *ж*, गुड гур
м, सीरा сйрā *м*

патриāрх *м*. 1. (глава рода) पि-
ता *питā* *м* नैय्म, 2. (глава право-
славной церкви) धर्मपिता *д^харм'-питā*
м नैय्म, पैट्रीआर्क पाэтриāрк' *м*

патриархāльн||ый *прил* 1
(относящийся ко времени патри-
архата) पितृक *питрик*, पितृ-सत्ता-

त्मक *питри-саттā*мак, 2. (устаре-
лый) दादापथी *дāдā-пант^хй*, —ое
хозяйство दादापथी अर्थ-व्यवस्था *ж*

патриōт *м* देशप्रेमी *дэш-прēmй*
м, देशभक्त *дэш-б^хакт'* *м*

патриотйзм *м* स्वदेशप्रेम स्वा-
-दэш-прēm *м*, देशभक्ति *дэш-б^ха-
кти* *ж*

патриотйческий *прил* देशभक्त
дэш-б^хакт', देशभक्तिपूर्ण *дэш-б^ха-
кти-пूरн'*

патрōн *м* 1. *воен* कारतूस *кār'-
тूस* *м*, холостой — खाली कारतूस
м, боевой — गोलीदार कारतूस *м*,
2. *тех* चक *чак* *м*, 3. *эл* लैप-
-सोकेट *лаэмп'-сокэт* *м*

патрūль *м* *воен* गश्त *гашт'* *м*,
पहरा *пах'рā* *м*, गश्ती दस्ता *гашти
дастā* *м*

пāуза *ж* मौन *маон* *м*, विराम
вирām *м*, निस्तब्धता *нистабд^х'тā* *ж*

пāук *м* मकड़ी *мак'рй* *ж*

паутйна *ж* मकड़ी का जाला
мак'рй *кā* *джāлā* *м*, ततु *танту* *м*

пāфос *м* जोश *джош* *м*, उमग
уманг' *ж*

пах *м* *анат* जघासा *джанг^хā-
сā* *м*, ऊरुसंधि *уру-санд^хи* *ж*

пахāри *м* (язык) पहाड़ी *пахā-
рй* *ж*

пāхарь *м* हलवाहा *хал-вāхā* *м*,
हरवाहा *хар-вāхā* *м*

пахāть *несов* जोतना *джот'нā*
п, हल चलाना *хал чалāнā* *п*

пāхнуть *несов* महकना *махак'-*

नā न्प , गध देना गान्द^ख दēनā न ,
वदबू करना बान्द-बू कार'नā न (दुर-
नो, स्क्वर्नो)

पा^खहोता ञ जोताई द्जोतāयि ञ ,
जुताई द्जुतāयि ञ

पा^खहोत^नयि प्रिल जोता जानेवाला
द्जोतā द्जāन-वāलā, जुताऊ द्जुतāयु,
कृष्ट क्प्रिश्त'

पा^खहूच^नयि प्रिल खुशबूदार खुश-
-बू-दāर, सुगधित सु-गान्द^खित

पा^खसि^खएन्त म मरीज मरि^खइ म ,
रोगी रोगि म

पा^खसि^खफि^खएन्त म अमनपसद अमान-
-पान्द' म , शातिवादी शāन्ति-वā-
-दयि म

पा^खचका ञ गढा गान्द^खā म , बडल
बान्दाल म , गठरी गान्द^ख'रयि ञ (ने-
-बोल्शाय), गड्डी गान्दयि ञ , पुलिदा पु-
-लिन्दा म (बुमाग, पिसेम)

पा^खचक^खात नसोव मैला (गदा) कर-
ना मा^खलā (गान्दā) कार'नā न

पा^खचक^खात^खस^खा नसोव अपने आप को
मैला (गदा) करना अप'न-अप को मा^ख-
-लā (गान्दā) कार'नā न , घव्वा पडना
द^खाब^खबā पार'नā न्प , दाग लगना दāग
लाग'नā न्प (पोक^खर^खवा^खत^खस^खा प^खय^खत^खनामि)

पा^खश^खन्या ञ खेत क^खएत म

पा^खश^खत^खएत म माँस भरा हुआ समो-
सा माँस ब^खारā खुा समोसा म , माँस
भरी हुई कचौड़ी माँस ब^खारयि खुय का-
चाोरयि ञ (पिरोग)

पा^खय^खल^खनिक म टाँका लगाने का
यत्र तāकā लागāन-कā नान्द्र' म

पा^खय^खल^खश्चिक म कसेरा कस^खएā म ,
ठठेरा त^खात^खएā म

पा^खय^खसि^खन^खिच^खात नसोव मसखरापन
करना मास'खारā-पान कार'नā न ,
विदूषक का भेस धरना विदूषाक कā
ब^खएस द^खार'नā न

पा^खय^खत^ख नसोव टाँका लगाना तāकā
लागāनā न , टाँकना तāक'नā न

पा^खय^खत्स म क्लाउन क्लāउन म , मस-
खरा मास'खारā म , भाँड ब^खार म ,
विदूषक विदूषाक म

पे^खव^खएन्स म गवैया गावा^खयिā म , गा-
यक गāय^खाक म

पे^खव^खिन्सा ञ गानेवाली गāन-वāयि
ञ , गायिका गāयि^खकā ञ

पे^खव^खूच^खनयि प्रिल सुरीला सुरयि^खलā

पे^खव^खच॥यि प्रिल -आ प^खत^खिन्सा ग-
नेवाली चिडिया गāन-वāयि चिरयिā ञ

पे^खग^खिन् यि प्रिल अवलख अब'लाख, चित-
कवरा चित-काब'रा

पे^खदाग^खो^खग म शिक्षाशास्त्री शिक्शā-
-शāस्त्रयि म , शिक्षाविशारद शिक्शā-
-विशāराद म

पे^खदाग^खो^खगि^खका ञ शिक्षा-विज्ञान
शिक्शā-विग^खयāन म , अध्यापन-विज्ञान
अद^खयāपान-विग^खयāन म

पे^खदाग^खो^खगि^खच^खेस्की यि प्रिल शिक्षा-
-विज्ञान-सवधी शिक्शā-विग^खयāन-साम-
-बान्द^खयि , -इन्स्टिटूट शिक्षक ट्रेन
करनेवाली इस्टीच्यूट ञ

पे^खदāल^ख ञ पेडल प^खेदाल म , पाव-
दान पā-दāन म , पेच प^खेच म , ट्रेडिल
त्रेन्डिल म (माशिनयि).

पे^खदāन्त म 1. पाडित्यदभी पāन्दि-
तयि'-दाम^खयि म , पाडित्याभिमानी व्य-
क्ति पāन्दितीअब^खिमāनयि वयāन्ति म ,
2. (रुतिनर) रुढिवादी रुर^खन-वāयि

м, 3. (отличающийся чрезмерной аккуратностью) जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा परिशुद्ध आदमी зарुरात (āvaśhyak'tā) स॒ं ज्यैद॑ा परिशुद्ध^x अद'मी *म*, कठोरनियमनिष्ठ व्यक्ति कट^xोर-नीयाम-निश्त्^x वैयाक्ति *म*

педанти́чный прил 1. पाडि-
 त्याभिमानी पान्दित्यैब^xिमāन्य, 2.
 (рутинный) रूढिवादी रू^xर-वāदय्,
 3. (отличающийся чрезмерной ак-
 куратностью) जरुरत (आवश्यकता)
 से ज्यादा परिगुद्ध зарुरात (āвашайак'-
 tā) स३ यैādā परिशुद्ध^x, कठोर-
 नियमनिष्ठ कत^xोर-नियाम-निष्ठ^x,

пейза́ж *м* 1. प्राकृतिक दृश्य
 प्राकृतिक दृश्य' *м* , 2. (карти-
 на) प्राकृतिक दृश्य [का चित्र] प्रा-
 कृतिक दृश्य' [kā читр'] *м*

пейзажист *м* प्राकृतिक दृश्य खी-
चनेवाला प्राकृतिक दृश्य' क^खयिच'-
नэ-वāлā *м*

पेकार्ण्या ङ रोटीवाले (नानवाई)
की दुकान रोटि-वॉलэ (नॉन-बॉय) की
दुकान ङ, वेकरी बэк'र्रि ङ

пéкарь *м* रोट्टीवाला *ротй-вāлā*
м, नानवाई *нāн-бāй* *м*

пéкло с (жара) разг [कडाके
की, कडाकेदार] धूप [karākə кй,
karākə-dār] д^хуп ж

पेलेंना ञ्च परत पारत ञ्च , चादर
चादर ञ्च , स्नेज्ज्या - वर्ष की चा-
दर ञ्च ,

пеленать несов पट्टियाँ लपेटना
паттийā лапэт'нā n

пелён||ка *жс* पट्टी *паттий ж.*,
 पट्टियाँ *паттийā жс мн*, ♦ с —ок
 शैशवावस्था से

пельмэни *mn* पेलमेनी пэлмэний *ж*

пéмза ж भाँवाँ दज^xāvā म

пѣн||а ж भाग दज^xāg м, फेन
प^xэн м, लुआव लुāb м (изо рта).

✧ с -ой у рта आग बबूला होके
 пенáл *म* कलमदान कालाम-दāन *म*
 пéние *с* गाना gānā *म*, गायन
 gāian *म*, - петухá मुरगे की वाँग
 ж (утром)

пéнистый прил भागदार дж^хаг-
-дār, феңилл п^хэңилл

пѣнѣться *несов* भाग उठना
 дж^хаг ут^хна *нп* (मे *очём-л*), फेन
 आना (निकलना) п^хэн айна (никал'-
 на) *нп* (मे *о чѣм-л*), फेनिल होना
 п^хэнил хона *нп*

पेँक||а ж पपडी पाप'रि ж , сн-
 ма́ть ~и पपडी उत्तरना n , मलाई
 निकालना n

पेंशनёр *म* पेशन (वजीफा, वृत्ति) पानेवाला पेंшан (वायिफ़ा, व्रित्ति) पाने-वाला *म*, अनुवृत्तिधारी अनुव्रित्ति-द^खारी *म*.

пѣнсія ж, पेशान पेशान ж,
वजीफा वазифा м, वृत्ति व्रित्ति ж.

пенснѣ с [नाक पकडनेवाला]
चश्मा [nāk paḥar'nə-vāḷā] चशमā
म, надевать ~ चश्मा [आँखो पर]
चढाना (चढा लेना) न, носить ~
चश्मा लगाना न

пенъ и ठूठ $t^x \bar{u} t^x$ म, खुत्था $k^x y-$
 $t^x \bar{a}$ म

пенька́ *ж* पटुआ патуā *м*, सन *сан* *м*, सन के रेशे *сан* *кэ* रेशэ *м* *मн*

пенько́вый *прил* पटुए (सन) का पатуэ (сан) *क़ा*

пéня *ж* जुरमाना *джур'* mānā *м*, अर्थदड *арт^х'-данд'* *м*

пеня́ть *несов* शिकायत करना *шика́нат* *кар'на* *п* (की *на* *кого-л*, *на что-л*)

пéпел *м* राख *ра́к^х* *ж*, भस्म *б^хасм'* *м*, [таба́чный] — *गुल* *म*, *обра́щать* *в* — *जलाकर* *राख* *करना* *п*, *भस्मीभूत* *कर* *देना* *п*

пепелі́ще *с* 1. (*пожарище*) जले हुए घर की जगह *джалэ* *хуэ* *г^хар* *кй* *джагах* *ж*, 2. *перен* *родно́е* — *जन्मस्थली* *джанм'-ст^хали* *ж*

пéпельница *ж* राखदानी *ра́к^х-дāни* *ж*

пéпельный *прил* (*о* *цвете*) खाकी *ха́кй*

пéрвенец *м*. पहला बच्चा *пах'ла* *бачча* *म*

пéрвенство *с* प्रधानता *прад^хāн'-тā* *ж*, प्राधान्य *пра́д^хāнй'* *म*, उत्कृष्टता *уткришт'тā* *ж* (*превосходство*), चैपियनशिप *чаэмпийāн-शिप* *ж* (*в спорте*)

первѣ́чный *прил* प्राथमिक *пра́-т^х'мик*, आदिम *āदिम* (*первоначаль-ный*)

первобы́тный *прил* अतिप्राचीन *ати-пра́च्यन*, आदिम *āदिम*, — *человѣк* *आदिपुरुष* *म*

первоистóчник *म* सूत्र *сूत्र'* *म*, मूललेख *मुल-लэк^х* *म* (*письменный*)

первоклáссный *прил* पहले दर्जे का *пах'लэ* *дарджэ* *क़ा*, ऊँचे (*उत्तम*) दर्जे का *ऊँचे* (*उत्तम*) *дарджэ* *क़ा* (*превосходный*)

первоку́рсник *म* पहले साल (*बर्ष*, *कोर्स*) का *तालिब-इल्म* (*विद्यार्थी*) *пах'लэ* *स़ाल* (*варш'*, *корс'*) *क़ा* *तāलिब-िल्म'* (*видиāрт^хй*) *म*

Первома́й *म* पहली मई *пах'лй* *माय* *ж*, मई-दिवस *माय-дивас* *म*

первома́йский *прил* पहली मई का *пах'лй* *माय* *क़ा*, मई-दिवस का *माय-дивас* *क़ा*

первоначáльный *прил* प्राथमिक *пра́т^х'мик*, आरम्भिक *āрамб^хик*

первосóртный *прил* 1. (*относящийся к первому сорту*) पहली *किस्म* (*श्रेणी*) का *пах'लй* *किस्म'* (*शрэन्*) *क़ा*, 2. (*превосходный*) सर्वोत्कृष्ट *किस्म* (*श्रेणी*) का *сарвот-кришт'* *किस्म'* (*शрэन्*) *क़ा*

первостепénный *прил* ऊँचे (*आला*, *अव्वल*) दर्जे का *ऊँचे* (*āла*, *аввал*) *дарджэ* *क़ा*, प्रमुख *महत्व* का *прамук^х* *माхатव'* *क़ा*

пéрв||ый *числит* पहला *пах'ла*, प्रथम *пра́त^хам*, शुरू का *शुरू* *क़ा*, प्राथमिक *пра́त^х'мик* (*первичный*), Пёрвое *ма́я* पहली मई *ж*, ◇ — *ым* *дéлом* *सव* *से* *पहले*

перга́мент *м* चर्मपत्र *चर्म'-патр'* *म*

перга́ментн||ый *прил* चर्मपत्र

का चर्म'-патр' кă, -ая бумага
रोगनी कागज *м*

перебегать *несов* 1. (через) दौड़-कर काटना (पार करना) दाор'кар कāt'нā (пār кар'нā) *п*, 2. (к не-приятелю) भागना б^хāг'нā *нп*, भाग जाना б^хāг джāнā *нп*, मिल जाना मिल джāнā *нп* (से क кому-л), ◇ -кому-л. दोरोगु किसी का रास्ता काटना *п*, बाधा डालना *п*

перебежать *сов см* перебегать
перебёжка *ж воен* भपट दज^х-а-
пат *ж*

перебёжчик *м* भग्गू б^хаггू *м*,
दुश्मन (शत्रु) का भगोडा душман
(शत्रु) कā б^хагорā *м*, перен
स्वपक्षत्यागी स्वा-पक्ष'-तйāगि *м*, अप-
ना मत पलटनेवाला अप'нā мат па-
лат'नэ-вāлā *м*

перебивать *несов* 1. (разби-
вать) तोड़ना тор'нā *п*, तोड़ देना
тор дэнā *п*, तोड़ डालना тор дāл'-
нā *п*, टुकड़े टुकड़े कर डालना тук'-
рэ-тук'рэ кар дāл'нā *п* (को что-
либо), 2. (прерывать) टोकना ток'-
нā *п*, -разговór बात काटना (मे बो-
लना) *п*, बीच में बोलना *нп*

перебиваться *несов* кое-कāк
-разг हवा खाकर रहना хāвā
к^хāкар рах'нā *нп*, रोज कुआँ
खोदना, रोज पानी पीना роз куā
к^ход'нā, роз पāनि पīनā *п*, आकाश-
वृत्ति होना ākāш-व्रित्ति хонā *нп*

перебирать *несов* 1. (сортиро-
вать) [एक एक किस्म की चीजों को]

अलग अलग करना [एक-एक किस्म' की
चिज़ों को] अलग अलग कार'नā *п*, 2.
(струны) [बाजे को] अगुलियों से
बजाना [बāджэ को] अंगुलियō सэ
बāджāнā *п*, अगुलियों से छूना अ-
गुलियō सэ च^хунā *п*

перебираться *несов* 1. (пере-
правляться) पार करना पār кар'нā
п, पार उतरना पār उतार'नā *нп*,
अवतीर्ण होना (हो जाना) अव'तीर्ण'
хонā (खो दजāनā) *нп* (через реку),
काटना कāt'नā *п* (через улицу), -
по мōсту पुल से पार जाना *нп*,
2. (переселяться) [दूसरी जगह] चला
जाना [दूस'री दजाгах] चālā दजāनā
нп, [दूसरी जगह] बस जाना [दूस'री
दजाгах] бас दजāनā *нп*

перебить *сов см* перебивать
перебой *м* रोक рок *ж*, रुकावट
рукāवāt *ж* (остановка), अव्यवस्था
ави'वаст^хā *ж* (нерегулярность)

перебороть *сов* काबू (वश) में
लाना कāबू (ваш) мē लāनā *п* (को
что-л), दबा लेना дабā лэнā *п*, -
себя अपने आप को काबू में लाना *п*

переборщить *сов* разг हद (सी-
मा) से बाहर जाना хād (сймā) सэ
бāхар джāनā *нп*

перебранка *ж* разг गाली-
गलौज गāली-गालाодज *ж*, कहा-सुनी
कāहā-सुनी *ж*, कहाकही कāहā-कāहि *ж*

перебрасывать *несов* 1. (через
что-л) के ऊपर से फेंकना कэ उपार
सэ प^хэк'नā *п*, -мост через реку
नदी पर पुल बाँधना (बनाना) *п*,

2. (войска, товары) [दूसरी जगह] ले जाना [दूस'रि द्जाгаः] लэ джāнā *нп*, स्थानांतरित करना स्^खāнāнт'рит кар'нā *п*, [दूसरी जगह] भेजना [दूस'रि द्जाгаः] б^хэдж'нā *п* (посы-
лать), — товāры из одного гóрода в друго́й एक शहर से लेकर माल दूसरे शहर में भेजना *п*

перебрáсываться *несов* (обме-
ниваться) बदलना бадал'нā *п*, अदला-बदली करना ад'лā-бад'лй кар'нā *п* (की *чем-л*), — словāми कहना-सुनाना *п*, वाद-विवाद करना *п*

перебрáть(ся) *сов см* переби-
рāть(ся)

перебрóсить(ся) *сов см* пере-
брáсывать(ся)

перебрóска *ж* स्थानांतरण स्^खāн-
āнт'ран *м*

перевāл *м* (горная дорога) घाटी
г^хāтй *ж*, दरā दारрā *м*

перевāливаться *несов* — с бó-
ку нā бок *разг* हिलते (भूमते) चल-
ना хил'тэ (дж^хūм'тэ) чал'нā *нп*,
वतक चाल चलना батак чāл чал'-
нā *нп*

перевал||йть *сов* 1. (через гор-
ный хребет и т *п*) बढना бар^х'нā
нп, बढ जाना бар^х джāнā *нп* (से
через что-л), 2. безл ему́ —йло
за сорок उस की उम्र (आयु) चा-
लीस से ज्यादा [हो गई] है ус кй умр'
(āйу) чāлйс сэ зйāдā [хó гай]
хāэ, —йло за полночь रात ज्यादा हो
गई рāt зйāдā хó гай

перевāривать *несов* (о желуд-
ке) हजम करना хāзам кар'нā *п*,
पचाना пачāнā *п*

переварйть *сов см* перевāри-
вать

перевезтй *сов см* перевозйть
перевернұть(ся) *сов см* пере-
вертывать(ся)

перевёртывать *несов* 1. उलट-
ना улат'нā *п*, उलट देना (डालना)
улат дэнā (дāл'нā) *п*, पलटना па-
лат'нā *п* (перелистывать), пере-
вернұть вверх дном तले (नीचे) ऊपर
करना (कर देना) *п*, 2. (наизнанку)
उलटा करना (कर देना) ул'тā кар'-
нā (кар дэнā) *п*

перевёртываться *несов*. उल-
टना उлат'нā *нп*, उलट जाना उлат
джāнā *нп*, उथलना-पुथलना ут^хал'-
нā-пут^хал'нā *нп*, — на друго́й бок
करवट बदलना *п*

перевёс *м* भाराधिक्य б^хāрā-
д^хикй' *м* (превосходство), प्रधानता
прад^хāн'тā *ж* (преобладание), चिस-
लennyй — सख्या मे आधिक्य *м*

перевёсить *сов см* перевёши-
вать

перевестй(сь) *сов см* перево-
дйть(ся)

перевёшивать *несов* 1. (на
другое место) दूसरी जगह टाँगना
(टाँग देना) दूस'रि द्जाгаः तāг'нā
(तāг дэнā) *п*, दूसरी जगह लटकाना
(लटका देना) दूस'रि द्जागाः लат'кā-
нā (лат'кā дэнā) *п*, 2. (взвеши-

вать заново) फिर से तौलना p^x ир сз
таол'нā n , 3. перен (иметь пере-
вес) पल्ला भुकना (भारी हो जाना)
паллā $дж^x$ ук'нā ($б^x$ ārй $хо$ $джā$ нā)
 $нп$. (का $о$ $ком-л$, $о$ $чем-л$), अह-
मियत (महत्व) में बढ़ना (बढ़ जाना)
 $अ^x$ 'मियत (माहतव') $मē$ $бар^x$ 'нā ($бар^x$
 $джā$ нā) $нп$ (по значению, важно-
сти, से $что-л$)

перевирать $несов$ $разг$ झूठा
अर्थ लगाना $дж^x$ у t^x ā $арт^x$ $лагā$ нā
 n , — $читā$ ту $गलत$ हवाला (उद्धरण)
देना n

перевод $м$ 1. (в другое место)
बदली $बाद'ली$ $ж$, अतरण $अंत'रान$
 $म$, 2. (на другой язык) उलथा
(तर्जुमा, अनुवाद) करना $ул't^xā$ ($тар-$
 $джумā$, $анувāд$) $кар'нā$ $म$, $तर्जुमा$
 $तारджुमā$ $म$, $अनुवाद$ $अनुवāद$ $म$,
 $भाषातर$ $ब^xā$ शā $न्तार$ $म$ ($переведен-$
 $ный$ $текст$), 3. (денег) मनी-आर्डर
 $मानि-āрдार$ $म$ ($почтовый$)

переводить $несов$ 1. ($переме-$
 $щать$) दूसरी जगह ले जाना $दूस'रि$
 $джага^x$ $लē$ $джā$ нā $नп$, स्थानांतरित
करना (कर देना) $ст^xā$ नā $न्त'रित$ $кар'-$
 $नā$ ($кар$ $दē$ нā) n , बदली करना
 $बाद'ली$ $кар'नā$ n (на другую ра-
боту), 2. (на другой язык) उलथा
(तर्जुमा, अनुवाद) करना (कर देना)
 $ул't^xā$ ($तारджुमā$, $अनुवāद$) $кар'नā$
($кар$ $दē$ нā) n , 3. (денег) भेजना
 $ब^x$ ē $ज'नā$ n , — $дē$ ньги $पो$ $पो$ $चते$
 $रुपये$ $मनी-आर्डर$ से भेजना n , 4. —
 $часы$ $вперед$ घड़ी की सूइयाँ आगे

करना $ग^x$ ārй $क़ि$ $सु$ ни $ā$ $ā$ гэ $кар'नā$
 n , — $часы$ $नाзāद$ घड़ी की सूइयाँ पीछे
हटाना $ग^x$ ārй $क़ि$ $सु$ ни $ā$ $पिच^x$ э $хātā-$
 $नā$ n , — $пō$ езд (на другой путь)
रेलगाड़ी [दूसरी लाइन पर] ले जाना
 $नп$, ◇ — $दु$ ख सॉस लेना n , $दम$ खाना
(लेना) n

переводиться $несов$ 1. ($переме-$
 $щаться$) दूसरी जगह चला जाना
 $दूस'रि$ $джага^x$ $चālā$ $джā$ нā $नп$,
स्थानांतरित होना (हो जाना) $ст^xā$ н-
 $āन्त'रित$ $खō$ नā ($खō$ $джā$ нā) $नп$,
2. ($кончатся$) खतम (समाप्त) होना
(हो जाना) $खātām$ ($समाप्त'$) $खō$ नā ($खō$
 $джā$ нā) $नп$, $у$ $негō$ $дē$ ньги $не$ $пере-$
 $वō$ дятся $उस$ के पास हमेशा $नकद$
 $रुपया-पैसा$ होते हैं

переводни||ый $прил$ $अनूदित$
 $अनुदित$ ($о$ $романе$ $и$ $т$ n), — $ая$
 $литерату́ра$ $अनूदित$ $साहित्य$ $म$, —
 $бланк$ ($почтовый$) $मनी-आर्डर$ $म$

переводчик $म$ $तर्जुमान$ $तारджу-$
 $मā$ н $म$, $अनुवादक$ $अनुवāदक$ $म$, $दुभा-$
 $षिया$ $दु-ब^xā$ शी $यā$ $म$ ($устный$)

перевоз $м$ 1. ($действие$) ढोना
 $द^x$ ō $नā$ $म$, $बारबरदारी$ $бā$ р- $бар-दā$ रि
 $ज$, $वहन$ $वा^x$ ā $न$ $म$, $नाव$ द्वारा $तारण$
 $नāō$ $द्वā$ рā $तā$ रā $न$ $म$ ($через$ $реку$),
2. ($место$) घाट $ग^xā$ т $म$, $उतारा$
 $उतā$ रā $म$

перевозить $несов$ ढोना $द^x$ ō $नā$
 n , ढो लेना $द^xō$ $लē$ नā n , $पार$ करना
(कर देना) $पā$ र $кар'नā$ ($кар$ $दē$ नā)
 n , $उतारना$ $उतā$ र'नā n ($через$ $реку$
 $и$ $т$ n)

перевóзка *ж* ढोना *द०* *नā* *м*,
हुलाई *द०* *लā* *ज*, वारवरदारी *бār-*
бар-дār *ज*; उत्तराई *उत०* *रā* *ज*
(*через реку*)

перевóзчик *м* ढोनेवाला *द०* *онə-*
вā *लā* *м*, नाववाला *नā* *वā* *लā* *म*

перевοοружáть *несов* फिर से
हथियारबद (हथियारो से लैस) करना
(कर देना) *प०* *खिर* *सə* *ख़ात०* *खीār-बान्द'*
(*ख़ात०* *खीār* *सə* *लाəs*) *कार'नā* (*कार*
दэнā) *п*, पुन शस्त्रीकरण करना (*कर*
देना) *पुनाख़ास्त्रि-कारन* *कार'नā*
(*कार* *दэнā*) *п* (*का* *कोस-ल*, *चो-ल*)

перевοοружáться *несов* अपने
आप को फिर से हथियारबद (हथिया-
रो से लैस) करना *अप'नə* *अप* *को* *प०* *खिर*
सə *ख़ात०* *खीār-बान्द'* (*ख़ात०* *खीār* *सə*
लाəs) *कार'नā* *п*

перевοοружéние *с* फिर से हथि-
यारबद करना *प०* *खिर* *सə* *ख़ात०* *खीār-बान्द'*
कार'नā *म*, पुन शस्त्रीकरण *पुनाख़-*
शास्त्रि-कारन *म*

перевοοружítь(ся) *сов* *см*
перевοοружáть(ся)

перевοплотítься *сов* *см* *пере-*
воплощáться

перевοплощáться *несов* अव-
तार. लेना *अव'तār* *लэнā* *п*, चोला (क-
लेवर) बदलना *चोलā* (*कालəवर*) *बा-*
दाल'नā *п*, [नया] रूप धारण करना
[*नā*] *रूप* *द०* *ā* *रान* *कार'नā* *п*

перевοплощéние *с* पुनर्जन्म *पु-*
नार्दजान्म' *म*, अवतार *अव'तār* *म*,
कायापलट *कā* *यā* *पालात* *ज* (*измене*
ние)

перевοрáчивать(ся) *несов* *см*
перевертывать(ся)

перевοрót *м* उथल-पुथल *उत०* *अल-*
-पुत० *अल* *ज*, परिवर्तन *परिवर्तान*
म, революцион्नी *क्रांति* *ज*,
क्रांतिकारी परिवर्तन *म*

перевоспитáние *с* फिर से ता-
लीम देना *प०* *खिर* *सə* *तā* *लिम* *दэнā* *म*,
फिर से शिक्षित कर देना *प०* *खिर* *सə*
शिक्षित *कार* *दэнā* *म*

перевоспитáть *сов* *см* *пере-*
воспítывать

перевоспítывать *несов* फिर
से तालीम देना *प०* *खिर* *सə* *तā* *लिम* *दэнā*
п, फिर से शिक्षित करना (*कर देना*)
प० *खिर* *सə* *शिक्षित* *कार'नā* (*कार* *दэнā*)
п, फिर से चरित्र-निर्माण करना *प०* *खिर*
सə *चारित्र'-निरमāन* *कार'नā* *п* (*का*
को-ल)

переврáть *сов* *см* *перевирáть*
перевы́борный *прил* पुनर्निर्वा-
चन का पुनारनिरवाचन *कā*

перевы́боры *мн* पुनर्निर्वाचन
पुनारनिरवाचन *म*

перевыполнéние *с* (*плана*)
मात्रा से ज्यादा (अधिक) पूरा करना
मात्रā *सə* *यā* *दā* (*अद०* *खिक*) *पूरā* *कार'-*
नā *म*

перевы́полнить *сов* *см* *пере-*
выполнáть

перевыполнáть *несов* मात्रा से
ज्यादा (अधिक) पूरा करना (*कर देना*)
मात्रā *सə* *यā* *दā* (*अद०* *खिक*) *पूरā* *कार'-*
नā (*कार* *दэнā*) *п*, — *नॉर्मु* कोटा से
ज्यादा काम करना *п*

перевязать сов см перевязывать

перевязка ж [मरहम] पट्टी बाँधना (करना) [मार'хам-] पट्टी बाँधना (कार'ना) म

перевязочный прил — пункт मरहमपट्टी बाँधने की चौकी मार'хам-पट्टी बाँधना के चोक ज , — материал मरहमपट्टी मार'хам पट्टी ज

перевязывать Chesov 1. (связывать) बाँधना बाँधना न , बाँध देना (लेना) बाँध देना (लाना) न , 2. (перевивать) पट्टी (मरहमपट्टी, मरहम) बाँधना (करना) पट्टी (मार'хам-पट्टी, मार'хам) बाँधना (कार'ना) न , — रानु घाव पर पट्टी लगाना (लगा देना) न

перевязь ж 1. परतला पार'ताल म , बीडा बिरा म (для сабли), 2. (для больной руки) गले में बाँधी पट्टी गले में बाँधी पट्टी ज

перегиб м 1. मोड़ म , 2. перен अतिकोटि अति-कोटी ज

перегибать несом भुकाना दज'ुकाना न , भुका देना दज'ुक देना न , ◇ — पाल्कु सीमा से बाहर जाना न , सीमा का उल्लंघन करना न , सीमोल्लंघन करना न

перегибаться несом भुकना दज'ुक'ना न , भुक जाना दज'ुक दज'ाना न , लचकना लचक'ना न

переглядываться несом एक दूसरे की तरफ (ओर) दृष्टि डालना एक दूसरे के किराफ (ओर) दृष्टि डालना न

переглядываться сов см пере-
глядываться

перегнать сов см перегонять
перегной м उद्भिज्ज-मृत्तिका
उद्भिज्ज-मृत्तिका ज , धरण
द्वारा न .

перегнуть сов, см перегибать
переговорить сов बातचीत करना बात-चीत कार'ना न (के बारे में
कहना), बहस (वाद-विवाद) करना
बाहस (वाद-विवाद) कार'ना न (обсудить)

переговоры म बातचीत बात-
चीत ज , वार्तालाप वार्तालाप म ,
вести — बातचीत (वार्तालाप) करना
न , мирные — संधिवार्ता ज

перегон м (между станциями)
उडान उरान ज , от Ив'ановки до
Петр'овки два —а इवानो'вка से
पेट्रो'вка दो उडान है .

перегонка ж लीम , тех टप-
काव ताप'का म

перегонять несом 1. (обгонять)
बढ़ना बार'ना न , बढ़ जाना बार'
जाना न (से कौन-ल , कौन-ल),
आगे निकल जाना अगे निकल दज'ाना
न (से कौन-ल , कौन-ल), 2. (с одного
места на другое) [दूसरी जगह] ले
जाना [दूसरे जगह] ले दज'ाना न ,
स्थानांतरित करना (कर देना) स्थान-
ान्तरित कार'ना (कार देना) न ,
3 लीम , тех टपकाना ताप काना न ,
चुआना चुआना न

перегораживать несом अलगा-
नेवाली दृष्टि (दीवार) खड़ा करना

ал'гāнэ-вāлй таттй (дйвār) к^ларā
кар'нā *n*

перегорать *несов* जल जाना *джал*
джāнā *нп*, पिघलना *пиг^хал'нā* *нп*

перегореть *сов см* перегорать

перегородить *сов см* пере-
гōживать

перегорōдк||а *ж* बीच की टट्टी
(दीवार) бйч кй таттй (дйвār) *ж*,
परदा *пар'дā* *м*, तख्ता *тахтā* *м*,
стāвить ~у अलगानेवाली टट्टी लगा-
ना *п*

перегревать *несов* जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) गरम
करना (कर देना) зарурат (āвашйак'-
tā) сэ зйāдā (ад^хик) гарам кар'нā
(кар дэнā) *п*

перегреть *сов см* перегревать

перегружать *несов* बेतरह लाद-
ना бэ-тарах лāд'нā *п*, जरूरत
(आवश्यकता, सीमा) से ज्यादा (अधिक)
लादना зарुरат (āвашйак'tā, сймā)
сэ зйāдā (ад^хик) лāд'нā *п*, अत्यधिक
काम देना अतй'द^хик кām дэнā *п*
(работой)

перегрузить *сов см.* перегру-
жāть

перегрūзка *ж* सीमा से ज्यादा
(अधिक) बोझ сймā сэ зйāдā (ад^хик)
бодж^х *м*, अत्यत परिश्रम करना
атиант' паришрам кар'нā *м*, [अत्य-
धिक] कार्यभार [атй'д^хик] кāри'-
-б^хār *м* (работой)

перегруппировать *сов* फिर से
इकट्ठा (एकत्रित) करना *п^хир* сэ икат-

т^лā (экатрит) кар'нā *п*, पुन सघटित
करना *пунахсанг^хатит* кар'нā *п*

перегруппироваться *сов* फिर
से इकट्ठा (एकत्रित) हो जाना *п^хир* сэ
икатт^хā (экатрит) хō джāнā *нп*,
पुन सघटित हो जाना *пунахсанг^ха-*
тит хō джāнā *нп*

перегруппирōвка *ж* 1. (дей-
ствие от гл перегруппировать)
फिर से इकट्ठा (एकत्रित) करना *п^хир*
сэ икатт^хā (экатрит) кар'нā *м.*,
पुन सघटन *пунахсанг^хатан* *м*, 2.
(состояние от гл перегруппиро-
ваться) फिर से इकट्ठा (एकत्रित) हो
जाना *п^хир* сэ икатт^хā (экатрит) хō
джāнā *м*

перегрызать *несов* कुतरना कु-
тар'нā *п*

перегрызть *сов см* перегры-
зāть

пéред *предлог* 1. (вперед) के
सामने *кэ сām'нэ* *последлог*, стāвить
вопрос ~ *кём-л* मामले (समस्या) को
किसी के सामने (प्रति) खड़ा करना
п, 2. (за некоторое время до
чего-л) से पहले (पूर्व) сэ пах'лэ
(пұрв'), के पहले (पूर्व) *кэ пах'лэ*
(пұрв') *последлог*, 3. (по отношению
к кому-л, к чему-л) *выполнять*
свой долг ~ *рōдиной* पितृभूमि के
प्रति अपने कर्तव्य को पूरा करना *п.*

перёд *м* सामना сām'нā *м*, अगला
भाग *аг'лā* б^хār *м*, अग्रभाग *агр'-*
б^хār *м*

передавать *несов* 1. देना *дэнā*

n, दे देना *дэ дэнā n*, सौपना *сāоп'нā n*, सौप देना *сāоп дэнā n*, हस्तातरित करना (कर देना) *хастāн-त'रित кар'нā (кар дэнā) n*; — свой *óпыт* другім товāрищам अपने अनुभवो को दूसरे साथियो तक पहुँचाना *n*, — свой знāния अपना ज्ञान सिखाना *n*. (को *комц-л*), 2. (сообщать) कहना *ках'нā n*, कहलवाना *каख'л'вānā n* (через посредство *кого-л*), передāй *емў мой привёт* उस से मेरा सलाम [अभिवादन] कहो, — по *рāдио* ब्राडकास्ट करना *n*, रेडियो से सुनाना (प्रसारित करना) *n*, — по *телевизору* टेलिवाइज करना *n*

передāточный *прил* पहुँचानेवाला *पाखूचाने-वालā*

передāть *сов см* передавāть

передāча *ж 1. (действие)* दे देना *дэ дэнā m*, सौपना *сāоп'нā n*, अर्पण *арпан m*, हस्तातरण *хастāन-त'ран m*, 2. *рад* ब्राडकास्ट *брāд-कāст' m*, *телевизионная* — टेली-विजन का ब्राडकास्ट *m*, 3. *тех* पहियो का जोड *पाख्नीब कā джор m*

передвигāть *несов* चलाना *чалānā n*, सरकाना *сар'кānā n*, चला (सरका) देना *चातā (сар'кā) дэнā n*, स्थानातरित करना *ст'āнāнт'रित кар'нā n*, हटाना *хатānā n*, हटा देना *хатā дэнā n*, टालना *तāl'нā n*, टाल देना *तāl दэнā n* (*отодвигать*), — *часы* *вперед* — घड़ी की सूइयाँ आगे करना *n*, — *часы* *назад* — घड़ी की सूइयाँ पीछे हटाना *n*

передвигāться *несов* सरकना *сарак'нā nn*, सरक जाना *сарак джānā nn*, हटना *хат'нā nn*, हट जाना *хат джānā nn*, टलना *тал'нā nn*, टल जाना *тал джānā nn* (*отодвигаться*)

передвижēни *||e c* आमद-रफ्त *āмад-рафт' ж*, आवागमन *āvā-гаман m*, यातायात *иātāйāt m*, ◇ *средства* — *я* आमद-रफ्त के साधन *m mn*, यातायात-साधन *m mn*

передви́жка *ж* [библиотéка-] — गवती (चलता-फिरता) पुस्तकालय *гашти (чал'тā-п'хир'тā) пуст'कāлай n*

передвижнóй *прил* चलता-फिरता *чал'тā-п'хир'тā*, गश्ती *гашти (не стационарный)*, — *кран* घूमनेवाला *क्रेन m*, — *гóспиталь* सफरी अस्पताल *n*

передви́нуть(ся) *сов см* передвигāть(ся)

передēл *m* दोबारा (नये सिरे से) बँटवारा *до-бārā (найэ сирэ сэ) бāt'вārā m*, पुनर्विभाजन *пунар-виб'āджан m*

передēлать *сов см* передēлы-вать

передēл||ка *ж* फिर से बनाना *п'хир сэ банānā m*, पुनर्निर्माण *пунар-нирмāн m*, पुनरचना *пунах'рач'нā ж*, मरम्मत *मारамमत ж (ремонт)*, отдавāть *в* — *ку* तबदीली करवा देना *n* (मे *что-л*), ◇ *попāсть* *в* — *ку* वखडे मे फँसना *nn*

передёлывать *несов* [कुछ] बदल डालना [कуч^х] бадал дāл'нā *n*, रहोवदल करना राद-о-бадал кар'нā *n*, मरम्मत करना माराममत кар'нā *n* (*ремонтировать чинить*), मर-
म्मत करवाना माराममत кар'वānā *n* (*отдавая куда-л*)

передёргивать *несов* 1. (*в картах*) ठगना त^хаг'нā *n*, धोखा देना द^хок^хā дэнā *n*, 2. (*искажать, извращать*) तोड़ना-मरोड़ना तोर'нā-
-मारोर'नā *n*

передёрнуть *сов см передергивать*

перёдний *прил* अगला аг'лā, अग्र अग्र', पहला पाख'लā (*первый*), —
план अग्रभाग *m*

перёдник *m* लुगी लुंगी *жс*, पेशवद पेश-банд' *m*, तहबद ताख'-
-банд' *m*

перёдняя *жс* ड्योढी диор^хи *жс*, बरोठा барот^хā *m*

передовик *m* नायक नāнаक *m*, अग्रतम पुरुष अग्र'-там пуруш *m*, अग्रतम स्त्री अग्र'-там стрй *жс* (*о женщине*)

передовица *жс* अग्रलेख अग्र'-
-लэк^х *m*, मुख्य लेख мук^хн' пэк^х *m*,
लीडर लйдар *m*

передов||ой *прил* आगे बढ़नेवा-
ला āgэ бар^х'нэ-вāлā, सब के आगे
चलनेवाला саб кэ āгэ чач'нэ-वāлā,
अग्रगामी अग्र'-गāमि, अग्रसर अग्र'-сар,
प्रगतिशील प्रागति-शील (*прогрессив-
ный*), вводить —ये методы आगे

बढ़े हुए तरीको (प्रकारो) को चालू
करना *n*, —ये पोजीции воєन अगली
पॉत (श्रेणी) *жс*, आगे की खदक *жс*,
—āя статья अग्रलेख *m*, मुख्य लेख
m, लीडर *m*

передохнуть *сов* आराम करके
थकान दूर करना āрāм кар'кэ त^хакāн
दूर кар'нā *n*, [कुछ] दम [ले] लेना
[कуч^х] दाम [लэ] лэнā *n*

передразнивать *несов* मुंह चि-
ढाना मूख चिर'āनā *n* (का को-ल,
что-ल), नकल उतारना (करना) ना-
काल उतार'नā (кар'नā) *n* (*подра-
жать, की को-ल, что-л*)

передразнить *сов см передразнивать*

передрыга *жс* राउ बखेडा бак^хэ-
рā *m*, झुझट द्ज^ханд्ज^хат *жс*

передумать *сов см передумать*

передумывать *несов* (*изменять
мнение*) इरादा बदल देना ирāдā ба-
दाल дэнā *n*, अपनी राय बदलना
अप'नी रāय बाдал'नā *n*

передышка *жс* मोहलत मोख'лат
жс, अवकाश अव'कāш *m*, विश्राम वि-
श्रām *m*

переезд *m* 1. [दूसरी जगह] चला
जाना [दुस'री द्जगाह] चालā द्जāनā
m, स्थान-परिवर्तन स्त'āन-पारिवर्तान
m, [दूसरी जगह] बस जाना [दुस'री
द्जगाह] бас द्जāनā *m* (*переселение*),

2. *жс -ठ* रेल-चौपड रēल-चाопар *жс*
переезжать *несов* 1. (*через
что-л*) पार उतरना पार उतर'नā

नп , पार करना pār kar'nā n., 2. (कु-
दा-ल) [दूसरी जगह] चला जाना [dūs'-
rī džagaḥ] čalā džānā nп , [दूसरी
जगह] बस जाना [dūs'rī džagaḥ]
bas džānā nп (переселяться)

переёхать сов 1 см переез-
жать, 2. (раздавить) इत्तिफाक से
चला देना इत्तिफाक सэ चалā дэнā n
(पर को-ल).

пережаренный прич, прил
जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा
(अधिक) भूना हुआ зарूरत (आवश्य-
क'tā) सэ зйāдā (ад'хик) б'хунā хуā

пережаривать несов जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) भून-
ना зарूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāдā
(ад'хик) б'хун'nā n

пережарить сов см пережари-
вать

переждать сов см переждать

пережёвывать несов 1. चबाना
चाबānā n, ~ жвачку जुगाल करना
n, 2. перен разг [चबाई हुई बातों
को] चबाना [चाबाय़ ख़ुय़ि бātō ко] चा-
बाnā n

переживание с अनुभव अनुब'хав
м, एहसास эх'сās м

переживать несов 1. (испытыв-
ать) भुगतना б'хугат'nā n, भोगना
б'хог'nā n, अनुभव करना अनुब'хав
кар'nā n सहना сах'nā n, झेलना
дж'эл'nā n (претерпевать), 2. (ос-
таваться в живых) जीवित रहना
дживит рах'nā nп (की मौत के बाद
को-ल, के पीछे तक что-ल)

переждать несов रहना рах'nā
nп (के अत तक что-ल)

пережиток м अवशेष अव'शэш
м, अवसावशेष д'वāsāv'шэш м,
उत्तरजीवी उत्तर-джिवी म

пережить сов см переживать.
перезарядить сов см переза-
ряжать

перезаряжать несов फिर से
भरना (भर देना) प'хир सэ б'хар'nā
(б'хар дэнā) n

перезимовать сов जाड़ा काटना
(काट देना) джāрā кāt'nā (кāt дэнā) n

перезрелый прил जरूरत (आव-
श्यकता) से ज्यादा (अधिक) पका हुआ
зарूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāдā
(ад'хик) пакā хуā

перезреть сов जरूरत (आवश्यक-
ता) से ज्यादा (अधिक) पक जाना за-
रूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāдā (ад'хик)
пак джānā nп

переизбирать несов फिर से
चुनना (चुन लेना) п'хир सэ चुन'nā
(चुन лэнā) n, फिर से चुनाव (निर्वा-
चन) करना (कर लेना) п'хир सэ चुनāо
(निरवāचन) кар'nā (кар лэнā) n

переизбрать сов см переизби-
рать

переиздавать несов फिर से
छपवाना प'хир सэ च'хाप'вānā n, फिर
से प्रकाशित करना प'хир सэ प्राकā-
шит кар'nā n

переиздание с दूसरा छपा
(सस्करण) дūs'rā च'хāпā (сāскаран).
м, पुनरावृत्ति पुन'рāव्रित्ति ж

переизда́ть *сов см переизда-*
ва́ть

переименова́ть *сов см пере-*
имено́вывать

переимено́вывать *несов* नया
नाम देना *найā nām* *дэна́ n*, नाम
परिवर्तन करना (कर देना) *нām* *пари-*
вартан кар'на́ (кар дэна́) n (का
что-л)

перейти́ *сов см переходить*

перека́рмливать *несов* जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) खि-
लाना *зару́рат (āвашйак'тā) сэ зйāдā*
(*ад^хик*) *к^хилānā n*

переквалифика́ция *ж* नयी
जानकारी (दक्षता) की प्राप्ति *найй*
джāн-ка́рй (дакш'тā) кй пра́пти ж,
नया पेशा हासिल करना *найā пэшā*
хāсил кар'на́ m (*получение новой*
профессии)

переквалифици́роваться *сов*
и несом नयी जानकारी (दक्षता) प्राप्त
करना *найй джāн-ка́рй (дакш'тā)*
пра́пт' кар'на́ n, नया पेशा हासिल
करना *найā пэшā хāсил кар'на́ n*
(*получать новую профессию*)

переки́дывать *несов см пере-*
бра́сывать 1

переки́дываться *несов см пе-*
ребра́сываться

переки́нуть *сов см перебра-*
сывать 1

переки́нуться *сов см перебра-*
сываться

перекиса́ть *несов* फटना *п^хат'на́*

nn, फट जाना *п^хат джāнā nn*,
जमना *джам'на́ nn*, जम जाना *джам*
джāнā nn

переки́снуть *сов см переки-*
са́ть

перекла́дина *ж* 1. शहतीर *шах'-*
гйр m, धन्ना *д^ханна́ ж*, 2. *спорт*
पडी छड *парй ч^хар ж*

перекла́дывать *несов* 1. दूस-
री जगह रखना (रख देना) *дус'ри*
джагах рак^х'на́ (рак^х дэна́) n,
рхна́ рак^х'на́ n, रख देना *рак^х дэна́*
n (*ме се लेकर, पर से लेकर откуда-л*,
ме, पर куда-л), — с *одного́ плеча́*
на друго́е কথা बदलना n; 2. *перен*
(*ответственность*) लादना *ла́д'на́ n*,
टालना *та́л'на́ n*, टाल देना *та́л дэна́*
n (*पर на кого-л*), 3. (*чем-л*) बीच
मे रखना (रख देना) *бйч мē рак^х'на́*
(*рак^х дэна́) n* (*के что-л*), 4. *муз* .
— на *му́зыку सुर-рचना करना сур-*
рач'на́ кар'на́ n (*की что-л*)

переклика́ться *несов* [एक दूसरे
को] चिल्लाकर पुकारना [*эк дус'рэ*
ко] *чилла́кар пукāр'на́ n*

перекли́чк||а *ж* (*поверка*) गिन-
ती गिन'ती *ж*, जायजा *джāн'зā m*,
हाजिरी *хāзирй ж*, हाजिरी लेना *хā-*
зирй лэна́ m, — *городо́в (по радио)*
रेडियो-कार्यक्रमो का अतर्नगर प्रसारण
m, *делать —у* हाजिरी लेना *n*,
नाम पुकारना *n*

переключа́ть *несов 1 тел* [एक
लाइन से दूसरी पर] स्विच खोलना
[*эк ла́ин сэ дус'ри пар*] *свич к^хол* .

нā *n*, 2. *перен* फेरना *п^хэр'нā* *n*, मोड़ना *мор'нā* *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*), — *внимáние* ध्यान देना *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*, *свое*), ध्यान दिलाना *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*, *чьё-л*), — *разговóр* на другóу тému वातचीत का विषय बदल देना *n*, — *завóд* на *произвóдство* *тра́кторов* कारखाने के पिछले उत्पादन के स्थान पर *ट्रैक्टरों* का निर्माण शुरू करना *n*

переключ|а́ться *несов* 1. *тех* दूसरी लाइन पर संचरित हो जाना *дус'рй лāин пар санчарит* *хо джā-нā* *нп*, 2. *перен* लगना *лаг'нā* *нп* (छोड़कर *с чего-л*, *मे* *на что-л*), चित्त लगाना *чит्त' лагāнā* *n* (छोड़कर *с чего-л*, *पर* *на что-л*), *завóд* — *йлся* на *произвóдство* *тра́кторов* कारखाने के पिछले उत्पादन के स्थान पर *ट्रैक्टरों* का निर्माण शुरू हो गया, он *преподава́л* *францу́зский* *язы́к*, а *затём* — *йлся* на *англи́йский* वह *फ़ॉसीसी* पढाता था और इस के बाद उस ने *अंग्रेजी* पढाना शुरू कर दिया

переключе́ние *с* 1. *тех* बटन दबाना *батан даба́нā* *м*, 2. *перен* दूसरे कार्यक्षेत्र में काम करने लगना *дус'рэ кāрй'-कшэтр' мэ кām кар'-нэ* *лаг'нā* *м*

переключи́ть(ся) *сов см пере-ключáть(ся)*

перекова́ть *сов см переко́вы-вать*

переко́вывать *несов* 1. (*заново*)

फिर से नाल लगाना (बाधना) *п^хир сэ* *нāл лага́нā* (*ба́д^х'нā*) *n*, 2. (*всех, мно́гил*) नाल लगाना (बाँधना) *нāл* *лага́нā* (*ба́д^х'нā*) *n*

перекорми́ть *сов см перекарм-ливать*

переко́ситься *сов* 1. (*искри-виться*) टेढ़ा-मेढ़ा हो जाना *тэр^хā-мэр^хā* *хо джāнā* *нп*, 2. *перен* (*о* *лице*) [मुँह की आकृति] विगड़ जाना [*मुँх* *кй āकृति*] *बिगड़* *джāнā* *नп*, विकृत हो जाना *विक्रित* *хо* *джā-нā* *नп*

переко́чевáть *сов см переко-чёвывать*

переко́чёвывать *несов* [नयी जगह] चला जाना [*найй* *джагах*] *चालā* *джāнā* *नп*

переко́шенный *прил* टेढ़ा-मेढ़ा *तэр^хā-मэр^хā*, टेढ़ा किया हुआ *तэр^хā* *кийā* *खуā*, विकृत *विक्रित* (*о* *лице*)

перекра́ивать *сов* फिर से कतर-ना (तराशना, तराश करना) *п^хир сэ* *ката́р'нā* (*тарāш'нā*, *тарāш* *кар'нā*) *n*

перекра́сить *сов см перекра́-шивать*

перекра́шивать *несов* 1 (*за-ново*) फिर से रँगना (रँग देना) *п^хир сэ* *ра́г'нā* (*ра́г* *дэ́нā*) *n*, [नया] रंग चढाना [*найā*] *ранг' чар^хā́нā* *n* (*в* *новый* *цвет*), 2. (*все* *по́дряд*) [सब कुछ] रँगना (रँग देना) [*саб* *कुच^х*] *ра́гнā* (*ра́г* *дэ́нā*) *n*

перекре́стный *прил* (*пересека-*

лющийся) आडा āṛā, ◇ — допрós
जिरह ज, प्रति-परीक्षण म ।

перекрёсток м चौमुहानी चाо-
मुलानि ज, चौराहा चाо-प्राहा म,
चौरास्ता चाо-प्रास्ता म

перекрёщива||ться несов **एक**
दूसरे को काटना **एक** दूस'रэ को क्रात'-
ना *п*, ओत-प्रोत होना **от-प्रот** ङना
न, в ётой тóчке —ются **द्वे**
लीнии इस बिंदु पर दो रेखाएँ **एक**
दूसरे को काटती है

перекрича́ть **сов** गला फाडकर
चुप करना गला **प^खार'कार** चुप **कार'ना**
п, **देति** **старáлись** — **друг** **द्रु́га**
बच्चे गला फाडकर **एक** दूसरे को चुप
करने की कोशिश करते थे

перекро́йть **сов** *см* **перекра́н-**
вать

перекрыва́ть **несов** **1.** (**заново**)
फिर से ढाँकना **प^खир** सэ **द^खाक'ना** *п*,
2. (**превосходит**) **ज्यादा** (**अधिक**)
होना **ज्यादा** (**अधिक**) **ङना** *न* (**से**
что-л), — **нóрму** **कोटा** **से** **ज्यादा**
(**अधिक**) **काम** **करना** *п*, — **рекóрд**
रिकार्ड **तोडना** *п*

перекры́ть **сов** *см* **перекры-**
вать

перекупа́ть **несов** **मूल्य** **बढाकर**
खरीदना **मुल'य** **बार^खाकार** **खरिद'ना** *п*

перекупи́ть **сов** *см* **перекупа́ть**

переку́пщик *м* **मूल्य** **बढाकर**
खरीदनेवाला **मुल'य** **बार^खाकार** **ख-**
रिद'नэ-वालэ *म*, **पुराने** **माल** **का** **वि-**
क्रेता **पुराने** **माल** **का** **विक्रेता** *म*
नेизм

перекусить **сов** **1.** (**откусить**)
[दाँत से] **काटना** (**काट देना**) [**दाँत** सэ]
कात'ना (**कात दना**) *п*, **कुतरना** **कु-**
तार'ना *п* (**напр** **о** **мышь**), **2.** (**слегка**
поест) **раз** **गस्सा** **मारना** **गस्सा**
मार'ना *п*, **कलेवा** **करना** **कलेवा** **कार'-**
ना *п*

перелага́ть **несов** *см* **перекла-**
дывать **2, 4**

перелáмывать **несов** **1.** **तोडकर**
दो **टुकड़े** **कर देना** **тор'कार** **दो** **तुक'रэ**
कार दना *п*, **तोडना** **тор'ना** *п*,
तोड देना **тор दना** *п* (**повредить**
падением, ударом **какую-л** **кость**),
2. перен — **себя** **अपने** **ऊपर** **काबू**
पाना **अप'नэ** **उपर** **काबू** **पाना** *п*, **अपने**
को **काबू** (**वश**) **मे** **रखना** **अप'नэ** **को**
काबू (**वश**) **मे** **राक^ख'ना** *п*

перелеза́ть **несов** **ऊपर** **से** **चढकर**
नीचे **उतरना** **उपर** **सэ** **चार^ख'कार** **नीचे**
उतार'ना *न* (**के** **через** **что-л**), **चढ-**
कर **दूसरा** **पार** **जाना** **चार^ख'कार** **दुसर**
पार **दजाना** *न* (**पर** **через** **что-ल**),
— **через** **забор** **बाडे** **पर** **चढकर** **दूस-**
रा **पार** **जाना** *न*, — **через** **стэну**
दीवार **लौघना** *п*

перелéзть **сов** *см* **перелезать**
перелёт *м* **1.** (**птица**) **चिडियो**
का **मौसमी** **स्थान-परिवर्तन** **चिरीय**
का **मासमी** **स्थान-परिवर्तन** *म*,
2. (самолета) **उडान** **उरान** *ज*, **उडयन**
उदायन *म*, **беспосáдочный** — **लगा-**
तार **उडान** *ज*, **3. (снаряда)** **लक्ष्य** **के**
ऊपर **निशाना** **लगाना** **लाक्ष्य** **के**
उपर **निशाना** **लगाना** *म*

перелет||ать *несов* 1. उडना *न*, उड जाना *न* (से *откуда-л*, पर, मे *куда-л*), 2. (через *что-л*) उडकर पार करना *न*, पतींछा -*é*ला *न* (через *забोर* चिडिया ने उडते हुए बाड़े को पार कर लिया)

перелетёт *сов см* перелетать

перелетн||ый *прил* -*ая* पतींछा मौसिमी चिडिया माосिमि चिरिय *ज*, यात्री पक्षी यीत्रि पक्षि *म*

переливание *с мед* सचार करना *न* (санचार *न*), - *क्रो*वि खून (रक्त) देना *म*, खून (रक्त) का सचार करना *म*

переливать *несов* 1. उँडेलना *न*, ढालना *न*, डालना *न* (से *откуда-л*, मे *куда-л*), 2. (через *край*) छलकाना *न*, 3. *мед* सचार करना *न* (का *что-л*, मे *куда-ल*), - *क्रो*व *खून* (रक्त) देना *न*, ♦ - *из* *пустого* в *порожнее* *разг* बाते बघारना *न*

переливаться *несов* 1. ऊपर (बाहर) होकर बहना *न* (बाहर) *न* (के *через что-л*), - *ché*рез *край* छलकना *न*, 2. (о *красках*) खेलना *न*, चमकना *न*, 3. (о *звуках*) घटना-*ब*टना *न*

перелистать *сов см* перелистывать

перелистывать *несов* पलटना *न*, उलटना *न*

उलट देना *न*, उलटना-*प*लटना *न*, उलट-*प*लटकर देखना *न* (просматривать), -*с*траंनीं *वरक* उलटना *न*

перели́ть *сов см* переливать

перели́ться *сов см* переливаться 1

перелицевать *сов см* перелицовывать

перелицо́вывать *несов* उलटना *न*, उलटा करना (कर देना) *न*, उलटा-*ना* *न*, उलटा देना *न* (сдавая *в* перелицовку)

переложить *сов см* переключать

перелом *н* 1. तोड़ना *न*, तोड़ देना *न*, शिकस्त *न*, बिभग *न*, -*को*स्ति हड्डी का टूटना *न*, अस्थि-भग *न*, 2. (поворотный *пункт*) मोड़ *न*, परिवर्तन *न* (изменение), सफट *न* (क्रि-*स*), - *व* *हो*दे *न* बीमारी का सफट *न*

переломать *сов см* переламывать

переломить *сов см* переламывать, - *х*ребёт *न* तोड़ देना *न* (की *кому-ल*, *чему-ल*)

переломный *прил* - *мо*मेंट *न* (क्रि-*म*ण-*बि*दु *न*)

перемáлывать *несов* 1. [सब *कुछ*] पीसना [सब *कूच*] *न*

2. (молоть заново) फिर से पीसना
 п^хир сэ пйс'нā *n*

переманивать *несов* फुसलाना
 п^хус'лāнā *n*, फुसला लेना प^хус'लā
 लēनā *n*, वहका लेना बाख'कā लēनā *n*,
 वहका ले जाना बाख'कā लē दजāनā *nn*,
 अपनी तरफ (ओर) करना (कर लेना)
 ап'нй тараф (ор) кар'нā (кар лēнā)
n, अपने पक्ष में खीचना (खीच लेना)
 ап'нэ пакш' мē क^хйच'нā (क^хйच लēनā)
n (привлекать на свою сторону)

переманить *сов см* перемани-
 вать

перемежа||ться *несов* पारी पारी
 से आना पāरй-पāरй сэ āнā *nn*, снег
 ~лся с градом अभी बरफ गिर रही
 थी, अभी ओले पड़ने लगे

перемежающ||ийся 1. *прич*
 от перемежаться, 2. *прил* ~аяся
 лихораднā अंतरिया āт'рийā *m*, बारी
 का बुखार बāरй कā бухāр *m*, बीच
 बीच में उतर जानेवाला बुखार (ज्वर)
 бйच-бйच мē उतार दजāनэ-वāलā бухāр
 (ज्वार) *m*

перемёна *ж* 1. उलट-फेर उलट-
 -प^хэр *m*, तबदीली таб'дйलй *ж*,
 परिवर्तन परिवартан *m*, 2. (в школе)
 [दो पाठों के बीच की] छुट्टी [до пāt^хō
 कэ бйच कй] च^хуттй *ж*, मध्यावकाश
 мад^хйāव'कāш *m*

переменить *сов* बदलना бадал'-
 нā *n*, बदल लेना (देना, डालना) ба-
 дал लēनā (дēनā, дāл'нā) *n*, बदलाना
 бад'лāनā *n*, तबदील (परिवर्तन)
 करना таб'дйल (परिवартान) кар'нā

n, — тēму разговора बातचीत का
 विषय बदल देना *n*

перемен||иться *сов* बदलना ба-
 дал'нā *nn*, बदल जाना бадал джāнā
nn, तबदील (परिवर्तित) हो जाना
 таб'дйल (परिवार्टित) хō दजāнā
nn, — к лūчшему बेहतर होना (हो
 जाना) *nn*, सुधरना *nn*, — к хūd-
 шему बदतर होना (हो जाना) *nn*,
 बिगड़ना *nn*, погōда ~лась मौसम
 बदल गया

перемен||ый *прил* परिवर्तन-
 शील परिवार्टान-शयल, चचल चानचल,
 अस्थिर अस्त^хир (неустойчивый), —
 капитāл *ж* परिवर्तनशील पूँजी *ж*,
 — вēтер दो-रुखी हवा *ж*, विभिन्न
 दिशाओं से आनेवाली वायु *ж*, — ток
 эл आवर्ती वाह *m*, —ая погōда बदल
 रहा मौसम *m*, बदलता हुआ मौसम
m, परिवर्तनशील ऋतु *m*

переменчив||ый *прил* परिवर्तन-
 शील परिवार्टान-शयल, —ая погōда
 बदल रहा मौसम *m*, बदलता हुआ
 मौसम *m*, परिवर्तनशील ऋतु *m*, —
 харāктер परिवर्तनशील स्वभाव *m*,
 — человек ढुलमुल आदमी *m*, ढुल-
 मुल-यकीन आदमी *m*

переместить(ся) *сов см* пере-
 мешать(ся)

перемешать(ся) *сов см* пере-
 мешивать(ся)

перемешивать *несов* 1. मिलाना
 मिलāनā *n*, मिला देना मिलā दēनā *n*,
 मिश्रित करना मिश्रित кар'नā *n*,
 सानना सāन'नā *n*, सान देना सāन दēनā

n (тесто, глину и т. п.), 2. (напр карты) फेटना $p^x \text{эт}'nā$ *n*, — угли в печи चूल्हे में लकड़ी कुरेदना (ठीक कर देना) *n*, 3. (перепутывать) गड़बड़ाना гар'барānā *n*, गड़बड़ करना (कर देना) гар-бар кар'nā (кар дэнā) *n*, — бумаги कागज उलट-पुलट कर देना *n*

перемешиваться *несов* 1. मिलना मिल'nā *нп*, मिल जाना मिल джānā *нп*, मिश्रित होना मिश्रित ञonā *нп*, सनना сан'nā *нп* (о тесте, глине и т. п.), 2 (перепутываться) गड़बड़ाना гар'барānā *нп*

перемещать *несов* 1. सरकाना сар'kānā *n*, टसकाना тас'kānā *n*, खिसकाना k^x ис'kānā *n*, स्थानांतरित करना $st^x \text{ānānt}'\text{рит}$ кар'nā *n*, 2. (по службе) बदली करना бад'ли кар'nā *n*. (की को-л), स्थानांतरित करना $st^x \text{ānānt}'\text{рит}$ кар'nā *n* (को को-л)

перемещаться *несов* सरकना сарак'nā *нп*, टसकना тасак'nā *нп*, खिसकना k^x исак'nā *нп*, सरक (टसक, खिसक) जाना сарак (тасак, k^x исак) джānā *нп*, स्थानांतरित होना $st^x \text{ānānt}'\text{рит}$ ञonā *нп*

перемещение *c* 1. सरकाना сар'kānā *м*, स्थानांतरण $st^x \text{ānānt}'\text{ран}$ *м*, 2. (по службе) बदली бад'ли *ж*, स्थानांतरण $st^x \text{ānānt}'\text{ран}$ *м*

перемещённый 1. *прич* от переместить, 2. *прил* स्थानांतरित $st^x \text{ānānt}'\text{рит}$, —ые лица स्थानांतरित व्यक्तियाँ *ж* *ин*.

перемигиваться *несов* आँख मारकर इशारा (सकेत) करना āk^x māp'-кар ишārā (санкэт) кар'nā *n*, они перемигнулись उन्हो ने एक दूसरे की तरफ देखा और आँख मारकर इशारा किया.

перемигнуться *сов см* перемигиваться

перемірие *c* युद्ध-विरति i удд^x-विरति *ж*, युद्ध-विराम i удд^x-विरām *м*, заключать — विराम-सधि करना *n*

перемогать *несов разг* बीमारी को दवाना бймāри को дабānā *n*, несмотря на болéзнь он, — ясь, пришёл на работу वह बीमारी दवाकर नौकरी पर आया

перемолотъ *сов см* перемалывать

перемывать *несов* 1. (заново) फिर से धोना p^x ир сэ д^xonā *n*, 2. (все) [सब कुछ] धो डालना [саб куч^x] д^xо дāl'nā *n*, [सब किसी को] धोना (नहलाना) [саб किसी को] д^xonā (на^xлānā) *n* (всех), ♦ — कóсточки *разг* धज्जियाँ उडाना *n* (की кому-л)

перемыть *сов см* перемывать

перенапрягаться *несов* बूते बाहर (से ज्यादा) काम करना бутэ бā^xар (сэ зйādā) кām кар'nā *n*, शक्ति से बाहर काम करना शक्ति सэ бā^xар кām кар'nā *n*

перенапряжение *c* अत्यधिक खिंचाव (तनाव) ати^xд^xик k^x ичāo (танāo) *м*, अत्यधिक कोशिश (चेष्टा)

ати'д^хик кошиш (чэштā) *жс* (чрез-
мерное усилие), — нёрвов नसो का
अत्यधिक खिंचाव *м*

перенапрячься *сов* *си* пере-
напрягаться

перенаселение *с* अति-प्रजन अति-
प्राज्जन *м*

перенаселённость *жс см* пере-
население

перенести́(сь) *сов см* перене-
сить(ся)

перенимать *несов* अपनाता अप'-
नाना *п*, नकल (अनुकरण) करना ना-
का (अनुकारा) कार'ना *п* (копи-
ровать)

перенос *м* 1. ले जाना लэ джāнā
м, ढोना द^хонā *м*, 2. (в письме)
अधूरा शब्द दूसरी पक्ति में लिखना
अधूरा शब्द' दूस'री पान्क्ति मē
लिख'ना *म*

переносить *несов* 1. ले जाना लэ
джāनā *нп* (से откуда-л., में कु-
दा-ल.), उठा लाना उत^хā लāनā *п*, ढो-
ना द^хонā *п*, 2. (в письме) अधूरा शब्द
दूसरी पक्ति में लिखना अधूरा शब्द'
दूस'री पान्क्ति मē लिख'ना *п*, 3. (от-
кладывать) टालना ताल'ना *п* (पर
ना какой-л. срок), मुलतवी (स्थगित)
करना (कर देना) मूल'तावी (स^гागित')
कार'ना (कार देना) *п* (के लिये ना
какой-л. срок), 4. (терпеть) उठाना
उत^хāनā *п*, सहना साह'ना *п*, वर्दाश्त
(सहन) करना बार-दाश्त' (साहान)
कार'ना *п*

переноситься *несов* (мысленно)

चिन्ता में डूबना चिन्ता मē दूब'ना
नп (की कुदा-ल.)

переносица *жс* बाँसा बाँसा *म.*,
नाक का पुल नाक का पुल *म*

переноска *жс* बारबरदारी बार-
-बार-दारी *жс*, ढोना द^хонā *म*, वहन
वाहन *म*

переносный *прил* 1. चलता-फि-
रता चाल'ता-प^хир'ता, सहज-वाह्य सा-
हज-वाह्य', 2. (о значении) उपल-
क्षित उप'लक्षित

переночевать *сов* एक रात
के लिये ठहरना एक रात कэ लिये त^ха-
हार'ना *नп*, रात विताना (गुजारना)
रात बिताना (गुज़ार'ना) *п*

перенумеровать *сов см* пере-
нумеровывать

перенумеровывать *несов* 1.
अक लगाना अंक' लगाना *п* (पर что-
-либо), अक डालना अंक' दाल'ना *п*
(में что-ल.), अकित करना अंकित
कार'ना *п*, — страници क्नीग_н किताब
(पुस्तक) के पन्नों में अक डालना *п*,
पुस्तक में पृष्ठाक डालना *п*, 2. (сно-
ва) [फिर से] अक लगाना [प^хир सэ]
अंक' लगाना *п* (पर что-ल.), [फिर से]
अक डालना [प^хир सэ] अंक' दाल'ना *п*
(में что-ल.), [फिर से] अकित करना
[प^хир सэ] अंकित कार'ना *п*

перенять *сов см* перенимать
переоборудование *с* फिर (नये
सिरे) से लैस (सुसज्जित) करना प^хир
(नाये सिरэ) सэ लाэस (सु-साज्जित)
कार'ना *म*

переоборудовать *сов* *и* *несов*

फिर (नये सिरे) से लैस (सुसज्जित) करना p^x ир (найэ сирэ) сэ лаэс (су-
-саджджит) кар'нā *n*

переодевание *с.* 1. कपडे का बदलना кап'рэ кā бадал'нā *м*, 2. (маскировка) छद्मवेश धारण करना $ч^x$ адм'-вэш $д^x$ āран кар'нā *м*

переодевать *несов* [कपडा]बदल-
ना (बदल लेना, बदल देना) [кап'рā] бадал'нā (бадал лēнā, бадал дēнā) *n* (का को-ल)

переодеваться *несов* 1. कपडा बदलना кап'рā бадал'нā *n*, 2. (маскироваться) कपडा पहनना кап'рā पाखан'нā *n* (का वो что-л, кем-л)

переодётый 1. прич от переодеть, 2. прил. — жёнщиной औरत के [छद्म]वेश मे आदमी аорат $кэ$ [$ч^x$ адм'-] вэш $मэ$ āд'мī *м*

переодеть(ся) *сов см* переоде-
вать(ся)

переосвидетельствование *с* [नयी] जाँच (परीक्षा) [найй] $джā$ ч (парйкшā) *ж*, पुनर्परीक्षा पुनारपा-
रйкшā *ж*

переосвидетельствовать *сов*
и *несов.* फिर से जाँचना p^x ир сэ $джā$ ч'-
нā *n*, फिर से जाँच (परीक्षा) करना p^x ир сэ $джā$ ч (парйкшā) кар'нā *n*, पुनर्परीक्षा करना पुनारपा-
रйкшā *n*

переоценивать *несов* 1. फिर से कीमत (दाम) लगाना p^x ир сэ $क़$ मत (дāм) лагāнā *n*, 2. (слишком вы-
соко оценивать) बढ़ा-चढ़ाकर मूल्या-

कन करना $бар^xā$ - $चар^xā$ кар $मुलीā$ н-
कान кар'нā *n* (का *что-л.*), अधिक दाम लगाना $ад^x$ ик $दā$ म лагāнā *n*, अत्यधिक कूतना $अति^d^x$ िक $कू$ त'नā *n*, बहुत मूल्यवान् समझना $बाखू$ त $मुली'$ -
वāन $समा$ द $ж^x$ 'нā *nn*, — свой $स$ ीлы अपनी ताकत को बढ़ा-चढ़ाकर आँक-
ना *n*

переоценить *сов см* переоце-
нивать

переоценка *ж.* 1. फिर से कीमत (दाम) लगाना p^x ир сэ $क़$ मत (дāम) $लागā$ नā *म*, 2. (слишком высокая $ценка$) बढ़ा-चढ़ाकर मूल्याकन करना $бар^xā$ - $चार^xā$ кар $मुलीā$ नकान кар'-
नā *म*

перепάचкать *сов* बहुत मैला(गदा) करना (कर देना) $बाखू$ त $मा$ элā (गान-
दā) кар'нā (кар $दē$ нā) *n*

перепάчкаться *сов* अपने आप को बहुत मैला (गदा) करना $अप'न$ э āप $को$ $बाखू$ त $मा$ элā (गान $दā$) кар'नā *n*, बहुत मैला (गदा) होना (हो जाना) $बाखू$ त $मा$ элā (गान $दā$) $खो$ नā ($खो$ $द$ жā-
नā) *nn*

перепёлка *ж* लवा $ला$ वā *म*, बटेर $बा$ तэр *म*

перепечάтать *сов см* перепе-
чάтывать

перепечάтка *ж* 1. [फिर से] छापना (छाप देना) [p^x ир $स$ э] $च^x$ āप'नā ($च^x$ āप $द$ ēनā) *म*, 2. (на пишущей $ма-$
шинке) टाइप करना $तā$ ип кар'नā *म*, टकण $त$ анकान *म*

перепечάтывать *несов* 1. [फिर

से] छापना (छाप देना) [प^खिर सэ] च^खाप'नā (च^खाप दэнā) *n*; नया संस्करण छापना (छाप देना) नायā सāsकारान च^खाप'नā (च^खाप दэнā) *n* (перездавать), 2. (на пишущей машинке) टाइप करना तāип кар'нā *n*

перепи́ливать *несов* 1. [आरे से] काटना (काट देना, काट डालना, चीरना) [ārэ सэ] кāt'нā (кāt дэнā, кāt дāl'нā, чйр'нā) *n*, 2. (распиливать всё, многое) [आरे से सब कुछ] काटना (काट देना, काट डालना) [ārэ सэ саб कुच^ख] कāt'нā (кāt दэнā, कāt दāl'нā) *n*

перепи́лить *сов см* перепи́ливать

перепи́сать *сов см* перепи́сывать.

перепи́ск||а *ж* 1. नकल करना नाकाच кар'нā *m*, प्रतिलिपि लिखना प्रतिलिपि लिख^खनā *m*, टाइपिंग तāипिंग' *ж*, टकण तानकान *m* (на пишущей машинке), 2. (корреспонденция) लिखा-पढी लिख^खā-पार^खй *ж*, चिट्ठी-पत्री चित्त^खй-पात्रй *ж*, पत्र-व्यवहार पात्र'-व्वाव'खāर *m*, быть в -е लिखा-पढी (चिट्ठी-पत्री, पत्र-व्यवहार) करना *n* (से *c кем-л*), लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) होना *np* (मे, के बीच *o ком-л*)

перепи́счик *m* नकल करनेवाला नाकाच кар'नэ-вāлā *m*, लिपिकार लिपि-кār *m*, नकलनवीस नाकाल-नावीस *m* (в суде), टाइप करनेवाला तāип кар'नэ-वāлā *m*, टकक तानकाक *m* (на пишущей машинке)

перепи́сывать *несов* 1. नकल करना नाकाच кар'नā *n*, प्रतिलिपि लिखना प्रतिलिपि लिख^खनā *n*, टाइप करना तāип кар'नā *n* (на пишущей машинке), 2. (составлять список) फिहरिस्त (सूची) वनाना फिख'-रिस्त' (сुचй) банāнā *n*

перепи́сываться *несов* लिखा-पढी (चिट्ठी-पत्री, पत्र-व्यवहार) करना लिख^खā-पार^खй (चित्त^खй-पात्रй, पात्र'-व्वाव'खāर) кар'नā *n* (से *c кем-л*), लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) होना लिख^खā-पार^खй (पात्र'-व्वाव'खāर) खōнā *np* (मे, के बीच *o ком-л*)

пéрепись *ж* 1. फिहरिस्त फिख'-रिस्त' *ж*, सूची सुचй *ж*, 2. (учет чего-л, чего-л) गणना ган'नā *ж*, — населёния जनगणना *ж*, मनुष्य-गणना *ж*

переплāвить *сов см* перепла-влять

переплавлāть *несов* (металл) 1 गलाकर धातु निकालना गालāкар द^खāतु निकāl'नā *n*, 2. (расплавлять) गलाना गालāनā *n*, पिघलाना पिघ^खलāनā *n*

переплати́ть *сов см* перепла-чивать

переплāчивать *несов* ज्यादा (अत्यधिक) दाम (मूल्य) दे देना зāйдā (अति'द^खिक) दāम (मूल्य') दэ दэнā *n*

переплесті́(сь) *сов см* переплестāть(ся)

переплёт *m* जिल्द दजिल्द' *ж*, кнйга *r* -е सजिल्द पुस्तक *ж*,

матёрчатый — कपड़े की जिल्द *ज*
переплетать *несов* 1. (книгу и *n*) जिल्द बनाना (बानना) *ज*
 джилд' банānā (бāд^x'nā) *n*, जिल्द
 बनवाना (बँधवाना) *ज*
 джилд' бан'вānā (бāд^x'vānā) *n* (*у переплётчика*),
 2. (сплестать) बटना бат'nā *n*, गूथ-
 ना गु¹x'nā *n*

переплетаться *несов* 1. (спле-
 таться) गुथना гут^x'nā *нп*, एक दूसरे
 से लिपटना *эк* дūs'рэ сэ липат'nā *нп*,
 2. перен (смещиваться, перепуты-
 ваться) एक साथ मिलना *эк* сāt^x
 мил'nā *нп*

переплётчик *м* जिल्दबद *ज*
 -банд *м*, जिल्दसाज *ज*
 джилд'-сāз *м*,
 दफ्तरी दाफ़्तरि *м*

переплывать *несов* पार करना
 pār кар'nā *n*, पार जाना pār *ज*
 джā-
 nā *нп* (नाव से ना लодके, तैरकर
 вплаव्)

переплыть *сов см* переплы-
 вать

переподготавливать *несов* फिर
 से तालीम देना *п^x*ир сэ тāлим дэнā
п, फिर से शिक्षित करना (कर देना)
*п^x*ир сэ шикшит кар'nā (кар дэнā) *п*.

переподготовить *сов. см* пе-
 реподготавливать

переподготовка *ж* फिर से ता-
 लीम देना *п^x*ир сэ тāлим дэнā *м*,
 फिर से शिक्षित करना (कर देना) *п^x*ир
 сэ шикшит кар'nā (кар дэнā) *м*

переползать *несов* रेंगना *р*ēг'nā
нп, चलना *च*ал'nā *нп* (हाथ के बल

на руках, घुटने के बल ना कोленях,
 पेट के बल ना *ज*ивоте, से *от*, मे से
из, तक *к*, मे *о*, के उस पार *через*)

переползти *сов см* переползать.

переполненный 1. *прич от* пе-
 реполнить; 2. *прил* भरा हुआ *б^x*арā
 хуā, परिपूर्ण *परिपूरि*'; *वागन* был
 переполнен डब्बा खचाखच भरा था.

переполнить(ся) *сов см* пере-
 полнить(ся)

переполнять *несов* खचाखच
 (ठसाठस) भरना (भर देना) *к^x*ач-ā-
 -*к^x*ач (т^xас-ā-т^xас) *б^x*ар'nā (б^xар
 дэнā) *п* (से *кем-л*, *чем-л*), परिपूर्ण
 करना *परिपूरि*' кар'nā *п*, *перен*
 उमडाना *ум'рānā* *п*

переполняться *несов* खचाखच
 (ठसाठस) भरना (भर जाना) *к^x*ач-ā-
 -*к^x*ач (т^xас-ā-т^xас) *б^x*ар'nā (б^xар
 джānā) *нп*, *перен* उमडना *умар'nā*
нп, *его* *с*ердце переполнилось *ра-*
достью उस का दिल बाँसो उछलने
 लगा, उस का हृदय प्रसन्नता से ओत-
 -प्रोत हो गया.

переполох *м* हलचल *ख*ал-*च*ал *ж*,
 खलबली *क^x*ал'балй *ж*, तहलका *ता-*
*ख*ал'кā *м*, *поднимать* — *हलचल*
 (खलबली, तहलका) मचाना *п*.

переполошить *сов разг* *हलचल*
 (खलबली, तहलका) मचा देना *ख*ал-*च*ал
 (*क^x*ал'балй, *ताख*ал'кā) *माचा* дэнā *п*,
 घबरा देना *ग^x*аб'рā दэнā *п*, *विस्मित*
 (भयभीत) कर देना *विस्मित* (б^xай-
 -б^xит) кар дэнā *п*

переполошиться *сов разг* *हल-*

चल(खलबली, तहलका) मचना खал-чал
(к^хал'балй, тахал'кā) мач'нā нп
(से ० ком-л, ० чем-л), विस्मित (भय-
भीत) हो जाना विसमित (б^хай-б^хит)
खо джāнā нп

перепóнка ж परदा пар'дā м,
फिल्ली дж^хил्लй ж (у летучей мы-
ши, утки и т. п.), барабāнная —
анат. ढोल и, कान की फिल्ली ж,
कान का परदा м

перепóнчатый прил зоол फि-
ल्लीदार дж^хил्लй-дār

перепóртить сов बिगाडना би-
гār'нā п.

перепрāва ж 1. पार करना (उत-
रना, लगाना) пār кар'нā (утар'нā,
лагāнā) м, उतरना утар'нā м, खेवा
к^хэвā м (на лодке), 2. (место) उता-
रा утārā м

перепрāвить(ся) сов см пере-
правлять(ся)

переправлять несов 1. (пере-
возить) पहुँचाना пахūчāнā п, पहुँचा
देना пахūчā дēнā п, ढोना д^хонā п,
पार करना पār кар'нā п, उतारना
утār'нā п (на другую сторону), —
на другой бēрег उस पार पहुँचा देना
п, 2. (пересылать) भेजना б^хэдж'нā
п, भिजवाना б^хидж'вāнā п (через
кого-л)

переправляться несов पार कर-
ना пār кар'нā п, पार जाना (उत-
रना) пār джāнā (утар'нā) нп (नाव
से на лодке, चलकर вброд, पुल से по
мосту)

перепродавāть несов खरीदकर
फिर से बेचना харйид'кар, п^хир сē
бэч'нā п

перепродāжа ж. फिर से बेचना
п^хир сē бэч'нā м.

перепродāть сов см перепро-
давāть

перепроизвóдство с ж अति-
उत्पादन ати-утпāдан м, बहु-उत्पादन
баху-утпāдан м

перепрýгивать несов उछलकर
(कूदकर) पार करना уч^хал'кар (кूद'-
кар) пār кар'нā п, उछलकर (कूद-
कर) पार कर जाना уч^хал'кар (कूद'-
кар) пār кар джāнā нп

перепрýгнуть сов см перепрý-
гивать.

перепугāть сов डराना дарāнā
п, डरा देना дарā дēнā п, भयभीत
करना б^хай-б^хит кар'нā п (को को-
го-л, что-л)

перепугāться сов डरना дар'нā
нп, डर जाना дар джāнā нп, भय
खाना б^хан к^хāнā п (से кого-л, че-
го-л), — нāсмерть अपनी मौत को
अपने सिर पर मँडलाते हुए देखना п

перепýтать сов उलझाना ул'-
джāнā п, उलझा देना ул'дж^хā дēнā
п, अस्तव्यस्त करना (कर देना) аст'-
-вйаст' кар'нā (кар дēнā) п

перепýтье с चौमुहानी чао-мухā-
нй ж, चौरस्ता чао-растā м, चौरा-
हा чао-рāхā м

перерабāтыва||ть несов 1 тех
बनाना банāнā п, завод —ет свеклу

в сахар कारखाने मे चुकदर से चीनी बनायी जाती है, 2. (*перedefelyvat*) दोबारा करना до-бāрā кар'нā *n*, फिर से बनाना п^хир сē банāнā *n*, सुधारना суд^ар'нā *n*, सशोधन करना сāшо-д^хан кар'нā *n* (*исправлять*), — статью मजमून को नये सिरे से लिखना *n*, 3. (*сверх нормы*) मुकर्रर (निश्चित) वक्त (समय) से ज्यादा (अधिक) काम करना मुकारрार (निश्चित) वाक्त' (самай) сē зиадā (ад^хик) кām кар'нā *n*

переработать *сов см* перерабатывать

перераспределение *с* दोबारा बँटवारा (विभाजन, वितरण) до-бāрā бāт'вāрā (виб^хāджан, वितारण) *м*, पुनर्विभाजन पुनारविब^хāджан *м*

перераспределить *сов см*. перераспределять

перераспределять *несов* फिर से बाँटना (तकसीम करना, विभाजित करना) п^хир сē бāт'нā (так'сйम кар'нā, виб^хāджит кар'нā) *n*

перерастание *с* तबदील (परिवर्तित) हो जाना таб'дйл (паривартит) хо джāнā *м* (मे वो что-л)

перерастать *несов* 1. अधिक बढ़ना (बढ़ जाना) ад^хик бар^х'нā (бар^х джāнā) *нп* (से कого-л, मे व चैम-ल), ऊँचा हो जाना ūчā хо джāнā *нп*, мой брат перерос меня मेरे भाई का कद मुझ से ऊँचा हो गया, 2 *перен* तबदील (परिवर्तित, विकसित) हो जाना таб'дйл (паривартит, विकासित)

хо джāнā *нп*, रूप धारण कर लेना रूप द^аран кар लēнā *n* (का वो что-либо), बदलना बादाल'пā *нп* (*изменяться*)

перерастить *сов см* перерастать
перерасход *м* जरूरत से ज्यादा खर्च зарूरत सē зиадā харч' *м*, अतिव्यय अति-व्यान *म*

перерасходовать *сов и несов* मुकर्रर (निश्चित) रकमो से ज्यादा (अधिक) खर्च (व्यय) करना (कर डालना) मुकाररार (निश्चित) राक'मō सē зйāदā (ад^хик) харч' (व्यान) кар'нā (кар दाल'नā) *n*

перерасчёт *м*. दोबारा हिसाब दो-бāрā खिसāб *म*, दोबारा गिनती दो-बāरā गिन'ती *ज*

перервать *сов* तोड़ना तोर'нā *n*, तोड़ देना तोर दēनā *n*

перервать||ться *сов*. टूटना तूट'नā *нп*, टूट जाना तूट दजāनā *нп*, разговór ~лся बातचीत की कड़ी टूट गई.

перерегистрация *ж* दोबारा दर्ज दो-бāрā दारдж' *म*, दोबारा रजिस्टरी दो-बāरā राджिस्त'रй *ज*

перерегистрировать *сов и несов* फिर से दर्ज (रजिस्टरी) करना प^хир сē дāрдज' (राджिस्त'रй) кар'нā *n*

перерезать *несов прям, перен* काटना कāt'нā *n*, काट देना (डालना) कāt दēनā (दाल'नā) *n*, काटना कāt'नā *n*, पार करना पāर кар'नā *n* (об улице, железной дороге), воен का-

टना क़ात'ऩा *n*, काट देना क़ात द़ेऩा *n*, भग करना б^ханг' кар'ऩा *n*, — коммуникации यातायात के साधनों को भग करना *n*, — дорóгу रास्ता रोक देना *n*

перерезать *сов* 1. *см* перерезать, 2. (*убить большое количество*) काटना क़ात'ऩा *n*, मार डालना ма́р д़ा́л'ऩा *n*

перерешать *несов* दोबारा फैसला करना до-ба́ра фаэс'ла кар'ऩा *n*, निश्चय बदल देना нишчай бадал द़े-ऩा *n*, निश्चय पर पुनर्विचार करना нишчай пар पुнарविचा́р кар'ऩा *n*, [फिर से] सुलझाना (हल करना) [п^хир сэ] сул'дж^хा́н़ा (ख़ाल кар'ऩा) *n* (*задачу и т n*)

перерешить *сов см* перерешать

переродиться *сов см* перерождаться

перерождаться *несов* 1 (*преображаться*) कलेवर बदलना कालेवार बाдал'ऩा *n*, नया जीवन (बल) प्राप्त करना (कर लेना) ना́йа द़्ज़िवान (बाल) प्रा́प्त' кар'ऩा (कार प़ेऩा) *n* (*обновляться*), मोरा́льно — नैतिक रूप से अधिक उन्नत हो जाना *nn*, 2 (*дегенерировать*) बिगडना बिगार'ऩा *nn*, बिगड जाना बिगार द़्ज़ा́ऩा *nn*, भ्रष्ट (पतित) हो जाना б^храшт' (पाति) ख़ो द़्ज़ा́ऩा *nn*

перерождение *с* 1. (*возрождение*) पुनरोदय पुन'родаи *м*, 2. (*дегенерация*) बिगडना बिगार'ऩा *н*,

बिगड जाना बिगार द़्ज़ा́ऩा *म*, अप-कर्ष अप'कारश' *म*, भ्रष्ट (पतित) हो जाना ब^хराшт' (पाति) ख़ो द़्ज़ा́ऩा *म*

перерубать *несов* काटना क़ात'ऩा *n*, काट डालना क़ात द़ा́ल'ऩा *n*, — पोла́м आधो-आध काटना (काट डालना) *n*

перерубить *сов см* перерубать
переры́в *м* मध्यात्तर माद^хй़ा́न्तार *म*, сейча́с на заседа́нии — अब अधिवेशन में मध्यात्तर हो गया

перерыва́ть *несов* 1. खोदना क^ход'ऩा *n*, खोद डालना क^ход द़ा́ल'-ऩा *n*, 2. (*вещи и т n*) उलट-पुलटकर ढूँढना उलात-पुलात'कार द^{ख़}ू́р^{ख़}-ऩा *n*

переры́ть *сов см* перерыва́ть
пересадить *сов см* пересаживать

переса́дка||*а эс* 1. *с -х* [एक जगह से] उखाडकर दूसरी जगह लगाना [э́क द़्ज़ага́х сэ] уक^ха́र'कार दु́с'रй़ी द़्ज़ाга́х लाга́ऩा *म*, रोपना रोप'ऩा *म*, आरोप а́роп *म*, 2. (*во время путешествия*) बदलना बा-дал'ऩा *म*, — на друго́й по́езд गाडी बदलना *म*, — на друго́й парохо́д जहाज बदलना *म*, в Москв́е я сде́лал —у на друго́й самолёт मैं ने मास्को में हवाई जहाज बदला

переса́живать *несов* 1. *с -х* [एक जगह से] उखाडकर दूसरी जगह लगाना [э́क द़्ज़ाга́х сэ] уक^ха́र'कार दु́स'रй़ी द़्ज़ाга́х लाга́ऩा *न*, आरो-पित करना (कर देना) а́ропित'कार'-

нā (кар дэнā) *n*, 2. (кого-л) [दूसरी जगह] बैठाना (बैठा देना) [दूस'री द्जाгаह] баэт^xānā (баэт^xā дэнā) *n*

пересаживаться *несов* 1. [दूसरी जगह] जा बैठना [दूस'री द्जाгаह] джā баэт^x'нā *nn*, [दूसरी जगह] बैठ जाना [दूस'री द्जाгаह] баэт^x джāнā *nn*, 2. (во время путешествия) बदलना бадал'нā *n*; — на другой поезд गाडी बदलना *n*

пересаливать *несов* 1. जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) नमक लगाना зарूरत (āвашиак'tā) सэ зйāдā (ад^xик) намак лагāнā *n*, 2. *перен* разг अति करना ати кар'нā *n*, — в шутках जरूरत से ज्यादा खिल्ली उड़ाना *n*

пересека́ть *несов* 1. पार करना пāр кар'нā *n*, पार जाना пāр джā-нā *nn*, काटना कāt'нā *n*, लाँघना लāг^x'нā *n*, 2. (об улице, железной дороге и т *n*) काटना कāt'нā *n*, पार करना пāр кар'нā *n*

пересека́|ться *несов* एक दूसरे को काटना э^x дūs'рэ ко кāt'нā *n*, в этой точке ~ются две линии इस बिंदु पर दो रेखाएँ एक दूसरे को काटती है

переселёнец *м* प्रवासी правāси *м*, औपनिवेशिक аоп'ниवेशик *м*

переселёние *с* स्थानांतरगमन ст^xāнāнтар-гаман *м*, स्थानपरिवर्तन ст^xāн-паривартан *м*

переселить(ся) *сов см* переселять(ся)

переселя́ть *несов* वसाना басāнā *n*, वसा देना басā дэнā *n* (मे लाकर कूदा-ल), — в новый дом स्थानपरिवर्तित करके नये घर मे वसा देना *n*

переселя́ться *несов* जा वसना джā бас'нā *nn* (मे कूदा-ल), वसना бас'нā *nn*, वस जाना бас джāнā *nn* (मे जाकर, मे आकर कूदा-ल), उपनिवेश वसाना уп'ниवेश басāнā *n*, वसना бас'нā *nn*, वस जाना бас дजāнā *nn*. (в новую квартиру и т *n*)

пересёсть *сов см* пересаживаться

пересече́ние *с* 1. काटना कāt'нā *м*, पार करना पāр кар'нā *м*, 2. (место) परस्पर-रेखा параспар-рэк^xā *ж* (линия пересечения), परस्पर-बिंदु параспар-винду *м* (точка пересечения), — дорóг चौराहा *м*, चौरस्ता *м*

пересечённый 1. *прич* от пересечь, 2. *прил* (о местности) ऊबड़-खाबड़ उबार-क^xāбар, ऊँचा-नीचा ūчā-нйчā, बीहड़ бйхар

пересечь(ся) *сов см* пересекать(ся)

пересы́ливать *несов* 1. जीतना джит'нā *n*, हराना хāрāнā *n*, जीत (विजय) पाना (हासिल करना) джит (виджай) пāнā (хāсил кар'нā) *n* (पर кого-л, что-л), 2. *перен* काबू (वश) पाना кāбу (ваш) пāнā *n* (पर что-л), काबू (वश) मे कर लेना कā-бу (ваш) мē кар лэнā *n*

пересы́лить *сов см* пересыливать

перескáz *м* कथित-कथन कत^खित-कत^खान *म*, विवरण विवारान *म* (изложение)

перескáкивать *несов* 1. उछलकर (कूदकर) पार करना *уч*^खал'кар (कूद'кар) *пāр кар'нā* *п*, फाँदना *п^खд'нā* *п*, लॉघना *лāг^ख'нā* *п*, उल्लघन करना *уल्लанг^ख'ан кар'нā* *п* (का *через что-л*), **перескочить** *ров* खाई का उल्लघन करना *п.*; 2. *перен* पकड़ना *पाкар'нā* *п* (को छोड़कर *от чего-л*), पक्तियो को छोड़ते हुए पढ़ना *पान्क्ति-йō* *को च^खор'гэ* *खुэ* *पार^ख'нā* *п* (*при чтении*), — *от* *одной* *тэмы* *к* *другой* *एक* *विषय* *से* *दूसरे* *विषय* *पर* *कूदना* *नп*

перескочить *сов* *см* **перескáкивать**

переслáть *сов* *см* **пересылáть**

пересмáтривать *несов* 1. फिर से देखना *प^खир* *сэ* *दэк^ख'нā* *п*, फिर से देखभाल (जाँच) करना *प^खир* *сэ* *दэк^ख-ब^खāल* (ज^खāच) *कार'нā* *п* (*осматривать*), 2. (*вопрос, решение*) पुनर्विचार करना *पुनारविचāर* *कार'नā* *п* (*पर* *что-л*), पुनर्निरीक्षण करना *पुनारनिरीक्षान* *कार'नā* *п*, बदलना *बादाल'нā* *п*, बदल देना *बादाल* *дэнā* *п* (*изменять*)

пересмóтр *м* 1. सशोधन सāशो-द^खान *म* (исправление), 2. (*дела*) पुनर्निरीक्षण *पुनारनिरीक्षान* *म*, 3. (*напр* *решения*) पुनर्विचार *पुनारविचāर* *म*

пересмотрéть *сов* *см* **пересмáтривать**

пересолить *сов* *см* **пересáли-вать**

пересóх||нуть *сов* *см* **пересы-хатъ**, *у* *меня* *в* *гóрле* ~लो मेरा गला सूख गया है *मэрā* *गलā* *सूख^ख* *гайā* *ख़ाэ*

переспéлый *прил* जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) पका हुआ *зарुरат* (*āवाशिअक'tā*) *сэ* *зйāдā* (*अद^खик*) *पाकā* *ख़ुā*

переспóри||ть *сов* बहस (विवाद) मे मात देना *बाख़ास* (*विबāद*) *मā* *мāт* *дэнā* *п* (को *кого-л*), *его* *не* ~шь *उस* *के* *साथ* *बहस* *करके* *क्या* *पाओगे?* *वात* *तो* *उस* *की* *रहेगी*

переспра́шивать *несов* फिर से पूछना *प^खир* *сэ* *पुच^ख'नā* *п*, अपना सवाल (प्रश्न) दोहराना *अप'नā* *सावāल* (*प्राश्न'*) *दोख'रāनā* *п*

переспросить *сов* *см* **переспра́шивать**

перессóриться *сов* [आपस मे] झगड़ना (झगड़ पड़ना) (*āपास* *मā*) *दज^खागार'नā* (*दज^खागार* *पार'नā*) *नп*

переставáть *несов* बद करना (कर देना) *बान्द'* *कार'नā* (*कार* *дэнā*) *п*, रोकना *रोक'नā* *п* (*прекращать*), छोड़ना *च^खор'नā* *п*, छोड़ देना *च^खор* *дэнā* *п* (*бросать*), बद होना (हो जाना) *बान्द'* *खōнā* (*खō* *दजāनā*) *नп*, रुकना *рук'नā* *नп*, रुक जाना *рук* *दजāनā* *नп* (*прекращаться*), *дождь* *перестāл* *वारिश* *रुक* *गई*

перестáвить *сов* *см* **перестав-лять**

переставля́ть *несов* [दूसरे स्थान पर] रखना (रख देना) [दुस'रə st'ān par] राख'नā (राख' दənā) *n* (पर कूदा-ल), खसकाना क'स'कānā *n*, सरकाना सार'कānā *n*, हटाना ख़तānā *n* (передвигать), नयी व्यवस्था करना नयि' वय'वास्त'ख़ā कार'नā *n* (рас-ставля́ть по-новому), — часы́ вперед घड़ी की सूइयाँ आगे करना *n*, — часы́ наза́д घड़ी की सूइयाँ पीछे हटाना *n*, он перестави́л ме-бель в своём до́ме उस ने अपने घर में फर्नीचर को नये ढंग से जमाया; — шкафы́ в ко́мнате (ставить на другое место) कमरे की अलमारियों को एक तरफ से हटाकर दूसरी तरफ जमाना *n*

перестанóвка *ज* [दूसरे स्थान
 पर] रखना (रख देना) [दूस्'रə स्त^खान
 पार] राक^ख'नā (राक^ख दэнā) *म*, खस-
 काना क^खास'कāनā *म*, सरकाना सार'-
 कāनā *म*, हटाना ख़ातāनā *म* (*पेरे-*
द्विज्जे), फिर से व्यवस्था करना
 प^खिर सэ व्वावास्त^खā कार'नā *म* (*रास्-*
स्तानोव्का पो-नोवोमु), ~ мёбели в
 до́ме घर में फर्नीचर को नये ढंग से
 जमाना *म*

перестарáться сов जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक)
करना जरूरत (आवश्यकता) से ज़्यादा
दā (अधिक) कर'ना n

перестáть сов см переставáть

परैस्त्रादात् *cor* बहुत तक-
लीफे (कष्ट, दुख) उठाना (उठा लेना,
भेलना, भेल लेना, भोगना, सहना)

бахут так'лифѣ (кашт', дужк'а')
 ут^хāнā (ут'ā лēнā, дж^хэл'нā, дж^хэл
 лēнā, б^хог'нā, саж'нā) *n*

перестраивать *несов* 1. फिर से बनाना (बना देना) p^x ир सэ ба-
नānā (банā дэнā) *n*, पुनर्निर्माण
करना पुनारनिरमāन кар'нā *n*,
बदलना бадал'нā *n*, बदल देना बा-
дал дэнā *n* (изменять), 2. (реорга-
низовать) फिर से सगठित करना
(कर देना) p^x ир सэ сангат^xит кар'-
нā (кар дэнā) *n*, पुन सगठित करना
पुना^xсангат^xित кар'नā *n*

перестраиваться *несов* 1. (ре-
организоваться) पुनःसंगठित होना
पुनाःसंगत^खित ङोनां न् , 2. (пе-
рестраивать свою работу) अपने
काम के तरीके को सुधारना अण'ने क़ाम
क़े तारिक्के को सुद^खार'नां न् , — в
соответствии с новыми условиями
नयी परिस्थितियों के मुताबिक (अनु-
सार) अपने आप को ढालना न्

перестрёлка ж [दो दलो के बीच] गोलीकांड [दो दालो के बीच]
 голй-канд' म.

перестрелять *сов* 1. (застрелить многих) गोली [से] मार डालना गोली [сэ] ма́р дәл'на *п*, 2. (израсходовать все патроны) [कारतूस] सर्फ कर डालना [ка́р'ту́с] са́рф' кар дәл'на *п*

перестро́ить(ся) сов см пере-
страи́вать(ся)

перестройка ж 1. (изменение)
फिर से बनाना (बना देना) प^хир сэ

банānā (банā дэнā) *м*, पुनर्निर्माण
пунарнирмāн *м*, बदलना бадал'нā
м, बदल देना бадал дэнā *м* (изме-
нение), 2. (реорганизация) पुन सग-
ठन пунаḥсангат'ан *м*

переступа||ть *несов* 1. (через
что-л) पार (पदक्षेप) करना pār
(пад-кшэп) кар'нā *п*, 2. перен
(нарушать) अतिक्रमन करना ати-
краман кар'нā *п*, 3. (медленно
идти) कदम बकदम चलना кадам
ба-кадам чал'нā *нп*, 4. он ~л с
ноги нā ногу वह कभी इस पैर पर
खड़ा होता, कभी उस पैर पर वाḥ
каб'хй ис паэр пар к'арā хотā, каб'хй
ус паэр пар

переступить *сов см* пересту-
пāть 1, 2

пересуды *мн* अफवाहे аф'вāḥē
ж мн, गप[शप] гап [-шап] *ж*

пересчитāть *сов см* пересчи-
тывагь

пересчйтивать *несов* 1. फिर
से गिनना п'хир сэ гин'нā *п*, 2. (все,
всех) गिनना гин'нā *п*, गिन लेना
гин лэнā *п* (सब कुछ все, सब को
всех)

пересылāть *несов* भेजना б'э-
дж'нā *п*, भेज देना б'эджд' дэнā *п*,
भिजवाना б'хидж'вāнā *п* (через ко-
го-л)

пересылк||а *ж* भेजना б'эджд'нā
м, भेज देना б'эджд' дэнā *м*, स्तं-
भिता ~н (по почте) पोस्टेज *м*

пересыхāть *несов* सूखना сук'х'-

нā *нп*, सूख जाना сук'х' джāнā *нп*,
शुष्क होना (हो जाना) шушк' хонā
(х'о джāнā) *нп*, सूख जाना сук'х'
джāнā *нп*, पपडियाना пап'рийāнā
нп (о губах)

перетāпливать *несов* गलाना
галāнā *п*, पिघलाना пиг'х'лāнā *п*
(फिर से заново, दोबारा вторично)

перетāскивать *несов* खीचना
к'хйч'нā *п*, घसीटना г'хасйт'нā *п*,
खीचकर (घसीटकर) ले जाना к'хйч'-
кар (г'хасйт'кар) лэ джāнā *нп*,
उठा लाना ут'хā лāнā *п*, ढोना д'онā
п, ले जाना лэ джāнā *нп* (пере-
носить), सरकाना сар'кāнā *п*, खिस-
काना к'хис'кāнā *п* (передвигать)

перетасовāть *сов см* перета-
совывать

перетасовывать *несов* [फिर
से] फेटना [п'хир сэ] п'хйт'нā *п*

перетащйть *сов см* перетā-
скивать

перетерётъ(ся) *сов см* перети-
рать(ся)

перетирāть *несов* 1. घिस घिस-
कर काट डालना г'хис г'хис'кар кāt
дāл'нā *п*, 2. (толочь) घिसना г'хис'-
нā *п*, रगड़ना рагар'нā *п*, घर्षण
करना г'аршан кар'нā *п*

перетирāться *несов* घिसकर
टूटना г'хис'кар тūt'нā *нп*, घिसना
г'хис'нā *нп*, घिस जाना г'хис джā-
нā *нп*

перетопйть *сов см* перетāп-
ливать

перетягивать *несов* 1. — लोढ़-
कु क बरेगु नाव को खीचकर किनारे
लगाना *нāо ко к^хйч'кар кинāрэ ла-
гāнā п*, 2. *перен* — на свою сто-
рону अपनी तरफ (ओर) कर लेना
ап'нй тараф (ор) кар лэнā *п*,
अपने पक्ष मे करना (खीच लेना) ап'нэ
पाक्ष' मē कार'नā (क^хयिच लэнā) *п*,
3. (*перевешивать*) वजन (तौल) मे
ज्यादा (अधिक) होना वазан (ताोल)
मē зйāдā (ад^хик) хонā *нп*, पल्ला
भुकना (भारी हो जाना) पाल्लā
दज^хук'нā (б^хāрй хо джāнā) *нп*
(का 0 ком-л, 0 чем-л)

перетянуть *сов см* перетягни-
вать

переубедить *сов см* переубеж-
дать

переубеждать *несов* समझाना
сам'дж^хāнā *п*, समझा देना сам'-
दज^хā дэнā *п*, समझाकर मनाना
сам'дж^хāкар манāнā *п*

переулок *м* गली गलिय *жс*, कूचा
कुचा *м*

переустройство *с* पुनर्निर्माण
пунарнирмāн *м*, पुन सगठन पुनाख-
санगत^хан *м*, पुन रचना पुनाखрач'-
нā *жс*

переутомиться *сов см* пере-
утомляться

переутомление *с* हद (सीमा)
से ज्यादा (अधिक) थक जाना खад
(सिमā) सэ зйāдā (ад^хик) т^хак джāнā
м, अत्यधिक थकावट (थकान) अति'-
द^хик त^хакāват (त^хакāн) *жс*

переутомляться *несов* हद
(सीमा) से ज्यादा (अधिक) थकना
(थक जाना) खад (सिमā) सэ зйāдā
(ад^хик) т^хак'нā (त^хак джāнā) *нп*,
थककर चूर हो जाना त^хак'кар चूर
खो джāнā *нп*

переформировать *сов см* пе-
реформировывать

переформировывать *несов*
फिर से सगठित करना (कर देना)
प^хир सэ санगत^хит кар'нā (кар
дэнā) *п*, पुन.सगठित करना पुनाख-
санगत^хит кар'नā *п*

перехватить *сов см* перехва-
тывать

перехватывать *несов* पकड़ना
पाकार'नā *п*, रोकना रोक'नā *п*, रोक
रखना रोक राक^х'нā *п* (*останавли-
вать*), — писъмо चिट्ठी (पत्र) को
बीच मे रोक लेना *п*

перехитрить *сов* चालाकी से
हराना (हरा देना) चāलāक्य सэ харāнā
(харā дэнā) *п*, चतुरता मे मात
देना चатур'тā мē мāt дэнā *п*

переход *м*. 1. [दूसरी जगह] चला
जाना [दुस'रй джагах] чалā джāнā
м, पार करना पार кар'नā *म* (*через
реку*), 2. *воен* रास्ता рāстā *м*,
मजिल मानзил *жс*, от деревни до
города два —а गाँव से शहर जाने
के दो रास्ते हैं, 3. (*превращение*)
परिवर्तन परिवартан *म*, [अभि]संक्र-
मण [аб^хи]санक्रामан *म* (से *от*,
की ओर *к*), б^ыстрый — от теплā
к хōлоду गरमी के बजाय यकायक

सर्दी हो जाना *म*, — कोल्यचस्था व क्यचस्था मात्राभेद से गुणभेद *म*, सख्या से गुण मे परिवर्तन *म*, — व दुरगुओ वेरु मतपरिवर्तन *म*

переходить *несов* 1. काटना क्यत'न्य *न*, पार करना पार कर'न्य *न* (रेकु, गुरान्यु), — युल्यु सडक काटना *न*, सडक की दूसरी ओर जाना *न*, 2 (दस्तावत'स्या) आना अन् *न*, जाना दज्यान् *न*, — व दुरगुओ रुक्य दूसरे हाथ मे आना *न*, 3. (प्रे-वुरात्त'स्या) बदलना बादाल'न्य *न*, सिलसिलेवार तवदील हो जाना सल'सल्य-वर ताब'दल खो दज्यान् *न*, क्रमश परिवर्तित हो जाना क्राम'शाख पारिवर्तित खो दज्यान् *न*, — गुरान्यु सभी सीमाओ का उल्लघन करना *न*, — व नास्तुपल्ये आक्रमण का हल्ला बोलना *न*, — ना स्तोरुनु कोओ-ल. की तरफ (ओर) आना (आ जाना) *न*, से मिल जाना *न*

переходный *прил* 1. माध्यमिक माद'न'मिक, सक्रमणकालीन सान्क्रामान-कालीन, अवस्थापरिवर्तनकालिक अवस्त'अ-पारिवर्तान-कालिक (प्रमे-जुतुओन्य), — पर्युओ परिवर्तन-काल *म*, माध्यमिक (सक्रमण का) काल *म*, 2. ग्राम सकर्मक सा-कार-माक, — गलगुल सकर्मक क्रिया *ज*

переходящий 1. *прич* ओत परिवर्तित, 2. *прил* अल्पकालीन अल्प'-कालीन (नप्रदुओल्युत'ल्यन्य), — से ज्ञान्या अस्थायी वलजय-पता का *ज*

пéрец *м* मलरुच' मलरुच' *ज*, कुरासन्य

— लाल मलरुच' *ज*, चरुन्य — काली मलरुच' *ज*

пéречень *м* फलहरलस्त फलख'रलस्त' *ज*, सूची सुचल *ज*

перечёркивать *несов* रेखा से काटना रэк'अ स्य क्यत'न्य *न*, — [कुरेस्त-नाकुरेस्त] आडा-आडी लकीर खीचकर काटना *न*

перечеркну́ть *сов* स्र परिवर्तल-कलवत

перечёсть *сов* स्र परिवर्तल-वत

перечислénие *с* 1. गलनती गलन'-तल *ज*, गलनना गलन'न्य *म*, शुमार शु-मार *ज*, गणना गान'न्य *ज*, 2. *фин* हस्तातरीकरण खस्तान्त'रल-कारान *म*

перечы́слить *сов* स्र परिवर्तल-ल्यत

перечислѣ́ть *несов* 1. गलनना गलन'न्य *न*, गलनती (शुमार, गणना) करना गलन'तल (शुमार, गान'न्य) कर'-न्य *न*, — पुओमलन्ये अक अक करके नाम लेना *न*, 2. *фин* दूसरे के नाम करना दुस'र्य क्य न्यम कर'न्य *न*

перечл́та||ть *сов* 1. पढना पारख'-न्य *न*, ओन —ल मनुओ कनल उस ने बहुत सी कलतावे पढी, 2. स्र परिवर्तल-वत

перечы́тывать *несов* (कलत'तल ज्ञानुओ) फलर से पढना प'खलर स्य पारख'-न्य *न*

перё́чить *несов* रलग खललाफ (वलरुद्ध) कहना खलल'फ (वलरुद्ध'न्य) काख'न्य *न*, वलरुद्ध आवाज उठाना वलरुद्ध'न्य अवय उत'न्य *न* (के कोमु-ल ,

चमु-ल), खिलाफ (विरुद्ध) करना खिलāफ (विруद्ध^x) कर'नā n (देलात नापरेकोर, के कमु-ल, चमु-ल)

пéречница ж मिर्चदानी мирч'-
-дāни ж

परेशागिवать *несов* पार करना
 п̄ар кар'нā *n*, — **порог** दहलीज
 को पार करना *n*

перешагнѹть сов си переша-
гивать

перешеек *м* *слог* [स्थल-] डम-
रुमध्य [स्त^खाल-] दाम'रू-माद^खय' *м*

перешёптываться *несов*
[आपस मे] कानाफूसी (कानावाती)
करना [āpas mē] kānā-p^xusī (kānā-
-bātī) kar'nā *n*

перешивать *несов* 1. फिर से काटकर (तराशकर) सीना (सी लेना) p^x ир сэ кāt'кар (тарāш'кар) сйнā (сй лэнā) *n* (перекраивать), तबदीली करना таб'дйली кар'нā *n* (перделывать, मे *что-л*), तबदीली करवा देना таб'दйली кар'वā दэнā *n* (отдавая в перделку, मे *что-л*), — *костіум* कोट मे तबदीली करना *n*, कोट मे तबदीली करवा देना *n* (отдавая в перделку), — *पूँगोविцу* на кармāне वटन को जेब पर टाँक देना *n*, 2. *тех* — *कोलेю* *ж-д* रेल की पटरियो को बदलना *рэл* кй пат'риіо *ко* бадал'нā *n*

перешѣть сов сн перешивать

перещеголять сов *राज्य बढ*
जाना - бар^x джānā *न* (से *कोग*-*ल*,
में *०* *चैम*-*१*), आगे निकल जाना *āgē*

никат джānā *ни* (के कोГО-л), मात
कर देना मात кар дānā *и* (को कोГО-л,
मे в чем-л)

переекзаменóвка ж नया इम्त-
हान नाय्ā имт'хāн м, पुनर्परीक्षा
пунарпарйкшā ж

перйла *мн*   रेलिग रэлинг *жс*
 перйна *жс*   परो की गद्दी *парб*
 кй гаддй *жс*

пери́од *м* 1. अरसा ар'сā *м* ,
 समय самай *м* , अवधि авад^хи *ж* ,
 2. (эпоха) जमाना замānā *м* , काल
 kāl *м* , युग йуг *м* ., каменноуголь-
 ный — कार्बोनिफेरस युग *м* , ледни-
 ко́вый — हिमयुग *м* , 3. (этан)
 मजिल манзил *ж* , दौर даор *м*

периодизация ज कालविभाग
 काल-विभ^xाग म, युग-विभाग युग-
 -विभ^xाग म, काल-बोध काल-बो^xध म

периодически нареч समय-समय
[पर] самай-самай [पर]

[५२] सामान-सामान [५२]
 периодический *प्रिय सामयिक*
 सामयिक, मीयादी *मीयादी*, ~ое
 явление (о явлениях природы) बार-
 -बार होनेवाली घटना *ज*, это — ~ое
 явление यह बार-बार हो जाता है,
 यह समय-समय पर हो-जाता है, ~ое
 издание सामयिक पत्र *म*, पत्रिका
ज, ~ая литература पत्रसाहित्य *म*,
 ~ая дробь *मत आवर्त* (आवर्तक)
 दशमलव *म*

периферія *ж* 1. *मात बाह्य*
 रेखा बाह्य' रेखा *ж* , 2. (провинция)
 बाहरी इलाका बाह'रि इलाका *म*
 перламүтр *и* सीप सप *म*.

перламу́тровый *прил* सीप का
सिप क़ा

перло́в||ый *прил* ~ая крупá
जौ की बुकनी द्जाओ क़ि बुक'नी *ज*

пермане́нтный *прил* अविराम
अविरा́म, स्थायी स्त^खायी

перна́тый *прил* परदार пар-
-दाँर, परो से आच्छादित (ढँका हुआ)
पारो स़े āच^खादित (द^खाक़ा ख़ुā)

пер||о с 1. (*птичье*) पर пар *म*,
पख पान्क^ख *म*, 2. (*для письма*) कलम
काला*म* *म*, *ज*, लेखनी लэк^खनी *ज*,
पेन пэн *म*, *ज*, вёчное — फाउटेन-
पेन *म*, *ज*, 3. *перен* कलम काला*म*
म, *ज*, लेखनी लэк^खनी *ज*, взяться
за — कलम उठाना *п*, владеть — о́м
कलम का माहिर होना *नп*, про́ба
—á लेखक की परख *ज*, ◇ разбо́й-
ники —á कलमचोर *म* *मн*, одním
ро́счерком —á एक कलम की नोक से

перочы́нный *прил* — но́ж[ик]
कलमतराश काला*म*-तराश *म*

перпендикуля́р *м* *мат* [अधो]
लव [ад^खо]ла^мб' *म*, опу́стить —
लव गिराना (डालना) *п*, восста́вить
— लव निकालना *п*

перпендикуля́рный *прил* लव-
-रूप ла^мб'-रूप (पर क *चे* му-*л*)

перро́н *м* *ж* -д [रेल का] प्लेट-
फार्म [рэл क़ा] प्लэт'फ़ार्म' *म*

перро́нный *прил* प्लेटफार्म का
प्लэт'फ़ार्म' क़ा

перс *м* फारसी फ़ार'स^я *म*

перси́дский *прил* फारसी फ़ार'-
स^я, — язы́к фारसी [जवान, भाषा] *ज*

пе́рси́к *м* शफतालू शाф'ता́लु *म*,
आड āру *म*

пе́рсон||а *ж* व्यक्ति व्वाक्ति *म*,
शरूस् शाхс' *म*, फर्द' фарद' *म*, ◇
со́бсгвенной —ои स्वय

персона́ж *м* पात्र पा́тр' *म*

персона́л *м* अमला अम'ला *म*,
स्टाф ста́ф *म*, कर्मचारी कार्म'-चा́रि
म *मн*

персона́льн||ый *прил* निज का
निदज क़ा, निजी निदजी, जाती з़ाती,
व्यक्तिगत व्वाक्ति-गत, — окла́д ни-
जी तनख्वाह *ज*, व्यक्तिगत वेतन *म*,
— пенсионе́р निजी (व्यक्तिगत)
पेशन पानेवाला *म*, —ое прила-
ше́ние व्यक्तिगत आमत्रण *म*

перспекти́в||а *ж* 1. अनुदृष्टि
अनुद्रीष्टि *ज*, 2. (*вид*) सैर साэр
ज, दृश्य द्रीश्य' *म*, 3. *перен* —ы
मн (*планы, виды на будущее*) खा-
का х़ाक़ा *म*, योजना योदज'ना *ज*,
4. *перен* (*возможность*) सभावना
सा^мб^खाона *ज*, открь́ть ши́рокие
—ы для разв́тия विकास के लिये
विशाल सभावनाओ का द्वार खोल देना
п, ◇ в —е अनुदृष्टि मे

перспекти́вный *прил* — *план*
दूर तक पहुँचनेवाली योजना दूर तक
पाख़ूच'नэ-वा́ल^я योदज'ना *ज*

пе́рхоть *ж* [वालो की, वालो मे]
रूसी [ба́лб к^и, ба́лб мэ] रूसी *ज*

перча́т||ка *ж* दस्ताना दा^{स्त}ाना
म, надева́ть —ки दस्ताने पहनना *п*
(हाथो मे *на* ру^{ки}), снима́ть —ки
दस्ताने उतारना *п*.

перш||йть *несов безл у меня*
~ит в гóрле मेरे गले में खराश है
मэрэ गалэ मँ खारāш хāэ

пёс *м* कुत्ता कут्ता *м*, стороже-
вóй ~ *перен* रक्षक कुत्ता *म*

песнь *жс* уст *см* пёсня

пёсня *жс* गीत गीत *म*

пес||ók *м* रेत रेत *жс*, вālū бālū
м, ✧ сáхарный ~ दानेदार चीनी
жс, мисері *жс*, покóбнться на ~кё
पानी पर नीव होना *нп* (की *о* чем-
-либо), стрóбнть на ~кё вālū पर
दीवार खड़ी करना *п*, рет кё महл
वनाना *п*

песóчн||ый *прил* 1. вālū ка
бālū kā, ~ые часы вālū-घड़ी *жс*,
2. (*о* цвete) вālū (रेत) के रंग का
бālū (रेत) क़े रāнг' kā, 3. (*о* тес-
те) भुरभुरा б^хур'б^хурā (*рассып-*
чатый)

пессимйзм *м* निराशावाद निरā-
शā-वāд *м*, нёрāшйвāд наэрāшй'-
-вāд *м*

пессимйст *м* निराशावादी निरā-
शā-वāदी *м*, нёрāшйवāदी наэрāшй'-
-वāदी *м*

пессимистйческий *прил* नि-
राशावादी निरāшā-वāदी, нёрāшйवāदी
नाэрāшй'-वāदी

пёстик *м* बोट गर्भ-केसर гарб^х-
-क़सर *म*, पुष्प-योनि पुшп'-йони *жс*

пестротā *жс* 1. विचित्रता वि-
चित्र'тā *жс*, वर्णवैचित्र्य варн'-ваз-
читрй' *म*, 2. *перен* विविधता वि-
विध^х'тā *жс*.

пёстр||ый *прил* 1. [चित]कवरा
[चि-]का^с'рā, रग-विरगा रāнг'-би-
रāнгā, विचित्र विचित्र', 2. *перен*
गड्ड-वड्ड गāдд'-бāдд', गड्ड-मड्ड गāदд'-
-мāдд', विविध विविध^х, собралāсь
~ая аудиторія सभा में तरह तरह
के लोग घुले-मिले.

песчāник *м* कर्करं करкар *म*,
वलुआ (रेतीला) पत्थर बालुā (रैती-
लā) पत्त^хार *म*

песчāный *прил* रेतीला रैतीलā,
वलुआ बालुā

песчйнка *жс* कन कान *म*, कण
कान *म*, किरकिरी किर'किरй *жс* (*по-*
павшая в глаз)

петйция *жс* दरखास्त दार-хāст'
жс, विनती-पत्र विन'тй-патр' *म*

петлйца *жс*. 1. (*петля*) काज
कāдж *म*, तुकमा тук'мā *म*, 2. (*на-*
шивка на воротнике) टव таб *म*

пётл||я *жс* 1. फंदा प^хāдā *म*,
फāसी п^хāсй *жс*, дёлать ~ю ав
चकर खाना *п*, 2. काज कāдж *म*,
तुकमा тук'мā *म*, [बटन का] घर
[баган kā] г^хар *म* (*для пугови-*
цы), तुकमा тук'мā *म* (*для крюч-*
ка), 3. (*у дверей, окон*) कव्जा каб-
зā *म*

петлйть *несов* चकर खाना чак-
кар क^хāнā *п*

петрушка *жс* बोट अजमोद
अज'моц *म*, *жс*

пету́х *м* मुरगा मुर'гā *म*, ✧
вставāть с петухāми राउग मुरगे की
वाँग पर उठना *नп*

पेट *несов* गाना *gānā n*, बाँग देना *bāg dēnā n* (о петухе)

पेहोता *ज* पैदल फौज (सेना) पाэдал фаодж (*сэна*) *ज*, पदातिसेना *падāti-сэна* *ज*

पेहोतीने *म* पैदल सिपाही [सैनिक] पाэдал सипाही [साэनिक] *म*, पदाति *падāti* *म*

पेहोतनी *прил* पैदल फौज (सेना) का पाэдал фаодж (*сэна*) *kā*, — взвод पलटून *ज*

पेहोली *несов* उदास (रजीदा, दुःखित) करना *удās* (रान्जिदा, दुःखित) *кар'на n*

पेहोली *несов* उदास (रजीदा, दुःखित) होना (हो जाना) *удās* (रान्जिदा, दुःखित) *खोना* (*खो* *दजा-ना*) *न* (से *из-за* *кого-л*, *из-за* *чего-л*)

पेहोली *ज* अफसोस *аф'сос* *ज*, उदासी *удās* *ज*, रज *रान्ज'* *म*, दुःख *दुख'* *म*

पेहोली *нареч* अफसोस के साथ *аф'сос* *कэ* *सात'*, दीनतापूर्वक *दीन'ता-पूरवाक*, —! अफसोस (खेद) की बात!

पेहोली *прил* उदास *удās*, रजीदा *रान्जिदा* *неизм*, दुःखपूर्ण *दुख'पूर्ण*, शोकाकुल *शोकाकुल*, — *ос* *известне* *दु* *सवाद* *н*, — *конё* *शोकाकुल* *अत* *म*, — *результāt* *पञ्चात्ताप योग्य परिणाम* *н*, *विपरिणाम* *म*

पेहोली *с* छपाई *च'पाई* *ज*, मुद्रण *मुद्रан* *н*, टाइप करना *ताип*

кар'на *म*, टकण *तान्कान* *म* (на пишущей машинке)

पेहोली *несов* छापना *च'पा'ना* *न*, [अनु]मुद्रित करना [अनु]मुद्रित *кар'ना* *न*, छपवाना *च'पा'वाना* *न* (*отдавать в печать*), टाइप करना *ताип* *кар'ना* *न* (на пишущей машинке)

पेहोली *несов*, 1. (*быть в печати*) छपना *च'पा'ना* *न*, प्रकाशित होना *प्राकाशित* *खोना* *न*, 2. (*печатать свои произведения в журнале и т н*) अपनी रचनाओं को प्रकाशित करना *अप'नी* *प्राच'ना* *को* *प्राकाशित* *кар'ना* *न*

पेहोली *прил* 1. छपाई का *च'पाई* *का*, — *станок* *छापा* *म*, प्रिंटिंग-मशीन *ज*, मुद्रणयंत्र *म*, 2. (*отпечатанный, напечатанный*) छापा हुआ *च'पा* *खुआ*, चिताई *पो* — *ому* *छापा* *हुआ* *पढना* *न*, 3. *पिसाई* *~* *यि* *बुक्वा* *अक्षर* *वना-वनाकर* *लिखना* *अक्षर* *बाना* — *बानाकर* *लिख'ना* *न*, 4. (*опубликованный*) प्रकाशित *प्राकाशित*, — *лист* [*किताव* *का*, *पुस्तक* *का*] *फर्मा* *म*, *в* *книге* *सбор* *~* *ых* *листов* *किताव* (*पुस्तक*) *मे* *चालीस* *फर्मे* *है*

पेहोली *І* *ज* 1. (*печатка, отпечаток*) मुहर *मुखार* *ज*, सील-मुहर *सिए-मुखार* *ज*, सील *सिए* *न*, मुद्रा *मुद्रा* *ज*; लाखमुहर *लाख'-मुखार* *ज* (*сургучная, восковая*), *साँवित* — *छाप* (*मुहर*) *लगाना* *न* *государственная* *~* *राजमुद्रा* *ज*, *स्क्रेп'т* *न*

—ю मुहरदार; 2. *перен* छाप च^२ाप
ज, सील सिल म

печáт||ь II ज 1. (*печатание*)
छपाई च^२ापай ज, मुद्रण मुद्रान म,
отдавать в — छपाना न, छपवाना
न, выйти из —и प्रकाशित होना
न, 2. (*шрифт*) टाइप तान्प म, 3.
(*пресса*) समाचार-पत्र сам^२ाच^२ार-पा^२र'
म म, *периодическая* — पत्रसा-
हित्य म, *рабóтник* —и प्रेस-कर्म-
चारी म

печёнка ज 1. कलेजी कालेज्जि
ज, 2. *см* пёчень

печёный *прил* भूना (पकाया)
हुआ ब^२ुन^२ा (पाक^२ाय^२) ख^२ु^२ा, पक्का
पाक्का.

пёчень ज जिगर दजिगर म,
यकृत् याकृत म

печенье स विसकुट बिस'कुत ज

пéчка ज *см* печь I

печь I ज चूल्हा चुल्^२ा म, भट्टी
ब^२ात्त^२ाय ज, स्टोव स्तोव म, ओवेन
ओवेन ज (*духовая*), फर्नेस फार्नेस म
(*доменная* и त न), पजावा पा-
ज^२ावा म, भट्टा ब^२ात्त^२ा म (для об-
жиги кирпича), चूने की भट्टी चुने
की ब^२ात्त^२ाय ज, कुठला कुत्^२ल^२ा म
(для обжиги извести), कोंक्सोवा —
कोक-ओवेन ज, *электрическая* —
विजली का स्टोव म, *железная* —
लोहे का स्टोव म, *кафельная* —
टाइल-स्टोव म

печ||ь II *несов* 1. (*хлеб* и त न)
पकाना पाक^२ाना न, भूनना ब^२ुन^२'न^२
न, पचाना पाच^२ाना न, 2 (*о солнце*)

[*солнце*] —ет कडी धूप पडती है
करी द^२ुप पार'ती ख^२ा^२, चिलचिलाती
हुई धूप निकली है चिल'चिल^२ाती ख^२ु^२
द^२ुप निक'ली ख^२ा^२

пéчься *несов* (о хлебе и т н)
पकना पाक'न^२ा न

пешехóд म पैदल पा^२ेदाल च,
वटोही ब^२ातो^२न म, पथिक पा^२थि'क म
пешехóдный *прил* पैदल चलने
का पा^२ेदाल चा^२न^२े क^२ा. — *мост* पैदल
चलने का पुल म

пéший *прил* पैदल पा^२ेदाल

пéшка ज 1. *шахм* पैदल पा^२-
दाल म, प्यादा प्या^२दा म, 2. *перен*
разг कठपुतली क^२त्-पुत'ल^२व ज

пешкóм *нареч* पैदल पा^२ेदाल,
पाँव-पाँव पाँ-पाँ, *идти* — पैदल
चलना (जाना) न, पाँव-पाँव चलना
न

пещéра ज गार गार म, कदर
कन्दार म, गुफा गुफ^२ा ज, गुहा
गुहा ज

пианíно स [छोटा] प्यानो [च^२ो-
ता] प्या^२नो म, *играть* на — प्यानो
बजाना न

пианíст म प्यानो बजानेवाला
प्या^२नो ब^२ाज^२ाने-वा^२ल^२ा म, प्यानो-वादक
प्या^२नो-वा^२दाक म

пианíстка ज प्यानो बजानेवाली
प्या^२नो ब^२ाज^२ाने-वा^२ली ज

пивnáя ज शराखाना शराब-
खाना म, मयखाना मा^२य-खाना म

пивн||óй *прил* बीर का बिर क^२ा;
—ые *дрóжжи* [बीर का] खमीर म
пíво स बीर बिर ज, *свётлое* —

हलके रंग की बीर HC , темное —
पोर्टर-बीर HC

пивоваренный прил — завод
बीर बनाने का कारखाना бйр ба-
нанэ кă кăр-хăнă м

पिड्जाक म कोट क०ट म

пижа́ма ж पाजामा pā-džāmā м

ПИК *м* *geogp* चोटी चोटी *жс*,
 [सूच्याकृति] शिखर [सुच्यैकृति]
 шик^хар *м*

ПИКА́НТНЫЙ прил 1. चरपरा
 чар'парā, 2. перен दिलचस्प дил-
 -часп' (интересный), उत्तेजक утэ-
 -джак (возбуждающий), लचचेदार
 лаччэ-дār (о стиле)

пикёт *м* 1. पिकेट пикэт *м*,
2. वोग चौकी чаоки *жс*, пикет пи-
кэт *м*

пійки *мн карт* हुक्म [के पत्ते]
 'хукм' [кэ паттэ] *м мн*

пики́рование с ав गोता मारना
gotā mār'nā м

пики́ровать сов и несов ав
गोता मारना gotā mār'nā n

пикирующий прил ~ бом-
бардировщик गोताखोर बमवर्षक
gotā-xor bam-varšak м

пикнік *м* गोट गोट *ж* , पिकनिक
 пик'ник *ж* , उद्यानभोज उद्यान-
 -ब^хोद^ж *м*

पिला *ज* आरी *āri* *ज*, आरा *ārā*
म (большая), ручная — हाथ की
 आरी *ज*, दीसकवार — गोल चक्कर-
 दार आरी *ज*

पिळीत नसोव [आरी से] काटना

(चीरना) [ārī sɐ] kāt'nā (чир'нā) *n*

пилóт *м* उडाका *урākā* *м* ,

[विमान-]चालक [ВИМАН-]чāлак *м*

пилотáж *м* विमान् (वायुयान्)
का सचालन विमान् (वāयु-иāन) kā
санчāлан *м*

пилб́оля жс [द्वा की] गोली
 [давā кй] голи́ жс , टिकिया тикийā
 жс , अवलेह अव'лэх м

ПИНГВИН *м*   पेगुइन   पэнгуин *м*

ПИНÓК *м разг* लात *лāt ж* ,
 ठोस *т^хос ж* , टहोका *та^хокā м*

пинцѣт *м* чим'тѣи *ж*

пионёр *м* 1. (член организации юных пионеров) पायोनियर пай'онийар *м* , बालचर бāl-чар *м* , 2 (зачинатель) अग्रदूत агр'-дūt *м*

пионёрка *ज* पायोनियर पайोन-
нийар *ज*, बालचरी बाल-चारि *ज*

пионерский *прил* पायोनियर
(बालचर) का पайोनियार (bāl-чар)
kā, — лагерь पायोनियर-कैप *м*, बाल-
चर-कैप *м*

пипётка ж विद्रूक विन्दुक म

пир *м* दावत dāvat *ж*; भोज
б^ходж *м*

пирамйда ж 1. мат बहुकोण
नीव पर खडा सूचीस्तभ बाखु-кон
नीо пар к^харā с^учй-стамб^х м,
трехгрāнная ~ त्रिकोण नीव पर खडा
सूचीस्तभ म, 2 (сооружение) पिरा-
मिड पिरāмид ж

पिरामिडाल्‌न्‌यि *प्रि*ल पिरा-
मिड की आकृति का पिरामिड क्‌न्‌
आकृति का

पिरा́т *म* जहाजी (समुदरी) डाकू
 द्जाह्‌अय़ (सामुन्द'रि) दाकु *म*,
 जलडाकू द्जाल-दाकु *म*

пировать *несов* दावत खाना
 (देना) दावात क^१ाना (दэना) *п*

пирог *म* माँस पूरित कचौड़ी माँस
 पूरित काचाोरि *ज*

пирожное *с* पेस्ट्री पэस्ट्रि *ज*,
 бисквітное — स्पज-केक *п*

пирожок *म* कचौड़ी काचाोरि *ज*,
 समोसा самоса *म*, — с мясом गोश्त
 का समोसा *म*

пирокси́лін *म* भक से उडने-
 वाली रुई б^१ак सэ उर'नэ-वालि रुи
ज, आग्नेय तूल अग्नेय' तुल *म*,
 गन-कटन गान-कान *म*

писа́ка *म* разг लिक्खाड लिक्-
 क^१ार *म*, कलमघसीट काचाम-ग^१ा-
 सित *म*

пи́сарь *म* नकलनवीस नाकल-
 -नाविस *म*, दबीर दाबिर *म*, मुहरि'र
 मुखार्रिर *म*

писа́тель *म* लेखक लэк^१ак *म*,
 —-क्लाँसिक आदर्श-लेखक *म*

писа́тельница *ज* लेखिका
 लэк^१िका *ज*, रचयित्री राचायन्त्रि *ज*

писа́ть *несов* 1. लिखना लिक्^१-
 ना *п*, टाइप करना तायिप कार'ना *п*
 (ना माशिनके), —-क्रुपनो बडे-बडे
 अक्षरों में लिखना *п*, —-मेल्को छोटे
 अक्षरों में लिखना *प*, —-चेरनीлами
 स्याही से लिखना *प*, —-पेरोम कलम
 से लिखना *प*, учить —-लिखाना *п*,
 2 (о пере и т *п*) चलना चाल'ना
प, लिखना लिक्^१ना *п*, на ётой

бумаге पेरो लोरोशो पिшет इस
 कागज पर कलम बड़ा अच्छा चलता,
 ётой карандаш плохо пишет इस
 पेसिल से ठीक नहीं लिखा जाता,
 3. (записывать) लिख लेना लिक्^१-
 लэना *п*, Ивано́в писа́л под дик-
 то́вку Петро́ва পেतरোव वोल्ता जाता
 था, और इवानोव लिखता जाता था;
 4. (сочинять) लिखना लिक्^१'ना *п*,
 रचना राच'ना *प*, 5. (рисовать)
 चित्रित करना चित्रित कार'ना *प*,
 —-карतिनु तसवीर (चित्र) बनाना
 (खीचना) *प*, —-माँसлом तेल के रंग
 से तसवीर (चित्र) बनाना *प*, तैल-चित्र
 बनाना *प*, —-अक्वारेल्यु वाटर-कलर
 में तसवीर (चित्र) बनाना *प*

писк *म* चूँ-चूँ चूँ-चूँ *ज*, चे-चे
 चै-चै *ज* (ребенка)

пискля́вый прил किकियानेवाला
 किक्लिअनэ-वाला, —-го́лос किकियाती
 आवाज *ज*

пи́скнуть *сов* *см* पिщать

пистолёт *म* पिस्तौल पिस्ताल
ज, तमचा तामाच^१ा *म*, —-пулемет
 टोमी-गन *म*

писто́н *म* [कारतूस की] टोपी
 [काँर तुस की] तोपि *ज*

писчебума́жн||ый прил —-मा-
 गायिन स्टेशनरी की दुकान स्तेशान'-
 रि की दुकाँन *ज*, —-ये принадлеж-
 ности लिखने-पढ़ने का सामान लिक्^१-
 नэ-पार^१नэ का सामान *म*

пи́сч||ий прил —-ая бумага
 लिखने का कागज लिक्^१नэ का का-
 गज *म*

पि́сьменно *нареч* लिखित रूप मे लिखित रूप मे, पत्र द्वारा पत्र' द्वारā, излагать ~ लिपिवद्ध करना *n*

पि́сьменность *жс* लिपि लिपि *жс*, आलेख आलेख *м*

पि́сьменн||ый *прил* 1. लिखने का लिख'ने का, ~ стол लिखने की मेज *жс*, ~ые принадлежности कलम दावात कागज इत्यादि, लिखने का सामान *м*, 2. (написанный) लिखित लिख'ित, в ~ом віде लिखित रूप मे, изложенный в ~ом віде लिपिवद्ध, ~ая работа [परीक्षा के लिये] परचा *म*, ~ отзыв लिखित मत *म*; लिखित सिफारिश *жс* (рекомендация), ~ экзамен लिखित परीक्षा *жс*

письм||о *с* 1. चिट्ठी चिट'थी *жс*, खत хат *म*, पत्र पत्र' *म*, открытое ~ [पोस्ट-]कार्ड *म*, खुला पत्र *म* (в газете), заказное ~ रजिस्टरी चिट्ठी *жс*, недоставленное ~ गुप्त चिट्ठी *жс*, गुप्त पत्र *म*, поздравительное ~ बधाई की चिट्ठी *жс*, शुभेच्छा-ज्ञापक पत्र *म*, 2. (письменность) लिपि लिपि *жс*, आलेख आलेख *म*, пиктографическое ~ चित्राक्षर लिपि *жс*, चित्रलिपि *жс*, нотное ~ संगीतलिपि *жс*, система ~ā लेखन-प्रणाली *жс*, манера ~ā लिखने की शैली *жс*, लेखन-शैली *जс*

письмонóсец *м* डाकिया दाकिया *म*, चिट्ठीरसाँ चिट'थी-रसाँ *म*, पत्रवाहक पत्र'-वाहक *म*

пита́ние *с* 1. खिलाना क'खिलाना

म, खाना क'खाना *म*, भोजन भ'भोजन *म* (пища), усиленное ~ अच्छा पौष्टिक भोजन *म*, अधिक केलोरियो का भोजन *म*, недостаточное ~ पौष्टिक पदार्थ न मिलना *म*; искусственное ~ कृत्रिम तरीके से खाना खिलाना *म*, 2. тех सप्लाई сап-*лай* *жс*

пита́тельность *жс*. पौष्टिकता पाश्टिक'ता *жс*, स्वास्थ्यकारी गुण स्वास्'थी'-कार्य गुण *म* *मन*

пита́тельный *прил* पौष्टिक पाश्टिक, पुष्टिकर पुष्टि-कार

пита́ть *несов* 1. खिलाना क'खिलाना *न*, 2. (доставлять, снабжать) सप्लाई करना साप'लाई कार'ना *न*, 3. перен (иметь, чувствовать) रखना राख'ना *न*, ~ чувство भावना रखना *न*, ~ склонность रुचि रखना *न* (मे к чему-л), ~ надежду उम्मेद (आशा) रखना (बाँधना) *न*, आशा को कायम रखना *न*, ~ отвращение नफरत (घृणा) करना (को कायम रखना) *न* (से к кому-л, к чему-л)

пита́ться *несов* खाना क'खाना *न*, хорошо ~ अच्छा (बढ़िया) खाना खाना *न*, плохо ~ बुरा खाना खाना *न*

пи́томец *м* (воспитанник) शा-गिर्द शा'गिर्द' *म*, शिष्य शिष्य' *म*

пи́томник *м* पौधाघर पाद'घर *म*, उद्यान-गृह उद्यान-गृह *म* (растений), पशु-फार्म पशु-फार्म' *म*, जानवर पालने का फार्म द'जान-वार पाल'ने का फार्म' *म*, पशु-गृह पशु-गृह *म* (животных)

пить *несов* 1. पीना *पिना* *п*, चुसकियाँ लेना *чус'кийā* *लना* *п* (की *что-л*), घुटकना *г'утак'на* *п*. (*глотками*), ~ *глотками* चुसकियाँ ले लेकर पीना *п*, я *хочу* ~ मुझे प्यास लगी है; ~ *зълпом* गटगट करके पीना *п*, एक ही साँस में पीना *п*; 2. (*спиртные напитки*) [शराब] पीना [*шарāб*] *पिना* *п*, 3. (*за кого-л, за что-л*) किसी के लिये मदिरा-पान करना *кисй* *кэ* *лийэ* *мадирā-пāн* *кар'на* *п*, ~ *за чьё-л. здорōвьё* किसी की सलामती का जाम पीना *п*, किसी की सेहत के लिये जाम उठाना *п*, किसी के स्वास्थ्य के लिये मदिरा-पान करना *п*

пит||бё *с* 1. (*действие*) पीना *पिना* *म*, *гōдный* для ~*ья* आचमनीय, पेय, 2. (*напиток*) पेय *पэн'* *म*

питьев||бй *прил* ~*ая* *водā* पीने का पानी *पिनэ* *कā* *पāни* *म*, पेय जल *पэй'* *джал* *म*.

пйхта *ж* सिल्वर फिर силवार फिर *म*

пйчкать *несов* *разг* ठोस ठोस-कर खिलाना (भरना) *т'бс-т'бс'кар* *к'хилāнā* (*б'хар'на*) *п*, ~ *больного* *лекарствами* रोगी को बेकार दवा पर दवा पिलाते जाना *न*

пйшуц||ий 1. *прич* *от* *писātь*; 2. *прил* ~*ая* *машйнка* टाइप-राइटर *тāип-рāитāр* *म*, टकण-यत्र *тан-कāн-йāнтр'* *म*

пйщ||а *ж* खाना *क'āнā* *म*, भोजन *б'оджан* *म*, खाद्य *क'āдй'* *म*, ◇

духōвная ~ मानसिक भोजन *म*, आत्मा का खाद्य *म*; *давātь* ~*у* *слў-хам* अफवाहों का बाजार गरम करना *п*

пищātь *несов* किकियाना *कि-кииāнā* *न*, चूँ-चूँ करना *чў-чў* *кар'на* *п*, भिनभिनाना *б'ин'б'инāनā* *न* (*напр. о комарах*).

пищеварёни||е *с* हाजमा *хāз'мā* *म*, पाचन *пāचāन* *म*, पचनाग्नि *пач'нāग्नि* *ज*, *расстрōйство* ~*я* *वद-हजमी* *ज*, अजीर्ण *म*, अपच *म*

пищевōд *м* घेघा *г'эг'ā* *н*, घुटकी *г'ут'кй* *ज*, अन्नप्रणाली *अन्न'-प्रāनāलि* *ज*

пищев||бй *прил* खाने (भोजन) का *क'āнэ* (*б'оджан*) *कā*, खाद्य *क'ā-дй'*, ~*ые* *продўкты* खाने की चीजे *ज* *म*, खाद्यपदार्थ *म* *म*, ~*ая* *промьшленность* आहार-उद्योग *म*, खाद्य-उद्योग *म*, ~ *концетрāt* खाद्य-पदार्थों का पाउडर *म* (*порошок*); खाद्य-पदार्थों का क्यूब *н* (*кубик*)

пйявк||а *ж* जोक *джōк* *ज*, *стāвить* ~*и* जोक लगाना *п*

плāван||ие *с* 1. तैरना *तāэр'нā* *म*, तैराई *तāэрāй* *ज*, तैराकी *तāэрā-кй* *ज*, प्लावन *प्लāवान* *म*, *бассейн* *для* ~*ия* तैरने का तालाव *म*, तैरने के लिये स्नानकुंड *म*, 2. (*на судах*) जहाजरानी *джахāз-рāнй* *ज*, नौगमन *नाо-गāमāन* *म*, जलयात्रा *джал-йāтрā* *ज* (*путешествие*)

плāвātь *несов* 1. *см* *плыть*, 2. (*держātься на воде*) *он* *не*

умѣст ~ उस को तैरना नही आता
 ус ко таэр'нā नाखी ātā, वह तैरना
 नही जानता है वाख ताэр'नā नाखी
 джāн'тā ख़аэ

плавильн||ый прил тех ~ая
 печь पिघलाऊ भट्ठा पиг^x'лāу б^xат-
 т^xā м

плавильня ж धातु गलाने का
 कारखाना д^xātu गलāनэ кā кār-
 хāнā м

плавить несов पिघलाना пиг^x-
 лāнā п, गलाना गलāनā п, द्रवी-
 भूत करना द्रावि-б^xут кар'нā п

плавиться несов पिघलना пи-
 г^xал'нā नп, पिघल (गल) जाना
 пиг^xал (गल) джāнā नп, गलना
 गल'нā नп, द्रवित (द्रवीभूत) होना
 дравит (द्रावि-б^xут) хōнā नп

плавка ж 1. (действие) पिघ-
 лаव пиг^x'лāо м, गलाव गलāо м,
 2. (результат) गली हुई धातु गलि
 ख़ुयि द^xātu ж, पिघली हुई धातु
 पиг^x'ली ख़ुयि द^xātu ж

плавкий прил पिघलने योग्य
 пиг^xал'нэ йогй', गलने योग्य गल'नэ
 йогй', गलनीय गल'ний', द्रवशील
 драв-शील, ~ предохранитель эл
 फ़्यूज м

плавкость ж गलनीयता गल'-
 ний'тā ж, द्रवशीलता दрав-शील'-
 тā ж

плавлён||ие с पिघलना пи-
 г^xал'нā м, गलना गल'нā म, द्रवण
 द्रावाп म, тóчка ~ия द्रवण-विदु
 म, गलनाक म

плавник м [मछली का] पख
 (सुफना) [मच^x'ली कā] पान्क^x,
 (सुफ'नā) म

плавн||ый прил 1. धारा-प्रवाह
 द^xārā-प्रवाख़, धारा-प्रवाही द^xārā-
 -प्रवाख़ी, शात-प्रवाहित शāन्त'-प्रा-
 वāख़ित, ~ая речь धारा-प्रवाह भाषण
 म, ~ая походка मथर गति ж,
 ~ тāнец हलके पैरो (कदमो) से नाच
 म, ~ жест हलके से जोर से मुद्रा
 ж, какóй ~ стих! इस कविता मे
 वडी रवानी है!, ~ая мелóдия मधुर
 संगीत म, 2. лингв द्रव द्राव, अत-
 स्थ अन्त'-स्त^x

плавучий прил. तैरनेवाला ताэр'-
 नэ-वāлā, तैरता [हुआ] ताэр'тā [ख़уā],
 ~мост तैरता [हुआ] पुल म, ~маяк
 तैरती [हुई] मीनार ж

плагиāt м लेख की चोरी लэк^x
 की चोरि ж., साहित्यिक डाकाजनी
 सāखित्थिन्क दākā-зानि ж, ग्रथचोरी
 ग्रान्त^x-चोरि ж (труда, книги)

плакāt м पोस्टर постар म.,
 इश्तहार इश्त'ख़ār म, विज्ञापन-चित्र
 विग़्गāपाप्-चित्र' म

плакать несов रोना ронā नп.
 (के पीछे, के लिये о ком-л, по
 ком-л, о чем-л, से от чего-л),
 горько ~ रोना-धोना नп, ~ навзры́д
 गला फाड फाडकर रोना नп

плакаться несов. разг भीखना
 दज^xयिक्^x'नā नп, दुखडा रोना дук^x-
 рā रонā नп

плакса м и ж बच्चो की तरह
 रोनेवाला बचचो की तराख़ रонэ-वāलā

म, रोना बच्चा *ронā баччā* *म.* (о ребенке)

प्लाक्षीव॥यि *प्रिल* रोनेवाला *रण-वālā*, रोना *ронā*, ~ребенок रोना बच्चा *म*, ~ым गóлосом रूआँ-सी (रोने की) आवाज मे

प्ला́менный *प्रिल* 1. आगभरा *āg-б^харā*, अग्निमय *अग्नि-माñ*, 2. *перек* जोशीला *दजोशीलā* (*пылкий*, *страстный*), ~ *привёт* दिली (हार्दिक) सलाम *म*, ~ *взгляд* प्रेममय दृष्टि *ज* ~ *патриот* कट्टर देश-भक्त *म*

प्ला́м॥я *с* लौ लाओ *ज*, लपट ला-पट *ज*, ज्वाला *दज्वālā* *ज*, *вспых-нуть* ~енем आग की लपेटे फूट पडना *न* (मे *о чем-л*)

план *म* 1. नक्शा *накшā* *म*, खाका *хākā* *म*, स्कीम *ским* *ज* (*схема*), *снимать* ~नक्शा बनाना *न* (का *чего-л*), 2. (*проект*) मसूबा *мāсубā* *म*, योजना *йодж'нā* *ज*, कार्यक्रम *कāर्य'-कram* *म* (*програма*), कल्पना *कल्प'नā* *ज* (*замысел*), *пятилётный* ~ *пचवर्षीय* योजना *ज*, *учебный* ~ पाठ्यक्रम *म*, *претворять* ~ *в жизнь* कल्पना कार्यरूप मे लाना *न*, *◇* *перёдний* ~ अग्रभाग *म*, *зād-ний* ~ पृष्ठभूमि *ज*, *на* *перёднем* *плāне* अग्रभाग मे.

планёр *म* *ав* बेइजन का हवाई जहाज *бэ-инджан* *kā* *खāvāй* *दजāхāз* *म*, बिना इजन का हवाई जहाज *बि-नā'инджан* *kā* *खāvāй* *दजāхāз* *म*
планёта *ज* ग्रह *грах* *म*,

планетáрий *म* नक्षत्र-भवन *नाक्षत्र'-ब^хавान* *म*

плáнирование I *с* खाका (योजना) बनाना *хākā* (*йодж'нā*) *बāнā-нā* *म*

плáнирование II *с* *ав* तिरना *तिर'нā* *म*

плáнировать I *несов* खाका खीचना (बनाना) *хākā* *क^लйч'нā* (*बā-нāнā*) *न*, मसूबा (योजना) बनाना *मāсубā* (*йодж'нā*) *बāнāнā* *न*

плáнир॥овать II *несов* *ав* तिर-ना *तिर'нā* *न*, *самолет* ~ует हवाई जहाज तिरता चला जाता है.

плáнка *ज* तख्ता *ताхтā* *म*, [लक-डी की] पट्टी [लक'री *क*] *पट्टी* *ज*

плáнов॥ый *प्रिल* योजनापूर्ण *йодज'нā-पूरñ*, योजनाबद्ध *йодж'нā-бадд^х*, नियोजित *नियोजित*, ~ое *хозяйство* नियोजित अर्थव्यवस्था *ज*, ~ая *рабóта* नियोजित काम *म*, ~ *отдёл* योजना-विभाग *म*, ~ое *про-извóдство* नियोजित (योजनाबद्ध) उत्पादन *म*

планомёрный *प्रिल* प्रणालीबद्ध *प्रāñāय-बादद^ख*; क्रमानुसारी *क्रā-मāनुसāरी* (*систематический*)

плáнтáтор *म* बागान का मालिक *бāгāн* *kā* *мāлик* *म*

плáнтáциóнн॥ый *प्रिल* ~ое *хозяйство* बागवानी *бāг-бāñ* *ज*

плáнтáция *ज* बागान *бāгāн* *म*, चाईनाया ~ चाय-बागान *म*, *кофёйная* ~ काफी-बागान *म*, *табāчная* ~ तबाकू का खेत *म*

пласт *म* तह ताँ *ज*, चट्टान
 चट्टान *ज*, परत पारत *ज*, स्तर
 स्तर *म*, — снѣга बरफ की तह *ज*,
 угольный — कोयले की तह (चट्टान)
ज, कोयले का स्तर *म*, нефтеносный
 — तेलवाली चट्टान *ज*, соляной —
 नमक की तह (परत, चट्टान) *ज*

пластйнк||а ङ 1. प्लेट प्लेत ङ ,
 стеклянная ~ गीशे की प्लेट ङ ,
 цйнквая ~ जिक की प्लेट ङ , 2.
 (ग्राम्मोफोनная, патефонная) रेकोर्ड
 रэкॉर्ड' ङ , ~ для звукозãписи
 रेकोर्ड करने की डेस्क ङ , проигры-
 вать ~у रेकोर्ड वजाना ङ ; 3.: фото-
 графйческая ~ फोटो उतारनेवाली
 प्लेट фото утãр'नã-वãलй प्लेत ङ ,
 фोटो-प्लेट фото-प्लेत ङ

пластический прил 1. (гиб-
кий) लचकदार लачак-дार्, 2. мед
प्लास्टिक प्लाстик, —ая хирургия
प्लास्टिक शल्य-चिकित्सा जे

пластмáсса ж प्लास्टिक प्लास्-
तिक ж

प्लास्तर *म* पलस्तर पलास्तार
म, छोप *च^खप म*, लेप *लप म*,
 लीपकिय ~ चिपकनेवाली पट्टी *ज*,
 вытяжнóй ~ छाला उठाने का लेप
म, приклáдывать ~ छोपना *न*, पल-
 स्तर लगाना (चढाना) *न*

платѧ ж 1. अदायगी адāй'гй
ж , 2. (вознаграждение) मेहनताना
мэх'натānā м , पारिश्रमिक пāри-
шрамик м , зāработная ~ तनख्वाह
ж , वेतन м , मजदूरी ж (рабочего),
~ за шитье सिलाई ж ; 3. (за поль-

зование *чем-л*) किराया *किराय़ा* *м*,
भाडा *б^хārā* *м* (за наем, за про-
езд), — за вход प्रवेशशुल्क *м*, под-
писная — ग्राहको का शुल्क *м*, — за
проезд кिरаया *м*, भाडा *м*, यात्रा-
शुल्क *м*, — за обучение पढाई की
फीस *ж*, पढाई का शुल्क *м*, स्कूल
की फीस *ж* (в школе)

प्लतानं म कदली कद'ली ञ ,
चनार चानार म

платёж *м* 1. (действие) अदाय-
गी *адāй'гй ж*, прекращать ~
अदायगी मुलतवी (स्थगित) करना *п*,
наложенным платёжом चीजे मिलने
पर कीमत देना, 2. (сумма) चुकती
रकम *चुक'тйі ракам ж*

платёжеспособный *прил* कर्ज
(ऋण) चुका देने योग्य карз' (рин)
чукā дэнэ йогй', ऋणशोधनक्षम
рин-шод^xан-кшам, करदानक्षम кар-
дāн-кшам (о налогоплательщике)

платёльщик *м* अदा करनेवाला
адā кар'нэ-вāлā *м*

платина *म* प्लेटिनम *प्लैतिनाम*
म, महात् *माह्यत्* *म*

платить *несов* 1. देना *дэна* *n*,
चुकाना *चुकाना* *n*, कीमत (दाम) देना
क़िमत (दाम) *दэना* *n* (за купленное),
— заработную плату मजदूरी (वेतन)
देना *n*, — по счету हिसाब चुकाना
n, विल चुकाना *n* (в ресторане),
— за проезд в трамвае ट्राम का
किराया चुकाना *n*, — наличными
नकद चुकाना *n*, — натурой माल
अदा करना *n*, 2. (погашать) चुकाना

चुकānā *n*, चुका देना चुकā दēnā *n*, अदा करना адā кар'нā *n*, — पालोर् टैक्स (शुल्क) देना *n*, — долг कर्ज अदा करना *n*, ऋण चुकाना (चुका देना) *n*, — штраф (पéню) जुरमाना देना *n*, 3. *перен.* बदला चुकाना (देना) бад'лā चुकānā (дēnā) *n*, — *взаимностью* प्रेम का प्रतिदान करना *n*, — *услугой* за *услугу* सेवा के उत्तर में सेवा करना *n*, — *добрóm* за *зло* जो तोको काँटा बोए, ताहे बोए तू फूल.

платн||ый *прил* 1. (*предоставляемый за плату*) रुपये के लिये рупаиэ кэ *лииз*, मूल्य पर *му-лй'* *пар*, — *вход* टिकट से प्रवेश *м*, — *ое* *лечение* फीस देने पर चिकित्सा *ж*, — *ое* *место* सगुल्क सीट *ж* (*напр в автобусе*), सगुल्क जगह *ж*, सगुल्क स्थान *м* (*напр в санатории*), 2. (*оплачиваемый*) वेतन पर काम करनेवाला *вэтан* *пар* *кām* *кар'-нэ-вāлā*, — *ая* *рабóта* मजदूरी (वेतन) का काम *म*, 3. (*оплачивающий*) फीस (शुल्क) देनेवाला *фйс* (*шуल्к'*) *дэнэ-вāлā*

платó *с геогр* पहाड़ी मैदान *пахāरй* *маэдāн* *म*, अधिकता *ад^хи-тй'кā* *ж*

платóк *м* 1. दोपट्टा *до-паттā* *म*, चादर *чāдар* *ж*; [सिर का] *रूमाल* [*сi* *р* *кā*] *рū-мāл* *म* (*повязываемый на голову*), 2. (*носовой*) *रूमाल* *рū-мāл* *म*, साफ़ी *сāфй* *ж*

платоническ||ий *прил.* आध्या-

त्मिक *ād^хйātмйк*; अव्यवहार्य *авйāv'-хāरй'* (*об интересе*); — *ая* *любóвь* आध्यात्मिक प्रेम *म*

платфóрма *ж* 1. (*перрон*) *п्लет-фарм* *плэт'фāрм'* *म*, चवूतरा *चा-бут'рā* *म*, 2. (*товарный вагон*) *ट्रक* *трак* *म*, 3. *полит* कार्यक्रम *कāरй'-कram* *म*, *मच* *मानच'* *म*

плáть||е *с* 1. *собир* कपड़े *кап'рэ* *म* *मн*, *встр* *вастр'* *म* *मн*, *готó-вое* — तैयार (सिले-सिलाये) कपड़े *म* *मн*; *магазин* *готóвого* — *я* तैयार कपड़ों की दुकान *ж*; *штáтское* — गैरफौजी (नागरिक) पोशाक *ж*, *вёрхнее* — ऊपर के कपड़े *म* *मन*, 2. (*женское*) [औरतो का] कपड़ा [*аор'тó* *кā*] *кап'рā* *म*, [औरतो की] पोशाक [*аор'тó* *кн*] *пошāк* *ж*, *фрак* *फ्रāक* *ж*, *вечёрнее* — सध्याकालीन कपड़ा *म*

платян||óй *прил* — *шкаф* कपड़ों की अलमारी *кап'рó* *кй* *ал'мāरй* *ж*, — *āя* *щётка* कपड़े साफ करने का ब्रश *кап'рэ* *сāф* *кар'нэ* *кā* *браш* *म*
плацдāрм *м* *воен* [फौजों की] चौकी [*фаоджó* *кй*] *чаокй* *ж*, *фóж* (सेना) का अड्डा *фаодж* (*сэнā*) *кā* *аддā* *म*

плацкāрта *ж* रिजर्व्ड सीट का टिकट *ризарвд'* *сйт* *кā* *тикат'* *म*

плач *म* *रोना* *ронā* *म*, *कुहराम* *कुख'рām* *म*, *विलाप* *вилāप* *म*, *रोने* की आवाज *ронэ* *कй* *āвāз* *ж* (*звук*)

плачéвн||ый *прил* 1. खेदजनक *к^хэд-джанак*, शोचनीय *шоч'ний'*,

имѣть — вид करुणाजनक दिखाई देना *нп*; в —ом состоянии दयानीय स्थिति मे; 2. (не оправдавший ожиданий) विफल विप^खाल, имѣть — исход विफल होना *нп*, शोकजनक अत होना *नп* (का о чем-л)

плашмя нареч упасть — मुंह (पेट) के वल गिर पडना मूख (पэт) कэ бал гир пар'на *नп* (на грудь), पीठ के वल गिर पडना पित^ख कэ бал गир пар'на *नп* (на спину), ударить шашкой — तलवार के चपटे से मारना ताल'вар कэ чап'तэ сэ मार'на *п*

плащ *м* चोगा чога *м*, लवादा лабада *м*, वरसाती бар'сати *ж* (дождевой)

плебисцит *м* लोकमत-सग्रह लोक-मत-санग्राх *м*

плевательница *ж* उगालदान угал-дан *н*, पीकदान пик-дан *м*, थूकदान т^хук-дан *м*

плевать *несов* 1. थूकना т^хук'на *नп*, 2. перен разг थूकना т^хук'на *नп* (पर на кого-л, на что-л), लात मारना लात मार'на *п* (पर на кого-либо, на что-л)

плевóк *м* थूक त^хук *м*

плеврít *м* мед फेफड़े की झिल्ली का प्रदाह प^खэп'рэ кй дж^хилли का प्रादाх *м*

племеннóй *прил* 1. (свойственный племени) कवीली काबिली, कवायली काबाи'ली, जातीय दजाति', 2. (породистый) बढिया नसल का бар^хийा насал का, नसल बढाने का

насал бар^ханэ ка (годный для продолжения породы)

плѣмя *с* 1. कवीला काबिला *м*, जाति दजाति *ж*, 2. (поколение) पीढी पिर^хи *ж*

племѣя́нник *м* भतीजा б^хатиджа *м* (сын брата), भाँजा б^хаджа *м*. (сын сестры)

племѣя́нница *ж* भतीजी б^хатиджи *ж* (дочь брата), भाँजी б^хаджи *ж* (дочь сестры), éта дéвочка егó — यह लडकी [रिश्ते मे] उस की भतीजी है.

плен *м* कैद काэд *ж*, गिरफ्तारी गिराфтारी *ж*, брать в — कैदी बनाना *п*, держать в —у कैд मे रखना *п*, попасть в —кэदी होना (हो जाना) *नп*

плена́рн||ый *прил* विस्तृत वि-стрит, —ое заседа́ние विस्तृत बैठक *ж*, विस्तृत अधिवेशन *м*

плени́тельный *прил* मनोरम मानо-рам, मनोहर मानо-хар, चित्ताकर्षक चित्ताकारशाक

плени́ть(ся) *сов см* пленять (-ся)

плёнка *ж* 1. झिल्ली दज^хилли *ж*, परदा пар'да *м*, 2. фот, кин фильм филм' *м*, *ж*

плённый *м* कैदी काэди *м*

плённый 1. *прил* कैदी काэди, 2. *сущ* *м* कैदी काэди *м*

плéну́м *м* विस्तृत बैठक वि-стрит баэт^хак *ж*, विस्तृत अधिवेशन वि-стриत ад^хивэшан *м*.

— कब्र (समाधि) का पत्थर काब्र' (सामाद^खи) क़ा पात^खार म , 2. (кухонная) चूल्हा चूल^खा म , गैस का चूल्हा गाэс क़ा चूल^खा म , गैस-स्टोव गाэс-стов म (газовая)

प्ली^खтка ж 1. см плитá 2 , электрическая — बिजली का चूल्हा बिज^खлй क़ा चूल^खा म , 2. (облицовочная) टाइल त़ाил ж , 3.: — шоколада चाकलेट का टुकड़ा च़ाक'लэт क़ा тук'рā म , क़ास्कि व —х रगो के टुकड़े रान्गō क़े тук'рэ म मн

प्लов м पुलाव пулаō м

प्लो^खе^खц м त़ैराक ताэरा^खक म , पैराक पाэरा^खक म

плод м 1. फल प^खал м , मेवा मэवा^ख м , приносить —ы^ख फलना न्न , फल देना न , дёрево прино^खсит —ы^ख पेड में फल लगते हैं , पेड फलता है , 2. перен फल प^खал м , नतीजा नतयिद^खा म , परिणाम परि^खна^खм म (результат), पो^खजि^खна^खть —ы^ख फल भुगतना न (के चगे-ल)

пло^खди^खться несов वश का विस्तार होना व़ाश क़ा विस्तार^ख ж़ो^खना^ख न्न (के ० क़ो^ख-ल) , वशवृद्धि करना व़ाश-व्रिद^खा^ख क़ार'ना^ख न

пло^खдо^खви^खтый прил 1. फलदार प^खाल-द़ार (० रा^खстени^खи), बहुत से वच्चे जननेवाला बा^खख़ुत स़े बा^खच^खचे^ख द^खजान'ऩे-व़ाल़ा (० जि^खवो^खт^खно^खм), 2. перен विशाल परिमाण में रचना करनेवाला विश़ाल परिमा^खन म़े रा^खच'ना^ख क़ार'ऩे-व़ाल़ा , धनी द^खख़ानि^ख , विशाल परिमाण में साहित्य की रचना

करनेवाला विश़ाल परिमा^खन म़े रा^खच'ना^ख क़ार'ऩे-व़ाल़ा (० पि^खस^खते^खले)

пло^खдо^खво^खдство с मेवे की काश्त (खेती) म़ेव़े क़ि क़ाश्त' (क^ख़े^खति) ж , फलो का काम (बोना) प^खालō क़ा क़ाम (बो^खना) म

пло^खдо^खво^ख||य^खй прил फल का प^खाल क़ा , फल देनेवाला प^खाल द़ेऩे-व़ाल़ा , फलदार प^खाल-द़ार , — сад फलो का बगीचा म , —ые дерёвья फल के पेड म मн

пло^खдо^खно^खси^खть несов फलना प^खाल'ना^ख न्न , फल देना प^खाल द़ेऩा^ख न

пло^खдо^खро^खди^खе с उपजाऊपन उप'द^खज़ा^खउ-पान म , उर्वरत्व उर्व'रा^खत^खव' म , —по^खच^खвы खेत की उपजाऊ शक्ति ж , जमीन की धारण-शक्ति ж

пло^खдо^खро^खд^खный прил उपजाऊ उप'द^खज़ा^खउ , उर्वर उर्वार

пло^खдо^खт^खво^खр^खный прил उपजाऊ उप'द^खज़ा^खउ , फलवान् प^खाल'वा^खन , फलप्रद प^खाल-प्रा^खद , लाभदायक ला^खब^खा^ख-दा^खय^खा^खक

пло^खм^खба ж 1. (зубная) [दाँत में] भराई [दाँत म़े] ब़ा^खरा^खय़ि^ख ж (की ० चगे-ल) , 2. (на двери и т н) मुहर मु^खख़ार^ख ж , सील स़ील म

плом^खби^खро^खва^खть несов 1. (зуб) भरना ब़ा^खरा^ख'ना^ख न , — зуб दाँत को भरना न , 2 (дверь) मुहर लगाकर बंद करना (कर देना) मु^खख़ार ला^खगा^ख-का^खर बा^खन^खद' क़ार'ना^ख (का^खर द़ेऩा^ख) न

пло^खос^खк||य^खй прил 1. चपटा चाप'ता^ख , चौरस चा^खोरा^खस , समतल सा^खम-ता^खल (० पो^खव^खर्ण^खो^खस्ति), —ая сто^खपा^ख मे^खद चप-

टा पैर *म*, —ая крыша चौरस छत *जस*;
— лоб सकुचित ललाट *जस*, —ая
грудь चपटी (दवी हुई) छाती *जस*, 2.
—ая тарелка चपटी रकावी चाप'ती
राकाबी *जस*, 3. *перен* बाजारू बा-
ज़ारू, गँवारू गाँवारू

плоского́рье *с* पहाड़ी मैदान
पाख़ारी माэдāन *म*, अधित्यका अद'ि-
त'क़ा *जस*

плоскогубцы *मन* *тех* चिमटी
चिम'ती *जस*, सँडसी स़द'सि *जस*

плоскодóнка *जस* पटेला पातेला
म, चपटे तले की कस्ती चाप'ते ताले
की काश्ती *जस*

плóскос||ть *जस* चपटापन चाप'tā-
पान *म*, सतह सताह *जस*, सम-धरातल
सम-द'ख़ारā-ताल *म* (*поверхность*),
बाजू बाज़ू *म* (*самолета*), ✧ क़ाती-
या по наклóннoи —ति पतन के पथ
पर चलना *नन*

плот *म* बेडा बेरा *म*

плот'и||а *जस* बाँध बाँद' *म*, बंद
बान्द' *म*, जलबधक दज़ाल-बान्द'ख़ाक
म, возвод'ить —у बाँध बनाना (बाँध-
ना) *न*

плóтник *म* बढई बार'ख़ाय *म*,
सुतार सुतार *म*

плóтно *нареч* —закр'ить дверь
दवाँजा अच्छी तरह बंद करना दार-
वाज़ा अच्छ'य़ी ताराह बान्द' कार'nā *न*,
плáтьє —облегаёт тéло कपडा बदन
पर विलकुल ठीक है काप'रा बादान
पार बि'कुल त'ख़ाक़ ख़ाэ, — прижи-
мáтьс'я लिपटना लिपात'nā *नन*,
लिपट जाना लिपात दज़ानā *नन* (से

क़े चेलु-ल), — пооб'едать पेट भरके
खाना पэт ब'ख़ार'क़े क'ānā *न*

плóтность *जस*. घनता ग'ान'tā
जस, घनिष्ठता ग'ान्निश्त'ā *जस*, गा-
ढापन ग़ार'ā-पान *म* (*ткани*)

плóтный *прил* घन ग'ान, घनिष्ठ
ग'ानिश्त', गाढा ग़ार'ā (*о ткани*),
मोटा-ताजा मोता-ताज़ा (*о человеке*).

плотоядн||ый *прил* गोश्तख़ोर
गोश्त'-ख़ोर, माँसभक्षी मांस-ब'ख़ाक्षी,
—ое живóтное गोश्तख़ोर *म*, माँस-
भक्षी *म*

плот'ь *जस*. बदन बादान *म*, गरीर
शरीर *म*, हाड-माँस ख़ार-मांस *म*; ✧
—и кровь माँस और लहू, —от плó-
ти, кость от кóсти रक्त-माँस (माँस
और लहू) से बना (के को-ल, के-
—ли-बो), вхóд'ить в —и в кровь रग में
और रक्त के अंदर प्रवेश करना *न*

плóхо 1. *нареч* बुरी तरह [से]
बुरी ताराह [सэ], —себя ч'увство-
вать बीमार महसूस करना *न*, तदु-
स्त (स्वस्थ) न महसूस करना *न*,
तबीअत ख़राब (ठीक नहीं) होना *नन*
(की *о ком-л*), —вест'и себя शरारत
करना *न*, शरारत का बर्ताव करना
न, —сл'ышать ऊँचा (कम) सुनना
न, 2. *сущ* *с* बुरा नवर बुरā नाम-
बार *म*, получ'ить — बुरा नवर
मिलना *नन*. (की *о ком-л*)

плóх||óй *прил* बुरा बुरā, ख़राब
ख़ारāб (*испорченный, негодный*),
नीच नीच (*низкий*), ёто плóхо यह
बुरा है, यह बुरी बात है, —пр'изнак
अलक्षण *म*, कुलक्षण *म*, —áя орга-

निर्झाञ्जि वदडतजामी ञ्ज , कुप्रवध म ,
— बे उस्त्रोईव्ठो दुर्व्यवस्था ञ्ज ,
कुप्रवध म

प्लोश्चडक ञ्ज 1. मैदलन मलडलन
म , स्पोरुतलवना — अखलडल म , खेल
कल मैदलन म , क्रीडलक्षेत्र म , वोलै-
बल्लनल — वललीवल कल मैदलन म ,
तलननलसल — टेनलस कल मैदलन (क्षेत्र)
म , स्त्रोईतललनल — नलर्मलणस्थल म ,
दलैतसल — खुले मैदलन मे कलडरगलरुतन
ञ्ज , वच्चो के ललये मैदलन म , पोसल-
दलनल — अव उतरने कल मैदलन म ,
2. (ललसुतनलनल) ललडलंग ललडनलनग'
ञ्ज , दो सीढलयो के वीच कल चवूतरल
दो सलरुखलनलड कल बलच कल चलबुत'रल म ,
3. (वलगलनल) प्लेडफलर्म प्ललत'फलर्म' म

प्लोश्चलड ञ्ज 1. मलत क्षेत्रफल
कलशुतुर'-पललल म , 2. (प्रलसुतुरलन-
सुतुव, पोवुरुषुतुनलसुतुव) रकवल रलक'बल
म , वरुगफल वलरुग'-पललल म , क्षेत्रफल
कलशुतुर'-पललल म , ललललल — रलहलललशी
रकवल म , वलस-सुतुलल म , 3. (व गलरोडे,
व सेले) मैदलन मलडलन म , चलक
चलक म

प्लुग म हलल खलल म , पलखलतु प्लु-
गलम हलल चललनल (ओतनल, सेओतनल) न

प्लुत म दमवलज दलम-बलड म ,
चललवलज चलल-बलड म , पलखडी पल-
कललनल म , धूतुत दललुरुत' म

प्लुतुवलतु नलसुव रलडल ठगनल
तलललल'नल न , लुवकल-पओल करनल चलक-
कल-पलनलओल कलर'नल न , पलखड
फललनल पलकललनल' पललललनल न

प्लुतुवसुकी प्रलल पलखडी पल-
कललनल, धूतुत दललुरुत'

प्लुतु नलसुव 1. तलैरनल तलैर'नल
नल , पलैरनल पलैर'नल नल , 2. (ओ प्रलद-
मलते) वलहनल बलख'नल नल , तलैरनल
तलैर'नल नल ; — पो तलैलनलल वलहलव
(प्रवलह) मे वलहनल नल , 3. (ओ सुदुने)
ओलनल दओलनल नल , चलनल चल'नल नल ,
4. (नल सुदुने) ओलनल दओलनल नल (मे,
से नल ललम-ल) , चलनल चल'नल नल
(पर नल ललम-ल) , — नल वलसलल कलशुतुी
(नलव मे) खेनल न , ◇ वलसे प्लुतुलओ उ
नलसे पलैरुद गललओललल उसल अलनल ओलखुओ
के ओलगे हर एक चीओ तलैरुतुी हुई दल-
खलई दी, उस की ओलखुओ के सलमने सव
धूंधलल हो गलल थल.

प्लुओनुतु सलव सलम प्लेवलतु

प्लुस म 1. मलत ओड (ओडने,
धन) कल चललल दओर (दओर'नल,
दलललन) कल चलख'नल म , 2. पलरलन (प्रल-
लमुषुतुसुतुव) फललदल फलल'दल म , ललम
ललबल म , शुरेष्ठतल शुरलशुतुल'तल ञ्ज
(प्रलवसुओदसुतुव)

प्ललओ म कलनलरल कलनलरल म , तड
तलत म , मुओसुकी — मरुदुओ के ललये
कलनलरल म , ओलैनलकी — ओलैरतुओ के
ललये कलनलरल म

प्ललसलतु नलसुव नलओनल नलओ'नल
नल , ◇ — पोड लुओल-ल. दूडुकु कलसी
के इशलरुओ पर नलओनल नल

प्ललसुकल ञ्ज नलओ नलओ म , नृतुतु
नुरलतल' म

प्ललसुवुकी प्रलल नलओने कल नलओ'-
नल कल

पुनलवमलतलललसुकी प्रलल तलसु
नुतुमलैतलक नललुमलैतलक, — तलरुमओ (ओ
पोलओडे) वेकलुतुमलैक म

से, जन्मतः; по образцѹ के ढग पर, की नाई *последлог*, по решѣннѹ के फैसले (निर्णय) पर; по имени नामी, नामक, рабѣтать по-лѣнински लेनिन की तरह काम करना *n*, по правѹ अधिकारपूर्वक, по фигурѣ डील-डौल में, по дѣлу काम से; по егѡ вѣду मोज्ञो подѹмать, что... उस को देखते आप सोच सकते है कि , 4. (вследствие) से сз *последлог*, की वजह [से] *кѣ* ваджа~~х~~ [сз] *последлог*, के सवव (कारण) *кз* сабаб (*каран*) *последлог* (по причине), के फलस्वरूप *कз* प^खाल-स्वा-रुप *последлог* (в результате), по незн^аннѹ वेजानकारी (अजान) में, अजानवश; по глѹпости नादानी से, посѣбнѣ по болѣзни वीमार पड जाने पर आर्थिक सहायता *ज.*, пѣнснѹ по ст^арости बुढापे की पेन्शन *ज.*, по ошѣбке भूल (गलती) से, 5. (по-средством) से сз *последлог*, के जरिये *कз* зарн^й *последлог*, [के] द्वारा [क^з] дв^ар^а *последлог*, посылат^ь по пѣчте डाक से भेजना *n*, по пѣчте डाक से, डाक [के] द्वारा, по желѣзной дорѣге रेल से; по р^адн^о रेडियो से (पर, में, द्वारा), передават^ь по р^адн^о प्रसारित (ब्राडकास्ट) करना *n*, по телефѣн^у टेलीफोन पर (में), гово-र^ит^ь по телефѣн^у टेलीफोन पर (में) वोलना *न*, टेलीफोन पर (में) बातें करना *n*, टेलीफोन करना *n*; 6. (до) तक так *последлог*, с н^об^лѹ по сен-т^ябр^ь जुलाई से [लेकर] सितबर तक;

по пёрвое сентябрь पहले सितबर तक, по по́яс कमर तक, 7. (при обозначении времени) को को по-следлог, मे मे́ послелог (в течение), पर пар послелог, के बाद (पश्चात्) कэ бāд (पश्चात्) послелог (после чего-л), по выздоровлѣнии तदुरुस्त हो जाने पर; по окончāнии срóка अवधि समाप्त होने पर; по утрāм सुबह सुबह [को], по ночāм रात रात [को], 8. (величиной, ценой, раз-мером во что-л) по пять рублѣй श्туका हरेक पाँच रूबल का [है] खार-эк пāч рубал कā [ख़ाэ], 9. (в раз-делительном смысле) по одному́ एक एक करके эк эк кар'кэ (в со-четании с п.), एक एक होकर эк эк х́окар (в сочетании с нп), 10. (на языке) по-ру́сски रूसी [जबान, भाषा] मे रूसी [забāн, б'хāшā] मे, говоріть по-ру́сски रूसी बोलना रूसी бол'нā नп; говоріते ли вы по-ру́сски? आप को रूसी आती है? āп ко рूसी āтй ख़аэ?, आप रूसी बोलते है? āп रूसी бол'तэ ख़аэ?, 11. (при числительных, с указанием на количество) оні вы́играли по пять пāртий उन्हो ने पाँच-पाँच बाजियाँ जीती ун'б नэ пāч-पāч бāзинйā джйтй, обе комāн-ды забйли по одному́ гóлу दोно टीмо की तरफ से एक एक गोल बनाया गया донб тймб क्य тараф सэ गоч банāнā ганā

побагрове́||ть сов चु

हो जाना सूरख' (लāल) खो джāнā नп; चेहरा तमतमा उठना चэ'рā там'-тамā ут'нā नп (का 0 ком-л), нёбо ~ло от зāрева आसमान पर लाली छा गई; ~ от гнёва 'गुस्से से लाल हो जाना नп

побāив||аться несов разг [कुछ न कुछ] डरना [कуч' на куч'ā] дар'-нā नп (से кого-л, чего-л), चौकन्ना (सावधान) रहना चाоканнā (сāо-д'хāн) ра'х'нā नп (остерега́ться, опасаться, से кого-л, чего-л.), он ~ается ходіть тудā वहाँ जाने से वह कुछ डरता है.

побѣг м 1. भागना б'хāг'нā म, फरार होना фарār खонā न, पलायन पलāयान म, ~из тюрьмы काराभग म, совершāть ~ фरार होना (हो जाना) नп, निकल भागना नп (से откуदा-л), 2. (росток) पौधा पाо-д'хā म, अकुर अकुर म

побегу́ш||ки мн быть на ~ках разг छोक्डा (हरकारा) होना च'ок'-рā (खार'кārā) खонā नп (का ७ ко-го-л)

побѣд||а ж जीत दजйत ж, फतह फата'х ж, [वि]जय [वि]джай ж, одѣрживать ~у विजय पाना (प्राप्त करना) न (पर, के ऊपर над кем-л), обеспѣчить ~у विजय पाने का रास्ता (मार्ग) सुगम बना देना न (पर над кем-ल, над чем-ल), закре-
пить ~у विजय को स्थायी व

обедітель м विजयी

विजेता विजयतā म

на кóнкурсе पुरस्कार-विजेता *м* *не-изм*

победить *сов см* побеждать
побѣдный *прил* विजयी वि-
दжайयि, विजय का विदжай क़ा, जय-
मान दжай'мāн

победоно́сный *прил* विजयी
विदжайयि, विजयपूर्ण विदжай-पूरन'

побежа́ть *сов* 1. दौड पड़ना
दाор пар'нā *нп*, दौडने लगना दाор'-
नā लग'нā *нп*, भाग जाना б^хāг
джāнā *нп*, पीठ दिखाना पित^х ди-
к^хāнā *п* (обратиться в бегство),
2. *перен* बहने लगना бах'нā लग'нā
нп (начать течь)

побежда́ть *несов* जीतना दжит'-
нā *п*, जीत लेना दжит लēнā *п*,
फतह (जय) करना (कर देना) фатах
(джай) кар'нā (кар дēнā) *п*, फतह
(जीत, विजय) पाना (हासिल करना)
फатах (джит, विदжай) пāнā (хā-
сил кар'нā) *п*, काबू पाना кāбу
пāнā *п* (преодолевать, का что-л),
हराना хāрāнā *п*, हरा देना хāрā
дēнā *п*, बाजी मार लेना бāзйи мār
лēнā *п* (в игре, से кого-л), — в
состязāниях по бēгу दौड मे बाजी
मार जाना *нп*

побеждённ||ый 1. *прич* от
победить, 2. *прил*. [परा]जित् [पा-
रā]दजित, परास्त парāст', призна-
вāть себя —ым अपनी हार मानना
(स्वीकार करना) *п*

побелѣть *сов* सफेद हो जाना са-
фэд хō джāнā *нп*

побелить *сов* सफेद (सफेदी)
करना साфэд (साफेदी) кар'нā *п*,
चूना लगाना (छूना, फेरना) चुनā ла-
гāнā (ч^хунā, п^хэр'нā) *п*. (изве-
стью, मे что-л); — дом घर मे
सफेदी करना *п*, — стēны दीवारो
पर सफेदी करना *п*

побѣлка *жс* सफेदी साфэदी *жс*,
लीपा-पोती लिपā-потй *жс*, कलई का-
लाय *жс*, — дōма घर मे सफेदी करना
м, — стен दीवारो पर सफेदी कर-
ना *м*

поберѣжье *с* किनारा किनāрā
म, तट [की भूमि] तат [कй б^хуми]
жс, तट-[प्र]देश तат-[प्रा]दēш *म*

побира́ться *несов разг* भीख
मāँगना б^хйк^х мāँग'нā *п*; खैरात पर
[जिदगी] बसर करना хаэрāt пар
[зिन्द'гй] ба-сар кар'нā *п* (жить
подаянием)

побить *сов* 1. पीटना पित'нā
п, मारना мār'нā *п*, मार देना
мār дēнā *п*, 2. (разбить) तोड़ना
тор'нā *п*, तोड़ देना (डालना) тор
дēнā (дāl'нā) *п*, टुकड़े टुकड़े करना
тук'рэ-тук'рэ кар'нā *п*, 3. (посе-
вы, растения) तबाह (वरबाद, खराब,
नष्ट) करना табāх (бар-бād, хāрāб,
нашт') кар'нā *п*, [फसल] पीटना
[фасал] पित'нā *п* (о граде, до-
жде), पाला मारना пālā мār'нā *п*
(о морозе), ♠ — рекóрд रिकार्ड को
मात' करना (कर देना) *п*, रिकार्ड
तोड़ना (तोड़ देना) *п*

(побй||ться *сов* — об заклāд

होड वदना (लगाना) खोर बाद'नā (लगानā) *n*, शर्त (वाजी) लगाना शर्त' (बाँझ) लगानā *n* (पर *o* चैम-ल),
 я —лся с ним об заклад मैं ने
 उस के साथ शर्त (वाजी) लगाई माँ
 नэ ус кэ сāt^x शर्त' (बाँझ) ला-
 गाय

поблагодарить *сов* शुक्रिया
 अदा करना (कर देना) शुक्रिया अदा
 कर'नā (कर दēnā) *n* (का कोगो-ल),
 धन्यवाद देना द^xानि'वद दēnā *n*
 (को कोगो-ल, के लिये *за что-ल*).

поблāжк||a *ж. разг* आनाकानी
 ānā-kānī *ж*, रियायत रियायत *ж*,
 प्रश्न्य प्रश्न्य *म*, दावāt —у रि-
 यायत करना *n*. (की *в чем-ल*), प्रश्न्य
 देना *n*, दावāt дёт्यां *во всем* —у
 — знāचित их पōртить हर बात में
 लडको का दिल रखना उन को खराब
 करना है, हर बात में लडको की जिद
 पूरी करना उन को खराब करना है

побледнеть *сов* फीका (जर्द,
 पीला) पडना (पड जाना) प^x्याkā
 (जार्द', प्याā) पार'नā (पार द्जānā)
नп, पीला (फीका, विवर्ण) हो जाना
 प्याā (प^x्याkā, विवार्न') खो द्जānā
नп, — *от* स्त्रāха खौफ खाके पीला
 पडना *नп*

поблѣкнуть *сов* फीका (धुँधला,
 निस्तेज) हो जाना प^x्याkā (द^xुद'लā,
 निस्तेज) खो द्जānā *नп*, फीका पड
 जाना प^x्याkā पार द्जānā *नп*, कुम्ह-
 लाना कुम^xलānā *नп*, मुरझाना मुर'
 द्जānā *नп* (*o* *растении*); उतरना
 उतार'नā *नп* (*o* *цвете*)

поблѣкший 1. *прич от* पो-
 блекнуть, 2. *прил*. मुरझाया हुआ
 मुर'द्जānā खूā, निस्तेज निस्तेज

поблїзости *нареч* आस-पास āс-
 -пās, नजदीक नाज'दीक, इधर-उधर
 इद^xार-उद^xार, इर्द-गिर्द इर्द'-गिर्द'
 (*вокруг*), — *от* के आस-पास (नज-
 दीक, समीप) *послелог*, के इर्द-गिर्द
послелог (*вокруг*)

побōи *мн* मार-पीट मार-पिट *ж*,
 ठोकरे त^xोक'रē *ж. मн*.

побōище *с* मार-काट मार-कāt
ж, कत्ले आम कत्लē āм *м*, खून-
 खराबी खून-खारāबी *ж*, खूनरेजी खून-
 -रēजी *ж*

побōрник *м* प्रेमी प्रेमā *म*,
 उन्नायक उन्नāयक *म*, पक्षपाती
 पक्ष'-पātī *म*

поборōть *сов* 1. पछाडना पच^xā-
 र'नā *n*, कुश्ती मारना कुश्ती मार'-
 нā *n*, 2. *перен* (*преодолеть*) कावू
 पाना कāबू पānā *n* (पर *что-ल*),
 दवाना दाबānā *n* (*напр* *какое-л*
чувство), — *себя* अपने आप पर
 कावू पाना *n*

побōчный *прил* ऊपरी उप'रā,
 अतिरिक्त अतिरिक्त', सहायक सāхā-
 йक, — *продукт* आनुवागिक उपज *ж*

по-братски *нареч* विरादराना
 बिरād'रānā, भ्रातृभावपूर्वक ब^x्रातृ-
 -ब^xāo-पूरवाक, भ्रातृवत् ब^x्रातृ-वत्

побудить *сов см* побуждāt
побуждāt *несов* प्रेरित (उत्ते-
 जित) करना प्रेरित (उत्तेजित)
 पार'नā *n* (के लिये *к*

प्रेरणा (उत्तेजन) देना प्रेर'ना (उत्-
तэджан) дэна n

побуждение с प्रेरण प्रेरान
м, प्रेरणा प्रेर'ना ж, उत्तेजना
उत्तेज'ना ж, वनूतरेनने ~ आत-
रिक प्रेरणा ж, अतःप्रेरणा ж

побыва||ть сов होना खона नन ;
भाँकना दज^खक'ना नन (डागलानुत);
आ मलना ँ मल'ना नन, हो आना
खो ँना नन (नरलतुतल पवलदतुतल),
ऑ ~ल वो फुरानुतल न वलसनल
वह फास और स्पेन की सर कर चुका,
ऑ ~ल वसूदु वह हर जगह जा
चुका.

побыв||ка ж разг. на ~ку
छुट्टी के ललये च^खउतुतल कэ ललत, प्रलत-
जतुतल ना ~कु छुट्टी से आना च^खउतुतल
मँ ँना नन

повади||ться сов разг आदत
डालना ँदत दाल'ना n, आदत हो
जाना ँदत खो दजाना नन, आदत पड़
जाना ँदत पार दजाना नन, पेरन
अकसर आने की आदत डालना अक'-
सर ँनэ कल ँदत दाल'ना n; कूशका
~लसुत खूडतुतल व पूगरेब वललुली
ने तहखाना जाने की आदत डाली,
वललुली को तहखाना जाने की आदत
हो (पड़) गई.

повадки||а ж разг आदत ँदत
ज, उ सूबाकी ~ खवततुतल ड़ा नूगु
कुते की आदत है पुर पकड़ना (से
काटना) n, वतुतल (उसूबतुतल) ~उ
आदतु अपनाना (लेना, सीखना) n -

повалить I сов [नीचे] गलराना
(गलरा देना) [नलतुतल] गराना (गरा

दना) n, उलटना उलत'ना n, उलट
देना उलत दना n (ऑप्रुकलनुतल)

повали||ть II сов разг (नलतुतल
उदतुतल) [भीड से] आना [ब^खलर मँ]
अना नन (ऑ तूले), वहुत जुतलदल
पड़ना बाखुत तलदल पार'ना नन
(नलप्र ऑ सुने), दुत ~ल नत तुरूबल
तलमनी से धूँ के वलदल नलकलने लगे.

повалиться сов [नीचे] गलराना
(गलर जाना) [नलतुतल] गर'ना (गर
दजाना) नन, गर पड़ना गर पार'-
ना नन

повальн||ый прил आम अम,
वहुजनवुतपक बाखु-दजान-वलअपक, ~
ऑबुसक आम तललल ज, ~लत बूलेतुतल
ववलई वीमारी ज, सक्रलमक रूग म,
महलमारी ज

повар м वलवरतुी बलवार'तल म,
रसूडुतल रलसूतल म, महलरलज मलख-
-रलदज म

поваренн||ый прил रसूडू का
रलसूत कल; ~लत कनूगल रसूडू की
कलतलव (पुसुतक) ज; ~लत सूल नमक
म, ~ऑे नलसूतुतल रसूडू का कलम म

по-вашему нареч 1. (ऑ वलशे-
मु मनेतुतल) आप के नजदूक (खुतलल,
वलतलर से) अत कэ नलत'दूक (खलअल,
वलतलर मँ), आप की रलत से अत कल
रलत'मँ, 2. (ऑ वलशेमु जेललनलतुतल)
आप की सरतुी (इतुतल) के सुवलफलक
(अनुसर) अत कल मलर'तल (नलतुतल) कэ
मुवलफलक (अनुसर), 3. (ऑडूबूऑ
वल) आप की तरहु अत कल तरलख

поведение с चल[-डलल] तलत
[द^खल] ज, तललतलन तलल-तललन

म, आचरण āчаран; м, वर्तवि бар-
tāo м, व्यवहार व्‍याव'хār м (по
отношению к кому-л), दुरोधे —
वुरी चाल-ढाल ж, दुराचार м

повез||тй сов 1. ले जाना लэ
джānā нп, 2. безл. емү ~लो वह
खुशकिस्मत (भागवान्) है वाख хуш-
-कисमत (b̄āg'vān) хāэ, उस का
चंद्रमा बलवान् है ус kā чандр'мā
бал'vān хāэ, емү не ~लो उस का
भाग्य फूट गया ус kā б̄āги' п̄хут
гаиā

повелевā||ть несов 1. शासन
करना шāсан кар'nā п (पर кем-л,
чем-л), 2. (приказывать) हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āgiā) дэнā
п., так ~ет мне долг मेरा फर्ज
मुझे यह करने का हुक्म देता, मेरा
फर्ज (कर्तव्य) मुझ से यह करवाता.

повелительн||ый прил (выра-
жающий приказание) आदेशपूर्ण
ādēsh-pūrṇ', आज्ञासूचक āgiā-sūchak,
◇ ~ое наклонение грам अनुमत्यर्थ
(आज्ञार्थक) नियम м, विधि ж

повергāть несов 1. गिराना ги-
rānā п, ढाना д̄ānā п, पछाड़ना
пач'ār'nā п (одолевать), 2. перен
डालना дāl'nā п, ~ в уныние
उदास करना п

повѣргнуть сов см повергать

повѣренный м वकील вақил
м, मुх्तार мухтār м, ◇ ~ в делах
उपराजदूत м

повѣрить сов 1. सच मानना
сач mān'nā п, भरोसा (यकीन,

विश्वास) रखना (करना) б̄ārosā
(иакйн, विश्वास) рах'nā (кар'nā)
п (पर, का в кого-л, во что-л),
2. (доверить) सौपना саṇp'nā п,
सुपुर्द करना सुपुरд' кар'nā п,
खोलना к̄ол'nā п (напр тай-
ну)

повѣрка ж गिनती гин'ти ж,
जायजा दжай'зā м, हाजिरी хāзи-
ри ж, उपस्थिति-गणना упаст̄хити-
-ган'nā ж, मुआयना муān'nā м,
निरीक्षण निрикшан м (напр по-
стов, караулов), ~ времени वक्त
(समय) वताना м (रेडियो पर по ра-
дио)

поверн||уть(ся) сов см пово-
рāчивать(ся), дорōга ~ўла на
зāпад रास्ता पश्चिम को घूम गया है
rāstā пашчим ко г̄хум гаиā хāэ,
~ в другūю сторōну दूसरी ओर
घूम जाना дūs'ри ор г̄хум джānā
нп, рāзве у меня ~ётся язык
сказать ёто? यह बात जवान पर कैसे
लाऊँ? नाख бāt забāн пар каэсэ
лāў?

повѣртывать(ся) несов см по-
ворāчивать(ся)

повѣрх предлог 1. के ऊपर кэ
упар послелог, पर пар послелог,
2. (выше, над) के ऊपर से кэ упар
сэ, से ऊपर сэ упар, ~ очкōв ऐनक
के ऊपर से.

повѣрхностно нареч [ऊपर]
ऊपर [упар-] упар, सरसरी तीर पर
сар'сарि таор пар

повёрхностный *прил перен*
उथला *उत्^खलā*, सरसरी *сар'сарЯ*,
पल्लवग्राही *паллав-граह्य*

повёрхность *ж* सतह *сатах*
ж, [धरा]तल *[द^खारā-]ताल म*, —
земли पृथ्वी की सतह *ж*, पृथ्वीतल
म, भूतल *म*

повёрье *с* ऐतिह्य *अैतिह्य' म.*,
अधविश्वास *अध^ख-विश्वās म*

повеселётъ *сов* खुश हो जाना
खुश हो *ज^खानā नп*

повёситель *сов.* 1. लटकाना *लट'^ख-*
कानā न, टाँगना *तांग'नā न*, 2. (каз-
нить) फाँसी (सूली) देना *प^खासी (सु-
ली) दēनā न* (को *кого-ल*)

повёситься *сов* [अपने] गले मे
फाँसी लगा लेना *[अप'नē] गलē मē*
प^खासी लगā लēनā न

повествование *с* बयान *байāन*
म, वर्णन *варнан म*, कथा *कत^खā ж*

повествовательный *прил*
वर्णनात्मक *वरн'नात्मक*, कथात्मक
कत^खात्मक, भावात्मक *ब^खावāत्मक*

повёстка *ж* नोटिस *नотिस म*,
सूचना *सुच'नā ж*, इत्तलानामा *इट'^ख-*
लā-नāमā म, सम्मन *самман म*,
आकारक *ākāрак म*, उपस्थिति-पत्र
उपस्थिति-पत्र' म (в *суд*), ◇ —
дня अजडा *म*, कार्यावली *कार्यावली*
ज, कार्यसूची *कार्य'सूचि ज*

пóвeсть *ж* [लबी] कहानी *[लाम-
बी] काखāनि ज*, अफसाना *अफ'सā-*
नā म, [लघु-]उपन्यास *[लग^खयु-]उपा-*
न्यास म, कथा *कत^खā ж*

повётрие *с* 'разг 1. रोग-संचार

रोग-संचार *म*; 2. *перен.* विस्तृत
प्रभाव *विस्त्रित प्राब^खाओ म*

повёшение *с.* फाँसी *प^खासी ж*

повздóри||ть *сов* भगडे मे पडना
दज^खाग'रē मē *पार'नā नп* (से *с кем-ли-*
бо), भगडना *दज^खागार'नā नп*, लडना
लार'नā नп, लडाई करना *लारāन कार'^ख-*
नā न (से *с кем-ल*); *мы* —*लि हम*
मे भगडा हुआ, हम ने लडाई की.

повидáть *сов* मिलना *मिल'नā*
नп, मुलाकात (भेंट) करना *मुलाकāt*
(ब^खेत) कार'नā न (से *кого-ल*); *зай-*
ति — *मिलने [को] आना नп* (से *ко-*
го-ल), *देखने आना नп* (को *кого-ल.*)

повидáться *сов* मिलना *मिल'नā*
नп, मुलाकात (भेंट) करना *मुलाकāt*
(ब^खेत) कार'नā न (से *с кем-ल*), *зай-*
ति — *मिलने [को] आना नп* (से *с*
кем-ल), *देखने आना नп* (को *с кем-*
ли-бо)

по-вйдимому *вводн сл* शायद
शाय^खाद, मालूम (प्रतीत) होता है *मालूम*
(प्रायित) *खोतā ख^खाэ*, कदाचित् *कदा-*
चित

повй́дло *с* जैम *джаэм म*, *мур-*
ब्बा *мураббā म*

повй́нность *ж* बेगार *बेगार*
ज, *во́инская* — *सैनिक नौकरी*
(सेवा) *ज*, [अनिवार्य] सैन्यप्रवेश *म*

повиновáться *сов* *и несов* हुक्म
(कहना) मानना *खुकम' (काख'नā)*
मान'नā न (का *кому-ल*, *чему-ल*),
आज्ञापालन करना *आज्ञा-पालन कार'^ख-*
नā न (का *кому-ल*, *чему-ल*), *आज्ञा-*
पालन दिखलाना आज्ञा-पालन दिख^ख.

लाना *n* (का *кому-л*, *чему-л*), не — आज्ञाभग करना *n*, नोги отказались ему — उस के पाँव हार चुके थे.

ПОВИНОВАНИЕ *c* फर्मानबदारी *farmān-bar-dāri* *ж*, आज्ञापालन *āgīā-pālan* *м*

ПОВІС||НУТЬ *сов* लटकना *латак'-nā* *нп*, ◇ *дело* — *ло* в *воздухе* मामला बीच में लटका हुआ है.

ПОВЛЕЧЬ *сов* पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) *паэдā* (उत्पन्न') *кар'nā* (कर *дэнā*) *n*, — *за собой* लाजिमी नतीजे के तौर पर पैदा (उत्पन्न) करना *n*.

ПОВЛИЯТЬ *сов* असर (प्रभाव) डालना *асар* (प्रब^хāо) *дāl'nā* *n* (पर, के ऊपर *на кого-л*, *на что-л*), प्रभावित करना *प्रब^хāवित* *кар'nā* *n*

ПОВОД I *м* उपलक्ष *уп'лакш' м*, मौका *маокā* *м*, अवसर *ав'сар* *м* (*случай*), वजह *ваджах* *ж*, कारण *kāran* *м* (*причина*), बहाना *бахānā* *м*, हीला *хйла* *м* (*предлог*), *по* — *у* उपलक्ष में (के *чего-л*), मौके पर (के *чего-л*), *по* *какому* — *у?* किस सिलसिले में?, किस वारे में?, किस वजह से? (*по какой причине*), *по* *этому* — *у* इसी मौके पर, इस सिलसिले में (*в связи с этим*), *без* *всякого* — *а* वगैर किसी वजह के, *давать* — *अवसर देना* *n*, *служить* — *ом* वजह होना *нп* (की *к чему-л*)

ПОВОД II *м* (*у лошади*) वाग [डोर] *bāg[-дор]* *ж*, लगाम *лагām* *ж*, *отпускать* *поводья* लगाम ढीली

छोड़ना *n*, ◇ *быть* *на поводу* *у* *кого-л.* *разг* किसी के इशारे पर नाचना *нп*, किसी के हाथ में कठपुतली होना *нп*, *он* *на поводу* *у* *своей* *жены* उस की नकेल बीबी के हाथ में है.

ПОВОЗК||а *ж* गाड़ी *gāri* *ж*, *закладывать* — *у* गाड़ी जोतना (*जुत-वाना*) *n*

ПОВОРАЧИВАТЬ *несов* I. घुमाना *ghumānā* *n*, फिराना *phirānā* *n*, फेरना *phēr'nā* *n*, फेर देना *phēr dēnā* *n*, मोड़ना *mor'nā* *n*, घूमना *ghūm'nā* *нп*, घूम जाना *ghūm* *джā-nā* *нп* (*о дороге, самолете и т n*, *को* *куда-л*), मुड़ना *mur'nā* *нп*, मुड़ जाना *mur* *джānā* *нп* (*напр о человеке*), फिरना *phir'nā* *нп* (*сворачивать*), — *направо* दाहिनी तरफ मुड़ना *нп* (*напр о человеке*), — *за* *угол* *कोन* के साथ मुड़ जाना *нп*, *повернуть* *голову* अपना मुँह मोड़ना *n* (की तरफ, की ओर *к кому-л*, *к чему-л*), 2. (*изменять*) बदलना *ба-дал'nā* *n*, *повернуть* *разговор* बात-चीत का विषय बदलना *n*, बात का रुख बदलना *n*.

ПОВОРАЧИВАТЬСЯ *несов* I. मुड़ना *mur'nā* *нп*, फिरना *phir'nā* *нп* (*в другую сторону*), — *лицом* मुँह करना (मोड़ना) *n* (की तरफ, की ओर *к кому-л*, *к чему-л*), — *спиной* पीठ फेरना *n* (की तरफ *к кому-л*, *к чему-л*), — [кругом] घूमना *нп*, 2. *перен* बदलना *бадал'nā* *нп* **ПОВОРОТ** *м* 1. (*действие*) मोड़

кар'нā *n* (делать многократно),
दोबारा (फिर) कहना दो-бāрā (п^хир)
काख'नā *n* (говорить вторично),
बार बार कहना бāр-бāр काख'नā *n*
(говорить многократно)

ПОВТОР||ЯТЬСЯ *несов* अपनी बात
दोहराना अप'नी бāt дох'рānā *n*,
पुनरावृत्ति करना पुन'рāवृत्ति кар'-
नā *n*, старое не —йтсЯ अतीत की
पुनरावृत्ति नहीं होगी.

ПОВЫСИТЬ(СЯ) *сов см* повы-
шāть(ся)

ПОВЫШАТЬ *несов* बढ़ाना бар^хā-
нā *n*, बढ़ा देना (लेना) бар^хā дэ-
нā (лэнā) *n*, [ऊँचा] उठाना [ūčā]
ут^хānā *n* (поднимать), सुधारना
суд^хār'nā *n* (улучшать), — вдвоё,
втрое दुगना, तिगुना करना *n*, — в
пять раз पचगुना करना *n*, — по
слўжбе [पद मे] तरक्की देना *n*,
[पद की] उन्नति करना *n*, — гóлос
जोर जोर से बोलना *n*

ПОВЫШАТЬСЯ *несов* बढ़ना бар^х-
нā *нп*, बढ़ जाना бар^х джāнā *нп*,
ऊँचा उठना (उठ जाना) ūčā ут^х'нā
(ут^х джāнā) *нп* (подниматься),
सुधरना суд^хār'nā *нп* (улучшать-
ся)

ПОВЫШЕНИЕ *с* बढ़ाव бар^хāо *м*,
बढ़ती бар^х'ти *жс*, वृद्धि व्रिद्धि
жс, तरक्की таракки *жс*, पदवृद्धि
пад-व्रिद्धि *жс*, पदोन्नति पाдонна-
ति *жс*. (по слўжбе), получа́ть —
तरक्की पाना *n*, — зарпłаты वेतन
मे वृद्धि *жс*, — цен मूल्यवृद्धि *жс*,

— температуры तापमान का चढ-
ना *м*

ПОВЯЗАТЬ *сов см* повязывать
ПОВЯЗК||а *жс* बधन банд^хан *м.*,
पट्टी पाट्टी *жс* (бинт), набёдренная
— लगोट *м*, लगोटी *жс*, накладыва-
вать —у पट्टी बाँधना *n*

ПОВЯЗ||ЫВАТЬ *несов* बाँधना
бāд^х'нā *n*, बाँध देना бāд^х дэнā *n*,
— гóлову платком सिर को रुमाल
से ढँकना *n*, सिर पर रुमाल बाँध-
ना *n*, — гáлстук [नेक]टाई लगाना
(बाँधना) *n*, егó шея —ана пла-
тком रुमाल उस के गले मे लिपटा
हुआ है.

ПОГАСИТЬ *сов* 1. बुझाना बु-
дж^хāнā *n*, बुझा देना बुдж^хā дэнā
n, гул करना гул кар'нā *n* (лам-
пу), — свет रोशनी बुझाना (बुझा
देना) *n*, — газ गैस बंद करना *n*,
— электричество बिजली बंद करना
n, 2. *см* погашāть

ПОГАСНУТЬ *сов* बुझना बुдж^х'чā
нп, बुझ जाना बुдж^х джāнā *нп*

ПОГАШАТЬ *несов* चुकाना चुकāнā
n, चुका देना चुकā дэнā *n*, निव-
टाना निब'тāнā *n*, निवटा देना निब'-
тā дэнā *n*, भुगताना б^хуг'тāгā *n*,
— долг कर्ज अदा करना *n*, देन
(ऋण) चुकाना *n*

ПОГАШЕНИЕ *с* (долга и т *n*)
चुकाना चुकāнā *м*, चुकौता चुकाотā
м, भुगतान б^хуг'тāн *м*, अपाकरण
अपाकारन *м*, — дóлга ऋणपरि-
शोध *м*

погибáть *несов* तबाह (नाश, नष्ट) होना (हो जाना) ताबाख (नाश, नाशत') खोना (खो джа́на) *нп*, मर मिटना (मिट जाना) मार मित'ना (मित दжа́ना) *нп*, मरना मार'ना *нп*, मर जाना मार दжа́ना *нп* (*умирать*), हलाक होना खалак खोना *нп* (*быть убитым*), गत होना गат खोना *нп* (*при катастрофе*), सूखना सूख'ना *нп*, सूख जाना सूख' джа́ना *нп* (*о растениях от засухи*), — от морóза पाला मार जाना *нп*, हिम (गीत) से नष्ट हो जाना *нп*

поги́бнуть *сов см* погибáть

поги́бший 1. *прич от* погиб-
нуть, 2. *прил* नष्ट नाशत', मरा हुआ
मारā खुā, मृत मरित (*умерший*)

погла́дить *сов* हाथ फेरना खāt' *п* *п* *п* (पर *кого-л*, *что-л*), सह-
लाना साख'लāना *п*, सहला देना साख'-
लā *дэна* *п*

погло́тить *сов см* поглоща́ть

погло́ща́ть *несов*. 1. निगलना
нигал'ना *п*; 2. (*вбирать*) सोखना
сок'ना *п*, सोख लेना сок' *лэना* *п*,
3. *перен* अपनाता अप'नाना *п*,
आत्मसात् करना आत्म'-सात् कार'ना *п*,
(*напр* *знания*), खाना क'ना *п*
(*средства деньги*); — *много* *книг*
बहुत सी किताबें चाट जाना *нп*, *быть*
— *меченым* मगगूल (*व्यस्त*, *लीन*,
संलग्न) होना *нп* (*मे* *चे-ल*)

погло́щение *с* सोखना сок'ना
м, खाना क'ना *п*, जोपण शो-

погля́дывать *несов* 1. ताक-
भाँक लगाना ताक-дж'āक *लागāना* *п*
(पर *на* *кого-л*, *на* *что-л*), रह
रहकर देखना राख-राख'कार *दэк'ना*
п, 2. (*присматривать*) देख-भाल
(निगरानी) करना (रखना) *दэк'-ब'ाल*
(निग'रāनी) कार'ना (राक'ना) *п*. (की
за *кем-л*, *за* *чем-л*), सँभालना सā-
ब'āल'ना *п*.

погна́ть *сов* 1. भगाना *ब'агаāना*
п, भगा देना *ब'агаā* *дэना* *п*, 2. (*ста-*
до *и* *пр*) खदेड़ना *क'адэр'ना* *п*,
हाँकना खāक'ना *п*, फेकना *फ'эк'ना*
п, उड़ाना *ураāना* *п* (*лошадь*), 3.
(*заторопить*) *разг* दौडाना *दाорā-*
ना *п*, जल्दी कराना *जालदी* *कारāना*
п; 4. (*напр* *плоты*) बहाना *बाखā-*
ना *п*

погна́ться *сов* 1. पीछे दौडना
पिच'э *दाор'ना* *नп* (*के* *за* *кем-л*,
за *чем-л*), दौडकर पीछा करना
दाор'कार *पिच'ā* *कार'ना* *п* (*का* *за*
кем-л, *за* *чем-л*), — *на* *конé* *за*
кем-л, *किसी* *के* *पीछे* *घोडा* *डालना*
पिच'э; 2. *перен* पीछे भागना *पिच'э*
ब'аग'ना *नп* (*के* *за* *чем-ल*), *अनुसरण*
करना *अनुसारन* *कार'ना* *प* (*का* *за*
чем-ल), — *за* *मóдой* *फैशन* *के* *पीछे*
भागना *नп*, *फैशन* *के* *पीछे* *पागल* *हो*
जाना *नп*; — *за* *स्लāвой* *शुहरत*
(*ख्याति*) *के* *पीछे* *भागना* (*पागल* *हो*
जाना) *नп*

поговóрка *ж* कहावत *काखāवत*
ж, *मसल* *масал* *ж*, *लोकोक्ति* *लो-*
कोक्ति *ж*

погóд||а *ж* मौसिम माосим *м*,
свóдка -ы ऋतुवर्णन *म*

поголóвно *нареч* — वसो सब के
सब सब कэ सब, явѝлись все — उन
मे से हर आदमी आया ун १३ सэ ऱार
ाद'मी айā, सब के सब आये सब कэ
саб айэ

поголóвный *прил* आम āм

поголóвье *с* — скотā मवेशी
(पशुओ, ढोर-डंगरो) की सख्या मавэ-
शी (पашуō, д^хор-данг'рō) кѝ сан-
к^хйā *ж*

погóн *м* воен पट्टी паттѝ *ж*

погóнщик *м* हाँकनेवाला ऱāk'-
нэ-вāлā *м*, — верблѝдов ऊँटवान
म, ऊँट हाँकनेवाला *म*, — слонā
महावत *म*, हाथीवान *म*

погóня *ж* 1. पीछा पिय^хā *म*,
анусरण анусаран *म*, 2. (ग्रुप्पा)
पीछा करनेवालो का दल पिय^хā
кар'нэ-вāлō कā дал *म*, 3. перен
анусरण анусаран *म*, — за мате-
риāльной вы́годой भौतिक लाभ का
अनुसरण *म*

погоня́ть *несов* हाँकना ऱāk'нā
п, दौडाना दाорāнā *п*; перен दौ-
डाना दाорāнā *п*, जल्दी कराना
джачдѝ карāнā *п*, — лóшадь घोडे
को तेज करना *п*

погранѝчник *м* सरहदी सिपाही
сар'хадѝ сипāхѝ *म*, सीमातरक्षक
सैनिक सѝमāнт'-ракшак саэник *म*,
सीमा-रक्षक सѝमā-ракшак *म*

погранѝчн||ый *прил* हद (सीमा)
का ऱाद (सѝमā) कā, सरहदी सार'хадѝ,

सीमातवाला सѝमāнт'-वāлā, सीमा-
प्रातीय सѝमā-प्रāन्तѝ' (пригранич-
ный), सीमारक्षक सѝमā-रक्षक (охраняющий границу), -ое госудār-
ство सीमा का राज्य (राष्ट्र) *म*; —
ранōн सरहदी इलाका *म*, सीमा पर
का प्रदेश *म*, жѝтель -ого райōна
सरहदी *म*, सीमात-वासी *म*, -ая
застāва सीमा की चौकी *ж*, सीमात-
-चौकी *ж*, -ые войскā सरहदी
रक्षा-फौज *ж*, — инцидѝнт सरहदी
भगडा *म*, सीमा पर छेडछाड *ж*

пóгреб *м* तहखाना тах'-хāнā *म*,
तलघरा तал-г^харā *म*, пороховой —
वारूद-घर *म*, वारूदखाना *म*

погребāльн||ый *прил* समाधि-
वाला самāद^хи-वāलā, — обрѝд अत-
क्रिया *ж*, क्रियाकर्म *म*, अतिम सस्कार
म, -ое шѝствие शव-जलूस *म*,
जनाजे का जलूस *म*

погребѝние *с* दफन दाфан *म*,
समाधि самāद^хи *ж*

погремѝшка *ж* घुनघुना г^хун'-
г^хунā *म*, भुनभुना дж^хун'-дж^ху-
нā *म*.

погрѝть *сов* गरम करना гарам
кар'нā *п*, गरमाना гар'мāнā *п*

погрѝться *сов* अपने को गरमाना
ап'нэ को гар'мāнā *п*, — на сōлнце
धूप लेना (खाना) *п*

погрѝшность *ж* गलती गल'तѝ
ж, त्रुटि त्रुति *ж*

погружāть *несов* 1. लादना
लāद'нā *п*, बोझना бодж^х'нā *п*,
भरना б^хар'нā *п* (मे на что-л,

во что-л), 2. (опускать) डुवाना *п*, дубāнā *п*, घँसाना *द^खासāनā* *п*, गडाना *गरāनā* *п* (вонзать, मे во что-л), — в वóду पानी मे डुवोना *п*

погружāтьсѧ *несов* 1. डूवना *दूब'нā* *नп*, गोता खाना (मारना, लगाना) *गोतā क^खāनā* (*मār'нā*, *लागā-नā*) *п* (न्यूर्यात्, तज о подводной лодке), घँसना *द^खास'नā* *नп* (увязать), गडना *गर'नā* *नп* (сонзаться), 2. *перен* डूवना *दूब'नā* *नп*, लीन (व्यस्त, मग्न) होना *लीन* (*व्यास्त', माग्न'*) *खोנā* *नп* (быть поглощен-ным, मे во что-л), — в размышлѣ-ния सोच (चिन्ता) मे डूवना *नп*, — в глूбóкий сон गहरी नीद की तरगे लेना *п*, घोर निद्रा मे चला जाना *नп*, निद्रागत हो जाना *नп*; — в кнίги कितावो मे सिर गडाये बैठना *नп*, — в рабóту काम मे लग जाना *नп*, काम मे सलग्न होना *नп*, गóрод погрузі́лся в темнотú शहर अधरे मे डूव गया

погружѣние *с* डुवकी *दूब'कī* *जс*, गरकी *गर'कī* *जс*, गोता *गोतā* *म*, आप्लावन *āплāван* *म*

погрузі́ть(ся) *сов см* погру-
жāть(ся)

погру́зка *जс* लाद *लāद* *जс*, लदाई *लादāī* *जс*, लदान *लादāन* *जс*, упа-
кóвка *и* — लाद-फāद *जс*

погрязāть *несов* घँसना *द^खास'नā* *नп*, फँसना *प^खास'नā* *नп*, *перен* फँसना *प^खास'नā* *नп*, डूवना *दूब'नā* *नп*, *निसमग्न* रहना *निमाग्न'* *राख'नā* *नп*

(मे в чем-л); — в долгāх कर्जो मे डूवना *नп*

погрязнуть *сов. см* погрязāть
погубі́ть *сов* विगाडना *बिगār'-नā* *п*, विगाड़ देना *बिगār दēनā* *п*, तवाह (नष्ट, घवंस) करना (कर देना) *तावāख* (нашт', *द^खвāс*) *кар'нā* (*кар* *дēनā*) *п*, — здорóвье स्वास्थ्य वि-
गाडना (का नाश करना) *п*

погуля́ть *сов* 1. टहलना *ताखāl'-नā* *नп*, हवा खाना *खāvā क^खāनā* *п*, घूमना-फिरना *ग^खूम'नā-प^खिर'नā* *नп*, सिर करना *साэр* *кар'नā* *п*, немно́го — थोड़ी देर के लिये टहलना *नп*, — два часā दो घटे टहलना *नп*, 2. (повеселиться) मौज उड़ाना *माодज* *урāनā* *п*, खुशियā (आनद) मनाना *खुशीयā* (*āनанд'*) *मानāनā* *п*, — на свāдьбе शादी-बियाह मे मौज (मजा) उडाना *п*

ПОД I *предлог* 1. के नीचे *कэ* *нйчэ* *послелог*, [के] तले [*कэ*] *талэ* *после-*
лог, — *землѣй* जमीन (भूमि) के नीचे; — *ногāми*, — *ноги* पैरो तले, — *окно́м* खिडकी के नीचे, *он шёл* — *деревьями* वह पेडो के नीचे से होकर चल रहा था, — *знāменем* झंडे तले, *пуска́ть* *пóезд* — *откóс* *рел-*
गाड़ी गिराना *п*, — *руководством* अगुआई (राहुनुमाई) मे (की *кого-л*, *чегó-л*), *नेतृत्व* मे (के *кого-л*, *чегó-л*), — *контрóлем* नियंत्रण मे, — *охраной* हिफाजत मे, — *йгом* जुए (अकुश) के नीचे, 2. (*возле*) के पास (नजदीक, निकट) *कэ* *пāс* (*наз'-*

подава́ть *несов* देना *дэна* *п* ,
 दे देना *дэ* *дэна* *п* , परोसना *पा-*
 रोस' *पा* *п* (*на стол*), ले जाना *लэ*
джāна *नп* , पहुँचाना *पाख़ुचāना* *п*
 (*доставлять*); सौपना *सा᳚प'ना* *п* ,
 सुपुर्द (अर्पण) करना *सुपुर्द'* (*арпан*)
कार'ना *п* (*вручать*), ~ *заявлéние*
दरखास्त (*प्रार्थनापत्र*) देना (*पेश* *कर-*
ना) *п* , ~ *примéр* *मिसाल* (*उदाहरण*)
 देना (*उपस्थित* *करना*) *п* , *обéд*
पóдан *खाना* *परोसा* *गया* *है* , ~ *जा-*

лобу नालिग करना (दागना, दायर करना, पेश करना) *n*, ~ в отстáвку इस्तीफा देना (पेश करना) *n*, त्याग-पत्र दे देना *n*, ~ рúку हाथ बढ़ाना *n*, онí пóдали друг дрúгу рú-ки उन्हो ने हाथ मिलाये; ~ мяч पहला गेद मारना *n*, пóезд пóдали на пёрвую платфóрму गाडी पहले प्लेटफार्म पर आ गई, ♠ ~ надéжду भरोसा देना *n*, ~ надéжды होनहार होना *nn*

подав́ить *сов см* подавля́ть

подав́иться *сов* गला फँस जाना *galā p^xās dajānā nn* (का *o* *ком-л*), गले में कौर (ग्रास) अटकना *galē mē kaor (grās) atak'nā nn* (को *o* *ком-л*)

подав́ление *с* 1. दमन даमान *m*, नियंत्रण नियांत्रान *m*, निग्रह निग्राह *m*, 2. *перен* (напр *чувств*) समय सयाम *m*, दमन даमान *m*, नियंत्रण नियांत्रान *m*, निग्रह नि-ग्राह *m*

пода́вленность *ж* सुस्ती सुस्ति *ж*, खिन्नता *k^xinn'tā ж*, उदासी *udāsī ж*, [आत्म]ग्लानि [ātm'-]glā-ni *ж*

пода́вленн||ый 1. *прич от* по-давить, 2. *прил* (угнетённый, унылый) सुस्त सुस्त', खिन्न *k^xinn'*, उदास *udās*, ग्लानिमय *glāni-may*; он в ~ом состоянии उस का मन गिरा हुआ है.

подавля́ть *несов* 1. कुचलना *kuchal'nā n.*, कुचल डालना *kuchal*

dāl'nā n, दवाना *daḃānā n*, दमन करना *daman kar'nā n* (का *что-ли-бо*), ~ огнём артиллэрии तोपखाने के बल पर [दुश्मन को] कुचलना (हरा-ना, शिकस्त देना) *n*, ~ артиллэрию протівника दुश्मन के तोपखाने को ठंडा कर देना *n*. 2. *перен* (напр *чувство*) दवाना *daḃānā n* (को *что-либо*), दमन करना *daman kar'nā n* (का *что-л*), वश में करना *vaś mē kar'nā n*, नियंत्रण (निग्रह) करना *n*ियांत्रान (निग्राह) *kar'nā n*, ~ стон कराहट को दवाना *n*, ~ лю-бопытство कौतूहल का दमन करना *n*, 3. (*o* *чем-л* *грандиозном*) दवाना *daḃānā n*, अमित छाप छोड़ना *a-mit c^xāp c^xor'nā n* (*оставлять неиз-гладимое впечатление*), गहरा असर (प्रभाव) डालना *gaḥ'rā asar (pra-ḃ^xāo) dāl'nā n* (*производить глу-бокое впечатление*)

подавля́ющ||ий 1. *прич от* подавлять, 2. *прил* जबरदस्त *zabar-dast'*, अत्यधिक *atī'd^xik*, ~ее *большинствó* ठोस (जबरदस्त) अवस-रियत *ж*, भीमकाय बहुसंख्या *ж*, जबरदस्त (अत्यधिक, निश्चल) बहुमत *m* (напр. *при голосовании*), в ~ем *большинствé* слúчаев सब से अधिक सौको पर

пода́вно *нареч* और भी *aor* *ḃ^xi*, और भी ज्यादा (अधिक) *aor* *ḃ^xi zīāḃā* (अद^xिक) (*тем более*), जरूर *zarūr*, अवश्य *avaśī'* (конечно)

пода́гра *ж*. गठिया *gat^xiyā ж*.

подагри́ческий *прил* गठिया का
गत^хиниā kā

подари́ть *сов* नजर (उपहार,
दान) में देना назар (उप'हार, दान)
मँ दनā n

подáрок *м* नजर назар *ж* ,
तोहफा तोх'фā *м* , उपहार उप'हार *м* ,
दान दान *म*

пода́тель *м* देनेवाला दэнэ-вāлā
м , ~ письмā खत (चिट्ठी) लानेवाला
म , ~ прошения अर्जी देनेवाला *म* ,
प्रार्थी प्रार्त^хи *म*

пода́тливый *прил* मान लेनेवा-
ला मāन лэнэ-вāлā (*сговорчивый*),
वात पर न अडनेवाला бāt пар на
ар'нэ-вāлā (*уступчивый*)

пóдать *ж* *ист* कर кар *м*

пода́ть *сов см* подавāть, на
негó пóдали в суд इस के ऊपर अदा-
लत में मामला है इस कэ उपार адāлат
मँ मām'лā खāэ, उस के खिलाफ
(विरुद्ध) मुकदमा चलाया गया है उस कэ
खिलāफ (विруद्ध^х) मुकाद'мā चालāиā
गायā खāэ

подāча *ж* 1. देना दэнā *म* , पेश
करना पेश кар'नā *म* (*напр* за-
явления), अर्पण арпан *म* (*вруче-*
ние), 2. *тех* सप्लाई саплāи *ж* ,
3. *спорт* [पहला] गेद मारना [पाख'-
लā] गेद мār'нā *म* , सरविस सर'вис
म , ♠ ~ голосóв वोट देना *म* ,
मतदान *म*.

подāчка *ж* [रोटी, माँस का]
टुकड़ा [रоти, माँस का] тук'рā *म* ,
इनाम инām *म*.

пода́йние *с* खैरात खāэрāt *ж* ,
भीख б^хик^х *ж* , भिक्षा б^хикшā *ж*

подбáдривать *несов* बढ़ावा
(धैर्य, प्रोत्साहन) देना бар^хāвā (द^хāэ-
रй', प्रотсāхан) дэнā *н* , उत्साहित
करना उत्सāहित кар'нā *न*

подбегáть *несов* दौड़ आना दाор
ānā *न* , दौड़कर आना दाор'кар
ānā *न*

подбежáть *сов см* подбегáть

подбивáть *несов* 1. लगाना ला-
गānā *न* , ~ мэхом फर का अस्तर लगा-
ना *न* (मे *что-л*), подбйтый мэхом,
вāтой फर, रूई का अस्तर लगा हुआ,
~ подметки जूते का (मे) तला लगा-
ना *न* , 2. (*наносить удар*) चोट
लगाना चोट लगānā *न* , ~ нóгу
собāке कुत्ते के पैर में चोट मारना *न* ,
~ глаз नीली आँख बनाना *न* , आँख
के नीचे नील डालना *न* , ~ птйцу
पक्षी को घायल कर नीचे गिराना
(गिरा देना) *न* , ~ самолет हवाई
जहाज को नीचे गिराना (गिरा देना)
न , विमान को धराशायी करना *न* ,
3. (*подстрекать*) राडे उकसाना
ук'сānā *न* , उकसावा देना उक'сāवā
दэнā *न* , उभाड़ना उब^хār'нā *न*

подбириáть *несов* 1. (*подни-*
мать) उठाना उт^хānā *न* , उठा लेना
ут^хā लэнā *न* , ~ колóсья बालियो
को चुनना (चुन लेना, इकट्ठा करना)
न , ~ рāнєных जख्मियो को उठाना
न , 2. (*оправлять, приподнимать*)
चढ़ाना चар^хānā *न* (*напр* *платье*),
~ под себя нóги टाँगे मोड़कर बैठ

ना *न*, 3. (выбирать) चुनना चुन'ना *न*, चुन लेना चुन ल'ना *न*, ~ ключ चाबी (कुंजी) लगाके देखना *न*, चाबी (कुंजी) ठीक करना *न*, ~ ключ क замк'у ताले के लिये चाबी (कुंजी) ठीक करना *न*, ~ подкладку под цвет пальто' कोट के रंग की मुनासिबत से अस्तर पसद कर लेना *न*

подбира́ться *несов* चुपके से आ जाना चुप'कэ सэ ā дж'анā *न*, चोरी-छिपे आ जाना चोरि-च'िपэ ā दज'ानā *न*

подб'ить *сов см* подбива́ть

подбодри́ть *сов см* подба́дривать

подбо́р *м* 1. (отбор) चुनाव चुनाव चुना' *म*, सकलन санकालन *म* (цитат, высказываний, материалов *и т* *н*), ~ ка́дров कार्यकर्ताओं का चुनाव *म*, 2. (набор) मजमुआ мадж'-муā *म*, संग्रह санграह' *म*; ♠ на ~, как на ~ जैसे कि चुना गया, छाँटा हुआ (одинаковые по своим качествам, величине), बहुत अच्छा (очень хорошие), я́блоки как на ~ चुने (छाँटे) हुए सेव

подборо́док *м* ठोड़ी त'орि *ज*, चिबुक चिबुक *ज*

подбоче́нив||а́ться *несов* कमर पर हाथ रखते हुए खड़ा होना कामर' пар х'ат' рак'тэ хуэ к'харā х'онā *न*, он стоял ~шись वह अपने कमर पर हाथ रखकर खड़ा हुआ था

подбоче́ниться *сов см* подбо-
че́ниваться

подбра́сывать *несов* 1. (вверх) उछालना उच'ाल'ना *न*, फेंकना प'छ'क'-ना *न*, उछाल (फेंक) देना उच'ाल (प'छ'क) द'ना *न* (напр мяч), उछाल-ना उच'ाल'ना *न*, उछाल देना उच'ाल द'ना *न*, कुदाना कुदा'ना *न* (ребёнка на руках), 2. (добавлять) जोड़ना джор'ना *न*, मिलाना मिला'ना *न*, जोड़ (मिला) देना दजोर (मिला) द'ना *न*; ~ дрова́ в п'ечку चूल्हे में और लकड़ी डालना *न*

подбро́сить *сов см* подбра́сы-
вать

подва́л *м* तहखाना тах'-ख'анā *म*, तलघरा तал-г'харā *म* (погреб)

подвезти́ *сов см* подвози́ть

подверга́ть *несов* देना द'ना *न*, डालना द'ाल'ना *न*, पहुँचाना पाहुँचा'-ना *न*; ~ опа́сности खतरे में डालना *न*, ~ сомне́нию शक डालना *न* (मे' что-л), ~ наказа́нию सजा देना *न*, ~ муче́ниям कष्ट पहुँचाना (मे' डालना) *न*, ~ ана́лизу विश्लेषण करना *न*

подверга́ться *несов* भुगतना ब'х'गत'ना *न*, सहना साह'ना *न* (ис-пыты́вать), आना āना *न*, पडना пар'ना *न*, पड जाना пар द'ज'ानā *न* (попа́дать), ~ наказа́нию सजा भुगतना *न*, ~ ограбле́нию डाका पडना *न* (पर *о* ком-л, *о* чем-л), ~ опа́сности खतरे में पड जाना *न*; ~ влия́нию प्रभाव में आना *न*, ~ си́льной кр'итике कड़ी समालोच-ना का शिकार होना *न*

поджаривать *несов* तलना ताल'на *n* (на масле), भूनना б'у'н'на *n* (напр орехи), सेकना с'э'к'на *n* (на открытом огне), — на сковородке तवे पर घी से सेकना *n*

поджариваться *несов* तलना ताल'на *nn* (на масле), भुनना б'у'н'на *nn* (напр об орехах, зерне), री-बा уже поджарилась मछली तल गई

поджарист||ый *прил* कुरकुरा кур'курā, —ая котлёта कुरकुरा कटलेट *m*

поджарить(ся) *сов см* поджаривать(ся)

поджать *сов см* поджимать

поджечь *сов см* поджигать

поджигатель *m* 1. आग-लगाऊ āg-лаgāū *m*, 2. перен आग भडकानेवाला āg б'хар'к'анэ-вālā *m*, — войнЫ जगवाज *m*, युद्ध की आग भडकानेवाला *m*

поджигать *несов* आग लगाना āg лаgānā *n* (се что-л); सुलगाना сул'gānā *n* (напр дрова)

поджидать *несов* इतिजार करना интизār кар'на *n* (ка кого-л, что-л), प्रतीक्षा करना пратикшā кар'на *n* (की кого-л, чего-л), बाट जोहना (देखना) бāt джох'на (дэк'на) *n* (की кого-л, что-л), राह देखना рāх дэк'на *n* (की кого-л, что-л.)

поджимать *несов* — г'у'бы ओठो को भाच लेना oт'о ко б'йч лэнā *n*, — ноги घुटने मोड़ना

ग'ут'नэ мор'на *n*, — хвост पूँछ दवाना п'у'ч' дабānā *n*

поджог *m* आग लगाना āg лаgānā *m*, आतशजदगी āгаш-зad'гй *ж*

подзаголовок *m* दूसरा (गौण) नाम दुस'рā (гаон) нām *m*, उप-शीर्षक उप'шйршak *m*

подзадоривать *несов* उकसाना ук'сānā *n*, उभाड़ना уб'ār'на *n*, उत्तेजित करना utтэджит кар'на *n*

подзадорить *сов см* подзадоривать

подзатыльник *m* राख डब पर थप्पड़ (चपत) даб пар т'аппар (чапат) *m*

подзащитный *m* юр मुवक्किल муваккил *m*

подземелье *s* तहखाना тах'хānā *m*, तलघरा तал-г'харā *m*

подзёмн||ый *прил* जमीन (भूमि) के अंदर का замын (б'у'ми) кэ андар кā, जमीनदोज замын-доз, भूगर्भी б'у-гарб'хй, भूगर्भस्थ б'у-гарб'х'-ст'х', —ая железная дорога जमीनदोज (भूगर्भी) रेलवे *ж*, —ход सुरग *ж*

подзорн||ый *прил* —ая труба दूरबीन д'ур-бйн *ж*, दूरदर्शक यंत्र द'ур-даршak иантр' *m*

подзывать *несов* बुलाना булānā *n*, बुला लेना булā лэнā *n*, ललकारना लал'кар'на *n*, पुकारना पुкар'на *n*, — знаком इशारे (सकेत) से बुलाना (बुला लेना) *n* (अपने पास क себе)

подка́пывать *несов* नीचे नीचे खोदना (खोद डालना) *нйчэ-нйчэ* *к^ход'нā* (*к^ход дәл'нā*) *п*, नीचे नीचे जड खोद डालना *нйчэ-нйчэ* *джар* *к^ход дәл'нā* *п* (*напр* *дерево*), सुरग लगाना *суранг'* *лагāнā* *п* (*делитъ подкоп*)

подка́пываться *несов* 1. नीचे नीचे खोदते हुए आगे बढ़ना *нйчэ-нйчэ* *к^ход'тэ* *хуэ āгэ* *бар^х'нā* *нп*, सुरग लगाना *суранг'* *лагāнā* *п* (*проводитъ подземный ход*), 2. *перен* *разг* (*под кого-л*) नीचे नीचे जड काटना *нйчэ-нйчэ* *джар* *кāt'нā* *п*, कच्ची काटना *कान्नी* *кāt'нā* *п*

подкарау́ливать *несов* ताक मे बैठना (रहना) *тāk* *мэ* *баэт^х'нā* (*раḥ'нā*) *нп*, गाड़ मे बैठना *гār* *मэ* *баэт^х'нā* *нп*, घात मे रहना *г^хāt* *मэ* *раḥ'нā* *нп* (*की* *кого-л*)

подкарау́лить *сов* पकड़ना *पा-* *कार'нā* *п*, पकड़ लेना *पाकार* *लэнā* *п*

подка́рмливать *несов* खिला-
कर मजबूत (पुष्ट) करना (कर देना) *क^хिलाकार* *माз'बूत* (*पुश्त'*) *कार'नā* (*कार* *дэнā*) *п*, ज्यादा (बहुत) खुराक देना *зйāдā* (*बाхут*) *хुरāk* *дэнā* *п* (*напр* *животных*)

подка́тить *сов* *см* *подка́ты-*
вать

подка́тывать *несов* 1. लुढ़काकर ले जाना *लुर^х'kā* *कार* *लэ* *джāнā* *नп* (*के* *नीचे* *под* *кого-л*, *подо* *что-л*, *के* *नजदीक*, *के* *निकट* *क* *кому-ल*, *क* *чему-ल*), पहियो पर ले जाना

पाḥийō *पार* *लэ* *джāнā* *नп* (*के* *नीचे* *под* *кого-ल*, *подо* *что-ल*, *के* *नज-*
दीक, *के* *निकट* *क* *кому-ल*, *क* *चे-*
मु-ल, *ना* *कोलैसा*), — *ब्रेव्нō* *под*
मोस्ट *शहतीर* *को* *लुढ़काकर* *पुल* *के*
नीचे *ले* *जाना* *नп*, 2. (*в* *автомо-*
биле, *экипаже*) *आ* *जाना* *ā* *джāनā*
नп, [*आ*] *पहुँचना* [*ā*] *पाḥūच'नā* *नп*,
पहुँच *जाना* *पाḥūच* *джāनā* *नп* (*के*
पास, *के* *नजदीक*, *के* *निकट* *क* *को-*
मु-ल, *क* *чему-ल*)

подка́шиваться *несов* लडख-
डाना *लार'क^харāнā* *नп* (*о* *ногах*)

подки́дывать *несов* *см* *под-*
брасывать

подки́нуть *сов.* *см* *подбрасы-*
вать

подклáдка *ж* *अस्तर* *अस्तर* *म*

подклáдывать *несов* 1. रखना *राक^х'नā* *п*, रख देना *राक^х* *दэнā* *п*, डालना *दāl'नā* *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*), दावना *дāб'नā* *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*, *подтыкать*), 2. (*при-*
бавлять) जोड़ना *जोर'नā* *п*, मि-
लाना *मिलāनā* *п*, इजाफा करना *изāफā* *कार'नā* *п* (*मे* *क* *чему-ल*)

подклéнвать *несов* लेई (सरेस) से जोड़ना (*चिपकाना*) *लэй* (*सारés*) *सэ* *जोर'नā* (*चिप'कāनā*) *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*), भीतरी तरफ से सरेस से जोड़ना (*चिपकाना*) *б^хйт'रй* *ता-*
राф *सэ* *सारés* *सэ* *जोर'नā* (*चिप'कā-*
नā) *п* (*снизу*, *с* *изнанки*)

подклéить *сов* *см* *подклéн-*
вать

подкóва *ж* नाल nāl *м*

подковáть *сов см* подкóвы-
вать

подкóвывать *несов.* नाल जडना
(वॉधना) nāl джар'нā (бāд^x'нā) *п*
(ка что-л)

подкóжный *прил* चमडे के
नीचे का चам'рэ кэ нйчэ кā,
अतर्त्वा का अन्तर्त्वा कā, चमडे
(अतर्त्वा) की भीतरी तह मे डा-
ला हुआ चам'рэ (अन्तर्त्वा) कī
ब^xय'रī तāх मē дāлā хуā, चमडे के
नीचे प्रविष्ट चам'рэ कэ नйчэ प्रा-
विष्ट' (व्वодимый под кожу)

подкомйссия *ж* सवकमेटी सब-
काम्ती *ж*, उपसमिति उप'сами-
ति *ж*

подкомитёт *м см* подкомйс-
сия

подкóп *м* सुरग суранг' *ж*

подкопáть(ся) *сов см* подкá-
пывать(ся)

подкормйть *сов см* подкáрма-
ливать

подкосйться *сов см* подкá-
шиваться

подкрáдываться *несов* चुपके
से आ जाना चुप'кэ сэ ā джāнā *нп*

подкрáсить(ся) *сов см* под-
крáшивать(ся)

подкрáстсья *сов см* подкрá-
дываться

подкрáшивать *сов* रंगना rāg'-
nā *п*, रंग करना (चढाना) रानг'
кар'нā (चार^xānā) *п*, पुट देना (दे दे-

ना) पुट दēnā (दē दēnā) *п* (напр
в растворе, का चे-म-ल, मे что-л),
~ गुँбы होठो में सुखी (लिप-स्टिक)
लगाना *п*

подкрáшиваться *несов* मेक-
-अप बनाना मэк-अप банānā *п*, होठो
मे सुखी (लिप-स्टिक) लगाना хōт'ō
мē сурхй (लिप-स्टिक्) лагānā *п*
(красить губы), गालो पर रंग
चढाना gālō пар रानг' चार^xānā *п*
(красить щеки)

подкрепйть(ся) *сов см* под-
креплять(ся)

подкрепление *с* 1. (подтвер-
ждение) पुष्टिकरण पुшти-каран *м*,
दृढीकरण द्रिर^xй-каран *м*, 2. воен
कुमक кумак *ж*, कुमकी फौज (सेना)
кум'кī фаодж (сэnā) *ж*, फौजी
(सैनिक) दस्ता фаоджй (साэनिक)
дастā *м* (отряд)

подкреплять *несов* 1. मजबूत
(दृढ) करना मаз'бूत (द्रिर^x) кар'-
nā *п*, टेक लगाना तэк лагānā *п*
(подпирать), 2. (подтверждать)
पक्का (प्रमाणित) करना паккā (प्रा-
मानित) кар'nā *п*, पुष्टि करना
पुшти кар'nā *п* (की что-л),
समर्थन करना самарт^xан кар'nā *п*
(का что-л.)

подкрепляться *несоз* [कुछ
खाकर, कुछ पीकर] ताजा हो जाना
[कуч^x к^xāкар, कуч^x пйкар] tāzā
хō джānā *нп*

пóдкуп *м* रिश्वत' रिшват *ж*,
घूस g^xус *ж*

подкупать *несов* रिश्वत (घूस)
देना रिश्वत (र^खूस) द^ना *n* (को
кого-л), मुट्ठी गरम करना मुट्ठ^ख
गराम कार'न[ा] *n* (की को-ल)

подкупить *сов см* подкупать
подлаживаться *несов* खुशामदी
टट्टू होना खुश-^अम'दी तट्टू ^खो^ना
np (का क को-ल), रुचि और वृत्ति
के अनुसार चालचलन करना रुचि
अोर वरित्ति क[े] अ^{नु}स^र च[ा]ल-च[ा]ल^न
कार'न[ा] *n* (की क को-ल), चापलूसी
करना च[ा]प'लू^सी कार'न[ा] *n* (की
क को-ल)

подламываться *несов* टूटना
तूट'न[ा] *np*, टूट जाना तूट द^जान[ा]
np (के नीचे *под кем-л*, *под чем-л*)

подле *предлог* के पास (नजदीक,
निकट) क[े] प[ा]स (ना^उद'ीक, निकट)
последлог

подлеж||ать *несов* — рассмот-
р^ени^ю मुलाहिजे मे आना मुल[ा]खि^उ
म[े] ^अन[ा] *np*, मुलाहिजे से गुजरना
मुल[ा]खि^उ स[े] गु^जार'न[ा] *np*, —
обсужд^ени^ю विचारणीय होना वि-
च[ा]र'नी^य ^खो^ना *np*, — ^ना^का^उनी^य
सजा का हकदार होना स[ा]ज[ा] क[ा] ^खा^क-
द[ा]र ^खो^ना *np*, — ^व्य^वो^धनी^य
होना प[ा]ल'नी^य ^खो^ना *np*, ^ने
— ^यी^त ^सो^मनी^य को^ई श^क (सदेह)
नही को^य श^क (स[ा]न्द[े]ख) न[ा]ख[ी]

подлежащее *с* *грам* उद्देश्य
उद्देश्य' *म*, कर्ता कार्ता *म* *неизм*

подлезать *несов* रेंगकर घुस
आना र[े]ग'कार र^खूस ^अन[ा] *np* (के
नीचे *подо что-л*).

подлезть *сов. см* подлезать
подлец *म* पाजी प[ा]द^जी *म*, नीच
नीच *म*, वदमाश ब[ा]द-म[ा]श *म*, का-
पुरुष क[ा]-पुरुष *и*

подливать *несов* 1. डालना
द[ा]ल'न[ा] *n* (के नीचे *подо что-л*),
2. (*подбавлять*) [और ज्यादा] डाल-
ना [अोर ^उय[ा]द[ा]] द[ा]ल'न[ा] *n*, जोड़ना
ज[ो]र'न[ा] *n*, मिलाना म[ि]ल[ा]न[ा] *n*,
इजाफा करना ^उज[ा]फ[ा] कार'न[ा] *n* (मे
कु^दा-ल), ^अप[ो]द[ी]त[्] म[ा]स^ला ^वओ^ढनी
आग पर तेल छिड़कना *n*, आग पर
आग डालना *n*

подливка *ж* चटनी च[ा]त'नी *ж*,
वधार बा^गख[ा]र *म*, यखनी ^या^ख'नी *ж*
(*мясная*)

подліза *म* *и ж* *разг* खुशाम-
दी टट्टू खुश-^अम'दी तट्टू *म*, तलवे
चाटनेवाला त[ा]ल'व[े] च[ा]त'न[े]-व[ा]ल[ा] *म*

подлізывать *несов* *разг*
तलवे चाटना (सहलाना) त[ा]ल'व[े]
च[ा]त'न[ा] (स[ा]ख'ल[ा]न[ा]) *n* (के क को-ल),
खुशामदी (चापलूसी) करना खुश-
^अम'दी (च[ा]प'लू^सी) कार'न[ा] *n* (की क
को-ल)

подлинник *म* मूल मूल *म*,
असल दस्तावेज असल द[ा]स^त-[ा]व[े]ज *ж*,
मूलपत्र मूल-प[ा]त्र' *म* (*документ*),
— कार्तीनी मूलचित्र *и*

подлинный *прил* मूल मूल,
सच्चा स[ा]च[ा] (*истинный*), असली
अ^स'ली, वास्तविक व[ा]स^त'विक (*насто-*
ящий, действительный)

подлїть *сов* *с и* подливать
подлог *и* जाल द^जाल *म*

ПОДЛОЖИТЬ *сов см подклáды-
вать*

ПОДЛОЖНЫЙ *прил* जाली *джá-*
ли, खोटा *к^хотá*, नकली *нак'ли*

ПОДЛОМИТЬСЯ *сов см подлá-*
мываться

ПОДЛОСТЬ *ж* कमीनापन *каминá-*
пан м, पाजीपन *пáджй-пан м*,
नीचता *нич'тá ж*, बदमाशी *бад-*
мáшй ж (подлый поступок)

ПОДЛЫЙ *прил.* कमीना *каминá*,
पाजी *пáджй*, नीच *нич*, नीचतापूर्ण
нич'тá-пूरн' (напр о поступке)

ПОДМÁЗАТЬ *сов 1* लीपना *лйп'-*
нā п, पोतना *пот'нā п (напр ок-*
но, печку), चुपडना *чупар'нā п*,
लगाना *лагāнā п (напр маслом)*,
रग भरना *(चढाना) ранг' б^хар'нā*
(чар^хāнā) п, रँगना *рāг'нā п*
(краской), 2. *перен разг* जेब गरम
करना *джэб гарам кар'нā п*,
मक्खन लगाना *макк^хан лагāнā п*

ПОДМАНДÁТНЫЙ *прил* सरक्षित
сāракшит

ПОДМАСТÉРЬЕ *с* शागिर्द *шāгирд'*
м, उम्मेदवार *уммэд-вāр м*, अप्रे-
टिस *апрэнтис м*, अतेवासी *антэ-вā-*
сй м

ПОДМÉНА *ж* बदल *бадал м*

ПОДМЕНИТЬ *сов см подменять*

ПОДМЕНЯТЬ *несов* बदलना *ба-*
дал'нā п, लाना *лāнā п (की जगह*
पर, के बदले में что-л), रखना
рак^х'нā п. (की जगह पर, के बदले
में что-л)

ПОДМЕСТИ *сов см подметать*
ПОДМЕТÁТЬ *несов* झाडना *дж^хā-*
р'нā п, बूहारना *бухāр'нā п*, झाडू
देना *дж^хāру дэнā п*

ПОДМÉТИТЬ *сов. см подме-*
чать

ПОДМЁТК||а *ж* [जूते का] तला
[джутэ *кā*] *талā м*, ♠ в ~и *ко-*
мý-л. не годиться разг किसी के
पैर का धोवन होना *ни*

ПОДМЕЧАТЬ *несов* देख लेना *дэк^х*
лэнā п, ध्यान देना *д^хйāн дэнā п*
(की तरफ, की ओर что-л)

ПОДМЕШАТЬ *сов см подмёши-*
вать

ПОДМÉШИВАТЬ *несов* मिलाकर
डालना *милāкар дāl'нā п*

ПОДМЙГИВАТЬ *несов* दीठ *(कन-*
खी) मारना दй^т (कान'क^хय) мār'нā
п, आँख मारना *āк^х мār'нā п*

ПОДМИГНУТЬ *сов см подмйги-*
вать

ПОДМÓГА *ж разг* मदद *мадад*
ж, सहायता *сахāй'тā ж*

ПОДМОКАТЬ *несов* भीगना *б^хйг'-*
нā ни, सनना *сан'нā ни*, तर हो
जाना *тар хо джāнā ни*

ПОДМÓКНУТЬ *сов см подмо-*
кать

ПОДМОРАЖИВАТЬ *несов* безл
ठड पडना *т^ханд' пар'нā ни*

ПОДМОРОЗИТЬ *сов см подмо-*
раживать

ПОДМÓСТКИ *мн 1.* [ऊंचा] चबूत-
रा *[ūčā] чабуг'рā м*, मचान *мачāн*

म, 2. театр [रग]मच [रान्ग'-]मान्च' म

ПОДМО́ЧЕННЫЙ прил 1. भीगा हुआ ब^खगā xuyā, 2. перен दागी dāgī, कलकित कालंकित

ПОДМЫВА́ТЬ несов 1. धोना d^{хо}-nā n, धो डालना d^{хо} dāl'nā n, 2. (берега) [पानी से] काटना [पāनि सэ] kāt'nā n, [पानी से] काट जाना [пāनि सэ] kāt džānā nп

ПОДМЫ́ТЬ сов см подмывать

ПОДМЫ́ШК||а ж काँख kāk^ख ж, वगल बागल ж, कक्ष काक्ष' म, -ой वगल मे; зажа́в -ои वगल मे दवाये

ПОДНЕВО́ЛЬНЫЙ прил 1. (о человеке) मातहत mā-tačat, अधीन ад^खин, विवश विवाश, 2. (о труде) वेगार का बэгार kā, वेगारपूर्ण бэг-гар-पूरन', जवरदस्ती लिया जाने-वाला забар-даस्तī лияā džānē-vālā

ПОДНЕСТИ́ сов см подносить

ПОДНИМА́ТЬ несов 1. उठाना ut^खānā n, उठा देना ut^खā dēnā n, ऊँचा (उच्च) करना (कर देना) ūčā (учч') kar'nā (кар дэнā) n (повышать), लहराना лах'rānā n, फहराना п^खа\p'rānā n (флаг, значя), - бокал जाम उठाना n, 2. (подбирать упавшее) उठा लेना ut^खā lēnā n, 3. (развивать) तरक्की देना таракकी дэнā n (की что-л), उन्नत करना उन्नत kar'nā n (को что-л), ✧ - вопрос सवाल (प्रश्न) उठाना n (का о чём-л), - крик

शोर (चीख-पुकार) मचाना n, - ná смех मजाक उडाना n (का को-ल), - орудіе हथियार उठाना n, - целинū अछूती जमीन (धरती) को जोतना n, - тревóгу अलार्म की सूचना देना n; - пыль धूल (गर्द) उडाना n, - нос разг नाक [-भौ] चढाना n, - рúку на когó-л. किसी के ऊपर हाथ उठाना n

ПОДНИМА́||ТЬСЯ несов 1. उठना ut^खnā nп, उठ जाना ut^ख džānā nп, [ऊपर] चढना (चढ जाना) [уपर] чар^खnā (चар^ख džānā) nп (पर на гору, по лестнице), - на трибúну मच पर खडा हो जाना nп, - по лéстнице सीढियाँ (सीढी पर) चढना nп, 2. (о цене, температуре) चढना चар^खnā nп., वढना бар^खnā nп, 3. (развиваться) तरक्की (प्रगति) करना таракकी (प्रागति) кар'nā n, 4. (восставать) उठ खडा हो जाना ut^ख k^खarā хо džānā nп, वगावत (विद्रोह) करना बागāवत (विद्रोह) кар'nā n, ✧ у него рука не -ется वह हिम्मत (साहस) नहीं करता है

ПОДНОВИ́ТЬ сов см подновлять

ПОДНОВЛЯ́ТЬ несов [फिर से] नया (नवीन) करना [प^खир सэ] нанā (नाविन) кар nā n, मरम्मत करना माराम्मत kar'nā n (की что-л)

ПОДНО́ЖИЕ с 1. (горы) तलहटी та l'χatī ж, दामन dāman n, पाद пād m; 2. (пьедестал) कुरसी k^खur'-sī ж.

ПОДНО́Ж||ка *ж* पायदान пай-дāн *м*, पावदान пāо-дāн *м* (ступень-ка), ◇ **дать** —ку टंगडी पर उडाना *п*

ПОДНО́ЖН||ый *прил* — корм чारा чārā *м*, घास г^хās *ж*, держáть на —ом корму́ чрагаह मे छोडना чārā-гāх мē ч^хор'нā *п*,

ПОДНО́С *м* थाल т^хāl *м*, थाली т^хāлй *ж*, ट्रे трэ *ж*

ПОДНО́СИТЬ *несов* 1. (приносить) लाना лānā *п*, ले आना (जाना) лэ ānā (джānā) *пп*, 2. (приближать) लगाना лагānā *п*, — кнй-гу к глазāм किताव को आँखो के नजदीक कर लेना *п*, — стакāн к гу-бāм गिलास होठो (मुँह) से लगाना *п*, 3. (подарок и т. п.) पेश (प्रदान) करना пэш (прадāн) кар'нā *п*

ПОДНОШ́ЕНИЕ *с* भेट б^хэт *ж*, प्रदान прадāн *м*, उपहार уп'хār *м*

ПОДН́ЯТЬ(ся) *сов см* поднимáть(ся)

ПОДОБ́А||ть *несов* मुनासिव (उचित) होना мунāсиб (учит) хō-нā *пп*, शोभा देना шоб^хā дēнā *п*, не —ет нам так говорйть ऐसी वाते कहना हमे शोभा नहीं देता

ПОДОБ́АЮЩИЙ *прил* मुनासिव мунāсиб, उचित уч.лт, यथोचित нат^хочит

ПОДÓБИЕ *с* 1. (сходство) वरा-वरी бар-ā-б'ри *ж*, समानता самāн'тā *ж*, अनुरूपता ануру́п'тā *ж*, 2. *нат* समरूपता сам-ру́п'тā *ж*, सादृश्य सदृशी *м*

ПОДÓБНО нареч (кому-л, чему-либо) की तरह (भाँति) кй тарах (б^хāти) *последлог*, के समान кэ самāн *последлог*, — тому́, как जैसा कि

ПОДÓБН||ый *прил* वरावर бар-ā-бар, उस तरह (प्रकार) का उस тарах (प्राकār) кā, समान самāн, सदृश са-дриш, अनुरूप ануру́п, ऐसा аэсā, जैसा джаэсā (такой, как этот), —ым óбразом उसी भाँति से; ◇ **ничегó** —ого! *разг* विलकुल नहीं!, खाक!; и тому́ —ое वगैरह, इत्यादि.

ПОДОБОСТРА́СТИЕ *с* खुशामद хуш-āмад *ж*, चापलूसी чāп'лусй *ж*

ПОДОБОСТРА́СТНЫЙ *прил* खुशам-दी хуш-ām'дй, चापलूस чāп'лус

ПОДОБРА́ТЬ *сов см* подбирать

ПОДОГНА́ТЬ *сов см* подгоня́ть

ПОДОГНУ́ТЬ *сов см* подгибáть

ПОДОГРЕВА́ТЬ *несов* गरम करना гарам кар'нā *п*

ПОДОГРЕ́ТЬ *сов см* подогрева́ть

ПОДОДВИГА́ТЬ *несов* सरकाना сар'кāнā *п*, खीचना к^хйч'нā *п* (की तरफ, की ओर куда-л), घसीटना ग^хасйт'нā *п* (подтаскивать)

ПОДОДВИ́НУТЬ *сов см* пододви-гать

ПОДОЖДА́ТЬ *сов* इतिजार करना интизār кар'нā *п* (का कого-л, что-либо), प्रतीक्षा करना пратйкшā кар'нā *п* (की कого-л, что-л), ठहरना त^хахар'нā *пп* (नाप्र трамвая).

ПОДОЗВА́ТЬ *сов см* подзывать.

подозревать *несов* शक होना
шак хонā *нп* (को ० को-ल), शक
(सदेह) करना शक (सन्देह) कार'नā
п (का ० चे-ल)

подозрение *с* वदगुमानी бад-
-гумāни *жс*, शक शак *м*, सदेह сан-
देह *м*

подозрительный *прил* 1.
सदेहजनक सन्देह-джанак, सदिग्ध
сандигд^х, 2. (недоверчивый) वदगु-
मान бад-гумāн, शक्की шаक्की,
सदिग्धचित्त सандигд^х-चित्त', अवि-
श्वासी अविश्वास, ~ взгляд सदेह
भरी नजर *жс*

подойник *м* दोहनी दोх'ни *жс*
подойти *сов см.* подходить
подоконник *м* खिडकी का
तख्ता (पत्थर) क^хир'ки कā тахтā
(पात^хार) *и*

подол *м* दामन dāman *и*, पल्ला
पाल्लā *м*

подолгу *нареч* देर देर तक
дэр-дэр так, बहुत काल तक बाхут
kāч так, चिरकाल तक चिर-कāl так

подонки *ин* 1. तलछट तал-ч^лат
жс, मैल माэл *и*, 2. перен कुमि-
-कीट कримि-कйт *м* *мн*

подоплёка *жс* असली वजह अस'ли
ваджах *жс*, सच्चा (वास्तविक) कारण
саччā (वास्त'विक) кāран *и*

подорвать *сов см* подрывать

подорожать *сов* महंगा हो जाना
махāгā १० द^лānā *нп*, कीमत बढ़
जाना किमत бар^х д^лānā *нп* (की ०
चे-ल)

подослать *сов см* подсылать
подоспеть *сов* [वक्त पर, समय
पर] पहुँचना (आ जाना, पहुँच जाना)
[वाक्त' पर, सामान पर] पाхूच'नā
(ā джānā, पाхूच दजānā) *нп*

подостлать *сов см* подсти-
лать

подотдел *м* उपविभाग ул'ви-
б^хāг *м*

подотчетный *прил* (о чело-
веке) जवाबदेह दजावāб-देह, उत्तर-
दायी उत्तर-дāйй, быть ~ым जवाब-
देह (उत्तरदायी) होना *нп* (के सामने
कोму-ल, चेमु-ल)

подохнуть *сов* मरना мар'нā
нп, मर जाना мар джānā *нп*, जान
से गुजरना दजāन सē гузар'нā *нп*

подоходный *прил* ~ налог
आयकर āй-кар *м*, लाभ-कर लāб^х-
-кар *м*

подошва *жс* 1. (обуви) तला
талā *и*, तली тали *жс*, 2. (ноги)
[पद]तल [पाद-] तल *и*, पादतल पād-
-तल *и*, ◇ ~ горы तलहटी *жс*, पर्वत
का दामन *म*

подпадать *несов* ~ под влия-
ние असर (प्रभाव) मे आना асар
(प्राब^хāо) мē ānā *нп* (के लगे-ल
चेगे-ल)

подпаивать *несов* [शराब] पि-
लाना (पिला देना) [शराब] पि^लānā
(पिला देनā) *п*

подпасть *сов см* подпадать
подпереть *сов см* подпира́ть
подпильвать *несов* काटना

ка́т'на̄ *n*, चीरना चयр'на̄ *n* (आरी से *пилой*)

подпи́лать *сов см* подпили-
вать

подпира́ть *несов* उठगाना
उत्'анга́на̄ *n*, संभालना साब्'ाल'ना̄
n, टेक (टेकन) लगाना तэк (гэкан)
лагана̄ *n* (*ставить подпорки*),
— го́лову рукой हथेली पर माथा
टिकाना *n*, — подборо́док हथेली
पर ठोड़ी टिकाना *n*, चिबुक हथेली
पर रखना *n*

подписа́ть(ся) *сов см* подни-
сывать(ся)

подпи́ска *ж* 1. (на газету, жур-
нал, книгу) मँगाना मा́гана̄ *n*,
2. (обязательство) मुचलका मुचाल'-
का̄ *m*

подписи||о́й *прил* —а́я це́на
चदा चанда̄ *m*, —а́я пла́та ग्राहको का
शुल्क грах'ко̄ का̄ шуल्к' *m*, ◇ —
лист चदे की फिहरिस्त चандэ кй
фих'рист' *ж*

подпи́счик *m* ग्राहक га́хак *m*,
ग्राहक гра́хак *m*

подпи́сывать *несов* दस्तखत
(हस्ताक्षर) करना (कर देना) даст'-
-хат (хастा́кшар) кар'на̄ (кар дэна̄)
n (पर *что-л*)

подпи́сываться *несов* 1. दस्त-
खत (हस्ताक्षर) करना (कर देना) даст'-
-хат (хастा́कшар) кар'на̄ (кар дэна̄)
n, 2. (на *что-л*) मँगाना मा́गана̄
n, — ग्राहक बन जाना га́хак бан
джа́ना̄ *nn* (का̄ *на что-л*.)

подпи́сь *ж* दस्तखत दासг'-хат
n, हस्ताक्षर हासга́कशार *n*, за —ю
दस्तखत (हस्ताक्षर) से (के साथ) (के
को-ल)

подпо́ить *сов см* подпавать
подполко́вник *m* लैफ्टिनेंट-कर्नल
लाफ्टिनेन्ट'-कर्नाल *m*

подпо́лье *s* गुप्त जीवन गुप्त'
लज्जवान *n*, अंतर्धान अन्तार्द'ान̄ *n*,
рабо́тать в — गैरकानूनी काम करना
n, गुप्त जीवन विताना *n*

подпо́льный *прил* खुफिया खु-
फिना̄ *हेизम*, गुप्त गुप्त', गैरकानूनी
गाэр-का́नूनी, अतर्धान अन्तार्द'ान̄

подпо́рка *ж* थूनी त'थूनी *ж*, टेक
तэк *ж*, टेकन तэकान *m*

подпры́гивать *несов* कूदना
कूद'ना̄ *nn*, उछलना उच'ाल'ना̄ *nn*,
फुदकना प'удак'ना̄ *nn*, टप्पा खाना
ताप्पा क'ाना̄ *n* (напр *о мяче*)

подпры́гнуть *сов см* подпры́-
гивать

подпусkáть *несов* पास आने देना
पा́с आने दэना̄ *n*, निकट पहुँचने देना
निकट पाखूच'ने दэना̄ *n* (के *к ко-
му-л*, *к чему-л*)

подпусты́ть *сов см* подпус-
ка́ть

подрáвнивать *несов* बराबर कर-
ना (कर देना) बार-आ-बार कार'ना̄ (कार
दэना̄) *n*, काटना का́त'ना̄ *n*, छाँटना
च'आ́त'ना̄ *n* (напр *дереवья*)

подража́ние *s* नकल नाकाल *ж*,
अनुकरण अनुकारान *m*

подража́ть *несов* नकल करना

накал кар'нā *n* (की *кому-л*, *чему-л*), अनुकरण करना *анукаран* кар'нā *n* (का *кому-л*, *чему-л*)

подразделёние *c* 1. उपशाखा *уп'шāк'ā ж*, अवच्छेद *аваचч'эд м*, उपविभाग *уп'виб'āг м*; 2. воен *дस्ता* *дастā м*, [सव-]यूनिट [*саб-*] *йунит м*

подразделить *сов см* подразделять

подразделять *несов* हिस्सो का *भाग करना* *хиссō kā б'āг кар'нā n*, प्रतिभाग करना *пратиб'āг кар'нā n*

подразумевать *несов* मतलब (मानी) रखना *мат'лаб (мāни) рах'нā n*, что вы —ете под э́тим? इस से आप का क्या मतलब (तात्पर्य) है?

подразумеваться *несов* मतलब (मानी) होना *мат'лаб (мāни) хонā nп*

подрастать *несов* बढना *бар'нā nп*, बढ जाना *бар' джāнā nп*, उगना *уг'нā nп*, उग जाना *уг джāчā nп* (*о растениях*)

подрастающий *ий* 1. *прич от* подрастать, 2. *прил —ее* поколение उदीयमान् पीढी *удий'мāн пйр'я ж*, उदीयमान् सप्रदाय *удий'мāн сампрадāй и*

подрастй *сов см* подрастать

подраться *сов* मार-पीट करने लगना *мāр-пйт кар'нā лаг'нā nп*, लडाई कर बैठना *ларāй кар баэт'нā nп*, घूसा लडना *г'ўсā лар'нā nп*

подрезать *сов см* подрезать

подрезать *несов* काटना *кāt'нā n*, काट देना *кāt дэнā n*, छाटना *ч'āt'нā n*, कैची करना *кāичй кар'нā n* (*ножницами*), [छाटकर] छोटा करना (*कर देना*) [*ч'āt'кар*] *ч'отā кар'нā* (*кар дэнā*) *n* (*укорачивать*)

подробно *нареч* व्योरे (*तफसील, विस्तार*) से *бйорэ (таф'сийл, вистār) сз*, विस्तार-पूर्वक *вистār-пўрвак*

подробность *ль ж* व्योरा *бйорā и*, तफसील *таф'сийл ж*, विस्तार *вистār м*, вдаваться в —и *तफसील* में जाना *nп*

подробный *прил* व्योरेवार *бйорэ-вār*, तफसीली *таф'сийли*, विस्तृत *вистрит*

подровнять *сов см* подрáвни-вать

подросток *и*. किशोर *кишор и*, बाल *бāl м* (*юноша*), किशोरी *кишорй ж*, बालिका *бāликā ж* (*девушка*)

подрубать *несов* (подшивать) मगजी (गोट) लगाना (*лага देना*) *маг'зй (гот) лагāнā (лагā дэнā) n* (की *что-л*).

подрубить *сов см* подрубить **подрўга** *ж* सहेली *сахэ'ли ж*, सखी *сак'хй ж*, — *дétства* लडकपन (*खेल*) की *сहेली ж*

по-дружески *нареч* याराना *йā-рāнā*, दोस्ताना *достāнā*, मित्रवत् *митр'-ват*

подружиться *сов* दोस्ती (मित्रता) हो जाना *достй (митр'тā) хо*

джānā *нп* (से с кем-л), दोस्त (मित्र) वन जाना дост' (मिग्र') бан джānā *нп* (का с кем-л), मेल बढ़ाना मэл бар^хānā *п* (से с кем-л)

подрѹчный *м* अप्रेटिस अपрэнгис *м*, मददगार мадад-гār *и*, सहायक сахāйак *м* (помощник)

подрѹв *м* उड़ा देना урā дэнā *и* (напр носта), विगाडना бигār'нā *м*, तहस-नहस करना тахас-नाхас кар'нā *м* (здоровья), धक्का लगाना д^хаккā лагānā *м*, कम (मलिन) करना кам (малин) кар'нā *м* (авторитета)

подрывāть *I* *несов* 1. (взрывать) उड़ाना урānā *п*, उड़ा देना урā дэнā *п*, 2. *перен* (здоровье, силы) विगाडना бигār'нā *п*, विगाड देना бигār дэнā *п*, तहस-नहस करना тахас-नाхас кар'нā *п*, 3. *перен* (доверие, авторитет) धक्का लगाना д^хаккā лагānā *п*, कम (मलिन) करना кам (малин) кар'нā *п*

подрывāть *II* *несов* (подкапывать) नीचे नीचे खोदना (खोद डालना) нйчэ-нйчэ к^ход'нā (к^ход дāl'нā) *п*, नीचे नीचे जड़ खोद डालना нйчэ-нйчэ джар к^ход дāl'нā *п* (напр дерево)

подрывнōй *прил* 1. *воен* उड़ा देने का урā дэнā кā, 2. *перен* तबाह-कुन ताбах-кун, नुकसान पहुँचानेवाला нук'сāн пахūчāнэ-вālā, विध्वंसक вид^хвāсак

подрѹть *сов см* подрывāть *II*

подрѹд *I* *нареч* लगातार лагā tār, तावडतोड тāбар-гор

подрѹд *II* *м* ठेका т^хэкā *и*, पट्टा пагtā *и*

подрѹдчик *и*. ठेकेदार т^хэкэ-дār *и*, कारिदा кārиндā *м*, सरबराह сар-ба-рāх *и*

подсāживаться *несов* बैठ जाना баэт^х джānā *нп* (के पास क^хому-л), आ बैठना ā баэт^х'нā *нп* (के पास क^хому-л)

подсвѣчник *и* वत्तीदान батtī-дāн *м*, शमादान шамā-дāн *м*, चिरागदान чирāг-дāн *м*

подсѣсть *сов см* подсāживаться

подсказāть *сов см* подсказы-вать

подскāзывать *несов* 1. याद दिलाना иād дилānā *п* (की что-л, को кому-л), इशारा (सकेत) देना ишārā (санкэг) дэнā *п*, 2. *перен* सुझाना судж^хānā *п*, मन में डालना ман мē дāl'нā *п* (के को-л)

подскāкивать *несов* 1 (подбегать) दौड़कर पास आना даор'кар пās ānā *нп*, 2. (подпрыгивать) कूदना кūd'нā *нп*, फुदकना п^худак'нā *нп*, टप्पा खाना таппā к^хānā *п* (напр о мяче), 3. *перен* разг (увеличиваться) छलँग मारकर बढ़ना (बढ़ जाना) ч^халāг мār'кар бар^х'нā (бар^х джānā) *нп*

подскочītь *сов см* подскāки-вать

подслепова́тый *прил* चुधा चुन-
द^хा, कम देखनेवाला काम दэк^х'नэ-
-वाला

подслу́шать *сов сн* подслу-
шивать

подслу́шивать *несов* छिपकर
(चुपके से) सुन लेना च^хिप'कार (चुप'-
कэ сэ) सुन лэна *п*, सुन पाना सुन
пāна *п*, कान पड जाना कान пар
джāна *пп*

подсмáтривать *несов* झॉकना
дж^хाक'на *пп*, उभकना उдж^хак'на
пп, छिपकर ताकना च^хिप'कार तāk'-
на *п*

подсмéиваться *несов* हँसना
ĥās'на *пп* (पर над кем-л, над чем-
-либо), नोक-भोक करना नок-дж^хок
кар'на *п*, मजाक उडाना мазāk урā-
на *п* (का над кем-л, над чем-л,
подишучивать)

подсмотре́ть *сов см* подсмá-
ривать

подсо́бный *прил* डमदादी им'-
दादी, सहायक साḥāйक

подсо́вывать *несов* 1. रखना
рак^х'на *п*, डालना दāl'на *п*, रख
(डाल) देना राक^х (дāl) дэна *п* (के
नीचे подо что-л), 2. (всучивать)
разг धोखा देना д^хок^хा дэна *п*,
धोखा देकर चलाना द^хок^хा дэкар
чалāна *п*, धोखा देकर गले मढना
द^хок^хा дэкар галэ мар^х'на *п* (के
कोमु-л)

подсознáтельный *прил* अचे-
तन अчэтан

подсо́лнечник *м* सूरजमुखी су-
राдж-मुक्^хи *м*

подсо́лнечн||ый *прил* ~ое
मांसो सूरजमुखी का तेल सुराज-मु-
क्^хि कā तэл *м*

подсо́хнуть *сов см* подсыха́ть
подспóрье *с разг* मदद माдад
ж, सहायता साḥāй'tā *ж*

подста́вить *сов см* подстав-
ля́ть, ◇ ~ но́жку टंगडी पर उडा-
ना таг'рī пар урāна *п*

подста́вка *ж* 1 टेक तэк *ж*,
टेकन तэкан *м*, 2 (तो, ना चल्ने स्ता-
व्यात) बैठकी बाэт^х'की *ж*, उचकन уч'-
कान *म*

подставля́ть *несов* रखना राक्^х-
ना *п*, डालना दāl'на *п*, रख (डाल)
देना राक्^х (дāl) дэна *п* (के नीचे
подо что-л)

подстави||о́й *прил* ~оё лицó
कठपुतली कट^х-पुत'ली *ж*.

подста́нция *ж* उप-स्टेशन уп'-
-стэшан *म*

подстерега́ть *несов* ताक मे बैठ-
ना (रहना) тāk мē баэт^х'на (рах'на)
пп, गाड में बैठना гār мē баэт^х'на
пп, घात मे रहना г^хāt мē раḥ'на *пп*

подстерéчь *сов* ताक मे बैठते
बैठते पकडना (पकड लेना) तāk мē
баэт^х'तэ-баэт^х'гэ пакар'на (पाкар
लэна) *п* (поймать, схватить)

подсти́лать *несов* बिछाना би-
ч^хāна *п*, बिछा देना бич^хā дэна
п (के नीचे под кого-л, подо что-
-либо)

подсти́лка *ж* 1. (то, что по-
дстлано) टाट tāṭ *ж* , नमदा nam'-
dā *м* (коврик), 2. (для скота) घास
kā viṣṭar g^xās kā biṣṭar *м*

подстра́ивать *несов разг рचना*
рач'нā *п*

подстрекáтель *м* उकसावा देने-
वाला uk'sāwā dēnā-wālā *м* , उभाडने-
वाला ub^xār'nā-wālā *м* , उत्तेजक ut-
tēḡak *м*

подстрекáтельство *с* उकसावा
ук'sāwā *м* , बढावा бар^xāvā *м* ,
उत्तेजना uttēḡnā *ж*

подстрекáть *несов* उकसावा
देना uk'sāwā dēnā *п* , उभाडना
ub^xār'nā *п* , उत्तेजित करना uttē-
ḡjit kar'nā *п*

подстрекну́ть *сов сн* под-
стрекáть

подстрéливaть *несов* घायल
करना g^xāyāl kar'nā *п* (बदूक से из-
ружьёя)

подстрелить *сов сн* подстрé-
ливать

подстригáть *несов* 1. काटना
kāṭ'nā *п* , काट देना kāṭ dēnā *п* ,
छाँटना č^xāṭ'nā *п* , 2. (подравни-
вать волосы) बाल काटना (काट देना)
bāl kāṭ'nā (kāṭ dēnā) *п*

подстригáться *несов* बाल'काट
लेना bāl kāṭ lēnā *п* , बाल कटवाना
(कटवा लेना) bāl kat'vānā (kat'-
vā lēnā) *п* (у парикмахера)

подстри́чь(ся) *сов сн* подстри-
гáть(ся)

подстро́бить *сов разг см.* под-
страи́вать

подстро́чный *прил* ~ пере-
вóд छायानुवाद č^xāyānuvād *и*

пóдступ *и* воєн अगला मोरचा
ag'lā mor'čā *и*

подступа́ть *несов* पास आना
pās ānā *пп* , नजदीक (निकट) पहुँच-
ना naz'dīk (nikat) paḡūč'nā *пп* (के
क को मु-ल , क चे मु-ल)

подступи́ть *сов см* подсту-
пáть.

подсудим||ый *м* मुलज़िम मुत'-
зим *и* , अभियुक्त аб^xниукт' *м* ; ска-
мья ~ых [अदालत मे] कटघरा *и*

подсу́дный *прил* अधिकार-सव-
धी ад^xикār-самбанд^xи , अविक्षेत्र-
-सवंधी ад^xикшэтр'-самбанд^xи , अधि-
क्षेत्र मे आनेवाला ад^xикшэтр' *и*
ānā-wālā (के चे मु-ल) .

подсу́нуть *сов. см* подсо́вы-
вать

подсчёт *м* हिसाब [लगाना] *и*-
sāb [lagānā] *м* , गणना gan'nā *ж* ,
अकन अकन *म* , ~ голосóв मतगण-
ना *ж*

подсчита́ть *сов см* подсчиты-
вать

подсчи́тывать *несов* हिसाब
लगाना (जोडना) *и*hisāb lagānā
(джор'нā) *п* , गिनती (गणना) कर-
ना гин'ти (ган'нā) kar'nā *п* , लेखा
लगाना лэк'ā lagānā *п* , ~ голосá
मतगणना करना *п*

подсыла́ть *несов* [खुफिया तौर

पर] भेजना (भेज देना) [хуфииā таор пар] б^хэдж'нā (б^хэдж дэ-нā) *n*

подсых^ать *несов* [धीरे-धीरे] सूखना (सूख जाना) [द^хयरэ-द^хयरэ] सूख'нā (सूख' द^खानā) *нп*

подт^алкивать *несов* 1. धकेलना द^хакэл'нā *n*, भोकना द^खок'нā *n*, ठेलना त^хэл'нā *n*, कोहनी मारना को'н^и मार'нā *n* (локтем), 2. *перен* उकसाना उक'सानā *n*, भडकाना б^хар'कानā *n*, उत्तेजित करना उत्ते-джит кар'нā *n*

подтасов^ать *сов см.* подта-с^овывать

подтас^овывать *несов* 1. फेटकर अपने मतलब का चुन लेना प^хэт'кар ап'нэ мат'лаб कā चुन तэнā *n*, 2. *перен* तोड़ना-मरोड़ना तोर'нā-मारор'нā *n*

подт^ачивать *несов* 1. (делать острее) [ज्यादा] तेज करना [зйāдā] тэз кар'нā *n*, 2. (подгрызать) खाना क^хāнā *n*, खा जाना क^хā द^खानā *нп*, कुतरना कутар'нā *n* (о мышах), 3. *перен* (здоровье и т *n*) विगाड़ना बिगār'нā *n*, विगाड़ देना बिгār дэнā *n*

подтверд^ить(ся) *сов см.* под-тверждать(ся)

подтвержд^ать *несов* तसदीक (पुष्टि) करना तас'дйк (пушти) кар'-нā *n* (की *что-л*), सावित (प्रमा-णित) करना स^абит (प्रमा[ा]णित) кар'-нā *n* — получение पहुँच (रसीद)

लिखना *n*, मिलने (प्राप्ति) की खबर देना *n*

подтвержд^аться *несов* सावित (प्रमाणित) होना (हो जाना) स^абит (प्रमा[ा]णित) खонā (खो द^खानā) *нп* (से *чем-л*)

подтвержд^ение *с* 1. तसदीक तас'дйк *ж*, पुष्टि पुшти *ж*, 2 (факт, обстоятельство) सबूत са-бूत *м*

подтер^еть *сов см.* подтир^ать подтир^ать *несов* पोछना प^оч'нā *n*, पोछ देना प^оч^х дэнā *n*, पोछकर सुखाना प^оч'кар सूख'ानā *n*

подтолкну^ть *сов см.* подт^ал-кивать

подточ^ить *сов см.* подт^ачивать подтру^нивать *несов* मज़ाक उडा-ना मазāk урāнā *n* (का *над кем-л*)

подтру^нить *сов см.* подтру^ни-вать

подт^ягивать *несов* 1. कसना कас'нā *n*, 2. (подтаскивать) खीच-ना क^хйч'нā *n*, घसीटना ग^хасит'нā *n*, खीच लेना क^хйч лэнā *n* (की तरफ, की ओर *к чему-л*), उठाना उत^хानā *n*, उठा लेना उत^а лэнā *n* (*вверх*), 3. *перен* रीझ (discipline) वेहतर वनाना бэ'тар банāнā *n*, ठीक कर-ना त^хйк кар'нā *n*, 4 (подпезать) सुर मिलाना सुर मिलāнā *n*

подт^ягиваться *несов* 1. नज़-दीक आना (पहुँचना) наз'дйк āнā (पा-ख^уч'нā) *нп* (*напр о судне*), 2. *перен* अपना आचरण ठीक करना ап'-

нā āчаран т^хйк кар'нā *n* (напр о школьнике)

ПОДТЯЖКИ *лн* ब्रेसिज ब्रेसिज *м*
ПОДТЯНУТЬ(СЯ) *сов см* под-
тягивать(ся)

ПОДУМАТЬ *сов* सोचना सोч'нā *лн* ,
खयाल (विचार) करना хайāl (विचār)
кар'нā *n*

ПОДУМЫВАТЬ *несов* सोचना सोч'-
нā *лн* , खयाल (विचार) करना хайāч
(विचār) кар'нā *n* ; इरादा (अभिप्राय)
करना ирādā (अभिप्राय) кар'нā *n*
(иметь намерение)

ПОДУЧИТЬ *сов* 1. (урок и т *n*)
सीखना सैख'нā *n* , सीख लेना सैख'
лэнā *n* , 2. (обучить чему-л) सि-
खाना сик^хāнā *n* , सिखा देना сик^хā
дэнā *n*

ПОДУШКА *ж* तकिया такийā *n*
गद्दा гаддā *м* , गल-तकिया гал-таки-
йā *м* (небольшая)

ПОДХАЛИМ *м* कदमबोस кадам-
-बोस *м* , चापलूस चाप'लूस *м* , खुशामदी
хуш-ām'дй *м* , चाटुकार चाटु-कār *n*

ПОДХАЛИМСТВО *с* कदमबोसी ка-
дам-बोस *ж* , चापलूसी चाप'लूस *ж* ,
चाटु चाटु *м*

ПОДХВАТИТЬ *сов см* похваты-
вать

ПОДХВАТЫВАТЬ *несов* उठाना
ут^хāнā *n* , उठा लेना ут^хā лэнā *n* ,
पकड़ ना пакар'нā *n* , पकड़ लेना
पाкар लэнā *n* (напр на лету)

ПОДХОД *м* 1. नजदीक (निकट)
आना наз'дйк (निकट) āнā *n* (напр

поезда), 2. перен (умение подойти)
रुख रुख *м* , त्वरंचकसीय — क वो-
प्रबुस सवाल के बारे मे रचनात्मक रुख
n , 3. (точка зрения) दृष्टिकोण
दृष्टि-कन *n*

ПОДХОДИТЬ *несов* 1. (прибли-
жаться) चला आना चालā āнā *лн* ,
[नजदीक] आना [नाज'दयक] āнā *лн* ,
किनारे पर लगना कनāрэ пар лаг'-
нā *лн* (приставать к берегу), 2.
(соответствовать) लगना лаг'нā
лн , अच्छा आना ачч^хā āнā *лн* ,
अनुकूल होना अनुकूल хонā *лн* , लायक
(उचित) होना लायक (учит) хонā
лн (быть способным, годиться для
чего-л) , घटना ग^хат'нā *лн* (о по-
словице и т *n*) , ключ не подходит
к замк^у चावी ताले मे नही लगती
है, ♦ — к конц^у खतम (समाप्त) हो-
ना (हो जाना) *лн*

ПОДХОДЯЩИЙ 1. прич от под-
ходить, 2. прил मुनासिब मुнасиб,
उचित учит, अनुकूल अनुकूल (соот-
ветствующий), ग्राह्य ग्रāх' , सार्थक
сāрт^хак (приемлемый), लागू लागू
(применимый)

ПОДЦЕПИТЬ *сов* 1. पकड़ना па-
кар'нā *n* , पकड़ लेना पाкар लэнā *n*
(से чем-л) , 2. перен разг (болезнь и
т *n*) छूत लगना (लग जाना) च^хут
лаг'нā (लाग दजāनā) *лн* (को ठोस-ल)

ПОДЧАС *нареч* कभी कभी каб^хй-
-каб^хй

ПОДЧЁРКИВАТЬ *несов* 1 लकीर
खीचना लाकйр к^хйч'нā *n* (के नीचे

что-л), रेखांकित करना रэк^хāнкит
кар'нā *n*, 2. *перен.* जोर देना зор
дэнā *n* (पर что-л)

подчеркнѹть *сов см* подчёр-
кивать

подчинѣн||ие *с 1. (действие)*
मातहत (अधीन, वगीभूत) करना mā-та-
хат (ад^хйн, вашй-б^хут) кар'нā *м*
(*напр* интересам, воле; के चे मु-л),
2. *(состояние)* मातहती mā-ताх'ти
ж, अधीनता ад^хйн'тā *ж*, — мень-
шинствā большинствѹ अल्पमत का
वहुमत से अनुशासन *и*, промышлен-
ность мѣстного —ия स्थानीय अधीन-
तावाले (अधिकार के) उद्योग *и* *ин*

подчинѣнный 1. *прич от* под-
чинить, 2. *прил* मातहत mā-ताхат,
अधीन ад^хйн, 3. *сущ м* मातहत mā-
ताхат *м*, अधीन कर्मचारी ад^хйн
карм'-чāरй *м*

подчинить(ся) *сов см* подчи-
нѣть(ся)

подчинѣть *несов 1.* काबू (वश)
मे लाना kāбѹ (ваш) мѣ лāнā *n*,
वग मे करना (कर लेना) ваш मѣ кар'-
нā (кар лēнā) *n*, 2. *(ставить в*
зависимость) मातहत (अधीन) करना
mā-ताхат (ад^хйн) кар'нā *n*, — ин-
тересам чег-л. के हितो के मुताबिक
करना *n*, — своему влиянию अपने
प्रभाव मे लाना *n*

подчинѣться *несов* मातहत
(अधीन) होना mā-ताхат (ад^хйн) хонā
нл (*напр по службе, के को मु-л*,
चे मु-ल), अनुशासित होना अनुशāसित

खонā *нл* (*напр дисциплине*), —
влиянию दवाव मानना *n* (का को-
-либо, чег-л), — постановлѣнию
प्रस्ताव के अनुसार चलना *нл*

подшѣфный *прил* [नैतिक, आ-
र्थिक] सहायता पानेवाला [नाэтик, आ-
र्थिक] сахāй'тā пāнэ-вāлā (की को-
-либо, चे му-л).

подшивāть *несов 1 (подрубить)*
मगजी (गोट) लगाना (लगा देना)
маг'зй (гот) лагāнā (лагā дэнā) *n*,
2. *(бумаги)* फाइल बनाना फāил ба-
нāнā *n*, फाइल मे रखना фāил мѣ
рак^х'нā *n*

подшйпник *м* वेयरिंग бэй'-
ринг' *м*

подшйть *сов см* подшивать

подшутйть *сов см* подшѹчи-
вать

подшѹчивать *несов* ठठोली
(नोक-भोक) करना त^хат^холи (нок-
дж^хбк) кар'нā *n*, ठठोलियाँ मारना
त^хат^холийā мār'нā *n*.

подъѣзд *и* दर्वाजा дарвāзā *м*,
आने की जगह āнэ кй джагах *ж*
(*напр к мосту*)

подъѣзжāть *несов* पहुँचना па-
хѹч'нā *нл*, पहुँच आना (जाना) па-
खѹч āнā (джāнā) *нл* (तक, पर क को-
-मु-ल, क चे मु-ल).

подъѣм *и 1. (грузов и т н)*
उठाना ут^хāнā *м*, — флāга भडोत्तो-
लन *м*, 2. *(восхождение)* चढाई चар^х-
āй *ж*, आरोहण āрохан *и*, 3. *(учас-*
ток дороги) चढाई चар^хāй *ж*, 4.

(ноги) [पैर का] ऊपरी हिस्सा (भाग) [पाэр क़ा] उप'रि खिसा (б'аг) *м*, 5. перен (напр промышленности) चढाव चार'ао *м*, उभाड उब'ार *м*, अभ्युत्थान अब'хут'т'ан *м*, तरक्की गारак'ки *ж*, उन्नति उन्नति *ж* (развитие), 6 перен (воодушевление) जोश दज'ош *м*, उमग उमान' *ж*, उत्साह उत्सा' *м*, ♦ легок на — तेज, फुरतीला; тяжел на — सुस्त, काहिल.

подъёмн||ый *прил.* — кран क्रेन *ж*, —ая машина लिफ्ट лиф'т' *м*, —ые [дэньги] खर्ची хар'чи *ж*, खर्ची का रुपया хар'чи क़ा रुपай'а *м*

подъехать *сов см* подъезжать

подымать(ся) *несов см* поднимать(ся)

подыскать *сов* [खोज से] पाना [к'одж сэ] пānā *п*, चुन लेना चुन लэ-нā *п* (выбрать)

подыскивать *несов* खोजना क'о-дж'нā *п*, खोज में रहना क'одж म'э рах'нā *пп* (की кого-л, что-л), हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना ख़ासिल (प्राप्त') кар'нэ क़ि को-शिш кар'нā *п*

подытоживать *несов* जोड़ना दज'ор'нā *п*, मीजान करना मय'ज़āн кар'нā *п*, संक्षेप में कहना संक्षेप म'э का'х'नā *п* (подводить итоги)

подытожить *сов см* подытоживать

подышать *сов* साँस लेना सāс лэ-нā *п*

поедынок *м* [दो-शख्सो की, दो

दलो की] लडाई [दो шахस'ो क़ि, दो दाल'ो क़ि] लар'ай *ж*, द्वंद्वयुद्ध द्वान्दव'-ईयुद्ध' *и*, द्वंद्व द्वान्दव' *и* (त'ज' перен)

поезд *м* [रेल] गाडी [рэл-] гārи *ж*, ट्रेन трэн *ж*

поездка *ж* सफर сафар *и*, यात्रा йāтра *ж*, दौरा даорā *и* (круговая).

поесть *сов* खाना क'ānā *п*, खानेना क'ā लэ-нā *п*

поехать *сов* जाना दज'ānā *пп*, खाना होना रावānā хонā *пп* (отправиться, के लिये куда-л)

пожалеть *сов* 1. तरस खाना तारас क'ānā *п*, दया करना दाय'ā кар'नā *п* (पर кого-л, что-л), 2. (сокрушаться) पछताना पач'т' गānā *пп*, अफसोस करना अफ'сос кар'नā *п*, 3. (сберечь) बचाना бачānā *п*, कमखर्च (मितव्ययी) होना काम-хар'च' (मितव्ययी) хонā *пп*, 4. (поскупиться) कजूसी करना कान्दजूसि кар'नā *п* (मे что-л)

пожаловаться *сов* शिकायत करना शिकाय'ат кар'нā *п* (की на что-л, के खिलाफ на кого-л, से кому-л)

пожалуй *вводн сл* हो सकता है खो сак'тā ख़ाэ, शायद शāйад, संभवत' самб'ав'ता'х

пожалуйста *частица* 1 मेहरबा-नी (अनुग्रह, कृपा) करके म'эхार-бāनी (अनुग्रह, कृपा) кар'कэ, कृपया कृपायā, 2. (в ответ на «спасибо»)

कोई मुज्जायका (वात) नहीं कोय मु-
зай'ка (bāt) naĩ

пожар *м* आग āg *ж.*, अग्निकांड
अग्नि-कान्द' *म*, лесной — दाव *и*

пожарн||ый 1. *прил* आग बुझाने
का āg बुज्ज'ānē kā, —ая команда
आगगाई *и*, फायर-ब्रिगेड *म*, अग्नि-
शाम की टुकड़ी *ж*, —ая машина
फायर-इंजन *म*, दमकल *ж*, 2. *сущ*
म आग बुझानेवाला [कर्मचारी] āg
बुज्ज'ānē-vālā [कर्म'-चारी] *म*, फा-
यरमैन फायर-माैन *म*

пожатие *с* —руки हाथ दवाना
ḥāt' dabānā *и*

пожать I *сов см* пожимать

пожать II *сов см* пожина́ть

пожелáн||ие *с* 1. कामना kām'nā
ж, नािलूचिने —िया शुभकामनाये *ж*
मन, शुभेच्छाये *ж मन*, 2. (требова-
ние) माँग māg *ж*, सिफारिश सिफ़ा-
रिश *ж* (предложение)

пожелáть *сов* चाहना chāḥ'nā *п*,
इच्छा (अभिलाषा) करना णच'ā (अब'न-
लāshā) kar'nā *п* (की चगे-ल)

пожéртвование *с* 1. दान करना
(देना) dān kar'nā (dānā) *म*, 2.
(дар) दान dān *и*, देन дэн *ж*, चंदा
chandā *и* (взнос)

пожéртвовать *сов* दान करना
(मे देना) dān kar'nā (mē dānā) *п*
(को что-л), चंदा देना चандā дэнā
п (по подписке), वलि देना (दे देना)
बलि dānā (dē dānā) *п* (принести
жертву, को что-л)

поживá||ть *несов* как вы —ете?

आप का हाल क्या है? āp kā ḥāl
kīā hā?

поживи́ться *сов* разг फायदा
(लाभ) उठाना fāi'dā (lāb'x) ut'ānā
п (से चे-ल)

пожйзненный *прил* ज़िंदगी (जी-
वन) भर के लिये зинд'ги (дживан)
b'xar kē liyē, आजीवन āдживан
пожилóй *прил* अघेड ад'хэр,
वडी (अधिक) उम्र (आयु) का बारी
(ад'хик) умр' (āиу) kā

пожимáть *несов* दवाना dabānā
п, दवा देना dabā dānā *п*, — рý-
ку हाथ दवाना *п* (का кому-л), हाथ
मिलाना *п*. (से кому-л), ◇ — пле-
чáми कंधे हिलाना *п*, कधो को
विचकाना (उचकाना) *п*

пожинáть *несов* 1. काटना kāt'-
nā *п*; 2.: — плоды своих трудов
अपने काम का फल भुगतना *п*

пожирáть *несов* हडपना харап'-
nā *п*, घुटकना г'утак'nā *п*, ◇ —
глазáми आँखे फाड फाड़कर देखना *п*

пожй́тк||и *мн* разг माल-असवाव
māl-as'bāb *म*, वोरिया-बंधना बोरि-
yā-bād'x'nā *и* (वещи), ◇ со все́ми
—ами वोरिया-बंधना समेत

пóза *ж*. ठान t'ān *ж*, आसन
āsān *म*, मुद्रा мудрā *ж*, अगस्थिति
aṅg'-st'iti *ж*

позабóтиться *сов* परवा (फिक्र,
चिंता) करना пар'vā (फिक्र', चिन्ता)
kar'nā *п*, — о своём здоровье अपने
स्वास्थ्य की परवा (चिन्ता) करना *п*

позáвтракать *сов*. हाज़िरी खा-

ना ख़ाज़िरि क़ा'ना n , नाश्ता करना
नाश्ता कार'ना n

позавчера нареч परसो पार'सो

позади 1 *предлог* के पीछे क़े
पिच'ख़े *послелог*, के परे क़े पारे
послелог (по ту сторону), के ओझल
क़े ओझ'ख़ाल *послелог (за прикры-*
тием), 2. *нареч* पीछे पिच'ख़े, परे पा-
रे (सादि, по ту сторону)

позапрошлый *прил* विगत वि-
गत, गत से पहले का गत स़े पाख'ल़े क़ा

позвать *сов* बुलाना बुल'ाना n ,
बुला लेना बुल'ा ल'ाना n , बुलवाना
बुल'वाना n , बुलवा लेना बुल'वा ल'-
ना n (*через посредство кого-л*),
बुला भेजना बुल'ा ब'ख़ज'ना n (*по-*
слать за кем-л), बुलवा भेजना बुल'-
वा ब'ख़ज'ना n (*послать вызов че-*
рез кого-л)

позволен||*ие* с इजाजत इज'काज़ा
ज़े, मजूरी मान'ज़ुरि ज़े, अनुमति अनु-
मति ज़े, आज्ञा आ'ग़ि'आ ज़े, с व'ашего
~ия आप की मजूरी से, ◇ с ~ия
ска'з'ать *разг* सच पूछिये

позволя́тельный *прил* जायज
ज'क़ा'याज़, अनुज्ञेय अनु'ग़ि'यै'

позво́лить *сов* см позволять

позво́л||ять *несов* इजाजत (मजू-
री, अनुमति, आज्ञा) देना इज'काज़ा
(मान'ज़ुरि, अनुमति, आ'ग़ि'आ) द'एना n
(का *что-л*), देना द'एना n (*после не-*
определенной формы гл, *тж* допу-
стить, способствовать), **позво́льте**
ска'з'ать *несколько* слов दो शब्द कहने
दीजिये; я не позво́лю ему́ игра́ть मे

उस को नहीं खेलने दूंगा, мне не ~яет
здоровье स्वास्थ्य आज्ञा नहीं देता

позво́нить *сов* 1. वजाना बा-
द'क़ा'ना n , वजना बाद'ज'ना n n (*изда-*
вать звон), 2. ~ по телефону *тэли-*
фон (फोन) करना *तэлифон* (фон)
कार'ना n. (को *кому-л.*)

позвоно́к *м* *анат* रीढ़ (पृष्ठ-
वश) का जोड़ रिर'ख़ (पिश्ट'~-वांश)
का द'जोर n

позвоно́чник *м* *анат* रीढ़ [की
हड्डी] रिर'ख़ [क़ि'ख़ाद'दी] ज़े, वाँस बाँस
म, पृष्ठवश पिश्ट'~-वांश m

позвоно́чные *ин* *зоол* रीढ़दार
(हड्डीवाले) जानवर रिर'~-द'आर (ख़ाद'दी-
~-वाँल़े) द'ज'आन-वार m m

позвоно́чный *прил* *анат* रीढ़-
दार रिर'ख़-द'आर, हड्डीवाला ख़ाद'दी-वाँता,
पृष्ठवश-संवंधी पिश्ट'~-वांश-साम-
बान्द'ख़ि, ~ *столб* см позвоночник

поздн||ий *прил* देर मे आया हुआ
द'एर मे आ'या ख़ु'आ (*пришедший с опоз-*
данием), मामूली वक्त के बाद का मा'-
मु'ली वाक़' क़े बाद का मा'द'का
(*напр об уро-*
жае), उज़े ~या *ночь* बहुत रात
गई

поздно 1. *нареч* देर मे (करके)
द'एर मे (कार'क़े), देर (विलव) से द'एर
(विलांब') स़े, मामूली वक्त के बाद
मा'मु'ली वाक़' क़े बाद (पосле *обыч-*
ного времени), नियमित वक्त के बाद
नियामित वाक़'क़े बाद (पосле *уста-*
новленного времени), 2. *безл* *в*
знач *сказ* बहुत दिन (रात) चढ़े
(बीते, हुए) बा'ख़ुत दिन (प'आत) चार'ख़े

(बित्, हुए) (о времени суток), уже
— देर हुई.

поздорѳваться сов सलाम (नम-
स्कार) करना салाम (नामस्क़ार) кар'-
ना *n*, — за руку हाथ मिला-
ना *n*

поздравить сов см поздрав-
лять

поздравлѳние с वधाई बाद^खай
ж, मुबारकवाद मुब़ारак-бад *н*,
अभिनंदन अब^खинандन *म*

поздравлять несов वधाई
(मुबारकवाद, अभिनंदन) देना बाद^खай
(मुब़ारак-бад, अब^खинандन) дэна *n*,
मुबारकवाद कहना मुब़арак-бад का^х-
ना *n* (устно)

поземѳльный прил जमीन
(भूमि) का замйн (б^хуми) к़а, — на-
лог लगान *म*, भूकर *म*

позициѳный прил —ая
война ख़दक की लड़ाई хандаक क़ि ला-
राय *ж*

позици||я *ж* 1. воен पॉт пॉт
ж, मोरचा мор'ча *म*, 2. перен (по-
ложение) जगह द्जाга^х *ж*, स्थान
ст^хан *म*, स्थिति ст^хити *ж*, 3. (от-
ношение) रख рух *н*, занимать —ю
रख लेना *न*

познавательный прил ज्ञान-
वर्द्धक ग़य़ान-вардд^хак

познавать несов 1. филос
उपलब्ध करना उप'лаब्द^х кар'на *n*,
2 (горе и т *н*) वाकिफ़ (परिचित)
होना व़ाकिफ़ (паричит) хона *न*
(से что-л)

познакѳмить сов मिलाना मि-
लाना *न*, मिला देना मिला दэना *न*,
परिचय कराना (करा देना) परिचाय
карāна (карā дэна) *न* (का को-ल,
से с кем-л, с чем-л), जानकारी करा-
ना джāн-каय़ карāना *न* (ознако-
мить)

познакѳмиться сов 1. परिचय
करना परिचाय кар'ना *न* (से स
кем-л), 2. (ознакомиться) परिचय
मिलना परिचाय मिल'ना *न* (को о
ком-л, का с чем-л), परिचित होना
(हो जाना) परिचित хона (ходжāна)
न (से с чем-л)

познани||е с 1. филос उपलब्धि
уп'лаब्द^खи *ж*, अनुभूति अनुब^хुति
ж, 2.: —я म्н ज्ञान ग़य़ान *म*

познаť сов см исзчавать
позолѳта *ж* मुलम्मा муламма
म, तिलाकारी тила-каय़ *ж*, सोने
का पानी (पत्तर) сонэ к़ा пāни (पा-
тар) *म*

позолотить сов. मुलम्मा चढाना
(चढा देना) मुламма чар^хāна (चар^хā
дэна) *न* (पर что-л), सोने का पानी
(पत्तर) चढाना сонэ к़ा пāни (पा-
тар) чар^хāна *न* (पर что-л)

позѳр *н* वदनामी बाद-на^ми *ж*,
वेडज्जती бэ-изз'ти *ж*, अपमान ап'-
мāн *म*, —! लानत है!

позѳрить несов वदनाम
(लज्जित, अपमानित) करना बाद-на^м
(लाज्जदित, ап'мāнит) кар'ना *न*,
वेईमान बनाना бэ-й^мāн банāна *न*
позѳрный прил वेडज्जत бэ-

(до тех пор, пока) जव तक द्जाब
так, ◇ — что अव तो.

пока́з м दिखाना दिक्^хānā м,
दिखलाना दिक्^хlānā и, प्रदर्शन
прадаршан м

показа́ние с. 1. юр वयान байāн
м, गवाही гавāхй ж, गहादत шахāд-
ат ж, साक्ष्य сākшй' и (свидетель-
ство) शपथ-पत्र шапат^х-патр' и
(письменное, под присягой), 2. (тер-
мометра и т п) शुमार шумār м

показа́тель и 1. सूचक сучак
и, द्योतक дйотак и, 2. मात घात-
चिह्न г^хāt-чихн' м, घाताक г^хā-
tāнк' и

показа́тельн||ый прил 1. (об-
разцовый) नुमाइशी нумāишй, नमूने
ка намūнэ кā; 2. (процесс, суд)
नमूने का नामūнэ кā, 3. (характер-
ный) लाक्षणिक лākш'ник, अर्थपूर्ण
арт^х-пūрн' (многозначительный),
это —о यह बात लाक्षणिक है.

показа́ть сов см. пока́зывать
показа́||ться сов 1. см показы-
ваться, 2. безл мне —лось मुझे
[ऐसा] लगा मुज^хэ [aэсā] лагā,
मुझे [ऐसा] मालूम हुआ मुज^хэ
[aэсā] мālūм хуā, मुझे दिखाई पडा
मुज^хэ दिक्^хāи парā

показно́й прил 1 (лучший)
नमूने का नामūнэ कā, नुमाइशी नумā-
ишй, 2. (рассчитанный на внешний
эффект) दिखावटी दिक्^хāотй, जाहिर-
दार зāхир-дār, दिखावे का दिक्^хāвэ
кā

пока́зывать несов 1. दिखाना
диक्^хānā п, दिखा देना दिक्^хā дэ-
nā п, प्रदर्शन करना (कर देना) пра-
даршан кар'nā (кар дэнā) п, 2 (об-
ращать внимание, указывать)
इशारा (सकेत) करना (कर देना)
ишāрā (санкэт) кар'nā (кар дэнā)
п (की तरफ, की ओर на что-л);
— пāльцем उंगली उठाना п (की
तरफ, की ओर на что-л), उंगली से
इशारा (सकेत) करना п. (की तरफ,
की ओर на что-л), 3. (разъяс-
нять) समझाना сам'дж^хānā п,
समझा देना сам'дж^хā дэнā п.,
4. (проявлять, обнаруживать) ज़ा-
हिर (प्रकट) करना (कर देना) зā-
хир (пракат) кар'nā (кар дэнā)
п, 5. (доказывать) साबित (प्रमा-
णित) करना (कर देना) сāбит (пра-
мāнит) кар'nā (кар дэнā) п,
6. юр वयान करना (कर देना)
байāн кар'nā (кар дэнā) п, गवाही
(साक्ष्य) देना गавāхй (сākшй') дэ-
nā п (свидетельствовать)

пока́зываться несов दिखाई
देना दिक्^хāи дэнā нп, नज़र आना
назар ānā нп, दृष्टिगत होना
дришти-गत хонā нп, [बाहर] नि-
कलना (निकल आना, निकल जाना)
[bāхар] никал'nā (никал ānā ни-
кал джānā) нп. (напр. о осидло-
сти)

пока́тость ж नुकाव дж^хукаō
и, ढाल द^хāt ж. (скат)

пока́тый прил ढालवाँ द^хāl'vā.

покача́ть *сов* 1. हिलाना хилā-
нā *n*, हिला देना хилā дēнā *n*,

भुलाना *дж*^xулāнā *n* (*раскачать*),

2. (*насосом*) पंप करना *памп'* кар'-
нā *n*

пока́чивать *несов* हिलाना хил-
лāнā *n*, हिला देना хилā дēнā *n*,
भुलाना *дж*^xулāнā *n* (*раскачивать*)

пока́чиваться *несов* हिलना
хил'нā *нп*, डगमगाना *даг'*магāнā
нп, लडखड़ाना *лар'*к^xарāнā *нп*
(*шататься, нетвердо стоять на*
ногах), भूलना *дж*^xул'нā *нп* (*рас-*
качиваться)

покачнۇть *сов* हिलाना хилāнā
n, हिला देना хилā дēнā *n*

покачнۇться *сов* हिलना хил'-
нā *нп*, हिल जाना хил *дж*āнā *нп*

покая́ние *c* तोवा *тобā* *жс*, प्राय-
श्चित्त *прай*ашчитт' *м*

пока́яться *сов* तोवा (*п्राय-*
श्चित्त) करना *тобā* (*прай*ашчитт')
кар'нā *n*

поквита́||ться *сов разг* *он*и
—лись उन का लेन-देन साफ है *ун*
кā лēн-дēн *сāф* хāэ, वे बराबर है
вэ бар-ā-бар хāэ

покида́ть *несов* छोड़ना *ч*^xор'нā
n, छोड़ देना *ч*^xор дēнā *n*, त्याग
करना *тиā* кар'нā *n*, त्यागना
*тйāг'*нā *n*

поки́нуть *сов* *си* покида́ть

покладáя: рабóтать не — *рук*
разг अपने पूरे कस-बल से काम कर-
ना *ап'нэ* пүрэ *кас-бат* сэ *кām*

кар'нā *n*, दिन-रात एक करना *дин*
-рāt эк кар'нā *n*

поклáдистый *прил* मान लेने-
वाला *мāн* лēнэ-вāлā, मुलायम *му-*
лāнам (*мягкий*), अनुचित माँग *н*
करनेवाला *анучит* мāг *на* кар'нэ-
-вāлā (*нетребовательный*)

поклáжа *жс* असबाब *ас'*бāб *жс.*,
सामान *сāмāн* *м* लगेज *лагэдж* *ж*
(*багаж*), भार *б^xār* *м*, बोझ *бодж^x*
м (*груз*)

поклёп *м* *разг.* झूठा इलजाम
(*अभियोग*) *дж*^xут^xā *ил'*зāм (*аб^xн-*
йог) *м*

поклóн *м* वदगी *банд'*гй *жс*,
प्रणाम *пранām* *м*, सलाम *салām* *м*,
नमस्कार *намаскār* *м* (*привет*)

поклонё́ние *c* इवादत *ибāдат*
жс., आराधना *ārād^x'нā* *жс*, पूजा
пūджā *жс*, श्रद्धा *шрадд^xā* *жс*

поклоні́ться *сов* [भुक्कर]
वदगी (*प्रणाम*) करना [*дж*^xук'кар]
*банд'*гй (*पранām*) кар'нā *n*

поклóнник *м* शौकीन *шаокйн*
м, रसिया *расийā* *м*, पूजक *пū-*
джак *м*, आशिक *āшик* *м*, प्रेमी
прэмй *м* (*влюбленный*)

поклоня́ться *несов* भजना
б^xадж'нā *n*, आराधना (*उपासना*)
करना *ārād^x'нā* (*упās'нā*) кар'нā
n (*की* *кому-л*, *чему-л*), पूजा *कर-*
ना *пūджā* кар'нā *n* (*की* *кому-л*,
чему-л)

поклýсьться *сов* कसम (*शपथ*,
सौगंध) खाना *касам* (*шапат^x*, *сао-*

ганд^{х'}) к^хānā *n*, हलफ उठाना (से कहना) ḡhālaf ut^хānā (сэ ках'нā) *n*

ПОКО́ИТЬСЯ *несов* 1. खडा होना क^хarā honā *np* (पर, के ऊपर на чём-л), नीव होना нйō хонā *np* (की о чём-л, पर на чём-л), आधारित होना ād^хārig хонā *np* (पर на чём-л, основываться),

2. (об умершем) रहना рах'нā *np*
ПОКО́Й I *м* आराम ārām *м*, चैन чаэн *м*, शांति шāнти *ж*, विश्राम вишрām *м* (для больного), पॉलный — पूर्ण विश्राम *м*, ◇ уйтī на — ओहदे (पद) से अलग (पृथक्) हो जाना *np*

ПОКО́Й II *м* уст (комната) घर г^хar *м*

ПОКО́ЙНИК *м* मुआ (मृत) आदमी муā (म्रित) ād'мй *м.*, मृतक म्रिताक *м*, स्वर्गवासी स्वार्ग'-вāсй *м*, लाश lāш *ж*, शव шав *и* (*trun*)

ПОКО́ЙНИЦКАЯ *ж* लाश-घर lāш-г^хar *м*, शवागार шавāgār *м*

ПОКО́ЙН||ЫЙ 1. прил शांत शāнт', शांतिमय शāन्ति-माи (спокойный, мирный), नम्र नाम्र' (кроткий), स्थिर ст^хир (неподвижный), आराम-देह ārām-дэх (удобный), 2. прил (умерший) मुआ муā, मृत म्रित, स्वर्गीय स्वार्गी', स्वर्गवासी स्वार्ग'-वāсй, 3. суц *м* मुआ (मृत) आद-मी муā (म्रित) ād'मй *м*, मृतक म्रिताक *м*, स्वर्गवासी स्वार्ग'-वāсй *м*, ◇ —ой нōчи राम-राम.

ПОКОЛЕБА́ТЬ *сов* हिलाना хилā-

нā *n*, हिला देना ḡhilā дэнā *n*, डोलाना долāнā *n*, विचलित करना (कर देना) вичалит кар'нā (кар дэнā) *n*, ~ веру (во что-л) विश्वास हिलाना *n*

ПОКОЛЕБА́ТЬСЯ *сов* 1. [आगे-पीछे] हिलना (हिल जाना) [āgē-пйч^хэ] хил'нā (खिल джāнā) *np*, डोलने लगना дол'нэ лаг'нā *np*, अस्थिर हो जाना अस्त^хир хо джāнā *np*, 2. перен (напр о ценах) घटना-वटना г^хat'нā-бар^х'нā *np*, 3. перен (не решаться) आगा-पीछा करना āgā-пйч^хā кар'нā *n*, सदेह करना सандэḡ кар'нā *n*

ПОКОЛѐНИЕ *с* पीढी пйр^хй *ж*

ПОКОЛОТІ́ТЬ *сов* разг पीटना пйт'нā *n*, मारना мār'нā *n*, मार देना мār дэнā *n*

ПОКО́НЧИТЬ *сов* 1. खतम (अत, समाप्त) करना (कर देना) хатам (ант', самāпт') кар'нā (кар дэнā) *n*, 2. (уничтожить) खातमा (अत) करना (कर देना) хāt'мā (ант') кар'нā (кар дэнā) *n* (का с кем-л, с чем-л), ◇ ~ с собōю खुदकुशी (आत्महत्या, आत्मघात) करना *n*

ПОКОРѐНИЕ *с* जीतना джит'нā *м*, विजय विजय *ж*, वस मे करना (लाना) бас мē кар'нā (лāнā) *и*, वशीकरण вашй-каран *м* (подчинение)

ПОКОРІ́ТЬ(ся) *сов* см ПОКОРЯ́ТЬ(ся)

ПОКО́РНО *нареч* फर्मानवर्दारी

(नम्रता) से फार्मान-बार-दारी (नाम्र'ता) स०

покорность *ж* फार्मानवदारी फार्मान-बार-दारी *ж*, तावेदारी ता-ब०-दारी *ж*, [वि]नम्रता [वि]नाम्र'ता *ж*, परवशता पर'वाश'ता *ж*

покорный *прил* फार्मानवदार फार्मान-बार-दार, तावेदार ताब०-दार, [वि]नम्र [वि]नाम्र', परवश पर'वाश

покоробить *сов* 1. खम पैदा करना (कर देना) хам паэд० кар'на (кар д०на) *п*, टेढा करना (कर देना) त०र'०ा кар'ना (кар द०ना) *п*; 2. *перен* नफरत पैदा करना नाफ'र०त पा०-द०ा кар'ना *п*, विराग उत्पन्न करना विरा०ग उ०त्प०न्न करना विरा०ग उ०त्प०न्न' कार'ना *п*

покоробиться *сов* प०प०डियाना पा०प'रि०यि०ना *न०*, टेढा हो जाना त०र'०ा ख० द०ज०ना *न०*, टेढा खाना त०र'०ा क'०ना *п*

покорять *несов* 1. *прям*, *перен* जीतना द०ज०त'ना *п*, जीत लेना द०ज०त ल०ना *п*, विजय करना (कर लेना) वि०ज०य कार'ना (कर ल०ना) *п* (की *кого-ल*, *что-ल*), काबू (वस, वश) मे लाना क०बू (ब०स, व०श) म० ल०ना *п*, अधीन (वशीभूत) करना (कर लेना) अ०ध०ी०न (व०शी०भू०त) कार'ना (कर ल०ना) *п* (*подчинять*), 2. (*очаровывать*) मुग्ध करना (कर लेना) मु०ग्ध' कार'ना (कर ल०ना) *п*

покоряться *несов* 1. (*подчиняться*) काबू (वस, वश) मे आना क०बू (ब०स, व०श) म० अ०ना *न०* (के *кому-ल*, *чему-ल*), अधीन (वशीभूत)

होना (हो जाना) अ०ध०ी०न (व०शी०भू०त) ख०ना (ख० द०ज०ना) *न०* (के *кому-ल*, *чему-ल*), 2. (*уступать*) द०वना दाब'ना *न०*, भुक्ना द०ज०ख'ना *न०*, द०व (भुक्) जाना दाब (द०ज०ख) द०ज०ना *न०* (से, के सामने *кому-ल*, *чему-ल*)

покоб *м* 1. (*сенокос*) घास काटना ग'०ास का०त'ना *म*; 2. (*лыг*) घास का मैदान ग'०ास का मा०द०न *म*, तृणभूमि त्रि०न-ब'०ुमी *ж*

покоситься *сов* 1. (*посмотреть искоса*) क०नखियो (तिरछी नजर) से देखना क०न'क'०ी०य० (ति०र'छी ना०जर) स० द०क'०'ना *п*, क०नखियाना क०न'क'०ी०य०ना *п*, 2. (*посмотреть недружелюбно*) दुश्मनी से देखना दु०श्म'नी स० द०क'०'ना *п*, 3. (*о здани*) भुक्ना द०ज०ख'ना *न०*, भुक् जाना द०ज०ख'ना द०ज०ना *न०*

покража *ж* 1. चोरी च०री *ж*, 2. (*украденные вещи*) चोरी का माल च०री का म०ल *म*

покрásить *сов* रँगना र०ग'ना *п*, रग चढाना (चढा देना) र०ग' च०र'०ा-ना (च०र'०ा द०ना) *п* (पर *что-ल*)

покраснеть *сов* 1. लाल (सुर्ख) हो जाना ल०ल (स०र०ख') ख० द०ज०ना *न०*, 2. (*от стыда, смущения*) लाल (सुर्ख) हो जाना ल०ल (स०र०ख') ख० द०ज०ना *न०*, चेहरे (मुँह) पर (मे) लाली (सुर्खी) दौडना (दौड़ जाना) च०ख'र० (मुँह) प०र (मे) ल०ली-ना (दा०र द०ज०ना) *न०* (के *о ком-ल*) त०म०त०मा उ०ठ०ना त०म'ता०मा उ०त'०ना *न०*

покрѣкивать *несов* 1. चीकना чйк'нā *нп*, चिल्लाना чиллāнā *нп*, आवाज देना (मारना, लगाना) āvāz дēnā (мār'нā, лагāнā) *п*, बार-बार हॉकना бār-бār х̣āk'нā *п*, 2. (бранишь) फिड़कियाँ सुनाना дь^хир'кийā сунāнā *п*, चिल्ला चिल्लाकर हुक्म देना чиллā чиллāкар х̣укм' дēнā *п*

покрóв *м* परदा пар'дā *м*, नकाव नाकāб *ж*, आवरण āваран *м*, आच्छादन āчч^хадан *м*

покрóвитель *м* सरपरस्त сар-параст' *м*, [स]रक्षक [сā]ракшак *м*, प्रतिपालक пратипāлак *м*

покрóвительственный *прил* सरपरस्ताना сар-парастāнā *неизм*

покрóвительство *с* सरपरस्ती сар-парастī *ж*, [स]रक्षण [сā]ракшан *м*, प्रतिपालन пратипāлан *м*

покрóвительствовать *несов* सरपरस्ती (सरक्षण, प्रतिपालन) करना сар-парастī (сāракшан, пратипāлан) кар'нā *п*

покрóй *м* काट кāt *ж*, तराश тарāш *ж*

покрывáло *с* परदा пар'дā *м*, चादर чāдар *ж*, नकाव नाकāб *ж*, दुपट्टा ду-паттā *м*, पलगपोश паланг'-пош *м*, जाजम джāджам *ж* (для постели), तख्तपोश тахт'-пош *м* (для дивана, кресла и т. п.), ओढनी ор^х'нī *ж* (женская накидка)

покрывáть *несов* 1. ढँकना д^хāk'нā *п*, ढँक देना (लेना) д^хāk

дēнā (лēнā) *п*, छाना ч^хāнā *п*, 2. (скрывать) छिपाना ч^хипāнā *п*, छिपा देना (लेना) ч^хипā дēнā (лēнā) *п*, लुकाना лукāнā *п*, 3. (напр. позолотой, краской) चढाना чар^хāнā *п*, चढा देना чар^хā дēнā *п* (पर что-л.), 4. (расходы и т. п.) पूरा करना пūrā кар'нā *п*, पूर्ति करना пūrти кар'нā *п* (की что-л.), 5. (расстояние) तय करना тай кар'нā *п*, पीछे छोड़ना пич^хэ ч^хор'нā *п*.

покрывáться *несов* 1. ओढ लेना ор^х лēнā *п*, 2. (усеиваться, заполняться) ढँकना д^хāk'нā *нп.*, छाना च^хāнā *нп*, छा जाना ч^хā джāнā *нп*, — तुँчами घटा उठना (छाना) *нп*

покрýтие *с* (расходов и т. п.) बेबाकी бэ-бāкī *ж*, पूर्ति पूरति *ж*; अदायगी адāи'гī *ж*, शोध шод^х *м.* (платеж)

покрýть(ся) *сов см* покрывáть(ся)

покрýшка *ж* 1. разг. ढकनी д^хāk'нī *ж*, सरपोश сар-пош *м* (напр. для кастрюли, горшка); 2. (автомобильной, велосипедной шины) टायर тайар *м*

покупáтель *м* खरीदार харī-дār *м*, गाहक гāхак *м*, ग्राहक грāхак *м*

покупáтельн||ый *прил* —ая способность эк [माल] खरीदने की शक्ति [мāl] харīд'нэ кī шакти *ж*, क्रयशक्ति край-шакти *ж*

покупáть *несов* खरीदना खारिद'нā *n*, खरीद (मोल) लेना харिद (मол) лēnā *n*, क्रय करना край кар'нā *n*

покупка *ж* 1. खरीद харिद *ж*, खरीदारी харिदāरि *ж*, 2. (куп-ленное) खरीदी हुई चीज харिदि *खुय* चय *ж*

покупн||бй *прил* खरीदा हुआ харिдā *खुā*, —āя ценā क्रयदर *ж*

поку́шать *сов* खाना क^खānā *n*, खा लेना क^खā लēnā *n*, खा जाना क^खā джānā *нп*.

покуша́ться *несов* 1. कोशिश करना कोशिш кар'нā *n* (की *на что-л*), प्रयत्न करना प्रायатн' кар'нā *n* (का *на что-л*), — *на чью-л*. жизнь किसी की जान लेने की को-शिश करना *n*, किसी की हत्या का प्रयत्न करना *n*, — *на самоубийство* खुदकुशी (आत्मघात) का प्रयत्न करना *n*, 2. (посягать) हाथ लगाना хāt^х лагānā *n* (पर *на что-л*)

покуше́ние *с* 1. प्रयत्न प्रायатн' *м* (का *на что-л*), — *на (чью-л)* жизнь हत्या का प्रयत्न *н*, 2. (посягательство) हाथ लगाना хāt^х лагānā *н* (पर *на что-л*)

ПОЛ I *н* फर्श फारш' *м*

ПОЛ II *н* биол *линг* *м*

ПОЛ- *в с*южн (половина) आधा ād^खā, अव- ад^ख-, अर्द्ध- ардд^ख- (*с* *с*южн), *на* *полпуть* आवे रास्ते (मार्ग) में.

ПОЛ'ā *с* पल्ला पाल्लā *!*, *даман*

दāमान *म*; ♠ *из-под* —Ы चोरी-छिपे, खुफिया तौर पर, गुप्त रूप से

полагáть *несов* खयाल (विचार) करना хайāл (विचār) кар'нā *n*, समझना самадж^хнā *n*, मान लेना mān लēnā *n* (предполагать)

полагá||ться *несов* 1. (рассчитывать) भरोसा करना (रखना) б^харосā кар'нā (рак^хнā) *n* (पर *на кого-л*, *на что-л*), अपने आप को छोडना (छोड देना) ап'нē āп *को* च^хор'нā (च^хор дēnā) *n* (के भरोसे पर *на кого-л*, *на что-л*), अवलव्न करना अव'ламбан кар'нā *n* (का *на кого-л*, *на что-л*), निर्भर (आश्रित) होना (रहना) निरб^хार (āश्रित) хōnā (ра^хнā) *нп*. (पर *на кого-л*, *на что-л*), 2. безл —ется चाहिए चāхiэ, здесь курить не —ется यहाँ सिगरेट पीना मना है йāхā *सिग'रэт* пiнā *मानā* хāэ, как —ется यथा-विधि йāt^хā-вид^хи, 3. безл (причитаться) मिलना мил'нā *нп*, क़ा-дому —ется по пять рублей हरेक को पाँच पाँच रूवल मिलना है

пола́ди||ть *сов* ताल-मेल खाना tāл-мēл क^खānā *n*, समझौता करना сам'дж^хаотā кар'нā *n*, они —ли ме́жду собо́й उन लोगो मे खूब वन-ती है

полго́да *н* आधा साल ād^खā sāт *म*, छ महीने च^खā махiнē *म* *मн*

по́лдень *н* दोपहर दो-पाहर *ж*, मध्याह्न мад^хиāчн' *ч*

по́ле *с* 1. मैदान маэдāн *н*.

खेत क^खएत म , क्षेत्र क्शेत्र' म , 2. (об-
рабатываемая земля) खेत क^खएत म ,
जमीन замйн ж , क्षेत्र क्शेत्र' म ,
3. (фон) जमीन замйн ж , भूमि
ब^भूमि ж , 4. (книги, тетради и
т п) हाशिया хāशीиā म , उपात
उपāत' म , 5. म्नि поля (шляпы)
किनारा किनārā म , 6. (боя, фут-
больное и т п) मैदान माэдāн म ,
क्षेत्र क्शेत्र' म , — бйтвы मैदाने
जग म , रणभूमि ж , युद्धक्षेत्र म ,
7. физ क्षेत्र क्शेत्र' म ; ◇ — дёя-
тельности कर्मक्षेत्र म , कार्यक्षेत्र म ,
— зрения दृक्पथ म ; одйн в — не
वोин погов अकेला चना भाड नहीं
फोड सकता.

полев||ой прил 1. с -х खेती का
क^खएतй कā , —āя культура खेती की
फसल ж , 2. воен मैदानी माэдāनि,
—ōе орудие मैदानी तोप ж

полезашйत्न||ый прил —āя
лесная полосā खेतो के किनारे-लगी
पेडो की रक्षापंक्ति क^खएतō कэ किनāरे-
लग्गि पērō कй राक्शā-पान्क्ति ж ,
वृक्षो की रक्षक पāती व्रिक्शō कй
राक्शाक पāतй ж

полéзно безл в знач сказ यह
फायदेमद (लाभदायक) है йāख फāй'дэ-
-манд' (лāб^ख-дāйяक) хāэ

полéзн||ый прил 1. फायदेमद
फāय'दэ-मанд' , लाभदायक लāब^ख-दā-
नाक , स्वास्थ्यप्रद स्वāस्त^खи'-प्राद (для
здоровья) , 2. (пригодный) काम का
कām कā , उपयोगी उपायोग्गि , —ые
नस्कोपāемые खनिज म

полéмика ж वहस बाखस ж ,
वाद-विवाद वāद-विवāद म

полемйический прил वहसी
बाख'सй , विवादात्मक विवāदāत्मक

полéно с लट्ठा लट्ठ^खā म , लकड़ी
लक'रй ж , कुदा कुन्दā म

полéсье с जगली इलाका (प्रदेश)
जगल'ग'ली इलāकā (प्रादेश) म

полёт म उड्ढान उरāन ж , उड्डयन
उद्दायन म , ◇ вид с प्तिच्येого —ā
विहंगमदृश्य म , — फान्ताзии कल्प-
ना की उडान ж

полетётъ сов 1. उडना उर'нā
नप , — на самолете हवाई जहाज से
जाना नप (о пассажире) , 2. (упасть)
разг. गिर पड़ना गिर पार'नā नप

пóлзать несов реगना рēг'нā
नप , चलना चाल'नā नप (हाथ के बल
на руках , घुटने के बल на коленях ,
घुटनो और हाथो के बल на четवे-
реньकाх , पेट के बल на животе)

ползкóм нареч [पेट के बल]
रेगकर (रेगते हुए) [पेट कэ बाल]
рēг'कार (рēг'तэ хуэ)

ползтй несов 1. см пóлзать , 2.
перен разг (передвигаться очень
медленно) बहुत धीरे धीरे चलना
बाखुत द^खйрэ-द^खйрэ चाल'नā नप

ползүч||ий прил —ие растёния
रेगकर विकसित होनेवाली वेलें рēг'-
कार विकसित хōनэ-वāलй бэлē ж
मн , लताएँ लताē ж मн

поливāть несов [पानी] छोडना
[पāनй] च^खोर'नā न , पानी देना पāनй
दэнā न (मे что-л) , सीचना सйच'नā

n (орошать), ~ úлицу सडक पर पानी पटाना *n*, ♠ ~ огнем अग्नि-वर्षा करना *n* (पर *кого-л*, *что-л*), ~ свинцом गोलियों से भूनना *n*
поливка *жс* पानी देना *пāнй* *дэнā* *м*, सिंचाई सйचāй *жс*, आव-पाशी āб-пāшй *жс*

полигамия *жс этн* बहुपत्नी प्रथा बाखु-पतनй प्रत'ā *жс*, बहु-विवाह बाखु-विवāख *м*

полигон *м воен* फायरिंग-ग्राउंड фāй'ринг'-грāунд' *м*

полиграфический *прил* पो-लीग्राफी-सबधी *полйгрāфй-самбан-д'хй*

полиграфия *жс* पोलीग्राफी *по-лйгрāфй* *жс*

поликлиника *жс* पोलीक्लीनिक *полйклйник* *жс*

полиный *прил* फीका पड़ा हुआ *п'хйkā* *парā* *खुā*, बद-रंग *бад-ранг'*, विवर्ण *विवारн'*

полинять *сов* 1. रंग उटना (उतरना, उड जाना, उतर जाना) *ранг' ур'нā* (*утар'нā*, *ур джāнā*, *утар джāнā*) *нп* (का *о чём-л*), फीका पडना (हो जाना) *п'хйkā* *пар'-нā* (*खो джāнā*) *нп*, 2. रोवाँ गिराना *ровā* *гирāнā* *п* (*о животных*), पर गिराना *पर* *гирāнā* *п* (*о пти-цах*), केचुली बदलना (छोडना) *कैचु-लй* *бадал'нā* (*च'ор'नā*) *п* (*о змеях*)

полировать *несов* चिकनाना *чик'नāнā* *п*, घोटना *г'хот'нā* *п*, घोट देना *г'хот* *дэнā* *п*, पालिश (जि-

ला) करना (कर देना) *пāलिш* (*джи-लā*) *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п*

полировка *жс* 1. घुटाई *г'хутāй* *жс*, पालिश *пāलिश* *жс*, परिष्करण *पा-रिष्कारन* *म*; 2. (блеск) रंग-रोगन *ранг'-роган* *म*, जिला *джилā* *жс*

политбюро *с* (политическое бюро) *पोलिट-ब्यूरो* *полит-биūро* *म*, राजनीतिक ब्यूरो *रāдж-नय्ति* *бйū-ро* *म*

политехнический *прил* पो-लीटेकनिकल *पोलिटैक'निकल*, नाना-यंत्र *नāनā-यान्त्र'*

политика *жс* सियासत *सियāसत* *жс*, नीति *नय्ति* *жс*, ~ *मीरा* *अमन* की सियासत *जс*, शांति-नीति *जс*, *внू*тренняя ~ *अदरूनी* सियासत (नीति) *जс*, गृहनीति *जс*, *внē*шняя ~ *वैदेशिक* नीति *जс*, परराष्ट्रनीति *जс*, *экономय*ческая ~ *आर्थिक* नीति *जс*.

политический *прил* सियासी, *सियāसй*, राजनीतिक *रāдж-नय्ति*, ~*ая* *экономй* सपत्तिशास्त्र *म*

политкружок *м* सियासी (राज-नीति) की तालीम (शिक्षा) की मडली *सियāसй* (*रāдж-नय्ति*) *कй* *तāलйम* (*शि-क'शā*) *कй* *मान्द'लй* *जс*

политработник *м* सियासी कारकुन *सियāसय* *कār-कун* *म*, राजनी-तिक कार्यकर्ता *रāдж-नय्ति* *कār'य'-क'रतā* *म* *неизм*

полить *сов см* поливать

полицейский 1. *прил* पुलिस का *पुलिस* *कā*, पुलिसवाला *पुलिस-वāलā*, 2. *сущ* *म* पुलिस का सिपाही

пулис *ка* *सिपाही* *म*, पुलिसमैन *पु-
लिस-माэн* *म*

полиция *ज* पुलिस पुलिस *ज*

поличн||*ое* *म* поймать *с* —ым
अपराध करते हुए पकड़ लेना *अप'राद^ख
कार'तэ* *खुэ* *पाकार* *लэना* *न*

полк *म* रेजीमेंट *रэдजिमэнт'* *ज*

пóлк||*а* *І* *ज* तख्ता *ताхтá* *म*, ба-
га́жная —सामान रखने की पटरी *ज*,
◇ *положить* *зубы* *на* —*у* *разг* *पेट*
काटना *न*

пóлка *II* *ज* *с-х* निराई *निराई*
ज, *निकाई* *निकाई* *ज*

полкóвник *न* कर्नल *कारनाल* *म*

полковóдец *म* सिपहसालार *सि-
पाह-सालार* *म*, सेनापति *सेना-पति* *म*

полковóй *прил* रेजीमेंट *का* *рэ-
джимэнт'* *का*

полнётъ *несов* मोटा हो जाना
мотá *खो* *दजानá* *न*, चरवी छाना
चार'बी *च'खानá* *न* (*पर ०* *ком-ल*)

пóлно *І* *нареч* लवालव *लाब-á-
लाब*, ऊपर तक *उपर* *ताक*

пóлно *II* *нареч* *разг* (*пере-
станьте*) *वस* *बास*, काफी *काफ़ी*, —
ворча́ть! *बुडबुडाना* *मत* *करो!*

полновла́стный *прил* अधि-
कारपूर्ण *अधिकार-पूरन'*, अधिकार-
सहित *अधिकार-साहित*

полнокрóвный *прил* *перен*
जिदादिल *जिन्दा-दिल*, *जीवनानद* *जि-
वनान्द*

полнолу́ние *с* पूर्णिमा *पूरनिमा*
ज, पूर्णचंद्र *पूरन'-चान्द्र'* *न*

полномóчи||*е* *с* इख्तियार *न*

तिना́р *म*, अधिकार *अधिकार* *म*,
превыша́ть —*я* इख्तियार (अधिकार)
का अतिक्रमण करना *न*, दावा́ть —*я*
इख्तियार (अधिकार) देना *न*, अधि-
कार से सपन्न करना *न*

полномóчный *прил* — *пред-
ставитель* साधिकार प्रतिनिधि *सा-
धिकार* *प्रतिनिधि* *सा-
धिकार* *प्रतिनिधि* *म*, राजदूत
रादज-दूत *म*

полнопра́вный *прил* पूर्ण अधि-
कारप्राप्त *पूरन'* *अधिकार-प्राप्त'*

пóлностью *нареч* पूरी तरह [से]
पूरि *तराख* [*सэ*], विलकुल *बिल'कुल*,
सपूर्णत *साम्पूरन'ताख*, व्योरेवार
ब्योरэ-वा़र, विस्तार से *विस्तार* *सэ*,
विस्तारपूर्वक *विस्तार-पूरवाक* (*под-
робно*)

полнотá *ज* 1. [स] पूर्णता [साम-]
पूरन'ता *ज*, पूर्ति *पूरति* *ज*, 2. (*туч-
ность*) मोटाई *मोताय* *ज*, मोटापन
मोता-पान *म*

полноце́нный *прил* 1. टकसा-
ली *ताक'साली*, 2 *перен* सच्चा *साचча*,
वास्तविक *वास्त'विक*, असली *मानो* *मे*
असली *मानो* *मे*, — *учёныи* *असली*
मानो *मे* वैज्ञानिक *म*

пóлночь *ज* आधी रात (रात्रि)
आधी *रात* (*रात्रि*) *ज*, अर्द्धरात्र
अर्द्ध'-रात्र' *ज*, *в* — रात दो पहर,
दो पहर रात को

пóлн||*ый* *прил* 1. (*наполнен-
ный*) भरा [—पूरा] *ब'खारा* [—*पूरá*], भर-
पूर *ब'खार-पूर*, पूरित *पूरित*, लवालव
लाब-á-लाब (*до краёв*), ठूँसा (कसा)
हुआ *त'यसा* (*कासा*) *खुआ* (*नाबितый*),

2. (целый, весь) पूरा पूरā, तमाम тамām, सपूर्ण सम्पूर्ण', भर ब'ар (ставится после слова, к которому относится), पर्याप्त парियाг' (обильный, достаточный), विस्तृत вистрит (обстоятельный, подробный), в —он мере पूरी तरह [से], पूरे तौर पर, पूर्ण रूप से, 3. (абсолютный) पूरा पूरā, सपूर्ण सम्पूर्ण', चहुँमुखी चाखू-मुख'я, सर्वतो-मुख सर्व'то-मुख' (всесторонний), अंतिम अंतिम (решающий, окончательный), समूल सा-मूल (коренной), 4. (тучный) मोटा मोतā, ◇ в комнате —ым-полно дýма कमरा धुएँ से भरा हुआ है.

ПОЛОВЫ́К м चटाई चातāй ж

ПОЛОВЫ́Н||а ж आधा ād'ā м, — месяца पखवाडा пак'vārā м, с —ой साढ़े (ставится перед словом, к которому относится), пять с —ой साढ़े पाँच, — третьего साढ़े दो बजे (о времени), два с —он ढाई, на —е अधविच मे.

ПОЛОВЫ́НКА ж 1. आधा ād'ā м, 2. (створка двери) किवाड कि-वār м

ПОЛОВЫ́НЧАТЫЙ прил अधूरा ад'хурā, अधिकचरा ад'х-кач'рā

ПОЛОВО́ДЬЕ с [नदी की] बाढ [ना-दी की] बār' ж, चढाव चар'xāо м

ПОЛОВ||О́Й I прил फर्श का फार'ш' कā, —āя тряпка फर्श की झा-डन'ж, —āя щётка झाडू म, बुहा-री ж.

ПОЛОВО́И II прил. биол यौन नाон, लैंगिक तालंगिक, मैथुनिक चा-खूनि

ПО́ЛОГ и चंदवा चāд'vā м

ПОЛÓГИЙ прил ढालवा d'ā'vā

ПОЛОЖÉНИЕ с. 1. (местонахо-ждение) स्थिति st'iti ж, 2. (поза) ठवन t'avān ж, मुद्रा मुдрā ж, 3. (состояние) हाल хā'л и, हालत хāлат ж, दशा дашā ж, [परि-]स्थिति [पारि]st'iti ж, воённое — फोजी कानून की हालत ж, युद्ध-का लीन स्थिति ж, 4. (тезис) निर्देश nirdēsh и, थीसिस t'hisis и, 5. (свод правил, устав) नियम nīyam м, — о выборах निर्वाचन-नियम и

ПОЛÓЖИМ вводн сл (допусти) मान लो mān ло, फर्ज कीजिये фар'з' कीджनिэ

ПОЛОЖИ́ТЕЛЬНЫЙ прил 1. (ут-вердительный) इकरारी ik'rārī, सम्मतिसूचक सम्मति-सूचक, स्वीकृ-तिसूचक स्वाकृति-सूचक, 2. мат, физ धनात्मक d'xānātмак

ПОЛОЖИ́ТЬ сов रखना rak'xā n, रख देना rak' dēnā n, दाखिल करना (कर देना) dāхил кар'nā (кар dēnā) n (поместить), — pé-ред собой अपने आगे रख लेना n, — в кармāн जेब मे डालना (डाल देना) n, ◇ — началo शुरू (आरम्भ, सूत्रपात) करना n (का चेमु-ल), — на мýзыку सुर-रचना करना n (की что-ल), — в основу आधार बनाना n (का чего-л); — на обе лопātки

विजय पाना (प्राप्त करना) *n* (के ऊपर *кого-л*)

положиться *сов см* полагать-ся 1

поло́зья *мн* [स्लेज की] पटरियाँ [слэдж кй] पट'रि'य़ाँ *ж* *мн*

поло́мка *ж* 1. (действие) तोड़ना तोर'ऩा *м* (от *гл* *полома́ть*), टूटना तु́т'ऩा *и* (от *гл* *полома́ть-ся*), 2. (поломанное место) टूटी हुई जगह तु́ती ख़ुई द्जागाँ *ж*

полоса́ *ж* 1. पट्टी पट'ती *ж*, धज्जी द'ख़ाद'ज्जि *ж* (नाप्र *тка-ни*), धारी द'ख़रि *ж* (नाप्र *на тка-ни*), 2. (район, область) इलाका इला'का *и*, प्रदेश प्रादेश *и*, क्षेत्र क्शेत्र' *и*, पॉत पॉत *ж*, पक्ति पक्ति *ж* (नाप्र *лесозащитная*), 3. (период времени) अरसा अर'सा *и*, अवधि अवाध' *и* *ж*

полоса́тый *прил* धारीदार द'ख़रि-द़ार

полоска́ние *с* 1. (действие) धोकर साफ करना द'ख़ोकर साँफ़ कार'-ऩा *и*, खंगालना क'ख़ाँग़ाल'ऩा *и*, कुल्ला कुल्ला *и*, आचमन आचामन *म* (*рта, горла*), 2. (жидкость) मुँह साफ करने का पानी मुँख़ साँफ़ कार'ऩे का पानी *म*

полоска́тельница *ж* जूठा वरतन मॉजने का कटोरा द्जुत'ख़ा बार'-तान मॉद'ज'ऩे का क़ातरा *и*

полоска́ть *несов* 1. धोकर साफ करना द'ख़ोकर साँफ़ कार'ऩा *и*, खंगालना क'ख़ाँग़ाल'ऩा *и*, 2. (*горло*)

कुल्ला (गरारा) करना कुल्ला (гарā-rā) कार'ऩा *и*

полоска́ться *несов* 1. (о *детях*) हाथ-पाँव मारकर नहाना ख़ात'ख़-पाँव मार'कार नाख़ाना *и*, 2. *перен* (напр *о парусе*) लहराना लाख़'राना *и*.

по́лость *ж* अनात कैविटी काख़े-विती *ж*, брюшная ~ रध्र *म*

полоте́нце *с* तौलिया ताолийा *и*, अगोछा अंगोच'ख़ा *म*

полоте́р *м* फर्श पालिश करनेवाला फारश' पाँलिश कार'ऩे-वाला *म*

полотни́ще *с* कपडा काप'रा *म*

полотно́ *с* 1. पट पट *म*, 2. *ж* - *д* रेलवेलाइन रेल'वे-लाइन *ж*

полотня́ный *прил* पट का पट का

полоть *несов* निराना निराना *и*, निकाना निकाना *и*

полтора́ *числит* डेढ़ दэр'ख़

полтора́ста *числит* डेढ़ सौ दэр'ख़ सा

полуботи́нки *мн* जूता द्जुता *и*, जूते द्जुते *и* *и*

полуго́дие *с* आधा साल आध'ख़ा साल *и*, छमाही च'ख़ा-माँहि *ж*, छमासी च'ख़ा-माँसी *ж*, अर्द्धवर्ष अर्द्ध'वर्ष' *и*

полугоди́чный *прил* आधे साल का आध'ख़ा साल का, अर्द्धवार्षिक अर्द्ध'वार्षिक

полуго́довáлый *прил* आधे साल की उम्र का आध'ख़ा साँ क़ि उमर' का

полуго́лый *прил* अवनगा अद'ख़-नानगा, अर्द्धनग्न अर्द्ध'नग्न'.

2. (целый, весь) पूरा pūrā, तमाम тамām, सपूर्ण sampūrṇ', भर bḥar (ставится после слова, к которому относится), पर्याप्त pariyāpt' (обильный, достаточный), विस्तृत vistrīta (обстоятельный, подробный), в ~ой мере पूरी तरह [से], पूरे तौर पर, पूर्ण रूप से, 3. (абсолютный) पूरा pūrā, सपूर्ण sampūrṇ', चहुँमुखी chaḥū-mukḥī, सर्वतोमुख sarva-to-mukḥ (всесторонний), अतिम अंतिम (решающий, окончательный), समूल са-мूल (коренной), 4. (тучный) मोटा motā, ◇ в комнате ~ым-полно́ дýма кмера धुएँ से भरा हुआ है

полови́к м चटाई чатай̐ ж

полови́н||а ж आधा ādḥā м, ~ ме́сяца पखवाडा пакḥ'vārā м, с ~ой साढे (ставится перед словом, к которому относится), пять с ~ой साढे पाँच, ~ трéтьего साढे दो बजे (о времени), два с ~ой ढाई, на ~е अधविच मे

полови́нка ж 1. आधा ādḥā м, 2. (створка двери) किवाड ки- vār м

полови́нчатый прил अधूरा адḥūrā, अधकचरा адḥ-кач'рā

полово́дые с [नदी की] बाढ [на- дй ки] бārḥ ж, चढाव чарḥāо м

полов||ой I прил फर्श का фарш' кā, ~ая тряпка फर्श की भा- डेन̄ ж, ~ая щётка भाडू м, बुहा- ри ж

полово́й II прил. биол यौन йаон, लैंगिक лаэнгик, मैथुनिक маэ- тḥуник

по́лог м चँदवा чāд'vā м

поло́гий прил ढालवाँ dḥāl'vā

положе́ние с 1. (местонахож- дение) स्थिति стḥити ж, 2. (поза) ठवन tḥavan ж, मुद्रा мудрā ж, 3. (состояние) हाल хāl м, हालत ḥālat ж, दशा дашā ж, [परि-] स्थिति [पारि]стḥити ж, воённое ~ फौजी कानून की हालत ж, युद्ध-का- लीन स्थिति ж, 4. (тезис) निर्देश нирдэш м, थीसिस tḥīsīs м, 5. (свод правил, устав) नियम нийам м, ~ о выборах निर्वाचन-नियम и положим вводн сл (допусти) मान लो mān ло, फर्ज कीजिये фарз' кйджийэ

положи́тельный прил 1. (ут- вердительный) इकरारी ик'rārī, सम्मतिसूचक सम्मति-सूचक, स्वीकृ- तिसूचक स्विकृति-सूचक, 2. мат, физ घनात्मक dḥanātmaк

положи́ть сов रखना раkḥ'nā n, रख देना раkḥ дэнā n, दाखिल करना (कर देना) dākhil кар'nā (кар дэнā) n (поместить), ~ пе- ред собой अपने आगे रख लेना n, ~ в карма́н जेब मे डालना (डाल देना) n, ◇ ~ нача́ло शुरू (आरम्भ, सूत्रपात) करना n (ка чему-л), ~ на му́зыку सुर-रचना करना n (की что-л), ~ в осно́ву आधार बनाना n (का чего-л), ~ на обе лопа́тки

विजय पाना (प्राप्त करना) n (के
रूपर कोश-१)

положиться сов. см полагаться
ся 1

ПОЛЮЗЬЯ *мн* [слезъ кѣ] пѣтерійѣ
[слѣдъ кѣ] пат'рійѣ *ж* *мн*

ПОЛО́МКА ж 1. (действие) तो-
 डना तोर'ना म (от гл. поломать),
 टूटना तूट'ना म (от гл. ломаться), 2. (поломанное место) टूटी
 हई जगह तूथी चूय джагах ж

полоса́ ж 1. पट्टी патти ж ,
 धज्जी द'аджджй ж (напр тка-
 ни), धारी д'а́рй ж (напр на тка-
 ни), 2. (район, область) इलाका
 ила́ка м , प्रदेश прадэ́ш м , क्षेत्र
 кшэ́тр' м , पॉत пॉ́त ж , पक्ति
 панкти ж (напр лесозащитная),
 3. (период времени) अरसा ар'са́ м ,
 अवधि авад'хи ж

полоса́тый прил धारीदार д^ха-
рий-дār

полоскание с 1. (действие) धोकर साफ करना д^хокар с^аф кар'-
 ना म , खंगालना क[॑]ांगाल'ना म , कुल्ला
 कुल्ला म , आचमन आचामन म (рта,
 горла), 2. (жидкость) मुँह साफ
 करने का पानी मूँख स[ा]फ кар'ने क[ा]
 पानि म

полоскательница ॐ जूठा वर
तन मॉजने का कटोरा द्युत'ā бар'-
ताम मॉдж'नэ कā कаторā ॥

ПОЛОСКА́ТЬ несов 1. धोकर साफ
करना द'ोकार सॉफ़ कार'नā n ,
खंगालना क'अंगाल'नā n , 2. (горло)

कुल्ला (गरारा) करना куллā (гарā-
rā) кар'нā л

полоскаться несов 1. (о детях) हाथ-पाँव मारकर नहाना xāt^x-pāo māṛ'kar naḥānā n , 2. перен (напр. о парусе) लहराना laḥ'rānā nṇ

пóлость ж анат कैंविटी каэви-
ти ж ; брюшная ~ रंध्र м.

полотёнце с तौलिया таолийā
म, अगोछा ангоч^{хā} म

полотёр *м* फर्शी पालिश करनेवा-
ला फार्श' प़ालिश कार'नэ-व़ाल़ा *म*

полóтнице с कपडा kap'rā म.

полотно с 1. пт пат м, 2. ж - д
रेलवे लाइन रेल'वे-लाइन ж

полотняный прил पट का पत
kā

ПОЛОТЬ *несов* निराना निरānā л,
निकाना निक्ānā л

полторá числит дэг дэрх

полтора́ста числит डेढ सौ
дэр¹ сао

полуботѣнки мн जूता दजुता
м, जूते दजुते न न

полугóдие с. आधा साल ād^xā
сāl и , छमाही च^xa-mā^hi ж , छमासी
च^xa-mā^si ж , अर्द्धवर्ष ардд^x-варш' и
полугод^ичный прил आधे साल
का ād^hā сāl kā, अर्द्धवार्षिक ардд^x-
-vārshik

полугодовой при आवे
 साल की उम्र का अर्द्ध साल की उम्र
 का

• полугóлый прил अवनगा ад¹-
-наи́га, अर्द्धनग्न ардд¹-наги́'.

полуграмотный *прил* अधपढ
ад^х-пар^х, अर्द्धशिक्षित ардд^х'-ши-
кшит

полуда *жс* कलई काला *жс*

полуденный *прил* दोपहर
(मध्याह्न) का до-пахар (माद^хйāхн')
ка

полукруг *м* आधा गोला āд^хā
голā *м*, निस्फदायरा нисф'-дāй'рā
м, अर्द्धवृत्त ардд^х'-вритт' *м*, अर्द्ध-
परिधि ардд^х'-парид^хи *жс*

полукруглый *прил* अर्द्धवृत्ता-
कार ардд^х'-वритताकार, अर्द्धचंद्राकार
ардд^х'-चन्द्रāकार

полумёра *жс* अधकचरा कदम
ад^х-кач'рā кадам *м*, अधकचरी
काररवाई ад^х-кач'рй кар-равāй *жс*

полумёртвый *прил* अधमुआ
ад^х-муā, अधमरा ад^х-марā, मृतप्राय
мрит-п्राй

полумёсяц *м* दूइज का चाँद
дūидж кā чāд *м*, अर्द्धचंद्र ардд^х'-
-चन्द्र' *м* (*тжс* изображение)

полумрак *м.* छाया च^хāиā *жс*,
आशिक अधिकार āшик анд^х'-кār *м*,
धुँधलेपन д^хūd^хлэ-пан *м*

полунóчный *прил.* आधी रात
кā āд^хй рāt кā, अर्धरात्रि का ард^х'-
-рāтри кā, मध्यरात्रि का माд^хй'-
-рāтри кā

полуоборóт *м* आधा घुमाव āд^хā
г^хумāо *м*

полуóстров *м* जजीरानुमा джа-
зйрā-нумā *м.* неизм, उपद्वीप-уपा-
द्वीप *м.*, प्रायद्वीप-प्राय'द्वीप *м*

полуоткрýтый *прил* अधखुला
ад^х-к^хулā

полусóнный *прил* ऊँघता हुआ
ūг^х'gā хуā, अर्द्धसुप्त ардд^х'-суп',
सुप्तप्राय सुप्त'-п्राи

полустāно́к *м ж -ð* छोटा स्टे-
शन ч^хотā стэшан *и*, फ्लेग-स्टेशन
флэг-стэшан *м*

полýторный *прил* ड्योडा
днор^хā, डेवढा дэор^хā

полутьмā *жс* धुँधलेपन д^хūd^хлэ-
-пан *м*

полуфабрикāt *м* आध तैयार
мал āд^х гаэнār мāl *м*

получāтель *м* पानेवाला пāнэ-
-вālā *и*, चिट्ठी (खत) पानेवाला
читт^хй (хат) пāнэ-вālā *и* (*адрес-*
сат)

получāть *несов* पाना пāнā *и*,
हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना)
хāсил (п्राпт') кар'пā (кар лēнā)
и, मिलना मिल'нā *нп* (*доставать-*
ся, को о ком-л), получить дóктор-
скую стéпень डाक्टэри पाना *и*,
по заслúгам अपना किया पाना *и*,
करम भोगना *и*

получāться *несов* 1. (*прихо-*
дить) मिलना मिल'нā *нп*, 2. (*ока-*
зываться) निकलना निकал'нā *нп*,
निकल जाना निकал джāнā *нп*

получén||ие *с* मिलना मिल'нā
м (*напр* письма), पाना пāнā *м*,
हासिल करना хāсил кар'нā *м*,
प्राप्ति प्राप्ति *жс* (*приобретение*),
रसीद расид *жс* (*напр. посланной*

वещи), уведомлять о ~ни पहुँच लिखना *n*, रसीद की इत्तला (सूचना) देना *n* (напр посланной вещи)

получить *сов см* получать

получи||ться *несов см* получаться, из этого ничего не ~лось इस से काम न चला *ис сэ* काम на чала

получка *ж разг.* (заработная плата) तनख्वाह тан-хвāх *ж*, मजदूरी маз'дूरй *ж*, वेतन вэтан *м*

полушāрие *с* गोलाद्ध गोलāрдд^х *м*, गोलार्ध गोलāрд^х *м*

полушūбок *м* भेड की खाल का कोट б'эр кй к'āл кā кот *м*

полцены: за ~ आधी कीमत मे āд^хय कйमत मē, आधे मूल्य मे āद^хэ मूल्य' मē

полчасā *м* आध घटा āद^х г'хान्तā *м*, अर्द्धा अर्द्धā *म* (о бое часов), через ~ आध घटा बीतने पर.

пóлчище *с* *прям*, *перен* फौज फाодж *ж*, सेना сэнā *ж*

пóл||ый *прил* 1. खोखला क^хок^х-लā, पोла полā, 2.: ~ая вода [बहार की] बाढ [बाँहार कय] бāр^х *ж*

пóлынъ *ж* नागदौना нāг'дао-нā *म*

пóльз||а *ж* फायदा फāй'дā *म*, लाभ लāб^х *म*, भलाई б'алāй *ж*, हित хит *म* (благо), в ~у (кого-л, чего-л) के हक (पक्ष) मे, के हितार्थ

пóльзование *с* 1. इस्तेमाल *म*, उपयोग упайог *н*, 2 (владение) अधिकार ад'икāр *н*

пóльзоваться *несов* 1. इस्ते-माल (व्यवहार) करना *истэмāл* (व्याव'хāр) кар'нā *н* (का кем-л., чем-л), काम लेना kām лэнā *н*. (употреблять, से чем-л), 2. (из-влекать выгоду) फायदा (लाभ) उठा-ना фāй'дā (лāб^х) ут^хāнā *н* (का, से чем-л), ~ кредитом उधार (विश्वास) पर खरीदना *н*, ~ от-сूत्ствием गैरहाजिरी (अनुपस्थिति) का फायदा (लाभ) उठाना *н* (की को-ल), ~ слūчаем मौका (अवसर, सुयोग) पाना *н*, ◇ ~ слāвой कीर्त्ति का भागी होना *नп*, ~ уважēнием आदर मिलना *नп* (को о ком-л., о чем-л), आदर हासिल (प्राप्त) करना *न*.

пóлька I *ж* पोल пол *ж*

пóлька II *ж* (танец) पोल्ка [नाच] полкā [нāч] *म*

пóльский *прил* पोल пол, पो-लिш полиш; ~ язык पोलिश जवान (भाषा) *ж*

пóльстītь *сов* खुशामद (चाप-लूसी) करना хуш-āмад (чāп'лусй) кар'нā *н*

пóльстītься *сов* रीझना रйдж^х'нā *नп* (पर ना что-л), प्रलोभन मे आना (पडना) пралоб^хан мē āнā (пар'нā) *नп* (के ना что-л).

пóлюбītь *сов* चाहने लगना चāй'нэ лаг'нā *नп*; मुहब्बत (प्रेम) मे फंस जाना मुхāббат (प्रेम) मē प^хās джāнā *नп* (влюбит^хся), प्रेम करने लगना प्रेम кар'цэ лаг'нā *नп* (से что-л, напр дело, работу)

полюбо́вный *прил.* दोस्ताना *स्तु* *и*, मित्रतापूर्ण *मित्र'ग़ा-पूरन'*

по́люс *м.* 1. ध्रुव *द'रुव* *и*, 2. *физ* छोर *च'ор* *м*

поля́к *м.* पोल *пол* *и*

поля́на *ж* [जगल का] खुला हुआ मैदान [джангал *ка*] क^хुलā *хуā* माэ-*дāн* *м*

поля́рный *прил* ध्रुवी *द'руवी*

пома́да *ж*. पमेटम *памэтам* *и*; губна́я — लिप-स्टिक *и*, [होठों मे लगाने की] सुखी *ж*

помазо́к *м* ब्रश *браш* *м*

помале́ньку *нареч* *разг* थोडा-थोडा [करके] त^хорā-г^хорā [кар'кэ], धीरे-धीरे *д^хирэ-д^хирэ*

помáлкивать *несов* *разг* चुप (खामोश) रहना *чуп* (хāмош) рах'*нā* *нп*, जवान को मुँह में रखना *забāн* *को* м^ух *мэ* рах'*нā* *п*

помáрка *ж* धब्बा *д^хаббā* *и*, दाग *дāг* *м*

помахáть *сов* *см* *пома́хивать*

пома́хивать *несов* हिलाना *хи-लāнā* *п*, हिला देना *хилā* *дэनā* *п*

поменя́ть *сов* बदलना *бадал'нā* *п*, बदल देना (लेना) *бадал* *дэनā* (лэ*нā*) *п*, अदला-वदला करना *ад'лā-бад'лā* *кар'нā* *п* (का *что-л*)

поменя́ться *сов* अदला-वदला करना *ад'лā-бад'लā* *кар'нā* *п* (का *чем-л.*).

помéрить *сов* 1. नाप लेना *нāп* *лэनā* *п* (का *что-л.*); 2. (напр. ко-

стю *и*, *платье*) पहनकर देखना *पा-खан'кар* *дэк^х'нā* *п*

помéрнуться *сов* — *с* *си́лами* मुकाबला करना *मुकाб'लā* *кар'нā* *п* (*से* *с кем-л*), सामना करना *сāм'нā* *кар'нā* *п*

помéркнуть *сов* धुंधला पड़ जाना *д^хūd^х'лā* *нар* *джāнā* *нп*

помести́тельный *прил* बड़ा लवा-चौड़ा *барā* *тамбā-чаорā*, बड़ी गुजाइश का *барā* *гунджāнш* *कā*, जगहदार *джагаह-дār*

помести́ть(ся) *сов* *см* *поме-щать(ся)*

помéстье *с* जमींदारी *замй-дārй* *ж*, *मिल्कियत* *милкийат* *ж*

пóмесь *ж* (гибрид) *दोगला* *дог'-* *лā* *и*

помéсячно *нареч* माहवार *мāх-вār*, महीने मे एक बार *махйнэ* *мэ* *эк* *бār*, प्रतिमास *прати-мāс*

помéсячный *прил* माहवार *мāх-вār*, मासिक *мāсик*

помéт *м* 1. लीद *лйд* *ж*, गोबर *м* (*коровий*), 2. (*выводок*) *разг* झोल *дж^хол* *и*, बच्चे *баччэ* *м* *мн*

помéтить *сов* *см* *помеча́ть*

помéтка *ж* निशान *нишāн* *и*, चिह्न *чих'н'* *м*

помéх||а *ж* रुकावट *рукāват* *ж*, बाधा *бāд^хā* *ж*, विघ्न *виг'хн'* *и*, *служить* *—ой* आड़े आना *нп*, रुका-*वट* *होना* *нп* (*मे* *в чем-л*)

помеча́ть *несов* निशान (*अंकित*,

पोमिडोर म. टमाटर kumhar म...
टोमाटो tomat म

ПОМЙЛОВАНИЕ с माफी māfī *ж*, क्षमादान क्षामā-дāн *м*, जानवखशी джāн-бахшī *ж*, जीवदान джīо-дāн *м* (приговоренного к смертной казни)

ПОМЙЛОВАТЬ *сов* माफी (क्षमा) देना māfī (क्षамā) дэнā *п*

ПОМЙМО *предлог* 1. के सिवा (अलावा) кэ сивā (алāvā) *послелог*, छोड़कर ч^хор'кар (को कого-л, чего-л), से बढकर सэ бар^х'кар (*сверх*), 2. (вопреки, не принимая во внимание) के खिलाफ (विरुद्ध) кэ хилāф (विруद्ध^х) *послелог*

ПОМЙН *м* нет и в ~е разг नाम को नहीं nām ко нахī, नाम को भी नहीं है nām ко б^хй нахī хāэ, नाम की चीज कही नहीं दिखाई देती nām кī चīज काхī нахī दिक्^хāй дэतī

ПОМИНА́||1ь *несов* नाम लेना nām лэнā *п* (को कого-л, что-л), जिक्र करना (कर देना) зикр' кар'нā (кар дэнā) *п* (को कого-л, что-ल), चर्चा करना (कर देना) чарчā кар'нā (кар дэнā) *п* (की कого-л, что-л), ◇ ~й как зва́ли *разг* वह हवा हो गया, ने ~й लीखом! *разг* अपने दिल मे अदावत (शत्रुता) न रखो!, कीना न रखो!

ПОМИНУ́ТНО *нареч* 1. हर मिनट खार минат, 2. *перен* (बеспре़र्यव) बराबर бар-ā-бар, निरतर निран-тар, अनवरत анаव'рат

ПОМИРЙ́ТЬ *сов* [मेल-]मिलाप कराना (करा देना) [मэл-]मिलāप

कारānā (карā дэнā) *п* (मे कого-л, что-л), मिलाना मिलānā *п*, मिला देना मिलā дэнā *п*, दोस्ती (मित्रता) कराना (करा देना) достī (मित्र'тā) कारānā (карā дэнā) *п* (मे कого-ल, что-ल), सुलह करा देना сулах' карā дэнā *п*

ПОМИРЙ́ТЬСЯ *сов* 1. सुलह (मिलाप, मेल) करना सुлах (मिलāप, मэл) кар'нā *п*, 2. (प्रमिरित्य) सुलह (मिलाप, मेल) करना (कर लेना) सुлах (मिलāप, मэл) кар'नā (кар лэнā) *п* (से स чем-л)

ПОМНИ́ТЬ *несов* याद करना (रखना) йāд кар'нā (рак^х'нā) *п* (की о ком-л, о чем-л), स्मरण करना (रखना) смаран кар'нā (рак^х'нā) *п* (का о ком-л, о чем-л), याद होना йāд хонā *нп* (को о том, кто помнит, की о том, кого или что помнят), स्मरण होना смаран хонā *нп* (को о том, кто помнит, का о том, кого или что помнят); ◇ не ~ себя от ра́дости फूले [अग] न समाना *нп*

ПОМНОЖА́ТЬ *несов* जरब देना зараб дэнā *п* (को что-л, मे на что-ल), गुणा करना गुनā кар'нā *п* (को что-ल, मे на что-ल)

ПОМНО́ЖИТЬ *сов см* помножа́ть.

ПОМОГА́ТЬ *несов* 1. मदद (सहाय-ता) करना माдад (साхāй'тā) кар'нā *п* (की кому-л, чему-л), मदद (सहायता) देना माдад (साхāй'तā) дэнā *п* (को кому-л, чему-л, की в

чем-л), 2. (напр о лекарстве) आराम पहुँचाना ārām paḥūchānā *n.* (को कому-л)

по-моёму нареч 1. (по моему мнению) मेरे नजदीक (खयाल मे, विचार मे) मэрэ наз'дйк (хай'ял мё, вич'яр мё), मेरी राय मे मэरी र'यि मё, 2. (по моему желанию) मेरे इरादे के मुताबिक मэрэ इर'दे कэ मुता'बिक, मेरी इच्छा के अनुकूल मэरी इच्छ'ा कэ अनुकूल

пом'ой *mn* धोवन द'ован *m*
пом'ойн||ый *прил* -ая яма
कूडे का गढा कूरэ क'а गर'а *m*, -ое
ведро' कूडे की वालटी कूरэ क'и ब'ाल'-
ти *ж*

пом'ол *m* पिसाई पिस'ай *ж*
пом'олвка *ж* सँगनी मा'ग'ни *ж*,
सगाई सा'ग'यि *ж*

помолод'еть *сов* जवान (युवा)
हो जाना द'жав'ан (नुवा) хо द'ज'ан'а
nn

пом'ост *m*. चबूतरा चाबूत'ра *m*,
मचान माच'ान *m*

пом'очь *сов см* помог'ать
пом'ощник *n* मददगार मादाद-
-гар *m*, हिमायती ह'िम'ай'ति *m*,
सहायक सा'हा'नाक *m*

пом'ощ||ь *ж* मदद मादाद *ж*,
इमदाद इम'दाद *n*, सहायता सा'हा'य'ता
ж, первая - फर्स्ट-एड *m*, प्राथमिक
सहायता *ж*, प्राथमिक उपचार *n*,
медицинская - औषधोपचार *m*, चि-
कित्सा *ж*, डाक्टरी सहायता *ж*, по-
дать р'уку -и सहायता का हाथ

बढाना *n*, при -и, с -ью के जरिये
[से] послелог, की मदद (सहायता) से

пом'па I *ж* (насос) प'प'पाम' *m*,
दमकल दाम-काल *ж*, जलयंत्र द'जाल-
-य'ान्त्र' *m*

пом'па II *ж* (пышность) ठाट-
-वाट त'ा'त-बा'त *m*, आडवर 'ा'दाम'बार *m*

помутн'ение *c* धुंधला हो जाना
द'ख'द'ख'ला' хо द'ज'ान'а *m*

помч'аться *сов* तेजी से चलने
लगना तэ'зи सэ चाल'नэ ला'ग'न'а *nn*,
बेतहाशा दौड पडना बэ-ता'х'аш'а दा'ор
पार'न'а *nn*, हवा से वाते करते हुए
चलने लगना 'ा'वा सэ बा'त'э कार'तэ
खुэ चाल'नэ ला'ग'न'а *nn*

помык'ать *несов р'азг* उँगलि-
यो पर नचाना 'ु'ग'ल'ий'ё पार नाच'ान'а
n (को के-ल)

помысел *m* खयाल खान'ाल *m*,
विचार वич'ार *n* (мысль), मकसद
माक'साद *m*, अभिप्राय अब'िप्रा'य *n*,
उद्देश्य उद'देश'य' *m* (намерение)

помяну'ть *сов см* поминать
пом'я'тый I. *прич* от помя'ть,
2. *прил* चुनट पडा चुनात पार'а,

शिकने डाला हुआ शिक'न'े द'ाल'ा 'ु'а
пом'я'ть *сов* भुर्रियाँ (शिकने)
डालना द'ज'ूर'र'िय'ा (शिक'न'े) द'ाल'-
न'ा *n*

понад'еяться *сов* उम्मेद (आशा)
रखना उम'मेद (आ'शा) राक'न'ा *n* (पर,
से *ни* को'ग-*l*, *на* что-*l*), भरोसा
करना (रखना) ब'ार'ो'सा 'ार'न'ा
(राक'न'ा) *n* (पर *на* को'ग-*l*, *на*
что-*l*)

понадобит||ься *сов* जरूर (आवश्यक) होना जरूर (आवश्यक) खोना *нп*, जरूरत (आवश्यकता) पडना जरूरत (आवश्यकता) पर'ना *нп* (की *о чем-л*), *если* ~ся अगर जरूरत (आवश्यकता) पडे, जरूरत (आवश्यकता) पडने पर.

понапрасну *нареч* *разг* 1. (*тицетно*) बेकार [ही] बэ-कār [खि], बेफायदा бэ-фāй'дā, व्यर्थ [ही] वयार्त' [खि], 2. (*несправедливо*) भूठमूठ दज'खुत'-मु'त', बेजा तौर पर бэ-दजā ताор пар, व्यर्थ [ही] वयार्त' [खि]

по-нашему *нареч*. 1. (*по нашему мнению*) हमारे नजदीक (खयाल मे, विचार मे) खāmārэ наз'дйк (खāйāл мē, विचār мē), हमारी राय मे खāmārй रāй мē; 2. (*по нашему желанию*) हमारे इरादे के मुताबिक खāmārэ ирāдэ кэ मुतāбик, हमारी इच्छा के अनुकूल खāmārй ичч'ā кэ अनुकूल

понево́ле *нареч* [चार-]नाचार [चār-]नā-चār, मजबूरन मадज'बूरान, बाध्य होकर бāд'хй' खोकार

понедельник *м* सोमवार сом-вār *м*.

понемно́гу *нареч* *см* понемно́жку

понемно́жку *нареч* 1. थोडा-थोडा [करके] त'хорā-त'хорā [कार'कэ], 2. (*постепенно, мало-помалу*) धीरे-धीरे द'хйрэ-द'хйрэ, आहिस्ता-आहिस्ता āхистā-āхистā

понес||ті *сов* 1. ले जाना लэ

दजāнā *नп*, 2. (*потерпеть*) सहना सख'नā *п*, उठाना उत'āнā *п*, ~ *убыт*-*ки* नुकसान (हानि) उठाना (सहना) *п*, ~ *наказāние* सजा (दंड) सहना (भुगतना) *п*, 3. (*помчаться — о лошади*) काबू से बाहर हो जाना कāबू सэ бāхар खो दजāнā *नп*; 4. ~ *вздор* *разг* वक-भक करना (मचाना) बक-दज'खक कार'नā (मचāнā) *п*, 5. *безл* (*подуть*) *из-под* पोलु ~ *लो* फर्श से सर्दी आने लगी फार्श' सэ सर्दी āнэ लाग्य, 6. *безл* (*запахнуть*) बदबू आना बад-बू āнā *नп*; ◇ ~ *ответ*-*ственность* उत्तरदायी होना (हो जाना) *नп*

понестісь *сов*. तेजी से चलने लगना तэजй सэ चाल'нэ लाग'нā *नп*, बेतहाशा दौड पडना бэ-ताхāшā दोर пар'नā *नп*, हवा से बाते करते हुए चलने लगना खāvā सэ бātē कार'तэ खуэ चाल'नэ लाग'नā *नп*

понижāть *несов* 1. नीचा करना (कर देना) नйчā कार'нā (कार दēнā) *п*, 2. (*уменьшать*) घटाना г'хатāнā *п*, घटा देना г'хатā दēнā *п*, कम करना (कर देना) कम कार'नā (कार दēнā) *п*, गिराना गिरāнā *п*, गिरा देना गिरā दēнā *п* (*напр те* *интературу*), 3. (*в должности*) दर्जा घटाना (घटा देना) दार्दजā ग'хатāнā (ग'хатā दēनā) *п* (का *кого-л*)

понижāться *несов* 1. नीचा हो जाना नйчā खो दजāнā *नп*, 2. (*уменьшаться*) घटना ग'хат'नā *नп*, घट जाना ग'хат दजāнā *नп*, कम हो जाना

кам хо джānā *нп* (сокращаться),
[नीचे] गिरना (गिर जाना) [नियंते]
гир'нā (гир джānā) *нп* (о темпера-
туре)

понижѐние *с* 1. (действие от
гл понижать) घटना ग^хатānā *м*,
2. (состояние от гл понижаться)
घटना ग^хат'нā *м*, घटाव ग^хатāо *м*,
गिरना गिर'нā *м* (напр темпера-
туры)

пони́зитель(ся) *сов см* пони-
жать(ся)

пони́кать *несов* झुकना дж^хук'-
нā *нп*, झुक जाना дж^хук джānā *нп*,
— головой сир झукана (झुका लेना,
नीचा करना) *п*

пони́кнуть *сов см* поникать

понимáние *с* समझना сама-
дж^х'нā *м*, ज्ञप्ति гйапти *ж*

понимáть *несов* समझना сама-
дж^х'нā *п*, समझ लेना самадж^х
лэнā *п*, जानना джāн'нā *п*, जान
लेना джāн лэнā *п* (знать), अनुभव
करना ануб^хав кар'нā *п* (созна-
вать)

по-нóвому *нареч* नये तरीके
(प्रकार) से नयэ тарйкэ (प्राकार)
сэ

пони́с *м* दस्त даст' *м*, अतिसार
атисār *м*

поно́сить *I несов* (бранить)
गाली (गालियाँ) देना гāлй (гāлийā)
дэнā *п* (को को-л, что-л), ति-
रस्कार करना тираскар кар'нā *п*
(का को-л., что-л)

поно́сить *II несов*. (некоторое
время) [कुछ वक्त तक] ले जाना
[कуч^х ваكت' так] лэ джānā *нп*,
पहनना пахан'нā *п* (одежду, обувь);
लगाना лагāнā *п* (очки)

поно́шенный 1. *прич от*
поносить *II*, 2. *прил* फटा [-पुराना]
п^хатā [-пурānā], जर्जर джарджар,
जीर्ण-शीर्ण джйрн'-шйрн', घिसा हुआ
г^хисā хуā (протершийся)

понра́ви||ться *сов* पसंद आना
(आ जाना) пасанд' ānā (ā джānā)
нп (को кому-л, чему-л), अच्छा
लगना ачч^хā лаг'нā *нп* (को кому-л,
чему-л), мне —лась éта пьёса
मुझे यह नाटक पसंद आया

понтóнный *прил* — мост на-
во (किश्तियों) का पुल нāвō (киш-
тийō) кā пул *м*, नाव-पुल нāо-
пул *м*

пону́дить *сов см* понуждать

пону́ждать *несов* मजबूर (ला-
चार, विवश) करना (कर देना)
мадж'бур (лā-чār, виваш) кар'нā
(кар дэнā) *п* (के लिये, पर к чему-л),
प्रेरणा देना прэр'нā дэнā *п*, प्रेरित
(उत्तेजित) करना (कर देना) прэрит
(उत्तेजित) кар'нā (кар дэнā) *п*
(побуждать, के लिये к чему-л)

пону́ждение *с* दबाव дабāо *м*

пону́кать *несов* 1. टिटकारना
тит'кар'нā *п*, हॉकना хāк'нā *п*,
हॉक देना хāк дэнā *п*, 2. *перен*
разг (торопить) हड़बड़ाना хар'ба-
рāнā *п*.

пону́рить *сов* — голову सिर भुकाना (भुका लेना, नीचा करना) सिर *дж^хукānā* (дж^хукā लēnā, пйчā кар'нā) *п*

пону́рый *прил* सिर भुकाया हुआ सिर *дж^хукāйā ħuā*; उदास *удās*, मायूस *मायूस*, रजीदा *रंजिदा* *रंजिदा* *неизм* (*унылый*)

пони́хать *сов* सूँघना *сुंग^хнā* *п*, सूँघ लेना *сुंग^л लēnā* *п*

поня́тие *с* 1. *филос* धारणा *द^хār'nā* *ж*, भाव *б^хāo* *м*, 2. (*представление*) खयाल *хайāl* *म*, विचार *विचार* *म*

поня́тливый *прил* चतुर चतुर, होशियार *होशीयार*, समझदार *समझदार* *сама-дж^х-дār*, अक्लमद *अक्ल-मंद*, बुद्धि-मान् *बुद्धिमान*

поня́тно *нареч* साफ [-साफ] *сāф* [-*сāф*], साफ तौर पर *сāф* *ताोर* *пар*, स्पष्ट रूप से *спашт' руп* *сэ*, *каждому* —, *что...* सब के लिये *साफ* है कि

поня́гный *прил* समझ मे आने-वाला *समाज^х मē ānē-vālā*, सुबोध *सु-बोध^х*, सुगम *सु-गम*, साफ *сāф*, स्पष्ट *спашт'* (*ясный*)

поня́ть *сов см* *понимать*

пообё́дать *сов* [दोपहर का] खाना खा लेना [*до-पाхар* *kā*] *к^хānā* *к^хā* *лēnā* *п*.

пообещáть *сов* वादा करना (*कर देना*) *вādā* *кар'нā* (*кар* *дēnā*) *п* (*ка что-л*), प्रतिज्ञा करना (*कर देना*) *प्रतिज्ञा* *кар'नā* (*кар* *дēnā*) *п*

(*की* *что-л*), वचन देना *बचान* *дēnā* *п* (*дать* *слово*, *ка* *что-л*).

пообда́ль *нареч* थोड़ी दूर *т^хорй* *दूर*, थोड़ी दूरी पर *त^хорй* *दूरि* *पर*

пооди́нóчке *нареч* एक एक करके *эк-эк* *кар'кэ* (*в* *сочетании* *с* *п*), एक एक होकर *эк-эк* *होकार* (*в* *сочетании* *с* *न*), अलग-अलग *अलग-अलग*, एक के बाद एक *эк* *कэ* *बाद* *эк* (*один* *за* *другим*)

поочерё́дно *нареч* वारी पर *бāरि* *पर*, वारी-वारी [से] *бāरि-बāरि* [*сэ*]

поощре́ние *с* 1. बढावा *бар^хāvā* *म*, प्रोत्साहन *प्रोत्साहन* *म*, उत्तेजन *उत्तेजान* *म*, 2. (*награда*) इनाम *इनाम* *म*, पुरस्कार *पुरस्कār* *म*

поощри́ть *сов см* *поощрять*
поощря́ть *несов* 1. बढावा (*उत्ते-जन*, *प्रोत्साहन*) देना *бар^хāvā* (*उत्ते-जान*, *प्रोत्साहन*) *дēnā* *п* (*кого-л*, *ка* *в чем-л*), *प्रोत्साहित* करना *प्रोत्साहित* *кар'नā* *п*, 2. (*на-граждать*) *इनाम* (*पुरस्कार*) देना *इनाम* (*पुरस्कār*) *दēnā* *п*

попада́ние *с* (*в* *цель*) निशाना लगना *निशānā* *लग'नā* *и*, सिद्धि *सिद्धि* *ज*

попада́ть *несов* 1. पडना *पर'नā* *न*, पड जाना *पर* *दजānā* *न*, लगना *लग'नā* *न*, लग जाना *लग* *दजānā* *न* (*напр* *о* *пуле*, *камне*), *निशाना* *मारना* *निशānā* *мār'नā* *п*. (*напр* *о* *стрелке*), — *прямо* *в* *цель* सीधा *निशाना* *लगना* *न*, *निशाना*

ठीक बैठना *нп* (напр о пуле), в глаз
попáла сорíнка आँख मे तिनका पडा,
не — वहकना *нп* (напр о пуле),
он не попáл в цель उस का निशाना
खाली गया, 2 (вступать, нечаян-
но наступать) पडना пар'нā *нп*, 3.
(приходить) आना ānā *нп*, पहुँचना
पाँच'नā *न* (прибывать), पकडना
पाकर'नā *न* (на поезд и т *н*), 4.
(оказываться) पडना пар'नā *न*, पड
जाना पारджānā *न*, फँसना प'ās'नā
न, फँस जाना प'ās दजānā *न*, (за-
путываться), — в рúки кому'л.
किसी के हाथ [मे] आना (पडना, आ
जाना, पड जाना) *न*, — в затруд-
нительное положéние दिक्कत (कष्ट)
मे पडना *न*, 5. безл (получать
взыскание) мне попáло मै ने भिड-
की खाई māē nē दज'ир'कī क'āī,
मुझे सजा मिली मुज'э сазā मिली,
6.: ть. увлекаешься чем попáло जो
बात हुई तुम उसी के पीछे दौड पडते
हो दजो бāt хуī тум усī кē пīч'э
даор пар'тэ хō, как попáло किसी
न किसी तरह (प्रकार), ◇ — в по́ле
зрénия दृक्पथ मे आना *न*

попадáться *несов* 1. पडना
пар'нā *न*, पड जाना पार दजānā
न, फँसना प'ās'नā *न*, फँस जाना
प'ās दजānā *न* (запутываться), —
на ўдочку перен चाल (चकमे) मे
आना *न*, धोखा खाना *न*, 2. (быть
схваченным) पकडा जाना पाक'рā
दजānā *न*, — с поли́чным अपराध
करते वक्त (समय) पकडा जाना *न*,

3. (встречиться случайно) राडे
मिलना मिल'нā *न* (को कому-л),
◇ — на глаzá नजर पडना *न*, नजर
से गुजरना *न*

попáрно *нареч* जोडे बनकर
दजोरэ бан'кар, दो-दो होके (होकर)
दो-दो खोकэ (खोकार) (в сочетани
с *न*), दो-दो करके दो-दो कार'कэ (в
сочетани с *न*)

попáсть *сов см* попадáть

поперёк 1. предлог के आर-पार
कэ āр-пār *послелог*, 2. *нареч* आर-
पार āр-пār, ◇ он сто́йт — дорóги
वह मेरे रास्ते मे खडा है, *стать* —
гóрला नागवार होना *न*, बेचैन कर
देना *न*, вдоль и — [चारो तरफ] दूर
दूर तक

попереméнно *нареч* बारी पर
бāरī पार, बारी बारी [से] бāरī-бāरī
[सэ], पारी पारी [से] пāरī-पāरī [सэ]
поперéчник *м* व्यास वīās *म*
поперéчный *прил* आडा ārā,
व्यास-सबधी वīās-सामबान्द'я, ◇
ка́ждый встрéчный и — *разг* हर
राह-चलता

попечéн||ие *с* सरपरस्ती सार-
पारастī *ज*, परवरिश पार'वारिश
ज, सरक्षण सāракшान *म*, на —*ии*
सरपरस्ती (परवरिश) मे (की को-*го-л*,
चे-*го-л*), सरक्षण मे (के को-*го-ल*, че-
го-*ल*)

попира́ть *сов* 1. रौदना раōд'нā
न, लताडना लतāр'नā *न*, लतियाना
латīānā *न*, 2. *перен* रौदना राōद'-
नā *न*, कुचलना कुचाल'नā *न*, पदद-

लित करना пад-далит кар'на *n* ; —
 правá अधिकारो को पॉव तले रौदना
 (मलना) *n*

поплаво́к *м* तिरेदा тирѣдā *м*
 попла́кать *сов* रोना ронā *нп*
 поплати́ться *сов* — за оши́б-
 ку अपनी गलती के सबब नुकसान
 (तकलीफ) उठाना ап'ни гал'ти кэ
 сабаб нук'сāн (так'лиф) ут'āнā *п*.

попо́йка *ж* разг डटकर (खूब
 कसकर) शराब पीना дат'кар (хूब
 кас'кар) шарāб пйнā *м*, रग-रेली
 ранг'-рэлй *ж*.

попо́лам *нареч* आधो-आध āд'о-
 āд', निस्कानिस्फ निसф-ā-निसफ', दे-
 लीत — आधो-आध करना (बॉटना)
п, разломіть хлеб — रोटी के दो
 टुकड़े करना *п*

поползновѣние *с* इरादा ирāдā
м, मकसद мак'сад *м*, अभिप्राय
 аб'хипрай *м* (намерение), खाहिश
 хвāхиш *ж*, इच्छा ичч'ā *ж*, अभि-
 लाषा аб'хилāшā *ж*. (желание), को-
 शिश कोशिш *ж*, प्रयत्न прайатн' *म*
 (попытка), दावा дāвā *म* (претен-
 зия, का ना что-л)

пополнѣние *с* 1. (действие)
 [बढ़ाकर] पूरा (पूर्ण) करना [бар'ā-
 кар] пūrā (пूरн') кар'на *म*,
 2. воен नई फौज (सेना) नाय фаодж
 (сэна) *ж*

попо́лнить *сов. см* пополня́ть
 пополня́ть *несов* [बढ़ाकर] पूरा
 (पूर्ण) करना [бар'āकार] пūrā (пूरन')
 кар'на *п*

пополудни *нареч.* दोपहर के बाद
 दो-पाहर कэ бād

понолу́ночи *нареч* आधी रात
 (रात्रि) के बाद (पश्चात्) āд'и рāи
 (рāтри) कэ бād (पाश्चात्)

попо́на *ж* भूल दज'ул *ж*
 попра́вить(ся) *сов см* поправ-
 ля́ть(ся).

попра́вка *ж*, 1. (здоровья) अच्छा
 होना अच'ā खонā *म*, स्वास्थ्य-सुधार
 स्वāस्'न'-सुद'ār *म*, स्वास्थ्य-लाभ
 स्वāस्'न'-लāब' *म*, 2. (исправление)
 दुरुस्ती दुरुस्ति *ж*, सुधार суд'ār
म, सशोधन सāशोध'ан *म*

поправля́ть *несов* 1. ठीक
 (दुरुस्त) करना त'йक (दुरुस्ति) кар'-
 нā *п*, मरम्मत (दुरुस्ती) करना चा-
 рамमत (दुरुस्ति) кар'на *п* (की
 что-л), 2. (приводить в порядок)
 सँवारना सāvār'на *п*, — वॉलосы वाल
 सँवारना *п*, 3. (напр ошибку)
 दुरुस्त (शुद्ध) करना दुरुस्त' (शुद्ध')
 кар'на *п*, सुधारना суд'ār'на *п*,
 4. (напр здоровье) ठीक करना त'йक
 кар'на *п*, सुधारना суд'ār'на *п*

поправля́ться *несов* 1. (ис-
 правлять ошибку) गलती सुधारना
 गल'ति суд'ār'на *п*, 2. (восста-
 навливать здоровье) अच्छा (ठीक)
 हो जाना अच'ā (त'йक) खो джāнā *नп*,
 संभलना सāб'खाल'на *नп*, संभल जाना
 सāब'खाल दजāनā *नп*, आरोग्य हो जाना
 āрогй' खो джāнā *नп*, अग लगना
 अग' लाग'ना *नп*, मोटा हो जाना
 मोतā खो दजāनā *नп* (полнеть),

3. (улучшаться) बेहतर (अच्छा) हो जाना бэ'х-тар (ачч'а) хо джāнā нп

попрáть сов см попира́ть

по-прéжнему нареч पहले की तरह па'лэ кй тара'х, ज्यो का त्यो दज्जि' कā त्थि'ब, पूर्ववत् पुरव'-वत, हमेशा (सदा) की तरह 'хамэша (सादा) कй तारा'х (как всегда)

попрéк м भिडकी दज'ир'कй 'ज , भर्त्सना ब'артс'на 'ज

попрека́ть несов भिडकी देना दज'ир'कй दē'नā न (को कого-л , что-л), भर्त्सना करना ब'артс'ना 'कार'ना न (की कого-л , что-л)

попрекнúть сов см. попрекать
пóприще с [कार्य]क्षेत्र [ка'रй'-] क्शेत्र' म', литературное — साहित्यक्षेत्र म

попрóбовать сов см пробо-
ва'гь

попроси́ть сов см просить
пóпросту нареч разг बेतकल्лу-
फी (सरलता) से बэ-такаллуфй (са-
рал'та) сэ

попрошáйка м и 'ज रा'ग मंग-
ता मा'г'ता म , भिखारी ब'ик'ā'रй म ,
भिक्षु ब'ик'шу म (о мужчине), भि-
खारिन् ब'ик'ā'рин 'ज , भिक्षुणी ब'и-
кшунй 'ज (о женщине)

попрошáйничать несов भीख
(भिक्षा) माँगना б'ик' (б'ик'ша)
ма'г'на न

попугáй м तोता totā म
популя́рность 'ज 1. (извест-
ность) लोकप्रियता लोक при'य'ता 'ज ,

बहुप्रियता बा'ху-при'य'ता 'ज , सर्वप्रिय-
ता सारव'-при'य'ता 'ज , 2. (простота)
सादगी सा'द'गй 'ज , सरलता सरал'-
ता 'ज

популя́рный прил 1. (обще-
доступный) आमफहम āм-фа'хам,
सर्वजनोपयोगी सारव'-джанопайोगй,
सादा सा'दा, सरल सरал (простой),
2. (пользующийся большой извест-
ностью) लोकप्रिय लोक-при'य', बहु-
प्रिय बा'ху-при'य', सर्वप्रिय सारव'-
при'य'

попусты́тельство с आनाकानी
ā'на-ка'ни 'ज , उपेक्षा उप'екша 'ज
(игнорирование)

пóпусту нареч разг बिना मत-
लब के बि'на мат'лаб кэ, बेफायदा
бэ-фа'й'да, सेत मे सै'त мē, व्यर्थ
в'йарт'

попу́тно нареч चलते चलते
чал'тэ-чал'тэ, साथ [ही] са'थ са'т'
[хй] са'т', लगे हाथ ла'гэ хā'т'
(между прочим)

попу́тный прил मुवाफिक му'ва-
фик, अनुकूल ану'кул (о ветре)

попу́тчик м हमराह 'хам-ра'х м ,
सहयात्री са'х-йā'трй म

попыта́ть сов разг — счастья
किस्मत आजमाना कि'сमत āз'ма'на न ,
भाग्य परखना б'ā'гй' парак'на न

попыта́ться сов कोशिश करना
कोशि'श कार'ना न (की 'сделать
что-л), प्रयत्न करना प्रा'यатн' кар'-
на न (का 'сделать что-л)

попы́тка 'ज कोशि'श कोशि'श 'ज ,

प्रयत्न प्रайात्न' म , चेष्टा चैश्टा ж ,
प्रयास प्रайास и

поп'ятный прил идти на —
разг मुकरना मुкар'наं न , नटना
नात'नां न , प्रतिज्ञा का पालन न कर-
ना प्रतिग्यां का पालन на кар'नां न

п'ора ж [रोम] कूप [ром-] कूप म ,
सूक्ष्मरघ्न सूक्ष्म'-रान्द्र' и

пор||а ж 1. वक्त वाक्त' म , समय
самай м , मौसिम माосим м , ऋतु
रиту м (время года), युग युग м ,
काल काल м (эпоха), मौसिम माосим
м (погода), 2. безл в знач сказ
वक्त (сमय) आ गया (पहुँचा) वाक्त'
(самай) ā гайā (пахūчā), ◇ до —Ы,
до времени निश्चित समय तक; до
каких пор? कव तक?; с каких пор?
कव का (से)?; до сих пор अब तक
(о времени), यहाँ तक (о месте), на
п'ервых —āх पहले, गुरू (आरम्भ) मे.

поработить сов см порабо-
щать.

порабощать несов гулаам (दास)
वनाना гулаам (दास) банāнā न , गुла-
मी मे जकड रखना गुлаамि मे दжа-
кар राक्'наं न

порабощение с гулаам (दास)
वनाना гулаам (दास) банāнā म

поравняться сов वरावर आ
जाना бар-ā-бар ā джāнā न (के с
кем-л , с чем-л.).

пор'адовать сов. खुश (प्रसन्न,
आनंदित) करना खुश (प्रसन्न',
आनंदित) кар'नां न

пор'адоваться сов खुश (प्रसन्न,

आनंदित) हो जाना खुश (प्रसन्न',
आनंदित) हो दजāнā न (प्रीति
व रадोस्तное настроение), खुश
(प्रसन्न, आनंदित) होना खुश (प्रा-
सन्न', आनंदित) होना न (रदो-
वаться)

пораж'ать несов 1. मारना मार'
नां न.; हराना харāнā न , हरा देना
हारā दēनā न , परास्त (पराजित)
करना (कर देना) парāст' (परादजित)
कार'नां (कार दēनā) न (неприят'я),
लगना लग'नां न , लग जाना लग
दजāनā न (о пуле), 2. (причинять
ущерб здоровью) हानि पहुँचाना
हāनि пахūचāनā न (मे что-л.), बी-
मारी (रोग) फैलना बीमारि (रोग)
प'аэл'नां न (распространяться—
о болезни), 3. (удивлять) हेरत
(चक्कर) मे डालना (डाल देना) हा-
эрат (चाक्कर) मे दāl'नां (दāl दē-
नā) न , अचभे मे डालना (डाल देना)
ачамб'хэ मे दāl'नां (दāl दēनā) न ,
आश्चर्यचकित करना (कर देना) āш-
चार'и'-चाकित कार'नां (कार दēनā) न

пораж'аться несов चक्कर मे
आना चाक्कर मे āнā न , हैरान हो
जाना हाэрāн हो दजāнā न , आश्च-
र्यचकित करना (कर देना) āшचार'и'-
चाकित कार'नां (कार दēनā) न

пораж'ение с शिकस्त шикаст'
ज , हार хар ж , पराजय परāджान
ज , наносить — हराना न , हरा देना
न , परास्त (पराजित) करना (कर
देना) न , शिकस्त देना न (को को-
मु-ल , चेमु-ल)

поразительный *прил* अचरज (चक्कर) मे डालनेवाला अच'राдж (चाक्कर) मॆ दाल'नॆ-वॆलॆ, आश्चर्य-जनक ँश्चार्य'-джанак, चमत्कारपूर्ण चामत्कॆर-पूरन'

поразитель(ся) *сов см* пора-
жа́ть(ся)

пора́нить *сов* जखमी (घायल) करना (कर देना) зах'मी (ग'ॆयॆल) кар'नॆ (кар дॆनॆ) *n*, घाव (चोट) लगाना (लगा देना) ग'ॆओ (चोट) ला-
गॆनॆ (लागॆ दॆनॆ) *n*

пора́ньше *нареч* मुकरॆर वक्त से पहले मुकार्रार वाक्त' सॆ पाख'लॆ, निश्चित समय से पहले निश्चित सा-
माय सॆ पाख'लॆ

порва́ть *сов* 1. फाडना प'ॆर'नॆ *n*,
फाड डालना (तोडना) प'ॆर दॆल'नॆ
(тор'नॆ) *n*, तोडना тор'नॆ *n*, तोड
देना (डालना) тор дॆनॆ (दॆल'नॆ) *n*
(*напр* нитку); 2. *см* порывать

порёз *м* काट कॆत *ж*, चीरा चॆ-
рॆ *м*.

порёзать *сов* काटना कॆत'नॆ *n*,
काट देना कॆत दॆनॆ *n*

порёзаться *сов* कटना कॆत'नॆ
нп, चिरना चॆर'नॆ *нп*

пори́стый *прил* भँभरीदार
जख'ॆदज'रॆ-दॆर, खॆखर क'ॆक'ॆर,
खॆखरा क'ॆक'ॆरॆ, सूक्ष्मरघ्न-युक्त
सूक्ष्म'-रान्द'र'-ॆयुक्त'

порица́ние *с* झिडकी जख'ॆर'कॆ
ж, निदा निन्दॆ *ж*, आक्षेप ॆकशॆप
м, भर्त्सना ब'ॆरत्स'नॆ *ж*, общест-
венное — सामाजिक आक्षेप *н*

порица́ть *несов* झिडकी देना
जख'ॆर'कॆ दॆनॆ *n*, निदा (आक्षेप)
करना निन्दॆ (ॆकशॆप) кар'नॆ *n*,
(पर, के प्रति *кого-л*, *что-л*), भर्त्सना
करना ब'ॆरत्स'नॆ кар'नॆ *n* (की
кого-л, *что-л*).

пóровну *нареч* आधो आध ॆद'ओ-
ॆद' (пополам), बराबर (समान) भा-
गो मे बार-ॆ-बार (самॆन) ब'ॆगॆ मॆ
(*в равных долях*), делить — आधो
आध करना (बाँटना) *n* (пополам),
बराबर (समान) भागो मे बाँटना *n*
(*в равных долях*); बराबर (समान)
भागो मे बाँटकर [सब को] एक एक
भाग दे देना *n* (*в равных долях*
между кем-л)

поро́г *м* 1. ड्योढी दॆर'ॆ *ж*,
देहली दॆ'ॆ'लॆ *ж*, चौखट चाक'ॆत
ж, 2. (*речной*) [नदी की तह मे]
उतार [नादॆ कॆ तॆह मॆ] उतॆर *म*,
3. *перен* ड्योढी दॆर'ॆ *ж*, देहली
दॆ'ॆ'लॆ *ж*, द्वार दॆवॆर *म*, на —
смер्ति मृत्यु के द्वार पर, ◇ обива́ть
—и разг दवाजे की मिट्टी खोदना
(ले डालना) *n*,

поро́да *ж* 1. *с -х* नसल नासल
ж, जाति जॆति *ж*, 2. *геол* चट्टान
चात्तॆन *ж*

породистый *прил* बढिया नसल
का बार'ॆनॆ नासल कॆ, बेहतर (अच्छी)
किस्म का बॆख-तार (अच'ॆ) किस्म' कॆ,
नागौरा नॆगाोरॆ (*о крупном рога-
том скоте*)

породи́ть *сов см* порождáть

породни́ться *сов* रोटी-बेटी का

व्यवहार करना रोटि-बैटि क़ा व़ाव'-
 ख़ार कार'ऩा *п.* (के साथ स के म-ल)

порожда́ть *несов* 1. जन्माना
 джанма́нā *п.*, जन्म देना джанм'
 дэна́ *п.*, पैदा करना (कर देना) पाэдā
 कार'ऩा (कार दэна́) *п.*, 2. *перен*
 पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) पाэдā
 (उत्पन्न') कार'ऩा (कार दэна́) *п.*,
 जन्म देना джанм' дэна́ *п.*, — рас-
 ко́л फूट डालना (पैदा करना) *п.*, —
 результа́ты नतीजे पैदा करना *п.*

поро́жний *прил разг* खाली
 ख़ाली, छूँछा च़ूँच़ा́.

поро́знь *нареч* अलग-अलग
 अलग-अलग, अलग-थलग अलग-त़ालाग,
 पृथक्-पृथक् प्रित़ाक-प्रित़ाक, एक
 एक ए-क (по одному, поодио-
 ке)

поро́й *нареч* कभी कभी काब़्-
 -काब़्

поро́к *м* 1. दोष दोश *м.*, खराबी
 ख़ाब़ी *ж.*, बुराई बुरा́й *ж.*, खोटाई
 क़ोता́й *ж.* (недостаток), — се́рдца
 मेद हृद्रोग *м.*, 2. (безнравственное
 поведение) बुरा चाल-चलन बुरā च़ाल-
 -चालन *म.*, दुराचार दुराच़ार *म.*

поросёнок *м* सूअर का बच्चा
 सूअर क़ा बच़्च़ा́ *म.*

поро́сль *ж* नये पौधे नाये पाо-
 द़्ख़े *म मн*

поро́ть I *несов (сечь)* ताडना
 करना त़ार'ऩा कार'ऩा *п.*

поро́ть II *несов (распарывать)*
 चीरना च़िर'ऩा *п.*, उधेडना उद़्ख़ेर'ऩा
п., ♦ — горя́чку *разг* जल्दबाजी

करना *п.*, — чушь *разг* बक-भक
 मचाना (करना) *п.*

поро́х *м* बारूद बा़रूद *ж.*, वि-
 स्फोटक विसफ़ोताक *म.*, ♦ он —а не
 व्य़думает *разг* वह बहुत बड़ा काम
 न करेगा, держа́ть —сухы́м अपनी
 तोप-तलवार दुरुस्त रखना *п.*, कील-
 -काँटे से लैस रहना *म.*

порохово́й *прил* बारूद (विस्फो-
 टक) का बा़रूद (विसफ़ोताक) क़ा, —
 склад बारूद का गोदाम *म.*, बारूद-
 खाना *म.*

поро́чный *прил* दोषी दोश़ी,
 खोटा क़ोता́, भ्रष्ट ब़्राश़्त', पतित
 पाति (безнравственный), सदे,ष
 सा-दोश, खराब ख़ाब़ (напр о до-
 казательстве, методе)

порошо́к *м* 1. बुकनी बुक'नी
ж., चूर्ण चूर्न' *म.*, зубно́й — दत-
 मजन *म.*, молóчный — सूखा (पाउडर
 का) दूध *म.*, 2. *мед* पुडिया पुरिय़ा
ж., चूर्ण चूर्न' *म.*

порт *м* बंदरगाह बन्दार-ग़ाँ *म.*
портати́вный *прил* सफरी
 साफ़'री

портвёйн *м* पोर्ट पोर्ट' *म.*

портить *несов* 1. बिगाडना बि-
 ग़ार'ऩा *п.*, बिगाड देना बिग़ार दэना́
п., खराब करना (कर देना) ख़ाब़
 कार'ऩा (कार दэना́) *п.*, नुकसान (हा-
 नि) पहुँचाना (पहुँचा देना) नुक़'सान
 (ख़ानि) पाख़ूच़ाऩा (पाख़ूच़ा दэना́) *п.*
 (поврежда́ть), भग करना (कर देना)
 ब़ांग' कार'ऩा (कार दэना́) *п.* (ло-
 мать), गलाना ग़ालाऩा *п.*, गला देना

галā дэнā *n*, सडाना сарānā *n* (гноить), 2. (развращать) बिगाड-ना бигār'nā *n*, बिगाड देना бигār дэнā *n*, खराब (भ्रष्ट) करना (कर देना) харāб (б`рашт') кар'nā (кар дэнā) *n*, सिर चढाना сир чар`анā *n* (напр ребенка баловством, ка кого-л)

пóртиться *несов* 1. बिगडना бигар'nā *нп*, बिगड जाना бигар джānā *нп*, खराब हो जाना харāб хо джānā *нп*, गलना гал'nā *нп*, गल जाना гал джānā *нп*, सडना сар'nā *нп* (гнить), 2. (развращаться) खराब (भ्रष्ट) हो जाना харāб (б`рашт') хо джānā *нп*

портнїха *жс* दर्जिन дарзин *жс*

портнóй *м* दर्जी дарзй *м*

портóвый *прил* बदर[गाह] का बандар[-gāḥ] kā, ~ рабóчий जहाजी मजदूर *м*, घाट-मजदूर *м*, ~ гó-род बदरगाह-युक्त नगर *м*

портрёт *м* तसवीर тас'вйр *жс*, चित्र चित्र' *м*, प्रतिमा प्रतима *жс*, फोटो फोटो *м*, छाया-चित्र च`айā-चित्र' *м* (фотография)

портсигár *м* सिगरेट-केस सिг'-рэт-кэс *м*

португáлец *м* पुर्तगाली पурт'-гāлй *м*, पुरचगीज पुर'чагйз *м*, पोर्चुगीज порчугйз *м*

португáльский *прил* पुर्तगाली पुरт'гāлй, पुरचगीज पुर'чагйз, पोर्चुगीज порчугйз

портупéя *жс* परतला пар'талā *м*

портфё́л||ь *м* 1. पोर्टफोलियो порт'фолийо *м*, 2. *полит* (министерский) मंत्री का पद मन्त्रि कā пад *м*, министр без ~я विभागहीन मन्त्री *м*

портьёра *жс* परदा пар'дā *м*

портя́нка *жс* पट्टा паттā *м*

порúганный *прич*, *прил* बद-नाम किया गया бад-нāм кийā гайā, कलकित कालंकित

поругáться *сов* भगडा करना дж`аг'рā кар'nā *п*, भगडना дж`а-гар'nā *нп*, लडना лар'nā *нп*

порúк||а *жс* जमानत замāнаг *жс*, प्रतिभूति प्रतिब`ुति *жс*, круговāя ~ बाहमी जवाबदेही *жс*, परस्पर उत्तर-दायित्व *м*, отпúскāть на ~и जमा-नत पर छोडना *п*

по-ру́сски *нареч* रूसी जवान (भाषा) मे रूसी забāн (б`āshā) мē

поручáть *несов* 1. डालना दāл'-нā *п* (के ऊपर *кому-л*, *чему-л*); 2. (доверять) सौपना सāп'nā *п*, सौप देना सāп дэнā *п*, सुपुर्द करना (कर देना) супурд' кар'nā (кар дэнā) *п* (के *кому-л*, *чему-л*), रखवाली मे देना राख'вāलй мē дэнā *п* (вверять заботам, попечению, की *кому-л*, *чему-л*)

поручéние *с* हुक्म хукм' *м*, सुपुर्द супурд' *м*

поручйть *сов см* поручáть

поручйться *сов* जमानत (गा-रटी) करना замāнат (гāран्ति) кар'-нā *п* (की *за кого-л*, *за что-л*)

порх^ать *несов* उडना *ур'на* *нп*
 пор^ция *жс* 1. हिस्सा *хисса* *м*,
 वॉट-चोट *бॉт-чот* *жс*, भाग *б'аг* *м*,
 2. (кушанье, напиток) पोशन *пор-*
 шан *м*

пор^ча *жс* विगाड *бигар* *м*, खरा-
 वी *хараби* *жс* (повреждение)

пор^шень *м* *тех* पिस्टन *пис-*
 тан *м*

пор^ыв *м* 1. (ветра *и т п*)
 भोका *дж'окā* *м*, भकोरा *дж'акора*
м; 2. перен *भोक* *дж'ок* *жс*, वेग
вэг *м*, उद्वेग *удвэг* *м*, आवेश
āvэш *м*

пор^ыв^ать *несов* तोडना *тор'на*
п, तोड देना (лен^а) *тор дэна* (*лэна*)
п, — с *кём-л.*, с *чём-л.* किसी се
 наता *тоडна* *п*

пор^ыв^аться *несов.* (пытаться)
 कोशिश करना *кошиш кар'на* *п* (की
что-л сделать), प्रयत्न करना *пра-*
 йатн' *кар'на* *п* (का *что-л сде-*
лать)

пор^ывистый *прил* 1. (о ветре)
 तेज *тэз*, जोर का *зор кā*, भोके का
дж'окэ *кā*, 2. (о человеке) तेजमि-
 जाज *тэз-мизāдж*

пор^ядков||ый *прил* —ое чис-
 лительное *грам* क्रमवाचक *сख्या*
крам-вāчак санк'йā *жс*

пор^яд||ок *м* 1 इतिजाम *инти-*
зām *м*, तरतीव *тар'тиб* *жс*, приво-
 дить в — *तरतीव* [*се*] *लगाना* *п*,
 दुखस्त करना *п* (*чинить*), расстав-
 лять в —ке *करीने* *से* *रखना* *п*,

расклáдывать по —ку *तरतीव से*
रखना (*लगाना*) *п*, *तरतीव देना* *п*
 (मे *кого-л*, *что л*), *все в —ке* *सब*
कुछ ठीक है; приводить *वॉलосы* в —
वाल सँवारना *п*, поддérживать —
इतिजाम रखना *п*, *быть разлóжен-*
ным в —ке (*напр о книгах в шка-*
фу, о товарах в лавке) *करीने से*
रखा जाना *нп*, 2. (последователь-
 ность) क्रम *крам* *и.*, по —ку *सिल-*
सिलेवार, *सिलसिले से*, *क्रमानुकूल*,
यथाक्रम, *अल्फाबैतिय* — *अकारादि*
क्रम *м*, 3. (способ, путь) *तरीका*
тарйкā *м*, ढंग *д'анг'* *и*, प्रकार
пракар *м.*, प्रणाली *пранāчи* *жс*, —
выборов चुनाव की कार्य-प्रणाली *жс*,
 4. (строй, система) *निजाम* *низām*
м, व्यवस्था *вйаваст'ā* *жс*, 5. воен
боевой — *फोजी तरतीव फाоджй*
тар'тиб *жс*, ◇ — *дня कार्यविधि*
жс, एजेडा *и*, *это в —ке вещей*
разг यह स्वाभाविक बात है, *не в*
—ке ठीक नहीं

пор^ядочно *нареч* 1. (много,
 значительно) *काफी कāфй*, खूब *хуб*,
 2. (хорошо, удовлетворительно)
अच्छी तरह *ачч'й* *тарах*, 3. (честно)
ईमानदारी से *ймāн-дārй* *сэ*

пор^ядочный *прил* 1. *काफी बड़ा*
кāфй барā, 2. (достаточно хоро-
 ший) *काफी अच्छा कāफй* *ачч'ā*, 3.
 (честный) *सच्चा* *саччā*, *ईमानदार*
ймāн-дār

посадить *сов* 1. (дерево *и т п*)
लगाना *лагāнā* *п*, *лगा देना* *лагā*

дэна *n*, रोपना *रोप'ना n*, आरोपित करना (कर देना) आरोपित *कार'ना* (कार दэना) *n*, बोना *बोना n*, बो देना *बो दэना n* (засевать, сеять), 2. (усадить) बैठाना *बाँट'आना n*, बैठा देना *बाँट'आ दэना n*, चढ़ाना *चढ़'आना n*, चढ़ा देना *चढ़'आ दэना n*, सवार करना (कर देना) *सावार कार'ना* (कार दэना) *n* (на лошадь, в автомобиль и т. *n*, मे वो चो-ल), — на लोशадь घोड़े पर चढ़ाना (सवार करना) *n*, — на колёни (себе) घुटनो पर बैठा लेना *n*, — на спину (себе) पीठ पर लेना *n*, गरदन पर बैठाना *n*, 3.: — в тюрьму जेल मे डालना (बद करना, बद कर देना) *दजल मे दाल'ना* (बान्द' कार'ना, बान्द' कार दэना) *n*, — в клетку पिजड़े मे बद करना (कर देना) *पिन्ज'र मे दजल कार'ना* (कार दэ'ना) *n*

поса́дк||а *ж* 1. (деревьев и т. *n*) लगाना *लाग'ना m*, लगा देना *लाग'ना m*, रोपना *रोप'ना m*, बीजारोपण *बीज'ारोपण m*, बोना *बोना m*, बोवाई *बोवाई ж* (посев), 2. (на поезд) चढ़ाना *चढ़'आना m*, सवार करना *सावार कार'ना m* (действие от *ग* посадить, मे, पर *на* *चो-ल*), चढ़ना *चढ़'ना m*, सवार होना *सावार होना m* (действие от *ग* садиться, मे, पर *на* *चो-ल*), 3. *ав* उतरना *उतार'ना m*, उतरान *उत'रान m*, अवतरण *अव'तारण m*, совершить — *उ* उतरना *न*, उतर जाना *न*, व्यнужденная — *विवश* अवतरण *m*

поса́дочн||ый *прил* *ав* उतरने का *उतार'ने का*, — *ая* *प्लोшадка* उतरने का मैदान *m*, — *ая* *स्कóрость* उतरने की रफ्तार *ж*

посвети́ть *сов* 1. (некоторое время) रोशनी देना *रोश'नी दэना n*, 2. (осветить) रोशन करना (कर देना) *रोशान कार'ना* (कार दэना) *n*

посвѣстыва́ть *несов* सीटी बजाना *सी'टी बाज'ाना n*

по-сво́ему *нареч* 1. (по своей желанию) अपने इरादे के मुताबिक *अप'ने इरादे के मुताबिक*, अपनी इच्छा के अनुकूल *अप'नी इच्छ'आ के अनुकूल*, 2. (по-особенному) अपनी तरह से *अप'नी ताराх से*

посвяти́ть *сов см* посвяща́ть

посвяща́ть *несов* 1. सिखाना *सिख'आना n*, ज्ञान देना *ग्यान दэना n*, परिचय कराना *परिचाय कार'ना n* (का *वो* *चो-ल*), — *व* *ताйну* रहस्य की प्राथमिक बातें बतलाना *n*, 2. (предназначать) भेंट (समर्पण, अर्पित) करना (कर देना) *ब'ेंट* (सामारпан, *अर्पित*) *कार'ना* (कार दэना) *n*, 3. (напр доклад, заседание, собрание) संबधित करना (कर देना) *साम'बान्द'ित* *कार'ना* (कार दэना) *n* (से *चे* *मु-ल*)

посвяще́ние *с* 1. (действие) समझाना *साम'दज'आना m*, बतलाना *बात'ल'आना m*, 2. (в книге) समर्पण *सामारпан n*, उत्सर्गपत्र *उत्स'र्ग-पत्र' m*

посѣ́в *m* 1. (действие) बोना *बोना n*, बोवाई *बोवाई ж*, बीजाई

биджай *ж*, बीजारोपण биджāропан *м*, 2. (посеянное) फसल фасал *ж*

посевн||ой *прил* बोने (बोवाई) का *бонэ* (бoвāй) *кā*, —āя плóщадь [фасал] बोने का रकबा (क्षेत्र) *м*, —āя кампāния बोने (बोवाई) का आदोलन *м*

поседеть *сов* पक जाना пак джāнā *нп* (о волосах), वाल सफेद हो जाना बāl сафэд *х*о джāнā *нп* (के о ком-л)

поселёнец *м* आवादकार āбād-*кār* *м*, उपनिवेशिक उप'ниवेशик *м*

поселение *с* (поселок) वस्ती *бастī* *ж*, आवादी āбādī *ж*

поселить(ся) *сов см* поселять(ся)

посёлок *м* वस्ती *бастī* *ж*, आवादी āбādī *ж*

поселять *несов* 1. वसाना *басā* *нā* *п*, वसा देना *басā* дэнā *п*, आवाद करना (कर देना) āбād кар'нā (кар дэнā) *п*, ठहराना *т'ах'рāнā* *п* (временно), — у себя अपने यहाँ ठहराना *п*, 2. перен (вызывать, возбуждать) पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) паэдā (उत्पन्न') кар'нā (кар дэнā) *п*, फैलाना *п'хāэлāнā* *п*

поселяться *несов* वसना *бас'нā* *нп*, वस जाना *бас* джāнā *нп*, ठहरना *т'хāхар'нā* *нп*, ठहर जाना *т'хāхар* джāнā *нп* (временно, оста-

посетить *сов см* посещать
посещаемость *ж* भेटो (दर्शनो) की तादाद (सख्या) б'хэтō (дарш'нō) *кй* гādād (санх'нā) *ж*

посещать *несов* जाना *джāнā* *нп*, आ मिलना ā мил'нā *нп*, देखने आना *дэк'нэ* āнā *нп* (заходить, навещать), आना-जाना āнā-джāнā *нп* (систематически), भेट करना *б'хэт* кар'нā *п* (наносить визит, навещать, се кого-л), हाजिर (उपस्थित) होना *хāзир* (упаст'хит) *хонā* *нп* (напр лекции, присутствовать), सैर करना *саэр* кар'нā *п*. (путешествовать, की что-л), — концерты *кнссртō* मे जाना *нп*

посещение *с* भेट *б'хэт* *ж*, मुलाकात *мулākāt* *ж*, दर्शन *даршан* *м*, हाजिरी *хāзирй* *ж*, उपस्थिति *упаст'хити* *ж* (напр лекций, присутствие)

посеять *сов* 1. बोना *бонā* *п*, बो देना *бо* дэнā *п*, 2. перен फैलाना *п'хāэлāнā* *п*, फैला देना *п'хāэлā* дэнā *п*, — раздōр *фूт* (भेदभाव) डालना *п*, वैरभाव के बीज बोना *п*

посильн||ый *прил* भरसक *б'хар'сак*, ताकत (शक्ति) के मुताबिक (अनुसार) *тāкат* (शक्ति) *кэ* *мутāбик* (анусār), *окāзывать* —ую *пōмощь* भरसक (ताकत भर, शक्ति भर, यथा-शक्ति) सहायता करना *п*

ПОСКОЛЬЗНУТЬСЯ *сов* [पैर] **फि-**
सलना [पाэр] प[॒]सल'नā *нп*, **फिसल**
पडना प[॒]सल пар'нā *нп*

ПОСКÓЛЬКУ *союз* जहाँ तक द्वाहā
так, क्योकि कौकी (так как), ~...,
ПОСТÓЛЬКУ जहाँ तक. [तो], क्यो-
कि इस लिये

ПОСЛāНИЕ *с* पैगाम पाэгāм *м*,
सदेश सандेश *м*

ПОСЛāННИК *м* सफ़ीर сафйр *м*,
[राज]दूत [рāдж-] дут *м*

ПОСЛāТЬ *сов см* посылāть

ПÓСЛЕ 1. *нареч* बाद бāд, बाद
को (मे) бāд ко (मē), फिर प[॒]र
(затем), 2. *предлог* के बाद
(पश्चात्) कē бāд (पश्चात्) *последлог*,
पर пар *последлог*, ~ **ЭТОГО** इस के
बाद (पश्चात्), इस पर, वही पर,
वскóре ~ **ЭТОГО** इस के थोड़ी देर
बाद, इस के ठीक बाद ही

ПОСЛЕВОЕ́ННЫЙ *прил* लडाई
(युद्ध) के बाद का लарāй (नूद्ध[॒])
कē бāд kā, युद्धोत्तर йूद्ध[॒]оттар

ПОСЛéДНИЙ *прил* 1. पिछला
पिच[॒]лā, आखिरी āхирй, अतिम ан-
тим, चरम чарам (*крайний*), 2. (*са-*
мый новый) ताजा тāжā *тж* не-
изм, नया найā

ПОСЛéДОВАТЕЛЬ *м* अनुयायी
ануиāйй *м*, अनुगामी анугāмй *м*,
मतावलबी मतāв'ламбй *м* (*придер-*
живающийся चьил-л *взглядов*, ка-
кого-л *учения*)

ПОСЛéДОВАТЕЛЬНО *нареч* 1.
सिलसिलेवार сил'силэ-вāр, क्रमश

क़рам'शाх, यथाक्रम йат[॒]ā-к़рам,
क्रमानुकूल क़рамāнукул, 2. (*логиче-*
ски) तर्कसगत тарк'-сангат, तर्कयुक्त
тарк'-иукт', न्यायशास्त्रवत् नйāй-
-шāстр'-ват

ПОСЛéДОВАТЕЛЬНЫЙ *прил* 1.
सिलसिलेवार сил'силэ-вāр, क्रमबद्ध
क़рам-бадд[॒], 2. (*логический*) तर्क-
युक्त гарк'-йукт', तर्कसगत тарк'-
-сангат, सुसगत су-сангат

ПОСЛéДОВАТЬ *сов* अनुसरण कर-
ना अनुсаран кар'нā *п* (का *кому-л*,
чему-л)

ПОСЛéДСТВИЕ *с* नतीजा натйджā
м, परिणाम паринāм *м*

ПОСЛéДУЮЩИЙ *прил* बाद का
бāд kā, अगला аг'лā (*следующий*)

ПОСЛЕЗāВТРА *нареч* परसो
पर'сō

ПОСЛЕЛÓГ *м* ग्राम परसर्ग пар'-
сарг' *м*

ПОСЛЕОБéДЕННЫЙ *прил* दोपहर
के खाने के बाद का दो-пахар कē
к[॒]āнэ कē бāд kā

ПОСЛЕСЛÓВІЕ *с* उपसहार उप'-
сāхāр *м*, परिशिष्ट परिशिшт' *м*

ПОСЛÓВІЦА *ж* कहावत काхāват
ж, मसल масал *ж*, प्रवचन права-
चान *м*, प्रवाद правāд *м*

ПОСЛУЖІТЬ *сов* खिदमत (सेवा)
करना хид'мат (сэвā) кар'нā *п* (की
кому-л, *чему-л*)

ПОСЛУЖНО́Й *прил* ~ *спісок*
खिदमत (सेवा) का रिकार्ड хид'мат
(сэвā) kā рикāрд' *и*

послуша́ние с फर्मानवर्दारी (иметь наглость, की что-л сд^елать) фарма́н-бар-да́рй ж , आज्ञापालन ँग्या-पा́लन м , विनयशीलता विनाय-शील'ता ж

послу́шать сов 1. (кого-л , что-л) सुनना сун'на n , 2. (повиноваться) मानना ма́н'на n , मान लेना ма́न лэна n

послу́шаться сов मानना ма́н'-на n , मान लेना ма́न лэна n

послу́шный прил फर्मानवर्दार фарма́н-бар-да́р , आज्ञाकारी ँग्या-का́र्य , विनयशील विनाय-शील

послы́шаться сов सुन पडना сун пар'на nп , सुनाई देना (पडना) сунай дэна (пар'на) nп

посма́тривать несов 1. (на кого-л , на что-л) ताक-भाँक लगा-ना та́к-дж'а́क лага́на n , बार बार नज़र फेकना ба́р-ба́р назар п'э́к'-на n , 2. (присматривать, наблюдать) देख-भाल (नज़र) करना дэ́к'-б'а́л (назар) кар'на n (की за кем-либо, за чем-л) , नज़र रखना назар ра́к'на n (पर за кем-л , за чем-л)

посме́иваться несов रुकके (मुँह दवाकर, मन ही मन) हँसना ру́к'-кэ (मुँख даба́кар, ман хй ман) ха́с'на nп.

посме́ртный прил मरने के बाद का मार'नэ кэ ба́д का , मृत्युत्तर म्रित्युत्तर , मरणोत्तर मार'ноттар

посме́ть сов साहस करना са́хас кар'на n (का что-л сд^елать), वृष्टता करना д'ришт'ता кар'на n

(иметь наглость, की что-л сд^елать)

посме́шище с जगहँसाई दजाг-ха́साई ж , हास्यास्पद हा́स्य'а́спад м

посмея́ться сов 1. हँसना हा́с'-на nп (पर над кем-л , над чем-л) , हँसी करना हा́स्य кар'на n (की над кем-л , над чем-л) , 2. (подшутить) हँसी उडाना हा́स्य ура́ना n (की над кем-л , над чем-л) , मजाक उडाना ма́ज़ाक ура́ना n (का над кем-л , над чем-л)

посмотре́ть сов देखना дэ́к'на n , नज़र फेकना назар п'э́к'на n (взглянуть), घूरना г'у́р'на nп., ताकना та́к'на n (пристально)

посо́би||е с 1. माली (आर्थिक) इमदाद (सहायता) ма́ल्य (а́рт'хик) им'да́д (सा́हाय'ता) ж , पेन्शन пэ́н-шан ж , अनुवृत्ति अनुव्रित्ति ж उत्तर-वेतन उत्तर-वэтан м (пенсия), 2. (учебник) टेक्स्टबुक तэ́кст'-бुक ж , учёбные -या पाठ्यसामग्री ж

посо́бник м मददगर ма́дад-га́р м , सह-अपराधी सा́х-अ'प्रा́द'х्य и (напр в преступлении)

посо́л м राजदूत ра́дж-ду́т м , एलची э́ल'ची м , सफ़ीर са́ф़ир м

посо́лить сов नमक डालना (लगाना) нама́क да́ल'на (लागा́ना) n

посо́льство с [राज]दूतावास [ра́дж-] ду́ताва́с м (здание)

поспа́ть сов सोना со́на nп , хо-рошо ~ नींद मारना (लेना) n , नींद भर सो लेना n

поспевать *несов 1. (созревать)* पकना пак'нā *нп*, पक जाना пак джāнā *нп*, उतरना утар'нā *нп*, उतर जाना утар джāнā *нп*, 2. (о пище) पकना пак'нā *нп*, पक जाना пак джāнā *нп*, गलना гал'нā *нп*, गल जाना гал джāнā *нп* (увариваться), 3 (успевать) *разг* पाना пāнā *п* (с основой *гл*), साथ-साथ चलना сāt^x-сāt^x чал'нā *нп* (के за кем-л), — на *пóезд* रेल पकडना (पकड लेना) *п*

поспёт *сов см* поспевать

поспешить *сов 1.* जल्दी करना джалдй кар'нā *п*, बड़ी जल्दवाजी से करना барй джалд'-бāзй сē кар'нā *п* (делать в спешке), 2. (направиться) बड़ी जल्दवाजी से जाना барй джалд'-бāзй сē джāнā *нп*

поспешно *нареч* जल्दी [से] джалдй [сē], जल्द джалд', जल्दवाजी (उतावली) से दжалд'-бāзй (утāолй)'сē

поспешный *прил 1.* जल्द джалд', जल्दवाज джалд'-бāз, उतावला утāолā, 2. (необдуманый) अविचारित авичāрит, जल्दवाज джалд'-бāз (опрометчивый), असावधान асāод'āн (неосторожный)

посредй 1. *нареч* बीच (мध्य) मे бйч (мад'х') мē, 2. *предлог* के बीच (दरमियान) кē бйч (дар-мийāн) *послелог*, के मध्य मे कē мад'х' мē

посредйне *си* посредн, как *раз* — बीचो बीच бйчō бйч

посрédник *м* मॉक्की мāдж'хй *м*, बिचवई бич'вай *м*, मध्यस्थ мад'х'-ст'х' *м*, दलाल далāл *м*, गुमाश्ता гумāштā *м* (маклер, комиссионер)

посрédничество *с* बीच-वचाव бйч-бачāо *м*, मध्यस्थता мад'х'-ст'х'-тā *ж*, दलाली далāлй *ж* (в торговле)

посрédственно *нареч* ऐसे-वैसे аэсē-ваэсē, बहुत अच्छा नहीं बा'хут ачч'хā на'хй, सामान्य तौर पर сāmāнй' таор пар, सामान्यतः сāmāнй'та'х

посрédственность *ж перен* (о человеке) औसत दर्जे का आदमी аосат дарджē кā āд'мй *м*

посрédственный *прил* औसत (बीच) दर्जे का аосат (бйч) дарджē кā, मामूली мāmūлй, सामान्य сāmāнй', साधारण сād'āран (обычный)

посрédством *предлог* से сē *послелог*, के जरिये кē зарийē *послелог*, की मारफत кй мār'фат *послелог*, [के] द्वारा [кē] двārā *послелог*, की मदद से кй мадад сē, के सहारे से кē сахārē сē (с помощью)

поссóрить *сов* झगडा कराना дж'аг'рā карāнā *п* (ме кого-л), लडाना ларāнā *п*, झगडाना дж'аг'-рāнā *п*

поссóриться *сов* झगडा करना дж'аг'рā кар'нā *п*, झगडना дж'а-гар'нā *нп*, लडना лар'нā *нп*

ПОСТ I м 1. (должность) ओह-
दा ох'дā м , पद пад м , 2. **воен**
पहरेदार सिपाही पाх'рэ-дār सipaхi
м (часовой), पहरा пах'рā м (ко-
манда), चौकी чаокі ж (место,
застава, пикет), пограничный ~
सीमा पर की चौकी ж

ПОСТ II м рел रोजा розā м ,
व्रत врат м , उपवास уп'вās м

ПОСТАВИТЬ сов 1. खड़ा करना
(कर देना) к^xарā кар'нā (кар дэ-
нā) п , रखना рах^x'нā п , रख देना
рах^x дэнā п (положить), लगाना
лагāнā п , लगा देना лагā дэнā
п (напр столбы, подпорки), 2.
(спектакль и т п) उतारना утār'-
нā п , पेश (स्टेज) करना पेश
(стэдж) кар'нā п , ♠ ~ на голо-
совāние राय (मत) लेना п (पर
что-л) , ~ часы घड़ी मिलाना п ,
~ целью मकसद (उद्देश्य) लेना п ,
~ в त्रुंदное положение कठिन
स्थिति में डाल देना п , ~ в извест-
ность इतिला (खबर, समाचार) देना
п , सूचित करना (कर देना) п , ~
रिकॉर्ड रिकार्ड कायम करना п , ~
नā ноги अपने कदमों पर खड़ा कर
देना п

ПОСТАВКА ж सप्लाई саплāй ж ,
पहुँचाना пах'учāнā м (доставка)

ПОСТАВЛЯТЬ несов सप्लाई करना
саплāй кар'нā п , पहुँचाना пах'у-
чāнā п , पहुँचा देना пах'учā дэнā п
(доставлять)

ПОСТАВЩИК м सप्लाई करनेवाला

саплāй кар'нэ-вāлā м , माल पहुँ-
चानेवाला мāl пах'учāнэ-вāлā м ,
ठीकेदार т^xикэ-дār м , साज-सामान
प्रस्तुत करनेवाला сāз-сāмāн прастут
кар'нэ-вāлā м

ПОСТАНОВИТЬ сов см поста-
новлять

ПОСТАНÓВКА ж 1. театр
उतारना утār'нā м , स्टेज करना
стэдж кар'нā м , 2. (дела и т п)
इतिजाम интизām м , प्रबध प्रा-
बанд^x м

ПОСТАНОВЛЕНИЕ с 1. (решение)
निर्णय нирнай м , निश्चय нишчай
м , प्रस्ताव праствāо м , करारदाद
карār-дād м (резолюция), 2. (рас-
поряжение) आदेश āдэш м , आज्ञा
āгйā ж

ПОСТАНОВЛЯТЬ несов 1. निर्णय
(निश्चय) करना нирнай (нишчай)
кар'нā п , प्रस्ताव (करारदाद) करना
праствāо (карār-дād) кар'нā п
(выносить резолюцию), 2. (изда-
вать распоряжение) आदेश (आज्ञा)
करना āдэш (āгйā) кар'нā п

ПОСТАРАТЬСЯ сов कोशिश करना
кошиш кар'нā п (की сделать
что-л) , प्रयत्न करना прайатн'
кар'нā п (का сделать что-л)

ПОСТАРЕТЬ сов बूढ़ा (वृद्ध) हो

जाना бूर^xā (व्रिद्ध^x) хо джāнā пп

ПО-СТÁРОМУ нареч पहले की
तरह पाх'лэ кй тарах , पहले के
समान पाх'लэ кэ самāн , पुराने ढंग
पर पुरāनэ д^xанг' пар.

постёл|| *ж* 1. (принадлежно-
сти) बिस्तर бистар *м*, 2. (кро-
вать) चारपाई чār-пай *ж*, खाट
к^хāt *ж*, पलंग паланг' *м*, встать
с ~и पलग पर से उठना *нп*

постепенно нареч धीरे-धीरे
 д^хирэ-д^хирэ, आहिस्ता-आहिस्ता āxi-
 stā-āxistā, रफ़ता-रफ़ता рафтā-раф-
 tā, क्रम से क्रम सэ

постепенный *прил* क्रमिक
 крамик, क्रमपूर्ण क्राम-पूरन', क्रमा-
 गत क्रामागत

постига́ть *несов* समझना са-
мадж^хна́ *нп* , समझ लेना самадж^х
лэна́ *п*

посты́гнуть сов см постига́ть

постилать *несов* बिछाना бич^ха-
на *n*, बिछा देना бич^ха дэна *n*,
— постель बिस्तर बिछाना *n*

постѣчь сов см постигáть

постлѣть сов см постилатъ

пóстн||ый прил 1. (о пище) जिस में गोश्त (चरबी) न हो जिसमें गोश्त' (चर'बी) ना हो, ~ое ма́сло वनस्पति तेल *м*, सूरजमुखी का तेल *и* (подсолнечное), विनौले का तेल *и* (хлопковое), 2. (приходящийся в пост) रोजे का розэ क़ा, व्रत-सवधी व्रत-सम्बन्ध

पोस्टोई ॥ वोजे रहना राख'ना ॥ ,
ठहरना त^खाहार'ना ॥

पोस्टोल्कु सोड तो तो

посторониться сов

(ओर) हटना (हट जाना)

(ор) хат'нā (хат джāнā)

देना *rāstā* दनā *n* (дать дорогу;
को *кому-л*)

посторóнный 1. *прил* बाहरी
bāh'ry, बाहरवाला bāḥar-vālā, 2.
прил (чужой) बाहरी bāh'ry, अजन-
बी адж'наби, पराया парāyā, 3. *сущ*
м बाहरी (पराया) आदमी bāh'ry
(парāyā) ād'mī *м*, गैर гаэр *м*

постоянно нареч हमेशा хамешā, बराबर бар-ā-бар, निरन्तर нирантар

ПОСТОЯННЫЙ прил 1. निरन्तर
нирантар, मुस्तकिल मुस्त'кил, स्था-
यी स्त^хायी (всегдашний, обычный),
— ток эл एकदिश वाह м, 2. (вер-
ный) स्थिर स्त^хир, दृढ द्रिर^х (твёр-
дый), 3. (долговременный) स्थायी
स्त^хायी

постоянство с स्थिरता स्^хир'-
 तā *жс*, दृढता द्रिर^х, तā *жс* (твер-
 дость)

постоять сов — за себя अपने
वचाव के लिये खड़ा (हाजिर) होना
ап'нэ бачао кэ лииэ к^харā (хāзир)
хонā нп

пострада́вший *म पीडित* пй-
рит *म*, ~ от наводне́ния वाढ-
पीडित *म*

пострадать сов दु ख (कष्ट)
 उठाना (भोगना, सहना) दुख^क
 (काष्ट') ут^खānā (б^ког'нā, са^к'нā)
 и, शिकार बनना (हो जाना) ши-
 ар бан'нā (хо джāнā) ни (стать
 сертвой)

пострѣчь сов ф

काट देना (लेना) *kāt dēnā (lēnā)*
n, बाल काट देना *bāl kāt dēnā n*
(напр о парикмахере)

постричься *сов* बाल काट लेना
bāl kāt lēnā n; बाल कटवाना
(कटवा लेना) *bāl kat'vānā (kat'vā*
lēnā) n (напр у парикмахера)

построение *с* 1. तामीर *tāmīr*
ज, निर्माण *nirmān m*, — комму-
 низма साम्यवाद का निर्माण *m*, 2.
(конструкция, строй) सगठन सान-
 गत^खान *m*, रचना *rac'nā j*, 3. во-
 ен सफवदी *саф-бандी j*, व्यूह-
 -रचना *виу^х-рāч'nā j*

построить *сов* 1. बनाना *banā-*
nā n, बना देना (लेना) *banā dēnā*
(lēnā) n, तामीर करना *tāmīr*
kar'nā n (की *что-л*), निर्माण कर-
 ना (कर देना, कर लेना) *nirmān*
kar'nā (kar dēnā, kar lēnā) n
*(का *что-л*)*, 2. *воен* सफवदी लगा-
 ना (लगा देना) *साफ-बандी лагānā*
(лагā dēnā) n

построиться *сов* *воен* सफवदी
 करना *साफ-बандी kar'nā n*, पॉत
 बनाकर खड़ा हो जाना *पॉत банāкар*
*к^харā *खो* джānā nп*

постройка *ж* 1. बनाना *banānā*
m, बना देना (लेना) *banā dēnā*
(lēnā) m, तामीर (निर्माण) करना
tāmīr (nirmān) kar'nā m, 2. (ме-
 сто) निर्माण-स्थल *nirmān-st^хal m*,
 3. (здание) इमारत *имāраг j*

поступательный *прил* अग्रसर
agr'-sar

поступать *несов* 1. करना *kar'-*
nā n, बरतना *барат'nā nп*, पेश
 आना *पेश ānā nп*, बरताव (सलूक)
 करना *бар'tāo (салук) kar'nā n*
*(से, के साथ *с кем-л*)*, व्यवहार
 करना *व्याव'хār kar'nā n. (обхо-*
*диться, से, के साथ *с кем-л*)*, — по
 совести आत्मा के अनुसार काम कर-
 ना *n*, — несправедливо वेइन्साफी
(अन्याय) करना (बरतना) n (से, के
 साथ *с кем-л*), 2. (зачисляться,
вступать) दाखिल (भरती, प्रविष्ट)
 होना (हो जाना) *दāхил (б^хар'ति,*
правишт') *хонā (खो джānā) nп*
*(मे *куда-л*)*, — на сл^ужбу नौकरी
 से लगना *nп*, नौकरी कर लेना *n*,
 3. (напр о заявлении) आना *ānā*
nп, आ जाना *ā джānā nп*

поступить *сов см* поступать
 поступиться *сов* छोड़ देना
ч^хор dēnā n

поступление *с* 1. (куда-л)
 दाखिल (भरती) होना (हो जाना)
दāхил (б^хар'ति) хонā (खो джānā)
m दाखिला *दāхилā m*, भरती
б^хар'ति j, प्रवेश करना *प्रवेश*
kar'nā m (напр в учебное заве-
дение), 2. आना *ānā m (напр за-*
явления), आमद *āмад j (напр*
доходов, налогов)

поступок *м* व्यवहार *व्याव'хār*
m, कर्म *карм' m*, हरकत *хар'кат*
j (нехороший)

пóступь *ж*. चाल *चāl j*

постучать *сов* खटखटाना *क^хат'-*

к^хатānā *n*, — в дверь दर्वाजा
खटखटाना *n*

постучаться *сов см* посту-
чать

посты́дный *прил* शर्मनाक
шарм'-нāk, लज्जाजनक लаджджā-
-джанак, अकीर्तिकर акйрти-кар

посуда *ж* वरतन бар'тан *м мн*
посудный *прил* वरतनो का
бар'танō кā

посчастливиться *сов безл*
नसीब होना насиб хонā *нп* (को
кому-л, чему-л), भाग्य जागना
(खुलना) б^хāги' джāг'нā (к^хул'нā)
нп (का кому-л, чему-л)

посчитаться *сов разг* 1. बद-
ला लेना (चुकाना) бад'чā лēнā (чу-
кānā) *n* (का с кем-л), इतिकाम
लेना интикām лēнā *n* (का с кем л),
प्रतिहिंसा लेना пратихйсā лēнā *n*
(की с кем-л), 2. (принимать во
внимание) मानना мāн'нā *n*, मान
लेना мāн лēнā *n*, सामने (ध्यान मे)
рхна сām'нē (д^хиāн мē) рак^х'нā *n*

посы́лать *несов* भेजना б^хēдж'-
нā *n*, भेज देना б^хēдж дēнā *n*,
भिजवाना б^хидж'вāнā *n*, भिजवा
देना б^хидж'вā дēнā *n* (через ко-
го-л), लिख भेजना лик^х б^хēдж'нā
n (напр приказ), — телеграмму
तार भेजना (देना) *n*

посы́лка *ж* 1. (действие) भेज-
ना б^хēдж'нā *м*, भेज देना б^хēдж
дēнā *м*, 2. (пакет) पार्सल пāрсал
н, почт́овая — डाक-पार्सल *м*

посы́льный *м* चपरासी чап'-
рāсй *м*, अरदली ар'далий *м*

посы́пать *сов см* पोसypать
पोसypать *несов* छिड़कना ч^хи-
рак'нā *n*, छिड़क देना ч^хирак дēнā
n, बुरकना бурак'нā *n*, डालना
дāл'нā *n*, डाल देना дāл дēнā *n*.

посы́гательство *с* हमला хām'-
лā *м*, आक्रमण āкраман *м*, दुरा-
ग्रह दुरāграх *м*, हाथ -लगाना хāt^х
лагāнā *м* (पर на что-л)

посы́гать *несов* हमला (आक्र-
मण) करना хām'лā (āкраман) кар'-
нā *n*, हाथ लगाना хāt^х лагāнā *n*
(पर на что-л)

посы́гнуть *сов см* पोсягать.
ПОТ *м* पसीना пасйнā *м*, स्वेद
свэд *м*, весь в —ú पसीने मे डूबा,
पसीने से तर.

потайн||ой *прил* खुफिया ху-
фийā неизм, गुप्त гупт', —āя
дверь चोर-दर्वाजा *м*, —āя лēст-
ница चोर-सीढी *ж*

потакáть *несов разг* परचाना
пар'чāнā *n*, प्रश्न देना прашрай
дēнā *n*, नहीं रोकना нахй рок'нā
n (не препятствовать)

потасóвка *ж* разг मारपीट
мāр-пйт *ж*, गुत्थमगुत्था гутт^хам-
гутт^хā *н*

потáш *м* चिम पोटāш потāш *м*.

по-твóему *нареч* 1. (по твое-
му мнению) तेरे नजदीक (खयाल
मे, विचार मे) тэрэ наз'дйк (ханāл
мē, вичāр мē), तेरी समझ (राय) में

तэरй самадж^х (ра́й) म॑, 2. (по твоему желанию) तेरे इरादे के मुताबिक त॑र॑ इरादे के अनुकूल त॑र॑यि इच^хा क॑ अнуकूल

ПОТВО́РСТВОВАТЬ *несов* वढावा (प्रश्रय) देना бар^хावा (प्राश्रय) द॑ना *п*, प्रोत्साहित करना प्रोत्साहि॑त кар'на *п*, आनाकानी करना आना-का॑नी кар'ना *п* (закрывать глаза на что-л), ~ де॑тям во всем — зна॑чит их पो॑ртить हर॑वात मे लड-को का दिल रखना उन को खराव करना है

ПОТЁМКИ *мн* अघेरा अन्ध^хэरा *м*, अधिकार अन्ध^х-का॑र *и*

ПОТЕМНЁТЬ *сов* 1. काला पडना (हो जाना) का॑ला पार'ना (खो द॑जाना) *नп*, कजलाना का॑ज'लाना *नп*, 2. (наступить — о темноте) अघेरा हो चलना अन्ध^хэरा खो चाल'ना *नп*

ПОТЕПЛЁТЬ *сов* गरम हो जाना гарам खो द॑जाना *नп*, गरमी पडना गर'मी पार'ना *नп* (о погоде)

ПОТЕРПЁТЬ *сов* 1. (проявить терпение) वर्दाश्त (सवर) करना бар-दा॑श्त' (साबार) кар'ना *п*, 2. (испытать что-л) सहना सा॑ख'ना *п*, सह लेना सा॑ख ल॑ना *п*, भुगतना ब॑ख॒गत'ना *п*, उठाना उ॒त॑ाना *п*, ~ पो॑राजे॑ние शि॒कस्त॑ खाना *п*, ~ ने॒उदा॑चु ना॒काम॑याव (असफल) होना (हो जाना) *नп* (मे॒ व॒ चे॒म-ल॒), ~ उ॒च्चे॑र॒ब नुक॑सान (हानि) सहना (उठाना) *п*, 3. (допустить) होने देना

खो॒न॑ा द॑ना *п*, सहना सा॑ख'ना *п*, सहन करना सा॑ख॒न॒ कार'ना *п* (का॒ चि॒तो-ल॒.)

ПОТЭР||Я *ж* 1. नाश ना॑श *и*, क्षय क॑शाय *ж*, नुकसान नुक'सा॑न *म*, हानि हा॑नि *ж*, क्षति क॑शति *ж* (उ॒र॒न॒), ~ व॒ वे॒से व॒जन॑ का घटना *и*, ~ क॒र॒वी र॒क्त-सा॑व *म*, 2. *मन*. ~ *и* वो॒न॒ ह॒ता॒हतो॑ की तादाद (सख्या) हा॑ता॒हा॒त॒ो की॑ ता॒दा॒द (सा॒न॒क'नी॑) *ж*, ल॒य॒द॒की॒ने ~ *и* जानी नुक॑सान *и*, जन॑हानि *ж*

ПОТЕРЯТЬ *сов* खोना क'॒ना *п*, खो देना (डालना) क'॒ो द॑ना (दा॑त'ना) *п*, गँवाना गा॑वा॒ना *п*, गँवा देना गा॑वा द॑ना *п*, ~ व॒रे॒म॒या व॒क्त॑ (समय) खोना *п*, ~ सो॒ज॒ना॒ने वे॒हो॒श हो॑ जाना *नप*, सु॒ध-वु॒ध खोना *п*, ~ ते॒र॒पे॒न॒ी॒ये धै॒र्य छो॑ड देना *п*, ~ दो॒रो॒गु रा॒स्ता भूल॑ना *п*

ПОТЕРЯТЬСЯ *сов* 1 गुम होना (हो जाना) गु॒म खो॑ना (खो द॑जाना) *नप*, गुमना गु॒म'ना *नप*, खोया जाना क'॒ोया॑ द॑जाना *नप*, ~ व॒ तो॒ल॒पे भी॑ड मे गुम होना *नप*, 2. (растеряться) खोया सा रह जाना क'॒ोया॑ सा रा॑ह द॑जाना *नप*, कि॒क॒र्त॒व्य॒वि॒मूढ॑ हो उठना कि॒न॒-का॒र॒ता॒व्य'॒वि॒मू॒र॒खो॑ उ॒त॑ाना *नप*, अ॒नि॒श्च॑य हो जाना अ॒नि॒श्चा॑य खो द॑जाना *नप*, ह॒क॒व॒का॒ना ख॑क'बा॒काना॑ *नप* (स॒मु॒ति॒त॒या)

ПОТЕСНІТЬСЯ *сов* जगह (स्थान) देना द॑जागा॑ (स॒त॑ान) द॑ना *п*

ПОТЭТЬ *сов* 1. पसीना आना पा॒स॒ना आ॑ना *नप* (को॒ ०॒ को॒म-ल॒), 2

перен разг जोर मारना (लगाना) зор mā'r'nā (lagānā) *n*, सख्त मेहनत करना साख्त' मэх'нат кар'nā *n*, जीतोड़ कोशिश करना द्जि-тор को-शिш кар'nā *n*, 3 (становиться влажным) गीला हो जाना ग़िला खो джānā *nn* (напр о стене), गीला (धुँधला) हो जाना ग़िला (д'х'л'ā) खो джānā *nn* (напр о стекле)

потёха ж [दिल-] बहलाव [दिल-] бах'лао *m*, विनोद विनोद *m*, मनोरजन मानो-रान्दजान *m*

потёшный прил मजे का मазэ क़ा, विनोदपूर्ण विनोद-पूरन'

потирать несов मलना мал'nā *n*

потихоньку 1 (медленно) धीरे-धीरे द'यरэ-द'यरэ, आहिस्ता-आहिस्ता āхистā-āхистā, 2 (тихо) चुपके चुप'कэ, चुपचाप चुप-चाप, खमोशी से खामोश सэ, खुफिया तौर पर खुфийā ताोर पार (тайком)

пóтный прил पसीने से तर पसिनэ सэ тар

по-товарищески нареч दोस्ताना достānā, दोस्तो (मित्रो) की तरह достō (मित्रō) क़ि ताराख़, मित्रवत् मित्र'-वत्.

потóк *n* 1. धार द'ार ж, धारा द'ārā *ж*, प्रवाह правāхэ *n*, 2 перен धार द'ार *ж*, धारा द'ārā *ж*, झड़ी द्ज'ारि *ж*, बौछाड़ बाоч'ार *ж* (слов, ब्रानि), — слез अश्रुधार *ж*

потолóк *n* छत च'ात *ж*

потолстёть сов मोटा (स्थूल) हो जाना मोтā (ст'у.1) खो द्जānā *nn*,

मुटाना मुतānā *nn*, मोटाई (मोटापा) लगना मोतāй (मोतāпā) लग'nā *nn* (को 0 कम-ल)

потóм нареч बाद бāд, बाद को (मे) бāд को (мā), पश्चात् पашчāт, फिर प'ир (затем).

потóмок *m* वंशज वāшадж *n*, वंशधर वāश-द'ार *m*

потóмство *c* औलाद аолад *ж*. *mn*, सतान सान्तāн *ж*

потомý 1 нареч इस वजह (कारण) [से] ис वаджах (kāран) [сэ], इस लिये ис लийэ, 2 союз ~ что क्योंकि क़िōकि, इस लिये कि ис लийэ कि

потонуть сов डूबना дуб'nā *nn*, डूब जाना дуб द्जānā *nn*

потóп *m* 1 प्रलय प्राचाय *m*, प्लावन плāवान *m*, 2 перен बाढ़ бār' *ж*

потопíть сов (напр судно) डुबोना дубонā *n*, डुबो देना дубо дэнā *n*, गर्क (जलमग्न) करना (कर देना) гарк' (द्जाल-मग्न') कार'nā (कार दэнā) *n*

потребíтель *n* 1 [उप]भोक्ता [उप']ब'октā *m* भुज्जन, 2 (покупатель) गाहक गā'हक *n*, खरीदार खारिदār *m*, ग्राहक ग्रā'हक *n*

потреблénи||e *c* उपभोग उप'-ब'ог *n*, तováры ширóкого ~я आम खपत (उपभोग) के माल *n* *nn*, आम उपयोग की चीजे च *nn*

потреблять несов उपभोग करना उप'ब'ог कार'nā *n* (का चतो.1).

इस्तेमाल करना इस्तэमाल кар'нā *n*
(использовать, का что-л)

потрѣбность *жс* जरूरत зару-
рат *жс*, आवश्यकता āвашнак'тā *жс*

потрѣбовать *сов.* 1. माँगना
māg'nā *n*, माँगना māgānā *n*, माँग
(अनुरोध) करना māg (анурод')
кар'нā *n*, 2. (нуждаться) जरूरत
(आवश्यकता) होना зарुरат (āва-
шийак'тā) хонā *нп* (को *о* ком-л,
о чём-л, की *кого-л*, *что-л*); 3.
(вызвать) बुलाना булānā *n*, बुला
लेना булā лēnā *n*

потрѣпанный *прил* फटा
[-पुराना] п'атā [-पुरānā], जीर्ण
[शीर्ण] джирн' [-ширн']

потрѣска́ться *сов* चटकना ча-
так'нā *нп*, चटक जाना чатак джā-
нā *нп*, तड़कना тарак'нā *нп*

потрѣскивать *несов* कडकना
карак'нā *нп*

потроха́ *мн.* अंतडियाँ āт'рийā
жс. мн

потроши́ть *несов* अँतडी नि-
कालना (निकाल डालना) āт'ри ни-
кал'нā (никāl дāl'нā) *n*

потруди́ться *сов* काम (मेह-
नत, परिश्रम) करना kāм (мэх'нат,
паришрам) кар'нā *n*, он да́же не
—лся उस ने तकलीफ भी न की.

потряса́ть *несов* 1 (размахи-
вать) [जोर से] हिलाना (हिला देना)
[зор сә] хилānā (хилā дēnā) *n*,
2 *перен* हैरत (अचभे) में डालना
хаэрат (ачамб'хэ) мē дāl'нā *n*,

हक्का-बक्का करना (कर देना) хак-
кā-баккā кар'нā (кар дēnā) *n*,
दहलाना दाх'лānā *n*, दहला देना
дах'лā дēnā *n* (ужасать)

потряса́ющий 1 *прич.* от
погряза́ть, 2 *прил* हैरत (अचभे)
में डालनेवाला хаэрат (ачамб'хэ) мē
дāl'нэ-вālā, दिल दहलानेवाला दिल
дах'лāнэ-вālā, हृदयविदारक खुर-
दान-विदारक (ужасный)

потрясе́ние *с* धक्का д'аккā
n, विक्षोभ विकшоब् *м*, मयन मान-
त'хан *н*

потрясти́ *сов* *си* потрясать
поту́ги *мн* 1. (родовые) प्रसव-
वेदना प्रसाव-वэд'нā *жс*, प्रसूति की
व्यथा प्रसूति की वиаत'ā *жс*, 2.
перен बेफायदा (व्यर्थ) कोशिशें бэ-
-фāн'дā (виарт') кошишэ *жс* *нп*

поту́пить *сов* — взор आँखें
भुकाना āк'хэ дж'укānā *n*, जमीन
की तरफ (ओर) ताकना зам्यान की
тараф (ор) тāk'нā *n*, — го́лову
सिर भुकाना (भुका लेना) सिर दж'у-
каī ā (дж'укā лēnā) *n*, मुँह नीचा
करना мūх'нйчā кар'нā *n*

потускне́ть *сов* धीमा (फीका)
पडना (पड जाना) д'имā (п'икā)
пар'нā (пар джānā) *нп*, धुँधला
(धीमा) हो जाना д'уд'лā (д'имā)
хō джānā *нп*, धुँधला (निस्तेज) हो
जाना д'уд'лā (нистэдж) хō джā-
нā *нп* (*о* взоре)

потуха́ть *несов* बुझना будж'х'-
нā *нп*, बुझ जाना будж'х' джānā *нп*.

поту́хнуть сов см поту́хать.

поту́шить I сов बुझाना बु-
дж^хānā n , बुझा देना बुद्ध^хā
n , ~ lámpу चिराग (दीया) बुझाना
(वढाना) n , ~ огóнь आग (अग्नि)
ठडा (शीतल) करना n.

поту́шить II сов (напр иясо)
दम करना दाम кар'нā n

потя́гиваться несов अँगडाना
āg'rānā n , अँगडाई लेना (तोडना)
āg'rāi lēnā (тор'нā) n

потяну́ть сов 1. खीचना क^хīch'-
nā n , खीच लेना क^хīch lēnā n ,
घसीटना ग^хāsīt'nā n , तानना tān'-
nā n (расправить), 2. (весить)
तौल मे होना ताот मē хонā n ;
3 безл (повлечь) खीचना क^хīch'nā
n , खीच लेना क^хīch lēnā n (की
तरफ, की ओर куда-л)

потяну́ться сов 1. (пота-
щиться) खिंचना क^хīch'nā n ,
घसितना ग^хāsīt'nā n , 2. (напр.
о поле, лесе) फैलना प^хāel'nā n ,
पसरना пасар'nā n , विस्तृत होना
विस्त्रित хонā n , 3 (продлиться)
वीतना बित'nā n , गुजरना गुзар'-
nā n , 4 (к кому-л, чему-л)
वढना бар^х'nā n , वढ जाना бар^х
джānā n , 5. (один за другим) ताँता
लगना तātā лаг'nā n (का о ком-л,
о чём-л), 6. см потягиваться

поумне́ть сов समझदार (बुद्धि-
मान) बनना (बन जाना) самадж^х-
дār (बुद्ध^хīmān) бан'nā (бан
джānā) n

поучи́тельный прил. शिक्षादा
शिक्षा-प्राद, शिक्षादा शिक्शित-
माक, उपदेशकारी उप'दеш-कारी.

похваля́я же. प्रशंस्य प्रशंस्य
सगहना सगह'ना n , प्रशंस्य प्रशंस्य
n , प्रशंस्य प्रशंस्य n .

похваля́ть сов. प्रशंस्य प्रशंस्य
nā n , बडाई (नाशिक, प्रशंस्य) करना
(कर देना) प्रशंस्य प्रशंस्य
स्तुति, प्रशंस्य प्रशंस्य (प्रशंस्य)
nā n (की को-ल, चित्त ल.).

похваля́ться сов. प्रशंस्य प्रशंस्य
अपनी बडाई (नाशिक, प्रशंस्य) [an'no āp]
an'ni प्रशंस्य प्रशंस्य
प्रशंस्य कार'ना n , प्रशंस्य
करना āgm'-श्लāg'ā (प्रशंस्य n ,
केम-1, चेम-ल)

похваля́ющийся прил. प्रशंस्य प्रशंस्य
प्रशंस्य प्रशंस्य, सगहनीय सगह'नीय,
श्लावनीय श्लाव'नीय; -य प्रशंस्य
ता प्रशंस्य n .

похва́сгать сов. ем. प्रशंस्य
статься

похва́сгаться сов. प्रशंस्य प्रशंस्य
अपनी बडाई करना [an'no āp]
барāi कार'ना n , प्रशंस्य
ना) дйг мār'на (प्रशंस्य) n (की
केम-1, चेम-ल.).

похи́тить сов. चुरा

похища́ть несов. चुरा
हरण) करना चुरा चुरा
nā n , चुराना चुरा चुरा
चुरā lēnā n . सम्मान

похища́ть

अनो (уважать)

похлёбка ж разг शोरवा शोर'-
ба м

похлѳпать сов сн похлопы-
вать; — в ладоши तालियाँ बजाना
तालिनीं баджाना न , करतलध्वनि
करना кар-тал-दवानी кар'ना न

похлѳпывать несов. थपकी देना
(लगाना, मारना) त्'ाप'क्य दाना (मा-
गाना, मार'ना) न (पर को-ल.,
что-ल), थपथपाना त्'ाप'त्'ापाना न

похмѳлье с खुमार хумार н ,
खुमारी хумारि ज

поход н кूच कुच म , मार्च मारच'
म , отправляться в — кूच करना न

походить несов मिलना-जुलना
मिल'ना-जुल'ना न्न (से ना को-ल ,
ना что-ल), सदृश होना सा-दृश को-
ना न्न (के ना को-ल , ना что-ल)

походка ж चाल चाल ज , गति
गति ज

походн||ый прил — порядок
कूच की व्यवस्था कुच क्य विावास्त'а
ज , —ая кўхня सफरी रसोईघर
साफ'रि расой-ग'ार म , —ая кро-
вать सफरी पलग साफ'रि पаланг'
म , — госпиталь सफरी अस्पताल
साफ'रि асп'ताल म.

похождѳние с चरित चरित म ,
चरित्र चरित्र' म

похѳжий прил 1 मानिद मा-
निद', सदृश सा-दृश, अनुरूप अनु-
रूप, सा स (ставится после срав-
нительного слова); — на тебя
तुम्ह सा, вы похѳжи на моего брата
आप की शकल मेरे भाई से मिल-

ती है, 2.: похѳже, что сегодня
бўдет дождь मालूम होता है कि
आज पानी बरमेगा मालूम होता है
कि अदम पानी बार'सगा, по его
разговѳру похѳже, что он недо-
волен उस की बात से झलकता है
कि वह नाराज है उस क्य बात से
दम'ालाक'ता है कि वह ना-प्राप्त है

похоронить сов прил , перен
गाडना गार'ना न , दफन करना (कर
देना) दाफान कार'ना (कार दाना) न ,
दफनाना दाफ'नाना न , गाड (दफना)
देना गार (दाफ'ना) दाना न

похоронн||ый прил दफन (दफ-
नाने) का दाफान (दाफ'नाने) का,
अत्यक्रिया-सवधी अति'-क्रीय-सम-
बन्धन, —ое бюро जनार्जे की व्य-
वस्था करनेवाला आफिस म , —मार्श
जनार्जे के साथ का मार्च न

похороны न्न अत्यकर्म अति'-
-कार्म' म ; दफन दाफान म , समाधि
समाधि न्न (पूरेबन्धन)

похоть ж काम काम म , काम-
वासना काम-वास'ना ज

похудѳть сов दुबला (पतला)
हो जाना दुब्'ला (पात'ला) हो दजाना
न्न , घुलना गु'ल'ना न्न

поцеловать сов चूमना चुम'ना
न , चूमा लेना चुमा लाना न , चुवन
लेना चुम्बान लाना न

поцеловаться сов चूमना चुम'-
ना न

поцелуй м चुम्मा चुम्मा म ,
बोसा बसा म , चुवन चुम्बान न

поцв||а ж 1 मिट्टी मिट्टी ज ,

इज्जत (श्रद्धा, पूजा) करना иззат (श्राद्ध^खा, पूज्ज^का) कार'न[ा] *n* (की को-ल , चो-ल) .

पोचिता^त II *сов* पढना पार'न[ा] *n* , पढ सुनाना (लेना) पार' सुन[ा]न[ा] (ल[े]न[ा]) *n*

पोच[ी] II *сов* ~ на ल[ा]व^राх अपनी कामयावियो पर खुशियाँ मनाना अप'न[ी] क[ा]म-य[ा]व[ी]यो पार खुशिय^{ाँ} मान[ा] *n*

पो^चका I *ж* ब[ो]त कली कल[ी] *ж* , कोपल क[ो]पल *м*

पो^चका II *ж* अना^त गुरदा गुर'-द[ा] *म*

पो^चता *ж* 1. डाक द[ा]क *ж* ; 2 (पो-म[े]श्च[े]न[ी]) डाकघर द[ा]क-ग[ा]र *म* , डाक-खाना द[ा]क-ख[ा]न[ा] *म*

पोचताल[ो]न *म* डाकिया द[ा]किय[ा] *म* , डाकवाला द[ा]क-व[ा]ल[ा] *म* , चिट्ठी-रस^{ाँ} चि^त्ठ[ी]-र[ा]स^{ाँ} *म* , पत्रवाहक प[ा]त्र'-व[ा]ह^क *म*

पोचता^म *म* डाकघर द[ा]क-ग[ा]र *म* , डाकखाना द[ा]क-ख[ा]न[ा] *म*

पोच[े]न[ी] *с* आदर [ा]द^{ार} *म* , इज्जत иззат *ж* , सम्मान сам[ा]न[ा] *म* , श्रद्धा श्राद्ध^खा *ж*

पोच[े]न[ी] *прил* इज्जतदार иззат-द^{ार} , आदरणीय [ा]द^{ार}'न[ी]य' , पूजित पूजित , सम्मानित сам[ा]न[ा]न[ी]त

पोच[ी] *нареч* लगभग लग-ब^खाग , करीव करीव करीब-करीब , करीवन करीबान , प्राय . प्र[ा]य[ा] *ख*

पोच[ी]त[े]ल[ी] *прил* 1 आदर-सूचक [ा]द^{ार}-सूच^क , आदरसहित [ा]द^{ार}-स[ा]हित ; सविनय सा-विनाय (о челове-

के) , 2. (большой) काफी बडा क[ा]फ[ी] ब^{ार}ा ; ना -[ो]म रास[ो]न[ी]न[ी] काफी बडी दूरी पर

पोच[ी]त[े] *сов см* पोचिता^त I
पोच[ो]व[ी] *прил* डाक का द[ा]क[ा] , -[ा]य[ी]क पोस्ट-व^कस *म* , लेटर-व^कस *म* , डाक-व^कस *म* , -[ा]य[ा] बूम[ा]ग[ा] नोट-पेपर *म* , लेटर-पेपर *म* , -[ा]य[ा] क^{ार}त[ी]क[ा] [पोस्ट-]क^{ार्}ड *म* , -[ा]य[ा] म^{ार्}क[ा] पास्टेज-स्टाप *म* , डाक का टिकट *म* , ~[ा]य[ा] प[ो]स्^टल-आ^{र्ड}र *म* , -[ा]य[ा] पोस^{ыл}क^а डाक-प^{ार्}स^ल *म* , ~[ा]य[ा] पो^{ез}द डाकगाडी *ж* , मेल-ट्रेन *ж*

पोच[ु]व^{स्}त^वो^वать *сов* महसूस करना मा^ख'सू^с कार'न[ा] *n* , अनुभव करना अनुब^खाव कार'न[ा] *n* (का चो-ल)

पोच[ु]दि^{त्}ься *сов* रा^{स्} दिख[ा]ई पडना दि^खाई पार'न[ा] *न* , प्रतीत होना प्र[ा]त[ी]त[ी] ख[ो]न[ा] *न* , म[े]ने ~[ो]ल्[ो] [चो-ल] मुझे दिख[ा]ई पडा है [कि.]

पोश[ा]त^नु^{त्}ь *сов* हिलाना ख[ि]ल[ा] *n* , हिला देना ख[ि]ल[ा] द[े]न[ा] *n*

पोश[ा]त^नु^{त्}ься *сов* 1. हिलना ख[ि]त'न[ा] *न* , हिल जाना ख[ि]ल द^जा^ना *न* , 2. प[े]र[े]न गिरना गिर'न[ा] *न* , विगडना बिगार'न[ा] *न*

पोश[ी]व^का *ж* सिलार्ड सिल[ा]य[ी] *ж*

पोश[ी]व[ो]च[ी] *прил* -[ा]य[ा] मा-स्ते^रस्क[ा]य[ा] दर्जी की दुकान द^{ार}ज[ी] क[ी] दुक^{ान} *ж*

पोश[ी]ल[ी]ना *ж* चुगी चुंग[ी] *ж* , महसूल मा^ख'सू^ल *म* , शुल्क शुल्क' *म* , कर कार *म*

पोश[ी]ल्[ो]स्^{त्}ь *ж* बाजारू बात ब[ा]ज[ा] *ж* , रू ब[ा]त *ж* (замечание, поступок)

по́шлый *прил* बाजारू bāzārū
ру

пошту́чный *прил* अलग-अलग
алаг-алаг

поща́да *ж* रहम рахам *м*, दया
дайā *ж*

пощади́ть *сов* 1. रहम (दया)
करना (कर देना) рахам (дайā)
кар'нā (кар дēнā) *п* (पर, के ऊपर
кого-л, что-л), 2 *перен* (сохра-
нить) बचाना бачāнā *п*, बचा देना
бачā дēнā *п*

пощё́чина *ж* [मुँह पर] थप्पड़
[мўх пар] т'аппар *м*, भापड़ дж'ā-
пар *м*, तमाचा тамāчā *м*

пош́упать *сов* टटोलना татол'-
нā *п*, टोहना тох'нā *п*

поэ́зия *ж* शायरी шāй'рй *ж*,
कविता кавитā *ж*, पद्य падй' *м*
(в противоположность прозе)

поэ́ма *ж* काव्य кāвй' *м*, कवि-
ता кавитā *ж*

поэ́т *м* शायर шāйар *м*, कवि
кави *м*

поэте́сса *ж* कवियत्री кавийат'-
рй *ж*

поэти́ческ||ий *прил* काव्यगत
кāвй'-гат, काव्य-संबंधी कāवй'-сам-
банд'й, कवित्वपूर्ण कавит्व'-пूरн',
कवित्वमय कавित्व'-май (*напр`о за-
мысле и т п*), —ое дарова́ние
कवित्व-शक्ति *ж*

поэти́чность *ж* काव्यात्मकता
кāвйāтмак'тā *ж*

поэ́тому *нареч* इस लिये (का-

रण) ис лийэ (кāран), अतः атах,
अतएव ата-эв.

появи́ться *сов см* появля́ться
появлéние *с* 1. निकलना ни-
кал'нā *м*, जाहिर (प्रकट) होना
зāхир (пракат) хонā *м.*, बाहर नि-
कलना бāхар никал'нā *м.* (*выход
наружу*), दिखाई देना дик'āй дēнā
м (*на глаза*), 2. (*возникновение*)
पैदा होना паэдā хонā *м*, उत्पत्ति
утпатти *ж*, अभ्युदय аб'йудай *м*

появля́ться *несов* 1. निकलना
никал'нā *пп*, निकल आना निकал
āнā *пп*, जाहिर (प्रकट) होना (*हो
जाना*) зāхир (пракат) хонā (*хо
джāнā*) *пп*, बाहर निकलना бāхар
никал'нā *пп* (*выходит наружу*);
दिखाई देना дик'āй дēнā *пп* (*по-
казываться*), у меня появи́лись
седы́е во́лосы मेरे सिर मे सफेद
बाल आये, 2 (*возникать*) पैदा
(उत्पन्न) होना (*हो जाना*) паэдā
(утпанн') хонā (*хо джāнā*) *пп*,
[आदत] पडना (*लगना*) [āдат] пар'нā
(лаг'нā) *пп* (*о привычке*)

по́яс *м* 1. कमरबंद камар-банд'
м, पेटी пэти *ж*, спасáтельный —
बचाव-पेटी *ж*, जीवनरक्षणी पेटिका
ж, 2. (*талия*) कमर камар *ж*, по
— कमर तक ऊँचा (*высокий*), कमर
तक गहरा (*глубокий*), 3. *геогр*
कटिबंध कति-банд' *м*, ◇ *кля-*
няться в — कमर तक शरीर को
भुकाता *п*

пояснéние *с* 1. (*действие*) स्प-

ष्ट करना सपश्ट' कार'ण म, 2.
(*तोलकरण*) स्पष्टीकरण सपश्ट-
-करण म

пояснительный прил व्याख्या-
त्मक वैयाख्यैगमक

пояснѣть сов см пояснѣть

пояснийца ञс कमर कामार ञс

ПОЯСНЯТЬ *несов* समझाना сам'-
дж^хānā *п*, समझ देना сам'дж^хā
дэнā *п*, स्पष्ट करना (कर देना)
спашт' кар'нā (кар дэнā) *п*

прабабушка ж परदादी пар'дā-
'дй ж (по отцовской линии), परना-
नी пар'нāнй ж (по материнской
линии)

मताधिकार *м*, вссобщее избира-
тельное — सार्वजनिक मताधिकार *м*
п्रा́во II вводн сл разг सही
साँखि, सचमुच सच-муч, वास्तव मे वा-
स्तव *м*

правовой *прил* कानूनी कानूनी,
कानूनवादी कानून-वादी

правомóчный *прил* अधिकार-
युक्त अधिकार-युक्त'

правонарушитель *м* मुजरिम
मुज'рим *м*, अपराधी अप'раधी *м*

правописа́ние *с*. हिज्जे हिज्ज-
जэ *м*, वर्तनी वарт'नी *ж*, वर्ण-
विन्यास वर्ण'-виниас *м*

правосúдие *с* इन्साф инсаф
м, न्याय नияй *м*

правотá *ж* सचाई सачай *ж*,
सत्यता сат'та *ж*

пра́вый I *прил* 1. (расположен-
ный справа) दाहिना दा'хинā, दायौ
дай'ā, 2. полит दक्षिण дакшин,
दाहिनेपथी दा'хинэ-пант'я, दक्षिणप-
थी дакшин-пант'я (напр о дея-
теле, газете)

пра́в||ый II *прил* (правиль-
ный, справедливый) सच्चा саччā,
—ое де́ло न्यायपूर्ण उद्देश्य *м*

пра́вящ||ий 1. прич от пра-
вить, 2. *прил* हुक्मराँ хукм'ра́,
शासक ша́сак, —ие клáссы शासक-
वर्ग *м* *мн*.

пра́дед *м* परदादा пар'да́да *м*
(по отцовской линии), परनाना
пар'на́на *м* (по материнской ли-
нии)

пра́здник *м* त्योहार тйохāр *м*,
उत्सव утсав *м*, पर्व парв' *м*

пра́здновать *несов* मनाना ма-
на́на *п*

пра́здность *ж* 1. (незаян-
тость) सुस्ती суст'я *ж*, काहिली
ка'хили *ж*, आलस āлас *м*, 2. (не-
нужность) व्यर्थता вйарт'гā *ж*,
निरर्थकता нирарт'хак'та́ *ж*

пра́здный *прил* 1. (незаян-
тый) सुस्त суст', काहिल का'хил,
आलसी āл'си, 2. (ненужный) फजूल
фазул, व्यर्थ वйарт'х', निरर्थक нир-
арт'хак

пракрѝт *м* प्राकृत пра́крит *ж*
пра́ктик||а *ж* अमल амал *м*,
व्यवहार вйав'хāр *м*, प्रयोग прайог
м, на —е अमल (व्यवहार) मे.

практиковáть *несов* अमल
(प्रयोग, व्यवहार) करना амал (пра-
йог, वйав'хāр) кар'на́ *п*

практьический *прил* अमली
ам'ли, व्यावहारिक वйāв'хāрик, —
ум [साधारण] सासारिक बुद्धि *ж*

практьичный *прил* व्यावहारिक
वйāв'хāрик, व्यवहार-कुशल वйав'-
хāр-кушал, दुनियादार दुнийā-да́р,
कामचलाऊ काम-чалау (удобный,
легко применимый)

прах *м* 1. खाक хāк *ж*, धूल
д'хул *ж*, 2. (останки) शरीर की
मिट्टी шарйр кй мит'ти *ж*, चिता-
भस्म читā-б'хасм' *м*, ♦ всё пошло
пра́ом разг सब कुछ धूल-धूसरित
हो गया

пра́чечная ж लाड्डी लाण्ड्रि
ж, धोबीखाना द'обй-ханā м

пра́чка ж धोविन द'обин ж,
कपडे धोने का काम करनेवाली का-
प'рэ द'онэ कā काम кар'нэ-вāли ж

пребыва́ние с रहना रा'нā м,
होना хонā и, वास वास м (про-
живание)

пребыва́ть несов रहना रा'нā
нп, होना хонā नп; — в неведе-
нии आँखो पर पर्दा पडना नп (की
о ком-л)

превзойти́ сов см превосхо-
дить

превозмо́чь сов काबू पाना कāбу
पāनā न (पर что-л), जीत (विजय)
पाना (हासिल करना) द्जयत (वि-
दजय) पāनā (хāсил кар'нā) н. (पर
что-л), — устáлость थकावट
(थकान) मिटाना न

превознести́ сов см перевоз-
носить

превозно́сить несов. वडाई
(प्रशसा) करना барāй (प्राशāसā)
кар'нā н (की кого-л, что-л)

превосходи́ть несов आगे वढना
(वढ जाना) āгэ бар'х'нā (бар'х
джā-
нā) нп (से кого-л, что-л, मे व
чем-л), बेहतर होना (हो जाना)
бэ'х-тар хонā (хо джāнā) нп, ज्या-
दा (अधिक) होना (हो जाना) зйāдā
(ад'хик) хонā (хо джāнā) нп (से
кого-л, что-л, मे व чем-л), — чй-
сленностью तादाद (सख्या) मे वढना
(ज्यादा होना, अधिक होना) नп

превосходи́и прил. 1. वटिया
बार'нā नैजн, उत्तम उत्तम,
सर्वोत्तम सर्वोत्तम, श्रेष्ठ श्रэшт',
उत्कृष्ट उткрिशт'; 2.: —ая стéпень
ग्राи सर्वाधिकता-सूचक रूप सर्वā-
द'хик'tā-सूचाक रूप и

превосхо́дство с. उत्तमता उत्-
ताम'tā ж., श्रेष्ठता श्रэшт'tā ж,
उत्कृष्टता उткрिशт'tā ж

преврати́ть(ся) сов сч пре-
враща́ть(ся)

преврати́то нареч गलती
(अन्याय) से गल'tя (अन्याय) сэ, —
поня́ть गलत समझना न, मिथ्या
जानना न; — истоковáть भूटा अर्थ
लगाना (वैठाना) न

преврати́мый прил गलत गहत,
असत्य असाги', मिथ्या मит'хā नैजн
превраща́ть несов बदलना ба-
дал'нā न, बदल देना बादā дэā
н, परिवर्तित (परिणत) करना (कर
देना) परिवартит (परिणत) кар'
нā (кар дэā) н (मे व кого-л, во
что-л)

превраща́ться несов बदलना
бадал'нā नп, बदल जाना बादā
джāнā नп, परिवर्तित (परिणत) हो
जाना परिवартит (परिणत) хо
джāнā नп

превраще́ние с बदलना бадал'-
нā м, परिवर्तन परिवартан м,
रूपांतर रूपāंतर म

превы́сить сов см превышать
превыша́ть несов. 1. पहुँचना
пах'уч'нā नп, पहुँच जाना пах'уч

джānā *нп* (से ऊपर *что-л*), ऊँचा उठना (उठ जाना) ūchā *उत्^ख नā* (*उत्^ख ज्ञānā*) *नп* (से *что-л*), ज्यादा होना зйādā *खōnā* *नп* (से *что-ल*); — вдвоё, втрёе दुगना, तिगुना ज्यादा हो जाना *नп* (से *что-ल*), 2. (*права, полномочия*) हद (सीमा) के बाहर हो जाना *खād* (*सिमā*) *कэ* *बāखar* *खo* *джānā* *नп*, अतिक्रम करना *ати-कram* *кар'нā* *п*

прегрāдa *жс*. आड *ār* *жс*, रोक *рок* *жс*, रुकावट *рукāват* *жс*, बाधा *бāд^{खā}* *жс* (*помеха*), ♠ *грудобрюшная* — *анат* *प्राचीर* *м*, *उप प्राचीर* *м*

преградить *сов см* *преграждать*

преграждāть *несов* *रोकना* *рок'нā* *п*, *रोक देना* (*रखना*) *рок* *дэ-нā* (*рак^ख нā*) *п*, *बद करना* *банд'* *кар'нā* *п*

предавāть *несов* 1. *गद्दारी* *करना* *гаддāरй* *кар'нā* *п* (*के साथ, के प्रति* *кого-л*, *что-л*), *विश्वासघात* *करना* *विश्वāс-г^खāt* *кар'नā* *п*, *गद्दारी* (*विश्वासघात*) *करके* *पकडवा देना* *гаддāरй* (*विश्वāс-ग^खāt*) *кар'कэ* *पा-кар'вā* *дэнā* *п* (*выдавать, отдавать*), 2. — *суду* *मुकदमा चलाना* *मुकाद'мā* *चālānā* *п* (*के खिलाफ* *को-го-ल*), — *забвению* *फरामोश* (*विस्मरण*) *करना* (*कर देना*) *п*, *दिल से भुलाना* *п*

предавāться *несов* *लगना* *лаг'-нā* *नп* (*मे* *चेमु-ल*), *मग्न होना* *मा-*

ग्न' *खōnā* *नп* (*погружаться* *во* *что-либо*), *धुन सवार होना* *द^खун* *सавār* *खōnā* *नп* (*чувствовать* *пристрастие*, *पर* *o* *ком-л*, *की* *चेमु-ल*)

предāние *с* (*рассказ, поверье*) *रिवायत* *रिवāйāt* *жс*, *पुरानी कथा* *पुरāनй* *कāt^{खā}* *जс*, *उपाख्यान* *упā-क^खиāन* *म*

предāнность *жс* *वफादारी* *वafā-dārй* *жс*, *अनुराग* *анурāг* *म*, *निष्ठा* *ништ^{खā}* *जс*

предāнный *прил* *वफादार* *वafā-dār*, *अनुरागी* *анурāगй*

предāтель *м* *गद्दार* *гаддāर* *म*, *द्रोही* *द्रोखй* *म*, *विश्वासघातक* *विश्वāс-ग^खātक* *म*

предāтельский *прил* *गद्दारी-भरा* *гаддāरй-б^खарā*, *द्रोही* *द्रोखй*, *विश्वासघातक* *विश्वāс-ग^खātक*

предāтельство *с* *गद्दारी* *гаддāरй* *жс*, *द्रोह* *द्रोख* *म*, *विश्वासघात* *विश्वāс-ग^खāt* *म*

предāть(ся) *сов см* *предавāть* (*-ся*)

предварительн||ый *прил* *प्रा-भिक* *प्रāрамб^खिक*, *प्राथमिक* *प्रā-त^खमिक*, — *ое* *заключēние* *юр* *मुक-दमे* *से* *पहले* *कारावास* *म*

предвēстник *и* *अग्रदूत* *агр'-दूत* *म*

предвещāть *несов* *पेशीनगोई* (*भविष्यद्वाणी*) *करना* *पेशीन-गoy* (*ब^खाविश्याद-वāनй*) *кар'нā* *п*

предвзятый *прил* *पहले ही* *से* *मन* *मे* *स्थिर* *कर लिया हुआ* *पा^खलэ*

хй сэ ман мѳ ст'ир кар линā хуā,
पूर्वनिश्चित पुरव'-निश्चि०.

предвѣдетъ *несов* पहले से देख-
ना (देख लेना) пах'лэ сэ дэк'нā
(дэк' лэнā) *п*, भापना ब'ाप'नā *п*
(угадывать)

предвѣдѣться *несов* इतिजार
(प्रतीक्षा) किया जाना इतिजār (प्रा-
त्यक्षā) किनā द्जāनā *प*, ~ится
похолодāние सर्दी पडने का इतिजार
किया जा रहा है, सर्दी पडने की
प्रतीक्षा की जा रही है

предвкусіть *сов* сн предвку-
шāть

предвкушāть *несов* उम्मेद (आ-
शा) करना उम्मэд (āshā) кар'нā *п*,
पहले से विचार कर लेना पाх'लэ
сэ вичār кар лэнā *п*, जी ही जी
मे पहले से मजा लेना द्जй хй द्जй
мѳ पाх'लэ сэ мазā лэнā *п*, खुशी
से इतिजार करना хушй सэ इतिजār
кар'нā *п* (का *что-л*), खुशी से
प्रतीक्षा करना хушй सэ प्रत्यक्षā
кар'нā *п* (की *что-л*)

предводѣтель *м* अगुआ агуā
м, मुखिया मुक्'инā *म*

предводѣтельство *несов*
अगुआई करना агуāй кар'нā *п* (की
кем-л, *чем-л*)

предвосхїтить *сов* см пред-
восхищāть

предвосхищāть *несов* पहले ही
से देखना (देख लेना) пах'लэ хй сэ
дэк'нā - (дэк' лэнā) *п*, पहले ही
से जान लेना पाх'लэ хй सэ द्जāन लэ-

нā *п*. (узнавать); पहले ही से व्यव-
हार करना पाх'लэ хй सэ वйāv'ār
кар'нā *п* (делать *что-л*)

предвѣборный *прил* चुनाव
(निर्वाचन) से पहले का चुनāо (पि-
वर्चान) सэ पाх'लэ कā

предѣл *м* हद хад эс, सीमा सй
मā эс; положить ~ खातमा (अत)
करना *п* (का *чему-л*), दोग्ती दो ~ा
नीचोस्ति नीचता की हद कर देना *п*

предѣльный *прил* हद दर्जे का
खад दार्दजэ कā, चरम सीमा का चा
राम सयमā कā

предзнаменовāние *с* सगुन са
गुन *म*, शकुन शाकुन *म*, लक्षण ला
क्षान *म*, दुरीणे ~ बुरा सगुन *म*,
अशकुन *म*, अलक्षण *म*

предикативный *прил* ग्रान
विधेय-सवधी विद'эн'-सम्बान्द'य

предислōвие *с* मुकदमा मुकाद'
मā *म*, भूमिका ब'ुमिका эс, प्राक्कथन
प्राक्-कत'ан *म*; प्रकाशकीय प्रा-
काश'किन' *म* (издателя)

предлагāть *несов* 1. देना दēнā
п, पेश (उपस्थित) करना पेश (उपा-
स्त'ित) кар'нā *п*, प्रस्ताव करना
प्रास्तāо кар'нā *п* (नाप्र ना со
брании), 2. (приказывать) हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āгйā) дэнā *п*,
он предложыл мне пойтй домōй
उस ने मुझे घर जाने को कहा

предлōг *І* *м* (повод) वहाना
बाхāнā *म*, उपलक्ष्य उप'लाक्ष्य' *म*,
под ~ом के वहाने *послелог*, वहाना
करके (का *чего-л*)

предлóg II *м грам* पूर्वसर्ग
पूरव'-сарг' *м*

предложéние I *с 1 в разн*
знач तजवीज тадж'виз *ж*, प्रस्ताव
прастао *м*, सुभाव судж^хао *м*,
дéлать — शादी की दरखास्त करना
п (се кому-л.), विवाह का प्रस्ताव
करना *п* (се кому-л.), 2 *эк* спрос
и — माँग और पूर्ति माँग аор пур-
ти *ж*

предложéние II *с грам* वाक्य
вакй' *м*, глáвное — मूल वाक्य *м*,
придáточное — गौण वाक्य *м*

предложítь *сов см* предла-
гáть

предлóжный *прил грам* —
падéж सबधबोधक पूर्वसर्ग-сबधी ка-
рак самбанд^х-бод^хак पूरव'-сарг'-
самбанд^хй кáрак *м*

предмéстье *с* उपनगर уп'на-
гар *м*

предмёт *м 1* चीज чйз *ж*, वस्तु
васту *ж*, पदार्थ падарт^х *м*, —
пéрвой необходíмости जीवन की
साधारण आवश्यकताएँ *ж* *мн*, —
рóскоши ऐशे-आराम की चीजे *ж*
мн, विलासिता की वस्तुएँ *ж* *мн*,
2 (*тема*) मजमून маз'мун *м*, वि-
षय вишай *м*, 3 (*в преподавании*)
मजमून मаз'мун *м*, विषय виशай *м*

предмётный *прил* विषय-सबधी
вишай-самбанд^хй, — указáтель
विषय-सूची *ж*

предназначáть *несов* [पहले से]
मुकर्र (नियत) करना (कर देना)

[पाख'लэ сэ] मुकारрар (нийат)
кар'нā (кар дэнā) *п*

предназнáчить *сов см* пред-
назначáть

преднамерéнный *прил* पहले
से सोचा हुआ पाख'लэ сэ сочā хуā,
इच्छित इच्छित, सोद्देश्य सोद्देश्य'

прéдок *м* पुरखा пур'к^хā *м*,
пúрвज пúрवादज *м*

предостáвить *сов см* предо-
ставлять

предоставлýть *несов* देना дэнā
п, दे देना дэ дэнā *п*, प्रदान करना
(कर देना) प्रादान кар'нā (кар
дэнā) *п*, — удóбный слýчай मौका
(अवसर) देना (प्रदान करना) *п*, —
скíдку रियायत देना *п*, — в чье-л
распоряжéние किसी की खिदमत
(सेवा) मे पेश (उपस्थित) करना *п*

предостерегáть *несов* चेतावनी
देना चэताонй дэнā *п*, सजग (सचेत)
करना са-джаг (са-чэт) кар'нā *п*,
आगाह (चेतन) करना āgāh (чэтан)
кар'нā *п*, खबरदार करना хабар-дār
кар'нā *п*

предостережéние *с* चेतावनी
чэтаонй *ж*

предостерéчь *сов см* предо-
стерегать

предосторóжность||*ь ж* एहति-
यात эх'тийāт *ж*, [पूर्व-]सावधानता
[पूरव'-] саод^хāн'tā *ж*, прини-
мáть мéры —и एहतियात कर-
ना *п*

предосудítельный *прил* नि-

दनीय निन्द'नीय', निदास्पद निन्दā-
спад, गर्हित गर्हित

предотвратить сов сн пред-
отвращать

предотвращать несов टालना
та́л'на *n.*, रोक देना рок дэна *n.*,
निवारण करना निवāरण кар'на *n.*
(का что-л)

предохранение с वचाना бачā-
на *m.*, वचा देना бачā дэна *m.*,
वचाव бачāо *m.*, रक्षा राक्षā *ж*

предохранитель *m* मेख गाई
га́рд' *m.*, эल फ्यूज फ़्यूज़ *и*

предохранительный *прил.*
वचाने (वचाव, रक्षा) का बачāनэ (ба-
чāо, राक्षā) кā, — क्लāпан मेख.
सेफटी-वाल्व *m*

предохранить сов см предо-
хранять

предохранять несов वचाना ба-
чāна *n.*, वचा देना бачā дэна *n.*,
वचाव करना бачāо кар'на *n.* (का
кого-л, что-л), रक्षा करना राक्षā
кар'на *n.* (की кого-л, что-л)

предписание с हुक्म хукм' *m.*,
शासन शāсан *m.*, हुक्मनामा хукм'-
-нама *m*

предписать сов сн предписы-
вать

предписывать несов हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āгиā) дэна *n.*,
हुक्म चलाना хукм' чалāна *n.*

предполагать несов 1 अटकल
(कयास) लगाना (करना) अत'का
(काиās) лага́на (кар'на) *n.*, अदाजा

लगाना अन्दाज़े लाга́ना *n.*, अनुमान
करना अनुमा́न кар'на *n.*, मान लेना
माँ लेना *n.* (допускать), 2. (на
переваться) इरादा (सकल्प) करना
(रखना) इरा́दा (सांकाप') кар'ना
(राक्ष'ना) *n.*, नीयत करना (रखना)
नियत кар'ना (राक्ष'ना) *n.*, मकसद
(उद्देश्य) लेना माक'साद (उद्देश्य')
लेना *n.* (का что-л), चाहना चा́х'
ना *n.* (хотеть), आशा करना आशा
кар'ना *n.* (надеяться)

предположение с. अटकल अत'
काल *ж*, कयास काиās *и*, अनुमान
анума́न *m*

предположить сов сн предпо-
лагать 1.

предпоследний *прил* उपात्य
उपांति'

предпосылка *ж* शर्त शार्त' *ж*
(условие), बुनियाद बुнийāд *ж*,
आधार āд'āр *m.* (основание), फि
लос पूर्वावयव पūрवावायव *и*,
पूर्वोत्तर पद पūर्वोत्तर पाद *и*

предпочесть сов см предпо-
читать

предпочитать несов 1. तरजीह
(प्रधानता) देना тар'джих (прад'āн'-
ता) дэна *n.* (को кого-л, что-л,
के वजाय кому-л, чему-л.), ज्यादा
(अधिक) पसंद करना зйāदा (अद'निक)
пасанд' кар'на *n.*, इच्छित्यार करना
ихтийāр кар'на *n.* (выбирать), 2
(считать за лучшее) अच्छा समझ-
ना (जानना) ачч'ā самадж'на
(джāн'на) *n.*

предпочтѣние с तरजीह тар'-
джих् жс, प्रधानता प्राद^хान'ता ж

предпочтительный прил बेह-
तर бэх'-тар, स्पृहणीय сприх'ний'

предприимчивость ж व्यवहार-
पटुता व्йав'хार्-патута ж, साहस
сāхас м

предприимчивый прил मन-
चला ман-чалā, व्यवसायिक व्йав'сā-
йик, व्यवहार-पटु व्йав'хार्-пату

предприниматель м धधेवाला
д^ханд^хэ-вāлā м, व्यवसायी व्йав'-
сāйй м

предпринимать несов शुरू
(आरम्भ) करना शुру (āрамб^х)
кар'нā п, अपने ऊपर लेना ап'нэ
упар лэнā п (напр какой-л труд),
इस्तियार करना ихтийār кар'нā п
(напр меры), — шагй к-чему-л.
किसी की ओर कदम बढ़ाना п

предпринять сов см пред-
принимать.

предприятие с 1 कारखाना
kāр-хāнā м (промышленное), व्या-
पार व्йāпār м (особ коммерче-
ское), 2 (предпринятое дело) काम
kāм м, कार्य kāрй' м, рискован-
ное — जान-जोखिम का काम м,
दु साहसिक कार्य म

предрасположение с पूर्वप्रवृत्ति
пурв'-правритти ж

предрассудок м पूर्वसंस्कार
пурв'-сāскār м, अधविश्वास ан-
д^х'-вишвās м

предрешать несов 1. पहले से

फैसला (निश्चय) करना पाх'лэ сэ
фаэс'лā (निश्चай) кар'нā п (का
что-л), 2 перен (заранее опреде-
лять) पहले से देखना (देख लेना)
пах'лэ сэ дэк^х'нā (дэк^х лэнā) п,
पहले से जानना पाх'लэ сэ джāн'-
нā п

предрешить сов см предре-
шать

председатель||ь м सभापति са-
б^хā-пати м., सभाध्यक्ष саб^хād^хйа-
кш'м (собрания, общества), प्रधान
प्राद^хान м, अध्यक्ष ад^хйакш'м
(правления и т п), заместитель
— я उपसभापति м, स्थानापन्न सभा-
पति м., उपप्रधान м, उपाध्यक्ष м
(правления и т п)

председательство с под —м
सभापतित्व मे саб^хā-патитв' мē (के
кого-л)

председательствовать несов
सभापतित्व करना саб^хā-патитв'
кар'нā п (का где-л)

предсказание с पेशीनगोई пэ-
шйин-гой ж, भविष्य-कथन б^хави-
шй'-кат^хан м, भविष्यद्वाणी б^хави-
шйād-вāнй ж

предсказать сов см предска-
зывать

предсказывать несов पेशीन-
गोई (भविष्यद्वाणी) करना पэшйин-гой
(б^хавишйād-вāнй) кар'нā п. (की
что-л), आगम कहना āгам ка^х'-
нā п

предсмертный прил मौत (मृ-

त्यु) से पहले का माग (मृतिगु) स
पाख'लэ क़ा

представать *несов* सामने आना
сām'nэ ānā *нп.* (के *перед кем-1*),
नजर आना назар ānā *нп* (के सामने
перед кем-л), — *перед* судом अदा-
लत के कटघरे पर आना *нп*

представитель *м* नुमायदा ну-
मान्दा *м*, प्रतिनिधि प्राग्नि-
द'न *म*

представительный *прил* 1.
полит प्रातिनिधिक प्राग्निद'न,
प्रतिनिधिमूलक प्राग्निद'न-मुलाक,
2 (*о внешности*) डील-डौल का द्या-
दाол क़ा, चित्ताकर्षक चित्ताकारशक

представительство *с* नुमायद-
गी नुमायंद'गी *ж*, प्रतिनिधित्व
प्राग्निद'नित्व' *म*

предста́вить *сов см* представ-
лять 1, 2, 3, 4, ◇ — *ьте себе* फर्ज
(कल्पना) कीजिये फ़ार्ज़' (कल्प'-
नā) क़िदज़्ज़िये, मान लीजिये मāन ली-
दज़्ज़िये

предста́виться *сов см* пред-
ставля́ться

представлѐние *с* 1 (*докумен-
тов и т п*) पेश (उपस्थित) करना
पेश (उपास्त'नित) कार'नā *म*, निवेदन
निवेदान *म*, 2 (*кого-л*) परिचय
देना (कराना) परिचाय दēनā (कारā-
नā) *म.*, 3 *театр* तमाशा тамāशā
म., अभिनय अब'खिनाय *म*, नाटक नā-
ताक *म* (*пьеса*), 4 (*понятие*) धारणा
द'खार'नā *ж*, भावना ब'ख़ाона *ж*,
विचार विचार *म*, 5 (*понимание*,

знание) परिचय परिचाय *म*, दान
— परिचय दे देना *п* (का *очёч* *л*)

представля́ть *несов* 1. (*что* 1)
पेश (उपस्थित) करना पेश (उपास्त'नित)
कार'नā *п*, 2. (*знакомить*) मिलाना
मिलāनā *п*, परिचय कराना परिचाय
कारāनā *п* (का *кого-л*), मिलवाना
मिल'वāनā *п*. (*друг другу*), 3. (*вооб-
разать*) कल्पना करना काल'नā कार'
नā *п*, मान लेना मāन लēनā *п* (*до
пускать*), एहसास (अनुभव) करना
अ'ह'सास (अनुब'व) कार'नā *п* (*чувст-
воват*), 4. *театр* खेलना क'ख़ेत'नā
п, तमाशा (अभिनय) करना тамāशā
(अब'खिनाय) कार'नā *п*, 5. (*быть пред-
ставителем*) प्रतिनिधित्व करना प्रा-
ग्निद'नित्व' कार'नā *п* (का *кого-л*,
что-л); 6 (*изображать, описы-
вать*) चित्रित करना चित्रित कार'-
नā *п*, वर्णन करना वारनाय कार'नā
п (का *кого-л*, *что-л*), ◇ — *собой
होना नп*

представля́ться *несов* 1
(*знакомиться*) अपना परिचय देना
(कराना) अप'नā परिचाय दēनā (का-
रāनā) *п*, 2. (*прикидываться*) भेष
वदलना ब'ख़ेश बादाल'नā *п* (का
кем-л, *чем-л*), 3 (*представить
воображению*) दिखाई पडना दि-
क'ख़ाय पार'नā *नп*, नजर [मे] आना ना
ज़र [मē] ānā *नп*, — *чьему-л* वो
ображѐнию किसी की कल्पना मे
दीखना *नп*, 4 (*являться, казат'-
ся*) मालूम (जान) पडना मāलूम
(दज़āन) पार'नā *नп*, मालूम (प्रतीत)

होना mālūm (प्रति) хонā *нп*, 5 (возникать) पडना par'nā *нп*, मिलना mil'nā *нп*, प्रस्ताविला udōb'nay slūchay अच्छा अवसर हाथ आ गया

предстать *сов см* представлять
предсто||ять *несов* мне ~йт
пойти тудā मुझे वहाँ जाना है मु-
дж^хэ вах^а джānā хāэ, ему ~йт
большое будущее उस के लिये बड़ा
भविष्य है उस के लिये барā б^хави-
шй' хāэ

предстоящий 1. *прич* от
предстоять; 2. *прил* आनेवाला
ānē-vālā, आगामी āgāmī, भावी б^хāvī

предубеждение *с* विधारण
вид^хāran *м.*, पक्षपात пакш'-пāt *м*,
पक्षपातपूर्ण धारणा пакш'-пāt-пूरन'
д^хār'nā *ж*

предугадать *сов. см.* предуга-
дывать

предугадывать *несов* पहले से
जानना пах'лэ सэ джān'nā *п*, पहले
से देखना (देख लेना) пах'лэ सэ
дэк^хнā (дэк^х лэнā) *п*, आगे से ज्ञात
करना (कर लेना) āgē सэ гйāt кар'-
нā (кар лэнā) *п*

предупредительность *ж* अदब
адаб *м.*, शिष्टता шишт'tā *ж*, भद्रता
б^хад्र'tā *ж*, खातिरदारी хāтир-дā-
रī *ж*, चिन्ता चинтā *ж*, सत्कार
саткар *м* (внимание)

предупредительный *прил* 1
(о мерах) पूर्व-सत्कर्ता-सवधी पूर्व'-
सा-तार्क'tā-सम्बन्धī, सावधानता-

पूर्ण sāod^аān'tā-пूरन', रोकनेवाला
рок'нэ-вālā, रोकने के लिये рок'нэ
के लिये, निवारक निवारक (*преду-
преждающий что-л*), बचने का
बच'नэ कā (*предохраняющий от че-
го-л*), 2 (о человеке) शिष्ट шишт',
भद्र б^хад्र', मेहरबान мэхар-бān,
कृपालु крипāлу, चिन्ताशील चинтā-
शील (внимательный)

предупредить *сов см* преду-
преждать

предупреждать *несов* 1. आगे
बढ़ना (बढ़ जाना) āgē бар^хнā (бар^х
джānā) *нп* (се кого-л., что-л.),
पीछे छोड़ना पйч^хэ ч^хор'нā *п*, 2
(предотвращать) रोकना рок'нā
п, रोक देना рок дэнā *п*, रोक-थाम
करना рок-т^хām кар'нā *п* (की
что-л), सजग (सचेत) करना са-
-джаг (са-чэт) кар'нā *п*, चेतावनी
देना चेतāонī дэнā *п* (*предостере-
гать*), 3 (*извещать*) खबर देना
хабар дэнā *п*, आगाह करना āgāh
кар'нā *п* (को кого-л., что-л)

предупреждение *с* 1. (*напр*
болезни) रोक-थाम рок-т^хām *ж*; 2
(*извещение*) इत्तला итт'лā *ж*, सूचना
сूच'нā *ж*, चेतावनी चेतāонī *ж*
(*предостережение*)

предусматривать *несов* पहले
से देखना (देख लेना) пах'лэ सэ
दэк^хнā (दэк^х лэнā) *п*, पहले से
जानना पाх'लэ सэ दजān'nā *п*, पहले
से निश्चित करना पाх'लэ सэ निश-
चित кар'нā *п* (*напр* в плане)

предусмотреть сов см преду-
сматривать

предусмотрительный прил
दूरदेश दूर-андэш, दीर्घदर्शी दैर्ग^x-
-даршй, दूरदर्शी दूर-даршй, दूर-
दर्शितापूर्ण दूर-даршिता-पूरन' (напр
о плане).

предчувствие с पूर्व-सूचना
पूरव'-सुच'नā ж

предчувствовать несов पहले
से महसूस (अनुभव) करना पाख'लэ сэ
माख'सूस (ануб^xав) кар'нā п

предшественник м 1. अग्रगामी
агр'-гāмй м, 2. (по должности)
पूर्वाधिकारी पूрвād^xикāри м

предшествовать несов आगे
(пहले) होना āгэ (пах'лэ) хонā нп

предъявитель||ь м ордер на
~я दर्शनी हुडी дарш'нй хунди ж

предъявить сов см предъ-
являть.

предъявлять несов दिखाना
दिक^xānā п, दिखा देना дик^xā дэнā
п, पेश-(उपस्थित) करना पेश (упа-
स^xит) кар'нā п; ~ иск नालिश
(दावा) करना (पेश करना) п, ~
требование माँग पेश (उपस्थित) कर-
ना п, ~ ультимāтум अल्टीमेटम
(अतिमेथम्) देना п

предыдущий прил अगला аг'-
лā, गत गत, ~ (नोмер (газеты, жур-
нала) अगला अक म, गताक म

преёмник||м. क्वारिस वारिस м,
उत्तराधिकारी उत^xрād^xикāри м
(तज. (по должности))

преёмственность ж परपरा
парам-парā ж, क्रमश अनुगमन
काम'शाख अनुगामान म

прежде 1. нареч पहले पाख'лэ;
2. предлог से पहले (पेशतर, पूर्व) сэ
पाख'लэ (пэштар, पूрв'), के पहले
(पेशतर, पूर्व) кэ пах'лэ (пэштар,
पूरव') послелог, < ~ всего पहले-
-пहल, सब से पहले, प्रथमत, सब से
वढकर (वाज्जनेस всего)

преждевременн||ый прил वक्त
(समय) से पहले (पूर्व) का वाक्त' (са
май) сэ пах'лэ (пूरв') кā, अकालिक
акāлик, असामयिक असāмайик (не-
своевременный), ~ая смерть अकाल-
-मृत्यु ж

прежний прил पहला पाх'лā,
अगला аг'лā, साविक सāбик, भूतपूर्व
б^xут-пूरв' (бывший).

президент м 1. राष्ट्रपति рā-
штр'-пати м, 2. (глава учрежде-
ния, общества) अध्यक्ष ад^xйакш' м,
प्रधान प्राद^xāн м

президиум м प्रीसिडियम प्रि-
сидियाम м, अध्यक्ष-मंडली ад^x-
йакш'-манд'лй ж, सभापतिमंडल
саб^xā-пати-мандал м (собрания)

презирать несов 1. घिनाना
г^xинānā п, नफरत (घृणा) करना
наф'рат (г^xринā) кар'нā п (се
кого-л, что-л), 2. (пренебрегать)
तुच्छ समझना तुच^x самадж^x'нā
п, उपेक्षा करना उपेक्षā кар'нā п
(की кого-л, что-л)

презрение с नफरत наф'рат

जि , घिन ग^खनि जि , उपेक्षा उपेक्षā
जि , घृणा ग^खरिना जि

презрѣнный прил घिनौना ग^खि-
नाонā, नफरत पैदा करनेवाला नाफ'-
रात पाэдā कार'नэ-वālā, घृणित ग^खरि-
नित, कुत्सित कुत्सित

презрительный прил नफरत
(घिन, उपेक्षा) का नाफ'रात (ग^खनि,
उपेक्षā) कā, घृणापूर्ण ग^खरिना-पूरन'

преимущественно нареч ज्या-
दातर ज़ैādā-तार, अधिकांश अद^खिकांश,
मुख्यतः मुक्^खय'ताह, प्रधानतया प्रा-
द^खāन'गािā

преимущественный прил सर्व-
प्रधान सारव'-प्राद^खāन, मुख्य मुक्^खय'

преимущество с सहूलियत सा-
खुलियत जि , सुविधा सुविद^खā जि ,
श्रेष्ठता श्रेष्ठ^खतā जि (превосход-
ство), प्रधानता प्राद^खāन'तā जि (пре-
обладание), कमांडा वींगराला स
—म व द्वा म्याच टीम की दो गोल
से जीत हुई

прейскурант म निखनामा
निरख'-नामा म

преклонение с पूजा पूजā जि ,
उपासना उपास'ना जि

преклонный прил पक्का पक्का-
कā, — वóзраст पक्की उम्र (आयु)
जि , वृद्धावस्था जि

преклоняться несов पूजा
(उपासना) करना पूजā (उपास'ना)
कार'ना n (की перед के-म-ल , перед
के-म-ल)

прекрасно 1. нареч बखूबी बा-
-खूबी, बहुत अच्छी तरह बाखुत अच्छी

ताराख, я — помню, что... मुझे खूब
याद (स्मरण) है कि...; 2. *межд.*
शाबाश! шабāш!

прекрасный прил. 1. (краси-
вый) खूबसूरत खूब-सूरत, सुंदर सुन-
दार, नफीस नाफिस, ललित ललित
(उत्तम); 2. (отличный) सब से
बढ़िया सब से बर^खयिā *неизм* , उत्तम
उत्तम, श्रेष्ठ श्रेष्ठ^ख , ♦ в один
— день एक दिन का किस्सा है, —
пол कोमल वर्ग म

прекратить(ся) сов см пре-
кращать(ся)

прекращать сов छोड़ना च^खोर'-
ना n , छोड़ देना च^खोर दēnā n , खात-
मा (अत) करना (कर देना) खāt'mā
(अंत') कार'ना (कार दēnā) n (क्लस्त
कонец, का *что-ल*), बंद करना (कर
देना) बान्द' कार'ना (कार दēnā) n
(останавливать), तोड़ना तोर'ना n ,
तोड़ देना तोर दēnā n (прерывать);
— судेबीले देलो मुकदमा खारिज
करना n

прекращаться несов रुकना
रुक'ना n , रुक जाना रुक दजānā
n , खतम (समाप्त) होना (हो जाना)
खатаम (समाप्त') खōnā (खो दजānā)
n (оканчиваться), बंद होना (हो
जाना) बान्द' खōnā (खो दजānā) n
(останавливаться), टूटना टूट'ना
n , टूट जाना टूट दजānā n (пре-
рываться), आराम (शांत) होना (हो
जाना) āram (शांत') खōnā (खो दजā-
nā) n (напр *बड़ा बोले*); आरामना
त^खām'ना n (о дожде)

прекращение с 1. (действие от гл прекращать) रोकना рок'нā м, छोड़ना ч'хор'нā м, वद करना банд' кар'нā м, निवारण нивāран м, 2. (действие от гл прекращаться) रुकना рук'нā м, वद होना банд' хонā м, खातमा хāt'мā м, अंत अंत' 'म (конец)

прелестный прил सुहावना सुхāонā, ललित лалиг, रमणीय рам'нйи', मनोरम mano-рам

прелесть ж लालित्य लāлитй' м, मनोरमता mano-рам'tā ж

преломление с физ विवर्तन विवарттан м

преломлять несов физ सीधे रास्ते (मार्ग) से फेर देना सैद'хэ рāстэ (мāрг') сэ п'хэр дэнā н, वर्तित करना वарттит кар'нā н

преломляться несов физ सीधे रास्ते (मार्ग) से फिर जाना सैद'хэ рāстэ (мāрг') сэ п'хир джāнā нп, वर्तित होना (हो जाना) वарттит хонā (хо джāнā) нп

прелый прил सड़ा (गला) हुआ सरā (галā) хуā

прельстить(ся) сов см прельщать(ся)

прельщать несов लुभाना लु-б'хāнā н, रिझाना ридж'хāнā н, मोहित करना मोхит кар'нā н (से чем-л), ललचाना लāच'чāнā н (соблазнять), खींच (लेना) к'хйч лэнā н, आकर्षित करना āкаршит кар'нā н (увлекать).

прельщаться несов रीझना ридж'х'нā нп, आकर्षित होना āкаршит хонā нп.

преминуть сов не — नहीं भूलना нахй б'хул'нā н, नहीं चूकना нахй чук'нā нп (напр не упустить удобного случая), не — воспользоваться случаем मौका न छोड़ना न, मौका (अवसर) हाथ से न जाने देना न

премировать сов и несов इनाम (पुरस्कार, पारितोषिक) देना инām (пураскар, пāритошник) дэнā н

премия ж इनाम инām н, पुरस्कार पुरаскар м, पारितोषिक पā-ритошник м, प्रीमियम प्रीमийам м, बोनस बонас ж (вознаграждение, страховая)

премьер м प्रधान मंत्री प्राद'хāн-мантри м

премьера ж театр पहला प्रदर्शन пах'лā प्राдаршान м

пренебрегать несов उपेक्षा करना उपэкшā кар'нā н (की кем-л, чем-л), परवा न करना пар'вā на кар'нā н (की кем-л, чем-л), अनादर करना анāдар кар'нā н (का кем-л, чем-л), अवज्ञा करना авагйā кар'нā н (относиться без уважения, की кем-л, чем-л), ध्यान न देना д'хйāч на дэнā н (оставлять без внимания, की तरफ, की ओर кем-л, чем-л), तुच्छ समझना тучч'х' самадж'х'нā न (считать несущественным)

пренебрежение *с* बेपरवाही
 бэ-пар'вāхй *ж* , गफलत गाф'лат *ж* ,
 उपेक्षा उपेक्षā *ж* , अनादर अनāдар
м , अवज्ञा авагйā *ж* (неуважение)

пренебрежительный *прил*
 तिरस्कारपूर्ण तिरास्कār-пूरн', अव-
 ज्ञासूचक аваगйā-сूचाक

пренебречь *сов см* пренебре-
 гать

прения *мн* बहुस-मुवाहिसा бахас-
 -मुबāхिसā *м* , वाद-विवाद вāд-ви-
 вāд *м*

преобладание *с* प्राधान्य прā-
 д'āнй' *м* , प्रधानता प्राд'āн'тā *ж*

преобладать *несов* प्राधान्य हो-
 на прāд'āни' хонā *нп* (का *о* ком-л ,
о чем-л) , प्रबल होना प्राбал хонā
нп

преображать *несов* रूप बदलना
 (बदल देना) रूп бадал'нā (бадал
 дэнā) *п* (का *кого-л* , *что-л*) , रूपा-
 तरित (परिवर्तित) करना (कर देना)
 रूपāन्'रित (पारिवर्तित) कार'нā
 (कार दэнā) *п* .

преображаться *несов* रूप
 बदलना (बदल जाना) रूп бадал'нā
 (бадал джāнā) *нп* (का *о* ком-л ,
о чем-л) , रूपातरित (परिवर्तित)
 होना (हो जाना) रूपāन्'रित (पा-
 रिवर्तित) хонā (खो दजāнā) *нп*

преобразить(ся) *сов см* пре-
 ображать(ся)

преобразование *с* रूप बदलना
 रूп бадал'нā *м* , रूप-परिवर्तन रूप-
 -पारिवर्तान *म* , रूपातरीकरण रू-

पāन्'रि-कारान *म* , कायापलट कāйā-
 -पालाट *ж* (коренное); पुनर्संस्थापन
 пунарсāст'āпан *म* (перестрой-
 ство)

преобразовать *сов* रूप बदलना
 (बदल देना) रूप бадал'нā (бадал
 дэнā) *п* (का *что-л*) , परिवर्तित
 करना (कर देना) पारिवर्तित कार'नā
 (कार दэнā) *п* , कायापलट करना (कर
 देना) कāйā-पालाट कार'नā (कार दэнā)
п (की *что-л*)

преодолевать *несов* काबू पाना
 (पा लेना) कāбу पāнā (पā लэнā) *п*
 (पर *что-л*) , काबू पा जाना कāбу पā
 दजāнā *нп* (पर *что-л*) , पराजित
 (अभिभूत) करना परāджित (अब'हि-
 ब'उत) कार'नā *п* , जीत (विजय) पाना
 (हासिल करना) दजйत (विजय) पā-
 नā (खāसिल कार'नā) *п* (पर *что-л*) ,
 — все препятствия सब बाधाओं को
 ठेलना *п*

преодолеть *сов см* преодоле-
 вать

препарат *м* (медицинский)
 औषध аошад' *म*

препинание *с* знаंки —*ия*
 विराम-चिह्न विरām-चिह्ण' *म* *मн*

препирательство *с* झगडा
 दज'аг'рā *म* , बखेडा бак'эрā *म* ,
 झडप दज'араप *ज* , वितंडावाद वि-
 तāдā-वāद *म*

препираться *несов* झगडा
 (बखेडा) करना दज'аг'рā (बाक'эрā)
 कार'नā *п* , तू-तू मैं-मैं करना तू-तू
 मāэ-मāэ कार'नā *п*

преподавание с पढाई пар'ай *жс*, पढाई का काम пар'ай kā kām *м*, शिक्षण шикшан *м*, अध्यापन ад'йāпан *м*

преподаватель *м* उस्ताद устād *м*, शिक्षक шикшак *м*, अध्यापक ад'йāпак *м*

преподавательница *жс* उस्ता-नी устāни *жс*, अध्यापिका ад'йāпи-kā *жс*

преподавать *сов* पढाना пар'ā-nā *п*, तालीम (शिक्षण) देना тālīm (шикшан) дэнā *п*, अध्यापन करना ад'йāпан кар'нā *п*

преподнести *сов см* препод-носить

преподносить *несов* देना дэнā *п*, उपस्थित (समर्पण) करना упаст'ит (самарпан) кар'нā *п*, नजर करना назар кар'нā *п*, उपहार मे देना уп'хār мē дэнā *п* (дарить) -

препятствие с आड āр *жс*, रुकावट руkāват *жс*, रोडा рорā *м*, बाधा бād'ā *жс*

препятствовать *несов* рокна рок'нā *п*, रोक देना рок дэнā *п*, रोक-थाम करना рок-т'ām кар'нā *п* (की кому-л, чему-л), रुकावट डालना руkāват дāl'нā *п*, बाधा डालना бād'ā дāl'нā *п* (मे व чём-л), विघ्न उपस्थित करना виг'н' упаст'ит кар'нā *п* (чинить препятствия, मे व чём-л.)

прервать *сов см* прерывать
пререкаться *несов* तू-तू मै-मै

करना तु-तु māṭ-māṭ кар'нā *п*, झगडा करना дж'аг'рā кар'нā *п*, रार मचाना рār мачānā *п*

прерывать *несов* तोड़ना тор'нā *п*, तोड़ देना тор дэнā *п*, छोड़ना ч'ор'нā *п.*, छोड़ देना ч'ор дэнā *п* (переставать что-л делать, оставлять), वात काटना (मे बोलना) бāt kāт'нā (मैं बोल'नā) *п*, बीच मे ही रोकना бйч мē хй рок'нā *п*, टोकना ток'нā *п* (в разговоре)

прерываться *несов* टूटना тūt'-нā *пп*, टूट जाना тūt джāнā *пп*

пресекать *несов* रोकना рок'нā *п*, रोक देना рок дэнā *п*, रोक-थाम करना рок-т'ām кар'нā *п* (की что-л), खातमा (अंत) करना (कर देना) хāt'мā (ант') кар'нā (кар дэнā) *п* (искоренять, уничто-жать, का что-л)

пресечь *сов см* пресекать

преследование с 1. (погоня) पीछा करना пйч'ā кар'нā *м*, अनुसरण अनुसारā *म*, 2. (притесне-ние) जुल्म зулм' *म*, सताना сатāнā *म*, अत्याचार अतйāчār *म*; 3.: судёбное — मुकदमा मुкад'мā " , возбуждать судёбное — मुकदमा चलाना *п* (के खिलाफ против ко-го-л, против чего-л)

преследовать *несов* 1. (гнать-ся) पीछा (अनुसरण) करना पйч'ā (анусаран) кар'нā *п* (का кого-л, что-л), खदेरना к'адэр'нā *п*, 2. (притеснять) सताना सатāнā *п*,

जुल्म (अत्याचार) करना зуल्म' (атйā-
чār) кар'нā *n* (पर *кого-л* , *что-л* ,
угнетать), 3. (судебным поряд-
ком) मुकदमा चलाना मुкад'мā ча-
лānā *n* (के खिलाफ, के विरुद्ध *кого-л* ,
что-л), 4. (о мысли, идее и т *n*)
पीछा करना पйч'хā кар'нā *n* (का
кого-л , *что-л*), सवार होना савār
хонā *nn* (पर *кого-л* , *что-л*),
5.: ~ цель इरादा करना ирādā
кар'нā *n* , हौसला रखना хāос'лā
рак'нā *n* , आकाक्षा करना ākāнкшā
кар'нā *n* (की *какую-л*)

преслову́тый *прил* ирон बद-
नाम бад-нāм, दु ख्यात दु'х'к'хāйāt,
कु ख्यात ку-к'хāйāt

пресмыка́ться *несов* रेगना
рēг'нā *nn* , पेट के बल रेगना पēt кē
бал рēг'нā *nn* (के सामने *перед*
кем-л , *перед чем-л*), खुशामद मे
भुक जाना хуш-āмад мē дж'х'ук
джānā *nn* , जूता उठाना (चाटना)
дж'утā у'т'ānā (चāt'нā) *n* (का *перед*
кем-л. , *перед чем-л*).

пресмыка́ющиеся *mn* 300л
रेगनेवाले (पेट के बल चलनेवाले)
जानवर (जंतु) рēг'нэ-вālэ (पēt कē
бал чал'нэ-вālэ) джāн-вар (джан-
ту) *m mn*

прéсный *прил* मीठा मй'т'хā
(о воде), फीका प'й'кā, बेस्वाद бэ-
свād (безвкусный), अलोना а-лонā
(несоленый)

пресс *m* कोल्हू кол'ху *m* (давить-
ный)

прéсса *жс* समाचार-पत्र самāчār-
-патр' *m, mn* , पत्र-पत्रिका प'त्र'-
-патрикāэ *жс mn*

пресс-конферен́ция *жс* प्रेस-
-काफ़ेस प्रэс-кāнфрēс *жс* , पत्रकार-
-सम्मेलन प'त्र'-कār-सम्मēлан *m*

престаре́лый *прил* बूढा б'ур'хā,
वयोवृद्ध вайо-вридд'х'

прести́ж *m* धाक д'хāк *жс* , शो-
हरत шо'х'рат *жс* , मान-मर्यादा мāн-
-मारйādā *жс* , ख्याति к'хāйāti *жс*

престо́л *m* तख्त тах'т' *m.* ,
[राज] गद्दी [рāдж-] гаддй *жс* , सिहा-
सन сй'хāсан *m*

престу́плени||е *c* जुर्म джурм'
m , अपराध ап'рāд'х' *m* , застáть на
мéсте ~я अपराध करते समय पकड
लेना *n* , совершáть ~ जुर्म (अपराध)
करना *n*

престу́пник *m* मुजरिम मुдж'-
рим *m* , अपराधी ап'рāд'хй *m* ,
воéнный ~ जगी मुजरिम *m* , युद्ध-
-अपराधी *m*

престу́пность *жс* अपराधिता
ап'рāд'хитā *жс* , जुर्मो (अपराधो) की
तादाद (सख्या) джурмō (ап'рāд'ō)
кй тādād (санк'хйā) *жс* . (количество
преступлений)

престу́пный *прил* मुजरिमाना
मुдж'римānā неизм , अपराधी ап'-
рāд'хй , अपराधशील ап'рāд'х-шийт
(напр о наклонностях)

пресы́титься *сов см* пресы-
щаться

пресыща́ться *несов перен* जी

उचाट होना джи учāt хонā нп (का
о ком-л, से чем-л), ऊबना उब'нā नп

пресыщѐние с थकावट ग^खакā-
वात ж, ऊबना उब'нā म, परितृप्ति
परित्रिप्ति ж

претворить(ся) сов см пре-
творять(ся)

претворять сов — в жизнь
अमल (व्यवहार) मे लाना अमल
(व्याव'हार) मē लānā न, कार्यावित
करना कār्यांवित कार'нā न

претворяться несов — в
жизнь कार्यावित होना कār्यांवित
खонā नп

претендѐнт м दावेदार dāvē-dār
м, उम्मेदवार उम्मēд-vār म, अधि-
कारी अद'िकārī म (का на что-л)

претендовать несов. दावा करना
dāvā кар'нā न (पर на что-л),
दावा करना (रखना) dāvā кар'нā
(राख'нā) न (का на что-л), अपने
आप को हकदार (अधिकारी) पेश
करना अप'नē āप को खāk-dār (अद'ि-
kārī) पेश кар'нā न

претѐнзи||я ж दावा dāvā м,
быть в —и नाराज होना नп (से на
кого-л)

претерпевать несов सहना saḥ'-
nā न, झेलना जх'эл'нā न, भुगतना
б'хугат'нā न, बर्दाश्त करना бар-
-qāшт' кар'нā न

претерпеть сов см претерпе-
вать

преувеличѐние с अतिशयोक्ति
अतिशायोक्ति ж, अत्युक्ति अतियुक्ति ж

преувеличивать несов अत्युक्ति
करना अतियुक्ति कार'нā न, बढ़ा-चढ़ाकर
व्यान करना бар'ā-चार'āकार байāн
кар'нā न, बढ़ाके दिखाना (कहना)
бар'āकē дик'ānā (काख'нā) न (пред-
ставлять в увеличенных размерах)

преувеличить сов см преуве-
личивать

преуменьшать несов कम करके
दिखाना (कहना) काम кар'кē дик'ā-
nā (काख'нā) न

преуменьшить сов см пре-
уменьшать

преуспевать несов 1. कामयाब
(सफल) हो जाना kāм-йāб (सा-प'खाल)
खो джānā नп, 2. (процветать)
फूलना-फलना प'खुल'нā-प'खाल'нā नп,
तरक्की (उन्नति) करना ताराकкī (उन्-
नати) кар'нā न

пре́фикс м грам उपसर्ग उप'
сарг' म

преходящий прил क्षणिक क्शा-
निक, अनित्य अनित'य'

при предлог 1. (около, возле, у
чего-л) के पास (नजदीक, निकट)
кē pās (नाз'दीक, निकट) послелог,
— дорóге रास्ते के पास, б́итва —
Бородинē बारोдинो की लड़ाई ж,
2. (присоединенный к чему-л) से
जोड़ा हुआ सē джорā хуā, से संबंधित
сē самбанд'хит, 3. (в присутствии)
के सामने कē sām'нē послелог, की
मौजूदगी (उपस्थिति) मे कī мао-
джуд'гī (उपास'खिति) मē, 4. (во вре-
мя, в период, в эпоху) के दौरान [मे]

क़े दाорāन [म़े] *послелог*, के जमाने मे क़े замāनэ म़े, 5. (с *сопутствующим обстоятельством*) मे म़े *послелог*, — *электрическом свёте* बिजली की रोशनी मे, — *том услóвии*, *что...* उस शर्त पर (से) कि, — *пóмощи की मदद (сहायता)* से (द्वारा, लेकर), — *такіх обстоятель-ствах* ऐसी हालत (दशा) मे, 6. (*при наличии*) के होते हुए क़े ख़отэ ख़уэ, के बावजूद क़े бā-वादज़ूद *послелог*, तिस पर भी तिस पर б^ख (не*смотря на*), 7. (с *собой*) के पास (हाँ) क़े पās (ख़ā) *послелог*, *дénьги б́ыли* — *мне रुपये मेरे पास थे*, *остáвьте ваш проéкт* — *себé रहने दो अपनी स्कíм अपने पास*, ◇ — *всем том उस पर भी*, — *всем éтом यह सब होते हुए भी*

прибáвить(ся) *сов см прибавлять(ся)*, я *прибáвил* в *вёсе* *четыре килограмма* मेरा वजन चार *килограм* बढ गया है *मэрā* *вазан* *чār* *килогрāм* *бар^х* *гайā* *ख़āэ*

прибáвка *ж см прибавление*

прибавлénие *с* *जोड़ना* *джор'нā* *м*, *मिलाना* *मिलāнā* *म*, *बढती* *бар^ख*-*तí* *ज*, *इजाफ़ा* *изāफ़ā* *म*, *वृद्धि* *व्रिद्ध^ख* *ज* (*увеличение*)

прибавля́ть *несов* *जोड़ना* *джор'нā* *п*, *जोड़ देना* *джор* *дэнā* *п*, *मिलाना* *मिलāनā* *п*, *मिला देना* *मिलā* *дэнā* *п*, *बढाना* *бар^खāнā* *п*, *इजाफ़ा करना* *изāफ़ā* *кар'нā* *п* (मे *к чему-л*, का *что-л*), *वृद्धि करना*

व्रिद्ध^ख *кар'нā* *п* (*увеличивать*, मे *к чему-л*, की *что-л*), — *шагу* *पैर* *वढाये* *चलना* *नп*, — *огóнь в* *ла́мпе* *लैप* की *बत्ती* *तेज* *करना* *п*

прибавля́ться *несов*. *बढना* *бар^ख'нā* *नп*, *बढ जाना* *бар^ख* *джāнā* *नп*, *वृद्धि पाना* *व्रिद्ध^ख* *пāнā* *п*

прибáвочн||ый *прил* — *ая* *сто́нмость* *эк* *अतिरिक्त* *मूल्य* *अति-रिक्त'* *मु́लि'* *म*

прибегáть *I* *несов* *दौड़* *आना* *दाор* *āнā* *नп*, *भाग* *आना* *б^खāг* *āнā* *नп* (*убегать* *откуда-л*)

прибегáть *II* *несов* (*обращать-ся*) *सहारा* (*आश्रय*) *लेना* (*ग्रहण* *कर-ना*) *साख़āрā* (*āश्राय*) *लэнā* (*ग्राह्य* *кар'нā*) *п* (का *к кому-л*, *к чему-либо*), *उतर* *आना* *утар* *āнā* *नп*. (*पर* *к чему-л*)

прибегнуть *сов см прибе-гáть II*

прибежáть *сов см прибегáть I*.

прибéжище *с* *पनाह* *панāख़* *ज*, *आश्रय* *āश्राय* *म*, *शरण* *шаран* *ज*

приберега́ть *несов* *बचना* *ба-чāнā* *п*, *बचा* *रखना* *бачā* *рак^ख'нā* *п*, [*आगे* *के* *लिये*] *रख* *छोड़ना* [*āгэ* *क़े* *लीयэ*] *рак^ख* *ч^खор'нā* *п*, *जखीरा* *रखना* *захйāрā* *рак^ख'нā* *п* (*запасать*; का *что-л*)

приберéчь *сов см прибере-гáть*

прибивáть *несов* 1. [*कील* *से*] *जड़ना* (*जड़ देना*) [*क़ील* *сэ*] *джар'нā* (*джар* *дэнā*) *п*, 2. (*пригибать*)

नीचे को भुकाना (भुका देना) *ниचэ*
को *дж^хукānā* (дж^хукā *дэnā*) *n*,
3, (к берегу) वहा ले जाना (आना)
बाхā लэ джānā (*ānā*) *nn*

прибирать *несов* 1. सजाना *सा-*
джānā *n*, सँवारना *сāvār'nā* *n*,
सुव्यवस्थित करना *су-виавас¹ित*
кар'nā *n*, साफ करना *сāф кар'nā*
n (*наводит чистоту*), — *ком-*
нату कमरा सजाना *n*, — *на столе*
मेज को ठीक करना *n*, 2. (*прятать*)
छिपाना *ч^хипānā* *n*, छिपा देना
ч^хипā дэnā *n*, ♠ — *к рукам* *разг*
हथियाना *n*

прибыть *сов сн* *прибивать*

приближать *несов* नजदीक
(निकट) लेना *नाз'дйक* (निकट) *чэnā*
n, नजदीक ले जाना *नाз'दйक लэ*
джānā *nn*, नजदीक (निकट) पहुँचा-
ना *नाз'दйक* (निकट) *पाख^чānā* *n*
(*напр срок*)

приближаться *несов* नजदीक
(निकट) आना (आ जाना) *नाз'दйक*
(निकट) *ānā* (*ā* *джānā*) *nn*

приближение *с* (*напр срока,*
поезда) नजदीक (निकट) आना (जा-
ना) *नाз'दйक* (निकट) *ānā* (*джānā*)
m, निकट आगमन *निकट āगामन* *m*

приближённый *прил* लगभग
[सही] *лаг-б^хаг* [*са^хи*], करीव *кариб*,
प्रायिक *प्रायिक*

приблизительно *нареч* मोटे
हिसाब से *मोटे* *हि^सāб* *сэ*, करीबन
карибан, लगभग *лаг-б^хаг*, अनु-
मानत *анумāн'tа^х*, के लगभग *कэ*

лаг-б^хаг *последог*, *प्रायः* *प्राय^х*
(*почти*).

приблизительный *прил* लग-
भग *лаг-б^хаग*, करीव *кариб*, *प्रायिक*
प्रायिक

приблизить(ся) *сов сн* *при-*
ближать(ся)

прибой *и* मौज [जो तट से टक-
राती है] *मा^ओज* [*द^ओ गत स^ओ त^ओ*
राती *हा^ओ*] *ж*, समुद्र का हिलोरा
[जो तट पर आ टूटता है] *समु^ओद्र*
का *खिलोरा* [*द^ओ त^ओत* *पर* *ā* *तु^ओ*
ता *हा^ओ*] *म*, सागर-तरंग *सा^ओगर-ता-*
रान्ग *ज*

прибор *м* 1. यंत्र *यान्त्र* *म*,
आलत *āлат* *ж*, — *ы* *आलात* *и* *nn*,
उपकरण *и*. *nn*, 2. (*комплект*) सेट
सэт *и*, *столовый* — *रकावियो*, *चम-*
चों *इत्यादि* का *सेट* *и*, *पि^ओсьменный*
— *लिखने* का *सामान* *и*

прибрать *сов сн* *прибирать*

прибрежный *прил* किनारे का
किनारे *का*, तटवर्ती *ता^ओ-वर्ती*, नदी-
-किनारे का *नादी-किनारे* *का* (*по ре-*
के), समुद्रतट का *समुद्र'-तट* *का*,
समुद्रतटवर्ती *समुद्र'-तट-वर्ती* (*у*
моря)

прибывать *несов* 1. पहुँचना
पाख^च'नā *nn*, पहुँच जाना *पाख^च*
जānā *nn*, आ पहुँचना *ā* *पाख^च'नā*
nn, — *к месту* *назначения* ठिकाने
आना *nn*, 2. (*увеличиваться*) बढ़ना
बार^ख'नā *nn*, बढ़ जाना *बार^ख* *जānā*
nn, वाढ आना *बा^ओर^ख* *ānā* *nn* (*о воде*)
прибыль *ж* नफा *नाफā* *म*, मुना-

फा मुनाफा *м*, लाभ लाब्^х *и*, из-
влекать ~ नफा (मुनाफा, लाभ)
उठाना *п* (का, से *из чего-л*), при-
носить ~ नफा (मुनाफा, लाभ) पहुँ-
चाना *п*

прибыльный *прил* मुनाफेवाला
मुनाफ़े-वाला, लाभजनक लाब्^х-джа-
नाक, लाभकारक लाब्^х-काराक

прибытие *с* पहुँचना पाख़ूच'на
м, आना ānā *м*, आमद āмад *ж*,
आगमन āгаман *м*, благополучное
~ निर्विघ्न पहुँचना *м*

прибыть *сов см* прибывать

привал *м* पडाव पाऱो *м*, डेरा
देरा *м*, टिकाव तिकाо *м*, дѣлать
~ पडाव (डेरा) डालना *п*

привезти *сов см* привозить

приверѣдливый *прил* नाजूक-
मिजाज नाзुक-मिज़ाज, दुस्तोषणीय
दुस्तोश'ний'

приверѣдничать *несов* मौजी
होना माоджй хона *пп*

привѣрженец *м* तरफदार та-
राफ़ दार *м*, हामी хāми *м*, पक्षपाती
पाक्ष'-पाती *и* (*сторонник*), मता-
वलवी माताव'лаम्बी *м* (*напр тео-
рии*), अनुयायी अनुयायी *и* (*после-
дователь*)

привѣренный *прил* आसक्त
āsакт', अनुरक्त अनुраक्त'

привѣсить *сов сн* привѣши-
вать

привести *сов сн* приводить

привѣт *и*. салам салāм *и*,
नमस्ते नामастэ *м*, अभिवादन аб^х-и-

वादान *м*, передайте ему ~ उस से
मेरा सलाम (नमस्ते) कहो.

привѣтливость *жс* मिलनसारी
मिलान-सारि *ж*, शिष्टता शिष्ट'ता
ж, सौजन्य साоджан्य' *м* (*любез-
ность*)

привѣтливый *прил* मिलनसार
मिलान-सार, 'शिष्ट शिष्ट' (*любез-
ный*)

привѣтствен||ный *прил* ~-
ная речь स्वागत-भाषण स्वागत-
ब^хाशन *м*; ~ āдрес अभिनदन-पत्र
аб^хинандан-पात्र' *м*

привѣтствие *с* 1. салам салāм
м, नमस्ते नामастэ *м*, अभिवादन
аб^хивāдан *м*, अभिनदन аб^хинан-
दान *м*, 2 (*приветственная речь*).
स्वागत-भाषण स्वागत-ब^хाशन *м*

привѣтствовать *несов* салам
(अभिवादन, अभिनदन) करना салāम
(अब^खिवāदान, अब^खинानदान) कार'ना
п, बद्धकरो से वदना करना बादд^х-
-कारो सэ वанд'ना कार'ना *п* (*по-
индийски*), प्रणाम करना प्रानāम
कार'ना *п* (*кланяться, को кого-л*,
что-л), स्वागत करना स्वागात कार'-
ना *п* (*одобрять, का что-л*)

привѣшивать *несов* लटकाना
लट'काना *п*, लटका देना लट'का
देना *п*

прививать *несов* 1. बот कलम
लगाना (बोधना, लगा-देना) कालम
लागाना (बाद'ना, लागा देना) *п*,
(की *что-л*), पैवद करना (लगाना)
पाэवानд' कार'ना (लागाना) *п*;

2. *мед* टीका लगाना (लगा देना) *तिका लागाना* (लागा दाना) *н* (का *что-л*), ~ *оспу* चेचक का टीका लगाना *н*; 3. *перен* पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) *पाэд* (उत्पान्) *кар'на* (кар दाना) *н*, सिखाना *सि-क'ан* *н*, लगाना *लागाना* *н*; ~ *вкус* रुचि उत्पन्न करना *н*. (मे *кому-л*)

прививаться *несов* 1. *бот* कलम (पैवद) लगाना *калам* (पाэ-ванд') *лаг'на* *нн*, 2. *мед* काम करना *каम* *кар'на* *н*, छपना *चाп'на* *нн* (об *оспе*)

прививка *ж* 1. *бот* कलम (पैवद) लगाना *калам* (पाэ-ванд') *лаган* *н*, 2. *мед* (действие) टीका लगाना (लगा देना) *तिका लागान* (लागा दाना) *н* (का *чего-л*); 3. *мед* (препарат) टीका *तिका* *н*

привидение *с* भूत *б'ут* *н*, प्रेतात्मा *प्रेतात्मा* *ж*

привилегированный *прил* सुविधाप्राप्त *सुविधा-प्राप्त'*, विशेषाधिकारोवाला *विशेशाद'हिकार'वा-ला*

привилегия *ж* सुविधा *सुविधा* *н*, *रियायत* *रियायत* *ж*, विशेषाधिकार *विशेशाद'हिकार* *न*

привинтить *сов* *см* привинчивать

привинчивать *несов* [पेच से] कसना (वाँधना, जकड़ना) [पेच से] *कास'ना* (बाँध'ना, जका'र'ना) *न* (*वाँध'ना*), [नट से, चूड़ी से, धिबरी से] कसना (वाँधना, जकड़ना) [नट से],

चुरा से, *द'न'ब'रा* से] *कास'ना* (बाँध'ना, जका'र'ना) *न* (*गाँध'ना*)

привить *сов* *см*, прививать **привкус** *н* वाद का मजा *बाद का माज़* *н*, लज्जत *लाज्जात* *ज*, स्वाद *स्वाद* *न*

привлекательный *прил* दिल-कश *दिल-काश*, आकर्षक *आकर'शक*

привлекать *несов* 1. खींचना *का'च'ना* *न*, खींच लेना *का'च'ना* *न* (की तरफ, की ओर *क'ому-л*, *к'ему-л*), आकर्षित (आकृष्ट) करना (कर लेना) *आकर'शित* (*आकर'शित'*) *कार'ना* (कार *ल'ना*) *न* (की तरफ, की ओर *क'ому-ल*, *क'ему-ल*); ~ *в* свой объёкта अपने अक में खींच लेना *न*, 2. (делать участником) शामिल करना *शा'मित* *कार'ना* *न*, लगाना *लागाना* *न*, ~ *на* свою сторону अपना तरफदार (पक्षपाती) बनाना *न*, 3.: ~ *к* ответу उत्तर माँगना *उत्तर मा'ग'ना* *न* (का *за что-л*), ~ *к* суду मुकदमा चलाना *मुकाद'मा* *चालाना* *न*. (के खिलाफ *кого-ल*, *что-ल*)

привлечение *с* ~ *к* суду मुकदमा चलाना *मुकाद'मा* *चालान* *न* (के खिलाफ *кого-ल*, *чего-ल*)

привлечь *сов* *см* привлекать **привод** *н* *тех* ड्राइव *द्रा'ив* *न*

приводить *несов* 1. ले आना *ला'ना* *न*, लाना *लाना* *न*, 2. (к *чему-л*) पहुँचाना *पा'हु'चाना* *न* (तक *к'ему-ल*), ले जाना *ला'जाना* *न* (की तरफ, की ओर *क'ему-ल*),

3. (цитаты и т. п.) हवाला देना (पेश करना) ख़ायालā दēना (पेश करना) *n* , उद्धृत करना उद्धरित कार'ना *n* , पेश (उपस्थित) करना पेश (उपास्त^खित) कार'ना *n* (दोवाद, दोक़ा-
ज़ात^खल्ता), ~ तालीक़ा (नाप्र व
सताये, क़नीगे) तालीक़ा देना *n* ,

4. мат (к общему знаменателю)

लघुकृत करना लग^xу-कृत кар'нā
n, 5. (в какое-л состояние) ~ в

отчая́ние मायूस (निराश, हताश)
करना माँयूस (निराश, हताश) кар'-
на n, ~ в замешательство घब-

राना $\Gamma^x a b' r \bar{a} n \bar{a}$ n , घवरा देना
 $\Gamma^x a b' r \bar{a}$ $d \bar{a} n \bar{a}$ n , हक्का-वक्का करना

ḥakkā-ḥakkā kar'nā n, ~ в по-
рядок सजाना саджānā n, सँवारना

śāwār'nā n , ठीक करना т^хяк кар'-
nā n , सुव्यवस्थित करना су-вйава-

ст^хит кар' nā n , ~ в дѣйствие চালু
(জারী) करना चालू (ज्जार्इ) кар'-

пā n, ~ в исполнение अमल (व्यव-
हार) मे लाना амал (виав'хār) мэ

lānā *n* , संपादन करना sampādan
kar'nā *n* , — в возбуждение जोश

मे लाना द्जोश मॅ लाना *n*, — क
प्रिस्जगे हलफ (शपथ) लेना (दिलाना)

халаф (шапат^х) лэнā (дилāнā) п ,
— в чўвство होश मे लाना хош мē лā-

нā n , सचेत करना sa-чэт кар' нā n
 приводной прил тех मशीन

चलानवाला ماشین चालाने-वाला,
ड्राइविंग द्राइविंग', — ремёнь मशीन

चलानवाला वल्ट ॥ , ड्राइविंग-
-वल्ट ॥

привѣз м   ले आना लэ ānā м ,
 лана лānā н , आयात āyāt м (из-
 -за границы)

привозить *несов* ले आना *лэ*
ānā *нл* , लाना *лānā* *л*

привозной *при*ल दिसावरी दि-
सांरि, आयात का ँयात कऱ (import-
नयि)

привольный прил. आजाद
āzād, स्वतंत्र स्वा-тантр'

привстать сов [थोड़ा सा] उठना
(उठ जाना) [tʰopā cā] ут^x, nā (ут^x
džānā) *нл*

привыкАть   несов   आदत
(अभ्यास) पढना ādat (अब्‌-्या̌с) par'-

नā न् (को ० कम-ल), आदी हो जा-
ना अदि खो द्जानā न् (का क चमु-

-लिबो), अभ्यास होना аб'йās хонā
 न्न (को ० कोम-ल), अभ्यस्त हो जाना

аб^хиаст' хо джānā нп
привы́кнуть сов см приви-

ка́ть
привы́чка||а ж आदत ādat ж ,

अभ्यास абх'яās म, लत лат ङ
(दुर्ण), по -е आदत के वस,

अभ्यास के अनुसार, **оставлять** -у
आदत (अभ्यास) छोड़ना (छोड़

देना) *n*
 привычн||ый *прил* सामूली *mā-*

मूल्य, अभ्यस्त अब्ध्यास, для него-
это было —ым делом इस के लिये

यह नई बात न थी.
 привязанность *जु* दिलवस्तगी

дил-баст'га *ж* , अनुराग *анураг* " ,
 आसक्तता *асакт'та* *ж*

привязать(ся) *сов см привязывать(ся)*

привязчивый *прил* 1. मुह्वत करनेवाला मुहाब्бат кар'нэ-вālā, आसानी से दिलवस्ता हो जानेवाला āsānī sē dil-bastā ho džānē-vālā, 2. (придирчивый) भगडालू दज'аग'-rālū, 3. (надоедливый) तग करनेवाला танг' кар'нэ-वālā, तकलीफ देनेवाला так'лйф дэнэ-वālā, तकलीफदेह так'лйф-дэх

привязывать *несов* बाँधना bādh' nā *n*, बाँध देना bādh' dēnā *n*.; — на веревку рस्सी से बाँधना *n*

привязываться *несов* 1. (любить) अनुरक्त (आसक्त) होना (हो जाना) ануракт' (āсакт') хонā (хо džānā) *нп*, 2. (надоедать) разг तग (दिक) करना танг' (дик) кар'нā *n*, पीछा न छोड़ना пйч'ā на ч'ор'-nā *n* (не оставлять в покое)

привяз||зь *ж* पघा паг'ā *м*, बाँधने का रस्सी bādh' nē kī rassī *ж*, держать на —зи बाँधे हुए रखना *n*

пригласительный *прил* — билёт निमत्रणपत्र нимантран-патр' *м*, दावतनामा dāvat-nāmā *м* (на банкет, обед)

пригласить *сов см прилашать*

приглашать *несов* बुलाना бу-лānā *n*, बुला लेना бу-лā лэнā *n*, निमत्रित करना निмантрित кар'нā *n*, दावत देना dāvat dēnā *n* (напр

на обед), — на чай चाय के लिये बुलाना *n*, — к себе घर मे आमत्रित करना *n*

приглашение *с* बुलाव бу-лāо *м*, न्योता नйотā *м* निमत्रण नि-мантран *м*, निमत्रणपत्र нимантран-патр' *м* (письменное); दावत dāvat *ж* (напр на обед)

приглядеться *сов см приглядываться*

приглядываться *несов* गौर (ध्यान) से देखते रहना гаор (д'йāн) сэ дэк'тэ рах'нā *нп*

пригнать *сов см пригонять*
приговор *м* [अदालत का] फैस-ला [адāлат кā] фāс'лā *м*

приговорить *сов* फैसला सुनाना фāс'лā сунānā *n*, सजा देना (सुना-ना) сазā дэнā (сунānā) *n*

пригодиться *сов* काम आना (आ जाना) кām ānā (ā džānā) *нп* (के кому-л), लगना лаг'нā *нп*

пригодный *прил* लायक лāйак, योग्य йогй', मुनासिब муnāсиб, उचित учит (подходящий), ठीक т'хйк, ठुस्त ठुस्त' (исправный)

пригонять *несов* 1. भगा लाना б'агā лānā *n*, भगा ले जाना б'агā лэ džānā *нп*, 2. (прилаживать) जमाना джамānā *n*, ठीक विठाना т'хйк бит'ānā *n*, फिट करना фит кар'нā *n* (मे к чему-л)

пригорать *несов* ताव खाना тāо к'ānā *n*, ताव खा जाना тāо к'ā džānā *нп*

пригорѣть *сов см* пригорать
пригород *м* उपवस्ती उप'бастि
ж, उपनगर उप'нагар *м*

пригородный *прил* उपवस्ती
 (उपनगर) का उप'бастि (उप'нагар)
 का, — поезде मकामी गाडी *ж*, लोकल
 ट्रेन *ж*

пригорок *м* टीला त़ीलā *м*,
 छोटी पहाडी च^хот़и пахāри *ж*

пригórшняя *ж* ओक *ок* *м*,
 अजलि अन्धज'लि *ж*

приготовительный *прил* तै-
 यार करने का ताэиār кар'нэ *ка*,
 प्रायमिक प्रात^х'мик

приготóвить(ся) *сов см* при-
 готовить(ся)

приготовлѣни||*е* *с* तैयारी
 таэиāри *ж*, आयोजन āйоджан *м*
 (напр в дороге), способ —я тैयार
 करने का तरीका *м*

приготовлѣть *несов* 1. तैयार
 करना таэиār кар'нā *н*, बनाना
 банāнā *н* (изготавливать), बदोवस्त
 (आयोजित) करना банд-о-баст'
 (āйоджит) кар'нā *н* (устраивать,
 организовывать), 2. (обед и т *н*)
 पकाना пакāнā *н*, पका देना پاکā
 дэнā *н*

приготовлѣться *несов* तैयारी
 करना таэиāри кар'нā *н* (की क चे-
 му-*л*)

пригрозыть *сов* धमकियाँ देना
 द^хам'киनिā दэнā *н*, धमकाना द^хам'-
 कāнā *н*, डॉटना दāт'нā *н*

придавать *несов* देना дэнā *н*,

दे देना दэ дэнā *н*, प्रदान करना
 (कर देना) प्रादāन कार'нā (कार दэ-
 нā) *н*, जोड़ना दज़ор'нā *न*, जोड़
 देना दज़ोर दэнā *न*, मिलाना मिलāनā
न, मिला देना मिला दэнā *न* (при-
 бавлять), — значёние अहमियत
 (महत्त्व) देना *न* (को चेमु-*ल*), не
 — никакóго значёния कोई अहमि-
 यत नही देना *न*, — скóрость तेज़ गति
 प्रदान करना *न*

придāное *с* दहेज दाхēдж *म*,
 यौतक йаотак *म*

придāток *м* 1 दुमछल्ला дум-
 ч^халлā *म*, पुँछाला पुँच^хālā *म*,
 2 *анат* उपाग उपāнг' *म*

придāть *сов см* придавать
придāч||*а* *ж* в —у इस से बढ-
 कर *ис* сэ бар^х'कार, इस के अलावा
ис кэ алāвā

придвигāть *несов* सरकाना सर'-
 कāнā *न*, खिसकाना क^хис'कāнā *न*,
 सरका (खिसका) देना सर'कā (क^хис'-
 कā) दэнā *न* (की तरफ, की ओर
 कुदा-*ल*), घसीटना ग^хасит'нā *न*.
 (подтаскивать), придвīнь к себе
 тарēлку रकावी अपनी तरफ (ओर)
 सरका दो; придвīнь стол к стенē
 मेज़ को दीवार की तरफ (ओर) सर-
 का दो

придвигāться *несов* नजदीक
 (निकट) आना (आ जाना) नाज़'दйк
 (निकट) āнā (ā दज़āнā) *न* (के कु-
 दा-*ल*)

придвīнуть(ся) *сов см* при-
 двигāть(ся)

придѣлать сов см придѣлы-
вагы

придѣлывать несов लगाना па-
gānā n , लगा देना лага дэна n ,
फिट करना фит кар'на n (при-
способлять, मे к чему-л)

придѣрживаться несов 1. (за
что-л.) पकड़ना пакар'на n , 2
परन (чего-л) रखना рах'на n ;
— правила नियम रखना n ; — мнѣ-
ния विचार रखना n ; твердо —
своего решения अपने निर्णय पर
डटा (дѣтѣ вна) रहना nn , — поли-
тики नीति का अनुसरण करना n
(की чего-л) , — бѣрега किनारे (तट)
के नजदीक चलना (तैरना) nn

придираться несов разг मीन-
-मेख निकालना мйн-мэх никāl'на
n , छेद (दोष, अवगुण) ढूँढना ч'эд
(дош, ав'гуи) д'х'уд'на n , — к
случаю मौके (सुअवसर) से फायदा
(लाभ) उठाना n

придирка ж разг झूठा इलजाम
(आक्षेप) दज'х'ут'а нл'зām (āкшэп) m

придирчивый прил नुकताचीन
нук'тā-чйн, अवगुण ढूँढनेवाला ав'-
гуи द'х'уд'नэ-вālā, छिद्रान्वेषी च'и-
дрāнвэши

придраться сов см приди-
раться

придумать сов см придумы-
вать

придумывать несов सोच नि-
каलना соч никāl'на n , [ढूँढ] नि-
कालना [द'х'уд'] никāl'на n , ईजाद

(आविष्कार) करना йджād (āви-
шкār) кар'на n (выдумывать)

приезд и आ पहुँचना ā пах'ч'
на и , आना āна m , आमद āмад ж ,
आगमन āгаман и

приезжать несов आना āна nn ,
आ पहुँचना ā пах'ч'на nn

приезжий m आनेवाला āнэ vālā
m , नवागतुक नाвагантук и (пер-
вые приехавший).

приём и 1. (гостей) स्वागत
свāгат m. , सत्कार саткār и , ра-
душный — मेहमाननेवाजी ж ,
आतिथ्य m , 2. (лекарства) सेवन сэ
ван и , 3. (способ) ढग д'анг' и ,
रीति रीги ж , प्रणाली пранālи ж ;
4 (в организацию) लेना лēна m
приёмка ж लेना лēна и
приёмлемый прил स्वीकार्य
свйкārи' , ग्राह्य grāхй'

приёмная ж बैठक баэт'ак ж ,
इंतिजार का कमरा интизār kā
кам'рā и , वेटिंग-रूम вэтинг'-рум
m (у врача и т n)

приёмник m राद रेडियो-सेट
рэдийо-сэт m , रेडियो-यंत्र рэдийо-
-йантр' m

приёмный прил 1. लेने का
лēнэ kā, 2 —ые испытāния प्रवेश
करने की परीक्षा правэш кар'нэ кй
парйкшā ж , ◇ — сын दत्तक m ,
पालित (पोष्य) पुत्र m , — отец पा-
लक बाप m , पालक पिता m निउम ,
प्रतिपोषक m , —ая мать पालक माँ
(माता) ж

приѣхать *сов см* приезжать
прижать(ся) *сов см* прижи-
мать(ся)

прижечь *сов см* прижигать
прижигание *с. мед* दागना
dāg'nā *м*, गुल देना गुल дэнā *м*
прижигать *несов. दागना* dāg'nā
н, गुल देना गुल дэнā *н*

прижимать *несов* दवाना дабā-
nā *н.*, दवा देना дабā дэнā *н*,
चिमटना चिम'танā *н*, लिपटना
लिप'तānā *н* (обнимать), — к гру-
ди सीने (छाती) से लगाना *н*

прижиматься *несов* सटना сат'-
nā *нн*, चिमटना चимат'nā *нн*,
लिपटना लिпат'nā *нн*

прижимистый *прил разг*
कजूस कандजूс, सूम सूम

приз *м* इनाम инām *м*, पुरस्कार
पुरаскар *м*, पारितोषिक पारито-
шиक *м*

призадуматься *сов см* приза-
думываться

призадумываться *несов разг*
सोच मे पडना соч мē пар'nā *нн*,
चिंता मे डूबना चинтā мē дуб'nā *нн*

призвание *с* पेशा пēшā *м*,
उद्यम удйām *м*

призвать *сов сч* призывать
приземление *с ав* उतरना
утар'nā *м*, उतरान उт'rān *н*,
उत्तरण उत्तारान *म*

приземлиться *сов сч* призем-
ляться

приземляться *несов* उतरना

утар'nā *нн*, उतर जाना утар джā-
nā *нн*

призма *ж* त्रिपाद्व त्रि-пārшв'
м, सक्षेत्र संक्षेत्र' *म*

призматический *прил* त्रिपाद्व
का त्रि-पārшв' kā, साक्षेत्रिक सान-
क्षेत्रिक

признавать *несов* 1. पहचानना
पाख'чān'nā *н*, पहचान जाना पाख'чān
джānā *нн*, पहचान करना पाख'чān
кар'nā *н*, 2. (напо государство)
मानना mān'nā *н*, मान लेना mān
лэнā *н*, तसलीम (स्वीकार, अगीकार)
करना (कर लेना) तас'лīm (स्विकार,
अंगी-कार) कार'nā (कार लэнā) *н*,
3. (सोझावत) मानना मान'nā *н*,
मान लेना mān लэнā *н*, स्वीकार
करना (कर लेना) स्विकार कार'nā
(कार लэнā) *н*, — ошйбку भूल को
मानना *н*, 4. (считать) ठहराना
т^хах'rānā *н*, — винóвным दोषी
ठहराना *н*

признаваться *несов* कबूलना
кабул'nā *н*, स्वीकार करना स्विकार
кар'nā *н*, — в преступлении जुर्म
कबूलना (का इक्वाल कर लेना) *н*,
— в любви प्रेमसपादन करना *н*

признак *м* निशान нишān *н*,
अलामत алāмат *ж*, चिह्न चिह्न' *म*,
लक्षण लाक्षान *म*

признание *с* 1. (चेग-ल) स्वी-
कार स्विकार *म*, तसलीम तас'लīm
ж, स्वीकृति स्विकृति *ж*, अगीकार
अंगी-कार *न*, मान्यता mān'yatā *ж*,
2. (वचे-ल) स्वीकृति स्विकृति *ज*,

любовное — प्रेमवृत्तात् *м*, प्रणय-निवेदन *म*

признанный 1. *прич* от при-
знать, 2. *прил* स्वीकृत स्विकृत,
अगीकृत अंगि-कृत, मान्य mā'ny'

признательность *жс* एहसानम-
दी эх'сāн-манди *жс*, शुक्रगुजारी
шукр'-гузāри *жс*, कृतज्ञता कृत-
-ग्य'तā *жс*

признательный *прил* अगमारी
āб'āри, एहसानमद эх'сāн-манд',
कृतज्ञ कृत-ग्य'

признать(ся) *сов см* призна-
вать(ся)

призрак *м* छलावा ч'халāвā *м*,
प्रेत प्रेत *म*, भूत б'ут *म*

призрачный *прил* काल्पनिक
kāлп'ник, मायामय mā'иā-май

призыв *м* 1. बुलावा булāвā
м, अपील अपील *жс*, आह्वान āх'вāн
м, по —у बुлаवे (आह्वान) पर (के
кого-л, чего-л), 2. (лозунг) नारा
nā'rā *म*, घोष ग'ош *म*, 3. воен
भरती б'ар'ти *жс*

призывать *несов* बुलाना булā-
nā *п*, बुला लेना булā лēnā *п*,
बुलावा देना булāवā дēnā *п*, आह्वान
करना āх'вāн кар'nā *п* (का кого-л),
भरती करना (कर लेना) б'ар'ти кар'-
nā (кар лēnā) *п* (в армию), —
на по́мощь मदद (सहायता) के लिये
बुलाना (पुकारना) *п*, दुहाई देना *п*
(की кого-л., что-л), — к отве́ту
जवाब तलब करना *п* (से кого-л)

призываться *несов* воен भरती

होना (हो जाना) б'ар'ти хонā (хо
джānā) *пп*

призывник *м* भरती होनेवाला
б'ар'ти хонэ-вāчā *म*

призывной *прил* — वóзраст
भरती के लायक (योग्य) उम्र б'ар'ти
кэ лāнак (ноги') умр' *жс*

прииск *м* खान क'āн *жс*, золо-
тыё —и सोने की खाने *жс. мн*

прийти *несов см* приходить

прийтись *сов см* приходиться

приказ *м см* приказание

приказание *с* हुक्म хукм' *н*,
आज्ञा āгйā *жс*, हुक्मनामा хукм'-
-nāmā *म*, आज्ञापत्र āгйā-патр' *म*.
(письменное)

приказать *сов см* приказы-
вать

приказывать *несов* हुक्म (आज्ञा)
देना хукм' (āгйā) дēnā *п* (को ко-
му-л)

прикалывать *несов* [पिन से]
लगाना (लगा देना) [पिन सэ] лагāнā
(लाग़ा दēnā) *п*

прикасаться *несов* छूना ч'хунā
п, छू लेना ч'ху лēnā *п* (को क ко-
му-л, к чему-л), स्पर्श करना
спарш' кар'nā *п* (का क кому-л,
к чему-л), — [руко́й] हाथ लगाना
п (से क кому-л, к чему-л),
— [пáльцем] उँगली लगाना *п*

прикидывать *несов* разг 1.
(नाप्र ना весах) तौलना таол'nā *п*,
2. (в уме) मोटा हिसाब लगाना मोतā
хисāб лагāнā *п* (का что-л), अनु-

मान करना अनुमान кар'на *n* (का *что-л*)

прики́дываться *несов разг*
जामा (भेस) पहनना джāмā (б^хэс)
पाхан'на *n* (का *кем-л*, *чем-л*),
वन जाना бан джāнā *nn*, — боль-
ным बीमार वन जाना *nn*

прики́нуть(ся) *сов см* прики-
дывать(ся)

прикля́д *м 1. (ружья) [वट्टक*
का] कुंदा [बन्दूक कā] кундā *м*,
2. (для платья) साथ-साथ की चीजे
सा^т-सा^т कī चि^зэ *ж mn*, लवाजमा
लावāз'мā *м*

прикладно́й *прил* प्रायोगिक
प्रायोगिक, व्यावहारिक व्वाव'ха^рик

прикля́дывать *несов 1. लगाना*
लागāна *n*, लगा देना लाга дēна *n*,
रखना रा^к'на *n*, приложить ру́ку
को र^{तु} मुँह पर हाथ लगाना (रखना)
n, 2. (присоединять) जोड़ना
джор'на *n*, जोड़ देना джор дēна
n, मिलाना मि^{ла}ना *n*, मिला देना
मि^{ла} दēना *n*

прикле́ивать *несов* चिमटाना
चि^म'ता^नā *n*, चिपकाना चि^प'का^नā *n*,
[सरेस से, लेई से] लगाना [सा^रэс सэ,
लэ^и सэ] लागāना *n*, — ма́рку на
конве́рт ли^{фа}фе पर टिकट लगाना *n*

прикле́ить *сов см* прикле́н-
вать

приключáться *несов разг*
वाका (घटित) होना वा^कā (г^хатит)
खōна *nn*, आ पडना ā пар'на *nn*
(о беде, несчастье)

приключéние *с* घटना г^хат'на
ж, वाक्या वा^कайā *ж*, जान-जोखिम
का काम द्वा^н-द्वा^жим कā कām *м*
(авантюра)

приключы́ться *сов см* при-
ключáться

прикова́ть *сов см* приковы-
вать

прико́вывать *несов прям, не-*
рен जकडना द्वा^कар'на *n*, जकड
देना द्वा^कार दēना *n*

прикола́чивать *несов [कील*
से] जडना (जड देना) [कīल सэ]
джар'на (джар дēना) *n*

приколоты́ть *сов см* прикола-
чивать

приколóть *сов см* прика́лы-
вать

прикомандировáть *сов* सब-
धित करना (कर देना) सा^мबा^नद^खित
कार'ना (कार दēना) *n* (से *к* *ко-*
му-л, *к* *чему-л*), थोड़े अरसे के
लिये भेजना त^хорэ ар'сэ *кэ* *त्ति*э
ब^хэд^ж'на *n*

прикоснове́ние *с* छूना च^ху^नā
म, छूत च^хु^त *ж*, स्पर्श सा^रश' *म*,
स्पृष्टि स^{प्र}ि^शति *ж*

прикосну́ться *сов см* прика-
саться

прикра́сить *сов см* прикра-
шивать

прикра́шивать *несов* बढा-
चढाकर दिखाना (कहना) बा^र'ā-
चार'āकार दि^ख'āना (का^ख'на) *n*,
बढाना-चढाना बा^र' - चार'āना

прикрепить сов см прикреп-
лять

прикрепление с लगाना лага-
нā м, जकड़ना दजाकर'नā म,
वॉधना बॉद^x'नā म

прикреплять несов लगाना ла-
гāнā п, लगा देना лага дэнā п, जक-
ड़ना दजाकर'नā п, वॉधना बॉद^x-
नā п

прикрыва||ть несов 1. ढँकना
द^xāk'नā п, ढँक देना द^xāk дэнā п,
बद करना बанд' кар'нā п (напр
दверь), 2. (заслонять) छिपाना
च^xипāнā п, छिपा देना च^xипā дэнā
п, прикрывать рукой глаза от солн-
ца सूर्य के प्रकाश से नेत्रो को वचाने
के लिये हाथ की ओट करना п,
3. (защищать) वचाना बачāнā п,
वचा देना бачā дэнā п., हिफाजत
(रक्षा) करना (कर देना) खिफāзат
(राक्षā) кар'нā (кар дэнā) п
(की кого-л, что-л), кавалерия
~ла отступлєние रिसाले ने हटती
हुई फौज को पनाह मे रखा; 4. пе-
рен. — недостатки कमजोरियो को
ढँके रखना кам-зорийō ко द^xākэ
рак^x'нā п

прикрываться несов 1. अपने
आप को ढँकना ап'нэ āп ко द^xāk'нā
п, 2. перен वहाना लेना बाхāнā
лэнā п (का чем-л), आड लेना āр
лэнā п (की чем-л)

прикрыти||е с पनाह панāх ж,
आड़ āр ж, कानवाई कāн'вай ж
(конвой), под ~ем आड (ओट) मे

(की को-ल, чего-л), без достā-
точного ~я с въздуха हवाई जहाजों
से अच्छी तरह ढॉपा जाने के वगैर,

прикрыть(ся) сов см прикры-
вāть(ся)

прикуривать несов [сигарет]
सुलगाना [सिग'रэт] сул'гāнā п

прикурить сов см прикурив-
вать

прикусить сов [दाँत से] काटना
[दāत सэ] кāt'нā п

прилаб||ок м [दुकानदार की]
मेज [दुकāн-дāр кй] мээ ж, рабōт-
ник ~ка वेचनेवाला म, [दुकान मे]
माल वेचनेवाला म, विक्रेता म не-
изм

прилагательное с грам वि-
शेषण विशेशान म

прилагать несов 1. (присоеди-
нять) लगाना лаганā п, लगा देना
लाга दэнā п, जोड़ना джор'нā п,
जोड़ देना джор дэнā п, मिलाना
милāнā п, मिला देना मिला दэнā
п, 2. ~ все усїлия पूरा जोर
लगाना пурā зор лаганā п, को-
शिश मे कोताही नही करना कोशि
मō котāхй нахй кар'нā п; ~
огрōмные усїлия आकाश-पाताल एक
करना āкāш-пāтāल эक кар'нā п

приладить сов см прилажи-
вать

прилаживать несов लगाना ла-
гāнā п, लगा देना лага दэнā п,
फिट करना फिट кар'नā п (मे क चे-
मु-ल)

приласка́ть *сов* दुलार (प्यार) करना दुलार (प्यार) कर'ना *н*

прилега́ть *несов* 1. लगना लग'ना *нп*, सटना सат'ना *нп*, ठीक आना (बैठना) त^хйк ānā (баэт^хнā) *нп* (хорошо сидеть — об одежде), 2. (примыкать) मिलना मिल'ना *нп* (से к чему-л)

прилега́ющий 1. *прич* от прилега́ть, 2. *прил* पास का पास'ка, बगलवाला багал-валā (смеж-ный, напр о комнате)

прилежа́ние *с* लगन лаган *ж*, अध्यवसाय ад^хйав'сāй *м*, परिश्रम паришрам *м*.

приле́жный *прил* मेहनती мэх'-натī, अध्यवसायी ад^хйав'сāйй, परिश्रमी паришрамī

прилепíть *сов см* прилеплять

прилепля́ть *несов* साटना сāt'-на *н*, चिपकाना чип'кāнā *н*, लगाना лаганā *н* (напр марку)

прилетáть *несов* 1. [उडकर] आना (आ जाना) [ур'кар] ānā (āджāнā) *нп*, [हवाई जहाज से] पहुँचना (पहुँच जाना) [хавāй джа-хāз сэ] пах'уч'на (пах'уч джāнā) *нп* (прибывать), 2. *перен* разг उड आना ур āнā *нп*

прилетéть *сов см* прилетáть

прилечь *сов* लेट जाना лэт джā-на *нп*.

прили́в *м* 1. (морской) ज्वार джвār *ж*, — и отли́в घटाव-बढ़ाव

м, ज्वार-भाटा *м*, 2. *перен* लहर लाхар *ж*, आवेश āвэш *м* (напр чувств), 3. *мед*: — क़ोवी रक्त-संग्रह राкт'-санграх *м*

прилива́ть *несов*. (о крови): кровь прилила́ к лицу́ चेहरा रक्त-रजित हो गया чэх'рā ракт'-ранджит хо гайā

прилипа́ть *несов* लिपटना липат'на *нп*, चिपटना чипат'на *нп*
прили́пнуть *сов см* прилипа́ть

прили́ть *сов см* прилива́ть
прили́чие *с* शिष्टता шишт'тā *ж*, सभ्यता саб^хй'тā *ж*, औचित्य аочитй' *м* (уместность)

прили́чный *прил* शिष्ट шишт', सभ्य саб^хй', औचित्यपूर्ण аочитй'-пурн' (напр о поведении); मुना-सिब мунāсиб, योग्य йогй', उचित учиг, समुचित самучит (подобающий)

приложéние *с* जमीमा замймā *м*, परिशिष्ट паришишт' *м*; अति-रिक्त पत्र атирикт' патр' *м* (к журналу, газете)

приложíть *сов см* прила-га́ть, прикладывать

прильну́ть *сов* लिपटना липат'-на *нп*, लिपट जाना липат джāнā *нп*

примáнка *ж* 1. चारा чārā *м*; 2. *перен* लुभाव луб^хāо *м*, प्रलोभन пралоб^хан *м*

применéние *с* इस्तेमाल истэ-

माल म , व्यवहार व्वाव'खार म , उप-
योग उपायोग म , प्रयोग प्रायोग म

применить сов см применять
применять несов इस्तेमाल
(व्यवहार) करना इस्तमाल (व्वाव'खार)
कार'ना न (का что-л) , लागू करना
लागू कार'ना न , काम लेना काम लाना
न (से что-ल) , उपयोग करना उपा-
योग कार'ना न , ~ на практике
अमल (व्यवहार, प्रयोग) में लाना न ,
~ सिलु जोर चलाना (मारना) न ,
~ слезоточивый газ आसू-गैस
छोड़ना न

примёр м. मिसाल मिसाल ж ,
उदाहरण उदाहरान म , दृष्टांत द्रि-
शान्त' म , подавать ~ मिसाल देना
न , उदाहरण देना (उपस्थित करना)
न ; по ~у मिसाल पर (की को-ल ,
के-ल) , उदाहरण पर (के को-ल ,
के-ल) ; следуя его ~у उस के
अनुकरण मे.

примёрить сов см примерять
примёрка ж नाप लेना नाп ल-
ना म , पहनकर देखना पाхан'कार
देख'ना म (नाप्र костюमा)

примёрно нареч 1. (образцо-
во) अनुकरणार्थ अनुकार'नार्त' ,
2. (приблизительно) मोटे हिसाब
से मोटे खिसाब से , तकरीबन तक'रि-
बान , लगभग लग-ब'खार , के लगभग
के लग-ब'खार посलेлог ; औसतन औस-
तान (в среднем) .

примёрный прил 1. नमूने का
नामूने का , अनुकरणीय अनुकार'-
नीय' , आदर्श-योग्य आदर्श'-योग्य' ,

2. (назидательный, служащий при-
мером) शिक्षाप्रद शिक्षा-प्रद , 3.
(приблизительный) लगभग सही
लग-ब'खार सखि , प्रायिक प्रायिक
примерять несов नाप लेना नाп
लाना न (की что-ल) , पहनकर देख-
ना पाхан'कार देख'ना न (नाप्र
कостюम)

примесь ж मेल मेल म , मिला-
वट मिलावट ж , [अभि]मिश्रण
[अब'खि] मिश्रान म , अपमिश्रण अप'-
मिश्रान म (вредная) , с ~ю मि-
लावटी .

примёта ж निशान निशान म ,
चिह्न चिह्न' म , लक्षण लक्षण म ,
सगुन सागुन म , शकुन शाकुन म
(хорошая) ; अपशकुन अप'शाकुन "
(дурная)

примечание с नोट नोट म ,
टिप्पणी तिप्प'नी ज ; फुटनोट फुट-
-नोट म (с конце страницы)

примешать сов см примешивать

примешивать несов. मिलाना
मिलाना न , मिला देना मिला दाना
न , मिश्रित करना (कर देना)
मिश्रित कार'ना (कार दाना) न ,
घोलना ग'ोल'ना न (жидкость)

примирение с सुलह (मिलाप,
मेल) करना सुलाख (मिलाप , मेल)
कार'ना म (действие от ग्ल при-
миряться) , सुलह (मिलाप) कराना
सुलाख (मिलाप) कार'ना म (дейст-
вие от ग्ल примирять) , राजी हो
जाना राजी हो जाना म (नाप्र .

с обстоятельствами), ~ противоречий असगतियों का समाधान *м*
прими́рять(ся) *сов см* примирять(ся)

прими́рять *несов* सुलह (मिलाप) कराना सुलाख (मिलाप) काराना *п*, मिलाना मिलांना *п*, दोस्ती कराना (करा देना) достि काराना (कारा देना) *п* (की को-ल, что-л), ~ противоречия असगतियों का समाधान करना *п*

прими́ряться *несов* सुलह (मिलाप, मेल, मेल-मिलाप) करना (कर लेना) सुलाख (मिलाप, मэл, मэл-मिलाप) कार'на (кар лэна) *п* (से *с кем-л*), राजी हो जाना राझि हो джाना *нп* (напр с обстоятельствами, के लिये, पर *с чем-л*)

примити́вный *прил* 1. (простой) सादा सादा, अनगढ अ-गार^х (грубый, необделанный), 2. (первобытный) आदिम आदिम

примкну́ть *сов см* примыкать

приморский *прил* समुद्र के किनारे [पर] का самундар कэ किनारे [पर] का, समुद्र (समुद्र) के पास स्थित самундар (самुद्र') कэ पास ^хित, समुद्रतटवर्ती समुद्र'-तट-वर्ती

примóчка *ж* लोशन लोशन *м*

примус *м* प्राइमस-चूल्हा प्रां-мас-चूल'а *м*, मिट्टी के तेल का स्टोव मित्ती कэ तेल का स्टोव *м*, प्राइमस-स्टोव प्रां-мас-स्टोव *м*

примча́ться *сов* दौड़ा आना दाора आना *нп*, उड़ आना उर आना *нп*

примыка́ть *несов* 1. जोड़ना *जोर'ना* *п*, जोड़ देना *जोर देना* *п*, 2. (быть смежным) मिला होना *मिला होना* *नп*. (से *к чему-л*).

принадлеж|а́ть *несов* 1. होना *होना* *नп* (का *кому-л*), मिलिक्यत होना *मिलकियत* *होना* *नп* (की *кому-л*), स्वत्व मे होना *स्वत्व* *मे* *होना* *नप* (быть в собственности *кого-л*, के *кому-л*), हक (अधिकार) मे होना *हक* (अधिकार) *मे* *होना* *नप* (अधिकार) *मे* *होना* *नप* (быть в распоряжении *кого-л*; के *кому-л*); *बुद्धु* *मे* *होना* *नप* *भविष्य* *हमारा* *है*, 2. (входить в состав) शामिल होना *शामिल* *होना* *नप*, ताल्लुक (सबध) रखना *ताल्लुक* (सम्बन्ध) *रखना* *नप* (से *к кому-л.*, *к чему-л*).

принадле́жность *ж* 1. सामान सामान *म*; *चर्ते* *ज* *न* *नक्शा* *खीचने* *का* *सामान* *म*, *कान्सेलरские* *मे* *कागज-कलम* *म*, 2. (к *чему-л*) *ताल्लुक* *ताल्लुक* *म*, *सबध* *सम्बन्ध* *म*, *शामिल* *होना* *शामिल* *होना* *म*; ~ *क* *पार्टी* *पार्टी* *की* *मेवरी* (सदस्यता) *ज*

прине́сти *сов см* приносить.

принимá|ть *несов* 1. लेना *लेना* *न*, ले लेना *ले लेना* *न*, ग्रहण करना *ग्राहण* *करना* *न*, पकड़ लेना *पाकर* *लेना* *न* (схватывать); 2. (включать) लेना *लेना* *न*, भरती करना *भरती* *करना* *न* (напр

в школу, на работу), 3. (напр посетителя) मिलना मिल'нā न्नि (से को-ल), मुलाकात (भेंट) करना मु-लākāṭ (ब^खेंट) кар'нā n (से को-ल), इस्तिकवाल (स्वागत) करना इстик'-бāл (स्वāगत) кар'нā n (का को-ल.), स्वागत-सत्कार करना स्वāगत-सत्कār кар'нā n. (напр гостя; का ко-го-ल), 4. (должность, назначение) लेना लēnā n, संभालना सāb^खāl'нā n, ग्रहण करना граḥan кар'нā n, 5. (напр резолюцию) पास (प्राप्त, स्वीकार) करना пās (प्रāप्त', स्वīकār) кар'нā n, मंजूर करना манзūr кар'нā n, अनुमोदन करना अनुмо-дан кар'нā n (о^доб^рять), — ус-лōвия शर्तें मानना (स्वीकार करना) n; — व्य^यзов चुनौती स्वीकार करना n; не — नामंजूर (अस्वीकृत) करना n, 6. (за को-ल) सम्भना сама-дж^ख'нā न्नि, 7. (лекарство) खाना क^खānā n, खा जाना क^खā दजānā न्नि (त^खж порошок), पीना पīnā n., पी लेना पī लēnā n, पी जाना पī दजā-нā न्नि (पि^तь), — внутрь घड मे डालना (उतारना) n, ◇ — экзāмен इम्तहान (परीक्षा) लेना n; — чьō-л. стōрону किसी की तरफदारी करना n., किसी का पक्ष लेना (ग्रहण करना) n, — учāстие हिस्सा (भाग) लेना n (मे व^व чем-л.), सम्मिलित होना न्नि (मे व^व чем-ल.), — на себя отвēт-ственность जिम्मेदारी (उत्तरदा-यित्व) स्वीकार करना n.; — мēры कदम उठाना n योजना करना n; —

социалистическое обязāтельство समाजवादी होड की शपथ लेना n, — приглāшение आमंत्रण अपना^{ना} (स्वीकार करना) n., —я во внимā-ние सामने (ध्यान मे) रखते हुए; — душ फ़ौवारा-स्नान करना n, ёсли мы прīмем показāтели ётого гōда за 100 अगर इस साल की संख्याएं १०० मान ली जायें; — совēтское граждāнство सोवियत नागरिकता ग्रहण कर लेना n

принимāться сов 1. शुरू (आरभ) करना шурū (āрамб^ख) кар'нā n, लगना лаг'нā न्नि (с ин-финитивом гл в косвенном паде-же), 2. (о растении, прививке) लगना лаг'нā न्नि, पनपना панап'нā न्नि (о растении)

приноровītь сов (приладить) फिट करना фит кар'нā n (मे क^क че-му-ल)

приноровītься сов अपने को मुवाफिक करना ап'нэ को мувāफик кар'нā n (से क^क чему-ल.), अभ्यस्त हो जाना аб^खиаст' хō दजānā न्नि, — к нōвым услōвиям नयी परिस्थिति के मुताविक अपने को डालना n

приносītь несов 1. ले आना (जाना) лэ ānā (दजānā) न्नि, लाना лānā n, पहुँचाना пахūчānā n, 2. (об урожае) पैदा (उत्पन्न) करना паэдā (утпанн') кар'нā n, ◇ — пōльзу फायदा (लाभ) पहुँचाना n, — вред नुकसान (हानि) पहुँचाना n, — в жēртву कुरबान (बलिदान) कर-

ना *n* , कुरबानी देना *n* , ~ хоро́шие
результáты फलना *np*

приноше́ние *c* दान दान *m* ,
उपहार उप'хार् *m*

принудите́льный *прил* जवरी
джаб'рй, बलपूर्वक बाल-पूरवाक,
अनिवार्य अनिवार्य' (обязательный).

принудить *сов см* принуж-
дать

принужда́ть *несов* मजबूर (वि-
वश) करना (कर देना) мадж'бур
(विवаш) кар'на (кар дэна) *n* (के
लिये, पर *к чему-л*)

принужде́ние *c* मजबूरी мадж'-
бूरй *ж* , दबाव дабао *m* , बलात्कार
балātкар *m* (насилие)

принужде́нный 1. *прич от*
принудить, 2. *прил* (неестест-
венный) बनावटी банāотй, कृत्रिम
критрим

принцип *m* उसूल усул *m* , सि-
द्धांत सिद्ध'āнт' *m*

принципиально *нареч* सि-
द्धांत सिद्ध'āнт'таḥ, सिद्धांत मे सिद्ध-
द'āнт' мē

принципиальный *прил* सैद्धां-
तिक साэдд'āнтик

приня́ти||*e c* (закона, резолю-
ции) पास करना पास кар'на *m* ,
पосле ~я решёния फैसला हो चुकने
के बाद.

приня́ть(ся) *сов см* прини-
мать(ся)

приободрить(ся) *сов см* при-
ободрять(ся)

приободря́ть *несов* बढावा (दि-
लासा, प्रोत्साहन) देना бар'āвā (दि-
lāsā, протсāхан) дэна *n* , उत्सा-
हित करना उत्साहित кар'на *n*

приободряться *несов* दिल
बढना दिल бар'ā нā *np* (क^o *o* *ком-л*),
उत्साहित होना उत्साहित ḥonā *np*

приобрести́ *сов см* приобре-
тать.

приобрета́ть *несов* 1. हासिल
(प्राप्त) करना ḥāсил (прāпт') кар'-
на *n* , पाना पāна *n* , मिलना मिल'на
np (случайно, неумышленно, को
o *ком-л*), 2. (покупать) खरीदना
харйид'на *n* , खरीद लेना харйид лэ-
на *n*

приобрете́ние *c* प्राप्ति прāпти
ж , उपार्जन упāрджан *m*.

приобща́ть *несов* मिलाना मि-
lānā *n* , मिला देना мила дэна *n* ,
जोड़ना джор'на *n* , जोड़ देना джор'
дэна *n*

приобщить *сов см* приоб-
щать

приостанáвливать *несов* [एक
अरसे के लिये] रोकना (रोक देना)
[эк ар'сэ кэ лийэ] рок'на (рок
дэна) *n* , स्थगित करना स्ṭḡаगित кар'-
на *n* (откладывать)

приостанови́ть *сов см* при-
останáвливать

приотвори́ть *сов см* приот-
ворять

приотворя́ть *несов* आधा खोल
ना (खोल देना) āḍ'ā kṡol'nā (kṡol

дэна) *n*; थोडा थोडा खोलना (खोल देना) $t^x\text{orā}-t^x\text{orā}$ $k^x\text{ol' nā}$ ($k^x\text{ol}$ дэна) *n* (чуть-чуть)

припа́док *м.* हमला хам'лā *м*, आक्रमण āкраман *м* (приступ), उद्वेग удвэг *м*, आवेश āвэш *м* (напр. гнева)

припасáть *несов разг* जखीरा करना (कर रखना) захйрā кар'нā (кар $\text{рак}^x\text{nā}$) *п.* (का *что-л*), इकट्ठा (सचित) करना (कर देना) $\text{икатт}^x\text{ā}$ (санчит) кар'нā (кар дэна) *п*, बचा रखना бачā $\text{рак}^x\text{nā}$ *п*

припа́сти *сов см* припасáть

припа́сы *мн* सामान сāмāн *м*, जखीरा захйрā *м*, सामग्री сāма-ग्रī *ж*; съестные — खाने का सामान *м*, खाने (भोजन) की चीजे (सामग्री) *ж*

припéв *м* [गीत का] दोहराव [ग़ीत kā] дох'рāо *м*

припи́сать *сов см* припи́сывать

припи́ска *ж* अनुलेख анулэк^x *м*

припи́сывать *несов 1.* (क *письму и т. п.*) जोड़ना джор'нā *п*, जोड़ देना джор дэна *п*, 2. (считать *причиной*) सबब (कारण) बतलाना (ठहराना) сабаб (кāран) бат'лāнā ($\text{т}^x\text{āх'рāнā}$) *п* (का *что-л*)

приплáта *ж* मुकर्र कीमत (दाम) से ज्यादा देना मुкаррар кй-मत (дāм) сэ зйāдā дэна *п*, ज्यादा कीमत (दाम) देना (डालना) зйāдā кйमत (дāм) дэна (дāч'нā) *м*

приплáтíть *сов см* приплáчивать

приплáчивать *несов* मुकर्र कीमत (दाम) से ज्यादा देना मुкаरрар кйमत (дāм) сэ зйāдā дэна *п*, ज्यादा कीमत (दाम) देना (डालना) зйāдā кйमत (दāम) दэनā (दāल'नā) *п.*

приплóд *м* वच्चे баччэ *м* *мн*

приплывáть *несов* तैरना таэр'нā *нп*, पैरना паэр'нā *нп*, तैरता हुआ आना таэр'tā хуā āнā *нп*, तैरकर पहुँचना таэр'кар пах'ч'нā *нп.* (о человеке, животном, предмете), वहना бах'нā *нп* (быть принесённым течением), आना āнā *нп*, आ जाना ā джāнā *нп* (о судне, пасажире)

приплýть *сов см* приплывать

приплýснуть *сов* चिपटा (सपाट) करना чип'tā (сапāt) кар'нā *п*

приподнимáть *несов.* [आधा, थोडा-थोडा] उठाना [$\text{āд}^x\text{ā}$, $\text{т}^x\text{orā}-\text{т}^x\text{orā}$] $\text{ут}^x\text{āнā}$ *п*

приподнимáться *несов* [आधा, थोडा-थोडा] उठना [$\text{āд}^x\text{ā}$, $\text{т}^x\text{orā}-\text{т}^x\text{orā}$] $\text{ут}^x\text{nā}$ *нп*

припо́минать *несов* याद (स्मरण) आना йāд (смаран) āнā *нп* (को *о ком-л*)

припо́мнить *сов см* припо́минать

припра́ва *ж* मसाला масāлā *м*, चटनी чат'нī *ж* (*соус*)

припра́вить *сов см* приправлять.

приправлять *несов* मिलाना *ми-*
lānā *п* (से *чем-л*), मिला देना *ми-*
lā dēnā *п* (से *чем-л*), — *пряно-*
стями मसाले डालना *п*, वधारना *п*

припрятать *сов см* припрят-
ывать

припрятывать *несов* छिपाना
ч^хипānā *п*, छिपा देना च^хипā дēnā
п, रख छोड़ना राक^х ч^хор'нā *п*
(откладывать)

припугнуть *сов разг* डराना
дарānā *п*, डरा देना दारā дēnā *п*,
धमकी दे देना д^хам'кй дэ дēnā *п*
(пригрозить; की *чем-л*)

приработок *м* ऊपरी कमाई
уп'рй कामāй *ж*, अतिरिक्त उपार्जन
атирикт' упāрджан *м*

приравнивать *несов* बराबरी
(समानता) करना бар-ā-б'рй (са-
мāн'tā) кар'нā *п* (से *к кому-л*,
к чему-л), मुकाबला करना मुкаб'лā
кар'нā *п* (का *к кому л*, *к че-*
му-л)

приравнять *сов см* приравни-
вать.

прирастать *несов* जमना
джам'нā *нп*, जम जाना джам джā-
нā *нп* (मे *к чему-л*)

прирасти *сов. см* прирастать
природа *ж* प्रकृति प्राकृति
ж; [स्व]रूप [स्वा-]रूप *м* (сущ-
ность, основное свойство).

природный *прил* प्राकृतिक
п्राकृतिक्, स्वाभाविक स्वाб'āвнक्
(естественный)

прирождённый *прил* पैदाइशी
паэдāишй, जन्मज джанмадж

прирост *м.* बढ़ती бар^х'ти *ж*,
वृद्धि вридд^хи *ж*

приручать *несов* पालतू बनाना
пāl'тū банānā *п*, हिला लेना хилā
лēnā *п* (напр *дикое животное,*
птицу), सीधा करना сйд^хā кар'нā
п (напр *лошадь*)

приручить *сов. см* приручать
присаживаться *несов* बैठना
баэт^х'нā *нп*, बैठ जाना баэт^х джā-
нā *нп*

присваивать *несов 1.* (завла-
девать) हथियाना хат^хийānā *п*,
हथिया लेना хат^хийā лēnā *п*, हड़पना
харап'нā *п*, हड़प लेना харап лēnā
п, कब्जा करना кабзā кар'нā *п*
(पर *что-л*), *2.* (предоставлять,
наделять) देना дēnā *п*

присвоение *о 1.* हथियाना
хат^хинйānā *м*, हथिया लेना хат^хинйā
лēnā *м*, हड़प लेना харап лēnā *м*,
2. (предоставление) देना дēnā *м*,
प्रदान करना प्राдāн кар'нā *н*

присесть *сов см* присаживать-
ся

прискакать *сов* सरपट दौड़कर
आना сар'пат даор'кар ānā *нп*

прискорбный *прил* दर्दनाक
дard'нāк, दु खद दु^хк^хад, खेदजनक
к^хэд-джанак

прислать *сов см* присылать.

прислонить(ся) *сов см* при-
слонять(ся)

прислонять *несов* टेक (तकि-या) लगाना तэк (такийā) лагāнā *n* (се *к чему-л*), सहारा देना साхāрā дэнā *n* (ка *к чему-л*)

прислоняться *несов* टेकना तэк'нā *n* (се *к чему-л*), सहारा लेना साхāрā лэнā *n* (ка *к чему-л*)

прислуга *жс* собир नौकर-चाकर नाокар-чāкар *m* *mn*

прислуживать *несов* टहल (खिदमत) करना ताхал (хид'мат) кар'нā *n*.

прислуживаться *несов* चापलूसी (खुशामद) करना चāп'лусй (хуш-āмад) кар'нā *n*

прислушаться *сов см* при-слушиваться

прислушиваться *несов* सुनना сун'нā *n* (се *к чему-л*), कान उठाना (लगाना) кāн ут'āнā (лагā-нā) *n*, कान लगाकर सुनना кāн ла-гāкар сун'нā *n*

присматриваться *несов* जरा गौर (ध्यान) से देखना зарā гаор (д'йāн) сэ дэк'нā *n*, ताकना тāk'-нā *n*

присмотр *m* देखभाल дэк'бхāл *жс*, निगहबानी нигах-бāнй *жс*, स-रक्षकता сāракшак'тā *жс*, под —ом देखभाल मे (की кого-л, чего-л)

присмотреть(ся) *сов см* при-сматривать(ся)

приснй|ться *сов* мне —лось, что... मुझे सपना (ख्वाव, स्वप्न) आया कि . мудж'э сап'нā (хвāб,

स्वाप्न') āнā ки .; она мне —лась मैं ने उस का सपना (ख्वाव, स्वप्न) देखा मāэ нэ ус кā сап'нā (хвāб, स्वाप्н') дэк'ā, мне —лся сон मुझे सपना (ख्वाव, स्वप्न) आया मुдж'э сап'нā (хвāб, स्वाप्н') āнā.

присоединение *с* मिलाना मि-लāнā *n*, जोड़ना джор'нā *m*; शा-मिल करना шāмил кар'нā *m* (*вклю-чение*).

присоединить(ся) *сов. см* при-соединять(ся)

присоединять *несов* मिलाना मिलāнā *n*, मिला देना милā дэнā *n*, जोड़ना джор'нā *n*, जोड़ देना джор дэнā *n*; शामिल करना шā-мил кар'нā *n* (*включать, में к чему-л*)

присоединяться *несов* मिलना मिल'нā *nn*, जा मिलना джā мил'-нā *nn*, जुटना джут'нā *nn*, जुट जाना джут джāнā *nn*; शामिल (सम्मिलित) होना (हो जाना) шā-мил (саммилит) хонā (хo джāнā) *nn* (*включаться, मे к чему-л*)

приспособить(ся) *сов см* при-способлять(ся)

приспособление *с* 1. (*действи-е от гл* приспособлять) मुवा-фик करना мувāфик кар'нā *m*, 2. *тех* कल काल *жс* (*механизм*), यंत्र йантр' *m* (*аппарат*)

приспособлять *сов* मुवाфик करना мувāфик кар'нā *n*, इस्तेमाल (*व्यवहार*) करना истэмāл (вйав'-

х̄ар) кар'нā *n* (применять), लगा-
ना लागānā *n*, लगा देना लागā дēnā
n, फिट करना फिट кар'нā *n* (при-
лаживать)

приспособля́ться *несов* अपने
को मुवाफिक करना अप'नэ को मुवā-
фик кар'нā *n* (से *к* чему-л), आदी
(अभ्यस्त) हो जाना āдй (аб^xйаст')
х̄о джānā *nn*, ~ *к* н́овым усло́ви-
ям नयी परिस्थिति के मुताबिक
(अनुकूल) अपने को ढालना *n*

пристава́ть *несов* 1. (прили-
пать) चिपकना चिपाक'нā *nn*, लि-
पटना लिपाг'нā *nn*; 2. (надоедать)
разг तग करना танг' кар'нā *n*
(को *к* кому-л), आ लगना ā лаг'нā
nn (привязываться), जोर से मॉगना
зор сэ мāг'нā *n*, नोचना ноч'нā *n*
(настойчиво требовать), 3. (при-
соединяться) मिलना мил'нā *nn*,
जुटना джут'нā *nn*, शामिल हो जा-
ना шāмил х̄о джānā *nn* (вклю-
чаться, मे *к* чему-л), 4. (о судне
и т n) आ लगना ā лаг'нā *nn*,
लग जाना лаг джānā *nn* (किनारे
к берегу, घाट पर, जेटी पर *к* при-
стани)

приста́вить *сов см* пристав-
лять

приста́вка *ж грам* उपसर्ग उप'-
सर्ग' *n*

приставля́ть *несов* 1. रखना
рак^xнā *n*, डालना дāл'нā *n*, लगा-
ना लागānā *n* (напр лестницу),
2. (для присмотра) [निगरानी के

लिये] मुकर्रर (नियुक्त) करना [निग'-
रāनй कэ लийэ] मुकारрार (नियुक्त')
кар'нā *n*

приста́льный *прил* एक-टक
эк-так, अनिमेप анимэш (о *взгляде*),
केद्रीभूत कэнд्रй-б^xут (о *внимании*),
~ *взгляд* ताक *ж*

приста́нь *ж* [जहाज-] घाट [джа-
хāз-]г^xāt *m*, जेटी джэतй *ж*

приста́ть *сов см* приставать

присте́гивать *несов* बटन लगा-
ना батан лагаānā *n*, [बटन से]
लगाना [батан сэ] лагаānā *n* (на
пуговицу), बकसुआ (बकल) लगाना
бак'суā (бакал) лагаānā *n*, [बकसुए
से] लगाना [бак'суэ сэ] лагаānā *n*
(на пряжку)

пристегну́ть *сов см* пристеги-
вать

пристра́ивать *несов* 1. जोड़ना
джор'нā *n*, मिलाना милānā *n*, 2.
(устанавливать) разг रखना рак^xнā
n, रख देना рак^x дēnā *n*

пристра́иваться *несов разг*
काम मे दाखिल होना kāм мē дāхил
х̄онā *nn*, पद पाना пад пānā *n*
(на работу)

пристра́стие *с* 1. चसका час'-
kā *m*, धुन д^xун *ж*, 2. (предубе-
ждение) जानिवदारी джāниб-дāрй
ж, पक्षपात пакш'-пāt *m*

пристра́стный *прил* जानिवदार
джāниб-дāр, पक्षपातपूर्ण пакш'-пāt-
-पूरन', पक्षपातमूलक пакш'-पāt-मु-
लाक (напр о *мнении*)

пристроить(ся) сов см при-
сгравать(ся)

пристрóйка ж (здание) उपभ-
वन उप'ब^хавान म

при́ступ м 1. воен हमला хам'-
ла м , धावा д^хавā м , आक्रमण āкра-
मान म , 2. (момент обострения)
भोक дж^хбк ж , आवेग āвэг м ,
आवेश āвэш м (боли, гнева), हमला
хам'ла м , आक्रमण āкраман м
(болезни)

приступáть несов शुरू (आरभ)
करना шурū (āрамб^х) кар'нā н ,
— к рабóте काम मे लगना (लग जा-
ना) нл

приступíть сов см присту-
пáть

пристыд́ить сов शरमाना шар'-
мānā н , शर्मिदा करना (कर देना)
шарминдā кар'нā (кар дэнā) н ,
लजाना ладжānā н , लजा देना ла-
джā дэнā н

пристыжённ́ый прич от при-
стыдить.

присудíть сов см присуждáть

присуждáть несов 1. (осуж-
дать) सजा का हुक्म देना сазā кā
хукм' дэнā н , 2. (премию) देना
дэнā н , प्रदान करना प्राдāн кар'-
нā н

присужд́ение с प्रदान करना
п्राдāн кар'нā м (напр награды)

присúтствие с हाजирी хāзирй
ж , मौजूदगी маоджуд'гй ж , उप-
स्थिति упаст^хити ж

присúтствовать несов हाजир
(उपस्थित) होना хāзир (упаст^хит)
хонā нл , शामिल होना шāмил хо-
нā нл (участвовать)

присúтствующ||ий 1. прич от
присúтствовать; 2.: —не сущ мн
हाजир (उपस्थित) लोग хāзир (упа-
ст^хит) лог м мн

присúщ||ий прил खास хās,
स्वाभाविक स्वāб^хāвик , с —ей ему́
решíтельностью अपनी स्वाभाविक
दृढता के साथ.

присыла́ть несов भेजना б^хэдж'-
нā н , भेज देना б^хэдज дэнā н

присяг||а ж हलफ халаф м ,
शपथ шапат^х ж ; приводíть к —е
कसम (शपथ) दिलाना н , говорíть
под —ой हलफ (शपथ) लेकर कह-
ना н

присягáть несов कसम (शपथ)
खाना касам (шапат^х) к^хānā н ,
हलफ उठाना халаф ут^хānā н , व्रत
लेना врат лэнā н

присягнúть сов см присягáть
прита́йться сов छिपना ч^хип'-
нā нл , छिप जाना ч^хип джānā нл
(спрятаться), दबकना дабак'нā нл
(напр от страха)

притащ́ить сов खीचकर (घसीट-
कर) ले आना (जाना) к^хйч'кар
(г^хасйт'кар) лэ ānā (джānā) нл

притащ́иться сов разг पैर
घसीटकर आना (जाना) паэр г^хасйт'-
кар ānā (джānā) нл , घिसटता जा-
ना г^хисат'тā джānā нл

притвориться *сов см* притворяться

притворный *прил* बनावटी ба-
नाोटि, कृत्रिमकृत्रिम, ऊपरी उप'रि

притворство *с* बनावट बनावत
ज, ढोंग द^хोंग *м*, कृत्रिमता कृ-
त्रिम'ता *ж*

притворщик *м* ढोंगी द^хोंगी *м*,
बगुलाभगत बाгуला-ब^хаगत *м*

притвор||яться *несов* वहाना
करना (निकालना) बा^хाना кар'на
(निका^л'ना) *п* (का кем-л), ढोंग
करना द^хोंग кар'на *п*, स्वाँग रचना
स्वाँग राच'ना *п* (का кем-л), он
~йлся мёртвым वह मुरदा सा बन
गया

притеснение *с* जुल्म зулм' *м*,
अत्याचार अतिया^чार *м*

притеснять *несов* जुल्म (अत्या-
चार) करना зулм' (अतिया^чार) кар'-
ना *п* (पर, के ऊपर кого-л, что-
либо)

притихать *несов* धीमा पडना
द^хिमā пар'ना *пп*, शांत होना (हो
जाना) शांत' होना (Хо джа^нā) *пп*

притихнуть *сов см* притихать

приток *м* 1. (действие) बडी
तादाद (सख्या) मे आ जाना बारी ता-
दाद (санк^хिया) मे^३^३^३^३^३^३^३^३^३ ; 2. (ре-
ки) शाखा [-नदी] शा^खā [-नादी] *ж*,
सहायक नदी सा^хा^३ना^३क नादी *ж*

притом союз साथ ही сāt^х хй,
साथ [ही] साथ सāt^х [хй] сāt^х, इस
के अलावा (अतिरिक्त) ис के^३^३^३^३^३^३^३^३ (अतिरिक्त') (кроме того).

притон *м* थाँग त^хाँग *ж* (воров-
ской)

приторный *прил* मतली पैदा
करने तक मीठा मा^त'ली पाэдā кар'-
नэ так मी^तā, ऐसे मीठा जो मतली
पैदा करनेवाला है अэсэ मी^तā द^जो
मा^त'ली पाэдā кар'नэ-वा^लā^३^३^३^३^३^३^३^३^३

притрагиваться *несов* छूना
च^хुना^३ *п*, स्पर्श करना सपार^श' кар'-
ना^३ *п*, उंगली लगाना उंग'ली लागा^नā
п (пальцем), हाथ लगाना हा^थ लागा^नā^३ *п*,
आस्वाद^न करना आस्वा^दन кар'ना^३ *п*.
(пробовать, का^३ क^३^३^३^३^३^३^३^३ *प*)

притронуться *сов см* притра-
гиваться

притупить(ся) *сов см* при-
туплять(ся)

притуплять *несов* 1. कुद (गुठ-
ला, कुठित) करना कुन्द' (गु^तā^३लā,
कुन्त^खित) кар'ना^३ *п*, 2. перен कुद
(कुठित) करना कुन्द' (कुन्त^खित) кар'-
ना^३ *п*

притупляться *несов* 1. कुद
(गुठला, कुठित) हो जाना कुन्द' (गु-
त^खā^३लā, कुन्त^खित) हो^३^३^३^३^३^३^३^३^३ *пп*, 2.
перен कुद (कुठित) हो जाना कुन्द'
(कुन्त^खित) हो^३^३^३^३^३^३^३^३^३ *пп*

притягательн||ый *прил* अपनी
तरफ (ओर) खीचनेवाला अप'नी гара^फ
(ор) क^खीच'नэ-वा^लā^३, आकर्षक आ^कार-
शक, आकर्षी आ^कारशी, ~ая сіла
आकर्षणी शक्ति *ж*

притягивать *несов* अपनी तरफ
(ओर) खीचना (खीच लेना) अप'नी

тараф (ор) क^खयच'नā (क^खयच लēnā) *п.* ;
आकर्षित करना āкаршит кар'нā *п.*
(привлекать)

притяжательн||ый прил —ое
местоимение грам सबध-वाचक
(सबध-सूचक) सर्वनाम самбанд^ख'-वā-
चाक (самбанд^ख'-सूचाक) सार्व'-नām *м*

притяжение с कशिश काशिश
ж , आकर्षण āкаршан *м*

притязāни||е с दावा dāvā *м*
(का ना что-л), अद्यर्थन ад^खйар-
त^खан *м* (का ना что-л); имēть —я
दावा करना *п* ; दावादार होना *нп.*

притязāть несов दावा करना
(रखना) dāvā кар'нā (राक^ख'нā) *п*
(का ना кого-л, ना что-л), दावादार
होना dāvā-dār хонā *нп* (का ना ко-
го-л, ना что-л)

притяну́ть сов см пригяги-
вать

приурóчивать несов वक्त
(समय) के मुताबिक (अनुसार) करना
वाक्त' (समाय) कē мутāбик (अनुसār)
кар'нā *п*

приурóчить сов см приурóчи-
вать

приучāть несов आदी (अभ्यस्त)
वनाना āди (अब^खйаст') банānā *п* ,
आदत डालना āдат дāl'нā *п* (का
क чему-л, मे कого-л)

приучить сов см приучāть

прихвāрывать несов разг
[थोडा सा] वीमार पडना (हो जाना)
[t^хorā sā] бимār пар'нā (खो джā-
нā) *нп*

прихворну́ть сов. см прихвā-
рывать.

прихвостень *м. разг.* पुंछाला
пūч^खālā *м.*, पूंछ पūч^ख *ж* , लगुआ-
भगुआ лагуā-б^खагуā *м* , पिट्ठू पिट-
т^खу *м*

прихлебāтель *м. разг.* टुकडखोर
тукар-хор *м*

прихóд *м* 1. आना ānā *м* , पहुँच-
ना пахūч'нā *м* , आमद āмад *ж* ,
आगमन āгаман *м* (прибытие), —к
влāсти अधिकार-प्रवेश *м* , सत्ताग्रहण
म , 2. (доход) आमदनी āм'даний *ж* ,
आय āи *ж* ; —и расхóд आमद और
खर्च *म* , आमदोखर्च *म* , आय-व्यय *म*.

прихóдить несов आना ānā *нп* ,
आ जाना ā джānā *нп* , आगमन हो-
ना āгаман хонā *нп* (का о ком-л,
о чēм-л), पहुँचना пахūч'нā *нп.*,
आ पहुँचना ā пахūч'нā *нп* (при-
бывать), पधारना пад^खār'нā *нп* ,
तशरीफ लाना (फरमाना) таш'рйф
лānā (फार'мānā) *п.* (пожаловать),
मिलना мил'нā *нп* , आना ānā *нп*
(напр о письме), ◇ —к заключе-
нию नतीजे (निष्कर्ष) पर पहुँचना
нп , —в упāдок ढलकना *нп* , उत-
रना *нп* , शिथिल हो जाना *нп* , —в
отчāяние मायूस हो जाना *нп* , —в
ужас भयभीत हो जाना *нп* , —в се-
бā होश मे आना *нп* , होश ठिकाने
होना *нп* (का о ком-л), —на па-
мять याद आना (पडना) *нп* ; —в
гóлову खयाल (विचार) आना (पडना)
нп , सूझना *нп*

приходиться *несов* 1. लगना *лаг'нā нп*, अच्छा लगना *ачч'ā лаг'нā нп*, अनुकूल होना *анукул'ōнā нп*, छाजना *ч'āдж'нā нп* (*быть к лицу*), ~ в पोरु फटना *нп*, अटना *нп*, 2. удар пришёлся по спине चोट पीठ पर लगी *чот пйт' пар лагй*, на какое число пришлось воскресенье? रविवार किस तारीख को पड़ा? *рави-вар' किस тārйх ко парā?*, 3. *безл* (случаться) पड़ना *пар'нā нп*, нам не придётся далеко ходить за фактами तथ्यों के लिये हमें दूर नहीं जाना पड़ेगा; *ча́сто* приходится видеть, что... *прай*. देखने में आता है कि , 4. (доводиться) लगना *лаг'нā нп*, он мне приходится братом वह मेरा भाई लगता है, 5. *безл* в среднем приходится (на кого-л, на что-л) औसत पड़ता है *аосат пар'тā хāэ*, ◇ ~ по вкусу मजे पर आना *нп*, रुचि होना *нп* (की, के साथ, से *о чем-л*)

прихотливый *прил* [मन]मौजी [ман-]माодजी, तरगी *тарангй*

прихоть *ж* मौज *маодж ж*, तरग *таранг' ж*, धुन *д'хун ж*

прихрамывать *несов* [थोड़ा सा] लंगडाना [т'орā сā] *лāг'рāнā нп*, लंगडाकर चलना *лāг'рāкар чал'нāнп*

прицёл *м* मसा *масā м*, ◇ *взять на* ~ निशाना बाँधना (*лагана, саधна*) *п* (*прицелиться, к* *кого-л, что-л*)

прицеливаться *несов* निशाना लगाना (*ба́йна, са́йна*) *нишāнā лагāнā* (*ба́д'нā, са́д'нā*) *п* (*ка в кого-л, во что-л*), लक्ष्य लगाना *лакшй' лагāнā п*

прицелиться *сов* *сн* *прицели-*
ваться

прицениваться *несов* *разг* कीमत पूछना *кйमत пуч'нā п* (*ки к чему-л*), भाव (मूल्य) पूछना *б'āо (мūльй') пуч'нā п* (*ка к чему-л*)

прицениться *сов* *разг* *сн* *прицени-*
ваться

прицепить(ся) *сов* *см* *прицеп-*
лять(ся)

прицеплять *несов* जोड़ना *джор'нā п*, मिलाना *милāнā п*, लटकाना *лат'кāнā п* (*подвешивать*), ~ булавкой *пин* से लगाना (*лага* *де́на*) *п*

прицепляться *несов* चिपटना *чипат'нā нп*, लिपटना *липат'нā нп*, लगना *лаг'нā нп*

прицепной *прил* ~ वाग़न खींची जानेवाली गाड़ी *к'йчй джāнэ-вā-лй гāрй ж*

причали|вать *несов* 1. लगाना *лагāнā п*, बाँधना *ба́д'нā п* (*при-*
вязывать), ~ лóдку к бéрегу *кश्ती किनारे लगाना п*, *कश्ती तट पर लगाना п*, 2. (*подходить*) लगाना *лаг'нā नп*, लग जाना *лаг джāнā नп*, आ लगाना *ā лаг'нā नп* (*пер,* *से к чему-л*), *सूदो* ~लो *к бé-*
реगु कश्ती किनारे आ लगी, कश्ती

किनारे लग गई, जहाज जेटी पर
आकर लग गया

причáлить сов. см причáли-
вать

прича́стие с грам कृदन्त क्री-
दन्त' म

причём союз इस के अलावा (सि-
वाय, अतिरिक्त) ис кэ ала́ва (сивáй,
атирикт'), ~ извѣстно, что... और
यह मालूम (ज्ञात) होता है कि ; а
~ же я тут? मेरा इस से क्या वास्ता
(सबध) है?

причесáть(ся) сов см приче-
сывать(ся)

причёск||а ж बाल बनाने का
प्रकार बाल बनाने का प्रकार म.
देलाते ~у बाल सँवारना n.

причёсывать несов कधी करना
-कान्ग^хй кар'на n, ~ во́лосы वालो
मे कधी करना n, बाल बनाना n

причёсываться несов बाल
सँवारना बाल सँवार'ना n, [अपने बा-
लो मे] कधी करना [अप'ने बालो मे]
-कान्ग^хй кар'ना n

причýн||а ж सबब саबाб म, वजह
वादजाह ж, कारण कारण म, по-
~е (के-ल) के सबब (कारण) по-
сделог

причинить сов см причиня́ть

причиня́ть несов पहुँचाना पाखू-
चा'ना n, पहुँचा देना पाखूचा'ना
n, ~ вред नुकसान (हानि) पहुँचा-
ना n

причы́слить сов см причис-
лять.

причисля́ть несов गिनना गिन'-
ना n (को को-ल, что-ल, मे क
чему-ल), गिनती करना गिन'ती кар'-
ना n, गणना करना गान'ना кар'ना
n (की को-ल, что-ल, मे क को-
-либо, क чему-ल)

причита́ние с रोना रона n,
रोना-धोना रона-द^хона m., विलाप
विलाप m

причита́||ться несов ему́-ет-
ся де́сять рублёй उस को दस
रुबल मिलना है उस को दस रुबल
मिल'ना खाэ, с вас ~ется два руб-
ля आप को दो रुबल देना चाहिए
आप को दो रुबल देना चाहिए,
~ющаяся за рабо́ту сýмма काम
से मिलनेवाली रकम काम से मिल'-
ने-वाली राकाम ж

причу́да ж मन की मौज मान की
माओज ж, धुन द^хун ж, человек с
~ми [मन] मौजी आदमी m

причу́дливый прил अलबेला
अल'बेला, विचित्र विचित्र', काल्पनिक
काल्प'निक (फान्तास्टический)

пришýбленный прич, прил
देवा हुआ दाबा हुआ

пришивáть несов सीना सिना n,
सी देना सि देना n, टाँकना ताँक'ना
n (что-ल небольшое, маленькое k
большому), ~ пýговицы к пальто
कोट मे बटन लगाना n

пришýть сов см пришивáть
пришпóривать несов एड
लगाना (देना, मारना) एर लगाना
(देना, मार'ना) n.

пришпóрить *сов см* пришпо-
ривать

прищемить *сов см* прищем-
лять

прищемлять *несов* दवाना दा-
बांनā *n*

прищúриваться *несов* आँख
दवाना आँख दाबांनā *n*

прищúриться *сов см* прищú-
риваться

приóт *м* 1. आश्रयगृह आश्रय-
ग्रिह *м*, यतीमखाना йатим-хāнā *м*,
अनाथालय अनāथāलय *м* (*детский*),
वृद्धाश्रम व्रिद्धआश्रम *м* (*для пре-
старелых*), 2. перен शरण शा-
रान *ж*

приютить *сов* पनाह (आश्रय)
देना पानāह (आश्रय) दēнā *n* (*кого-л*),
प्रश्रय देना प्रаш्राय दēनā *n*

приютиться *сов* आश्रय ले रख-
ना आश्रान लē рах'нā *n*

приятель *м* दोस्त дост' *м*,
मित्र मित्र' *м*

приятельский *прил* दोस्ताना
достāнā *неизм*, मित्रतापूर्ण मित्र'ता-
पूरन'

приятно 1. *нареч* चाव (सुख,
प्रसन्नता) से चाō (सुक^х, प्रसान्नि'ता)
сэ, 2. *безл в знач сказ* खुशी की
वात है खुशी कī बāt 'ख़ाэ, мне
очень —, что... मुझे वड़ी खुशी
(प्रसन्नता) हुई कि

приятный *прил* खुशगवार खुш-
-गवār, सुहावना सु'хāонā, सचिकर
руचि кар, सुखद सुक'ад, खुशनुमा

खुश-नुमा *неизм* (*на вид*), रमणीय
राम'नीय' (*привлекательный, нра-
вляющийся*)

про *предлог* के वारे मे कэ бārэ
мэ, के सबध मे कэ самбанд^х мэ,
के विषय मे कэ вишай мэ, ◇ подú-
мать — себя आप ही आप सोचना
n, मन ही मन मे कहना *n*

прóба *ж* 1. (*действие*) पर-
खाई пар'к'āй *ж*, आजमाइश āз'-
मांिश *ж*, जाँच द्जाँच *ж*, परीक्षा
парйкшā *ж*, 2. (*образчик*) नमूना
намūнā *м*, वानगी बāн'गй *ж*

пробéг *м* दौड दाор *ж*, средне-
сúточный — товārных вагонов
मालगाडियो की रोजाना औसत
चाल *ж*

пробегать *несов* 1. दौडना दाор'-
नā *нп*, दौड जाना दाор द्जāनā *нп*,
2. *перен* (*бегло просматривать*)
सरसरी तौर पर देखना (*देख लेना*)
сар'сарй таор пар дэк'нā (*дэк^х
лэнā*) *n*, 3. *перен* по его лицу
пробежāла улыбка उस के चेहरे पर
मुस्कराहट [की रेखा] दौड गई उस कэ
चэх'рэ пар муск'рāхат [कī रэк'ā]
दाор गाय

пробежāть *сов см* пробегать
пробéл *н* 1. (*оставленное ме-
сто*) खाली जगह खāलй द्जाга'х *ж*,
2. *перен* (*недостаток*) कमी काम
ж, अभाव अब'āо *м*

пробивāть *несов* 1. छेद (दरार,
सुराख) करना (*कर देना*) च'эд (दा-
रāр, सुरāख) кар'нā (*кар дэнā*) *n*

(मे *что-л*); फोडना *п^хор'на* *п* (прорывать, проламывать), 2. (прокладывать) लगाना *лагāна* *п*, लगा देना *лагā* *дэна* *п*, निकालना *никал'на* *п*; ◇ — себе *дорóгу* *перен* अपने लिये रास्ता साफ करना *п*

пробиваться *несов* 1. अपने लिये रास्ता तैयार (पैदा) करना *ап'नэ* *лийэ* *ра́стā* *таэйāр* (*паэдā*) *кар'на* *п*, फूटना *п^хут'на* *नп*, फूट जाना *п^хут* *джāна* *नп* (*напр* *об* *источнике*), 2. (о растениях) दिखाई देना *дик^хай* *дэна* *नп*, निकलना *никал'на* *नп*, निकल आना *निकाल* *āна* *नп*.

пробираться *несов* घुसना *г^ху-с'на* *नп*, घुस जाना *г^хус* *джāна* *नп* (मे *куда-л*), — тайком दबे पाँव घुसना (घुस जाना) *नп*, चोरी-छिपे घुसना (घुस जाना) *नп*, — сквозь चाँшу जगल मे से गुजरना *नп*

пробёрка *ж* टेस्ट-ट्यूब *тэст'-тйүб* *м*

пробить I *сов см* пробивать

пробить II *сов* (о часах) बजना *бадж'на* *नп*, बज जाना *бадж* *джāна* *नп*, प्रोबिला *сэ* *सात* *बज* चुके है; *часы* *пробили* *шесть* *घडी* *ने* *छ* *बजाया*

пробиться *сов см* пробиваться

пробк||а *ж* 1. डाट *да́т* *ж*, за-
тыкать —ой डाट कसना (लगाना, बंद करना) *п*, 2. *эл* *फयूज* *фйүз* *м*, 3. *перен* (затор) रोक *рок* *ж*

пробковый *прил* काग का *ка́* *ка*

пробле́ма *ж* मसला *мас'ла* *и*, समस्या *самасна* *ж*

проблеск *м* झलक *дж^халак* *ж*, प्रकाश *прака́ш* *м*, — *надежды* उम्मेद की *झलक* *ж*, आशा का प्रकाश *म*

пробный *прил* नमूने का *наму-नэ* *ка* (*приготовленный или взя-тый на пробу*); जाँच (परख, परीक्षा) का *джāч* (*парак^х, парйкша*) *ка* (*производимый для испытани-я*); ◇ — *камень* *пря* *м*, *перен* कसौटी *ж*

пробовать *несов* 1. चखना *ча-к^х'на* *п*, चाटना *ча́т'на* *п*, जायका लेना *зāй'ка* *лэна* *п* (*ка что-л*), आस्वादन करना *āсва́дан* *кар'на* *п* (*на вкус, ка что-л*), टटोलना *та-тол'на* *п* (*на ощупь*), — *го́лос* आ-लापना *п*, — *си́лы* जोर (ताकत) आजमाना *п*, 2. (*пытаться*) कोशिश करना *кошиш* *кар'на* *п* (*की* *что-либо* *сделать*), प्रयत्न करना *пра-йатн' кар'на* *п* (*ка что-л* *сде-лать*)

пробойна *ж* तोड़ *тор* *м*, छेद *ч^хэд* *м*, शिगाफ *шига́ф* *м*, गोवरी *гоб'ри* *ж*, (*в подводной части* *судна*)

проболтаться *сов* (*прогово-риться*) भेद खोलना *б^хэд* *к^хол'на* *п*, पट से बोल उठना *पाट* *сэ* *бол* *у́т^х'на* *नп*

пробóр *м* माँग माँग *ж*, дѣлать
— माँग निकालना (निकाल लेना, चीर-
ना) *п*, причёсываться на прямой

— बीच में से माँग निकाल लेना *п*,
причёсываться на косой — एक
तरफ से माँग निकाल लेना *п*

пробр́аться *сов* प्रोबिरा́ться
пробуді́ть(ся) *сов см* про-
бужда́ть(ся)

пробужда́ть *несов прям, пе-
рен* जगाना दजागānā *п*, जगा देना
दजागā дэнā *п*, जागृत करना (कर
देना) दजाग्रित кар'nā (кар дэнā)
п, — интерес в ком-л. к чему-л.
किसी में किसी के लिये उत्साह
जगाना *п*, — энэргию शक्ति भर-
ना (भर देना) *п* (में в ком-л)

пробужда́ться *несов прям,*
перен जागना दजाг'nā *пп*, जाग
उठना दजाг ут'нā *пп*, जागृत होना
(हो उठना) दजाग्रित хонā (хо ут'-
нā) *пп*

пробужде́ние *с* *прям, перен*
जागरण दजाг'ран *м*, जागृति दजा-
गृति *ж*, जागृति दजाग्रिति *ж*

пробура́вить *сов см* пробу-
ра́вливать

пробура́вливать *несов* बरमाना
бар'mānā *п*

пробы́ть *сов* रहना राх'nā *пп*,
ठहरना त'ахар'nā *пп*, रह (ठहर)
जाना राх (त'ахар) दजānā *пп*

провáл *м перен* (неудача) ना-
कामयावी nā-kām-iyābī *ж*, नाकामी
nā-kāmī *ж*, असफलता аса-п'ал'tā

ж, हार хāр *ж*, शिकस्त शिकास्त'
ж, पराजय парāджай *ж* (пораже-
ние)

провáливаться *несов* 1. गिरना
гир'nā *пп*, गिर पडना गिर пар'nā
пп (में куда-л), 2. (рушиться)
टूटकर गिरना तुट'кар गир'nā *пп*,
3. *перен* (терпеть неудачу) नाकाम-
याब (नाकाम, असफल, विफल) होना
(हो जाना) nā-kām-iyāb (nā-kām,
аса-п'ал, вип'ал) хонā (хо джānā)
пп, फेल (अनुत्तीर्ण) होना (हो
जाना) фэл (अनुत्तीर्ण) хонā (хо
джānā) *пп* (на экзामेने)

провали́ться *сов см* прова́ли-
ваться

провáнск||ий *прил* —ое मांस-
लो जैतून का तेल заэतून kā тэл *м*

провéдать *сов* 1. (навестить)
मिलने आना मिल'nē ānā *пп* (से को-
го-л, что-л), देखने आना (जाना)
дэк'нē ānā (джānā) *пп*, भौकना
дж'āк'nā *пп* (заглянуть), 2. (раз-
узнать) पता लगाना патā лагānā
п (का что-л)

провезт́и *сов см* провози́ть

прове́рить *сов см* проверя́ть

прове́рка *ж* 1. जाँच [-पडताल]
джāч [-пар'tāl] *ж*, निरीक्षण नि-
रिक्शन *म* (контроль, ревизия),
— исполне́ния काम की पूर्ति को
देखना *म*, 2. (испытание) आजमाइश
āз'māish *ж*, परख парак' *ж*,
परीक्षा परिक्शā *ж*

проверя́ть *несов* 1. जाँच करना

джāч кар'нā *n* (की कого-л , что-либо), जॉचना джāч'нā *n* , निरीक्षण करना निर्यक्शन кар'нā *n* (контролировать, ревизовать; का कого-л , что-л), 2. (испытывать) आजमाइश (परीक्षा) करना āз'мāнш (पर्यक्शā) кар'нā *n*. (की कого-л , что-л), परखना парак'нā *n* , आजमाना āз'мānā *n*

провести *сов см* проводить I
 провётривать *несов* हवा [आने] देना хавā [āнэ] дэнā *n* (напр комнату), हवा में रखना хавā мē ра^xк'нā *n* (напр одежду)

провётрить *сов см* провётривать

провізия *ж* खाने-पीने की चीजे ^kхāнэ-пйнэ кй чйзэ *ж* *мн* , खुराक *ж* , खाद्य [पदार्थ] ^kхāди' [-падāрт^x] *м*

провиниться *сов* कसूर करना *कसूर* кар'нā *n* (में в чем-л)

провинциальный *прил* प्रातीय प्रांतिन' , प्रादेशिक प्रादेशिक

провінция *ж* सूबा *субā* *м* , प्रात प्रांत' *м* , प्रदेश प्रादेश *м*

прóвод *м* तार *тār* *м* , говорить по прямóму ~у सीधे तार से बात करना *n*

проводимость *ж* *физ* प्रवाहकत्व प्रावāх'катв' *м*

проводить I *несов* 1. ले जाना *лэ* джāнā *нп* , निकालना *никāл'*нā *n* , पहुँचाना *пах'чāнā* *n* ; छोड़ आना *ч'ор āнā* *нп* (домой), 2. (осу-

ществлять) लागू (चालू) करना *лā-гу* (чāлу) кар'нā *n* , संचालित करना *санчāлиг* кар'нā *n* , पास करना *пās* кар'нā *n* (напр законопроект—о законодательном органе), पास कराना *пās* карāнā *n* (напр законопроект—о каком-л лице), ~ политику мīра शांति की नीति बरतना *n* ; ~ выборы निर्वाचनों को संचालित करना *n* , ~ демонстрацию जलूस निकालना *n* , प्रदर्शन करना *n* , ~ в жизнь अमल (व्यवहार) में लाना *n* , कार्यान्वित करना *n* ; ~ механизацию यंत्रीकरण करना *n* (का *чегो* *л*), ~ отдых आराम (विश्राम) करना *n* , 3. (пролагать) लगाना *лагāнā* *n* , लगा देना *лагā* дэнā *n* , निकालना *никāл'*нā *n* , विछाना *бич'хāнā* *n* , विछा देना *бич'хā* дэнā *n* (प्रत्यागивать), ~ железную дорогу रेल की पटरी विछाना *n* , ~ электричество बिजली के तार लगाना *n* , ~ водопровод पानी के नल लगाना (विछाना) *n* , 4. (жить) गुजारना *гузār'нā* *n* , विताना *битāнā* *n* , काटना *кāt'нā* *n* , व्यतीत करना *व्या-तйत* кар'нā *n* , 5. *перен* *разг* (обманывать) धोखा देना *д'ок'хā* дэнā *n* (को कого-л , что-л), धोखेवाजी करना *д'ок'хā-бāзй* кар'нā *n* , 6. *физ* प्रवाहित (संचालन) करना *प्रा-वāхит* (санчāлан) кар'нā *n* , 7. (гладить) फेरना *п'эр'нā* *n* , ~ рубой हाथ फेरना *n* (पर *по* *чemu*-*л*), 8. (намечать) खीचना *к'хйч'нā* *n* ,

डालना *дāl'nā n*, ~ черту́ लकीर (रेखा) खीचना (डालना) *n*, ~ гра-
ни́цу सीमा बाँधना *n*, हृदयदी कर-
ना *n*

проводіть II *сов см* прово-
жа́ть

прово́дка *ж* 1. (действие) बि-
जली के तार लगाना बिज'ली कэ तār
лагānā *м*, 2. (провода) तार тār
и мн

проводни́к *м* 1. अगुआ *агуā*
м, राहुनुमा *раḥ-нума* *м* *неизм*,
पथप्रदर्शक *патᵂ-прадаршак* *м*, 2.
(в поезде) गाई *гаई* *м*, कंडक्टर
कान्दाक्तर *м*, 3. *физ* संचालक
पदार्थ *санचा́лак* *पादार्तᵂ* *м*, *эл*
विद्युत्-चालक *विद्युत-चा́лак* *м*

про́воды *мн* बिदाई *बिदाई* *ж*,
रुखसत *рух'сат* *ж* (*прощанье*)

провожа́тый *м* राहुनुमा *раḥ-*
нума *м* *неизм*, पथप्रदर्शक *патᵂ-*
прадаршак *м*, गाई *гаई* *м*

провожа́ть *несов* 1. पहुँचाना
पाḥūchānā n, पहुँचा देना *पाḥūchā*
देना n, बिदा (रुखसत) करना *बिदा*
(*рух'сат*) *कार'ना n* (*прощаться*);
я ~у вас मैं तुम्हे पहुँचाऊँ, я ~у
вас до ва́шего до́ма मैं आप को
आप के घर तक पहुँचाऊँ, मैं आप को
आप के घर छोड़ आऊँ, 2. (*сопро-*
вождать) साथ-साथ जाना *सातᵂ-सातᵂ*
जānā n, जाना *जānā n* (के साथ,
के पास *кого-л*, *что-л*), 3. (*следить*,
проследживать); она́ ~а́ла *глаза́-*
ми *वसादников* उस की आँखें घुडसवा-

रो का अनुसरण करती थी *उस की*
आँखें *गᵂुर-सावāro* *का* *अनुसारन*
कार'ती *तᵂ*

прово́з *м* ले जाना *ले* *जānā m*,
पहुँचाना *पाḥūchānā m* (*доставка*)

провозгласи́ть *сов см* про-
возглаша́ть

провозглаша́ть *несов* 1. एलान
करना *эलāन* *कार'ना n* (का *что-л*),
खुले आम कहना *कᵂुलэ* *ām* *काḥ'ना n*,
घोषणा करना *गᵂोश'ना* *कार'ना n*
(की *что-ल*), ~ *लोडुंग* नारा बुलद
करना *n*, ~ *तोस्ट* *टोस्ट* पेश (*प्रस्ता-*
वित) करना *n*, 2. (*объявлять*)
एलान करना *эलāन* *कार'ना n* (का
кем-л), घोषणा करना *गᵂोश'ना*
कार'ना n (की *кем-ल*), घोषित कर-
ना *गᵂोशित* *कार'ना n*

провозглаше́ние *с* एलान *эलāन*
м, घोषणा *गᵂोश'ना* *ж*

прово́з *несов* ले जाना *ले*
जānā n, पहुँचाना *पाḥūchānā n*,
पहुँचा देना *पाḥūchā* *देना n* (*до-*
ставлять)

провока́тор *м* उकसावा देनेवा-
ला *उक'सावा* *देनā-वाला* *म*, उत्तेजक
उत्तेजक *म*

провока́ция *ж* उकसाव *उक'सा*
म, उकसावा *उक'सावा* *म*, उत्तेजना
उत्तेज'ना *ж*

про́волока *ж*. तार *तār* *म*

про́волочный *прил* तार का
तār *का*

прово́рный *прил* फुरतीला *पᵂु-*
र'तिला, तेजतэ, चतुर *चतुर* (*ловкий*)

проборство с फुरती प'ур'गि
ज, फुरतीलेपन प'ур'तिले-पान म;
चतुरता चतुर'ता ज. (ловкость)

провоцировать *несов* उकसा-
ना उक'साना *п*, भडकाना ब'ार'काना
п, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'-
ना *п*

прогада||ть *сов* गलत हिसाब
लगाना गलाग खिसाब लगाना *п*, он
-ल उस के पल्ले कुछ नहीं पडनेवा-
ला है

прогалина *ж* [जगल का] खुला
हुआ मैदान [джангал का] क'ुला खुा
माэдान *м*

проглатывать *несов.* निगलना
нигал'ना *п*, निगल जाना निгал
джाना *пп*, हडपना खараप'ना *п*,
ग्रसना грас'ना *п*; ◇ словно аршин
проглотил माश के आटे की तरह ऐठा
हुआ है, проглотить обиду अपमान
को पी जाना *пп*

проглотить *сов см* проглаты-
вать

проглядеть *сов см* прогля-
дывать 2, 3

проглядывать *несов* 1. (по-
казываться) दिखाई देना (पड़ना)
दिक'ай दэнā (पर'ना) *пп*, नजर
आना назар āна *пп*, टपकना тапак'-
ना *пп* (о чувствах в выражении
лица), 2. (просматривать) सरसरी
तौर पर देखना сар'сарि ताор пар
дэк'ना (дэк' лэнā) *п*, उलट-पुलट-
कर देखना (देख लेना) उलट-पुलट'-
кар дэк'ना (दэк' लэнā) *п*, 3. (про-

пускать) देखकर भी न देखना दэк'-.
кар б'и на दэк'ना *п*., चूकना चुक'-
ना *пп*; ◇ он все глаза прогля-
дел रास्ता देखते देखते उस की आँखें
पक गईं

проглянуть *сов см.* прогля-
дывать 1

прогнать *сов см.* прогонять
прогнивать *несов.* [अदर में]
सड़ना [अंदर में] सार'ना *пп*

прогнать *сов. см* прогнивать
проговорить *сов* (произнести)
बोलना बोल'ना *п*, कहना का'ना *п*,
कह देना का' दэнā *п*

проговориться *сов* भेद (रहस्य)
खोलना (खोल देना) ब'эд (राхасि)
क'ोल'ना (क'ोल दэнā) *п*, कह बैठना
का' баэт'ना *пп*

проголодаться *сов* भूख लगना
ब'ुक' लाग'ना *пп* (को ० को-ल)

прогонять *несов* निकालना नि-
काल'ना *п*, निकाल देना निकाल दэнā
п, भगाना ब'аганā *п*, भगा देना
ब'ага दэнā *п*, बाहर करना (कर
देना) बा'хар кар'ना (кар दэнā) *п* (вы-
гонять), मार भगाना मार ब'аганā *п*
(напр захватчика, врага)

прогорать *несов* 1. जलना दज-
ल'ना *пп*, जल जाना दजल दजानā
пп, 2. (разоряться) разग दिवाला
निकलना (पिटना) दिवाला निकाल'ना
(पिट'ना) *пп* (को ० को-ल, ० चेम-ल),
नील बिगडना नील बिगार'ना *пп* (को
० को-ल, ० चेम-ल)

прогореть *сов см* прогорать

прогóрклый *прил* कडवा सा
кар'вā сā, विगडा हुआ биг'рā хуā

прогрáмма *жс* 1. कार्यक्रम क़ा-
र'й'-крам *м*, योजना йодж'нā *жс*
(план), 2. (учебная) पाठ्यक्रम пā-
т'х'и'-крам *м*, 3. (радиопередач) प्रो-
ग्राम прогрāм *м*, सभा саб'хā *жс*

прогрéсс *м* तरक्की таракк'и *жс*,
प्रगति прагати *жс*, उन्नति уннати *жс*

прогрéссивный *прил* तरक्की-
याफ़ता таракк'и-йāфтā *неизм*, प्रग-
तिशील прагати шйл, उन्नतिशील
уннати-шйл, — नालóg क्रमशः वर्द्ध-
मान् कर *м*

прогрéсировать *несов* तरक्की
(प्रगति, उन्नति) करना таракк'и (пра-
гати, уннати) кар'нā *п*

прогрéссия *жс мат* श्रेणी श्रэ-
н'и *жс*, अрифमेटिकская — समाना-
तर श्रेणी *жс*, геометрическая —
समगुण श्रेणी *жс*

прогрызáть *несов* [दॉत से] काट-
ना [дāт сэ] кāt'нā *п*, कुतरना
кутар'нā *п*

прогрызть *сов см* прогрызáть
прогýл *м* कामचोरी कām-चोर'и *жс*
прогýливать *несов* (не рабо-
тать) काम से जी चुराना कām सэ
дж'и चурāнā *п*

прогýливаться *несов* टहलना
ताहल'нā *нп*, सैर (भ्रमण, परिभ्र-
मण) करना साэр (б^храман, परि-
б^храман) кар'нā *п*, हवा खाना хā-
вā क'хāнā *п*, घूमना г'хум'нā *нп*,
घूमना-फिरना г'хум'нā-п'хир'нā *нп*

прогýлка *жс* सैर साэр *жс*, [परि]-
भ्रमण [пари]б^храман *м*

прогýльщик *м* कामचोर कām-
-चोर *м*, काम से जी चुरानेवाला कām
сэ дж'и चурāнэ-वāлā *м*

прогулять(ся) *сов см* прогý-
ливать(ся)

продавáть *несов* बेचना бэч'нā
п, बेच देना (डालना) бэч дэнā
(дāл'нā) *п* (के हाथ कोमु-ल), फरो-
ख्त करना фарохт' кар'нā *п* (की
что-ल), विक्रय करना विक्राи кар'-
नā *п* (का что-ल), विकवाना бик'-
वāнā *п* (через кого-л)

продавáться *несов* 1. विकना
бик'нā *нп*, बिक जाना бик джāнā
нп, 2. (о человеке) अपने आप को
बेच देना ап'нэ āп ко бэч дэнā *п*
(के यहाँ, के हाथ कोमु-ल)

продавéц *м* बेचनेवाला бэч'нэ-
-वāлā *м*, विक्रेता विकрэтā *м* *не-*
изм, विक्रीय विकрай'и *м*

продавщ'ица *жс* बेचनेवाली бэч'-
нэ-वāл'и *жс*

продáж||а *жс* बिक्री बик'ри *жс*,
फरोख्त фарохт' *жс*, विक्रय विकрай'
м, рóзничная — खुदरा-बिक्री *жс*,
оптóвая — थोक-बिक्री *жс*, посту-
пить в —у बाजार मे बिकने लगना
нп

продáжн||ый *прил* 1. (для про-
дажи) बिक्री (फरोख्त, विक्रय) का
(के लिये) बिक'ри (фарохт', विकрай')
कā (कэ лийэ), बिकाऊ बикāу, —ая
ценā बिक्री की दर *жс*, विक्रय-मूल्य

м, 2. перен जरखरीद зар-харйд, खरीदा हुआ харйдā хуā, घूसखोर г^хус-
-хор

продать(ся) сов см продава́ть (-ся)

продвига́ть несов в разн знач [आगे] बढ़ाना (बढ़ा देना) [āgə] бар^хānā (бар^хā дэнā) п

продвига́ться несов [आगे] बढ़ना (बढ़ जाना) [āgə] бар^хнā (бар^х джānā) нп, अग्रसर होना (हो जाना) агр'-сар хонā (хो джānā) нп

продвиже́ние с बढ़ाव бар^хāо м, बढ़ाई бар^хāй ж, प्रगति प्रागति ж (прогресс), воен अभियान аб^хиан м

продви́нуть(ся) сов см про-
двига́ть(ся)

продё́лать сов см продё́лы-
вать

продё́лка ж शरारत шарāрат ж, हरकत хар'кат ж, शैतानी शाэ-
тāнй ж., हथकड़ хат^х-канд' м, कौ-
तुक काолук м

продё́лывать несов 1. (выпол-
нять) पूरा (अदा) करना (कर देना,
कर लेना, कर डालना) пūrā (адā)
кар'нā (кар дэнā, кар лэнā, кар
дāл'нā) п, 2. (делать) बनाना ба-
нānā п, बना देना (लेना) банā дэнā
(лэнā) п

продё́ргивать несов 1. पिरोना
пиронā п, नाथना нāт^хнā п; —
нитьку в игóлку सूई में तागा डालना
(पिरोना) п, 2. (в газете и т п)

разг नुकताचीनी (आलोचना) करना
нук'тā-чийнй (āлоч'нā) кар'нā п
(की कोго-л, что-л), आक्षेप करना
āкшэп кар'нā п (पर, के प्रति को
го-л, что-л)

продержа́ть сов [किसी वक्त
तक] रखना [किसी वाक्त' तक] рах'^х.
нā п, पकड़े (थामे) रहना пах'рə
(т^хāmə) рах'нā нп, संभालना सā
б^хāl'нā п (удержать)

продержа́ться несов [किसी
वक्त तक] पकड़ना [किसी वाक्त' तक]
пакар'нā п, डटा रहना датā рах'нā
нп (напр в бою)

продё́рнуть сов см продё́ргивать

продеше́вить сов कम दाम पर
वेचना काम дām пар бэч'нā п, नुक
सान के साथ वेचना нук'сāн кэ сāt^х
бэч'нā п

продиктова́ть сов 1. इमला
बोलना им'лā бол'нā नп, इमला लि
खाना им'лā лик^хānā п, 2. (прини-
мать) दवाव डालना дабāо дāл'нā п
(पर кому-л, чему-л), आदेश देना
āдэш дэнā п (को кому-л, чему л)
продлѐ́ние с बढ़ाव бар^хāо м,
वृद्धि व्रिद्ध^хи ж., — срóка आयु
-वृद्धि ж

продлѐ́ть сов बढ़ाना бар^хānā п,
बढ़ा देना бар^хā дэнā п, जारी रख-
ना джāрй рах'^хнā п, — челове
ческую жизнь मानव-जीवन को बढ़ा-
ना (लवा बनाना) п

продлѐ́ться сов ठहरना т^ха-

खार'नā न्प्र, जारी होना (रहना) द्जार्-
प्रि खोना (राख'नā) न्प्र

продовольственный प्रि ल खुराक का खुराक कā, खाद्य-सबधी क'ā-
द्वि'-सम्बन्ध'खि, — मागज़िन ग्रीसेरी
ज्, — склад रसदखाना म, — क्री-
सिस खाद्य सकट म

продовольствие स खाने-पीने
की चीजे (वस्तुएं) क'āनэ-पिनэ कि चि-
उ (वस्तु) ज् म्, खुराक खुराक
ज्, रसद रासद ज्, खाद्यान्न क'āद-
द्वि'न'म, खाद्यपदार्थ क'āद्वि'-पादार्थ'
म, खाद्य क'āद्वि' म.

продолговатый प्रि लबोतरा
लाम्बोत'रा, आयत आयत, लबाकार
लाम्बाकार

продолжатель म आगे बढ़ानेवा-
ला अगे बार'āनэ-वāलā म, जारी रखने-
वाला द्जार्प्रि राख'नэ-वāलā म, अनु-
यायी अनुयायी म (последователь)

продолжать несом 1. आगे बढ़ा-
ना अगे बार'āनā न, जारी रखना द्जार्-
प्रि राख'नā न, 2. (удлинять) लबा-
ना लाम्बāनā न, बढ़ाना बार'āनā न,
बढ़ा देना बार'ā दēनā न

продолжаться несом जारी हो-
ना द्जार्प्रि खोना न्प्र, होता रहना खो-
तā राख'नā न्प्र

продолжение स 1. (действие
от гла продолжать) आगे बढ़ाना
अगे बार'āनā म, जारी रखना द्जार्प्रि
राख'नā म, लवाना लाम्बāनā म,
बढ़ाना बार'āनā म (удлинение), 2.
(действие от гла продолжаться) जा-
री होना द्जार्प्रि खोना म, होता रहना

खोतā राख'नā म, — следует शेष अगले
पत्र मे, क्रमशः ; ♠ व — के अंदर (दर-
मियान) पसल्लेग, के दौरान [मे] पो-
सल्लेग

продолжительность ज् लवाई
लाम्बाय ज्, — жизни जीवन की
अवधि ज्

продолжительный प्रि लबा
लाम्बा, देर तक जारी रहनेवाला दैर
तक द्जार्प्रि राख'नэ-वāलā, देर तक हो
रहा दैर तक खो राखā, दीर्घकालिक
दीर्घ-कालिक, ना — के व्रैम्य बडी
दैर के लिये, दीर्घकाल के लिये.

продольный प्रि लवान बल
का लाम्बāन बल कā, लवाई का लाम-
बाय कā

продрогнуть сов ठड (सर्दी)
लगना त'खान्द' (सर्दी) लाग'नā न्प्र.
(को ० कोम-ल)

продукт म 1. उपज उपज ज्,
पदार्थ पादार्थ' म, वस्तु वास्तु ज्,
— के सैल्स्कोग होज़ाय्स्त्वा खेती की
उपज ज्, कृषिजन्य पदार्थ म, — प्रो-
ड्युक्त्वा उत्पादित वस्तु ज्, 2. (ре-
зульти) नतीजा नतीजā म, परि-
णाम पारिणाम म, 3. : — के [पितान्ना]
खाने-पीने की चीजे (वस्तुएं) क'āनэ-पिन-
नэ कि चिउ (वास्तु) ज् म्, खाद्यप-
दार्थ क'āद्वि'-पादार्थ' म

продуктивно नारेच सफलता से
सा-प'अल'तā स, सिद्धिपूर्वक सिद्धि-
पूर्वक

продуктивность ज् उपजाऊपन
उप'ज्वाय-पान म, उत्पादन-शक्ति उत्-
पादन-शक्ति ज्

продуктивный прил 1. उप-
जाऊ उप'джाऊ, उत्पादनशील उत्पा-
दन-शील, सफल са-п^хал, फलदायक
п^хал-दायक (плодотворный), 2.
(напр о скоте) उत्पादनशील उत्पा-
दन-शील

продуктовый прил — мага-
зін गोसेरी grosērī ж

продукция ж पैदावार पाэд-
-वार् ж, उत्पादन उत्पादन म

продумать сов см продумы-
вать

продумывать несов खयाल (वि-
चार) करना хайāl (विचार) кар'на
н, [गौर से] सोचना [гаор сэ] соч'-
на न

продырявить сов छेदना च^хэд'на
н, छेद देना (डालना) च^хэд दэнā
(दाल'ना) न, छलनी कर डालना च^хाल'-
न кар दाल'ना न (изрешетить)

проедать несов 1. (о насекомых,
насекомых, кислоте) खाना क^хāна
н, खा जाना क^хā джāна न, 2.
(тратить на еду) разг खा डालना
क^хā दाल'ना न

проезд м 1. गुजरना गुзар'на
м, 2. (место) गुजरगाह गुзар-
-गाह ж

проездить сов 1. см проез-
жать 3, 2. (провести время в езде)
चलना चал'ना न, जाना दजāना न,
सवारी करना सавāरि кар'ना न,
सवार होना सавār खона न

проездн||ой прил — билет
ж -ठ रेलवे-टिकट रэл'вэ-तिकат м,

—āя плата किराया किरāनā м,
भाड़ा ब'ārā म, यात्रा-शुल्क यात्रā
-शुल्क' म

проездом нареч [से] होते हुए
[сэ] खोते खुэ

проезжать несов 1. गुजरना गु-
зар'на न, गुजर जाना गुзар दजā-
ना न (से что-л, चे न-ल, पो चे नु-
-लो, के पास से मि पो के-गो-ल), पार
करना पार кар'ना न (пересекать),

2. (покрывать расстояние) पूरा
(तय) करना पूरा (тай) кар'ना न,
3. (тратить на поездку) सफर में
खर्च करना сафар में харч' кар'
ना न

проезж||ий 1. прил —āя доро-
га आम रास्ता āм рāстā м, आने-
जाने का रास्ता āने-दजāने कā рāстā
म, 2. сущ м राह-चलता राह'-चाल'-
तā म, यात्री यात्रī म.

проект м 1. (план постройки,
сооружения) डिजाइन डिजāин ж,
प्रोजैक्ट प्रोजैक्ट' म, 2. (напр
документа) खाका хāкā म, मसविदा
мас'видā म, आयोजन āйоджан म,
3. (план, замысел) मनसूबा ман'суб-
бā म, योजना йодж'на ж

проектировать несов 1. डिजा-
इन (प्रोजैक्ट) बनाना डिजāин (про-
дजैक्ट') банāना न, 2. (предпола-
гать) मनसूबा बाँधना ман'субā бā-
д^х'на न

проектн||ый прил —ое бюро
डिजाइनिंग व्यूरो डिजāининг' бйу-
ро м

проэ́кция *ж мат.* विक्षेप *ви-*
кшэп м

прое́сть *сов см* проеда́ть

прое́хать *сов см* проезжа́ть^{1,2}

проже́ктор *м* सर्चलाइट *сарч'-*
-ла́йт ж, खोज-दीप *к^ходж-дйп м*

проже́чь *сов см* прожигáть

проживáть *несов* 1. रहना *ра^х'-*
на нп, निवाह करना *ниба^х кар'на*
п, 2. (расходовать) खर्च (सर्फ, व्यय)
करना (कर डालना) *харч' (сарф',*
вйай) кар'на (кар дāл'на) п

прожигáть *несов* जलाकर छेदना
джала́кар ч^хэд'на п, ◇ ~ *жизнь*
जीवन का रस लूटना п

прожй́точный *прил* ~ *мйни-*
мум गुजारे के काबिल मजदूरी गुзā-
рэ кэ кāбил маз'дурй ж, *जीवन*
योग्य वेतन द्धिजवान िोग्य' वэтан и

прожй́ть *сов см* проживáть

прожор́ливость *ж* पेटूपन *пэ-*
ту-пан м

прожор́ливый *прил* पेटू *пэту*,
ओदरिक *аод'рик*

про́за *ж* गद्य *гадй' м*

проза́ик *м* गद्य-लेखक *гадй'-лэ-*
к^хак м

прозай́ческий *прил* गद्यात्मक
гадйāтмак

прозвáть *сов* नाम देना *на́м дэ-*
на п., लकव (उपनाम) देना *лакаб*
(уп'на́м) дэна п (дать прозвище)

про́звище *с* लकव *лакаб и*,
उपनाम उप'ना́म и

прозевáть *сов (случай и т п)*

разг चूकना *чук'на нп*, छोडना
ч^хор'на п, जाने देना *джāнэ дэна п*

прозорли́вость *ж* दूरदर्शिता
дूर-даршита ж, दूरदेशी *дूर-андэ-*
шй ж

прозорли́вый *прил* दूरदर्शी *дूर-*
-даршй, दूरदेश *дूर-андэш*, आगमसो-
ची āгам-сочй, पारदर्शी *пār-даршй.*

прозра́чный *прил* 1. पारदर्शक
пār-даршак, पारदर्शी *пār-даршй*,
फिल्लड *дж^хиллар (о ткани)*, 2. *не-*
рен स्पष्ट स्पашт'

прозяба́ние *с* निरर्थक जीवन
нирарт^хак джйиван м

прозяба́ть *несов* निरर्थक जीवन
गुजारना (विताना) निरарт^хак джй-
वान गुзāр'на (битāна) п

проигра́ть *сов см* пройгры-
вать

пройгры́вать *несов* 1. हारना
ха́р'на нп, हार जाना *ха́р джāна*
нп, он проиграл *пāртию वह वाजी*
मे हार गया, 2 (лишаться чего-л в
игре) हारना *ха́р'на п*, हार जाना
ха́р джāна нп, जुए की भेंट कर देना
джуэ кй б^эт кар дэна п, он про-
играл одну́ рупию उस ने एक रुपया
हारा, वह एक रुपया हार गया

про́игрыш *и* हार *ха́р ж*, मात
ма́т ж

произве́дение *с* 1. कृति *крити*
ж; सृष्टि *сришти ж*, सृजन *сри-*
джан и (творенис), तसनीफ *тас'-*
ниф ж, रचना *рач'на ж (лите-*
ратурное), 2. *मत घात ग^хāt и.*

произвести́ сов см произво-
дѣть.

производительность ж 1.
उत्पादन उत्पादन म, उत्पादन-क्षमता
उत्पादन-क्षमता'तां ж, — труд का
की उपज ж, श्रम की उत्पादन-क्षमता
ज, 2. (продуктивность) उपजाऊपन
उप'दजाऊ-पान म, उत्पादन-शक्ति उत्-
पादन-शक्ति ज

производительн||ый прил उप-
जाऊ उप'दजाऊ, उत्पादक उत्पादक,
—ые сілы उपजाऊ (उत्पादक) शक्ति-
याँ ज म, उत्पादन-शक्ति ज.; —ое
использование тракторов ट्रैक्टरों
का उत्पादक ढग से इस्तेमाल म

производить несов 1. (выпол-
нять) करना кар'ना n, कर देना
(डालना) кар दना (दाल'ना) n; —
лесопосадки पेड़ों को लगाना n; —
сборку असेंबल करना n, — опыт
तजरबा (प्रयोग) करना n, — ремонт
मरम्मत करना n (की चेत-ल), 2. (по-
рождать) पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā
(उत्पन्न) кар'ना (кар दना) n, —
впечатление असर (प्रभाव) डालना
n, रग जमाना (वाँधना) n, его пе-
ние произвело сильное впечатле-
ние उस के संगीत का खूब रग जमा;
3. (вырабатывать, изготавливать)
वनाना банāna n, वना देना банā द-
ना n, तैयार करना (कर देना) ताэйār
кар'ना (кар दना) n, उत्पादन कर-
ना उत्पादन कर n (का चेत-ल);
उपजाना उप'दजाना n (сельскохозяй-
ственную продукцию), — товар

माल तैयार करना n; 4. (рожать)
जन्माना दजानāna n, जन्म देना
दजान' दजान n

производный прил लिंगव व्यु-
त्पन्न व्युत्पन्न'.

производственник м. उत्पादन-
कर्ता उत्पादन-कर्ता म. неизм

производственн||ый прил
उत्पादन-संबंधी उत्पादन-संबंधी,
उत्पादन का उत्पादन का, उत्पादक उत्-
पादक, — план उत्पादन-योजना ज,
—ая мōщность उत्पादन-शक्ति ज,
उत्पादन-क्षमता ज, —ые отноше-
ния उत्पादन के संबंध म, उत्पादन-
संबंध म

производств||о с 1. (процессе)
उपज उत्पाज ज, पैदावार पाэдā वार
ज, उत्पादन उत्पादन म, средства
—ая उत्पादन के साधन म म., сель-
скохозяйственное — कृषि उत्पादन
म, 2. (отрасль, вид промысла) उद्योग
[व्यवसाय] उद्योग [द'खान'ā]
म; 3. (фабрика, завод) रज्ज कार
खाना कार-खाना म, मिल मिल ज

произвол м जुल्म जुल्म' म,
अत्याचार अतिअचार म; ✧ оста-
вить на — судьбы भाग्य की कृपा पर छोड़
देना n

произвольный прил. मनमाना
मान-माना, मनचाहा मान-चाहा, यथेच्छ
यात'अच'अ, यथेष्ट यात'अष्ट'

произнести сов см произно-
сѣть

произносить несов 1. (выгова-
ривать) उच्चारण करना उच्चारण

кар'нā *n* , 2. (высказывать) बोलना
 бол'нā *n* , कहना काх'нā *n* , कह देना
 ках дēнā *n* ; ~ речь तकरीर (भाषण)
 करना *n*

произноше́ние *c* उच्चारण [का
 ढग] учча́रण [kā д^xанг'] *m* , शब्द
 बोलने का ढंग शब्द' бол'нē kā
 द^xанг' *m*

произойти́ *сов см* происходи́ть
 प्रोँски *मн* साजिशे sāзишē *жс*
मн , चालबाजी चाँल-बाँझ *жс*

пристека́ть *несов (возникать)*
 पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना) पाэдā
 (उत्पान्) खोṇā (खो द्जāṇā) *нп* (से
 вследствие чего-л) , नतीजा (परि-
 णाम) होना नतйджā (परिणām) खो-
 нā *нп* (का вследствие чего-л)

присте́чь *сов см* присте-
 ка́ть.

происходи́ть *несов 1. (случать-
 ся, созершаться) होना खोṇā नп* , हो
 जाना खो द्जāṇā *нп* , घटना ग^xат'нā
нп , घट जाना ग^xат द्जāṇā *нп* , पड-
 ना пар'нā *нп* (о беде, о чём-л не-
 приятно), произошлō вāжное со-
 бы́тие महत्वपूर्ण घटना घटी है, про-
 изошлō недоразу́мение कुछ नासम-
 भी हो गयी है, 2. (пристекать) पैदा
 (उत्पन्न) होना (हो जाना) पाэдā
 (उत्पान्) खोṇā (खो द्जāṇā) *нп*
 (से от кого-л , от чего-л) , नतीजा
 होना नतйджā खोṇā *нп* (का от
 кого-л , от чего-л) , 3. (рождать-
 ся) पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना)
 पाэдā (उत्पान्) खोṇā (खो द्जāṇā)

नп , जन्म लेना द्जान्म' लēṇā *n* ;
 он происхо́дит из рабóчей семьи
 उस ने मेहनतकश परिवार मे जन्म लि-
 या था

происхожде́ни||*e c* व्युत्पत्ति
 वयुत्पत्ति *жс* , उत्पत्ति उत्पत्ति *жс* ,
 он ру́сский по ~ю वह जन्म से रूसी
 है, वह जन्मत रूसी है.

приш́ествие *c* घटना ग^xат'нā
жс , हादसा खāд'сā *m* , दुर्घटना दुर-
 ग^xат'нā *жс* (несчастный случай)

прой||ти́ *сов см* проходи́ть, ◇
 ему́ э́то да́ром не ~дет разг वह
 अपने कसूर की सजा जरूर पाएगा वाख
 अप'नē कसूर कय सазā зарूर पāэгā

пройти́сь *сов (прогуляться)*
 टहलना тахāл'нā *нп* , [इधर-उधर]
 घूमना [ид^xар-уд^xар] г^xум'нā *нп* ,
 हवा खाना खāvē क^xāṇā *n*

прок *m* (польза) разг फायदा
 फāй'дā *m* , लाभ лаб^x *m*

прока́за I *жс* मेद कोढ кор^x
m , कुँठ कुшт^x *m*

прока́за II *жс* (шалость) शरा-
 रत шарāрат *жс* , हरकत хар'кат *жс*
 прока́зник *m* разг शरारती
 वच्चा шарāр'तय बचचā *m* , शैतान
 वच्चा शाэтāн-баччā *m*

прока́зничать *несов разг* शरा-
 रत करना шарāрат кар'нā *n*

прока́лывать *несов* वेधना бēд^x-
 нā *n* , भेदना б^xēд'нā *n* , चुभाना чу-
 б^xāṇā *n*

прока́т *n* кираяа किरāйā *n* , भा-
 डा б^xārā *n* , отдавать в ~ кираये

पर देना *n.*; брать на — кिराये पर लेना *n*

прокатиться *несов* सैर करना साэр кар'нā *n*, — на автомобиле मोटर पर सैर करना *n*.

прокатный *прил* *тех* रोलिंग ролинг', रोल करने का रोल кар'नэ कā, — стан रोलिंग मिल *ж*, फीलाद की पतली चादर बनानेवाली मशीन *ж*

прокипятить *сов.* उबालना убāl'нā *n*, खौलाना क^хаолāнā *n*

прокисать *несов* फटना प^хат'нā *нп*, फट जाना प^хат джāнā *нп*

прокиснуть *сов* *см* прокисать

прокладка *ж*. 1. (действие) लगाना лагāнā *м* (напр кабеля), निकालना निकāl'нā *м*. (дороги), विछाना бич^хāнā *м* (напр железно-дорожной линии), 2. (слой) परत парат *ж*, तह тах *ж*.

прокладывать *несов* लगाना лагāнā *n*, निकालना निकāl'нā *n*, लगा (निकाल) देना лагā (никāl) дэнā *n*, विछाना бич^хāнā *n*, विछा देना бич^хā дэнā *n* (напр железнодорожную линию, нефтепровод); — железно-дорожную линию рел की पटरी विछाना *n*, — путь रास्ता चलाना *n*; — себе дорóгу перен अपने लिये राह निकाल लेना *n*; — путь к социализму перен समाजवाद के पथ की नींव डालना *n*

прокламация *ж* (листовка) इश्तहार ишт'хār *м*, परचा пар'чā *м*

проклинять *несов* कोसना कोс'нā *n*, लानत करना लāнат кар'нā *n*, फटकारना प^हाг'кār'нā *n*, शाप देना शāप дэнā *n*

проклясть *сов* *см* проклинять
проклятие *с* फटकार प^हाг'कār *ж*, लानत लāनाг *ж*, शाप शāप *म*, —! लानत है! लāनात हाэ!

проклятый *прич* *от* проклясть.
проклýтый *прил* मलऊन माला-उन, अभिशप्त अब^хишапт', शापग्रस्त शāप-ग्रаст'.

проколóть *сов* *см* прокóлы-вать

прокормить *сов* खिलाना-पिला-ना क^нилāнā-पिलāनā *n*, रखना राख'नā *n*, भरण-पोषण करना б^харан-पो-шан кар'нā *n* (का को-ल., что-л.)

прокормиться *сов* रोजी कमा लेना розी камā лэнā *n*

прокра́дываться *несов* छिपकर (चोरी से) जाना (आना) च^хिप'कार (चोर स) दजāнā (āнā) *нп.*, आहट बचाकर अदर आना ā^хат бачāкар ан-дар āнā *нп*

прокра́стcя *сов* *см.* прокра́-дываться

прокурату́ра *ж* प्रोसेक्यूटिंग मैजिस्ट्रसी просэкийутиг' маэджи-стр'сй *ж*.

прокурóр *м* पब्लिक प्रोसेक्यूटर
паблик просэкийутар *м*

прокутить *сов* (истратить на кутеж) उडाना урāнā *n*, उडा देना урā дэнā *n*, फूँकना प^хूक'नā *n*

пролега́ть *несов* (о дороге) नि-
कलना निकाल'наं *нп*, चलना चाल'-
नां *нп*

прóлежень *ж мед* शय्या-क्षत
шаййā-क्षат *м*

пролезáть *несов* *прям*, *перен*
घुसना ग़ुस'नां *нп*, घुस जाना ग़ुस
джāнаं *нп* (मे, के अंदर वो *что-л*,
куда-л)

пролѐзть *сов см* пролезáть

пролѐт *м*. 1. (*моста*) मेहराब
मэ'рāб *ж*, 2. (*перегон*) वीच का
रास्ता (*मार्ग*) बौच कā рāстā (*मार्ग'*)
м, 3. (*лестницы*) [जीने का] गिर्दा
[ज़िनэ कā] гирдā *м*

пролетариáт *м* सर्वहारा [-वर्ग]
сарв'-хāрā [-варг'] *м*, диктату́ра
—а सर्वहारा-वर्ग का अधिनायकत्व *м*

пролетáр||ий *м* सर्वहारा сарв'-
хāрā *м неизм.*, —и *всех* стран,
соединяйтесь! सब देशो के जाँगर
चलानेवालो, एक हो जाओ!

пролетáрс||ий *прил* सर्वहारा
[-वर्ग] का сарв'-хāрā [-варг'] कā,
—ая револю́ция सर्वहारा-क्रांति *ж*,
— *интернационализм* सर्वहारा-
अंतर्राष्ट्रीयता *ж*

пролетáть *несов* उडना ур'наं *нп*

пролетѐть *сов см* пролетáть

проли́в *м* जलग्रीवा джал-гривā
ж, समुद्रसन्धि समुद्र'-санд'н *ж*,
जलडमरूमध्य दжал-дам'ру-мад'й' *м*

пролива́ть *несов* बहाना बाхāна
н, बहा देना बाхā дэнā *н*, छलकाना
च'ाल'कāнаं *н*, ♠ — *кровь* खून बहाना

н (का *च्या-ल.*), — *слезы* आँसू बहाना
н, — *свет* रोशनी (*प्रकाश*) डालना
н (पर *на что-л*)

проливно́й *прил*. मूसलधार मु-
сал-द'ār, घनघोर ग़ान-г'ор

проли́ть *сов см* пролива́ть

проло́г *м* उपक्षेप उपाक्षेप *म*,
कथोद्घात कथ'ोद'ग'āt *म*

проложі́ть *сов см* прокла́ды-
вать

проло́м *м* तोड़ तोर *म*, टूट तुट *ज.*,
सेध सēд' *ж* (*сделанный ворами*).

пролома́ть *сов* फोडना प'ор'наं
н, फोड डालना प'ор дāl'наं *н*

проломі́ть *сов см* проломать

прома́тывать *несов* उडा-
ना урāнаं *н*, उड़ा देना урā дэнā
н, फेंकना प'э'क'наं *н*, फूँकना प'у'क'नां
н, खर्च (सर्फ) कर डालना харч'
(сарф') кар дāl'наं *н*

про́мах *м* 1.: он дал — उस का
निशाना खाली गया उस कā निशāна
хāлй गāйā, он стреля́ет без —а из
пистолѐта पिस्तौल चलाने मे उस का
लक्ष्य अचूक होता है पिस्ताол चालāनэ
мэ उस कā लक्ष्य' а-ч'ук хотā хāэ,
2. *перен* (*ошибка*) चूक च'ук *ж*,
भूल б'у'ल *ж*, प्रमाद प्रमाद *म*

промахну́||ться *сов* खाली देना
хāлй дэнā *н*, निशाना खाली जाना
निशāна хāлй джāнаं *нп*, он —лся
उस का निशाना खाली गया.

промедлѐни||е *с* देर дэр *ж*, वि-
लंब विलाम्ब' *म*, अतिकाल अतिकāल
म, без —я अविलंब

промежу́т||ок м. 1. (пространство) [मध्यस्थ] दूरी [माद^хй'-ст^х'] दूरी *ж*, अंतर *антар* м, फासला *фās'лā* м, 2. *перен* (время) बीच *м*, अरसा *ар'сā* м, कालांतर *калāнтар* м, в ~ке ме́жду заседа́ниями बैठको के दरमियानी अरसे मे.

промежу́точный *прил* बीचवाला *бйч-вāлā*, दरमियानी *дар-мийāнй*, मध्य[स्थ] *мад^хй'[-ст^х']*, अतर्कालीन *натар-ка́ल्य* (*по времени*)

промелы́кнү||ть *сов* 1. झलकना *дж^халак'нā* *нп*, झलक मिलना (*पड़ना*) *дж^халаक* *мил'нā* (*пар'нā*) *нп*, в его́ глаза́х ~ла улы́бка उस की आँखो मे मुस्कराहट चमक उठी, 2. (*о времени*) [तेजी से] बीतना (*गुजरना*, *बीत जाना*, *गुजर जाना*) [तээй सэ] *бйт'нā* (*гузар'нā*, *бйт джāнā*, *гузар джāнā*) *нп*

променя́ть *сов* बदलना *бадал'нā* *п*, [अदला-] बदला करना [ад'лā-] *бад'лā* *кар'нā* *п*, विनिमय करना *винимай* *кар'нā* *п*

промерза́ть *несов* [गहराइयो तक] जमना (*जम जाना*) [гах'раийō гах] *джам'нā* (*джам джāнā*) *нп*

промёрзнуть *сов* см *промерза́ть*

промока́тельн||ый *прил* ~ая *бума́га* *स्याहीचट* *сйāхй-чат* *м*, *स्याहीचूस* *сйāхй-чүс* *м*, सोखता *сохтā* *м*

промока́ть *несов* भीगना *б^хйг'нā* *нп*, तर हो जाना *тар* *хо* *джāнā* *нп*, सराबोर (तर-वतर) हो जाना *са-*

ра́бор (*тар-ба-тар*) *хо* *джāнā* *нп*. (*насквозь*)

промо́кнуть *сов* см. *промока́ть*

промо́лвить *сов* बोलना *бол'нā* *п*, कहना *ках'нā* *п*, कह देना *ках* *дэна* *п*

промо́лчать *сов* चुप रहना *чуп* *рах'нā* *нп*

промота́ть *сов* см *прома́тывать*

промочы́ть *сов* तर (गीला) करना *тар* (*гйла*) *кар'нā* *п*, भिगोना *б^хйгонā* *п*

промтова́рный *прил*. ~магазы́н *стос' м*

промтова́ры *мн* (*промы́шленные* *това́ры*) आम खपत के माल *ām* *к^хапат* *кэ* *ма́л* *м* *мн*

промча́ться *сов* [तेजी से] चलना [तээй सэ] *чал'нā* *нп*, [जल्दी से] गुजरना (*बीतना*, *बीत जाना*, *गुजर जाना*) [джалдй सэ] *гузар'нā* (*бйт'нā*, *бйт джāнā*, *гузар джāнā*) *нп* (*о времени*)

промыва́ние *с* धोना *д^хонā* *м*, साफ करना *саф* *кар'нā* *м*, खँगालना *к^хāгāл'нā* *м* (*напр* *раны*)

промыва́ть *несов* धोना *д^хонā* *п*, [धोके] साफ करना [д^хокэ] *саф* *кар'нā* *п*, खँगालना *к^хāгāл'нā* *п*. (*напр* *рану*)

про́мыс||ел *м* 1. (*ремесло*) पेशा *пэша* *м*, धधा *д^ханд^хā* *м*, व्यवसाय *व्याव'сāй* *м*, охотничий ~ शिकार

का काम *म*, कुस्तार्नय — घरेलू धधा (शिल्प) *म*, 2. (предприятие). со-
ляные —лы नमक की खाने नामक
कै क^खाने *ज* *म*न.

промыслѡв||ый *прил* —ая ко-
операция औद्योगिक सहयोग-समिति
आद्योगिक साख-योग-समिति *ज*

промышленник *म* धधेवाला
द^खान्द^खэ-व^खाला *म*, व्यवसायी व^खाव'-
साय *म*, उद्योग-पति उद्योग-पति *म*

промышленность *ж* उद्योग
उद्योग *म*, व्यवसाय व^खाव'-साय *म*,
धधा द^खान्द^खा *म*, उद्योगधधा उद्योग-
द^खान्द^खा *म* (отрасль народного хо-
зяйства)

промышленн||ый *прил* औद्यो-
गिक आद्योगिक, व्यावसायिक व^खाव'-
सायिक, उद्योग-प्रधान उद्योग-प्रधान
(о стране, районе), —ое развитие
औद्योगिक उन्नति *ज*, उद्योग-उन्नति *ज*

пронести(сь) *сов* *см* проно-
ситься(ся)

пронзительный *прил* तेज तेज,
एकटक एक-तक, अनिमेष अनिमेष (о
वज्राले).

пронзить *сов* चुभाना चुभ^खाना
न, वेधना ब^खेद^ख'ना *न*, कोचना क^खच'-
ना *न*

пронизать *сов* *см* пронизы-
вать

пронизывать *несов* 'перен वेध-
ना ब^खेद^ख'ना *न*, भेदना ब^खेद^ख'ना *न*
(напр о ветре)

пронизывающий 1. *прич* от
пронизывать, 2. *прил* वेधनेवाला

बेद^ख'नэ-व^खाला, भेदनेवाला ब^खेद^ख'नэ-व^ख-
ला, तेज तेज

проникать *несов* 1. घुसना ग^ख'ус'-
ना *न* *न*, घुस जाना ग^ख'ус द^खाना *न* *न*,
आर-पार करना आर-पार कार'ना *न*,
आर-पार जाना आर-पार द^खाना *न* *न*
(насквозь), आना आना *न* *न* (о свете);
2. (вступать на территорию) घुस-
ना ग^ख'ус'ना *न* *न*, घुस जाना ग^ख'ус द^ख-
ना *न* *न*, प्रवेश करना प्रवेश कार'ना
न, पहुँचना पाखूच'ना *न* *न*, पहुँच जाना
पाखूच द^खाना *न* *न* (добираться, तक
куда-л), 3 (напр об идее) घुसना
ग^ख'ус'ना *न* *न*, घुस जाना ग^ख'ус द^खाना
न *न* (मे куда-л), पहुँचना पाखूच'ना
न *न*, पहुँच जाना पाखूच द^खाना *न* *न*
(तक куда-л)

проникновенный *прил* मार्मिक
मार्मिक, मर्मज мармаज, मर्मस्पर्शी
मार्म'-स्पर्शी

проникнуть *сов* *см* проникать
проникнуться *сов* भावना से
ओत-प्रोत होना (हो जाना) ब^खाओ-
ना स^खे ओत-प्रोत ख^खाना (ख^खे द^खाना) *न* *न*
(की चे-ल)

проницаемость *ж* भेद्यता ब^खे-
द्य'ता *ज*, प्रवेश्यता प्रवेश्य'ता *ज*

проницаемый *прил* भेद्य ब^खेद्य',
प्रवेश्य प्रवेश्य'

проницательность *ж* सूक्ष्म-
दर्शिता सूक्ष्म'-दार्शिता *ज*, चीजो
की तह तक प्रवेश करने की शक्ति चि-
जो कै ताख^ख так प्रवेश कार'नэ कै
शक्ति *ज*

проницательный *прил* 1. भेदक

б^хэдак, अत.करणभेदी अङ्गाकारान-
-ब^хएदिय; 2. (глубокомысленный) सूक्ष्म-
दर्शी सूक्ष्म'-दारशी, मर्मज्ञ मर्म'-गि'

проносить несов *ले जाना* *लэ*
джāнā *нп* (पास से *मिमो*, के पास से
मिमो *кого-л*, *чего-л*)

проноситься несов 1. [जल्दी से]
चलना [джалди सэ] *чал'нā* *нп*. (पास
से *मिमो*, के पास से *मिमो* *кого-л*, *че-*
го-л), हवा से वाते करते हुए चलना
खавā सэ *бātē* *कार'तэ* *खुэ* *чал'नā* *नп*,
2. *перен* (быстро проходить)
[जल्दी से] गुजरना (वीतना, वीत जाना,
गुजर जाना) [джалди सэ] *гузар'нā*
(*бйт'нā*, *бйт* *джāнā*, *гузар* *джāнā*)
नп, 3. *перен* (напр о слухах)

[जल्दी से] फैलना (फैल जाना) [джалди
сэ] *п^хаэл'нā* (*п^хаэл* *джāнā*) *नп*

пронёрливый *прил* *разг* घि-
सा हुआ *г^хисā* *खुā*, चालाक *चāलāक*,
~ *प्लुत* *चलता* *पुरजा* *म*

пронюхать сов (*узнать*) *разг*
सुराख (पता) लगाना *सुरāख* (*पतā*)
лагāнā *п* (का *что-л*)

пропаганда *жс* प्रचार *प्राचāр* *म*
пропагандировать несов *प्रचार*
(प्रचारित) करना *प्राचāर* (*प्राचāरित*)
कार'नā *п*

пропагандист *м* प्रचारक *प्रा-*
चāरक *म*

пропаdá||ть несов 1. खो जाना
к^хо *джāнā* *नп*, गुमना *गुम'नā* *नп*,
गुम होना (हो जाना) *गुम* *खōнā* (*खो*
джāнā) *नп*, 2. (исчезить) गायब
(लुप्त) होना (हो जाना) *गāयāब* (*लुप्त*)

खōнā (*खो* *джāнā*) *नп*, 3. (скрываться
из виду) अदृश्य होना (हो जाना)
अद्रीश्य' *खōнā* (*खो* *джāнā*) *नп*, 4.

(утрачиваться) मिटना *मित'नā* *नп*,
मिट जाना *मित* *джāनā* *नп*, खतम
होना (हो जाना) *खатам* *खōनā* (*खो* *джā-*
नā) *नп*, छूटना *च^хуг'नā* *नп*, छूट जा-
ना *च^хुट* *джāनā* *नп* (напр о терпе-
нии); 5. (погибать) तबाह (नष्ट)
होना (हो जाना) *ताबāх* (*нашт'*) *खो-*
नā (*खो* *джāнā*) *नп*; 6. (проходить
бесполезно) वेकार (निष्फल) जाना
बэ-кār (*нишп^хал*) *джāнā* *नп*, ◇ ~
бёз вести *लापता* होना (हो जाना)
नп, я *пропāл!* मैं तो कही का नहीं
रहा!

пропáжа *жс* 1. खो जाना *к^хо*
джāнā *м*, गुम होना *गुम* *खōनā* *म*,
2. (пропавшая вещь) *разг* खोई हुई
चीज *क^хой* *खुय* *चय* *ж*

про́пасть *жс* 1. (бездна) गढा
гар^хā *म*, गह्वर *гах्वार* *म*, 2. (мно-
го) *разг* ढेरो के ढेर *द^хэрō* *कэ* *द^хэр*
म *मн*

пропа́сть сов *см* *пропаdáть*
пропáшка *жс* *с-х* जोताई *джо-*
तāय *жс*

пропекáть несов [अदर तक]
पकाना (पका देना) [अंदर तक] *पा-*
कāनā (*पाकā* *दэнā*) *п*

пропекáться несов [अदर तक]
पकना (पक जाना) [अंदर तक] *पाक'-*
नā (*पाक* *джāनā*) *नп*

пропéллер *м* *ав* प्रोपेलर *प्रोपé-*
लार *म*, हवाई जहाज का [सचालक]

पखा खायै द्वाहाय कौ [सन्चालक]
पान्क^ख म

пропéчь(ся) *сов см* пропекать
(-ся)

пропивáть *несов* शराब में उडाना
(उडा देना) शराब में उराना (ुरा दे-
ना) *n*, शराब की भेट कर देना शा-
राब की ब^खएत कर देना *n*

прописа́ть *сов* 1. रजिस्टर करना
राजिस्तर कार'ना *n*, 2. (лекар-
ство) लिखना लिख'ना *n*, लिख देना
लिख' देना *n*, नुसखा लिखना नुस'खा
लिख'ना *n* (का च्छो-ल)

прописа́ться *сов* अपना पासपोर्ट
रजिस्टर करना अप'ना पास'पोर्ट' रा-
जिस्तर कार'ना *n*

пропы́ска *ж* (паспорта) रजि-
स्टरी राजिस्त'री *ж*, रजिस्टरी कर-
ना राजिस्त'री कार'ना *n*

прописи||би *прил* -ая б^уква
बडा अक्षर बारा अक्षर *m*, ◇ -ая
ईतिहास पीटी-पीटाई वात पीटी-पीटाय
बाग *ж*, स्वयं-सिद्ध सत्य स्वाय-
-सिद्ध' सति' *n*

пропи́сь *ж* लिखना -यु लफ्जो
(शब्दो) में लिखना लाफ्जो (शाब्दो)
में लिख'ना *n*

пропи́тáние *с* *уст* रोटी रोटि
ж, रोजी रोजि *ж*, आजीविका आजी-
विका *ж*, कमायित्व सेबे ना -
अपनी रोटी कमाना *n*, रोजी (आजी-
विका) कमाना (कमा लेना) *n*

пропита́ть(ся) *сов см* пропи-
гивать(ся)

пропы́тывать *несов* तर (तर-व-

तर) करना (कर देना) तर (तर-ब-
-तर) कार'ना (कर देना) *n*, भिगोना
ब^खिगोना *n*, भरना ब^खार'ना *n*, भर
देना ब^खार देना *n*, परिपूर्ण करना (कर
देना) परिपूर्ण' कार'ना (कर देना)
n (नास्यित्वात्)

пропы́тываться *несов* सनना
सान'ना *nn*, तर-बतर (सराबोर) हो
जाना तर-बा-तर (सराबोर) हो जा-
ना *nn*, भिगना ब^खिग'ना *nn*, भरना
ब^खार'ना *nn* (नास्यित्वात्)

пропы́ть *сов см* пропивать

проплывáть *несов* 1. तैरना ता-
ए'ना *nn*, पैरना पाए'ना *nn*, जा-
ना द्वाहा *nn*, चलना चल'ना *nn*
(नाप्र ओ सुद्धे), तैरना ताए'ना *nn*,
वहना बाख'ना *nn* (ओ प्रद्वेते), जा-
ना द्वाहा *nn* (मे ना च्छे-ल), चलना
चल'ना *nn* (नाप्र ओ पारिषारे, पर
ना च्छे-ल), 2. (पारिषारे) पूरा (तय) करना पूरा (तय)
कार'ना *n*

проплы́ть *сов см* проплывать

проповéдовать *несов* प्रचार
(प्रचारित) करना प्रचार (प्रचारित)
कार'ना *n*

пропове́дь *ж* धर्मोपदेश द^खार-
मोप'देश *m*

пропо́лка *ж* स -र निराई निरई
ж, निकाई निकाई *ж*

прополоска́ть *сов см* पो-
लक

пропорциона́льно *нареч* अनु-
पात से (में) अनुपात से (में) (के च-
त्तु-ल)

пропорциональный *прил*
 आनुपातिक ānupātik, सानुपातिक
 sānupāgik

пропорции *ж* अनुपात anupāt
м, в определенной —и निश्चित
 अनुपात मे.

про́пуск *м* 1. (действие) आने
 देना ānē dēnā *м*, छोड़ना ч^хор'нā
м, छोड़ देना ч^хор дэнā *м* (опу-
 щение), छोड़ जाना ч^хор джāнā *м*,
 चूकना चूक'нā *м* (упущение), 2. (до-
 кумент) परवाना пар'вāнā *м*, पास
 пās *м.*, आज्ञापत्र āgīā-патр' *м*, 3.
 (непосещение) गैरहाजिरी гаэр-хāзи-
 рī *ж*, अनुपस्थिति अनुपаст^хити *ж*;
 4. (пробел) खाली जगह хāлī джа-
 гах *ж*

пропуска́ть *несов* 1. आने देना
 ānē dēnā *п*, चूना चुना *нп* (проте-
 кать); 2. перен (обслуживать)
 खिदमत (сева) करना хид'мат (сэвā)
 кар'нā *п*, 3. (продевать нитку в
 игольное ушко) पिरोना пиронā *п*,
 नाथना нāт^х'нā *п*, 4. (сторониться)
 [हटकर] रास्ता साफ करना [хат'кар]
 рāстā сāф кар'нā *п*, आने देना ānē
 дэнā *п* (разрешать вход, въезд),
 [अदर] आने की इजाजत (анумति)
 देना [андар] ānē кī иджāзат (ану-
 мати) дэнā *п* (давать разрешение
 на вход, въезд), 5. (делать пропуск)
 он и дня не пропу́стит, что́бы не
 поигрāть в шāхматы वह एक दिन
 भी शतरंज खेले बगैर नहीं रहता है вах
 эк дин б^хй шат'рандж' к^хэлэ ба-га-

эр нахī рах'тā хāэ, 6. छोड़ना ч^хор'-
 нā *п*, छोड़ देना ч^хор дэ'нā *п* (выбра-
 сывать, не замечать, опускать),
 छोड़ जाना ч^хор джāнā *нп*, चूकना
 चुक'нā *нп*, पकड़ न सकना пакар на
 сак'нā *нп* (упускать), — мяч в
 ворота спорт गोल खाना *п*, 7.
 (отсутствовать) न आना на ānā
нп, गैरहाजिर (анупस्थित) होना
 гаэр-хāзир (анупаст^хит) хонā *нп*,
 ◇ — मीमो उशैी सुनी अनसुनी कर-
 ना *п*

пропускн||о́й *прил* —āя бу-
 мага स्याहीचट सिāхī-чат *м*, स्याही-
 चूस सिāхī-चूस *м.*, सोखता сохтā *м*,
 —āя способность क्षमता кшам'тā *ж*
пропустіть *сов* сн пропус-
 кāть

прорабáтывать *несов* 1. काम
 करना кām кар'нā *п*, काम करता
 रहना кām кар'тā рах'нā *нп*, 2.
 (изучать) सीखना сīк^х'нā *п*, सीख
 लेना сīк^х лэнā *п*, अध्ययन करना
 ад^хйāнан кар'нā *п* (ка что-л), 3.
 (критиковать) राग सखत (कटु)
 नुक्ताचीनी (आलोचना) करना сахг'
 (кату) нук'тā-чйнī (āлоч'нā) кар'-
 нā *п* (की कого-л, что-л.)

прорабóтать *сов* см прорабá-
 тывать

прорабóтка *ж* (изучение) सीख-
 ना सīк^х'нā *м*, अध्ययन ад^хйāнан *м*
прорастāть *несов* उगना уг'нā
нп, उग जाना уг джāнā *нп*, अकुर
 निकलना анкур никал'нā *нп* (ка

о чем-л), अकुरित होना (हो जाना)
 анкурит хонā (хо джāнā) *нп.*, फूट-
 ना प'उत'नā *नп* (давать ростки)

прорасти́ *сов см* прорастать
прорва́ть(ся) *сов см* прорыва́ть(ся)

прорéзать *сов см* прорезагь
прореза́ть *несов* काटना कात'नā *н*, काट डालना काट दāल'नā *н*

прорéзаться *сов см* проре-
 заться

прореза́ться *несов* (о зубах)
 आना ānā *नп*, निकलना निकाल'नā *नп*

прорéха *ж* (разрез) चाक चाक *म*
прорóк *м* पैगबर पाэгам-бар *म*,
 नबी नाबी *म*, भविष्यद्वक्ता б'хави-
 шйад-вактā *म* *неизм*

проронить *сов* (промолвить)
 [मुँह से] कहना (कह देना) [मूँख सэ]
 काख'नā (काख दēनā) *н*, जबान से नि-
 कलना забāन सэ निकाल'नā *नп* (की
 о ком-л)

прорóчество *с* पेशीनगोई पэ-
 шйн-гой *ж*, भविष्यद्वाणी б'хавишйад-
 -вāнн *ж*

прорóчить *несов* पेशीनगोई
 (भविष्यद्वाणी) करना पэшйн-гой
 (б'хавишйад-вāнн) кар'нā *н* (की
 кого л, что-л)

проруба́ть *несов* तोड़ना तोर'нā *н*,
 फोड़ना प'ор'नā *н* (лед), — окно́
 खिडकी निकालना (फोड़ना) *н*

проруби́ть *сов см* проруба́ть
прóрубаь *ж* बर्फ मे सुराख बारफ'
 मē सुरāх *म*

проры́в *м* 1. (действие) तोड़ना
 तोर'нā *म*, 2. (место) छेद च'эд *म*,
 शिगाफ शिगाф *म*, दरार दारāр *म*

прорыва́ть I *несов* 1. तोड़ना
 तोर'नā *н*, तोड़ देना तोर दēनā *н*,
 छेद (शिगाफ) करना (कर देना) च'эд
 (शिगाफ) кар'नā (кар दēनā) *н* (про-
 делывать дыру), 2. (плотину,
 фронт и т *н*) तोड़ना तोर'нā *н*,
 तोड़ देना तोर दēनā *н*, दरार डाल-
 ना दारāр दāल'नā *н* (मे что-л)

прорыва́ть II *несов* (напр ка-
 наву) खोदना к'ход'нā *н*, खोदकर
 निकालना क'ход'кар निकāल'नā *н*

прорыва́ться *несов* 1. फटना
 प'ат'नā *नп*, फट जाना प'ат джā-
 नā *नп*, 2. (о плотине, фронте) टूट-
 ना तुट'नā *नп*, टूट जाना तुट दजāनā *नп*,
 3. (через что-л) [तोड़कर] घुस
 (निकल) जाना [तोर'кар] г'хус (ни-
 кал) джāनā *नп*, अपना रास्ता पैदा
 करना अप'नā रāстā पाэдā кар'नā *н*

проры́ть *сов см* прорыва́ть II
просāчиваться *несов* 1. चूना
 चुनā *नп*, रसना рас'नā *नп*, रिसना
 रिस'नā *नп*, रिस जाना रिस दजāनā *नп*,
 2. перен (проникать) घुसना
 г'хус'नā *नп*, घुस जाना г'хус दजāनā *नп*,
 पैठना पाэт'нā *नп*, पैठ जाना
 पाэт' дजāनā *नп*

просверли́ть *сов* [बरमे से] छेदना
 (छेद करना, छेद डालना) [बार'मэ सэ]
 च'эд'नā (च'эд кар'नā, च'эд दāल'-
 नā) *н*

просвёт *н* 1. खाली जगह खāल

(क्षमा) कीजिये, прошу́ вы́сказать ва́-
ше мнѣніе по́ этому вопро́су इस
सवाल पर आप का मत चाहता हूँ, —
руकी पाणि के लिये प्रार्थना करना
n (के कोगो-ल), 2. (приглашать)
बुलाना була́на *n*, बुला लेना була́
лэна *n*

проси́ять *сов* 1. चमकना चा-
маक'ना *nn*, झलकना जख'ालाक'ना
nn, चमक (झलक) उठना चामाक
(जख'ालाक) उठ'ना *nn*, 2. *перен*
प्रसन्न हो जाना (उठना) प्रसांन' हो
जख'ाना (उठ'ना) *nn*

проска́кивать *несов* 1. जल्दी
से चलना (जाना) दजालदी सэ चाल'ना
(जख'ाना) *nn*, 2. (проникать) घुसना
ग'ус'ना *nn*, घुस जाना ग'ус जख'ाना
nn, 3. (об ошибке и т п) *разг*
भूल से रह जाना ब'уल सэ राख' दजख'-
ना *nn*

проска́льзывать *несов* घुसना
г'ус'ना *nn*, घुस जाना ग'ус जख'-
ना *nn*

проскользну́ть *сов см* про-
скальзывать

проскочы́ть *сов см* проска-
кивать

просла́вить(ся) *сов см* про-
славлять(ся)

прославля́ть *сов* बड़ाई (ता-
रीफ) करना बारай (तारीफ) कार'ना
n (की कोगो-ल, *что-ल*), यश गाना
यश गाना *n* (воздавать хвалу, का
кого-ल, *что-ल*)

прославля́ться *несов* मशहूर

(प्रसिद्ध) होना (हो जाना) माश'खूर
(प्रसिद्ध') खोना (खो दजख'ाना) *nn*
проследы́ть *сов* 1. पता चलाना
(लगाना) पाता चाल'ना (लाग'ना) *n*
(का कोगो-ल, *что-ल*), 2. (исследо-
вать) खोजना क'одज'ना *n*, अवलो-
कन करना अव'लोकन कार'ना *n* (का
что-ल), — *смысл* по *контексту*
प्रसंग से अर्थ लगा लेना *n*

прослезы́ться *сов* आँसू बहाना
आँसू बाख'ाना *n*

просло́йка *ж* 1. परत पारत
ж, तह ताख' *ж*, 2. *перен* दरमिया-
नी तबका (वर्ग) दार-मिया'नी ताब'का
(वार्ग') *n*, मध्यवर्ग माद'य'-वार्ग' *m*

прослу́шать *сов* 1. सुनना
सुन'ना *n*, सुन लेना सुन लэना *n*,
2. (не расслышать) *разг* सुनते
सुनते भी न सुनना सुन'तэ-सुन'तэ
ब'यि ना सुन'ना *n*

прослы́ть *сов* नाम से मशहूर
(प्रसिद्ध) होना (हो जाना) नाम सэ
माश'खूर (प्रसिद्ध') खोना (खो
जख'ाना) *nn* (के केम-ल, *чем-ल*)

просма́тривать *несов* 1. (кни-
гу, рукопись и т п) देखना
देख'ना *n*, देख डालना देख' दाल'-
ना *n*, सरसरी नजर डालना सार'-
सारि नाजार दाल'ना *n*, उलटना-पु-
लटना उलात'ना-पुलात'ना *n*, उलट-
पुलटकर देखना उलात-पुलात'कार
देख'ना *n* (перелистывать), 2
(пропускать) छोड़ना च'ोर'ना *n*,
देखकर भी न देखना देख'कार ब'यि
ना देख'ना *n*

просмóтр *м* देखना *дэк^х'нā м*
(фильма и т п)

просмотрéть *сов см* просмáт-
ривать

проснúться *сов см* просы-
пáться

прóсо *с* जौ द्जाо *म*,

просóвывать *несов* डालना
дāл'нā п, रखना *рак^х'нā п*, डाल
(रख) देना *дāл (рак^х) дēнā п* (मे,
मे से *куда-л*), बाहर निकालना
бāхар никāл'нā п (*высовывать*),
अदर करना *андар кар'нā п* (*всо-
вывать*), पेलना *пэл'нā п*, ठूसना
т^хūs'нā п (*впихивать, मे куда-л*),
घुसेडना *г^хусэр'нā п* (*проталки-
вать*), — *гóлову в дверь दर्वाजे के*
अदर गरदन बढ़ाना п

просóхнуть *сов см* просыхать

просóхший *прич*, *прил* सूखा
हुआ *сук^хā хуā*

просочáться *сов* 1. *рисна*
рис'нā нп, *рис जाना* *рис джāнā*
нп (से *откуда-л*), 2. *перен воен*
घुसना *г^хус'нā नп*, *घुस जाना* *г^хус*
джāнā नп (मे *куда-л*)

проспáть *сов см* просыпáть

проспéкт *I м* (широкая ули-
ца) एवेन्यू *эвэньу* *и*, प्रोस्पेक्ट *про-*
спаэкт' м

проспéкт *II м* 1. (*програ-
ма, перечень*) विवरण-पत्र *виваран-*
патр' м, विवरण-पत्रिका *виваран-*
патрикā ж, 2. (*каталог*) सूचीपत्र
сūчй-патр' и

проспóрить *сов* (*проиграть*)
разг बाजी (होड, शर्त) लगाकर
हारना *бāзй (хор, шарт') лагāкар*
хāр'нā п

просрóченный 1. *прич от*
просрóчить, 2. *прил* ठीक वक्त
(समय) पर अदा न किया हुआ *т^хйк*
вакт' (самай) пар адā на кийā
хуā (напр о денежном докумен-
те, счете и т п), बीती मियाद
का *бйті мийāд кā (напр о пас-*
порте), — *вéксель बीती मियाद*
की हुंडी ж

просрóч||ивать *несов* — *уплā-*
ту ठीक वक्त (समय) पर अदा न
करना *т^хйк вaкт' (самай) пар адā*
на кар'нā п, *пāспорт —ен पास-*
पोर्ट की मियाद बीत गई *пāс'порт'*
кй мийāд бйт гай

просрóчить *сов см* просрóчи-
вать

просрóчка *ж* *мियाд (авधि)*
का बीत जाना *мийāд (авад^хи) кā*
бйт джāнā м (*की чего-л*)

простáк *м* *разг* भोला-भाला
б^холā-б^хālā м, भोला आदमी *б^хо-*
лā āд'мй м

простéнок *м* (*между окнами*)
[खिडकियो के दरमियान, खिडकियो
के बीच] दीवार का हिस्सा [*к^хир'-*
кийō кэ дар-мийāн, к^хир'кийō кэ
бйч] *дйвār кā хйссā м*

простира́ться *несов* फैलना
п^хаэл'нā नп, *पसरना* *пасар'нā नп*,
विस्तृत होना *вистрит хонā नп*

проститутка *जс* रडी रान्दी *जс* ,
कसवी कस'बी *जс* , वेस्या वेश्या *जс*

проститुция *जс* रडीपन रान-
दी-पान *म* , वेस्यावृत्ति वेश्यावृत्ति-
ति *जс*

простить(ся) *сов* *си* про-
щать(ся)

просто 1. *нареч* सादे तौर पर
сāдэ таор пар, आसानी (सरलता)
से āsānī (सरल'tā) सэ, देलो об-
ясняється ~ बात सीधी है; 2. *безл*
в знач *сказ* आसान (सहज) है
āsān (साहाज) ख़ाэ, 3. *частица*
(только, лишь) निरा निरā, केवल
कэвал, ◇ ~ так разг यो ही

простодушный *прил* सीधा-
सादा सīд'ā-сāдā, सरलहृदय सरал-
ख़ридай, भोला[-भाला] б'олā[-б'ā-
лā] (*наивный*)

прост||ой I *прил* 1. सादा сāдā,
विना विशेष मिलावट का बिनā वि-
शेष मिलāवत कā, अमिश्रित अमि-
श्रित, आसान āsān, सहज साहाज,
सरल सरал (*нетрудный*), भोला
б'олā, सीधा-सादा सīд'ā-сāдā, सरल
सरал (*наивный*), 2. (*обыкновен-
ный*) मामूली māmulī, साधारण сā-
д'āран, ~ые люди आम लोग *म*
मन , साधारण जनता *जс* , 3. ~ое
предложение *грам* साधारण वाक्य
сāद'āран वāक' *म* , ~ое число
мат. अभाज्य संख्या аб'āдж' सान-
क'иā *जс* , ◇ ~ым глазом खाली
(नगी) आँख से

простой II *м* रुकना रुक'нā *म*

простокваша *जс* दही दाही *म* ,
दधि दाद' *म*

простор *м* लबाई-चौड़ाई लाम-
बाई-चाорā *जс* , विस्तार वистār *म*

просторно *безл* *в знач* *сказ*
здесь ~ यहाँ काफी (पर्याप्त, यथेष्ट)
जगह (स्थान) है йāхā कāफी (पारि-
āप्त', йат'эшт') दजाгах (ст'āн)
ख़ाэ *в* *комнате* ~ यह काफी बड़ा
कमरा है йāх कāफी барā кам'рā
ख़ाэ

просторный *прил* लबा-चौड़ा
लामбā-चाорā, विस्तृत विस्रित, वि-
शाल विशāl, गुजाइशदार गुन्दजा-
иш-дār (*вместительный*), ढीला
д'илā, घेरदार г'эр-дār (*напр* *о*
платье)

простосердечный *прил* भोला-
भाला б'олā-б'ālā, सीधा-सादा सī-
द'ā-сāдā, सरलहृदय सरал-ख़ридай

простота *जс* सादापन сāдā-पान
म , सादगी сād'г' *जс* , आसानी āsā-
nī *जс* , सरलता सरल'tā *जс* (*лёг-
кость*), भोलापन б'олā-पान *म* (*на-
ивность*)

пространный *прил* 1. (*об-
ширный*) लबा-चौड़ा लामбā-चाора,
विशाल विशāl, विस्तृत विस्रित, 2.
(*многословный*) लबा-चौड़ा लामбā-
चाорā, विस्तारपूर्ण वистār-पूरन',
शब्दबहुल शब्द'-बाख़ुल

пространство *с* 1. अंतरिक्ष
अन्'रिक्श' *म* , दिक् दिक् *जс* , ~ *и*
время दूरी और समय, दिक् और
काल, 2. (*место*) फासला फāс'tā

м, दूरी दूरि *ж*, जगह जगाह *ж*, स्थान स्त^хान *м*, गुजाइश гунджайш *ж* (вместимость), безвоздушное — физ शून्य *м*, शून्य (विना हवा का) अतर *м*, 3. (площадь) रकवा राक'ба *м*, क्षेत्रफल क्शэтр'-п^хал *м*, भूभाग б^ху-б^хаг *м*

прострелить *сов* छेदना च^хэд'-*на* *п*

простуда *ж* सर्दी сарди *ж*, जुकाम зук^ам *м*, नजला наз'ла *м*

простудить(ся) *сов см* простужать(ся)

простужать *несов* (кого-л) सर्दी लग जाने देना сарди лаг джа-*на* дэна *п*

простужаться *несов* सर्दी होना (लगना, लग जाना) сарди хона (лаг'на, лаг джана) *пп* (को *о* *ком-л*), सर्दी खाना сарди к^хана *п*

проступок *м* कसूर касур *м*, अवगुण ав'гун *м*, दोष дош *м*

простыня *ж* चादर чадар *ж*, चदर чаддар *ж*

просунуть *сов см* просовывать

просушивать *несов* सुखाना сук^хана *п*, सुखा देना сук^ха дэ-*на* *п*

просушить *сов см* просушивать

просушка *ж* सुखाना сук^хана *м*

просуществовать *сов* [मौजूद] होना (होता रहना) [माодजूद] хона (होता राх'на) *пп*; ज़िंदा (जीवित)

रहना зинда (дживит) рах'на *пп*. (прожить)

просчитаться *сов см* просчитываться

просчитываться *несов* *прям*, перен गलत हिसाब लगाना галат хисаб лаган^а *п*, मिथ्या गणना करना мит^хйа ган'на кар'на *п*

просыпать *сов* गिराना гира^{на} *п*, गिरा देना гира дэна *п*

просыпать *несов* 1. सोना сон^а *пп*, [देर तक] सोते रहना [дэр так] сотэ рах'на *пп*, 2. *перен* *разг.* (пропускать) सोते सोते चूकना сотэ-сотэ чук'на *пп* (से *что-л*).

просыпаться *несов* जागना जाг'на *пп*, जागृत होना जाгрит хона *пп*, он проснулся उस की नींद टूटी

просыхать *несов* सूखना сук^х-*на* *пп*, सूख जाना сук^х джана *пп*

пробьба *ж* माँग माг *ж*, विनती विन'ти *ж*, प्रार्थना прарт^хна *ж*

проталкивать *несов* घुसेडना г^хусэр'на *п*, भेलना дж^хэл'на *п*

проталкиваться *несов* [ढकेल-कर] अपना रास्ता साफ करना [д^а-кэл'кар] ап'на раста саф кар'на *п*

протопливать *несов* गरम करना гарам кар'на *п*, — печь स्टोव जलाना *п*

протаскивать *несов* घसीटना г^хасйт'на *п*, खीचना к^хйч'на *п*

проташить *сов см* протаскивать

противовѣс « पासग पāsang’
« , प्रतिबुला пратибула *ж* , в -

чему́-л. के प्रतिकूल *послелог*, की प्रतिक्रिया मे

противовозду́шн||ый *прил*
हवाई हमले से वचाने के लिये *ख-
वई* *खाम'लэ сэ बचानэ कэ लिये*,
वायुयान-घातक *वईयु-ईअन-ग^खातक*, वि-
मानवेधी *विमान-वэд^खई*, —*ая* оборо-
на हवाई वचाव *म*

противога́з *м* गैस-मस्क *гаэс-
-маск' म*

противодей́ствие *с* मुकावला
मुकाब'लā म, प्रतिकार *प्रतिकार*
म, प्रतिरोध *प्रतिरोध^ख म*, प्रति-
क्रिया *प्रतिक्रिया* *ज*

противодей́ствовать *несов*
मुकावला (प्रतिकार) करना *मुकाब'लā*
(*प्रतिकार*) *कार'नā न* (का *кому-ल*,
чему-ल), प्रतिक्रिया करना *प्रति-
क्रिया* *कार'नā न* (की *кому-ल*, *че-
му-ल*)

противоесте́ственный *прил*
प्रकृतिविरुद्ध *प्राकृति-विरुद्ध^ख*,
अस्वाभाविक *अस्वाब^खाविक*

противозако́нный *прил* गैर-
कानूनी *गाэр-कानूनी*, नियमविरुद्ध
नियाम-विरुद्ध^ख, विधिविरुद्ध *विध^ख-
-विरुद्ध^ख*

противоза́чаточн||ый *прил*
सतान-निरोधक *सांगान-निरुद्ध^खक*,
—*ое* средство सताननिरोधक औप-
धि *ज*

противополо́жность *ж* वि-
रोध *विरोध^ख म*, коренная — मौ-
लिक अतर्विरोध *म*, — *интересов*
हितविरोध *म*, диаметрāльная —

दो ध्रुवो का अंतर *म*; в — *кому́-л.*,
чему́-л. के मुकावले (प्रतिकूल) मे

противополо́жн||ый *прил* 1.
[आमने-]सामने का [*ām'नэ-*] *sām'नэ*
kā, उल्टा *उल्ता* (*обратный, повер-
нутый*); — *бéрег* पार *म*, на —*ом*
берегу́ *реки́* नदी के उस पार; 2.
(*несходный*) मुखालिफ *मुखालिफ*, वि-
रोधी *विरोध^खई*, प्रतिकूल *प्रतिकूल*,
—*ые* *мнэния* परस्परविरोधी *मत*
म मн

противопоста́вить *сов см.*
прогивопоставлять

противопоставле́ние *с* मुकाव-
ला *मुकाб'लā म*

противопоставля́ть *несов.*
मुकावले मे रखना *मुकाब'लэ मэ* *рак^ख-
नā न*, — *себя* खडा होना (हो जाना)
नन (के खिलाफ, के विरुद्ध *кому-ल*,
чему-ल)

противоречíвый *прил* परस्पर-
-विरोधी *पारस-पार-विरोध^खई*, असंगत
असंगत (*непоследовательный*)

противоречí||ие *с* विरोध वि-
रोध^ख *म*, असंगति *असंगति* *ज* (*не-
последовательность, несогласован-
ность*), प्रतिवाद *प्रतिवाद* *म* (*воз-
ражение*), अतर्विरोध *अन्तर्विरोध^ख*
म (*столкновение*), क्ला́ссовые —*ия*
वर्ग-विरोध *म*, श्रेणीविरोध *म*, запú-
—*ываться* в неразрешíмых —*иях*
अमिट विरोधो के भँवर मे पडकर
अपना रास्ता खोना *न*

противоречí||ить *несов* 1. खि-
लाफ (विरुद्ध) कहना *खिलाफ* (*वि-*

рудд^{х'}) काँ'ना *n* (के *кому-л*), 2. (не соответствовать) खिलाफ (वि-रुद्ध) होना खिलाफ (вирудд^{х'}) खोना *np* (के *чему-л*), эти вещи —ат одна друго́й ये बातें एक दूसरी की प्रतिवादि́क है.

противостоять *несов* 1 *сам-*ना (मुकाबला) करना *сам'на* (मु-काब'ला) *кар'на n* (का *кому-л*, *че-му-л*), 2. (быть противопостав-ленным) खिलाफ (विरुद्ध) होना खिलाफ (вирудд^{х'}) खोना *np* (के *кому-л*, *чему-л*)

противотанковый *прил* टैंक-तोड़ ताэнк'-тор, टैंकमार ताэнк'--ма́р, टैंकभेदी ताэнк'-б^хэди, टैंको के हमले (आक्रमण) को रोकनेवाला ताэнк^б *кэ* хам'лэ (आक्रामान) *ко* рок'-нэ-ва́ла (*напр* о заграждениях)

противохимический *прил* जहरीली गैस से बचाव (हिफाजत, रक्षा) करनेवाला *зах'рилы* гаэс *сэ* бачао (खिफазат, राक्षā) *кар'нэ-ва́ла*, जहरीली गैस से बचने का *зах'рилы* гаэс *сэ* бач'нэ *ка*

противоядие *с мед*, *перен* जहर-मोहरा *захар-мох'ра n*, अति-विष *ативиш m*

протира́ть *несов* 1. घिसना *г^хис'на n*, 2. (вытирать) पोछना *п^бч^х'на n*, पोछ डालना *п^бч^х дәл'-на n*, रगड़कर साफ करना *рагар'-кар саф кар'на n*, 3. (сквозь *ре-шето*) [मलकर] छानना [मल'кар] *ч^хан'на n*

проткну́ть *сов см* протыкать **протоко́л** *m* रिपोर्ट रिपोर्ट' *ж*, रूदाद *ру-да́д ж*, составлять — *रिपोर्ट करना* (लिखना) *n*

протолка́ться *сов см* проталкиваться

протолкну́ть *сов см* проталкивать

протопи́ть *сов см* протопливать

проторе́нный *прил* रास्ते पुरा-ना *पुरāна*, — *путь* *पुरानी लकीर ж*

прото́чный *прил* बहनेवाला *бах'нэ-ва́ла*

проту́хнуть *сов* सड़ना *сар'на np*, *बासी* (वासित) हो जाना *ба́ся* (*ва́сит*) *хо* *джāна np*

протыка́ть *несов* छेदना *ч^хэд'-на n*, *वेधना* *вэд^х'на n*

протя́гивать *несов* 1. (*натя-гивать, растягивать*) तानना *та́н'-на n*, *लगाना* *лага́на n* (*напр* *провода*), 2. (*вытягивать, удли-нять*) लवाना *ламба́на n*, 3. (*вы-ставлять, вытягивать*) बढ़ाना *бар^хāна n*, फैलाना *п^хаэла́на n*, *पसारना* *пасāр'на n*, — *ру́ку हाथ* बढ़ाना (*फैलाना*) *n*

протяже́н||ие *с* फैलाव *п^хаэлао m*, *प्रसार* *прасāр m*, *आयतन* *āйа-тан m*, *на* —*ин* *чегó-л* के *दौर* (*दौरान*) *मे*, *на* —*ин* *जींझि* *одного* *поколения* *एक पीढ़ी* के *जीवनकाल* *मे*

протя́жно *нареч* *говори́ть* —

धीरे धीरे बोलना द॒य़र॑-द॒य़र॑ бол'-
nā *нп.*, लवे तौर पर बोलना ламб॑
ताор пар бол'нā *нп*

протя́жный *прил* (о печи и
т п) लवा ламбā

протяну́ть *сов. сч* протяги-
вагь

проучи́ть *сов* (наказывать) रिउग
[सवक] सिखाना [сабак] सिक॑-ānā *п*,
मिजाज पूछना मिजāद॒ज पु॒च॑-ā' nā *п*,
शिक्षा देना शिक॑शā द॒नā *п*

профа́н *и* मूढ म॒रु॑ *м*, जाहिल
द॒क़ा॒хिल *म*, ज्ञानाभिमानी मूर्ख गि॒ान-
āब॑-िमāणि म॒रु॑ *म*

профана́ция *ж* तोडना-मरोडना
тор'нā-मार॑र'नā *म*, अपवित्रीकरण
अपावित्रि-कारन *म*

профессио́нальн॑ *прил*
पेशेवर प॒श॑-वार, व्यावसायिक व॒य़ाव'-
सāणिक, वृत्तिक व्रित्तिक, -ое за-
болева́ние काम-विशेष से सवध रख-
नेवाली वीमारी *ж*, ♠ - сою́з ट्रेड-
-यूनियन *ж*, श्रमिक सघ *म*

профе́сси॑ *я ж* पेशा प॒शā *म*,
व्यवसाय व॒य़ाव'सā *и*, वृत्ति व्रित्ति
ж, избира́ть -ю पेशा अख्ति॒यार
(ग्रहण) करना (कर लेना) *п*

профе́ссор *и* प्रोफेसर проф॑-
сар *म*

профессу́ра *ж* 1. (звание,
должность) प्रोफेसरी проф॑स'रि *ж*,
2. собир प्रोफेसर समुदाय проф॑-
сар самудā *म*

профила́ктика *ж* वीमारी की
रोक-थाम के लिये काररवाइयाँ बिमā-

रि क॒पि रोक-ि॑-ā *म* क॒ए लि॒न॒ए क॒ार-रा-
वāणिā *ж* *मि*

профила́ктич॑еск॑ *и* *при* 1 वी-
मारी की रोक-थाम का बिमारी क॒पि
र॒ोक-ि॑-ā *म* कā, रोगादि-निवारक र॒ोगā-
दि-नि॒वāरक, -ое ср॑द॒ство र॒ोग-
-नि॒वāरक उ॒पाय *и*

про́филь *м* अर्द्धविलोचन अ॒र्द्ध-
-विलोचन *и*, पार्श्व-दृश्य पार्श्व'-
-दृशि॑ *и*, в - पार्श्वगत

профсою́з *и* ट्रेड-यूनियन त्रेड-
-यूनि॒यन *ж*, श्रमिक सघ श्रामिक
सा॒ग॑ *म*

профсою́зн॑ *и* *при* ट्रेड-यू-
नियन का त्रेड-यूनि॒यन कā, ट्रेड-
-यूनियन-सवधी त्रेड-यूनि॒यन-सा॒म-
बा॒न्द॑, -ое дви॒ज॑े॒निए ट्रेड-यूनियन
आदोलन *и*

проха́живаться *несов* फिरना
प॒र'नā *नप*, टहलना ता॒ख़ाल'नā *नप*,
[इधर-उधर] घूमना [इ॒ध॒र-उ॒ध॒र]
ग॒ूम'नā *नप*, घूमना-फिरना ग॒ूम'नā-
-प॒र'नā *नप*

прохла́да *ж* ठंडक त॒ान्दाक *ж*,
शीत शीत *म*

прохлади́тельный *прил* -
नापी॒त॒क ठंडाई त॒ान्दाइ *ж*

прохла́дный *прил* ठंडा त॒ान-
दा, शीत शीत *म*

прохо́д *म* 1 जाना द॒जāनā *и*,
गुजरना गु॒जार'नā *म*, 2. (место)
गुजर गु॒जार *म*, गुजरगाह गु॒जार-गा॒ह
ж, ग॒र्भ॒ण्य - दर्ा *म*, घाटी *ж*,
♠ ने दा॒वा॒त -a गरदन मरोड-
ना *п*

проході́мец *и* बदमाश бад-мāш *и*, दगाबाज дагā-бāз *и*, लुच्चा लुच्чā *и*

проході́ть *несов* 1. जाना джā-*нā* *нп*, गुजरना गुзар'нā *нп*, गुजर जाना गुзар джāнā *нп* (से *мимо* чего-л), 2. (покрывать *расстоя-* ние) पूरा (तय) करना पūrā (тай) кар'нā *п*, — *путь* रास्ता पूरा (तय) करना *п*, 3. (оставлять *позади*, *миновать*) पास जाना пās джāнā *нп*, काटना कāt'нā *п*, पार करना पār кар'нā *п* (*пересекать*), 4. (*миновать*, *протекать*) बीतना бīt'нā *нп*, गुजरना गुзар'нā *нп*, खतम (समाप्त) होना (हो जाना) хатам (самāпт') хōнā (хо джāнā) *нп* (*кончатся*, *прекращаться*), दूर होना дूर хōнā *нп* आराम हो जाना ārām хо джāнā *нп*, निकलना निकал'нā *нп* (*о боли*), उतरना утар'нā *нп* (*об опьянении, гнев*), मिटना мит'нā *нп*, मिट जाना мит джāнā *нп*, दूर होना दूर хōнā *нп* (*об усталости, утомлении*), 5. (*изучать*) सीखना сйк'нā *п*, सीख लेना сйк' лēнā *п*, अध्ययन करना ад'йāнан кар'нā *п* (का *чно-л*), 6. (*напр о дороге*) निकलना निकал'нā *нп*, गुजरना गुзар'нā *нп* (*पर से где-л*), ◇ — *военную службу* फौजी (सैनिक) नौकरी (सेवा) पूरी करना *п*, — *испытания* इस्त-*хан* में पूरा उतरना *нп*

прохóжий *и* राह-चलता рāх-

-चाल'гā *и*, आने-जानेवाला āнэ-джā-*пэ-вāлā* *и*

процветáние *с* खुशहाली хуш-*хāлй* *ж*, प्रफुल्लता прап^хулл'тā *ж*, समृद्धि самриद्ध^и *ж*

процветáть *несов* फलना-फूलना п^хал'нā-п^хул'нā *нп*, कामयाब होना кām-йāб хōнā *нп*

процеді́ть *сов* *с* *и* процежни-*вать*

процеду́ра *ж* कार्यवाही кārи'-*вāлй* *ж*, कार्यप्रणाली кārй'-*пранā-лй* *ж*, सुलेबная — दड-कार्यवाही *ж*

процёжива́ть *несов* छानना ч^хāн'нā *п*, छान लेना च^хāн лēнā *п*

процэ́нт *м* 1. प्रतिसैकडा प्रा-*ति-साэк'рā*, फीसदी फй-сādй, प्रति-*शत* प्राгिशत, [на] *сто* —*ов* सौ फीसदी, शत प्रतिशत, *пять* —*ов* पाँच फीसदी (प्रतिशत), *уменьше-* ние *на* *десять* —*ов* दस फीसदी (प्रतिशत) *कमी* *ж*, 2. (*с капита-* ла) सूद सूद *и*, व्याज वйāдж *и*, वृद्धि वриद्ध^и *ж*

процэ́сс *м* 1. [प्र]क्रिया [प्रा-]*क्रिन्ā* *ж*, क्रम क्राम *и*, — *разви-* тия विकास-क्रम *и*, — *производст-* ва, *производственный* — उत्पादन-*-क्रिया* *ж*, उत्पादन-क्रम *м*, 2. *юр* मुकदमा मुकाद'мā *и*, *уголовный* — *फौजदारी* का मुकदमा *и*

процэ́ссия *ж* जुलूस джулус *и*, *похоронная* — *जनाजे* का जुलूस *и*, *мृतक-जुलूस* *и*

прочёсть *сов* *с* *и* прочитаты

прóч||ий *прил* दूसरा दूस'रā, और аор, ◇ *мéжду* -им और हॉ, और बातों के अलावा, लगे हाथ, и -ее और दूसरी चीजे, वगैरह, इत्यादि

прóчистить *сов см* *прочн-*
щать

прóчитáть *сов* पढ़ना *пар^x'нā*
n, पढ़ लेना *пар^x лēnā n* पढ़
सुनाना *пар^x сунānā n* (*вслух*), -
лэ́кцию *लेक्चर* (व्याख्यान) करना
(देना, कर देना) *n*

прóчищáть *несов* साफ करना
сāф кар'нā n, झाड़ना *дж^xār'нā*
n (*вытряхивать, выколачивать*),
मॉजना *мāдж'нā n*, मलना *мал'нā*
n (*тереть, протирать*)

прóчно *нареч* मजबूती (दृढता)
से (के साथ) *маз'бүтй* (*дрир^x'тā*) *сэ*
(*кэ сāt^x*), - *сдéланный* मजबूत
वनाया गया, - *войтй* в репертуār
प्रदर्शनो की स्थायी सूची में स्थान
ग्रहण कर लेना *n*

прóчный *прил* मजबूत *маз'бүт*,
दृढ *дрир^x*, टिकाऊ *тикāу* (*устойчи-*
вый), पक्का *паккā* (*напр о кра-*
ске), स्थिर *ст^xир*, स्थायी *ст^xāйй*
(*постоянный*), चिरस्थायी *चिर-ст^xā-*
йй, दीर्घकालीन *दीर्ग^x'-कāl'н* (*дол-*
говременный), - *мир* चिरस्थायी
शांति *ж*

прóчу́вствовать *сов* [गहराई
से] महसूस (अनुभव) करना [गह'рāй
сэ] *माх'сүс* (अनुब^xав) *кар'нā n*

прóчь *нареч* हट जाओ! *хат*

джāo!, दूर हो (रहो)! *хур хо* (*ра-*
хo)!; *подйते* -! हट जाओ!, दूर हो
जाओ!; - *с дорōгн!* रास्ते से हट
जा!; ◇ *рүки* -! हाथ उठा लो!,
दस्तवरदार हो जाओ!; *рүки* - *от...*
से हाथ उठा लो, को छोड़ दो, से
दूर हो (रहो), *я не* - मुझे कोई
एतराज (आपत्ति) नहीं

прóшédш||ий 1. *прич от*
проитй, 2. *прил* गुजरा *гуз'рā*,
[वि]गत [वि]गत, अतीत *атйт*, पिछ-
ला *пич^x'лā* (*последний*), 3.: -*ее*
сущ *с* बीता हुआ *бйтā хуā n*,
भूतकाल *б^xуг-кāl m*, अतीत *атйт*
m, ◇ -*ее* *врéмя* *гран* अतीत
काल *m*

прóшéние *с* अर्जी *арзй ж*,
अपील *апйल ж*, आवेदनपत्र *āвэдан-*
патр' m, प्रार्थना *прāрт^x'нā ж*

прóшептáть *сов* धीरे धीरे
बोलना *д^xйрэ-д^xйрэ бол'нā nп*,
फुसफुसाना *п^xус'п^xусānā nп*, काना-
फूसी करना *कānā-п^xусй кар'нā n*
(*сказать на ухо, की кому-л*)

прóшéств||ие *с* *по* -*ин* बीत-
ने पर *бйт'нэ пар*

прóшлогóдный *прил* पिछले
साल का *пич^x'лэ сāl кā*, गतवर्षीय
गत-варшйй'

прóшл||ый 1. *прил* गुजरा *гуз'-*
рā, [वि]गत [वि]गत, अतीत *атйत*,
पिछला *пич^x'лā* (*последний*), *на*
-ой *недéле* पिछले हफ्ते, *в -ом*
годy पिछले साल; 2. -*ое* *сущ* *с*
बीता हुआ *бйтā хуā m*, भूतकाल

б³ут-кāl м , अतीत अतīt म , पिछ-
ली जिदगी पिच^х'ли зинд'ги ж ,
पिछला जीवन पिच^х'лā джйван м
(прошлая жизнь), в -ом भूतकाल
मे б³ут-кāl мē

прощай[те] (приветствие при
расставании) खुदा हाफिज! худā хā-
физ!, नमस्ते! नामस्तē!

прощальный прил विदाई
(विदा) का बिदाई (विदा) कā

прощание с विदाई बिदाई ж ,
विदा विदा ж , रुखसत рух'сат ж

прощать несов माफ करना māф
кар'нā п , क्षमा करना कшамā
кар'нā п (की को-л , что-л)

прощаться несов रुखसत होना
рух'сат хонā нп , विदा (विदा)
लेना बिदा (विदा) लēнā п (об отбы-
вающих, से с кем-л , с чем-л) , विदा
देना विदा дēнā п (о провожаю-
щих, остающихся, को с кем-л ,
с чем-л)

прощён||ие с माफी māфи ж ,
क्षमा कशамā ж , क्षमादान कशамā-
-дāн м , просить -ия माफी (क्षमा)
माँगना п , माफी चाहना п

прошупать сов см прошу-
пы-
вать

прошупывать несов 1. прям ,
перен टटोलना तटोल'нā п , 2 пе-
рен थाह लेना т^хāх лēнā п

проявитель м фот डिवेलपर
दिवэл'пар м

проявить сов см проявлять
проявление с 1 दिखाना दि-

खāнā ँ , जाहिर (प्रकट) करना zāхир
(प्राकट) कार'нā म , अभिव्यक्ति
अब³िव्याक्ति ж , अभिव्यजना अब³и-
व्यान्दж'нā ж , 2. फот डिवेलोपिंग
दिवेलोपिंग' ж

проявлять несов 1. दिखाना
दिखāнā п , जाहिर (प्रकट) करना
zāхир (प्राकट) कार'नā प , परिचय
देना परिचाय दēनā प , - волю к
побёде विजय के सकल्प का परिचय
देना प , - инициативу पहल करना
प , - любовь अनुराग प्रकट करना
प (के प्रति क кому-ल , к чему-ल) ,
2. फот डिवेलप करना दिवэлап
कार'नā प , साफ करना sāф कार'नā
प , विकाशन करना विकāशन कार'-
नā प (का что-ल.)

проясниться сов см прояс-
ниться

проясниться несов खुलना
क^хул'нā नп (о небе), साफ हो जाना
sāф хō джāнā नп (напр о вопро-
се, о проблеме)

пруд м तालाब tāл-āб म , ताल tāल
म , तलैया талаэйā ж (небольшой)

пружина ж कमानी कामāни ж ,
स्प्रिंग спринг' ж

пружинный прил कमानीदार
कामāनि-दār , स्प्रिंगदार спринг'-दār

прут м 1. (ветка) डडी दान्दि
ज , छडी च^харि ज , 2. (металли-
ческий) सीख सख ज , छडी च^харि
ज , सलाख салāх ज

прыгать несов उछलना уч^хал'-
नā नп , कूदना कुद'нā नп , फाँदना

प^४ाँद'नā नन , कूद पडना कूद पार'
नā नन

прѣгнѹть сов см прѣгати

прыжок *м* उछाल *уч'ал жс*,
 छलंग *ч'ал'аг жс*, — в воду डुब-
 की *жс*

прѣткій прил разг फुरतीला
п'ур'тилā, तेज तэз, चुस्त चुस्त'

прыть жэ разг во всю — पूरे
 जोर से पूरं सूर स३, जितनी जल्दी
 हो सके दजित'नी दकालदी खो सके

прыщ *м см* пры́щик

прѣщик м दाना dānā м, फुँसी
पखुसि ж, मुँहासा mūhāsā м (на
лице)

прядильный прил कातनेवाला
 kāṅ'nē-vāḷā, सूत कातने का सूत
 kāṭ'nē kā, -ая машина सूत कातने
 की मशीन *जिस*

прядильщик *и* सूत कातनेवाला
 सूत kāt'нэ-вālā *и*, कताई का काम
 करनेवाला कताई kā kām कार'нэ-वā-
 lā *и*

прядь *जुल्फ* जुल्फ' *अलक* अलक
 алак *केश-गुच्छा* केश-गुच्छा *म*

пряжа *жс* सूत *सूग म*, कच्चा
 धागा *काचघा द^खाग[ा] म*

пряжка ж वकसुआ бак'суā м,
वकल бакал м

прѣлка ж чрѣха чар'к^ха и,
чрѣхѣ чар'к^хѣ ж

прямо нареч 1. सीधे सैद^१э,
она сидела — वह सीधी बैठी थी,
— йди прямо — चलो सीधे

— или косвенно उत्पत्ते-सीधे ढग से,
प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूप में, 2. (откро-

वेनो) सीधे सिद^ख, दिल खोलकर दिल
 क^खोल'कार, खुले दिल से क^खुल^खे दिल
 स^ख, सफाई से साफ़ाई स^ख, कहाँ कह^खाँ —
 मुक्त कठ से कह देना *n*

прямоду́шие с सीधापन सैद'ā-
-пан м, शुद्धहृदयता शुद्ध^x-'хри-
дай'tā жс

प्रामाण्य प्रामाण्य सीधा स्यात्, खडा क^xारā (перпендикулярный), प्रत्यक्ष प्रतिपक्ष', अपरोक्ष अप-
रोक्ष' (непосредственный), साफ-
दिल साफ-दिल, निष्कपट निष्कापात
(откровенный), ♦ ~ नसलनिक
नजदीकी वारिस म, उत्तम अधिकारी
म, ~आय ररुष वक्ता के ठीक-ठीक
शव्द म इन ~ ँगल मत पूरा
कोण म, समकोण म

прямолинейный приल सीधा
सिद्दा, सरलहृदय सरал-хридай (о
человеке)

प्रामोता ञ् सादगी सद्'गी ञ् ,
 सरलता सराल'tā ञ् , निष्कपटता
 निष्कापत'tā ञ्

прямоугольник   *m*   समकोण
चतुर्भुज   сам-кон   चतुर-बुज   *m*

прямоугольный *प्रि*ल आयता-
कार *āyatakār*, समकोण चतुर्भुज के
आकार का *сам-кон* चतुर-*ब^x*उदङ्क
क^२ *ākār kā*

пря́ник *м* केक *कЭК* *м*

пряность *जि* मसाला masālā //

прѣсть несов [सृत] कातना [cūt]

кāt'nā n
прятать несов छिपाना च^хипānā
n, छिपा देना (लेना) च^хипā дэнā

(लॄनā) *n*, लुकाना लुकānā *n*,
अतर्हित करना अन्तर्हित कर्'नā *n*

прятаться *несов* छिपना च^२िप'-
 नā *нп* , लुकना *лук'нā* *нп* , अतर्हित
 होना *антархит* खोना *нп*

прятки *мн* लुका-छिपी लुका-चि-
पि *жс* , играть в — लुका-छिपी खेल-
ना *п*

पсевдонीम *म* छद्मनाम च'ादम'-
 -नाम *म* , उपनाम उप'नाम *म* , कल्पित
 नाम कल्पित नाम *म* , писать под
 -ом छद्मनाम (उपनाम, कल्पित नाम)
 से लिखना *न*

психи́а́тр *м* मानसिक रोगो का
चिकित्सक ма́н'сик рога́ ка чикит-
сак *м*

психиатрія *ज* मानसिक रोगो
की चिकित्सा *म*ान'सिक रोगों की चिकित्सा
स *ज*

психика ङ्ग मानसिक प्रकृति
 मॄन'सिक प्राकृति ङ्ग , प्रवृत्ति प्रा-
 वृत्ति ङ्ग

психическ||ий прил मानसिक
мāн'сик, —ое заболевание मानसिक
रोग м

ПСИХОЗ *म* मानसिक विकृति mān'-
 सिक विकृति *मस* , ♦ воённый ~ युद्ध
 का पागलपन *म*

ПСИХОЛОГ *и* मनोवैज्ञानिक मानो-
-वाegyānik, मानसशास्त्री mānas-
-shāstrī *и*

психологический прил मनो-
वैज्ञानिक मानो-वाङ्मयानिक

психоло́гия ж 1. मनोविज्ञान
 ма́но-вигья́н ж, मानसशास्त्र mānas-

-шāстр' м, 2. (напр творчества)
मनोभाव मानо-б'āо м

पुतनेँ म पुता पुता म, शावक
शावक म, बच्चा बाच्चा म (в соче-
тании с названием птицы), ~
गोलुबा कबूतर (कपोत) का बच्चा म

птіца ж चिडिया चिरियā ж ,
 पक्षी पक्षी म , домашняя — मुर्ग-
 -मर्गियाँ ж मн

птицевод *м* पक्षीपालक पक्षी-
-पालक *म*

птицеводство с पक्षी पालना
पक्षी पाळ'ना म, पक्षीपालन पा-
क्षी-पाळन म

पतीच॥ीय прил चिडिया (पक्षी)
का चिरिीā (पाक्षी) kā, ~ двор
मुर्गीखाना m, ♦ вид с ~ьего по-
лета विहगमदश्य m

ПТИЧНИК и (птичий двор)
मूर्गीखाना мургг-хāнā и

пु́блика ж जनता джан'іа ж ,
 आस लोग् āм лог м мн , जनसा-
 धारण दжан-сād'āран м , पब्लिक
 паблик ж , सुननेवाले сун'нэ-вālэ
 м мн , श्रोतागण шротā-ган м
 (слушатели) , देखनेवाले дэк'нэ-
 вālэ м мн , दर्शक-समूह даршак-
 самūх м (зрители)

публічний при आम ँम,
पब्लिक паб्लик, सार्वजनिक sārva'-
джаник

पुंगलो с डरावना दारबाना " ,
 काग-डरावा kāg-darāvā " , पक्षियो
 को डराने का पुतला पाक्षिनी को
 दारबाने का पुत'ला "

пугать *несов* डराना дарānā *н* , धमकाना д^хам'kānā *н* , डरा (धमका) देना дарā (д^хам'kā) дэнā *н* , वस्त करना траст' кар'нā *н* (को *кого-л* , *что-л*)

пугаться *несов* डरना дар'нā *нн* , भय खाना б^хай к^хānā *н* , भयभीत (वस्त) होना б^хай-б^хит (траст') хонā *нн*

пугливый *прил* आसानी से डरनेवाला āsānī sē дар'нэ-вālā , डरपोक дар-пок , भडकीला б^хар'кй-лā (*о животных*)

пуговица *ж* बटन батан *м* , घुडी г^хундй *ж*

пудра *ж* पाउडर пāудар *м*

пудреница *ж* पाउडरदानी пāудар-дānī *ж* , पाउडर [रखने] की डिविया пāудар [рак^х'нэ] кй ди-бинйā *ж*

пудрить *сов* पाउडर लगाना пāудар лагānā *н* (पर *кого-л* , *что-л*)

пудриться *несов* [अपने] मुंह पर पाउडर लगाना [ап'нэ] мūх пар пāудар лагānā *н*

пузырёк *и* 1. (бутылочка) शी-शी शयिणी *ж* , 2. (воздуха) बुलबुला बु^т'булā *и* , बुल्ला буллā *м* , बुदबुद बु^д'буд *и*

пузырь *м* 1. बुलबुला бу^л'бу^тā *и* , बुदबुद बु^д'буд *м* , 2. (волдырь) छिल्ली च^хилаорй *ж* , छाला ч^хālā *и* , फफोला п^хап^холā *и* , 3. *анат* मочевой — फुकना प^хук'нā *м* ,

मूत्राशय मूत्रāशай *м* , желчный — पित्ता पित्तā *м* , पित्तकोष पित्त'-कोश *м*

пук *м* (соломы *и т н*) [छोटा] गट्टा [ч^хотā] гатт^хā *м* , आँटी āтй *ж* , गुच्छा гучч^хā *м*

пулемёт *м* मशीनगन машин-ган *ж* , ручनौ — टामी-गन *ж*

пулемётный *прил* मशीनगन का машин-ган кā

пулемётчик *м* मशीनगनवाला машин-ган-вālā *м*

пульс *м* नाडी нāрй *ж* , नब्ज नाбз' *ж* , रक्त-संचार ракт'-сан-чār *м*

пульсация *ж* फडक प^харак *ж* , धडकन द^хар'кан *ж* , स्पंदन спан-дан *м*

пульсировать *несов* फडकना प^харак'нā *нн* , धडकना द^харак'-нā *нн*

пуля *ж* गोली голй *ж* , град пуль गोलियो की बौछाड (वर्षा) *ж*

пункт *м* 1. बिंदु винду *м* , केंद्र кэндр' *м* , населенный — [आवाद] वस्ती *ж* , 2. (место, помещение) चौकी चाокй *ж* , स्टेशन стэшан *м* , केंद्र кэндр' *м* , медицинский — डाक्टर-खाना *м* , डाक्टरी स्टेशन *м* , डाक्टरी सहायता की चौकी *ж* , ना-блюдательный — देखभाल की चौकी *ж* , призывной — भरती करने का स्टेशन *м* , 3. (параграф) पैरा-граф паэрāгрāф *м* , [उप] धारा [уп'] д^хārā *ж* , [उप] नियम [уп'] ни-

ПУСТИТЬ(ся) *сов см пускать*
(-ся)

ПУСТОВАТЬ *несов* खाली रहना
хāлй рах'нā *нп*, परती पडना пар'-
тй пар'нā *нп* (о земле)

ПУСТ||ОЙ *прил* 1. खाली хāлй,
शून्य шūнй', पोला полā, खोखला
к'ок'лā (полый), न वसा हुआ на
басā хуā, गैर-आबाद гаэр-āбāд (не-
жилой), 2 (бессодержательный)
खोखला к'ок'лā, हलका хал'кā,
असार асār, छिछोरा ч'ич'орā (лег-
комысленный, ветренный), ओछा
оч'ā (о человеке), 3. (неоснова-
тельный, напрасный) निरर्थक нир-
арт'ак, व्यर्थ вйарт'х', —āя затēя
लडको का खेल *м*, —бе дēло бēкар
ка*м* *м*, ♦ возвращāться с —ьми
рукāми कोरा (хали हा*थ*) लौटना *нп*

ПУСТОТА *ж* खालीपन хāлй-пан
м, शून्यता шūнй'тā *ж*, перен
असारता асār'тā *ж* (бессодержа-
тельность)

ПУСТОЦВЕТ *и* बот वॉफ़ फूल
бāдж' п'уч *и*

ПУСТЫННЫЙ *прил* सूना сунā,
वीरान вйрāн, सुनसान сун'сāн,
निर्जन нирджан (безлюдный), न
वसा हुआ на басā хуā, गैर-आबाद
гаэр-āбāд (необитаемый)

ПУСТЫНЯ *ж* रेगिस्तान рēги-стāн
и, मरुस्थल мару-ст'хал *м*

ПУСТЫРЬ *и* वजर банджар *м*,
ऊसर जमीन (भूमि) усар замйи
(б'уми) *ж*

ПУСТЬ 1 частица передается
формами сослагательного накло-
нения спрягаемого гл, — он идет
домой वह घर जाय вах г'ар джāн,
— говорят! कहने दो! ках'нэ до!,
2. союз चाहे чāхэ (уступительный),
भले ही ब'алэ хй (уступительно-
ограничительный)

ПУСТЯК *м* छोटी (जरा सी) वात
ч'отй (зарā сй) бāг *ж*, तुच्छ चीज
тучч' чйз *ж* (вещь), жаловаться
по пустякām छोटी-मोटी शिकायत
करना *п*, пустякй! क्या चीज है!, कुछ
(कोई) चिंता नहीं!, कुछ परवा नहीं!

ПУСТЯКОВЫЙ *прил* हेच хэч,
तुच्छ तучч'

ПУСТЯЧНЫЙ *прил см* пусгя-
ковыи.

ПУТАНИЦА *ж* उलझन ул'дж'ан
ж, गडबड гар-бар *м*, घपला г'ап'-
лā *м*, घपलेबाजी г'ап'лэ-бāзй *ж*

ПУТАТЬ *несов* गडबड करना гар-
бар кар'нā *п*, गडबडाना гар'ба-
рāнā *п*

ПУТЁВКА *ж* पास पās *м*, — в
санаторий सैनेटोरियम [मे] जाने का
पास *м*

ПУТЕВОДИТЕЛЬ *м* गाइड гāид
м, पथप्रदर्शक पुस्तक пат'-прадар-
шак пусгак *ж*

ПУТЁМ *предлог (с помощью)* के
जरिये कэ зарийэ послелог, मार्ग से
мāрг' сэ (ке чего-л)

ПУТЕШЕСТВЕННИК *м* मुसाफिर
мусāфир *и*, यात्री нāтрй *м*

путешёствие *с* सफर сафар *м*, यात्रा йāтрā *ж*

путешёствовать *несов* सफर (यात्रा) करना сафар (йāтрā) кар'-чā *п*

путіна *ж* मछली पकडने का मौसिम маच'лй пакар'нэ кā маосим *м*

пут||ь *м* 1. (дорога) रास्ता рāстā *м*, राह рāх *ж*, मार्ग мāрг' *и*, पथ пат' *и*, वóдныи — जलमार्ग *м*, —йи сообщёния आमद-रफ्त का सिलसिला *м* *мн*, यातायात-मार्ग *м* *мн*, 2. (железнодорожная колея, линия) लाइन лāин *ж*, 3. (путешествие, поездка) सफर сафар *м*, यात्रा йāтрā *ж*, по —и रास्ते मे, нахóд-йться в —и रास्ते मे होना *нп*, счастлйвого —й! यात्रा शुभ हो!, 4. (направление) रास्ता рāстā *м*, मार्ग мāрг' *м*, по лénинскому —йи лénин के रास्ते पर, избрāть — раस्ते को अपना लेना *п*, жйзненный — जीवनपथ *м*, 5. (способ) रास्ता рāстā *м*, तरीका тарйкā *м*, ढग д'аг' *м*, प्रकार प्राकār *и*, विधि вид'и *ж*, नाूचным —ем वैज्ञानिक ढग (तरीके) से, обмāнным —ем धोखेवाजी से, लóб्यи —ем चाहे जिस तरह से हो (во что бы то ни стало), ◇ стоять на чьем-л —йи किसी के रास्ते (मार्ग) का कटक (बाधक) होना *нп*, идтй сवóйи —ем अपने रास्ते से जाना *нп*

пух *и* रोयā रойā *и*, रोवā ровā

м, ◇ разбйть в —и прах разг घज्जियā उडाना *п* (की कोго-л, что-л)

пұхлый *прил* मोटा मोтā, स्थूल स्'уल, गुदगुदा гуд'гудā (мягкий)

пұхнуть *несов* सूजना сूдж'нā *нп*, फूलना प'уल'нā *нп*, सूज (फूल) जाना сूдж (प'уल) джāнā *нп*

пухóвка *ж* गाजापाश гāзā- -пāш *м*

пухóвый *прил* रोएंदार роē- -дār

пучйна *ж* प्रям, перен भंवэр б'āвар *м*

пучóк *м* गुच्छा гучч'ā *м*, घौद г'аод *м*, आँटी āтй *ж* (напр से-на, соломы)

пұшечн||ый *прил* तोप (तोपो) का топ (топō) кā, —ая пальбā गोलाबारी *ж*, ◇ —ое мясо तोपो का चāра *м*, युद्ध का ईधन *м*

пушйнка *ж* रोयā रойā *м*, रोअā роā *и*

пушйстый *прил* रोएंदार роē- -дār, लोमयुक्त लом-йукт'

пұшка *ж* तोप топ *ж*

пушнйна *ж* रोएंदार खाले роē- -дār क'ālē *ж* *мн*, सलोम चर्म са- -лом чарм' *м* *мн*

пушнóй *прил* — зверь रोएंदार खालवाला जानवर (पशु) роē-дār क'āl-вālā джāн-вар (пашу) *и*

пуштý *и* (язык) पशतो [जवान, भापा] पашто [забāн, б'āшā] *ж*

пчелā *ж* गहद की मक्खी शा'ад

प्येसा ж नाटक नॱताक म, एका-
की экॱन्क्य म (одноактная)

пьянѣть *несов* मतवाला (मदहोश) हो जाना **мат'вālā** (мад-хош) *Хо*
джānā *нп*, **мस्तānā** *мастānā* *нп*

пьяница *м* и *жс* शराबी **шарāбī**
м, *жс*, शराबखोर **шарāб-хор** *м*,
жс, पियक्कड **пийаккар** *м*, *жс*, मद्यप
мадйап *м*, *жс*

пьянство *с* शराबखोरी **шарāб-**
хорй *жс*, मद्यपान **мадй'-пāн** *м*

пьянствовать *несов* शराबखोरी
करना **шарāб-хорй** **кар'нā** *п*, प्या-
लावाजी करते रहना **пйālā-бāзй**
кар'тэ **ра'х'нā** *нп*, मद्यपान करना
мадй'-пāн **кар'нā** *п*

пьян||ый *прил* शराबी **шарāбī**,
मदहोग **мад-хош**, मतवाला **мат'вālā**,
उन्मत्त **унматт'**, быть ~ым **шара**
в **ке** **нше** **ме** **होना** *нп*

пюрé *с* भरता **б^хар'tā** *м*

пядь *жс* चप्पा **чаппā** *м*, धूर
д^хур *м*

пьяльцы *мн* कारचोव **кār-чоб** *м*

пята́ *жс* एडी **э'дй** *жс*, तलवा
тал'вā *м*, ◇ **лодйть** **за** **кём-л.**
по ~м **кисі** **ке** **पीछे-पीछे** **लगना**
нп, साये की तरह **кисі** **के** **पीछे**
चलना *нп*

пята́к *л*, *см* **пятачок**

пятачо́к *м* रिज **пāч** **копек**
ка **सिक्का** **пāч** **копэк** **кā** **सिक्कā** *м*,
प्याताक **пйāтāк** *м*

пятёрка *жс* 1. **пāч** **пāч** *м*, 2.
(**пять** **рублей**) **разг** **пāч** **рувл** **ка**
но́т **пāч** **рубал** **кā** **но́т** *м*

пята́ро *числит* **пāч** **пāч**

пятидеся́тый *числит* पचासवाँ
пачāс'вā

пятиконёчн||ый *прил* पंचकोना
пāч-конā, पचकोण **панч'-кон**, **पāч**
कोनेवाला **пāч** **конэ-вālā**, ~ая
звездā **पंचकोना** (**пāч** **कोनेवाला**)
तारा *м*

пятикратный *прил* पॉचगुना
пāч-гунā

пятилётка *жс* पॉचसाला (पच-
वर्षीय) योजना **пāч-сālā** (**панч'-вар-**
шйй') **йодж'нā** *жс*, पचक **пач-**
чак *м*

пятилётный *прил* पॉच साल
(वर्ष) का **пāч** **сāl** (**варш')** **кā** (*тжс*
о *возрасте*), **пāчсала** **пāч-сālā**
неизм, पचवर्षीय **панч'-варшйи'**,
~ **план** *см* **пятилётка**

пятисóтый *числит* पॉच सौवाँ
пāч **саовā**

пятиуго́льник *м* **мат** **пч-**
ко́н **панч'-кон** *м*, पचभुज **панч'-**
б^худж *м*

пятьк||а *жс* एडी **э'дй** *жс*, तलवा
тал'вā *м*, ◇ **у** **него́** **душā** **в** ~и
ушлā *разг* **उस** **का** **कलेजा** **मुंह** **को**
आया

пятна́дцатый *числит* पंद्रहवाँ
пандрах'вā

пятна́дцать *числит* पंद्रह **пан-**
драх

пятни́стый *прил* चितला **чит'-**
лā, [चित] **कवरा** [чит-] **каб'рā**

пятьница *жс* शुक्र[वार] **шукр'**
[-вār] *м*, जुमा **джумā** *м*

प्यात^{नो} स धब्बा द^खाब्बा म , दाग
दाग म , перен धब्बा द^खाब्बा म ,
कलक कालक' म , 'रोदीमो —
पैदाइशी निशान (चिह्न) म , जटुल म
प्यातोक म रागे पाँच पाँच म ,
पजा पान्ज्या म

प्यात^य चिसलित पाँचवाँ पाँच'वाँ,
त्रि —य तीन पाँचवे हिस्से, तीन
वटा पाँच

प्यात चिसलित पाँच पाँच

प्यात^{देस} चिसलित पचास पा-
चास, — одін इकावन, — два वावन,
— त्रि तिरपन, — चैतरे चौवन,
— प्यात पचपन, — शैष्ठ छप्पन,
— सैम सत्तावन, — वोसै अठावन,
— देवैत उनसठ

प्यात^{सो} चिसलित पाँच सौ पाँच
साओ

प्यात^{यो} निरैच पाँचगुना पाँच-गुना,
पाँच वार पाँच बार

प

राब म गुलाम गुलाम म , दास
दास म

राबोवलादेल्चेस्क^य прил
गुलामी का गुलामि का, दास-प्रधान
दास-प्राद^खान (о строе), — ое ообщ-
ество गुलामी (दासों) का समाज म , —
строи गुलामी-प्रथा ज , दास-प्रथा ज

राबोलेपिणे स खुशामद खुश-आमाद
ज , चापलूसी चाप'लूसि ज , चाटुकारी
चाटु-कायि ज

राबोलेपनीय прил खुशामदी
खुश-आम'दी, चापलूस चाप'लूस गुला-
माना गुलामाना नैउम , परमुखापेक्षी
पर-मुक^खापेक्षी

राबोलेपिणैवत नैसोव कमी-
नावार (नीचतापूर्ण) चापलूसी करना
कामिना-वार (पिच'गा-पूरन') चाप'-
लूसि कार'ना न

राबोता ज 1. в разн знач
काम काम म , कार्य कायि' म , मेहनत
[-मजदूरी] मख'नात [-माज'दूरी] ज.

(труд); ообщैवनीय — सामाजिक
काम म , सार्वजनिक कार्य म , домаш-
नीय — घर का काम म , агиगацион-
नीय — आदोलनकार्य म , 2. (произ-
ведение) लेख लैक' म , निवध
निबान्द^ख म (статья, книга),
तसवीर तस'वीर ज , चित्र चित्र' न
(картина)

राबोतैत नैसोव 1. в разн знач
काम करना काम कार'ना न , मेहनत-
-मजदूरी करना मख'नात-माज'दूरी
कार'ना न (трудиться), — на за-
वोде कारखाने मे काम करना न ,
— सदैल्लो ठेके का काम करना न ,
2. (о механизме) चलना चल'ना न ,
काम देना काम दैना न , चालू होना
चाँलू खोना न , 3. (быть откры-
тым — о предприятии) खुला होना
क^खुला खोना न

राबोतनीक म काम करनेवाला
काम कार'ना-वाला न , कारकुन कार-

-кун *м*, कर्मचारी карм'-чāрй *м* (служащий), कार्यकर्ता кārй'-картā *м* неизм (деятель), कमाऊ камāу *м* (кормилец), नाучный — इल्मी कारकुन *н*, वैज्ञानिक कार्यकर्ता *м* неизм, — физического труда शारीरिक श्रम करनेवाला *м*, — умственного труда मानसिक श्रम करनेवाला *м*

рабóтница *жс* मजदूर औरत मаз'дूर аорат *жс*, मजदूरिन मаз'-दूरिन *жс*, मजदूरनी मаз'दूर'नी *жс*, домашняя — नौकरानी *жс*

работоргóвля *жс* दास-व्यवसाय दास-вйав'сāй *м*

работоспóсòбность *жс* कार्य-क्षमता कārй'-кшам'тā *жс*, कर्मण्यता кармани'тā *жс*

работоспóсòбный *прил* कार्य-क्षम कārи'-кшам, कर्मण्य карманй'

работящий *прил* разг मेहनती मэх'нагй

рабóче-крестьянский *прил* मजदूर-किसान मаз'дूर-кисāн, मजदूरो और किसानो का मаз'दूरō аорт кисāнō кā

рабóч||ий I *м* मजदूर मаз'дूर *м*, श्रमिक श्रामик *м*, союз — न्ह *н* крестьян मजदूरो और किसानो की सधि *жс*

рабóч||ий II *прил* I. मजदूरो (श्रमिको) का मаз'दूरō (श्रामिकō) कā, — ее движение मजदूर-आदोलन *н*, — класс मजदूर-वर्ग *н*, श्रमिक-वर्ग *н*, 2. (живущий свои *н* тру-

дом) श्रमजीवी श्राम-джйवी, 3. (относящийся к работе) काम का कām कā, — день काम का दिन *м*, कार्य-दिवस *м*, ◇ — ая сйла श्रम-शक्ति *жс*

рабск||ий *прил* 1. गुलाम (गुलामी) का गुलām (गुलāmй) कā, 2. перен गुलामाना गुलāmānā неизм, गुलामी-भरा गुलāmй-б'арā, с — ой угодливостью गुलामी-भरी जीहजूरी के साथ

рабство *с* गुलामी गुलāmй *жс*, दासत्व दासत्व' *м*, दास्य दासй' *м*

ра́венство *с* बराबरी бар-ā-б'рй *жс*, समानता самāн'тā *жс*

равнёние *с* воен — направо! दाहिनी ओर देखो! дāх'नी ор дэк'о!

равнй́на *жс* मैदान маэдāн *м*, समतल प्रदेश сам-тал प्रादेश *м*

равно́ *нареч* के बराबर (समान) कō бар ā-бар (самāн) послелог, ◇ мне все — मुझे कोई फर्क नहीं

равнобёдренный *прил* मत समद्विबाहु самаद्वи-бāху, — треугольник समद्विबाहु *н*

равнобё́сие *с* सतुलन सान्तुलन *н*, वैसेस बाэस' *н*, терять — वैसेस खोना *н*, сохранять — तुलना *н*, सतुलन रखना *н*

равнодéйствующая *жс* физ परिणामी बल परिणāमй बāल *н*

равнодéйстви́ующ||ини *прил* физ परिणामी परिणāमय, परिणाम-स्वरूप परिणāम-сва-रूप, — ая сйता *с*м равнодéйстви́ующая

равнодѣнствие с *астр* विषुव
विषुव *म*

равнодушiе с वेपरवाही бэ-
-пар'вāхi *ж*, उदासीनता उदāसiन'-
tā *ж*

равнодушный *прил* दिलचस्पी
न रखनेवाला दिल-चास्पी на ра^хнэ-
-вāлā, वेपरवाह бэ-пар'вāх, उदासीन
उदāसiन

равнознāчащий *прил* एकार्थ
экāрт^х, समानार्थक самāнāрт^х *ак*

равнознāчный *прил см* рав-
нознāчащий

равномѣрный *прил* वरावर
бар-ā-бар, हमवार *ж*ам-вāр, एकसाँ
эк'сā

равнопрāвие с वरावर हक бар-
-ā-бар *ж*ак *м*, समान अधिकार са-
мāн ад^хикāр *м*

равнопрāвный *прил* वरावर
бар-ā-бар, समानाधिकारोवाला са-
मāनād^хикāрō-вāлā

равносiльн||ый *прил* वरावर
бар-ā-бар, समान समāн, *это* ~о
катастрōфе यह तवाही के वरावर है.

равн||ый *прил* वरावर бар-ā-
-бар, समान समāн, ~ое избирā-
тельное прāво समान मताधिकार
м, ~ым образом वāसा ही, समान
रूप से, *ему* нет ~ого उस की
वरावरी का दूसरा कोई नहीं.

равнiать *несов* 1. समान (एकसाँ)
करना समāन (эк'сā) кар'nā *н*, एक
दूसरे के वरावर करना *эк* дūs'рэ *кэ*
бар-ā-бар кар'nā *н*, 2. (сравни-

वत) मिलाना मिलānā *н* (से *с*
чем-л), तुलना (समता) करना तुल'nā
(сам'tā) кар'nā *н* (की *с кем-л*,
с чем-л)

равнiаться *несов* 1. वरावरी
(मुकाबला) करना бар-ā-б'рi (मु-
कāб'лā) кар'nā *н*, एक सफ (सीध)
मे खडा होना *эк* саф (сiд^х) мē
к^харā *ж*онā *нн*, 2. मत वरावर
(समान) होना бар-ā-бар (самāн)
*ж*онā *нн* (के *чему-л*), 3. *воен*
सफो (पāतो, पक्वितयो) को वरावर
करना сафō (пāтō, पान्क्तिyō) *ко*
бар-ā-бар кар'nā *н*.

рад *в знач сказ* я *очень* ~ вас
विदेत् आप से मिलने से मुझे बहुत
खुशी (प्रसन्नता) है āп *сэ* мил'nэ *сэ*
мудж^хэ бахут хушi (प्रसानн'tā)
*ж*аэ

рāджа *м* राजा рāджā *м неизм*
рāди *предлог* के लिये (वास्ते)
кэ лийэ (вāстэ) *последлог*, की खातिर
[से] *кi* хāтир [*сэ*] *последлог*, ~ *ме-*
нi मेरे लिये; *чегō* ~? *кис* लिये?
рāдиāтор *м тех* रेडिएटर *рэ-*
диэтар *м*

рāдий *м хим* रेडियम *рэди-*
йам *м*

рāдикāльн||ый *прил* 1. असली
ас'лi, बुनियादी бунийāдi, मौलिक
маолик, 2. *полит* अतिवादी *ати-*
вāдi, रेडिकल *рэди*кал, ~ая *пāр-*
тия अतिवादी (रेडिकल) *दल* *м*

рāдио *с* रेडियो *рэди*йо *м*, пе-
редавāть *по* ~ *б्रा*डкаст (प्रसारित)

करना *п*, स्लुशаты ~ रेडियो सुन-
ना *п*

радиоактивност *ж хим*,
физ रेडियो-ऐक्टिविटी रेडियो-अक-
टिविटी *ж*, रेडियो-सक्रियता रेडियो-
सा-क्रिय'ता *ж*

радиоактивный *прил хим*,
физ रेडियो-ऐक्टिव रेडियो-अकटिव,
रेडियम-धर्मी रेडियम-द^४अर्मी, रेडि-
यो-सक्रिय रेडियो-सा-क्रिय'

радиоаппарат *м* रेडियो-सेट
रेडियो-सэт *म*, रेडियो-यंत्र रेडियो-
यान्त्र' *म*

радиовещание *с* रेडियो-प्रसार
रेडियो-प्रसार *म*, ब्राडकास्टिंग
ब्रॉद'कास्टिंग' *ज*

радиограмма *ж* रेडियो-तार
रेडियो-तार *म*

радиокомитет *м* रेडियो-कमेटी
रेडियो-कमेटी *ज*, रेडियो-समिति
रेडियो-समिति *ज*

радиолокация *ж* रेडियोलोके-
शन रेडियो-लोकेशन *म*

радиолюбитель *м* रेडियो-प्रेमी
रेडियो-प्रेमी *म*

радиопередача *ж* रेडियो-प्रसार
रेडियो-प्रसार *म*, ब्राडकास्टिंग
ब्रॉद'कास्टिंग' *ज*

радиоприёмник *м* रेडियो-सेट
रेडियो-सэт *म*, रेडियो-यंत्र रेडियो-
यान्त्र' *म*

радиосвязь *ж* रेडियो का संबंध
रेडियो का संबान्द^४ *म*

радиосеть *ж* रेडियो-नेट रे-
डियो-नэт *म*

радиосигнал *म* वायरलेस-सिग-
नल वॉयर-लस-सिग'नल *म*

радиослушатель *म* रेडियो का
सुननेवाला रेडियो का सुन'ने-वॉला
म, रेडियो का श्रोता रेडियो का
श्रोता *म* *неизм*

радиостанция *ж* रेडियो-स्टе-
शन-रेडियो-स्टेशन *म*, ब्राडकास्टिंग-
स्टेशन ब्रॉद'कास्टिंग'-स्टेशन *म*

радиоустановка *ж* रेडियो-सेट
रेडियो-सэт *म*, रेडियो-यंत्र रेडियो-
यान्त्र' *म*

радиофикация *ж* रेडियो से
लैस (सुसज्जित) करना रेडियो से
लास (सु-साज्जित) कार'ना *म*

радиофицировать *сов и несов.*
रेडियो से लैस (सुसज्जित) करना
रेडियो से लास (सु-साज्जित)
कार'ना *प*

радыст *म* रेडियो-आपरेटर रे-
डियो-अप'रेтар *म*, वायरलेस-आप-
रेटर वॉयर-लस-अप'रेтар *म*

радиус *म* 1. *मत* व्यासार्ध
वॉयसार्द^४ *म*, त्रिज्या त्रि-ज्या *ज*,
2. *перен* दायरा दाय'रा *म*, मर्यादा
मार'यादा *ज*, — *де*स्तिया *स*मोलैता
हवाई जहाज के उड़ने की मर्यादा *ज*,
— *б*оево^४го *दे*स्तिया *व*оеन मार का
दायरा *म*

радовать *несов* खुश (प्रसन्न, आन-
दित) करना खुश (प्रसन्न', आन-
दित) कार'ना *प*

радоваться *несов* खुश (प्रसन्न,
आनदित) होना खुश (प्रसन्न'
आनदित) खोना *प* (से *चे* *मु*-1)

ра́достный *прил* खुश хуш, प्रसन्न प्रसन्न', आनदमय āнанд'-май

ра́дость *жс* खुशी хуш *жс*, प्रसन्नता प्रसन्न'ता *жс*, आनद āнанд' *м*

ра́дуга *жс* धनुक д^ханук *м*, इन्द्रधनुष индр'-д^хануш *и*

ра́дужный *прил* 1. रगविरगा राг' -би-рагā, इन्द्रधनुषी индр'-д^хануш, 2. *перен* आनददायक āнанд'-дāйак

радúшие *с* खातिरदारी хāтир-дāр *жс*, आव-भगत āо-б^хагат *жс*, सहृदयता са-х^ридаи'ता *жс*

радúшный *прил* खातिरदार хāгир-дāр, दिली дил, हार्दिक хāрдик, — прием मेहमाननेवाजी *жс*, पुरजोश स्वागत *м*

раз I *м* 1. बार бāр *жс*, दफा дафā *жс*, на ётот — इस (अव की) बार, अव की दफा, одін —, कāк-то — एक बार, в другोи — दूसरी बार (दफा), еще — एक बार और, 2. (*при счете*) एक э^к, ◇ — *навсегдā* हमेशा (सदा) के लिये, हमेशा हमेशा के लिये, ёто как — तó, что мне нұж-но यह तो यही बात है जो मुझे जरू-री है; यह तो यही चीज है जो मुझे जरूरी है (*о вещи*)

раз II *союз* *разг* अगर अगर, यदि иади

разбáвить *сов см* разбавлять **разбавля́ть** *несов* पतला करना पाг'ла кар'нā *п* (*мिलाकर чем-л*)

разбазáривать *несов* *разг*

उडाना урāнā *п*, बरवाद करना бар-бāд кар'нā *п*

разбазáрить *сов см* разбазá-ривать

разбáлтывать I *несов* (*разме-шивать*) *разг* घँघोलना г^хāг^хол'нā *п*, हिलाके मिलाना хилāкэ милā-нā *п*

разбáлтывать II *несов* (*раз-глашать*) *разг* खोलना к^хол'нā *п*, खोल देना к^хол дэ^{нā} *п*, — тайну भेद खोलना *п*

разбёг *м* दौडना даор'нā *м*, прыгнуть с —а दौडकर कूदना *нп*

разбегáться *несов* 1. (*перед прыжком*) दौडना даор'нā *нп*, 2. (*в разные стороны*) उखडना ук^хар'-нā *нп*, बिखरना бик^хар'нā *нп*

разбежáться *сов см* разбе-гáться

разбивáть *несов* 1. तोडना гор'-нā *п*, तोड देना (डालना) तोर дэ^{нā} (дāн'нā) *п*, — на кусकी टुकडे टुकडे करना *п*, — *что-л.* обо *что-л.* किसी को किसी से टकराकर छिन्न-भिन्न-कर देना *п*, 2. (*ушибать*) चोट लगना चот лаг'нā *нп* (*को что-л*); चोट लगाना चот лагāнā *п* (*наносить удар*), 3. (*неприя-теля*) शिकस्त देना шикаст' дэ^{нā} *п*, पराजित करना (*कर देना*) парā-джит кар'нā (*кар дэ^{нā}*) *п*, 4. (*раз-делять*) बाँटना бāт'нā *п*, बाँट देना бāт дэ^{нā} *п*, तकसीम (*विभाजित*) करना так'сīm (*विभ^хादजित*) кар'нā

n, 5. — лагерь छावनी (शिविर) छांना (डालना) च^खाणी (शिविर) च^खांना (दाल'на) *n*, पडाव (कैप) डालना парāо (каэмп') дāl'нā *n*, — палатку तबू तानना (खडा करना) тамбू तāн'нā (к^харā кар'нā) *n*, खेमा (डेरा) डालना хēmā (дэрā) дāl'нā *n*, ♦ егō разби́л парали́ч उस को फालिज मार गया

разбива́ться *несов* 1. टूटना तु́т'нā *nn*, टूट (फूट) जाना तु́г (п^ху́т) джāнā *nn*, फूटना प^ху́т'нā *nn*, — вдребезги टुकड़े-टुकड़े (छिन्न-भिन्न) होना (हो जाना) *nn*, 2. (ушибаться) चोट लगना (लग जाना) чот лаг'нā (лаг джāнā) *nn* (को о ком-л), 3. (разделяться) तकसीम होना (हो जाना) так'сйм хонā (хo джāнā) *nn*, बँटना बाँत'нā *nn*, बँट जाना बाँत джāнā *nn*

разби́вк||а *жс* 1. बाँटना बाँत'нā *м*, तकसीम так'сйм *жс*, विभाजन विб^хаджан *н*, — са́да बाग की तकसीम *жс*, 2. (палатки, лагеря) डालना дāl'нā *м*, ♦ в —у अटकल-पच्चू, क्रमरहित रूप से

разбинтовáть *сов см* разбинтовывать

разбинто́вывать *несов* पट्टी खोलना паттй к^хол'нā *н*

разбира́тельство *с юр* पेशी पэши *жс*, तहकीकात тах'кйкāt *жс*

разбира́ть *несов* 1. (расхватывать) जल्दी से ले लेना джалдй сэ лэ лэнā *н*, जितना मिल सके खरीद

लेना джит'нā मिल सकэ харйद лэ-нā *н* (раскупать), 2. (на части) अलग (जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā *н*, 3. (понимать, распознавать) पाना пāнā *н*, समझना самадж^хнā *н*, समझ लेना самадж^х лэнā *н*, मतलब निकालना мат'лаб никāl'нā *н* (добираться до смысла), 4. (приводить в порядок) तरतीब से लगाना тар'тйб сэ ла-гāнā *н*, 5. (напр жалобу) जाँच करना (कर देना) джāч кар'нā (кар дэнā) *н* (की что-л), तहकीक करना тах'кйк кар'нā *н*, 6. (анализировать) छान-बीन (विश्लेषण) करना च^хāн-бйн (вишлэшан) кар'нā *н*, पदच्छेद करना пад-чч^хэд кар'нā *н* (напр предложение, слово, का что-л)

разбира́ться *несов* [गौर करके] समझना [гаор кар'кэ] самадж^хнā *н*, [गौर करके] समझ लेना [гаор кар'кэ] самадж^х лэнā *н*

разби́тый 1 *прич от* разбить, 2 *прил* (расколотый) टूटा तु́тā, टूटा-फूटा तु́तā-п^ху́тā, खडित क^хандित, 3. *прил* (усталый) разг थका-माँदा т^хакā-мāдā, थका-हारा т^хакā-хāрā, चकनाचूर чак'нā-чур

разби́ть(ся) *сов см* разбивать (-ся)

разбогате́ть *сов* अमीर (धनी, मालदार) हो जाना а^хмйр (д^ханй, мāl-дār) хo джāнā *nn*

разбо́й *м* लूट तु́т *жс*, लूट-मार

लूत-मार् *ж*, वटमारी бат-मार् *ж*,
डकैती दाकाэти *ж*

разбóйник *м* डाकू дākū *м*,
वटमार бат-मार् *м*, लुटेरा लутэрā *м*
разбóйнич||ий *прил* लुटेरे
(लुटेरो) का लутэрэ (लутэрō) kā,
—ья шāйка लुटेरो का गिरोह *м*.

разболé||ться *сов* у него —
лась голова उस के सिर मे दर्द उठा
ус кэ сир мē дард' ут'ā

разболтáть I *сов* *см* разбáл-
тывать I

разболтáть II *сов* *см* разбáл-
тывать II

разбомб́ить *сов* बमो से उडाना
(उडा देना) बामō सэ урāнā (урā
дэнā) *п*

разбóр *м* 1. (на части) अलग
(जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā
м, 2. (приведение в порядок) तर-
तीब से लगाना тар'тиб сэ лагāнā
м, 3. (напр жалобы) जाँच[-पड-
ताल] джāч[-пар'тāl] *ж*, — дéла
(в суде) मुकदमे की पैरवी *ж*, 4.
(анализ) छान-वीन ч'āн-бйн *ж*,
विश्लेषण вишлэшан *м*, *грам* पद-
च्छेद пад-чч'эд *м*, पदभजन пад-
-б'ханджан *м*, всесторóнный —
व्योरेवार विश्लेषण *म*, कृतिचैकी
— समीक्षा *ж*, समालोचना *ж*, ◇
без —а विना सोचे-समझे, अधाधुध,
विना किसी भेदविचार के.

разбóрка *ж* (машины и т *п*)
[पुरजे] अलग (जुदा) करना [पुर'зэ]
алаг (джудā) кар'нā *म*

разбóрчивость *ж* 1. (чет-
кость) साफ होना сāф хонā *म*,
स्पष्टता स्पашт'тā *ж*, 2. (приверед-
ливость) तुनुकमिजाजी тунук-मि-
जāдж *ж*, नुकताचीनी नुक'гā-च-
न *ж*

разбóрчивый *прил* 1. (чет-
кий) साफ सāф, स्पष्ट स्पашт', 2.
(привередливый) तुनुकमिजाज ту-
нук-मिजāдж, नकचढा नाक-चार'ā,
नुकताचीन नुक'तā-च *न*

разбрáсывать *сов* छितराना
ч'ит'рāнā *п*, छितरा देना च'ит'рā
дэнā *п*, बिखेरना бик'эр'нā *п*,
फैलाना п'āэлāнā *п*, फैला देना
п'āэлā дэнā *п*

разбрéдáться *несов* बिखरना
бик'ар'нā *नп*, छिटकना च'итак'нā
नп, छिटक जाना च'िताक джāнā *नп*
разбрест́ись *сов* *см* разбре-
дáться

разбрóсанный 1. *прич.* от
разбросáть, 2. *прил* बिखरा हुआ
бик'рā хуā, तितर-वितर तितар-
-битар, छिन्न-भिन्न ч'инн'-б'инн'.

разбросáть *сов* *см* разбрáсы-
вать

разбуд́ить *сов* जगाना джагāнā
п, जगा देना джагā дэнā *п*

разбухáть *несов* फूलना п'ул'-
нā *नп*, फूल जाना п'ул джāнā *नп*,
फैलना п'āэл'нā *नп*

разбу́хнутъ *сов* *см* разбухать
разбушевá||ться *сов* 1. प्रचंड
रूप से आदोलित होना प्राचанд' rūп

сэ āндолит жонā нп , जोर-शोर से चलना зор-шор сэ чал'нā нп (о ветре), море ~лось समुदर तूफानी है; 2. (начать буянить) разг गुस्से (क्रोध) में जोर-जोर से बात करना гуссэ (крод^х) мē зор-зор сэ бāt кар'нā п , गुस्से में आकर तूफान मचाना гуссэ мē āкар тūфāн ма-чāнā п

развāл м (хаос, разруха) गडबड гар-бар м , गोल-माल гол-мāл м , अव्यवस्था авй'васт^хā ж

развāливать несов 1. ढाना д^хāнā п , ढा देना д^хā дēнā п , 2. перен (хозяйство, дело и т п) विगाडना бигār'нā п , विगाड देना бигār дēнā п

развāливаться несов 1. ढहना д^хāх'нā нп , ढह जाना д^хāх джāнā нп , तवाह होकर गिर पडना габāх жокар гир пар'нā нп , 2. перен (о хозяйстве, деле и т п) विगडना бигар'нā нп , विगड जाना бигар джāнā нп , 3. (о человеке) हाथ-पाँव फैलाकर बैठना хāt^х-пāо п^хаэлāкар баэт^х'нā нп (сидеть развалившись), हाथ-पाँव फैलाकर लेटना хāt^х-пāо п^хаэлāкар лēt'нā нп (лежать развалившись), развалиться в кресле कुरसी पर पसरना нп

развāлины мн खडहर क^ханд'-хар м , घवसावशेष д^хвāsāv'шэш и , भग्नावशेष б^хагнāв'шэш м

развалить(ся) сов см развāливать(ся)

рāзве 1. нареч (при вопросе) क्या कйā, ~ вы не знаете? क्या आप नहीं जानते हैं?, 2. союз (если не) अगर (यदि). . न अगर (йади) на

развевāться несов लहराना лах'рāнā нп , फहरना п^хахар'нā нп

развēдать сов см развēды-вать

разведēние с पालना пāл'нā м , पालन пāлан м (животных), उगाना угāнā м (растений)

разведēнный 1. прич от раз-вести, 2. прил (о супругах) तलाक लिया हुआ талāк лийā хуā

развēдк||а ж 1. (орган) खुफिया विभाग хуфийā виб^хāг м , 2. воен (действие) देखभाल दэк^х-б^хāl ж , воздушная ~ हवाई देखभाल ж , идтй в ~у देखभाल करने जाना нп , 3. воен (войсковая группа) गश्ती दस्ता гаштй дастā м , 4. геол खोज क^ходж ж , तलाश талāш ж , अन्वेषण анвэшан м , खोजमंडल к^ходж-мандал м (отряд)

развēдчик м 1. (боец в разведке) देखभाल करनेवाला सिपाही दэк^х-б^хāl кар'нэ-вāлā сипāхй м , 2. (работник разведки) भेदिया б^хēдийā и , जासूस джāsус и , गुप्तचर गुप्त'-чар и , खुफिया सरविस का अफसर хуфийā сар'вис кā аф'сар м , 3. (самолет) देखभाल करनेवाला हवाई जहाज दэк^х-б^хāl кар'нэ-вāлā жавāй джахāз и ,

गश्ती हवाई जहाज गाश्टी ख़ाव़ाय
 द्जाख़ाज़ म , तलाशी विमान तालाशिय
 विमान म , 4. геол खोज (तलाश)
 करनेवाला क़ोदज (तालाश) कार'नэ-
 -व़ाला म

развѣдывать *несов* 1. (узна-
вать) पता लगाना patā lagānā *n*
(का *что-л*), 2. воен देखभाल करना
дэк^x-б^xāl кар' nā *n*, 3. геол खोज
करना (लगाना) к^xодж кар' nā (ла-
gānā) *n*, तलाश करना талāш кар'-
nā *n*

развезти́ сов см развози́ть

развѣивать несов 1. विखेरना
 бик^хэр'нā *n* , छितराना च^хит'рāнā
n , तितर-वितर (इधर-उधर) करना
 титар-битар (ид^хар-уд^хар) кар'нā
n , 2. перен (уничтожать) दूर
 करना दूर кар'нā *n*

развенча́ть сов см развѣнчи-
вать

развѣнчивать *несов перен* धूल
मे मिलाना द^खूल म^ए मिलाना *n*

разверну́ть(ся) сов см раз-
вертыва́ть(ся)

развёрстка *ज* तक्षीम *ताक'सिम*
ज , वटवारा *बट'वारā* *म* , बाँट *बाँट*
॥ , *ज*

развёртывать *несов* 1. (*раскрывать*) खोलना क^खोल'ना *n*, खोल देना क^खोल द^देना *n*, — *пакёт* पार्सल खोलना *n*, 2. (*развивать*) फैलाना प^फैलाना *n*, बढ़ाना ब^बार^खाना *n*, बढ़ा देना ब^बार^खा द^देना *n*, व्यापक पैमाने पर विकसित करना (*कर देना*)

व्यापक पात्राने पर विकसित
 कर'ना (कर देना) *n*, ~ социали-
 стическое соревнование समाजवादी
 अनुकरण को व्यापक पैमाने पर विक-
 सित करना *n*, 3. *वोग* प्रसारित
 करना (कर देना) *प्रसारित कर'ना*
 (कर देना) *n*

развёртываться *несов* 1. (о завернутом) खुलना क^хул'нā *нп*, खुल जाना क^хул джāнā *нп*, 2. (развиваться, увеличиваться) फैलना प^хаэл'нā *нп*, बढ़ना бар^х'нā *нп*, फैल (बढ़) जाना प^хаэл (бар^х) джāнā *нп*, व्यापक पैमाने पर विकसित होना (हो जाना) विāपाक पाэмāнэ пар викасित хōнā (хō джāнā) *нп*; 3. воен प्रसारित होना (हो जाना) प्रасāрит хōнā (хō джāнā) *нп*

развеселить сов. खुश (प्रसन्न, विनोदित) करना (कर देना), खुश (प्रसन्न, विनोदित) कर'nā (कर दэнā) *n*

развеселиться сов खुш (प्रसन्न, विनोदित) हो जाना хуш (प्रसन्नि, विनोदित) हो ज़ाना *нл*

развѣсистый прил लवी शाखो-
वाला लам्बी शāхō-вālā

развѣсѣть сов см развѣши-
вать

разве||стѣ(сь) сов см разво-
дѣть(ся), в до́ме ~лѣсь мно́го
мышѣй घर मे चूहे बहुत हो गये
г^хар мѣ чүхэ бахут хо гайэ

разветвление с 1. डालियाँ
फैलना दालीयाँ प^१अэл'ना म, 2. (от-

деление, ответвление) उपशाखा
уп'шāk'ā ж

разветвля́ться несов डालियाँ
फैलना दालिनीā प'аэл'нā नп, शाखो
मे तकसीम होना शāखो मō так'сйм
खонā नп

развѣшивать несов 1. (на ве-
сах) तौलकर अलग (हिस्से, भाग)
करना ताол'кар алаг (хиссэ, б'āг)
кар'нā п, 2. (белье, картины)
टाँगना तāг'нā п, लटकाना लат'кā-
нā п

развѣять сов см развевать

развива́ть несов [आगे] बढ़ाना
(बढ़ा देना) [āgə] бар'ānā (бар'ā
дэнā) п, तरक्की देना тараккй дэнā
п, विकसित करना (कर देना) ви-
касит кар'нā (кар дэнā) п

развива́ться несов [आगे] बढ़ना
(बढ़ जाना) [āgə] бар'x'нā (бар'x
джāнā) नп, तरक्की (उन्नति) करना
тараккй (уннати) кар'нā п, विक-
सित होना विकासित खонā नп

развинти́ть сов см развинчи-
вать

разви́нчивать несов पेच खोल-
ना (निकालना) пэч к'ол'нā (ни-
кāl'нā) п

разви́тие с तरक्की тараккй ж,
उन्नति уннати ж, विकास विकāс м,
बढ़ाव бар'āо м (рост)

развито́й прил 1. तरक्कीयापता
тараккй-иāфтā неизм, उन्नत уннат,
विकसित विकासит, 2. (о человеке)
बहुत पढा-लिखा бахут пар'ā-лик'ā,

बुद्धिमान् будд'имāн, सुशिक्षित су-
-шикшит

разви́ть(ся) сов см разви-
вать(ся)

развлекáть несов बहलाना бах'-
лāнā п, जी (मन) बहलाना джй
(ман) бах'лāнā п (का को-ल),
ध्यान दूसरी तरफ (ओर) आकर्षित
करना д'хiāн д'с'रй тараф (ор)
āкаршиत кар'нā п (отвлекать, का
кого-л)

развлекáться несов जी (दिल,
मन) बहलाना джй (дил, ман) бах'-
лāнā п

развлече́ние с [दिल-] बहलाव
[дил-] бах'лāо м, मनोविनोद манो-
-винод м

развлéчь сов см развлекáть

развóд м (расторжение бра-
ка) तलाक талāк м, विवाह-विच्छेद
вивāх-вичч'эд м, विवाह-भग ви-
вāх-б'ханг' м

разводи́ть несов 1. (по своим
местам) ले जाना лэ джāнā नп,
पहुँचाना пах'учāнā п, पहुँचा देना
пах'учā дэнā п, अलग करना алаг
кар'нā п (разделять, отделять),
— гостéи по своим кбмнатам मे-
हमानो को अपने अपने कमरे पहुँचा-
ना п, 2.: — мост पुल उठाना पुल
ут'āнā п, 3. (разбавлять) पतला
करना पत'лā кар'нā п (мिलाकर
चे-м-л), — водой पानी मिलाकर पत-
ला करना п, 4. (расторгать брак)
तलाक देना तалāक дэнā п (को

кого-л), विवाह रद्द (विच्छिन्न) करना (कर देना) वивाह रादद' (विच^хинн') кар'нā (кар дэнā) *n* (का кого-л), 5. (напр огонь) जलाना джалāнā *n*, जला देना джалā дэнā *n*, — огонь в пёчке चूल्हे में आग जलाना *n*, 6. (плодить, размножать) पालना पāl'нā *n*, वश बढ़ाना वāш бар^хā-нā *n* (का кого-л, напр. животных), उगाना угāнā *n*, उत्पन्न करना उत्पन्न' кар'нā *n* (растения), — сад बाग लगाना *n*

разводиться *несов* 1. (расторгать брак) तलाक पाना талāк пā-нā *n*, विवाह रद्द (विच्छिन्न) करना (कर देना) वивाह रादद' (विच^хинн') кар'нā (кар дэнā) *n*, 2. (плодиться) बढ़ना бар^х'нā *nn*, बढ़ जाना бар^х джāнā *nn*, बहुत हो जाना бахут хо джāнā *nn*, वश बढ़ना वāш бар^х'нā *nn* (का о ком-л)

разводной *прил* — мост उठाव-पुल ут^хāо-पुल *m*

развозить *несов* पहुँचाना пахū-чāнā *n*, पहुँचा देना пахūчā дэнā *n*, ले जाना лэ джāнā *nn*, — по своим местам अपनी अपनी जगह पहुँचाना *n*, अपनी अपनी जगह ले जाना *nn*

разволноваться *сов* 1. घबराना г^хаб'рāнā *nn*, घबरा जाना г^хаб'рā джāнā *nn*, उत्तेजित हो जाना उत्तेджит хо джāнā *nn*, 2 (о море) तूफानी हो जाना тūфāни хо джāнā *nn*

разворачивать *несов* *с.м.* раз-вёртывать

разврат *m* ऐयाशी аэйāши *ж.*, भ्रष्टाचार б^храштāчār *m*

развратить *сов* *с.м.* развращать

развратничать *несов* ऐयाशी (भ्रष्टाचार) करना аэйāши (б^храштā-чār) кар'нā *n*

развратный *прил.* ऐयाश аэйāш, जिनाकार зинā-кār, व्यभिचारी вйāб^хичārй, भ्रष्टाचारी б^храштāчārй

развращать *несов* विगाडना бигār'нā *n*, विगाड देना бигār дэнā *n*, भ्रष्ट करना б^храшт' кар'-нā *n*

развязать(ся) *сов* *с.м.* развязывать(ся)

развязка||*a* *ж* 1. उपसहार уп'сā-хār *m*, हल खाल *m*, 2. перен सुलभाव сул'джāо *m*, हल खाल *m*, नतीजा нагиджā *m*, फल प^хал *m* (результат), देलo идет к —е मामला अजाम को पहुँचनेवाला है

развязный *прил* बेतकल्लुफ бэ-такаллуф, बेधडक бэ-д^харак, नि सकोच ни^хсанкоच

развязывать *несов* 1. खोलना к^хол'нā *n*, खोल देना к^хол дэнā *n*, 2. перен — войнū लडाई (युद्ध) छेड़ना ларāй (йудд^х) ч^хэр'нā *n*

развязываться *несов* खुलना к^хул'нā *nn*, खुल जाना к^хул джā-нā *nn*

разгад́ать сов см разга́ды-
вать

разга́дка ж हल खал м

разга́дывать несов हल करना
खाल कार'ना n, разгад́ать зага́дку
पहेली को हल करना n

разга́р n быть в —е जोरो पर
होना зорō пар-खона n, बाजार
गरम होना बाज़ार गराम खона n
(का ० चे-ल), работа в полном —е
काम जोरो पर है काम зорō пар खाэ,
काम खूब चल रहा है काम खूब चाल
राखा खाэ, в — войный जब युद्ध पूरे
जोर से चल रहा था джаб 'йудд'х'
पूरэ зор सэ चाल राखा त'ख़ा

разгиба́ть несов सीधा करना
सिध'ख़ा कार'ना n, — спину кمر सी-
धी करना n

разгиба́ться несов सीधा हो
जाना सिध'ख़ा खो джана n, तनना
तान'ना n

разглаго́льствовать несов
разг लबी-चौडी बाते बढाना (करना)
लामबी-चाोरि बातō बार'ख़ाना (कार'-
ना) n

разгла́дить сов см разгла́жи-
вать

разгла́живать несов 1. हसवार
(चिकना) करना खाम-वार (चिक'ना)
कार'ना n, चिकनाना चिक'नाना n,
2. (утюгом) इस्तरी करके चिकनाना
हस्त'रि कार'कэ चिक'नाना n

разгласи́ть сов см разгла-
ша́ть

разглаша́ть несов — тайну

भेद खोलना (खोल देना) б'эд к'ол'-
на (к'ол дэна) n

разглядéть сов [अच्छी तरह]
देख लेना [अच्छ'य ताराख] дэк' लэना n

разглы́дывать несов ताकना
ताक'ना n, [गौर से, ध्यान से] देखना
[гаор सэ, д'यान सэ] дэк'на n

разгнэ́ванный прил गुस्सावर
गुस्सा-वार, गुस्से मे आया गुस्से मे
आया, क्रोधी क्रोध'य

разгнэ́ваться сов गुस्से मे आना
गुस्से मे आना n, गुस्सावर (क्रोधी)
हो जाना गुस्सा-वार (क्रोध'य) खो
दजाना n

разговáривать несов болна
бол'на n, बाते (बातचीत, गुप्तगू)
करना बातō (बात-चिंत, गुप्त'-गू) कार'-
ना n

разговóр м बातचीत बात-चिंत
ज, गुप्तगू गुप्त'-गू ज, बोल-चाल
бол-चाल ज, वार्तालाप वार्तालाप m,
завязывать — बातचीत छेडना (चला-
ना) n, менять téму —а बातचीत
का रुख (पहलू, विषय) बदलना n

разговóрный прил बोल-चाल
का бол-चाल का, व्यावहारिक व्याव'-
हारिक, — язык बोल-चाल की जवान
ज, व्यावहारिक (व्यवहार की) भा-
षा ज

разговóрчивый прил बातूनी
बातूनी, बकवादी बक'वादी, आलाप-
प्रिय आलाप-प्रिय'

разгóн м 1. (разбег) दौडना
दाोर'ना m, 2. (толпы) भगाना б'а-
गाना n, भग (तितर-वितर) करना

б^ханг' (гитар-битар) кар'на *м*, 3. (роспуск) तोडना тор'на *м*, भग करना б^ханг' кар'на *м*

разгоня́ть *несов* 1. (толпу) भगाना б^хагāнā *п*, भग देना б^хагā дēнā *п*, भग (तितर-वितर) करना (कर देना) б^ханг' (титар-битар) кар'на (кар дēнā) *п*, 2. (распускать) तोडना тор'на *п*, तोड देना тор дēнā *п*, भग करना (कर देना) б^ханг' кар'на (кар дēнā) *п*, 3. перен (печаль, тоску) दूर करना дūr кар'на *п*, मिटाना митāнā *п*, मिटा देना митā дēнā *п*

разгорáживать *несов* दीवार उठाकर तकसीम (विभाजित) करना (कर देना) дйвār ут^хāкар так'сйм (виб^хāджит) кар'на (кар дēнā) *п*

разгорáться *несов* 1. सुलगना сулаг'на *пп*, दहकना дахак'на *пп*, दहक उठना дахак ут^х'на *пп*, भडकना б^харак'на *пп*, भडक उठना б^харак ут^х'на *пп* (तज перен), 2. (о споре, ссоре) छिडना ч^хир'на *пп*

разгорéться *сов см* разгорáться

разгородíть *сов см* разгорáживать

разгорячénный *прил* गरमाया हुआ гар'мāйā хуā, उत्तेजित उत्तेджит (возбужденный)

разгорячíться *сов* गरमाना гар'мāнā *пп*, गरमा जाना гар'мā джāнā *пп*; उत्तेजित हो जाना उत्ते-

джит हो दजāнā *пп* (прийти в возбуждение)

разгрáбить *сов* लूटना лут'на *п*, लूट लेना лут лēнā *п*

разграничénие *с* 1. (установление границы) हदबंदी хад-бандй *ж*, सीमानिर्धारण сймā-нирд^хāран *м*, 2. (понятий, функций и т *п*) तकसीम (विभाजन) करना так'сйм (виб^хāджан) кар'на *м*, 3. (граница) सीमा сймā *ж*

разгранйчивать *несов* 1. (обозначать границу) हदबंदी (सीमानिर्धारण) करना хад-бандй (сймā-нирд^хāран) кар'на *п*, सीमा स्थिर करना сймā ст^хир кар'на *п*, 2. (подразделять, отделять) तकसीम करना так'сйм кар'на *п* (की *что-л*), विभाजन करना виб^хāджан кар'на *п* (का *что-л*)

разгранйчить *сов см* разгранйчивать

разграфíть *сов см* разграф-лять

разграфл́ять *несов* लकीरे खींचकर तकसीम करना лакйрē к^хйч'кар так'сйм кар'на *п*

разгребáть *несов* कुरेदना कुरēд'на *п* (कучु *чего-л*), पाँचा चलाना пāчā чалāнā *п* (вилами)

разгрестí *сов см* разгребáть

разгрóм *м* 1. शिकस्त шикаст' *ж*, पराजय парāджай *ж*, पराजित करना парāджит кар'на *м*, 2. (опустошение, разорение) तबाही табā-

ख़ि *ж* , बरवादी бар-бади *ж* , विनाश
विनाश *म*

разгромить *сов* 1. शिकस्त देना
शिकास्त' *дэна* *п* (को *кого-л* ,
что-л), पराजित करना *पराджित*
кар'на *п* , 2. (опустошить, разо-
рить) तबाह (बरवाद, विनाश) करना
табаह (бар-бад, *विनाश*) *кар'на* *п*

разгружать *несов* *прям* ,
перен बोझ उतार लेना *бодж' утар*
лэна *п* (का *кого-л* , *что-л*)

разгруж|аться *несов* *बोझ*
उतारा जाना *बодж' утар* *दजाना*
न , हलका किया जाना *खाल'का* *кий*
दजाना *न* , वाहन ~ается गाड़ी से
बोझ (भार) उतारा जाता है

разгрузить(ся) *сов* *см* *раз-*
гружать(ся)

разгрузка *ж* *बोझ* उतारना
बодж' утар'на *म*

разгрыз|ать *несов* [दौत से] काट
डालना [दात स] *कात दाल'ना* *п*

разгрызть *сов* *см* *разгрыз|ать*

разг|ул *म* 1. पीना-पिलाना *पिना-*
पिलाना *म* , रग-रलियाँ *रानг'-रा-*
लियाँ *ж* *म* , शराबखोरी *शराब-*
खोरी *ж* , गुलछरी *गुल-च'арра* *म* ,
प्रेदा|аться ~у *गुलछरें* उडाना *प* ,
2. *перен* (напр *реакции*) [नगा]
नाच [नानга] *नाच* *म* , ताडव *तान-*
दाव *म*

разг|уливать *несов* *разг* टहलना
ताखाल'ना *न* , हवा खाना *खав* *क'ा-*
ना *प* , घूमना-फिरना *ग'ूम'ना-प'ир'-*
ना *न*

разг|уливаться *несов* (о *погоде*)
अच्छा हो जाना *अच्छ'ा* *खो* *दजाना*
न

разг|ульный *прил* ऐयाश *अैयाश* ,
बदचलन *बाद-चालन* , व्यभिचारी *व्या-*
ब'िचारी , भ्रष्टाचारी *ब'राष्टाचारी*

раз|уляться *сов* *см* *разгули-*
ваться

разда|ать *несов* बाँटना *बाँत'ना*
п , बाँट देना *बाँत* *दэना* *п* , तकसीम
करना *так'सिम* *кар'ना* *п* (की
что-л) , विभाजन करना *विब'ादजन*
кар'ना *п* (का *что-л*)

разда|аться *несов* (о *звуче*)
सुनाई देना (पडना) *सुनाई* *दэना* (*पर'-*
ना) *न* , सुन पडना *सुन* *पर'ना*
न , व्याप्त होना (हो जाना) *व्याप्त'*
хона (*खो* *दजाना*) *न* , गूँजना *गू-*
दज'ना *न* (о *громе* , об *эхе*)

разда|ить *сов* कुचलना *कुचाल'-*
ना *п* , दबाना *दाबाना* *п* , कुचल
(दबा) देना *कुचाल* (*दाबा*) *दэना* *п* ,
~ *кого-л* किसी के ऊपर से होकर
निकल जाना *न* (*переехать*)

разда|ть(ся) *сов* *см* *разда-*
вать(ся)

разда|ча *ж* बाँटवारा *बाँत'वार* *म* ,
बाँट *बाँत* *म* , *ж* , तकसीम *так'सिम* *ж* ,
वितरण *वितरण* *म*

разд|вигаться *несов* दो शाखा-
ओ में विभाजित हो जाना *दो* *शा-*
का *म* *विब'ादजित* *खो* *दजाना* *न*
(напр *о* *реке*)

разд|вигать *несов* अलग (पृथक्)
करना *अलग* (*प्रित'क*) *кар'ना* *п*

раздвѣннуть сов см раздвѣ-
гáть

раздвоѣние с दो शाखाओ में
विभाजित होना до шāк^xāō мē виб^xā-
джит ऋणā म

раздвоѣнный прил दो शा-
खाओवाला до шāк^xāō-вāлā (напр
о реке)

раздвойться сов см раздвāи-
ваться

раздевāлка ж कपडा रखने की
कोठरी кап'рā ра^x'нā кй кот^x'рй
ж , कपडद्वार капар-двāр м

раздевāть несов कपडा उतारना
(उतार देना) кап'рā утāр'нā (утāр
дэнā) п (का को-л)

раздевāться несов [अपना] कप-
डा उतार लेना [अप'नā] кап'рā утāр
лэнā п , [अपनी] पोशाक उतार लेना
[अप'नй] пошāк утāр лэнā п

раздѣл м 1. (разделение) तक-
सीम так'сйम ж , विभाजन विब^xā-
джан м , बँट बāт ж (напр стра-
ны), 2. (книги) खंड क^xанд' м , वि-
भाग विб^xāг м , परिच्छेद परि-
च^xэд м

раздѣлаться сов 1. (освобо-
диться) आजाद (मुक्त) हो जाना
āzād (मुक्त') ऋो джāнā नп (से с
кем-л , с чем-л) , छुटकारा पाना
ч^xут'кārā пāнā п (से с кем-л , с
чем-л); 2. (расквитаться) बदला
लेना бад'лā лэнā п (का с кем-л ,
с чем-л)

разделѣние с. см раздел 1.,

— त्रुदा श्रमविभाजन श्राम-विब^xā-
джан м

разделѣть(ся) сов см разде-
лāть(ся)

раздѣльно нареч 1. (отдель-
но) अलग-थलग алаг-т^xалаг , जुदा-
जुदा джудā-джудā , पृथक् प्रित^xак,
2. (отчетливо) साफ सāф , स्पष्ट
спашт'

раздѣльный прил 1. (отдель-
ный) अलग अलग , जुदा दजुदā неизм. ,
पृथक् प्रित^xак , 2. (отчетливый)
साफ सāф , स्पष्ट спашт'

разделāть несов 1. वāटना
бāт'нā п , तकसीम (विभाजित) कर-
ना так'сйम (विब^xāджит) кар'нā
п , ёсли 20 раздѣлим на 4, то
получим 5 यदि २० को ४ से भाग
दे, तो भाग-फल ५ होगा; 2. (горе,
радость) हिस्सा (समभाग) लेना ऋि-
сā (сам-б^xār) лэнā п (मे что-л) ,
भोगना б^xог'нā п (के साथ с кем-л. ,
с чем-л) , 3. перен (напр взгляды)
मानना мāн'нā п

раздел||яться несов वāटना бāт'-
нā नп , वāंट जाना бāт джāнā नп ,
तकसीम (विभाजित) होना (हो जाना)
так'сйम (विब^xāджит) ऋणā (ऋो джā-
нā) नп , отряд —йлся на четы́ре
ग्रूपпы दल चार टोलियो मे वāंट गया,
दल ने चार टोलियाँ बना ली.

раздѣть(ся) сов см разде-
вāть(ся).

раздирāть несов 1. (разрывать
на части) फाडकर टुकड़े टुकड़े कर-

ना (कर देना) *п^хār'кар тук'рэ ту-
к'рэ кар'нā (кар дэнā) п , फाटना*
*п^хār'нā п , फाड़ डालना п^хār дәл'-
нā п , 2. (терзать, причинять*
боль) छलनी कर देना च^хал'ний кар
дэнā п.

раздира́ющ||ий 1. *прич. от*
раздира́ть, 2. прил (ужасный,
невыносимый) — дýшу крик हृदय-
वेधक चीत्कार ख्रिдай-вэд^хак чйт-
кār м , —се дýшу гóре हृदयविदारक
दु ख ख्रिдай-видāрак ду^хк^х' м

раздобыва́ть *несов* हासिल
(प्राप्त) करना (कर लेना) *хāсил*
(प्राप्त') кар'нā (кар лэнā) *п , पाना*
пānā п

раздобы́ть *сов см* раздобы-
вать

раздо́лье *с 1. (простор) बड़ा*
फैलाव барā п^хаэлāо м , प्रसार प्रा-
сār м , विस्तार विस्तār м , 2. (сво-
бода) आजादी āzādī ж

раздо́р *м भगडा дж^хаг'рā м ,*
फूट п^хут ж , कलह कала^х м , сёять
— фूट डालना п

раздоса́довать *сов* तग करना
танг' кар'нā *п , खिजलाना क^хидж'-*
лānā п , चिढाना चир^хānā п

раздража́ть *несов* खिजलाना
к^хидж'лānā *п , चिढाना चир^хānā*
п , क्रोधित (क्रुद्ध) करना क्रोद^хит
(क्रुद्ध^х) кар'нā п

раздража́ться *несов* खीजना
к^хидж'нā *нп. , भुंभलाना दज^хūd^х-*
лānā нп , चिढना चир^х'нā нп , गुस्से

(क्रोध) मे आना गुस्से (क्रोद^х) *мē*
ānā нп

раздражéни||е *с 1. गुस्सा गुस्सā*
м , चिढ चир^х ж , भुंभलाहट दज^хū-
दज^х'лāхат ж , खीज क^хидж ж , в
припáдке —я क्रोध के आवेश मे,

раздражíteльный *прил* चिड-
चिडा चир'чирā, तुनुकमिजाज ту-
нук-мизāдж

раздразни́ть *сов* चिढाना चир^хā-
нā *п*

раздробíть *сов см* раздроб-
лять

раздроблѝть *несов* [पीसकर]
टुकड़े टुकड़े करना (कर देना) [पिस'-
кар] тук'рэ тук'рэ кар'нā (кар
дэнā) *п*

раздува́ть *несов 1. हवा देकर*
भडकाना (सुलगाना) хāvā дэкар
б^хар'кānā (сул'gānā) п , — огóнь
हवा देकर आग भडकाना (सुलगाना)
п , 2. перен (усиливать) उकसाना
ук'сānā п , भडकाना б^хар'кānā п ,
3. перен (преувеличивать) बढ़ाके
दिखाना (कहना) бар^хākэ дик^хānā
(ка^х'нā) п

раздува́ться *несов (распу-*
хать) फूलना п^хул'нā нп , सूजना
судж'нā нп , फूल (सूज) जाना п^хул
(судж) джānā нп

раздúмать *сов см* раздúмы-
вать 1

раздúмыва||ть *несов 1. (не-*
нчать решение) राय बदलना рāй

бадал'нā *n*, 2. (размышлять) सोचना соч'нā *np*, [सोच-]विचार करना [соч-]вичār кар'нā *n*, आगा-पीछा करना āgā-пчй'ā кар'нā *n* (колебаться), не ~я विना कुछ सोचे-विचारे; विना आगा-पीछा सोचे (не колеблясь)

раздұмье *c* [सोच-]विचार [соч-]вичār *m*, आगा-पीछा āgā-пчй'ā *m* (колебание), в глұбоком — गहरे सोच मे

раздұть(ся) *сов см* разду-
вāть(ся)

разевāть *несов* ~ рот मुँह फाड-
ना мўх п'ār'нā *n*

разжāлобить *сов* रहम (दया) जगाना (जगा देना) рахам (дайā) джагāнā (джагā дэнā) *n* (ме, के दिल मे कого-л), दिल मे तरस पैदा करना (कर देना) дил мē тарас паэдā кар'нā (кар дэнā) *n* (के कого-л), मन मे करुणा पैदा करना ман мē карунā паэдā кар'нā *n* (के कого-л)

разжāть *сов см* разжимать
разжевāть *сов см* разжевы-
вать

разжёвывать *несов* चवाना चा-
бāнā *n*, चावना चāб'нā *n*

разжечь *сов см* разжигāть

разжигāть *несов* 1. भडकाना б'ар'кāнā *n*, जलाना джалāнā *n*, जला देना (लेना) джалā дэнā (лэнā) *n*, 2. перен उकसाना үк'сāнā *n*, भडकाना б'ар'кāнā *n*

разжимāть *несов* खोलना к'о-
л'нā *n*, खोल देना к'ол дэнā *n*

разжирé||ть *сов*. मोटाई लगना
мотāй лаг'нā *np*, он ~ल उस को
मोटाई लगी

разйнуть *сов см* разевāть

разйня *m* и *жс* разг वेतुका
आदमी бэ-тукā āд'ми *n*, मूर्ख
мурк' *m*, ढोला आदमी д'йлā
ād'ми *m*

разйтельный *прил* असर
(प्रभाव) डालनेवाला асар (пра-
б'āо) дāл'нэ-вāлā, आश्चर्यजनक āш-
чарй'-джанак (поражающий)

разлагāть *несов* 1. (на состав-
ные части) अलग (जुदा, पृथक्)
करना (कर देना) алаг (джудā,
прит'ак) кар'нā (кар дэнā) *n*,
2. перен (деморализовать) विगाड-
ना бигār'нā *n*, विगाड देना би-
гār дэнā *n*, [नीति] भ्रष्ट करना [нй-
ти-]б'рашт' кар'нā *n*

разлагāться *несов* 1. (гнить)
सडना сар'нā *np*, गलना гал'нā *np*,
सड (गल) जाना сар (гал) джāнā
np, 2. перен (деморализоваться)
विगडना бигар'нā *np*, विगड जाना
бигар джāнā *np*, [नीति] भ्रष्ट हो
जाना [нйти-] б'рашт' хо джāнā *np*.

разлāд *m* 1. बेमेल бэ-мэл *m*,
अमेल а-мэл *m*, अनैक्य анаэкй' *m*,
2. (раздор) भगडा дж'аг'рā *m*, फूट
п'ут *жс*, मतभेद мат-б'эд *m* (раз-
ногласие)

разлāмывать *несов* 1. (разру-

шатъ) तोडना тор'на *n* , तोड देना тор дэна *n* , तोडकर बरवाद (धवस) करना (कर देना) тор'кар бар-бад (д^хвас) кар'на (кар дэна) *n* , 2. (делить на части) तोडना тор'на *n* , तोड देना тор дэна *n* , दो टुकड़े करना до тук'рэ кар'на *n* (пополам)

разлезаться *несов разг* फटना प^хат'на *nn* , फट जाना प^хат дж^ана *nn* (рваться), जीर्ण-शीर्ण होना (हो जाना) дж^иरн'-ш^иरн' хона (хо дж^а-на) *nn* (изнашиваться)

разлэзться *сов см* разлезаться

разленийться *сов* आलसी (सुस्त) हो जाना *а*л'си (суст') хо дж^ана *nn*

разлетаться *несов 1.* (улетать) चारो तरफ उडना (उड जाना) ч^арб тараф ур'на (ур дж^ана) *nn* , 2. (разбиваться) *разг* टुकड़े टुकड़े होना (हो जाना) тук'рэ-тук'рэ хона (хо дж^ана) *nn* , 3. *перен* (исчезать) नष्ट हो जाना нашт' хо дж^а-на *nn* , его надежды разлетелись उस की उम्मेदे (आशाएँ) टूट गयी

разлететься *сов см* разлетаться

разлечься *сов* हाथ-पैर फैलाके लेट जाना х^ат^х-паэр п^хаэла^акэ лэт дж^ана *nn*

разлив *м* (половодье) बाढ बा^р *ж* , सैलाब साэла^аб *м* , जल-प्लावन джал-пла^аван *и*

разливать *несов 1.* (наливать)

डालना дәл'на *n* , डाल देना дәл дэна *n* , 2. (проливать) छलकाना च^хал'ка^ана *n* , ढलकाना द^хал'ка^ана *n* , लुढकाना लुर^х'ка^ана *n* , छलका (ढलका, लुढका) देना च^хал'ка (द^хал'ка, लुर^х'ка) дэна *n*

разливатьсья *несов 1.* (о реке) बह निकलना बा^хникал'на *nn* , उमडना उमार'на *nn* , उमड आना उमार *а*на *nn* , सैलाब आना साэла^аб *а*на *nn* , 2. (проливаться) छलकना च^халак'на *nn* , ढलकना द^халак'на *nn* , छलक (ढलक) जाना च^халаक (द^халаक) दज^аना *nn*

разлить(ся) *сов см* разли-
вать(ся)

различать *несов* फर्क (भेद, अंतर) करना फार्क' (б^хэд, антар) кар'на *n* , पहचानना па^х'ч^ан'на *n* , फर्क डालना (डाल देना, डाल लेना) фार्क' дәл'на (дәл дэна, дәл лэна) *n* (производить различие, मे, का व чем-л)

различие *с* फर्क фार्क' *м* , भेद б^хэд *м* , अंतर антар *м* , भिन्नता б^хинн'та *ж*

различить *сов см* различать
различный *прил 1.* मुख्तलिफ мухт'лиф, भिन्न-भिन्न б^хинн'-
-б^хинн' , [वि]भिन्न [वि] б^хинн' , 2. (разнообразный) तरह तरह का тара^х тара^х ка , किस्म किस्म का к^исм' к^исм' ка

разложение *с 1.* अलग अलग करना अलग-अलग кар'на *и* , जुदा

जुदा करना джудā-джудā кар'нā м ,
विग्रह विग्रह м (сложного слова),

2. перен (деморализация) विगडना
बिगार'नā м पतन पतन м , мо-
रāльное — नैतिक पतन м , 3. (гни-
ение) सडाहट सरāхат ж , सडन सरान
м , गलना गал'нā м

разложившийся 1. прич от
разложиться, 2. прил (гнилой)
सडा (गला) हुआ सरā (गलā) хуā , 3.
прил перен (деморализованный)
[नीति] भ्रष्ट [нйति-] б^храшт' , पथभ्र-
ष्ट пат^х-б^храшт' (о человеке), मनो-
बलहीन mano-бал-хйн , विशृंखलित
вишринк^хлит (об армии)

разложить сов 1. रखना рах^х-
нā н , रख देना рах^х дэнā н ,
विछाना бич^хāнā н , विछा देना би-
ч^хā дэнā н (расстелить), 2. см
разлагать, ◇ — костёр अलाव रख-
कर जलाना н

разложиться сов см разла-
гаться

разломать сов см разламы-
вать

разломаться сов टूटना тут'нā
нп , टूट जाना тут джāнā नп , भग
हो जाना б^ханг' хо джāнā नп

разломить сов см разламы-
вать

разлука ж जुदाई джудāй ж ,
वियोग वियोग м , विरह विरह м

разлучать несов जुदा (вилг)
करना (कर देना) джудā (вилаг)
кар'нā (кар дэнā) н (को кого-л ,

что-л , से с кем-л , с чем-л) , विछ-
डाना бич^хрāнā न

разлучаться несов जुदा (ви-
लग) होना (हो जाना) джудā (ви-
лаг) хонā (хо джāнā) नп (से с
кем-л , с чем-л) , विछडना бич^хар'-
нā नп

разлучить(ся) сов см разлу-
чать(ся)

разлюбить сов जी उठाना (चुरा-
ना) джй ут^хāнā (чурāнā) न (से
кого-л , что-л) , प्यार खतम करना
пйār хатам кар'нā न , विरक्त हो
जाना виракт' хо джāнā नп (से
кого-л , что-л)

размāзать сов см размāзы-
вать

размāзывать несов 1. (обма-
зывать) पोतना пот'нā न , लीपना
лйп'нā न , लीप देना лйп дэнā न ,
2. (напр масло на хлеб) लगाना
лагāнā न , लगा देना лагā дэнā न

размāлывать несов पीसना
пйс'нā न , दलना дал'нā न

размāтывать несов उधेडना
уд^хэр'нā न , उधेड डालना уд^хэр
дāл'нā न , ऐंठन हटाना āт^хан хатā-
нā न , [ऐंठन, लपेट को] खोलना (खोल
देना) [āт^хан, लापेट को] к^хол'нā
(к^хол дэнā) न

размāх м 1. (напр крыльев
самолёта) [पूरा] फैलाव [पूरā]
п^хаэлāо м , चौड़ाई चाोरāй ж , 2.
перен विस्तार वистār м (работы
и т н) , पैमाना पाэмāнā м (раз-

нер, масштаб), फैलाव $p^x a \dot{e} l \ddot{a} o$ *м* (напр движения), व्यापकता वी-
पाक'gā *ж* (охват), ~ движѣния
आदोलन का फैलाव *м*, с гигант-
ским -ом विराट पैमाने पर, ~ ра-
बóты काम का पैमाना *м*, कार्यवि-
स्तार *м*

размáхивать *несов* हिलाना
खिलānā *п*, डोलना дол'nā *п*, फह-
राना $p^x a \dot{x}' r \ddot{a} n \ddot{a}$ *п* (знаменем), фи-
राना $p^x i r \ddot{a} n \ddot{a}$ *п*, घुमाना $g^x u m \ddot{a} n \ddot{a}$
п (вращать)

размахнúться *сов* हाथ उठाना
хāt^x ут'ānā *п* (पर на кого-л)

размежевáние *с* हदबदी खад-
-बандी *ж*, सरहदबदी сар-खад-
-बандी *ж*, सीमानिर्धारण सैमा-निर-
द'āран *м*

размежевáться *сов* 1 (уста-
новить границы) हद (सीमा) वॉध-
ना खад (сैमा) бāд'x'nā *п*, सीमा
स्थिर करना सैमा स्त'хир кар'nā
п, 2. перен कार्यक्षेत्र को आपस में
बाँटना कārй'-क्षेत्र' को āпас में
бāт'nā *п*.

размельчáть *несов* टुकड़े टुकड़े
करना тук'рэ тук'рэ кар'nā *п*,
कूटना कूत'nā *п*, घोटना $g^x o t' n \ddot{a}$ *п*,
घोट देना $g^x o t$ дэнā *п*

размельчáть *сов* *см* раз-
мельчать

размѣнн||ый *прил* -ая мо-
нѣта रेजगारी рэз-гārй *ж*, रेजगी
рэз'гй *ж*

разменять *сов* (деньги) तुडाना

तुरānā *п.*, भुनाना $b^x u n \ddot{a} n \ddot{a}$ *п*, ~
рубли на гривенники रूबल को
दस कोपेक के सिक्को में तुडाना (भुना-
ना) *п*

размѣр *м* 1. पैमाना पैमānā *м*,
लवाई-चौड़ाई लामбāй-चाорāй *ж*,
परिमाण परिमāन *म*, в больших
~ах बड़े पैमाने पर; 2. (стиха) वृत्त
व्रित्त' *म*, छंद च'анд' *म*, 3. муз
ताल तāl *ж*; 4. (мерка, номер из-
делия) नाप नāप *ж*, साइज सāиз *म*,
आकार ākāр *म*

размѣренный 1. прич от
размѣрить, 2. прил (ритмичный)
तालपूर्ण तāl-пूरн'

размѣрить *сов* *с*и размерять
размерять *несов* नापना नāп'nā
п, नाप देना (लेना) नāप дэнā (лэнā)
п, मापना мāп'nā *п*, माप देना
(लेना) मāप दэнā (лэнā) *п*

разместítь(ся) *сов* *с*и раз-
мещáть(ся)

разметáть *сов* (раскидать,
разбросать) चारों तरफ फैलाना
(फैला देना) чārō тараф $p^x a \dot{e} l \ddot{a} n \ddot{a}$
($p^x a \dot{e} l \ddot{a}$ дэнā) *п*

размѣтítь *сов* *с*и размечáть
размечáть *несов* निशान करना
निशāन кар'nā *п* (में *что-л*), चिह्न
लगाना चिह्न' लगānā *п* (पर *что-л*),
अंकित (चिह्नित) करना (कर देना)
अंकित (चिह्नित) кар'nā (кар дэнā)
п (को *что-л*)

размешáть *сов* *с*и размѣши-
вать

размотать сов см разматы-
вать

размыв м कटाव कटाओ м (напр
плотины)

размывать несов काट जाना
क़ाट दज़ाना нп, खा जाना क़ा दज़а-
на нп

размыть сов см размывать
размышлѣни||е с सोच соч м,
विचार विचार म, चिन्ता चिन्ता ж,
погружаться в -я सोч (चिन्ता) मे
डूबना नп

размышлять несое соचना
соч'на п, खयाल (ध्यान) करना
хайял (दयान) кар'на п, सोच-ви-
चार करना соч-विचार кар'на п

размягчать несов 1. नरम
(मुलायम, मोम) करना (कर देना)
нарам (मुलायम, мом) кар'на (кар
дэна) п, पिघलाना पिघ'ла'ना п
(плавить, растапливать), 2. пе-
рен दिल को मोम करना दिल को мом
кар'на п (के कого-л), दिल पिघला-
ना दिल पिघ'ला'ना п (का कого-л)

размягчение с नरम (मुलायम,
मोम) करना нарам (मुलायम, мом)
кар'на м (действие от гл раз-
мягчать), नरम (मुलायम, मोम) हो
जाना нарам (मुलायम, мом) хо
дज़анā м (действие от гл раз-
мягчаться)

размягчить сов см размяг-
чать

разнашивать несов (обувь)
ठीक बैठने तक पहनना तयक баэт'на

так пахан'на п, पहनते पहनते फिट
करना पाхан'तэ-पाхан'तэ фит кар'-
на п

разнести сов см разносить II
разнимать несов 1. (разби-
рать по частям) अलग (जुदा) कर-
ना (कर देना) ала (джудā) кар'на
(кар дэна) п, 2. (кого-л) разг аलग

अलग करना алаг-алаг кар'на п
разниться несов मुख्तलिफ
(भिन्न) होना мухт'лиф (б'инн')
хона нп (से с чем-л), फर्क आना
фарк' āна нп (मे с чем-л)

разница ж फर्क фарк' м, अंतर
антар м, भेद б'эд м

разнобóй м разг (несогласо-
ванность) अमेल а-мэл м, बेतरती-
बी бэ-тар'тиби ж

разновѣс м собир [छोटे बाटो
की] сет [ч'отэ бātō ки] сэт ж

разновѣдность ж किस्म кнсм'
ж, प्रकार प्राकार м

разногласие с 1. मतभेद мат-
-б'эд м, विचार-विभिन्नता विचार-
-विभिन्नता'ता ж, फूट प'ут ж, भग-
डा दж'аг'ра м (разлад), 2. (про-
тиворечие) फर्क фарк' м, भेद
б'эд м

разное с (на повестке дня)
विविध विविध' ж

разнокалиберный прил 1.
тех, воен मुख्तलिफ (भिन्न) मुंह
(व्यास) का мухт'лиф (б'инн') мух'
(व्यास) कā, 2 перен विविध वि-
विध', मिश्रित मिшрит.

разнообráзие с विविधता वि-
вид^х'тā *ж*, विभिन्नता विб^хинн'тā
ж, बहुरूपता बाहु-रूप'तā *ж*

разнообráзить *несов* मुख्तलिफ
(विविध, भिन्न) करना (वनाना) му-
хт'лиф (вивид^х, б^хинн') кар'нā
(банāнā) *п*

разнообráзный *прил* मुख्त-
лиф мухт'лиф, तरह तरह का (के,
की) тарах тарах kā (кэ, кй), नाना
प्रकार का (के, की) нāнā प्राकār kā
(кэ, кй), विविध विविद^х, विभिन्न
विब^хинн'

разноречíвый *прил* परस्पर-
-विरुद्ध параспар-вируद्ध^х

разнорóдный *прил* भिन्न किस्म
(जाति) का б^хинн' кисм' (джāти)
kā

разносы́ть I *сов см* разна́ши-
вать

разносы́ть II *несов* 1. (достав-
лять) पहुँचाना пахūчāнā *п*, पहुँचा
देना пахūчā дēнā *п*, ले आना лē
āнā *пп*, 2. (уничтожать) वरवाद
(नाश) करना (कर देना) бар-бād
(нāш) кар'нā (кар дēнā) *п*, —
в क्लóच्या घज्जियाँ उडाना *п* (की
что-л), 3. (ругать) разг फिडकना
дж^хирак'нā *п*, डाँटना дāт'нā *п*,
4. безл (опухать) разг फूलना
п^хул'нā *пп*, फूल जाना п^хул джāнā
пп, सूजना сūдж'нā *пп*

разносторóнный *прил* बहुमुखी
बाहु-मुखी, भिन्नरूपी б^хинн'-रूपी
(о деятельности, взглядах), अने-

कागदर्शी अनэкāнг'-дарший (о чело-
веке)

рāзность *ж* 1. मत शेष[भाग]
шэш[-б^хāг] *м*, 2. (различие) फर्क
фарк' *м*, अंतर अंतर *м*, भेद б^хэд
м, विभिन्नता विब^хинн'тā *ж*

разнобóчик *м* 1. (продавец)
खुदराफरोश к^худ'рā-фарош *м*,
फेरीवाला п^хэри-вāлā *м*, विसाती
бисāти *м*, 2. (почтальон) डाकिया
дāкийā *м*, चिट्ठीरसॉ चित्त^хй-расā *м*

разнохарáктерный *прил* मुख्त-
лиф (विभिन्न) किस्म का мухт'лиф
(विब^хинн') кисм' kā, विविध प्रकार
(भाँति) का विविद^х प्राकār (б^хāти)
kā

разноцвётный *прил* रंग-विर-
गā रāнг'-би-рāнгā, बहुरंगā बाहु-
-रāнгā, विचित्र विचित्र'

разношёрстный *прил* перен
पचमेल पāч'-мэл, विविध विविद^х,
मिश्रित मिшрит

разну́зданный *прил* बेलगाम
бē-лагāм, दुराचारी дурāчāри, व्यस-
नी वйас'нй (распутный)

рāзный *прил* मुख्तलिफ мухт'-
лиф, किस्म किस्म का кисм' кисм'
kā, भिन्न भिन्न б^хинн'-б^хинн', वि-
विध विविद^х, विभिन्न विब^хинн'

разнйáть *сов см* разнимáть
разоблāчáть *несов* परदाफāश
करना (कर देना) пар'дā-фāш кар'-
нā (кар дēнā) *п* (का को-л,
что-л), भडाफोड करना б^хандā-п^хор
кар'нā *п* (का что-л), उघाडना

уг^xār nā *n*, उघाड देना уг^xār дэнā *n*
(напр тайну)

разоблачение *c* परदाफाश
пар'дā-фāш *m*, भडाफोड б^xандā-
-п^xор *m*, अनावरण анāваран *m*

разоблачить *сов см* разобла-
чать

разобрать(ся) *сов см* разби-
рать(ся)

разобщать *несов* अलग (जुदा)
करना (कर देना) алаг (джудā) кар'-
нā (кар дэнā) *n*

разобщить *сов см* разобщать

разогнать *сов см* разгонять

разогнуть(ся) *сов см* разги-
бать(ся)

разогреть *несов* गरम करना
(कर देना) гарам кар'нā (кар дэ-
нā) *n*

разогреть *сов см* разогреть

разодеться *сов разг* ठाट-वाट
की वेश-भूषा पहन लेना т^xāt-бāt кй
вэш-б^xушā пахан лэнā *n*

разодрать *сов см* раздирать

разозлить *сов* गुस्सा दिलाणा
гуссā дилānā *n*, नाराज करना нā-
-рāз кар'нā *n*, जला देना джалā
дэнā *n*, गुस्से (क्रोध) में डालना (डाल
देना) гуссэ (крод^x) мē дāl'нā (дāl
дэнā) *n*

разозлиться *сов* गुस्से (क्रोध)
में आना гуссэ (крод^x) мē ānā *nl*,
झुझला उठना (जाना) дж^xūdдж^xлā
ут^xнā (джānā) *nl*, क्रुद्ध हो जाना
крудд^x хō дānā *nl*

разойтись *сов см* расходить-
ся

разом *нареч (сразу)* разг एक-
दम эк-дам, एकाएक эк-ā-эк, एक
साथ эк-сāt^x

разорвā||ть *сов* 1. *см* разры-
вāть II, 2. *безл* котел ~ло वाय-
लर फट गया бāй'лар п^xат гайā

разорваться *сов см* разры-
ваться

разорение *c* तबाही табāхй *ж*,
बरबादी бар-бādй *ж*, विनाश винāш
m, सर्वनाश сарв'-нāш *m*

разорительный *прил* तबाह
करनेवाला табāх кар'нэ-вāлā, तबाह-
कुन табāх-кун, सर्वनाशक сарв'-
-нāшак

разорить(ся) *сов см* разо-
рять(ся)

разоружать *несов* बेहथियार
(नि शस्त्र) करना (कर देना) бэ-хāt^xи-
йār (нихшастр') кар'нā (кар дэ-
нā) *n*, निहत्था बनाना ни-хāt^xā
банānā *n*, शस्त्रास्त्रशून्य बनाना ша-
страстр'-шунй' банānā *n*, हथियार
छीन लेना хāt^xийār ч^xйн лэнā *n*
(отнимать, вырывать оружие)

разоружаться *несов* बेहथियार
(निहत्था, नि-शस्त्र) होना (हो जाना)
бэ-хāt^xийār (ни-хāt^xā, ни-
шастр') хонā (хō джānā) *nl*, हथि-
यार छोड़ना хāt^xийār ч^xор'нā *n*
(складывать оружие)

разоружение *c* बेहथियारबंदी
бэ-хāt^xийār-бандй *ж*, नि शस्त्री-

करण निष्शस्त्र-कारण म, अशस्त्री-
करण अशस्त्र-कारण म

разоружить(ся) сов см раз-
оружать(ся)

разорять несов 1. तबाह (वर-
बाद, नाश) करना (कर देना) ताबाह
(бар-бад, नाश) кар'на (кар дэна)
п., उजाड़ना उज्जर'ना п., वीरान
करना विरान кар'ना п (опусто-
шать), 2. (доводить до нищеты)
गरीब (निर्धन) करना (कर देना) गरिब
(निरद'ан) кар'на (кар дэна) п

разоряться несов गरीब (निर्धन)
हो जाना गरिब (निरद'ан) हो दजाना
नп (нищать)

разослать сов см рассылать

разостлать сов см рассти-
лать

разочарование с मायूसी
मायूसि ж, निराशा निराशा ж,
आशाभंग आशा-ब'अंग' म

разочарованный 1. прич от
разочаровать, 2. прил मायूस
मायूस, हताश हाताश, हतोत्साह
हातोत्साह

разочаровать(ся) сов см раз-
очаровывать(ся)

разочаровывать несов मायूस
(निराश) करना (कर देना) मायूस
(निराश) кар'ना (кар дэна) п

разочаровываться несов ма-
यूस (निराश) हो जाना मायूस (नि-
राश) हो दजाना नп, आशा टूटना
(टूट जाना) आशा तुट'ना (तुट दजाना)
नп (की о ком-л, о чем-л)

разрабатывать несов 1. с -х
जोतकर तैयार करना (कर देना)
जोट'कार ताэйार кар'ना (кар дэ-
ना) п, 2. горн काम (व्यवहार) में
लगाना (लाना) काम (व्याव'हार) में
लागाना (लाना) प, 3. перен (улуч-
шать) सुधारना सुधार'ना п, ठीक
करना ठीक кар'ना п, 4. перен
(развивать) विकास करना विकास
кар'ना п, अध्ययन करना अध'ययान
кар'ना प (изучать), बनाना बाना-
ना प (план, проект), нау'чно ~
वैज्ञानिक रूप से विकास करना п

разработать сов см разраба-
тывать

разработка ж 1. с -х जोताई
जोताई ж, 2. (напр плана) तैयार
करना ताэйार кар'ना म, 3. горн
खनिज-पदार्थ निकालना क'अनिदज-पा-
दार्त' निकाल'ना म, 4. (место до-
бычи ископаемого) केंद्र केंद्र' म,
स्थान स्था'न म

разражаться несов 1. [अधी]
आ जाना [आधी] आ दजाना नп (о гро-
зе, буре), छिड़ना च'रि'ना नп, छिड़
जाना च'रि दजाना नп (о войне),
2.: ~ слез'ами फूट फूटकर रोना प'उत
प'उत'कार रона नп, ~ см'ехом
खिलखिलाकर हँस पडना क'अल'क'अ-
लाकार हास पार'ना नп, ~ ब'र'анью
गालियो पर उतर आना गाली'ओ पार
उतार आना नп

разразиться сов см разра-
жаться

разрастаться несов जगह

जगह [अकुर] उगना दजागाः-दजागाः
[анкур] уг'на *нп*, उभरना उब'ар'-
ना *нп*, उभर आना उब'ар'āна *нп*
(о растительности), बढना бар'на
нп, बढ जाना бар^х джāна *нп*
(увеличиваться), फैलना п'аэл'на
нп, फैल जाना п'аэл джāна *нп*
(распространяться)

разрастѣсь *сов см* разра-
статься

разрѣз *м* काट क़ाट *ж*, ◇ в
этом —е इस सिलसिले मे, इस दृष्टि
से

разрѣзать *сов см* разрезáть

разрезáть *несов* काटना क़ाट'ना
п, काट देना क़ाट дэна *п*, चीरना
च़ीर'ना *п*

разреш||áть *несов 1. (позво-
лять)* इजाजत (अनुमति) देना иджа-
зат (анумати) дэна *п* (की *что-л*),
आज्ञा करना āग़्या кар'ना *п* (की
что-л), देना дэна *п* (с неопреде-
ленной формой *гл в косв*), पाना
пāна *п* (с неопределенной формой
гл в косв), я не —у́ ему́ играть
मैं उस को नहीं खेलने दूँगा, сейча́с
никому́ не —а́ют е́хать ту́да अब
कोई आदमी वहाँ जाने नहीं पाता,
2. (проблему, вопрос) हल करना
хал кар'на *п* (को *что-л*), समाधान
करना самāд'āн кар'на *п* (का
что-л), सुलझाना сул'дж'āна *п*
(улаживать, распутывать)

разрешáться *несов (о вопросе,
проблеме)* हल होना (हो जाना) хал

хона (Хо джāна) *нп*, सुलझना
суладж'на *нп* (улаживаться)

разрешѣние *с 1. (позволение)*

इजाजत иджа́зат *ж*, अनुमति ану-
маги *ж*, आज्ञा āग़्या *ж*, प़ीсьмен-
ное — इजाजतनामा *м*, अनुमतिपत्र
м, 2. (проблемы, вопроса) हल ख़ал
м, समाधान самāд'āн *м*

разрешѣть(ся) *сов см* разре-
шáть(ся), ◇ разрешѣться от брѣ-
мени बच्चा जनना बачча джан'на
п, बच्चे को जन्म देना бачче ко
джанм' дэна *п*

разрѣзненн||ый *прил* अलग
अलग алаг-алаг, सिलसिले से बाहर
सिल'सिलэ сэ бахар, फ़ुटकर प'ут'кар
(не связанный), उलट-पलट उलत-
-पालत (беспорядочный), —ые усь-
лия अलग अलग कोशिशे *ж мн*

разрубáть *несов* काटना क़ाट'ना
п, काट देना क़ाट дэна *п*, काटकर
दो भाग करना क़ाट'кар до б'āг
кар'на *п*

разрубѣть *сов см* разрубать
разру́ха *ж* तवाही табāх *ж*,
वरवादी бар-ба́द्या *ж*

разрушáть *несов* तवाह (वरवाद,
नाश) करना (कर देना) табāх (бар-
-ба́д, नाश) кар'на (кар дэна) *п*,
— до основáния *прям*, *перен*.
आमूल विनाश करना *п*, разру́шить
наде́жды *перен* आकाशओ का गला
घोट देना *п*

разрушáться *несов* तवाह (वर-
वाद, नाश) हो जाना табāх (бар-ба́д-

нāш) खो джāнā *нп*, बिगडना बि-
гар'нā *нп*, बिगड जाना बिगार джā-
нā *нп* (портиться, ухудшаться)

разрушение *с* तबाही табāхй
ж, बरबादी бар-бādй *ж*, नाश нāш
м, विध्वंस вид^хвās *м*

разрушительный *прил* तबाह
करनेवाला табāх кар'нэ-вāлā, नाश-
कारी нāш-кārй, विध्वंसकारक вид^х-
вās-кāрак, हानिकारक хāни-кāрак
(вредный)

разрушить(ся) *сов см* разру-
шāть(ся)

разрýв *м* 1. (место разрыва)
दरार дарār *ж*, 2. перен (отно-
шений) तोड़ना тор'нā *м*, — дипло-
матических отношéний कूटनैतिक
विघटन *м*, — связи सबध-विच्छेद
м, 3. (снаряда) घमाका д^хамākā
м, विस्फोट висп^хот *м*, 4. перен
खाई к^хāй *ж*, — между теорией
и прāктикой सिद्धात और प्रयोग के
बीच की खाई *ж*

разрывать I *несов* (раскапы-
вать) खोदना к^ход'нā *п*, खोद डाल-
ना к^ход дāl'нā *п*, कोडना кор'нā *п*

разрывать II *несов* (рвать)
फाडना п^хār'нā *п*, तोड़ना тор'нā *п*,
फाड (тоड़) डालना п^хār (тор) дāl'-
нā *п*, चीथना чйт^х'нā *п*, चीथ देना
चय्त^х дэнā *п* (ткань), — на куски
टुकड़े टुकड़े करना *п*.

разрыва||ться *несов* 1. फटना
п^хat'нā *нп*, फट जाना प^хат джāнā

нп, टुकड़े टुकड़े होना (हो जाना)
тук'рэ-тук'рэ хонā (хо джāнā) *нп*
(в клочки), 2. (о бомбе) फटना
п^хat'нā *нп*, फूटना प^хут'нā *нп*,
फट (फूट) जाना प^хат (п^хут) джāнā
нп, ◇ сёрдце егó —лось от гóря
उस के दिल में दु:ख से घाव पड
जाते थे

разрывной *прил* फटनेवाला
प^хat'नэ-वāлā, विस्फोटक висп^хотак
разрыдāться *сов* रो पडना ро
пар'нā *нп*

разрыть *сов см* разрывать I
разрыхлить *сов см* разрых-
лāть.

разрыхлять *несов* (почву)
खुरपना к^хурап'нā *п*

разряд I *м* (класс, категория)
दर्जा дарджā *м*, किस्म किस्म' *ж*,
कोटि котй *ж*, श्रेणी шрэнй *ж*

разряд II *м* प्रवाहित होना प्रा-
वāхит хонā *м* (электрический),
गोली चल जाना голий чал джāнā *м*
(ружья)

разрядить *сов см* разряжать
разрядка *ж* полигр अक्षरों के
बीच बीच में अंतर डालना अक्ष'रō कэ
बयच-बयच मō अन्तर दāl'नā *म*

разряжать *несов* 1. эл खारिज
करना хāридж кар'нā *п*, 2. (ору-
жие) खाली करना хāлий кар'нā *п*,
छोड़ना ч^хор'нā *п*, दागना дāг'нā *п*

разубедить *сов* समझाके राय
बदलना сам'дж^хākэ рāй бадал'нā
п (की कौगो-ल), समझाके वाज रखना

сам'дж^хākэ бāз рак^хнā *n* (से *в чем-л.*)

разубед^иться *сов см* разу-
бежд^аться

разубежд^ать *несов* समझाके
राय बदलने की कोशिश करना сам'-
дж^хākэ рāи бадал'нэ ки кошиш
кар'нā *n* (की *кого-л.*), समझाके बाज
रखने की कोशिश करना сам'дж^хākэ
бāз рак^хнэ кī кошиш кар'нā *n*
(से *в чем-л.*)

разубежд^аться *несов* अपनी
राय (मति) बदलना ап'нī рāи (मति)
бадал'нā *n*

разув^аться *несов* अपना जूता
उतारना (उतार डालना) ап'нā джутā
утāр'нā (утāр дāл'нā) *n*

разув^ерить *сов см* разуве-
рять

разув^ерять *несов* विश्वास तोड-
ना (खत्म करना) विश्वा^с тор'нā
(хатм' кар'нā) *n* (का *кого-л.*, मे
в ком-л., *в чем-л.*)

разузнав^ать *несов* पता लगाना
патā лагāнā *n* (का *что-л.*), जाँच
(तहकीकात) करना (कर देना) джāч
(ताह'कīkāт) кар'нā (кар дэнā) *n*
(की *что-л.*)

разузн^ать *сов см* разузна-
ва^гть

разукр^асить *сов см* разукра-
шивать

разукр^ашивать *несов* सजाना
саджāнā *n*, सँवारना सāвар'нā *n*,
अलंकृत करना अलंकृत кар'нā *n*

разукрупн^ение *c* छोटी यूनिटो
मे तकसीम (विभाजित) करना च^хотī
и^унитō мē так'сīм (विभ^хāджит)
кар'нā *m* (действие от *гл* раз-
укрупн^ять), छोटी यूनिटो मे तक-
सीम (विभाजित) हो जाना च^хотī
и^унитō мē так'сīм (विभ^хāджит) *хо*
джāнā *m* (действие от *гл* раз-
укрупн^яться)

разукрупн^ить(ся) *сов см*
разукрупн^ягь(ся)

разукрупн^ять *несов* छोटी
यूनिटो मे तकसीम (विभाजित) करना
च^хотī и^унитō мē так'сīм (विभ^хā-
джит) кар'нā *n*

разукрупн^яться *несов* छोटी
यूनिटो मे तकसीम (विभाजित) हो
जाना च^хотī и^унитō мē так'сīम
(विभ^хāджит) *хо* джāнā *nn*

рāзум *m* समझ *самадж^х ж*,
अक्ल *акл' ж*, बुद्धि *будд^хи ж*

разум^еется *вводн сл* जरूर
ज़रूर, अवश्य *авашй'*, निश्चय *ही*
निश्चय *хī*, *औ* *самō* *собōн* — यह
वात स्वाभाविक रूप से मान ही ली
गयी है, यह स्वतः सिद्ध है

разум^ный *прил* समझदार *са-*
мадж^х-дār, अक्लमद *акл'-манд'*,
बुद्धिमान *будд^химāн*, उचित *учит*
(*напр о поступке*)

разу^ться *сов см* разув^аться
разу^чивать *несов* सीख लेना
सिख^л *лэнā n*, — *नानु^зु^{ст}* *स्टना*
n, कठ (कठस्थ) करना *n*

разуч^ить *сов см* разучивать

разучиться сов भूल जाना б^аул
джānā нп

разъедать несов खाना к^хānā
п, खा जाना к^хā джānā нп

разъединить сов см разъеди-
нять

разъединять несов ताल्लुक
(सवध) तोड़ना (तोड़ देना) тāллук
(самбанд^х) тор'нā (тор дэнā) п
(прерывать связь, का что-л),
अलग (जुदा) करना अलग (джудā)
кар'нā п (напр батареи)

разъезд м ж -द साइडिंग сāи-
динг' ж, बगल की पटरी багал кй
пат'рй ж

разъезжать несов सैर (दौरा,
यात्रा, भ्रमण) करना साэр (даорā,
йāтрā, б^храман) кар'нā п

разъезжаться несов 1. (о гос-
тях и т п) अपना अपना रास्ता
लेना ап'нā ап'нā рāстā лэнā п,
[अपने अपने घर] चला जाना [ап'нэ
ап'нэ г^хар] чалā джānā нп, [अपने
अपने घर] रवाना होना [ап'нэ ап'нэ
г^хар] равānā хонā нп, 2.: **улица**
так узка, что два автомобиля с
трудом мōгуг разъехаться सड़क
इतनी तग है कि इधर से मोटर जाती
हो तो सामने से आती मोटर नहीं
निकल सकती साराक इत'नй танг' хāэ
ки ид^хар сэ мотар джāти хō то
сām'нэ сэ āти мотар нахйй निकал
сак'тй, 3. (разминуться) [रास्ते में]
न मिलना [рāстэ мō] на мил'нā нп,
मिल न पाना मिल на пānā нп, 4.

(переставить жить вместе) अलग
अलग हो जाना алаг-алаг хō джā-
nā нп

разъесть сов см разъедать
разъехаться сов см разъез-
жаться

разъярённый прил गुस्से
(क्रोध) में आया गुस्से (крод^х) мō
āиā, क्रोध-मूर्छित कрод^х-मूर्च^хит,
क्रोध से उन्मत्त कрод^х сэ унматт'

разъяснение с समझावा сам'-
джāвā м, विवरण виваран м,
व्याख्या вйāк^хйā ж

разъяснительный прил व्या-
ख्यात्मक वйāк^хйātмак, -ая работа
व्याख्यात्मक काम м

разъяснить сов см разъяс-
нять

разъяснять несов समझाना
сам'джānā п, बताना батānā п,
बता देना батā дэнā п, व्याख्या
करना (कर देना) вйāк^хйā кар'нā
(кар дэнā) п (की что-л)

разыграть(ся) сов см разы-
грывать(ся)

разыгрывать несов 1. (на сце-
не) खेल खेलना к^хэл к^хэл'нā п,
पार्ट (अभिनय) अदा करना пāрт'
(аб^хинай) адā кар'нā п, 2. (в ло-
терею) लाटरी डालना лāt'рй дāl'-
нā п, 3. (подшучивать) разг हँसी
उडाना хāсй урānā п (की кого-л,
что-л), मजाक उडाना мазāк урā-
nā п (का кого-л, что-л)

разыгрываться несов [अँधी]

आ जाना [āḍ^xai] ā džānā *нп* (о бу-
ре), जोश में आना джош мē ānā *нп*
(о страстях)

разыскать(ся) *сов см* разыс-
кивать(ся)

разыскивать *несов* पता लगाना
paḡā laḡānā *п* (का *кого-л*, *что-*
либо), तलाश करना талāш кар'-
nā *п* (की *кого-л*, *что-л*), ढूँढना
d^xūḍ^x'nā *п*, ढूँढ निकालना d^xūḍ^x
nikāl'nā *п*

разыскиваться *несов* निकलना
nikāl'nā *нп*, आना ānā *нп*

рай *м* परलोक пар-лок *м*, स्वर्ग
сварг' *м*

райком *м* (районный комитет)
इलाके की कमेटी илākэ кй камэти *ж*

район *м* 1. इलाका илākā *м*,
महल्ला маḡаллā *м*, इलाका илākā
м (города), जिला зилā *м* (адми-
нистративный), 2. (местность)
इलाका илākā *м*, क्षेत्र क्षेत्र' *м*,
укрепленный — मोरचावद इलाका
(क्षेत्र) *м*

районный *прил* जिले का зилэ
kā, जिलेवार зилэ-вār, — центр
जिले का केंद्र *м*, — совет जिले की
सोवियत *ж*

рак I *м* २००८ केकडा कэк'рā *м*,
ककट каркат *м*

рак II *м* мед कैसर कैंसर *м*

ракёт||а *ж* राकेट рākэт *м*,
हवाई हाвай *ж*, осветительная —
воен मशाल *ж*, пускать —у раकेट
(हवाई) छोड़ना *п*

раковина *ж* 1. सीपी सйпи *ж*,
कौड़ी काорि *ж*, 2. (ушная) कर्णपा-
ली карн'-пāли *ж*, 3. (водопровод-
ная, умывальная) सिक синк' *м*

рām||а *ж* ढॉचा d^xāčā *м*, चौखटा
чаок^x'tā *м*, खाना хānā *м* (зерка-
ла, картины), вставлять в —у
चौखटे में जड़ना *п*

рām||ка *ж* 1. *см* рāма, 2. *мн*
перен —ки (пределы, границы)
ढॉचा d^xāčā *м*, सीमाएँ सйमाँ *ж*
мн, в —ках ढॉचे में (के *чего-л*),
सीमाओं में (की *чего-л*), выходить
за —ки सीमाओं से बाहर कदम रखना
п (की *чего-л*)

рāмпа *ж* театр रगमच (स्टेज)
के आगे की वस्तियाँ (रोशनियाँ) ранг'-
-манч' (стэдж) कэ āгэ кй багтийā
(рош'нийā) *ж* *мн*, फुट्लाइट्स
фут-лāнтс' *м* *мн*

рāна *ж* जखम захам *м*, घाव
г^xāо *м*, आघात āg^xāt *м*

ранг *м* ओहदा ох'дā *м*, दर्जा
дardжā *м*, पद пад *м*

ранение *с* 1. (действие) जखमी
करना зах'ми кар'nā *м*, घाव लगा-
ना г^xāо лаḡānā *п*, 2. (рана) जखम
захам *м*, घाव г^xāо *м*, आघात
āg^xāt *м*

раненый 1. *прил* जखमी зах'-
ми, घायल г^xāнал, আহত āхат,
2. *сущ* *м* जखमी (घायल) आदमी
зах'ми (г^xāнал) āд'ми *п*

рāнец *п* वस्ता бастā *п*, थैला
т^xаэлā *п* (школьный), [सिपाही का]

भोला [сипāхй kā] дж^холā м (сол-
датский)

рāнить сов и несов जखमी
(घायल) करना зах'мй (г^хāйнал) кар'-
нā н , घाव लगाना г^хāо лагāнā н

рāнный прил 1. (утренний)
सुबह (सवेरे) का सुबाх (савэрэ) kā,
प्रात कालीन प्रāताह-कāल्यन, 2. (пре-
ждевре менный) वक्त (समय) से पहले
का वाक्त' (самай) сэ пах'лэ kā,
असामयिक असāмайिक, पूर्वकालीन
पूरव'-कāल्यन, 3. (первоначальный)
आरभ (शुरू) का āрамб^х (шурū)
kā, प्रारभिक प्रāрамб^хик

рāно нареч 1. सवेरे савэрэ, —
यूत्रом सुबह सवेरे, 2. (преждевре-
менно) वक्त (समय) से पहले वाक्त'
(самай) сэ пах'лэ, ◇ — йли пōздно
देर-सवेर, कभी न कभी

рāньше нареч 1. पहले पाх'лэ,
पूर्व पूरव' (के, से चगे-ल), как मōжно
— जल्द से जल्द; 2. (до какого-л
момента) पहले पाх'लэ, पेशतर पेश-
-तर (के, से चगे-ल), — чем इस के
पहले कि

рāпорт м रिपोर्ट रिपोर्ट' ж ,
वयान байāн м , विवरण विवारан м
рапортовāть сов и несов रिपोर्ट
पेश (उपस्थित) करना रिपोर्ट' пэш
(упас^хит) кар'нā н , [आकर] हाल
सुनाना āкар] хāч сунāнā н (напр.
о дежурнои)

рāса ж नसल насал ж , जाति
джāति ж

раскāиваться несов पछताना

पाच^хтāнā नп , पछतावा (पश्चात्ताप)
करना पाच^хтāвā (पाश्चात-तāप) кар'-
нā न (पर व чем-л)

раскалённный 1. прич от рас-
калйть, 2. прил तपा हुआ ताпā
хуā, परितप्त парिताпт', — дōкрас-
नā ताव खाकर लाल, तपकर लाल हो
गया, — добелā तपकर सफ़ेद हो गया.
раскалйть(ся) сов см раска-
лйть(ся)

раскāлывать несов 1. फाडना
प'ār'нā न , फाड़ डालना प^хār дāл'нā
न (разбивать), फाडना प^хār'нā न ,
काटना कāt'нā न , काट डालना कāt
дāल'нā न (дрова), तोडना तोर'нā न
(сахар), तोडना तोर'нā न , फोडना
प^хор'нā न (орехи), 2. перен (вно-
силь раскол) फूट डालना प^хут дāл'-
нā न (मे कого-л , что-ल)

раскāлываться несов 1. टूटना
तूट'нā नп , फटना प^хат'нā नп , टूट
(फट) जाना तूट (प^хат) джāнā नп ,
तडकना тарак'нā नп (с треском),
2. перен फूट पैदा हो जाना प^хут
पाздā хō джāнā नп (मे о ком-л ,
о чем-л)

раскалйть несов तपाना ताпāнā
न , तप्त करना ताпт' кар'нā न

раскалйться несов तपना ताп'нā
नп , गरमी से लाल (सफ़ेद) हो जाना
гар'мй सэ лāл (साф़ेद) хō джāнā नп

раскāпывать несов खोदना
к^ход'нā न , खोदकर निकालना क^ход'-
кар निकāl'нā न (вырывать)

раскāt м गरज गाराज ж ; —ы

ग्रोमा बादल की गरज mc , वज्र-
घोष M

раска́тывать сов см раска́ты-
вать

раска́тывать *несов* **वेलना**
 бэ́л'нā *n* (*тесто*), **वेलन** से बराबर
 करना **बेलन** सэ **बार-ā-बार** **кар'нā** *n*
 (*напр катком*)

раскачать(ся) *соз см* раска-
чивать(ся)

раска́чивать *несов* हिलाना *खि-
लाना* *n*, झुलाना *झुलाना* *n*, —
качели झुला [पेग देकर] झुलाना *n*

раскачиваться несов 1. हिलना
хил'на *нп*, झूलना *дж^хул'на нп*,
2. *перен* हिचकते हिचकते काम शुरू
करना хичак'тэ хичак'тэ кaм шур^у
кар'на *п*

раска́яние с पछतावा पच^x'tā-
vā м, पश्चात्ताप पश्चात्-ताप м

раска́яться сов см раска́и-
ваться

раскйдывать несов 1. (руки, ноги) फैलाना p^xаэлānā n , 2. (напр сеть) फैलाना p^xаэлānā n , विछाना бич^xānā n , 3.: — палātку डेरā (खेमा) डालना дэрā (хэмā) дāl'nā n , तबू तानना тамбу тāн'nā n , 4 см разбрāсывать

раскидываться несов 1. पसर-
ना пасар'нā нл, हाथ-पाँव फैलाकर
लेटना (летѣ जाना) xāt^x-пāо п^xаэлā-
кар лэт'нā (лэт джāнā) нл.,
2. перен (распространяться) फैल-
ना п^xаэл.нā нл, फैल जाना п^xаэч

джанā нп, विछना бич^хнā нп,
विछ जाना бич^х джанā нп (напр
о сети дорог)

раскйнуться сов см раскйды-
ваться

раскла́дывать несов 1. तरतीब (क्रम) से लगाना тар'тиб (крам) сэ лагāнā *n* (по порядку), विछाना бич^xāнā *n* (растилать), 2 (рас-
пределять) बाँटना бāт'нā *n*, वि-
भक्त करना виб^xакт' кар'нā *n*

раскланяться сов сир भुकाकर
 सलाम (प्रणाम) करना सिर द्ज^хукā-
 кар салāм (प्रानāम) кар'нā *n*
 (при встрече), сир भुकाकर रुखसती
 सलाम करना सिर द्ज^хукāकर рух'-
 сатī салāम кар'нā *n*, сир भुकाकर
 बिदाई का प्रणाम करना सिर द्ज^хукā-
 кар бидāй кā प्रानāम кар'нā *n*
 (при прощании)

расклеивать *несов* 1. (*наклеивать*) लगाना лага'на *n*, लगा देना лага' дэна *n*, चिपकाना чип'ка'на *n*, चसपाँ करना час'паँ кар'на *n*, 2. (*отклеивать*) खोलना к^хол'на *n*.

раскле́ить сов с и раскле́ивать
раско́л и (расхо́ждение) फूट
पड़ूँत ज

расколóть(ся) сов см раска-
лывать(ся)

раскопáть сов сн раскапы-
вать.

раскóпки *ин* खुदाई *к^х*удай *ж*
раскрáсить *сов с.и* раскраши-
вать

раскраснѣться *сов.* लाल (सुख) होना (हो जाना) लाल (सुख') खोना (खो द्जाना) *нп*, तमतमाना там'тамана *нп*

раскрашивать *несов* रँगना राг'на *п*, रग देना (भरना) ранг'дэна (б^хар'на) *п*

раскрепостить *сов см* раскрепощать

раскрепощать *несов* आजाद (मुक्त) करना (कर देना) āzād (मुक्त') кар'на (кар дэна) *п*

раскрепощение *с* आजाद (मुक्त) करना (कर देना) āzād (मुक्त') кар'на (кар дэна) *м*, मुक्ति मुक्ति *ж* (действие от гл раскрепощать), आजाद (मुक्त) हो जाना āzād (मुक्त') хо джана *м*, मुक्ति मुक्ति *ж* (действие от гл раскрепощаться)

раскритиковать *сов* सख्त नुक्ताचीनी (समालोचना) करना साхт'нук'та-чинй (самалоч'на) кар'на *п* (की кого-л, что-л)

раскричаться *сов* चिल्लाने (चीकने) लगना चिल्लाने (चयक'ने) лаг'на *нп*, चिल्ला पडना चिल्ला пар'на *нп*

раскрошить *сов* चूर करना (कर देना) чур кар'на (кар дэна) *п*, टुकडे टुकडे करना (कर देना) тук'рэ-тук'рэ кар'на (кар дэна) *п* (के что-л)

раскрутить *сов см* раскручивать

раскручивать *несов* खोलना क^хол'на *п*

раскрывать *несов* 1. (открывать) खोलना क^хол'на *п*, खोल देना क^хол дэна *п*, ~ рот मुँह फैलाना *п* (напр при зевке), मुँह फाटना *п* (напр от удивления), 2. перен (тайну, заговор) खोलना क^хол'на *п*, खोल देना क^хол дэна *п*, परदा-फाश (भडाफोड) करना пар'дā-фāш (б^хандā-п^хор) кар'на *п* (разоблачать, का что-л)

раскрываться *несов* 1. खुलना क^хул'на *нп*, खुल जाना क^хул джана *нп*, 2. (о цветке) फूटना प^хут'на *нп*, खुलना क^хул'на *нп*, फूट (खुल) जाना प^хут (к^хул) джана *нп*

раскрыть(ся) *сов см* раскры-вать(ся)

раскупать *несов* खरीदना харид'на *п*, खरीद लेना харид лэна *п*

раскупить *сов см* раскупать

раскупоривать *несов* डट्टा हटाना दट्टा хатана *п*, काग खोलना काг к^хол'на *п* (бутылку), खोलना к^хол'на *п* (напр ящик)

раскупорить *сов см* раскупоривать

раскусить *сов см* раскусывать

раскусывать *несов* 1. [दाँत से] काटना (काट लेना) [дāг сэ] кāt'на (кāt лэна) *п*, 2. перен समझना साмадж^х'на *п*, समझ लेना साмадж^х лэна *п*, भाँप लेना б^хāп лэна *п*

ра́совый *прил* नसली нас'ли,
नसल का насал kā, जातीय джāтйй'

распа́д *м* 1. टूटना тūt'нā *м*,
перен ढह जाना д^хах джāнā *и*,
गिरना гир'нā *м*, पतन патан *и*,
2. *хи и* क्षय кшай *ж*

распада́ться *несов* 1. टूटना
тūt'нā *нп*, ढह जाना д^хах джāнā
нп, गिरना гир'нā *нп*, 2. *перен*
(приходить в расстройство) पतन
(अव्यवस्थित) हो जाना патан (ави'-
वास्त^хит) хо джāнā *нп*, 3. *хим*
क्षय हो जाना кшай хо джāнā *нп*

распакова́ть *сов см* распако-
вывать

распако́вывать *несов* खोलना
к^хол'нā *п*, खोल देना к^хол дэна *п*

распа́рывать *несов* चीरना
чйр'нā *п*, उघेडना уд^хэр'нā *п*

распа́сться *сов см* распада́ть-
ся

распахáть *сов см* распахи-
вать I

распахива́ть I *несов* (вспахи-
вать) जोतना джог'нā *п*

распахива́ть II *несов* (рас-
крывать) खोलना к^хол'нā *п*, खोल
देना к^хол дэна *п*

распахну́ть *сов см* распахи-
вать II

распáять *сов* जोड़ (टाँका) हटा-
ना (हटा देना) джор (тāкā) хатāнā
(хатā дэна) *п*

распáяться *сов* जोड़ (टाँका)
खुलना джор (तāкā) к^хул'нā *нп*

распева́ть *несов* गाना gānā *п*.
распеча́тать *сов см* распеча-
тыва́ть

распеча́тывать *несов* खोलना
к^хол'нā *п*, खोल देना к^хол дэна *п*
(*вскрывать*), मोहर हटाके खोलना
мо^хар хатāкэ к^хол'нā *п* (*сняв*
печать)

распи́ливать *несов*, चीरना
чйр'нā *п*, आरी चलाना (चला देना)
āри чалāнā (чалā дэна) *п* (*пер*
что-л)

распили́ть *сов см* распили-
вать

расписа́ние *с* टाइम-टेबुल tā-
им-тэбул *м*, समय-पत्रक самай-
патрак *м*

расписа́ться *сов см* расписы-
ваться

распи́ск||а *ж* रसीद расйд *ж*,
дава́ть ~у रसीद देना (लिखना) *п*

расписно́й *прил* रंगा हुआ rā-
gā хуā, रंगीन рангйи, चित्रित чи-
трित

распи́сываться *несов* 1. दस्त-
खत (हस्ताक्षर) करना даст'-хат
(*хастāкшар*) кар'нā *п*, 2. (*реги-*
стрировать брак) राज शादी (वि-
वाह) की रजिस्टरी करना шāдй (ви-
вāх) кй раджист'ри кар'нā *п*

распла́вить(ся) *сов см* рас-
плавля́ть(ся)

расплавля́ть *несов* पिघलाना
пиг^хлāнā *п*, घुलाना г^хулāнā *п*,
गलाना галāнā *п*, द्रवीभूत करना

(कर देना) द्राव्य-ब^३उत кар'нā (кар дэнā) *n*

расплавля́ться *несов* पिघलना
 пиг^३ал'нā *нп*, गलना गал'нā *нп*,
 पिघल (गल) जाना пиг^३ал (гал)
 джāнā *нп*, द्रवीभूत हो जाना द्रा-
 व्य-ब^३उत хо джāнā *нп*

распла́каться *сов* रो पडना ро
 пар'нā *нп*, फूट फूटकर रोने लगना
 п^३ут п^३ут'кар ронэ паг'нā *нп*

распласта́ть *сов* फैलाना प^३аэ-
 лāнā *n*

распласта́ться *сов* फैलना
 п^३аэл'нā *нп*, फैल जाना प^३аэл
 джāнā *нп*, हाथ-पाँव फैलाकर लेटना
 (लेट जाना) хāt^३-пāо п^३аэлāкар
 лэт'нā (лэт джāнā) *нп*, पसरना
 пасар'нā *нп*

распла́та *ж* 1. अदायगी адāй'-
 гй *ж*, शोध शोध^३ *м*; 2. *перен*
 सजा सазā *ж*, दंड दанд' *и* (нака-
 зание), बदला бад'лā *м*, प्रतिक्रिया
 пратикрийā *ж* (месть)

расплати́ться *сов см* распла-
 чиваться

распла́чиваться *несов* 1. दाम
 (मूल्य) चुकाना (चुका देना) дāм (мū-
 лй') чукāнā (чукā дэнā) *n* (का за
 что-л), कर्ज चुकाना (उतारना, अदा
 करना) карз' чукāнā (утār'нā, адā
 кар'нā) *n*. (уплачивать долг, का
 за что-л), 2. *перен* सजा पाना
 сазā пāнā *n*; बदला लेना (चुकाना)
 бад'лā лэнā (чукāнā) *n* (मститъ,
 का за что-л)

расплеска́ть(ся) *сов см* рас-
 плескивать(ся)

расплёскивать *несов* छलकाना
 ч^३ал'кāнā *n*, ढलकाना д^३ал'кāнā *n*,
 लुढकाना лур^३'кāнā *n*

расплёскиваться *несов* छल-
 कना ч^३алак'нā *нп*, ढलकना д^३а-
 лак'нā *нп*

расплести́(сь) *сов см* распле-
 тать(ся)

расплетáть *несов* बल (बट)
 खोलना бал (бат) к^३ол'нā *n*, उधेड-
 ना уд^३эр'нā *n*, बटियाँ खोलना бат-
 тийā к^३ол'нā *n* (कोсу)

расплетáться *несов* बल खुलना
 бал к^३ул'нā *нп* (के ० चेंम-ल),
 उधडना уд^३ар'нā *нп*, बटियाँ खुलना
 баттийā к^३ул'нā *нп* (० कोसे)

расплоди́ть *сов* नसल बढाना
 насал бар^३āнā *n* (की को-ल),
 वश बढाना вāш бар^३āнā *n* (का को-
 го-ल), पैदा करना паэдā кар'нā *n*

расплоди́ться *сов* नसल बढना
 (बढ जाना) насал бар^३'нā (бар^३
 лжāнā) *нп* (की ० कोम-ल), वश
 बढना (बढ जाना) вāш бар^३'нā
 (бар^३ джāнā) *нп* (का ० कोम-ल),
 पैदा हो जाना паэдā хо джāнā *нп*

расплывáться *несов* फैलना
 п^३аэл'нā *нп*, फैल जाना प^३аэл
 джāнā *нп*

расплывчатый *прил* धुंधला
 द^३ūd^३'лā, गोल-मटोल гол-матол
 (недостаточно определено выра-
 женный)

расплы́ться *сов см* расплы-
ва́ться

расплю́щивать *несов* चिपटाना
चिप'ताना *n*, कूटकर चिपटा करना
कूट'कार चिप'ता कार'ना *n*

распознава́ть *несов* पहचानना
पाख'चान'ना *n*, पहचान लेना पाख'चान
लэना *n*, विवेक करना विवेक कार'-
ना *n*

распозна́ть *сов см* распозна-
вать

располагá||ать I *несов* 1. (обла-
дать) रखना राख'ना *n*; я не ~аю
вре́менем मुझे फुरसत (अवकाश)
नहीं है; 2. (намереваться) चाहना
चाह'ना *n*, इरादा (इच्छा) करना
िरादā (ичч'ā) कार'ना *n*, ◇ ~а́ите
мною मैं आप की खिदमत (सेवा)
में हाजिर (उपस्थित) हूँ

располага́||ть II *несов* 1. (раз-
мещать) लगाना लागाना *n*, लगा
देना लाга दэना *n*, ~ в алфавит-
ном порядке वर्णमालाक्रम के अनुसार
व्यवस्था करना *n*, он расположил
свой войска́ उस ने अपनी फौज
(सेना) की तैनात की, дом был
располо́жен у реки́ घर नदी के
पास स्थित था; 2. (вызывать си-
мпатию) ~ когó-л. к себе́ किसी
का प्रेमपात्र बनना (बन जाना) किसी
का प्रेम-पात्र' бан'ना (бан джāна)
nn, ~ в свою́ пользу अपने अनुकूल
बनाना अप'नэ अनुकूल банāна *n*, он
расположил их в свою́ пользу उस
ने उन को अपना पक्षपाती बना

लिया उस नэ उन को अप'ना पक्ष'-
-पात्रі банā लीā, 3. (настраи-
вать) अनुकूल होना अनुकूल होना
nn (के क चему-ल), ~ к размыш-
лѐннн ध्यानावस्था के अनुकूल होना
nn, обстановка ~ет к рабóте वा-
तावरण काम करने के अनुकूल है

располага́ться *несов* पूरी सुवि-
धा के साथ रहना पूरि सुविद'ā कэ
सात' राख'ना *nn* (устраиваться),
он расположилсѧ на дивāне उस
ने आराम के साथ सोफे पर आसन
जमा लिया, он расположилсѧ пи-
сать वह लिखने पर तुल गया, он
решил здесь расположиться उस
ने यहाँ ठहरने का फैसला किया (вре-
менно), उस ने यहाँ जम जाने का
फैसला किया (на продолжительное
время), ~ лагерем छावनी (पड़ाव)
डालना *n*, гóрод расположилсѧ у
реки́ शहर नदी के पास स्थित है

расползáться *несов* 1. (о на-
секомых и т *n*) [इधर-उधर] रेंगना
[ид'ар-уд'ар] रेंग'ना *nn*, 2. (о
материи) छलनी हो जाना च'ाल'ना
खो दजāना *nn*

расползт́сь *сов см* распол-
зáться

располнѐть *несов* मोटा-ताज़ा
बनना मोता-ताज़ā бан'ना *nn*, मुटाई
लग जाना मुताय लाग दजāना *nn*.
(को ० लom-ल)

расположѐни||е *с* 1. (разме-
щение) व्यवस्था वйवास्त'ā ж, 2.
(местоположение) जगह दजाгаख

जस , स्थिति स्^खिगि जस , воен मोरचा
 мор'чā म , स्थिति स्^खित्ति जस , —
 участка जमीन के टुकड़े की जगह
 (स्थिति) जस , — са́да वाग की
 व्यवस्था जस , — на ме́стности воен
 स्थित होना म (का चего-ल) , 3. : —
 слов грам शब्दक्रम शाब्द'-काम म ,
 4. (симпатия) भुकाव दज^खुकाо म ,
 пользоваться च्यीम-ल. —ем किसी
 का प्रेमपात्र होना नप , заслужить
 च्ये-ल. — किसी को अपने अनुकूल
 बनाना न , иска́ть च्येगो-ल. —я
 किसी का प्रेमपात्र बनने की कोशिश
 करना न , сниска́ть च्ये-ल. — किसी
 का प्रेमपात्र बनना नप , 5. (наклон-
 ность) भुकाव दज^खुकाо म , प्रवृत्ति
 प्रवृत्ति जस , — क болéзनि बीमार
 होने की शारीरिक प्रवृत्ति जस , — क
 полнотé मोटापे की तरफ भुकाव म ,
 मोटापे की प्रवृत्ति जस , 6. (настрое-
 ние) मिजाज मिजाдж म , स्वभाव
 स्वाब्^खाо म , — दु́खा मिजाज म ,
 स्वभाव म , быть в хоро́шем —и
 दु́खा प्रसन्नचित्त रहना नप , быть в
 плохóм —и ду́खा उखड़ी तबीअत का
 होना नप , у него́ нет —я де́лать
 что-л. उस को करने की तबीअत
 नहीं , у него́ нет —я ехать тудá
 वहाँ जाने की उस को तबीअत नहीं

расположи́ть сов см распола-
 га́ть II

расположи́ться сов см рас-
 полага́ться ,

распорóть сов см распáры-
 вать

распоряди́тель м इतिजाम
 (प्रवध) करनेवाला इतिजाम (प्रा-
 बान्द^ख) कार'नэ-वाँला म , प्रवधक प्रा-
 बान्द^खाक म , निर्देशक निरदेशाक म
 распоряди́тельность जस वदो-
 वस्त (प्रवध) करने की क्षमता बान्द-
 -о-बास्त' (प्राबान्द^ख) कार'नэ क्थि
 कशाम'ता जस , प्रवधकौशल प्रा-
 बान्द^ख-काशाल म , व्यवहार-कुशलता
 व्वाव'खार-कुशल'ता जस

распоряди́тельный прил इति-
 जाम (वदोवस्त, प्रवध) करने के
 लायक (योग्य) इतिजाम (बान्द-
 -о-बास्त' , प्राबान्द^ख) कार'नэ कэ लाँ-
 -आक (योगि') , प्रवधकारी प्राबान्द^ख-
 -काँरि , व्यवहारकुशल व्वाव'खार-कु-
 शाल

распоряди́ться сов см распо-
 ряжа́ться

распоря́д||ок м नियम नियम
 म , пра́вила вну́треннего —का
 अदरुनी नियम और कायदा म , —
 дня दिन का कार्यक्रम म , दिन की
 कार्यप्रणाली जस

распоряжа́ться несов 1. (при-
 казывать) हुक्म (आज्ञा) देना खुकम'
 (आग्या) दना न , 2. (организовы-
 вать) इतिजाम (प्रवध) करना इति-
 जाम (प्राबान्द^ख) कार'ना न (का
 चे-ल)

распоряже́ни||е с हुक्म хукм'
 म , आज्ञा आग्या जस , आदेश आदेश म ,
 हुक्मनामा खुकम'-नामा म , आदेशपत्र
 आदेश-पत्र' म (письменное) , отда-
 вать — हुक्म (आज्ञा) देना न , до

осóбого —я अगले हुक्म तक, अगली आज्ञा तक, ◇ предоставлять в чье-л. — किसी की खिदमत (सेवा) में पेश (उपस्थित) करना *n*

распра́ва *жс* अत्याचार अतिय़ाच़ार *м*, बलात्कार बालात्का़र *м*, крова́вая — खूनरेजी *жс*

распра́вить(ся) *сов см* расправля́ть(ся)

расправля́ть *несов* 1. सीधा करना сйद^ха кар'на *n*, चिकना करना चिक'на кар'на *n* (делать гладким), 2. (крылья) फैलाना п^хаэла́на *n*

расправля́ться *несов* 1. (выпрямляться) सीधा होना (हो जाना) сйд^ха хона́ (хо джа́на) *нп*, 2. (учинять расправу) [एक वार में] खतम करना (कर देना) [э́х ва́р में] хатам кар'на́ (кар дэ́на) *n*

распреде́ление *с* बाँटवारा ба́т-ва́ра *м*, तकसीм так'сім *жс*, витरण витаран *м*

распреде́лить *сов см* распреде́лять

распреде́лять *несов* बाँटना बाँत'на́ *n*, बाँट देना बाँट дэ́на́ *n*, तकसीम करना (कर देना) так'сім кар'на́ (кар дэ́на) *n* (की कого-л, что-л) विभाजित करना विб^хा-джит кар'на́ *n*, श्रेणीबद्ध करना (कर देना) श्रэ́नй-бадд^х кар'на́ (кар дэ́на) *n* (классифицировать)

распродава́ть *несов* बेचना ба́ч'на́ *n*, बेच डालना ба́ч да́л'на́ *n*, फरोख्त (बिक्री) करना फारох़त'

(बिक्री) кар'на́ *n*, नीलाम करना (कर देना) нйла́м кар'на́ (кар дэ́на) *n* (*с аукциона*)

распрода́жа *жс* फरोख्त फारох़т' *жс*, बिक्री बिक्री *жс*, नीलाम нйла́м *м* (*аукцион*), — това́ров पिछले असवाव की फरोख्त (बिक्री) *жс*

распрода́ть *сов см* распрода-
вать

распростё́рт||ый *прич*, прил फैला हुआ प^хаэла́ хуа́, *с* —ыми крыльями पख फैलाकर, ◇ *с* —ыми объ́ятиями वाहे फैलाकर, दिल खोलकर

распрості́ться *сов* हखसत (विदा) होना (हो जाना) рух'сат (бида́) хона́ (хо джа́на) *нп*, हखसत (विदाई) लेना рух'сат (бида́й) лэ́на́ *n*

распростра́нени||е *с* फैलाव प^хаэла́о *м*, प्रचार प्राचा́р *м*, प्रसार प्रासा́र *н*, о́бщество по —ю политіческих и нау́чных зна́ний राजनैतिक और वैज्ञानिक जानकारी को फैलानेवाली सस्था *жс*

распростра́ненный 1. *прич* от распространіть, 2. *прил* दूर तक फैला हुआ दूर так प^хаэла́ хуа́, रायज ра́йнадж, प्रचलित प्राचातित, प्रचारित प्राचा́रित (*широко упо-
требительный*)

распростра́нить(ся) *сов см* распростра́нять(ся)

распростра́нять *несов* 1. फैलाना प^хаэ́ла́на́ *n*, फैला देना प^хаэла́

дэнā *n*, प्रसारित करना (कर देना) प्रसारित кар'нā (кар дэнā) *n*; प्रचारित करना प्रचारित кар'нā *n* (пропагандировать), उड़ाना урāнā *n*, उडा देना урā дэнā *n* (напр слухи), 2. (напр брошюры, листовки) वाँटना बāт'нā *n*, वाँट देना बāт дэнā *n*, तकसीम करना так'сйम кар'нā *n* (की что-л), विभाजित करना विб^хādजित кар'нā *n*

распространя́ться *несов* 1. फैलना प^хаэл'нā *нп.*, फैल जाना प^хаэл джāнā *нп*, प्रसारित हो जाना प्रसारित хо джāнā *нп*, उड़ना ур'нā *нп*, उड़ जाना ур джāнā *нп*, मशहूर (प्रसिद्ध) होना (हो जाना) маш'хūr (प्रसिद्ध^х) хонā (खो джāнā) *нп* (о слухах, известиях), 2. (еходить в подробности) разг तफसील करना таф'сйल кар'нā *n*, तफसील मे जाना гаф'сйल мē джāнā *нп*, सविस्तार वर्णन करना (कर देना) са-вистār варнан кар'нā (кар дэнā) *n*

распрош́аться *сов см* рас-прості́ться

распрягáть *несов* खोलना क^хол'нā *n*, खोल देना क^хол дэнā *n*

распрячъ *сов см* распрягáть **распуска́ть** *несов* 1. (напр собрание, правительство) तोड़ना гор'нā *n*, तोड़ देना тор дэнā *n*, बरखास्त (विसर्जित) करना бар-хāст' (विसर्जित) кар'нā *n*; — на кай-куаы छुट्टी देना *n*, 2. перен (ба-

ловать) लाड-प्यार से विगाडना (विगाड देना) лār-пйār сэ бигār'нā (бигār дэнā) *n*, सिर पर चढाना сир пар чар^хāнā *n*, 3. (расправ-лять, развёртывать) खोलना क^хол'нā *n*, खोल देना (डालना) क^хол дэнā (дāл'нā) *n*, — чуलोक मोजा खोल डालना *n*, — वो़लосы वाल विखेडना *n*, 4. (растворять) घोलना г^хол'нā *n.*, गलाना галāнā *n.*, गला देना галā дэнā *n*, पिघलाना पиг^хлāнā *n* (растопливать), 5. (слух, молву) उड़ाना урāнā *n*, फैलाना प^хаэлāнā *n*, उडा (फैला) देना урā (п^хаэлā) дэнā *n*

распускáться *несов* 1. (о цветах) फूटना प^хут'нā *нп*, खुलना क^хул'нā *нп*, फूट (खुल) जाना प^хут (क^хул) джāнā *нп*, 2. (растворяться) घुलना г^хул'нā *нп.*, गलना गал'нā *нп*, घुल (गल) जाना г^хул (гал) джāнā *нп*, पिघलना पиг^хал'нā *нп* (растопливаться), 3. перен (становиться избалованным) विगड़ना бигар'нā *нп*, विगड जाना бигар джāнā *нп*, खराब (उच्छृंखल) हो जाना харāб (учч^хринк^хал) хо джāнā *нп*

распусті́ть(ся) *сов см* рас-пуска́ть(ся)

распу́тать *сов. см* распу́ты-вать.

распу́тица ж रास्तो की खराबी रास्तō कй харāबी ж. (непроходи-мость), कीचड़ कयचар ж, रास्तो पर

कीचड होना *расто* пар кйчар *хона*
м (*грязь, слякоть*)

распутьник м *ऐयाश* *अयैाश* м,
जिनाकार *जिना-कार* м, भ्रष्टाचारी
ब्रष्टाचारी м

распутничать *несов* *ऐयाशी*
(भ्रष्टाचार) करना *अयैाशी* (*ब्रष्टा-*
चारा) *कार'ना* п

распутный *прил* *ऐयाश* *अयैाश*,
भ्रष्टाचरण *ब्रष्टाचरण*

распутывать *несов* *खोलना*
क'ол'ना п, *खोल* देना *क'ол* *देना*
п, *सुलझाना* *सुल'दज'ाना* п

распутье с *चौराहा* *चाо-राहा* м,
चौरस्ता *चाо-रास्ता* м, *चौमुहानी* *चाо-*
मुखानी ж, *तिमुहानी* *ति-मुखानी* ж
(*трёх* *дорог*)

распухать *несов* *फूलना* *प'ул'-*
ना *नп*, *फूल* जाना *प'ул* *दज'ाना* *नп*,
सूजना *सूज'ना* *नп*

распухнуть *сов см* *распу-*
хать

распухший *прич*, *прил* *फूला*
(*सूजा*) हुआ *प'ुला* (*सूजा*) *खुा*

распущенный 1. *прич* *от* *рас-*
пустить, 2. *прил* (*развратный*,
распутный) *ऐयाश* *अयैाश*, भ्रष्टा-
चरण *ब्रष्टाचरण*, 3. *прил* (*свое-*
вольный) *जिही* *जिद्दी*, *हठी* *खат'и*,
स्वच्छद *свач'ханд'*

распыление с *छिडकाव* *च'ир'-*
काо м (*разбрызгивание*), *बँटवारा*
ба'т'ва'ра м (*расчленение*), — *сил*
शक्ति का *बारहबाँट* (*अपव्यय*) *कर-*
ना м

распылить(ся) *сов см* *распы-*
лять(ся)

распылять *несов* *прял*, *пе-*
рен छिटकाना *च'ित'काना* п, — *सि-*
ल शक्तियो को छिटफूट करना п
распыляться *несов* छिटकना
च'िताक'ना *नп*

рассаd||а *ж* [*नये*] *पौधे* [*नाये*]
पाод'э м *मн*, *अकुर* *अकुर* м
मн, *कापु'स्तная* — *गोभी* के *पौधे*
म *मн*, *साज'ать* — *у* *पौधे* *लगाना* п
рассаdить *сов см* *расса'жи-*
вать

рассаdник м 1. *с-х* *पौधाघर*
पाод'а-г'ар м, *नर्सरी* *нарс'री* ж,
पौधा-केद्र *पाод'а-केन्द्र'* м, 2. *пе-*
рен घर *г'ар* м., — *बोले'зней*
रोगो का घर м

расса'живать *несов* 1. (*усажи-*
вать по *местам*) [*अपनी* *अपनी*
जगह *पर*] *बैठाना* (*बैठा* *देना*) [*अप'-*
नी-अप'नी *दजाга'х* *पर*] *баэ'т'ाना*
(*баэ'т'а* *देना*) п, 2. (*растения*)
लगाना *лаг'ана* п, *रोपना* *роп'ना* п

расса'живаться *несов* 1 (*по*
местам) [*अपनी* *अपनी* *जगह* *पर*]
बैठना (*बैठ* *जाना*) [*अप'नी-अप'नी*
दजाга'х *पर*] *баэ'т'ना* (*баэ'т'* *दजा-*
ना) *नп*, 2. (*разваливаться*) *हाथ-*
पाँव *फैलाकर* *बैठना* *ख'ा'त'-पाँव* *प'аэ-*
ला'कार *баэ'т'ना* *नп*

расса'сыв||аться *несов* *мед*
मितना *मित'на* *नп*, *मित* *जाना* *मित*
दज'ाना *नп*, *опухоль* — *аэ'т'ся* *सूजन*
मित *रही* है

рассвёт *м* सवेरा सавэра *м* , तडका тар'ка *м* , भोर б^хор *м* , उषा ушā *ж* , на -е तडके, सुबह सवेरे, भोर को, उपाकाल मे.

рассветá||ть *несов* पौ फटना पाо п^ат'нā *нп* , दिन चढना दिन चар^а'нā *нп* , -ет पौ फट रही है, दिन चढ रहा है

рассвирепётъ *сов* गुस्से मे आना गुссэ мē ānā *нп* , क्रोधी हो जाना क्रод^а'й хо джānā *нп*

расседлāть *сов* जीन उतारना (उतार देना) зйн утār'нā (утār дэ-нā) *п*

рассéивать *несов* 1. (разгo-нять) अलग-थलग (इधर-उधर, ति-तर-बितर) करना (कर देना) алаг-т^аалаг (ид^хар-уд^хар, титар-би-тар) кар'нā (кар дэнā) *п* , भगाना б^агаānā *п* , भगा देना б^агаā дэнā *п* , 2. (распространять) फैलाना प^аэलānā *п* , फैला देना प^аэ-лā дэнā *п* , 3. (устранять) मि-टाना मितānā *п* , मिटा देना मितā дэнā *п* , दूर करना (कर देना) дूर кар'нā (кар дэнā) *п* (को что-л)

рассéиваться *несов* 1. (разбе-гаться) तितर-बितर हो जाना ति-тар-битар хо джānā *нп* , 2. (исче-зать) दूर हो जाना дूर хо джānā *нп* , मिटना मित'нā *нп* , 3. (распро-страняться) फैलना प^аэл'нā *нп* , फैल जाना प^аэल джānā *нп* , 4. пе-рен (о тучах, тумане) छंटना च^ат'нā *нп* , खुलना к^хул'нā *нп* ,

खुल जाना к^хул джānā *нп* , 5. пе-рен (развлекаться) [अपना] जी (दिल) बहलाना [ап'нā] джй (дил) бах'лānā *п*

рассекāть *несов* काटना कāt'нā *п* , काट देना कāt дэнā *п*

расселéние *с* 1. (действие от гл расселять) बसाना басānā *м* , ठहराना т^хах'рānā *и* (временное), पुनर्वासिन पुनारवāсан *м* (напр беженцев, переселенцев), 2. (дей-ствие и состояние от гл рассе-лāть) बसना бас'нā *м* , ठहरना т^хахар'нā *м* (временное)

рассéлина *ж* दरार дарār *ж* , शिगाफ шигаф *м* , छिद्र ч^хидр' *м*
расселītь(ся) *сов см* рассе-лāть(ся).

расселāть *несов* बसाना басānā *п* , बसा देना басā дэнā *п* , ठहराना т^хах'рānā *п* , ठहरा देना т^хах'рā дэнā *п* (временно), पुनर्वासिन करना पुनारवāсан кар'нā *п* (напр бе-женцев, переселенцев, का кого-л).

расселāться *несов* बसना бас'-нā *нп* , बस जाना бас джānā *нп* ; ठहरना т^хахар'нā *нп* , ठहर जाना т^хахар джānā *нп* (временно)

рассердītь *сов* गुस्से मे लाना गुссэ мē лānā *п* , चिड़ाना чир^хānā *п* , खिजलाना к^хидж'лānā *п* , रुष्ट करना рушт' кар'нā *п*

рассердītься *сов* गुस्से मे आना गुссэ мē ānā *нп* , चिड़ना чир^х'нā *нп* , खीजना к^хйдж'нā *нп* , गुस्सा

(क्रोध) करना руссā (क्रोध^х) кар'нā
n (पर на кого-л, на что-л)

рассеяться сов см рассаживаться

рассечь сов см рассекать

рассеянность ж अन्यमनस्कता
анй'-манаск'тā ж

рассеянный 1. прич от рас-
сёять, 2. прил (разбросанный) ति-
तर-वितर तितार-битар, छिन्न-भिन्न
च^хिन्न'-ब^хिन्न', 3. прил (невнима-
тельный) अन्यमनस्क анй'-манаск',
शून्यचित्त शुन्य'-чит्त'

рассеять(ся) сов см рассё-
вать(ся)

рассказ м वयान байāн м,
वर्णन варнан м (описание, изло-
жение), कहानी काхāни ж (ли-
тературное произведение), сбóрник
—ов कहानियो का संग्रह м, कहा-
नी-संग्रह м

рассказать сов см рассказы-
вать

рассказчик м वयान करनेवाला
байāн кар'нэ-вāлā н

рассказывать несов वयान कर-
ना байāн кар'нā н, कह सुनाना
ках сунāнā н

расслабить сов см расслаб-
лять

расслаблять несов ढीला करना
д^хиā кар'нā н, कमजोर (वलहीन)
करना (बनाना) кам-зор (бал-ч^хи)
кар'нā (банāнā) н

расслаивать несов 1. परत पर

परत अलग करना парат пар парат
алаг кар'нā н, स्तर पर स्तर पृथक्
करना стар пар стар प्रित^хак кар'-
нā н, 2. перен विभक्त करना (कर
देना) виб^хакт' кар'нā (кар дэнā) н
расслаиваться несов 1. परत
पर परत अलग हो जाना парат пар
парат алаг хо джāнā नн, स्तर पर
स्तर पृथक् हो जाना стар пар стар
प्रित^хак хо джāнā नн, 2. перен
विभक्त हो जाना виб^хакт' хо джā-
нā नн.

расследование с जाँच[-पड-
ताल] джāч[-пар'тāл] ж, तहकीकात
тах'кйкāt ж мн, अनुसधान анусан-
д^хāн м

расследовать сов и несов
जाँचना джāч'нā н, जाँच (जाँच-पड-
ताल, तहकीकात, अनुसधान) करना
джāч (джāч-пар'тāл, тах'кйкāt,
анусанд^хāн) кар'нā н

расслоение с 1. геол तहो
(परतो) का अलगाव тахō (пар'тō)
кā ал'гāо м, स्तर-विन्यास स्तर-
विन्यास м, 2. перен विभाजन
виб^хāджан м

расслоить(ся) сов см рассла-
ивать(ся)

расслыша||ть сов सुन पाना сун
пāнā н; я не —л, что он сказаł
जो उस ने कहा मैं ने नहीं सुन पाया

рассматривать несов 1. (раз-
глядывать) देखना дэк^х'нā н, देख
लेना дэк^х лэнā н, 2. (обозревать)
[अच्छी तरह, गौर से, ध्यान से] देखन

[ачч^хй тарах, гаор сэ, д^хйāн сэ] дэк^хнā *n*; 3. (напр заявление)

गौर करना гаор кар'нā *n* (पर что-л), [सोच-] विचार करना [соч-]

विचार кар'нā *n* (पर что-л), 4. (считать) मानना mān'nā *n*,

समझना самадж^хнā *n*

рассмешить *сов* हँसाना хāsānā *n*, हँसा देना хāsā дэнā *n*

рассмейяться *сов* हँसना хās'nā *nn*, हँस पडना хās пар'нā *nn*

рассмотрение *с* गौर करना гаор кар'нā *m*, [सोच-] विचार [соч-] विचार *m*, *юр* सुनाई сунāй *ж*, представлять план на — मनसूवा (योजना) गौर (विचार) करने के लिये पेश (उपस्थित) करना *n*

рассмотреть *сов см* рассматривать

рассовать *сов см* рассовывать

рассол *m* नमकीन पानी нам'кйн पāнй *m*

рассортировать *сов см* рассортировывать

рассортир^овывать *несов* किस्मो मे तकसीम करना (कर देना) किस्म^о мē так'сйм кар'нā (кар дэнā) *n*

рассосаться *сов см* рассасываться

рассохнуться *сов см* рассыхаться

расспрашивать *несов* पूछना पूч^хнā *n*, पूछ-ताछ करना पूч^х-

-तāч^х кар'нā *n*, सवाल (प्रश्न) करना सавāl (прашн') кар'нā *n*

расспросить *сов см* расспрашивать

расспр^осы *ин* पूछ-ताछ पूч^х-तāч^х *ж*

расср^очить *сов* (распределить выплату по срокам) किश्तो पर रुपया देना किшт^о пар рупайā дэнā *n*, किश्त (अशाश) करना किшт' (āшāш) кар'нā *n*, — платеж किश्तो मे अदायगी करना *n*, — раб^оту на неделю हफते के दौरान मे काम पूरा करना *n*, — погашение д^олга किश्तो मे कर्ज चुकाने की अनुमति देना *n*

расср^очк||а *ж* किश्त किшт' *ж*; в —у किश्त (किश्तो) पर, अशाशत

расстав^аться *несов* जुदा (अलग) होना (हो जाना) джудā (алаг) хонā (х^о джāнā) *nn*, रुखसत (विदा) होना (हो जाना) рух'сат (бидā) хонā (х^о джāнā) *nn*

расст^авить *сов см* расставлять

расставлять *несов* 1. (по местам, по порядку) लगाना лагāнā *n*, रखना рах^хнā *n*, लगा (रख) देना лагā (рах^х) дэнā *n*, ठीक से रखना т^хйк сэ рах^хнā *n*, सजाकर (सजावट के साथ) रखना саджāкар (साджāवट कэ сāt^х) рах^хнā *n*. (वे-ष्ति, мебель), — в ряд катар (पक्ति) में खड़ा करना *n*, — по порядку तर-तीव (क्रम) से लगाना (रखना) *n*, — с^ети जाल फैलाना (बिछाना) *n*,

перен धोखा खडा करना *n*, फदा डालना (लगाना) *n* 2. (раздвигать) चौड़ा करना चाорā кар'нā *n*, चौड़ा करके रखना चाорā кар'кэ рак'нā *n* (оставлять раздвинутым)

расстанóвк||а *ж* 1. (действие от *гл* расставлять) लगाना лагāнā *м*, रखना рак'нā *м*, ठीक से रखना त'ह'क सэ рак'нā *म*, 2. (порядок, последовательность) तरतीब тар'-तिб *ж*, क्रम क्राम *म*, ◇ говорить с -ой आहिस्ता आहिस्ता बोलना *нп*, धीरे धीरे बोलना *नп*

расстáться *сов см* расставаться

расстёгивать *несов* खोलना क'хол'нā *п*, ~ п'уговицу बटन खोलना *п*, ~ пальто कोट के बटन खोलना *п*

расстёгиваться *несов* खुलना क'хул'нā *नп*, खुल जाना क'хул джāнā *नп* (о п'уговице, одежде), बटन खुल जाना батан, क'хул джāнā *नп* (के о рубашке, пальто и т *п*)

расстегну́||ть(ся) *сов см* расстегивать(ся), рубāшка ~лась कमीज के बटन खुल गये камйз कэ батан क'хул गायэ, कमीज खुल गयी камйз क'хул गायि, он ~лся उस ने अपना कोट खोला उस ने अप'नā кот क'олā

рассти́лать *несов* बिछाना बिच'āнā *п*, बिछा देना बिच'ā दēнā *п*, फैलाना प'аэлāनā *п*

рассти́латься *несов* बिछना

बिच'ā'नā *नп*, फैलना प'ाэл'नā *नп*, खुला दिखाई देना क'хулā दिख'āय दē-रā *नп* (быть видимым на большом пространстве)

рассто́яни||е *с*. दूरी दूरि *ж*, फासला फāस'लā *म*, दूर दूर *ж*, अतर अंतर *म*, на б'ли́зком ~и थोड़ी (छोटी) दूरी मे, थोड़ी दूर पर, на далеком ~и बहुत दूर, на н'е́котором ~и कुछ दूरी पर, на н'е́котором ~и от него उस के समीप ही कुछ अतर से.

расстра́ивать *несов* 1. (приводить в беспорядок) गडबड (गोल-माल, अव्यवस्था) करना गर-бар (गोल-मāल, अव'वаст'ā) кар'нā *п* (में что-л), ~ ряды सफो को तोडना (बेतर्तीब करना) *п*, 2. (причинять вред) खराब करना харāब кар'नā *п*, ~ жел'удок बदहजमी पैदा करना *п*; 3. (музыкальный инструмент) बेसुरा करना бэ-сурā кар'नā *п*, 4. (планы и т *п*) बिगाडना बिगāр'нā *п*, बिगाड देना बि-гāर дēनā *п*, नाकाम बनाना नā-कām банāनā *п*, ~ зāговор कुचक्र तोडना *п*, 5. (кого-л) घवराना ग'аб'рāनā *п*, घवरा देना (लेना) ग'аб'рā दēनā (लēनā) *п*, परेशान करना парēшāन кар'नā *п*

расстра́иваться *несов* 1. (о планах) बिगडना बिगार'нā *नп*, बिगड जाना बिगार दजāनā *नп*, ना-काम होना (हो जाना) नā-कām хонā (хō джāнā) *नп*, 2. (о здоровье) खराब हो जाना харāб хō दजāनā *नп*;

3 (о человеке) घवराणा ḡʼabʼrānā
 нп, घवरा जाना ḡʼabʼrā джānā
 нп, परेशान हो जाना парэшāн хо
 джānā нп, 4. муз वेसुरा वजना
 бэ-сурā баджʼnā нп

расстрёл м गोली से मारना голи
 сэ мārʼnā м; приговорить к —у
 मौत की सजा देना п

расстреливать несов गोली से
 मारना (उड़ाना, मार देना, उड़ा देना)
 голи сэ мārʼnā (урānā, мār дэнā,
 урā дэнā) п

расстрелять сов см расстрé-
 ливать

расстрóбнный 1. прич от рас-
 строить, 2. прил (о человеке) परे-
 शान парэшāн, उदास удās, अनमना
 анʼманā, घवराया हुआ ḡʼabʼrāyā
 хуā, 3. прил (о музыкальном ин-
 струменте) वेसुरा бэ-сурā

расстрóить(ся) сов см рас-
 стрáивать(ся)

расстрóйство с 1. (беспорядок)
 गड़बड़ гар-бар ж, बेतरतीबी бэ-
 тарʼтиби ж, अव्यवस्था авйʼвастʼā
 ж, 2 (беспокойство) घवराहट
 ḡʼabʼrāḡʼat ж, परेशानी парэшāни
 ж, व्याकुलता वйāкулʼtā ж, 3.
 (планов) नाकामी нā-кāmй ж, निष्फ-
 लता нишпʼалʼtā ж, 4. (заболева-
 ние) बीमारी бимāри ж, रोगरोग м,
 — желúдка, पेट चलना м, सग्नहणी
 ж, психическое — मानसिक रोग м,
 — рéчи वाणीदोष м

расступáться несов हटके जगह

(स्थान, रास्ता) देना хатʼкэ джагах
 (стʼāн, рāstā) дэнā п

расступíться сов см рассту-
 пáться

рассудíтельность ж समझदा-
 री самаджʼ-дārй ж, बुद्धिमत्ता
 буддʼи-маттā ж

рассудíтельный при समझ-
 दार самаджʼ-дār, विवेकी вивэкй,
 बुद्धिमान буддʼимāн, विवेकपूर्ण вивэк-
 -пूरнʼ (напр о решении)

рассудíть сов 1. (спорящих)
 सालिसी फैसला (निर्णय) करना сāлиси
 фаэсʼлā (нирнай) карʼnā п; 2. (по-
 думать) गौर करना гаор карʼnā п,
 सोचना сочʼnā п, सोच-विचार करना
 соч-вичār карʼnā п

рассúдок м समझ самаджʼ ж,
 अकल аклʼ ж, बुद्धि буддʼи ж

рассúдочный приल बुद्धिवादी
 буддʼи-вādй, विवेकी вивэкй

рассуждáть несов गौर (सोच-
 -विचार, तर्क) करना гаор (соч-ви-
 чār, таркʼ) карʼnā п, वहस (वि-
 वाद) करना баḡас (вивād) карʼnā
 п, तर्क-वितर्क करना таркʼ-витаркʼ
 карʼnā п (обсуждать)

рассуждéние с सोच-विचार
 соч-вичār м, तर्क-वितर्क таркʼ-ви-
 таркʼ м

рассчитáть(ся) сов см рас-
 счй́тывать(ся)

рассчй́тывать несов 1. (под-
 считывать) हिसाब लगाना (करना)
 хисāб лагānā (карʼnā) п (ка

что-л), गिनना गिन'нā *n*, 2. (уволь-
нять) वरखास्त (वरतरफ) करना
(कर देना) бар-хāст' (бар-тараф)
кар'нā (кар дēнā) *n*, 3. (наде-
яться) उम्मेद करना उम्मэд кар'нā
n (की ना को-ल, ना что-л), भरो-
सा रखना (करना) б^харосā ра^х-
нā (кар'нā) *n* (पर, का ना को-ल,
ना что-л)

рассчйтиваться *несов* 1. हि-
साब चुकाना (वेवाक कर लेना) хिसāб
чукāнā (бэ-бāк кар лēнā) *n*,
2. перен बदला चुकाना бад'лā чу-
кāнā *n*, वरावर होना бар-ā-бар
хонā *nn*; мы с ним рассчитāлись
हम वरावर हुए

рассылāть *несов* [हर जगह]
भेजना (भेज देना) [хар джагах]
б^хэдж'нā (б^хэдж дēнā) *n*

рассы́лка *ж* भेजना б^хэдж'нā *м*
рассы́пать *сов см* рассыпāть
рассыпāть *несов* बिखेरना बि-
к^хэр'нā *n*, छितराना ч^хит'рāнā *n*,
गिराना गिरāнā *n*, गिरा देना गिरā
дēнā *n* (просыпать, ронять); डā-
लना дā г'нā *n* (напр муку по ме-
шкам)

рассы́паться *сов см* рассу-
пāться

рассыпāться *несов* 1. बिखरना
бик^хар'нā *nn*, बिथरना бит^хар'нā
nn, 2. अलग-थलग (तितर-वितर)
हो जाना алаг-т^халаг (титар-битар)
хō джāнā *nn* (разбегаться), बिखर-
ना бик^хар'нā *nn* (напр о волосах),

3. (разваливаться) टुकड़े टुकड़े हो
जाना тук'рэ-тук'рэ хō джāнā *nn*,
टूटना тūt'нā *nn*, टूट जाना тūt
джāнā *nn*, ◇ ~ в похвалāх तारीफ
(प्रशंसा) के पुल वāधना *n*, तारीफ
(प्रशंसा) की वāछाड़ करना *n*

рассы́пчатый *прил* (напр о
печенье) खस्ता хастā *неизм*, भुरभु-
रा б^хур'б^хурā, चुरमुरा чур'мурā
рассыхāться *несов* सूखकर फूट-
ना (फूट जाना) сук^х'кар п^хūt'нā
(п^хūt джāнā) *nn*

растāлкивать *несов* 1. ढकेलकर
अलग करना д^хакэл'кар алаг кар'нā
n (напр дерущихся), ढकेलकर रा-
स्ता बनाना д^хакэл'кар рāстā банā-
нā *n* (очищать проход), ~ толпū
भीड़ को चीरना (ठेलना)¹ *n*, ~ локтя-
ми कुहनियाना *n*; 2. (будить) हिला-
कर जगाना хилāкар джагāнā *n*

растаскāть *сов см* раста-
щйть

расташйть *сов* 1. (разворовать)
रिज्ग थोड़ा थोड़ा करके चुराना т^хорā-
-т^хорā кар'кэ чурāнā *n*, हथलपकी
करना хат^х-лап'кй кар'нā *n*, 2. (в
разные стороны) घसीटकर (खीच-
कर) अलग करना г^хасйт'кар (к^хйч'-
кар) алаг кар'нā *n*

растāять *сов* गलना гал'нā *nn*,
पिघलना пиг^хал'нā *nn*, गल (पि-
घल) जाना гал (пиг^хал) джāнā *nn*
раствōр *м* घुला г^холā *n*,
विलयन विलायन *м*

растворймость *ж* घुलने (गलने)

की योग्यता g^x ул'нэ (гал'нэ) कि
योग्य'ता *ж*

растворимый *прил* गलाऊ गालाऊ, घुलने (गलने) के काबिल (योग्य)
 g^x ул'нэ (гал'нэ) कэ क़ाबिल (योग्य')

растворитель *м хим* घुला देनेवाला [द्रव्य] g^x ула दэнэ-व़ाला [द्राव्य'] *м*

растворить I *сов см* раство-
рять I

растворить II *сов см* раство-
рять II

раствориться I *сов см* рас-
творяться I

раствориться II *сов см* рас-
творяться II

растворять I *несов* घुलाना g^x ула'на *n*, गलाना गाला'на *n*, घुला (गला) देना g^x ула (गाला) दंना *n*

растворять II *несов (раскры-
вать)* खोलना k^x ол'на *n*, खोल देना k^x ол दंना *n*

растворяться I *несов* घुलना g^x ул'на *нп*, गलना गाल'на *нп*, घुल (गल) जाना g^x ул (गाल) द्जाना *нп*

растворяться II *несов (рас-
крываться)* खुलना k^x ул'на *нп*, खुल जाना k^x ул द्जाना *нп*

растекаться *несов* बहते-बहते फैलना (फैल जाना) बाख'ते-बाख'ते p^x аэл'на (p^x аэл द्जाना) *нп*

растѣни||*е с* पौधा पाод'а *м*, वनस्पति वानास-पाति *ж*, क़ोमनातने —*я* कमरो के पौधे *м* *मн*

растереть *сов см* растирать

растерзать *сов* 1. टुकडे टुकडे कर डालना тук'рэ-тук'рэ кар दाल'-
ना *n*, 2. перен (напр книгу) टूटा-फूटा कर डालना तु'ता- p^x ута кар दाल'ना *n*, टुकडे-टुकडे करना (कर देना) तук'рэ-तुक'рэ кар'ना (кар दंना) *n*

растерянность *ж* घबराहट g^x аб'ра'хат *ж*, परेशानी парेशा'नी *ж*, विकलता विका'ल'ता *ж*

растерянный 1. *прич от* рас-
терять, 2. *прил* घबराया हुआ g^x аб'рай'а x уа, परेशान [किया हुआ] пареша'н [кий'а x уа], विकल वикаल

растерять *сов* खोना k^x она *n*, खो डालना k^x о दाल'ना *n*, खो बैठना k^x о баэт'на *нп*, गंवाना ग़ाव'ना *n*, गंवा देना ग़ावा दंना *n*

растеряться *сов* घबरा जाना g^x аб'ра द्जाना *нп*, जी उडा जाना द्जि उ'ра द्जाना *нп*, अकल ठिकाने न रहना अकल' त'хिक'анэ ना रा'х'ना *нп*, किकर्तव्यविमूढ हो जाना कि-
न-कार्ताव'—विमूर' x ो द्जाना *нп*

растѣчься *сов см* расте-
каться

расти *несов* 1. (о живых су-
ществах) बडा होना (हो जाना) бар'а
 x она (x о д्जाना) *нп*, 2. (о расте-
ниях) उगना उ'ना *нп*, 3. (увели-
чиваться) बढना бар'на *нп*, बढ जाना бар' द्जाना *нп*, ज्यादा (अधिक) हो जाना зй'а'да (ад'ик) x о
द्जाना *нп*, 4. (прогрессировать) आगे बढना अ'गे бар'на *нп*, तरक्की

(उन्नति) करना таракки (уннати) кар'нā n

растира́ть *несов* 1 पीसना पिस'нā n , मसलना масал'нā n , पीस (मसल) डालना पिस (масал) दाल'नā n , चूर करना चूर кар'नā n (размельчать), 2. (тело) मालिश करना मालिश кар'नā n (की चो-लिबो), मर्दन करना मर्दान кар'नā n (का चो-ल), ~ téло máслом गरीर मे तेल मलना n

расти́тельность *ж* 1 पेड़-पौधे पэр-паод^{хэ} m mn , वनस्पतियों वा-नास-патийā *ж* mn , 2. (волосы) बाल बाल m mn , रोवे रोवā m mn , रोएँ रोब m mn

расти́тельн||ый *прил* वनस्पति का वानас-пति kā , वानस्पतिक वा-नाсп'тик, ~ мир वनस्पति-जगत् m , ~ое масло वनस्पति-तेल m

расти́ть *несов* पालना-पोसना पाल'нā-пос'нā n , पालन-पोषण कर-ना पालन-पोषण кар'नā n (का को-ल), उगाना угānā n (выращи-вать, напр цветы)

растолка́ть *сов* сн растāлки-вать

растолковáть *сов* समझाना сам'дж^хānā n , समझा देना сам'-дж^хā дэнā n , व्याख्या करना वйā-к'йā кар'нā n (की चो-ल)

растоло́чь *сов* मसलना масал'-iā n , मसल डालना масал दाल'नā n , कूटना कूत'नā n

растолстéть *сов* मोटा हो जाना

मोटा हो джānā nл , मोटाई लगना मोतāй чаг'нā nл (को 0 ком-л)

растопи́ть(ся) *сов* см рас-топля́ть(ся)

растоп||ля́ть *несов* 1 (затап-ливать) जलाना джалānā n , जला देना джалā дэнā n , आग जलाना (सुलगाना) āg दжалānā (सुल'гānā) n , ~и́ть печку चूल्हे मे आग जलाना n , 2. (расплавливать) गलाना галānā n , पिघलाना пиг^х'лānā n , गला (पिघला) देना галā (пиг^х'лā) дэнā n

растопля́ться *несов* (расплав-ляться) गलना гал'нā nл , पिघलना пиг^хал'нā nл , गल (पिघल) जाना гал (пиг^хал) джānā nл

растопта́ть *сов* [पैरो तले] कुचलना (कुचल देना, कुचल डालना) [पाэрō तलэ] кучал'нā (кучал дэ-нā , кучал दाल'нā) n , रौदना раōд'-нā n , रौद डालना раōд दाल'नā n

расторга́ть *несов* तोड़ना тор'нā n , तोड़ देना тор дэнā n , मसूख करना मāsūx кар'нā n (отменять, аннулировать), ~ брак विवाह-सबध तोड़ना n

расторгну́ть *сов* сн рас.ор-га́ть

расторже́ние с तोड़ना тор'нā m , मसूखी मāsūxī *ж* (отмени, ан-нулирование), ~ бра́ка तलाक m , विवाह-विच्छेद m

расторо́пный *прил* चटपटा चат'патā , फुरतीला प^хур'тяlā , चुस्त चुст'

расточать *несов* 1. उडाना *urānā n*, उड़ा देना *urā dēnā n*, ~ деньги पैसा उडाना *n.*; 2. ~ похвалы तारीफ (प्रशंसा) के पुल बाँधना (बाँध देना) *tārīf (praśāśā) kē pul bāḍhānā (bāḍh dēnā) n*

расточительный *прил* उड़ाऊ *urāū*, फजूलखर्च फाज़ूल-харч', अपव्ययी अपाव्ययि

расточить *сов см* расточать
растравить *сов см* растравлять

растравлять *несов* 1. जलन पैदा करना *džalanā pādā kar'nā n*, 2. *перен* चिढ़ाना *čir'ānā n*, छेड़ना *č'ēr'nā n*, ~ रानु घाव (जख्म) पर नमक छिड़कना *n*

растрата *ж* 1. गबन *gabān n*, 2. (растроченная сумма) गबन की गयी रकम *gabān kī gāyī rakam n*

растратить *сов си* растративать

растратчик *м* गबन करनेवाला *gabān kar'nē-vālā m*

растративать *несов* गबन (अपव्यय) करना *gabān (apavayay) kar'nā n*

растрепать *сов* बिखेरना *bik'ēr'nā n*, बिखेर देना *bik'ēr dēnā n*, उलझा देना *ul'dž'ā dēnā n* (*напр во осы*), सूरत बिगाड़ देना *sūrat bigār dēnā n* (*की что-л*), रूप बिगाड़ देना *rūp bigār dēnā n* (*का что-л, напр книгу*)

растрепаться *сов* बिखेरना *bik-*

k'ār'nā n, बिखर जाना *bik'ār džānā n*

растрёскаться *сов* फटना *p'at'nā n*, फट जाना *p'at džānā n*, तड़कना *tarāk'nā n*

растрогать *сов* उत्तेजित करना *uttēdžit kar'nā n* (*взволновать*), हमदर्दी (सहानुभूति) पैदा करना *ham-dardī (saḥānub'ūti) pādā kar'nā n* (*вызвать сочувствие, की кого-либо*), दिल पिघलाना *dil pig'hlānā n* (*का кого-л*), द्रवीभूत करना *dравī-b'ūt kar'nā n* (*заставить расчувствоваться*)

растрогаться *сов* दिल पिघलना *dil pig'hl'nā n* (*का о ком-л*), द्रवीभूत हो जाना *dравī-b'ūt hō džānā n*

растягивать *несов* 1. (*увеличивать*) तानना *tān'nā n*, तान देना *tān dēnā n*, खींचकर लवा करना *k'īč'kar lam'bā kar'nā n*, 2. (*удлинять время*) बढ़ाना *bar'ānā n*, बढ़ा देना *bar'ā dēnā n*, लवा (*विलव*) करना *lam'bā (vilamb') kar'nā n*

растягиваться *несов* 1. तनना *tan'nā n*, खिंचते हुए लवा हो जाना *k'īč'tē hūe lam'bā hō džānā n*, 2. (*ложиться*) *разг* हाथ-पाँव फैलाकर लेट जाना *hāt-pāo p'āelākar lēt džānā n*, लेटकर हाथ-पाँव फैलाना *lēt'kar hāt-pāo p'āelānā n.*, 3. (*падать*) *разг* चारो खाने चित्त जमीन पर आ रहना *čārō k'ānē*

чит्त' замйн пар ā рах'нā *нп*,
साष्टांग दडवत् करना cāṣṭāṅg'
данд'-ват кар'нā *п*

растяжение *с* खीचकर लवा
करना k'īc'kar ламбā кар'нā *м*,
— सुखजीलिय पट्टो का चढ जाना *м*,
मोच *ж*

растяжимый *прил* तननेवाला
тан'нэ-вālā, खिंचनेवाला k'īc'ne-
vālā, *перен* लचीला лачилā

растянуть *сов см* растяги-
вать

расформирование *с воен* तोड-
ना тор'нā *м*, भगीकरण б'хāṅg-ка-
ран *м*

расформировать *сов см* рас-
формировывать

расформировывать *несов*
воен तोडना тор'нā *п*, तोड देना
тор дēnā *п*, भग करना (कर देना)
б'хāṅg' кар'нā (кар дēnā) *п*

расхаживать *несов* [इधर-उधर]
टहलना [ид'ар-уд'ар] тахал'нā *нп*,
— по कमнате कमरे मे इधर-उधर
टहलना *нп*

расхваливать *несов* तारीफ
(वडाई, प्रशंसा) करना तārif (барāй,
प्राशंसā) кар'нā *п* (की कोग-ल,
что-л), आसमान पर चढाना (पहुँचा-
ना) ās'mān пар чар'ānā (пахūchānā)
п, प्रशंसा के पुल बाँधना प्राशंसā
кэ पुल бāḍ'nā *п* (*превозносить*)

расхвалить *сов см* расхвали-
вать

расхвораться *со разг* [बहुत]

बीमार (रोगी) होना (हो जाना) [ба-
хут] бймār (рогй) хонā (хо джā-
нā) *нп*

расхититель *м* लुटेरा लутērā *м*
расхитить *сов см* расхищāṅgь
расхищать *несов* लूटना लूт'nā
п, लूटमार करना लूट-мār кар'нā *п*
расхищение *с* लूट लूट *ж*,
लूट-पाट लут-пāt *ж*, चोरी चोरй *ж*
(*кража*)

расход *и* 1. (*издержки, за-
трата*) खर्च харч' *м*, व्यय вйай *м*,
—ы производства उत्पादन-व्यय *м*,
канцелярские —ы दफ्तर-खर्च *м*,
текущие —ы चलता खर्च *м*, кар-
мāнные —ы जेव-खर्च *м*, почтōвые
—ы डाक-खर्च *м*, डाक-व्यय *м*,
организациōнные —ы प्रवध का व्यय
м, дорожные —ы यात्रा-व्यय *м*,
военные —ы फौजी खर्च *м*, сैनिक
व्यय *м*, нести —ы खर्च (व्यय) बर-
दाश्त करना *п*, избежать —ов खर्च
(व्यय) टाल देना *п*, вводить в —ы
खर्च मे डालना *п*, 2. *бухг* खर्च
харч' *м*, व्यय вйай *м*, приход *и*
— आमदनी और खर्च *м*, आय-व्यय
м, статья —а खर्च की मद *ж*

расходиться *несов* 1. (*о толпе*)
चला जाना चालā джānā *нп*; 2. (*во
мнениях*) नाइत्तिफाक (विसंगत,
असम्मत) होना (हो जाना) nā-иттифākь
(विसंगत, असंगत) хонā (хо джā-
нā) *нп* (से *с* के *и*-1, *с* के *и*-1)
एकमत न होना э-маг на хонā *нп*
3. (*разводиться*) तलाक देना तालāк

дэна *n.*, विवाह-सबध तोडना (तोड देना) विवाह-सम्बन्ध तोड़ना (तोड़ देना) *n.*, 4. (растворяться) घुलना *ghul'nā n.*, गलना *gal'nā n.*, घुल (गल) जाना *ghul (gal) jānā n.*, 5. (о лучах, линиях) [एक केन्द्र से] फैलना (फैल जाना) [एक केंद्र से] *pā'el'nā (pā'el jānā) n.*

расхóдовать *несов* खर्चना *kharch'nā n.*, खर्च (व्यय) करना *kharch' (vāy) kar'nā n.* (मे, के लिये *na chō-l*)

расхождéние *c* फर्क *far'k m.*, भेद *bhēd m.*, विरोध *virōd' m.*, ~ во мнénиях आपस में मत न मिलना *m.*, मतभेद *m.*

расхóлаживать *несов* निरुत्साह (निरुत्साहित) करना *nirutsāh (nirutsāhi) kar'nā n.*

расхóлодítь *сов см* расхóлаживать

расхотéть *сов разг* कोई मरजी (इच्छा) वाकी न रहना *koī mar'zī (ichchā) bākī na rāh'nā n.*

расхóхотáться *сов* हँस पडना *hās par'nā n.*, खिलखिलाकर हँसना *k'hil'k'hilākar hās'nā n.*, हँसी में आना *hāsi mē ānā n.*

расцáрапать *сов* खुरचना *k'urach'nā n.*, खुरच देना *k'urach dēnā n.*

расцвeстí *сов см* расцветáть *расцвёт m.* 1. फूलना *p'hul'nā n.*, प्रफुल्लता *praphullatā j.*, 2. *перен* बढ़ाव *bādhāv* *bar'hāo m.*, विकास

vikās m., उन्नति *unnati j.*, प्रफुल्लता *praphullatā j.*

расцвeгáть *несов* 1. फूलना *p'hul'nā n.*, फूल जाना *p'hul jānā n.*, प्रफुल्लित होना (हो जाना) *praphullit hōnā (hō jānā) n.*, 2. *перен* (приходить в состояние подъема) फूलना-फलना *p'hul'nā-p'hāl'nā n.*, बढ़ना *bādhnā n.*, बढ़ जाना *bādh jānā n.*, तरक्की (उन्नति) करना (कर देना) *tarakkī (unnati) kar'nā (kar dēnā) n.*

расцéнивать *несов* 1. कीमत (दाम) लगाना *kīmat (dām) lagānā n.*, मूल्य आँकना *mūly' āk'nā n.*, 2. *перен* समझना *samajh'nā n.*, समझ लेना *samajh' lēnā n.*, खयाल (विचार) करना *khayāl (vichār) kar'nā n.*, अदाजा लगाना *andāzā lagānā n.* (का *chō-l*)

расцeнítь *сов см* расцéнивать *расцénка ж* 1. (действие) कीमत (दाम) लगाना *kīmat (dām) lagānā m.*, 2. (цена) कीमत *kīmat j.*, दाम *dām m.*, मूल्य *mūly' m.*, 3. (ставка) दर *dar j.*, निरख *nirakh' m.*

расцeпítь *сов см* расцeплáть *расцeплáть несом* खोलना *k'hōl'nā n.*, अलग करना (कर देना) *alag kar'nā (kar dēnā) n.*

расчeсáть *сов см* расчeсывáть *расчeска ж* कधी *kan'hī j.* *расчeсывáть несом* कधी करना *kan'hī kar'nā n.* (मे *chō-l*) *расчёт n.* 1. (подсчёт) गिनती

гин'тй *ж* , हिसाब *खिसाब* *म* , गनणा
 ган'нā *ж* , 2. (*уплата*) अदायगी
 адāй'гй *ж* , भुगतान *बुग'तान* *म* ,
 производить *пóльный* — हिसाब साफ
 करना *п* , 3. (*увольнение*) बरखास्त-
 गी бар-хāст'гй *ж* , पदच्युति пад-
 чйути *ж* , ब्रत *—* त्यागपत्र देना *п* ,
 4. (*предположение*) अदाजा *अदाजा*
म , उम्मेद *उम्मэд* *ж* , आशा *आशा* *ж* ,
 ◇ *принять* *в* — ध्यान मे रखना *п* ,
 महत्व देना *п* (*को* *кого-л* , *что-л*) ,
 не *принимать* *в* — अवहेलना करना
п (*की* *что-л*)

расчетливый *прил* 1. (*эконом-
 ный*) कमखर्च *काम-खारч'* , मितव्ययी
 мит-вйайй , 2. (*предусмотритель-
 ный*) चौकस *चाокас* , सावधान *साо-
 दखान*

расчйстить *сов см* расчищāть
расчйстка *ж* साफ करना *साф*
кар'нā *म*

расчищāть *несов* साफ करना
 (*कर देना*) *साф* *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п*

расчленение *с* बँटवारा *ба́т'ва́रा*
म , विभाजन *विबा́जान* *म*

расчлени́ть *сов см* расчленя́ть

расчленя́ть *несов* बाँटना *ба́т'नā*
п , टुकडे-टुकडे करना (*कर देना*)
तुक'рэ-तुक'рэ *кар'नā* (*кар* *дэнā*) *п*
 (*के* *что-л*) , विभाजित करना (*कर*
देना) *विबा́जित* *кар'नā* (*кар* *дэ-
 нā*) *п* (*का* *что-л*)

расшатāть *сов см* расшāты-
 вать

расшатāться *сов* ढीला हो जा-

ना *दखलā* *खो* *दखāनā* *नп* , बिगडना
बिगार'नā *नп* , खराब हो जाना *ख-
 राब* *खो* *दखāनā* *नп* (*नाप्र* *о* *здоровье*)

расшāтывать *несов* हिलाकर
 ढीला करना (*कर देना*) *खिलā* *कार* *दख-
 लā* *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п* , *перен* ढी-
 ला करना *दखलā* *кар'नā* *п* , जडे ढी-
 ली करना (*कर देना*) *दजारē* *दखलā*
кар'नā (*кар* *дэнā*) *п* (*की* *что-л*) ,
 बिगाडना *बिगार'नā* *п* , बिगाड देना
बिगार *дэнā* *п* , खराब करना (*कर* *दे-
 ना*) *खराब* *кар'नā* (*кар* *дэнā*) *п*
 (*здоровье*)

расшевели́ть *сов* *разг* हिलाना
खिलāनā *п* , हिला देना *खिलā* *दэнā* *п* ,
перен उकसाना *ук'сāनā* *п* , उत्तजित
 करना *उत्तजित* *кар'नā* *п*

расшибāть *несов* 1. चोट लगना
 (*आना*) *चोट* *लाग'नā* (*āнā*) *नп* , *он*
расшиб себе *го́лову* *उसे* *सिर* *मे* *चोट*
लगी (*आई*) , 2. (*разбивать*) *разг*
टुकडो *मे* *तोडना* *तुक'रब* *मē* *тор'नā* *п*

расшибі́ть *сов см* расшибāть
расшибі́ться *сов* चोट (घाव)
 खाना *चोट* (*गखāо*) *कखāнā* *п* , घाव
 आना *गखāо* *āнā* *नп* (*को* *о* *ком-л*)

расшивāть *несов* (*вышивать*)
 काढना *ка́р'нā* *п* , कारचोबी बनाना
ка́р-चोबी *банāнā* *п*

расшире́ние *с* 1. (*действие* *от*
гл *расширять*) *वढाना* *бар'āнā* *п* ,
 2 (*действие* *и* *состояние* *от* *г* *г*
расширяться) *वढना* *бар'нā* *п* ,
वढाव *бар'āо* *п* , फैलाव *पाँअलाо* *п* ,
 3 *физ* *वढाव* *бар'āо* *п*

расши́рить(ся) *сов см расши-
рять(ся)*

расширя́ть *несов* 1. (делать более широким) चौड़ा करना चाорā кар'нā *n*, विस्तार करना वистār кар'нā *n* (का что-л), 2. (увеличи-
вать) बढ़ाना бар^хāнā *n*, बढ़ा देना бар^хā дэнā *n*, 3. (распространять) फैलाना п^хаэлāнā *n*, फैला देना п^хаэлā дэнā *n*, — свой кругозор अपनी दृष्टि-सीमा को विस्तृत बनाना *n*

расширя́ться *несов* 1. (станови-
ться шире) चौड़ा (विस्तृत) होना (हो जाना) चाорā (вистрит) хонā (खो
джāнā) *нп*, 2. (увеличиваться) बढ़ना бар^х'нā *нп*, बढ़ जाना бар^х
джāнā *нп*, 3. (распространяться) फैलना п^хаэл'нā *нп*, फैल जाना п^хаэл
джāнā *нп*

расши́ть *сов см расшива́ть*

расшифровáть *сов см рас-
шифрóвывать*

расшифрóвывать *несов* 1. खु-
फिया (गुप्त) लेख को पढ़ना хуфийā
(ग्रुप्त') лэк^х ко пар^х'нā *n*, — те-
леграмму तार के खुफिया (गुप्त) लेख
को पढ़ना *n*, 2. перен समझाना сам'-
дж^хāнā *n*, व्याख्या करना вйāк^хйā
кар'нā *n* (की что-л)

расшнуровáть *сов см расшну-
рóвывать*

расшнурóвывать *несов* फीते
(बंद, तसमा) खोलना (खोल देना) фй-
тэ (банд', тас'мā) к^хол'нā (к^хол
дэнā) *n*

расщёдриться *сов разг उदार
(दानी) होना (हो जाना) удār (дāнй)
хонā (хо джāнā) нп*

расщёлина *ж. दरार дарār ж ,
फटन п^хатан ж , छिद्र ч^хидр' м*

расщепи́ть(ся) *сов см рас-
щепля́ть(ся)*

расщеплѐние *с* फाटना п^хār'нā
м, चीरना чйр'нā *м*, विपाटन वि-
пāтан *м*, — атома физ परमाणु
का विपाटन *м*

расщепля́ть *несов* फाटना п^хār'-
нā *n*, चीरना चйр'нā *n*, फाटकर
(चीरकर) टुकड़े-टुकड़े करना п^хār'-
кар (चйр'кар) тук'рэ-тук'рэ кар'-
нā *n* (на много частей)

расщепля́ться *несов* फटकर
टुकड़े-टुकड़े हो जाना п^хат'кар
тук'рэ-тук'рэ хō джāнā *нп* (на
много частей)

ратифика́ция *ж* मजूरी मान्ज़урй
ж, अभिपोषण аб^хипошан *м*, पुष्टि
пушти *ж*

ратифици́ровать *сов и несов.*
मजूर करना मान्ज़ур кар'нā *n*, अभि-
पोषण करना аб^хипошан кар'нā *n*
(का что-л), पुष्टि करना पुшти
кар'нā *n*

рационализáтор *м* सुधार-सब-
धी सुभाव पेश करनेवाला суд^хār-сам-
банд^хй судж^хāо пэш кар'нэ-вāлā
м, टैकनीकल उन्नति-सबधी सुभाव
पेश करनेवाला ताэк'нйकाल уन्नати-
-самбанд^хй судж^хāо пэш кар'нэ-
-вāлā *м*

рационализа́торск||ий *прил.*
—ое **предло́жение** सुधार-संबधी
सुभाव **सुद^खार-साम्बान्द^खि सुद^खाओ**
и, टैकनीकल उन्नति-संबधी सुभाव
ताэк'निका **ल** उन्नति-साम्बान्द^खि सु-
द^खाओ **म**

рационализа́ция *ж* रेशनलाइजे-
शन रेश'नालाइजेशन **म**, टैकनीकल
सुधार ताэк'निका **ल** सुद^खार **म**

рационализи́ровать *сов* **и** *несов*,
रेशनलाइजेशन करना रेश'नालाइ-
जेशन **क**र'ना **न**

рациона́ль||ый *прил* बुद्धिसगत
बुद्ध^खि-सांगत, —ое **झेर्न** बुद्धिसगत
सांग **म**

рвану́ться *сов* लपकना **लापाक'-**
ना **न**, भपटना **द^खापात'ना** **न**

рвать I *несов* I (*выдёргивать*,
вырывать) नोचना **नोच'ना** **न**, नोच
डालना **नोच'ना** **न**, उखेडना **उखेड'-**
ना **न**, खीच निकालना **क^खिच नि-**
का'ल'ना **न**, — **चेत्थी फूल तोडना** (**चुन-**
ना) **न**, 2 (*разделять на части*)
फाडना **पा'र'ना** **न**, फाड डालना **पा'र**
दा'ल'ना **न**, फाडकर टुकडे टुकडे **क**-
र'ना **पा'र'कार** **तुक'रे-तुक'रे** **क**र'ना
न, ◇— **и** **मेता'त** **राग** गजव (**क्रोध**)
मे आना **न**

рвать II *несов* *безл* (*тощить*)
उबकना **उबाक'ना** **न**, कै आना **का**
आना **न** (**को** **ओ** **क**म-**ल**), कै
(**वमन**) करना **का** (**वमान**) **क**र'-
ना **न**, **गे** **र**वेत्त उस को कै आती है.

рва́ться *несов* I. (*разрываться*)
फटना **पा'त'ना** **न**, फट जाना **पा'त**

द^खा'ना **न**, टूटना **तूट'ना** **न**, टुकडे
टुकडे हो जाना **तुक'रे-तुक'रे** **खो** **द^खा-**
ना **न**; 2 (*стремиться*) छटपटाना
चा'त'पा'ता'ना **न** (**के** **ल**िये **कुदा-ल**),
तत्पर होना **ततपर** **खो'ना** **न** (**के** **ल**िये
कुदा-ल), बड़ी चाह रखना **बा'रि चा'ख**
राक'ना **न**

рвёние *с* सरगर्मी **सार-गर्मि** *ज*—,
धुन **द^खु'न** *ज*, जोश **दोश** **и**, उत्साह
उत्सा'ह **न**

рвота *ज* उबकाई **उब'का'इ** *ज*, कै
का *ज*, वमन **वमान** **म**

ре *с* *муз* ऋषभ **रिशाब^ख** **म**

реабилита́ция *ज* पुनरास्थापन
पुन'रा'स्था'पन **म**

реабилити́ровать *сов* **и** *несов*
हक बहाल करना **हाक** **बा-हा'ल** **क**र'ना
न, पूर्वावस्था मे फिर स्थापित करना
पुर्वावा'स्ता'मा **पा'रि** **स्ता'पि'त** **क**र'
ना **न**

реаги́ровать *несов* प्रतिक्रिया
होना **प्रातिक्रि'या** **खो'ना** **न** (**की** **ओ**
कम-**ल**, **ओ** **चे**म-**ल**, **पर** **ना** **चे**त-**ल**).

реакти́вный *прил* जेट से चलने-
वाला **द^खेत** **से** **चा'ल'ने-वा'ला**, — **सा-**
मोले **जेट** **हवाई** **जहाज** **म**

реакционе́р **म** प्रतिक्रियावादी
प्रातिक्रि'या-वा'दी **म**, प्रगतिविरोधी
प्रागति-विरो'धी **म**

реакцио́нный *прил* प्रतिक्रिया-
वादी प्रातिक्रि'या-वा'दी, प्रतिक्रिया-
शील प्रातिक्रि'या-शी'ल, प्रगतिविरोधी
प्रागति-विरो'धी

реаќция *ज*, *व* *रा*ग्न *आ*ग्न *प्रति-*
क्रिया प्रातिक्रि'या *ज*

реализация ж 1. (действие от
гл реализоваться) अमल (व्यवहार) मे
लाना अमल (व्याव'हार) में लाना *м*,
2 (продажа) बिक्री बिक्री *ж*, वि-
क्रय विक्रय *м*

реализм *म व र अ न अ न अ यथार्थ-
वाद* йат^хärt^х-вād *म*, критический
— आलोचनात्मक यथार्थवाद *म*, со-
циалистический — समाजवादी यथार्थ-
वाद *म*

реализов^{ать} сов и нес^{ов} 1.
अमल (व्यवहार) में लाना амал (व्या-
व'хār) мē lānā п, 2. (продавать)
बेचना бэч'нā п, बेच डालना бэч
дāl'нā п

реалистический прил. यथार्थवादी йат^xāрт^x-вадй

реальность ж हकीकत हाकिकात
ж , वास्तविकता वास्त'विक'га ж

реаль||ый прил हकीकी ख़ाक़ी-
क़ी, असली अс'ली, वास्तविक व़ास्त'विक;
♦ -ая з़аработная плáта वास्तविक
वैतन *м*

ребёнок *м* बच्चा बचचा *म*, शिशु
 शिशु *म*, грудной — गोद का
 बच्चा *म*

ребро с 1. *अनत* पसली पास'ली
 ज, 2. (क़रय) किनारा किनारā म, $\diamond$
 पोस्तावित् वओप्रोस ~म साफ़ (स्पष्ट)
 लफ्जो (शब्दो) मे सवाल (प्रश्न) करना
 n, सवाल को सीधा पेश करना n

ребя́та *мн* 1. (дети) बाल-बच्चे
ба́л-бачча́ *м мн*, 2. (подростки)
राउं लडके लार'कэ *м мн*

ребяческий   прил   1   वच्चे

(वच्चों) का बाचय (बाचयों) कā, 2. *перен* वच्चो (लडकपन) का सा बाचय (लाराक-पान) कā सā

ребячество с बालकपन बालक
-пан м., लडकपन чарак-пан м

рѣв *м* 1. गरज गाराдж *म*, गरज-
दार आवाज गाराдж-दार् āvāz *ज*,
2. (प्लच) राउ रौना रौनā *म*

реванш м बदला бад'ла̄ м ,
 प्रतिशोध пратишод^x м , спорт
 जवाबी मैच джавāбий маэч м , брать
 ~ बदला लेना (चुकाना) п (का за
 что-л)

ревѣть *несов* 1. गरजना га-
радж'нā *нп*, 2. (плакать) *разг*
[जोर से] रोना [зор сэ] ронā *нп*

रेविज़िऑनिज़्म *म* *полит* संशो-
धनवाद सॉशो^xअन-वॉड *म*

रिविजिऑन॥यि प्रिल निरीक्षण
करनेवाला निरीक्षण कार'न-वॉल, -
आय कमिस्सिया निरीक्षक-समिति जे,
निरीक्षण के लिये कमीशन जे

रेवीज़ि||**я** *ж* 1. (обследование)
[दोबारा] जाँच [до-бārā] джаँच *ж.*,
मुआयना मुाँय'ना *м*, निरीक्षण नि-
र्यिक्षान *м*, производить ~ю जाँच
करना *п* (की *чего-л*), मुआयना (नि-
रीक्षण) करना *п* (का *чего-л*), 2.
(пересмотр) सशोधन सāшод'ан *м*

ревизовать сов и несом 1. (обследовать) जाँचना द्वाँच'नā न , [दो-वारा] जाँच करना [दो-बाँरा] द्वाँच कर'नā न (की को-ल , चो-ल) , मुआयना (निरीक्षण) करना मुआँ'नā (निरीक्षण) कर'नā न (का को-ल ,

что-л), 2. (пересматривать) सशोधन करना सशोधन कार'ना *n* (का что-л)

ревизёр *m* जाँच करनेवाला द्वाँच कार'नэ-वाँला *m*, निरीक्षक निरीक्षक *m*

ревматизм *m* गठिया गत'यिआ *ж*
ревнивый *прил* डाही दाँहि, ईर्ष्यालु ईर्ष्यालु, डाहभरा दाँह-ब'रा, ईर्ष्यापूर्ण ईर्ष्या-पूरन' (नाप्र о взгляде)

ревновать *несов* डाह (ईर्ष्या) करना (रखना) दाँह (ईर्ष्या) कार'ना (राख'ना) *n*, डाह से जलना दाँह स' द्वाँच-ना *nn*

рэвностный *прил* जोशीला द्वाँच-शीला, पुरजोश पुर-द्वाँच, उत्साही उत्साही

рэвность *ж* डाह दाँह *ж*, ईर्ष्या ईर्ष्या *ж*

револьвёр *m* रिवाल्वर रिवॉल्वर *m*

революционер *m* इनकिलाबी ин'киलाबी *m*, क्रांतिकारी क्रांति-कारी *m*

революционный *прил* इनकिलाबी ин'киलाबी, क्रांतिकारी क्रांति-कारी.

революция *ж* इनकिलाब ин'киलाब *m*, क्रांति क्रांति *ж*, Великая Октябрьская социалистическая революция महान् अवतूर समाजवादी क्रांति *ж*, пролетарская — सर्वहारा-क्रांति *ж*

регистра́тура *ж* रजिस्टरी आफिस राजिस्ट'री ऑफिस *n*

регистра́ция *ж* लिख लेना लिख'ल'ना *m*, रजिस्टरी राजिस्ट'री *ж*, दर्ज दारज' *m*

регистра́ровать *несов* रजिस्टरी (दर्ज) करना राजिस्ट'री (दारज') कार'ना *n*, फिहरिस्त (सूची) में शामिल करना फिख'रिस्त' (सूचि) में शामिल कार'ना *n* (вносить в список)

регистра́роваться *сов* и *несов*
1. अपने नाम को रजिस्टर (दर्ज) करना अप'न'ना नाम को राजिस्तर (दारज') कार'ना *n*, अपने नाम को फिहरिस्त (सूची) में शामिल करना अप'न'ना नाम को फिख'रिस्त' (सूचि) में शामिल कार'ना *n*, 2. (оформлять брак) शादी (विवाह) की रजिस्टरी करना शादी (विवाह) की राजिस्ट'री कार'ना *n*

регла́мент *m* 1. जाब्ता डाँबता *m*, नियम नियम *m*, नियमावली नियमावली *ж*, 2. (на собрании) वक्त (समय) की अवधि वक्त' (समाय) की आवधि *ж*, उस्ताँवलिवा — वक्त (समय) की अवधि निर्धारित (नियत) करना *n*, प्रिदे'रживаться — *a* वक्त का पावद रहना *nn*

регламента́ция *ж* व्यवस्था व्वा-वास्त'आ *ж*

регламенти́ровать *сов* и *несов* जाब्ता (नियम) के अधीन करना डाँबता (नियम) के अधीन कार'ना *n*

регули́рование *s* नियंत्रण नियंत्रण *m*

регули́ровать *сов* и *несов* नियंत्रण करना नियंत्रण कार'ना *n*.

(का *что-л*), नियन्त्रित करना नियन्त्रित кар'нā *n* (को *что-л*)

регулярный *прил* वाकायदा *bā-kāy'dā* *неизм*, वाजाब्ता *bā-zābṡā* *неизм*, नियमित *नियमित*

редактировать *сов* и *несов* 1. (*текст, руководить изданием*) सपादन करना *सम्पादन* кар'нā *n* (का *что-л.*), सपादित करना *सम्पादित* кар'нā *n* (को *что-л.*), 2. (*формулировать*) ठीक तरह पेश करना *तथैक ताराष पेश* кар'नā *n*.

редактор *м* सपादक *सम्पादक* *म*, एडिटर *एडितर* *म*, सपादिका *सम्पादिका* *ज* (*о женщине*), **главный** ~ प्रधान *सपादक* *म*

редакционн||ый *прил* सपादकीय *सम्पादकीय*, एडिटोरियल *एडिटोरियल*, ~ая коллегия *सपादक-मंडल* *म*; ~ая статья *सपादकीय [लेख]* *म*

редакци||я *ж* 1. (*учреждение*) एडिटोरियल दफ्तर *एडिटोरियल दाफ-तार* *म*, सपादकीय विभाग *सम्पादकीय विभाṡ* *म*, सपादकीय कार्यालय *सम्पादकीय कार्यालय* *म*, 2 (*редактирование*) सपादकत्व *सम्पादकत्व* *म*; под ~ей *Иванова* सपादक *इवानव*; *книга вышла под ~ей Иванова* पुस्तक *इवानव* के सपादकत्व मे निकली, 3. (*формулировка*) सपादकत्व *सम्पादकत्व* *म*, 4. (*текста*) सपादन *सम्पादन* *म*, रूप *रूप* *म*, первоначальная ~ *प्रथम सपादन* *म*

редеть *несов* कम घना होना (*हो जाना*) *काम गṡानā ṡonā* (*ṡo dṡānā*)

न., *विरल होना (हो जाना)* *विरल ṡonā* (*ṡo dṡānā*) *न*

редиска *ж* मूली *मुली* *ज*

редкий *прил* 1. (*не плотный, не густой*) कम घना *काम गṡanā*, *विरल* *विरल*, छीदा *चṡिदा* (*о ткани, о населении; о строениях*), 2. (*на-ло встречающийся*) गैरमामूली *गाэр-मांमुली*, असामान्य *asāmānṡ*, *विरला* *बिर'लā*; गिना-चुना *गिना-चुना* (*считанный*), 3. (*исключительный*) नि-राला *निरālā*, अनूठा *анутṡā*, अजीव *अजीव*

редко *нареч* (*иногда*) कभी कभी *काबṡि-काबṡि*, कम [-कम] *काम[-काम]*

редкость *ж* 1. (*редкое явление*) अनोखापन *अनोṡā-पान* *म*, अनूठापन *अनुṡā-पान* *म*, 2. (*редкая вещь*) *विरली (दुर्लभ) वस्तु* *बिर'ली (दुर्लाबṡ)* *वास्तु* *ज*, *на ~* *добрый* *असाधारण* *दयालु*; *на ~* *жадный* *परले सिरे* *का कजूस*.

редька *ж* मूली *मुली* *ज*

режим *м* 1. *полит* शासन-प्र-णाली *शासन-प्रानāली* *ज*, शासन-पद्धति *शासन-पादṡ'ति* *ज*, 2. *мед* पथ्यापथ्य-नियम *पाṡṡिपṡ'ति-नि-* *याम* *म*

режиссёр *м* निर्देशक *निरदेशक* *म*

режиссировать *несов* निर्देशन करना *निरदेशन* *कार'नā* *n* (का *что-л*)

резать *несов* 1. काटना *काṡ'नā* *न*, चीरना *चिर'नā* *न*, 2. (*скот*)

जवह (वध) करना बाबा (वाद^ख)
कर'ना *n*

резаться *несов* у ребенка ре-
жутся зу́бы वच्चे के दाँत निकलते
हैं बचचे क़े दाँत निकल'ते *ख़ाँ*

резвиться *несов* फुदकना-कूदना
प^खудак'ना-कूद'ना *न*, कूदना-फाँदना
कुद'ना-प^खाँद'ना *न*, खेल-तमाशे मे
लगा होना क^खएल-तामाश़े म़े लागा
ख़ोना *न*

резвый *прил* फुरतीला प^खुर'ग़ि-
ल़ा, चुस्त चुस्त', चंचल चानचाल

резёрв *м* 1. *воен* रिजर्व रि-
зар्व' *म*, इमदादी फौज इम'दादी
फ़ाओज *ज*, रिजर्व युद्ध-शक्ति रिजार्व'
युद्ध^ख-शक्ति *ज* सरक्षित सेना स़ा-
राक्षित स़ेना *ज*, людские ~ы सि-
पाहियों का रिजर्व' *म*, जनशक्ति *ज*,
2. (*запас*) जख़ीरा ख़ाय़रा *म*, सचय
सानचай *म*

резервист *м* *воен* रिजर्व सिपा-
ही (सैनिक) रिजार्व' सिपाख़ी (सा-
निक) *म*, सरक्षित सेना का सैनिक
स़ाराक्षित स़ेना क़ा स़ैनिक *म*

резервный *прил* 1. *воен* रिजर्व
ризар्व', इमदादी इम'दादी, कुमकी
कुम'की, 2. (*находящийся в запасе*)
रक्षित राक्षिग, ~ фонд रक्षित कोष
म, ~ капитал सचित धन *म*

резервуар *м* तालाब त़ाल-आब *म*,
हौज ख़ाओ *म*, टकी टाङ्की *ज*

резёц *м* छेनी च^खэनी *ज* (*тж*
скульптора)

резиденция *ж* वासस्थान व़ास-
स्त'आन *म*

резина *ж* रबड़ राबार *म*

резинка *ж* 1. (*лента*) लचकदार
रबड़ का फीता लाचाक-दा़र राबार क़ा
फ़िता *म*, 2. (*для стирания*) रबड़
राबार *म*

резиновый *прил* रबड़ का रा-
बार क़ा, ~ая промьшленность रबड़-
उद्योग *म*

резкий *прил* 1. तेज त़ेज, सख्त
साख्त', कटु क़ातु (*о словах, выраже-*
ниях, критике), 2. (*дерзкий*) सख्त
साख्त', तीखा त़िख़ा (*напр об отве-*
те, выражении), 3. (*грубый*) कठोर
क़ाठ'ор

резкость *ж* 1. तेजी त़ेज़ी *ज* (*ве-*
тра, звука), कठोरता क़ाठ'ор'ता *ज*
(*манер*), तीखेपन त़िख़े-पान *म* (*вы-*
ражений), 2. (*в разговоре*) कटुता
क़ातुता *ज*, कटूक्ति क़ातूक्ति *ज*,
он наговорил ему ~ей वह उस पर
बरसने लगा, они наговорили друг
другу ~ей वे आपस में तू-तू मैं-मैं
करने लगे

резной *прил* नक्काशीदार नक्क़ा-
शी-दा़र

резня *ж* मार-काट म़ार-क़ाट *ज*,
खूनखराबी ख़ून-ख़ाऱाबी *ज*, खूनरेजी
ख़ून-ऱेज़ी *ज*

резолюци *я* *ж* प्रस्ताव प्रस्ताओ
म, принимать ~ю प्रस्ताव पास
(स्वीकृत) करना *न*; предлагать ~ю
प्रस्ताव उठाना (पेश करना) *न*

резонанс *м* गूँज गूँज *ज*, प्रति-
ध्वनि प्रतिध्वनि *ज*

резонный *прил* सप्रमाण सा-प्रा-

मांन, युक्तिपूर्ण ण्युक्ति-पूरुण', तर्कसगत
तार्क'-संगत

результат *म* 1. नतीजा नति-
ज्जा *म*, फल प^खाल *म*, परिणाम पा-
रिणाम *म*, दाव^त — *य* नतीजे पैदा
करना *न*, परिणाम उत्पन्न करना *न*;
получился обратный — नतीजा (परि-
णाम) विपरीत हुआ; 2. मत हासिल
ख[ा]सिल *म*, ♦ *व* — *े* नतीजा यह है कि,
फलत, फलस्वरूप (के *चे*गो-*ल*)

резьба *ज* (вырезывание) नक्काशी
नाक्काशी *ज*, खोदाई क^खोदाई *ज*, —
по дереву लकड़ी पर (की) खोदाई
ज, — по камню सगतराशी *ज*

резюме *с* खुलासा хулаसा *म*,
सक्षेप सान्क्षेप *म*

резюмировать *сов* и *несов*
खुलासा (सक्षेप) करना хулаसा (सान-
क्षेप) कार'ना *न* (का *च*तो-*ल*)

рейд I *म* *мор* लगरगाह लान-
गार-गाह *म*

рейд II *म* *воен* हमला खाम'ला *म*,
चढाई चार'दाई *ज*, आक्रमण आक्रा-
मान *म*

рейс *म* दौरा दाора *म*, चक्कर
चाक्कार *म*, फेर प^खेर *म*, यात्रा या-
त्रा *ज*, जलयात्रा दजाल-यात्रा *ज*
(सुदना)

река *ज* दरिया दारिया *म* *неизм*,
नदी नादी *ज*, *ид*ती *ना* реку दरिया
(नदी) पर चलना *न*

реквизировать *сов* и *несов* जव्त
(अपहरण) करना *ज*ाब'त' (अप'खारण)
कार'ना *न*

реквизит *म* *театр* [रगमच पर

व्यवहृत होनेवाला] सामान [रांग'-
-मानच' *प*ार वीावाखरित *ख*ोन[े]-वाला]
सांमान *म*

реквизиция *ज*स. जवती *ज*ाब'त' *ज*,
अपहरण अप'खारण *म*

реклама *ज*स इश्तहार *न*िश'त'हार *न*,
विज्ञापन विग्यापन *म*, विज्ञापन-चित्र
विग्यापन-चित्र' *म*, इश्तहारवाजी
निश'त'हार-बाई *ज*स (रक्ला *म*िरोवा-
निए)

рекламировать *сов* и *несов*
इश्तहार (विज्ञापन) करना (देना)
निश'त'हार (विग्यापन) कार'ना (द[े]ना)
न (का *च*तो-*ल*).

рекогносцировка *ज*स *воен*
देखभाल द[े]क^ख-ब^खाल *ज*स, जाँचपडताल
ज्जाच-पार'ताल *ज*स.

рекомендательный *прил* सि-
फारिशी सिफारीश, — *ое* *письмо* सि-
फारिशी चिट्ठी *ज*स, प्रशसापत्र *म*

рекомендация *ज*स सिफारिश सि-
फारीश *ज*स, अनुशसा अनुशासा *ज*स

рекомендовать *сов* и *несов*
सिफारिश (अनुशसा) करना सिफारीश
(अनुशासा) कार'ना *न* (की *को*गो-*ल*,
*च*तो-*ल*), सलाह (परामर्श) देना सलाह
(पारामार्श') द[े]ना *न* (*सो*वे^तов[ा]ть)

реконструировать *сов* и *не-*
сов पुनर्निर्माण करना पुनारनिर्मा^न
कार'ना *न* (का *च*तो-*ल*), पुनर्निर्मित
करना पुनारनिर्मित कार'ना *न*

реконструкция *ज*स पुनर्निर्माण
पुनारनिर्मा^न *म*

рекорд *म* रिकार्ड रिकार्ड' *म*,
पोंबित् — रिकार्ड तोडना (मात करना)

n, установить — रिकार्ड कायम (स्था-
पित) करना *n*, завоевать — रिकार्ड
जीतना *n*, мировой — ससार का रि-
कार्ड *m*

рекордный *прил* रिकार्ड तोड़ने-
वाला (तोड़ देनेवाला) रिकार्ड' तोर'-
नэ-वālā (तोर दэнэ-वālā), रिकार्डतोड़
रिकार्ड'-तोर

рекордсмен *m* रिकार्ड तोड़नेवाला
खिलाडी रिकार्ड' तोर'नэ-वālā क^xи-
लāरि *m*

религиозный *прил* मजहबी
माз'хаби, धार्मिक द^xार्मिक

религия *ж* मजहब माз'хаб *m*,
धर्म द^xарм' *m*

рельеф *m* 1. (скульптура) उभार
уб^xार *m*, उभाड़ उब^xार *m*, 2. (мест-
ность) ऊँचाई-निचाई ūčāi-ničāi *ж*

рельефный *прил* उभाड़दार
уб^xार-дār

рельс *m* [रेल की] पटरी [рэл кй]
пат'ри *ж*, сходить с рельсов पट-
रियो से उतरना *пп*

рельсовый *прил* — путь рел
की सड़क (लाइन) рэл кй сарак
(लāин) *ж*

ремёнь *m* पेटी пэти *ж*, कमरबंद
камар-банд' *m*, पट्टा паттā *m* (при-
водной), затынуть — पेटी (कमरबंद)
कसना *n*

ремёсленник *m* दस्तकार दास्त'-
-кār *m*, कारीगर कārि-гар *m*,
शिल्पकार शिल्प'-कār *m*

ремёсленн||ый *прил* दस्तकारी
का दास्त'-कārि कā, शिल्पी शिल्पि,

— ое учйлище धधा सिखानेवाला
स्कूल *m*

ремесло *c* दस्तकारी दास्त'-कārि
ж, धधा द^xанд^xā *m*, शिल्प शिल्प'
m, переплетное — जिल्दबदी *ж*.

ремешок *m* तसमा तас'мā *m*,
फीता फйта *m* (напр у часов)

ремитилизация *ж* पुन-
शस्त्रीकरण पुनाхशास्त्रि-कारन *m*

ремонт *m* मरम्मत माराममत *ж*

ремонтить *сов* и *несов*

मरम्मत करना माराममत कार'нā *n*
(की च्то-ल), दुरुस्त करना दुरुस्त'
कार'नā *n* (को च्то-ल)

ремонтный *прил* मरम्मत का
माराममत कā, — цех मरम्मत का
विभाग *m*

ренегат *m* गद्दार गаддār *m*

рента *ж* लगान लगāन *m*, माल-
गुजारी मāl-гузārи *ж* (земельная)

рентабельный *прил* मुनाफेवा-
ला मुнафэ-वālā, लाभकारक लāб^x-
-कāрак, लाभदायक लāб^x-दāйक

рентгенов||ский *прил* —ы
лучи एक्स-रे экс'-рэ *m*, — снімок
एक्स-रे फोटो экс'-рэ фото *m*

реорганизация *ж* पुनर्निर्माण
पुनारनिर्मāन *m*, पुनसगठन पु-
नाхсанगत^xान *m*

реорганизовать *сов* и *несов*
см реорганизовывать

реорганизовывать *несов* पु-
नर्निर्माण (पुनसगठन) करना पुनार-
निर्मāन (पुनाхсанगत^xान) कार'नā
n (का च्то-ल)

рёпа *ज* शलगम शल'гам *म* ,
शलजम शल'джам *म*

репарационн||ый *прил* -ые
платежि युद्ध-सवधी क्षतिपूर्ति नुद्ध^ख -
-सम्बन्ध^ख क्शागि-पूरति *ज*

репара́ция *ज* जगी मुआवजा
джанги муāv'зā *म* , जगी क्षतिपूर्ति
джанги क्शति-पूरति *ज* , हर्जाना
खार्दजānā *म*

репатри́ация *ज* स्वदेश-आगमन
स्वा-दэш-āगामान *म* , स्वदेश मे वापस
लाना स्वा-दэш मō vāпас lānā *म*

репатри́ровать *сов* и *несов*
स्वदेश मे वापस लाना स्वा-दэш मō
vāпас lānā *п* , फिर से स्वदेश मे
वसाना (वसा देना) 'प^खिर सэ स्वा-दэш
मō басānā (басā дэнā) *п*

репатри́роваться *сов* и *несов*
फिर से स्वदेश मे वसना (वस जाना)
प^खिर सэ स्वा-दэш मō бас'nā (бас
джānā) *пп*

репертуár *м* प्रदर्शनो की फिह-
रिस्त (सूची) प्राдарश'नō कй फिख'-
рист' (сूचि) *ज*

репетировать *несов театр*,
रिहर्सल करना रिखर्सал кар'nā *п*,
(का что-л)

репети́ция *ज* रिहर्सल रिखर्सал
म , генерáльная ~ ड्रेस-रिहर्सल *म*

рёплик||а *ज* 1. *театр* क्यू क्यू
ज , 2. (замечание) रिमार्क रिमार्क'
ज , подавать ~и रिमार्क करना *п*

репортёр *म* नामानिगार नāмā-
-निगār *и* , सवाददाता सāvād-дātā *म*
неизм , रिपोर्टर रिпортар *म*

репрéссия *ज*. दवाव दाbāo *и* ,
दमन даमान *म*

репроду́ктор *и* आवाजरसाँ
āvāз-расā *म* , लाउड-स्पीकर lāud-
-спйкар *म* , शब्द-प्रसारक यत्र शब्द'-
-प्रасāрак йангр' *म*.

репроду́кция *ज* [तसवीर की,
चित्र की] नकल [тас'वीр कй, चित्र'
कй] накал *ज*

репутáц||ия *ज* प्रतिष्ठा प्रा-
तिшт^खā *ज* , хорóшая ~ नेकनामी
ज , дурнāя ~ वदनामी *ज* ; пользо-
ваться дурнōй ~नेन वदनाम होना *пп*

ресни́ц||а *ज* वरुनी का एक वाल
баруни kā эх бāл *म* , ~ыवरुनी *ज*

респуб́лика *ज* प्रजातत्र प्रा-
джā-तान्त्र' *म* , गणराज्य ган-рāджй'
म , демократическая ~ जनवादी
प्रजातत्र *म* , нарóдно-демократиче-
ская ~ सर्वसाधारण जनवादी प्रजातत्र
म , национа́льная ~ जातीय प्रजातत्र
म , федеративная ~ सयुक्त (सघा-
त्मक) प्रजातत्र *म* , автономная ~
स्वायत्त प्रजातत्र *म* , сою́зная ~ सघ-
बद्ध (सघात्मक) प्रजातत्र *म* , социа-
листическая ~ समाजवादी प्रजातत्र *म*

республика́нский *прил* प्रजा-
तत्री प्राджā-तान्त्रि, प्रजातत्रवादी
प्राджā-तान्त्र'-वāदि

рессо́ра *ज* कमानी कामāни *ज* ,
экипа́ж на ~х कमानीदार गाडी *ज*

реставра́ция *ज* बहाली ба-хāли
ज , पुनःस्थापना पुनाхस्त^खāп'nā *ज* ,
पुनरुद्धार पुन'руद्धāр *म* (*напр*
картины)

реставри́ровать *сов* и *несов*
वहाल (पुन स्थापित) करना बा-ख़ाल
(पुनाख़स्तख़ापित) कार'ना *п*, वहाली
करना बा-ख़ाली कार'ना *п*. (की
что-ल), पुनरुद्धार करना पुन'रुद-
ख़ार कार'ना *п* (नाप्र картину,
का что-ल)

рестора́н *м* रेस्तोराँ रेсторाँ
म, भोजनगृह बख़оджан-ग्रिख़ *म*,
भोजनशाला बख़оджан-शाला *ज*

ресу́рсы *мн* साधन सादख़ान *म*
मन, प्रीरुदने — प्राकृतिक साधन *म*
मन, मागेरिालные — भौतिक सा-
धन *म मन*, लुदकीе — जन-शक्ति *ज*

рети́вый *прил* राग मेहनती
मख़'नाति, उद्योगी उद्योगी, फुरतीला
पख़ुर'तिला, तेज तेज (बोयकी, जि-
वोय)

ретирова́ться *сов* и *несов*
разг [पीछे] हटना (हट जाना)
[पिच'ते] ख़ात'ना (ख़ात द्जख़ापा) *न*,
वापस जाना वाпас द्जख़ाना *न*

ретуши́ровать *сов* и *несов*
दुरुस्त करना दुरुस्त' कार'ना *п*,
[चित्र को] फिर से हाथ लगाकर
सुधारना [चित्र' को] प'निर सэ ख़ात'
लाग़ाकार सुद'ार'ना *п*

рефе́ра́т *м* मजमून माज़'मुन *म*,
निवध शिबान्द' *म*

рефере́ндум *м* *полит* मतसग्रह
मात-सांग्राख़ *म*, लोकमतसग्रह लोक-
मात-सांग्राख़ *म*, अभिदेशना अब'न-
दश'ना *ज*

рефлэ́кс *м* प्रतिक्रिया प्रति-
क्रिय़ा *ज*, प्रतिविव प्रतिबिम्ब' *म*

рефлэ́ктор *м* प्रतिफलक प्रति-
पख़ालाक *म*, प्रतिविवक प्रतिबिम्ब-
बाक *म*

рефлэ́кторный *прил* प्रतिक्रिया-
संबधी प्रतिक्रिय़ा-साम्बान्द'य़ी

рефо́рма *ж* सुधार सुद'ार *म*,
सशोधन साशोद'ान *म*, ज़ेमे́льная —
भूमि-सुधार *म*, कृषि-सुधार *म*; दे-
नेжная — मुद्रा-सुधार *म*

реформа́тор *м* सुधार करनेवा-
ला सुद'ार कार'नэ-वाला *म*, सुधारक
सुद'ाराक *म*, सशोधक साशोद'ाक *म*

реформы́зм *м* *полит* सुधारवाद
सुद'ार-वाद *म*

реформы́ровать *сов* и *несов*
सुधार (सशोधन) करना सुद'ार (सा-
शोद'ान) कार'ना *п* (का что-ल)

рецензэ́нт *м* आलोचक आलोचक
म, समालोचक सामालोचक *म*,
मूल्याकक मुल्यांकक *म*

рецензы́ровать *несов* आलो-
चना (समालोचना) करना आलोच'ना
(सामालोच'ना) कार'ना *п* (की что-
-लिबो), मूल्याकन करना मुल्यांकन
कार'ना *п* (का что-ल)

реце́нзия *ж* आलोचना आलोच'ना
ज, समालोचना सामालोच'ना *ज*,
मूल्याकन मुल्यांकन *म*

реце́пт *м* नुसखा नुस'खा *म*,
व्यपि́сывать — नुसखा लिखना *म*

рециди́в *м* प्रत्यावर्तन प्रत्या-
वर्तान *म*, दोबारा पुनरावृत्ति दो-
-बारा पुन'रावृत्ति *ज*

ре́чка *ж* दरिया दारिया *म* *म*-
из *म*, नदी नाली *म*

речной *прил* दरियाई दारियाई, नदी का नदी, *ка* — *транспорт* नदी-यातायात *म*, — *флот* नदी का बेड़ा *म*

речь *жс* 1. (*способность*) वक्तृता वाक्त्रिता *жс*, дар речи वक्तृता-शक्ति *жс*, 2. (*характер произношения*) उच्चारण उच्चारण *म*, отчетливая — *साफ* (स्पष्ट) उच्चारण *म*, 3. (*рассуждение, беседа*) बातचीत बāt-चīt *жс*, वार्ता वार्ता *жс*, о чем —? बात क्या है?, об этом не может быть и речи इस का सवाल ही नहीं उठता, यह बात विवाद से बाहर है; — *идет* о том, что... बात (सवाल) यह है कि. .; об этом не было и речи इस का जिक्र (उल्लेख) भी न हुआ, заводить — बातचीत को ले जाना *नп* (की तरफ, की ओर *о чем-л*), 4. (*выступление*) तकरीर так'रīр *жс*, भाषण ब'āшान *म*, застольная — प्रीतिभोज के अवसर पर भाषण *म*, защитительная — वचाव-पक्ष का भाषण *म*, произносить — तकरीर करना *п*, भाषण देना *п*

решать *несов* 1. (*задачу, проблему*) हल करना खал кар'нā *п* (को *что-л*), — *задачу* समस्या को हल करना *п*, 2. (*принимать решение*) फैसला (निश्चय) करना फ़ाэ-с'лā (निश्चय) кар'нā *п* (का *какое-л*)

решаться *несов* फैसला करना फ़ाэ-с'лā кар'нā *п* (का *на что-л*),

не — *हिम्मत* न करना *п* (की *на что-л*)

решающий||ий 1. *прич* от *решать*; 2. *прил* फैसलाकुन फ़ाэ-स'लā-कун, निर्णायक निर्णायक, निश्चयात्मक निश्चयैतमाक, *иметь* — *ее* значение निर्णायक महत्व रखना *п*, — *голос* निर्णायक वोट (मत) *म*

решении||е *с* 1. *хал* खाल *म*, निपटारा निप'तāрā *म*, समाधान самāद'āन *म* (*проблемы, вопросы*), 2. (*постановление, определение*) फैसला फ़ाэ-स'लā *म*, निर्णय निर्णय *म*, निश्चय निश्चय *म*, — *суд* अदालत का फैसला *म*, अदालती डि-गरी *जс*, выносить — *фैसला* (निर्णय, निश्चय) देना *п*, 3. (*заключение, вывод*) निर्णय निर्णय *म*, *принимать* — निर्णय करना *п* (का *о чем-либо*), *приходить* к — *ю* निर्णय पर पहुँचना *नп*

решётка *жс* झंझरी ज़'āज'रī *जс*, सलाखे सालāखē *जс* *मн*, जंगला जङ्गल'लā *म* (*окна*).

решето *с* छाननी च'āन'नी *जс*, चलनी चाल'नी *जс*, छलनी च'ाल'नी *जс*

решимость *жс* दृढ़ता द्रि'र'तā *जс*.

решительно *нареч* 1. (*твёрдо*) डटकर द'ट'कर, दृढ़तापूर्वक द्रि'र'तā-पूरवाक, 2. (*совершенно*) कतई तौर पर कतई ता'र'पार, बिल्कुल बिल'कुल, पूर्णतः पू'र'न'ता'ख

решительность *жс* दृढ़ता द्रि'र'तā *जс*, निश्चयात्मकता निश्चयैतमाक'तā *जс*

решительн||ый *прил* 1. (ре-
шающий) फैसलाकुन फ़ास'लā-कून,
निर्णायक निरनāयक, -ая борбā
फ़ैसलाकुन लडाई *ж*, निर्णायक सघर्ष
म, 2. (категорический, резкий)
कडा कारā, -ые мēры कडी कार-
रवाइयाँ *ж* *मн*, дать -отпōр दृढता
से जवाब देना *п*, 3. (твердый)
कडा कारā, दृढ द्रिर^х, निर्णायक
निरनāयक, -ая похōдка दृढ कदम
म, сказāть -ым тōном निर्णायक
ढग से कहना *п*, -ым ōбразом
निर्णायक ढग से, он вошел с -ым
вīдом वह अदर आया और उस के
चेहरे पर लिखा था कि वह फ़ैसले पर
पहुँच गया, 4. (о характере чело-
века) दृढ द्रिर^х, - человек दृढ
आदमी *म*

решить *сов см* решать

ржāветь *несов* मोरचा (जग)
लगना мор'чā (занг') лаг'нā *नп*
(मे, पर о чем-л)

ржāвчин||а *ж* मोरचा мор'чā
म, जग занг' *म*, покрīться -ой
मोरचा (जग) लगना *नп* (मे о чем-
-либо)

ржāвый *прил* मोरचा (जग)
लगा हुआ мор'чā (занг') лагā *खуā*

ржанōй *прил* - хлеб रई की
रोटी राय *कй* ротй *ж*, काली रोटी
कāल्य ротй *ж*

ржать *несов* हिनहिनाना *खनп'-*
खनāनā *नп*, होसना *खīs'нā* *नп*

рйга *ж* अनाज गाहने की जगह
анāдж गā^ख'नэ *कй* दжага^ख *ж*

рикошēt *м* [गोली की] पलट
[गोलй *कय*] पालात *ж*, -ом [टकरा-
कर] पलटते हुए, [टकराकर] लौटते
हुए

рйкша *म* रिकशा खीचनेवाला
रि^क'шā *क'यिच'नэ-वā* *पā* *म*

рймск||ий *прил* -ие *цифры*
रोमन सख्याएँ роман сан^к'йā^э *ж*
मн, - пāпа [ईसाई] पो^п [й^{сā}й]
по^п *म*, धर्मगुरु *द'арм'-गुरु* *म*

рйнуться *сов* झपटना *дж'а-*
पा^{त'нā} *नп*, तेजी से आगे बढ़ना
तэ^{зй} *сэ* ā^{гэ} बा^р'*нā* *नп*

рис *म* धान *द'ā* *न* *म*, चावल चā-
वा^ल *म* (очищенный), भात *б'ā* *त*
(вареный)

риск *म* जोखिम *джок'им* *ж*,
खतरा *хат'рā* *म*, с большим *рйском*
बडी जोखिम का सामना करके.

рискованн||ый *прил* जोखिम
का *джок'им* *कā*, जोखिमी *джок'и-*
मй, ёто ōчень -ое дēло इस काम
मे बहुत जोखिम है.

рисковāть *несов* जोखिम उठाना
(सहना) *джок'им* *ут'ā* *नā* (*са^х'нā*)
п, जोखिम (खतरे) मे पडना *джо-*
к'им (*хат'рэ*) *мā* पा^{र'нā} *नп*, -

жйзнью अपनी जान खतरे मे डालना
п, अपने जीवन की बाजी लगाना *п*

рисовāние *с* तसवीर (चित्र)
खीचना *ता^с'वй^р* (*चित्र'*) *क'यिच'नā* *н*,
चित्राकण *चित्रā* *नकान* *н*, चित्रकला
चित्र'-कालā *ज*

рисовāть *несов* 1. खीचना
क'यिच'नā *п*, लिखना *लि^क'नā* *п*, -

РÓВНО нареч 1. (одинаково) वरावर, бар-ā-бар, एकसमान эк-самāн, 2. (о времени) ठीक т^хйк,

род *м* 1. (поколение) नसल ना-
 сал *ж*, वंश वंश *м*, जाति джāти
ж, कुल кул *м* (семья), 2. биол
 जाति джāти *ж*, 3. (сорт) किस्म
 кيسм' *ж*, प्रकार пракār *м*, ढग
 д^ханг' *м*, всякого рōда товāры
 हर तरह (प्रकार) का माल *м*, 4.
 (способ, образ) ढग д^ханг' *м*,
 प्रकार пракār *м*, — жīзни रहने
 का ढग (प्रकार) *м*, 5. грам лиг
 линг' *м*, लिगभेद линг'-б^хэд *м*,
 грамматический — व्याकरण-सबधी
 लिग *м*, мужской — पुलिग *м*,
 жēнский — स्त्रीलिग *м*, срēдний —
 नपुसकलिग *म*, ◇ без рōду, без
 плēмени विना नाते-गोते का, еμу

दसैंतीस लैंत ०त र०दु उस की उअ दस
 वरस की है; ०न र०द०म ०ज Мосकवैं
 वह जन्मत. मास्को का न०वासी है;
 च०त-त० व ०त०म र०द० कुअ इसी तरह
 (क०स्म, प्र०कार) का, त०क०ग० र०द० इस
 तरह (क०स्म, प्र०कार) का, ०दैंन०स्व०न-
 नैं ० व स०व०म र०द० अ०प०ने ढग का
 अ०के०ला (न०रा०ला); न० र०दु न०पैंस०न०
 ल०ला०ट मे ल०खा है, ~ ल०द०स्क०ई,
 च०ल०व००च०स्कैं ~ म०नुष्य-जा०त ०ज ,
 म०न०व-जा०त ०ज

роди́льн||ый прил — дом
जच्चा-घर заччā-г^хар м, जच्चा-
-खाना заччā-хāнā м, मातृगृह
мāтри-гри^х м, प्रसूति-भवन прасути-
-б^хаван м, —ое отделение जच्चा-
-विभाग заччā-виб^хāг м, प्रसूति-
-विभाग прасути-вибхāг м

ро́ди́м||ый прил : -ое пятно
см родинка

ро́дин||а ж वतन वाган м , पि-
 तृभूमि पितри-६^खुमि ж , मातृभूमि
 माँत्रि-६^खुमि ж , जन्मस्थान джанм'-
 -स्त^खान м (место рождения, место
 происхождения), ~ -мать देश-माता
 ж , जननी-मातृभूमि ж , вернуться
 на ~у स्वदेश लौटना नि

ро́динка ж पैदाइशी निशान
 (चिह्न) паэда́ишй ниша́н (चिह्न') м

родители *мн.* माँ-बाप *माँ-बाप*
м *мн.* माता-पिता *माता-पिता* *и* *мн.*
 неизм

родительный прил ~ падёж
грам सबधकारक самбанд^х-kāрак
м, सबध-सूचक самбанд^х-сучак и

родительский *прил* माँ-बाप —
का mā-bāp kā, माता-पिताओ का mā-
tā-pitāō kā

родить сов и несов 1. जन्म देना
 джанм' дэнā n , प्रसव करना
 прасав кар'нā n (का को-ल), पैदा
 (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पन्न')
 кар'нā n , व्याना бйāнā n (о жи-
 вотном), 2. перен (создавать)
 पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पन्न')
 кар'нā n , सृष्टि करना сришти
 кар'нā n (की что-ल), 3. (о земле)
 उपजाना ул'джāнā n , ♠ в чем
 мать родилā разг नगा मादरजाद,
 вилकूल नगा.

родиться сов и несом जन्म ले-
ना джанм' лэнā н , पैदा होना पाэ-
дā хонā нл , जन्मना джанм'нā नл

роднѣи м *прям*, *перен* चश्मा
чашмā м, भरना дж^хар'нā м, सोत
срот м

родн||ой् прил 1. (о брате, се-
 стре) सगा सगा, ~ брат सगा भाई
 म ; ~ая сестра सगी बहिन *жс* ,
 2. (о городе, стране) पैदाइश (जन्म)
 का पाददांश (दजान्म') क्, मादरी
 माद'रय, мой ~ ग्बрод मेरे जन्म का
 शहर; ♠ ~ язык मादरी जवान *жс* ,
 मातभापा *жс*

родные *мн* *си* родня

родня́я ж собир रिश्तेदार रि-
 штэ-дār м мн, नातेदार nātэ-дār
 м мн, [सगे-]सवधी [сагэ-]сам-
 бандъй м мн, स्वजन сва-джан м
 мн.

родово́й прил 1. *эти जाति-सबधी* джа́ти-самбанд'и, *जातीय* джа́тий'; 2. *(наследственный)* खानदानी хāн'дāни, पैतृक паэ́трик, वंशगत वāш-гат, 3. *биол* जातिगत джа́ти-гат, वर्गीय варг'ий', प्रजातीय प्राज्जा́тий'

родонача́льник м वंश का चलानेवाला वāш кā чалāнэ-вāлā м

родосло́бная ж वंशावली वāш-बोली ж

родосло́бни||ый прил वंश का वāш кā, वंशावली-सबधी वāशबोली-самбанд'и, ◇ -ое де́рево वंश-वृक्ष м

ро́дственник м रिश्तेदार रिश-तэ-да́р м, नातेदार ना́тэ-да́р м, सबधी самбанд'и м, आत्मीय आ́т-मी' м

ро́дственница ж रिश्तेदार [औरत] रिштэ-да́р [аорат] ж., आत्मीया आ́тमी'я ж

ро́дственн||ый прил 1. रिश्ते-दार रिштэ-да́р, भाईचारे का ब'ай-चāрэ кā, सबधी самбанд'и, आत्मीय आ́тमी', -ые св'язи भाईचारे का सबध м, 2. *(по происхождению)* रिश्ता रखनेवाला रिштā ра́к'нэ-вāлā, सजाति सा-джа́ти, -ые языки सजाति भाषाएँ ж мн

родств||о с 1. रिश्तेदारी रिштэ-да́ри ж, नातेदारी ना́тэ-да́ри ж, सबध самбанд' м, आत्मीयता आ́тमी'тā. ж, быть в -е रिश्ता होना *нп* (का ० को *и-л*, से *с кем-л*),

2. *перен (близость)* सजातीयता са-джа́гийн'гā ж

ро́ды *ин* जनना джан'нā и, प्रसव прасав м, प्रसूति прасу́ти ж

рожда́емость ж जन्म-संख्या джанм'-санк'йā ж

рожда́ть(ся) *несов с и* родить (-ся)

рожде́ни||е с पैदाइश पाэдāиш ж., जन्म джанм' м, जनन джанан и, प्रसूति прасу́ти ж (*роды*), от -я पैदाइश के दिन से, जन्म से; день -я जन्मदिन м, जन्म का दिवस м, वर्षगाँठ ж, मे́сто -я जन्मस्थान м, слепो́н от -я पैदाइश से अधा, जन्माध

рожде́нный 1. *прич от ро-*ди́ть, 2. *прил* पैदा पाэдā *неизм*, जना [हुआ] джанā (хуā), प्रसूत प्रा-सु́т

рожде́ство с *рел* [ईसाइयो का] वडा दिन [исāийō кā] бара́ дин м, क्रिस्मस крисмас м

роже́ница ж जच्चा заччā ж, वच्चा उत्पन्न करनेवाली बचचā утпанн' кар'нэ-вāли ж, प्रसूता प्रасу́тā ж

рожо́н м лезть на - *разг* ओखली मे सिर देना *ок'ли* мō *сир* дэна *п*, अगरो पर पैर रखना *ангāрō* пар паэр ра́к'нā *п*

рожь ж रई рай ж

ро́за ж गुलाब гула́б м

ро́зга ж छडी ч'ар'и ж, बेत *бэт и*

ро́зниц||а *жс* खुरदाफरोशी *क़ुर'-*
द़ा-फारोशी жс, खुरदाबिक्री *क़ुर'द़ा-*
-बिक्री жс, в ~у फुटकर [तरीके
 से], прода́вать в ~у фुटकर [तरीके
 से] बेचना *п*

ро́зничн||ый *прил* ~ые це́ны
 फुटकर दाम *प़ुत'कार द़ाम м мн*,
 फुटकर कीमते *प़ुत'कार किम'त़े жс*
मн, ~ая торго́вля фुटकर तिजारत
प़ुत'कार тидज़арат жс, फुटकर
 विक्रय *प़ुत'कार विकрай м*, ~ые
 това́ры खुरда *क़ुर'द़ा м*

ро́знь *жс* फूट *प़ुत жс*, भेदभाव
ब़ेद-ब़ा'о м, विच्छिन्नता *विच'चिन्न'-*
ता жс, се́ять ~ фूट डालना *п*,
 भेदभाव के बीज बोना *п*

ро́зовый *прил* गुलाबी [रग का]
 गुलाबी [रंग' का]

ро́зыгрыш *м спорт* आम
 मुकाबला *आम मुकाब'ला म*

ро́зыск *м* तलाशी *तालाशी жс*,
 खोज *क़'одж жс*, ढूँढ *द़ू'द़ жс*, ◇
 уголо́вный ~ खुफिया विभाग *म*

ро́йться *несов (летать роел)*
 झुड में उड़ना *द़ज'उन्द' म़े उर'ना नп*,
 झुड लगना (उड़ना) *द़ज'उन्द' लग'ना*
(ур'на) नп (का ० ком-ल)

ро́й *м* झुड *द़ज'उन्द' म*, [शहद
 की मक्खियों की] फ़ौज [शाहद की
 मक्क'नी'ब की] फ़ाодज *जс (пчели-*
ный)

ро́к *м* किस्मत *किसमत жс*, भाग्य
ब़'आग' म

ро́ковб́й *прил* किस्मत का लिखा
 हुआ *किसमत का लिख'आ ख़ुा*

ро́лик *м* रोलर *ролар म*, конь-
 кий на ~ах *रोलर-स्क़ेट्स м मн*

ро́ль *жс* 1. (значе́ние) भूमिका
ब़'умिका жс, историческая ~
 ऐतिहासिक भूमिका *जс*, реша́ющая
 ~ निर्णायक भूमिका *जс*, игра́ть ~
 भूमिका निभाना (खेलना, निवाहना,
 अदा करना) *п*, 2. театр, кин
 भूमिका *ब़'умिका жс*, рол *рол м*,
 па́рт *पा'рт' и*, гла́вная ~ प्रमुख
 भूमिका *जс*, मुख्याश *म*, в гла́вной
 ро́ли प्रमुख भूमिका में, मुख्याश में;
 игра́ть ~ भूमिका (पा́рт) खेलना
 (अदा करना) *п*, игра́ть пе́рвую ~
प्रям, перен प्रमुख भूमिका खेलना
 (अदा करना) *п*, выступáть в ро́ли
 кого-л. *प्रям, перен*. किसी की
 भूमिका में होना *नп*, распреде́лять
 роли *भूमिकाएँ बाँटना п*, ◇ это ро́ли
 не игра́ет इस का कोई महत्त्व नहीं.

ро́ма́н *м* उपन्यास *उपानि'आс म*

ро́ма́ни́ст *м* उपन्यासकार *उपा-*
नि'आс-का'र म, उपन्यास-लेखक *उपा-*
नि'आस-लэк'आक म

ро́ма́нс *м* रोमानी गीत *रोमा'नि*
गीत жс, रोमाँस *रोमाँस म*

ро́ма́нти́зм *м* रोमाँसवाद *रो-*
माँस-वा'द म, प्राकृतवाद *प्रा'कृत-*
-वा'द म

ро́ма́нтик *м* रोमांटिक *रोमा'न्ति*
क म, प्राकृतवादी *प्रा'कृत-वा'दी и*

ро́ма́нтика *жс* रोमानी रग *रो-*
मा'नि रंग' म, रोमांचित कर देने-
 वाले अनुभाव *रोमा'नचित कार द़ेनэ-*
-वा'लэ अनुब'आо म मн

романтический *прил* रोमा-
टिक *романтик*, प्राकृतवादी *प्रा-*
कृत-वāदī

ромāшка *жс* वावूना *बाबूना* *म*
ромб *м* विषमकोण *विषाम-कोण*
म, समचतुर्भुज *साम-चतुर-ब^खउद^खज* *म*,
तुल्य चतुर्भुज *तुलि'चतुर-ब^खउद^खज* *म*,
तिर्यग्बर्ग *तिर्याग-वार्ग' म*

роня́ть *несов.* 1. गिराना *गिरā-*
नā *п*, छोड़ देना *च^खोर दēनā* *п*,
गिराना *गिरāनā* *п* (*листья, перья*),
2. *перен* (*авторитет, репута-*
цию) घटाना *ग^खातāनā* *п*, नुकसान
(हानि) पहुँचाना *नुक'सāन* (*खāनि*)
पाख^खचāनā *п*

ро́пот *м* कुड़कुड़ाहट *कुर'कुरā-*
खат *жс*, वड़वड़ाहट *бар'барāखат* *жс*,
शिकायत *शिकāйат* *жс*

ропта́ть *несов* कुड़कुड़ाना *कुर'-*
कुरāनā *नп*, वड़वड़ाना *бар'барāनā*
नп, शिकायत करना *शिकāйат* *кар'-*
нā *п*. (की *ना* *को-ल*, *ना* *चो-ल*)

рос||á *жс* ओस *ос* *жс*, श्वनम
шаб-нам *жс*, выпала — ओस गिरी
है, покрывáться — ой ओस से भि-
गोना *नп*

роско́шный *прил* शानदार
шāн-дār, आलीशान *āलि-शāन* ठाठ
का *त^खāt^ख* *कā*, घना *ग^खанā*, प्रचुर
प्राचुर (*о растительности*)

ро́скош||ь *ж* 1. (*великолепие*)
शान *шāन* *жс*, ठाठ *त^खāt^ख* *म*, 2. (*из-*
лишество) ऐशो-आराम *अश-ो-ārām*
म, ऐयाशी *अयāशी* *जс*, भोगविलास
ब^खोग-विलās *म*, предметы —и ऐशो-

-आराम की चीजे *जс. मн*, भोगवि-
लास की वस्तुएँ *जс. मн*; жить в
—и ऐश (*गुलछरें*) उडाना *п*

ро́слый *прил* ऊँचे कद का *ूचē*
काद *कā*, लवा *लामбā*, हट्टा-कट्टा *खāt-*
तā-कāt^खā, दीर्घकाय *दीर्ग^ख'-कāन*

ро́спись *жс* 1. (*перечень*) *फिह-*
रिस्त *फिख'रिस्त'* *जс*, सूची-पत्र *सूचि-*
-पत्र' *म*; 2. (*напр стен*) नक्शा-
कशी *नाकशā-काशी* *जс.*, भित्ति-चित्र-
कारी *ब^खित्ति-चित्र'-कārि* *जс*

ро́спуск *м.* छुट्टी देना *च^खुत्ति*
दēनā *म* (*учащихся*), वरखास्तगी
बार-खāस्त'गि *जс*, वरखास्त (*विसर्जित*)
करना *बार-खāस्त'* (*विसर्दजित*) *कार'-*
नā *म* (*собрания и т п*), वर-
खास्तगी *बार-खāस्त'गि* *जс*, विसर्जन
विसर्दजान *म*, खतम (*समाप्त*) *कर-*
ना *खāताम* (*सामāप्त'*) *कार'नā* *म* (*об-*
щества и т п), воен (*расфор-*
мирование) तोड़ना *тор'नā* *म*, वि-
घटन *विग^खातान* *म*, विघटित करना
विग^खातिग *कार'नā* *म*

росси́йский *прил* रूसी *रूसि*
ро́ссказни *मन* *разг* शेख-चिल्ली
की कहानियाँ *शेख-चिल्लि* *क़ि* *काखā-*
नियā *जс मन*, ढकोसले *द^खाकोस'लē*
म मन, это всё — यह शेख-चिल्ली
की कहानियाँ हैं *जс मन*

ро́ссыпь *जс.* खान *क^खāन* *जс*, 30-
лотāя — सोने की खान *जс*, алма́з-
ная — हीरे की खान *जс*

ро́ст *म* 1. बढ़ना *बार^ख'नā* *म*,
बढ़ाव *बार^खāо* *म*, इजाफा *изāफā*
म, वृद्धि *व्रिद्ध^ख* *जс* (*увеличение*)

перен (развитие) तरक्की तारक्की
 ज, उन्नति उन्नति ज, विकास
 विक़ास म, ~ посевной प्लोшадि
 खेती के क्षेत्रफल का बढ़ना म, ~
 благосостояния नारोदा रहन-सहन
 के स्तर की उन्नति ज, ~ тяже-
 лой индु́стрии भारी उद्योग का
 विकास म, 2. (вышина) बुलदी बु-
 ланди ज, ऊँचाई ऊँचाई ज (напр
 предмета), कद काद म (человека,
 животного), быть रóстом с когó-л
 किसी के बराबर कद होना न् (का
 о ком-л), высóкого рóста लंबे कद
 का, мáлого, нíзкого рóста छोटे
 कद का, человек сréднего рóста
 औसत (मझोले) कद का आदमी म,
 по рóсту कद के मुताबिक (अनुकूल),
 नाप के मुताबिक (अनुकूल) (о мерке),
 в человекéский ~ आदम-कद, आद-
 मी के कद के बराबर, आदमी जितना
 ऊँचा, встать во весь ~ सीधा खड़ा
 हो जाना न्, растяну́ться во
 весь ~ पैर पसारना (फैलाना) न,
 पैर पसारकर लेटना न्, портрét
 во весь ~ आदम-कद चित्र म, рó-
 стом 175 сантимéтров ऊँचाई १७५
 सेटीमीटर.

ростовщ́ик м सूदखोर सूद-хोर
 म, साहूकार साखू-कार म, व्याжखोर
 ब्याजखोर म, महाजन माख़ा-джान म
 ростовщ́ичество с सूदखोरी
 सूद-खोरी ज, साहूकारी साखू-कारि
 ज, महाजनी माख़ा-джानि ज

рост||ók м कल्ला कल्ला म,
 पौधा पादख़ा म, अकुर अकुर म,

пуска́ть ~की कल्ले (अकुर) निकाल-
 ना न, अकुरना न्, अकुरित होना न्
 рóсчерк м दुम दुम ज; ♠ од-
 ним ~ом перá एक कलम की नोक
 से, एककलम.

рот м मुँह मूख़ म., मुख मुक्ख़ म
 рóта ज воен कपनी кам्प'नी ज
 рóтный прил воен कपनी का
 кам्प'नी का

рóща ज पेड़ो (दरख़तो) का भुड़
 (भुरमुट, समूह) पэрò (दाराख़तò) का
 द्जख़'उन्द' (द्जख़'उर-मुत, समूख़) न,
 उपवन उप'वान म

рояль||ь ज प्यानो प्याँनो म, иг-
 рать на ~е प्यानो बजाना न

ртуть ज पारा पाऱा म, सीमाव
 सैम-आब म

рубáн||ок м रदा रान्दा म,
 строгать ~ком रदा फेरना न

рубáшк||а ज कुरता कुर'ता म,
 कमीज कामिज ज, शमीज शेमिज ज
 (жéнская), ночнáя ~ रात की कमीज
 ज, ~ с отложн́ым воротникóм
 खुले गले की कमीज ज, менять ~у
 कमीज बदलना न

рубéж м 1. (граница) हद ख़ाद
 ज, सीमा सैमा ज, 2. (государст-
 венная граница) सरहद सार-ख़ाद ज,
 हद ख़ाद ज, सीमा सैमा ज, за ру-
 бежóм विदेश में, 3. воен हद ख़ाद ज,
 सीमा सैमा ज

рубéц м 1. (от раны) जख़म
 (घाव, क्षत) का निशान (चिह्न) जा-
 хाम (ख़ाओ, क्शत) का निशान (चिह्न)
 म, 2 (шов) सीवन सैवान ज, म

रुबी́льник *म* *эл* स्विच свич *म*
 руби́н *म* लाल लाल *म*, चुन्नी
 चुन्नй *ज*, माणिक मणि *म*

руби́ть *несов* काटना काट'ना *न*,
 छोटना च'ाट'ना *न*, — द्रवा लकड़ी
 (लकड़ियाँ) काटना *न*, — лес जगल
 काटना *न*, पेड़ों को गिराना *न*, —
 мя́со कीमा करना *न*

ру́бище *с* गुदड़ी गुद'री *ज*,
 चिथड़ा चित'रा *म*, फटे कपड़े
 प'ातэ काल'रэ *म* *मन*

ру́бка I *ज* कटाई कटाई *ज* (ले-
 सा), काटना काट'ना *म* (ढ़रव)

ру́бка II *ज* मर नक्शा-घर ना-
 क्शा-ग'ार *म*

рубль *म* रूबल रूबल *म*

ру́брика *ज* खाना खाना *म*, सर-
 नामा सार-नामा *म*, सुखी सूरखी *ज*,
 शीर्ष शीर्ष' *म*

ру́гань *ज* बदजबानी बад-जाबानि
ज, गालियाँ गालियाँ *ज* *मन*

руга́тельный *прил* निदाप्रद
 निन्दा प्रद, आक्षेपक आक्षेपक,
 निदा से परिपूर्ण निन्दा से परि-
 पूर्ण'

руга́тельство *с* गाली गाली *ज*,
 दुर्वचन दुरवाचन *म*

руга́ть *несов* गाली देना गाली
 देना *न*, बुरा-भला कहना बुरा-बा-
 ला का'ना *न*, घुड़कना ग'ुराक'-
 ना *न*

руга́ться *несов* (ссориться)
 गाली वकना गाली बक'ना *न*, झग-
 ना झग'क'ना *न*, आपस में गाली-
 -गलौज करना आपस में गाली-गलाओज

कार'ना *न*, तू-तू मैं-मैं करना तु-तु
 माँ-माँ कार'ना *न*

руда́ *ज* कच्ची धात (धातु) का-
 चची द'ात (द'ातु) *ज*, धातु-पाषाण
 द'ातु-पाशाँ *म*, जेलैज़ना — कच-
 लोहा *म*

рудни́к *म* [कच्ची धातु की] खान
 [काचची द'ातु की] क'ान *ज*, जेलैज़-
 नый ~ लोहे की खान *ज*

рудни́чный *прил* ~ गैज़ फा-
 यर-डैप फाँयार-दाँमप' *म*

рудокóп *म* खान में काम करने-
 वाला क'ान में काम कार'नै-वाला *म*,
 पैटमैन पाँट-माँन *म*

руже́йный *прил* बंदूक का बान-
 दूक का, — वीँस्ट्रैल बंदूक की मार *ज*.

ружьё *с* बंदूक बान्दूक *ज*,
 стреля́ть из — я बंदूक चलाना (छोड़-
 ना, मारना) *न*, за́ряжа́ть ~ बंदूक
 भरना *न*

руи́ны *मन* खडहार क'ान्द'खार *म*-
मन, इवसावशेष द'वाँसाव'शेश *म*,
 भग्नावशेष बाँगाँव'शेश *म*

рук||а́ *ज* हाथ हाँग' *म*, बाँह बाँह
ज, बाजू बाजू *म* (от кисти до
 плеча), पहुँचा पाँच'चा *म*, कलाई
 कलाई *ज* (जाँयस्थाँ), पोжи́мать ру́-
 ку हाथ दवाना *न* (का को-ल), здо-
 ро́ваться за́ руку हाथ मिलाना *न* (से
 स के-ल), по́д руку बाँह में बाँह
 डाले हुए, परस्पर हाथ मिलाये हुए;
 ру́ки вверх! हाथ उठाओ!, протя́ги-
 вать ру́ку हाथ बढ़ाना *न*, брать на́
 руки गोद में लेना (उठाना) *न*, बाँहों
 में लेना *न*, уде́рживать за́ руку हाथ

थाम लेना *n* (का *кого-л*), из рук в *руки* हाथो हाथ, $\diamond$ набить се-
bé *руку* हाथ बैठना *nn* (का *оком-л*,
मे *в чем-л*), *ма́стер* на все *руки*
हर *फन* *उस्ताद m*, *ру́ки* *прочь!* छोड़
दो', दूर रहो' (से *от чего-л*), *тру-*
дीत्सा не *поклад*ा *рук जी* तोड़-
कर *मेहनत* करना *n*, *брать* себя в
ру́ки अपने ऊपर काबू कर लेना *n*,
брать в свой *ру́ки* अपने हाथ(हाथो)
मे लेना *n.*, *прос*ीत् $\sim$ ई *विवाह* के
लिये *प्रार्थना* करना *n*, *под* $\sim$ ई
पास, *नजदीक*, *करीब*; *это* *мне* *на*
руку मेरे लिये यह *मुकीद* साबित
हुआ है, *на* *скору* *ру́ку* जल्दी मे,
*приби*ра́त् *к* $\sim$ ई *हथियाना n*,
अपने हाथ मे *सँभाल* लेना *n*, *हस्त-*
गत करना *n*, *попада*त् *в* *ру́ки* हाथ
मे आना (पडना) *nn* (के *кого-л*),
 $\sim$ *ई* *руку* वाँह मे वाँह डालकर,
साथ साथ (के *с кем-ल*), *полож*ा *ру́-*
ку *на* *сердце* *हृदय[स्थल]* पर हाथ
रखे हुए; *у* *нег* *ру́ки* *в* *क़ोव* *उस*
के हाथो मे *खून* लगा हुआ है

рука́в m 1. (*одежды*) *आस्तीन*
आस्तीन ж, *वाँह* *बाँह ж*, *засу*चिवत्
рукаवा *आस्तीन* चढाना *n*, 2. (*रे-*
कि) *शाखा* *शाक़्ख़ा ж*, *शाखा-नदी*
शाक़्ख़ा-नादी ж, $\diamond$ *пож*ारный $\sim$
आग *बुझाने* का *नल m*, *दे*लать
*च*ई-*ल*. *спуст*ा *рукаवा* *वेपरवाही* से
काम करना *n*, *सरसरी* तौर पर *काम*
करना *n*

рукави́ца ж [*वे-उंगलियो* का]
*दस्ता*ना [*बे-यूग'लीन* *का*] *दास्त*ाना *n*

руководीत्ель *m* *रहनुमा* *राख़-नु-*
मा m *неизм*, *नेता* *नेता m* *неизм*,
*अधि*नायक *अ*ई^{ख़}*नाई*क *m*, *सच*ालक
*санचा*लक *m* (*अ*अ^{ख़}*दु*युी, *дирек-*
тор), *पार्टी*ный $\sim$ *पार्टी* का *नेता*
m *неизм*, *पार्टी-नेता m* *неизм*,
खुदी^{ख़}*श्*त्वनый $\sim$ *आर्ट-डाइरेक्टर*
m, *क्ल*ासный $\sim$ *क्लास-टीचर m*,
कक्षा का *अध्यापक m*

руководीत्ельница *ж* *नेत्री*
नेत्री ж, *नायिका* *नाई*का *ж*,
अध्यापिका-सरक्षिका *अ*ई^{ख़}*ई*पिका-*सा-*
राक्षिका ж (*व* *दे*त्सक *सादु*),
क्लासная $\sim$ *कक्षा* की *अध्यापिका ж*

руководीत् *несов* *रहनुमाई*
करना *राख़-नुमाई* *कार'ना n* (की *के* *म-*
*ली*बो, *चे*म-*ल*), *सच*ालन (*पथ*प्रदर्शन,
*नेतृ*त्त्व, *निर्दे*शन) करना *санचा*लान
(*पा*त्^{ख़}-*प्रा*दार्शन, *ने*त्रित्व', *नि*र-
*दे*शन) *कार'ना n* (का *के*म-*ल*,
*चे*म-*ल*), $\sim$ *का*फ़ेद्री *ज्ञानपीठ* का
सचालन करना *n*, $\sim$ *अ*बुचनी^म
पढवाना n

*руковод*ство *с* 1 *रहनुमाई*
राख़-नुमाई ж, *अगु*आई *अगुई ж*,
*नेतृ*त्त्व *ने*त्रित्व' *m*, *सच*ालन *सा-*
*चा*लान *m*, *ने*पосре^दत्वनное $\sim$
सीधी *रहनुमाई ж*, *सीधा* *नेतृ*त्त्व *m*,
*अ*पेरा^दीवनное $\sim$ *सक्रिय* (*कारगर*)
*नेतृ*त्त्व *n*, *कल*लेक्तीवनное $\sim$ *सामूहिक*
*नेतृ*त्त्व *m*, *पद* $\sim$ *म* *रहनुमाई* मे
(की *को*ग-*ल*, *चे*ग-*ल*), *नेतृ*त्त्व मे (के
*को*ग-*ल*, *चे*ग-*ल*), 2. (*रु*खुवदीयुी
*स*स^ताव) *रहनुमा* *राख़-नुमा n* *nn*,
नेता *नेता n* *nn*, 3. (*यु*चेबनिक) *पाठ्य-*

पुस्तक pāt^xй'-пустак *жс*, प्रदर्शिका
прадаршиkā *жс*, गाइड gāид *м*

руководствоваться *несов* ~
प्रिन्ципом सिद्धात सामने रखते हुए
काम करना सिद्ध^xāнт' cām'нэ ра^x'-
तэ *खुэ* kām кар'нā *п*, ~ указá-
ниями हिदायत के मुताबिक (ану-
कूल) काम करना *खिदाय*ात कэ мута^xбик
(анукूल) kām кар'нā *п*, ~ óпытom
तजरबे (अनुभाव) से सीखना (सबक
लेना) तadjар'бэ (अनुब^xāo) сэ
сйк^x'нā (сабак лēнā) *п*

руководящ||ий 1. *прич* от
руководить, 2. *прил* रहनुमाई कर-
नेवाला रा^x-нумāй кар'нэ-вāлā,
नेतृत्वकारी नेत्रित्व'-kāरй, ~ая роль
पार्टी की नेतृत्वकारी भूमि-
का *жс*, ~ая идéя प्रधान (प्रमुख)
विचार *म*, ~ая статья (в газе-
те) सपादकीय [लेख] *म*, ~ие óр-
ганы अधिकारिणी सस्थाएँ *жс* *मн*,
~ принцип मार्गदर्शक सिद्धात *म*,
~ пост रहनुमाई का ओहदा *म*,
नेतृत्व का पद *म*, ~ая сйла मार्ग-
दर्शन करनेवाली ताकत (शक्ति) *жс*,
रहनुमाई (नेतृत्व) करनेवाली ताकत
(शक्ति) *жс*

рукодéлие *с* 1. (ручной труд)
सिलाई और कढ़ाई सिलāй аор кар-
р^xāй *жс*, दस्तकारी दा^xст'-kāरй *жс*,
2. (вещь) दस्तकारी की चीज (वस्तु)
दा^xст'-kāरй कй चйз (वास्तु) *жс*

рукомóйник *м* चिलमची चि-
लाम'चй *жс*, हाथ-मुँह धोने की मेज
खāг^x-मुँख द^xонэ कй мээ *жс*

рукопáшная *жс* दस्त-वदस्त
(आमने-सामने की) लड़ाई दा^xст'-ба-
-दा^xст' (āм'нэ-сāм'нэ कй) लारāй *жс*

рукопáшный *прил* ~ бой
दस्त-वदस्त (आमने-सामने की) लड़ाई
दा^xст'-ба-दा^xст' (āम'नэ-сāम'नэ कй)
लारāй *жс*

рукопýсный *прил* हाथ का लि-
खा हुआ *खāт^x* kā लि^xā *खुā*, हस्त-
लिखित *खā*ст'-लि^xन्त

ру́копись *жс* हस्तलेख *खā*ст'-लэк^x
म, हस्तलिपि *खā*ст'-लि^xपि *жс*, чер-
новāя ~ पाडुलिपि *жс*, पाडुलेख *म*

рукоплескāния *मн* तालियाँ
तāलियā *жс* *मन*, ताली तāलй *жс*,
करतलध्वनि कार-तल-द^xवनि *жс*

рукоплескāть *несов* तालियाँ
(ताली) वजाना (पीटना) तāलियā (tā-
लй) बад^xjānā (पй^xत'нā) *п* (की सरा-
हना मे *кому-л*), करतलध्वनि कर-
ना कार-तल-द^xवनि कार'नā *п* (की
सराहना मे *кому-л*)

рукопожāтие *с* हाथ मिलाना
(दवाना) *खā*त^x मिलānā (दाबānā) *म*,
обмéниваться ~м हाथ मिलाना *п*.
(से *с кем-л*)

рукоя́тка *жс* दस्ता दा^xстā *म*,
हाथा *खā*त^xā *म*, मूठ मु^xт^x *жс*

рулев||óй 1. *прил* ~бе коле
сó *स्टीयरिंग* पहिया *стйй'*ринг' па-
хййā *म*, चालकचक्र चāलक-चा^xक्र'
म, 2. *сущ* *म* *прям*, *перен*
कर्णधार कार^xन'-द^xār *म*

рулётка *жс* *тех* [नापने का]
फीता [nā^xप'नэ kā] фй^xтā *म*

руль *м* स्टीयरिंग-पहिया स्तिय'-
ринг'-पाहिया *м*, स्टीयरिंग-ह्वील
स्तिय'-ринг'-खविल *м* (автомашини),
स्टीयरिंग-बर स्तिय'-ринг'-बार *и* (वे-
लोसипеда), सुक्कान सुक्कान *म*, पत-
वार पाग'वार *ज* (सुदना)

румын *м* रूमानीयन रूमानी-
नान *म*

румынский *прил* रूमानीयन रू-
मानीयन, — язык रूमानीयन जबान
(भाषा) *ज*

румяна *मн* गाजा gāzā *и*

румян||ец *म* [गालो की] लाली
[gālō kī] lālī *ज*, तमतमाहट tam-
tamāhat *ज* (नाप्र от стыда),
заливаться —цем लाल हो जाना
न, चेहरा गुलाबी हो जाना *न*
(का ० कम-ल), तमतमाना *न*, तम-
तमा उठना *न* (नाप्र от стыда)

румяный *прил* गुलाबी गुलाबि,
लाल lāl (алый, красный), लाल
सिरवाला lāl sir-vālā (о человеке)

рупия *ज* (индийская денеж-
ная единица) रुपया रुपайā *म*

рупор *м* перен प्रतिनिधि[-पात्र]
प्रतिनिधि[-pātr'] *и*

русалка *ज* मत्स्यस्त्री матस्य'-
स्त्री *ज*, जल-नरी джал-нари *ज*

русл||о *с* [नदी की] तह [नादी
kī] taḥ *ज*, пета пэтā *म*, прवाह
pravāḥ *म*, течь по нóвому —у
नयी चाल मे ढलना *न*

русский 1. *прил* русी русī,
— язык русी [जबान, भाषा] *ज*,
говорить по-русски русी [जबान,

भाषा] बोलना *न*, 2. *сущ* *и* русी
русī *म*

русьй *прил* सुनहरे बालोवाला
суनाँ'рэ bālō-vālā, गौरवर्ण gaor-
varṇ'

рути́на *ज* रूढि rūṛ^хи *ज*, रूढि-
वाद rūṛ^хи-vād *म*

рухлядь *ज* собир разг पुराना
सामान, पुरānā sāmān *и*, भूखाड
bhū^खank^खār *म*, कबाड kabār *म*

рухнуть *сов* 1. (упасть) गिर
पडना गिर пар'nā *न* 2. перен
(разрушиться) बरबाद (तबाह,
नष्ट) हो जाना бар-бад (tabāḥ,
нашт') ḥo dajānā *न*

ручательство *с* जमानत за-
мāнат *ज*, *с* —м जमानत के साथ

ручаться *несов* जमानत करना
(देना) замāнат кар'nā (dēnā) *и*
(की за кого-л, за что-л)

ручѐй *м* छोटी नदी च'отй नादी
ज, सोता sotā *म*, ◇ лить слезы
ручьём, в три ручьяँ आँसुओ से
मुँह धोना *и*

ручка *ж* 1. हाथा ḥāt^खā *म*, दस्ता
dasṭā *म*, मूठ mūṭ^ख *ज*, 2 (для
письма) कलम калам *म*, *ж*, लेखनी
lāk^खni *ज*

ручн||ой *прил* 1. (предназ-
ченный для рук) —ые часы कलाई
(हाथ) की घड़ी कалай (ḥāt^ख) kī
g^खarī *ज*, — багаж थोडा सामान
t^खorā sāmān *म*, — чемодан हेड-
-बैग ḥāend'-baeg *म*; —ые кандалы
हथकड़ी हात^ख-कारī *ज*; 2 (делая-

щійся *рука ми*) — *а́я* рабо́та *д*ст-
ка́री *да*ст'—*ка́рй* *ж* , — *и*руд *м*ж-
दूरी का काम *मा*з'—*दू*रि *का* *का*म *म* ,
3. (*приводимый в действие рука-*
ми) *д*стти *да*сти, — *а́я* пи́ла *हा*थ
की आरी *ज* , हाथो से चलनेवाली
आरी *ज* , — *а́я* *ग*ра́нага *द*стти *व*म
(गोला) *म* , 4. (*прирученный*) *पा*लतू
*पा*ल'तू, सीधा-सादा *सि*द'—*सा*दा

ру́шиться *сов* и *несов* *ढ*हना
*द*ख'—*ना* *न*п , *ढ*ह जाना *द*ख'—*ज*ाना
*न*п

ры́б||*а* *ज* *म*छली *मा*च'—*ली* *ज* ,
*लो*вить — *у* *म*छली *प*कडना (*मार*ना)
न , *म*छलियो का शिकार करना
(खेलना) *न* , *उ*दित — *у* [*व*सी से]
*म*छली *प*कडना *न*

рыба́к *म* *म*छुआ *मा*च'—*या* *म* ,
*मा*हीगीर *मा*ख'—*गि*र *म* , *धी*वर *द*ख'—*व*र
म

рыба́цкий *прил* *म*छुए (*मा*ही-
गीर) का *मा*च'—*उ*ए (*मा*ख'—*गि*र) *का*

ры́бий *прил* *म*छली का *मा*च'—*ली*
का , — *жи*р [*का*ड—] *म*छली का *ते*ल *म* ,
*का*ड—*लि*वर—*आ*यल *म*

ры́бн||*ый* *прил* 1. *म*छली का
*मा*च'—*ली* *का* , — *а́я* *लो*вля *म*छली
*प*कडना *म* , *म*छुआगिरी *ज* , *मा*ही-
गीरी *ज* ; — *а́я* *про*мы́шленность
*म*छली—*उ*द्योग *म* , 2. (*приготовлен-*
ный из рыбы) *म*छली का [*व*ना हुआ]
*मा*च'—*ली* *का* [*बा*ना *ху*आ] , — *ье* *кон-*
*се*рвы *डि*ब्बे मे *व*द *म*छली *ज* , *टी*न
की *म*छलियाँ *ज* ; *म*न , *टी*न के *डि*ब्बो
मे *व*द *म*छलियाँ *ज* *म*न

*рыбо*во́дство *с* *म*छली—*पा*लन
*मा*च'—*ली*—*पा*लन *म*

*рыбо*заво́д *म* *म*छली का *का*र-
खाना *मा*च'—*ली* *का* *का*र—*खा*ना *म*

*рыбо*консе́рвн*ый* *прил* — *за-*
*во*д *म*छलियो को तैयार करके *टी*नो
मे *भ*रने का *का*रखाना *मा*च'—*ली* *को*
*गा*ईआ *का*र'—*क*ए *ति*नो *मे* *बा*र'—*न*ए *का*
*का*र—*खा*ना *म*

*рыбо*ло́в *म* *म*छुआ *मा*च'—*या* *म* ,
*मा*हीगीर *मा*ख'—*गि*र *म*

*рыбо*ло́вн*ый*||*ый* *прил* *म*छली *प*कड-
ने का *मा*च'—*ली* *पा*का'—*न*ए *का* , — *ये*
*प*ринадле́жности *म*छली *प*कडने का
*सा*मान *म* , — *ое* *सु*द*но* *म*छली *प*कड-
नेवाला *ज*हाज *म* , *म*छुआ—*ज*हाज *म*

*рыбо*ло́вство *с* *म*छली *प*कडना
*मा*च'—*ली* *पा*का'—*न*ए *म* , *मा*हीगीरी *मा*-
ख'—*गि*रि *ज* , *म*छुआगिरी *मा*च'—*या*—*गि*-
रि *ज*

рыда́ни||*е* *с* *रो*ना [—*धो*ना] *रो*ना
[—*द*ख'—*ना*] *म* , *रु*दन *रु*दान *म* , *раз-*
*ра*з*и*ться — *я*ми *फू*ट *फू*टकर *रो* *प*ड-
ना (*उ*ठना) *न*п

рыда́ть *несов* *रो*ना—*धो*ना *रो*ना—
*द*ख'—*ना* *न*п , *फू*ट *फू*टकर *रो*ना *प*खूत
*प*खूत'—*का*र *रो*ना *न*п , *रु*दन करना *रु*-
*दा*न *का*र'—*ना* *न*

ры́жий *прил* *ला*ल *ला*ल , *क*त्थई
*का*त'—*हा*ई (*о лошади*)

ры́ло *с* (*свиньи*) *थू*थनी *ग*खूत'—
नी *ज*

ры́нок *म* *वा*जा'र *बा*आ'र *म* , *म*डी
*मा*न्दि *ज* , *व*नु'त'र'नी — *ज*क . *घ*रेलू
(देशी) *वा*जा'र *म* .

ры́ночн||ый прил बाजारी bāzā-
रī, बाजार का bāzār kā, ~ая це-
на बाजार-भाव м

рысь I ж зool वनबिलाव бан-
-बिलाо м

рысь II ж (бег) दुलकी [चाल]
дул'кй [чāл] ж , идтй рысью дул-
की चलना (जाना) нп

ры́твина ж गढा gar^xā м

рыть несов 1. खोदना к^xод'нā
п , — норý बिल खोदना п , 2. (рас-
кидывать, разбрасывать в беспорядке)
उलटना-पुलटना улат'нā-пулат'нā п

ры́ться несов खोदना к^xол'нā п ,
खोदकर ढूँढना (खोजना) к^xод'кар
д^xуд^x'нā (к^xодж'нā) п (испытать),
उलटना-पुलटना , улат'нā-пулат'нā
п (напр. в бумагах), खखोलना
к^xак^xол'нā п (напр в карманах)

ры́хлый прил कुरकुरा кур'ку-
рā (напр о хлебе), मुलायम му-
лāйам, नरम нарам (напр о почве)

ры́царь м ист सरदार сар-дāр
м , राजपूत рāдж-пूт м

рыча́г м тех उद्याम удйāм м

рыча́ть несов गरजना гарадж'-
нā нп , गुराना гурāнā нп

ры́яный прил सरगर्म сар-га-
рм' , उत्साही утсāхи, पुरजोश пур-
-джош

ры́омка ж जाम джāм м

ряб́йна ж एश эш м

ряб́||йт несов 1. (воду) हिल-
कोरे पैदा करना хил'корэ паэдā

кар'нā п , 2. безл у меня ~йт
в глазах मुझे चकाचौंधी आती (लग-
ती) है मुज^xэ чакāчāуд^xи āи
(лаг'тй) хāэ

ряб́ой прил 1. (от оспы) चेचक-
रू चэчак-рū , 2. (с пятнами)
चितकवरा चित'каб'рā (о лице, ко-
рове, курице)

рябь ж 1. हिलकोरे хил'корэ
м мн , 2. (в глазах) चकाचौंध चा-
कāчāуд^x ж

ряд м 1 कतार катār ж , सफ
саф ж , ताँता tātā м , पाँत пāт
ж , श्रेणी шрēнй ж , पक्ति панкти
ж , स्ट्रॉन्ग в ~ кतार (पाँत,
पक्ति) बनाना п , сидеть в первом
~у पहली कतार (पक्ति) मे बैठना
нп , — за рядом एक के बाद दूसरी
कतार (पक्ति) ж , — автомашин
मोटरो की कतार (पक्ति) ж , не-
пóльный — अधूरी-कतार (पक्ति)
ж , 2. (серия) सिलसिला сил'силā
м , माला mālā ж , शृंखला шрин-
क^xлā ж , कई काँ (несколько), це-
лый — कई, बहुत से, अनेक; мы
मóжем привести целый — при-
мёров हम कई (बहुत से, अनेक)
उदाहरण दे सकते हैं, ◇ из ряда
वон выходящий गैरमामूली, असा-
धारण, विशेष

рядовóй 1. прил (обыкновен-
ный) मामूली māmulī, सीधा-सादा
सिद^xā-сāдā, साधारण сād^xāран, 2.
сущ м воен मामूली सिपाही mā-
मुलī सिपाхī м , प्राइवेट सैनिक

प्राँवैत साэनिक *म*, 3. *воен* —
 состав मामूली सिपाहियों का अमला
 मामूली सिपाही *म*, मा-
 मूली सिपाही *म*, सिपाही *म*. *म*
 рядом нареч 1. (один подле
 другого) आस-पास *आस-पास* (के *स* के-
 -लिबो, *स* *चेम-ल*), पास-पास *पास-पास*
 (के *स* के-*ल*, *स* *चेम-ल*), वगल में बा-
 गल में (की *स* के-*ल*, *स* *चेम-ल*), सि-
 दैत — अगल-वगल बैठना *न*, सि-

दैत — *स* के-*ल*, किसी के पास
 (पार्श्व में) बैठना *न*, किसी की वगल
 में बैठना *न*, सैत — *स* के-*ल*.
 किसी के पास (पार्श्व में) बैठ जाना
न, 2. (по соседству) पास *पास*,
 नजदीक *नाज'दीक*, निकट *निकट*, *ए* तो
स *स* *स* — यह बहुत करीब (नजदीक,
 निकट) है, *он* *живет* — वह पास में
 रहता है, *◇* *сплошь да* — अकसर,
 बहुधा

स

с *предлог* 1. *से* *स* *प*, के
 साथ *क* *साथ* *प*, के साथ
 साथ *क* *साथ*-*साथ* *प* (नार्य-
 दु *स*, *одновременно*), *स* *द*
 दोस्तों (मित्रों) *से* (के साथ); *स* *ना*
 दौ *आ* *आ* *र* *हु*, *स* *उ*
 मुस्कुराहट *से* (के साथ), *स* *उ*
 स्तुति *ख* (आनंद) *से*, आनंदपूर्वक,
 प्रसन्नतापूर्वक, *क* *स* *क*
 सचित्र पुस्तक *ए*, *म* *स*
 अनाज की बोरी *ए*, *प* *स*
 रोम शक्कर मिलाकर चाय पीना *न*;
म *स* *व* *ह* *तु*, आप और हम,
व *स* *न* *उ* *से* (के साथ), *उ*
 को साथ लिये हुए (*व* *स* *स*),
प *स* *प* (पै-
 राशूट) *से* (के सहारे) कूदना *न*, *स*
प *क* *स* *स* करने
 के साथ साथ, *प* *स* *स* *स*
 तुलना में, *च* *स* *व* *आ* *क*
 हुआ?, *ओ* *स* *व*

अपील करना *न* (की *क* *क*), 2.
 (*प* *ओ* *स*) *से* *स*
प, *प* *स* *प*,
व *स* *प* (वि-
 छौने) *प* *उ* *ख* *ह* *न*, *स*
प *स* *स* *त* *र*
 (ओर) *से*; 3. (*न* *स*) *से* *स*
प, *स* *न* *क* *स* *श*
 (आरंभ) *से* *आ* (अत) *त*, *स*
ग *द* *स* *से* *प* *त*,
 4. (*ओ* *व*) *से* *स*, *से*
ल *स* *प*, *स* *द*
व *व* (बाल्यावस्था) *से*; *स* *त*
प *क* *ज* *से*, 5. (*प* *स*) *से*
स *प*, *की* *व* *स* *व*
द *स*, *के* *स* (कारण) *क* *स*
ब (कारण) *प*, *स* *ओ*
न *स* (अनुमोदन) *से*, *स* *व*
प *आ* *की* *इ* (आज्ञा)
से, 6. (*प* *स*) *ल* *ग*
ल *क*, *के* *क* (लगभग) *क*

कार्य (लाग-ब^खाग) *पोसलेलोग*, он *ро-*
стом с тебя उस का कद तेरे जैसा
है, с недёлю एक हफते के लगभग

साब^खल्या *ज* तलवार तान'वार *ज*,
कृपाण कृपान *म*

साबो^खता^खज *म* तोड-फोड तोर-प^खोर
ज, अत^खर्वस अन्तार्द^खवास *म*

साबो^खती^खरवा^खत *स* *и* *нес* *ов*
तोड-फोड डालना तोर-प^खोर दाल'न
न, तोड-फोड (अत^खर्वस) करना तोर-
प^खोर (अन्तार्द^खवास) कार'न *न*

सा^खवान *म* कफन काफन *म*, शव-
परिधान शव-परि^खान *म*

सा^खद *म* बाग बा^खग *म*, उद्यान उद^खान
म, बगीचा बा^खगिचा *म* (небольшой),
फूलवाडी प^खूल-वा^खरि *ज* (цветник),
फ्रुक्^खोव^खы — मेवो (फलो) का बाग
म, फलोद्यान *म*, зооло^खгический —
चिडियाखाना *म*, चिडियाघर *म*, पशु-
वाटिका *ज*, ◇ दे^खत्सक^खий — किडर-
गार्^खटन *ज*, बालोद्यान *म*

सा^खदी^खत्स^ख *нес* *ов* 1 बैठना बा^खट'^ख-
न *न*, बैठ जाना बा^खट' द^खान *न*,
न, — за стол मेज पर (के सहारे)
बैठना *न*, — на стул कुर्सी पर
बैठना *न*, 2. (на лошадь, в авто-
мобиль) चढना चार'^खन *न*, चढ
जाना चार' द^खान *न*, सवार होना
(हो जाना) सा^खवर ^खोन *न* (खो द^खान)
न (पर, मे *на что-л*, मे *во что-*
либо), 3 (о солнце) डूबना दु^खब'^ख-
न *न*, डूब जाना दु^खब' द^खान *न*,
छिपना च^खिप'^खन *न*, छिप जाना
च^खिप' द^खान *न*, अस्त होना (हो
जाना) अ^खत् ^खोन *न* (खो द^खान) *न*;

4. (о самолёте) उतरना उ^खत'^खन *न*,
न, उतर जाना उ^खत' द^खान *न*,

5. (о ткани) सिकुडना सिकुर'^खन *न*,
न, ◇ — за раб^खот^खу काम शुरू कर-
ना *न*, — на мель खुश्की (धरती)
पर फंसना (फंस जाना) *न*

सा^खदो^खव^खник *म* माली मा^खली *म*,
बागवान बा^खग-बा^खन *म*

सा^खदो^खव^खो^खद *म* बागवान बा^खग-बा^खन *म*,
बागवानी करनेवाला बा^खग-बा^खन^खी कार'^ख-
न-वा^खला *म*, उद्यान-विद्या-विशारद
उद^खान-विद^ख्या-विशार^खद *म* (специа-
лист)

सा^खदो^खव^खो^खद^खство *с* बागवानी बा^खग-
बा^खन^खी *ज*, उद्यानकरण उद^खान-कार^खन
म, उद्यान-विद्या उद^खान-विद^ख्या *ज*
(прикладная дисциплина)

सा^खदो^खक *म* मछली पालने का जहाज
मा^खच'^खली पाल'न *क*ा द^खाख^खा^ख *म* (жи-
ворыбный), खरगोश पालने का बाडा
(अहाता) खार-गोश पाल'न *क*ा बा^खरा
(अ^खा^खता) *म* (кроличий)

सा^खजा *ज* कज्जल का^खज्ज^खाल *म*,
कालिख का^खलि^खक' *ज*

सा^खजा^खत् *нес* *ов* 1. बैठना बा^खट'^ख-
न *न*, बैठा देना बा^खट'^खा द^खान *न*, 2.
(напр на лошадь, в автомобиль и
т *н*) चढाना चार'^खन *न*, चढा
देना चार'^खा द^खान *न*, सवार करना
सा^खवर कार'न *न* (पर, मे *на что-л*,
मे *во что-л*), — в тюр^खьму^ख जेल
मे डालना *न*, — в клётку पिजरे मे
बद करना (कर देना) *न*, 3. (рас-
тения) लगाना ला^खगान *न*, जमाना
ज^खमा^खान *न*, लगा (जमा) देना ला^खग

(джамā) дэнā *n*, रोपना rop'nā *n*,
आरोपित करना āropit kar'nā *n*,
धोना bonā *n* (напр картошку)

сáженец *m* [लगाया हुआ] पौधा
[лагāйā хуā] паод^хā *m*

сакво́яж *m* [हेड] वैग [Хаэнд'-]
баэг *m*

сала́зки *mn* [वर्फ पर चलाने की]
वेपहियो की छोटी गाडी [барф' пар
чалāнэ кй] бэ-пахийō кй च^хотй
гārй *жс*, [छोटी] वर्फ-गाडी [च^хотй]
барф'-гārй *жс*

сала́т *m* सलाद салад *m* (блю-
до)

сала́тник *m* सलाद की रकावी
салад кй раkāбй *жс*

сáло *c* चरवी чар'бй *жс*

салфэ́тка *жс* रुमाल рū-мāл *m*,
नैपकिन नाэп'кин *m*, मेजमाल мэз-
-мāл *m*

сáльный *прил* 1. चरवीदार चा-
р'бй-дār, चिकना चिक'nā, 2. (не-
пристойный) गदा гандā, अश्लील
ашлийл

сали́от *m* सलामी саламй *жс*,
артиллерийский — तोप-सलामी *жс*

салотова́ть *сов* и *несов* सला-
मी देना саламй дэнā *n* (को को-
नु-1, चे नु-ल); — выстрелами
मलामी दांगना *n*, — из ору́дий
सलामी मे तोपें दांगना *n*, तोपो की
सलामी देना *n*.

сам *мест* आप āп, खुद худ,
स्वय सजानाम, — собой आप से (ही)
आप, अपने आप, खुद वखुद, — себя

अपने आप .को; फ़ाक़ты говорят са-
ми за себя तथ्य अपनी कहानी अपने
आप कहते है

самā *мест см* сам

самéц *m* नर нар *m*

сáми *мест см.* сам

сáмка *жс* मादा māдā *жс*

самó *мест см* сам

самобы́тный *прил* मौलिक माо-
лик

самова́р *m* समावर самāвар *m*

самовозгора́ние *c* स्वयजलन
свайан-джалан *m*

самово́льный *прил* खुदराय
худ-рāй, स्वेच्छाचारी स्वеч^чāчārй;
विना इजाजत (अनुमति) का बिना
иджа́зат (анумати) kā (не разре-
шенный)

самодéльный *прил* घरेलू г^ха-
рэлū, घर का बना हुआ г^хар kā
банā хуā

самодержáвие *c* निरकुशता
ниранкуш'tā *жс*, एकाधिपत्य эка-
д^хипатй' *m*

самодержáвный *прил* निरकुश
ниранкуш, एकतत्र эк-тантр'

самодéтельность *жс* अमेच्यु-
अर (शौकिया) कला का प्रदर्शन амэ-
чйуар (шаокниā) калā kā прадар-
шан *n* (выступление и т *n*)

самодово́льный *прил* खुदपसद
худ-пасанд', आत्म[स]तुष्ट āтм'-
[сан]тушт'

самодово́льство *c* खुदपसदी
худ-пасандй *жс*, आत्मसतोष āтм'-

-сантош *м*, आत्मतुष्टि *ātm'*-туш-
ти *жс*

самодур *м* मनमाने ढंग से सब
काम करनेवाला *ман'манэ д^ханг'* *сэ*
саб *काम* *कार'नэ-वैलā* *म*, स्वेच्छाचा-
री *स्वэच^хāचāरि* *म*

самодурство *с* स्वेच्छाचार *स्वэ-
च^хāचāर* *म*, स्वेच्छाचारिता *स्वэच^хā-
चāरिता* *жс*, यथेच्छाचार *यथ^хэच^хā-
चāर* *म*

самозабвение *с* आत्मविस्मृति
ātm'-вिस्रिति *жс*

самозабвенный *прил* निःस्वार्थ
नि^хस्वāрт^х'

самозащита *жс* आत्मरक्षा *ātm'*-
राक्षā *жс*, स्वरक्षा *स्वा-राक्षā* *жс*
- **самозвāнец** *м* दूसरी व्यक्ति
वनकर कपट करनेवाला *दुस'रि* *वैाक-
ति* *бан'कार* *कापट* *कार'नэ-वैलā* *म*

- **самозвāнство** *с* दूसरी व्यक्ति
वनकर कपट करना *दुस'रि* *वैाक्ति*
бан'कार *कापट* *कार'नā* *म*

самокритика *жс* आत्म-आलोच-
ना *ātm'*-āloch'nā *жс*, आत्म-समालो-
चना *ātm'*-самāloch'nā *жс*

самолёт *м* हवाई जहाज *хавāй
джахāз* *म*, वायुयान *वāयु-यāन* *म*,
विमान *विमāन* *म*, *पассажирский*
— यात्रा-विमान *म*, *одномоторный*
— एक-इजनी (*एक-इजनवाला*) *हवाई
जहाज* *म*, — *снаряд* *उडन-बम* *म*

самолюбivый *прил* स्वाभिमा-
नी *स्वāब^хिमāनि*

самолюби||е *с* स्वाभिमान *स्वā-
ब^хिमāन* *म*, आत्माभिमान *ātmāब^хи-*

मāन *म*, आत्मसम्मान *ātm'*-सम्मāन
म, *бить по ~ю* आत्मसम्मान को
चोट लगाना *н*

самоmnение *с* आत्मगौरव *ātm'*-
गाौरव *म*, व्यक्तिनिष्ठा *वैाक्ति-
निष्ट^хā* *жс*

самонадёянность *жс* आत्म-वि-
श्वास *ātm'*-विश्वāस *म* (*самоуверен-
ность*)

самонадёянный *прил* अपने
ऊपर भरोसा रखनेवाला *अप'नэ* *उपार*
ब^хारосā *राक^х'नэ-वैलā*, आत्मविश्वा-
सी *ātm'*-विश्वāसी

- **самообладāние** *с* आत्मनिग्रह
ātm'-निग्राह *म*, आत्मसवरण *ātm'*-
सवāरण *म*

самообмāн *м* आत्मप्रतारणा
ātm'-प्रातāर'nā *жс*

самооборōна *жс* आत्मरक्षा *ātm'*-
राक्षā *жс*, स्वरक्षा *स्वा-राक्षā* *жс*

самообразовāние *с* स्वाध्याय
स्वāद^хयāय *म*

самообслуживание *с* अपने
आप की खिदमत (सेवा) करना *अप'-
नэ* *अप* *कै* *खिद'मत* (*सэवā*) *कार'नā* *म*

самоопределёние *с* *полит*
आत्मनिर्णय *ātm*-निर्णय *म*, स्वभा-
ग्यनिर्णय *स्वा-ब^хāगि'-निर्णय* *म*,
प्रावो *नāций* *नā* — जातियों के
स्वभाग्यनिर्णय का अधिकार *म*

самоотвёрженность *жс* आत्म-
त्याग *ātm'*-तйāग *म*, आत्मबलिदान
ātm'-बलि-दāन *н*

самоотвёрженный *прил* आत्म-
त्यागी *ātm'*-तйāगि, आत्म-बलिदानी

ātm'-бали-дāнй, आत्म-त्यागमय ātm'-
-तयाग-माय (напр о поступке)

самопíшуш||ий прил -ее пе-
ро फाउटेन-पेन फाउन्टेन-पेन м, жс

самопожёртвование с आत्म-
त्याग āgm'-तिāग м, आत्मबलिदान
ātm'-बालि-दāन м, आत्मोत्सर्ग āt-
मोत्सर्ग' и

саморóдок м 1. [धातु का] कुद-
रती ढोका (डला) [द'āतु kā] कुद'-
रति द'ākā (दालā) м, -ोलотóй ~
सोने का डला м, 2. перен जन्मज
प्रतिभावाला джанмадж пратиб'ā-
-वālá м, स्वाभाविक गुणोवाला स्वā-
ब'āविक गुणब'ālá м

самосознāние с चेतना चेत'нā
жс; клāссовое ~ वर्ग-चेतना жс,
श्रेणी-चेतना жс

самосохранēние с आत्म-सरक्षण
ātm'-सāракшान м, आत्मरक्षा ātm'-
-ракшā жс

самостóятельность жс खुदму-
ख्तारी худ-мухтāрй жс, स्वतत्रता
сва-тантр'tā жс

самостóятельный прил खुд-
मुख्तार худ-мухтāр, स्वतत्र स्वा-
-тантр', स्वावलंबी स्वāव'ламбй (по-
лагающийся на себя)

самосúд м बगैर किसी किस्म के
कानून के कत्ल ба-гаэр кйсь кйсм'
кэ kāнून кэ катл' м, अदालती
पैरवी किये बिना सजा देना адāл'-
ति паэр'ви кийэ бинā сазā дэнā м

самотёк и प्रवाह द्वारा बहना
правāх двāрā бах'нā м

самотёком нареч अपने आप ही
ап'нэ āп хй, आप ही (से) आप āп
хй (сэ) āп, अपने ही जोर से ап'нэ
хй зор сэ, इतिजाम (प्रवध) किये
वगैर इन्तिजāм (प्राबान्द') कийэ
ба-гаэр

самоубíйство с खुदकुशी худ-
-кушй жс, आत्महत्या āgm'-хатйā жс

самоубíйца м и жс. खुदकुशी
कर लेनेवाला худ-кушй кар лэнэ-
-вālá м, आत्मघातक āgm'-г'āтак
м (о мужчине); खुदकुशी कर लेने-
वाली худ-кушй кар лэнэ-вāлй жс.
(о женщине)

самоуверенность жс आत्मवि-
श्वास ātm'-विश्वāс м

самоуверенный прил खुद-एत-
माद худ-эт'мāд, आत्मविश्वासी
ātm'-विश्वāसй

самоунижēние с, अपनी बेइज्ज-
ती अपने आप करना ап'нй бэ-изз'тй
ап'нэ āп кар'нā м

самоуправлēние с स्वराज्य
сва-рāджй' м, स्वशासन स्वा-шā-
сан м

самоупрāвство с स्वेच्छाचार
स्वэच'āчāр м, स्वेच्छाचारिता स्वэ-
च'āчāरिता жс

самоучíтель м स्वयशिक्षक
свайā-шикшак м

самохóдный прил आप से आप
चलनेवाला āп сэ āп чал'нэ-вālá,
स्वय-चलता स्वायान-чал'tā, स्वत.चा-
लित स्वатах'-чāлит

самоцвёт м कीमती पत्थर कйм'-

тй патт^хар м , जवाहर джавāхар
м , रत्न ратн' м

самочувствие с तवीअत таби-
ат ж , मिजाज мизāдж м

сáм||ый мест 1. (при словах
«этот», «тот») переводится уси-
лительной формой тот [же] —
वही वाही, «тот [же] — यही नाही,
по «той — ой причине इसी सबव
(वजह, कारण) [से] इसी сабаб (वा-
джаह, कारण) [से], 2 (прямо, как
раз) ही ही, ठीक त^хик, अत्यत
ат^хиант', переводится тж повто-
рением определяемого слова в —ом
начāле शुरू-शुरू मे, вдоль —ого
бēрега किनारे किनारे, до —ого
концā आखिर (अत) ही तक, до
—ой нōчи अत्यत रात्रि तक, с —ого
утрā सुबह ही से, अत्यत सबेरे से, в
—ом цēнтре гōрода शहर (नगर) के
ठीक मध्य मे, он стоял на —ой
дорōге वह सडक ही पर खडा था,
3. (при образовании превосход-
ства) सब से सब सэ, — большōй
सब से बडा, बडे से बडा, у сан-
скритских прил образуется
суффиксом -तम — чистый
शुद्धतम, — высōкий उच्चतम, ◇ в
—ом дēле सचमुच, हकीकत (वास्तव)
मे, वस्तुत, в —ый раз разг ठीक
ठीक, [и] тем —ым [और] इस
तरह

санатōрий « सेनेटोरियम सэнэ-
торийам », स्वास्थ्य-भवन स्वāст^хи'-
-б^хаван »

сандāл « सदल сандал м , चदन
चंदान м

сандāлия ж सैडल саэндал м ,
चप्पल чаппал ж ,

сандāловый прил सदली сан-
д'лий

сāни мн बेपहियो की गाडी бэ-
-пахийō кй гāрий ж , बर्फ-गाडी
барф'-гāрий ж

санитār м परिचर паричар м ,
आहतोपचारी āхатоп'чāрий м , воен
[मेडिकल] अरदली [мэдикал] ар'-
далй м

санитария ж सफाई сафāй ж ,
स्वास्थ्य-रक्षा स्वāст^хи'-ракшā ж ,
सफाई-शिक्षा сафāй-шикшā ж ,
स्वास्थ्य-शास्त्र स्वāст^хи'-шāстр' м
(дисциплина)

санитārка ж परिचारिका па-
ричāрикā ж

санитārн||ый прил सफाई का
сафāй кā, सफाई-सबधी сафāй-сам-
банд^хи, स्वास्थ्यरक्षा-सबधी स्वāст^хи'-
-ракшā-самбанд^хи (относящийся к
дисциплине), — врач सफाई का
डाक्टर м , — поезд आहतोपचारी
रेलगाडी ж , —ое сūdно आहतोपचारी
पोत « , चिकित्सापोत м

санкционировать сов « несо-
мजूरी (इजाजत, आज्ञा, अनुमति) देना
मानजूरी (इजाजत, āгйā, अनुमति)
дэнā н (की что-и)

сāнкци||я ж 1. अनुज्ञा анугйā
ж , स्वीकृति स्वाकृति ж , इजाजत
इजाजат ж , 2. मн —и (перо-

приятія) सजा सज़ा *ж* , दंड दण्ड'
м (наказание)

сáнный *прил* ~ путь वेपहियो
की गाड़ियो के लिये रास्ता बэ-पाखийō
कй гāрийō कэ лийэ рāстā *м*

санскрїт *м* सस्कृत सāскрит *ж*

санта́л *м* सथाली सन्त^хāлї *м*

санта́льский *прил* सथाली सन्त-
त^хāलї, ~ язык सथाली जवान (भा-
षा) *ж*

сантимéтр *м* सेटीमीटर सन्ति-
मїтар *м*

сап *м* мед घोडो का छूत का
जुकाम ग^хорō кā च^хут कā зुकāм *м*

сапёр *м* सैपर саэпар *м* , сфэр-
-мैनावāла сафар-маэнā-вāлā *м* ,
сфэр-мैना का सिपाही сафар-маэнā
кā सिपāхї *м*

сāпōг *м* बूट बूट *м* , ◇ два
сапогā пāра разг. अधा सिपाही
कानी घोडी विधि ने खूब मिलाई
जोडी.

сапōжник *м* मोची मочї *м*

сапōжный *прил* जूते (बूट) का
джūtэ (бूт) कā (относящийся к
обуви), मोची का मочї कā (отно-
сящийся к сапожнику)

сапфїр *м* नीलम नीлам *м* ,
नील-मणि नील-मани *म* , अनिप्रिय
शानि-प्री' *म*

сарāй *м* कोठडी कот^х’रї *ж* ,
कोठरी कот^х’रї *ж*

саранчā *ж* टिड्डी तिददї *ж* ,
शलभ शालाब^х *म* , собир टिड्डियाँ
तिददियā *ж* मн

сарафāн *м* सरफान सार’фāн *и*
сардэлька *ж* छोटा सासिज च^хo-
tā сāsидж *м*

сардїна *ж* सर्दीन सार्दїन *ж*
сāри *с* साडी сārї *ж*

саркāзм *м* व्यंग्य वїанग्य’ *म* ,
विद्रूप विद्रूप *म*

саркастїческий *прил* व्यंग्य-
मिश्रित वїанग्य’-मिश्रित, व्यंग्यपूर्ण
विानग्य’-पूरन’, विद्रूपपूर्ण विद्रूप-
-पूरन’

сателлїт *м* 1. (приспешник)
पिछलगू पич^х-лагū *म* , पिछलगा
पич^х-лагā *म* , 2. астр उपग्रह
упаграх *म*

сатїн *м* साटिन сāтин *ж* , दरि-
याई दारियāй *ж*

сатїра *ж* 1. (произведение)
व्यंग से भरी रचना वїанг’ сэ б^ха-
रї рач’нā *ж* , व्यंग-प्रधान रचना
वїанг’-प्राद^хāन रач’нā *ж* , प्रहसन
प्राхасан *म* , 2. перен व्यंग वїанг’
и , व्यंग्यात्मकता वїанग्यāтмаक’-
tā *ж*

сатїрик *м* व्यंगकार वїанг’-кār
म , व्यंग-लेखक वїанग’-लэк^хак *म* ,
प्रहसन-लेखक प्राхасан-लэк^хак *म*

сатирїческий *прил* व्यंग से
भरा हुआ वїанг’ сэ б^харā хūā,
व्यंग-प्रधान वїанग’-प्राद^хāन, वि-
द्रूपात्मक विद्रूपātмаक, प्रहसनात्मक
प्राхас’нāтмаक

сафьāн *м* मोराकी морāकї *ж* ,
मराकश चमडा марāкаш чам’рā *म* ,
नरी नारї *ж*

сáхар *м* चीनी चिनी *ж*, शक्कर
शाक्कर *ж*, खड क'ार *м* (неочищен-
ный)

сахар'йн *м* सेकरीन सэк'र'йн *ж*
сáхарница *ж* शक्करदान शा-
क्кар-дāн *м*

сáхарн||ый *прил* चीनी (शक्कर)
का [वनाया हुआ] चिनी (शाक्कर) कā
[बानāयā хуā], ~ завбд चीनी को
तैयार करनेवाला कारखाना *м*,
शक्कर-मिल *ж*, चीनी की फ़ैक्टरी
(मिल) *ж*, ~ая свёкла चीनीवाला
(मीठा) चुकदर *м*, ~ песок दानेदार
चीनी *ж*, मिसरी *ж*, ~ тростник
गन्ना *м*, ईख *ж*, ♠ ~ая болéзнь
мед मधुमेह *м*, बहुमूत्र-रोग *м*

сач'ок *м* [तितली पकडने का]
जाल [ति'ल'य पाкар'नэ कā] द्जāल
м (для бабочек), [मछली पकडने
का] जाल [माच'ल'य पाкар'नэ कā]
द्जāल *м* (для рыбы), [वडी मछली
को किनारे लगाने का] जाल [бар'и
माच'ल'य को किनāрэ лагāнэ कā]
द्जāल *म* (для крупной рыбы)

сбāвить *сов сн* сбавлять

сбавлять *несов* कम करना (कर
देना) काम कार'нā (कार दēнā) *н*,
घटाना ग'ата'नā *н*, घटा देना ग'а-
ता'नā *н*; ♠ сбāвить спеси को-
मु'ल. किसी का दिमाग दुस्त करना *н*

сбéгать *сов* दौडकर लाना दाор'-
कार लāनā *н*, दौडकर ले जाना
दाор'कार लэ द्जāнā *न*

сбегать *несов* 1. (спускаться)
[नीचे] दोड जाना [नी'чэ] दाор द्जā-

नā *न* (पहाड पर से с горы), दौड-
कर [नीचे] उतरना दाор'कार [नी'चэ]
उतार'नā *न*, 2. (убегать) भागना
ब'āग'नā *न*, सटकना सатаक'नā *न*,
भाग (सटक) जाना ब'āग (सатаक)
द्जāनā *न*, फरार होना (हो जाना)
फारāर होनā (हो द्जāनā) *न*

сбегатьсья *несов* दौडकर जमा
(इकट्ठा, एकत्रित) हो जाना दाор'कार
द्जामā (इकट'ā, इकट'रित) हो द्जā-
नā *न*

сбежать(ся) *сов см* сбегать
(-ся)

сберегательн||ый *прил* ~ая
कāсса सेविग'ज बैक सэविंग'з' баэнк'
म, ~ая книжка सेविग'ज बैक-बुक
सэविंग'з' баэнк'-बुक *ж*

сберегать *несов* 1. वचाना बा-
चा'नā *न*, सुरक्षित करना (कर देना)
सु-राक्षित कार'नā (कार दēनā) *न*,
2. (копить) रखना राक'नā *न*,
रख छोडना राक' च'ोर'नā *न*, सचय
करना सानचा'न कार'नā *न* (का च'तो-
-लीबो)

сбережение *с* 1. (действие)
वचाव बाचा'о *म*, 2. (сумма) वचत बा-
चा'त *ж*, सचित धन सानचित द'ан *н*
сбережения *म* वचत बाचा'त
ж, सचित धन सानचित द'ान *न*
сберечь *сов см* сберегать
сберкасса *ж см* сберегатель-
ная касса

сберкнижка *ж см* сберега-
тельная книжка

сбивать *несов* 1. (сваливать)

[मारकर] गिराना (गिरा देना) [mār'-kar] गिरānā (गिरā дэнā) *n*, पटक-ना पатаक'नā *n*, 2. (самолёт) [नीचे] गिराना (गिरा देना, मार गिराना) [ниче] गिरānā (गिरā дэнā, mār गिरānā) *n*, मार डालना mār dāl'nā *n*, 3. मथना мат'नā *n*, बिलोना билонā *n*, निकालना निकāl'nā *n* (масло), फेटना प'त'नā *n* (напр яйца), ◇ ~ с толку गुमराह करना *n*, भटकाना *n*, वहकाना *n*, ~ स्पेस् शेखी निकालना *n*

सбивा́ться *несов* 1. (с пути) भटकना б'хатаक'नā *np*, बहुकना बा'खक'नā *np*, गुमराह होना (हो जाना) गुम-रāḥ ḥonā (ḥo джānā) *np*, 2. (запутываться, смешиваться) गड़-वडाना гар'барānā *np*, ◇ ~ с ног разг पाँव तोड़कर बैठना *np*

сб́ивчивый *прил* बेमेल बэ-मэл, असगत асанगत, भ्रामक б'рāмаक
сб́ить(ся) *сов см* сбива́ть (-ся)

сближа́ть *несов* 1. (прибли-жать) नजदीक (निकट) करना наз'-दिक (निकट) кар'nā *n*, नजदीक (निकट) ले जाना наз'-दिक (निकट) लэ джānā *np*, भिडाना б'хिरānā *n*, नजदीक लगाना наз'-दिक लगānā *n*, 2. *перен* (сопоставлять) मिलाना मिलānā *n*, 3. *перен.* (содействовать установлению дружбы) दोस्त (मित्र) बनाना (करना) дост' (मित्र') банānā (кар nā) *n*

сближа́ться *несов* 1. नजदीक

(निकट, समीप) आना наз'-दिक (निकट, समीप) ānā *np*, भिडना ब'хिर'nā *np*, 2. *перен* (становиться друзьями) दोस्ती (मैत्री) होना (हो जाना) дост' (माэत्र'и) хонā (ḥo джānā) *np* (की, मे, के बीच मे o ком-л), घनिष्ठता स्थापित करना г'ханишт'х'-तā स्त'āपित кар'nā *n* (के साथ c кем-л)

сближе́ние *с* 1. नजदीक (निकट) आना наз'-दिक (निकट) ānā *m*, भिडाई ब'хिरā'и *ж*; 2. (напр дружественное) मेल-जोल मэл-джол *n*, घनिष्ठता ग'ханишт'х'-तā *ж*, मेल-मिलाप मэл-मилāп *m*, दोस्ती дост' *ж.*, मैत्री माэत्र'и *ж* (дружба)

сб́лизить(ся) *сов см* сблиз'жать(ся)

сбо́ку *нареч* बगल मे багал मэ, पास मे пās мэ (где, рядом)

сбор *м* 1. बटोरना बатор'nā *m*, उद्ग्रहण उदграḥан *m*, सकलन сан-काल *m*, संग्रह санграḥ *m*, उगाही угāḥ'и *m*, वसूली वासु'ली *ж* (налогов, взносов), काटना कāt'nā *m*, कटाई कātā'и *ж* (урожая, фруктов), चुनाई चुна'и *ж* (напр чайного листа), 2. (взнос) चदा चандā *n*, राज्यकर रāдж'क'र *m* (государственный), тамс'женный ~ महसूल *m*, चुगी *ж*, 3. (напр демонстраций) इकट्ठा (एकत्रित) होना इकट'ṭṭā (экатрит) ḥonā *m*; 4. *во-ен* हाजिरी ḥāзир'и *ж*, सैन्य-संग्रह साэ'и'санграḥ *m*, 5. *mn* **сбо́ры**

(приготовления) तैयारी ताэиāрī
 ж , तैयारियाँ ताэиāरिीā ж мн ,
 ◇быть в сбóре जमा (इकट्ठा, एकत्रित,
 हाजिर) होना नп , पóлный ~ те-
 атр भरा हुआ भवन म

сбóрище с разг बटोर बатор म ,
 भुरमुट दज'ур-мут म , हुजूम खु-
 джум н

сбóрка ж 1. тех जोड़ने का
 काम दजор'нэ कā कām म , जोड़ाई
 दजорāй ж , असेबल करना असэмबल
 кар'нā न , 2. (ни платье) चुनट
 चुनत ж

сбóрник м मजमूआ мадж'муā
 म , संग्रह संग्राह म

сбóрн||ый прил चुना हुआ चुनā
 चुā , —ая комāнда चुनी हुई टीम
 ж , — пункт जमा होने की जगह ж

сбóрочный прил тех ~ цех
 असेबली-शाप असэмб'лī-शāп ж

сбóрщик м 1. संग्रह करनेवाला
 संग्राह кар'нэ-вāлā म , संग्रहकर्ता
 संग्राह-कारगā म неизм , लोढ़क
 лор'ак м (напр хлопка), ~ чай-
 ного лисга चाय की पत्तियाँ तोड़-
 नेवाला म , 2. тех जोड़नेवाला
 दजор'नэ-वāлā म , असेबल करनेवाला
 असэмबल кар'नэ-वāлā म

сб́расывать несов 1. गिराना
 гирāнā न , फेक (गिरा) देना प'эк
 (гирā) дэнā न , फेकना प'эк'нā न
 (मे куда-л , से, पर से откуда-л ,
 नीचे вниз), 2 (одежды) разг
 उतारना утār'нā न , उतार फेकना
 утār प'эк'нā न , उतारकर फेकना

(फेक देना) vtār'кар प'эк'нā (प'эк
 дэнā) न , сбросить ма́ску прям ,
 перен नकाव फेक देना न , 3. перен
 (свергать) उलटना उлат'нā न , उलट
 देना उлат дэнā न , ~ йго जुआ
 उतारना (उतार फेकना) न , ◇ ~
 со счета हिसाब से निकाल देना न ,
 ~ в мóре (напр войска против-
 ника) समुदर मे फेकना न , समुदर
 के ऊपर मिटा देना न

сб́ривать несов मूँडना मू'р'нā
 न , मूँड देना मू'р дэнā न

сб́рить сов см сб́ривать

сб́род м собир пренебр कृमि-
 -कीट крими-कйт म मि

сб́росить сов см сб́расывать

сб́руя ж घोड़े का साज ग'орэ
 कā сāз म

сб́ывать несов 1 (продавать)
 बेचना бэч'нā न , बेच डालना бэч
 дāl'нā न (के यहाँ, के हाथ кому-л),
 2. (избавляться) разг छुटकारा पा-
 ना च'ут'кārā пāнā न (से что-л)

сб́ываться несов सच (सही)
 निकलना सच (सा'й) निकाल'нā नп ,
 पूरा होना (हो जाना) पूрā खонā
 (खो джāнā) नп

сб́ыт м फरोख्त фарохт' ж ,
 खपत क'ापत ж , बिक्री बिक्री ж

сб́ыть(ся) сов см сб́ывать(ся)

свāдьба ж शादी शāदी ж ,
 ब्याह бйāх म , विवाह विवāх म (के
 साथ с के-л)

свāливать несов 1. [नीचे] गि-
 राना (गिरा देना) [निये] गिरāनā

(гирā дэнā) *n*, उलटना उлат'нā *n*,
 उलट देना उлат дэнā *n* (опроки-
 дывать), काटकर गिराना कāt'кар
 гирāнā *n* (дерево), 2. (в кучу) ढेर
 लगाना (लगा देना) д^хэр лагāнā (ла-
 гā дэнā) *n* (का что-л), 3. (напр
 вину) मढ़ना мар^х'нā *n*, लगाना
 лагāнā *n*, डालना дāl'нā *n*, ~
 विनु इलजाम लगाना (डालना) *n*
 (पर, के ऊपर ना कोग-ल), दोष मढ़ना
n (पर, के ऊपर ना कोग-ल), 4.
 (свергать) राग उलटना उлат'नā
n, उलट देना उлат दэнā *n*

свалить *сов см* свāливāть

свалиться *сов* 1. गिरना гир'-
 нā *нп*, गिर जाना (पड़ना) гир
 джāнā (пар'нā) *нп*, 2. перен (за-
 болеть) बीमार पड़ जाना бймār
 пар джāнā *нп*

свāлка *ж* 1. (мусора) घूर ग^хूर
м, घूरा ग^хूरā *м*, 2. (потасовка)
 राग लडाई-भिडाई लарāй-б^хирāй
ж, हाथापाई खāt^х-ā-пāй *ж*

свāривать *несов тех* जोड़ना
 джор'нā *n*, भाल लगाना (लगा
 देना) дж^хāल лагāнā (лагā дэнā) *n*

сварить *сов* 1 उबालना убāl'-
 нā *n*, [उबालकर] पकाना [убāl'кар]
 пакāнā *n* (напр картошку); ~
 суп शोरवा उबालना *n*, ~ обēд
 रसोई (भोजन) बनाना *n*, ~ варēньє
 मुरव्वा बनाना *n*, 2. *см* свāривать

свāрка *ж тех* जोड़ाई джорāй
ж, भाल लगाना дж^хāल лагāнā *м*
сварливый *прил* लड़ाका लарā-

कā, भगडालू दज^хag'rāлу, कलहप्रिय
 कालाх-प्रिय'

свāрщик *м* जोड़नेवाला джор'-
 नē-वāलā *м*, भाल लगानेवाला दज^хāल
 лагāनē-वāलā *м*

свāтатъ *несов* मंगनी करना
 мāг'нй кар'нā *n*, विवाह ठीक कर-
 ना विवāх т'йк кар'нā *n*

свāтатъся *несов* मंगनी करना
 мāг'нй кар'нā *n*

свāя *ж* शहतीर шах'тйр *н*,
 [नीव का] लट्ठा [нйō kā] латт^хā *м*

свēдени||*е с* 1. (известие) खबर
 хабар *ж*, समाचार самāчār *н*,
 इत्तला इтт'лā *ж*, सूचना सूच'нā *ж*
 (уведомление), 2. (знание) जानका-
 री दजāн-кārй *ж*, परिचय परिचāय
м, ♠ प्रिन्यात् क ~ю ध्यान मे
 लेना *n*

свēдуший *прил* वाकिफ वāкиф,
 जानकार दजāн-кār, अनुभवी अनुб^хā-
 वी, अभिज्ञ अब^хигй'

свēжестъ *ж* 1. ताजगी тāз'гй
ж, नयापन найā-пан *м*, नवीनता
 навйн'гā *ж* (новизна), ~ मय्सि
 विचारो की ताजगी *ж*, 2. (про-
 хлада) ठंडक т^хандак *ж*, शीतलता
 шйтал'тā *ж*

свежеть *несов* ठंड पड़ना т^ханд'
 пар'нā *нп*, तेज हो जाना तēз хō
 दजāнā *нп* (о ветре)

свēжий *прил* ताजा तāзā *тж* не-
 изм, ठंडा त^хандā, शीतल शйтал
 (прохладный), नया найā, नवीन
 навйн (новый).

свежो बेझ в знач сказ ठड
पडती है 1^खанд' пар'ती खाэ

свезті сов см свозіть

свёкла ж चुकदर चुकандार म,
сáхарная — मीठा (चीनीवाला, सफेद)
चुकदर म.

свёк||ор м ससुर सасुर म, इव-
शुर शवाशुर म, дом —रा ससुराल
म, सुसराल म

свекрóвь ж सास सās ж, इवश्रु
शवाश्रु ж

свергáть несов उतारना उतार'-
नā न, उलटना उलत'नā न, उलट
(उतार) देना उलत (उतार) दēनā न

свѣргнуть сов см свергáть

свержéние с उतारना उतार'नā
म, उलटना उलत'नā म, उलट
(उतार) देना उलत (उतार) दēनā न,
— с प्रेसिòला राज्यच्युति ж

свѣрить сов см сверя́ть

сверкáть несов चमकना चामак'-
नā नн, चमक उठना चामक उत'नā
नन, झलकना जखालाक'नā नन, चम-
काना चам'कāनā न, चमका देना चам'-
कā दēनā न (चम-ल), — глаzáми
आँखे चमकाना न, сверкну́ла мо́л-
ния विजली चमक उठी

сверкнúть сов см сверка́ь

сверли́льный прил — станóк
ड्रिलिंग [मशीन] द्रिलिंग' [मशीन]
ж

сверли́ть несов वरमाना бар'-
मāनā न, वरमा चलाना бар'мā चा-
लāनā न, [वरसे से] छेद करना [бар'-
मэ сэ] च'эд кар'नā न

сверло́ с वरमा бар'мā म, ड्रिल
дрил м, ж ♀

сверну́ть(ся) сов см сверты-
вать(ся)

свѣрстник м हम-उम्र खाम-умр'
म, वरावर की उम्रवाला бар-ā-бар
क़ि उम्र'-वāлā म, तुल्यवय तुल्य'-
-वay म, समवयस्क сам-वayस्क' म

свѣрто́к м गठरी गत'रि ж,
पोटली पोट'लि ж (небольшой)

свѣртывание с 1. (крови)
जमावट दजामāवट ж, 2. (сокраще-
ние) घटाव ग'атāо м, विघटन विग'а-
तāन म

свѣрты́вать несов 1. लपेटना
लापēt'नā न, 2. (сокращать) घटाना
ग'атāनā न, घटा देना ग'атā दēनā
न, कम करना कम кар'नā न, 3.
(в сторону) मुड़ना मुर'नā नन,
फिरना प'ир'नā नन, हट जाना хат
джāनā नन, ♠ — ла́герь पड़ाव
उठाना न, — шéю गर्दन मरोड़ना न

свѣрты́ваться несов 1. जमना
दजाम'नā नन, जम जाना दजाम दजā-
नā नन, फटना प'ат'नā नन, फट
जाना प'ат джāनā नन (о шолоке),
2. (сокращаться) घटना ग'ат'नā
नन, घट जाना ग'ат джāनā नन

сверх предлог 1 (поверх) के
ऊपर कэ упар послелог, पर пар
послелог, 2. (богее) से ज्यादा
(अधिक) सэ знядā (अ'त'नक), 3. (про-
ше) के सिवा (बिना) कэ सिवा (बिना)
послелог, को छोड़कर को च'ор'кар
(исключая, поминко), से बड़कर सэ

бар^x'кар, के सिवा (अतिरिक्त) कэ
сивā (атирикт') *последлог* (вдоба-
вок), — тогó इस के सिवा, इतना
ही नहीं

сверхприбыль *ж эл* भारी
मुनाफा б^xāри мунафā *м*, ज्यादा से
ज्यादा नफा зиадā сэ зиадā нафā
м, अधिक से अधिक नफा ад^xик сэ
ад^xик нафā *м*, अत्यधिक लाभ ати-
л^xик лāб^x *м*

свѣрху *нареч* ऊपर से उपर-сэ,
— дōнизу ऊपर से नीचे तक

сверхурóчный *прил* — मुकर्रर
(निर्धारित) वक्त (समय) के वाद का
मुкаррार (निरद^xāरित) वाक्त' (सा-
माय) कэ бāल कā, ओवरटाइम овар-
-тāим

сверхштāтный *прил* [स्टाफ
की] जरूरी तादाद से ज्यादा [стаф
кй] зарūrй тādād сэ зйādā, [स्टाफ
की] आवश्यक सख्या से अधिक [стаф
кй] āвашйак санк^xйā сэ ад^xик,
अतिरिक्त अतिрикт'

сверхъестѣственный *прил*
अलौकिक अलाоकि, लोकातीत लोकā-
-тйг

сверчóк *м* भीगुर द्ज^xйгур *м*
сверя́ть *несов* मुकाबला करना
(कर देना) मुкаб'лā кар'нā (кар
дэнā) *п* (का что-л), [सूक्ष्म रूप
से] तुलना करना (कर देना) [сूक्ष्म'
रूप сэ] तुल'нā кар'нā (кар дэнā)
п (की что-ल)

свѣситель(ся) *сов см* свѣши-
-вать(ся)

свестй *сов см* сводить

свет I *м* रोशनी रोश'नी *ж*,
प्रकाश प्राकāश *म*, लूनीय — चाँद-
नी *ж*, при свѣте की रोशनी मे;
◇ в свѣте रोशनी मे (की चेतो-1)

свет II *и* 1. (*шир*) दुनिया दु-
नीयā *ж*, जहान जहाāн *म*, ससार
सāсар *म*, часть свѣта भूभाग *म*,
महाद्वीप *म*, चेत्यरे страны света
चार दिशाएँ *ж म*, 2. (*общество*)
[उच्च] समाज [उचч'] самāдж *и*,
व्यंशिनी — उस्त उच्च समाज *и*

светā||ть *несов безл* पौ फटना
पाо प^xат'нā *нп*, प्रभात (प्रात काल)
होना प्राб^xāt (प्रāताх-कāl) खōā
नп, —ет पौ फट रही है, उजाला
फैलता जा रहा है

светйло *с* प्रकाशग्रह^१ प्राकāश-
-граह *и*

светйльный *прил* — газ
कोयले की गैस को'लэ कй गाэс *ж*,
कोयला-गैस को'लā-गाэс *ж*

светйть *несов* रोशनी देना
रोश'नी дэнā *п*

светйться *несов* रोशन होना
रोшान खōā *नп*, चमकना चामाक'нā
नп, जुगजुगाना द्जुग'द्जुगāнā *नп*,
टिमटिमाना तिम'तिमāनā *नп* (*मर-
-цать*)

светлѣть *несов* (о небе) खुलना
क^xул'нā *नп*

светлó *безл* в знач сказ रो-
शन है रोшान खāэ, когдā стāло —
जब रोशनी पडी; पौ फटते ही (*когда
рассвело*)

свѣтл||ый прил 1. रोशन ро-
шан, 2 (хорошо освещенный) रोश-
नीदार рош'ни-дār, रोशनी से भरा-
-पूरा рош'ни सэ б^харā-пурā, प्रकाश
से प्लावित प्राकāш सэ плāवित (за-
литый светом), चमकीला чам'кя-
лā, उज्ज्वल उжджвал (блестя-
щий), 3 (о цвете) हलका खал'кā,
फीका п^айкā, गोरे रंग का горэ
ранг' кā (о цвете кожи, лица),
—ые вóлосы भूरे बाल м мн, ◇
—ое б́удущее उज्ज्वल भविष्य м.

светлячóк м जुगнू джуг'нū
м, खद्योत к^хадйот м

световóй прил रोशनी का рош'-
ни कā, प्रकाश-सबधी प्राकāш-сам-
बान्ध^хи

светомаскирóвка ж ब्लек-
-आउट блэк-āут ж

светофóр м ट्रैफिक लाइट्स
траэфик лāнтс' ж мн

светочувствительный прил
प्रकाश द्वारा सहज प्रभावित प्राकāш
द्वārā сахадж प्राб^хāवित

свѣтск||ий прил धर्म से ताल्लुक
(सबध) न रखनेवाला द^харм' сэ тāl-
लук (самбанд^х) на рак^х'нэ-вāлā,
दुनियावी дунниāवī, ऐहिक аэхик,
लौकिक лаокик, ◇ — человек उच्च
समाज का व्यक्ति м, —ое óбщест-
во [ऊँचा] समाज ॥, [उच्च] समाज ॥

свѣтящийся прил चमकता हुआ
чамак'тā хуā, चमकीला चам'кīлā,
चमकदार चामक-дār, दीप्त дйпт'

свечá ж сн свечка

свѣчка ж बत्ती баттī ж, मोम-
बत्ती мом-баттī ж (восковая)

свѣшать сов राग तौलना гаол'-
нā ॥, तौल देना таол дэнā ॥,
वजन करना वазан кар'нā ॥ (ка
что-л)

свѣшивать несов (напр ноги)
लटकाना лат'кāнā ॥, लटका देना
лат'кā дэнā ॥

свѣшиваться несов लटकना
लatak'нā ॥, लटक जाना лatak
джāнā ॥

свивáть несов बटना бат'нā ॥,
गूथना гуг^х'нā ॥, ◇ — гнездó
घोसला बनाना ॥

свидáни||е с भेट бэт ж, मुला-
कात मुлāкāt ж, साक्षात्कार сā-
क्षाг-кār ॥ (се, के साथ с кем-л),
◇ до —я खुदा हाфиз, राम राम,
नमस्ते, पुनर्दर्शनाय

свидѣтель м गवाह гавāх ॥,
साक्षी сākшī ॥

свидѣтельство с 1. (показа-
ние) गवाही гавāхī ж, साक्ष्य сā-
क्षи' ॥, 2. (подтверждение) सबूत
сабूत ॥, प्रमाण प्रमाāन म, 3.
(удостоверение) सर्तीफीकेट сартī-
фिकэт ॥, प्रमाणपत्र प्रमाāन-पात्र'म

свидѣтельствовать несов
गवाही (साक्षी) देना гавāхī (сākшī)
дэнā ॥, साक्षी होना сākшī хонā
॥ (की о чем-л), परिचय देना
паричан дэнā ॥, सबूत (परिचायक)
होना- сабूत (паричāнак) хонā ॥
(подтверждать)

свинáрка *ж* सूअर पालनेवाली
сӯар пāl'нэ-вāли *ж*

свинáрник *м* सूअर-खाना сӯар-
-хāнā *м*

свинéц *м* सीसा сйсā *м*

свинíна *ж* सूअर का गोश्त
(मॉस) сӯар кā гошг' (мāс) *м* ,
शूकर-मॉस शुकार-मāс *म*

свиновóдство *с* सूअरो का पा-
लन сӯарō кā пāлан *м* , शूकर-पालन
शुकार-пāлан *म*

свинóй *прил* 1. सूअर का сӯар
кā, 2. (из свинины) सूअर के गोश्त
(मॉस) का [बना हुआ] сӯар кэ
гошт' (мāс) кā [банā хуā]

свинцóв||ый *прил* 1. सीसे का
[बना हुआ] сйсэ кā [банā хуā],
—ые белíла सफेदा *म* , 2. (о цве-
те) सुरमीला сур'мйлā

свиньý *ж* सूअर сӯар *и* , शूकर
शुकार *म* , सूअरी сӯарй *ж* (сам-
ка)

свирéль *ж* वाँसुरी बāसुरй *ж* ,
मुरली मुर'ली *ж*

свирéпствовать *несов* 1. क्रो-
धोन्मत्त होना क्रод'хонматт' хонā
нп , 2. (бушевать) जोर होना зор
хонā *нп* (का о чём-л) , जोरो पर
होना зорō пар хонā *нп* (напр о
буре, морозе)

свирéпый *прил* भयानक ब'хайā-
नाक, क्रूर क्रूर, प्रचंड प्रचанд', उग्र
угр'

свисáть *несов* [नीचे की तरफ,
नीचे की ओर] लटकना (भूलना)

[नीचे की तराफ, नीचे की ओर] ला-
ताक'нā (дж'у'нā) *нп*

свист *м* 1. सीटी [की आवाज़]
सिती [की āvāз] *ж* , 2. (напр пуль,
ветра) सनसनाहट सान'санāхат *ж* ,
सन्नाटा सान्नāтā *म*

свистéть *несов* 1. सीटी देना
(वजाना) सिती дэнā (баджāнā) *п* ;
2. (о пуле, еетре) सनसनाना सान'
санāнā *п* , सनसन करना सान'सान
कार'нā *п*

свй́стнуть *сов с и* свистеть 1
свистóк *м* सीटी सिती *ж* , дать
~ सीटी देना *п*

свй́та *ж* अनुगामी समूह अनु-
गāमй самūх *म* अनुचर-वृद अनु-
चार-वरिन्द' *म* , सवारी सавāरй *ж*
(конная)

свй́тер *и* свeтер свeтар *и*

свить *сов с м* свивāть

свобóд||а *ж* आजादी āzādй *ж* ,
स्वतंत्रता स्वा-तान्त्र'tā *ж* , — слóва
लिखने-बोलने की आजादी *ж* , व्या-
ख्यान (लेखन-भाषण) की स्वतंत्रता
ж , — печāти छापे (छपाई, प्रकाशन)
की आजादी (स्वतंत्रता) *ж* , граж-
дāнские —ы नागरिक आजादी (स्वत-
त्रता) *ж* , शहरी आजादियाँ *ж* *मн* ,
вы́пустить на —у रिहा करना (कर
देना) *п*

свобóдно *нареч* он' —-гово-
рйт на хиндустāни वह हिंदुस्तāनी
बेतकल्लुफी (सुगमता) से बोलता है
वाख'хиндустāनй бэ-ताकाल्लуфй (су-
-гам'tā) сэ бол'tā хāэ

СВОБОДН||ЫЙ прил 1. आजाद āzād, स्वतंत्र स्वा-танत्र', 2. (беспрепятственный) बधनहीन банд'ан-хйн, —ое развѣтие बधनहीन विकास м, 3. (не занятый, порожний) खाली хāлй, रिक्त रिक्त', 4. (лишний) फालतू фāл'तू, अतिरिक्त аतिरिक्त', 5. (не занятый трудом) खाली хāлй, फारिग фāरिग, —ое व्रѣмя फुरसत (अवकाश) का वक्त (समय) м, 6. (о платье) ढीला д'хйलā, ♦ —ая профѣссия आजाद पेशा м

СВОБОДОЛЮБИВЫЙ прил आजादीपसद āzādī-пасанд', स्वतंत्रता-प्रेमी स्वा-танत्र'तā-प्रэमी

СВОБОДОМЫСЛИЕ с विचार-स्वतंत्रवाद विचāр-स्वा-танत्र'-वāद м

СВОБОДОМЫСЛЯЩИЙ прил आजाद (स्वतंत्र) खयाल (विचार) का āzād (स्वा-танत्र') хайāl (विचāр) кā, विचार-स्वतंत्रवादी विचāр-स्वा-танत्र'-वāदी

СВОД м 1. मजमूआ мадж'муā м, संग्रह санграх м, — заκόнов कानून की पोथी ж, नियम-संग्रह н, 2 арл मेहराब мэх'рāб ж

СВОДИТЬ несов 1 ले जाना लэ джāнā нл (पर से, से с чего-л, के पास к кому-л), 2 (соединять) मिलाना милāнā н, मिला देना मि-लā дэнā н, 3. (к чему-л) पहुँचाना пах'ūчāнā н, पहुँचा देना пах'ūчā дэнā н, ♦ — с умā पागल (उन्मत्त) करना (कर देना) н, — концы с

концāми आमदनी और खर्च बराबर करना н, आमदनी के अदर गुजारा करना न, — счета बदला लेना (चुकाना) न, — на нёт नहीं के बराबर करना न, बेकार बनाना न; я свел все его усилия на нёт मैं ने उस की तमाम कोशिशो को बेकार बना दिया, мне свело рўку मेरी कोहनी मे मरोड हो गया

СВО́ДКА ж सूची-पत्र सूचй-патр' м, अनुचय अनुचай м, — погобы ऋतु-वर्णन म

СВО́ДНЫЙ прил 1. सम्मिलित सम्मिलित, संयुक्त सāयुक्त', 2.: — брат सौतेला भाई साотэлā б'āй м

СВО́ДЧАТЫЙ прил मेहराबदार मэх'рāб-дār

СВОЁ мест см свои

СВОЕВÓЛЬНЫЙ прил मनमौजी मान-माодजी, स्वेच्छाचारी स्वэच'ā-чāरी, स्वच्छद स्वा-च'ч'āन्द'

СВОЕВРÉМЕННО нареч ठीक (उचित) वक्त (समय) पर त'хйक (учит) वाक्त' (самай) пар, यथासमय йат'ā-самай

СВОЕВРÉМЕННОСТЬ ж सामयिकता сāмайик'тā ж

СВОЕВРÉМЕННЫЙ прил सामयिक сāमानिक, समयोचित सामानो-चित

СВОЕОБРА́ЗІЕ с वैयक्तिक विशेषता वैāйактик вишэш'тā ж, विलक्षणता विलाक्षान'тā ж, व्यक्तित्व वйактит्व' н, मौलिकता माолик'тā ж (напр писателя)

сговорчивый при [अनाना]

से] मान लेनेवाला [ācānī cə] mān
लэнэ-вāлā

сгоня́ть *несов* 1. (с места)
[बाहर] निकालना [bāḥar] nikāl'nā
n, 2. (собирать) [भिन्न जगहो से]
भगा देकर जमा (इकट्ठा, एकत्रित)
करना [bʰinī dʒaḡ'xō cə] bʰagā
dēkar dʒamā (икатгʰā, экатрит)
кар'нā n, मजबूर करके जमा करना
мадж'бूर кар'кэ джамā кар'нā n
(наси́льно)

сгора́ние с जलना джал'нā m,
जल जाना джал джānā m, दहन
दाहान m, ज्वलन джвалान m

сгора́ть *несов* जलना джал'нā
nn, जल जाना джал джānā nn,
डहना दाह'нā nn, ♠ — от любо-
пытства उत्सुकता से व्याकुल होना
nn

сгóрби||ться *сов* कमर झुकना
(झुक जाना) камар джʰук'нā
(джʰук джānā) nn (की o ком-л);
идтй — вшись कंधे झुकाकर चलना nn
сгóрбленный прич, прил
[कमर] झुका हुआ [камар] джʰука
ḡuā

сгорéть *сов см* сгорáть

сгоряча́ нареч разг क्रोध के
आवेश मे क्रोध'कэ āvāš mē (в при-
падке гнева), चिडचिड़ाहट के आवेश
मे चिर'चिरāḡat kē āvāš mē (в при-
падке раздражения), विना विचारे
(सोचे-समझे) binā viḡārē (сочэ-
сам'джʰэ) (необдуманно)

сгребáть *несов* इकट्ठा (जमा)

करना ikaḡ'ā (джамā) кар'нā n
(собирать), ढेर लगाना dʰēr la-
gānā n (в кучу, का что-л, जेली
से грабляं, वेलचे से लопатой)
сгребти́ *сов см* сгребáть
сгружа́ть *несов* [बोझ] उतारना
(उतार देना) [bodʒʰ] utār'nā
(угār dēnā) n

сгрузи́ть *сов см* сгружа́ть
сгусти́ть(ся) *сов. см* сгущать
(-ся).

сгу́сток m थक्का tʰakkā m; —
क्रóви खून का थक्का m

сгуща́ть *несов* गाढा (घना)
करना (कर देना) gārʰā (gʰanā)
кар'нā (кар дэнā) n, जमाना द्वा-
mānā n, ♠ — क्राँски बढ़ा-चढ़ाकर
वयान (वर्णन) करना n, अत्युक्ति
(अतिरजित) करना n

сгуща́ться *несов* गाढा (घना)
होना (हो जाना) gārʰā (gʰanā) honā
(ḡo dʒānā) nn, जमना द्वा-
mānā nn, उमडना उमार'नā nn, घिरना
gʰir'nā nn (напр. о тучах)

сгущён||ый 1. прич от сгу-
сти́ть, 2. прил.: — ое молоко́
जमावटी दूध द्वा-
māvṭī dūḡ dʒamāṭī dūḡ m, दूध
की टिनबंदी दूध'कī tīn-bandī ḡ
(в банке)

сдава́ть *несов* 1. दे देना dē
dēnā n, सौपना sāṇp'nā n, हवाले
(सुपुर्द) करना ḡavālē (सुपुर्द)
кар'нā n (передавать, вручать,
के кому-л), — ве́щи в бага́ж अस-
बाब लगेज मे देना (दे देना) n,

— кнйгу в печáть किताब छपने देना *n*, 2. (крепость и т *n*) सौपना साँप'ना *n*, हवाले (सुपुर्द) करना खавāलэ (सुपुर्द') кар'ना *n* (के кому-л), 3. — внаем кираये (पट्टे) पर देना किरāयэ (पट्टे) пар дэна *n*, — квартиру мकान किराये पर देना макāн किरāयэ пар дэна *n*, 4. (карты) बाँटना बाँत'ना *n*, — карты ताश के पत्ते बाँटना *n*, ♦ — экзāмен इम्तहान (परीक्षा) पास करना *n*

сдава́ться *несов* हार मानना खāр ма́н'на *n*, आत्मसमर्पण करना ātm'-самарпан кар'ना *n* (के सामने кому-л), हथियार छोडना (डालना) खāt'ийāर च'ор'ना (दाँल'ना) *n* (складывать оружие)

сдави́ть *сов см* сдавливать

сда́вленный 1. *прич от* сдавить, 2. *прил (о голосе)* दवा हुआ दाба́ खуā, रुद्ध रुद्ध^x

сда́вливать *несов* दवाना दाба́-ना *n*, दवा देना दाबा́ दэना *n*

сдать *сов см* сдавать

сда́ча *ж* 1. (крепости и т *n*) सौपना साँप'ना *m*, हवाले (सुपुर्द) करना खавāलэ (सुपुर्द') кар'ना *m*, आत्मसमर्पण ātm'-самарпан *m* (कानितुल्याция), 2. (вनाём) किराये पर देना किरāयэ пар दэना *m*, 3. (деньги) रेजगारी रэз'гāरй *ж*, चेज चэндж' *m*

сдвиг *и* तवदीली ताब'दीली *ж*, परिवर्तन परिवारतान *m*

сдвига́ть *несов* 1. हटाना खātāna *n*, हटा (सरका) देना खātā (सार'kā) दэना *n*, सरकाना सार'kā-ना *n* (с места), 2. (сближать) [हटाकर] मिलाना [खātāकार] मिला-ना *n*

сдвига́ться *несов* हटना खāt'ना *нп*, हट जाना खāt दजāна *нп*, टसकना तасак'ना *нп*

сдвй́нуть(ся) *сов см* сдвига́ть(ся).

сде́ла||ть *сов* 1. करना кар'ना *n*, कराना कारāना *n*, करवाना кар'वा́ना *n* (через посредство ко-го-л), вы для меня́ мно́го — ли आप ने मेरे लिये बहुत परिश्रम किया है; 2. (произвести, изготовить) बनाना банāना *n*, बनवाना бан'-वा́ना *n* (через посредство ко-го-л), ♦ — вы́вод нतीजा (परिणाम) निकालना *n*, — вид वहाना करना *n*, — по-сво́ему अपने बल पर करना *n*

сде́латься *сов* बनना бан'ना *нп*, बन (हो) जाना бан (खो) दजā-ना *нп*

сде́лк||а *ж* लेन-देन लэн-дэн *и*, सौदा साода *m*, समझौता сам'-дж'аотā *m* (соглашение), вы́годная — अच्छा सौदा *и*, заключа́ть —у सौदा करना *n*

сде́льн||ый *прил* ठेके (उजरत) का त'экэ (удж'рат) kā, —ая рабо-та ठेके पर काम *m*, —ая опла́та काम के हिसाब से अदायगी *ж*

сдельщина *ж* ठेके पर काम
т^хэкэ пар кām *м*

сдёргивать *несов* [भटके से]
खीचना (खीच लेना) [дж^хат'кэ сэ]
к^хйч'нā (क^хйच लēнā) *п.*, उतारना
утār'нā *п*

сдёржанность *ж* [आत्म]सयम
[ātm'-] сāйам *и*, आत्मनिग्रह ātm'-
-ниграх *м*, वाक्-संयम vāk-сāйам *м*
(скупость на слова)

сдёржанный *прил* सयमी сā-
йамй, आत्म-निग्रही ātm'-ниграхй,
घुन्ना г^хуннā, सकोची санкоचй (не
выражающий своих чувств), रूखा
рūk^хā (сухой, холодный), लजीला
ладжйлā (застенчивый)

сдержать(ся) *сов см* сдёрживать(ся)

сдёрживать *несов* रोकना рок'-
нā *п*, перен *тж* नियत्रित करना
нийантри кар'нā *п*, — слóво वात
рхна *п*, वचन पालना (निभाना) *п*

сдёрживаться *несов* अपने आप
को रोकना ап'нэ āп ко рок'нā *п*,
जब्त (आत्मसयम, आत्मसंवरण) कर-
ना забг' (ātm'-сāйам, ātm'-сāва-
ран) кар'нā *п*

сдёрнуть *сов см* сдёргивать

сдирать *несов* उतारना утār'нā
п, उधेडना уд^хэр'нā *п*, उकेलना
укэл'нā *п*, — कóжу, श्कुру खलि-
याना *п*, खाल (चमडा) उतारना
(उधेडना, खीचना) *п*

сдóба *ж* मीठी गोली रोटी मीठ^хй
голий ротй *ж*

сдóби||ый *прил* चरब चराब,
सुगंधित सु-ганд^хнй, स्वादिष्ट свā-
дишт', — ая бóулка मीठी रोटी *ж*

сдóхнуть *сов* मरना мар'нā *п*,
मर जाना мар джāйā *п*

сдружиться *сов* दोस्त (मित्र)
वन जाना дост' (मित्र') бан джāйā
п, दोस्ती (मित्रता) हो जाना до-
стй (मित्र'тā) хо джāйā *п* (की *о*
ком-л, से *с* кем-л)

сдувать *несов* उड़ाना урāнā *п.*,
उड़ा देना урā дōнā *п*, फूँककर उड़ा-
ना п^хўк'кар урāнā *п* (*ртом*)

сдúнуть *сов. см.* сдувать

сдутъ *сов см* сдувать

сеāнс *м* शो शो *м*, खेल क^хэл
и (шахматный *и т п*)

себё *мест см* себя

себестоимость *ж ж* पैदावार
का खर्च पाэдā-вār кā харч' *м*,
उत्पत्ति का मूल्य उत्पाति кā мулй'
м., लागत-मूल्य лāгат-мулй' *м*

себйā *мест* अपने को ап'нэ ко,
говорить с самйīm сōбōй अपने आप
से बोलना *п*, ◇ брать с сōбōй
साथ लेना *п*, от — अपनी तरफ
(ओर) से; प्रीति व — आपे मे
आना *п*

сев *м* बोवाई बовāй *ж*, बीजाई
бйджāй *ж*

сéвер *м* उत्तर उत्तर *м*

сéверный *прил* उत्तरी उत्त'рй,
Сéверный пóлюс उत्तरी ध्रुव *м*;
— олень उत्तरी वारहसिगा *м*

сéверо-востóк *м* उत्तर-पूरव

уттар-पूराब *и*, उत्तर-पूर्व *уттар-*
-पूर्व' *м*, पूर्वोत्तर *пूरवоттар м*

се́веро-за́пад *м* उत्तर-पच्छिम
уттар-पачч'им *м*, उत्तर-पश्चिम
уттар-पाश्चिम *м*, पश्चिमोत्तर *па-*
श्चिमोत्तर *м*

севооборо́т *м. с-х* फसलो की
वारी (अदला-बदली) फास'लō *кй* бā-
रй (ад'лā-бад'лй) *ж*

сего́дня *нареч* आज āдж, ~ ве-
чером आज रात; ~ у́тром आज सुबह
को, आज सवेरे

сего́дняшний *прил* आज का
āдж кā, आज-कल का āдж-काल कā
अद्यतन *адй'тан* (теперешний, со-
временный)

седеть *несов* सफेद (पक्का) हो-
ना (हो जाना) сафэд (паккā) хōнā
(хō джāнā) *нп*, बाल सफेद (पक्के)
होना (हो चलना) бāl сафэд (па-
ккэ) хōнā (хō чал'нā) *нп* (ке *о*
ком-л)

седи́на *ж* सफेदी сафэди *ж*

седла́ть *несов* काठी (जीन) कस-
ना कāt'хй (зйн) кас'нā *п* (पर ко-
го-л)

седло́ *с* काठी कāt'хй *жс*, जीन
зйн *жс*

седоборо́дый *прил* सफेद दा-
ढीवाला сафэд дāр'хй-вāлā

седовла́сый *прил* सफेद (पक्के)
बालोवाला сафэд (паккэ) бālō-вā-
лā

седо́й *прил* सफेद साफेद, पक्का
पाककā, श्वेत श्वेत, सफेद (पक्के)

बालोवाला сафэд (паккэ) бālō-वāलā
(*о человеке*)

седо́к *м* 1. (всадник) [चुड़-]
सवार [г'хур-] савār *м*, 2. (пасса-
жир) सवारी савāрй *жс*, मुसाफिर
мусāфир *м*, यात्री йāтрй *м*

седьмо́й *числит* सातवाँ сāt'вā

сезо́н *м* 1. मौसिम маосим *и*,
ऋतु риту *м*, 2. (театральный
и т п) वक्त вакт' *м*, समय са-
май *м*

сезо́нник *м* राग मौसिमी (सा-
मयिक) मजदूर маосимй (сāмайик)
маз'дур *и*

сезо́нный *прил* मौसिमी мао-
симй, सामयिक сāмайик

сей *мест* यह йāх, на ~ раз
इस बार, до сих по́р अभी तक, ни
с того, ни с сего बिना किसी कारण
сейм *и* सेईम сэйм *и*

сейсмиче́ский *прил* भूकंप-स-
बधी б'ху-камп'-самбанд'й, भूकंप-
सूचक б'ху-камп'-сучак (*напр о*
приборе)

сейсмо́граф *м* भूकंप-सूचक [यंत्र]
б'ху-камп'-сучак [йантр'] *м*

сейсмоло́гия *жс* भूकंप-विज्ञान
б'ху-камп'-вигйāн *м*

сейф *м* सेफ сэф *и*, तिजोरी
тиджорй *жс*, वज्र-कोठरी ваджр'-
-кот'х'рй *жс* (помещение)

сейча́с *нареч* 1. (теперь) अब
аб, आज-कल āдж-काल, इस वक्त
(समय) ис вакт' (сачан), 2. (толь-
ко что) अब ही аб хā, अभी-अभी

аб^хй-аб^хй; 3. (сию минуту) इसी
दम इसी दाम, फौरन फाोरान

секрёт *м* 1. भेद б^хэд *м*, राज
рāз *м*, रहस्य ра^хасй' *м*, ни для
кого не ~, что... यह किसी से
छिपा नहीं है कि, यह कोई रहस्य
नहीं है कि; говорить по ~у
रहस्य के स्वर में कहना *п*, хранить
в ~е छिपाये रखना *п*, 2. воен
चोरपहरा चор-पा^х'рā *м*

секретариат *м* सेक्रेटेरियट सэ-
крэтэрийат *м*, सचिवालय सачив-
āлай *м*

секретарь *м* मुहरिर मुखаррир
м, सेक्रेटरी सэкрэт'рй *м*, मंत्री
мантри *и* (руководитель); मन्त्रिणी
мантринй *ж* (руководитель — о
женщине); सेक्रेटरी सэкрэт'рй *м*
(собрания)

секрётный *прил* खुфिया ху-
фийā неizm, गुप्त гупт', गोपनीय
гоп'ний'

секреция *ж* физиол निस्सारण
ниссāран *м*, क्षरण-क्रिया кшаран-
-крийā *ж*

сексуальный *прил* स्त्रीपुरुष-
सवध-विषयक стрй-пуруш-сам-
банд^х-вишайак, मैथुनिक маэт^ху-
ник

сэкта *ж* *прям*, перен फिरка
фир'кā *и*, संप्रदाय сампрадāй *м*

сектāнт *и* *прям*, перен фир-
каपरस्त фир'кā-параст' *м*, संप्र-
दायवादी сампрадāй-вāдй *м*

сектāнтство *с* - *прям*, перен

फिरकापरस्ती фир'кā-парастй *ж*,
संप्रदायवाद сампрадāй-вāд *м*

сэктор *м* वृत्त-खंड व्रित्त'-
-क^ханд' *м*, शाखा шāк^хā *ж*, विभाग
виб^хāг *м* (отдел), हिस्सा хиссā
м, भाग б^хāг *м* (отрасль)

секунда *ж* सेकड сэканд' *м*

секундн||ый *прил* सेकड का
сэканд' кā, ~ая стрёлка सेकड की
सूई *ж*

секционный *прил* विभागीय
виб^хāгий'

сэкция *ж* (подразделение) वि-
भाग विб^хāг *м*

селёдка *ж* हेरिंग [-мछली] хэ-
ринг'[-мач^х'ли] *ж*

селезёнка *ж* अनात तिल्ली ти-
ल्ली *ж*, पिलई пилай *ж*

сэлезень *м* नर वत्तक नार бат-
так *м*, नर वत नार бат *м*

селёкция *ж* *с* - *х* चुनाव चुнаō
м, ~ растений पौधो का चुनाव *и*

селёние *с* गाँव гāо *м*, देहात
дэхāт *м* (деревня), वस्ती бастй *ж*,
आवादी āбāдй *ж* (посёлок)

селитра *ж* хим शोरा шорā *и*

селиться *несов* वसना бас'нā *нп*

селō *с* गाँव гāо *м*, देहात дэхāт
м, ग्राम грām *м*

сельдь *ж* *см* селедка

сэльск||ий *прил* गाँववाला гāо-
-вāлā, देहाती дэхāтй, ग्रामीण грā-
मйн, ग्राम्य грāmй', ~ учитель деहा-
ती उस्ताद *м*, ग्राम-शिक्षक *м*, ग्रā-
मीण शिक्षक *м*, ~ая шкōла деहात

का स्कूल *म*, ग्राम-पाठशाला *ज*,
 ◇ -ое хозяйство खेतीबारी *ज*,
 कृषि *ज*

сельскохозяйственный *प्रिल*
 खेतीबारी का क^खэти-ब^बारी क^क, कृषि-
 -सबधी कृषि-सामबान्द^ख, कृषिप्र-
 धान कृषि-प्राद^खान (о районе,
 стране)

сельсовёт *म* (сёльский совет)
 देहाती (गाँव की) सोवियत द^खाति
 (гаँо ки) सोवियत *ज*, ग्राम-सोवियत
 ग्र^{ग्र}ाम-सोवियत *ज*

семафóр *म* सिकदरा सिकान्द^रा
म, सिगनल [का खभ] सिग^{सि}नाल [क^क
 क^कामब^ख'] *म*

сёмга *ज* सैमेन[-मछली] साэмэн
 [-मच^चल्य] *ज*

семéйн||ый *प्रिल* 1. बालबच्चे-
 दार ब^बाल बचच^चे-द^दार, सपरिवार^स सा-
 -परिव^पार, ~ человек परिवारवाला
म, गृहस्थ *म*, 2. (относящийся
 к семье) पारिवारिक प^पारिव^पारिक,
 कुटुंबी कुतुम्ब^{कु}, по ~ым обстоя-
 тельствам पारिवारिक कारणो से

семéйственность *ज* भाई-भती-
 जावाद ब^बाई-ब^बातियदजा-व^वाद *म*

семéйство *स* 1. कुनबा क^कुन^कबा
म, परिवार परिव^पार *म*, कुटुंब कु-
 तुम्ब^{कु} *म*, 2. биол परिवार परि-
 व^पार *म*

семенить *несов* छोटे छोटे कद-
 मो मे चलना च^चот^चे-च^चот^चे क^काद^कम^मो म^मे
 चाल^चना *न*, छोटे छोटे पग भरते हुए
 चलना च^चот^चे-च^चот^चे पाग ब^बार^बत^ते ख^खु^ख
 चाल^चना *न*

семеннóй *प्रिल* 1. биол धातु-
 सबधी द^दातु-सामबान्द^ख, वीर्य-सबधी
 वीर्य^व-सामबान्द^ख, 2. бот बीजी
 ब^बिदज^ज

семёрка *ज* 1. (цифра) सात са^सत
म, 2. карт सत्ता सा^सत^ता *म*

сéмеро *числит* सात са^सत

семéстр *म* टर्म त^तर्म *म*

семидесятый *числит* सत्तरवाँ
 सा^सतग^गार^रवाँ

семилётка *ज* [школа-] ~

सात-साला स्कूल सा^सत-सा^सला स्कूल *म*

семилётный *प्रिल* सात बरस का
 सा^सत ब^बारस क^क, सात साला सा^सत सा^सला
 नैउ^नैउ^नैउ^न, सप्तवर्षीय सा^सप्त^स-व^वर्षीय^य

семина́р *म* सेमिनार स^सेमिना^नर *म*,
 तत्त्वेपण-चर्या त^तत्त्व^तेशान-च^चर्या *ज*

семина́рий *म*. *см* семина́р

семина́рия *ज*. शिक्षालय शि^शक्षा-
 लाय *म*, पाठशाला पा^पाठ^प-शा^शला *ज*

семисóтый *числит* सात सौवाँ
 सा^सत सा^सोवाँ

семна́дцатый *числит* सत्तरह-
 वाँ सा^सत^तग^गार^रवाँ

семна́дцать *числит* सत्तरह
 सा^सत^तग^गार^र

семь *числит* सात सा^सत

сéмьдесят *числит* सत्तर सा^सत-
 तार, ~один इकहत्तर; ~два बहत्तर,
 ~три तिहत्तर, ~четыре चौहत्तर;
 ~пять पचहत्तर, ~шесть छिहत्तर,
 ~семь सतहत्तर, ~восемь अठ-
 हत्तर; ~девять उन्नासी

семьсо́т *числит* सात सौ सा^सत
 सा^सो

семья *ж* कुनवा कун'бā *н*, परि-
वार परिवार *म*, कुटुंब कутुम्ब' *म*

семьянийн *म* 1. अपने घराने की
ज्यादा परवा करनेवाला अप'नэ г^харā-
нэ кй зиадā пар'вā кар'нэ-вāлā
म, 2. *уст* (семеиный человек)
परिवारवाला परिवार-वāलā *и*

сёмя *с* 1. *бот* बीज бйдж *म* ;
2. *перен* बीज бйдж *म*, сёять
семенā раздōра фूट के बीज वोना
н, 3. *биол* वीर्य वीर्य' *म*,
धातु द^хातु *ж*

сенāт *म* सिनेट синэт *म*, *ж*

сенāтор *म* सिनेटर синэтार *म*

сёни *म* दालान दāलāन *म*, ड्यो-
ढी दिор^хй *ж*

сён||о *с* [सूखी] घास [सूक^хй] г^хāс
ж, *стог* ~а सूखी घास का ढेर *म*

сеновāл *म* [सूखी] घास की को-
ठी [सूक^хй] г^хāс кй кот^хй *ж*

сенокōс *म* घास काटना г^хāс
кāt'нā *म*, घास की कटाई г^хāс кй
कātāй *ж*

сенокосйлка *ж* घास काटने की
मशीन г^хāс कāt'нэ кй машин *ж*

сенсациōнный *прил* सनसनी
का сан'сани कā, सनसनीखेज сан'-
сани-хэз -

сенсāция *ж* सनसनी сан'са-
ни *ж*

сентиментāльный *прил* भा-
वुक б^аवुक -

сентябрь *म* सितवर सितам-
бар *н*

сепарāтный *прил* अलग अलग,

अलहदा अलāх'дā *неизм*, पृथक् परि-
त^хак, — договор पृथक् संधि *ж*

сёра *ж* *хим* गंधक ганд^хак *ж*

серб *म* सर्व сарб' *म*, सर्बियन
сарбиниан *म*

сёрбский *прил* सर्बियन сарби-
йан

серви́з *म* [वरतनो का] सेट [बा-
र'तानō कā] सэт *म*, खाने के कुल एक
मेल के वरतन क^хāनэ कэ कुल э^х мэл
कэ бар'тан *म* *म*., обēденный —
डिनर-सेट *н*, чайный — चाय का
सेट *म*., टी-सेट *म*

сервировāть *сов* и *несов* परोस-
ना парос'нā *न*, दस्तरखान चुनना
(रखना) дастар-хāн चुन'нā (рак^х-
нā) *न*

сервирōвка *ж* रकावियो की
तरतीब राकāбийō कй тар'тйб *ж*
(убранство стола), वरतन सजाना
бар'тан саджāнā *म* (действие)

сердēчно *нареч* दिल (हृदय) से
दिल (ख़िदाय) सэ, दिल (मन) खोलके
दिल (मान) क^хол'кэ, हृदयपूर्वक ख़ि-
दाय-पूरवाक, — वाम благодāрен
आप को हार्दिक धन्यवाद

сердēчность *ж* गर्मजोशी гарм'-
джоши *ж*, सौहार्द साохāрд' *म*,
[हृदय की] द्रवणशीलता [ख़िदाय कй]
द्रаван-шил'тā *ж*

сердēчный *прил* 1. (относя-
щийся к сердцу) दिल (हृदय) का
दिल (ख़िदाय) कā; 2. (искренний)
दिली दिली, हार्दिक ख़ार्दिक

сердйтый *прил* 1. चिडचिडा

чир'чирā, गुस्सैल गुस्साэл, 2. (раз
драженный, гневный) खफा हाफā
नेम, क्रोधी क्रोध^४य, रुष्ट रुष्ट'

сердѣть несов चिढाना चिर^४ānā
n, खिजलाना क^४यिज'लānā n, गुस्से
मे लाना गुस्सा मे लānā n, रुष्ट
करना रुष्ट' कार'नā n

сердѣться несов चिढना चिर^४nā
nn, खीजना क^४यिज'nā nn, खफा
होना हाफā хонā nn, गुस्सा (क्रोध)
करना गुस्सा (क्रोध^४) कार'नā n (पर
на кого-л, на что л)

сёрдце с दिल दिल m, हृदय ह्रि-
дай m; ♠ в сердцах भुँझलाकर, по-
ложā рўку нā сердце दिल (जी) खोल-
कर

сердцебиение с धकधकी द^४ак'-
द^४аки ж, दिल (हृदय) की धडकन
दिल (ह्रिдай) कय द^४ार'कान ж,
हृत्कपन ह्रिग-काम्पान m

сердцевіна ж गूदा गुदā m,
गरी गरि ж (напр ореха)

серебрѣстый прил रुपहला ру-
पाх'лā

серебрѣться несов चाँदी की
सी चमक पैदा कर देना चाँदी कय सी
चामाक पाэдā कार दэнā n

серебрó с चाँदी चाँदी ж, रजत
राजत ж

серéбряный прил चाँदी का
[बना हुआ] चाँदी कā [बानā хуā]

середїна ж बीच बीच n, दर-
मियान दर-मिनिā m, मध्य माद^४न'
m, ♠ золотāя — बीच की राह ж,
मध्यम m

середняк m दरमियानी तवके का
किसान दर मियāनि ताब'कē кā ки-
сān m, मध्य श्रेणी का किसान माद^४न'
शरēनि कā किसān m

серёжка ж см серьга
серенāда ж सेरीнеड सэрйнед m
сержāнт m सर्जट सार्जजान्त' n
серійный прил सीरीज (सिल-
सिले) का सिरйз (सिल'सिलē) कā
сéria ж सिलसिला सिल'सिलā
m, माला मālā ж, सीरीज सिरйз
ж (преимущественно о произ-
водстве, официальном издании и
т n)

сернистый прил गंधक के गुण-
वाला गान्द^४ак कē गुन-वālā, गंधक
मिला हुआ गान्द^४ак मिलā खуā

сёрн||ый прил गंधक का गान-
द^४ак कā, गंधकीय गान्द^४कय', -ая
кислотā गंधक का तेजाब m

серовāтый прил धूसर (भूरा, खा-
की) सा द^४усар (б^४урā, хāкй) сā, थोडा
(कुछ) धूसर (भूरा, खाकी) т^४орā
(कуч^४) द^४усар (б^४урā, хāкй)

сerp m हंसिया хāснийā ж,
दराँती दараँतिā ж, — n мо́лот
हंसिया और हथौडा.

сéryй прил धूसर द^४усар, भूरा
б^४урā, खाकी хāकй, धुँधला द^४уंद^४лā
(напр о туче)

серьгā ж वाली бāली ж, कुडल
कुण्डाल m

серьёзно нареч 1 सजीदगी
(गभीरता) से सान्दजид'गй (गाम्ब^४ир'-
тā) сē, महत्त्व देकर माхатत्व' дэхаав,

गभीरतापूर्वक गамб^хир'тā-पूरवाक,
 поговорим — अव कुछ गभीर वाते
 कर लें; 2. (в самом деле) असल
 (वास्तव) में असल (वāсгав) म्, दर
 असल दार असल

серьёз||ый прил सजीदा सान-
 джидā *неизм*, गहरा гах'рā, गभीर
 गамб^хир (глубокий), сдѣлать — ое
 лицō चेहरा गभीर बना लेना *п*

сѣссия *ж* сेशन सेशन *м*, बैठक
 баэт^хак *ж*, अधिवेशन ад^хивेशन *м*

сестра^а *ж* बहिन बा^хин *ж*,
 двоюродная — चचेरी (ममेरी, फुफेरी,
 मौसेरी) बहिन *ж*, ♦ медицинская
 — [अस्पताल की] नर्स *ж*, परिचा-
 रिका *ж*

сесть *сов см* सादित^ься

сѣтка *ж* 1. जाली дजāल^й *ж*,
 जाल दजāल *म*, 2. (тарифная) मान
 mān *म*

сѣтовать *несов* शिकायत (वि-
 लाप) करना शिकāयत (вилāप) кар'-
 нā *п*

сетчатка *ж* *анат.* आँख की
 पुतली के पीछे की झिल्ली āक^х क[ि]
 पुत'ली कē पयच^хē क[ि] दज^хिल्ली *ж*,
 नेत्रात नेत्रāन्त' *म*

сеть *ж* *прям*, *перен* जाल
 дजāल *म*

сечѣние *с мат* छेद च^хэд *म*,
 कांड kāнд' *म*; ♦ *ж* кесарево — मेद
 गर्भ-शल्यकर्म *म*

сечь *несов* *луг* (бить) बेंस-मारना
 (लगाना) बेंत mā'р'nā (lāgānā) *п*;
 कोड़े मारना (लगाना) कōरē mā'р'nā

(lāgānā) *п* (कनुतो *и*), 2. (рубить)
 काटना कāt'nā *п*

сѣчься *несов* तार तार हो जाना
 tā'r-tār хо джānā *нп* (о ткани)

сѣялка *ж* *с-х* बोने की मशीन
 бонē क[ि] машин *ж*

сѣять *несов* 1. बोना бонā *п*,
 2. *перен* फैलाना प^хāлānā *п*; —
 невѣрие अविश्वास फैलाना *п*, —
 рознь फूट डालना (पैदा करना) *п*

сжāлиться *сов* रहम (दया) कर-
 ना रा^хам (दाиā) кар'nā *п* (पर, के
 ऊपर *над кем-л*), तरस आना тарас
 ānā *нп* (पर *над кем-л*)

сжāтие *с* दवाव दाбаō *म*, सको-
 чन *сан*कोचन *म*, सक्षिप्तीकरण *сан*-
 क्षिप्त^и-कारन *म*

сжāто *нареч* मुख्तसर तौर पर
 мухт'сар ताор *पर*, सक्षेप में *сан*-
 क्षेप *म*

сжāтый 1. *прич* от сжать II,
 2. *прил.* सकोचित *сан*कोचित, बंधा
 बāद^хā, बंद बāнд' (о кулаке), — кулāк
 बंद (बंधी) मुट्ठी *ж*, — вōздух *с*को-
 чित हवा *ж* 3. *прил* (об изложе-
 нии) मुख्तसर мухт'сар, सक्षिप्त *сан*
 क्षिप्त'

сжать I *сов* (рожь *и т п*)
 [फसल] काटना (काट देना) [फसल]
 कāt'nā (кāt дēnā) *п*, कटनी करना
 कāt'नी кар'nā *п*

сжать II *сов см* сжимāть

сжāться *сов см* сжимāться

сжечь *сов см* сжигāть

сжигāть *несов* जलाना दजāлānā

सिद्देत् नसोव । बैठना ब्रज^१ पा
 न्न , — व लोडके नाव पर बैठना न्न ,
 — ना कोरुचका उकडें बैठना च्न
 — दोमा घर बैठना न्न , — सोला
 रुकी हाथ पर हाथ धरे बैठा रहना
 न्न , — व कल्ले पिजरे मे बद होना
 न्न — स्येजिवशिए शरीर को
 घुटनो और कोहनियो मे समेटना ० .
 2. (ब्रज^१ पा) जाना ब्रज^१ पा १३००

शो — ठीक आना *нл*; *платье хорошо сидит* कपडा बदन पर विलकुल ठीक है

сидр *м* साइडर *сәидар ж*, सेव की शराब *сәб кй шарәб ж*

сидячий *прил* बैठने का *баэг'нэ кә*

сизый *прил* कबूतर के रंग का *кабүтар кә ранг' кә*, नीलगूँ *нйल'гү*

сил *|| а ж* 1. ताकत *тәкат ж*, बल *бал м*, जोर *зор м*, शक्ति *шक्ति ж*, — ой जवरदस्ती, बलपूर्वक, — ой *орүжия* शस्त्रबल से; *изо всех сил* पूरे जोर से, पूरी शक्ति से, *клас-совые* — *ы* वर्गशक्तियाँ *ж. мн*, — *во-ли* इच्छाशक्ति *ж*, *это мне не под-у* यह मेरी ताकत से बाहर है, *по-ам* शक्ति-सामर्थ्य के भीतर; 2. (*энергия*) ताकत *тәкат ж*, शक्ति *шक्ति ж*, *лошадина* — *होर्स-पावर ж*, घोड़े की ताकत *ж*, अश्वशक्ति *ж*, 3. *воен* — *ы* ताकते *тәк'тә ж мн*, शक्तियाँ *шакти'ә ж мн*, *сухопут-ные*, *военно-морские* *и* *военно-воздушные* — *ы* स्थल, जल और वायु-सेनाएँ *ст'ал*, *джал* *аор* *вәйу-сәнаә ж мн*; 4. *юр* ताकत *тәкат ж*, *законная* — (*напр докумен-та*) कानूनी ताकत *ж*, *◇ в-у* *че-го-л* के जोर से ही.

силач *м* पहलवान *пахал'вән म*

силиться *несов* कोशिश (प्रयत्न) करना *कोशिш (прайатн') кар'-वәл*

силов *|| ой* *прил* — *ая* *стәнция*

पावर-स्टेशन *пәвар-стәшан м*, शक्तिगृह *шакги-грих म*

силók *м* फॉस *п'әс ж.*, फँदा *п'әдә म*

сйлос *м* *с-х* गड्ढे में तैयार की गई हरी फसल *гадд'ә мә таэйәр кй гай харй фасал ж*

сйлосн||ый *прил* गड्ढे में तैयार की गई हरी फसल का *гадд'ә мә таэйәр кй гай харй фасал кә* (*о корме*), — *ая* *яма* हरी फसल को तैयार करने का गड्ढा *॥*

силосование *с* गड्ढे में हरी फसल को तैयार करना *гадд'ә мә харй фасал ко таэйәр кар'нә п*

силуэт *м* छाया-आकृति *ч'әйә-әкрити ж*

сйльно *нареч* जोर से *зор сә*, *у меня* — *разболелась голова* मेरे सिर में जोरो का दर्द होने लगा.

сйльный *прил* ताकतवर *тәкат-вар*, जवरदस्त *забар-даст'*, शक्ति-शाली *шакти-шәлй (мощный)*, जोर-दार *зор дәр (энергичный)*, गहरा *гах'рә (о чувстве, опьянении)*, कडाके का *карәकә кә*, कडाकेदार *карәкә-дәр (о морозе, жаре, голоде)*, तेज *тәз*, तीखा *тйк'ә (о сред-стве, яде и т п)*, प्रचंड *праचанд'* (*о ветре, огне*), *◇ он силен в ма-тематике* वह रियाजी में पक्का है, वह गणितशास्त्र में निपुण है.

сймвол *м* प्रतीक *प्रатйक म*

символизировать *сов. и несов* प्रतीकत्व करना *प्रतйкат्व' кар'нә п.*

СИМВОЛИ́ЗМ *м* प्रतीकवाद प्रा-
त्यक् वद् *м*, पताकवाद पाताक-वद् *म*

СИМВОЛИ́ЧЕСКИЙ *прил* प्रतीकी
प्रात्यक्, लाक्षणिक लाक्ष'ник, सके-
तात्मक संकततमक

СИММЕТРИ́ЧНЫЙ *прил* प्रतिसम
प्रतिसम

СИММЕТРИ́Я *ж* प्रतिसाम्य प्राति-
सम्य' *м*

СИМПАТИ́ЗИРОВАТЬ *несов* हम-
दर्दी रखना (करना) खाम-दारदी राख'
ना (कर'ना) *п*, सहानुभूति रखना
(प्रकट करना) साखानुब'хуति राख'
ना (प्राकट कर'ना) *п*

СИМПАТИ́ЧНЫЙ *прил* दिलकश
दिल-काश, आकर्षक आकरशाक

СИМПА́ТИЯ *ж* हमदर्दी खाम-दार-
दी *ж*, सहानुभूति साखानुब'хуति *ж*

СИМПТО́М *м* अलामत अलामат *ж*,
लक्षण लाक्षान *म*

СИМПТОМАТИ́ЧЕСКИЙ *прил* ला-
क्षणिक लाक्ष'ник

СИМУЛІ́РОВАТЬ *сов* и *несов*
बनना бан'ना *пп*, छल (बहाना)
करना च'ал (बाखाना) кар'ना *п* (का
что-л), — болéзнь बीमारी (रोग)
का बहाना करना *п*

СИМУЛЯ́НТ *м* बहाना करनेवाला
बाखाना кар'на-वालā *म*, छद्मरूपधा-
री च'адм'-रूप-द'ार्य *म*

СИМУЛЯ́ЦИЯ *ж* छल च'ал *म*,
बहाना बाखानā *म*

СИМФОНИ́ЧЕСКИЙ *прил* सिफनी
[का] симф'ний [kā], — концерт
सिफनी कसर्ट *म*.

СИМФО́НИЯ *ж* सिफनी симф'-
ний *ж*

СИНДИКА́Т *м* सिडीकेट सिन्दикэट
म, सघ संग' *म*

СИНЕВА́ *ж* नीलापन निलā-पान *म*,
नीलिमा निलिमा *ж*

СИНЕВА́ТЫЙ *прил* नीलापन लिये
हुए निलā-पान लिये खुए, कुछ नीला
कूच' निलā

СИНЕ́ТЬ *несов* 1. (станови́ться
синим) नीला पडना (पड जाना, हो
जाना) निलā пар'ना (पार दजāна,
खो दजāना) *пп*; 2. (видне́ться)
नीला दिखाई देना निलā दिख'ай дэ-
ना *пп*

СІ́НИЙ *прил* नीला निलā, आस-
मानी āс'मान्य.

СИНІ́ТЬ *несов* (белые) नीला में
धोना निल मē д'онā *п*

СИНІ́ЦА *ж* फुदकी प'уд'क्य *ж*,

СІНО́НИМ *м* पर्याय पर्याय *म*,
पर्यायवाची शब्द पर्याय-वाच्य शाब्द
म, समानार्थक समानार्थ'क *म*.

СІНТАКСИС *м* वाक्य-विन्यास वा-
क्य'-विन्यास *म*

СІНТАКСІ́ЧЕСКИЙ *прил* वाक्य-
विन्यास-संबधी वाक्य'-विन्यास-सम्-
बन्ध'य, वाक्यमूलक वाक्य'-मूलाक

СІНТЕ́З *м* सश्लेषण सश्लेशान *म*

СІНТЕТИ́ЧЕСКИЙ *прил* सश्लेषण-
संबधी सश्लेशान-सम्बन्ध'य, वना-
वटी बानाот्य, रासायनिक रासाय'निक
(नाप्र о каучуке, краске и т. п.)

СІ́НУС *м* मात [द्वि]ज्या [द्वि-]
ज्या *ж*

सिन्का *ज* नील निल *म*, कबूद
काबूद *म*

सिन्क *म* नील निल *म*, ~ под
глазом चोट से नीली आँख *ज*

सिन्पल्य *प्रि*ल. बैठा [हुआ] बा-
त^१ā [x̥uā], भारी ब^१ārī, फटा
प^१atā

सिरेना *ज* भाफ-सीटी ब^१āp^१-सित्ति
ज, साइरेन साइरेन *म* (गुदक)

सिरेनेव्य *प्रि*ल. 1. बकाइन का
बाक़ाइन क़ा; 2. (о цвете) बकाइन के
रंग का बाक़ाइन क़े रान्ग' क़ा

सिरेन् *ज* बकाइन बाक़ाइन *ज*

सिरोप *म*. शरबत शार'बत *ज*,
शीरा शिरा *म*, राब राब *ज*

सिरोता *म* *न* *ज* यतीम यतिम
म, *ज*, अनाथ अऩात^१ *म*., *ज*.; अनाथिनी
अऩात^१निनी *ज* (о девочке)

सिस्टेमा *ज*. क्रम क्राम *म*, पद्धति
पाद^१ति *ज*, प्रणाली प्राऩाली *ज*,
निजाम निज़ाम *न*, व्यवस्था व्या-
वास्त^१ā *ज*. (напр общественного
устройства); तर्ज तारज़' *म*, ढग
द^१ान्ग' *म* (напр машины), नालो-
गवाय ~ करव्यवस्था *ज*., सोलनेचная
~ सौर जगत् *म*

систематизировать *स*व *न* *न*-
*स*व., वाकायदा (क्रमवद्ध, प्रणालीवद्ध)
करना बा-क़ाई'द़ा (क्राम-बाद^१, प्रा-
ऩाली-बाद^१) कार'ऩा *न*

систематический *प्रि*ल. 1. वा-
कायदा बा-क़ाई'द़ा *न*इज़्म, क्रमवद्ध
क्राम-बाद^१, प्रणालीवद्ध प्राऩाली-
बाद^१; 2. (непрерывный) वरावर
बार-ā-बार, लगातार लागातार

सित्ते *म* छीट च^१ित *ज*, छपा
[हुआ] कपडा च^१apā [x̥uā] काप'रा *म*

सितो *स* छलनी च^१ाल'नी *ज*, भरनी
दज^१ार'नी *ज*.; просеивать स्कвозь
~ छलनी से छानना (भारना) *न*

सितुआция *ज* परिस्थिति परि-
स्त^१िति *ज*, अवस्था अवस्त^१ā *ज*.,
वातावरण वातावरान *म* (атмосфе-
ра), वस्तुस्थिति वास्तु-स्त^१िति *ज*
(положение вещей)

सित्तेव्य *प्रि*ल छीट (छपे हुए
कपडे) का बना हुआ च^१ित (च^१apē
x̥uē काप'रē) क़ा बाना x̥uā

सिफिलिस *म* मेद आतशक आत'-
शक *ज*, उपदश उप'द़ाश *म*

सियांन *स* चमक चाмаक *ज*,
भलक दज^१ालाक *ज*, उद्योत उद्योत
म, उज्ज्वलता उज्ज्ज्वल'त़ा *ज*.

सियात् *न*सोव चमकना चामाक'ऩा
*न*न, भलकना दज^१ालाक'ऩा *न*न

सियायुषी 1. *प्रि*च *от* सियात्,
2. *प्रि*ल चमकीला चाम'क़ील, चमक-
दार चामाक-द़ार, उज्ज्वल उज्ज्ज्व-
ल

सकाज़ान *स* कथा कत^१ā *ज*,
इतिवृत्त इति-व्रित्त' *म*

सकाज़ात् *स*व कहना काख'ऩा *न*,
कह देना काख़ द़ेऩा *न*, फरमाना फार'-
म़ाऩा *न* (вежливо—о вышестоящем,
об уважаемом человеке, о стар-
шем по возрасту и т. п.); ♠ так
~ यो कहिये; ~ प्राव्दु... [अगर]
सच पूछिये तो...; что вы хотите
этим ~? इस से आप का मतलब
(तात्पर्य) तो क्या है?

ска́заться сов см ска́зывать-ся

ска́зитель м कथक कत^खак м

ска́зка ж किस्सा किस्सा м, कहा-नी का^खानी ж

ска́зочн||ый прил 1. कहानियो का का^खानी^ब क[ा], 2. перен (исключительный) कल्पनातीत कल्प'ना^तित, в —о корóткий срок कल्पनातीत थोडे समय मे

ска́зуемое с грам विधेय वि-द^खэй' м

ска́зывать||аться несов जाहिर (व्यक्त) होना з^ахир (व[ि]якт') хона^н *нп* (проявляться), это —ается на его здорóвье यह बात उस की सेहत पर असर डालती है, ◇ ска́заться больным अपने आप को वीमार (रोगी) वताना *п*

ска́кать несов 1. कूदना कु^д'на^н *нп*, उछलना уч^хал'на^н *нп*, 2. सरपट दौडना सर'пат даор'на^н *нп* (о лошади), — на лóшади घोडे को सर-पट दौडाना *п*

скаков||ой прил —ая лóшадь घुडदौड का घोडा г^хур-даор क[ा] г^хо-ра^н *м*

скала́ ж चट्टान चат^тан *м*, शिला शिला^ज

скал^истый прил चट्टानी चат^तа-ний, चट्टानो से भरा हुआ चат^तан^ब स^э б^хара^н ху^а

ска́лить несов — зу́бы दाँत निकालना (निपोडना) दाँत निक[ा]л'на^н (निपो^र'на^н) *п*, перен. разг. खीस

निकालना (निपोडना) क^хис निक[ा]ल'на^न (निपो^र'на^न) *п*, दाँत निकालकर हँस-ना दाँत निक[ा]ल'कार х[ा]с'на^न *нп*

ска́лка ж वेलन बэлан *м*

ска́лывать несов 1. (лед и т *п*) तोडना तो^р'на^н *п*, तोड देना तो^र дэна^н *п*, 2. (булавкой) [आलपीन लगाकर] बाँधना [а^л'пин лага^акар] баँद^н'на^н *п*

скаме́ечка ж छोटी वेच च^хот^и бэнч' *ж*, पावदान पा^о-да^н *м* (для ног)

скаме́йка ж चौकी चाоки *ж*, वेच бэнч' *ж*

скамьё́ *ж* चौकी चाоки *ж*, वेच бэнч' *ж*, ◇ — подсу^димых [अदालत मे] कटघरा *м*

сканда́л *м* झगडा дж^хаг'ра^н *м*, हुलड ху^ллар *м*, कलह कала^х *м*, दगा данга^н *м*

скандали́ст *м* दगेबाज дангэ-ба^з *м*, बखेडिया бак^хэрий^а *м*, कलहकारी कала^х-ка^ри *м*

сканда́лить несов चीख-पुकार मचाना ч^их-пук^ар ма^чан^а *п*, दगा करना данга^н кар'на^н *п*

сканда́льный прил 1. कलक लगानेवाला कаланк' лага^नэ-ва^लа, शर्मनाक шарм'-на^к, लज्जाजनक ला-дж^жка-джана^क, 2. (устраивающий скандалы) बखेडिया бак^хэрий^а не^{из}и, झगडालू दज^хаг'ра^लу, कलह-कारी कала^х-ка^रи

ска́пливать несов बचाना ба^ча-на^н *п*, बचा रखना ба^ча ра^к'на^н *п*,

जमा करना (कर लेना) джамā кар'-
нā (кар лēнā) *n*

ска́пливаться *несов* इकट्ठा
(एकत्रित, सचित) होना (हो जाना)
икатт'ā (экатрит, санчит) хонā
(хо джāнā) *nn*, जुटना दजुत'нā *nn*
(*напр* о вещах), भीड़ लगना б'хир
лаг'нā *nn* (की о ком-л), ठट लगना
т'хат лаг'нī *nn* (का о ком-л,
толпиться)

скарб *м* राख असवाव ас'баб
м, सामान сāmān *м*, बोरिया-बंधना
борийā-бад'х'нā *м*

ска́редный *прил* कजूस кан-
джус, लोभी лоб'х'и, कृपण крипан

скарлати́на *ж* लाल बुखार
(ज्वर) лāл бухār (джвар) *м*

скат *м* (склон) ढाल д'хāl *ж*,
ढलान д'хālān *ж*

ска́тать *сов см* скáтывать I
ска́терть *ж* [मेज की] चादर
[мээ кй] чāдар *ж* मेजपोश мээ-
пош *м*, टेबुल-क्लाथ त'эбул-клīt' *м*

ска́тить *сов см* скáтывать II
ска́титься *сов см* скáтывать-
ся

ска́тывать I *несов* (сверты-
вать) लपेटना лапэт'нā *n*, लपेट
देना лапэт дēнā *n*, — шарик
गोल लपेटना *n*

ска́тывать II *несов* (вниз) लुढ़-
काना लур'х'kānā *n*

ска́тываться *несов* लुढ़कते
लुढ़कते, नीचे आ जाना लур'х'ак'тэ
लур'х'ак'तэ нйчэ ā джāнā *nn*,

लुढ़कना लुर'х'ак'нā *nn*, ढुलकना
द'улак'нā *nn*, लुढ़क (ढुलक) पडना
लुर'х'ак (द'улак) пар'нā *nn*

скафа́ндр *м* पनडुब्बे का कपड़ा
пан-дуббэ kā кап'рā *м*, गोताखोर
की पोशाक готā-хор кй पोшāk *ж*
ска́чка *ж* घुड़दौड़ ग'хур-दाор *ж*
ска́чк'и *mn* घुड़दौड़ ग'хुर-दाор
ж, — с препятствиями स्टीप्-चैज
ж, играть на —ах घुड़दौड़ खेल-
ना *n*

скачкообра́зный *прил* ऊबड़-
खावड़ उबार-क'āбар, छलॉग मारने-
वाला च'хālāг мār'нэ-вālā.

скачо́к *м* कूद कुद *ж*, उछाल
уч'āl *ж*, फलॉग प'хālāг *ж*, छलॉग
च'хālāг *ж*

сква́жина *ж* सूराख сура́х *м*,
छेद च'хэд *м*, रध रанд'х' *м*, за-
мóчная — ताली लगाने का छेद
(छिद्र) *м*, कुजी जाने का सूराख *м*,
бурова́я — बोरिंग-वेल *м*

сквер *н* बाग баг *м*

скверносло́вить *несов* गालियाँ
वकना гāлийā бак'нā *nn*, बदजबानी
करना бад-забāнй кар'нā *n*

скве́рный *прил* बुरा बुरā,
घटिया ग'хатийā *неизм*, नीच нйч,
खोटा क'отā (низкопробный)

сквози́ть *несов* 1. (прогляды-
вать) दीखना дйк'х'нā *nn*, दिखाई
देना дик'х'āй дēнā *nn*, टपकना ता-
पाक'нā *nn* (о чувствах в выраже-
нии лица, से о чем-л), 2. безл
(дуть) здесь сквози́т यहाँ हवा का

भोका है йахā хавā кā дж'бкā хаэ,
हवा की धार तेज है खавā कй д'хār
तээ хāэ.

СКВОЗН||ОЙ *прил* 1. आर-पार का
ār pār kā, —āя рāна चुभा जखम
(क्षत) *м*, — vēтер *см* сквозняк,
2. (без пересадок) — пōезд एक
सिरे से दूसरे तक जानेवाली रेलगाड़ी
эк сирэ сэ д'ус'рэ так джāнэ
-вāлй рэл-гāрй *ж*

СКВОЗНЯК *м* हवा की तेज धार
хавā кй तээ д'хār *ж*

СКВОЗЬ *предлог* मे से मē सэ по-
след, के भीतर से [होकर] кэ б'х-
тар सэ [хокар], मे से होकर मē सэ
хокар, смотре́ть — щель छेद द्वारा
देखना *п*.

СКВОРЕЦ *м* मैना маэнā *м*
СКЕЛЕТ *м* ठठरी т'хāt'х'рй *ж*,
[अस्थि] पजर [अस्थि-] पान्जар *म*,
ककाल कंकाल *म*

СКЕПТИК *м* सदेहवादी सन्देह-
-वāदй *म*, सदिग्धविचारी सान्दिग्ध'-
-विचāरй *म*

СКЕПТИЦИЗМ *н* सदेहवाद सन्-
-देह-वāद *म*

СКЕПТИЧЕСКИЙ *прил* शक्की
शाक्कй, सदेहवादी सन्देह-वāदй, —
वзгляд सदेह की दृष्टि *ж*

СКІДКА *ж* बट्टा баттā *н*, रकम
मे कमी राकाम मē कामй *ж*, दाम
मे रियायत दāम मē रिनāयत *ж*,
перен रियायत रिनāयत *ж* (снис-
-хождение)

СКІДЫВАТЬ *несов* 1. नीचे गिरा-

ना (गिरा देना) नйчэ гирāнā (гирā
дэнā) *п*, 2 (снимать) разг उतार-
ना утār'nā *п*, उतार देना утār
дэнā *п*

СКІНУТЬ *сов см* скідывать
СКІПЕТР *м* राजदंड रāдж-
-данд' *म*

СКИПИДАР *м* तारपीन тār'пйн *н*
СКИРДА *ж* टाल तāl *ж*

СКИСАТЬ *несов* फटना प'хāt'nā
नп, फट जाना प'ат джāнā *नп*,
खट्टा होना (हो जाना) क'аттā लонā
(खो दजāнā) *नп*

СКІСНУТЬ *сов см* скисать
СКИТАЛЕЦ *м*, भटकनेवाला б'а-
-так'нэ-вāлā *म*, बैठकाने फिरनेवाला
бэ-т'нкāнэ п'хир'нэ-вāлā *म*

СКИТАТЬСЯ *несов* मारा-मारा
फिरना мārā-мārā प'хир'нā *नп*,
भटकना б'атаक'нā *नп*

СКЛАД *м* 1. गोदाम годām *н*,
भंडार б'андār *म*, 2. (напр уна)
स्वभाव स्वा-б'āо *म*

СКЛАДКА *ж* 1. चुनट चुनāt *ж*,
शिकन शिकन *ж*, तह тах *ж*, परत
पारāt *ж*, 2. (норщина) भुर्री
дж'хуррй *ж*

СКЛАДНОЙ *прил* — стул खुलने
और बंधनेवाली कुरसी क'ул'нэ аор
бāд'нэ-вāлй кур'ся *ж*, — нож
खुलने और बंधनेवाला चाकू क'ул'нэ
аор бāд'нэ-вāлā чāк'у *н*

СКЛАДНЫЙ *при* 1 सुडौल सु-даол,
सुगठित सु-गत'ит (о фигуре), सुरी-
ला сурй lā, लयवद्ध लāй-бад'у

(о песне), सिलसिलेवार सिल'силэ-
-vār, सबद्ध самбад-^x (о речи, рас-
сказе)

скл^адчин||а ж в ~у रुपया
मिलाकर रुपайā मिलāकार; устрā-
ивать ~у रुपया मिलाना रुपानā
मिलāनā n

скл^адывать несов 1. रखना
рак^x'нā n, जोड़ना джор'нā n
(напр кирпичи, камни), ढेर लगा-
ना д^xэр лагāнā n (в кучу, का
что-л), ~ वέची असवाव वāधना
n, 2. मल जोड़ना दжор'нā n,
जोड़ देना (लगाना) दजор дэнā (ла-
гāнā) n, 3. (पोषाम и त n)
मोड़ना мор'нā n, मोड़ देना мор
дэнā n, तह करना тах кар'нā n
(को что-л), ◇ сложить ладōни
(для приветствия по-индийски)
कर (हाथ) जोड़ना n

скл^адываться несов 1. (де-
лать складчину) रुपया मिलाना
रुपайā मिलāनā n, 2. (об обстоя-
тельствах) निकलना निकал'нā nn,
पैदा होना पाэдā хонā nn

скл^еивать несов [लेई से, सरेस
से] चिपकाना [लэй सэ, सरэс сэ]
चिप'कāнā n, लेई लगाकर चिपकाना
(जोड़ना) लэй лагāकार चिप'кāнā
(джор'нā) n

скл^еиваться несов चिपकना чи-
पак'нā nn, चिपक जाना чипак
джāнā nn

склеп m मेहरावदार छत से युक्त
कब्र मэх'рāб-дār ч^xат сэ йукт'

кабр' ж, मेहरावदार छत से युक्त
मकबरा मэх'рāб-дār ч^xат сэ йукт'
мак'барā m

склōка ж फसाद फасād m, रार
rār ж

склон m ढाल द^xāl ж, ढलान
द^xālān ж, ◇ на склōне лет जीवन-
-सध्या मे; он ужé на склōне лет उस
की अवस्था ढल गई.

склонéние с грам रूप-साधन
रूप-сād^xан m, कारक-रचना kāрак-
-рач'нā ж

склонйть(ся) сов сн скло-
нять(ся) 1, 2.

склōнность ж भुकाव द्ज^xукāо
m, लगन лаган ж, प्रवृत्ति праври-
-त्ति ж, रुचि ручи ж. (मे क चे-
-मु-ल); я привйл емū ~ к чтéнию
मै ने उस मे पढने की प्रवृत्ति पैदा की.

склōнный прил भुका हुआ
द्ज^xукā хуā, उतारू утārū, आदी
ādй, प्रवृत्त правритт'

склоняемый 1. прич от скло-
нять, 2. прил грам तिर्यक् (अप्र-
धान) कारक लेनेवाला तिरय़ाक (अप्रा-
द^xān) kāрак лэнэ-वāлā, रूप चलाने
(लेने) योग्य रूप चालāनэ (लэнэ)
йогй'

склонять несов 1. भुकाना
द्ज^xукāнā n, भुका देना द्ज^xукā
дэнā n, [अव] नत करना [अव']нат
кар'нā n, ~ गóлову सिर (मस्तक)
भुकाना (भुका लेना, नवाना) n;
2 (убеждать) भुकाना द्ज^xукāнā
n, तैयार करना ताэйār кар'нā n.

(के लिये क *чему-л*, *на что-л*),
3. *грам* [शब्दो का] रूप चलाना
[шаब्दो *kā*] रूप चालाना *n*

склоняться *несов* 1. झुकना
дж^хук'на *нп*, झुक जाना दज^хук
дж^аना *нп*, [अव]नत होना (हो जा-
ना) [ав']нат *хона* (*хо* дж^аना) *нп*,
2. (решаться) झुकना दज^хук'ना
нп, ढलना द^खाल'ना *नп*, फिरना
प^хिर'ना *नп*, 3. *грам* रूप चलाया
जाना रूप चालाया दज^аना *नп* (का
о чем-л)

склочник *м* वखेडिया बक्^хэरनी
म, झगड़नेवाला दज^खाгар'नэ-व[ा]ला *म*

склянка *ж* 1. शीशी शीश *ж*,
2. *нор* घटा ग^खанта *म*

скоба *ж* कुडा कुन्दा *म.*, कडी
कार *ж*.

скобка *ж* 1. *см* скоба, 2. (знак
препинания) ब्रैकेट ब्राकैट *म*,
कोष्ठ कोष्ट^х *म*, कोष्ठक कोश-
त^खक *म*

скоблить *несов* छीलना च^хил'ना
н, खुरचना क^хураच'ना *न*, खरोचना
क^хारोच'ना *न*

скобяной *прил* — *товár* लोहे
की [छोटी] चीजे लो^खэ *कп* [च^хот^п]
च^पत^ख *ж* *मн*

сковать *сов* 1. (выковать)
गढ़ना गर^х'ना *न*, ठोक ठोककर वना-
ना त^खक-त^खक'कार बाना *न*; 2. *см*
сковывать, लैद — *л* реку दरिया
वर्ष से जकड़ा हुआ है

сковорода *ж* कडाही कार^ख
ж, तवा तावा *म*

сковывать *несов* (цеплячи)
जकड़ना दजाकर'ना *न*, जकड़ देना
दजाकर द^{ना} *न*

сколачивать *несов* 1. जोड़ना
दजोर'ना *न* (*напр доски*), बनाना
बाना *न*, बना देना (लेना) बाना
द^{ना} (ल^{ना}) *न* (*строить*); 2. (соби-
рать, копить) राग [थोड़ा थोड़ा
करके] जमा (इकट्ठा) करना [त^खора-
त^खора कार'क^э] दजामा (नकत^खा)
कार'ना *न*, वचाना बचा *न*

сколотить *сов* *см* сколачивать
сколоть *сов* *см* स्कालывать

скольжение *с* फिसलना प^ख-
साल'ना *म*, फिसलन प^खिस'लान *ж*,
रपटना रापात'ना *म*, रपट रापात *ж*

скользить *несов* फिसलना प^ख-
साल'ना *नп*, रपटना रापात'ना *नп*

скользкий *прил* फिसलाऊ
प^खिस'लाऊ, रपटीला राप'तीला, < *то* *ч*-
क[ा]ть *на* — *путь* फिसलनेवाले रास्ते
पर धकेलना *न*

скользнуть *сов* *см* скользить
сколько *нареч*, *цест* कितना
कित'ना (*вопросительн*), जितना
दजित'ना (*относительн*), — ..
столько... जितना . उतना..; —
стонт *эта* *книга*? इस किताब (पु-
स्तक) का क्या भाव (मूत्य) है?, — *бы*
ни जितना ही... क्यों न हो.

скомандовать *сов* हुक्म (आज्ञा)
देना (दे देना) *खुक'न* (अग^{ना}) द^{ना}
(द^{ना} द^{ना}) *न*

скомбинировать *сов* मिलाकर
करना *अग-न^खर* कार'ना *न*

स्कॉम्कать *сов* सिकोडना सिकोर'-
नā *п* , चुनटे डालना चुन'तē दāl'नā *п*

сконфु́зить *сов* घबरा देना
г^хаб'рā дэнā *п* , शर्मिदा (सकुचित)
कर देना шарминдā (санकुचित) кар
дэнā *п*.

сконфु́зиться *сов* घबरा जाना
г^хаб'рā джāнā *пп* , शरमाना шар'-
мāнā *пп* , भेपना дж^хэп'нā *пп* , भेप
जाना дж^хэп джāнā *пп*

сконцѐнтри́ровать *сов* 'केद्रित
(एकत्रित, केद्रीभूत) करना (कर देना)
кэндрит (экатриг, кэндрй-б^хут)
кар'нā (кар дэнā) *п*

скончā́ться *сов* चल बसना चाल
бас'нā *пп* , शरीरत्याग करना शा-
रйр-тйāг кар'нā *п*

скопй́ть(ся) *сов см* स्कāप्लि-
вать(ся)

скоплѐние *с* ढेर д^хэр *м* , सचय
санчай *म* , समूह саму^х *म* (мно-
жество), जमावडा джамāोरā *म* ,
भीड б^хйр *ж* (толпа)

скопля́ть(ся) *несов см* ско-
пй́ть(ся)

скорбѐть *несов* रज (मातम,
शोक) करना रान्दज' (मāтам, शोक)
кар'नā *п*

скóрбный *прил* रजीदा रान-
джйдā *неизм* , मातमी мāt'मй, शो-
काकुल शोकāकुल

скорбь *ж* रज रान्दज' *म* , मा-
तम мāтам *म* , शोक шок *म*

скорѐе 1. *сравни* *от* скóро,
जल्द दजालд' (से कого-ल , чего-ल),

—! जल्दी, जल्दी!; как мóжно ~
जितनी जल्दी हो सके, जितना शीघ्र
हो सके; 2. *нареч* (лучше, предпоч-
тительнее) बेहतर бэ^х-тар, я ~
умрú, чем соглашúсь यह बात मा-
नने से बेहतर है कि मैं मर जाऊँ, मैं
बेहतर मर जाऊँगा कि इस पर राजी
हो जाऊँ; он ~ умрет, чем сдāстся
आत्मसमर्पण करने के स्थान पर वह
मृत्यु का वरण करना अधिक श्रेयस्कर
मानता है.

скорѐй *нареч см* скорѐе
скорлуп||ā *ж* छिलका च^хил'कā
म , वक्कल бакकाल *म* , ~ орѐха
अखरोट का छिलका *म* ; ~ яйцā
अंडे का छिलका *म* , очищāть *от* ~ы
छीलना *п* , ◇ замыкāться *в* свою
~ú अपने दरबे में बंद हो जाना *пп*

скорнйā *म* पोस्तीनदोज पोस्तй-
-доз *म* , पोस्तीनसाज पोस्तй-сāз *म*

скóро *нареч* 1. (быстро) जल्दी
[जल्दी] दजाल्दि [-दजाल्दि], जल्दी
से दजाल्दि सē, तेजी के साथ तэयि कē
сāт^х, он шел ~ वह जल्दी जल्दी
चल (जा) रहा था, 2. (вскоре) थोड़ी
देर में त^хोरй दэр मē, थोड़े अरसे में
त^хорэ ар'сэ मē, अल्पकाल में алп'-
-कāल मē, थोड़े दिनो में त^хорэ दिनō
मē (через несколько дней), он ~
придѐт वह थोड़ी ही देर में आवेगा,
~ веснā वहार आनेवाली है, वसत-
काल आनेवाला है; ~ вѐчер सध्या
में देर (विलव) नहीं.

скароговóрк||ā *ж* जल्दी जल्दी
कहा हुआ वाक्य दजाल्दि-दजाल्दि

काख़ा ख़ुा व़ाक़ि' म , द्रुत गति से कहा हुआ वाक्य द्रुत गति सэ काख़ा ख़ुा व़ाक़ि' म , गоворить -ой वातचीत मे जल्दी जल्दी बोलना *नप*

скоропóртящи||йся *прил* जल्दी खराब हो जानेवाला दजाल्दि харāб खो джāнэ-вāлā, जल्दी सड जानेवाला दजाल्दि सार джāнэ-वāлā (быстро загнивающий), -еся то-вāры जल्दी खराब हो जानेवाली चीजे *ж मп*

скоропóстíжный *прил* अचानक अचāनाक, यकायक йак-ā-йак, आकस्मिक āकस्मिक

скороспéл||ый *прил* 1. जल्दी (शीघ्र) पक जानेवाला दजाल्दि (шиг^{ख़}р') पक दजāनэ-वāलā, 2. *перен* (поспешный) जल्दवाजी का दजाल्द'-बāзй कā, -ое решéние जल्दवाजी का फैसला म , -ая дис-сертāция जल्दवाजी मे लिखा गया निबध म

скоростнóй *прил* तेज रफ्तारवाला तэз рафтāр-वāलā, - бег तेज दौडाई *ж* , - мéтод стрóйтельства शीघ्र निर्माण का तरीका म , - са-молет तेज रफ्तारवाला हवाई जहाज म , तेज रफ्तारवाला वायुयान म

скорострéльный *прил* जल्दी (शीघ्र) गोली चलानेवाला दजाल्दि (шиг^{ख़}р') गोलй चалāनэ-वāलā (о вин-товке), जल्दी (शीघ्र) गोला चलानेवाला दजाल्दि (шиг^{ख़}р') голā चалāनэ-वāलā (о пушке)

скóрость *ж* 1. रफ्तार рафтāр

ж , चाल चāल *ж* , गति गति *ж* , वेग वэг म , 2. (быстрота како-го-л действия) तेजी तэзй *ж* , शीघ्र-ता шиг^{ख़}р'тā *ж*

скоросшивáтель म फाल्डर фāल्дар म

скоротéчн||ый *прил* तेजी के साथ गुजरनेवाला (बीतनेवाला) तэзй कэ сāt^{ख़}гузар'नэ-वāलā (бйт'नэ-वāलā), जल्द बीत (गुजर) जानेवाला दजाल्द' बйт (гузар) джāнэ-वāलā, क्षणिक क्शानिक अल्पकालीन алп'-कāलйн, ◇ -ая чакóтка *мед* तेजी से बढ़ता क्षय म

скорпиóн म बिच्छू бичч^{ख़}у म **скóрчить** *сов* - гримāсу मुंह बनाना мўх банāнā *п* , मुंह बनाकर दिखाना мўх банāकार दिक्^{ख़}āнā *п*

скóрчиться *сов* 1. ऐठना āт^{ख़}-нā *नप* , सिकुडना सिкур'нā *नप* , 2. (согнуться, сжаться) झुकना дж^{ख़}ук'нā *नप* , झुक जाना दज^{ख़}ук दजāнā *नप* , सिमट' जाना सिमत दजāनā *नप*

скóр||ый *прил* 1. जल्द दजाल्द', तेज तэз, शीघ्र शиг^{ख़}र', फुरतीला प^{ख़}ур'īяलā (о человеке), - шаг तेज कदम म , द्रुत पद म , - полет तेज उडान *ж* , 2 (близкий по времени) नजदीक नाज़'दйक, निकट निकट, в -ом врéмени अल्पकाल मे, в -ом бۇду-щем निकट भविष्य मे, ◇ - пóезд एक्सप्रेस [ट्रेन] *ж* , तेज गाडी *ж* , -ая пóмощь प्राथमिक डाक्टरी सहायता *ж* , на -ую рўку разг

बेपरवाही (लापरवाही, असावधानी) से, सरसरी तौर पर (बेग्लो); दो ~-ого свидания! जल्दी मिलेगे!

СКОСИТЬ I *сов* काटना *ка́т'на́ n*, काट देना (लेना, डालना) *ка́т дэна́ (лэна́, дәл'на́) n*, फसल (खेत) काटना *фасал (к^хэт) ка́т'на́ n* (убрать урожай); ~ [косой] हंसुए से काटना (काट देना, काट लेना, काट डालना) *n*, ~ [косилкой] [मशीन से, कल से] काटना (काट देना, काट लेना, काट डालना) *n*

СКОСИТЬ II *сов* (глаза) कनखियो से देखना *кан'क^хийō сэ дэк^х'на́ n*.

СКОТ *м* मवेशी *мавэший м mn*, पशु *пашу м*, крупный рогатый ~ *गाय-भैस ж mn*, мелкий рогатый ~ *भेड-वकरी ж*, भेड *वकरियाँ ж mn*, молочный ~ *दूध देनेवाले मवेशी (पशु) м mn*, दुधार *पशु м mn*, мясной ~ *माँस देनेवाले मवेशी (पशु) м mn*, खाने योग्य *पशु м mn*; племенной ~ *अच्छी नसल के मवेशी (पशु) м mn*

СКОТИ́НА *ж* *собир разг* मवेशी *мавэший м mn*, पशु *пашу n*

СКО́ТНЫЙ *прил* ~ *двор* मवेशी-खाना *мавэший-ха́на м*, पशु-घर *पा-шу-г^хар м*, पशुशाला *पाशु-शा́ла ж*

СКОТОВО́Д *м* मवेशी (पशु) पालने-वाला *маवэший (पाशु) па́л'нэ-ва́ла n*, पशुपालक *पाशु-पा́лак n*

СКОТОВО́ДСТВО *с* मवेशी पालना *маवэший па́л'на́ м*, पशुपालन *पाशु-पा́лан m*

СКО́ТСКИЙ *прил* वहशी *वाह'शी*, पशुतामय *पाशुता-मा*, पाशविकतापूर्ण *पाश'विक'ता-पूरन'*

скра́сить *сов сн* *скра́шивать* *несов* ~ *жизнь* जीवन को रगीन बनाना *джिवान को रागीन банāna n*; ~ *недостатки* कमजोरियो को ढंकना *काम-зоринō को द^хाक'ना́ n*

скребóк *м* कछनी *карч^х'ни́ ж*, खुरचनी *क^хурач'ни́ ж*.

скре́жет *и.* किटकिटाहट *कित'-कितāхат ж*, कटकट *कत-कत ж*

скреже́тáть *несов.* ~ *зубáми* दाँत पीसना (चवाना) *दाँत पीसना́ (चाба́на) n*

скреп||и́ть *сов сн* *скрепля́ть*; ◇ ~ *я́ се́рдце* दिल (हृदय) थामकर *दिल (ख्रिдай) त^хām'кар*

скре́пка *ж* क्लिप *क्लिप м*, टाँका *ताँका n*

скрепля́ть *несов* 1. बाँधना *बाँध'ना́ n*, ~ *була́вкой* पिन लगाना *n*, 2. *тех* जोड़ना *जोर'ना́ n*, टाँका लगाना *ताँका लाга́ना n* (*припаи-вать*), ~ *болта́ми* बोल्ट लगाना *n*, ~ *известкой* चूने से जोड़ना *n*, 3. *перен* (обещанием, клятвой) बाँधना *बाँध'ना́ n* (से *чем-л*), 4.: ~ *подпи-сью* [समर्थन के लिये] दस्तखत (हस्ताक्षर) करना [सामарт^хан *कэ* लिये] *даст'-хат (खастākшар) कार'ना́ n* (पर *что-л*), ~ *печа́тью* मुहर (छाप) लगाना *मुखार (च^хाप) लाга́ना n* (पर *что-л*)

скресті́ *несов* खरोचना क^खारोच'на *n*, खरोटना क^खारोठ'ना *n*, खुरचना क^खураच'ना *n*, कुरेदना कुरेद'ना *n*, नोचना नोच'ना *n*

скресті́сь *несов* (о мышах) कुतरना कुतार'ना *n*, खरोचना क^खारोच'ना *n*

скресті́ть(ся) *сов сн* скрэщивать(ся)

скрэщивание *с* दोगली नसल पैदा करना दोग'ली насал पाэд' кар'ना *m*, मिश्र जाति पैदा करना मिश्र'дж'ати पाэд' кар'ना *m*, सकरण санकारान *m*

скрэщивать *несов* 1. आडा रखना āra rak^ख'na *n*, скресті́ть шп'аги, меч'и लोहे से लोहा वजाना *n*, скресті́ть н'оги पैर पर पैर रखना *n*, 2. биол दोगली नसल पैदा करना дог'ली насал पाэд' кар'ना *n*, मिश्र जाति पैदा करना मिश्र'дж'ати पाэд' кар'ना *n*, सकरण करना санकारान кар'ना *n* (का को-ल, что-л)

скрэщива||ться *несов* 1.: здесь —ются две дор'оги यहाँ दो रास्ते एक दूसरे को काटते हैं йах'а до ра'сге э'к ду'с'ре ко ка'т'і'э х'аэ, 2. биол मिलना मिल'ना *nn* (о животных), कलम लगाया जाना कалам लाग'ना *nn* (о растениях)

скрип *и* चर-चर चार-चार *ж*, चरचराहट चार'चार'हाट *ж* (चार *दвери, телеги*), ची-ची ची-ची *пера*, चर-मर

(*сапог*), ◇ со скрипом मुश्किल से और आहिस्ता आहिस्ता.

скрип'а́ч *и* वायोलिन वजानेवाला वा'यो'लीन बाद'ज'ानэ-वा'ल'а *и*, वायो-लिन-वादक वा'यो'लीन-वा'दाक *и*

скрип'е́ть *несов* चरचराना चार'-चार'ना *nn* (напр *о* *двери*, *экипа-же*), ची-ची करना ची-ची кар'ना *n* (*о* *пере*), चर-मर करना चार'-मार' кар'ना *n*, चरसराना चार'-मार'ना *nn* (*о сапогах*), — у'ба'ми दाँत पीसना *n*, दाँत किटकिटाना *nn*

скрип'к||а *ж* वायोलिन वा'यो'लीन *ж*, играть на —е वा'यो'लीन वजाना *n*

скрип'ну́ть *сов сн* скрип'е́ть **скрип'у́чий** *прил* चरचरानेवाला चार'चार'ानэ-वा'ल'ा (*о* *двери*), ची-ची करनेवाला ची-ची кар'ने-वा'ल'ा (*о* *пере*), चर-मर करनेवाला चार'-मार' кар'ने-वा'ल'ा (*о сапогах*)

скро́мность *ж* 1. विनय विनाय *m*, नम्रता नाम्र'ता *ж*, आडवरहीनता ādambar-ahin'ta *ж* (*отсутствия заносчивости*), शर्मिलिपन шар'м'लэ-пан *и*, लज्जाशीलता ल'ज'जा-शील'ता *ж* (*стыдливости*), 2. (*простота*) सादगी सा'द'गी *ж*, सरलता सरा'ल'ता *ж*, नम्रता नाम्र'ता *ж*, ल'ब्ध'ना — मिथ्या नम्रता

скро́мн||ый *при*: 1. विनयशील विनाय-शी'ल, नम्र नाम्र'; आडवरहीन ādambar-ahin (*отсутствия заносчивости*), शर्मिला шар'म'ला, लज्जशील ल'ज'जा-शी'ल, सहोची सह'ो'ची (*о* *двери*), по

моему —ому мнѣнию मेरी तुच्छ राय मे, मेरा तुच्छ विचार यह है कि...;
2. (простой) सादा cādā, सरल सरल, नम्र नाम्र'; — наряд सादी पोशाक *ж*, सरल वेश-भूषा *ж*, 3. (небольшой, скудный) थोड़ा ḡorā, अल्प अल्प', तुच्छ तुच्छ', — заработок मामूली आमदनी *ж*, साधारण आय *ж*

скрутить сов. см скручивать
скручивать несов 1. (веревку, нитку) बटना бат'нā *н*, ऐठना āṭh'ā *н*, मिलाकर बल करना मिलाकर बल кар'нā *н*, 2. (папиросу) लपेटना लापेट'नā *н*, लपेट देना (लेना) लापेट दēnā (लēnā) *н*, 3. (связывать) बाँधना bādh'ā *н*, बाँध देना bādh'ā दēnā *н*

скрывать несов 1. छिपाना ч'хипā *н*, छिपा लेना च'хипā लēnā *н*, लुकाना लुकānā *н*; परदा डालना (डाल देना) पार'dā दāl'ā (दāl दēnā) *н* (маскировать, पर кого-л, что-л), — преступника अपराधी को छिपाना *н*, 2. (утаивать, хранить в тайне) छिपाना च'хипā *н*, छिपा लेना च'хипā लēnā *н*, भेद बनाकर रखना b'ād банāкар राख'ā *н*, जाहिर (प्रकट) न करना āḡhīr (प्राकट) ना кар'ā *н*, — свою тайну अपना रहस्य सुरक्षित करना *н*, — факты हकीकत पर परदा डालना *н*, — истину सच्चाई छिपाना — (ढँकना) *н*, — свой гнев अपने गुस्से (क्रोध) को जाहिर

(प्रकट) न करना *н*, — свое имя अपना नाम छिपाना *н*

скрывать несов 1. (прятаться) छिपना ч'хип'ā *нл*, छिप जाना च'хип दजānā *нл*; ему удалось скрыться в толпе वह भीड़ में मिल गया, वह भीड़ के साथ एक हो गया, — от ког-л. перен किसी के आगे अपने भावों को प्रकट न करना *н*; सूरज скрылся за тучами सूरज बादलों से ढँका हुआ था, सूरज पर बादल थे; здесь что-то скрывается दाल में कुछ काला है; 2. (удаляться, избегать) नजर से हटना (हट जाना) назар सē ḡat'ā (ḡat दजānā) *нл*, आँखों से ओझल (अदृश्य) होना (हो जाना) āḡh'ā सē одж'ал (адриши') ḡonā (ḡo दजānā) *нл*, скрыться незаметно खिसक जाना *нл*; скрыться из вида नजर (दृष्टि) से ओझल होना (हो जाना) *нл*

скрытность *ж* गभीर स्वभाव गामб'хир स्वा-б'хāо *м*

скрытый прил वाक्सयत वāk-сāḡat, मौनावलवी маонāв'ламбī, सकोची санकोची, गभीर स्वभाव का गामб'хир स्वा-б'хāо kā (о человеке), गभीर गामб'хир (о характере), мой товарищ — — человек मेरा साथी दिल का खुला नहीं है.

скрытый 1. прич от скрыть; 2. прил छिपा [हुआ] च'хипā [ḡuā]; अनदेखा ан-дэк'ā, अदृश्य अद्रीш', अप्रत्यक्ष अप्रात'यक' (невидимый);

खुफिया хуфийā *неизм*, गुप्त गुप्त' (тайный), -ая *ра́дость* अदरूनी खुशी *ж.*, आतरिक उल्लास *м*

скрýть(ся) *сов сн* скрывать (-ся)

скрýга *м* и *ж* कजूस कान्जूस *и*, मक्खीचूस макк^хя-чूस *м*, लोभी लоб^хя *и*

скýдно *нареч* थोडे मे *т^хорэ* *мэ*

скýдн||ый *прил* थोडा *т^хорā*, तुच्छ *тучч^х'*, अल्प *алп'*, गरीब *гарйб*, दरिद्र *даридр'* (*бедный*), -ые *знāния* अल्प *ज्ञान* *м*, -ое *обѣд* अल्प *भोजन* *м*, -ое *освещение* धीमी *रोशनी* *ж*, धीमा (*мд*) *प्रकाश* *म*; -ая *почва* अनुपजाऊ *जमीन* *ж*, अनुर्वरा *धरती* *ж*

скýдость *ж* कमी *काम* *ж* (*недостаточность*), गरीबी *гарйби* *ж.*, दरिद्रता *даридр'тā* *ж* (*бедность*)

скýка *ж.* उदासी *удāस* *ж*, क्लान्ति *клāन्ति* *ж*, विरक्ति *вираक्ति* *ж*

скулā *ж* गाल की हड्डी *गāl* *कн* *खад्दी* *ж*.

скулýть *несов* *разг* रोना *ронā* *нп*

скýльтор *и* मूर्तिकार *मूर्ति-कār* *म*

скульптýра *ж* 1. (*вид искусств-а*) मूर्तिकला *मूर्ति-कालā* *ж*, 2. (*скульптурное произведение*) [खुदी हुई] मूर्ति [*क^худп* *хуя*] *मूर्ति* *ж*, प्रस्तरप्रतिमा *प्रастар-प्रतिमा* *ж*

скупāть *несов* सब कुछ *मोल*

(*खरीद*) लेना *саб* *कуч^х* *मол* (*харйд*) *лэнā* *п* (*купить все*), बहुत कुछ *मोल* (*खरीद*) लेना *बाखुत* *कуч^х* *मол* (*харйд*) *лэнā* *п* (*в большом количестве*)

скупердýй *м* *разг* *см* *скрýга*.

скупýть *сов* *см* *скупāть*

скупý||ться *несов* तगी (*कजूसी*, कृपणता) करना *танги* (*कान्जूस*, *крипан'тā*) *кар'нā* *п* (*मे* *на* *что* -*либо*), ◇ - *на* *слова* *मितभापी* *होना* *नп*, *он* *не* -*тся* *на* *похвалы* वह *खुले* *दिल* *से* *तारीफ* *करनेवाला* *है*, वह *उदार* *प्रशसक* *है*

скýпка *ж* *मोल* *लेना* *मол* *лэнā* *м*, *खरीद* *लेना* *харйд* *лэнā* *м*.

скупóй *прил* 1. *कजूस* *कान्जूस*, *लोभी* *лоб^хя*, *कृपण* *крипан*, *он* *скуп* *на* *слова* *वह* *मितभापी* *है*; 2. *сущ* *м* *कजूस* *कान्जूस* *и*, *लोभी* *лоб^хя* *м*, *कृपण* *крипан* *и*

скýпость *ж* *कजूसी* *कान्जूस* *ж*, *कृपणता* *крипан'тā* *ж*

скýпщик *м*. *मोल* (*खरीद*) *लेने-* *वाला* *मол* (*харйд*) *лэнэ-वāलā* *и*

скупā||ть *несов* 1. ऊवना *уб'нā* *नп*, ऊव *जाना* *уб* *दजāнā* *नп*, *उदास* *होना* *удāс* *खонā* *नп*, *मन* *न* *लगना* *मान* *на* *лаг'рā* *नп* (*का* *о* *лом-1*), *я* -*ю* *मेरा* *मन* *नही* *लगता*, *मैं* *ऊव* *गया* *हूँ*, 2. (*по* *лом-1*) *किसी* *की* *जुदाई* *मे* *वेचैन* *होना* *कн* *कн* *दजудāя* *мэ* *бэ-चाэн* *खонā* *नп*, - *по* *चेम-1*. *किसी* *चीज* *की* *जुदाई* *मे* *वेचैन* *होना* *नп*

स्कूँच^नन^नय^न प्रल घना ग^नाना

स्कूँच^नन^न ब्रल व झांन कलस सु^न

— उस का मन नहीं लगता उस का
मान नाहीं लाग'ता, वह ऊब गया है
वाँ उब गायाँ खाँ, एतो — यह दिलचस्प
नहीं है नाह दिल-चास' नाहीं लाँ,
यहाँ — यहाँ मेरा मन नहीं लगता
नाहाँ मराँ मान नाहीं लाग'ता; —
लिखना नीरस रूप से लिखना नि-रस
रूप सै लिख'ना नि

स्कूँच^नन^न प्रल 1. (испытываю-
щий скуку) अनमना अन्'माना (व्याथ,
безразличный), उदास उदाँस (पेचाल-
नय), 2. (неинтересный) गैरदिलचस्प
गाँर-दिल-चास', अरोचक अरोचक,
रसहीन रस-हीन, थकानेवाला थकाँन-
वाँला, तग करनेवाला तांग' कार'न-
वाँला (утомительный)

स्कूँच^नन^न सोव खा लेना क^ना पनाँ
नि, खा जाना क^ना दजाना नि.

स्लाबैत^न नसोव कमजोर (दुर्बल,
निर्वल) होना (हो जाना) काम-जोर
(दुर्बल, निरबल) खोना (खो दजाना-
ना) नि., धीमा (क्षीण) पडना द^नयमा
(क्षीण) पार'ना नि (नाप्र ओ सवेत,
पुल्से), उतरना उतार'ना नि (ओ गो-
लसे, आवुके), ढीला होना (हो जाना)
द^नयलाँ खोना (खो दजाना) नि (नाप्र
ओ वनिमानी)

स्लाबैत^नन^न सो जुलाव दजुलाब
म, [मल] भेदक [मल-] ब^नादक म,
प्रनिमाँत, दावाँत — जुलाव लेना,
देना नि

स्लाबो नारेच 1. कमजोरी (दुर्बल-
ता) से काम-जोर (दुर्बल'ता) सै,

ढीले द^नयले (नाप्र आवुडवाँत),
धीमे द^नयमे (नाप्र. बित्त्या — ओ पुल्-
से, गोरत — ओ सवेत); ओ चूँव-
सुत सेबाँ — उस की तवीअत कुछ
गिरी हुई है, वह कमजोरी महसूस
कर रहा है; — सवेतित्त्या जुगजुगा-
ना नि, टिमटिमाना नि, 2. (पुलो)
वुरी तरह [से] बुरी ताराख [सै]

स्लाबोवोल्न^न प्रल कमजोर
दिल का काम-जोर दल काँ, अस्थिर
मन का अस्त^निर मान काँ, इच्छाशक्ति-
हीन निच^ना-शक्ति-हीन

स्लाबोसिल^न प्रल. कमजोर
काम-जोर, दुर्बल दुर्बल, वलहीन
बल-हीन

स्लाबोस्त^न 1. कमजोरी काम-
जोर नि, दुर्बलता दुर्बल'ता नि,
वलहीनता बल-हीन'ता नि (बेसिली),
मेद कमजोरी काम-जोर नि, चूँव-
सुतवाँत — कमजोरी महसूस करना
नि, 2. (स्कलनोस्त) झुकाव दज^नु-
काँ ओ म., पित^नाँत — क कोम^न-ल. किसी
के लिये दिल में जगह होना नि
(के ओ कोम-ल), किसी के लिये हृदय
में स्थान होना नि (के ओ कोम-ल),
3. पेरन (स्लाबो ओ ओ) खोट
क^नओ नि, ऐव अओ म, दोष दोष म

स्लाबोउमी^न स कम-अक्ली काम-
अक्ली नि, जडवुद्धिता दजार-बु-
दद^निता नि.

स्लाबोउमन^न प्रल कम-अक्ल
काम-अक्ल', मदवुद्धि मन्द'-बुद्ध^न

स्लाबोखाराक्तरन^न प्रल
इच्छाशक्तिहीन निच^ना-शक्ति-हीन

स्लाबो॥य^न प्रल 1. कमजोर काम-

-зор, दुर्बल दुरबल, हलका खाल'क़ा, धीमा द'यिमा (о свете, пульсе), बीमार бимар, रोगी रोग (нездоровый), ~ ребёнок कमजोर (दुर्बल) बच्चा (बालक) म, ~ое здоровье कमजोर (निडाल, गिरा हुआ, बुरा) स्वास्थ्य म, ~ голос क्षीण स्वर म, ~ое пиво हलकी बीर ж, ~ая попытка कमजोर कोशिश ж, दुर्बल प्रयत्न म, 2. (не тугой) ढीला द'यिला, 3. (плохой) बुरा бурā, ~ оратор अच्छा न बोलनेवाला म, बुरा (कच्चा) वक्ता म неум, ~ ученик बुरा (निखट्टू) शार्गिर्द (विद्यार्थी) म, ~ контакт निर्वल सवध म, ~ое оправдание लगडा बहाना म, ~ аргумент लगडी (कमजोर) दलील ж, शिथिल तर्कना ж, ♦ ~ пол अवलाएँ ж मн, ~ое место, ~ая сторона खोट ж, मर्म-स्थल म

сла́в||а ж 1. ख्याति क'नाги ж, कीर्ति किरत्ति ж, यश नाश म, प्रसिद्धि प्रसिद्ध'и ж (известность), во ~у शान मे (की को-ल, चे-го-ल), गौरव मे (के को-ल, चे-го-ल), ~ герою! बहादुर (शूरवीर) गौरवशाली (यशस्वी) हो!, बहादुर (शूरवीर) का गौरव बढ़े!, 2. (репутация) नेकनामी नेक-नामी ж, नाम नाम म, प्रतिष्ठा प्रागुष्ट'ā ж, добрая ~ नेकनामी ж, дурная ~ बदनामी ж, ♦ на ~у раз बहुत ही अच्छा

сла́виться несов मशहूर (नाम-वर, प्रसिद्ध) होना माश'ур (नाम-

-вар, प्रसिद्ध'и) хонаं न (के लिये чем-л)

сла́вный прил 1. (значе-
ный) यशस्वी यशस्वी, नामवर
नाम-वार, प्रसिद्ध प्रसिद्ध', 2. (хо-
роший) रागे बहुत अच्छा бахут
अच्छा

славя́нин м स्लाव स्लāव м
славя́нский прил स्लाव स्लāव
слага́емое с मत मद माद ж,
रकम राकाम ж, पद पाद म

слагáть несов 1. लिखना लिख'-
नां न, रचना रच'नां न, ~ стихों
काव्य रचना न, प्रो नेगे सलज्जि
पेस्नो उस पर एक गीत लिखा
गया है; 2. перен (освободить,
избавлять) त्यागना त्याг'नां न, ~
с себя отвéтственность जिम्मेदारी
से दस्तवरदार होना न, उत्तरदायित्व
परित्याग कर देना न, ~ с себя
всякую отвéтственность सर्वदायित्व
परित्याग कर देना न

слагáться несов बनना бан'नां
न, बन जाना бан दजāनां न

сла́дить сов 1. (сделать) रागे
बनाना बानāनां न, बना देना बानā
दēनां न, 2. (с кем-л, с чем-л)
काबू मे लाना क़ाबू क़े लāनां न (को
с кем-л, с чем-л), он не может
~ с этим дёлом यह मामला उस
के बस का नहीं

сла́дк||ий прил मीठा म'त'ā,
मधुर माद'ур, ~ое вино मीठी
गराव ж, ~ голос मीठी (सुरीली)
आवाज ж, ~ сон मीठी नीद ж,

спать ~им сном मीठी नींद सोना
नп

сладкое с [खाने के बाद] मिठाई
[क^खानэ कэ б^दाद] मित^खायि जс

сладострастный прил कामुक
कामुक, कामी कामी, विषयी विषायी

сладость जс. मिठास मित^खास जс,
शीरीनी शीरिनी जс

сланец м शीस्ट शीस्ट' जс

сласти मн मिठाइयाँ मित^खайियाँ
जс मн, स्वादिष्ट वस्तुएँ स्वादिष्ट'
वासु^द जс मн, मिष्टान्न मिष्टान्न' म

слащавый прил मीठा मित^खा,
चापलूसीभरा चाप'लूसी-ब^खार[ा]

слева нареч बाईं तरफ (ओर)
से बाईं तरफ (ओर) с^э (откуда);
बाईं तरफ (ओर) बाईं तरफ (ओर)
(налево), ветер дует ~ हवा बाईं तरफ
(ओर) से आ रही है; ~ был лес
बाईं तरफ (ओर) एक जगल था; ~
от нег^о उस की बाईं तरफ (ओर),
~ направо बाईं से दाईं तरफ (ओर),
बाईं तरफ (ओर) से दाईं तरफ
(ओर); ~ и справа बाएँ दाएँ

слегка нареч. कुछ [न कुछ]
कуч^ख [ना कуч^ख], थोड़ा थोड़ा त^खор[ा]-
त^खор[ा], किसी कदर किसी कदार
(немного), सरसरी तौर पर सर'-
सार ताोर पार (наскоро), он ~ устал
वह कुछ थका हुआ सा है, он ~
удивился उसे कुछ हैरत हुई, उसे
कुछ अचरज (आश्चर्य) हुआ, ~ тр^о-
нуть आहिस्ता से छूना न, ~ का-
шля-
нуть हलके हलके खाँसना नп, आहि-
स्ता से खाँसना' नп

след м निशान निशान म, चिह्न
चिह्न' म; पता पाга म (признак),
перен. असर असर म, प्रभाव प्रा-
ब[ा]о म, स्वेжие ~ы ताजा निशान
म मн, ~ы колёс पहियों के निशान
म मн, ~ы ног पैरों के निशान म
मन, पदचिह्न म मन, напасть на
~ пता (सुराग) लगाना न (का ^{кого}-ल,
^{чего}-ल.), खोज लगाना न. (की ^{кого}-ल,
^{чего}-ल), идти по ~ам निशानों पर
चलना नп (के ^{кого}-ल, ^{чего}-ल), за-
метать ~ы निशान मिटाना न, со
~ами слёз на глазах भीगी भीगी
आँखों से, दबदबाई हुई आँखों से;
здесь не ост^алось и ~а этого
यहाँ इस की वू नहीं है, यहाँ इस का
नाम तक न रहा.

следить несов 1. नजर (निगाह)
रखना назар (нига^х) राक^ख'ना न
(पर ^{за кем}-ल, ^{за чем}-ल), देखना
द^эक^ख'ना न, вним^ательно ~ गहरी
नजर से देखना न, он ^{слишком}
б^ыс.ро ^{говори}т, ^{очень} ^{трудно} ~
за ним वह बहुत तेज बोलता, उस
को समझना मुश्किल है, ~ ^{глаз}ами
за ^{кем}-ल. निगाहों से किसी का पीछा
करना न, ~ ^{за} ^{политикой} [राज]नी-
ति की जानकारी रखना न, [राज]नीति
से अपना सबध जारी रखना न, 2.
(^{присматривать}) निगरानी (देख-
भाल) करना निग'र[ा]नी (द^эक^ख-ब^खाल)
कार'ना न (की ^{за кем}-ल, ^{за}
^{чем}-ल), संभालना са^бख[ा]ल'ना न, ~
^{за} ^{детьми} वच्चों की देखभाल करना
न, वच्चों को संभालना न, 3. (^{оста-}

влять следы) पैरो के निशान छोडना
पाэро कэ निशान च^хор'нā *n*, पदचिह्न
छोडना पाद-चिह्न' च^хор'нā *n*

слéдователь *m* जाँचकर्ता द्वाँच-
-कर्ता *m* *неизм*, अनुसधान करने-
वाला अनुसन्धान कार'नэ-वālá *m*,
परीक्षक परीक्षक *m*

слéдовательно союз इस लिये
ис लिये, फलतः प^хाल'ताह, फलस्वरूप
प^хाल-स्वा-रूप, परिणाम-स्वरूप परि-
नाम-स्वा-रूप

слéд||овать *несов* 1. पीछे आना
(जाना) पीच^хэ ānā (द्वाँनā) *np* (के
за кем-л, за чем-л), लéто — ует
за весной बहार के बाद गरमी आती
है, 2. (руководствоваться) मानना
माँन'नā *n*, मान लेना माँन लēnā *n*,
— указāниям हिदायतो (निर्देशो)
के मुताबिक (अनुकूल) काम करना
n, — मोडे फैशन पर चलना *np*,
फैशन अपनाना (की नकल करना) *n*,
— обычаय रीति-रिवाज मानना *n*,
रीति-रिवाज पर चलना *np*, — обы-
चाю नियम का पालन करना *n*, —
кому-л. किसी को अपना रहनुमा
(नेता) मान लेना *n*, 3. (стправи-
ляться суда-л — оное де, авто-
бусе) जाना द्वाँनā *np*, поезд — ует
до Москвы गाडी मास्को जावेगी,
4 (быть следствием) निकलना
निकाल'нā *np*, из éтого — ует,
что... इस से यह नतीजा (परिणाम)
निकलता है कि .., 5. без (нужно)
переводится сочетанием прича-
стия долженствования с चाहिये

или формами глагола होना вам
— ует прочесть эту книгу आप को
यह किताब (पुस्तक) पढनी चाहिये
आप को याह किताब (пустак) पार^х'नी
चाँхийэ, вам — ует éхать в Москву
आप को मास्को जाना चाहिये आप को
मास्को द्वाँनā चाँхийэ, éтого — овало
ожидать इस का ऐसा ही नतीजा
(परिणाम) होना था ис कā аэсā хй
नाйджа (परिनाम) хона т^хā, 6.
(причитаться) ему — ует дэсать
рублэй उस को दस रूबल मिलना है
ус को дас рубал मिल'нā хаэ, с
вас — ует сто рублэй आप को सौ
रूबल देना चाहिये आप को сао рубал
дэна चाँхийэ, < как — ует अच्छी
तरह, यथार्थ (хорошо), पूरी तरह [से]
(полностью), отдохните как — ует
खूब आराम कीजिये

слéдом *нареч* पीछे पीच^хэ, идти
— за кем-л. किसी के पीछे पीछे
चलना (जाना) *np*, ходить — за
кем-л. किसी के पीछे पीछे आना *np*

слéдствие *с* 1. (вывод, резуль-
тат) नतीजा नायिद्वा *m*, परिणाम
परिनाम *m*, फल प^хाल *m*, 2. *юр*
जाँच द्वाँच *ж*, तहकीकात ताх'кя-
का *ж*, अन्वेषण अन्वेषण *m*, пред-
варительное — प्रारम्भिक जाँच *ж*,
प्रारम्भिक अन्वेषण *m*, судебное —
अदालती जाँच *ж*, न्यायालय का
अन्वेषण *m*, вести — जाँच करना *n*

слéдующ||ий 1. *прич* от слé-
довать, 2. *прил* दूसरा दुस'ра,
अगला अग'लā, в — раз दूसरी (अगली)

वार, ~им образом इस तरह [से];
 на ~ день दूसरे (अगले) दिन, ~ по
 порядку वारी से दूसरा (अगला), ~!
 (при вызове) दूसरा [आदमी], आइये!
 доклад ~его содержания निम्नाशय
 की रिपोर्ट *ज*, я должен сообщить
 ещё ~ее एक बात का निवेदन और है.

слѣжка *ज* गुप्त रूप से निगरानी
 करना गुप्त' रूप स० निग'रानी कार'-
 न० *म*, पीछा करना प्यच'अ कार'न० *न*

слеза *ज* आँसू आँसु *म*, अश्रु अश्रु
म, доводить до слез रुलाना *न*,
 разразиться ~ми, заливаться ~ми
 फूट फूटकर रोना *न*, आँसुओं से
 मुँह धोना *न*, сдержатъ слезы आँसू
 पी जाना *न*, смеяться до слез
 हँसते हँसते आँसू निकल पडना *न*
 (के ० कम-ल)

слезать *несов* 1. उतरना उतर'-
 न० *न*, उतर आना उतर आना *न*,
 नीचे आना नीचे आना *न*, 2. (сти-
 раться) रगड़ छूटना च'उत'न० *न*,
 छूट जाना च'उत'न० *न* (नाप्र
 ० क्रास्के), उतरना उतर'न० *न*, उतर
 जाना उतर'न० *न* (० क्रास्के)

слезиться *несов* पानी आना
 पानी आना *न* (मे ० आँखों)

слезливый *прил* (प्लाक्सिवый)
 रोना रोन०, रुआँसा रुआँसा

слезоточивый *прил* ~ газ
 टीयर-गैस तियार-गास *ज*, आँसू-गैस
 आँसू-गास *ज*, अश्रु-गैस अश्रु-गास *ज*

слезть *сов* *см* слезать

слепень *м* घुंडमक्खी ग'ुर-मा-
 क'अ *ज*

слеп||ить I *несов* (чешать ви-
 деть) चुधियाना चुध'याना *न*,
 अधा (चकाचौध) करना (कर देना)
 अन्ध'अ (चकाचौध) कार'न० (कार
 दाना) *न*, снег ~ँग आँखों पर
 चुधिया देती है

слепить II *сов* (сделать) [मूर्ति]
 बनाना (बना देना) [मूर्ति] बाना
 (बाना दाना) *न*

слепить III *сов* (склеить) [लेई
 से, सरेस से] चिपकाना [लैय स०,
 सारस स०] चिप'काना *न*

слѣпнуть *несов* अधा हो जाना
 अन्ध'अ हो जाना *न*, आँख फूटना
 (फूट जाना) आँख फूट'न० (फूट
 जाना) *न* (की ० कम-ल), चकाचौध में
 पडना चकाचौध' म० पार'न० *न*,
 चौधियाना चौध'याना *न* (०त यर-
 कोग सवता, बल्ला, सनगा)

слѣпо *нареч.* (не рассуждая)
 अधाधुध अन्ध'अ-द'खुन्ध', वेसोचे-
 -समझे ब०-सोच-सम'ज'अ, ~ слѣдо-
 вать, ~ подражать अधानुकरण कर-
 ना *न* (का कमु-ल, चमु-ल)

слеп||ый 1. *прил* अधा अन्ध'अ
 (त'ज परेन), ~ на один глаз का-
 ना, एकचक्षुविहीन, एकाक्ष, 2. *сущ*
म अधा अन्ध'अ *म*, ◇ ~е подражание
 अधानुकरण *म*

слѣпок *м* साँचा साँचा *म*

слепота *ж* 1. अधापन अन्ध'अ-
 पान *म*, 2. *перен* अधापन अन्ध'अ-
 पान *म*, политическая ~ राजनी-
 तिक अधापन *म*

слесарный *прил* फिटर का

слéсaрь *म* फ़िटर फ़ितार *म*,
 ताली का बनाने और मरम्मत करनेवा-
 ला tālī kā banānē aor माराम्मत
 кар'нэ-вāлā *म*

слѣт *м* सगठन संगत^खан *и*,
सम्मेलन sammēlan *м*, रैली rallī
эс, — демократической молодежи
प्रजातन्त्री-युवक-सगठन *м*

слет||áть *несов* 1. (вниз) उडते
उडते नीचे उतरना *ур'тэ-ур'тэ* *нйчэ*
утар'нā *нп*, उडकर नीचे आ बैठना
ур'кар *нйчэ ā* *баэт^хнā* *нп*, [नीचे]
गिरना (गिर जाना, गिर पडना)
[*नйचэ*] *гир'нā* (*гир* *джāнā*, *гир*
пар'нā) *нп* (*падать*), *воробей* ~*эл*
с *крýши* गौरैया छत पर से उडकर
नीचे आ बैठी; *бумāги* ~*эли* со *сто-*
лā कागज मेज पर से गिर गये,
мāльчик ~*эл* с *лóшад*и लडका घोडे
पर से गिर गया; 2. (*улетать*)
उडना *ур'нā* *нп*, उड जाना *ур*
джāнā *нп*, उडके उठना *ур'кэ* *ут^х-*
нā *нп*, *бāбочка* ~*эла* с *цветкā*
तितली फूल से उड गई

слетаться несов उडके [एक
जगह] इकट्ठा (एकत्रित) हो जाना *vr'*-
कэ [эк джагаѣ] *пкатт'а* (экатрит)
ло джānā *np*

слетѣть(ся) сов сн слетать
(-ся)

सुल्लेख सोव वीमार पडना बामार
 पार'ना नल, - व पोस्तेल खाट पकड-
 ना न, चारपाई (पलंग) से लग जाना

॥॥ , वीमार (रोगी) होकर पलग से
न उतरना ॥॥

2 (дерево) बेर का पेड बэр क़ा प़ेड बэр क़ा प़ेड

сливА́ть несоб 1. उँडेलना
 उँडэл'нā *n*, डालना दāल'нā *n*, नि-
 कालना निकāल'нā *n* (выливать),
 एक साथ उँडेलना (डालना) эк сāt'
 उँडэл'нā (дāल'нā) *n* (вместе),
 2. перен मिलाना милāнā *n*, मिला
 देना милā दēनā *n*, एक कर देना
 эк кар дēनā *n*, मिलाकर एक बना-
 ना милāकार эк банāनā *n*, слить
 две школы в одну दो स्कूलो को
 एक मे मिला देना *n*, दो स्कूलो को
 एक कर देना *n*

слива́ться несов 1. (о реках и т. п.) मिलना मिल'ना *नप*, मिल जाना मिल *दजाना* *नप*, 2. перен मिलकर एक हो जाना मिल'कार *एक* हो *दजाना* *नप*, слі́ться с фо́ном पृष्ठभूमि से एक हो जाना *नप*

स्लीव्क|| मि मलाई मलāयि ङि ,
 снимать ~ मलाई उतारना (निकाल-
 ना) n , कॉफे со ~ами मलाई के साथ
 काफी ङि , сбійтые ~ फेटी (घोली)
 हुई मलाई ङि

सुई मलाई *जि* **स्लीवोचनीय प्रिग** मलाईवाला
मलान-वाल्ला, मलाई का मलान क़ा,
मलाईदार मलान-दार्, -ое масло
मक्खन म, -ое мороженое आइस-
क्रीम "

-क्रीम " *слизистый прил* चिपचिपा
 चिप'चिपा, लसदार лас-дар, वलगम
 सा бал'гам са, कफ सा кап' са

स्लिЗь *ж* *анат* बलगम बाल'गाम
म, कफ кап^х м (मोक्रота), नो-
ва́я — नासामल म

स्लिपा́||**ться** *несов* चिपकना चि-
पाक'на *нп*, चिपक जाना चिपाक
джāнā *нп*, चसपाँ हो जाना चास'पाँ
खो джāнā *нп*, लिस्बी क्नीги स्लिप-
лись किताब (पुस्तक) के पन्ने चिपके
हुए हैं, у него́ глаза́ —ются [नींद
के कारण] उस की आँखें अपने आप
बंद हो जाती हैं, वह मुश्किल से
अपनी आँखें खुली रख सकता है.

स्लि́пнуться *сов см* स्लिपा́ть-
ся

स्लि́тно *нареч* एक साथ *эк са́т^х*,
मिलकर मिल'कार, *писа́ть* — मिला-
कर (एक साथ, सटाकर) लिखना *п*

स्लि́тн||**ый** *прил* —ое *написа́-*
ние *этих* *слов* *ча́сто* *встреча́ется*
ये शब्द अक्सर मिलाकर लिखे जाते हैं
и́э *шабд'* *аксар* *милā* *कार* *лик^хэ*
джā *तэ* *खāэ*

स्लि́ток *м* *इन* *गट* *ин'गत* *म*, *ई* *ट*
ई *ज*, *पिंड* *पिन्ड'* *म*

स्लि́ть(ся) *сов см* स्लिवा́ть(ся)

स्लिचा́ть *несов* मुकाबला करना
मुкаб'लā *कार'नā* *п* (का *что-л*, से
с чем-л), तुलना करना *тул'नā* *कार'-*
нā *п* (की *что-л*, से *с чем-л*),
मिलाना *मिलā* *नā* *п*, — *по́черк* *लिखा-*
वट *मिलाना* *п*, — *что́-л*. *с* *оригина́-*
лом *मूल* से किसी की तुलना करना *п*

स्लि́чение *с* *मुकाबला* *मुкаб'लā*
», तुलना *тул'नā* *ज*, *मिलाना* *मि-*
लā *नā* *»*

स्लिची́ть *сов см* स्लिचा́ть

स्लि́шжом *нареч* बहुत ज्यादा
बाखु *जयā* *दā*, बहुत बाखुत, ज्यादा
जयā *दā*, अति *अति*, अत्यधिक *अति'*
द^хिक, *э́то* *уж* — *यह* बहुत ज्यादा है;
э́то — *दो́рого* यह बहुत महँगा है, —
मा́ло बहुत कम; *он* — *э́го* *лю́бит*
उस को इस का बड़ा चाव है.

स्लि́яние *с* 1. (*рек, потоко*)
मिलने की जगह *मिल'नэ* *कй* *джага* *ख*
ज, *सगम* *संगम* *म*, *सप्रवाह* *साम्प्र-*
वा *ख* *म*, 2. *перен* (*объединение*)
एकीकरण *эकй-कार* *न*

स्लो́ва́к *м* स्लोवाक *स्लोवा́к* *म*

स्लो́ва́рный *прил* शब्दकोष का
शाब्द'-कोश *कā*, *कोश-सबधी* *कोश-*
सामबान्द^хи, — *запа́с* *शब्द-भांडार* *म*

स्लो́в||а́рь *м* शब्दकोष *शाब्द'-कोश*
म, *कोश* *कोश* *म*, *सостави́тель* — *а́ря*
कोशकार *म*

स्लो́ва́цкий *прил* स्लोवाक [का]
स्लोवा́क [कā]

स्लो́вэ́сность *ж* साहित्य *सा-*
हित' *म*, *वाङ्मय* *वाँ-मा* *म*

स्लो́вэ́сный *прил* जवानी *जाबā-*
नй, *शाब्दिक* *शाब्दिक*, *मौखिक* *मा-*
क^хिक

स्लो́вно *союз* 1. (*как, подобно*)
की तरह *कй* *तारा* *पосले* *лог*, की
भाँति *कй* *ब^खाँति* *पосले* *лог*, *он* *поет* —
सोवो *वै* वह बुलबुल की तरह गाता
है, 2. (*будто*) *раз* *मानो* *माँ* *नो*,
मानो *माँ* *नो*, जैसे [कि] *джа* *э* *स* [कि],
गो *या* [कि] *गो* *या* [कि], — *он* *знал*
जैसे (गोया) कि वह जानता था, *он*

— принадлежит ему वह तकरीर

на нл
СЛОЖИТЬСЯ сов сн склады-
вагься

СЛОЖНОСТЬ *ж* पेचीदगी पэचिद'-
 ги *ж* , जटिलता दजटिल'ता *ж* , *◇* в
 óбщей ~и सब मिलाके, कुल मिला-
 कर, सर्वयोग.

СЛОЖН||ЫЙ *прил* 1. (*трудный*)
 उलझा हुआ ул'дж^хā хуā, पेचीदा
 пэचिда *неизм* , जटिल दजटिल,
 मुश्किल मुश्किल, विकट विकट, 2.
 (*составной*) यौगिक йаогик, ~ое
 слóво *грам* यौगिक शब्द *м* , ~ое
 предложéние *грам* प्रधान और अप्र-
 धान पदसमूहो से बना हुआ वाक्य *м* ,
 ~ые процéнты *мат* चक्रवृद्धि *ж*
СЛОЙСТЫЙ *прил* तहदार тах'-
 дār, तहवाला тах'-вāлā, परतदार
 парат-дār

СЛОЙ *м* तह тах *ж* , परत парат
ж , स्तर стар *м* (*тэс перен*),
 ширóкие слóй населéния समाज के
 विभिन्न स्तर *म* *मн*

СЛОМ *м* गिराना गिरānā *м* , на ~
 गिराने के लिये.

СЛОМА||ТЬ *сов* तोड़ना тор'нā *п* ,
 तोड़ देना (डालना) тор дэнā (дāл'-
 нā) *п* , फोड़ना प^хор'нā *п* (*раско-*
лоть), टुकड़े टुकड़े करना тук'рэ-
 'तुक'рэ кар'нā *п* (*на куски, के*
что-л), वरवाद (नष्ट) करना бар-
 -बād (нашт') кар'нā *п* (*разру-*
шить); он ~л рúку उस का हाथ
 टूट गया, я ~л карандаш मैं ने
 पेन्सिल तोड़ दी (*намеренно*), पेन्सिल
 मुझ से टूट गई (*неумышленно*), ~
 старые технические нёрмы पुराने
 टैकनीकल मान-दंडो को तोड़ देना *п*

СЛОМАТЬСЯ *сов* टूटना तूट'нā *न* ,
 टूट जाना तूट दजānā *न*

СЛОМ||ИТЬ *сов* तोड़ना тор'нā *п* ,
 तोड़ देना (डालना) тор дэнā (дāл'-
 нā) *п* , दवाना दाबānā *п* , कुचलना
 कुचल'नā *п* , दवा (कुचल) देना दाबā
 (कुचल) दэнā *п* (*подавить, сокру-*
шить), ~упóрство हठ तोड़ना *п*
 (का कого-ल), ~ дух निरुत्साहित कर-
 ना *п* (को कого-ल), मनोबल को तोड़-
 ना *п* (के कого-ल), ~сопротивлéние
 विरोध तोड़ना *п* (का कого-ल), *◇*
 ~я гóлову *разг* सिर पर पैर रख-
 कर, बेतहाशा.

СЛОН *м* 1. हाथी хāт^хи *м* , गज
 гадж *म* , 2. шахм पील पйл *म* , *◇*
 дéлать из мýхи ~ā राई से पहाड़
 (पर्वत) बनाना *п* , तिल का ताड़ कर-
 ना *п*

СЛОН|ИХА *ж* हथिनी хāт^хини *ж*
СЛОНÓВ||ЫЙ *прил* हाथी का хā-
 т^хи кā, ~ая кость हाथी का दाँत
м , गजदंत *म* , издéлия из ~ой
 кóсти हाथी के दाँतो से बनी चीज़े
ж *मн*

СЛОНЯТЬСЯ *несов* *разг* इधर-
 -उधर फिरना ид^хар-уд^хар п^хир'нā
न , घूमना-फिरना г^хум'нā-п^хир'нā
न

СЛУГÁ *м*. 1. खिदमतगार хид'мат
 -гār *म* , सेवक сэвак *म* , ~ нарóда
 जनता का सेवक *म* , 2. уст (*для*
личных услуг) नौकर नाокar *म*
СЛУЖÁНКА *ж* नौकरानी नाок'-
 рāни *ж*

служащій *м* [दफ्तर का] मुलाजिम (कर्मचारी) [दाफ्तर का] मुलाजिम (कर्मचारी) *म*; госудáрственныи — सरकारी मुलाजिम (कर्मचारी) *म*, вольнонаемный —, граждáнскии — (в военном учреждении) गैरफौजी मुलाजिम *म*, असैनिक कर्मचारी *म*

служба *а* *ж* खिदमत хид'мат *ж*, सेवा сэвā *ж*, नौकरी नाок'रि *ж* (रबोता), принима́ть на —у नौकरी में लेना (भरती करना) *н*, увольня́ть со —ы नौकरी से निकालना (निकाल देना) *н*, ◇ сослужить —у खिदमत (सेवा) करना *н* (की को-मु-ल)

служебн||ый прил 1. (относящийся к службе) सरकारी сар'кārи, दफ्तर (काम) का दाфтар (कām) कā, —ое положéние सरकारी पद *म*, —ые обязанности सरकारी कर्तव्य *и*, —ые часы, —ое врéмя दफ्तर (काम) का वक्त (समय) *म*, — стаж नौकरी का पुरानापन *и*, 2. перен (вспомогательный) सहायक сахāнаक

служéние *с* खिदमत хид'мат *ж*, सेवा сэвā *ж*, — нарóду जन-सेवा *ж*, लोक-सेवा *ж*, — родине देश-सेवा *ж*

служить *несов* 1. खिदमत (सेवा) करना хид'мат (сэвā) кар'нā *н* (की को-मु-ल, चे-मु-ल), — цели किसी काम के योग्य होना *н*, — нау́ке विज्ञान की सेवा करना *н*, विज्ञान-सेवा होना *न*, — को-मु-ल. вéрон *и* पгáв-

दोय मनसा, वाचा, कर्मणा किसी की सेवा करना *न*, 2. (состоять на службе) खिदमत (नौकरी, सेवा) करना хид'мат (नाок'रि, сэвā) кар'нā *н*, काम करना कām кар'нā *न*, — в árмии फौज में नौकरी करना *न*, फौज में काम करना *न*, सैनिक सेवा करना *न*, 3. (быть, являться) होना хонā *न*, बनना бан'нā *न*, — при-мéром मिसाल होना *न* (की को-मु-ल), उदाहरण होना *न* (का को-मु-ल), — образцóm नमूने (आदर्श) की हेसियत रखना *न*, — доказáтельством प्रमाण होना *न*, प्रमाण बन जाना *न*, 4. (иметь своим назначением) काम देना कām дэнā *न* (का चे-म-ल), काम आना कām āнā *न* (के चे-म-ल), — фундаментом नीव (आधार) का काम देना *न*, éта комната служит ему для заня́тии, éта комната стужит ему кабинетом यह कमरा उम की अध्ययनशाला का काम दे रहा है, 5. (быть полезным) काम आना кāн āнā *न* (के को-मु-ल, че-मु-ल), это пальто служит уже три года यह कोट तीन बरस काम आ चुका ह.

слух *и* 1. (чувство) सुनने की शक्ति сун'нэ кй шакти *и*, श्रवण की शक्ति श्रावन कй शक्ति *и*, — напряга́ть — कान फाट फाटकर सुनना *न*, тонкий, острый — तेज जान *и*; у него́ плохой — बट उना सुना है, играть, петь по слуху, на слух बिना नोट बजाना, गाना *и*, 2. (человек, вещь) खबर खиб' *и*, 3. (5-9-

वाह *af'vāḥ ṣ*, किवदति *kī-va-*
 दान्ति *ṣ*, चर्चा *charcā ṣ*, *хóдят*
slúḥi, *что...* यह अफवाह है कि ...;
 ◇ *о* нем ни *slúḥu*, ни *dúḥu* उस की
 कोई खबर नहीं, он весь *обратил-*
ся в ~ उस का रोम रोम कान बन
 गया

слуховóй *прил* श्रवण-सवधी
 श्रवान - *самбандḥi*, *~* *проход*
анат कर्णकुहर *म*

слúча||й *м* 1. हालत *ḥālat ṣ*,
 सूरत *sūrat ṣ*, स्थिति *stḥiti ṣ*,
 अवस्था *avastḥā ṣ*, *в éтом ~е* इस
 हालत (सूरत) में, *во всяком ~е*
 बहर हाल, हर हालत में, कुछ भी हो,
 किसी भी अवसर पर; *в ~е* हालत
 (स्थिति, अवस्था) में (की *чегó-и*),
в протівном ~е नहीं तो, वरना,
 अन्यथा, *ни в кóем ~е* हर्गिज नहीं,
 किसी हालत (सूरत) में भी नहीं, कि-
 सी भी कारण से नहीं, *в ~е* *необхо-*
дímости जरूरत (आवश्यकता) पडने
 पर; 2. (*возможность*) मौका *маокā*
म, अवसर *av'sar म*, *рédкий ~*
दुष्प्राप्य अवसर *म*, *воспользоваться*
удóбным ~ем मौका पकडना *न*,
предстāвился *удóбный ~* अच्छा मौ-
 का हाथ लगा है, *упустítть* *удóбный*
~मौके (अवसर) को हाथ से जाने
 देना *न*, *при ~е* अगर मौका (अव-
 सर) मिले; 3. (*происшествие*) वाक-
 या *vākānā ः*, घटना *ḡḥat'nā ṣ*,
несчāстный ~ हादसा *म*, *दुर्घटना*
ṣ, 4. (*случайность*) इत्तफाक
इट'फāक म, *सयोग* *sāyog ः*, ◇ *по*

~ю मौके (अवसर) पर (के *чегó-ल*),
 इत्तफाक से (*случайно*)

случāйнó 1. *нареч* इत्तफाक
 (सयोग) से *इट'फāक (sāyog) सэ*, *я ~*
был там मैं इत्तफाक से वहाँ मौजूद
 था; 2. *вводн сл* क्या *कйā*, ◇ *не*
~, что... यह इत्तफाक (सयोग) की
 बात नहीं कि ...

случāйнóст||ь *ṣ* इत्तफाक *इट'-*
फāक म, *सयोग* *sāyog म*, इत्तफाक
 (सयोग) की बात *इट'फāक (sāyog) कī*
бāत ṣ, आकस्मिक घटना *ākasmik*
ḡḥat'nā ṣ, *по счāстлīвой ~и*
 सुसयोग से.

случāйн||ый 1. (*непредвиден-*
ный) इत्तफाक (सयोग) का *इट'फāक*
(sāyog) कā, आकस्मिक *ākasmik*, *~ая*
встрéча इत्तफाक की मुलाकात *ṣ*,
सयोग का मिलन म, *~ое обстоā-*
тельство इत्तफाक की हालत *ṣ*,
 2. (*не постоянный, от случая к*
случаю) अस्थिर *astḥir*

случāть *несов (животных)*
 वॉधना *bādh'nā न*, जोडा बनाना
джорā банānā न (का *кого-ल*),
 ससर्ग कराना *sāsarḡ' karānā न* (का
кого-ल)

случāтсья *несов* 1. होना *ḥonā*
नл., पडना *par'nā नल*, हो (पड)
 जाना *ḥo (par) джānā नल*, वाका
 (सघटित) होना *vākā (санḡḥatit)*
ḥonā नल, *как могло ~йтсья*,
что... यह किस तरह से हो सकता
 था कि ..., *что ~йлось?* क्या हुआ
 [है]?, क्या बात हुई?, *что с тобóй*

слу

~йлось? तुम्हे क्या हुआ है?; что-
-нибудь ~йлось? क्या, कोई बात है?,
ничего не ~йлось कोई बात नहीं
है, как будто ничего не ~йлось
जैसे कुछ हुआ ही नहीं, что бы ни
~йлось चाहे जो [भी क्यों न] हो,
это часто ~ается यह अक्सर (п्राय)
हुआ करता है, 2. безл мне ~алось
встречаться с ним उस से मिलने
का मौका मुझे काफी मिला

случиться сов см случаться
слушатель||ь м 1. सुननेवाला
сун'нэ-вэлā м, श्रोता шротā м
неизм, ~и श्रोतागण м, श्रोतृ-
-मंडली ж, 2. (студент) विद्यार्थी
видйार्त्х्य म

слуш||ать несов 1. सुनना сун'-
нā न, ~ радио रेडियो सुनना न, ~
с интересом शौक से सुनना न, ~
внимательно कान लगाकर (धरकर)
सुनना न, ~айте последние изве-
стия! खबरे (समाचार) सुनिये!,
2. (лекции и т н) हाजिर (उप-
स्थित) होना ख़ाज़िर (уपаст'хит) ख़онā
नп (पर что-л), सुनने जाना сун'нэ
джāнā नп, 3 (слушаться) मानना
мāн'нā न, मान लेना мāн лēнā न,
~ мать माँ का कहना मानना न, ◇
~аю! (по телефону) हैलो!, вы
~аете? (по телефону) क्या आप है?

слуш||аться несов मानना мāн'-
нā न, मान लेना мāн лēнā न, सुनना
сун'нā न, ~ советам सीहत (उपदेश)
मानना (कबूल करना) न, ребенок
никого не ~ается लडका (बच्चा)

किसी की बात नहीं सुनता, ~ мать
माँ का कहना मानना न, ◇ дело
~ается завтра मुकदमा अदालत में
कल पेश होगा.

слыть несов मशहूर (प्रसिद्ध) हो-
ना маш'хूर (प्रसिद्ध'х') ख़онā नп
(के नाम से за кого-л, за что л)

слыш||ать несов सुनना' сун'нā
न, здесь нас никто не ~ит यहाँ
हमारी बात सुननेवाला कोई नहीं;
больше о нем не ~али इस के बाद
उस का कोई पता (सुराग) न मिला;
плохо ~ऊँचा (कम) सुनना न, ऊँचा
सुनाई देना नп, он плохо ~ит,
говорите громче वह थोड़ा ऊँचा
सुनता है, जोर से कहो, उस के कान
बहरे हैं, जोर से कहो.

слыш||аться несов सुनाई देना
(पडना) сунāй дēнā (पर'нā) नп,
ему ~лось उसे सुनाई पड रहा था,
उसे लग रहा था.

слышимость ж कर्णगोचर
कर्न'-गोचर म, в этой комнате
хорошая ~ इस कमरे में आवाज़ अच्छी
तरह सुनाई देती है

слышно безл в знач сказ 1.
(можно слышать) सुनाई देता है
сунāй дēтā ख़аэ, было ~, как па-
дали капли дождя बारिश की बूंदों
की गिरने की आवाज़ सुनाई दे रही
थी, мне вас не ~ मैं आप को नहीं
सुनता, что ~? क्या खबर है?, пульс
совсем не было ~ नाड़ी का कहीं
पता न था, 2. (говорят) расг सुना
है सुरā ख़аэ, कहते हैं ках'тэ ख़ाэ

नā नैउम (नान्र ० नुतुनके), —
मानेवर साहसी पैतरेबाजी ङ , —अ
क्रीगिका निर्भीक समालोचना ङ

स्मेल्याक न रअ बेधडक आद-
मी बै-द'अरक ँद'मी म , साहसी सख'-
सि म

स्मेन||ा म 1. (दैवतुवे) बदलना
बादाल'नā म , बदली बाद'ली ङ ,
एवजी ँव'अि ङ (अमेना), ना ~उ
जगह लेने के लिये (की कमु-ल ,
चेमु-ल), स्थान लेने के लिये (का
कमु-ल , चेमु-ल), प्रीय्ती ना ~उ
जगह ले लेना न (की चेमु-ल), —
कारा'ला पहरे (गारद) की बदली ङ ,
~दुन न नोचि दिन और रात की बद-
ली ङ , 2. (ना अतुवे न त न) पा-
ली पāली ङ , शिपट शिफ्ट' ङ ,
युगरेन्या, दैवनीया, वेचेरन्या ~
सुवह, दिन, रात की पाली ङ , राबो-
तार व दवे, तुरी ~य दो, तीन पा-
लियो मे काम करना न , फ़ाब्रिका रा-
बोतार व तुरी ~य कारखाने मे तीन
पालियाँ चलती है, 3. (मोदुवे नुको-
लेने) नयी पौध नायि पाद' ङ ,
नया (नवीन) समुदाय नायि (नाविन)
सामुदाय म , 4. (बेल्या) [कपडो का]
जोडा (बदल) [कप'रō कā] दुरोरā
(बादाल) म

स्मेनीत' (स) सव सि स्मेनीत'
(-स)

स्मेनीत' सव 1. बदलना बादाल'-
नā न , बदल देना (लेना, डालना)
बादाल दनā (लनā, दाल'नā) न , अद-
ला-बदली करना अद'लā-बाद'ली कप'-
नā न (की कओ-ल , चओ-ल), स्मेनीत'

रुबāशु कमीज बदलना (बदल डाल-
ना) न , नयी कमीज पहनना न ;
स्मेनीत' शीन नये टायर लगाना न ;
2. (अमेनात') जगह लेना दुरागाख'
लनā न (की कओ-ल , चओ-ल), स्थान
लेना स्त'अन लनā न (का कओ-ल ,
चओ-ल)

स्मेन||यत'स नसव 1. वारी-वारी
करना बारी-बारी कप'नā न , बदलना
बादाल'नā नन , बदली होना बाल'ली
खनā नन (की ० कओ-ल); 2. (नान्र
० वरेमाना गओ) पलटना पालत'नā
नन , पलट जाना पालत दुरानā नन ,
दैवनीय अनीय ~यलस प्रोखलदुय
दिन की गरमी की जगह ठडक ने ले
ली.

स्मेरीत' सव नापना नāप'नā न ,
मापना मāप'नā न , नाप देना (लेना),
नāप दनā (लनā) न

स्मेरका||त'स नसव बैल दिन
छिपना (ढलना, मुँदना) दिन च'खिप'नā.
(द'अल'नā, मुँद'नā) नन , ~ेतस दिन
छिप (ढल, मुँद) रहा है.

स्मेरत'ेलनी नारच ~ रानेन-
नीय जानलेवा खखम (घाव) खाया
हुआ दुरान-लवā अखाम (ग'ओ) क'अयि
खुā, ~ननाविदेत तीव्र द्वेष करना
तियर' लवेश कप'नā न (से, के प्रति
कओ-ल , चओ-ल), ~सुकुअत' बहुत
उकता जाना बाखुत उक'तā दुरानā नन ,
~उसत' थककर चूर हो जाना
त'अक'कप चुर खो दुरानā नन , ओ ~
पोबलेदनेल उस के शरीर मे काटो
तो रक्त नही उस कओ शारिर मे कओ
तो राक्त' नाखि

смертѣльн||ый *прил* [प्राण]घा-
तक [प्रान्-]ग^खा^तक, उपसहारक उप'-
सा^खा^रक, ~ бой जिदगी और मौत की
लड़ाई *ж*, आमरण सग्राम *म*, मरणा-
तक युद्ध *म*; ~ враг जानी (प्राणघातक)
शत्रु *म*, ~ая болѣзнь घातक रोग *म*
смѣртность *ж* मृत्यु-सख्या
म्रित्यु-सङ्क^खया *ज*

смѣртн||ый *прил* 1. (подвер-
женный смерти) नाशवान् न[ा]श'व[ा]न्,
नश्वर नश्वर, मरणशील मारान-
शील, 2. (относящийся к смерти)
मौत (मृत्यु) का माот (म्रित्यु) क[ा];
~ая казнь, ~ приговор मौत की
सजा *ज*, मृत्युदण्ड *म*, प्राणदण्ड *म*, ~
час मौत की घड़ी *ज*, मृत्युघटा *म*;
~ое ло^же मृत्युशय्या *ज*

смертоно́сный *прил* घातक
ग^खा^तक, प्राणघाती प्रान्-ग^खा^ती

смерть *ж* मौत माот *ज*, मृत्यु
म्रित्यु *ज*, मरण मारान *म*, он
умер смѣртью геро^я वह वीरगति को
प्राप्त हुआ था, быть ме^жду жи^знью
и смѣртью जीवन और मृत्यु के बीच
लटकना *न*, быть при смерти म-
रणासन्न अवस्था में होना *न*, ♦ до
са^мой смѣрти मरते दम तक, आमरण.

смерч *म* बगूला बागुला *म*, ब-
वडर बавандार *म*, जलवज्र दजाल-
वादज्र' *म*, जलस्तम्भ दजाल-साम्ब^ख
म (водяной), बालू का तूफान बालू का
तुफान *म* (песчаный)

сместі *сов см* сметать I

сместіть *сов см* смещать

смесь *ж* मिलावट मिलावट *ज*,

[घाल-]मेल [ग^खाल-]मेल *म*, मिश्रण
मिश्रान *म*.

смѣт||а *ж* तखमीना तख'मीना *म*,
लेखा ल^खा' *म*, चिट्ठा चिट^खा *म*,
आयव्यय-अनुमानपत्र आ-व्याय-अनु-
मान-पत्र' *म*, ~расхо^дов खर्च का
तखमीना *म*, составлять ~у तख-
मीना ब[ा]धना *न*

сметана *ж* मलाई मालाई *ज*,
स्मेताना स्मे^ताना *म*

сметать I *несов* 1. भाडना
दज^खार'ना *न*, भाड डालना दज^खार
दाल'ना *न*, ~пыль धूल (गर्द) भाड-
ना *न*; ~в кучу ढेर (अवार) लगाना
न (का *что-л*), 2. *перен* मिटाना
मिताना *न*, मिटा देना मित[ा] द[े]ना *न*,
भाड़ फेरना दज^खारु प^खार'ना *न*, स्मे-
ст^і со своего пути अपने रास्ते से
निकाल बाहर करना *न*, смест^і с
лица з^емли नाम-निशान मिटाना *न*
(का *кого-л*, *что-л*).

сметать II *сов см* сметывать

смѣтливость *ж* चुस्ती चुस्ती
ज, साधन-सपन्नता सा^दख-साम-
पन्न'ता *ज*

смѣтливый *прил* चालाक चालाक,
समझदार सामाज^ख-द[ा]र, चुस्त चुस्त',
तेज तेज

смѣтывать *несов* कच्ची सिलाई
करना कच[ी] सिलाई कार'ना *न*, लप-
की भरना लप'की ब^खार'ना *न*

сметь *несое* हिम्मत (घृष्टता)
करना हिम्मत (द^खरिष्ट'ता) कार'ना
न (की *что-л* *сделать*), साहस
करना सा^खा^स कार'ना *न* (का *что-л*)

сделать), не смейте этого делать
ऐसे मत करो।

смех *м* हँसी *х*ासि *ж*, **हास्य**
хासि' *м*, **взрыв смеха** कहकहा *м*,
अट्टहास *м*, **заразительный** — दूसरो
को भी हँसानेवाला कहकहा *м*, **раз-**
разиться смехом हँस पडना *нп*,
покатиться со смеху हँसते हँसते
लोटपोट हो जाना *нп*, **◇ смеха**
ради हँसी (मजाक) मे

смехотворный *прил* उपहास्य
उप'ह'ासि', **हास्यजनक** ह'ासि'-джанак,
असंगत असंगत (несуразный)

смешанный 1. *прич* от сме-
шивать, 2. *прил* मिला हुआ मिला
खुा, **मिलावटी** मिला'отि, **मिश्रित**
मिश्रित

смешаться *сов* 1. *см* смеши-
ваться, 2. (*смутиться*) घबराना
г'аб'ра'на *нп*, **घबरा जाना** г'аб'ра
дж'ан'а *нп*

смешение *с* मिलावट मिला'व'ाट
ж, **मिश्रण** मिश्र'ан *м*

смешивать *несов* 1. (*для полу-*
чения смеси) मिलाना मिला'ना *п*, **ми-**
ла देना (लेना) मिला'द'ना (ल'ना) *п*,
милит करना मिल'ит кар'на *п* (ко
что-л), 2. (*приводить в беспоря-*
док) गड़बड़ करना गर-бар кар'на
п, **दरहम-बरहम करना** дар'хам-
-бар'хам кар'на *п*, 3 (*перепу-*
тывать) उलझाना ул'дж'ан'а *п*,
उलझा देना ул'дж'а'द'ना *п*

смешиваться *несов* मिलना
мил'на *нп*, **मिल जाना** मिल'जा'ना

नп, **मिलना-जुलना** मिल'ना-
-जुल'ना *नп*, **घुलना** ग'ुल'ना *नп*, **घुल जाना**
ग'ुल'जा'ना *नп* (मे *с* чем-л), **сме-**
шаться с толпой भीड़ मे मिल जा-
ना *नп*, **भीड़ मे गायब** (लुप्त) होना
(हो जाना) *नп*

смешить *несов* हँसाना ह'ासा'ना
п, **हँसा देना** ह'ासा'द'ना *п*

смешливый *прил* हँसोड़ ह'ा-
-स'ор

смешно बेज'ल *в* *знач* *сказ* हँसी
आती है ह'ासि'आ'ति'ह'аэ, — **так гово-**
рить इस तरह कहने से हँसी आती
है, **ему' стало** — उस को हँसी आई.

смешн||ой *прил* हँसने के योग्य
ह'ास'ने'क'э'यो'ग'и', **हास्यास्पद** ह'ास'и'я-
-сп'ад, **हास्यजनक** ह'ास'и'-
-дж'ан'ак, **दि-**
लगी (मजे) का दिल-ला'ग'ि (मा'जे) का
(забавный), **в этом нет ничего**
— **ого** इस मे हँसने की कोई बात
नही, **я нахожy** **это** — **ым** यह बात
मुझे हास्यजनक मालूम होती है, **вы-**
ставля'гь **кого-л.** **в —ом** **ви'де** **ки-**
си के साथ ठगेली करना *п*, **किसी**
का मजाक उडाना *п*

смещать *несов* 1. (*сдвигать*)
हटाना ह'ата'ना *п*, **सरकाना** सर'का-
-ना *п*, **हटा** (सरका) देना ह'ата' (सर'-
-का) द'ना *п*, 2. (*с должности*)
निकाल देना निकाल'द'ना *п*, **हटाना**
ह'ата'ना *п*, **हटा देना** ह'ата'द'ना *п*,
— **с должности** **पद** से हटाना *п*,
पदच्युत करना *п* (को *кого-л*)

смещение *с* (*с должности*)
हटाना ह'ата'ना *м*, **च्युत करना** च'नु'त

कर'ना म , - स दौलतन पद से
हटाना म , पदच्युति मे

смеяться *несов.* 1. हँसना *хāс'-*
нā *нп*, ग़रòмкò — खिलखिलाकर
 हँसना *नп*, कहकहा लगाना (मारना,
 उडाना) *п*, — шýтке मज़ाक पर हँस-
 ना *नп*, — до слез हँसते हँसते आँसू
 निकल पडना *नп* (के 0 *ком-л*),
 2. (насмехаться, издеваться) हँस-
 ना *хāс'-нā* *नп* (पर *над кем-л*, *над*
чем-л), हँसी उडाना *хāсп* *урāнā* *п*
 (की *над кем-л*, *над че м-л.*), उपहास
 करना *уп'хāс* *кар'нā* *п* (का *над*
кем-л, *над чем-л*), मज़ाक उडाना
мазāк *урāнā* *п* (का *над ке м-л*,
над чем-л)

СМІЛОСТИВИТЬСЯ сов. *уст*
 रहम (дया) करना राखाम (दानā)
 кар'нā n (पर, के ऊपर *над кем-л* ,
над чем-л)

смирёние с [वि]नम्रता [वि-]
 намп'тā *юс* , [अनुनय-] विनय [अनु-
 नाи-] विनाय *м*

смирённый прил [वि]नम्र
[वि]नाम्र', विनीत винй

смирѣть(ся) сов см смирять
(-ся)

स्मि० १. *नारच* खामोशी (शांति)
 से *hāmošī* (shānti) स०, ~ *vestī*
 से *बहुत* शांतस्वभाव होना *न*,
सिद० ~ *खामोश* (खामोशी से, शांति
 से) बैठना *न*, २., ~ *वो* सावधान!
sāod^xān!, सीधे खडे हो! *सिद^xə*
k^xarə xol

смирный прил खामोश хāмош,

शात शāna', सीवा [-सादा] स्रद^xā [-cā-
dā]

смирять *несов* 1. (у^смирять, подчинять) दवाना дабāнā *п*, दवा देना дабā дэнā *п*, दमन करना да-ман кар'нā *п*. (का *кого-л*), 2. (умерять) ठडा (शात) करना т^хан-дā (шāнт') кар'нā *п* (को *что-л*), काबू (वश) में रखना кāбū (ваш) мѐ-рак^х'нā *п* (को *что-л*)

смиряться *несов* शात हो जाना
 шāнт' хо джāнā *нп* , दवना даб'нā
нп , झुकना дж^зук'нā *нп*

смола́ ж राल राल ज , घूना
 दुना ॥

СМОЛИСТЫЙ *प्रिल* राल का *प्रां*
कां, रालदार *प्रां-दार्*, रालयुक्त
प्रां-युक्त'

СМОЛѢТЬ *несов* राल लगाना
(मलना) rāl lagānā (mal'nā) *n*

СМОЛКА́ТЬ *несог* चुप (खामोश, शात) होना (हो जाना) चुप (khāmośh, shānt') хонā (хо джānā) *нп*, धीमा (नीरव) होना (हो जाना) द^५िमā (न^५िराव) хонā (Хо джānā) *нп* (о зву-ке)

смѡлкнѹть сов см смолкѡть.

сМолчАть сов चुप रहना चुप
 राख'नā न् , जवान को काबू मे रख-
 ना забāн को कāбू मē राख'नā न् ,
 जवाब (उत्तर) न देना दजवाब (उत्तर)
 ना दēनā न्

СМОЛЬ: черный как ~ काला-
-कलूटा kālā-kalūtā, काला भुजग
kālā b^xуджанг' (о человеке)

сморкаться *несов* नाक साफ करना नाक साफ़ कार'ना *n*

смóрщенный 1. *прич от* смóрщить, 2. *прил* भुर्रिदार दज'ур्रि-दार्.

смóрщить *сов* 1. — лоб भौ (भृकुटी) चढाना *ब^xाढ* (*ब^xरिकुटी*) चार'आना *n*, माथे पर भुर्रियाँ डालना *मा^txэ* пар दज'ур्रिय'आ दाल'ना *n*, 2. (*собирать складками*) भुर्रि डालना दज'ур्रि दाल'ना *n*, सि-कोडना सिकор'ना *n*

смóрщиться *сов* 1. भुर्रियाँ पडना (पड जाना) दज'ур्रिय'आ पार-ना (पार दज'आना) *नп* (पर *о чем-л*), नाक-भौ चढाना (सिकोडना) नाक-*ब^xाढ* चार'आना (सिकор'ना) *n* (*о человеке*), 2. (*напр о ткани, коже*) सिकुडना सिкур'ना *नп*, बल खाना बाल *क^xा-ना n*

смотáть *сов см* स्मा^tयивать

смотр *м* 1. मुआयना मुай'ना *м*, निरीक्षण निर्याक्षан *म*, परेड парэд *म* (*парад*), производить — मुआय-ना (निरीक्षण) करना *n* (*का чему-л*), 2. *перен. (общественная проверка)* प्रदर्शन प्रादरशान *म*, — самодё-тельности लोक-कला-प्रदर्शन *म*

смотр||ётъ *несов* 1 देखना *दэк^x-ना n*, नजर डालना назар दाल'ना *n* (पर *на кого-л*, *на что-л*), नि-गाह करना निगाह कार'ना *n* (की तरफ, की ओर *на кого-л*, *на что-л*), — вопросительно, одо-брительно प्रश्नात्मक, प्रशसापूर्ण दृष्टि

से देखना *n*, — пристально ताकना *n*, टक बाँधना *n*, एकटक (टकटक) देखना *n* — в окно खिडकी मे से देखना *n*, 2. (*книгу, журнал и т п*) सरसरी नजर डालना सार'सारि назар दाल'ना *n*, सर-सरी नजर (निगाह) से देखना सार'-सारि назар (निगाह) सэ *दэк^x-ना n*, 3. (*кинофильм, пьесу*) देखना *दэк^x-ना n*, 4. (*производить осмотр, смотр*) मुआयना (निरीक्षण) करना मुай'ना (निर्याक्षान) कार'ना *n* (*का что-л*), — больно́го मरीज (रोगी) का मुआयना (निरीक्षण) करना *n*, 5. (*присматривать*) разг देखभाल (निगरानी) करना *दэк^x-ब^xाल* (निग'-раⁿни) कार'ना *n* (की *за кем-л*, *за чем-л*), — за хозяйсгвом घर की देखभाल करना *n*, 6.: *Окна смóтрят в сад* खिडकियाँ बाग मे खुलती है *क^xир'кий'आ बाг मे क^xул'ति ख'आ, ◇ —й!* (*берегись*) खवरदार!, सावधान!; —*я* по обстоятельствам परिस्थिति के अनुकूल (अनुसार), как вы на это смотрите? इस बात पर आप का क्या खयाल (विचार) है?

смотрёться *несов* — в зеркало [आईने मे] मुंह देखना [*айне मे*] *мух'दэк^x-ना n*

смочить *сов см* स्मचивать

смочь *сов* सकना *साक'ना नп* (*употребляется в сочетании с основной смыслового гл.*); в знач. «суметь» *передается сочетанием гл* आना *नп*, जानना *n* с инфини-

тивом смыслового гл ; в оборотах, выражающих просьбу, разрешение, передается сослаг накл смыслового гл , я смогу́ читать मै पढ सकूंगा.

сморд м बदबू бад-бӯ ж , दुर्गंध дурганд^х ж , दुर्गंधि дурганд^хи ж

сморáдный при बदबूदार бад-бӯ-дār

смуглый при कलभौवौ кал-дж^хāwā, सौवला сāолā

смутить(ся) сов см смущать (-ся).

смутн||ый при धुंधला д^хūd^х-лā, अस्पष्ट аспашт' (неясный), —ое представление अस्पष्ट ज्ञान м , —ые воспоминания धुंधली सी याद ж , धुंधला सस्मरण м

смущать несов 1. (приводить в замешательство, смущение) घवराना ग^хаб'рānā н , घवरा देना ग^хаб'рā дēnā н , 2. (вызывать волнение, смятение) परेशान (बेचैन, व्याकुल) करना парешāн (бэ-чаэн, вйāкул) кар'нā н , — [душевный] покой शांतिभग करना н (качей-л)

смущаться несов घवराना ग^хаб'рānā нп , घवरा जाना ग^хаб'рā джā-нā нп , सकुचाना साकुचāнā нп , परेशान (व्याकुल) हो जाना парешāн (вйāкул) хо джāнā нп

смущение с घवराहट ग^хаб'рā-хат ж , परेशानी парешāнй ж , हिचकिचाहट हिच'киचāхат ж , सकोच санкоч м

смущённый 1. прич от смутить, 2. приल घवराया हुआ ग^хаб'рāйā хуā, परेशान парешāн, व्याकुल вйāкул, सकोचित संकोचित

смывать несов 1. (пятна, грязь и т. п) धोकर मिटाना (साफ करना) д^хскар митānā (сāф кар'нā) н , 2. (уносить водой течением) बहा ले जाना бахā лэ джāнā нп ; — с судна जहाज पर से बहा ले जाना нп

смываться несов 1. (при мытье) मिटना мит'нā нп , धो डाला जाना д^хо дāлā джāнā нп , 2. (уходить) разг [मौका पाकर] खिसक जाना [маокā пāкар] к^хисак джā-нā нп

смыкать несов 1. (соединять) मिलाना милāнā н , जोड़ना джор'нā н , — ряды सफों (पकितयो) को पास-पास करना н , 2. сомкнуть глаза आँखे भपकाना (बंद करना, मीचना, मुँदना) āк^хэ дж^хап'кāнā (банд' кар'нā, мйч'нā, мўч'нā) н , не — глаз जागता रहना джāг'тā рāх'нā нп , он не смыкал глаз всю ночь वह रात भर जागते रहा वाх рāt б^хар джāг'тā рāхā, उस ने रात भर जरा भी नीद न ली उस ने рāt б^хар зарā б^хй нйл на лй

смыкаться несов 1. (соединяться) मिलना мил'нā нп , जुड़ना джур'нā нп , 2. (о глазах) भपकना дж^хапак'нā нп , मीचना мич'нā нп ; глаза —ются от усталости मारे थकान के आँखे बंद हो जाती हैं.

СМЫСЛ म माने māṇē म मН , अर्थ
 अर्थ^x म , **здравый** ~ सही समझ **ज** ,
 साधारण समझदारी (बुद्धि) **ज** , **◇** в
 широком **смы́сле** व्यापक अर्थ मे,
 в **пóлном** **смы́сле** **это́го** **сло́ва** इस
 शब्द के सच्चे अर्थों मे

СМЫСЛ||ИТЬ *несов* समझना са-
 мадж^х'нā *нп* (понимать), अनुभव
 रखना अनुब^ख'ав *ра^х'нā* *п* (иметь
 опыт, *ка в чем-л*), он ничего в
 этом не ~ит इस मे वह कुछ नहीं
 समझता है

СМЫ́ТЬ(СЯ) сов см смыва́ть(ся)

СМЫЧКА ж *перен* सबध **сам-**
банд^x *м*, — **г**орода с **деревнеи** **ग्रामो**
और **नगरो** के **निवासियो** मे **सबध** *м*.

СМЫЧО́К *м* कमान्नी *камāнй ж*

смышлёный прил होशियार
 хошийār, समझदार самадж^x-дār

СМЯГЧ||АТЬ *несов* 1 नरम (मुला-
 यम, कोमल) करना (कर देना) ларам
 (мулāйам, комал) кар'нā (кар дэнā)
n , 2. *перен* (делать менее суро-
 вым) घटाना г^хатāнā *n* , घटा देना
 г^хатā дэнā *n* , हलका करना (कर
 देना) खाल'кā кар'нā (кар дэнā) *n* ,
 ~наказāние सजा (दंड) को घटाना *n* ,
 ёто ~āет винū इस से जुर्म (अपराध)
 कम हो जाता है, 3. *перен* (ослаб-
 лять, умерять) कम (धीमा) करना
 (कर देना) кам (д^хймā) кар'нā (кар
 дэнā) *n* (боль), ठडा (शात) करना
 (कर देना) т^хандā (шāнт') кар'нā
 (кар дэнā) *n* (гнев), ~боль दर्द कम
 करना *n* , 4. (трогать) हमदर्दी (स-

हानुभूति) पैदा करना ऋम-दार्दय (sa-
 ṛānuḇ^xuti) पाэдā कर्'नā n (вы-
 зывать сочувствие), दिल पिघलाना
 दिल पिग^xलānā n (का कोग-ल),
 द्रवीभूत करना द्रावय-ब^xुग कर्'नā n
 (заставлять расчувствоваться)

स्मृगच॑त्त॒र्य॒ न॒स॒व १ नर॒म (मु-
 लाय॒म, को॒मल) हो॒ जा॒ना न॒राम (मु-
 ला॒य॒म, को॒मल) खो॒ द॒ज्ज॒न॒ं न॒न , न॒र॒म
 प॒ड॒ना न॒राम॒ पार'न॒ं न॒न , २. *प॒र॒न*
 (॒स॒ल॒ब॒ल॒त्त॒र्य॒, ॒उ॒म॒र्य॒त्त॒र्य॒) क॒म (धी-
 मा) हो॒ जा॒ना का॒म (द॒ख॒म॒) खो॒ द॒ज्ज॒-
 न॒ं न॒न (॒ओ॒ बो॒ल), ठ॒ड॒ा (शा॒त) हो॒
 जा॒ना त॒ख॒अ॒न॒द॒ं (श॒अ॒न्त') खो॒ द॒ज्ज॒न॒ं न॒न
 (॒ओ॒ ग॒ने॒वे), ३. (॒स॒त॒नो॒वि॒त्त॒र्य॒) बो॒ले
 ॒ज॒स॒ल॒स॒त्त॒र्य॒ न॒न) दि॒ल पि॒घ॒ल॒ना दि॒ल
 पि॒ग॒ख॒अ॒त्त॒र्य॒ न॒ं न॒न (का॒ ॒ओ॒ को॒म-॒), द्र॒वी-
 भू॒त हो॒ जा॒ना द्र॒व॒य॒-॒ओ॒ख॒त्त॒र्य॒ खो॒ द॒ज्ज॒न॒ं
 न॒न

смягчение с 1. (действие от гл. смягчить) नरम (मुलायम) करना (कर देना) नराम (मुलāयाम) कार'नā (कार देंā) म, घटाना ग^खातānā म, घटा देना ग^खातā देंā म, हलका करना (कर देना) खाल'कā कार'नā (कार देंā) म (приговора, наказания), **2.** (действие и состояние от гл. смягчиться) नरम (मुलायम) हो जाना नराम (मुलāयाम) खो दजānā म, नरम पडना नराम पार'नā म

смягчѣть(ся) сов сн смяг-
чѣть(ся)

смятѣніе с 1. (гостяніе смущенія, замѣшательства) घवराहटъ
ghab'rāṭ ж , बेचैनी бэ-чаэніи ж ,

2. (паника, растерянность) घव-
राहट ḡ^xab'pāxat *ж*, गड़बड़ гар-
-бар *ж*, हलचल хал-чал *ж*, при-
водн^ь в ~ घवरा देना *н*, गड़बड़
करना *н* (मे *кого-л*, *что-л*)

СМЯТЬ *сов* 1. सिकोड़ना сикор'-
nā *н*, सिकुड़ने (शिकने) डालना си-
кур'нэ (шиक'нэ) дәл'нā *н* (मे
что-л), 2. перен (сокрушить) कु-
चलना кучал'нā *н*, कुचल देना ку-
чал дэнā *н*

снабд^ить *сов см* снабж^ать
снаб||ж^ать *несов* लैस (सुसज्जित)
करना (कर देना) लाэс (सु-साज्ज्जित)
кар'нā (кар дэнā) *н* (से *чем-л*),
पहुँचाना пах^учāнā *н*, पहुँचा देना
пах^учā дэнā *н* (को *чем-л*, *достав-*
лять), ~д^ить всем необходим^{ым}
जरूरत की सभी चीजे देना *н*, ~д^ить
कниग^у प्रदिसल^{ови}स्म पुस्तक के लिये
भूमिका का प्रवध करना *н*

снабж^ение *с* लैस (सुसज्जित)
करना (कर देना) लाэс (सु-साज्ज्जित)
кар'нā (кар дэнā) *м*, सप्लाई саплāй
ж, нормир^ованное ~ राशन^иग *ж*

снайпер *м* निशानाबाज निшāнā-
-бāз *м*, निशानची निшāн'चй *м*

снару^жи *нареч* बाहर बा^хар
(где), बाहर से बा^хар सэ (откуда)

снаряд *м* 1 गोला гола *м*,
артиллерийский ~ तोप का गोला
м, химический ~ जहरीली (विषैली)
गैसवाला गोला *म* бронеб^ойный ~
कवचभेदी गोला *म*, фугасный ~
उग्रविस्फोटक गोला *म*, зажиг^атель-

ный ~ आग्नेय गोला *म*, 2. спорт
гимнастические ~ы कसरत (व्या-
याम) के लिये सामान कास'рат (विā-
nām) कэ लि^{нэ} сāмāн *म* *मн*

снаряд^ить(ся) *сов см* снаря-
ж^ать(ся)

снаряж^ать *несов* साज-सामान से
लैस (सुसज्जित) करना सāз-сāмāн सэ
लाэс (सु-साज्ज्जित) кар'нā *н*,
तैयार करना ता^йār кар'нā *н*, योजना
करना йодж'нā кар'нā *н* (की *что-*
либо), ~ экспеди^{ци}ю यात्रा की
योजना करना *н*

снаряж^аться *несов* साज-सामान
इकट्ठा करके तैयार होना (हो जाना)
сāз-сāмāн *न*क[ा]त्त[ा] кар'кэ та^йār
хонā (खो *д*жāнā) *न*

снаряж^ение *с* 1. (действие)
साज-सामान से लैस (सुसज्जित) कर-
ना सāз-सāमāन सэ लाэस (सु-साज्ज्जित)
кар'нā *म*, तैयार करना ता^यār
кар'नā *म*, 2. (предметы *и* *т* *п*)
[साज-]सामान [सāз-] сāмāन *म*, साम-
ग्री सāमाग्रि *ж*, во^енное ~ जगी
सामान *म*, युद्ध-सामग्री *ж*

снасть *ж* 1. мор जहाज की
रस्सियाँ दजा^хāз кй рассийā *ж* *मн*
2.. рыболо^вная ~ मछली के शिकार
का सामान माच^х'लй कэ शिकार कā
сāमāन *म*

снач^ала *нареч* 1. (раньше,
прежде) पहले पा^х'лэ, शुरू से शु^ру
मэ, 2. (снова) फिर (नये सिरे) से
п^хир (नानэ *с*ирэ) सэ

снег *м* बर्फ барф' *ж*, ~ ид^ет,

— पाँदा बर्फ पड रही है, पकृतय सनैगु बर्फ से ढंका हुआ, हिमाच्छन्न; वैनय -ा नरतर बर्फ ञ

снегоочиститель *म* बर्फ हटाने की मशीन **барф'** *खताने* *क* *मशीन* *ञ*

снегопад *म* बर्फबारी **барф'-бार्** *ञ*, हिमपात *खिम-पात* *म*

снегурочка *ञ* बर्फ की लडकी **барф'** *क* *लार'क* *ञ*

снежинка *ञ* बर्फ का गाला (खड) **барф'** *का* *गाला* (*खान्द'*) *म*, हिमकण *खिम-कान* *म*

снежи *ञ* *प्रिल* बर्फोला **барф**-*ला*, बर्फ का बना हुआ **барф'** *का* *बाना* *खुा* (*सदलाननय नु सनैग*), बर्फ से ढंका हुआ **барф'** *स* *द'का* *खुा*, हिमाच्छन्न *खिम'च'खान'* (*पकृतय सनैग*), -*आ* *वुग* बर्फ का तूफान *म*, बर्फ की आँधी *ञ*, -*आ* *बाबा* बर्फ की बनी हुई आदमी की मूर्ति *ञ*, -*सुग्रोब* बर्फ का ढेर *म*

снеж *ञ* *म* बर्फ की गोली **барф'** *क* *गोली* *ञ*, बर्फ का गेद **барф'** *का* *गैद* *म*, न्गुरात व -*क* *गोलावाजी* खेलना *न*

снести *सव* 1. *स* *सनसत*, 2. -*य* *अडा* देना *अन्दा* *दना* *न*

снести *सव* 1. *स* *सनसत*, 2. (*ओ पतुते*) *अडा* देना *अन्दा* *दना* *न*

снижать *नसव* 1. नीचा करना (कर देना) *न* *चा* *कार'ना* (*कार* *दना*) *न*, नीचा उडाना *न* *चा* *ुराना* *न* (*सलोलैत*), 2. (*उमनशत*) कम करना (कर देना) *काम* *कार'ना* (*कार*

दना) *न*, घटाना *ग'ताना* *न*, घटा देना *ग'ता* *दना* *न*, -*स* *स* *कीमत* *घटाना* (*कम करना*) *न*, मूल्यो से कमी करना *न*, 3. (*नो सलुजे*) -*व* *दोलन* *पद* *घटाना* *पाद* *ग'ताना* *न* (*का को-ल*)

снижаться *नसव* 1. नीचे उतरना *न* *चा* *उतार'ना* *न*, ऊँचाई कम हो जाना *उ'चा* *काम* *खो* *दजाना* *न* (*की ओ को-ल, ओ'म-ल*); नीचा उडना *न* *चा* *ुर'ना* *न* (*ओ सलोलैत*), 2. (*उमनशत, सलललत*) *घटना* *ग'त'ना* *न*, घट जाना *ग'त* *दजाना* *न*, उतरना *उतार'ना* *न*, उतर जाना *उतार* *दजाना* *न* (*ओ तैमपैरैतुरै*)

снижение *स* 1. (*उमनशनै*) *घटाव* *ग'ता* *म*, कमी *काम* *ञ*, -*स* *कीमत* (*मूल्यो*) से कमी *ञ*, 2. *अव* नीचा उडना *न* *चा* *ुर'ना* *न*, नीचे उतरना *न* *चा* *उतार'ना* *न*, उतरान *ुर'न* *म*

снизить *स* *स* *सनीजत* *(-स)*

снизойти *सव* *स* *सनसोनत*

снизу *नारै* 1. नीचे से *न* *चा* *स*, *पसुतुरैत* -*नीचे* से देखना *न*, *व* *नीचे* से दृश्य *म*, *कोलन* *ओसै* *न* *नीचे* से रोशन किया गया है, *पगत* *सुतुरा* - [*सुतुरान*] [*पूठ* *के*] *नीचे* की तरफ से पाँचवीं पवत *ञ*, -*ववरु* *नीचे* से ऊपर को; -*दोवरु* *नीचे* से ऊपर तक, 2. (*नो पओनु नलस*) *नीचे* से *न* *चा* *स*, *जन* *ता* की पहलकदमी से *दजान'ता* *क* *पाखल-कद'म* *स*

СНИМА́ТЬ *несов* 1. (откуда-л) उतारना *утā́р'ṇā n*, उतार देना *утā́र दēṇā n*; 2. (одежду, обувь) उतारना *утā́र'ṇā n*, — प्ला́ग्गे कपडा उतारना *n*, — перचा́тки दस्ता́ने उतारना *n*, — पि́джाक, पा́ल्तो कोट उतारना *n* — óбувь बूट उतारना *n*, — मा́ску नकाव उतारना (हटाना) *n*, 3. (убирать, устранять, отде-
лять) उतारना *утā́र'ṇā n*, हटाना *ḥatāṇā n*, — क़रीषु ढक्कन (चप-
नी) हटाना *n*, — स्लीव्की मलाई उतार-
ना (निकालना) *n*, — को́ज्जिउ छिलका उतारना *n*, छीलना *n*, 4. (урожай) काटना *kā́t'ṇā n*, समेटना *самэ́त'ṇā n*, — उरोжа́и फसल काटना (समेटना) *n*, 5. (увольнять) हटाना *ḥatāṇā n*, निकालना *निका́ल'ṇā n*, च्युत करना *च्युत कार'ṇā n*, — с राबóты वस्तरफ करना *n*, नौकरी से निकाल देना *n*, 6. (освобождают) उठाना *उत्ḥāṇā n*, हटाना *ḥatāṇā n*, — за́преще́ние रोक (पाबदी, प्रतिवध) उठाना (हटाना) *n*, — с себ́я отве́тственность अपने ऊपर उत्तरदायित्व लेने से इनकार कर देना *n*, — वзыска́ние सजा (दंड) को रद्द करना *n*, — обвине́ние अभियोग वापस ले लेना *n*, — оса́ду घेरा (मु-
हासिरा) उठाना *n*, 7. (делать ко-
пию) उतारना *उत्ā́र'ṇā n*, फोटो (चित्र) उतारना (खीचना, लेना) *फोटो (चित्र) उत्ā́र'ṇā (कḥī́च'ṇā, लēṇā) n* (फोटोग्राфировать, का कого-
ल, что-ल), — ко́пию नकल (प्रतिलिपि) उतारना (करना, बनाना) *n* (की с

чегो-ल), — प्लान खाका उतारना *n* (का चегो-ल), — मे́рку नाप लेना *n* (की с कого ल, с чегो-ल), 8. (брать
внаем) किराये पर लेना *किरा́य़े पर लेना* *n*, — को́мнату कमरा किराये पर लेना *n*, 9. *क़ात* — कोलो́दु ताश के पत्तो को काटना *n*

СНИМА́ТЬСЯ *несов* 1.: — с я́ко-
ря लगर उठाना *लान्गार उत्ḥāṇā n*, — с учёта अपना नाम रजिस्टर से हटाना *अप'ṇā ṇām* *राजिस्तर से ḥatāṇā n*; 2. (фотографироваться) अपना फोटो (चित्र) खिंचवाना *अप'ṇā फोटो (चित्र) कḥī́च'vāṇā n*, अपनी तसवीर खिंचवाना *अप'ṇī तас'वीर कḥī́च'vāṇā n* (से *у* *кого-л*)

СНИ́МОК *м* *फोटो* *फोटो* *и*, तस-
वीर *तас'वीर* *ж*, चित्र *चित्र' m*,
рентгеновский — *एक्स-रे* *फोटो* *и*,
проявлять — *फोटो (तसवीर, चित्र)*
उभारना n

СНИСКА́ТЬ *сов* पाना *पाṇā n*, हा-
सिल (प्राप्त) करना (कर लेना) *ḥāsil (prāpt') कार'ṇā (काṇ लēṇā) n*,
अर्जन करना (कर लेना) *अर्जान कार'ṇā (कार लēṇā) n*, — уваже́ние
आदर हासिल (प्राप्त) कर लेना *n*;
— *любо́вь* *наро́да* *जनता का प्रेम हा-*
सिल कर लेना n, *जनता के प्रेम का*
स्वामी बन जाना nn

СНИСХОДИ́ТЕЛЬНОСТЬ *ж* *रि-*
आयत *रिā́нат* *ж*, *दयालुतापूर्ण व्यव-*
हार *दायालुता-पूरन' वीाव'ḥār m*
СНИСХОДИ́ТЕЛЬНЫЙ *прил* *रि-*
आयती *रिā́य'ती*, *दयालु* *दाया́लु*

СНИСХОДИТЬ несов — к чьёй-л. просьбе किसी की प्रार्थना मजूर करना *n.*, किसी की प्रार्थना को स्वीकार करना *n*

СНИСХОЖДЕНИЕ *c см снисходительность*

СНИТЬСЯ несов сपना (स्वप्न) देखना сап'на (свапн') дэк'на *n*, сपना (स्वप्न) आना сап'на (свапн') ānā *np* (को कому-л), мне —лся родной дом मैं ने घर का सपना (स्वप्न) देखा, मैं ने घर के बारे में सपना (स्वप्न) देखा, मैं —лся сон मुझे सपना (स्वप्न) आया, ему —лось, что. . उसे सपना (स्वप्न) आया कि , ему это даже и не —лось उस ने इस का कभी सपना (स्वप्न) भी न देखा था

СНОВА нареч फिर [से] प'хир [सэ], नये सिरे से नई सिरэ सэ, दोबारा दो-бारा, एक और बार फिर एक аор б'ар प'хир, पुन पुना, — и — बार बार, बारवार, पुन पुन , он — с нами वह फिर हमारे साथ है, начинать — फिर से शुरू करना *n*

СНОВИДЕНИЕ *c сपना сап'на m*, स्वप्न स्वाचन' *m*

СНОП *m* गडा гарā *m*, पूला पुलā *n*, पुली पुली *ж*

СНОВЯЗКА *ж c -x* गडा बाँधने की मशीन гарā बाँध'ने की मशीन *ж*

СНОРОВА *ж* चतुराई चतुराई *ж*, निपुणता निपुण'ता *ж*

СНОСИТЬ несов 1 (относить)

ले जाना लэ джānā *np* (уносить), ले आना लэ ānā *np* (приносить), नीचे ले जाना नीचे लэ दजānā *np* (сверху вниз), 2. (срывать — о ветре, буре и т *n*) उडा ले जाना उरā लэ दजānā *np*, बहाना बाहānā *n*, बहा ले जाना बाहā लэ दजānā *np* (водой), बूरा снесла крышу आधी छत उडा ले गई, 3. (разрушать) ढहाना द'ахānā *n*, गिराना गिरānā *n*, गिरा देना गिरā दēnā *n* (валить), तबाह (नष्ट) करना (कर देना) ताबाह (нашт') кар'नā (кар дēnā) *n* (уничтожать), 4. (в одно место) इकट्ठा (एकत्रित) करना इकट'ठा (एकत्रित) кар'नā *n*, — в кучу ढेर (अवार) लगाना *n* (का что-л), 5. перен (терпеть) सहना साх'नā *n*; बर्दाश्त करना бар-дашт' кар'नā *n*

СНОСИТЬСЯ несов खबर देना ха-бар дēnā *n*, इत्तला पहुँचाना इत्त'लā पाख'चānā *n*, — между собой, — друг с другом एक दूसरे से सपर्क स्थापित करना *n*

СНОСКА *ж* (внизу страницы) पाद-टीका पād-т'икā *ж*, [फुट]नोट [फुट-] नोट *m*

СНОСНО нареч यो ही नो хі **СНОСНЫЙ** прил 1 (терпимый) गवारा гавārā, सहने के योग्य साх'ने कэ योग' , सह्य साх' , 2 (неплохой) यो ही सा नो хі са, सतोपजनक सान्तोष-джानक

СНОТВОРНОЕ *c* निद्राकर (निद्रा-

सोबिरात' नसोव १. वटोरना बा-
 त'ोर'ना *n*, इकट्ठा (जमा, एकत्रित)
 करना *n*क'ात्' (जमा, एकत्रित)
 कार'ना *n*, — व कुँचु डेर लगाना *n*
 (का *चुतो-१*), — चवग्य फूल चुनना
 (तोडना) *n*, — ग्रिब्य छतरिया इकट्ठा
 (जमा) करना *n*, — सवोय वेश्चि अपना

सामान समेटना *n*, — войскаँ फौजे इकट्ठा करना *n*, सेनाएँ एकत्रित करना *n*, — урожаँ फसल काटना (समेटना, बटोरना) *n*, — де́ньги रुपया इकट्ठा (जमा) करना *n*, — нало́ги टैक्स (कर) वसूल करना *n*, 2. (совет, парламент и т *n*) बुलाना була́нā *n*, 3. (прибор, машину и т *n*) जोड़ना пжор'нā *n*, जोड़ देना джор дэнā *n*, असेबल करना асэмбал кар'нā *n*, 4. (снаряжать в путь и т *n*) लैस (सुसज्जित) करना лаэс (су-саджджит) кар'нā *n*, 5 *разг* — на стол खाना चुनना (परोसना) к'хāнā चुन'нā (парос'нā) *n*, — со столā मेज साफ करना мэз сāф кар'нā *n*, ◇ — большинство́ голосо́в बहुमत प्राप्त करना *n*, собра́ть все свое му́жесгво हिम्मत बाँधना *n*, साहस एकत्र करना *n*, — сйлы शक्ति-संग्रह करना *n*, — подписи दस्तखत (हस्ताक्षर) कराना *n*

собира́||ться *несов* 1. इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатг'хā (джамā, экатрит) хонā (खो джāнā) *нп*, мы —емся завтра हम कल इकट्ठा (जमा, एकत्रित) हो जावेगे, собра́лась толпа भीड़ लग गई; 2 (намереваться) इरादा करना ирāдā кар'нā *n* (का *что-л* сде-*лать*), я —юсь э́хать в Москву मुझे मास्को जाने का इरादा है, मैं मा-स्को जानेवाला हूँ, она собира́ется пегь वह गानेवाली है, он собра́лся уходить वह चलने लगा, он уже

—лся сесть в автомобиль, как . वह कार में बैठने को था कि , он уже —лся встать с постэ́ли, как वह बिछौने से उठना जा रहा था कि , ◇ собра́ться с ду́хом हिम्मत बाँधना *n*, साहस एकत्र कर-ना *n*, — с сйлами सारी ताकत को बटोरना *n*

собла́зн *м* लालच ла́лач *м*, लोभ лоб' *м*, प्रलोभन пралоб'хан *и*, вводить в — ललचाना *n*, लालच (लोभ, प्रलोभन) देना *n*

соблазنى́тель *м* लालच (लोभ, प्रलोभन) देनेवाला ला́лач (лоб' *प्र-*लоб'хан) лэнэ-वा́ла *म*, बहकानेवाला बाх'का́नэ-वा́ла *म*, प्रलोभक प्रा-*लोब'ख* *म*

соблазنى́тельный *прил* लल-चानेवाला लाल'चा́нэ-वा́ла, प्रलोभी пралоб' *и*, मोहक мо́ха *क*

соблазنى́ть(ся) *сов см* соб-*лазнять(ся)*

соблазنى́ть *несов* 1 (зводить в соблазн) ललचाना लाल'चा́नā *n*, लुभाना луб'хāनā *n*, लालच (प्रलोभन) देना ला́лач (प्रालоб'хан) दэнā *n*, 2 (обольщать) विपथ पर ले जाना विपाг' *पर* लэ दजāनā *नп*

соблазنى́ться *несов* लालच (प्रलोभन) में आना (पडना) ला́лаच (प्रालоб'хан) मэ āनā (पर'नā) *नп*

соблюда́ть *несов* पालन (अनुस-रण) करना पा́лан (анусारान) кар'-*नā* *n* (का *что-л*), — договор सम-झौते (सधि) का पालन करना *n*, —

गी सपत्ति *जс*, कोल्होझना — सामूहिक सपत्ति *जс*, ओबघा — सयुक्त सपत्ति *जс*, जेमेल्हना — भूसपत्ति *जс*, लीहना — निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति *जс*, चहसना — निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति *जс*, प्रहव — ि स्वामित्व *म*

सोबोस्तेन||**य** *प्रिल* अपना अप'ना, निजी निदज्जि, व्यक्तिगत व्हाक्तिगत (लीहनी), चूवस्त्व —ओघो दोस्तीनस्त्व आत्म-सम्मान *म*, स्वगौरव *म*, िम्या —ओघे ग्राम व्यक्तीवाचक सज्ञा *जс*, व —ओघे स्मयस्ले सीधे अर्थ मे, सच्चे अर्थो मे

सोबुतुबिल्न *म* *разг* प्याले का दोस्त प्यालэ कां दोस्' *म*, साथ शराव पीनेवाला са' шарाब पाने-वाला *म*

सोब्यती||**е** *с* घटना ग'त'ना *जс*, तेकुंघी —या तत्कालीन घटनाएं *जс* *म*

सोवा *जс* उल्लू उल्लू *म*

सोवा *несов* रखना राक'ना *п*, डालना दाल'ना *п*, घुसाना ग'स'ना *п*, ठूसना तु'स'ना *п*, ठेलना तु'ल'ना *п* (वतलकलवत, वलखलवत), — च'ल — व कर्म'न कलसी चीज को जेव मे डालना *п*, ◇ — स्वयं नोस *разг* अपनी नाक घुसेडना *п*

सोवा *несов* *разг* अपनी नाक घुसेडना अप'नी नाक ग'स'ना *п*

सोव||**ा** *несов* करना क'ना *п*, कर देना क'र देना *п* (देलात), पूरा (पूर्ण) करना पूरा (पूर्ण) क'ना *п* (वतलकलवत), — ओशुबकु

गलती करना *п*, — प्रेस्तेपल'ने जुरं (अपराध) करना *п*, — नापादे-नी हमला (आक्रमण) करना *п* सामो-लेत —यल व्बुनूजेदनीयू पोसादकु हवाई जहाज को मजबूरन उतरना पडा, हवाई जहाज उतरने पर मजबूर हुआ **सोव** *несов* होना होना *п*, घटना ग'त'ना *п*

सोव *нареч* वलकुल बल'कुल, सर्वथा सार्व'ग'त, — ने-ना-कोमय चलोव'क वलकुल अजनबी आदमी *म*, — व'रु वलकुल ठीक

सोव *с* प्रौढता प्रा'त'ना *जс*, वयस्कता वायस्क'ता *जс*

सोव *प्रिल* वा-लल ग' बालल ग', प्रौढ प्रा'त', वयस्क वायस्क'

सोव *1. (प्रे-वोसходनीय) उत्तम* उत'त'त, *2. (ने-सो-मनीय, पोलीय)* पूरा पूरा, मुकम्मल मुकम्मल, सपूर्ण सपूर्ण'

सोव *с* उत्तमता उत'त'त'ना *जс*, ओवलादेवा'त' व —े पूरा काबू पाना *п* (पर चे-ल) पूर्ण अधिकार प्राप्त करना *п* (पर चे-ल), पूर्ण रूप से पारगत हो जाना *п* (मे चे-ल)

सोव *несов* सु-धारना सु'धार'ना *п*, वढाना बार'ग'ना *п*, सुधार करना सु'धार क'ना *п* (मे च'ल), उत्तमता तक पहुँचाना उत'त'त'त'त'त'त'ना *п*, — ते-ह-नीकु टैकनीक मे सुधार करना *п*

सोव *несов* सुधरना सु'धार'ना *п*, तरक्की

(उन्नति) करना ताराक्य (उन्नति) कार'नā न

सोवर्षीत(स्य) सोव स्म सोवर्षीत(स्य)

सोवस्तुल्यव्यय प्रल ईमानदार इमान-दार्, आत्मविवेकी ātm'-विवेकी

सोवस्तुनो बेअल व अनाय सकाश शर्म [की बात] है शर्म' [क्य बाँ] हाँ, मने ~ मुझे शर्म आती है

सोवस्तु||य् सो अत.करण अन्गा-करण म, विवेक वल्वेक म, आत्मा ātmā सो, गोलोस ~ अत.करण की आवाज सो, पोस्तुपāt पो ~ अतमा के अनुसार काम करना न, बेअल अलर-नन ~ अत वलना प्रायश्चित्त के, ~ स्वोबोदा ~ अत मानसलक (अत.करण की) स्वतन्त्रता सो, पो ~ अत गोवोर्य ईमान-दारी (सचाई) से बोललये, तो.

सोवैत I म (वलबोरन्य गोसुदार्-स्तुवन्य ओरगन सोवैतसोय वलस्तु) सोवल्यत सोवल्यत सो, वरखोवन्य सोवैत सोसु सोवल्यत समाजवादी प्रजातन्त्रो के सघ की महासोवल्यत सो, सोवैत सोसुा सघ की सोवल्यत सो, सघीय सोवल्यत सो, सोवैत नानोानाल्यनोस्तुय जातलयो की सो-वल्यत सो, जातीय सोवल्यत सो, सोवैत देपुतागोव तुरुदुयशुखसु अरुम-जीवल्यो के प्रतिनलधलयो की सोवल्यत सो, ओल्लास्तुनोय ~ जलले (प्रदेश) की सोवल्यत सो; कुरावोय ~ प्रदेश की सोवल्यत सो, रालोयन्य ~ तहसील की सोवल्यत सो, इलाके की सोवल्यत सो, गोरोदसोय ~ नगर की सोवल्यत सो, सेल्यसुकी ~ गाँव (ग्राम) की सो-

वल्यत सो, देहाती सोवल्यत सो, मेस्त-न्ये ~ य स्थानलक सोवल्यते सो मन, सोसुा सोवैतो सोवल्यतो की का-ग्रेस सो.

सोवैत II म (प्रदमलनलसुतुरलवल-न्य लल ओल्लुस्तुवन्य ओरगन) समलतल समलतल सो, कौसलल काओसलल सो, परिषद् पारलषाद सो, ~ मलनल-सुतुरोव मन्त्रल-मडल म, मन्त्रल-परलषद् सो, सोवैत बेओपानसुतुल सुरक्षा-समल-तल सो, सुरक्षा-परलषद् सो, वसेमलरन्य सोवैत मलरा वलश्व-शातल-समलतल सो

सोवैत III म 1. (नलसुतुवलनल) सलाह सलāख सो, परामर्श परāमार्श' म, उपदेश उप'देश म, दावāt ~ सलाह (परामर्श, उपदेश) देना न, पो ओगो ~ य उस की सलाह के मुतावलक, उस के परामर्श के अनुसार, 2. (सोवे-शुनलनल) सलाह-मशवरा सलāख-मश'-वरā म

सोवैतनलक म 1. सलाहकार सलāख-कार म, सलाह (परामर्श) देनेवाला सलāख (परāमार्श') दाने-वलā म, परामर्शदाता परāमार्श'-दाता म नलसुतु, उपदेशक उप'देशाक म; तेख-नलकसुकी ~ टेकनीक-सवधी परा-मर्शदाता म नलसुतु, 2. (कलन, दोल्लु-नोस्तु) मन्त्री मन्त्रल म

सोवैतोवāt नलसुतु सलाह (परा-मर्श, उपदेश) देना सलāख (परāमार्श', उप'देश) दानā न

सोवैतोवātसु नलसुतु सलाह (राय) लेना (पूछना) सलāख (राल्य) लानā (पूच'नā) न (सुप्राललशुवलत सुवेता), सलाह-मशवरा करना सलāख-

-маш'варā кар'нā *n* (से *с кем-л*, *с чем-л*, पर *о чем-л*), परामर्श करना парāмарш' кар'нā *n* (से *с кем-л*, *с чем-л*, पर *о чем-л*, между собой)

СОВЕТСК||ИЙ *прил* सोवियत со-
вийат, Советский Союз सोवियत
संघ *m*, -ая власть सोвियत शा-
सन (राज) *m* Советское праві-
тельство सोवियत सरकार *ж*, -ая
странā सोवियत देश *m*, सोवियत
भूमि *ज*, Советская Армия सोवियत
फौज (सेना) *ज*, -строй सोवियत
राज्य-व्यवस्था *ज*

СОВЕТЧИК *m* सलाहकार салāх-
-кār *m*, सलाह (परामर्श) देनेवाला
салāх (парāмарш') дэнэ-वālā, *m*,
परामर्शदाता парāмарш'-дāgā *m*
неизм, उपदेशक उप'दэशक *m*

СОВЕЩАНИЕ *с* सलाह-मशवरा са-
लāх-मаш'варā *m*, विचार-विमर्श वि-
चār-विमर्श' *m*, जलसा джал'сā *n*,
सम्मेलन सम्मेलन *m*, सभा сабā
ज (заседание), производственное
-उत्पादन-सवधी मामलो पर सभा
ज, उत्पादन-सम्मेलन *n*

СОВЕЩАТЕЛЬН||ЫЙ *прил* सलाह-
कारी салāх-кārī, अधिकारहीन अध'न-
कār-खीन (о законодательно *n* *учреж-*
дении), -गोचर राय जानने के लिये
दिया गया वोट *n* делегат *с* -ым
голосом बिना वोटवाला प्रतिनिधि *n*,
-óрган अधिकारहीन (परामर्शदाता,
परामर्शदात्री) सस्या *ज*

СОВЕЩАТЬСЯ *несов* सलाह-मशवरा

(परामर्श) करना салāх-मаш'варā
(парāмарш') кар'нā *n* (से *с кем-л*,
с чем-л, पर *о чем-л*)

СОВЛАДАТЬ *сов* राखे काबू पाना
kābū pānā *n* (पर *с кем-л*, *с чем-л*),
काबू मे रखना (लाना) kābū mē rak'-
nā (lānā) *n* (को *с кем-л*, *с чем-л*),
- *с* собой अपने को सँभालना *n*

СОВМЕСТИМЫЙ *прил* मुवाफिक
मुवाफिक (के *с чем-л*), मुताबिक
मुताबिक (के *с чем-л*), अनुकूल अनु-
कूल (के *с чем-л*), अविरोध अवि-
रुद्ध^x (से *с чем-л*)

СОВМЕСТИТЕЛЬ *m* एक से ज्यादा
पदो पर काम करनेवाला *एक स३* *झाँदा*
पादō пар kāм кар'नэ-वālā *m*

СОВМЕСТИТЕЛЬСТВО *о* *с* рабо-
тать по -у एक से ज्यादा पदो पर
होना *एक स३* *झाँदा* पादō пар *खोना*
nn, एक से ज्यादा पदो पर काम
करना *एक स३* *झाँदा* पादō пар kāम
кар'नā *n*

СОВМЕСТИТЕЛЬСТВОВАТЬ *несов*
एक से ज्यादा पदो पर होना *एक स३*
झाँदा पादō пар *खोना* *nn*, एक से
ज्यादा पद पर काम करना *एक स३*
झाँदा पाद пар kāम कार'नā *n*

СОВМЕСТИТЬ *сов* *си* совмещать
СОВМЕСТНО *нареч* मिलकर मिल'-
कर, सम्मिलित होकर सम्मिलित हो-
कर, संयुक्त रूप से संयुक्त' रूप *स३*,
владеть - सम्मिलित अधिकार रखना
n (पर *के* *न* *1*)

СОВМЕСТИ||ЫИ *прил* संयुक्त
संयुक्त', सम्मिलित सम्मिलित, - *मे*

पता ही न चला, он меня — не знает वह मुझे बिल्कुल नहीं जानता है, он этого — не ожидал उसे इस की बिल्कुल उम्मेद (आशा) न थी, он — не горд वह जरा भी घमडी नहीं

совхоз *м* सोवियत фарм совийат фāрм' *м*, सोवखोज сов'хоз *м*

совхозный *прил* सोवियत фарм का совийат фāрм' *कā*, सोवखोज का сов'хоз *कā*

согласие *с* 1 कबूल काबूल *म*, मजूरी मान्जूरि *ज*, स्वीकृति स्वाकृति *ज*, इजाजत ид्जाज़ात *ज*, अनुमति अनुमति *ज* (разрешение), दावātь свое — अपनी स्वीकृति [दे] देना *п*, с общего —я सब की राय से, सर्वसम्मति से, взаимное — परस्पर सम्मति *ज*, по обоюдному —ю सहमति से, молчание — знак —я चुप रहना स्वीकृति देने के बराबर है, с вашего —я आप की स्वीकृति से, письменное — लिखित स्वीकृति *ज*, 2. (взаимопонимание, дружба) мел[-मिलाप] मэл[-मिलाप] *म*, ताल-मेल तāल-मэл *म*, жить в —и एक-रस जीवन विताना *п*

согласиться *сов см* соглашаться

согласно 1 *нареч* жить — एक-रस जीवन विताना *эк-рас* *дживан* *битānā* *п*, 2 *предлог* के मुताविक (अनुकूल, अनुसार) *कэ* *मुताबिक* (अनुकूल, अनुसर) *पोसिलोग*, — *मोदे फैशन* के मुताविक (अनुकूल)

согласный *І при* 1 (выра-

жающий согласие) रजामद *разā-मанд'*, быть —ым रजामद होना *नп* (पर *с* *चेम-ल*), राजी होना *नп* (के लिये *с* *चेम-ल*), 2 (единодушный, солидарный) सहमत *साख-मत*, एकमत *эк-मत*, он с вами не согласен वह तुम से इत्तफाक नहीं करता, мы —ы с этим हम इस से सहमत है, 3 (гармоничный) लयवद्ध *лай-бадд^ख*

согласный *II прил* *грам* — *звук* *व्यजन* *विान्दजान* *म*

согласование *с* 1 मुवाफिक (अनुकूल) करना *मुवाफिक* (अनुकूल) *कार'नā* *म* (के *с* *चेम-ल*), 2 *грам* [लिग, वचन और पुरुष में] समानता [लिग', वचन अोर पुरुष में] *सामानता* [लिग', वचन अोर पुरुष में] *सामानता* *म*

согласованность *ज* मुवाफिक (अनुकूल) होना *मुवाफिक* (अनुकूल) *खोणā* *म* (के *с* *चेम-ल*)

согласовать(ся) *сов см* согласовывать(ся)

согласовывать *несов* (приводить в связь, в соответствие) एक सबध में लाना *эк* *सामबान्द^ख* *म* *लānā* *प*, मुवाफिक (अनुकूल) करना *मुवाफिक* (अनुकूल) *कार'नā* *प* (के *с* *चेम-ल*)

согласовываться *несов* *грам*. [लिग, वचन और पुरुष में] समान होना [लिग', वचन अोर पुरुष में] *सामान* *खोणā* *नप*

согласшатель *и* अवसरवादी *अव'सर-वादी* *и*, घुटना-टेकू *गु'तना-टेकु* *и*

согласшательский *при* 1 अव-

सरवादी ав'сар-вадй, घुटना-टेकू
г^хут'нā-тэкू

соглашательство с अवसरवाद
ав'сар-вад м, घुटनाटेक ग^хут'नā-
-तэк ж

соглашаться несов 1. कबूलना
काबूल'नā न, मंजूरी (स्वीकृति) देना
मान्ज़ुरी (स्विकृति) दēनā न (पर ना
что-л), स्वीकार करना स्विकार кар'
-нā न (को ना что-л), 2. (с чем-л)
मान लेना мāн лēनā न, सहमत होना
साх-मत хонā नн (मे व чем-л, से с
кем-л, с чем-л), согласиться, что.

तुम्हे यह मानना चाहिये कि ..., все
согласились с оратором प्रत्येक ने
वक्ता का समर्थन (अनुमोदन) किया,
не — असहमत होना नн

соглашени||е с 1 (согласие)
रज़ामदी разā-мандй ж, मंजूरी मान-
ज़ुरी ж, सहमति साх-मति ж, при-
ходить к ~ю, достигать ~я रज़ामद
(सहमत) होना नн, по взаимному
~ю परस्पर सहमति से, по ~ю с
кем-л किसी की सहमति से, 2. (до-
говор) समझौता сам'дж^хаотā м, सधि
санд^хи ж, заключать ~ समझौता
(सधि) करना न, письменное ~ रा-
जीनामा म

согнать сов см сгонять

согнуть(ся) сов см сгибать
(-ся)

согражданин м सह-नागरिक
сах-наг'рик म

согревание с गरमाना-гар'мāнā
м, गरम करना гарам кар'нā म

согревать несов गरमाना гар'-
мāнā न, गरम करना (कर देना) га-
рам кар'нā (कर दēनā) न

согреваться несов अपने आप
को गरमाना ап'नē āп को гар'мāнā
न (о человеке), गरम होना (हो जा-
ना) гарам хонā (खो दजāनā) नн (о
предмете), रूकी согरेलिस हाथ
गरम हो गये

согреть(ся) сов см согре-
вать(ся)

согрешить сов पाप करना पाप
кар'нā न

сода ж सोडा содā म

содёйстви||е с मदद माдад ж,
सहायता साхāй'tā ж, समर्थन самар-
त^хан म, सहयोग साх-йог म, при ~и
мदद (सहायता) से (की कого-л, че-
го-л), оказывать ~ मदद (सहायता)
देना न (को кому-л, чему-л)

содёйствовать несов मदद
(सहायता) देना माдаद (साхāй'tā)
दēनā न (को кому-л, чему-л, मे व
чем-л), साथ देना сāt^х дēनā न
(का кому-л, чему-л, मे व чем-л),
काम मे सहयोग देना कām мē साх-йог
दēनā न (के кому-л, чему-л), ~ чье-
мў-л успёху किसी की सफलता मे
योग देना न

содержани||е с 1 (издержки,
затраты) सँभाल саб^хāl म, पर-
वरिश пар'вариш ж, भरण-पोषण
б^харан-पोшान म, быть на ~и
कोब-ल. किसी के आश्रय मे रहना नн,
किसी के द्वारा पाला जाना नн (воспи-

тываться кем-л), óтпуск с со-
хранением ~я तनखवह (वेतन) सहित
छुट्टी ж , 2 (содержимое) मात्रा mā-
trā ж , ~ кислорóда в вóздухе हवा
(वायु) में आक्सीजन की मात्रा ж , 3
(сущность) विषय विषयि म , विषय-
वस्तु विषय-वस्तु ж , आशय āшай
м , सार cār м , तत्त्व tat'tv' м ,
मूल mūl म , ~ письмá पत्र का विषय
म , क्रा́ткое ~ सारांश म , सक्षेप म ,
культу́ра национа́льная по фо́рме,
социалисти́ческая по ~ю आकार
में जातीय, विषय-वस्तु में समाजवादी
संस्कृति ж , 4 (оглавление) अनुक्रम-
णिका अनुक्रम'निकां ж , लेख-सूची
लэк^ख-सूचि ж , विषय-सूची विषय-
-सूचि ж

содержательность ж सार्थकता
cārt'ak'tā ж , भावपूर्णता б^хāo-пूरन'-
tā ж

содержательный прил सार-
गर्भित cār-гарб^хит, विचारपूर्ण विचार्-
-पूरन', भावपूर्ण б^хāo-пूरन', अर्थपूर्ण
арт^х-пूरन', आशयपूर्ण āшай-пूरन'

содержать несов 1 सँभालना
sāb'āl'nā n , परिवरिश करना пар'-
вариш кар'nā n (की कого-л ,
что-л), भरण-पोषण करना б^харан-
-पोषांन кар'nā n (का कого-л ,
что-л), पालना пāl'nā n (воспи-
-тывать, растить, тэж живот-
ных), खर्च उठाना харч' ут^хānā n
(का кого-л , что-л), व्यय चलाना
व्यай чалānā n (का кого-л , что-л.,
оплачивать расходы, издержки),

2 (вмещать, заключать в себе)
рудā содёржит мнóго желéза धातु
में बहुत लोहा है द^хātu mē bāхут ло-
хā хāэ, бутылка содёржит литр
बोतल में एक लीटर चीज आती है
ботал mē эх лйтар чйз āтй хāэ,
статья содёржит мнóго полéзных
свéдений लेख में बहुत जानकारी की
बाते हैं लэк^ख mē bāхут джāн-kārй
की бātē хāэ, लेख तथ्यपूर्ण है लэк^ख
tat'хй'-пूरन' хāэ, 3 (держать)
रखना rak'x'nā n , ~ в чистотé саф
रखना n., ~ под арéстом हवालात में
रखना n , ~ в порядке ठीक-ठाक
रखना n , अच्छी तरह रखना n

содержаться несов होना хōnā
nп , в éтой рудé содёржится мнóго
желéза इस धातु में बहुत लोहा है;
в бутылке содёржится одйн литр
बोतल में एक लीटर पानी है,
в éтой кнйге содёржится мнóго
полéзных свéдений इस किताब में
बहुत जानकारी की बाते हैं

содержимое с अतर्गत वस्तु
антарगत васту ж

содоклад м सयुक्त रिपोर्ट
cāйукт' рипорт' ж , सयुक्त भाषण
cāйукт' б^хāшан м , सह-भाषण saх-
-б^хāшан м

содокладчик м सह-भाषण कर-
नेवाला saх-б^хāшан кар'nэ-vālā м ,
सह-भाषण-कर्ता saх-б^хāшан-कर्ता म
неизм

содрать сов сн сдирать

содрогание с झझक लज^хадж^хак

ज , कौपना कौप'ना म , कप कम्प' म , चौक चाँक ज , приводить को-ल व — किसी के रोगटे खड़े कर देना न , किसी को कपाना न

содрогаться *несов* चौकना चाँक'ना *нп* , चौक उठना चाँक उठ'ना *нп* , झझकना जज'अज'अक'ना *नप* , झझक उठना जज'अज'अक उठ'ना *नप* , सिहरना सिहार'ना *नप* , सिहर उठना सिहार उठ'ना *नप*

содрогнуться *сов см* содрогаться

содружество *с* सहयोग साख-योग म , साहचर्य साख-चार्य' म

сбёвы||й *прил* सोया का सोया का , —е бобы सोयाबीन म

соединён||ие *с* 1 मेल मэл म , जोड़ ज़ोर म , सयोग साँय म , место —िया सधि-स्थान म , 2 *воен* सेना सना ज , 3 *хим* सम्मेलन सम-मेलन म , सयोग साँय म

соединён||ый 1 *прич* *от* соединить , 2. *прил* जोड़ा (मिलाया) हुआ ज़ोरा (मिलाया) खूा , इकट्ठा इकट'आ , सम्मिलित सम्मिलित , —ыми *усілиями* सम्मिलित शक्ति लगाकर , सहप्रयत्न द्वारा

соединительный *прил* मिला-नेवाला मिला-नेवाला , जोड़नेवाला ज़ोर'नेवाला , जोड़ लगानेवाला ज़ोर लागा-नेवाला , *грам* समुच्चय-बोधक समुच्चय-बोधक

соединить(ся) *сов см* соединять(ся)

соединять *несов* 1. जोड़ना

ज़ोर'ना न , मिलाना मिला-ना न , जोड़ (मिला) देना ज़ोर (मिला) दना न , बोधना बाँध'ना न (*связывать*) , इकट्ठा (एकत्रित) करना (कर देना) इकट'आ (एकत्रित) कार'ना (कार दना) न (*объединять*) , — *по теле-фону* टेलीफोन से मिलाना न , 2. *хим* रासायनिक सयोग करना रासा-निक साँय कार'ना न

соединя||ться *несов* मिलना मिला-ना *नप* , मिल जाना मिला ज़ाना *नप* , इकट्ठा (एकत्रित) होना (हो जाना) इकट'आ (एकत्रित) खाना (हो ज़ाना) *नप* (*объединяться*) , *проле-тáрии* *всех* *стран* , —итесь! सब देशों के सर्वहारा , एक हो जाओ!

сожалéни||е *с* 1 *अफसोस* अफ'सोस ज , पछतावा पच'तावा म , खेद क'अद म , *выражать* —अफसोस (खेद) प्रकट करना न , खेदप्रदर्शन करना न , 2 (*жáлость* , *сострадание*) रहम राखाम म , दया दया ज , सहानुभूति साख-नुभूति ज , *возбуждáть* —सहानुभूति को उभारना न (की *в ком-л*) , *к* —ю *अफसोस* (खेद) की बात है कि , दुख का विषय कि . , बदकिस्मती (दुर्भाग्य) से , *к* —ю *у меня* *нет* बदकिस्मती (दुर्भाग्य) से मेरे पास नहीं है.

сожалéть *несов* अफसोस (पछतावा) करना अफ'सोस (पच'तावा) कार'ना न (*पर о чем-л*) , खेद प्रकट करना क'अद प्राकट कार'ना न (*вы-ражать сожаление*)

сожжéни||е *с* जलाना ज़ालाना

созидать(ся) *несов см созда-
вать(ся)*

сознавать *несов 1. (пони-
мать)* समझना *самадж^хнā* *нп*,
महसूस करना *माख'सूस* *कार'नā* *п* (को
что-л), अनुभव करना *ануб^хав* *कार'-
नā* *п* (ощущать, का что-л), он
не сознает, что дѣлает वह नहीं
समझता, कि वह क्या कर रहा है,
उसे ज्ञान नहीं, कि वह क्या कर रहा है;
2 (признавать) मानना *मान'नā* *п*,
मान लेना *मान लēनā* *п*, स्वीकार करना
स्वीकार *कार'नā* *п*, — ответствен-
ность उत्तरदायित्व का अनुभव कर-
ना *п*

сознаваться *несов* स्वीकार कर-
ना *स्वीकार* *कार'नā* *п*, — в преступ-
лении अपराध स्वीकार करना *п*, जुर्म
कबूलना *п*, विनोदिक सोझाला अप-
राधी ने अपना अपराध स्वीकार किया;
नहलझा не соझа'ться, что. यह
मानना चाहिये (पडेगा) कि

сознание *с 1* समझ *самадж^х*
ж, चेतना *चैत'नā* *ж*, चैतन्य *चाैत-
न'म* (понимание), अनुभव *ануб^хав*
м (ощущение), क्लाससोवो — वर्ग-
चेतना *ж*, — दौलगा कर्तव्यज्ञान *म*,
सौवेस्त *и* — नारौदोव लोगो की वि-
वेक और न्यायबुद्धि *ж*, 2 (призна-
ние) स्वीकृति *स्वीकृति* *ж*, 3. (чув-
ство) होश *होश* *म*, приходित' *व* —
होश मे आना *नп*, सचेत हो जाना *नп*,
терят' — वेहोश (मूर्च्छित) हो जाना
नп, मूर्च्छा हो (आ) जाना *नп* (को
о ком-л)

сознательно *нареч 1* कर्तव्यप-
रायणता से कार्तावि'-पार'यान'ता *सэ*,
— относиться к своим обя'занно-
стям अपने कर्तव्य पर ध्यान रखना *п*,
अपने कर्तव्य के प्रति सतर्क रहना *नп*,
— относиться к труду'श्रम के प्रति
न्यायपूर्ण होना *नп*, 2 (умышленно)
जान बूझकर *दज'ан-बू'दज^хकार*, समझ
बूझकर *साма'दज^х-बू'दज^хकार*, он сдѣ-
लал ёто — उस ने जान बूझकर ऐसा
किया.

сознательный *прил 1* सचेत
सा-चैत, सजग *सा-दजाг*, चेतनायुक्त
चैत'नā-युक्त'; политически — राज-
नैतिक चेतना रखनेवाला, 2 (намерен-
ный) सोचा-समझा *सोचा-सा'म'दज^хā*,
जानकर किया हुआ *दज'ан'कार* *की'यā*
खुā, — पो'तूपोक ऐच्छिक कर्म *म*

сознать(ся) *сов см сознавать
(-ся)*

созревание *с* पक्का हो जाना
पाक्का *हो* *दज'анā* *म*, पकना *पाक'नā*
म, परिपाक *पारिपाक* *म*

созревать *несов* पकना *पाक'नā*
नп, पक जाना *पाक* *दज'анā* *नп* (त'ज
о нарыве)

созреть *сов см созревать*
सो'з'ив *म* बुलाना *बुलāनā* *म*
созывать *несов* बुलाना *बुलāनā*
п, बुला लेना *बुलā* *लēनā* *п*

соизмеримый *прил* सतुल्य *सा-
तुल'य*

сойти(сь) *сов. см сходит'*
(-ся)

сок *м. рас* *рас* *म*, शीरा *शीरा*

म, सार sār म, फ्रुक्तोव्यय — फलो
का रस म

со́кол м बाज bāz म

сократи́ть(ся) сов см сокра-
щать(ся)

сокраща́ть несов 1. (делать
короче) छोटा करना (कर देना) च०ता
кар'на (кар дэна) न, संक्षिप्त करना
संक्षिप्त' कार'ना न (статья, кни-
гу), 2 (уменьшать) घटाना ग०ता०ना
न, घटा देना ग०ता० दэना न, कमी
(न्यूनता) करना काम (न्यून'ता) कार'-
ना न (मे च०-ल), — расхо́ды खर्च मे
कमी करना न, — शताँव स्टाफ मे
कमी करना न, — प्रोड्यूसर उ०पा-
दन मे कमी (न्यूनता) करना न (के
चे०-ल), 3 (увольнять) पद से हटाना
(हटा देना) पाद स० हा०ता०ना (हा०ता
दэना) न, बरखास्त (पदच्युत) करना
(कर देना) बार-हास्त' (पाद-च्युत) कार'-
ना (कार दэना) न

сокраща́ться несов 1. (стано-
виться короче) छोटा हो जाना च०ता
खो द्जा०ना न, 2 (уменьшаться)
घटना ग०ता०ना न, घट जाना ग०ता०
द्जा०ना न, कम हो जाना काम खो द्जा०-
ना न, दिन स०क्षिप्त'न'स' दिन छोटे
हो गये है, 3 मत विभाजित होना
विभ०जित खो०ना न, उ०ता द्रोब
— हैस'ना ना द्वा यह अश दो से विभा-
जित हो सकता है.

сокраще́ние с 1. (укорочение)
संक्षेप संक्षेप न, छोटा (संक्षिप्त) रूप
च०ता (संक्षिप्त') रूप न (नाप्र
स०वा), 2 (уменьшение) कमी काम

ज (मे चे०-ल), काट-छाँट का०त-च०आत
ज (मे चे०-ल), कटौती का०ती ज
(मे चे०-ल), — वु०रुज०न'ल हथियारो
मे कटौती ज, — शताँव स्टाफ मे
कमी ज, 3. (увольнение) बरखास्तगी
बार-हास्त'गी ज, पदच्युति पाद-च्यु-
ति ज

сокраще́нный 1 прич от со-
крати́ть, 2 прил (краткий) स-
क्षिप्त संक्षिप्त', — курс (какой-л
науки) लघु पाठ्यक्रम म

сокро́вённ||ый прил मनोगत
मानो-गत, अतर्हित अन्तरहित, — ое
जे०लानि आ०तरिक इच्छा ज

сокро́вище с निधि नि०धि ज
сокро́вищница ж खजाना खा०ना
ना म, निधान नि०धा०न म, भंडार
ब०खान्दार् म, निधि नि०धि ज, — ज्ञा०-
नी ज्ञाननिधि ज

сокруша́ть несов 1 कुचलना
कुचल'ना न, तबाह (बरबाद) करना
(कर देना) ताबा० (बार-बा०) कार'ना
(कार दэना) न, पराजित कर भगा देना
परा०जित कार'ना द०ना न, विनाश
करना (कर देना) विनाश कार'ना
(कार दэना) न (का को०-ल, च०-ल),
2 (огорчать) रजीदा (उदास, दु खित)
करना रान्दजिदा (उदा०, दु०ख'नित)
कार'ना न

сокруша́ться несов. रजीदा
(उदास, दु खित) होना रान्दजिदा
(उदा०, दु०ख'नित) खो०ना न

сокруши́тельный при: मुँहतोड
मुँह-तो०, जवडातोड जा०ब'पा०-तो०, वि-
वसक वि०द०वसक, विनाशकर विनाश-

‘кар, — удар मुँहतोड (विध्वंसक)
प्रहार *м*

сокрушѣть *сов см* сокрушѣть

солгѣть *сов* झूठ कहना (बोलना)
дж‘ут‘ ках‘нѣ (बोल‘нѣ) *п*

солдѣт *м* सिपाही सipaहि *м*, सै-
निक सैनिक *म*

солѣние *с* 1. (действие) नमक
भरकर सुरक्षित करना नामाक ब‘ар‘кар
су-राक्षि‘ कार‘नѣ *п*, नमकीन बनाना
नाम‘कीन банānā *п*, 2. чаще *мн*
(продукты) नमकीन चीजे नाम‘कीन
चिजे *ж* *मн*, नमकीन खाद्य-पदार्थ
नाम‘कीन क‘ādй‘-पादार्थ‘ *म* *मн*

солѣн||ый *прил* नमकीन नाम‘-
कीन, लोना लोnā, —ая рыба नमकीन
मछली *ж*

солидарность *ж* ऐक्यभाव अ-
क्य‘-ब‘āo *म*, एकता अक‘tā *ж*

солидарный *прил* हमदर्द хам-
дard‘, सहानुभूतिपूर्ण सा‘хануб‘ути-
-पूरन‘

солиднoсть *ж* 1 (прочность)
मजबूती मаз‘бूti *ж*, दृढता द्रिर‘-
tā *ж*, 2 (степенность, серьез-
ность) गभीरता गамб‘ир‘tā *ж*

солидн||ый *прил* 1 (прочный)
मजबूत मаз‘бूti, ठोस t‘oc, पक्का
पाकā, दृढ द्रिर‘, —ые знāния
गहन ज्ञान *म*, 2. (серьезный) सजीदा
санджидā неизм, गभीर गамб‘ир,
— человек विश्वस्त आदमी *म*, —
журнал साखवाली पत्रिका *ж*, 3.
(значительный, большой) ठोस t‘oc,
—ая сўmma ठोस रकम *ж*

солист *м* सोलोइस्ट солоист‘ *म*
солистка *ж* सोलोइस्ट соло-
ист‘ *ж*

солить *несов* 1. नमक मिलाना
(डालना) नामाक मिलānā (dāl‘nā) *п*
(मे что-л), 2. (заготовлять впрок)
नमकीन बनाना नाम‘कीन банānā *п*
солнечн||ый *прил* सूरज का सृ-
राдж kā, — свет सूरज की रोशनी
ж, सूरज का प्रकाश *म*, — зной धूप
ж, घाम *ж*, सूर्यताप *म*, — день
सुनहरा दिन *म*, —ое затмѣние сूर्य-
ग्रहण *म*, —ая система सौर जगत् *म*,
окно выходит на —ую сторону
खिडकी सूरज की तरफ [खुलती] है;
— Узбекистан रुपहला उजबेकिस्तान
म, —ая ванна धूप-स्नान *म*, धूप-
-सेवन *म*, —ые пятна астр सूर्य-कलक
म *मн*, ◇ — удар мед लू लगना *म*,
लू (गरमी) का असर *म*, आतपाघात
म, —ые часы धूपघड़ी *ж*

солнце *с* सूरज सृराдж *म*, сूर्य
сूरй‘ *म*, на — (под его лучами) धूप
मे, на ярком — кड़ी (जलती हुई) धूप
मे, грѣться на — घाम खाना *п*, धूप
खाना (लेना) *п*, выставлѣть на —
धूप मे डालना *п*, धूप देना (दिखाना,
खिलाना) *п*, — взошлo, зашлo सूरज
चढा, छिपा

солнцепёк *м* [तेज] धूप [तэз]
द‘уप *ж*, на —е [तेज] धूप मे
соло *с* муз सोло соло *म*
соловёй *м* बुलबुल बुल‘бул *ж*
солóма *ж* भूसा б‘усā *म*, पयाल
पायāl *म*, फूस प‘ус *म*

солóменн||ый *прил* भूसे (पयाल, फूस) का ब^хусэ (пайāл, п^хус) kā, भूसे (फूस) का बनाया हुआ ब^хусэ (п^хус) kā банāйā хуā (сделанный из соломы),
—ая крыша छप्पर *м*, पयाल की छत *жс*, —ая шल्यापा पयाल की टोपी *жс*
солóминк||а *жс* तिनका तिन'kā *м*, ♦ утопāющий и за —у хватā-
ется *посл* डूबते को तिनके का सहारा,
मरता क्या नहीं करता

соломорéзка *жс* भूसा काटने की
मशीन ब^хусā kāт'нэ кй машйн *жс*

солонйна *жс* नमक लगाया हुआ
माँस (गोश्त) नामक लगāयā хуā маँс
(гошт') *м*

солóнка *жс* नमकदान नामक-
дāн *м*

сóлоно *безл* *в знач сказ* разг
емў — пришлóсь उसे आटे-दाल का
भाव मालूम हुआ उसē āтэ-дāл kā б^хāо
мāлум хуā, ухóдйт не ~ хлебāвши
अपना सा मुँह लेकर लौट आना ап'нā
сā мўх лэкар лаот āнā *нп*, मुँह की
खाना मूख कй क^хāнā *п*

солончāк *м геол* खार क^хār *м*,
रेह рэх *жс*, खारी जमीन क^хārй за-
मйн *жс*

соль I *жс* नमक नामक *и*, लोन
лон *и*, ка́менная — सेधा नमक *м*

соль II *жс* मूउ प पा *и*

солян||óй *прил* नमक का नामक
kā, соляная кислотā नमक का तेजाव
и, —ые кóпи नमक की खान *жс*

сóмкнутый 1. *прич от* соч-
кнўть, 2. *прил воен* — строй पास

पास हो गई सफे पāс-пāс खó गाय सफ़े
жс *мн*

сомкнўть(ся) *сов см* смыкāть
(-ся)

сомневāтьсЯ *несов* शक करना
शक कार'нā *п* (का व चēm-ल), सदेह
करना सандэх कार'नā *п* (पर, मे व
чем-ल), मóжете не ~ आप विश्वास
कीजिये

сомнэни||е *с* शक शक *म*, सदेह
सन्दэх *म*, в éтом нет —я इस मे
कोई शक (सदेह) नहीं है, разрешāть
—я सदेह नष्ट कर देना *п* (का को-
го-ल, чего-ल), подвергāть —ю सदेह
करना *п* (पर что-ल), éто не под-
лежйт —ю यह बात असदिग्ध है, егó
взяло ~ वह हिचकिचाने लगा, без
—я बेशक бэ-шак, निस्सदेह निस्сан-
дэх

сомнйтельно *безл* *в знач*
сказ शक (सदेह) की बात है शक
(सन्दэх) कй бāt खāэ, सशय का विषय
है सāशай kā вишай खāэ

сомнйтельн||ый *прил* 1. सदेह-
पूर्ण सन्दэх-पूरन', सदेहात्मक सन्दэх-
āत्मक, ~ комплимэнт सदेहास्पद
प्रशसा *жс*, —ое преимўщество सदेहा-
स्पद लाभ *и*, 2. (подозрительный)
सदिग्ध सान्दिग्ध', —ой чéстности
सदिग्ध चरित्रवाला

сон *и* 1. (состояние) नीद मीद *ж*,
निद्रा निद्रā *ж*, во сне नीद (निद्रा)
मे, со сна अधजागा, крéпкий ~ गाढ
(गहरी) नीद *жс*, प्रगाढ निद्रा *ж*,
сла́дкий ~ मीठी नीद *жс*; постeобé-

денный — दिन की नीद *जс*, दिवस-निद्रा *जс*, заснуть вечным сном *पेर* *महानिद्रा की गोद में सो जाना* *न*, на — грядущий सोне से पहले, निद्रा से पूर्व; его клонит ко сну उस को नीд आती है; 2. (сновидение) सपना *सप'नā* *म*, स्वप्न *स्वाप्न'* *म*, видеть — सपना (स्वाप्न, स्वप्न) देखना *न*, ♦ как во сне स्वप्नाविष्ट की भाँति (напр *видеть, слышать*)

сонливость *जс* उँघाई *युग'хай* *जс*, उँघ *युग'जс*

сонливый *прил* निंदासा *निंदāсā*, निद्रालु *निद्रāलु*

сони|ый *прил* 1. (сонливый) उँघता हुआ *युग'तā* *खुā*, निंदासा *निंदāсā*, निद्रालु *निद्रāलु*, —ые глаза नीд से भारी आँखे *जс* *म*, 2. (снотворный) निद्राकर *निद्रā* *कार*, निद्राजनक *निद्रā-दजानाक*

соображать *несов* 1. (обдумывать) सोचना [-विचारना] *सоч'नā* [-विचār'nā] *न*, सोच-विचार करना *सоч-विचār* *कार'nā* *न*, 2. (понимать) समझना *सामाज'नā* *न*, समझ लेना *सामाज'लēनā* *न*

соображени|е *с* 1. सोच [-विचार] *सоч[-विचār]* *म*, 2. (понимание) समझ *सामाज'ज'जс*, 3. (мысль) खयाल *खानāl* *म*, विचार *विचār* *म*, अनुमान *अनुमान'* *न*, वजह *वारजाह* *जс*, कारण *कारान* *म* (причина), по сёмным —ям *पारिवारिक कारणों* से; у него свой —я *उस के निजी कारण* है, ♦ *принимать* в —дьян *में रखना* *न*

сообразительность *जс* समझ-दारी *सामाज'दārī* *जс*, तेजी *तэजी* *जс*, बुद्धिमत्ता *बुद्ध'и-मत'तā* *जс*

сообразительный *прил* समझ-दार *सामाज'दār*, तेज *तэज*, बुद्धिमान *बुद्ध'िमāन*

сообразить *сов* *см* соображать

сообразно *нареч* के मुताबिक (анुकूल, अनुसार) *कэ* *मुताबिक* (анुकूल, *анусār*) *послелог*

сообразный *прил* मुनासиб *मुनासिब* (के *с* *чем-л*), अनुकूल *अनुकूल* (के *с* *чем-л*.)

сообразовать *несов* मुवाफिक (मुताबिक, अनुकूल) करना *मुवाफिक* (मुताबिक, *अनुकूल*) *कार'nā* *न* (के *с* *чем-л*), —расходы с доходами आयव्यय को बराबर करना *न*, आयव्यय का सतुलन करना *न*.

сообразовываться *несов* मुवाफिक (मुताबिक, अनुकूल) होना (हो जाना) *मुवाफिक* (मुताबिक, *अनुकूल*) *खो-नā* (*खो* *दजāनā*) *न*, — *с* обстоятельством परिस्थितियों के अनुकूल हो जाना *न*

сообща *нареч* मिलकर *मिल'कार*, इकट्ठे होकर *इकट'ठ'खэ* *खोकार*, एक साथ *एक* *सात'ख*, действовать — एक साथ काम करना *न*

сообщать *несоз* खबर (सूचना) देना *खабар* (*सूच'nā*) *दэनā* *न* (की *о* *чем-л*, को *кому-л*) निवेदन करना *निवेदान* *कार'nā* *न* (का *о* *чем-л*), समाचार कहना *सामाचār* *काх'nā* *न*

соответствующий 1. 1944
от соответствовать 2. 1944 1944

सिव मुनāसिब, मुताविक मुताबिक, अनुकूल अनुकूल, अनुरूप अनुरूप, उचित उचित, — образцु आदर्श के अनुकूल; не — образцु आदर्श के प्रतिकूल, поступать — им образом तदानुसार कार्य करना *n*

सोотечественник *m* हमवतन *m*, देश-बन्धु देश-बन्धु *m*, एकदेशीय एक-देशीय *m*

соотношение *c* परस्पर सबध *m*, अनुपात *m*; — сил ताकतो (शक्तियों) का सबध *m*, उस्तावलिवा — अनुपात निश्चित करना *n*, उस्तावलिवा प्रविर्लीन — मेल बैठाना *n* (में मेज-दु चे-ल)

сопёрник *m* प्रतिद्वन्दी प्रतिद्वन्द्वी *m*, प्रतिस्पर्द्धी प्रतिस्पर्द्धी *m*, प्रतियोगी प्रतियोगी *m*, не имегь — ов अप्रतिम होना *nn*

сопёрничать *несов* 1. मुकावला करना मुकाब'ला कार'ना *n* (का स के-ल, स चे-ल), प्रतियोगिता (प्रतिस्पर्द्धी) करना प्रतियोगिता (प्रतिस्पर्द्धी) कार'ना *n* (से स के-ल, स चे-ल), 2. (बुत रानगो दस्तानि-स्ता ओदनाकव'य' स्वय'त) वरावरी करना बार-आ-ब'री कार'ना *n* (की स चे-ल)

сопёрничество *c* मुकावला मुकाब'ला *n*, रीस रीस *ж*, प्रतिस्पर्द्धी प्रतिस्पर्द्धी *ж*

сопётъ *несов*, नाक सुडकना नाक सुडक'ना *n*

сбпка *ж* पहाडी पाखारी *ж*, टी-

ला तिला *m*, पर्वत पर्वत *m*, ज्वाला मुखी ज्वाला-मुख *m* (वुल्कान) **сопоставить** *сов см* सोपостав-ल्या

сопоставление *c* मुकावला मुकाब'ला *m*, तुलना तुल'ना *ж*

сопоставлять *несов* मिलाना मिलाना *n*, मुकावला करना मुकाब'ला कार'ना *n* (का को-ल, जो-ल), तुलना करना तुल'ना कार'ना *n* (की को-ल, जो-ल)

соприкасаться *несов* 1. मिलना मिल'ना *nn*, जुडना डुर'ना *nn*, सटना सट'ना *nn* (प्लुतुन प्रिले-गात), 2 (कासात'ся, दू-त्रागिवा-त'ся) छूना च'ना *nn*, 3 पेरन (वसु-पात' в ओ-षणे) सपर्क में आना स-पार्क' म' आना *nn* (के स के-ल, स चे-ल)

соприкосновение *c* मिलना मिल'ना *m*, जुडना डुर'ना *m*, सटना सट'ना *m* (प्लुतुन प्रिले-गाने), छूना च'ना *m*, सस्पर्श स-सार्श' *m* (कासाने), सपर्क स-पार्क' *m* (सवा-ष, ओषणे), वीत' व — सपर्क में आना *nn* (के स के-ल, स चे-ल), सलग्न होना *nn* (से स के-ल, स चे-ल)

соприкоснуться *сов см* सोप-कासात'ся 2, 3

сопровождать *несов* साथ जाना सात' दजाना *nn* (के को-ल, जो-ल)

сопровождаться *несов* साथ होना सात' होना *nn* (के चे-ल)

сопровождение *c* 1. व — ओ को-ल., चो-ल के साथ के सात',

2. *муз* (аккомпанемент) पृष्ठभूमि
пришт^x-б^xуми *ж*

сопротивлѣни||*e* с मुकाबला
मुकाब'ла *м*, सामना сām'nā *м*, वि-
रोध विरोध^x *м*, प्रतिक्रिया прати-
क्रियā *ж*, **ока́зывать** — मुकाबला
(विरोध) करना *п* (का *кому-л*, *че-
му-л*), **не ока́зывать** —*я* मुकाबला
(विरोध) न करना *п* (का *кому-л*,
чему-л), **сломить** — मुकाबले
(विरोध) को कुचल (दबा) देना *п*,
विरोध का दमन करना *п*, — мате-
риáлов *тех* भौतिक पदार्थों की सहन-
शक्ति *ж*, ◇ **идти по линии наи-
меньшего** —*я* आसान और विरोध-
हीन मार्ग अपना *п*, **движение**
Сопротивлѣния विरोध-आदोलन *м*

сопротивля́ться *несов* मुकाब-
ला (सामना, विरोध) करना मुकाब'ла
(сām'nā, विरोध^x) кар'nā *п* (का *ко-
му-л*, *чему-л*), — **болѣзни** रोग
के आक्रमण की सहन-शक्ति होना *пп*
(को *о ком-л*), — **протівнику воен**
दुश्मन का मुकाबला करना *п*

сопúтствовать *несов* साथ चल-
ना (जाना) сāt^x чал'nā (джānā) *пп*
(के *кому-л*, *чему-л*), साथ होना сāt^x
хонā *пп* (के *кому-л*, *чему-л*)

сопúтствующий||*ий* 1. *прич* от
сопутствовать, 2. *прил* सहगामी
साх-гāмй, सगी сангй, आनुषंगिक
āнушангик, —**не обстоя́тельства**
आनुषंगिक अवस्था *ж*

сор *м* कूडा [-कर्कट] कुरā [-कार-
कट] *м*

соразмѣрить *сов см* **соразме-
рять**

соразмѣрно *нареч* अनुपात मे
(से) अनुपात मē (сэ) (के *чему-л*), —
цѣнам मूल्यो के अनुपात से

соразмеря́ть *несов* आनुपातिक
(तारतम्यिक) करना āनुपातिक (tār'-
тамйик) кар'nā *п*

сорáтник *м* साथी сāt^xй *м*, सह-
कर्मी साх-карमй *म*, सहयोगी साх-यो-
गй *म*

сорванец *м разг* शैतान लडका
शाэтāн-лар'kā *म*, शरारती लडका
शарār'tй लार'kā *म*, नटखट नाट'-
क^xात *म*

сорвáть *сов см* срывать II.
сорвáться *сов см* срываться
соревновáние с होड खोर *ж*,
मुकाबला मुकाब'ла *म*, प्रतियोगिता
प्रतीयोगिता *ж*; **социалистиче-
ское** — समाजवादी होड (प्रतियोगिता)
ж, समाजवादी अनुकरण *म*, вызы-
вáть на —**хóд** (प्रतियोगिता) के लिये
ललकारना *п*, **спортівное** — खेलो
की होड (प्रतियोगिता) *ж*

соревновáться *несов* होड (प्र-
तियोगिता) करना खोर (प्रतीयोगिता)
कार'nā *п* (से *с кем-л*), होड (प्र-
तियोगिता) मे हिस्सा (भाग) लेना खोर
(प्रतीयोगिता) मē खиссā (б^xāг) लэ-
нā *п*

сорить *несов* [इधर-उधर] कूडा-
-कर्कट बिखेरना [इधर-उधर] कुरā-
-कारकट बिक^xэр'nā *п*

сóрн||**ый** *прил* —**ая** трава ज-

गली (कूडे की) घास джанг'ली (कुर-
рэ кй) г^хās ж , घास-फूस ग^хās-
-п^хūs ж

сорняк м जगली (कूडे की) घास
джанг'ली (कुरэ кй) г^хās ж

сорок числит चालीस चāलīs, —
один इकतालीस, — два वयालीस, —
три तेतालीस, — चेत्यरे चवालीस, —
पाँच पैतालीस, — छैठ्यालीस,
— सैतालीस, — वोसै अडता-
लीस, — देव्यात उनचास

сороковой числит चालीसवाँ
चāलīs'vā

сорочка ж कुरता кур'тā м ,
कमीज कामीज ж , शमीज शэमीज ж
(женская); **ночная** — रात की कमीज
ज , **менять** —у कमीज बदलना п

сорт м 1. किस्म किस्म' ж , श्रेणी
श्रэनी ж , **высший** — बढिया किस्म
ज , उत्तम (उत्कृष्ट) श्रेणी ज , 2. (раз-
новидность) किस्म किस्म' ж , जाति
ज्वाति ज , प्रकार प्रकार म

сортить несов श्रेणीबद्ध कर-
ना श्रэनी-бадд^х кар'нā न , एक
एक किस्म की चीजो को अलग अलग
करना **эк-эк** किस्म' कй चयिडो को अलग-
अलग кар'नā न , छोटकर अलग करना
च^хāt'कार अलग кар'नā न

сортировка ж श्रेणीबद्ध करना
श्रэनी-бадд^х кар'नā म

сортировщик м श्रेणीबद्ध कर-
नेवाला श्रэनी-бадд^х кар'नэ-वā-
लā न

сосать несов चूसना चूस'नā न ,
— грудь चूची पीना न

сосед м पडोसी пароси म , हम-
साया ऱाम-सािā म , सहवासी सा^ख-वā-
सि म

соседка ж पडोसिन парो-
सिन ж

соседний прил पास का पास कā ,
पडोसी паросि , बगलवाला बागल-वā-
लā , पार्ववर्ती पार्व'वर्ति , —या
कॉमना पास का कमरा म , —ने
स्रान्य पडोसी देश म म

соседство с पडोस парос म ,
по —у पडोस मे (के स चे-म-ल)

сосиска ж सासीज सासिज म

соська ж चुसनी चुस'नी ज

соскочивать несов 1. (спрыги-
вать) [नीचे] कूदना [नीचे] कूद'नā
न (पर से स चे-गो-ल) , [कूदकर] उतरना
(उतर जाना) [कूद'कार] उतर'नā
(उतर दजāनā) न (नाप्र स लोशा-
दि, подножки) , **соскочить** с क्रोवा-
ति विस्तर से उछलकर निकलना न ,
соскочить नā पोल जमीन (फर्श) पर
कूदना न , 2. (отделяться) अलग
हो जाना अलग हो दजāनā न , निकल
आना निकल आनā न , लुडक जाना
लुर^खак दजāनā न (नाप्र о колесе) ,
соскочить с पैतель (о двери) कुलावे
से निकल आना न

соскальзывать несов 1. (спус-
каться) फिसलकर नीचे उतरना (उतर
जाना) प^खисал'कार नीचे उतर'नā
(उतर दजāनā) न , 2. (падать) फि-
सलकर गिरना (गिर पडना) प^खисал'-
कार गिर'नā (गिर पार'नā) न , फिसल
पडना प^खисал पार'नā न

СОСКОЛЬЗНУ́ТЬ сов см соскаль-
зывать

СОСКОЧЬИТЬ сов см соска́ки-
вать

соскúчи||ться *сов 1* ऊबना
 у́б'нā *нп* , ऊब जाना उ́ब द्जā́नā *नп* ,
 उदास हो जाना उदāस खो द्जā́नā *नп* ,
 я ~лся मैं ऊब गया; ~ в ожидāнии
 को-ब-ल किसी के इतिजार में उदास हो
 जाना *नп* , 2. (по ком-л) किसी की
 जुदाई में बेचैन हो जाना किसी की द्जु-
 दāई में бэ-चाэн खो द्जā́नā *नп* , ~ по
 чём-л. किसी चीज की जुदाई में बेचैन
 हो जाना *नп* , ~ по дēгям बच्चों की
 याद सताना *п* (को ० *ком-ल*)

сослагательный прил —ое
наклонение грам [क्रिया का] स-
शयार्थ-सूचक रूप [क्रीयां का] सशाय-
ार्थ', सूचाक रूप म

сослать сов см **ссылать**

сослаться *сов см* **ссылаться** II

сословие с श्रेणी шрэнй жс , वर्ग
варг' м

сослуживец *м* सहकर्मी साह-
-карमी *м*

сочна́ жс सनोबर सानोबार म

СОСНОВЫЙ *прил* सनोवर का सानोबार क़ा, सनोवर का बनाया हुआ
саноबार क़ा банाईयाँ *жүә* (сделанный из сосны)

сосо́к *м* चुची चुचय *жс*

сосредоточенно нареч गौर
(ध्यान) से गाोर (द^खिआं) सэ, ध्यानपूर्वक
द^खिआं-पूरवाक

сосредотóченность ॐ एकाग्र-

ता॒ एका॒ग्र'ता॒ ज॒ , द॒यान॒ द^ख॒यान॒ म॒
(внимание)

сосредотóченный 1. *прич от*
сосредотóчить, 2. *прил* केद्रित केंद्रित
केंद्रि, केद्रीभूत केंद्रि-भूत, एकाग्र
ekāgr', ध्यानमग्न द^खयान-मग्न'
(*напр о внимании*)

сосредоточивать *несов* इकट्ठा
(केद्रित) करना (कर देना) *икатт^{खा}*
(कэндрит) кар'нā (кар дэнā) *n*, —
сйлы ताकत (शक्ति) समेटना *n*, —
внимāние ध्यान केद्रित करना *n* (पर,
की ओर *ना* *ком-ल*, *ना* *чем-л*)

сосредоточиваться *несов* 1. (собраться в одном месте) इकट्ठा (जमा, केद्रित) होना (हो जाना) *икат-т'ā* (джама, кэндрит) *хонā* (Хо джā-нā) *нп*, 2. (сосредоточить свои мысли, внимание) ध्यान केद्रित करना *д'хйāн кэндрит кар'нā* *п* (पर, की ओर *на чēm-л*), ध्यानमग्न हो जाना *д'хйāн-маг्न' хо джāнā* *нп* (*ме на чēm-л*)

сосредотóчить(ся) *сов см* со-
средотóчивать(ся)

СОСТАВ *м* 1. बनावट *बानावट* *ж* ,
ढाँचा *दँच्च़ा* *м* (*структура*), хи-
мический ~ रासायनिक बनावट *ж* ,
социальный ~ सामाजिक ढाँचा *м* ;
входить в ~ अग होना *нп* (का *चे-
गो-ल*), 2. (о коллективе людей) अम-
ला *अम'ला* *м* , स्टाफ *स्ताफ़* *м* , कर्मचारी
कर्म'-च़ारि *и* *нп* , कर्मचारी-वर्ग
कर्म'-च़ारि-वार्ग' *и* (*напр* *учреж-
дения*), профессорский ~ अध्यापक-

मंडल *म*, लीचनय - कर्मचारी *म म*,
 - इलुनलतलतल *तलतुर* डलतुर *म*
म, डलतुरगण *म*, नलललनय - डौ-
 जूदल (वर्तुडलन) कर्मचारी *म म*, वुतन
 डौजूदल सलडलही और अडसर *म म*,
 ऑलललरुसकी - डौज (सलनल) कु अडसर
म म, रलदुवुी - डलडूली सलडलही
म म, सलधलरण सलनलक *म म*, व
 डुलनड - ए डूरुण सखुडल डु, सव कु सव;
 ऑलसुननय - सखुडल *ज*, कडुडलसल
 व - ए डुतल ऑलुवुक डुऑल सदसुडुी कुी
 सडलतल *ज*, वखुडलतु व - दललुगललल
 डुरतलनलधल-दल कल सदसुड हुुनल *न*,
 वखुडलतु लल -ल अलग हुु ऑलनल
न (सु ऑुगु-ल), 3. *ज* -द रललगलडी
 रल-गलरु *ज*, डुदलऑलनुी - रल कु
 डलवुवु और इऑन *म म*

सुसलतलरुतल *म* सगुरहुकतुल सलन-
 गुरल-कलरुतल *म नुललड*, ललखक ललक^खलक
म, रलऑलतल रलललतल *म नुललड*
 (ललतुर), - सुलवरु ऑुशकलर *म*

सुसलतलवुतुल(सु) *सुव सुड* सुसलतल-
 ललतुल(सु)

सुसलतललुनल *स* रलऑनल रलल'नल *ज*,
 - डुललनल डसूवल (ऑुऑनल) वलधनल *म*,
 - तलडुललु तलललकल वनलनल *म*

सुसलतललुतुल *नुसुव* 1. (सुडल-
 रलतु, सलवलतु) इकटुल (ऑडल, ऑक-
 तुरलत) कलरनल लकलतु^खल (दऑलडल, ऑक-
 तुरलत) कलर'नल *न*, सुसलतलवुतुल दुवल सुतु-
 लल दुु डुऑु डलललकलर लऑलनल *न*, दुु
 डुऑु डलललकलर (लऑलकलर) रलखनल *न*, सु-
 सलतलवुतुल कनलडु वडुसुतु कलतलवु इकटुी
 रलखनल *न*, कलतलवु कु इकटुल रलखनल *न*,
 - डुडुऑ डलवुवु ऑुडकलर गलडी वनलनल

न, 2. (डुतु ललतुरलड) रलऑनल रलल'-
 नल *न*, ललखक (सगुरहुकतुल) हुुनल लल-
 क^खलक (सलनगुरल-कलरुतल) *खुनल न* (कल
 ऑुतु-ल), - गुरलडुडलतलकु वुडलकलरण
 डुरसुतुत कलरनल *न*, - सुलवरु ऑुश
 वनलनल *न*, शलवुदकुष तलडलर (डुरसुतुत) कल-
 रनल *न*, 3. (दललुवुल डलसुडु, दुकुडुलनलतु)
 वनलनल डलनलनल *न*, तलडलर कलरनल तलऑ-
 डलर कलर'नल *न*, - डुलनल डसूवल (ऑुऑ-
 नल) वलधनल *न*, 4. (लडुरलवुडललतु)
 वनलनल डलनलनल *न*, तलडलर कलरनल तलऑलडलर
 कलर'नल *न*, - डुरलदुलऑुनल वलकुड
 रलऑनल (वनलनल, डललनल) *न*, - तलडुल-
 ऑु तलललकल वनलनल *न*, - सुलडु डुनल-
 नल ऑु कडुडु-ल. कलसी कु वलषड डु ऑुडल
 डुतल नलधलरण कलरनल *न*, - डुरलदलसल-
 ललनल कलरुडनल कलरनल *न* (कु वलरु डु ऑु
 ऑुडु-ल), - ऑुलऑुवर डुडुडुतु रलऑनल *न*
 (कु वलरुदु डुरतललव ककुल-ल, ऑुगु-ल),
 5. (डुरलदलसललतु, ऑुललतुलसु) हुुनल
खुनल न, - डुलऑुललनलसुतु वहुडतु
 डु हुुनल *न*, सलदुलतु ऑुतु नु -ऑुतु
 डुलऑुलु ऑुतुल डलह कलड डुशुलकल
 (कतलन) न हुुगल; ऑुतु -ऑुतु ललकुलु-
 ऑुनल लल ऑुऑुलु डुरलवलल डल सल-
 धलरण नलडड कल ऑुडलद हल, - ऑुलुवु
 ऑुधलर हुुनल *न* (कल ऑुगु-ल)

सुसलतललुतुलसु *नुसुव* 1. (लडुरल-
 वुडललतुलसु) वननल डलन'नल *न*, वन
 ऑलनल डलनल दऑलनल *न*, सुसलतललुलसु
 ऑुऑुलसुतु कडुनल वनलई गलई, सुसलतललु-
 ललसु कडुडलनल डलरुतुल ऑुड गलई, 2. (नल-
 कललललतुलसु) ऑुडनल दऑलडल'नल *न*,
 ऑुड ऑलनल दऑल दऑलनल *न*, इकटुल
 (ऑुकतुरलत, सलऑुतल) हुु ऑलनल लकलतु^खल

(экатрит, санчит) *Хо джānā* *нп*,
соста́вился капита́л पूँजी एकत्रित
हो गई, पूँजी की व्यवस्था की गई; 3.
(возникать) पैदा (उत्पन्न) हो जाना
पाэдā (उत्पानि') *Хо джānā* *нп*, со-
ста́вилось мнѣние राय पैदा हो गई.

составн||ой *прил* 1 (состав-
ляющий) अगभूत अंग'-ब^хут, अवयव-
भूत अवयव-ब^хут, ~ая часть अग
м, अवयवभूत अश *म*, 2. (составлен-
ный) भिन्न भिन्न हिस्सो से बनाया हुआ
ब^хин्न'-ब^хин्न' *खिस्सो सэ банāйā* *खуā*,
भिन्न भिन्न भागो से निर्मित ब^хин्न'-
ब^хин्न' ब^खāgō *सэ* निरमित, यौगिक
याोगिक

состāри||ть *сов* बूढ़ा (वृद्ध) करना
(कर देना, बनाना) बुर^खā (व्रिद्ध^ख)
кар'нā (кар дēnā, банānā) *п*, гóре
~ло егó преждевременно दु:ख ने
उसे वक्त से पहले बूढ़ा कर दिया.

состāриться *сов* बूढ़ा (वृद्ध) हो
जाना बुर^खā (व्रिद्ध^ख) *Хо джānā* *нп*

состояни||е *І с* हालत *खāлат* *жс*,
दशा дашā *жс*, अवस्था аваст^खā *жс*,
तेवीअत табāг *жс*, मिजाज мизāдж
म (настроение), रूप руп *म* (фор-
मा), газообráзное ~ माहतावस्था
जस, в хорóшем ~и अच्छी हालत
(अवस्था) मे, в плохóм ~и बुरी हालत
(अवस्था) मे, прийтí в негóдное ~
बेकार हो जाना *नп*, морāльное ~
नैतिक दशा *जस*, в бессознāтельном
~и बेहóशी की हालत मे, अचेतावस्था
मे, ~ здоровāя स्वास्थ्य की दशा
(अवस्था) *जस*, в тяжёлом ~и (о

больном) नाजुक हालत मे, ◇ быть в
~и सकना *नп* (употребляется с
основой *гл*), काबिल (योग्य) होना
नп (के सदेलात चतो-ल), समर्थ होना
नп (का सदेलात चतो-ल).

состояние *II с* (имущество)
दौलत दाолат *जс*, धन д^खан *म*, सपत्ति
सामпатति *जस*

состоятельный *прил* दौलतमद
दाолат-मान्द', धनी д^खан

состо||ять *несов* 1. (находить-
ся, быть) होना *खonā* *नп*, ~ под-
пíсчиком गाहक (ग्राहक) होना *नп*,
~ члѣном нау́чного óбщества वैज्ञा-
निक प्रतिष्ठान का सदस्य होना *नп*,
~ при кóм-либо किसी से सलग्न हो-
ना *नп*, ~ на слúжбе मुलाजिम (कर्म-
चारी) होना *नп*, ~ в дóлжности
पद पर होना *नп* (के को-ल), ~ на
вооружѣнии उपयोग होना *नп* (मे
где-ल, का о чем-ल), 2. (заключатъ-
ся) होना *खonā* *नп*, рāзница ~йт в
том, что. . फर्क यह है, कि .., егó
обя́занности ~йт в слѣдующем उस
के निम्न कर्तव्य है, 3. (быть состав-
ленным, иметь в своём составе)
होना *खonā* *नп*, बनना бан'нā *नп*,
водā ~йт из кислорóда и водо-
рóда पानी मे आक्सीजन और हाइड्रó-
जन है, पानी आक्सीजन और हाइड्रó-
जन से बनता है, éта квартíра ~йт
из трёх кóмнат यह फ्लैट तीन कमरो
का है

состоā||ться *сов* होना *खonā* *नп*,
हो जाना *Хо джānā* *नп*, вчера ~лся

сотрясать *несов* [जोर से] हिला-
ना [зор сэ] хилānā *n*

сотрясаться *несов* [जोर से]
हिलना [зор сэ] хил'нā *np*

сотрясение *c* हिलाना хилānā *m*
(действие от гл сотрясать), хил-
на хил'нā *m* (действие от гл со-
трясаться), — мозга मस्तिष्क-स्त-
भन *m*

соты *mn* छत्ता च^xаттā *m*, छत्ते
च^xаттэ *m mn*, मधुकोष мад^xу-кош
m, медовые — शहदवाले छत्ते *m mn*

сот||ый *числит* सौवाँ саовā,
одна —ая एक सौवाँ हिस्सा (भाग)
m, शताश *m*

сбрус *m* चटनी чат'нй *ж*, बघार
баг^xār *m*, सालन сāлан *m* (*к сала-*
ту)

соучастие *c* हिस्सा (भाग) लेना
хиссā (б^xāг) лēнā *m*, शामिल (सम्मि-
लित) होना шāмил (саммилит) хo-
нā *m*, — в преступлении अपराध-
-सहकार *m*

соучастник *m*. साझी сādж^xй *m*,
हिस्सेदार хиссэ-дār *m*, — преступ-
ления अपराध-सहकारी *m*

соученик *m* सहपाठी сах-пā-
т^xй *m*

сохā *ж* लकड़ी का हल лак'рй
kā хал *m*, काठ का बना हुआ हल
kāт^x kā банā хуā хал *m*

сoхнуть *несов* प्रям, перен
सूखना сук^x'нā *np*, सूख जाना сук^x
джāнā *np*, पपडियाना пап'рийāнā
np (*о губах*)

сохранени||е *c* बचाव бачāо
m, सुरक्षणсāракшāн *m*, óтпуск *c*
—ем содержания तनख्वाह समेत छुट्टि-
याँ *ж mn*, वेतन-सहित छुट्टियाँ *ж*
mn, óтпуск без —я содержания
बिना तनख्वाह की छुट्टियाँ *ж mn*
сохранить(ся) *сов см* сохра-
нить(ся)

сохранность||ь *ж* सलामती са-
лām тй *ж*, हिफाजत хифāзат *ж*, су-
रक्षितता су-ракшит'тā *ж*, быть в
—и बिना टूट-फूट के होना *np* (*без*
повреждений), посылка пришлā в
—и पार्सल सुरक्षित पहुँच गया, в це-
лости и —и सही सलामत, कुशलपूर्वक,
सकुशल

сохранный *прил* सुरक्षित су-
-ракшит, सही सलामत сахй-салāmат

сохранять *несов* 1. (*беречь*)
रखना рақ'нā *n*, बनाये रखना ба-
нāйэ рақ'нā *n*, कायम (बरकरार,
सुरक्षित) रखना кāйам (бар-карāо,
су-ракшит) рақ^x'чā *n*, — урожа́й
फसलो का बचाव करना (रखना) *n*, —
проду́кты खाने की चीजो को बचाना
n, — при себе अपने पास रखना
(रख लेना) *n*, — мир शांति बनाये
रखना *n*, शांति को सुरक्षित रखना *n*,
— на пāм्याгь याददाश्त (संस्मरण) के
लिये रख लेना *n*, स्मृत्यर्थम् रख लेना
n, — секрет भेद बनाकर रखना *n*, —
нейтралитёт तटस्थवृत्ति रखना *n*, —
еди́нство ऐक्य कायम रखना *n*, 2.
(*удерживать, не терять*) रखना
राқ'нā *n*, जाने न देना दजāнэ на

दэнā *n*, अपने पास रखना ап'нэ пās
 рах'нā *n*, — за собо́ей अपने लिये बचा
 रखना *n*, — здоро́вье स्वास्थ्य को
 ठीक रखना *n* сохрани́ть здоро́вье
 до ста́рости बुढ़ापे तक अपना स्वास्थ्य
 बचा रखना *n*, — терпе́ние धैर्य रख-
 ना *n*, — хладнокро́вие शांत (अडिग)
 रहना *nn*, — прису́тствие दू́खा होश
 कायम रखना *n*, अपनी सुध-बुध बनाये
 रखना *n*.

сохраня́ться *несов* बचना бач'-
 нā *nn*, बच जाना бач джа́нā *nn*,
 सुरक्षित रहना (होना) су-раक्षит
 рах'нā (खो́нā) *nn*, хоро́шо —и́ть-
 ся (*о человеке*) रगरूप बाकी रखना
n (का *о ком-л*), э́то —и́лось я́сно
 в моёй па́мяти इस का मुझे ठीक
 ठीक स्मरण है

социа́л-демокра́т *м* जनसत्ताक-
 समाजवादी джан-सат्ताक-सामा́дж-
 वादी *म*, सोशल-डिमोक्रेट सोशल-दि-
 मок्रेट *म*

социа́л-демократи́ческий
прил जनसत्ताक-समाजवादी джан-
 -सत्ताक-सामा́дж-वादी, सोशल-डिमो-
 क्रेटिक सोशल-दिमोक्रेतिक

социализа́ция *ж* समाजीकरण
 सामा́дж-कारण *म*, समाजवादीकरण
 सामा́дж-वादी-कारण *म*

социализи́ровать *сов* *и* *несов*
 समाजीकरण करना सामा́дж-कारण
 -कार'नā *n* (का *что-ल*)

социа́лизм *म* समाजवाद 'सा-
 मा́дж-वाद् *म*, पोстро́ить ~ समाज-
 वाद का निर्माण करना *n*, पोстро́-

ние ~а समाजवाद का निर्माण *म*,
 нау́чный ~ वैज्ञानिक समाजवाद *म*
 социа́лист *म* समाजवादी सा-
 मा́дж-वादी *म*, सोशलिस्ट सोशा-
 лист' *म*

социалисти́ческ||ий *прил*
 समाजवादी सामा́дж-वादी, ~ое строи́-
 тельство समाजवादी निर्माण *म*, ~ое
 о́бщество समाजवादी समाज *म*, ~ая
 систе́ма хозяйства अर्थ-व्यवस्था
 (अर्थतंत्र) की समाजवादी पद्धति *ज*,
 ~ое соревнова́ние समाजवादी होड
 (प्रतियोगिता) *ज*

социа́льн||ый *прил* सामाजिक
 सा́माджिक, ~ое страхова́ние सा-
 माजिक बीमा *म*, ~ое положёние
 सामाजिक अवस्था (दशा, स्थिति) *ज*,
 ~ое обеспе́чение सामाजिक परवरिश
 (सुरक्षा) *ज*, ~ое происхожде́ние
 सामाजिक वर्ग *म*, उत्पन्न होने की
 श्रेणी *ज*

социоло́гия *ж* समाजशास्त्र सा-
 मा́дж-शास्त्र' *म*

соцсоревнова́ние *с* *см* со-
 циалисти́ческое соревнова́ние

соцстра́х *м* *см* социа́льное
 страхова́ние

сочета́ни||е *с* मेल मэл *म*,
 मिलन मिलान *म*, मिलाप मिलाप *म*,
 в ~и मिलकर, ~ те́ории и пра́к-
 тики सिद्धांत और अमल (व्यवहार)
 से बीच सहयोग *म*

сочета́ть *несов* मिलाना मिला-
 नā *n*, मिला देना मिला दэнā *n*,
 मेल कराना (बैठाना) मэл कारā

(баэ^тānā) *п*, — теорию с практикой सिद्धात और व्यवहार मे मेल बैठाना *п*, — в себе मिलाना *п*, मेल बैठाना *п*

сочетá||ться *несов* 1. (соединяться) मिलना मिल'чā *пп*, मिल जाना मिल джānā *пп*, в нём —ются два хороших качества उस मे दो गुणो का अद्भुत सम्मिश्रण है, 2. (гармонизировать) मेल खाना मэл к'ānā *п*, मिलना-जुलना मिल'нā-джүл'нā *пп*, не —вемел होना *пп*, одно не —ется с другим उस का आपस मे मेल नहीं खाता, ये दोनो चीजे वेमेल है, ♦ — браком *уст* शादी (विवाह) करना *п* (से с кем-л)

сочинéни||е *с* 1. (действие) लिखना лик'нā *м*, रचना рач'нā *м*, 2. (произведение) लेख лэк' *м*, रचना रач'нā *ж*, सुर-रचना सुर-рач'нā *ж* (музыкальное), собрание —й रचनाओ (कृतियों) का संग्रह *м*, सपूर्ण रचनाएँ *ж* *मн*, रचनावली *ж*, избранные —я चुनी हुई रचनाएँ *ж* *मн*, चुनी हुई कृतियाँ *ж* *मн*, 3. (школьное) [स्कूल की] रचना [स्कूल की] रач'нā *ж*

сочинить *сов* *см* сочинять

сочиня́ть *несов* 1. (произведение) लिखना лик'нā *п*, रचना रач'нā *п*, सुर-रचना करना सुर-рач'нā кар'нā *п* (о композиторе, की что-л), — стихий कविता लिखना *п*, — оперу संगीत-नाटक को लिपि-बद्ध करना *п*, 2. (выдумыв-

вать) राग गढ़ना гар'нā *п*, बना लेना банā लēnā *п*, बाते गढ़ना бāтē гар'нā *п*

сочй́ться *несов* —रसना рас'нā *пп*, रिसना рис'нā *пп*, रस (रिस) जाना рас (рис) джānā *пп*, रस निकलना рас निकал'нā *пп*, — кровью खून बहना *пп* (का о чём-л)

сочн||ый *прил* 1. रसदार рас-дār, रसीला расйлā, सरस са-рас, —ое яблоко रसीला सेव *м*, —ая травā हरी-भरी घास *ж*, 2. перен (образный, выразительный) रसीला расйлā, रसात्मक расātмаक, — стиль रसीली (समृद्ध) शैली *ж*

сочу́вственный *прил* हमदर्दी का खाम-दारदी कā, सहानुभूतिपूर्ण साख-āनुब'хूति-गूरन', समवेदनाशील сам'-वэд'нā-शील

сочу́встви||е *с* हमदर्दी खाम-दारदी *ж*, सहानुभूति साखāनुब'хूति *ж*, समवेदना сам'वэд'нā *ж*, вызывать — हमदर्दी (सहानुभूति) पैदा (उत्पन्न) करना *п* (की *у* кого-л), из —я हमदर्दी (सहानुभूति) मे, иска́ть —я हमदर्दी (सहानुभूति) चाहना *п* (की *у* кого-л), не встреча́ть —я हमदर्दी (सहानुभूति) प्राप्त न कर सकना *пп* (की *в* ком-л).

сочу́вств||овать *несов* हमदर्दी (सहानुभूति, समवेदना) रखना (प्रकट करना) खाम-दारदी (साखāनुब'хूति, сам'वэд'нā) राक'нā (प्राकट кар'нā) *п* (के लिये, के प्रति кому-л *चे* *му-л*), я емү —ую मुझे उस के

साथ हमदर्दी (सहानुभूति) है, он ~ует вашему горю उस को आप की वेदना से सहानुभूति है, он ~ует вашим идеям वह आप के विचारों से सहमत है.

союз *м* 1. (единение) मिलाप मिलाप *म*, सधि सान्ध^ख *ज*, ~ рабóчих и крестьян मजदूरों और किसानों की सधि *ज*, 2. (объединение) सघ सान्ग^ख *म*, Советский Союз सोवियत सघ *म*, Союз Советских Социалистических Республик सो-вियत समाजवादी प्रजातंत्रों का सघ *म*, 3. (организация) सघ सान्ग^ख *म*, सभा саब^ख *ज*, समिति समिति *ज*, Всесоюзный Лénинский Коммунистический Союз Молодёжи सोवियत सघ की लेनिन नामी नौज-वान कम्युनिस्ट लीग *ज*, профессио-нальный ~ ट्रेड-यूनियन *ज*, मजदूर सघ *म*, मजदूर सभा *ज*, श्रमिक सघ *म*, ~ писателей लेखक-सघ *म*, 4. (дружеское соглашение) सधि सान्ध^ख *ज*, गठबन्धन गत^ख-बान्ध^ख *न*, заключать ~ सधि (गठबन्धन) करना *न*, 5. *ग्राम* सयोजक सॉयो-джक *म*

союзник *म* दोस्त दस्त' *म*, मित्र मित्र' *म*, अनुबन्धी अनुबान्ध^ख *म*, सहयोगी साख-योगी *म*, मित्रवर्ग मित्र'-वार्ग' *म* (о классе), मित्रदल मित्र'-दाल *म* (о партии), मित्र-राष्ट्र मित्र'-रॉश्र' *म* (о государ-стве)

союзн||ый *प्रि* 1. सघ का

सान्ग^ख *क*, सघीय सान्ग^ख *यि*, सघवद्ध सान्ग^ख-बाद्ध^ख, ~ая держава मित्र-राष्ट्र *म*, सघराज्य *म*, 2. (относя-щийся к СССР) सघ का सान्ग^ख *क*, सघीय सान्ग^ख *यि*, सघवद्ध सान्ग^ख-बा-द्ध^ख, ~ая республика सघीय (सघ-वद्ध) जनतंत्र *म*, साथी-जनतंत्र *म*, ~ое гражданство सघीय नागरिक-ता *ज*

соя *ज* सोया सोय *म*

спадать *несов* 1. गिरना गिर' *न* *न*, गिर जाना गिर द्ज^ख *न* *न*, 2. (уменьшаться) घटना ग^ख *न* *न*, उतरना उतार' *न* *न*, घट (उतर) जाना ग^ख *न* (उतार) द्ज^ख *न* *न*, कम होना (हो जाना) काम ख^न (खो द्ज^ख *न* *न*, जोर टूटना зор तूत' *न* *न* (का о чем-л, напр о павод-ке), жар^ख स^ख *न* धूप ढल गई, धूप मुलायम पड़ी

спазма *ज* मरोड़ मारोड़ *म*, ऐठन अत^ख *न*, सकोचन सान्को-चन *म*

спáивать I *несов* (вином) शराव [पीने] का आदी बनाना श' *न* [पिन^ख] *क* *न* *न*

спáивать II *несов* 1. (соеди-нять паянием) झालना द्ज^ख *न* *न*, झाल लगाना (लगा देना) द्ज^ख *न* *न*, 2. *पर* एक सूत्र में बाँधना *न* *न*, सघटित (सयुक्त, सम्मि-लित) कर देना सान्ग^ख *न* (सांयुक्त', सम्मिचित) *न* *न*

спáйка *ज* 1. (действие) झाल

дж^хāl *ж*, भालना дж^хāl' nā *म*, 2. (место соединения) जोड़ джор *म*, 3. перен (связь, единение) मेल मэл *म*, मिलाप милаप *म*, सधि सанд^хи *ж*

спаліть *сов* 1. जलाना джалānā *н*, जला देना джалā дэнā *н*, 2. (опалить) भुलसाना дж^хул'сānā *н*, भुलसा देना дж^хул'сā дэнā *н*

спáльн||ый *прил* ~ вагón सोने का (के लिये) डब्बा сонэ kā (कэ лийэ) даббā *म*, ~ые принадлеж-ности विस्तर бнстар *म*, विद्यौना бич^хаонā *म*, ~ое место (в ваго-не) सोने की (के लिये) सीट сонэ кī (कэ лийэ) ейт *ж*, ~ая кóмната सोने का कमरा сонэ kā кам'рā *म*, शयनकक्ष शानан-какш' *म*

спáльня *ж* सोने का कमरा сонэ kā кам'рā *म*, शयनकक्ष шайан-какш' *म*

спáржа *ж* अस्परगस аспар'-гас *म*

спартакиáда *ж* спорт खेल-कूद का समारोह क'эл-कूद kā самā-рох *म*

спасáтельн||ый *прил* вчана-वाला бачāнэ-вāлā, вчानе का бачā-нэ kā, प्राणरक्षक прāн-ракшак, जीवनरक्षी джйवान-ракшī, ~ пояс вचाव-पेटी *ж*, रक्षा-पेटी *ж*, вчана-वाली (जीवनरक्षिणी) पेटिका *ж*, ~ая лодка вचाव कश्ती *ж*, вчана-वाली (प्राणरक्षक) नाव *ж*, ~ая экспедиция रक्षा-अभियान *म*, ~

круг तैरने (जान बचाने) का बेल *म*, डूबन-रोक *म*

спасáть *несов* वचाना бачānā *н*, वचा लेना бачā лэнā *н*, हिफाजत (रक्षा) करना खिफāзат (राक्षā) кар'-nā *н* (защищать, की кого-л, что-л, से от кого-л, от чего-л), ~утопāющего डूवते को वचाना *н*, ~жизнь जान बचाना *н* (की च्यु-л), ◇ спасти положение परिस्थिति को सँभालना *н*

спасáться *несов* वचना бач' nā *न*, वच जाना बच джānā *न*, ~бегством भागना *न*, फरार होना (हो जाना) *न*, он едва спāсся वह बाल वाल वच गया.

спасéние *с* 1. (действие) वचा-ना бачānā *म*, वचाव бачāо *म*, 2. (результат) नजात наджāt *ж*; मुक्ति मुक्ति *ж* (избавление), éто нāше едīнственное ~ इसी मे हमā-री मुक्ति है.

спасйбо *частица* शुक्रिया शु-क्रийā *म* (के लिये за что-л), धन्य-वाद द'ни'-вād *म* (के लिये за что-либо), большёе ~ बहुत बहुत धन्य-वाद *म*, दिल का शुक्रिया *म*, [सच-मुच] आप का बहुत बहुत धन्यवाद *म* (очень वां благодарен)

спасйтель *м* вчанаеवाला бачā-нэ-вāлā *म*, रक्षा करनेवाला राक्षā кар'нэ-वāлā *म*, मुक्तिदाता मुक्ति-दātā *म* *неизм* (избавитель)

спасйтельн||ый *прил* जीवन-रक्षी दजйवान-ракшī, मोक्षदायक

мокш'-дāйак, —оє срѣдство अचूक
उपाय *м*, रामबाण उपाय *м*

спасті́(сь) *сов см спасать(ся)*

спасть *сов см спадать*

спать *несов* सोना сонā *нп*,
ложиться — सोने जाना *нп*, укла-
дывать — सुलाना *п*, — мертвым
сном बेसुध पडा सोना *нп*, слāдко
— मीठी नीद सोना *нп*, не спāв-
ший всю ночь रात भर का जागा,
мне хōчется — मुझे नीद आती है.

спāться *несов безл* мне не
спītся मुझे (मेरी) नीद नहीं लगती
है मुदज^{хэ} (मэरि) नīद ना^хी लग'т^и
хаэ, хорошо спītся под ўтро
सुबह के वक़्त गहरी नीद होती है
सुबा^х кэ вакт' га^х'р^и नīд хот^и хаэ

спāянность *жс* मिलाप मिलāп
м, ऐक्य аэ^к'*м*, सधि санд^х*и* *жс*

спāянный 1. *прич от* спāягъ,
2. *прил перен* सगठित संगत^х*ит*,
सम्मिलित सम्मिलित, सयुक्त सāй^уक्त'

спāять *сов см* спāивать II

спекта́кль *м* तमाशा тамāшā
м, अभिनय аб^хинай *м*, дневной —
दिन का तमाशा (अभिनय) *м*

спектр *м. физ* रश्मि-चित्रपट
рашми-читр'-пат *м*, वर्णपट варн'-
пат *м*

спекули́ровать *несов* चोरवा-
जारी करना चор-бāзāр^и кар'нā *п*
(की चे^м-л), सट्टा करना सаттā кар'-
нā *п* (पर ना चे^м-ल), — на рāзни-
це в цēнах दामो (मूल्यो) के उतार-
चढावो पर सट्टा करना *п*

спекуля́нт *м* चोरवाजारी करने-
वाला चор-бāзāр^и кар'нэ-вāлā *м*,
सट्टेवाज सаттэ-бāз *м*

спекуля́ция *жс* चोरवाजारी
चор-бāзāр^и *жс*, कालावाजारी कāлā-
-бāзāр^и *жс*, सट्टेवाजी सаттэ-бāз^и *жс*

спѣ́лый *прил* पक्का पаккā,
परिपक्व परिपाक्व'

спервā *нареч разг* पहले па^х'-
लэ, सब से पहले सब स эпā^х'лэ, प्रथम
प्रत^хाम

спѣ́реди 1. *нареч* सामने сām'нэ,
आगे āгэ, вид — सामने का दृश्य
м смотре́ть — सामने से देखना *п*,
он стоял — वह सामने खडा था,
2. *предлог* के सामने कэ сām'нэ
последлог, के आगे कэ āгэ *последлог*

спѣ́ртый *прил (о воздухе)* दम
घुटनेवाला दाम г^хут'нэ-вāлā, उमस-
दार умас-дāр, ~ во́здух उमसदार
(दम घुटनेवाली) हवा *жс*

спесы́вый *прил* घमडी г^хаман-
द^и, गर्वीला гарवीлā अभिमानी
аб^химāч^и

спесь *жс* घमड ग^хаманд' *м*,
डींग दīг *жс*, शेखी शэх^и *жс*, अभि-
मान аб^химāн *м*; сбивāть — दिमाग
दुरुस्त करना *п* (का स को^г-ल), शेखी
(गरमी) निकालना *п* (को स को^г-ल)

спеть I *несов (созревать)* पकना
पाक'нā *нп*, पक जाना पाक दजāнā
нп, पक्का (परिपक्व) हो जाना
पाककā (पारिपाक्व') хо дजāнā *нп*
спеть II *сов (песню)* गाना गāнā
п, सुनाना сунāнā *п*

специализация *ж* (действие от гла специализироваться) विशेषज्ञता प्राप्त करना विशेश-गै'ता प्राप्त् कार'ना *म*

специализироваться *несов* विशेषज्ञता प्राप्त करना विशेश-गै'ता प्राप्त् कार'ना *न*, माहिर (विशेषज्ञ) हो जाना माहिर (विशेश-गै') हो द्जाना *नन* (मे व चे-ल)

специалист *म* माहिर माहिर *म*, विशेषज्ञ विशेश-गै' *म*, — прои-водства उद्योग-निष्णात *म*, в этой области он крупный — वह इस विषय का प्रकाड पडित है, वह इस विषय का उच्च कोटि का विशेषज्ञ है

специально *нареч* खास तौर से खास ताोर सэ, विशेष रूप से विशेश रूप सэ, विशेषकर विशेश-कार

специальность *ж* 1. (отрасль) क्षेत्र क्शैत्र' *न*, विषय विशाय *न*, 2 (профессия) पेशा पेशा *म*, धधा द'अन्दा *न*, वृत्ति व्रित्ति *ज*, овладевать свои —ю अपने धधे पर पूरी तरह से महारत हासिल करना *न*

специальный *прил* खास खास, विशेष विशेश, — корреспондент विशेष सवाददाता *न* नैउन, — выпуск (газеты, журнала) विशेष अक *न*, विशेषाक *न*, —ое образование विशेष शिक्षा *ज*

специфика *ж* विशेषता विशेश'-ता *ज*

спецификация *ж* सपूर्ण (विस्तृत) विवरण संपूर्ण (विस्तरित) विवरण *न*

специфический *прил* खास खास, विशेष विशेश

спецодёжда *ж* काम करने का (के लिये) कपडा काम कार'ने का (के लिये) काप'रा *म*

спешить *несов* 1. जल्दी करना द्जालदी कार'ना *न*, — на поезд गाडी पकडने के लिये जल्दी मे होना *नन*, не —а सुस्ती से, आहिस्ता आहिस्ता, धीरे धीरे, धीमी रफतार से, дёлать не —а जल्दी मे न होना *नन*, не —ите уходить चलने की जल्दी न कीजिये, он вечно —иг वह हमेशा जल्दी मे रहता है, он очень —ыл वह बहुत जल्दी मे था, 2. (о чаше) तेज चलना तээ चाल'ना *नन*; его часы —ат на дёсять минут उस की घडी दस मिनट तेज है, часы —ат घडी तेज है.

спешиться *сов* [घोडे से] उतरना (उतर जाना) [ग'ोरэ सэ] उतार'ना (उतार द्जाना) *नन*

спешка *ж* जल्दवाजी द्जालद'-बाझ *ज*, हडबडी कार'बारी *ज*

спешно *нареч* जल्दी (शीघ्रता) से द्जालदी (शिंग'र'ता) सэ, फौरन फाोरान

спешный *прил* फौरी फाोरि, —ое дёло फौरी काम (मामला) *न*, — заказ फौरी आर्डर *न*, —ая почта *न*, —ое письмо *न*

спешить *несов* 1. जल्दी करना द्जालदी कार'ना *न*, — на поезд गाडी पकडने के लिये जल्दी मे होना *नन*, не —а सुस्ती से, आहिस्ता आहिस्ता, धीरे धीरे, धीमी रफतार से, дёлать не —а जल्दी मे न होना *नन*, не —ите уходить चलने की जल्दी न कीजिये, он вечно —иг वह हमेशा जल्दी मे रहता है, он очень —ыл वह बहुत जल्दी मे था, 2. (о чаше) तेज चलना तээ चाल'ना *नन*; его часы —ат на дёсять минут उस की घडी दस मिनट तेज है, часы —ат घडी तेज है.

अभ्यस्त मद्यप हो जाना अब्^ख्यास्त'
मादयाप हो दजाना *न*

спидометр *м* रपतार-पैमा राफ-
तार-पाэमा *м* *неизм*, वेग-मान वэг-
मान *м*

спйलывать *несов* [आरी से]
चीरकर काटना [āry sə] चिर'कार
kāṭ'nā *п*, [आरी से] काटना (काट
देना, काट लेना) [āry sə] kāṭ'nā (kāṭ
dēnā, kāṭ lēnā) *п*

спилить *сов см* спйलывать
спин||á *ж* पीठ पित^ख *ж*, за -ой
पीठ पीछे, व्बिप्रामित्ति स्पिनु कमर
सीधी करना *п*, - क -é पीठ से
पीठ, प्लावति ना -é चित तैरना
न, लेजति ना -é चित लेटना
न, वीतर नाम व स्पिनु हवा पीछे
से धकेल रही है.

спйнк||а *ж* 1. (*у мебели*) पीठ
पित^ख *ж*, стул с прамой -ой सीधी
पीठवाली (टेकवाली) कुरसी *ж*; 2.
(*напр платья*) पीछा पिय^खā *ж*

спинной *прил* - хребёт रीड
[की हड्डी] रिर^ख [क्यि खад्दि] *ж*,
पृष्ठवश प्रिष्ट^ख-वāश *म*, मेरुदंड
मैरु-दण्ड' *म*, - मोज मेरुरज्जु *ज*

спираль *ж* कुडलित वक्रता
कुण्ड'लित वक्र'ता *ज*

спиральный *прил* पेचदार पंच-
-दार, चक्करदार चक्कर-दार, कुड-
लित कुण्ड'लित

спирт *м* स्पिरिट स्पिरिट *ज*,
अरक अरक *म*

спиртн||ой *прил* नशेला नशेला,
-बिे नापित्कि नशेली चीजे *ज* *म*

списать *сов см* स्पिसывать
списаться *сов* लिखा-पढी कर
लेना लिख^खā-पार^खयि कार लēnā *п* (से *с*
कै-ल)

спйсок *м* फिहरिस्त फिख'рист'
ज, सूची सूचि *ज*, अनुसूची अनुसूचि
ज (*приложенный к документу*),
- избирателей निर्वाचक-सूची *ज*,
मतदाता-सूची *ज*, व्बिक्क्याति व -
फिहरिस्त (सूची) मे दर्ज (शामिल)
करना *п*, - ओपचाटक गलतनामा *म*,
शुद्धिपत्र *म*, शुद्धाशुद्ध-सूची *ज*, सस्ता-
वल्याति - फिहरिस्त (सूची) बनाना *п*

स्पिसывать *несов* 1. (*копиро-
вать*) नकल करना नाकाल कार'nā *п*
(की च्चो-ल), स्पिसाति डादाचु (*напр.
о школьнике*) चुपके हिसाब की नकल
करना *п*; 2. (*со счета*) काट देना
काट दēnā *п*, मनसूख कर देना मान'-
सूख कार दēnā *п*

спйться *сов см* स्पиваться
спйхивать *несов* [एक तरफ]
धकेलना (धकेल देना, हटाना) [एक
ताराफ] द^खअकल'nā (द^खअकल दēnā,
खतānā) *п*, ठेलना त^खअल'nā *п*, [नीचे]
धकेलना (धकेल देना) [निये] द^खअकल'-
nā (द^खअकल दēnā) *п*, [नीचे] गिराना
(गिरा देना) [निये] गिरānā (गिरā
दēnā) *п* (*вниз*)

спихнуть *сов см* स्पйхивать
спйца *ж* 1. (*вязальная*) वुनने
की सूई बून'nē क्यि सूयि *ज*, 2. (*ко-
леса*) आरा ārā *म*

спйчечн||ый *прил* दियासलाई
का द्दिनā-सालāयि कā, -आयि कुरोबका

दियासलाई की डिब्बी (डिविया) *ज*,
—ая фабрика दियासलाई का कार-
खाना *म*

спі́чка *ज* ' दियासलाई दिय-
-साली *ज*, सलाई साली *ज*, корó-
-ка —ек दियासलाई की डिब्बी (डि-
विया) *ज*, чі́ркнуть —ку, чі́ркнуть
—кой दियासलाई रगड़ना *न*

сплав *I म* (леса) वहाना बाख-
ना *म*

сплав *II म* (металлов) मिश्रित
धातु मिश्रित द^१ातु *ज*, मिलावट
मिल^१ावट *ज*

спл^१авить *I сов см* сплав-
лять *I*

спл^१авить *II сов см* сплав-
лять *II*

сплавлять *I несов* (лес) वहाना
बाखना *न*, वहा देना बाखा द^१ना *न*,
वहा ले जाना बाखा ल^१ द^१ना *न*,
परवाह करना пар'वाख कार'ना *न*
(का *что-ल*), — лес в плот^१ах लक-
डियो के वेडे नीचे की ओर वहाना *न*

сплавлять *II несов* (металлы)
[धाते] मिलाना [द^१ात^१] मिल^१ना *न*,
मिश्रित करना (कर देना) मिश्रित
कार'ना (कार द^१ना) *न* (को *что-ल*,
मे *с чем-ल*)

сплани́ровать *I сов* खाका
खीचना (वनाना) खाका क^१ीच'ना (बा-
न^१ना) *न* (का *что-ल*), योजना बनाना
йодж'ना бан^१ना *न* (की *что-१*)

сплани́ровать *II сов* (о само-
лёт^१) तिरना तिर'ना *न*

спл^१ачивать *несов* इकट्ठा (एक-

जुट, एकतावद्ध) करना (कर देना)
икат^१ा (эк-джут, эк'ता-бад^१)
कार'ना (कार द^१ना) *न* (को *кого-ल*,
что-ल, के गिर्द, के इर्द-गिर्द, के चारो
ओर *вокруг кого-ल*, *чего-ल*), спло-
т^१ить ряды कतारो को मजबूत कर-
ना *न*

спл^१ачиваться *несов* इकट्ठा
(एकजुट, एकतावद्ध) होना (हो जाना)
икат^१ा (эк-джут, эк'ता-бад^१)
ख^१ना (ख^१ो द^१ना) *न* (के गिर्द, के
इर्द-गिर्द, के चारो ओर *вокруг ко-
го-ल*, *чего-ल*)

спл^१ёвывать *несов* थूकना त^१ुक'-
ना *न*, थूक देना त^१ुक द^१ना *न*

сплесті́(сь) *сов см* сплет^१ать
(-ся)

сплет^१ать *несов* बुनना ब^१न'ना
न, गूथना गु^१ना *न*, сплесті́ кор-
झीनु टोकरी बुनना *न*, сплесті́ वे-
न^१क हार बनाना *न*, па^१क स्पेल
पा^१नु मकड़ी ने जाला पूर दिया.

сплест^१аться *несов* गुथना गु^१-
ना *न*

сплётник *н* गप्पी ग^१प^१ *म*
сплётница *ज* गप्पी ग^१प^१ *ज*
сплётничать *несов* गप मारना
ग^१प म^१र'ना *न*, गपशप करना ग^१-
शाप कार'ना *न*

сплётня *ज* गपशप ग^१-शाप *ज*,
झूठी अफवाह द^१ा^१ अफ'वाख *ज*

сплоті́ть(ся) *сов см* спл^१ачи-
вать(ся)

спл^१оч^१ение *с I*. (действие от
спл^१от^१ить) इकट्ठा (एकजुट, एक-

कर साफ करना पानि ब`ार`कार аор
खिलाकार सॉफ कार`नॉ *n* (посуду)

СПОЛЗÁТЬ *несов* 1. [रेगते हुए] उतरना (उतर जाना) [pēg`тэ̌ хуэ] утар`нॉ (утар джāнॉ) *нп*, बहना बाख`नॉ *नп*, वह जाना बाख दजāनॉ *नп* (об одежде), 2. (медленно спускаться) धीरे धीरे [नीचे] उतरना (उतर जाना) द`хिरэ-द`хिरэ [न्यिचэ] утар`नॉ (утар दजāनॉ) *नп*, आहिस्ता आहिस्ता [नीचे] उतरना (उतर जाना) āхистā-āхистā [न्यिचэ] утар`नॉ (утар दजāनॉ) *नп*

СПОЛЗТІ *сов см* сползáть
СПОЛНÁ *нареч* पूरी तरह [से] पूरि ताराख [сэ], पूर्ण रूप [से] पूरन`रूप [сэ], уплатित् — बेवाकी करना *n*

СПОЛОСНÚТЬ *сов см* споласкивать

СПОР *м* बहस बाхас *ж*, वाद-विवाद वॉद-विवॉद *м*, भगडा दज`аг`рā *м* (ссора, распря), вступать в — भगडे मे पडना *नп*, жаркий — गरम बहस *ж*

СПÓРА *ж бот* [अपुष्पक पौधो का] पुनरुत्पादक बीज (रेणु) [апушпак паод`ō кā] पुन`रुत्पāдаक бйдж (рэну) *м*, बीजाणु бйджāну *м*

СПÓРИТЬ *несов* 1. बहस (बहस-मुबाहिसा, वाद-विवाद) करना बाхас (बाхас-मुबāхисā, वॉद-विवॉद) कार`-नॉ *n* (पर ० चैम-ल), ० वकूसाх не спорят रुचियाँ भिन्न है, 2. (ссориться) भगडा करना दज`аг`рā

кар`нॉ *n*, 3. (держать пари) बाजी (शर्त) लगाना бāзй (шарт`) лагāнॉ *n*

СПÓРИТЬСЯ *несов* राडे देलो не споритс्य कही कोई सकावट पैदा हुई काखी कोय रुकāvат पाэдā хуय, у него все споритс्य वह सब कुछ अच्छी तरह करता है वाख саб कुच`अच`खी ताराख कार`тā хāэ

СПÓРНЫЙ *прил* भगडे का दज`аг`рэ कā, विवाद-ग्रस्त विवाद-ग्रаст`, विवादास्पद विवादāспад, — вопрос भगडे का सवाल *м*, विवादास्पद (विवाद-ग्रस्त) प्रश्न (विषय) *м*

СПОРО́ТЬ *сов* फाडकर (चीरकर) अलग करना (कर देना) प`ार`कार (चिर`कार) алаг кар`нॉ (кар дэ-нॉ) *n*

СПОРТ *м* खेल-कूद क`эл-कूद *м*, лыжный — स्कीइंग स्कйинг` *ж*

СПОРТІВН||ЫЙ *прил* खेल-कूद का क`эл-कूद कā, —ая площадка खेलो के लिये अखाडा (मैदान) *м*, —ые состязāния खेल-कूद का मुकाबला *м*, खेल-कूद की प्रतियोगिता *ж*, — инвентāрь खेल का सामान *м*, खेल के प्रसाधन *म* *मн*, — зал खेलो का हाल *м*

СПОРТСМЭН *м* खिलाडी क`хилāरй *म*, खेलाडी क`элāरй *म*, कसरती कास`ратй *म*

СПÓСОБ *м* तरीका тарйкā *म*, ढग द`анг` *म*, प्रकार प्राकār *म*, उपाय упāय *म*, — произвōдства эл पैदावार का तरीका *म*, उत्पादन

(उत्पत्ति) की प्रणाली (पद्धति, शैली) *жс*, — употреблёния इस्तेमाल का तरीका *м*, प्रयोगविधि *жс*, — приговлёния तैयार करने का तरीका *м*, та́ким —ом इस तरह (ढग, तरीके, प्रकार) से, все́ми —ами सब (हर, सभी) तरह (ढग, तरीके, प्रकार) से.

способно́сть *жс* 1. योग्यता *йог'й'та жс*, организа́торские —и सगठन करने की योग्यता *жс*, सगठन-सबधी योग्यता *жс*, व्यवस्था-सबधी-योग्यता *жс*, твóрческие —и रचना-त्मक योग्यता *жс*, у́мственные —и बुद्धिबल *म*, —к му́зыке सगीत की प्रतिभा *жс*, челове́к с большо́йми —ями प्रतिभाशाली व्यक्ति *म*, 2. (возможность) क्षमता *क्षам'та жс*, 3.. покупа́тельная — *жс* खरीदने की शक्ति *хар'йд'нэ кй шакти жс*, क्रय-शक्ति *край-шакти жс*

способно́ый *прил* 1. (одарённый) प्रतिभासपन्न *пратиб^ха-сампанн'*, प्रतिभाशाली *прагиб^ха-शा́лй*, गुणी *गुन'й*, —к му́зыке सगीत-प्रतिभा युक्त, 2. (на что-л) लायक *ла́й'як* (के *на что-ल*), काविल *का́бिल* (के *на что-ल*), योग्य *йог'य'* (के *на что-ल*), वोदा́ *способна* *превраща́ться* *в* *пар* *पानी* *भाप* *मे* *बदल* *सकता* *है*, *पानी* *भाप* *मे* *परिवर्ति́त* *हो* *सकता* *है*, *он* *способен* *на* *все* *वह* *कुछ* *भी* *कर* *वैठेगा*.

способо́вствовать *несов* मदद (सहायता) देना *मादाद* (*साख़ा'य'ता*) *दэना* *п* (को *кому-ल*, *чему-ल*, *मे*

в чём-л), मुवाफिक (अनुकूल) होना *मुवा́फик* (*ануку́ल*) *ख़ोना* *нп* (के *кому-ल*, *чему-ल*), योग देना *йог* *дэना* *п* (मे *чему-ल*)

споткну́ться *сов см* *споты-ка́ться*

спотыка́||ться *несов* ठोकर खाना (लेना) *т^хокар* *क^ха́на* (*लэना*) *п*, ठोकर लगना *त^хокар* *लाг'на* *नп* (को *о* *ком-ल*), *идти* —*ясь* ठोकरे खाते हुए चलना *नп*

спохвати́ться *сов см* *спохва́-тыва́ться*

спохва́тыва́ться *несов* (*оду-мыва́ться*) गौर करके अपनी राय बदलना *гаор* *кар'кэ* *ап'ни* *ра́й* *ба-дал'на* *п*

спра́ва *нареч* दाहिने *दा́хинэ*, दाये *दा́й'э*, दाहिनी तरफ (ओर) *दा́-ख़िनी* *тараф* (*ор*) (की *от* *чего-ल*); दाहिने (दाये) से *दा́хинэ* (*दा́й'э*) *сэ*, दाहिनी तरफ (ओर) से *दा́ख़िनी* *ता-राф* (*ор*) *сэ* (*откуда*), — *нале́во* *दा-हिनी* *तरफ* (*ओर*) से *वाई* *तरफ* (*ओर*)

справедли́вость *жс*. इसाफ *йसा́ф* *म*, न्याय *न्या́य* *म*, *добива́ться* —*и* *न्याय* के लिये *सघर्ष* *करना* *п*, *по* —*и* *न्यायतः*, *◇* *отдава́ть* — *न्याय* *करना* *п* (के *प्रति* *кому-ल*, *чему-ल*)

справедли́в||ый *прил* 1. न्याय-प्रिय *न्या́य-при́й'* (*о* *человеке*), न्याय-पूर्ण *न्या́य-пу́рн'* (*напр* *о* *решении*), —*ая* *война́* *न्यायपूर्ण* *युद्ध* *п*, 2. (*правильный*) सच्चा *сачча*

спр́авить(ся) *сов см справ-*
лять(ся)

спр́авк||а *ж* 1. पूछ-ताछ पूच^ख-
-ताच^ख *ж* , पूछ-जाँच पूच^ख-दजाँच *ж* ,
наводить ~и पूछ-ताछ करना *п*
(की *о* ком-л , *о* чем-л) , 2. (доку-
мент) हवाला ख़ावाला *м* , प्रमाण-पत्र
प्रामाँन-पत्र' *म*

справля́ть *несов (праздновать)*
मनाना मानाँनā *п* ; ~ प्राँздник
त्योहार (उत्सव) मनाना *п*

справля́ться *несов* 1. (осве-
домляться) पूछना पूच^खना *п* , पूछ
लेना पूच^ख लэना *п* , सवाल (प्रश्न)
पूछना सавाँल (प्राश्न') पूच^खना *п*
(से *у* кого-л , का *о* ком-л , *о* чем-
-либо) , सवाल (प्रश्न) करना (कर
लेना) सавाँल (प्राश्न') कार'ना (कार
लэना) *п* (से *у* кого-л) , ~ *о* здо-
ро́вье मिजाजपुर्सी करना *п* (की *о*
чьем-л) , कुशल-क्षेम पूछना *п* (का *о*
чьем-л) , 2. (исполнять) पूरा (अदा,
सपूर्ण) करना पूरा (अदा, सम्पूर्ण)
कार'ना *п* , काबू में रखना काबू में
रख'ना *п* , निभाना निभ'ना *п* , ~ *с* рабо́той
काम अच्छी तरह पूरा करना *п* , स्प्रा-
виться со своёй зада́чей काय' की
सामर्थ्य रखना *п* , он не спр́авится
с э́тим де́лом यह काम उस से नहीं
निभेगा , 3. (побеждать) जीतना
दजित'ना *п* , जीत लेना दजित लэना
п , с ним нелегко́ спр́авиться उस
पर काबू पाना आसान नहीं , उस को
काबू में लाना आसान नहीं .

спр́авочник *м* दिग्दर्शन पुस्तक
दिग्-दारшान-पुस्तक *ж* , प्रदर्शिका
प्रादारशिका *ж* , железнодоро́жный
~ रेलवे का [जेवी] रहनुमा *и*
неизм , कार्मान्नीय ~ जेवी रहनुमा
म *неизм*

спр́авочный *прил* पूछ-ताछ का
पूच^ख-ताच^ख का , हवाले का ख़ावाले का
(относящийся к справочнику)

спра́шивать *несов* 1. पूछना
पूच^खना *п* , पूछ लेना पूच^ख लэना *п* ,
सवाल (प्रश्न) करना सавाँल (प्राश्न')
कार'ना *п* (से *у* кого-л) , माँगना
माँग'ना *п* , माँग करना माँग कार'ना
п (की चैगो-ल) , मुतालबा करना मु-
ताँल'बा कार'ना *प* (का चैगो-ल , тре-
бовать) , ~ स्लीशком вы́сокую це́ну
बहुत ज्यादा दाम माँगना *п* , 2. (же-
лать видеть) पूछना पूच^खना *п* ,
मिलने की इच्छा करना मिल'ने की
ич'ना कार'ना *п* (से *кого-л*) , 3.
(требовать ответственности)
с вас бу́дут ~ за э́то आप इस का
जिम्मेदार (उत्तरदायी) होंगे आप इस का
जिममेदार (उत्तरदायी) होंगे आप इस का
जिममेदार (उत्तरदायी) होंगे आप इस का

спровоци́ровать *сов* उकसाना
उक'साना *п* , भड़काना ब'कार'काना *п* ,
उत्तेजित करना (कर देना) उत्तेजित
कार'ना (कार दाना) *п* , छेड़ना च'एर'-
ना *п* (что-л)

спрос *м* 1. माँग माँग *ж* , खपत
क'आपत *ж* , на това́р есть ~ चीजों
की बहुत माँग है , ~ *и* предложение
माँग और पूर्ति *ж* , 2. без спр́оса
विना इजाजत (अनुमति) के बिना

иджāзат (анумати) кэ, уходить
без спрōса बिना छुट्टी चला जाना
бинā ч^хуттй чалā джāнā нп

спросить сов см спрашивать

спросонок нареч जागते ही
джāг'тэ хй, अधजागे ад^х-джāгэ

спрыгивать несов [नीचे] कूदना
[нйчэ] куд'нā нп, कूद पडना कूद
пар'нā нп (पर से с чего-л)

спрыгнуть сов см спрыги-
вать

спрыскивать несов छिड़कना
i^хирак'нā п, छिड़क देना ч^хирак
дэнā п

спрыснуть сов см спрыски-
вать

спрягать несов грам गरदानना
гар'дāн'нā п, [क्रिया का] रूप साध-
ना [крийā kā] руп сād^х'нā п

спрягаться несов грам गरदा-
ना जाना гар'дāнā джāнā нп

спряжение с грам विकार वि-
कār м, गरदान гар'дāн ж

спрятать сов छिपाना च^хипāнā
п, लुकाना лукāнā п, छिपा (лука)
देना (ле́на) ч^хипā (лукā) дэнā (лэ-
нā) п

спрятаться сов छिपना च^хип'нā
нп, लुकना лук'нā нп, छिप (лук)
जाना ч^хип (лук) джāнā нп, — за
дэрево पेड (वृक्ष) की ओट मे छिप
जाना नп

спугивать несов डराकर भगाना
(भगा देना) дарāкар б^хагāнā (б^ха-
гā дэнā) п, डराकर उडाना (उडा

देना) дарāкар урāнā (урā дэнā) п
(птиц)

спугнуть сов см спугивать

спуск м. 1. (действие) उतराई

ут'рāй ж, उतरान ут'рāн м,
[नीचे] उतारना [нйчэ] утār'нā м
(от гл спускātь), [नीचे] उतरना
[нйчэ] утар'нā м (от гл спу-
скātься), — корабля на воду जहाज
को पानी मे डालना п, 2. (откос)
उतार утār м, उतराव ут'рāо м,
ढलान д^халāн м, ढाल द^хāl ж, кру-
тōй — खडा ढलान म, отлōгий —
हलका ढलान म

спускātь несов 1. [नीचे] उतार-
ना (उतार देना) [нйчэ] утār'нā
(утār дэнā) п, नीचे करना нйчэ
кар'нā п, — флаг झडा उतारना
(नीचे करना) п, — [судно] на во-
ду [जहाज] पानी मे डालना п, 2.
(освободить) — с цепи जजीर
खोल लेना занджйр к^хол лэнā п
(की कोго-л), जजीर हटाके आजाद
(मुक्त) करना занджйр хатакэ āзād
(मुक्त') кар'нā п; — с привязи
रस्सी खोल लेना расsey к^хол лэнā п
(की कोго-л), 3. (воздух, газ) छोडना
ч^хор'нā п, छोड देना ч^хор дэнā п,
निकालना निकāl'нā п, — воду из
प्रुदा तालाब का पानी निकालना п,
— воду (в уборной) पानी बहाना п;
4. (прощать) राख माफ करना māф
кар'нā п, माफी (क्षमा) करना māфй
(कшамā) кар'нā п (की что-л);
он ей éтого не спýстит वह इस से

इस का बदला लेगा, ◇ ~ курок घोड़ा दबाना (दबा देना, छोड़ना, छोड़ देना) *n*, спустя рукава разг बेपरवाही (बेफिक्री) से.

спускаться *несов* 1. [नीचे] उतरना (उतर जाना) [निये] उतर'ना (उतर दजाना) *nn*, नीचे आना निये ānā *nn*, ~ с лестницы सीढ़ी से उतरना *nn*, ~ с горы पहाड़ पर से उतरना *nn*, ~ на парашюте छतरी से (के सहारे) उतरना *nn*, 2. (о ночи, тьме) आना ānā *nn*; 3. (по течению) बहना बाख'ना *nn*, ~ вниз по реке दरिया के दहाने की तरफ (ओर) जाना *nn*

спустить(ся) *сов см* спустать(ся)

спустя *предлог* के बाद (पश्चात्) कэ बाद (पश्चात्) *последлог*, ~ пять дней पाँच दिन के बाद, немного ~ कुछ देर बाद, कुछ समय पश्चात्

спутать *сов* 1. (нити, волосы) उलझाना ул'дж'ānā *n*, उलझा देना ул'дж'ā дэнā *n*, 2. *перен* (сбить с толку) उलझन में डालना ул'дж'ан मё दाल'ना *n*, गड़बड़ करना гар-बार кар'ना *n*, गड़बड़ाना гар-барānā *n*, गुमराह करना (कर देना) гум-राख कार'ना (कार दэнā) *n*, भटकाना б'хат'kānā *n* (сбить с пути)

спутаться *сов* 1. उलझना уладж'x'na *nn*, उलझ जाना уладж'x' джānā *nn*, 2. *перен* (сбиться с толку) गड़बड़ाना гар'барānā *nn*,

गुमराह होना (हो जाना) гум-раख खonā (खo джānā) *nn*, भटक जाना б'хатаक джānā *nn* (сбиться с пути)

спутник *м* 1. हमराह खам-раख *м*, सहचर साख-चार *म*, सहचारी साख-चारि *म*, 2. *астр* उपग्रह उप-ग्रख *म*

спутница *ж* सहचरी साख-चारि *ж*, सहचारिणी साख-चारिनि *ж*

спячка||*а* *ж* निद्रा निद्रā *ж*; зимняя ~ शीतनिद्रा *ж*, впадать в ~у निद्रा में सोना *nn*

сравнени||*е* *с* 1. मुकाबला मु-काब'ла *म*, तुलना तुल'ना *ж*, вне ~я अतुलनीय, अद्वितीय, не поддаваться ~ю अप्रतिम (अतुलनीय) होता *nn*, это не поддается ~ю इस का कोई मुकाबला नहीं, इस की कोई तुलना नहीं, по ~ю के मुकाबले [में], की तुलना में, 2. стёпени ~я *грам*. तुलना की श्रेणियाँ तुल'ना कि श्रэнийā *ж* *mn*

сравнивать I *несов* (делать ровным) चौरस (समतल) करना (बनाना) चाорस (समतल) कार'ना (बानānā) *n*, ◇ сравнить с землей जमीन के बराबर कर देना *n*

сравнивать II *несов* (сопоставлять) मुकाबला करना मुकाब'ла कार'ना *n* (का को-ल, что-ल, से с кем-л, с чем-л), तुलना करना तुल'ना कार'ना *n* (की को-ल, что-ल, से с кем-л, с чем-л)

сравнительно-исторический

прил तुलनात्मक-ऐतिहासिक तुल'-
नात्मक-अतिहासिक

сравнительный прил तुल-
नात्मक तुल'नात्मक, तौलनिक ताол'-
निक, —ое языкознание तुलनात्मक
भाषाशास्त्र म

сравнить сов см сравни-
вать II

сравниться сов बराबर हो जा-
ना бар-ā-бар хо джānā нп (के
स के न-1, с чем-л)

сражать несов 1. (убивать)
मार डालना māṛ dāl'nā n, कतल
करना (कर देना) काल кар'nā
(кар дэнā) n, болёзнь его сразила
वह बीमारी से निडाल हो गया, 2. пе-
рен हेरत (चक्कर, अचभे) मे डालना
(डाल देना) ख़ाэрат (चाक्कर, ачам-
б'э) mē dāl'nā (dāl dēnā) n

сражаться несов लड़ना лар'nā
нп, लड़ाई (जग, युद्ध) करना लारāy
(джанг', нудд'') кар'nā n (से स
के न-1, с чем-л), लोहा लेना лохā
лэнā n (से स के न-1, с чем-л)

сражени||е с लड़ाई ларāy ж,
जग दजानг' ж, युद्ध йудд' n,
выигрывать — मैदान मारना n,
пóле —я लड़ाई का मैदान n, युद्ध-क्षेत्र
n, रणक्षेत्र n, — при Бородине
बोरोदिनो की लड़ाई sc

сразить(ся) сов сч сражать
(-ся)

сразу нареч 1. (в один приём)
एकदम एक-दम, एक साथ एक साथ,
एक ही मारा में एक ही साथ mē, ने

грузи — столько एकदम इतना वोभ
मत लाद दो, 2. (немедленно) फौरन
[ही] फाोरान [खि], सहसा saħ'sā,
एकाएक एक-ā-एक, तुरत तुरान्त', —
же после (чего-л) के ठीक बाद ही
срам n शर्म शर्म' ж, लज्जा
लाज्जā ж, —! शर्म!, फटे मुंह!

срамыть несов шарманā шар'-
манā n., शर्मदा (लज्जित) करना
शарमान्दा (लाज्जित) кар'nā n,
शर्म दिलाना शर्म' дилānā n

срамыться несов शर्मदा
(लज्जित) हो जाना шарमान्दा
(लाज्जित) хо джānā нп

срастаться несов जुड़ना джур'-
нā нп, जुड़ जाना джур джānā нп,
сломанная кость хорошó срослась
टूटी हुई हड्डी अच्छी तरह जुड़ गई.

срастись сов см срастаться
средā I ж (день недели) बुध
[वार] буд'[-vār] m

сред||ā II ж मध्य माद'й' n,
окружающая — वातावरण m, со-
циальная — सामाजिक वातावरण n,
в нашен —é हमारे बीच (मध्य) मे

среди предлог 1. (в числе) बीच
(दरमियान) [मे] бич (дар-миān)
[mē] (के को-ल, чего-1), मे mē по-
сле лог, — его книга उस की किताबी
के दरमियान मे, — друзёи दोस्तो के
दरमियान मे, — нас, вас हमारे,
तुम्हारे दरमियान, 2. (посреди
внутри) बीच (दरमियान, मध्य) [में]
бич (дар-миān, माद'й') [mē] (के
кого-л, чего-1), में mē после лог,

— **у́лицы** सड़क के बीच, बीच सड़क
 पर, — **ко́мнаты** कमरे के दरमियान;
 — **но́чи** आधी रात के वक़्त (समय);
 ♦ — **бе́ла дня** दिन दहाड़े

среднеазиатский при मध्य-
एशियन мад^хй'-эшийан

средневеко́вый прил मध्यका-
लीन мад^хи'-ка́лйн

средневеко́вые с मध्यकाल
мадх'и'-кал м, मध्य युग мадх'и'-
йуг м

среднегодовой *прил* प्रतिवर्ष
 औसत प्रति-वर्ष' औसत, — *при-*
 рост प्रतिवर्ष औसत वृद्धि *ж*, वार्षिक
 वृद्धि का औसत *м*

среднемёсячный прил प्रति-
मास औसत प्रति-मास औसत, ~ до-
ход प्रतिमास औसत आय ж

срѣдн||ий прил 1. बीच का बич
 kâ, दरमियानी дар-мийāनй, मँभला
 мадж^хlā, मध्य мад^хй', — этāж
 विचली मजिल жс, — сын विचला
 (बीच का) बेटा м, — пāлец बीच-
 वाली (बीच की) उँगली жс, ज्येष्ठा
 жс, в райōне срѣднего Донцā
 डोनेत्स के बीच के इलाके मे, Срѣд-
 ний Восток मध्य का पूर्व म, Срѣд-
 ния Азия मध्य एशिया м, 2. (про-
 межуточный) बीच का बич kâ, मध्य
 мад^нй', दरमियानी дар-мийāнй,
 औसत аосат, —их лет अघेड उम्र
 का, मध्यवयस्क, человек —его рōста
 औसत कद का आदमी м, — урожāн
 औसत फसल жс, 3. (посредствен-
 ный) औसत दर्जे का аосат дardжэ

क़ा, मामूली māmūlī, साधारण cād^{xā}-
 रान, —ие способно́сти साधारण
 योग्यता *ज*, 4. (обычный, типич-
 ный) औसत aosat, साधारण cād^{xā}-
 रान; —záработок साधारण आय *ज*,
 —яя скóрость मध्यम रफ़्तार *ज*, ◇
 — род *ग्राम* नपुसक लिंग *॥*; —ие
 века́ मध्य युग *म*, मध्यकाल *म*,
 —яя шко́ла माध्यमिक शिक्षालय
म, —ее образова́ние माध्यमिक
 शिक्षा *ज*

срѣдств||о с 1. साधन сѣд^{ан}ан
 м , -а произвѣдства उपज (उत्पा-
 दन) के साधन м мн , -а сообщѣ-
 ния आवागमन (गमनागमन, यातायात)
 के साधन м мн , -а к существо-
 вѣнію जीविका жс , उपजीवन м ,
 जीवनवृत्ति жс , пускѣть в ход все
 -а सब प्रकार के उपाय काम मे
 लाना п ; 2. (лекарство) दवा दाва
 жс , औषधि ओष'द^{хи}и жс , лечѣбное
 - दवा жс , औषधि жс , 3. मн -а
 (материальный достаток) धन
 द^{хан}ан म , आमदनी ँम'दानि жс (до-
 лод), жить по -ам अपनी आमदनी
 के अदर रहना अप'नी ँम'दानि कэ ан-
 дар राख'नѣ नп , жить не по -ам
 अपनी आमदनी से बढ-चढकर रहना
 अप'नी ँम'दानि सэ бар^х-चार^хकार
 राख'नѣ नп , सामर्थ्य से बाहर खर्च
 करना сѣмарт^н'н' सэ бѣ^खार харч'
 кар'नѣ न , человек со -ами सपन्न
 मन^{द्य} सम्पान्नि' मनुशि' म

срезать

काटन

॥ , काट

一

अलग (पृथक्) करना क़ात'कार अलाग (प्रित^खाक) कार'नā *n*

срѣзать *несов см* срезать

срѣзаться *сов (на экзамене)*

разг फेल हो जाना फ़ेल खो दज़ानā *nn*

срисовать *сов см.* срисовывать

срисовывать *несов* नकल (प्रति-लिपि) करना (कर लेना) नाकाल (प्रा-तिлиपि) कार'नā (कार लēनā) *n* (की *चतो-ल*)

сровнять *сов см* сра́внивать *I*

сродство *с. хим* मिलनप्रवणता मिलान-правान'तā *ж*, समानता са-мāн'тā *ж*

срок *м* 1. (дата) तारीख़ तārīх *ж*, दिनांक दिनāнк' *м*, तिथि तित'и *ж* (по лунному календарю), मिति मित'и *ж* (уплаты по векселю), в —वक्त (समय) पर, क्रा́йний — अतिम तारीख *ж*, выполнѣть план до срōка समय से पहले योजना पूरी करना *n*, назначать —तारीख (तिथि) डालना (नियत करना, निश्चित करना) *n*, переносить — तारीख टालना *n*, 2. (промежуток времени) समय самай *म*, मीयाद मийāद *ж*, अवधि аваद^खи *ж*, в кратчай-ший —थोडे से थोडे समय मे, कम से कम समय के भीतर, अल्पतम समय मे, в устанόбленный — निर्धारित (निश्चित) समय के भीतर, билēt срōком на недēлю हफ़तावारी टिकट *म*, продлѣние срōка आयुवृद्धि *ж*,

продлѣть — अवधि बढ़ाना *n*, по истечѣнии срōка मीयाद पूरी हो जाने पर, अवधि की समाप्ति के पश्चात्.

срōчно *нареч (быстро)* जल्दी (तेजी) से दज़алд'и (तज़'и) सэ, फौरन फ़ाорान, शीघ्र शīг'р'

срōчн||ый *прил* 1. (спешный) फ़ौरी फ़ाор'и, जल्द दज़алд', —ая телегрāмма एक्सप्रेस तार *и*, फौरी तार *म*, 2. (производимый в опре-деленный срок) निर्धारित समय पर निरद^खारित सामान पार, — платѣж निर्धारित समय पर अदायगी *ज*

сруб *м* चौकोर ढाँचा चाо-кор द^खāчā *म*, चौखटा चाо-क^खатā *म*

срубать *несов* [काटकर] गिराना (गिरा देना) [क़ात'कार] गिरāनā (गिरā दēनā) *n*.

срубѣть *сов см* срубать

срыв *м* नाकामी नā-कām'и *ж*, असफलता असा-प^खाल'तā *ж*, — рабо-ты काम मे अव्यवस्था *ж*, — плāна योजना भग हो जाना *म*

срывать *I* *несов* 1. तोड़ना тор'нā *n*, तोड़ देना тор दēनā *n*, तोड़कर चुनना тор'कार चुन'нā *n* (цветы), तोड़कर उड़ाना (उड़ा देना) тор'कार урāнā (урā दēनā) *n* (вет-ром), — мāsку नकाब उतारना (हटाना) *n*, पोल खोलना *n* (की *с* кого-л), रहस्योद्घाटन करना *n* (का *с* кого-л), 2. (гнев, злобу *и* *т* *n*) *разг.* उतारना утār'нā *n*, निकालना निकāl'нā *n*, — раздра-

ज्हेन на ком-л अपना गुस्सा (क्रोध, रोष) किसी पर उतारना *n*, किसी को अपने गुस्से (क्रोध, रोष) का शिकार बनाना *n*, 3. (*портить, губить*) *разг* गडबड करना гар-бар кар'нā *n* (मे *что-л*), नाकाम करना (बनाना) नā-कām кар'नā (बा^नā^नā) *n*, बेकार करना бэ-кār кар'नā *n*, — рабóту काम मे गडबड करना *n*, — план योजना को नाकाम करना (बनाना) *n*, योजना को भग करना *n*, योजना को चूर कर नाकाम कर देना *n*

срывать II *несов* (*уничтожать, разрушать*) जमीन के बरावर कर देना замй^н кэ бар-ā-бар кар дэнā *n*

срываться *несов* 1 (*с цепи и т* *n*) छूटना च^खут'नā *нп*, छूट जाना च^खут джā^नā *нп*, — с пётель कुलावे से हटना (हट जाना) *нп*, 2. (*падать откуда-л*) गिरना гир'нā *нп*, गिर जाना गир джā^नā *нп*, рабóчий сорвāлся с лесóв मजदूर मचान से गिर गया, 3. (*заканчиваться неудачей*) *разг* नाकाम (असफल) होना (हो जाना) नā-कām (аса-п^खाल) хонā (खो दजā^नā) *нп*, ♦ с^рвāться с языка жवान (मुँह) से निकलना (निकल जाना) *нп*, сорвāться с мёста तेजी से निकलना *нп*

срыть *сов см* срывать II

ссадина *ж* रगड राгар *ж*, खरोच क^खारब^च *ж*, त्वक्छेद त्वक्-च^खेद *म*

ссадить *сов см* ссāживать I, II

ссāживать I *несов* (*кожу*) रगड डालना राгар दāl'нā *n*

ссāживать II *несов* (*напр из вагона*) उतरने मे मदद (सहायता) करना उтар'नэ मē माдад (सा^खā^य'तā) кар'नā *n* (*помогать сходить*), उतारना उतār'नā *n*, उतार देना उतār दэнā *n* (*высаживать*), — с пóезда गाडी से उतार देना *n*, — с коня^р घोडे पर से उतार लेना *n*.

ссóр||а *ж* भगडा दज^खाг'рā *म*, बिगाड बिगār *म*, कलह काल^ख *म*, विवाद विवād *म*, я с ним в —е मेरी उस से अनबन हो गई, हम दोनो मे बिगडी है, начинāть —у भगडा उठाना *n*, बखेडा मचाना *n*

ссóриться *несов* भगडना दज^खा-гар'नā *नп*, भगडा (बिगाड, विवाद) करना दज^खाг'रā (बिगār, विवād) кар'नā *n*

СССР (Союз Советских Социалистических Респу́блик) सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्रो का सघ совийात самāдж-вāदй प्राджā-तान्त्रō कā санг^ख *म*

ссуд||а *ж* उधार उद^खār *म*, कर्ज कार^ख *и*, ऋण रिन *म*, दावāть —у उधार (कर्ज) देना *n*, брать —у उधार (कर्ज) लेना *n*

ссудить *сов см* ссужāть

ссужāть *несов* उधार (कर्ज) देना उद^खār (का^ख ' *энā* *ссылāt* *देश*

कालना (निकाल देना) [дэш сэ] *никāl'nā* (никāl дэнā) *n*, देशनि-
काला करना дэш-никālā кар'nā *n*
(का को-ल), निर्वासित करना निर-
वāसित кар'nā *n*

ссылать I *несов* (высылать-
ся) [देश से] निकाला जाना [дэш сэ]
никālā джānā *np*

ссылать II *несов* 1- (ука-
зывать) हवाला देना хавālā дэнā *n*
(का на ко-л, на что-л), उद्धरण
देना उद्ध^xारान дэнā *n* (का на
что-л), उद्धृत करना उद्ध^xरित кар'-
nā *n* (цитировать), 2. (оправ-
дываться) कारण बताना кārān ба-
tānā *n*, — на болéзнь बीमारी को
कारण बताना *n*, — на головн^yю
боль सिरदर्द को कारण बताना *n*

ссылка I *ж* (изгнание) देशनि-
काला дэш-никālā *m*, निर्वासन निर-
वāсан *m*

ссылка II *ж* (указание) हवाला
хавālā *m*

ссылный *m* कैदी काэди *m*,
निर्वासित निरवāसित *m*

ссыпать *сов см* ссыпātь

ссыпātь *несов* [एक जगह] डाल-
ना (डाल देना) [эк джагах] дāl'nā
(дāl дэнā) *n*

ссыпка *ж* [एक जगह] डालना
[эк джагах] дāl'nā *m*

ссыпной *прил* — пункт अनाज
का गोदाम аनाдж кā годām *m*,
अनाज जमा करने की चौकी аनाдж
джама кар'nэ кй чаокй *ж*

стабилизация *ж* स्थायीकरण
ст^xāйй-каран *m*

стабилизировать *сов и несов.*
स्थायीकरण करना ст^xāйй-каран
кар'nā *n* (का что-л)

стабилизироваться *сов и не-*
сов स्थायी होना (हो जाना) ст^xāйй
хōnā (хо джānā) *np*

стабильный *прил* स्थायी ст^xā-
йй, — учебник प्रामाणिक पाठ्य-
-पुस्तक *ж*

стáвень *m см* стáвня

стáвить *сов* 1. खड़ा करना (कर
देना) к^xарā кар'nā (кар дэнā) *n*,
रखना राक्^xнā *n*, लगाना лагānā
n, रख (лага) देना राक्^x (лагā)
дэнā *n*, — в ряд एक कतार (श्रेणी)
मे रखना (लगाना) *n*, — цветы в
बोदु पानी मे फूल रखना *n*, — пā-
мятник यादगार (स्मारक) खड़ा
करना *n*, — телефон टेलीफोन
लगाना *n*, 2 (компресс, горчичник
и т *n*) लगाना лагānā *n*, — тер-
мометр थर्मामीटर (तापमान) लगाना
n, — компрéсс पुलटिस चढाना
(बॉधना) *n*, — бāнки सीगी लगाना
n, 3 (пъесу и т *n*) उतारना
утār'nā *n*, रगमच पर लाना रांग'-
-манч' пар лānā *n*, स्टेज करना
стэдж кар'nā *n* (को что-ल), प्रदर्शन
करना प्राдарशन кар'nā *n* (का
что-ल), दिखाना दिक्^xānā *n*, 4 (в
игре) [वाजी] लगाना [бāзй] лагānā
n, दाँव पर रखना дāо пар राक्^xнā
n, — два прóтив одного एक के

खिलाफ (विरुद्ध) दो लगाना *n*, —
 все на карту *перен* अपने सर्वस्व
 को दाँव पर रख देना *n*, 5 (*выдвигать*)
 उठाना *ут^खānā n*, पेश (उप-
 स्थित) करना *पेश (उपास्त^खнг) कार^नā n*,
 — *вопр*ос सवाल उठाना (पेश
 करना) *n*, प्रश्न उपस्थित करना *n*,
 — *вопр*ос रेब्रोंм सवाल को सीधा
 पेश करना *n*, — *на* *голосов*ание
 राय (मत) लेना *n* (*पर* *что-л*); —
*усл*овия शर्तें रखना *n*, 6. (*считать*,
полагать). — *за* *п*равило नियम
 बना लेना *ний*ам *бан*ā *л*ēnā *n*, —
*ц*елью लक्ष्य बनाना *лак*ш^य’ *бан*ānā
n, मकसद (उद्देश्य) लेना *маक*’*सा*द
(उद्देश^य) *ल*ēnā *n* (*का* *что-л*), *вы*-
*со*кō — *ког*ō-*л*. किसी को बहुत मान-
 ना *кис*ी *ко* *ба*х^ут *м*ā^н’*н*ā *n*, *ни* *в*
*гро*ш *не* —, *ни* *во* *что* *не* — *नी*ची
*ни*गाह (दृष्टि) से देखना *नी*च[ी] *ни*гā^ह
*(दृ*ष्टि) *स*ē *द*ē^ख’*न*ā *n*, कुछ नहीं
 समझना *कु*च^ख *ना*х[ै] *सा*मा^दज^ख’*न*ā *n*,
 ◇ — *п*ечать छाप लगाना *n*, —
*час*ы घड़ी मिलाना *n* (*से* *по* *че*му-*л*),
 — *пре*п^ят^{ст}вия रोड़े अटकाना *n*,
 बाधाएँ खड़ी करना *n*, विघ्न डालना
n, — *с*ē^{ति} जाल लगाना *n*, — *ди*ā^ग-
*но*з तशखीस (रोग-निदान) करना *n*,
 — *в* *ту*п^{ик} *घ*वरा देना *n*, — *в* *т*р^{уд}-
*но*е *поло*ж^ение कठिन स्थिति में डाल-
 ना (डाल देना) *n*, — *в* *из*в[े]ст-
 ность खबर (समाचार) देना *n*, सूचित
 करना (कर देना) *n*, — *т*ē^{сто} [आटे
 की] लेई बनाना *n*, — *ре*क[ो]र्ड रि-
 कार्ड कायम (स्थापित) करना *n*

ста́вка *I* *ж* *воен* — *главно-*
*ком*андующего सदर-मकाम साдар-
 -макām *м*, प्रधान शिविर *пра*द^खā^н
 शिविर *м*

ста́вк||а *II* *ж* *1* (*тарифа, на-*
лога *и* *т* *n*) दर *дар* *ж*, — *з*ā^{ра}-
 ботной *प*лā^{ты} वेतन की दर *ж*,
 2 (*в* *иг*ре) बाजी *ब*ā^зी *ж*, दाँव *द*ā[ो]
म, ◇ *д*ē^{ла}ть —*у* *на* *ког*ō-*л*, *на*
*ч*тō-*л* किसी पर भरोसा करना *n*

ста́вленник *म* कठपुतली *का*त^ख-
 -पुत^ली *ज*

ста́вня *ж* क्वाड *कि*वā^र *म*,
 तख्ता *ता*х^तā *म*, टट्टी *ता*त^ती *ज*,
 शटर शатар *म*

стади́он *म* स्टेडियम *स्ट*ē^{ди}यām
म, क्रीडाक्षेत्र *क्र*ी^रā-*क*श^एत्र’ *म*

ста́дия *ज* मजिल *मा*न^जिल *ज*,
 अवस्था *आ*व^{स्}तā^ख *ज*, व^{्य}स^{या} —
 चरम (उच्चतम) अवस्था *ज*

ста́до *с* गल्ला *गा*ल^लā *म*, रेवड
*र*ē^वार *म*, झुंड *ज*ख[ु]न्^ड’ *म*

стаж *म* *1* नौकरी की अवधि
*ना*ок[’]र[ी] *क*ी *आ*व^ध *न* *ज*, *नि*यो^जन-
 -अवधि *नी*यो^दज^कान-*आ*व^ध *न* *ज*, *प*ार^त
 -ी^यन[ी]य — *पा*र^{टी} की सदस्यता का
 पुरानापन *म*, *पा*र^{टी}-सदस्यता की अवधि
ज, *с* *бо*евы́м *ста*жем युद्ध का अनु-
 भव-प्राप्त, 2, *ис*пы^та^{те}ль^{ны}и —
 उम्मेदवारी का काल *उ*म^{मे}द^{वा}री *का*
*का*ल *म*, *प*री^{क्ष}ण-काल *पा*र[ी]क^शान-*का*ल
म, *про*хо^{ди}ть — *का*म के अनुभवों
 को प्राप्त करने के लिये निश्चित
 अवधि तक काम पर नियुक्त होना
*का*म *क*ē *आ*नु^बख[ा]व[ो] *को* *प*्रा^पत’ *का*र[’]नē

कэ लийэ нишчит аवाद^хи так кām
пар нийукт' хонā *нп*

стажёр *м* उम्मेदवार उम्मэд-वār
म, काम सीखने के लिये नियुक्त
पुरुष कām स्यक^х’нэ кэ лийэ нийукт’
пуруш *म*, शिक्षणार्थी शिकश’नār-
т^хи *म*

стажироваться *несов* उम्मेद-
वार होना उम्मэд-वār хонā *нп*,
उम्मेदवार के रूप में काम करना
उम्मэд-वār कэ руп मē कām кар’нā
п, काम सीखने के लिये नियुक्त हो-
ना कām स्यक^х’нэ कэ लийэ нийукт’
хонā *нп*

стакан *м* गिलास गилās *म*, —
चाю, вина, воды एक गिलास चाय,
शराब, पानी *म*

сталевár *м* फौलाद बनानेवाला
(गलानेवाला) фаолād банāнэ-вālā
(галāнэ-вālā) *म*, फौलाद-निर्माता
фаолād-निरमाता *म* *неизм*

сталелитейный *прил* — за-
вóд стéил фауздरी стéил-фаўнд’ри
жс, फौलाद गलाने की मिल фаолād
галāнэ кй मिल *жс*, इस्पात (फौलाद)
का कारखाना испāt (фаолād) кā
кār-хāнā *म*

сталепрокáтный *прил* —
стан, — завóд фौलाद को दवानेवा-
ली मिल фаолād को дабāнэ-вālй
мил *жс*

стáлкивать *несов* 1. ढकेलना
द^хакэл’нā *п*, ढकेल देना द^хакэл
дэनā *п*, — लóдку в вóду कश्ती को
पानी में डालना (ढकेलना) *п*, столк-

нúть с мéста ढकेलना *п*, 2. (уда-
рять друг о друга) टकराना так’-
рāнā *п*.

стáлкиваться *несов* टकराना
так’рāнā *нп* (से с кем-л, с чем-л.),
टकरा जाना так’рā दजāनā *нп* (से
с кем-л, с чем-л), *автомोबίलि*
столкнúлись मोटरे टकरा गई; *вам*
не раз придется — с éтим явлé-
нием इस से आप का सामना एक से
ज्यादा बार होगा, он столкнúлся с
затруднénиями उस के सामने विघ्न
आये, *интерéсы* их столкнúлись
उन के हितो में विरोध है.

стáло быть *вводн сл разг* इस
प्रकार *ис* प्राकār, अतएव अता-एव, इस
कारण से *ис* कāран सэ

сталь *жс* इस्पात *испāt* *म*, फौ-
लाद фаолād *म*, *литāя* — ढाला हुआ
फौलाद *म*, *нержавéющая* — जग न
लगने योग्य इस्पात (फौलाद) *म*, *за-*
калāть — इस्पात (फौलाद) को पानी
देना *п*

стальной *прил* फौलादी फाо-
लāदी, फौलाद का фаолād कā

стамéска *жс* रुखानी रुक^хāनй
жс, छेनी च^хэनй *жс*

стан I *м* (фигура) डील-डौल
दéил-दाол *म*, काठी कāt^хи *жс*, *тón-*
кий — पतली कमर *жс*

стан II *м* *тех* मिल मिल *жс*,
прокáтный — *रोलिग*-मिल *жс*,
*листо*прокáтный — फौलाद की पतली
चद्दर बनानेवाली मशीन *жс*

стан III *м* (лагерь) छावनी

च^खाон^य *ज*, कैप का^एम्प' *म*, полев^{ой}
— खेत-कैप *म*

станд^{арт} *म* नमूना नामूना *म*,
मानक मा^नक *म*, आदर्श आ^दर्श' *म*

станд^{артиза}ция *ज* आदर्शानु-
कूल बनाना आ^दर्शा^{नु}कूल बा^नाना
म, मानकीकरण मा^न'क^य-कारान *म*

станд^{артизи}ровать *сов* *и*
несов आदर्शानुकूल बनाना आ^दर्शा-
नुकूल बा^नाना *न*

станд^{артный} *прил* नमूने
(आदर्श) का नामूने (आ^दर्श') क[ा],
— дом नमूने का घर *म*, आदर्श-गृह *म*

станк^{остро}ение *с* मशीनी
औजारो का निर्माण मा^शीन[ी] आ^उर्ज[ा]
क[ा] निर्माण *म*

станов^иться *І* *несов* *1* (вста-
вать) उठना उ^ठ'ना *न*, उठ जाना
उ^ठ द^जाना *न*, खडा होना (हो जाना)
क^खार[ा] होना (हो द^जाना) *न*, उठ
खडा होना उ^ठ क^खार[ा] होना *न*, जगह
लेना द^जागा^ह लेना *न* (занимать
место), — на кол^ени घुटनो के बल
खडा होना (हो जाना) *न*, घुटने
टेकना *न*, — на ц^ылочки प^जी के
बल उठना *न*, — на сту^л कुरसी
पर चढ जाना *न*, — на ч^ыю-^л.
сто^{ро}ну किसी का पक्ष लेना *न*,
2 (располагать^{ся}) — ला^गер^е
पडाव करना पा^रो क^{ार}'ना *न*, डेरा
डालना द^эरा द[ा]ल'ना *न*, — на я^корь
लग^र डालना ला^गार द[ा]ल'ना *न*,
3. (останавливать^{ся}) रुकना रु^क'ना
न, रुक जाना रु^क द^जाना *न*,
चलते-चलते ठहर जाना चा^ल'त^э-चा^ल'त^э

त^खा^खार द^जाना *न* (ना^{प्र} आ^इदु^{ष्ट}े^म
च^लो^वे^के), चा^स्य स्त[ा]लि घडी ब^द हो
गई, रेक[ा] स्त[ा]ला दरिया ज^म गया

станов^иться *II* *несов* *1* (де-
лать^{ся}) बनना बा^न'ना *न*, बन जा-
ना बा^न द^जाना *न*, होना होना *न*,
हो जाना हो द^जाना *न*, स्त[ा]त्य उ^ची-
ते^लेम उ^{स्त}ा^द (अध्यापक) बन जाना
न, स्त[ा]न[ो]वि^तся ख[ो]लो^दन ठड हो
रही है, स्त[ा]न[ो]वि^तся ते^मन[ो] अधेरा हो
रहा है, बो^ल्यो^मु स्त[ा]न[ो]वि^तся व^स
ख[ु]जे बीमार (रोगी) की हालत बुरी
से बुरी हो रही है, स्त[ा]लो इ^वे^स्त[ो],
च^तो मा^लूम हुआ है कि ., ए^मु
स्त[ा]लो स्मे^शन[ो] उस को ह[ँ]सी आई,
2 *безл* *с отрицанием* ए^гो ने स्त[ा]-
लो उस का स्वर्गवास हो गया ए^स क[ा]
स्वा^रग'-वा^स हो ग[ा]या, $\diamond$ *во что бы*
तो नि स्त[ा]लो हर कीमत पर.

стан||^ок *म* मशीनी औजार मा^श-
न[ी] आ^उर्ज[ा] *म*, मशीन मा^शीन *ज*,
कल काल *ज*, पचा^तन[ी] — छापा *म*,
छापे की कल *ज*, मुद्रणयत्र *म*, तो-
का^रन[ी] — लेथ *म*, लेथ-मशीन *ज*,
खराद *ज*, तका^की *—* कपडा बुनने
की मशीन *ज*, क^रघा क^{ार}'ग[ा] *म*
(ручной), रा^बो^тать *у* —का मशीन
पर काम करना *न*, रा^बो^тать *на*
च^еते^рех —का^ख चार मशीनो को
चलाना *न*

ста^нци||^я *ज* *в разн знач* स्टे-
शन स्त^эशन *म*, उ^зलो^вая — *ज* -^д
जकशन *म*, को^нे^чная — अ^{ति}म स्टे^शन
म, तो^вार^ная — *ज* -^д मा^ल-स्टे^शन
म, ना^ча^ль^ник — *म* स्टे^शन-मा^{स्}टर *म* ;

उतारना утār'nā *n* , उतार लेना утār
लэнā *n*

статй́ст *m* театр वैकल्पिक
पात्र वाकालपिक पāтр' *m* , मूक अभि-
नेता मुक अब्^хिनэтā *m* *неизм*

статй́стика *ж* अक-विवरण
अन्क'-विवारान *m* , साख्यकी सāन्क^хй'-
कй *ж* , आंकडे āक'рэ *m* *मн* (цифры,
показатели)

статистй́ческ||ий *прил* अक-
विवरण-सवधी अन्क'-विवारान-सम-
बान्द^хй, ~ое управлѐние अक-वि-
भाग *m*

стāтный *прил* सुडौल सु-दाол,
सुगठित सु-गत^хित

статў́т *m* *юр* व्यवस्था वйावा-
स्त^хā *ж* , विधान विद^хāन *m*

стāтуя *ж* वुत бут *m* , मूर्ति
मूर्ति *ж* , प्रतिमा प्रатिमā *ж*

стать *I* *сов см* становй́ть-
ся *I, II*

ста||ть *II* *сов* (начать) शुरू
(आरम्भ) करना शुर्^у (āрамб^х)
कार'nā *n* , लगना लग'nā *нп* (после
неопределенной формы *гл*), он ~л
читāть वह पढने लगा, он ~л пи-
сāть वह लिखने लगा; ♠ я бы не
стал вас беспоко́ить, ёсли бы не
мै आप को कष्ट न देता, लेकिन...

стат||ь *III* *ж* *разг* с какой
стāти? क्यो? किब?, किस वजह (का-
रण) से? किस वадजाय (kāरण) सē?

стāться *сов* (приключиться)
разг होना खोना *нп* , पडना पार'nā
नп , हो (पड) जाना लो (पार) दजāनā

नп , मोजेत ~, что.. यह हो सकता
है कि..

стат||ья *ж* 1 लेख लēख^х *н* ,
निवध निबान्द^х *m* , передовāя ~
मुख्य लेख *m* , अग्रलेख *m* , редак-
ционная ~ सपादकीय [लेख] *m* , сбōр-
ник ~ей लेखसग्रह *m* , 2 (раздел,
параграф) दफा दाфā *ж* , धारा д^хā-
рā *ж* , अधिकरण अद^хिकारान *н* ,
3 (счета, сметы) खाता क^хāтā *m* ,
मद मद *ж* , ~ расхōда खर्च की मद
ж , ~ дохōда आय की मद *ж* , ♠
это осōбая ~ यह विलकुल दूसरी
वात है.

стациона́р *m* (лечебный) अस्प-
ताल अсп'tāl *m*

стāчечник *m* हडताली खार'-
तāलй *m*

стāчечный *прил* हडताली खार'-
तāलй, ~ комитёт हडताल-कमेटी *ж*

стāчка *ж* हड़ताल खार'tāп *ж* ,
всеобщая ~ आम हडताल *ж*

стащй́ть *сов* 1 *см* *стаски-*
вать, 2. (украсть) *разг* चुराना
चुरānā *n* , चुरा लेना चुरā लэнā *n* ,
चोरी करना चोरй कार'nā *n* (की
चो-ल)

стāя *ж* झुंड दज^хунд' *m*

стāять *сов* गलना गाल'nā *नп* ,
पिघलना पिग^хाल'nā *नп* , गल (पिघल)
जाना गाल (पिग^хाल) दजāनā *नп*

ствол *m* 1. (дерева) तना तानā
m , घड द^хार *m* , कांड कāन्द' *m* ,
2. (оружия) नाल नāl *ж* , नाडी नā-
रй *ж* , ट्यूब तйूब *m* . (орудия)

ствóрка ж किवाड किवार म ,
पट पत म (दверей)

стеарин м स्टियेरिन стийэ-
рин м

стéбель м डडी दान्दी ж , डठल
दान्त^खाल म

стёган||ый прил ~ое одеяло
रजाई राझाई ज , लिहाफ लिहाफ म

стегать I несов (одеяло и т п)
तागना ताग'ना न , टाँका चलाना
ताँका चालाना न , तागा डालना तागा
दाल'ना न

стегать II несов (бить) कोडे
(चाबुक) मारना (लगाना) कोरे (चा-
बुक) मार'ना (लागाना) न

стегну́ть сов см стегать II

стежо́к м टाँका ताँका म

стекáть несов [नीचे] बहना (बह
जाना) [नीचे] बाख'ना (बाख दजाना)
न , ढलकना द^खालाक'ना न , टपकना
तापाक'ना न (कापत, तечь), —
по ка́пле बूँद बूँद होकर गिरना
(गिर जाना) न

стекáться несов 1 (о потоках)
मिलना मिल'ना न , मिल जाना मिल
जाना न , 2 перен इकट्ठा (जमा)
होना (हो जाना) नकत'ना (जमा)
खाना (खो दजाना) न , भीड लगना
ब^खर लाग'ना न (की ० को-ल)

стекло́ с शीशा शीशा म , काँच
काँच म , оконное — खिडकियो का
शीशा म , ла́мповое — लैप-चिमनी
ज , увеличíteльное — आतशी
(वृहत्प्रदर्शक) शीशा म , зерка́льное
— प्लेट-ग्लास म , часовóе — घडी

का शीशा म , стекла [очко́в] [चश्मे
का] शीशा म

стеклоду́в м कँचेरा काँचेरा म
стекля́нн||ый прил शीशे
(काँच) का [बना हुआ] शीशे (काँच)
का [बाना खुआ], —ая дверь शीशे
का दरवाजा म , —ые изделия शीशे
की चीजे ज म

стеко́льн||ый прил काँच का
काँच का , — заво́д काँच का कारखाना
म , शीशे बनानेवाला कारखाना म ,
—ая промышле́нность काँच का
उद्योग म

стеко́льщик м शीशा लगाने-
वाला (जडनेवाला) शीशा लागाने-वा-
ला (जडार'ने-वाला) म

стелі́ть несов विछाना बिच'ाना
न , लगाना लागाना न , — постéль
विस्तर विछाना (लगाना) न , — ска́-
терть चादर विछाना न

стелі́ться несов (об облаках,
дыме) छाना च'ाना न , छा जाना च'ना
जाना न , дым стéлется по́низу
धुआँ नीचा-नीचा है, धुआँ नीचे-नीचे
छाया हुआ है

сте́лька ж सोक-तली सोक-ता-
ली ज

сте́льная прил — कोरवा
वच्चा व्याई हुई गाय बाचचा बाँव
खुआ गाँ ज

стемне́||ть сов बेस सॉफ हो
जाना सॉफ^ख खो दजाना न , अघेरा
हो चलना अन्ध'ारा खो चाल'ना न ,
—то सॉफ हो गई, अघेरा हो चला.
стен||á ж दीवार दिवार ज ,

капитальная — खास दीवार *जс*,
 го́лые стéны नगी (सादी) दीवारे
जс *मन*, обно́сить —ой दीवार से
 घेरना *न*, возводíть стéну दीवार
 उठाना (खीचना, चुनना, खडी करना)
न, ♦ приперéть когó-л. к —é किसी
 को शिकस्त देना *न*, быть припер-
 тым к —é हार मान लेना *न*, в че-
 тырех —áх चहारदीवारी में, в —áх
 инститúта शिक्षणालय के सोमा-
 क्षेत्र में, शिक्षणालय की चहारदीवारी
 में, у стен Москв́ы मास्को के दर्वा-
 जे पर.

стенгазéта *जс* (стенна́я газé-
 та) दीवार-समाचार-पत्र द्यि́вār-самā-
 чāр-патр' *म*

стенн||ой *прил* दीवारी द्यि́वārй,
 दीवार (भित्ति) का द्यि́вār (ब^खित्ति)
 kā, —ые часы घडियाल *म*, दीवार-
 -घडी *जс*, — шкаф दीवारी अलमारी
जс, —áя жи́вопись भित्ति-चित्र *म*,
 —áя газéта दीवार-समाचार-पत्र *म*

стеногра́мма *जс* शार्टहेड-रिकार्ड
 शāрт'-खाэन्द'-रिकāрд' *म*, शार्टहेड-
 -रिपोर्ट शāрт'-खाэन्द'-रिपोर्ट' *जс*

стенографíровать *сов* и *не-*
сов शार्टहेड [मे] लिखना शāрт'-
 -खाэन्द' [मэ] लिख^खना *न*

стенографíст *म* आशुलिपि-
 -लेखक āशु-लिपि-लэк^खाक *म*, आशु-
 लिपिक āशु-लिपिक *न*.

стенографíстка *जс* आशुलिपि-
 -लेखिका āशु-लिपि-लэк^खिका *जс*

стенографíческий *прил* आशु-
 लिपि-सवधी āशु-लिपि-सम्बन्ध^ध, —

— отчет आशुलिपिलेखक की रिपोर्ट
जс, शार्टहेड-रिपोर्ट *जс*

стеногра́фия *जс* आशुलिपि
 āशु-लिपि *जс*, आशुलिपि-कला āशु-
 -लिपि-काला *जс*, शार्टहेड शāрт'-
 -खाэन्द' *म*

стéпен||ь *जс* 1 दर्जा दार्दजā *म*,
 अश āश *म*, हद хад *जс*, सीमा сймā
जс, в немāлой —и काफी हद तक,
 до нéкоторой (извéстной) —и
 किसी हद (सीमा, अश) तक, до ка-
 кóй —и? किस हद (सीमा, अश) तक?,
 в дóлжной —и उचित मात्रा (अंश)
 में; в бóльшей йли мéньшей —и
 कम या अधिक मात्रा में, अल्पाधिक
 (न्यूनाधिक) मात्रा में, 2 *मत* घात
 г^खāt *म*, 3. (ученая) उपाधि упāд^खи
जс, डिगरी दिग'रй *जс*, पदवी пад'वी
जс, — дóктора нау́к डाक्टर की उपा-
 धि (डिगरी) *जс*, — кандидāта нау́к
 उम्मेदवार की उपाधि (डिगरी) *जс*,
 присуждāть ученую — उपाधि
 (डिगरी) प्रदान करना *न*, ♦ пёрвой,
 вторóй —и (об ордене, дипломе)
 प्रथम, द्वितीय श्रेणी का.

степно́й *прил* स्तपी स्तपй,
 स्तपीय स्तपйи', मैदानी माэдāनй,
 — райóн स्तपी (मैदानी) प्रदेश *न*

степь *जс* स्तपी स्तपй *जс*, चटियल
 मैदान चतियल माэдāन *म*

стереоско́п *म* स्टिरियोस्कोप
 स्तिरिनोस्कोप *म*, त्रिविमक्ष त्रिवि-
 मэкш' *म*

стереоскопíческий *прил* स्टि-
 रियोस्कोपिक स्तिरियोस्कोपिक

стереотѣп *м полигр* स्टिरियो-टाइप स्तिрийотāип *м*, छपाई का प्लेट च^४ापāй कā प्लेत *м*, साद्र-मुद्र सāन्द्र'-мудр' *м*

стереотѣпн||ый *прил 1 полигр* स्टिरियोटाइप स्तिрийотāип, साद्रमुद्रित सāन्द्र'-мудрит, —ое издāние स्टिरियोटाइप (साद्रमुद्रित) आवृत्ति *ж*, 2 *перен* —ая фрāза टकसाली वाक्य так'сāлй वāक्य' *м*

стереть(ся) *сов см* стирāть (-ся)

стеречь *несов 1 (охранять, караулить)* रखवाली करना राख'^४-вāलй кар'нā *п* (की *что-л*), निगृह-बानी करना निगा^४-бāनй кар'нā *п* (की *кого-л*, *что-л*), पहरा देना पा^४-рā дēнā *п*, 2 (*подстерегать*) इतिजार करना ин^४изār кар'нā *п* (का *кого-л*, *что-л*), प्रतीक्षा करना प्रा^४тйкшā кар'нā *п* (की *кого-л*, *что-л*), ताक मे बैठना тāk мē баэт'^४нā *пп* (*сидеть в засаде, под-карауливать*)

стёржень *м* चूल चुल *ж*, कील कīल *м*

стерилизāция *ж 1 (обеззараживание)* कीटाणुशोधन कितāну-शो-द^४ан *м*, जीवाणुहनन джйवāну-^४хан *м*, 2 (*обеспложивание*) नि स-तान (जननाक्षम) बनाना नि^४сантāн (джан'нāкшам) банāнā *м*

стерилизовāть *сов и несов 1 (обеззараживать)* कीटाणुरहित करना कितāну-रा^४हित кар'нā *п*,

2 (*лишать способности к дето-рождению*) जननाक्षम बनाना джан'-^४нāкшам банāнā *п*

стерильность *ж 1 (отсут-ствие микробов)* अजीवाणुता अजй-^४वāнутā *ж*, 2 (*бесплодие*) वध्यता वанд'^४й'ā *ж*

стерильный *прил 1 (обезза-раженный)* कीटाणुरहित कितāну-रा-^४हित, अजीवाणु अजйवāну, 2 (*бес-плодный*) वध्य वанд'^४й', निष्फल निш^४п^४ал

стёрлядь *ж* स्टर्लेट старлат *ж*, पचपालिका पानч'-пāликā *ж*

стерпётъ *сов* सहना са^४х'нā *п*, वर्दाश्त करना бар-дāшт' кар'нā *п*

стертый 1 *прич от* стереть, 2 *прил (стершийся)* घिसा हुआ ग^४исā хуā

стеснѣни||е *с 1 (ограничение)* तगी тан^४гй *ж*, पावदी पā-бандй *ж*, प्रतिबध प्रा^४तिбанд'^४ *м*, 2 (*нере-шительность*) घबराहट ग^४аб'рā^४хат-*ж*, सकोच сан^४коच *м*, без —я^४ बेतकल्लुफी (अनौपचारिकता) से

стеснѣтельный *прил 1 (за-стенчивый)* शर्मीला шар^४мйлā, सको-ची сан^४коचй, सकोचशील сан^४коच-^४шил, 2 (*неудобный*) नाजुक नāзुक, मुश्किल муш^४киल, कष्टप्रद каш^४т'-^४प्राд

стеснѣть *сов см* стеснять

стеснāть *несов 1 (затруд-нять, ограничивать)* पावदी (प्रति-^४वध) लगाना (लगा देना) पā-बандे

(प्रतिबन्ध^ख) лагānā (लाग़ा दēnā) *n*, तग करना (कर देना) तान्ग' कार' nā (कार दēnā) *n*, — движения हरकत को रोकना *n*, ваш приезд не стеснит нас आप के आने से हमें कोई कष्ट नहीं, 2 (смущать) घवराना г^хаб'рānā *n*, घवरा देना г^хаб'рā дēnā *n*

стесня||ться *несов* शरमाना шар' mānā *np*, не —йтесь! तकल्लुफ न कीजिये!, он стесняется сказать вам इस कहने में वह आप से शरमाता है, ◇ не — в средствах वेरोк-टोक खर्च करना *n*

стечение *c* — नारोदा भीड ब^хйр *ж*, जमघट джам' г^хат *м*, — обстоятельство परिस्थितियों का संयोग पारिस्थित्यो कā सāног *м*

стечь(ся) *сов см* стекать(ся)

стилистический *прил* शैली-सबधी शाэली-सम्बन्ध^ख

стиль *м* 1. शैली शाэली *ж*, — в работе कार्यशैली *ж*, 2 (о календаре) नोवый — नयी शैली नयि शाэली *ж*, старый — पुरानी शैली पुरāन^ख शाэली *ж*

стильн||ый *прил* —ая мебель एक काल (शैली) का फर्नीचर एक काल (शाэली) कā फार्नीचर *м*

стимул *м* प्रेरणा प्रेर' nā *ж*, प्रेरक शक्ति प्रेरक शक्ति *ж*

стимулировать *сов и несов* प्रेरित करना (कर देना) प्रेरित कार' nā (कार दēnā) *n* (के लिये कचчу-ल).

стипендият *и* वृत्ति पानेवाला व्रित्ति पāनэ-वāलā *м*

стипендия *жс* वृत्ति व्रित्ति *жс*, студентическая — छात्रवृत्ति *жс*, государственная — सरकार से मिलनेवाली वृत्ति *жс*

стиральн||ый *прил* धोने का д^хонэ кā, —ая машина धुलाई की मशीन *жс*, — порошок कपड़े धोने का सोडा *и*

стирать I *несов I* पोछना पōч' nā *n* (вытирать), झाड़ना дж^хār' nā *n* (сметать), [रगड़कर] मिटाना (मिटाना देना) [रागड़'कार] मि-तānā (मितā दēnā) *n* (напр रे-зинкой), मिटाना मि-तānā *n*, मिटा देना मि-तā दēnā *n* (уничтожать), — пыль धूल झाड़ना *n*, — пот с лица चेहरे पर से पसीना पोछना *n*, 2 (делать ссадину) खर्राश लगाना (पैदा करना) харāш лагānā (पाэдā कार' nā) *n*, ◇ стереть с лица земли संसार से नष्ट कर देना *n*

стирать II *несов* (мыть) धोना д^хонā *n*

стираться *несов* घिसना г^хис' nā *np*, मिटना मि-त' nā *np*, घिस (मित) जाना г^хис (मित) दजānā *np*, надпись стерлась от времени समय ने आलेख मिटा दिया, стереться в памяти स्मृति से निकल जाना *np*, स्मृति में न रहना *np*

стирк||а *жс* धुलाई д^хулай *жс*, отдавать в —у धुलवाना *n* (से кому-л, कुदा-ल)

сти́скивать *несов* दवाना दाबा-
ना *n*, भीचना ब॒यिच'ना *n*, ~ в
объя́тиях वाहुओ मे लपटा लेना *n*,
भीच भीचकर गले लगाना *n*, ~ зу́бы
दाँत भीचना *n*

сти́снуть *сов* *си* **сти́скивать**
стих *м* कविता कवितā *ж*, पाद
पाद *м* (строка), бе́лый ~ अनु-
कात कविता *ж*, во́льныи ~ मुक्त
कविता *ж*, пи́сать стихи́ кविता
लिखना *n*

стиха́ть *несов* धीमा (खामोश,
चुप, शांत) हो जाना द॒यिमा (खामोш,
чуп, शांत') хо джа́ना *ни*

стихи́йн||ый *прил* आप से आप
हो जानेवाला āп сэ āп хо джа́нэ-
ва́ла, अपने आप चलनेवाला ап'нэ
āп चाल'नэ-वा́ла (самопроизволь-
ный), योजनाहीन जोड़'ना-हीन (бес-
плановый), ~ое бе́дствие प्राकृतिक
दुर्घटना *ж*

стих||и́я *ж* 1 (явление приро-
ды) प्रकृति की ताकते प्राकृति की
ताक'ते *ж* *मн*, मेघलीला मेघ'लीला
ж (напр ураган, буря), покоря́ть
~и́ю प्रकृति की अधी ताकतो पर
काबू पाना *n*, 2 *перен* (неоргани-
зованная сила) अराजकता अरा-
जक'ता *ж*, ♠ **быть в своёи** ~и́и
अपने रग मे होना *ни*

сти́хнуть *сов* *си* **стиха́ть**
стихосло́жение *с* छंदोव्यवस्था
च॒न्दो-व्यावास्त॒हा *ж*

стихотворе́ние *с* कविता का-
वितā *ж*, काव्य कावि' *म*

стихотво́рный *прил* छंदोवद्ध
च॒न्दो-बाद्ध', पद्यवद्ध पादि'-बा-
द्ध', पद्यमय पादि'-माय, ~ разме́р
छंद *म*, ~ перево́д पद्यमय अनुवाद
и, पद्यानुवाद *म*

стла́ть(ся) *несов* *си* **стелы́ть**
(-ся)

сто *числит* सौ साо, ~ оди́н एक
सौ एक, ~ пять एक सौ पाँच, ~
се́мьдесят пять पौने दो सौ, ~
ты́сяч लाख *м*

стог *м* टाल ता́ल *ж*, [सूखी घास
का] ढेर [सूख'या ग'ास का] द॒खेर *म*

стогра́дусный *прил* सौ डिगरी
का साо दिग'री का

сто́имость *ж* 1 *эк* मूल्य मुली'
म, приба́вочная ~ अतिरिक्त मूल्य
म, ~ произво́дства उत्पादन (उत्प-
त्ति) का मूल्य *म*, ~ рабо́чей си́лы
श्रमशक्ति का मूल्य *म*, 2 (цена) даम
दाम *म*, कीमत किमत *ж*, мूल्य
मुली' *म*, ~ перево́зки ढुलाई का
खर्च *म*

стои||ть *несов* 1 (о денежной
стоимости, т.ж. перен) स्कóлько
~т э́та кни́га? इस किताब की
कीमत क्या है? *ис* किताब की किमत
कीयाँ खाэ?, इस पुस्तक का दाम (मूल्य)
क्या है? *ис* पुस्तक का दाम (मुली')
कीयाँ खाэ?, э́то ниче́го не ~т *прям*,
перен इस का कोई मूल्य नहीं है *ис*
काँ कोय मुली' नाहीं खाэ, э́то ~ло
ему́ большо́го труда́ इस ने उस के
लिये बड़ी मुश्किल पैदा की *ис* नэ *ус*
कэ लिये बारी मुश्किल पाэдā की,

СТОЙЛО с [अस्तवल का] खाना
[аст'бал kā] xānā m (для лошади),
[गोठ का] खाना [गोट^x kā] xānā m
(для коровы)

столбѣц *м* (газетный) कालम
kālam *म*, स्तम्भ स्तम्भ^ख *म*.

СТОЛБИК *м* छोटा खभा च^хотā
क^хамб^хā *м*

СТОЛБНЯК *м* 1 *мед* धनुस्तभ
द^ханु-стамб^х *म*, 2 *перен* सन्नाटा
саннātā *म*, सज्ञाहीनता сан्गिā-
-ह्यिन्'तā *ज*

СТОЛÉТИЕ *с* 1. (*срок*) सदी सद्य
ज, शताब्दी शताब्दी *ज*, शतवर्ष
शत-варш' *म*, 2 (*годовщина*)
शतवार्षिक (शतवर्षीय) उत्सव शत-
-वर्षिक (शत-варशीय') उत्सव *म*

СТОЛÉТНИЙ *прил* सौ साल (वरस,
वर्ष) का साо सāl (барас, варш') कā,
शतवार्षिक शत-वर्षिक, शतवर्षीय
शत-варशीय'

СТОЛІЦА *ж* राजधानी рāдж-
-द^хāни *ж*

СТОЛІЧНИЙ *прил* राजधानी का
рāдж-द^хāनि कā, — *гóрод* राजधानी
ज, *राजनगर* *म*; — *жїтель* राजधा-
नी-निवासी *म*

СТОЛКНОВÉНИЕ *с* 1 *टक्कर* так-
кар *ज*, *टकराव* так'рāо *म*, —
поездóв रेलगाडियो का टकराव *म*,
रेलगाडियो की टक्कर *ज*, 2. *перен*
— *интерéсов* हितसघर्ष ह्यिन्-सान-
-ग^хारш' *म*, *स्वार्थसघर्ष* स्वāрт^х-सान-
-ग^хारश' *म*, *вооруженное* — सशस्त्र
द्वद्व सा-शास्त्र' द्वान्द्व' *म*, *मुठभेड*
मुत्-ब^хэр *ज*, छेड़छाड़ च^хэр-च^хār *ज*
(*стычка*)

СТОЛКНУТЬ(ся) *сов* *सि* стал-
кивать(ся)

СТОЛОВА́ТЬСЯ *несов* अपने खाने
का इतजाम (प्रबध) करना अप'नэ

क^хāनэ कā *इन्त'зāम* (प्राबान्द^ख) кар'-
नā *п.* (के यहाँ *у* *кого-л*)

СТОЛÓВАЯ *ж* 1 (*в квартире*)
खाने [भोजन] का कमरा क^хāनэ
[ब^ходжан] कā кам'рā *म*, 2 (*за-
ведение*) भोजनशाला ब^ходжан-शāलā
ज, भोजनालय ब^खодж'नāलā *म*, भो-
जनगृह ब^खоджан-ग्रिह *म*

СТОЛÓВ||ЫЙ *прил* — *прибóр*
रकावियो, चमचो इत्यादि का सेट
राकāबीय, चाम'चो *इतिāदि* कā सэт
म, —*ая* लóжка बड़ा चमचा барā
चाम'чā *म*, —*ое* винó हलकी शराव
हāल'कī शारāб *ज*, —*ое* белье मेज-
पोश और खाने के रूमाल मэз-पोш
аор क^хāनэ कэ рū-мāल *म* *मн*

СТОЛП *м* स्तभ стамб^ख *म*, *стол-
пý* óбщества समाज के स्तभ *म* *मн*.

СТОЛПІ́ТЬСЯ *сов* भीड लगना (लग
जाना, जम जाना) б^खір лаг'нā (चाг
джāнā, джам джāнā) *म* (की
о *ком-л*)

СТОЛЬ *нареч* इतना *इत'нā*, —
мāло इतना थोडा (कम), — *мнóго*
इतना ज्यादा; — *вāжний* *вопрóс*
इतना महत्वपूर्ण सवाल *म*, *это* *не* —
вāжно यह कोई खास अहम बात
नही, इस की कोई खास अहमीयत
नही

СТÓЛЬКО *нареч* इतना *इत'нā*,
उतना *उत'नā*, — *врéмени* इतना ज्यादा
वक्त, इतना वक्त, — *книг* इतनी
किताबे, — [же] скóлько इतना ही
जितना, इतना ज्यादा जैसा, *не*
— *же* इतने *र* (*и* *...*)

не — устáл, скóлько гóлоден थकान से ज्यादा उसे भूख है, वह इतना थका हुआ नहीं जितना ही भूखा है, वह थका हुआ कम और भूखा ज्यादा है.

столяр *м* बढई бар^хай *м*, सु-
тार сутār *м*

столярн||ый *прил* बढई (सुतार)
का бар^хай (сутār) кā, —ая ма-
стерскāя बढई-घर *м*, —ое ремеслó
बढईगिरी *ж*

стоматолóгия *ж* दतविज्ञान
дант'-вигйāн *м*

стон *м* कराह карāх *ж*, कराहत
करāхат *ж*, आर्तनाद āрт'-нāд *м*

стонāть *несов* कराहना карāх'нā
нп, आहे भरना āхē б^хар'нā *нп*

стоп! ठहर т^хāхар!, ठहर जाओ
त^хāхар джāо!, रुक जाओ! рук
джāо!

стопā *ж* 1. (ноги) पैर паэр *м*,
चरण चारान *म*, 2 (в стихосложе-
нии) [कविता का] चरण [कविता
кā] चारान *म*; 3 (бумаги) रीम
रīm *म*

стóпка *ж* 1 (кучка) पोट пот
ж, — монét सिक्को की मीनार
ж, 2. (стаканчик) [छोटा] गिलास
[च^хотā] गилās *म*

стопроцéнтный *прил* सौ फी-
सदी का साо фй-сadi कā, सौ प्रतिशत
का साо прати-शत कā

стоптāть(ся) *сов см* стапты-
вать(ся).

сторговā||ться *сов* कीमत पर

समझौता हो जाना किमत पर сам'-
дж^хаотā хō джāнā *нп* (का *о* ком-*л*),
मोल-तोल करना мол-тол кар'нā
п, —лись на 50 рублѣх ५० रूबल
पर बात तय (पक्की) हो गई.

стóрож *м* चौकीदार चाокй-дār
म, पहरेदार पाх'рэ-дār *म*, जेल का
पहरू दजэл кā पाх'рū *म*, वार्डर
вārдар *म* (तюремный), ночной —
रात का पहरेदार *म*

сторожев||óй *прил* प्रहरी प्रा-
खरй, रखवाली का राक^х'вāли कā,
रक्षक राकшак, —āя бұдка पहरेदार
की कोठरी *ж*, —пост चौकी *ж*,
—āя вышка पहरे की मीनार *ж*, —бе
сұдно निगरान जहाज *म*; —āя
собāка रक्षक कुत्ता *म*

сторож||йтъ *несов* रखवाली
(चौकसी) करना राक^х'вāли (चाок'-
сй) кар'нā *п* (की *что*-*л*), он —йт
каждое ее движение वह उस की
हर हर हरकत पर नजर रखता है

сторон||ā *ж* 1 (направление)
तरफ тараф *ж*, ओर or *ж*, दिशा
दिशā *ж*, ни с той, ни с другой —ы
दोनो मे से किसी तरफ से नहीं;
по óбе стóроны от когó-л., чегó-л
किसी के दोनो तरफ, вéтер дует с
востóчной —ы पूर्वी हवा चल रही
है; отскочйтъ в стóрону उछलकर
एक तरफ हो जाना *нп*, сворāчи-
вать в стóрону एक तरफ मुड़ना
нп, 2 (поверхность предмета)
лицевāя — матэрии कपडे का सीधा
काп'рэ कā сйद^хā *म*, обрāтная —

मатэरि कपडे का उलटा काप'рэ क़ा
 ул'тā м, лицевāя — дōма इमारत
 का सामने का हिस्सा имāрат क़ा сām'нэ
 क़ा ख़иссā м, обрāтная — медāли
 तमगे की दूसरी तरफ там'гэ क़ि
 дūs'रй तराफ ж, обрāтная —
 पिछला हिस्सा (भाग) पिच'लā ख़िसсā
 (б'хāг) м (напр монеты), पिछला
 पृष्ठ पिच'लā प्रिश्त' म (напр
 листа), 3. (страна) देश дэш м,
 प्रदेश प्रादेश म; 4 (край) ओर ор
 ж, छोर च'ोर म, पार पार म (प्रो-
 तिवोपोज़न्यй बरेग, प्रोटिवो-
 पोज़न्याя сторона улицы), 5 юр
 पक्ष пакш' म, 6 (точка зрения)
 पहलू पाх'लू' म, दृष्टि द्रिष्टि ж,
 दृष्टिकोण द्रिष्टि-कण म, ◇ с од-
 ной —ы एक तरफ, एकत, с другой
 —ы दूसरी तरफ, द्वितीयत, я со
 своей —ы поддёрживаю предложé-
 ние मैं अपनी तरफ से प्रस्ताव का
 समर्थन करता हूँ, с этой —ы он
 спокóбен इस तरफ से उसे शांति है,
 इस तरफ से उसे कोई अदेशा (सदेह)
 नहीं है, истолковāть в хорóшую
 сторóну अच्छी मानी में समझना
 п (को что-ल), держāтьсЯ в —é
 अलग (दूर दूर) रहना नп (से от
 чего-ल), шўтки в сторóну अच्छā
 यह हँसी की बात नहीं, ёто имéет
 свой хорóшие сторóны यह मामला
 अच्छे पहलू भी रखता है

сторонйтьсЯ несов 1. हटना
 ख़ात'नā नп, हट जाना ख़ात दज़āनā
 नп, 2 перен (चुज़даत्सЯ) अलग

(दूर, न्यारे) रहना अलग (दूर, नय़ारэ)
 राख'नā नп (से कोगो-ल, चего-ल)

сторóнник м तरफदार तराफ-
 दार म, समर्थक самарт'क म, पक्षी
 पाक्षय म, —и мйра शांति के सम-
 र्थक म म्म

стóчн||ый прил —ая труба
 नाली नāलй ж, नाबदान नāб-дāन म,
 —ые вóды गदा पानी गандā पāनय म
 стоянка ж (место) अड्डा अददā
 म, स्टैड स्ताэнд' म, — автомо-
 бйлей मोटरो का अड्डा म, मोटर-
 -स्टैड म

сто||ять несов 1. खड़ा होना
 क'ारā ख़онā नп, — на цыпочках
 पजो के बल खड़ा होना नп, — на
 колéнях घुटनो के बल खड़ा होना
 नп, — на четверéньках अपने हाथो
 और पैरो पर खड़ा होना नп, 2
 (находиться) होना ख़онā नп, वाका
 (स्थित) होना वāक़ā (स्त'ित) ख़ोनā
 नп (быть расположенным), тарéл-
 ка —йт в шкафў रकावी अलमारी
 में है, дом —йт на берегў рекй
 घर नदी के किनारे पर है, стол
 —йт у стéны मेज दीवार से लगी
 है, — на вāхте पहरा देना न, — в
 óчереди कतार में खड़ा होना नп, 3
 (бездействовать) बढ़ होना बāद'
 ख़ोनā नп, न चलना ना चाल'नā नп,
 часы —йт घडी बढ़ हो गई है; рабó-
 та —йт काम रुक गया है, काम
 बढ़ हो गया है, 4. (быть непод-
 вижным) пóезд —йт дéсять ми-
 нўт गाडी दस मिनट को रुकती है

гāрй дас минат ко рук'тй хāэ, 5. (быть) होना хонā нп, —йт хорó-шая погóда मौसिम अच्छा है, — на повéстке дня अजडा (कार्यसूची) मे [शामिल] होना नп, 6. (защищать) पक्ष मे होना пакш' мē хонā нп (के за кого-л, за что-л), 7. (жить) — лаггерем पडाव (डेरा) डालना पा-рāо (дэрā) дāл'нā п

СТОЯЧИЙ прил 1 खडा [हुआ] क^харā [хуā], — воротничóк खडा कालर м, 2 (неподвижный) वद बанд'

страдāлец м दु खी दु^хк^хй м
страдāние с तकलीफ так'лйф ж, दु ख दु^хк^х м, कष्ट काश्ट' м

страдāтельн||ый прил грам — залóг कर्मवाच्य карм'-вāчи' м, глагóл —ого залóга कर्मणिवाच्य (कर्मवाच्य) क्रिया карм'ни-вāचй' (карм'-вāचй') क्रीयā ж

страдā||ть несов 1 (мучиться) तकलीफ (दु ख, कष्ट) उठाना (पाना, भोगना) так'лйф (दु^хक^х, काश्ट') ут^хāнā (пāнā, б^хог'нā) п, व्यथित होना вйат^хит хонā нп, 2 (быть плохим) у негó —ет орфография वह वर्ण-विचार मे कमजोर है वाह варн'-вичār мē кам-зор хāэ

стрāж||а ж पहरा пах'рā м, रखवाली राक^л'вāлй ж, быть под —ей हिरासत (रखवाली) मे होना नп; взять под —у हिरासत मे लेना п., стоять на —е रक्षा करना п. (की чего-л), ◇ стоять на —е

чьйх-л. интересов किसी के हित का ध्यान रखना п

стран||ā ж 1 देश дэш м, मुल्क मुल्क' м, प्रदेश प्राдэш н, 2. (государство) राष्ट्र рāштр' м, राज्य рāджи' м, — социālй'ма समाजवाद की भूमि ж, стрāны на-рóдной демокрāтии जनता की लोकशाहियāँ ж мн, जनवादी प्रजा-तांत्रिक देश म मн, ◇ чегыре —ы свéта चार दिशाएँ ж мн

стрāни́ца ж पन्ना пāннā м, पृष्ठ пришт^х м

стрāнник м मुसाफिर мусā-фир м, यात्री йāтрй м, पथिक पा-т^хик м

стрāнно 1 нареч अजीव (वि-चित्र, अद्भुत) रूप से अद्भि (वि-चित्र', अद्भ^хут) रूप् सэ, 2 безл в знач сказ हैरानी की बात है хāэрāнй кй бāт хāэ, अजीव है अद्भि хāэ, आश्चर्यजनक (विचित्र) बात है āшчарй'-джанак (विचित्र') бāт хāэ, как —, что कितनी अजीव बात है कि .

стрāнн||ость ж अनोखापन ано-к^хā-пан м, अद्भुतता अद्भ^хут'тā ж, विलक्षणता विलाक्षан'тā ж, विशेष-ता विशेश'тā ж (особенность), человек со —остями विचित्र आद-मी м

стрāнн||ый прил अनोखा ано-к^хā, अजीव अद्भि, विचित्र विचित्र', अद्भुत अद्भ^хут, विलक्षण विलाक्षान (особенный), —ая манéра अटपटा

व्यवहार *म.*, ~ человек विचित्र आद-
मी *म*, ~ое дело अजीब बात *ज*

стра́нствовать *несов* इधर-
 -उधर घूमना (फिरना) ид^хар-уд^хар
 г^хум'нā (п^хир'нā) *нп*, भटकना
 б^атак'нā *нп*

страстный прил 1 (о желании и т п) उत्कट उत्кат, तीव्र тйвр', 2. (увлекающийся) जोशीला джошйлā, लवलीन лав-лйн, तन्मय танмай, 3. (чувственный) रागात्मिक рāgātmик

страсть ж 1 (сильное увлечение, желание) शौक шаок м, अभिलाषा аб^хилāшā ж, लालसा лāl'сā ж, 2. (любовь) अनुराग анурāг м; быть охваченным страстью कामोन्मत्त होना нп, проникаться страстью к кому-л. किसी के प्रति तीव्र अनुराग होना нп (ка о ком-л.)

стратег и रणनीतिज्ञ ран-нйति-
-гй' м

стратегический прил रणनी-
ति-सबधी रान-नीति-सम्बन्ध, रण-
नीतिक रान-नीतिक

стратегія ж रणनीति ран-ній-
ти ж , यद्ध-कला йुद्ध'-काला ж -

стратосфэра ж समताप-मंडल
сам-та̄п-мандал м

страус " शुतुरमुर्ग शутур-мург'
" , उष्ट्र-पक्षी उश्ट्र'-पक्षी "

страх ॥ डर दार ॥, खौफ
 हाफ ॥, भय ॥, डर (भय) के मारे थरथराना
 ॥, под страхом смёрти मौत की

सजा के खतरे में, $\diamond$ брать на свой
 ~ अपनी जिम्मेदारी पर लेना n

страхкасса жс (страховая касса) सामाजिक बीमे का खजाना
сāмаджик бймэ кā хазāнā л

страхование с बीमा bimā м ,
социальное ~ सामाजिक बीमा м ,
~ жизни जान-बीमा м , जीवन-बीमा
м , उड्डयन-बीमा м (при полете),
~ от несчастных случаев दुर्घटना-
बीमा м , ~ домашнего имущества घर के सामान का बीमा и ,
государственное ~ राज्यबीमा м ,
~ от огня अग्नि-बीमा м

страховать *несов* वीमा कराना
 бймā карāнā *п* (о страхователе),
 वीमा करना бймā кар'нā *п* (напр.
 о страховом агенте, का кого-л,
 что-л), — **жизнь** जान-वीमा कराना
п (о страхователе), जान-वीमा कर-
 ना *п* (напр о страховом агенте)

страховаться несов जान-वीमा कराना द्ज्जान-बिमा काराना *n* (страховать жизнь), उड्डयन-वीमा कराना उद्दैयान-बिमा काराना *n* (страховать жизнь при полете), अपनी जायदाद (संपत्ति) का वीमा कराना अप'नी द्ज्जान'दाद (सम्पत्ति) का बिमा काराना *n* (страховать имущество)

страховка ж (страховая премия) बीमे की रकम बीमэ кя ракам ж, प्रीमियम प्रीमियाम и

страховой при वीमे का बीमा
का, — पॉलिस वीमे की सनद अ,

आगोप लेख-अश *म*, — агéнт बीमा-
-घटक *म*.

страшítь *несов* डराना дарānā
п, डरा देना дарā дэнā *п*, сáмая
мысль об éтом страшít егó यह
विचार-मात्र ही उस को भयभीत कर
देता है

страшítься *несов* डरना дар'-
nā *пп*, डर लगना дар лаг'nā *пп*
(को *о* ком-л, *о* чем-л), भय खाना
б'хай к'хānā *п* (से *кого-л*, *чего-л*)

стра́шно 1 *нареч* भयकर रूप
से ब'хайान-कार रूप् सэ, 2. *нареч*
(*сильно*) *разг* बुरी तरह बुरी ताराख,
он — испугáлся वह अत्यंत भयभीत
हो गया, 3 *безл* *в знач* сказ —
подúмать, что यह विचार ही
भयावह है कि йаख विचार खй
ब'хайāваख хāэ ки, здесь — оста-
вāться одному́ यहाँ अकेले मे डर
लगता है िाखā अकэлэ мē дар лаг'tā
хāэ, емú — उसे डर लग रहा है
усэ дар лаг राхā хāэ, वह डरता
है वाख дар'tā хāэ, वह भयभीत है
वाख б'хай-б'йт хāэ

стра́шн||ый *прил* 1 डरावना
дарāonā, खौफनाक хаоф-нāк, भयानक
б'хайāनाक, — *расска́з* भयकर कहानी
ж, — *ая* болéзнь भयकर रोग *म*,
— *ое* происше́ствие हृदयविदारक
घटना *ж*, 2. (*сильный*) *разг* —
морóз कडाके की सर्दी कारāкэ кй
сардй *ж*, — *на́сморк* बड़ा तकलीफ-
देह जुकाम барā तāk'लйफ-дэх зुकāм
н, शदीद जुकाम शадīद зुकāम *न*

стрекоза́ *ж* व्याध-पतंग वйāद'-
-पतान्ग' *म*

стрекотáть *несов* झकारना
झखāнкāр'nā *п*

стрел||á *ж* 1 तीर त्थिर *म*, पु-
स्कáть — *у* तीर चलाना (छोड़ना, फेक-
ना, मारना) *п*, он помчāлся — *ой*
वह कमान से निकले हुए तीर की तरह
भागā (दौड़ा), 2. *тех* (*подъёмного*
крана) उत्थभ उत्त'хамб' *म*

стрéлка *ж* 1 सूई суй *ж* (*ча-*
сов, *компас*, *весов*, *измерительно-*
го прибора), काँटा कātā *म* (*весов*),
часовāя — घटे (घड़ी) की सूई *ж*,
минúтная — वड़ी (मिनट की) सूई
ж, *секúндная* — सेकेड की सूई
ж, 2 (*на перекрестке*, *плане*) तीर
त्थिर *म*, 3. *ж* -*ठ* [रेल की] कैची [रэл
कй] कāэचй *ж*

стрелко́в||ый *прил* *воен* —
кружók निशानेवाजी की शिक्षा-मडली
निशāनэ-бāзō कй शिकशā-मанд'लй *ж*,
— *ое* ору́жие बंदूके बन्दुकē *ж* *मн*
стрелóк *म* निशानेवाज निशāनэ-
-бāз *म*

стрéлочник *म* *ж* -*ठ* स्विचमैन
स्विच-माэн *म*

стрельба́ *ж* गोलावारी गोла-बा-
रй *ж* (*орудийная*), गोली चलाना
गोली चालānā *म* (*из винтовки*,
револьвера), निशानेवाजी निशāनэ-
-бāзй *ж*, चाँदमारी चाँद-मāरय *ж*,
लक्ष्यवेध लक्खि'-वэд' *म* (*по мише-*
ням), — *из* लúका तीगे की निशाने-
वाजी *ж*

стреля́||ть *несов* 1 गोली चलाना (मारना) गोली चालाना (mār'-nā) *n* (напр из винтовки, пулемета), गोला चलाना गोला चालाना *n* (напр из орудия), दगना दाग'-nā *nn*, चलना चाल'-nā *nn* (об оружии), — из ружья बंदूक मारना *n*, — из орудия तोप मारना (दागना) *n*, 2. безл (покалывать) टीस होना तिस खोना *nn*, टीस मारना तिस मार'-nā *n*, в ухе —ет कान में टीस हो रही है

стремгла́в *нареч* бежа́ть — सिर पर पैर रखकर भागना सिर पर पाएँ राख'कार ब'āg'-nā *nn*

стремі́тельность *ж* तेजी तэजी *ж*, शीघ्रता शीघ'р'-tā *ж*, वेग वэг *м*

стремі́тельн||ый *прил* तेज तэज, शीघ्र शीघ'р' सवेग са-वэг, —ое дви́жение तेज (तीव्र, सत्वर) गति *ж*

стремі́ться *несов* कोशिश करना कोशिш кар'-nā *n* (की क'чему-л), प्रयत्न करना प्रायатн' кар'-nā *n* (пыта́ться до́биться, का'к'чему-л), चाहना चा'х'-nā *n* (желать), — к побёде विजय के लिये प्रयत्न (प्रयास) करना *n*

стремле́ние *с* कोशिश कोशिш *ж*, चेष्टा चэштā *ж*, प्रयत्न प्रायатн' *м* (усилие, старание), इच्छा ич'-ч'ā *ж* (желание)

стрéмя *с* रकाव राकाб *ж*

стремя́нка *ж* सीढ़ी सैर'-и *ж*

стри́женный *прил* बाल काटा हुआ बाल काता хуа (о человеке,

овце), काटा हुआ kātā хуа (о волосах, шерсти)

стри́ж||ка *ж* 1 (действие)

[बाल] काटना [бाल] кат'-nā *м*, [केश] कर्तन [кэш-]картан *м* (волос), मूँडना мूँр'-nā *м*, [ऊन] कतरना (उतारना) [ун] катар'-nā (утār'-nā) *м* (шерсти), — овец भेड़ों की ऊन कतरना (उतारना) *м*, मशीन *ж*, 2 (прическа) बाल बनाने का प्रकार बाल банānē kā прākār *м*

стричь *несов* काटना кат'-nā *н*, काट देना कट дэнā *н*, ऊन कतरना (उतारना) ун катар'-nā (утār'-nā) *н* (की что-л), मूँडना मूँद'-nā *н* (напр овец), [बाल] कटवाना (कटवा लेना, कटवा देना) [бाल] кат'вānā (кат'вā лэнā, кат'вā дэнā) *н* (у парикмахера), — ногти नाखून लेना *н*

стри́чься *несов* अपने बाल काटना (काट लेना) ап'нэ бाल кат'-nā (кат лэнā) *н*, बाल कटवाना (कटवा लेना) бाल кат'вānā (кат'вā лэнā) *н* (से у парикмахера)

строга́ть *несов* — рубāнком रदा फेरना рандā п'эр'-nā *н* (पर что-л), रदे से चिकना करना रандэ सэ чик'-nā кар'-nā *н*

стро́г||ий *прил* 1 (очень требовательный) सख्त сахт', कडा карā, कठोर кат'ор, — учитель सख्त उस्ताд *н*, — критик उग्र समा-लोचक *м*, — взгляд कड़ी नजर *ж*, 2. (точный, не допускающий

отклонений) सख्त сахт', कडा карā, तीव्र тйвр', — приказ जबर-दस्त हुक्म *м*, — ая дисциплина कठोर अनुशासन *м*, — порядок सुव्यवस्था *ж*, — ое правило अनिवार्य नियम *м*, — контроль कडा कट्रोल *м*, — ая эконо́мия कडी वचत *ж*, — ая ди́ета पथ्य-सवधी कठोर व्यवस्था *ж*, в — ом смýсле э́того сло́ва शब्द के वास्त-विक अर्थ मे, 3. (не допускающий возражения) कठोर कत^хор, कडा карā, — вы́говор कठोर दंड *м*, принима́ть — ие ме́ры प्रबल उपाय काम (प्रयोग) मे लाना *п*, ◇ под — им секре́том किसी पर पूर्ण वि-श्वास करके

стро́гость *ж* सखती сахти *ж*, कठोरता कत^хор'ता *ж*, क्रूरता क्रूर'ता *ж* (жестокость)

строев||о́й I прил воен — офице́р लडनेवाला अफसर लар'нэ-*вā*лā аф'сар *м*, — ые за́нятия, — ая подгото́вка कवायद कавāйад *ж*, ड्रिल дрил *ж*, — шаг рस्मी कदम расмī кадам *м*

строево́й II прил — лес इमारती लकडी имāр'тй лак'рй *ж*

стро́ение *с*. 1. (структура) वनावट банāват *ж*, गठन гат^хан *ж*, रचना рач'нā *ж*, — те́ла शरीर की वनावट (गठन) *ж*, 2 (постройка) इमारत имāрат *ж*, भवन б^хаван *м*

строитель *м* तामीर (निर्माण) करनेवाला तāмйр (निर्माण) कार'नэ-

-*вā*лā *м*, निर्माता निरмāтā *м* неизм, इमारते बनानेवाला имāр'तэ банāнэ-*वā*лā *м* (работник строитель-ства)

строительн||ый прил — ые материалы इमारती (निर्माणसवधी) सामान имāр'тй (निर्माण-सम्बन्ध) सāмāн *м*, — ая конто́ра निर्माण-कार्यालय निरमāн-कāриāлай *м*, — ые рабо́ты तामीरी काम तāмйрī कām *м*, निर्माणकार्य निरमāн-कāри' *м*, — сезо́н निर्माण-कार्य-काल निरमāн-कāरī'-कāl *м*

строительство *с* तामीर तāमйр *ж*, निर्माण निरमāн *м*, निर्माण-स्थल निरमāн-ст^хाल *м* (место), निर्माण-कार्यालय निरमāн-कāरīāлай *м*. (организация), жили́щное — мка-*но* का निर्माण *м*, गृह-निर्माण *м*, दорो́жное — सड़को का निर्माण *म*

стро́ить несов 1. बनाना банāнā *п*, वना देना (लेना) банā дēнā (лēнā) *п*, तामीर करना तāमйр कार'нā *п* (की *что-л*), निर्माण करना निरमāн कार'нā *п* (का *что-л*), — плоти́ну वाँध बनाना (वाँधना) *п*, — мост पुल बनाना (वाँधना) *п*, — укрепле-*ния* मोरचावदी करना (वाँधना) *п*, 2 *मत* बनाना банāнā *п*, — прямо́й у́гол समकोण बनाना *п*, 3. воен — колóнну परा वाँधकर खड़ा करना парā бāд^х'кар क^харā кар'нā *п*, 4.: — плāны मसूवे वाँधना мāsūбэ бāд^х'нā *п* (के *чего-л*), — дога́дки अटकलें लगाना ат'कālэ лагāнā *п*,

— क०न्नि दौव-पेच खेलना दौ०-पेच
क^खэл'नā *n*, 5. (формулировать)
— фразу वाक्य बनाना वāक्य' बा-
नāनā *n*, ◇ — воздушные зāмки
हवाई किले बनाना (बौधना) *n*, ख्याली
पुलाव पकाना *n*

стро́бितся *несов 1 (строить себе)* अपने लिये घर बनाना अप'ने
лийэ г^хар банāнā *n*, 2. воен
कतार बौधना कतार бौद^х'नā *n*,
पाँत बनाना पाँत банāनā *n*

стро||й *м 1. (ряд, шеренга)*
तरतीव тар'тиб *ж*, पाँत पाँत *ж*, 2
(система, режим) निजाम низām
м, व्यवस्था वैयावस्त^खā *ж*, प्रथा
प्रत^खā *ж*, विधान विद^खāन *म*, ढाँचा
द^खाचā *म* (структура), госуда́р-
ственный — राज्य-व्यवस्था *ж*, राज-
-व्यवस्था *ж*, राजसत्तात्मक व्यवस्था
ж, общественный — सामाजिक
व्यवस्था *ж*, समाज-व्यवस्था *ж*, со-
циалисти́ческий — समाजवादी व्यव-
स्था *ж*, наро́дно-демократи́ческий
— जनता की जनवादी शासन-व्यवस्था
ж, колхо́зный — सामूहिक (पचाय-
ती) कृषि-व्यवस्था *ж*, 3. грам ढाँचा
द^खाचā *म*, सगठन संगत^खāन *म*,
грамमाति́ческий — व्याकरण का
ढाँचा *म*, व्याकरण-संबधी सगठन
(ढाँचा) *म*, — предложéния वाक्य-
रचना *ж*, 4. муз तान तāन *ж*, ◇
व्यी́ти из стрóя वेकार हो जाना
नп, काम के अयोग्य हो जाना *नп*,
выводі́ть из стрóя वेकाम बना देना
n, оставáться в —ію काम पर डटे

रहना *नп*, कर्तव्यरत रहना *नп*, всту-
पा́ть в — चालू हो जाना *नп* (о
предприятии)

стро́йка *ж* निर्माण[कार्य] निर-
मां [—क़र्र'] *म*; निर्माण-स्थल निर-
मां-स्त^खाल *म* (место строитель-
ства), наро́дная — जन-निर्माण-
-कार्य *म*

стро́йность *ж 1. सुडौलपन सु-*
-दाол-पान *म*, अगविर्यास अंग'-वि-
न्यास *म* (सतन्यता), सौष्ठव सा-
श^खाव *म* (ग्रासिया), 2 (звукoв)
समस्वरता сам-स्वार'ता *ж*, मेल मэл
म, लय लाय *ж* (गारमोनिया)

стро́йн||ый *прил 1 सुडौल सु-*
-दाол, सुगठित सु-गत^खित (सत-
न्यत), सुनिर्मित सु-निरमित (о зда-
нии), सुरचित सु-राचित (о докладе,
речи), — человек सुडौल आदमी
म, —ое зда́ние सुनिर्मित इमारत *ж*,
2 (о звуках) लयबद्ध लाय-बाद^ख'
(गारमони́ческий)

стро́к||а *ж* सतर सатар *ж*, पक्ति
पान्क्ति *ж*, चरण चारान *म* (полу-
стишие), क्रा́сная — नया पैराग्राफ
म, начинáть с но́вой —іи नया
पैराग्राफ बनाना *n*; а́втор éтих
строк, пи́шущий éти стрóки इन
पक्तियों का लेखक *म*, ◇ чита́ть
ме́жду строк सतरो (पक्तियों) के
बीच मानी (अर्थ) निकालना *n*

стропи́ло *с* कडी कर्र *ж*,
शहतीर शाх'तीर *म*, धरण द^खारान *म*
стропти́вость *ж* जिद जिद *ж*,
हठ ख^खात^ख *म*, उद्दता उद्दанд'ता *ж*

строптивый *прил* जिद्दी *зид्दी*,
अडियल *аринаल*, हठीला *хат'йла*,
उद्द उद्दанд', दुर्दात *дурд'анг'*

строфа́ *ж лит छंद च'анд' и*,
श्लोक *шлок м (द्वुстиप्ति)*

строчить *несов 1 (шиить) टाँका*
लगाना त'ाँका лага'на n, टाँके *лагаके*
सीना त'ाँके लागा'के स'ना n, 2 (*бы-*
стро писать) *разг घसीटना ग'асят'-*
на n

стрóчка I *ж (шов) टाँका ग'а-*
का m

стрóчка II *ж см строка́*

строчн||о́й *прил -ая б'у'ква*
छोटा अक्षर च'от'ा अक्षर m

стру́жка *ж छीलन च'य'लान ж*

струиться *несов झरना द'ж'ар'-*
на n, धार *बंधना द'ар ба'द'ना n*
n, बहना *बा'ह'ना n*, प्रवाहित
होना प्रावा'हि'ना n (*течь,*
дуть)

структу́ра *ж वनावट бан'ават*
ж, ढाँचा *द'а'चा m*, रचना *рач'на*
ж, क्ला́ссовая — श्रेणी-ढाँचा *m*,
श्रेणी-सवधी *वनावट ж*, организа-
циóнная — सघटन का ढाँचा *m*

струна́ *ж तार та'р m*, натяги-
вать *струны' т'ар कसना n*, пере-
бир'ать *струны' त'ारो पर उंग'लियाँ*
दौडाना n, त'ारो को छूना *n*

струнный *прил -орк'эстр т'ар-*
-बाजा-मडली та'р-ба'дж'а-मान्'ली ж,
— инструм'энт *त'ар-बाजा та'р-ба'дж'а*
m, तंतुवाद्य *तान्तु-वा'द्य' m*

стру́сить *сов डरना дар'на n*,

डर जाना *дар द'ज'ाना n*, भयभीत
होना (हो जाना) б'ан-б'य'ना (लो-
द'ज'ाना) n, खीफ (भय) *ख'ाना ला'оф*
(б'ан) क'ाना n

стручóк *и फली प'а'и'и ж*

стру||я́ *ж 1. धार द'ар ж*, धारा
द'ार'а ж, из *ра'ны -ей б'ьет*
кровь घाव से पिचकारी की तरह
खून छूटना है, घाव से फौवारे की
तरह खून निकलता है, 2 перен
लहर ला'хар ж, — *све'жего во'зду-*
ха ता'जा ह'वा की लहर (मौज) ж,
— *све'та ро'शनी की लहर ж*, —
पा'रा भाप की लहर ж

стря́пать *несов खाना पकाना*
क'ाना पा'क'ाना n, रसोई *पकाना*
(वनाना, तैयार करना) расой па'ка-
на (бан'ан'а, та'э'нар кар'на) n

стряпн'я́ *ж разг 1. (действие)*
खाना पकाना क'ाना पा'क'ाना и,
रसोई पकाना (वनाना, तैयार करना)
расой па'क'ан'а (бан'ан'а, та'э'яр кар'-
на) m, 2. (*пища, еда*) *खाना क'а-*
на m

стря́хивать *несов झटकना*
द'ज'атаक'на n, झडना *द'ज'ार'на n*,
झाड डालना *द'ज'ार दा'ल'на n*

стряхну́ть *сов см стряхивать-*
студ'энт *м विद्यार्थी विद्य'ार्त'य*
म, छात्र *च'ा'त्र' m*, — *заб'чник*
बा'हर का विद्यार्थी m, चि'ट्टी-प'त्रीवाला
विद्यार्थी m

студ'энтка *ж छात्रा च'ा'त्र'а ж*
студ'энтческ||ий *прил विद्यार्थीयो*
(छात्रो) का विद्य'ार्त'य'ий (च'ा'त्र'ो)

kā, — городок विद्यार्थियों की वस्ती
ज, —ое общежитие छात्रालय म,
—ая стипендия छात्र-वृत्ति ज

студénчество с विद्यार्थी-समूह
видиāрт^ख-саму^ख म, विद्यार्थी-समुदाय
видिāрт^ख-самудāи म

стúдень м [गोश्त की, मछली
की] जेली [गोश्त' क्य, माच^खल्य क्य]
джэल्य ज

студítь несов ठंडा करना
(बनाना) त^खандā кар'нā (банāнā) न,
ठंडक देना त^खандак дэнā न, शीतल
रखना (बनाना) шйтал राक^ख'нā
(банāнā) न

стúдия ज स्टुडियो студийо म,
телевизионная — टेलिविजन-स्टु-
डियो न

стúжа ज कडाकेदार (कडाके की)
सर्दी карāकэ-дāर (कारāकэ क्य) सार-
दय ज

стук न थपकी त^खाप'क्य ज (удар),
खटखटाना क^खат'क^खатāнā म, दस्तक
даст^ख ज (в дверь), धम द^खам ज
(шум), послышался — в дверь
दरवाजे पर खटखटाने (थपथपाने) की
आवाज सुनाई पड़ी, тйхнй — हलकी
दस्तक ज, — копыт घोड़े की टाप
ज, — колес पहियों की गडगडाहट ज

стúк||ать несов 1. खटखटाना
क^खат'क^खатāнā न, — в дверь दरवाजा
(द्वार) खटखटाना न, दरवाजे (द्वार) पर
दस्तक देना न, 2. (ударять) राउ
मारना मāर'नā न, चोट लगाना चог
लागāनā न, — кулаком घूँसा (मुक्का)
मारना (लगाना) न

стúкаться несов टकराना ताक'-
रāнā न (से обо что-л), टकरा
जाना ताक'रā दजāनā न (से обо
что-ल), चोट लगना चот लाग'नā न
(को о ком-ल), — головой सिर टक-
राना न (से обо что-ल)

стúкну||ть сов स स्तुकать,
емú —ло сорок [лет] उस की उम्र
चालीस से ऊपर है उस क्य उमर' चā-
ल्य सэ उपार खэ

стúкнуться сов स स्तुकать-
ся

стул न 1. कुरसी कुर'स्य ज,
мягкий — गद्दीदार कुरसी ज, склад-
ной — खुलने और बंधनेवाली कुरसी
ज, предлагать — कुरसी बढ़ाना (पर
बैठने के लिये कहना) न, 2. мед
दस्त दास्त' म, मल мал न, ◇ си-
деть между двух стúльев दो नावों
पर पैर रखना न

стúпа ज ओखली ओख'ल्य ज,
ऊखल उख'ल न

ступāть несов कदम (पाँव) रखना
काдам (पाँव) राक^ख'नā न, पैर उठाना
पाэр उतāनā न

ступéнь ж 1. (лестницы)
सीढ़ी सयर'न ज, 2 (стадия) दर्जा
दार्जā न, स्तर स्तर न, अवस्था
आवसгā ज

ступéнька ж स स्तупень 1.
спускаться по —м सीढ़ियाँ उतरना
सर'नā उतार'नā न, подниматься
по —м सीढ़िया चटना सर'नā
चार'नā न

ступítь сов स स्तупать

ступня́ *ж* तला गाला *н* , चरण
चारा *म*

стуч||а́ть *несов* खटखटाना *क^खात'-*
*क^खाता́на *न* , पीटते-ठोकते शोर मचाना*
*पिट'तэ-ठ'क'तэ शोर मचा́ना *न* (शु-*
मै), ~ в дверь दरवाजा (द्वार)
*खटखटाना *न* , दरवाजा (द्वार) पर दस्तक*
*देना *न* , ~ зубами दाँत बजाना *न* ,*
дождь ~йт в окно पानी की बूँदे
खिड़की पर टप टप पड़ रही है,
~йт в висках खून कनपटियो मे
सनसना रहा है

стуча́ться *несов* ~ в дверь
दरवाजे (द्वार) पर दस्तक देना *दारवा́зэ*
*(двāр) пар дастак дэна́ *न* , दरवाजा*
(द्वार) खटखटाना दारवा́зэ (двāр)
*क^खात'क^खाता́на *न* , ~ в комнату*
कमरे पर खटखटाना (खट-खट करना)
काम'рэ пар क^खात'क^खाता́на (क^खात-
*-क^खात कार'ना́) *न**

стушева́ться *сов* 1. (удалить-
ся) *разг* सामने से हट जाना *са́м'нэ*
*сэ хат джа́на *न* , 2. (смутиться,*
*оробеть) घबराना г^खаб'ра́на *न* ,*
*घबरा जाना г^खаб'ра́ джа́на *न* , व्या-*
कुल हो जाना वैयाकुल हो दжа́ना
न

стыд *м* शर्म *шарм' *ज* , शर्मदगी*
*शарманд'गी *ज* , लाज ला́дж *ज* ,*
*लज्जा लадज्जा́ *ज* , к его ~у उस*
के लिये शर्म की बात है कि, поте-
рять ~ शर्म का एहसास खतम होना
**न* (का *о* *क*म-*ल*), сгореть со ~а*
*शर्म से पानी पानी होना *न* , शर्म*
*के मारे गड़ जाना *न* , отбро́сить*

~ तमाम शर्म खतम हो जाना *न*
(की *о* *क*म-*ल*)

стыди́ть *несов* शरमाना *шар'-*
*ма́на *न* , शर्मदा (लज्जित) करना*
*шармандā (लादज्जिग) कार'ना́ *न**
*(को *लो*-*ल* , *च*तो-*ल*) .*

стыд||и́ться *несов* शरमाना
*шар'ма́на *न* , शर्मदा (लज्जित) होना*
*шармандā (लादज्जिग) хона́ *न* ,*
~итесь! तुम्हे अपने आप पर शरमाना
चाहिये!

стыдли́вость *ж* शर्मीलापन
*шар'мла́-пан *न* , लाज ला́дж *ज* ,*
*लज्जाशीलता लादज्जा́-शыл'ता́ *ज**

стыдли́вый *прил* शर्मीला *шар-*
мла́ , लजीला लाджла́ , लज्जाशील
लादज्जा́-शыл

сты́дно *безл* *в* *знач.* *сказ* शर्म
की बात है *шарм' *क*я ба́т хаэ , мне*
~ मुझे शर्म आती है, मैं अपने को
लज्जित अनुभव करता हूँ, как вам
не ~! शर्म नहीं आती तुम को!; ~
отставать от своих товарищей
по рабóте अपने साथ काम करनेवाले
से पीछे रह जाना शर्म की बात है;
ему́ ~ за нее उसे उस पर (से) शर्म
आती है, वह उस से शरमाता है

стык *м* *тех* जोड़ *джор *म* ,*
*ज्वाइट दज्वा́инт' *म* , ~ дорóг*
*चौराहा *म**

сты́н||у́ть *несов* ठंडा हो जाना
*т^खанда́ хо джа́на *न* , *◇* кровь*
~ет в жилах खून सूख (खुश्क हो)
जाता है

стыть *несов.* *см* *сты́нуть*

СТЫ́ЧКА *ж* (столкновение) मुठ-
भेड मुत्^х-б^хэр *ж*, छेडछाड च^хэр-
च^хэр *ж*

СТЯГ *м* झडा дж^хандā *м*, पताका
патаkā *ж*

СТЯ́ГИВАТЬ *несов* 1 (связывать)
कसना кас'нā *п*, जकडना джакар'-
нā *п*, बाँधना бāд^хнā *п*, कस
(जकड, बाँध) देना кас (джакар,
бāд^х) дэнā *п*, 2. (войска) [एक
जगह] जुटाना (जमा करना, इकट्ठा
करना, इकट्ठा कर देना) [эк джа-
га^х] джутāнā (джамā кар'нā, ика-
тт^хā кар'нā, икатт^хā кар дэнā) *п*,
— сілы ताकत जमा करना *п*, 3.
(снимать) [खीचकर] उतारना [क^хिच'-
кар] утār'нā *п*

СТЯ́ГИВАТЬСЯ *несов* (о войсках)
[एक जगह] जमा (इकट्ठा) हो जाना
[эк джагах] джамā (икатт^хā) хо
джāнā *пп*, जुटना джут'нā *пп*

СТЯЖА́ТЬ *сов* : — स्लāву प्रसिद्धि
प्राप्त करना प्रसिद्ध^хи прāпт' кар'-
нā *п*

СТЯНУ́ТЬ *сов* 1. см стягивать,
2 (украсть) разг चुराना चुरāнā
п, चुरा लेना चुरā лэнā *п*, चोरी
करना чорй кар'нā *п* (की *что-л*)

СУБАРЕНДА́ТОР *м* शिकमी असा-
मी (पट्टेदार) шик'мй асāмй (паттэ-
дār) *м*, उपकृपक упакришак *м*

СУББО́ТА *ж* सनीचर санй-чар
м, शनिवार шани-вār *м*

СУБСИ́ДИРОВАТЬ *сов* и *несов*.
पैसा (रकम) देना гаэсā (ракам)

дэнā *п*, आर्थिक सहायता देना āр-
т^хик са^хāн'tā дэнā *п*

СУБСИ́ДИЯ *ж* माली (रूपये-पैसे
की) मदद māлй (рупайэ-паэсэ кй)
мадад *ж*, आर्थिक सहायता āрт^хик
са^хāй'tā *ж*

СУБТРО́ПИКИ *мн* अर्द्ध-उष्ण प्रदेश
ардд^х-ушн' прадэш *м*

СУБТРОПІ́ЧЕСКИЙ *прил* अर्द्ध-
उष्ण [प्रदेशीय] ардд^х-ушн' [пра-
дэшйи']

СУБЪЕ́КТ *и* 1 ग्राम उद्देश्य
уддэшй' *м*, कर्ता कर्तā *м* неизм,
2. (человек) разг शख्स шахс' *м*,
व्यक्ति वйакти *м*

СУБЪЕКТИВІ́ЗМ *м* филос मनो-
वाद मानо-вād *м*

СУБЪЕКТІ́ВНЫЙ *прил* 1 (лич-
ный) निजी निджй, आत्मनिष्ठ āтм'-
-ништ^х, द्रष्टृगत द्राष्टри-गत, 2
(пристрастный) जानिवदार джā-
ниб-дār, पक्षपातपूर्ण пакш'-пāt-
-пūrн', — идеалист филос मायावा-
दी *м*, आत्मवादी *м*

СУВЕНИ́Р *м* यादगार йād-гār *ж*,
अभिज्ञान аб^хигйāн *м*

СУВЕРЕНИ́ТЕТ *м* प्रभुसत्ता праб^ху-
-саттā *ж*, राजप्रभुत्व рāдж-пра-
б^хутв' *м*, सार्वभौमता сārв'-б^хаом'-
тā *ж*

СУВЕРЕ́ННЫЙ *прил* सार्वभौम
сārв'-б^хаом

СУГЛІ́НОК *м* समूदा саммридā
ж, समूदामय मिट्टी саммридā-май
миттй *ж*

सुग्रोब *म* बर्फ का ढेर барф' *क़ा* |
द^खएर *म*

सुद *म* 1 (государственный орган) अदालत адәлат *ज*, न्यायालय न्याйәлай *म*, Верховный Суд उच्च-तम न्यायालय *म*, народный — जन-ता की अदालत *ज*, जन-न्यायालय *म*, уголовный — फौजदारी *ज*, फौजदारी न्यायालय *म*, международный — अंतर्राष्ट्रीय न्यायालय *म*, военный — फौजी (जगी) अदालत *ज*, सैनिक न्यायालय *म*, в —е अदालत में, пода́ть в — на ко́го-л. किसी के विरुद्ध मुकदमा चलाना *न*, किसी के विरुद्ध कानूनी काररवाई करना *न*, оправдан по —у दोषरहित पाया गया, 2. (правосудие) इन्साफ инсаф *म*, न्याय न्याй *म*, 3 (разбор дела) मुकदमा मुकाद'मा *म*, [मुकदमे की] पेशी [मुकाद'मे क़ि] पेशी *ज*, без —а и слéдствия विना मुकदमा चलाये

судебн||ый *प्रि*ल अदालती адә-ल'ति, न्यायालय-संबन्धी न्याйәлай-сам-банд^खи, —ое решéние अदालत (न्या-यालय) का फैसला *म*, —ое слéд-ствие अदालती जाँच *ज*, न्यायालय द्वारा अन्वेपण *न*, —ые издérжки अदालती खर्च *म*, — процесс मुकद-मा *म*, возбуждáть —ое дéло मुकद-मा चलाना *न* (के खिलाफ, के विरुद्ध *प्रति*в ко́го-л, чéго-л), — слé-дователь अदालती जाँच करनेवाला *न*, अदालती अन्वेपक *म*, — испол-нитель न्याय-अधिकारी *म*, —ая ме-

दिचीना विधि-आयुर्विज्ञान *म*, —ая ошйбка अदालत की गलती *ज*

судймость||ь *ज* अदालत की सज़ा адәлат क़ि सазә *ज*, न्यायालय का दंड न्याйәлай *क़ा* दанд' *म*, не имéть —и पूर्वदंडित न होना *न*

судйть *несов* 1. юр मुकदमा चलाना मुकाд'ма चала́на *न*, अदालत में विचार करना адәлат में вичәр кар'на *न*, 2. (о чём-л) समझना самадж^ख'на *न*, खयाल (विचार) कर-ना хайәल (विकार) кар'на *न*, судя по е́го слова́м उस की बातों से अदा-जा करके, — по вnéшнему вйду बाहरी (बाह्य) सूरत (रूप) पर राय कायम करना *न*, 3. спорт रेफरी का काम पूरा करना реф'ри *क़ा* काम पूरा кар'ना *न*, खेल में रेफरी (अककार) होना *क़ा* रेф'ри (अंक'-क़ार) *ख़ोना* *न*

судйться *несов* मुकदमा लड़ना मुकाд'ма लार'ना *न* (के खिलाफ, के विरुद्ध *स* кем-л, *с* чем-л)

судно *с* जहाज джахәз *म*, पो́т *म*, грузовое — माल लादनेवाला जहाज *म*, парусное — वादवानी *ज*, वादवानी जहाज *म*, китобойное — ह्वेल पकड़नेवाला जहाज *म*, ह्वेल के शिकार का जहाज *म*, пассажир-ское — यात्री-जहाज *म*, военное — जगी जहाज *न*, युद्धपो́т *म*, сани-та́рное — आहतोपचारी पो́त *न*, чикитсаपो́т *न*, рыболо́вное — मछली पकड़नेवाला जहाज *म*, мछुआ जहाज *न*, десáнтное — उतराई

जहाज *म*, нефтеналивное — मिट्टी तेल को ले जाने के लिये जहाज *न*, तैलवाहक [जहाज] *म*, патрульное — गश्त करनेवाला जहाज *म*

судовождѣние *с* जहाज चलाना джахъз чала̎нā *न*, जहाजरानी दжа-
хъз-рāнī *ज*, नौकानयन नाокā-ना-
иан *म*

судов||ой̎ *прил* जहाजी दजाх-
зī, जहाज का दजाхъз कā, — жур-
नāल लागवुक *ज*, —āя командā
जहाज के आदमी *म* *मन*, नाविक
दल *म*

судомойка *ज* बावरची की मदद-
गर [औरत] बāवर'ची कī माдад-
-гар [аораг] *ज*

судопроизводство *с* विधि-
-प्रक्रिया вид'н-пракринā *ज*, वैधिक
प्रक्रिया वाэд'नक प्राкринā *ज*

судорога *ज* ऐठन āт'ан *ज*,
मरोड मारор *म*, आक्षेप āक्षēप *म*

судорожный *прил* कपकपी
पैदा करनेवाला камп'-काम्पī पाэдā
कार'नэ-वāлā, आक्षेपजनक āक्षēप-
-джанак

судостроѣние *с* जहाजसाजी
джахъз-сāзī *ज*, जहाजनिर्माण दजा-
хъз-निरмāन *म*

судостроительн||ый *прил*
जहाज बनाने का दजाхъз банāनэ
कā, जहाज-निर्माण-सवधी दजाхъз-
-निरमāन-सामबанд'ī, —āя промыш-
-ленность जहाज-निर्माण-उद्योग *म*

судоходный *прил* जहा
का दजाхъз-रāनī कā, जहाजो के

लायक (योग्य) दजालāзō कō चाल'नэ
लāनाक (नोगि'), — कानāल जहाजरā-
नी की नहर *ज*

судохóдство *с* जहाजरानी दजा-
хъз-रāनī *ज*, नौ-परिवहन нао-
-паривахан *म*

судьб||ā *ज* किस्मत क्स्माг *ज*,
भाग्य б'āग' *म*, стать хозяином
своёй —ы अपने भाग्य का मालिक
बन जाना *नन*, связывать свою
—у с кем-л., с чем-л. अपने भाग्य
को किसी के साथ नत्थी करना *न*

судья *म* 1 न्यायाधीश нīāन-
āद'īश *म*, न्यायाध्यक्ष нīāनāद'īनाक्ष'
म, народные — जन-न्यायाधीश
म, 2 спорт रेफरी рэф'рī *म*, अक-
कार अक'-कār *न*

суевѣрие *с* अधविश्वास अण्ड'
-विश्वās *म*, कुसस्कार कु-सāस्कār *म*
суевѣрный *прил* अधविश्वासी
अण्ड'-विश्वāसī, कुसस्कारापन्न कु-
-सāस्कārāपान' *म*

суетā *ज* दौड-धूप दाор-द'ूप *ज*,
भाग-दौड ब'āग-दाор *ज*

суеті́ться *несов* दौड-धूप (भाग-
-दौड) करना दाор-द'ूप (ब'āग-दाор)
कार'नā *न*

суетлі́вость *ज* चुलबुल चुल'-
बुल *ज*, कुलकुली कुल'कुलī *ज*

суетлі́вый *прил* झमेलिया
न' न' न'ā, बहुत दौड-धूप (भाग-
-दौड) वाला बाхут दाор-
-कार'नэ-वāलā

ие *с* खयाल
ज'āो *न*, चि

сужёние с сикодна сикор'нā м (действие), сикुड़ जाना сикур джāнā м (состояние)

суживать несом сикодна сикор'нā п , तग करना танг' кар'нā п (को что-л), परिसीमित करना (कर देना) парисйमित кар'нā (кар дēнā) п (ограничивать, को что-либо)

суживаться несом сикудна сикур'нā нп , सिकुड़ जाना सिकुर दजāнā नп , तग हो जाना танг' хо джāнā नп , परिसीमित हो जाना парисйमित хо джāнā नп (ограничиваться)

сүзить(ся) сов см суживать (-ся)

сук м टहनी тах'нй ж , डाली दāल्य़ि ж , शाखा шāк'ā ж , डाल दāल ж , ♦ рубить —, на котóром сидишь अपने पॉव मे आप कुल्हाड़ी मारना п

сүка ж कुत्ती куттй ж

сукно́ с वानात бāнāт ж , ♦ положить под — खटाई मे डालना п , ताक पर धरना (रखना) п

сукóнный прил वानाती бāнā-तй, वानात का [वना हुआ] бāнāत कā [बāнā खुā], ♦ — язык भद्दी शैली ж

сулемā ж хим उत्साद утсād м

сулът несом (обещать) राग वादा करना वāдā кар'нā п (को кому-л, का что-л), प्रतिज्ञा करना प्रатиг्यā кар'нā п (को кому-л,

की что-л), ♦ — золотые горы सब्ज वाग दिखाना п

султāн м 1. सुलतान сул'tāн м , 2. (украшение) तुरा туррā м , कलगी कал'гй ж

сум||ā ж थैली т'аэлы ж , कीसा कйсā м , перемётная — खुरजी ж , ♦ ходить с —ой भीख माँगना п

сумасбрóд м बौड़म баорам м **сумасбрóдный** прил ऊटपटाँग उт'патāг, अधाधुध अन्धā-द'хун्द' (о поступке)

сумасбрóдство с 1 बौड़मपना баорам-панā м , 2. (поступок) ऊटपटाँग हरकत उत'патāग खार'кат ж

сумасшéдший 1. прил पागल पāгал, दीवाना दिवāнā неизм , वावला बāолā, उन्मत्त унматт', 2. сущ м पागल पāгал м , दीवाना दिवāनā м , उन्मत्त आदमी унматт' āд'мй м **сумасшéствие** с पागलपन पā-гал-пан м , वावलापन बāолā-пан м , उन्माद уन्мāд м

суматóха ж हलचल хал-чал ж , [दौड़-]धूप [दाор-]द'хूप ж , भाग-दौड़ б'āг-दाор ж , हुल्लड ху-ллар м

сумбúр м परेशानी парэшāнй ж , गडबड гар-бар ж , अव्यवस्था авй'васт'ā ж

сумбúрный прил गडबड гар-бар, बेतरतीव бэ-тар'тйб, अव्यवस्थित авй'वаст'хит

сúмер||ки мн धुधलका द'хун्द'खал'-कā м , झुटपुटा दज'хут'путā п ,

सॉभ सॉдж^x ж (вечерние), в —ках
धुधलके (भुटपुटे) मे, धुधलके के वक्त

сумѣ||ть сов सकना сак'нā нп
(употребляется с основой гл),
काविल (योग्य) होना (हो जाना) कā-
бил (योग्य') खोना (खो джāна) нп,
он не —ет этого сдѣлать वह यह
काम नहीं कर सकेगा, वह यह काम
करने के काविल नहीं, वह इस योग्य
नहीं है कि यह काम कर सके, वह यह
काम करने योग्य नहीं है, он —л его
убедить उस को मनाने (कायल करने)
मे वह कामयाब हुआ, я не —ю
ска́зать मैं नहीं कह सकता हूँ

сумка ж वोरा борā м, थैला
tʰaɛlā м

сумма ж 1. मत जोड джор
м, योग [फल] йог [-п^xал] м, 2
(денежная) रकम राकाम ж, боль-
шāя — भारी रकम ж, 3 (итог)
योग йог м, मीजान मйзāн ж, бб-
щāя — कुल जोड म, योग म, कुल
मीजान ж

суммāрный прил 1. इकट्ठा
никатт^{xā}, कुल कुल, 2. перен सक्षे-
पित संक्षेपित

суммйрование с 1 जोडना
джор'нā м, समाकलन самāкалан
м, योगकरण йог-каран ञ, 2 пе-
рен सक्षेपण संक्षेपण न

суммйровать несов 1 जोडना
джор'нā п, जमा करना джамā
кар'нā п (को что-л), 2 перен
सार निकालना सार निकāl'нā п (का
что-л), सक्षेप करना संक्षेप кар'-

нā п (का что-л), — óпыт अनुभव
का सार निकालना п

сумрак м धुंधलेपन द^xूद^xलэ-пан
м, मद्धम रोशनी मादд^xам рош'нй ж
сумрачный прил 1 धुंधला द^xू-
द^xलā, धीमा द^xймā, अधेरा अंद^xэрā,
2 перен फीका प^xйkā, उदास उदās,
खिन्न क^xинн'

сундүк м सडूक सандук м, ट्रक
транк' м

суннит м мус सुन्नी суннй м
сунуть(ся) сов см совать(ся)
суп м शोरवा शор'бā м, सूप
суп м, мясной — माँस (गोشت) का
शोरवा м

супероблōжка ж полигр आव-
रण-पत्र āваран-патр' м

супов||ой прил —āя лōжка
बडा चमचा барā чам'чā м, —āя
मय्का गहरी रकावी राख'रй राकā-
бй ж

супру́г м पति पति म, —и
दपति म मн (ставится после име-
ни), —и Иванóвы इवानóव दपति
м мн

супру́га ж पत्नी पतिनй ж,
श्रीमती श्रीम'तй ж

супру́жеский прил दापत्य
दāмпатй', वैवाहिक वाэवा́хик

супру́жество с दापत्य दāмпа-
तй' м, दापत्य-जीवन दāмпатй'-джй-
वान м

сургу́ч н मुहर लगाने का मोम
мухар лагāнэ кā мом н

сүрик н चि सिद्धर सिन्दुर म

сурóвость *ж* कडाई काराई *ж* ,
सख्ती साख्ती *ж*

сурóв||ый *прил* कडा कारा, सख्त
साख्त', रूखा रुखा, वेदर्द बै-दार्द',
कठोर कठोर (строгий), — взгляда
कडी नजर (निगाह, दृष्टि) *ж* ,
—ое обращение सख्त वर्ताव *м* ,
—ое испытание कठिन परीक्षा *ж* ,
—ое наказание कडा दंड *м* , —ые
मेरु कठोर उपाय *м* , —ая क्री-
टिका उग्र (कटु) आलोचना *ж* , —
क्लिमा कठोर जल-वायु *ж* , —ое по-
лотно विनधुला हालेड कपडा *м*

суррога́т *м* बनावटी चीज बा-
नाओती चीज *ж* , कृत्रिम वस्तु कृत्रिम
वस्तु *ж* , — кофе बनावटी (कृत्रिम)
कहवा *м*

сурьма́ *ж* सुरमा сур'ма *м* ,
अजन अंजन *म*

су́слик *м* धानीमूष द'हानि-मुश *म*
суста́в *м* जोड ज्जोर *म* , गॉठ
गाँठ *ж* , पोर पोर *ж* (पальца)

суста́внóй *прил* — ревматизм
संधिवात संध'и-वात *म*

су́тки *म* दिन-रात दिन-रात *ж* ,
आठ पहर आठ पाहार *म* , अहोरात्र
अहो-रात्र' *म* , कुरंगले — आठो
पहर *म*

су́толока *ж* भीड-भाड बैर-बा'र
ж , ऊधम उधाम *म* , भभड बा-
बा'र *म*

су́точные *म* [दिन का] भत्ता
[दिन का] बा'तगा *म*

су́точн||ый *прил* दिन-रात का
दिन-रात का, आठ पहर का आठ पा-

हार का, दिन का दिन का, —ая до-
बीचा उग्रा कोयले की दिन भर की
पैदावार *ж*

суту́литься *несов* झुकना
झ'ुक'ना *न* , होद'ते सुतु'ल्या' सिर
और कधे झुकाकर चलना *न* , स'दे'ते
सुतु'ल्या' झुककर बैठना *न*

суту́лый *прил* कधे झुका कान्द'э
झ'ुक'का

суть *ж* सार सार *म* , साराश
सार'श *म* , [मूल]तत्त्व [मूल-]तत्त्व'
म , — в том, что असल यह
है कि , वास्तव मे वात यह है
कि , दोब'र'ते до सू'ति दे'ला
सच की तह तक पहुँचना *न* , по
सू'ति दे'ला असल मे, दर असल, वा-
स्तव मे

сутя́га *म* и *ж* राग मुकदमेबाज
मुकाद'मे-बा'з *म* , *ж*

сутя́жничество *с* मुकदमेबाजी
मुकाद'मे-बा'जी *ж*

суфлёр *м* लुकमा देनेवाला लुक'-
मा द'ने-वा'ला *म* , [अभिनेताओ का]
पाठस्मारक [अ'भ'ने'ताओ का] पाठ'-
स'मारक *म*

суфли́ровать *несов* लुकमा देना
लुक'मा द'ना *न*

су́ффикс *म* ग्राम प्रत्यय प्रा-
ग'या *म*

суха́рь *म* सूखी रोटी सूख'ी रो-
टी *ज*

су́хо 1 *нареч* (холодно, безу-
частно) होव'र'ते — रुखाई से कह-
ना रुखाई से का'ना *न* , — возра-
ज'ी'ते कुछ सख्ती से जवाब देना कुच'

साх्ति स॑ द्जाव॑ाब॒ द॑ना *n*, 2 *безл*
в *знач* сказ सूखा (खुश्क) है सूख॑ा
(хушк') खा॑, на у॒лице — घर से
बा॒हर खुश्क है

суховёй *м* लू लू *ж*, भुलसा
देनेवाली हवा द्ज॑уल'са॒ д॑энэ-ва॒лй
ха॒ва *ж*, गरम और खुश्क हवा га-
рам аор хушк' ха॒ва *ж*

сухожыліе *с* анат पट्टा पा-
त॑а *м*, स्नायु снайу *м*

сух||о́й прил सूखा सूख॑а, खुश्क
хушк', शुष्क шушк', फीका प॑йका,
अरस॑ арас, रसहीन॑ рас-хй̎ (несоч-
ный), सर्दमिजाज॑ сард'-миза॒дж (о
человеке — черствый), पतला॑ пат'-
ла, दुबला॑ дуб'ла (худощавый), रूखा
рук॑а (безучастный, безразлич-
ный), — коло́дец सूखा हुआ कुआँ
м, —іе фру́кты सूखे (खुश्क) मेवे
(फल) *м* *мн*, — клі́мат खुश्क
खाँसी *ж*, — ка́шель खुश्क खाँसी
ж, ◇ —бе вино́ фікіі शराब *ж*,
— зако́н शराबवदी *ж*, मद्यपान-
निषेधक॑ कानून *м*

сухопу́тн||ый прил 1 —ые
войска॑ थल-सेना त॑ал-сэна *ж*,
स्थल-सेना॑ स्त॑ал-сэна *ж*, —ая гра-
ни́ца थल-सीमा त॑ал-сйма *ж*, स्थल-
सीमा॑ स्त॑ал-сйма *ж*, 2 (живу́щий
на суше) थलचर॑ त॑ал-चार, स्थल-
चारी॑ स्त॑ा-चारी

су́хость *ж* 1 सूखेपन सूख॑э-пан
и, खुश्की хушкй̎ *ж*, 2 (худо́ба)
पतलापन॑ пат'ла-пан *и*, दुबलापन॑
дуб'ла-пан *и*, 3 перен चि॒रस्त-

वोस्त्) रखाई॑ रुх॑ай̎ *ж*, — в об-
раще́нии वर्ताव॑ मे रखाई *ж*

сухоща́вый прил पतला॑ пат'-
ла, दुबला॑ дуб'ла

сучи́ть несов ऐठना॑ аэт'на *п*,
वटना॑ бат'на *п*

сучко́ватый прил टहनीदार॑
тах'нй-да॒р (о дере́ве), गिरहदार॑
гирах'да॒р (о палке)

сучо́к *м* टहनी॑ тах'нй *ж* (дере-
ва), गिरह॑ гирах *ж* (в бревне, до-
ске)

су́ша *ж* थल॑ т॑ал *м*, स्थल॑
ст॑ал *м*, खुश्की॑ хушкй̎ *ж*

сушён||ый прил सूखा सूख॑а,
खुश्क॑ хушк', —ые фру́кты सूखे
(खुश्क) मेवे (फल) *м* *мн*

суши́лка *ж* 1 (аппара́т)
सुखाने॑ (खुश्क वनाने॑) की मशीन॑ सूख॑а-
नэ (хушк' бананэ) кй̎ машй̎ *ж*,
2 (помеще́ние) खुश्क (शुष्क) करने
का घर॑ хушк' (шушк') कार'नэ का
ग॑ар *м*

суши́ть несов सुखाना सूख॑ана
п, सुखा॑ देना सूख॑ा द॑ना *п*, खुश्क
(शुष्क) करना॑ хушк' (шушк') кар'-
ना *п*

суши́ться несов सूखना सूख॑-
ना *нп*, सूख॑ जाना सूख॑ द्जाना
нп, खुश्क (शुष्क) हो जाना॑ хушк
(шушк') हो द्जाना॑ *нп* 'станови́ть-
ся сушии), अपने कपडो को सुखाना
अप'नэ काप'रō को सूख॑ाना *п* (су-
шить мокрую одежду)

суше́ствен||ый прил अहम

СХВАТИТЬСЯ сов 1. (взяться)
पकड़ लेना पाकर लेंना n (को za

кого-л , за что-л), — за руки हाथ मे हाथ डालना *п* , 2. (вступить в драку, в борьбу) लड़ाई मे दाखिल होना लарाय मॅ दाखिल होना *नп*

схвátка *жс* झड़प *дж* харап *ж* , लड़ाई लाराय *ж* , मुठभेड़ मूठ-बख़र *ж* ; рукопáшная — दस्त-बदस्त (आमने-सामने की) लड़ाई *ж*

схвátывать *несов* पकड़ना *पा-* *कार'नā* *п* , धरना *द* хар'नā *п* , पकड़ (धर) लेना *पाकार* (*द* хар) *ल* नā *п* , — за руку हाथ थाम लेना *п* (का-को-ल) , ◇ — *смысл* मतलब (मानी) *समझना* *नп*

схéма *жс* खाका *хāкā* *и* , ढाँचा *द* хāчā *и*

схематический *прил* खाके (ढाँचे) के रूप मे *хāкэ* (*द* хāчэ) *кэ* *रूप* *मॅ*

схитрýть *сов* हीला करना *хйā* *कार'нā* *п* , चाल चलना *चāल* *चाल'нā* *नп* , दāव (ठग-विद्या) खेलना *दāо* (*т* хар-видиā) *к* эл'нā *п*

схлýнуть *сов* उतर (घट) जाना *उतार* (*г* ат) *джāнā* *नп* (*о* воде)

сходýть *I* *несов I* (спускаться) [नीचे] उतरना (उतर जाना) [*нйчэ*] *उतार'нā* (*उतार* *джāнā*) *नп* , — *с* *лэстницы* सीढियों से उतरना *नп* , सीढियाँ उतरना *नп* , — *с* *рельсов* पटरी से फिसल जाना *नп* , — *с* *пóезда* गाडी से उतरना (उतर जाना) *नп* , — *на бéрег* किनारे पर उतरना (उतर जाना) *नп* , 2. — *с*

дорóги एक तरफ (ओर) हटना *эк* *тараф* (*ор*) *хат'нā* *नп* , रास्ता साफ करना *рāстā* *сāф* *कार'нā* *п* (*осво-бождая* *дорогу* *для* *кого-л*) , — *с* *пráвильного* *пути* *न्याय-पथ* से *विचलित* हो जाना *нйāй-пат* *сэ* *विचालित* *хо* *джāнā* *नп* , 3 (*напр* *о* *коже*, *краске*) *उतरना* *उतार'нā* *नп* , *उतर* जाना *उतार* *джāнā* *नп* ; *краска* *сошлā* *со* *стенā* *रग* *दीवार* पर से *उतरा* , ◇ — *со* *сцéны* *जगह* (*स्थान*) *खाली* *कर* जाना *नп* , *मैदान* से *हट* जाना *नп* , — *на* *нет* *नही* के *बराबर* होना (*हो* जाना) *नп* , — *с* *умā* *पागल* (*दीवाना*) होना (*हो* जाना) *नп* , — *в* *मोगीлу* *कब्र* मे *सो* जाना *नп* , *все* *сошлó* *благополýчно* *सब* *कुछ* *खूबी* से *अजाम* हो गया , *это* *сошлó* *ему* *с* *рук* *वह* *साफ* *निकल* गया

сходýть *II* *сов* जाना *джāнā* *नп* (*пойти* *куда-л*) , जाकर ले आना *джā* *कार* *लэ* *āнā* *नп* (*за* *кем-либо*, *за* *чем-л*) , जाकर बुला लेना *джā* *कार* *булā* *लэनā* *п* (*позвать* *кого-л*)

сходýться *несов I* (*встречаться*) *मिलना* *मिल'нā* *नп* , *मिल* जाना *मिल* *джāнā* *नп* , *मुलाकात* होना *मुलā* *कāt* *хонā* *नп* (*के* *साथ* *с* *кем-л* , *की* *о* *ком-л*) , *мы* *сошлýсь* *у* *двэри* *हम* *दवāजे* *पर* *मिले* , *их* *пути* *сойдýтся* *उन* के *रास्ते* *कभी* *एक* हो जावेगे , *пóяс* *не* *сходýтся* *पेटी* *नही* *बंधती* , 2 (*сближаться*) *मेल*

खाना मэл क'ānā *n* (से, के साथ *с кем-л*), दोस्त (मित्र) वन जाना дост' (मित्र') бан джānā *np* (становиться друзьями), 3 (собираться) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатт'ā (джамā, экатрит) хонā (хо джānā) *np*, 4 (соглашаться) राजी होना (हो जाना) рā-зй хонā (хо джānā) *np* (के लिये *в чем-л*), एकमत होना (हो जाना) эк-мат хонā (хо джānā) *np* (पर *в чем-л*), мы сошлись с ним на том, что हम ने उस से तय किया कि ., 5 (совпадать) मिलना जुलना мил'-нā-джул'нā *np*, счет не схōдится हिसाब ठीक नहीं बैठता, все показā-ния схōдятся तमाम शहादते एक दूसरे से मिलती है

схōдка *жс* [आम] सभा [ām] саб'ā *жс*

схōдни *mn* काठ की सीढ़ी кāt'кй сйр'й *жс*, तख्ता тахтā *м*

схōдн||ый *прил* 1. (похожий) मिलता-जुलता मिल'тā-джул'тā, समान самāн, एकरूप эк-рूप, 2 (о цене *и т n*) разг मुनासिव मुनāсиб, सुविधा का सुविद'ā кā, सुविधाजनक सुविद'ā-джанак, по -ой ценē मुनासिव कीमत पर

схōдство *с* समानता самāн'тā *жс*, एकरूपता эк-рूप'тā *жс*, सादृश्य сāдриш'й' *м*, सारूप्य сāरूपि' *м*, уловить - समानता पहचानना *n*, фамйльное - पारिवारिक सादृश्य *м*

схōжий *прил см* схōдныи 1

схολāстика *жс* पाडित्य пāнди-1й' *м*

схολастйческий *прил* पाडित्याभिमानी पāндितिāб'имāनй

схоронйть *сов* प्राम , перен गाडना гār'нā *n*, दफन करना (कर देना) дафан кар'нā (кар дэнā) *n*, दफनाना даф'нāнā *n*, गाड (दफना) देना гār (दाफ'नā) дэнā *n*

сцедйть *сов см* सцēживать

сцēживать *несов* निथारना नит'ār'нā *n*, धीरे से उँडेलना д'йрэ सэ ўдэл'нā *n*

сцēн||а *жс* 1 (подмостки) रग-मच रान्ग'-манч' *и*, पोस्तāवित्ता на -е रगमच पर उतारना (पेश करना) *n*, 2 (часть действия) दृश्य द्रिш'й' *м*, सीन सйн *и*, 3 (скандал, ссора) разг भगडा द्ज'аг'рā *м*, तमाशा тамāшā *м*

сценāрий *м* कथानक कāt'āнаक *м*, सिनेरियो синэрийо *м*

сценарйст *м* सिनेरियो-लेखक синэрийо-лэк'ак *м*

сценйческий *прил* रगमच-सवधी रान्ग'-मान्च'-साम्बान्द'й, अभिनय-सवधी аб'инаय-साम्बान्द'й सценйчний *прил* अभिनेय аб'инэй', रगमच पर जमनेवाला रान्ग'-मान्च' पार द्जाम'नэ-वāлā

сцепйть(ся) *сов см* сцеп-лйть(ся)

сцēпка *жс жс -д* जोडना джор'-нā *м*

сцеплēние *с* 1. физ अभिलाग

аб[॥]илāг *м*, 2 *ж* -ठ जोडना *ज*जोर'-
नā *म*, जोडने का काम *ज*जोर'नē *क*ā
कām *न*; कडी करी *ज* (मेखानिज्म)

сцеплять *несов* (напр вагонь)
कडी लगाकर जोडना करी लागाकर
जोर'नā *न*

сцепляться *несов* *перен* (в
драке) गुथना गुत्[॥]नā *न*न, जुटना
जुट'नā *न*न, दस्त-बदस्त लडना
दास्त'-बा-दास्त' लार'नā *न*

счастлив *м* खुशकिस्मत (सो-
भाग्यशाली) आदमी खुश-किस्मत
(साоб[॥]āग'शāली) āद'मी *म*

счастлив**॥****ый** *прил* 1 खुश
खुश, खुशकिस्मत खुश-किस्मत, भा-
गवान् ब[॥]āग'वāन, सौभाग्यशाली सा-
ब[॥]āग'शāली, सुखद सुख[॥]द, सतोष-
मय सान्तोश-माय, आनदमय āनान्द'-
माय (напр о жизни, событии),
2 (удачный) खुशकिस्मत खुश-कि-
स्मत, भाग्यवान् ब[॥]āग'वāन, ◇
—ого *пут'и*! सुखद यात्रा[॥], आप की
यात्रा मगलमय हो[॥], शुभयात्रा[॥], —о
оставāться[॥] मजे मे रहो[॥]

счасть**॥****е** *с* 1 खुशी खुशी *ज*स,
सुख सुख[॥] *म*, आनद āनान्द' *म*, 2
(удача) खुशकिस्मती खुश-किस्म'ती
*ज*स, भाग्य ब[॥]āग' *म*, सौभाग्य सा-
ब[॥]āग' *म*, सिद्धि सिद्ध[॥] *ज*स, वāше
—, что вы не опоздāли आप की
खुशकिस्मती है कि आप देर से न
आये, क—ю खुशकिस्मती (भाग्यक्रम) से

счесть *сов* *см* *считать*

счёт *м* 1 गिनती गिन'ती *ज*स,
हिसाब खिसāब *म*, शुमार шумāр *न*,

गणना गान'नā *ज*स, *вести* — गिनती
करना *न* (की *चेमु-ल*), हिसाब रखना
न (का *चेमु-ल*), 2 *бух* खाता क[॥]ā-
तā *म*, लेखा लēक[॥]ā *म*, *текущий* —
चालू (चलता) खाता *म*, चल-लेखा *म*,
лицевōй — वयैकिक लेखा *म*, *от-*
крывāть — (напр в банке) खाता
खोलना *न*, 3 (за *товар, работу*)
हिसाब खिसāб *म*, 4. *спорт* स्कोर
स्कोर *म*, नवर नाम्बार *म*, *комāн-*
да выиграла со —ом 5. 1 *टीम* ने
दूसरी *टीम* के खिलाफ ५ १ का स्कोर
किया, *टीम* ने १ के खिलाफ ५ प्वाइट
स्कोर किए, ◇ *крүглым —ом* गोल-
-गोल, गोल मटोल, *за —* *когō-ल*,
чегō-ल, *на чей-л* — किसी के खर्च
पर (से), *сводītь* *сче*त *पुराने*
भगडे का हिसाब चुकाना *न*, *при-*
нītь *чтō-ल* *на* *свой* — किसी बात
के आईने मे अपनी शकल देखना *न*,
*лич*ные *сче*त *जाती* *मामला*त *म*
*न*न, *быть* *на* *хорōшем* *сче*त *नेक-*
नाम *होना* (समझा जाना) *न*न;
быть *у* *когō-ल* *на* *хорōшем* *сче*त
किसी की नजर मे अच्छा होना *न*न,
в *два —а* *जल्द* *ही*, *в* *конēчном*
—е *अत* *मे*, *अततो*गत्वा, *मूलत*

счётн**॥****ый** *прил* —*ая* *कि*ताब
हिसाब की किताब खिसāब क'ी *कि*ताब
*ज*स, वही बाख'ी *ज*स, वही-खाता बाख'-
क[॥]āतā *म*, —*ая* *ком'иссия* गणना-
-समिति गान'नā-समिति *ज*स, —*ая*
*मा*शीना गणक-यंत्र गानक-यान्त्र'
म, —*ая* *линēйка* सृप-रेखक *сри*प-
-रēक[॥] *म*

счетовод *м* मुनीम मुनीम *и* ,
अकक *अकक* *म* , **लिपिक** *लिपिक* *म*
счётчик *м* 1. (электрический,
 газовый) **मीटर** *मीटर* *म* , **газовый**
 ~ **गैस-मीटर** *म* ; 2 (на выборах)
[वोटो की] **शुमार** (गणना) करनेवाला
[वोटो की] **शुमार** (गण'ना) *कर'नэ-
 वाला* *म*

счёты *मн* गिनतारा गिन-तारा
म , **गणना-यत्र** *गान'ना-यान्त्र' म*
счйстить *сов см* *счищ'ать*

счит'ать *несов 1* (подсчитыв-
 ать) **गिनना** *गिन'ना* *п* , **गिनती**
करना *गिन'ती* *कर'ना* *п* (की को-
 गो-ल , что-ल) , **हिसाव लगाना** *हि'साब
 लग'ना* *п* (का को-ल , что-ल) , ~
 в *умэ* **दिमागी** **हिसाव लगाना** *п* , не
 ~я छोडकर, ~я в том числэ जिस
 मे भी शामिल है, 2. (полагать)
मानना *मान'ना* *п* , **समझना** *сама-
 ज्ञ'ना* *п* , *его* ~ют *умным* че-
 лов'еком वह *समझदार* *आदमी* *सम-
 भा* जाता है, वह अपनी *समझ* के
 लिये *प्रसिद्ध* है, не ~ясь ни с кем
 किसी की बात माने बिना, ~ *умэ-*
стным **मुनासिव** (उचित) **समझना**
п , он ~ет *своім* *дóлгом* *сказ'ать*
это इसे *वताना* वह *अपना* *कर्तव्य*
समझता है, он ~ет *себя* *लóвким*
челов'еком वह *अपने* को *चालाक*
मानता है

счит'аться *несов 1* **परवाह**
करना *पर'वाह* *कर'ना* *п* (को с кем-
 либо, с чем-л) , **सामने** (ध्यान मे)
रखना *सा'म'ने* (द'ख'ान मे) *राख'ना* *п*

(को с чем-л) , **खयाल** (विचार) **करना**
хай'ал (विचार) *कर'ना* *п* (का с
 чем-л) , **बात मानना** *बा'त मान'ना* *п*
 (की с кем-л) , с *ним* *нэ'чего* ~ *उस*
की *उपेक्षा* *की* *जा* *सकती* *है* , с *ним*
 ~ются *उस* *की* *बात* *मानी* *जाती*
है ; *это* не ~ется *उस* *बात* *की* *उपे-*
क्षा *की* *जा* *सकती* *है* , *उस* *की* *गणना*
नही *है* ; с *ним* *никто* не ~ется
उस *को* *कौन* *पूछता* *है?* ; с *этим*
надо ~ *उस* *बात* *को* *ध्यान* *मे* *रखना*
चाहिये , 2 (слыть) **माना** (समझा)
जाना *मान'ना* (сам'дж'на) *дж'на* *п* ,
मशहूर (प्रसिद्ध) **होना** *मаш'хूर* (пра-
 सिद्ध'на) *хон'на* *п* , ~ется, *что...*
ऐसा *खयाल* (विचार) *किया* *जाता*
है *कि* ; он ~ется *лучшим* *уче-*
ником वह *सब* *से* *अच्छा* *शागिर्द*
समझा *जाता* *है*

счищ'ать *несов* [रगडकर] **साफ**
करना (कर देना) [राग'र'कार] *सा'फ*
कर'ना (कर *дэ'ना*) *п* , **झाडना**
дж'на'ना *п* (щетки), **छीलना**
च'ील'ना *п* (कोजी), ~ *снег* *वर्फ*
हटाना *п*

сшиб'ать *несов* [मारकर] **गि-**
राना (गिरा देना) [मार'कार] *गिर'ना*
п (गिरा *дэ'ना*) *п*

сшиб'ить *сов см* *сшиб'ать*

сшив'ать *несов* [एक जगह, एक
 साथ] **सीना** (सी देना) [एक *джага'х*,
 एक *सा'त'ह*] *सि'ना* (सि *दэ'ना*) *п* , **जुडाना**
джу'दाना *п* (напр *доски*) , ~ *бу-*
ма'ги *न'त्थी* *करना* *п* , **फाइल** (मिसल)
वनाना *п*

сшить *сов* 1 सीना सйна *n*, सी देना (लेना) सि दэнā (लэнā) *n*, 2. *см* сшивать

съедать *несов* खाना क^хānā *n*, खा लेना क^хā लэнā *n*, खा जाना क^хā джānā *нп*

съедобный *прил* खाने के का- विल (योग्य) क^хāнэ кэ кāбил (иоги'), भक्ष्य б^хакшй', भोज्य б^ходжи'

съеживаться *несов* सिमटना सिमत'нā *нп*, सिमट जाना सिमत джānā *нп*, — от холода शीत के कारण शरीर को घुटनो और कोहनियो मे समेटना *n*

съежиться *сов см* съеживаться,

съезд *м* सम्मेलन सम्मэлан *м*, कांग्रेस कāнгрэс *ж*, Съезд Советов सोвियनो की कांग्रेस *ж*, партий- ный — पार्टी की कांग्रेस *ж*

съездить *срв* जाना джānā *нп*, जाकर ले आना джāкар лэ ānā *нп* (за кем-л, за чем-л); देखने के लिये जाना дэк^хнэ кэ лииэ джā- нā *нп*, भेट करना б^хэт кар'нā *n* (से *к* кому-л, *навестить*), — за город शहर (नगर) से बाहर जाना *нп*, — ненадóлго छोटा सा सफर करना *n*, ему́ нāдо — по дёлу उस को काम पर जाना है

съезжать *несов* 1. (спускаться) [नीचे] उतरना (उतर जाना) [пйчэ] утар'нā (утар джānā) *нп*, у него́ съехала шлāпа उस की टोपी एक तरफ़ खिसक गयी, 2

(уезжать) दूसरी जगह चला जाना дус'рй джагах чалā джānā *нп*, — с квартиры मकान (घर) छोड देना *n*

съезжаться *несов* 1 (встречаться) मिलना मिल'нā *нп*, मिल जाना मिल джānā *нп*, 2, (соби- раться) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатт^хā (джамā, эка- трит) хонā (хо джānā) *нп*

съёмка *ж* 1 भूमापन б^ху-мāпан *м*, भूमिति б^ху-мити *ж*, топогра- фйческая — तलरूप-मिति *ж*, 2 (фильма) फिल्म (चलचित्र) उतारना (खीचना, लेना) филм' (चल-चित्र') утār'нā (क^хйч'нā, лэнā) *n*

съёмщик *м* (квартиры) [मकान का] किरायेदार [макāн кā] кирайэ- дār *м*

съестн||ой *прил* —ये припā- сы खाने-पीने की चीजे क^хāнэ-पйнэ кй чйзэ *ж* *мн*, भोजन की सामग्री б^ходжан кй сāмагрй *ж*, खाद्य- पदार्थ क^хāди'-падāрт^х *м*, खाद्यवस्तु क^хāдй'-वास्तु *ж*

съесть *сов см* съедать

съехать(ся) *сов см* съез- жать(ся)

сыворотка *ж* 1 (молочная) छाछ च^хāч^х *ж*, मट्ठा मатт^хā *м*, मही माхй *ж*, 2 мед टीका тйкā *м*

сыгрā||ть *сов* खेलना क^хэл'нā *n*, оный —ли вничйó उन का खेल वगैर फैसला किये खतम हो गया, उन के खेल का परिणाम अनिर्णीत हुआ;

◇ — शूतकु с кем-л किसी से चाल चलना *n*, किसी का मजाक उडाना *n*, किसी की हंसी उडाना *n*

СЫН *m* बेटा бэता *m*, लडका лар'ка *m*, पुत्र पुत्र' *m*, —ы и дочери на́шей страны́ हमारे देश के लडके (पुत्र) और लडकियाँ (पुत्रियाँ) *ж mn*

СЫНО́К *m* разг लल्लू लал्लू *m*, लला लала *m*, लाल लाल *m*

СЫ́ПАТЬ *несов* डालना दाल'ना *n*, डाल देना दाल दэना *n*, बहाना ба-хाना *n*, छिडकना च'ираक'ना *n*, बिखेरना бик'эр'ना *n* (рассыпать), ◇ — слова́ми शब्दों की बौछाड़ करना *n*, — острóтами चुटकुले बिखेरना (बिखेर देना) *n*

СЫ́ПАТЬСЯ *несов* 1 गिरना гир'на *np*, गिर जाना гир дж'ан'ना *np*, बहना бах'ना *np*, छिटकना च'ितак'на *np*, बिखरना бик'хар'ना *np*, शुकату́рка स्यप्लेतся प्लास्तर गिर रहा है, 2 *перен разг*, — гра́дом ओलो की तरह बरसना ол'о क'и та-рах барас'ना *np*, उद'ары स्यपाल'ись гра́дом मुक्को की वृष्टि हो रही थी मुक्को क'ि व्रिष्टि 'ओ रा-ख'ि ग'ि

СЫПНО́Й *прил* — тиф टाइफस тайфас *m*

СЫПУ́Ч||ИЙ *прил*, — песо́к चलता-फिरता वालू चाल'ता-प'हिर'ता बा'तु *n*, मे́ры —их तेल शुष्क मापे म्पुश्क' माप'े *ж mn*

СЫПЬ *ж* अँभौरी अब'ोर'и *ж*,

उत्स्फोट उत्स'ोट *m*, सर्षपिका सारश'पिका *ж*

СЫР *m* पनीर पानिर *m*, ◇ как — в ма́сле катáться *разг* पाँचो उँगलियाँ घी मे होना *np* (की *o* *ком-л*)

сыре́ц *m* шелк- — कच्चा रेशम качча रэшам *m*, кирпи́ч- — कच्ची ईंट качч'и й'т *ж*, хло́пок- — कपास कापा'с *ж*, कच्ची रूई качч'и ру'и *ж*, спирт- — कच्ची शराब *ж*

сыровáрня *ж* पनीर बनाने का कारखाना पानिर бан'анэ का क'ार-ख'ан'а *m*

сыр||о́й *прил* 1 (влажный) गीला ग'िला, नम нам, तर тар, —ые дрова́ नमदार (भीगी हुई) लकड़ी *ж*, — подва́л सील से भरा तह-खाना *m*, —а́я пого́да नमी का मौ-सिम *m*, 2 (неварённый) कच्चा качча, —а́я вода́ कच्चा पानी *m*, —о́е молоко́ कच्चा दूध *m*, —о́е мя́со कच्चा माँस *m*, 3 (не обрабо-танный) कच्चा качча, — мате-риáл कच्चा माल *m*, 4 (незрелый) कच्चा качча, अपक्व अपक्व'

сыро́к *m* पनीर पानिर *m*, сла́дкий — मीठा पनीर *m*

сы́рость *ж* गीलापन ग'िला-पा'न *m*, नमी नाम'и *ж*, तरी тар'и *ж*, सील स'ил *ж*

сырьё́ *s* कच्चा माल качча म'ाल *m*, कच्ची सामग्री качч'и са'маग्र'и *ж*, कच्चे पदार्थ качча पा'दार्थ' *m mn*

сырьев||ой *прил эк* कच्चे माल
का कच़्च़े माल क़ा, ~ые запасы
कच्चे माल का जखीरा *м*, कच्चे
माल का भंडार *म*

сы́тно *нареч* पेट भर पэт б^хар,
~ пообѣдать पेट भर खाना *п*

сы́тный *прил* पुष्टिकर पुшти-
-कार, पुष्टिदायक पुшти-दाँयक,
पुष्ट पुшт' (*о пище*), काफी क़ाफ़ी,
पर्याप्त парियाप्त' (*об обеде*)

сы́тость *ж* तृप्ति त्रिप्ति *ж*,
तुष्टि तुшти *ж*

сы́т||ый *прил* छकाछक च^хак-
-а-च^хак, он сыт वह छकाछक (तृप्त)
है, उस का पेट भरा है, быть ~ым
по горло नाक तक खाना (भरना,
भर लेना) *п*

сы́щик *м* टोहिया तो^хи^иа *м*,
सूँघा सृ^г^хा *и*, गुप्तचर गुप्त'-चार *म*

сюда́ *нареч* यहाँ йа^ха́, इधर
ид^хар, проходите ~ इधर (इस
तरफ, इस ओर) आइये

сюже́т *м* कथानक कत^хा^नक *म*,
विषय विषाय *म*, कथावस्तु कत^хा-
-वस्तु *ж*

сюрпри́з *м* ताज्जुब की बात ता-
-दज्दजुब क़ि बा^т *ж* (неожидан-
-ность), तोहफ़ा तो^х'फ़ा *म*, उपहार
उप'^хार *म*, भेट б^хेत *ж* (подарок)

сюсю́кать *н сов разг* तुतलाना
तुत'लā^नā *नп*

сяк *нареч разг*, и та^к и ся^к
हर तरह (प्रकार) [से] ^хार तारा^х
(प्राक़ार) [सэ]

ся́м *нареч разг* ни там, ни ~
न इधर न उधर ना ид^хар ना उद^хар,
та^м и ся^м इधर-उधर ид^хар-уд^хар,
हर जगह хар दजाга^х

Т

та *мест см* тот

таба́к *м* तवाकू тамба^ку *и*,
ни^охательный ~ नास *ж*, नसवार
ж, жева^тельный ~ सुरती *ж*,
кури^тельный ~ तवाकू *म*, ни^охать
~ नास (नसवार) लेना *п*

табакéрка *ж* नासदान ना^с-दा^न *म*

табаково́дство *с* तवाकू की
खेती тамба^कу क़ि क^хा^и *ж*

таба́чн||ый *прил* तवाकू का
тамба^कу क़ा, ~ая фа^брика तवाकू
का कारखाना *म*

та́бель *м 1* (жетон) हाजिरी-
वाला टिन का टिकट ^хा^зिर^и-वा^ला
ति^н क़ा तिकат *म*, 2 (доска) टिकट
का तरुता तिकат क़ा ता^хता *म*

та́бельщик *и* [मजदूरो के] काम
के वक्त का हिसाब रखनेवाला [मा^з-
दूर^б क़े] का^м क़े वा^कत' क़ा ^нसा^ब
रा^क'-ना^वा^ला *म*, टिकटवाला तिकат-
-वा^ला *म*, समयपाल सामा^न-पा^ल *म*

таблётка *ж* टिकिया तिकि^иा *ж*

таблѝ́ца *ж* फिहरिस्त फि^х'रि^{ст}
ж, सूची सू^चि *ж*, पत्रक पा^{त्र}क

м, टेबुल तэбул м, — वींग्रышен
इनामी नवर म मн, — умножѣния
पहाडा म

табу́н м पागा pāgā म

табуре́тка ж स्टूल stūl म,
तिपाई ति-पай ज, मोढा мор^хā म
(трехногая)

таджи́к м ताजिक tādjik म
таджи́кский прил ताजिक tā-
джик, — язы́к тажик жवान (भा-
षा) ज

таз I м (посуда) तश्त ташт'
м, परात парāt ज, चिलमची чи-
лам'ची ज (для мытья рук)

таз II м анат श्रोणि श्रони ज

тайнственны́й прил रहस्यपूर्ण
рахасй'-пурн', गूढ gūr^х, रहस्यमय
рахасй'-май

тайть несов छिपाना च^хипānā न,
पोशीदा (गुप्त) रखना पोшйдā (गुप्त')
рак^х'nā न

тайться несов (пřятаться,
скрыватьсь) छिपना च^хип'nā नн,
गुप्त होना गुप्त' хонā नн

тайга́ ж टैगा таэгā म

тайко́м нареч छिपकर च^хип'кар,
छिपे (खुफिया) तौर पर च^хипэ (ху-
фийā) таор пар, चोरी (चुपके) से
चोरि (चुप'कэ) सэ, गुप्त रूप से गुप्त'
रूप सэ, — от когó-л किसी की
नजर (निगाह) वचाकर, उय्ति —
छिपकर चला जाना नн

та́йн||а ж रहस्य राхасй' म,
भेद б^хэд м, быть посвящённым в
—у रहस्य जानना न, ,хранить —у

रहस्य गुप्त (छिपाकर) रखना न,
дѣлать —у из (чегó-л) को रहस्यमय
वनाना न, разга́дывать, раскры-
вāть —у रहस्य का उद्घाटन करना
न, रहस्य का पता लगाना न, выда-
वāть —у भेद खोलना न

тайнн́ик м खुфिया (छिपाने की,
गुप्त) जगह хуфийā (च^хипāнэ कй,
गुप्त') दजाгах ज, छद्म-स्थान च^хадм'-
-ст^хāन म

та́йно нареч छिपकर च^хип'кар,
खुфिया तौर पर хуфийā ताор пар,
गुप्त रूप से गुप्त' रूप सэ, चोरी से
चोरि सэ

та́йн||ый прил खुфिया хуфийā
неизм, पोशीदा पोшйдā неизм,
गुप्त गुप्त', —ое голосовāние गुप्त
मतदान म, बद वोट देने की प्रणाली
ज, — совет अत.परिषद् ज

тайфу́н м तूफान tūfān म,
आँधी ād^хи ज

так нареч 1 ऐसा аэсā, वैसा
वाэсā, तैसा таэсā, इस तरह
(प्रकार) [से] ис тарах (प्राकार) [सэ]
(таким образом), 2. (настолько,
до такой степени) इतना इत'nā;
◇ и — дāлее वगैरह, इत्यादि, प्रóсто
— ऐसे (वैसे) ही; — же ... как
ऐसे (वैसे) ही जैसे, के समान, जैसे
ही, — йли инāче किसी न किसी
तरह (प्रकार), जैसे तैसे, — как со-
юз चूँकि, क्योंकि; — налпримёр मिसाल
(उदाहरण) के लिये (तौर पर); —
что́бы ताकि, тóчно — же ठीक
(विलकुल) इसी तरह (प्रकार) से, тут

что-то не — दाल मे कुछ काला है,
— тебе и надо तुम्हारे साथ ऐसा
ही होना चाहिये था, — называемый
तथाकथित

такелаж *м* мор जहाज की
रस्सियाँ और साज-सामान द्वाख़ा
की рассийाँ аор саз-саман *м*

также союз भी б^хи, а — и
ओर. भी

такое мест ऐसा аэса, все они
таковы वे सब एक से है

так||ой мест 1 ऐसा аэса, वैसा
वाэса, तैसा ताэसा, 2 (в сочетании
с прил для усиления степени
качества) इतना इत'ना, ◇ —им
образом इस तरह (प्रकार) से, —
как सा, सरीखा, जैसा (после мест
или сущ), — же ऐसा ही, что
—оё? क्या बात है?, क्या हुआ?, в
—ом слу́чае इस स्थिति मे, кто —
यह कौन है?, что это —оё? यह क्या
है?, что ж тут —ого? इस मे
ऐसा क्या चमत्कार है?

такса *ж* (расценка) रेट रэт
ж, निखं निरх' *म*, निश्चित दाम
निश्चित दाम *म*

такси *с* टेक्सी तэксि *ж*, ехать
на — टेक्सी पर सवार होना *न*

такт I *м* मुз ताल ताल *म*, लय
лай *म*

такт II *м* (деликатность)
विनम्रता विनाम्र'ता *ж*, शिष्टाचार
शिष्टाचार् *म*

тактика *ж* 1 воен युद्ध-नीति
नुद्ध^х-नीति *ж*, 2 перен कार्य-

नीति क़रि'-नीति *ж*, युक्ति йुक-
ति *ж*

тактический *прил* 1 воен
युद्ध-नीति-सबधी йुद्ध^х-नीति-сам-
बанд^хи, 2 перен कार्यनीति-सबधी
क़रि'-नीति-самबанд^хи कार्यनीतिक
क़रि'-नीतिक

тактичность *ж*. विनम्रता वि-
नाम्र'ता *ж*, शिष्टाचार शिष्टा-
चार् *म*

тактичн||ый *прил* विनम्र वि-
नाम्र', शिष्ट शिष्ट', —ое поведе-
ние बुद्धिमत्तापूर्ण आचरण *म*, — че-
ловек कुशल व्यक्ति *म*

талант *м* 1 (способность,
умение) कौशल काशल *म*, प्रतिभा
प्रतिब^хा *ж*, [विशेष] योग्यता [वि-
शेष] योग्य'ता *ж*, 2 (одаренный
человек) प्रतिभासपन्न आदमी प्रा-
तिब^хा-सम्पन्न' अद'मि *म*

талантлив||ый *прил* प्रतिभापूर्ण
प्रतिब^хा-पूरु', गुणवान गुण'वान,
—ая работа, —ое произведение
प्रतिभापूर्ण कृति *ж*

талисман *м* जतर джантар *म*,
तावीज तावीज *म*, यत्र मान्त्र' *म*

тали||я *ж* कमर камар *ж*, कटि
कति *ж*, тонкая — पतली कमर
ж, в —ю (о платье) कमर पर
ठीक आनेवाला (वैठनेवाला)

талон *м* टिकट тикат *н*, купон
купан *म*

талый *прил* (о снеге) गला हुआ
गला हुआ

талык *н* अवरक अब'рак *न*.

तालक gāлак м, तालक-क्षोद lā-
лак-क्षोद м (порошок)

там нареч वहाँ вах्ā, उधर
уд^хар, там и сям इधर-उधर, जहाँ
तहाँ, जगह वजगह, — же वही, ни
—, ни сям न इधर न उधर, ◇ का-
कोё — разг (ничего подобного)
ऐसा कुछ नहीं

तामील м तामिल tāмил м

तामीलский прил तामिल tā-
मिल, — язык तामिल ж, तामिल
जवान (भाषा) ж

तामोजेन||ый прил कस्टम का
काстам kā, —ая पोшлина चुगी
ж, आ[गम]शुल्क м, सीमातिक शुल्क
м, — चिनोवनिक कस्टम-अफसर
м, आशुल्क-अधिकारी м, — тариф
आशुल्कावलि ж, — осмотр आशुल्क-
परीक्षण м

तामोजня ж कस्टम काстам м,
चुगीघर चुंगी-ग^хар м, आशुल्क-गृह
āшуल्क'-ग्रिह м

तांगенс м मत स्पज्या спа-
джйā ж

танец м नाच nāч м, नृत्य
न्रित्य' м, народный — लोक-नृत्य
м, бальный ~ बालरूम-नृत्य м

танк м टैक таэнк' м

танкер м तैल-वाहक [जहाज]
таэл-वāхак [джахāз] м

танкист м टैकची таэнк'चй м,
टैक-सिपाही таэнк'-सिपāхй м, टैक-
मैन таэнк'-माэн м

танков||ый прил टैक का таэнк'
kā, —ые войска टैक-फौज ж, टैक-

-सेना ж, —ые части टैकोवाले दस्ते
м мн, — бои टैक-लडाई ж, टैक-
-युद्ध म

танцевальн||ый прил नाटकीय
nāt'кйи', — зал नाचघर м, —ая
музыка नृत्य-सगीत म

танцевать несов नाचना nāч'nā
нп, नृत्य करना न्रित्य' кар'nā п
танцовщик м नचनियॉ नच'-
нийā м, नर्तक नарттак м

танцовщица ж नटी натй ж,
नर्तकी नарт'кйि ж

танцор м см танцовщик
тапочки мн स्लिपर слипар м
тара ж 1. (упаковка) वारदाना
bār-dānā и, धारक d^харак м,
2 (вес упаковки) भारमोक b^хар-
-मोक м

таракан м तिलचटा тил'чатā м
таранить несов अग्रभाग से
टक्कर मारना агр'-b^хāг сэ таккар
mār'nā п', फाली से चीर देना प^хā-
लй сэ чйр дэнā п, फाली मारना
п'āलй mār'nā п (тараном)

тарашить несов разг, — гла-
зā अॉखे फाड़के देखना āк^хэ п^хār'-
кэ дэк^х nā п, удивленно — глазā
अॉखे फाड़के हैरानी से देखना āक^хэ
п^хār'кэ хāэрāнй сэ дэк^х nā п, ис-
пуганно — глазā खौफ की निगाह
से देखना хаоф кй ниगāх сэ дэк^х-
nā п

тарел||ка ж 1 रकावी раkāбй
ж, पत्तल паттал ж, थाली t^хāлй
ж, प्लेट плэт м, 2 —ки мн

муз कटताल कत'тāl м , कसताल
कās'tāl м

тариф м निर्व निरх' м , रेट
रэт ж , टैरिफ таэриф м , दर дар
ж , железнодорожный — रेलवे का
किराया м

тарифн||ый прил —ая сётка
निर्वनामा निरх'-нā mā м

таскать несов 1 (ताछित्,
тянуть) खीचना क'хич'нā न , घसीट-
ना ग'асйт'нā न , छीनना च'хин'нā
न , 2. (носить) ले जाना लэ джā nā
न , 3. (क्रास्) चुराना चुरā nā न , चोरी
करना चорй кар'нā न

тасовать несов (карты) फटना
प'эт'нā न

ТАСС (Телеграфное агéнтство
Советского Сою́за) तास ताs м
(सोवियत सघ की समाचार-समिति
совийат санг' кй самāчār-самити
ж)

тахта ж सोफा софā м

тачанка ж गाडी гāрй ж , пу-
лемётная — воен मशीनगन की
गाडी ж

тачка ж [एक पहिये की] हथ-
गाडी [эк пахййэ кй] खат'-гāрй
ж , ठेला त'элā м , ठेलेगाडी त'эл-
-гāрй ж

тащить несов см таскать

тащиться несов 1 कठिनाई से
जाना कत'инāй सэ джā nā न (идти
с трудом), धीरे धीरे चलना д'йрэ
д'йрэ чал'нā न (медленно ехать),

2 (волочиться) खिंचना क'хич'нā न ,
घसितना ग'асит'нā न

таяние с पिघलाव पиг'лāо м ,
गलन галан м

таять несов 1. गलना गал'нā
न , गल जाना гал джā nā न ,
पिघलना पиг'ал'нā न , 2. перен
गलना गал'нā न (चाхनुत्), दबना
даб'нā न (उतिहात्, замирать)

тварь ж उत जीव джйо м ,
प्राणी прāнй म

твердѣть несов जमना джам'нā
न , कठियाना कत'ийā nā न , सख्त
(कडा, दृढ) हो जाना сахт' (карā,
द्रिर') खो джā nā न

твердить несов रटना рат'нā
न , रट लगाना рат лагā nā न

твёрдо нареч मजबूती (दृढता)
से मаз'бूтй (द्रिर'ता) सэ, दृढता-
पूर्वक द्रिर'ता-пूरवाक, खम ठोककर
खам т'ок'кар, — обещать पक्का
वादा करना न , — сказать खम
ठोककर कहना न , — стоять на но-
гāх पॉव गाडके खडा होना न , —
стоять на своем अपने निश्चय पर
दृढ होना न , он — решил уéхать
वह जाने के लिये दृढ है

твёрдость ж 1 मजबूती मаз'-
бूтй ж , सख्ती сахтй ж , दृढता
द्रिर'ता ж , 2. перен करार карār
м , दृढता द्रिर'ता ж , धैर्य द'āэри'
м , ~ д'уха नैतिक दृढता ж

тверд||ый прил 1 कडा карā,
ठोस т'ос, मजबूत मаз'бूт, सख्त
сахт', दृढ द्रिर' (крепкий), 2.

перен पक्का пак्क़ा, दृढ द्रिर्^x,
निश्चित निश्चित (решенный, уста-
новленный), अचल ачал (непоколе-
бимый), —ые цёны निश्चित दर ज ,
निश्चित मूल्य म , —ые знáния पूर्ण
ज्ञान म

твёрды́ня ज गढ гар^x म , दुर्ग
दुर्ग' म

твой мест तेरा तэра, ёто твоя
кни́га यह तेरी पुस्तक है

творéние с рचना раच'на́ ज ,
सृष्टि स्रिшти ज

творéц м निर्माता निर्माता म
неизм , рचनाकार раच'на́-ка́र म ,
सृष्टिकर्ता स्रिшти-कर्ता म неизм

творíтельный прил — паде́ж
грам करण каран म

творíть несов рचना करना
рач'на́ кар'на́ п , рचना раच'на́ п ,
сृजना сридж'на́ п , सृष्टि करना
स्रिшти кар'на́ प , — беззакóние
जुल्म (अत्याचार) करना प

творí||ться несов разг होना
होना नп , वीतना बित'ना नп (про-
исходить), что здесь —тс्य² क्या
हो रहा है?

творóг м छेना च^xэна́ м , पनीर
панйр м

творóжный прил छेने (पनीर)
का च^xэने (पान्й) का

твóрческ||ий прил रचनात्मक
рач'на́त्मक, निर्माणमूलक निर्माण-
मुलक; —ие сйлы рचनात्मक शक्तियाँ
ज म

твóрчество с 1. (деятельность)

рचना рач'на́ и , सृजन сриджан
м , 2. (произведения) रचनाएँ राच'-
नाँ ज म , कृतियाँ कृतियाँ
ज म

твоя́ мест см твой

те мест वे वэ

т. е. сн то́ есть

теáтр м 1 (искусство) नाट्य-
कला ना́ट्य'-काला́ ज , थियेटर т^{хий}э-
тар м , 2 (здание) नाट्यशाला
ना́ट्य'-शा́ला ज , नाटकशाला ना́टक-
शा́ला ज , थियेटर-घर त^{хий}этар-
-ग^{ар} म , — óперы и балéта ओ́пера
और नाटक की रगशाला ज , óпер-
-ныи — ओ́пера-हाउस म , ◇ — во-
-ённых де́йствий लडाई का मैदान
(क्षेत्र) म , युद्ध-क्षेत्र म

театра́л м थियेटर-प्रेमी त^{хий}э-
тар-प्रэमी म , नाट्यकला-प्रेमी ना-
-ट्य'-काला́-प्रэमी म

театра́льн||ый прил थियेटर
का त^{хий}этар का, थियेट्रिकल त^{хий}э-
-ट्रिकल, —ое учйлище नाट्य स्कूल
म , —ая кáсса थियेटर का टिकट-
-घर म

тебé мест 1 дат от ты तुभ
को तुдж^x को, तुभे तुдж^xэ, 2. пр
от ты о — तेरे बारे मे तэра ба́рэ
मэ

тебя́ мест 1. род от ты я
ничего не могу́ без — сде́лать तेरे
वगैर मै कुछ नही कर सकता हूँ तэра
बा-гаэр ма́э куч^x нахй кар сак'та
खू, 2. вин от ты तुभ को तुдж^x
को, तुभे तुдж^xэ

ते́зिस *म* थीसिस *त^खिसिस* *म*, वाद *म*, मान्यता *मāनि'tā* *ज*

ते́зка *म* *и* *ज* हमनाम *хам-нām* *म*, एक ही नाम का आदमी *эк'йī* *नām* *कā āд'मī* *म*

текст *म* मूलपाठ *मुल-пāt^ह* *म*, टेक्स्ट *तэкст'* *म*

тексти́льн||ый *прил* टेक्सटाइल *तэкстāил*, कपड़े का *кап'рэ* *कā* (о фабрике), —ая *фа́брика* कपड़ा-कारखाना *म*, कपड़े की मिल *ज*

тексти́льщик *म* कपड़ा-मिल का मजदूर *кап'рā-मिल* *कā* *माз'दूर* *म*, टेक्सटाइल मजदूर *ताэкстāил* *माз'दूर* *म*

теку́честь *ж* 1 *физ* तरलता *तारал'tā* *ज*, तारल्य *तāराल'य* *म*, द्रवत्व *द्रаватв'* *म*, 2 *перен* (непостоянство) चंचलता *चानचाल'tā* *ज*, अस्थिरता *अस्त^खир'tā* *ज*, — *рабóчей* *सīлы* मजदूरो का आना-जाना *म*

теку́чий *прил* 1 *физ* तरल *ताराल*, द्रवीभूत *द्रावī-ब^खूत*, 2. *перен* (непостоянный) चंचल *चानचाल*, अस्थिर *अस्त^खир*, अस्थायी *अस्त^खāयī*

теку́щ||ий 1. *прич* *от* *течь*, 2 *прил* *перен* (настоящий) मौजूदा *माओजुदā* *नैउ* *म*, वर्तमान *वार्त'मāन*, तात्कालिक *तात्कāलिक*, — *год* *चालू* (हाल का) *साल* *म*, वर्तमान वर्ष *म*, —ая *полі́тика* तत्कालीन राजनीति *ज*, —*не* *расхóды* चलता खर्च *म*, ◇ — *счет* *चालू* (चलता) *खाता* *म*

телев́иден||ие *с* टेलिविजन *तэ-ливиджан* *म*, दूरदर्शन *दूर-даршान*

म, передавать по —ию *टेलिवाइज* करना *न*

телевизио́нн||ый *прил* टेलिविजन का *तэливиджан* *कā*, —ая *программа* टेलिविजन का प्रोग्राम *म*, —ая *переда́ча* टेलिविजन का ब्राडकास्ट *म*

телев́изор *м* टेलिविजन-सेट *тэ-ливиджан-сэт* *म*

теле́га *ж* गाड़ी *га́рй* *ज*, छकड़ा *च^हक'рā* *म*, अरावा *араба* *म*

телегра́мма *ж* तार [का समाचार] *та́р* [*कā* *самāчāр*] *म*, *отве́т-ная* — जवाबी तार *म*, *срóчная* — फौरी तार *म*, —*мо́лния* तेज-तार *म*

телегра́ф *м* तार *та́р* *म*, टेली-ग्राफ *तэліг्राф* *म*, तारघर *та́р-г^हар* *म* (здание), ◇ *беспрóволочный* — बेतार का तार *म*, वायरलेस *म*

телегра́фировать *сов* *и* *несов* तार [से समाचार] देना (भेजना) *та́р* [*сэ* *самāчāр*] *दэна* (*ब^खэдж'на*) *न*, तार कर देना *ता́р* *कार* *दэна* *न*

телегра́фист *м* टेलीग्राफ-आपरेटर *तэліг्राф-āप'рэтар* *म*, तार-यंत्र चलानेवाला *ता́р-йान्त्र'* *चालāनэ-वा-लā* *म*

телегра́фн||ый *прил* तार का *ता́р* *कā*, टेलीग्राफी *तэліг्राфй*, — *столб* तार का खम्भा *म*, —ая *связь* तार-सपर्क *म*, — *адрес* तार का पता *म*, —ая *линия* तार की लाइन *ज*

теле́жка *ж* ठेला *т^खэлā* *म*, ठेला-गाड़ी *т^खэлā-га́рй* *ज*, इक्का *иккā* *च* (*दвуколла*)

телёнок *म* बछड़ा *बच^ॡрā म*
 телескоп *म* दूरबीन *दूर-बйн ज*,
 दूरदर्शक [यत्र] *दूर-दारशक [यान्त्र']*
म, दूरक्ष *दूरक्ष' म*

телёсн||ый *прил* जिस्मानी
 джисмāни, शरीरी शरय़ि, शारी-
 रिक शरय़िरिक, दैहिक दाэхिक, ~ое
 наказāние जिस्मानी सजा *ज*, दैहिक
 दड *म*, ~ого цвёта चमडे के रग
 का; ~ые повреждёния शारीरिक
 चोट *ज*

телефон *म* टेलीफोन *तэлифон*
म, फोन *фон म*, нóмер ~а *फोन-*
नवर म, говорíть по ~у *टेली-*
फोन मे वोलना न, звонíть по ~у
टेलीफोन करना न, я хочú позво-
 нíть по ~у 2030 मै २०३० को
 फोन करना चाहता हूँ, у вас есть
 домашний ~? आप के घर का
 टेलीफोन है?, ~зāнят लाइन बद है,
 междугорóдный ~ ट्रक लाइन *ज*,
 я у ~а मै [लाइन पर] हूँ

телефон-автомáт *म* आटोमे-
 тिक टेलीफोन *āтомэтик тэлифон*
म (аппарат), टेलीफोन-बकस *तэли-*
фон-बाкас म (будका)

телефонíровать *сов* и *несов*
 टेलीफोन करना *तэлифон кар'нā न*

телефонíст *म* टेलीफोन-आपरे-
 टर *तэлифон-āप'рэтार म*

телефонíстка *ज* टेलीफोन-
 -आपरेटर *तэлифон-āप'рэтार ज*

телефóнн||ый *прил* टेलीफोन
 का *तэлифон kā*, ~ прóвод टेलीफोन
 का तार *н*, ~ая трúбка *रिसीवर*

म, श्रावित्र *न*, ~ вы́зов टेलीफोन
 पर (के जरिये) बुलावा *न*, ~ая
 кнйга *टेलीफोन-डाइरेक्टरी ज*

телефоногрáмма *ज* टेलीफोन
 का तार *तэлифон kā tāр म*

телй́ться *несов* वियाना *бийāнā*
न, वच्चा देना *बचчā дэнā न*

тёлка *ज* बछिया *बच^ॡнийā ज*,
 कलोर *कचोर ज*

тёл||о *с 1* जिस्म *джисм' न*,
 वदन *бадан म*, शरीर *शरय़ि न*,
 देह *дэх ज*, дрожа́ть всем ~ом *सिर*
से पैरो तक काँपना न, 2 *физ*
जिस्म दजिस्म' म, твердое ~ ठोस
 पदार्थ *म*, ठोस वस्तु *ज*, жй́дкое ~
 द्रव-पदार्थ *म*, небёсное ~ खगोल-
 -काय *म*, ◇ держáть в чёрном ~е
разг बुरा (क्रूरतापूर्ण) वर्ताव (व्यव-
 हार) करना *न*

телосложéние *с* डील-डौल *дйл-*
даол म, शरीर की बनावट *शरय़ि*
कй банāवत ज, गढन *гар^ॡан ज*

телохранíтель *н* शरीररक्षक
 शरय़ि-राक्षक *म*

теля́тина *ज* बछड़े का गोश्त
 (माँस) *बच^ॡрā kā गोшт' (माँस) म*

теля́чий *прил* बछड़े का *बच^ॡрā*
kā, बछड़े के गोश्त (माँस) से बना
 हुआ *बच^ॡрā кэ गोшт' (माँस) सэ ба-*
нā хуā (приготовленный из теля-
тины)

тем I *мест 1. тв* *от* *तот* उस
 से *ус सэ*, उस द्वारा *ус двāрā*, उस
 ने *ус नэ*, 2 *дат* *मн* *от* *तот* उन
 को *ун को*, उन्हें *ун^ॡ*

тем II союз. — लूचше तो ज्या-
दा (अधिक) अच्छा होगा तो зйāдā
(ад^хик) ачч^хā хогā, чем бōльше,
— लूचше जितना अधिक हो सके
उतना ही अच्छा है दжит'нā ад^хик
хо сакэ ут'нā хй ачч^хā хāэ, — не
мēнее फिर (तो) भी प^хир (то) б^хя,
ताहम тāхам

тém||а жс मजमून मаз'мун м,
विषय विषय म, प्रसंग प्रसाङ्ग' म
(стат'ьи, выступления и т п),
थीम т^хим м (музыкальная), —
разговōра बातचीत का विषय म,
отклоня́ться от —ы विषय से दूर
होना नп

темáтика жс विषय-क्षेत्र विषय-
-क्षेत्र' м, विषय-वस्तु विषय-वा-
स्तु жс

тематический прил विषय-क्षेत्र-
-संबन्धी विषय-क्षेत्र'-सम्बन्ध^хи

тембр м. लय लान जस

тéми мест тв мн. от тот उन से
(द्वारा) ун сэ (द्वāрā), उन्हो ने ун^хб
нэ.

темнѐ||ть несов 1 कजलाना
काज'लāнā नп, нѐбо —ет आसमान
अधिकारमय हो रहा है, 2 безл (о
наступлении темноты) अधेरा हो
चलना अन्द'эрā хо चाल'нā नп,
सॉफ की छाया गहरी होना सāдж^х
кй च^хāнā гах'рй хонā नп (о на-
ступлении вечера), 3 (виднеться)
вдали —ет что-то दूर कुछ अधिकार
दिखाई पड रहा है दूर कуч^х अन्д^х-
-कār दिक'लāय पार राхā खāэ, ✧ —

в глазах आँखो के सामने सब कुछ
अधिकारमय हो जाना नп (की у ко-
го-л), आँखो पर परदा पड़ना नп.
(की у кого-ल), आँखो के आगे तारे
छूटना नп (की у кого-ल, от слабо-
сти)

темнйца жс काल-कोठरी काल-
-कोठ'रй жс, बद और अंधियारा
कैदखाना बान्द' аор āд^хийāрā काэд-
-хāнā м

темнó безл в знач сказ अधेरा
है अन्д^хэрā खāэ, — в глазах आँखो
के सामने सब कुछ अधिकारमय है, ✧
—, хоть глаз выколи разг. आँखें
फाड़ने पर भी कुछ नहीं दिखाई पड़-
ता, घनघोर अधिकार है

темноволóсый прил काले बा-
लोवाला कālэ бālб-вālā.

темногláзый прил काली आँ-
खोवाला кālй āк^хб-вālā

тёмно-сйний прил गहरा नील
гах'рā नйल

темнотá жс 1. अधेरा अन्द^хэрā
म, अधिकार अन्द^х-कār म., तिमिर
तिमिर म, 2 перен (невезжество)
जहालत दजाхāлат жс, अज्ञता агй'тā
जस, अज्ञानता агйāн'тā जस

тёмн||ый прил 1 अधेरा अन्द^хэ-
рā, तिमिराच्छन्न तिमिरāचч'анн' (по-
крытый мраком), काला कālā (чёр-
ный), —ая ночь अधेरी रात जस;
2. (неясный) धुंधला द^хūd^х-лā.
अस्पष्ट अспаш्त', 3. (подозритель-
ный) शक लानेवाला (पैदा करनेवाला)
शक लāनэ-वāчā (पाэдā कार'नэ-वā-

лā), सदेहजनक सандेह-джанак,
—ое дело सदेहपूर्ण कार्य *м*, 4. (не-
вежественный) जाहिल джаहил, बेप-
डा-लिखा бэ-пар^ха-лик^ха, अज्ञ агй'

темп *м* 1. *муз* ताल ताल *м*,
2. *перен* रफतार рафтār *ж*, गति
гати *ж*.; **быстрый** — **строитель-**
ства निर्माण की तेज गति *ж*

темперамент *м* मिजाज मि-
ज़ाज *м*, तबीअत табйат *ж*, प्रकृति
пракрити *ж*

темпераментный *прил* तेज-
मिजाज तэз-мизāдж

температу́р||а *ж* तापक्रम ताп-
-क़राम *м*, तापमान ताप-मांन *м*,
टेपेरेचर तэмпэрэчар *м*, **высо́кая**
— ऊँचा तापक्रम *м*, **нормáльная** —
साधारण तापक्रम *म*, **повыше́ние**
—ы तापमान का बढ़ना *म*, **пони-**
же́ние —ы तापमान का गिरना *म*,
измеря́ть —у टेपेरेचर लेना *п*

те́мья с माथा मात्^ха *म*, चँदिया
चाँдийā *ж*

тенденциóзный *прил* सोद्देश्य
सोद्देशी', उद्देश्यमूलक उद्देशी'-मु-
-लाक

тенде́нция *ж* 1. उद्देश्य उद्देशी'
ж; 2. (склонность) झुकाव झुकाव
म, प्रवृत्ति प्रवर्ति *ж*

тенево́й *прил см* теністыи

тені́стый *прил* छायादार चाँयā-
-दār, सायादार साँयā-दār

те́ннис *м* टेनिस тэнис *म*, иг-
ра́ть в —टेनिस खेलना *п*, **насто́ль-**
ный — टेबुल-टेनिस *॥*

теннисі́ст *м* टेनिस खेलनेवाला
तэнис क^хэл'нэ-ва́лā *म*, टेनिस-खेला-
डी तэनिस-क^хэлāри *म*

те́ннисн||ый *прил* — **корт**
टेनिस का मैदान (क्षेत्र) तэनिस का
माэдāн (क़शэтр') *म*, —**ая** раке́тка
टेनिस का रैकट तэनिस का राэкат
म, बल्ला балла *म*

те́нор *м* 1 (голос) ऊँची आवाज
ऊँची āvāз *ж*, 2 (певец) ऊँची आवाज-
वाला ऊँची āvāз-वा́लā *म*.

те́нь *ж* छाया चाँयā *ж*, परछाई
पर'चाँय *ж*, साया साँयā *म*, сиде́ть
в те́ни छाया में बैठना *प*, ◇ **стать**
те́нью (кого-л) की छाया वन जाना
प, у меня́ нет и те́ни сомне́ния
मेरे लिये इस में कुछ सदेह नहीं,
держáться в те́ни *перен* पृष्ठभूमि
में रहना *प*, 'ни те́ни пра́вды
सचाई का एक कण भी नहीं है

теоре́ма *ж* उपपाद्य उप'पाद्य'
म, प्रमेयोपपाद्य प्रामैयोप'पाद्य' *म*

теоре́тик *म* विचारक विचा़रक
म, सिद्धातप्रेमी सिद्ध^хāнт'-प्रэमी *म*,
सिद्धातवादी सिद्ध^хāнт'-वादी *म*

теорети́ческий *прил* सैद्धांतिक
साэдд^хāнтиक

тео́рия *ж* सिद्धात सिद्ध^хāнт' *म*,
марксі́стско-ле́нинская — मार्क्स-
वादी-लेनिनवादी सिद्धात *म*, — **клас-**
совой **борьбы** श्रेणीसघर्ष का सिद्धात *॥*

тепе́решн||ий *прил* आजकल
(अव, हाल) का āдж-क़ाल (अब, ख़ाल)
का, в —ее вре́мя आजकल, अव, इस
वक्त (समय)

तेपéрь *нареч* अब अब, आजकल
 āдж-काल, इस वक्त (समय) ис वाक्त'
 (सामय), —, когдā आज, जब [कि],
 йменно — अब ही, इसी वक्त (समय)

तेплéть *несов* गरम हो जाना
 гарам хо джāнā *нп*; गरमी पडना
 гар'मी пар'нā *नп* (о погоде)

теплýца *ж* गरम घर гарам
 г^хар *м*, शीशा-घर शйшā-г^хар *м*,
 पौधा-घर पाод^хā-г^хар *म*

теплýчный *прил* पौधा-घर का
 पाод^хā-г^хар *कā*

тепл||ó *І с* गरमी гар'मी *ж*,
 ताप tāп *म*, со́лнечное — धूप *ж*,
 सूर्यताप *म*, держáть в —é गरम
 रखना *п*, 5 ѓрадусов —á गरमी
 की ५ डिग्री सेटीग्रेड

теплó *II 1 нареч* — одева́ться
 गरम कपडे पहनना гарам кап'рэ
 пахан'нā *п*, 2 *нареч перен* (сер-
 дечно) दिल (हृदय) से दил (ख़ри-
 дай) सэ, — встреча́ть когó-л हृदय
 से किसी का स्वागत करना *п*, 3.
 безл в знач сказ गरम है гарам
 хэ

теплóв||óй *прил физ* गरमी-
 सबधी гар'मी-самбанд^хй, थर्मल
 т^хармал, —áя энéргия तापशक्ति
ж, — удáр мед ऊष्माघात *म*

теплóёмкость *ж* ताप की
 गुजाइश tāп कй гунджāиш *ж*, ता-
 पीय धारिता tāпйй' द'āरितā *ж*

теплóпровóдность *ж* ऊष्म-
 -सवाहिता ўшм'-сāвāхитā *ж*

теплотá *ж* 1 गरमी гар'मी

ж, ताप tāп *म*, 2. *перен* गर्मजो-
 शी гарм'-джошй *ж*.

теплотéхника *ж*. थर्मल इंजी-
 नियरिंग т^хармал инджйний'-
 ринг' *м*

теплóхóд *м* मोटर-जहाज़ мотар-
 -джахāз *м*

тёплýй *прил* 1. गरम гарам,
 गर्मीला гарमीлā, 2. *перен.* (сердеч-
 ный) दिली दिलй, हार्दिक хāрдик,
 — прием हार्दिक स्वागत *म*

терапéвт *м* चिकित्सक चिकित-
 сак *м*

терапýя *ж* चिकित्साविधान चि-
 कितсā-вид^хāн *म*

теребýть *несов* 1. खीचना
 к^хйч'нā *п*, भोक भोक करना дж^хōк
 дж^хōк кар'нā *п* (напр спящего);
 2 (беспокоить) तग करना танг'
 кар'нā *п*, तकलीफ (कष्ट) देना
 так'лйф (काश'т') дэнā *п*

терéть *несов* 1 मलना мал'нā
п., सहलाना сах'лāнā *п*, रगडना
 рагар'нā *п.*, — глаzá аँखे मलना
п, 2 (растирать, измельчать)
 रगडना рагар'нā *п*, घिसना г^хис'-
 нā *п*, रगडकर दाने दाने करना
 рагар'кар дāнэ дāнэ кар'нā *п*;
 3. (натирать до блеска) मलकर
 (रगडकर) साफ करना мал'кар (ра-
 гар'кар) сāф кар'нā *п.*, मलकर
 चमका देना мал'кар чам'кā дэнā
п, घोटना г^хот'нā *п*

терéться *несов* घिसना г^хис'нā
नп, घिस जाना г^хис джāнā *नп*,

रगड़ खाना राгар क^खाना *n*, कस-
मसाना कस'мас^साना *nn*

терзание *c* तेकलीफ गक'लीफ
ж, दुःख दु^खक' *м*, सताप सताप
м., कष्ट काश' *म*

терзать *несов.* (मुचि^{त्}) सताना
सा^ताना *n*, सताप करना सताप
कार'ना *n*, कष्ट पहुँचाना काश'त'
पा^खुचाना *n*, यातनाएँ देना या^त'ना^इ
दэना *n*

терзаться *несов* अपने आप को
सताना (तरसाना) अप'नэ अप को सा-
ताना (तार'साना) *n.*; ~ उगृय^{त्}नी-
मि सोव^{स्ति} पश्चात्ताप करना *n*

тёрка *ж* कद्दूकश काददु-काश *म*
тёрмин *м* परिभाषा पारिब^षाश[ा]
ж., पारिभाषिक शब्द (पद) पारिब^षा-
शिक शब्द' (पाद) *म*

терминология *ж* शब्दावली
शाब्दा^वली *ж*, पारिभाषिकी पारिब^षा-
शिकी *ж.*, पारिभाषिक शब्द पारिब^षा-
शिक शब्द' *म* *मн*

термит I *м* *хим* स्फजारेय स्प^खा-
दजारे^य' *म*, थर्मिट त^खарमा^यित *म*

термит II *м* *зоол* दीमक द्यि-
मा^क *ж.*

термический *прил* *физ*, *тех*
ताप-संबधी ताप-सामबान्द^खि, थर्मल
त^खарमल

термодинамика *ж* *физ* ऊष्म-
प्रवैगिकी उश्म'-प्रावा^एगिकी *ж*

термометр *м* थर्मामीटर त^खарमा-
मा^यितार *म*, ताप-मापक [यत्र] ताप-मा-
पा^क[या^{न्}त्र'] *म*, तापमान-यत्र ताप-
मा^न-या^{न्}त्र' *म*, ~ Цельсия सेटी-

ग्रेड थर्मामीटर *н*, पोस्ता^वित् ~
थर्मामीटर (तापमान-यत्र) रखना *n*

тёрмос *м* थर्मस त^खार'मा^स *ж*
терный *прил* खारदार खार-
दा^र, कटकमय कान्ता^क-मा^य, ◇ ~
पुत्थ कटकमय मार्ग *н*

терпеливый *прил* सहनशील
सा^खान-श्या^ल, धीर द^खिर, धैर्यवान्
द^खा^रि'वा^न.

терпение *||e* *c* वदश्ति बार-दा^{श्}त'
ж, सवर साबार *н.*, सहन सा^खान *н*,
धीरज द^खिरा^ज *म*, धैर्य द^खा^रि' *म*,
तेर्यात् ~ सवर (धैर्य) छोडना *n*,
धीरज खोना *n*, *испытывать* च्ये-ल.
~ किसी के धैर्य की परीक्षा करना
n, он меня выводит из ~я मुझ
मे उस के लिये धैर्य नहीं है; его ~
लो^пнуло उस का धीरज छूट गया,
запастись ~ем, вооружиться ~ем
धीरज रखना *n*

терпеть *несов* 1. (*испытывать*)
उठाना उत^खाना *n*, सहना सा^ख'ना *n*,
भुगतना ब^खुगा^त'ना *n*, भोगना ब^खог'-
ना *n*, ~ *поражение* शिकस्त खाना
n, ~ *трудности* तकलीफ (कष्ट)
उठाना *n*, ~ *ущерб* नुकसान उठाना
n, हानि सहना *n*, 2. (*безропотно*
переносить) सहना सा^ख'ना *n*, भुग-
तना ब^खुगा^त'ना *n*, वदश्ति (सवर,
सहन) करना बार-दा^{श्}त' (साबार, सा-
खान) कार'ना *n*, धैर्य रखना (धारण
करना) द^खा^रि' रा^क'ना (द^खा^रान
कार'ना) *n*; он не может больше
~ *такой боли* वह इस दर्द को इस
से ज्यादा नहीं सह सकता, 3 (*до-*

इचय होना анишчай хона *нп*,
हकबकाना хак'баканā *нп* (*сму-*
щаться)

тёс *м* लकड़ी की पट्टियाँ лак'ри
कй паттийā *ж* *мн*

тесать *несов* काटना कāt'нā *п*,
छाँटना ч'āt'нā *п*, ◇ хоть кол на
голове тешī *разг* नाक कटी, पर
हठ न हटी

тесёмка *ж* *см* тесьма

теснить *несов* चपेटना चापēt'нā
п, दबाना дабāнā *п* (*сжимать*),
पीछा करना пич'ā кар'нā *п* (*пре-*
следовать, ка кого-л)

тесниться *несов* (*толпиться*)
कसमसाना кас'масāнā *нп*, भीड़
लगाना б'хир лагāнā *п*, भीड़ करते
फिरना б'хир кар'тэ п'хир'нā *нп*

тёсно 1 *нареч* сидеть, —
прижавшись друг к другу एक दूसरे
से सटकर बैठना эк дус'рэ сэ сат'-
кар баэт'нā *нп*, идтī — в ряд
कधे से कथा मिलाकर चलना *нп.*,
2 *безл* в *знач* сказ जगह तग है
джагах танг' хаэ, в комнате —
कमरा तग है (*комната мала*),
कमरे मे बहुत लोग है (*в комнате*
много народа)

теснота *ж* 1. (*недостаток*
места) घिचपिच г'хич-пич *ж*, तग
होना танг' хона *м*, 2. (*скопление*
народа) भीड़ [भाड़] б'хир [-б'āр] *ж*

тесн||ый *прил* 1. (*узкий*) तग
танг', सकरा сак'рā, सकुचित сан-
кучит, 2. *перен* (*близкий, ин-*

тимный) गहरा гах'рā, घनिष्ठ г'а-
निष्ठ'х'; —ая связь घनिष्ठ सवध *и*

тёсто с साना (गूँधा) हुआ आटा
сānā (г'ūd'ā) хуā ātā *м*

тесть *м* ससुर सасур *м*, स्वशुर
швашур *м*

тесьма *ж* बद्धी бадд'хя *ж*, फी
ता фītā *м*, तसमा тас'мā *м*

тётка *ж* चाची чāчй *ж* (*жена*
брата отца), मामी мāmй *ж* (*же-*
на брата матери), फूफी п'уп'й
ж, बूआ буā *ж* (*сестра отца*),
मौसी маосй *ж.*, खाला хālā *ж.*
(*сестра матери*)

тетрадь *ж* दफ्तर дафтар *м*,
कापी-बुक кāпй-бук *ж*

тётя *ж* *см* тётка

тех *мест* 1. *род* *мн* от тот
उन का ун кā, 2. *вин* *мн* от тот
उन को ун ко, उन्हें ун'хэ

тэхник *м* टेकनिशियन тэк'ни-
шийан *м*, यत्र-निर्माता йантр'-нир-
мātā *м неизм*

тэхника *ж* 1. *टेकनीक* тэк'ник
ж, 2 (*приёмы исполнения*) शिल्प-
कला шилп'-калā *ж*, उद्योग-कला
удйог-калā *ж* (*совокупность про-*
изводственных приёмов), исполні-
тельская — यात्रिक पटुता *ж* (*му-*
зыканта); 3. (*оборудование*) मशीन-
री машин'рй *ж*, नवैयश्या —
आधुनिकतम मशीनरी *ж*, воённая
— अस्त्रशस्त्र *м*

тэхникум *м* टेकनिकल (औद्यो-
गिक) स्कूल тэк'никал (аодйогик)

स्कूल *м*, сельскохозяйственный
— कृषिस्कूल *म*

техніческ||ий *прил* टेक्निकल
तэк'никаल, औद्योगिक औद्योगिक
(*напр о культуре*), —ие культү-
ры औद्योगिक फसल *ж*, —ое обра-
зование औद्योगिक शिक्षा *ж*, —
термин परिभाषा *ж*, पारिभाषिक
पद (शब्द) *म*

технологический *прил* प्रौद्यो-
गिकीय प्राद्योगिकीय', टैक्नोलाजी-
—सबधी ताэк'नोлад्जि-सम्बन्ध

технологія *ж* प्रौद्योगिकी
प्राद्योगिकी *ж*, टैक्नोलाजी ताэк'-
नोлад्जि *ж*

течени||е *с* 1. (поток, струя)
बहाव बाख़ाо *म*, प्रवाह प्रवाख़ *म*,
धारा द़ाऱा *ж*, вверх по —ю बहाव
के ऊपर की ओर, вниз по —ю बहाव
के साथ, 2. перен (направление)
धारा द़ाऱा *ж*, पक्ष पक्ष' *म*
(крыло, фракция), ◇ идти́ прот́ив
—я *прям*, перен धारा के खिलाफ
जाना *नп*, в — के अंदर (भीतर, दौ-
रान) *послелог*, से *послелог*, в —
этого времени इस समय के भीतर,
в — некоторого времени कुछ समय
तक, с —ем времени समय समय
[पर], समय (काल) के परिवर्तन से,
कालांतर मे

течь I *несов* 1. बहना बाख़'नā
नп, ढलना द़ाल'नā *नп*, प्रवाहित
होना प्रवाख़'नत ख़ोनā *नп*, 2 (иметь
течь, протекать) टपकना तापाक'-
नā *नп*, रसना рас'नā *नп*, चूना चु-

नā *नп* (*напр о крыше*), पानी भीतर
आने लगना *नп* (के *о чем-л*, *напр*
о лодке), 3. перен (*напр о време-
ни*) बीतना बित'नā *नп*, गुजरना गु-
जार'नā *नп*

течь II *ж* टपकाव ताп'काо *म*
(проникновение жидкости), छेद
च़ेद *म*, दरार दाऱार *ж* (пробоина,
дыра), дать — पानी भीतर आने लग-
ना *नп*, दरार पड़ना *नп* (जहाज मे
о корабле)

тёшить *несов* बहलाना बाख़'लāнā
п (развлекать), प्रसन्न करना प्रा-
सन्न' कार'नā *п* (угождать), — се-
бя надеждами अपने आप को आशा-
ओ से बहलाना *п*

тёшиться *несов* जी (दिल) बह-
लाना द्जि (दिल) बाख़'लāनā *п* (раз-
влекаться), हँसी करना ख़ासी कार'नā
п (издеваться)

тёща *ж* सास सास *ж*, श्वश्रू
श्वаш्रू *ж*

тигр *м* शेर शेर *म*, बाघ बाघ'
म, व्याघ्र व्वाघ़'प्र' *म*

тигрица *ж* शेरनी शेर'नी *ж*
тик I *м* बोट सागवन साг'वान *म*
тик II *м* (ткань) विस्तरवद
(गद्दे, तोशक) का [मोटा धारीदार]
कपडा बिस्तर-बन्द' (गाद़े, तोशक)
का [मोटा द़ाऱि-द़ार] काप'रा *म*

тйкание *с* разг टिकटिक тик-
-тик *ж*, [घडी की] खटखट [ग़ारि
की] क़ात-क़ात *ж*

тйкать *несов* टिकटिक करना
тик-тик कार'नā *п*, [घडी के समान]

खटखट करना [r^xарि कэ самān]
क^xात-क^xात кар'нā n

ती^१कोव^१ый прил सागवन का cāg'-
वान kā

ती^१ना ж काई kāi ж , कीच-कादा
कⁱय-कādā m , पक पान्क' m

ती^१नीस्त^१ый прил काई भरा kāi
ब^xारā, पकिल पान्किल

ति^१प m 1. (образец, модель)
किस्म किस्म' ж , ढग द^xान्ग' m.,
नमूना नामūnā m , 2. зоол किस्म
किस्म' ж , 3. лит टाइप tāip m

ति^१पीच^१ный прил नमूने का ना-
मūnā kā, लाक्षणिक लāक^x्श'निक (ха-
рактерный), ठेठ t^xэт^x (подлин-
ный)

ति^१पोव^१ой прил नमूने का नामūnā
kā

ति^१पोग्रāфия ж छापाखाना च^xā-
pā-xānā m , छापाघर च^xāpā-g^xар m.

ति^१र m निशानावाजी का मैदान
निशānā-bāzī kā माэдān m

ति^१रāж m (издания) विक्री की
तादाद बिक्रि कⁱय तādād ж

ति^१रān m जालिम zālim m , सि-
तमगर सिताम-гар m , अत्याचारी
अतⁱāचārī m

ति^१रāनि^१ть несов जुल्म (अत्या-
चार) करना зуल्म' (अतⁱāचār) कार'-
nā n , जुल्म ढाना зуल्म' द^xānā n

ति^१रāनी^१ческий прил जुल्मी
зуल्मी, अत्याचारपूर्ण अतⁱāचār-पूरⁿ'

ति^१रāनी^१я ж जुल्म зуल्म' m ,
सितम सिताम m , अत्याचार अतⁱāचār m

ति^१रē c डैश dāēsh m , सवधचिह्न

самбान्द^१'-चिह्न' m , रेखिका रēक^x-
kā ж.

ती^१स्क^१ать несов. 1. (давить) दवा-
ना दाबānā n , 2. полигр छापना
च^xāp'nā n

ति^१स्क||ी^१ m n тех शिकजा शिकान-
दजā m , ♠ व -āx चөгō-ल. के शि-
कजे मे, की पकड मे.

ति^१स्ने^१ение с [दवाने के कारण]
छाप [दाबānē कэ kāran] च^xāp ж ,
золотое - सोने की छाप ж

ति^१स्ने^१ёный прил छापा हुआ
च^xāpā хуā

ति^१तान^१ический прил बहुत बड़ा
बाх^xут барā, विशाल вишāl

ती^१ту^१л m 1. खिताब хитāб m ,
उपाधि упād^xи ж , पदवी пад'वी ж ;
2. (заглавие книги) [किताब का]
नाम [कितāб kā] nām m , टाइटिल
तāитил m

ती^१ту^१льный прил - лист मुख-
पृष्ठ मुक्^x-प्रिश्त^x' m , आख्यापत्र
āk^xīā-पत्र' m , टाइटिल-पेज तāि-
тил-पēдж m

ति^१ф m टाइफस tāифас m , टाय-
फाइड तāi'फāйд m (брюшной)

ती^१хий прил 1. (негромкий)
नीचा नⁱयчā, धीमा द^xīmā, 2. (спо-
койный) धीर द^xір, निचला निच'лā,
शांत шāन्त', 3 (медленный) सुस्त
सुस्त', धीरा द^xірā

ती^१хо нареч 1 (негромко) धीरे
द^xірэ, नीची आवाज से नⁱयचⁱ āvāz
сэ, नीचे स्वर से नⁱयचэ свар сэ, го-
ворⁱть - नीची आवाज से कहना n ,

जवान दवाकर कहना *п*, 2 (спокой-
но) कल (शांति) से (के साथ) कल
(शान्ति) सэ (कэ सāt^х), 3 (медленно)
आहिस्ता āхистā, धीरे д^хирэ, शनै
शानाэх

तींशे: ~! (успокойтесь!) चुप
[रहो]! चुप [рахо]!

तिशिन||á *ж*. अमन अमान *म*,
शांति शान्ति *ж* (спокойствие),
खामोशी хāмошй *ж*, नीरवता нйрав'-
тā *ж*, निस्तब्धता निस्ताब्द^хтā *ж*
(молчание, безмолвие), нарушāть
~ú नीरवता भग करना *п*, соблю-
дāть ~ú चुप (खामोश) रहना (हो-
ना) *нп*

तकान् *ж* 1. कपडा काप'рā *म*,
वस्त्र वाстр' *म*, 2 बिол मास-ततु
мāс-танту *म*

तकāt *несов* वीनना बйन'нā *п.*,
बुनना бун'нā *п*

तकाцк||ий *прил* ~ станók
करगह кар'гах^м *म*, लूम लूम *म*, ~ая
फāбрика बुनाई-मिल बुनāй-मिल *ж*

तकाच *म*. कपडा बुननेवाला काप'рā
बुन'नō-वāлā *и*, करघेवाला कार'г^хэ-
वāलā *и*, जुलाहा джулаāхā *и* (особ
иусульманин)

तкнуť *сов* сн тыкать

तлénне *с* 1 (горение) लपट के
बिना जलना лапат кэ бинā джал'-
нā *и*, 2 (гниение) सडन सारान *ж*

तлетвóрн||ый *прил* перен वि-
पैला вишаэлā, हानिकर хāнн-कार,
~ое влияние विपैला (हानिकर) प्र-
भाव *म*

тлеть *несов* 1. (слабо гореть)
लपट के बिना जलना лапат кэ бинā
джал'нā *нп*, 2 (гниť) सडना
сар'нā *нп*, गलना гал'нā *нп*.

то I мест *см* тот, в то время
तव ताब, उस वक्त (समय) ус वाक्त'
(самаи), तत्काल तатकāl, तो, что
जो कुछ द्जो कуч^х, जो बात (चीज)
द्जो बāt (चйз)

то II союз 1 (в начале главного
предложения) तो तो, ёсли ., то
यदि . तो, तो и тогдā तो भी; 2
(разделительный) तो , तो या
तो या йā तो йā, और तो.
और аор तो аор, कभी . कभी
काб^хи काब^хи, तो тут, तो там
जगह वजगह द्जाгах^х ба-द्जाгах^х,
इधर-उधर ид^хар-уд^хар, तो लि .,
तो लि चाहे चाहे चāхэ चāхэ,
या तो या йā तो . йā, ◇ तो и
дело हर दम, а не тó नही तो, वरना

तो III частица तो तो, ही [तो]
хй [то], мы то ходीли हम तो गये
थे; ёто-то я и сказāл यही बात [तो]
मै ने कही

тобóй *мест* तव от ты तुझ से
तудж^х सэ, तुझ के द्वारा गुदज^х कэ
द्वāрā, तू ने तु नэ

товāр *и* माल मāl *и*, ~ы माल
и, असवाव *и*, ~ы ширóкого по-
треблénния रोजमरā इस्तेमाल (ज़रूरि-
यात) की चीजे *и* *и*, सर्वजनोपयो-
गी माल *и* *и*

товāрищ *и* 1 दोस्त दोस्' *и*,
मित्र मित्र' *и* (друг), सहवासी सह-

-वāsй м (по комнате, общежитию), सहपाठी сах-пāt^хй м (по школе, институту), सहकर्मी сах-кармй м (по работе), 2 (обращение) साथी сāt^хй м, काफ़ेड कांфрэд м

товáрищеск||ий прил दोस्ताना достāнā неизм, भाईचारे का б^хай-чārэ кā, भाईचारेपूर्ण б^хай-чārэ-пूरн', ~ие чўвства भाईचारे की भावना ж, ~ие отнош́ения भाई-वदी ж

товáрищество с (объединение) साक्षा сādж^хā м, समिति самити ж, ~на паях हिस्सेदारी ж, сельско-хозяйственное кредитное ~ कृषि-साखसमिति ж, ~с ограниченной отв́етственностью लिमिटेड कंपनी ж

товáрн||ый прил 1 माल का мāl кā, ~вагón माल का डिब्बा м., ~пóезд मालगाडी ж; ~склад माल-गोदाम м, माल-खाना м; 2. эк ~ое произвóдство माल-उत्पादन мāl-утпāдан м

товарообм́ен м माल का आदान-प्रदान мāl кā āдāн-п्राдāн м, वस्तु-विनिमय वास्तु-विनिमय м

товарооборóт м माल की आम-दनी-रफ्तनी мāl кй āм'дāни-рафт'-нй ж

тогда́ нареч तब ताб, उस वक्त (смы) ус вакт' (саман), तत्काल таткāl, ◇ ~ как जब कि, हालाकि

тогда́шний прил तब (ус समय) का ताб (ус самай) кā, तत्का-लीन तаткāत्तिन

тогó мест 1 род от тот, तो उस का ус кā, 2. вин от тот उस को ус ко, उसे усэ.

тó есть союз यानी йāни, अर्थात् арт^хāt, тó есть? разве क्या मतलब?

тождéственный прил वही वाхй, एक सा эк сā, समान самāн

тóждество с बराबरी бар-ā-б'рй ж, एकाई экāй ж, समानता са-мāн'tā ж, साम्य сāmй' м

тóже союз भी б^хй, ~ не भी नहीं.

ток I м с-х. भूसौरा б^хусаорā м, खलियान к^халийāн м

ток II м (электрический) वि-द्युत् का सचार видйут кā санчār м, वाह वाх м, विद्युद्वाह видйуд-вāх м, करेट карэнт' м, ~высóкой часто ты उच्च-वारवारता-वाह м

тока́рный прил. ~станóк खराद харāд м, लेथ лэт^х м, लेथ-मशीन лэт^х-мāшин ж

то́карь м खराद पर काम करने-वाला харāд пар кām кар'нэ-вāлā м, खरादी харāдй м, लेथ आपरेटर лэт^х-āп'рэтार м, कडेरा карэрā м (по дереву)

толк м 1. (смысл) मतलब мат'-лаб м, मानी мāни ж, अर्थ арт^х м, б́ез ~у वेमतलब से, व्यर्थ, с тóлком मतलब (सद्बुद्धि) से; сб́ить с тóлку गुमराह करना п (को को-л), 2. (польза) что тóлку в éтом? इस में क्या है? ис мэ киā хāэ?, इस का क्या मूल्य है? ис кā киā мулй' лāэ?, от

этого очень мало толку इस से बहुत कम लाभ है ис сэ бахут кам лаб^х хаэ, 3 . толки *मि* उडती खवरे ур'ти хаб'рэ *जि मि*, अफवाहे अफ'-वा^ख *जि मि*, किवदती क्य-вадан-ति *जि*

ТОЛКАТЬ *несов* 1 ढकेलना द^хакэл'на *п*, ढकेल देना द^хакэл дэна *п*, ठेलना त^хэл'на *п*, धक्का देना द^хакка дэна *п*, — ногой लात मारना *п* (को, पर *кого-л*, *что-л*), 2. (побуждать) प्रेरित करना प्रेरित кар'на *п* (के लिये *на что-л*), — на гибельный путь तबाहकुन रास्ते पर डालना *п* (को *кого-л*, *что-л*)

ТОЛКАТЬСЯ *несов* 1 ढकेलना द^хакэл'на *п*, ढकेल देना द^хакэл дэна *п*, ठेलना त^хэл'на *п*, धक्का देना द^хакка дэना *п*, 2 (толкать друг друга) एक दूसरे को ढकेलना (ठेलना) *एक* दुस'рэ को द^хакэл'на (त^хэл'на) *п*, कसमसाना कस'масана *मि*, कधे से कधा भिडता रहना कान्द^хэ सэ कान्द^хा б^хир'ता राх'на *मि*, खवे से खवा छिलना क^хавэ सэ क^хав^а च^хил'на *मि* (толпиться)

ТОЛКНУТЬ *сов см* толкать

ТОЛКОВАНИЕ *с* टीका तिका *जि*, टिप्पणी типп'ни *जि*, व्याख्या व्या-к^хи^а *जि*

ТОЛКОВАТЬ *несов* 1 टीका-टिप्पणी करना तिका-типप'ни кар'на *п*, व्याख्या करना व्या^кх^иा кар'на *п*, ल^бжно — गलत मानी निकालना *п* (की *что-л*), झूठा अर्थ लगाना *п* (का

что-л), 2. (разговаривать) *разг.* बोलना бол'на *मि*, बातचीत करना बा^т-चि^त кар'на *п*

ТОЛКОВЫЙ *прил* 1 (понятный) समझ मे आनेवाला *समाज* म^э *अन*-वा^ला, साफ स^аф, स्पष्ट स्पаш^т' (ясный), 2 (о человеке) समझदार *समाज*-द^аर, बुद्धिमान बुद्ध^хим[ा]न, 3 (содержащий пояснения) — *словарь* व्याख्या करनेवाला शब्दकोष व्या^कх^иा кар'на-वा^ला शाब्द'-कोश *म*

ТОЛКОМ *нареч* *разг* साफ तौर पर स^аफ та^{ор} пар, स्पष्ट रूप से स्पаш^т' р^уп सэ (*ясно, понятно*)

ТОЛКОТНЯ *ж* ठेला त^хэла, भीड-भाड б^хир-б^ха^р *जि*, रेल-पेल र^эл-п^эл *जि*, धक्का द^хакка *म*

ТОЛОКНО *с* जई का आटा दжай का *आ*ता *म*

ТОЛОЧЬ *несов* मसलना масал'на *п*, रगडना राгар'на *п*, दलना дал'-на *п*, चूर (चूर्ण) करना च^ур (च^уर्न') кар'на *п*, ◇ — *воду* в ст^упе *погов* हवा को मुट्ठी मे थामना *п*

ТОЛП||А *ж* भीड[-भाड] б^хир[-б^ха^р] *जि*, मेला म^эла *म*, जमघट दजам'-г^хат *म*, *рассеивать* (разгонять) — *у* भीड को भगाना (तितर-वितर करना) *п*

ТОЛП|ТЬСЯ *несов* कसमसाना कस'масана *मि*, भीड करते फिरना б^хир кар'तэ п^хир'на *मि*, कधे से कधा भिडता रहना कान्द^хэ सэ कान्द^хा б^хир'ता रा^х'на *मि*, भीड लगना б^хир लाग'ना *मि* (की *о ком-л.*)

толпóй нареч समूह के समूह
саму́х кэ саму́х, भुड के भुड **дж^хунд'**
कэ **дж^хунд'**, सब मिलकर सब मिल'-
кар

толстéть несов मुटाना мутānā
нп, मोटा (स्थूल) हो जाना **мотā**
(ст^хул) **хо** **джānā** *нп*, मोटाई लगना
мотāй **лаг'нā** *нп*. (को *о* *ком-л*).

толстоко́жий *прил* 1. मोटा
चमड़ावाला **мотā** **चам'рā** **वālā**, मोटे
चमड़े का **мотэ** **चам'рэ** **kā**, 2 *перен*
मनापमान-बोधशून्य **मानā** **प'मāन-बोद^х-**
शुन्य'

то́лст||ый *прил* मोटा **мотā**, स्थूल
ст^хул, डप्पू **даप्पू** (*тк* *о* *чело-*
веке), —**ая** **пāлка** **мотā** **डडा** *м*

толстя́к *м* **мотā** **आदमी** **мотā**
āд'мй *м*, **डप्पू** **даप्पू** *м*

толчея́ *ж* **разг** बहुत भीड़ **ба-**
хут **б^хйр** *ж*, कशमकश **каш-मा-**
-काश *ж*

толчо́к *м* 1 धक्का **द^хакkā** *म*,
ठेला **त^хэлā** *म.*, 2. *перен* बढ़ावा
бар^хāvā *म*, प्रेरणा **प्रэр'नā** *ж*

толщина́ *ж* मोटाई **мотāй** *ж*,
मोटापन **мотā-पान** *म*

то́лько нареч सिर्फ सिर्फ', केवल
कэवाल, ही **хй**, —**дэ**—**ся**—**ть** **ру́пий** सिर्फ
(केवल) **दस** [**ही**] **रुपये**; —**здесь** **यही**,
прошлō —**два** **дня** **दो** **दिन** **ही** **गुजर**
गये, **не** —, **но** **и...** **न** **केवल** .. **वलिक.** ..
भी, **ही** **नही...** **वलिक...** **भी**; —**на** **одно́**
мгновéние **पल** **भर** **के** **लिये**, **क्षणमात्र**
[**के** **लिये**], **◇** **как** — **जैसे** **ही**, **пере-**
даётся *тж* **अद्वर्बिअल्यं** *приच*,

напр **как** — **я** **увидел** **ее**, **я** **сказā**
उस **को** **देखते** **ही** **मै** **ने** **कहा**, — **что**
अभी **अभी**, **अभी** **हाल** **ही** **मै**; — **бы** **не**
заболéть **अगर** **मै** **बीमार** **न** **पड़**,
काक़ि — **कि** **он** **не** **читā** **कौनसी**
किताबें **उस** **ने** **नही** **पढी** **है**!

том *м* जिल्द **джилд'** *ж*

тома́т *м* **टोमाटो** **तोमा́то** *м*

томй́тельный *прил* तकलीफदेह
так'лиф-дэх, थकानेवाला **त^хакāнэ-**
-वālā, कष्टदायक **काशत'-दāйक**

томй́||ть несов. थकाना **त^хакāнā**
п, तकलीफ (कष्ट) देना **так'лиф**
(**काशत'**) **дэнā** *п*, — **неизвéстностью**
अनिश्चितावस्था **मे** **रखना** *п*, **егó**
—**т** **жагā** **वह** **गरमी** **से** **थक** **गया** **है**,
егó —**т** **жа́жда** **वह** **प्यास** **से** **थक**
गया **है**, **वह** **प्यास** **से** **चकनाचूर** **हो**
गया **है**

томй́ться несов 1 (*мучиться*)
क्लात (**म्लान**) **होना** **клāнт'** (**म्लāн**)
хонā *нп*, तलबेली करना **тал'бэлй**
кар'нā *п*, हुडकना **хурак'нā** *нп*; —
жа́ждой **प्यास** **से** **क्लात** **होना** *нп*,
2. (*в печи*) **पकना** **пак'нā** *нп*

томлéние *с* **तलबेली** **тал'бэлй**
ж, **उब** **уб** *ж*, **विह्वलता** **विह्वल'-**
तā *ж*

то́мн||ый *прил*. रसीला **расялā**
(*напр* *о* *взгляде*), —**ые** **глазā** **रसी-**
ली **आँखे** *ж* *मн*

тому́ *мест* **да** *от* **тот**, **то** **उस**
को **उस** **को**, **उसे** **उसэ**, **◇** — **नाзāद** **पहले**,
[**वीते**] **हुए**.

тон *м* 1. लहजा **ла^хджā** *म*,

सुर सुर म , राग rāg म , ने गोवो-
 रीते तकिं तोनोम इस लहजे मे न
 वोलो, переменить — अपना लहजा
 बदलना न , 2 मुज तान tān म , राग
 rāg म , 3 जीव रग रान्ग' म , रगत
 रान्गत ज

тональность ж муз रागिनी
рагини ж

ТОНК||ИЙ *прил* 1 पतला пат'лā,
 वारीक ब़ारिक, दुबला дуб'лā, महीन
 माहिन, —ая нїтка पतला सूत *и* ,
 वारीक डोरा *и* , —ая матэ́рия महीन
 (वारीक) कपडा *и* , 2. (*тщательно*
отделанный, искусный) वारीक
 ब़ारिक, महीन माहिन, —ая рабóта
 महीन (वारीक) काम *и* , 3 (*о слухе,*
зрении) तेज तэз, पैना पाэна, 4
 (*деликатный*) सूक्ष्म सूक्ष्म', 5 (*вы-*
сокий) ऊंचा उंचā, — гóлос पतली
 आवाज *ж* , क्षीण स्वर *и* , 6 (*хоро-*
шо разбирающийся) — знатóк
 रसिक расик *и* , मर्मज्ञ марм'-гй'
и , — क्रीतिक सूक्ष्म (विवेकी) समा-
 लोचक सूक्ष्म' (विवेकी) самāलोचक
и , — उम सूक्ष्म बुद्धि सूक्ष्म' буд-
 द^ख*и* *ж*

ТÓНКО *нареч* 1 पतलापन (बारीकी) से пат'лā-пан (bā'райкй) сэ, 2 (*уточнённо*) सूक्ष्म रूप से сूक्ष्म'रूप सэ, सूक्ष्मता से сूक्ष्म'tā सэ

ТО́НКОСТЬ||Ь Ж 1 (напр ткани и т п) पतलापन пат'лā-пан м, बारीकी бāрйкй ж, 2 (уточненность) सूक्ष्मता сūкшм'тā ж, ~ ума दिमागी नाजूकपन м, 3 (подроб-

नोस्त्) तफसील ताफ'सल म, ब्योरा
 ब्योरा म, विवरण विवारन म.;
 знать ककू-ल. देलो दो -ई किसी
 बात के हर पहल (पक्ष) को जानना न.

тОнна жс टन тан м

ТОННАЖ м वजन वазан м, वहन-
क्षमता वाहन-क्षाम'ता ж (грузо-
подъемность)

ТОННЁЛЬ *м* टनेल तानэл *म* ,
 सुरग सुरांग' *ज*

ТОНУ́ТЬ несов **डूबना** дуб'на *нп.*,
 डूव **जाना** дуб джāнā *नп* , गर्क **होना**
 гарк' хонā *नп*

ТÓПать *несов* धमधमाना द^खам'-
 द^खामānā *нп*, — ногой अपना पैर
 [जमीन पर] पटकना *нп*

ТОПІТЬ I несов 1. (печи) जलाना
джалānā п , 2. (плавить) गलाना
галānā п , पिघलाना пиг^х, лānā п.;
टघराना таг^х, рānā п (жиры, воск).

ТОПІТЬ II несов (потоплять)
 डुबोना дубонā *n*, गर्क (जलमग्न)
 करना гарк' (джал-магн') кар'нā *n*.

ТОПІТЬСЯ І несов 1. (о печи)
जलना джал'на̎ нп , 2 (плавиться)
गलना гал'на̎ нп , पिघलना пиг^хал'-
на̎ нп

ТОПѢТЬСЯ II несов (кончатъ
самоубийствомъ) डूब मरना दूब मार'-
nā np , डूबकर मरना दूब'कार मार'-
nā np

Топка ж 1 (действие) जलाना
джалānā м, 2 (часть печи) भाड़
б^хār м, भट्ठा б^хатт^хā м

ТОПКИЙ прил दलदला дал'дала.

топлён||ый прил. —ое ма́сло
घी ग^खи м , घृत ग^खрит м

то́пливо с ईधन йिद^खан м , जला-
वन джала́वान м.

то́пнуть сов см топать

топо́граф м नक्शा बनानेवाला
नाक्शā банāनэ-वाँलā म , नक्शासाज
नाक्शā-साँज म

топографический прил नक्शा-
साजी-सबधी नाक्शā-साँझ-सामबान-
द^खи

топогра́фия ж 1 (искусство
создания карт и планов) नक्शा-
साजी नाक्शā-साँझ ж , 2 (поверх-
ность и взаимное расположение
частей местности) तलरूप तал-
रूप म

топо́р м कुल्हाडा कुल^खāрā म ,
कुठार कुत^खār म

топоры́ще с [कुल्हाडे का] दस्ता
[कुल^खārэ kā] दास्तā म , नासाँजिवать
топо́р на — कुल्हारे मे दस्ता लगा-
ना n

то́пот м धमधमाहट द^खам'द^खамā-
ख़ात ж , धमा-धम द^खам-ā-द^खам ж ,
टाप ताप ж (конский)

топта́ть несов 1. रौंदना राँद'नā
n , लताडना लताँर'नā n , कुचलना
कुचाल'नā n , 2. перен कुचलना
कुचाल'नā n , पददलित करना पद-
दालित कार'नā n

топта́ться несов — на ме́сте
बेकार चक्कर काटते रहना बэ-каँर
चाक्कार काँत'तэ राख'नā n , перен
कोई तरक्की (प्रगति) न करना n

торг м. —и мн नीलाम निला́म
म , घोषविक्रय ग^खोश-विक्राय म

торгова́ть несов तिजारत करना
गिदजा́рат कार'नā n (की चेम-ल , से
с кем-ल) , व्यापार करना वैयापाँर
कार'नā n (का चेम-ल , से с кем-ल) ,
बेचना бэच'नā n , विक्रय करना वि-
क्राय कार'नā n (продавать)

торгова́ться несов मोल-तोल
(माँल-भाव) करना मोल-तोप (मोल-
-ब^खāo) कार'नā n

торго́вец м बनिया банийā न ,
ताजिर ताँджир म , व्यापारी वैयापाँ-
रि म , ро́зничный — खुदराफरोश
म , खडवणिक् म , опто́вый — थोकफ-
रोश म , — фру́ктами मेवाफरोश म

торго́вка ж. बनियाइन банийāन
ज , — री́бой मछवैनी ज

торго́вля ж तिजारत तिदजा́рат
ज , वाणिज्य वाँनिदजी' म , व्यापार
वैयापाँर म , вну́тренняя — अदरूनी
(आतरिक, भीतरी) व्यापार (वाणि-
ज्य) म , вне́шняя — विदेशी (वाहर
का) व्यापार (वाणिज्य) म , ро́знич-
ная — कटपीस म , खडवाणिज्य म ,
опто́вая — थोक की बिक्री ज , थोक
का व्यापार म ; колхо́зная — कोल-
खोज-व्यापार म , кооперати́вная —
कोआपरेटिव-व्यापार म , мировāя —
विश्वव्यापार म

торго́в||ый прил तिजारती ति-
दजाँर'ति , व्यापारी वैयापाँरि , व्यापा-
रिक वैयापाँरिक , — капи́тал व्यापा-
रिक पूँजी ज , —ое соглаше́ние, —
догово́р व्यापारिक समझौता म ,

व्यापारिक सधि *ж*, —ая *палáта* *चेवर*। आफ *कामर्स* *म*, व्यापारी *चेवर* *म*, —ая *компáния* व्यापार करनेवाली *कपनी* *ж*, —ая *прибыль* व्यापार से *लाभ* *म*, —ое *сúдно* व्यापारी *जहाज* *म*; — *балáнс* व्यापार-*समतुलन* *म*, —ая *полýтика* व्यापार-*नीति* *ж*

торгпрéд *м* (торгóвый представитель) व्यापारिक प्रतिनिधि *व्यापáрик* *प्रतिनिधि* *म*, *वाणिज्य-दूत* *वणिग्ध* *दूत* *म*

торгпрéдство *с* (торговое представítельство) व्यापारिक प्रतिनिधित्व *व्यापáरिक* *प्रतिनिधित्व* *म*, व्यापारिक प्रतिनिधि का *दफ्तर* *व्यापáरिक* *प्रतिनिधि* *का* *दाफ्तर* *म* (*помещение*)

торжéственнo *нареч* 1 (*пышно*) धूमधाम से *दखूम-दखाम* *सэ*; 2. (*कлятвенно*) गभीर भाव से *गामб'यर* *б'ао* *सэ*

торжéственн||ый *прил* 1 उत्सवकर *उत्सव-कार*, *जशन* (*उत्सव*) का *दजашान* (*उत्सव*) *का*, धूमधाम का *दखूम-दखाम* *का*, आडवरपूर्ण *आदाम-बार-पूरन'* (*пышный*), — *день* उत्सव का *दिन* *म*, —ая *церемóния* उत्सव *म*, —ая *встрéча* अभिवादन *म*, —ое *заседание* *जशन* के *मौके* पर *जलसा* *म*, 2 (*нерушимый*) गभीर भाव से किया हुआ *गामб'यर* *ब'ाо* *सэ* *कनि* *खुा*, —ая *клятва* दृढ (*गभीर*) *प्रतिज्ञा* *ज*

торжество *с* 1 (*праздник*)

त्योहार *तयोहार* *म*, उत्सव *उत्सव* *म*, *जशन* *दजашान* *म*, 2. (*победа*) *जीत* *दजित* *ज*, *विजय* *विजय* *ज*.

торжествовáть *несов*, 1. (*праздновать*) *त्योहार* (*उत्सव*, *जशन*) करना *तयोहार* (*उत्सव*, *दजашान*) *कार'ना* *न*; 2 (*над кем-л.*, *над чем-л*) *जीत* होना *दजित* *खोना* *न* (*की* *о* *ком-ल*), *फ़तह* (*विजय*) पाना (*हासिल* करना, *प्राप्त* करना) *फ़ताख* (*विजय*) *पाना* (*ख़ासिल* *कार'ना*, *प्राप्त* *कार'ना*) *न*

торжествуýщий 1 *прич* *от* *торжествовáть*; 2 *прил* *विजयी* *विजय* की *दृष्टि* *ज*.

торможéние *с* 1 (*вагона*, *машины*) *ब्रेक* से *चाल* कम करना *ब्रेक* *सэ* *चाल* *काम* *कार'ना* *म*, 2 *перен* *रोकना* *рок'ना* *म*

тормоз *м* 1. *ब्रेक* *ब्रेक* *म*, *автоматический* — *आटोमेटिक* *ब्रेक* *म*; 2. *перен* (*помеха*, *препятствие*) *रोक* *рок* *ज*, *रुकावट* *रुकावट* *ज*

тормозítь *несов* 1 (*вагон*, *машину*) *ब्रेक* से *चाल* कम करना *ब्रेक* *सэ* *चाल* *काम* *कार'ना* *न*, 2 (*приводить в действие тормоз*) *ब्रेक* लगाना *ब्रेक* *लागाना* *न*, 3 *перен* (*задерживать*) *रोकना* *рок'ना* *न*, *रुकावट* डालना *रुकावट* *दाल'ना* *न*

торопítь *несов* 1. (*заставлять спешить*) *हड़वडाना* *खार'बाराना* *न*, *जल्दी* (*हड़वडी* *मे*) कराना *दजाल* (*खार'बार* *म*) *काराना* *न*, *он* *торопит* *меня* *с* *отвётом* *वह* *जवाब* *देने*

के लिये मुझे मजबूर (बाध्य) कर रहा है; 2. (ускорять) दौड़ाना даорānā *n*

торопі́||ться *несов* हड़बड़ाना *хар'барānā np.*, जल्दी में होना *джал-
дй мѧ хонā np*, जल्दी करना (मचा-
ना) *джалдй кар'nā (мачānā) n*,
शीघ्रता (उतावलापन) करना *шыг'р'-
tā (утāolā-пан) кар'nā n*, он о́чень
~лся वह बहुत जल्दी में था, ~ на
рабóту काम पर जाने की जल्दी में
होना *np*, он торóпится кóнчить
рабóту वह अपना काम जल्दी निवटाना
चाहता है; куда вы торóпитесь? कहाँ
जाने की इतनी जल्दी है?

тороплі́вість *ж* जल्दवाजी
джалд'-бāэй ж

тороплі́вий *прил* जल्दवाज़
джалд'-бāз, उतावला утāolā

торпéд||а *ж* टारपीडो *tār'пйдо*
м, выпуска́ть ~у टारपीडो चला-
ना *n*.

торпéдировать *сов* и *несов*
टारपीडो से डुबा देना *tār'пйдо сэ
дубā дэnā n*

торпéдн||ый *прил.* टारपीडो का
tār'пйдо кā, ~кáтер टारपीडो-वोट
ж.; ~ое отделе́ние टारपीडो का
खाना *м.* (на подводной лодке)

торт *м* केक *кэк м.*

торф *м.* पीट *пйт м*, नरम (दल-
दल का) कोयला *нарам (дал'дал кā)*
कोय'лā *м*

торфя́н||о́й *прил* ~о́е боло́то
पीट की दलदल *пйт кй дал'дал ж.*

тоска́ *ж.* उदासी *удāси ж*, खि-

न्नता *к'инн'тā ж*, विपाद *вишāд м.*;
~ по до́му घर से जुदा होने से गम
म, घर से बाहर रहने से खिन्नता *ж.*,
गृहविरह-आतुरता *ж*

тосклі́в||ый *прил* उदास *удās*,
खिन्न *к'инн'*, ~ые глаза́ विपादपूर्ण
नेत्र *म मн*, ~ая погóда मनहूस मौ-
सिम *म*

тоско́вать *несов* उदास होना
(बैठना) *удās хонā (баэт'х'нā) np*,
हुड़कना *хурак'nā np*, खिन्न होना
к'инн' хонā np, ~ по до́му घर
से बाहर रहने से खिन्न होना *np*

тост *м* टोस्ट *тост' м*

ТОТ *мест* 1. (указательное) वह
вах, где те кнйги? वे किताबे
(पुस्तके) कहाँ पडे है?, в то вре́мя
उस वक्त (समय), ~ йли инóй कोई
न काई, एक न एक, ~ и друго́й
दोनो, ни ~, ни друго́й न वह न
यह, दोनो में से काई भी नहीं, ~
же, ~ са́мыи वही, ~, кто जो
[आदमी], वह आदमी, 2. (другой)
दूसरा *дूस'рā*, अन्य *анй'*, на том
берегу́ दूसरे (उस) किनारे पर, 3
(тот самый) वही *вахй*, йменно
~ वही, ◇ вме́сте с тем साथ ही
[साथ], ме́жду тем इतने में, उसी
समय, тем вре́менем इतने (उस
समय) में; тем са́мым इस तरह, с
тем, что́бы ताकि, одйи и ~ же
वैसा ही, к томú же इस से अधिक,
उस के अलावा (सिवाय), тем не
ме́нее फिर भी, तथापि, и томú по-
до́бное वगैरह, इत्यादि.

तोटчас нареч इसी दम (वक्त, समय) इसी दाम (वाक्, सामान), एक-दम अक-दाम, तुरत तुरान्त'

ТОЧІЛЬНЫЙ прил — камень

आसियाना आसियाना म, सान सान म

ТОЧІЛЬЩИК м सान देने (रखने) वाला सान दान (राक'न) वाला म

ТОЧИТЬ I несов I (делать острым) तेज करना तेज कर'ना न, सान देना (रखना) सान दान (राक'न) न (на оселке), — пилу आरी के ददाने तेज करना न; 2 (на токарном станке) खरादना खराद'ना न

ТОЧИТЬ II несов [रफता-रफता] खाना [राफता-राफता] क'आन न, [रफता-रफता] खा जाना [राफता-राफता] क'आ दजाना न (о мышах, насекомых), काटना काट'ना न (о червях), रजवचिना तочит желёзо जग लोहे को खा जाता है

ТОЧК||а ж 1. नुक्ता नुक'tा म, विदु बिन्दु म, 2 (знак препинания) [पूर्ण] विराम [पूरन'] विराम म, — с запятой अर्धविराम म, सेमी-कोलन म, 3 मत, физ नुक्ता नुक'tा म, विदु बिन्दु म, — пересечения मिथश्छेद-विदु म, मिथश्छेदन-विदु म, исходная — प्रस्थान-विदु म, — кипения बुद्बुदाक म, — замерзания श्यानाक म, — опоры स्कभा ж, ♦ высшая — शिखर-विदु म, — зрение दृष्टिकोण म, विचार-दृष्टि ж, попасть в — मतलब को पाना न, сдвинуть с

мертвой —и शुरू (आरम्भ) करना न (начать), गतिरोध मिटाना न (преодолеть тупик, вывести из застоя)

ТОЧНО I нареч 1 सही सखि, ठीक[-ठाक] त'ख [-त'ख], अच्छा-चूक, — такой же ठीक वैसा ही, — так же, как जैसे ही, — так же [विलकुल] इसी तरह [से], 2. (пунктуально) ठीक त'ख

ТОЧНО II союз (как будто, словно) जैसे द्वाएस, मानो मानो

ТОЧНОСТЬ ж 1 (правильность) दुरुस्ती दुरुस्ति ж, प्रामाणिकता प्रामाणिक'tा ж, शुद्धता शुद्ध'tा ж, 2 (пунктуальность) समयनिष्ठा самаय-निष्ठ'tा ж (во времени), परिशुद्धता परिशुद्ध'tा ж (в работе)

ТОЧН||ый прил 1 (правильный) दुरुस्त दुरुस्त', ठीक[-ठाक] त'ख [-त'ख], प्रामाणिक प्रामाणिक, शुद्ध शुद्ध', — подсчет तिल तिल का हिसाब म, 2 (пунктуальный) समयनिष्ठ самаय-निष्ठ' (во времени), परिशुद्ध परिशुद्ध' (в работе), ♦ —ые नाँकी तथ्यविज्ञान म म

ТОЧЬ-В-ТОЧЬ нареч разг ठीक-ठीक त'ख-त'ख, विलकुल ठीक बिल'кул त'ख, लफज-वलफज लाफз'-बालाफз', हरफ बहरफ खараफ बा-खараफ, शब्दशः शब्द'शाख (слово в слово, буквально)

ТОШНИТЬ несов उबकना убак'-

нā *нп*, उवकाई (कै) आना *уб'क़ाय* (काэ) *ānā नп* (को *о ком-л.*), कै करना *काэ кар'нā п*, *меня тошніт* मुझे उवकाई (कै) आती है, *тошніт* जी मिचला रहा है, तबीअत मिचला रही है

тошнот||á *ж* उवकाई *уб'क़ाय ж*, कै *काэ ж*, मतली *мат'лй ж*, *वमन* *ваман м*, *चु'вствовать* ~ú कै आना *नп* (को *о ком-л.*), मतली होना *नп.*, जी (तबीअत) मिचलाना *नп*, *вызывать* ~ú मतली पैदा करना *п*

тошнотворный *прил 1* (*вызывающий тошноту*) *वमनजनक* *ваман-джанак*, 2. *перен* (*отвратительный*) घृणित *г़्रинит*, घृणा-स्पद *ग़्रिनāспад*

тощий *прил* (*худой*) *पतला* *пат'ла*, *दुबला* [-*पतला*] *दुब'लā* [-*пат'लā*]

травá *ж*, घास *г़āс ж*, तृण *трин м*, *сóрная* ~ *चिखुरन म*, *лекарственные травы* *जडी-बूटी ж*

травить *несов 1* (*истреблять отравой*) *जहर* (*विष*) *से* (*देकर*) *मारना* (*मार डालना*) *захар* (*विश*) *сэ* (*дэкар*) *мāр'нā* (*мāр дāл'нā*) *п*, 2. *тех* *तेजाव* (*अम्ल*) *से* *खोदना* (*खुदाई करना*, *नक्काशी करना*) *तэз-āб* (*амл'*) *сэ* *к'од'нā* (*क'удāй кар'нā*, *наक्कāшй кар'нā*) *п*, *तेजाव* *डालकर* *नक्शे खीचना* *तэз-āб* *дāл'кар* *накшэ* *क'йч'нā* *п*, 3 (*на охоте*) *शिकार* *करवाना* *शिकार* *кар'вāнā* *п* (*कुत्तो* *से* *собаками*), 4 *перен*

सख्तगीरी करना *साख्त'-ग़िरि* *кар'нā* *п* (*के खिलाफ* *кого-л*), *पीछा करना* *पिच'ā* *кар'नā* *п* (*преследовать*, *का* *кого-л*), *सताना* *सतāнā* *п*, *तग* *करना* *तान्ग'* *кар'नā* *п* (*दोसाज्दаты*)

травля *ж 1* (*на охоте*) *कुत्तो* *से* *शिकार* *कूत्तō* *сэ* *शिकार* *м*, 2. *перен* *पीछा करना* *पिच'ā* *кар'नā* *п* (*का* *кого-л*)

травма *ж* *мед* *जखम* *захам* *п*, *घाव* *г़āо* *м*

травматический *прил* *जखम-सवधी* *захам-самбанд'й*, *घाव-सवधी* *г़āо-самбанд'य*

травоядн||ый *прил* *शाकभोजी* *шāк-б'оджй*, *तृणभक्षी* *трин-б'акшй*, ~*ое* *животное* *शाकभोजी* (*तृणभक्षी*) *पशु* (*प्राणी*) *म*

травянистый *прил* (*поросший травой*) *घास* *से* *भरा हुआ* *г़āс* *сэ* *б'арā* *хуā*

трагедия *ж 1* [*दुःखात*] *नाटक* [*दु'ख'क'āнт'*] *नāтак* *м*, *ट्रेजडी* *трэдж'-дй* *ж*, 2 *перен* *दुःखात* (*शोकपूर्ण*) *घटना* *दु'ख'क'āнт'* (*शोक-पूरन'*) *г़'ат-нā* *ж*.

трагик *м 1*. (*актёр*) *दुःखात* *नाटक* *खेलनेवाला* *दु'ख'क'āнт'* *नāтак* *क'эл'нэ-вāлā* *м*, 2 (*автор трагедии*) *दुःखात* *नाटक* *लिखनेवाला* *दु'ख'क'āнт'* *नāтак* *лик'нэ-वāलā* *म*

трагикомедия *ж* *दुःखातसुखात* *नाटक* *दु'ख'क'āнт'-सुक'āнт'* *नāтак* *म*, *ट्रेजीकामेडी* *трэджй-कāmэदй* *ж*

трагический *прил 1* *лит*,

театр दुःखात् नाटक-संबन्धी दुःख-
क'ान्त' नाटक-सम्बन्धी, 2 (тра-
гичный) दुःखदायक दुःख' -दायक,
भयकर ब'ायान-कार, -ое положё-
ние दुःखद परिस्थिति *ж*

трагичный *прил см* трагиче-
ский 2

традиционный *прил* प्रथावाला
प्रत'ā-व'ālā, परपरागत पराम-पा-
रā-गत, रूढिगत रूर'и-गत

традиция *ж* रिवाज' रिव'адж
м, प्रथा प्रत'ā *ж*, परपरा पराम-
-पारā *ж*, रूढि रूर'и *ж*, по -ии
रिवाज (रूढि) के अनुसार, प्रथानुकूल.

траектория *ж* प्रक्षेपवक्र प्रा-
क्षेप-वाक्र' *м*

тракт *м* शाहराह' शāх'-рāх' *ж*,
राजपथ रāдж-पत' *м*

трактат *м* 1. (научный) प्रकरण
प्राकारान' *म*, निबन्ध निबन्ध' *म*,
2. (договор) समझौता сам'дж'аотā
म., संधि सन्धि' *ж*.

трактовать *несов (истолковы-
вать)* व्याख्या करना वйāк'йā кар'нā
п (की что-л), - вопрос प्रश्न का
अर्थ लगाना *п*

трактровка *ж (толкование)*
व्याख्या वйāк'йā *ж*

трактор *м* ट्रैक्टर траэктар *м*

тракторист *м* ट्रैक्टर चलानेवा-
ला (का ड्राइवर) траэктар чалāнэ-
вālā (कā द्राइवर) *म*, ट्रैक्टर-चा-
लक траэктар-चāलक *म*

тракторный *прил* - завод
ट्रैक्टर-प्लांट траэктар-प्लāнт' *म*,

-ая промышленность ट्रैक्टर-उद्योग
траэктар-удйог *म*

тракторостроение *с* ट्रैक्टर-
उद्योग траэктар-удйог *म*

тралить *несов* - मीन' सुरग
हटाना суранг' хатāнā *п*

тральщик *м* 1. (рыболовное
судно) जालदार जहाज दजāल-दār
джахāз *म*, 2 воен ट्रालर-जहाज
трāлар-джахāз *म*

трамбовать *несов* कूटना कूट'-
नā *п*, कूट कूटकर बैठाना कूट कूट'-
कार बाэт'āनā *п*, ठूस ठूसकर बरा-
बर (समतल) करना त'ूँस त'ूँस'कार
бар-ā-бар (сам-тал) кар'нā *п* (вы-
равнивать)

трамбровка *ж* 1 (действие)
कूटना कूट'नā *म*, ठूस ठूसकर बराबर
(समतल) करना त'ूँस त'ूँस'कार бар-
-ā-бар (сам-тал) кар'нā *म*; 2.
(орудие) बेलन बेलāन *म* (каток)

трамвай *м* ट्राम' त्रām *ж*, ट्राम-
-गाडी त्रām-गāरй *ж* (вагон)

трамвайный *прил* -ая лі-
ния ट्रामलाइन त्रām-लāин *ж*, -
вагон ट्राम-गाडी त्रām-गāरй *ж*

трамплин *м спорт* छलāंग
मारने का तख्ता च'алāंग мār'нэ कā
тахтā *म*

транзит *м* पारवहन pār-वा'хан
म, पारनयन pār-नायान *म*

транзитный *прил* -ая тор-
говля पारनयन-व्यापार pār-नायान-
-वयāपār *म*, -ая віза पारगमन-
-दृष्टाक pār-गामान-द्रीштāнк' *म*

траур *м* 1 मातम *माताम* *म*,
 шок шок *м*, глубокий ~ महान्
 шок *म.*, день ~а शोक मनाने का
 दिन (दिवस) *म*, 2 (одежда) मातमी
 лиवास *मात'मी* लिबास *म*, शोकसूचक

थरथराहट त^४ार'त^४ारāखत ज (द्रो^४ज्),
घडक द^४ारक ज , स्पदन स्पान्दान म
(बि^४ение), перен घबराहट ग^४ाब'रāखत
ज (вол^४нение), приводить को^४ो-ल व
~ किसी को कं^४पा देना न

трепетать *несов* काँपना कāप'नā
न^४ , तडपना ताराप'नā न^४ (द्रो-
ज^४ать), घडकना द^४ारक'नā न^४ ,
स्पदित होना स्पान्दित खो^४नā न^४
(би^४ться), перен घबराना ग^४ाब'रā-
नā न^४ (испытывать вол^४нение), ~
от रāदो^४сти खुशी (प्रसन्नता) के मारे
रोगटे (रोम रोम) खडे हो जाना न^४
(के ० को^४-ल), ~ от ўжаса भय के
मारे कं^४पा न^४

треск *म* कडक कारक ज , चटाका
चा^४तāकā म , तडक ताराक ज

трескā *ज* काड[-मछली] कāद
[-माच^४ल्य] *ज*

трескаться *несов* कडकना का-
राक'नā न^४ , तडकना ताराक'नā न^४ ,
फटना प^४ात'नā न^४ , फट जाना प^४ात
दजāनā न^४

трескотня *ज* 1 कडकडाहट
कार'कारāखत ज , 2 *перен* बक बाक
ज , गपशप गा^४प-शाप ज

трескучий *прил* 1. ~ мороз
कडाकेदार (कडाके की) ठड कारāक-
दāर (कारāकē क^४ी) त^४खान्द' *ज* , 2 (*вы-*
сокопарный) आडवरपूर्ण āदामबार-
पूरन' (० *фразе*)

трэснуть *сов см* трескаться

трест *म* ट्रस्ट त्रास्त' *म*

третейский *прил* ~ суд्या
सालिस सāलिस *म* , ~ суд पचायती

(सालिसी) अदालत पानचāन'ती (सā-
लिस) अदāलत ज

трёт||ий *числит* तीसरा तीस'रā,
तृतीय त्रितय', ~ये लि^४ो^४ ग्राम
अन्य (प्रथम) पुरुष *म* , उत्तरपुरुष *म* ,
वागोन ~ये^४ो क्ला^४सा रेल का तीसरे
दर्जे का डब्बा *म* , ~व^४क^४ दो ख्रि-
स्तीāन^४ской ўры ईसा सन् पूर्व तीसरी
शताब्दी ज , व-~य^४ि^४ तीसरे, ~ये^४ो
द^४न्या परसो

третировать *несов* तुच्छ समझ-
ना तुच^४'^४ सामा^४ज^४'नā न^४ , अवज्ञा
(उपेक्षा) करना आवाग^४ā (उपेक्षा)
कार'नā *न* (की को^४ो-ल , च^४ो-ल)

треть *ज* तिहाई तीखāय *ज* , तृती-
याश त्रितयāश *म* , āर^४म^४िया ओस्वो^४ो-
द^४ीला दो त्रे^४ती स्त्रान^४य सेना ने दो
तिहाई देश को आजाद कर लिया है.

треугольник *म* तिकोना ति-को-
नā *म* , त्रिकोण त्रि-को^४न *म* , त्रिभुज
त्रि-ब^४खु^४द^४ *म* , मु^४उ त्रिकोण-घटा
त्रि-को^४न-ग^४ान^४तā *म*

треугольный *прил* तिकोना
ति-को^४नā , त्रिको^४न त्रि-को^४न , त्रिभुजा-
कार त्रि-ब^४खु^४द^४जā^४कार

трёфы *मन* कर्त चिडिया के पत्ते
चिरनā कē पत्त^४तē *म* *मन*

трёхгодичный *прил* तीन साल
का ती^४न सā^४न कā , त्रैवार्षिक त्रा^४उ-वāर-
श^४न^४

трехгранный *прил* तीन समान
भुजवाला ती^४न सā^४न ब^४खु^४द^४-वā^४तā

трёхднёвный *прил* तीन दिनों
का ती^४न दिन^४ कā , त्रयाहिक त्रयā^४न^४क ,
व ~ स^४र^४क ती^४न दिनो मे.

трёхлётный *прил* 1. (о сроке) तीन वरसो (वर्षो) का तिन बार'सो (варшō) क़ा, त्रैवार्षिक त्राэ-व़ारшиक, 2 (о возрасте) तीन वरस (वर्ष) का तिन барас (варш') क़ा

трёхмёстный *прил* तीन सीट का तिन सित क़ा

трёхмесячный *прил* 1. (о сроке) तिमाही ति-मा'हि, त्रैमासिक त्राэ-मासिक, 2. (о возрасте) तीन मास का तिन मास क़ा

трёхпóлье *с* *с-х* तीन फसलो का निजाम तिन फास'लō क़ा низāм *м*, त्रि-क्षेत्र-पद्धति त्रि-क्षेत्र'-पादद^ख-ति *ж*

трёхпóльн||ый *прил* -ая система *см* трехпóлье

трёхсóтый *числит* तीन सौवाँ तिन साовā

трёхсторонний *прил* 1 (с тремя сторонами) तिन-पहला तिन-पा'लā, त्रैकोणिक त्राэ-коник, 2. (с участием трёх сторон) तीन पक्षो का तिन пакшō क़ा, तीन पक्ष-वाला तिन пакш'-वालā; 3. (направленный с трех стóрон, на три стороны) त्रिदिक् त्रि-दिक्

трёхцвётный *прил* तिरगा ति-रान्गā, तीन रग का तिन रान्ग' क़ा

трёхэта́жный *прил* तिमजिला ति-मानзилā *неизм*

трещáть *несов* 1 कड़कना कार'नā *нп*, चर'ना चार'नā *нп*, मुर'मुराना मुर'मुरāनā *нп*, चिटकना चि'ताक'नā *нп* (о дровах), चीची

(चूँचूँ) करना चय-चय (चयू-चयू) कार'नā *п* (о кузнециках), 2. (болтать) разг बक बक करना (मचाना) бак-бак कार'नā (मачāनā) *п*, ♠ у меня голова грещит दर्द से मेरा सिर फटा जाता है.

трёщина *ж* शिगाफ शигāф *м*, दरार дарār *ж*, छेद च^хэд *м.*, बाल बāl *м* (на стекле, фарфоре)

три *числит* तीन तिन.

трибу́на *ж* 1 (кафе́дра) भाषण-मंच б^хāшан-манч' *м*, व्याख्यानमंच वयāк^хйāн-манч' *м*, 2. (для зрителей) मचान मачāн *м*, चबूतरा चा-बूत'рā *м*

трибуна́л *м* महकमा ма'х'камā *м*, न्यायाधिकरण नयāयāद^хикаरण *н.*; воённый — जगी (फौजी) अदालत *ж*, सैनिक ट्रिब्यूनल *м*

тригономётрия *ж* त्रिकोणमिति त्रि-कॉन-मिति *ж*, ट्रिग्नोमेट्री त्रि-ग्नोमेट्रय *ж*.

тридцáтый *числит* तीसवाँ तीस'वā

три́дцать *числит* तीस तीस, — один इकतीस; — два बत्तीस, — три तैतीस, — चैत्ये चौतीस, — पाँच पैतीस, — छैत्ये छतीस, — साँच सैतीस; — बौसै अडतीस, — देवैत्य उनतालीस

три́жды *нареч* तीन बार तिन बार

трико́ *с* 1. (ткань) ट्रि'को त्रि-को *м.*; 2 (панталоны) नीकर नय-कार *म*, जाँघिया दजā'ग^хийā *म*

троллейбус " ट्रालीवस त्रॉल-
бус " , એ

(दृढता) से मаз'бुत् (द्रिर्^वता) स०,
 — завязать खूब कसकर बाँध देना *n*,
 — набивать कसना *n*, ठूसना *n*, 2
нареч (с трудом) मुश्किल (कठिनाई)
 से मुश्किल (कठिनाई) स०, 3 *безл*
в знач сказ разг ему приходится
 — उस को कष्ट उठाना पड़ता है *ус*
 को कश्त' *ут^खānā* *पर'ता* *खा०*, वह
 सकट (कष्ट) में पड़ा हुआ है *वाख* *сан-*
कट (कश्त') *म०* *पारā* *खुā* *खा०*, उस
 की अवस्था सकटमय है *उस* *क०* *अवस्^तā*
संकट-माय *खा०*

तुगो́й *прил (крепко стянутый)*
 तग *तान्ग'*, दृढ *द्रिर्^ख*, ◇ — *ना* *उखो*
разг थोड़ा बहरा

тугопла́вкий *прил* मुश्किल से
 गलनेवाला मुश्किल स० *गल'न०-वाला*,
 आतशी *आत'शी*

тудá *нареч* वहाँ *वाखा*, उधर *उद^खार*,
 — *и* *सुदा* आगे-पीछे, इधर-उधर,
билёт — *и* *ओर्बान्तो* आने-जाने का
टिकट *म*

туजू́рка *ж* जाकेट *दजाक०त* *ज*
तुз *म* *कान्त* एक्का *एक्का* *म*
तुडेमेц *म* देशी *द०शी* *म*, देश-
 वासी *द०श-वासी* *म*

тузе́мный *прил* देशी *द०शी*

ту́ловище *с* धड *द^खार* *म*, कवच
काबान्द^व *म*

тулу́п *म* भेड़ की खाल का बना
 हुआ कोट *ब०अर* *क०* *क^खात* *का* *बाना* *खुā*
कोट *म*

тума́н *म* धुँध *द^खाद^ख* *ज*, कोहरा
को^खरा *म*, नीहार *नी^खार* *म*, *बुदुस्से*
व — *ए* *परन* भविष्य रहस्यमय है

तुमा́нный *прил* 1 धुँधला
द^खाद^खला, कुहरीला *कु^खरा^{ला}*, 2 *पे-*
रन (неясный, непонятный) अस्पष्ट
अपाश्त'

ту́ндра *ж* तुद्रा *तुन्द्रा* *ज*
तुनेя́дец *म* कामचोर *काम-चोर*
म, मुफ्तखोर *मुफ्त'-खोर* *म*, परजी-
 वी *पर-दजीव* *म*

тунне́ль *म* *सम* *टोन्नेल*

тупи́к *म* 1. एक ही तरफ खुला
 हुआ कूचा *एक* *खी* *ताराफ* *क^खुला* *खुā*
कुचा *म*, 2 *परन* जिच *जिच* *ज*,
गतिरोध *गति-रोध^ख* *म*, *व्योधि* *व्योधि* *म*,
तुपिका *गतिरोध* मिटाना (*तोडना*) *म*,
स्तावित *व* — *हैरानी* में डालना *म*,
हक्का-बक्का (*लाजवाब*, *निरुत्तर*) *कर-*
ना (*कर देना*) *म*

тупи́ца *ж* बौडम *बाोराम* *म*, कुद
कुन्द' *म*, *सुस्तदिमाग* *सुस्त'-दिमाग* *म*.

туп||о́й *прил* 1 (*о ноже и т п*)
कुठित *कुन्त^खित*, कुद *कुन्द'*, 2 *मत* ·
 — *योल* अधिक कोण *अद^खिक* *कोन* *म*,
 3 (*глухой* — *о боли и т п*) *सुस्त*
सुस्त', मद *मान्द'*, — *आ* *बो^ख* *धीमा*
दर्द *म*, 4 (*о человеке*) *कमसमझ*
काम-सामादज^ख, कुद *कुन्द'*, मद [*बुद्धि*]
मान्द' [*-बुद्ध^ख*]

тупоу́мие *с* कमसमझी *काम-साम'-*
दज^ख *ज*, बौडमपना *बाोराम-पाना* *म*,
मदबुद्धिता *मान्द'-बुद्ध^खिता* *म*, *दुर्मति*
दुर्माग *ज*

тур *म* (*часть соотнзаниа, т.е.*
परन) रोद *राण्द'* *ज*

тура́ *ज* शाख *ख* रुख *ख* *म*,
कश्ती *काश्ती* *ज*

турбйна *ж* टर्बान тарбāни *и*
 турецкий *прил* तुर्की туркя,
 टर्किश таркиш, — язык तुर्की जवान
 (भाषा) *ж*

туризм *м* टूरिज्म турнзм' *и*,
 पर्यटन परि'तान *м*.

турист *и* टूरिस्ट турнст' *и*,
 पर्यटक परि'так *м*

туркмен *м* तुर्कमान турк'ман *и*
 туркменский *прил* तुर्кмानी
 турк'мāни, तुर्кमान турк'мāн, —
 язык तुर्кмानी जवान (भाषा) *ж*

турнир *м* टूर्नामेंट турнāмэнт'
м.; шахматный — चैस-टूर्नामेंट *и*,
 शतरंज का टूर्नामेंट *м*

түрок *м* तुर्к турк' *и*

түсклый *прил* धुंधला द'уд'.lā,
 फीका प'यिका

тускнеть *несов* धुंधला हो जाना
 द'уд'लā хо джāнā *ни*, मद हो जाना
 манд' хо джāнā *ни* (черкнуть —
напр об огнях)

тут *нареч* 1. (о месте) यहाँ ना-
 खā, इधर नद'ар, इस जगह [मे] *ис*
 джагах [мē], — же यही, इधर ही,
 इसी जगह [मे], 2. (о времени) इस
 वक्त (समय) *ис* вак' (самай), — же
 इसी दम (वक्त, समय), एकदम, तुरत

түтов||ый *прил* —ое дёрево
 [शह] तूत [шах-] тут *и*

түфля *ж* जूता दजुता *м*, जूती
 दजुती *ж* (женская), स्लीपर स्ли-
 пар *м* (домашняя)

түхлый *прил* सडा [हुआ] сарā
 [хуā], वासी बāся, वासित वāсит

түхнуть I *несов* (знить) मडना
 сар'нā *ни*, वासी (वासित) हो जाना
 бāся (вāсит) хо джāнā *ни*

түхнуть II *несов* (гаснуть)
 बुझना बुдж'нā *ни*, बुझ जाना
 बुдж' джāнā *ни*

тұча *ж* 1. बादल бāдал *м*, घटा
 г'атā *ж*, मेघ म'г' *м*, 2. перен
 (множество) घटा г'атā *ж*., झुड
 дж'уд' *и*

тұчный *прил* 1. (о человеке) मो-
 टा मोता, स्थूल ст'ул, तनावर तान-
 āвар, 2. (о земле) उपजाऊ उप'джāу,
 उर्वर урвар.

туша *ж* घड द'ар *и*

тушевать *несов* रग के मुहतलिफ
 दर्जों से रंगना रांग' кэ мух'лиф
 дарджō сэ рāг'нā *и*, छाया डालना
 ч'āйā дāл'нā *и* (किसी रग की
 काकिम-ल. цветом)

тушение с (огня) [आग] बुझाना
 [āг] बुдж'āнā *и*, अग्निशाम अग्नि-
 шām *и*

тушён||ый *прил* —ое мясо दम
 किया हुआ गोश्त (माँस) दाम कийā
 хуā гошт' (мāс) *и*

тушить I *несов* (гасить) बुझाना
 बुдж'āнā *и*, ठडा करना т'андā
 кар'нā *и*, गुल करना गुल кар'нā
и (лампу, свет)

тушить II *несов* (варить на
 медленном огне) दम करना दाम
 кар'нā *и*

тушь *ж* स्याही सйāхй *ж*, रोशनाई
 рош'нāй *ж*

тщательность *ज* बारीकी बार्-
रिक् *ज*, सूक्ष्मता सूक्ष्म'ता *ज*

тщательный *प्रिल* बारीक बार्-
रिक्, सूक्ष्म सूक्ष्म'

тщедушие *с* कमजोरी काम-जो-
रि *ज*, दुर्बलता दुरबल'ता *ज*

тщедушный *प्रिल* कमजोर
काम-जोर, दुर्बल दुरबल

тщеславие *с* घमड ग'аманд'
म, गुमान गुमान *и*, महत्वाकाक्षा मा-
खतवाकान्क्षा *ज*

тщеславный *प्रिल* घमडी ग'а-
मандि, गुमानी गुमानि, महत्वाकाक्षी
माखतवाकान्क्षी

тщётно *нареч* बेकार बэ-कār,
व्यर्थ वियार्त्^ख, वृथा व्रित्^ख

тщётный *प्रिल* बेफायदा बэ-
फай'दा *неизм*, बेकार बэ-कār, व्यर्थ
वियार्त्^ख, असफल असा-प'चाल

ты *мест* तू तु, तेब्रъ здесь не
было तू यहाँ नहीं था, он даст тебе
книгу वह तुझे (तुझ को) किताब
(पुस्तक) देगा, мы с тобой тू और मै,
обращаться к кому-л на ты किसी
को तू कहकर संबोधन करना *и*

тыкать *несов* (वонзать, вты-
кать) *разг* चुभाना चुभ'ाना *и*, भोक-
ना ब'ठक'ना *и*, घुसेडना ग'хусэр'ना
и, घुसेड (भोक) देना ग'хусэр (ब'ठक)
दэना *и*

тыква *ज* कद्दू काददू *म*

тыл *म* पिछवाडा पич'वार् *म*,
पीछा पिय'ा *म*, с тыла पीछे से,
पिछवाडे, атаковать с тыла पीछे
से हमला करना *и*

тыловый *प्रिल* पिछवाडे का
पिच'वार् *क*

тысяча *ज* हजार хазār *म*, सहस्र
सा'хаср' *म*

тысячелетие *с* सहस्राब्दी са-
'хасрāब्ди *ज*

тысячелетний *प्रिल* हजार साल
का 'хазār सāl *क*, सहस्रवर्षीय सा-
'хаср'-वारशी, सहस्रवार्षिक सा'хаср'-
-वार्शिक

тысячный *числит* हजारवाँ 'ха-
zār'vā

тычинка *ज* бот पराग-केसर
पाराг-कэсар *म*, पुष्प-केसर पुष्प'-
-कэсар *म*

тьма I *ж* 1 (*мрак*) अंधेरा
āд'эра *म*, अधिकार अन्ध'-कār *म*,
непроглядная ~, кромешная ~
अंधेरा गुप्प *म*, निविड अधिकार *и*
2 (*невезжество*) जहालत द्जा'хāлат
ज, अज्ञता аг'й'ता *ज*, अज्ञानता аг'ā'-
ता *ज*

тьма II *ж* (*множество*) *разг*
ढेर द'эр *म*, ~ *народу* जबरदस्त
भीड *ज*

тыфу *межд* *разг* छि! च'и'х!,
उफ! уф!

тюбик *м* ट्यूब तिуб *म*

тюк *м* गौठ गāт' *ज*, गठरी гат'-
ри *ज*

тюлень *м* सील сйл *म*, जलव्याघ्र
джал-वйāг'р' *म*

тюль *м* बारीक (महीन, जालीदार)
कपडा बārि'क (मा'हि'न, द्जा'ली-दār)
काп'ра *म*

тюльпáн *м* कंदपुष्प कान्द'-
-पुष्प' *м* , त्युलिप तिуलिप *म*

тюрбáн *м* पगड़ी पाग'रि *ж* ,
पाग पाг *ж*

тюре́мн||ый *прил* जेल का द्जэл
kā, -ое заключе́ние कैद *ж* , का-
रावास *म*

тюре́мщик *м* जेलर द्जэлार *म* ,
караपाल kārā-pāl *म* , ва́र्डर вār-
дар *म*

тюркский *прил* तुर्कवशीय
турк'-ва́ший'

тюрьм||á *ж* जेल द्जэл *म* , कैद-
खाना काэд-хānā *म* , заключа́ть в
~у́ जेल मे डालना (बद करना, कैद
करना) *п*

тюфя́к *м* तोशक тошак *ж* , गद्दा
гадда́ *म*

тя́г||а *ж* 1. (возду́ха) भोका द्जх^о-
kā *म* , 2. *тех* सकर्षण санкаршан
म , си́ла ~и खीचने की शक्ति *ж* ,
सकर्षी बल *म* ; 3. (влечение) भुकाव
द्जх^уकाō *म* , आकर्षण āкаршан *म*

тяга́ться *несов.* (сопере́нничать)
разг मुकावला करना मुकाб'ла кар'-
nā *п* (का с кем-л) , प्रतियोगिता
करना प्रतियोगिता кар'nā *п* (से с
кем-л)

тяга́ч *м* ट्रैक्टर траэктар *म*

тя́гостн||ый *прил* 1 (трудо́ный)
मुश्किल मुшкил, कठिन कत^хин,
भा́री б^хāри, 2. (му́чительный) तक-
लीफदेह так'лиф-дэ^х, कष्टमय काश्т'-
-май, कष्टदायक काश्त'-दा́йак, -ое
अर्धलिप्ते दुखदायी दृश्य *म*

тяготéни||е *с* 1. *физ* गुर्त्वा-
कर्षण गुरुत्वाकारशान *म* , अभ्याकर्षण
अभ^хीāकारशान *म* , земно́е ~ भूम्या-
कर्षण *म* , भ्वाकृष्टि *ж* , зако́н все-
ми́рного ~या अभ्याकृष्टि-नियम *म* , 2.
(влечение) भुकाव द्जх^уकाō *म* , आक-
र्षण āкаршान *म*

тяготéть *несов* 1. *физ* आकर्षित
होना āкаршит хонā *नп* (की ओर *क*
चमु-ल) , 2. (иметь влечение) भुक-
ना द्जх^уक'nā *नп* , ढलना द[ा]त'nā *नп*

тяготі́||ть *несов* कष्ट का हेतु
होना काश्त' kā लэतु хонā *नп* , कष्ट
देना काश्त' дэнā *п* , это ~т меня́
यह मेरे लिये कष्टदायक है, меня́ ~т
его́ дру́жба उस की मित्रता मेरे लिये
दुखदायी है.

тяготі́||ться *несов* कष्टदायक
(असह्य) समझना काश्त'-दा́йак (аса-
ख^й) самадж^х'nā *नп* , он э́тим не
~тся उसे यह कठिन नहीं लगता; он
~лся прису́тствием э́того челове́ка
उस आदमी की मौजूदगी (उपस्थिति)
उस के लिये भार हुई.

тягу́чий *прил* 1. चिपचिपा चिप'-
चिपा, लसदार लас-да́р (о жи́дкости),
लचीला पाचйла (о ме́таллах), 2 (о
зву́ках) दीर्घ द्यिर्ग^х, विलवित विलाम-
बित

тяже́ло 1 *нареч* मुश्किल (कठिन-
ता) से मुश्किल (कत^хин'tā) сэ, ~
дыша́ть हा́पना *नп* , दम चढना (फूल-
ना) *नп* , ~ больно́й सख्त वीमार *म* ;
~ ра́ненный सख्त जखमी (घायल) *म* ,
2 *безл* в знач сказ मुश्किल (कठिन)

है मुश्किल (कत^खин) खाэ, еमु — рас-
ста́ться с ва́ми उस के लिये तुम्हा-
रा वियोग असह्य है

тяжелове́сный прил वजनदार
вазан-да́р, वजनी वаз'नी, भारी-भर-
कम б^खार-б^खар'кам

тяже́л||ый прил 1 वजनी वаз'-
नी, वजनदार वазан-да́र, भारी б^खारि,
बोझल बодж^खал, 2 (суровый) कडा
кара, सख्त साхт', कठोर कत^खор,
—ое наказáние सख्त सजा ж, कडा
दड म, 3 (трудный) मुश्किल муш-
киल, कठिन कत^खин, — труд, —ое
уси́лие कठिन (कडा) परिश्रम म, 4
(серьезный) सख्त साхт', खतरनाक ха-
तार-नाक, भारी б^खारि, कठिन कत^खин,
—ая бо́лезнь सख्त बीमारी ж, कठिन
रोग म, —ое преступле́ние भारी
जुर्म (अपराध) म, в ~ом состоя́нии
(о больном) नाजुक हालत मे, 5
(мучительный) तकलीफदेह так'лйф-
дэ^х, कष्टदायक кашт'-да́йак, उत्पी-
डनमय उत्पीरान май, 6. (о харак-
тере) सख्त साхт', ◇ —ая промыш-
ленность बडा (भारी) उद्योग म, —ая
артилле́рия भारी तोपखाना म

тя́жест||ь ж 1 (вес) वजन वазан
м, भारीपन б^खारि-пан म, भार ब^खार
м, 2 физ गुरुत्व гурутв' м, си́ла
—и गुरुत्वाकर्षण म, центр —и
गुरुत्वकेद्र म, 3 (груэ) बोझ बодж^ख
м, वार ба́र м, भार б^खार м, 4
(трудность) मुश्किल मुश्किल
ж, कठिनाई कत^खинीय ж, कठिनता
कत^खин'ता ж

тя́жк||ий прил 1. वजनी वаз'नी'
वजनदार वазан-да́र, भारी б^खारि,
बोझल बодж^खал, 2 (серьезный) सख्त
साхт', खतरनाक хатар-नाक, भारी
б^खारि, कठिन कत^खин, —ая бо́лезнь
सख्त बीमारी ж, कठिन रोग म, —ое
преступле́ние भारी जुर्म (अपराध) म;
3 (мучительный) तकलीफदेह так'-
लйф-дэ^х, कष्टदायक кашт'-दा́йак,
उत्पीडनमय उत्पीरान-май

тяну́ть несов 1 खीचना क^खич'ना
н, घसीटना ग^खасит'ना न, छीनना
च^खिन'ना न, तानना ता́न'ना न (на-
тягивать), 2 (медлить) देर (मुल-
तवी, विलंब) करना दэр (मुल'таवी,
विलंब') кар'ना न, 3 (растяги-
вать слова) हकलाकर (चवा चवाकर,
धीरे धीरे) बोलना хак'ла́кар (चा-
बा चाबा́кар, द^खिरэ द^खिरэ) бол'ना
न, 4 (прово́локу) खीचना क^खич'ना
न, 5. безл (влечь) खीचना क^खич'-
ना न, खीच लेना क^खич लेना न (की
तरफ, की ओर क कोनु-ल, क चे-
मु-ल)

тяну́ться несов 1 खिंचना क^खिच'-
ना नн, घसिटना ग^खасит'ना नн, 2
(о вренени) गुजरना गुजार'ना नн,
बीटना बित'ना नн, 3 (простира́ть-
ся) फैलना प^खаэл'ना नн, विस्तृत होना
विस्त्रित होना नн, ताँता लगना ता-
ता लग'ना नн (один за другим),
4 (недленно двигаться) धीरे धीरे
चलना द^खिरэ द^खिरэ चा'ना नн,
आहिस्ता आहिस्ता चलना āhistā-āhis-
tā चाल'ना नн

у

у предлог 1 (около) के पास (नजदीक, करीब, निकट) कэ пās (наз'дйк, карйб, никат) *последлог*, *побезд* стоял у перрёна गाडी प्लेटफार्म पर खड़ी थी, у егó ног उस के पैरो के नजदीक (पास), у окнā खिडकी के पास, мы стояли у стeнѣ зāла (*вдоль стeны*) हम लोग हाल की दीवार के साथ खड़े थे, *повóзка остановѣлась* у дверей дóма गाडी घर के दर्वाजे पर रुक गई, 2 (*у кого-л*) से सэ *последлог*, के साथ कэ сāt^x *последлог*, सहित साहित *последлог*, она́ живет у родитeлeй वह माँ-बाप के साथ रहती है, у нас (*в стране*) हमारे मुल्क (देश) में, у меня́ в ко́мнате मेरे कमरे में, 3. (*от кого-л*) से सэ *последлог*, я зāнял у негó дeнег मैं ने उस से कर्ज (उधार) लिया, *заберѣте* у негó кнѣгу उस से किताब (पुस्तक) ले लो, 4 (*в знач род*) का कā *последлог*, *но́жки* у сту́ла कुरसी के पाये *м* *мн*, 5.: у меня́ (*в смысле у меня есть*) मेरे यहाँ (पास) मэрэ йахā (пās), у вас तुम्हारे यहाँ (पास) тум^xāрэ йахā (пās), у негó двóе детеи उस के दो बच्चे हैं, у нее нет врeмени उस का (को) वक्त (समय) नहीं है, у меня́ есть кнѣга मेरे पास किताब (पुस्तक) है; ◇ *стоять* у вла́сти अधिकारारूढ होना *нп*

убāвить(ся) *сов см* убавлять (-ся).

убавлeние *с* कम होना *काम* *खो-ना* *म*, घटना ग^xात'на *म*

убавлять *несов* कम (न्यून) करना *काम* (नीयून्) *कार'ना* *न*, घटाना ग^xातāна *न*, घटा देना ग^xातā दeना *न*, ~ *цену* कीमत घटाना (कम करना) *न*

убавляться *несов* कम (न्यून) होना (हो जाना) *काम* (नीयून्) *खोना* (खो *джāна*) *नп*, घटना ग^xात'на *नп*, घट जाना ग^xात *джāना* *नп*

убаю́кать *сов см* убаю́кивать.

убаю́кивать *несов* [लोरी देकर] सुलाना (सुला देना) [लोरि *देकार*] *सुलāना* (*सुलā दeना*) *न*,

убегáть *несов* 1 दौडना *दाор'ना* *नп*, दौड जाना *दाор* *джāना* *नп*, भागना *ब^xāग'ना* *नп*, भाग जाना *ब^xāग* *джāना* *नп*, 2 (*скрывать*) भागना *ब^xāग'ना* *नп*, भाग जाना *ब^xāग* *джāना* *नп*, *फरार* (पलायमान) होना *फारār* (पालāन'мāन) *खोना* *नп*, *वच* निकलना *बाच* *никаल'ना* *नп*, *निकल* भागना *никаल* *ब^xāग'ना* *नп* (*спасаться*)

убедѣ́тельный *прил* 1 यकीनी *य़ाकिनि*, ठोस *त^xос*, विश्वासजनक *विश्वās-джанак*, 2 (*настоятельный*) जोरदार *зор-дār*, आग्रहयुक्त *āग्रā^x-य़ुक्त'*

убедѣ́ть(ся) *сов см* убежда́ть (-ся)

убежа́ть *сов см* убега́ть

убежда́ть *несов* 1 (*доказывать*)

समझाना сам'дж^хānā *n* , यकीन (विश्वास) दिलाना йакин (विश्वās) дилānā *n* , 2 (склонять) [समझाकर] राजी करना [сам'дж^хāкар] rājī кар'nā *n* (पर в чем-л , को кого-л)

убежда́ться *несов* यकीन (विश्वास) करना йакин (विश्वās) кар'nā *n*

убеждéни||е *c* 1 (действие) समझाना сам'дж^хānā *m* , यकीन (विश्वास) दिलाना йакин (विश्वās) дилānā *m* , 2 (уверенность) यकीन йакин *m* , भरोसा б^харосā *m* , विश्वास विश्वās *m* , 3 (взгляд, принцип) भावना б^хānā *ж* , विचार вичār *m* , политические -я राजनीतिक भावना *ж*

убеждённость *ж* पूरा यकीन pūrā йакин *m* , दृढ़ विश्वास дрир^х विश्वās *m*

убеждённ||ый 1 *прич* от убедить, 2 *прил* (твёрдо уверенный) यकीन करनेवाला йакин кар'nэ-вālā, я убежден в этом इस पर (मे) मुझे पूरा यकीन (विश्वास) है, быть -ым यकीन (विश्वास) करना *n* , 3 *прил* (непоколебимый, твёрдый в своих убеждениях) पक्का паккā, он - протівник этой теоріи वह इस सिद्धांत का पक्का विरोधी है

убéжищ||е *c* 1 पनाह панāх *ж* , शरण шаран *ж* , найти - пनाह पाना (लेना) *n* , शरण लेना *n* , प्रा- во -а юр शरणागति-अधिकार *m* , 2 (укрытие) बचावघर бачāо-г^хар

m , पनाह-गाह панāх-гāх *ж* , रक्षागार राक्षāgār *m*

уберега́ть *несов* बचाना бачānā *n* , हिफाजत (रक्षा) करना खिफāзат (राक्षā) кар'nā *n* (की को-л , что-л)

уберега́ться *сов* बचना бач'nā *нп* , बच रहना бач рах'nā *нп* , बच निकलना бач никал'nā *нп*

уберéчь(ся) *сов см* уберегать (-ся)

убива́ть *несов* मार डालना māр дāl'nā *n* , जान ले लेना джāн лэ лэнā *n* (की को-л) , प्राण ले लेना прāн лэ лэнā *n* (का को-л) , खून (कत्तल) करना хуन (कताल) кар'nā *n* (умышленно, का को-л) , गो-ली से मारना (मार देना) गोली सэ māр'nā (мāр дэнā) *n* (стрелять, расстреливать)

убива́ться *несов* (горевать) разग रज करना रандж' кар'nā *n* , शोक मनाना шок манānā *n* , रजीदा (शोकातुर) होना रандजिदā (शोकā-तुर) хонā *нп*

убійственн||ый *прил* हत्यारा хатйārā, खूनी хуни, [प्राण]घातक [प्रāн-] ग^хातक

убійство *c* खून хуन *и.*, हत्या хатйā *ж*

убійца *m* *и ж* हत्यारा хатйārā *m* , खूनी хуни *m* , घातक ग^хातक *и*

убира́ть *несов* 1 [दूर] हटाना [दूर] хатānā *n* , उठाना ут^хānā *n* , उठा देना ут^хā дэнā *n* (уносить);

हटा ले जाना хатā लэ джāнā *нп*, दूसरी जगह ले जाना दुस'रि द्वागाх लэ джāнā *нп*, (в другое место и т п), छिपाना च'नपāнā *п*, छिपा लेना (देना) च'नपā लēнā (дēнā) *п* (прятать), — с дорóги रास्ते से हटाना (हटा देना) *п*, रास्ता साफ करना *п* (से что-л), — со столā मेज साफ करना *п*, 2 (урожай) [фсल, खेत] काटना [фсल, क'एत] कāt'нā *п*, [फसल] समेटना [फसल] самēt'нā *п*, [फसल] इकट्ठा करना [फसल] иकāt'хā кар'нā *п*, 3. (приводить в порядок) ठीक [-ठाक] करना त'यक [-त'āक] кар'нā *п*, सँवारना सāvār'нā *п*, सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त'ит кар'нā *п*, सफाई करना сафāй кар'нā *п* (наводит чистоту, की что-л), — постéль बिस्तर को ठीक करना *п*, 4 (украшать) सजाना सadjāнā *п.*, सँवारना सāvār'нā *п*, अलंकृत करना аланकрит кар'नā *п*

убира́||ться *несов разг 1.* (приводить в порядок) ठीक करना त'यक кар'нā *п*, सँवारना सāvār'нā *п*, सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त'ит кар'नā *п*, सफाई करना сафāй кар'नā *п* (наводит чистоту); 2 (удаляться) चला जाना चālā द्जāнā *नп*, खिसक जाना क'хिसक द्जāнā *नп*, — йся! *разг* हट जा!, दूर हटो!

уби́тый 1 *прич от* уби́ть, 2 *прил* मारा हुआ mārā хуā, [नि-] हत [नि] хат, खून (हत्या) किया हुआ

खून (хатиā) кнйā хуā (умышленно),

◇ — горем भग्नहृदय

уби́ть *сов сн* убива́ть

убо́гий *прил 1.* (бедный) गरीब, कगाल, कंगāl, 2 *перен* (бедный по содержанию) खोखला क'ок'лā, छूँछा च'यूच'ā

убо́жество *с 1* (бедность) गरीबी, गरीबी *ж*, अभाव аб'āо *и*, 2 *перен.* कमी, कमी *ж* (мысли)

убо́й *м* जवह, जवह *м*, वध, बध *м*, откармливать на — [जवह के लिये] खिला-पिलाकर मोटा करना *п*

убо́р *м* पोशाक, पोशāक *ж*, वस्त्र, वास्त्र' *м*, सिगार, सिंगār *м* (наряд), ◇ головной — टोपी *ж* (шапка, шляпа), पगड़ी *ж*, साफा *м* (тюрбан, чалма)

убо́ристый *прил* — पोचер, करीब-кरीब, लिखावट, करीब-करीब, लिखāवत *ж*

убо́рка *ж 1.* с-х कटाई, कटāई *ж*, 2 (помещения и т п) सफाई, साफāई *ж*, भाड़-पोछ, द्ज'ār-пōч' *ж*

убо́рная *ж 1* पाखाना, पā-хāнā *м*, टट्टी, तट्टी *ж*, 2 (для актёров) साज-घर, सāз-г'ар *м*

убо́рочн||ый *прил с-х* फसल, फसल, काटने का, फसल, कāt'नē कā, —ая, кампāनिया, फसल, काटने का, काम *м*, —ая, मशीन, फसल, काटने की, मशीन *ж*

убо́рщица *ж 1* (в учрежде-нии) [घर की] सफाई करनेवाली औ-रत (स्त्री) [г'ар, कय] साफāй, кар'नē

-вāлй аорат (стри) ж, 2 (поден-
щица) रोजाना (दिन की) मजदूरिन
розānā (дин кй) маз'дурин ж

убрāнство с सजावट саджаवāt
ж, आरास्तगी ārāst'gй ж, अलकार
аланкар м

убрāть(ся) сов см убирāть(ся)
убывā||ть несов घटना г^хат'нā
нп, कम होना (हो जाना) кам хонā
(хо джāнā) нп, उत्तरना утар'нā
нп (о воде), घटना г^хат'нā нп, क्षीण
होना кшйн хонā нп (о луне), лу-
нā —ет चाँद घट रहा है

убыль ж घटाव г^хатаō м, घट-
ती г^хат'тй ж, न्यूनता нйун'тā ж

убыток м नुकसान нук'сāн м,
हानि хāни ж

убыточный прил नुकसान पहुँ-
चानेवाला нук'сāн пах^учāнэ-вāлā,
हानिकर хāни-кар, लाभहीन лāб^х-
-хйн

убыть сов см убывāть.

уважāемый 1 прич от ува-
жāть, 2 прил इज्जतदार иззат-дār,
आदरणीय āдар'ний', सम्मानित сам-
мāнит, 3 прил (в обращении) श्रद्धेय
шрадд'эй' (перед именем), जी दधि
(после имени)

уважāть несов. इज्जत करना из-
зат кар'нā п (की кого-л, что-л),
आदर (सम्मान) करना āдар (саммāн)
кар'нā п (का кого-л, что-л).

уважēние с इज्जत иззат ж,
आदर āдар м, सम्मान sammān м
уважītельный прил (о при-

чине и т п) मुनासिब мунāсиб,
उचित учит

увēдомить сов см уведо-
млять

уведомлēние с 1 इत्तला итт'лā
ж, नोटिस нотис м, सूचना суч'нā
ж; 2 (документ, письмо) आवे-
दनपत्र āвэдан-патр' м

уведомлāть несов इत्तला (но-
тис, सूचना) देना итт'лā (нотис,
суч'нā) дэнā п, आवेदनपत्र देना
āвэдан-патр' дэнā п (посылать
уведомление)

увезтй сов см увозйть

увековēчивать несов यादगार
(चिरायु) बनाना (बना देना) йād-гār
(чирāйу) банānā (банā дэнā) п

увековēчить сов см увековē-
чивать

увеличēние с इजाफा изāфā м.,
बढती бар^х'тй ж, वृद्धि вридд^хи ж

увелйчивать несов 1. बढाना
бар^хānā п, ज्यादा करना зйāдā кар'-
нā п (को что-л), इजाफा करना
изāфā кар'нā п (मे что-л), वृद्धि
करना вридд^хи кар'нā п (मे, की
что-л), फैलाना п^хаэлānā п, विस्तार
करना вистār кар'нā п (का что-л;
расширять), — स्कóрость रफतार
(गति) को तेज करना п, — план
योजना को [और] ज्यादा बडा बनाना
п; 2 फोट बडा करना барā кар'-
нā п (को что-л)

увелйчиваться несов बढना
бар^х'нā нп, ज्यादा (अधिक) होना

(हो जाना) зйādā (ад^хик) хонā (хо джāнā) *нп*, इजाफा होना изāфā ло-нā *нп* (मे очем-л), फैलना प^хаэл'нā *нп*, फैल जाना प^хаэл джāнā *нп*. (расширяться)

увеличѣтельн||ый *прил* — ое стекло आतशी (वृहत्प्रदर्शक) शीशा āт'ши (брихат-прадаршак) шйшā *м*

увеличить(ся) *сов см* увеличивать(ся)

увенчāть *сов* मुकुट पहनाना मु-кут пах'нāнā *п*, [कामयाबी से, सफल-तापूर्वक] पूरा (संपूर्ण) करना [kāм-иāбй सэ, са-п^хал'тā-пूरвак] пūrā (сам-пूरн') кар'нā *п* (закончить)

увенчā||ться *сов* — успēхом कामयाब (सफल) होना kāм-йāб (са-п^хал) хонā *нп*, егō попытки — лись успēхом उस के प्रयत्न सफल हो गये

уверēние *с* यकीन कराना (दिलाना) йākйн карāнā (дилāнā) *м*, आश्वासन āшвāсан *м*

уверēнно *нареч* यकीनी तौर पर йākйни таор пар, विश्वास के साथ विश्वās кэ сāt^х, विश्वासपूर्वक विश्वās-пूरवाक

уверēнность *ж* यकीन йākйн *м.*, विश्वास विश्वās *м*; ~ в себе आत्मविश्वास *м*

уверēнн||ый 1 *прич* от уверить; 2 *прил.* (о человеке) यकीन करनेवाला йākйн кар'нэ-вālā, त्रि-स्सदिग्ध त्रिस्सदिग्ध^х, быть —ым यकीन (विश्वास) करना *п*, я увēрен, что .. मुझे यकीन (विश्वास) है

कि .. ; 3. *прил* (о голосе, движении) दृढ़ द्रिर्, विश्वासयुक्त विश्वās-иукт'

уверить *сов см.* уверять
увериться *сов* यकीन (विश्वास) करना йākйн (विश्वās) кар'нā *п*
увернұться *сов см* увертывать (-ся)

увертка *ж* टालमटूल तāl-ма-тूल *ж*, हीला-हवाला хйлā-хавā-лā *м.*

увёртливый *прил* टालमटूल करनेवाला तāl-मातूल кар'нэ-вālā, कपटी काप'ति, कुटिल कुтил (хит-рый)

увёртываться *несов* कतराकर निकल जाना कат'рāкар никаल джā-нā *нп*, वचना बच'नā *нп*, वच जाना (निकलना) бач джāнā (никал'нā) *нп*, перен वहाना करना (लेना) ба-хāнā кар'нā (лэнā) *п* (уклоняться)

увертјора *ж муз* (вступление) ओपेरा का शुरू का हिस्सा опэрā кā шуру кā хиссā *м*, संगीत-नाटक का प्रारंभिक भाग संगीत-नāтак кā прā-рамб^хик б^хāг *м* (к опере), वलै (नृत्य-नाटक) का शुरू का संगीतवाला हिस्सा баэлэ (न्रित्य'-नāтак) кā шуру кā, संगीत-वālā хиссā *м* (к балету)

уверять *несов* यकीन दिलाना йākйн дилāнā *п* (को कोгo-л), आश्वासन देना āшвāсан дэнā *п* (को कोгo-л)

увеселѣние с दिल-बहलाव दिल-बाख'лао *м*, मनोरजन मानो-ранджан *м*, आमोद [-प्रमोद] āмод [-пра-мод] *м*

увеселительный *прил.* दिल-बहलाव (मनोरजन) का दिल-बाख'лао (मानो-ранджан) का, आमोदजनक āмод-джанак

увеселять *несов* दिल (मन) बहलाना दिल (मान) बाख'लाना *п* (का *кого-л*, *что-л*)

увѣсистый *прил* वजनदार वा-зан-дār, बोझल бодж^хал, भारी б^хārī

уведсти *сов см* уводить

увѣчить *несов* लंगडा-लूला (अपाहज, पगु) बनाना (बना देना) лāг'-рā-лūlā (अपāхадж, пангу) банāнā (банā дэнā) *п*

увѣчный 1 *прил* लंगडा-लूला लāг'-рā-लūlā, अपाहज अपāхадж, पगु пангу, 2 *сущ м* अपाहज अपāхадж *м*, पगु пангу *м*

увѣчье с लंगडाई लāг'-рāй *ж*, अंगभग अंग'-б^ханг' *м*

увѣшать *сов см* увѣшивать

увѣшивать *несов* लटकाना लат'-kānā *п*, लटका देना लат'ка дэнā *п* (पर *кого-л*, *что-л*)

увещание с मनाना манāнā *и*, संबोधन самбод^{ан} *м*, परामर्श парāмарш' *и* (*совет*)

увещать *несов* मनाना манāнā *п*, समझाना сам'дж^{ан}ā *п*, सवोधित करना самбод^{ит} кар'нā *п*, परामर्श

देना парāмарш' дэнā *п* (*советовать*)

увещевать *несов см* увещать
увидать(ся) *сов см* увидеть (-ся)

увидеть *сов* देखना дэк^х'нā *п*, देख लेना дэк^х лэнā *п*, देख पाना दэк^х пāнā *п*

увидеться *сов* मिलना мил'нā *пп* (से *с кем-л*), दर्शन करना дар-шан кар'нā *п* (के *с кем-л*), मुला-कात करना मुलāкāt кар'нā *п* (से *с кем-л*)

увиливать *несов разг 1* खिसकना к^хисак'нā *пп*, खिसक जाना к^хисак джāнā *пп*, वचना бач'нā *пп*, वच जाना бач джāнā *пп*, 2 *перен* टालमटूल करना тāl-матул кар'нā *п*, वहाना करना (लेना) бахā-нā кар'нā (лэнā) *п*, हीला-हवाला करना хйлā-хавālā кар'нā *п*

увильнуть *сов см.* увиливать

увлажнять *несов* तर (गीला, नम, आर्द्र) करना тар (гйлā, нам, āрдр') кар'нā *п*, भिगोना б^хигонā *п*

увлекательный *прил* दिलचस्प दिल-часп', दिल ले जानेवाला दिल лэ джāнэ-вālā, चित्ताकर्षक चित्ताकार-шак, मनोरजक मानो-ранджак

увлекать *несов 1* ले जाना лэ джāнā *пп*, 2 *перен* (очаровывать) जादू डालना джāдū дām'нā *п* (पर, के हृदय पर *кого-л*), आकर्षित (मो-हित) करना āкаршит (мохит) кар'-нā *п* (को *кого-л*)

увлекáться *несов* 1. धुन होना *д^хун хонā нп* (की *чем-л*, को *о ком-л*), शौकीन होना *шаокйн хонā нп* (का *чем-л*), सलग्न होना *сāлаг्न' хонā нп*, 2 (*влюбляться*) प्रेम करना *прэм кар'нā п* (से *кем-л*), मृग्ध होना *мृग्द^х' хонā нп* (पर *кем-л*), मोह में फँसना *мох мē п^хास'-нā नп* (के *кем-л*)

увлекáющийся 1 *прич от* увлекáться, 2. *прил* पुरशौक पुर-शाок, उत्साही *утсāхй*

увлечéние *с* 1 (*воодушевление*) जोश *джош м*, उत्साह *утсāх м*, 2. (*чем-л*) धुन *д^хун ж*, लगन *лаган ж*, शौक *шаок м*, सलग्नता *сāлаг्न'-тā ж*; 3 (*кем-л*) मुहब्बत *мухāббат ж*, प्यार *пйār м*, प्रेम *прэм м*, अनुराग *анурāг м*

увлечь(ся) *сов см* увлекáть (-ся)

уводíть *несов* 1. ले जाना *лэ джāнā нп*, निकालना *никāl'нā п*, हटाना *хатāнā п* (*войска*), 2 (*похищать*) चुराना *чурāнā п*, चुरा लेना *чурā лēнā п*, चोरी करना *чорй кар'нā п*, चुराकर ले जाना *чурāкар лэ джāнā नп*

увозíть *несов* 1. ले जाना *лэ джāнā नп*, 2 (*похищать*) चुराना *чурāнā п*, चुरा लेना *чурā лēнā п*, जबरदस्ती [से] ले जाना *забар-дастй [сэ] лэ джāнā नп*, अपहरण करना *ап'харан кар'нā п* (का *кого-л*, что-л)

увóлить(ся) *сов см* уволь-нять(ся)

увольнέние *с* वरखास्तगी *бар-хāст'гй ж*, वरतरफ़ी *бар-тар'фй ж*, पदच्युति *пад-чйути ж*

увольнйáть *несов* हटाना *хатāнā п*, निकालना *никāl'нā п*, निकाल (हटा) देना *никāл (хатā) дēнā п*, वरखास्त (पदच्युत) करना (कर देना) *бар-хāст' (пад-чйут) кар'нā (кар дēнā) п*

увольнйáться *несов* वरखास्त होना (हो जाना) *бар-хāст' хонā (хо джāнā) नп*, पदत्याग करना *пад-тйāг кар'нā п*, इस्तीफा (त्याग-पत्र) देना *истйфā (тйāг-патр') дēнā п* (*в от-ставку*)

увь́ *межд* हाय हाय! *хāэ-хāэ!*, अफसोस! *аф'сос!*, [हे]शोक! *[хэ] шок!*

увядáние *с* मुरझाना *мур'джхā-нā м*, कुम्हलाना *кум^х'лāнā м*, म्लानता *млāн'тā ж*.

увядáть *несов* मुरझाना *мур'-джхāнā नп*, कुम्हलाना *кум^х'лāнā नп*, म्लान होना (हो जाना) *млāн хонā (хо джāнā) नп*

увядшй́й 1. *прич от* увядáть, 2 *прил* मुरझाया (कुम्हलाया) हुआ *мур'джхāйā (кум^х'лāйā) хуā, тж* перен मुर्दा *мурдā неизм*, म्लान *млāн*

увязáть I *сов см* увязывать
увязáть II *несов* फँसना *п^хास'-нā नп*, फँस जाना *п^хास джāнā नп*, घँस-

ना द'ās'nā *нп*, धँस जाना द^хās
джānā *нп*, आ फँसना ā п'ās'nā *нп*

увя́зка *ж* 1. (связывание) वॉधना
бāд'нā *м*, लपेटना лапэт'нā *м*,
कसना кас'нā *м*, 2 *перен* (согласо-
ванность) जोड़ना джор'нā *м*, उचित
सबध मे लाना учит самбанд^х мō
лānā *м*.

увя́знуть *сов см* увязать II

увя́зывать *несов 1* (связывать)

वॉधना бāд'нā *п*, वॉध देना (लेना)
бāд' дэнā (лэнā) *п*, लपेटना лапэт'-
нā *п*, कसना кас'нā *п*; 2 *перен*
(согласовывать) जोड़ना джор'нā *п*
(से, के साथ с чем-л), उचित सबध
मे लाना учит самбанд^х мō лānā *п*

увя́нуть *сов см* увядать

уга́дать *сов см* угадывать

уга́дывать *несов* ताडना тār'нā
п, ताड लेना тār лэнā *п*, भौंपना
б'āп'нā *п*, भौंप लेना б'āп лэнā *п*,
अटकल (अनुमान) करना ат'кал (ану-
мāн) кар'нā *п*

угáр *м* 1 कोयले की गैस кой'-
лэ кй гаэс *ж*, 2 (отравление)
कोयले की गैस का जहरीला असर кой'-
लэ кй гаэс кā зах'рйлā асар *м*,
3 *перен* (опьянение) नशा нашā *м*,
उन्माद унмāд *м*

угáрный *прил* ~ газ कोयले
की गैस кой'лэ кй гаэс *ж*

угасáние *с* बुझना будж^х'нā *м*

угасáть *несов* बुझना будж^х'нā
нп, बुझ जाना будж^х джānā *нп*

угáснуть *сов см* угасать

углевóд *м хим* कार्बोहाइड्रेट
кārбо-хāндраэт *м*, प्रागोदीय प्रāн-
годйн' *м*

углекислотá *ж хим* कार्बोनिक
एसिड кārбоник эсид *м*, कार्बनि-
कास्ल कārб'никāмл' *м.*, प्रागारिक
अस्ल प्रāнгāरिक амл' *м*

углекй́слый *прил хим* ~ газ
प्रागार द्विजारेय प्रāнгār द्विजā-
рэй' *м*

углекóп *и* कोयला खोदनेवाला
кой'лā к'од'нэ-вāлā *м*, कोयला-
खनक кой'лā-к'анак *м*

углерóд *м хим* कार्बन кār'-
бан *м*, प्रागार प्रāнгār *м*

угловáтый *прил 1* (неровный,
с углами) नोकदार нок-дār, 2 (не-
уклюжий, неловкий) बेडौल бэ-да-
ол, भद्दा б'аддā

угловóй *прил* कोने का конэ кā

углубíть(ся) *сов см* углуб-
лять(ся)

углубл́ение *с 1* (действие)

[और भी] गहरा (गभीर) बनाना [аор
б'я] гах'рā (гамб'хйр) банānā *м*,
2 (впадина) गढ़ा гар'ā *м*, नतोद-
रता натодар'tā *ж*

углубленн́ый 1 *прич от* углуб-

бить, 2 *прил* [और भी] गहरा
(गभीर) बनाया हुआ [аор б'я] гах'-
рā (гамб'хйр) банāйā хуā, 3 *прил*
(основательный) गहरा гах'рā, गंभीर
гамб'хйр, 4 *прил* (во что-л), डूबा
हुआ дубā хуā, निमग्न нимаг्न', लीन
лын

углубля́ть *несов* [और भा] गहरा (गभीर) बनाना (बना देना) [аор б^хй] гах'ра (гамб^хйр) банāнā (банā дэнā) *п* , गहराना гах'ра^нā *п*

углубля́ться *несов* 1 (*становиться глубже*) [और भी] गहरा (गभीर) होना (हो जाना) [аор б^хй] гах'ра (гамб^хйр) хонā (хо джāнā) *пп* , 2 (*проникать вглубь*) गहरा-इयो मे चला जाना гах'ра^нийō мō чалā джāнā *пп* , गहराइयो मे प्रवेश करना гах'ра^нийō мō правэш кар'нā *п* (की वो что-л) , 3 *перен.* डूबना дуб'нā *пп* , लीन (निमग्न) होना लйн (निमाг्न') хонā *пп* (मे वो что-л)

угнать *сов см* угонять

угнать́ся *сов* दौड़कर बराबर हो जाना даор'кар бар-ā-бар хо джāнā *пп* , दौड़कर पा लेना даор'кар пā лэнā *п* (*настичь*) , साथ (एक चाल से) चलना сāt^х (эк чāl сэ) чал'нā *пп* , कदम बराबर रखना кадам бар-ā-бар рах'нā *п* , बराबर चलना бар-ā-бар чал'нā *пп* (*не отстать*)

угнетатель *м* जालिम зāлим *м* , उत्पीडक утпйрак *м* , अत्याचारी атийāчāрий *м*

угнетать *несов* 1 जुल्म के साथ शासन करना зулм' кэ сāt^х шāсан кар'нā *п* , जुल्म (अत्याचार) करना зулм' (атийāчār) кар'нā *п* (पर को-го-л , что-л) , 2 (*удручать*) खिन्नचित्त (दुःखित) करना к^хинн'-читт' (духк^хит) кар'нā *п*

угнетáющий *прич* 1. जालिम

зāлим , उत्पीडक утпйрак , 2. (*удручающий*) खिन्नचित्त (दुःखित) करने-वाला к^хинн'-читг' (духк^хит) кар'нэ-вālā , अवसादकारक ав'сād-кā-рак

угнетение *с* 1. जुल्म зулм' *м* , अत्याचार атийāчār *м* , उत्पीडन утпй-ран *м* , 2 (*удручённость*) उदासी उदāси *ж* , खिन्नता к^хинн'тā *ж* , विषाद вишād *м*

угнетённ||ый *прил* 1. (*притесняемый*) पीड़ित пйрит , उत्पीडित утпйрит , दलित далит , ~ые нарó-ды दवाई हुई कौमे (जातियाँ) *ж* *мн* , 2 (*удручённый*) उदास उदās , खिन्नचित्त к^хинн'-читт'

уговáривать *несов* [समझाकर] मनाना [сам'дж^хāкар] манāнā *п* , कायल करना кāйал кар'нā *п*

уговáриваться *несов* शर्त करना шарт' кар'нā *п*

уговóр *м* 1 समझाना сам'дж^хā-нā *м* , मनाना манāнā *м* , कायल (संबोधित) करना कāйал (самбод^хит) кар'нā *м* , 2 (*соглашение*) समझौता сам'дж^хаотā *м*

уговорить(ся) *сов см* уговáривать(ся)

угод||а *ж* в ~у खुश (राजी, प्रसन्न, सतुष्ट) करने के लिये хуш (рāзй , прасанн' , сантушт') кар'нэ кэ лийэ *п* (को кому-л)

угодить I *сов см* угождáть

угодить II *сов* 1. (*очутиться*) разг पडना пар'нā *пп* , जाना джā-

на *न* , फँसना *प'ह'स'ना* *न* , जा पड-
ना *ज'प'ड'ना* *न* , 2 (попасть)
разг ठीक मारना *त'ह'क' म'र'ना* *न*
(को व को-ल , वो что-ल)

УГОДЛИВОСТЬ *ज* जीहजूरी *ज* जी
-ह'ज'जूरी *ज* , चापलूसी *च'प'लूसी*
ज , ठकुरसुहाती *त'ह'कुर-सु'ह'ती* *ज*
(लесть)

УГОДЛИВЫЙ *прил* जीहजूरी *कर-*
नेवाला *ज'ह'ज'जूरी* *कर'ने-व'ल'ā* ,
चापलूस *च'प'लूस* , ठकुरसुहाती *करने-*
वाला *त'ह'कुर-सु'ह'ती* *कर'ने-व'ल'ā*
(льстивый)

УГОДНО 1 *безл* в знач сказ
как вам — जैसी आप की मरजी
(इच्छा) *ज'ह'ज'जूरी* *आप'की* *म'र'जी*
(ичч'ह'ā) , что вам —? मैं आप के
लिये क्या कर सकता हूँ? *म'ह' मैं* *आप'के*
ल'िये *क'िया* *कर'स'क'ता* *हूँ?* *म'ह' मैं* *क'े*
ल'िये *क'िया* *कर'स'क'ता* *हूँ?* , क्या चा-
हिये, जी? *क'िया* *च'ह'य'ी* , *ज'ह'ज'जूरी?* (*вопрос*
продавца) , कोгó вам —? आप किसे
पूछते है? *आप'क'िस'ए* *पू'छ'ते* *ह'ए?* , 2
частица *кто* — कोई [भी न हो]
кой [б'ह' на х'о] , что — कोई चीज
[भी न हो] *кой* *च'य'ज* [б'ह' на х'ो]

УГОЖДАТЬ *несов* खुश (राजी,
प्रसन्न, सतुष्ट) करना *खुश* (*प'र'ज'य* ,
प्र'स'न्न , *स'तु'ष्ट*) *कर'ना* *खुश* (*प'र'ज'य* ,
प्र'स'न्न , *स'तु'ष्ट*) *कर'ना* *खुश* (को
क'ोमु-ल)

УГОЛ *м* 1 कोना *कोना* *म* , गोशा
गोशा *म* , कोण *कोण* *म* , नुक्कड़ *नुक्-*
कर *म* (*улицы*) , поворачивать за
угол कोने के साथ मुड़ जाना *न* ,
2 *मत* कोना *कोना* *म* , कोण *कोण*
म , 3 *перен* *иметь* *свои* — अपना

घर (मकान) होना *अप'ना* *ग'ह'र* (*ма-*
क'ान) *ह'ोना* *न* , ◇ *под* *этим* *угло́м*
з'рения *इस* *दृ'ष्टि* *कोण* *से*

УГОЛОВНЫЙ *прил* फौजदारी का
फाодज-द'र'ी *का* , दंडविषयक *द'ण्ड-*
-वि'ष'य'क , — *कोडेक्स* *जाव'ता* *फौजदारी*
ज , दंड-विधान *म* , दंड-सहिता *ज* ,
— *проц'есс* *फौजदारी* *मुकदमा* *म* ,
फौजदारी *मुकदमे* *की* *पेशी* *ज*

УГОЛОК *м* कोना *कोना* *म* , ◇
क्र'स'न'य — *लाल* *कोना* *म* , *लाल*
गो'ष्ठी *ज*

УГОЛЬ *м* कोयला *कोय'ला* *म* ,
древ'ес'न'य — *लकड़ी* *का* *कोयला* *म* ,
уг'ли *म* *अगारे* *म* *म* (*раскалён-*
ные) , ◇ *б'ел'ый* — *सफेद* *ई'ध'न* *म*

УГОЛЬНИК *м* गुनिया *गुनी'या* *म* ,
समकोणक *स'म-कोनाक* *म*

УГОЛЬН||ЫЙ *прил* कोयले का
कोय'ले *का* , खान-सबधी *ख'ान-स'म-*
-ब'ण्ड'ी (*связанный* *с* *добычей* *уг-*
-ля) , — *ая* *промы'шленность* *कोयला-*
-उद्योग *म* , — *пласт* *कोयले* *की* *तह*
ज , — *басс'ейн* *कोयला-वे'सिन* *म* ,
कोयला-क्षेत्र *म*

УГОМОН|ИТЬ *сов* *разг* चुप कराना
चुप *कर'ाना* *न* , शांत (स्थिर) करना
श'ान्त' (*स'त'िर*) *कर'ाना* *न*

УГОМОН|ИТЬСЯ *сов* *разг* चुप
(शांत) हो जाना *चुप* (*श'ान्त'*) *हो*
ज'ाना *न*

УГОН|ЯТЬ *несов* 1 भगाना *ब'ह'-*
ग'ाना *न* , भगा लेना *ब'ह'ग'ी* *ले'ना* *न* ,
भगा ले जाना *ब'ह'ग'ी* *ले* *ज'ाना* *न* ,
2 (*क्र'स'त*) *चुराना* *चुर'ाना* *न* , *चुरा*

लेना चुरा लॅना *n* , चुराकर ले जाना
चुराकार लॅ द्जाना *np*

угорать *несов* जलते कोयलो के
धूँँ से मरना द्जाल'तэ को'ल० कэ द'хूँ
сэ мар'на *np* (умирать от угара)

угорёлый *прил* разг как —
पागल (दीवाना) जैसे (की तरह) пā-
гал (दिवānā) द्जाэсэ (кй тарах)

угореть *сов см* угорать

угорь I *м* (на лице) मुहाँसा
мухāсā *м* , मुहासा мухāсā *н*

угорь II *м* (рыба) वाम [-मछली]
бām [-माच'лй] *ж* , सर्पमीन सर्प'-
मйн *м*

угостить *сов см* угощать

угощать *несов*. खिला पिलाकर
खातिरदारी करना (कर देना) к'хилā-
-пилāкар хāтир-дāрй кар'на (кар
дэна) *п* , खाना खिलाना к'хāнā к'хи-
лāнā *п* , खाना खिला देना к'хāнā
к'хилā дэна *п* , प्रीतिभोज देना
прйति-б'ходж дэна *п*

угощение *с* 1 (действие) खाना
खिलाना к'хāнā к'хилāнā *м* , जियाफत
करना зийāфат кар'на *м* , प्रीतिभोज
देना прйति-б'ходж дэна *м* , 2. (то,
чем угощают) रसोई расой *ж* ,
भोजन б'ходжан *м* , ज्योनार द्जйо-
नार *м*

угрожать *несов* धमकाना д'хам'-
кāнā *п* , धमकियाँ (धमकी, भर्त्सना)
देना д'хам'кийā (д'хам'кй, б'хартс'-
на) дэна *п* (की चे-ल , को को-
मु-ल) , डाँटना दāт'на *п* , डाँटना-डप-
टना दāт'ना-दाпат'на *п*

угрожающий 1. *прич* от
угрожать, 2. *прил* धमकानेवाला
д'хам'кāнэ-вāлā, डरानेवाला дарāнэ-
-вāлā, भयकर б'аиан-кар, भयसूचक
б'аи-сучак

угрōза *ж* 1 धमकी д'хам'кй
ж , डरावा дарāвā *м* , भर्त्सना
б'хартс'на *ж* , 2. (опасность) खत-
रा хат'рā *м* , आशका āшанкā *ж*

угрōзыск *н* (уголовный ро-
зыск) फौजदारी के जुर्मो (अपराधो)
की तलाश करनेवाला महकमा (वि-
भाग) फाодж-дāрй кэ д्जурм० (अप'-
рāद'०) кй талāш кар'нэ-वāлā मा'х'-
камā (विब'ाग) *м*

угрызёни||*е* *с* —я совести
पछतावा пач'тāвā *м* , पश्चात्ताप па-
шчāт-тāп *м* , सताप सान्तāп *м*

угрюмый *прил* उदास उदास,
म्लान म्लāн

уда́в *м* अजगर अज'гар *м*

удава́ться *несов* निकल आना
никал āнā *np* , पूरा पडना (पड जा-
ना) пурā пар'на (пар д्जāнā) *np* ,
कामयाब (सफल) होना (हो जाना)
кām-йāб (са-п'хал) хōнā (लो д्जāнā)
np (завершаться успехом), देलो
удалось काम निकल आया, мне не
удалось так сделать मैं ऐसा न कर
सका

удави́ть *сов* गला घोटकर (दवा-
कर) मार डालना गалā г'х०т'кар (दा-
बाकार) мār дāl'на *п*

удави́ться *сов* गले में फाँसी
लगाकर खुदकुशी (आत्महत्या) कर

लेना गलэ म॑ प^१ास^१ लाग^१ाकर худ-
-कुशी (ātm'-xatīā) кар лэна *n*

удалёние *c* हटाव ^१ата॑о *m* ,
तोडना тор'на *m* , निष्कासन निष्का-
сан *m* (зуба)

удалённый 1 *прич* от уда-
лить, 2 *прил* (отдаленный) दूर
दूर, दूरवर्ती दूर-वर्त्या

удалить(ся) *сов см* удалять
(-ся)

удалой *прил* मनचला ман-чалā,
साहसी sāṣ'sī

удаль *ж* मनचलेपन ман-чалэ-
-пан *m* , साहस sāṣas *m* , जुरात
джурāt *ж*

удальство *c см* удаль

удалять *несов* 1 [दूर] हटाना
[дूर] хатānā *n* , दूर (बहिष्कार)
करना दूर (बाहिष्कार) кар'на *n* ,
अलग करके निकालना алаг кар'кэ
никāl'nā *n* , अलग (पृथक्) करना
(कर देना) алаг (प्रित^१ак) кар'на
(кар дэна) *n* (отделять), — зуб
दौत तोडवाना *n* (у врача), दौत तो-
डना *n* (о враче), 2 (заставлять
уйти) [बाहर] निकलवाना [bāṣar]
никал'вānā *n* , बाहर करना (कर
देना) бāṣar кар'на (кар дэна) *n*

удаляться *несов* 1 दूर होना
(हो जाना) дूर хона (хо джānā)
нп , हटना खत'nā *нп* , हट जाना
хат джānā *нп* , 2 (уходить) चला
जाना чалā джānā *нп*

удар *m* 1 *прям* , перен चोट
चोट *ж* , मार मार *ж* ., प्रहार प्राहार

и , घूसा ग^१ूसā *m* , मुक्का मुक्का *m*
(кулаком), लात लāt *ж* , ठोकर t^१o-
кар *ж* (ногой), наносить — चोट
(जरब) लगाना (लगा देना) *n* , जरब
देना *n* , प्रहार करना *n* , मुक्का मार-
ना *n* (кулаком), लात मारना *n*
(ногой), 2 мед चोट चोट *ж* , हमला
хам'ла *m* , आघात āg^१āt *m* , स॑олнеч-
ныи — लू लग जाना *m* , आतपाघात
m , 3 (звук) — грома [बिजली की]
कडक [बिज'ली क॑] карак *ж* , [वज्र
की] कडक [वाज्र' क॑] карак *ж* ,
वज्रपात वाज्र'-пāt *m* , ◇ быть в
—e раз? सब से अच्छी हालत मे होना
нп , सर्वोत्तम अवस्था मे होना *нп*

ударёние *c* 1 स्वराघात свар-
āg^१āt *m* , 2 (значок над буквой)
उच्चारण-चिह्न уччāран-чих' *m* ,
3 перен जोर зор *m*

ударить(ся) *сов см* ударять
(ся)

ударный *прил* — инструмент
m муз आघात-वाद्ययंत्र āg^१āt-vādī'-
-йантр' *m*

ударять *несов* मारना मार'на
n , चोट (मार) लगाना (लगा देना)
चोट (मार) लगānā (лагā дэна) *n*
(पर кого-л , что-л) , प्रहार करना
п्राहार кар'на *n* , गिरना गिर'на
нп , पडना пар'на *нп* , मारना मार'-
на *n* , कडक उठना карак ут^१nā *нп*
(о громае, молнии)

ударяться *несов* ठक्कर (ठोकर)
खाना t^१аккар (t^१окар) k^१ānā *n* ,
टकराना так'рānā *нп* , टकरा जाना

так'рā джāнā *нп* (сталкиваться),
चोट (धक्का) लगना चोट (द^хакkā)
лаг'нā *нп* (को о ком-л, о чем-л,
наталкиваться)

удáться *сов см* удаваться

удáча *ж* खुशकिस्मती хуш-
-кисм'тī *ж*, कामयाबी кām-йāбī
ж, सफलता са-п^хал'тā *ж* (успех)

удáчный *прил* कामयाब кām-
-йāб, सफल са-п^хал, अच्छा ачч^хā,
ठीक т^хйк (хороший)

удвāивать *несов* दुगना (दूना,
द्वित्व) करना дуг'нā (दुनā, द्वित्व')
кар'нā *п*, — вЫпуск продУкции
पैदावार दुगुनी बढाना (बढा देना) *п*

удвāиваться *несов* दुगना (दूना,
द्वित्व) हो जाना дуг'нā (दुनā,
द्वित्व') *ж*о джāнā *нп*

удвоéние *с 1* (действие от
гл удвāивать) दुगना करना дуг'нā
кар'нā *м*, द्वित्व करना द्वित्व' кар'-
нā *м*, 2 (действие от гл удвāи-
ваться) दुगना हो जाना дуг'нā *ж*о
джāнā *м*

удвóенный 1 *прич* от удво-
ить, 2 *прил* दुगना дуг'нā, दूना
दुनā, द्विगुण द्वि-гун

удвóить(ся) *сов см* удвāивать
(-ся)

удéл *м* (судьба) तकदीर так'дīр
ж, किस्मत кисмат *ж*, भाग्य
б^хāгн' *м*

уделйть *сов см* уделять

удéльный *прил* физ — вес
विशिष्ट गुरुत्व विनिश्च' गुरुत्व' *м*

уделйть *несов* देना дēнā *п*,
दे देना дē дēнā *п* (давать), अलग
(पृथक्) करना (कर देना) алаг
(प्रित^хак) кар'нā (कर दēнā) *п*
(отделять), — внимāние ध्यान
देना *п* (की तरफ кому-л, чему-л),
ध्यान रखना *п*. (का кому-л, чему-л),
— врéмя वक्त (समय) देना *п* (किसी
के लिये кому-л, чему-л)

удерж *м* без —у разг बेरोक-
-टोक бэ-рок-ток, अनियंत्रित रूप से
अनियंत्रित रूप से

удержāние *с 1* (денег) कटौती
कटाотī *ж*, काट कāt *ж*, जव्त
забт' *м*, 2 (удержанная сумма)

घटाई गई रकम ग^хатāй гай ракам *ж*
удержāть(ся) *сов см* удержи-
вать(ся)

удёрживать *несов 1*. (не давать
уйти) जाने न देना джāнē на дēнā
п, रोकना рок'нā *п*, रोक रखना
рок ра^х'нā *п* (задерживать), —
зā руку हाथ पकडकर जाने न देना
п (का को-л), 2 (напр город)
अपने कब्जे (आधिपत्य) में रखना
अप'नē कबजे (आधिपतय') мē ра^х'-
нā *п*, 3 (препятствовать) रुकावटे
डालना रुкав'тē дāl'нā *п* (मे от
чего-л), 4 (сохранять) बरकरार
रखना бар-кара^р ра^х'нā *п* (को
что-л), — в пāмяти याद (स्मरण)
रखना *п*, 5 (деньги и т *п*) काटना
кāt'нā *п*, जव्त करना забт' кар'-
нā *п*

удёрживаться *несов 1* (не па-

да^{ть}) सँभलना sāb^хал'нā *нп*, ठहर-
ना t^ха^хар'нā *нп*, 2 (*не отсту-
пать*) डटना дат'нā *нп*, डटे रहना
датэ ра^х'нā *нп*, 3 (*от чего-л*)
बचना бач'нā *нп*, बच जाना бач
джāнā *нп*. बाज रहना бāз рах'нā
нп (*से от чего-л*), अपने आप को
रोकना ап'нэ āп ко рок'нā *п*, он
не мог удержāть^{ся} от слез उस के
आँसू न रुक सके.

удешевить *сов см* удешев-
лять

удешевлять *несов* सस्ता करना
састā кар'нā *п*, कीमत घटाना (घटा
देना) кймат г^хатāнā (г^хатā дэнā)
п (*की что-л*), दाम (मूल्य) घटाना
(घटा देना) дām (мūлй') г^хатāнā
(г^хатā дэнā) *п* (*का что-л*)

удивительный *прил* अनोखा
анок^хā, अजीब अजйб, आश्चर्यजनक
āшчарй'-джанак (*замечательный*)

удивить(ся) *сов см* удивлять
(-ся)

удивление *с* हैरत ख़аэрат *ж*,
अचभा ачамб^хā *м*, आश्चर्य āшча-
рй' *м*

удивлять *несов* अचभे (आश्चर्य)
मे डालना (डाल देना) ачамб^хэ
(āшчарй') мē дāl'нā (дāl дэнā)
п, आश्चर्य मे डुवाना (डुवा देना)
āшчарй' мē дубāнā (дубā дэнā) *п*,
चकित करना чакит кар'нā *п* (*по-
ражать*)

удивляться *несов* अचभे मे
आना (आ जाना) ачамб^хэ мē āнā

(ā джāнā) *нп*, आश्चर्य मे पडना
āшчарй' мē пар'нā *нп*, दग रह
जाना данг' ра^х джāнā *нп*, आश्चर्य-
चकित होना (हो जाना) āшчарй'-
чакит хонā (хō джāнā) *нп*

удилā *мн* लगाम की कड़ी лагām
кй карй *ж*

удилище *с* बैसी бāсй *ж*

удирать *несов разг* भागना
б^хāг'нā *нп*, भाग जाना б^хāг джā-
нā *нп*

удить *несов* — рыбу बैसी से
मछली पकडना бāсй сэ ма^х'лй па-
кар'нā *п*

удлинение *с* लवाई बढ़ाना лам-
бай бар^хāнā *м*, लवा करना ламбā
кар'нā *м*

удлинить *сов см* удлинять

удлинять *несов* लवाई बढ़ाना
ламбай бар^хāнā *п*, लवा करना лам-
бā кар'нā *п*

удобный *прил* 1 आरामदेह
ārām-дэ^х, आनददायक āнанд'-дāйак,
2 (*подходящий*) मुनासिब мунāсиб,
मुवाफिक муvāфик, अनुकूल ану^кул,
सुविधापूर्ण сувид^хā-пурн', सुविधाज-
नक сувид^хā-джанак (*благоприят-
ный*), — слўчай अच्छा मौका *м*,
सुअवसर *м*

удобоваримый *прил* हजम-
पजीर ख़азам-пазйр, सुपाच्य су-
-пāчй'

удобрение *с* 1 (*действие*) खाद
डालना к^хād дāl'нā *м*, उपजाऊ
करना уп'джāу кар'нā *м*, 2 (*ве-*

होना विब^४ुषित ङो^५ा न्प (नाग्रा-
दय)

удостоверение *с 1 (действие)*
तसदीक करना तас'द^५िक кар'н^५ा *м*
(की *чего-л*), प्रमाणीकरण प्रामा-
न^५-कारन *म*, 2 (*документ*) सनद
सानाद *ज*, सर्टिफिकेट सर्टिफिकेट
ज, प्रमाणपत्र प्रामा^५न-पात्र' *म*, —
ली^५чности आइडेटीटी-कार्ड *म*

удостоверить(ся) *сов см* удо-
стоверять(ся)

удостоверять *несов* सनद
(प्रमाणपत्र) देना सानाद (प्रामा^५न-
पात्र') द^५ना *п*, तसदीक करना तас'-
द^५िक кар'न^५ा *п* (की *что-л*), प्रमाणित
करना प्रामा^५नित кар'न^५ा *п* (को
что-л, *свидетельствовать*).

удостоверяться *несов* यकीन
(विश्वास) करना ढाकिन (विश्वा^५स)
कार'न^५ा *п*

удостоить(ся) *сов см* удо-
стаивать(ся)

удосу^५живаться *несов* *разг*
[किसी काम के लिये] वक्त (समय,
फुरसत, अवकाश) ढूँढ पाना [किसी
काम के लिये] वाक्त' (सामान, फुर'-
सत, अव'काश) द^५ूर^५ पाना *п*

удосу^५житься *сов см* удосу^५жи-
ваться

удочк||а *ж* वैसी बा^५स *ж*, ◇
प^५पादा^५त्सा на ~у *разг* चकमे मे
आना *न्प*, फदे मे पडना (फँसना) *न्प*

удра^५ть *сов см* удира^५ть

удруж^५ить *сов* *разг 1* खिदमत
(सेवा) करना खिद'मत (स^५वा) कार'न^५ा

п, अच्छाई करना अच्छाई कार'न^५ा *п*.
(के साथ *кому-ल*, *чему-ल*), 2 *перен*.
ирон उल्टी सेवा करना उल्टी स^५वा
कार'न^५ा *п* (की *кому-ल*).

удруча^५ть *несов* उदास (खिन्न)
करना उदा^५स (क^५िन्न') कार'न^५ा *п* (को
кого-ल), दिल (मन) तोडना दिल
(मान) तोर'न^५ा *п* (का *кого-ल*)

удрученный 1 *прич от* удру-
чить, 2 *прил* मायूस मायूस, उदास
उदा^५स, खिन्न क^५िन्न'

удручи^५ть *сов, см* удручать
удуша^५ть *несов* गला घोटकर
(दबाकर) मारना (मार डालना) गाला
ग^५ोट'कार (दाबा^५कार) मार'न^५ा (मार
दा^५ल'न^५ा) *п*

удуше^५ние *с* गला (दम) घोटना
गाला (दाम) ग^५ोट'न^५ा *и* (*त^५ज* *пе-*
рен), श्वासावरोध श्वा^५साव'रोध^५ *म*

удуши^५ть *сов см* удушать
удушливый *прил* गला (दम)
घोटनेवाला गाला (दाम) ग^५ोट'न^५ा-वा^५ला,
जहरीला जा^५र^५ील^५ा, फुफुसदाह प^५ु-
प^५ुस-दा^५ह (о *газе*)

удуше^५е *с* दमा दामा *и*, साँस
रुकना साँस रुक'न^५ा *и*, श्वासनिरोध
श्वा^५स-निरोध^५ *и*

удин^५ение *с* तनहाई तान'हा^५
ज, अकेलापन अकेला-पान *и*, एकातता
एकांत'ता *ज*

удин^५енный *прил* तनहा तान'हा
неиз *и*, एकात एकांत', सुनसान सुन'-
सा^५न, निर्जन निरद^५जान (безлюдный)

удин^५иться *сов см* уединять
(-ся).

уединяться *несов* अलग (पृथक्, एकात मे, समाज से दूर) रहना अलग (प्रित^खак, экāнт' мѐ, самāдж сэ дूर) राख'नā *нп*

уезжать *несов* जाना джāнā *нп*, चला जाना चālā दजāнā *нп*, रवाना होना (हो जाना) रावāнā खōнā (खो दजāнā) *нп* (के लिये कूदा-ल), प्रस्थान करना प्रास्त^खान कार'नā *п*

уехать *сов см* уезжать

уж 1. *нареч см* ужé, 2. *частица (право) разг* दर असल दार-асал, जरूर зарूर, अवश्य авашй'

ужалить *сов* काटना कāt'нā *п*, डक मारना दानक' मār'нā *п*. (को कого-ल), डसना दास'नā *п* (о насекомых и змеях)

ужас *м* खौफ хаоф *м*, आतक āтанк' *м*, приводить в ~, повергать в ~ खौफ मे डालना *п*, आतक जमाना *п*

ужасаться *несов* दहला दिया जाना дах'лā दийā दजāнā *нп*, खौफ खाना хаоф क^खāнā *п*, भयभीत (आतकित) होना (हो उठना) б^хай-б^хйī (āтанкит) хōнā (खो ут^х'нā) *нп*

ужасающий *прил* खौफनाक хаоф-нāк, दिल दहलानेवाला दिल दाх'лāनэ-вālā, भयानक б^хайāнак

ужаснётся *сов см* ужасаться

ужасный *прил* खौफनाक хаоф-нāк, डरावना दारāонā, भयानक б^ханāनाक

ужé *нареч* अभी अब^хй, иногда не переводится, ~ нёсколько дней

[अभी] कई दिनो से, ~ पóздняя ночь रात बहुत (ज्यादा) हो गई, я ~ сдёлал éту рабóту मे यह काम कर चुका.

ужéние *с* वैसी से मछली पकडना бāसй сэ маच^х'лй пакар'нā *м*.

уживаться *несов* सलूक से रहना салूक сэ राख'нā *нп*, मिलाप मे रहना милāप मē राख'नā *нп* (жить в согласии).

ужйвчивый *прил* सलूक से रहनेवाला салूक сэ राख'नэ-вālā, मिलाप में रहनेवाला मिलāप मē राख'नэ-वālā

ужймка *ж* ऐठा मुँह āт^खā мў^ख *м*, [चेहरे की] विकृति [चэ^ख'рэ कй] विकृति *ж* (ग्रिमаса).

ужин *м* रात (शाम, रात्रि) का खाना (भोजन) рāt (шām, рāтри) кā क^खāнā (б^ходжан) *м*, व्यालू бйālū *м*, रात्रिभोज रāтри-б^ходж *м*

ужинать *несов*. रात (शाम) का खाना खाना рāt (шām) कā क^खāнā *п*, रात्रि का भोजन करना रāтри कā б^ходжан कार'नā *п*

ужиться *сов см* уживаться
узако́нение *с* 1. (действие) [कानूनी तौर पर] जायज ठहराना (करार देना) [कāнूनी таор пар] दजāйāз त^खа^ख'рāнā (कारāर дэनā) ", न्यायोचित घोषित करना नйāйочит г^хошит कार'нā *म*, 2 (закон) कानून कāनून *म*, नियम нийām *म*

узако́нивать *несов* जायज ठहराना (करार देना) दजāйāз त^खа^ख'рāनā

(карār дэнā) *n*, न्यायोचित घोषित
करना न्यायोचित ग'ोषित кар'нā *n*

узакóнить *сов см* узакони-
вать

узбéк *м* उजबेक уз'бэк *м*

узбéкский *прил* उजबेक уз'бэк,
— **язык** उजबेक जवान (भाषा) *жс*

узд||á *жс* लगाम лагām *жс*, ◇
держáть в —é दाब मे रखना *n*,
वशीभूत करना *n*

ýзел *м* 1 (на веревке и т *n*)
गाँठ gāt^x *жс*, गुत्थी гутт^xй *жс*,
गिरह гирах *жс*, ग्रथि грант^xи *жс*,
2 (сверток) गठरी гат^x'рй *жс*, गाँठ
gāt^x *жс*, 3 **анат** нервный —
снайвик ग्रथि снай'вик грант^xи
жс, снайу-ग्रथि снайу-грант^xи *жс*,
प्रगड праганд' *м*, ◇ **железнодо-
ро́жный** — **релве** का जकशन *м*, **рел**
की लाइनो का सयोगस्थल *м*

ýзк||ий *прил* तग танг', सँकरा
साक'рā, सकुचित санкучит, कसा
हुआ कासा хуā (об одежде), в —ом
кругу सीमित दायरे मे, —не взгляды
सकुचित विचार *м* *мн*, ◇ —ое
мéсто कठिनाई *жс*, अडचन *жс*,
преодоле́вать —не местā кठि-
नाइयो का सामना करना *n*

узкоколёйный *прил* —ая же-
лэзная доро́га लघ्वतर-लाइन лаг'-
вантар-лаин *жс*

узловáтый *прил* गिरहदार ги-
राх'-дār, गाँठदार gāt^x-дār

узлов||óй *прил* 1 (главный)
बुनियादी बुनियादी, असली ас'лй,

प्रधान प्राद^xāн, —ые пúнкты बुनि-
यादी वाते *жс* *мн*, प्रधान विषय *м*
мн, 2 *жс* -ठ —ая стāнция रेलवे
जकशन рэл'вэ-джанкшāн *м*

узнавáть *несов* 1 मालूम (वि-
दित) कर लेना mālūm (видит) кар
лэнā *n* (से от кого-л), सीखना
сйк^x'нā *n*, जानना джāн'нā *n*, जान
लेना джāн лэнā *n*, 2 (справлять-
ся) पता लगाना (लगा लेना) патā
лагāнā (лагā лэнā) *n*, 3 (призна-
вать) पहचानना пах'чāн'нā *n*, पह-
चान लेना пах'чāн лэнā *n*, **узнáть**
в лицó देखते ही पहचान लेना *n*

узнáть *сов см* узнавать

ýзник *м* कैदी каэди *м*, बंदी
бандй *м*

узóр *м* नक्शा накшā *н*, सजावट
сadjāват *жс*, फूल-पत्ती п^xул-паттй
жс, बेल-बूटा бэл-бүтā *м* (из цве-
тов и листьев)

узóрчатый *прил* नक्शे से सुस-
ज्जित накшэ сэ су-сadjджит, बेल-
बूटेदार бэл-бүтэ-дār (с расти-
тельным орнаментом)

ýзость *жс* तगी тангй *жс*, पत-
लापन пат'лā-пан *м*, सकीर्णता сан-
кйрн'тā *жс*

узурпáтор *м* हड़पनेवाला ха-
рап'нэ-вāлā, जवरदस्ती (बलपूर्वक)
अधिकार करनेवाला व्यक्ति забар-
дастй (बल-पूरवाक) ад^xнкār кар'-
нэ-вāлā внакти *м*

узурпáция *жс* जवरदस्ती (बल-
पूर्वक) कब्जा करना забар-дастй

(бал-пूरवाक) काबज़ा कार'ना म ,
अन्यायपूर्वक स्थापित अधिकार अनै-
य-पूरवाक स्थापित अधिकार म

узурпировать сов и несов
हड़पना खाराप'ना न , जवरदस्ती (बल-
पूर्वक) कब्जा करना забар-दाсти
(бал-पूरवाक) काबज़ा कार'ना न

узы мн. बधन बान्धा'न म , डोरी
दोरि ज , ~ लोबी प्रेम का बधन म ,
ब्रान्ये ~ वैवाहिक बधन म

уйма ж разг ढेर द'एर म ,
ढेरो के ढेर द'एर क द'एर म म ,
समूह समूख म

уйти сов см уходить
указ м फरमान फार'मान म ,
अध्यादेश अद'यादेश म

указание с सुझाव सुझा'वो म ,
निर्देश निरदेश म , हिदायत खिदा'यत
ज , आदेश अदेश म (директива)

указатель м 1 (прибор) सूचक
सूचक म , सूई सूयि ज , सूची सूचि ज
(стрелка), 2. (в книге) फिहरिस्त
फिख'रिस्त' ज , सूची सूचि ज , अनु-
क्रमणिका अनुक्राम'निका ज , विषय-
सूची विषय-सूचि ज (предметный),
नामोल्लेख नामोल्लेख'म (именной),
3 (справочник) गाइड गैड म ,
सूचना-दर्शक पुस्तक सूच'ना-दरशक
पुस्तक ज , जेलेजनोरोज्ज्नी ~
रेल की पथप्रदर्शक पुस्तक ज

указательный прил दिखला-
नेवाला दिख'लाने-वाला , सूचित कर-
नेवाला सूचित कार'ने-वाला , सकेतक
संकता , ~ое местоимение ग्राम
सकेतवाचक (निश्चयवाचक, उल्लेख-

सूचक) सर्वनाम म , ♦ — पाले
तर्जनी ज , सकेतक अंगुली ज

указать сов см указывать
указка ж по чьей-л. ~е
किसी के इशारे (हुकम, आदेश) पर
किसी के इशारे (हुकम', आदेश) पर
указывать несов दिखाना दि-
खाना न , दिखलाना दिख'लाना न ,
इशारा (निर्देश) करना इशारे, (निर-
देश) कार'ना न (की तरफ, की ओर
ना ~-ल), हिदायत (आदेश) करना
खिदा'यत (आदेश) कार'ना न (दातव्य
उपदेश), ध्यान देना द'यान देना
न (उपर ध्यान, की तरफ,
की ओर, पर ना ~-ल), ~ पाले-
से उंगली उठाना न (की तरफ, की
ओर ना ~-ल)

укатать сов см укачивать
укачивать несов बेलन घेरना
बेलन प'एर'ना न , [बेलन से] घेरना
[बेलन से] दाबाना न

укачать сов см укачивать
укачивать несов 1 (ребёнка)
भूलते-भूलते सुलाना द'ख'ल'ते-द'ख'ल'
ल'ते सुलाना न , थपक थपककर सुला-
ना त'हाक-त'हाक'कार सुलाना न ,
2 (на море) समुद्री मरीज (रोगी)
हो जाना समुन्द'रि मरिय (रोगी)
खो द'जाना न , его укачало वह
समुद्री मरीज (रोगी) हो गया

уклад м ढाँचा द'ख'चा म , व्यवस्था
व्यवस्था ज , общественно-эको-
नोमический ~ सामाजिक-आर्थिक
ढाँचा म., सामाजिक-आर्थिक व्यव-
स्था ज

укла́дка ж पैकिंग पाэकिंग' ж ,
[गठरी] बाँधना [गत'रि] बाँध'ना म
(увязывание), ढेर लगाना द'एर लाग'ना म
(в кучу, в штабеля), बिछाना
बिच'आना म , लगाना लाग'ना म
(напр рельсов, шпал), — **рельсов**
रेल की पटरियाँ बिछाना (лага-
ना) म

укла́дывать несов 1 रखना
раक्'ना п , रख देना राक्' द'ना प ,
बाँधना बाँध'ना प (увязывать), ढेर
लगाना द'एर लाग'ना प (в кучу, в
штабель, का что-л), — **вёщи**
(в дорогу) सामान बाँधना (ठीक कर
लेना) प , 2. (напр рельсы, шпалы)
लगाना लाग'ना प , बिछाना बिच'आना
प , 3 (напр в постель) लेटाना
ल'एत'ना प , — **спать** सुलाना प ,
सुला देना प

укла́дываться несов 1 (скла-
дывать вещи) पैक करना पाэक кар'-
ना प , सामान (असबाव) बाँधना
(ठीक कर लेना) सामान (अस'बाव)
बाँध'ना (त'यक кар ल'एना) प (упа-
ковывать), गठरी बाँधना गत'रि
बाँध'ना प (увязывать), 2 (поме-
щаться) अँटना अ'त'ना प , [ठीक]
आना [त'यक] आना प , समाना साम'ना
प , 3 **перен** (становиться
понятным) समझ मे आना सामाज'म
मे आना प

укло́н м 1 (наклон, пока-
тость) ढाल द'ाल ж , झुकाव झ'कु-
आव म , उतराई उ'तराव ж , 2. **по-**
лит गुमराही गुम-राव'ज

уклоні́ться сов см **уклоня́ть-**
ся

укло́нчивый прил टालमटूल
करनेवाला ताल-मातूल कार'न'वाला,
कपटपूर्ण कापट पूर'न' (неискренний,
напр об ответе)

уклоня́ться несов 1 (напр от
удара) टलना तал'ना प , टल जाना
ताल द'ज'ना प , बच निकलना बाच
निकाल'ना प ; 2 (сбиваться с на-
правления) भटकना ब'आक'ना प ,
भटक जाना ब'आक द'ज'ना प ,
3 **перен** (избегать) बचना बाच'ना
प , बच जाना बाच द'ज'ना प , वाज
रहना बाज राख'ना प (से от чего-л),
— **от ответственности जिम्मेदारी**
(उत्तरदायित्व) से बचना प

укло́чина ж चप्पू-आँकड़ा चा-
प्पू-आ'क'रा म

уко́л м 1 चुभना चुब'ना म ,
वेधना ब'ध'ना म , 2 **мед** पिचकारी
पिच'कारी ж , **д'елать** — पिचकारी
देना प

уко́лоть сов चुभाना चुब'आना प ,
चुभाना चुब'आना प

уко́ло||ться сов он —лся उस
के वदन मे काँटा चुभ गया उस के बा-
दान मे काँटा चुब' ग'आना , उस के हाथ
मे काँटा चुभ गया उस के हाथ मे
काँटा चुब' ग'आना (он уколол руку),
उस की उँगली मे काँटा चुभ गया
उस की उँगली मे काँटा चुब' ग'आना
(он уколол палец)

укомплектováть сов см **уком-**
плектовывать

укомплектóвывать *несов* पूरा सेट बनाना *पूरा सैट बानाना* *п* (напр *запасными частями*), — **штáты** अमला पूरा करना *п*

уко́р *м* झिडकी *जिडकी* *ж*, ताना *ताना* *м*, तिरस्कार *तिरास्क़ार* *м*, धिक्कार *द़िक्क़ार* *ж*

укорáчивать *несов* छोटा (कम) करना (कर देना) *च़ोटा (काम) कार'-ना* (кар *дэна*) *п*, घटाना *ग़ाताना* *п*, काटना *काट'ना* *п*

укоренíться *сов см* укорен-
ня́ться

укореня́ться *несов* 1. जड जम-
ना *जड जाम'ना* *नп* (की *о чем-л*),
जमना *जाम'ना* *नп*, जम जाना
जाम ज़ाना *नп*, जड पकडना (पकड
लेना) *जड पाकार'ना* (पाकार *лэना*)
п, 2 *перен* आरोपित (वद्धमूल)
होना (हो जाना) *ारोपित (बादद'-*
-मूल) *ख़она* (*ख़ो ज़ाना*) *नп*, गहराई
तक पहुँचना (पहुँच जाना) *गाख'राय*
так *पाख़уच'ना* (*पाख़уच ज़ाना*) *नп*
(напр *об идеях*)

укорíзненный *прил* ताना-
भरा *ताना-б़ара*, निदासूचक *निन्दा-*
सूचक

укоротíть *сов см* укорáчи-
вать

укоря́ть *несов* धिक्कार करना
द़िक्क़ार कार'ना *п* (की *кого-л*,
что-л), झिडकी देना *जिडकी* *дэ-*
ना *п* (को *кого-л*, *что-л*), तिरस्कार
करना *तिरास्क़ार कार'ना* *п* (का
кого-л, *что-л*)

укра́дкой *нареч.* चोरी (चुपके)
से चोरय (चुप'क़े) *сэ*, चोरी-छिपे चो
रय-च'नपे, चोरी-चोरी *चोरय-चोरय*,
смóтреть — तिरछी नजर से देखना
п, दवे हुए नेत्रो से देखना *п*

украíнец *м* यूक्रेनी *यूक्रेनय* *м*
украíнский *прил* यूक्रेनी *यू-*
क्रेनय, — **язы́к** यूक्रेनी *जवान (भा-*
षा) *ж*

укра́ситель(ся) *сов см* укра-
ша́ть(ся)

укра́сть *сов* चोराना *चोराना* *п*,
चोरा लेना *चोरा लэना* *п*, चोरी करना
चोरय कार'ना *п*

украша́ть *несов* सजाना *साज-
ना* *п*, सजा देना *साजना* *दэना* *п*,
सँवारना *सावार'ना* *п*, आरास्ता
(सुशोभित, अलक़ुत) करना (कर
देना) *ारस्ता (सु-शोभ'ित, अलक़रित)*
कार'ना (кар *дэना*) *п* (से *чем-л*)

украша́ться *несов* सजना *सा-*
ज'ना *नп*, सँवरना *सावार'ना* *नп*,
आरास्ता (सुशोभित, अलक़ुत) हो जा-
ना *ारस्ता (सु-शोभ'ित, अलक़रित)*
ख़ो ज़ाना *नп* (से *чем-л*)

украше́ние *с* 1. (действие)
सजाना *साजाना* *म*, अलक़ुति *अल-*
क़रित *ж*, 2 (то, что украшает)
अलकार *अलक़ार* *म*, ज़ेवर *ज़ेवार* *म*,
गहना *गाख'ना* *म* (द्राгоценность)
укрепíть(ся) *сов см* укреп-
ля́ть(ся)

укреплéние *с* 1. (действие)
मजबूत (दृढ) करना *माज़'बूत (द़रिप)*
कार'ना *म*, दृढीकरण *द़रिप'य-कारान*

м, 2 *воен* किलाबदी किला-बन्दी
 ж, मोरचा мор'ча м, मोरचाबदी
 мор'ча-बन्दी ж, किला किला м,
 गढ़ гар^х м (*крепость, форт*)

укреплять *несов* 1. मजबूत
 (दृढ) करना (कर देना) मаз'бूत
 (द्रिर^х) кар'на (кар дэна) п, सबल
 बनाना (बना देना) са-बाल банāна
 (банā дэна) п (*усиливать, को
 что-л*), 2. *воен* मोरचाबदी (मोर-
 चा) करना (बनाना, बाँधना, कर देना,
 बना देना) мор'ча-बन्दी (мор'ча)
 кар'на (банāна, бāд^хна, кар дэна,
 банā дэна) п, 3 (*прикреплять*)
 जमाना джамāна п

укрепляться *несов* 1 मजबूत
 (दृढ) हो जाना मаз'бूत (द्रिर^х) хо
 джāна *пп*, 2. *воен* किलाबदी (मोर-
 चाबदी) करना (कर देना) किला-
 -बन्दी (мор'ча-बन्दी) кар'на (кар
 дэна) п

уक्रóмн||ый *прил* अलग-थलग
 अलग-त^хअलग, एकात *экāнт'*, — *ое*
 местечко अलग-थलग जगह ж,
 एकात स्थान м

уक्रóп м सोआ соā м

укротитель м [जानवरो की]
 शिक्षा देनेवाला [джāн-वारō кй] ши-
 क्शā дэнэ-вāлā м, — *змея* सँपेरा м

укротить *сов см* **укрошāть**

укрошāть *несов* 1 काबू (वश)
 मे करना (कर लेना) कāбу (ваш) мē
 кар'на (кар лэнā) п, सीधा करना
 सīद^хā кар'на п (*животное*),

2 (*умерять*) दबाना дабāна п, दबा

देना дабā дэнā п, ठडा करना (कर
 देना) त^хअदā кар'на (кар дэнā) п
укрупнēние с मिलाकर बडा

बनाना मिलाकार барā банāна м,
 एकीकरण *экй-каран* м, मिलाकर
 विस्तृत करना मिलाकार विस्त्रित
 кар'на м (*расширение*), — *колхó-*
зов दो-चार सामूहिक फार्मो (*कृषिशा-*
लाओ) को मिलाकर बडा फार्म
 बनाना м

укрупнītь *сов см* **укрупнāть**

укрупнāть *несов* मिलाकर बडा
 बनाना मिलाकार барā банāना п,
 मिलाकर विस्तृत करना मिलाकार वि-
 स्त्रित кар'на п (*расширāть*)

укривāтель м छिपानेवाला च^хि-
 पāनэ-वāлā м, — *кράденого* चोरी
 का माल रखनेवाला (लेनेवाला) м

укривāтельство с *अपराध-गो-*
पन अप'рāд^х-गोपान म, — *кράденого*
 चोरी का माल रखना (लेना) м

укривāть *несов* 1 (*покрывать*)
 ओढना *ор^хна* п (*पर* *кого-л*, *что-*
либо), ढāकना *д^хāк'на* п, ढāक
 देना *द^хāक* дэнā п, 2. (*прятать*)
 छिपाना च^хिपāना п, छिपा देना
 (लेना) च^хिपā दэнā (лэнā) п, पनाह
 (आश्रय) देना पानāх (āшрай) дэнā
 п (*давать убежище, को кому-л*),
 — *кράденое* चोरी का माल लेना
 (रखना) п

укривāться *несов* 1 (*покры-*
ваться) अपना शरीर ढāक लेना
 अप'на шарйр *д^хāक* лэнā п, 2 (*пря-*
таться) छिपना च^хिप'на *пп*, छिप

जाना च^хип джānā *нп*, ओभल होना (हो जाना) одж^хал хонā (хо джā-nā) *нп*, पनाह (आश्रय) लेना पानāх (āшрай) лэнā *п* (находить убе-
жище), 3 (оставаться незамечен-
ным) — от взгляда नजर से वचना (वच जाना) назар сэ бач'нā (бач
джānā) *нп*

укры́тие *с* पनाह पानāх *ж*,
आड āр *ж*, आश्रय āшрай *м*, воен
वचावधर бачāо-г'ар *м*, रक्षागृह
ракшā-грих *м*

укры́ть(ся) *сов см* укрыва́ть
(-ся)

у́ксус *м* सिरका сир'kā *и*

уку́с *м* दाँत मारना (से काटना)
да́т ма́р'нā (сэ ка́т'нā) *м* (напр
собаки), डक данк' *м*, दश दाश
м (напр змеи, пчелы, скорпио-
на)

укусить *сов* दाँत मारना (से काट-
ना) दाँत ма́р'нā (сэ ка́т'нā) *п* (напр
о собаке), डक मारना данк' ма́р'нā
п (ужалить)

уку́тать(ся) *сов см* уку́ты-
вать(ся)

уку́тывать *несов* लपेटना ला-
पэт'нā *п*, लपेट देना (लेना) लापэт
дэнā (лэнā) *п* (मे что-л), ओढना
ор^х'нā *п* (पर что-л), ढँकना द^хāk'-
нā *п*, ढँक देना द^хāk дэнā *п* (напр
растение, से чем-л)

уку́тываться *несов* अपना
शरीर ढाँक लेना ап'нā шарйр д^хāk
лэнā *п*

ула́вливать *несов* 1. पकड़ना
पाкар'нā *п*, पकड़ लेना पाкар лэнā
п, 2. перен (понимать) समझ
लेना самадж^х лэнā *п*

ула́дить(ся) *сов см* улажи-
вать(ся)

ула́живать *несов* तय करना
тай кар'нā *п*, सुलझाना сул'джā-
нā *п*, निवटाना ниб'тānā *п*, —
ссору झगडा तय करना *п*, — дело
मामला ठीक कर लेना *п*,

ула́живаться *несов* तय होना
(हो जाना) таи хонā (хо джānā)
нп, सुलझना суладж^х'нā *нп*, नि-
वटना нибат'нā *нп*, ठीक हो जाना
т^хик хо джānā *нп*

у́лей *м* शहद की मक्खियो का
छत्ता शाхад кй макк^хийō kā ч^ха-
ттā *м*, छत्तापेटी ч^хатга-пэти *ж*

улетáть *несов* उड़ना ур'нā *нп*,
उड़ जाना ур джānā *нп*

улетéть *сов см* улетáть

улету́чиваться *несов* भाप
वनकर उड़ना (उड़ जाना) б'āп бан'-
кар ур'нā (ур джānā) *нп*, भाप के
रूप मे हवा मे मिलकर ऊपर उड़ना
б^хāп кэ руп мē хавā мē мил'кар
упар ур'нā *нп*, वाष्पीभूत हो जाना
вāшпй-б^хут хо джānā *нп*

улету́читься *сов см* улету́чи-
ваться

уле́чься *сов* 1. लेट जाना лэт
джānā *нп*, पड़ रहना пар рах'нā
нп, 2 (напр о пыли) बैठ जाना
баэт^х джānā *нп*, 3. перен (успо-

कोи^{त्}स्या ठडा (शात) हो जाना त^खान-
दा (शान्त') хо джа^нā नп

уліка ж [जुर्म की] गवाही (शहा-
दत) [джурм' кй] гавā^хй (ша^хадат)
ж, [अपराध का] प्रमाण [ап'ра^д-
kā] прамāн м

улітка ж घोघा г^хог^хā м

улиц||а ж सडक सारक ж, कूचा
कुचा и (небольшая), на —е सडक
पर (मे), перен (вне дома) बाहर.

уличать несов. [गवाही देकर]
सावित (प्रमाणित) करना [गавā^хй дэ-
кар] са^бит (प्रामāनित) кар'нā п,
पकडना पाкар'нā п, पकड लेना पा-
кар лēнā п. (ловить)

уличить сов см уличать

уличн||ый прил सडक (सडको)
का सारक (сар'кō) kā, —ое движе-
ние सडको का आना-जाना м, प्रा-
вила —ого движения सडक-नियम
м мн

улов м पकडी गई मछली की
मिकदार пак'рй गाय मच^лй кй
мик'дār ж

уловк||а ж चाल चāl ж, जोड-
तोड джор-тор и, прибегать к —е
चाल चलना नп, जोड-तोड लगाना
(लडाना, का काम लेना) п

уложить(ся) сов см уклады-
вать(ся)

улучать несов — момент मौ-
का पकड लेना माокā пакар лēнā п,
सुयोग पाना सु-योग пāнā п

улучить сов см улучать

улучшать несов सुधारना सु-

द^хār'nā п, सुधार करना суд^хār
кар'нā п (का что-л), बेहतर बना-
ना бэх-тар банāнā п. (को что-л)

улучшāть^{ся} несов सुधारना
суд^хār'nā नп, सुधार होना суд^хār
хонā नп (मे о чем-л), बेहतर हो
जाना бэх-тар хо джа^нā नп

улучшение с सुधार суд^хār м,
संस्कार सāскār м, — здорōвья
स्वास्थ्य मे सुधार м

улучшить(ся) сов см улуч-
шать(ся)

улыбāть^{ся} несов 1 मुसकुराना
मुस'курāнā नп, मुसकुरा उठना
मुस'курā उत^хнā नп, मुसकुरा देना
मुस'курā дēнā п (кому-л, чему-л),
2. перен судьба^а е^{му} улыбнūлась
उस की किस्मत जागी (फिरी) उस कй
कисमत джа^гй (п^хири)

улыбка ж मुसकुराहट मुस'ку-
ра^хат ж, मुसकान मुस'кāн ж

улыбнūть^{ся} сов см улыбать-
ся

ультимāтум м अल्टीमेटम
अल्टिमेटम м, अतिमैथम् अन्तिमै-
त^хам м, предъявлять — अल्टीमेटम
(अतिमैथम्) देना (पेश करना) п

ультрафиолéтов||ый прил
अल्ट्रावायोलेट अल्ट्रावāйोलэт, पारजवु
पār джамбу, —ые лучи अल्ट्रावायोलेट
किरणे ж мн, पारजवु रश्मि म मн

ум м दिमाग दिमा^г и, बुद्धि
बुद्ध^хи ж, मन मान म, ◇ сойтй
с умā पागल हो जाना नп, सिर
फिरना नп (का о ком-л), प्रीतй

на ум खयाल आना *нп*, मन मे
आना *нп*

умалить *сов см* умалять

умалишённый 1. *прил* पागल
पागल, 2. *сущ м* पागल आदमी
पागल आदमी *м*

умалчивать *несов* कुछ न कहना
कुछ न कहना *п*, छिपाना छिपाना
छिपाना *п* (*скрывать*)

умалять *несов* बेकदर करना
बेकदर करना *п*, छोटा बनाना
छोटा बनाना *п*, नीच ठहराना नीच
ठहराना *п*, — авторитет गौरव
घटाना *п*

умело *нареч* होशियारी (कुशल-
ता) से (के साथ) खोशीआरि (कु-
शल'ता) से (के साथ) *п*

умелый *прил* होशियार खोशि-
आर, कुशल कुशल, चतुर चतुर

умение *с* होशियारी खोशीआरि
ж, कुशलता कुशल'ता *ж*, चतुरता
चतुर'ता *ж*

уменьшаемое *с мат* वियोज्य
वियोज्य' *м*

уменьшать *несов* कम (छोटा)
करना (कर देना) कम (छोटा) कर'
ना (कर देना) *п*, कमी करना (कर
देना) कम (छोटा) करना (कर
देना) *п*, घटना ग'ताना *п*, घटा
देना ग'ता देना *п*, — скóрость
तेजी (रफ्तार) घटना (घटा देना,
कम करना) *п*

уменьшаться *несов* कम (छो-
टा) हो जाना कम (छोटा) हो जाना
нп, कमी हो जाना कम हो जाना

нп. (मे о чем-л), घटना ग'त'ना
нп, घट जाना ग'त'जाना *нп*

уменьшение *с* कमी कम *ж*,
घटती ग'त'ती *ж*, घटाव ग'ताव *м*

уменьшительный *прил* ग्राम
अल्पार्थक अल्पार्थ'क

уменьшить(ся) *сов см* умень-
шать(ся)

умеренность *ж* परहेजगारी
पर'हेज-गारी *ж*, समय साँयम *м*
(воздержанность)

умеренный 1. *прич от* умер-
ить, 2. *прил* औसत दर्जे का औसत
दर्जे का, औसती औस'ती, मध्यम
श्रेणी का मध्य'म श्रेणी का, मुना-
सिब मुना'सिब, उचित उचित (*напр*
о требованиях), 3. (*о климате*)
शीतोष्ण शीतो'ष्ण, — पóяс सम-
शीतोष्ण कटिबंध *м*, 4. *перен* (воз-
держанный) परहेजगार पर'हेज-
गार, समयी साँयमी, 5. *полит* नरम
नराम

умереть *сов см* умирать

умерить *сов см* умерять

умертвить *сов см* умерщв-
лять

умерший 1. *прич от* умереть;
2. *сущ м* मुर्दा मूर्दा *м*, मृतक
मृत'क *м*

умерщвление *с* मार डालना
मार'डाल'ना *м*, वध वад' *м*

умерщвлять *несов* मार डालना
मार'डाल'ना *п*

умерять *несов* हलका (धीमा)
करना हल'का (धी'मा) кар'на *п*,

संभालना *сāб^лāl'nā n* (напр чув-ство), — гнев गुस्सा (क्रोध) ठडा (शात) करना *n*

уместиться *сов см* умещаться
уместно *нареч* मुनासिब तौर (मौके) पर मुनासिब таор (माокэ) пар, औचित्यपूर्वक аочити'-пूरвак
уместный *прил* मुनासिब मुना-सिब, उचित учит

уметь *несов* सकना сак'нā *нп* (употребляется в сочетании с основной гл, быть в состоянии), जानना *джāн'nā n* (знать), он —ет читать वह पढ़ना जानता है, он —ет говорить на хиндустāни उस को हिंदुस्तानी आती है, я умею плавать मैं तैर सकता हूँ, मुझे तैरना आता है, я не умею плавать मुझे तैरना नहीं आता है

умещаться *несов* अटना āт'nā *нп*, आना āнā *нп*, समाना самāнā *нп*

умиление *с* स्नेहशीलता *снэ^х-шил'tā ж*, पिघलने की अवस्था *пиг'ал'nэ кй аваст^хā ж*

умилить(ся) *сов см* умилять (-ся)

умилять *несов* पिघलाना *пиг^х-лāнā n*, दिल पिघलाना *дил пиг^х-лāнā n* (का *кого-л*)

умиляться *несов* पिघलना *пиг^хал'nā нп*

умирать *несов* मरना *мар'nā нп*, मर जाना *мар ^джāнā нп*, दम टूटना *дам тūt'nā нп* (का *о ком-л*)

умирающий *1 прич* मरता हुआ *мар'гā хуā*, मरनेवाला *мар'nэ-вālā*; *2. суц м* मरता हुआ आदमी (व्यक्ति) *мар'tā хуā āд'мй (вйакти) м*, मरनेवाला आदमी (व्यक्ति) *мар'nэ-वālā āд'मй (वйакти) м*

умнеть *несов* ज्यादा (अधिक) समझदार (अक्लमद, बुद्धिमान) बनना (बन जाना) *зйādā (ад^хик) самадж^л-дār (акл'-манд', будд^химāн) бан'nā (бан ^джāнā) нп*

умножать *несов 1* (увеличивать) बढ़ाना *бар^хāнā n*, बढ़ा देना *бар^хā дэнā n*, [कई गुना] बड़ा बनाना [क़ай गुनā] *барā банāнā n*, इजाफा करना *изāфā кар'nā n* (मे *что-л*), — *знāния* ज्ञान (विद्या) बढ़ाना *n*, *2 мат* जरब देना *зараб дэнā n* (को *что-л*, मे *на что-либо*), गुणा (गुणन) करना *гунā (гунан) кар'nā n* (को *что-л*, से *на что-л*)

умножаться *несов 1. (увеличиваться)* बढ़ना *бар^х'нā нп*, बढ़ जाना *бар^х ^джāнā нп*, [कई गुना] बड़ा बनना (बन जाना) [क़ай गुनā] *барā бан'nā (бан ^джāнā) нп*, इजाफा हो जाना *изāфā хо ^джāнā нп* (मे *о чем-л*), *2. мат* जरब (गुणा, गुणन) होना *зараб (гунā, гунан) хонā нп*

умножени||е *с мат* जरब *зараб ж*, गुणन *гунан м*, गुणा *гунā м*, *таб्लीца* —*я* पहाडा *м*, *गुणनफल-तालिका ж*

жа́ться) अपमानित होना ап'мāнит
 хонā м, 3 (то, что умалает
 достоинство, оскорбление) बेइज्ज-
 ती бэ-изз'тй ж, अपमान ап'мāн м

уни́женный 1 прич от уни-
 зить, 2 прил अपमानित ап'мāнит

унизи́тельный прил अपमान-
 जनक ап'мāн-джанак, लज्जाजनक
 ладжджā-джанак, मानहर мāн-хар

уни́зить(ся) сов см унижа́ть
 (-ся)

уника́льный прил बेजोड бэ-
 джор, अपने ढग का अकेला ап'нэ
 д'ханг' кā акэлā, अनुपम анупам

унима́ть несов 1. खामोश (शात)
 करना хāмош (шāнт') кар'нā n,
 ~ шум शोर-गुल बढ करना n, 2.
 (останавливать, сдерживать) रोक-
 ना рок'нā n, रोक देना рок дэнā
 n, बढ करना банд' кар'нā n
 (кровь, слезы), बुझाना будж'хāнā
 n, बुझा देना будж'хā дэнā n (по-
 жар, огонь), 3 перен (чувство)
 रोकना рок'нā n, रोक देना рок
 дэнā n, शात करना (कर देना)
 шāнт' кар'нā (кар дэнā) n, कम
 करना кам кар'нā n (боль)

унима́ться несов 1 खामोश
 (शात) हो जाना хāмош (шāнт') хо
 джāнā nп, 2 (прекращаться)
 रुकना рук'нā nп, रुक जाना рук
 джāнā nп, बुझना будж'х'нā nп,
 बुझ जाना будж'х джāнā nп (о по-
 жаре, огне), कम (शात) हो जाना
 кам (шāнт') хо джāнā nп (о боли)

унисо́н м लयबद्धता लाи-бадд' -
 तā ж, स्वर का ऐक्य स्वार кā
 аэки' м

унита́рн||ый прил ~ое госу-
 дарство एकहरा (एकात्मक) राज्य
 экал'рā (экātмак) рāджи' м

унифика́ция ж एकीकरण эки-
 -каран м, एकात्मीकरण экātми-
 -каран м

унифици́ровать несов एकीकृत
 (एकीभूत) करना эки-крит (эки-
 -б'ут) кар'нā n

уничтожа́ть несов 1 तबाह
 (वरवाद, नाश) करना табā' (бар-
 -бād, нāш) кар'нā n (разрушать),
 खतम (अत) करना (कर देना) хатам
 (ант') кар'нā (кар дэнā) n, मि-
 टाना митāнā n, मिटा देना (डालना)
 митā дэнā (дāl'нā) n (ликвиди-
 ровать), 2 (упразднять) मसूख
 (निवारण) करना (कर देना) мāsūх
 (нивāран) кар'нā (кар дэнā) n

уничтоже́ние с 1 तबाही табā-
 'хй ж, वरवादी бар-бādй ж, नाश
 нāш м (разрушение), मिटाना ми-
 तāнā м (ликвидация), 2 (упразд-
 нение) मसूखी мāsūхй ж, निवारण
 нивāран м

уничто́жить сов см уничто-
 жа́ть

уно́сить несов 1 लेकर चला
 जाना лэкар чалā джāнā nп, [उठा]
 ले जाना [ут'хā] лэ джāнā nп, 2
 (напр потоком) बहाना бахāнā n,
 वहा ले जाना бахā लэ джāнā nп,

उडा ले जाना urā lə džānā *нп*
(*напр ветром*),

у́нция *ж* औस āṁs *м*

уныва́ть *несов* बेदिल (उदास,
निराश) होना бэ-дил (удās, нирāш)
хонā *нп*

уны́ло *нареч* उदास होकर (भाव
से) udās ḥokar (bḥāo sə)

уны́лый *прил* बेदिल бэ-дил,
उदास udās, निराश нирāш

уны́ние *с* बेदिली бэ-диль *ж*,
उदासी udāsī *ж*, निराशा нирāшā *ж*

уны́ть(ся) *сов см* унимать(ся)

упа́док *м* अवनति ав'нати *ж*,
ह्रास ḥrās *м*, अधोगति ад'о-гати
ж, पतन патан *м* (*тж мораль-*
ный), — сил शक्ति की घटती *ж*

упа́дочный *прил* अधोगामी
ад'о-гāмй, क्षय (नाश) होनेवाला
кшай (нāш) ख़онэ-вāлā, पतनशील
патан-шйл, पतनोन्मुख пат'нон-
мук^х (*об искусстве, литературе*)

упако́вать *сов см* упаковы-
вать

упако́вка *ж* 1 (*действие*)
पैकिंग паэкинг' *ж*, बाँधना бāд'нā
м, लपेटना лапэт'нā *м*, 2
(*обертка*) रैपर раэпар *м*, कसनी
кас'нй *ж*, लपेटने का कागज ла-
пэт'нэ кā кāгаз *м*

упако́вывать *несов* लपेटना
лапэт'нā *п*, लपेट देना (लेना) ла-
пэт дэнā (лэнā) *п*, पैक करना
паэк кар'нā *п*, बाँधना бāд'нā *п*
(*увязывать*)

упа́сть *сов* गिरना гир'нā *нп*,
गिर जाना (पडना) гир джāнā
(пар'нā) *нп*, घटना г'ат'нā *нп*,
घट जाना г'ат джāнā *нп* (*напр*
о цене), ◇ — в обморок बेहोश
पडना *нп*, मूर्च्छित हो गिर पडना
нп, मूर्च्छा खाना *п*, — дұхом जी
हारना *п*, हिम्मत (साहस) छोडना
(हारना) *п*

уперёт́ся *сов см* упирать-
ся

упира́ться *несов* 1 टेकना
тэк'нā *п*, टेक रहना тэк рах'нā
нп, टेक लेना тэк лэнā *п*, सहारा
लगाना (लेना) саḥārā лагāнā (лэнā)
п (*का वो что-л*), 2 *перен разг*
(*встречать препятствие*) रुकावट
милна рукават мил'нā *нп*, 3 *пе-*
рен разг (упрямиться) जिद (हठ)
करना зид (ḥatṭ) кар'нā *п*, टेक
गहना (पकडना) тэк гах'нā (пакар'-
нā) *п*

упи́танный *прил* मोटा मोतā,
मोटा-ताजा मोтā-тāзā, मुस्टडा му-
стандā

упла́та *ж* अदायगी адāй'гй *ж*,
अदा адā *ж*, भुगतान б'уг'тāн *м*,
चुकौता чукаотā *и* (*особ долга*)

уплати́ть *сов см* упла́чивать
упла́чивать *несов* चुकाना чу-
кāнā *п*, चुका देना чукā дэнā *п*,
अदा करना адā кар'нā *п*

уплотне́ние *с* 1 (*действие от*
гл уплотня́ть) घना करना г'анā
кар'нā *и*, 2 (*состояние от гл*

уплотня́ться) घना हो जाना $g^xanā$ ho $djānā$ np

уплотни́ть *сов см* уплотня́ть

уплотня́ть *несов 1* [ज्यादा]

घना करना [ज्यादा] $g^xanā$ $kar'nā$ n ,
2 *перен (напр квартиру)* [एक कमरे में] ज्यादा आदमी बसाना [एक कम'रे में] $zjādā$ $ād'mi$ $basā-nā$ n

уплотня́ться *несов* घना हो जाना $g^xanā$ ho $djānā$ np

уплыва́ть *несов* तैरना $taēr'nā$ np , तैर जाना $taēr$ $djānā$ np (о пловце), रवाना होना (हो जाना) $равānā$ $хонā$ ($хо$ $djānā$) np (о судне), जाना $djānā$ np , चलना $чал'nā$ np (на судне), वहना $бах'nā$ np , वह जाना $бах$ $djānā$ np (уноситься течением)

уплы́ть *сов см* уплыва́ть

уподо́биться *сов см* уподобля́ться

уподобля́ться *несов* अनुरूप (सदृश) हो जाना $анурूप$ (са-дриш) $хо$ $djānā$ np (के कому-л, чему-л), मिलना-जुलना $मिल'nā-джул'nā$ np

упоё́ние с उमग $уманг'$ $ж$, हर्षविश $харшāвэш$ m

упойте́льный *прил* उमगी $уманги$, आनददायक $āнанд'-дāйяк$, अमृतमय $амрит-май$

уполза́ть *несов* रेगना $rēg'nā$ np , रेग जाना $rēg$ $djānā$ np , चलना $чал'nā$ np (हाथ के बल на *руках*, घुटनो के बल *на коленях*,

घुटनो और हाथो के बल *на четвереньках*, पेट के बल *на животе*)

уползти́ *сов см* уполза́ть

уполномо́ченный 1 *прич*

от уполномо́чить, 2. *сущ м* अधिकारसपन्न नुमायदा (प्रतिनिधि) $ад'хикār-сампанн'$ $нумāйандā$ (प्रतिनिदि'и) m

уполномо́чивать *несов* अधिकार देना $ад'хикār$ $дэнā$ n , अधिकार से सपन्न करना $ад'хिकār$ $से$ $сампанн'$ $кар'nā$ n

уполномо́чить *сов см* уполномочивать

упомина́ние с जिक्र $зикр'$ m , उल्लेख $уллэк'$ m

упомина́ть *несов* जिक्र (उल्लेख) करना (कर देना) $зикр'$ ($уллэк^x$) $кар'nā$ ($кар$ $дэнā$) n (का *о чем-л*).

упомяну́тый *прич* от упомяну́ть, ऊपर बताया गया $уपर$ $батайā$ $гайā$, पूर्वोक्त $пूरवोक्त'$, उल्लिखित $уллик'ит$

упомяну́ть *сов см* упомина́ть

упо́р m 1 टेकना $тэк'nā$ n , 2 (*предмет, место*) टेक $тэк$ $ж$, सहारा $сахāрā$ m , टेकन $тэкан$ m , ◇ देलать ~ जोर देना n (पर *на чем-л*), *смотрéть в* ~ टक-टक देखना n , टकटकी बाँधना (*लगाके देखना*) n

упо́рн||ый *прил* 1 (*твёрдый, непреклонный*) दृढ़ $дрир^x$, सख्त $сахт'$, जबरदस्त $забар-даст'$ (*напр*

о борьбе), оказáть ~ое сопротив-
лѣние डटकर मुकाबला (सामना)
करना *n* (का *кому-л*, *чему-л*),
सख्त (जबरदस्त) मुकाबला करना *n*
(का *кому-л*, *чему-л*), 2 (упрямый)
हठी ख़ात^खи, हठीला ख़ात^खिलā, जिद्दी
зид्दी, दुराग्रही दुरāग्राहि

упóрство *c* 1 दृढता द्रिर^खтā
ж, अटलता अतल^खतā *ж*, 2 (упрям-
ство) जिद зид *ж*, हठ ख़ात^ख *м*,
आग्रह āग्राह *м*

упóрствовать *несов* दृढ
(कायम) रहना द्रिर^ख (कāयाम) राख^खнā
нп, जिद (हठ) करना зид (ख़ात^ख)
кар^खнā *n*, जिद पर अडना зид пар
ар^खнā *нп* (की *в чем-л*; *упря-*
миться)

упорядоченный *прич* от
упорядочигь, अच्छी तरह बढोवस्त
किया हुआ अच^खи тарах банд-о-बास^г
кийā хуā, नियमित नийामित, सु-
व्यवस्थित सु-व्यावास्त^खит

упорядочивать *несов* ठीक-ठाक
करना त^खик-त^खāक кар^खнā *n*, तरतीब
देना тар^खтиб дēнā *n* (को *что-л*),
सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त^खित
кар^खнā *n*

упорядочить *сов см* упоря-
дочивать

употребительный *прил* चल-
ता चाल^खतā, चालू चāलू, प्रचलित प्रा-
चालित

употребить *сов см* употребе-
лять

употреблѣние *c* इस्तेमाल

истэмāл *м*, प्रयोग प्रайог *м*, उप-
योग उपायог *म*

употреблѣть *несов* इस्तेमाल
(प्रयोग, उपयोग) करना истэмāल
(प्रायोग, उपायोग) कार^खनā *n* (का
что-л), काम लेना कāम लēनā *n* (से
что-ल), काम (व्यवहार) में लाना
कāम (व्याव^खार) मē लāनā *n* (*при-*
менять в работе, вводить в упот-
ребление)

управдóм *м* (управляющий
домом) घर का प्रबध करनेवाला ग^खार
कā प्राबанд^ख кар^खнē-वāलā *म*

упрāвиться *сов см* управ-
ляться

управлѣние *c* 1 इतिजाम
интиजāм *म*, प्रबध प्राबанд^ख *म*,
सचालन सानचāलन *म*, शासन शāсан
म (गосударством), 2 (машиной)
चलाना चालāनā *म*, 3 (учреждение)
महकमा माख^खकāmā *म*, कार्यालय
कāर्यालāय *म*, विभाग विब^खāग *म*,
~ делāми प्रबध-विभाग *म*

управлѣть *несов* 1 शासन
(राज्य) करना शāसान (रāदजि)
кар^खनā *n* (गосударством, का
чем-л), इतिजाम (प्रबध, सचालन)
करना интиजāम (प्राबанд^ख, सान-
चāलन) कार^खनā *n* (делāми; का
чем-л), 2 (машиной) चलाना चा-
लāनā *n*, ~ автомобилем मोटर
चलाना (को ड्राइव करना) *n*

управлѣться *несов разг* काम
करना कāम कार^खनā *n*, पूरा करना
पुरā कार^खनā *n*

управляющий *м* प्रवचक प्रा-
बанд^хак *м* , परिचालक परिचाल-
лак *м*

упражнѣни||е *с* मश्क машк'
м , अभ्यास аб^хиās *м* , कसरत кас'-
рат *ж.* , व्यायाम виāиām *м* (гимна-
стическое), воѣнные ~я [फौजी]
कवायद *ж*

упражнѣться *несов* मश्क
(अभ्यास) करना машк' (аб^хиās)
кар'нā *п* (का व чем-л) , कसरत
(व्यायाम) करना кас'рат (виāиām)
кар'нā *п* (заниматься гимнасти-
кой)

упразднѣние *с* मसूखी māсūхй
ж , निवारण нивāран *м* , उत्सादन
утсāдан *м*

упразднѣть *сов см.* упразд-
нѣть.

упразднѣть *несов* मसूख (उत्सा-
दित) करना (कर देना) māсūх
(утсāдит) кар'нā (кар дēнā) *п* ,
перен अत (निवारण) करना (कर
देना) अन्त' (निवारण) кар'нā (кар
дēнā) *п* (का что-л) .

упрāшивать *несов* आरजू-
-मिन्नत करना āр'зū-миннат кар'нā
п , अनुरोध करना анурад^х кар'нā
п (से кого-л)

упрѣк *м* फ़िडकी द्ज^хир'кй *ж* ,
निदा निन्दā*ж* , आक्षेप āкшэп *м* , сде-
лать ~फ़िडकी देना *п* , निदा करना *п* .

упрекāть *несов* फ़िडकी देना
द्ज^хир'кй дēнā *п* , निदा करना नि-
дā кар'нā *п* (की кого-л , что-л) ,

आक्षेप करना āкшэп кар'нā *п* (पर,
के प्रति को-л , что-л)

упрекнūть *сов см* उप्रेकāть.
упросītь *сов см* उपрāшивать
упростītь(ся) *сов см* упро-
щāть(ся)

упрōчивать *несов* कायम (मज्ज-
वूत, सुदृढ) बनाना kāиām (माз'бूत,
су-द्रिर^х) банāнā *п* . (को что-л)

упрōчиваться *несов* कायम
(मज्जवूत, सुदृढ) होना (हो जाना)
kāиām (माз'बूत, सु-द्रिर^х) хōнā (खो
द्जāнā) *нп*

упрōчить(ся) *сов. см* упрōчи-
вать(ся)

упрощāть *несов* सादा (सरल)
करना сādā (सरल) кар'нā *п* , सहज
(आसान) बनाना сахāдж (āсāн) ба-
нāнā *п* (делать менее сложным)

упрощāться *несов* सादा (सरल)
होना (हो जाना) сādā (सरल) хōнā
(खो द्जāнā) *нп* , सहज (आसान)
बनाना साхāдж (āсāн) бан'нā *нп*
(становиться менее сложным)

упрōщение *с* 1. (действие от
гл упрощāть) सादा (सरल) करना
сādā (सरल) кар'нā *м* , सरलीकरण
сар'лй-каран *м* , 2 (состояние
от гл упрощāться) सादा (सरल)
हो जाना сādā (सरल) खो द्जāнā
म , सरलीकरण सार'लй-कारण *म*

упрūгий прил लचीला लचйлā,
लचकदार लचाक-дār, चिमडा चिम'рā

упрūгость *ж* लचक लचाक *ж* ,
लचीलापन लचйлā-पान *म* .

упряжка *жс* एक साथ जोते हुए
घोड़े *эк* sāṭṭṣ *джотэ* ẖuṛṛ g'orṛ *м*
мн

у́пряжь *жс* घोड़े का साज-सामान
g'orṛ kâ sāz-sāmān *м*, घाड़े का साज
g'orṛ kâ sādṣ *м*, जोत *джот* *жс*

упря́миться *несов* जिद (हठ,
आग्रह) करना *зид* (ẖatṣ, āgrāẖ)
kar'nā *п*, टेक पकड़ना *тэк* пакар'-
nā *п*

упря́мство *с* जिद *зид* *жс*, हठ
ẖatṣ *м*, टेक *тэк* *жс*, आग्रह āgrāẖ *м*

упря́м||ый *прил* जिद्दी *зиддй*,
हठीला ẖatṣīlā, हठी ẖatṣī, फ़ाँकты
— —ая вещь वास्तविकता दुर्दम्य
चीज है

упря́тать *сов* छिपाना *ч'ипānā*
п, छिपा देना (लेना) *ч'ипā* *дэнā*
(лэнā) *п*

упуска́ть *несов* 1 हाथ से जाने
देना ẖātṣ + sā *джānэ* *дэнā* *п*,
निकल भागने देना *никал* b'āg'nṛ
дэнā *п* (давать возможность
уйти), 2 *перен* खोना *к'онā* *п*,
खो देना *к'о* *дэнā* *п*, छोड़ना *ч'ор'-*
нā *п*, — *слўчай* मौका (अवसर)
हाथ से खोना (जाने देना) *п*, मौका
छोड़ना *п*, *слўчай* *был* *упўщен*
मौका (अवसर) हाथ से निकल गया,
он *упустыл* *слўчай* मौका (अवसर)
उस के हाथ से निकल गया, ◇ — *из*
виду नजर (दृष्टि) से गायब (लुप्त)
हो जाना *नп* (की *о* *ком-л*), भूलना
п, भूल जाना *नп* (забывать)

упусты́ть *сов* *см* *упўскать*

упущéние *с* [भूल-]चूक [b'ul-]
चूक *жс*, गलती गल'तй *жс* कसूर
kasūr *म*, अपराध ап'рāдṣ *м* (ви-
на)

урā *межд* जय-जय! *джай-*
-джай!, वाह-वाह! vāẖ-vāẖ!, हुर्रा!
ẖurrā!

уравнёние *с* 1 बराबर (समान)
करना *бар-ā-бар* (samān) kar'nā *п*,
समीकरण *самй-каран* *м*, 2 *मत*
समीकरण *самй-каран* *म*

урав́нивать *несов* बराबर
(समान) करना *бар-ā-бар* (samān)
kar'nā *п*

уравнй́тельный *прил* बराबर
(समान) करनेवाला *бар-ā-бар* (sa-
mān) kar'nṛ-vālā

уравно́вэсить *сов* *см* *урав-*
новэшивать

уравно́вэшенный 1 *прич* *от*
уравно́вэсить, तुला हुआ *тулā* *хуā*,
समतुलित *сам-тулит*; 2 *прил* (*о*
человеке) शांत *шāнт'*, निर्द्वन्द्व *нир-*
д्वанд्व'

уравно́вэшивать *несов* तौल
बराबर (समान) रखना *таол* *бар-ā-*
-бар (samān) rakṣ'chā *п*, *समतुलित*
करना *сам-тулит* kar'nā *п*, घड़ा
करना (रखना) *д'арā* kar'nā (rakṣ'-
nā) *п*

уравня́ть *сов* *см* *урав́нивагь*
урагāн *м* आँधी *āḍṣī* *жс*, तूफान
tūfān *म*, भक्कड़ *дж'аккар* *и*

ура́н *м* *лим* यूरेनियम *йурэни-*
иам *м*

урва́ть *сов см* урыва́ть

урду́ *м* उर्दू उर्दू *ж*

урегули́ровать *сов* नियमित

करना *нийमित* кар'на́ *п* (*упо-
рядочить*), सुलभाना सुл'дж^хānā
п, हल (तय) करना खाल (तय)
кар'на́ *п*, समाधान करना, самā-
द^хān кар'на́ *п* (का *что-л*, *напр*
вопрос, проблему)

урэ́зать *сов см* урэ́зывать

уреза́ть *несов см* урэ́зывать

урэ́зывать *несов* 1. काटना

kāṭ'nā *п*, काट डालना kāṭ dāl'nā
п, 2 *перен* काट-छाँट करना kāṭ-
ч^хāṭ кар'на́ *п* (*मे ~~что-л~~*), घटाना
g^хatānā *п*, घटा देना g^хatā dēnā *п*

у́рна *ж* 1. (*избирательная*) मत-

पत्रो का सङ्क मत-पात्रो का सङ्क
м, मतदान-पेटी मत-дān-пэти *ж*;

2. (*погребальная*) शव की राख
रखने का ककस शव कй rāk^х rāk^х -
нэ का бакас *м*.

у́ровень *м* *прям*, *перен* सतह

сатах *ж*, तल ताल *м*, स्तर стар
м, धरातल d^хarā-tāl *м*; ~ воды
в рекé нदी मे पानी की सतह *ж*,
नदी का धरातल *м*, ~ моря समुद्र
(समुद्र) की सतह *ж*, समुद्रतल *м*,
жйзненный ~ रहन-सहन का दर्जा
(स्तर) *м*, जीवनस्तर *м*, जीवनमान
м, культурный ~ सास्कृतिक तल
(धरातल) *м*.

урóд *м* बड़ा बदसूरत (कुरूप)

आदमी барā बाद-сूरत (कु-रूप)
ад'ми *м* (*некрасивый человек*), बड़ी

बदसूरत (कुरूप) औरत बरй बाद-
-सूरत (कु-रूप) औरत *ж* (*некра-
сивая женщина*)

уродí||ться *сов* पैदा होना (हो
जाना) पाэдā хонā (खो दजānā) *нп*,
लगना लाग'на́ *нп*, लग जाना लाग
दजānā *нп* (*о плодах*), в ётом
годý ~лось мнóго хлéба इस साल
मे गेहूँ की फसल बहुत अच्छी है.

урóдливый *прил* (*некрасивый*)
भद्दा б^хаддā, बड़ा बदसूरत барā बाद-
-सूरत, कुरूप कु-रूप

урóдовать *несов* 1. बदसूरत
वनाना बाद-सूरत банānā *п*, सूरत
(रूप) बिगाडना सूरत (रूप) बिगār'-
nā *п*, विरूपित करना विरूपित
кар'на́ *п*, 2. (*портить, ломать*)
[तोडकर] बिगाडना [тор'кар] би-
гār'nā *п*

урóдство *с* (*некрасивость*)
भद्दापन б^хаддā-пан *м*, बड़ी बद-
सूरती बरй बाद-сूर'ти *ж*, कुरूपता
कु-रूप'tā *ж*

урожа́й *м* फसल फасал *ж*,
उपज उपाज *ж*, खेत क^хэт *м* (*на
корню*), убирáть ~ фसल (खेत)
काटना *п*, अगूरो को तोडना *п* (*ви-
нограда*)

урожа́йность *ж* फसल फасал
ж, पैदावार पाэдā-вār *ж*

урожа́йный *прил* ~ год
उपजाऊ साल उप'джāу сāl *म*

уроже́нец *м* он — ~ Москвй
उस की जन्म-भूमि मास्को है उस कय
джанм'-б^хуми मास्को ख़ाэ, वह जन्मत

मास्को-निवासी है वाख़ джанм'ताख़
मास्को-निवासी है वा

уорóк м सबक сабак м (मज्
परन), पाठ प़ाठ^{ख़} म

уорóн м घटी ग़ाति^ज , नुकसान
नुक'सांन म , क्षति क्शति^ज , हानि
हांनि^ज , наносить ~ नुकसान
(क्षति, हानि) पहुँचाना न (को को-
मु-ल , चमु-ल) , нести ~ नुकसान
(क्षति, हानि) उठाना न

уорóнть сов 1 गिराना गिरāनā
न , गिरा देना गिरā दēनā न , छोड़
देना च़ोर दēनā न , 2 (автори-
тет, репутацию) घटाना ग़ातāनā
न , नुकसान (हानि) पहुँचाना नुक'सांन
(हांनि) पाख़ुचāनā न (को को-ल)

уорóчный прил मुकर्रर मुकार-
रार, निश्चित निश्चित

уорывáть несов разг छीनना
च़यि'नā न , छीन लेना च़यिन लēनā
न , निकाल लेना निकāl लēनā न

уорывками нареч कभी कभी
काब'यि काब'यि, अनियमित रूप से
अनिमित रूप सē

ус м 1 मूँछ मूँच^{ख़} ज , усы мूँछे
ज मн , 2 (животного) मूँछ मूँच^{ख़}
ज , 3 (насекомого) सींग सयंग म ;

◇ कितóвый ~ ह्वेल की हड्डी ज

усады́ть сов см уса́живать

уса́дьба ж 1 घर-सहित वारी
ग़ार-साहित बāरि^ज , 2 ист (по-
нещिला) रियासत रिनासат^ज ,
इलाका इलाका^न

уса́живать несов बैठाना बाэ-
त'āनā न , बैठ देना बाэт'ā दēनā न

уса́живаться несов 1 बैठना
बाэт'ā नन , बैठ जाना बाэт'ā दजā-
नā नन , उपविष्ट होना उप'विष्ट'
ख़ोनā नन , 2 (за дело) लगना लग'नā
नन , लग जाना लग दजāनā नन (मे,
पर за что-ल) , काम लेना काम लēनā
न (का за что-ल) , ~ за рабóту
काम शुरू करना न

уса́тый прил मूँछोवाला मूँच'ō-
वāलā

усва́ивать несов 1 अपनाना
अप'नāनā न , अपना लेना अप'नā लē-
नā न , 2 (запоминать) [समझकर]
सीखना (सीख लेना) [समाज'कार]
सयक'नā (सयक' लēनā) न , 3 (пищу)
पचाना पाचāनā न , हजम करना ख़ाजाम
कार'नā नन

усва́иваться несов (о пище)
पचना पाच'नā नन , हजम होना ख़ाजाम
ख़ोनā नन

усвоéние с 1. अपनाना अप'नāनā
म , अपना लेना अप'नā लēनā म , 2.
(запоминание) [समझकर] सीखना
(सीख लेना) [समाज'कार] सयक'नā
(सयक' लēनā) न , 3 (пищи) हजम
ख़ाजाम म , पचन पाचन म

усво́ить сов см усваивать

усéнвать несов [इधर-उधर]
वखेरना [इध'र-उध'र] बाक'अर'नā
न , छितराना च'ित'रāनā न , फैलाना
प'आलāनā न

усéрдие с सरगर्मी सर-गर्मी
ज , लगन लागन^ज , जोश जोश^न
न , उत्साह उत्साह^न , उद्योग उद्योग^न
न ; браться с ~м за какое-л

ускользѣть несов ! फिसलना
प'хिसал'нā *нп*, ~ из рук हाथो से

फिसलना *नप*, 2 *перен* (внезапно скрываться) खिसकना क^५िसक'नā *नप*, खिसक जाना क^५िसक द्जāनā *नप*, बच निकलना बच निकाल'नā *नप*, चुपके से सटक जाना चुप'कэ सэ सатаक द्जāनā *नप*

ускользнуть *сов см* ускользать

ускорение *с 1* (действие от *гл* ускорять) तेज करना (बनाना) तэз кар'нā (банāнā) *म*, रफ्तार (चाल, गति) बढ़ाना राफ्तār (चāl, गति) бар'āнā *म*, 2, (действие от *гл* ускоряться) तेज (शीघ्र) हो जाना तэз (шйг^५р') хо д्जāнā *म*, रफ्तार (चाल, गति) का बढ़ना राफ्तār (चāl, गति) कā бар^५'नā *म*

ускорить(ся) *сов см* ускорять(ся)

ускорять *несов* तेज करना (बनाना) तэз кар'нā (банāнā) *п* (की *что-л*), चाल बढ़ाना चāl бар'āनā *п* (की *что-л*), गतिवृद्धि करना गति-वृद्धि ^५и кар'नā *п* (की *что-л*)

ускоряться *несов* तेज (शीघ्र) हो जाना तэз (шйг^५р') хо д्जāнā *नप*, चाल बढ़ाना चāl бар^५'नā *नप* (की *о чем-л*)

уславливать(ся) *несов см* уславливаться

усладить *сов см* услаждать
услаждать *несов* खुश (प्रसन्न, आनंदित) करना खुश (प्रसन्न', आनंदित) кар'नā *п*

условіе *с 1* в разн знач

शर्त शर्त' *ж*, выполнять ~я
शर्तें पूरी करना *п*, स्तāवित् ~
शर्त लगाना *п*, принимать ~я शर्तें
मानना (स्वीकार करना) *п.*, на льгōт-
ных ~ях सुविधाजनक शर्तें पर, 2.
मन ~я (обстановка) हालत खā-
लāt *ж*, अवस्था अवस्त^५ā *ж*, परि-
स्थिति परिस्त^५िति *ж*, в особ^५ых
~ях खास (विशेष) हालत (अवस्था)
मे खās (विशेश) खāलāt (अवस्त^५ā) मē
условиться *сов см* условли-
ваться

условливаться *несов* शर्त कर-
ना (लगाना) शर्त' кар'नā (लागā-
नā) *п*, करार करना कारār кар'नā *п*

условно *нареч* शर्ती तौर पर
शर्ती ताोर पार, स्थितिपूर्वक स्त^५и-
ति-पूरवाक

условность *ж 1* अभिसमय
अब^५िसामय *म*, 2. (обычай) रस्म
расм' *म*, प्रथा प्रत^५ā *ж*

условный *прил 1* (с условием)
शर्ती शर्ती, सोपाधिक सोपाद^५ик,
2 (принятый) रस्म का расм'kā,
रीति के अनुसार होनेवाला रीति कэ
अनुसār खōनэ-वāलā

усложнение *с 1* (действие от
гл усложнять) उलझाना ул'дж^५-
āнā *म.*, उलझा देना ул'дж^५ā дэнā
म, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल,
कठिन) बनाना зйāдā (अद^५िक) पэ-
चйдā (जटिल, कट^५िन) банāनā *म*,
2 (состояние от *гл* усложнять-
ся) उलझन ул'дж^५ान *ж*, जटिल
अवस्था जटिल अवस्त^५ā *ж*

усложнить(ся) *сов см усложня́ть(ся)*

усложня́ть *несов* उलझाना *ул'-дж'ānā n*, उलझा देना *ул'дж'ā дэна n*, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल, कठिन) बनाना *зй'ādā (ад'ик) пэчй'дā (джатил, кат'ин) бан'ānā n*

усложня́ться *несов* उलझना *уладж'x'nā np*, उलझ जाना *уладж'x дж'ānā np*, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल, कठिन) हो जाना *зй'ādā (ад'ик) пэчй'дā (джатил, кат'ин) хо дж'ānā np*

услу́г||а *ж* खिदमत *хид'мат ж*, सेवा *сэвā ж*, оказывать ~у *खिदमत (сева) करना n (की кому-л)*, सेवा बजाना *n*, я к ва́шим ~ам *मैं आप की खिदमत में हाजिर हूँ, मैं आप की सेवा में उपस्थित हूँ*

услу́живать *несов* काम देना *кām дэна n*, टहल बजाना *тахал бадж'ānā n*, अच्छाई करना *ачч'āй кар'nā n*

услужить *сов см услуживать*

услужливый *прил* खिदमतगुजार *хид'мат-гуз'ār*, उपकारक *уп'-карак*

услыхать *сов см услышать*

услы́шать *сов* सुनना *сун'nā n*, सुन लेना *сун лэна n*

усмáтривать *несов (устанавливать, признавать)* देखना *дэк'x'nā n*, देख लेना *дэк'x лэна n*

усмехаться *несов* मुसकुराना

мус'курānā np, मुसकुरा उठना *мус'курā ут'x'nā np*, खीस निकासना (निपोडना) *к'йс никāл'nā (нипор'nā) n (злбно)*

усмехну́ться *сов см усмехаться*

усмёшка *ж* मुसकुराहट *мус'-курāхат ж*, मुसकान *мус'кāн ж*

усмире́ние *с* दवाना *даб'ānā n*, दमन *даман n*, कुचलना *кучал'nā m*

усмири́ть *сов см* усмиря́ть

усмиря́ть *несов* दवाना *даб'ānā n*, दवा देना *дабā дэна n*, दमन करना *даман кар'nā n (каг кого-л, что-л)*

усмотрёни||е *с* राय *рāи ж*, विचार *вич'ār m*, по своему́ ~ю *अपने विचारानुसार*

усмотрётъ *сов 1. см* усмáтривать, *2 (не терять из виду)* निगाह [मे] रखना *нигāх [мэ] рак'x'nā n (ко за кем-л, за чем-л)*, संभालना *сāб'āl'nā n (напр за детьми)*

усну́ть *сов 1* सो जाना *со дж'ānā np*, नीद में पड़ना *нй'д мэ пар'nā np*; *2 (о рыбе)* मरना *мар'nā np*, मर जाना *мар дж'ānā np*

усовершенство́вание *с* सुधार *суд'ār m*, सशोधन *сāшод'ан m*

усовершенство́ванный *1. прич от* усовершенство́вать, *2. прил* सगोधित *сāшод'ит*

усовершенство́вать *сов*

सुधारना суд'ār'nā *n*, सुधार (सशोधन) करना суд'ār (сāшод'ан) кар'nā *n* (को *что-л*), तरक्की (उन्नति) देना тарак्की (уннати) дэнā *n* (को *что-л*)

усомні́ться *сов* शक होना शक хонā *nn* (को *о ком-л*, का *в ком-л*, в *чем-л*), सदेह करना सандेह' кар'nā *n* (पर *в ком-л*, в *чем-л*)

успевáемость *ж* पढने (पढाई) मे तरक्की пар'нэ (пар'āй) मँ тарак्की *ж*

успевáть *несов 1* (делать *что-л в срок*) पाना पānā *n* (с *основой гл*), पकडना пакар'nā *n*, पकड लेना пакар лэнā *n* (*напр к поезду*), साथ-साथ चलना сāt'-сāt' чал'nā *nn* (*за кем-л*), я не успёл написать это письмо मैं यह चिट्ठी लिख नहीं पाया, 2. (*успешно заниматься*) पढने (पढाई) मे तरक्की करना пар'нэ (пар'āй) मँ тарак्की кар'nā *n*

успевáющий *1* *прич от* успеvать, 2 *сущ и* (об *ученике*) पढने (पढाई) मे तरक्की करनेवाला пар'нэ (пар'āй) मँ тарак्की кар'nэ-вāлā *n*

успётъ *сов сн* успевать *1*

успéх *м 1* (*удача*) कामयाबी kām-īābī *ж*, सफलता са-п'хал'tā *ж*, तरक्की тарак्की *ж*, प्रगति प्रागति *ж* (*прогресс*), फतह फा-ता' *ж*, जीत जीत *ж*, विजय वि-जय *ж*. (*победа*), имéть — काम-

याव (सफल) होना *nn*, добивáть-ся —а कामयाबी (सफलता) हासिल (प्राप्त) करना *n*, 2. (*признание, одобрение*) सफलता सा-п'хал'tā *ж*

успéшно *нареч* कामयाबी (सफलता) से (के साथ) kām-īābī (सा-प'хал'tā) सэ (कэ сāt'), सफलतापूर्वक सा-प'хал'tā-пूरवाक

успéшный *прил* कामयाव kām-īāb, सफल सा-п'хал

успока́ивать *несов 1* दिलासा (तसल्ली) देना дилāсā (तасал्लī) дэнā *n*, शात करना шāнт' кар'nā *n* (को *кого-л*, *что-л*), 2 (*умерято*) कम (धीमा, शात) करना кам (द'īmā, शāнт') кар'nā *n*, — гнев गुस्से को ठडा करना *n*

успока́иваться *несов 1* अपने आप को दिलासा (तसल्ली) देना ап'-нэ āп ко дилāсā (तасал्लī) дэнā *n*, शात होना (हो जाना) शāнт' хонā (खो джānā) *nn*, चैन लेना чаэн лэнā *n*, 2 (*удовлетворяться*) राग सतुष्ट होना सान्तुшт' хонā *nn* (से *на чем-л*), не — सतुष्ट होकर बैठ न रहना *nn* (से *на чём-л*)

успокоéние *с* इतमीनान it'mī-nān *n*, दिल-जमई दिल-джамай *ж*, शांति शāнти *ж*

успокойтёльный *прил* सतुष्ट (प्रसन्न) करनेवाला सान्तुшт' (प्रा-सन्न') кар'nэ-वāлā, शांतिदायक शāन्ति-дāयक, शोकहारी शोक-хāри.

успоко́иться *сов сн* успокан вагь(ся)

устá мн ओठ ठ^ख म, मुँह मू^ख म, ◇ на -х ओठो पर

уста́в м नियम नियाँम म. म्म, नियमावली नियाँमाली ज्ञ, — पार-
ति पाटी के नियम म म्म

устава́ть несов थकना त^खअ'नां
नप, थक जाना त^खअक द्जāनā नप, हारना खार'नां नप, ऊबना उब'नां नप; भर आना ब^खअर āनā नप (о руках, о лошади), — от ходьбы चलते चलते थक जाना नप, टाँग तोड़ना प

уста́вить(ся) сов см устав-
лять(ся).

устанавли́ть несов रखना राक^ख-
नां प, रख देना राक^ख दēनā प, लगाना लागāनā प, लगा देना लागा
दēनā प, करीने से रखना करीनē
सē राक^ख'नां प (расставлять в по-
рядке), चुनना चुन'नां प, चुन देना
चुन दēनā प (напр книги, посуду)

устанавли́ться несов. 1 (разме-
щаться) रखा जाना राक^खā द्जāनā
नप, लगाना लाग'नां नप, लग जाना
लाग द्जāनā नप., समाना सांमāनā
नप, 2. (устремлять взор) नजर
गडाना नाजर गारāनā प (पर, की
ओर ना को-ल, ना च-ल), आँखे
गाडकर देखना ँक^खइ गार'कार दēक^ख-
नां प, ताकना तāk'नां प

уста́лость ज्ञ थकान त^खअकāन
ज्ञ, थकावट त^खअकāवट ज्ञ, हार खार
ज्ञ, शिथिलता शित^खअल'ता ज्ञ, пре-
возмога́ть — थकान मिटाना प

уста́лый прил थका[-माँदा]
त^खअकā [-माँदा], [हारा-]थका [खā-

रा-] ग^खअकā, शिथिल शित^खअल, [परि-]
श्रात [पारि]श्रांग'

у́стал||^ज без -и विना थके
बिना त^खअकē, अनथक तीर पर अत-त^खअक
ताोर पार

устана́вливать несов 1. रख-
ना राक^ख'नां प, रख देना राक^खदē-
नā प, स्थापित करना (कर देना)
स्त^खअपित कार'नां (कार दēनā) प,
लगाना लागāनā प, लगा देना लागा
दēनā प (त^खअस मोतोर, मेकानिज्म),
जोड़ना द्जोर'नां प (सोबित्ता मा-
शिन), टिकाना तिकāनā प, ठहराना
त^खअख'रāनā प (удерживать в рав-
новесии), 2. (определять, узакони-
вать) मुकरर (निर्धारित) करना
मुकाररार (निरद^खअरित) कार'नां प,
ठहराना त^खअख'रāनā प, कायम (स्था-
पित) करना (कर देना) कāयाम
(स्त^खअपित) कार'नां (कार दēनā) प
(создавать, осуществлять, нала-
живать), — цēну कीमत (निर्ख)
मुकरर करना प, मूल्य निर्धारित
करना प, — रेकॉर्ड रिकार्ड का-
यम (स्थापित) करना प, — блока-
ду घेरा डालना प, 3 (доказы-
вать) साबित(प्रमाणित) करना (कर
देना) सāबित(प्रामāनित) कार'नां (कार
दēनā) प

устана́вливаться несов मुक-
रर (कायम, निर्धारित) होना (हो जा-
ना) मुकाररार (कāयाम, निरद^खअरित)
खōनā (खō द्जāनā) नप, आना āनā
नप, आ जाना ā द्जāनā नप (напр
о тишине); होना खōनā नप, हो

जाना खो джānā *нп* (напр о погоде)

установить(ся) *сов см* устанавливать(ся)

установка *ж 1 (действие)* लगाना лагānā *м*, जोड़ना джор'нā *м* (сборка), 2 (устройство, механизм) प्लॉट плāнт' *м*, मशीन машин *ж*, 3 (указание) हिदायत хидāиат *ж*, आदेश āдэш *м*, निर्देश нирдэш *м*, 4 (ориентация) रुख рух *м*, धारा д'ārā *ж*, मकसद мак'сад *м*, उद्देश्य उद्дэшй' *м* (цель)

установление *с 1* कायम करना кāйам кар'нā *м*, स्थापना ст'āп'нā *ж*, निर्धारण нирд'āран *м*, — मीरा अमन कायम करना *м*, शांति-स्थापना *ж*, 2 (доказательство) साबित (प्रमाणित) करना сāбит (прамāнит) кар'нā *м*

устарелый *прил* पुराने ढग का पुरāнэ д'анг' кā, अप्रचलित अपр'чалит, कालविरुद्ध кāl-вирудд'

устареть *сов* पुराना (कदीम, कालातीत) हो जाना пурānā (кадīm, кālātīt) хо джānā *нп*, पुराना पड़ जाना пурānā пар джānā *нп*

устать *сов см* уставать

устьно *нареч* जवानी [तौर पर] забāнй [таор пар], मौखिक रूप से маок'хик руп сэ

устьный *прил* [मुंह] जवानी [мүх'] забāнй, मौखिक маок'хик, ◇ —ая словесность कथित (मौखिक) साहित्य *м*

устой *мн перен* बुनियाद бунийād *ж*, नीव нйō *ж*, आधार āд'ār *м*, нравственные — नैतिक आधार *м*

устойчивость *ж 1* टिकाव тикāо *м*, स्थायित्व ст'āиитв' *м*, स्थिरता ст'хир'tā *ж*, 2 *перен*. (прочность) मजबूती маз'бүтй *ж*, दृढ़ता дрир'тā *ж*

устойчивый *прил 1* टिकाऊ тикāу, स्थायी ст'āйй, अटल а-тал, स्थिर ст'хир, 2 *перен* (твердый, прочный) मजबूत маз'бүт, दृढ़ дрир'

устоять *сов* संभलना сāб'ал'нā *нп*, संभल जाना сāб'ал джānā *нп*, *перен* डटना дат'нā *нп*, डटे रहना датэ рах'нā *нп*, सामना (मुकाबला) करना сām'нā (мукāб'lā) кар'нā *п* (удержаться, сохранивать свои позиции в борьбе, का перед кем-л, перед чем-л)

устраивать *несов 1* बंदोबस्त (प्रबंध, आयोजन) करना банд-о-баст' (прабанд', āйоджан) кар'нā *п* (ка что-л), 2 (строить, создавать, организовывать) बनावना банānā *п*, बनाव देना банā дэ-нā *п*, निर्माण करना нирмāн кар'нā *п* (ка что-л), — выставку नुमायश (प्रदर्शनी) करना *п*, — собрание सभा करना *п*, 3 (учинять) मचाना мачānā *п*, उठाना ут'ānā *п*, उठा (मचा) देना ут'ā (мачā) дэнā *п*, 4 — на работу

नौकरी देना नाок'रि दэнā *n*, रोज-
गार का इतिजाम (प्रबंध) करना роз-
-gār kā интиज़ām (прабанд^х)
кар'нā *n*, 5 (быть приемлемым)
मुनासिव (उचित) मालूम पडना (हो-
ना) мунасиб (учит) мālūm пар'-
нā (хонā) *нп* (के लिये кого-л)

устрáиваться *несов* 1. (на-
лаживаться) प्रवध किया जाना
прабанд^х кийā джāнā *нп*, दुरुस्त
(ठीक, कायम) होना (हो जाना) ду-
руст' (т^хйк, кāиам) хонā (хо
джāнā) *нп*, 2: ~ на рабóту
नौकरी हासिल (प्राप्त) करना नाо-
к'रि хāсил (прāпт') кар'нā *n*,
3. (располагаться) ठहरना त^хахар'-
нā *нп*, ठिकाना करना т^хикāнā
кар'нā *n*, ~ लāгерем पडाव डाल-
ना *n*, डेरा लगाना *n*

устранéние *с.* 1 (действие
от гл. устраня́ть) दूर करना дूर
кар'нā *м*, हटाना хātāнā *м*, मि-
टाना митāнā *м*, निवारण निवā-
ран *м*, 2 (действие от гл. устра-
ня́ться) दूर होना (हो जाना) дूर
хонā (хо джāнā) *м*, हटना хāt'нā
м, मिटना мит'нā *м*

устранить *сов см* устраня́ть

устраня́ть *несов* दूर करना (कर
देना) дूर кар'нā (кар дэнā) *n*,
हटाना хātāнā *n*, मिटाना митāнā
n, मिटा (हटा) देना митā (хātā)
дэнā *n*

устраня́ться *несов* दूर होना
(हो जाना) дूर хонā (хо джāнā)

нп, हटना хāt'нā *нп*, मिटना
мит'нā *нп*

устрáшать *несов* डराना да-
рāнā *n*, भयभीत करना б^хай-б^хит
кар'нā *n*

устрáшаться *несов* डरना дар'-
нā *нп*, डर जाना дар джāнā *нп*,
भयभीत होना (हो जाना) б^хай-б^хит
хонā (хо джāнā) *нп* (से кого-л,
чего-л)

устрáшение *с* डराना дарāнā
м, भयभीत करना б^хай-б^хит кар'-
нā *м*

устрáшить(ся) *сов см* устра-
шáть(ся)

устреми́ть(ся) *сов см* устре-
мля́ть(ся)

устремли́ение *с* उद्देश्य उद्दे-
शी' *м*, लक्ष्य लक्षी' *м*

устремли́ять *несов перен*: ~
взор नजर दौडाना назар даорā-
нā *n* (तक, की तरफ, की ओर на
кого-л, на что-л), आँखें गडाकर
देखना āк^х гарāкар дэк^хнā *n*,
निगाह (दृष्टि) जमाना (जमा देना)
нигāх (дришти) джамāнā (джамā
дэнā) *n* (पर на кого-л, на что-л),
~ внимāние द्यान देना д^хйāн дэ-
нā *n* (की तरफ, की ओर на ко-
го-л, на что-л)

устремли́аться *несов* 1 दौडना
даор'нā *нп*, दौड पडना даор пар'-
нā *нп*, झपटना ज^хапāt'нā *нп*,
लपकना лапак'нā *нп* (पर на ко-
го-л, на что-л), 2. *перен* (о

взоре) जमना джам'нā нп, जम जाना джам джāнā нп

у́стрица ж कस्तूरा касту́рā м
устро́ить(ся) сов см устрá-
ивать(ся)

устро́йство с 1 बदोवस्त (प्रबध, आयोजन) करना банд-о-баст' (пра-
банд^х, айоджан) кар'нā м (ка
чего-л), बनाना банāнā м, बना
देना банā дēнā м, निर्माण करना
нирмāн кар'нā м (создание),
2 (строй) ढाँचा д^хāчā м, नि-
जाम низām м, व्यवस्था वैयावस्त^ā
ж, संगठन сангат^хан м; обще-
ственное — सामाजिक व्यवस्था ж,
समाज-व्यवस्था ж, 3. (механизм,
конструкция) बनावट банāват ж,
रचना рач'нā ж

у́ступ м बाहर निकला (उभड़ा)
हुआ हिस्सा (भाग) бāхар ник'лā
(уб^х'рā) хуā хиссā (б^хāг) м, —
горы पहाड़ (पर्वत) से निकली (उभ-
ड़ी) हुई चट्टान ж

у́ступāть несов 1 देना дēнā
п, दे डालना дē дāl'нā п, त्याग
देना тйāг дēнā п, 2 (поддавать-
ся) दबना даб'нā нп, दब जाना
даб джāнā нп, मान लेना māн лē-
нā п (признавать), राजी होना
(हो जाना) рāзй хонā (хо джāнā)
нп (соглашаться, के लिये че-
му-л), 3 (быть не в состоянии
сравняться) कम (नीचे दर्जे का, नीची
श्रेणी का) होना (हो जाना) кам
(нйчē дарджē кā, нйчй шрēнй кā)

хонā (хо джāнā) нп (मे в чем-л,
से кому-л, чему-л), ◇ — доро́гу
रास्ता साफ करना п (के लिये ко-
му-л, чему-л)

у́ступіть сов см уступать

у́ступ||ка ж 1. रियायत रि-
यāйāt ж, छूट च^хут ж, समझौता
сам'дж^хаотā м (компромисс), ид-
ті на —ки रियायत देना п., по-
літика —ок दो और लो की नीति
ж, कुछ दे कुछ ले की नीति ж,
показная — दिखावे की रियायत ж,
2. (в цене) कमी कांमй ж, घटाव
г^хатао м, [दाम मे] रियायत [дām
мē] рийāйāt ж

у́ступчивый прил मान लेने-
वाला māн лēнē-вālā, मुलायम му-
лāйām, दबैल дабаэл

у́стье с मुहाना мухāнā м, दहा-
ना дахāнā м

у́сугу́бить сов см усугуб-
лять

у́сугублять несов ज्यादा सख्त
बनाना (बना देना) зйāдā сахт'
банāнā (банā дēнā) п, और भी
खराब करना аор б^хй харāб кар'-
нā п

у́сы мн см ус

у́сыновіть сов см усынов-
лять

у́сыновлѐние с गोद लेना год
лēнā м, दत्तकग्रहण दत्ताक-гра-
хāн м

у́сыновлять несов गोद लेना
(ले लेना) год лēнā (лэ лēнā) п.

(को *кого-л*), दत्तक लेना *даттак*
 лэнā *n*, अपना बेटा (पुत्र) बनाना
 (बना लेना) ап'нā бэтā (पुत्र') ба-
 нāнā (банā лэнā) *n*

усыпать *сов см* усыпāть

усыпāть *несов* बिखेरना *бик^xэр'-*
 нā *n*, छितराना *ч^xит'рāнā n*, डाल-
 ना *дāl'нā n*, बिखेर (डाल) देना *би-*
к^xэр (дāl) дэнā n (पर *что-л*,
 को *чем-л.*)

усыпāть *сов см* усыплāть

усыплāть *несов* सुलाना *сулā-*
 нā *n*, सुला देना *сулā дэнā n*,
 बेहोश करना *бэ-хोш қар'нā n*
 (*наркотиком*)

утаивать *несов* छिपाना *ч^xипā-*
 нā *n*, लुकाना *лукāнā n*, छिपा लेना
 (देना) *ч^xипā лэнā (дэнā) n*

утайть *сов см* утаивать

утаптывать *несов* रौदना *раōд'-*
 нā *n*, पैरो से कुचलना (कुचल
 देना) *паэрō сэ кучал'нā (кучал*
дэнā) n

утаскивать *несов 1* घसीटकर
 ले जाना *г^xасйт'кар лэ джāнā nп*,
 2 (*красть*) *разг* चोरी करना (कर
 लेना) *чорй кар'нā (кар лэнā) n*,
 चोराना *чорāнā n*, चोरा लेना *чорā*
лэнā n

утащāть *сов см* утаски-
 вать

утварь *м* साज-सामान *сāз-сāmān*
м nп, असवाव *ас'бāб м*, *домāш-*
няя ~ घरेलू चीजे *ж. mп*, खाट-
-खटोला м

утвердительный *прил* इकरा-
 री *ик'рārй*, स्वीकारात्मक *свйкārāt-*
мак

утвердītь *сов см* утверждāть

утверждāть *несов 1* (*призна-*
вать, одобрять) मजूर (स्वीकार)
 करना *манзूर (свйкār) кар'нā n*,
 मंजूरी देना *манзूरй дэнā n*, 2. (*за-*
являть) दावे के साथ कहना *дāvэ кэ*
сāt^x ках'нā n, निश्चय करके कहना
нишчай кар'кэ ках'нā n, दृढ़ता
 से कहना *дрир^xтā сэ ках'нā n*, 3
 (*установливать*) क़ायम (स्थापित)
 करना (कर देना) *кайām (ст^xāпит)*
кар'нā (кар дэнā) n

утверждēние *с 1.* (*одобре-*
ние) मजूरी *манзूरй ж*, स्वीकृति
свйкрити ж, 2 (*заявление*) दावा
дāvā м, कथन *кат^xан м*, 3
 (*установление*) स्थापना *ст^xāп'нā*
ж, सस्थापन *сāст^xāпан м*

утекāть *несов* वहना *бах'нā*
nп, वह जाना *бах джāнā nп*,
 निकल भागना *никал б^xāг'нā nп*
 (*о газе*)

утерētь *сов см* утирāть

утерпé||ть *сов* वाज रहना *бāз*
рах'нā nп, परहेज करना *пар'хэз*
кар'нā n (*से не сделать чего-л*),
 अपने को संभालना *ап'нэ ко сā-*
б^xāl'нā n, सह सकना *сах сак'нā*
nп, он не ~ *ли* कहाँ वह कहने
 से अपने आप को रोक नहीं सका

утеряť *сов* खोना *к^xонā n*,
 खो बैठना *к^xо баэт^xнā nп*, खो

देना क^०о дэнā *n*, गँवाना gāvā-nā *n*

утёс *м* चट्टान चат्तāन *ж*

утёчка *ж* रसाव расāо *м*, टपका тап'kā *м*, — gāza गैस का निकल भागना *м*

утёчь *сов см* утекать

утешать *несов* дिलासा (तसल्ली, सात्वना) देना дилāсā (तасал्लī, сāнत्व'nā) дэнā *n* (को को-го-ल, что-ल)

утешаться *несов* अपने आप को दिलासा (तसल्ली, सात्वना) देना ап'нэ āп को дилāсā (तасал्लī, сāнत्व'nā) дэнā *n*

утешение *с* дिलासा дилāсā *м*, तसल्ली तасал्लī *ж*, सात्वना сāнत्व'nā *ж*

утешительный *прил* तसल्ली-बख्श तасал्लī-बाхш', सात्वना देने-वाला сāнत्व'nā дэнэ-вālā, शोकहारी шок-хāрī

утешить(ся) *сов см* угешать (-ся)

утилизāция *ж* उपयोग упайог *м*, काम मे लाना kām mē lā-nā *м*, व्यवहार व्वाव'хāр *м*

утилизировать *сов и несов* उपयोग करना упайог кар'nā *n* (का что-ल), काम (व्यवहार) मे लाना kām (व्वाव'хāर) mē lānā *n*

утилитаризм *м* филос उपयोगितावाद упайогитā-вād *м*

утилитарный *прил 1* (узко практический) उपयोगितावाद पर

अवलंबित упайогितā-वād пар ав'-ламбит, 2. (прикладной) व्यावहारिक व्वाव'хāरिक

утильсырьё *с* बची-खुची चीजे бачī-к^хучī чйзē *ж* *мн*

утирать *несов* पोछना पōч^х'nā *n*, पोछ डालना पōч^х дāl'nā *n*, साफ करना сāф кар'nā *n*, पोछकर साफ कर देना पōч^х'кар сāф кар дэнā *n*

утихать *несов* शात होना (हो जाना) шāнт' хонā (хो джāнā) *нп*, चुप (मौन) हो जाना चुप (मा-он) хо джāнā *нп* (замолкать), звук утīх आवाज गुम हो गई

утихнуть *сов см* утихать

ўтка *ж* बत्तक баттак *ж*, मुरगावी मुर'gābī *ж*, ◇ газетная — अखबार (समाचार-पत्र) की बेबुनियाद खबर *ж*

уткнуть *сов разг* गड़ना gār'nā *n*, छिपाना ч^хипānā *n*, छिपा देना ч^хипā дэнā *n* (спрятать), ◇ — нос в кнīгу किताब मे सिर गड़ाए बैठना *нп*, किताब पढ़ने मे डूब जाना *нп*

уткнуться *сов 1* गड़ना gar'nā *нп*, डूबना dūb'nā *нп*, लगना लाग'nā *нп* (मे वो что-ल), घुसना g^хус'nā *нп* (वрезаться), टकराना так'rānā *нп* (наткнуться, से वो что-ल), 2 *перен* — в окнó खिड़की मे आँखे गड़ाकर देखना क^хир'кī mē āk^х гарāкар дэк^х'nā *n*, — в кнīгу किताब मे सिर गड़ाए बैठ-

ना किताब मे सिर गारāэ баэт'нā
नп, किताव पढने मे डूव जाना कि-
ताब пар'нā मे डूब джāнā नп

утолить сов см утолять

утолщаться несов [और ज्यादा,
और अधिक] मोटा होना (हो जा-
ना) [аор зйāдā, аор ад'хик] मोता
खонā (खो джāнā) नп

утолщение с 1. (действие)
[और भी] मोटा करना [аор б'хй]
मोता кар'нā म, 2 (толстая
часть) मोटा हिस्सा (भाग) मोता
хиссā (б'хāг) म, मोटाई मोतāй ж

утолять несов बुझाना बुдж'хā-
нā न, बुझा देना बुдж'хā дэнā
न, तृप्ति करना (कर देना) त्रिप्ति
кар'нā (кар дэнā) न (की что-л)

утомительный прил थकाने-
वाला त'хакāнэ-вālā, थकाऊ त'хакāу

утомить(ся) сов см утом-
лять(ся)

утомление с थकावट त'хакāват
ж, थकान त'хакāн ж, शिथिलता
шит'хил'tā ж, श्रांति श्रāнти ж

утомлять несов थकाना त'хакāнā
न, थका देना (मारना, डालना) त'ха-
कā дэнā (мār'нā, дāl'нā) न, —
глазā आँखे थकाना न, आँखो का
तेल निकालना न

утомляться несов थकना त'хак'-
нā नп, थक जाना त'хак джāнā
नп, थकान आना त'хакāн āнā नп
(को о ком-л), आँखो पर जोर पडना
āк'б пар зор пар'нā नп (о гла-
зах, से от чего-л)

уто́нуть сов см утопа́ть

утончённость ж सूक्ष्मता सू-
क्ष्म'tā ж

утончённый прил सूक्ष्म सू-
क्ष्म', सम्य साб'хй', शिष्ट शिष्ट'
(напр о манерах)

утопа́||ть несов 1 डूबना дуб'-
нā नп, डूव जाना дूब джāнā नп,
डूव (डूवकर) मरना दूब (दूब'кар)
मार'नā नп (о живом существе),
2. перен. गóрод —ет в зéлени
शहर हरियाली का घर है शाखर
खारीāलй kā г'хар хāэ, शहर के
चारो ओर वाग और वागीचो की
बहार है शाखर कэ чārб ор бāг аор
бāгйчб кй, बाखार хāэ

утопа́ющий 1 прич डूवता
हुआ दूब'tā хуā, 2. суц м डूवता
[हुआ आदमी] дूб'tā [хуā āд'ми] м

утопи́ст м कल्पनावादी कल्प'-
नā-вāदй म

утопи́ть сов डुवोना дубонā न,
डुवो देना дубо дэнā न, जलमग्न
करना джал-маг्न' кар'нā न (को
что-л), डुवोकर मार डालना दु-
бокар мār дāl'нā न (живое су-
щество)

утопи́ться сов डूव मरना дूब
मार'нā नп

утопи́ческий прил 1. (несбы-
точный) काल्पनिक काल्प'ник, 2
(основанный на утопиях) कल्पना-
वादी कल्प'नā-वāदй

уто́пия ж कल्पनावाद कल्प'-
नā-वāद म

у^тр^б||а ж разг пेट पэт м ,
जठर джат^хар м , उदर удар м ,
в -е матери маँ (माता)की कोख मे

у^тр^бить сов см у^траивагь

у^тром нареч सुबह (प्रातःकाल)
को सुबाह (प्राताह-काल) को, दिन चढे
दिन चар^хэ, сего́дня - आज सुबह
को, आज सवेरे, за́втра - कल सुबह
को, कल सवेरे, вчера - कल सुबह
को, कल सवेरे

у^тружда́ть несов तकलीफ
(कष्ट) देना так'лиф (काशत') दēnā п.
(को को-л , что-л) , - себя́ तक-
लीф (कष्ट) उठाना п

у^трюг м इस्तरी ист'ри ж

у^трюжи́ть несов इस्तरी करना
ист'ри кар'нā п (पर что-л) .

уха́ ж मछली का शोरवा मच^х-
ली क़ा शор'ба м

уха́б м [सडक का] गढा [सा-
राक क़ा] गर^хā м , [सडक की]
खाई [साराक क़ि] क^хāй ж

уха́бистый прил ऊबड [-खा-
बड] उबार [-क^хāбар], ऊँचा-नीचा ūchā-
-нича, गढो (खाइयो) से भरा गर^хō
(क^хāийō) सэ б^харā

уха́жива^ть несов 1 निगरानी
(खबरगीरी) करना निग'рāни (хабар-
-гйри) кар'нā п (की за кем-л , за
чем-л) , पालना пāl'нā п., संभालना
sāb^хāl'нā п (иметь попечение),
खिदमत (सेवा) करना хид'мат (сэ-
вā) кар'нā п (की за кем-л , за
чем-л) , [सेवा-] शुश्रूषा करना [сэвā-]
शुश्रूशā кар'нā п (की за кем-л ,

за чем-л , прислуживать), 2 (за
женщиной) मुहव्वत (लगावट, प्रेमस-
पादन) करना मुхаббаг (лагāват,
прэм-сампāдан) кар'нā п

ух^вати́ть сов 1. पकडना па-
кар'нā п , पकड लेना пакар лēnā
п , 2 перен разг समझना сама-
дж^х'нā п , समझ लेना самадж^х лē-
нā п , समझ मे आना самадж^х мē
ānā пп (को о ком-л)

ух^вати́ться сов 1. [तेजी से,
शीघ्रता से] पकडना (पकड लेना)
[तэзи сэ, шйг^хр'tā сэ] пакар'нā
(पाкар лēnā) п ; 2 перен (вос-
пользоваться) इस्तेमाल (प्रयोग)
करना истэмāл (प्रायोग) кар'нā п
(का за что-л)

ух^итри́ться сов см ух^итрять-
ся

ух^итря́ться несов सकना сак'-
нā пп (употребляется с основной
гл) , पाना пānā п (употребляет-
ся с основной гл) , युक्ति निकालना
йукти никāл'нā п (की сделать
что-л) , उपाय निकालना упāи ни-
кāl'нā п (का сделать что-л)

ухищре́ние с चाल चāl ж ,
जोड़-तोड़ джор-тор м , दाँव-पेच дāо-
-пэч м

ухищра́ться несов चाल चलना
чāl чал'нā пп , जोड़-तोड़ लगाना
(लडाना) джор-тор лагānā (ларānā)
п , दाँव-पेच खेलना дāо-пэч к^хэл'нā п

ухмыльну́ться сов см ухмы-
ляться

УХМЫЛЯТЬСЯ *несов разг* मुस-
कुराना мус'курānā *нп*, दाँत निपोड-
ना दाँत निपोर'нā *п*

УХО *с* कान कान *м*, गोश गोш
म, कर्ण карн' *м*, कनौती कानाот्ति
жс (животного), заткну́ть у́ши
कान बंद करना *п*, драть за́ уши
कान उमेठना (ऐठना, मारना) *п*, по-
водить уша́ми (о животном) कनौ-
तियाँ खड़ी करना *п*, ◇ пропустіть
мімо уше́й सुनी अनसुनी करना *п*,
наостріть у́ши कान खड़े करना *п*,
говори́ть на ухо कान मे कहना *п*

УХО́Д *м* 1 जाना джānā *м*, चला
जाना चалā джānā *м*, बिदा बिदā
жс, रुखसत рух'сат *жс*, रवानगी
равāн'гй *жс*, प्रस्थान प्रаст'āн *м*
(отправление, отъезд), — *с* дол-
жности ओहदे (पद) से हटना (हट
जाना) *म*, पदत्याग *म*, 2. (за кем-
либо, за чем-л) निगरानी निग'рā-
नй *жс*, खबरगीरी хабар-гйрй *жс*,
पालना पāl'нā *м*, सँभालना सāб'āl'-
нā *म* (попечение), तीमारदारी तй-
мār-дārй *жс*, सेवा सэвā *жс*, परिचर्या
паричарйā *жс* (за больным)

УХО́ДИТЬ *несов* 1 जाना джānā
нп, चला जाना चалā джānā *нп*,
रवाना होना равānā хонā *нп* (के
लिये куда-л), प्रस्थान करना प्रा-
स्त'āн кар'нā *п* (отправляться),
वीतना बйत'нā *нп*, गुजरना गुзар'-
нā *нп*, व्यतीत होना वйātйत хонā
нп, निकल जाना निकाल दजānā
нп (о времени), — *с* работы ओह-

दे से हटना (हट जाना) *нп*, पद-
त्याग करना *п*, — *со* сцёны रगभूमि
त्यागना *п*, वрэмя ушлō वक्त (समय)
निकल गया, 2 (от опасности и
т *п*) बचना бач'нā *нп*, बच जाना
бач джānā *нп*, बच निकलना бач
निकाल'нā *нп*; 3 (расходо́ваться)
खर्च होना харч' хонā *нп*, व्यय
किया जाना вйāй кийā джānā *нп*
(का о чем-л), на погрúзку вещьй
в пóезд ушлō полчасā सामान गाडी
पर रखने मे आधा घटा लगा

УХУДША́ТЬ *несов* और भी खराब
करना (कर देना) аор б'хй харāб
кар'нā (кар дэнā) *п*, बिगाडना
бигār'нā *п*, बिगाड देना бигār дэ-
нā *п*

УХУДША́ТЬСЯ *несов* और भी
खराब होना (हो जाना) аор б'хй
харāб хонā (хо джānā) *нп*, बिगड-
ना бигар'нā *нп*, बिगड जाना бн-
гар джānā *нп*

УХУДШÉНИЕ *с* 1 (действие)
और भी खराब करना (कर देना) аор
б'хй харāб кар'нā (кар дэнā) *п*,
बिगाडना бигār'нā *म*, बिगाड देना
бигār дэнā *म*, 2 (состояние) और
भी खराब होना (हो जाना) аор б'хй
харāб хонā (хо джānā) *п*, बिगडना
бигар'нā *म*, बिगड जाना бнгар
джānā *म*

УХУ́ДШИТЬ(СЯ) *сов* *си* уху-
дшать(ся), положение ухúдшилось
हालत ने बहुत गभीर रूप धारण कर
लिया है хāлат нэ бахут гамб'пр

रूप द'ारान कार लीन'ा हाэ, हालत (परिस्थिति) विगड गई खालत (परिस्थिति) बिगार गाय

уцелётъ *сов* वचना बच'на *न*, वच जाना बच द'ान' *न*, वच निकलना बच निकाल'на *न*, जीवित रहना द'िवित राख'на *न* (*остаться в живых*)

уцепйтъся *сов* [जोर से] पकड़ना (पकड़ लेना) [зор с'е] पाकार'на (पाकार ल'ना) *н*

участвовать *несов* 1 हिस्सा (भाग) लेना ख'сс' (б'аг) ल'ना *н* (*में в чем-л.*), शामिल (सम्मिलित) होना शामिल (सम्मिलित) ख'ना *न*, 2. (*иметь долю, пай*) हिस्सेदार (अंशभागी) होना ख'сс'-द' (अंश-ब'ाग) ख'ना *न*

участие *с* 1. हिस्सा (भाग) लेना ख'сс' (б'аг) ल'ना *म*, साझा स'द' *म.*, हिस्सेदारी ख'сс'-द' *ज*, सह-भागिता स'ख'-ब'ागिता *ज* (*в товариществе, компании*), 2. (*со-чувствие*) हमदर्दी ख'म-द'र्दी *ज*, सहानुभूति स'ख'ानुब'ुति *ज*

участйтъся *сов см* учащ'а-
ся

участвливый *прил* हमदर्द' ख'म-
-द'र्द', सहानुभूतिपूर्ण' स'ख'ानुब'ुति-
-पूरन'

участвник *м* हिस्सा (भाग) लेने-
वाला ख'сс' (б'аग) ल'ने-वाला *म*,
हिस्सेदार ख'сс'-द' *म*, [सह] भागी
[स'ख'-] ब'ाग *म*, सदस्य सदस' *म*
(*напр движения*), — *соревонов'ания*

प्रतियोगी *न*, — забастовки हड़ता-
ली *म*

участвок *м* 1 (*земли*) [जमीन
का] टुकड़ा (भाग) [जमीन का] टुक'-
ра (б'аг) *म*, भूभाग ब'ु-ब'ाग *म*,
हिस्सा ख'сс' *म*, भाग ब'ाग *न*
(*часть*), 2. *перен* (область, сфе-
ра) क्षेत्र क्श'त्र' *म*, 3 (*часть*
фронта) हिस्सा ख'сс' *म*, भाग ब'ाग
म, अचल अंचल *म*, 4 (*админи-
стративный*) क्षेत्र क्श'त्र' *म*, из-
бир'ательный — निर्वाचन-क्षेत्र *म*

участв *ж* किस्मत किस्मत *ज*,
भाग्य ब'ाग' *म*

**учащ'а-
ться** *несов* ज्यादा
(अधिक) अकसर हो जाना з'ाद'а
(अद'ख'िक) अक'सर हो द'ान' *न*;
पुल्स участв'ल' नाडी की गति और
भी द्रुत हो गई

учащ'ийся 1. *прич от* учйт'ся,
2 *сущ* *म* छात्र च'ात्र' *म*, शागिर्द
शागिर्द' *म* (*школьник*), विद्यार्थी
विद्य'ार्थ' *म* (*студент*)

учёба *ж* पढाई [-लिखाई] प'र'ाय
[-लिख'ाय] *ज*, अध्ययन अद'य'ान *म*

учёбник *м* पढाई (कोर्स) की
किताब प'र'ाय (कोर्स) की किताब
ज, पाठ्य-पुस्तक प'ाठ'य'-पुस्तक *ज*,
अध्ययन-पुस्तक अद'य'ान-पुस्तक *ज*

учёбн'ый *прил* तालीम का त'ाली-
म का, शिक्षा-सबधी शिक्ष'ा-स'म-
-ब'न्ध'य, शिक्षोपयोगी शिक्षोपायोगी
(*служащий для обучения*), — *ые*
पोस'обия पाठ्य-सामग्री *ज*, — *год*
अध्ययन का साल (वर्ष) *म*, — *ое*

заведение पाठशाला *ж*, शिक्षालय *м*, —ые часы पढाई के घटे *м* *мн*

учение *с* 1 पाठन पāт^хан *м*, अध्यापन ад^хиāпан *м*, शिक्षा देना शिकшā дэнā *м* (обучение), पठन пат^хан *м*, अध्ययन ад^хиāйан *м*, शिक्षा प्राप्त करना शिकшā прāпт' кар'нā *м* (изучение), 2. воен कवायद कавāйад *ж*, 3 (философское, политическое и т п) सिद्धात सिद्ध^хāнт' *м* *мн*, — марксизма-ленинизма मार्क्सवाद-लेनिनवाद के सिद्धात *м* *मн*

ученик *м* 1 छात्र च^хāтр' *м*, शिष्य шишй' *м*, 2 (последователь) चेला чэлā *м*, शागिर्द शāгирд' *м*, शिष्य шишй' *м*

ученица *ж* 1 छात्रा च^хāтрā *ж*, 2 (последовательница) चेली чэлй *ж*

ученический *прил* 1 छात्र का च^хāтр' кā, 2 перен (незрелый) कच्चा каччā

ученичество *с* (обучение ремеслу) शागिर्दी शāгирдй *ж*, उम्मेद-वारी उम्मэд-вārй *ж*

ученость *ж* पंडिताऊपन पāндитāу-пан *м*, पांडित्य पāндितй' *м*, विद्वत्ता видваттā *ж*

учёный 1 *прил* वैज्ञानिक वाэ-гйāник, विद्वत्तापूर्ण видваттā-пूरн', 2 *прил* (о человеке) ज्ञानी гйāнй, ज्ञानसपन्न гйāн-сампанн', 3 *сущ* *м* वैज्ञानिक वाэгиāник *м*, पंडित पāндит *м*, विद्वान् видвāн *м*

учёсть *сов см* учітывать
учёт *м* 1 शुमार шумār *м*, हिसाब хисāб *м*, गणना ган'нā *ж*, — товаров माल का [निर्दिष्टकालिक] हिसाब *म*, с-ом खयाल (ध्यान) रखते हुए (का чего-л), 2 (регистрация) दर्ज дардж' *म*, रजिस्टरी राज्जिस्त'рй *ж*, निबधन निबанд^хан *म*, взять на — दर्ज (रजिस्टर) करना *п*, 3 (векселей) सकारना सा-кар'нā *म*

учётн||ый *прил* 1. हिसाबी хисāбй, —ая вѣдомость हिसाबी फारम *म*, 2 *эк*: — процѣнт विनिमय की दर विनिमाय कй дар *ж*

учйлище *с* पाठशाला पāत^х-шā-лā *ж*, विद्यालय видйāлай *म*, स्कूल स्कूल *म*, ремёсленное — धधा सिखानेवाली पाठशाला *ж*

учинйть *сов см* учинять

учинять *несов* — скандал ऋग-डा उठाना дж^хаг'рā ут^хāнā *п*, — пāкосьт बादमाशी करना бāд-мāши кар'нā *п* (से кому-л)

учйтель *м* उस्ताद устāд *м*, शिक्षक шикшак *म*, अध्यापक ад^хйā-пак *म*

учйтельница *ж* उस्तानी устā-нй *ж*, अध्यापिका ад^хйāпикā *ж*, शिक्षिका шикшикā *ж*

учйтывать *несов* 1 हिसाब रखना хисāб рак'нā *п* (का что-либо), गिनती मे लाना гин'тй मē लāнā *п* (को что-л), 2 *перен* ध्यान मे रखना (लेना) д^хйāн мē

рак^{x'}нā (лэнā) *n* (को *что-л*),
 ध्यान देना द^{x'}यāन дэнā *n* (पर *что-*
либо), 3 (वексель) सकारना са-
 कār'нā *n*

учить *несов* 1 पढाना пар^{x'}āнā
n, सिखाना сик^{x'}āнā *n*, तालीम
 (शिक्षा) देना тāлим (шикшā) дэнā
n (को *кого-л*, *что-л*), 2 (усваи-
 вать) सीखना сйк^{x'}нā *n*, पढना
 пар^{x'}нā *n*, अध्ययन करना ад^{x'}йā-
 йан кар'нā *n* (का *что-л*); ~ на-
 изусть जवानी याद करना *n* (को
что-л), कठस्थ करना *n* (को *что-*
либо)

учиться *несов* सीखना сйк^{x'}нā
n, पढना пар^{x'}нā *n*, तालीम (शि-
 क्षा) पाना тāлим (шикшā) пāнā *n*,
 शिक्षा ग्रहण करना шикшā грахан
 кар'нā *n*, он учится в десятом
 клāссе वह दसवी जमात (श्रेणी) मे
 तालीम (शिक्षा) पा रहा है, ~ без
 отрыва от производства अपना
 काम छोडे वगैर तालीम (शिक्षा) पा-
 ना *n*, ♦ ~ на ошибках गलतियो
 से सीखना *n*

учредитель *м* स्थापक स्त^{x'}āпак
м, सस्थापक सāсг^{x'}āпак *м*

учредительн||ый *прил* . ~ое
 собрāние विधान-निर्मात्री परिषद्
 (सभा) вид^{x'}āн-нирмāтрй паришад
 (सāб^{x'}ā) *ж*, सविधान-परिषद् सāви-
 द^{x'}āн-पारिषад *ж*

учредить *сов см* учреждать

учреждать *несов* कायम (स्था-
 पित) करना (कर देना) кāйам (स्त^{x'}ā-

पित) кар'нā (кар дэнā) *n*, वुनियाद
 रखना бунийād рак^{x'}нā *n* (की
что-л)

учреждение *с* 1. (действие)
 कायम (स्थापित) करना кāйам (स्त^{x'}ā-
 पित) кар'нā *м*, स्थापना स्त^{x'}āп'нā
ж, 2. (организация) दफ्तर दाф-
 тар *м*, सस्था सāст^{x'}ā *ж*, कार्यालय
 кāриāлай *м*

учтйвый *прил* शिष्ट शишт',
 विनीत винйत, सुशील су-шйल

ушйб *м* 1. (действие от *гл*
 ушибйть) चोट (ठेस) लगाना чот
 (т^{x'}эс) лагāнā *м*, चोट चот *ж*, ठेस
 т^{x'}эс *ж*, 2 (действие от *гл* уши-
 бйться) चोट (ठेस) लगना чот
 (त^{x'}эс) лаг'нā *м*, चोट खाना чот
 к^{x'}āнā *м*, 3. (ушибленное место)
 चोट चот *ж*, ठेस त^{x'}эс *ж*

ушибать *несов* चोट (ठेस) लगा-
 ना (देना) чот (त^{x'}эс) лагāнā (дэ-
 нā) *n*

ушибаться *несов* चोट (ठेस)
 लगना चот (त^{x'}эс) лаг'нā *нп* (को *о*
ком-л), चोट खाना चот к^{x'}āнā *n*

ушибйть(ся) *сов см* ушибать
 (-ся)

ушкó *с* игóльное ~ सूई का ना-
 का सूй कā नāкā *м*, सूई की आँख
 सूय कй āк^{x'} *ж*

ушн||óй *прил* कान का कāन कā,
 ~āя рāковина कर्णपाली *ж*

ущёлье *с* घाटी г^{x'}āти *ж*, दरā
 даррā *м*

ущемйть *сов см* ущемлять

ущемлѣние с (ограничение) मर्यादित (सीमित) करना मर्यादित (संमित) кар'нā м , घटाना г'атāнā м (напр авторитета)

ущемлять несов 1 (защем-
лять) दवाना дабāнā п , दवा देना
дабā дēнā п , 2 перен (ограничи-
вать) सीमित (मर्यादित) करना स-
मित (मार्यादित) кар'нā п , घटाना
г'атāнā п (напр авторитет,
права)

ущѣрб м 1. नुकसान нук'сāн
м , क्षति кшати ж , हानि хāни ж ,
наносить (причинять) ~ नुकसान
(क्षति, हानि) पहुँचाना п , потер-
пѣть ~ नुकसान (क्षति, हानि) उठा-
ना п , 2 быть на ~е (о луне)
घटना г'ат'нā нл , क्षीण होना кшйн
хōнā нл

ущипнуть сов चुटकी लेना
(काटना, भरना) чут'кй лēнā (кāt'-
нā, б'ар'нā) п (की кого-л , что-л)

уют м आराम ārām м , आराम-
चैन ārām-чаэн м , सुख[-चैन] сук^х
[-чаэн] м

уютно нареч आराम (सुख) से
ārām (сук^х) сэ

уютный прил आरामदेह ārām-
-дэх , आराम (सुख) देनेवाला ārām
(сук^х) дэнэ-вāлā , सुखकर сук^х-кар

уязвйм||ый прил भेद्य б'эдй'
आलोचनीय āлоч'ний' , ~ое место
भेद्य स्थान м , मर्म марм' м

уязвить сов см уязвлять.

уязвлять несов मनोभावो को
आहत करना (कर देना) манो-б'āvō
ко āхат кар'нā (кар дēнā) п (के
кого-л) , अनादर करना अनāдар кар'-
нā п (оскорблять, का кого-л) ,
चुभती हुई बात कहना चुб^х'ти хуи
бāt ках'нā п , जली-कटी सुनाना
джалй-катй сунāнā п , चुटकी लेना
чут'кй лēнā п (की кого-л , гово-
рить колкости)

уяснение с समझना самадж^х-
нā м , स्पष्टीकरण स्पаштй-каран м

уяснить сов см уяснять

уяснять несов समझना са-
мадж^х-нā п , समझ लेना самадж^х
лēнā п

Ф

фа с муз चौथा सुर чаот'ā
сур м

фа́брика ж कारखाना кār-хāнā
м , फैक्टरी फāкт'ри ж , मिल मिल
ж , обувная ~ जूता बनाने की
फ़ैक्टरी ж , текстильная ~ कपड़े

का कारखाना м , कपड़े की मिल ж ;
~ кондитерских изделий मिठाई
बनाने की फ़ैक्टरी ж

фабрикант м कारखानेदार कār-
-хāнэ-дār м , मिल-मालिक मिल-мā-
लिक м

फाब्रिकát *म* तैयार माल ताэйāर
मāl *म*, निर्मित पदार्थ निरमित पा-
दāрт^х *म*

фаббриковáть *несов 1* पैदा
(तैयार, उत्पन्न) करना पाэдā (ताэйāर,
उत्पन्न') кар'нā *п*, बनाना ба-
нāнā *п*, 2. *перен (подделывать)*
जाल बनाना джāल банāнā *п* (का
что-л), गढ़ना гар^хнā *п*, — पोंद-
निस भूठ दस्तखत करना *п*

фабрийно-заводскóй *прил* —
комитёт कारखाने (फैक्टरी) की समिति
(कमेटी) кār-хāнэ (फाэкт'рй) кй
самिति (कामэти) *ж*

фабрийн||ый *прил* कारखाने
(फैक्टरी, मिल) का कār-хāнэ (फाэкт'-
रй, मिल) кā, —ая мārка व्यापार-
चिह्न *म*, ट्रेड-मार्क *म*, — рабóчий
कारखाने (मिल) का मजदूर *म*

фа́була *ж* कथानक कат^хāनक *म*,
कथा-वस्तु कत^хā-वास्तु *ж*

фаворít *म* कृपापात्र криपā-
-пāтр' *म*, प्रेमपात्र प्रेम-пāтр' *म*

фа́за *ж* अवस्था аваст^хā *ж*,
कम्युनि́зм есть вы́сшая — со-
циали́зма साम्यवाद समाजवाद की
उच्चतम अवस्था है, — луны́ астр
चंद्रमा की कला *ж*

фаза́н *म* मनाल मानāल *म*

фа́кел *м*. मशाल машāल *ж*, टार्च
тāрч' *ж*

факи́р *и* फकीर फाкир *म*. (मु-
सुल्मानिन), जोगी दजोगी *म*, योगी
योगी *म* (индус), मदारी मादāरй *म*,
जादूगर द्जāदु-गर *म* (фокусник)

факт *म* बात бāत *ж*, हकीकत
ख़ाक़िकат *ж*, तथ्य तат^хй' *म*, घटना
г^хат'нā *ж* (случай), общепри́знан-
ный — मानी हुई बात *ж*, от्रा́дный
— खुशी की बात *ж*, печа́льный —
खेद की बात *ж*, компромети́рующий
— फँसानेवाली चीज *ж*, нам не при-
дется далеко́ ходить за фа́ктами
तथ्यो के लिये हमे दूर नही जाना पडे-
गा, отрица́ть фа́кты तथ्य अस्वीकार
करना *п*, приводи́ть фа́кты तथ्य
पेश करना *п*, ◇ — тот, что (дело
в том, что) बात यह है, कि, фа́к-
ты — упрямая вещь वास्तविकता
दुर्दम्य चीज है, तथ्य तथ्य ही है

факти́чески *нареч* असल (हकी-
कत, वास्तव) मे असल (ख़ाक़िकत, वा-
स्तव) मē, दर असल दार असल, वस्तुत
वास्तुता^х

факти́ческий *прил* (настоя-
щий, действительный) हकीकी ख़ा-
क़िकी, यथार्थ йат^хāрт^х, वास्तविक
वास्त'विक

фа́ктор *म* तत्त्व तатत्व' *म*, पो-
стоя́нно де́йствующие —ы बराबर
काम करनेवाले तत्त्व *म* *मि*, रे-
शा́ющий — निर्णायक तत्त्व *म*

факультати́вный *прил* ऐच्छिक
अैच्छिक^х, — учёбный предмет ऐ-
च्छिक विषय *म*

факультёт *म* विभाग विभ^хāग *и*
फैकल्टी फ़ैकाल्ति *ж*

фальсифика́ция *ж* जालसाजी
द्जāल-सा́зй *ж*

фальсифици́ровать *сов* *и* не-

сов जालसाजी करना джाल-сāзй
кар'нā *n* (की *что-л*)

фальші́вить *несов* 1. (в *пени*) वेसुरे राग से गाना бэ-сурэ рāг
сэ гāнā *n*, 2 (быть *неискренним*)

भूठ होना द्ज'ут'ā хонā *np*

фальші́вка *ж* जाल джāл *m*,
जाली कागज (लेख्य) джāлй кāгаз
(лэк'и') *m*

фальші́в||ый *прил* 1 (*под-*
дельный) नकली नाक'लй, वनावटी
बानāотй, जाली द्जāलй, —ая монē-
та जाली सिक्का *m*, 2 (*неискрен-*
ний) भूठ द्ज'ут'ā, कपटपूर्ण का-
पट-पूरन', भूठभरा द्ज'ут'ā-ब'ारā
(*напр о словах*), 3 (*о музыке, пе-*
нии) वेसुरा бэ-сурā

фальшь *ж* भूठपन द्ज'ут'ā-
-пан *m*, कपटाचरण काप'तāचаран
m (*лицемерие*)

фамі́лия *ж* उपनाम उप'нāм *m*,
कुलनाम कुल-нāम *m*, как вāша —?
आप का उपनाम क्या है?

фамі́льярничāть *несов* बेतक-
ल्लुफी से वर्ताव करना бэ-ताकाल्लуфй
сэ бартāо кар'нā *n*, (के साथ *с кем-*
*-ли*бо)

фамі́льярность *ж* बेतकल्लुफी
бэ-ताकाल्लуфй *ж*

фамі́льярный *прил* बेतकल्लुफ
бэ-ताकाल्लुф, शिष्टाचारहीन शिष्ट-
āचār-хйन

фанаті́зм *m* धर्माधता द'армāн-
द'тā *ж*, अधविश्वास अन्द'विश्वāс
m, कट्टरता कट्टार'तā *ж*, религибз-

न्यи — धार्मिक अधापन *m*, धार्मिक
कट्टरता *ж*

фанаті́к *m* अधविश्वासी अन्द'-
-विश्वāसй *m*, कट्टरपथी कट्टार-पान-
त'и *n*

фанаті́чный *прил*. धर्माध
द'армāन्द', अधविश्वासी अन्द'-
-विश्वāसй, कट्टर कट्टार

фанéра *ж* 1 (*материал*) तह-
दार लकडी ता'дār लाक'रй *ж*,
2 (*лист*) разг तहदार लकडी का
पत्तर ता'दār लाक'रй कā पत्तार *m*
фанéрный *прил* तहदार लकडी
का ता'दār लाक'रй कā

фантазёр *m* हवाई किले बनाने-
वाला खāवāй किलэ बानāнэ-वāлā *m*,
असभव कल्पना करनेवाला असम्भाव
काल्प'नā कार'नэ-वāलā *m*

фантазі́ровать *несов* हवाई
किले बनाना खāवāй किलэ बानāнā *n*,
असभव कल्पना करना असम्भाव
काल्प'नā कार'नā *n*

фанта́зи||я *ж* कल्पना काल्प'नā
ж, полет —и कल्पना की उड़ान *ж*

фантасті́ческий *прил* काल्प-
निक कāल्प'निक, कल्पनामय काल्प'-
नā-माय, कल्पनात्मक काल्प'नāत्मक,
अकल्पनीय अकाल्प'नй' (*нереальным*)

фа́ра *ж* (*на автомобиле, паро-*
возе) हेड-लाइट хēд-лāит *m*

фарва́тер *m* мор जहाज का
रास्ता द्जा'хāз कā रāстā *n*, तार्यपथ
तāरि'-पात' *m*

фармаце́вт *m* दवासाज दावā-
-сāз *m*, औषधि बनानेवाला औष'द'и

बाणनэ-वālā म , कपाउडर кампā-
ундар म

फारс м 1 театр हंसने-हंसाने
का नाटक хās'नэ-хāsāнэ kā нāтак
म , प्रहसन प्राхсан म , 2. перен
तमाशा тамāшā म

फāртук म पेशवद पेश-बанд' म

फारфōр м 1 चीनी-मिट्टी चीनй-
-मित्ति ж , 2 (изделия) चीनी-मिट्टी
के बरतन चीनй-मित्ति कэ бар'тан
м мн

फारфōров||ый прил चीनी-मिट्टी
का [बना हुआ] चीनй-मित्ति kā [बा-
нā хуā], चीनी चीनй, —ая гліна
चीनी-मिट्टी ж , —ая посуда चीनी-
-मिट्टी के बरतन м мн

फारш м भरती б^хар'ти ж , की-
मा кīмā म (мясной)

фаршировāть несов [ठूस ठूस-
कर] भरना [т^хūs-т^хūs'кар] б^хар'нā
п , कीमा भरना кīмā б^хар'нā п
(мясом, मे что-л)

фасāд м सामने का हिस्सा сām'-
नэ kā хіссā м , अग्रभाग агр'-б^хāг
म , — здāния इमारत का सामने का
हिस्सा म , भवन का अग्रभाग म

фасōль ж फासदेशीय सेम фрāс-
-дэший' сэм ж

фасōн м फैशन फाэшан म , तरह
तराх ж , तराश तरāш ж (по-
крой), न्मूना намунā म , आदर्श
āдарш' म (образец), снимāть —
तरह उडाना п (की чего-л)

фаталізм м भाग्यवाद б^хāгй'-
-вāд म , दैववाद दाэв-вāд म

фаталіст м भाग्यवादी б^хāгй'-
-वāदй म , दैववादी दाэव-वāदй म

фаталистический прил भाग्य-
वादी б^хāगй'-वāदй, दैववादी दाэव-वā-
दй

фāуна ж. जनुजगत् Джанту-джа-
гат म , जीव-जनु джйो-джанту м мн

фашізм м फासिज्म фāсизм' м ,
फैसिस्टवाद फाэсист'-वāद म

фашіст м फासिस्ट фāсист' м
фашістский прил फासिस्ट фā-
сист'

феврāль м फरवरी фар'варй ж
феврāльський прил फरवरी का
фар'варй kā

федерāльный прил संघात्मक
санг^хātмаक

федератівный прил सघात्मक
санг^хātмаक

федерāция ж सघ संघ संग^х म ,
Всемирная — профсоюзोव ट्रेड-
-यूनियनो का विश्व-संघ म

фейервёрк м आतशवाजी āташ-
-бāзй ж , अग्निक्रीडा अग्नि-क्रйрā ж
фэльдшер м चिकित्सा-सहायक
चिकित्सा-साхāйाक म

фельетōн м [व्यग्यात्मक] लेख
[व्йāंगйātमाक] лэк^х म

фенōмен м 1 (явление) अद्भुत
घटना अद^खут ग^хат'нā ж , 2 (чело-
век) अद्भुत व्यक्ति अद^खут व्йाक्ति म .

феноменāльный прил अद्भुत
अद^खут, असामान्य असāmāनй'

феодāл м. ист जागीरदार джā-
गйр-дār म , सामत сāmант' म

феодалізм *м* जागीरदारी *джā-гйр-дāри ж*, सामतवाद *сāмант'-вāд м*

феодальный *прил* सामतवादी *сāмант'-вāди*

ферзь *м шахм* फरजी *фар'зй м*
фёрма *жс с -х* फार्म *фāрм' м*,
 खेत *к'хэт м*, क्षेत्र *кшэтр' м*, жи-
 вотноводческая — पशुपालन-फार्म
м, молочная — डेयरी-फार्म *м*,
 опытная — प्रयोग-क्षेत्र *м*

ферросплав *м тех* फौलाद-
 मिश्रित धातु *фаолāд-мишрит д'ā-гу ж*

фестиваль *м.* मेला *мэлā м*,
 उत्सव *утсав м*, समारोह *самāрох*
м, Всемирный — молодежи विश्व-
 युवक-मेला *м*, — пёсни и пляски
 गीत और नृत्य का उत्सव *м*

фетиш *м* फीटिश *фйтиш ж*,
 [पूजित] जडवस्तु [пуджит] *джар-
 васту ж*

фетишизм *м* फीटिशपरस्ती *фй-
 тиш-парастй ж.*, जडपूजा *джар-пū-
 джā ж*, अवश्रद्धा *авд'х'-шрадд'ā ж*

фетр *м* नमदा *нам'дā м*, फेल्ड
 फэлт' *м*

фётровый *прил* नमदे (फेल्ड)
 का [वना हुआ] *нам'дэ (фэлт') кā*
 [банā хуā]

фехтование *с* पटेवाजी *патэ-
 бāзй ж*, तलवार का खेल *тал'вār*
кā к'эл м, असिक्रीडा *аси-крй-
 рā ж*

фехтовать *несов* तलवार से लड-

ना तал'вār *сэ лар'нā нп*, असिक्री-
 डा करना *аси-крйрā кар'нā п*

фёя *жс* परी *парй ж*

фиалка *жс* वनफशा *банаф'шā м*
фиаско *с* नाकामयावी *нā-кām-
 -йāбй ж*, असफलता *аса-п'хал'-
 тā ж*

фйга *жс* बड *бар м*, गूलर *гūлар*
м, वटवृक्ष *ват-врикш' м* (дерево),
 अजीर *анджйр м*, गूलर *гūлар м*
 (плод)

фигур||а *жс 1 мат* शकल *ша-
 кал ж*, आकृति *ākрити ж*, геомет-
 рическая — ज्यामिति की शकल *жс*,
 रेखागणितीय आकृति *жс*, 2 (тело-
 сложение) काठी *кāt'хй ж*, डील-
 -डौल *дйл-даол м*, गठन *гат'ан ж*,
 по —е डील-डौल *ме*, 3 (шахматная)
 मोहरा *мох'рā м*, ◇ риторическая
 — अलकार *м*

фигуральный *прил* अलकारिक
 अलान्कारिक, औपचारिक *аоп'чāрик*,
 व्यजनापूर्ण *виандж'нā-пūрн'*

фигурировать *несов* हिस्सा
 (भाग) लेना *хиссā (б'хāг) лэнā п*,
 सामने (पेश) आना *сām'нэ (пэш)
 āнā нп*

фигурн||ый *прил* —ая скобка
 प्राभिवार *прāб'хивār м*

фйзик *м* भौतिक-विज्ञान-शास्त्री
 б'хāотик-вигйāн-шāстрй *м*, भौ-
 तिकज्ञ *б'хāотик-гй' м*

фйзика *жс* भौतिक विज्ञान *б'хāо-
 тик вигйāн м*, पदार्थविद्या *падāрт'х'-
 -видиā жс*

физио́лог *м* शरीर-विज्ञान-शास्त्री
 шарйр-вигйāн-шāстрй *м*

физиологический *прил* शरीर-
 -विज्ञान-संबन्धी шарйр-вигйāн-сам-
 банд^खй, ~ раствóр दैहिक लवण-
 -विलयन *म*

физиоло́гия *ж* शरीर-विज्ञान
 шарйр-вигйāн *म*

физионо́мия *ж* हुलिया खुलियā
म, चेहरे की बनावट चéख'рэ кй ба-
 нāват *ж*, चेहरा-मुहरा चéख'рā-मुख'рā
म, मुखाकृति मुक्^खākритि *ж*

физиотерапíя *ж* मेद शरीर-
 -चिकित्सा шарйр-चिकित्सा *ж*

физическ||ий 1. जिस्मानी दжи-
 смāनй, शारीरिक शāरйрик, ~ труд
 जिस्मानी मेहनत *ж*, हस्त-श्रम *म*,
 शारीरिक श्रम *म*, ~ая культóра
 शारीरिक व्यायाम *म*, ~ая сýла
 जिस्मानी ताकत *ж*, शारीरिक बल
म, शारीरिक शक्ति *ж*, ~ое раз-
 вй́тие शारीरिक विकास *म*, 2. (от-
 носящийся к физике) भौतिक б^खао-
 тик, ~ая хй́мия भौतिक रसायन
म, ♦ ~ая географ́ия प्राकृतिक
 भूगोल *म*

физкультóр||а *ж* शारीरिक व्या-
 याम शāरйрик वйāйāम *म*, зани-
 мāться ~ой शारीरिक व्यायाम कर-
 ना *п*

физкультóрник *м*. कसरती
 кас'ратй *म*, शारीरिक व्यायाम कर-
 नेवाला शāरйрик वйāйāम кар'нэ-
 -вāлā *म*

физкультóрный *прил* ~ па-

ра́д शारीरिक व्यायाम करनेवालो का
 परेड शāरйрик वйāйāम кар'нэ-вāлō
 кā парэд *म*

фиксй́ровать *несов* 1. (за-
 креплять, устанавливать) लगाना
 лагāнā *п*, रखना राक्^х'нā *п*; 2. (за-
 писывать) लिख लेना лик^х лēнā *п*,
 3. (определять, устанавливать)
 निश्चित (स्थिर) करना निश्चित
 (स्^खिर) кар'нā *п* (को что-л),
 4. (сосредоточивать) केन्द्रित करना
 кэндрит кар'нā *п*; ~ внимāние
 ध्यान केन्द्रित करना *п* (पर, की तरफ,
 की ओर ना चéम-ल)

фиктй́вный *прил* बनावटी ба-
 нāотй, कल्पित कल्पित

фй́кция *ж* मिथ्या मनगढत
 мит^хйā मान-गार^хант' *ж*

филармон́ия *ж* संगीत-सभा
 санगйत-саб^खā *ж*

филиāл *м* शाखा शāक^खā *ж*,
 [उप]विभाग [उप']विब^खāग *म*; ~ биб-
 лиотéки उपपुस्तकालय *म*., ~ акадé-
 мии शाखा-अकदमी *ж*, अकदमी की
 शाखा *ж*.

фй́лин *м* उल्लू उल्लू *म*

фило́лог *м* भाषातत्त्वज्ञ ब^खāшā-
 -तत्व'-गй' *म*, भाषाविज्ञान का पंडित
 ब^खāशā-वигйāन कā पान्दित *म*

филологический *прил* भाषा-
 विज्ञान-संबन्धी ब^खāशā-वигйāन-साम-
 बान्द^खй

филоло́гия *ж* भाषाविज्ञान ब^खā-
 शā-वигйāन *म*, भाषातत्त्व ब^खāशā-
 -तत्व' *म*

философ *м* दार्शनिक दार्श'-
ник *м*, तत्त्वज्ञानी तट्टव'-ग्याँन *म*
филосо́фия *ж* दर्शन दारш *н*
म, तत्त्वज्ञान तट्टव'-ग्याँन *म*

филосо́фск||ий *прил* दार्शनिक
दार्श'ник, तात्त्विक ताट्टविक, तत्त्व-
ज्ञान-सबधी तट्टव'-ग्याँन-самбанд'य,
—ая систе́ма दार्शनिक सिद्धात *म*,
दर्शन-पद्धति *ж*

фильм *м* फिल्म филм' *м*, *ж*,
चलचित्र चाल-चित्र' *म*, चित्रपट
चित्र'-пат *म*, звуко́вой — बोलता
фिल्м *म*, सवाक् चित्रपट *म*,
немо́й — मूक (मौन) फिल्м (चि-
त्रपट) *म*, худо́жественный — कला-
-фिल्м *म*, *ж*, нау́чный — वैज्ञानिक
फिल्м *म*, *ж*, нау́чно-популя́рный
— सरल-वैज्ञानिक फिल्м *म*, *ж*, тех-
ни́ческий — टेकनीक-सबधी फिल्м
म, *ж*, докумен́тальный — डाक्यू-
मेंटरी फिल्м *म*, *ж*, — по ромáну
उपन्यास का फिल्मातर *म*, цвето́й
— रगीन फिल्м *म*, *ж*, мульти-
пликацио́нный — सजीव कार्टून *म*,
демонстрíровать — फिल्मा दिखाना *न*

фильтр *м* छन्ना च'अन्नā *म*
фильтро́вать *несов* छानना
च'अन्'ना *न*

фина́л *м* खातमा хāт'ма *н*, अत
अन्त' *म*

финансировать *сов* *и* *несов*
रुपये लगाना रुपाने लगānā *न* (मे
को-ल, что-ल)

финансовый *прил* माली माली,
आर्थिक अर्थ'न्क, धन-सबधी द'अन्-

-самбанд'य, वित्तीय वित्तीय', — ०१-
देल् वित्त-विभाग *म*, — капи́тал
महाजनी पूंजी *ज*, — год হিসাবী
(अर्थविभागीय) वर्ष *म*

финанс||ы *мн* अर्थ अर्थ' *म*,
वित्त वित्त' *म*, министр — ०व अर्थ-
मत्री *म*, वित्तमत्री *म*, министрство
— ०व अर्थविभाग *म*

фíник *м* खजूर क'अджूर *ज*
фíников||ый *прил* — ०या पालь-
मा खजूर क'अджूर *ज*

фíниш *м* спорт खातमा хāт'मा
म, अन्त अन्त' *म*

финн *м* фин фин *म*

фíнский *прил* финиш финиш,
— язы́к финиш जबान (भाषा) *ज*

фиолéтовый *прил* बनफशी रग
का बानाफ'शी रान्ग' कā, हल्के (ला-
ली लिये) नीले रग का खाल'कэ (लāचय
लिये) नैलэ रान्ग' कā, नीललोहित
नैल-लोहित

фíрма *ж* फर्म фарм' *ज*, साथ
साँर्थ' *म*

фисгармо́ния *ж* हारमोनियम
खार'монийाम *म*

фити́ль *м* पलीता पालीता *न*,
बत्ती बत्ती *ज*

флаг *н* झंडा द्ज'अन्दा *म*, पताका
पताकā *ज*, государственны —
राष्ट्रीय झंडा *न*, поднимáть — झंडा
(पताका) उठाना *न*, спуска́ть —
झंडा (पताका) उतारना (नीचा कर-
ना) *न*, под фла́гом झंडे तले (के
चे-गे-), выступать под фла́гом
перен झंडा लेकर निकलना *न* (का

чего-л), водружать ~ झडा (पताका) फहराना (खडा करना) *n*,
подъем фла́га झडोत्तोलन *m*

флакóн *m* शीशी शीशी *ж*

фланг *m* воен पहलू पाख'लू *m*,
वाजू बाजू *m*, पक्ष пакш' *m*, पार्श्व
पार्श्व' *m*, атаковать с фла́нга एक
पहलू (पक्ष) पर हमला (आक्रमण)
करना *n*

фланго́вый *прил* पहलू (वाजू)
का पाख'लू (बाजू) का, पार्श्विक पार्-
श्विक

флане́ль *ж* फलालैन फलालैन *ж*

флегматичный *прил* सुस्त
सुस्त', मदबुद्धि मन्द'-बुद्धि

фле́йта *ж* वाँसुरी बाँसुरी *ж*,
मुरली मुर'ली *ж*

флейти́ст *m* वाँसुरी (मुरली)
बजानेवाला (सुनानेवाला) बाँसुरी
(मुर'ली) बादजाने-वाला (सुनाने-
वाला) *m*

флэ́ксия *ж* линг्व विभक्ति वि-
भक्ति *ж*, падёжная ~ कारक-
विभक्ति *ж*

флекті́вный *прил* линг्व विभ-
क्ति-साधित विभक्ति-साधित

флй́гель *m* इमारत का वाजू
इमारत का बाजू *m*

фли́рт *m* खिलवाड़ क'खिल'वाड़ *m*,
हाव-भाव खाव-भाव *m*, नाज-नखरा
नाज़-नाख'रा *m*, प्रेम-क्रीड़ा प्रेम-क्री-
ड़ा *ж*

фли́ртовать *несов* खिलवाड़
करना क'खिल'वाड़ कर'ना *n* (के साथ
स के-ल)

флора́ *ж* वनस्पति-जगत् वानस-
पति-जगत् *m*, उद्भिज्जात उद्भि-
ज्जात *m*

флот *m* बेड़ा बेड़ा *m*, морско́й
~ समुदरी बेड़ा *m*, воённый ~
जगी बेड़ा *m*, торго́вый ~ व्यापा-
रिक बेड़ा *m*, воённо-морско́й ~
जगी समुदरी बेड़ा *m*, नौसेना *ж*;
возду́шный ~ हवाई बेड़ा *m*, ви-
मान-सेना *ж*

флю́гер *m* वादनुमा बाद-नुमा *m*

флюс I *m* мед सूजा हुआ गाल
सूज्जा हुआ गाल *m*

флюс II *m* тех स्यद स्यान्द' *m*.

фля́га *ж* सुराही सुराही *ж*

фля́жка *ж* см фляга

фойе́ *c* фойер фойер *m*

фокстро́т *m* फाक्सटोट फाक्स'-
त्रोट *m*

фо́кус I *m* физ नाभि नाभि *ж*,
व ~е नाभित, ने व ~е अनाभित.

фо́кус II *m* (त्र्यु) हथफेर
हाथ-फेर *m*, हथकड़ा हाथ-काँदा *n*

фо́кусник *m* मदारी मादारी *m*,
जादूगर जादू-गर *m*, वाजीगर बा-
जि-गर *n*

фо́кусничать *несов* वाजीगरी
दिखाना बाजि-गरी दिखाना *n*

фолиа́нт *m* जिल्द जिल्द' *ж*,
पुस्तक पुस्तक *ж*

фо́льга *ж* चमकी चमकी *ж*,
पन्नी पन्नी *ж*

фольклóр *m* 1. (устное народ-
ное творчество) लोक-साहित्य लोक-
साहित्य' *m*; 2 (научная дисципли-

ना) जनकथा-विज्ञान दजान-कत^खा-
-विगि^खान म

фон м पृष्ठभूमि प्रिष्ट^ख-ब^खु-
मि ज

фонáрик м टार्च^ख tārč' ज

фонáрь м लालटेन lāl'tēn ज ,
वत्ती बत्ती ज , प्रोजेक्श^खन^खी ~,
वोल्शेब^खन^खी ~ मेजिक लालटेन ज ,
एलेक्त्र^खीक^खी ~ विजली की लाल-
टेन ज

фонд м '1 फंड फान्द' म , कोष
कोश म , निधि निध^खि ज , ~ з^खा-
ब^खत^खनी प्लáты वेतन-निधि ज , ~ со-
श^खीáल^खन^खी स्त्राख^खव^खीन^खी स^खा-
म^खाज^खिक वीमा-फंड (वीमा-कोष) म ,
~ रक्षित कोष म , नदेलीम^खी ~ न
वंदनेवाला कोष म , अविभाज्य कोष
म , 2. (ресурсы, запасы) भंडार
ब^खान्द^खार म , निधि निध^खि ज , जिल^खी
~ गृह-निधि ज

фонéтика ज द्वा^खनिविज्ञान द^खवा-
नि-विगि^खान म , स्वर-विज्ञान स्वर-
विगि^खान म

фонет^खीक^खस्कीय^ख प्रि^खल द्वा^खन्या-
त्मक द^खव^खानि^खात्मक , द्वा^खनिप्रधान द^खवा-
नि-प्र^खाद^खान , द्वा^खनि-सव^खधी द^खव^खानि-
स^खम्ब^खान्द^खी , ~-oe प^खिस्म^खो द्वा^खन्यात्मक
(द्वा^खनिप्रधान) लिपि ज , द्वा^खनिलिपि ज

фонóграф м फोनोग्राफ फोनो-
ग्र^खाफ म , द्वा^खनिलिख द^खव^खानि त^खि^ख म

фонтáн м फौवारा फाव^खार^खा म ,
फुहारा प^खु^खार^खा म

форéль ж ट्राउट [मछली] त्रा-
उ^ख [म^खच^खल^खी] ज , कर्वुरी क^खर्ब^खुर^खी ज

фóрм||а ж 1 शकल शकल ज ,

रूप रूप म , आकार ^खā^खār म , तरीका
तार^खīkā म , ढग द^खāng' म , प्रणाली
प्र^खā^खā^खlī ज (स्पोस^खोब^ख), ऑरग^खानि-
श^खी^खन^खी ~ सगठन का रूप म , ~
प्र^खाव^खल^खनी श^खासन-प्रणाली ज , श^खासन-
प^खद^खति ज , व प^खिस्म^खेन^खी ~-e लि-
खित रूप मे, प्र^खनिम^खात^ख ~-y रूप
ग्रहण (धारण) करना न (का च^खेग^ख-ल),
प्र^खिदा^खव^खत^ख ~-y रूप देना न (का
च^खेग^ख-ल), व त^खी य^खी न^खी ~-e क^खि-
सी

न क^खि-सी रूप मे, 2. फिल^खोस रूप रूप
म , प्रेख^खी^खद^खनी ~ स^खक्रमणकालीन
रूप म , ~ म स^खद^खर^खज^खीन^खी रूप और
विषय म , 3 ग्राम रूप रूप म , ग्ल-
ग^खी^खनी ~ क^ख्रि^खया का रूप म , 4 त^खेख^ख
(द^खल^खी ऑलिव^खी) स^खौचा स^खā^खā म , ऑलिव-
व^खात^ख व ~-y स^खौचे मे ढालना न ,
5 (ऑदेख^खिदा) वरदी व^खार^खदी ज , एकस^खौ
(निश्चित) पोशाक ^खā^खā^ख (निश्चित)
पोश^खाक ज , व^खी^खनी ~ वरदी ज ,
फौजी (सैनिक) पोशाक ज , 6. (द^खकु-
मेंत^ख, ऑनेक^खी) फारम फ^खā^खराम म

формáलि́зм м 1. (формáльн^खое
ऑन^खीष^खेन^खी) नियमवाद नि^खाच^ख-व^खाद
म , 2. (व ऑकुस्ते, लि^खतेर^खातुरे)
रूपवाद रूप-व^खाद म

формáलि́ст м 1. (चेल^खोख^ख, स^खे-
न^खी स^खब^खल^खीऑन^खीय^खी फ^खो^खर^खम^खल^खनी^खी)
नियमवादी नि^खाच^ख-व^खादी म , 2. (व ऑ-
कुस्ते, लि^खतेर^खातुरे) रूपवादी
रूप-व^खादी म

формáльн^खость ж (प्रि^खव^खर^खस^खनी-
नी^खत^ख क^ख फ^खो^खरे) नियमवाद नि^खाच^ख-
व^खाद म , नियम-निष्ठ नि^खाच^ख-नि^खश^ख-
त^खा ज

формальный *прил* 1 (*произведённый по форме*) रस्मी расमी, औपचारिक аоп'чāрик, 2 (*проникнутый формализмом*) कर्मचारी-तत्रीय карм'-чāри-тантрий'; 3 (*существующий только по форме*) बाहरी бāх'ри, दिखाऊ дик^хāу, बाह्य бāх'й'

формат *м* साइज сāиз *м*, आकार āкар *м*

формация *ж* 1. *геол* रचिति рачити *ж*, 2 *полит*, эх ढाँचा д^хāчā *м*, अवस्था аваст^хā *ж*

форменный *прил* —ая одёжда वरदी вар'дй *ж*, निश्चित पोशाक нишчит пошāк *ж*

формирование *с* 1 (*действие от гл* формирова́ть) बनाना банāнā *м*, कायम करना кāйам кар'нā *м*, 2. (*состояние от гл* формирова́ться) बनना бан'нā *м*

формировать *несов* 1. (*придавать форму*) गढ़ना гāр^хнā *п*, गठन करना гат^хан кар'нā *п* (*की что-л*), रूप देना рūп дēнā *п* (*का что-л*, *को из чего-л*), 2 (*организовывать, составлять*) बनाना банāнā *п*, कायम करना कāйам кар'нā *п* (*को что-л*), स्थापना करना ст^хāп'нā кар'нā *п* (*की что-л*), — *правительство* मन्त्रिमंडल बनाना (*कायम करना, की स्थापना करना*) *п*, — *полк* पलटन बनाना *п*

формироваться *несов* बनना бан'нā *пп*, बन जाना бан джāнā *пп*

формовать *несов* साँचे में ढालना (*ढालना*) सāчэ мē д^хāl'нā (*дāl'нā*) *п*, पाथना пāt^хнā *п* (*напр торф*)

формовщик *м* साँचे में ढालने-वाला (*ढालनेवाला*) सāчэ मē द^хāl'-नэ-вāлā (*дāl'नэ-वāлā*) *м*, माउल्डर māулдар *м*

формула *ж* फारमूला фār'мулā *м.*, सूत्र сūтр' *м*

формулировать *несов* फारमूला (सूत्र) के रूप में कहना фār'мūтā (*сūтр'*) कэ рūп мē कāх'нā *п.*, सूत्र-रूप देना сūтр'-रūп дēнā *п*, सूत्र-रूप में कहना сūтр'-रūп मē कāх'नā *п*

формулировка *ж* 1. (*действие*) फारमूला (सूत्र) के रूप में कहना фār'-मुलā (*сūтр'*) कэ रūп मē कāх'नā *म*, 2. (*формула*) फारमूला फār'मुलā *म*, सूत्र сūтр' *म*

форпост *м* बाहरी दूरवर्ती चौकी बāх'रй दूर-वर्ती चाоки *ж*

форсировать *сов* и *несов* 1 तेज करना (*बनाना*) तēज кар'нā (*банāнā*) *п* (*को что-л*), चाल बढ़ाना चāl бар^хāнā *п* (*की что-л*), गतिवृद्धि करना गति-व्रिद्ध^хि кар'нā *п* (*की что-л*, *ускорять*), [और ज्यादा, और अधिक] मजबूत करना [аор зйāдā, аор ад^хик] маз'бūt кар'нā *п* (*को что-л*), बढ़ाना бар^хāнā *п* (*усиливать*), 2 *воен* (реку, перевал) पार करना пār кар'нā *п*, पार उतरना пār утар'нā *пп* (*से что-л*), — *рэку* नदी पार करना *п*, *नदी* से पार उतरना *пп*

форт *м* किला किला *म* , गढ़ गर^х
и , दुर्ग дург' *म*

фортепиано *с* प्याно प्या-
но *म*

фóрточка *ж* खिड़की क^хир'ки
ж , झरोखा дж^харок^ха *म*

фосфáт *м* хим फास्फेट फा-
сфэ^т *म*

фóсфор *м* хим फास्форс фас-
форас *म*

фотоаппарáт *м* (фотографы-
ческий аппарат) कैमरा काэм'ра *म* ,
कमरा кам'ра *म*

фотог्राф *м* फोटोग्राफर фото-
графар *म*

фотографировать *несов* फोटो
(चित्र) उतारना (खीचना, लेना) фото
(चित्र') उतार'ना (क^хйч'ना, लэना) *п*
(का *кого-л* , *что-л*) , तसवीर उतारना
(खीचना, लेना) तас'वीर उतार'ना
(क^хйч'ना, लэना) *п* (की *кого-л* ,
что-л)

фотографическ||ий *прил* —
аппарát कैमरा काэм'ра *म* , कमरा
кам'ра *म* , —ая пластынка фотó
उतारनेवाला प्लेट фото उतार'ने-
वालā प्लэт *म* , — снѳмок фотó
фото *म* , चित्र चित्र' *म* , तसवीर
तас'वीर *ж*

фотографія *ж* 1. (снимок) फोटó
фото *и* , चित्र चित्र' *म* , तसवीर
तас'वीर *ж* , 2. (получение изобра-
жения) फोटó (चित्र, तसवीर) उतार-
ना (खीचना, लेना) фото (चित्र'
चित्र') उतार'ना (क^хйч'ना, लэना) *и* ,
цветная — रगीन फोटó उतारना

म , 3 (учреждение) फोटोग्राफर की
दुकान फोटोग्राफर की दुकान *ж*

фрагмѳнт *м* खंड क^ханд' *म*

фрáза *ж* वाक्य वākй' *म*

фразеолóгия *ж* शब्दप्रयोग-
पद्धति शब्द'-प्रायोग-पाद^хति *ж* ,
शब्दरचना शब्द'-राच'ना *ж*

фразёр *м* बड़ी बात करनेवाला
барि бат кар'ने-वालā *म*

фракциóнность *ж* गुट्टुबाजी
गुत्त'-बāजй *ж* , दलबंदी दल-बान्दй *ж*

фракциóнный *прил* गुट्टु (पक्ष)
का गुत्त' (पाक्ष') कā

фрáкция *ж* गुट्टु गुत्त' *म* , पक्ष
पाक्ष' *म*

франт *м* बाँका बāकā *म* , छेला
च^хाэлā *म*

франтовскóй *прил* छेलó का सा
च^хाэлō कā सā

францýз *м* फ्राँसीसी फ्राँसिसй *म*

францýзский *прил* फ्राँसीसी
फ्राँसिसय, फ्रेच फ्रэнच' , — язык
फ्राँसी-सी *ж* , फ्रेच [जवान, भाषा] *ж*

фрахт *м* जहाज का किराया
(भाडा) द्वाहाज कā किरāयā (ब^хārā)
म (प्लाता), बोझ बодज^х *म* (ग्रुэ)

фрэзер *м* тех मिलिंग कटर
मिलिंग'-कटर *म*

фрѳска *ж* फ्रैस्को-चित्र फ्राэस्को-
चित्र' *म*

фривóльный *прил* अश्लील अश-
ल्लय

фронт *м* 1. मोरचा मोर'चा *म* ,
युद्ध-क्षेत्र नुद्ध'-क्षेत्र' *म* , про-
рвать — मोरचा तोड़ देना *и* , चा

फुतबॉल'न'यि प्रिफ फुटवाल का
 फुत'बाल का, ~ म्याच फुटवाल म, पैर
 से खेलने का गेद म

футляр <i>м</i> गिलाफ गिलाф <i>м</i> ,	(смеяться) <i>разг</i> मुंह छिपाकर (बद
खोल <i>к^хол</i> <i>м</i> , बकस бакас <i>м</i>	करके) हँसना मूँह च ^х िपाकर (बान्द'
(ящик)	кар'кэ) х ^а с'на <i>нп</i>
фуфайка <i>ж</i> मोटा कुर्ता мотā	фыркнуть <i>сов см</i> фыркать
куртā <i>м</i> , स्वेटर свэтар <i>м</i> (верхняя)	фюзеляж <i>м</i> <i>ав</i> फ्यूजिलेज फ़्यू-
фыркать <i>несов 1</i> (о лошади)	зилэдж <i>м</i> , [विमान] कबध [विमान-]
फडफडाना п ^х ар'п ^х арāнā <i>нп</i> , 2	кабанд ^х <i>м</i>

Х

халāt <i>м</i> चोगा чога <i>м</i> , ऊपरी	хамелеон <i>м</i> <i>зоол</i> गिरगिट гир'-
कपडा उप'री काप'рā <i>м</i> (рабочий), —	гит <i>м</i>
वर्चा डाक्टर का चोगा <i>м</i> , маски-	хāmский <i>прил</i> बेअदब आदमी का
рочный — रग-बिरगा चोगा <i>н</i>	бэ-адаб āд'мй <i>кā</i>
халātность <i>ж</i> ढिलाई द ^х илāй	хан <i>м</i> <i>ист</i> खान хāн <i>м</i>
<i>ж</i> , लापरवाही लā-пар'вāхй <i>ж</i> , असा-	хандрā <i>ж</i> उदासी उदāसй <i>ж</i> , रज
वधानी асāод ^х āнй <i>ж</i>	рандж' <i>м</i>
халātн ый <i>прил</i> ढीला д ^х илā,	хандрītь <i>несов</i> वदमिजाज
लापरवाह लā-пар'вāх, असावधान	(उदास) होना бад-мизāдж (удāс) х ^о -
асāод ^х āн, —ое отноше́ние к своим	нā <i>нп</i>
обязанностям अपने कर्तव्यपालन मे	ханжā <i>м</i> <i>и ж</i> पाखडी पāх ^х ан-
ढिलाई (शिथिलता) <i>ж</i>	дй <i>м</i> , पाषडी पāшандй <i>м</i> (о муж-
халтұра <i>ж</i> <i>разг</i> ढिलाई (ла-	чине), पाखडी औरत पāк ^х андй аорат
परवाही) से किया गया काम द ^х илāй	<i>ж</i> (о женищине)
(лā-пар'вāхй) сэ кийā гайā кām <i>м</i>	ханжество с пах ^д пāк ^х анд' <i>м</i> ,
халтұрить <i>несов разг</i> ढिलाई	पाषड पāшанд' <i>м</i>
(लापरवाही) से काम करना द ^х илāй	хабс <i>м</i> गडबडी гар-барй <i>ж</i> ,
(лā-пар'вāхй) сэ кām кар'нā <i>п</i>	अधव्यवस्था अन्д ^х -वйावास्त ^х ā <i>ж</i> ,
халтұрщик <i>м</i> <i>разг</i> ढिलाई (ла-	अस्तव्यस्तता अस्त'-वйास्त'тā <i>ж</i>
परवाही) से काम करनेवाला द ^х илāй	хаотйческий <i>прил</i> गडबड гар-
(лā-пар'вāхй) сэ кām кар'нэ-вāлā <i>м</i>	-бар, अधव्यवस्थात्मक अन्द ^х -वйावा-
хам <i>м</i> ब्रान पाजी пāджй <i>н</i> ,	स्त ^х āтмаक, अस्तव्यस्त अस्त'-в्याст'
कमीना (बेअदब) आदमी कामीनā (бэ-	харāктер <i>н</i> 1 स्वभाव स्वा-б ^х āо
-адаб) āд'мй <i>н</i>	<i>н</i> , प्रकृति प्राकृति <i>ж</i> , चरित्र

чаритр' *м*, 2 (своиство, качество)
ढग द^खанг' *म*, [स्व] रूप [स्वा-]रूप
म, क्ला́ссовый ~ वर्गरूप *म*, раскры-
ва́ть ~ स्वरूप को बताना *न* (के चे-
रो-ल)

характеризова́ть *сов* и *несов*
लक्षण (स्वभाव) बतलाना लक्षण
(स्वा-उ^खाо) бат'ла́ना *न* (का को-ल,
что-ल), [गुण] वर्णन करना [गुण-]
варнан кар'на́ *न*, चिह्नित करना
чихнит кар'на́ *न*, चरित्र-चित्रण
करना चарित्र'-चित्रान кар'ना́ *न*
(человека)

характери́стика *ж* विवरण वि-
варан *म*, गुणों का वर्णन-पत्र गुणों का
варнан-патр' *म* (письменная)

характе́рн||ый *прил* 1 खास
ха́с, विशेषतासूचक विशेश'ता-सूचक,
~ая о́собенность विलक्षणता *ж*,
विशेषता *ж*, 2. (типичный) नमूने
का नामुनэ का, लाक्षणिक लाक्ष'ник

ха́ркать *несов* खखारना क^खа-
क^खार'на́ *न*, थूकना त^खук'на́ *न*, कफ
निकालना काफ निकाल'на́ *न*, ~ кро-
вью लोहू थूकना *न*

ха́ртия *ж* चाँटर चाँतर *म*,
अधिकारपत्र ад^खика́р-патр' *म*

ха́та *ж* देहाती घर देहा́ती ग^खार *म*
хвала́ *ж* तारीफ तारीफ *ж*, प्रशसा
प्राशācā, *ж*, स्तुति स्तुति *ж*

хвалё́бный *прил* प्रशसात्मक
प्राशācātмаक, स्तुतिपूर्ण स्तुति-पूरन',
~ о́тзыв प्रशसा-पत्र *म*

хвалё́ный *прил*. [बहुत ज्यादा]
तारीफ (प्रशसा) किया गया [बाख़ुत

झादा] गारीफ (प्राशācā) कनीा
गािा

хвали́ть *несов* तारीफ (प्रशसा,
स्तुति) करना तारीफ (प्राशācā, स्तु-
ति) кар'ना́ *न* (की को-ल, что-ल),
सराहना सराх'ना́ *न*.

хвали́гься *несов* अपनी बडाई
(प्रशसा) करना अप'नी बारāи (प्रा-
शācā) кар'ना́ *न*, आत्मश्लाघा करना
ātm'-श्लाग'ā кар'ना́ *न* (की кем-ल,
чем-ल)

хва́стать *несов* *см* хва́стать-
ся

хва́статься *несов* अपनी बडाई
करना अप'नी बारāи кар'ना́ *न*, डींग
(शेखी) मारना दैंग (शेखी) ма́р'ना́ *न*.
(की кем-ल, чем-ल), आत्मश्लाघा
करना ātm'-श्लाग'ā кар'ना́ *न* (की
кем-ल, чем-ल)

хвастли́вый *прил* 1. (любя-
щий хвастаться) डींगिया दैंगीā,
डींगमार दैंग-मा́र, आत्मश्लाघी ātm'-
श्लाग'ā, 2. (содержащий хвастов-
ство) शेखी का शेखी का

хвастовство́ *с* डींग दैंग *ж*,
शेखी शेखी *ж*, आत्मश्लाघा ātm'-
श्लाग'ā *ж*

хвасту́н *म* डींगमार दैंग-मा́र *म*,
शेखीबाज शेखी-बाज *म*

хвата́ть I *несов* (схватывать)
पकडना पाкар'ना́ *न*, पकड लेना पाкар
लэना́ *न*, ~ кого́-л за́ руку किसी
का हाथ थाम लेना *न*

хвата́ть II *несов* (быть доста-
точным) काफी (पर्याप्त) होना काफ़ी

(парйāпт') хонā *нп*, хвāтит! वस!,
ему хватйло врёмени उस के पास
काफी वक्त (समय) था

хвātā||тьсѧ *несов* पकडना पा-
कार'нā *п*, थामना त^хām'нā *п*, ◇ уто-
пающий за солóминку —етсѧ *посл*
डूबते को तिनके का सहारा, मरता
क्या नहीं करता, डूबता आदमी ति-
नके की तरफ हाथ मारेगा

хвātйть I *сов см* хватāть II
хвātйть II *сов* (ударить) разг
मारना मार'нā *п*, चोट लगाना चोट
लगāнā *п*

хвātйтьсѧ *сов разг* कमी महसूस
करना काम मा^х'сूс कार'нā *п* (की
кого-л, чего-л), अभाव का अनुभव
करना अब^хāо कā अनुब^хав कार'нā *п*
(का кого-л, чего-л)

хвóйн||ый *прил* शकुधर शान्कु-
द^хар, —ое дёрево शकुधर [वृक्ष]
м, — лес शकु-वन *м*, शकुधर वन *м*

хворāть *несов разг* बीमार (रो-
गी) होना бймār (रोग) хонā *нп*

хвóрост *м собир* सूखी टहनियाँ
सूक^хй ता^х'нийā *ж мн*

хворостйна *ж* छड़ी च^харй *ж*,
टहनी ता^х'нй *ж*

хвост *м* डुम डुम *ж*, पूँछ पूँच^х
ж, ◇ плестйсь в —ё डुमछल्ला
वनकर रह जाना *нп*

хвостйзм *м полит* डुमछल्लेपन
डुम-च^хाल्लэ-पान *м*, पुच्छवाद पучच^х-
-वād *м*

хвóя *ж собир* सूइयाँ सूयिā *ж*
мн, सूचियाँ सूचियिā *ж мн*

хйжина *ж* कुटिया कुтийā *ж*,
भोपडा द^хб'рā *м*

хйлыйй *прил* दुबला [-पतला] дуб'-
лā [-пат'лā], कमजोर काम-зор, रोगी
रोग (болезненный)

хймик *м* कीमियागर कймийā-гар
м, रसायनिक расāй'ник *м*, रसायनज्ञ
расāйान-гй' *м*, रसायनशास्त्री расā-
йान-шāстрй *м* (ученый)

химикāлий *мн* रसायनी पदार्थ
расāй'нй падāрт^х *м*

химйческ||ий *прил* रसायनिक
расāй'ник, —ая промýшленность
रसायनिक उद्योग *м*, रसायन-उद्योग
м, — аналйз रसायनिक विश्लेषण
м, —ое соединёние रसायनिक संयोग
м, —ая лаборатóрия रसशाला *ж*

хймия *ж* कीमिया कймийā *ж*,
रसायन расāиан *м*, органическая
— आर्गेनिक (कारबनिक, सेद्रिय)
रसायन *м*, неорганическая — अका-
रबनिक रसायन *м*, जडरसायन *м*,
физйческая — भौतिक रसायन *м*

хйнди *м* हिदी खиндй *ж*, зна-
ющий —, говорящий на — हिदी
बोलनेवाला, हिदी-भाषी.

хиндустанец *м* हिदुस्तानी
खиндустāнй *м*

хиндустанй *м* हिदुस्तानी खин-
дустāнй *ж*

хинйн *м* कुनैन कुनाэн *ж*,
क्विनाइन क्वинāин *ж*

хирётъ *несов* 1. सूखना सूक^х'нā
нп, दुबला-पतला (कमजोर, दुर्बल)
होना दуб'лā-пат'лā (काम-зор, дур-

бал) *खोना* *нп*, 2. *перен* (*приходить в упадок*) *विगडना* *бигар'на* *нп*, *विगड जाना* *бигар джана* *нп*, *खराब हो जाना* *хараб хо джана* *нп*

хиру́рг *м* *जर्ही* *джарра́х* *м*, *सर्जन* *сарджан* *м*, *अस्त्रचिकित्सक* *астр'-чикитсак* *м*, *शल्यचिकित्सक* *шали'-чикитсак* *м*

хирургическ||ий *прил* *जर्ही* *[का]* *джарра́х* *[ка]*, *चिकित्सक* *чикитсак*, *शल्यचिकित्सोपयोगी* *шалй'-чикитсопайогй* (*относящийся к хирургии*), *—ая* *операция* *चीर-फाड* *ж*, *अस्त्रोपचार* *м*

хирургия *ж* *जर्ही* *джарра́х* *ж*, *सर्जरी* *сардж'ри* *ж*, *अस्त्रचिकित्सा* *астр'-чикитса* *ж*, *शल्यचिकित्सा* *шалй'-чикитса* *ж*

хитре́ц *м* *चालक* *ча́лак* *м*, *धूर्त* *дху́рт* *м*.

хитри́ть *несов* *चाल* *чл* *на* *ча́л* *чал'на* *нп*, *दौव* (*ठग-विद्या*) *хел* *на* *да́о* (*तहाग-विद्या*) *кхэл'на* *п*

хитро́сть *ж*. 1. *चालाकी* *ча́лаки* *ж*, *छल* *чхал* *м*, *कपट* *капат* *м*, *धूर्तता* *дху́рт'та* *ж*, 2 (*приём*) *चाल* *ча́л* *ж*, *तरकीव* *тар'киб* *ж*, *उपाय* *упай* *м*

хитры́й *прил* 1 (*неискренний, изворотливый*) *चालाक* *ча́лак*, *छली* *чхали*, *धूर्त* *дху́рт*, *कपटी* *кап'ти*, *कपटपूर्ण* *капат-пурн'* (*напр о поступке*), 2 (*замысловатый*) *पेचीदा* *пэчйда* *неизм*, *जटिल* *джатил*.

хихика́ть *несов* *मुंह दवाकर हँसना* *му́х даба́кар хас'на* *нп*

хихи́кнуть *сов* *см* *хихика́ть*
хище́ние *с* *चोरी* *чорй* *ж*, *लूट* [*-पाट*] *лу́т* [*-па́т*] *ж*

хи́щник *м* 1. *दरिदा* *даринда́* *м*, *हिसक* *жанवर* (*जतु*) *хйсак* *джанвар* (*джанту*) *м*, *इवापद* *шва́пад* *м* (*о звере*), *हिसक* *пखी* (*पक्षी*) *хйсак* *панкхй* (*пакшй*) *м* (*о птице*), 2. *перен* *दरिदा* *даринда́* *м*, *लुटेरा* *лутэра́* *м*

хи́щнический *прил* *लुटेरा* *лутэра́*, *लूट-पाट* *करनेवाला* *лу́т-па́т* *кар'нэ-ва́ла*

хи́щн||ый *прил* 1. *हिसक* *хйсак*, *माँसभक्षी* *ма́с-бхакшй*, *—ое* *животное* *हिसक* *жанवर* (*जतु*) *м*, *दरिदा* *м*, *इवापद* *м*, *—ая* *птица* *हिसक* *пखी* (*पक्षी*) *м*, 2 *перен* *लुटेरा* *лутэра́*, *लूट-पाट* *करनेवाला* *лу́т-पा́т* *кар'нэ-ва́ла*

хладнокро́вие *с* *दिलजमई* *дил-джамай* *ж*, *शांति* *шан́ти* *ж*, *धीरता* *дхйр'та* *ж*, *धीरज* *дхйрадж* *м*, *आत्मसवरण* *а́тм'-са́варан* *м* (*самообладание*), *сохранять* *—* *दिलजमा* (*शांत*) *рхна* *нп*

хладнокро́вный *прил* *दिलजमा* *дил-джама́* *неизм*, *शांतचित्त* *шан́т'-читт'*, *धीर* *дхйр*

хлам *м* *रही* *चीजे* *радди* *чйзэ* *ж* *мн*, *कूड़ा-कुर्कुट* *ку́ра-курку́т* *ж*
хлеб *м* 1. *रोटी* *ротй* *ж*, *бёлый* *—* *सफेद* *роटी* *ж*, *черный* *—* *काली*

रोटी *ж*, печь — रोटी पकाना (करना) *п*, есть — с *ма́слом* मक्खन लगाकर रोटी खाना *п*, मक्खन रोटी से खाना *п*, 2 (*зерно*) अनाज *ана́дж* *м*, गल्ला *гал्लā* *म*, अन्न *अन्न'* *म*, धान्य *द^५ाँय'* *म*, 3 (*на корню*) खेती *क^५एत* *ж*, फसल *फासल* *ज*, 4 *перен* (*средства к существованию*) रोटी *रоти* *ज*, रोजी *रोज़* *ज*, *लि-शाँग* कуска *ख़े́ба* रोटी (रोजी) छीनना *п* (की *кого-л*); *зараба́тывать* на — रोजी (अपनी रोटी) कमाना *п*, *◇* — *соль* *वोदी́ть* रोटी का व्यवहार करना *п* (के साथ *с кем-л*)

хлебáть *несов разг* 1. (*есть жидкое*) खाना *क^५ānā* *п*, 2. (*пить глотками*) घूटना *ग^५ूत'नā* *п*, घूट लेना *ग^५ूत* *लēnā* *п*, पीना *पिnā* *п*, *◇* *хлебну́ть* *горя* आटे दाल का भाव मालूम होना *नп* (को *о ком-л*)

хлебну́ть *сов см* *хлеба́ть*

ख़े́бн||यि *прил* रोटी का *रоти* *कā*, — *ая* *को́рка* रोटी का छिलका *॥*, — *магазі́н* रोटी (नानवाई) की दुकान *ज*, — *экспорт* अनाज का वाहर जाना *॥*, अनाज का निर्यात *॥*

хлебозаво́д *॥* यांत्रिक रोटी-कार-खाना *नांत्रि* *रоти-कār-хānā* *॥*

хлебозагото́вка *ж* अनाज की सरकारी खरीदारी *आँज* *कп* *सार'कār-पि* *चारिदār* *ज*

хлебопече́ние *с* रोटी पकाना *रоти* *पाकānā* *॥*

хлебо́ро́б *॥* किसान *किसā* *॥*, खेतिहर *क^५एत-५* *॥*

хлеборо́дный *прил* अन्न उपजानेवाला *अन्न'* *उप'दजāनē-वālā*

хлебоубо́рочный *прил* फसलो को काटने का *फास'लō* *को* *कāt'नē* *कā*, — *комба́йн* [अनाज की फसलो को बटोरने के लिये] कवाइन *ज*

хлев *म* मवेशीखाना *मावēशि-хānā* *म*, पशुशाला *पाशु-शālā* *ज* (*для крупного скота*), [गाय] गोठ *[gān-] गот^५* *ज*, गाव-खाना *gāo-хānā* *म*, गोशाला *गो-शālā* *ज* (*коровник*), भेडसाला *ब^५эр-сālā* *ज* (*овчарня*), सुअर-खाना *суар-хānā* *म* (*свинар-ник*)

хлестáть *несов* 1 (*бить*) मारना *мār'nā* *п*, फटकारना *प^५ат'कār'-nā* *п*, कोडा मारना *कोdā* *मār'nā* *п* (*кнутом, को* *кого-л*, *что-л*), 2 (*ударять*) *дождь* *ख़े́щет* *в* *окно́* *वारिश* (*वर्षा*) *तडातड* *खिडकी* के *शी-शो* *पर* *पड* रही है *бāрнш* (*варшā*) *тар-ā-тар* *क^५нр'ки* *कē* *शिшō* *пар* *пар* *рахи* *хаэ*, *дождь* *ख़े́щет* *нам* *в* *лицо* *वारिश* *हमारे* *चेहरो* *पर* *कोडो* की तरह *पड* रही है *бāрнш* *хамāрэ* *चə'рō* *пар* *कोdō* *ки* *тарах* *пар* *рахи* *хаэ*, 3 (*штыч*) *разг* *फूट* *निकलना* *प^५ут* *никач'nā* *नп*, *кровь* *ख़े́щет* *из* *ра́ны* *घाव* से *खून* की *धार* *जो* *से* वह *निकलती* है, *дождь* *так* *и* *ख़े́щет* *मूसलधार* *वारिश* (*वर्षा*) *वरसती* है.

хлестну́ть *сов* *ся* *хлестáть*

хло́пать *несов* मारना *чār'nā* *п*, पीटना *पिāt'nā* *п* (*напр* *до* *серьё*), चटकाना *चат'कānā* *п*, फटकारना

प^१ात'क़ार'नā *n* (बिचोम), ~ в ладóши
तालियाँ बजाना *n*, करतलध्वनि कर-
ना *n*

खЛОПКОВÓДСТВО *c* कपास की खेती
капāс кй क^१Этй *ж*

खЛОПКОВÓДЧЕСКИЙ *прил* कपास
उपजानेवाला капāс уп'джāнэ-вāлā,
कपास-उत्पादक капāс-утпāдак

खЛОПКОВ||ЫЙ *прил* कपास का
капāс кā, कर्पासी карпāसй, कपास
पैदा करनेवाला капāс паэдā кар'नэ-
-वāлā, कपास-उत्पादक капāс-утпāдак
(относящийся к разведению хлоп-
ка), ~ое сēмя विनौला *м*, कर्पास-
-बीज *м*, ~ое мāсло विनौले का तेल
м, कर्पासबीज-तैल *म*, ~ая план-
тāция कपास की खेती *ж*

खЛОПКООЧИСТЫТЕЛЬНЫЙ *прил*
~ завóд कपास ओटने की मिल का-
пāс от'нэ кй मिल *ж*

खЛОПКОРÓБ *м* कपास पैदा करने-
वाला капāс паэдā кар'नэ-वāлā *म*,
कपास-उत्पादक капāс-утпāдак *म*

खЛОПКОУБÓРОЧНЫЙ *прил* कपास
की फसल बटोरनेवाला капāс кй фа-
сал батор'नэ-वāлā

खЛОПНУТЬ *сов см* खЛОПАТЬ

खЛОПОК *м* रूई रूय *ж*, कपास
капāс *ж*, कर्पास карпāс *म* (неочи-
щенный); ~-сырēц कच्ची कपास
(रूई) *ж*

खЛОПÓК *м* ताली तāलй *ж*, थपड़ी
т^१ап'рй *ж*, करताली кар-तāलй *ж*

खЛОПОТАТЬ *несов 1* (быть в
хлопотах) दौड़-धूप मे रहना दाор-

-द^१ूप मē राख'नā *नп*, पॉव तोडना पāо
тор'нā *н*, दौड़-धूप करना दाор-द^१ूप
кар'नā *н*, दौड़ मारना दाор मāр'नā
н (добиваться), 2 (за кого-л)
सिफारिश करना सिфāриш кар'नā *н*
(की за кого-л, о ком-л)

खЛОПОТЛЙВЫЙ *прил 1* (о деле
и т *н*) टेढा तэр^१ā, तकलीफदेह
так'चйф-दēख, कष्टदायक काश्त'-
-दāयक, 2 (о человеке) दौड़-धूप करने-
वाला दाор-द^१ूप кар'नэ-वāलā

खЛОПОТЫ *मн* दौड़ [-धूप] दाор
[-द^१ूप] *ж*, भ्रष्ट द्ज^१анд्ज^१ात *ж*,
परेशानियाँ парēшāнийā *ж मн*, ना-
दēलать комū-ल खलोбóт किसी को
अत्यत दु.ख देना *н*

खЛОПЧАТНИК *म* कपास капāс *ж*.
खЛОПЧАТОБУМАЖН||ЫЙ *прил*
सूती सूतй, रूई का रूय कā, ~ая
ткань सूती कपडा *म*, ~ые товāры
रूई का माल *म*, ~ая промýшлен-
ность कर्पास-उद्योग *म*

खЛОПЬЯ *मн* गुच्छे गुच^१Э *म मн*,
लच्छे लच^१Э *म मн* (шерсти)

खЛОР *म хим* क्लोरीन क्लोरйन *म*,
नीरजी नйр'द्जй *ж*

खЛОРОФÓРМ *म* क्लोरोफार्म क्लो-
रोफāर्म' *म*.

खЛЫНУ||ТЬ *сов 1* (о жидкости)
वेगशील धारा मे निकलना वэг-шйल
द^१ārā मē निकाल'नā *नп*, मूसलधार
(टूट टूटकर) वरसना मूसाल-द^१ār (तूत
तूत'कार) барас'नā *नп* (о дожде),
слēзы ~ли у неё из глаз उस की
आँखो से तूफान उठा, 2 (устре-

मित्या) *разг* बहुत तेजी से आगे बढ़ना (बढ़ जाना) बाहुत तैजी सै अगे बार^хना (बार^х द्जाना) *нп*

ХЛЫСТ *м* चाबुक चाबुक *м*, कोडा *म*

Хмель I *м* बोट हाप *ख़ाप* *म*

Хмель II *м* (опьянение) नशा *म*, उन्माद *унमाद* *म*

Хмельной *прил* 1 (о напитке) नशीला *нашилā*, नशा लानेवाला *наशलā* *लाने-वालā*, उन्मादक *унमादक*, 2 (о человеке) मतवाला *मत्वāलā*, मस्त *मास्त*, उन्मत्त *унमत्त*

Хмурить *несов* — ब्रोवी तेवरी (भौहे) चढाना (सिकोडना) *तेорि* (ब^खा^खे) चार^खाना (सिकोर'ना) *न*, भौ टेढी करना *ब^खा^ख ते^खर'न* *क*ार'ना *न*, भ्रूभग करना *ब^खरु-ब^खा^खग'* *क*ार'ना *न*

Хмуриться *несов* 1 (о человеке) नाक-भौ सिकोडना *नाक-ब^खा^ख सिकोर'ना* *न*, भ्रूभग करना *ब^खरु-ब^खा^खग'* *क*ार'ना *न*, 2. néбо *ख*му^रит^я *वा*दल छा जाते है *बादल च^खा द्ज^खाते* *ख़ा^ख*, आसमान *वा*दलो से *आच्छादित* है *आस'मान बाद'लो सै आच्छादित* *ख़ा^ख*

Хмурый *прил* 1 उदास *उदास*, रूखा *रुख'ā*, — *वзгляд* भ्रूभग *न*, 2. *перен* धुमिला *धुमिलā*, अधेरा *अधे^खरा*

Хныкать *несов* *разг* कुनमुनाना *क*ुन'मुनाना *नп*

Хобот *м* सूंड *सुंड* *ख*, *कर* *क*ार *न*
Хоботок *н* (насекомого) टूंड *तुंड* *न*

Ход *н* 1 चाल *चाल* *ख*, गति *गति* *न*, 2. *प्रवाह* *प्रवाह*

тихий — धीमी गति *ख*, धीमा वेग *म*, 2 (вход) दर्वाजा *दरवा^खा* *म*, द्वार *द्वार* *म*, **черный** — चोरदर्वाजा *म*, 3. (в игре) चाल *चाल* *ख*, दाँव *दाँव* *म*, **шахматный** — शतरज की चाल *ख*, 4 (развитие, течение) — सो-
ब^खीत^य घटनाक्रम *ग^खात'ना-क*्राम *म*, घटनाओ का विकास-क्रम *ग^खात'ना^ख क*ा *विक*ास-क^{्र}ाम *म*, в *ख*оде *चे*ग^ख-*ल*. के दौरान मे, *остан*ाव^खल^खивать — *बो*ले^खз-*न* *रोग* की *रो*क-*थ*ाम *कर*ना *न*, *इ*ता *क*नी^खга *व* *बो*ल्श^खो^खм — *य* *इ*स *क*ि-*ता*ब (पुस्तक) का *खू*ब *च*लन है, *पो*ल्-*न*ым *ख*ो^खдом *पूर्ण* गति से, पूरे वेग से, *पे*र^खन *जो*रो *पर*, *स्ट*्रो^खित^खель^खство *इ*дет *पो*ल्^खным *ख*ो^खдом *ता*मीरी *क*ाम *जो*रो *पर* है, *नि*र्मा^खण-*का*र्य *पू*रे *जो*र से *च*ल रहा है, *पु*स्ती^खть *मा*शी^खनु *व* — *इ*जन *को* *चालू* करना *न*

ходатайство *с* सिफारिश *सिफ*ा-*रि*श *ख*, *सा*नु^खरो^खध *या*चना *सा*नु^खरो^खद^ख *ना*च'ना *ख*, *प्रा*रथना *प्रा*र^खत'ना *ख*, *आ*वे^खदन^खपत्र *आ*वे^खदान-*पा*त्र' *म*., *प्रा*रथना-*प*त्र *प्रा*र^खत'ना-*पा*ग्र' *न* (*पि*स्^ख *न*े^ख *न*े^ख *न*ो^ख)

ходатайствовать *несов* कहना *का*ख'ना *न*. (के पक्ष मे *जा* *को*ग^ख-*ल*), *सि*फ^खारि^खश (प्रा^खरथना) करना *सि*फ^खारि^खश (*प्रा*र^खत'ना) *क*ार'ना *न*

ходить *несов* 1 चलना *चाल'ना* *नप*, जाना *द्ज*ाना *नप*, जाना *द्ज*ाना *नप* (*पो*से^खित^खать), — *पे*श्क^खो^खм *प*े^खदल *च*लना *नप*, — *व* *ते*ा^खтр *यि*ए^खटर *दे*खने *जा*ना *नप*, *रे*बे^खन^ख *ना*च^खाल — *व*च्चा *च*लने *लगा*, 2. (*जि* *बो*ल्^खन^ख)

ком и т н) सँभालना cāb^xāl'nā n, सेवा [-शुश्रूषा] करना cāvā[-शुश्रूषā] кар'nā n (की за кем-л), पालना pāl'nā n (за животным), 3 (в чем-л) पहनना paḥan'nā n, 4 шахм मोहरा चलाना moḥ'rā chālānā n, ♠ ходит слух अफ-वाह है.

ХОДКИЙ прил रायज rāyadj, चलता чал'tā, चलतू чал'tū, विक्रय-शील विक्रय-शैल (о товаре)

ХОДУЛИ мн पावैसे pā-bāise м мн.

ХОДУЛЬНЫЙ прил शब्दाडवरपूर्ण shabdāḍavar-pūrṇ' шабдāдамбар-пурн'

ХОДЬБА ж [пёдал] चलना [paēdal] чал'nā м, जाना džānā м

ХОДЯЧИЙ прил 1 चलता हुआ чал'tā ḥuā, सक्रामक санкрāмак, 2 перен रायज rāyadj, सामान्य cā-mān'y'

ХОЗЯИН м 1 прям, перен मालिक mālik м, स्वामी svāmī м, 2 (глава дома, семьи) घरवाला g^xar-vālā м, गृहस्वामी гриḥ-svāmī м, 3. (по отношению к гостю) मेजवान mēz-bān м, 4 (по отношению к жильцу) मकानदार makān-dār м, मकान-मालिक makān-mālik м

ХОЗЯЙКА ж 1 मालकिन māl'kin ж, स्वामिनी svāminī ж, 2 (глава дома) घरवाली g^xar-vālī ж, गृह-स्वामिनी гриḥ-svāminī ж, домашняя — गृहिणी ж, गृहरमणी ж, 3. (по отношению к гостю) मेजवान mēz-bān ж, 4 (по отношению к

жильцу) मकान की मालकिन makān kī māl'kin ж

ХОЗЯЙНИЧАТЬ несов 1 (вести хозяйство) घर [का इतिजाम] करना g^xar [kā intizām] кар'nā n, गृहस्थी सँभालना гриḥast^xi cāb^xāl'nā n, 2 (распоряжаться) हुक्म चलाना ḥukm' chālānā n

ХОЗЯЙСТВЕННИК м व्यवसाय-सचालक vīav'sāi-sanchālak м, व्यापार-विशारद vīāpār-vishārad м, ХОЗЯЙСТВЕНН||ЫЙ прил माली māli, आर्थिक ārt^xik, — год माली साल м, ♠ —ое мыло धोने का साबुन м, धोबी साबुन м

ХОЗЯЙСТВО с 1 (общественная форма производства) अर्थ-व्यवस्था art^x-vīavast^xā ж, plānovое — योजनापूर्ण अर्थ-व्यवस्था ж, 2 (производство, экономика) अर्थनीति art^x-nīti ж, अर्थ-व्यवस्था art^x-vīavast^xā ж, народное — राष्ट्रीय अर्थनीति (अर्थ-व्यवस्था) ж, мировое — विश्व अर्थशास्त्र म, विश्वव्यापी अर्थ-नीति ж, сёльское — खेती[बारी] ж, कृषि ж, 3 с-х (производственная ячейка) коллективное — सामूहिक खेती (कृषि) sāmūḥik k^xēti (криши) ж, सम्मिलित किसानी саммилит किसानī ж, единоеличное — व्यक्तिगत खेती vīakti-gat k^xēti ж, 4 (оборудование, инвентарь) सामान sāmān м, सामग्री sāmagrī ж, 5. домашнее — घर-वार g^xar-bār м, गृहप्रवध гриḥ-praband^x м, गृहस्थी

грихаст^хй ж , занима́ться дома́ш-
ним —м घर [का इतिजाम] करना
г^хар [kā интизām] кар'нā п , गृह-
स्थी संभालना грихаст^хй саб^хāl'-
нā п

хоккёй м हाकी хāкй м

холёра ж हैजा хāэзā м , विसू-
चिका विसूचिका ж

холм м पहाड़ी пахāрй ж , टीला
тйла м

холмйстый прил पहाड़ी пахāрй,
पर्वतमय парват-маи

хóлод м सर्दी сардй ж , ठंड
т^ханд' ж , शीतलता шйтал'тā ж ,
холода́ शीत-ऋतु м , शीत-काल м

холодйльник м रैफ्रीजिरेटर
раэфрйджиретар м , हिमीकर химй-
-кар м

хóлодно 1 нареч रुखाई से
рук^хāй сэ, говорйть — रुखाई से
кहना п , 2 безл в знач сказ ठंड
पडती है त^ханд' пар'тй хāэ, мне —
मुझे ठंड लगती है

холодн||ый прил 1 (имеющий
низкую температуру) ठंडा त^хандā,
सर्द सर्द', शीतल शйтал, शीतप्रधान
шйт-прад^хāн (о климате), —ая
вода́ ठंडा पानी м , शीत जल м ,
—ые стра́ны ठंडे देश м мн , 2
(остывший, недостаточно горячий)
ठंडा त^хандā, —ые блю́да ठंडी खाने
की चीजे ж мн , 3 перен ठंडा
त^хандā (о чувстве), सर्दमिजाज सर्द'-
-मिजाज (о человеке), — взгляд सर्द
नजर ж , 4 тем —ая проका́тка

शीत-वेल्लन шйт-вэллан м , —ая
обрабо́тка शीत-रूपण शйт-рупан м ,
◇ —ая война́ ठंडा युद्ध म , शीत
युद्ध म

ХОЛОСТО́Й прил 1 (неженатый)
अनव्याहा अन-бйāхā, अविवाहित ави-
ва́хит, 2 воен — патро́н खाली
(विना गोली का) कारतूस хāлй (बिना
गोली का) кар'тус м

ХОЛОСТЯ́К м कुंवारा кўва́ра м ,
अविवाहित अवивāхит м

ХОЛСТ м कनवास кан'ва́с м ,
किरमिच кир'мич м

ХОМУ́Т м घोड़े का असबध ग^хорэ
ка́ āс-банд^х м

хор м 1. गानेवालो का गरोह
(समूह) गāнэ-ва́лō का гарох (самūх)
м , गायकगण गāйак-ган м , कोरस
[-दल] корас [-дал] м , ना́ро́дный —
जन-कोरस-दल म , 2 . पеть хóром
आवाज मे आवाज मिलाकर गाना āvāз
мē āvāз милāкар гāнā п , говорйть
хóром एक साथ बोलना э́क са́т^х бол'-
нā нп

хóрда ж मат ज्या दжйā ж

хорёк м गधविलाव गанд^х-बिलाо
м , गधमाजरि गанд^х-मāрджāр м

хореографйческий прил नाट-
कीय ना́т'кйй', कोरियोग्राफिक कोरि-
ोग्राफिक

хореогра́фия ж नृत्यकला
न्रित्ति'-क प^х ж , कोरियोग्राफी को-
ри

भूमर द्ज^хумार ॥
२ काटते नाचना

хоров||ой *прил* कोरस का корас
kā, —бе пение कोरस-गान *म*

хоронить *несов* *прям*, *перен*
गाडना gār'nā *п*, दफन करना दाफन
кар'nā *п*, दफनाना दाф'nānā *п*

хорóшенький *прил* सुंदर सुन्दर,
ललित ललित

хорошёнко *нареч* *разг* अच्छी
तरह अच्छी तरह, यथावत् йат'ā-ват

хорошёт *несов* सुंदर (ललित)
हो जाना सुन्दार (ललित) खो दजānā *пп*

хорóш||ий *прил* अच्छा अच्छा,
खूब खूब, अच्छा अच्छा (об отметке,
оценке), — певец पक्का गवैया *म*,
◇ всего —его! खुदा हाफिज!, पुन-
दर्शनाय!, नमस्ते!

хорошó 1 *нареч* अच्छी तरह [से]
अच्छी तरह [से], भली भाँति ब'ाली
ब'ाली, óчень — बहुत अच्छा; он —
говорит на хиндустāни वह हिंदु-
स्तानी अच्छी तरह बोल सकता है, वह
हिंदुस्तानी का अच्छा बक्ता है, я с
ним — знаком उस से मेरा अच्छा
परिचय है, 2 *частица* (выражение
согласия) सही सही, अच्छा अच्छा,
3 *безл* в знач сказ यह खुशगवार
है йах хуш-гавār хāэ, здесь — гу-
лять сैर के लिये यह अच्छी जगह है,
यहाँ सैर करना अच्छा है, —, что вы
пришли आप का यहाँ आना अच्छा
रहा, आप ने यहाँ आकर मेहरबानी
की; — то, что — конचाётся सो
भला, जो अत भला.

хóры *мн* गेलरी गэл'री *жс*

хот||ёт *несов* चाहना चाँх'nā *п*,

इच्छा (अभिलाषा) करना अच्छा
(अब'िलाषā) कार'nā *п* (की चего-ल),
इच्छा रखना अच्छा राख'nā *п* (की
चего-ल), я —ёл это сделать यह काम
करने की मेरी इच्छा थी, — есть
भूखा होना *пп*, — пить प्यासा होना
пп, что вы —йте этим сказа́ть?
इस से आप का मतलब (तात्पर्य) क्या
है?, он хóчет, что́бы ма́льчик при-
шел वह चाहता है कि लडका आवे;
как хотíte! जैसी आप की मर्जी है!;
◇ хóчешь, не хóчешь *разг* खाम-
खाह, इच्छा अथवा अनिच्छा-पूर्वक

хотéться *несов* *безл*. мне хó-
чётся मेरा जी चाहता है मэрā द्जय
चाँх'tā хāэ, мне хóчется спать मुझे
नीद आती है मुदज'э नйд āति хāэ,
ему хóчется поговорить с ва́ми वह
आप से बात करना चाहता है, ему
хотéлось бы... वह चाहेगा कि .

хоть 1. *союз* *см* хотя, 2 *частица*
भी ब'и, ही खी, — раз एक ही बार;
— немно́го जरा भी, ◇ — бы अगर
कही, यद्यपि

хотя́ *союз* हालाँकि खāलāकि, अगरचे
агар'чэ, यद्यपि йади'пи

хóхот *м* कठहँसी कत'ख-खāस *ж*,
कहकहा काख'काखā *म*, अट्टहास अट'-
खāस *म*.

хóхотать *несов* कहकहा उडाना
(मारना, लगाना) काख'काखā उрāनā
(मār'nā, लगānā) *п*, अट्टहास करना
अट'-खāस कार'nā *п*, खिलखिलाकर
(जोरो से) हँसना क'खिल'क'खिलāकार (зо-
рō सэ) खāс'nā *пп*

храбрёц *м.* वहादुर бахадур *м.*,
जवानमर्द джаван-мард' *м.*, वीर वीर
м., *ирон* तीस मार खाँ тис-мār-
-хā *м.*

храбриться *несов* वनावटी वहा-
दुरी दिखाना банāотй бахадурй ди-
к'āнā *п* (*притворяться храбрым*);
हिम्मत बाँचना хйммат бāд'нā *п*
(*подбадривать себя*)

храбрость || *ж* वहादुरी бахадурй
ж, साहस sāхас *м.*, शूरता шур'тā
ж, नाब्रаться —и साहस वटोरना
(*एकत्र करना*) *п*

храбрый *прил* वहादुर бахадур,
जवानमर्द джаван-мард', साहसी
сāх'сй

храм *м* मंदिर मन्दिर *м.*, देवा-
लय дэвāлай *м*

хранение *с* संभालना сāб'āl'нā
м., रखना рах'нā *м.*, निवाह नивāх
м., सुरक्षित रखना су-ракшит рах'
нā *м.*, сдать на — (*багаж*) असबाव
рखने के कमरे में छोड़ना *п*

хранить *несов* मंडार б'хандār *п.*,
गोदाम годām *п* (*склад*)

хранить *несов* रखना рах'нā
п., संभालना сāб'āl'нā *п.*, सुरक्षित
(*в*наये) रखना су-ракшит (банāнэ)
राख'नā *п.*, — традицию परंपरा
पालना *п.*, — молчание खामोश
रहना *п.*, मौन धारण करना *п.*, — в
памяти याद रखना *п.*, — тайну राज
(*р*हस्य) रखना *п.*, — в тайне छिपाये
रखना *п*

храниться *несов* रहना рах'нā

п., सुरक्षित होना су-ракшит хонā
п.

храпéть *несов* खराटा (खराटे)
भरना (मारना, लेना) क'ारрāтā (क'ार-
рāтэ) б'ар'нā (мār'нā, лэнā) *п*

хребёт *м* 1. (*позвочник*) रीढ़
[की हड्डी] рйр' [кй хаддй] *ж*,
पृष्ठवश प्रिश्त'-वāш *п.*, 2 (*горная*
цепь) सिलसिला сил'силā *м.*, гор-
ный — पहाड़ो का सिलसिला *п.*,
पर्वतमाला *ж*, 3 *перен* सलमात'
— कमर तोड़ना कामार гор'нā *п*
(*की क*ому-*л*)

хрен *м* बोट अश्व-मूलक अश्व'-
-मुलक *м.*, ◇ — रёдьки не слāще
*п*огоव जैसे नागनाथ वैसे सॉपनाथ

хрестомāтия *ж* पाठ्यपुस्तक
पāт'н'-лुस्तक *ж*

хрипéть *несов* 1. खड़खड़ाहट के
साथ सॉस लेना क'ार'क'ारāхат कэ
сāт' सās लэнā *п.*, 2 (*говорить*
*хрип*ю) फटी आवाज में बोलना प'āग्व
āвāз мэ бол'нā *п.*, कर्कश स्वर में
बोलना कर्काश सवार मэ бол'नā *п*

хриплын *приг* फटा प'ātā, भारी
б'ārй

христианйн *п* ईसाई णсāн *п.*,
ख्रिष्टान क'риштāн *п*

христиāнство *с* ईसाइयत णसāн-
йāt *ж*, ईसाई धर्म णसāन д'ар'п' *п*

хром I *п* चम क्रोमियम क्रो-
मियम *п.*, क्रोम क्रом *п*

хром II *п* (по са) क्रूम-चमड़ा
क्रूम-चम'рā *п*

хромā||ть *несов* 1 लंगडाना

लङ्ग'राना *नप*, लङ्गडाकर चलना लङ्ग'-
रङ्कार चाल'नā *नप*, 2. *перен*: у него
—ет орфография वह वर्ण-विचार मे
बहुत कमजोर है वाख् वार्न'-विचार मे
बाखुत काम-зор खाэ

хромой *прил* लङ्गडा लङ्ग'रा
хромота *ж* लङ्गडापन लङ्ग'रा-पान
м, लङ्गडाहट लङ्ग'राखत *ж*

хроника *ж* 1 (*литературное*
произведение) तवारीख् तавारिख *ж*,
तिथि-ग्रन्थ तित^хи-грант^х *м*, 2. (*в*
газете) खबरे хаб'рэ *ж* *мн*, 3.
(*в кино*) अखबारी फिल्म अх'барि
फिल्म' *м*, समाचार-सबधी फिल्म
самāчār-самбанд^хй फिल्म' *м*

хроникальный *прил* — фильм
अखबारी फिल्म अх'барि फिल्म' *м*,
समाचार-सबधी फिल्म самāчār-сам-
बанд^хй फिल्म' *м*

хронический *прил* स्थायी
स्थायी, बहुकालीन बाखु-कालीन (*по-*
стоянный), पुराना पुरānā, जीर्ण
ज्वाय' (*о болезни*), —ое заболе-
вание पुरानी बीमारी *ж*, चिरकालिक
रोग *म*, — गोलद लवा कहत *म*

хронологический *прил* काल-
क्रम-सबधी काल-क्रम-самबанд^хй

хронология *ж* 1. (*перечень со-*
бытий) कालक्रम काल-क्रम *म*, 2
(*наука*) काल-निर्णय-विद्या काल-निर्-
णय-विद्या *ж*

хронометр *м* सही (ठीक) घडी
साखि (त^хयिक) ग^хारि *ж*, ठीक-ठीक समय
वतलानेवाली घडी त^хयिक-त^हयिक самаय
बात'लाने-वाली ग^हारि *ж*

хрупкий *прил* नाजुक नāзुक,
भगुर ब^хангур, भगशील ब^ханग'-शील
хруст *म* चट चाट *ж*, चटाक चा-
ताक *ж*.

хрусталик *м* अनात नयन-वीक्ष
नायान-वीक्ष' *म*

хрусталь *м* 1. (*минерал*) वि-
ल्लौर बिल्लाोर *म*, स्फटिक स्प^хатик
म, 2. (*стекло*) विल्लौरी शीशा बिल-
लाोरि शीशā *म*, 3. (*посуда*) वि-
ल्लौरी शीशे के बरतन बिल्लाोरि शीशे
कэ बार'तान *म* *मन*

хрустеть *несов* चटकना चатаक'नā
नप, चरचराना चार'चारānā *नप*

хрустнуть *сов* *см* хрустеть
хрюкать *несов* [सुअर की तरह]
गुराना [सुअर की तराख] गुरāनā *नप*,
[सुअर की तरह] घो घो करना [सुअर
की तराख] ग^खो-ग^खो कार'नā *न*

хрюкнуть *сов* *см* хрюкать
хрящ *म* अनात नरम हड्डी नाराम
खад्दी *ж*, कडी लचीली हड्डी कारि
लचिली खад्दी *ж*, उपास्थि उपā-
स्थि *ज*

худеть *несов* दुबला (पतला) होना
(हो जाना) दуб'लā (पात'लā) खोnā (खो
ज्वाnā) *नप*, घुलना ग^хул'नā *नप*

художественный *прил* 1
(*связанный с искусством*) कला-
-सबधी कालā-самबанд^хй, — руково-
дित्व आर्ट-डाइरेक्टर *म*, коллек-
тив —ой самостоятельности अमेचु-
अर (शौकिया) कलाकारो का दल *म*,
—ая выставка कला-प्रदर्शिनी *ж*,
—ая школа कलाविद्यालय *म*, —совёт

कला-समिति *ж*, 2 (о литературе, фильме и т. п.) कलापूर्ण काला-पूरन', कलात्मक कालात्मक, -ая литература अदब *м*, ललित साहित्य *м*, -ое произведение कलात्मक (कलापूर्ण) कृति *ж*, - фильм कलापूर्ण फिल्म *м*, कला-फिल्म *м*, 3 (отвечающий требованиям искусства) कलात्मक काला-त्मक

художник *м* 1 (живописец) चित्रकार चित्र'-कār *м*, 2 (писатель, артист и т. п.) कलाकार काला-कār *м*

худой I прил (худощавый) दुबला дуб'лā, पतला пат'лā, सूखा сук'хā, शीर्ण шйрн'

худой II прил 1 (плохой) बुरा бурā, खराब харāб, 2 (изношенный) разг फटा हुआ प'атā хуā, सूराखदार сурāх-дār, छेददार ч'эд-дār (дырля-вый), ◇ на - конец разг बुरी से बुरी अवस्था (दशा) मे

худощавый прил दुबला дуб'лā, पतला пат'лā, एकहरे शरीर का эка'рэ шарйр кā

хúдш||ий I сравнит от худой II I и плохой से बुरा (खराब) сē

бурā (харāб), बदतर бад-тар, दुष्टतर душт'-тар, 2. превосх от худой II I и плохой सब से बुरा (खराब) саб сē бурā (харāб), в -ем слýчае सब से बुरी हालत (दशा) मे.

хúже I сравнит от худой II I и плохой से बुरा (खराब) сē бурā (харāб), बदतर бад-тар, दुष्टतर душт'-тар, тем - तो ज्यादा खराब है,

2 безл в знач сказ ему стāло - उस की हालत ज्यादा खराब हो गयी ус кй хāлат зйādā харāб хo гайй

хулигāн *м* गुडा гундā *м*, बदमाश бад-мāш *м*, उपद्रवी упадравй *м*

хулигāнить несов बदमाशी (गुडाबाजी) करना бад-мāшй (गुन्दā-бāзй) кар'нā *п*

хулигāнство с गुडापन гундā-пан *м*, बदमाशी бад-мāшй *ж*, गुडा-बाजी гундā-бāзй *ж*, उपद्रव упадрав *м*

хурмā *ж* (дерево и плод) खुरमा хур'мā *м*

хúтор *м* निकटवर्ती गृह से युक्त खलिहान और खेत निकट-वर्ती ग्रन्х сē нукт' к'алихāн аор к'эт *м*

Ц

цāпля *ж* वगुला багулā *н*
царāпать несов खरोचना क'а-
рбч'нā *п*, खरोटना क'ारот'нā *п*,
नोचना नोच'нā *п*, वकोटना бакот'нā

п, नाखून मारना नाक'ून мār'нā *п*
(ногтями)

царāпаться несов खरोचना
क'ारбч'нā *п*, खरोटना क'ारот'нā

п, नोचना नोच'на п, वकोटना
बाकот'ना п, नाखून मारना नाक'у
मा'र'ना п (ногтями)

царапина ж खरोच क'ारोच ж,
नोच नोच ж, नखरेखा नाक'-रэк'а
ж (ногтем)

царевич м शहजादा शाह-заदा м,
राजकुमार राज-कुमार म

царевна ж शहजादी शाह-заदी
ж., राजकुमारी राज-कुमारी ж

царизм м जारशाही зार-ша-
хи ж

царистский прил जारवादी зар-
вади

царить несов перен रग जम-
ना रानг' джам'на न (का о
чем-л), в лесу царит тишина वन
मे मौन का राज (साम्राज्य) है; в ком-
нате царит молчание कमरे मे निस्त-
ब्धता छाई हुई है

царица ж रानी रानी ж, राज-
पत्नी राज-पत्नी ж.

царск||ий прил 1. (принадле-
жащий царю) राजा का राजा का,
राजकीय राज-कीय', 2 (связанный
с царским режимом) जारशाही
जार-शाхи, जारवादी зार-вади, जार-
कालीन зार-калин (относящийся к
периоду монархии), ♦ —ая вод-
ка хи и अम्ल-राज म

царство с 1 राज राज м,
सलतनत сал'танат ж, राज्य राज-
ज' म, 2 перен राज राज м, राज्य
राज-ज' म, растительное — वन-
स्पतिवर्ग म, животное — प्राणिवर्ग म

царствование с राज राज म,
राज्य राज-ज' म., राजत्व राज-
ज' म, राज्यकाल राज-ज'-काल म,
राज-
त्वकाल राज-ज'—काल म (период,
время)

царствовать несов 1 राज
(राज्य) करना राज (राज-ज') कर-
ना п, 2. перен с.м. царить

царь м राजा राजा м, बादशाह
бад-шах м, नृपति при-пати "

цвести несов 1. (расти, зеле-
неть) लहलहाना लाх'тах'ана न, 2.
(покрываться цветами) फूलना
пу'л'на न, कुसुमित होना कुसुमित
хона न, खिलना к'ил'на न
(раскрываться), 3. перен (процве-
тать) फूलना-फलना पु'ल'ना-फ'ал'-
ना न, 4 (плесневеть) फफूंदी लगना
फ'ап'ूँदी лаг'на न (पर о чем-л),
फफूँदना फ'ап'ूँद'ना न

цвет м रग रानг' म, वर्ण варн'
м, — лица चेहरे का रग म, चेहरे
की रगत ж, मुखराग म, ♦ в —у
फूलने की अवस्था में, पुष्पण-अवस्था
मे, яблоня в —у फूल लदा [हुआ]
सेव का वृक्ष म, во цвете лет चढ़ती
जवानी के वक्त (समय)

цветение с फूलना पु'ल'ना м,
कुसुमित होना कुसुमित хона м,
पुष्पण पुष्पण म

цветник м. फुलवारी पु'ल'वारि
ж, वाटिका वाटिका ж

цветн||ой прил रगीन रानгин,
रग-विरगा रानг'-बिरंगा (мно-
го-
цветный), —ое стекло अभिरजित

काच *म*, ◇ ~ые металлы अलोह
(अलोह, अनयस्य) धातुएं *ज* *मन*,
~ая कानुस्ता फूलगोभी *ज*

цветоводство *с* फूलो की खेती
*प^खूलो क^य क^यएत^य *ज**

цветок *म* फूल *प^खूल *म**, पुष्प
पुष्प' *म*, садовые ~ы बगीचे के
फूल *म* *मन*, माली फूल *म* *मन*,
рвать ~ы फूल तोड़ना (उतारना) *न*

цветочный прил फूलो का
प^खूलो क^य, ~ая ваза गुलदान *म*,
फूलदान *म*, ~ горшок गमला *म*

цветущий прил 1 (о растении)
फूला हुआ *प^खूल^य खू^य*, फूलदार
प^खूल-द^यर, कुसुमित कुसुमित, 2 *पे-*
र^यन (процветающий) फला-फूला
प^खाल^य-प^खूल^य, समृद्धिशाली समरिद्ध^य-
शाली

цедить несов छानना *प^खान'न^य *न**
целёбный прил सेहतवरुश
स^खात-बाख'श, स्वास्थ्यप्रद *स^खास्'त^य-*
प्राद, ~ые травы जड़ी-बूटी *ज*,
वनौषधि *ज*

целейный прил खास उद्देश्य के
लिये (वास्ते) *ख^यस उद्देश' *क^य**
लिय^य (व^यस्ते), ~ая установка उद्देश्य *म*

целесообразно нареч मुनासिब
तौर पर मुनासिब ताोर पर, उचित
रूप से *उचित रूप स^य*, औचित्यपूर्वक
आचित'पूरवक

целесообразный прил मुनासिब
मुनासिब, उचित *उचित*, औचित्यपूर्ण
आचित'पूरन', सार्थक *सार्थक*

целеустремлённый прил
एकाग्र *आग्र*

целиком нареч पूरी तरह [से]
पूर^य ताराख [स^य], पूर्णतया *पूरन'गाय^य*,
अशेष *अशेष* (без остатка)

целин||á *ज* अछूती धरती *अ-च^य-*
*त^य द^खार'त^य *ज**, поднимать ~ы अछू-
ती धरती जोतना *न*

целить несов निशाना बाँधना
(साधना) *निशा'न^य बाँध'न^य* (साद^ख-
न^य) *न*

целиться несов निशाना बाँधना
(साधना) *निशा'न^य बाँध'न^य* (साद^ख-
न^य) *न*

целлулоид *म* सिलोलाइड *सिलो-*
*लाइड *म**

целлулоидный прил सिलो-
लाइड का *सिलोलाइड क^य*

целлюлоза *ज* सेलूलोज *स^यलू-*
*लोज *म**

целовать несов चूमना *चूम'न^य*
न, चुबन करना चुम्बान *चुम्बान क^य*
न, ~ в губы होठो को चूमना *न* (के
को-ल)

целоваться несов चूमना *चूम'न^य*
न, चुबन करना चुम्बान *चुम्बान क^य*
न

цел||ое *с* 1 पूरा हिस्सा (भाग)
*पूर^य हिस्सा (ब^खाग) *म**, समग्रता *सा-*
*माग्र'त^य *ज**, 2 *मात* पूर्णक *पूरन-*
*आंक' *म**, ◇ *व* ~ом कुल मिलाकर,
सपूर्ण रूप से

целомудренный прил अनघ
आनघ

целомудрие *с* अनघता *आनघ'त^य*
*त^य *ज**

целост||ь *ज* पूर्णता *पूरन'त^य *ज**,
व ~и अच्छी हालत में, बिना टूटा-फूटा

цѐлый прил 1 (полный, цели-ком) पूरा pūrā, सपूर्ण sampūrṇ, भर б^хар (ставится после определяемого), — день दिन भर; 2 (значительный, большой) अच्छा-खासा ачч^хā-хāsā, 3 (нетронутый) अच्छूता а-ч^хūtā, सुरक्षित су-ракшит, विना वूटा हुआ бинā tūtā ḥuā, अभग अब^ханг' (несломанный), цел и невредим भला-चगा, सही-सलामत

цель ж 1 (мишень) निशाना ни-шānā м, 2 перен प्रयोजन прайо-джан м, लक्ष्य лакшй' м, उद्देश्य उद्देश्य' м, с целью, в целях लक्ष्य (उद्देश्य) से (के чего-л), को-нечная — चरमलक्ष्य м, स्तáвить себе целью मकसद (उद्देश्य) लेना п, с какой целью? किस प्रयोजन से?

цельнометаллический прил पूर्णतया धातु का [वना हुआ] पूरṇ-тайā द^хātu kā [банā ḥuā]

цельность ж एकबद्धता эк-ба-дд^х'tā ж, अक्षुण्णता акшунн'tā ж

цельн||ый прил 1 (не состав-ной) बेजोड бэ-джор, अखंड अक^ханд', 2 перен अभिन्न अब^хинн', एकबद्ध эк-бадд^х', ♠ —oe म. लोक मलाईदार (मलाईवाला, मलाईसहित) दूध м

цемент м सिमित симинт' м

цементировать сов и несов सिमित लगाना симинт' лагānā п

цементный прил सिमित का सिминт' कā

цен||á ж прям, перен कीमत кйमत ж, दाम dām м, मूल्य mūly'

म, по дешевой —é सस्ती कीमत पर, सस्ते मूल्य मे, —óи жйзни जिदगी की कीमत पर; लूबóй —óй हर कीमत पर, किसी [भी] कीमत (मूल्य) पर; твердые цѐны निश्चित मूल्य म, निश्चित दर ж, प्रदāज-नाय —विक्री की दर ж, по вы́сокой —é उँचे दाम पर; по нйзкой —е कम दाम पर; падѐние цен मूल्य का पतन म., मूल्यह्रास म, повы-шѐние цен मूल्यवृद्धि ж, снижѐние цен दामो मे कमी ж

ценз м योग्यता йогй'tā ж, избирáтельный —चुनाव-सवधी योग्य-ता ж, образовáтельный —शैक्षणिक योग्यता ж

цѐнзор м सेसर сѐсар м

цензүра ж 1 (контролирова-ние) निरीक्षण निрикшान м., सेसर-शिप сѐсар-шип ж, 2 (орган) ни-रीक्षण-सवधी विभाग निрикшान-самбанд^хй विब^хाг म

ценйтель м कदरदान кадар-дāн м, गुणंग्राहक гун-грāхак м

ценйть несов 1. (определять стоимость) कीमत अँकना (ठहरा-ना) कйमत āк'nā (т^хаḥ'rānā) п (की кого-л, что-л), मूल्य-निरूपण करना मूलй'-нирूपान кар'nā п (का кого-л, что-л), 2 перен कदर कर-ना кадар кар'nā п (की кого-л, что-л), आदर करना āдар кар'nā п (का кого-л, что-л), गुणंग्राहक होना гун-ग्रāхак ḥonā пп (का кого-л, что-л), व्यसोकó себя —

अपना मूल्य बहुत पा जाना *нп*, мы особенно ценим это доверие इस विश्वास को हम विशेष रूप से मूल्यवान् मानते हैं

цениться *несов* कीमती (बहु-मूल्य) होना *कйм'тй* (बाखु-मुल्य') *खोन्* *нп*

ценность *ж* 1 (цена, стоимость) कीमत *कйमत ж*, मूल्य *मुल्य' म*, 2 (важность, значение) अहमियत *अह'मिनात ж*, महत्व *माहतव' म*, बहुमूल्यता *बाखु-मुल्य'गा ж*, 3 (ценный предмет, явление) निधि *निध'न ж*

ценный *прил* 1. कीमती *कйм'तй*, मूल्यवान् *मुली'वान्*, बहुमूल्य *बाखु-मुल्य'*, 2 *перен* (важный) अहम *अह'म*, महत्वपूर्ण *माहतव'-पूरुन'*

цент *м* सेट *सेन्ट' м*

центнер *м* सेटनर *सेन्ट'нар म*

центр *м* *вразн знач* केद्र *केंद्र'* *म*, मध्यविन्दु *माद'य'-विन्दु म* (середина), — тяжёсти *प्रям*, *перен* गुरुत्वकेद्र *म*, भारकेद्र *म*, — торговли व्यापार-केद्र *म*, нервные — *अनात* चेता-केद्र *म*, промышленный — औद्योगिक केद्र *म*

централиза́ция *ж* केद्रीकरण *केंद्रिय-कारण* *и*

централи́зм *и* *полит* केद्रवाद *केंद्र'-वाद्* *и*, केद्रीय अधिकारवाद *केंद्रिय' अद'निका'र-वाद्* *и*, демократический — जनवादी केद्रवाद *и*

централизо́ванный 1. *прич* *от* централизовать, 2. *прич* *केद्री-*

भूत *केंद्रिय-ब'उत्*, केद्रवद्ध *केंद्र'-बद्ध'*, केद्रित *केंद्रित*

централизовать *сов* *и* *несов* केद्रित (केद्रीभूत) करना *केंद्रित* (केंद्रिय-ब'उत्) *कार'ना* *п*

центра́льн||ый *прил* केद्रीय *केंद्रिय'*, मध्य *माद'य'*, प्रधान *प्राद'आन* (главный), —ое отопление *केद्रीय हीटिंग ж*, — комитет *केद्रीय कमिटी* (समिति) *ж*, —ая нервная система *केद्रीय चेता-सहति ж*

центробе́жн||ый *прил* *тех* केद्रापसारी *केंद्राप'सा'रि*, केद्रत्यागी *केंद्र'-त'या'गि*, —ая *सीला* केद्रत्यागिनी *शक्ति ж*

центроостреми́тельн||ый *прил* *тех* केद्राभिसारी *केंद्रा'ब'स'ारि*, केद्राभिगामी *केंद्रा'ब'हि'ग'ामी*, —ая *सीला* केद्राभिगामिनी *शक्ति ж*

цеп *м* *с-х* अनाज पीटने की साँट *आना'द'ज प'य'त'नэ* *क'य* *सा'ट ж*, सिलारा *सिल'ारा* *и*

цепене́ть *несов* जकडना *द'जा-कार'ना* *नп*, अकडना *आकार'ना* *नп*, — *от* холода *सर्दी के* मारे *अकडना* *नп*

цепки́и *прил* सहत (दृढ) पकड-नेवाला *साख' (द'रि'र')* *पाकार'नэ-वा'ला* *цепля́ться* *несов* सहत (दृढ) पकडना *साख' (द'रि'र')* *पाकार'ना* *и* (держаться)

цепи||о́й *прич* जजीर का *जान-द'ज'र* *का*, —ая *ре'ак'ция* *физ*, *или* श्रृंखला-प्रतिक्रिया *ж*, —ая *सो'बा'का* चौकीदार (रखवाली करनेवाला, रक्षक)

कुत्ता *म*, ~оё práвило *मत* शृख-
ला-नियम *म*

цепóчка *जс* छोटी जजीर च^खो^{ति}
занджйр *जс*, सिकडी सिक'रि *जस*,
дверная ~ सॉकल *जस*

цепь *जस* 1 *प्रям*, *перен* जजीर
занджйр *जस*, शृखला шринк^खлā *जस*,
гóрная ~ पहाडो का सिलसिला *म*,
पर्वत-श्रेणी *जस*, ~ собы́тий घटनाओ
का सिलसिला *म*, घटना-शृखला *जस*,
2 (*линия стрелков*) जजीरा зан-
джйрā *म*

церемóниться *несов* तकल्लुफ
करना (बरतना) такаल्लуफ кар'нā
(барат'нā) *п* (से, के साथ *с кем-л*,
с чем-л)

церемóния *जस* रसम расам *जस*,
सस्कार सāsкар *म*, विधि विद^खि *जस*,
~ открь́тия (*напр* выставки, шко-
лы) उद्घाटनोत्सव *म*, उद्घाटन-
-सस्कार *म*, погребáльная ~ अत-
क्रिया *जस*

церемóнный *прил* तकल्लुफ
करनेवाला (वरतनेवाला) такаल्लुफ
кар'नэ-вālā (барат'नэ-вālā), पुरत-
कल्लुफ पुर-ताकल्लुफ

церкóвный *прил* गिरजे का
गир'джэ कā

цёрковь *जस* गिरजा गिर'джā *म*,
गिरजाघर गिर'джā-г^खар *म* (*зда-
ние*)

цех *म* विभाग विब^खāг *म*, शाप
шāп *जस*, прокáтный ~ रोल करने का
विभाग *म*

цеховóй *прил* विभाग (शाखा,

शाप) का विब^खāг (шāк^खā, шāп) कā,
विभाग-सवधी विब^खāг-सामबान्द^खи

цивилизáция *जस* सम्भ्यता सब^खи'-
तā *जस*, सस्कृति सāsकृति *जस*

цивилизóванный *прил* सम्भ्य
सब^खи'.

цикл *म* 1 दौरा даорā *म*, [काल-]
चक्र [कāl-]चक्र' *म*, 2. (*ряд про-
изведений*) ग्रथमाला грант^ख-мā-
лā *जस*

циклóн *म* метеор तेज आँधी
तэз āд^खи *जस*, चक्रवात्या चक्र'-वāt-
йā *जस*

цикóрий *म* कासनी कās'नй *जस*
цилй́ндр *म* 1. *тех* सिलडर सि-
ландар *म*, [यत्र का] वेलन [йāन्त्र'
कā] бэлан *म*, 2 *मत* वेलन бэ-
лан *म*

цилиндри́ческий *прил* वेलना-
कार бэл'нāкār

цимбалы́ст *म* भौंभिया दज^खā-
दज^खи'йā *म*

цимбáлы *मन* भौंभ दज^खāदज^ख *जस*
цингá *जस* प्रशीताद प्राश्यताद *म*
цинй́зм *म* बेहयाई бэ-хай'यā *जस*,
अश्लीलता अश्लय'तā *जस*

цинй́чный *прил* बेहया бэ-хай'यā
неизм, अश्लील अश्लय

цинк *म* जिक зинк' *जस*, जस्ता
джастā *म*.

цй́нковый *прил* जिक (जस्ते)
का зинк' (джастэ) कā

цинóвка *जस* चटाई चатай *जस*

цирк *म* सरकस सार'кас *म*

цирков||óй *прил* सरकस का

сар'кас kā, —бе представлѣние सर-
कस का तमाशा *м*

циркули́ровать *несов* फिरना
प'न्र'नā *नप*, घूमना *ग'ूम'नā नप*,
चक्कर खाना चक्कार *क'āनā न*

цѣркуль *м* परकार *पर'कār म*
циркуляр *म* गश्ती चिट्ठी गश्ती
चित्त^ख *ज*, परिपत्र *परिपत्र' म*

циркулярн||ый *прил* गश्ती
गश्ती, —ая *पिला тех* गोल आरा
म, —ое *письмо* गश्ती चिट्ठी *ज*,
परिपत्र *म*

циркуля́ция *ж* *в разн знач*
परिचलन *परिचलान म*, परिवहन
परिवाхан *म*, —воздуха वायु-परि-
वहन *म*, —крово́и रुधिर-परिवहन
म, —де́нег मुद्रा-परिचलन *म*

цисте́рна *ж* टकी *танки ж*,
टाँका *ताँका म*

цитаде́ль *ж* *прям*, *перен* गढ़
गढ़^ख *म*, किला *кила म*, दुर्ग *दुर्ग' म*

цита́т||а *ж* हवाला *खавālá म*,
उद्धरण *उद्ध'арान म*, *приводить* —у
हवाला (उद्धरण) देना *न*

цити́ровать *несов* हवाला

(उद्धरण) देना *खавālá (उद्ध'арान)*
देना *न (का चो-ल)*

цѣтрусовые *मн* खट्टे (साइट्रस)
फल *क'аттэ (साитрас) प'खाल म मн*

циферблат *म* [घड़ी का] मुख
[*ग'арй kā*] *मुक्^ख म*, डायल *दायल*
म, *свѣтящийся* —रेडियम *डायल म*

цѣфра *ж* 1 आँकड़ा *आँ'ра म*,
अक *अक' म*, 2 (*сумма, число*) ता-
दाद *तादाद ж*, *सख्या* *संख'यā ж*,
в *крύглых* —*х* पूर्णाको मे

цифров||о́й *прил* अददी *अद'दी*,
—*ые* *да́нные* आँकड़े *म मн*

ЦК (Центра́льный Коми́тѣт)
केद्रीय *कमिटी (समिति) केंद्रिय'*
कामित् *(самिति) ж*

цо́коль *м* *न्याधार* *न्याद'ār म*
цукáт *म* कद के *कवाम* मे *रखा*
हुआ *फल* *कанд'* *कэ* *कावām* *मэ* *राक'ā*
खुā *प'खाल म*

цыга́н *म* जिप्सी *джипси म*
цыпле́нок *м*. *मुर्गी* का *बच्चा*
मургй *कā* *बаччā म*, *चूजा* *चूजā म*

цы́почк||и *मн* *на* —*ах* *पजो* के
बल *पандजō* *कэ* *बल*

Ч

чад *м* घूअँ *द'хуā म*, घुअँ *द'хуā म*
(*дыл*)

чадра́ *ж* बुर्ка *बурка म*, *नकाब*
नाкаб म, *ж*

чай *м* 1 (*растение*) *चाय* *चाँ*
ж, 2 (*листья*) *चाय* [*के पौधो*] *की*

पत्तियाँ *चाँ* [*कэ* *पाод'ō*] *कй* *पत्तिनā*
ज *मн*, 3 (*напиток*) *चाय* *चाँ ж*;
крéпкий —*गहरी* *चाय ж*, *сла́бый* —
पतली *चाय ж*, *стакан* *चाю* *एक* *गिलास*
चाय म, 4 (*чаепитие*) *चाय-पान* *चाँ-*
пāн म, *за* *ча́ем* *चाय-पान* *के* *वक्त*

चाईका *जс* गगा-चिल्ली गान्गा-चिल-
ली *जс*

चाईनाय *जс* चायखाना चाई-खाना
म, चाय-घर चाई-ग^२ार *म*

चाईनिक *म* चायदान चाई-दान *म*,
चाय की देगची चाई की दैग'ची *जс*,
चायदानी चाई-दान्नी *जс* (для заварки)

चाईन[॥]य[॥] *прил* चाय का चाई का,
चाय-सवधी चाई-सामबान्दी, -आ
ल^०ज्जा चाय का चमचा *म*, -सर्वि^३
चाय का सेट *म*, -आ प्लान्ता^३ция
चाय की वाटिका *जс*

चायखाना *जс* चायखाना चाई-खा-
ना *म*

चाल्मा *जс* साफा स^०फा *म*, अमामा
अमा^०मा *म*

चान *म* नाँद नाँद *जс*, टव ताब *म*

चारु^०यु^०य^० *прил* मोह लेनेवाला
मो^०ह ल^०न^०ए-वा^०ला, मन-मोहन मान-मो-
हान, चित्ताकर्षक चित्ताकारशक

час *म* 1 (время, пор^०ा) वक्त
वाक्त्' *म*, समय सामा^०य *म*, मर्तव्य^०
— दोपहर की नीद लेने का समय
म, आराम करने का वक्त *म*, उच^०ेब-
न^०ए —Ы पढाई के घटे *म* *मन*, 2
(промежуток) घटा ग^२ान्ता *म*, в те-
ч^०ение трех —ओव तीन घटे तक,
ना द^०वा —आ रा^०न्शे वक्त (समय)
से दो घटे पहले, च^०ैत^०व^०र्त्त चा^०सा
पाव घटा, я при^०д^०у च^०ैरे^०з त^०ри च^०ैत-
व^०र्त्ति चा^०सा मै पौने घटे मै आऊँगा,
ид^०त्ती со ск^०ор^०ость^०ью 30 кило^०м^०ет^०ров
в —३० किलोमीटर हर घटे के हि-
साव से चलना *नप*, 3 (время по
часам) क^०ो^०र^०ый —? क्या वक्त है?

की^०ा वाक्त्' खा^०?, कितने वजे [है]?
की^०न^०ए बा^०द^०ज^० [ख^०ा^०]? , क्या काल हो-
गा? की^०ा काल ख^०ो^०गा?, в त^०ри —आ तीन
वजे ११न बा^०द^०ज^०; [प्र^०ो^०ब^०िलो] द^०ैव^०्यात्
—ओव नौ वजे है ना^० बा^०द^०ज^० ख^०ा^०,
द^०ैव^०्यात् —ओव प^०्या^०त्^०द^०ैस^०्य^०त् मिन^०ू^०त् नौ
वजकर पचास मिनट ना^० बा^०द^०ज^०'कार
पाचा^०स मिन^०त्, वो^०से^०म् —ओव व^०ैच^०रा
रात के आठ वजे रा^०ी क^०े आ^०त्^० बा^०द^०ज^०,
रात आठ का वक्त रा^०त् आ^०त्^० क^०ा
वाक्त्', 4 (урок, лекция) घटा ग^२ान्ता
म, ◇ स्त^०ाय^०त् ना —आ^०ख पह^०रा देना *न*

час^०ो^०व^०न^०्या *जс* छोटा गिरजा[घर]
च^०ो^०ता गिर'द^०जा [-ग^२ार] *म*

час^०ो^०व^० [॥]ओ^०य^० *І* *прил* 1. (о времени)
घटे का ग^२ान्ता क^०ा, 2 (относящийся
к часам) घडी का ग^२ार^० क^०ा, —आ
स्त्र^०ैल्का घडी की सूई *जс*, 3 (на-
значенный на один час попо^०лу^०но^०чи
или по^०лу^०д^०ни) एक वजे का ए^०क
बा^०द^०ज^० क^०ा

час^०ो^०व^०ओ^० *II* *म* पहरेदार पा^०ख'र^०ए-द^०ार
म, सतरी सान्'र^०य^० *म*

час^०ो^०व^०श्च^०ीक *म* घडीसाज ग^२ार^०-
स^०ा^०य *म*

ча^०स्ती^०त्ता *जс* 1 जर्रा зар्रा *म*,
अणु अणु *म*, कण कान *म*, 2 *перен*
टुकडी तूक'र^०य^० *जс*

ча^०स्ती^०च^०न^०य^० *прил* अधूरा अ^०द^०ू^०रा
एक हिस्से का ए^०क खिस्से क^०ा, आशिक
आ^०शिक

ча^०स्ती^०न^०ое *с* *मत* भाज्यफल ब^०ा-
द^०ज^०'-प^०ाल *म*, भागफल ब^०ा^०ग-प^०ाल
म, लब्धि ला^०ब^०द^०खि *जस*

ча^०स्ती^०न^०ो^०त् [॥]य^० *जस* तफसील ता^०फ'स^०य^०ल

ज् , व्योरेवार विवरण ब्योरэ-वार्
विवारान् म् , $\diamond$ व -и खास तौर से,
विशेषकर

चास्ति||ый прил 1 (личный) नि-
जी निदज्, जाती ज़ाति, व्यक्तिगत
व्याक्ति-गत, -ая सौबस्त्वेन्ность
निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति ज् , -ым
ओबразом निजी तौर पर, 2 (особый)
खास хас, विशिष्ट विशिष्ट', विशेष
विशेष

चास्तो нареч 1 बार-बार बार्-
-बार्, अक्सर аксар, प्राय प्रायैः,
बहुधा बाखुद^{ख़ा}, - встречаться, वि-
देह्यसे स केम-ल किसी से अक्सर मि-
ला करना न् , 2 (густо) घना ग^{ख़}ाना,
गुजान गुन्दजान

चास्तый прил 1 बार-बार
(अक्सर, बहुधा) होनेवाला बार्-बार्
(अक्सर, बाखुद^{ख़ा}) खोनэ-वालā, बार-बार
का बार्-बार् कā, 2 (густой) घना
ग^{ख़}ानā, - гребень बारीक कधी ज्

часть||ь ж 1 हिस्सा खिसा म् ,
टुकड़ा тук'ра म् , भाग б^{ख़}ाг म् ,
अंश अंश म् , चास्ति रचि ग्राम शब्दो
के भेद (वर्ग) म् मन् , भेद-शब्द म्
मन् , - सवेता भूभाग म् , महाद्वीप म् ,
आपासनीये चास्ति (машины) फाजिल
कल-पुर्जे म् मन् , पो -याम् एक एक
अंश, देलित् ना चास्ति हिस्सो मे बाँट-
ना न् , चास्ति तेला शरीर के अंग
(अवयव) म् मन् , 2 (книги) खड
क^{ख़}ान्द' म् , सर्ग सर्ग' म् , 3 (отдел)
महकमा माख'कामā म् , विभाग वि-
ब^{ख़}ाग म् , 4 воен यूनिट नूनित म् ,
टुकड़ी तук'रि ज् , बौनस्का - फौज

की टुकड़ी ज् , $\diamond$ बौल्लेशेय चास्त्यो,
पो बौल्लेशेय चास्ति अधिकाशत

चास्य मन् घड़ी ग^{ख़}ारि ज् (ручные,
стенные, карманные), सौल्लेचनीये -
धूप-घड़ी ज् , पिसौचनीये - रेत-घड़ी ज् ,
वालू-घड़ी ज् , - отстаёт घड़ी सुस्त
है, - स्पेशात् घड़ी तेज है, - प्रौबिलि
चेतुरे घड़ी ने चार बजाया, घड़ी
मे चार बज गये; स्तावि - घड़ी
मिलाना न् (से पो चेमु-ल)

चाхлый прил 1 (о растении)
सूखता हुआ सूख^{ख़}'ता ख़ुā, अविकसित
अविकासित, 2 (о человеке) कमजोर
काम-जोर, बीमार सा बीमार सā, दुर्बल
दुर्बल

चाхнуть несов 1 (о растении)
मुरझाना मुर'дж^{ख़}ानā नन् , मुरझा जा-
ना मुर'дж^{ख़}ā द्जānā नन् , सूखना
सूख^{ख़}'ना नन् , 2 (о человеке) दुर्बला
होना दुर्ब'लā ख़ोनā नन्

चाхотка ж разг फेफड़े का क्षय-
रोग प^{ख़}эп^{ख़}'рэ कā क्शай-रोग म्.

चाхоточный прил फेफड़े का
क्षयरोगी प^{ख़}эп^{ख़}'рэ कā क्शай-रोगि

चाशा ж प्याला प्यालā म्

चाшка ж 1. प्याला प्यालā म् ,
प्याली प्यालि ज् , 2 анат (над-
коленная кость) चपनी चाप'नी ज् ,
अण्ठीवत् अश्ट^{ख़}'य-वात् म् , 3 (весов)
पल्ला पल्लā म् , पलडा पल'रा म्

चाща ж घना जंगल ग^{ख़}ानā द्जान-
गाल म्

चाще сравнит от चाстын и
चास्तो, - всеगो बहुत करके बाहुत
कार'कэ, प्रधानत प्राद^{ख़}'ान'ताख़, как

человѣк *м* आदमी ād'mī *м* ,

यह किताब (पुस्तक) उस किताब
(पुस्तक) से अच्छी है, 2 чем. ,
тем. जितना ही उतना ही
джит'нā хй ут'нā хй , ~ боль-
ше, тем лүчше जितना ज्यादा इतना
ही अच्छा джит'нā зйāдā ит'нā хй

अच^१ā, ३. (вместо того, чтобы)
 раз के बजाय क३ बा-दजाय *последог*,
 की जगह [मे] क३ दजाгаख [म३] *по-*
слелог, के स्थान मे क३ स्^१āन म३

чём мест пр от что I о ~
 किस के बारे मे किस कэ бārэ мō,
 किस के मुताल्लिक किस कэ मुतālлик
 (вопросительн), जिस के बारे मे
 джис कэ бārэ мō, जिस के मुताल्लिक
 джिस कэ मुतālлик (относительн)

чемодан ॥ सूटकेस सूट-कэс м,
टुक ट्रंक' м

чемпион *м* चैपियन चाемпийан
м , ~ мiра विश्व-विजयी *м* , ससार-
विजयी *м*

чемпионáт м चैपियनशिप чаэм-
пийан-шип жс

чему мест 1 дат ед от что I
 किस को किस को, किसे किसे (во-
 просительн), जिस को дजिस को,
 जिसे дजис (относительн), 2 дат
 मн от что I किन को किन को, किन्हे
 किन्हे (вопросительн), जिन को
 джин को, जिन्हे джин (относи-
 тельн)

चेपुख||á *ज* *разг* बेहूदा (बे सिर
पैर की, निरर्थक) बात бэ-хүдā (бэ
сир-паэр кй, निरार्त^खак) бāт *ज* ,
बकवास бак'вāс *ज* , болгāть, горо-
дйть ~ý बक बक करना (मचाना) *н*

чѣпчик м топи топй ж

червьѣвый *прил* कीड़ो से भरा हुआ **кѣрѣ сѣ** *б^харā* *ṣuā*, कृमिपूर्ण **крѣми-пѣрн'** (*с червями*), कीड़ो (कृमियो) का खाया हुआ **кѣрѣ** (*крн-*

мийб) к̄а к^лāй̄ā хуā (источенныи
червями)

червѣнн||ый прил —ое золото
कूदन कूंदान म

चैर्वय म्म कर्त [लाल] पान
के पत्ते [लाल] पान के पत्ते म म्म

червь *м см* червяк

червяк *м* कीड़ा *क़िरा* *м* , कृमि
крими *м*

чердák м аটারী атāрий жс, ба-
лахаана бāлā-хāнā м

चरेंद म राउ वारी बारी ज ,
 ◇ वसे इत सवो चरेंद सव
 मामल पर है

чередование с बारी से आना
 बारी सэ ānā м, अदल-वदल адал-
 -бадал м, ~ гласных *लिङ्ग* स्वर-
 -क्रम м

чередовать *несов* बारी-बारी
करना *бāри-бāри* кар'нā *п*

чередоваться *несов* बारी-बारी
आना (से होना) बारी-बारी आना (से
खोना) *нп*

च़ेरेज़ *परेदлог* 1 (*नोपेरक*) पर
 पार *पोसलेदлог*, मोस — रेकु नदी पर
 पुल *म*, *परेख़ात* — रेकु दरिया को
 पार करना (*कर लेना*) *न*, 2 (*नोवरख़*)
 के ऊपर से क़े उपा *स*, *पतीज़ा*
परेलेतेला — *ज़ाबोर* चिडिया ने उडते
 हुए बाडे को पार कर लिया, 3 (*स्क्वोव*)
 मे से *म* *स* *पोसलेदлог*, पर से पार *स*
पोसलेदлог (*परेखोदया*, *मिनूच*), के रास्ते
 क़े *रास्त* *पोसलेदлог* (*पुते*, *दरोगी*),
 कानाल *प्रोतय़नेत* — *वेश* *रायोन*
 नहर इलाके भर मे से होकर गुज़रेगी;

он вел верблюда ~ мост वह पुल पर से ऊँट लिए जाता था, 4. (при помощи) से सэ послелог, [के] द्वारा [कэ] द्वारā послелог, के जरिये कэ зарियэ послелог, के माध्यम से (द्वारा) कэ मād^хйाम सэ (द्वारā) (при посредстве), 5 (по прошествии) के बाद कэ бād послелог, मे मэ послелог, पर пар послелог, के पश्चात् कэ पаш्चात् *после-лог*, я придү ~ три чётверти часа मैं पौने घटे में आऊँगा; ~ कáждые два—три гóда हर दूसरे तीसरे साल, ~ कáждые сто шагóв हर सौ कदम पर, ~ день (регулярно) हर दूसरे दिन

чéреп *м* खोपड़ी क^хоп'рй *ज*, कपाल कापāl *म*

черепа́ха *ज* 1 कछुआ कच^хуā *म.*, कच्छप कच^хाप *म*, 2 (материал) कछुए की खोपड़ी (खोपड़ाई) कच^хуэ कй क^хоп'рй (क^хоп'рай) *ज*, कच्छप-पृष्ठ कच^хाप-пришт^х *म*

черепа́ш||ий *прил* идтй ~ ब्रिम ша́гом चिउँटी की चाल चलना चिूँतй कй चाँच चाल'на *न*

черепа́ща *ज* खपरा क^хाप'ра *म*, टाइल तāил *म*

черепа́шный *прил* खपरैल (टाइल) का क^хाप'раэл (तāил) कā

черепо́к *म* ठीकरा त^хйक'ра *म*, ठीकरी त^хйक'रй *ज*

чересчу́р *нареч* हद से ज्यादा ^хад सэ зиа́дā, अत्यंत अतीन्त', ~ мно́го बहुत ज्यादा, जरूरत (हद, आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक), ~

मा́लो जरूरत (हद, आवश्यकता) से कम.

чере́шняя *ж* 1 (плод) चेरी-फल चэरй-प^хाल *म*, 2. (дерево) चेरी का पेड़ चэरй कā पэр *म*

черкнۇت *сов* ~ पाँचुं *स* दो चार सतरे घसीट देना दो-चाँ सत'रē ग^хасйт दэнā *न* (को *кому-ल*)

черне́ть *несов* 1 (становиться *черным*) काला (स्याह) हो जाना कāлā (सйā^х) *ख*ो दжāнā *न*, 2. (виднеться) काला (स्याह) दिखाई देना कāлā (सйā^х) दिक्^хāй दэнā *न*

черне́ться *несов* *см* черне́ть 2
черни́ка *ж* विलवेरी बिल-बे-रй *ज*

черни́ла *м* स्याही सйā^хй *ज*, रोशनाई रोश'नाй *ज*, काली कāलй *ज*

черни́льница *ж* दावात दāवāt *ज*, स्याहीदान सйā^хй-दāन *म*, मसि-धान मसि-द^хāन *म*

черни́ть *несов* 1 काला (स्याह) करना कāлā (सйā^х) कार'नā *न.*, 2. *перен* (клеветать) बदनाम करना बād-नāम कार'नā *न*, कलकित करना कालकित कार'नā *न*, कलक चढाना (लगाना) कालान्क' चार^хāнā (लागāнā) *न* (को *кого-ल*)

черно-бу́р||ый *прил*. ~ *ая* लि-सйца चित्तिवाली स्याह लोमड़ी चित्तिवāलй सйā^х लोम'रй *ज*

черновы́к *म* खाका खāकā *म*, मस-विदा मस'विदā *म*, पाडुलिपि पāन्दु-लिपि *ज*

черновóй *прил* खाके (मसविदे,

पाङ्गुलिपि) का хāкэ (мас'видэ,
पāन्दु-लिपि) kā, अधूरा ад^хурā

чернозём *м* काली जमीन (मिट्टी)
कāल्य़ замйн (मित्ती) *ж*

чернозёмный *прил* काली मि-
ट्टीवाला कāल्य़ मित्ती-वāलā

чернокóжий *прил* काली चमडी-
वाला (चमडी का, त्वचावाला) कāल्य़
चाम'र्य़-वāलā (चाम'र्य़ कā, त्वचā-
-वāलā)

черномóрский *прил* काले
(कृष्ण) सागर का कāलэ (क़िश्न')
сāгар कā, काला सागरीय कāलā сāг'-
र्य़и'

чернослів *м* собир सूखे वेर
сूक^хэ бэр *м* *मन*

чёрн||ый *прил* काला कāलā, स्याह
स्यāह, श्याम श्यāम, ~ хлеб काली
रोटी *ж*, ♠ на ~ день बुरे दिन के
लिये, दुर्दिन के लिये, ~ ход चोर-
-दरवाजा *म*, ~ое дéрево आवनूस *म*,
~ रबьнок चोरवाजार *म*

чёрпать *несов* 1. निकालना नि-
कāल'нā *п* (पानी воду, से चेम-ल),
2. *перен* ~ свéдения समाचार पाना
(प्राप्त करना) самāчāр पāнā (प्रāप्त'
कार'нā) *п*.

черпнύть *сов см* черпать

черствéть *несов* 1 रूखा हो
जाना रूक^хā खो दжāнā *नप*, 2. *перен*
सगदिल (निर्दय) हो जाना सान्ग'-दिल
(निरदाय) खो दजāнā *नप*

чёрствый *прил* 1 सूखा [हुआ]
सूक^хā [хуā], रूखा रूक^хā, 2. *перен*
सगदिल सान्ग'-दिल, निर्दय निरदाय

чёрт *м* शैतान शाэтāन *म*, पिशाच
पिशाच *म*

черт||á *ж* 1 (линия) लकीर
लाक़िर *ж*, रेखा रэк^хā *ж*, прово-
дять ~у लकीर (रेखा) खीचना *п*,
2 (граница, предел) हद хāद *ж*,
सीमा सймā *ж*, за ~ой гóрода नगर
की सीमा[ओ] से बाहर, 3 *перен*
(признак, особенность) खुसूसियत
хусूसийात *ж*, विशेषता विशेश'तā
ж, ♠ ~ы лица मुखमुद्रा *ж*, मुखाकृ-
ति *ж*, в óбщих ~āх आम तौर
पर, सामान्य रूप मे

чертёж *м* ड्राफ़्ट द्राф़्ट' *ж*,
नक्शा नाक़शā *म*, дéлать ~ ड्राफ़्ट
तैयार करना *п*, नक्शा खीचना *п*

чертёжник *м* ड्राफ़्ट्समैन द्राफ़-
त्स'-माэн *म*

чертежн||ый *прил*. ~ое бюро
डिजाइनिंग ब्यूरो डिज़ाइनिंग' ब्यूरó
म, ~ая доскā नक्शा खीचने का
तख़्ता नाक़शā क^хйच'नэ कā ताхтā *म*,
उद्रेख-फलक उद्रэк^х-प^хालाक *म*, ~ое
перó उद्रेख-लेखनी उद्रэк^х-लэк^х'न्य *ж*

чертítь *несов* खीचना क^хйच'-
नā *п*

черчéние *с* खिंचाई क^хйचāय *ж*,
नक्शाकशी नाक़शā-काशй *ж*, आलेखन
āलэк^хāन *म*, उद्रेख उद्रэк^х *म*

чесāльн||ый *прил* ~ая машина
текст दाँतेदार कघोवाली मशीन
दāतэ-दār कान्ग^хб-वāल्य़ मशीन *ж*

чесāть *несов* 1 (причесывать)
कघी करना कान्ग^хब कार'नā *п*, 2
(шерсть и т *п*) बुनना द^хун'нā

n, साफ करना *cāf* кар'нā *n*, 3. (руку, нос и т *n*) खुरचना *k^xу-рач'нā* *n*, खुजलाना *k^xудж'лānā* *n*,
 ◇ ~ языком गपशप करना *n*

чеса́ться *несов* 1 अपने वदन को खुजलाना *ап'нэ* бадан *ко* *k^xудж'лānā* *n*; 2 (об ощущении) खुजली उठना *k^xудж'лй* *ут^x'нā* *нп*

чесно́к *м* लहसुन *лаḥ'сун* *м*

чесо́тка *ж* खाज *k^xāдж* *ж*, खुजली *k^xудж'лй* *ж*

че́стование *с* अभिनदन *аб^xи-нандан* *м*

че́стовать *несов* अभिनदन करना *аб^xинандан* *кар'нā* *n*, सम्मान प्रकट करना *саммāн* *пракат* *кар'нā* *n* (के प्रति *кого-л*)

че́стность *ж* सचाई *сачāй* *ж*, ईमानदारी *ймāн-дāरй* *ж*, सत्यपरायणता *सतय'पारāयान'tā* *ж*

че́стн||ый *прил* सच्चा *саччā*, ईमानदार *ймāн-дāр*, सत्यपरायण *सतय'पारāयान*, न्यायसगत *नयāय-сан-गत* (справедливый), ◇ *дать* ~ *ое* *сло́во* इज्जत की कसम खाकर वादा करना *n*

честолю́бный *прил* नाम का भूखा *нāм* *kā* *б^xук^xā*, उच्चाभिलाषी *уччāб^xилāшй*, महत्वाकाक्षी *माḥात्वā-kāṅक्षй*

честолю́бие *с* उच्चाभिलाषा *уччāб^xилāшā* *ж*, महत्वाकांक्षा *माḥा-त्वākāṅक्षā* *ж*

честь *ж*. इज्जत *иззат* *ж*, प्रतिष्ठा *प्रतिष्ठ^xā* *ж*, आदर *āдар*

м, सम्मान *саммāн* *м* (почет, ува-жение), это дѣлает ему́ ~ यह उस के लिये शोभा देता है, ◇ *отдава́ть* ~ *воен* फौजी सलामी देना (उतारना) *n*

четве́рг *м* बृहस्पति[वार] *бриḥс-пати[-vār]* *म*, गुरुवार *गुरु-वār* *म*

четверёньк||и *мн* *на* ~ *ах* घुटनो और हाथो के बल *ग^xут'नō* *аор* *ḥāt^xō* *कэ* *бал*, *пóлзать* *на* ~ *ах* घुटनो और हाथो के बल चलना (सरकना) *ग^xут'नō* *аор* *ḥāt^xō* *कэ* *бал* *чал'нā* (*सारक'нā*) *नп*

четве́рка *ж* 1. (цифра) चार *चār* *म*, 2. *карт* चव्वा *चаввā* *म* **чётверо** *числит* चार *чār*, चारो *чārō*.

четверонóгий *прил* चौपाया *चाо-пāйā*, चतुष्पद *चатуश-पाद*

четве́ртый *числит* चौथा *चाо-त^xā*, चतुर्थ *चатурт^x*

- **чётверт||ь** *ж* 1. (четве́ртая часть целого) चौथाई *चाот^xāй* *ж*, पाव *пāо* *म*, चतुर्थांश *चатурt^xāш* *म*, *три* ~ *и* *तीन* चौथाई (पाव), *पौने*, *पौन*; *с* ~ *ью* *सवा*, *три* *с* ~ *ью* *सवा* *तीन*; *одін* *и* *три* ~ *и* *पौने* *दो*, ~ *ча́са* *पाव* *घटा*, *я* *приду́* 'чере́з *три* ~ *и* *ча́са* *मै* *पौने* *घटे* *मे* *आऊंगा*; *во* *второ́й* ~ *и* *XIX* *ве́ка* *१९* *वी* *शताब्दी* *के* *द्वितीय* *चरण* *मे*, ~ *ве́ка* *नाза́д* *एक* *चौथाई* *शताब्दी* *पहले*, 2 (часть учебного года) त्रिमास *त्रि-मास* *म*

чёткий *прил* साफ *cāf*, स्पष्ट *спашт'*.

чётный *прил* सम сам, जूस
джूस

четы́ре *числит* चार चार

четы́реста *числит* चार सौ चार
сао

четырёхлётный *прил* चारसाला
चार-сाला *неизм*, चार साल (वर्ष) का
चार साल (варш') क़ा, चतुर्वर्षीय चатур-
-варший'

четырёхмѣстный *прил* चार
सीटोवाला चार सैतō-вāлā, चार सीटो
का चार सैतō क़ा

четырёхсóтый *числит* चार
सौवाँ चार саовā

четырёхугóльный *м* चतुर्भुज
चатур-б^худж *м*, चतुष्कोण चатуш-
-кон *м*

четырёхугóльный *прил* चौ-
कोना चाо-конā, चौकोर चाо-кор,
चतुष्कोण चатуш-кон

четырёхэтáжный *прил* चौ-
मजिला चाо-манзилā *неизм*, चौमह-
ला चाо-мах'лā, चौतल्ला चाо-таллā
неизм

четы́рнадцатый *числит* चौ-
दहवाँ चाодах'вā

четы́рнадцать *числит* चौदह
чаодах

чех *м* चेक чэк *м*

чехардā *жс* (игра) मेढक-कूद
мёр^хак-кूд *жс*

чехóл *м* ढकना д^хак нā *м*, खोल
к^хол *м*, गिलाफ गिलाф *м* (футляр)

чехослова́цкий *прил* चेकोсло-
वेक чэкословэк

чечеві́ца *жс* बот मसूर масूर
м, मसूर की दाल масूर क़ि दāl *жс*

чѣшский *прил* चेक чэк, — язы́к
चेक жवान (भाषा) *жс*

чешу́я *жс* चौइटा चбитā *м*
(рыбья)

чин *м* 1 पदवी पад'वी *жс*, दर्जा
дарджā *м*, श्रेणी श्रэнь *жс*, 2 (слу-
жащий, чиновник) अफसर аф'сар
м, कर्मचारी карм'-чāрь *м*

чині́ть I *несов* 1 मरम्मत करना
мараммат кар'нā *п* (की что-л),
दुरुस्त करना дуруст' кар'нā *п*,
रफू करना рафū кар'нā *п*, टॉकना
тāк'нā *п* (штопать), पैवद (थि-
गली) लगाना паэванд' (т^хиг'лй)
лагāнā *п* (латать), 2 (карандаш)
छीलना ч^хйл'нā *п*, तेज (तीखा)
करना тэз (тйк^хā) кар'нā *п*

чині́ть II *несов* — препятствия
रुकावट डालना рукават дāl'нā *п*
(मे в чем-л), विघ्न उपस्थित करना
виг^хн' упаст^хит кар'нā *п* (मे в
чем-л)

чинóвник *м* 1 अफसर аф'сар
м, पदाधिकारी पाдад^хикаāрь *м*, कर्म-
चारी карм'-чāрь *म*, 2 перен (бю-
рократ) नौकरशाह наокар-шах *म*

чири́кать *несов* चहकना ча-
х^хак'нā *нп*, चहचहाना чах'чахāнā
нп

чири́кнуть *сов* см чирикать.
чй́ркать *несов* — спичкой दिया-
सलाई रगडना दिनā-салай рагар'нā *п*
чй́ркнуть *сов* см чй́ркать

चईसलननूत *ज* तादाद तादāद *ज*
ज, संख्या संक^खयā *ज*

चईसलननूत *प्रल* गिनती का
गिन'ती कā, सख्या-सबधी संक^खयā-
सम्बन्ध^य, —ое प्रेवसखōदस्त्व
सख्या-बल *म*, —रस्त् सख्या-वृद्धि *ज*

चलसलतल *म* मत् भलन्न [मे
लकीर] के ऊपर का अक ब^खलन्न' [मē
लकलर] कē उपर कā अन्क' *म*, अश
[गणक] āश[-गानक] *म*

चलसलतललनूत *स* ग्राम सख्या-
—सूचक शब्द संक^खयā-सूचक शब्द' *म*

चईसलतलसल *नसव* — व सलसूके
फलहरलस्त्त (सूची) मे दर्ज होना फलख'-
रलस्त्त' (सूचल) मē दारदज' खōनā *नल*,
— बोलनूयं बीमारो (रोगलयो) की
फलहरलस्त्त (सूची) मे दर्ज होना बल-
मāरō (रोगलयō) कल फलख'-रलस्त्त' (सूचल)
मē दारदज' खōनā *नल*

चलसल *स* 1 तादाद तादāद *ज*,
सख्या संक^खयā *ज*, अक अन्क' *म*,
चēलूत — पूर्ण सख्या *ज*, पूर्णलक *म*,
द्रōबनूत — भलन्नलक *म*, चेतनूत — स
सख्या *ज*, नेचेतनूत — वलषम सख्या
ज, 2 (दलत) तलरीख तārलख *ज*,
दलनलक दलनāन्क' *म*, 3. (कललनसूतव) *ज*,
गलनती गलन'तल *ज*, तादाद तादāद *ज*,
सख्या संक^खयā *ज*, 4 ग्राम एदलन-
स्त्वननूत — ँकवचन ँक-वलचन *म*,
द्वōयस्त्वननूत — द्वलवचन दवल-वलचन
म, नूतजस्त्वननूत — बहुवचन बलखु-
वलचन *म*, ♠ व तम —ē सलथ [ही],
सलथ सलथ, के सलथ नूतसललूग, सहलत
नूतसललूग, व —ē दुरूगल दूसरो के
वूच (मधूय) मे, ँन प्रलनलदूलेखत

क —ू उस की गलनती है (मे कूग-ल,
चूग-ल)

चईसलतललल *म* जूतल (बूट) पल-
ललश करनेवलल दजुतā (बूत) पālललश
कलर'नē-वलā *म*

चईसलतल *नसव* 1 सलफ करने
सāफ कलर'नā *न*, भलडनल दज^खār'नā
न (वलतुरलखलवल, वलकूललचलवल व-
नलकूत), मलजलनल मāदज'नā *न*, मलनल
मल'नā *न* (तरेत, प्रूतलरलत),
—जूबल दलतुन करने *न*, दलतू पर
बुरश करने *न*, — बूतलनकी जूते पल-
ललश करने *न*, जूतू मे रूगन लगलनल
न, —पēरूयल (० नूतलूत) परो कू सवलर-
नल *न*, 2 (०वलूतल, फूरूकूतल) छीलनल
च^खल'नā *न*, छललकल (छलल) उतलरकर
सलफ करने च^खल'कā (च^खāl) उतār'कल
सāफ कलर'नā *न*.

चईसूतक *ज* 1. सफलई सलफāय *ज*,
परलमलरजन परलमāरदजलन *म*, 2 पे-
रलन शुद्धीकरण शुद्ध^खल-कलरलन *म*

चईसूत *नलरल* सलफ सāफ, शुद्ध
शुद्ध^ख

चलसूतकूरूवलनूत *प्रल* खलललस
खālलस, शुद्धरक्त शुद्ध^ख-रलक्त'

चलसूतपलसलननूत *स* खुशनवीसी
खूश-नलवलसल *ज*, हस्तललपल-वलदूतल
खलस्त्त'-ललपल-वलदलयā *ज*

चलसूतपूतनूत *प्रल* सफलईपसद
सलफāय-पलसलनद'

चलसूतसरदूचनूत *प्रल* सचूतल
सलचूतā, नलषकपट नलशकलपलत, शुद्धहृदय
शुद्ध^ख-खूरलदल

चलसूततā *ज* 1. सफलई सलफāय *ज*,
सूथरलई सूत^खरāय *ज*, शुद्धतल शुद्ध^ख-

tā ж , 2. (отсутствие примеси)
 अनमेलपन ан-мэл-пан м , 3. перен
 पवित्रता павитр'тā ж , निर्दोषता
 нирдош'тā ж (невинность)

चईस्ट॥यई ढरल १. सल सल, सु-
थरल सुत'रल, शुदु शुदु', -ल
सुतलल सलल डुठ ड, २ (डल
डुरलडल) अलडल अल-डल, खललल
खललल, अडलशुरलत अडलशुरलत, ३ डलरल
डलवल डलवल', नलरुडल नलरुडल (न-
वललनल), $\diamond$ - वल असल वलन ड,
शुदु डलर ड, -ल सुललललललल कलवल
अकसुडक डटना ड, नल -ड वलड-
दुखल खुलल डलदलन डल.

читальный прил ~ зал см
читальня

читальня ж वचनालय वач'на-
лай м, पाठशाला pāt^x-шāлā ж

читатель *м* पढनेवाला пар^хнэ-
-вāлā *м*, पाठक пāт^хак *м*

चि॒ता॒त् न॒स॒व प॒ढना॒ पार॑^ख न॒है *n* ,
 ~ ल॒ेक॒षि॒नी ले॒कच॒र (व्या॒ख्या॒न) दे॒ना
n , ~ स्ति॒खी क॒वि॒ता-पा॒ठ क॒रना॒ *n* ,
 क॒वि॒ताओ॑ का पा॒ठ क॒रना॒ *n* , ~ व॒स॒लु॒ख
 प॒ढ सु॒ना॒ना *n*

चयतुा ङ ढ सुनाना ढर^x सु-
nānā ढ , ढाठ ढāt^x ढ

чихать *несов* छीकना च^хйк'нā
 нп, छीक मारना च^хйк māṛ'nā п

чихну́ть сов см чихать

член *м* 1 • члены тела शारीरिक
(शरीर के) अंग शारीरिक (шарйр
кэ) अङ्ग' *м* *मन*, 2 (организации,
общества и т. п.) मेबर मэмбар
м, सदस्य सदасй' *м*, — комму-

नैतिकीय कम्प्युनिस्ट
 पार्टी का मेबर (सदस्य) *м*, — पार्टी
 में पार्टी-मेबर *м*, पार्टी का सद-
 स्य *м*, — бюро ब्यूरो-सदस्य *м*, —
 प्रोफसोय्जा ट्रेड-यूनियन का मेबर
 (सदस्य) *м*, दैय्त्वितीय-आका-
 दैमी नाय्क विज्ञान-अकदमी का निय-
 मित सदस्य *м*, —-कॉरस्पॉन्डेंट
 आकादैमी नाय्क विज्ञान-अकदमी का
 सबद सदस्य *м*, उप-अकदमिक *м*,
 — ऑबषेत्वा, ऑसोसिऑसि, सोय्जा
 सभासद *м*, सोसोय्त् चलोम मेबर
 होना *нп*, 3 *मत* पद *पाद* *м*,
 4 —सैमी परिवार का अग परिवार
 का अंग' *м*, कुटुबी कुतुम्बी *и*

членораздельно нареч гово-
рить — साफ (स्पष्ट) बोलना साफ
(спашт') бол'на *ни*

членораздельный прил साफ
сāф, स्पष्ट спашт'

चलैनसकी प्रल मेवरी (सदस्यता)
का मॅमब'री (सादस्य'ता) कॅ, ~ वऱनऱ
मेवरी (सदस्यता) का चदा (शुल्क) म,
सदस्य-शुल्क म, ~ बल्लॅट मेवरी
(सदस्यता) का कॅर्ड म

члѣнство с मेवरी मэмб'रि ज ,
सदस्यता सदसि'ता ज

чѳкаться *несов* जाम मिलाना
джам миланā *n*

чо́кнуться сов см чокаться

चोपорный прил रस्मी расмй,
नियम-निष्ठ नийाम-निश्ठ^ख

чреватый при *गर्भित* гарб^хит,
— событиями *घटनापूर्ण*, — послед-
ствиями *परिणामपूर्ण*.

чрезвычайно нареч निहायत
निःहायत, अत्यत अतिान्त'

чрезвычайн||ый прил गैरमा-
मूली गाэр-मांमुल्ल, विशेष विशेश,
असाधारण असाधारण, —ые полно-
मोचनिया असाधारण अधिकार म, —
पोसोल विशेष दूत म

чрезмерный прил हद से ज्यादा
(अधिक) ख़ाद सэ зйāдā (ад`ник),
अत्यधिक अति`द`ник

чтение с पढ़ना пар`нā म, पाठ
पāт` म, पढ़ लेना пар`लэनā म. (про
себя), — вслух पढ़ सुनाना म

чтец м पढ़नेवाला пар`нэ-वāлā
म, आवृत्तिकर्ता āव्रित्ति-कर्तā म
नेиэм, पढ़ सुनानेवाला пар`सुनāनэ-
-वāलā म (читающий вслух)

читать несов मानना mān`нā न,
आदर (सम्मान) करना āдар (सम्मān)
кар`нā न (का को-ल)

что I 1 *мест* в разн знач क्या
कयā, — это знāчит? इस का मतलब
(तात्पर्य) क्या है?, для чего? किस
लिये?, из-за чего? क्यों?, किस लिये?,
किस कारण से?, в чем дēло? क्या
बात है?; к чему? किस लिये?, क्यों?,
किमर्थ?, — ни, что бы ни जो कुछ, что
бы там нй было जो भी न हो, —
कāсāется меня जहाँ तक मेरा ता-
ल्लुक (संबध) है, 2 *мест* (кото-
рый) जो द्जो, 3. *нареч* (почему)
कयो कयō, किस वजह (कारण) से
कис वаджах (kāран) सэ, ♠ ну и —
же?, — же из этого? [तो] फिर क्या?

что II союз कि कि

чтобы союз कि कि, ताकि tā-कि
что-либо *мест* सч что-то I

что-нибудь *мест* см что-то I

что-то 1. *мест* कुछ [न कुछ]

कूच` [ना कूच`], कोई बात कोय бāt
(какое-л явление), कोई चीज (वस्तु)
कोय चйз (वास्तु) (предмет, вещь),

2. *нареч* कुछ हद (सीमा) तक कूच`
ख़ाद (सय्मा) так (в некоторой сте-
пени), न जाने क्यों ना द्जāनэ कयō
(почему-то)

чувственность ж 1 ऐद्रि-
यकता ऐन्द्रियक`तā ж., इन्द्रियपरा-
यणता инд्रीन'-पारāниан`तā ж, 2.
(чувственные влечения) कामुकता
कāmук`तā ж

чувственн||ый прил 1. इन्द्रिय-
-संबधी инд्रीय'-सामबान्द`य, ऐन्द्रियक
ऐन्द्रियक, —ое познāние филос.
इन्द्रियज्ञान म, 2. (плотский) इन्द्रिय-
-लोलुप инд्रीय'-लोलुप, कामुक कāmук,
शारीरिक शāरय़िक; —ые желāनिया
इन्द्रियलिप्सा ж.

чувствительность ж. 1. (ощу-
-тимность) सवेदनशीलता सāvэдан-
-शील`तā ж, 2 (восприимчивость)
ग्रहणशीलता грахан-शील`तā ж, 3
(сентиментальность) भावुकता бā-
वुक`तā ж

чувствительный прил 1 (за-
-метный) महसूस мах`сूस, अनुभूत
अनुब`ूत, प्रत्यक्ष प्रतय़ाक़्श', 2. (вос-
-приимчивый) ग्रहणशील ग्राхан-शील,
3 (сентиментальный) भावुक бā-
वुक

ЧУВСТВО с 1 (способность ощущать) इंद्रिय इन्द्रिय' ж , органы чувств इन्द्रिय ж , 2 (сознание) होश хош м , सज़ा санग़ि'а ж , без чувств बेहोश , बेसुध , प्रीति в ~ होश मे आना нп , лишаться чувств बेहोश (बेसुध) पटना नп , он лишился чувств वह बेहोश पड गया , उस के होश उड गये , приводить в ~ होश मे लाना п , 3 (ощущение) अनुभव अनुब'ав м , भावना б'аона'а ж , ~ долгa कर्तव्य-भावना ж

ЧУВСТВОВАТЬ несов महसूस (अनुभव) करना मा'сूस (अनुब'ав) кар'на п , ~ голод भूखा होना नп , भूख लगना नп (की о ком-л) , хорошб , плохо себя ~ तबीअत ठीक , खराब होना नп (की о ком-л) , как вы себя ~уеते? आप की तबीअत तो कैसी है? , आप की तबीअत तो ठीक है न?

ЧУВСТВОВАТЬСЯ несов безл ~уется जान पड़ता है द'жан пар'та хаэ , लगता है лаг'та хаэ

ЧУГУН и कच्चा लोहा качча ло'а м , сёрын ~ घूसर लोहा и

ЧУГУННЫЙ прил कच्चे लोहे का [बना हुआ] качче ло'э ка [बाना ху'а]

ЧУГУНОЛИТЕЙНЫЙ прил ~ за-вод कच्चे लोहे का ढलाई-खाना качче ло'э ка д'алай-хан'а и , आयरन-फाउंड्री ढान'ран-फाундр'я ж

ЧУДАК и मौजी (निराला) आदमी चाоджи (निरा'ता) ад'ми и

ЧУДЕСНЫЙ прил 1 (необычный) अजीबोगरीब аджиб-о-гарिब , आश्चर्यजनक अश्चार'и-джанак , अद्भुत адб'ут , 2 (очень хороший) см чуд-ный

ЧУДИТЬСЯ несов разг ему' чу-дится безл उस को मालूम होता है ус ко ма'лूम хот'а хаэ

ЧУДНО нареч खूबसूरती (खूबी) से खूब-сूर'ти (хуби) сэ , सुंदर ढंग से सुन्दар д'анг' сэ , शानदार ढंग से शा'н-да'р д'анг' сэ (великолепно)

ЧУДНОЙ прил разг अजीब अजीб , अनोखा анок'а (странный) , ठठोलिया त'ат'олни'а , हास्यास्पद हा'сий'аспад (смешной)

ЧУДНЫЙ прил 1 (прелестный, красивый) खूबसूरत खूब-сूर'ат , मनो-हर मानо-хар , 2 (великолепный) शानदार शा'н-да'р

ЧУДО с пряж , перен अचभा ачамб'а м , करिमा карашма'а м , चमत्कार чаматкар и

ЧУДОВИЩЕ с दैत्य даэги' и , विकटाकार जतु विक'ата'кар джанту м , अजगर अज'гар и , राक्षस रा-кшас и (त'э перен)

ЧУДОВИЩНЫЙ прил 1 अजगरी अज'гар'и , राक्षसी रा'क्ष'си , 2 пе-рен (ужасный) डरावना द'ра'она , घोर г'ор , भीषण б'и'шан , 3 пе-рен (крайне большой) घोर г'ор , प्र-कांड प्रा'ка'нд , विकट विक'ат

ЧУЖБИНА ж परदेश пар'дэш и , विदेश вид'эш и

चुज्दात्स्या *несов* 1. अलग (दूर, पृथक्) रहना अलग (दूर, प्रित^खак) राख'ना *нп* (से *кого-л*, *чего-л*), 2. *перен* रहित होना राखित *खона* *нп.* (से *чего-л*)

चुज्द॥यि *прил* 1. (चुज्दो) पराया *पाराय*, विजातीय *विज्जातीय*, ~ые *элементы* विजातीय *अश* *म* *मн*, 2. (непричастный) *он* *был* *не* *чужд* *искусству* *कला* *मे* *वह* *दखल* *रखता* *था* *काला* *मे* *वा* *दा* *खाल* *राख'ता* *त^खा*

चुजेजेमेц *м* *अजनबी* *अज'नाबी* *म*, *परदेशी* *पार'देशी* *म*, *विदेशी* *विदेशी* *म*

चुजेजेमный *прил* *परदेशी* *पार'देशी*, *विदेशी* *विदेशी*

चुज॥ой *прил* 1 (принадлежащий *другим*) दूसरे (दूसरो) का *दूस'रा* (दूस'रो) *का*, ~ая *страна* *विदेशी* *देश* *म*, *परराष्ट्र* *म*, 2 (по-сторонний) पराया *पाराय*, *अजनबी* *अज'नाबी*, *विजातीय* *विज्जातीय*

चुलान *м* *कवाडखाना* *काबा-खाना* *म*, *कोठरी* *कोठ'री* *ज*

чуло́к *м* *मोजा* *मोझ* *म*, *जुराब* *जुराब* *म*

чума́ *ж* *प्लег* *प्लег* *म*, *ताऊन* *ताऊन* *म*, [महा]मारी [मा^खा-] *मा^री* *ज*, ~ *рога́того* *скота́* *पशु-महामारी* *ज*, *легочная* ~ *क्लोमपाक-महामारी* *ज*, *бубо́нная* ~ *ग्रथि-मारी* *ज*

чурба́н *м* 1. लकड़ *लाक़ार* *म*, *कुदा* *कुन्दा* *म*, 2. *перен* *раз* *काठ* *का* *उल्लू* *का^ख* *का* *उल्लू* *म*

चु́ткий *прил* 1 (восприимчивый) चैतन्यशील *चातानी'-शील*, *तेज* *तैज* (о *слухе*), ~ *сон* *हलकी* *नीद* *ज*, *हलका* *स्वप्न* *म*, 2. *перен* *हमदर्द* *खाम-दारद'*, *सवेदनशील* *सावे-* *दान-शील*, *सहृदय* *सा-खिदा*

чу́ткость *ж* 1 चैतन्यशीलता *चातानी'-शील'ता* *ज*, *तेजी* *तैजी* *ज* (*слуха*), 2. *перен.* *हमदर्दी* *खाम-दारदी* *ज*, *सवेदनशीलता* *सावेदान-शील'ता* *ज*, *सहृदयता* *सा-खिदा'ता* *ज*

чу́ть 1. *нареч* मुश्किल (कठिनता) से *मुश्किल* (का^खिन'ता) *सै*, *वाल* *बा^ल-बा^ल* (*едва*), *थोडा-थोडा* *तो^खरा-तो^खरा*, *थोडा* *सा* *तो^खरा* *सा* (*немного*), ~ *бо́льше* *और* *कुछ*, *थोडा* *सा* *ज्यादा* (*अधिक*), *он* ~ *не* *упа^л* *वह* *गिरते* *गिरते* *वच* *गया*, 2. *союз* (как *только*) *ज्यो* *ही* *दज्जि* *खि*, *जव* *दजाब*, ~ *про́било* *де́вять...* *ज्यो* *ही* *नौ* *वजे...*; ◇ ~-*чу́ть* *थो-* *डा-थोडा*, *यत्किंचित्*; ~ *не* *लगभग*, *करीब*, *प्राय*

чу́тьё *с* 1. (у *животного*) सूँघने की शक्ति *सूँघ'ने* *की* *शक्ति* *सूँघ'ने* *की* *शक्ति* *ज*, *घ्राण-शक्ति* *ग्राण-शक्ति* *ज*, 2. *перен* *सहज* *बोध-शक्ति* *सा^खादज* *बोद'शक्ति* *ज*, *अतज्ञान* *अन्तर्-* *गि^यान* *म*

чу́чело *с* 1. मरे हुए जानवर की भरी हुई खाल *मारэ* *खुэ* *दज्जान-वार* *की* *बा^री* *खु^य* *का^खाल* *ज* (*животно-* *го*), *मुरदा* *और* *भरा* *हुआ* *पक्षी* *मुर'-* *दा* *अोर* *बा^रा* *खु^य* *पाक्षी* *म* (*пти-* *цы*), *नाबिवा^т* ~ *जिदा* *सूरत* *कायम*

रखने के लिये [जानवर की] खाल
भरना *n*, 2 (*पुगालो*) चिडियो
(पक्षियो) को डराने का पुतला चि-
रिई० (पक्षिई०) को दाराने का पुत-
ला *m*

चूँका *ж* 1. (*поросенок*) सूअर
का बच्चा सुअर का बच्चा *m*, सूकर-
शाव सुअर-शाव *m*, 2 (*слиток ме-
талла*) धातु का ढेला द^खातु का द^खा-
ला *m*

चुश् *ж* *см* चेषुहा
चूँया *несов* महसूस (अनुभव)
करना मा^खसूस (अनुभव) कार'ना *n*,
सूँघना सुँग'ना *n*, सूँघकर मालूम
करना सुँग'कार मालूम कार'ना *n*
(*обонять*), ~ *недоброе перен* माथा
ठनकना *нп*

च्ये *мест* *си* चैय

च्यи *мест* *си* चैय

च्या *мест.* *см* चैय

Ш

шаблон *m* नमूना नामूना *m*,
साँचा साँचा *m* (*форма*)

шаблонный *прил* *перен* (*из-
битый, заурядный*) पिटा-पिटाया
पिता-पिताया, आम *ам*, मामूली मा-
मुली, साधारण साद'आरान

шаг *m* कदम кадаम *m* (*तज
перен*), डग दाग *m*, पद पाद *m*,
~ई (*звук шагов*) आहट *ж*, पदध्वनि
ж, इत्ती बोल्यीमी ~ई दीर्घ पदो
से चलना *нп*, *предпринимать* ~ई
व *отношении* (*чего-л*) की ओर कदम
बढाना *n*, ♠ *на* *каждом* ~ई कदम
कदम पर, पद पद पर, शाग *за* *ша-
гом* कदम-कदम

шагать *несов* पैर (कदम) उठाना
(बढाना) पाअर (कादम) उत'आना
(बार'आना) *n*, डग चलना दाग चाल'ना
नп, *быстро* ~ तेज पैर बढाकर
जाना *नп*

шагающий 1 *прич* *от* *шагать*

2 *прил* ~ *экскаватор* चलता-फिरता
(आप से आप चलनेवाला) एक्स्क्वेटर
चाल'ता-प'हिर'ता (आप से आप चाल'ने-
वाला) एक्स्क्वेटर *m*

шагнуть *сов* *см* шагать, далеко
~ *перен* आगे बढ जाना आगे बार'
जाना *नп*

шагом *нареч* पैदल चलकर पाअ-
र चाल'कार, साधारण पदो से सा-
द'आरान पादो से, *быстрым* ~ द्रुत-
पदो से

шайка I *ж* (*воровская*) गुट्टु गुट्ट'
m, डाकू-सचित दकू-सचित *m*

шайка II *ж* (*для мытья*)
कठौता काटाओता *m* (*деревянная*),
परात पारात *ж* (*металлическая*)

шакाल *m* गीदड गीदार *m*, सियार
सियार *m*, शृगाल शृगाल *m*

шалаш *m* कुटिया कुतिया *ж*,
भोपडी दज'ओप'री *ж*

шालить *несов* शरीर होना शरार

खोṇā *нп*, शरारत करना шарāрат
кар'ṇā *п*

шаловли́вый *прил* शरारती
шарār'ती, विनोदी विनोदी, चपल
चापल

шалопáй *и разг* निखट्टू *нп* -
कṡात्तू *м*, आलसी āл'सी *м* (*лен-*
тяй)

шáлость *жс* [हँसी की] शरारत
[ḡāsī kī] шарāрат *жс*

шалу́н *м* विनोदी वच्चा विनोदी
бачча *м*

шаль *жс* शाल शāl *жс*

шальн||óй *прил* पागल pāгал,
उन्मत्त унматт'; ◇ —āя пўля उडन-
-गोली *жс*

шáмкать *несов* बुदबुदाना буд'-
будānā *нп*, अस्पष्ट बोलना аспашт'
бол'nā *нп*

шaнс *м* मौका маокā *м*, सुअव-
सर सु-ав'сар *м*, имéть шáнсы на
успéх अच्छा मौका (अवसर) हाथ लग-
ना *нп* (के ० *ком-л*)

шaнтáж *м* दबाव डालकर मॉगना
дабāо дāl'кар мāг'nā *м*, भेद
खोलने की धमकी देकर मॉगना бṡэд
кṡол'nэ кй дṡам'кй дэкар мāг'-
nā *м*

шaнтaжировать *несов* दबाव
डालकर मॉगना дабāо дāl'кар мāг'-
nā *п*, भेद खोलने की धमकी देकर
मॉगना бṡэд कṡол'nэ кй दṡам'कй
дэкар мāг'nā *п*

шáпка *жс* टोपी топй *жс*, कनटोप
кан-топ *м* (*ушанка*)

шар *м* गोल गोल *и*, земно́н ~
भूगोल *м*, возду́шныи ~ वैलून *м*,
गुंवारा *м*, ◇ хоть —óm покати
कुछ नहीं है, सर्वथा खाली

шарáда *жс* शब्द-पहेली шабд'-
-पाḡэलй *жс*

шарáхаться *несов разг* चौकना
चाḡक'nā *нп*, चौक उठना चाḡक उṡ'-
nā *нп*, उछल पडना учṡал пар'nā *нп*

шарáхнуться *сов см* шарá-
хаться

шарж *и* (карикатура) कारटून
кār'tūн *м*, व्यंग्यचित्र व्янगй'-
-चित्र' *м*

шáрик *м* गोली गोली *жс*, крас-
ные кровяные —и физиол रक्त
रुधिर-कोशाएँ *жс* *мн*, бёлые кровя-
ные —и физиол सित-रुधिर-कोशाएँ
жс *мн*

шарикоподшйпник *и* बाल-
-बेयरिंग бāl-бэи'ринг' *м*

шáрить *несов разг* टटोलना
татол'nā *п*, [हाथ चलाकर] तलाश
करना [ḡātṡ चालāкар] талāш кар'nā
п, [टटोल टटोलकर] ढूँढना [तटोल
तатол'кар] дṡūrṡ'nā *п*

шáркать *несов* — ногáми पैर
रगड़कर (घसीटकर) चलना पाэр ра-
гар'кар (гṡасйт'кар) чал'nā *нп*

шарнйр *м* कब्जा कबज़ā *м*,
कुलावा कुलāбā *м*

шаровáры *мн* शलवार шал'-
вār *м*, इज़ार изār *жс*

шаровй́дный *прил см* шаро-
обráзный

швырнуть *сов см* швырять
швырять *несов* फेकना प^खक'नā
n, फेक देना प^खक दēnā *n*, घालना
ग^खाल'नā *n*, पटकना पатаक'नā *n*,
पटक देना पатаक दēnā *n* (*वनिज*)

швыряться *несов* फेकना प^खक'-
नā *n*

шевелить *несов* हिलाना खिलānā
n, [डुला-]डулाना [दुलā-]दुलānā *n*
шевелиться *несов* हिलना खिल'-
नā *нп*, हिल जाना खिल джānā *нп*,
डулना дул'нā *нп*

шемельнуть(ся) *сов см* шеве-
лйть(ся)

шевро *c* छाग (वकरी) की खाल
का बना हुआ चमड़ा च^खāg (बाक'रि)
क^ख क^खāl kā банā хуā чам'рā *m*

шедёр *m* बड़ी उस्तादी का काम
бар^и устāд^и kā kām *m*, अति उत्कृ-
ष्ट कृति (वस्तु) अति उत्कृष्ट' кри-
ति (वास्तु) *ж*

шейх *m* शेख шēx *m*

шёлест *m* सरसराहट सार'сарā-
хат *ж*, सरसर सार'сар *m*

шелестеть *несов* सुरसुराना сур'-
сурānā *нп*, सरसराना сар'сарānā
нп

шёлк' *m* рेशм рēшам *m*, पाट
пāt *m*, искусственный — बनावटी
(कृत्रिम) रेशम *m*

шелковистый *прил* रेशम की
भाँति मुलायम रēшам क^и ब^खाँति मु-
लānam

шелковица *ж* बот शहतूत
шах-тут *m*

шелковичный *прил* — червь
रेशम का कीड़ा रēшам kā к^ирā *m*,
कोश-कृमि कोश-क^ир^иमि *m*

шёлковый *прил* रेशमी рēш'-
म^и, रेशम का रēшам kā

шеллак *m* लाख लāk^х *ж*, चपड़ा
चाप'рā *m*, शल्क-लाक्षा шалк'-लāк-
шā *ж*

шелохнуться *сов см* шеве-
лйться

шелуха *ж* छिलका च^хил'kā *m*
шелушить *несов* छिलका उतार-
ना (हटाना) च^хил'kā утār'нā (хатā-
нā) *n* (का что-л), छीलना च^хил'нā *n*

шелушиться *несов* छूटना च^хут'-
нā *нп*, [चमड़े में] पपड़ी पडना
[चाम'рэ मē] पाп'र^и пар'нā *нп*

шепелявить *несов* तुतलाना
तुत'лānā *нп*, तुतलाकर बोलना
तुत'लāкар бол'нā *нп*

шепелявый *прил* तोतला тот'-
лā

шепнуть *сов см* шептать
шептать *несов* फुसफुसाना प^хус'-
प^хусānā *нп*, धीरे धीरे बोलना
द^хिरэ-द^хिरэ бол'нā *n*, जबान दवा-
कर कहना забāн дабāкар काх'нā
n, — ना ухо कान में [धीमी तरह]
बोलना *n* (के кому-ल), कानाफूसी
करना *n*

шептаться *несов* फुसफुसाना
प^хус'प^хусānā *нп*

шерёнга *ж* воен катар катār
ж, саф саф *ж*, पाँत पāt *ж*, पक्ति
панкти *ж*

ш^{ерохов}а^{тый} прил ^{रूखा} р^{у-}
к^хā, ^{खरछरा} к^хар'ч^арā

ш^{ерсть} ж 1 (^{животных}) ऊन
у^н ж, ^{वाल} бāл м, 2 (^{материал})
ऊनी कपडा (^{वस्त्र}) у^ни кап'рā
(^{वास्त्र'}) м, ^{पद्मीना} пашм^инā м
(^{тонкая})

ш^{ерстян}ой прил (^{сделанный}
^{из шерсти}) ऊनी у^ни, ऊन का у^н कā
ш^{ерш}а^{вый} прил ^{खुरदरा} к^хур'-
дарā

ш^{ест} м ^{बल्ली} бал^ли ж, ^{चोव}
ч^об ж (^{палатки})

ш^ест^{вие} с 1. (^{движение}) चाल
чāл ж, 2. (^{процессия}) जलूस द्जा-
л^ус м

ш^ест^во^{вать} несов ^{चलना} чал'-
нā нп, ^{важно} — अकडकर (^{ऐठकर},
^{दर्प से}) चलना नп

ш^{естер}ка ж 1 (^{цифра}) छ
ч^ха, 2 ^{कार्ट} карт ^{छक्का} ч^хаккā м

ш^{естер}ня ж ^{तेख} т^{ех} ^{दाँतदार}
п^{हि}я дāт-дār пāх^инā м

ш^ест^{еро} числит छ ч^ха, छओ
ч^хаō

ш^{ести}д^ес^ят^{ый} числит साठवाँ
сāт^х'вā

ш^{ести}л^ет^{ний} прил छ साल
(^{वर्ष}) का च^ха сāl (^{वार्ष'}) кā

ш^{ести}м^ес^яч^{ный} прил छ महीने
(^{मास}) का च^ха ма^хи^нэ (māc) кā,
शशमाही шаш-мāх^и

ш^{ести}с^от^{ый} числит छ सौवाँ
ч^ха саовā

ш^{ести}н^уг^оль^{ный} прил पट्कोण

का शत-кон कā, षट्कोणवाला शत-
-кон-वāлā

ш^{ест}нāд^ца^{тый} числит सो-
लहवाँ सोла^х'вā

ш^{ест}нāд^ца^{ть} числит सोलह
सोла^х

ш^{ест}||ой числит छठा च^хат^хā,
—āя главā छठा परिच्छेद म, одна
—āя एक छठा हिस्सा (भाग) म

ш^есть числит छ च^ха

ш^естьд^ес^ят числит साठ сāт^х,
— оди^н इकसठ, — два बासठ, —
три तिरसठ, — ч^еты^{ре} चौसठ, —
п^ять पैसठ, — ш^есть छियासठ, —
с^емь सरसठ, — в^ос^емь अडसठ, —
д^ев^ять उनहत्तर

ш^естьс^от числит छ सौ च^ха
сао

ш^еф м (^{начальник, глава}) मुखिया
मुक्^хи^нā м, ^{नायक} нāй^ак м

ш^еф^{ство} с ^{सहायता} са^хāй'tā
ж (^{помощь, поддержка}), सरपरस्ती
сар-параст^и ж (^{покровительство})

ш^еф^{ство}вать несов ^{सहायता}
д^ена (^{प्रदान करना}) са^хāй'tā д^енā
(^{प्रादान} кар'нā) п (^{помогать,}
^{поддерживать}), सरपरस्ती करना
сар-параст^и кар'нā п (^{оказывать}
^{покровительство, की} над кем-л,
^{над чем-л})

ш^е||я ж ^{गला} галā и, ^{गरदन}
гар'дан ж, ^{कठ} кант^х м, ♦ ^{सि-}
д^еть у ког^о-л на —е किसी के लिये
भारी बोझ होना नп

ш^иворот и ^{ब्राह्म} бра^гь за —

разг गरदन मे हाथ देना (डालना)
 гар'дан мē хāt^x дēнā (дāl'нā) *п*

शीय्त् *м* मुस शिया शीयā *म*

शीкарный *прил* सजा सजाया
 саджа-сadjānā, ठाठ का t^xāt^x
 kā, सजीला सadjilā (элегантный,
 изящный)

शीकать *несов* सिसकारी (सी-
 त्कार) से नाराजगी (अप्रीति, नफरत,
 घृणा) जाहिर (प्रकट) करना सिस'-
 कārī (सйтकār) सē nārāz'gī (अप्रैति,
 नाф'рат, г^xринā) зāхир (प्राकट)
 кар'нā *п*

शीкнуть *сов см* шікать

शीл॥० *с* सुतारी सुतārī *ж*, ♦
 ~а в мешкē не утайшь *посл*
 खून छिपा नहीं रह सकता.

शीна *ж* 1 टायर tānar *м*,
 हाल хāl *ж* (железная), 2 мед
 भग्नास्थिवध б^xагнāст^xи-банд^x *м*

шинель *ж* ग्रेटकोट грēt-кот *м*,
 वडा कोट барā кот *м*

шинковать *несов* छोटे छोटे
 टुकड़े करना ч^xотэ-ч^xотэ тук'рэ
 кар'нā *п* (के что-л)

шип *м* 1 बोट काँटा कātā *м*,
 खार хār *м*, 2. тех चूल चूल *ж*.

шипеть *несов* 1 (о змее) फुफ-
 कारना प^xуп^xкār'нā *пп*, 2 (о мас-
 ле на сковороде) छनछनाना च^xан'ч^xа-
 नāнā *пп*

шипóвник *м* जगली गुलाव
 джанг'лй гулāб *м*

шипúчий *прил* फुकार करनेवाला
 п^xункār кар'нэ-вālā

шипящий 1 *прич от* шипеть,
 2. *прил (о звуке)* सिसकारी का सिस'-
 कārī kā

ширина *ж* चौड़ाई चाорāī *ж*
 шіриться *несов* बढ़ना бар^x'нā
пп, फैलना प^xаэ.л'нā *пп*, वढ (फैल)
 जाना бар^x (प^xаэл) джāнā *пп*, रास्ती
 и ~ बढ़ता जाना *пп*

шірма *ж* टट्टी तट्टी *ж*, परदा
 пар'дā *м*

ширóк॥ий *прил.* 1 चौड़ा चाорā,
 2 (просторный) ढीला д^xилā, घेर-
 दार г^xэр-дār, 3 *перен.* (обшир-
 ный, большой) विस्तृत विस्त्रित, ~ие
 полномóчия विस्तृत अधिकार *м*, в
 ~ом смýсле слóва शब्द के विस्तृत
 (व्यापकतम) अर्थ मे; в ~их масштā-
 бах बड़े पैमाने पर, 4 *перен*
 (массовый) आम āм, व्यापक विāपक,
 ~ие ма́ссы आम जनता *ж*, व्यापक
 जनसमुदाय *м*, ~ое движение व्यापक
 आदोलन *м*

широко́ *нареч* 1. ~ шага́ть
 लंबे पाँवो चलना लāмбэ пāвō чал'-
 нā *пп*, दीर्घ पदो से चलना दйрг^x
 падō сē чал'нā *пп*, 2 *перен* बड़े
 पैमाने पर барэ пāэмāнэ пар (в
 широком масштабе), ~ известный
 दूर-दूर तक प्रसिद्ध.

широковещáтельн॥ый *прил.*
 1 *рад* ~ая стāнция ब्राडकास्टिंग-
 -स्टेशन брāд'кāстинг'-стэшан *м*,
 2 (о рекламе и т *п*) लंबा चौड़ा
 लāмбā-चाорā

широкогрудый *прил* चौड़ी

шкѹрник и пренебр хдमत-

लव худ-मत'लाब *म*, खुदगरज худ-
-गराज *म*, अपना ही मतलब सिद्ध
करनेवाला अप'नā ख़ि मत'लाब सिद्ध'
कार'नē-वālā *म*

шлагбāум *म* रोक जगला рок
джанг'лā *म*

шлак *म* 1 (побочный продукт
плавки) धातु की तलछट द'āतु क़ि
ताल-च'अत *ज*, धातुमल द'āतु-मल *म*,
2 (остаток от сжигания топли-
ва) खगर क'अंगार *म*, मिट्टी मित-
त'ि *ज*

шланг *म* [पानी छिड़कने की] नली
[पāन'ि च'अिराक'नē क़ि] नाल'ि *ज*;
рез'иновый — रवड की नली *ज*

шлем *म* टोप तोप *म*, शिरस्त्राण
शिरास-त्रāन *म*

шлѣпать *несов* 1 (бить, уда-
рять) भापड कसना (देना, मारना,
लगाना) द'ज'āपार कस'नā (दēnā, mār'-
nā, лагānā) *п*, थपकी देना (मारना,
लगाना) त'अप'क़ि दēnā (mār'nā, ла-
гānā) *п*, 2 (по воде) छपछपाना
च'अप'च'अपānā *п*

шлѣпаться *несов* разг गिरना
गिर'nā *नп*, गिर पडना गिर पार'nā
नп

шлѣпнуть(ся) *сов* *см* шле-
пать(ся)

шлифовāльный *прил* ग्राइडिंग
ग्रāиндинг', — станок ग्राइडिंग की
मशीन *ज*

шлифовāть *несов* रगडकर चम-
काना रागर'कार चाम'kānā *п*

шлифовка *ж* (действие) रगड-

कर चमकाना रागर'कार चाम'kānā
म, प्रमार्जन प्रामāर्दजान *म*

шлюз *म* लाक लāक *म*, स्लूस स्लूस
म, जल-द्वार दजाल-द्वār *म*.

шлюпка *ж* कस्ती काश्ती *ज*,
नाव nāo *ж*

шляпа *ж* टोप तोप *म*, हैट ख़ैट
म, टोपी तोपी *ज*

шляпка *ж* — гвоздь सिरा
सिरā *म*

шляпный *прил* — магазин
टोपी की दुकान तोपी क़ि दूकāन *ज*

шмель *म* भौरा ब'ābōrā *म*

шнур *म* 1 रस्सी रस'सि *ज*,
डोरी दोर'ि *ज*, 2. *эл* विजली का
[लचीला] तार बिज'ली क़ा [लाच'लā]
तār *म*, ♦ занāльный — पलीता *म*

шнуровāть *несов* फीते (तसमे)
से बाँधना (बाँध देना) फ़ितē (तास'मē)
सē बāद'x'nā (बāद'x' दēnā) *п*, तसमे
बाँधना (बाँध देना) तास'मē बāद'x'nā
(बāद'x' दēnā) *п* (के च'तो-ल'), — बोट'न-
कि जूते मे फीता बाँधना *п*

шнурок *म* डोर दोर *ज*, तसमा
तास'mā *म*, फीता फ़ितā *म*, शनुरकि
द'ल'ी बोट'नोक बूट के तसमे *म* *नп*

шов *म* 1 सीवन स'वान *ज*, लपकी
लाप'क़ि *ज*, सिलाई की धारी स'लā'ि
क़ि द'x'ār'ि *ज*, 2 (место соедине-
ния) जोड [का खत] द'जोर [क़ा खत]
म, सधि-रेखा सान्द'खि-रēक'ā *ज*

шовин'изм *м* कौमपरस्ती काом-
-पारस'ति *ज*, देगाहकार दēशāखान-
-कār *म*, अधराष्ट्रीयता अन्द'x'-रāश-
-त्रिय'itā *ज*

ШОВИНІСТ *м* कौमपरस्त काом-
-पारаст' *म*, देशाहकारी देशाँहान
-क़रि *म*, अधराष्ट्रवादी अन्ध'-
-ऱाश्ट्र'-व़ादय *म*

ШОВИНИСТИЧЕСКИЙ *прил* देशा-
हकारी देशाँहान-क़रि, अधराष्ट्रीय
अन्ध'-ऱाश्ट्रयि'

ШОК *м мед* शाक श़ाक *म*

ШОКІРОВАТЬ *несов* नाराज करना
ऩा-ऱाज़ кар'ऩा *п*, स्तम्भित करना
साम्भित кар'ऩा *п*

ШОКОЛАД *м* चाकलेट च़ाक'लэт *म*,
плітка —у चाकलेट का टुकड़ा *म*

ШОКОЛАДНЫЙ *прил* चाकलेट का
च़ाक'लэт क़ा

ШОПОТ *и* फुसफुसाहट प़ूस'प़ूस़ा-
हत *ज*, कानाफूसी क़ाऩा-प़ूसय *ज*,
कठस्वर कान्त'—свар *म*

ШОПОТОМ *нареч* खुसुर-फुसुर
क़ूसुर-प़ूसुर, कठस्वर से कान्त'-
-свар सэ, говорить — धीरे धीरे
वोलना *п*, जवान दवाकर कहना *п*

ШОРОХ *м* सुरसुर сур'сур *ज*,
सरसराहट сар'сар़аहत *ज*

ШОРЫ *мн* अंधेरी अन्ध़ेरय *ज*,
अंधियारी अन्ध़ियारय *ज*

ШОССЕ *с* पक्की सड़क पक्कय
सारक *ज*, शाहराह श़ाँ-ऱाँ *ज*,
राजपथ ऱादज-पत' *म*, авгомобиль-
ное — मोटर की सड़क *ज*

ШОТЛАНДЕЦ *м* स्काट्समैन स्क़ात्с'-
-माэн *म*

ШОТЛАНДСКИЙ *прил* स्काटिश
स्क़ातिш

ШОФЕР *и* [मोटर का] चालक

[мотар क़ा] च़ाлак *म*, ड्राइवर द़्राи-
वर *म*

ШПАГА *ж* तलवार ताल'व़ार *ज*

ШПАГАТ *м* सुतली सुत'लय *ज*

ШПАКЛЕВАТЬ *несов* पुटीन से
जोड़ना पुतय सэ джор'ऩा *п*, पुटीन
लगाना पुतय लाग़ाऩा *п* (पर च़то-ल)

ШПАЛА *ж ж -ठ* चौपता चाоп'ता
म, सलीपड सलयपार *म*

ШПАТ *м мин* धात्विया द़ात्विय़ा
ज, полевóй — स्फतीय *म*

ШПІЛЬКА *ж* (для волос) [वाल के
लिये] क़ाँटा [ब़ाल क़े लिय़े] क़ाँता *म*

ШПИНАТ *м* पालक प़ालाक *म*

ШПИОН *м* जासूस द़ज़ासूस *म*,
गुप्तचर गुप्त'-चार *म*

ШПИОНАЖ *м* जासूसी द़ज़ासूसय
ज, गुप्तचर-नियोग गुप्त'-चार-नि-
योग *म*

ШПИОНІТЬ *несов* जासूसी करना
द़ज़ासूसय кар'ऩा *п*, गुप्तचर-रूप से
काम करना गुप्त'-चार-रूप सэ क़ाम
कर'ऩा *п*

ШПОРА *ж 1* एड़ эर *ज*, 2 (*у*
птиц) क़ाँटा क़ाँता *म*

ШПРИЦ *м* पिचकारी पич'क़ारय *ज*

ШПУЛЬКА *ж* बाबिन ब़ाबिन *и*,
लटाई लатаय *ज*

ШРАМ *м* दाग़ द़ाग़ *и*, चकत्ता चा-
क़त्ता *म*

ШРАПНЁЛЬ *ж* गजगोला गान्दज'-
-ग़ोला *म*

ШРИФТ *и* लिपि लिपय *ज*, टाइप
त़ायप *म*

ШТАБ *и воен* फ़ौजी (सैनिक)

दफ्तर फाодज्ज (साэник) दाफ्तर *म* ,
स्टाफ स्ताф *म* , हेड-क्वार्टर खेद-क्वार्-
तर *म*

штабелъ *म* टाल ताल *ज* , —
द्रव लकडियो के ढेरो की श्रेणी *ज*

штамп *म* (печатъ) मुहर मुखार
ज , छाप च^खाप *ज* , ठप्पा त^खाप^{पा} *म* ;
ста́вить ~ मुहर (छाप) लगाना *न*

шта́нга *ज* *тех* लोहे का दड
लोखे का दान्द' *म*

штаны́ *मन* पतलून पात'लून *म* ,
पाजामा पा-दजामा *म*

штат I *म* *полит* राष्ट्र राश्ट्र'
म , राज्य रादज्ज' *म*

штат II *म* (личный состав)
अमला अम'ला *म* , स्टाफ स्ताफ *म* ,
[सस्था का] कर्मचारी-वर्ग [सास्त^{खा}
का] कार्म'-चारी-वारग' *म* , कर्मचारी-
वृद्ध कार्म'-चारी-वरिन्द' *म*

штати́в *म* तिनपावा तिन-पावा *म*

шта́тний *प्रि*ल स्टाफ-सबधी
स्ताफ-सामबान्द^ख *य*

шта́тск||ий *प्रि*ल गैरफौजी गाэр-
-फाодज्ज, असैनिक असाэनिक, सिविल
सिविल, —ое пла́тье सिविल (सादी)
पोशाक *ज* , सादा वेश *म*

штемпелева́ть *несов* मुहर
(छाप) लगाना मुखार (च^खाप) लागाना
न (पर *что-ल*) , अनुमुद्रित करना अनु-
मुद्रित कार'ना *न*

ште́мпель *म* मुहर मुखार *ज* ,
छाप च^खाप *ज* , अनुमुद्रा अनुमुद्रा *ज*
ште́псель *म* प्लग प्लग *म*

штиль *и* *мор* शांति शांति *ज* ,
वायुहीनता वायु-खीन'ता *ज*

што́пать *несов*. रफू करना राफू
कार'ना *न* , धागा भरना द^खागा ब^खार'-
ना *न* (मे *что-ल*)

што́пка *ज* 1. (действие) रफू
राफू *म* , रफूगरी राफू-गरी *ज* , 2
(*нити*) रफूगरी का (के लिये) धागा
(तागा) राफू-गरी का (के लिये)
द^खागा (तागा) *म*

што́пор *म* 1 पेचकश पच-काश
म , 2. *ав* चक्कर चक्कार *म* , घुमाव
ग^खुमाव *म*

што́ра *ज* [खिडकी पर] परदा
[क^खिर'की पर] पर'दा *म* , चिलमन
चिल'मान *ज*

шторм *म* *мор* तूफान तुफान *म*

штраф *म* जुमाना दजुर'माना
म , अर्थदड अर्थ'-दान्द' *म*

штрафова́ть *несов* जुमाना
करना दजुर'माना कार'ना *न* , अर्थदड
देना अर्थ'-दान्द' दाना *न*

штрейкбрёхер *म* हडताल तोड-
नेवाला खार'ताल तोर'ने-वाला *म* ,
हडतालियो की जगह काम करनेवाला
खार'तालीय क^खी दजागाय काम कार'ने-
-वाला *म*

штрих *म* 1. लकीर लाक^खर *ज* , खत
खत *म* , रेखा रेक^खा *ज* , 2. *перен*
विशेषता विशेश'ता *ज*

штрихова́ть *несов* लकीर (रेखा)
खीचना लाक^खर (रेक^खा) क^खीच'ना *न*

шту́ка *ज* 1 एक टुकडा एक्
तुक'रा *म* , थान त^खान *म* (*ткани*) ,
नेस्कोल्को श्तुक यब्लोक कुछ सेव *म*
मन , 2 (*вещь*) राड चीज चीज *ज* , *вот*
ताक — ! क्या अच्छी चीज !, *в том-*

-то и ~। यही तो बात है।; 3 (vbl-ходка) *разг* चाल चाल *ж*, शरारत шарāрат *ж*, कौतुक каотук *м* (*проделка*)

штукатúрить *несов* प्लास्तर लगाना प्ला́стар лага́нā *п*

штукатúрка *ж* प्लास्तर प्ला-стар *м*

штурва́л *м* जहाज चलाने का पहिया द्वाख़ा́з चाला́नэ का पा́хийā *м*, चालन-चक्र चालान-चाक्र' *म*

штурм *м* धावा द्वा́वā *म*, आक्रमण āक्रामान *म*

штурма́н *м* 1. *мор* जहाज चलानेवाला द्वाख़ा́з चाला́नэ-वाला́ *म*, 2. *ав* हवाई जहाज चलानेवाला ख़ावा́й द्वाख़ा́з चाला́नэ-वाला́ *म*

штурмова́ть *несов* धावा (आक्रमण) करना द्वा́वā (āक्रामान) कार'ना́ *п* (पर *что-л*)

шту́чн||ый *прил* ~ые *товá-ры* टुकड़े (एक चीज़) के हिसाब से बिकनेवाले माल तुक्'рэ (эк *चीз*) कэ *х*нсāб сэ *б*нк'нэ-वा́लэ *मāल* *म* *म*, खड-वान क'анд'-वा́न *म* *म*, ~ая *прода́жа* टुकड़े टुकड़े की बिक्री तुक्'рэ तुक्'рэ *क*й *б*нк*р*й *ж*, ~ая *рабо́та* खड-का́र्य क'анд'-का́रн' *म*

штык *м* सगीन *санг*йн *म*

штыков||о́й *прил* सगीन का *санг*йн *ка*, ~ая *ата́ка* सगीनो का *हमला* *म*

шу́ба *ж* (*печовая*) पोस्तीन पो-сгйн *म*

шудра *म* *ист* शूद्र शुद्र' *म*

шу́лер *м* जुआचोर *джуā-чор* *म*

шум *म* शोर शोर *म*, धूम *д*хूम *ж*, कोलाहल *कोला*खाल *म*, *подни-мáть* ~ शोर (धूम) मचाना *п*, कोला-हल करना (मचाना) *п*, ~ *вётра* हवा की साँयसाँय *ж*, ~ *дождя* बारिश (वर्षा) के थपेड़े *म* *म*

шумéть *несов* शोर (धूम) मचा-ना शोर (द^खूम) *мач*āनā *п*, चिल्लाना *च*िलлāनā *п*

шумлй́вый *прил* *см* шумный

шум́ный *прил* नादकार *नाद-*ка́р, कोलाहलमय *कोला*खाल-मा́й

шумо́вка *ж* पौना *पा*онā *म*, कफगीर *का*ф-га́р *म*

шу́рин *म* वहनोई *बा*ख'ной *म*

шурша́ть *несов* सुरसुराना *сур'-*सुरāनā *प*, सरसराना *सार'*सारāनā *प*, फर-फर करना *प*хар-*प*хар *कार'-*ना́ *п*

шу́стрый *прил* *разг* छरहरा *च*хар'खारā, फुरतीला *प*ур'त्या́, चुस्त चुस्त'

шут *म* भौंड *ब*ार *म*, मसखरा *मा*स'खारā *म*, विद्वपक *विद्व*षाक *म*

шуты́ть *несов* हँसी (मजाक) करना *ख*ās (माза́क) कार'ना́ *п*, ठट्ठा करना (उडाना, मारना, लगाना) *т*ха-*т*тā कार'ना́ (*у*рāनā, *ча*р'на́, *ла*га-*ना*) *п*

шу́тк||а *ж* हँसी *ख*ās *म*, मजाक *मा*за́क *म*, ठट्ठा *т*хаттā *म*, दित्तलगी *दि*त-*ला*गй *ж*, *в* ~*у* दित्तलगी (हँसी) में, मजाक के लिये; это *не* ~ यह हँसी की बात नहीं, <> *кроме* шу́ток

वगैर हँसी, हँसी छोडकर, सजीदगी (गभीरता) से, गभीरतापूर्वक, он рассердился не на ~у वह बहुत क्रोधी हो गया, сыграть ~у मजाक उडाना *n* (का *c кем-л*), हँसी उडाना *n* (की *c кем-л*)

шутливый *прил* जिदादिल *зип-дā-дил*, हँसोड *хāсор*, विनोदी *винодй*

шутник *и* ठठोल *т'хат'хол* *и*, ठठेवाज *त'хат'त'э-бāз* *и*, दिल्लगीवाज *дил-лагй-бāз* *м*

шуточный *прил* विनोदी *вино-дй*, हास्यजनक *хāси'-джанак*, हास्य-

पूर्ण *хāси'-पूरि*; ♠ это дело не ~ое यह हँसी (मजाक, दिल्लगी) की बात नहीं

шутя *нареч* 1 (*с неяс*) हँसी (मजाक) करते हुए *хāси* (*мазāk*) *кар'гэ* *хуэ*, 2 (*очень легко*) आसानी से *āसāनि स*

шушукаться *несов* कानाफूसी करना *कāनā-п'усй* *кар'нā* *n*, फुस-फुसाना *п'ус-п'усāनā* *नл*

шхуна *жс* *иор* दो मस्तूलो का जहाज *до мастуло* *кā* *джахāз* *м*

ш-ш *шежд* चुप! *चुप!*, शात! *शāत!*

Щ

щавель *м* चूक *चूक* *म*, चुक्र चुक्र' *и*

щадить *несов* 1 (*давать пощадy*) रहम करना *राхам* *кар'нā* *n* (*पर* *кого-л*, *что-л*), दया करना *दायā* *кар'नā* *n* (*के ऊपर* *кого-ल*, *что-ल*), दयावत् होना *दायāवāत'* *хōнā* *नल*; दड देने से रुक जाना *дāнд'* *дэнэ* *сэ* *рук* *джāнā* *नल* (*не наказывать*), 2 (*беречь*) बचाना *बāचāनā* *n*, не ~ сил कोशिशो मे कमी न करना *n*, कोशिशो मे कमी नहीं आने देना *n*, не ~ средств खर्च से न बचना *नल*

щёбень *м* गिट्टी *गिट्टी* *жс*, रोड़ी *रोरि* *жс*; кирпичный, клинкерный ~ खडित ईटे *жс* *मन*

щёбет *м*. चहक *चाहक* *жс*, चह-चहा *चाх'चाхā* *и*, कलरव *काल-रव* *म*

щёбетать *несов* चूँ चूँ करना *चूँ-चूँ* *кар'नā* *n*, चहकना *चाहाक'नā* *नल*, चहचहाना *चाх'चाहāनā* *नल*

щёголь *м* छैला *च'аэлā* *म*, वॉ-का *बāकā* *म*

щёгольнуть *сов* *см* щеголять *щёгольскōй* *прил* अलवेला *अल'बэлā*, वॉका *बāकā*, सजीला *सज्जिलā*

щеголять *несов* 1 सुंदर वस्त्र पहनना *सुंदार* *वाстр'* *पाखāन'नā* *n*, 2 (*хвастаться чем-л*) डींग मारना (*भरना*, *हाँकना*) *द्वीг* *मāर'नā* (*ब'ार'नā*, *खāक'नā*) *n*

щёдрость *жс* दरियादिली *दारीयā-*

-дилий *ज*, उदारता उदार्'ता *ज*,
दानशीलता दान-शील'ता *ज*

ще́дрый *прил* 1 (не скупой)
दरियादिल दारियै-दिल, उदार उदार्,
दानशील दान-शील, 2 (обильный,
богатый) अधिक अद^खिक, समृद्ध сам-
रिद्ध^ख

щека́ *ज* गाल गाल *म*, कपोल
капол *म*

щекóлда *ज* बिल्ली бил्ल *ज*

щекотáть *несов* 1 *прям*, *перен*
गुदगुदाना गुद'गुदाना *н*, गुदगुदी
करना गुद'गुदी कार'ना *न*, 2 *безл*
у меня в носу щекочет मेरी नाक
मे गुदगुदी है मэर *न*ाक मे गुद'
गुदी хаэ

щекóтка *ज* गुदगुदाहट गुद'गुदा-
हत *ज*, गुदगुदी गुद'गुदी *ज*

щекотли́вый *прил* (щепетиль-
ный, затруднительный) नाजुक
नाзुक

шелкать *несов* 1 (давать щел-
чок) उँगली से टपटपाना (मारना)
युँग'ली से ताप'तापाना (मार'ना) *न*,
2 (издавать звук) चटकारना चат'-
कार'ना *न* (языком), चटकाना चат'-
काना *न* (кнутом), — пальцами
उँगली चटकाना *न*, चुटकी बजाना *न*,
— зубами दाँत बजाना *न*, 3 (орехи)
फोड़ना प'ор'ना *न*

шелкнуть *сов* *см* шелкать 1, 2

щёлок *м* क्षारिय पानी (जल)
क्षारिन्' पानि (दजाच) *न*

щелочно́й *прил* *хим* खार
क^खार, क्षारिय क्षारिन्'

щелочь *ज* *хим* खार क^खार *म*,
अलकली अल'कालि *ज*, क्षार क्षार
म, क्षारक क्षाराक *म*

щель *ज* दरार दारार *ज*, छेद
च^खेद *म*, голосовая — अनात कठ-
द्वार *म*

щёно́к *м* पिल्ला पिल्ला *म*

щёпка *ज* चैली चाэलि *ज*, खपची
क^खाप'ची *ज*

щепóтка *ज* चुटकी चुत'की *ज*,
— табаку नास की चुटकी *ज*, — со-
ли चुटकी भर नमक *म*

щети́на *ज* कडा [छोटा] वाल
कारा [च^खोटा] बाँल *म*, सूअर का वाल
सुअर का बाँल *म*, सूअर के [कडे]
वाल सुअर के [कारे] बाँल *म* *म*
(свиная)

щётк||а *ज* कूच कूरच' *म*, ब्रश
ब्राश *म*, половая — भाड़ *म*, ву-
хारी *ज*, मार्जनी *ज*, зубная —
दातुन *ज*, दाँतो का ब्रश *म*, чистить
— *он* ब्रश से भाड़ना *न*, — для волос
केश-कूच *म*, — для ногтей नख-
-कूच *म*

щи *म* इची शची *ज*, गोभी का
शोरवा गोब^खी का शोर'बा *म*

щё́колотка *ज* गट्टा गट्टा *म*,
टखना तक^खना *म*

щипáть *несов* 1 चुटकी लेना
(भरना) चुत'की लेना (बार'ना) *न*,
2 (вызывать ощущение жжения)
चुनचुनाना चुन'चुनाना *न*, 3 (вы-
щипывать) नोचना नोच'ना *न*, —
листья пत्ती खाना *न*, — траву
(пастишь) चरना *न*

щипаться *несов* चुटकी लेना
(भरना) चुत'की लэनā (ब'ार'नā) *н*
щипок *и* चुटकी चुत'की *ж*
щипцы *мн* सँडसी сār'сй *ж* ,
चिमटा चिम'तā *м* , छोटे मुँह की
पकड़ने की सँडसी च'отэ мू'х की पा-
कार'नэ की сār'сй *ж* (क्लेप्ति), सरौता
साराотā *म* (для орехов)

щит *м* 1 *ист* ढाल द'āl *ж* ,
आवरण āваран *म* , 2 *тех* पानी
निकालने का फाटक पāनй निकāl'नэ
कā प'āтак *и* (श्लोडा), распреде-
лительный — *эл* स्वीच-बोर्ड *म* ,
सवियुत्-फलक *म* , विजली की अनेक
धाराओं का सबध बदलने का साधन
म , — *управлѣния* नियत्रण-पट्ट *म* ,
3 (у черепахи) कछुवे की पीठ की
हड्डी कच'увэ की पय्त' की खद-
दй *ж*

щитовидный *прил* — *ая* же-
леzá *анат* गल-ग्रथि गल-ग्रान्त'и *ж*
щупальце *с* 300ल स्पर्श-सूत्र
स्पर्श'-सु'र' *म* , मुँछ मु'च' *ж*
щупать *несов* टटोचना तатот'-
नā *н* , टकटोरना तक'тор'नā *н* ,
टोहना го'х'नā *н* , ~ пульс नाडी
(नब्ज) देखना *н*.

щуплый *прил* दुबला-पतला
दुब'लā-पा'लā

щурить *несов* — *глазā* आँखे
मिचाना (मीचना, भीचना) āक'э मि-
चāनā (मय'ч'नā, б'й'ч'नā) *н*

щуриться *несов* 1. (о человеке)
आँखे मिचाना (मीचना, भीचना)
āक'э मिचāнā (मय'ч'नā, б'й'ч'नā) *н* ,
2. (о глазах) मिचना मय'ч'नā *нп*.

щучий *прил* по — *ьему* велѣ-
нию जादूगरी से द्जाдु-гарй सэ

Э

эбеновый *прил* आवनूसी āб'-
нूसй, — *ое* дѣрево आवनूस *и* ,
कुदार-वृक्ष *म*

эвакуация *ж* 1 (действие от
гл эвакуировать) निकालना नि-
кал'нā *म* , बाहर भेजना бāхар
б'āдж'नā *म* , रिक्तकरण रिक्त'-का-
रान *म* , उत्सारण उत्सारन *म* , — *лю-*
дѣи लोकोत्सारण *म* , — *деревни*
ग्राम-रिक्तकरण *म* , 2 (действие от
гл эвакуироваться) बाहर निकल
जाना бāхар निकाल джāнā *म* , नि-

ष्क्रात हो जाना निष्क्रāन्त' खो द्जā-
नā *म* , निष्क्रमण निष्क्रामान *म*

эвакуировать *сов* *и* *несов*
निकालना निकāl'नā *न* , बाहर भेजना
бāхар б'āдж'नā *न* , रिक्त करना
रिक्त' कार'नā *न*

эвакуироваться *сов* *и* *несов*
बाहर निकल जाना бāхар निकाल
джāनā *नп* , निष्क्रमण करना निष्क्रा-
मान कार'नā *न* , निष्क्रात हो जाना
निष्क्रāन्त' खो द्जāनā *नп*

эволюционный *прил* क्रमवि-

कास-सबधी क्राम-विकास-साम्बान्द^ख,
विकासवाद-सबधी विकास-वाद्-साम्बान-
द^ख, उद्विकासी उद्विकासि

эволю́ция *жс* क्रमागत उन्नति
क्रामागत уन्नति *жс*, क्रम-विकास
क्राम-विकास *म*, उद्विकास उद्विकास *म*

эгои́зм *म* खुदगरजी худ-гар'зй
жс, स्वार्थपरता स्वार्त^ख-पार'tā *жс*

эгои́ст *म* खुदगरज [आदमी] худ-
гараз [ाद'मी] *и*, स्वार्थी पुरुष
स्वार्त^ख पुरुष *म*

эгоистический *прил см* эго-
истичный

эгоистичный *прил* खुदगरजी
худ-гар'зй, स्वार्थी स्वार्त^ख

экватор *म* भूमध्यरेखा ब^खउ-मा-
द^खय'-रэк^खा *жс*, भूचक्र ब^खउ-चाक्र' *म*

экваториальный *прил* भू-
मध्यरेखा-सबधी ब^खउ-माद^खय'-रэк^खा-
साम्बान्द^ख, भूमध्यरेखीय ब^खउ-माद^खय'-
-रэк^खयि'

эквивалент *म* अनुरूप वस्तु अनु-
रूप वस्तु *жс*, समानक सामा-
नाक *म*

эквивалентный *прил* अनुरूप
анुरूप

экза́мен *и* *пряч*, *перен* इम्त-
हान इमт'खान *म*, परीक्षा परीक्षā
жс, вступительный, приемный —
प्रवेश-परीक्षा *жс*, выпускной —
अंतिम परीक्षा *жс*, государственные
—ы सरकारी इम्तहान *и* *ин*, вы-
держать — परीक्षा मे पास (उत्तीर्ण)
हो जाना *नप*, не выдержать —а
इम्तहान (परीक्षा) में नाकामयाव

(फेल) हो जाना *नप*, сдавать —
इम्तहान (परीक्षा) पास करना *п*

экзамена́тор *м* इम्तहान (परी-
क्षा) लेनेवाला इमт'खान (परीक्षā)
लэнэ-वाला *म*, परीक्षक परी-
क्षक *म*

экзаменовать *несов* इम्तहान
(परीक्षा) लेना इमт'खान (परीक्षā)
लэнā *п*

экземпляр *м* 1 (книги, газе-
ты *и* *т* *п*) कापी कāपि *жс*, प्रति
प्रति *жс*, 2. (образец) नमूना на-
मूना *म*, प्रतिरूप प्रतिरूप *म*

экзотический *прил* विदेशी वि-
देशी (चुजसेमный), अजीब अजीब,
अनोखा анок^खā (причудливый,
странный)

экипа́ж *м* 1 (коляска) [चौप-
हिया] गाडी [चाо-पाख्नीā] गāरि *жс*,
रथ रат^ख *म*, 2. (команда) आदमी
ाद'मी *म* *मн*, जहाजी (नाविक) दल
джа^खāзй (नाविक) दल *и* (судна)

экипировать *сов* *и* *несов* सजा-
ना सажāнā *п*, सँवारना सāvār'нā
п, लैस (सुसज्जित) करना लाэस (सु-
साज्जित) кар'नā *п*

экипи́ровка *жс* 1 सजाना सажā-
नā *म*, सँवारना सāvār'नā *и*, लैस
(सुसज्जित) करना लाэस (सु-सा-
ज्जित) кар'नā *и*, 2 (снаряжение
и *т* *п*) साज-सामान सāз-सāमान *и*,
सामग्री सāमाग्रि *жс*

эконо́мика *жс* 1 अर्थतत्र अर्त^ख-
तान्त्र' *и*, अर्थ-व्यवस्था अर्त^ख-व्या-
वस्त^खā *жс*, 2 (наука) अर्थ-विज्ञान

арт^१-विग्यāन म , अर्थ-शास्त्र арт^१-
-शास्त्र' म

ЭКОНОМІСТ м 1. अर्थ-विशेषज्ञ
арт^१-विशेश-गि' म , अर्थशास्त्री
арт^१-शास्त्र' म , 2. *ист* , *полит*
अर्थवादी арт^१-वāद' म

ЭКОНОМІТЬ *несов* वचत करना
बачат кар'нā *п* (की *что-л*) ,
मितव्यय (अल्पव्यय) करना मित-व्नाय
(अल्प'-व्नाय) кар'नā *п* (*расходовать*
экономно)

ЭКОНОМІЧЕСК||ИЙ *прил* 1.
आर्थिक āрт'िक , ~ кризис आर्थिक
सकट म , अर्थसकट म , ~ое разви-
тие आर्थिक विकास म , ~ая по́мощь
आर्थिक सहायता *ж* , ~ое положé-
ние आर्थिक दशा (अवस्था) *ж* , ~ая
блока́да आर्थिक अवरोध म , 2 (*свя-*
занный с изучением экономики) अर्थ-
शास्त्रीय арт^१-शास्त्र'ी' , ~ая ста-
т'истика आर्थिक सांख्यिकी *ж* , ~ая
геогра́фия आर्थिक भूगोल म

ЭКОНОМІ||Я *ж* 1 (*бережли-*
вость) कमखर्ची काम-खर्च' *ж* ,
किफायत किफāयат *ж* , वचत बачत
ж , मितव्ययिता मित-व्नाय'िता *ж* ,
соблюда́ть ~ю किफायत (मितव्यय)
करना *п* , 2 (*выгода*) वचत बачत
ж , लाभ лаб' *м* , ♠ *политическая*
~ राजनैतिक अर्थशास्त्र म

ЭКОНОМНО *нареч* किफायत (मित-
व्यय) से किफāयат (मित-व्नाय) सэ,
~ *расходовать* खर्च मे किफायत
करना *п*

ЭКОНОМНЫЙ *прил* (*бережливый*)

कमखर्च काम-खर्च' , किफायती कि-
फāय'ग' मितव्ययी मित-व्नाय'

Экран म परदा пар'दā म ,
[सिनेमा का] परदा [सिनэма का] пар'-
दā म , रजतपट राजत-पट म (*ки-*
но) .

Экраниза́ция *ж* फिल्मातर
फिल्मांतर म

Экскава́тор म *тех* खोदाई का
काम करनेवाली मशीन क'одаय' का
कām कार'नэ-वāय' मशीन *ж* , खोदक
मशीन क'одаक मशीन *ж* , एक्स्क्वेटर
एक्स्क्वैतार म , шага́ющий ~ चलता-
-फिरता (आप से आप चलनेवाला)
एक्स्क्वेटर म

Экскремёнты *мн* मल-मूत्र मल-
-मूत्र' म

Экскурсáнт म सैर करनेवाला
[आदमी] सैर कार'नэ-वāलā [āद'मी]
म , [दर्शनार्थी] यात्री [दार्श'नāрт'ी]
यāत्र' म

Экскурсия *ж* सैर सैर *ж*

Экспансі́вный *прил* मनमौजी
मान-मादज'ी

Экспансионі́стский *прил* वि-
स्तारवादी व'स्तार-वāद'ी

Экспа́нсия *ж* फैलाव प'āलāо
म , विस्तार व'स्तार म , प्रसार प्रा-
सार म

Экспедиціо́нн||ИЙ *прил* अभि-
यानिक अब'ीयāन'िक , अभियानकारी
अब'ीयāन-का'र' , ~ые войска́ अभि-
यान-सेना *ж*

Экспеди́ция *ж* 1 यात्रा यāत्रā
ж , अभियान अब'ीयāन म , изыска́-

тельская — खोज की यात्रा *жс*,
2 (группа, отряд) यात्री टुकड़ी
иāтрй тук'рй *жс*, यात्री दल иāтрй
дал *м*

эксперимент *м* जाँच द्वाँच *жс*,
परख парак' *жс*, परीक्षा парйкшā
жс, प्रयोग प्रायोग *м*

экспериментальный *прил*
परीक्षापूर्वक парйкшā-पूरवाक, प्रयो-
गात्मक प्रायोगात्मक

эксперт *м* माहिर mā'хир *м*,
विशेषज्ञ विशेश-гй' *м*

экспертиза *жс* जाँच द्वाँच *жс*,
परीक्षा парйкшā *жс*

эксплуататор *м* शोषक шошак
м, चूषक чушак *м*

эксплуататорск||ий *прил* शो-
षक шошак, चूषक чушак, —ие
क्лāссы शोषक-वर्ग *м* *мн*

эксплуатаци||я *жс* 1 शोषण шо-
шан *м*, चूषण чушан *м*, — чело-
вёка человеком मनुष्य द्वारा मनुष्य
का शोषण *म*, свободный от —и
शोषण-मुक्त, 2 (недр земли, завода
и т п) काम लेना (निकालना) kāм
лэна (никāл'на) *м*, вводить в —ю
काम में लाना *п*

эксплуатировать *несов* 1 शो-
षण करना शोшान кар'на *п* (का
लोग-ल, что-1), शोषित करना шо-
шит кар'на *п* (को लोग-ल, что-ल),
2 (использовать) इस्तेमाल (उपयोग)
करना इस्तэмā (उपानोग) кар'на *п*
(का что-1)

эксплуатируем||ый 1 *прил*

от эксплуатировать, 2 *прил* शो-
षित शोшит, चूषित чушит, —ие
क्лāссы शोषित वर्ग *м* *мн*

экспонат *м* नमूना नामūnā *म*,
प्रदर्शित पदार्थ प्रादारшит падāрт'
म, प्रदर्शन की वस्तु प्रादारшान कय
वास्तु *жс*

экспорт *м* निर्यात нириāг *म*,
निर्गम निргам *म*, — товāров माल-
-निर्यात *म*

экспортировать *сов* и *несов*
बाहर (विदेश) भेजना bā'хар (विदेश)
б'āдж'на *п*, निर्यात करना निриāт
кар'на *п*

экспортный *прил* बाहर (वि-
देश) जानेवाला bā'хар (विदेश) द्वा
पэ-вāлā, निर्यात-सवधी निриāт-сам-
банд'й, निर्गम-सवधी निргам-сам-
банд'й

экспресс *м* एक्सप्रेस экспрес *жс*
экспромт *м* विना पहले से सोचे
हुए रचना बिना пах'лэ сэ сочэ хуэ
рач'на *жс*

экспромтом *нареч* विना पहले
सोचे हुए बिना पाच'лэ сочэ хуэ
экспроприация *жс* जवत забт'
и, अपहरण अप'харан *и*

экспроприировать *сов* и *не-*
сов जवत करना забт' кар'на *п* (पर
что-1), अपहरण करना अप'харан
кар'на *п* (का что-1)

экстаз *и* हर्षोन्माद харшонмāд
и, अति आनंद अति āнанд' *и*

экстерн *и* बाहर का विद्यार्थी
bā'хар kā видиāрт'и *и*

элэ́ктрик м विजली का माहिर
 бидж'ли кá мāхир м (электротехник),
 विद्युत्-उद्योग का मजदूर
 видйут-удног кá маз'дӯр м (ра-

электричество с विजली बि-
 द्य'ली ज्ञ , वर्क барк' ज्ञ , विद्युत्
 विद्युत ज्ञ , положительное - उद्-
 -द्युत् ज्ञ , отрицательное - नि-द्युत्
 ज्ञ

электрйчка ж разг विज-
ली की रेल бидж'лй кй рэл ж (о
дороге), विजली की रेलगाडी бидж'-
лй кй рэл-гāрй ж (о поезде)

электровбз м विजली की रेल-
गाडी का इजन бидж'лй кй рэл-
-гāрй कā инджан м , विजली-इजन
бидж'лй-инджан м

электрбд м физ विजली के तार
का छोर бидж'лй कэ तār कā
ч^хор м

электродвйгатель м विजली
का इजन бидж'лй कā инджан м ,
विजली-इजन бидж'लй-инджан м

электромонтер м विजली का
मिस्तरी бидж'лй कā мист'рй м ,
विद्युत्कार विद्युत-कār म

электромотор м विजली की
मोटर бидж'लй कй мотар ж , विजली
का इजन бидж'लй कā инджан м ,
विजली-इजन бидж'लй-инджан м

электрбн м физ इलैक्ट्रोन प्लाэ-
ктрон м., विद्युदणु विद्युद-анु м

электрооборудование с वि-
जली की सामग्री бидж'лй кй сā-
магрй ж

электростāнция ж विजलीघर
बिज'ली-ग'ार म , विजली-स्टेशन बि-
ज'ली-स्टेशन म , विद्युत्-उत्पादक
स्टेशन विद्युत-उत्पादक स्टेशन म

электротехник м विजली का
माहिर (मिस्तरी, इजीनियर) बिज'ल-
ी कā мāхир (मिस्त'रय, इन्ड्रयिनी-
यार) म

электроэнергия च विजली की

शक्ति बिज'ली कय शक्ति ж , वि-
द्युत्-शक्ति विद्युत-शक्ति ж

элемент м 1 तत्त्व तатत्व' म ,
अश āш म , अग अग' म , 2 चि म
मूलतत्त्व मूल-तатत्व' म

элементарный прил 1 (на-
чальный) प्राग्भिक प्राग्भिक'यिक, प्रा-
थमिक प्राग्'यिक, 2 (простейший)
मामूली मāमुली, साधारण सāद'āरण,
सामान्य सāmāन्य'

эллипс м мат दीर्घवृत्त दीर्घ'-
वृत्त' म

эмалированный прил मीना-
कारी किया हुआ मीना-कārय कीना
खूā

эмāль ж मीना मीना म , इना-
मिल инāमिल म

эмансипāция ж छुटकारा च'उत्'-
कārā म , मुक्ति मुक्ति ज

эмбāрго с эк घाटवदी ग'āt-
-बन्दी ज , नक्लāदывать — घाटवदी
करना म

эмблēма ж निशान निशāन म ,
लāछन लāनच'āन म , चिह्न चिह्नी म ,
प्रतीक प्रतीक म

эмбриолōгия ж भ्रूण-विज्ञान
ब'रूण-विज्ञāन म , गर्भ-विज्ञान गर्भ'-
-विज्ञāन म

эмигрант м प्रवासी प्रवासी म

эмиграция ж 1 (переселение)
प्रवास[-गमन] प्रवास[-गमन] म ;
2 (пробывание в чужой стране)
देशांतराधिवास देशāन्त'रāद'āन्यās म ,
3 собир (эмигранты) प्रवासी प्र-
वासी म म

эмигри́ровать *сов и несов.* प्रवासगमन करना *правāс-гаман кар'*-
нā *п.*

эмоциона́льный *прил* भावमय
б^хāо май

эмо́ция *ж* मनोभाव *мано-б^хāо*
м, भावावेश *б^хāvāvēш* *м*

эмпири́зм *м. филос* अनुभववाद
ануб^хав-вāд *м*

эмпириокритици́зм *м филос.*
अनुभवसिद्ध आलोचना *ануб^хав-сидд^х*
āлоч'нā *ж*

эму́льсия *ж хим* प्रनिलव प्रा-
ниламб' *м*

энергэ́тика *ж (наука)* ऊर्जा-
-विज्ञान *урджā-вигйāн* *м*

энергично *нареч* जोरो के साथ
зорб кэ сāt^х, उत्साह सहित *утсāх*
сахит

энергичный *прил* फुरतीला
п^хур'тйā, उद्योगी *удйогй*, व्यवसा-
यिक *вйав'сāйик*

энер́гия *ж* 1 ताकत *тāкат* *ж*,
शक्ति *шакти* *ж*, ऊर्जा *урджā* *ж*;
тепловāя — तापशक्ति *ж*, तापीय
ऊर्जा *ж*, āтомная — परमाणु-शक्ति
ж, потенциа́льная — स्थितिक
ऊर्जा *ж*, зако́н сохрани́ения —
ऊर्जा-स्थिरता *ж*, 2 (*реши́тель-*
ность, настаи́чивость) जोश *джош*
м, सरगर्मी *сар-гармй* *ж*, उत्साह
утсāх *м*

энтomoлóгия *ж* कीटविज्ञान
кйт-вигйāн *м*

энтузиáзм *м* जोश *джош* *м*,

सरगर्मी *сар-гармй* *ж*, उत्साह *утсāх*
м, उत्साहशीलता *утсāх-шйल'tā* *ж*,
проявля́ть — जोश (*утсāх*) दिख-
लाना *п*

энтузиáст *м* सरगर्म *сар-гарм'*
м, उत्साहशील *мनुष्य* *утсāх-шйल*
мануши' *м*

энциклопедический *прил* वि-
श्वकोश-सवधी *вишв'-кош-самбан-*
д^хй

энциклопéдия *ж* विश्वकोश
विश्व'-кош *м*

эпигра́мма *ж* व्यंग्यात्मक लघु-
-कविता *вйангйātмак* *лаг^ху-кави-*
tā *ж*

эпи́граф *м* आदर्श-वाक्य *āдарш'-*
-вāкй' *м*, उद्धरण *удд'аран* *м*

эпидеми́ческ||ий *прил* वबाई
вабāй, छूट का *ч^хут* *кā*, संक्रामक
санкрāмак, —ое забо́лева́ние *в्या-*
पक-रोग *м*

эпиде́мия *ж* ववा *вабā* *ж*, महा-
मारी *махā-мāрй* *ж*

эпизо́д *м* 1 घटना *г^хат'нā* *ж*,
2 (*в худо́жественном произведе-*
нии) उपकथा *уп'кат^хā* *ж*, उपा-
ख्यान *упāк^хйāн* *м*, कथा (*कविता*)
मे प्रासंगिक *вартā* *кат^хā* (*кавитā*)
мē прāсангик *вāртā* *ж*

эпизоди́ческий *прил* प्रासंगिक
прāсангик

эпилéпсия *ж мед* मिरगी
мир'гй *ж*, अपस्मार-रोग *апасмāр-*
-रोग *м*

эпило́г *м* [किताब का] परिशिष्ट

भाग [किताब क़ा] परिशिष्ट' 6^खाग
म , [ग्रंथ का] उपसहार [ग्रन्थ^ख क़ा]
उप'साहार म

эпита́фия ж समाधि-लेख सा-
माद^खи-लэк^ख म , मृत्यु-लेख म्रित्यु-
-लэк^ख म

эпи́тет м विशेषण विशेशान म
эпицэ́нтр м геол उपरिकेद्र
उप'रिकेन्द्र' म

эпи́ческий прил лит महाकाव्य-
-सवधी माहा-काव्य'-सामबान्द^खи, वीर-
गीतात्मक वीर-गीतात्मक

эпопе́я ж лит महाकाव्य माहा-
-काव्य' म

э́пос м лит महाकाव्य माहा-
-काव्य' म

эпо́ха ж जमाना जमाना म , दौर
दाор म , काल काल म , युग युग म

э́ра ж 1 (система летосчис-
ления) युग युग म , सन् сан म ,
सवत् सावत म , 2 (эпо́ха) जमाना
जमाना म , दौर दाор म , काल काल
म , युग युग म

эро́зия ж геол कटाव कटाव म ,
अपक्षरण अपक्षरण म , ~ по́чвы
मृदा-अपक्षरण म

эро́тический прил वासनोत्तेजक
वास'नोत्तेजक, कामोत्तेजक कामोत्ते-
जक

эруди́ция ж पाडित्य पान्दिति'
म , ज्ञानविस्तार ग्यान-विस्तार म

эска́дра эс мор जगी जहाजो
का दस्ता द्जानगी द्जाहाजो क़ा दासग़ा
म , स्ववाङ्मन स्कवाङ्मन म

эскадри́лья эс ав हवाई जहाजो

का दस्ता हावाय़ि द्जहाजो क़ा दासग़ा
म , स्ववाङ्मन स्कवाङ्मन म

эскадрóн м воен [घुड]सवारो
का दस्ता [ग़ुर-]सावार्बो क़ा दासग़ा म ,
स्ववाङ्मन स्कवाङ्मन म

эскала́тор м चलती सीढ़ी चाल'-
ती सैर^खि ज

эскі́з м 1 жив खाका खाका म ,
प्रारभिक रेखा-चित्र प्राारम्भ^खिक
रэк^खा-चित्र' म , 2 (чертеж) ड्राफ़्ट
द्राफ़्ट' म , नक्शा नक्शा म

эскóрт м रक्षक सैन्यदल राक्षक
सायनी'-दल म (охрана), मार्ग का रक्षक
दल मार्ग' क़ा राक्षक दल म (кон-
вой)

эскорти́ровать несов रक्षा के
लिये मार्ग मे साथ जाना राक्षक़ा क़े
लिये मार्ग' मे साथ जाना राक्षक़ा क़े
लिये मार्ग' मे साथ जाना राक्षक़ा क़े

эсмíнец м воен , мор तबाहकुन
(विनाशक) जहाज ताबाह-कुन (विना-
शक) द्जाहाज म , विध्वंसक विध'व-
साक म

эспера́нто с एसपेराटो эс'пэ-
ра́нто ж

эссе́нция ж अरक अरक म ,
सार सार म

эстафе́та эс спорт बदल दौड
बादल-दाор ज

эсте́тика ж सौंदर्य-विज्ञान साон-
दारी'-विग्यान म , सौंदर्यशास्त्र साон-
दारी'-शास्त्र' म

эстеті́ческий прил (относ-
щийся к эстетике) सांदर्य-विज्ञान-
-सवधी साण्दारी'-विग्यान-सामबान-
द^खि

эсто́нец *म* एस्तोनियन эсто-
ниниан *म*

эсто́нский *прил* एस्तोनियन
эстониинан, — язы́к एस्तोनियन
जबान (भाषा) *ज*

эстра́да *ज* (площа́дка) चवूत-
रा चाबुत'ра *म*, मच मानच' *म*

э́та *мест* *см* э́тот

эта́ж *и* मज़िल मानज़ил *ज*, तल्ला
талла *म*

этажёрка *ज* किताबो की खुली
अलमारी किताबो क़ि क़ुली अल'मा-
रि *ज* (для кни́г)

эта́п *м* मज़िल मानज़ил *ज*

э́ти *мест* ये йэ

э́тика *ज* नीतिशास्त्र निति-शा́стр'
म, आचारनीति а́ча́р-ни́ги *ज*

этике́т *м* आदाव а́да́б *म*,
शिष्टाचार шиш́тача́р *म*, सदाचार
साद-а́ча́р *म*

этике́тка *ज* चिप्पी चिप्पी *ज*,
अकितक अंकितक *म*, नाम-पत्र на́м-
पात्र' *и*

этимоло́гия *ज* लिङ्ग [शब्द-]
व्युत्पत्ति [शाब्द'-] विउत्पत्ति *ज*,
शब्द-साधन शाब्द'-साद'ан *и*

эти́ческий *прил* *см* эти́чный

эти́чный *прил* नीतिपूर्ण निति-
पूरन', नीति-सगत निति-सांगत

этногра́фия *ज* नृवश-विज्ञान
नृ-वाश-विग्यान *म*

э́то *мест* *см* э́тот, — моя́ кни́-
га यह मेरी किताब (पुस्तक) है йах
मेरि किताब (पुस्तक) ख़ाэ, все —
यह सब कुछ йाख़ साб कуч', по́сле

—го इस के बाद (पश्चात्) *ис* लэ
बा́д (पाश्चा́त), то́лько — यही йах़
э́тот *мест* यह नाх

эги́од *म* *जि* तसवीर का खाका
तास'वीर का ख़ाका *и*, प्रारम्भिक रेखा-
चित्र प्रा́राम्ब'निक रэक'а-चित्र' *म*

эфе́с *и* कब्ज़ा काब्ज़ा *म*, मूँठ
मुँठ' *ज*

эфи́оп *и* हवशी हाब'शी *и*

эфи́опский *прил* हवशी हाब'-
शी

эфи́р *м* 1 *физ* आकाश а́का́ш *म*,
व्योम विом *и*, ईथर йт'ар *и*, пе-
редава́ть в — ब्राडकास्ट करना *и*, 2
хим ईथर йт'ар *म*, दक्षु दाक्षु *и*

эффе́кт *и* 1. (возде́йствие) असर
असार *म*, प्रभाव प्राब'ाо *и*, 2. (ре-
зу́льтат) नतीजा नातिदजा *и*, फल
फ'ल *म*, परिणाम पारिनाम *и*

эффе́ктивный *прил* असर
(प्रभाव) डालनेवाला असार (प्राब'ао)
दा́ल'नэ-वा́ला, फलप्रद फ'ल-प्राद,
प्रभावशाली प्राब'ाо-शा́ली

эффе́ктивный *прил* असर (प्रभाव)
डालनेवाला असार (प्राब'ао) दा́ल'नэ-
वा́ला, प्रभावशाली प्राब'ाо-शा́ली

э́хо *с* गुँज गुँज *ज*, प्रतिध्वनि
प्रातिद'वनि *ज*, प्रतिशब्द प्राति-
शाब्द' *म*, отдава́ться — *म* गुँजना
न, प्रतिध्वनित होना *न*

эшафо́т *м* फाँसी की मचान
फ'ाँसी क़ि माचा́न *ज*, पाड पा́र *म*

эшело́н *м* रेलगाडी रэл-गा́ри
ज, во́инский — फौजी (सैनिक)
रेलगाडी *ज*

Ю

युबिलेय *म* जयती द्जयान्ति *ज*,
जुबली द्जुब'ली *ज*, सालगिरह सल-
-गिरा *ज*, वर्षगाँठ वारश'-गाँठ' *ज*

युबिलेयन *प्रिल* जयती (साल-
गिरह, वर्षगाँठ) का द्जयान्ति (सल-
-गिरा, वारश'-गाँठ') क़ा, जुबली
द्जुब'ली

युबका *ज* घघरा ग^खग^खरा *म*, लहं-
गा ला^खगा *म*, निज्ज्या — साया *म*

युवेलीर *म* जौहरी द्जौख'री *म*,
सुनार सुनार *म*

युवेलीर[॥]य *प्रिल* 1: —ое
देला सुनारी सुनारी *ज*, जडाव द्ज-
रा *म*, 2 *परन* (इकुसनी, ठन-
की) बारीक बारीक

युग *म* दक्खिन दक्क^खिन *म*, दक्षिण
दक्षिण *म*

युगो-वोसोक *म* दक्षिण-पूर्व द-
क्षिण-पूर्व' *म*, अग्निकोण अग्नि-
-कन *म*

युगो-वोसोचनी *प्रिल* दक्षिण-
पूर्वी दक्षिण-पूर्वी

युगो-जापाद *म* दक्षिण-पश्चिम द-
क्षिण-पश्चिम *म*

युगो-जापादनी *प्रिल* दक्षिण-
पश्चिमी दक्षिण-पश्चिमी

युगोस्लाव *म* युगोस्लावियन युगो-
स्लावियन *म*

युगोस्लावकी *प्रिल* युगोस्ला-
वियन युगोस्लावियन

युजानी *म* दक्षिणवाला दक्षिण-
-वाला *म*, दक्षिणी दक्षिणी *म*

युजनी *प्रिल* दक्षिण

दक्षिणी दक्षिणी, युजनी पोलोस
दक्षिणी ध्रुव *म*

युमोर *म* हंसोडपन खसोर-पान *म*,
हास्य खस' *म*, हास्यरस खस' -रस *म*

युमोरिस्टीकी *प्रिल* हा-
स्यपूर्ण खसि'-पूरन', हास्यरस का
खसि'-रस क़ा, हास्यरसवाला खसि'-
-रस-वाला (० *प्रोडुवेदनी*), — рас-
сказ हास्यरसवाली (हास्यरस की)
कहानी *ज*

युननात *म* (युनी नатуवालिस्ट)
किशोर प्रकृतिप्रेमी (वनस्पतिप्रेमी)
किशोर प्राकृति-प्रेमी (वानस्पति-
-प्रेमी) *म*

युनोस *ज* जवानी द्जवावनी *ज*,
युवाकाल युवा-काल *म*

युनोशा *म* नौजवान नाओ-द्जवावनी
म, युवक युवाक *म*

युनोशेकी *प्रिल* जवान (युवक)
का द्जवावनी (युवाक) क़ा

युनोशेस *स* 1 (परा, वरमा)
जवानी द्जवावनी *ज*, युवाकाल युवा-
-काल *म*, 2 *सुबिर* जवान (युवक)
लोग द्जवावनी (युवाक) लो *म* *म*

युन[॥]य *प्रिल* [नौ]जवान [नाओ-]
द्जवावनी, युवा युवा *नैउम*, तरुण
तारुन, *स* —ых лет युवावस्था ही से

युनिदीकी *प्रिल* कानूनी
कानूनी, न्याय-सवधी निनी-सामबान-
द^ख, — факультет कानूनी (न्याय-
-सवधी) विभाग *म*

युक्ति *ज* 1
र क्खेट्राद^ख

2 (подведомственность) अधिकार-क्षेत्र ад^хикार-क्षेत्र' म

юрисконсульт м वकील वाकिल म, कानूनी सलाह देनेवाला कानूनी सलाह दाने-वालā म

юриспруденция ж विधिशास्त्र विधि-शास्त्र' म

юрист м कानूनदाँ कानून-दाँ म, न्

आईनदान ँइन-दान म, धर्मशास्त्री द^खारम'-शास्त्रि म

юрта ж तबूघर तामबू-ग^खार म

юстиция ж न्याय न्नी^ख म

ютиться несов छोटी-छोटी जगह पर रहना (वाका होना) च^खोटी-च^खोटी दजागां पर राख'ना (वाकां खोना) न्

Я

я мест मैं माँ, я видел его मैं ने उस को देखा, это я यह मैं हूँ, дайте мне книгу मुझे किताब (पुस्तक) दीजिये, меня здесь не было मैं यहाँ नहीं था, мне холодно मुझे ठंड (सरदी) लगती है, для меня मेरे लिये (वास्ते), у меня मेरे पास, मेरे हॉ, со мной मेरे साथ

яблоко с सेव सब म, ♦ глазное — अनात आँख का डेला म, गोलक म, — у негде упасть तिल धरने की जगह नहीं, वहाँ पर तिल रहने का भी स्थान नहीं है

яблоны ж सेव का पेड सब का पेर म

яблочный прил सेव का सब का

явиться сов см являться

явка ж हाजिरी ख़ाज़िरी ж, उपस्थिति उपास्त^खिति ж, — обязательно हाजिरी जरूरी (लाजमी) है, उपस्थिति आवश्यक है

явление с 1 वाकया वाकाया ж, घटना ग^खात'नां ж, — природы

प्राकृतिक घटना ж, 2 театр [नाटक का] अक [नाटक का] अक' म

являться несов 1. आना आनां न्, आ जाना आ दजानां न्., [आ] पहुँचना [आ] पाखूच'नां न्, 2. (о мысли и т п) मन मे आना मान म आनां न्, उत्पन्न होना उत्पन्न' खोनां न्, 3 (быть кем-л) होना खोनां न्

явно нареч जाहिरन ख़ाहिरान, प्रकटत. प्रकट'ताख़, स्पष्टत स्पष्ट'ताख़

явн||ый прил जाहिर ख़ाहिर, स्पष्ट स्पष्ट', प्रकट प्रकट, — ое доказательство स्पष्ट प्रमाण म, — ая ложь सफेद भूठ ж

явственный прил साफ-साफ साफ-साफ, स्पष्ट स्पष्ट', प्रत्यक्ष प्रतीक्ष'

явствовать несов पता लगना पाता लाग'नां न्, स्पष्ट (ज्ञात) होना स्पष्ट' (गिात) खोनां न्.

явь ж мечतां स्ताला यव्यो

सपना सच हो चुका है сап'нā сач
хо चुка хаэ

ягнѣнок м भेड का बच्चा б^хэр
ка бачча м, मेमना मэм'нā м

ягода ж छोटा फल ч^хотā п^хал
м, बेरी бэри ж, ◇ одного поля
— разг एक ही थैली के चट्टे-बट्टे
म मн, एक तरकश के तीर म मн

ягодица ж анат चूतड चूतार
и, нितव нитамб' м

яд м जहर захар м, विष виш
म, змейный — सर्पविष म

ядовит^{||}ый прил जहरीला зах'-
रिलā, विषालु विशालу, विषैला वि-
शाэлā, —ое вещество विषालु पदार्थ
м, — газ जहरीली (विषैली) गैस
(वायु) ж, —ая змея जहरीला (वि-
षैला) साँप म, विष-सर्प म

ядро с 1 (плода) गूदा гудā м,
गिरी गिरि ж, 2 (центральная
часть) मरकज мар'каз м, केद्र
кэндр' м; атомное — физ परमाणु
का बीज-केद्र म, 3 (пушечное) уст
[तोप का] गोला [топ का] голā м

язв^{||}а ж прям, перен नासूर
насूर м, फोडा प^хорā м, व्रण वран
м, — желūdка मेदे का नासूर м,
вскрывать —ы насуоро (फोडो) को
खोलना п

язвительный прил ताना मारता
हुआ तānā мār'tā хуā, चुभता चुб^х-
ता

язвить несов тानе мारना тāнэ
мār'nā п, फवती उडाना п^хаб'ти
урānā п

язык м 1 анат जवान забāн
ж, जीभ джиб^х ж, जिह्वा джихвā
ж, показывать — जवान (जीभ)
निकालना п, 2 (колокола) घटे का
लटकन ग^хантэ кā лат'кан м,
3 (речь) जवान забāн ж, बोली
боли ж, भाषा б^хāшā ж, रूसी
— руси ж, руси जवान (भाषा) ж,
иностранный — विदेशी (अन्यदेशीय)
जवान (भाषा) ж, родной — मादरी
जवान ж, मातृभाषा ж, госудār-
ственный — राष्ट्रभाषा ж, सरकारी
जवान ж, लिтературный — साहि-
त्यिक भाषा ж, разговорный —
चलती (बोल-चाल की) जवान (भाषा)
ж, — оригинаला मूलभाषा ж,
мертвый — मुर्दा (मृत) जवान (भाषा)
ж, живой — सजीव (जीवित) भाषा
ж, ◇ языки प्लāмени [आग की]
लपटे ж мн, लूके ж мн, अग्निशि-
खाएँ ж мн, держать — за зубā-
ми जवान को मुँह मे रखना п

языковѣд м भाषा-विशेषज्ञ б^хā-
шā-विशेश-गै' м, जवानदान забāн-
-дāн м

языковѣдение с см языко-
знание

языковѣдный прил भाषावैज्ञा-
निक б^хāшā-वाэгйāनिक

языков^{||}ой прил линг्व भाषा-
सबधी б^хāшā-सम्बन्ध^хй, भाषावार
ब^хāशā-वār, —ая структūra भाषा
का ढाँचा म

языкознāние с भाषाविज्ञान
ब^хāशā-विगйāन म, जवानदानी забāн-

-дāнй ж , сравнительное ~ तुलना-
त्मक भाषाविज्ञान म

язы́чество с बुतपरस्ती бут-па-
растй ж , मूर्तिपूजा मूर्ति-पूजā ж

язы́чник м बुतपरस्त бут-па-
раст' м , मूर्तिपूजक मूर्ति-पू-
джак म

яй́чник м анат अडाशय андā-
шай м , воспaлєніє ~ов अडाशय-
कोप म

яй́чница ж आमलेट āм'лєт м ,
तले हुए अडे तалэ хуэ андэ м мн

яй́чн||ый прил अडे (अडो) का
андэ (андō) kā , ~ желтōк [अडे की]
जरदी ж , अडे का पीला भाग म ,
अडमध्य म , ~ белōк [अडे की]
सफेदी ж , भ्रूण-सफेदी-कोष म , ~ая
скорлупā अडे का छिलका म , ~ по-
рошōк अडो का पाउडर म

яй́цō с अडा андā म , ~ всмāт-
ку आध उवला अडा म , ~ вкрутūю
पूरा (ठोस) उवला अडा म , ◇ яй́ца
кūрицу не ўчат посл अडा सिखावे
बच्चे को कि ची-ची मत कर

як м याक йāक म

я́кобы союз गोया गойā , मानो
мāнō

я́корн||ый прил ~ая стоянка
लागल-स्थान лāंगल-ст'хāн म

я́кор||ь м लगर लангар म ,
लागल лāंगल म , бросāть ~ लगर
करना (डालना) п , снимāться с ~я
लगर उठाना п , стоять на ~е लगर
डालकर रहना नп , लगर पर (डाले
खडा) होना नп

я́лик м डोगी दōगй ж , हलकी
(छोटी) नाव खल'कй (च'хोटी) नāо म

я́ловая прил (о корове) वāभ
बāदज', वध्या बान्द'निā नैज्ज

я́м||а ж गढा гар'хā म , गड्ढा
गद्द'ā म , сйлосная ~ हरी फसल
जमा करने की खत्ती ж , ◇ воздūш-
ная ~ ав वायु का थैला म , рыть
~у गढा (कुआँ) खोदना п (के लिये
кому-л)

я́нварский прил जनवरी का
джан'варй kā

я́нварь м जनवरी джан'варй ж
я́нтарь м कहरवा काх'рубā म ,
तृणमणि त्रिन-मани ж

я́пōнец м जापानी द्जāпāनй म
я́пōнский прил जापानी द्जāпā-
नй , ~ язык जापानी जवान (भाषा) ж

я́ркий прил 1 उज्ज्वल
уджджвал , 2 (о цвете) चमकीला
चाम'कйлā , चटकीला चат'कйлā , तेज
रग का तэз ранг' kā , 3. перен
ज्वलत джвалान्त' , ~ примёр ज्वलत
उदाहरण म

я́рко нареч चमक (उज्ज्वलता)
से चाмаक (уджджвал'тā) сэ

я́рлык м चिप्पी चिप्पй ж ,
अकितक अंकितक म , लेबुल लēбул म ,
नाम-पत्र нāम-पात्र' म

я́рмарка ж मेला मэлā म

я́рмō с прям , перен जुआ द्जुā
म ; сбросить ~ जुआ उतार फेकना п

я́ровизāция ж с-х वासतिकरण
वāसанти-कारान म

я́ров||ōй прил с-х वसतका-

लीन बसन्त'-कालीन, -ये хлеб
वसत की फसल *ज*, खरीफ *ज*, -आ
पशनीया वसतकालीन गेहूँ *म*

यारोस्थनीय *प्रिल* 1 क्रोधपूर्ण
क्रोध'-पूरन', 2 *परन* प्रचंड प्रा-
चान्द'

यारोस्थ *ज* 1 गुस्सा गुस्सा *म*,
अति क्रोध अति क्रोध' *म*, 2 *परन*
प्रचंडता प्राचान्द'ता *ज*

यारोय *प्रिल* पक्का पक्का, कट्टर
कट्टर, - वरग कट्टर (पक्का) वि-
रोधी (शत्रु) *म*

यारोस *म* बोट ऐश [का वृक्ष]
अश [का वृक्ष'] *म*

यारो *I* *मन* (कормुशका द्वा लो सको-
ता) चरनी चर'नी *ज*

यारो *II* *मन* (दलतकी) दारा-घर
दाया-ग'र *म*, शिशुगृह शिशु-
ग्रि *म*

यारो 1 *नरल* साफ (स्पष्ट) तौर
पर साफ (स्पष्ट') तार पर, प्रत्यक्ष
प्रतीयक्ष', 2 *बल* व अना सका
जाहिर है अाखर हा, साफ (स्पष्ट) है
साफ (स्पष्ट') हा, 3 *बल* व अना
सका (ओ ढाओ) साफ रोशन साफ रो-
शान, सगुंदना - आज साफ [रोशन]
दिन है

यारोस्थ *ज* सफाई सफाई *ज*,

स्पष्टता स्पष्ट'ता *ज*, - मूली
विचारो की स्पष्टता *ज*

यारोस्थनीय *प्रिल* साफ साफ, स्पष्ट
स्पष्ट', वरुष यारोस बात सीधी
(साफ) है, - दल सफा दिन *म*

यारोस *म* बाज बाज *म*, श्येन
शयन *म*

यारो *ज* वजरा बाज'रा *म*,
कलपोत कल-पोत *म*

यारोयका *ज* 1 (सोत) कोठरी
कोठ'री *ज*, मधुकोष माधु-कोष *म*,
2 (ग्रुप) प्राथमिक सगठन प्रा-
थ'मिक सगठ'न *म*

यारोम *I* *म* (खलनीय अल) जो
दजाओ *म*, जव दजाव *म*

यारोम *II* *म* (ना अल) [अँख
की] बलनी [अँख की] बल'नी *ज*

यारोसिका *ज* छिपकली च'प'का-
ली *ज*

यारोश *म* डबा दाबा *म*, सडूक
सडूक *म*, बकस बाकास *म*, दराज
दराज *ज* (व्यद्विजनी), पोतवीय
- डाक-बकस *म*, पोस-बकस *म*,
लेटर-बकस *म*, मूसरनी - कुडदान
म, कचरा-पेटी *ज*, ♦ अकलदवाव
व दलगी - खताई मे डालना *न*

यारोश *म* वत पदास्य-रोग पा-
दास्य'-रोग *म*

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ

Абисси́ния हवश ḥaṣṣh', हवश ḥabash	Алта́й अल्ताई алгай
Австра́лия आस्ट्रेलिया āstrē- лийā	Альпы आल्प्स ālps'.
А́встрия आस्ट्रिया āstriniā	Аме́рика अमरीका ам'рика
А́гра & आग्रा āgrā	Амстерда́м & एम्स्टर्डम эмстар- дам.
Адриати́ческое мо́ре एड्रिया- टिक सागर эдрийāтик sāgar	Аму́-Дарья́ ρ आमू-दарिया āmū- -дариинā, आमू-नदी āmū-нади
Азербайджáн आजरवाइजान āzar'bāidjān	Аму́р ρ आमूर āmūr
Азербайджáнская Советская Социалисти́ческая Респу́блика आजरवाइजान सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र āzar'bāidjān совийат са- мадж-ва́ди праджа́-тантр'	Анга́ра ρ अगारा анга́ра
А́зия एशिया эшийā	А́нглия इंग्लैड инг'лаэнд', इंगलिस्तान инг'ли-ста́н
Азо́вское мо́ре आजोव सागर āzov sāgar	Андама́нские о-ва́ अदमान द्वीप анд'ма́н двіп
Алба́ния अल्बानिया алба́нийā	А́ндхра-Праде́ш (штат) आंध्र- -प्रदेश āndh'p'-прадэш
Алекса́ндрія & सिकंदरिया си- канд'рийā	Анкара́ & अन्कारा анка́ра
Алжи́р 1. (страна) एलजीरिया эл'джирийā, 2. (город) एलजीअर्ज эл'джиярз'	Антаркти́да अटार्कटिका ан- та́рктика
Аллахаба́д & इलाहाबाद илаḥ- -ābād, प्रयाग пра́йаг	Аравийское мо́ре अरब सागर араб sāgar
А́лма-Ата́ & अल्ма-अता алма́- -atā	Ара́льское мо́ре अराल सागर ара́л sāgar
	Арге́нтина अर्जेन्टाइन арджэн- та́ин
	Арме́ния अर्मइन армаин.
	Армя́нская Советская Социа- листи́ческая Респу́блика अर्मइनी सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र арма-

ини совийат самăдж-вăди праджă-
-тантр'

Ассăм (*штат*) आसाम āsām,
असम асам

Атланти́ческий океа́н अटला-
टिक महासागर ат'лантик махă-сăгар

Афганиста́н अफगानिस्तान аф'-
гăни-ста́н

Афи́ны ḡ अथीनिया ат'хйиниă

А́фрика अफ्रीका афрйкă

Ашхаба́д ḡ अशकावाद аш'каба́д

Багда́д ḡ वगदाद баг'да́д

Байка́л оз वाइकाल бăикăл

Баку́ ḡ. वकू бакү

Балка́ны वालкн бăлкан

Балти́йское мо́ре वालитк сагар
бăлтик сăгар

Бангко́к ḡ. वैकाक баэнкăк

Ба́ренцово мо́ре ве́рит сагар
ба́ринт' сăгар

Бейру́т ḡ वेरूत бэрүт

Белгра́д ḡ वेलग्रेड бэл'грэд

Бе́лое мо́ре श्वेत सागर швэт
сăгар

Белору́ссия велору́сс бэлору́с

Белору́сская Советская

Социалисти́ческая Респу́блика
велору́сс सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
бэлору́с совийат самăдж-вăди пра-
джă-тантр'

Бе́льгия वेल्जियम бэлджийам

Бена́рес ḡ वनारस банăрас, का-
शी кăши

Бенга́л वगाल банга́л

Бенга́льский зали́в वगाल की

खाडी банга́ल кй к'ăри, वगाल का
उपसागर банга́ल кă уп'сăгар

Бе́рингово мо́ре ве́риг сагар
ба́ринг' сăгар

Берли́н ḡ वर्लिन барлин

Берн ḡ वर्न барн'

Бй́рма वरमा бар'ма, ब्रह्मदेश
брахм'-дэш

Биха́р (*штат*) बिहार бихăр

Болга́рия वल्गारिया балгăрийă

Боли́вия बोलीविया боливийă

Бомбе́й (*штат и город*) बवई
бамбай

Бомбе́йский зали́в बवई की
खाडी бамбай кй к'ăри, बवई का
उपसागर бамбай кă уп'сăгар

Бонн ḡ बोन бон

Борне́о о в वोर्नियो борнийо

Брази́лия ब्राजिल брăзил, ब्रा-
जील брăзил

Брамапу́тра р ब्रह्मपुत्र брахм'-
-путр'

Брюссэ́ль ḡ वसेल्स брасэлс'

Будапéшт ḡ बुदापेस्त будăпэст',
बुडापेस्ट будăпэст'

Бута́н भूटान б'утăн

Бухаре́ст ḡ बुхारेस्त бук'ăрэст'

Буэнос-Ай́рес ḡ वयूनस-एयर्स
бйунас-эйарс'

Варша́ва ḡ वर्सा варсă, वारसा
ва́рсă

Вашингто́н ḡ वाशिग्टन ва-
шингтан

Великобрита́ния ग्रेटब्रिटेन
грэт-бритэн

Вéна ८ वायना vāi'nā, विेना
виэнā

**Венгёрская Нарóдная Рес-
пúблика** हगरी का जनवादी प्रजा-
तत्र ँанг'री kā джан-вāдй праджā-
-ган гр'

Вéнгрия हगरी ँанг'री, हगेरी
хангэри

Венесуэла वेनेजुला вэнэзулā

Вильнюс ८ विलनियूस वил'-
нийуs

Виндхъя विध्य विन्द'й', विद्या-
चल विन्द'иāчал

Висла २ विश्चुला вишчулā,
विस्तुला вистулā

Владивостóк ८ व्लादिवोस्तोक
влāдивосток

Вóлга २ वालगा вāl'gā, वालगा
вāлгā

Вьетнāм वियेतनाम вийэт'нāм,
विअतनाम виат'нāм

Гаāга ८ हेग १эг

Гавāйи ०-० हवाई १авāй

Гāна गाना gānā

Ганг २ गगा гангā

Гāты घाट g'hāt

Гватемāла ग्वाटेमेला гвātэмэлā

Гвиāна गाडना gāinā, गायना
гāй'nā

Гермāния जर्मनी джарм'ни

Гермāнская Демократическая Респúблика जर्मनी का जन-
वादी प्रजातत्र джарм'ни kā джан-
-вāдй праджā-тантр'

Гилгит गिलगित гил'гит

Гималāи हिमालय १имāлаи,
हिमालय पर्वत १имāлай парват

Гималāйские гóры ८ गिमा-
लान

Гиндукúш हिंदूकुश १инду-куш

Гоā गोआ goā

Голлāндия हान्ड lāланд'

Гондурāс होदुरस १ондурас

Гренлāндия ०० ग्रीनलैंड грāн'-
лаэнд'

Грeция ग्रीस грīs, यूनान йуnāн

**Грузинская Советская Соци-
алистическая Респúблика** गुर्जी
सोवियत समाजवादी प्रजातत्र гурджй
совийат самāдж-вāдй праджā-
-тантр'

Грúзия गुर्जीस्तान гурджй стāн,
जार्जिया джāрджинā

Дāкка ८ ढाका д'hākā

Дāния डेन्मार्क дэнмāрк'

Декāн दकन дакан, दक्खिन дак-
к'ин

Дeли ८ दिल्ली дилли, देहली
дэх'лй

**Демократическая Респúб-
лика Вьетнāм** वियेतनाम का जन-
वादी प्रजातत्र वийэт'нāм kā джан-
-вāдй праджā-тантр'

Джакāрта ८ जकर्ता джакартā

Джāмму и Кашмīр (штат)
जम्मू और काश्मीर джамму аор
кāшмйр

Днепр २ नीपर нйпар, द्नेपर
днэпар

Дон २ दोन дон

Дуна́й *p* डेन्यूव дэнийу́б
Евро́па यूरोप нуруп, योरोप
йороп

Евфра́т *p* फुरात фура́т
Египет मिस्р миср', मिश्र мишр'
Енисе́й *p* येनीсеई йэнисэй
Ерева́н *z* ये́реван иэ́рэва́н, ये-
ван иэ́рэва́н

За́падный Бенга́л (*штат*)
पश्चिमी बंगाल пашчимй банга́л

Изра́иль इजराइल из'ра́ил
Инд *p* सिंध सि́нд', सिंधु नदी
синд'у-на́дй, सिंधु नद सि́нд'у-на́д
Индийский океа́н हिंद महा-
सागर хинд' махā-sāgar, भारत महा-
सागर б'āрат махā-sāgar

И́ндия हिंदुस्तान хинду-ста́н,
भारत б'āрат

Индоне́зия हिंदешия хиндэ
шийā, इंडोनेशिया индонэшинā

Ира́к इराक ира́к
Ира́н ईरान ʔра́н

Ирла́ндия आयर्लैंड айарлаэнд'
Исла́ндия आइслैंड а́ис'лаэнд'

Испа́ния स्पेन спэн
Ита́лия इटली ит'ли

Йе́мен यमन йаман
Кабу́л *z* काबुल кабул

Кавка́з काकेशिया кākэшийā, का-
кेश *z* кākэшас

Казáхская Сове́тская Социа-
листи́ческая Респу́блика कजाख-
स्तान सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र
казāх-ста́н совина́т самāдж-ва́ди
праджā-тантр'

Казакхста́н कजाखस्तान казāх-
ста́н

Кайр *z* काहिरा кāхирā
Кальку́тта *z* कलकत्ता кал'-
катта

Ка́ма *p* कामा кāма
Камбо́джа कंबोडिया камбоди-
йā

Камча́тка *n-v* कमचात्का кам'-
ча́тка

Кана́да कनाडा канāдā
Канбе́рра *z* कैनबरा каэ́н'барā
Каракору́м कराкурм караку-
рам, कराकोरम карāкорам

Кара́чи *z* कराची карāчй
Кари́бское мо́ре केरिवियन
सागर кэрибинан са́гар

Карпа́ты कार्पेथियन पर्वत кāрпэ-
т'иан парват, कार्पेथियन्स кāрпэг'и-
нанс'

Ка́рское мо́ре कारा सागर кārā
са́гар

Каспи́йское мо́ре कास्पियन
सागर кāспийан са́гар

Катманду́ *z* काठमाडू कāt'-
ма́дӯ, काठमाडौ कāt'ṽма́до

Ка́унас *z* कौनास каона́с
Кашми́р कश्मीर кашми́р, काश्मीर
кашми́р

Кейпта́ун *z* केपटाउन кэп'та́ун
Ке́ния कीनिया кийнийā

Ке́рала (*штат*) केरल кэрал
Ки́ев *z* किएव киэв

Кирги́зия किर्गिजिया кирги-
зинā

Киргизская Советская Социалистическая Республика
किर्गिज सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र किरगиз
совийат самәдж-вәдй праджә-тантр'

Китай चीन чйн

Китайская Народная Республика
चीनी जनवादी प्रजातन्त्र चिनी
джан-вәдй праджә-тантр'

Кишинев ८ किशीनेव кишйнэв

Колombo ८ कोलवो колаambo

Колумбия कोलविया колаmbийā

Коморин мыс कुमारी अतरीप
кумāрй ант'рйп

Конго कांगо кāнго

Копенгаген ८ कोपेनहैगन ко-
пэн'хаэган

Корейская Народно-Демократическая Республика
कोरियाई जनता का जनवादी प्रजातन्त्र
корийāй джан'тā кā джан-вәдй
праджә-тантр'

Корея कोरिया корийā

Коромандельское побережье
कोरोमंडल कोरोमण्डल

Коста-Рика कास्टа-रिका कāстā-
рикā

Красное море लाल सागर लāl
cāgar

Крым n-в क्रिमिया кримийā,
क्राइमिया क्रāимийā.

Куба o-в कूवा кубā

Лаккадивские o-вā लक्ष्य द्वीप
лакшй' двйп

Лаос लाओस lāos

Лаптевых море लापतेव सागर
lāp'tэв cā ar

Латвийская Советская Социалистическая Республика
लाटविया का सोवियत समाजवादी
प्रजातन्त्र लāt'вийā kā совийат са-
мәдж-вәдй праджә-тантр'

Латвия लाटविया lāt'вийā

Лена р लेना лэнā

Ленинград ८ लेनिनग्राद лэнин-
град

Либерия लाइबेरिया лāибэрийā

Ливан लेवनान лэб'нāн

Ливия ливия либийā

Лима ८ लीमा лймā

Лиссабон ८ लिस्वन лисбан

Литва लिथुआनिया лит'уāнийā

Литовская Советская Социалистическая Республика
लिथुआनिया का सोवियत समाजवादी
प्रजातन्त्र लिथ'уāнийā kā совийат са-
мәдж-вәдй праджә-тантр'

Лондон ८ लडन ландан

Люксембург लक्सेमबर्ग лаксэм'-
барг'

Мадраc (штат и город) मद्रास
мадрāс

Мадрид ८ मेड्रिड мэдрид

Мадхья-Прадеш (штат) मध्य-
प्रदेश माद'хй'-прадэш

Маисур (штат) मैसूर маэсур

Малабарское побережье मला-
वार मалаbār

Малайя मलाया малāийā

Манила ८ मनिला манийā

Марóкко मरोको мароко, मोरक्को
моракко

Мéксика मेक्सिको мэксико

Минск ८ मिन्स्क минск'

Молда́вия मोलदाविया мол'дä-
вийä

**Молда́вская Советская Со-
циалистическая Респу́блика**
मोलदाविया सोवियत समाजवादी प्रजा-
तन्त्र мол'д'вийä совийа самäдж-вä-
дй праджä-тантр'

Монго́лия मंगोलिया манго-
лийä

**Монго́льская Наро́дная Рес-
пу́блика** मंगोलिया का जनवादी प्र-
जातन्त्र манголийä кä джан-вädй пра-
дджä-тантр'

Москва́ ८ मास्को ма́ско

**Наро́дная Респу́блика Алба́-
ния** अल्बания का जनवादी प्रजातन्त्र
алба́нийä кä джан-вädй праджä-
-тантр'

**Наро́дная Респу́блика Бол-
га́рия** बल्गारिया का जनवादी प्रजा-
तन्त्र балга́рийä кä джан-вädй пра-
джä-тантр'

Непа́л नेपाल नेपा́ल

Нидерла́нды (Голландия) नीदर-
लैंड्स нйдар'лаэндс'

Никарагуа́ निकारगुआ никä-
рагуä

Никоба́рские о-ва́ निकोवार द्वीप
निकोबाँर द्वीप

Нил ८ नील нйл

Нилги́ри नीलगिरि нйл'гирि

Но́вая Гвинéя o-в न्यू गिनी нйу
гинй

Но́вая Зелáндия न्यू जीलैंड нйу
зйлаэнд'

Но́вая Земля́ नोवया जेम्ल्या но-
вайä зэмлйä

Норве́гия नार्वे на́рвэ

Нью-Йо́рк ८ न्यू यार्क нйу ня́рк'

Обь ८ ओब об

Оде́сса ८ ओडेसा одэсä

Ока́ ८ ओका окä

Ори́сса (штат) उड़ीसा ури́сä,
ओड़ीसा ори́сä

О́сло ८ ओсло осло

Отта́ва ८ ओटाва отäвä

Охо́тское мо́ре ओखोट्स्क सागर
ок'отск' са́гар

Пакиста́н पाकिस्तान па́ки-ста́н

Палести́на फिलस्तीन филастйн.

Пами́р पामीर па́мыр

Пана́ма पनामा панäмä

Пана́мский кана́л पनामा नहर
панäмä на́хар

Панджа́б (штат) पंजाब пан-
джäб

Парагва́й परागुआ пара́гуä

Пари́ж ८ пе́рис па́рис

Пеки́н ८ пе́кинг па́кинг'

Перси́дский за́лив ईरान की
खाड़ी йра́н кй к'äри

Пе́ру पे́ру па́ру

Пече́ра ८ пече́ра пэ́чорä и

Пешава́р ८ пеша́वर пэ́ша́вар

Пирене́и पिरीनीज пи́ринйз

По́льская Наро́дная Респу́б-

лика पोलैड जनवादी प्रजातन्त्र पो
лаэнд' джан-вāдй праджā-тантр'

Пóльша पोलैड पोлаэнд'

Пóртугáлия पुर्तगाल пурт'гāл,
पुर्चगाल पुरч'гāल,

Прāга & प्राग प्राг

Пхенья́н & फियोगयाग प`иниōг'-
иāнг'

Равалпíнди & रावलपिंडी рā-
вал'пиндй

Раджастхāн (штат) राजस्थान
рāджā-ст`āн

Рангúн & रगून рангúн

Рйга & रीगा रйгā

Рим & रोम ром

Рйо-де-Жанейро & रीयो डि
जनीरो रййо ди джанйро

Росси́йская Советская Феде-
ративная Социалистическая
Респу́блика रूसी सोवियत सघ का
समाजवादी प्रजातन्त्र रूसी совийат
санг` कā самāдж-вāдй праджā-
тантр'

Росси́я रूस रूस

Румы́ния रूमानिया румāнийā

Румы́нская Нарóдная Респу́-
блика रूमानिया का जनवादी प्रजातन्त्र
रुमāнийā कā джан-вāдй праджā-
тантр'

Сальвадо́р सलवाडोर сал'вāдор.

Сау́довская Ара́вия अरब सऊ-
दी араб сау́дй

Сахали́н o-в सखालिन сак`āлин

Севастóполь & सेवास्तोपोल сэ-
вāстопол

Се́верная Аме́рика उत्तरी अम-
रीका उत्त'ри ам'рикā.

Се́верная Двина́ р. उत्तरी द्वीना
उत्त'रि द्विना

Се́верное мо́ре उत्तरी सागर
उत्त'रि сагар

Се́верный Ледови́тый океа́н
उत्तरी महासागर उत्त'रि махā-сагар,
उत्तरीय हिम-सागर उत्त'रि'н' лим-
-сагар

Сéна р. सीन сйн.

Сеу́л & सिऊल сиул, мियу́л сину́л

Сиби́рь साइве́рия са́ибэринā.

Сидне́й & सिडनी сид'ни

Сикки́м сиким сиким

Сй́мла & शिमला шим'лā, сим-
ла сим'лā

Сингапу́р & सिंगापुर сингā-пур

Синдх सिंध सिнд`

Си́рия शाम шāм, сирива сиринā

Сици́лия o-в सिसिली сисили

Соединённые Шта́ты Аме́-
рики सयुक्त-राष्ट्र-अमरीका са-
иукт'-раштр'-ам'рикā

Сомали́ सोमाली [лэ́нд] сомāли
[-лаэнд']

Софи́я & सोफिया софийā

Сою́з Советских Социали-
стических Респу́блик सोवियत
समाजवादी प्रजातन्त्र-सघ совийат са-
мāдж-вāдй праджā-тантр'-санг`.

Средизе́мное мо́ре भूमध्य-सा-
गर б`у-мад`и'-сагар

Сталинаба́д & स्तालिनाबाद ста-
линаба́д

Сталинград ८ स्तालिनग्राद स्ता-
линг्राд

Стамбу́л ८ इस्ताबूल истāмбूल

Стокго́льм ८ स्टोकहोम ста́к'-
хом

Суда́н सूडान сūdān

Сума́тра ०-० सुमात्रा сумātrā

Суэ́цкий кана́л स्वेज नहर स्वэ
на́хар

Сыр-Дарья́ २ सिर दरिया сир-
-дария́, सिर नदी сир-нади

Таджикиста́н ताजिकिस्तान та-
джики-ста́н

**Таджи́кская Советская Со-
циалисти́ческая Респу́блика**
ताजिक सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
ता́джик совийат самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Таила́нд थाइलैड t^hāilaэнд'

Тайва́нь ०-० ताइवान тайва́н,
टाइवान тайва́н

Та́ллин ८ तैलिन таэлин

Ташке́нт ८ ताशкद та́ш'канд'

Тбили́си ८ त्विलीसी тбилиси,
तिवलिसी тиб'лиси

Тегера́н ८ तेहरान тэ́х'ра́н

Тибет तिब्बत тиббат

Тигр २ दजला дадж'ла

Ти́рана ८ तीराना тира́на

Тихи́й океа́н प्रशांत महासागर
праша́нт' ма́ха-са́гар

То́кио ८ तोकियो токийо, токыо
токио

Триэ́ст ८ ट्रिस्ट три́ст'

Туни́с 1 (страна) ट्यूनीशिया

तिунишийā, टूनीसिया ту́нисийā, 2.
(город) ट्यूनीस тйу́нис.

Туркме́ния तुर्कमनिस्तान турк'-
мани-ста́н

**Туркме́нская Советская Со-
циалисти́ческая Респу́блика**
तुर्कमान सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
турк'ма́н совийат самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Ту́рция टर्की тарки, तुर्की турки

Тяньцзы́нь ८ तिनचिन тин'чин

Тянь-Ша́нь तियानшान тийāн'-
ша́н

Узбекиста́н उजबेकिस्तान уз'бэ-
ки-ста́н

**Узбе́кская Советская Социа-
листи́ческая Респу́блика** उजबेक
सोवियत समाजवादी प्रजातत्र уз'бэк
совийаг самāдж-ва́ди праджа́-
-тантр'

Украи́на उक्रइन украин, यूक्राइन
йу́краин

**Украи́нская Советская Со-
циалисти́ческая Респу́блика**
उक्रइन सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
украин совийат самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Ула́н-Ба́тор ८ ऊलान-वातर
ула́н-ба́тар

Ура́л उराल ура́л

Уругва́й उरुगाय уруга́й

У'ттар-Праде́ш (штат) उत्तर
प्रदेश уттар-праде́ш

Филиппи́нские о-ва́ फिलिपाइन
филипа́ин, फिलिपीन филипа́ин

Финля́ндия फिनलैड фин'лаэнд'
 Формо́за o-в см Тайва́нь
 Фра́нция फ्राँस фрāс
 Фру́нзе ८ फ्रुजे фрунзэ
 Ханой ८ हनोई ханой
 Хельсинки ८ हेल्सिन्की хэлсин-
 кй

Цейло́н o-в लका ланка, सिलोन
 силон

Целебе́с o-в सिलीबीस силибис,
 सीलीबीज сйлибиз

Черное мо́ре काला सागर кālā
 sāgar, कृष्ण सागर кришн' sāgar

Чехослова́кия चेкоस्लोवे́кия
 чэкословэкийā

Чехослова́цкая Респу́блика
 चेकोस्लोवेकिया प्रजातत्र चэкословэ-
 кийā праджā-тантр'

Чика́го ८ चिकागो чикаго

Чи́ли चिली чили

Чукотское мо́ре चुकोत्स्क सागर
 чукотск' sāgar

Швейца́рия स्वीटजरलैड свйт'-
 зар'лаэнд'

Шве́ция स्वीडन свидан

Эквадо́р इक्वेडोर иквэдор

Эсто́ния एस्तोनिया эстонийā

Эсто́нская Советская Социа-
 листическая Респу́блика एस्तो-
 нिया सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
 эстонийā совинат самāдж-ва́дй пра-
 джā-тантр'

Эфио́пия इथियोपिया ит'ийо-
 пийā

Югосла́вия युगोस्लाविया иуго-
 славийā

Ю'жная Аме́рика दक्षिण अमरी-
 का дакшин ам'рикā

Ю'жно-Африка́нский Сою́з
 दक्षिण अफ्रीका का सघ дакшин аф-
 рикā kā санг', दक्षिण अफ्रीकन
 यूनियन дакшин афрйкан иу́нийан

Я'ва o-в जावा джāвā, यवद्वीप йав-
 -д्वйп

Яма́йка o-в जमैका джамаэка

Янцзы[цзя́н] २ याङ-सी महानद
 нāн-сй ма'хā над

Япо́ния जापान джāпāн

Япо́нское мо́ре जापानी सागर
 джāпāнй sāgar

С Г РУДИН

**ОЧЕРК ФОНЕТИКИ
ЯЗЫКА ХИНДИ**

ГЛАСНЫЕ

В хинди различаются гласные краткие (а, и, у) и долгие (ā, ī, ū, ē, o, ā, ē, o, ā, ē, o) Краткие гласные произносятся очень коротко, как бы отрывисто Долгие гласные произносятся несколько протяжно, длительно Однако краткие гласные а, и, у отличаются от близких им долгих ā, ī, ū не только своей меньшей длительностью (количественно), но и качественно.

Различия между гласными хинди по положению языка и губ при их произнесении могут быть представлены следующей таблицей

	Неогубленные		
	Передний ряд	Смешанный ряд	Задний ряд
Высокий подъём	и		у
Средний подъём	э		о
Низкий подъём	а	а	а

и — долги и напряжены и неогублены и гласных переднего ряда высокого подъёма При его произнесении язык продвинул вперёд, средняя часть спинки его поднята к передней части твёрдого неба, оставляя лишь узкую щель для тока воздуха Кончик языка касается нижних зубов Губы слегка растянуты Звук этот близок первому «и» слова «пани», т. е. произнесённого произношением

и — краткий неогубленный гласный переднего ряда высокого подъема (широкой его разновидности) При произнесении этого звука язык продвинул вперед, кончик его — у нижних зубов, спинка языка приподнята к твердому небу, но для струи воздуха остается несколько более широкая щель. Губы слегка растянуты. Звук этот менее напряженный, чем долгое й, особенно не под ударением. Он напоминает русское «и», слегка приближенное к «ы».

э — долгий напряженный неогубленный гласный переднего ряда среднего подъема. Средняя часть спинки продвинутого вперед языка выгнута вверх, но в меньшей степени, чем при произнесении звуков й, и. Кончик языка находится у нижних зубов, губы слегка растянуты. Звук этот значительно уже русского «э» в слове «этот», т. е. произносится при более высоком подъеме спинки языка. Он довольно близок к первому гласному слова «сети», произнесенного протяжно.

а — краткий неогубленный гласный переднего ряда низкого подъема. При его произнесении язык слегка продвинут вперед, его кончик касается задней поверхности нижних зубов. Язык лежит в полости рта почти максимально плоско, но спинка его расплочжена все же чуть выше, чем при произнесении русского «а» в слове «сад». Расстояние между нижними и верхними зубами невелико — оно не превышает расстояния между ними при произнесении русского «э» в слове «этот». Нижняя губа слегка оттянута вниз. Под ударением этот звук напоминает русское «а» в слове «часть», произнесенном быстро, отрывисто. В неударенном положении а произносится совсем ненапряженно, тембр его менее ясен.

ā — долгий напряженный неогубленный гласный среднего ряда низкого подъема. Язык лежит плоско в нейтральном положении, кончик языка — у основания нижних зубов или чуть ниже, у их альвеол. Расстояние между челюстями значительно большее, чем при а, и несколько большее, чем оно обычно бывает при произнесении русского ударенного «а», нижняя губа слегка оттянута вниз. Звук этот близок к русскому

ударенному «а» в слове «пара», произнесенному несколько протяжно и с широко открытым ртом, следует, однако, избегать оттягивания языка назад, произнесения «глубокого а»

ӯ — долгий напряженный огубленный гласный заднего ряда высокого подъема При его произнесении язык оттянут назад, но немного меньше, чем при произнесении русского «у» (ударенного) Задняя часть спинки языка приподнята и между нею и мягким небом остаётся лишь узкая щель, кончик языка опущен Губы сильно округлены, сужены и слегка выдвинуты вперед Напоминает русское ударенное «у» в слове «буду», произнесенном протяжно

у — краткий огубленный гласный заднего ряда высокого подъема (широкой его разновидности) Язык оттянут назад чуть меньше, а задняя часть спинки языка расположена несколько ниже, чем при произнесении долгого ӯ Кончик языка опущен и в силу меньшей, чем при долгом ӯ, оттянутости всего языка назад касается альвеол нижних зубов Губы округлены и выдвинуты вперед меньше, чем при ӯ Звук этот менее напряжён, чем ӯ и другие долгие гласные, особенно в неударенном положении, его можно сравнить с русским «у» слова «рука»

о — долгий напряженный огубленный гласный заднего ряда среднего подъема Язык отодвинут назад, но немного меньше, чем при произнесении русского «о» Задняя часть спинки языка приподнята к мягкому небу, но в меньшей степени, чем при ӯ, у Губы слегка выпячены вперед и округлены почти так же энергично, как при ӯ т е значительно сильнее, чем при русском «о» Звук этот довольно близок к немецкому «о» в слове «holen» Произносить его следует совершенно ровно, избегая скольжения от слабого «у» к широкому «о», свойственного русскому произношению

Звуки аэ и ао, хотя и обозначенные условно в принятом в словаре транскрипции двумя знаками каждый, являются едиными звуками Произносятся они всегда в один слог Их обычно считают дифтонгами (двугласными), но оба эти звука часто произносятся и совершенно ровно, без скольжения, подобно остальным гласным хинди

аэ — долгий напряжённый неогубленный гласный переднего ряда широкой разновидности среднего подъёма. Язык продвинут вперёд, его кончик находится у основания нижних зубов. Средняя часть спинки языка немного выпячена вперёд и кверху, но в меньшей степени, чем при произнесении гласного э. По способу произнесения и по звучанию этот звук стоит как бы на полпути между русскими «а» и «э». Углы губ слегка оттянуты в стороны. Расстояние между челюстями приблизительно такое же, как при произнесении русского «э» в слове «эра». Он близок к гласному английского слова «bad» [bæd], отличаясь от последнего главным образом меньшим расстоянием между челюстями.

Гласный аэ может произноситься также с небольшим скольжением — сужением к концу. При этом спинка языка из описанного выше положения поднимается к концу произнесения гласного приблизительно до положения, характерного для э.

ао — долгий напряжённый огубленный гласный заднего ряда широкой разновидности среднего подъёма. Язык оттянут назад немного меньше, чем при произнесении русского «о». Задняя часть спинки языка приподнята, но заметно меньше, чем при о; кончик языка опущен. Челюсти раздвинуты на несколько большее расстояние, чем при произнесении русского «о» и о хинди. Этот звук стоит как бы на полпути между «а» и «о» русского языка. Он близок к английскому [ɔ], напр в слове «ball» [bɔ l], отличаясь от него главным образом меньшей оттянутостью языка назад.

Гласный ао может также произноситься с небольшим скольжением — сужением к концу. При этом из описанного выше положения язык поднимается приблизительно до положения, характерного для о, а губы совершают небольшое движение в сторону большего сужения.

Произношение гласного аэ в положении перед й и гласного ао перед в несколько отличается от описанного выше. В указанных фонетических положениях (напр в словах таэйār तैयार «готовый», каовā कौवा «воробей») эти гласные сильно суживаются к концу, аэ — до

степени и, а ао — до степени у, и звучат как дифтонги, состоящие из слитно, в один слог произносимых а+и, а+у

Краткие гласные а, и, у заметно изменяют своё качество под влиянием следующего за ними согласного й, особенно если на них падает ударение. В этом положении а становится более узким гласным, т. е. подъем спинки языка получается приблизительно такой же, как при аэ (произносимом ровно без скольжения). Гласные и и у, наоборот, расширяются, и подъем спинки языка, а также положение губ, становятся приблизительно такими же, как при произнесении долгих гласных э и о (соответственно). Однако краткость а, и, у, отличающая их от аэ, э, о, сохраняется. Примерами описанных вариантов а, и, у могут служить гласные первых слогов в словах гах'рā गहरा (глубокий), си́х'рā (венóк), му́х'рā (пéшка) (два последних слова имеют по два варианта написания सिंहра и सेहरा, муहरा и मोहरा) или гласный второго слога в слове суна́х'лā सुनहला (золотистый)

Все описанные выше гласные являются чистыми, неназализованными. При их произнесении нёбная занавеска (мягкое нёбо) приподнята и прижата к задней стенке глотки, и весь воздух из лёгких проходит только через полость рта. В этом отношении они не отличаются от гласных русского языка, которые, как правило, произносятся без назализации (иногда — с очень слабой назализацией). Но в хинди есть также назализованные (носовые) гласные, причём каждому чистому гласному соответствует один назализованный, так что число тех и других равно. В транскрипции назализация гласных обозначается значком ~ (тильда), который ставится над знаком соответствующего чистого гласного.

Таким образом, в хинди имеются следующие назализованные гласные: $\tilde{и}$, $\tilde{й}$, $\tilde{э}$, $\tilde{ā}$, $\tilde{а}$, $\tilde{у}$, $\tilde{ю}$, $\tilde{б}$, $\tilde{аэ}$, $\tilde{ао}$. При произнесении каждого из них язык и губы имеют ту же конфигурацию, что и при произнесении соответствующих чистых $\tilde{и}$, $\tilde{и}$, $\tilde{э}$ и т. п., но мягкое нёбо опущено, в результате чего часть воздушной струи, исходящей из лёгких, проходит через нос. При этом гласные получают характерный носовой резонанс. Из европейских языков назализованные гласные имеются, напр., во французском языке (ср. $[\tilde{а}]$ в слове «langue» $[\tilde{а} \text{ } g\tilde{л}]$)

Из общих особенностей гласных хинди можно дополнительно отметить следующие

1) Все долгие гласные хинди — напряжённые, независимо от ударения и положения в слове, и отличаются чётким, ясным тембром. Краткие гласные — менее напряженные, особенно когда на них не падает ударение

2) Гласные хинди произносятся ровно, без всякого скольжения (дифтонгизации) и изменения напряженности от начала к концу (Исключение могут составлять *аэ* и *ао* — см. выше, стр. 1259—1250)

3) В конце слов долгие гласные бывают несколько короче, чем в других положениях, но не теряют своего качества — не становятся похожими на краткие гласные хинди (*а*, *и*, *у*)

4) В быстрой речи долгие гласные по своей абсолютной длительности, конечно, сокращаются, но и все остальные звуки, в том числе краткие гласные, сокращаются в той же пропорции, поэтому относительная длительность долгих гласных сохраняется

Редукция краткого гласного *а*

В определенных фонетических положениях гласный *а* сильно редуцируется, ослабляется. Этот редуцированный вариант *а*, обозначаемый в принятой в словаре транскрипции знаком ' (апостроф)¹, является очень коротким, слабым, обычно неясного тембра, едва уловимым гласным. В положении между глухими согласными или после глухого согласного в конце слова перед паузой (в так называемом абсолютном исходе) он даже теряет звонкость, т. е. произносится без участия голоса, как бы шепотом (напр. в словах *ач'кан* अचकन «куртка», *гар'ант'* गढ़त «выдумка»). После одиночных согласных в конце слова редуцированный гласный становится совсем или почти совсем неслышным и в транскрипции не обозначается (однако он часто реализуется, «проявляется» в связной речи перед соглас-

¹ Обозначение редуцированного *а* хинди особым знаком — *а* или ' — находим, напр., в «Лингвистическом обозрении Индии» (см. G. A. Grierson *Linguistic Survey of India*, vol. IX, Part I Calcutta, 1916) и в сравнительно недавно вышедшей книге Н. М. Lambert *Introduction to the Devanagari Script* Oxford University Press, 1953

ным следующего слова, напр в словосочетании *lār' sē lāḍ sē* «с нежностью») Редуцированный гласный после одиночных согласных не обозначается также перед знаком - (дефис), делящим сложные слова на их составные элементы (напр *ад^хикār-патр' अधिकारपत्र* «мандат»)¹

Степень редукции краткого а бывает различной в зависимости от фонетического положения (т е - от окружающих звуков), а также от стиля речи, напр , в слове *индр'-джāl इन्द्रजाल* (радуга) редуцированный гласный лишь не намного слабее обычного неударенного а, а в слове *сак'nā सकना* (мочь) он едва уловим или же, в беглой речи, исчезает вовсе

Закономерности, касающиеся редукции краткого гласного а, можно сформулировать следующим образом

I Краткий гласный а не редуцируется

1 В начальном слоге слова, напр *анд^а अधा* (слепой), *адаб अदब* (вежливость), *савāl सवाल* (вопрос), *прад^аān प्रधान* (главный),

2 В предпоследнем слоге слов, оканчивающихся на согласный ², напр *дймак दीमक* (термит, муравей), *рабар रबर* (резина), *параджай पराजय* (поражение),

3 В любом слоге слова, если за ним следует долгин (удвоенный) согласный или сочетание согласных, напр *г^хумаккар घुमक्कड* (кочевой), *сампатти संपत्ति* (собственность), *уланг^аан उल्लङ्घन* (нарушение)

¹ В принятой в словаре транскрипции дефис не является знаком редуцированного гласного в тех случаях, когда следующее за ним слово или морфема начинается с гласного, напр , *даст-āвэз दस्तावेज* (документ)

Дефис, делящий слова на составные элементы, не является знаком редуцированного гласного также в тех случаях, когда разделенная им группа согласных написана лигатурой, напр , *бар-дāшт बदاشت* (терпение, выносливость)

² Конечные согласные вместе с «прирожденным» кратким гласным [ʾ], независимо от степени редукции последнего, образуют отдельный слог. Подробнее о слоговой делении см. ниже, стр 1273-1274

II Краткий гласный а редуцируется

4. На конце слова, напр. г'аманд' घमंड (зазна́нство), рāt रात (ночь), виджай विजय (побѣда);

5 Если следующий слог, начинаясь с любого согласного, кроме и, содержит любой нередуцированный гласный (в случаях, не подпадающих под правила 1—3), напр. ник'лā निकला (вы́шел), шик'нē शिकने (складки), ав'сар-вād अवसरवाद (оппортунизм), но бар'ай वढई (плотник) вāкай वाकई (действительно), рупанā रुपया (ру́пия), крипайā कृपया (пожалуйста)

Последнее правило имеет следующие исключения

(а) в 'словах типа так'такī टकटकी (пристальный взгляд), сар'сарā-nā सरसराना (шуршáть), чар'марānā चरमराना (скрипéть) гласный повторяющегося элемента сохраняет полное звучание,

(б) гласный а предпоследнего слога ряда чегырехсложных слов, таких как маз'хāб मजहब (религия), х'ар'кат हरकत (постúпок), кар'ват करवट (бок) (г е. с редуцированным гласным второго слога, в соответствии с правилами 2 и 5), не подвергается редукции при присоединении к слову суффиксов и окончаний, начинающихся с гласного, напр. маз'хāбī मजहबी (религиозный), х'ар'катē हरकते (поступки), кар'ватē करवटे (бока́),

(в) может оставаться нередуцированным гласный а санскритских корней, даже при наличии фонетических условий для редукции, напр. āйтан आयतन (простра́нство), āгаман (или āг'ман) आगमन (прибы́тие)

Следует учитывать, что редукция гласного одновременно в двух соседних слогах невозможна

СОГЛАСНЫЕ

Согласные звуки отличаются друг от друга по месту своего образования, т е в зависимости от того, в какой части речевого канала возникает преграда на пути воздушной струи, и по способу образования их шума, что зависит от характера возникающей преграды. По этим двум основным признакам согласные хинди могут быть классифицированы следующим образом

Согласные хинди

По месту образования		Губные	Переднеязычные		Среднеязычные	Заднеязычные	Увулярные	Фарингеальные
По способу образования			Дорсальные и апикальные	Какуминальные (церевральные)				
Шумные	Смычные	глухие	т ^h	т ^h		к ^h	к	
		звонкие	д ^h	д ^h		г ^h		
	Одноударные	звонкие		р ^h				
	Аффрикаты	глухие				ч ^h		
		звонкие				дж ^h		
	Щелевые	глухие	ф	с ш				х
звонкие		(в)	з				г	й
Сонанты	Смычные носовые	м ^h	н ^h	(н) ^h	(н) ^h	(н) ^h		
	Щелевые (в том числе боковые) и дрожащие	в	л ^h р		й			

* Звуки н, й и ñ являются не самостоятельными фонемами, а позиционными вариантами фонемы н (см стр 1267) В транскрипции, принятой в данном словаре, особые знаки для вариантов ñ и ñ не употребляются

В приведенной таблице в левой половине вертикальных столбцов даны непридыхательные, а в правой — придыхательные согласные

п и б — губные (точнее губно-губные) смычные шумные согласные, п — глухой, б — звонкий, м — губной (губно-губной) смычный носовой сонант. При произнесении этих звуков нижняя губа смыкается с верхней

ф — губной (губно-зубной) глухой щелевой шумный согласный, при произнесении которого нижняя губа сближается с верхними зубами

Эти чегыре звука произносятся в общем так же, как русские «п», «б», «м» и «ф». Имеющиеся отличия (чуть более активная работа губ и т. п.) носят второстепенный характер и мало заметны на слух.

в — губной звонкий щелевой согласный — может произноситься путем сближения нижней губы с верхними зубами, аналогично ф хинди или «в», «ф» русского языка. В этом случае он всегда носит характер шумного согласного. Однако более обычно несколько иное произношение этого звука, при котором нижняя губа сближается с верхней, образуя плоскую щель (не круглую, как в английском [w]). Трение воздушной струи о сближенные губы при произнесении звука в часто бывает значительным, в результате чего получается шумный вариант губно-губного в, но иногда произносится и как губно-губной сонант — при несколько большем расстоянии между сближенными губами, без значительного трения. Различия между этими тремя основными вариантами в связаны главным образом с индивидуальными особенностями произношения, и одно и то же слово, напр., *dāvā दावा* (претензия) может быть произнесено с любым из этих вариантов. Однако в качестве последнего члена сочетания согласных (напр. в слове *свапн' स्वप्न* «сон») обычен лишь слабый сонорный (т. е. не шумный) вариант в.

При произнесении согласных т, д, с, з, ш и н кончик языка находится у нижних зубов, а передняя часть спинки либо смыкается (т, д, н), либо сближается и образует щель (с, з, ш) с альвеолами и верхними зубами. Переднеязычные согласные, произносимые таким образом, называются *дорсальными* (от латинского *dorsum* «спи-

на»), т, с и ш — шумные согласные, д и з — шумные звонкие, н — носовой сонант Звуки т, д, с, з и близки соответственно к русским дорсальным согласным «т», «д», «с», «з» и «н», но в отличие от последних никогда не смягчаются перед й, и

Звук н не всегда произносится как дорсальный согласный в сочетаниях с какуминальными и заднеязычными шумными смычными и со среднеязычными шумными аффрикатами (предшествуя им) он ассимилируется этим согласным по месту образования, т е становится соответственно какуминальным, заднеязычным или среднеязычным смычным носовым сонантом При этом язык образует смычку с небом точно таким же образом, как для соответствующих какуминальных т, д, т^ʰ, д^ʰ, заднеязычных к, г, к^ʰ, г^ʰ или среднеязычных ч, дж, ч^ʰ), дж^ʰ (см ниже), но мягкое небо опущено, и воздух проходит через носовую полость Так, какуминальный вариант н (н) мы находим в слове андā अण्डा (яйцо), заднеязычный — в слове анкит अंकित (отмеченный), среднеязычный — в слове кунджī कुंजी (ключ) Однако следует учитывать, что когда между н и последующим согласным вторгается редуцированный гласный ('), ассимиляция не имеет места, так, в слове тин'kā तिनका (соломинка) произносится основной, дорсальный а не заднеязычный вариант н

Звук ш образуется путем сближения передней части спинки языка с альвеолами, а средней ее части — с твердым небом, в результате

В шрифте хинди («деранагари») согласный н этих сочетаний, независимо от того, в каком фонетическом варианте он выступает, обычно обозначается знаком «анусвара» [—] Однако варианты н могут обозначаться и при помощи соответствующих букв, так, приведенные здесь слова могут быть написаны также следующим образом अण्डा андā, अङ्कित анкиг, कुंजी кунджī Согласный м в сочетаниях с губными шумными смычными согласными (предшествуя им) также может быть обозначен двояко либо знаком «анусвара», либо при помощи алфавитного знака म, напр ламбā — लम्बा и लम्बा (длинные), виламб' — विलम्ब и विलम्ब (промедление)

В словаре согласные н и м в указанных типах сочетаний везде единообразно обозначаются знаком «анусвара»

получается щелевой согласный, отличающийся от русского «ш» своей мягкостью

Звук л является а п и к а л ь н ы м (от латинского арех «кончик») б о к о в ы м с о н а н т о м. При его произнесении кончик языка упирается в верхние зубы, края языка опущены, воздух проходит через довольно широкие щели, образующиеся между краями языка и верхними коренными зубами. Спинка языка несколько приподнята и занимает положение, среднее между положениями, характерными для русских «л» и «ль», в результате л хинди кажется на слух более мягким, чем русское «л», но несколько более твердым, чем «ль». Этот звук очень близок к «l» французского, итальянского, немецкого языков

р — а п и к а л ь н ы й д р о ж а щ и й с о н а н т мало отличающийся от русского «р»

Звуки т и д представляют собой к а к у м и н а л ь н ы е с м ы ч н ы е ш у м н ы е с о г л а с н ы е, т — г л у х о й, д — з в о н к и й. При их образовании передняя часть языка выгибается вверх таким образом, что в спинке языка, за его кончиком, образуется ложкообразная впадина (образованные таким способом переднеязычные согласные называются какуминальными, от латинского сасите «верхушка»). Тупой конец языка упирается в переднюю часть твердого неба за альвеолярным выступом. Эти звуки часто сравниваются с английскими [t], [d] или даже приравниваются к ним. Следует, однако, иметь в виду, что т и д хинди отличаются от этих английских звуков. Во-первых, при произнесении звуков хинди кончик языка поднимается выше и преграда для тока воздуха образуется дальше от передних зубов, во-вторых, взрыв получается мгновенный и чистый, без аффрикации (призвука щелевых согласных), свойственной [t] и [d] английского языка. В русском языке согласные этого типа отсутствуют.

К а к у м и н а л ь н ы й з в у к р, не имеющий эквивалента в русском и европейских языках, произносится следующим образом: загнутая назад передняя часть языка быстро посылается вперед и вниз, причем тупой конец языка по пути как бы ударяет по твердому небу позади альвеол, производя характерный «щелчок». В момент «удара» язык имеет ту же конфигурацию, что и при произнесении д̣ (или т̣)

и на мгновение образует полную смычку с небом. Согласный этот звонкий, как и д, и отличается от последнего главным образом мгновенным характером смычки.

Звуки ч и дж являются среднеязычными аффрикатами, т. е. звуками, имеющими смычное начало и щелевой конец.

ч — глухой согласный, акустически довольно близкий к русскому «ч», но в отличие от произношения русского звука при произнесении этого звука хинди передняя часть спинки и кончик языка не прижаты к альвеолам, а опущены вниз, преграда же для тока воздуха создается средней, точнее — переднесредней частью спинки языка, которая прижимается к твердому небу позади альвеол. Площадь касания языка и неба довольно значительна. Преграда размыкается не мгновенно, как при произнесении п, б и других смычных, а более медленно, в результате чего в конце слышится щелевой призыв, напоминающий очень мягкое «шь».

дж — соответствующий звонкий согласный. Его можно сравнить с русским озвонченным «ч» [джь] во фразе «дочь говорит» [до^дж^кь г^варит], но работа языка остаётся той же, что и для ч хинди.

Звук й — среднеязычный щелевой сонант — близок к русскому «й». Однако средняя спинка языка при его произнесении приближается к твердому небу в несколько меньшей степени, чем при произнесении русского «й», и оставляет более широкую щель. Вследствие этого в звуке й хинди совершенно незаметен шум трения струи воздуха о края щели, акустически этот звук почти совпадает с гласным и хинди, отличаясь от последнего главным образом своим неслоговым характером.

к и г — заднеязычные смычные шумные согласные, к — глухой, г — звонкий. Эти звуки близки соответственно к русским «к» и «г», но место смычки задней части спинки языка и неба при их образовании обычно бывает чуть более передним. С другой стороны, перед гласными и и й эти согласные смягчаются меньше, чем русские «к» и «г» перед «и», и даже места смычки вперед бывает менее значительным.

к, х и г — увулярные (язычковые) шумные согласные. Активным органом при их образовании является маленький язычок (uvula) — свешивающийся вниз край мягкого неба.

Звук к — увулярный глухой и смычный согласный, при произнесении которого маленький язычок прижимается к задней части языка. На слух он производит впечатление очень глубокого «к».

х и г — увулярные щелевые согласные, глухой и звонкий. Они образуются путем неплотного, хотя и интенсивного, прижатия маленького язычка к задней части языка, причем воздушная струя, проходя через образовавшуюся узкую щель, производит сильный шум трения. Звук х производит на слух впечатление очень глубокого и несколько хриплого «х». Звук г произносится так же, но звонко, он напоминает «картавое» (увулярное), но не раскатистое «р», однако, отличается большей интенсивностью и шумом.

Следует отметить, что звуки к, х, г и з, которые вошли в хинди вместе с заимствованными иранскими, арабскими и тюркскими словами, произносятся описанным выше способом не всеми носителями хинди. В речи некоторых они заменяются соответственно звуками к, к^х, г и дж.

Звук ʃ — фарингальный щелевой шумный звонкий согласный. Шум этого согласного образуется в полости глотки (по-латыни *farinx*) благодаря ее сужению. Звук этот близок к [h] немецкого и английского языков, но отличается постоянной, не зависящей от положения в слове звонкостью, он напоминает «г» русского слова «ага!» или украинское «г» в «кого», но произносимые без приближения задней части спинки языка к мягкому небу, т. е. без всякого участия языка.

Все описанные выше согласные являются непридыхательными (неаспирированными). Однако в хинди имеются также согласные придыхательные, или аспирированные, причем каждому непридыхательному смычному (кроме к) или аффрикату, а также одноударному р и боковому сонанту л соответствует придыхательный согласный. Таким образом, в хинди имеются следующие при-

дыхательные согласные p^h , b^h , t^h , d^h , t^h , d^h , p^h , ch^h , dh^h , k^h , g^h , m^h , n^h и l^h .

Каждый из этих звуков образуется так же, как соответствующий непридыхательный звук, но его произнесение сопровождается довольно сильным шумным выдохом, придыханием. Шум придыхания образуется так же, как и шум согласного h , однако звонким придыхание бывает только при звонких согласных, при глухих же согласных (p^h , t^h , t^h , ch^h , k^h) и придыхание глухое. Произнося придыхательные согласные, нужно следить за тем, чтобы придыхание было полностью слито с согласным, чтобы оно начинало звучать непосредственно по размыкании преграды, а не представляло бы собой отдельно произнесенный звук h . (При произнесении l^h , m^h и n^h шум придыхания слышится даже раньше, чем разомкнется преграда).

Почти все согласные хинди могут быть не только краткими и простыми, но и долгими (удвоенными). В произношении следует тщательно отличать долгие согласные от кратких, так как различие между ними служит в хинди для противопоставления одних слов другим, ср., напр., $patā$ पता (адрес) и $patā$ पत्ता (лист).

В транскрипции долгие согласные обозначаются двумя знаками краткого (простого) согласного, но если удвоенный согласный — придыхательный, то знак придыхания (^{h}) ставится только один раз, напр. $ach^hā$ अच्छा (хороший), $budd^h$ बुद्ध (ум).

Из общих особенностей согласных хинди по сравнению с русскими отметим следующие

1) Звонкие согласные в конце слов и перед глухими согласными не оглушаются, а глухие согласные перед звонкими не озвончаются

В принятой здесь транскрипции придыхание обозначается знаком ^{h} (уменьшенное h). В шрифте хинди придыхательные согласные, кроме m^h , n^h и l^h , передаются, наравне с другими звуками, особыми алфавитными знаками, однако для звуков m^h , n^h и l^h , отсутствующих в санскрите, в шрифте хинди особых простых знаков нет, вследствие чего они передаются при помощи сложных знаков (лигатур) $m̐$, $n̐$ и $l̐$ (напр. в словах $tumhārā$ तुम्हारा «твой», «ваш», $unh̐$ उनहें «ним», «ему», $kulhāḍī$ कुल्हाड़ी «топор»).

(между звонким и глухим согласным обычно слышится редуцированный гласный ('), который и препятствует их ассимиляции)

2) Перед и и й согласные хинди не смягчаются (кроме заднеязычных, которые смягчаются незначительно)

3) Согласные хинди (кроме среднеязычных и увулярных), в том числе и те, которые охарактеризованы выше как близкие к определенным русским согласным, отличаются от твердых согласных русского языка несколько более «светлой» окраской (иначе говоря, более высоким собственным тоном) Это зависит от более высокого положения в полости рта той части спинки языка, которая не принимает непосредственного участия в образовании преграды (или всего языка, при произнесении губных согласных)

СЛОВЕСНОЕ УДАРЕНИЕ

В хинди существует словесное ударение, которое, так же как и ударение русского языка, является динамическим (силовым) Однако это ударение слабее русского и, что очень важно, не сопровождается удлинением гласного Так, в слове 'гхарй घड़ी (часы), напр., гласный а произносится с ударением, но несмотря на это, остается очень кратким, на русский слух — отрывистым В хинди ударение может падать на различные слоги слова на начальный, конечный или один из внутренних, оно может приходиться на слоги как с долгими, так и с краткими гласными ¹

Особенности ударения хинди по сравнению с русским в сочетании с особенностями системы гласных («долготы»), а также своеобразием фразовых интонаций, приводит к тому, что непривычный слушатель легко ошибается в определении места ударения в слове Поэтому, для того чтобы научиться правильно выделять ударение в словах хинди и правильно воспроизводить его в своей речи, нужна некоторая тренировка, а также знание определенных закономерностей

Место словесного ударения в хинди определяется

---

¹ В словарях хиндустани (хинди и урду) ударение в словах, как правило, не обозначается Исключение в этом отношении составляет словарь Феллона, в котором указывается место ударения в простых словах (см S W Fallon, A New Hindustani—English Dictionary, Banaras, 1879)

главным образом фонетическим составом слова — числом и взаимным расположением долгих и кратких слогов¹ Однако в некоторых случаях на место ударения влияют также морфологические и этимологические факторы Слова, имеющие одинаковый звуковой состав могут иногда различаться при помощи ударения (что, разумеется, было бы невозможно, если бы место ударения определялось исключительно звуковым составом слова) Напр., слово 'чалā चलā означает «пошел» (причастие прошедшего времени глагола чал'нā चलनā «идти»), но ча'лā चला с ударением на втором слоге значит «двигай» или «двинув» (повелительное наклонение или деепричастие от глагола ча'лāनā चलानā «сдвигать», ср. ниже, 1. а)

Чтобы правильно применять данные ниже правила определения места словесного ударения, необходимо иметь в виду следующие основные закономерности слога деления и признаки долгих и кратких слогов в хинди

Слоговая граница проходит перед одиночными согласными, отделяя их от гласного предшествующего слога, напр па|tā पत| (адрес), с|īd`ā सीधा (прямой)

Сочетания согласных и долгие (двоинные) согласные делятся слоговой границей на две части Редуцированный гласный при этом должен учитываться как слогаобразующий, наравне с нередуцированными гласными Таким образом, слово पटसन (джут), напр., должно быть разделено на четыре слога следующим образом па|t'isa|n²

¹ На позиционные закономерности места словесного ударения в современных индо-арийских языках указал английский индолог Дж. Грирсон (см G. A. Grierson, On the Phonology of the Modern Indo-Aryan Vernaculars, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Band 49 [1895], Band 50 [1896]) Ряд закономерностей отмечен также известным индийским языковедом Камтапрасадом Гуром (см कामताप्रसाद गुरु। हिंदी व्याकरण। प्रयाग, १९८४, पृ० ४९).

² В зависимости от места в потоке речи, а также и от стиля речи, так называемые «природные» гласные при конечных одиночных согласных либо слышатся как редуцированные гласные ('), либо вообще совсем не слышны (см стр. 1262-1264), однако при определении места ударения в слове эти согласные должны учитываться как образующие отдельные слоги

Слоги, оканчивающиеся кратким гласным или состоящие из одного краткого гласного, являются краткими (таким образом, краткие слоги всегда открытые)

Слоги, оканчивающиеся долгим гласным, или состоящие из одного долгого гласного, или содержащие краткий гласный, но оканчивающиеся согласным (т е закрытые слоги с кратким гласным), являются долгими

Так, напр, в слове *уддан[д]гā उद्धतā* (непокорность) первый, второй и четвертый слоги долгие, а третий — краткий

Слоги, содержащие долгий гласный и оканчивающиеся согласным (т е закрытые слоги с долгим гласным), редко встречаются в хинди. Такие слоги могут рассматриваться как сверхдолгие или «полуторные» — метрически (т е в отношении своей длительности) они равноценны одному долгому с одним кратким слогом (полтора долгим слогам). Таков, напр, первый слог слова *рāc[t]ā रास्तā* (дорога)

Место ударения в простых словах хинди определяется следующими закономерностями

1 В двухсложных словах ударение, как правило, падает на первый слог, напр, *'kālā कालā* (черный), *'pannā पन्ना* (страница), *'kalī कली* (буто́н)

Это правило имеет ряд исключений

а) двусложные глагольные основы, оканчивающиеся на -ā, -o, в том числе основы понудительных (каузативных) глаголов, выступающие в сложновербальных сочетаниях, а также фонетически совпадающие с ними деепричастия и формы повелительного наклонения тех же глаголов имеют ударение на втором слоге, напр *ка'pā करा*, *ди'lā दिला*, *пи'ро पिरो* (глаголы *ка'pānā करानā* «заставлять делать», *ди'lānā दिलानā* «передавать», *пи'ronā पिरोना* «нанйзывать»),

б) у местоименных наречий *йа'хā यहाँ* (здесь), *ва'хā वहाँ* (там), *та'хā तहाँ* (там), *джа'хā जहाँ* (где), *ка'хā कहाँ* (где), *йа'хй यही* (именно здесь), *ва'хй वही* (именно там), *ка'хй कही* (где-либо) и отрицательной частицы *на'хй नहीं* (не) ударенным слогом также является второй

2 Если в многосложном слове предпоследний слог долгий, то ударение падает на этот слог, напр *ā'sānī आसानी* (легкость), *пра'йати प्रयत्न* (попы́тка), *пра'kāш प्रकाश* (свет)

3 Если предпоследний слог краткий, а третий от конца — долгий, то ударение падает на этот долгий слог, напр 'ād'mī आदमी (человек), 'band'gī बदगी (поклон), sam'b'āonā सभावना (возможность), sa'māgam समागम (приход)

4 Если предпоследний и третий от конца слоги слова краткие, а последний слог долгий, то ударение обычно падает на третий от конца слог, напр 'pat'rī पटरी (рельс), pa'xūc'nā पहुँचना (прибывать)

Это правило имеет несколько исключений, основными из которых являются следующие

а) в словах, корни которых представлены повторами, главное ударение приходится не на третий от конца, а на первый (четвертый от конца) слог, на предпоследний же слог падает вторичное, более слабое ударение, таковы, напр, слова 'sar',sarī सरसरी (поверхностный), 'cat',patā चटपटा (быстрые),

б) санскритские слова с суффиксом -ता -tā (если все другие слоги слова — краткие) имеют ударение на первом слоге, напр 'nikat'tā निकटता (близость),

в) на последнем слоге имеют ударение трехсложные глагольные основы на -ā в сложновербальных сочетаниях и фонетически совпадающие с ними деепричастия и формы повелительного наклонения тех же глаголов, напр тут'lä तुतला, мич'lä मिचला, гад'rā गदरा и т.п. (глаголы тут'länä तुतलाना «шепелявить», мич'länä मिचलाना «чувствовать тошноту», гад'rānä गदराना — «созревать», ср 1 а)

5 Если три последних слога краткие, то ударение падает на четвертый от конца слог (обычно оказывающийся первым слогом слова), в словах, состоящих из трех кратких слогов, ударение падает на первый слог, напр 'ac'kan अचकन (куртка), 'at'kal अटकल (догадка), 'sakaḥ सकल (целый)

В сложных словах каждое из входящих в его состав простых слов, как правило, сохраняет свое ударение, напр ā'cār-vi'cār आचार-विचार (нравы). При этом оба ударения двучленного сложного слова, как в приведенном выше примере, могут звучать как равноправные (что особенно характерно для сложносочиненных слов)

Однако в большинстве случаев главным ударением всего слож-

ного слова становится ударение его последнего компонента, а ударения предшествующих его членов звучат как более слабые, вторичные ударения, напр , чах̣ь-¹мук̣'й चहुँमुखी (всесторонний), ви-¹чār-¹д̣'ārā विचारधारा (идеология), б̣'āshā-¹таттв'-¹вэттā भाषातत्त्ववेत्ता (языковед)

Слова с такими, имеющими собственное ударение, суффиксами как -'vālā -वाला, -'ṣārā -हारा, -'ṣār -हार, -'dār -दार, -'kāṛ -कार, -'vān -वान, в фонетическом отношении подобны сложным словам. Как сами суффиксы, так и слова, к которым они присоединяются, сохраняют собственное ударение, причем ударение суффикса обычно является главным ударением всего производного слова, напр ,кар'не -'vālā करनेवाला (делающий), ,намак-'дāн नमकदान (солонка), ,б^xāgй'-'lān भाग्यवान (счастливый)

Т. Е. КАТЕНИНА

**КРАТКИЙ ОЧЕРК ГРАММАТИКИ
ЯЗЫКА ХИНДИ**

ПИСЬМО

Алфавит, употребляемый для передачи звуков хинди, носит название «деванáгари» или «náгари». Он имеет сорок шесть самостоятельных знаков

Письмо деванагари — слоговое, т е каждый самостоятельный знак или основной знак в соединении с добавочным знаком обозначает целый слог — «áкшар» (напр , гласный, сочетание согласного или группы согласных с одним гласным)

АЛФАВИТ ДЕВАНАГАРИ

Знаки гласных, начинающих или самостоятельно образующих слог अ (अ) а, आ (आ) ā, इ и, ई ē, उ у, ऊ ū ऋ ri¹, लृ li¹, ए э, ऐ ae, ओ о, औ ao

Знаки согласных¹ क к, ख k¹, ग г, घ g¹, ङ ṅ , च ч, छ c¹, ज дж, झ (झ) ж¹, ञ ṇ¹, ट т, ठ t¹, ड д, ढ d¹, ण (ण) н, प п, फ p¹, ब б, भ b¹, म м, य и, र р, ल л, व в, श ш, ष ш, स с, ह х

¹ Знак ऋ, обозначавший в древнеиндийском языке слоговой р, употребляющийся по традиции в санскритских словах, произносится как ри. Долгий ऋ ri и लृ li (древний слоговой л) в хинди практически не употребляются

¹ Каждый так называемый знак согласного без добавочных знаков обозначает целый слог, состоящий из соответствующего согласного и краткого а

Для передачи отдельного согласного звука (без гласного) под ним ставится значок «вирам», напр क् к, ख् k¹, ड् д и т п

¹ Буквы ङ и ञ обозначают соответственно заднеязычные и палатальный варианты фонемы н, возникающие в сочетании с последующими क, k¹, ग, g¹, च, c¹, द्ज, d¹. В письме хинди обычно замечаются анусварой (см ниже)

Названия букв, обозначающих гласные, состоят из соответствующего звука и слова-суффикса *kār* а-*kār* «буква а», *ri-kār* «буква ри» Названия согласных образуются так же, согласный сопровождается кратким а *ka-kār* «буква ка», и т п

Знаки церебральных (какуминальных) сонантов — ङ र и ढ र¹

Для обозначения заимствованных фонем используются знаки близких по артикуляции звуков хинди с точкой внизу क क, ख х, ग г, ज з, फ ф

Знаки огласовки ि (ā), ि (i), ि (ī), उ (u), ू (ū), ृ (ri), ॑ (ə), ॒ (aə), ॑ (o), ॑ (ao), напр का *kā*, कि *ki*, की *kī*, कु *ku*, कू *kū*, कृ *kṛ* кри, के *kə*, कै *kaə*, को *ko*, कौ *kaō*

Особым образом обозначаются слоги ру (*ṛ*) и рӯ (*ṛū*)

Звуки английского языка [ɔ] и [ɔ̃] могут обозначаться буквой अ ा с надстрочным знаком ॑, напр डॉक्टर *dāktar* «доктор»

Согласно индийской традиции, к знакам огласовки относятся также знаки «висарга», «анусвара», «анунасика»

Знак висарга ( ) обозначает фарингальный спирент ʁ (тот же звук обозначается буквой ह्) Встречается только в конце некоторых санскритских слов и префиксов, напр पुन *puṇaḥ* «снова», नि सीम *nīḥsīm* «безграничный»

Анунасика (̣) обозначает назализацию гласного, напр मँ *mā̃* «магь», मालाँ *mālā̃* «гирлянда»

Анусвара (̣) обозначает носовые сонанты в сочетании с последующими согласными, напр काँता *kāntā* «возлюбленная», दँद *dand'* «палка», आरंभ *āramb'* «начало»

Анусвара обозначает также назализацию гласного (главным образом в тех случаях, когда обозначение слога уже имеет надстрочный значок, напр सोँता *sōtā* «палка», «дубинка», गँई *gai* «пошли»)

Группы согласных (в том числе удвоенные согласные) обозначаются сложными знаками — лигатурами ¹

Лигатуры могут строиться по вертикали или (чаще) по горизонтали В первом случае знак первого из входящих в сочетание со-

¹ Сочетания *kṣa* и *ḍḥa* обозначаются самостоятельными буквами — क्ष, ढ्ह (произносится *ḡa*)

гласных звуков пишется полностью, а снизу присоединяется характерная часть знака другого согласного, напр द्व два, न्न нна. В горизонтальных лигатурах полностью обозначается второй согласный и впереди присоединяется характерная часть знака предшествующего согласного, напр त्प гпа, त्त пта, ग्न гна, म्ह м'а. Так же строятся и тронные лигатуры, напр त्स्न тсна, ष्ट्व штва (в последнем примере комбинация горизонтального и вертикального принципов).

Сочетания согласных можно обозначать также полными знаками согласных со значком вирам (знак отсутствия гласного), однако этот способ обычно применяется только в случае неудобства составления лигатур, напр षट्कोण шат-кон «шестиугольник».

В некоторых лигатурах характерные части составляющих букв значительно видоизменяются, напр त्त тта, त्र тра, द्द дда, च्च дма, द्य дйа, द्ध дд'а, ह्य 'ма, ह्य 'на. Несбычную форму принимает знак श् ш перед знаками некоторых согласных, напр श्च шра (вертикальная лигатура).

Особую форму в лигатурах принимает знак сонанта र р. В сочетании с предшествующими согласными он представляет черточку внизу (—), напр क्र кра, द्र дра, ब्र бра, ष्ट्र штра, स्र сра.

Если «р» произносится перед другими согласными, он обозначается значком ँ , который ставится сверху правее всех остальных надстрочных знаков, относящихся к данному слогу, напр कँ рка, रवं ршва.

СЛОВАРНЫЙ СОСТАВ

Словарный состав хинди по происхождению делится на четыре основные группы.

1 Наиболее важными являются слова и морфемы, образовавшиеся в результате длительного развития из древнеиндийских слов и морфем, прошедшие через среднеиндийскую ступень. Эти слова и морфемы составляют основной словарный фонд языка. К этой же группе относятся слова, заимствованные в древности из языков доарийского населения Индии.

2 Значительное место в словарном составе языка занимают слова, заимствованные из иранских языков, из араб-

ского и тюркских языков (преимущественно через персидский язык) Часть этих заимствований, не имеющих характера книжных, также входит в основной словарный фонд

3 Следующую группу составляют слова и морфемы санскритского происхождения, роль которых в литературном языке неуклонно растет по мере создания новой общественно-политической и научной терминологии

4 В последнюю группу входят заимствования из европейских языков, главным образом, английского Международные общественно политические и научные термины, а также имена собственные употреблялись до последнего времени исключительно в английской фонетической форме В последнее время наблюдается стремление приблизить произношение иностранных слов к произношению их в том языке, откуда они заимствованы

Происхождение слов и отдельных морфем необходимо учитывать при переводе, так как сочетание слов и особенно частей слов разного происхождения нередко ведёт к нежелательному нарушению стилистического единства.

Примечание В тех случаях, когда в грамматическом очерке приводятся однозначные союзы, послелоги и т п, санскритские слова стоят после слов хинди Необходимо иметь в виду, что они употребляются главным образом в письменно-книжном санскритизованном стиле языка

МОРФОЛОГИЯ

ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ

Формы словоизменения имени существительного зависят от грамматического рода, числа и падежа.

РОД

В хинди два грамматических рода — мужской и женский.

Определить грамматический род существительного по внешнему облику отдельно взятого слова можно только в некоторых случаях

1 Существительные собственно хинди, а также иранско-арабского

происхождения, оканчивающиеся на -आ -ā, обычно относятся к мужскому роду, напр

वेटा бэтā м «сын»

लोहा лохā м «железо»

К этой группе относятся санскритские имена деятеля, напр

नेता нэтā м «вождь»

वक्ता вактā м «оратор»

Исключение составляет ряд иранских и арабских имен, напр,

सजा сазā ж «наказание»

दुआ дуā ж «молитва», «просьба»

दफा дафā ж «параграф»

इबतिदा ибтидā ж «начало».

2 Санскритские имена существительные, оканчивающиеся на -आ -ā, в большинстве случаев женского рода, напр

इच्छा ичч^хā ж «желание»

वेदना вэд'нā ж «боль»

स्वतंत्रता сва-тантр'тā ж «свобода»

भाषा б^хāшā ж «язык»

3 Окончание -ई -ī характерно для существительных женского рода, исключение составляют главным образом производные имена существительные — названия лиц мужского пола, связанные с национальностью, профессией, кастой, напр

गुजराती гудж'рāтī м «гуджаратец»

तेली тэлі м «маслодел», «торговец маслом».

4 К женскому роду относятся

а) арабские существительные, оканчивающиеся на -अत -at

हालत хāлат ж «положение»

सलतनत сал'танат ж «государство»

दौलत даолат ж. «богатство»

इज्जत иззат ж «честь»,

б) иранские существительные, оканчивающиеся на -इश -ish

कोशिश кошиш ж. «попытка»,
«старание»

आराइश ārāish ж «украшение»,
«убранство»

Примечание К женскому роду относятся также арабские существительные типа तकसीм так'сйм ж. «разделение», तजवीज тадж'вйз ж «предложение», «резолуция», तालीम тāлім ж «образование»

5 Существительные хинди, оканчивающиеся на -त -т и -ट -г, в большинстве своем относятся к женскому роду, напр

धात द`ात ж «минерал», «ме- वात bāt ж «слово»
ताल»

खाट क`ात ж «кровать» रुकावट रुкават ж «препятствие»

6 Род производных имен существительных следует запоминать в связи со словообразующими суффиксами

ЧИСЛО

1 Форма множественного числа прямого падежа существительных мужского рода, оканчивающихся на все звуки, кроме -आ -ā и -आँ -ā́, совпадает с формой единственного числа

बाप बाप м «отец» वाप बाप м мн «отцы»
मोची мочй м «сапожник» मोची мочй м мн «сапожники»

2 У имен существительных мужского рода на -आ -ā и -आँ -ā́ эти звуки заменяются соответственно -ए -э и -एँ -э́, напр

लडका лар`ка м «мальчик» लडके лар`кэ м мн. «мальчики»
कुआँ куā́ м «колódец» कुएँ куэ́ м мн «колódцы».

П р и м е ч а н и е Санскритские существительные мужского рода, оканчивающиеся на -आ -ā, а также некоторые термины родства хинди не изменяют своего окончания при образовании множественного числа, напр नेता нэтā м «вождь», «вожди», दादा дāдā м «дед», «дéды»

3 Имена существительные женского рода, оканчивающиеся на -ई -й и -इ -и, в прямом падеже множественного числа принимают окончание -आँ -ā́, причем звуки -ई -й, -इ -и заменяются сочетанием -इय -ий, напр

स्त्री стрй ж «жéнщина» स्त्रियाँ стрийā́ ж мн «жéнщины»
जाति джāти ж «нāция» जातियाँ джāтийā́ ж мн «нāции»

4 Имена существительные женского рода, оканчивающиеся на все звуки, кроме -ई -й, इ -и, в прямом падеже множественного числа имеют окончание -एँ -э́, напр

पुस्तक пустак ж «кнйга» पुस्तके пуст`кэ ж. мн. «кнйги»
वस्तु васту ж «вещь» वस्तुएँ вастуэ́ ж. мн «вéщи»
माता мātā ж «мать» माताएँ мātāэ́ ж мн. «мāтери»

Лексические показатели множественного числа

Лексические показатели присоединяются главным образом к названиям лиц, реже — к названиям животных и предметов. Наиболее употребительные из них लो^ग лог «люди», «наро́д», गण ган «скоплé-ния», «множество», जन джан «человéк», वृ^द вринд' «группа», «множе-ство», напр

किसान लो^ग кисāн лог *м* *мн* «крестья́не»
 श्रमिकजन шрамик-джан *м* *мн* «трудящиеся»
 बालकवृ^द бāлак-вринд' *м* «дети», «детвора»
 लेखकगण лек^как-ган *м* «писатели»
 तारागण тārā-ган *м* «звезды»

ПАДЕЖ

Имя существительное хинди имеет три падежа прямой (основной), звательный и косвенный

Прямой падеж Прямой падеж — падеж подлежащего, именной части составного сказуемого, прямого дополнения, названия меры при количественных числительных. В форме прямого падежа имена существительные даются в словарях

मेरे पिता जी अध्यापक है मэрэ питā джи ад^иāпак хāэ «мой отéц преподавāтель»

वह पुस्तके पढ़ता है वह пу^сткē пар^х'тā хāэ «он читает книги»

तीन गिलास चाय से मेरी प्यास बुझ गई तин гилās чāй сэ мэрй пйās будж^х гай «трéмā стакāнами чāя я утолил жажду» (букв «моя жажда утоленā трéмā стаканами чāя»)

Прямой падеж хинди соответствует именительному и отчасти винительному падежам русского языка

Звательный падеж Звательный падеж — падеж названия лица, к которому обращена речь.

ऐ बच्चे ! मेरी बात सुन ! аэ баччэ' мэрй бāt сун ! «эн, малыш ! слушай, что я скажy!»

В единственном числе особую форму звательного падежа имеют только имена существительные хинди мужского рода, оканчивающиеся на -अ -ā. В звательном падеже эти имена принимают окончание

-ए -э Форма звательного падежа может также совпадать с формой прямого падежа, напр

ऐ बच्चा! аэ баччā! «эи, малы́ш!»

Во множественном числе большая часть имен существительных, имеет окончание -ओ -о, напр

लडका लар'кā «мáльчик»

लडको लар'ко «мáльчики!»

औरत аорат «жéнщина»

औरतो аор'то «жéнщины!»

साथी сāt'й «товáрищ»

साथियो сāt'ийо «товáрищи!»

Иногда в хинди санскритские слова могут иметь наряду с формой звательного падежа хинди санскритские формы звательного падежа, напр

प्रिया प्रियā «мíлая»

प्रिये प्रियэ «о мíлая!»

सुंदरी сунд'ри «красáвица»

सुंदरि сунд'ри «о красáвица!»

गुरु гуру «учíтель»

गुरो гуру «о учíтель!»

भारतमाता б'āра-мāтā «мать-И'ндия»

भारतमात б'āрат-мāтах «о мать-И'ндия!»

Косвенный падеж Форма косвенного падежа имени существительного не имеет самостоятельного употребления и не может выражать отношения существительного к другим словам в предложении, если к ней не присоединено особое служебное слово — послелог. В этом отношении ее можно сопоставить с формой предложного падежа русского языка. Различие заключается в том, что в русском языке существуют другие косвенные падежи (родительный, дательный и т. п.), в хинди же все соответствующие им отношения выражаются формой одного и того же общего косвенного падежа с необходимым для каждого данного случая послелогом, напр :

कारखाने मे кār-хāнэ мэ «на фáбрике» मेज पर से мэз пар сэ «со столá»

Образование форм косвенного падежа

Единственное число

1 Имена существительные мужского рода на -आ -ā, -औ -ā заменяют эти окончания соответственно на -ए -э, -एँ -э

लडका लар'кā «мáльчик»

लडके को लар'кэ ко «мáльчику»

धूँई ध'уā «дым»

धूँई से ध'уэ сэ «от дýма»

Исключением являются санскритские имена существительные и некоторые термины родства хинди У этих слов косвенный падеж можно внешне отличить от прямого только благодаря наличию при нем послелога, напр

वक्ता को वक्तā ко «оратору» चचा से чачā сэ «от дяди»

2 Все остальные имена существительные в косвенном падеже единственного числа не изменяются

लडकी को лар'кī ко «дэвушке» घर मे ग^खар मē «в доме»
माता ने mātā нэ «мать» गुरु के साथ गुरु кэ сāt^ख «с учй-
телем»

Множественное число

Форма косвенного падежа множественного числа всех имен существительных образуется присоединением к основе окончания -ओ -ō При этом конечные -ई -ī, -इ -i и основы дают перед ним сочетание -इय -iy, конечный -ऊ -ū сокращается, окончания -आ -ā, -औ -ā существительных хинди мужского рода исчезают

लडका लар'kā м «мáльчик» लडको को लар'кō ко «мáльчикам»
गाँव gāo м «дерéвня» गाँवो मे gāwō мē «в деревнйх»

ИМЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ

Имена прилагательные хинди по своему значению делятся на качественные и относительные Притяжательным прилагательным русского языка соответствует, как правило, имя существительное с послелогом का kā

बाप bāp м «отéц» बाप का bāp kā «отца, отцóвскин»
लोमड़ी lom'rī ж «лисица» लोमड़ी का lom'rī kā «лисицы,
лиси́й»

Во многих случаях и относительные прилагательные русского языка (в том числе переходящие в качественные) переводятся на хинди именем существительным с послелогом का kā

लकड़ी lak'rī ж «дерево» लकड़ी का lak'rī kā «деревянный»

Для образования эквивалентов прилагательных с качественным значением к подобным сочетаниям присоединяется частица уподобления सा сā

लकड़ी लक'री ज «дерево»

लकड़ी का सा लक'री कā सā «деревянный» (букв. «как из дерева»).

В отношении форм словоизменения имена прилагательные делятся на изменяемые прилагательные, согласующиеся с именем существительным в роде, числе и падеже, и неизменяемые прилагательные

К первой группе относятся все имена прилагательные, оканчивающиеся в форме мужского рода на -आ -ā, -आँ -ā̃, в форме женского рода соответственно на -ई -ī, -ई -ī

छोटा लडका च'отā лар'кā «маленький мальчик»

छोटी लडकी च'ोती лар'की «маленькая девочка»

बायाँ हाथ बाँईं хāt^x «левая рука»

बायी तरफ बाँईं тараф «левая сторона»

Согласование в числе выражается у этих прилагательных только в форме мужского рода

अच्छा शहर अच्छā шахар «хороший город»

अच्छे शहर अच्छ'э шахар «хорошие города»

Во множественном числе женского рода окончание прилагательных не изменяется

बड़ी खिडकी बारी क'ир'की «большое окно»

बड़ी खिडकियाँ बारी क'ир'कीं «большие окна»

Согласование в падеже изменяемых прилагательных также выражается только в форме мужского рода. В косвенном и звательном падежах имя прилагательное заменяет окончания -आ -ā, -आँ -ā̃ на -ए -ē, -ई -ī как в единственном, так и во множественном числе.

बड़े शहर मे барэ ша'ар мē «в большом городе»

बड़े शहरो मे барэ ша'рō мē «в больших городах»

ऊँचे दरख्त के नीचे ऊँचэ дарахт' кэ нйчэ «под высоким деревом»

ऊँचे दरखतो के नीचे ऊँचэ дарах-तō кэ нйчэ «под высокими деревьями»

मेरे प्यारे बेटे! मэрэ пйāрэ бэтэ! मेरे प्यारे बेटे! मэрэ पйāрэ бэто!
«мой дорогой сын!» «мой дорогіе сыновья!»

Таким образом, изменяемые прилагательные мужского рода имеют окончание -आ -ā, -आँ -ā̃ в форме прямого падежа единственного числа и -ए -э, -एँ -ē в остальных случаях, в женском роде всегда выступает окончание -ई-й, -ई-й̃

Прилагательные второй группы всегда остаются без изменения, напр

खूबसूरत शहर хуб-сұрат шахар «красивый город, красивые городā»

खूबसूरत शहर मे хуб-сұрат шахар мē «в красивом городе»

खूबसूरत शहरो मे хуб-сұрат шах'рō мē «в красивых городāх»

Субстантивированные прилагательные изменяются так же, как существительные с соответствующим окончанием основы

बड़े को барэ ко «большому» बड़ो मे барō мē «среді больших»

Выражение различной степени признака

Для выражения большей или меньшей степени признака к качественным именам прилагательным присоединяются количественные наречия и выполняющие их функцию прилагательные, напр

बहुत गरम бахут гарам «очень горячий»

बड़ा सुस्त барā суст' «очень ленивый»

अत्यंत प्रिय अतйант' прий' «горячо любимый»

अतिशय लाभदायक атишай лāб^х-дāиак «чрезвычайно полезный»

कुछ भारी куч^х б^хārī «тяжеловатый»

काफी अच्छा кāфй ачч^хā «довольно хороший»

अधिक अनुकूल ад^хик анукул «более благоприятный»

ज्यादा कामयाब जйādā kām'йāб «более успешный»

बिल्कुल नामुनासिब бил'кул нā-мунāсиб «совершенно неподходящий»

Повторение простых прилагательных используется для усиления степени признака, напр

अच्छे अच्छे फल अच्छे-अच्छे पाल «очень хорошие плоды»
लंबी लंबी सड़क लंबी-लंबी सारक «очень длинная дорога»

Сравнение предметов по степени признака выражается присоединением к названию предмета, с которым сравнивается другой предмет, послелогов से сэ «от», «чем», की अपेक्षा кī апэкшā «по сравнению с» и некоторых других. В отличие от русского языка прилагательное при этом не изменяется, напр:

भाई बहन से छोटा है бхай бахан сэ чотā хэ «брат младше сестры»

यह यत्र पुराने यत्र की अपेक्षा कही अधिक उपयोगी सिद्ध होगा йах йантр' пурāнэ йантр' кī апэкшā кахй адхик упайогй сидд' хогā «этот прибор окажется куда полезнее, чем старый»

Превосходная степень русского языка передается на хинди

1) сочетанием सब से саб сэ «из всех» + имя прилагательное, напр

सब से बड़ा सब सэ барā «самый большой»,

2) повторением прилагательного с послелогом से сэ «из», напр

अच्छे से अच्छा अच्छे सэ अच्छā «самый лучший»,

3) постановкой после обозначения группы предметов, из которых один выделяется по степени признака, послелога मे мē «среди» или मे से мē сэ «из», напр

इन लड़को मे मोहन बड़ा है ин лар'кō мē мохан барā хэ «среди этих мальчиков Мохан самый большой»

Санскритские прилагательные могут образовывать степени сравнения также присоединением санскритских суффиксов степеней сравнения (-तर-тар для сравнительной степени, -तम-там для превосходной степени)

प्रियतर प्रिय'-тар «более любимый»

प्रियतम प्रिय'-там «самый любимый»

СЛОВООБРАЗОВАНИЕ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ И ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

Префиксы хинди, иранского и арабского происхождения Префиксы собственно-хинди и заимствованные из иранских и арабского языков имеют отрицательное значение Из них продуктивны в основном префиксы अन- ан-, बे- бэ-, गैर- гаэр- (арабское прилагательное «чуждый») अनगिनत ан-гинат «несчетный», अनमोल ан мол «бесценный», बेघर бэ-г^хар «бездомный», बेतार бэ-тār «беспроволочный», गैरहाजिर гаэр-хāзир «отсутствующий», गैरकानूनी гаэр-кāнūнī «незаконный» Префикс अन- ан- употребляется главным образом с причастиями и соответствующими им отглагольными прилагательными Префикс बे- бэ- образует прилагательные, выражающие отсутствие предмета, обозначенного основой Оттенки, приносимые префиксом गैर- гаэр-, в значительной степени связаны с понятием «чуждый»

Менее продуктивны префиксы नि- ни-, विन- бин-, ना- нā- (иранский) निकम्मा ни-каммā, निकाम ни-кām «беспользительный», निडर ни-дар «бесстрашный», विनबोया бин-боиā «незасеянный», विनव्याहा бин-бйāхā «неженатый», नामुनासिब нā-мунāсиб «неподходящий», नामुमकिन нā-мум'кин «невозможный»

Санскритские префиксы

Из санскритских префиксов продуктивны (главным образом, в сфере санскритской лексики) отрицательные префиксы अ- а-, निस्- нис-, वि- ви-, префиксы उप- уп- «суб—», «вице—», अति- ати- «сверх», «пере—», अन्तर- антар- «между—», स- са- «с—», सह- сах- «с —», префиксы качественной оценки सु- су-, दुस्- дус- В настоящее время в связи со значительным увеличением количества санскритизмов в литературном языке относительно чаще используются и другие санскритские префиксы

अ- а- (перед согласным), अन- ан (перед гласным) имеет значение «не —», «без», напр . अपरिचित ап'ричит «незнакомый», अनादर аиā-дар «непочтение», अनक्षर анакшар «неграмотный»,

अति- ати- имеет значение 1) «через», 2) «сверх», напр अतिक्रमण аतिकраман «переход», अत्युत्पादन अत्युत्पादान «перепроизводство»,

अधि- ад^{хи}- имеет значение «над», «на», напр अधिपति ад^{хи}ипати «верховный властелин», अध्यक्ष ад^{хи}акш' «руководитель», «председатель»,

अनु- ану- имеет значение «вслед за», напр अनुयायी ануийй «последователь», अनुकरण анукаран «подражание»,

अतर्- антар-, अतः анта^{हि}- имеет значение 1) «внутри», 2) «между», напр अतर्भूत антарб^{हि}ут «включенный», अतर्राष्ट्रीय антар-раштрий' «международный»,

अप- ап- имеет значение 1) «прочь», 2) «дурной», напр अपक्रमण апа-краман «бегство», अपकीर्ति ап^{हि}кirti «дурная слава»,

अभि- аб^{हि}- имеет значение 1) «наверх», «наверху», «по направлению к», 2) выражает интенсивность, напр अभिजात аб^{हि}иджāt «высокородный», अभिमुख аб^{हि}имук^х «обращенный лицом к», अभिरुचि аб^{हि}иручи «большой интерес»,

अव- ав- имеет значение 1) «вниз», 2) выражает отрицание, напр अवनति ав^{हि}нати «упадок», अवगुण अव^{हि}гун «недостаток», «порок»,

आ- ā- имеет значение «при—», напр आकर्षण āкаршан «притяжение», आयात āйāt «импорт»,

उद्- уд- имеет значение «вверх», «наружу», «прочь», напр उदय удай «восход», उद्घाटन उद्^{हि}ātан «открытие», उन्मूलन унмūлан «искоренение»,

उप- уп- имеет значение 1) «при—», 2) «суб—», «вице—», напр उपस्थिति упаст^{हि}ити «присутствие», उपाध्यक्ष упād^{हि}йакш' «вице-президент», «заместитель заведующего»,

कु- ку-, का- kā- выражают отрицательную оценку, напр कुकर्म ку-карм' «злодеяние», कापुरुष kā-пуруш «подлец», «трус»,

दुस्- дус-, दुर्- дур-, दुश्- душ, दुष्- душ-, दु - दु^{हि}- выражают отрицательную оценку, напр दुस्साहस дуссāхас, दु साहस दु^{हि}сāхас «дерзость», दुर्गम дургам «труднопроходимый», «недоступный», दुश्चेष्टा душчэштā «дурное намерение», दुष्काल душкāl «тяжелое время», «голод»,

नि- ни- имеет значение «вниз», «внизú», «внутри», напр निमग्न' «погруженный»,

निस्- нис-, निर्- нир-, निश्- ниш-, निष्- ниш-, नि - निः- имеют значение 1) «из», «вовне», 2) «без», «не», напр निस्तार нистār «избавлѣние», निर्यात' нирйāt «экспорт», निश्चेष्ट' нишчэшт' «без чувств», निष्पक्ष' нишпакш' «беспристрастный», नि सीम निःसйम «безграничный»,

परि- परि- имеет значение 1) «кругом», 2) выражает интенсивность, напр परिवर्तन паривартан «переворот», परिस्थिति паристхити «обстановка», परिपूर्ण' парипūrн' «переполненные»,

प्र- प्रा- имеет значение 1) «вперед», 2) выражает интенсивность, напр प्रगति प्रागति «прогресс», प्रहर्ष' прахарш' «большая радость», प्रबल' прабал «сильный», «мощный»,

प्रति- प्रति- имеет значение «прóтив», напр प्रतिक्रिया пратикрийā «противодействие», «реакция», प्रतिपक्ष' пратипакш' «прóтивная сторона»,

वि- वि- имеет значение 1) «изнутри», «в разные стороны», 2) отрицательный префикс, напр विभाग вибхāг «разделение», «отдѣл», विकास' викас «раскрýтие», «развѣтие», विकेंद्रीकरण' викэндрий-каран «децентрализация», विमाता' вимātā «мáчеха» («не мать»),

स- सा- имеет значение «с-», «со-», напр सपत्नी са-патнй «вторая жена» (при многоженстве), सपक्ष' са-пакш' «сторонник», префикс образует главным образом прилагательные, напр सबल' са-бал «сильный» («с силой»), सक्रिय' са-крий' «активный» («с дѣятельностью»),

सम- сам- имеет значение 1) «с», «со-», 2) выражает интенсивность, напр समुलन' сантулан «равновесие», «соразмѣрность», संग्रह' санграх «собрáние», «коллекция», सताप' сантāп «сильный жар», «сильное страдание»,

सह- саः- имеет значение «вмѣсте», напр सहानुभूति' сахāнубхूति «сочúвствие», सहार्थ' сахāртх' «однознáчный», «синонимичный», सह-अस्तित्व' саः-аститв' «сосуществование»,

सु- су- выражает 1) положительную оценку, 2) усиление признака, напр सुसयोग' су-сāног «удобный случай», सुदूर' су-дूर «очень отдалѣнный»

ОСНОВНЫЕ СУФФИКСЫ ИМЁН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

Суффиксы названий лиц женского пола и названий самок животных

-ई -й — родовое окончание существительных женского рода. Соотносится с окончанием мужского рода -आ -ā, напр वच्ची баччи «девочка» (वच्चा бачча «ребенок»), रोटीवाली роти-вāли «булочница» (रोटीवाला роти-вāла «булочник»)

-इन -ин, -अन -ан, -नी -ни, -आनी -āни लोहारिन лохāрин «жена кузнеца», नौकरानी наок'рāни «жена служащего», जिठानी джит'āни «золовка» (जेठ джэт' «старший брат мужа»), ऊंटनी ўт'ни «верблюдица»

-ई -й (санскритский суффикс) देवी дэви «богиня», पुत्री путри «дочь»

Суффиксы названий лиц по роду занятий, характерным действиям

-वाला -vāla — универсальный суффикс названий лиц по отношению к предмету घड़ीवाला г'арй-вāла «продавец часов», «часовщик», खोचेवाला к'оцэ-вāла «лоточник»

-दार -dār образует существительные, обозначающие владельца दुकानदार дукан-дār «владелец лавки, магазина», जमींदार замй-дār «землевладелец», कारखानेदार кār-хāнэ дār «фабрикант»

-साज -sāj образует существительные, обозначающие мастера, изготовителя घड़ीसाज г'арй-сāj «часовщик», कधीसाज канг'й-сāj «гребенщик»

-कार -kār образует существительные, обозначающие 1) изготовителя, автора, 2) деятеля नाटककार нāтак-кār «драматург», सलाहकार салах-кār «советчик», कलाकार калā-кār, फनकार фан-кār «деятель искусств», सस्कृतिकार сāsкрити-кār, तहजीबकार тах'зйб-кār «деятель культуры», फिल्मकार филм'-кār «киноработник»

-ई -й образует существительные, обозначающие название лица по профессии, социальной, этнической принадлежности, месту рождения तेली тэли «маслодел», हलवाई хал'вāй «кондитер», पंजाबी панджаби «панджабец»

Малопродуктивные и непродуктивные суффиксы

-आक -āk, -आका -ākā, -आकू -ākū तैराक таэрāk «плывец», लडाका ларākā «боец», उड़ाकू урākū «летчик»

-री -rī, -आर -ār, -आरी -ārī, -आडी -ārī सुनार сунār «золотых дел мастер», जुआरी джуārī «игрок», «картежник», खिलाडी кхилārī «игрок», «спортсмен»

-हार -hār, -हारा -hārā पनहार пан-hār «водонос», लकड़हारा лакар-hārā «дровосек», «торговец дровами»

-ऐत -aēt, लठैत лат^хаэт «слуга с дубинкой», डकैत дакаэт «грабитель»

-इया -iyā, -ऐया -aēyā, -वैया -vāyā: डाकिया дākīyā «письмоносец», जड़ैया джараэйā «ювелир», गवैया гаваэйā «певец»

-एरा -ērā लुटेरा лутэрā «грабитель», सपेरा смпэрā «заклинатель змей»

С а н с к р и т с к и е с у ф ф и к с ы

-अक -ak म, -इका -ikā ऋ लेखक лэк^хак «писатель», लेखिका лэк^хикā «писательница», शिक्षक шикшак «учитель», शिक्षिका шикшиकā «учительница»

-इक -ik रसायनिक расāй'ник «химик», वैज्ञानिक ваэгйāник «уче- ный», दार्शनिक дārш'ник «философ»

-ता -tā, -इता -itā योद्धा йодд^хā «воин», स्रष्टा сраштā «творец», रच- यिता рачайитā «составитель», «автор»

-वादी -vādī образует существительные, обозначающие сторонника мнения, учения, последователя मार्क्सवादी мārкс'-вādī «марксист», साम्यवादी сāmī'-вādī «коммунист». В высшей степени продуктивный суффикс

Суффиксы названия действия и названий предметов, связанных с действием (единичный акт, объект, результат, орудие и т. п.)

Н у л е в а я м о р ф е м а (-अ -a) — суффикс существительных мужского и женского рода, -आ -ā — суффикс существительных мужского рода, напр देख дэк^х ऋ (в парном сочетании देखनाल дэк^х ब^хाल ऋ «осмотр», «наблюдение»), पहुँच пах^хच ऋ «доступ», «досыгаемость».

С изменением гласного корня (अ а > आ ā, इ и > ए э, उ у > ओ о) मेलजोल мэл-джол м «связь», «общение», चल चाल ж «ход», बाढ бār^л ж «рост», «подъем», जोडा джорā м. «пара»

-आई -āi ж образует существительные, обозначающие 1) название действия (लड़ाई ларāi «борьба», «война», सिचाई синчāi «орошение») и 2) плату за работу (धुलाई д^лулай «плата за стирку», लिखाई лик^лāi «плата за написание»)

-आन -ān ж उडान урān «полет», उठान ут^лān «подъем»

-आव -āo, -आवा -āwā, -आप -āp м, -आवट -āwat ж ठहराव т^лах^лрāo «решение», पहिरावा пахирāwā «одежда», मिलाप милап «соединение», «согласие», थकावट т^лакāват «усталость»

-औता -aotā м, -औती -aoti, -औटी -aoti ж समझौता сам^лдж^лао^л-тā «соглашение», चुनौती чунаоти «вызов», «призыв», कसौटी касаоти «испытание», «пробный камень»

-त -t, -ती -ti ж बचत бачат «сохранение», «остаток», गिनती гин^лти «счет»

-न -n ж. и м, -ना -nā м, -नी -ni ж देन дэн ж «дар», «вклад», भंडन дж^ларан ж «сор», «щетка», करनी кар^лни «действие», «дело», खाना к^лānā «еда», गाना гānā «песня»

-हट -ḥat ж आहट āḥat «звук шагов», घवराहट г^лаб^лрāḥat «тревога» Суффикс образует существительные от образных глаголов खटखटाहट к^лат^лк^латаḥат «стук», सनसनाहट сан^лсанаḥат «звон», «свист»

С а н с к р и т с к и е с у ф ф и к с ы

-अ -a м, -आ -ā ж क्रोध крод^л «гнев», भाग б^лāg «доля», इच्छा ичч^лā «желание», पूजा пūjā «богослужение», «поклонение»

-अन -an м, -अना -anā ж मरण маран «смерть», तुलना тул^лnā «сравнение» Суффикс -अन -an образует существительные, обозначающие названия орудия, места и т п स्थान ст^лān «место» (санскритский корень स्था- ст^лā- «стоять»), चरण чаран «стопа» (санскритский корень चर्- чар- «ходить»)

-ति -ti ж स्मृति смрити «вспоминание», सृष्टि сришти «творение»

Продуктивно слово-суффикс -करण -каран, -ईकरण -й-каран и सस्कृतीकरण सँस्कृति-каран «санскритизация», विद्युत्करण вид्यут-каран, बिजलीकरण бидж'ли-каран «электрификация» В отличие от предыдущих это слово-суффикс присоединяется к именным основам

Суффиксы, образующие от именных основ имена существительные, обозначающие отвлеченные понятия

-आई -ай ж भलाई б'алай «добро», «хорошие качества», पंडिताई пандитай «ученость»

-आहट -āхат, -हट -хат ж कड़वाहट кар'ва́хат «горечь», तिरियाहट тирийа́хат «женское упрямство», राजहट радж'хат «деспотизм»

-ई -й ж образует существительные, обозначающие 1) отвлеченный признак, 2) занятие и т п सावधानी саод'āни «внимательность», «осторожность», चातुरी чатурй «ловкость», «умение», डाक्टरी дакт'ри «должность врача», «работа врача»

-आपा -āпā, -पा -пā, -पन -пан, -पना -панā и बुढ़ापा бур'āпā «старость», मूर्खपना мурк'панā «глупость», कालापन кālā-пан «чернота» Особенно широко употребителен суффикс -पन -пан

Санскритские суффиксы

-ता -тā ж, -त्व -тв' и Продуктивны, особенно первый दृढता дри-р'тā «крепость», «прочность», मित्रता митр'тā «дружба», महत्त्व махаттв' «величие», «значение», नेतृत्व нэтритв' «руководство»

-य -и и स्वास्थ्य свāст'й' «здоровье», ऐक्य аэкй' «единство»

Суффиксы эмоциональной оценки

-इया -ийā Суффикс продуктивен Придает оттенок уменьшительно-ласкательный, иногда пренебрежительный बिटिया битийā и «сынóчек», ж «дóченька» (बेटा бэтā и «сын», बेटी бэти ж «дóчь»), ठेकेदारिया т'экэ-дāрийā и «[плохой, дрянной] подрядчик» (ठेकेदार т'экэ-дār «подрядчик»)

-ओला -олā и Суффикс непродуктивен घडोला г'аролā «горшóчек», सपोला самполā «змеёныш»

-डा -рā и, -डी -ри ж पलंगडी паланг'ри «кровать» Употребляется плеонастически मुखडा мук'рā «лицо», अंतडी ат'ри «внутренности»

Санскритские суффиксы

-क -к м, -का -kā, -इका -икā ж. पुत्रक путрак «сынóк», राजक rā-
джак «мёлкий рáджа», «царек», कन्यका канй'кā «дóченька», पुस्तिका
пустикā «кнйжечка», «брошю́ра»

Примечание Эмоциональная оценка выражается так-
же с помощью родовых окончаний -ई -й, -आ -ā, напр डिब्बा
диббā м «ящик», «корóбка», डिब्बी диббй ж «ящичек», «корó-
бочка».

СУФФИКСЫ ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

-वाला -vālā दाढीवाला дār^хй-вālā «бородáтый», पैसेवाला паэсэ-вālā
«богáтый», दिल्लीवाला диллй-вālā «делййский»

-दार -dār नोकदार нок-дār «острокóнечный», लचकदार лачак-дār
«гйбкий», काँटेदार кātэ-дār «колю́чий», «с шипáми»

-ई -й (индоиранский суффикс) Присоединяется к санскритским
словам (दु खी ду^хк^хй «несча́стный», धनी д^ханй «богáтый»), к словам
различного происхождения (गुलाबी гулāбй «ро́зовый», इनसानी ин'сāнй
«челове́ческий», «челове́чный», कोरियाई корийāй «корéйский», स्कूली
скūлй «шко́льный», टेकनीकी тэк'нйкй «технй́ческий»)

-आ -ā सच्चा саччā «пра́вильный», «й́стинный», गोला голā «крúг-
лый», भूखा б^хук^хā «голо́дный» Суффикс продуктивен только при
образовании сложных прилагательных दुमजिला ду-манзилā «двух-
эга́жный», तिरगा ти-рангā «трехцвётный»

-आलू -ālū образует прилагательные, обозначающие черту харак-
тера भगडालू дж^хаг рālū «сварли́вый», लजालू ладжālū «стыдли́вый»

-ऊ -ū, -आऊ -āū वाजारू бāзārū «базáрный», पडिताऊ пандитāū «уче-
ный»

-ईला -йлā रेतीला рэтилā «песча́ный», नुकीला нукйлā «острокóнеч-
ный», लचीला лачйлā «гйбкий»

-ला -lā लाडला лār'lā «любíмый» (от लाड лār «ла́ска»), धुंधला д^хū-
д^хlā «ды́мчатый», «тумáнный» Образует прилагательные с простран-
ственным значением उपरला упар'lā «ве́рхний», अगला аг'lā «пере́д-
ний», मँझला ма́дж`lā «сре́дний» и т. п

Санскритские суффиксы

Непродуктивные и малопродуктивные

-य -й औष्ठ्य аошт^хи' «губной» (от ओष्ठ ошт^х «губа»), अत्य
ангй' «конечный»

-इक -ик ऐच्छिक аэчч^хик «факультативный» (от इच्छा ичч^хā «желание»), लौकिक лаокик «мирской» (от लोक лок «мир»), सामाजिक сāmā-
джик «общественный» (от समाज самāдж «общество»)

-मान् -мāн, -वान् -вāн बुद्धिमान् будд^химāн «умный», बलवान् бал'вāн
«сильный»

-ईय -ий' पुस्तकीय пуст'кий' «книжный», अखिलभारतीय ак^хил-б^хār'-
тий' «всеиндийский»

Из санскритских суффиксов отглагольных прилагательных (при-
частий) наиболее часто употребляется суффикс -त -т, -इत -ит लिखित
лик^хит «написанный», विदित видит «известный», गत гат «ушедший»
(от санскритского корня गम् гам «идти»), नियुक्त нийукт' «назначен-
ный» (от санскритского корня नि+युज् ни+йудж «назначать»), बद्ध
бадд^х «связанный» (от санскритского корня बध् банд^х «связывать»)

Продуктивные суффиксы и слова-суффиксы

-मय -маи Суффикс образует прилагательные со значением «состо-
ящий из», «полный» सुखमय сук^х-май «счастливы», शांतिमय шāнти-
май «мирный», «спокойный», जलमय джал-маи «водный»

-शाली шāли образует прилагательные со значением «наделенный»
प्रतिभाशाली пратиб^хā-шāли «талантливый», शक्तिशाली шакти-шāли
«сильный»

-शील -шил образует прилагательные, характеризующие склонность
सहनशील сахан-шил «терпеливый»

-पूर्ण -пūrн' образует прилагательные со значением «полный», «пре-
исполненный чего-л » शांतिपूर्ण шāнти-пūrн' «мирный», प्रेमपूर्ण прēm-
пūrн' «любóвный»

-आत्मक -āтмак образует прилагательные со значением «обладающий
свойством, природой чего-л », सृजनात्मक сридж'нāтмак «творческий»,
द्वद्वात्मक двандвāтмак «диалектически»

-संबन्धी -самбанд^хи образует прилагательные со значением «связан-

ный с чем-л », «относящийся к чему-л » टेक्नीकसवधी तैक्'निक-самбанд'и «технический», देशरक्षा-सवधी देश-ракша-самбанд'и «оборонный»

-हीन -х'ин, -रहित -раhit, -शून्य -ш'уни' образуют прилагательные со значением «лишенные чего-л ». वलहीन бал-х'ин «бессильный», अर्थहीन арт'х'ин «бессмысленный», पक्षपातरहित пакш'-п'ат-раhit «беспристрастный», प्राण-शून्य пр'ан-ш'уни' «безжизненный», «бездыханный»

-विरोधी -вирод'и Суффикс образует прилагательные со значением «противный, враждебный чему-л » युद्ध-विरोधी нудд'-вирод'и «антивоенный», साम्राज्यवाद-विरोधी с'амр'аджи'-в'ад-вирод'и «антиимпериалистический»

СЛОВОСЛОЖЕНИЕ

Сложные слова делятся на две группы по аналогии со свободными словосочетаниями — на слова сложносочиненные и слова сложноподчиненные Третья группа — производная от двух первых В неё входят сложные слова со вторичной адъективацией (последним компонентом их всегда бывает имя существительное) Отношения между их компонентами могут быть первого и второго типа

В грамматике хинди принято условное обозначение указанных групп сложных слов санскритскими грамматическими терминами дв'андва, татпуруша, бахуврихи

1 Дв'андва Элементы сложного слова объединяются как равноправные члены в одно целое На русский язык такие композиты (сложные слова) переводятся либо одним словом, либо двумя словами с соединительным союзом «и», напр

माता-पिता māta-pitā «родители» («мать и отец»)

आना-जाना āna-djānā «посещение», «циркуляция» («приход и уход»)

भाई-बहिन b'āi-bāhin «брат и сестра»

दिन-रात din-rāt «сутки» («день и ночь»)

2. Татпуруша В аналогичных сложному слову данного типа словосочетаниях первый элемент зависит от второго как а) согласованное определение, б) несогласованное определение (типа «дом отца»), дополнение, обстоятельство

Второй элемент определяет принадлежность целого к категории существительного или прилагательного

- а) शुभागमन शुभ^агаман «благо-
получное прибытие» भलामानस б^ала-мāнас «порядоч-
ный человек»
खुशबू хуш-бū «аромат» («хоро-
ший запах») राजर्षि рāджарши «царь-мудрец»
- б) आशातीत āshātīt «превзошед-
ший ожидания» विश्वविद्यालय вишв'-видиāлай
«университет» («вместилище
всех наук»)
- घुडसवार г^хур-савār, घुडचढा
г^хур-чар^хā «всадник» («сидя-
щий на лошади»)

П р ы м е ч а н и е В сложных словах хинди первый эле-
мент часто сокращает гласные, напр पानी пāнй «вода» > पन०
пан-, हाथ хāt^х «рука» > हथ० хат^х-, घोडा г^орā «лошадь» >
घुड० г^хур-, आधा āд^хā «половина» > अध० ад^х

Второй частью татпуруша может быть глагольная основа, корень
или такое отглагольное имя, которое отдельно в этом значении не
употребляется.

- विशेषज्ञ вишэш-гй' «специалист» लकडफोड лакар-п^ор «дровосек»
(санскритский корень ज्ञा-
гйā- «знать»)

दूरबीन дūr-бāн «бинокль»

3. Бахуврихи

- अल्पबुद्धि алп'-будд^и «глупыи» वारहसिगा бāрач-сингā «олень»
(«ум которого маленький») («двенадцатирогий»)
बुजदिल буз-дил «трус» («у ко-
го сердце козля») पुत्रपौत्री путр'-паотри «имеющий
сыновей и внуков»

Словосложение — одно из основных средств образования новой
общественно-политической и научной терминологии, напр तापमान
тāп-мāн «температура» («мера тепла»), आकाशवाणी āкāш-ванй «радио»
(«голос неба», «голос эфира»), द्विसदन дви-сāдан «двухпалатный», «со-
стоящий из двух палат»

ПОВТОРЕНИЕ СЛОВ, ПАРНЫЕ СОЧЕТАНИЯ

В грамматическом строе хинди большую роль играют различные виды повторения целых слов или частей слов. Повторение лексически самостоятельных единиц должно рассматриваться в разделе синтаксиса, однако ввиду практического характера грамматического очерка для удобства изложения все основные случаи полного или частичного повторения слов приведены в данном разделе.

Простое повторение целого слова имеет следующие значения

1) усиительное, напр सूखा-सूखा сук`ā-сук`ā «сухой-сухой», बहुत-बहुत бахут-бахут «много-много», «очень-очень» (ср повторение прилагательных и наречий в русском языке);

2) распределительное, напр घर घर मे ग`ар г`ар мē «в каждом доме», अपने अपने ढग से ап`нэ ап`нэ д`анг` сэ «каждый по-своему», पाँच पाँच रुपये пāч-пāч рупайэ «по пять рупий»

Повторение с послелогом का kā означает полноту, напр घर का घर ग`ар kā г`ар ` «весь дом», पानी का पानी пāнī kā пāнī «сплошь вода», «одна вода»

Сочетание двух слов-синонимов или близких по значению служит как для усиления их общего значения, так и для дополнения смыслового оттенка одного слова оттенком другого, напр फटा-पुराना п`атā-пурāñā «изношенный» («рваный-старый»), फलना-फूलना п`ал`нā-п`ул`нā «расцветать», «процветать» («плодоносить-цвести»), नेस्तनाबूद нэст'-нāбūd «полное уничтожение», «гибель» («отсутствие-небытие»), ср в русском языке «банки-склянки»

Сочетание полноценного слова с несуществующим в самостоятельном употреблении. В таких парных сочетаниях, как и в некоторой части синонимических сочетаний, существенную роль играет ритм и рифма, оказывающие определенное эмоциональное воздействие. Следует различать два типа таких сочетаний

а) второй элемент не имеет собственного значения, напр सचमुच сач-муч «действительно», «пойстине» (ср в русском языке «фокус-покус»),

б) первый элемент подобран в рифму ко второму, напр · आमने-सामने ām'nā-sām'nā «пéред», «прóтив», अदला-वदला ад'лā-бад'лā «изменéние», «обмéн»

Продуктивен тип образования парных сочетаний с заменой во втором элементе начального согласного звуком व «в», напр रास्ता-वास्ता rāstā-vāstā «дорога и прóчее», कागज-वागज kāgaz-vāgaz «всякие там бумáги», वच्चे-वच्चे баच्चэ-ваччэ «дéти и прочая морока»

Повторение основ глаголов или сочетание близких по значению основ, где к первой части присоединяется звук -आ -ā, ко второй -ई -ī, означает интенсивность, разнонаправленность, взаимность действия, напр मारामारी mārā-mārī «побоище», खीचातानी к'йичā-тāнī «борьбá», «сопéрничество» (от глаголов खीचना к'йич'nā «тяну́ть», तानना tān'nā «натягивать»)

НЕКОТОРЫЕ ЗВУКОВЫЕ ЗАКОНЫ САНСКРИТА

Значительную часть лексики литературного хинди составляют слова, не только заимствованные целиком из санскрита, но и составляемые заново из санскритских морфем. Поэтому необходимо знать правила чередования гласных и важнейшие правила сочетания конечных звуков одного слова (или морфемы) с начальным звуком другого слова (или морфемы)

Правила чередования гласных

При производстве слов от корней и при вторичной суффиксации гласные корня или первого слога основы чередуются следующим образом

Исходный звук (нулевая ступень)	Первая ступень чередования (гуна)	Вторая ступень чередования (вряддхи)
इ ण, ई ण	अ a	आ ā
उ u, ऊ u	ए э	ऐ ae
ऋ ri, ॠ ri	ओ o	औ ao
	अर् ar	आर् ār

स्वतन्त्र स्वा-танत्र' «свободный»	स्वातन्त्र्य स्वातन्त्रि' «свобода»
इतिहास इतिहास «история»	ऐतिहासिक ऐतिहासिक «исторический»
सेना सэна «войско», «армия»	सैनिक саэник «военный», «солдат»
बुद्ध будд' «Будда»	बौद्ध баодд' «буддийский», «буддист»
लोक лок «мир»	लौकिक лаокик «мирской»
चित्त चित्त' «ум», «разум»	सचेत са-чэт «сознательный»
व्यक्ति व्याक्ति «индивидуум», «личность»	वैयक्तिक ваэяктик «индивидуальный», «личным»
मृत्यु мритйу «смерть»	अमर амар «бессмертный»
	मारी मारी «мор», «чума»

Правила сочетания звуков

В грамматике хинди правила сочетания звуков принято называть санскритским грамматическим термином — «сандхи»

С а н д х и г л а с н ы х

1 Сочетание однородных по качеству гласных, независимо от их количественной стороны, дает соответствующий долгий гласный, напр .

सिंहासन सिंहासन «трон» (सिंह सिंह «лев», आसन āсан «сиденье»)

महाशय माहाशай «господин» (महा маха «большой», «великий», आशय āшай «вместилище»)

परीक्षा парикша «обследование», «испытание» (परि- परि- «кругом», ईक्ष् ईкш «смотреть»)

भानूदय б'анудай «восход солнца» (भानु б'ану «солнце», उदय удаи «восход»)

2 Сочетание гласных अ а, आ ā с гласными इ и, ई й дает ए э, с гласными उ у, ऊ ū дает ओ о, с гласным ऋ रि дает अर् ар, напр

गुभेच्छा शुभ'эчч'а «доброе пожелание» (गुभ शुभ' «благый», इच्छा ичч'а «желание»)

महेश माхэш «Махэш» (эпитет бога Шивы) (महा маха «великий», ईश йш «господин»)

महर्षि махарши «великий риши» (महा махī «великий», ऋषि риши «риши», «святой мудрец»)

3 Сочетание гласных अ а, आ ā с гласными ए э, ऐ аэ дает ऐ аэ, с гласными ओ о и औ ао дает औ ао, напр

हितैषी хитаэши «доброжелатель» (हित хит «блáго», एषी эши «желающий»)

मतैक्य матаэкй' «единомыслие» (मत мат «мнѣние», ऐक्य аэкй' «единство»)

महौषधि махаош'д^хи «лучшее лекарство» (महा махā «великий», औषधि аош'д^хи «лекарство»)

4 Гласные इ и, ई й, उ у, ऊ ū, ऋ ри перед другими гласными переходят в сонанты (соответственно य् и, व् в, र् р), вторые же гласные остаются без изменений, напр

इत्यादि итиāди «и так дāлее» (इति ити «так», आदि āди «начāло», «первый»)

प्रत्येक пратйэк «кāждый» (प्रति- прати- «прóтив», «в отношении», एक эк «одīн»)

तन्वगी танвангй «тонкая», «стрóйная» (तनु тану «тонкий», अंग анг' «тѣло»)

С а н д х и с о г л а с н ы х

1 Глухой согласный перед звонким согласным или гласным озвончается. Звонкий перед глухим переходит в соответствующий глухой. Придыхательный согласный переходит в непридыхательный, напр

सद्भावना сад-б^хāонā «доброе чувство» (सत् сат «хорóшин», भावना б^хāонā «чувство»)

सदिच्छा сад-ичч^хā «дóброе пожелāние» (सत् сат «хорóший», इच्छा ичч^хā «желāние»)

क्षुत्पिपासा кшут-пипāсā «голод и жāжда» (क्षुध^х кшуд^х «го- лод», पिपासा пипāсā «жāжда»)

2 Конечные त् т и द् д перед среднеязычными и церебральными со гласными, перед сонантом ल् л и обычно перед न् н полностью асси- милируются, в сочетании с म् м обычно переходят в न् н, напр

जगज्जीत джагадж-джйт «завоеватель мира» (जगत् джагат «мир», जीत джйт «побежденный»)

उच्छेद уч^хэд «пóльное уничтожéние» (उद्- уд- «вверх»,
छेद ч^хэд «разрушéние»)

तल्लीन таллйн «поглóщенный», «увлеченный» (तद् тад «то»,
लीन лйн «растворенный»)

उन्मुख унмук^х «лицóм к » (उद्- уд- «вверх», मुख мук^х
«лицó»)

3 Сочетание त् т, द् д с श् ш дает च्छ чч^х, напр .

उच्छृखल учч^хринк^хал «ничéм не сдérживаемый» (उद्- уд-
«вверх», शृखल шринк^хал «úзы», «окóвы»)

विद्युच्छक्ति видйуч^хакти «электрóэнергия» (विद्युत् видйут
«электрйчество», शक्ति шакти «сйла», «мóщь»)

С о ч е т а н и е   स्   स

и   в   и   с   а   р   г   и   с   п   о   с   л   е   д   у   ю   щ   и   м   и   с   о   г   л   а   с   н   ы   м   и

1 Перед гласными и звонкими согласными अ ах (восходящий к
अर् ар), इ их (इस् ис), उ ух (उस् ус) и त п переходят соответ-
ственно в अर् ар, इर् ир, उर् ур и त п , напр

पुनरागमन पुन'рагаман «повтóрный прихóд» (पुन. пунах
«снóва», आगमन āгаман «прихóд»)

निरुद्देश्य निरुद्देश्य' «бесцéльный» (निस्- нис- «без-», उद्देश्य
उद्देश्य' «цель»)

धनुर्धारी द`анур-द`ारि «стрелок из лúка» (धनुस् д`анус
«лук», धारी द`ारि «держáщий»)

2 Перед глухими среднеязычными и зубными (дорсальными) соглас-
ными स् с и висарга переходят в сибилант соответствующего места
образования, напр

शनैश्चर शानaэш-चार «Сатúрн» (название планеты) (शनैस्
шанаэс «мédленно», चर् चар «идтй»)

निस्तेज नистэдज «тúсклый» (निस्- нис- «без-», तेज तэдज «блеск»)

3 В сочетании с сибилантом висарга и स् с образуют долгий сибилант или выступают в виде висарги, напр

निःशुल्क निशшуल्क' «бесплáтный» (निस्- нис- «без-», शुल्क
шуल्к' «плáта»)

दु शकुन духшакун, दुश्शकुन душшакун «дурное предзнаменованіе» (दुस्- дус- «дурной», शकुन шакун «предзнаменованіе»)

4 Перед क् к, ख् к', प् п, फ् п' इस् ис, उस् ус и त् п переходят в इप् иш, उप् уш и त् प, अ ах остается без изменения, напр

निष्फल нишп'ал «бесплодный»

दुष्कीर्ति душкйрти «дурная слава»

अत करण антах-каран «душа» (अत антаः, अतर् антар «внутри», करण каран «действующее начало»)

5 अस् ас перед звонким согласным и अ а переходит в ओ о, причем начальный अ а исчезает, напр

मनोरजक маноранджак «интересный» (मनस् манас «душа», «ум», रजक ранджак «возбуждающий»)

मनोऽवस्था манор-'васт'ā «душевное состояние» (मनस् манас «душа», «ум», अवस्था аваст'ā «состояние»)

Некоторые сочетания конечных звуков корня с начальными звуками суффиксов

1 Перед гласными ए э переходит в अय् ан, ओ о в अव् ав, ऐ э в आय् ай, औ ао в आव् ав, напр

नयन наиан «глаз» (ने नэ — гуна корня नी- нй- «вести», суффикс -अन -ан)

गायक гāиак «певец» (गै- гаэ- «петь», суффикс -अक -ак)

प्रस्तावना праствāнā «пролог», «предисловие» (स्तौ стао—вريد- дхи корня स्तु- сту- «славить», суффикс -अना -анā)

2 Перед суффиксами, начинающимися со звука त् т, конечные согласные корня претерпевают следующие изменения

а) च् ч и ज् дж переходят в क् к, напр

वक्ता вактā «оратор» (वच्- вач- «говорить»), विभक्त विб'акт' «разделенный» (भज्- б'адж- «делить»),

б) श् ш, प् п, а также ज् дж некоторых корней в сочетании с त् т дают ष्ट шт, напр

दृष्टि дришти «взор» (दृश्- дриш «видеть», «смотреть»)

दुष्ट दुшт' «скверный» (दुष्- душ- «портиться», «быть плохим»)

स्रष्टा сраштā «творец» (सृज्- сридж- «творить»).

в) звонкий придыхательный согласный + त् т дает соответствующий непридыхательный + ध् д^х, напр

योद्धा йодд^ха «воин» (युध्- йуд^х- «воевать», «сражаться»),

г) ह् х + त् т дают в одних случаях त्ध гд^х, в других — द् द^х, напр

मुग्ध мугд^х «глупый», «наивный» (मुह्- мух- «терять сознание», «глупеть»)

रूढि рур^хи «рост», «традиция» (रुह्- рух- «расти», «подниматься»)

Ц е р е б р а л и з а ц и я न् न

Зубной न् n перед гласным или сонантом म् m, य् y, व् v под влиянием र् r, ऋ ri, ष् sh, непосредственно предшествующих ему или отделенных гласным, заднеязычным или губным согласным, звуками य् y и ह् h, переходит в церебральный ण् n*, напр

पूर्ण пур^н «полный»

कारण кар^н «причина»

प्रमाण праман «мерило», «доказательство»

रामायण раман «Рамаяна»

ब्राह्मण брахман «брахман»

कृपण крипан «скупой»

ИМЯ ЧИСЛИТЕЛЬНОЕ

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Простые и сложные числительные следует запоминать с помощью словаря. Составные числительные строятся так же, как в русском языке, напр

१२. ३४ ५६ ७८९ बारह करोड चौतीस लाख छप्पन हजार सात सौ नवासी барах карор чаотис лак^х ч^хаппан хазар са^т сао наवास^и «12 карор 34 лакха 56 тысяч 7 сотен 89» — «123 456 789»

В числах начиная от 1100 часто тысячи переводят в сотни. Для обозначения года это обязательно, напр

उन्नीस सौ छप्पन उन्नीस सा^त ч^хаппан «1956» (19 сотен 56)

* Следует помнить, что санскритский ण произносится в хинди как зубной (см. Очерк фонетики языка хинди)

Приближенное количество обозначается различными способами

1) словом कोई кой «какой-нибудь», напр कोई दो सौ кой до сао «около двухсот»,

2) специальными наречиями со значением «приблизительно»,

3) постановкой числительного एक эк «один» после требуемого числительного, напр दस एक दас эк «около десяти»,

4) двумя числительными, обозначающими пределы приближения, напр दस-पंद्रह दас-пандрах «десять-пятнадцать»

Количественные числительные не изменяются. Определяемое слово принимает форму требуемого контекстом падежа множественного числа, напр दो हजार मजदूरो को до хазар маз'дуро ко «двум тысячам рабочих»

ПОРЯДКОВЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Порядковые числительные образуются присоединением к количественным суффикса -वाँ -वाँ पाँचवाँ पाँच'वाँ «пятый», एक सौ दसवाँ эк сао दस'वाँ «сто десятый». Исключение पहला पाख'ла «первый», दूसरा दुस'ра «второй», तीसरा тис'ра «третий», चौथा чаот'а «четвертый», छठा ч'ат'а «шестой». Порядковые числительные по форме являются изменяемыми прилагательными पहले लड़के को पाख'ла лар'ке ко «первому мальчику», सातवीं पुस्तक में сат'виं пустак мэ «в седьмой книге»

ДРОБНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Для слов «четверть», «треть», «половина», «три четверти», «полтора», «два с половиной» в хинди существуют самостоятельные слова. Они даны на своем месте в словаре. Дробные числительные употребляются, в частности, для обозначения больших чисел и для обозначения времени, напр सवा घंटा सавā г'антā «час с четвертью», सवा सौ सавā сао «сто двадцать пять», पौने पाँच पाонэ пāч «без четверти пять», पौने दो हजार पाонэ до хазар «тысяча семьсот пятьдесят», ढाई सौ द'ай сао «двадцать пятьдесят» आधा āд'ā «половина» и पौना पाонā «три четверти» по форме являются изменяемыми прилагательными आधे रास्ते में āд'э рāстэ мэ «на полпути», पौनी रात पाонī рāt «три четверти ночи»

Остальные дробные и смешанные числа не имеют специальных слов

Существуют следующие способы обозначения дробей पाँचवाँ हिस्सा (भाग) पाँच'वाँ हिस्सा (b'āg) «пятая часть», दो पूर्णांक तीन सप्तमाश दो पूर्णांक' तिन साप्त'माश «две целых три седьмых», चार वटे नौ चार बटे नाо «четыре девятых» दशमलव तीन दशम-लव तिन «десять целых три десятых»

СОБИРАТЕЛЬНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Собирательные числительные образуются от количественных числительных до десяти при помощи суффикса -ओ -ō, напр दोनो доно «оба», «двое», तीनो тино «трое», चारो чаро «четверо» и т п Этот же суффикс образует от счетных слов बीसी бисы «двадцатка», सैंकड़ा саяк' - ра «сотня», हजार лазар «тысяча», लाख лак' «сто тысяч», करोड़ карор «десять миллионов» особые формы не определены множественности सैंकड़ो саяк'ро «сотни», «сотнями», हजारो лазаро «тысячи», «тысячами» и т п

МНОЖИТЕЛЬНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Множительные числительные образуются с помощью слова-суффикса -गुना -гуна «-кратный» Основы числительных 2, 3, 4 изменяются, как вообще в сложениях, напр दुगुना ду-гуна, दुगना дуг'на, हुना дунā «двойной», तिगुना ти-гуна «тройной», चौगुना чао-гуна «в четыре раза больший» Остальные множительные числительные образуются правильно

МЕСТОИМЕНИЕ

Основные особенности словоизменения местоимений-существительных — наличие особой формы косвенного падежа, значительно отличающейся от формы прямого падежа, наличие особой формы объектного падежа с окончанием -ए -э (ed) и -एँ -э (m), употребляемой в том же значении, как форма косвенного падежа с послелогом को ко, отсутствие звательного падежа Некоторые местоимения принимают особую форму при послелогом ने нэ Местоимения-прилагательные यह йах «этот», वह вах «тот», जो джо «который», क्या кия «какой», कोई кой «какой-нибудь», как и соответствующие им местоимения-существительные, имеют особые формы косвенного падежа, в остальном же не отличаются от всех прилагательных

ЛИЧНЫЕ МЕСТОИМЕНЕНИЯ

	1 лицо		2 лицо	
	Ед ч	Мн ч	Ед ч	Мн. ч
Прямой падеж	मैं мāṁ «я»	हम хам «мы»	तू тū «ты»	तुम тум «вы»
Косвенный падеж	मुझ мудж ^х	हम хам	तुझ тудж ^х	तुम тум
Объектный падеж	मुझे мудж ^э	हमे хамэ	तुझे тудж ^{хэ}	तुम्हे тум ^{хэ}

С послелогом ने не употребляется форма прямого падежа मैं ने देखा мāṁ не дэк^а «я увидел»

В роли местоимения 3 л употребляется указательное местоимение वह вах «тот, та, то, он, она, оно»

Местоимение तू тū «ты» употребляется только в случае интимной близости или при подчеркнуто невежливом обращении तुम тум «вы» употребляется в значении единственного числа при обращении к младшим, к родным, к нижестоящим лицам

В обычном разговоре в функции местоимения 2 л ед и мн следует употреблять местоимение आप āp Иногда это местоимение употребляется также при почтительном указании на третье лицо Глагол в обоих случаях имеет форму 3 л мн

Лично-притяжательные местоимения मेरा мэрā «мой», तेरा тэрā «твой», हमारा хамārā «наш», तुम्हारा тум^хārā «ваш» по форме являются изменяемыми прилагательными Кроме своей обычной функции, они употребляются также вместо косвенного падежа соответствующих личных местоимений с послелогом के кэ, की кй перед второй частью сложного послелога मेरे लिये мэрэ лийэ «для меня», तुम्हारी जगह тум^хāри джа-гах «вместо вас»

Местоимение 3 л не имеет соответствующего притяжательного местоимения, его заменяет косвенный падеж с притяжательным послелогом का кā, напр उन की माता जी он кй мātā джй «их матушка»

Неличные местоимения—существи

Разряд Лексическое значение	Указательные	
	Ближнего плана	Дальнего плана и соотносительные
Предмет, лицо	<p>यह йах «этот, эта, это» [इस ис]¹, объектный падеж इसे исэ; эмфатич форма. यही йахй [इसी исй]¹</p> <p>Мн ч. यह иах, ये йэ «эти» [इन ин]¹, с послелогом ने нэ इन्हो ин^хо, объектный падеж इन्हे ин^хэ, эмфатич форма यही нахй [इन्ही ин^хй]¹</p>	<p>वह вах «тот, та, то» [उस ус]¹, объектный падеж. उसे усэ, эмфатич форма वही вахй [उसी усй]¹</p> <p>Мн ч वह вах, वे ве «те» [उन ун]¹, с послелогом ने нэ. उन्हो ун^хо, объектный падеж उन्हे ун^хэ, эмфатич форма. वही вахй [उन्ही ун^хй]¹, तौन таон, सो со «тот, та, то» [तिस тис]¹ (малоупотребительны)</p>
Признак	ऐसा аэсā «тако́й»	वैसा ваэсā, तैसा таэ- сā (малоупотребитель- но) «тако́й»
Количество предметов (мн), масса, степень (ед)	इतना ит'на «сто́лько»	उतना ут'на «сто́ль- ко»

¹ В квадратных скобках приводится косвенный падеж

тельные, прилагательные, наречия

Вопросительные	Неопределённые	Относительные
<p>कौन काон «кто», क्या кйā «что», «какой» [किस кис]¹, объектный падеж किसे кисэ</p> <p>Мн ч так же [किन кин]¹, कौनसा काон'-са «который»</p>	<p>कोई кой «кто-нибудь», «кто-то», «какой-нибудь», «какой-то» [किसी киси]¹, कुछ куч^x «нечто», «что-то»</p>	<p>जो джо «кто», «что», «которые», «которая», «которое» [जिस джис]¹, объектный падеж जिसे джисэ</p> <p>Мн ч так же [जिन джин]¹, с послелогом ने нэ जिन्हो джин^o, объектный падеж जिन्हे джин^э</p>
<p>कैसा каэсā «как-кон»</p>		<p>जैसा джаэсā «как-кой»</p>
<p>कितना кит'на «сколько»</p>	<p>कई кай «несколько», कुछ куч[^] «некоторое количество»</p>	<p>जितना джит'на «сколько»</p>

<div> <div>Разряд</div> <div>Лексическое значение</div> </div>	Указательные	
	Ближнего плана	Дальнего плана и соотносительные
Место	यहाँ йах̣ā «здесь», «сюда́», эмфатич форма, यही йах̣ī	वहाँ вах̣ā «там», «туда́», эмфатич форма, वही вах̣ī, तहाँ тах̣ā «там», «туда́» (малоупотребительно)
Направление	इधर ид ^х ар «сюда́»	उधर уд ^х ар; तिधर тид ^х ар (малоупотребительно) «туда́»
Время	अब аб «сейчас»; эмфатич форма अभी аб ^х й	तब таб «тогда́», эмфатич форма, तभी та-б ^х й
Образ действия	यो иō «так»; यो ही йō х̣ī «просто так» ऐसे аэсэ «так»	वो вō, त्यो тиō (तो तō) «так» ² वैसे ваэсэ «так»

² Указательное и относительное первичное местоимение-наречие

Продолжение

Вопроситель- ные	Неопределён- ные	Относитель- ные
कहाँ काँह् «где», «куда́»	कहीं काँहि «где-ни- будь», «где-то», «ку- да́-нибудь», «куда́- -то»	जहाँ द्जाँह् «где», «куда́»
किधर कид ^х ар «ку- да́»		जिधर джид ^х ар «ку- да́»
कब काब «когда́»	कभी काब् ^и «когда́- -нибудь», «когда́-то»	जब द्жаб «когда́»
क्योकर किब्-кар «как» (क्यो किब् «по- чему́», «зачем») कैसे काэсэ «как»		ज्यो джйब् «как» ² जैसे द्जाэсэ «как»

образа действия обозначает также момент совершения действия

Возвратное местоимение आप āp перед послелогом остается без изменения. Русскому возвратному местоимению «себя», «себе» и т. п. соответствует косвенный падеж возвратно-притяжательного местоимения अपना ap'nā «свой» с соответствующим послелогом, сочетаниям «сам себя», «сам себе» и т. п. соответствует сочетание अपने आप ap'nē āp, напр. अपने को ap'nē kō «себя», «себе», अपने से ap'nē sē «от себя», अपने आप में ap'nē āp mē «в самом себе», अपने आप से ap'nē āp sē «сам собою».

Местоимения 1 и 2 л. имеют особые э м ф а т и ч е с к и е ф о р м ы, образуемые частицами -ही -хй, -ई -й (ed), -ही -хй, -ई -й (m), напр. मुझी को मुजх^хй kō «именно мне», «именно меня», «только мне», «только меня», तुझी से тудж^хй sē «именно от тебя», तुम्ही तум^хй tūm^хй «именно вы», तुम्ही को тум^хй kō «именно вам», «именно вас», हमी хамй hāmī «именно мы» и т. п. Эмфатические формы местоимений 3 л. см. в таблице.

УКАЗАТЕЛЬНЫЕ, ВОПРОСИТЕЛЬНЫЕ, НЕОПРЕДЕЛЕННЫЕ И ОТНОСИТЕЛЬНЫЕ МЕСТОИМЕНИЯ

Примечания к таблице 1. Притяжательные формы, как и у имен существительных, образуются с помощью послелога का kā, напр. उस का us kā «его», किस के kis kē «чья» и т. п.

2. Разряда отрицательных местоимений в хинди нет. Отрицательным местоимениям и местоименным наречиям русского языка соответствуют неопределенные местоимения при отрицательной форме сказуемого कोई न आया кой на āyā «никто не пришел», कही नहीं देखा кхй нахй dēk^хā «нигде не видел», कभी न मिलेगा каб^хй на милэгā «никогда не встретится» и т. п.

3. Сочетания «кто бы [то] ни», «когда бы [то] ни» и т. п. переводятся сочетанием относительного местоимения (наречия) с соответствующим неопределенным जो कोई джо кой «кто бы ни», «всякий, кто» (косвенный падеж जिस किसी джис кйсь), जो कुछ джо куч^х «что бы ни», «все, что» и т. п.

4. «Хоть кто-нибудь» переводится कोई न कोई кой на кой, «когда-нибудь да» — कभी न कभी каб^хй на каб^хй и т. п.

ОПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫЕ МЕСТОИМЕННИЯ

खुद худ, आप āp «сам».

При переводе сочетаний «мой (твой, его и т. п.) собственный» खुद худ предшествует притяжательному местоимению खुद मेरा худ мэра̄ (но मेरा अपना мэра̄ ап'на̄) «мой собственный»

सब саб «все», косвенный падеж सब саб, иногда सभी саб'о̄ (только при самостоятельном употреблении) Эмфатическая форма सभी саб'ӣ

तमाम тамām «весь», «все» Употребляется как прилагательное

सारा сара̄ «весь» — изменяемое прилагательное

सब कुछ саб куч' «все» Не изменяется

हर хар, हर एक хар эк, हरेक хар-эк «всякий», «каждый» Не изменяются Первое обычно употребляется как прилагательное второе — как существительное В том же значении употребляется प्रत्येक пратйэк (санскритское)

ГЛАГОЛ

НЕСПРЯГАЕМЫЕ ФОРМЫ

ИНФИНИТИВ

Инфинитив — имя действия (мужского рода) Инфинитив считается исходной формой глагола В форме инфинитива глагол приводится в словарях Образуется присоединением к основе морфемы -ना -на̄ करना кар'на̄ «дѣлать», खिलाना к'иланā «кормить» Инфинитив изменяется, как все существительные мужского рода, оканчивающиеся на -अ -а̄, напр

उस के जाने से उस кэ джāнэ сэ «от его ухода»

आप को देखने के लिये āp ко дэк'нэ кэ линэ «чтобы увидеть вас»

खाना पकाने का वरतन к'анā пакāнэ кā бар'тан «посуда для варки пищи»

मैं यह करने का नहीं मैं йах кар'нэ кā нахī «я не такъв, чтобы дѣлать это»

ГЕРУНДИВ

Герундив — отглагольное прилагательное, образуемое от основы с помощью морфемы -नā -nā Герундив выражает необходимость, уместность действия, обозначенного основой глагола. Согласуется с именем существительным, как изменяемое прилагательное, напр..

आप को ये पुस्तके देनी पड़ेगी āp ko iē pust'kē dēnī
parēgī «вам придется отдáть éти кнѣги»

मुझे दो पृष्ठ पढ़ने हैं मुज'хэ до пришт' пар'нэ хāэ «мне
нужно прочитáть две стрáницы»

बच्चे को सुलाना चाहिये баччэ ко сулānā чāхийэ «ребѣнка
слѣдует уложѣть спать»

В последнем примере слово बच्चा баччā «ребенок» имеет форму косвенного падежа, поэтому герундив не согласуется с ним, остаѣтся в нейтральной форме, равной форме мужского рода единственного числа прямого падежа

Герундив употребляется только как часть сложного сказуемого

ИМЯ ДЕЯТЕЛЯ

Имя деятеля образуется от инфинитива (конечный -आ -ā которого заменяется -ए -э) с помощью суффикса -वाला -vālā, напр

देखनेवाला дэк'нэ-вālā «смотрящий», «зрѣтель»

Имя деятеля имеет следующие значения

1 Как определение имя деятеля соответствует причастию несовершенного вида русского языка, напр

मछली पकड़नेवाले लड़के मач'лй пакар'нэ-вālэ лар'кэ «мáль-
чики, лóвящие (ловѣвшие) рѣбу»

2 Субстантивированное имя деятеля соответствует русскому отглагольному существительному с суффиксом «-тель» (и другими сходными по значению суффиксами), напр

पढ़नेवाला пар'нэ-вālā «читáтель», खरीदनेवाली харид'нэ-
-вālī «покупáтельница».

3 Выражая готовность совершить действие, обозначенное осно-

вой, имя деятеля выступает как причастие намерения или причастие будущего времени, напр .

वह अभी अभी आनेवाला है вах аб^хи-аб^хи анэ-вālā хэ «он вот-вот придет»

चोर भागने ही वाला था कि उस को पकड़ा गया चор б`āг`нэ хй вālā т^хā ки ус ко пак`рā гайā «вор только собрался убежать, как его схватили»

ПРОСТОЕ ПРИЧАСТИЕ

Простое причастие образуется присоединением к основе глагола морфем -ता -tā (причастие несовершенного вида) и -आ -ā (причастие совершенного вида), напр .

लिखता लिख^х’tā «пишущий», लिखा लिख^хā «написанный» (लिखना लिख^х’nā «писать»)

आता ātā «приближающийся», «приходящий», आया āyā «пришедший» (आना ānā «приближаться», «приходить»)

Если основа глагола оканчивается на гласный, между ним и окончанием -आ -ā вставляется य й Перед окончанием женского рода -ई -ī в письме य й часто исчезает, напр

आई āi (आयी āiy) «пришедшая»

लाई lāi (लायी lāiy) «принесшая»

Причастия совершенного вида переходных глаголов имеют, как правило, пассивное значение, все остальные причастия имеют активное значение

Неправильные причастия

Мужской род		Женский род
Ед ч	Мн ч	Ед ч и мн ч
हुआ хуā	हुए хуэ	हुई хуи
किया кийā	किये кииэ	की ки
गया гайā	गये ганэ	गई гав, गयी гайи
दिया дииā	दिये дииэ	दी да
लिया лийā	लिये лииэ	ली ла

Как видно из таблицы (стр. 1319), неправильные причастия совершенного вида имеют глаголы होना хона «быть», करना кар'на «дѣлать», जाना джана «идти», «уходить», देना дена «давать», लेना лена «брать».

Примечания 1 Когда причастие выступает в функции личной формы глагола без связки, форма множественного числа женского рода оканчивается на -ई -й, напр होती хотя «бывають», «были бы», गई गай «ушли»

2 С причастиями совпадают по форме происшедшие от них прилагательные, напр फटा п'ата «рваный», खुला к'ула «открытый» Прилагательное मुआ муа «мертвый» отличается от причастия मरा марā «умерший»

3 Причастие несовершенного вида в несогласованной неизменяемой форме с частицей ही хй обозначает действие, непосредственно предшествующее главному, напр . आते ही āтэ хй «как только пришел (пришла, пришли)»

СЛОЖНОЕ ПРИЧАСТИЕ

Сложное причастие состоит из простого причастия любого глагола и причастия совершенного вида глагола-связки होना хона «быть»

Сложное причастие
несовершенного вида

Сложное причастие
совершенного вида

उबलता हुआ убал'та хуа «кипящий», «кипѣвший», «кипя»

उबला हुआ уб'ла хуа «вскипѣвший», «прокипяченный», «вскипѣв»

देखता हुआ дэк'та хуа «смотрящий», «смотрѣвший», «смотря»

देखा हुआ дэк'а хуа «увиденный»

Сложные причастия согласуются с определяемым словом, напр

उडती हुई मक्खी ур'ти хуй макк'хй «летающая муха»

दौडते हुए घोडे даур'тэ хуэ г'орэ «бегущие кони»

Существует так называемое абсолютное употребление причастий При абсолютном употреблении причастия не согласу-

ются с субъектом обозначаемого ими действия, а имеют неизменяемую форму, оканчивающуюся на -ए -э, напр

लडकी नई साड़ी पहने थी लар'ки най сáри пах'нэ т'и «дéвушка
была́ в но́вом са́ри» (букв «была́, на́дév но́вое са́ри»)

Абсолютные причастия обычно соответствуют деепричастиям русского языка

ДЕЕПРИЧАСТИЕ

Деепричастие хинди в основном соответствует деепричастию совершенного вида русского языка. Образуется оно от основы глагола при помощи суффиксов -कर -кар, -के -кэ, -करके -кар'кэ. Употребляется также форма деепричастия, равная основе, напр

कहकर काх'кар «сказа́в» (कहना काх'на «говорить»)

करके кар'кэ «сде́лав» (करना кар'на «де́лать»)

देख दэк^x «увидев» (देखना दэк^xна «ви́деть»)

Наиболее употребительна в современном литературном языке форма с суффиксом -कर -кар, которой и следует придерживаться при переводах

Деепричастиями хинди переводятся не только деепричастия совершенного вида русского языка, но также и личные формы глагола, соединенные со следующими за ними формами сочинительной связью, напр

«она отверну́лась и заняла́сь своим делом» वह मुँह फेरकर
अपने काम में लग गई वाх мўх п'эр'кар ап'нэ кáм мэ лаг гай
«я не ви́дел его́ само́го, а услы́шал об э́том от его́
брата» मैं ने खुद उस को न देखकर उस के भाई से यह बात सुनी
маэ нэ худ ус ко на дэк^x'кар ус кэ б'ай сэ йах ба́т сунй

СПРЯГАЕМЫЕ ФОРМЫ

ЛИЧНЫЕ ФОРМЫ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОГО ЗАЛОГА

Простые формы

Непосредственно от основы глагола с помощью собственно-глагольных личных окончаний образуются формы повелительного наклонения и простые формы сослагательного наклонения, от которых про-

исходят формы простого будущего времени изъявительного наклонения Кроме перечисленных форм, которые имеют все глаголы, существуют формы настоящего времени изъявительного наклонения глагола-связки होना होना «быть»

П о в е л и т е л ь н о е   н а к л о н е н и е

Форма 2 л. ед ч равна основе глагола Окончание 2 л. мн. ч -ओ -о, напр कर кар «делай», खा к^ха «ешь», करो каро «делайте», खाओ к^хао «ёшьте»

Первая форма употребляется только по отношению к близким или при невежливом обращении Вторая форма нейтральна.

Вежливые формы повелительного наклонения образуются с помощью окончаний -इये -ийэ (настоящее время), -इयेगा -ийэгā (будущее время) Вежливые формы соотносятся с местоимением आप् āp «вы», являясь обычной формой вежливости в разговоре образованных лиц Употребляются в значении ед и мн числа, напр .

चलिये чалийэ «идите, пожалуйста»

खाइये к^хаййэ «кушайте, пожалуйста»

Формы с окончаниями -इयो ийо, -इयोगे -ийогэ, соотносительные с местоимением तुम् тум, устарели

Вежливые формы повелительного наклонения глаголов होना होना «быть», करना кар'на «делать», लेना лэна «брать», देना дэна «давать», पीना пйна «пить» образуются неправильно होजिये ходжийэ, कीजिये киджийэ, लीजियе лйджийэ, दीजिये дйджийэ, पीजियе пйджийэ

Для выражения настойчивой просьбы или приказа в форме констатации необходимости совершения действия употребляется инфинитив, напр

कल यहाँ आना कал йах^аā ānā «завтра обязательно приходите сюда»

भविष्य मे ऐसा कभी न करना б^хавишй' мэ аэсā каб^хи на кар'на «в будущем никогда не следует так поступать»

रोना मत रона мат «не надо плакать»

Косвенное приказание, пожелание (1 л мн ч, 3 л) выражается простыми формами сослагательного наклонения, напр चाय पिये чāй пийэ «выпьём чāю», वह अदर आए вах андар āэ «пусть он войдет»

Сослагательное наклонение

Сослагательное наклонение выражает возможность совершения действия, а также пожелание, опасение, неопределенность, предположительность, нереальность. Простые формы имеют следующие окончания:

Единственное число

Множественное число

1 л -ऊँ -ū̃ 2 л -ए -э 3 л -ए -э 1 л -एँ -ě 2 л -ओ -о 3 л -एँ -ě

Если основа глагола оканчивается на гласный, то между ним и окончанием обычно появляется сонант य й или (реже) व в, напр खाये к^хайэ «ты (он) поел бы», जाय джай «ты (он) пошел бы», जाये джайэ (также जायँ джайя) «мы (они) пошли бы», बोवे бовэ «ты (он) посеял бы». Не может быть эвфонического сонанта при сочетании -अ -ā основы с -ऊँ -ū̃ и -ओ -о, напр जाऊँ джайū̃ «я пошел бы», जाओ джао «вы пошли бы». Долгие ई и, ऊ ū основы сокращаются, если нет эвфонического व в, напр पियूँ пийū̃ «я пил бы» (पीना пина «пить»).

При спряжении глаголов देना дэнā «давать», लेना лэнā «брать» корневой ए э исчезает, окончания присоединяются непосредственно к согласному, напр -दूँ дū̃, लूँ лū̃, दे дэ

Глагол-связка होना хонā «быть» спрягается особым образом (см ниже стр. 1324)

Простое будущее время изъявительного наклонения

Формы простого будущего времени образуются присоединением к простым формам сослагательного наклонения частицы -ग -gā, изменяющенся по родам и числам

Единственное число

मैं करूँगा, करूँगी माँ करूँगā, करूँगी «я сделаю»

तू करेगा, करेगी तू करेगā, करेगी «ты сделаешь»

वह करेगा, करेगी वह करेगā, करेगी «он, она сделает»

Множественное число

हम करेगे, करेगी हम करेगэ, करेगी «мы сделаем»
 तुम करोगे, करोगी तुम карогэ, карогі «вы сделаете»
 वे करेगे, करेगी वे карेगэ, карेगी «они́ делают»

Спряжение глагола-связки

Изъявительное наклонение					Сослагательное наклонение	
			Предположительное наклонение			
Лицо	Настоящее время		Будущее время			
	Ед ч	Мн ч	Ед. ч	Мн ч	Ед ч	Мн ч.
1.	हूँ खू	हैं खाэ	हूंगा (-गी) खूंगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हों खō	हो खō
2	है खाэ	हो खो	होगा (-गी) खोगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हो खो	हो खो
3	है खाэ	हैं खाэ	होगा (-गी) खोगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हो खो	हो खō

Повелительное наклонение तू हो तु खो, तुम हो тум खो, आप होजिये
 आप ходжийэ

Для образования прошедших времен изъявительного наклонения употребляется связка था त^ха, изменяющаяся только по родам и числам मैं, तू, वह था (थी) маэ, तु, वह त^ха (त^хि) «я, ты, он(-а) был(-а)», हम, तुम, वे थे (थी) хам, тум, वे त^хэ (त^хि) «мы, вы, они́ были»

Форма прошедшего совершенного времени совпадает с причастием совершенного вида हुआ хуа, отличается только окончание
 ж р мн ч (-इ -ि)

Связка условного наклонения совпадает с причастием несовершенного вида (отличается только окончание ж р мн ч -ई -ी)

Формы, образованные от причастий

Формы причастного образования состоят либо из одного причастия, либо из причастия и связки

И з ъ я в и т е л ь н о е н а к л о н е н и е

1 Настоящее общее время образуется сочетанием причастия несовершенного вида спрягаемого глагола со связкой настоящего времени, напр

हम हिंदी पढ़ते हैं хам хиндī пар^хтэ хāэ «мы изучаем хинди»

Как и в русском языке, оно имеет значения 1) обычности действия, непрерывности его в настоящее время в широком смысле (выражает также так называемые «общие истины»), 2) ближайшего будущего, 3) исторического настоящего (прошрое действие представляется рассказчиком как настоящее)

Настоящее общее время может выражать действие, как процесс, происходящий в настоящем момент. Однако это значение преимущественно передается сочетанием простого деепричастия смыслового глагола с причастием совершенного вида глагола रहना рах'на «оставаться», «пребывать» и связкой настоящего времени, напр

हम हिंदी पढ़ रहे हैं хам хиндī пар^х рахэ хāэ «мы занимаемся хинди» (в настоящий момент)

Это сочетание можно назвать формой настоящего продолженного времени

2 Настоящее совершенное (перфект) состоит из причастия совершенного вида и связки настоящего времени, напр

वह आया है вах айā хāэ «он пришел» (и находится здесь)

Перфект выражает действие, законченное к настоящему времени, но продолжающееся в своих результатах

3 Прошедшее несовершенное время состоит из причастия несовершенного вида спрягаемого глагола и связки прошедшего времени, напр

वह काम करता था вах кām кар'тā т^хā «он работал»

В случае необходимости подчеркнуть протекание действия в определенный момент в прошлом употребляется специальная продолженная форма, состоящая из простого деепричастия спрягаемого глагола, причастия रहा राхā и связки прошедшего времени, напр.:

वह जा रहा था वाх джā рахā त^१ā «он шел».

П р и м е ч а н и е Также образуются и продолженные формы других наклонений Сочетание कर रहा (रही, रहे) кар рахā (рахй, рахэ), соответствует причастию несовершенного вида, которое им и заменяется, напр. कर रहा हो кар рахā хо «делал бы» (в конкретный момент)

4. **Предпрошедшее время** образуется сочетанием причастия совершенного вида и связки прошедшего времени, напр

आप कहाँ गये थे? āp кахā гайэ т^१э? «куда вы ходили?»

Эта форма выражает законченность действия до определённого момента (или действия) в прошлом, а также подчеркивает отдалённость действия от настоящего момента, принадлежность его к истекшему отрезку времени, напр, к прошлому году, вчерашнему дню, утру (если сейчас день или вечер) и т п В русском языке эти значения часто выражаются формами прошедшего времени глаголов несовершенного вида «ходил», «читал» и т п (раньше, давно)

5. **Прошедшее совершенное время (претерит)** Так как форма претерита состоит из причастия совершенного вида (वह बोला वाх болā «он сказал»), то действие представляется законченным безотносительно ко времени его совершения Обычно претерит выражает простое однократное действие, но в некоторых случаях также действие, состоящее из суммы единичных однородных актов, напр

उस ने हर जगह भीख माँगी उस ने хар джагах б^१ик^१ маँगी «он просил милостыню повсюду»

Предположительное наклонение

Формы предположительного наклонения служат для выражения максимальной вероятности совершения действия

1 Н е с о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия несовершенного вида со связкой предположительного наклонения (равной связке будущего времени изъявительного наклонения), напр

वह जानता होगा वाह् दज्जान'тā хогā «он, должно быть, знает».

Несовершенная форма обозначает незаконченное действие, предполагаемое с наибольшей степенью вероятности

2 С о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия совершенного вида со связкой предположительного наклонения, напр.:

वह आया होगा वाह् āyā хогā «он, по-видимому, пришёл»

Совершенная форма выражает предположение, умозаключение, относящееся к законченному действию

П р и м е ч а н и е Грамматики хинди отмечают возможность употребления вышеуказанных форм в значении будущего несовершенного и будущего совершенного времени изъявительного наклонения

С о с л а г а т е л ь н о е н а к л о н е н и е

1 Н е с о в е р ш е н н а я ф о р м а состоит из причастия несовершенного вида и связки сослагательного наклонения, напр

वह खाना खाता हो वाх k'ānā k'ātā хо «он кúшал бы» (в определенных момент), «он, мóжет быть, ест»

Несовершенная форма выражает возможность совершения действия, представляемого в процессе его протекания, напр

अगर हम सोते हो तो अदर न आना अगर хам сотэ хō то андар на ānā «если мы бúдем спать, не входите»

2 С о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия совершенного вида со связкой сослагательного наклонения, напр

वह आया हो वाह् āyā хо «он, может быть, пришёл»

Совершенная форма обозначает законченное действие, которое представляется возможным, другими словами, выражает возможность совершения законченного действия в прошлом, напр

अगर मुझ से कोई दोष हुआ हो तो क्षमा कीजिये अगर мудж^х сэ кой дош хуā хо то кшамā киджийэ «простите, если я в чем-нибудь провинился»

Условное наклонение

Формы условного наклонения обозначают действие, которое могло бы совершиться, но не осуществилось в силу обстоятельств. В то время как сослагательное и предположительное наклонения выражают различные степени и оттенки возможности действия, условное наклонение предполагает невозможность действия, которое само по себе было бы вполне реально, если бы в действительности не произошло уже нечто такое, что исключает всякую возможность его осуществления. Эти формы обычно употребляются в условных предложениях или простых предложениях, выражающих неосуществимое желание, сожаление.

1 Общая форма совпадает с причастием несовершенного вида, напр

अगर वह यहाँ आता तो बहुत अच्छा होता अगर वाँ याँहँ आता तो बाँहँ
अचँहँ хотा «если бы он пришел сюда, то было бы очень хорошо»
(но он не пришел или не придет)

मेरा लडका भी इतना ही बडा होता मेरा लार'का बँहि नग'नाँ हि बारँ хотा
«и мой мальчик был бы такой же большой» (если бы был жив)

आता तो जरूर, परतु इस समय मेरी तबीयत ठीक नही आता तो जरूर,
परंतु इस समय मेरी तबीयत ठीक नाँहि «я бы непременно приехал,
но сейчас я нездоров»

2 Несовершенная форма состоит из причастия несовершенного вида и связки условного наклонения. Представляет действие как процесс, происходящий в конкретный момент, напр

अगर वह उस समय काम करता होता तो यह मालूम न हो जाता अगर वाँ
उस समय काम करता होता तो याँ मालूम नाँ हो जाता «если бы он в то
время работал (был занят работой), то не узнал бы об этом»

3 Совершенная форма состоит из причастия совершенного вида со связкой условного наклонения, напр

मे चाहता हूँ कि उस को न देखा होता माँ चाँहँता हँ कि उस को नाँ देखा
होता «я хотел бы не видеть его» (но, к сожалению, увидел)

अगर वह आया होता. . अगर वाँ आँयाँ хотा «если бы он уже пришел»

СТРАДАТЕЛЬНЫЙ ЗАЛОГ

Формы страдательного залога образуются от переходных глаголов сочетанием причастия совершенного вида спрягаемого глагола с формами служебного глагола जाना джāṇā «идти», напр

पढ़ा जाना пар'ā джāṇā «читаться»

देखा जाना дэк'ā джāṇā «быть видимым»

पुस्तक लिखी जाती है пустак лик'я джāṭи хāэ «кни́га пи́шется».

Кроме обычных причастий совершенного вида переходных глаголов, имеющих страдательное значение — लिखा लिx'ā (простое) и लिखा हुआ лик'ā хуā (сложное) — существует также сложное причастие типа लिखा गया лик'ā гайā «написанный». И м я д е я т е л я страдательного залога लिखा जानेवाला лик'ā джāṇэ вāлā «пи́шущийся», п р и ч а с т и е н а м е р е н и я — «которому предсто́ит быть напи́санным»

ОБРАЗОВАНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ГЛАГОЛЬНЫХ ОСНОВ

В языке хинди, кроме непроезводных глаголов, имеется значительное количество производных от именных основ, образных слов и от глагольных основ

Способ образования глагольных основ от именных (напр हथियाना хат'ийāṇā «приби́рать к рука́м» от हाथ хāт' «рука́», खरीदना харй́д'нā «покупáть» от иранского खरी́д харй́д «поку́пка», विचारना вичāр'нā «дúмать», «рзмышл́ять» от санскритского विचार вичāр «мысль») в современном литературном языке непродуктивен

От звукоподражательных и других образных слов глагольные основы образуются главным образом с помощью суффиксов -क -к и -आ -ā (последний присоединяется к удвоенному звуковому комплексу), напр

खटकना к'атак'нā, खटखटाना к'ат'к'атāṇā «стучáть» (खटखट к'ат-к'ат «тук-тук», ж «стук»).

Образование переходных и каузативных (понудительных) глаголов

1. От некоторой части непереходных глаголов образуются переходные путем изменения корневого гласного. Корневому гласному अ а непереходной основы соответствует आ ā

переходной, ई й, इ и соответствует ए э; ऊ у, उ у соответствует ओ о, напр.

छपना च^хап'нā «печáтаться»
 दीखना дйк^х'нā «быть вйдимым»
 फिरना प^хир'нā «поворáчиваться»
 मुडना мур'нā «изгибáться»
 सूखना сук^х'нā «высыхáть»,
 «впй́тываться»

छापना च^хāп'нā «печáтать»
 देखना дэк^х'нā «вйдеть»
 फेरना प^хэр'нā «поворáчивать»
 मोडना мор'нā «сгибáть»
 सोखना сок^х'нā «впй́гывать»

Трехсложные основы¹ со звуком अ а во втором слоге заменяют его आ ā, первый же слог остается без изменения, напр.

निकलना निकал'нā «появля́ть-
 ся», «выходй́ть»

निकालना निकāл'нā «извлекáть»,
 «выгоня́ть»

बिगडना бигар'нā «пóртиться»

बिगाडना бигār'нā «пóртить»

Основы нескольких переходных глаголов отличаются от непереходных не только гласным, но и следующим за ним согласным, напр

छूटना च^хут'нā «освобожда́ться»,
 «пуска́ться»

छोडना ч^хор'нā «оставля́ть», «от-
 пуска́ть»

फूटना प^хут'нā «разбивáться»,
 «ло́паться»

फोडना प^хор'нā «разбивáть»

फटना प^хат'нā «рвáться»

फाडना प^хār'нā «рвать».

Глаголу टूटना тūt'нā «ломáться» соответствует तोडना тор'нā «ломáть»

2 Наиболее распространенным способом образования производных глагольных основ является присоединение к первоначальной основе морфем 1) -आ- -ā-, -ला- -lā-, 2) -वा- -vā-, -लवा- -l'vā-. Первые, в зависимости от значения первичной основы, образуют переходные глаголы и каузативы первой степени, вторые — каузативы первой и второй степени

С гласным корня происходят следующие изменения अ ā сокращается или переходит в इ и, ई й, ऊ у переходят в соответствующие краткие, ए э переходит в इ и, ओ о переходит в उ у Дифтонг ऐ аэ переходит в इ и или остается без изменения

¹ Следует помнить, что основы типа निकल- никал-, बिगड- бигар- являются трёхсложными (см Очерк фонетики языка хинди)

Суффиксы -ला- -लā-, -लवा- -ल'вā- присоединяются ко всем простым основам, оканчивающимся на долгий гласный (исключение — लिवाना ливāнā «брать через посредство кого-либо») и к некоторым другим основам

Неправильно образуются переходные глаголы भिगोना б^хигонā «мо-
чать» (भीगना б^хиг'нā «мокнуть») и डूबोना дубонā «погружать», «то-
пить» (डूबना дуб'нā «погружаться», «тонуть»)

Непереходный глагол	Переходный глагол	Каузативный глагол
मरना мар'нā «умирáть» निकलना никал'нā «появля́ться», «выходи́ть»	मारना ма́р'нā «убивáть», «бить» निकालना ника́л'нā «извлека́ть», «выгоня́ть» खाना к ^х ānā «есть» मिलाना милānā «соединя́ть» फेरना п ^х эр'нā «поворáчивать» फिराना п ^х ирānā «поворáчивать», «возвращáть» सीखना сйк ^х 'нā «изучáть»	I степени II степени मरवाना мар'вānā निकलवाना никал'вānā खिलाना खिलवाना к ^х илānā к ^х ил'вānā «корми́ть» मिलवाना мил'вānā फिरवाना п ^х ир'वānā सिखाना सिखवाना сик ^х 'ānā сик ^х 'вānā «обуча́ть»

Продолжение

Непереходный глагол	Переходный глагол	Каузативный глагол	
		I степени	II степени
	देना дэна «дава́ть» दिलाना дилānā «передава́ть», «вручать»	दिलाना дилānā	दिलवाना дил'вānā
बैठना баэт ^x 'nā «сади́ться», «сиде́ть»	बिठाना бит ^x ānā, बैठाना баэт'ānā (बिठलाना бит ^x 'lānā, बैठलाना баэт ^x 'lānā) «сажа́ть»	बिठवाना бит' ^x вānā बैठवाना баэт ^x 'вānā (बिठलवाना бит ^x ал'вānā)	
खुलना к ^x ул'nā «открыва́ться»	खोलना к ^x ол'nā «открыва́ть»	खुलवाना к ^x ул'вānā	
बुझना будж ^x 'nā «гасну́ть»	बुझाना будж ^x ānā «гаси́ть»	बुझवाना будж ^x 'вānā	
सोना сонā «спать»	सुलाना сулānā «укла́дывать спать», «усыпля́ть»	सुलवाना сул'вānā	
दौडना даор'nā «бежа́ть»	दौडाना даорānā «гнать»	दौडवाना даор'вānā	

Основные значения каузативных глаголов

1 Каузатив первой степени означает, что действие, выраженное основой простого глагола, совершается не непосредственно субъектом глагола, а через посредство другого лица. При этом субъект может быть только инициатором действия (लिखाना *лик^ханā* «поручить написать», «заставить написать»), может в той или иной степени участвовать в самом действии наряду с непосредственным исполнителем (खिलाना *к^хиланā* «давать есть», «кормить» может означать не только «попросить съесть» или «разрешить съесть», но и помогать действием или заставлять силой)

В отдельных случаях каузатив может иметь возвратно-пассивное значение, напр कहाना *ка^ханā* (*уст.*), कहलाना *ка^хл^нанā* «называться» (कहना *ка^хнā* «говорить», «называть»), अपनी छाती पर मूँग दलवाना *ап^ни ч^хāti пар м^уг дал^ванā* «терпеть жестокое обращение» (किसी की छाती पर मूँग दलना *кис^и к^и ч^хāti пар м^уг дал^нā* «мучить, терзать когб-л», *бука* «толочь бобы на чьей-л груди»)

Некоторые каузативные по форме глаголы значительно отделились лексически от исходных форм, напр

मँगवाना *мāг^ванā* «заказывать» बुलाना *бул^нанā* «звать» (बोलना *бол^нā* «говорить»)
(मँगना *мāг^нā* «просить», «требовать»)

2 Каузатив второй степени означает, что в процессе, кроме субъекта-инициатора, участвует последовательно не менее двух лиц, напр खिलवाना *к^хил^ванā* «накормить с помощью другого лица» (субъект просит или заставляет одно лицо побудить другое лицо есть)

Название непосредственного исполнителя действия выступает с послелогом से *сэ* «через», «посредством» или (при глаголах типа «кормить», «обучать») с послелогом को *ко*. Объект каузативного глагола имеет ту же форму, что и при соответствующем переходном глаголе.

Примечание Глагол предложении «я сфотографировался», «я сшил пальто у портного» и т. п. переводится на хинди каузативным глаголом с суффиксом -वा- *-вā-* (-लवा- *-л^вā-*), напр वह सुनार से गहना बनवायेगा *вах сунār сэ гā^хнā бан^в-вāйэгā* «он закажет украшения ювелиру»

СЛОЖНЫЕ ГЛАГОЛЫ

СЛОЖНО-ОТЫМЁННЫЕ ГЛАГОЛЫ

Образование сложно-отыменных глаголов — чрезвычайно продуктивный способ производства новых глаголов от 'имён существительных и прилагательных, в основном санскритских и иноязычного происхождения. Эти глаголы образуются присоединением к имени форм служебных глаголов, главным образом करना кар'нā «дѣлать» и होना хонā «быть», напр

तैयार करना таэйār кар'нā «готовить», तैयार होना таэйār хонā «готовиться», «быть готовым» (तैयार таэйār арабско-иранское «готовый»)

स्वीकार करना свйкār кар'нā «принимать», «соглашаться» (स्वीकार свйкār санскритское «принятие», «согласие»)

खरीद करना харйд кар'нā «покупать» (खरीद харйд иранское «покупка»)

Так же образуются сложные глаголы от глаголов английского языка, напр

पास करना пās кар'нā «сдавать (экзамены)» (от английского to pass)

फिट करना фит кар'нā «подготавливать», «приноравливать» (от английского to fit)

Помимо указанных сложно-отыменных глаголов в языке хинди широко распространены также сочетания имени существительного с глаголами करना кар'нā «дѣлать», रखना рак^х'нā «держать», «помещать» и другими, в которых имя сохраняет некоторую долю самостоятельности. Это выражается в управлении с помощью послелогов का कā, को ко (в значении дательного падежа), से сē, मे мē, पर пар и в согласовании служебного глагола в объектной конструкции с именем существительным, с которым он сочетается, а не с действительным объектом. Таковы, напр, сочетания की रक्षा करना кй ракшā кар'нā «охранять», «защищать», से इनकार करना сē ин'кār кар'нā «отрицать»

СЛОЖНЫЕ ГЛАГОЛЬНЫЕ ОБРАЗОВАНИЯ

В языке хинди широко распространены сочетания форм двух глаголов, из которых первый (главный) выражает конкретное лексическое значение всего сложного целого, второй же (образующий), утрачивая

в той или иной степени свое лексическое значение, вносит лишь добавочные значения и оттенки значений (оттенки качественной и количественной характеристики действия, оттенки залоговых значений, модальные значения)

Сочетания с формой главного глагола, равной основе

(Исторически — деепричастие и инфинитив)

Потенциальные глаголы

Потенциальные глаголы состоят из основы главного глагола и форм образующего глагола सकना सक'нā «мочь» (отдельно не употребляется), पाना pānā (основное значение «получать»), напр .

मै यह नही कर सकता माँ याँ नाँ कर सक'तā «я не могу этого сделать»

मै उसे देख पाया माँ उस दक^x पाँया «я смог его увидеть»

Глагол पाना pānā служит преимущественно для выражения объективной возможности.

Комплетивные глаголы

Комплетивные глаголы образуются с помощью глагола चुकना чук'нā (отдельно не употребляется), напр

मै यह काम कर चुका हूँ माँ याँ काम कर चुकाँ हूँ «я окончил эту работу».

Здесь глагол चुकना чук'нā усиливает значение законченности действия, выраженное временной формой В русском языке к нему приближается по значению наречие «ужё»

Интенсивные глаголы

Интенсивные глаголы характерны уточнением способа самого действия или его субъективного восприятия Значения образующих глаголов можно сравнить с лексическими значениями глагольных приставок русского языка

Компоненты интенсивных глаголов, как правило, должны быть оба переходны или оба непереходны Из непереходных образующих к переходным глаголам может присоединяться главным образом глагол जाना джānā «идти», «уходить»

Основные образующие глаголы

1 आना ānā «приходить», 2 जाना джānā «идти», «уходить» В сочетании с глаголами движения показывают реальное направление, с другими — направление в переносном смысле, напр

लौट आना лаот ānā «возвращаться» (сюда)

लौट जाना лаот джānā «возвращаться» (в другое место)

निकल आना никал ānā «выходить», «появляться»

निकल जाना никал джānā «выходить» (в направлении от воспринимающего лица)

Глагол जाना джānā с глаголами состояния подчеркивает интенсивность и полноту перехода в это состояние, напр

हो जाना хо джānā «стать»

बदल जाना бадал джānā «измениться»

सूख जाना сук^х джānā «высохнуть»

मर जाना мар джānā «умереть»

Сочетания с образующими глаголами 3 लेना лэнā «брать», 4 देना дэнā «давать» выражают залоговые значения Глагол लेना лэнā показывает, что действие совершается в сфере субъекта, в его интересах, глагол देना дэнā подчеркивает, что действие совершается в интересах другого лица, или усиливает значение направленности действия на объект, напр •

निकाल लेना никāl лэнā «вытащить» (себе)

निकाल देना никāl дэнā а) «вытащить» (для другого), б) «выгнать»

बनवा लेना бан'вā лэнā «заказать» (для себя)

बनवा देना бан'вā дэнā «заказать» (для другого)

5 रखना рак^хнā «держатъ», «сохранять» и 6 छोड़ना ч^хор'нā «оставлять» Первый глагол показывает заинтересованность в сохранении результата действия, второй — полноту проявления действия, а также сообщает значение «освобождения» после окончания действия, напр

लिख रखना лик^х рак^хнā «записать» (с тем, чтобы сохранить)

लिख छोड़ना лик^х ч^хор'нā «написать» (и отделаться)

पढ़ रखना пар^х рак^хнā «прочитать» (и усвоить)

दे छोड़ना дэ ч^хор'нā «отдать» (и отвязаться)

7 Глагол डालना दाल'ना «бросать», «сыпать» обычно сочетается с глаголами, выражающими понятие разделения, разрушения, и подчеркивает это значение, напр

काट डालना काट दाल'ना «отрѣзать», «откусить»
तोड़ डालना तोड़ दाल'ना «разорвать», «разломать»
मार डालना मार दाल'ना «убить»

Глагол придает также значение внезапности, напр

कह डालना कह दाल'ना «брыкнуть», «неожиданно сказать»

8 Глагол पडना пар'ना сообщает значение неожиданности действия. Сочетания с ним часто обозначают действия отрицательного характера (неожиданное наступление неприятного события и т. п.), напр

हँस पडना हँस пар'ना «рассмеяться»
आ पडना आ пар'ना «свалиться как снег на голову»
टूट पडना टूट пар'ना «наброситься»

Сочетания глагола पडना пар'ना с основами глаголов जानना дж'ан'на «знать», सुनना сун'на «слышать» и देखना дэк'на «видеть» имеют значение пассивного состояния «казаться», «слышаться», «попадаться на глаза»

9 Глагол उठना ут'на «вставать» придает значение внезапности, необусловленности действия, напр

रो उठना रो ут'на «разрыдаться»
बोल उठना бол ут'на «внезапно заговорить», «выпалить», «брыкнуть»

10 Глагол बैठना баэт'на «садиться» сообщает значение полного раскрытия действия, иногда внезапности, напр

खो बैठना खो баэт'на «погубить», «окончательно потерять»
कह बैठना कह баэт'на «неожиданно дерзко высказаться»

Сочетания с причастием несовершенного вида главного глагола

Образующие глаголы этих сочетаний подчеркивают длительность действия, выражаемого причастием несовершенного вида

1 Глаголы длительного вида Образующий глагол रहना рах'на подчеркивает длительность действия, напр

वह पढ़ता रहता है वह пар'ता рах'ता है «он продолж'ает читать», «он все еще читает»

बेचारी रोती रही бэ-чāри ротй рахй «бедняжка продол-
жала пла́кать»

2. Глаголы дл и т е л ь н о - п р о г р е с с и в н о г о в и д а Образующие глаголы — जाना джānā «идти», «уходить», आना ānā «приходить», चला जाना чалā джānā «уходить» Образующие глаголы подчёркивают непрерывное, неуклонное развитие действия При этом глагол जाना джānā дополнительно показывает, что процесс устремлен вперед, в будущее (т. е. как бы «идет» или «уходит» от нас) Глагол आना ānā подчеркивает, что действие неизменно продолжалось до настоящего времени (т. е. как бы «приблизилось» к нам из прошлого) Сочетание चला जाना чалā джānā отличается от глагола जाना джānā несколько большей выразительностью, напр

वह लिखता जाता है वाख лик^xтā джāтā хаэ «он все пи́шет и пи́шет»

उन की संख्या बढ़ती चली जाती है ун кй санк^xйā бар^xти чалй джāтй хāэ «числó их неуклóнно растёт»

हम यह बचपन से देखते आये है хам йах бач-пан сэ дэк^xтэ айэ хāэ «мы наблюдаём это с детства»

Глаголы дл и т е л ь н о - п р о г р е с с и в н о г о в и д а часто выступают в п р о д о л ж е н н о й ф о р м е, чем выражается более конкретная соотнесённость процесса с определенным моментом, напр

उन के सबध दृढ़ होते चले जा रहे है ун кэ самбанд^x дрир^x хотэ чалэ джā рахэ хāэ «связи между ними все крепнут и крепнут»

Сочетание причастия совершенного вида с образующим

глаголом जाना джānā

Сочетание употребляется в отрицательных предложениях Оно выражает субъективную невозможность совершения действия Субъект выступает с послелогом से сэ «от», напр

मुझ से यह नही देखा जाता मुдж^x сэ йах нахй дэк^xā джāтā «я не могу́ этого видеть»

उस से न रहा गया ус сэ на рахā гайā «он не стерпéл», букв «не смог остáться» (в прежнем состоянии)

Сочетания с главным глаголом в виде неизменяемого
глагольного имени

1 Многократные глаголы представляют сочетание неизменяемого глагольного имени (сходного с причастием совершенного вида) с образующим глаголом करना кар'нā «дѣлать» Эти сочетания выражают обычность, регулярность, повторность действия, напр

रात को वे गाने गाया करते हैं rāt ko vē gānē gāyā kar'tē
ḥāḥ «по вечерāм онѣ поѣют пѣсни»

वह मेरे पास आया करती थी vāḥ mērē pās āyā kar'tī t'hi
«онā љживала ко мне»

2 Глаголы намерения представляют сочетание неизменяемого глагольного имени с глаголом चाहना чāḥ'нā «хотѣть» (как в своем прямом значении, так и для выражения готовности к немедленному действию), напр

गाड़ी आया चाहती है gārī āyā chāḥ'tī ḥāḥ «поезд вот-вот
подойдет».

Примечание Это значение выражается обычно причастием намерения или инфинитивом с послелогом को ко, напр.
वह जाने को था कि. vāḥ dajānē ko t'ā ki «он вот-вот дол-
жен был уйтѣ, как вдруг »

Сочетания с инфинитивом в косвенном падеже

1 Сочетание инфинитива в косвенном падеже с глаголом लगना лаг'нā «быть приложенным», «прикасāтьсѣ» имеет начинательное значение, напр

वह काम करने लगा vāḥ kām kar'nē lagā «он начал рабо-
тагъ»

लड़की रोने लगी lar'ki ronē lagī «дѣвочка заплакала»

2 Глагол पाना pānā «получāть» сообщает значение объективной возможности, напр :

वह मुझे न देखने पाया vāḥ mujhē na dēk'nē pāyā «он
не смог (не получил возможности, не успел) меня увидеть»

Глагол पाना pānā выступает в этом случае как непереходный

3 Глагол देना дэнā «давать» употребляется в переносном значении «предоставлять возможность», «допускать», напр

कम होने देना कम होने दэнā «позволять уменьшаться»

रहने देना राख'ने दэнā «оставлять»

ПОВТОРЕНИЕ ГЛАГОЛЬНЫХ ФОРМ

1 Повторение деепричастия выражает прерывное действие (действие, состоящее из многих однородных актов, разделённых во времени или пространстве), напр.

देख देखकर दэк'-дэк'кар «посматривая»

रो रोकरो-रोकार «все время принимаясь плакать»

चाय पुडियो और बडलो मे भर भरके बाजारो मे भेजी जाती है
чай пурийō аор банд'лō мē б'ар-б'ар'кэ бāзārō мē б'эджди
джāтйī хāэ «чай упаковывают в пачки и тюки и отправляют
на рынки»

2 Повторение причастия подчеркивает длительность непрерывного действия, напр.:

चलते चलते वे जगल तक पहुँचे चал'тэ-чал'тэ вэ джангал
так пах'учэ «шли онй, шли и дошли до леса»

काम करते करते वह थक गया काम кар'तэ-кар'तэ вах'т'ак
гайā «он работал, работал и устал» (устал от продолжитель-
ной работы)

3 Сочетание двух глагольных форм (главным образом, причастных), из которых вторая — производная от того же корня, что и первая, простая, выражает интенсивность и многообразие действия, напр

फिरते फिरते प'хир'тэ-प'хिरātэ «бродя туда-сюда»

सजा-सजाया सаджā-साджāйā «всячески разукрашенный»

धुला धुलाया д'ула-д'улайā «мытый-перемытый».

НАРЕЧИЕ

По морфологическим признакам наречия делятся на производные (не соотносительные с другими частями речи) и производные

НЕПРОИЗВОДНЫЕ НАРЕЧИЯ

К непроизводным наречиям хинди относятся простые местоименные наречия (см таблицу местоимений) и крайне немногочисленная группа других наречий, напр आज āдж «сегодня», «теперь», कल कал «завтра», «вчера», आजकल āдж-кал «в настоящее время», परसो пар'сō «послезавтра», «позавчера», तरसो тар'сō «два дня тому назад», «через два дня», नरसो нар'сō «три дня тому назад», «через три дня»

К этой группе относятся также заимствованные наречия (напр, иранское हमेशा хамэшā «всегда», आहिस्ता āхистā «медленно», санскритское प्रायः प्राйах «обычно», «большей частью», तुरत турант' «немедленно»), в том числе и такие, которые, будучи в языке-источнике морфологически прозрачными, разложимыми, на почве хинди не ощущаются как таковые (напр, арабское अलवत्ता ал'багтā «несомненно», санскритское अकस्मात् акасмāt «неожиданно»)

ПРОИЗВОДНЫЕ НАРЕЧИЯ

1 Большая группа наречий соотносительна с именами прилагательными. Неизменяемые прилагательные в обстоятельственной функции не меняют своей формы, напр

- बहुत бахут 1 «многой», 2 «много», «очень»
 अक्सर аксар 1 «многой», 2 «часто»
 ज्यादा зйāдā, अधिक ад'ик 1 «большой», 2 «больше»,
 ठीक т'як 1 «правильный», «точный», 2 «правильно»,
 «точно»
 सही сахй 1 «правильный», «истинный», 2 «верно», «хорошо», «ладно»
 पर्याप्त парйāпт' 1 «достаточный», 2 «достаточно»

При адвербиализации изменяемых прилагательных они либо остаются в форме прямого падежа мужского рода (अच्छा ачч'ā 1 «хороший», 2 «хорошо», बुरा бурā 1 «плохой», 2 «плохо»), либо (большей частью) принимают форму косвенного падежа (दाये दāйē «направо», बाये бāйē «налёво», पहले па'лэ «сперва», «сначала», धीरे-धीरे д'хирэ-д'хирэ «медленно», «тихо», धीमे-धीमे д'хмэ-д'хмэ «тихо»).

Так же образуются количественные наречия от порядковых числительных, напр दूसरे दूस'рэ «во-вторых», पाँचवे पाँच'वэ «в-пятых» и т. п.

2 Наречия от имен существительных образованы либо без изменения формы существительного (здесь часто подразумевается утраченный в процессе адвербиализации послелог), либо в выраженной форме косвенного падежа, напр आखिर āхир «наконец» (утрачен послелог मे mē), जल्दी джалдй «быстро» (से сэ), जबरदस्ती забар-дастй «на-сильно» (से сэ), सवेरे савэрэ «рано утром», तड़के тар'кэ «на рассвете», रोज роз «ежедневно»

3 Многочисленны адвербиальные повторы имен существительных, атрибутивные и предикативные сочетания, напр दिन दिन дин-дин «ежедневно», दिन दोपहर дин-до-пахар «среди бела дня», दिन चढ़े дин чар'э «поздно утром», पेट भर пэт-б'ар «досыта» (бука «наполнив живот»), आये दिन айэ дин «каждый день» и т. п.

4 Следует отметить наречия-деепричастия или наречия, образованные от других частей речи с помощью деепричастия, напр फिर प'ир «снова» («вернувшись»), मिलकर мил'кар «вместе», «совместно» («соединившись»), जान बूझकर джан буж'кар «сознательно», «намеренно» («зная-понимая»), खास करके хас кар'кэ, विशेष करके вишэш кар'кэ «особенно», एक एक करके эк-эк кар'кэ «по одному»

5 Многие наречия (главным образом, наречия места) представляют послелоги в абсолютном употреблении, напр पास पास «поблизости», «рядом», ऊपर उपар «наверху», सामने сām'нэ «вперед», «напротив» и т. п. К ним могут присоединяться простые послелоги, напр ऊपर को उपар ко «вверх», पीछे से пйч'э сэ «сзади» и т. п.

В хинди наиболее употребительны следующие санскритские суффиксы и слова-суффиксы, образующие наречия

-त -таḥ प्रथमतः прат'ам'таḥ «сперва», «сначала», «во-первых», विशेषतः вишэш'таḥ «особенно», व्यवहारतः вйав'хār'таḥ «практически», पूर्णतः пурн'таḥ «полностью», अशतः āш'таḥ «часычно».

-श -шаḥ शतशः шат'шаḥ «стократно», «сотнями», कोटिशः котишаḥ «десятки миллионов раз», शब्दशः шабд'шаḥ «дословно», अक्षरशः акшар'шаḥ «буквально», क्रमशः крам'шаḥ «последовательно»

-वत् -ват राजवत् рāдж-ват «как царь», «по-царски», बालवत् бāl-ват «по-детски»

-वश -ваш («сила») दुर्भाग्यवश дурб^аг^ай'-ваш «к несчастью», सयोगवश с^айог-ваш «случайно»

-पूर्वक -п^ур^вак (पूर्व п^ур^व «первыи», -क -к — суффикс, оформляющий сложные слова бахуврихи) ध्यानपूर्वक д^ай^ан-п^ур^вак «внимательно», मित्रतापूर्वक митр^ат^а-п^ур^вак «дружественно», «дружелюбно», शांतिपूर्वक ш^ан^ати-п^ур^вак «мирно»

Санскритский префикс-предлог प्रति прати- образует наречия प्रतिदिन прати-дин «ежедневно», प्रतिवर्ष прати варш' «ежегодно», प्रतिसप्ताह прати-сапт^ах' «еженедельно», प्रतिसेकंड прати-с^эканд' «каждую секунду» и т п

Из сложных наречий (авьяйибхава) в хинди употребительны наречия, в которых первым элементом является относительное наречие «как», напр यथेच्छ йат^ах^ач^а «по желанию», «сколько угодно», यथासंभव йат^ах^а-самб^ав «по мере возможности», यथाविधि йат^ах^а-вид^ах^аи «по правилам», «как следует» и т п

Некоторые способы перевода наречий русского языка

1 Наречие русского языка может переводиться именем существительным с послелогом से с^э, напр. क्रोध से क्रो^дх с^э «сердито», «гневно», सुख से сук^ах с^э «счастливо», गर्व से гар^в с^э «гордо»

2 Наречие русского языка может переводиться именем прилагательным со словами, обозначающими «образ», «способ», напр खास तौर पर х^ас таор пар «особенно», आम तौर पर ^ам таор пар «обычно», «вообще», ऐच्छिक तौर पर а^эч^ах^аик таор пар «добровольно», «факультативно», ऐतिहासिक ढंग से а^эти^ах^асик д^ах^анг' с^э «исторически», गुप्त रीति से гуп^т р^ай^ати с^э «скрытно», «тайно», विशेष रीति से виш^эш р^ай^ати с^э «особо», «специально».

К местоимениям и некоторым прилагательным присоединяется служебное слово तरह тарах, напр हर तरह хар тарах «всячески», अच्छी तरह ач^ах^ай^а тарах «хорошо», पूरी तरह п^ури тарах «полностью»

3 Наречие русского языка может переводиться именем существительным в атрибутивном сочетании со словами «образ», «способ» и т п. со сложными послелогам, образованными от указных слов, напр अधिकार के भाव से ад^ах^акар к^э б^ах^а с^э «известно», मिनाल के तौर पर мин^ал к^э таор пар «например»

4 Наречия русского языка могут переводиться деепричастием или прилагательным с деепричастием होकर 'хокар «став», напр ' चिढ़कर чир^x'кар «раздраженно», सशक होकर са-шанк' хокар «подозрительно», क्रोधान्वित होकर крод^xанвит хокар «злобно», «яростно»

ПОСЛЕЛОГИ

Послелогии языка хинди делятся на простые (или послелогии-частицы) и сложные (отыменные) послелогии (ср русское «вследствие», «в течение») В хинди употребляются также двойные или составные послелогии, состоящие из двух простых или сложного и простого послелогов (ср «из-под», «по-над»)

ПРОСТЫЕ ПОСЛЕЛОГИ

Простые послелогии соответствуют по функции падежным окончаниям и первичным предлогам русского языка

का क़а соответствует в основном окончанию родительного падежа. Это — атрибутивный послелог он показывает, что находящееся перед ним слово или словосочетание является определением к следующему за ним слову При помощи послелога का क़а определение согласуется с определяемым словом в роде, числе и падеже Перед существительным мужского рода единственного числа в прямом падеже послелог имеет форму का क़а, перед существительным мужского рода множественного числа в прямом падеже и существительным мужского рода единственного и множественного числа в косвенном и звательном падеже послелог имеет форму के कэ Перед существительным женского рода послелог имеет форму की кй, напр

बाप का घर बाп क़ा г^xар «дом отца»

लकड़ी के मकान лак'рй кэ макан «деревянные дома»

औसत कद के आदमी (आदमियो) को аосат кад кэ ад'мй (ад'мийё) ко «человеку (людям) среднего роста»

रात की गाड़ी (गाड़ियाँ, गाड़ियो मे) рат кй гāрй (гāрийā, гā-рийё мē) «ночной поезд» («ночные поезда», «в ночных поездах»)

घोड़े की ताकत г^xорэ кй тākат «лошадьяная сила»

को ко соответствует главным образом окончаниям русского датель-

ного и винительного падежей Послелог обозначает также цель, направление, напр.

किसी को देखना किय को दэк^λ'नā «видеть когó-либо»
 किसी को देना किय को дэнā «давать кому-либо»
 देखने को जाना दэк^x'नэ को джāнā «пойти посмотреть»
 जाने को कहना दजāनэ को काख'नā «велеть пойти»
 जगल को जाना джангал को джāнā «идти в лес» (в подобных случаях послелог обычно опускается)
 उत्तर को उत्तर को «к северу», «на север»

С послелогом को को выступает субъект долженствования, внутренне-го переживания, напр

उस को जाना है उस को दजāнā ख़ाэ «ему́ нужно уйти»
 उस को डर है उस को дар ख़ाэ «он бо́ится»

से сэ 1 Послелог соответствует творительному падежу, напр. हाथ से ख़ात^x сэ «руко́и», 2 Послелог имеет отделительное значение, напр :
 हाथ से ख़ात^x сэ «от руки́»

मे मэ соответствует главным образом предлогу «в» Указывает общее местоположение, направление внутрь, нахождение среди чего-либо, отношение к какой-либо мыслительной области, напр

कारख़ाने मे कār-хāнэ मэ «на фāбрике»
 लडकों मे лар'кō मэ «среди мāльчиков»
 डिब्बे मे आ बैठना दिббэ мэ ā баэт^x'нā «сесть в вагōн»
 अर्थशास्त्र मे अभिरुचि арт^x' шāстр' мэ аб'иручи «интерес к политэконóмии»

पर пар соответствует предлогу «на» в большинстве его значений, напр

मेज पर мэз пар «на столé», «на стол»
 कुरसी पर बैठना кур'сй пар баэт^x'нā «сидеть на стýле»
 रास्ते पर рāстэ пар «на дорóге»
 सरहद पर сар-хад пар «на грани́це»
 काम पर кām пар «на работе», «на рабóту»

Временное значение послелога — «по», «после», напр :

जाने पर दजāनэ пар «по ухóде», «пóсле ухóда»

तक так обозначает предел в пространстве и времени, логический предел, напр

नदी तक नदी так «до рек»

वारह वजे तक बाराх बादжэ гак «к двенадцати часам», «до двенадцати часов»

वचो से लेकर बूढो तक बачो сэ лэкар бур'о гак «от дегей до стариков»

ने नэ — послелог подлежащего при объектной и нейтральной конструкции предложения.

СЛОЖНЫЕ ПОСЛЕЛОГИ

Сложный послелог состоит из именной части и послелога का क़ा (в форме के कэ или की कй), с помощью которого именная часть связывается с обслуживаемым словом. Если именная часть сложного послелога соотносительна с существительным мужского рода, прилагательным (наречием), то употребляется форма के कэ, если именная часть образована от существительного женского рода, то употребляется форма की кй, напр.

के कारण कэ кăран «по причине» (कारण कăран м)

के बाहर कэ бāхар «вне», «из» (बाहर бāхар наречие «снаружи», «наружу»)

की जगह कй джагах «вместо» (जगह джагах ж)

В отдельных случаях (для выражения сравнения) употребляются сложные послелоги с простым послелогом से сэ, напр

के पूर्व कэ пŭрв', के पहले कэ пах'лэ «прежде», «до» — से पूर्व сэ пŭрв', से पहले сэ пах'лэ «раньше»

के आगे कэ āгэ «вперёд», «вперед» — से आगे сэ āгэ «дальше», «вперед»

Составные послелоги

Второй частью составных послелогов являются послелоги से сэ и तक так, напр

के पास से कэ пās сэ «от», «мимо» (के पास कэ пās «у», «к»)

के बाहर से कэ бāхар сэ «извне», «вдоль внешней стороны»

के अंदर तक क़े अंदार так «до внутреннего пространства»,
«до середины»

Примечания 1 Отдельные отыменные послелогои при соединяются непосредственно к обслуживаемому слову, напр रेल द्वारा ऱэл двārā «поездом» (возможно и с के क़े), सात बजे पर्यंत स़ात баджэ парйанг' «до семи часов», कुछ़ देर बाद क़ुच़ द़ेरा бад «через некоторое время», बहुत समय उपरांत बाहूत самай़ उप'ऱान्त' «спустя долгое время» (обычно с के क़е)

2 В функции послелогов выступают сочетания некоторых деепричастий с простыми послелогоми, напр से लेकर स़े лэкар «начиная от», से (मे, मे से) होकर स़े (म़े, म़े स़े) होкар «через», «сквозь», «по», को लेकर को लэкар «вместе с», को छोड़कर को च़ор'кар «крóме», «исключая», से बढ़कर स़े бар'кар «крóме», «свы́ше», абсолютное причастие हुए हूэ «тому́ назад».

Важнейшие отношения, выражаемые послелогоми

Пространственные отношения

а) Местоположение (обычно также направление на предмет).

मे म़े «в», «мéжду»

के अंदर क़े андар «внутри», «внутрь»

के भीतर क़े бйтар «внутри», «внутрь» (сквозь оболочку)

के बीच [मे] क़े бйч [म़े] «в середине», «мéжду»

के बीचो बीच क़े бйчō бйч «в самой середине», «как раз посредине»

के दरमियान क़े дар мийāн «посредине», «мéжду»

पर пар «на»

के ऊपर क़े ўпар «на», «над»

के नीचे क़े нйчэ «вниз», «вниз», «под»

[के] तले [क़े] талэ «под»

के आगे क़े āгэ «впереди», «вперед»

के सामने क़े сām'нэ «перед»

के पीछे क़े пйч'э «позади», «назад»

के बाहर क़े бā'ар «вне», «вовне»

के पास क़े пās «у», «близ», «к»

के हॉ कэ хã «у»	}	(только с названиями лиц или сообществ лиц)
के यहाँ कэ йахã «у»		
के नजदीक कэ наз'дйк	}	«вблизй», «неподалеку от», «к»
के करीब कэ карйб		
के समीप कэ самйп		
के निकट कэ निकат		
के पार कэ пार «по ту сторону», «на ту сторону»	}	«вокруг».
के परे कэ парэ «по ту сторону», «позадй»		
के आस-पास कэ ас пãс «около», «вокруг»		
के गिर्द कэ гирд'		
के इर्द-गिर्द कэ ирд'-гирд'	}	

В функции послелогов выступают адвербиализованные сочетания со словом ओर ор, तरफ тараф («сторонá»), напр

की एक तरफ कय़ेक तараф «по одну сторону»

के दोनो ओर कэ донò ор «по обе стороны»

के चारो ओर कэ чãрò ор «со всех сторон», «вокруг»

б) Направление в сторону предмета

की ओर (तरफ) कय़े ओर (तараफ)

की जानिव कय़े द्जãनिब

в) Направление от предмета

से सэ «от», «из»

मे से मẽ सэ «из»

के अंदर से कэ андар सэ «изнутри».

С послелогом से सэ сочетаются в основном все послелогич. групп а) и б)

г) Путь через что-либо (сквозь, по, мимо) выражается сочетанием послелогов групп а) и б) с से सэ и होकर хокар, напр

पुल पर से पुल пар सэ «через мост», «по мосту»

जगल से होकर द्जãंगल सэ хокар «через лес»

д) Предел

तक так «до»

पर्यंत парйãнт' «до»

के अंदर तक कэ андар так «до внúтренней чãсти»

С послелогом तक так сочетается большая часть послелогов групп а).

Временные отношения

а) Момент, отрезок времени

मे म॑ «в» (таком-то месяце, году и т п), «в течение»,
«за» (такой-то срок)

को को (при обозначении дня, части суток), напр शाम
को शाम को «вечером», शनिवार को शनि-वार को «в субботу»
के लिये क॑ लिय॑ «на» (срок)

б) Предшествование

के (से) पहले क॑ (स॑) पह'ल॑ «до»

के (से) पूर्व क॑ (स॑) पू'र्व «до»

в) Следование во времени.

[के] बाद [क॑] बा॑द «после», «спустя»

के पश्चात् क॑ पश्चा॑त् «после», «спустя»

के उपरात् क॑ उप'रा॑त् «спустя»

г) Исходный момент

से स॑ «с»

से लेकर स॑ लेकर «начиная с»

д) Предел

तक так «до»

पर्यन्त पर्या॑न्त' «до»

Примечание तीन हफ्ते से तिन हा॑फ॒ते स॑ «вот уже три
недели как» или «в течение трех недель» (продолжается, про-
должалось действие), तीन हफ्ते तक तिन हा॑फ॒ते так «в течение
трех недель» (продолжится, продолжалось), तीन हफ्ते मे तिन
हा॑फ॒ते म॑ «через (за) три недели» (совершится, совершилось)

Различные абстрактные отношения

а) Общее отношение, связь

के सबध मे क॑ самбान्ध' म॑ «в связи», «в отношении»

б) Логический предмет, содержание

पर пар «по» («л॑екции по » и т п)'

के बारे मे क॑ ба॑ре म॑ «о», «относительно»

के विषय मे क॑ ви॑шай म॑ «о», «относительно»

в) Общее отношение к объекту

के प्रति क॑ प्र॒ति «по отноше́нию к»

г) Объект чувств.

पर॑ पर (доверие, милость, гнев)

से॑ स॒ (любовь, ненависть, страх, презрение)

के प्रति क॑ प्र॒ति «по отноше́нию к»

д) Лицо-объект речи

को॑ को (объяснять, приказывать)

से॑ स॒ (говорить, просить)

е) Субъект переживаний (лицо, у которого есть какое-либо чувство)

को॑ को

ж) Сфера деятельности, интересов и т. п.

मे॑ म॒

з) Отношения подчинения

के अधीन॑ क॒ अधीन «в подчинёнии», «под вла́стью», «согласно»

के मातहत॑ क॒ मा-ताहत «в подчинёнии», «под вла́стью»,
«согласно»

के अतर्गत॑ क॒ अतर्गत «при», «в усло́виях»

и) Причинно-следственные отношения

से॑ स॒ «от», «из-за»

के पीछे॑ क॒ पीच'э «из-за»

के कारण॑ क॒ कार॒न «по причі́не»

की वजह॑ से॑ की॒ ваджах॑ स॒ «по причі́не»

की बद्दौलत॑ की॒ ба-даолат «благодаря́»

के फलस्वरूप॑ क॒ п'ал-сва-ру॒п «в результа́те»

के मारे॑ क॒ ма॒рэ «из-за», «от» (голода, жары и т. п.)

к) Цель, назначение

के लिये॑ क॒ лийэ॑ } «для», «ра́ди»
के वास्ते॑ क॒ ва॒стэ॑ }

л) Орудие, инструмент, посредство, способ

से॑ स॒ (общее значение)

की मदद॑ से॑ की॒ мадад॑ स॒ «с по́мощью»

[के] द्वारा॑ [क॒] दवा॒रा } «посре́дством»
के जरिये॑ क॒ зарийэ॑ }

के सहारे कॆ सा॒ख़रॆ «с по́мощью» (с названием реальной опоры)

के बल कॆ बल «на» (с названием части предмета, на кото-
рой он стоит, лежит и т. п.)

म) Сопровождение

के साथ कॆ सा॒त॒ «с», «вме́сте с»

को लेकर को लॆकार «с», «вме́сте с» (с названием лиц, не имеющих инициативы)

के संग कॆ संग' «с» (уст.)

समेत समॆत «с» (уст.)

न) Совместность, взаимность

के साथ कॆ सा॒त॒ «с»

से सॆ «с»

मे मॆ «ме́жду»

के बीच मे कॆ ब॒य॒ मॆ «ме́жду»

о) Соответствие

[के] अनुसार [कॆ] अनु॒स॒र «согласно»

के मुआफिक (मुवाफिक) कॆ मुा॒फिक (मुवा॒फिक) «согласно»

के मुताबिक कॆ मुता॒बिक «в соответствии с»

के पक्ष मे कॆ पक्ष' मॆ «в пользу», «за»

प) Противоположность

के खिलाफ कॆ खिला॒फ }
के विरुद्ध कॆ विरुद्ध' } «против»

के विपरीत कॆ विप'र॒त «в противополо́жность», «про́тив»

के प्रतिकूल कॆ प्रतिकू॒ल «вопреки»

पर भी पर ब॒य॒ «несмотря на» (только с инфинигивом)

के बावजूद कॆ बा॒-वादजूद «несмотря на»

р) Образ, способ, подобие

की तरह क॒य॒ तराх }
की भाँति क॒य॒ भाँति } «как», «подобно»
के तौर पर (से) कॆ ता॒र॒ पर (सॆ)
के ढग से कॆ द॒ख॒ंग' सॆ }
की मानद क॒य॒ माना॒न्द' «подобно»
के बराबर कॆ बार॒-ा॒-बार «как», «наравне с»

с) Сравнение:

से सэ «чем»	
की अपेक्षा क़ि अपेक्षा	} «по сравнёнию с»
की निस्वत क़ि निसबत	
के वनिस्वत क़े ба-नисбत	

т) Замена, замещение

के लिये क़े लийэ	} «за», «взамен»
के बदले क़े бад'лэ	
के एवज [मे] क़े एवाз [मэ]	«в обмен на»
की जगह क़ि द्वागाह	} «вместо»
के वजाय क़े ба-джай	
के स्थान पर क़े स्त'ान पर	

у) Исключение

के सिवा (सिवाय) क़े सिवा (सिवाय) «кроме», «исключая», «сверх»
 के अलावा क़े अलावा «кроме», «сверх»
 के अतिरिक्त क़े атирикт' «кроме», «сверх»

ф) Отсутствие

के बिना क़े бина «без»
 के बग़ैर क़े ба-гаэр «без»

ЧАСТИЦЫ

УТВЕРДИТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

हाँ ह़ा, जी джи, जी हाँ джи ह़ा Помещаются в начале утвердительного ответа Частица हाँ ह़ा наиболее употребительна, остальные выражают подчеркнутую вежливость.

В функции утвердительных частиц выступают также наречия ठीक тхик «точно», जरूर зарур «конечно» и некоторые другие

ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

न на, नहीं нахй, मत мат. न на соответствует русской частице «не», नहीं нахй соответствует «не» и «нет» Частица नहीं нахй употребляется главным образом при сказуемом, выраженном настоящим вре-

менем (несовершенным и совершенным) изъявительного наклонения, в других его временах она употребляется параллельно с न् на, मत मात — запретительная частица при глаголе повелительного наклонения или заменяющем его инфинитиве В остальных случаях употребляется частица न् на

ВОПРОСИТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

क्या क्हा подчеркивает вопросительный смысл всего предложения при отсутствии в нем вопросительных слов (соответствует частице «ли» в русском языке) Место частицы в самом начале или (реже) в конце предложения Иногда в разговорной речи употребляется также частица क्यों क्हा «что?», «как?», близкая по эмоциональной окраске к междометию (выражает недоумение, возмущение).

ЧАСТИЦЫ, ВЫДЕЛЯЮЩИЕ ИЛИ ВИДОИЗМЕНЯЮЩИЕ СМЫСЛ ОТДЕЛЬНЫХ СЛОВ В ПРЕДЛОЖЕНИИ

ही хй — определительно-усилительная и ограничительная частица Соответствует русским 1. «же», «именно», 2 «только», напр.

मैं ही जाऊंगा माँ ह्य द्जाऊँगा «пойдú именно я»

यह शिक्षक ही को मालूम है йах шикшак хй ко мálум хаэ «это известно только учíтелю»

मैं जाऊँ ही गा माँ द्जाऊँ ह्य गा «я пойдú!» (обязательно).

Часто в русском языке частице ही хй соответствует только интонационное выделение слова

तो то в основном соответствует частицам русского языка «то» и «ведь»

भी б^хй — присоединительная и усилительная частица, напр

मैं भी जाऊंगा माँ б^хй द्जाऊँगा 1) «и я пойдú», «я тоже пойдú», 2) «даже я пойдú».

तक так — усилительная частица, напр

छोटे बच्चे तक यह जानते हैं च^хотэ баччэ так йах джāн'тэ хāэ «это знаят да́же ма́ленькие де́ти»

मात्र mātr' — ограничительная частица, употребляется обычно в санскритизованном стиле, напр :

प्राचीन इतिहास मात्र मे उस की अभिरुचि है प्राचीन इतिहास
mātr' mē us kī abhīruchi hae «он интересуется только древней историей»

В некоторых случаях частица имеет значение «весь», «все», напр

हिंदी भाषा-भाषी मात्र उन के चिरकृतज्ञ रहेंगे हिंदी bāshā-
-bāshī mātr' un ke chir-krit-gī' rahēṅgē «все говорящие на языке хинди будут вечно ему благодарны»

भर bhar присоединяется чаще всего к именам существительным — названиям мер В зависимости от значения существительного, от контекста частица подчеркивает незначительность («только», «один») или, наоборот, чрезмерность («целый», «весь»), напр

क्षणभर क्शान-bhar «только одно мгновение»
ससार भर मे sāsar bhar mē «в целом мире»

В других случаях, ничего не подчеркивая, частица указывает, что речь идет об одной полной единице веса, объема и т п, напр

सेर भर सэр bhar «(один) сер»
प्याला भर चाय pīālā bhar chāy «чашка чая»

सा sā 1 В основной своей функции — сравнительная частица-последок, напр

मुझ सा अभागी मुझ sā a-bāgī «такой несчастный, как я»
उस की सी आँखें us kī sī āṅṅ «глаза, как у него»
नीला सा नीलā sā «синеватый»

Частица सा sā употребляется в предложениях с глаголами मालूम होना mālūm hōnā, लगना lag'nā «казаться», दिखाई देना dikhāy dēnā «выглядеть», напр

वह बीमार सा मालूम होता है vaḥ bīmār sā mālūm hōtā hae
«он, как будто, нездоров»

2 Присоединяясь к прилагательным с количественным значением, частица усиливает его, напр

बहुत से लोग बाहृत सэ лог «очень многие»
थोडा सा घी thōḍā sā gī «немножко масла»

जी dji, श्री shrī — частицы, присоединяемые к именам собственным для выражения почтения Первая ставится после имени (фами-

лии), звания, термина родства или, если имя состоит из двух самостоятельных слов, может примыкать к первому, напр

मदन जी мадан джи «Мáдан джи»

भाई जी б`ай джи «брат»

पंडित जी пандит джи «пáндит джи»

Вторая частица употребляется в торжественном стиле, ставится впереди имени

श्री कालिदास श्री कालि-दास «шри Калидáса»

Частица может присоединяться не только к именам лиц, напр

श्री महाभारत श्री माहा-ब`ारत «шри Махабхарата», «досточтíмая Махабхáрата»

СОЮЗЫ И СОЮЗНЫЕ СЛОВА

СОЧИНИТЕЛЬНЫЕ СОЮЗЫ

Соединительные

और аор «и», «а»

तथा таг^{ха} } «и», «тáкже»
एव эвам }

वल्कि балки } «не только, но и», «и дáже»
वरन् варан }

Противительные

लेकिन лэкин }
मगर магар }
पर пар } «но», «однáко»
परतु паранту }
कितु кинту }
अपितु апиту }

तथापि таг^{ха}пи «всё же», «тем не мéнее»

वल्कि балки } «наоборот», напр
प्रत्युत пратйут }

. नही, वल्कि налй, балки «не , а »

न कि на ки «а не»

नही तो нахй то «а то», «не то»

Разделительные

या йā	}	«или»
अथवा at ^x 'vā		
किवा किवā		
कि ки		
वा vā (малоупотребительно)	}	
या [तो]... या йā [то]	йā	«लीбо लीбо»
चाहे... चाहे चāहэ चāहэ	}	«будь то йли»
क्या... क्या कयā कयā		

ПОДЧИНИТЕЛЬНЫЕ СОЮЗЫ

Причины

क्योकि कयौ-ки	}	«потому́ что»
इस लिये कि ис лийэ ки		
इस लिये. . कि ис лийэ ки		
चूँकि... इस लिये चूँकि . ис лийэ		«та́к как»

Ц е л и

कि ки	}	«что́бы»
ताकि та́ки		
इस लिये कि ис лийэ ки		«для того́, чтобы»
[कि] जिस से [ки] джис сэ	}	«так, что́бы».
[कि] जिस मे [ки] джис мэ		

Следствия

इस लिये ис лийэ	}	«поэто́му»
इस वास्ते ис вāстэ		
इस से ис сэ		
अत ата́х	}	«поэто́му», «гаки́м о́бразом»
अतएव атаэв		

Условные

अगर... तो अगर	तो	}	«если то»
जो... तो द्जो .	तो		
जो... सो द्जो	सो		
यदि... तो йади	го		
जब... तो द्जाб	तो	«когда	то»
कही. . तो काह्य	तो	}	«если вдруг (чего дóброго) .. то»
कदाचित्... तो कादāчит	तो		

Уступительные

यद्यपि... तथापि (तो भी, तिस पर भी, लेकिन) йаद्य'пи...
 तат'āпи (то б'й, тис пар б'й, лэкин) «хотя́ все же»
 चाहे. . लेकिन (परतु) चाहэ лэкин (पारान्तु) «пусть но»
 हाँ... लेकिन хā лэкин «пράвда но»

Сравнительные

जैसे [कि] द्जाэсэ [कि] «как»
 कि जैसे कि द्जाэсэ «как б́удто»
 मानो mānō «как б́удто», «слóвно»

Времени

जब... तब द्जाб таб } «когда то»
 जब... तो द्जाб.. तो }
 जब . उस समय द्जाб ус самай } «когда тогдā (то)»
 जिस समय... तो द्जис самай तो }
 जब से द्जाб сэ «с тех пор, как»
 जब तक [कि] द्जाб так [कि] «до тех пор, пока́»
 ज्यो ही द्जйō ँπ «как тóлько»
 कि कि «как вдруг»

Места

जहाँ वहाँ द्जाхā . वाहā «где . там»

Изъяснительный союз

कि कि «что».

Относительный союз

जो द्जो «кто», «что», «котóрыи»

Союз जो द्जो (с соотносительным союзом वह् вах «тот», или без него) употребляется в прямом, косвенном, объектном падеже, иногда в сочетании с कि ки (जो कि द्जो ки, कि जो ки द्जो)

МЕЖДОМЕТИЯ

Междометия, употребляемые при обращении

Междометия этой группы предшествуют существительному в звательном падеже

ऐ аэ (в обычной речи)	}	«о!»
हे хэ (в высоком стиле)		
अहो ахó (в высоком стиле)		

Междометия, служащие для привлечения внимания

अरे арэ (при обращении к мужчине)	}	«эй!»
रे рэ (при обращении к мужчине)		
अरी арй (при обращении к женщине)		
री рй (при обращении к женщине)		
अहो ахó	}	«послúшайте!»
अजी аджй		
लो ло «вот, смотрйте!»		

Междометия, выражающие эмоции

а) Радость

आहा āhā	}	«ах!», «о!»
वाहवा vāh-vā		

б) Одобрение, восхищение

शाबाश шābāш «замечáтельно!»
 भला. б^халā «неплóхо!»
 अच्छा ачч^хā «хорóшо!»
 जय जय джай-джай «урá!».

в) Удивление

वाह vāḥ	}	«ax!»
है ḥāḥ		
अस्वाह axḥāḥ		
वाहवा vāḥ-vā		
ऐ aḥ «ай!»		
ओहो oḥo «ого!»		
क्या kḥā «что!»		

г) Досаду, сожаление, горе

आह āḥ «ax!»
 हाय ḥāḥ «увы!»
 अफसोस af'sos «увы!», «как жал!»
 बाप रे bāp rḥ «батюшки!»
 राम राम rām-rām «боже мой!»

д) Страх

आह āḥ «ax!»
 बाप रे bāp rḥ «батюшки!»
 राम राम rām-rām «боже мой!»
 दुहाई duḥāḥ «на помощь!»
 त्राहि trāḥi «спасите!»

е) Порицание, возмущение, презрение, отвращение

छि chḥi «фу!», «вот еще!»
 बस бас «бáста!»
 चुप чуп «молчать!»
 हट хат «прочь!»
 दूर дūr «долон!»
 थू tḥū «тьфу!»
 धिक् dḥik } «позор!» (также восклицание про-
 धिक्कार dḥikkār } клятия)

До некоторой степени близки к междометиям звукоподражатель-
 ные слова, напр

धडम-धडामा dḥaram-dḥarām «трах-тарарах!»
 ची-ची chḥi-chḥi «чик-чирик!»
 भौ भौ bḥāḥ-bḥāḥ «гав, гав!»

ОСНОВНЫЕ СВЕДЕНИЯ ПО СИНТАКСИСУ

ПРОСТОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ПОДЛЕЖАЩЕЕ

Подлежащее может иметь форму прямого падежа или форму косвенного падежа (с послелогом *ने* *नэ*) в зависимости от характера и формы глагола

Если сказуемое выражено глагольной формой, в состав которой входит причастие совершенного вида переходного глагола, то подлежащее выступает в форме косвенного падежа (личные местоимения—в специальной форме) с послелогом *ने* *нэ*, напр .

उन्हो ने तीन पृष्ठ पढ़े हैं उन'ठ नэ тин пришт' пар'э х'аэ «они прочли три страницы»

किसान ने कुत्ते को मारा किसान नэ куттэ ко м'ар'а «крестьянин побил собаку»

तुम लोगों ने मेरी बात सुनी होगी तुम лог'ठ नэ м'ер'и б'ат сун'и
х'ог'и «вы, должно быть, слышали, что я сказа́л»

Ломка конструкции

Если при одном подлежащем два или более сказуемых, выраженных глагольной формой, в составе которой есть причастие совершенного вида, различаются в отношении переходности глагола, то подлежащее оформляется так, как того требует ближайшее к нему сказуемое, а каждый глагол принимает форму, определяемую его переходностью или непереходностью, напр

उस ने कुछ न कहा, सिर्फ हँस पड़ी उस नэ куч' на ка'х'а, сирф' х'аэ пар'и «она́ ничего́ не сказа́ла, то́лько рассмея́лась»

वह बाहर निकल गई और अपनी लडकी को बुलाया वह ба'хар
никал гай аор ап'ни лар'ки ко булай'а «она́ вы́шла и позвала́ свою́ дочь»

СКАЗУЕМОЕ

Сказуемое в зависимости от конструкции предложения (см ниже) согласуется с подлежащим или прямым дополнением в лице, числе и роде

Конструкция предложения, при которой сказуемое согласуется с названием субъекта действия, называется **субъектной конструкцией**

Примечание Для выражения почтения при подлежащем в единственном числе сказуемое может иметь форму множественного числа, напр **उन की कन्या आई है** ун кй канйā āи хāэ «пришла его дочь»

Если сказуемое выражено личной глагольной формой, в состав которой входит причастие совершенного вида переходного глагола, или если оно имеет в своем составе герундив (те формы, имеющие сами по себе пассивный характер), то, в зависимости от наличия и формы названия объекта, сказуемое согласуется с объектом (**объектная конструкция**) или принимает нейтральную форму **Зл ед. ч м р** (нейтральная конструкция предложения)

Объектная конструкция

Объектная конструкция обязательна при указанном выше составе сказуемого в том случае, если имя существительное, обозначающее объект переходного глагола, имеет форму прямого падежа

а) **Личная форма действительного залога**

लडके ने अपनी बहिन की बाँह थाम ली лар'кэ нэ ап'ни ба'ни кй бāх т'ām ли «мальчик схватил сестру за руку» (бу'лэ «руку сестры»)

Сказуемое согласуется со словом **बाँह** бāх «рука»

उस ने सारे कपड़े धोये हैं ус нэ сārэ кап'рэ д'онэ хāэ «он (а) выстирал(-а) всю одежду»

б) Страдательный залог

यह पुस्तक पिछले वर्ष लिखी गई होगी नाх пустак पिच^хलэ
варш' лик^хй гай^х логй «эта книга, должно быть, была
написана в прошлом году»

в) Конструкция с герундивом

मुझे दो पत्र लिखने चाहिये ये मुज^хэ до патр' лик^х'нэ ч^ха^хийэ
т^хэ «мне следовало написать два письма».

Нейтральная конструкция

1 Объект при личной форме действительного залога или герундиве
отсутствует или выражен придаточным предложением

उस ने कहा कि कल बारिश होगी उस ने का^ха ки кал б^харिश
логй «он сказа^хл, что за^хвтра б^худет дождь»
सोचना है सोч'на^х хаэ «на^хдо под^хумать»

2 Объект переходного глагола имеет послелог को को или выражен
местоимением в объектном падеже

उन्हो ने अपनी पत्नी को देखा उन^хо не ап'ний патний ко д^хэк'а^х
«он уви^хдел свою жен^ху»

उन्हे मारा गया उन^хэ ма^хр^ха ган^ха «их поб^хили» (бу^хла «их
б^хыло поб^хито»)

मुझे मालकिन को देखना है मुж^хэ ма^хл'кин ко д^хэк'на^х хаэ
«мне н^хужно ви^хдеть хозяй^хку»

П р и м е ч а н и е Необходимо помнить, что сложные гла-
голы с непереходным образующим всегда выступают в субъ-
ектной конструкции, напр मैं यह देख चुकी हूँ ма^хэ йа^х д^хэк'
чукй^х х^ху «я уж^хе ви^хдела э^хто», वे लोग कुछ खा न सके वे лог куч'
к^ха на са^хкэ «он^хи не смо^хгли ниче^хго е^хсть»

Форма сказуемого при нескольких подлежащих или дополнениях

Если в субъектной конструкции при одном сказуемом имеется бо-
лее одного подлежащего, в объектной конструкции — более одного до-
полнения, то сказуемое принимает форму единственного (большей
частью при неодушевленных существительных) или множественного

числа того рода, к которому принадлежат эти подлежащие или дополнения

Если род подлежащих или дополнений не одинаков, то сказуемое а) согласуется с ближайшим к нему подлежащим или дополнением, напр.:

वहाँ एक बैल और एक भैंस थीं वाहाँ ए॒क बा॒एल ओर ए॒क भ॒ँस त॒थी
«там был оди́н бык и одна бу́йволица»

उस ने मेरे लिये दो कुर्ते और तीन कमीजे तैयार की उस ने मेरे
ली॒ये दो ку॒ртэ ओर ती॒न ка॒मीजे तै॒यार की॒ उस ने मे॒रे
для меня́ две ку́ртки и три рубашки»,

б) может принимать форму множественного числа мужского рода, напр

राजा ने दास और दासी भेजे रा॒जा ने दा॒स ओर दा॒सी भे॒जे
«ра́джа присла́л слугу́ и служанку»

ДОПОЛНЕНИЕ

Дополнение переходных глаголов может иметь форму прямого падежа или косвенного падежа с послелогом को को (местоимения имеют также форму объектного падежа)

Если объект не выделяется как нечто индивидуальное, он обозначается именем в прямом падеже, напр

वह पुस्तक पढ़ता है वा॒х पु॒स्तक па॒र'ता॒ हा॒ए «он чита́ет кни́гу»
वह नाटक देखता है वा॒х ना॒टक द॒ख'ता॒ हा॒ए «он смотре́т
пьёсу»

कुत्ते ने चोर पकड़ा कु॒त्ते ने чо॒р па॒क'ра॒ «собака поймала
вора»

Если имеется в виду конкретный, индивидуальный объект, то он выражается именем с послелогом को ко, напр

उस ने अपने नौकर को बुलाया उस ने ап'не наока॒र ко бу॒ला॒या
«он познал своего слугу́»

इस पुस्तक को मैं ने कभी नहीं देखा इस पु॒स्तक को ма॒ँ ने ка॒би
на॒ई द॒ख'ा «я никогда не видел э́той кни́жки»

Имена существительные одушевлённые в функции дополнения, как правило, принимают послелог को ко.

При глаголах двойного управления личный объект имеет постфигу

को को (местоимения также форму объектного падежа), предметный объект — форму прямого падежа, напр

उस ने अपने बेटे को रोटी खिलाई उस ने ап'нэ бэтэ ко ротй
к^хилай «она накормила своего сына хлебом»

वह हमें व्याकरण पढ़ाते हैं वा^х ^хамэ ,व्याकरण пар^хагэ ^хаэ
«он обучает нас грамматике»

При глаголах со значением «дѣлать» (кого чем), «считáть», «назы-
вáть» и т п истинный объект имеет форму с послелогом को को,
фактитивный объект — форму прямого падежа, напр

मैं उस को अपना बेटा समझता हूँ माэ ус ко ап'на бэтá сама-
дж^х'тá ^ху «я считаю его своим сыном»

उन्हो ने इस आदमी को अध्यक्ष नियुक्त किया उन^хо не ис ад'мй
ко ад^х'йакш' нийукт' кийá «онй назначили этого человека
председателем».

В страдательном обороте а) оба объекта выступают в прямом па-
деже, б) истинный объект имеет послелог को ко, напр .

वह अध्यक्ष नियुक्त किया गया वा^х ад^х'йакш' нийукт' кийá
гайá, उस को अध्यक्ष नियुक्त किया गया उस ко ад^х'йакш' нийукт'
кийá гайá «он был назначен председателем»

Инфинитивное дополнение

(О сочетаниях инфинитива с глаголами लगना лаг'на, देना дэна, पाना
пáна см стр 1339—1340)

С глаголом चाहना чáх'на «хотеть» инфинитив употребляется в пря-
мом падеже, напр .

मैं नाटक देखना चाहता हूँ माэ нáтак дэк^х'на чáх'тá ^ху «я хочу
смотре́ть пьёсу» (ср मैं आप के शुभसमाचार सुनने को उत्सुक हूँ
маэ ап кэ шуб^х-самáчáр сун'нэ ко утсук ^ху «я горю нетерпе-
нием услышать дóбрые вéсти о вас»)

При глаголах, выражающих понятие движения, инфинитив при-
нимает форму косвенного падежа (иногда с послелогом को ко), напр .

वच्चे हवा खाने निकले बच्चэ ^хавá к^хáнэ ник'лэ «дéти вышли
погулять»

वह बाजार में तेल खरीदने को गई वा^х бáзáр мэ тэл харйд'нэ
ко гай «она пошла на базáр, чтóбы купíть мáсло»

С глаголом कहना काह'ना в значении «велеть» инфинитив имеет послелог को ко, напр

उस ने मुझे अदर आने को कहा उस ने मुज'э андар āнэ ко काहā «он велёл мне войти»

В качестве дополнительного члена с прилагательными योग्य йогй', लायक лайкак «способный», «достойный» инфинитив часто употребляется в косвенном падеже без послелога, напр.

वह हमारी सस्था मे काम करने योग्य है वा' хамāри саст'ā мē кām кар'нэ йогй' хāэ «он достоин того, чтобы работать в нашем учреждении»

यह तमाशा देखने [के] लायक है йа'х тамāшā дэ'х'тэ [के] лайкак хāэ «это зрелище стоит посмотреть»

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Определение согласуется с определяемым в роде, числе и падеже, напр.

मेरे प्यारे बेटे! मे'рэ пйāрэ бэтэ! «мой дорогой сын!»

Распространенное определение согласуется с определяемым при помощи оформляющего его послелога का кā или वाला вāлā, напр.:

फूट डालो और राज्य करो की पालिसी प'ут дāло аор рāджй' каро кй пāлиси «политика «разделяй и властвуй»

नीली आँखो वाली लडकी नीли āк'ō вāли лар'ки «девушка с синими глазами»

Если одно определение относится к двум или более определяемым, принадлежащим к разному грамматическому роду, то определение согласуется с ближайшим из них, напр

स्कूल के लडके और लडकियाँ स्कूल кэ лар'кэ аор лар'ки'яй «школьники и школьницы» (букв. «школьные мальчики и девочки»)

БЕССУБЪЕКТНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Безличные предложения русск. языка при переводе на хинди обычно выражаются личными именами, напр

«совсем стемнело»	अधेरा छा गया चāрō
अन्'э'рā ч'ā гайā (	ростёрлась с четы
рон»)	

«делайте все, что захочется» जो कुछ जी चाहे करो джо куч^х
джй чāхэ каро (букв «что душā захочет»)

«мне не спится» मुझे नींद नहीं आती мудж^э нїд нахї āти
(букв «ко мне не идет сон»)

Если основное внимание говорящего обращено на объект действия, то, как и в русском языке, используется пассивная конструкция предложения. Субъект действия при этом обычно не выражается совсем, иногда представляется в виде орудия (с послелогам орудийного значения), напр

यह पुस्तक पिछले वर्ष लिखी गई थी नाх пустак пич^хлэ варш^х
лик^хй гай т^хй «эта кни́га была́ напи́сана в прошлом году»

यह सब समाचार मजदूर कार्यकर्ताओं द्वारा पहुँचाये गये हैं नाх
саб самāчār маз'дūr кārи'-картāō двārā пахūчāнэ гайэ хāэ
«все эти известия доставлены рабочими-активистами»

При переносе центра тяжести на само действие употребляется нейтральная пассивная конструкция, напр

उन को बुरी तरह पीटा गया उन ко бурї тарах пїтā гайā
«их жестоко избїли» (букв «их было жестоко избїто»).

В хинди, как и в русском языке, имеются неопределённо-личные предложения со сказуемым в 3 л мн ч, напр

कहते हैं काх'तэ хāэ «говорят»

सुनते हैं сун'тэ хāэ «говорят» (букв «слышат»)

कारखानों में रूई से सूत कातते हैं кār-хāнō мэ руй сэ сūt
кāt'тэ хāэ «на фāбриках из хлōпка дēлают пряжу»

Однако часто для выражения того же значения употребляются пассивные обороты, напр

कहा जाता है काхā джāтā хāэ «говорят» (букв «говорїтся»)

उस से पूछा गया उस сэ пūч'ā гайā «его спросїли» (букв.
«у него было спрошено»)

ОБОРОТЫ С НЕЛИЧНЫМИ ФОРМАМИ ГЛАГОЛА, СИНОНИМИЧНЫЕ ПРИДАТОЧНЫМ ПРЕДЛОЖЕНИЯМ

Деепричастные обороты. Употребление деепричастных оборотов в хинди значительно шире, чем в русском языке

Деепричастиями в значительной степени заменяются однородные

сказуемые Деепричастные обороты широко употребительны для передачи временной, причинной, уступительной связи двух суждений

В хинди, как и в русском литературном языке, субъект деепричастия обычно совпадает с подлежащим основного сказуемого. Однако существенное различие заключается в том, что формальное несовпадение их не противоречит литературной норме, если соблюдено единство субъекта действий и состояний, выраженных деепричастием и личным глаголом, напр

पत्तियाँ चुनकर धूप में सुखाई जाती है паттийā чун'кар
дхуп мē сукхāй джāтй ħāэ «собрāв лйстья, их сұшат на
сōлнце» (букв «собрāв лйстья, сұшатся на солнце»)

Причастные обороты Причастные обороты в зависимости от формы причастия делятся на согласованные и несогласованные (абсолютные). Абсолютное причастие характеризуется независимой формой с окончанием -ए -э

1 В согласованной форме выступают атрибутивные причастные обороты, которые всегда предшествуют определяемому, напр

दूर से आया हुआ मुसाफिर दूर सэ āyā ħuā мусāфир «пұтник,
прибывший издалека»

Согласуется с определяемым также предикатив и предикативное определение, выраженное причастным оборотом (при подлежащем в прямом падеже), напр

उस की चोटी सदा बर्फ से ढंकी रहती है उस кй чотй садā
барф' сэ дхāкй рах'тй ħāэ «вершйна ее всегдā бывāет покрыва
та снегом»

लडकियाँ आपस में बातें करती हुई अदर आई लар'киня
āпас мē бātē кар'тй ħuy андар āй «девушки вошлй, разгово
ривая между собой»

2 а) Причастие-предикативное определение к дополнению с послелогом को ко обычно употребляется абсолютно, напр

आप ने उस को जाते देखा āп нэ ус ко джātэ дэх'ā «вы
видели его уходящим»

б) Повторы причастия обычно употребляются абсолютно, напр

काम करते करते वह थक गयी कām кар'тэ кар'тэ вāч тхак
ганй «она устāла от работы» (букв «работая-работая»)

3 Абсолютное употребление обязательно при несовпадении субъекта причастия с подлежащим главного глагола, напр .

मुझे यहाँ पढते दो वर्ष हो गये मुझ्क^खे या^खा^а пар^тэ до
варш' хо гайэ «вот уже два года, как я учусь здесь»

इस सस्था को स्थापित हुए तीन महीने बीत गये न स^{स्त}ा^а
ко ст^ха^апит хуэ тин ма^айнэ б^бйт га^анэ «прошло три месяца,
как было организовано это учреждение»

दिन रहते यह काम हो जायगा दिन राख^тэ ना^х к^кам хо д^джай^га^а
«это дело будет кончено еще днём»

हमे यह देखते आनद होता है ख^амэ या^х д^дэк^тэ а^ананд' хот^а
хаэ «мы рады видеть это»

Всегда абсолютны предикативные обороты с причастием совершенного вида переходных глаголов, напр

वह नई साडी पहने थी वा^х на^й с^сारी па^х'нэ т^ты «она была
в новом с^сари»

एक कुत्ता मुँह मे रोटी का टुकड़ा दवाये जा रहा था ए^э
кут^а м^му^х м^мэ рот^и к^ка тук'ра дабайэ д^джа^а ра^ха т^та «шла соба-
ка с куском хлеба в зубах»

И н ф и н и т и в н ы е о б о р о т ы Обладая двойкой природой — имени существительного и глагола, инфинитив может иметь дополнения и обстоятельства, а также определяться другим словом и принимать форму косвенного падежа с послелогом для выражения временных, причинных и других связей содержания инфинитивного оборота с главной частью предложения

Субъект действия, выраженного инфинитивом, обычно выступает с послелогом к^ка, напр

उस के जाने के पश्चात् उस क^кэ д^джа^анэ к^кэ па^пш^ча^ат «после его
ухода»

विद्यार्थियों के उपस्थित न होने के कारण वि^вид^арт^хий^б к^кэ
упаст^хит на х^хонэ к^кэ к^каран «ввиду отсутствия студентов»

Иногда, главным образом в более распространенных оборотах, субъект действия, выраженного инфинитивом, сохраняет форму прямого падежа, как при личной форме глагола, напр

विध्य की दक्षिण ओर का मार्ग दुर्गम होने से बहुत समय
तक आर्य लोग दक्षिण मे नहीं फैल सके वि^вин^дх^й к^ки да^дк^кшин

ор к̄а м̄аг' дургам хонэ сэ баут самай так ари' лог
дакшин м̄э нах̄и п̄аэл сакэ «из-за того, что путь на юг от
гор В̄индхья был труднопроходим, арьи в течение долгого
времени не могли распространиться на Декане»

Дополнение при инфинитиве обычно имеет ту же форму, что и при
соответствующем личном глаголе, напр

आप लोगो को मिलने से मुझे बड़ा आनंद हुआ ап лог̄о ко
мил'нэ сэ мудж'э бар̄а āнанд' хӯа «я был очень рад вас видеть»
यह जानने का क्या उपयोग? йах̄ джан'нэ к̄а к̄н̄а упайог?
«какая польза знать это?»

ПОРЯДОК СЛОВ В ПРЕДЛОЖЕНИИ

Обычный порядок слов в простом повествовательном предложении
следующий:

1 Подлежащее находится в начале предложения, сказуемое—в конце
его (сначала именная часть, затем спрягаемый глагол), напр

लडका चिल्ला रहा है лар'к̄а чилл̄а рах̄а хаэ «мальчик кри-
чит»

2 Дополнение обычно предшествует сказуемому (прямое дополнение
следует за косвенным), напр

उस ने बच्चे को खिलौना दिया ус нэ баччэ ко к̄хилаон̄а
дий̄а «он дал ребенку игрушку».

3 Определение находится перед определяемым, напр

सोने की घड़ी सोнэ к̄и г'ар̄и «золотые часы».

Из двух и более определений к одному слову определение, выра-
женное прилагательным, находится непосредственно перед определяе-
мым, напр

देश की आर्थिक दशा дэш к̄и ар̄т'ик даш̄а «экономическое
положение страны».

Предикативное определение находится после определяемого слова,
перед сказуемым, напр

लडकी बेचारी रोती हुई
та хӯи ба'хар никал га'
मैं ने उस को
бим̄ар п̄ай̄а «я н̄а»

निकल गयी लар'ки б̄а чар̄и ро-
, бедняжка, вышла с плачем
पाया म̄о̄ нэ ус ко бил'а
больная.

4 Обстоятельства времени и места находятся между подлежащим и сказуемым с его дополнениями. При этом обстоятельство времени предшествует обстоятельству места, напр

हमारे पिता जी कल वहाँ नहीं जाना चाहते ङамारे питā джй
кал вахā нахй джāнā чāх'тэ «наш отец не хочет завтра идти
туда»

Однако часто эти обстоятельства (кроме слов, обозначающих направление движения) выносятся в самое начало предложения, напр

तीन दिन हुए बाजार मे उस ने अपने एक पुराने दोस्त को
देखा तйн дин хуэ бāзār мē ус нэ ап'нэ эк пурāнэ дост' ко
дэк^xā «три дня тому назад на базаре он увидел одного
своего старого друга»

Обстоятельство образа действия тяготеет к сказуемому и часто ставится между ним и дополнением, напр

मे उस को अच्छी तरह जानता हूँ माэ ус ко ачч^хй тарāх
джāн'тā хй «я его хорошо знаю»

В вопросительных и восклицательных предложениях описанный порядок слов в целом не меняется

Изменение порядка слов служит целям экспрессии. Тот член предложения, который логически выделяется, часто выносится в начало предложения, напр.

यह मे नहीं जानता йах маэ нахй джāн'тā «этого я не знаю»
अपना पता उस ने नहीं दिया ап'нā патā ус нэ нахй дийā
«своего адреса он не дал»

Вопросительные слова иногда ставятся не перед сказуемым, а между главным и вспомогательным глаголом, напр

हम लोग यह सुन कैसे सकेगे? хам лог йах сун каэсэ сакэгэ?
«как мы сможем это услышать?»

वह देखता क्या है? вах дэк^xтā кйā хāэ? «что же он видит?»

«Сильным» положением для предикатива является положение перед подлежащим или после связки, напр.:

बहुत अच्छी है यह कहानी बाхут ачч^хй хāэ йах кахāнā
«этот рассказ очень хорош»

जगल था इतना घना दजानгал т^xā ит'нā г^ханā «лес был
такой густой».

СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Порядок слов в каждой части сложного предложения в основном совпадает с обычным порядком слов простого предложения. Союзы и союзные (относительные) слова, каким бы членом предложения они ни являлись, обычно находятся в начале каждой части сложного предложения.

Придаточное предложение с относительными союзами обычно предшествует главному.

СЛОЖНОСОЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В сложносочиненном предложении для соединения двух простых предложений употребляются сочинительные союзы и союзные слова. Как и в русском языке, возможна также бессоюзная связь.

Кроме собственно-сочинительной и подчинительной связи предложений, в хинди, как и в русском языке, существует присоединительная связь (по форме сочинительная, по значению подчинительная). В дальнейшем предложения, вводимые присоединительными союзами, рассматриваются как придаточные.

ОСНОВНЫЕ ВИДЫ ПРИДАТОЧНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ

Придаточное определительное предложение вводится главным образом относительным местоимением *जो* «кто», «что», «который». В главном предложении ему соответствует соотносительное местоимение *वह* «он», напр.

जिस व्यक्ति ने मुझे यह पत्र दिया है उस को जल्दी ले आओ
джис виакти не му́дже यह па́тр дийа́ хаэ ус ко джалди́ ле а́ओ
«скорее приведите того человека, который дал мне это письмо» (буль «который человек. его скорее приведите»)

Придаточное предложение может быть включено в главное или следовать за главным. В этих случаях соотносительного местоимения в главном предложении нет, напр.

मेरे लिये ए
линэ э́ [аэс]
меня [такую]

आओ जो इस से अच्छा
а́ओ जो́ ис се́ а́чча
ис сэ́ а́чча́ хо́ «сд»
была бы́ лу́чше́ э́

Придаточное определительное предложение, которое по значению является присоединительным, всегда следует за главным, напр .

मै ने उस की कविता सुनी जो मुझे बहुत अच्छी लगी माँ
нэ ус кй кавитā сунй джо мудж^хэ бахут ачч^хй лагй
«я услышал его стихи, которые мне очень понравились»

Если определительное придаточное предложение вводится изъяснительным союзом कि ки, то в главном предложении ему обычно соответствует указательное местоимение यह йах, напр

इस से कुछ आलोचको ने यह निष्कर्ष निकाला कि वीमारी
की विवशता ही मेरी कविता की प्रेरणा है ис сэ куч^х āлоч'кō нэ
йах нишкарш' никālā ки бймāрй кй виваш'тā хй мэрй кави-
тā кй прэр'нā хāэ «из этого некоторые критики вывели
такое заключение, что болезненное состояние и является
источником моего поэтического вдохновения»

Союзным словом जो джо вводится также придаточное подлежащее и сказуемое, напр

जो सोता है सो खोता है द्जो сотā хāэ со к^хотā хāэ «кто
спит, тот теряет»

मै वही हूँ जिस ने यह काम किया माँ वाह्य हूँ द्जिस नэ йах
кām кийā «я — тот, кто сделал это»

Однако обычно за союзными словами следуют такие имена существительные обобщенного значения, как आदमी āд'мй «человек», चीज чйз «вещь», बात бāt «слово», «дело», «обстоятельство», «факт», и, таким образом, придаточное предложение формально делается определительным

Придаточное дополнительное предложение обычно следует за главным и вводится союзом कि ки, напр

आप को मालूम ही है कि यह बिल्कुल नामुमकिन है āп ко мālūм хй хāэ ки йах бил'кул нā-мум'кин хāэ «вы же знаете,
что это абсолютно невозможно»

Наличие союза कि ки необходимо и в том случае, когда в придаточном предложении есть вопросительные слова, напр

उस ने पूछा कि यह क्या है ус нэ пūч^хā ки йах кйā хāэ
«он спросил, что это такое»

В случае постановки придаточного дополнительного предложения на первое место в главном предложении ему соответствует указательное местоимение यह йах, напр

वह कब आयेगा, यह मैं नहीं जानता वाх каб айэга, йах маэ
нахй джән'та «я не знаю, когда он придет»

Примечание В языке хинди сравнительно недавно стала вырабатываться такая передача чужой речи, которая соответствует косвенной речи русского языка Предложения, вводимые союзом कि ки, часто являются точным воспроизведением чужих слов, и роль союза कि ки совпадает с ролью кавычек в русском языке

Придаточное предложение причины, вводимое причинными союзами, следует за главным предложением, напр

मैं ने आप को इस लिये नहीं बुलाया है कि मुझे आप को देखने की इच्छा हो माэ нэ ап ко ис лийэ нахй булайя хаэ ки
мудж'э ап ко дэк'нэ ки ичч'а хо «я позвал вас не потому, что мне хотелось вас видеть»

Если придаточное предложение находится перед главным, оно вводится союзом चूँकि чўки «так как», которому в главном предложении соответствует इस लिये ис лийэ «поэтому», напр

चूँकि वह बहुत होशियार था इस लिये कोई जवाब न दिया
чўки вах бахут хошийар т'а ис лийэ кой джаваб на динā
«так как он был умен, он ничего не ответил»

Придаточное предложение цели вводится обычно союзом कि ки, реже ताकि гаки «чтобы» Глагол имеет форму сослагательного наклонения Иногда придаточное предложение, выражающее цель, вводится относительным местоимением, напр

उस को जोर से पकड़ना चाहिये कि कहीं भाग न जाय उस
ко зор,сэ пакар'на чāхийэ ки качй б'аг на джāй «его нужно
держатъ крѣпко, чтобы он, чего доброго, не убежал»

उस ने आँखें पोंछी जिस में कोई यह न समझे कि रोता था
ус нэ āк'э пōч'й джис мэ кой нах на сам'дж'э ки ротā т'а
«он вытер глаза, чтобы никто не подумал, что он плакал»

Условное придаточное предложение Союзы अगर अगर, यदि йади и другие, вводящие придаточное предложение, могут опускаться, но соотносительный союз तो то в главном предложении, как правило, присутствует, напр

गुस्ताखी माफ हो तो कहूँ गुस्तāхī māf hō to kaḥū̃ «если простите мою дерзость, то скажу»

Сказуемое в предложении, содержащем реальное, действительное условие, выражается глаголом изъявительного наклонения, предполагаемое условие выражается глаголом сослагательного наклонения, неосуществленному условию соответствует условное наклонение

Для большей категоричности формы сослагательного наклонения заменяются формами претерита изъявительного наклонения, напр

अगर वह आया तो मैं उसे निकाल दूँगा अगर vaḥ āyā to mā̃ usē nikāl dūṅgā «если он придет, я его выгоню»

Придаточное уступительное предложение Союз यद्यपि йадй'пи «хотя», которому в главном предложении соответствует तथापि тат'āпи и другие противительные союзы, употребляется при глаголе изъявительного наклонения, союз चाहे чāхэ обычно связан с сослагательным наклонением, напр

यद्यपि यह छोटा सा नगर है तो भी यहाँ पानी की व्यवस्था बहुत अच्छी है यадй'пи йāḥ cḥotā sā naḡar ḥāz to bḥī йāḥā pānī kī vāvaṣt'ā baḥut acḥ'ī ḥāz «хотя это очень маленький город, водоснабжение здесь организовано очень хорошо»

चाहे कुछ भी क्यों न हो, उन को ताली बजाने का अवसर न दूँगा чāḥэ куц' б'хī кйō на ḥо, ун ко тāлī баджāнэ кā ав'сар на дūṅgā «что бы там ни было, я не дам им случая торжествовать»

Придаточное предложение места и времени вводится соответствующими относительными наречиями В главном предложении может быть соотносительный союз, наречие или местоимение वह vaḥ «тот» с именем существительным, обозначающим место или время, напр

जहाँ बीज बोये गये वहाँ (उस स्थान पर) आज नये नये पौधे दिखाई देते हैं दжаḥā бйдж бйэ гайэ ваḥā (ус ст'āн пар) āдж

найэ-найэ паод'э дик'ай дэтэ х'аэ «где б'ыли пос'еяны семенá, там (в том м'есте) сего́дня в'идны молод'ые всходы»

जब वह अदर आया तो किसी को नही देखा द्जाб вах' андар
ānā то к'ис'и ко нах'и дэ'к'ā «когда он вошел, то никогó не уви́дел»

Примечание Придаточным предложениям русского языка с союзом «как только» обычно соответствует оборот с причастием непосредственного предшествования, напр उस के आते ही मैं ने देखा ус кэ āтэ х'и маэ нэ п'уч'ā «едва он вошёл, я спросил»

Придаточным предложениям, вводимым словами «с тех пор как», может соответствовать особый причастный оборот, напр तब सोम और नीता का विवाह हुए कुछ ही मास बीत गये таб сом ар н'итā кā вивāх' х'уэ куч' х'и мās' б'ит гайэ «тогда прошло всего н'есколько месяцев с тех пор, как Сом и Нита пож'ились»

Придаточные предложения образа действия, времени, сравнения следуют за главным предложением (и вводятся союзами कि-ки, जैसे [ки] джаэсэ [ки], मानो mānō, раскрывающими содержание указательных слов главного предложения) इस तरह ис тарах' «так», इतना ит'нā «столько», «настолько», इस र'ис кадар «настолько», ऐसा аэсā «такой» и т п), напр

तेरी इस तरह मरम्मत करूंगी कि उम्र भर याद रहेगी тэри
ис тарах' мараммат кар'у'нг'и ки умр' б'ар йāд ра'э'г'и «я тебя так отделаю, что всю жизнь будешь пом'нить»

Союзы जैसे джаэсэ и मानो mānō обычно связаны с сослагательным предложением, напр

वह अपनी माँ की इस तरह सेवा करता था मानो यह कोई देवता हो वाх' ап'н'и мā к'и ис тарах' сэвā кар'тā т'ā mānō
йāх' кой дэотā ло «он так ухаживал за своей м'атерью, как б'удто э́то какое-то божество».

ПРИЛОЖЕНИЕ

Цифры деванагари

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1957
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	१९५७

Обозначение индийских денежных единиц

В Индии имеются следующие денежные единицы.

рупия	रुपया	рупанā = 16 ан = ок. 81 коп.
ана	आना	ānā = 4 пайсы = ок. 5 коп
пайса	पैसा	паэсā = 3 пай = ок. 1 1/4 коп
пай	पाई	pāi = ок. 1/2 коп.

С 1 апреля 1957 г. в Индии введено новое деление рупии. По новому положению, рупия делится на 100 частей, называемых новыми пайсами (नया पैसा найā паэсā). Аны и пай временно остаются в денежном обращении.

В письме рупии обозначаются скобкой справа от цифры напр., २) 2 рупии, ७) 7 рупий. Ана обозначается горизонтальной или наклонной черточкой перед скобкой. Вертикальная черточка перед скобкой обозначает 4 аны, т. е. 1/4 рупии, напр., =) 2 ан 1) 4 аны, |=) 6 ан, |||=) 15 ан. Вертикальная черточка справа от скобки обозначает одну пайсу, напр., || 2 пайсы.

Таким образом ३||) обозначает 3 1/2 рупии (или по-английски Rs. 3—8—0), ७|||=|| 7 рупий 10 ан 3 пайсы (в английском написании Rs. 7—10—9).

В английском написании третья цифра обозначает только пай, а не пайсы. Таким образом Rs. 2—4—3 обозначает 2 рупии 4 аны и 3 пай (а не 3 пайсы).

ЗАМЕЧЕННЫЕ ОПЕЧАТКИ

Стр.	Столбец	Строка	Напечатано	Должно быть
117	левый	10 сверху	प्रश्नबोधक	प्रश्नबोधक
218	правый	15 снизу	मे	मै
280	левый	2 снизу	काठ जाना	काठ हो जाना
309	левый	10 сверху	изочрать	изодрать
309	левый	12 сверху	दिरा	चिरा
1058	правый	2 сверху	ध्यान	ध्यान
1051				

